Gabrielis Biel sacre theosophie licentiati no
stre tēpestatis profundissimi: sacri canonis
misse tam mystica ꝙ̄ litteralis expositio
iamiā summa cum diligentia iterum
atqꝫ iterū reuisa et correcta: nihil
de prioribus omissis: aliqui
bus tamē tum in colūnis:
tū in marginibus addi
tis: quibus facilius
ea que nititur le
ctor inueni
re pōt.

Sacri canonis misse ex

positio resolutissima litteralis ac mystica: dissoluens si-
mul ⁊ scholastica dubia circa eucharistie sacrosancte my
steria: viri q̄ precipui magistri Gabrielis biel sacre theo
logie licentiati peritissimi: per eundem ordinarie in alma
Tubingen. vniuersitate lecta: ex viri clarissimi ingenij
quondā acerrimi magistri Eggelingi de brunsvvig sacre
theologie licentiati ꝓfundissimi: vita pariter ⁊ doctrina
prefulgidi lectura: in insigni metropoli magūtina ad cle
rū pronūciata declarata ⁊ exposita: paucis omissis: plu-
ribus additis ac mutatis q̄ accuratissime comportata: In
cipit feliciter.

¶ Oratio initialis.

In noie super-
benedicte trinitatis: patris ⁊ fi
lij ⁊ spūssancti. Amen. In hui⁹
lectiois mee pncipio/tria mihi
pficienda ꝯspicio. Primū legen
de materie breuis recōmenda-
toria introductio. Scdm ꝓuia
temeritatis excusatiōe/ theolo
gica breuior ꝓtestatio. Tertiū
prefecturibus dnis meis ⁊ pceptoribus gratiarū breuissi-
ma relatio. ¶ In pmi execucione assumo vba q̄ digessit
iesus filius Syrach hierosolymita eruditissim⁹/ Ecc. xv.
Cibauit illū pane vite ⁊ intellectus. Nostis pres optimi
fide certissima illustrati: primū humane nature ꝓpaga-
tiuū pncipiū: a summo deo in culmine corporalis creatu
re de nō esse leuatū. Pane cognitionis necessarie: q̄ crea
torē suū/ seq̄ ceteris cū creaturis ab eo ꝓductū agnosce
ret. Nec nō q̄d deo: quid superiori: q̄d sibi: q̄d equali: q̄d
inferiori deberet: q̄d deniq̄ agere: q̄d cauere oporteret
excellentiore quadā noticia illustratū. Alijs quoq̄ virtu
tibus ⁊ donis: q̄bus castissimo amore suo inhereret iam
cognito creatori: delectabiliterq̄ seruiret/ ꝓditū fuisse:
quaten⁹ expleto dispensatiōis sibi credite officio: nulla
morte media: tandē in paradisum alterū translatū/ ipso
totius boni fonte beatifice ac interminabiliter frueret.
Sed procdolor: honoris ⁊ bonoꝝ hō impatiēs: dū reie
cto ꝯditoris timore: superbiens pcepto ligari ꝯtempsit: vi
tam ꝑdidit pariter ⁊ intellectū. Indicat hoc ipm horren
da quedā ignorātie ꝓfunditas: erroꝝ oim mater: q̄ cun-
ctos ade filios in tenebroso quodam suscipit sinu. Amor
quoq̄ tot rerum vanarū ⁊ noxiarū: mordaciū ꝑturbatio
nū: merorꝝ: formidinū: insanorꝝ gaudiorꝝ: litiū: fraudiū:
ceterorūq̄ vitiorꝝ. Quis em̄ ignorat/ ait doct. Aure. xxij.
de ciui. c. xxij. cū quāta ignorātia veritatis: q̄ iā in infanti
bus manifesta est. Et cum quāta abūdantia vane cupidi
tatis: q̄ in pueris apparere incipit: hō veniat in hāc vitā:
q̄bus ꝓ veritatib⁹ certissimis multifarios errores: ꝓ bo
nis verissimis bonoꝝ vmbrā apparentiū nanciscat. Gra
tuitis siquidē spoliato hoi ⁊ naturalibus vulnerato: scdm
euāgelicū paradigma descēdentis ab hierusalē in hieri-
cho: incidentisq̄ in latrones: remansit naturalis inclina
tio ad verū in intellectu: ad bonū in affectu. Hinc fames
illa validissima sciendi: quā prisci philosophantes acerri
mis ebuti ingenijs: nō filioꝝ pane: sed porcoꝝ siliq̄s (li-
cet frustra) pellere quesierūt. Vere frustra: nā morbus
creuit ex remedijs. Quippe humana curiositas: q̄ satia
ri nequit: nunq̄ sibi sufficiens/ semp ad vlteriora tendit.
Hinc philosophus noster ⁊ veritatis preco paulus hu-
iuscemodi vocat stultarū ⁊ sine disciplina questionū inq̄
sitores: a diaboli laqueis captiuos: ad ipsius voluntatem
semp addiscētes: ⁊ nunq̄ ad scientiā veritatis puenictes
Et uero ꝓcesserūt in se ꝯsisti in regionē longinquā: mul
tipliciū erroꝝ ⁊ vanissimorꝝ cultuū: duz deū inuisibilem
quē ex creatis rebus visibilib⁹ esse cōprobarūt. Nō sicut
deū glorificauerūt: nec grās egerūt: sed putantes se ali-
quid esse euanuerūt in cogitationib⁹ suis. Et q̄d curiose

dist. xxx-
viij. cap.
ignoran
tia.

Luce. x.

ij. ad Ti
mo. iij.

inuenerūt: per superbiā perdiderūt: vt ait Augu. in glo.
Roma. j. Sicq̄ obscuratū est insipiens cor eoꝝ. Dicentes
em̄ se esse sapientes: stulti facti sunt. Quid rogo insipiē-
tius/ q̄ seruire creature potius q̄ creatori. Quid stulti⁹
q̄ mutare gloriā incorruptibilis dei: in similitudinē ima
ginis/ creature corruptibilis. Hinc tanta phoꝝ dissensio
qua a magistris discipuli: ⁊ inter se dissiderant cōdiscipuli:
dum eos nō diuina autoritas: sed humana duxit temeri
tas. Nam eodē beato Aug. teste. xviij. de ciui. c. xli. palam
in cōspicua ⁊ notissima portícu: i gymnasijs: in hortulis:
in locis publicis ac priuatis/ cateruatim vnusquisq̄ pro
sua opinione certabat. Alij asserentes vnū: alij innume-
rabiles mūdos. Ipsum vero vnū/ alij ortū esse: alij vero
initiū nō habere: alij interiturū: alij semp futurū: alij mē
te diuina: alij fortuitu et casibus agi. Alij imortales esse
aias: alij mortales. Et qui imortales: alij reuolui in be-
stias: alij nequaq̄. Qui vero mortales: alij mox interire
post corpus: alij viuere etiā postea vel paululū vel diu-
tius: nō tm̄ semp. Alij in corpore cōstituentes finez boni:
alij in animo: alij in vtroq̄. Alij extrinsecus posita etiam
bona ad animū ⁊ corpus addentes. Alij sensib⁹ corpo-
ris semp: alij nō semp: alij nunq̄ putātes esse credendū.
Sed ⁊ de fine vltimo ꝓpter quē cetera oia querēda sunt
Marcus varro: vt recitat idem Aug. xix. de ciui. c. j. ⁊. ij.
tam multā dogmatū varietatem diligēter scrutat⁹ aduer
tit: vt ad ducentas octuagintaocto sectas pueniret. Te-
stis est etiā hoꝝ multipliciū erroꝝ/ Eusebius in de prepa
ratione euāgelica: qui innumeras gentiū sectas ⁊ recitat
⁊ reprobat. His alijsq̄ erroribus: vt rationaliū mentes
velut blandicijs quibusdā infatuaret: ac dulcibus vene
nis incurabilib⁹ inficeret humane salutis insidiator dia
bolus: poetarū figmentis/ verborūq̄ coloribus res tur
pissimas: velut honestare gestiens: hac verborū sagena
plurimos irretiuit. De q̄ q̄d bea. Hiero. aliqn ciceronia
nus: post doct⁹ verberibus christianus sentiat: aduerta
mus. Ait em̄ in epla ad Damasum papā. Demonū cibus
est carmina poetarū. Secularis sapientia rhetoricorum
pompa verboꝝ. Hec sua oēs suauitate delectant. Et duz
aures versibus dulci modulatione currentib⁹ capiunt:
aiam quoq̄ penetrāt: ⁊ pectoris interna deuinciūt. Ve
rum vbi in summo fuerint studio ac labore plecta: nihil
aliud nisi inanē sonū: ⁊ sermonū strepitū suis lectorib⁹
tribuūt. Nulla ibi saturitas veritatis: nulla refectio iusti
cie reperitur. Studiosi eoꝝ in fame veri: ⁊ virtutū penu
ria perseuerant. Hec ille. Hoc triplici q̄ difficile rūpitur
fraudiū funiculo: erroꝝ videlicet vanitatis ignorantie:
fraudulētus protoplasti seductor/ quē ꝓstrauit in mortē:
ne qn̄q̄ ad salutarē veritatis cognitionē reuiuisceret: col
ligauit. Nouit em̄ ille versutus: q̄ sine veritatis cognitio
ne/ ad veritatē in qua nō stetit: redire nemo pōt: nec sine
dei noticia vlla hoi poterit esse salus/ dicente scriptura.
Vbi nō est scientia (haud dubiū qn dei) aie nō est bonū.
Nā vani sunt oēs hoies in q̄bus nō est scientia dei. Sap.
xiij. ⁊. j. Cor. xiiij. Si quis ignorat: ignorabit. Sed beni-
gnissim⁹ de⁹ scientiarū dn̄s: cuius sapiam nō vincit mali
cia. Diligit em̄ oia q̄ sunt: ⁊ nihil odit eoꝝ q̄ fecit. Sap. xi.
Plasma suū aliena fraude deceptū/ in eternū perire nō
sustinēs: erranti mūdo cognoscēde veritatis fame: ac pu
dende vanitatis squalore: iamiāq̄ deficiēti subuenire de
creuit. Idcirco dum mediū silentiū tenerent oia verita-
tis ꝓdicamēta. Noxq̄ pctoꝝ ⁊ ignorātie mediū iter pera
geret: extirpata veri dei cognitione in oibus pene extincta
Oipotens sermo de regalibus exiliens sedibus: gemi-
nam rationalium cibauit inediā: dans panē nō ventris/
sed mentis: panē nō ad ruinas huius vite: que vapor est
ad modicū parens/ reparandū: sed panē vite ⁊ intellect⁹
ad indeficientis vite beatitudinē cōsequēdam. Dedit aūt
manus liberalissima panē dulcem: defectum totuplicem
restaurantem. Panē verbi ex ore dei ꝓcedentē: quo pa-
sceretur intellectus. Et panē verbum factū carnez: quo

prouer.
xix.

Sapiē.
xviij.

Sectarum multitudo

Demonū cibus

vita nutriretur ⁊ affectus: q̃uis ad vtrũq; ↄferat vtcrq;.
An nõ panis vite: doctrina scripture canonice: a summa
reuelata veritate: quo vita vera cognoscit: vita aĩe robo
ratur: ⁊ ad vitam felicissimã ambulatur. Non in solo pa
ne viuit hõ / inquit veritas: sed in oĩ verbo qδ ꝓcedit de
oꝛe dei. Deutero. viij. ⁊ Mat. iiij. Est quoq; panis intel
lectus / intellectũ erudiens: affectũ sua eruditione velut
ignea lex inflãmans. Ipsa nẽpe est que finẽ quo tẽditur:
ostendit. Ipsa que viã qua itur: dirigit. Finẽ / vitã eternã.

Ro. vj.

Uiã / sanctificationẽ nostrã. Habetis / inq̃t aplš fructum
vestrũ in sanctificatiõe: finẽ vero vitã eternam. Ipsa de
niq; instruit ignoꝛantẽ: ipsa reducit deuiantẽ: associat itie
nerantẽ: inducit ꝑseuerantẽ. Cuius salutiferos fruct⁹ btũs
Hiero. in ꝓlo. quodã in lib. psalmoꝝ: breuiloquo sermo
ne cõplectit / dicẽs. Hic habet infans q̃d lactet: puer q̃d
laudet: adolescẽs q̃d coꝛrigat: iuuenis q̃d sequat: senioꝛ
q̃d p̃cetur. Hic discũt femine pudicitiã: ꝑp̃li inueniũt pie
tatem: vidue iudicẽ: pauperes ꝓtectoꝛe: aduene custodẽ.
Hic inueniũt reges q̃d audiant: iudices q̃d timeãt. Hec
tristẽ ↄsolatur: letum tẽperat: iratũ mitigat: pauperẽ re
creat: diuitẽ vt se cognoscat / increpat: oĩbus se suscipien
tibus apta medicamenta tribuit: nec peccatoꝛem despicit: sʒ
per pniam / remediũ ei ingerit. Post hec deus ostẽditur:
simulacra irridentur: fides asseritur: ꝑfidia repudiat: iusti
cia ingerit: iniq̃tas ꝓhibetur: misericoꝛdia laudat: crude
litas abdicat: veritas requirit: mẽdaciũ dãnatur: dolus
accusatur: p̃dicat penitentia: pax ↄsequenda ꝓmittitur:
spes certa nutritur. Sʒ qδ his oĩbus est excellẽtius: xp̃i
sacramẽta laudant. Hec Hiero. Hec sacra theologica do
ctrina: vera ⁊ diuina sapientia: sola est oĩm scientiarũ im
peratrix ⁊ dña: q: candoꝛ est lucis eterne: ⁊ speculũ sine
macula dei maiestatis: ⁊ imago bonitatis illi⁹. Sap. vij.
Cui nisi artes cetere ancillent: non illuminãt: sed obscu
rant: nõ erudiũt: sed tenebris erroꝝ inuoluũt. Nõ hãc di
uinã sapientiã gentiũ pꝛincipes: nõ terre negociatoꝛes:
nõ potentes ad bella gigantes inuenerũt: ꝓpterea ⁊ pe

Baruch iij.

rierũt. Sed ea de supnis sedibus: q̃ in altissimis habitat:
supsubstantialis sapientia reuelauit: eãq; reuelando po
pulũ suũ humilem pane vite ⁊ intellectus cibauit. Libet
addere qδ sequit. Et aqua sapie salutaris potauit eum.
Uere aqua salutaris sapie: ex fante manans sapientie: q̃
est verbũ dei in excelsis. Eccli. j. qui est xp̃s dñs virtus et

Sap. vij

sapia dei patris. j. Coꝛ. i. Magnũ ꝑfecto sapie donum:
q̃ in aĩas sanctas se trãsferẽs: amicos dei ⁊ ꝓphetas: idest
ꝓcul vidẽtes / ↄstituit. Sed parũ summe visum est libe
ralitati: nisi se fontẽ sapientie homini per cibi p̃uaricatio
nem dãnato / donaret in cibum saluantẽ: ⁊ spũaliter nu
trientem / mirabili congruentia / nature conditioni / ⁊ la
psus reparationi. Cõiunxit nempe diuina sapia in p̃ma
hoĩs formatione rõnalẽ spm̃ materie coꝛporali: p exem
plo future societatis: q̃ inter deũ ⁊ spm̃ rationalẽ in glo
rificatione eiusdẽ ꝑficienda erat: vt sciret hõ deũ tam dis
parem coꝛpoꝛis ⁊ aĩe naturã in federationẽ vnã: ⁊ amici
tiã tantã coniũgentẽ: etiã rõnalis creature humilitatem:
licet longe inferioꝛẽ posse ad sui participationẽ glie sub
limare. vt loquit magr̃ dist. j. lib. ij. Et qm̃ ex eisdẽ gignis
mur ⁊ nutrimur incarnata p̃us: dehinc velut impanata
seu inescata sub spẽbus sacramenti sapia facta est nutri

ps. xlviij

tio nostra. Lapsus deniq; ⁊ e paradiso extrusus: pecoꝛi
nã induit similitudinẽ. ꝛm illud ꝓphete. Homo cũ in ho
noꝛe esset / nõ intellexit: cõparatus est iumẽtis insipienti
bus: ⁊ similis factus est eis. Idcirco feno indiguit pabu
lo pecoꝛino. Eapropter celestis cib⁹ angeloꝛũ / mutauit
se in cibũ pecoꝛis / hoĩe mutato in pecus. Panis em̃ an

Esa. xl.

geloꝝ fact⁹ est fenũ. vnicus pris / filius hoĩs: verbuʒ q̃ p
pe caro factũ est. Et iuxta ꝓpherã. Oĩs caro fenũ. Come
dunt igitur angeli verbũ de deo natũ: comedũt homines
verbũ fenũ factuʒ. Pane suo viuũt angeli in celis / ⁊ btĩ
sunt. Feno suo viuũt hoĩes in terris / ⁊ sancti sunt. Fenũ
quippe istud de prato virginalis vteri collectũ: factũ est

refectio iumentoꝝ. Uerbũ em̃ vt fenũ fieret: latuit in vir
gine: sol in sydere: artifex in opere. O stupenda dei mise
ratio / exclamat doctoꝛ mellifluus: verbũ carnem: deus

Job. vj.

cinerem: figulus lutum: vita moꝛticinũ induit: vt angelo
rum panẽ iumenta mãducarent. Hic vere panis est vite
de celo descendẽs: vt daret vitam mũdo. Non quõ moy
ses panẽ dedit patrib⁹ in deserto: quẽ manducãtes / moꝛ
tui sunt. Nam qui ex hoc pane mãducauerit: viuet in eter
nũ: manens in xp̃o. ⁊ habens xp̃m vitam manentẽ in se
ipso. Hic panis est intellectus: quo nobis moꝛtalib⁹ im
mensitatẽ sue potentie: incõpꝛehensibilitatem sue sapien

Ps. cx.

tie: inenarrabilitatem sue beniuolentie: dñs mirabilius
declarauit. Memoꝛiã fecit mirabiliũ suoꝝ / inq̃t psaltes
dñi: hoc cibo spũaliter satiatus / misericoꝛs / ⁊ miseratoꝛ
dñs / escam dedit timentib⁹ se. In pꝛompto est quẽadmo
dum sacrosanctũ hoc eduliũ / metaphysicoꝝ / naturaliũ /
logicoꝝ / ceteroꝛũq; p̃hoꝝ: estimata suoꝝ p̃ncipioꝝ theo
remata castiget: ⁊ verũ in eis intellectũ administret: quo
rũ deductionis veritas vetat. Panis iste bene a pan / qδ
sonat totũ d̃r: quia totũ qδ ad salutem ꝑtinet: cõfert hec i
viatoꝛi. Lapsus siquidẽ hõ oĩa ↄfudit. Cõstitutũ a plas
matoꝛe oꝛdinẽ pulcherrimũ temerauit. Nã deũ p inobe
dientiam contẽpsit: carnẽ de sua carne / ⁊ os de suis ossi
bus ꝑductum. ꝓximã suã incusauit: in seipso rationẽ vo
luntatis ductricem appetitui subegit. Indiguit itaq; ad
ꝑfectam restaurationẽ triplici remedio. Sacrificio quo
placaretur deo: charitatis diffusione / qua cõicaret pꝛoxi
mo: gratia refoꝛmatiua oꝛdinis in seipso. Oĩa hec cõfert
panis xp̃i excellentissimũ sacramentũ. Nam ipm̃ est sacri
ficiũ oblatio quoad deũ. Charitatiua cõio ad pꝛoximum.
Uiaticũ ⁊ refectio ad seipm̃. Sacrificiũ em̃ sicut ⁊ verbũ
abbꝛeuiatũ fecit nobis dñs sup terrã / hostiam viuã / vni
cam / mũdam / plenã bonis / plenã effectibus / oĩbus illis
pꝛo q̃bus offerri cõsueuerat hostia litteralis. In hoc sa
crificio coꝛpoꝛis sui ⁊ sanguinis noua fecit oĩa veteris te
stamenti oblationes ⁊ sacramẽta / paschalẽ agnũ / mãna
deserti / panes ꝓpositionis / tauros ⁊ vitulos imolatio
nis / hircũ emissariũ / passeres / turtures / ⁊ colũbas / vinũ
⁊ libamina / sal in oĩ sacrificio atq; oleuʒ / neq; mel / neq;
fermentũ. Deniq; quotidianũ bis sacrificiũ cum matuti
no vespertinũ. Hinc beatus Bern̄. in sermone de sacro.
Chꝛistus ait / pꝛo salute mũdi semel factus hostia saluta
ris: rei recõciliatio generalis: oĩbus sacramentis / tã pre
cedentibus q̃ sequẽtibus virtutem dedit ⁊ efficaciam: vt
tanta ⁊ tali hostia sanctificarentur oẽs liberandi p illaʒ.
Et btũs Aug. x. de ciui. dei c. xx. Huius inquit veri sacrifi
cij multiplicia variaq; signa erant sacrificia pꝛisca sancto
rũ. Cum hoc vnũ per multa figuraret: tanq̃ verbis mul
tis vna res diceret: vt sine fastidio multũ commendaretur
Est deniq; sacramentuʒ illud cõmunio: q̃ inter se mẽbꝛa
cum capite xp̃o charitate cõnexa cõmunicant. Nã in hoc
sacrificio tota ipsa redempta ciuitas: hoc est congrega
tio / societasq; sanctoꝝ: vniuersale sacrificiũ offertur deo
per sacerdotem magnũ: qui etiã seipm̃ obtulit in passio
ne pꝛo nobis: vt tãti capitis coꝛpus essemus ꝛm foꝛmam
serui. Hanc em̃ obtulit: in hac oblatus est: q: ꝛm hãc me
diatoꝛ est: in hac sacerdos: in hac sacrificiuʒ. Uerba sunt
beati Aug. x. de ciui. dei. c. vj. Et sequitur ad pꝛopositum:
Hoc est sacrificium chꝛistianoꝝ. Multi vnum coꝛpus su
mus in xp̃o: qδ etiam sacramento altaris fidelibus noto
frequentat ecclesia: vbi ei demonstratur q̃ in ea oblatio
ne quã offert: ipa offeratur. Est deniq; panis ille refectio
anime: spiritũ restaurans: desideriũ satians: coꝛ spiritua
le delectans: infirma roboꝛãs: gratie vitam augmentãs
viaticum ꝑducens. In cuius foꝛtitudine ambulatur per
desertum hui⁹ mũdi ad montem dei oꝛeb: qui interpreta
tur ardoꝛ: celum videlicet empyreum seraphico ardoꝛe
fulgidum. Sic cibus ille oblatio est initiata in cruce. Fa
cto deo sacrificiũ viaticum perducens ad terminũ: com
munio tenens interim pꝛoximos in vnũ. Huius tanti sa

cramenti dignissimus sacerdotum ordo ministeriū accepit: quoꝝ officio iste panis vite mortalibus quotidie preparatur. O vere celestis indulgentia. O cumulata grã. O superexcellens gloria/ sacerdotē deū suū tenere ꝛ porrigendo alijs dispensare. Quoꝝ qꝛ ignorãtie circa tantū mysteriū a dño ꝑ ꝓphetã dãnãtur dicentē. Quia tu sciētiam repulisti: repellã ꝛ ego te/ ne sacerdotio fungaris mihi. (Osee. iiij.) Ideo oim sacerdotū indignissimus/ ꝓprie ꝯsulens inscitie/ nō presumptione temeraria: sed alme huius vniuersitatis matris mee ꝑcepto mihi pridē ꝑ dignissimos suos oratores insinuato/ ꝯtraniti iniustū arbitratus/ humiliter obtēperans/ legendi laborem/ insufficientissim⁹ licet assumpsi. Canonē quoqꝫ misse: quo diuin⁹ ille sacramentalis cibus ꝯficitur: exponendum delegi. Laborem hunc non penit⁹ reputans inutilem: quo christi sacerdotes ad sacerdotijve graduz aspirantes/ tanti officij dignitatem/ ritum ꝛ debite executionis peritiam cōtemplari. Necnon scholasticoꝝ ingenia mysterij profunditate exerceri. Omniūqꝫ hoc salutari edulio pasci optantiū/ conscientie ad dignam eius sumptionem informari poterūt ꝛ accendi. Opus quidē arduum ꝛ ignaro peccatori improportionatum: cuius altissimã profunditatem gigantium humeros premere nō ignoro. Desperarem penitus ꝛ deficerem: si vel cum moabitide post terga metentiuz spicas eorūdem manus fugientes colligere: ꝛ nō magis maiorum iam collecta comportando ꝑsumerem recitare. (Ruth. ij.) In qua re insufficientiam propriam verbis cultioribus nescio an palliare dicaz: an excusare: superfluū duxi: cum ipsam plus cupito operis exequēdi imperfectio demonstrabit.

Protestatio theologica.

¶ In huius igitur lectionis initio theologicam ꝓtestationem frequenter per me factam renouans: coram vobis venerabilibus ac doctissimis preceptoribus meis ꝓtestor solēniter et expresse non esse mentis mee in futuris meis lectionibus/ aut alijs quibusuis actibus ꝑ me volente dño faciendis: aliquid dicere: aut pertinaciter defendere: qḋ catholice fidei seu determinationi sacrosancte matris ecclesie quomodolibet obuiet: vł pias aures offendat. Si vo (qḋ per suaz misericordiam domin⁹ auertat) aliquid tale ex lapsu lingue/ ignorantia/ aliave qualicūqꝫ occasione contingeret: reuoco exnunc ꝓut extunc: extunc prout exnunc: volens ea habere pro non dictis: subijciens me humiliter eoꝝ directioni: quorū est errantes corrigere: ꝛ deuios ad viam catholice veritatis reducere. Uerum ne dicendorum indistincta congeries confusionē afferat: placuit opus ipsum qḋ Sacri canonis misse expositio intitulari pōt: per lectiones partiri: ꝛ lectiones per. §. aut litteras alphabeticas vlterius secare: quaten⁹ studioso lectori in prompto qḋ voluerit occurrat: cū nostrū quē edidimus indicē: seu vt aiunt inuentarium: inuisere placuerit.

Duodecastichon magistri Gasparis hasslachij Symmeringēsis ad lectorem.

Grammata gloriolam redolentia desine vanam:
Mundani fastus suspicere illecebras.
Atqꝫ philosophicos/ sacrosqꝫ reuolue libellos:
Turpia contēnens scōmata musicolum.
Ausu quos diro Julianus apostata pressit:
Quod fidei nouit fortia scuta sacre.
Hinc ea chalcotypis pulchris cirrata iuuentus:
Sancta theologie que tibi scripta damus.
Perlege nocturnis vigili cum mente lucernis:
Imprimis tu que es initianda sacris.
Nec te presbyterum quorūdam lusus inertum
Abstrahat: ꝛ talus ocia scorta sopor.

¶ Lectio. j. A

Premissa in cubiculo cordis deuotissima spūssancti inuocatione: quaten⁹ qui huius diuinissimi est autor muneris: sit mentiū nostrarū illuminator ꝛ doctor intern⁹ sacri canonis. Cuius expositionē priusqꝫ ordiamur: ꝑmittenda sunt aliqua ad ꝯsecrationis actū (ad quē canon etiã totius misse officiū ordinat) requisita. Que tria sunt in gñe. Requirūtur em̄ aliq̄ ex parte sacri ꝯficiendi: ꝯsecrãtis ministri circūstantiarū tpis ꝛ loci. (Ad cōsecrationē requisita.) Et hoꝝ aliq̄ reqrunt tanqꝫ simpliciter ad ꝯsecrationē necessaria: ita qꝫ eis nō existētib⁹ nō fieret ꝯsecratio eucharistie/ siue trãssubstantiatio panis ꝛ vini in corp⁹ ꝛ sanguinē xp̄i. Aliq̄ requirūtur de cōgruo/ tanqꝫ decētia ad legitime ꝛ ordinate ꝯsecrandum: qbus nō existentib⁹/ licet nō ipediat ꝯsecrationis effect⁹/ q̄ est trãssubstãtiatio: ipedit tñ eucharistie fruct⁹. Que igit ex parte sacri reqrunt: requirunt de necessitate: q̄ ex parte circūstantiarū: reqrunt de cōgruo. Coꝝ vo q̄ reqrūtur ex parte ministri/ q̄dã de necessitate reqrunt: q̄dã de cōgruitate. Ex parte sacri reqrit debita materia ꝛ debita cōsecrationis forma. De q̄bus infra suo loco dicet. Ex parte ministri aliq̄ reqrunt de necessitate: aliq̄ de cōgruitate: vt dictū est. De necessitate ministri reqrit ptãs ordinis: facultas sermonis: integritas intentionis. Propter defectū ꝑmi nō pñt cōsecrare angeli/ mulieres/ nec laici/ nec aliq̄ nō sacerdotes seu ꝑsbyteri. Propter defectū secundi/ repellunt ab h̄ ministerio elingues ꝛ muti. Propter defectū tertij excludunt vsu rōnis carētes ꝛ fatui: etiã si fuerint sacerdotes. ¶ B Primo scꝫ ptãti ordinis/ paulo latius imorandū est. Ubi in ꝑmis ꝯsiderandū/ qꝫ multa cōpetunt ordini sacerdotali respectu corporis xp̄i/ tã mystici qꝫ veri. Corp⁹ xp̄i mysticū/ intelligo fideliū congregationē/ ecctiam videlꝫ catholicã: fm illud apli. Uos estis corpus xp̄i: ꝛ mēbra de mēbro. (j. cor. xij.) Membra depēdētia de mēbro scꝫ capite xp̄o cōmēbro. glo. interli. Ipm dedit caput supra oēm ecctiam: q̄ est corpus eius. (Ephe. j.) Corpus xp̄i verum est corpulēta suba de virgine maria/ opatiōe spūssctī sumpta: vel etiã natura humana/ diuine nature in supposito vbi vnita. de quo. j. dr. Et hoc fm duplicē acceptionez corporis: vt distinguit: vel ꝯ aiam/ vel ꝯ spm. Sup vtrūqꝫ corp⁹ insignes sacerdos accipit ptãtes. Sup corp⁹ mysticū ptãtem ligãdi/ soluēdi/ docēdi/ ꝯfortandi. ligãdi penis: soluēdi a pctīs: docēdi viã salutis: cōfortandi sacris. Ad quoꝝ expletionē Paulus eos hortatur. Attēdite vobis ꝛ vniuerso gregi in quo vos spūssanctus posuit epōs/ regere ecctiaz dei: quã acqsiuit sanguine suo. (Act. xx.) Epōs. i. sacerdotes: qꝛ olim idem epūs ꝛ ꝑsbyter ait Hiero. ad euãdrū vel eugeniū epm. ꝛ habet in canone. xciij. dist. Legim⁹. Sup corp⁹ xp̄i verū ptãtē ꝯsecrãdi/ offerēdi/ fidelib⁹ dispensandi. ¶ C Pro quoꝝ clariori intellectu/ videndū q̄d sit ptãs ecctiastica/ ꝛ quotuplex. Ptãtem ecctiasticam causaliter diffinit illuminatissimus doctor Joh. gerson cãcella. parisieñ. in tractatu de ecclesiastica ptãte sic. (Diffinitio ptãtis ecclesiastice.) Est ptãs a xp̄o supnaturaliter ꝛ spūaliter collata suis aplīs ꝛ discipulis/ ꝛ eoꝝ successorib⁹ legitimis vsqꝫ in finē seculi ad edificationē ecctie militãtis fm leges euãgelicas/ ꝓ ꝯsecutiōe felicitatis eterne. In hac diffinitione causali ptãs ponit ꝓ gñe. Est aūt ptãs facultas ꝓpinqua ad exeundū in actū. Dicit ꝓpinqua: quia obedientialis remota q̄ est in qualibet creatura rōnali respectu dei ad quãlibet hierarchicã actionē nō dr ptãs ecclesiastica. Dicit etiã potētia ꝓpinqua/ q̄ in passuz dispositū remotis impedimētis statim exire pōt in actū. Causa efficiens ꝑncipalis tangit/ cum dr/ a xp̄o supnaturaliter collata. Non em̄ inest ecctiastica ptãs a ꝑncipijs nature: sed ab eo q̄ naturã condidit. Causa materialis vel subiectiua notat/ cum dr/ Aplīs ꝛ disci. ꝛc. Formalis insinuatur cum additur/ fm leges euangelicas: dant em̄ formã

vendi. Causa finalis concluditur / cũ subditur. Ad edifi-
cationẽ ecclesie militantis / p̃ psecutione felicitatis eter-
ne. Additũ etiã est: spũalr / ad exclusionẽ donoꝝ supnatu-
raliũ / que possunt esse cõia oĩ viatorĩ: qualia sunt fides /
spes / charitas / ꝓphetia / timor / pietas ⁊c. Per has par-
ticulas oĩs alia ptãs excluditur: qm̃ oĩs alia ptãs vel est
naturaliter indita: sicut potestas corporalis / quoad cãz
efficientẽ. Uel est ſm leges humanas regulata: sicut po-
testas secularis quoad cãm formalem. Uel est radicata
in habentibus eã ſm dona naturalia etiã vbi supernatu-
ralia: vtputa fides / spes / charitas / nõ adessent. Uñ ptãs
secularis ꝯtra quã distinguitur ptãs ecclesiastica: cõuenit
alijs q̃ christianis. Ptãs aũt ecclesiastica de necessitate fũ-
datur in dono supnaturali / scʒ charactere baptismali de
cõi lege: qui character viatores facit esse de ecclia militã-
te: ⁊ ita capaces ecclesiastice ptãtis. Tamen charitas seu
gratia gratũ faciẽs: etsi valde decẽs sit suscipientib⁹ eccle-
siasticã ptãtem: nõ tñ exigit pro dando titulo quasi sine
ea nõ possit inesse ecclesiastica ptãs: prout wvaldensiũ he-
resis errãdo asseruit. ¶ D Legit aũt in euãgelio sextu-
plex ptãs a xp̃o data aplĩs / discipulis / p̃ sex eoꝝ successo-
ribus / ministris scilʒ eccl'ie quales sunt epi ⁊ presbyteri.
Unde Anacletus papa. xxi. dis. In nouo. ait. Aplĩs dece-
dentibus: in locũ eoꝝ surrexerũt epi. Et sequitur. Uiden-
tes aũt apl'i messem esse multã / ⁊ operarios paucos: ro-
gauerũt dñm messis vt mitteret oparios in messem suã.
Unde ab eo electi sunt septuagintaduo discipuli. quorũ
typum gerũt presbyteri / atq; in eoꝝ loco sunt ꝯstituti in
ecclesia. Hec ibi. Sex ĝ ptãtes p̃dicte prout eas colligit
do. Petrus de aliaco cardinalis he sunt. Ptãs ꝯsecratio-
nis: sacroꝝ administrationis: p̃dicationis: iudiciarie cor-
rectionis: dispositionis ministroꝝ eccl'ie: accipiendi vite
necessaria ab his q̃bus spũalia administrant. De primis
duabus magis ad ꝓpositũ: eo q̃ conferri videnť in ordi-
ne sacerdotali. Prima igitur ptãs est ptãs ꝯsecrationis:
qua q̃libet sacerdos rite ordinatus ꝯficere põt corpus ⁊
sanguinẽ dñi iesu xp̃i. Hanc ꝯtulit dñs in vltima cena / cũ
dixit. Hoc facite in meã cõmemorationẽ. Hec ptãs q̃nq;
dr̃ character vel ptãs ordinis: de quo infra lati⁹ dicendũ
erit. Scd'a ptãs / scʒ administrationis sacroꝝ ⁊ spũaliter sa-
cramẽti pnĩe / est ptãs iurisdictionis spũalis in foro pnĩe:
q̃ dr̃ ptãs clauiũ: q̃bus sacerdotes possunt aperire celũ
⁊ claudere. Aperire dignis: claudere idignis. Per pctm̃
eñ mortale q̃libet peccans claudit sibi celũ: q: p̃stat sibi
impedimentũ intrandi celũ / ⁊ gaudia paradisi. Ad cui⁹
admotionẽ cõtulit deus ptãtem eccl'ie: q̃ discernere põt
in causa ꝓpter quã celũ claudiť / ⁊ ferre sniam / pnũcian-
do illũ dignũ / ⁊ illũ indignũ. Dignũ dolentẽ de pctĩs et
ea ꝯfitentẽ: indignũ nõ dolentẽ de pctĩs: q̃uis ꝯfitentẽ.
Et hoc est celum aperire: ⁊ celũ claudere quãtum ptinet
ad ministeriũ sacerdotũ. Et autoritas hec faciendi voca-
tur ptãs clauis. Que duplex est / scʒ autoritas cognoscẽ-
di in cã pctõris ꝯfitentis: ⁊ autoritas sententiandi / q̃ di-
cũtur claues. Prima clauis sciẽtie: secũda clauis ptãtis.
Uñ clauis scĩe nõ est scĩa habitualis vel actualis vt q̃dã
putauerunt: q: etsi autoritas cognoscẽdi requirat sciam
vel discretionẽ comitantẽ rectũ vsum eius: queadmodũ
etiã clauis ptãtis requirit iusticiã ad rectũ vsum sui. Tñ
sicut ptãs iudicãdi nõ est iusticia: imo põt esse sine iusti-
cia: ita ptãs vl' autoritas cognoscẽdi in aliq̃ cã nõ est scĩa
vel discretio: q̃nimo põt esse sine discretiõe cognoscẽdi.
De q̃ pulchre loquiť doctor subtilis dist. xix. iiij. Concor-
dat alexã. de ales p. iiij. q. lxxviij. ar. ij. mẽ. iij. ¶ E Hec
ptãs ꝓmissa fuit petro a dño / cũ dixit. Tibi dabo claues
regni celoꝝ ⁊c. Promissa fuit etiã oĩbus aplĩs / cuʒ dixit.
Amen dico vobis quecũq; ligaueritis sup terram / erunt
ligata ⁊ in celis. Et quecũq; solueritis sup terrã erũt so-
luta ⁊ in celis. Collata vo fuit eis in die dñice resurrectio-
nis: dũ apparens eis iesus in ꝯclaui cõgregatis insuffla-
uit / ⁊ dixit; Accipite spm̃ sanctũ quorũ remiseritis pctã;

Mat. ix. Luce. x.

Lu. xxij.

Clauis ecclesiastica duplex.

Math. xvi.

Math. xviij.

remittuntur eis. Johã. xx. He due potestates cõsecratio-
nis ⁊ clauiũ / dicuntur ptãtes ordinis sacerdotalis: neq;
eedem sunt: neq; simul tpe collate aplĩs. Quarũ vna re-
spicit ꝯsecrationẽ corporis xp̃i veri: qm̃ habens eam con-
secrare põt verũ corpus ⁊ sanguinẽ xp̃i virtute verboꝝ
sacr'alium. Secũda respicit corpus xp̃i mysticũ seu mem-
bra eius: q: habẽs eã põt soluere ⁊ ligare pctõres: fide-
les tñ qui sunt mẽbra eccl'ie numero etsi nõ merito: licet
solutione fiant etiã mẽbra merito. Prima vt dictũ est: col-
lata est aplĩs in cena ante xp̃i passionẽ. secũda post resur-
rectionẽ. Et videť q̃ etiam mõ in ordinatiõe sacerdotis
distinctis actibus ⁊ tpibus ꝯferantur. Primã eñ cõfert
ordinator ep̃s ordinãdo / cum tradẽs ei calicem cuʒ vino
⁊ aqua pane supraposito dicit. Accipe ptãtem offerendi
⁊ cõficiendi p viuis ⁊ mortuis. Scd'am vo tradit aliq̃b⁹
interpositis / ponẽs manũ sup caput eius ⁊ dicẽs. Accipi-
te. s. quoꝝ re. pctã ⁊c. Et si in collatione cuiuslibet ptãtis
imprimiť spũalis character: vt quidã tenẽt: ⁊ recitat Sco.
dist. xix. iiij. tanq̃ ꝓbabiliter dictũ: tũc tres sunt charac-
tes ordinẽ sacerdotalem integrãtes ſm tres ptãtes col-
latas. Et si collata ꝑma / scʒ ptãte ꝯsecrandi nõ ꝓcederet
ep̃s ad collationẽ aliarũ: nõ esset ille ꝑfecte in sacerdotẽ
ordinatus. Posset q; cõficere corp⁹ christi: nõ tñ ligare ⁊
soluere pctõres: q: adhoc nõdũ fuisset sibi collata ptãs.
Ex h̃ videť opinio quorũdã doctoꝝ min⁹ ꝓbabilis / dicẽ-
tiũ q̃ vna est ptãs sacerdotalis ſm essentiã ⁊ radicẽ: sed
multiplex ſm effectũ. Quodq; cũ aplĩs in cena data fuit
ptãs ꝯsecrãdi sup corpus xp̃i verũ: etiã collata sit eis po-
testas sup totũ corp⁹ xp̃i mysticũ / ipm scʒ in mẽbris eius
ligãdi ⁊ soluẽdi: nam verba illa. Hoc facite in meã cõme-
morationẽ. q̃bus tradita est ꝑma ptãs: nullũ penit⁹ ordi-
nẽ habẽt vel habitudinẽ ad scd'am ptãtẽ. Neq; eñ signi-
ficant ipm nec exp̃mũt: qd̃ tñ regulariter sit p verba qui-
bus aliqua cõfertur ptãs. Quõ eñ alr̃ sciretur q̃ colla-
ta esset hec vel illa potestas. Et p̃terea cũ verba sacr'alia
hoc qd̃ significãt efficiũt: ⁊ verba q̃bus ꝑma ptãs ꝯferť
secũdam ptãtem penitus nõ significent: sequitur q̃ neq;
ipsum conferant. ¶ Lectio. ij. A

H E potestates sacer-

dotales equales sunt in oĩbus rite ꝯsecra-
tis sacerdotibus / maioribus ⁊ minoribus:
hoc est ep̃is et simplicibus sacerdotibus.
Sunt etiã inauferibiles. Ratio ꝑmi patet ex ꝑmissis: q:
cuilibet sacerdoti indifferẽter cõferũtur p easdẽ verboꝝ
formas: ⁊ per eorũdem exhibitionẽ signoꝝ quasi mate-
riaruʒ: dicente ordinatore sup quẽlibet. Accipe ptãtem
celebrãdi ⁊c. Ac porrigẽte cuilibet calicẽ cũ pane ⁊ vino
rursus ad manuũ impositionẽ cuilibet. Accipite spm̃ san-
ctũ quoꝝ remise. ⁊c. He forme sicut eedẽ: ita ⁊ eiusdẽ effi-
cacie sunt in oĩbus: sicut ⁊ alie forme sacr'ales quãtuʒ est
ex parte earũ. Itẽ ijdẽ characteres imp̃mũtur oĩbus sa-
cerdotibus in sua ordinatiõe: in q̃bus fundanť he pote-
states. Ratio secũdi scʒ inauferibilitatis est: q: character
in sacerdotali ordinatione imp̃ssus manet: nec vnq̃ dele-
tur: ⁊ p ꝯñs nec ptãs q̃ in eo fundatur. Est eñ character
forma supnaturalis a deo creata: q̃ p nullã virtutẽ crea-
tam corrũpi põt. Eius nãq; destrio ãnihilatio est: ad quã
virtus creata se nõ extendit: sicut nec ad creationẽ. Neq;
a deo tolliť ꝓpter quodcũq; pctm̃: sicut cetera dona su-
pernaturalia / quo modo charitas tollitur ꝓpter pctm̃
mortale. fides ꝓpter heresim. spes ꝓpter desperationẽ
q: character sacerdotalis confertur a deo / etiaʒ existenti
in pctõ mortali / etiam actu peccandi: vt si quis cũ ꝓposi-
to peccãdi suscipit sacramentũ ordinis: ⁊ ideo nulli pec-
cato repugnat. Quantũcunq; igitur sacerdos suspenda-
tur: excõicetur: degradetur: semp manet in eo potestas
ꝯsecrandi. similr̃ ⁊ autoritas ligandi ⁊ soluendi. In cui⁹
signũ cũ hi reconciliãtur ecclesie: nõ reordinãtur in sa-
cerdotes; qd̃ tñ foret necessariũ / si ptãs sacerdotalis per

huiuſmodi actus auferretur. De hoc btūs Augu. reprobans poſitionem Cypriani dicētis, ꝙ heretici vera sacra nō habēt. Et illoꝝ qui dixerūt, ꝙ sacerdos recedens ab eccl'ia baptiſma nō amittit: ſed ordinē. Ad permenianuz ſcribēs ait de hereticis ⁊ dānatis: ⁊ habet .j.q.j. ꝙ quidā. Nō q̄dā dicūt ꝙ baptiſma qđ accepit nō amittit q̄ recedit ab eccl'ia: ius tñ dandi qđ accepit amittit (.i. ordinem glo.) multis modis apparet fruſtra ⁊ inaniter dici. Primo: q2 nulla oſtendit cauſa cur ille qui baptiſma amittere nō pōt: ius dandi poſſit amittere. Utrūq3 enī sacrm̄ eſt ⁊ quadā ꝯſecratione hoī datur: illud enī cū baptizatur: illud cū ordinat: ⁊ ideo nō licet catholico vtrūq3 scʒ sacramentū iterari. Nā ſi qñ ex parte ipſa venientes etiā prepoſiti pro bono pacis correcto ſciſmatis errore ſuſcepti ſunt: et ſi viſum eſt opus eē vt eadē officia gererēt q̄ agebant: nō ſunt rurſus ordinādi: ſed ſicut baptiſmꝰ in eis: ita ⁊ ordinatio manſit integra: q2 in ꝑciſione fuerat vitiū qđ vnitate pacis eſt correctū: nō in sacris q̄ vbicūq3 ſunt [...]a ſunt. Et infra eodē. De his q̄ ab vnitate eccl'ie catholice ſep[...]ati ſunt: nulla iā q̄ſtio eſt: qn̄ habeāt ⁊ dare poſſint sacra: ſed ꝑniciose habent: ꝑniciosequ3 tradūt, qui extra vinculū pacis ſunt. Neutri sacro iniuria faciēda eſt ſicut nō recte habet q̄ ab vnitate recedit: ſed tñ habet: et ideo redeūti nō reddit: ſic etiā nō recte dat qđ accepit: et id qđ ab eo accipit, venienti ad vnitatē nō iterat. Ex quibus verbis Aug. ꝯſtat in oībus tam apoſtatis q̄ hereticis aut dānatis manere sacra xp̄i vasa, quātum ad ſe ⁊ sancta: licet ad dānationē ſint habentis, dantis ⁊ recipiētis.

¶ B Ex his infero, ꝙ ꝑiculoſe errāt dicētes sacerdotē in pctō mortali exiſtentē non ꝯficere: q2 ptās ꝯficiendi nō fundat in grā: nec ipſam neceſſario ꝓſupponit: ſed vt dictū eſt: in charactere sacerdotali quē ſm̄ legē ſtatutam prerequirit. In cuius ſignū chriſtus in cena cū apl'os ſuos sacerdotes ordinauit: ordinauit ⁊ iudā ꝓditorē ſuum sacerdotem ſm̄ doctores: qui tñ tunc nō fuit in grā: quia iam poſt buccellā panis intrauit in eū sathanas. Cōſtat ḡ ꝙ tunc recepit conſecrandi ptātē. Si ḡ tunc in debita materia cū certa verboꝝ forma ꝯſecrare attentaſſet: cur nō ꝯſecraſſet. Par ratio eſt de quolibet sacerdote. Unde btūs Aug. in lib. de corpore dñi ait. Intra eccl'iam catholicam in miniſterio corporis ⁊ ſanguinis dñi nihil a bono maius: nihil a malo minꝰ ꝑficitur sacerdote: q2 nō in merito ꝯſecrantis: ſed in verbo efficitur creatoris ⁊ virtute ſpūſſancti. Infero ſcđo ex ꝓdictis ꝙ illi errant dicētes, sacerdotē in mortali pctō exiſtētē nō poſſe quē abſoluere a pctīs. Patet ex eodē fundamento: q2 ptās clauiū ex chriſti ordinatione gratiā nō prerequirit, vt recipiat: ſed ptātem dūtaxat ꝯficiendi. Non enī voluit dñs aliquē hr̄e ptātem ligandi vel ſoluēdi ſup corpus chriſti myſticum: niſi haberet ptātem ſuper corpus chriſti verū. Et ſi ad hoc nulla ſit autoritas expreſſa canonis: ſufficit ritus ⁊ vſus eccl'ie: que maioris eſt autoritatis autoritate cuiuſcūq3 doctoris particularis. vnde btūs Aug. ex dictis Baſilij in quit diſt. xi. eccleſiaſticarū. Eccleſiaſticarū inſtitutionū quaſdā in ſcriptis: quaſdā vero apoſtolica traditione per ſucceſſores in miniſterio cōfirmatas accepimus: quaſdā vero conſuetudine roboratas approbat vſus: quibus par ritus ⁊ idem vtriſq3 debetur pietatis affectꝰ. Et in ep'la ad Januariū diſt. xij. illa aūt. Illa aūt, que nō ſcripta: ſed tradita ſunt cuſtodimꝰ: q̄ quidē toto orbe terrarū obſeruātur: datur intelligi vel ab ipſis apl'is: vel ex plenarijs ꝯcilijs: quoꝝ eſt i eccl'ia ſaluberrima autoritas: cōmendata atq3 ſtatuta retineri. ¶ C Sed forte qs obijceret: chriſtus priuſq̄ apl'is diceret. Quoꝝ remiſeritis pctā remittuntur eis: premittit. Accipite ſpiritūſanctū: ḡ videt ꝙ gratia ſpūſſancti requiratur ad ſuſceptionē predicte ptātis. Ad qđ dicendū ꝙ ſpūſſanctus dupliciter et datur ⁊ accipit: videlicet in gratia gratūfaciēte: ⁊ in grā gratis data. Primo mō datur ad ꝑſonalem ſanctificationem recipientis. Secūdo mō nō ſemꝑ ad perſonalē ſanctificationē: ſemper aūt ad eccl'ie vtilitatem. De prima dr̄. Juſtificati gratis per gratiā ipſius, ſcʒ chriſti. glo. ꝑ gratiam chriſti q̄ donū dei eſt. Maximū autē donū ſpūſſanctus eſt. vnde ⁊ dr̄ ibidem. c. v. Charitas dei diffuſa eſt in cordibus veſtris ꝑ ſpm̄ſanctū q̄ datus eſt vobis. Gratia aūt que iuſtificat charitas eſt: aut ei inſeparabiliter coniuncta: q̄ datur ſemꝑ ad ſanctificationē: q2 ipſa eſt q̄ operit multitudinē pctoꝝ. De ſcđa .j. Cor. xij. Alij ꝑ ſpiritum datur ſermo ſapientie: alij ſermo ſcientie ſm̄ eundē ſpm̄ alij fides in eodē ſpū: alij gratia ſanitatū in vno ſpū: alij operatio virtutū: alij ꝓphetia. Premiſit aūt apl's. Unicuiq3 datur manifeſtatio ſpūs ad vtilitatem. Diuiſa ſunt dona: nō ad meritū alicuius ſingulariter dantur: ſed ad vtilitatem eccl'ie edificande. Qđ aūt non detur ad ꝑſonalem vtilitatem: patet: q2 ſic datur ⁊ reprobis: q̄bus allegantibus in iudicio recepta dona ⁊ dicētibus: Domine nōne in noīe tuo ꝓphetauimus: ⁊ in noīe tuo demonia eiecimus: virtutes multas fecimus: dicturus eſt dominꝰ Nunq̄ noui vos. glo. i. in nullis approbaui. Itaq3 apl'i in ptāte ligandi ⁊ ſoluendi, receperūt quidē ſpm̄ſanctū: q2 ipſa poteſtas ligandi atq3 ſoluendi donū eſt ſpūſſcti: ſed gratis datum. Unde non dixit dñs. Accipite gratiā ſpiritusſancti, vt accipiatis ptātem remittendi pctā: vel vt remittatis pctā: ſed ait. Accipite ſpm̄ſanctū quoꝝ remiſeritis pctā ⁊c. quaſi di. Accipite donū ſpūſſancti, ptātem ſcʒ remittendi pctā: ⁊ accipientes hoc donū ſpūſſancti, ſpm̄ſanctū recipitis. Nec tñ negandū ꝙ xp̄s dedit his verbis ⁊ ſigno flatus apl'is augmentū grē ⁊ charitatis. Sed nō dedit illam vt diſpoſitionē preuiā, neceſſario requiſitam ad ſuſceptionē poteſtatis clauiū: ſed tanq̄ diſpoſitionez de cōgruo vt digne recipiatur: ſicut ⁊ nūc gratia cōfert in collatione ordinū: niſi impediat obex in ſuſcipiēte ad dignā ptātis executionē. Unde etſi nō ad ſuſceptionem: neq3 ad executionē poteſtatis clauiū ſimpliciter requiritur gratia gratūfaciens: requirit tamen ad dignā ptātis clauiū ſuſceptionē, eiuſq3 dignā executionē. Unde ſicut ordinādus ſe diſponere debet, vt ſine pctō recipiat ordinis sacramentū: ita etiam curet mūdus eſſe a peccato: vt digne actum recepte exequatur ptātis: q2 teſte btō Aug. ꝯtra donatiſtas. Nemo digne abſoluit: niſi colūba vel columbe mēbra. Colūba .i. chriſtus. Mēbrū colūbe, i. peccato mūdus. ¶ D Et pro dictoꝝ ꝯfirmatione, pōt arguī per locū a maiori: ſi ad recipiendū ⁊ exequēdum poteſtatem ꝯſecrandi verū corpus xp̄i, non requirit neceſſario grā gratūfaciens in miniſtro q̄ maior eſt: multominus requiritur in ptāte minus digna, reſpectu ſcʒ corporis chriſti myſtici: ſed ibi nō requirit: vt dictum eſt: ḡ nec hic. Concordat his magr̄ diſt. xix. lib. iiij. allegans illud Hiero. ſuꝑ illo verbo Matth. xvi. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Dat deus benedictionē digne poſcenti ꝑ indignū miniſtrū. Fallit aūt ⁊ fefellit multos vulgata ſniā: q̄ ligatus eſt, aliū ſoluere quō pōt. Qđ vtiq3 verū eſt de ligatura corporali: ⁊ dum hec mēbra ligata ſunt: quibus ⁊ nō alijs ſoluere pōt. Alioq̄n nihil ꝓhibet pedibus cōpeditū, ⁊ manibꝰ liberū, vincula alterius ſoluere. In ꝓpoſito aūt nulla eſt ligatura corporalis: ſed dūtaxat ligatio ꝑ preceptū. Preceptū enī videt sacerdotibꝰ, vt digne ⁊ iuſte opera ſui miniſterij exequātur: nā Leui. xxi. precipitur: Hō de ſemine aaron qui habuerit maculā: nō offerat panes corā dño: nec accedat ad miniſteriū eius. Per maculam vitiū intelligit: vt dicit glo. vñ Aug. Ablata eſt oīs dubitatio. Nemo ſummoꝝ vel ſecūdoꝝ sacerdotum debet ad ſancta accedere, ſi immundus eſt. Imo videt eſſe de iure naturali: vt hō ſancta ſancte ꝯtractet: vt dicit ſanctus Tho. in. iiij. vbi infra. Item iuſte qđ iuſtum eſt exequeris. Sacerdotes qui accedūt ad dñm ſanctificentur: ne percutiat eos. Et per Eſa. ꝓcipit dñs. Mundamini q̄ fertis vaſa dñi. Eiuſdem. lij. ¶ E His alijſq3 autoritatibus moti ſctūs Tho. Alber. Petrus de thará. dicūt, ꝙ ſuſcipiens vel exequēs ordinem in peccato mortali, mor-

Ro. iij. — puer. x. — ⁊. j. Pe. iiij. — Matth vij. — Deute. xvi. — Exo. xix.

taliter peccat: q: facit ꝯtra preceptum diuinū. Unde sanctus Tho. in. iiij. scripto dist. xxiiij. q. iij. dicit ꝙ sanctitas vite requirit ad susceptionē ordinis cuiuslibet: nō de necessitate sacramēti: sed necessitate p̄cepti. Un̄ si malus ordinatur: nihilominus ordinem habet/tn̄ cū pctō: nā in quolibet ordine quasi p̄sumptuosus mortaliter peccat: qui cū ꝯscia pcti mortalis ad ordinē accedit. Hoc quoad ordinis susceptionē. Sed quoad executionē actuū ordinis subdit circa finē. q. Lex p̄cipit vt hō iuste ea q̄ iusta sunt exequatur. Et ideo quicūq̄ hoc qd̄ sibi cōpetit/scȝ rōne ordinis facit indigne: qd̄ iustū est iniuste exequitur: et contra p̄ceptū legis facit: ac p hoc mortaliter peccat. Quicūq̄ aūt cū pctō mortali aliqd̄ sacrū officiū ptractat: nō est dubiū qn indigne illud faciat: vnde patet ꝙ mortaliter peccat. Et infra. Quādocūq̄ minister exhibet se in aliquo actu vt ministrū eccl̄ie in mortali pctō/mortaliter peccat: et totiens mortaliter peccat quotiēs hmōi actū facit: q: vt dicit Dionysius ca. j. celestis hierarch. Immūdis nec symbola. i. nec sacramētalia signa tangere fas est. Un̄ quando tāgunt res sacras q̄si suo officio vtentes/mortaliter peccāt secus si in aliq̄ necessitate aliqd̄ sacrm̄ ꝯtingerēt vel exequerētur: in eo casu in quo etiam laico liceret: sicut si baptizaret in articulo necessitatis. Vel si corpus xp̄i in terra ꝯiectū/colligeret. Loquitur semp de existēte in pctō mortali. Hec snīa etsi nō oībus placet tanq̄ nimis dura: videtur tn̄ firmis scripture radicibus innixa. Et ideo eccl̄ie ministris solicitius formidāda. ¶ F Sic ḡ in ꝓposito nō est nisi ligatura p̄cepti/ꝓpter quā factū ꝯtra p̄ceptū nō est irritum: q̄uis peccent p̄ceptū transgredientes. Et est simile in ciuilibus. Precipiat dn̄s seruo suo/ne certū vinculatū soluat: iam seruus ille ligatus est/eo modo quo precepto ligari dicimur. Cōstat aūt ꝙ seruus ille cōtrauenire pōt p̄cepto dn̄i et ligatū soluere. Qd̄ si facit: nō minus solutus est q̄ vinctus fuerat: q̄ si p̄ceptum de nō soluendo sup ipsum latū nō fuisset. Ita in ꝓposito. Preceptū non ligat corporaliter seu realiter ptātem clauiū/ne ipam habens possit exire in ptātis actum: sed ligat ne licite possit sed nec pctō mortali ligatur/ne aliū a mortali soluere possit: qm̄ etsi mortali pctō ligatus est/ne possit pficere actus meritorios: et ita quasi pedibus bonarū affectionū tenetur ꝯstrictus: nō tn̄ ligatus est pctō mortali quātum ad illud quo soluit. i. ptātem clauiū q̄ manibus aīe poterit cōparari. Claudicat ḡ popularis illa similitudo transferendo ligationē corporalē ad ligationē p ꝓhibitoriū preceptum vel p mortale pctm̄. Et rōnabiliter misericorditerq̄ dn̄s ordinis ptātem siue ad suscipiendū: siue ad exercendū impediri noluit simplr pctō suscipientis et exequētis: ne hierarchicus ordo eccl̄ie instabilis fieret/incertus totusq̄ cōfusus. Cum eīn nemo sciat an amore vel odio dignus sit: et hoc de seipso: multominus de alio nunq̄ securi esse possent subditi: sed nec p̄sidentes. Quippe semper dubitare haberent pctōres/an fuerint rite vere et sacramentaliter absoluti: cū semp dubitarent de mundicia sacerdotis ex multis ꝯtra eos ꝯceptis suspitionibus. Sed et ipsi sacerdotes/si ptātem in ordinatione rite susceperint: si etiam recepta potestate vere consecrent. si absoluant &c. cum se tūc vel nūc charitatem habuisse aut hr̄e ignorent. Et licet in his nō possit haberi certitudo euidētie absq̄ diuina reuelatione/ꝓpter intentionē ordinantis/consecrantis/absoluētis q̄ alijs ignota est: s̄m illud. Homo videt q̄ patent: deus aūt intuetur cor. Credibilius tn̄ est/et verisimilius intentionē debitā fuisse cōsecrandi/ꝯferendi/ordines recipiendi et ḡnaliter exequēdi/q̄ oppositū. Securus de ministroꝝ sctīrate. ¶ G Preterea nō videt diuine bonitati ꝯsentaneū/alterū p alterius iniquitate puniri: in his p̄sertim q̄ ad salutem ptinent: dū ille alteri in sua malicia nō cōicet. Sed si pctōrem ꝯfitentē: et ad absolutionē recipiēdā s̄m humane fragilitatis possibilitatē se disponentē: sacerdos ꝓpter occultū suū peccatū nō absolueret: puniretur pctō: ꝓpter pctm̄ alienum cui nō cōicasset. contra illud. Filius nō portabit iniq̄tatem patris. Iusticia iusti sup eum erit: et impietas impij sup eum erit &c. Iterum rōnabile est/vt deus assistat sacramēto puie ad pctōꝝ remissionem quā significat. Assistat dico certitudinaliter respectu significati in fieri: ne ꝓpter signi incertitudinē negligat qs sacramentū suscipere. Nam quis homo sue fame zelator alteri hoi cordis sui secreta forefacta aperiret: nisi firmissime crederet deū assistere sacerdoti ad remissionē suoꝝ pctōꝝ: dū in se confitente nō sit obicis impedimentū. Nemo pro re dubia et pene neutra rem tā difficilem et naturali inclinatione cōtrariā: qualis est pctōꝝ ꝯfessio: subiret: q̄ necessario p̄requirit sacrāli absolutioni. Hec paulolatius de ptāte ordinis inserere placuit: que materie nostre nō impertinentia videbantur.

[Marginal notes: Deute. xvi. — Eccl̄s. ix — j. Regū xvi. — Ezech. xviij.]

¶ Lectio. iij. A

Tertia potestas ē potestas dispositiōis ministroꝝ eccl̄ie: quoad determinationē iurisditionis ecclesiastice. vt euitetur ꝯfusio et dissensionis materia: et in pplo et inter ministros/si hi equaliter et indistincte de oī pplo curā haberēt. Et hec ptās collata est singulariter petro et eius successoribus: vbi ait ei singulariter xp̄s. Pasce oues meas. Idipsum tertio repetens. i. sis pastor et p̄latus generalis: vt scȝ ad te ptineat dispositio et regimē generale ouiū et ouilis. ¶ Pro quo ad maiorem eoꝝ q̄ dicta sunt: elucidationē notandū/ꝙ iurisditio cōsistit in quadā p̄latione seu superioritate sup certam plebem vel psonam. Quia dr̄ iurisditio quasi autoritas vel potestas dicendi ius. Hoc aūt nulli cōpetit respectu alterius: nisi sup ipm̄ habeat quādam p̄lationē. Et diuiditur quātū ad ꝓpositū sufficit: q: q̄dā est coerciua: de q̄ infra dicetur: quedam nō coerciua: et hec est que requiritur in foro interiori ad absolutionē pctōꝝ: q: hec ministrat materiā priori potestati/ligandi scȝ et soluendi. hec ptās iurisditiōis in sua plenitudine residet i summo pontifice/quoad totā eccl̄iam vniuersalem: q: ipsius solius est vniuersaliter instituere rectores et p̄latos in ecclesiastica hierarchia: cū ipsi soli dictū sit. Pasce oues meas. Ubi christus non distinxit inter has et illas: sed generaliter omniū curā sibi cōmisit. Ab eo ergo descendit mediate vel īmediate ois ecclesiastica iurisditio in inferiores p̄sidentes: quos vocat ad se in partē solicitudinis: cū ipse vocatus sit in plenitudinē potestatis: vt in ca. Ad honorē. de autoritate et vsu pallij Innocē. iij. In inferioribus vero p̄latis est hec potestas limitata/s̄m summi sacerdotis rationabile arbitrium. Unde eps̄ nullos pōt ligare vel soluere nisi de sua diocesi: vt in ca. Nullus. de parochijs et alie. paroch. Sic etiam curatus in alienos sue parochie nō subiectos absoluendi nullam habet potestatem. Unde. xiij. q. j. Ecclesias. dicitur: Statuimus vt nullus alterius parochie terminos aut ius inuadat. Sit vnusquisq̄ suis terminis contentus: et taliter ecclesiam et plebem sibi cōmissam custodiat: vt ante tribunal eterni iudicis ex omnibus sibi cōmissis rationem reddat: et nō iudicium: sed gloriā pro suis actibus percipiat. ¶ B Hec potestas iurisditionis in foro anime interiori non est potestas ordinis: nec confertur in ordinis susceptione. Nam eoipso quo aliquis ordinatus est presbyter: non est constitutus prelatus: nec curator alicuius persone vel plebis. Presupponit tamen eam: et fundatur in potestate ordinis sacerdotalis: quia nulli cōmittitur nisi sacerdoti potestatem clauiū ex ordine habenti. Non eīn per potestatem iurisditionis datur noua potestas absoluendi sacramētaliter: sed materia subijcitur: in quā accepta ptās clauiū valeat exerceri. Coherent ergo sibi he due potestates clauium et iurisditiōis quantū ad foꝝ aīe. ita ꝙ vna sine alia nō sufficit ad soluendū a pctis. Nō sufficit dico/nedū ad ordinate et licite absoluendū: sed simpliciter ad absoluēdū: ita ꝙ si sacerdos tētauerit absoluere nō suū: nō mō pec

[Marginal notes: Job. vl.]

cat mittendo falcem in messem alienā: sed omnino nihil facit: q̄m a nō suo iudice ligari nullus valet vel absolui: in. c. q̄d autem. de peni. ꝛ remis. ꝛ eo. titu. c. Omnis. dicit Inno. iij. Cum volentem cōfiteri nō suo sacerdoti id fieri debere decernit de fauore ꝓprij sacerdotis: cā̄m subdit dicēs: Cum aliter ipse illum nō possit soluere vel ligare. Itaq̄ ad absoluendū requirit̄ potestas clauiū: ꝛ materia in quā absolutio recipiatur seu ad quā terminet̄. Sicut tam in naturalibꝰ, q̄ artificialibꝰ ad agendū requirit̄ potentia seu virtus agēdi, ꝛ materia in quā actio terminetur. Potestas itaq̄ agēdi, potestas est clauis. Materia ꝓpinqua siue ꝑ se, est peccatū. Materia secūdaria siue per accidens, peccator subditus. Subditus dico duplici subiectiōe: subiectione scꝫ volūtaria: ꝛ subiectione prelati supioris. Utraq̄ subiectio req̄rit̄: nā quātūcunq̄ peccator sit subiectꝰ per prelatū sacerdoti parochiali: nisi tm̄ volūtarie se subijciat eidē: a peccatis nō absoluetur. Quis em̄ diceret aliquē inuitū absolui in foro cōsciētie. [illegible] quantūcunq̄ quis voluntarie se subijciat alicui sacerdoti: nisi talis sibi prefectus sit a supiore: absoluere eū nō potest. Facit ad hoc. c. peruenit. xvi. q. i. Ubi paschasius papa decernit nullū penitētiā ac peccatorū remissionē dare posse absq̄ ꝓprij epi fauore vel aplice sedis autoritate: prout hoc de monachis specialiter statutū est in cōcilio chalcedonen̄. ea. q. c. qui vere. Et h̄ quidē rōnabiliter: ne scꝫ p̄beat̄ incētiuū delinquēdi. Qd̄ certe preberet̄. si q̄libet ꝓ sua volūtate posset a quocūq̄ sacerdote absolui. Tolleret̄ etiā ex hoc nō parū erubescentia peccatoris: q̄ magna pars est satisfactiōis. Tolleret̄ insuper cura ꝛ solicitudo sacerdotū: quā adhibent circa salutem suoꝝ subditoꝝ: si pro libito subditoꝝ viderēt se contemptos in huiꝰ sacramēti susceptione.

¶ Ex his infero correlariū: q̄ sacerdotes simplices nō curati, nō possunt sibiīnuicē absolutiōis bn̄ficiū impēdere, sine sui superioris fauore cōcurrēte. Patet ex dictis: q: nullus eoꝝ habet sup aliū iurisditionē. Neq̄ em̄ sacerdotes excipiūtur ab illa sacra lateranen̄. cōcilij cōstitutione qua precipit̄ oībus vtriusq̄ sexꝰ fidelibꝰ suo proprio sacerdoti: vel de eiꝰ fauore petito ꝛ obtēto alteri cōfiteri. de peni. et remis. Omnis. Qd̄ vo ibi addit̄: ad minus semel in anno: specificat p̄ceptū, quantū ad partem eius affirmatiuā: s̄m quā nō obligat ꝓ semꝑ: sed pro certo tēpore. Sed nō dat libertatē extra id tēpus cōfiteri alieno sacerdoti: q: eadē causa est extra id tēpus specificatū ꝛ in illo. Illa scꝫ q: vtrobiq̄ deficit iurisditio sacerdoti alieno. Hinc de peni. dist. vi. Placuit. Urbanus papa scd̄s generaliter statuit: ne quis sacerdotū alienū absoluat. Ait em̄: Placuit vt deinceps nulli sacerdotū liceat quēlibet cōmissum alteri sacerdoti, ad penitētiā suscipere, sine eius ꝯsensu cui primo se cōmisit. Glo. sup verbo cōmisit. i. cuiꝰ parochianus est. ꝛ causam addit glo. Ab alio em̄ nō p̄ōt ligari vel solui. Uerū de isto cōsensu req̄sito altercatio est inter doc. quibusdā̄ dicētibꝰ: q̄ req̄rit̄ cōsensus exp̄ssus sui prelati aut sacerdotis. Ad h̄ multa iura adducunt̄: inter q̄ est. c. Ois allegatū. Ubi notāter d̄r: de licētia petita ꝛ obtēta: q̄d requirere videt̄ expressuꝫ cōsensum. Alijs videtur q̄ sufficiat licēt ia tacita: ita q̄ si epūs scit talia cōiter fieri a sacerdotibus: ꝛ nō reclamat sed sustinet: eoipso p̄sumēdū est eū tacite approbare. Un̄ Hostien. ꝛ Guil. dicūt: cū est de more alicuius ecclesie vt vnus sacerdos audiat alium sacerdotē, ꝛ absoluat: ꝛ epūs hoc sciēs fieri cōiter tolerat potest fieri: q: eoipso presumit̄ tacite approbare ꝛ licentiam dare. Idem refert asten̄. in sum. lib. v. titu. xx. Cōcordat Guilhelmus de mōte ludu no: ꝛ Ray. in sum. lib. iij. His etiam consonat eximius doctor Joh. gerson cancel. in multis locis siue scriptis suis: noīatim in tractatu de cōtractibus ꝓpositione. xvi. dicens: Ubi papa vel ecclesia aut legislator scit: q̄ cōstitutiones sue, vel nō publicātur: sed dantur obliuioni: vel nō approbantur moribus vtentium: sed passim declinant in oppositum: tunc constitutiones ille desinūt habere vim obligationis, tanq̄ abolite ꝑ nō vsum vel cōsuetudinē oppositā: que est optima positiuarū legū interpres. Alioqn tolerantia pape vel alteriꝰ legislatoris esset sibimet repugnās ꝛ populis noxia. Fundant̄ in hac radice, dicit abolitiōes cōstitutionū quasi sine numero positarum in decretis: etiā que in generalibꝰ cōcilijs tradite sunt: vt de ieiunādo q̄nquagesimā, quartā, sextā, ꝛ septimā ferias. Uel q̄ sacerdos celebrās duos habeat assistētes. de quo clare habet̄ distin. iiij. In istis. ꝛ. c. Deniq̄. Ita in ꝓposito, ꝛ iuo illud quo ꝓhibet̄ ne aliquis cōfessorē presumat eligere: nisi cū certa autoritate: quoad sacerdotes abolitū videt̄: Cuꝫ passim q̄libet sacerdos cōfessionē alteriꝰ cuiuslibet sacerdotis audire nō vereat̄. Que cōsuetudo: si dicat̄ corruptela: vix apud sacerdotes salutis erit status.

¶ Sed forte dicis: Ad absoluēdū requirit̄ iurisdictio in absoluente: q̄ illā tribuit. P̄ōt dici q̄ prelati dū vidētes suos subditos sacerdotes sibi mutuo cōfiteri sine sp̄ali licētia: nō ꝓhibēt, arguūt, nec puniunt. Hocipsum nō faciendo rationabiliter iudicātur tacite cōsentire: ꝛ per hoc iurisditionis determinationē quoad hūc vel illum (cū sit de iure positiuo: q̄d variationē recipit per tacitam reuocationem) abrogare. Immo nō debet subditus facile habere opinionē malā de suo prelato: eūq̄ iudicare immemorē salutis ꝓprie ꝛ suoꝝ subditoꝝ: maxime in his in quibus eū saluare p̄ōt. Sic ergo huic cōsuetudini cui tacite consentiunt: nō reclamādo prelati iurisditionē tribuūt. Nec mirum cū etiā in ceteris causis ꝛ negocijs cōsuetudo det iurisditionem nō habenti: vt in. c. Dilecti. de arbitris: vbi habet̄ q̄ cōsuetudo approbata dat mulieribꝰ quibusdaꝫ in subditos ordinariā iurisditionē cōtra legē scriptaꝫ: q̄ precipit q̄ femine a publicis officijs sint remote. Sed adhuc cōtra dicta sic opināti ū videt̄ esse. c. Si epūs. de peni. ꝛ remis. lib. vi. vbi d̄r: Nulla quoq̄ potest consuetudine introduci: q̄ aliq̄s preter sui supioris fauorē, cōfessorem sibi eligere valeat: qui eūꝫ possit soluere vel ligare. Ubi glo. sup verbo consuetudine, dicit. Est em̄ onerosa ecclesijs: ideo nō valet: ꝛ de cōsuetudine. c. ij. Ex eo frangit̄ ecclastice discipline neruus de cōsuetudine venerabilis. Etiā esset hoc cōtra obedientiā principis p̄scribere: q̄d esse nō p̄ōt. De p̄scriptionibꝰ: cū nō liceat. Hec ibi. Ex his videt̄ q̄ cōsuetudo in casu nostro nō tribuat iurisditionē: cū per. c. allegatū expresse reprobet̄. Qui vult tenere opinionē istā: posset dicere q̄. c. dicit sine supioris licētia: sine qua vtiq̄ electus confessor nullā habet iurisditionē: que tm̄ iurisditio necessario requirit̄. Hic aūt accedit licētia: licꝫ nō expressa: tm̄ tacita. Et ita. c. hoc nō est cōtrariū predictis: ꝓpter hoc tm̄ capl'm, dn̄s Antoninus recedit ab hac opinione, dicēs eam nō esse multū tutā parte. iij. titu. xiiij. c. xix. Opinio scd̄a est magis pia pro excusatione sacerdotū: sic sine expresso fauore se absoluentiū mutuo. Sed prima est magis tuta. maxime: q: rationes ꝛ cause: ꝓpter q̄s iurisditio in ecclia distincta est ꝛ determinata: nō minus locū habēt in sacerdotibꝰ (quoꝝ nōnulli vtinā hodie essent sicut populus) q̄ in laicis in quibus libera cōfessoris electio sine expresso supioris fauore reprobatur. Un̄ vtile foret: vt p̄lati suis sacerdotibꝰ fauorē expressuꝫ tribuerēt: vt sic secure ꝛ sine scrupulo cōsciētie se mutuo possent absoluere: vel si id minus expedire videret̄: q̄ expressa ꝓhibitiōe eiusq̄ efficaci executiōe hūc abusum seu corruptelam e medio tollerent. Securum quoq̄ esset sacerdotibus formidolosis et timoratis: immo vere omnibus: vt fauorem a suis curatis vel superioribus prelatis verbo vel scripto obtinerent confitendi quem elegerint sacerdoti. Esset etiaꝫ tutum scrupulosis nō absoluere: nisi hmōi fauorē assecutos.

¶ Scd̄o infero: q̄ sacerdos nō solum non alienū: sed nec a quolibet crimine absoluere potest suū subditum confitētem. Patet: quia sicut per autoritatē supioris ministrari oportet materiā quantū ad personā absoluendam: ita etiam

quantū ad peccata a quibus absolui debet. Utraqꝫ enī ⁊ peccatoꝛ ⁊ pctā sunt materia ptātis clauiuꝫ ⁊ sacri pnīe. Et peccata quidē materia ꝓpinqua. Peccatoꝛ vo remota: qꝛ ꝓpter peccata ↄfitēs est materia: q̄ sine pctis absolutionis capax nō esset. Nō enī soluit nisi ligat^9. Etsi innocēs cōfessori se offerre posset: nō tn̄ posset cōfiteri vel absolui: cum cōfiteri sit se de peccatis accusare. Et absoluere sit a peccatis liberare: vel ab eis liberatuꝫ iudicare ac ꝓnūciare. Nunc ergo summus hierarcha: cui^9 est potestatē iurisditionis aliis impertiri: sicut partitus est personas/parochias ⁊ dioceses: ita et peccata partiri pōt. Et sicut nō omnib^9 quos in partem solicitudinis assumpsit: oēs generaliter subiecit. Ita ⁊ subiectoꝝ nō oīa peccata subegit: sed quedā grauia ⁊ enoꝛmia peccata sibi: quedā epīs reseruauit: cetera inferioꝛib^9 curatis cōmisit. Sed ⁊ epi quoꝝ est tradere materiā immediate subiectis: ꝑ eoꝝ institutionē ad cur ā agend ā ꝑpl'/tantū institutis ↄcesserūt: quātū sibi pro bono regimine populi expedire iudicarūt. Ne si etiā maioꝛa peccata eoꝝ potestati subiicerēt: facilitas venie incētiuū preberet delinquēdi: ideo etiam sibi quedā reseruarūt. In oībus itaqꝫ his/vel reseruationib^9/siue cōcessionib^9: potestas clauiū in oꝛdinationib^9 oībus equaliter collata: neqꝫ extendit: neqꝫ restringit: sed illimitabilis manet in sua radice. Dūtaxat autē vsus illi^9 potestatis impedit: pro quāto tollitur materia circa quā hmōi potestas posset exerceri. Sicut qui fabro tollit ferrū: nihil artis vel potestatis fabricādi aufert: sicut nec cōfert ferrū tribuendo. Impedit autē vsum eius ꝑ materie subtractionē. Et sicut hierarchis aliqn̄ partim subtrahitur ⁊ partim ministrat: qn̄ certo populo/⁊ eoꝝ certis nō omnib^9 peccatis absoluēdis preficiunt. Ita nōnunq̄ per suspēsionē ab officio ⁊ grauioꝛes penas: puta excōicationē: depositionē: aut degradationē oīs materia subtrahitur: ⁊ vsus potestatis clauiū penit^9 impedit. Ita vt neminē ab aliquo pctō absoluere possint taliter suspēsi. ⁊ si attētarent: nihil facerent. ¶ F Ex his tertio infero q̄ nō est sīle de ptāte cōsecrādi: ⁊ ptāte absoluēdi quātū ad earū exercitiū. Patet: qꝛ illa impediri nō pōt simpliciter ꝑ supioꝛis autoꝛitatē. Ista vo simplr pōt impediri. patet ex pmissis. Hui^9 rationē assignat Sco. in. iiii. dis. xix. q. j. arti. iiij. qꝛ ptās cōsecrādi est q̄si potētia ꝓpinqua: q̄ hꝫ materiā in natura panē scꝫ triticeū. Nec aliqd aliud ↄcurrit seu reqrit. Ut enī panis sit materia: non reqrit q̄ sit a cōsecrante tanq̄ res ꝓpria possessa. Uel q̄ sit ab illo vel isto coctus vel ministrat^9: qꝛ oēm triticeū panē sacerdos pōt cōsecrare/ad quē dirigit cōsecrādi intētionem. Sed ptās clauiū est q̄si potētia remota/nō habēs materiā in natura: qꝛ materia huius ptātis nō est simplr pctōꝛ penitēs: sꝫ pctōꝛ penitēs subdit^9 duplici subiectiōe. Quā subiectionē pctōꝛ nō hꝫ a natura: sꝫ ab autoꝛitate supioꝛis: ⁊ ideo ꝑ euꝫ sit materia dū subiicit: ⁊ desinit esse materia/dū subiectio reuocatur. Cuius causa supra explicita est. ¶ G Quarta ptās: est ptās aplātus. i. autoꝛitas ꝑdicādi: quā tradidit dn̄s discipulis: dū in die ascēsionis ait. Eūtes in mūdū vniuersuꝫ: ꝑdicate euāgeliū omni creature ⁊c. Mar. vl. Hec ptās nō cōfert ex vi oꝛdinatiōis sacerdotalis: nec par est in oīb^9: sed dūtaxat est ꝑmū aplīs collata: q̄s misit ꝑdicare toti oꝛbi in loco iā allegato. Cōcessa est ⁊ septuagintaduob^9 discipulis/nō ꝑ totū oꝛbeꝫ: sꝫ tm̄ ꝑ loca ad q̄ xp̄s erat ꝑsonaliter vētur^9: vt pꝫ Luce x. vbi dꝛ: Designauit dn̄s ⁊ alios septuagintaduos discipulos: ⁊ misit illos binos ante faciē suā in oēm ciuitateꝫ ⁊ locū quo erat ipse vētur^9. Hoꝝ typū ⁊ figurā gerūt modo in eccl'ia epi ⁊ curati. Aploꝝ/epi. septuagintaduoꝝ discipuloꝛum curati: vt in canone: In nouo. xxi. dis. Ceteri vo quō predicabūt nisi mittant. Et h̄ vel a deo immediate: qd̄ pꝛobabunt per signa sicut moyses: vel per scripturā: sicut iohānes baptista speciale sue missionis testimoniū de scriptura protulit: dī. Ego vox clamantis ⁊c. Uel a petro aut eius successoꝛe/mediate vel imediate: ⁊ hoc pꝛobabunt per munimēta. de quo in. c. cū ex iniūcto. de hereticis dꝛ: Cum doctoꝛuꝫ oꝛdo sit quasi precipuus in ecclesia: nō debet sibi quisqꝫ indifferēter ꝑdicationis officiuꝫ vsurpare. Nam fm̄ aplm: quomodo ꝑdicabunt/nisi mittantur. Et veritas ipsa ꝑcepit aplīs: Rogate dn̄m mes. vt mit. o. in mes. suā. hec Inno. iij. Et Leo papa vt habetur in. c. Ita dn̄s. dist. xix. ait: Ita dn̄s noster iesus christ^9 humani generis saluatoꝛ instituit: vt veritas que antea legis ⁊ ꝓphetarū preconio cōtinebat: per apostolicā tubā in salutē vniuersitatis exiret. sicut scriptū est: In oēm terram exiuit sonus eoꝝ: ⁊ in fines oꝛbis terre verba eoꝝ. Sed huius muneris sacramentū: ita dn̄s ad oīm aploꝝ officiū pertinere voluit: vt in beatissimo petro oīm apostoloꝝ summo principaliter collocaret: vt ab ipso quasi a quodā capite dona sua velut in coꝛpus omne diffunderet. Sed cōtra illa videt: q̄ etiā diacono cōferat predicādi potestas in sua oꝛdinatiōe: cū accipiēs textuꝫ euāgelij de manu epī/dicit ei: Accipe potestatē legendi euāgeliū in ecclesia dei pro viuis ⁊ mortuis. Cū aūt ōlibet [illegible] ter sit diaconus: nisi forte per saltū promotus: sequitur q̄ ex oꝛdinatione habeat hāc potestatem: ⁊ ita erit potestas oꝛdinis nō iurisditionis. Respōdet: q̄ diacono non cōfert hec potestas in sua oꝛdinatione. Cū enī diaconus accipit textuꝫ euāgelij de manu epī/nō dicitur ei: Accipe potestatē docēdi ⁊ predicādi euāgeliū: sed accipe potestatem legendi euāgeliū in ecclesia dei: tam pro viuis q̄ pro defunctis: In nomine dn̄i. Ex quo magis insinuatur eos tūc recipere orandi officiū: q̄ predicādi vel docēdi. Et q̄ ipsa recitatio euangelice lectionis/magis sit oratio ad aliquid impetrandum pro viuis ⁊ mortuis: q̄ populi edificatio. Absurdū enī intellectu/et dictu est: vt docens vel predicās euangeliū: docere aut predicare intelligat pro viuis ⁊ mortuis. Hec Guil'. de sacramētis trac. de oꝛdine/statim post ꝑncipiū. ¶ H Quinta potestas est potestas coerciue correctiōis in foro exterioꝛi: quā ecclesia exercere pōt in inuitū: ad dirigendū subditos in finē beatitudinis eterne. Hāc cōtulit petro christus / cū dixit ei vice oīm: Si peccauerit in te frater tuus corripe eū ⁊c. Et sequit: Si te nō audierit: dic ecclesie: q̄ si ecclesiā nō audierit: sit tibi sicut ethnicus ⁊ publicanus. Et in h̄ loco fundat iuridica potestas excōmunicādi ⁊ interdicēdi ab ecclesiasticis sacramētis et fidelium cōmunione: qua vsus est apostolus dū exhoꝛtās titū: ait: Hereticū hominem post primā ⁊ secūdā correptionē deuita. Fundatur ⁊ in hoc textu: nedū potestas excōmunicādi: sed et potestas diffiniēdi/discernēdi/⁊ statuendi pꝛecepta/leges/⁊ canones. in hoc qd̄ subdit: Quecunqꝫ ligaueritis super terrā ⁊c. ¶ I Sexta potestas/est potestas accipiēdi vite necessaria ab his quib^9 spiritualia administrāt. Hāc cōtulit dn̄s: dū missis ad predicādū aplīs dixit: Edentes ⁊ bibētes que apud illos sunt. Dignus est enī operarius mercede sua vel cibo suo. Qd̄ et apl's deducit ex radice multiplici. j. Coꝛ. ix. dicēs: Quis militat suis stipendiis vnq̄: Quis plantat vineā: ⁊ de fructu ei^9 nō edet: Quis pascit gregē: ⁊ de lacte gregis nō manducet: Si nos vobis spūalia seminamus: magnū est si carnalia metamus. Et post pauca: Nescitis: qm̄ qui in sacrario operantur: q̄ de sacrario sunt/edūt: et qui altario deseruiūt: cū altario participāt. Ita ⁊ dn̄s oꝛdinauit qui euāgeliū annunciāt: de euāgelio viuere. Hec paulus. Fundat in hac potestate sumēdi vite necessaria/rationabilitas dotationis ecclesie loco decimarū ⁊ pꝛimitiarum legis. Ex hac potestate inuestigari posset: an sint elemosyne que ecclesiastici de suis bn̄ficiis percipiunt: sed extra ꝓpositum est. Annexa fuit potestati predicādi verbū dei per christū potestas faciendi miracula ad cōfirmationē fidei/cum dixit: Infirmos curate: moꝛtuos suscitate: leprosos mūdate: demones eiicite. Sed in hac potestate modo ecclesiastici regulariter nō succedūt: qꝛ fides iā sufficiēter fundata non indiget miraculis ↄfirmari fm̄ beatū Greg. xxvij. moꝛa.

Mat. xviij.

Ad titū iij.

Mat. x.

Luce. x.

Mat. x.

.ix.xiiij. Hec pro deductione potestatis ecclesiastice breuiter inserere placuit: Sed ad p̄limā potestatē consecrationis eucharistie: de qua principalis intentio: redeamus. Hec inquam in omnibus presbyteris reperit̃. Circa quā principaliter tota canonis intentio versatur.

¶ Lectio .iiij. A

Christus itaqz eterni patris filius / verus ꝛ summus sacerdos se ipm in ara crucis / ſm assumptam nostre mortalitatis substantiā / in humane redemptionis preciū immolaturus: vt tanti muneris iugis in nobis maneret memoria: ac p̄ nobis q̄ quotidie peccando labimur: quotidie mystice imolaret̃: Corp⁹ suū in cibum: ꝛ sanguinē suū in potū in nouissima cena tradidit sub eucharistie sacramēto: dum accepto pane grās egit: fregit / ꝛ dedit discipulis suis / dicens: Hoc est corp⁹ meū

Lu. xxii. qđ p̄ vobis tradet̃. Tradidit q̄z eis potestatem similiter sa ... subdit: Hoc facite in meā cōmemorationē. Et vt ostēderet hoc sacramētū in ecclesia vsqz in finē permansurū in passionis sue memoriā / adiungit: Quotienscunqz

i. Cor. xi. panē hunc manducabitis / ꝛ calicē bibetis: mortē dn̄i annūciabitis donec veniat. glo. scz ad iudiciū. Vn̄ vsqz nūc durabit ecclesia militās: ꝛ in ea eucharistia. Quō autem hunc panē mādu care possent ꝛ calicē bibere: nisi ipsum possent cōtinue cōsecrare. ¶ B Hec operatio cōsecrandi oīm nobilissima est ecclesie militāti concessarū: ppter quā merito sacerdotiū venit extollēdū. Cuius dignitas eximia nullis valet verboꝝ pompis explicari. Om̄ et linguas vicit oratoꝝ disertissimas: ꝛ culmē eminētie cuiuslibet creature. De quo beat⁹ Ambro. in suo pastorali ait: ꝛ ponit̃ in decre. dist. xcvi. c. duo sunt. Honor fratres ꝛ sublimitas ep̄alis: nullis poterit cōparationibus adequari. Si regum fulgori cōpares: ꝛ principū diademati: longe erit inferius quasi plumbi metallū ad auri fulgorē cōpares. Quippe cū videas regum colla ꝛ principū submitti genibus sacerdotū: ꝛ osculata eoꝝ dextra / eoꝝ se credūt orationib⁹ cōmuniri. Hec ille. Et licz cunctos natura homines equales: ꝛ nulla graduū alteritate dispares pduxerit: disponēdarū tamē rerū susceptū ministeriū hos et illos ceteris pretulit ꝛ prefecit. Quo fit vt tanto clericalis eminētia terrenos superet principat⁹: quāto animabus corpora: perpetuis trāsitoria: terrena celestib⁹ superant̃. Sed q̄d opus est terrenis cōparationib⁹ immorari cū ad sacerdotij autoritatē angeli celoꝝ ciues nō audeāt aspirare. Cui nāqz angeloꝝ aliq̄n dixit deus: Tibi dabo claues regni celoꝝ. Ad illos aūt: Accipite spm̄ sanctum: quoꝝ remiseritis pctā ꝛc. Et qđ lōge maius est: Hoc facite in meā cōmemorationē. Mirant̃ denique assistūt et terrent̃: ſm verbū beati Grego. iiij. dialo. c. l. ꝛ habet̃ de cōsecra. dist. ij. q̄d sit sanguis. Quis eīm fideliū dubiū habere possit in ipsa imolatiōis hora / ad sacerdotis vocem celos aperiri: ꝛ i illo iesu christi mysterio angeloꝝ choros adesse: summis ima sociari: terrā celestibus iungi: vnū qz ex visibilibus ꝛ inuisibilibus fieri. Trāsgrediēdo perinde agmina angelica / ad ipsaz celi reginā ꝛ mūdi dominā veniamus. Hec etsi in gr̄e plenitudine creaturas supgrediat̃ vniuersas: hierarchis tn̄ cedit ecclesie in cōmissi mysterij executiōe. Illa nēpe plat̄is octo v̄bulis: Ecce ancilla dn̄i fiat mihi ſm verbū tuū. semel ꝯcepit dei filiū ꝛ mūdi redēptorē. Isti a dn̄o cōsecrati: q̄nqz v̄bis cōtextā ꝯsecrationis formā cū debita intētione pferētes: eūdem dei v̄ginisqz filiū aduocāt q̄tidie corpaliter in sacrificiū ꝛ criminū purgationē. Illa ppetua virginitate seruata / summū celi p̄ncipē de se icarnatū / mortalē atqz passibilē mūdo ... saluatorē. Isti cōsecratiōe diuina eūdē celi terreqz principē in sacro verissime cōtentū impassibilē gloriosumqz contrectāt / victorē mortis ꝛ baratri destructorē. Hec bn̄dicta a cui⁹ laude deficit oīs lingua: natū dn̄m virgineis lactabat vberib⁹: cōtrectabat manibus; brachijs gestabat puellarib⁹: ac mille talia ꝛ infantilib⁹ christi mēbris impendit obsequia: quib⁹ educauit beatoꝝ gloriaz ꝛ terre cibatorē. Isti celestem cibū in crucis fixorio charitatis igne coctum / ore sumunt ꝛ dant ceteris: angeloꝝ videlz panē / ac dulcissimū cordis ꝯfirmatorē. ¶ C Attendite ergo o sacerdotes veri salomonis pincerne / iesu christi camerarij / atqz dispēsatores mysterioꝝ dei: attēdite i quo gradu ꝛ dignitate sitis cōstituti. Exclamat sctūs Grego. de hac vestra insignitate generosa: O inq̄t venerāda sacerdotū dignitas: in quoꝝ manib⁹ velut in vtero virginis fili⁹ dei incarnat̃. O sacrū ꝛ celeste mysteriū: qđ p̄ vos pater et fili⁹ et spiritussanct⁹ operat̃. Vno eodēqz momēto / idē de⁹ q̄ presidet in celis: in manib⁹ est in sacramēto altaris. Sup hoc tam insigni p̄uilegio stupet celū: mirat̃ terra: veret̃ homo: horret infern⁹: cōtremiscit diabol⁹: venerat̃ q̄ plurimū āgelica celsitudo. Et mellifluus Bern̄. O venerabilis sctitudo manuū: o felix exercitiū: o vere mundi gaudiū: cū christ⁹ tractat christū: sacerdos dei filiū: cui sunt delitie esse cū filijs hominū. Quis vnq̄ vidit talia: Quis huic vidit filia: Qui creauit me (si fas est dicere) dedit mihi creare se: ꝛ qui creauit me sine me: creat̃ mediante me. Hanc stupendā sacerdotij dignitatē scriptura nō valēs vni⁹ nominis significatione exprimere: hos nūc reges: nūc angelos: nunc deos crebri⁹ appellauit. Reges q̄dem Apocal. i. Fecit nos regnū et sacerdotes deo ꝛ patri suo. ꝛ. i. Petri. ij. Vos estis gen⁹ electū: regale sacerdotiū: gēs sancta: popul⁹ acq̄sitionis. Angelos vo Malach. ij. Labia sacerdotis custodiunt scientiā. Et sequit̃: q: angelus dn̄i exercituū est. Deos aūt Exo. xxij. Ad deos vtriusqz causa perueniet. glo. id est sacerdotes. Nominant̃ ꝛ alijs nominib⁹: nā dicūt̃ clerici: appellant̃ sacerdotes: vocant̃ ꝛ presbyteri. Clerici a sorte dicunt̃: q: cleros grece sors latine sonat. vn̄ primū ab apostolis cōsecratū legim⁹ sorte electū: ideoqz omnes clerici dicunt̃. Hic fuit beat⁹ matthias apostol⁹: q̄ sorte elect⁹ est cū vndecim apostolis: Et dederunt sortes: ꝛ cecidit sors super

Clerici unde

Act. i. matthiā. Dicti ergo sunt clerici: id est de sorte dn̄i: Nominant̃ ꝛ presbyteri quasi seniores. Presbyter nāqz grece / latine senior interpretat̃. Dicunt̃ aūt seniores: nō annoꝝ

Presbyteri

Sap. iiij. etate: sed moꝝ qualitate sicut scriptū est: Senect⁹ venerabilis est: nō diuturna: nec annoꝝ numero computata. Cani eīm sunt sensus hominū: et etas senectutis vita immaculata. Et iteruz: Corona dignitatis senect⁹: q̄ in vijs

Prouerbio. xvi. iusticie reperiet̃. In sensib⁹ siquidē maior est animi tranquillitas: maior moꝝ honestas: maior animi religiositas maior corporis castitas. ¶ D Hec esse debēt i clericis: maxime aūt presbyteris: q̄m ꝛ hec ipsa clericalia signa exprimūt ꝛ designāt. vn̄ beat⁹ Hieron. in epistola. Clamat vestis clericalis anime honestatē: clamat stat⁹ puritatē: clamat cult⁹ castitatē: clamat pfessio religionez: clamat officiū deuotionē: clamat studiū cōtemplatiōnē. Debent igit̃ presbyteri moꝝ prudentia ꝛ maturitate ꝯuersatiōis pcellere in populo: ait magister. iiij. sentētiaꝝ. dist. xxiiij. Appellant̃ et sacerdotes: q: sacra ministrātes seu dātes. Solis eīm sacerdotib⁹ ratione officij / inest sacrorum sacramentorū ministrandi potestas. Vel sacerdotes quasi sacra dicentes: q: verbum dei predicare habēt: horas dicere: missas celebrare. Vel sacerdotes quasi sacra conficientes: cōficiunt nāqz sacratissimū christi corpus. Hinc in eorum vnctiōe dicit episcop⁹: Consecrent̃ quesumus domine manus iste: vt quecunqz benedixerint ꝛ cōsecrauerint: sint benedicta ꝛ consecrata. ¶ E Ex premissis multe elici possunt dignitates ꝛ preeminentie euangelici sacerdotis super sacerdotē moysaice legis: quoniā excellit in benignitate electiōis: solēnitate cōsecratiōis: nobilitate ordinis: p̄ciositate operis: singularitate nutritionis potestate regiminis. Olim de vna tribu tm̄ / scz leuitica cōsecrabant̃ sacerdotes. Modo sub lege ex om̄i natione q̄ sub celo est: ad sacerdotiū assumunt̃: ſm doctrinam beati Jacobi: Nolite in personarū acceptione habe

Vn̄ dicū tur sacerdotes.

Exodi xxviij.

Jaco. ij.

re fidem dñi nostri iesu christi. Tunc fundebant oleum su
per eoꝝ capita: sanctificabant manus: dextra q̃ auricu-
(Leuitici viij.) le pollicis ꝛ pedis hostiarũ sanguine liniebant. Hodie
in sacerdotis euãgelici cõsecratione: nõ materiale oleuz
fundit sup capita ordinãdoꝝ: nec manus arietis sangui
ne inũguuntur: qm̃ nõ his peccata tollũtur: Sed desuper
dato leticie oleo grã sanctispũs in remissionẽ peccatoꝝ
perfundunt: quo potestas traditur: per quã alioꝝ etiaz
crimina expiant. Tũc habebãt sacerdotes potestatez di-
(Leuitici xiij.) scernẽdi inter leprã ꝛ nõ leprã corporalẽ: ac p hoc iudica
re hũc mundũ: istũ immundũ: habilẽ vel dignũ ad tẽpli
(Mat. xviij.) materialis ingressum. Nũc vo potestatẽ accipiũt iudicã-
di inter morbos et languores aie: egrotãtes soluere et li
gare: aperire ꝛ claudere ianuã celestis paradisi. Tũc tri-
bubus ꝛ populis mãdata dei referabãt: qui et legem ex
ore ipsoꝝ requirere iussi sunt. Malach. ij. Tũc q̃ p pec-
(Johe. ij.) catis populoꝝ inter vestibulũ ꝛ altare plorantes deum
precabãtur. Nunc vo facti iudices peccata remittunt: le-
(Joh. x.) ges statuũt: ꝛ animas ꝓprias tradere pro salute subdito
(Exo. xvj) rum summi pastoris exẽplo edocent. Tunc aliti sunt filij
leui cũ ceteris in deserto manna celesti: vermibus in diẽ
(Joh. vj.) crastinũ reseruato scatenti: quẽ patres mãducantes mor
tui sunt. Nunc vo supersubstãtiali pane/cibo angeloꝝ
(Joh. vj.) veri paschalis agni carne ꝛ sanguine esuriẽtes saturant:
qui panis est in eternũ manens: mãducanti vitã tribuẽs
sempiternã. Tunc sacerdotis officiũ fuit circa oblationẽ
pecoꝝ animaliũ irrationaliũ: ꝛ aspersionẽ sanguinis tau
roꝝ vituloꝝ ꝛ hircoꝝ. Leui. per totum. Nunc vo summo
sacerdote christo iesu assistente futuroꝝ bonoꝝ pontifi-
ce/peramplius tabernaculũ nõ manufactũ: nec hui⁹ cre
ationis: neq̃ per sanguinem hircoꝝ aut vituloꝝ: sed per
propriũ sanguinẽ semel in sancta introeunte eternam re
demptionẽ inuenit: atq̃ nouum sacrificiuz panis et vini
eiusdẽ sanguinis sui et corporis ſm ordinẽ melchisedech
instituẽte/omnia illius veteris testamẽti sacrificia abstu
lit: ecclesiã quoq̃ suã ab intolerabili iugo tot sacrificioꝝ
liberauit. Sacerdotesq̃ euãgelicos qui idẽ preciosissimi
corporis ꝛ sanguinis sacrificium sub panis et vini specie
offerrent quotidie instituit: quo conscientias nostras ab
operib⁹ mortuis mundaret/ad seruiẽdũ deo viuenti: qđ
omnia legis sacrificia nõ poterãt: vt late deducit aposto
lus ad Heb. ix. ¶ Quorsum hec tendunt: nisi vt sacerdo
tes nostri tanta sua dignitate/virtute ꝛ potestate desup
nullo humano precio merito cõcessa: se tanti status ex-
cellentie dignificẽt: vita et morib⁹ cõforment. Pudeatq̃
spurcissimis lenocinijs delectari: carnis ꝛ mundi illece-
bris pollui: qui ad tremẽde maiestatis sacrificiũ/ꝛ mun-
dissimũ anime cibũ preparãdũ/cõsecrandũ/offerendũ/
sumendũ ꝛ dispẽsandũ ex plebeioꝝ turba populoꝝ sunt
assumpti. Neq̃ in se glorient quasi nõ acceperint: sed hu
millient sub potenti manu dei: qui infinita sua misericor-
dia hec tradidit. Et nihilominus p inflexibilẽ iusticie ri-
gorẽ/tẽpore suevisitationis/tanti cõmissi exiget rationẽ.
¶ F Ne aũt hac accepta potestate in immẽsum sacer
dotes glorient: sz acceptũ ministeriũ humiliter ꝛ digne
exequant: breuiter annotãdum quid in huius sui officij
(Aliquid fit ab alio tripliciter.) executione/misse videlz celebratiõe/sacerdos sua virtu-
te efficiat. ¶ Circa qđ aduertendũ/q̃ aliq̃d ab alio effici
vel fieri tripliciter põt accipi. Nã aliquid dr ab alio fieri
vel naturali potestate: vel meritoria opatione: vel assistẽ
te virtute. Naturali potestate aliquid fit ab alio quando
agenti ex cõditione sue nature/seu naturali virtute ꝛ p-
prietate cõuenit esse principiũ eius qđ fit. sic dicim⁹ ignẽ
ꝛ calorem fieri ab igne: quoniã ignis habet in se formaz
substantialẽ et accidentalẽ: puta calorẽ naturaliter: per
quas actiue cõcurrit ad productionẽ ignis ꝛ caloris. De
hac virtute actiua dicit beat⁹ Augustinus: Sic deus res
administrat: vt eas ꝓprios mot⁹ agere sinat: idest actio-
nes et operationes facere ſm gradum entitatis eorum.
Et quod hic fit ab alio: dicitur vere effectus eius/a quo
fit: ꝛ ipsuz a quo fit/causa eius quod fit. ¶ Alio modo
aliquid dicitur fieri ab alio: nõ tamen naturali eius ope-
ratione: sed quia ab illo aliquid fit pmo modo ad quod
aliud sequit: nõ naturali sequela: sed volũtaria quadam
alterius extrinseci pactione. Sic premiũ dicit aliquo mo
do fieri a merẽte pro quanto qui premiabit: facit aliquẽ
actum/qui ab alio acceptatur ad premium sibi pro hmõi
operatione cõferendũ. Sic mercenarius dicitur operari
(Joh. vj.) cibuz suũ ꝛ mercedẽ acquirere suo opere ꝛ labore: ſm il
lud: Operamini cibũ qui nõ perit: sed permanet in vitã
eternã: quẽ filius hominis dabit vobis. Glo. interlinia.
Operamini. i. operib⁹ meremini. Sic ꝛ iustificatio im-
pij dicit q̃nq̃ fieri intercessione iustoꝝ: vt ꝯuersio pauli
oratione promartyris stephani: ꝛ qđ sic fit: non est vere
merentis effectus: sed neq̃ ipse vere eius est causa: quia
nõ fit virtute ꝛ potestate merẽdi: sed fit per premiantẽ/
qui acceptat hmõi meritum quasi rationẽ efficiẽdi vel cõ
ferendi premiũ. ſm hunc modũ dicit beatus Augustin⁹
ad Sixtũ presbyterũ: ꝛ allegat magister dist. [illegible] 4.
q̃ diligere est bonus motus valde/qui meritum est/ꝛ do-
nũ dei: quib⁹ meremur ꝛ ipsoꝝ augmentationẽ/ꝛ alia q̃
cõsequenter hic ꝛ in futuro nobis apponuntur. ¶ Ter-
tio modo aliquid dicitur ab alio fieri aliqua virtute oc-
culta/nõ insistente ei a quo tale fieri dicitur: sed assisten-
te. ſm quẽ modum malefici ꝛ incantatrices quosdã effe-
ctus ꝓducere dicũtur: ꝛ extrahere lac vaccarũ de sedib⁹
vel manubrijs securiũ: qđ fit nõ aliqua naturali virtute
maleficum: neq̃ ex eoꝝ merito: sed virtute occulta siue
mala siue bona assistente. Sic et sancti dicũtur fecisse mi
racula: que facta sunt assistente virtute diuina: nõ semp
ꝓpter merita sanctoꝝ: sed aliqñ ꝓpter fidẽ populoꝝ nu
triendã vel generandã. Sic etiã nonulli reprobi mira fe
cerũt: demones expulerũt ꝛc. qui dicturi sunt in finali iu
(Mat. vij.) dicio. Dñe nõne in noĩe tuo ꝓphetauimus: ꝛ in noĩe tuo
demonia eiecimus: ꝛ in nomine tuo virtutes multas feci
mus: a iudice audituri. Nunq̃ noui vos. Discedite a me
oẽs operarij iniquitatis. Nõ ergo fecerũt ea/virtute pro
pria: q: in noĩe tuo. Neq̃ ex opere meritorio: q: reprobi
nunq̃ noticia approbationis a dño cogniti. ¶ G Per
hoc ad ꝓpositũ ab omnib⁹ cõceditur de sacerdote cele-
brãte/q̃ cõsecrat eucharistiã: ꝛ ꝯficit corpus ꝛ sanguinẽ
christi in altari. Vñ magister dist. xiiij. lib. iiij. Sacerdos
cõsecrat ꝛ sanctificat corpus christi. Et sequit: Ad p̃sby-
terũ pertinet sacramẽtũ corporis ꝛ sanguinis dñi in alta
ri dei cõficere. Et Dionysius ca. iij. de ecclesiastica hierar
chia tradens ritũ hui⁹ sacrificij ait: At vo põtifex cũ diui
na munera laude ꝓsecut⁹ fuerit: sacrosancta et augusta
mysteria cõficit. Itẽ ꝛ Amb. lib. de sacramẽtis: hoc qđ cõ
ficimus: corpus ex virgine est. Ad idem de cõsecra. dist. j.
vasa. vbi reperitur terminus cõficere. Consecrare autem
et conficere christi corpus et sanguinẽ: nihil aliud est/q̃
conuertere substantiã panis in corpus: ꝛ substãtiam vi-
ni in sanguinẽ christi vbis saluatoris. Unde Ambrosius
in lib. de sacramentis. de cõsecra. dist. ij. Panis. ij. Panis
est in altari vsitatus ante verba sacramẽtoꝝ: vbi accessit
cõsecratio: de pane fit caro christi. ꝛ Aug. iiij. de trini. de
cõsecra. distin. ij. Corpus. j. Corpus et sanguinẽ christi di-
cimus illud qđ ex fructibus terre acceptũ/ꝛ prece mysti
ca cõsecratum/recte sumimus ad salutem spiritualẽ. Un
de magister distin. xij. liij. ca. j. Sacerdotes dicuntur con-
ficere corpus christi ꝛ sanguinẽ: quia eoꝝ ministerio sub
stantia panis fit caro: ꝛ substantia vini fit sanguis christi
Conuersio autem hec tria dicit: scilz substantie panis/et
vini desitionem: accidentiũ dictarũ substantiarũ cõser-
uationẽ: ꝛ corporis ꝛ sanguinis christi sub ꝯseruatis spe
ciebus et accidentibus presentialem inceptionẽ: de quo
infra latius differetur. Dico ergo q̃ sacerdos nullũ ho-
rum trium facit sua naturali virtute primo modo predi-
cto/quo aliquid ab alio fieri dicitur. Patet hoc de primo
q: panis desinit esse tam ſm materiã q̃ ſm formã. Nam

totus cōuertitur in corpus christi: vt. j. suo loco dicetur: Nunc autē actiua sacerdotis virtus nihil horū facit. Formā panis nō corrūpit: qz substātialis forma nō corrūpitur in materia: nisi p introductionē alicuius qualitatis incōpossibilis illi forme. Uel p destructionē alicui⁹ qualitatis necessario requisite ad inexistētiā talis forme. Cōstat autē q sacerdos nihil horū facit p cōsecrationē: imo nullā qualitatē inducit/vel corrūpit in materia panis p forme cōsecrationis plationē. Necq materiā destruit: qz illa dependet a solo deo ſm theologos: et incepit esse p creationē. Ideocq desinere nō pōt: nisi p annihilationē vel in ꝑexistens cōuersionē: ad neutrū horū creata virtus se extendit. Patet de scdo: qz sacerdos sua naturali virtute nō cōseruat accidētia panis et vini sine subiecto: qz conseruari est depēdere ab aliquo in esse/saltē eo modo quo conseruatur. Manifestū est autē q hec accidētia nō depēdent a sacerdote/eo modo quo ibi sunt: qz etiā manēt vel manere possunt sacerdote defuncto: vt patet in hostia p in... mis reseruata. Etiā creatura sicut in pducēdo requirit materia... in cōseruādo. Necq enim natura creata accidens cōseruare pōt sine subiecto. Patet etiā tertiū: quia sacerdos corpus christi attingere nō pōt corporaliter vt ipm pſens faciat: necq sufficit volūtatis imperiū: qz voluntas humana suo imperio extra se nihil facere potest.

¶ B Scdo dico q sacerdos nihil horū triū facere potest suo merito: quia tūc sacerdos gratia iustificāte carēs cōsecrare nō posset: cū sine gratia nullus mereatur: qd est manifeste falsum: nā vt dicit beat⁹ Aug. in lib. de corpore dñi. de cōse. dist. ij. Utrū sub figura. Intra sanctā ecclesiā catholicā/in mysterio corpis christi/nihil a bono maius: nihil a malo minus perficitur sacerdote. Cuius rationē subdit: qz nō in merito cōsecrātis: sed in vbo efficitur creatoris/et in virtute spūs sancti: vt. s. latius probatū est lec. ij. Tertio dico q hec fiunt a sacerdote virtute occulta/nō insistēte: sed assistēte. Primū patet: quia hec fiūt a sacerdote: vt pbatū est. Et nō primo modo nec scdo: patet. ergo tertio modo q est facere aliqd virtute occulta. Scdm/q nō virtute insistēte pbatur: qz quelibet virtus insistēs est creatura: qz depēdens: sed nulla creatura sua virtute pōt attingere dictos effectus: vt statim supra est deductū. Tertiū patet: qz sacerdos facit virtute occulta nō insistēte: ergo assistēte. Patet cōsequētia: qz oīs vtus occulta aut est insistēs aut assistēs. Hec aūt virtus est virtus creatoris/ipsa videlz dei volūtas. Determinauit enim deus se ad efficiēdū pdicta oīa: cū sacerdos intētione debita pfert verba sup materiā debitā ad hunc effectū a se dño instituta. Unde vbi. s. dicit Aug. Credēdū est q in verbis christi sacramēta cōficiantur. Cuius enim potētia creantur prius: eius vtiq vbo ad melius pcreantur. An autē in verbis cōsecrationis sit aliqua virtus effectiua vel cooperatiua respectu pdictoꝝ insistēs: suo loco inquiretur. De his beatus Aug. iterū ait: Unde hoc sanctissime de⁹: q sacerdotes cū sint puluis et cinis: te presentē habeāt manib⁹ et oculis. Nō vtiq ex debito: nec ipsoꝝ merito: sed ex tue volūtatis bñplacito. Hec est vera indulgētia: quam nulli angeloꝝ: nulli archāgeloꝝ: nullis supernis spiritibus: sed hominib⁹: nō oīb⁹: sed ordinatis/ credimus cōcessaz: tanti videlz mysterij celebratio. ¶ Lectio. v. A

Irca hāc potestatē cōsecrādi: que vt. s. habitū est: inauferibiliter oībus sacerdotib⁹ concedit: occurrunt duo dubia. Primū: cū autoritas celebrādi dignissima est: et summa oim ecclesiasticarū potestatum/ecclesie a christo traditarū: cur non summis ecclesie hierarchis: videlz epis est reseruata. Nam cū sacramētū cōfirmationis: qz magna reuerētia tenēdū est a solis pōtificib⁹ debeat perfici: vt cōstituit Eusebius papa/de conse. dist. v. Manus. Manus quocq impositionis sacramētū magna veneratione tenendū est: qd ab alijs perfici non potest/nisi a summis sacerdotib⁹. Nec tēpore apostoloꝝ ab alijs: q ab ipsis legitur aut scitur peractū esse: nec ab alijs/q qui eoꝝ tenent locū vnq perfici potest aut fieri debet. Nā si aliter presumptū fuerit: irritū habeatur et vacuū: et inter ecclesiastica nunq reputabitur sacramēta. Ergo multo fortiori ratione videtur q hoc sacramentū solis epis fuerat reseruandū. qd etiā ex eo videtur. Nā maior solēnitas requiritur in consecratione corporis christi: q in cōfirmatione. Eadē rōne videtur q solēnior et excellentior requiritur minister. Ad hoc dubiū respondeo: licz propter excellētissimā dignitatem dñici corporis/ deceret q officiū cōsecrationis hmōi dūtaxat esset pōtificibus (immo potius solūmodo summo pōtifici) reseruatū: tñ propter vtilitatē quā assequūtur fideles ex missarū frequentia: aliter disposuit diuina sapiētia: cui⁹ puidentia in suis institutionib⁹ regitur ecclesia. Unde multiplex ratio a doctorib⁹ assignatur: quarū inter alias he sunt: scz Diuini cultus dilatatio: humanoꝝ defectuū reparatio: pene mortuoꝝ mitigatio: bñficij redēptionis frequēs recordatio: diuine familiaritatis manifestatio: nostre elatiōis repressio. Ex hoc enim q potestas hec est simpliciter sacerdotibus data: et nō solum pōtificibus: ex frequēti missarum celebratione multiplicatur cultus dei: qui precipuus vel maximus est in eucharistie adoratiōe/et eius summo patri oblatione. Denicq omnis ecclesie deuotio est in ordine ad hoc sacramentū. ait Sco. dist. viij. q. j. Propter hoc enim clericus deuotius et maiori diligētia persoluit officiū diuinū. Propter hoc populus deuotius audit missam: q quodcūq aliud officiū ecclesiasticū. Propter hoc etiam populus deuotius: singulicq cū maiori diligētia cōfitentur peccata: dū intēdunt ſm ecclesie ordinationē saltē semel in anno cōicare. Et reuera facile oīs diuinus cultus euanesceret: si nō missarū frequentia seruaretur. Ex hac q frequētatione/quotidiani defect⁹ nostri reparantur: et pene animarū in purgatorio existētiū mitigantur: et redēptionis bñficiū frequēter representatur/et ad memoriā reducitur: et diuina familiaritas ex frequēti sue pſentie exhibitione insinuatur. presentie dico in carne. Et exēplū humilitatis nobis exhibetur: vnde elatio nostra reprimitur. Efficax enim humilitatis exēplū est q dñs voluit corpus suū a simplicib⁹ personis tractari. Et ita pter dispendiū qd sustineret ecclia ex raritate celebrationis cauēdū: et cōmodū qd accidit ex frequētia assequēdū: potestas illa oībus sacerdotib⁹ est cōicata. Qd vo maior solennitas requiratur in cōsecratiōe tanti sacri: attestatur celsitudini sacrificij: et in psona cōsecrante puidetur nostre vtilitati: et ita nō est par ratio in eucharistia et cōfirmatiōe. ¶ Sūt etiā ideo qdā reseruata epis: nō tñ ea p quoꝝ reseruationē dispendiuz sustineret ecclesia: vt dicit Hugo: ne eadē autoritas pro sus ab oīb⁹ passim vēdicata/iferiores erga supiores redderet insolētes: et soluto obediētie vinculo scādalū generaret: vñ singulariter epis reseruata est consecratio chrismatis: manuum impositio: cōmunis bñdictio: consecratio virginū/basilicarū/et hmōi: vt per hoc eoꝝ superioritas super alios sacerdotes cognoscatur: atq debitū honorem et obedientiā a populo consequantur in affectu. Hec omnia vt. s. Alex. de ales. Alias etiā ratiōes addit beat⁹ Tho. in. iiij. scripto dist. xiij. q. j. sed ille sufficiāt ad presens. ¶ B Scdm dubiū: Cum tanta sit vtilitas in frequētatiōe hui⁹ mysterij: cur etiā nō laicis iustis est cōcessa: pſertim qz ſm Chrys. oīs sanct⁹ sacerdos: et oibus iustis dr qd. s. allegatū est: Uos estis genus electū: regale sacerdotiū. Ad hoc respondet Sco. dist. iij. q. ij. lib. iiij. Sine omni dubitatione solis sacerdotib⁹ tradita est potestas consecrandi. Unde de trini. et fi. ca. c. firmiter. dicitur ex cōstitutione Inno. iij. in concilio generali. Hoc vtiq sacramentū (loquitur de sacramento eucharistie) nemo potest conficere: nisi sacerdos qui rite fuerit ordinatus ſm claues ecclesie: quas ipse concessit apostolis eorūcq successoribus iesus christus. Ipse enim in vltima cena

§. Pe. ij.

(vt etiã supradictũ est) ait apl̃s: Accipite ⁊ diuidite inter vos. Luce. xxij. glo. Accipite et date. Ex his vbis dñi discretiue ad aplõs directis/ patet ꝙ solis apl̃is immediate hanc dedit potestatẽ. Ad idẽ qḋ ibi sequit̃: Hoc facite in meã cõmemorationẽ. Uba hmõi tñ cenantibus dicta sunt: apl̃is scilʒ ⁊ discipulis: quoꝝ successores sunt epi ⁊ sacerdotes vt frequenter dictũ est. Facit ad idẽ verbum apl̃i: [i. Cor. x.] Panis quẽ frangimus: nõne participatio corporis dñi est. Quẽ inquit frangim⁹/ nos scʒ apl̃i ⁊ discipuli. Si eñ quilibet posset cõficere: altũ alij frangere nõ oporteret: sed quilibet posset de suo sacrificio cõicare. Hoc deniqꝫ tenet romana ecclesia informata ⁊ edocta ab apl̃is qui informati erãt a dño. Un̄ qui ꝯtrariũ astruũt: a fidei veritate deuiãt: ⁊ infideles iudicandi sunt. Ad illud vo qḋ allegat̃ de Chrys. ⁊ Cano. beati Petri/ Dicẽdũ ꝙ nõ dicunt̃ sacerdotes ꝓprie/ scʒ a sacerdotali ordine: sed mystice: q: scʒ mysticũ sacrificiũ deo offerũt/ scʒ seipsos hostiã viuentẽ/ sanctã/ deo placentẽ: ſm exhortationẽ apl̃i ad Roma. xij. Hec Alex. vbi. s̃. ¶ C Sed aliquis diceret: [Mat. vlti.] Etiã dñs solis discipulis dixit: Ite docete oẽs gẽtes/ baptizantes eos in noĩe patris et filij ⁊ spũssancti ⁊c. Et licet sic dicẽdo discipulis cõtulerit omnib⁹ officiũ ⁊ potestatẽ baptizandi: nihilominus potestas baptizandi data est ⁊ laicis. Unde licet sacerdotib⁹ cõueniat ex officio baptizare: tñ si laicus baptizat est vere baptizatũ. Sic videtur esse de potestate cõsecrandi. ¶ Item in celebratiõe duo sunt: Cõsecratio ⁊ cõicatio: q̃ etiã separari possunt: quis nõ debeãt: vt in. c. Relatũ. de cõse. dist. ij. vbi dicit̃: Certũ est ꝙ hi qui sacrificãtes nõ edunt: rei sunt dñici sacramẽti. Refert̃ eñ ꝙ quidã cõsecrantes nõ cõicabant. Cõsecratio aũt est ꝓpter cõmunionẽ: ergo cõmunio maius est ꝙ̃ cõsecratio. Cũ ergo laico ꝯcedit̃ qḋ maius est/ scʒ cõmunio: videt̃ etiã cõcessum qḋ minus est. i. cõsecratio. Itẽ quia potestas cõsecrãdi est potestas dignitatis: ergo cõuenit digniori: sed dignior est iustus laicus sacerdote peccatore: nã peccator nõ est dignus pane quo vescitur: priuatus eñ est omni dignitate: immo etiã dignitate viuẽdi. ¶ D Ad has obiectiones dicendũ/ ꝙ q: ptãs cõsecrãdi/ potestas quedã est quã nemo habet: nisi qui eã a dño acceperit: hãc aũt dñs immediate dedit in cena apl̃is: ⁊ mediãtibus illis/ ceteris. Cũ ergo iustus laicus illam nõ accepit a christo: patet: nec ab apl̃is: manifestũ est ꝙ nõ habent eã. Si eñ vite dignitas cõferret eã: etiã angeli ⁊ magis virgo benedicta eã haberẽt. Qḋ vo apostoli hanc potestatẽ laicis nõ dederunt: patet ex ritu ecclesie ab ipsis apostolis ad nos successiõe legitima descendente: que magne est autoritatis: vt. s̃. habitum est lec. ij. Tempore autẽ apostoloꝝ baptizabant diaconi: vt patet de philippo diacono eunuchum candacis regine baptizante. [Act. viij] Et quoniã in omni gente etiã in infidelibus: a quib⁹ aliquis exercebatur cultus: aliquibus personis specialiter cõmittebat̃ potestas offerẽdi deo/ ⁊ consecrãdi ea que sunt ſm ritum suũ offerẽda: qui ⁊ in illis primatum tenent: qḋ etiã apud pharaonẽ regẽ egypti seruatũ legitur. [Genes. xlvij.] Cũ ergo in ecclesia est ordinatissima potestas offerendi deo ⁊ cõsecrandi: que ſm legẽ christi offerẽda et cõsecranda sunt deo/ cõgruum fuit illam aliquibus precipuis personis dari: hi autẽ sunt sacerdotes. De baptizãdi autẽ officio nõ est simile: quoniã cũ illud sacramentũ est necessitatis: licʒ officiũ baptizãdi sit sacerdotibus specialiter datũ: oĩbus tñ instante necessitate est cõcessum. Et licʒ sit aliqua similitudo illarũ cõmissionũ in genere/ quantuʒ ad hoc ꝙ vtrũqꝫ/ Accipite scʒ ⁊ comedite ⁊c. ⁊ Ite baptizate/ solis discipulis dictũ sit: tamẽ vt patet ex factis sequentibus: ⁊ ipsorum apostolorum institutionibus/ differẽter cõmittitur potestas cõsecrãdi ⁊ baptizandi. Naʒ in collatione ordinis sacerdotalis: quo potestas cõsecrandi cõfertur: specialibus signis/ scʒ manuum vnctione: calicis cũ patena ⁊ hostie porrectione: ⁊ certa verboꝝ forma hanc potestatẽ expresse significãte/ datur potestas: vt cognoscant se in illo ordinis sacramento autoritatem cõsecrandi accipere ⁊ potestatẽ placabiles deo hostias offerẽdi: vt dicit Hugo. Nõ sic autem datur potestas determinata ad baptizandũ: sed ex cõsequẽti ad illã que est cõsecrandi: ⁊ que est ligandi ⁊ soluendi (que etiã speciali signo/ manus scʒ impositione datur) officiũ baptizãdi cõsequitur: nõ specialiter traditur: ⁊ ideo etiã in necessitate aliis cõcessa designatur. Ordinatio aũt sacerdotũ ad cõsecrãdũ ⁊ hierarchizãdũ ecclesiã dei ab ipsis apostolis cepit: vt patet ex epistolis pauli ⁊ actibus apostoloꝝ. Et beato Dionysio in de ecclesiastica hierarchia ca. iij. ⁊. v. ritum huius sacramẽti/ ⁊ etiam ordinis describente: qui fuit tẽpore apostoloꝝ. Et per hoc patet ad primam obiectionẽ. ¶ Ad scḋam vo d̃: post Alexandrũ de ales/ ꝙ etsi cõmunio sacra sit maior in effectu sanctitatis ⁊ gratie quã cõfert digne suscipiẽti: cõsecratio tñ est maior in excellentia siue autoritate potestatis: vñ magnitudo hec ⁊ illa nõ sunt eiusdẽ generis: ⁊ ita nec magis nec minus: ⁊ ꝓpter hoc nõ sequit̃/ ꝙ qui potest in hoc quod maius est: potest etiã in illud quod minus est. [illegible] lucere excellẽtius est ꝙ̃ calefacere: nec tamẽ quicq̃d põt lucere: potest calefacere. Instãtia est de luna. ¶ E Ad tertiam dicit̃/ ꝙ est dignitas meriti: ⁊ est dignitas autoritatis vel officij. Sacerdos iniustus etsi caret dignitate meriti: gaudet tamen dignitate officij. Laicus iustus ecõtrario caret dignitate autoritatis: gaudet tamen dignitate meriti. Potestas autem cõsecrandi cõsequitur dignitatẽ autoritatis: non meriti: vt. s̃. patuit. Non in merito consecrantis ⁊c. Illa tamen potestas quanto maior ⁊ dignior est: tanto malis sacerdotibus ea abutentibus periculosior est. Nam etsi dominus suoꝝ beneficioruʒ ingratos/ nõnunq̃ per beneficioꝝ subtractionẽ castigat: grauius tamen punit dum illa non tollit: sed ea permittẽdo conseruat in reprobis ad eorum ingratitudinis cõfusionem/ verecundiam/ et grauioris dãnationis iudicium: vt Qui in sordibus est sordescat adhuc. [Apocal. xxij.] Et sicut multo tempore nõ sinere peccatoribus ex sententia agere: sed statim vltionem adhibere magni beneficij indiciũ est: vt habetur ij. Machab. vj. ita peccatorib⁹ dona sua cõseruare: eosqꝫ in peccatis sustinere: vt cũ iudicij dies aduenerit: in plenitudine peccatoꝝ puniat: grauis ire indiciũ est. Ad qḋ pertinet illud apl̃i: de iudeis gratiã christi cõtemnentib⁹ [i. thes. ij.] vt impleant peccata sua semper. Peruenit eñ ira dei super illos vsqꝫ in finẽ. Sic ſm Aug. ad permenianũ/ sacramentalis potestas in bonis ꝑmanet ad premiũ: in malis permanet ad iudiciũ. Sic tantũ beneficiũ saluatoris iusto iudicio dei ꝑmanet in sacerdotib⁹ malis: vt qḋ in eis fuit indiciũ diuine familiaritatis/ ⁊ quasi arra glĩe excellẽtis: sit illis in penã ⁊ cõfusionẽ maiorẽ corã electis pariter ⁊ dãnatis. Ecce habẽt sacerdotes christi/ vñ in dño glorient̃: habẽt vnde timeant ⁊ humilientur: habẽt vnde munde ⁊ solicite corã dño ambulent: vt in gloria cum fideliter mysteria dei dispensantibus premient̃. Et tantũ de potestate ordinis necessario requisita in ministro/ ad effectũ consecrationis. ¶ Lectio. vj. A

Pꝛeterea que ex parte ministri ad hui⁹ sacrificij perfectionẽ/ de necessitate sacramenti superius dictũ est requirit̃: scḋm fuit sermonis facultas. Per cuius defectum ab hoc ministerio excluduntur muti ⁊ elingues: etiã si fuerint sacerdotes rite ⁊ legitime ordinati. Cum enim sicut cetera noui testamenti sacramenta: ita ⁊ eucharistie cõsecratio certam exigit materiã: expressam quoqꝫ verborum formã: ſm illud Aug. homel. lxx. ⁊ habetur. i. q. i. Detrahe. Accedit verbũ ad elementũ ⁊ fit sacramẽtũ. si alterũ illoꝝ deficit: nõ fit cõsecratio. Et quoniam verborum formam muti et elingues proferre non valent: manifestum est ꝙ nõ possunt hoc tantũ conficere sacramentũ. ¶ Et si queritur: Quid si sacerdos mu-

tus cetera in altari ageret: ⁊ alius sacerdos consecrationis verba pferret: nonne mutus consecraret. Nec obstat vt videtur: ꝙ vnus a pluribꝰ baptizari non pōt: quia eadem hostia siue panis possit a pluribꝰ cōsecrari. Nam cōsueuerūt presbyteri cardinales romanū circūstare pontificē: ⁊ cū eo pariter celebrare. Similiter in multis ecclesijs cōsuetū est in ordinationibꝰ sacerdotū / nouellos sacerdotes suo ordinatori epō ꝯcelebrare: quod etiā regulariter in consecratione epi obseruat: tunc eñ ordinator epūs vna cū duobus epis coadiutoribus / ⁊ nouello epo cōsecrato / missam cōsecrationis simul perficiūt. Ad hoc respōdetur / ꝙ in casu sacerdos mutus nō cōsecrat: licet cerimonialia in gestis ⁊ vestitu perficeret. Cuiꝰ ratio est: quia nihil eoꝝ facit que sunt de necessitate cōsecrationis. Nā vestes sacre / ⁊ gestus corporis cerimonialia sunt: et nō sunt de necessitate cōsecrationis: vt. j. dicetur. Formā autē que de necessitate requiritur: ipse non profert: ideo nō cōsecrat. Sacerdos tamen astans si formā cum intentione cōsecrandi profert: vere cōsecrat: licȝ cerimonialia nō perficiat. Et ī tali casu est vera cōsecratio: sed nō per mutum: sed per sacerdotē verba cōsecrationis (vt dictū est) proferentē. Nec est simile si mutus puerū intingeret seu immergeret: ⁊ mancus formā proferret: in hoc casu puer baptizatus nō esset: quia sacramentū baptismi nō nisi ab vno baptizāte perfici potest: quoniā forma baptismi vnā personam exprimit: scȝ Ego te baptizo ⁊c. Que forma si in casu a manco proferretur / falsa esset: quia ipse nō baptizat cum non immergat. Si vo diceret nos baptizamus ⁊c. iā forma debita nō seruaret. Est sententia Alexandri ⁊ Scoti. ¶ B Sed cōtra hoc qđ additum est: ꝙ vnus panis potest a pluribꝰ cōsecrari: hoc nō videt: quoniā aut isti plures cōcelebrantes verba cōsecrationis simul proferrent: aut nō. Neutrū dici potest: Nō simul: qr tunc frustra pronūciantur: ⁊ superfluūt quecūqȝ pferuntur nisi ab vno solo: cum ab vno solo pnūciata sufficiūt ad cōsecrandū: sic nō oēs simul: ⁊ cōstat ꝙ qui primo pnūciat cōficit. Quid ergo faciūt ceteri. Nūquid iterāt sacramentū. Sed hoc est incōueniēs: qm̄ etsi sacramentuȝ eucharistie est iterabile quantū ad sumptionē: nō tamen quantū ad eiusdē materie cōsecrationeȝ: vt vult Tho. in iiij. scripto. distin. vj. ⁊ doc. cōcorditer. ¶ Itē posset contingere ꝙ ille nō cōficeret qui celebraret pncipaliter: tālle cōficeret q̄ secūdario celebraret. i. qui concelebraret: ⁊ sic intētio prima pncipaliter celebrātis defraudaret. Ad illa respōdet Alex. de ales pte. iiij. q. xxxvj. arti. viij. Cardinales inquit presbyteri cōsueuerūt romanū circūstare pontificē: ⁊ cū eo pariter celebrare. Cūqȝ ꝯsummatū est sacrificiū: de manu eius cōmunionē accipere: signantes apostolos qui cū dn̄o pariter discūbentes / sacramētū de manu eius eucharistie acceperūt: ⁊ in eo ꝙ celebrāt ostēdūt apostolos a dn̄o ritū huius sacrificij didicisse: vnde hec est causa cōcelebrationis. ¶ Cōsequēter dicēdū est / ꝙ simul debēt cōsecrationis verba pferre. Et tūc ad illud quod obijcit dicendū / ꝙ verba ceteroꝝ nō inaniter pferunt: qr licet platio vniꝰ sufficeret ad cōsecrationē: in qr intētio oīm vnā celebrare cōsecrationē: assequunt qđ intendūt: et quantū ad cōsecrationē: ⁊ quantū ad significationē: ad quā nō sufficerent verba ab vno plata. Et qr intētio dirigit opꝰ: eoipso ꝙ est vna oīm intētio: est etiaȝ vna oīm operatio / id est consecratio. ¶ Si queris: q̄d si nō simul pferāt verba: Respōdet idē doctor post Innocentiū: Sane pōt dici ⁊ pbabiliter respōderi / ꝙ siue priꝰ siue posteriꝰ pferāt sacerdotes / referri debet eorū intentio ad instās plationis episcopi cui principaliter concelebrāt: ⁊ tūc omnes simul cōsecrāt ⁊ cōficiūt: q̄uis nōnulli sentiāt / ꝙ qui priꝰ pronūciat ille cōsecret. Nec alioꝝ fraudat intētio: qr factū est qđ intendūt. Hec Alexāder. ¶ Verū qr pauci ordinādi ī hoc sunt satis instructi: ideo videt cautior modus ꝙ pb̄yteri in sua ordinatiōe nō cōcelebrent episcopo: nec canonem legant: qui modus in metropoli mogūtina obseruat: cui cōprouinciales se merito cōformarēt. iuxta. c. de his. dist. xij. ⁊ de cōsecra. dis. ij. Institutio. Et hec sufficiant de scđo ex parte ministri ad cōsecrandū de necessitate requisito. ¶ E Tertium qđ de necessitate ad consecrandū ex parte ministri requirit: est integritas intentionū: hec eñ nō modo ad cōsecrationem: sed etiā ad cuiuslibet sacramēti perfectionē requiritur. Sed ad ppositū de cōsecratione eucharistie disseramus. ¶ Qđ aūt integritas intētionis requirat / ex eo patet: quia cōsecrare est actus humanus: nā soli homini cōcessus est: vt ex predictis patet: ideo necesse est vt fiat p actū humanū: sed actus qui fit preter intentionē casualiter vel fortuitu: aut ex quadā phātasia / nō est actus humanus: sicut fricare barbam sine intētione precisa ⁊ similia: qm̄ hos habemus cōmunes cū brutis. Preterea ministeriū cōsecrationis est opus volūtatis rationalis ⁊ deliberate: qđ autē est huiusmōi / nō pertinacia vel ipetu exercēdum est: sed cōsideratione rōnis ⁊ directione intētionis. Iniuria eñ ⁊ irreuerētia fieret sacramēto: si sine intētione fieret. ¶ Item sacramenta data sunt a christo ecclesie ideo non cōficiuntur aut dispēsantur nisi per ministros ecclesie: ergo est actus sacramētalis actus ministerij ecclesiastici. Necesse igitur est vt cōcurrat intētio ministri: vt agat tanq̄ minister ecclesie. Prima ratio est Scoti in iiij. dis. vj. q. vj. Alie sunt Alexan. iiij. parte. q. xiij. articu. j. Sed cuius intentio requiritur tanq̄ obiecti. Hoc est quesitum: Quid intendere debet sacerdos. Respōdetur: debet intendere facere illud quod ecclesia intendit. Huius enim in hoc actu minister est. Intendit autē ecclesia facere per suos ministros institutos / quod fecit christus. Et quid fecit christus. Certe benedixit: gratias egit: fregit ⁊ dedit discipulis dicēs: Accipite et comedite: hoc est corpꝰ meū. Et hec dicens / panē in corpus / ⁊ vinū in sanguinē transsubstātiauit. Hoc ergo intendit ecclesia vt fiat conuersio ⁊c. a christo per sacerdotis ministerium: ⁊ hoc est quod intendere debet sacerdos: cuius intentio vt ministri referri debet ad intentionem ecclesie cuius est minister. Nec tamen oportet ꝙ pretēdendo precogitet particulariter vt panis in corpus: ⁊ vinū in sanguinē suo ministerio cōuertatur: sufficit ꝙ in genere intēdat hoc facere qđ ecclesia per suū ministeriū (al's ministrū) intēdit facere: etiā si nesciat: vel nō cogitet in particulari quid illud sit qđ facere ecclesia intendit. Vñ vt dicit Scotus in. iiij. dist. xiij q. ij. scismaticus ⁊ hereticus: ⁊ qđ plus est: hereticus circa eucharistiā habere potest intentionem ecclesie in cōficiendo: si intēderet in vniuersali qđ christus instituit faciendū: ⁊ qđ ecclesia facit: licet nō intendat in speciali: quia credit eucharistiā nihil valere: hoc est non esse seu cōtinere verū corpus christi: sicut aliquis bone fidei posset pferre verba incantationis: quibus vtūtur magi vel mage circa illā materiā circa quā aliq̄ vtūtur: non credens ea quicq̄ valere: intēdens tamē in generali illa pferre ad illū finē ad quē illi proferūt. quasi diceret ⁊ intēderet: fiat qđ fieri potest: licet crederet per illa nihil fieri posse. Illa ergo generalis intētio sufficit cū ceteris reqsitis ad cōficiēdum. Propter qđ et sacerdos hereticus cōficere potest: dū huiusmodi intentionem habuerit generalem. Huic etiam concordat doctor irrefragabilis parte. iiij. q. xxxv. arti. v. Cuȝ ergo hec generalis intētio sufficiat: ⁊ potestas ꝯficiēdi est inauferibilis: neqȝ p heresim: neqȝ per penam canonicam tolli potest: vt. ī. lectione. ij. probatū est: patet ꝙ qui ius sacramentale amittere non potest: nec ius cōficiēdi amittere potest. ¶ D Sed cōtra hoc videtur. Nam verba cōsecrationis efficaciam habent ex fide: vnde Aug. cum dixerat: Accedit verbum ad elementum: ⁊ fit sacramentum. subdit: Nō quia dicitur: sed quia creditur. ¶ Item sacramenta noue legis habēt fundamentū baptismo: quod est sacramētū fidei: iō oīa sacra habēt fidē fundamētū ⁊ vtutē a fide. Fides est fundamentū omniū bonoꝝ. Glo. in ca. Illi offerūt. j. q. j. Iō

si infidelis aut hereticus attentat ꝯficere: deficit in ope
re suo ab eo qḋ est fundamentū: ⁊ a quo debet esse virt⁹
sacramenti: ⁊ per ꝯsequens nō ꝯficit. ¶ Item Augu. et
habetur. i. q. i. extra ecclesiā. Extra ecclesiam catholicam
nō est locus veri sacrificij. Item Hierony. super Amos.
Odit deus sacrificia hereticoꝝ: detestatur fetorem eoꝝ:
ergo cū ipsi celebrant nec seipm mittit: nec angelos: vt
intersint sacrificio: sed si nō est ibi celestis missus: nō est
ibi missa. Ob hoc eñ dicitur missa/eo ꝙ celestis missus
ad consecrandū ⁊ viuificandum corpus adueniat. magr̄
dist. xiij. quarti. Et ita nō conficiūt verum corpus christi.
⁊ Cyprianus in epistola ꝯtra hereticos: ⁊ habetur. i. q. i.
Si quis. iiij. Constat oleum vnde baptizati vnguntur: san
ctificari: ⁊ eucharistiā fieri nō posse: vbi nulla spes est: ⁊
fides falsa: vbi oīa per mendacium gerūtur. Multa ad
idem adduci possunt. Item magr̄ dist. xiij. quarti. In hu
ius mysterij expletione sicut formā seruari: ita ordinem
haberi/vt scꝫ sit sacerdos: ⁊ intentionem adhiberi opꝫ:
vt illud facere intendat: sed si nō credit de illo mysterio
sicut veritas habet: nūquid potest intendere illud confi
cere. Et si nō intendit/nūquid cōficit. quasi diceret/nō.
¶ E Ad illa respondetur concedendo ꝙ sacramenta
habent aliquam efficaciam ex fide: que fides est eis es
sentialis: nō fides ministrātis: sed fides ecclesie. Et hoc
quia sacramēta sunt ecclesie: sꝫ ipsi ministro rōne actua
lis ministerij intentio est necessaria: ne excellentie sacra
menti/actio irrationalis ⁊ per hoc nō humana p̄iudicet.
Unde qꝛ sacramentū est ecclesie: requirit fides ecclesie:
⁊ qꝛ actualiter ministratur a ꝯsecrante: requirit intentio
consecrantis. Per hoc ad Aug. Extra ecclesiam nō est lo
cus veri sacrificij. Respondetur dupliciter. Primo extra
ecclesiam. i. extra formā ecclesie. Uel sic: extra ecclesiam
nō efficit sacramētum quod figurat/scꝫ salutem: quia he
reticus conficit ⁊ accipit ad sui damnationem: ⁊ confert
alijs i simili errore positis. Unde. i. q. i. ꝙ quidā. §. q̄uis.
Quāuis posset generaliter dici/sacramēta que apud he
reticos nō aliter q̄ in ecclesia celebrātur: vera ⁊ rata esse
quātum ad se: falsa vero ⁊ inania quātum ad effectum: ⁊
in his a quibus male tractantur: ⁊ in his a quibus male
sumūtur. Nec mirū. Ipsa eñ salus nostra buccellaꝫ inde
dedit: statim cum buccella non bonus: sed malignus spi
ritus intrauit. Non quia bonus nō daret bonū: sed quia
malus male accepit bonū: sicq; bonū effectum non ha
buit: quia vbi illud faceret: nō inuenit. ¶ Ad secundum
dicendum/ꝙ fides: que est fundamentū ⁊ virtus sacra
mentorum: nō est fides ministri consecrantis: aut etiam
fides suscipientis: sed est fides ecclesie: quā sequitur in
tentio conficientis: quā intentionē generalem ecclesie/ha
bere potest hereticus: nō solum in alio: sed etiam in hui⁹
sacramenti articulo: vt supra dictum est. Et dicit idē Ale
xan. de ales. Ad hieronymū dicitur ꝙ in sacramentis he
reticorum quedaꝫ sunt que a deo sunt: ⁊ illa nō odit de⁹
vt character ordinis/⁊ verba consecrationis: ⁊ vi illorū
conficiūt heretici: que etiam sunt cōmunia eis ⁊ ecclesie
⁊ sic ex eo qḋ est eis ⁊ ecclesie cōmune: conficiunt. Sūt
etiam in eorum sacrificijs quedam mala/scꝫ infidelitas
perfidia/inobedientia ⁊c. hec odit domin⁹. Quātum ad
ea que bona sunt: idest consecrationē: que fit in forma ec
clesie: mittit seipsum ⁊ angelos: assistit eñ signo suo: qḋ
esse voluit certum efficax ⁊ practicum: nō obstante mali
cia ministroꝝ. ¶ Ad autoritatē cypriani dicitur/ꝙ intel
ligi debet de hereticis q̄ formam ecclesie nō tenent. Qḋ
patet per illud qḋ addit: Ubi oīa per mendaciū gerunt.
Illa dicuntur geri per mendaciū: que extra formā eccle
sie gerūtur. Uel si aliud voluit: in hoc errauit ⁊ correct⁹
est a btō Aug. ¶ Ad magistrū dicēdū ꝙ magister soluit
cū subdit. Aliqui dicūt: non recte sentientē de illo myste
rio posse intendere: nō quidē illud ꝯficere: qḋ iam esset
recte credere: sed illud agere qḋ geritur ab alijs: ⁊ sic ad
hibetur intentio ⁊ impletur mysteriū. Et ita satis patet

ꙩ intentio de necessitate requirit in sacerdote. Intentio
dico generalis faciendi qḋ ecclia facit. ¶ F Sed queri
tur vtrū requirit actualis intētio talis que dicta est: in p
latione verboꝝ ꝯsecrationis. Ad huius q̄stionis solutio
nē aduertendū post doctorē subtilem in. iiij. dist. vi. q. vi.
ꝙ triplex distinguit intentio: actualis/habitualis/⁊ vir
tualis. Actualē intentionē habet q̇ habet actū in volun
tate elicitū respectu huius qḋ intendit: vt dū quis habet
actuale velle intrare ecclīam: actualiter intendit intrare
ecclīam. Habitualē habet: q̇ habet in se habitū derelictū
ex actu intentionis frequētato/inclinantē eū ad similes
actus: qualē etiā habere pōt dormiens habituatus. In
tentionē virtualē habet is qui ex virtute intentōis actua
lis prehabiti/procedit in opus ex illa tanq̄ ex radice: ita
ꝙ illa intentio actualis sit principiū ordinatū ad oēs il
los actus sequētes: sicut intentio finis habet in se inten
tionē medioꝝ ad hunc finem ordinatoꝝ. Et ita in quali
bet actuali intentione medij/manet virtus p̄me intētio
nis: pro quāto illud mediū non assumeret: nisi p̄cessisset
intentio p̄ma actualis/quasi finis in quē mediū hoc or
dinatur. Exemplū sicutmodo intendens ire ad sanctum
Jacobum: ex intentione huius finis/ordinat multa alia
necessaria ad illum finē: exequens aūt illa ordinata/nō
semp cogitat de eundo ad sanctū iacobū: sed sepe p ope
rationes circa media vel alias distrahitur ab actuali intē
tione p̄ma: nihilominus tamen oīa dicitur facere ex pri
ma intentione: ⁊ virtualiter habere illam primā intentio
nē in prosecutione medioꝝ: pro quanto he actiones me
die processerunt a p̄ma actuali intentione: ⁊ in eaꝫ tanq̄
in finem ordinātur. Qḋ ex eo patet: quia interrogatus/
cur hoc agis. statim respōderet: p̄pter ire ad sanctū iaco
bum. ¶ G Ad propositum dicitur. Primo ꝙ ad cōse
crandū nō requiritur intentio actualis consecrādi p̄la
tione forme consecrationis. Patet: nā non requirit ma
ior intentio in cōsecratione/ꝙ in meritoria operatiōe: qꝛ
operatio nō est meritoria nisi ex proprio conatu volūta
tis: nō tamen excludendo gratiā. Cōsecratio aūt efficax
est ex verbo creatoris. Nūc aūt in operatione meritoria/
nō requiritur semp actualis intentio ad merendūꝫ: idest
actualis relatio actus sui meritorij in deū: alioquin cōti
nuans actum meritoriū cum distractione nō mereretur.
Et in exemplo p̄posito: ambulans ad sanctū iacobū: dū
actualiter de hoc non cogitaret nō mereretur. Neq; san
cti martyres tolerantes durissimas penas distracti/ aut
forte absorpti imanitate penarum: propter qḋ non sem
per cogitauerunt actualiter illa pati pro fide christi seu
iusticia/meruissent: qḋ est incōueniēs. Et propterea non
est verisimile deum sacerdotē obligasse ad pene impos
sibile: vel saltem nimis difficile in illo actu/cuiusmodi est
nō distrahi ab actuali intentione. Cum sm beatū Augu
stinū in secūdo de libero arbitrio/nō sit in potestate no
stra q̄n visis tangamur: hoc est que offerūtur per intelle
ctum voluntati. ¶ Secūdo dico/ꝙ non sufficit habitua
lis intentio: qꝛ consecrare (vt dictū est) debet esse actus
human⁹. Actus aūt etiā ꝯformis habitui: si nō fit a volū
tate intēdente: sed aliūde p̄ter intentionē euenit: huma
nus nō est. Nā si quis habeat habitū inclinantē ad desi
deriū sanitatis: si currat nō intēdēs p hoc sanari sed lu
dere: nō dr ꝯseq̄ sanitatē p actū humanū: sꝫ casualiter vel
fortuito. Sola ḡ intētio habitualis nō sufficit respectu fi
nis act⁹ humani vt hūani. ¶ Tertio dico/ꝙ ad ꝯsecrādū
req̄rit/⁊ sufficit in sacerdote intētio v̄tualis: h̄ est req̄rit
⁊ sufficit ꝙ sacerdos habuerit intētionē actualē ꝯsecran
di: ex q̄ p̄cessit ad op⁹ celebratiōis: ⁊ sufficit hec intentio
etiā si in v̄bis ꝯsecratiōis distrahat nihil actu cogitās de
consecratiōe. Et hec vera sunt: si opus celebrationis pro
cessit ex prima intentione actuali/sine omni motu con
trarie volūtatis interueniente q̇ si interueniret: ⁊ nō de
nouo intenderet consecrare: q̄uis proferret consecratio
nis v̄ba: nō tamen ꝯsecraret: quia tūc nō adesse intentio

Intētio ē triplex

actualis: nec virtualis. Hec multũ quietant scrupulosas ↄsciẽtias: quia nõ minus congruit vt sacerdos per pre uiã deuotã recollectionẽ virium: ⁊ intentionis ob firmationẽ oĩa distrahentia ⁊ impertinẽtia posseremus excludat: ac deuotius actualiter intendere satagat/abigens manu sancte discretionis volucres cogitationũ peruersarũ/importune se ingerentiũ: ⁊ sacrificij fructum violare cupientiũ: exemplo patriarche abrae: ne musce morientes ꝑdant suauitatem vnguenti: idest consolationẽ ⁊ gustum dulcissimũ huius diuinissimi sacramenti. Et tantũ de his que ex parte ministri requirũtur ad necessitatẽ sacramenti: que fuere potestas ordinis: facultas sermonis ⁊ integritas intentionis. ¶ Lectio.vij. A

Expeditis his que

ex parte ministri requirũtur ad simpliciter consecrandũ: videnda sunt consequẽter q̃ ex parte eiusdẽ requirũtur ad ordinate cõsecrandũ: ⁊ hec sunt duplicia: videlicet impedimentorũ amotio: quorũ aliqua sunt tm̃ culpe: aliqua tm̃ pene: aliqua nec culpe nec pene. Secũdum est cõuenientiũ appositio. Impedimenta que sunt tm̃ culpe: quib⁹ sacerdos impeditur ab ordinata celebratione sunt pctã mortalia: quod patet: nã ordinate celebrat qui celebrando nõ peccat. Inordinatio enĩ in celebrando defectus est nõ naturalis: sed moralis. oĩs enĩ talis peccatum est: ergo a contrario sensu/qui celebrando peccat: inordinate celebrat. ¶ B Peccat aũt mortaliter quicũq; in mortali saltẽ scienter celebrat. Quod ꝓbatur autoritate ⁊ ratiõe. Autoritate apostoli. Qui manducauerit panẽ hunc: ⁊ biberit calicẽ dñi indigne: reus erit corporis ⁊ sanguinis dñi. Et sequitur. Judiciũ sibi manducat ⁊ bibit. idest dãnationem. Dãnationem aũt nõ inducit nisi pctm̃ mortale: nõ autẽ hoc dũtaxat de cõmunicante: sed etiã multo magis de celebrante d̾r. Unde glosa beati Ambrosij. Indigne manducat qui aliter celebrat ꝙ a christo traditũ est. Et qui indeuota mente accedit ad eucharistiã: vel in voluntate peccandi manet: ille reus erit corporis et sanguinis dñi: idest mortis christi penas dabit: idest ac si xp̃m occiderit punietur. Hec glo. Cum dicit/q̃ aliter celebrat mysteriũ eucharistie/ꝙ a christo traditum est: hoc dicit quãtum ad ↄficientes siue ↄficere volentes: qui non deuota mente ex cordis desiderio ad eucharistie ↄsecrationẽ accedunt. Sic enĩ tradidit christus ex maxime charitatis desiderio. vñ ⁊ ait apostolis. Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscũ anteꝙ patiar. Luc.xxij. Hoc aũt facit/qui nõ discernit corpus dñi ab alijs cibis: sed indiscrete ⁊ negligenter tractat ⁊ sumit: venerationẽ singulariter huic sacramento debitam nõ exhibens. Quod notatur ꝑ apostolum cũ addit. Non diiudicans corpus dñi. ¶ Et quod sequit̃ in glosa. Uel in voluntate manet peccandi: d̾r quãtum ad ↄficientes ⁊ sumentes. Sic ⁊ illud glose. Indignus est ⁊ reus qui beneficiũ eius in irritum ducit: qđ facit quisquis sacramentũ salutis nõ tractat: vel sumit (obstante mortalis pcti obice) ad salutẽ. ¶ Item magr̃ dist.xij. quarti. Indignus est qui aliter celebrat mysteriũ ꝙ christus celebrauit: vel q̃ habens mortale pctm̃ accedit. Probat̃ idem rõne: qm̃ actus ↄficiendi eucharistiã nobilissimus ⁊ excellentissimus actus est oĩm potestatũ ecclesie: ergo multo magis peccat hũc indigne ⁊ in mortali pctõ exercens: ꝙ aliũ actũ cuiuscũq; ptãtis vel ordinis. Sed exercens aliũ actum ordinis in mortali: mortaliter peccat: vt.s. lectione.ij deductũ est: ergo a maiori ↄficiens ⁊ exercens eucharistiã in mortali pctõ/peccat grauiori mõ mortaliter: q: actus cõficiendi eucharistiã nobilissimus est oĩm actuũ ecclesiasticorũ: vt supra deductũ est. Preterea oĩs ↄsecrans etiã sumere debet eucharistiam: vt in ca. Relatum. de ↄsecra. dist.ij. vbi dicit̃ Modis oĩbus tenendũ est: vt quotienscũq; sacrificans corp⁹ ⁊ sanguinẽ dñi nr̃i iesu xp̃i in altari imolat: totiens perceptionis eius participem se prebeat. Cũ ergo sumẽs ⁊ manducãs in mortali indigne sumit/⁊ mortaliter peccat: ergo ⁊ ↄsecrans: q: ↄsecrans etiam est manducans. ¶ C Qđ etiã sumens in mortali peccet mortaliter: ex hoc deducit beatus Tho. in.iiij. scripto: dist.ix.q.iij. q: talis abutitur sacramẽto: ⁊ quãto sacramentum est dignius: tanto abusus grauior. Qđ vero abutat̃: patet ex tribus q̃ in hoc sacramento attenduntur: q̃ sunt sacramentũ tm̃: sacramẽtũ ⁊ res: ⁊ res ⁊ nõ sacramẽtũ. Quantum ad primũ/habet rõnẽ cibi ⁊ potus: cibus aũt nõ cõpetit nisi viuenti: ⁊ ideo carẽs vita gratie ꝑ mortale mortuus est spũaliter: ⁊ ita abutitur sacramẽto. Pctm̃ enĩ tale ideo mortale d̾r/eo ꝙ mortificat aiam quoad gratiam gratificantẽ: nõ quoad grãm gratis datã: quã etiam habent heretici/pagani/iudei: qui tñ etiã maxime peccare vident̃: ⁊ tñ vt cõiter alijs habiliores vident̃. Quoad secũdum/sumitur ibi xp̃s q̃ est scõrũ sanctorũ: vñ receptaculum eius debet esse sanctũ: ideo q̃ sumit cũ ↄtrario sanctitatis. i. ↄsciẽtia mortalis pcti: abutitur. Quoad tertiũ/ q: accedẽs significat se ad vnitatem corporis xp̃i mystici tendere. vñ si pctm̃ mortale in ↄscientia teneat ꝑ quod a corpore mystico separat̃: fictionis culpam incurrit: ⁊ ita abutitur sacro. Hec Thom̃. Ex illis sequit̃ ꝙ sacerdos in mortali pctõ celebrãs/peccat duobus mortalibus pctis distinctis. Uno q: indigne ↄsecrat: alio q: indigne mãducat. Patet clare ex pmissis: q: mãducare ⁊ cõsecrare duo actus sunt distincti: ⁊ in qualibet indigna executione cõmittitur pctm̃ mortale. ¶ Sed di. aliqs. Si ita se habet officiũ ↄsecrandi: impossibile esset sine mortali eucharistiã ↄsecrare aut sumere: ⁊ ꝑ ↄsequens nulli est factum illud ad salutẽ: ꝓbatur tñ sequela: quia ↄsecrãs aut est in pctõ mortali: vel nõ. Si primũ: ex dictis indigne sumit et ad iudiciũ: ⁊ ita mortaliter peccat. Si non: q: tñ nemo de se scire põt an odio vel amore dignus sit. [Eccle. ix] Quis põt dicere mundũ est cor meũ: purus sum a pctõ. [Prouer. xx.] In tali dubio accedẽs/periculo mortalis pcti se exponit: ⁊ ꝑ ↄsequẽs mortaliter peccat: sm̃ illud. [Eccli. iij.] Qui amat periculũ peribit in illo. ¶ D Ad huius replice solutionẽ duo videnda sunt. Primo quot modis aliquis d̾r esse in mortali: ⁊ qui horũ modorũ reddunt accedentem indignũ. Scđo quõ in ↄsecratione ⁊ sumptione possit vitari nouũ mortale. De primo notat Sco. dist.ix.iiij.q. vnica/ꝙ aliquis põt intelligi esse in mortali tripl̾r. Primo in actu siue actualiter: q: tũc peccat actualiter pctõ mortali actu interiori vel exteriori: vtputa q̃ habet voluntatẽ respectu actus pcti p̄teriti/p̄sentis vel futuri. Hec enĩ voluntas: q̃ est actus elicitus: est mortale pctm̃ primo ⁊ intrinsece: quo nõ existẽte/actus imperatus nunq̃ est pctm̃. ¶ Pro cui⁹ declaratione notandũ/ꝙ actus voluntatis est duplex: scz actus volũtatis elicitus/⁊ actus volũtatis imperatus. Actus voluntatis elicitus est actus ꝓductus ab ipsa volũtate sine imperio ipsius volũtatis: vt velle peccare: velle dare elemosynã. Sed actus imperatus volũtatis est actus ꝓductus ab aliqua potentia mediãte imperio volũtatis: dũ talis actus possit esse in ptãte volũtatis: vt velle audire lectionẽ imperatã a volũtate: velle facere hoc vel aliud imperatum a volũtate. Scđo aliquis intelligitur esse in peccato: q: post peccatũ preteritũ/de quo nõ recolit: nõ penituit nec penitet. Tertio q: etsi penituit aut penitet: nõdum tñ est cõfessus: ⁊ in foro ecclesie absolut⁹. Quisquis ꝑ aliquo triũ modorũ fuerit in mortali: indigne cõsecrat ⁊ sumit: ⁊ accedendo nouũ pctm̃ mortale incurrit: nõ tamen equaliter: sed alter altero maius. Nã primo modo in peccato mortali existens grauissime peccat: dum se quẽ indignũ ⁊ immũdum nouit: preparare negligit: ibi enĩ est peccatũ omissionis/⁊ peccatum cõtemptus: nam christo quãtum in se est: contumeliã facit. Unde peccato iude cõparatur in glosa venerabilis bede/Marci. xiiij. super illud. Ue aũt homini per quẽ filius hominis tradetur. In sempiternũ ve homini q̃ ad mensam dñi indi

gne accedit: ille em̄ in exemplum iude filiū hominis tra
dit: nō iudeis quidem petōribus: sed tamen petōribus:
mēbris scʒ suis qui accipere dñici corporis secramentum
temerarie p̄sumūt: tales em̄ sunt de p̄mo modo: quia sciē
tes se in mortali: qḋ actu cōtinuant: accedere non formi
dant. Qui vō secūdo modo sunt in petō mortali: licet mi
nus q̄ p̄mi peccant: tm̄ mortaliter p̄ negligentia qua se
ꝓbare negligūt / idest examinare: maxime si hec negligē
tia fuerit affectata crassa vel supina q̄ si affectata fuerit
auget petm̄ ⁊ aggrauat: nā ⁊ ipsa ignorantia ſm se pec
catū est: vnde Augu. ad valentinū. In eis q̄ scire nolue
rūt: ignorantia ipsa petm̄ est. Et de hac dicit Ambro. Gra
uissime peccat qui ignoranter peccat: ideo grauissime q̄
periculosissime. De hoc magister dist. xxij. lib. ij. Si vero
crassa fuerit: idest talis que p̄ debitā diligentiā si adhibi
ta fuisset excludi potuisset. etsi excusat a tanto / pro quan
to minuit cōtemptū: quē prior ignorantia auget: non tm̄
excusat a toto. idest nō excusat simplr a mortali petō. Un
de Augu. vbi supra. Ignorantia eoꝝ nō qui scire nolunt
sed qui tanq̄ simpliciter nesciūt: nullū sic excusat vt eter
no igne nō ardeat: sed fortasse vt mitius ardeat. Si autē
fuerit ignorātia inuincibilis simpliciter excusat: de quo
infra dicetur. ¶ E Similiter qui sunt in mortali tertio
modo: idest nō ꝯfessi post mortale cōmissum: licet peni
tentes ⁊ ꝯtriti: accedentes mortaliter peccant: vt tenent
dñs Albertus / Scotus / Richardus / Gerson in regu
lis moralibus ca de penitentia. ⁊ in suo tripertito de cō
fessione. Et est ratio Scoti: q̄ non tm̄ debet accedens re
conciliari deo: sed etiam ecclesie / vt digne suscipiat sacra
mentū vnitatis ecclesie. Etiam ꝓpter hoc ordinauit ec
clesia / vt oēs vtriusq̄ sexus ante festum pasche: quo cō
municare tenētur: oīa petā sua cōfiteantur; ⁊ sic ꝯfessi
cōicent. Et eadem rōne quocūq̄ tēpore anni cōmunica
re quis voluerit. De hoc venerabilis Hugo in lib. de ec
clesiastica ptāte ligandi ⁊ soluendi ait. Audacter dico: si
ante sacerdotis absolutionē ad cōmunionē corporis et
sanguinis christi quis accesserit: pro certo sibi iudicium
manducat ⁊ bibit. etiam si cū multū peniteat ⁊ vehemē
ter doleat ⁊ ingemiscat. Et hoc est simplr verū / si confes
soris copia haberi pōt. Si vō non occurrat opportuni
tas cōfitendi: distinguēdum est ſm scotū. Si potest sine
scandalo differre celebrationē aut cōmunionē: debet ex
pectare ꝯfessionem. Si vō iminent scandalū: nisi statim
celebret aut cōmunicet: vtputa si sacris vestibus indut⁹
memoraretur alicuius peti mortalis cōmissi ⁊ nondū cō
fessi: nec haberet ad manū idoneū confessorē: tunc cum
ꝯtritione ⁊ volūtate confitendi tpe opportuno pōt cele
brare vt scandalū euitetur sine nouo mortali etiā cū me
rito. Similiter de alio cōmunicaturo in simili casu cēsen
dum est: vt exempli causa in aliqua religione / vel ecclia
consuetum est vt oēs non sacerdotes certo die cōmuni
cent: si nūc alicui ex his tēpore cōmunionis occurrit mor
tale nō confessum: nec habere pōt idoneum confessorem
potest nihilomin⁹ cum cōtritione in actu / ⁊ cōfessione in
voto tēpore opportuno facienda accedere: ⁊ nō ꝯfessus
cōmunicare. Nec est dicendum q̄ talis peccet mortaliter
vel transgrediatur p̄ceptum vt euitet scandalū: q̄ nullū
p̄ceptum excludit ipsum ab illo actu / in hoc casu: q̄ dila
tio cōfessionis in actu: q̄ tunc habet in affectu nō exclu
dit eum / qn sit membrū ecclesie militātis habile ad act⁹
in q̄bus membra cōmunicant: ⁊ tenetur vitare scanda
lum p̄rimi. Hec scotus. Eadem ratio videtur de curato:
qui ꝓpter necessitatem infirmoꝝ aut subditoꝝ ad audiē
dam missam de die dñico obligatoꝝ / misse celebrationē
sine scandalo omittere non potest. ¶ F Sed diceres
quid de veniali. Respondet Sco. vbi supra / dicens. De
veniali nō oportet dubitare: q̄ de illo non est necessitas
penitentie: ⁊ per ꝯsequens nec confessionis. Dicendum
igitur q̄ q̄uis vtile sit se a veniali per confessionem: siue
alia remedia purgare: pro quāto reddunt hominē tepi
dum / grauem ⁊ obnubilatum: deuotionem tollunt: aut
minuūt: adiuuantq̄ cautelam cauendi maiora: ſm illud.
Qui spernit modica paulatim occidit: tamen nō v... est
absolute necessarium / q̄ de ipso cōsecraturus prius ꝯfi
teatur: aut etiam conteratur. Quod ex eo patet: nam
hoc nō est necessarium ad secure moriendū: quia si quis
in veniali decedit sine mortali / etiam moriēs in actu pec
cati venialis saluabitur: vapulabit tamen ſm illud apo
stoli. Si quis superedificat lignū / fenū / stipulam: idest
peccata venialia: ſm glo. Grego: ij. Sequitur. Si cuius
opus arserit: detrimentū patietur: ipse autem salu⁹ erit:
sic tamen quasi per ignē / scʒ purgatorij. Non videt autē
q̄ sacerdoti necessarium sit confiteri hoc peccatum ante
celebrationem. de quo non tenetur conteri vt ingrediat
regnum celoꝝ. Huius ratio assignari pōt: quia petm̄ ve
niale nō repugnat gratie in facto esse: hoc est / stat simul
cum gratia: alr̄ em̄ non esset veniale: sed ad mortē / si tol
leret vitā anime: que est gratia. Nec repugnat gratie in
fieri: hoc est nō impedit gratie infusionē: neq̄ augmen
tationē. Unde si adultus cupit baptizari / dolens de suis
petis mortalibus: ⁊ actu peccans venialiter / iustificatur
⁊ gratiam recepit. Ratio est: q̄ sacramentū baptismi cō
fert gratiā nō ponenti obicem. Obicē aūt nō admittens
gratiā / petm̄ mortale est: ſm Scotū dist iiij ic. vij li. iiij.
Item ſm oēs / petm̄ veniale existens nō ꝓhibet quem
meritorie agere: imo sepe per actū charitatis feruidū ex
tinguitur: ⁊ quoad culpam: ⁊ quoad penā quēadmodū
aque gutta cōsumitur a vehemēti flāma: adeo non impe
dit gratie augmentationē. Si igitur neq̄ tollit gratiam
existentem: neq̄ impedit ipsius infusionē: nec augmē
tationem: nō videtur q̄ sacerdos teneatur ipsum cōfite
ri ad hoc vt digne celebret. Non modo digne per nō im
putationē ad nouū peccatum mortale: sed etiam digne
meritorie. ¶ G Sed diceres ſm cōe dictuꝫ / licet petm̄
veniale non opponatur charitati: opponitur tm̄ feruori
charitatis. Feruor em̄ charitatis ē charitas. sicut fēruor ca
loris est caliditas intensa. Respondet q̄ peccatū venia
le nihil charitatis tollit: tum quia si aliquid eius tolleret
per venialiū multiplicationē tota charitas posset tolli
⁊ per ꝯsequens non essent venialia: sed mortifera. Tum
quia charitas ſm ordinatam dei potentiā minui nō pōt:
quia nō habet contrariū nisi mortale: quod totam tollit
Dicitur autē tollere seu minuere feruorem charitatis / p
quāto ex actu peccati venialis relinquitur quidam habi
tus in voluntate: qui ipsam impedit ne possit in actū cha
ritatis ita intensum / sicut posset tali habitu circūscripto.
Inclinat em̄ habitus peccati venialis ad actus consimi
les eis a quibus genitus est: ⁊ per hoc impeditur cona
tus potentie ad actum oppositum meritoriū. Simile est
in noniter conuersis / qui ꝓpter habitus vitiosos in eis
derelictos: ⁊ post iustificationē remanentes / nō expedi
te ⁊ faciliter exercent actus virtuosos. Sed istis obuia
re videtur autoritas beati Augu. in ecclia dogma. ⁊ alle
gat magr̄ distin. xv. lib. iiij c. vltimo. Licet quis petō mor
deatur: si peccandi tm̄ de cetero nō habet voluntatem: ⁊
satisfaciat lachrymis ⁊ orationib⁹ / accedat securus: sed
h̄ de illo dico quē mortalia petā nō grauant. Hec autori
tas videt intelligi de venialib⁹ ꝓpter hoc qḋ in eo sequit
Hoc dico de illo quē mortalia non grauant. Respondet
Scotus distin. ic. quarti / q̄ hec autoritas intelligi pōt de
mortali petō confesso ⁊ dimisso p̄ penitentiā. Ut si quis
de illo mordeatur / quasi nō plene satisfecerit de eodē: et
peccandi de cetero nō habeat voluntatem: satisfaciat la
chrymis ⁊ orationibus pro eodem ⁊ accedat securus. Et
tunc sequit. Et hoc dico de illo quē mortalia nō grauāt
hoc est qui sine petō mortali nō dimisso accedit. Et q̄ nō
apte exponit de veniali / ex eo videtur / q̄ ad digne cele
brandū / nō sufficit cōtritio vel dolor de petis: sed requi
ritur etiā ꝯfessio ſm premissa. Cum aūt dicat btūs Aug.
⁊ peccandi nō habet voluntatem securus accedat: ⁊ non

Eccl. xix

j. Cor. iij

addit/⁊ confiteatur: videtur ꝙ aptius exponatur: vt dictum est: de mortali/ꝙ̄ de pctō veniali: q: ſm illa verba nō concluderetur neceſſitas ꝯfitendi venialia/ſm intentionē dicentiū oppoſitum: ſed dūtaxat deteſtatio ſeu dolor de venialibus. Et ita patet primū/quis modus mortalis peccati facit accedentem noui peccati reum.

Lectio.viij. A

Nunc de ſecūdo videlicet

licet quō caueri poſſit nouū peccatū mortale in ꝯſecratione ⁊ ſumptione huiꝰ ſacramenti. Attendenda eſt hic doctrina apoſtoli qua dicit. Probet ergo ſeipſum homo: ⁊ ſic de pane illo edat: ⁊ de calice bibat. Scōm hāc/quilibet ⁊ cōſecraturus aut cōicaturus priuſꝙ̄ accedat: debet ſeipſum ꝓbare.i.ſuam cōſcientiaȝ diligenter examinare an pctō mortali ſit euacuata. Debet igitur attendere diligenter ſi deteſtetur pctā preterita.ſi diſpliceant ꝑſentia: ſi ꝓpoſitum firmū habeat cauēdi futura.ꝙ ſi aliquod horum defuerit: abſtinere debet a miſſa donec ſeipſum iudicauerit: ⁊ per ſeueritatē penitētie ſe exercens/purgationē meruerit peccatoꝝ: quatenꝰ ſic a ſeipſo iudicatus/nō iudicetur a domino. Ceſſat em̄ vindicta diuina/ſi ꝯfeſſio precurrat humana.ait glo.bti Augu.vbi ſupra. Alioquin in pctō (vt dictum eſt) accedens/irreuerentiam facit deo: quē ſuſcipit in ſacramēto: ⁊ eterne dānationis iudiciū incidit indigne accedendo. ¶ Sed forte queris: quanta diligentia in examinando requiritur: vt indignus acceſſus caueatur. Reſpōdetur ſm doctores/⁊ ꝑſertim doctorē ſubtilem in.iiij.diſt.xvij. q.j.⁊ Johan.gerſon in ſuo tripertito. Tantā debet facere diligentiā in examinatione ꝯſcientie recogitantis preterita pctā: quātam faceret in magno ⁊ arduo negocio ꝓ magna ⁊ ardua re lucrāda/aut incōmodo graui vitādo. Hec ſiquidē inquiſitio diligēs etiā cuilibet ſufficit ad fructuoſe confitēdum ſm eoſdē: vt ſic ad memoriā reducat iuxta humane fragilitatis poſſibilitateȝ ꝑterita peccata/prius per cōtritionē ⁊ cōfeſſionē nō deleta. Eaq; deteſtetur: q: cōtra dei mandata cōmiſſa: ſicq; vt dictū eſt: confiteatur. Hac diligētia adhibita/ſi alicuius peccati obliuiſcitur: per acceſſum ad hoc ſacramentū/vnū e duobꝰ cōſequit: aut virtute ſacramenti peccatū hoc remittit: aut ad cognitionē talis peccati coꝛ illuſtrat: quatenꝰ per penitentiā diluat: vt vult Durandus in.iiij.diſt.x.q.x. Et recitat gerſon in tractatu de pol.noc.confide.ij. Sicut frequenter expertū eſt/ꝙ deuote celebrātes/in pluriū peccatoꝝ cognitionē deuenerūt/q̄ occulta fuere prius. Secus de his qui per craſſam ⁊ ſupinā negligentiā peccata grauia nō aduertunt aut obliuiſcūtur. ¶ B Sed adhuc dicere: ſi tanta preuie recollectionis diligentia req̄ritur: trepidabit neceſſe eſt quiſquis acceſſerit/tanꝙ̄ incertus ſi debitam diligentiā ad rememorandū pctā confitenda adhibuerit vel nō: ⁊ ſemꝑ incertus: ⁊ ꝑ ꝯſequēs in periculo accedit. ¶ Pro huius ſolutione aduertenda eſt doctrinalis diſtinctio certitudinis. Eſt em̄ triplex certitudo ſm gerſonē vbi ſupra/ſcilȝ ſupnaturalis: naturalis: moralis. Certitudo ſupnaturalis eſt: cui innitens ꝑ nullam potentiā falli pōt: heca ſolo deo eſt quātum ad veritates ꝯtingentes. Hec etiā eſt certitudo pmi pncipij ⁊ ꝓpoſitionū per ſe notarū: vt quodlibet eſt vel non eſt. Hanc habuere ꝓphete in his que ꝑ diuinā reuelationeȝ acceperūt. Talem etiā certitudinē habemus ⁊ nos de articuloꝝ fidei veritate: ⁊ oībus in canone biblie contētis in eo ſenſu i quo a ſancto ſunt ſpiritu reuelata. His nāq; aſſentiendo falli aut decipi nō poſſumus: q: deus q̄ ſumma ⁊ infallibilis eſt veritas: nō poteſt falſum tanꝙ̄ verū reuelare. Hec certitudo nō accipit a rebus: alioquin nō eſſet infallibilis: cum ſm apoſtolū. Ois creatura vanitati ſubiecta eſt. Et ſicut de nihilo oīa producta ſunt: ita ꝑ potentiaȝ creatoris poſſunt ſingula in nihilum redigi ⁊ collabi. ¶ Alia eſt certitudo naturalis; ⁊ hec eſt veritatum a rebus acceptarū: quibus innitens falli nō poteſt per naturā. Hanc certitudinē habemus de multis euidētibus veritatibus ꝯtingentibus ⁊ neceſſarijs ſm naturā vt ſol oritur. Talem certitudinē habemus de exiſtentia rerū intuitiue cognitarū cōtingentiū. Item de ꝓpoſitionibus naturaliter neceſſarijs: vt ignis eſt calefactiuus. Circa quaruȝ veritates/ſtante cōi curſu nature/nullus fallitur: licet ꝑ potentiā ſupnaturalē/⁊ miraculū q̄s falli poſſet. ¶ Tertia certitudo moralis ſiue ciuilis: ⁊ hec nō eſt ex euidentia rei: ſed ſurgit ex ꝓbabilibus cōiecturis groſſis ⁊ figuralibus magis ad vnā partē/ꝙ̄ ad alteram: qualis ſufficit in morali negocio ⁊ agibilibꝰ humanis: vt vult philoſophus.j.Ethico.c.j. ¶ C Ad ꝓpoſitum noſtrū. Prima certitudo ſupnaturalis ⁊ reuelationis/nō requirit vt ſacerdos de ſufficienti ſue examine cōſcientie ſecurus digne accedat: hodie nāq; nulli talem reuelationē accipiūt. Que ſi neceſſaria foret: ſpūſſanctus eccleſie ſue rector ⁊ gubernator: qui eā a culpabili errore ꝑſeruat: nequaꝙ̄ generaliter eccleſie ſacerdotes errare ꝑmitteret: q̄n potius reuelaret: qđ ſine ſua reuelatiōe ſciri nō poſſet. Nam ſicut natura in neceſſarijs nō deficit ita nec deus in eccleſie ſue regimine filij ſui ſpōſe: eiuſdē ꝑcioſo ſanguine ꝑ lauacrum aque ablute ⁊ ſanctificate: ſm illud apl̄i. Chriſtus ſeipſum tradidit ꝓ eccleſia: vt illam ſanctificaret: mūdans eā lauacro aque in verbo vite vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam eccleſiā nō habentē maculam: neq; rugam. Fatuū ergo eſſet hāc reuelatiōis certitudinē expectare. Certitudo etiā naturalis euidētie nō requirit: qm̄ naturalis hoīs cognitio non extendit ſe ad euidentē noticiā huius ſufficientis diligentie ⁊ expiationis peccatoꝝ: qua ꝯſecrans digne ꝯficeret: qm̄ hec dignitas depēdet ex clementi oīpotentis dei bonitate: noſtrā qualēcunq; diſpoſitionē miſericorditer tanꝙ̄ ſufficientē acceptante. Ad ſciendū aūt hanc dei voluntatem: naturalis hoīs cognitio nō aſcendit. Neſcit inquā hō an amore vel odio dignus ſit. Quis em̄ neſciat fieri poſſe: ſm gerſonem de pol.noc.cōſi.j. vt hō detur in reprobū ſenſum demerito ꝑcedentiū peccatoꝝ: vt nō videat pctā ſua: ⁊ ꝑ hoc nihil ſibi ꝯſcius ſit: ⁊ tn̄ non in hoc iuſtificatꝰ ſit. Et velut aman ſupbiſſimus ad cōuiuiū heſter veniens: qđ ſibi ad honorē putat: ad ſuſpendiū ſibi inueniat preparatum. Heſter.v.⁊.vij.c. Aut ſi auditurus eſt. Amice quō huc intraſti nō habens veſtē nuptialem. Aut ſi talibꝰ annumeratus eſt: de q̄bus ꝓpheta in pſalmo.lxviij. non tā imprecatiue ꝙ̄ prenūciatiue dixit. Fiat menſa illoꝝ coraȝ ipſis in la.⁊ in retri.⁊ in ſcandalū. Obſcurent oculi eoꝝ ne videant ⁊c. Conformiter ad illud apl̄i. Propter hoc multi inter vos imbecilles ⁊ dormiunt multi. Que imbecillitas ⁊ dormitatio magis ad animā ꝙ̄ ad corpus referri putantur. Hec oīa certitudinē euidentie tollunt. Hec gerſon de pol.noc.ꝯſideratione.j. ¶ D Ex quibꝰ certe deducitur neceſſitas humiliationis noſtre ad deuȝ: vt nō glorietur ante eum ſtulta preſumptio omnis carnis. Nec vltra apponat ſe magnificare homo ſuper terram: quatenus ex hoc deſperemꝰ de viribus noſtris: neq; ponamus carnem brachium noſtrū: ſed tota ſpe ꝓijciamur in deum: vt ipſe nos eruat. Neq; putemus nos aliq̄d eſſe: cum nihil ſimus nos ſeducentes. Galatharum.vj. Sed iuxta verbū xp̄i/Luc.xvij. Cum fecerimus oīa que ꝑcepta ſunt/dicamꝰ nihilominꝰ: ſerui inutiles ſumus: q̄ debuimus facere fecimꝰ: ſcientes q: nō ſumus ſufficientes a nobis/quaſi ex nobis cogitare aliq̄d: ſed ſufficientia noſtra ex deo eſt: q̄ fecit nos idoneos miniſtros noui teſtamenti. Tertia certitudo/ꝓbabilis ſcilȝ ⁊ cōiecturalis ſufficit: quā habere poteſt ſacerdos ſi conatus eſt vitam preteritā/ꝑſertim a ꝓxima ꝯfeſſione diligenter facta examinare: ſi pctā in hoc ſuo examine occurrētia deteſtetur ꝓpter deum: ſi ea ꝯfiteatur/paratus ꝯfiteri oīa oblita ſi memorie occurrerent. Si non placet obliuio: ſed magis deſideret ad oium pctōꝝ ſuoꝝ illuminari memoriā. Si

j.Coꝛ.xj. — Ro.viij. — Ephe.v. — Eccõ.ix. — Math.xxij. — j.Coꝛ.xj. — ij.Coꝛ.iij.

nihil voluntarie omittit quod reminiscentiā peccatorum
adducere posset. Si firmū ꝑpositum omnia mortalia ca
uendi habeat: ⁊ coniecturaliter scire pōt/ si hanc diligen
tiā fecerit: sicut ⁊ in aliīs humanis suis actibus scire pōt
ꝙ diligenter/quō/qualiter/propter quid operetur. Hec
ergo diligentia eiusq̧ coniecturalis certitudo sufficit ad
digne celebrandū. Qđ ex eo patet: quia nō requirit̄ ma
ior diligentia in examinatione ꝯscientie ad digne celebrā
dum/ꝙ ad secure moriendū: talis aūt sic se examinans/
dolens ⁊ ꝯfitens pctā sua/si moreretur saluaret̄: q: non
requirit dominꝰ vltra possibilitatē humane fragilitatis.
C E Si dicis/oībus predictis stātibus/adhuc potest
manere peccatū aliqđ mortale: qđ si latuerit: celebrans
in mortali ⁊ extra gratiam celebrat: ⁊ per ꝯsequens indi
gne celebrat. Ad hoc dicendū ꝙ ad cauendū indignā ce
lebrationē/nō requirit̄ ꝙ sacerdos sit in gratia ⁊ chari
tate: ⁊ ideo sine mortali: quoniā si sic: vt dictū est: dispoſi
tus accedat: nō indigne accedit. Quia sic accedēdo etiā
si fuerit in mortali: nō nouo mortali peccat: licet etiā nō
digne accedit. ita digne vt per consecrationē ⁊ participa
tionē eucharistie mereatur sibi gratiā infundi: licet alte
rum de duobus supra dictis ꝯsequatur: vel remissionem
peccati ignoti: vel illuminatione ad eius memoriā. ꝙ si
cōteritur: gratiam consequitur. Unde patet ꝙ inter indi
gnū accessum/⁊ dignū datur mediū. Ut indignus acces
sus dicatur quo nouū mortale incurritur. Dignus quo
gratia augetur. Medius quo neq̧ nouū peccatū incur
ritur: neq̧ gratie augmentū percipit̄. Et ꝑ hoc responde
tur ad replicā supra lectione. vij. motā: negando ꝙ īpos
sibile est sine mortali eucharistiam ꝯsecrare aut sumere:
quoniā multi sumūt nō solum sine nouo mortali: sed etiā
cum merito ⁊ gratie augmēto. Unde glo. Hieronymi su

Marci. xiiij.

per verbo: Biberūt ex illo omnes. Felix ebrietas: saluta
ris satietas: que quāto copiosius sumitur: tanto sobrie
tatem mētibus dignat̄ donare. Et ad ꝓbationem neget̄
vtraq̧ pars ꝓbationis. Prima: quoniā stat ꝯsecrantem
esse in pctō mortali: ⁊ tn̄ non indigne sumere aut conse
crare: vt statim declaratum est. Unde superius contra ad
ditum fuit/scienter: ita ꝙ cōsecrans in mortali sciēter/in
digne accedit. Similr̄ secūda pars negetur: quia licet hō
nō posset scire per euidentie certitudinē se esse sine mor
tali: potest tamen de hoc habere certitudinē coniectura
lem: ⁊ quibusdā signis habere spei fiduciā: vt dicit Alex.
de ales. iiij. pte. q. xlvj. mēbro. j. Et subdit. vñ Bern̄. in ser
mone de septuagesima. Nescit homo vtrū dignꝰ sit amo
re an odio: sed spei fiducia consolatur nos scriptura: ne
dubitationis huiꝰ anxietate penitus crucienur. Propter
hoc data sunt quedā signa/⁊ indicia manifesta salutis:
vt indubitabile sit eū esse de numero electoꝝ: in quo ea
signa ꝑmanserunt. Et post/ponit quattuor. Primū si de

Jo. viij.

uote audit verbū dei. ꝭm illud. Qui ex deo est: verba dei
audit. Alia tria sunt: opera vite agere: a pctīs ꝯtinere: cō
missa deflere: que ponit sermo. ij. sup canonē Johānis ex

j. Joh. v.

ponēs illud. Tres sunt qui testimoniū dant in terra: spi
ritus/sanguis ⁊ aqua. Fidelis sermo (inquit) ⁊ oī acce
ptione dignꝰ: quo salutis testimonia cōmendātur. Quis
est qui testimoniū habet effusi sanguinis xp̄i: nisi qui cō
tinet a pctīs. Habet ⁊ ab aqua testimoniū: qui laborat in
gemitu suo lauās ꝑ singulas noctes lectū suū. Sane san
ctum superuenisse spiritū certissime noua cōuersatio testa
tur. Jam vt breuiter repetam: ⁊ a sanguine/ ⁊ a spū ha
bes testimoniū ⁊ ab aqua: si ꝯtines a peccatis: si dignos
penitentie fructus: si facis opera vite. Hec Bern̄. Hinc
accipitur ꝙ habens ꝑpositum a peccatis abstinēdi: do
lens de pctīs cōmissis: ꝑponens obedire mandatis: cū
ceteris supra dictis/habet certitudinē sufficientem. Hinc
ait Alexander. Talis accedens ad corpus xp̄i cū debita
reuerentia: nō peccat: nec exponit̄ se discrimini. Sufficit
enī habere noticiā presumptionis ꝑ coniecturas eo mo
do quo dictū est. Et hoc videt̄ innuere apostolus: q̄ non
ait/dum digne accedendi regulā ponit: sit sine pctō: aut
habeat in se gratiā: sed probet seipsū homo. Glosa idest
examinet: ⁊ sic de pane illo edat ⁊c. C F Et per hoc ad
illud. Nemo scit vtrū amore vel odio dignus sit. dicendū
ꝙ loquit̄ de amore ⁊ odio finali. Unde ibi sequit̄. Sed
omnia in futurū reseruantur incerta. Uel si loquitur de
ꝑsenti vt cōmuniter exponit̄. Dicendū ꝙ loquit̄ de scien
tia per certitudinē euidentie Hoc enī sonat verbum scit.
Qđ vero additur ex Prouerb. Quis dicere pōt mūdum
est cor meū. Dicendū ꝙ non intendit dicere ꝙ nullus sit
sine pctō mortali: sed loquit̄ ibi sapiens ꝯtra ꝑsumptuo
sos: qui seipsos temerarie iactant: ac de suis meritis lau
dant: hi eo ipso ꝙ tales sunt/mali sunt. Unde glosa ibi
dem nō dicit: quis habet quia dz. Beati mūdo corde. Sz
quis pōt dicere: quia temerariū est se laudare. Uel intel
ligitur de pctō veniali. C Sufficit ergo quēadmodū ex
predictis colligitur: certitudo moralis/ad cauendum in
dignū accessum ad eucharistiam venerabile sacramentū
Hec aūt certitudo moralis excludit sciētiam ⁊ firmā fidē
de inexistenti pctō: ⁊ cōpatitur secum vacillationē quan
dam animi ⁊ suspitionē seu hesitationē/⁊ scrupulum nō
sufficientis adhibite diligentie seu indispositionis. Sed
nō debet quis ꝑpter hec celebrationem suspendere seu
pretermittere Est enī scrupulus seu hesitatio/dubitatio
quedā seu formido/consurgens ex aliquibus cōiecturis
debilibus ⁊ incertis: ⁊ hic stat cū morali certitudine. Si
cut etiā apparet ⁊ in ciuilibus negociīs: vbi ꝑpter leuē
timorē de dāno/nō dimittunt negociatores suarū mercā
tiarum exercitia: sed magis ꝭm ea que ꝓbabilius accide
re cognouerint aut estimauerint: operātur ⁊ exequunt̄.
C G Sed diceres ꝭm beatū Grego. Piarū mentium
est cognoscere ibi etiā culpā vbi culpa nō est: multo ma
gis agnoscenda est culpa vbi dubiū culpe est. Et per cō
sequens etiam in leui dubio celebrandū nō est. Respon
detur ꝭm dominū altisiodorens̄. ⁊ Johānem gers̄. can
cella. parisiens̄. ꝙ in dubio ꝓbabili committeret se discri
mini: q̄ stante illo ꝓbabili dubio celebraret: ⁊ ita pecca
ret periculo se cōmittens: secus in dubio leui. Est autem
probabile dubiū/qñ ꝑ vtraq̧ parte sunt rōnes eque for
tes: que faciūt animū trepidare ne alicui partiū audeat
ꝯsentire: vt si habeat fortiora motiua ꝙ nō fecerit debitā
diligentiā in recolligendo ⁊ examinādo se de pctīs com
missis/⁊ detestando ea q̄ ꝙ fecerit: vel certe rōnes eque
fortes. ⁊ in tali dubio celebrans peccat. Si vero verisimi
liter estimat se fecisse diligentiā quā tenetur: timet tamē
de opposito: ⁊ bona fide plus credit se fecisse/q̄ nō fecis
se: ⁊ in tali dubio celebrat: nullū pctm̄ est: nec periculo
se cōmittit. Huic alludit verbū beati Augu. supra allega
tum. Licet quis pctō mordeat̄: hoc est scrupulis ⁊ suspi
tionibus agitet̄: quasi nondū satis penituerit: aut clare
satis cōfessus fuerit: vel nondū pro eis satisfecerit: si pec
candi tn̄ de cetero nō habet voluntatem: ⁊ satisfaciat la
chrymis: nō quidē sensibiliter defluentibus. Ille enī nō
requirūtur necessario ad pcti remissionē: sed lachrymis
spūalibus que sunt pctōꝝ cōmissoꝝ detestationes. ⁊ sa
tisfaciat orationibꝰ/petendo veniā/⁊ dignā sui disposi
tionē a dñō. Sequit̄. Accedat securus: vide licet non ob
stante tali remorsu ac scrupulis. Ad idem facit qđ dicit
Alexā. de ales parte. iiij. q. xlvj. mēbro. iij. arti. ij. Quādo
existens aliq̄s in mortali pctō ꝭm veritatē: non tn̄ habet
ꝯscientiā mortalis pcti: qui preparat se sufficiēter ꝭm cō
scientiā suā vt digne accedat: nō tn̄ sufficiēter ꝭm verita
tem bene accedit: ꝙ in ipsa susceptione ꝯfertur sibi grā:
⁊ resurgit a morte pcti: ⁊ vnitur corpori xp̄i. Nōne vt di
cunt sancti/hoc sacro vniūtur mēbra xp̄i corpori. Unde
dico ꝙ q̄ vnita sunt fortius vniuntur: ⁊ qñq̧ grā collata
in ipsa susceptione sacramēti vnit nō vnitum. Et allegat
beatū Augu. in quodā sermone de ver. euāgelij plane di
centē/ꝙ qui manducat̄ viuificat mortuos. Hec alexāder.
C H Ad beatū Greg. respondet cancella. Agnoscere

culpam per firmū assensum vbi nō est:non est pium:sed stolidum et fatuū. Unde et ve eis imprecatur per prophetā. Ve qui dicitis malū bonū:et bonū malum. (Esa. v.) Neqꝫ hoc voluit btūs Gregorius. Sed agnoscere/idest timere culpā cum reputat culpā ex quadā icui suspitione: vbi fm veritatem quā euidēter nescit:culpa nō est: hoc est piarū mētium:que nō solum abstinent ab his que sciūt vel firmiter credūt esse culpas:sed et ab his que suspicant esse culpas. Nec solū a malo:sed etiā ab oī specie mali:fm apostoli ꝯsilium (j. Thes. v.) abstinere satagūt. Valet hec doctrina scrupulosis/in qbus nulla est animi cōstantia:qui iugiter in expletione suoꝝ officioꝝ timent culpabilr se deficere: quādoqꝫ ꝑpter minima:que vel modici vel nullius sunt ponderis:abstinentes ab operibus laudabilibus et virtuosis:sicut aliqui abstinent a largitione elemosynarꝫ in ecclesia:qꝛ stulte timent hoc eis imputari ad hypocrisim:aliqui a celebratione missarū ex modicissima ꝑturbatione mentis. Debent aūt hi consilijs superioꝝ/et doctoribus deuotis viris acquiescere: et ad eoꝝ ꝯsilium cōtra tales vacillationes/trepidatiōes et scrupulos audacter et viriliter operari:quatenus fiant robusti/solidi et tranquilli in suis operationibus:sic enim plerūqꝫ vincuntur huiusmodi scrupuli et abscedunt. Qui vo renuūt ac spernunt superioꝝ ac prudentū consilia ad deponendum tales scrupulos:et arrogantia et superbia sunt suspecti/preponendo scꝫ sua iudicia maioꝝ doctioꝝqꝫ consilijs et iudicijs:tales deniqꝫ vix aut nunqͣ liberari possunt a scrupulis:nec ad solidam ꝯscientie quietem ꝑueniūt:sed magis nōnunqͣ ad tantā pusillanimitatem ꝓlabūtur: vt vix quodcūqꝫ opus audeant explere: fitqꝫ eis ꝑsepe peccatum fallente conscientia:quod aliūde peccatum nō foret. Et rursum nullā pacem/nullam ꝯscientie puritatem obtinere valent: priuantqꝫ se sepe hospite gratie qui est spūssanctus. de quo dicit ꝓpheta. In pace factus est locus eius. Attendendū est hic consilium beati Bernardi qꝺ super hac re prestitit. Erat ex discipulis eius quidam tantis inquietatus scrupulis: vt ad celebrandum nullo pacto auderet accedere. Dixit ei deuotus Bernardus hoc percipiēs. Uade frater et in fide mea celebra. Obediuit discipulus:et scrupuli omnes ꝓtinus discesserūt. Laudanda et imitanda taꝫ deuoti patris industria/qͣ discipuli humilis obedientia. Hec de impedimētis que sunt tantum culpe.

℄ Lectio.ix. A

Impedimenta que

sunt pene tantū: sunt pene iuris siue canonis:que etiam impediūt ordinatam cōsecrationē. Est autē pena canonis/pena inflicta per canones: vel saltem fm canones ꝓhibens vel arcens puniēdū ab aliquo actu ecclesiastico:qui alias sibi liceret. Dicitur ꝑ canones:qꝛ aliquando huiusmodi pena incurritur ipso facto:dum canō fuerit late sententie/vt est canon. Si quis suadente. xvij.q. iiij. Per quē excōmunicatus est quisquis manus violentas inijcit in clericum/etiā sine iudicis declaratione. Dicitur vel fm canones:quia aliquādo pena ipsa nō statim ipso facto incurritur:sed ꝑ iudices fm canonū dispositiones infligitur: vt quādo canon hec vel illa facientē mandat excōmunicari. Dicit qui alias sibi liceret:qꝛ nō est pena laico ꝙ nō conficiat:quia hoc alꝭ sibi nō cōuenit:sed sacerdoti pena est. Neqꝫ homini pena est si volare ꝓhibetur. Sunt aūt quātum hic sufficit: sex pene tales/scilꝫ depositio/degradatio/infamia/irregularitas/excōmunicatio/interdictum/et suspensio: quarū omniū amotio requirit vt sacerdos ordinate celebret. Quia ligatus aliqua dictarū sex penarū celebrans facit ꝯtra ꝓhibitionē ecclesie:et ita celebrando/mortaliter peccat:presertim si nō ignorat se aliqua dictarū penarū ligatū. Ignorat dico:ignorātia nō iuris: sed facti:nā ignorātia iuris nō excusat qꝛ tenetur ille q̄ exponit se ad tantū actū/scire iura fm q̄ pōt rite exercere tantū actū. Ignorātia aūt facti excusat:vt si qs ignoret se a iudice excōicatū:et ita excōicatꝰ celebraret:vt de cle. excōi. depo. vel interdic. mi. in pluribus ca. cōtinetur. dūmodo tn̄ ignorantia fuerit ꝓbabilis:nō crassa aut supina:vt in ca. apſtice. de cleri. excōi. et c. Quoniā si per famā alicui ꝯstaret ꝯtra eum latam fuisse excōicationis sniam:etiā si de lata in eum sententia dubitaret:debet potius abstinere/qͣ sacramēta dñica pertractare:quia in dubijs via tutior est eligenda. Qꝺ si in tali dubio celebrat:penā quā canon his q̄ post excōicationē diuina celebrare ꝓsumpserint:infligit/icurrit: licet cū talibus misericorditer dispensetur:vt in ca. Illud dñs. de clerico excōi. Nec solum sic celebrantes peccant:sed etiā irregularitatem incurrūt: vt in titulo allegato in diuersis ca. patet. Inter illas tn̄ penas canonis/non includit excōicatio minor:in qua licet celebrans grauiter peccet: tn̄ irregularitatem nō incurrit: vt in eodē titulo ca. Si celebret. vbi dr. Si celebret minore excōicatione ligatus:licet grauiter peccet:nullius tn̄ notā irregularitatis incurrit. Et sequit. Peccat aūt ꝯferendo ecclesiastica sacramēta:sed ab eo collata virtuti nō carēt effectu. ℄ B Pro aliquali et generali harū penarū noticia/notandum fm Scotū dist. xxv. lib. iiij. q. j. ꝙ depositio est maxima penarū supra nominatarū: qꝛ est totalis amotio a statu clericali:et si degradatio sit amotio ab oī gradu clericali: tūc idem est depositio et degradatio. Si autē degradatio sit depositio tantū a determinato gradu/reseruato gradu aliquo clericali: vt a gradibꝰ maioribus/reseruatis ordinū minoꝝ gradibus: tūc degradatio est quedā pena partialis respectu depositionis. Remouetur aūt depositus a statu et gradu clericali: nō ꝙ character ordinis sibi tollatur:nec per consequēs ordines suscepti:sed tollitur fauor exequēdi actum cuiuscūqꝫ ordinis. et etiā ꝓuilegium clericale qꝺ cōpetit ordinatis. Unde et talis traditur curie seculari. Ita ꝙ quātum ad ecclesiasticos actus licite exercendos/quātum ad tutelam personarū ecclesiasticarū:et quātum ad foꝝ/degradatus totaliter excluditur a numero ꝑsonarū ecclesiasticarū. Ista pena nunqͣ a iure sed ꝑcise infligenda est a iudice/fm formā q̄ habet de penis degradationis/lib. vj. Nec nisi ꝑpter enormia crimina/qualia sunt heresis/scisma/reuelatio cōfessionis: vt habet in diuersis capitulis et canonibꝰ. Nec tollitur seu remittitur hec pena:nisi ꝑ restitutionē in integrū a solo papa: qͣuis legitime depositus non legatur postea restitutus. ℄ C Secūda pena est infamia: q̄ est status lese dignitatis quātum ad vitā et mores: sicut fama est status illese dignitatis quātum ad vitā et mores. ℄ Et est differentia inter infamē et infamatū. Nā infamatꝰ est is/qui de crimine aliquo ꝑpter qꝺ ius determinat aliquē infamē fore: ab aliquo accusat. Sed infamis est nō ꝑpter impositionē hmōi criminis:sed q̄ crimen tale publice cōmisit: vel a iudice corā quo ꝓbatur crimen eius:iudicatur infamis. Et ita oīs infamis est publice notatꝰ de crimine qꝺ ius punit pena infamie. Sed qn̄qꝫ nō est de hoc in iudicio cōuictus:et tūc est infamis tantū in iure/et nō a iudice. Quādoqꝫ conuictus:et tali pena a iudice dānatus: et tūc est vtroqꝫ mō infamis/et a iure et a iudice. Contrahit aūt hec pena infamatiōis ex impositiōe criminis infamatorij:sed pena infamie ꝯtrahit (vt dictuꝫ est) a iure vel a iudice tali pena puniente. Crimina vo ꝑpter q̄ hec pena infligit: tangūtur. iij. q. vij. infamis. et. vj. q. j. infames esse et c. oēs. vbi dr/ꝙ oēs infames dicūtꝰ quos leges seculi infames appellant. Hec pena quoad infamationē tollit purgatione canonica: vt in ca. Ex tuarū. de purga. cano. Quoad infamiā tollit restitutione in integrū ab eo q̄ hoc pōt restituere: vt de testi. et attesta. testimoniū. in glo. sup vbo emendatus. Ista pena simplr grauior est qͣ depositio quātū ad vitā ciuilē: nisi depositio includat illam:qꝛ ista ꝓhibet ab oī actu legitimo etiā post actam pniam:qꝛ talis ꝑsona vilis est: et infamibꝰ porte dignitatis patere

Infamis et ifamatus differunt.

nō debēt. de regulis iuris. Infamib⁹. lib. vi. ¶ D Tercia pena est irregularitas: ⁊ hec est inhabilitas ad susceptionem ordinū ⁊ executionem actuū eorūdem. Ista frequēter incurritur a iure: q̄uis posset aliquando infligi a iudice ſm iura. Incurritur aūt a iure ex q̄busdā criminibus: ⁊ ex q̄busdā nō criminibus: ⁊ ex q̄busdā q̄ quādoq̄ possunt esse crimina: q̄nq̄ nō crimina. Ex criminib⁹ quattuor: ꝑtinentib⁹ ad ordines vel actus eoꝝ: q̄ sunt simonia furtiu in ordine: ministeriū in ordine nō suscepto: contumacia in nō seruādo penas ecclīasticas. Sequit̄ etiā irregularitas tria nō crimina: scꝫ seruitutē: illegitimitatē: turpem aut enormē mutilationē: vel infirmitatē. Sequitur etiā irregularitas duo: q̄ quādoq̄ esse possunt cū culpa: quādoq̄ sine culpa: hec sunt/homicidiuꝫ/bigamia. Hec oīa cū sequētibus latiorē exigunt tractatū: q̄ ꝑncipalius ꝑtinet ad dominos canonistas. ¶ E Quarta pena est excōmunicatio maior. Hec eīm̄ simplr̄ est excōicatio: que est exclusio alicuius a cōione fideliū: non quidē exclusio corporalis q̄ fit ꝑ incarcerationē: aut realē exclusionem ab aliq̄s: sed ꝑ ꝓhibitionē/ne cōmunicet cuꝫ alio: vel alij cū eo. Excōmunicatio vō minor nō est nisi excōicatio ſm q̄d: q: ſm q̄d excludit a cōione fideliū: q: ī sacris tm̄. Hec incurrit̄ quādoq̄ a iure: q̄nq̄ a iudice. A iure quidem in casibus pene inumerabilibus q̄ olim fuere pauci. Nec tm̄ a iure: nec a iudice infligi debet nisi ꝓ mortali. Nec quocūq̄: sed graui/q̄d etiā cōcomitat̄ cōtumacia: q: quādiu aliquis parat⁹ est satisfacere ꝓ culpa: ⁊ audit ecclesiam: quare habēdus esset sicut ethnicus ⁊ publican⁹: cū ſm xp̄m/pena ista infligat̄ quasi vltima illi q̄ nō vult audire ecclesiam: q̄ est finaliter ꝯtumax. Hec relaxatur ꝑ illuꝫ q̄ excōicauit: si est excōicatio a iudice vl̄ eius superiore. Si vero a iure: ꝑ absolutionē eius q̄ cōdidit ius: vel cui absolutio est reseruata aut cōmissa vel concessa. Ista pena cōparata ad p̄cedentem/est simplr̄ grauior: q: excludit ab oī cōmunione fideliū alias licita. Irregularitas vero tantū ab his q̄ ꝑtinent ad ordines. Sed ista reputatur leuior: q: facilius remittitur. Sed hoc est appositū: nam iō facilius remittitur: q: grauissima est: ⁊ a plurib⁹ excludit. Ille etiā due pene/irregularitas ⁊ excōicatio possunt eē publice vel p̄uate. Et quoad hoc ꝙ possunt esse priuate sunt minus graues/q̄ alterutra duarū p̄marū q̄ semꝑ sunt publice. ¶ F Quinta pena est interdictū que est arctatio a q̄busdam actibus ecclesiasticis exercendis: vl̄ ab assistendo quibusdaꝫ talibus. Et illa pena licet aliq̄n possit infligi loco ⁊ nō ꝑsone: q̄nq̄ ꝑsone ⁊ nō loco: quādoq̄ vtriq̄: ⁊ sicut infligit̄ ita seruāda est: tm̄ vt est distincta pena a ceteris: frequētius infligit̄ loco ⁊ nō ꝑsonis: idest nō nisi vt in loco: vt scꝫ in tali loco nō liceat celebrare solēniter diuina: nec aliīs interesse. Illa pena interdicti seu ꝓhibitionis ꝯtrahitur q̄nq̄ a iure: vt exempli gratia. De receptantibus extraneos vsurarios: quoꝝ terre/quādiu in eis fuerint: ecclesiastico sunt supposite interdicto: vt in ca. vsurarū voraginē. de vsuris lib. vi. Infligitur vero a iudice ꝓpter causas inumeras: cōmuni⁹ tm̄ ꝓpter inobedientiā populi terre: relaxatur ꝑ illum q̄ posuit interdictū. Quādoq̄ etiam a iure: vt in ca. Alma mater. de snia excōi. lib. vi. ¶ Sexta pena est suspensio: ⁊ est ꝓhibitio alicuius ab aliquo alias sibi cōueniente/et hoc ad tēpus. In hoc distinguit̄ ista pena specialiter ꝯtra alias. Hec est multiplex. Quedā est suspensio ab officio: ⁊ quedam a beneficio: quedā ab ingressu ecclesie. Et incurritur aliquādo a iudice: aliquādo a iure. Tollitur autē ab eo qui eam tulit vel eius superiore. Istam materiā latius tractat Scotus dis. xxij. q. j. lib. iiij. Hec breuiter tacta sufficiant.

¶ Lectio. x. A

TErtium ordinate cōsecrationis impedimentū remouendū nec est culpa nec pena. Et hoc est duplex: scꝫ solutio ieiunij nature: ⁊ corporalis immūdicia in certo casu. ¶ Circa p̄mū est notandū ſm doctorē Scotū quest. iij. dist. viij. lib. iiij. ꝙ duplex est ieiuniū: scꝫ nature/⁊ ecclesie. Ieiuniū nature est carentia cibi suscepti in stomachū/vel in via ad stomachū/a p̄ncipio diei a quo quis dr̄ ieiunus. Cibi dico ſm Durandū: hoc est cuiuscūq̄ rei que nutrire pōt siue in se/siue alteri cōiuncta. Ieiuniū ecclesie est quo aliquis vnā comestionē vnius diei nō trāsgreditur ꝑ extraordinariā refectionē ſm morem eccl̄ie. Unde ea q̄ sumūtur ꝓpter alios cibos deducendos: puta potuꝫ post prandiū: vel digerendos/sicut species medicinales/aut electuaria/ieiunia ecclesie non soluūt. Ita nec medicina qualibet hora diei sumpta. Per hoc ad ꝓpositum dicit̄/ꝙ eam ad celebrandū/q̄ ad manducandū ordinate ⁊ licite/nō sufficit ieiuniū eccl̄ie: sꝫ regulariter req̄ritur ieiuniū nature. Hoc patet per beatuꝫ Augustinū ad inquisitionē ianuarij. ⁊ habet̄ in canone de ꝯsecra. dist. ij. Liquido. Placuit spiritui scō vt ad honorē tanti sacri/prius in os xp̄iani dominicū corpus intraret/q̄ alij cibi. Et ratio hui⁹ p̄ncipalis est diuina institutio quā xp̄s discipulis suis dedit: vel ꝑ ipsos ꝓmulgauit: vel saltē instituendū reliquit. Ad q̄d sonat canon allegatus dicēs. Nāq̄ saluator: quo vehemētius cōmendaret mysterij hui⁹ altitudineꝫ: vltimū hoc voluit infigere cordibus ⁊ memorie discipuloꝝ: a q̄bus erat ad passionē digressurus. Et sequit̄ ad ꝓpositū. Et ideo non precepit quo deinceps ordine sumeretur: vt apostolis ꝑ quos ecclesiā dispositurus erat: hunc locū/scꝫ institutionis seruaret. Et ꝑ hoc tollit̄ obiectio de xp̄o: q̄ post agnū typicū cū discipulis comestū/eucharistiā sumpsit ⁊ dedit/ꝓpter cām scꝫ statim supra exp̄ssam. Et vt figuram veritas sequeret̄. Ibi quoq̄ noua inchoaret: vbi vetera terminabat. De quo infra. vn̄ sequit̄ in autori. Augu. Si eīm̄ xp̄s maluisset vt post cibos alios semꝑ reciperet̄: credo ꝙ cū morē nemo mutasset. Cū vō ait apl̄s de hoc sacramento loquēs. Propter q̄d fratres cū veneritis ad manducandum/inuicē expectate: si quis esurit/domi manducet: vt nō ad iudicium cōueniatis. Statim subtexuit q̄ ad sacramenti eiusdē ordinē pertinent/scꝫ quo mō ieiuni ⁊c. Cetera cū venero dispona. Ubi datur intelligi/q: multum erat vt epistola illis totum agendi ordinem insinuaret: q̄d vniuersa per orbem seruat eccl̄ia ab ipso ordinatum esse q̄d nulla regionū diuersitate variat̄. Hec ibi. Probatur etiā idem per ca. ex parte. de celebratiōe missa. vbi dr̄ ꝙ sacerdos nō debet vinū perfusionis. i. ablutionis accipere: cū voluerit eodē die missam aliam celebrare. Item vij. q. j. c. nihil. Nullus post cibum ⁊ potū quēlibet etiam minimū/missas dicere p̄sumat. Si ḡ ablutio que tm̄ ad cautelā accipit̄: ⁊ modica est: impedit: quanto magis oē q̄d in os sumit̄: ⁊ in ventrē trāijcitur impedit. Et quidem rōnabilis est hec institutio ꝓpter tanti sacramēti reuerētiam: que minor est regulariter in pranso q̄ ieiuno. Et vt prius queratur cibus sp̄ualis q̄ corporalis. ¶ G Sed dice. Dictuꝫ est ꝙ ieiuniū nature est abstinentia a cibo a p̄ncipio diei. Unde sumitur p̄ncipium dei. Ad hoc dicit̄: licet p̄ncipium diei ſm diuersos diuersimode sumat̄. Nā quidā a meridie: quidā ab occasu: quidā ab ortu solis diē incipiunt. In ꝓposito tm̄ ſm beatū Tho. dist. xiij. iiij. ecclesia incipit diem a media nocte. Et ideo si quis post mediam noctem aliquid sumpserit per modū cibi aut pot⁹/nō debet illa die celebrare: nec cōionem sacramēti participare. Nec refert dicit beatus Tho. in. iij. parte summe: ⁊ post eum Durandus: vtrū post cibū ⁊ potū dormierit: aut etiā cibus digestus sit quātum ad rationem p̄cepti. Et hoc est ꝯtra glo. in. c. ex parte. de celebra. missa. dicentem. Anteq̄ cibus digestus sit: corp⁹ xp̄i sumi non debet. Et allegat ad hoc cano. Tribus. de cōse dist. ij. Sed ille canon nihil ad ꝓpositum: q: loquit̄ de ieiunio seruando post sumptionē sacri: nō ante. Un̄ dicit. Qui mane sumpsit sacramētū ieiunet vsq̄ ad sextam: qui tertia vel quarta/vsq̄ ad vesperam. Sed et hoc ipsum abrogatum est

per ecclesie generalē cōsuetudinē: qḋ approbat Hostiē.
qui nec credit dormitionē esse necessariā. Et q̄q̄ non re/
fert quātū ad rationē precepti/vtrū dormierit: aut cibū
digesserit: refert tñ quantū ad perturbationē mētis: quā
patiūtur hoīes ꝓpter defectū somni. Ex quo si quis mul
tum perturbaī: deberet a cōione sacramēti abstinere. Sed
quid de reliquijs ciboꝝ manētib⁹ in ore si traijciantur ca
sualiter. Rñsio. Nō impediūt a celebratione: tū q2 traij/
ciunī per modū saliue: tū quia nō sumuntur tanq̄ de no
uo/illo die. Idē dr̄ de reliquijs aque: qua os abluit dū/
modo nō traijciant in tanta quātitate/vt maneāt in pro
pria specie aque: sed quasi cōuerse sint in saliuā. Dicit eti
am hic Rich. de media villa dist. viij. q. iiij. q. iij. pncipali
arti. ij. Nec est acquiescendū dicētib⁹/ q̄ illi q̄ post dictū
matutinū in sero bibit/nō est licitū celebrare sequēte die
nisi prius iterū dicto matutino. Hoc em̄ non inuenit sta
tutū. Et hec Richar. Verū licet nō sit necessariū talē ab/
stinere: videtur tñ q̄ sit valde congruū: cum matutinale
officiū ad diē istū pertinet: a cuius principio celebrās te
netur esse ieiunus ieiunio nature. ¶ E Dictū est autē
regulariter: q2 in casu pōt sumi ⁊ cōsecrari a nō ieiuno ie
iunio nature. Unus casus est quasi generalis quantum
ad sumētes/scz corpis infirmitas grauis. Vñ qñ timetur
periculū mortis imminētis: periculū esset negare infirmo
licz prāso poscēti sacramentū cū sit viaticū. Et ideo dan/
dū est ei qui ꝓficiscit ex hoc mūdo: vt ꝑ ipsuz ꝑueniat ad
terminū. Cōcordat Rich. dist. viij. iiij. Alius est casus spe
cialis quoad cōsecrantē/quo etiā nō ieiunus potest cōse
crare ⁊ sumere: ⁊ est casus iste. Minister preparat calicē
sacerdoti: ⁊ ꝑ errorē pro vino ponit aquā: sacerdos sup/
ponens ministrū bene fecisse/ꝓcedit ad cōsecrationez ⁊
calicis sumptionē: in cui⁹ sumptione aduertit esse aquā/
ipsa in ventrē traiecta. In quo casu tenetur sacerdos san
guinē de nouo cōsecrare: ⁊ consecratū sumere: q̄uis per
aque sumptionē soluerit ieiuniū nature. Qḋ ꝓbatur: q2
quādo sunt duo precepta ordinata: ꝑceptū superioris ma/
gis ligat. Est autē vnū preceptū christi ⁊ ecclesie sumptū
ex ratione sacramēti/q̄ ipsum qñ cōficitur integrū perfi
ciatur: quoniā sacrificiū in se est quoddā integrū ex duo
bus. De qua integritate seruanda habetur scriptū eccle/
sie mādatū. de cōsecra. distin. ij. Cōperimus. vbi dicitur.
Aut sacramēta integra percipiāt: aut ab integris arcean
tur. ⁊ loquit ibi canon de sacerdotib⁹ cōficientibus ⁊ nō
sumentib⁹. Et subdit ratio: q2 diuisio vnius eiusdēq̄ my
sterij sine grādi sacrilegio nō potest ꝑuenire. Ergo non
obstante quocūq̄ alio ꝑcepto ecclesie/maxime qḋ nō re
spicit ꝓpriā ⁊ essentialē rationē sacramēti: tenet celebrās
ad illam integritatē seruādū: ergo q̄ iam percipit aquā:
tenet simpliciter ad cōplendū illud qḋ pretermisit: sciz
ad cōsecrationē sanguinis. Et cōfirmatur per canonem.
Nihil. vij. q. j. vbi sic habet. Null⁹ minister atq̄ sacerdos
absq̄ prouētu patētis molestie/cū ceperit imꝑfecta offi/
cia presumat oīno relinquere. Et si q̄s hoc temerarie pre
sumpserit: excōicationis sententiā sustinebit. Relinque/
ret aūtē imperfectū eucharistie sacramentū: qui corpus
christi cōsecraret sine sanguine: saltē quātū ad significa/
tionē passionis christi: q̄ perfecti⁹ significat per vtrasq̄
species panis et vini: q̄ ꝑ alterā tñ. Vñ dicit beat⁹ Aug.
in lib. sniarum ꝓsperi: ⁊ habet de cōse. dist. ij. Dū frāgit.
Dū frangitur hostia: vulneratio christi intelligit. Dum
sub speciēb⁹ vini sanguis ei⁹ sumit: eiusdē sanguinis effu
sio de latere christi designat. Et tūc vltra. Si tenet conse
crare: tenet ⁊ sumere: per ca. relatū. de cōse. dis. ij. ꝰ. alle/
gatū: vbi dr̄ q̄ q̄ sacrificātes nō edūt: rei sunt dñici sacra/
menti. Et sequit. Qui talis est: a cōione vno anno nouē/
rit se repulsuz. Tenet ergo nō ieiun⁹ eucharistiā sumere.
¶ D Sed diceres: ergo i casu sacerdos erit perplex⁹:
q2 tenet sumere: ⁊ sumēdo in casu sumit nō ieiunus: ⁊ per
cōsequēs ꝯtra ꝑceptū in. c. Liq̄do. Et ita peccat trāsgre/
diendo preceptū ecclesie. Ad hoc respondet q̄ ecclia nō
ita stricte prohibet non ieiunū percipere/sicut ꝓhibet di
uisionē sacramēti: q̄ videt esse ꝓhibita a christo/⁊ a pri/
meua eius institutione. Nec etiā ita stricte ꝓhibet non ie
iunū percipere: sicut precipit cōsecrāti sacerdoti cōsecra/
tum sanguinē sumere. Ex vna em̄ parte habet sacerdos
preceptū christi: vt scz sanguinē cōsecret post corpis cōse
crationē: habet et districtū ecclesie ꝑceptū de percipien/
do consecratū. Ex alia aūt parte non habet nisi leue pre
ceptū ecclesie cōparatiue/scz de ieiunio. Ibi em̄ nō poni
tur q̄ suscipiēs nō ieiunus sit reus dñici sacramēti: neq̄
q̄ comittat sacrilegiū. Nec repellit a cōione per annū si/
cut in priori ꝑcepto. Nō est ergo ille perplex⁹: q2 seruare
debet ꝑceptū christi ⁊ ecclie/qḋ est strictius: ⁊ omittere
preceptū ecclie qḋ est minus strictū. Nec ecclia voluit il/
lū ligari in hoc casu ꝑ scdm preceptum: sed magis voluit
eū nō seruare ⁊ ligare ad oppositū. Et pz ex alio q̄ ieiu
niū nō est ita necessaria cōditio in suscipiēte: q2 in die pa/
rasceues particula posita in calicē percipit cū vino nō cō
secrato. Et verisile est q̄ vinū citius descēdat in ventrem
q̄ illa particula: ergo ex cōsuetudine ecclie/sacerdos ꝑci
pit eucharistiā nō ieiunus. ¶ Itē in primo casu genera/
li licet sumere eucharistiā nō ieiuno/scz infirmitatis. Sed
in nullo casu licet celebrāti diuidere sacramētū: aut cōse
cratum nō sumere: nisi in casu impossibilitatis. puta si sa
cerdos deficeret. de quo. j. Vñ patet non esse ita strictuz
preceptū de ieiunio/sicut de nō diuidēdo ⁊ sumēdo. Hic
ergo habet locū regula cancel. gers. in suis moralib⁹ re/
gulis. Si incidant duo precepta incōpossibilia ex culpa
sua/agat illud qḋ de se est magis obligatoriuz: ⁊ a nouo
pctō immunis existit. ¶ E Si querit. In casu posito
sacerdos deprehēdit se sanguinē non cōsecrasse/ꝓ eo q̄
defuit materia debita: vbi incipiet cōsecrationē dñici san
guinis. Rñdet sanct⁹ Tho. q̄ debet sacerdos aliā hostiā
ponere ⁊ ipsam simul cū sanguine cōsecrare. Sed nō ap
paret h̄ fore necessariū scdm Sco. q2 sunt distincte forme cō
secrationis corpis ⁊ sanguinis seorsum ⁊ diuisim effica/
ces. In vltimo em̄ instāti ꝓlationis verboꝝ super panē/
incipit esse corpus christi: ⁊ nō dependet efficacia huius
forme ex forma cōsecrationis sanguinis: nec econuerso.
Melius igit (vt videtur) dr̄/q̄ caute suppleat qḋ omis/
sum est scdm ꝑdicta. Et quoad h̄ cōcordat Hosti. dicēs. Si
timet scādalū sacerdos in prorogatione misse: sufficit di
cere tñ verba cōsecrationis sanguinis. Si dicis/in cōse/
cratione calicis de nouo oritur scandalū populi: ideo vi
detur q̄ sit omittēda. Respōsio. Scādalū illud contem
nendū est: quia est scandalū phariseoꝝ/acceptū ⁊ nō da
tū: nam factū illud bonū est in se: ⁊ necessariū sacerdoti
ad euitationez mortalis peccati: ⁊ q̄libet debet iudicare
hoc bonū si causaz nesciat/supponēdo sacerdotē hoc si/
ne rōnabili causa nō facere: quā cām quisq̄s eā sciret: de/
beret vtiq̄ approbare. Hoc autē scandalū dñs cōtemne
re docuit Matth. xv. dū dñs dixerat. Audite ⁊ intelligi/
te. Non qḋ intrat in os coinquinat hoīem: sed quod pro/
cedit ex ore: hoc coinquinat hominem. Et discipuli re/
spondētes dño aiebāt. Scis q2 pharisei audito hoc v̄bo
scādalizati sunt. Rñdit. Sinite eos: ceci sunt ⁊ duces ce/
coꝝ. Oīs plantatio ⁊c. Videt tñ nihilominus q̄ cauere
posset celebrans ne scandalū accipiat: si caute procedat.
Nā vadens quasi pro vino ablutionis post cōionē perci
piēdo/infuso vino in calicē ad aquā adhuc in calice ma/
nente. Vel si tota prius exhausta fuerat/aqua de nouo
admixta/poterit redire in mediū altaris: ⁊ statim in bre/
ui tēpore ab illo loco. Simili modo postq̄ cenatū ⁊c. in/
cipiēdo cōtinuare poterit vsq̄ Quotiēcūq̄. vel vsq̄ ibi.
Vñ ⁊ memores. Et illis verbis ꝓlatis cū debita reuerē/
tia/percipere iam verū sanguinē christi. Nec illud de fa/
cili percipiet: q2 fieri pōt in valde breui tempore. Hec est
intentio Scoti dist. viij. iiij. q. iij. ¶ Sed adhuc dī. q̄s. Vi
detur q̄ ieiuniū nature regulariter nō requirat: nā apls
j. Coꝝ. xj. disponēs de sumptione huius sacrī: corripiens

Reliquie ciborū

qui possit cōsecrari et sumi a nō ieiunio

sanguinē de nouo cōsecrar

Nota

Hostie fractio et vini sumptio

Nota

Aplus i. cor.

corinthios p eo q cenas suas in ecclesia manducaturi cōferebant: subiunxit in fine ca. Si quis esurit: domi manducet. Quibus verbis innuere videtur q antequā ad ecclesiā conuenirent: deberent domi famē extinguere: ne imoderate in ecclesia de speciebus sumerent. Unde secundum beatū Aug. apostolus reprehēdit illos q prāsi eucharistiā sumpserūt. Et ideo illud verbū. Si quis esurit/domi manducet. nō debet intelligi domi antequā veniat ad ecclesiā: sed post recessuz ab ecclesia: ita q nō satisfaciat fami sue de eucharistia: sed expectans qd sibi necessariū fuerit in domo sua percipiat. Et ideo laudabilis est ecclesie latine cōsuetudo: q eucharistiā dispēsat in modica quātitate: q nō possit suscipi ad crapulam: et sufficit valde ad reuerētiā debitā sacramēti: vnde glo. sup illo. Si quis esurit/domi manducet. suos cibos: et terreno pane pascatur: ne post eucharistiā sumat. hec glo.

¶ F Secundum impedimentū amouendū est immūdicia corporalis. Ubi in primis cōsiderandum/q nulla corporalis immūdicia de per se impeditiua est celebrationis/aut sacre cōmunionis. Hāc cōsiderationē deducit sanctus Bonauen. in. iiij. sniarū dist. xij. q. iij. Et patet satis ex verbis christi si perpēdatur bndicēdi ratio. Mat. xv. Nō lotis manibus māducare/nō coinquinat hoiem: q: nulla passio talis: aut exterior: immundicia de per se pctm est: aut de necessitate cōiuncta pctō. vn glo marginalis Mat. xv. nūc allegata. Nihil est extra hoiem qd interius inquinet. et glo. interli Aug. Nō timeo immūdiciā obsonij: sed cupiditatis. Obsoniū cibus est delicatus qui post cenā sumitur. Notanter dictū est de per se: q: de per accidens rōne alicuius cōmitātie vel sequele in aia impedire pōt. Pro cuius declaratione aduertendū secundum Joh. gers. cācel. de materia celebrationis cōsid. vij. q quedā est immūdicia corpalis cōiuncta immūdicie spūali secundum veritatē: aut secundum quandā similitudinē vel cōformitatē: vt actus fornicationis in vigilia perpetratus quoad primū: et immundicia in somnis sordidis: quoad secundum. Alia est immūdicia corporalis que visa vel cogitata horrorē et abominationē quandā generat: quis nulla sciatur inesse peccati veritas vel effigies: qles sunt lepra mēstrua/et innaturalis fluxus seminis/et alie infirmitates corpales.

¶ De vltimis ergo dicēdū est q nec a celebratione: nec a cōione impediunt. Nā afflicto et punito nō est afflictio addēda: imo potius eius miserie miserandū. vt in. c. ex pte. de clerico egrotāte. Qd vero eodē titu. c. tua nos. precipitur/q sacerdos diuino iudicio lepre morbo percussus remoueatur ab administrationis officio: nō per hoc interdicitur leproso facultas celebrandi oino: sed tm populo parochiali propter scandalū et abominationē populi: vt patet ex vbis decretalis. Erat enim is de quo loquitur plātus ecclesie parochialis: vn priuatim nisi nimia esset debilitas aut deformitas poterit celebrare: vt dicit Alex. de ales parte. iiij. q. xlvij. mēbro vlti. Et post euz beatus Thomas in. iiij. dist. lx. q. iiij. arti. vlti. Uerū secundum Hugonē cū remouetur a cōmuni cohabitatione: multo fortius a sacris ordinibus percipiēdis. Si tm sit psbyter leprosus/cessabit a ministerio quoad sanos: sed leprosis cātare et ministrare poterit diuina.

¶ G De mēstruatis et seminifluis q nō habēt necesse abstinere: patet per beatū Gregoriū anglorū epo in quadā epistola scribentē: et habetur dist. v. Ad eius. Mulier dū secundum cōsuetudinē mēstrua patitur phiber. ecclesiā intrare nō debet: q: ei nature superfluitas in culpam reputari non debet. Similiter nec debet prohiberi a cōmunione sacramenti: vnde ibidem sequitur. Sancte cōionis mysteriū in eisdē diebus percipere phiberi nō debet. Si aūt ex veneratiōe magna pcipere nō presumpserit/laudāda est: sed si susceperit/nō est iudicāda. Bonarū quippe mentiū est ibi culpas suas agnoscere vbi culpa non est: q: sepe sine culpa agitur: qd venit ex culpa. Unde etiā cū esurimus sine culpa comedimus: quibus ex culpa primi hois factū est vt esuriamus. Hec Gregorius.

¶ Idē potest dici (ait Alex. de ales) de viro seminifluo. Eadem etiā ratio est de muliere tēpore purgatiōis post partū: vt dist. v. Cū enixa. et de purgatione post partū. c. vnico. Pariformiter de ceteris corporalibus immūdiciis secundi generis: de quibus tm beatus Tho. hanc facit distinctionē. Quia aut est perpetua: vel diuturna: vel tēporalis et cito purgabilis. Si primū: nō est propter hoc abstinendū: ne propter immūdiciā corporis perdatur fructus mētis: sicut accidit in leprosis: vel patiētibus fluxū sanguinis vel seminis. Si secundum: tūc si aliqua fuerit in mēte bene dispositus: sumere nō phibetur: quis etiā possit ad tēpus laudabiliter abstinere propter reuerētiā tanti sacramēti. Hec Tho.

¶ De immūdiciis aūt primi generis q etiā distincte sunt quarū alique cōiuncte sunt secundum veritatē immūdicie spiritualis/que est peccatū mortale. Iste quidē nihil dubij habent quin impediāt: vt actus fornicationis/adulteriū/et cuiuslibet alterius incōtinētie turpioris: qm et cōiugibus accessuris indicitur cōtinentia triduana. vn de conse. dis. ij. Omnis homo. dicitur. Omnis homo ante sacram cōmunionez abstinere debet tribus aut quattuor: aut octo diebus. De quo. J. dicitur.

¶ H Alie vero que cōiunguntur peccatis secundum quandā similitudinē: vt resolutio seminis in somno: que nō est peccatū: sed similitudo peccati. De ista pollutione et immūdicia varie senserūt doctores. Nam Alexāder de ales: quē sequitur Albertus/sanctus Bonauen. Petrus de pal. tenet q qui habuit pollutionem nocturnā: etiam si causam culpabilē non habeat: nihilominus abstinere debet a celebratiōe: nisi in casu necessitatis aut vitatiōis scādali. debet inquā de cōsilio/nō de precepto: ita q mortaliter peccet si celebret. Causaz assignat Alex de ales: q: in hoc actu quasi oino ordo virtuz peruertitur: vn secundum Aug. In hoc opere aia fit tota caro: et sicut gustato spiritu desipit ois caro: sic econtra et amplius gustata carne/desipit spiritus: et fit carnalis. Generat etiam frequēter in aia hebetudinē quandā discrasiam et deordinationē: ideo abstinenduz est donec fuerit reordinata natura: qd fit regulariter spacio vigintiquattuor horarū: vnde ad tantuz tēpus abstinere debet post pollutionē. Unde si dormitione meridiana cōtingat pollutio: debet in crastino abstinere a celebratione misse: nisi forte ad nonā celebraretur: vt in tēpore ieiunij qn explete sunt vigintiquattuor hore. Hec Alexander paucis interpositis.

¶ Richardus de media villa lib. iiij. dist. ix. q. ij. arti. iij. finaliter ad hoc hāc materiā resoluit. Si pollutio in somno proueniat ex cā que est pctm mortale: impedit de necessitate. Si ex veniali precedente/infirmitate/vel superfluitate: tūc nō impedit. Addit etiā q periculū vomitus impedit.

¶ Beatus Tho. dis. ix. iiij. q. iij. latius prosequitur/et multipliciter distinguit/premittēs q ad dignā cōmunionē requiruntur tria. Mūdicia cōsciētie: erectio mētis ad deū: mūdicia corpalis. Mūdicia cōsciētie nō tollitur nisi per pctm mortale. de quo. s. dictū est. Erectio mentis ad deū/per actualē scz deuotionē per mentis hebetudinē vel occupationē/aut euagationē: interdū etiam sine pctō amittitur. Corporalis mūdicia/per corporis inquinationez tollitur. Primo et principaliter pctm impedit. Secundo indeuotio siue mentis hebetudo. Tertio corpalis immundicia. Propter qd celebraturi aut tractaturi aliqd sacramentū ob reuerētiā manus lauāt. Et qnq hec tria cōcurrunt in vna pollutiōe: qnq duo: qnq vnū: et secundum hoc magis vel minus impedit.

¶ Secundo distinguit de pollutione in ordine ad cām et modū. Causa est triplex. Extrinseca spūalis: intrinseca spiritualis: intrinseca corporalis. Extrinseca spūalis est demon illudens dormienti excitans phantasmata. Intrinseca spūalis/dū phantasmata apparent dormiēti ex reliquiis precedentiū cogitationū. Intrinseca corporalis: et hec aut aliquādo fuit volūtati subiecta: vt qn prouenit ex superfluitate cibi et potus precedētiū. Quādoq non fuit voluntati subiecta: vt dū accidit ex debilitate virtutis retentiue seminis. Uel ex virtute nature superflua expellētis: siue quacūq alia infirmitate.

¶ Modus triplex/scz primo cū imaginatione turpi/et cōsensu

Obsonium quid

Ad dignā cōmunionem tria requiruntur

Cā pollutionis ē triplex

voluntatis: scdo cum imaginatione turpi ꝛ sine cōsensu volūtatis: tertio sine imaginatione turpi. In oibus his pollutionib' corpalis immūdicia est cōis: sed mentis hebetatio nō est nisi in illis in quib' pollutiōes cū imaginatione accidūt. In aliis em̄ somnialib' resolutionib': que sine imaginatione accidūt: aia nihil participare videtur.

℄ I Ex his summatur determinatio huius doc. in qtuor ꝑpositiōib'. Prima. Si illusio nocturna accidit ex mortali p̄cedenti: puta ex cōsensu volūtatis certo vel ꝓbabiliter dubitato: oino abstinendū est. ℄ Scda ꝑpositio. Si somnialis resolutio seminis ex diabolica illusiōe accidit: cui' in nobis cā per turpē imaginationē vel delectationē nō precessit (qḋ ex eo cōsiderari pōt: si frequēter accidat: ꝛ p̄cipue in dieb' quib' cōicandū est) non est a cōicatione aut celebratiōe abstinēdū: quia signū est ꝙ diabolus fructū eucharistie ꝑcipiēde auferre conat̄. Sic legit̄ consultū cuidā monacho in vitaspatrum. ℄ Tertia ꝑpositio. Si pollutio hmōi ex nature infirmitate vel aliis nō precedēte petō accidat: ꝛ sine imaginatione turpi: nō impedit: si necessitas immineat aut deuotio exposcat: si tn̄ ꝓpter reuerentiā abstineat dū infirmitas nō fuerit perpetua: laudādus est. ℄ Quarta ꝑpositio. Patiēs pollutionē sine mortali p̄cedēti / siue cū veniali / siue sine petō: precedēti tn̄ imaginatiōe turpi: licz nō peccet mortaliter extra casum necessitatis celebrādo vel cōicando: minus tn̄ reuerenter accedit ꝛ peccat venialiter. Et qm̄ difficile est discernere oia p̄dicta circa pollutionē in somno accidentē: ideo cōsulit tanq̄ tutius abstinere: duz necessitas celebrādi aut cōicandi nō immineat. Abstinere aūt viginti quattuor horis: vt. s̄. dictū est. Hec videt̄ esse snia beati Tho. per ipsum diffusi' declarata. Verū qr in p̄missis videnť quedā dubia ꝛ quedā obscura: ideo clarius de hoc impedimēto disserit clarissim' doctor Ioh. ger. cancel. in duob' libellis de hac materia ad timoratarū ꝯsciētiarum consolationez editis: cuius determinatio magis placet.

℄ II Pro quo aduertēdū in p̄mis / ꝙ nulla pollutio in somnis inchoata ꝛ ꝑfecta / a celebratiōe impedit: quia petm̄ in se: vel qr ꝯtaminet corp' christi. Sed si impedit: impedit / qr tollit debitā reuerētiā. Primū patet: qr nulla talis est petm̄ / et famosa illa regula Aug. Pctm̄ est adeo volūtariū / ꝙ si nō esset volūtariū: nō esset petm̄. In somno aūt deficit libertas volūtatis: qr ꝑfect' rōnis vsus: ergo nihil in somno est volūtariū. Minorē satis ostendit beat' Tho. vbi. s̄. Rursus ista est expressa determinatio bti Aug. xij. sup Gen̄. ad lrām. Ipsa phantasia q̄ fit in cogitatiōe sermocinātis: cū expssa fuerit in visione somniātis vt inter illā ꝛ verā cōiunctionē corpoꝝ nō discernat̄: cōtinue mouet̄ caro. Et sequit̄: qḋ cū motū seq̄ solet cuz h̄ tā sine petō fiat / ꝙ sine petō a vigilātib' dr̄. Itē idem. l. de ciui. dei. c. xxv. Si illa cocupiscētialis inobediētia que adhuc in mēbris morib̄dis habitat: pter nostre volūtatis legē quasi lege sua mouet̄: quāto magis absq̄ culpa est in corpe nō cōsentiētis: si absq̄ culpa est in corpe dormiētis. Loquit̄ de oppressione nō cōsentiētis. Itē actus exterior: nullū petm̄ est: nisi denoiatione extrinseca: non plus q̄ vrina que dr̄ sana: qr significat sanitatem. Ideo si in animo nō fit petm̄ ꝓprie dictū: dū libertate nō vtitur: nullus ꝓrsūs act' exterior tanq̄ vitiosus culpat̄: nō vtit̄ aūt libertate in somno: qr nec vsu rōnis. Requirit em̄ rationis vsus opationes virtutū ꝛ potētiarū sensitiuarū pro statu isto: q̄ in somno sunt ligate. Qm̄ em̄ intellect' noster nō sit potētia organica: ꝛ ita non vtat̄ sensu tanq̄ organo: vtitur tn̄ eo tanq̄ potētia p̄uia: sine cui' opatione nō vadit in actū: vt p3. iij. de aia. Dicētes oppositū cōtradicūt nō solū theologice: sed philosophice determinationi. Nec habēt q̄d r̄ndeant / si fiat eis argumētū de infantibus ꝛ furiosis / ac aliis nō vtētib' rōne: quos ꝓtunc non peccare noua trāsgressione cōcors est oim̄ snia. Pōt tn̄ hmōi pollutio esse peti effectus: aliqn̄ peti mortalis: aliqn̄ venialis. ℄ Dictū est autē notanter: pollutio in somnis inchoata / ꝛ perfecta in somno: qm̄ posset aliquis vigilās impurū habere desideriū se polluēdi: quo vigente caderet in somnū: in quo sui pollutio ꝑficeret̄: posset similiter pollutionē in somnis ceptā expergiscēs male cōsummare. Constat in his casib' radicē pollutionis esse liberā ꝛ flagitiosam: ꝓpter quā illud opus obscenū imputabit̄ ad culpā. Si vo vtrobiq̄ in principio ꝛ fine fuerit rōnis carētia: ꝛ per hoc cōsensus volūtatis: liber etiā erit talis actus a culpa mortali: etiā si nullo accedēte cōsensu vigilādo cōpleretur: palā est ratio: qr libertate carebat. Sententia hec est etiā beati Thome. Poterit tn̄ aliqs peccare postmodū cōplacendo sibi in tali voluptate prohibitosa quā habuit: sed ꝓpter hoc prior pollutionis actus nō redderet̄ culpabiliter vitiosus: sed sequēs illa cōplacentia a voluntate libere elicita: q̄uis si ipsa seminis resolutio facta placeret: nō quia voluptas: sed quia nature exonerationē vel sanitatē afferret / absq̄ sui qui patitur ꝑcuratione vel assensu s̄m beatū Tho. peccatū nō haberet.

℄ II Scdm etiā scz ꝙ pollutio nō ipedit ꝓpter timorē ꝯtaminatiōis corporis christi: manifestū est. Nihil em̄ attinet ad corpus christi in sacramēto corporalis immūdicia sumentis vel cōtrectantis: sicut nec ad radium solarem / aut spiritualiū substantiarū aliquaz: quoniā etsi in sacramēto sit verum corpus christi: nō tamen est ibi s̄m cōditiones corporis naturaliū causarū actionibus attingibilis: sed modo quodā spūali / quomodo rōnalis spiritus est in corpore materiali: de quo. I dicet̄. Manifesta sunt hec etiā parū instructis. ℄ Tertiū ostēditur / scz ꝙ duz impedit perpessa resolutio: impedit / qr tollit debitā reuerentiā. Requirit em̄ digna hui' sacramēti susceptio deuotū discretionis iudiciū / s̄m aplm̄. I. Cor. xi. qui non diiudicantē corpus dn̄i indignū decernit. Exigit itaq̄ reuerentia debita animū clarū / nō hebetē / recollectū / nō per vagas maxime lubricas cogitatiōes aliorsuz notabiliter distractū / serenū / cōstantē ꝛ quietū: nō dubiū / scrupulis fluctuantē. Nūc autē somnialis pollutio etiaz que nullo accedente cōsensu accidit: nōnunq̄ reddit animuz scrupulosuz / inquietū / deiectū / hebetē ꝛ distractū: ita vt nequeat cogitatiōes turpes / aut lubricas sufficienter repellere: ꝛ ita ad predictā dispositionez attingere. Unde sicut cogitatiōes volūtarie ꝛ lubrice disponunt maxime ad hmōi fedas cōmotiones: ita viceuersa ex hmōi cōmotione / ꝛ carnis stimulatione / ꝑueniūt sepe somnia de nocte: ꝛ cogitationes lubrice in vigilia de die: quēadmodū iratus aliter ꝛ aliter cogitat / q̄ mitigat' / ꝛ timēs q̄ securus. Remanet etiā in hmōi (licz inuolūtari' patiat̄) aliq̄ carnalis degustatio: vn̄ mens hebetatur ꝛ distrahit̄ euanolēs: que tn̄ debitā reuerētiā tollūt. Debitā dico nō debito p̄cepti: cuius trāsgressio inducit petm̄ mortale: sed debito cōgruitatis ꝛ cōsilij: cui' omissio frequēter nō caret veniali. Vn̄ extra necessitatis cām / pollutus q̄ mortalis peti reus nō fuerit: licz nondū ab hebetudine mentis ꝛ distractione purgatus ꝛ reordinatus ad celebrandum accedēs: dū laudabiliter posset abstinere: nō peccat mortaliter: tn̄ a veniali nō excusatur. Est expressa sentētia sctī Tho. vbi. s̄. Quia autē obscenitas humoris istius / cum suis reliquiis nō perpetuo durat: ideo nec ꝑpetuo a celebratione impedit. Et licz pro reformatiōe animi / assignetur spacium viginti quattuor horarum: vt. s̄. dictum est: potest tamen aliquis vna hora purgatior effici / q̄ alius in centū: et per hoc ad celebrandū aptior: porro si timeatur reuersio talium illecebrarū tēpore celebrationis: possunt vtiq̄ hec etiā post viginti quattuor horas cōtingere vel ex corruptela nature: vel ex diabolica operatiōe. Secundum hec ergo citius vel tardius accedēdum erit ad hoc venerabile sacramentū reuerendissime celebrandū: citius ab his quoꝝ facilis est cōuersio propter fortem in sanctis cogitationib' habituationē: ꝓpter etiā strenuam carnis subiectionē: vt in viris cōtemplatiuis ꝛ vere religiosis. Tardius vero in nouiter conuersis / non exercitatis

tatos sensus habētibus: ⁊ secularibus quibus hmōi reliquie tenacius adherescūt. De his in figura dictū est antiquis/Leui.xv. Deute.xxiij. vt taliter imundi separarētur ab alijs vsq; ad vesperā ⁊ vestiū lotionē: qḋ beat⁹ Grego. sic exponit/ꝙ nisi pri⁹ ignis tētationis recesserit: reū se quasi vsq; ad vesperā cognoscat. Cōstat aūt nullas tales ꝯstitutiones vete. testa. q̄ cerimoniales erāt: ad obligationes nostras trahēdas esse nisi iudaizare vellemus. Ideo vespera ꝰ loco/⁊ lotio materialis nō ad lrām accipiēde sunt: sȝ tādiu hō se repputet imundū: vt extra castra sacroꝝ mysterioꝝ secedat: q̄diu tales in eo vigēt pcti reliquie/hebetudo scȝ mentis/⁊ cogitationis carnalitas.

℄ M Ex his p̄mo infero/ꝙ nulla corpalis imūdicia de ꝑ se impeditiua est celebrationis: sed de ꝑaccidēs/rōne alicui⁹ cōcomitātie in aīa vel sequele. Patet ꝑvtraq; ꝑte ex p̄missis. ℄ Scḋo īfero/ꝙ nō solū sine pctō: sȝ etiā cū merito cōtingit pollutū in somno celebrare: sicut etiam q̄nq; ipsa pollutio in somno nō ex p̄cedenti pctō accidit sed ex merito. Prima pars patet: primo de his q̄ post pollutionē animo reformati/⁊ alis nō indispositi accedunt. habēt em̄ que ad dignā: celebrationē requirūtur. Patet scḋo de his q̄ cū hāc immūdiciā ex demonis illusione accidisse certis indicijs deprehēdūt: celebrāt. nō vt cedant sed vt tētatoris fallacijs fortiter obnitant̄. Patet tertio de his q̄ vt suscepto officio satisfaciant/vel cōmissoꝝ necessitati/alioꝝ cū quib⁹ viuūt cōformitati/subtationi scādali: aut instigāti deuotioni ꝑprie celebrāt. Cū em̄ hi pia ferunt̄ intētione: nec habēt legitimū impedimētū: nō est dubiū eos celebrādo mereri. ℄ Scḋa pars patet: q2 nōnunq̄ accidit ex arcta abstinētia in pane ⁊ aqua: qḋ perspicuū fecit experiētia. Itē aliq̄n ex cogitationib⁹ de carnali vitio meritorie habitis: vt si q̄s p̄dicaturus est ꝯ carnis vitia detestāda. Nōne sup̱ his cogitare habet ac doctoꝝ scripta reuoluere: aut etiā cōfessionē audiēs de his audire ⁊ inq̄rere. Posset vtiq; cū magno merito. Nihilominus occurrere sentiet in somnis aliq̄n p̄cogitatarū impudicitiarū simulacra: ⁊ ip̄m ex illis sicut in alijs ad pollutionē cōcitare posse q̄s neget. Nōnunq̄ deniq; expertū est fuisse: qui dū celebraturi erāt sequēti die: cū cubandū erat/orationib⁹ specialib⁹ contra hmōi sordes se armare nisi sunt: ex ipsa oratonū armatura phantasmata illecebrarū innouarūt: ⁊ in illud qḋ verebat̄: inciderūt. Quis hos in hmōi suis cogitationib⁹ p̄euijs q̄s dubitat meruisse. Accidit nihilominus ex merito q̄nq; occasionaliter: vt dū illusiones demonū inuidentiū bonis ꝑfectib⁹ celebrare volentiū cōtingūt: vel ad terrendū ⁊ inquietādū timorose cōsciētie puritatem: vel p̄o boni operis vt celebrationis impedimēto: vel vt vigilāti placeat qḋ somnians pertulit: vel vt demon abstinētiā periculosam/⁊ indiscretū vite rigorē suadeat: ⁊ sic timorosum in insaniam precipitet: vel vt deo ꝑpitio ⁊ permittēte deuotā mentē sic exerceat: vt ex tali feditate stimulatā in humilitate custodiat. Loquit̄ nō difformiter ad p̄dicta scribēs Augustino angloꝝ ep̄o beatus Grego. vt habet̄ dist. vi. in. c. testamentū. ponit em̄ multiplicē harū illusionū distinctiones. ℄ N Ex cui⁹ verbis Cancel. duo memorāda colligit. Primū/ꝙ sepe tales illusiones animus nesciēs pertulisse magis dolendus est q̄ fecisse. Et loquit̄ de illusione/que ex nature sup̱fluitate vel infirmitate euenit: addens ꝙ hec oīno timēda nō est. Scḋm ꝙ bonarum mentiū est ibi agnoscere culpā: vbi culpa nō est. Sic tn̄ agnoscat (ait Cācel.) vt non indiscrete impediat̄ oꝑatio iusta: neq; corpis debita sustētatio deserat̄. Ne p̄terea aliq̄s cōscientiā sibi fabricet ⁊ nutriat erroneā: ne cadat in scyllā cupiens vitare carybdim. Et subdit. Patiet̄ fortasse aliquis hesitationes varias dū ad comedendū vel dormiēdū accesserit. Dicetq; sic: pollueris/si hoc ⁊ hoc nō omiseris: si tibi nō precauebis. Contēnat talia necesse est/q̄ discrimē maius iminere circūspicit: si nō parē cū alijs viuendi formā prudēter insequit̄. Scrupulosis ergo cōtra scrupulos agendū est: ⁊ fixo operis pede certandū. Tales em̄ scrupulos euincere melius/ꝙ per cōtemptū nequimus. tm̄modo sic cōtemptus iste timore reiecto: ⁊ regulariter nō absq; p̄eulo alterius p̄sertim supioris cōsilio: alioq̄n timor imoderat⁹ facit casum: aut p̄cipitat incōsulta p̄sumptio. Hec cancel. Sed cōtra p̄dicta pōt dupliciter obijci. Primo: nā cōiugati possunt sine peccato: immo cū merito misceri: ⁊ tn̄ indicit̄ eis triduana abstinentia: vt. s̄. tactū est: ergo videt̄ ꝙ in nullo casu liceat pollutū celebrare. ℄ Scḋo cōtra illud qḋ dictū est/ꝙ impeditus hac illusione a celebratiōe pōt reformari ante spaciū vigintiquattuor horarū/⁊ sic celebrare. Nā sic ⁊ fornicarius similiter in breui se posset recolligere: ⁊ ab oībus peccati reliquijs animā extergere: posset igit̄ statim celebrare. ℄ De prima obiectione est snīa Alexādri de alcs ⁊ alioꝝ doctoꝝ/ꝙ si cōiugati p̄dicti accedāt ex deuotiōe presertim dieb⁹ solēnibus/nō peccāt. q̄n nō cā adimplende libidinis: sed vel causa reddēdi debitū: vel affectu gignende prolis cōmixti sunt: nā ad reddendū debitū coniugi preceptū obligat/dicente ap̄lo. j. Cor. vij. Vxori vir debitū reddat: similiter ⁊ vxor viro. Non aūt videt̄ ꝙ q̄s obediēdo precepto prohibeatur a sacra cōmunione. Canon vo. s̄. allega. de cōsecra. dist. ij. Omnis hō. intelligit̄ ꝰm glo. ꝙ abstinere debet quantū est in se vt nō exigat: exactus tn̄ reddat omni tempore. xxxiij. q. v. Si dicat vir. De scḋo loquit̄ beatus Grego. ⁊ habet̄. xxxiij. q. iiij. Vir cū propria. Si quis sua cōiuge nō cupiditate voluptatis raptus: sed solumodo ꝓcreādoꝝ liberoꝝ gr̄a vtitur: iste ꝑfecto seu de ingressu ecclesie: seu de sumēdo dn̄ici corporis sanguinisq; mysterio/suo est iudicio relinquēdus: q2 a nobis nō debet ꝓhiberi accipere: q̄ in igne positus nescit ardere: relinquēdus est suo iudicio ꝓpter statum mētis sue quē ipse meli⁹ nouit. vñ si mēte nō arder concupiscētie reliquijs: nō impedit̄ a cōmunione. Addit cācel. etiā si cōmisceant̄ causa incōtinētie vitāde maxime in altero cōiugū. ℄ O De scḋa obiectiōe dicit cancel. ꝙ rarissimū est hoc/scȝ ꝙ fornicator se in breui extergere possit ab oīb⁹ reliquijs fornicatiōis: ⁊ de his q̄ vix aut nunq̄ eueniūt: docto. parū tractāt: si tn̄ imminerct graue scandalū ꝑ omissione: si deniq; magis ex surreptione diabolica: aut vehemēti tētatione tale flagitiū apud se raro cōmisisset. Si p̄terea grādis cōtritio cōcurreret: audeat q̄ ꝓfundius sapit/talē ꝓhibere. Fateor nō audeo. In hoc casu ⁊ alijs sicut perspicuum est ex premissis: relinquēdi sunt multi sue cōsciētie ⁊ iudicio/circūstantijs oībus q̄s prudētia circūspicit indagatis. ℄ Ex oībus p̄cedentib⁹ potest hec doctrinalis resolutio finaliter elici. Pollut⁹ in somno/absq; cōsensu in vigilijs sequente vel preuio: dum se nō sentit magis hebetem: ⁊ per cogitationes ad carnalia reflexū/alijs impedimētis nō obstantib⁹/etiā extra casum necessitatis aut remouēdi scandali: pōt sine peccato ⁊ meritorie celebrare: dum deuotio trahit: pietas suadet: aut susceptū officiū exigit/vel requirit. Particule singule patent ex premissis.

Conclusio ꝺ pollutione.

℄ Lectio. xi.

Expediti de impedimentis a ministro sacram oblaturo hostiam remouēdis: dicendū est de cōuenientibus ipsi ministro apponendis.

Hec autem sunt duplicia: permanētia/et transitoria. Prima sunt ornamēta et sacrate vestes. Transitoria vo/signa/gestus et orationes. ℄ Circa primū aduertendum/ꝙ ꝰm beatū Hieronymū/religio christiana alterū habet habitum in ecclesiasticis officijs/et alium in cōmuni vsu. Et rationabiliter quidem/ad denotandum ꝙ ꝰm mutationē vestiū/vita mutetur in melius ꝰm spiritū: vt quoq; ecclesiastici hia vestibus vtentes/populo christiano prebeant bone conuersationis exemplum: quo per exutionē antiquarum vestiū/veteris expoliatio hominis cū suis actibus

⁊ vitijs sc3 ⁊ peccatis: ⁊ per indutionē nouarū/noui ho
minis reformatio ꝑ iusticiā sanctitatis designet᷑. Assum-
ptus autē est sacrariū vestiū ritus partim: vt dicit Hugo
lib.ij.de sacra.parte.iiij.c.j.a veteri testamento: partim a
patribus noui testamēti adiect᷒. Precepit eīm dn̄s moysi
vt faceret aaron sacerdoti ⁊ filijs suis vestes sanctas in
gloriā ⁊ decorē: vt sic loti ⁊ sacris vestibus induti sacer-
dotio fungerētur. Exodi.xxviij. Simile habetur Ezech.
xliiij. Ipsi ingrediētur sanctuariū meū: ⁊ ipsi accedēt ad
mensam meā vt ministrēt mihi/⁊ custodiāt cerimonias
meas. Cūq3 ingrediētur portas atrij interioris/vestibus
lineis induētur: nec ascēdat super ipsos quicq3 laneū qū
ministrant in portis atrij interioris. Vestes he ad litterā
celebrantē sacerdotē a populo discernūt/tegunt ⁊ hone-
stant: vt cerimonialiter ordinate ⁊ inoffense etiam quan-
tum ad exteriorem cultū ⁊ gestus summo huic assistat sa-
crificio: vnde aplūs.j.Cor.xiiij. Omnia honeste ⁊ ſm or-
dinem fiant in vobis. Nec parum exteriores cerimonie
populo ꝓficiunt: cuius ex his pascitur deuotio: et in ex-
ercitatis/ex his animus suscipit incrementum. Sed ad
spiritualem harum intelligentiam indagandum cōuer-
tamur. ¶ B Sunt igitur sex indumenta presbytero-
rū simpliciū/idest nō episcoporū/quibus vti debēt in ce-
lebrādis missarū solēnijs: que etiā in sua ordinatione re-
cipiunt. Et cōgruit vt vnusquisq3 quod percepit in cōse-
cratione honoris: hoc retineat etiā in oblatione seu per-
ceptione sue salutis: vt habetur.xxiij.dist. Ecclesiastica.
vbi subditur/q̄ sacerdos etiā solum per se offerēs aut sa-
cramentū percipiens: vt in infirmitate ſm glo. nō aliter
q̄ orario/idest stola vtroq3 humero circūseptus accedat
sicut tēpore ordinatiōis sue dinoscit᷑ cōsecratus. Hec aūt
indumēta sunt/amictus/alba/cingulū/manipulus/sto-
la siue orariū/planeta siue casula: que (vt dr̄ de cōse.dis.
j.vestimēta) esse debēt sacrata ⁊ honesta: nec alijs vsib᷒
q̄ ecclesiasticis ⁊ deo dignis officijs deputāda. Sunt au-
tem sex/vt ipso numero ⁊ cōmunia sacerdotum officia ⁊
virtutū perfectio significet᷑. Sex eīm sunt in quib᷒ pote-
stas eorū cōsistit: ait Alex.de al es parte.iiij.q.xxxvj.mem-
bro.vj.§.j.q̄ sunt cathecizare/baptizare/ꝑdicare/cōfice-
re/soluere ⁊ ligare. Hec eīm opera cōmunia sunt sacerdo-
tib᷒ ⁊ ep̄is. Est deniq3 senarius numerus perfect᷒ surgēs
ex suis partib᷒ aliquotis. Senarius igit᷑ numerus perfe-
ctionē virtutū significat: quib᷒ debent sacerdotes peror-
nari. Sunt itaq3 hec sacrata indumēta/non tm̄ ad hone-
statē ⁊ ornatū celebrātis: sed etiā ad significationē gesto-
rū ac virtutū capitis ⁊ membrorū/id est christi ac ministri
celebrātis: vn̄ hec indumenta: vt dicit dn̄s Inno. de offi-
cio misse pte.j.c.x. aliud significāt in capite christo: aliud
in mēbris: nā ⁊ caput ⁊ mēbra sacerdotis noīe nūcupan-
tur. Ad caput dicit ps̄. Tu es sacerdos in eternū ſm ordi-
nē melchisedech. Ad mēbra dr̄.j.Petri.ij. Vos estis gen᷒
electū regale sacerdotiū. Prius ergo exponēda sunt eo-
rū significationes ⁊ mysteria ſm q̄ capiti congruunt: ac
deinde ſm q̄ mēbris conueniūt. ¶ C Quoad primum
occurrit duplex significatio: vna velut exteriorū a christo
passorū: alia magis mystica virtutū christi ⁊ interiorum.
¶ Circa primū aduertēdū/q̄ qr̄ sacerdos celebrās chri-
stū eiusq3 mortē ⁊ passionē representat: ſm illud apl̄i.j.
Cor.xj. Quotiēscunq3 mādūcaueritis panē hunc ⁊ cali-
cem bibetis: mortē dn̄i annūciabitis donec veniat. Con-
gruū est vt qui in persona typū christi gerit ꝓ nobis mo-
rientis: vt appropiatior fiat representator: etiā similitudi-
nē teneat in vestimētis ⁊ nostre salutis amnis. Sitq3 sa-
cerdoti obiaturo ad gloriā: qd̄ summo pōtifici in vesper-
tino suo sacrificio impius iudaici furor populi ad contu-
meliā intulit. Deniq3 congruū est vt que crudelitas sacri-
lega (benignissimu3 dn̄m extrinsecis quibusdā habitib᷒
deridendo) christo intulit: nūc suis expoliādo: nūc ludi-
cris vestiendo: nunc ligando: nūc flagellis cingendo: et
sic plenum cōtumelijs ad altare crucis pertrahēdo. Ho-
rum omniū memoriam sacerdos christum immolaturus
in altaris sacrificio exprimat ⁊ declaret. ¶ Vnde amict᷒ [Amict᷒.]
quo caput tegitur sacerdotis: velamē significat quo ꝑfi-
di iudei in domo cayphe christi faciē velabāt/percutien-
tes/illudentes ⁊ dicētes. Propheriza nobis christe quis [Alba.]
est qui te ꝑcussit. Mat.xxvj. ¶ Alba vestē iudicraz ⁊ al-
bam qua velut stult᷒ ab herode illusus remissus est ad
pilatū. Luce.xxiij. ¶ Planeta siue casula vestem purpu- [Casula.]
reā representat: qua in pilati ꝑtorio/post flagellationē
a militib᷒ irrisus cōtumeliose salutatus ac ꝑcussus inimi-
cis suis est ostensus: dicēte pilato. Ecce hō. Johānis.xix. [Zona.]
¶ Zona/manipulus/stola/tria ligamina quibus in ca- [Mani-]
ptione/in flagellatione/in crucis baiulatione dn̄o liga- [pulus.]
tus legitur: quis tn̄ zona ipsa significare poterit flagel- [Stola.]
la corpus christi ambiētia. Et stola imposita collo/cru-
cis patibulū christi humeris impositū/⁊ ad locū calua-
rie baiulatū. Manipul᷒ vo sinistri brachij/quo amoris
signa gestari solent: ornamentū quasi partis cordi ꝓpin-
quioris: significare potest nō incōgrue magnū illud vin-
culū: quo solo salus nostra vinciebat᷑/sc3 ingens nostre
redēptionis desideriū: quo artiebatur ad passionis sue
qua saluaremur cōsummationē: ſm q̄ ait Luce.xij. Ba-
ptismo (haud dubiū quin sanguinis) habeo baptizari: ⁊
quomodo coarctor vsq3 dū perficiat᷑. Nō eīm claui ferrei
quantūlibet grossi eū in cruce tenere potuissent viuum/
quē saltem magnū valde tenere nō potuit mortuū. Hec
breuiter sufficiant de prima significatiōe exteriorū a chri-
sto passorū. ¶ Allegorice. D Quantū aūt ad mysteriū [Amict᷒.]
allegorie in capite christi. Amictus quo sacerdos caput
obnubit: christū dn̄m sacerdotē magnū ſm ordinē mel-
chisedech pro nobis humanā assumpsisse naturam/qua
suā occuluit deitatē significat: q̄ deitas ꝑ caput significa-
tur. Caput eīm christi deitas est: ſm illud apl̄i.j.Cor.xj.
Caput viri christus: caput christi deus. Hoc etiā in Apo-
cal.ca.x.representat᷑: cum christus in specie angeli fortis
nube amicti de celo descēdentis describit᷑. Cui cōsonat il-
lud Esa.xix. Ascēdit dn̄s super nubē candidā vt ingrede-
retur egyptū. Veniēs nāq3 ad illuminandū egyptum.i.
mundū ignorātie tenebris obscurū dei fili᷒: magni ↄsilij
angelus amict᷒ est nube lucida. Siue vt glo. ibidē dicit.
Corpus humanū assumpsit/nō grauatū corruptiōe viri-
lis commixtionis sub quo occuluerat deitatē: hoc ergo la-
tibulū carnis amict᷒ significat sacerdotis. ¶ Alba linea [Alba.]
totū corpus tegēs/puritatē denotat corporis christi de
virgine gl'iosa sine originalis macula criminis assumpti
totiusq3 vite ⁊ cōuersationis christi candorē. Valde eīm
distat vestis linea a pelliceis tunicis de mortuis animali-
bus factis: quib᷒ post pctm̄ vetus ille adā vestitus est.
Gen.iij. Quia plurimū a cōuersatiōe veteris hoīs vitio-
sa/nouitas vite distat virtuosa: quā christus in se ꝑtulit
verbo docuit ⁊ nobis tribuit in baptismo. De qua apl̄s
Col.iij. Expoliantes vos veterē hominē cū actib᷒ suis: ⁊
induētes nouū eū qui renouat᷑ in agnitionē dei ſm ima-
ginē eius qui creauit eū. ⁊ ad Ephe.iiij. Renouamini spi-
ritu mentis vestre: ⁊ induite nouū hominē qui ſm deu3
creatus est in iusticia ⁊ sanctitate veritatis. Siquidē ve-
stimēta christi semper fuere candida: qui peccatū non fe-
cit: nec inuētus est dolus in ore ei᷒. Esa.liij. ⁊.j.Petri.ij.
Et hoc est q̄ in eius trāsfiguratione facies eius vt sol re-
splēduit: ⁊ vestimēta eius facta sunt alba sicut nix. Mat-
thei.xvij. ¶ Zona sacerdotalis qua vestimēta cōstringū- [Zona.]
tur cum mēbris: vinculum hoc fortissimū significat/quo
nostram naturā filius dei colligauit: nō quidem formali-
ter sed causaliter et effectiue. Vinculū hoc charitas est:
quā apostolus dicit vinculū perfectionis. ad Col.iij. De
hac dicit Joh.iij. Sic deus dilexit mundum vt filiū suum
vnigenitū daret: vt omnis qui credit in eū nō pereat: sed
habeat vitam eternā. Hec est zona aurea qua precinctu3
ad mamillas iohannes vidit similē filio hoīs. Apocal.j.
Nec huic dissonat qd̄ Esaie.xj. dicit. Erit iusticia cinctor-

rium (alias cingulū) lumboꝝ eius: qm̄ iusticia legalis virtus est cōis / oēs virtutes includēs. Quid autē charitate iustius. Quid charitate pfectius: q̄ sola ceteras virtutes perficit atq; format / vt vere sint virtutes. Habet denic; zona duas extremitates: q: charitas feruet in corde: ⁊ radiat in opere. Habet etiā duo precepta: quib⁹ precipit diligi de⁹: ac deinde ꝓximus. Ita christū incarnari fecit charitas patris ⁊ dilectio nostre redēptionis: nā incarnatus est ex obediētia patris: ⁊ ꝓpter salutē redimēdi pditi hominis.

Stola. ¶ E Stola que super amictum collo sacerdotis incūbit: obedientiā et seruitutē signat: quā ꝓpter seruoꝝ salutē omniū dn̄s subijt. Phil. ij. Qui cum in forma dei esset: nō rapinā arbitratus est esse se equalē deo: sed semetipsum exinaniuit / formā serui accipiēs: factus obediens patri vsq; ad mortē: mortē autem crucis. Causam quippe mortalitas nō cōtraxit origine: nec commisit in opere: sed qd̄ nō rapuit exoluebat. Dedit em̄ illi calicem pater nō iudex: amore / nō ira: voluntate / nō necessitate: gratia / nō vindicta.

Manipulus. ¶ Manipulus quē in leua ponit sacerdos: brauiū significat qd̄ christus obtinuit in via: naz per manipulū brauiū vel premiū qd̄ est beatitudo: designatur. Leua vero p̄sens est vita / ꝑm beatū Grego. in homel. paschali: ꝑm q scriptū est. Leua ei⁹ sub capite meo / ⁊ dextera illius amplexabit me. Cant. ij. Christus aūt singulari priuilegio viator fuit: ⁊ perfect⁹ cōprehēsor. Viator: quia meruit nobis vitaz ⁊ suo corpori gloriā: vt vult magister lib. iij. dist. xviij. Fuit ⁊ cōprehensor: quia ab instanti sue cōceptionis fuit anima sua beata per clarā diuine essentie visionē / ⁊ perfectissimā fruitionē: atq; summā delectationē: vt tangit magister lib. iij. dis. xvj. ⁊ xviij. Licz illa beatitudo portionis supioris / in portionē inferiorē non redundabat speciali ⁊ nouo miraculo: vt vult Sco. dist. xv. lib. iij. donec per beatificā suā passionē nostre opus redēptionis cōsummaret. Hoc dn̄s ipse voluit innuere dū loquēs in terra se esse dicit in celo: ait enim Joh. iij. Nemo ascendit in celū nisi qui descēdit de celo / filius hois qui est in celo. Ecce filius hominis adhuc in terra positus / se esse dicit in celo vtiq; ꝑm humanitatez / ꝑm quā hominis est filius. Nō em̄ erat in celo per localē humanitatis sue presentiā: que cū sit creatura non deus licet deitati vnita: nō est vbiq;. Fuit autē christi humanitas in celo adhuc in terris posita per actualē beatitudinis gloriā / que per celū designat. Sicut alibi beatitudo dr̄: paradisus latroni ꝓmissa: quam ipse passionis sue die fuit habiturus. Nō vtiq; locū beatoꝝ / celū videlz empyreū: qd̄ ante ascensionē dn̄icam / nullus hominū beatoꝝ creditur introisse.

planeta. ¶ F Planeta qua corpus sacerdotis cōtegitur: plenitudo gratie christi significat: qua mēbra christi adornātur: q: de eius plenitudine oēs accepimus gratiā pro gratia. Joh. j. Uel si magis placet.

Casula. Casula magni sacerdotis vniuersalis est ecclesia: quā sibi dn̄s copulauit: ⁊ copulando virginez fecit: sanctificans atq; mūdans eā lauacro aque in verbo: vt exhiberet ipe sibi gloriosam ecclesiā nō habentē maculam neq; rugam. ad Ephe. v. Hec est vestis magni sacerdotis aaron / nō rumpenda nec scindenda. Leui. xxj. In cuius oram vnguētū gratie a capite barbā descēdens influxit: dū de plenitudine capitis gratie christi acceperūt / primo apostoli: deinde omnes ceteri. Casula hec est vnica / integra / vndiq; clausa: q: vna est ecclesia christi sponsa matri sue electa. Una est colūba mea: ait sponsus candidus ⁊ rubicūdus in canticis. vj. cap̄. Una ⁊ integra propter fidei vnitatē / ⁊ sacramentoꝝ integritatē: cunctisq; erroribus hereticorū clausam. Hinc ad Ephe. iiij. Unū corpus ⁊ vnus spirit⁹: vna spes vocatiōis: vnus dn̄s: vna fides: vnū baptisma: vnus deus ⁊ pater omniū. Una denic; ecclesia ex iudeis ⁊ gentib⁹ collecta: in vno angulari lapide christo coniuncta: vt tangitur ad Ephe. ij. Casula tn̄ sacerdotis manuū extēsione quodāmodo diuiditur in partē anteriorē ⁊ posteriorē: quia christi passio in cruce distinxit ecclesiā veteris testamēti / ab ecclesia noui testamēti: quarū illa precessit: ista sequebat: vtraq; tn̄ in capite vnita: vtraq; christi passiōe redēpta: vtraq; in christi laude cōsona. Un̄ ⁊ qui pcedebāt ⁊ q̄ sequebant clamabāt dicentes. Osanna filio dauid: bn̄dictus q̄ venit in noie dn̄i. Mat. xxj. Hec de significatione vestiū que caput concernit per allegoriā.

¶ Lectio. xij. Tropologice. A

Nunc attēdamus earundē representationē ꝑm q mēbris conuenit p tropologiā: ꝑm hāc em̄ representāt vestes virtutū: quib⁹ aīa celebrātis / immo ⁊ sumētis debet intus spūaliter adornari. Nā mēsa hec sacramentalis / cena magna est: nuptiale cōuiuiū est: quā magnus paterfamilias ⁊ rex regum filio suo fecit: ⁊ ad eam multos. i. oēs fideles inuitauit. Ad quā si q̄sq; sine nuptiali veste intrās discubuerit: ligatis manib⁹ ⁊ pedib⁹ / in exteriores tenebras detrudet. Mat. xxij. Ideo sacerdos hec sacrosancta mysteria celebraturus: nō in cōibus: sed sacris ⁊ sacratis vestib⁹ / vestē nuptialē designātibus: accedit: q̄ habitū mētis tā sacerdotis q̄ circūstantium ac cōcelebrātiū representāt. Nō em̄ in sua tm̄ persona sacerdos: sed simul in psona circūstantiū / ⁊ toti⁹ eccl̄ie sacraz offert hostiā. Cōcelebrāt sacerdoti circūstantes / ⁊ spūaliter cōicantes: nō cōficiēdo cū sacerdote: qd̄ tm̄ sacerdotis est: sed cū eo hostiā patri a sacerdote cōsecratam: seq; ipsos sacrificiū placabile deo patri offerēdo. Unde est illud in canone (Hanc igit oblationē seruitutis nostre: sz ⁊ cūcte familie tue ⁊c.) ꝓpter hoc scriptura oēs christifideles regale noiat sacerdotiuz. Uos estis (inq̄t) genus electū: regale sacerdotiū: gens sancta: populus acq̄sitionis: vt enarretis virtutes eius q̄ vos vocauit in admirabile lumen suū. j. Petri. ij. ⁊ Apocal. j. Fecit nos regnuz ⁊ sacerdotes deo patri suo. Significāt itaq; vestes sacre quicq̄d ad dignā preparationē taz celebrātis / q̄ circūstātis / ⁊ cōicantis populi requirit. Et primo quidez ex ipso vestiū numero perfectio significat. Est em̄ sext⁹ numer⁹ perfect⁹ / p̄cise ex partib⁹ suis aliquot, q̄ sunt. j. ij. iij. resultās vt dictū est. Debēt igit esse sci ⁊ pfecti q̄ tantū mysteriū celebrare vel participare p̄sumunt. Hinc sacerdotib⁹ ait dn̄s. Sacerdotes q̄ accedūt ad dn̄m scificent: ne percutiā eos. Exod. xix. ⁊ Mat. v. oib⁹ dr̄. Estote pfecti sicut et pater vester celestis pfect⁹ est. Hec pfectio sicut numer⁹ senari⁹ ex. j. ij. iij. itegrat. Ex vno ouili qd̄ est eccl̄ia. Siquidē necesse est cōsecrātē ⁊ cōicantē siue sumētē esse vnitū eccl̄ie catholice: nec ab ea p penā canonicā p̄cisum: vt. s̄. habitū est. Ex duob⁹ primis practicis legis diuine ⁊ naturalis p̄ncipijs / siue duab⁹ legalis iusticie partib⁹: q̄ sunt declinare a malo ⁊ facere bonū. Ex trib⁹ denic; theologicis virtutib⁹: fide scz recta: spe firma: charitateq; pfecta q̄ p vestes significant.

¶ B Prima ergo vestis amictus vel suphumerale / cōuenieter significat primā virtutē necessariā ad salutē: q̄ est fides: nā sine fide ipossibile est placere deo. Heb. xj. Est aūt amict⁹ q̄si substratorium ceteri ornat⁹ sacri. Stringit collū ⁊ duab⁹ chordulis sub pectore colligat. Sic fides substātia est ⁊ fundamētū totius edificij spūalis. Idcirco apl̄s fidē describēs / vbi. s̄. ait. Fides est substantia rerum sperandarū argumentū idest certitudo vel probatio ꝑm glo. nō apparentiū. Nā sine fide / nec sperare cōtingit: nec amare celestia. Amare nemo potest incognitum. x. de trinitate. Sed nec sperare quis valet quod posse futurum esse nō credit: cum spes sit certa expectatio futuroꝝ bonoꝝ. Quod vero possibile non creditur: nō expectatur: nec efficaciter appetitur: ꝑm eundem ibidem. Hinc Abachuc propheta totaz anime vitam fidei attribuit. Justus inquit ex fide viuit. Hac abscedente / nō potest vita spiritus permanere. vnde Esaie. vij. Si nō credideritis nō permanebitis. Fides hec corde possidet: voce gutturis ꝓpalat. Corde nanq; creditur ad iusticiā: ore sit cōfessio ad salutē. ad Roma. x.

¶ Habet quoq;

Amict⁹

¶ Habet quoq; fides duo principalia obiecta: diuinitatē videlicet et christi humanitatē: q̄ obiecta oēs articuli apostolici symboli respiciūt. Ad illa representanda/ humerale collo circūdaẗ: ꝛ duab⁹ chordulis pectori colligaẗ. Quāuis aūt oībus in christo pie viuere cupientibus necessaria sit fides: maxime tamen his qui huic mysterio participant vel ministrant: pro quāto maxima in eo relucent mirabilia omnē humani intellectus capacitatē trāscendentia: ſm illud ps. Memoriā fecit mirabiliū suorū misericors ꝛ miserator dn̄s: escā dedit timentib⁹ se. ¶ Celebraturus ergo amictu foris caput ꝛ pectus exornās/ fidei scuto se intus armare satagit: q̄ vniuersa inimici ignea tute possit excipe tela: ne vacillet si oculus corporis oculo discordet mētis. Aliud foris cernens: aliud intus credens. Aduersario (inquit petrus) fortes resistite in fide. j. Petri. v. Jacula nāq; venenata hostis antiquus exacuit: quibus nōnunq̄ etiā deuotorꝫ corda dubitationis infidelitatisq; veneno pcutit: tāto vtiq; facilius/ quāto abdita sacrificij hui⁹ mysterij a ratiōis discursu intelligi minus valent. Quibus obuiantes ſm apostoli cōsiliū/ in captiuitatē redigamus omnē intellectū in obsequiū christi. Glo. i. fidei christi. ij. Cor. x. Scutū bonū fidei/ est credere sicut ecclesia credit. Etiā si minus credita intelligunẗ: dum tamē firmiter credanẗ. Nisi credideritis non intelligetis. Esa. ſm aliam translationem: non intelligetis. cap. vij. Magnum hoc et solidum fundamentum est credere sicut ecclesia credit. Hec enim supra petram firmam fundata est quam (etsi venti scrupulorū seuiant quantūlibet: flumina phantasmatū irruant quōlibet) non mouebunt nec psternent. Quicq̄d em̄ dubitationis malignus suggesserit: aut humana infirmitas alligata sensibus ingesserit: cōtranitatur fidelis ꝛ prudens minister. In hac petra solideẗ dicens: credo sicut ecclesia credit. Hec em̄ veraciter dicens/ oīa credēda/ accedit fide implicita: dum vera esse credit in genere oīa que catholica credit ecclesia: etiā si in particulari multa ignoret: parat⁹ animo quodlibet particulare credere: dum rite innotuerit illud ad fidem ecclesie pertinere. Magna prorsus huius fidei implicite vtilitas ꝛ efficacia quā ponit dn̄s Innocē. in glo. c. Firmiter. de trini. et fide ca. ita dicens. Intantū valet fides implicita (vt dicūt quidam) q̄ si aliquis eā habet credens q̄cq̄d ecclesia credit: licet false opineẗ ratiōe naturali motus/ q̄ pater maior vel prior sit filio: vel q̄ tres psone sint tres res a seinuicē distātes: nō est hereticus: nec peccat: dum hūc suū errorē nō defendit: ꝛ hoc ipm credit: q̄a credit ecclesiā sic credere: ꝛ suā opinionē fidei ecclesie supponit: q: licet sic male opineẗ: tamen nō est illa fides sua: immo fides sua est fides ecclesie. Hec Innocē. Magnū reuera remediū/ et nullū scrupulosis: immo curiosis efficacius: et huius sacrosancti mysterij abdita inq̄rentib⁹ pernecessariū. Cōtingit em̄ nōnunq̄ volentibus circa hoc sacramentū questiones solutionū inq̄sitione euoluere: q̄ vna succisa hydre velut plura capita succrescant. ¶ E Narrat parisien. cācella. Gerson sup magistrū tractatu. x. de quodā scholastico deuotiōis spm̄ habente: cuius animo insederūt scrupuli multi q̄stionū circa hoc bn̄dictū sacramentū. Petebat hic instantia cōtinua solutionem dubiorū suorꝫ a maximis theologis q̄s nouerat parisius: sed crescebat morb⁹ ex remedijs. Et sicut de emorroissa legiẗ: peius indies habuit ex remedijs et impensis. Cōsuluit tandē vir⁹ expertꝫ/ vt ad orationē totū se cōuerteret: et cōtra scrupulos oēs ageret: suscipiens sacramentū dicens. Credo sicut ecclesia credit. Credidit homo ꝛ accessit serenatus est ꝛ solidatus: nec parū illuminat⁹ circa venerationē hui⁹ sacramēti. Hec gerson. ¶ Simile recitat de sancto Bern̄. qđ supra lectione. viij. iuxta finē est habitū. Euenit etiā nōnunq̄ q̄ nō tam meritorium est credere/ q̄ velle credere: sicut q̄nq; plus est velle dolere sensibiliter de peccatis ꝛ nō posse/ q̄ ipm sentire dolorē. Nam desideriū pauperū ex. d. ait pphetā: pparationē cor. e. au. auris tua. Preparatio illa est ſm superiorē anime partē. id est ſm intellectum ꝛ voluntatē: ꝛ nō ſm ea q̄ nobis inuitis inferior sensualitas aduehit: qualia sunt cogitationū volubilitas/ et phantasmatū turba. Huic igiẗ anchore firmiter adherenti nihil in fide periculi esse potest. Hec ppter scrupulosos addere placuit/ occasione accepta ex amictu fidē significante. ¶ Amictu etiā vt vult Hugo. ꝛ Alexan. de ales/ q̄ sup humeros circūquaq; distendiẗ operū fortitudo significatur. Humeri em̄ fortes sunt ad opa peragenda: ſm illud de Isachar Gen̄. xlix. Supposuit humerū suū ad portandū: fact⁹ q̄ est tributis seruiens. Sciat ḡ sacerdos se non debere ocijs vacare: sed operib⁹ virtutū insudare: ſm illud. ij. Timo. ij. Labora sicut bonus miles christi.

Alba

¶ D Secūda vestis est alba: per quā conscientie mūdicia designatur. Alba em̄ q̄ sup humerale imponiẗ larga/ candens/ corpus tegit: et ne defluat cingiẗ: qua sobrietas/ ac vite mūdicia castitate fulgida designaẗ. Ecclesiastes. ix. Omni tpe vestimēta tua sint candida. Glo. id est corpus castū: nam et de sacerdotibus diciẗ: Mundamini q̄ fertis vasa dn̄i. Esa. lij. Hiero. quoq; in plo. sup Malach. Per moysen dn̄s preceperat sacerdotes tabernaculi ab omni corpali vitio liberos/ hostias omni vitio vacuas offerre. Sequiẗ. Unde sacerdotes angelos dei esse hoc in loco scriptura testaẗ: vt sicut angeli puri sint et mūdi. Mundi inquā ab iniquinamēto mortalis pcti generaliter: ꝛ specialiter a vitijs mūdi carnalibus/ gule videlicet ebrietatis ꝛ oīs intemperantie. Texiẗ autē de lino: per qđ significaẗ q̄ sicut linū nō habet cādorē p naturā: sed eū multis assequiẗ laboribus/ tunsiōibus ꝛ trituris: ita sacerdos mundiciā p naturā nō habet: nisi multis attritiōibus et laboribus afflictus p gratiā obtineat: et apostoli exēplo castiget corpus suū: ꝛ in seruitutē redigat: ne cū alijs predicauerit reprobus ipe fiat. j. Cor. ix. Tegit deniq; totū corpus: vt nulla ex parte/ corpis vllo tpe voluptatibus viuendum esse demonstret. Debet em̄ euāgelici sacerdotis continētia esse ppetua: legalis aūt tēporalis fuit. Propter qđ feminalia: etsi sacerdotibus noue legis ppter honestatē et significationē cōueniant: nō tamē inter vestes sacerdotales istis/ sicut illis p̄cepta sunt: q: sacerdotes noue legis occidentalis ecclesie: quorꝫ hec sunt indumenta ad ppetuā teneńẗ cōtinentiā: ad quā nō tenebanẗ sacerdotes veteris legis: tenebanẗ tamen tēpore ministerij sui. Indixit eis lex q̄ tēpore illo haberent feminalia/ in signū q̄ tunc cōtinere deberent. Unde Hugo de sacramentis. par. iiij. li. ij. c. iiij. Voluit sermo dei in sacro officio/ ministros dei ad tegenda infirma corporis/ proprium et singulare opimentum habere vt p hoc ostenderet pudiciciā ꝛ castimoniā illorꝫ p̄cipue cū sancta tractarēt: vnicam ꝛ singularē esse debere. Unde ministri noui sacerdotij hoc operimētū in sacro officio singulare nō assumunt: quib⁹ est iniūcta seruāde castitatis necessitas: sicut est quotidie offerēdi cōcessa potestas. Ministri vero veteris figure tpe sacrificij feminalia sumūt: q̄ ministerio expleto/ soluunt: q̄m a cōtactu carnis vetus lex sancta tractaturos phibuit: quos rursum expleta vice/ ad operā carnalis cōmercij relaxauit. hec Hugo. Est demū alba larga que in ve. testa. fuerat stricta propter spm̄ seruitutis in timore: nam lex timoris erat. In nouo/ larga ppter spm̄ adoptionis in libertatē. Rom̄. viij. Et q: tunc continentia deo placet/ quādo ex libertate spirit⁹ offerẗ. Sunt em̄ eunuchi qui seipsos castrauerūt ppter regnū celorum. Matth. xix.

Cingul⁹

¶ E Hec quoq; alba cingulo siue zona p̄cingitur ꝛ succingitur. Precingiẗ quidē quo p̄ncipalis tēperātie species castitas ipsa adherere ministro eucharistie debere firmiter designaẗ. Precingiẗ circa lumbos: vt nullis incentiuorꝫ stimulis castitas dissoluaẗ. ſm illud Luce. xij. Sint lumbi vestri precincti. Lumbos aūt precingimus ait beat⁹ Grego.: cum carnis luxuriā p carnis continentiam coarctamus. ad Ephe. vj. State succincti lūbos vestros in veritate. Succingiẗ ne defluat: vt expeditus ad pietatis opa nulla ocij lasciuia naufrageẗ. Nihil em̄ tātū castitatē impugnat sicut ocij fastidiū. vnde Naso. Ocia si tollas periere cupidinis arcus. Bona quippe opa sicut castitatē magnificant: sic castitas opa pietatis exornat. vnde vbi supra Grego. Nec ca

stitas magna est sine bono opere: nec opus bonū est aliqđ
sine castitate. Ideoqȝ cū dixerat. Sint lumbi vestri pcincti
per quod castitatē comendauit: statim addidit. Et lucerne
ardentes in manibus vestris: per qđ ad lucis opera castita
te iam cādidos inuitauit. ¶ Succingit nihilominus alba
ne destuat: per qđ omnē supfluitatē a sacerdotis vita exclu
di oportere penitus demonstrat: nam et leuitici generis sa
cerdotibus vinū et quicqđ inebriare poterat: cum in tem
plo ministraturi erant: dns interdixit Leui. x. Et in. c. de vi
ta ꝛ honesta. cle. a crapula. et ca. clerici officia. Clericis cra
pula/ebrietas/taberne/secularia negocia/alearū ludus/
supfluus/lasciuus/deauratus/rubei aut viridis coloris ha
bitus. Fibule ꝛ corrigie auri vel argenti ornatū habentes ꝛ
anuli: nisi quibus ex officio competit: interdicūtur. Indici
tur aūt corona: ꝛ diligens ecclesiastici officij ꝛ bonorū stu
diorū exercitiū: indumētū clausum nec nimia breuitate/ vel
lōgitudine notandū. Et dns Luce. xxj. discipulis ait. Attē
dite vobis ne forte grauent vestra corda crapula ꝛ ebrieta
te ꝛ curis huius vite. Neqȝ em̄ potest castitas saluari vbi re
gnat ingluuies. teste Hiero. et hr̄ in decreto dis. xxxv. venter
Venter mero estuās cito despumat in libidinē. et ad Ephe.
v. Nolite inebriari vino in quo est luxuria. Habet qȝ cin
gulum brachia duo sese cōplectentia: qđ duplicē significat
mundiciā: mentis. s. et corporis: qm̄ nō solū carnali ꝯtagio
perit castitas: sed etiā mentali cogitatione impudica ꝯsen
su accedente. vnde beatus Iaco. in sua canonica. c. j. Vnus
quisqȝ tentatur a sua cōcupiscētia abstractus ꝛ illect⁹. Cō
cupiscentia aūt cū cōceperit parit pctm̄: et dns Matth. v.
Qui viderit mulierē ad cōcupiscendū eam: iam mechatus
est eam in corde suo. Magna reuera mētis/corporisqȝ mū
dicia fulgere debet sacerdos euangelicus in tēplo dni san
ctū sanctorū tractaturus: cū olim tēpluū illud figurale legis
ministri introire nō poterant nisi purificationibus multis
modis premūdati. Que tūc in figura acta ad nostrā doctri
nam scripta sunt. j. Cor. x. Populo deniqȝ ad mōtē syna vt
angeli vocē/moysi precepta dantē/audirēt accessuro dicit
Exo. xix. Estote parati in diē terciū: et ne appropinquetis
vxoribus vestris. Sed nec licuit dauid/ et pueris suis/ pa
nes edere ppositionis nisi a pprijs vxoribus cōtinentib⁹:
Vnde sacerdoti abimelech in nobe querēti: si pueri mūdi
sunt. Respondit dauid. Si de mulieribus agit: cōtinuim⁹
ab heri ꝛ nudiustertius. j. Regū. xxj. Eadē ratiōe filijs isra
el in figura pceptū est vt agnū paschalē non nisi precinctis
ederent lūbis. Exo. xij. Recogitet ergo sacerdos veste can
dida mūdiciā significari. Cingulo continentiā: vt illic non
sordescat: hic non effluat vita spūalis: ait Alexan. de ales.

Stola

¶ F Sequit quartū indumentū/scȝ stola siue orariū: q̄
obedietia humilis designat. Hugo vbi supra. c. x. Ipsa em̄
sup collū imponit: vt iugū dni sacerdos suscepisse demon
streretur: ꝛ deorsum descēdit vsqȝ ad genua que flectunt: vt
tam suo descensu/ qȝ genuū attactu humilitatē representet
Vnde pontifex in sacerdotis ordinatione orariū ei impo
nēs dicit. Accipe iugū dni. Iugū em̄ dni suaue est: ꝛ onus
eius leue. Suaue scȝ in psperis: leue in aduersis: qm̄ fide
lis deus q̄ nō pmittit tētari hominē vltra qȝ poterit: sed fa
cit cū tētatione pventū vt possit sustinere. j. Cor. x. Ideo
ad vtrūqȝ latus tendit/dextrū ꝛ sinistrū: vt nō tm̄ in pspe
ris: sicut is de quo pphēta in ps̄ ait. Confitebit tibi cū be
nefeceris ei: sed etiā in aduersis obediat dno. Qđ vt fieri
posset facilius: formā crucis in pectore sua cancellatiōe p
tendit: vt summe obedientie exemplū: qđ in cruce dns per
tulit/factus obediens patri vsqȝ ad mortē/mortē autē cru
cis: semp in corde teneat. Vt aūt obedientia integra perse
ueret in psperis ꝛ aduersis: necesse est vt munita sit prudē
tia ꝛ patientia. Prudentia opus est in prosperis: qua mala
precaueantur futura. Patientia vero in irruentib⁹ aduer
sis: ne precipitent in mala. Quoad primū dicit Matth. x.
Estote prudentes. Quoad scđm. Hebreos. x. Patientia vo
bis necessaria est: vt volūtatē dei facientes reportetis pmis
sionem. ¶ Eapropter stola quibusdam nexibus colligat:
qua virtutes patiētia et prudentia cōseruari designantur.
Patiētia/ne aliquo impulsu tētationis obedientia mouea
tur: vnde dictū est. In patiētia vestra possidebitis animas
vestras. Luce. xxj. Prudētia/ne blandimentis pctōꝝ sub
uertat. Prouer. iiij. Posside prudentiā: et ne dimittas eam
et custodiet te. dilige eam: et cōseruabit te. ¶ G Quin

Manipulus

tum indumentū/scilicet manipulus vel phanon vigilan
tiā designat: sepe em̄ diuino cultui mācipatis/surrepit ac
cidia: q̄ animū reddit dormientē. vnde est illud ps̄. Dormi
tauit aīa mea pre tedio. Gerit igit sacerdos manipulū alio
noīe sudariū in sinistro brachio: quatenus mentis sudore de
terso/ꝛ animi tedio ac tepore depulso/bonis operibus dili
gēter inuigilet. Vnde sacerdotib⁹ dicit illud Prouerb. vj.
Discurre: festina: suscita amicū tuū: ne dederis somnū ocu
lis tuis: nec dormitent palpebre tue. Hec Alexan. Vel pro
eo qȝ brachio manus sinistre imponit: in quo digiti discre
tionis sunt: significare poterit discretionē deuotā et cordia
lem: qua sacerdos sm̄ apostoli preceptū: corpus dni discre
tionis iudicio dijudicet/deuote discernēdo. Quis est quē
sacrificare et sumere presumit: qđ est in se: qđ sibi. Ipse qui
dem bonū/summū/eternū/potentissimū/sapiētissimū/de
nignissimū: patri cōsubstātialē: persona discretū: quē ado
rant angeli: demones ꝯtremiscūt: pauet oīs creatura: ꝛ sic
de alijs innumeris pfectionalibus attributis. Itē quis si
bi: quia suus et vniuersitatis autor/gubernator/ conserua
tor/redemptor: p creationē pater: per incarnationē frater:
iudex p finalē discussionē et premiator. Qui hominē crea
uit dum nō esset: repauit dum male esset: seipso cibauit dū
inedia cōsumptus esset: resuscitabit postqȝ esse desierit: om
ni depulsa miseria/eternaliter beatificauit: dijudicabit de
mū probando seipm̄: et sic de pane illo edet. De qua proba
tione supra lec. viij. dictū est. ¶ H Vltimū vestimentū

Planeta

est planeta siue casula: que qȝ suprema: rotunda/lata/cete
ra omnia tegit: ꝛ manuū eleuatione diuidit: charitatē om
niū virtutū supremā: operientē peccatorū multitudinē rep
sentat. Et quia nunqȝ excidit: sed hic inchoata in futuro cō
summata in eternū pseuerat. j. Cor. xiij. recte per casule ro
tunditatē/eternitatis figura designat. Cui⁹ diuisio in par
tes duas/duo charitatis obiecta: vel duo eiusdē precepta
insinuat: sicut latitudo/dilectiōis latitudinē/se vsqȝ ad ini
micos extendentē representat: hanc em̄ ab offerēte dns exi
git: vnde Matth. v. Si offers munus tuū ad altare: ꝛ ibi
recor. fu. q: frater tuus habet aliqđ aduer. te. relinq̄ ibi mu
nus tuū ante altare: ꝛ vade prius recō. fratri tuo: ꝛ tūc ve
niens offeres munus tuū. Debet ergo accedēs habere af
fectū amorosum: quatenus accedat nō metu pene/ aut hu
mano pudore: multo minus vanitatis appetitu: nō phari
seica hypocrisi: nō desiderio turpis lucri/questū estimans
pietatē: nō qualibet alia supstitiosa/aut vitiosa corrupta ve
intentiōe: sed ex diuini amoris feruore: vt tāto bono vnia
tur et cōmunicet. Vt ordinatā medicinam cōtra quotidia
nos defectus applicet. Vt maximū dei bonū cū gratiarū
actione humiliter acceptet. Vt virtutū ꝛ gratie pfectū in se
augeat. Vt christo ꝛ ecclesie subditus obediat. Vt primis
viuis ꝛ defunctis satisfactiuo sacrificio succurrat. Vt iniū
cto officio satisfaciat. Ceterosqȝ hmōi sacratissime oblatio
nis fruct⁹ in se et pximis cōsequat: imitans christū quē sū
mit et sacrificat/apostolis in huius sacri institutiōe loquē
tem. Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscū
anteqȝ patiar.

¶ Lectio. xiiij. A

DE conuenientib⁹ que
transeūtis sunt/apponēdis: videlicet oratio
nibus/breuiter dicendū. Sunt aūt oratiōes
q̄ missam antecedere debent duplices. Que
dam christi representāt passionē: quedā dicūtur ad celebrā
tis purificationem et deuotionē. Prime sunt hore canoni
ce. Scđe sunt qdā psalmi ꝛ oratioes: q̄ pparamēta dicūt⁹.
Hore canonice septē sunt. Matutinū/prima/tertia/sexta/

nona/vespera/completoriũ: licet aliqui vt Archidiaco. in
rosario matutinũ separent ab aliis horis: ponens pro pma
hora diei artificialis laudes matutinaꝝ. Cui cõsonare vide
tur illud beati Benedicti. xvi. distin. Presbyter. dicentis:
Propheta dicente septies in die laudẽ dixi tibi. Qui septe
narius sacratus numerus a nobis sic implet: si matutini/
prime/tertie/sexte/none/vespere/cõpletorii tẽpore nostre
seruitutis officia psoluamus. Nam de nocturnis vigiliis ip
se ait. Media nocte surgebã ad confitendũ tibi. Institute
autẽ sunt hore ad laudandũ deũ pro bñficiis suis: inter q̃
maxima sunt beneficiũ creationis septẽ dieb⁹ expletũ. Ge
nesis. i. Et beneficiũ redẽptionis septẽ quodãmodo horis
peractũ. Hũc numerũ diuine laudis etiã ꝓpheta se tenuis
se asserit. ps. cxviii. dicẽs. Septies in die laudẽ dixi tibi. Li
cet ꝙ dicit septẽ/fm beatũ Augu. in glo. etiã vniuersitatem
indicet: qr septẽ diebus omne tẽpus currit. Verũ quia ma
ius est beneficiũ redẽptiõis per dominicã passionẽ cõsum
matũ/bñficio creatiõis: fm illud. Maius est peccatorẽ iu
stificare: ꝙ hominem creare. Neqꝫ enĩ peccatores redemit ver
bi facilitate quo dixit: et oia facta sunt: sed triginta annis
operatus est salutẽ nostrã in medio terre: affixus cruci: addi
ctus mori: ludibriis deputat⁹: ait Bern. sermo. xix. de di
uersis. Ideoqꝫ hore canonice vt huius bñficii iugis memo
ria in cordibus oĩm perseueret: laus quoqꝫ dño/honor/
reuerẽtia/ꝛ gratiarũ actio ꝑ tanto bñficio redderet: horis
illis quibus dñica passio inchoata est/continuata ꝛ consumma
ta/canonice hore eisdẽ tẽporib⁹ deputant. ¶ B Cepit

Peccatoris iustificatio

Matutine

inquã christi passio quantũ ad violentiã ab extrinseco illa
tam/hora noctis tertia: in qua primũ rabidoꝝ iudeorũ fu
ria violentas manus iniecit in dñm: ꝛ hoc in horto ab ora
tione surgentẽ/et eis voluntarie occurrentẽ. Ibi traditus/
cõprehensus/ligatus/a discipulis derelictus. Ad annã pri
mũ: deinde ad cayphã cõtumeliose tractus/ligatus/accu
satus/falso testimonio reprobatus: vt blasphemus iudica
tus/cõsputus/velatus/irrisus/alapis/colaphis cesus: aliis
qꝫ innumeris affectus iniuriis: tota nocte illa tenebraꝝ po
testati traditus: innocens agnus: vt Augustino placet: pe
nis exponit: et sine intermissione contumeliis exprobrat:
quibus respõdet officiũ matutinũ. ¶ Orto autẽ sole ma

Prime

ne facto pma diei hora post iteratũ/funestũ/tenebrosumqꝫ
consiliũ: post insanas calũniantiũ voces: post cõmendati
cias subornatorum testiũ falsitates: ad examen pilati pon
tificũ delegatiõe transfert: vt Lucas tradit in principio ca
pituli. xxiii. Nouis accusationũ fraudibus impetitur vt po
puli subuersor: imperii destructor: regni appetitor. Diuini
honoris sacrilegus arrogator: duris vinctus nexibus/cola
phis/alapisqꝫ cesus/sputis oblitus/clamoribus predãna
tus/iudici presentat: vt inter tot mortis iudicia/nõ auderet
pilatus absoluere quẽ oẽs vellẽt perire. Deprauata iudicis
disceptatio: impudentiũ canũ obstinatio. De tyrãno ad ty
rannũ irrisoria pariter ꝛ dolorosa missio ꝛ remissio: seditio
si latronis prelatio: innocẽtissimi corporis nudatio: virgi
nee carnis sanguinolẽta flagellatio: mille vulnerũ spinosa
coronatio: ludicre vestis purpuratio: vulnerati capitis per
cussio: subsannatoria salutatio: excreatorũ (alias execrato
rũ) sputaminũ iniectio: alaparũ iteratio: innumerabiliũqꝫ
blasphemiarũ irrogatio: patiẽtissimũ dñm hora diei prima
vsqꝫ ad tertiã affixere: quib⁹ pma canonici hora officii de
putatur. ¶ C Tertia hora iudeoꝝ vocibus crucifigitur:

Tertie

dum crucifige crucifige clamoribus sacrilegis geminatur.
Seditioso barraba dimisso/morte turpissima condẽnatur
ab iniquo iudice vano timore et fauore corrupto: lotis (vt
Leo ait) manib⁹/et ore polluto/eisdẽ labiis ad crucẽ mit
titur: quib⁹ ante vicibus septẽ innocẽs pronũciat. Sicqꝫ
agnus sine macula inimicoꝝ volũtati seuissimoꝝ traditur
vt Lucas scribit: ꝛ pene sue modus nullus: nullus termi
nus designat. Hinc alienis spoliat: suis cõfusibiliter vesti
bus induit. In medio dãnatoꝝ tanqꝫ princeps latronũ cẽ
citur: ꝛ crucis onerat⁹ patibulo loco supplicii auctis conti
nue doloribus et blasphemiis presentat. His itaqꝫ a tertia ho

ra/vsqꝫ ad sextam a dño passis tertiaꝝ hora canonica depu
tatur. ¶ Ex hinc immolãde hostie crucis ara struit: hostia

Sexte

sacrificio pparat. Nam pudicitie autor toto nudat⁹ corpo
re/afflictione nimia nõ sine acceptorũ innouatione vulne
rum/ꝓpriis spoliatus indumẽtis mẽbris vsqꝫ ad ossiũ om
niũ dinumeratione penalissime distẽtis: manib⁹ pedibusqꝫ
ferreis clauis trãsfixis/altari supraponit: immo vinculis
ferreis alligatur: volũtariũqꝫ sacrificiũ conquassatiõe nimia
violẽtat. Sic salutaris hostia/spectaculũ deo prĩ angelis
et hominibus: inimicis pariter ꝛ amicis: immo et vlulãtib⁹
tenebrarũ principibus facta/leuat: quaten⁹ exaltat⁹ a terra
vt olim promiserat: trahat oia ad seipsum. In hoc altari du
rissimo reclinatorio/hostia nostra: filius hois non habens
vbi caput suũ reclinet: hostia pacifica: hostia ꝑ peccatis to
tius humani generis/velut holocaustũ trib⁹ horis tota pas
sionis igne refrigerio decrescẽte adolet in suauissimũ odo
rem patri. In augmẽtũ doloris animã trãsuerberãtis ma
tris/luminaribus/celo ꝛ elementis cõpatientib⁹/gaudẽti
bus inimicis/et blasphemantib⁹: lugẽtibus ꝛ flentib⁹ mu
lieribus ꝛ amicis: ꝛ vere hostia suauissimi odoris: q̃ in tan
tis penis q̃ celũ obscurarũt: terrã mouerunt: petras ꝛ tẽpli
velum sciderũt: monumẽta aperuerũt: ꝛ pene totã mundi
machinã dissoluerũt: sue dulcedinis ꝛ misericordissime sua
uitatis etiã felleo amaricato poculo obliuisci nõ nouit: qñ
potius amorem vehementissimũ nostre redẽptionis/voci
bus omni melodia dulcioribus personãs declarabat. Vo
ces loqꝫ/qbus in cruce pendens testamẽtũ cõdidit: et sua
amicis ꝛ inimicis legando largiter dispensauit. Remissio
nem videlicet ignorãter peccãtibus: regnũ cõuersis: veniã
petentib⁹: matri discipulũ pre ceteris dilectũ: corpus satis
factoriis penis exterminandũ: iusticiã discipulis ac ceteris
christianis: veritatẽ patribus et prophetis: spm̃ manibus
summi patris. Sic fons misericordie suorũ neminẽ dereli
quit: q̃ in vltimi supplicii crescẽtibus penis et angustiis se
a summe dilecto patre deo/oim quidẽ/specialiter suo dere
lictũ clamore tam valido/q̃ miserabili declarabat. ¶ D

None

In his doloris crementis ad horam nonã perueniẽs/lachry
mis p̃cibusqꝫ fusis. Hebreo. v. oibus ad genti generis redẽ
ptionẽ patiẽdis/fm ꝓphetarũ oracula cõsummatis: ꝑ no
bis factus maledict⁹: quia maledict⁹ ois q̃ pendet in ligno
vt nos a maledicto legis redimeret. Gal. iii. Et q̃ pctm̃ nõ

Gal. 3.

nouit: deus pater ꝑ nobis fecit pctm̃. ii. Cor. v. Glo. i. ho
stiam ꝑ peccatis: vt de pctõ. i. de similitudine carnis pecca
ti dãnaret pctm̃. Rom. viii. Inclinato igit spinolẽto capi
te in manus patris tradidit spm̃: nostre reparationis p̃cium
quo soluta est inimicitia: delẽs qđ aduersum nos erat chi
rographũ decreti contrariũ nobis: ipm quidẽ tulit de medio
affigens illud cruci: ꝛ expolians principatus et potestates
traduxit confidẽter palã triumphans illos in semetipso. ad

Colo. 1. 2.

Colo. ii. Sic enĩ placuit per eũ recõciliari oia in ipso/pacifi
cans ꝑ sanguinẽ crucis ei⁹/siue q̃ in terris: siue q̃ sunt in ce
lis. Colo. i. His itaqꝫ in orationib⁹ canonicis hore sexte et
none dedicant: sicut lanceatiõi ac depositiõi de cruce vespe
ra: ꝛ gloriose cõpletoriũ sepulture. ¶ E Et licet primit⁹
ex ecclesie cõsuetudine vel cõstitutiõe hore canonice distin
ctis horis correspõdenter ad p̃dictas dñice passiõis horas
legi ac celebrari consueuerint: vt colligit ex. c. psbyter. de cele
bratiõe missa. ꝛ eodẽ titu. ca. i. in clemẽ. vbi dicit/ꝙ diuinũ
officiũ nocturnũ et diurnum horis debitis celebret: preser
tim in cathedralibus regularibus et collegiatis ecclesiis.

Officium divinum debitis horis celebretur.

Tamen cõtra illã ordinationẽ obtinuit cõsuetudo ecclesia
rũ metropolitanarũ cathedraliũ et aliarũ: vt non sic distin
ctis et interpolatis tẽporũ horis legant: quẽadmodum in
aliis materiis multe cõstitutiões antique in dissuetudinem
transierũt: et abolite sunt ex toto vel ex parte. Et qr talis re
cessus cõstat legislatori pape vel ecclesie non ꝓhibenti nec
puniẽti: videtur implicite obligationẽ prioꝝ. si qua fuerat
relaxare/tollere seu reuocare. Qui vero ad partẽ nõ in cõ
uentu ecclesiarũ legunt: possunt fm exigentiã suoꝝ officio
rum/et honestarũ occupationũ horas pro magna parte sic

mul legere. Unde cõsulit̃ ecclesiarũ minorũ sacerdotibus in allegato ca. presbyter. ꝙ de mane dicant oẽs horas vsq̧ ad vesperã: et deinde si voluerint exeant ad opus rurale. Et dicit dñs Antoninus. iij. par. summe: ti. xiij. ca. liij ꝙ curiales et alij occupati solent dicere horas de mane vsq̧ ad vesperas exclusiue: de sero vesp̃as cũ completorio: qđ etiã pari ratiõe licere puto studentibus clericis: vt soluto seruitutis sue penso/ intendere quietius studio possint. Sic etiã ex rationabili causa nõnullas horas licet p̄uenire. Unde ſm beatũ Tho. in quotlibet. Propter necessitatẽ honestarũ occupationũ licite potest quis dicere de sero matutinas et in alijs horis tẽpus p̄uenire: sicut ḣ etiã qñq̧ in solẽnib⁹ ecclesijs fieri solet. sicut in plerisq̧ ecclesijs in pfesto corporis christi/ in sero matutine dicunt̃ in fauorẽ ppli: vt sic copiosius ad officiũ diuinũ indulgentijs pctõm allect⁹/ concurrat. Sic in capella pape tenebrose matutine hebdomade sancte/ p̄cedenti sero canunt̃: vt sine noctis periculo cardinales ꝛ prelati interesse possint. Et hoc q̃dẽ licet ſm sanctum Thomã: quis melius est deo vtrũq̧ reddere/ scilicet et debitas laudes: ꝛ alia honesta officia: ꝙ p vnũ aliud impedire. Secus tamẽ si hoc fieret vt indulgeret̃ somno: aut vacaret̃ ocio: nõ esset excusatio huiõi p̄uentiõis a pctõ. Si vero pp̄ter honestas occupatiões legi nõ possunt debitis horis proprijs: melius est preuenire ꝙ tardare. Preuenire eñ ſm Hugonẽ est puidentie: tardare vero negligẽtie. Et siue preueniant̃ siue tardius dicant̃: dũmodo non transeat dies: qui quantũ ad hoc videtur terminari circa mediã noctem: ante horarũ solutionẽ nõ de se peccat̃ mortaliter: qa preceptũ de horis dicendis/ nõ refertur ad tẽpus horarum eiusdẽ diei: sed ad totã diẽ: vt vult dñs Antonin⁹ vbi supra. ¶ F Et licet ex causis predictis hore canonice legi possent extra horas determinatas: intellect⁹ tamẽ verbor̃ referri debet ad horas debitas ab ecclesia primo determinatas: vt si quis legat (Jam lucis orto sydere) ante solis ortum aduerbiũ (iam) nõ importare debet tẽpus illud quo legitur: sed referri ad horam solis ortui determinatã: neq̧ ex ḣ quis mendaciũ incurrit. Quis eñ diceret hunc mentiri q̃ in noctis medio legeret q̃ hora diei cõsueuerunt legi: puta dicendo (hora nona dñs expirauit) q̃uis si diceret. Nũc est hora nona: falsum pferret. Nõ ergo ad tẽpus lectiõis: sed ad horã et tẽpus in eo qđ legitur intentas vel designatas. Sic ecclesia canit annis singulis: Hodie deus homo fact⁹ ꝛc̃. qđ tamen die quo canit̃ cõstat nõ esse factũ. Sed redeũdo ad ppositũ. Que hore precedere debent misse officium Respondet̃ cõmuniter ſm oẽs doctores/ ad minus req̃rit̃ ꝙ celebrans matutinas dixerit: alioq̃n qui nondũ matutinis dictis celebrat: peccat mortaliter. Allegat̃ ad ḣ Guil.ꝛ Hostieñ. et est ratio qr facit contra generale et approbatam ecclesie cõsuetudinẽ. dist. xj. In his rebus. vbi dicit̃: Sicut preuaricatores diuinarũ legum: ita contẽptores ecclesiasticarũ cõsuetudinũ coercendi sunt. De primis vero dicit̃ ꝙ celebrans anteꝙ dicat primas: nõ peccat mortaliter: nisi esset cõtra preceptũ aliqđ speciale vel statutũ. Credo tamẽ ꝙ cõgruit in talibus attendere morem ecclesie cathedralis/ vel collegij/ aut regularis cuius est pars vel subdit⁹. Quidam tamẽ credentes missam esse p̄cipuũ memoriale dominice passionis: que hora nona cõpleta est: horas vsq̧ ad nonam prius dicũt. Alij dictis matutinis primis et tertijs sistunt in sextis. Tunc siquidẽ christus: qui p sacerdotem in altaris sacramento offert̃: ad altare crucis salutifere credit̃ processisse. Qui etiã modus in multis tam cathedralibus/ ꝙ regularibus ꝛ collegiatis ecclesijs laudabiliter obseruatur: in quibus missa summa post tertiã ꝛ ante sextam/ decãtatur. Alij post sextam ꝛ ante nonã celebrant: qm̃ sexta hora christus in cruce leuatus est: in quo dolorib⁹ acerrimis laborauit. In his ergo q̃ plus ad decentiã/ reuerentiam et deuotionẽ pertinẽt ꝙ preceptũ: quilibet non speciali obligatione constrictus suo sensu abũdet: qđ proprie deuotioni amplius seruire dinoscitur: eligat. ¶ G Alie oratiões que misse premittẽde sunt ad sacerdotis purificationẽ et excitandũ deuotionẽ: que preparamenta dicuntur: sunt quinq̧ psalmi/ scʒ: Quam dilecta tabernacula. Benedixisti dñe. Inclina autem. Credidi pp̄ter qđ. ꝛ De profundis clamaui. Dicũtur autem ex institutione pape Celestini ſm Guilhel. in rationali/ maxime a põtificibus ꝛ episcopis: et ex quadã deuotione ꝛ decentia ac reuerẽtia a simplicibus etiã sacerdotib⁹. Et rationabiliter dicũtur quinq̧/ ſm Innocentiũ in de officio misse: vt quicq̃d inmundũ ꝛ facinorosum quinq̧ sensuũ trãsgressione commissum est: quinq̧ psalmorũ oratione detergat̃. Dicũtur aũt specialiter predicti q̃nq̧ psalmi plus ꝙ alij q̃nq̧ ſm eundẽ: quia quedã in illis cõtinent̃ que directe p̄ueniũt celebraturis altaris mysteriũ et eucharistie sacramentũ: vt patet in pñ discurrenti. Preces vero et collecte: que adijciunt̃: manifeste pertinẽt ad impetrandũ cordis mundiciã et munimẽ. Sic psalmi ꝛ orationes q̃ ad lotionẽ manuũ/ ꝛ ad indutionẽ sacrarũ vestium dicunt̃: simul et psalmi: Judica me deus et discerne. qui ad progressum ad altare leg. t̃: ad idẽ pertinẽt. De confessione autẽ publica que fit ante officij inchoationẽ: ipso quoq̧ officio quantũ ad ea que canonẽ precedũt: que longiorem tractatũ requirunt: hic resecando: ne ad principalis intenti materiam/ expositionẽ videlicet canonis tardi⁹ veniam⁹. ¶ H Restat aũt adhuc aliq̃ p̄mittere de circũstãtijs tẽporis assistentiũ atq̧ loci: et primo de cõsecratiõis loco. Possunt aũt distingui triplicia cõsecratiõis loca. remota: propinqua: propria. Remota sunt ecclesie et dei tẽpla. Propinqua sunt altaria. Propria calix et patena. ¶ Ubi notandũ ꝙ non in omni loco fieri debet cõsecratio: sed in certo ad hoc officiũ specialiter deputato: sicut nec vete. te. oblatiõibus quilibet locus fuerat cõis: sed certus ad hoc a dño designatus. vñ Deutero. xij. precipit̃/ ꝙ in certo loco quẽ elegerit dñs deus: offerant. Unde dicit̃ ibi: Caue offeras holocausta in omni loco quẽ videris: sed in eo quẽ elegerit dñs in vno tribuũ tuarũ offeras hostias. vnde de cõse. dist. j. c. j. dicit̃. Si iudei: qui vmbre deseruierunt: loca in quibus sacrificabãt habebãt cõsecrata: nõ in alijs ꝙ deo dicatis locis munera deo offerebãt: multo magis nos quib⁹ veritas patefacta: et gratia p iesum christũ data est: templa dño edificare: ꝛ prout meli⁹ possum⁹ ornare: eaq̧ diuinis precibus et sanctis vnctiõibus suis cũ altarib⁹ et vasis: vestibus quoq̧ et reliquis ad diuinũ cultũ explendũ vtensilibus: deuote et solẽniter sacrare. Et nõ in alijs ꝙ dño sacratis ab epis templis celebrare: nec sacrificia dño offerre debemus. Item eadẽ dis. ca. Nullus presbyter. dicit siluester papa. Nullus presbyter missas celebrare presumat/ nisi in consecratis ab epo locis: q̃ sui particeps de cetero voluerit esse sacerdotij. Et eadẽ dis. c. Sicut. dic. t̃: Sicut non alij ꝙ sacrati deo sacerdotes debent missas celebrare: nec sacrificia sup altare offerre: sic non in alijs/ ꝙ in sacratis dño locis/ id est tabernaculis diuinis precibus ab epis delibutis missas cãtare ꝛ sacrificia offerre licet: nisi summa coegerit necessitas. Satius est ergo missam nõ cantare vel audire/ ꝙ in his locis vbi fieri non oportet: nisi summa p necessitate contingat: qm̃ necessitas legem nõ habet. ¶ Si querat̃ que sit tanta necessitas. Respondet̃ ꝙ illa determinat̃ de conse. dis. j. Cõcedimus. vbi dicit̃ ex cõcilio triburieñ. Concedimus vt sicubi (qđ pctis nostris exigẽtibus pplurimũ factũ est) a normãnis ꝛ sclauis/ ab vngaris et a malis christianis: seu aliquo qualicũq̧ modo ecclesie fuerint incẽse et cõbuste: in capellis cũ tabula sacrata missas iterum celebrari: donec ecclesie ipse restaurari queant. Glo. sup verbo Capellis. i. oratorijs nõ cõsecratis/ alias si cõsecrate/ nõ eẽt opus pmissione. Uel forte capelle nõ erant ecclesie: cũ antiquitus dicerẽtur capelle tuguria capraꝝ pellibus tecta: vel hec referas ad solẽnitates maximas. Sequitur: In itinere vero positis: si ecclesia defuerit: sub diuo seu in tentorijs: si tabula altaris cõsecrata/ ceteraq̧ sacra mysteria ad illud officium pertinẽtia ibi affuerint: missarum solẽnia celebrare concedimus. ¶ I Et nota ꝙ ibi dicitur/ conced[i]m⁹: vbi ſm Alexã. de ales notat̃ fauor generalis celebrãdi missam

[Handwritten marginalia:]
Preuenire / Tardare / offm
Hore precedentes officium misse
orones et psalmi p̄mittendi ante celebratione.
offeren / di loc
Nota
Necessitas
Capelle unde

tali necessitate ingruente. Nō autem existente tali necessitate/nō licet nisi cōcedente epo loci. De volūtate eīm et ɔcessione epi loci sine tali necessitate licet celebrare missam in loco nō consecrato. vt de cōse. dist. j. Missarū. vbi dicitur: Missarū solēnia non vbicūqȝ: sed in locis ab epis consecratis: vel vbi ipse ꝑmiserit: celebranda esse censemus. Similiter habetur in ca. Sic ergo. eadē dist. Debent ergo canones in quibus dicit/ꝙ nō licet celebrare nisi in locis cōsecratis: intelligi/nisi necessitate vrgente: vel epo loci cōcedente. Hec Alexan. Verūtamen ſm Guilhel'. non licet celebrare in mari vel fluminib⁹: vbi ꝓbabiliter timet ne mutante (alias nutāte) naui sanguis dominic⁹ effundat: aut sacramētū inordinate cōmoueatur. Introitus tamē misse ꝛ cetera q̄ consecrationē nō respiciunt legi possunt. Itinerantes ergo in mari vel in terra: vbi p̄dicta haberi nō possunt: ab auditione misse in die dñico ac ceteris festis excusantur. Nec in casu ſm Sco. in. iiij. dist. xiiij. q. ij. ligant precepto obligante ad misse auditionē in sabbato: qm̄ occurrentibus duobus preceptis incōpossibilibus maius preceptum absoluit ab obseruantia minoris in tali casu. Est aūt rationabile locū celebrationis cōsecratū esse ꝓpter sacrosancti corporis christi presentiā/qđ ibi cōficit: qđ est sanctū sanctoꝝ/christus scilicet oia sanctificans: ideo oia ad illud sacrificiū ꝑtinētia cōsecrata esse debēt. Sacerdos ministri/altare/calix/pāni ꝛc. vt dicit Tho. in. iiij. dist. Etiam ꝓpter angeloꝝ presentiā: q̄ ſm beatū Gregoriū in dialo. li. iiij. assistunt illi sacrificio. Item ꝓpter orationū nostraꝝ celeriorem exauditionē: propter deuotiōis excitationem: impedimentoꝝ diabolice tentationis exclusionē: ceterosqȝ effectus bonos ecclesie cōsecrationē consequentes. Et noīe ecclesie hic intelligēde sunt etiā capelle consecrate. In his eīm celebrari potest sine speciali fauore epi ipsi⁹ loci: eo ipso ꝙ est cōsecrata: vt in ca. Si q̄s. de cōse. dist. j. ꝛ clari⁹ in glo. super illo verbo: Celebrare cōcedimus. eadē di. c. Concedimus. ¶ Debet etiā locus cōsecratus non esse interdictus neqȝ a iure: neqȝ a iudice. A iure quidē/si est pollutus sanguine vel semine. de cōsecra. eccīe ca. vltimo. Et de adulteriis ꝛ stu. c. Significasti. A iudice aūt per interdicti sententiam contra locum latam. nam in talibus celebrandū non est: vt infra dicit. ¶ L Locus magis ꝓpinquus est altare consecratū et lapideū/integrū/non enormiter fractū. De primo est statutū in concilio agathenī. ꝙ altaria non solum vnctione chrismatis: sed etiā sacerdotali bñdictiōe sacrentur: vt in ca. Altaria placuit. de consecra. distin. j. Et hoc eisdem congruitatibus quib⁹ cōgruit ecclesiā fore cōsecratā. Scđm .s. ꝙ debet eē lapideū: patet ex p̄mo: q2 alioquin vngi non debet. vt in ca. Altaria si non. vbi statuitur ex ɔcilio hipponeñ. ꝙ altaria si nō fuerint lapidea: chrismatis vnctione non consecrentur. Est aūt rationabile ꝙ altaria sint lapidea: ſm Alexandrū de ales parte. iiij. q. xxxvj. mēbro. j. propter lapidis cōmunitatē/fortitudinē siue durabilitatē: et propter significationē. Nam ꝓpter cōmunitatem est facilis ad habendū: ꝓpter durabilitatē habet aptitudinē vt consecretur. Non eīm conueniret ꝙ aliqđ vnctione sacra consecraret: nisi esset solidū et durabile. Propter significationē: nam petra christū significat ꝛ christi fidem. vnde. j. Coꝛ. x. Petra aūt erat christus. ꝛ Matth. xvj. Super hanc petrā: id est fidei confessionē/edificabo ecclesiam meam. Nam vt christus fundamentum est ecclesie: ita et fides christi. Vtrunqȝ eīm dicit apostolus. Primū. j. Coꝛ. iij. Fundamentū aliud nemo potest ponere p̄ter id qđ positum est/qđ est christus iesus. Secūdum Heb. xj. Fides est substantia rerū sperandarū. Nunc aūt in altari christ⁹ offertur: et fides necessaria est ꝛ quantū ad consecrationem/et quantū ad susceptionem. Qđ vero in vete. testa. de diuersis materiis fiebāt altaria/scȝ de lignis sethim. Exo. xxvij. Item de auro. iij. Regū. vij. Salomon fecit altare aureū. Itē de terra. Exodi. xx. alia est ratio: qm̄ in veteri testamento vnum tantū fuit altare holocausti: ꝛ hoc in deserto mobile erat cum tabernaculo; ideo cōgruebat vt esset ligneū. In templo vero hierusalem immobile/sed vnicum: ideo potuit fieri de auro: qđ fieri non posset si multiplicandum fuisset: ſm ꝙ in lege euangelica multiplicatur: ꝓpter materie raritatē et preciositatē. vnde nec ligno: nec terre: nec auro cōueniunt cōditiones altaris q̄ dicte sunt: saltē cuilibet simul/scȝ cōitas/soliditas ꝛ significatio. Nec oportet figuram in omnibus circūstantiis respondere figurato: nec est cōtra predicta ꝙ in ecclesia lateraī. est altare ligneū: qđ q̄dem altare ob apostoloꝝ principis (qui sup hoc altare dicitur dominicū celebrasse sacramentū) et sanctoꝝ precedētium martyꝝ reuerentiā reseruatur. Licet beatus Siluester papa decreto firmasset/vt nullum deinceps altare eēt nisi lapideū. Hoc quoqȝ altare idē beat⁹ Siluester stabiliuit/vt sup illud nullus nisi romanus pontifex audeat celebrare. Ab episcopatu aūt apostoloꝝ principis vsqȝ ad tempus beati Siluestri seuiente ꝑsecutoꝝ rabie/certa nō erat episcopalis statio: sed vbicunqȝ necessitas cōpulit: siue in criptis: siue in domibus religiosoꝝ: siue aliis quibuscunqȝ locis missam celebrabant sup altare ligneū in modū arce concauū: quod portabat a sacerdotibus vbicūqȝ roman⁹ episcopus latitabat: sup quod die cene et sabbato sequēte a summo pontifice ministeriū peragitur sacerdotale. Hec Alexan. ¶ L Tertiū scȝ ꝙ debet esse integrū nō enormiter fractum: patet de cōsecratione ecclesie vel altaris. c. j. et ca. ꝙ in dubiis. ꝙ si altare motū fuerit: aut lapis ille solummodo superpositus qui sigillū cōtinet: confractus aut diminutus: debet denuo consecrari. Motū. i. mutatum quo ad formā: ita ꝙ formā amiserit ꝑ diminutionē vel augmentum: dicit glo. Tabula eīm cōsecrata de loco ad locū mouetur: nec tamen cōsecratur. c. Cōcedimus. de cōse. dis. j. Qđ verū est si non est affixa structure inferiori sicut altare portabile. Consecratio eīm altaris presertim intelligitur esse in cōiunctione mense: id est lapidis superioris et structure inferioris: ergo si mensa fuerit mota: vel aliquis de lapidib⁹ inferioribus tangēs ipsam: execrat altare/et est cōsecrādū. Hec glo. in ca. si motū. de cōse. dist. j. Dicit tamē Pisanus/ꝙ hoc intelligit de lapidibus principalibus. Similiter dicit ꝙ non est recōsecrandū altare/si tota mēsa cum sibi adherentibus transferat. Quandocunqȝ autē sigillū quo sigillantur reliquie: fractū vel diminutū fuerit: siue sit in tabula: siue mēsa: siue in structura inferiori: execratū est altare et recōsecrandū. Et dicitur notāter enormiter lesum: q2 lesio modica nō execrat altare: vt in c. ligneis. de ɔse. eccle. Que aūt dicat enormis lesio: dicit glo. i. c. Si motū. de ɔse. dist. j. Si est enormiter fracta vltra scȝ medietatem. Alii dicunt vt Guil'. quando ꝑ diminutionē non tollitur forma: nō censetur enormis. Scđm Hostieñ. aūt tunc est enormis quando in angulis siue in cornibus in quib⁹ precipue solet fieri altaris cōsecratio/scȝ inunctio fit lesio talis: credo per quā tollitur pars inuncta. Vel enormis destructio debet esse talis: que inducat deformitatē arbitrio epi iudicandam: ſm Innocen. Similiter si fit additio: per quā nō tollitur forma altaris: non est recōsecrandū: quia sacrū trahit ad se non sacrū. dicit glosa in allegato ca. Si motū. Etiam sine reliquiis altare cōsecrari non debet: vt in ca. Placuit. de conse. dist. j. ¶ Dicitur etiā altare quasi alta ara ratione situs: quia eleuatū est sup terrā. Item ratione sacrificii altissimi/corporis scȝ et sanguinis dñi. Vel dicit altare ab ardore: q2 in lege veteri holocausta cremabant in altari: ex qua lege traxit originē. Verūtamen noe primū altaris ritum exhibuisse credit Geñ. viij. Edificauit noe altare domino. Deinde abraā vsum altaris in oblationib⁹ habuit: ex hinc rit⁹ legalis sacrificii in altarib⁹ inoleuit. ¶ M Debet autem altare ornatum esse duabus pallis et corporali consecratis de sindone munda: non de serico aut intincto: sed albo terreno lineo. de cōse. dist. j. Cōsulto. vbi dicit. Cōsulto omnium statuimus/vt sacrificium altaris nō in serico pāno: aut intincto quisq̄ celebrare missam p̄sumat: sed in puro linteo ab episcopo cōsecrato: terreno scȝ lino procreato atqȝ cōtexto: sicut corpus domini nostri iesu christi

in munda sindone linea sepultum fuit. Rationabiliter q̄dē duplici ratione/scilicet munditie maioris/et mysterij profundioris. Inter oia eñ genera pānoꝝ illa que sunt de lino puro ad candorē perspicuū perducta mundissima sunt: et mūdari melius possunt: et pfundius significāt que dño cōtingebant: vt allegati canonis verba insinuāt. Dicit eñ in lino puro: in quo notaꝫ innocētia et puritas omnimoda sine quacunq; macula saluatoris. Purū est eñ cui nihil alterius nature est pmixtum. Sequiꝫ/terreno: quo notaꝫ corpus saluatoris passibile et mortale/de corpore terreno virginis assumptū. Addit/lino pcreato atq; contexto. i. pāno lineo multiplici tonsione ad candorē perducto: quo notatur christus qui multiplici cruciatu et pressura peruenit ad gloriam. Representat deniq; sindonē mundā: qua domini cum corpus sepulture traditum fuerat inuolutum. ¶ Debet etiam altare igne siue lumine celebrationis tēpore esse fulgidū. de quo in capitulo vltimo de celebra. missarū. Sacerdos sine igne celebrans puniꝫ. Scribitur etiā Leui. vi. Ignis in altari meo semper ardebit. Ille ignis etiam sub aqua vixit septuaginta annis babylonice captiuitatis: vt habetur. ij. Mach. i. qui extinctus fuit antiocho vendente sacerdotiū iasoni: vt dicit Aug. et habeꝫ. i. q. i. Sicut eunuchus. Significat aūt ignis siue lumē fidem populi: q̄ non dꝫ esse abscōsa sub modio: sed manifesta posita sup cādelabrum: vt ingredientes ecclesie vnitatē/videant opa ex fide relucentia: et glorificēt patrem q̄ in celis est. Et rationabiliter adhibetur ignis luminosus: vbi ille tractatur qui venit ignem mittere in terrā: quem vult vehemēter accēdi. Luce xij. Quiq; de se dicit. Ego sum lux mundi: q̄ sequiꝫ me nō ambulat in tenebris: sed habebit lumen vite. Johan. viij. ¶ N Locus proprius cōsecrationis/quo scilicet immediate sacramentales cōtinenꝫ species: sunt calix et patena: et est corporale: sed de illo iam dictum est. Calix ergo et patena: quales esse debeat: determinatū est in cōcilio remeñ. et habeꝫ de cōse. dist. i. Calix. vbi diciꝫ sic: Calix dñi cū patena si nō ex auro oino: ex argento fiat: Si q̄s autē tam paup est: saltē vel stanneū calicē habeat. De ere aūt et aurichalco non fiat: quia ob vini virtutē eruginē facit: pariterq; vomitum puocat. Nullus aūt in ligneo aut vitreo calice psumat missam cantare. Item eadē dis. c. Vasa. legiꝫ ꝙ vasa in quibus sacrosancta cōficiunꝫ mysteria: sunt calices et patene. De quibus Bonifacius martyr et epūs interrogatus: Si liceret in vasculis ligneis sacramenta cōficere. Respondit: quondā sacerdotes nō aureis: sed ligneis calicibus vtebātur. Seuerinus. xvi. romanus episcopus patenis vitreis missas celebrari constituit: deinde vrbanus decimus papa omnia ministeria sacra fecit argētea. In hoc eñ sicut in reliquis cultibus magis et magis p incrementa temporum decus succreuit ecclesiarum. Nostris eñ diebus: q̄ serui patrisfamilias sumus: ne dec⁹ matris ecclesie minuaꝫ: sed magis cumuleꝫ et amplificeꝫ: statuim⁹ vt deinceps nullus sacerdos sacrū mysteriū corporis et sanguinis dñi nostri iesu christi in ligneis vasculis vllo modo cōficere presumat: ne vnde placari debet: inde irascatur de⁹. Hec ibi. Hoc statutū factum fuit in cōcilio triburiceñ. ¶ Si replicatur calix sm Hugo. significat sepulcrū: patena lapidem suprapositū: qđ q: fuit excisum de petra. Mar. xv. videꝫ ꝙ calix eē deberet de petra. Rñdeꝫ ꝙ non cōueniret celebrare in vase lapideo/propter vasoꝝ lapideorū ineptitudinem. Neq; in ligneo ppter porositatē et humoꝝ imbibitionē. Neq; in vitro vel crystallo ppter fragilitatē: ne sic dñicus sanguis effusionis piculo exponaꝫ. Nec oportet ꝙ signās et signatū in materia cōueniāt: vnde et calix aureus ⁊ patena ppter forme cōcauitatē et sacramētalē veri corporis ⁊ sanguinis christi cōtinētiā/sepulcrū dñi repsentat. ¶ Si iterū obijciꝫ illud Amb. lib. de officijs: ⁊ habeꝫ. xij. q. ij. Aurū. Aurū sacra nō q̄runt: neq; auro placēt q̄ auro nō emunꝫ. Ornat⁹ sacroꝝ/redēptio captiuoꝝ est: et vere illa sunt vasa preciosa que redimūt animas a morte: ille verus thesaurus est dñi qui operatur qđ sanguis eius operatus est. Et quibus videtur ꝙ aurū nō debet impēdi in vasa sacri mysterij: sed in alimoniā pauperū et redēptionē captiuoꝝ. Respondetur ꝙ beatus Ambro. et canon ibi loquiꝫ in casu quo res ecclesie distrahende sunt/scilicet in extrema necessitate p alimonia pauperū/et p redemptione captiuoꝝ. Unde diciꝫ ibi: Nōne dicturus est dñs. Cur passus es tot inopes mori fame. Et certe habebas aurū de quo ministrasses alimoniā. Cur tot captiui in captiuitatē ducti nec redempti ab hoste occisi sunt. Quid dices. Timui ne tēplo dei ornat⁹ deesset respondebis. Aurū sacramenta nō querūt ⁊c. vt. s̄. Aliqui exponūt sic. Non querūt ad sui efficaciā: non eñ minorem efficaciā habent si in alterius modi vasis cōficiantur. Uel non querūt ad hoc vt inde magis placeant. Non eñ ex eo ꝙ in auro cōficiunꝫ magis placēt deo: sed ex cōficientiū sanctitate et virtute. Hec Alex. Nunc de cōsecrationis tēpore.

¶ Lectio. xiiij. A

Sequitur nunc de tēpore siue horis diei quib⁹ missam celebrare cōgruit.

Ubi pmittendū ꝙ duplex est missa. Quedā est missa cōuētualis siue popularis que tanq̄ pncipale diei officium/in conuentu totius populi seu parochianorum diebus singulis celebraꝫ: q̄ et parochialis missa solēnis publica vel summa q̄nq; appellaꝫ. Alia est missa puata peculiaris vel votiua: q̄ a sacerdotib⁹ ex speciali institutione/bñficio vel deuotione nō sic p toto pplo celebraꝫ. De pmis. c. Ut bñficia. de pochijs. De scdis habeꝫ in ca. Quidā laicorū. de celebra. missa. Et de vtrisq; loquiꝫ Aug. in ca. Et hoc. de cōse. dis. i. vbi dicit. Attēdendū vt misse peculiares: q̄ per dies solēnes a sacerdotib⁹ fiunt: nō ita in publico fiāt/vt ppter eas popul⁹ a publicis missaꝝ solēnijs: q̄ hora tertia canonice fiunt: abstrahaꝫ: sed sacerdotes q̄ in circūitu vrbis/aut in eadē vrbe sunt: ⁊ populus in vnū ad missaꝝ publicā celebrationē cōueniāt. De missis igiꝫ solēnibus diciꝫ/ꝙ tribus horis institute sunt: scꝫ tertia hora diebus festiuis: sexta in dieb⁹ profestis: nona in dieb⁹ ieiunioꝝ. de cōse. dist. i. c. Nocte sancta natiuitatis. vbi dꝛ: Reliq̄s vero tēporib⁹ missaꝝ celebratiōes ante horā diei tertiā minime sunt celebrāde: q: in eadem hora ⁊ dñs crucifixus est: et sup aplos spūssctūs legiꝫ descēdisse. Item in ca. Solēt. eadē dis. innuiꝫ ꝙ tpe ieiunioꝝ missa nona hora celebrari debet. Ratio assignaꝫ a doctorib⁹: nā in missa recoliꝫ mors christi: q̄ hora tertia crucifix⁹ est linguis iudeoꝝ: hora sexta manib⁹ militū: hora nona expirauit. In ieiunijs vo q̄tuor tēporū/dū ordines celebranꝫ: pōt missa post nonā circa horā vespertinā cantari. In sabbato aūt sctō pasche/circa noctis initiū: vt in ca. Solēt. alleg. §. i ieiunijs. Incipit aūt noctis initiū in vespa: q̄ est extrema ps diei. i. vltima. Ultima aūt ps diei incipit statim post horā nonā/trāsacta meridie. Et hoc sm modū loquēdi phoꝝ: q̄ dicūt ꝙ quelibet pars cōtinui minor medietate pringēs vsq; ad vltimū eius punctū/est eius vltima pars: sm hoc multas partes eiusdē cōtinui vltimas cōcedētes: quaꝝ tamen vltimarū partiū semp vna est pars alterius. Sic in proposito. Pars diei designata post meridiē/id est post medietatem diei: potest dici pars eius vltima: quis nō sm vsualem loquēdi modū. Et p quāto est vltima pars diei: potest vocari sequētis noctis initiū. Uerū in pposito illa pars diei sabbati sancti/cū nocte sequēte ad diē sanctissimū pasche cōputatur. Unde dꝛ in oratiōe. Deus q̄ hāc sacratissimā noctē gl'ia dñice resurrectiōis illustras. Similia dicunꝫ in bñdictiōe paschalis cerei. Hec nox est in q̄ destructis vinculis mortis christ⁹ ab inferis victor ascēdit. Et sm h̄ posset intelligi ca. Sabbato. de cōse. dist. iij. vbi dꝛ. Traditio ecclie hꝫ illo biduo/scꝫ parasceue ⁊ sctō sabbato pasche sacra penit⁹ nō celebrari. Loqꝛ de sacro eucharistie. Qđ verū videꝫ si ps diei post nonā ad noctē referaꝫ. De hoc vide. c. ꝙ a pribus. lxxv. dist. ⁊ glo. ibidē multiplicē. ¶ B Sed videꝫ ꝙ hi canones de sabbato scto pasche/et q̄tuor tēpoꝝ quantū ad horas diei abrogati sint p̄ ria cōsuetudinē: qm̄ neq; in vide-

Duplex est missa

nec in capella pape p̄sente summo pōtifice officiū differt vsq̧ ad vesperas: vel vsq̧ ad initiū noctis: sꝫ vsq̧ ad meridiē terminat: licet seruent quātū ad horas canonicas psoluēdas. Nā in sabbato scō pasche/oēs hore minores leguntur ante officiū misse: ꝛ vespere includunt misse officio: et eadē oratione que cōplēda ē: missa ꝛ vespere simul concluduntur. Sic in ieiunijs ꝑfestoꝝ none in multis ecclesijs leguntur statim post missam: tn̄ ante meridiē et prādij horam. In quadragesima vero none ante missam legunt: ꝛ vespere statim post missam ante meridiē dicūtur: ꝛ hora refectionis vltra meridiē nō differtur. Et si sic intelligunt hore hodie stat cōstitutio concilij Cabilonen̄. de cōse. dist. j. solent. vbi ē: Solēt plures qui se ieiunare putant in quadragesima: mox vt signū audierint ad horā nonā comedere: q̄ nullatenus ieiunare credēdi sunt si ante māducauerint ꝙ vespertinū celebret officiū. Cōcurrēdū est em̄ ad missas: ꝛ auditis missarū solēnijs ꝛ vespertinis officijs: ꝛ largitis elemosynis ad cibū accedēdū est. Si vero aliq̄s necessitate cōstrictus fuerit: vt ad missam venire nō valeat: estimata vespertina hora cōpleta oratione sua ieiuniū soluat. Si autē ꝑ horā nonā et vespertinā intelligūtur hore diei/ meridiē scꝫ sequētes: manifestū est generalē ecclesie cōsuetudinē in oppositū laborare. ℭ E Misse vero priuate pn̄t celebrari a principio diei/ vsq̧ ad horā misse publice inclusiue: siue hora tertia: siue sexta: siue nona celebret. Satis in hoc concordant doc. et simul ecclesie ritus. Vn̄ Leo papa ad dioscoꝝ alexandrinū epm̄. Necesse est inquit vt quedā populi pars sua deuotione priuet: si vnius tn̄ misse more seruato sacrificiū offerre nō pn̄t: nisi prima diei parte cōuenerint: vt habet de cōse. dist. j. Necesse. vbi in rubro et nigro dicit: Etiā prima parte diei missas celebrare licet. De nocte autē excepcis noctibus dn̄ice natiuitatis et resurrectionis: de q̄bus habet in. c. de cōse. dist. j. Nocte. ꝛ. c. Solēt. nō licet celebrare: q: hoc sacramētū ad tēpus gratie pertinet: qđ per diē designat: iuxta illud Roma. xiij. Nox precessit: dies aūt appropinquauit. Et dicit Guil. Credo ꝙ qui sciēter ante diē celebrat: cū hoc sit cōtra generalē ecclesie cōsuetudinē: mortaliter peccet: nisi sit sup hoc specialiter per epm̄ vel superiorē dispēsatū. Videt tn̄ ꝙ iste nō sit generalis mos ecclesie: cū in hyeme frequēter celebret hora sexta post mediā noctem dū adhuc tenebre sunt. In casu tn̄ vt pro cōmunicādo infirmo in mortis periculo cōstituto: dū al's nō haberet eucharistia: licet ante diē celebrare. ſm Alex. ꝛ Pet. de palu. Principiū aūt diei accipiendū est non ab ascensu solis super nostrū orizontē: vt dicit Sco. in. iiij. dist. xiij. q. ij. sed ab illa hora ex qua radij solares incipiūt illuminare nr̄m hemisphe rium: qđ dicit principiū aurore: et incipit vna hora et quinta parte hore ante corporalē solis ortū: ſm autorem lib. de crepusculis: ꝛ patet ꝑ situationē linee crepusculi in facie astrolabij. Hec Sco. ℭ D Cōsequēter videndū de circūstantiibus: de hoc aūt sic habet de cōse. dist. j. c. Hoc quoq̧. ex cōstitutione sotheris pape. Hoc quoq̧ statutū est/ vt null' presbyteroꝝ missarū solēnia celebrare presumat: nisi duob' presentib': sibiq̧ respōdētibus: et ipse tertius habeat: quia cū pluraliter ab eo ē: Dn̄s vobiscū: ꝛ illud in secretis/ Orate pro me ꝛc. aptissime cōuenit/ vt ipsius respōdeat salutationi. Ad hūc aūt canonē ita respōdet Alex. de ales/ par. iiij. q. xxxvj. mēbro. v. Dicendū ꝙ quedā retroactis tēporibus statuta erāt ob reuerētiam tāti mysterij: que postea abrogata sunt per vsum ꝛ propter necessitatē ꝛ vtilitatē. Multiplicato em̄ numero presbyteroꝝ/ necesse fuit ꝛ vtile (ne frequenter cessarēt a missarum solēnijs) vno assistēte celebrare. Sacerdos vo dicēdo: Dn̄s vobiscū: et Orate ꝓ me: loquit ecclesie/ et ad ecclesiā debet cōuertere intentionē. Et ita qđ dicitur/ ꝙ nullus presumat celebrare nisi duobus presentib' ꝛc. intelligit quātū ad intētionē sacerdotis q̄ debet cōuertere intentionē ad plures: vel assistētes: vel ad ecclesiā: qui plures verbis expressis respōdeāt vel voto. Vel pōt dici ꝙ intētio decreti est/ ꝙ nullus ex cōtēptu celebret vno tn̄ assistēte: bn̄ tn̄ pōt in necessitate. vn̄ Inno. recitato p̄dicto decreto r̄ndet sic. Aliud est necessitatis articulus: ꝛ aliud religionis cōtēptus. Hic quoq̧ credēdū est: ꝛ satis autoritatibus sacris cōprobat/ ꝙ angeli dei comites assistunt orātibus: ſm illud ꝓphete. In cōspectu angeloꝝ psallā tibi de' meus. ꝛ illud Tob. xij. Cū orabas cū lachrymis et sepeliebas mortuos: ꝛ derelinquebas prandiū tuū: ꝛ mortuos abscōdebas ꝑ diē in domo tua: ꝛ nocte sepeliebas eos: ego obtuli orationē tuā dn̄o. Ad idē est btūs Greg. iiij. dialo. ꝛ ſm Bern̄. serm̄. de dedicatiōe. Dicit etiā glo. in. d. c. ꝙ reclusus missam solus cātare potest: dū clerici copia non suffragat. ℭ E Sꝫ circa p̄missa de loci et tp̄is circūstātijs: querit q̄ pena illoꝝ/ q̄ ex p̄missis aliqđ hoꝝ omiserint: puta q̄ nō vestibus sacris: aut in loco non sacro: seu vasis indebitis sine igne vel tp̄e icōgruo celebrarēt: aut p̄dictaꝝ aliqua vel plura omitterent. Ad hoc r̄ndet p̄mo ꝙ omissio hoꝝ oīm vel aliquoꝝ/ ceteris existētibus q̄ supra ad celebrationē eucharistie de necessitate reqri expressa sunt. s. debitis materia/ forma/ ministro/ ꝛ intētione/ nō impedit effectū p̄ncipalē cōsecrationis: q̄ est trāssubstātiatio panis ꝛ vini in verū corp' ꝛ sanguinē dn̄i nr̄i iesu christi. Nā hec/ scꝫ vestes/ loc'/ tēpus/ vasa/ ignis/ ministri/ circunstātes/ preuie orationes/ ꝛ similia sunt de genere illoꝝ q̄ nō simpliciter ad cōficiēdū reqrūtur: qm̄ nō requirunt ex ordinatione christi: qui sacramētū hoc instituit: ꝛ sine his ꝯsecrauit: sꝫ requirunt ex ordinatione eccl'ie: licet nō tp̄e vno: sed successiue ob reuerētiā tāti sacramenti: ob significationē ꝛ deuotionis tā populoꝝ ꝙ ministroꝝ exercitationē: ecclesia aūt circa sacramētoꝝ essentialia nihil immutat. Sicut em̄ sacramēta a solo deo poterāt instituti: ita a solo deo pn̄t mutari: ab eo n̄q̧ sacramēta instituūtur: a quo habēt cū certitudine efficaciā: q̄ppe cū sint signa practica/ efficacia ꝛ certa. Certitudinē aūt ꝛ efficaciā nemo sacramētis dare pōt nisi sol' de'. Siquidē effect' sacramētalis est gratia inherēs vel subsistēs/ scꝫ charitas infusa: vel corporis xp̄i ꝑ trāssubstātiationē p̄sentia: vtrūq̧ a solo deo est q̄ gratiā infundēdo creat: et naturā trāssubstātiādo mutat: sequit ꝙ sol' de' sacramēta instituit. Vn̄ min' bene sentiūt q̄ sacramenta quedā ab apl'is aut eccl'ia asserūt instituta: licet apl'i precones eē poterāt institutiōis a christo facte. Tamē circa ritū ꝛ vsum sacramētoꝝ eoꝝq̧ dispēsationē eccl'ia q̄dā instituere pōt: atq̧ ꝑ eā instituta mutare ꝓ reꝝ ꝛ tēpoꝝ qualitate. Sn̄ia est doc. subti. i. iiij. dis. liij. q. iij. ꝛ alijs plerisq̧ locis. Nihil aūt dubiū quin omittēs aliqđ predictoꝝ ex ꝯtēptu aut sciēter quin peccet mortaliter faciēs in hoc temere cōtra cōstitutionē aut cōsuetudinē generalē romane eccl'ie. vn̄ btūs Augu. in li. ex dictis basilij. ꝛ habetur dist. xj. ecclesiasticarū. ait: Ecclesiasticarū institutionū quasdā in scriptis: quasdā vero apostolica traditione ꝑ successores in ministerio cōfirmatas accepimus. Quasdā vero cōsuetudine roboratas approbauit vsus: quibus par ritus et idem vtrisq̧ pietatis debetur affectus. Et prosequendo declarat exemplariter in mysterio misse et consecratione fontis et vnctione baptizatorum ꝛc. Idem ad casulanum presbyterum. Sicut preuaricatores diuinarū legum: ita cōtemptores ecclesiasticarum consuetudinum coercendi sunt. eadē dist. In his. ℭ F Sed de pena canonis dicit Sco. vbi supra. In nullo premissarū incurritur irregularitas nisi in duobus casibus. Primus si sciēter celebrat quis in loco interdicto a iudice: alius si celebrat in calice nō idoneo. Primum probatur per cap̄. Postulasti. de clerico excommunicato ministrante. ꝛ per. c. Tanta. de excessibus prelatorum. Clarius tamen et expressius habetur in. c. Si qui. §. Is vero. de sentētia excommunicationis lib. vj. Et notāter additum est in loco interdicto a iudice/ quo modo celebrās in loco interdicto a iure nō a iudice/ vt in loco humano semine vel sanguine polluto non incurrit irregularitatem: vt in allegato ca. Si qui. dicitur. Si qui in ecclesia sanguinis aut seminis effusione polluta: vel qui presentibus maioris excōmunicationis sentētia nodatis sciēter celebrare presumit: licet temerarie agat: irregularitatis tn̄ (cū illud nō sit expressum in iure) laqueum non incurrit. Is vero qui scienter in

Omnibus Ange[lis] assistunt

Solus missa[m] potest

Sacramenta a deo institui et mutari possunt

Nota de omissione predictorum pena

Celebrans in loco interdicto

loco celebrat supposito interdicto: nisi super hoc priuilegio
tus existat aut a iure sit cōcessum eidē: irregularitatē incur
rit: a qua nequit per aliū ꝙ per romanū pontificē liberari.
Et hoc verū si pctm̄ fuerit notoriū: qm̄ si notoriū non fue-
rit sed priuatū/ nō est pctm̄ in loco hmōi celebrare: qꝛ recō-
ciliatione nō indiget: vt sentit Joh. in sum. cōfes. ⁊ Host. et
Sco. q. ſ. allegata. ¶ Scdm̄ scꝫ de calice nō idoneo: ꝓbat
de cele. mis. c. vlti. Ubi sacerdos qui in calice nō idoneo ce-
lebrauerat/ iubet officio ⁊ beneficio perpetuo priuari: ve-
rū ꝙ hec pena infligit ꝓpter multa: qꝛ videlꝫ celebrauit in
pane fermentato: in calice ligneo: sine igne et aqua. Et ita
dubiū est/ si ꝓpter quodcūqꝫ hoꝝ separatim debeat infligi
depositio: qꝛ oia supradicta insimul cōcurrebāt. Et tātū de
his que requirunt ad celebrationē tam de necessitate sacra
mēti ꝙ de necessitate ministri: siue respiciāt sacramētum/ si
ue ministrū/ siue circūstātias tēporis loci ⁊ circūstātiū: qui
bus nō existētib⁹ sacerdos conficere non poterit ordinate.
Sequitur nunc textus canonis.

¶ Explicit pars prohemialis canonis.

¶ Incipit pars principalis et executiua.

¶ Lectio. xv. A

Aggressuri canonis
expositionē post ea de quibus differēdis ma-
terie coegit connexio: magistri/ patres ⁊ dn̄i/
diuini mecū imperatores subsidiū/ oro cōcur
rite: quo negato frustra incassumqꝫ labor/ ⁊ opera impēdi-
tur. Et sicut cito discit quicq̄d magistrāte spūsancto doce-
tur: ita eius semoto magisterio/ obscurū est quicq̄d huma-
na voce ꝓfertur. Postulemus aūt ea nobis impertiri/ que
dignissimū eucharistie sacramentū: circa qđ principalis ca
nonis versat intētio: exigit et requirit. Hec ſm p̄dicta sunt
fides/ spes ⁊ charitas. Charitas vt pulset et excitet affectū
vt rōni imperet: quaten⁹ ad tā fructuosam tanti sacrificiꝫ in
daginē actū cōsiderationis dirigat. Fides intellectum illu
minās/ quatenus cōsideratis ⁊ inuentis fideliter assentiat.
Spes vt appetitū solidet: quaten⁹ tāti fructus mysteriꝫ lō
ganimiter expectet. Charitas/ qua toto corde diligētes tā-
ti beneficiꝫ autorē: quod canonis officio cōficit: gratiā quā
possumus repēdamus ipsius bn̄ficiꝫ amorosa cōsideratio-
ne exercitio ac cōdigna pōderatione: quo ad excitandū no
strā dilectionē tātā ad nos indignos charitatē maiestas il-
la benignissima demōstrauit. Quo nāqꝫ magis diuina chri
sti bonitas ineffabilē suā ad nos miseros ⁊ pauperes chari
tatē ostēderet: nisi ꝑ hoc ꝙ ipse qui se in preciū patri ꝓ no-
bis in cruce obtulit: seipm̄ etiā in cibū nobis tribuit. Ut si-
cut soluēdo preciū a morte perditos redemerat: ita cibū tri
buēdo celestē/ infirmos nos ad vitam spūalē gratie robora
ret. Fides quā cū apostolis deuote augeri oremus: qua di
uinoꝝ memoria mirabiliū oēm naturalis rōnis perspicaci-
tatē excedentiū in sacramēto: de quo canon noster: factā ca
piamus: cuius intelligētia nec arte pōt/ nec doctrina hoim
indagari. De quo btūs Augu. Mira mihi vidētur que de
hoc sacramēto legūtur. Fides est necessaria: sciētia ratiōis
superuacua. Sciētia rōne ⁊ intellectu colligit: fides autori
tate videt. Hec ergo sunt que fidē necessario exigūt: ratio-
ni ē oino nō admittūt: excedūt simplicē creditorem: arguūt
improbū discussorē. Et post pauca: Credi namqꝫ oportet sa
lubriter qđ inuestigari nō pōt vtiliter. Spes rursum ad ro-
borandum nos exigit: ne cū retro abeuntib⁹ ad hui⁹ sacra-
menti predicationē: dū nō subito que veritas protulit: ver
ba intellectu capiebāt dicentib⁹. Dur⁹ est hic sermo. Quo-
modo potest nobis hic dare carnē suam ad manducandū:
et nos ab incepto recedam⁹: sed lōganimiter cū discipulis
expectemus veritatis intellectū: qui ꝑseueranter christo ad
herentes instrui meruerūt: ⁊ plene cōsequi quod sperabāt.
¶ B Ut ergo deus aperiat nobis ostiū sermonis ad lo
quendum mysteriū christi: vt oportet sermone sale cōdito:
huius rei gratia flectamus cū apostolo genua nostre men
tis ad patrem. Eph. iiꝫ. dn̄i nostri iesu christi/ ex quo omnis
paternitas in celis ⁊ in terra nominat: vt det nobis ſm di-
uitias glorie sue/ virtutē corroborari per spiritū eius in in-
teriori homine: christū habitare per fidē in cordib⁹ nostris:
in charitate radicati ⁊ fundati: sine qua scientia nō edificat
sed inflat: vt possimus comprehēdere cum omnib⁹ sanctis
que sit huius sacrosancti sacrificiꝫ latitudo in peccatoꝝ ex-
piatione. Longitudo in perseueranti filioꝝ alendoꝝ ac ec-
clesie sustentatione: sublimitas in celestiū fructuū exubera
tione: ꝓfundū in mysterioꝝ occulte sapiētie cōprehēsione.
Scire etiā supereminētem sciētie charitatē christi in huius
beneficiꝫ largissima donatione: vt impleamur in oēm ple-
nitudinem dei: nunc virtutū/ tūc beatitudinis premioꝝ. Ei
aūt qui potens est omnia facere in nobis supabundantius
ꝙ petimus aut intelligimus ſm virtutē gratie que operat
in nobis: ipsi gloria in ecclesia pro tāto ecclesie sacrificio in
christo iesu in omnes generationes seculi seculoꝝ Amen.
¶ Huius itaqꝫ orationis impetrandi fiducia stipati: simul
aggrediamur spe comite/ qualemcūqꝫ sacri canonis expo-
sitionem: cuius tale est initium:

Te igitur clementissi
me pater per iesum christū filiū tuū dn̄m no-
strum ⁊c. ¶ C Iste est canon/ secreta/ actio/
seu sacrificiū/ pars principalior totius officiꝫ
misse: in qua p̄missis populi illuminatione/ cōsecrādoꝝqꝫ
munerū oblatione/ agit de ipsoꝝ munerū ꝯsecratione: que
in verū christi corpus et sanguinē substātialiter cōuertunt.
¶ Dixi primo. Iste est canon. i. hec verboꝝ congeries hac
in clausula: Te igit: incipiēs vsqꝫ ad mysteriꝫ cōsummatio-
nē: q̄ ſm Alber. protēdit vsqꝫ ad illā clausulā: Orem⁹ prece
ptis salutarib⁹ moniti ⁊c. Uel ſm Alex. vsqꝫ ad finē orōnis
dn̄ice canon dicit: Dicitur ⁊ secreta actio ⁊ sacrificiū. Ideo
canon: qꝛ canon grece/ latine sonat institutio: ſm Papiam.
ſm Isido. li. vi. ethimol. c. xvi. idē est ꝙ regula. distin. iiꝫ. Ca
non. Hec aūt verboꝝ cōnexio: quā canonē appellam⁹: regu
lariter partim a christo: partim a sctis patrib⁹ instituta est.
A christo q̄dē instituta sunt verba substantialia: q̄ formā in
tegrāt ꝯsecrationis. Cetera vo q̄ ad laudē dei dicunt: ⁊ ora
tiones q̄ ꝓ pplo offerunt: a sctis patrib⁹ nō vno tpe: nec ab
vno tm̄ ſm Inno. ⁊ Duran. in rōnali: sed a diuersis ⁊ diuer
sis tēporib⁹ particulatim edita sunt: ⁊ per Gelasiū papā. li.
a btō petro p̄ncipaliter simul ordinata: cui tm̄ etiā posteri⁹
quedā addita sunt: vt infra suis in locis apparebit. Ad h̄ de
ꝯse. dist. i. Jacob⁹. vbi dr̄ in glo. Uerba q̄bus corp⁹ cōficit:
ab ipo dn̄o sunt tradita: sꝫ post aliꝫ alia addiderūt ad deco-
rē ⁊ solēnitatē. Nā ⁊ btūs petr⁹ quasdā orationes que in ca
none legunt: fert instituisse. Un̄ Hugo de sacramētis li. iiꝫ.
par. viiꝫ. c. vlti. ait: Celebratio misse in cōmemoratione pas
sionis christi agit. Et post pauca: Hāc missam btūs petrus
aplꝯ prim⁹ oim antiochie dr̄ celebrasse: in qua tres tm̄ ora-
tiones in initio fidei dicebant: incipiētes ab eo loco vbi dr̄
Hāc igit oblationē. Sed ꝯ illud est qđ Act. iiꝫ. dr̄. Erāt autē
ꝑseuerātes in doctrina aploꝝ ⁊ cōicatione fractiōis panis
et orationib⁹: qđ ſm glo. ⁊ doc. cōiter exponit de sacramē-
tali pane eucharistie/ quo tūc quotidie cōicabāt. Unde dn̄s
Anto. in sua chroni. ti. vi. c. iiꝫ. §. i. exponēs illū textū ait: Cō-
gregatis simul in domo aliqua p̄missis orationib⁹ ⁊ q̄busi
dā cerimoniis deuotis: vt pie credi pōt: etsi nō ꝑ scripturā
expressum est: oēs cōicabāt etiā laici: qđ sacramentū cōficie
bāt ipsi apl̄i vel aliꝫ discipuli ordinati a christo vel ab aplis
ei⁹ in sacerdotes. Itē de ꝯse. dist. i. Jacob⁹. dr̄: Jacobus fra
ter dn̄i ſm carnē: cui primū credita est hierosolymitana ec-
clesia: et Basilius Cesariēn. epūs cuius claritas per totū or-
bē refulsit: in scripturis addiderunt nobis misse celebratio
nem. Glo. i. ordinem celebrādē misse. Potest ergo forte di
ci ꝙ Hugo loquebatur de celebratione post apostoloꝝ di
uisionem facta: dum beatus petrus in certo loco sedem pri
mam constituit. Uel primus intelligitur celebrasse cum so
lēnitate pōtificali: vt dicit dn̄s Antoni. par. i. titu. vi. c. viiꝫ.
¶ D Dicitur em̄ canon secretū ꝓpter tria: scꝫ rōne signifi

Canon cur secretū dicat

cationis/operationis/plationis. Dicit̄ secretū rōne significationis duplicis: in christo scʒ ⁊ celebrāte. In christo quidē/qꝛ representat secretū hoc quo christus latuit: ⁊ se abscōdit a turbis. Vn̄ fm̄ Inno. ⁊ Alex. de ales par. iiij. q. xxxvij. mēbro. ij art. j. Dn̄s iesus vbi fuit honorifice susceptus hierosolymis cū ramis palmarū ⁊ laudibus. Joh. xij. iudei volebāt eū capere: ꝓpter qđ recessit ab eis ⁊ abijt in bethaniā et abscondit se ab eis. Nō metu formidinis: sed ꝓuidētia dispensationis: qꝛ nōdū venit hora eius qua adueniēte spontaneus accessit. vn̄ Mat. xxvj. ait. Surgite eamus: ecce appropinquat q̇ me tradet. Et cū (vt Johā. xviij. ait) cohors venisset cū laternis ⁊ facibus et armis vt apprehēderēt eū: ipse sciens oia que super ip̄m vētura erāt: processit dicens. Quē queritis. Et respondētibus eis. Jesum nazarenū. Dixit: Ego sum. Et abierunt retrorsum ⁊ ceciderūt in terram. Potestate quoqꝫ accepta surgendi: iterū querenti dn̄o quē quererēt respōdērūt: iesum nazarenū. Rursum dixit eis iesus. Dixi vobis qꝛ ego sum. Si ergo me queritis sinite hos abire. Illud ergo latibulū quo dispēsationis gratia latuit: significat hoc secreti silentiū. In sacerdote aūt silēnū significat mētis: quo sine tumultu/et verboꝝ strepitu mētis deuotio ad deū dirigatur: qui exauditor est cordis nō vocis. Nā fm̄ beatū Grego. Illā orationē deus nō exaudit: cui ille qui orat nō intēdit. Tūc em̄ sacerdos debet intrare cubiculū cordis et sensuū intercluso ostio deū patrē orare nō in multiloquio: sicut ethnici faciūt: sed in corde puro consciētia bona et fide non ficta. Neqꝫ exorādus est clamoribus: q̇ renū scrutator est ⁊ cordiū. Dx. ere. xvij. qđ anna typū gerēs ecclesie insinuabat: que nō clamorosa petitione: sʒ tacita deuotione quod petijt impetrauit. Dicit̄ em̄ j. Reg. j. ꝙ anna loquebat̄ in corde suo: tantūqꝫ labia illius cōmouebant̄: ⁊ vox penitus nō audiebat̄. Et in ps̄. Dicite in cordibus vestris: et in cubilibus vestris cōpūgimini. Verba tamē sunt proferēda: ne qđ petere vel intēdere debemus: ignoremus.

℄ Dicit̄ etiā secretū rōne opationis: qꝛ operatio illa occultissima est ⁊ abscōdita omni intellectui rationalis creature. Quid em̄ secretius ⁊ mirabilius: q̄ꝫ vt panis et vinum substātialiter desināt remanētibus ꝓprijs et cōmunibus eorū accidētibus. Ex quibus ratio in cognitionē substātie cōsueuit deuenire. Percipit oculus panis colorē: gustus ipsi⁹ saporē: olfactus odorē: ⁊ t̄n fallitur ratio iudicans esse panē. Quid insuper secretius: ⁊ ab humanis corporis et mentis sensib⁹ remotius: q̄ꝫ ꝙ gloriosa chr̄isti persona: que in cruce pepēdit: nō quidē gloriosa sed mortalis: et nunc residet ad dextrā patris gloriosa ⁊ immortalis: fm̄ oēs suas partes tā essentiales/q̄ꝫ quātitatiuas/sub parua hostia ⁊ qualibet ei⁹ parte: fm̄ esse suū verū ⁊ reale cōtinetur. Abscōditū est hoc mysteriū a mūdi sapiētibus: et reuelatū paruulis fidelib⁹/ oēm intellectū suū captiuantibus in obsequiū fidei/veritatē illā occultissimā sed certissimā astruētis. Idcirco etiā sacerdos celebrās quibusdā velatur cortinis in lateribus altaris depēdētibus: ad designādū ꝙ sacerdos intrat ad maximū fidei sacramentū: in cui⁹ figurā sanctasanctoꝝ in moysaico tabernaculo depēdēte velo claudebātur: nec nisi summo sacerdoti semel in anno licuit introire: vt habetur Heb. ix. Vnde statutū est vt nulli laicoꝝ liceat in eo loco consistere: vt sacerdos possit libere sacramētū. i. sacrū secretū deuotius celebrare. de vi. ⁊ hone. cle. c. j.

℄ E Dicitur tertio secretū rōne prolationis: ne scʒ tāti mysterij verba per quotidianū vsum ex manifesta prolatione vilescāt: et in locis nō cōpetētibus passim et indiscrete dicātur. et fiat dicentibus in ruinā: vt dicit Alex. Vnde beatus Diony. in ecclesia. hierar. de ritu sacrificioꝝ loquēs dicit. Greci hoc vidētes derisi debāt/putātes tā humilibus verbis tantū sacrificiū inesse non posse. Fertur etiā ꝙ cū antiquitus publice ⁊ alta voce canon diceret̄: oēs pene per vsum/illū sciebāt: et in plateis et vicis illū decantabant. Vnde cū quidā pastores in agro pane super lapidē posito canonē dicerēt: ad prolationē verborum illorum/panis conuersus est in carnem: ipsi autem igne de celo acerrimo diuino iudicio sunt ꝑcussi. Propter quod sancti patres statuerunt vt decetero canon diceretur sub silentio. Sed intelligēdum est ꝙ hec cōuersio panis in carnem/nō fuit facta virtute illorum verborum: quoniam non nisi prolata a sacerdote rite consecrato cum debita intentione virtutem habēt cōuersiuā substantie panis in corpus christi: sed aliunde facta est diuino miraculo: quomodo cruor fertur effluxisse de hostia cōsecrata ad pūctionem infidelium iudeorum. Sicut ⁊ de quibusdam imaginibus christi/⁊ sanctorum ad sectionem peruersorum factū fuisse referunt historie: et hoc in vindictam impiorum: vt sic eorū infidelitas/peruersitas ac temeritas puniretur: manifestaretur qꝫ potentia diuina: insinuaretur quoqꝫ non in ludo et locis vtendum esse sacramentalibus verbis ac diuinis mysterijs: sed cū reuerentia ⁊ timore eis modo ac fine quibus sunt a christo et sanctis patribus instituta. Factū quoqꝫ est ceteris in exemplum ⁊ terrorem: ne similiter deo irreuerentiam faciant sacra mysteria in ludibriū conuertendo. Possunt tamen nihilominus sacri canonis verba legi/exponi/masticari/pia et religiosa voluntate ac inuestigari: a quo ⁊ ad q̇d instituta sunt ac doctrinaliter disputari: sicut impresentiarū agimus/quo sensu intelligēda: que eorū efficacias et cetera ad maiorem deuotionē ac gratitudinem excitātia etiam virtuose ⁊ meritorie: dicente scriptura sacra cuius canon ille pars est per organum sapientie. Qui me elucidāt vitam eternam habebūt.

℄ F Dicitur tertio actio: vnde mos locutionis habet/cū sacerdos ad illa verba peruenit dicere/iam est in actione. Nominatur autē actio duplici de causa. Primo: quia in ipsa sanctissimum christi mysterium peragitur. Secūdo: quia causa nostra corā misericordi deo per sacerdotem tanq̄ꝫ corā iudice deducitur. Peragitur siquidē hic christi mysteriū: quo ex maxima et ineffabili charitate ꝓ spirituali refectione in via peregrinantibus dedit carnem propriam in cibum: et sanguinē suū in potum: que vt iugiter peregrinantes sibi possent applicare: ⁊ in vsum salutarē assumere: verba certa ad hoc instituit: quib⁹ ab idoneo ministro super certa materia/intentione debita platis/statim ibi esse inciperet verū corpus suū/⁊ sanguis ei⁹ naturalis. Verba autē quibus hoc peragit̄: canonis sunt partes principales: hinc recte actionis nomē sibi vēdicat. Recte vtiqꝫ/quia actio proprie accipiēdo/non est nisi a principio libero et contingēter agēte: ꝓpter qđ Damas. dicit bruta nō agere: sed magis per nature impetū duci. Hoc autem qđ hic per verba agit̄: fit a principio liberrimo/et maxime cōtingēter operāte: diuina scʒ voluntate: que est tota causa cōtingētie ⁊ libertatis in creaturis.

℄ Agitur secūdo causa nostra in canone corā summo oīm iudice christo deo nostro per sacerdotē: qui nūcius est inter spōsum ⁊ sponsam/ christum scilicet et ecclesiam. Hic quidē offert corpus ⁊ sanguinem christi: que per canonis verba consecrauit/pro salute viuorum et mortuorum misericordissimo deo/memoriam faciens passionis vnigeniti sui: que placita fuit et acceptissima oblata in cruce superbenedicte trinitati: ꝓpter cuius memoriam in oblatione sacerdotis eandem hostiam offerentis/deus ipse agit: et liberalissime concedit viatoribus dona plurima. Nunc conuersionem per gratiam: nūc conseruationem in gratia: nunc contra mundi pericula firmamentum: nunc angelorum custodiam: nunc temptationū refrenationem: nunc detentorum in purgatorio liberationem: et alia multa de quibus infra deo duce/latius tractabitur.

℄ G Dicitur quarto sacrificium: quia per hunc canonem de exigui panis specie/et modici vini calice/conficitur sacrificium absqꝫ vlla comparatione placidius cruentis veteris instrumenti victimarum et holocaustorum hostiās ac decimarū primitiarū legalibus sacrificijs: que omnia sacrificiū nostrū figurabant: ⁊ adueniente nostri sacrificij veritate cessabāt: qm̄ perfectius oia prestat ꝓ quibus cōsequēdis illa litteralia persoluebāt. Offerebāt em̄ veteres illi sacrificiū ꝓ peccato: hostiā pacificā pro gratia referēda vel impetrāda: holocaustum pro vnione offerentiū cū deo per amorē intimū: prout hec leuitici tradit historia. Omnia

sūt hec nostrū sacrificiū prestat. Quapropter iure sacrificij nomē obtinet canon: cuius orationib⁹ verbis et cōsecratione sacrificiū illud conficitur ⁊ immolat᷑: quo etiā que dicta sunt: largius ⁊ ꝑfectius impetrant᷑. Hic ergo canon/secreta/vel actio seu sacrificiū est principalior pars misse. Ad cuius intellectū aduertendū est/ ꝙ ſm Alex. de ales/par. iiij. q. xxxvij. in principio. Officiū dicit᷑ quasi efficiū/ab efficiēdo dictum: prima littera propter sermonis decorem mutata. Uel dr̄ ab officiēdo: vt quisqꝫ illa agat que nulli officiāt sed prosint oibus: vt dicit Rabanus. Et vt idē dicit: Officioꝝ genera licet sint plurima: illud tn̄ precipue qđ in diuinis rebus habet᷑: officij nomine cēsetur esse nūcupandum.

¶ Missa vō multipliciter dicitur. Qnqꝫ dicit᷑ missa totū qđ dicit᷑ ab introitu vsqꝫ ad Ite missa est. Qnqꝫ dicit᷑ pars que primo canit᷑/scilꝫ introitus que dr̄ missa/eo ꝙ angelus mitit᷑. Qnqꝫ dr̄ missa illud qđ dicit᷑ ab introitu vsqꝫ ad offertoriū: que dicit᷑ missa cathecuminoꝝ. i. nouiter in fide instructoꝝ nōdū baptizatoꝝ: et sic dicit᷑ missa ab emittēdo: qꝛ tūc emittebant᷑ foras. Tūc em̄ diacon⁹ dicere solet. Exeant cathecumini foras. Inde missa dicit᷑ ſm Isido. qꝛ sacramentis altaris interesse nō pn̄t: qui nondū regenerati noscunt᷑. Amplius enim nō licet: neqꝫ iudeis: neqꝫ paganis: neqꝫ cathecuminis interesse: qꝛ nōdū sunt mēbra ecclesie: de qͥbus accipitur illud Ioh. ij. Iesus aūt nō credebat semetipsum eis. Qnqꝫ dicit᷑ missa solū canon: vel etiā illa canonis verba: quibus corpus dominicū cōficit᷑: eo ꝙ tūc mittitur christus corporalē suā presentiā exhibēs sacramēto: ſm quā acceptionē misse dicit᷑ christus in cena: ⁊ apostoli post missionē spūssancti missam celebrasse: licet totū misse officiū ſm ꝙ nūc institutū est: neqꝫ oia verba canonis: que temporis successu addita sunt: protulerūt.

¶ D Misse itaqꝫ primo modo accepte canon est pars principalior: sic em̄ accipiēdo missam/pōt diuidi in quattuor partes. In prima insinuat᷑ illuminatio populi: que extēditur vsqꝫ ad offertoriū inclusiue. In scđa parte cōsecrādoꝝ oblatio: que incipit ab offertorio exclusiue: et terminat᷑ in principio canonis: Te igit᷑. In tertia parte oblatoꝝ cōsecratio ⁊ immolatio: que extenditur vsqꝫ post cōmunionē. In quarta parte accepti beneficij diuini rememoratio/que extendit᷑ vsqꝫ ad finē. ¶ Aliter diuidit missam (dicit Albertus magnus) in partes tres: scꝫ introitum/in quo est tāti boni aduocatio. In instructionē/in qua de hoc bono perfecta ponit᷑ illuminatio. Et in oblationē/in qua est istius boni adeptio/distributio et cōmunicatio. Et hec tertia pars respicit canonē. Adeptio vero boni principalius est in misse officio. Unde manifestū est ꝙ canon est principalior pars misse: propter quam alie partes misse premittunt᷑ ⁊ sequūtur. ¶ Uel melius diuidit᷑ missa in tres partes: scꝫ in preparationē tā populi ꝙ̄ materie consecrande. In eucharistie consecrationē ⁊ oblationē. In consecrate cōmunionē ⁊ mysterij conclusionē. Prima pars dici potest missa cathecuminoꝝ pro eo ꝙ maior ei⁹ pars admittit cathecuminos. Secūda canon. Tertia cōmunio: de hoc infra lectione. lx. ¶ Quia autē canon coheret alijs misse partibus tanqꝫ cōsequens antecedenti: quod notat᷑ per notam illatiuā (igit᷑) in principio canonis positā: eapropter breuiter precedentia canonē percurram⁹: vt sic canonis coherentiam clarius agnoscamus. ¶ I Eorū itaqꝫ que in laudem fiunt ⁊ solennitatē consecrationis: ſm Alex. q. xiij. parte. iiij. §. vlti. quedā precedunt missarū solennia: quedā sunt de integritate ipsius misse primo mō accepte. ¶ Missam precedunt tria/scꝫ cōfessio: altaris osculatio: thurificatio ſm morē romanū. Quib⁹ significant᷑ tria que reddunt fideles dignos ad celebrandū/ et ad celebrationi assistēdū. Primū est peccatoꝝ purgatio. Secundū membroꝝ cum capite vnio. Tertiū celebrantis ⁊ assistentiū deuotio siue deuota oratio. Quia ergo iustus prior. i. in sermonis ꝑncipio est accusator sui. Prouerb. xviij. Sacerdos sacris vestibus (de quibus dictū est) ornatus/anteqꝫ sacrū inchoat officiū coram astātibus peccata sua cōfitet᷑. In qua cōfessione attendendū est ꝙ peccata in genere nō in specie (vt quidam minus prouide faciūt) cōfitēda sunt: qꝛ hec cōfessio manifesta est: nō occulta. Similiter assistētes sua peccata cōfitētur: vt purgari a pctis mereātur: ſm illud ps̄. xxxj. Dixi cōfitebor aduersum me iniusticiā meā dn̄o: et tu remisisti impietatē pcti mei. Delet em̄ cōfessio generalis pctā venialia/et obliꝗta criminalia: ſm magistrū in. iiij. dist. xxj. allegantē ad hoc beatū Augu. Sed de hoc alibi. ¶ Pectora em̄ in confessione percutiūt: exēplo publicani qui ꝑcutiebat pectus suū dicēs. De⁹ ꝓpitius esto mihi pctōri. Luc. xviij. vt sic iustificati in domos suas descēdāt. ¶ L Scđo accedēs sacerdos osculat᷑ altare/significans ꝙ christus: q̄ est sacerdos in eternū ſm ordinē melchisedech: sacrā sibi ecclesiam copulauit. Cant. j. Osculet᷑ me osculo oris sui. Osculo siquidē os ori cōiūgitur. Et in christo nō solū est humanitas vnita deitati: verūetiā sponsa ecclesia spōso christo est copulata: ſm illud Esa. lxj. Induit me vestimēto salutis: ⁊ indumēto iusticie circūdedit me: quasi spōsum decoratum corona: ⁊ quasi spōsam ornatā monilibus suis. Uox est ecclesie ad christū ei⁹ sponsum: ſm glo. qui perfectos in ecclesia eodē noīe appellari dignat᷑ scꝫ spōsi: imperfectos vō spōsas. Ipse ergo spōsus christus spōsos fecit ⁊ spōsas: tn̄ vna in capite ⁊ mēbris est ecclesia. Hec glo. Christus ergo spōsus est: ecclesia tota spōsa. vnde Ioh. iij. Qui habet sponsam sponsus est. ¶ Per altare significat᷑ ecclesia: de quo Exo. xx. Si altare lapideū feceris mihi: nō edificabis illud de sectis lapidib⁹. Per lapidis sectionē/fidelium diuisio designat᷑. vnde dn̄s sectionē lapidū in altari prohibens/ diuisionē fideliū in ecclesia reprobat. Diuisionē dico ꝑ errores ⁊ scismata. ¶ T Tertio sequitur thurificatio/qua significat᷑ deuotio ⁊ oratio celebrantis ⁊ assistentiū directa ad deum. iuxta illud ps̄. cxl. Dirigat᷑ oratio mea sicut incēsum in conspectu tuo dn̄e. Quod etiā signatū est in Apoca. c. viij. vbi dicit᷑: Stetit angelus iuxta arā tēpli/habēs thuribulū aureū in manu sua: et data sunt ei incensa multa: vt daret de orationibus sctōꝝ super altare aureū/ qđ est ante thronū dei. Angelus ille sacerdos est. Malach. ij. Labia sacerdotis custodiūt sciētiā: et legē requirūt ex ore eius: quia angelus dn̄i exercituū est. Ante altare. i. in cōspectu ecclie. Per thuribulū aureū/christus incarnatus significat᷑: cuius bonitas ⁊ immensa charitas per thuribulum aureū plenū igne intelligitur. Habere aūt thuribulū vt incenset: moraliter instruit ꝙ si quis vult incēsum orationis ac deuotionis deo offerre: thuribulū incarnationis per fidem debet tenere. Nam sine fide scilꝫ mediatoris impossibile est deo placere. ad Heb. xj. Tunc enim a deo nostrum munus accipitur: cū super dn̄ice incarnationis fidē posueris quicquid operat᷑. Grego. in glo. Exo. xx. Et data sunt ei incēsa multa. i. orationes deuote: vt eis offerat deo de orationib⁹ sanctoꝝ. Et dicit glo. notanter de orationibus: et non orationes: quia dn̄s non oēs orationes exaudit: sed illas que sunt ad salutē: vt patꝫ de oratione apli ij. Cor. xij. qui ter dn̄m rogauit vt discederet a se stimulus carnis angelus sathane eū colaphizās: ⁊ responsum est ei. Sufficit tibi gratia mea. Nā virtus in infirmitate perficit᷑. Super altare aureū. i. in summitate ecclesie triumphantis. Ante thronum dei. i. diuinam maiestatem. Hec breuiter de preuijs officio misse tacta sufficiant.

¶ Lectio. xvj. A

Hec vero in ipso mis

se officio/ad laudem ⁊ solennitatē/canonem precedunt: ad illuminationem populi pertinent: vel ad consecrādorum oblationem: vt dictū est: prime partis sunt particule decē. ¶ In prima insinuatur illuminatio populi: vt intelligat aduentum christi esse desiderandum: et hoc fit per introitum: qui desiderium aduentus christi in carnem representat: de quo Luc. x. Multi prophete et reges voluerunt videre que vos videtis ⁊ nō viderūt ⁊c. Cuius repetitio clamoꝝ multiplicationem designat dicētium et clamantium: illud Esa. xvj. Emitte agnum domine dominatorem terre. Et illud eiusdē. lxiiij.

Rorate celi desuper et nubes pluant iustũ: aperiat terra/et germinet saluatorẽ. Jtẽ illud Esa. lxiiij. Utinã dirumperes celũ ⁊ descenderes. et similia. ¶ Et nota ꝙ sacrificiũ illud memoriale est dñice passionis ſm illud. j. Coꝛ. xj. Quotiẽs cũqꝫ mãducabitis panẽ hũc: et calicẽ dñi bibetis: mortẽ dñi annũciabitis donec veniat. Jdeo totũ misse officiũ ad passionẽ dñi representandũ ordinatur. Et q: christus nõ ſm diuinitatẽ: sed ſm carnẽ assumptã/passus est: ideo in ipo officio aduẽtus in carnẽ primo/et progressio eius ad passionẽ insinuat: et deinde ipsa passio signis ⁊ verbis exprimit ſm Alexan. ¶ Jn secũda particula illuminat popul⁹: vt intelligat aduentũ christi nõ solũ desiderandũ fuisse: sed etiã postulandũ: hoc per Kyrie eleyson. ¶ Jn tertia vt intelligat ipm esse acceptandũ siue eidẽ esse cõgratulandũ: per Gloria in excelsis. ¶ Quarto vt intelligat postulationi gratie illius esse insistendũ/scʒ per collectã. ¶ Quinto vt intelligat doctrine illius: quecũqꝫ sit ꝓphetarũ ⁊ apostoloꝝ: totaliter esse innitendũ: scʒ per epistolã que de prophetarum ⁊ apostoloꝝ scripturis sumit. ¶ Sexto vt intelligat ꝙ in statu presentis miserie penitẽtie lamẽto est insistendũ/scʒ per graduale. ¶ Septimo ꝙ de expectatiõe leticie est gaudẽdũ: scʒ per alleluya. ¶ Octauo ꝙ eiusdẽ mandatis est solicite ⁊ deuote obediendũ/scʒ per euangeliũ. ¶ Nono ꝙ fidei documẽta sunt publice cõfitenda: sciliʒ per symbolum. ¶ Decimo ꝙ deo sunt dona ⁊ munera offerenda: sciliʒ per offertoriũ. Hec autem decẽ fuerũt necessaria ad suscipiẽdũ christũ aduenientẽ in carne visibiliter: ⁊ tũc etiã necessaria sunt ad suscipiendũ eundẽ christũ veniẽtẽ sub sacramẽto inuisibiliter. Dicest em̃ quasi nouus aduentus: cũ christus q̃ ſm carnẽ erat absens: in hoc sacramento fit presens. Et hic quidẽ aduẽtus desiderãdus est/postulãdus ⁊ acceptãdus: Jnnitẽdum quoqꝫ est eius gratie ac intẽdẽdũ eius doctrine: nec nõ propter eius memoriã ingemiscendũ gemitu penitẽtie: a qua sua cepit predicatio: atqꝫ exultãdũ ꝓpter spẽ superne leticie. Sed et mandata eius diligentius obseruanda: et fidei eius verba publice cõfitẽda: et per ipsam fidem deo dona ⁊ sacrificia sunt offerẽda: que omnia decet excellẽter et diligẽtius fieri in eius presentia. Hec oia Alexã. qui latius singula prosequit questione superius allegata. Sed hec breuiter commemorata sufficiant.

Secunda pars misse.

¶ B Post populi illuminationẽ/sequitur cõsecrandorũ oblatio: que est pars misse scđa: et preparatio immediatior ad tertiã misse partẽ/que est canon noster. Hãc secũdã partẽ licet Alex. incipiat post offertorium populi in oblatione munerũ cõsecrãdorũ: tñ dñs Albertus eã in ipso offertorio inchoat: ⁊ in canonis principio terminat. Scđm quẽ pars illa in quinqꝫ subdiuidit: scʒ in salutationẽ/offertoriũ/ꝓparationẽ/secretã ⁊ cõclusionẽ/que est prefatio. ¶ Circa primũ sacerdos populũ salutans dicit: Dñs vobiscũ. Primo quidẽ salutauit populũ post introitũ ante orationẽ: ad cõsolãdum de desiderio quo aduocatus est dñs: optãs vt cũ eis sit dñs ad eiusdẽ desiderij cõpletionẽ. Scđo cũ euangeliũ legeret salutauit: vt cũ eis sit dñs ad instructionis perfectionem. Nũc modo salutat vt dñs assit ad offerẽdoꝝ receptionẽ. q. d. ſm Alber. Dñs vobiscũ: vt in sacrificiũ deo offeramini. Dñs vobiscũ: vt circa saporẽ oblationis afficiamini. Dñs vobiscũ: vt oblato sacrificio incorporemini. Nã dñs nobiscũ est/dũ nos sibi oblatos suscipit: quando nos circa suũ sacrificiũ affici facit: ⁊ qñ nos sibi vnit. Cui ex personis offerẽtiũ respõdet: Et cũ spũ tuo. quaten⁹ hoc sacrificiũ in spũ offerat ⁊ a dño acceptet: ſm illud Dan. iij. Jn aio contrito/⁊ spũ humilitatis suscipiamur. Et illud ps. l. Sacrificiũ deo spũs cõtribulatus: coꝛ cõtritũ ⁊ humiliatũ deus nõ despicies. Et illud Joh. iiij. Deus spũs est: et eos q̃ adorãt oportet in spũ ⁊ veritate adorare. ¶ Deinde sequit offertoriũ: cui premittit sacerdos verbũ ad orationẽ exhortatoriũ: Oremus. et tñ orationẽ nõ statim dicit: ad innuendũ ꝙ pura oratio exigit vt deo munera ⁊ dona placabilia offerant.

Dñs vobiscũ

Oratio em̃ est piu affect⁹ mẽtis in deũ direct⁹. Et popul⁹ offerẽdus dño pri⁹ debet toto in ipm eleuari affectu: vt de se dignũ deo faciat sacrificiũ. Exhortationẽ igit statiʒ offertoriũ subsequitur dictũ ab offerẽdo: q: tũc cãtãte clero fiũt oblationes. Nõ em̃ solũ sacerdos: sʒ cũ sacerdote populus sua vota deo offerre debẽt: ⁊ in tã sancta oblatione oẽs participare. vñ Raban⁹. Post euãgeliũ oblationes offerũtur a populo: ⁊ offertoriũ cãtat a clero: qđ ex ipsa cã vocabuliũ sumpsit/quasi offerẽtiũ cãtũ. ¶ C Sunt aũt tria offerenda: vt dicit Alex. Primo ipe ꝓfouet: scđo manuales oblationes: tertio ipsi sacrificio necessaria. s. panis vinũ ⁊ aqua. Sʒ de hoc tertio in sequẽti clausula. Canit aũt offertoriũ solenniter/dũ sacerdos populi munera suscipit: ad significãdũ ꝙ q̃ deo offerunt/cũ mẽtis iubilo offerri debẽt: quia hilarẽ datorẽ diligit de⁹: ⁊ oblatio nr̃a spõtanea esse debet nõ coacta: ſm illud: Ois volũtarius ⁊ prono aio offerat ea. s. dona dño. et Eccli. xxxv. Jn oi dato hilarẽ fac vultũ tuũ: et in exultatiõe sctifica decimas tuas. Uñ ⁊ dauid. j. Paral. vlt. Ego in simplicitate cordis mei letus obtuli vniuersa hec: et populũ tuũ q̃ hic repertus est: vidi cũ ingẽti gaudio tibi offerre donaria. Dñe de⁹ abrahã ⁊ ysaac ⁊ israel patrũ nr̃oꝝ custodi in eternũ hãc volũtatẽ cordis eoꝝ: et semꝑ in veneratione tui/mẽs illa ꝑmaneat. Uel vt dicit Jnno. Offerenda cãtat: q: ꝑ sacrificiũ laudis offert. ps̃. Circuibo ⁊ immolabo in tabernaculo ei⁹ hostiã vociferationis: cãtabo ⁊ psalmũ dicã dño. Hec aũt cõsuetudo tracta est a lege. ij. Paral. xxix. Cũqꝫ offerrẽtur holocausta: ceperũt laudes canere domino: et clãgere tubis: atqꝫ in diuersis organis q̃ dauid rex israel preparauerat: cõcrepare. ¶ D Circa hec vidẽdũ an ppl's ad offerendũ in missa obliget: simul ⁊ que dona licite offerant. Circa primũ Grego. papa. vij. ita statuit: vt habetur de cõse. dist. j. ois christian⁹. Ois christianus ꝓcuret ad missarũ solẽnia aliq̃d deo offerre: et ad memoriã reducere/qđ dñs ꝑ moysen dixit. Nõ apparebis in cõspectu meo vacuus. Jn collectis sanctoꝝ patrum liquido apparet/ꝙ oẽs christiani offerre aliq̃d ex vsu sanctoꝝ patrũ debẽt. Hec ibi. Sonat ad idẽ. c. statuimus. xvj. q. j. vbi dicit/ꝙ oblationes et decime quas populus dare debet extra parochialẽ ecclesiã sine cõsensu epi dari nõ debent. ⁊. xxxij. dist. Preter hec. vbi dicit/ꝙ oblatiões eccl'ie dei fideliter reddant a laicis/alias a sancte ecclesie cõmunione separent. Uerũtamen hec duo vltimo allegata ca. quidã intelligũt de oblationib⁹ inter viuos vel causa mortis factis. hoc est de donationib⁹ ecclesijs spõte factis propter viuẽtes vel mortuos ea cõditione: vt de illis fiãt certe oblationes: cui⁹ opinionis est Ray. Sed primũ capitulũ qđ de quotidianis oblationib⁹ loquitur: a diuersis diuersimode intelligitur ⁊ exponitur. Hugo dixit: vt recitat Host. in rubri. de paro. ⁊ alijs parochianis. §. Jn tertia. ꝙ quilibet cogi põt ꝑ excõmunicationẽ offerre ſm tenorẽ dicti. c. ois christianus. Alij intelligũt dictũ. c. de oblatione interiore seu bonoꝝ operũ. Utrũqꝫ aũt reprobat Hosti. Primũ ꝑ hoc ꝙ in. d. c. dr̃. Ois christianus ꝓcuret ad missarũ solennia aliq̃d deo offerre. Notandũ inquit ꝙ dicit missarum solennia/quasi dicat de solennibus locorum festiuitatibus: in quibus tenetur quis totam missam audire: sicut dominicis diebus et alijs festis que annumerantur de ferijs. c. conquestus. Cõtra secũdam opinionem similiter dicit/ꝙ in festis istis tenet offerre aliquod corporale. Nec enim subdit de oblatione interiore/vel bonorum operum tñ intelligi potest: q: ad istã tenetur quilibet sine missarũ solẽnitatib⁹. Hec ille. Siquidẽ quilibet semꝑ habitualiter tenet offerre deo suã volũtatẽ ꝑ humilẽ obediẽtiã: per quã tenet semꝑ etsi non ꝓ semꝑ/opera q̃ in ꝓcepto sunt perficere. Ad hoc facit qđ in ipso. c. dr̃. Reducere debet ad memoriã: qđ dñs ꝑ moysen dixit. Nõ apparebis in cõspectu tẽ. vbi ad litterã dñs loquit de oblatiõe ⁊ sacrificio corporali. Dicit q̃ Hosti. post recitatas opi. ꝓdictas. Tu dicas ꝙ in ꝓcipuis festiuitatib⁹ tenetur quis offerre et cogi potest/maxime cũ sit quedã generalis cõsuetudo hoc vbicũqꝫ terrarum. Precipuas festiuitates que sint/supra declarauit

Oro qd

ij. coꝛ. ix

Exodi xxxv.

An populus ad offerendũ in missa obligetur.

exo. xxiij

eas esse de quibus alleg. c. Cōquestus. Huic cōcordat glo. ca. Dis christianus. sup verbo vacu⁹/que dicit. Vacuus a bonis operibus: vel ad litterā: τ est consiliū in dieb⁹ priuatis: sed in dieb⁹ festiuis preceptū: τ ita videt᷑ ꝙ oblationes sint ex debito exigēde: τ ad eas dandas parochiani sint cogendi. Hec glo. ¶ E Sed inter hec quasi via media incedendo quattuor: vident᷑ tenenda. Primū: Omnis christianus officio misse assistēs/tenet᷑ offerre oblationē interiorē spiritualē: et hoc actu virtute vel habitu. Hec oblatio nihil aliud est nisi oblatio suijpsius per ꝓmptā et obedientē sue volūtatis diuine volūtati subiectionē: qua semꝑ ex animo dicere possit deo illud saluatoris. Nō mea sed tua voluntas fiat. Hanc oblationē ab omnib⁹ requirit domin⁹: hinc per Salomonē ait. Prebe fili mi cor tuū mihi. Prouer. xxiij. τ ī ps̄. Sacrificate sacrificiū iusticie et spe. i domino. Summa aūt iusticia est reddere domino seipsum per obedientie debitum. hinc Eccl's. iiij. Melior est obedientia ꝙ̄ stultoꝝ victime. Cōcordat samuel propheta. j. Reg. xv. τ Eccli. xxxv. Sacrificiū salutare est attendere mandatis: τ discedere ab omni iniquitate. Hoc est sacrificiū de quo pene omnes clamant prophete: vnde τ in ps̄. xxxix. Sacrificiū et oblationē noluisti: aures aūt (haud dubiū quin ad obediendū) perfecisti mihi. Et sequit᷑. In capite libri scriptuꝫ est de me: vt facer. volū. tuā: deus me⁹ volui et le. t. in medio cordis mei. Sine hac spirituali oblatiōe cetera corporalia deo minime sunt accepta: dicente aplo. Corporalis exercitatio ad modicum vtilis est. Pietas aūt ad omnia vtilis est: promissionē habens vite que nunc est: τ future. Pietas ad cultū et religionē omnipotētis dei refert᷑. glo. qua eligat volūtas propria loco obediētie sub voluntate diuina. Hec promissionē habet vite τc̄. vt hic bonis spiritualibus abundet: τ temporalium sufficientiam habeat: vt dicit glo. interli. Denicꝫ ad cain qui munus domino obtulit: seipsum aūt diabolo mācipauit: dicit᷑ in glosa beati Grego. xxxij. moraliū. Genes. iiij. Nōne si bene offeras: male aūt diuidas peccasti. Bene obtulit qui creaturā creatori obtulit. Male aūt diuisit: qui de bonis suis deo: τ seipsum obtulit diabolo. Hinc ibidem dicitur. Respexit dominus ad abel τ munera eius: ad cain autē τ munera eius nō respexit. Prius respexit domin⁹ personam: deinde ad munera. Nec vnꝙ̄ possunt placere munera nisi placeat ꝑsona. Nō em̄ placēt munera nisi per gratiaꝫ: gratia aūt prius iustificat subiectū. i. animā vel personā: ꝙ̄ eius operationem: prius naturaliter etsi non tempore. Et ꝙuis hec interior oblatio omni tempore deo sit offerenda: singulariter tn̄ in missa (in qua cōmemorat᷑ illa singularis oblatio christi: qua se patri obtulit ꝓ nobis: fact⁹ obediēs vsꝙ ad mortē crucis) dignū est deuoti⁹ offerri. ¶ F Secundū: offerre aliquid de exteriori substātia in misse officio est opus meritoriū deo gratum et acceptū/vtile τ fructuosum. Opus dico supererogationis et cōsilij: et nō generaliter precepti. Primū/scꝫ ꝙ sit opus meritoriū: patet quoniā opus illud meritoriū est qđ refertur finaliter in deū: ipm̄ recognoscēdo summū bonū/a quo nobis oīa bona interiora et exteriora spūalia τ corporalia sunt donata. Sicut autem hoc recognoscimus quātū ad interiora/offerēdo nostrā volūtatē: ita quantū ad exteriora/offerēdo corporalē substantiā. Nā sicut homo per cēsum: quē tēporali dn̄o offert: recognoscit dn̄m in se habere tēporale dominiū: ita per oblationē corporalē deo oblatā: tāꝙ̄ per signū oblationis interioris idipm̄ quoad dn̄m profitemur: qđ tangitur Deut᷑. xxvj. vbi dr̄. Tolles de cūctis frugibus tuis primitias: et pones in cartallo: pergesꝙ ad locum quē dn̄s deus tuus elegerit vt inuocet᷑ nomē eius. Accedesꝙ ad sacerdotē qui fuerit in diebus illis: τ dices ad eum. Profiteor hodie corā dn̄o deo tuo/ꝙ ingressus sum in terrā ꝓmissionis. Et sequit᷑. Idcirco nunc offero tibi primitias frugū terre: quā dn̄s deus dedit mihi. Sic per oblationē recognoscit se pertinere ad dominum: omniaꝙ se a dn̄o gratuitu recepisse. ¶ Qđ etiam oblatio exterioꝝ sit grata dn̄o et accepta: patet: q: in veteri testamēto precepta: τ in nouo cōmendata pariter τ ꝑsuasa.

Mat. xxvj.

Suma iusticia que sit

j. Timotheo. iiij.

Op⁹ meritoriū.

Nā licet in ceteris dn̄s multa israelitico populo miraculose donauerit. Siquidē preparauit viā per mare rubrū in deserto: in inuio viā preuia nube mōstrauit: noctis tenebras ignis colūna illustrauit: manna de celo pluit: aquam de petra ꝓduxit: in terrā promissionis induxit: eāꝙ gētilibus ꝑditis: habitatorib⁹ tribubus distribuit: ac in oībus populo necessarijs ipse prouidit. Ea tamē que ad se deū pertinebāt: τ ad ministros sibi deputatos: voluit cōmunibus populi oblationibus perfici. Unde tabernaculū suū de donarijs populi fieri precepit: τ suos ministros partē in terre distributione habere noluit: sed eos de oblationibus decimarum/primiciarū/sacrificioꝝ et victimarū populi viuere voluit: vt sic populi zelū ad se/et ad sibi deputatos famulos cōprobaret. His aūt hodie in ecclesia decime succedunt: et populi christiani oblatiōes. In nouo quoꝙ testamēto dn̄s cōmēdauit viduā/duo era in gazophylatiū mittentē. Consuluit etiā mun⁹ ad altare post fratris reconciliationē offerri. ¶ Est deniꝙ dignū vt q̇ spiritualia de altari percipiunt etiā tēporaliū participiū conferāt ad altare. hinc aplo Roma. xv. Si spiritualiū eoꝝ participes facti sunt: debēt et in carnalibus ministrare eis. Est quoꝙ offerētibus vtile: q̄m specialiter participāt fructū sacrificij: et ꝓpter suā deuotionē/et sacerdotis specialē applicationē: quo scꝫ sacrificij fructū offerētibus applicādo specialiter impertit᷑. Nec ex hoc vilio: est pauperū cōditio ꝙ offerāt nō habentiū/aut minima offerentiū. Tum quia vidua tm̄ duo era offerēs/cūctis diuitibus maiora tribuētibus est prelata. Tū q: vbi deficit substātia: sufficit volūtas pia. Unde Grego. homel. v. Ante dei oculos nunꝙ̄ est vacua manus a munere: si fuerit arca cordis repleta bona voluntate. Nā oblatio interior: que nūꝙ̄ volēti deficit: prefertur exteriori habētibus: vtraꝙ simul melior est. Non habentibus sola sufficit voluntas pia. ¶ G Tertiū in his festiuitatibus: in quib⁹ ex generali loci consuetudine/oēs generaliter offerre cōsueuerūt: qualia sunt quattuor festa principalia: de quibus in. c. alma. de sen. tē. excō. lib. vj. Singuli tenētur offerre: et de necessitate precepti se cōsuetudini cōformare. Singuli intellige vtriusꝙ sexus annos discretionis habentes: qui ſm. c. oīs vtriusꝙ. de peni. et remis. in paschate venerabilē eucharistiā suscipere sunt astricti. Hec est oīm canonistaꝝ/ac beati Tho. in. iiij. sen. q. lxxxvj. ar. iiij. Unde τ addunt ꝙ possunt cogi per episcopū: cuius in hoc est officiū implorandū. Alloquitur ad hoc. c. ad apostolicā. de simo. ¶ Quartū: presbytero parochiali pauperi: nec alīs vnde viuat: et populo ministret habēti: tenētur subditi offerre vt habeat quo viuat: τ eis spiritualia ministeria impēdat. Hec veritas est legis nature τ diuine: quā aplo tradit dicēs. Quis militat suis stipendijs vnꝙ̄. Quis plantat vineā τ de fructu eius non edit. Quis pascit gregem: τ de lacte eius nō māducat. Et ne quis hoc apostolū suo sensu/et non ſm legē dei dicere putet: subdit. Nūquid ſm hoīem hec dico. An et lex hec non dicit. Scriptū em̄ est in lege moysi. Nō alligabis os boui triturāti. et velut exponēs legē addit. Nūquid de bobus cura est deo: An ꝓpter nos vtiꝙ dicit. nā propter nos scripta sunt. Et sequitur. Si nos vobis spiritualia seminamus: magnū est si nos vestra carnalia metamus. Et sequit᷑. Nescitis q̄m qui in sacrario operātur: que de sacrario sunt edūt. Et qui altario deseruiunt: cum altario participāt. Ita τ dn̄s ordinauit his qui euāgeliū annūciāt: de euāgelio viuere. Hec apostolus. Ait em̄ dn̄s Luc. x. postꝙ̄ ꝓhibuit euāgelizātibus portare sacculū τ perā ostendēs eis vnde viuerent. Edentes τ bibētes que apud illos sunt. Dignus est em̄ operari⁹ mercede sua. ¶ H Ex his verbis christi τ apostoli duo notantur. Primū ꝙ sacerdotes populo seruiētes in doctrina euāgelij et ministerio ecclesiastico τ sacramētali/viuere debēt et sustentari impēsis et prouisionibus populi: vt decenter officio suo cōgruere: et vtiliter possint ac salubriter suo populo deseruire. Nam de cōmunitate viuere debet: quisquis cōmunitati seruit: patet manifeste ex preallegatis. ¶ Secundū/ꝙ de prouisione populi sacerdotes sustētari debēt: non luxuriari:

Luc. xxj.

Mat. v.

Nota

j. Cor. ix.

Deute. xxv.

Altario servientes

÷ clericoꝝ diuitiẽ quales eẽ debeãt

nõ luxuriari: nõ ſupbire: nõ diuitiarũ accumulatiõe pauperes opprimere: aut eis onerosos ſe reddere. Unã a diuitijs cõgregandis cohibuit euangelizantes dñs/dum peram ⁊ ſacculum eis abſtulit. Et aplš dum euãgelizãtes de euãgelio viuere cõſtituit: grauiter eos obiurgans qui in queſtu euangeliũ ponẽtes/queſtũ exiſtimant pietatẽ. Queſtus aũt magnus eſſe debet miniſtris eccle/pietas cũ ſufficiẽtia. Et quales eſſe debeant clericoꝝ diuitie nõ tacuit: cũ addit. Habentes inquit alimẽta: ⁊ q̃bus tegamur his ↄtenti ſimus. Nam q̇ volũt diuites fieri/incidũt in tentationẽ: ⁊ in laqueum diaboli: ⁊ in deſideria multa inutilia ⁊ nociua: que mergũt hoı̃es in interitum ⁊ ꝑditionẽ. Nihil intulim⁹ in hũc mundũ: haud dubiũ q̇ñ nec auferre q̇d poſſumus. Hui⁹ exemplũ aplus in ſe ꝑtulit: q̇ ne eſſet oneri populis/q̇bus euãgelizauit: victum manuũ labore acq̇ſiuit: vt habeꝝ Actuũ. xx. Unde in canone diſt. xc. clericus. dicitur: Clericus victũ ⁊ veſtitũ ſibi artificiolo vel agricultura/abſq̧ officij ſui dũtaxat detrimẽto preparet. Idem habetur in duobus ca. ſequentibus.

j. Timo. vj.

Criens

¶ I Qualia aũt exterioꝛa ⁊ corpoꝛalia offerri debeãt dñs Albertus circa hanc materiã tradit dicẽs. Exterioꝛa oblatio debet eſſe pinguis deuotione: lata charitatis dilectione: mũda acquiſitione: vtilis valoꝛe. Debet eſſe pinguis deuotione vt plus de coꝛdis deuotione q̃ de manu ꝓcedat: ſm illud p̃s. Holocauſta medullata offerã tibi. ⁊ Eccli. xxxv. Oblatio iuſti impinguat altare: ⁊ odoꝛ ſuauitatis eſt in ↄſpectu dñi. Debet eſſe lata charitatis dilectione: ne fiat ꝓximi rancoꝛe aut odio vel cũ ꝓximi detrimento: q2 ſm be. Greg. nullũ ſacrificiũ dñs accipit: niſi qđ in altari boni operis flamma charitatis accẽdit. Hinc dñs ait. Si offers mun⁹ tuũ ad altare: ⁊ recoꝛdatus fueris q2 frater tuus habet aliq̇d aduerſum te: relinque ibi munus tuuz ante altare: ⁊ vade prius reconciliari fratri tuo: ⁊ tũc veniens offeres mun⁹ tuum. vbi gloſa. Prius charitatez ꝓximo exoluat: q̇ munus ſuũ deo placere exoptat. Hoc quoad primũ. ¶ Quoad ſecũdum rep̃hendit dñs erroꝛem ſcribarũ ⁊ phariſeoꝝ dicentiũ. Melius foret ſi ſubſtantia terrena dño offeratur in templo: q̃ ſi egẽdis parentibus pauperibus impendatur. Et ſimile videtur ſi oblatio facta pergat in detrimentũ alioꝝ q̇bus offerens eſt debitoꝛ/ſiue vxoꝛis/ſiue liberoꝝ/ſiue creditorũ: nõ em̃ perficienda ſunt ↄſilia in fraudẽ p̄ceptoꝛ: in h̄ em̃ caſu nõ eſſent cõſilia. Non t̃n ꝓpter hoc de ſuis quis ꝓhibetur facere elemoſynã/aut oblationẽ: aut ꝓuidere ſaluti aı̄e ꝓpter heredes q̇bus nondũ eſt ius queſitũ in hereditate: cũ ſaluti coꝛpoꝛis pꝛouidere poſſit ↄtradictionibus eoꝝ nõ obſtãtibus quibuſcũq̧. ¶ Debet eſſe mũda acquiſitione/ideſt nõ ſit res iniuſte acq̇ſita: ⁊ non de re nõ ſua: vnde Pꝛouer. iij. Honoꝛa dñm de tua ſubſtantia: ⁊ de p̄mitijs frugum tuarũ da pauperibus. quaſi dicat. Qđ tuũ eſt: non qđ alterius/offeras dño: nã imolantis ex iniquo oblatio eſt maculata: ⁊ nõ ſunt beneplacite ſubſannationes iniuſtoꝝ. Subſannatio em̃ ⁊ nõ oblatio eſt: q̇ offert de furto/de rapina/de vſura/vel aliter de iniuſto lucro. vnde Eccli. xxxiiij. Dona iniquoꝝ nõ ꝓbat altiſſimus: nec reſpicit in oblationes iniquoꝝ: nec in multitudine ſacrificioꝝ eoꝝ propitiabitur peccatis. Clamat em̃ rapina: clamat vſura: clamat pauperũ ſudoꝛ contra oppꝛimentes eos. Quare qui offert ſacrificiũ de ſubſtãtia pauperũ: quaſi qui victimat filium in ↄſpectu patris ſui. Eccl. xxxiiij. De re ergo nõ ſua: ad cuius videlicet reſtitutionẽ iniuſtus poſſeſſoꝛ tenetur: neq̧ oblatio: neq̧ elemoſyna fieri põt: ſed nec ſcienter recipi debet: vt declarat Johã. cancella. pariſi. in de ſolicitudine eccleſiaſticorũ ca. xii. niſi forte neſciretur cui facienda eſſet reſtitutio tunc em̃ ꝑ modũ reſtitutiõis cõuerti poſſet in pios vſus ꝓ his q̇bus debenꝝ per oblationem vel elemoſynam de quo alš. ¶ Debet etiã eſſe mũda acquiſitione: vt non ſit turpiter acquiſita. i. vt nõ ſit pꝛeciũ pcti. vnde Deutero. xxiij. p̄cipitur. Non offeres mercedẽ proſtibuli; nec p̄ciũ

Homel. xxv.

Mat. v.

Math xvj.

carnis in domo dñi dei tui. Et hoc ꝓpter cauendum ſcandalũ: ne videaꝝ eccleſia fouere pctã/ſi de pcti lucro oblationẽ reciperet: vt dicit btũs Thom. ij. ij. q. xlvj. arti. iij. ¶ L Debet eſſe quarto vtilis valoꝛe: vt ꝓficiat ad finem ꝓpter quẽ offertur. Qui in genere duplex eſt. Primus eſt ↄfeſſio ſeu ꝓteſtatio ſupꝛemi dominij beneficẽtie/miſericoꝛdie/⁊ ceterarũ ꝑfectionũ in deo: ⁊ q̃ ad hũc finẽ offerũtur: debent habere aliquẽ oꝛdinẽ ſiue cõuenientiã ad rep̃ſentandum ea in quoꝝ teſtimoniũ offerunꝝ: ſicut candele tenebꝛoſa illuminantes ſignificãt diuinam ſapientiã cũcta illuminantẽ ⁊ cognoſcentẽ. Sic veſtes ſacre/coloꝛes/thura/altariũ oꝛnatus/incenſum/⁊ cetera multa offerũtur/ac diuino cultui applicãtur: quoꝝ ſignificationes Durandus in rõnali particulatim ꝓſequitur. Ita etiam a plagis ⁊ periculis liberati offerũt nõnunq̃ imagines: vel ſigna de auro/argento/cera/aut alia materia ꝓteſtantes ꝑ hec dñm eſſe hoꝝ miſericoꝛdem medicum/curatoꝛẽ aut liberatoꝛẽ. Sic legiꝝ philiſtijm obtuliſſe quãdoq̧ anos aureos: ⁊ totidem mures aureos dãtes gloꝛiã deo iſrael: ⁊ recognoſcentes ſe ab eo plagas anoꝝ ⁊ murium ꝓpter ablationez arce dñi a filijs iſrael ſuſtinuiſſe ⁊c. ¶ Alius finis oblationis eſt ſuſtẽtatio miniſtroꝝ eccleſie: ⁊ talis oblatio eſſe debet q̃ poſſit cõuerti in eoꝝ vtilitatem. vñ Malach. j. dñs loquitur. Intuliſtis mun⁹ nũquid ſuſcipiã illud de manu veſtra. Et ſeq̇tur. Maledictus doloſus q̇ habet in grege ſua maſculũ hoc eſt ꝑfectum ⁊ valens: ⁊ votũ faciens imolat debile dño. Et p̄miſit. Si offeratis cecũ/claudũ ⁊ languidum/ nõne malũ eſt. Offer illud duci tuo ſi placuerit ei: aut ſi ſuſceperit faciẽ tuã dicit dñs exercituũ. Per debile claudum ⁊c. intelligiꝝ qđ cõuerti nõ põt in vtilitatez eccleſie ⁊ miniſtroꝝ eius. Pariformiter peccãt qui falſaz aut fractam monetã aut res vilioꝛes offerunt: q̃ omnia ſm ſanctum Tho. ſecũda ſecũde. q. xliiij. arti. iij. ad dei ↄtemptũ referuntur: dum vilia et minus vtilia offeruntur. vnde ⁊ Malach. j. Polluiſtis nomẽ meũ in eo q̃ dicitis/mẽſa dñi deſpecta eſt. Hoc aũt facto dicit: q̇ vilia ⁊ deſpecta ad menſam dñi offert. ¶ L Ex q̇bus patet q̃ ad ſuſtentationẽ miniſtroꝝ eccleſie/oĩa offerre licet q̇ ad victũ cõferunt ⁊ veſtitũ: aut etiã ad ſubleuandũ alias eoꝝ neceſſitates: vt puta ad vtenſilia/libꝛos/⁊ ſimilia ſubleuanda: Conferũt dico mediate ſicut nũmiſma: vel immediate vt panis/vinũ ⁊ cetera quib⁹ veſci poſſunt/veſtiri/⁊ in ceteris neceſſitatib⁹ ſubleuari. ¶ Sic ad proteſtationẽ/q̃ omnia habem⁹ a domino: de omnibus oblationes fieri poſſunt: quoꝝ exẽpla multiplicia nobis exhibet veteris pagina teſtamenti. Unde ſi aliqua offeranꝝ viuentia vel non viuentia deo: vel in honoꝛẽ hui⁹ ſancti vel illi⁹: que ad finẽ ad quẽ offerunꝝ nullã habẽt cõuenientie rationẽ magis videnꝝ ſapere ſuperſtitionẽ q̃ religionẽ. Uerũ tñ ſingulas rationes in ſingulis perquirere nõ eſt neceſſarium populo ſimplici ⁊ fideli: dũ ſequiꝝ intentione ſimplici ritũ et conſuetudinẽ eccleſie ac hominũ bonoꝝ: intendẽdo quod eccleſia intẽdit: ſtante in eo ſemper fidei ſoliditate ⁊ integritate ac animo ad iſoꝛmationẽ parato. Sufficit inſuper leuis cõiectura: vt ſi oꝛatio dicaꝝ nouenaria in honoꝛẽ nouẽ choꝛoꝝ angeloꝛũ: vl̃ ſeptenaria in cõmemoꝛationẽ ſeptẽ donoꝝ ſpiritusſancti: vel quinaria in memoꝛiã q̇nq̧ vulnerũ chꝛiſti: aut trina ĩ honoꝛẽ beatiſſime trinitatis. Sic ſuo mõ de elemoſynis ⁊ alijs operibus bonis: ſi totiens fiant vel totiens: ſic q̃ ad honorem hui⁹ ſancti/hui⁹ generis oblationes fiãt/aı̄alia/galli/galline/pꝛocelli ⁊ cetera multa: q2 hec ↄferũt ad ſuſtẽtationẽ miniſtroꝝ eccleſie: dũmodo t̃n nõ addatur poſitiue ac particulariter aliqua intentio praua: ⁊ oĩno contraria diuine religioni: dũmodo etiam in talibus nõ ponatur firma ſpes: quaſi a deo vel ſanctis aliter/q̃ per tales obſeruationes auxiliũ ↄſequi non poſſent: ⁊ quaſi in illis quedã ſit neceſſitas/vt ꝑ eas ⁊ nõ aliter indicaꝝ de⁹ ⁊ ſeri illud facere qđ petitur. Dum denũ nõ paſſum quẽ

j. Reg. vj.

oratiõis m...

ratur tentari deus per iuocationẽ sanctoꝝ suoꝝ: vel ob-
lationes eis factas/quasi debeat semp miraculose illud
facere quod petitur: presertim dum petuntur cōmoda
temporalia/ꝛ quandoq; paruin conferentia ad salutem
de quibus late satis et vtiliter scribit cancella. parisieñ.
Johannes gerson in tractatu de directione cordis.

℃ Lectio.xvij. A

Sequitur tertia par-

ticula huius secũde partis misse: q̃ fm do-
minũ Alber. est preparatio qua interim ad
offerendũ ꝛ cōsecrandum se preparat sacer
dos. ℃ Preparat aũt se tribus: scꝫ incenso/lotiōe ꝛ ora-
tione. Incenso se preparat deuotionis odore: p lotionẽ
mũdicie nitore: p orationẽ cordis ardore. Nam sacrãdis
muneribus p subdiaconũ preparatis: ꝛ p diaconũ sacer
doti oblatis: p sacerdotẽq; in altaris medio sup pallas
explicatas (quoꝝ mysteria ppter breuitatẽ transeo) col
locatis: munera ipsa sacerdos incensat ac thurificat: thu
risq; incẽsum in thuribulo (vt Alexã. ait) supducit: ꝛ cru
cis moduꝫ circũducit: quatenus thuris incẽso/ꝛ crucis
signaculo oẽs diabolice malignitatis ꝛ fraudis conatus
excecretur: ne ɔtra sacerdotẽ vel sacrificiũ aliquo modo
preualeat. Nam ꝛ fumo hmõi oẽ genus demonij extricat:
vt ait raphael angelus Tob.vj. Significat nihilominus
hec thurificatio bis facta/vnctionẽ dñi: qui a maria ma-
gdalena bis vnctus legitur. Primo pedes. Lu.vij. Se-
cũdo caput/dum fracto alabastro vnguentũ effudit su-
per caput iesu. Mar.xiiij. Et repleta est tota domus odo
re vnguenti. Johan.xij. Propter qđ sacerdos vndiq; to
tum altare incensat: designans q facũ hoc totã vndiq;
respersit ecclĩam: sicut dñs ipse testatur Mat.xxvj. Amẽ
dico vobis vbicũq; pdicatum fuerit hoc euãgeliũ in to-
to mũdo: dicetur q hec fecit in memoriã eius. Ex hac au
tem vnguenti pditione (vt iudas ait) occasionẽ accepit
idem dñice traditionis: qua dñm iudeis crucifigendum
tradidit: cui9 memoria i h sacrificio celebraf. ℃ B Pre
parat se scđo sacerdos iterata manuũ lotione: nõ ppter
timorẽ cōtaminationis corporis xpi: qđ nulla corporali
imũdicia cōtaminari põt vel maculari: tum q: glorio-
sum: tum q: eo modo/quo est in sacramẽto corporaliter
tangi nõ põt: cum nõ sit in sacramento quãtitatiue/seu p
modũ quãtitatis situalis: qui modus ad corporaleꝫ ɔta
ctum requiritur: sed cũ iam manibus sacerdos tractare
habet sacramenta/ppter eoꝝ reuerentiã fulgere etiam
debet manuũ corporali mũdicia. Fit deniq; hec lotio ad
excitandũ se ad internã deuotionẽ ac puritatem: quã pn
cipalissime intendere dꝫ. Unde solicite satagendũ est/vt
nõ tam exteriora manuũ/q̃ interiora mentis inquinamẽ
ta purgenf: q: nõ tantũ inquinat hoiem tractare sacra-
menta illotis manibus: quãtum illotis aiabus. vnde fm
Innocẽ. Lauat manus corporaliter: vt mũdet actus spi
ritualiter. ꝛ Alexã. de ales. Hic moraliter insinuaf q sa-
cerdos oblaturus hostiam lachrymis cōpunctionis la-
uare debet ɔscientiam. ps. Lachrymis stratũ meũ riga-
bo: ne scꝫ indignus accedẽs ad tantũ sacrificiũ: reus fiat
corporis ꝛ sanguinis dñi. Est aũt hec scđa lotio: pus cũ
ad celebrandũ se preparans/in alio loco manꝰ abluit: vt
fm Alber/q̃ pmo ad missam se parãs se lauit a bniq̃tate
mõ sacrificiũ oblaturus quasi ampliori indigẽs lotione
etiã a venialibus ꝛ pctõꝝ se purget reliquijs: dicens cuꝫ
ppheta. Lauabo. nõ iam inter pctõres: sed inter innocẽ-
tes manus meas: ꝛ circũdabo altare tuũ dñe. Hanc inte
riorẽ ablutionẽ petijt dauid/dicẽs. Amplius laua me ab
iniusticia mea dñe. ac si dicat. Lauasti a mortalibus: laua
me etiã a venialibus: q: nemo adeo lotus est vt nõ indi
geat lotione vlteriori in tanti oblatione sacrificij. Hoc q̃
signauit dñs Johã.xiij. q: cum loti essent apli: cũ accede
rent ad refectionẽ mense dñi paschalis ꝛ litteralis agni:
noluit eis exhibere corpꝰ suũ: nisi iterato lauaret pedes

[Margin, printed: ij. Coꝝ. xj. — Psal.]

[Margin, handwritten: Sacerdos, tribus se pparet. — Turrificationis significatio — Lotio manuum]

eoꝝ: quo significata est affectuũ ablutio/dicens. Qui lo
tus est: nõ indiget nisi vt pedes lauet: sꝫ est mũdus totꝰ.
Et ista lotio ortum habuit a lege. Exo.xxx. vbi dr. Facies
labiũ eneũ cũ basi sua ad lauandum. ꝛ missa aqua/laua
bunt in ea aaron ꝛ filij eius manus suas ꝛ pedes: qñ in-
gressuri sunt tabernaculũ testimonij: ꝛ qñ accessuri sunt
ad altare vt offerant thus dño. ℃ Ex illo patet q ritus
quorũdam: quo ablutionẽ hanc differũt vsq; ad finẽ pre
fationis: est minꝰ cōueniens: tum q: figura pcedere de-
bet figuratũ: ꝛ ita corporalis lotio manuũ/significãs in
teriorem lotionẽ mentiũ: q̃ fit per orationẽ: pcedere de-
bet orationẽ. Tum q: v̾ba canonis dependẽt ad pfatio-
nẽ ꝛ hymnũ sequẽtem. Sanctus/sctũs/sanctꝰ: ita vt nõ
liceat quecũq; alia verba interponere: ne coherentia sen
sus diuidatur. ℃ Ad lotionẽ aũt manuũ pferri solet ille
psalmi versiculus. Lauabo inter inocentes manus meas
ꝛ circũdabo altare tuũ dñe. p quẽ impertinentissime corrũ
peretur sententiarũ cōtinuatio. ℃ C Preparat se ter-
tio orationis suffragio. Et hoc dupl̾r fm Alber. scꝫ pmo
p seipm orando. secũdo orõnis suffragiuꝫ populo postu
lando. Quoad primũ/tres facit orationes fm ɔsuetudi-
nẽ ecclesie romane. In pma postulatur acceptio diuina
ipsius sacrificij ꝛ sacrificio assistentiũ. In secũda postu-
latur ɔsecratio sacrãdoꝝ munerũ: in illa scꝫ Ueni sancti-
ficator. In tertia postulaf oblatiõis pfectus quãtum ad
sanctoꝝ honorẽ ꝛ salutẽ circũstantiũ. In q̃busdam eccle
sijs dr pma tñ/scꝫ. In spiritu humilitatis/ꝛ aio cōtrito
suscipiamur dñe a te: vt sic fiat sacrificiũ nostrũ: vt a te su
scipiaf hodie ꝛ placeat tibi dñe deꝰ. Et sumpta sunt hec
verba ex orõne azarie Dañ.iij. in camino ignis facta. Sa
cerdos aũt dicẽs: In spũ humilitat, ꝛ animo ɔtrito: duo
tangit q̃ orationẽ faciũt exaudibilẽ: scꝫ humilitatẽ ꝛ cō-
tritionẽ. de pmo dr Eccli.xxxv. Oratio humiliantis se nu
bes penetrabit. de secũdo Esa. vlti. Ad quẽ respiciã nisi
ad pauperculũ ꝛ cōtritũ spũ: ꝛ trementẽ sermones me-
os. Quia aũt sacrificiũ offertur in recordationẽ passiõis
dñi: cũ recordamur q sacrificiũ illud in ara crucis obla-
tum est p pctis nostris: offerimꝰ in spũ humilitatis reco
gnoscẽtes pctã nostra: ꝛ in aio ɔtrito pctĩ dolorẽ in cor-
de sentientes. In hac ergo humilitate ꝛ ɔtritione eccle-
sie/petit sacerdos suscipi oblationẽ sacrificij: certus qđ
sic oblatũ a dño non rejcitur. Unde in ps. Cor ɔtritũ et
humiliatũ deꝰ nõ despicies. Alie due oratiões clare sunt.
℃ D Sꝫ hic aliqs diceret: sacrificiũ (vt dicit Rabanꝰ)
dr: quasi sacrum factũ qđ prece mystica liter ɔsecratur in
memoriã dñice passionis. Qđ aũt tale est: oĩno est acce-
ptum ꝛ benedictũ a deo ꝛ ɔsecratũ. Unde frustra postu
latur in pfactis orationibꝰ sacrificij acceptatio a dño/be
dictio ꝛ ɔsecratio. Respõdet Alex. q sacrificiũ dr: tripli-
citer. Uno modo dr: actus ɔsecrationis: siue ipsa ɔsecra-
tio actionis: ꝛ sic sumitur in illa orõne. In spũ humilita-
tis. Alio mõ dr: hostia ɔsecranda: sic accipif in scđa ora-
tione. Ueni sanctificator oĩps eterne deus benedic ꝛ san
ctifica hoc sacrificiũ tuo scto nomini preparatum. Tertio
modo dr: ipsa hostia ɔsecrata fm diffinitionẽ Rabani al-
legatam: ꝛ de sacrificio sic sumpto nõ fiunt orões due
predicte. Sed de eo sic assumpto inclinato capite dicit sa
cerdos tertiam orationem. Suscipe sancta trinitas hãc
oblationẽ ꝛc. qua petit vt sacrificiũ tertio mõ acceptum:
qđ est hostia ɔsecrata: a dño/sancta scꝫ trinitate suscipia
tur: nõ quãtum ad se: sic eñ semp est acceptissima fm il-
lud patris. Hic est filius meus dilectus in quo mihi bñ
cōplacui. Mat.iij. ꝛ.xvij. Sed quãtum ad institutionis
sue finẽ ꝛ fructũ: q̃ est gratiarũ actio/diuinoꝝ beneficio
rũ cōmemoratio: inter q̃ precipuũ est t̃nica incarnatio/
passio/resurrectio/ascensio ꝛc. Sanctoꝝ honor ꝛ collau
datio ꝛ salutis in via adhuc peregrinantiũ pmotio. de q̃
bus infra latius tractabif. Et hec tangũtur ac petuntur
in oratione ista: vt patet eã aduertenti. ℃ E Premis-
sis itaq; his orõnibus quas sacerdos ɔsecrans ad deuꝫ

[Margin, printed: Sacrificiũ capitur tripliciter.]

fundit: quatenus oblatio sua pfecta ⁊ placida fiat: etiaʒ
ecclesie suffragia interpellat: sic eñ placet deo sacrificiū
ſm illud Malac.iij. Placebit deo sacrificiū iude ⁊ hieru
salem: sicut dies seculi: ⁊ sicut anni antiqui. Judas cōfi/
tens. hierusalem pacis visio interpretatur. Est itaq̃ sacer/
dos iudas lotus ablutiōe ⁊ orōnis ꝯfessione. Est ⁊ hie/
rusalem pacis ⁊ vnitatis ecclesiastice suffragij interces/
sione: ideo cōuertit se ad populū/petēs in vnitate eccle/
sie orōnis suffragia dicens. Orate p me fratres vt meū
⁊ vestrū sacrificiū acceptabile fiat apud deū patrē oīpo
tentem. Aliqui addūt. Et sorores. ꝓpter sexuū discretio/
nē: sed alij vtrūq̃ includūt in noīe sexus pncipalioris/at
Gal.iij. tendentes illud apli. Non est masculus neq̃ femina: oēs
eñ vos vnū estis in xpo iesu. Appellatiōe fratris innuit
ecclesie in vnitate charitatis colligationē et pacis vnio/
nē. Recte aūt petit orationū intercessiones: memorans
illud apli ad Hebre.v. Quoniā ⁊ ipse circūdatus est in/
firmitate: ⁊ ita vt hō infirmus indiget ecclesie adiutorio
Hinc Jaco.v. Orate p inuicem vt saluemini: multū eñ
valet depcatio iusti assidua. Qd vo dicit. Ut meū ⁊ vīm
sacrificiū ⁊c. innuit q vt dictū est: tam offerentes q̃ obla
ta offerūtur in altari dño: cui⁹ oblationis signū fuit exte
rioꝝ oblatio facultatū. Unde ⁊ debet quēadmodū p po
pulo: ita ⁊ p seipso offerre p pctis. Ipse eñ est hō ex ho
minibus assumptus: p hoībus cōstitutus loco eius scʒ
christi/q̃ est totius sanctitatis pfector: vt albertus loqui
tur: ⁊ ideo vt hō/indiget suffragio. Ut vero in loco dei
ꝯstitutus/offert ⁊ sanctificationē pficit: ſm illud apli ad
Heb.v. Omnis pontifex ex hoībus assumptus/pro hoī
bus cōstituitur in his q̃ sunt ad deum ⁊c. Huic aūt sacer
dotis petitioni quidā respondent. Memor sit dñs sacri
ficij tui: ⁊ holocaustū tuū placabile fiat. Alij. Spūsctūs
superueniet in te: ⁊ virtus altissimi obūbrabit tibi. Quidā
vt romani respondent. Suscipiat dñs sacrificiū de mani
bus tuis ad laudē ⁊ gloriā noīs sui: ad vtilitatem quoq̃
nostrā/totiusq̃ ecclesie sue sctē amen. ¶ Sed forte q̇s
diceret: incōueniens videtur in tanto officio tot fieri di/
uersitates. Unde videt q hec varietas nō sit in ecclesia
pmittenda: sed abolenda potius ⁊ dānanda. Respōdet
beatus Ansel. in epistola ad valerianū magdebergēsem
archiepm/querentē de diuersitate modoꝝ qui fiūt circa
celebrationē hui⁹ sacramēti dicēs. Sic habemus a sctīs
patribus/q si vnitas seruat charitatis in fide catholica
nihil officit cōsuetudo diuersa. Et si multe sunt diuersita
tes q̃ nō in summa sacramēti vel virtute eius aut fide dis/
scordant: neq̃ oēs in vnā ꝯsuetudinē colligi possunt: esti
mo eas potius in pace tolerandas/q̃ discorditer cū scā
dalo dānandas. Ex his patet que diuersitas toleranda:
nā p summā sacramenti/intelligūtur illa q̃ precise requi
secreta runtur ad esse sacramenti. ¶ ff Sequit statim quarta
particula secunde partis pncipalis misse: que dr secreta
ſm Alexā. de ales: q: tunc incipit mysteriū passionis dñi
in oblatione coꝝ q̃ sunt ꝯsecranda. vñ ibi per correspon
dentiā quādā repsentatiue ichoatur machinatio q̃dā iu
deoꝝ: ⁊ tractatio de morte xpi: ꝓpter qua dñs abijt in re
Joh.xj. gionē iuxta desertū. In illa eñ parte initiū est oblatiōis:
q̃ est mysteriū passionis dñi: sicut illa machinatio fuit ini
tiū passionis eiusdē exhibite in corpore xpi. ¶ Dicit etiā
hec oratio secrete cū ceteris verbis sacri canonis ſm Al
ber. pter rōnes supra lec. xv. recitatas: q: iam in illa ora/
tione q̃ secreta dr: sanctissima postulant ⁊ offerūtur: q̃ a
populo cōi celari debent vt amplius venerent. Ostensa
eñ pplo p vsum discūtur ⁊ vilipendunt: ⁊ forte nōnūq̃
ad vsus alios adhibent. In cuius signū Nume.iiij. man
datur aaron ⁊ filijs eius/vt ipsi soli ingredientes taber
naculū/oia eius vasa inuoluāt ⁊ portāda dum mouēda
sunt castra singulis filijs caath distribuāt. Ipsi autē filij
caath ac ceteri nulla curiositate videāt q̃ sunt in sanctua
rio priusq̃ inuoluātur: alioq̃n morient. Nā multi vsu san/
ctissima contēnentes dum publice eis ostendunt: accipi
unt occasionē mortis in eis: q̃ si forent operta ⁊ inuolu/
ta/⁊ ab eis celata venerarentur. hinc Mat.vij. dr. Noli/
te sanctū dare canibus: ⁊ margaritas nolite proijcere an
te porcos: ne forte cōculcent eas pedibus suis: ⁊ canes
cōuersi dirūpant vos: q: audita ista vilescunt populari/
bus: ⁊ sacerdotes verbis eoꝝ lacerant. vñ ⁊ btūs Dio/
nysius scribēs ad Timotheū de ecclesiastica hierarch. ea
dem precipit. Obserua inquit diligentius ne sanctasan/
ctoruʒ efferas: ne pphanis luminibus violanda pmittas:
reuereberis magis occulta/q̃ dei arcana mysteria spūa
libus inuisibilibusq̃ notionib⁹ honorabis: atq̃ inteme/
rata seruabis: nequaq̃ ea passim rudibus tradens: sʒ san
ctis solis sacrarū rerum intelligentias secretius pandēs
¶ Et notandū q pme secrete nō pmittitur imediate in/
uitatio ad orationē p verbuʒ Oremus: sed scdē/si plures
secrete legātur. Debet eñ numero ⁊ ordini collectarum
ꝯformiter respondere numerus ⁊ ordo secretarū: ⁊ post
cōmunionē. i. cōplendarū: ita q tot secrete ⁊ eodē ordi/
ne simili ⁊ cōplende dicant: quot ⁊ quo ordine dicte fue
rant collecte: nō plures nec pauciores: nec alio ordine.
Cuius causa tacta est lec. xvi. q: ipsa inuitatio p verbum
oremus/cū salutatione ppli pmissa est ante offerendaʒ
quā respicit pma secreta: quare ad eā Oremus nō est re
petendū. ¶ In secretis aūt que pene per singula officia
variant: petitur q ppls offerēs in suis donis deo in vni
tate corporis xpi incorporandus ipsi acceptabiliter offe
ratur: vt patet in pma secreta pme dñice aduētus: vbi dr
sic. Sacra nos dñe potenti virtute mūdatos/ad suuʒ fa/
ciant puriores venire pncipium. Omnium enim horum
principium quātum ad oblationem/est oblatio qua chri
stus obtulit seipsum. Et hoc facile attendi potest in om/
nibus secretis: nisi q aliqn propter festum: qd agitur de
xpo vel sanctis: in secretis de ipsis festiuitatibus mentio
adhibetur: vt gratia festi xpo ppls offerens vniatur. Sic
ergo pficiens concludit alta voce/dicens. Per oia secu/
la seculoꝝ. q: qd in ꝯclusione est: oībus expedit scire taʒ
clericis q̃ idiotis. Dicitur ergo ſm Alber. Per dñm no/
strum iesum xpm ⁊c. vt sciatur q quicq̇d petitur non nisi
in noīe xpi exaudit. Pōt nihilominus exaltatione vocis
ſm Alexā. significari/q xps iterum palam ambulans se
tanq̃ verū paschalem agnū ante q̇nq̃ dies pasche/luna
decima pme mensis psentauit hierusalem publice a tur/
ba cū ramis palmarū susceptus: ⁊ inter lunā decimā: et
decimāquartā ingrediens ⁊ regrediens clamabat publi
ce docēs in tēplo. ¶ Respondet aūt sacerdotis minister
vel chorus Amen: qd ad conclusionē tm̄ refert: ⁊ inter/
pretatur p verū est/ſm Alber. nō p fiat: ac si dicat: tu dī prouer/
cis. Per dñm ⁊c qui viuit ⁊ regnat ⁊c. Nos corde et ore viij.
pfitemur ⁊ dicim⁹ verū est: ac si dicat. Justi sunt oēs ser
mones tui: ⁊ non est in eis prauū quid neq̃ peruersum.
¶ B Audiens sacerdos hāc ppli ꝯfessionē pcedit ad
q̇ntam huius partis scdē particulā/videlicet ad pfatio/
nē: que plocutio interpretatur: q: iam sacerdos sentiens
populū ad altiora paratum/ploquitur eis publice de sa
cramenti altitudine ⁊ reuerentia: ⁊ ab hac plocutione il
lud qd cantat nomen pfationis accepit. ¶ Diuidit autē
ſm Alexā. in partes tres. Primo fideliū congregatoruʒ
ad confitendū dño excitatio pponitur. Secūdo ꝯfessio/
nis exhibende ratio declaratur ibi. Uere dignū. Tertio
ꝯfessionis exhibite acceptatio postulatur/ibi. Cū q̇bus
⁊ nostras voces. ¶ Excitatio intentatiōis populi in tri
bus est ſm Alber. In eulogio salutationis: in cōione p/
fectionis: in exhortatione gratiarū actionis. Eulogiū sa/
lutationis cōtinet salutationē presbyteri/⁊ deuotam res
ponsionē ppli Salutatio est. Dñs vobiscū: q̃ optat diui
ni adiutorij assistentiam ad altissima sacramēti mysteria:
angelice etiā pfectioni tremenda: nō curiose discutiēda:
sed humilitate cordis a pplo suscipienda ⁊ veneranda.
Suscipienda in cena spūali in qua reficiendi sunt pane Joh.vj.
viuo/q̃ de celo descendit. Unde ⁊ pfationis officium ad

Per dnm nrum Jesu chrm

Marci xiiij. illud referri potest qd legitur Luce. xxij. Misit dñs petrum τ iohannem dicens. Euntes parate nobis pascha vt mâducemus. Et post. Ipse ostendet vobis cenaculuz grande stratũ: ibi parate. Et hoc sonat qd dicit̃ prefatio idest p̃locutio: quasi preparatio ad hostie ↄsecrationem τ ↄsecrate sumptionẽ. ¶ Respondet aũt pplus. Et cum spũ tuo: optans vt que nõ nisi spũsancti operatione fieri possunt: eodẽ spiritu sacerdotis spiritũ subleuante τ sibi vniente nedum sacramẽtaliter: sed τ spũaliter p sacerdotem pficiantur: quoniã spũs est deus: τ eos qui adorant eum in spiritu τ veritate opz adorare. (Joh. iiij) Et maxime in hoc sacramento: in quo sine spiritu caro nihil pdest: sed spiritus perficit oĩa: dicente dño de hui⁹ sacramẽti perfectione Johan. vj. Spiritus est qui viuificat: caro aũt nõ prodest quicq̃. Respõsione hac audita/sacerdos populum in cõmunione charitatis ad altiora pficisci volẽs expresse hortatur/dicẽs. Sursum corda. supple leuate. De hac exhortatione ita dicit Cyprianus papa: vt habet̃ de ↄse. dist. j. Quãdo. Quãdo stamus ad orationem fratres dilectissimi: inuigilare τ incũbere ad p̃ces toto corde debemus. Cogitatio carnalis homis τ secularis abscedat: nec quicq̃ anim⁹ aliud: q̃ id solũ cogitet qd p̃catur: ideo τ sacerdos ante orationẽ/p̃fatione pmissa: parat fratruz mentes dicendo. Sursum corda: vt dũ respondet plebs Habemus ad dñm. admoneat̃ nihil se aliud q̃ dñm cogitare debere. Claudat̃ ↄtra aduersariũ pectus: τ soli deo pateat: nec ad se hostem dei/tpe orõnis venire patiatur. Hec ibi. ¶ D Ait ergo sacerdos. Sursuz/intellectu veritatis: affectu charitat̃: virtute cõuersationis: rectitudine intentionis. ¶ De pma ad supna eleuatione dicit p̃s. Accedat hõ ad cor altum: τ exaltabitur deus. Ad cor altũ intellectu veritatis accedit: qui in sacramẽto nihil carnale cogitat: sed oĩa alta esse intelligit: vt qd in cibo sumptus xps dentibus nõ discerpit̃: nec sacerdotis diuisione diuidit̃. Sumptione nõ digeritur vt pereat: sz manẽs integer sumptus nos sibi incorporat. In altare descendens in dextera patris manet: vt nos sibi incorporatos ad eiusdẽ patris dexterã exaltet τ hmõi. ¶ De scda exaltatione dicit apls ad Col. iij. Que sursuz sunt/sapite: nõ que sup terrã. Sapimus eñ τ querimus celestia p charitatis feruidã exaltationẽ: τ hoc in sacramẽto pficitur: quãdo τ nimiã dñi dilectionem pensantes/aduertimus q̃ ipse se nobis dat in cenã: quo nos sibi incorporet: τ sic ad alta domus patris: vbi oẽs eterne vite abũdant panibus: nos eleuando pducat. ¶ De tertia eleuatione dicit idem ad Phil. iij. Nostra cõuersatio in celis est. Unde et saluatorem ad nos in sacramẽto expectamus dñm iesum xpm: q̃ incorporando nos sibi reformabit corpus humilitatis nostre configuratum corpori claritatis sue. ¶ De quarta sursum eleuatione dr Job. xvj. Ad deũ stillat oculus meus. hoc est oculus alte intentionis: q̃ deuotione τ memoria dñice passionis stillat lachrymãdo: τ nõ nisi in altum ad deũ dirigit̃ tendendo τ pgendo: τ oĩa soli deo attribuendo. Hanc aũt exhortationẽ facit sacerdos ↄformiter ad illa verba Job. xvj. Terra ne operias sanguinẽ meũ: neq̃ locũ in te latendi inueniat clamor meus. τ iõ terreno τ depresso corde sanguis xpi nõ debet operiri: τ clamor quo ad cõmunionẽ dei vocamur: latere nõ debet sub affectu terreno: sed potius corde eleuato ad celum hec oĩa venerari. Ad hanc autẽ sacerdotis excitationem respondetur ex psona assistentis ppli. Habem⁹ ad dñm: qr ad altius aliquid cor exaltari nõ põt: nec in aliquo tutius locari vt altissima τ spũalia dei dona pcipiat. Threnor. iij. Leuemus corda nostra cũ manib⁹ ad dñm in celos. Totũ eñ cor in celestibus habitare debet: qd tam celestia τ sublimia dona expectat: qd angelicis laudib⁹ voces carnis iungi desiderat: ne improperiũ illud incidat. Appropinquat pplus iste ore suo: τ labijs suis glorificat me: cor aũt eius longe est a me. (Esa. xxix) ¶ I Huic responsioni sacerdos excitando populi intentionẽ/annectit exhortationẽ quãdam: q̃ exhortatur populum ad gratiarũ actiones/dicens. Gratias agamus dño deo nostro. se populo cõicans τ vniens: dicẽs in sua et populi psona: agamus. qr vni⁹ sunt doni participes: corporis τ sanguinis dñi/q̃ in vnũ corpus mysticũ cum capite mẽbra oĩa vniũtur. j. Cor. x. Unũ corpus multi sum⁹ oẽs qui de vno pane/et de vno calice pticipam⁹. Gratie aũt agunt̃ quãdo dona dñi digne pcipiũtur: discrete cognoscũtur: τ magna deuotione in ipsum referũtur. De perceptione digna dr. j. Paral. vlti. Tua sunt oĩa: τ que de manu tua accepimus dedimus tibi. Sic eñ digne accipit̃ a deo donũ: cuz nos indignos diuinis esse bñficijs estimamus: τ p hoc grate accepimus. (Seneca. ij. de beneficijs. Qui grate beneficium accipit: primã eius pensionem soluit) dum τ ea que reddimus a dño esse minime dubitam⁹. Sic τ discrete cognoscũtur a nobis: sicũ apostolo dicimus. Nos nõ spiritum huius mũdi accepimus: sed spiritũ qui ex deo est: vt sciamus que a deo donata sunt nobis. (j. Cor. ij.) Oĩa eñ dona de⁹ dat in spũ: τ in spũ data cognoscũtur qualia sunt: τ quãtam in nobis efficiant virtutẽ/magna deuotione in ipm datorem deum referũt: duz eis vtũtur ad finẽ pp̃ter quẽ dantur: τ solum deum ex his laudari τ magnificari exoptant: dicentes cũ apostolo iuda illud in fine sue canonice. Soli deo saluatori nostro p iesum xpm dñm gloria τ magnificentia/imperium τ potestas ante oĩa secula/τ nũc τ in oĩa secula seculoꝝ. ¶ K Hortatur aũt sacerdos ad agendas gratias dño deo nostro. Dño qui nos redemit. ps. Redemisti nos dñe deus veritatis. (Ps. xxx.) Ex hoc nãq̃ q̃ nos redemit: acquisitũ est ei ius possidendi: τ ita ratio dñnandi. vñ Aug. Tanti emit nos vt solus possideret. Deo qui nos creauit. Deuter. xxxij. Possedit/fecit et creauit te. Nostro/q: saluabit. p̃s. Deus noster deus salu os faciendi. Tunc eñ verissime erit noster/quãdo erit oĩa in oĩbus: idest oĩm bonoꝝ abũdantia. Ipse est deus qui nos de nihilo creauit: ipse dñs qui suo nos sanguine redemit: ipse est noster qui suo munere nos saluabit: ipse qui creando dedit naturã: qui redimendo dedit gratiam qui saluando cõfert gloriam. Uel/dño/nos sua virtute portanti. ad Heb. j. Portans oĩa verbo v̄tutis sue. Deo/nos sua sapientia regenti. P̃s. Qui regis israel intende. Nostro/regnũ nobis preparanti. Joh. xiiij. Uado parare vobis locũ. Hec est ratio triplex quare deo referende sunt gratie. ¶ Huic exhortationi sacerdotali chorus respondet assentiendo. Dignũ τ iustum est. Dignũ/quãtũ ad ipsum: quoniã ipse est dñs deus noster. Justũ/quãtũ ad nos: q: nos populus ei⁹ et oues pascue eius. Dignũ/pro magnifica liberalitate qua dona cõfert. Justũ/p debito receptiõis donoꝝ. De pmo Jaco. j. Dat oĩbus affluenter τ nõ improperat. Ex hoc eñ ipse gratiarũ actione dignissimus: q: magnifice dat: nõ manu retracta: sed manu aperta liberalitate tota nullis p̃cedentibus meritis: quia prior dilexit nos. j. Johan. iiij nulla retributione ex pectata. P̃s. cxv. Quid retribuam dño pro oĩbus que retribuit mihi. De secundo. j. ad Thessa. vlti. In omnibus gratias agite.

¶ Lectio. xviij. R

Post excitationez fidelis ad cõferendũ dño p dignas gratiarũ actiones: sequit̃ altera pars prefationis/q̃ sacerdos sue exhortationis rõnẽ ostendit.

Et diuiditur in partes duas: ſm duas rões diuine laudis a nobis exhibẽde. Prima est excellentia diuina. Secũda laus angelica/q̃ ibi tangit̃. Per quã maiestatẽ tuã ¶ Circa primũ sacerdos pmo rñsionẽ approbat. Scdo rõnem diuine laudis declarat/ibi. Nos tibi semp. ¶ Circa primũ ait approbando responsionẽ ppli qua respondit. Dignũ τ iustũ est. Uere dignũ τ iustũ est. Dignũ: qr nos mera volũtate cõdidit. Justũ: qr pura misericordia nos redemit. Equũ: qr nos gratuitu iustificat. Et salutare: qr nos perpetuo glorificat. Uel dignũ/rõne sue excel

Sursũ corda

Cor altũ

lentie. Justum/rõne sue beneficentie: multũ em̃ placet
deo gratitudo. Salutare/rõne sui ꝓmissi. Hec alexã. Ali
ter exponit dñs Alber. Has nãq3 dictiones referens eas
ad q̇nq3 que ↄsiderant in sacro. ℭ Est em̃ sacramentum
sincere veritatis: excellentis nobilitatis: eximie liberali
tatis: põderate eq̇tatis: summe virtuositatis. ℭ Quoad
primũ d̃r: Uere/q: hoc sacramẽtũ nõ tm̃ ↄtinet gratiam
significatiue quõ veteris testa. sacr̃a: de q̇bus ad Heb. x.
Umbrã habens lex futuroꝝ bonoꝝ/nõ ipsam imaginez
rerũ. Hoc est nõ ipsam veritatẽ rerũ sanctarũ imaginatã
q: boni gratie fuerũt signa nõ causa: sed ↄtinet in verita
te autorem oĩs gratie: sic em̃ d̃r Johan. i. Lex ꝑ moysen/
sc3 in vmbris ⁊ figuris data est: sed gratia ⁊ veritas ꝑ ie
sum xp̃m facta est. ℭ B Quoad scd̃m d̃r dignu3: quia
ipsum soiũ est deo dignũ sacrificiũ: nã cũ in veteris legis
sacrificio quereret quid digne deo offerret: nullũ inuen
tum est/dicente Michea. Quid dignũ offerã dño: nun
quid offerã ei holocaustomata ⁊ vitulos anniculos. Nũ
quid nõ placari põt dñs in milibus arietũ. An in multis
millibus hircoꝝ pinguiũ. Nunq̇d dabo ꝑmogenitũ meũ
pro scelere meo. fructu3 ventris mei ꝓ pctõ aie mee. q̃si
dice. nõ. Michee. vi. Propter qd̃ Johã. representans ge

Apoc. v.

mitũ antiquoꝝ hoc nostro sacrificio carentiũ dixit. Ego
flebam multũ: qm̃ nemo dignus inuẽtus est ap̃ire librũ:
nec videre eũ/christũ sc3 vite librũ. Istud v̾o sacramẽtũ
oĩa aperit hui⁹ libri secreta diuina ⁊ celestia: ⁊ ideo q̇busf
dam interpositis/d̃r ibi de laude dignitatis istius. Et cũ
aperuisset librũ: quattuor aĩalia/⁊ vigintiquattuor senio
res ceciderunt coram agno habentes singuli citharas ⁊
phialas aureas plenas odoramentoꝝ: que sunt orat̃oẽs
sanctoꝝ: ⁊ cantabãt canticũ nouũ dicentes. Dignus es
dñe deus noster aperire librũ ⁊ soluere signacula eius:
quoniã occisus es: ⁊ redemisti nos deo in sanguine tuo.
Liber est secretũ consiliũ diuine sapientie/quo disposuit
sacramentis ornare vel ordinare ecclesiã. Hoc nemo ape
rire potuit: nisi is q̇ in sanguie suo de corde suo sacramẽ
ta ꝓfluere fecit: ⁊ ideo quattuor aĩalia euãgelice ꝑ̃dica
tionis in se figurã ꝑ̃ferentia: vt rationẽ sacramentorũ in
telligant sicut homo. In sacrificium se exhibeant vt vitu
lus: fortiter mortẽ vincant vt leo: altissima ↄtemplatiõe
verbũ apud deũ cõprehendãt vt aquila. Et vigintiquat
tuor seniores/qui significant duodecim patres vete. te.
⁊ duodecim ap̃los noue gr̃e patres: statim cadunt in fa
cies suas: in vna fide ꝑ̃cedentiũ ⁊ sequentiũ tam dignu3
sacramentũ venerãtes/⁊ iucũda laude citharizãtes oim
virtutũ ↄsonãtia: habentes phialas auro diuinitat. splẽ
dentes: hoc est diuinis cordibus flagrantes oĩ odoramẽ
to deitatis ⁊ bonitatis: statim in venerationẽ tanti exci
tant sacramẽti in testimoniũ eius excellentissime digni
tatis. ℭ C Quoad tertiũ d̃r iustũ: q: magnitudinẽ do

* x. di.

ni liberalis sequit̃ magna obligatio eius cui donat̃ faciẽ
de rõnis: s̄m illud Greg. Cũ crescũt dona: crescũt dono
rum rõnes. Ex maximi igit̃ sacramẽti dono/maxime do
nãti dño obligamur: ideo iustũ est ꝓ summo sacri huius
dono/summas deo agere gr̃as: summas dico nobis pos
sibiles. Est deniq3 iustũ ex hui⁹ sacri institutiõe: siquide3
iustũ est tenere diuina instituta: ⁊ illa maxime q̇ ad tantã

ps. cxviij

nobis instituta sunt vtilitatẽ. Hinc ꝑ̃s. Utinã dirigantur
vie mee ad custodiendas iustificationes tuas. Iniunxit
dñs frequẽtationẽ huius sacri dicẽs/Luce. xxij. Hoc faci
te in meã cõmemorationem: in tanto sue charitatis ⁊ no
stre vtilitatis affectu: ⁊ id̃ iustũ: ⁊ nihil id̃ iustũ est nisi vt
sacramẽtũ istud oĩ deuotione ⁊ gratitudine celebretur.
ℭ Quoad quartũ addit̃ equũ. Cũ em̃ oĩa dñs in ponde
re disposuit numero ⁊ mensura. Sap̃. xi. Et diuina equi
tas exigit vt remetiatur ea qua mẽsum est mẽsura. Luce
vi. Necesse est per equitatem respõdeamus dño in rõne
dati ⁊ accepti. Cũ aũt nihil habeam⁹ ꝓportionabile deo
reddendũ ꝓ ineffabilibus donis ab eo acceptis: ꝓ gra
uissimis offensionib⁹ in eũ cõmissis; dedit nobis in hoc
diuinissimo sacramẽto seipsum: qui se ꝑ̃ius dedit in redẽ
ptionis nostre preciũ: vt eum offerẽtes summo patri sa
crificiũ ꝓ pctĩs: hostiã placationis: holocaustum intime
ac ꝑfecte vnionis suo dono equa mensura respondeam⁹
dum equale donũ reddimus/ip̃m sc3 ꝑ deuotã huius sa
crificij oblationẽ: quẽ in dono summo a patre misericor
dia ineffabili recepimus. Unde nõ tm̃ iustũ: sed equum
est per hoc sacramentũ dignas gratiarũ repẽdere actio
nes. ℭ Quoad q̇ntum ↄcluditur: ⁊ salutare. Est em̃ sa
cramentũ illud summe virtuositatis: q: eterne salutis/⁊
oim salutariũ effectuũ vnica causa. Uñ salutare est gr̃as
deuotissimas rependere: vt sic cõtinue in hoc sacramẽto
ab ipso in nos: ⁊ in eũ a nobis effectus fluant ⁊ refluant
salutares. Hoc salutare i desiderio erat patrũ. vñ ait Ja

Ge. xlix.

cob. Salutare tuũ expectabo dñe. Et sctũs symeon pue
rũ iesum tenẽs in manib⁹: viderũt inquit oculi mei salu
tare tuum: qd̃ parasti ante faciem oim populoꝝ. Luce. ij.
ℭ D Cõsequẽter rõnem hui⁹ diuine laudis aperiens
sacerdos addit. Uere dignũ et iustũ est/equũ ⁊ salutare.
Nos tibi semper ⁊ vbiq3 gratias agere. Semper: q: in tẽ
pore gratie: ⁊ in eternitate glorie: qm̃ sicut in tẽpore per
cipitur christus vere quidẽ: sed latẽs in sacramẽtali ac fi
gurali specie: ita in eternitate percipit̃ in veritatis faciali
manifestatione. Tob. iiij. Omni tempore benedic deu3.

ps. xxxiij

Et ps̃. Benedicã dominũ in omni tempore: semper laus
eius in ore meo. Ubiq3: q: per ipsum restaurantur que in
celis sunt ⁊ q̇ in terra. Et ideo trina mundi machina gra
tias agit. Celu3 pro angelice ruine restauratione. Terra
pro ecclesie militantis redẽptione. Infernus pro eorũ q̇
ibi erãt/⁊ in purgatorio tenent̃ liberatione: vt sic in no

Phil. ij.

mine domini oẽ genu flectat̃/ celestiũ terrestriũ ⁊ infer
norũ. Et ideo sacrificiũ hoc offert̃ pro celestib⁹ in laudẽ:
pro terrestrib⁹ ad gratie perceptionẽ: pro his q̇ in infer
no ⁊ in purgatorij sunt penis/ad liberatiõis supplicatio
nem. psal. In omni loco dominationis eius benedic aĩa

Ps. cij.

mea domino. Cũ aũt cui gratie agende sunt dignis cõbi
nationibus exprimit dicẽs. Domine sancte: seruos suos
sanctificans a peccatis iustificando. Pater omnipotẽs:
filios exaltans in merito extollendo. Eterne deus: culto
res suos remunerans eternaliter beatificando. Uel: do
mine sancte: suos in sctitate cõseruãdo. Pater oĩpotẽs:
filios regni potenter generãdo. Eterne deus: suos intui
tiua sui cognitiõe glorificando. Uel tertio s̄m Albertũ.
Dñe sancte: sanctificãtia dona de thesauris tue dñatiõis
in hoc sacr̃o magnifice preparando. Pater omp̃s: pater
ne charitatis affectum dulcissimũ in filioꝝ pane potenti
preparatione apertius declarando. Eterne deus: deita
tis tue alimonia mortales ad eternitatis imortalitatem
mirabiliter vegetando. De ꝑ̃mo ps̃. Gloria ⁊ diuitie in
domo ei⁹. De scd̃o. Parasti in dulcedi. tua pauperi de⁹
De tertio. Memoriã fecit mirabilium suoꝝ. Tanto dño
patri/deo iustũ est gratias agere: ꝑ xp̃m dñm nostrum:
tanq̃ ꝑ mediatorẽ ⁊ aduocatũ nostrum. Per em̃ preposi
tio mediationẽ notat. Naturas autẽ q̇bus mediat notat
qd̃ sequit̃: christũ. Christus vnctus interp̃tatur: cui⁹ vn
ctio deitas: natura vncta humanitas. Ut sicut carnalis
tangit fontẽ quo haurit: ⁊ hortũ quẽ rigat. Ita emanuel
noster xp̃s dñs tangit deũ a quo tanq̃ a fonte fluũt gra
tiarũ charismata: ⁊ ꝑ humanitatẽ tãgit eos in quos ꝑflu
unt ꝑ ip̃m tanta gratiarũ dona. i. ad Timo. ij. Mediator
dei ⁊ hoim homo xp̃s iesus. Dñs/vniuersitatis ꝓductio
ne. noster/precij charissimi quo tenebamur solutione. i.
Pe. i. Non corruptibilibus auro ⁊ argento redẽpti estis
de vana vestra cõuersatione paterne traditiõis: sed ꝑ̃cio
so sanguine q̃si agni imaculati. ℭ E Ostensa ꝑ̃ma diui
ne laudis rõne: q̇ est diuine nature excellentia: additur
scd̃a ratio/q̇ est laus angelica: quã sequit̃ (ꝑ cõiunctiõe
vocũ nostrarũ laudibus angelicis) deuota supplicatio.
Et ↄcludit̃ pars misse ꝑ hoc q̧ subiungit̃ cõis angeloꝝ
⁊ hoim adorande trinitatis excelsa laudatio: cũ d̃r. Sad

ctus sanctus sanctus. Sequit̃ ergo. Per quē/scz christū maiestatē tuā laudant angeli ꝛc. Per xpm a quo habent esse: q2 ipse est dei virt9: ꝛ noticiā/q2 est dei sapa. i. Cor. i. Per illum eni angeli laudāt/adorant/tremūt. Laudāt/ p eum p quē facti sunt/scz filium. Gen. i. Dixit deus fiat lux. i. angelica creatura. Verbo dixit ꝛ verbo fecit: q2 verbo dñi celi firmati sunt. Adorant. vnde. ij. Esdre. ix. (al. Neemie. ix.) Exercitus celi te adorant. ps. Adorate deū oēs angeli eius. Tremūt. Job. xxvj. Colūne celi cōtremiscunt ꝛ pauēt ad nutū eius. Laudant/inquā virtuti maiestatis testimoniū exhibendo. Adorant/excellentiā maiestatis reuerendo. Tremūt/potentiā maiestatis administrādo siue eidem famulando. Tremere eni dicūtur/nō metu formidinis: cū sint pfecte beati: sed admirationis ꝯceptu ꝛ obedientie famulatu. Sūt eni oēs administratorij spūs in ministerium missi ꝑpter eos qui hereditatē capiūt salutis. His nāq3 verbis innuitur/q divina maiestas maxime est laudabilis: eo q est laudabilis ab angelis: quoꝝ testimoniū est maxime autenticū. Maxime reuerenda eo q adorabilis a dominātib9: q habent dñium ordinatū sup bonos inferiores angelos. Maximeq3 admirabilis eo q tremēda a potestatib9 que aduersarias virtutes subditas habent: ꝛ ꝯceptū mandatū in pncipatibus/archangelis ꝛ angelis sibi subditis pficiūt: vt tractant expositores beati Dionysij in de celesti hierarchia. Hec Alexā. par. iiij. de officio misse. Et sequitur. Celi/scz deū laudant. i. viā laudandi pstant. ps. Laudate eū celi celoꝝ: ꝛ aque oēs que sup celos sunt laudēt nomen dñi. Cuncta nāq3 que sunt/r onalia ꝛ nō rōnalia deū laudāt: aut materiā laudis dant. Et dr̃ celi celoꝝ pluraliter: quia plures sunt celi. Plures etiā celoꝝ influentie/qbus ista inferiora pducūtur in esse: ꝛ in esse ꝯseruātur. Possunt tñ ꝛ p celos throni intelligi: in qbus dñs sedere dr̃: quasi in tribunalibus/dum p eos sua iudicia discernit. vñ Esa. vlti. Celū mihi sedes est. Similr ꝛ p virtutes ordo pmus infime hierarchie: que fm beatū Greg. cōtinet tres choros/virtutes/archangelos/angelos: pōt intelligi. Vel noie virtutū oēs spūs celestes designari quidā volūt: vt habet in glosa ps. vlti. Laudate dñm oēs angeli ei9: laudate eū oēs virtutes eius. Virtutes/generale nomē est oim vtutū celestiū: vt sic virtutū noie oēs angelici spūs: qui spālibus noibus expressi nō sunt: intelligant: quoꝝ nullus a diuinis laudibus secernitur: sicut scriptum est. Laudate eum oēs angeli eius. Ac beata seraphin: in plurali. Seraphin in fine p n. scriptū neutri generis/nō vnū angelū solum: sed totū supremi ordinis angelicū agmen significat. dictū seraphin a dono charitatis quo excellentius psident. interptatur eni ardor/vel incendiū siue ardentes. Hi ꝯcelebrāt: idest pari voto celebrant laudes diuinas: socia exultatione: nō eni absq3 exultatiōe permaxima laudes deo persoluūt. vñ ps. Beati qui habitāt in domo tua dñe: in secula seculoꝝ laudabūt te. Hec omnia alexander de ales vbi supra parte. iiij. de officio misse.

¶ F Subtilius pōt hec particula exponi fm dñm Albertū. Per quē maiestatē ꝛc. Nam p eā ostenditur eius cui in hoc sacro gratie agende sunt: supeminēs magnitudo angelice vocis pconio. Quo tria notātur. Laudis altissime pconiū: reuerentie summe impēsum obsequiū: in altissimis ꝯcelebratum gaudiū. Et in pmo hoꝝ duo notantur: mediatoris in laude officiū: laudati culmen eximiū. De pmo dr̃. Per quē/scz mediatorē angelis data est laudis materia: quoniā sua mediatione perficitur eoꝝ custodie effectus: ꝛ casus eoꝝ reparat̃ defectus: ꝛ in custodia pmouetur pfectus. Custodiūt nāq3 angeli hoies sicut dicit ps. Angelis suis mandauit de te: vt custodiāt te in oibus vijs tuis. Et qm̃ christus sue redēptōis opere angelice custodie effectum dedit: ideo laudant angeli p christū hāc materiā laudis dantē. hoc Apoca. xij. signatum est: vbi dicit btūs Johānes. Audiui vocē magnā de celo dicentem. Nunc facta est salus ꝛ virtus ꝛ regnū dei nostri: ꝛ potestas christi eius: q2 proiectus est accusator fratrū nostroꝝ: qui accusabat illos ante ꝯspectū dei nostri die ac nocte. hoc est accusabiles reddidit: ꝛ ipsi vicerunt eum ꝑpter sanguinē agni. ꝛ post pauca. Propterea letamini celi ꝛ q habitatis in eis. Vox magna hec vox est laudantiū angeloꝝ in ꝯtemplatione tante gratie: vt dicit Grego. admirantiū dei consiliū/qualiter per christū hoiem a diaboli captiuitate absoluit: ꝛ angelicam custodiam ad officiū salutis prouexit: ac etiā per hoc ruine angeloꝝ reintegratus defectus: vt habet aplūs. Gratificauit nos/scz pater/in dilecto filio suo: in quo habemus redemptionem per sanguinē eius/remissionē peccatorum fm diuitias gratie eius que superabundauit in nobis in omni sapientia ꝛ prudentia: vt notum faceret nobis sacramentū voluntatis sue fm beneplacitum eius: qd̾ proposuit in eo in dispensatōe plenitudinis temporꝝ/instaurare oia in christo/que in celis ꝛ que in terra sunt in ipo. Simile ad Col. i. Hec ergo restauratio casus angelici/causa est ꝛ materia laudis in officio isto mediatoris/qui drachmā decimā inuenit: ꝛ eam in loco cadentis angeli reposuit. Hinc Amos. ix. In illa die suscitabo tabernaculum dauid qd̾ cecidit: ꝛ reedificabo aperturas murorum eius: ꝛ ea que corruerant instaurabo: ꝛ reedificabo illud sicut in diebus antiquis. Tabernaculum illud celum est/celestium mansio excubiarū: qd̾ dicitur etiā nostri dauid/christi scz ex dauid semine incarnati: qui manu fortis/ꝛ aspectu desiderabilis interpretatur: q2 ipse propugnator est ad saluandum vt manu fortis: ꝛ in eo desiderant angeli prospicere: quia aspectu est desiderabilis. Hoc autem tabernaculum cecidit in ruina angelorum: ꝛ murorum aperturas sustinuit in defectu vacuarum mansionū. In homine deniq3 in celum assumendo vnde collapsa suppleri poterant: etiā corruit in protoplasti lapsu. Pater ergo per christi mediationē illud tripliciter reedificauit: quia hominem a casu redemit: angelorum nunc rum ex hominibus reintegrauit: ꝛ paratas angeloꝝ mansiones hominū introductione repleri ordinauit. ¶ Ex mediatione quoq3 christi/custodie promouetur profectus: quia virtute sanguinis christi/man9 adiuuatur angelica vt hominē facilius prouehat ad virtutum perfectionem. vnde dicitur in ps. In manibus portabunt te: quia operibus angeloꝝ portamur ad profectum/remoto per christi sanguinem pondere circūstantium peccatorum. Qd̾ etiam in hoc significari potest/q victo pro nobis a christo tentatore in deserto/ne inducamur in tentationem per peccatum nos obruentem. Accesserunt angeli ꝛ ministrabant ei. Sic igitur tripliciter promouetur laus angelica per officium mediatoris. ¶ G Laudati vero culmen eximium tangitur in verbo/maiestatem tuam. Est enim fm interpretationem nominis/maiestas magnitudo supereminens stans: que nunq̃ declinat ad paruitatem. Hanc autem indeclinabilitatem deus maxime in hoc sacrificio ostendit: in quo mirabili maiestate efficit: vt incomprehensibilis in tam parua specie cōprehendatur in sacramēto. Sumptus maneat in seipso regnans eternaliter. in ara mactetur in ministerio. Dixit salomon. Si celi celorum te capere non possunt: quanto minus domus hec quam edificaui. Et nos admirando dicere possumus: quanto minus forma hec minima panis et vini que est in altari. Sed hec est maiestas diuina: que verbum abbreuiatum fecit super terram. Esa. x. Abbreuiatum in verbi incarnatione: et adhuc magis abbreuiatum nobis in panis et vini specie: totum deum et totum hominem sine maiestatis diminutione fm omnem sui veritatem ac magnitudinem continente: vt esset in nobis corporaliter et spiritualiter in sacramenti perceptione. Hinc magna gloria domus huius nouissime/ecclesie scilicet magis q̃ prime: idest synagoge: vt dicitur Aggei. ij. cap. quia replebo domum istam gloria dicit dominus exercituū: cum venerit desideratus cun-

Ps. xcv | Tremor | Heb. i. | Ps. cxlviii. | Ps. xc. | Eph. i. | Luce. xv | Ps. xc. | Matth iiij. | Maiestas | iij. Reg. viij. | Ro. ix.

cris gentibus (haud dubium) quin christus: qui in hoc ecclesie sacrificio corpaliter habitat: in synagoge vo hostus tantummodo in figura. In hoc etiã sumptus sacrificio integer manet apud patrẽ in celo. Sumit a nobis vt in ipso viuamus: manet: vt ipsi in celo cõregnemus. De primo Joh. vi. Qui mãducat me: et ipse viuet ppter me. De scdo Luce. xxii. Ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnũ: vt edatis et bibatis super mẽsaz meã in regno meo. Virtute em huius alimonie tendimus cõtinue ad huius sacramẽti principiũ/ qd est christus: in figure ppie integritate/ regnãs in celo apud patrẽ vt illi cõregnem⁹. Nemo aũt sm naturã ascẽdere põt: nisi participet naturã supiorls: ideo naturã regnãtis influit summa maiestas: vt p ipsam mẽsam: quã sumimus: ad locuz regnãtis in celũ tendamus. Mactat deniq3 in mysterio et imortalis permanet: nã in cõmemoratione sue passionis et mortis in sacramẽto offert et sumit. Quotiescunq3 mãducabitis etc. mortẽ dñi annunciabitis donec veniat. Vñ calice vtimur pro sepulcro: patena pro lapide ad os spelunce obuoluto: pallis et corporalib⁹ p sindone et sudario/ quib⁹ inuolutũ fuit corpus dominicũ a nicodemo et ioseph pietatis officio. Credimus tamen firmiter et psitemur/ q christus resurgẽs ex mortuis iam nõ morit: mors illi vltra nõ dominabit: q em mortuus est peccato/ mortuus est semel: q aũt viuit/ viuit deo: hoc est viuit ad similitudinẽ dei: qui solus habet immortalitatẽ: et lucez habitat inaccessibilẽ. i. ad Timo. vlti. Que vnq̃ in celo vel in terra ostẽsa maior maiestas: prsus nulla. Ideo maiestas in hoc sacramẽto laudãda est per angelos/ per christũ dñm nostrũ: in cuius sacrificio ac sacerdotio (vt dictũ est) hec maiestas tripliciter declarat. ¶ D Post laudis altissime preconiũ/ tangitur reuerẽtie summe impensum beneficiũ in eo qd sequit. Laudant angeli: adorant dominationes: tremũt potestates. In hoc em sacramẽto summa virtus est et honor. Virtutẽ decet laus: honorẽ reuerẽtia. Est em laus virtutis preconiuz: et honor exhibitio reuerẽtie in virtutis testimoniũ. Et hec reuerẽtia duplex: sm q respicit magnitudinẽ reuerẽde virtutis: vel paruitatẽ/ reuerentiã exhibẽtis. Et sm hec ponũtur tria: laudant angeli: adorãt dñationes: tremũt potestates. ¶ Circa primũ/ quia cõmune celestiũ spirituum officiũ est laudare dei virtutẽ: qua de hoste humani generis per hoc sacrificiũ triũphauit: ideo dr: laudãt angeli. ii. Paral. vlti. in oratione manasse regis iude dr. Laudabo te semp omnib⁹ dieb⁹ vite mee: qm te laudat ois virt⁹ celoꝝ. Nõ autẽ accipit hic angeli specialiter p infimo angeloꝝ ordine: sed potius sicut beat⁹ Dionysius. c. v. et xi. celestis hierar. docet. Angelos omes celestes appellare virtutes cõsueuimus. et c. viij. Cõmunis est celestib⁹ omnib⁹ angelica cognominatio quoꝝ (vt Damascenus ait) vnũ est cõmune opus hymnis laudare deũ. In his enim prefationis nostre verbis/ dicit Albert⁹. Nec noia ordinum celestiũ spirituũ. Nec distributio p hierarchias describit: sed cõmunis laudis preconiũ celestiũ substantiarũ in sacramẽto declarat. vñ in ps. cij. Bñdicite dño oẽs angeli eius potẽtes virtute: faciẽtes verbũ illius/ ad audiendã vocẽ sermonũ eius. Laudant ergo oẽs angeli. i. oẽs celestes spũs diuinã in sacramẽto maiestatẽ. Domum laus (vt dicit beat⁹ Grego.) ammiratio est in sapientia et maiestate talẽ in sacramẽto virtutẽ perficiẽtis. ¶ J Ad reuerentiã autẽ tanti honoris: quãtus est in sacramẽto: pertinet/ vt sequit. Adorãt. Est em h sacramẽtũ plenum omni grã: nõ solũ grã creata: s3 plenũ deo/ q est grã subsistẽs et increata: et fons toti⁹ gratie et virtutis: ppter qd debet ei honor summus q est cult⁹ diuinus: grece theosebia dictus: a theos deus/ et sebes pietas/ qsi dei cultus siue pietas. Nã pietas sm beatũ Aug. ppie dei cult⁹ intelligi solet: que greci eusebiã vocãt. Appropriati⁹ tamẽ alij nõ eusebiã/ qd bonus cult⁹: sed theosebiaz qd ex dei cultu cõceptũ resonat dicere maluerũt. Hinc etiã dei cultus latria nũcupatur: quo etsi greci licet raro pro seruitute vsi sunt: tñ pene semp pro ea q deo debet: sic et vsus latinoꝝ habet: latriã pro sola theosebia accipere: que vt dictũ est: est cultus dei q latet: qm lucẽ habitat inaccessibilẽ. vñ Esa. xlv. Vere tu es deus abscõdit⁹. Hũc dei cultũ adorationẽ etiã dicimus/ ppriissime accipiẽdo nomẽ adorationis. vñ Math. iiij. scriptũ est: Dñm deũ tuum adorabis: et illi soli seruies. Talis cultus hic in vbo/ adorant/ significat: quẽ deo patri per dñm nostrũ iesuz christum exhibẽt oẽs angeli: sm illud Heb. i. Et cũ iterũ introducit primogenitũ in orbẽ terre/ dicit. Et adorent eũ oẽs angeli eius. Introducit pater primogenitũ iterum quotiẽs hoc sacramẽtũ cõficit et sumit. Qd hic inducitur vt et homines ad similẽ cultũ et reuerentiã in hoc sacramento exhibendã exẽplo angelico puocent. Inducitur autem hic ordo dominationũ/ qui primus est secũde hierarchie: qui tamẽ ex vi nominis minus ad exhibendã reuerentiã inclinari/ putari posset: pro eo q sm Diony. c. viij. celestis hierarchie/ dñationis nomẽ significat celsiorez intelligẽtiã quandã toti⁹ seruitutis ignarã: omniq3 submissione infima liberã: nulli tyrãnice similitudine vllo modo seipsum subiicientẽ: que ad illud qd vere et proprie est sumi/ sc3 dominãtis dei exẽplar tota intẽtione cõuersa: seipsum inquantũ põt: et q post se sunt/ ad summi boni exẽplar effingit: summe semp dominãtis deitatis p virib⁹ particeps fit: cũ ergo memorat illos volũtarie inclinari ad reuerẽtie adorationẽ: qui in altitudine semp feruntur: omni actu et desiderio diuine dominationis participes fieri: quoꝝ magis videtur adorari/ q adorare: id ipsum de alijs supernis spiritib⁹ nullo mõ dubitet: nos quoq3 cũ omni deuotiõe similia faciamus. De horum adoratione scribit Apoca. v. Et audiui vocẽ angeloꝝ multoꝝ in circuitu throni et animaliũ et senioꝝ: et erat numerus eoꝝ millia milliũ dicentium magna voce. Dignus est agnus qui occisus est/ accipere virtutẽ et diuinitatẽ et sapientiã et fortitudinẽ et honorẽ et gloriã et bñdictionem. Et sequit. Et oẽm creaturã que in celo est: et q in terra et super terrã et sub terra: et que sunt in mari et que sunt in eo: oẽs audiui dicẽtes/ sedenti in throno et agno. Bñdictio et honor: et glia et ptãs in secula scloꝝ. ¶ L Est autẽ honoris reuerẽtie exhibitio/ nõ solũ in adoratiõe q est recognitio summe maiestatis: et eius pfessio qui adorat: sed etiã in recognitione ppie paruitatis eius q adorat/ respectu magnitudinis illius qui adorat. Hec est altera species reuerẽtie. Per primã fit accessus quidã ad summũ/ ipsum videl3 adorandũ. Per scdam fit quidã recessus et relapsus ad ppriã fragilitatẽ. Hanc innuit qd sequitur. Tremũt potestates. Tremor: em ex pprie fragilitatis et superne maiestatis cõsideratione oritur. et q2 ois creatura quantũcunq3 perfecta/ cõparata ad illã summã naturã que sola vere est: nõ modo parua: sed oino nulla videtur: q2 vt dicit Boe. ij. de cõsol. phie. prosa. vij. Infiniti atq3 finiti nulla vnq̃ poterit esse collatio. Vñ ad immẽsam huius sacramẽti maiestatẽ/ necesse est oẽm creaturã tremere et pauere. Vñ et beatus patriarcha iacob in somnis videns scalã stantẽ super terrã/ cuius summitas celũ tangebat: angelos quoq3 dei ascẽdentes et descendentes per eã/ et dñm scale innixũ. Ascẽdẽtes ad dñm adorãdũ: descẽdẽtes ad seipsos tremẽdo. Cũq3 euigilasset: vere ait dominus est in loco isto: pauensq3/ q terribilis est locus iste inquit. Nõ est hic aliud nisi domus dei/ et porta celi. Quãuis ergo locus omnis pauẽdus sit et terribilis: in quo deus sua ostendit sacramenta: tñ locus sacramentaliũ specierũ specialiter est omni reuerentia tremẽdus: in quo ea ostendit que in cruce perfecit: vbi et saxa scissa sunt: et monumẽta aperta: vbi terra tremuit et ipse sol/ lucis sue radios abscondit. Et sicut in priori honoris specie induxit dominationes: ita et nũc potestates: cum dicit: Tremunt potestates. nam: potestatum est libera seueritate corripere quod rectitudini legum diuinarum

Margin notes: i. Cor. xi · nota · Joh. xix · Ro. vi · Virtutẽ decet · ii. Ethi. · theosebia · x. de ciui. c. iiij. · pietas · Latria · i. Ti. vi. · Tremor · Genes. xxviij. · Locus sacramentalium tremendus est. · potestatum officium

non congruit: et vindicare in omne qd legibus obstādo
repugnat. Et ideo potestatū nō est tremere: quorum (vt
Dionysius vbi s. ait) est insuperabili constantia ordina
tissime ad diuina tēdere: et q̄ post se sunt agmina dei imi/
tatione pmouere. Qd ergo tremūt/tremore reuerentie
non timiditatis/corā ineffabili maiestate/cognoscentes
suā potestatē nihil esse respectu diuine et immense que in
sacramēto cōtinetur: quib⁹ inesse pauor minus videbat:
ostendit humanā fragilitatē merito pauere: cū audit tre
mere potestates. Nā reuera h̄ est illa incōparabilis maie
stas: ad cuius nutū colūne celi pauēt et cōtremiscūt. Si
ergo colūne celi/idest angeli fm glo. reuerētia illius ma
gnitudinis cōtremiscūt: multo magis omnis hō in se cō
cussus in reuerētia ad sacramentū debet cōtremiscere et
pauere. ❡ L Post itaq; manifestū summe reuerētie
impensum beneficiū/sequit̄ in altissimis cōcelebratum
gaudiū/in eo qd subditur. Celi celorūq; virtutes/ac bea
ta seraphin socia exultatione cōcelebrant. Ubi tria indu
cunt̄. Celi/celoꝝ virtutes/beata seraphin. Celi hic dicū/
tur antonomatice celoꝝ angelice virtutes: qui supra se
eum/qui in sacramēto est: venerātur: sicut dr̄ in psalmo.
Laudent eum celi celoꝝ. et iterū. Laudate dn̄m de celis:
laudate eū in excelsis. Ipse eīm ascēdit dignitate etiā fm
assumptā naturā/super oēs celos/hoc est vertices ange
licos. Qui descēdit ipse est qui ascendit sup oēs celos vt
adimpleret oia. ❡ Celoꝝ autē virtutes sunt quibus vir/
tus celestis sine obstaculo perficitur: hi dicti sunt angeli
dei mādata/volūtatē et decreta inuincibiliter pficiētes:
vt dr̄ in ps̄. ciij. Bndicite dn̄o oēs vtutes ei⁹ ministri ei⁹/q̄
facitis volūtatē eius. Hi cōcelebrāt eū qui pre oib⁹ volū
tatē patris perfecit: vn̄ Joh. xvij. Opus cōsummaui qd
dedisti mihi vt facerem: ait christus ad patrē. Et iterum.
Meus cibus est vt faciā voluntatē eius qui misit me: vt
perficiā opus eius. Joh. iiij. Celi ergo celebrant quē sup
se cōtemplant̄. Celoꝝ virtutes celebrāt eū a quo est om/
nis virtus eoꝝ. Uerbo eīm dn̄i celi firmati sunt: et spiritu
oris eius omnis virtus eoꝝ. Os patris fili⁹ est: a quo in
angelos fluit virtutis spirit⁹ ad oēs dei volūtates ineui/
tabiliter pficiēdas: ita q̄ nec lex nature inferioris retra/
hat: nec infirmitas potētie depꝛimat: nec virtus cōtraria
impedire valeat. ❡ M Ac beata seraphin. Signifi/
catur supremus angeloꝝ ordo seu chorus: qui totus ar/
dens siue incendens fm dionysiū interpretatur. c. vij. ec
clesiastice hierar. Hoc agmē q: diuine maiestati cōtinen/
ter assistit: perpetueq; locatū sit: et ardentissime in deuz
semp tendit: antonomatice beatū dicit̄: eo q̄ ammirabili
bus et purissimis firmissimisq; dei theoreis et delectatio/
nib⁹ perfruat̄. Nihilominus quāmuis beatū sit: vt in ve
stibulis dei collocet̄: tn̄ sup se cōtemplās altitudinē sapi
entie: et delectatiōis huius sacramēti/cōcelebrat solenni
ter et iocūde sacramēti istius altitudinē/quā sup se vene
rat̄. Quia ergo illa altissima agmina sic ɔcelebrāt: oīno
irrationabile est si aliqs hominū huic celebritati se subs
trahat: ne in sui reprehensionē audiat illud Job. xxxviij.
Ubi eras cū me laudarēt astra matutina: et iubilarēt om
nes filij dei. Astra matutina dicit angelica lumina/in pn
cipio cū celo creata: et filios dei per cōuersionē sui in deū
in gratia cōfirmata. Ecce ad excitandū nostrā tarditatez
ad huius sacramēti venerationē/illi angeloꝝ inducūtur
ordines: quoꝝ exēplis ad eoꝝ imitationē homo efficaci⁹
moueret̄. ❡ N Sequitur prefatiōis pars vltima: qua
cōfessionis exhibite acceptatio postulat̄: cū cōcluditur.
Cū quibus et nostras voces vt admitti iubeas depreca/
mur. In quib⁹ verbis tangitur supplicatio/ vt voces hu
mane cōcelebrationib⁹ celestib⁹ misceātur. Duas eīm om
nipotēs deus rationales cōdidit creaturas: angelicam et
humanā: que laudibus diuinis insisterent: et ei gratiaruz
redderēt actiones (vt tangit magister dist. j. lib. scdi sen/
tentiarū) quas dū pari voto celebrant: tanq̄ inferiores
et superiores chorde in celesti cithara sociantur. De qua
Apoca. xiiij. Et audiui vocē quasi citharedoꝝ citharizan
tium in citharis suis: et cantabāt quasi canticum nouum.
Dicitur ergo (cū quibus) scz angelis (et nostras voces)
humiles quidē sed rationabiles: quia vox est sonus cum
intētione prolatus: vt admitti in laude sacramenti: iube/
as o deus omnis sanctitatis perfector (deprecamur) q:
sine tuo iussu iuuante a nobis fieri nequit: q̄ scilz inter
angelos nostra vox audiatur. Deprecamur aūt (suppli/
ci cōfessione) nō superba p̄sumptione: sed ante maiesta/
tē tuā proni laudē tuā humili cōfessione dicētes. Sanct⁹
sanctus/sanctus. ❡ Hec breuiter de expositione prefa/
tionis quotidiane. Sunt eīm et alie p̄fationes: nō quidez
ab illa dissone: sed pro magnitudine festi aut temporis
qualitate ad maiorē deuotionis excitationē/ex festi ma/
teria et tēporis causas diuine laudis supaddentes: quaz
decē sunt numero: vt habet̄ de conse. dist. j. Inuenimus.
vbi dicitur. Inuenimus has nouez prefationes in sacro
cathalogo tātūmodo recipiēdas. Unā in albis paschas
lib⁹: aliam in die ascēsionis dn̄i: tertiā in die pentecostes
quartā de natali dn̄i: quintā de apparitione dn̄i: sextā de
apostolis: septimā de sancta trinitate: octauam de cruce:
nonam de ieiunio in quadragesima tantūmodo dicēdā.
Decima vo additur de beata virgine. lx. dist. c. sanctoꝝ
canonū. ex cōcilio placen̄. sub vrbano papa. Quarū sen
tentie in his que quotidiane prefationi superaddunt: sa/
tis sunt manifeste.

❡ Lectio. xix. A

Post prefationē qua ad cōfitendū dn̄o mirabilia in h̄ sacro ope
rāti pplꝰ excitat⁹ est: simul et cōfitende lau
dis ratio declarata. Premissa deniq; ad do
minū supplicatiōe p acceptatiōe diuine laudis: sequitur
cōis angeloꝝ hominūq; adorāde trinitatis excelsa lau/
datio: dū finita p̄fatione: chor⁹ voce cōcordi hymnū ca/
nit: Sanct⁹ sanct⁹ sanct⁹ dn̄s de⁹ sab. ple. sunt ce. et c. Hūc
aūt hymnū fm Guil̄. Durādū in rōnali/in missa cātādū
instituit Sixt⁹ papa. Et rōnabiliter post p̄fationis depre
catiuā cōclusionē: qm̄ ex nobis nō est/q̄ nostra vox iter
angeloꝝ ac celestiū virtutū cōcrepātiū voces audiatur.
Idcirco sacerdos in psona ecclie militātis in p̄fatiōis cō
clusione deprecat̄: vt saltē de⁹ noster/nostras voces ad/
mitti iubeat cōcentib⁹ angeloꝝ/socia exultatiōe laudes
diuinas ɔcelebrātiū. Et qz celestis militie exercitus sine
interceptiōe/diuinā laudāt gloriā/ipsi⁹ maiestatē et san/
ctitatē venerātes fm illud ps. lxxxiij. Beati q̄ habitāt in
domo tua dn̄e: in se. se. laudabūt te. cupiētes nostra vota
laudib⁹ cōnumerari angelicis: angelicū hymnū pariter
concinimus nō ppria p̄sumptione: sed humili deuotiōe
et supplici dicētes. Sanctus sanctus sanct⁹ dn̄s deus sa/
baoth. Hic itaq; hymnus vox est angeloꝝ et hominum.
Prima eius pars angeloꝝ est: vnde Esaie. vj. Seraphin
clamabant sub excelso dei solio. Sanctus sanctus sanct⁹
dominus deus exercituum: plena est omnis terra gloria
eius. et Apocal̄. iiij. Quattuor animalia nō habebant re/
quiem die ac nocte/ dicentia. Sanctus sanctus sanctus
dominus deus omnipotēs: qui erat: et qui est: et qui ven
turus est. Secunda eius pars est hominū / qui preibāt:
comitabātur et sequebātur dominū in hierusalē loco sue
oblationis et vespertini sacrificij se presentantem/dicen
tium. Osanna in excelsis. Benedictus qui venit in no/
mine domini. Joh. xij. Congrue autem hymnus iste: qui
sacrificio premittitur: ex predictis duabus vocibus com
ponitur: quia in sacrificio isto placito/ima summis: et ter
rena celestibus: fm Grego. iiij. dialogoꝝ cōiunguntur.
Et fm hoc hymnus iste diuidit̄ in duas partes: in ange/
licā scz et humanā. Et scda pars subdiuiditur in oratio/
nem et gratiarum actionem. Secunda ibi. Benedictus.
Uoce angelica/vnitas essentie/et personaruz trinitas in
deo cōmendatur. Uoce humana vnio deitatis et huma/
nitatis in christo predicatur. Dicitur ergo in prima par/

santus
santio

te Sanctus. Nam sanctus a sanctio. is. it/ qd̕ dicitur a sanguis: ⁊ est firmare/decernere/statuere/cōsecrare. Sic et leges sancte/ ⁊ mores sancti / ⁊ homines in fide firmati sancti dicūtur: ⁊ dicuntur sancti a sanguine hostie: ⁊ hoc de veteri cōsuetudine. Nihil enim sanctuꝫ apud veteres dicebatur: nisi qd̕ sanguine hostie esset cōsecratuꝫ vel respersum: nam ⁊ que purificari volebāt: sanguine hostie vngebantur: vnde postea sancti dicebantur / quasi sanguine vncti. De quo late apostolus Heb. ix. Lecto inq̄t omni mādato a moysi vniuerso populo / accipiens sanguinē hircoꝝ et vituloꝝ cum aqua ⁊ lana coccinea ⁊ ysopo: ipsum quoqꝫ librum/ ⁊ omnē populū aspersit dicēs. Hic sanguis testamēti qd̕ mandauit ad vos dn̄s. Etiā tabernaculum/ ⁊ omnia vasa ministerij sanguine similiter aspersit: ⁊ omnia pene in sanguine ꝯm legē mundantur. Sic ergo sanguine ad dei cultū firmabantur: vt talia ad cōmunes vsus applicare nō liceret. Dicitur ergo ꝯm hāc acceptionē sanctus. i. firmus. ¶ B Dicit̕ etiā sanctus idest separatus a negocijs scꝫ seculi: ⁊ ab his qui carnaliter viuūt: vt dicit glo. Origenis Leuit. xix. sup illud. Sancti estote. Sancti. i. separati ab omni immūdicia corporali et spirituali. Etiā tertio dicitur sanctus quasi sine terra nam grecus sermo agyos extra terrā sonat. Est ergo sanctus firmus ab omni imperfectione separatus: a terra et omni creatura sublimiter eleuatus: que verissime diuine essentie cōuenium/ que est firma: quia imutabilis ⁊ eterna: ab omni imperfectiōe separata: quia simpliciter pfectissima: ⁊ super omnē creaturā sine ꝓportione eleuata: quia intensiue infinita. In cuius significationē verbum sanctus ter dicitur. Dicitur etiā ter sanctus/ ⁊ semel dn̄s deus: vt trinitatis ⁊ vnitatis mysteriū cōprobetur. Trinitas in triplicatione nominis sanctus / ostendit̕. Unitas in simplici et nō repetita ꝓlatione nominis deus/ significatur: vt declarat magister dist. ij. lib. j. sentētiarū: quasi diceret. Sanctus pater/ sanctus filius / sanct⁹ spūssanctus. Nam sanctitateꝫ patris filius attestatur Joh. xvij. Pater sancte serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi Et sequit̕. Sanctifica eos in veritate. Est eñ pater sanctus sanctificās/ nō sanctificat⁹: qꝛ nō ab alio: sed a seipso sanctus. Sanctitatē filij ꝯfitetur angelus ad mariam loquēs. Qd̕ eñ ex te nascet̕ sanctū/ vocabit̕ filius dei. Luce. j. Sanctitatē paracleti eloquitur christus. Joh. xx. Accipite spiritūsanctū quoꝝ remiseritis ⁊c. Sanctitatem totius trinitat̕ lex ꝓmittit Leui. xix. Estote sancti: quoniaꝫ ego sanctus sum dn̄s deus vester. ¶ C Est aūt deus sanctus: nō sanctificat⁹: sed sanctificās creaturā. Est aūt sanctitas in his tribus ꝑsonis. Uerius est he tres ꝑsone: nō ratione ꝓprietatū personaliū: aut relationū originis que trinitatē multiplicat: alioquin nō esset eadem sanctitas in tribus. Et cū sanctitas dicat perfectionē simpliciter: neutra personarū esset simpliciter pfecta: pro quāto quelibet personarū careret aliqua perfectione simpliciter/ scꝫ sanctitate/ que est in alia ꝑsona: ⁊ per hoc neutra esset deus: qꝛ neutra esset summe pfecta. Et qualibet ꝑsona posset aliqd̕ melius cogitari/ scꝫ bonū qd̕ pfectiones omniū personarū saltē virtute cōtineret. Deus autē (vt dicit Aug. j. de doctrina christiana ⁊ Anselmus) est quo nihil melius cogitari pōt. Inest aūt sanctitas rōne essentie: que vna est in tribus ⁊ indiuisa: nec in eis numerat̕/ sicut nec eternitas aut omnipotētia: ⁊ ideo pater/ filius ⁊ spūssanctus non sunt tres sancti: sicut nec tres eterni: aut tres omnipotētes: sed vnus sanct⁹/ sicut vnus omnipotēs ⁊ eternus. Nō etiam inest sanctitas diuinis personis per realē informationē: quēadmodū in nobis sanctitas inuenit̕ per actualeꝫ gratie informationē: ⁊ ꝑ hoc in nobis sanctitas est accidēs: nūc adueniēs: nūc transiēs: nūc rediens per realem anime mutationē ⁊ sanctificātis gratie creationē vel annihilationem: sed est sanctitas in deo per predicationē ⁊ verissimā identitatē: quoniā sanctitas predicat̕ de qualibet persona identice/ idest predicatione dicente: hoc esse hoc. Et quelibet diuinarū personarū realiter est sctitas: ⁊ oēs tres vna sanctitas. ¶ Eo modo personis inest sanctitas: quo inesse accipitur: cum in prefatione canit ecclesia. Et in personis ꝓprietas: ⁊ in essentia vnitas: ⁊ in maiestate adoretur equalitas. Persona siquidē diuina: cū sit deus: vere simplex est ⁊ incōposita/ nō habens in se ꝓprietatē vt quoddā aduenticiū vel accidens: quo modo tabula habet albedinē: aut anima nostra scientiā: sed ipsa vere est suamet ꝓprietas. i. illud reale qd̕ per ꝓprietatē significat̕: vtpote est illud reale qd̕ sanctitas/ bonitas/ eternitas: ⁊ pater sua paternitas: filius sua filiatio: ⁊ spūssanctus sua passiua spiratio. Sic quelibet persona diuina est quicquid habet: excepto correlatiuo: quod aliquo modo habet. ¶ D Sequitur in hymno: dn̄s deus / sine replicatione ⁊ singulariter/ ad ostensionē essentie diuine vnitatis. Unde ⁊ dicit̕ in symbolo athanasij. Dn̄s pater/ dn̄s filius/ dn̄s spiritussanctus: ⁊ tñ non tres dn̄i: sed vnus est dn̄s. Similiter nō tres dij: sed vnus est deus. Et hoc qꝛ vna ratio dominij: vna ratio diuinitatis in tribus: que est ipsa diuina essentia: propter cuius vnitatē/ ille tres persone vn⁹ sunt dn̄s/ vnus deus: ꝯm illud Deuterō. vj. Audi israel. Dominus deus tuus vnus est. Propter eandē rationē dicit beatus Aug. Pater ⁊ filius ⁊ spūssanct⁹ sunt vnus creator: nō tres creatores: quia ratio creādi vna est/ scꝫ essentia diuina in tribus. Propter idē ecclesia determinauit/ ꝙ pater ⁊ fili⁹ sunt vnus spirator spūssancti: nō duo spiratores: ex̄ de summa trini. ⁊ fide ca. quia principiū spirādi volūtas diuina idem est: ⁊ vnū est in patre ⁊ filio ⁊ nō numeratur in eis. Unū dico nō specie tm̄ (quomodo humanitas in sorte ⁊ platone cōcedit̕ esse vna: ꝓpter quaꝫ tñ vnitatē nō conceditur ꝙ sortes ⁊ plato sunt vnus hō: sed sunt duo homines) sed vnū numero: seu ꝯm vnitatē verissimā que est vnitas numeralis. ¶ Addit̕ in hymno sabaoth qd̕ virtutū vel exercituū interpretatur. Dicit̕ autē dn̄s deus sabaoth. i. dn̄s virtutū ⁊ exercituū: eo ꝙ omnis virtus exercitus celestiū ⁊ terrestriū est in manu ei⁹. Est q̄ppe exercitus in celis simul ⁊ in terris angeloꝝ et hominū: quia sancta ecclesia in triūphātib⁹ in celis: ⁊ militantibus in terris est vt castroꝝ acies ordinata. Cañ. vj. Un̄ ꝯm Inno. tot. exercit⁹ de⁹ habet i terra: quot sunt ordines in ecclesia: ⁊ tot sunt in celis: quot sunt ordines in angelis. Exercitus eñ est multitudo aliquoꝝ habentiū ordinē ad vnū in eis supremū ipsis presidēs: quarū multitudinū: qꝛ plures sunt tā in celo/ ꝙ in terra: ideo vtrobiqꝫ exercitus multi numerant̕. ¶ E Sequit̕: Pleni sunt celi ⁊ terra gloria tua: qd̕ dicit̕ celi/ non est ab angelis dictū: vt patet Esa. vj. sed a patrib⁹ additū: ⁊ a Sixto papa ⁊ a Grego. ordinatū. Dixerunt nāqꝫ angeli. Plena est omnis terra gloria tua: vt. s. allegatū est. Pleni tñ nihilomin⁹ sunt celi ⁊ terra. i. angeli ⁊ homines ꝯm Inno. gloria dn̄i. Angeli quidē sunt pleni gloria. i. beatitudine eterna: inquantū facie ad faciē clare ⁊ intuitiue sine medio diuinitatis gloriā cōtemplant̕: eaqꝫ per amorē perfectissimū perfruuntur. In quibus visione/ scꝫ perfecta fruitione beatitudo eterna essentialiter cōsistit. Dicūtur aūt pleni nō ꝯm naturalē capacitatē: sed ꝯm exigentiā meritorum. Nam ꝯm ꝙ angeli in morula/ qua viatores beatitudinē meruerūt: gratia qua perfusi fuerāt: magis in sua cōuersione ad deū/ vn̄ sunt: ꝯm hoc ⁊ nūc clariori cognitione illustrātur: ⁊ intēsius amorosiusqꝫ deo perfruunt̕. Pleni ergo sunt: quia quietātur ⁊ saturant̕: vt maiorem beatitudinē sibi non optent: neqꝫ de aliorum maiori beatitudine murmurent: quoniā se et alios beatitudinē ꝯm cōdecentiam diuine bonitatis / ⁊ exigentiā meritoꝝ noscunt recepisse: in quo et ordinem diuine iusticie laudāt: et magnificentiā diuine bonitatis extollūt. Plena est et terra gloria dn̄i. Naꝫ terra. i. terrigene pleni sunt gloria: nō in rei possessione: sed in spe ⁊ ꝓmissiōe. Dedit eñ dn̄s hominibus potestatē filios dei fieri his qui in eum cre-

santus
Agyos
Paracleto
Sabaoth

dunt. Joh. j. Qui nãq̃ crediderit ⁊ baptizatus fuerit saluus erit. Marci vlti. Uel plena est terra gloria christi: q̄ dñs est dominãtiũ. Gloria inquã passionis/resurrectionis/ascẽsionis: quia in oẽm terrã exiuit sonus discipulorũ ei⁹: ⁊ in fines orbis terre verba eoꝝ: gloriã christi predicantiũ. Demũ plena est glorioso corpore christi terra: qḋ viaticũ cõcessum est hominibus/ipsos perducens ad gloriã sempiternã. Uel plena est terra gloria dñi. i. gloriosa ⁊ suaui dñi ordinatione ac totius creature gubernatione/qua sapiẽtissime gubernant̄ ⁊ regunt̄: in quo singulis gloria dñi relucet tanq̃ in vestigio seu imagine: vt de quolibet entiũ verum sit. Gloria dñi super te orta est. Uel ſm Inno. ad literã. Pleni sunt celi ⁊ terra gl'ia tua idest celũ ⁊ terra diuina gloria replentur: quia diuinitas est vbiq̃: ſm illud Hiere. xxiij. Celũ et terrã ego impleo. Unde ⁊ psalmista. Si ascendero in celũ tu illic es: si descendero ad infernũ ades. Nã est super omnia nõ elatus subtus omnia nõ prostratus: inter omnia non inclusus: extra omnia nõ exclusus. vñ Job. xj. Excelsior celo est: et quid facies. Profundior inferno: ⁊ vnde cognosces. Lõgior terra mensura eius: ⁊ latior mari. ¶ F Sequitur. Osanna in excelsis. Que est pars scḋa huius hymni et vox humana. Nã turbe que precedebãt: ⁊ que sequebantur christũ procedentẽ ad hierusalẽ clamabant. Osanna in excelsis. Osanna dictio est hebraica: que interpretat̄ obsecro vel salua. Et cõponitur ſm Remigiũ ab osy/qḋ est salua/⁊ anna qḋ est aduerbiũ vel interiectio obsecrãdi. Et ſm hoc deberet dici osyanna: sed vsu dr̄ osanna: vt sit cõpositũ ex corrupto ⁊ integro. Uel dr̄ osanna ꝑ sinalepham/que est figura tollens vocalem de medio dictionis. Augustinus autẽ dicit/ꝙ osanna in toto in alterius lingue interpretationẽ transire nõ potest. Clamauerunt autẽ turbe osanna/idest salua/subaudi nos. Sed qua salute sequitur/in excelsis. i. in celis: quia ad dandã salutẽ eternã ⁊ celestem christus aduenit. Clamauerunt turbe que precedebãt: ⁊ que sequebant̄ eandẽ cõfessionis laudez/⁊ obsecrationis vocẽ/ſm Bedã: q: vna est fides eorũ/qui ante incarnationẽ dñicam fuerũt: ⁊ qui post venerũt. vñ Petrus. Per gratiã dñi nostri iesu christi credimus saluari/quẽadmodũ ⁊ illi. Actuũ. xv. Chrys. aũt exponẽs illud Mat. xxj. Turbe aũt que precedebãt: ⁊ que sequebant̄ clamabãt dicentes. Osanna filio dauid: ait. Memores populi mirabiliũ eius que ostẽdit eis: ⁊ sanitatũ quas prestitit eis exultãtes in cordib⁹ suis: ante ⁊ retro clamabãt: osanna filio dauid. Qui precedebãt seniores erãt patriarche ⁊ ꝓphete/⁊ ceteri sancti: q̄ ante christi aduentũ eũ predixerũt: ⁊ cognouerũt eũ esse venturũ. Sequẽtes aũt iuniores. i. apl'i/martyres/⁊ ceteri doctores/qui post christi ascẽsionẽ opera eius ꝑdicabãt ⁊ predicãt. Qui etsi diuersis tẽporib⁹ fuerũt: tñ in eis nõ fuit diuersus: sed vnus exultationis spũs. ¶ Et ponitur bis osanna in excelsis/ſm Inno. ꝓpter duas partes salutis: que sunt stola mẽtis/⁊ stola corporis: vel dotes aĩe ⁊ dotes carnis. q. d. Obsecramus salua nos ſm animã et ſm corpus. Inuenit̄ ⁊ hic laudis versiculus in ps̄. cxvij. O dñe saluũ me fac. Qḋ eñ turbe clamauerũt osanna/ps̄. dixit. O dñe saluũ me fac. Qḋ ṽo turbe dixerũt. Benedictus qui venit in noĩe dñi. ps̄. eisdẽ verbis subiungit: in quibus tangit̄ gratiarũ actio ⁊ confessio mysterij incarnationis christi: vñ dr̄. Bñdictus. subaudit̄/sit: qui venit ſm humanitatẽ assumptam. in noĩe dñi: idest in noĩe patris: qui dñs est celi ⁊ terre: ipso dño teste Joh. v. Ego veni in noĩe patris mei. Uenit autem christus in noĩe patris ſm Bedã: q: in oĩbus q̄ gessit ⁊ docuit: nõ suã ſ; patris gloriã quesiuit. Uñ ait Joh. viij. Ego glorifico patrẽ meũ: ego gloriã meã nõ quero. ¶ G Aliter exponitur hymnus iste ſm dñm Alber. magis in ordine ad eucharistie sacramentũ: qḋ verbis canonis conficitur: qui hunc hymnũ immediate subsequetur: vñ ait. Ter dr̄ sanctus ꝓpter trium personarũ (vt multi dicunt) discretionẽ: que

omnes singulariter in hoc sacramẽto sunt operate. Uirtus eñ altissimi (vt dicit Cassianus) per appropriationẽ est patris que obũbrauit dũ sui perfectã imaginẽ in vtero virginis/⁊ sacramẽto nostre redemptionis impressit. Umbra eñ dr̄ forma in speculo/resultans in speculo ex facie respiciẽtis. Et in hoc sensu sumit̄ vmbra q̄ virginez obũbrauit: ſm origenẽ. Spũs aũt sanctus superueniẽs tã in vterũ in quo noster panis a muliere eterna/ſc; sapientia perfectus: q̄ etiã in sacramẽto in quo substãtia panis in ipsum transsubstantiat̄ sua virtute ⁊ opatione omnia perficit. Filius ṽo est qui oĩa a spũsancto ꝑfecta ⁊ in vtero/⁊ in sacramẽto sibi vnit: rõne cuius vnionis dicit. Caro mea vere est cibus: ⁊ sanguis meus vere est potus. Et quia sanct⁹ dr̄ sanguine firmat⁹: ⁊ i sanguine christi operatiõe trinitatis oĩs nostra religio fundata ⁊ firmata est ⁊ mũdissima effecta: ter dr̄ sanctus: quia ibi sanguini suã pater imaginẽ impressit: spũssanctus sanguinẽ ⁊ carnem mũdatos formauit: filius formata ⁊ mũdata sibi vniuit. Dicitur etiã ter sanctus: quia trib⁹ sanctis cõficitur h̄ sacramentũ: ſc; antiquo/nouo ⁊ eterno: ſc; corpore/aĩa ⁊ deitate christi. Corpus christi dr̄ antiquuz: quia de massa corporis adã sumptũ: ⁊ hoc sanctũ: quia immune ab omni peccato assumptũ: ipsum eñ nõ seminis cõmixtione: sed spũssancti opatione in virgine cõceptũ: debito originalis peccati nõ fuit obnoxiũ: q: etsi de massa ꝑditionis assumptũ: nõ tñ per legẽ ꝓpagationis decisum ab adã: quib⁹ dũtaxat aĩe coniuncte debito tenebant̄ originalis iusticie. Immune q̄ꝫ a morbida q̄litate: quã fomitem: aut carnis legẽ dicimus: qm̄ spũssanctus in virginẽ superueniens/sanguinẽ istũ purgauit: de quo sine libidine/⁊ qualibet noxia qualitate corpus illud mũdissimũ formauit. Uñ glo. Joh. iij. sup illud. Qui desursum venit/sup oẽs est. Desursum. i. de altitudine humane nature ante peccatũ p̄mi parẽtis: quia de illa altitudine assumpsit verbũ humanã naturã: ⁊ non assumpsit culpã cuius assumpsit penã. Scḋm sanctuz in sacro isto ſc; aĩa christi nouũ est/ in tp̄e incarnatiõis filij a patre de nihilo creata. Et h̄ sancta: q: in ipso creatiõis momẽto omni sanctitate/⁊ omni gr̄a/⁊ sapiẽtia est repleta: vñ ad Col. ij. dr̄ de christo. In quo sunt oẽs thesauri sapiẽtie ⁊ sciẽ dei recõditi. Tertiũ sanctũ ⁊ vere sanctissimũ est diuinitas filij: q̄ corpus sanctũ ⁊ aĩam sanctitate plenã assumpsit: ⁊ in ꝑsonã filij vniuit: vt omni sctitate redũdaret ille hõ ad toti⁹ eccl'ie sctietatẽ ⁊ copiã. hinc Joh. xvij. Ego ꝓ eis sctifico meipsum. ¶ H Hac igit̄ rõne dr̄ ter sanct⁹/quasi diceret⁹: christus in hoc sacro cõtentus sanct⁹ est ꝓpter carnis sctitatẽ: ⁊ iterũ sanct⁹ ꝓpter aĩe plenitudinẽ. Tertio sanct⁹ propter deitatis infinitã perfectionẽ. Propter vnitatẽ autez diuine essentie in trib⁹ personis hec ꝑficiẽtis: additur singulariter dñs de⁹ sabaoth. In quib⁹ verbis significatur istius opationis facultas: cũ dr̄/dñs. Modus: cũ dicit̄/ deus. Uirtus: cuz dr̄ sabaoth. Facultas in ṽbo dñs. Johelis. ij. ⁊ Roma. x. Dñs diues est in oẽs qui inuocãt eũ quia omni thesauro pecuniarũ possessionũ ac bonorum oĩm suppositus. Modus in ṽbo deus. Sapiẽter eñ deus ꝑficit oĩa: q: videt oĩa sua sapientia. Perficit vtiliter: q: oĩa circuit ꝓuidẽtia ⁊ solicitudinis cura. ps̄. Dñs solicitus est mei. ⁊. j. Petri. v. Ipsi cura est de nobis. Perficit charitate maxima: q: deus ardens ignis est. ſm illud Deuteroñ. iiij. Dñs de⁹ tuus ignis consumẽs est. Uirtus in verbo Sabaoth: qḋ virtutũ vel exercituũ sonat. Sancta eñ eccl'ia de oĩbus terribilis est in triũphantib⁹ ⁊ militãtib⁹: ⁊ totus eius exercit⁹ huic sacro vel assistit vel ministrat. Ministrat eñ ecclesia: ⁊ assistit celestis curia: vt demonũ virtus excludatur: ne impediat corporis christi ad caput vnionẽ: ⁊ hec virtus ab eo profluit: de quo in ps̄. dr̄. Dñs virtutũ ipse est rex glorie. Et hac ratione dicitur: dñs deus sabaoth: vt describat̄ trinitatis laudabilitas in opere sacramẽti. ¶ Sequit̄. Pleni sunt celi ⁊ terra gl'ia tua. Celi gloria dr̄ pro beatitudine triũphãtiũ: in

Osanna

ubra

Joh. vi.

quoꝝ laudē hoc sacrificiū offertur: vt dicūt Greg. Aug. Ambro. Terra pro terrigenis ponit᷑: ꝛ quantuꝫ ad illos gl̃ia pro gr̃a. Uñ plena est terra gr̃a/in qua offert᷑ sacrificiū in adiutoriū militātiū pariter ꝛ in cibū. Cōprehēdun tur etiā sub terra: q̄ sunt purgatoriis in penis: ꝓ quibus offert᷑ in suffragiū. Sic igit᷑ spūs dñi/qui operat᷑ in sacro repleuit orbē terrarū: ꝛ hoc qđ ꝯtinet oia: qđ nihil aliud est/nisi celū: hoc em̄ ſm Damas. cōtinētia est visibiliū et inuisibiliū creaturarū. Hic ergo spūs sciam habet vocis vtriꝗ laudis/quā p̄stitit hoibus ꝛ angelis: quaten⁹ sic omne genu flectat᷑ celestiū/terrestriū ꝛ infernoꝝ: et ois lingua cōfiteat᷑: q: dñs noster iesus christus in hoc sacro oblat⁹/est in gl̃ia dei patris. Hec igit᷑ laus resultationis qua ad pfectionē sanctitatis/resultat chorus in aula ecclesie: in qua fit pfectio scītatis. ¶ J Subdit᷑. Osanna in excelsis. Osanna. i. salua obsecram⁹ in celebratione sacramēti sanguinis: q: nō est salus sine sanguine christi. Sine sanguinis enim effusione nō fit remissio pctōꝝ. ad Heb. ix. Sed nec penarū. Zach. ix. Tu aūt in sanguine testamēti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua. In excelsis. in celis: vt omnes i sacro sanguinis salues in quo toti⁹ relucet opatio trinitatis: ꝛ per qđ celi et terra pleni sunt tue gl̃ia maiestatis. Est ergo hec petitio vt saluet gratia sanguinis ab omni inquinamento terrene cōtagionis. ¶ Sequit᷑. Benedict⁹ qui venit i nomine dñi: qđ est gratiarū actionis: vt sicut patres p̄cedētes aduentū eius vt abraam ꝛ pphete: ꝛ cōcomitātes vt apostoli: ꝛ sequētes vt martyres/eū psecuti sunt diuersis tēporib⁹/vna fide ad passionē venientē: qui semetipm hostiā pro omnib⁹ obtulit: ita in eadē fide ꝛ gratiarū actione recipiamus ꝛ psequamur cū venientem in altari: offerendū pro nobis omnib⁹ in sacrificiū salutare. Dicim⁹ autē in hac gratiarū actione benedictus: nō quia ex nostra actione dei beatitudo augeat᷑: aut sibi bonū quodcunꝗ accrescat: sed a nobis bñdicitur. i. bñdictus predicat᷑/laudatur ꝛ canitur: quia ipse venit plenus bñdictionib⁹. Et quia sicut dꝛ: Eccli. xliiij. Benedictionē omniū gentiū pater dedit illi: ꝛ testamentū noue gratie: cui nunꝗ̄ aliqd supordinādū est: in sanguine suo cōfirmauit super caput eius. Nā ſm apłm. (Ephe. j.) Bñdictus est qui bñdixit nos in omni bñdictione spūali. Sic ergo bñdicendo gr̃as agentes in laude dicimus sibi bona que ipse in nos pfluxit: ſm illud ps. Eructauit cor meū verbū bonū: dico ego opera mea regi. Sic bñdictū dicimus q̇ venit: sic semel se offerēdo: ita quotidie oblationē illā in sacro representādo. ps. Bñdictus dñs die quotidie: prosperū iter ad salutē per suā oblationē faciat nobis deus salutariuꝫ nostroꝝ. In noie dñi qui dominij diuini potentiā notam nobis facit: nos ab infimis exaltādo: a paupertate suis copiis releuando: ꝛ sua dñali virtute cōtinendo: ne ad pedestria ꝛ stabularia declinemus. ¶ Addit᷑ Osanna vt saluet scđa salute a miseria pene per gloriā: q: iusticia culpe saluauit p gratiā: ꝛ sic suscitet de puluere egenum: ꝛ de stercore erigat pauperē: vt sedeat cuꝫ principib⁹/ꝛ soliū gl̃ie teneat in celis: ppter qđ cōcludit᷑ ꝛ nūc: (j. Reg. ij) In excelsis: sicut ꝛ prius additū est: q: ista sunt excelsa glorie sue: q̄ nisi p ipsuꝫ attingere nemo potest. Uñ angeli cecinerunt: Gloria in altissimis deo. Luce. ij. Oremus ergo dñm bñdicentes ꝛ dicētes. Bñdictus sit: ꝛ in eternū supbenedictus: qui venit in noie dñi: opatione diuina in altaris sacro: quaten⁹ eū sic venientē honorifice suscipiētes: bñdictionē in presenti ꝛ i futuro largiter ꝯsequamur. Amē. ¶ Z Om̄ autē misse officiū qđ in canone principaliter consistit: ob memoriā dñice passionis institutū est. In plerisꝗ sacramentariis inter prefationē ꝛ canonē imago crucifixi depingit᷑: vt nō modo intellect⁹: sed ꝛ picture aspectus memoriā inspiret dñice passiōis: vt dicit Alex de ales. Et rationabiliter quidē: qm̄ que oculis vident᷑/forti⁹ mouēt: ꝙ̄ que ore pferunt᷑/ꝛ solo percipiunt᷑ auditu. Hinc Damas. iiij. lib. sniarū. Multotiēs nō ſm mētē habētes dñi passionē: imaginē crucifixionis christi vidētes/in salutaris passionis memoriā venim⁹ ꝛ pcidētes adoram⁹. Hinc ꝛ Ezech. ppheta iussus est pingere transmigrationē hierusalē: vt ppl's iudaicus sensibilib⁹ formis moueret᷑ eaꝫ agnoscere futurā. Uñ Ezech. xij. Tu ergo fili hoīs fac tibi vasa trāsmigrationis: ꝛ trāsmigrabis p diē coram eis. Trāsmigrabis autē de loco tuo ad locū alterū in cōspectu coꝝ: si forte aspiciāt: q: domus exasperās est. Et efferes foras vasa tua/q̄si vasa trāsmigrātis p diē in ꝯspectu coꝝ. Ubi Grego. in cōmenta. Quia oculos ad videndū habēt/ꝛ nō vidēt: aures ad audiēdū habēt/ꝛ nō audiūt: da eis imaginem ꝛ picturā: ꝛ formis ostēde corporeis: vt vēturā captiuitatē nō solū auditu: sed ꝛ oculis recognoscāt. Uñ satis ostēdit᷑ forti⁹ mouere imagines ꝙ̄ vba. Et hec est pcipua ratio cur christiana religio admittit sacras venerādasꝗ scōꝝ imagines: vt scꝫ simplicioribus esset memoriale ppetuū: ꝛ deuotionē sapiētiū excitarēt. Cōgruū ergo est vt oculis sacerdotis/passionis christi memoriale celebrātis: crucifixiōis imago obiiciat᷑/q ad de ipsa cogitādū forti⁹ inuitet᷑. Et idcirco ait Alex. Forte diuina factū est puidētia: licꝫ humana h̄ puocauerit industria: vt ab ea lr̃a canō īciperet: q̄ sui forma crucis signū ostēderet in figura T. Lr̃a etem̄ thau: q̄ pma est in canone: mysteriū crucis hꝫ ꝛ insinuat: dicente dño Ezech. ix. Signa thau in frōtib⁹ viroꝝ dolētiū ꝛ gementiū. De q̄ latius. j. In q̇busdā etiā codicib⁹: vt Durādus in rōnali dicit: maiestas patris depingit᷑ ꝛ imago crucifixi: vt sacerdos q̄si psentē videat quē inuocat: ꝛ quē alioquit᷑ dicēs Te igit᷑ cle. ¶ Z Hoc ergo crucis signū nō solū intuetur sacerdos: sed etiā osculat᷑: vt osculo qđ pacis signū est: ostēdat ꝙ p crucē pacificati sum⁹ ꝛ recōciliati deo patri: vt dꝛ Col. j. Cōplacuit p eū recōciliari oia in ipso pacificās p sanguinē crucis ei⁹: siue q̄ in terris siue q in celis sunt. Seruant᷑ aūt diuersi ritus in ordine osculandi: aliq̄ primo osculant᷑ pedes crucifixi: ꝛ postea pedes maiestatis diuine: in signū ꝙ p filij dei crucifixionē ad patris deducimur maiestatē. Alij modo ꝯtrario pmo osculant᷑ pedes maiestatis: postea crucifixi: in signuꝫ ꝙ nemo venit ad filiū nisi pater traxerit eū: ꝙꝗ omne donum optimū desursuꝫ est descēdēs a patre luminū. Alij q̇ duplicē picturā nō habēt: pmo osculant᷑ altare: postea crucē in codice: eadē q̄ dicta sunt representātes. ¶ Uertit se etiā sacerdos canonē inceptur⁹ ad oriētē: vt scꝫ solē iusticie christū dñm aduocet p ꝯsecrationē ad altaris sacramēti. Ab illo em̄ loco materialis sol orit᷑: q̇ vite origo est ꝛ cē. Trahit aūt hoc ipm ex veteri lege originē: ſm Guil'. in qua sacerdos legalis cū orabat/faciē habebat v̄sus ppitiatoriū: q: exinde loquēs dñs ppitiabatur pplo. Exod. xxvj. Ideoꝗ christus q̇ ppitiatio est p pctis nostris: q: in canone petit᷑ donari p sacerdotē: merito ad illaꝫ partē celi se vertit ad quā ppitiatoriū fuerat collocatum. ¶ Incepturus ꝗ̄ canonē sacerdos īūctis manib⁹ se inclinat: significās christi inclinationē/qua in faciē pcidēs in horto orauit: vt si fieri posset trāsiret calix passiōis: cui⁹ meditatio intantū dñm anxiauit: vt fact⁹ sit sudor ei⁹ tanꝗ̄ gutte sanguinis in terrā decurrētis. Lu. xxij. Fit etiā hec inclinatio v̄sus terrā/vt sacerdos se humiliet: ꝛ terrenū se agnoscat: seꝗ p h̄ indignū ppriis virib⁹ iudicet ad tantū mysteriū peragēdū. ¶ Iungit manus/vt verbis attētio copulet᷑: iuxta beati Bern. exhortationē. Fratres imolātes hostiā laudis iungamus v̄bis sensuꝫ: sensui affectū: affectui exultationē: exultationi maturitatē: maturitati humilitatē: humilitati libertatē. ¶ Hinc quoꝗ ministrātes post tergū vadunt sacerdotis/discipuloꝝ fugā figurantes: vel aliis exēplū retrocedēdi dātes ne cuiusꝗ̄ voce vel aspectu sacerdotis intētio distrahatur. ¶ Ultimo pulsatur cāpanella: vt fideles intra eccl'ie areā cōstituti/ad cordis preparationē excitent᷑: quatenus in spū ꝛ veritate adorent deuotius hostiā salutarem: quā post ꝯsecrationē/omniū ostendit aspectibus adorandam.

Magistri Gasparis hassiachij symmeringensis ad clerū epistola adhortatoria.

Gabriel byel vir omniū peritoꝝ sine cōtrouersia peritissimus/ca tonianā illā nobilissimā secut⁹ sniam. h est nō sibi soli: sed toti se mūdo genitū credēs īmortalitatē eternāq; famā posteris reliqt: estimans nul lis se reb⁹/litteraꝝ studijs semotis/ ceteros pstare posse cūctis salrē pbie diuine studio anhelātib⁹ dans typum et exēplar. Quare o sacerdotes: o diuini nois pcones dul cissimi: qd in hac vmbratili qsi vita alacriori studio/cona tuve celeriori/diuia nō capessatis officia. Quid beluine succūbere voluptati. Quid alexādrinis delicijs deditos esse. Quid tā sedētaria fatigatiōe pigro iminere. Quid die noctuq; maximos comis gradarim scāsilib⁹ labores impēdere iuuat: non cogitātes illud. j. Pe. ij. regale vos gen⁹ sacerdotū appellitari. Itē ps. cix. pmissionē eterni sacerdotij regio inquiēte ppheta. Tu es sacerdos in eter nū ⁊c. Quare oibus alijs opationib⁹ postpositis/vestrā sanctitatē: statū vestrū nobilissimū: vtutib⁹/bonis mori bus: ⁊ qd est maximū: bonis exēplis (cū alteri malefaciē di dare occasionē apud summū deū: qd maxime in se ha beat grauitatis) excolētes: nō hoies tm̄: sz dij vocabimi ni. Ex q autē diuersa sunt studioꝝ genera: maxime illud vnicuiq; acceptādū: qd suo statui nō discrepare videtur. Et si sacerdotis sit officiū deū colere: puris totisq; mani bus/⁊ mūdo corde ptrectare: summe sibi videt necessa riū: hmōi gabrielis nostri opus/⁊ die ⁊ nocte manibus voluere: exinde vt possit (qd maximū sui status est) chri stum scilz in altaris hostia transsubstantiatū intelligere: quē nullus: nec exterioꝝ ib⁹: nec interioꝝ ib⁹ (solo intelle ctu excepto) sensib⁹ cognoscere pōt. Datū Bab. M.dx. decimo kalen. Febiuarias.

Lectio. xx. A

Te igitur clementissime pater p iesum chri stū filiū tuū dn̄m nostrū sup plices rogamus ⁊c. Expe diti de cōtinuatione textus sa cri canonis p notā illationis (igit) designata: ad eius diui sionē ⁊ lr̄e expositionē proce dimus. Diuidit aūt varie a varijs: nā Guil. in rōnali tri plicē recitat diuisionē: quarū vna in ptes vndecim: alia in partes duodecim: tertia i sex partit. Alex. de ales diuidit in tres ptes subdiuidēdas. dn̄s Albert⁹ similr in tres: nō tn̄ eadē: sz lōge alia diuisiōe. Sed qsi mediū tenētes dici mus: q text⁹ sacri canonis/videlz ab illo loco. Te igitur. vsq; ad dn̄ice ōronis pfationē/q incipit ibi. Oremus pre ceptis salutarib⁹ moniti. ibi em̄ terminat canon fm dn̄m Alb. vt tactū est. s. lec. xv. Hic inquā text⁹ cōuenienter diui dit in sex ptes pncipales. In quarū pma petit a deo bn̄ dictio appositoꝝ munerū/q p tota ecclesia offerunt. In scd̄a ponit scōꝝ inuocatio: quoꝝ meritis ⁊ pcib⁹ nobis bona a dn̄o cōferunt/ibi. Cōicātes. In tertia petit sacri ficioꝝ oblatoꝝ acceptatio: qua electi a pdidis diuidūtur. In qrta ponit verboꝝ forma qbus cōsecratio cōficit: et panis viniq; substātie in christi corp⁹ ⁊ sanguinē cōuertū tur. In qnta ponit cōsecratoꝝ cōmemoratio: ⁊ salus pe tit his q sacrificio pfruunt. In sexta subinfert refrigerij ac suffragij postulatio: ⁊ iterata scōꝝ inuocatio: qtenus que petim⁹ a dn̄o ɔcedant. Tertia ibi. Hanc igit oblatio nē. Quarta ibi. Qui pridie. Quinta ibi. Vn̄ ⁊ memores. Sexta ibi. Memento etiā dn̄e. Prima pars i duas sub diuidit: in quarū prima dirigit petitio ad dn̄m vt apposi ta munera scificet. In scd̄a fit specificatio p quib⁹ scificata munera deo libet/ibi. In primis q tibi. Diuisio pme particule patet ex pncipio sequētis lectiōis. B Pri ma pars incipit a lr̄a T siue t. Te igit. qd fm Isid. non videt sine diuina prouidētia factū. Est. n. lr̄a mystica fm Isid. j. lib. etymol. c. iij. Sunt em̄ qnq; lr̄e mystice apud grecos. y. qd humanā vitam designat. θ. Thita mortē. ⁊ alpha principiū. ω o finē: que due lr̄e ad christū pertinēt fm illud Apocal. j. Ego sum alpha ⁊ o/pncipiū ⁊ finis. ⁊ thita quā hebrei thau dicūt dicūt/nos t. Dicit autē thau hebraice quasi signū. Lr̄e autē grece ⁊ latine ab hebrai cis videntur exorte. Formātur em̄ lr̄e grece ab hebraicis/ ⁊ quantū ad sonū: ⁊ quantū ad nome: ⁊ latine a grecis: nā apud hebreos primo dictū est aleph: deinde ex simili enūciatione apud grecos tractū est alpha: inde apud la tinos a. Trāslator autē ex simili sono alterius lingue lit terā cōdidit: vt nosse possimus linguā hebraicā oim alia rū linguarū ⁊ lr̄arū esse matrē: sic ergo a thau hebreo for mata est thita grece: ⁊ t. latine. Insinuat autem t. lr̄a siue thau mysteriū crucis dn̄ice/ex sui forma ⁊ formatiōe ipm representās. Est deniq; signum illud fm btm̄ Hiero. qd impressum fuit quorundā faciebus/ad dn̄i iussionem: quo sic signatis cōcessa est salus ⁊ liberatio ab interitu mor angeli pcutientis: de q Ezech. ix. ita scribit. Dixit dn̄s ad virū indutū lineis habentē in lūbis atramētū scriptoris Trāsi per mediū ciuitatis in medio hierlm: ⁊ signa T su per frōtes gementiū viroꝝ ⁊ dolentiū sup cūctis abomi nationibus que fiunt in medio. Post hec dixit sex viris. Trāsite per mediā ciuitatē post eū: ⁊ pcutite sup quē nō videritis signū T. Nemini parcat oculus vester. Et post pauca. Oēm aūt sup quē videritis signū T nō occidatis. Illud quoq; signū est illud sup quo moyses serpentē eneū erexerat i deserto: quē inspicientes saluabant a mor sibus serpētū ignitoꝝ. Numeri. xxi. De quo saluator. Si cut moyses exaltauit serpētē in deserto: ita exaltari opor tet filiū hois. Factus est em̄ filius hois obediens patri vsq; ad mortē: mortē autē crucis. Phil. ij. que crux instar littere T figurata fuit: ex stipite scz ⁊ ligno trāsuersali su prapposito: stipite nō eminente: vt verificaret illud Luce ix. Vulpes foueas habēt: ⁊ volucres celi nidos: fili⁹ aūt hominis nō habet vbi caput suū reclinet. C Illud fuit etiā signū de quo Apocal. vij. dicitur. Vidi alterū an gelum ascendentē ab ortu solis/habentē signū dei viui. Glo. Vexillum crucis. clamantē voce magna quattuor angelis quibus datū est nocere terre ⁊ mari dicens. No lite nocere terre: neq; mari: neq; arborib⁹/quoadvsq; si gnemus seruos dei nostri in frontib⁹ eoꝝ. Et qz in cano ne misse passio christi rememorat: que in cruce cōsumma ta est: ideoq; cōgruū fuit/⁊ rōnabile vt ab ea lr̄a inchoa ret: que crucē plus ceteris representaret: qlis est lr̄a T vt sc; p eius inspectionē/sacerdos in memoriā reducere tur dn̄ice passiōis. Qd salutifere crucis signū laudabili ter fideles in quotidiani vsus sensibilibus reb⁹/puta li bris/parietibus/statuis imprimunt: ⁊ exēplo sacerdotis osculant: vt ad passionis christi memoriā excitent: ⁊ ex eius rememoratiōe sanent a suggestionib⁹ serpētū infer naliū. Sicut olim sanati sunt filij israel a morsib⁹ serpen tū ignitoꝝ p inspectionē serpentis in crucis signo erecti. Magna em̄ est crucis virt⁹: magnū crucis mysteriū: vt fm Inno. Crux sanitatē restituit: bn̄dictionē ipendit: discernit a pdidis: liberat a picalis: hostes expellit: victo res cōstituit. Crux mysteriū fidei: sacramētū spei: clauis sciētie: forma iusticie: magnificētia regū: gloria sacerdo tū: sustētatio inopum: pauperū cōsolatio: cecoꝝ lumen: claudoꝝ baculus: desolatoꝝ spes: resurrectio mortuoꝝ. Verba sunt originalr btī iohis Chrys. in homel. de cru ce. Hui⁹ crucis laudes Raban⁹ fuldēn. monach⁹ ⁊ mogū tine sedis archiepūs mirādo cōpegit artificio/figuris/p sa ⁊ metris/nihil eoꝝ omittēs: qd ad ei⁹ magnificā laudē humanitus poterit inueniri. Hec de lr̄a t. siue T canonis principio: cuius exordium. Te igitur clementissime pater.

Joh. iij.

C D Ad cuius

¶ D Ad cuius intellectū notandū q̄ nomē Pater/dupli citer in scriptura accipitur. Accipitur em̄ quādoq; pr̄ essentiali ter: & quādoq; notionaliter. Essentialiter attribuit toti trinita ti: & singulis personis cōiūctim et diuisim: sicut cetera noīa essentialia: q̄ de singulis psonis in oībus simul in singulari numero predicant: sicut increat⁹/immēsus/eternus/oipo tēs/dn̄s/deus. de quo in symbolo athanasij. Etern⁹ pr̄: eter nus fili⁹: etern⁹ sp̄ussctūs. Et tn̄ nō tres eterni: sed vn⁹ eter nus &c̄. Noīa em̄ essentialia: sicut de psonis singulis: ita de oībus simul singulariter non plurali numero p̄dicant: sec⁹ de noīe psona/siue suppositū: qd̄ licet dicat̄ ſm substātiā p quāto nō dr̄ relatiue ſm btm̄ Augu. vij. de trini. c. v. excipit̄ tn̄ a supradicta regula ſm eūdē lib. vij. de tri. c. j. vt recitat magr̄ dist. xxiij. primi sen. Et isto modo/essentialiter sc; acci pit̄ pater in cātico moysi Deute. xxxij. Nōne ipse est pr̄ tu⁹: qui possedit/fecit et creauit te. Sic etiā accipit̄ Mat. vj. in oīone dn̄ica. Pr̄ noster q̄ es in celis. Et generaliter sic acci pi pōt: qn̄ de eo predicat̄ termin⁹ importās aliqd̄ cōueniēs toti trinitati. sicut est operatio qlibet adextra. Opera enim trinitatis adextra sunt indiuisa. Nā pr̄ & fili⁹ & sp̄usscūs si cut inseparabiliter sunt: ita inseparabiliter operant̄: ait Au gu. j. de tri. c. iiij. et magr̄ dist. j. li. iij. Et denotāter accipi po test: q: aliqn̄ sīā respectu termini essentialis. i. cōuenientia trib⁹: accipit̄ nō essentialiter: vt cū in symbolo aplo₄ dicit̄: Credo in deū patrē oipotētē creatorē celi & terre. vbi patrē accipit̄ p psona patris tm̄: licet sequat̄ oipotentē et crea torē celi et terre/q̄ sunt termini essentiales cōuenientes oib⁹ trib⁹. Sed hoc est ex eo q: statim addit̄. Et in iesum christū filiū eius vnicū/dn̄m nostrū. per qd̄ innuit̄ discretio eius a filio. Similiter hic: Pr̄is & filij et sp̄ussctī vna est diuinitas &c̄. Patris/similiter filij & sp̄ussctī accipiunt̄ psonaliter: li cet qd̄ sequit̄: vna diuinitas/sit termin⁹ essentialis: eo q̄ hic expres innuit̄ discretio psonarū. ¶ Alio mō pr̄ accipit̄ no tionaliter/vt est ppriū prime psone/q̄ a nullo est: et est ter min⁹ psonalis/vnā tm̄ personā importās: & sic semp accipi tur n̄ ponit̄ respectu predicati/personalē pprietatē impor tās: etiā cū exclusione ceterarū psonarū: vt cū dicim⁹: Pa ter a nullo est: nec fact⁹: nec creat⁹: nec genit⁹: nec pcedens. Similiter pr̄ genuit filiū sibi coeternū & cōsubstātialē. Po test tn̄ quādoq; capi notionaliter respectu p̄dicati essentialis: sz nō cū exclusione alicui⁹ personarū: vt hic pr̄ creauit mūdū. Pr̄ incarnauit. i. incarnari fecit filiū. Pr̄ tradidit in mortē filiū. Pr̄ pōt accipi notionaliter/etiam pōt accipi essentiali ter: et ſm hoc ſm nōnullos hec particula pōt dupliciter ex poni. Vno mō vt accipitur essentialiter: & tūc resumi debet prima pars hymni p̄missi: vt sic: O de⁹ trinitas. i. pater cle mētissime: q: sctūs es: q: dn̄s sabaoth. i. exercituū es: q: ple ni sunt celi & terra gloria tua. Igitur: id est ideo vel idcirco supplices te rogam⁹. ¶ E Sed cōtra hāc expositionē vi det̄ esse qd̄ statim sequit̄: Per iesum christū filiū tuū. Nam christus nō est filius totius trinitatis: q: nō filij: q: nihil im possibilius q̄ q̄ idē gignat se: ſm beatū Aug. j. de tri. c. Neq; est filius sp̄ussanctus: quia sp̄ussanctus posterior est filio origine: q: a filio pcedēs: et tn̄ tā filius q̄ sp̄ussanctus pertinēt ad trinitatem: et cum patre sunt vna tota trinitas. ¶ Ad qd̄ respōdēt q̄ christus dici pōt fili⁹ trinitatis: nō ge neratione diuina: sz creatione humana: nā generatione di uina a solo patre est: vt dicit Athanasius in symbolo: Fili⁹ a patre solo est: nō factus: nec creatus: sed genitus. Loqui tur de filio ſm naturā diuinā: nō ſm assumptā. Creatione aūt humana. i. nature humane quā inseparabiliter tota tri nitas operata est: fili⁹ est trinitatis: sicut ceteri hoīes a deo producti: ſm quā christus etiā a tota trinitate fact⁹ seu crea tus est: & ita trinitatis fili⁹. Non quidē q̄ creari aut fieri pri mo cōueniat christo q̄ deus est increatus: sed ei conuenit p cōicationē idiomatū: rōne humanitatis assumpte: sicut di citur passus/mortuus &c̄. Secūdū quē modū etiā dixit chri stus Johis. xiiij. Pater maior me est. licet sit equalis patri. ¶ Verūtamen aliqs hec expositio videt̄ a littera extranea: q: quotiēs in diuinis sermonibus nomē filius addit̄ nomi ni pater/discretio importat̄: & termini pater fili⁹/non essen tialiter: sed notionaliter accipiūtur. Neq; he locutiones ap probant̄: christus est filius verbi: christus est filius sp̄ussan cti: que tn̄ eadē rōne cōcedēde sunt qua illa: christus est fili us trinitatis. Et q̄uis possent habere veros intellectus: tn̄ ne aliquibus detur errandi occasio: vitant̄. ¶ F Et ppter hoc Alex. de ales/dn̄s Alber. Guil. ac ceteri hanc particulā tn̄ exponūt de patre accipiēdo notionaliter. Et sic resumi debet secunda pars hymni: vt sic. Pater celestis/q: magni ficasti nobiscū misericordiā tuā: vt mitteres filiū tuū vnige nitum. Cui turba cāticum laudis acclamauit. Benedict⁹ q̄ venit in nomine dn̄i. Ideo clemētissime pater te supplices rogamus. Sic patris autoritatē insinuat: ipsum solū inuo cando ait Alexā. quē alloquit̄ tanq̄ presentē per gratiā qui nusq̄ deest per essentiā/potentiā et presentiā. Vel ſm dn̄m Albertū et vltimā expositionē hymni sic. Pater: q: sanctus es: & celū & terrā gloria replesti per eucharistie sacramentū. Igit̄ te rogamus: quib⁹ rationē & causam te rogādi dedisti per hoc q̄ celū et terrā gloria tua per sacramentū impleſti. O pater q̄ paterna v̄tute nos formas: paterno affectu dul cissime de nobis cogitas: paterna prouidētia bono₄ tuo₄ heredes nos ordinas: paterna disciplina instruēs: vtiliter nos sanctificas. Format em̄ nos ad imaginē suam paterna virtute: q: nullius virtutis in celo & in terra est propriū for mare natū ad imaginē propriam/nisi paterne virtutis. Esa. lxiiij. Nunc dn̄e pater noster es tu: nos vero lutum: et fictor noster tu: & opera manuū tuarū omnes nos. et Eccli. xvij. De⁹ creauit de terra hominē: et ſm imaginē suam fecit illū: et ſm se vestiuit illū virtute. Format aūt nos virtute dum inuisibili imagini dei. i. filio q̄ est imago dei inuisibilis: in sacramento per gratiā vnimur et incorporamur. Ad cuius incorporationis cōsignationē hortat̄ nos apostol⁹. j. Cor. xv. Fratres sicut portauimus imaginē terreni/portem⁹ ima ginem celestis. Qualis terrenus/tales et terreni: et qualis celestis/tales & celestes. Rursus pater paterno affectu dul citer de nobis cogitat: dū prestat panē de celo/omne habē tem in se delectamentū & omnē suauitatē saporis. Sap. xvj. Angelo₄ esca nutriuisti populū tuū: & paratū panē de celo prestitisti illis sine labore/oē delectamentū in se habentē: et oīs saporis suauitatē. Substantiā em̄ tuā & dulcedinē quā in filios habebas: ostēdebas: et deseruiēs vniuscuiusq; vo lūtati ad qd̄ quisq; volebat: conuertebat̄. Vn̄ & hic panis/ panis filio₄ canib⁹ nō mittēdus dr̄: q̄ vtiq; a patre porrigi tur. Insup paterna prouidētia bono₄ suo₄ heredes nos or dinat: dū p incorporationē qua nos filij sui corpori p huius sacramenti sumptionē vnit: nos filios suos efficit: & veros heredes sp̄ū: qui vaporat de sanguine eius quo potamur. Sicut ait aplūs ad Roma. viij. Accepistis sp̄m adoptionis in quo clamamus/abba pater: q̄ testimoniū reddit sp̄ui no stro q̄ sumus filij dei. Si aūt filij: & heredes. Heredes quī dē dei: coheredes autē christi. Demū paterna disciplina in stituēdo nos sanctificat: de quo ad Heb. xij. Pater spirituū erudit nos/ad id qd̄ vtile est in recipiēdo sanctificationem eius. Hāc licet multis recipiamus modis: cōuenientissime tn̄ in hoc sacramēto: in quo illi p sp̄m vnimur q̄ nunq̄ reces sit a disciplina patria. ¶ G Et vt citius impetrem⁹ qd̄ pe timus addimus: Clementissime. Habet quippe humana in dustria: vt dū petitionis sue effectum expectat & desiderat/ obsecrati laudes petēdo pponat: vt sic p hoc eius beniuo lētiā captet. Qualiter videre est apud oratores/qui in suis exordijs iusticiā et famā aliaq; laudis p̄conia premittūt: vt sic animū eius quē orāt: ad sui inclinēt desiderij implemen tū. Sic fecit prudēs mulier iudith: cū hostiū iudaice plebis cōtritionem impetrare a dn̄o voluit: huiusmodi exordio ce pit. Dn̄e deus patris mei symeon/qui dedisti illi gladiū in defensionē alienigenarū: respice in castra assyrio₄: sicut tūc in castra egyptio₄ videre dignatus es. Orauitq;: Deus ce lo₄/creator aquarū & dn̄s totius creature exaudi me mise rā deprecantē: & de tua mia presumentem. Judith. ix. Et ita prisco₄ patrū plurimos fecisse scriptura cōmemorat. Addi

tur ergo: Clementissime. i. misericordissime: quod predicatũ
laudis est: q2 mia eius sup oia opera eius. ¶ Est aũt clemẽ
tia ſm Alber. virtus/que facit quẽ prestabile sup malicia: q̃
cõtra ipm cõmissa est/maxime quãtũ ad penas p ipsis infli
gẽdas. Sic eñi clemẽtia spectat ad iudices et presidentes:
quoꝝ est miam reis exhibere: ſm illud Jaco. j. Mia super
exaltat iudiciũ. Unde et Sene. Clemẽtia est inclinatio ani
mi ad lenitatẽ in pena exequẽda. Ait eñi lib. ij. de clementia
ad neronẽ. Clemẽtia est tẽperãtia animi in potestate vlciscẽ
di. Uel est lenitas superioris aduersus inferiorẽ in cõstituẽ
dis penis. Et sequit qd dictũ est. Itaq3 dici põt ⁊ inclinatio
animi ad lenitatem in pena exigẽda. Hec aũt maxime presi
des decet: vt in lib. j. idem ait: Nullũ clemẽtia ex oibus mas
gis q̃ regẽ ac principẽ decet. Et qm deus rex regũ ac princi
pũ princeps: viuorũq3 ⁊ mortuoꝝ iudex est: maxime deo cõ
uenit: per quã et ipse semp citra cõdignũ punit: nec letat in
perditione viuoꝝ. Sap. j. Siquidẽ pius est: et nõ pascit cru
ciatu ſm Grego. lib. 'dialo. Neq3 obliuiscet misereri deus:
neq3 cõtinebit in ira sua mias suas. ps. lxxvj. Cõgrue itaq3
ad patris clementiã in nostra petitione qua petimus mise
ricordiã nobis exhiberi aspiramus/dicẽtes: Pater clemen
tissime: q2 sanguis qui hic offert p multis effusus est in re
missionẽ pctõꝝ. Mat. xxvj. Et qm benignus misericors et
prestabilis est sup malicia. Johel. ij. ¶ D Pater igitur cle
mẽtissime te Rogamus. cõfidentes de impetratione ei9 qd
petimus: animati pariter, ⁊ docti spe verboꝝ apli tui Jaco
bi. j. c. sue canonice. Postulet autem in fide nihil hesitans a
te dño q̃ das oibus affluẽter: ⁊ nõ improperas. Qui nanq3
hesitat/similis est fluctui maris qui a vento mouet ⁊ circũ
fertur. ¶ Est aũt rogatio (ſm Alber.) inclinatio eius q̃ ro
gatur ad exauditionis cõsensum/ab eo q̃ rogat: et per hoc
differt a petitione que ſm eũdẽ/est expressio eius qd deside
rat fieri ab eo qui exauditurus rogat. Nõ est aũt rogatio si
ue petitio/locutio vel oratio vt q̃busdã videt optatiua: ſm
Guil. parisieñ. in de diuina rhetorica circa principiũ: sz ora
tio alterius inclinatiua: non eñi qui optat: vel desiderat ali
quid/id eo ipso petit: nã multi optãt siue desiderãt q̃ nõ pe
tũt. Multi etiã optãt siue desiderãt qui habere nolũt: sicut
viri sancti ⁊ sapiẽtes/qui multa cõcupiscũt et desiderant: a
quibus tñ abstinẽt se viriliter ⁊ auertunt. Qui aũt petit/in
dubitãter ostẽdit se velle obtinere qd petit. Hec Guil. Itaq3
in pposito/rogamus ⁊ petimus deũ patrẽ clementissimũ:
vt nobis que petim9 tribuantur. Quo aũt intelligendũ sit
deũ petitionibus ad petita cõferendũ inclinari: inferius di
cet/cũ de sanctorũ implorationib9 sermo fiet. ¶ Additur:
Ac petimus. ad exprimendũ affect9 magnitudinẽ. Accumu
lat eñi ſm Alex. verba depcatoria dicẽs: Rogam9 ⁊ petim9
vt sic geminata postulatione/meli9 obtineat qd intẽdit. Et
pluraliter loquit/significans se vice oim orationẽ fundere
deo patri. ¶ J Petimus aũt nõ supbi: sed Supplices. i.
humiles: qm ab initio supboꝝ supplicatio nõ placuit dño:
sed humiliũ. Judith. ix. vñ ⁊ Jaco. iiij. Superbis deus resi
stit: humilibus aũt dat gratiã. Humiles ergo nõ presumen
tes de nostris meritis: nec in iustificationib9 nostris/pster
nimus preces nr̃as ante faciẽ tuã: sed in miserationib9 tuis
magnis ⁊ multis cũ viro desideriorũ sancto daniele (Daniel
dẽ. ix.) sciẽtes qm oratio humiliãtis se celos penetrat: ⁊ nõ
discedet donec altissim9 eã aspiciat. Eccli. xxxv. Unde ⁊ le
gimus q pharisens ille q̃ iusticias suas allegauit corã deo
spretus est: vbi publicanus cõfitẽs humiliter/iustificat9 ab
scessit. Luc. xviij. Et q2 duo sunt quib9 petẽs obtinet qd in
tendit: scz diuina clemẽtia ex parte exorati: et humilitas ex
parte orantis. Ideo ppter primũ dicit/pater clemẽtissime.
Propter scdm/supplices petimus ⁊ oramus. Petim9 autẽ
Per iesum christũ filiũ tuũ dñm nostrũ. tanq̃ per mediato
rẽ inter te patrẽ ⁊ nos miseros pctõres: qui ppitiatio est p
peccatis nostris: qui lauit nos in sanguine suo: ⁊ recõcilia
uit nos perditos tibi: regenerauitq3 nos in spẽ viuã: p quẽ
cũ essemus tenebre/facti sumus lux in dño. Per hunc ergo
mediatorẽ/te patrẽ clemẽtissimũ rogamus et petimus/per
quẽ impetrãdi certitudinẽ accepim9. Ipse tua veritas eter
na sub iuramẽti pollicitatione nobis pmisit. Amen amẽ di
co vobis: si q̃d petieritis patrẽ meũ in noie meo/dabit vo
bis. Joh. xvj. Propter qd merito per ipm imploramus. Et
q2 per te rogamus/et petimus dñe noster iesu christe: aperi
igit p nobis os tuũ sanctissimũ: os benedictũ. Te enim os
tuũ aperiẽte/oẽs nostri accusatores obmutescẽt: te prestan
te patrociniũ cause nostre/nulli ex aduersis consurgent. Si
nanq3 tu p nobis quis cõtra nos. Te dante vocẽ gratiosissi
mã pariter ⁊ patri gratissimã/vocẽ illam angeloꝝ eloquijs
incõparabilẽ: en auertet pater miserũ aures suas. Qui te a
nobis audiri mãdauit/dicẽs: Hic est filius meus dilect9 in
quo mihi bene cõplacui: ipm audite. Mat. xvij. Quõ te p
nobis interpellantem nõ exaudiet. Tu eñi suscipex digne
tus es patroni ⁊ aduocati officiũ: teste dilecto tuo discipu
lo. Aduocatũ habemus apud patrẽ/iesum christũ iustũ: et
ipse est propitiatio p peccatis nostris. Hinc nostra age fide j. Joh. ij.
liter causam. Nõ opus est vt iterũ sanguinẽ tuũ fundas vi
uificũ in sanctificationẽ nostrã: sufficit nobis vt preces fun
das placationis in conspectu patris. An denegabis nobis
preces rogatus: qui ⁊ sanguinẽ ppriũ tribuisti ñ petitus.
Tu nanq3 appares vultui dei p nobis: vt semp viuas inter Heb. ix.
pellans p nobis. Ideoq3 p te iesum christũ dñm nostrũ filiũ
suũ/patrẽ rogamus ⁊ petim9. ¶ L Quibus verbis des
scribit christus quintupliciter. Primo quãtũ ad effectũ sa
lutarẽ q2 iesum: quantũ ad dignitatẽ regalẽ q2 christũ: quãn
tũ ad ppietatẽ personalẽ q2 filiũ tuũ: quãtum ad presiden
tiã vniuersalẽ q2 dñm: quantũ ad profectũ humanũ q2 no
strũ. Quoad primũ dicit euãgelista. Uocatũ est nomen ei9
iesus. Luce. ij. cuius interpretationẽ Mat. c. j. aperit. Ipse
eñi saluũ faciet populũ suũ a peccatis eoꝝ: venit enĩ saluũ
facere qd perierat. Luc. xix. Nec venit vocare iustos: pec
catores: qm nõ est opus bene habẽtibus medico: sed male
habẽtibus. Mat. ix. et petrus aplus. Nõ est aliud nomẽ sub Act. iiij.
celo datũ hoibus/in quo oportet nos saluos fieri. Ipsum
eñi est nomẽ salutiferum: q2 ois quicũq3 inuocauerit nomẽ
dñi salu9 erit. Johe. ij. Ecce effectũ salutarẽ. ¶ Describit a
noie christus/dignitas regalis: q2 christus vnctus interpre
tatur: et ipse quidẽ vnctus est ſm illud ps. de eo: Unxit te de
us deus tuus oleo leticie pre participib9 tuis. Reges quip
pe pphete ⁊ sacerdotes in lege vngebãtur: et ipse rex fuit/
propheta ⁊ sacerdos. Rex. Joh. xij. Benedictus qui venit
in noie dñi/rex israel. et iterũ: Noli timere filia sion: ecce rex
tuus venit tibi. Mat. xxj. Et ps. de christo loquẽs. Sedes
tua deus in seculũ seculi: virga directionis virga regni tui.
Et iterũ. Deus iudiciũ tuũ regi da: ⁊ iusticiã tuã filio regis.
et in Apoc. xix. Habet in vestimẽto ⁊ in femore suo scriptũ:
Rex regum et dñs dominãtium. Ecce dignitatẽ regalem.
¶ Notat tertio ppꝛietas personalis in verbo filiũ tuũ: de
quo in ps. Filius me9 es tu: ego hodie genui te. Et precur
sori/voce patris lapsa de celo dictũ est. Tu es filius me9 di Luc. iij.
lectus in te mihi cõplacui. Unde ⁊ ait vox verbi iohãnes. Et
ego vidi et testimoniũ perhibui: q2 hic est filius dei. Joh. j.
Lucas quoq3: Et qd nascet ex te sanctũ/vocabit filius dei.
Ipse quoq3 se dei patris filiũ nedũ verbis creberrimis: sed
et signis et virtutib9 certissimis declarauit. Unde ceco nas
to post eius illuminationẽ loquens ait: Credis in filiũ dei.
Sequit. Et vidisti eũ: et qui loquit tecũ/ipse est. Joh. ix. et
eiusdem. xx. Hec scripta sunt: ait Johãnes qui veritati testi
moniũ phibuit: vt credatis: q2 iesus est christus fili9 dei: et
vt credẽtes vitã habeatis in noie eius. ¶ L Inuenitur
etiã presidẽtia vniuersalis in verbo dñs: ad Ephe. j. Deus
pater cõstituit illũ ad dexterã suã in celestib9 sup oẽm prin
cipatũ et potestatẽ ⁊ virtutẽ et dominationẽ ⁊c. Et oia sub
iecit sub pedibus ei9: et dedit ipm caput sup omnẽ ecclesiã.
Ipse quoq3 dñs ait Mat. vlti. Data est mihi ois potestas
in celo et in terra. Iterũ. vos vocatis me magister et dñe/⁊
bene dicitis: sum etenim. Joh. xiij. Itẽ ad Heb. ij. aplus. Cõ
stituisti eũ super oia opera manuũ tuarũ. vbi Ambro. Ecce
potestas christi ostẽditur. Sicut eñi a diuino opere nihil ex

cipitur: ita nec a christi potestate. Item ad Philip. ij. Pro/
pter quod et deus exaltauit illum: et donauit illi nomē qđ
est super omne nomē: vt in noīe eius omne genu flectat ce
lestiū/terrestriū/ꝛ infernoꝝ. Attende hic presidēriā vniuer
salē. Signatur demū profectus humanalis in verbulo no/
ster. Siquidē noster iesus: noster christus: noster filius: no
ster dn̄s. Paruulus eīn natus est nobis: et filius datus est
nobis. Datus in antidotū nostre saluationis: in pabulū no
stre refectionis: in sacrificiū nostre recōciliationis: in sacra/
mētū nostre sanctificationis: in preciū nostre redēptionis:
q: iesus .i. saluator: in aduocatū nostre allegationis: in ma/
gistrū nostre eruditionis: in lumē nostre illuminationis: in
directionē nostre viationis: q: christus .i. vnctus: in scutum
nostre ꝓtectionis: in ducē nostre gubernationis: in propu/
gnatorē nostre defensionis: in iudicem nostre remuneratio
nis: q: dn̄s noster. Magne igit̄ fiducie preces fundim⁹ ad
te patrē clemētissimū: vbi assiduū habemus interpellātem
iesum prudentissimū aduocatū christum: mediatorem acce
ptissimū patris celestis filium: petitionis effectum largito
rem/cū patre potentissimum celi et terre nostrū ꝛ vniuersi
tatis dn̄m. Rogamus ergo et petimus supplices te pater
clementissime per iesum christū filiū tuū dn̄m nostrum.

Esa. ix.

¶ Lectio. xxi. A

VTi accepta habeas

et benedicas: Hec dona: hec munera: hec sctā
sacrificia illibata. ¶ Captata beniuolētia ei⁹
qui petitur in verbo: Te pater clementissime.
Cōmemorato etiā mediatore/cui⁹ merito oratio nostra pa
tri acceptabilis redditur: in verbo Per iesum christū filium
tuū dn̄m nostrū. Insinuato denicꝫ supplicādi affectu/quo
mēs orātis in sublime tollit̄/in verbo Supplices rogam⁹
et petim⁹. Sequit̄ expressio eoꝝ que a clementissimo patre
obtineri desiderantur. Que duo sunt. Primū vt grata sint
offerēda munera. Scđm vt fiāt sacrificia idonea. Primum
exprimit̄ cū dicit̄: Vti accepta habeas. Scđm cū dicit̄: Et
benedicas. Et tertio offerēda cōgruis vocabulis designan
tur: cū sequit̄: Hec dona: hec munera: hec sancta sacrificia il
libata. In his tribus versabit̄ hec lectio. xxi. ¶ B Peti/
mus ergo quoad primū: Te pater clemētissime. vel .i. vt ac/
cepta habeas .i. placita tibi sint ꝛ grata hec dona ꝛ munera
que panis sunt ꝛ vinū: terrena ꝛ a terrenis tibi oblata: ꝛ id
circo diuine maiestati tue indigna: tn̄ q: per filiū vt a nobis
iugiter offerant̄ sunt instituta: petimus igit̄ vt in honorem
dilecti filij tui/hec dona accepta habeas: vt placita sint tue
voluntati. Quia eīn oblationes/holocausta ꝛ veteris le. sa
crificia/necꝫ sufficiētia erāt: nec tibi placuerūt: idcirco fili⁹
tuus in vltima cena finem eis imponere volēs: acceptis in
manib⁹ pane ꝛ vino gratias agens/benedixit: dixitcꝫ disci
pulis. Hoc facite in meā cōmemorationem. Per quod hec
ipsa dona ꝛ munera nobis in sacrificiū cōmendauit. Peti/
mus igit̄ vt accepta tibi sint nostra munera: noua filij tui in
stituta: quib⁹ superuenientib⁹ vetera sunt proiecta: sic eīn in
lege mandasti. Superuenientib⁹ nouis vetera proijcietis.
Leuiti. xxvi. Et recte in tempore plenitudinis gratie/vete
ra imperfecte legis sacrificia ꝓijciēda fuerāt: q: imperfecta
ac insufficiētia fuerāt: quoniam deo nō placuerūt: peccata
non abstulerunt: nec gratūfacientē gratiā contulerunt. De
primo dicit Hiere. vi. c. Holocaustomata vestra non sunt ac
cepta: victime vestre nō placuerūt mihi. ꝛ Osee. vi. Mise/
ricordiā volo/nō sacrificiū. In ps̄. quocꝫ. Quomodo si vo/
luisses sacrificiū dedissem vticꝫ/holocaustis nō delectabe/
ris. Et in alio ps̄. Nō accipiā de domo tua vitulos: necꝫ de
gregibus tuis hircos. De secundo idē ꝓpheta dicit. Holo/
caustum pro peccato nō postulasti. ꝛ apostol⁹ ad Hebre. x.
Impossibile est sanguine hircoꝝ ꝛ tauroꝝ auferri peccata.
De tertio idē apostol⁹ ad Roma. iij. Ex operibus legis nō
iustificabit̄ omnis caro. ꝛ Ezech. xx. Dedi eis precepta non
bona: ꝛ iudicia in quib⁹ non viuent. Precepta scilꝫ quantū
ad sacrificia/ꝛ cerimonialia ac iudicialia in quib⁹ nō viuēt

vita scꝫ gratie. Et iterū ad Gal. ij. Si per legē iusticia: ergo
christus gratis mortuus est. Quia igit̄ pater clemētissime/
legis oblationes ꝛ sacrificia reprobas tācꝫ inutilia ad eter/
ne vite consecutionē/ꝛ remissionē peccatoꝝ. Te supplices
per iesum christum filiū tuum petimus: vt accepta habeas
hec nostra dona/munera ꝛ sacrificia: que idē filius tuus in
quo tibi bene cōplacuit: nos tibi offerre voluit ꝓ cursu le/
gis euāgelice et gratie. ¶ C Sed predictis videt̄ obuia
re illud Leuiti. iiij. Si peccauerit aīa de populo terre: offe/
rat caprā immaculatā: ꝛ adolebit eā sacerdos super altare
in odorē suauitatis dn̄o: rogabitcꝫ pro eo: et dimittetur ei.
Videt̄ ergo ꝙ legis sacrificia placuerūt dn̄o: ꝛ accepta fue
rāt ad remissionē peccatoꝝ. Itē ibidē. xviij. c. Custodite le/
ges meas atcꝫ iudicia: que faciēs homo viuet in eis. Vita
aūt hoīs spūalis est per gratiā iustificātē: igitur videtur ꝙ
gratiā contulerūt. Preterea ad Heb. ix. Si sanguis tauroꝝ
et hircoꝝ ꝛ cinis vitule aspersus inquinatos sanctificat ad
emūdationē carnis: quanto magis sanguis christi. Et post
pauca. Omnia pene in sanguine mūdātur s̄m legē. Ex qui
bus verbis videt̄ elici posse ꝙ per sanguinē animaliū obla
torū in sacrificiū/remittūtur peccata delinquentiū. ¶ Pro
horum solutione aduertendū/ꝙ in sacrificio veteris legis
tria considerāda occurrūt: scꝫ caro et sanguis animalis qđ
offerebat̄. Scđo res spiritualis que figurabat̄: vt in agno
vel vitulo christus: in capra penitētia: in boue vita robusta
et actiua: in aue vita sublimis ꝛ contēplatiua. Tertio perso
ne ꝓ quibus sacrificiū immolabat̄: et harū fuerūt due spe/
cies: q: quedā digne: quedā fuerūt indigne. Indigne/que
sacrificiū hmōi carnaliter tm̄ attendebāt. Digne vō que ea
spūaliter intellexerūt: ꝛ in christū in eis figuratum explici/
te vel implicite credētes: s̄m spiritualē hoꝝ intellectum vi/
tam suā ordinauerūt. ¶ Scđo aduertendū ꝙ pctā remitti
per illa sacrificia/dupliciter pōt intelligi. Vno modo quā/
tū ad reatū culpe/qui ꝛ cordis macula/ꝛ dei offensa appel
latur. Alio modo quātū ad reatū pene: pene dico nō debite
pro pctō in inferno/vel purgatorio soluēde: sed pene legis
quā incurrebāt ex esu prohibitoꝝ ciboꝝ/et ex tactu morticī
ni: ꝓpter que ꝓhibiti fuerūt iudei ab ingressu tēpli: ꝛ ita fa
cti quasi irregulares: de quo Nume. xix. ¶ Tertio notādū/
ꝙ sacrificia veteris legis iustificare dupliciter accipitur.
Vno modo ꝙ cōferāt gratiā gratūfaciētē: que est vera per
fecta ꝛ gratuita iusticia/qua redditur deo honor et debita
obediētia. Alio modo ꝙ in hoꝝ sacramentorū exhibitione
iustificētur sacrificātes iusticia que est virtus moralis ꝛ po
litica: que acquiritur ex frequēter iuste operari: sicut cetere
virtutes morales ex actib⁹ frequētatis. ¶ D Per has di/
stinctiones respondet̄ ad obiecta. Vnde dicendū ꝙ sacrifi
cia illa s̄m se sumpta/et virtute operis operati deo non pla
cebāt: necꝫ ꝓpter ipsa deus peccata sacrificantium remisit
quantū ad culpe reatū/siue cōsciētie maculā. Et s̄m hoc in
telligēde sunt autoritates inducte. Illa Hiere. Victime ve
stre nō placuerūt mihi. Et illa apl̄i. Impossibile est sangui
ne hircorū auferri pctā: q: ad hoc victime ille institute non
fuerāt a deo: necꝫ ad hec attingere potuerūt: cū fuerint res
pure corporee ꝛ materiales: que ad peccatoꝝ deletionē nul
lū efficiētis cause ordinē habuere. Verūtamē per hec sacri/
ficia remittebātur peccata quātū ad penas legis/et immū
dicias corporales: que fuerūt irregularitates quedā cōtra
cte ex contactu cadauerū/vel aliarū corporaliū immūdicia
rū: que ꝓhibebāt ab ingressu tēpli: ꝛ reddiderūt populos
inidoneos ad cultū dei. He pene ꝛ impedimēta tollebātur
per quedā sacramētalia illius legis. Et s̄m hoc intelligit̄ di
ctū apostoli/ꝙ sanguis hircoꝝ ꝛ cinis vitule inq̄natos san
ctificat ad emūdationē carnis. Carnis dicitur nō aīe: ad de
notandū ꝙ gratiā/que mūdiciā mētis delet: nō cōtulerūt.
Sicut in noua lege dispēsatio cū male nato ad susceptionē
ordinū/tollit irregularitatē: sed gratiā nō infundit. Dicūt
tn̄ doctores cōmuniter/ꝙ hec sacramēta oblata in charita
te ex obediētia dei instituētis/in protestationem vere fidei
saluatoris: quē per hec venturū crediderēt ꝓstabantur;

Capra
Bos
Aves

Pctā remitti per sacrificia dupl'r intelligit̄.

deo placuerunt: et remissionē peccatoꝝ quantum ad delen-
dum reatū anime profuerūt: et gratiā gratū facientē contu-
lerūt. Et ſm hoc intelligi debet illud Leui.iiij. facta mētio-
ne de ſacrificio/ſeqtur. Et orabit ſacerdos ꝓ eo: et dimitte-
tur ei ſcʒ peccatū: nō quidem ex oblato munere: ſed ex offe-
rētis deuotione. Et ſimiliter illud ad Gal.ij. Ex operibus
legis non iuſtificabitur homo: niſi per fidē ieſu chriſti. Pau-
lꝰ ſiquidē dicere videtur ꝙ aliquis ex obediētia et charita-
te ſeruet preceptū dei: ⁊ nō mereatur: ꝙꝙ deꝰ det preceptū
alicui/⁊ nolit preceptum obſeruantē mereri: quātūcūqꝫ ex
obediētia ⁊ deuotione obſeruet. Necqꝫ tñ ex his ſequitur/ꝙ
fuerint vera ſacrificia: qꝛ nō cōtulerunt gratiā virtute ope-
ris operati: ſed virtute boni motus interioris voluntatis:
que nō neceſſario requirit in ſacramētis noue legis: ſʒ ſuffi-
cit remotio obicis: vt declarat Sco.in.iiij.diſt.j.q.v. Sacri-
ficia tñ iſta veteris legis/ inquantū ſub precepto cadebāt:
iuſtificabāt iuſticia morali ⁊ politica/ etiā ſecluſa deuotio-
ne que dicta eſt/ offerentis: inquātū ſcʒ opera legis/que iu-
ſta erāt: qꝛ diuinis preceptis cōformia: generabāt habitū iu-
ſticie que virtus moralis eſt in offerentibus. Hec em̄ ex fre-
quētatis actibus gignitur naturaliter: ⁊ nō gratuito infun-
ditur ſupernaturaliter. ¶ E Et ſm has diſtinctiones trāſ-
eunt autoritates hincinde allegate: que vidētur oppoſite/
et ſibijnuicem repugnare. Oia tñ hec veteris teſtamēti ſa-
crificia per vnicū chriſti ſacrificiū in cruce euacuata ſunt: cu-
ius nos quotidie memoriā facimus/ offerētes eādē hoſtiā
in altari. Unde petimꝰ a patre ſacrificiū noſtrū acceptū ha-
beri: ⁊ ſue maieſtati dignū: nō munerū naturali ꝓprietate:
ſed mediatoris chriſti inſtitutione. ¶ Ut vero ipſa munera
apta reddātur conuerſioni in verū corpus chriſti: additur.
Et benedicas. hec ſcʒ munera.i. benedictionē virtutis tue
et gratie in ea diffundas: vt idonea ſint tā diuino ſacramē-
to: vt dicit Alber. non em̄ noſtrū eſt benedicere ſed tuū: no-
ſtrū añt eſt te inuocare o pater clementiſſime: vt tu benedi-
cas. Nume.vj. Innocabūt nomē meū ſup filios iſrael: ego
añt benedicā eis. Rogamus ergo ⁊ petimus ſupplices cle-
mētiſſimū patrē/quatenus benedicat ⁊ ſanctificet munera
oblata: vt in viuū ſacrificiū cōuertant: verū ſcʒ corpus chri-
ſti/ et verū eius ſanguinē. ¶ F Exprimuntur añt offerēda
munera/panis ſcʒ ⁊ vinū aqua mixtū triplici noie/cū dici-
tur: Hec dona: hec munera: hec ſancta ſacrificia illibata. Ea-
dē ſacrificia ſunt his noibus deſignata ſm Alex. Nā que ſa-
cris altaribus offerūtur: munera dicunt/dona ⁊ ſacrificia.
vnde Mat.v. Si offers munus tuū ad altare ⁊c. ⁊ ad He-
bre.v. de pōtifice dicit: ꝙ cōſtitutus eſt a deo vt offerat do-
na ⁊ ſacrificia pro petis. Nō ergo per premiſſa tria aliud et
aliud dicit: ſed res vna ꝓ ſui magnitudine/diuerſa appella-
tione laudatur. Hoꝝ em̄ verboꝝ inculcatio pie deuotionis
eſt exercitatio: ⁊ ineffabilis cōmēdatio ſacramēti. Siquidē
nō inuenit aliquod vocabulū/quo tātū ſacramentū digne
valeat appellari: niſi ꝙ grece dicit eucheriſtia/qḋ exponit
bona gratia. Pronomē hec/demōſtratiuū pōt demōſtrare
ad litterā ſubſtātias oblatas panē et vinū: vel per tropolo-
giā offerentē ipſum: vel per allegoriā/qui in his ſubſtātijs
ſignificat: chriſtū. Nā quodlibet horū nō incōuenienter dici
pōt donū/munus ⁊ ſacrificiū. Et ſm hoc tripliciter pōt ex-
poni. ¶ Quoad primū quātū ad litterā/poſſunt hec obla-
ta tripliciter cōſiderari. Uel vt ex liberalitate dei in nos ꝓ-
fluūt: et ſic dicūtur dona. Uel vt a nobis pie recipiuntur: ⁊
ita ſunt munera. Ut autē deo a nobis offerūtur ſunt ſacrifi-
cia. vnde Iſido. Donū ꝓprie dicit quod inferiori a ſuperio-
re cōfertur. Iac.j. Omne datū optimū/et omne donū per-
fectum deſurſum eſt. Munus qḋ ab inferiore ſuperiori pre-
ſentat. Geneſ.iiij. Reſpexit dñs ad abel et ad munera eiꝰ.
Sacrificiū/quod creatori offertur. pſ. Uolūtarie ſacrifica-
bo tibi. et in alio. Sacrificate ſacrificiū iuſticie et ſperate in
dño. Et ſm hoc ſunt dona nobis ad ſuſtētationē a deo col-
lata. munera a nobis deo vt laudet reddita: ſacrificia/qꝛ ꝓ
peccatis noſtris deo oblata nos ſacros efficiunt: vnde Ale-
xan. His vocabulis tribus/inſinuatur ꝙ hec demonſtrata

[margin: Donum quid. / Munꝰ / Sacrificium.]

ſunt nobis a deo collata: a nobis deo preſentata et oblata:
in verū ⁊ ſummū ſacrificiū tranſſubſtantiata. Sic ergo ſm
Inno. donū eſt dātis: munus recipiētis: ſacrificiū offeren-
tis. Dona itaqꝫ offerimus cū dauid dicētes. Que de manu
tua accepimus: offerimus tibi: qꝛ offerri nō poſſunt niſi do-
na dei. Non em̄ iniuſte acquiſita: aut tēporalia lucra offerri
poſſunt: vt.ſ. habitū eſt. Munera vero dū volūtarie reddi-
mus. Nō em̄ offerri poſſent niſi eſſent noſtra munera: quis
munera ſunt voluntaria: et hec reponi pñt in dei donaria.
Exo.xxxv. Omnis volūtarius et prono animo offerat do-
mino. Un̄ in pſ. Filie tyri in muneribus vultū tuū depreca-
būtur. Exponit Alber. Filie tyri in muneribus/ſunt aie an-
guſtiate huius ſeculi in labore: vel acquirētes vel poſſidē-
tes que dño debent offerri. vnde ⁊ magi: Uenimus cū mu-
neribus adorare eū. Mat.ij. Sacrificia añt offerimus/dū
ſacrū facimus. ſm Iſidoꝝ. Dū prece myſtica in memoriam
paſſionis dñice cōſecramꝰ. Et ſm hoc aliqui (vt refert Ale-
xan.) ſic diſtinguūt. Hec dona ſcilʒ nature: hec munera ſcʒ
deuotionis noſtre: hec ſctā ſacrificia illibata maieſtati diui-
ne: vt hec dona referatur ad naturā: hec munera ad gratiā:
hec ſacrificia ad incorruptionis gloriā. ¶ G In his prio-
ribus expoſitionibus per ꝓnomē hec/ ipſa dona preſentis
panis ⁊ vinū ad ſenſum demonſtrantur. Et huic conſonat
Augu. Dona offerimus cū noſipſos deo offerimus: mune-
ra cum eius beneficioꝝ memores ſumus: ſacrificia illibata
cū ei humilitatē ac laudes impēdimus. vnde pſ. Sacrifici-
um deo ſpūs cōtribulatus: coꝛ contritū et humiliatū deus
nō deſpicies. Poſſunt nihilominus per ꝓnomē hec/ad in-
tellectū offerētes myſtice demōſtrari: vt nos offerentes in-
telligamur per dona/munera ⁊ ſacrificia. ¶ Poteſt etiam
tertio per ꝓnomina/ ille qui venit offerēdus ad intellectū
allegorice demōſtrari.ſ. chriſtus quantum ad corpus ⁊ ſan-
guinē ſic intelligendo: Rogamus te pater clemētiſſime: vt
hec dona/hec munera/hec ſacrificia: hoc eſt chriſtū/in cuiꝰ
corpꝰ ⁊ ſanguinē hec materialia dona panis ⁊ vini ſubſtā-
tia orantur cōuerti: accepta habeas ⁊ benedicas/faciendo
ſcʒ vt effectū et optatū habeāt in illis ꝓ quibus offerimus.
Dicit añt chriſtus quātū ad corpus ⁊ ſanguinē donū/mu-
nus ⁊ ſacrificiū. Donū/inquantū a patre nobis datus eſt li-
beraliter. Eſa.ix. Filius datus eſt nobis. Munus/inquan-
tū hec ſpūſſancti formatione in vtero virginis deuote ſunt
recepta: ſm illud Luc.j. Ecce cōcipies in vtero ⁊ paries fi-
liū. et ſequitur. Spūſſanctus ſuperueniet in te ⁊c. Sacrifi-
ciū/inquantū ex nimia charitate in cruce ſeipm̄ obtulit ſpō-
te in ſacrificiū noſtre redēptionis: ſm illud Eſa.liij. Obla-
tus eſt/qꝛ voluit. ⁊ ad Ephe.v. Dedit ſemetipm̄ pro nobis
oblationē et hoſtiā deo in odorē ſuauitatis. ¶ Uel dicitur
chriſtus donū/munus et ſacrificiū: qꝛ ipm̄ pater dedit: fili-
us obtulit: ſpirituſſanctus accepit: ſinguli tamē dederunt/
obtulerūt et receperūt: ſed ad diſtinctionē dicitur pater de-
diſſe propter autoritatē: filius obtuliſſe propter humilita-
tē: ſpirituſſanctus accepiſſe propter benignitatē. ¶ Ex pre-
miſſis itaqꝫ patet quomodo offerentes/oblata et qui patri
offerendus in eis ſignificatur: ſunt dona/munera ⁊ ſacrifi-
cia. ¶ H Dicitur etiam pluraliter hec dona/hec munera
⁊c. qꝛ panis ⁊ vini prius ꝙ cōſecrentur: ⁊ diuerſe ſunt ſpe-
cies ſubſtantiarū: et diuerſe ſubſtātie ſpecierū: ſed vbi cōſe-
cratio celeſtis acceſſerit: ſpecies quidē remanēt: ſubſtantie
cōuertūtur: vt ſint diuerſa cōtinētia: vnū vero contentum.
Nā idē ſub vtraqꝫ ſpecie cōtinetur/ſcʒ totus chriſtus: licet
nō in idē vtraqꝫ panis et vini ſubſtantia conuertat: de quo
infra latius. ¶ Uel referendo preciſe ad corpus chriſti ſm
vltimā expoſitionem. Quāqꝫ chriſtus vnus/⁊ in ſe indiui-
ſus/totaliter integraliterqꝫ contineatur: dicitur tñ plurali-
ter: hec dona/hec munera/hec ſacrificia: propter diuerſita-
tem realē ſui corporis et ſanguinis: que ſunt diuerſa et pri-
mo contenta ſub dictis ſpeciebus ex vi cōſecrationis ſacra-
mentalis. Non enim corpus chriſti eſt ſanguis chriſti: neqꝫ
ſanguis chriſti eſt corpus chriſti vel pars eius: pars dico il-
lius corporis quod eſt primū ſignatum ſpecierum panis.

[margin: ¶ Paral. vlti.]

Hoc enī est corpus illud/quod est proximū perfectibile ab anima rationali: tale autem nō est sanguis: cū sanguis nec sit animatus: nec animalis ſm pħos. et pħs. ij. de aīa. ca. xj. Ex aere quidē enim/aut aqua impossibile est constare animatū corpus: oportet enim firmū esse. Relinquitur autem mixtum ex terra/⁊ ex his esse: vt vniuersaliter caro ⁊ ꝓportionabile. Et cōmentator cōmen. c. xj. Impossibile est enim sicut dicit ſm pħm/vt constitutio corporis esset ex aere aut aqua: animalia enī necessario indigēt corpore duro. sequitur. Et est caro ⁊ eius simile in animalib⁹ carentib⁹ carne. Hoc etiā consonat cōi dicto doctoꝝ asserentiū sanguinem christi non fieri presentem specieb⁹ panis per se ⁊ directe vi consecrationis: sed per quandā cōcomitantiā: quod verū non esset/si sanguis esset per se pars corporis. Quia ergo realiter plura sunt/sanguis corpus: ⁊ sub distinctis speciebus per se continent̄: petimus in plurali/vt hec dona/hec munera/hec sancta sacrificia accepta habeat ⁊ benedicat. ¶ I Et dicūtur hec dona sancta ⁊ illibata sacrificia (ſm Alex.) Sancta rōne significatiōis/nō ſm se: sed qr significant sacrosanctū corpus ⁊ imaculatū sanguinē christi. Et illibata/nō quasi nondū gustata: sed illibata. i. imaculata: qr sine macula cordis ⁊ corporis oportet offerri: quaten⁹ ⁊ cor ab iniquitate mundet̄/⁊ corpus ab imūdicia: ſm illud Esa. lij. Mūdamini q̄ fertis vasa dñi. ¶ Vel dicunt̄ sancta i. ad sanctū vsum deputata: quō Achimelech dixit ad Dauid in figura hui⁹ sacramenti: Nō habeo panes laicos ad manū: sed tantū panē sanctū. j. Reg. xxj. Panis laicus cōmunis panis est/q̄ sacerdotib⁹ in officio nō cōmittitur: sed panis dicit̄ sctificatus/⁊ sanctis ministrandus. ¶ Vel referendo hec dona/hec munera ⁊c. ad id qđ signāt/⁊ in qđ cōuerti orant̄/scȝ corpus ⁊ sanguinē xp̄i: sicut sunt sancta ⁊ illibata. i. munda: ⁊ nulla sordiū aut pctōꝝ contagione maculata: qr sanctispūs opatione de purissimis sanguinibus gloriose virginis formata/⁊ vnione inseparabili: ſm Damas. ineffabili summe ⁊ sanctissime deitati vnita: rōne cui⁹ in ipsis oīs sanctitas redundat. Vñ ⁊ scribit p̄s. xv. Nō dabis sanctū tuuȝ videre corruptionem. Nec in se solū sancta sunt ⁊ imaculata: sed etiā quoad nos. Nos enī sanctificauerunt ⁊ mūdauere a sordib⁹ peccatoꝝ: ſm illud Apocalip. j. Lauit nos a pctīs nostris in sanguine suo. ¶ De his muneribus ⁊ donis oblatis/frumento scȝ de quo panis/⁊ vino dicitur Zach. ix. Bibentes inebriabunt̄ quasi a vino: ⁊ replebunt̄ vt phiale/⁊ quasi cornua altaris: ⁊ saluabit eos dñs coꝝ in die illa: vt gregem populi sui: qr lapides eleuabuntur super terram eius. Quid enī bonū eius est: ⁊ quid pulchrū eius/nisi frumentū electoꝝ/⁊ vinū germinans virgines. Que exponens dñs Alber. ait: Hec de sacramento altaris intelligunt̄: qr bibentes dñi calicem inebriabūtur amore eternoꝝ vsqȝ ad obliuionem sui ⁊ terrenoꝝ: quasi vino qđ letificat deū ⁊ hoīes. Ebrietasqȝ illa ſm glosam placebit deo sicut sacrificiū altaris: phialis enī super altare liba funduntur. Vel ſm Alber. illo vino replent̄ phiale spiritualis animi deuotione: quoꝝ intima sanguis dñi infundit: ⁊ sic eum redolet deuotionis odoramento: vt his sanctificati ⁊ confortati sacramentis: efficiant̄ cornua altaris ad ventilandū omne qđ deo nō militat. Et sic salute sacramēti saluabit eos dñs eoꝝ in die illa/noue scȝ gratie: qr tunc clare fulgebit ad tenebrarū purgationē: saluabit aūt sicut peculiarem gregem populi sui: cui de seipso pabulū preparauit. Lapides enī sancti/hoc est ministri noui testamenti solidi/viui ⁊ preciosi: tunc eleuabunt̄ in dignitatem in terra ecclesie/quibus merito perpetue sanctitatis sacramenta cōmittuntur. Et hanc refectionem in illibato sacrificio determinat dicens: Quid est bonū. Bonum inquā oīs boni bonū: quod oīa bonificat: sine quo nihil est bonum: Et quid pulchrū eius/qđ oīa mundat ⁊ pulchrificat/nisi frumentum. quo toto amore fruendū est. Electoꝝ qui a massa perditionis per gratiā vocationis diuine separati sunt: et ante mundi constitutionem electi in ipso. Hoc autem frumentum illibatum sacrificiū est; quod ad gustum vel visū

Eph. j.

alieno deo nunqȝ libatum fuit. Apocal. ij. Dabo ei manna absconditum/quod nemo nouit nisi qui accipit. Vel ſm glo. Frumentū electorum saluator est: qr ipse est panis qui de celo descendit: ⁊ confirmat cor electorū/qui bibitur ab his qui sancti sunt corpore ⁊ spiritu: qui introducti in cellam vinariam/gaudētes sequuntur agnum quocūqȝ ierit. Hec glo. Sanguis aūt est vinū germinans virgines. i. virgineas mentes: ⁊ tam virgineas nō germinaret omni germine virtutū/nisi ⁊ ipm esset virgineū: ⁊ ideo penitus illibatum. Vel ſm glo. germinans virgines. i. populū in vnū deum credentem: qui prius cultu idolatrie constuprabat̄. ¶ L Dum aūt hec profert sacerdos/tribus crucib⁹ panē ⁊ vinum signat/vtrūqȝ cōiunctim. Nam ⁊ in sequentibus frequēter hmōi signationes iterat ante ꝙ post consecrationem: vt infra patebit. ¶ Vbi in primis aduertendū ꝙ huiusmodi cruces quibus sacrificiū signatur: non fiunt dūtaxat ad cōsecrandū hostiā: ſm beatū Tho. par. iij. q. lxxxiij. arti. iij. alioquin post cōsecrationē fieri non deberent. Sed principaliter per crucis signa modū ⁊ ordinem dominice passionis representat: vt dicit Inno. ꝙ verba canonis ad cōsecrationem ⁊ effectum ipsius impetrandū pertinent: signa ad historiā recolendam. Vnde qr sacrificiū istud persectissimū memoriale est dñice passiōis: vt nihil desit quod vel visus/vel auditus tam salubri memorie cooperet̄: vniuersa in huius sacramenti cōsecratione ac dispensatione cōcurrentia/siue visu/siue auditu perceptibilia/ad passionis dominice representationem sunt ordinata: vestes scȝ ⁊ vasa/altaris palle ⁊ tabula cerimonie ⁊ verba/vt ex p̄dictis patet. Cum ergo xp̄i passio in cruce sit consummata: conuenienter per signa crucis ipsa passio representat̄: vt hoc signo quo passio consummata est: eius memoria mentibus tenacius infigatur. Et quoniā passio quibusdā gradibus completa est/siquideȝ alique passionis partes precesserūt crucifixionem: aliqua in cruce sunt cōsummata: ideo vt cōgruo ordine singula representent̄ que crucifixionē precessere per crucis signationes ante cōsecrationem factas. que vero in cruce ⁊ post crucem acta sunt/vel passa: per eas q̄ consecrationem sequunt̄ designant̄. Crucem precesserunt dñi traditio: ⁊ ad mortem venditio/⁊ mortis ipsius in sacramenti huius institutione presignatio. In traditione cōsiderantur ꝑsone a quibus christus traditus est ad morteȝ. In venditione ꝑsone quibus vēditus est. Persona quoqȝ vendentis ⁊ venūdati: q̄ oīa representant̄ per cruces in canonis principio: ⁊ circa hec verba: Benedictā/ascriptam ratam. Et iterum circa hec verba: Corpus ⁊ sanguis cōsignatas: vt patebit in processu. ¶ L Christi itaqȝ triplex traditio designatur per tres cruces in horum verboꝝ: Hec dona/hec munera/hec sancta sacrificia illibata/prolatione designatas. Tradit⁹ est enī christus a deo/a iuda/a iudeorum populo. A deo patre/a filio/a spiritusancto. A deo patre ſm illud Roma. viij. Proprio filio suo nō pepercit de⁹: sed pro nobis oībus tradidit illū. Tradidit enī filiū preordinando eius passionem ad humani generis salutem: dandoqȝ homini christo voluntatem patiendi: Et nō cohibendo occidentiū seuitiam: immo dando eis q̄ cogitauerūt in dñm faciendi facultatem. Vñ dixit christus pilato: Nō haberes ptātem aduersum me vllam: nisi tibi datum esset desuper. Tradidit etiā seipsum filius. j. Pe. ij. Tradidit autē iudicāti se iniuste. ⁊ ad Eph. v. Christus seipsum tradidit pro ecclesia vt illam sanctificaret: mundans eam lauacro aque in verbo: vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiā nō habentem maculā: neqȝ rugam. Item a spiritusancto. Is est qui per os cayphe prophetauit: Expedit vt vnus moriatur homo pro populo ⁊ non tota gens pereat. Joh. xj. ¶ De secūda traditione iude habet̄ Luce. xxij. Juda osculo filium hoīs tradis. ⁊ Matth. xxvj. Querebat opportunitatem iudas vt eum traderet. ¶ De tertia dicitur de funesto iudeoꝝ consilio. Vinctum adduxerunt eum ⁊ tradiderunt pontio pilato presidi. Matth. xxvij. Et pilatus ad christum: Gens tua ⁊ pontifices tradiderūt te mihi. Joh.

Joh. xix.

xix. Prima traditio qua traditus est a se/a patre/⁊ spiritu sancto facta est ex charitate nimia. Ioh.iij. Sic deus dilexit mundū: vt filium suū vnigenitū daret. Et iterū in persona redempti hominis loquens apostolus ait ad Gal. ij. In fide viuo filij dei qui dilexit me ⁊ tradidit seipsum pro me. Secunda fuit ex auaricia. Nam constituerunt ei: haud dubium quin iude: triginta argenteos: querens a iudeis: quid vultis mihi dare ⁊ ego vobis eum tradā. Mat.xxvi. Tertia facta est ex inuidia. Sciebat eñ pilatus ꝙ per inuidiā tradidissent eum. Ibidē.xxvij. Tradidit ergo illum deus ex dono: iudas pro munere: iudeus in sacrificiū illis datum: qđ tamen nō iudei: sed gentes libauerunt: quoniā oblatum est ab eis regnum dei: ⁊ datum genti facienti fructum eius. Math.xxi. In huius ergo triplicis traditiōis memoriā quā deus fecit ex dono: iudas pro munere: iudei in sacrificium illi datum: singuli aūt ad mortem scʒ crucis: tres cruces facimus: vnam in prolatione verbi/ hec dona: secundā vbi: hec munera. tertia in verbo/ hec sancta sacrificia illibata. ❡ M Secundū Durandū aūt in rationali/ etiam fiunt tres cruces in canonis exordio/ ob reuerentiā eius cuius potentia fit conuersio horū donoꝝ ⁊ munerum in verum sacrificiū/ corpus scilicet ⁊ christi sanguinē. Hic eñ est deus trinus: cuius opera indiuisa sunt: que tota trinitas tradidit ipm ad mortē: vt tota redimeret nos a morte per ipsam. Vel fm eūdem/ in memoriā trine crucifixionis christi. Prima fuit in voluntate persequentiū iudeoꝝ/ dum collegerunt pontifices ⁊ pharisei conciliū quomō iesum occiderent. Ab illo eñ die cogitauerunt occidere eū. Ioh.xi. Secunda fuit in vocib⁹ clamantiū: crucifige crucifige eum. Math.xxvi. Tertia fuit in transfixione manuū ⁊ pedū: nam crucifixerunt eum/ ⁊ cum eo latrones: vnū a dextris: aliū a sinistris. Lu.xxiij. Vel fm Alber. fiunt tres cruces propter tres christi illusiones. Fuit eñ derisus coram pontificibus/ coram pilato/ ⁊ coram herode. Verum signatio triplicis traditiōis principalior est: que fm Alex. tunc cepit cum filius ex decreto patris: ex consilio spiritus sancti: nec nō ex ꝓprio beneplacito veniens hierosolymā semetipsum exposuit passioni. Sequit̃ in primis ⁊c.

❡ Lectio.xxij. A

In primis que tibi

offerimus pro ecclesia tua sancta. ❡ Postꝙ sacerdos deprecatus est deū patrem/ vt sua clementia apposita munera sanctificet. In illa secunda prime partis particula specificat pro quib⁹ hec ipsa dona ⁊ munera deo offerat. Et subdiuiditur in partes quattuor. In prima petit ea acceptari pro tota ecclesia generaliter. In secūda pro summis ecclesie capitib⁹ specialiter/ ibi: Vna cum famulo tuo. Tertio pro oibus recte credentibus fraternaliter/ ibi: Et oibus orthodoxis. Quarto pro quibusdā specialibus singulariter/ ibi: Memento. ❡ Circa primū quattuor petit. Primo tranquillitatē pacis. Secūdo custodiā ab aduersarijs. Tertio membrorum ecclesie adunationem. Quarto cōuenientem totius ecclesie gubernationem: vnde dicit/ Rogamus ac petim⁹/ In primis. te pater clementissime vti accepta habeas: hec dona/ hec munera: que tibi offerimus. Offerim⁹/ fm Alber. id est ad te porrigentes ⁊ eleuantes ferimus: vt sicut dicimus sursū corda/ habemus ad dñm: ita nos extendentes eleuamus oblationem cordiū eleuatione ⁊ manuū protensione. Unde ⁊ aaron pectora ⁊ armos dextros separās ab hostijs/ eleuauit coram domino: sicut precepit moyses Leui.ix. Pectora quidem pro cordis eleuatione. Armos dextros pro operis perfectione eleuans per intentionē ⁊ deuotionem coram dño. Dicit aūt offerimus in plurali: licet vnus solus sacerdos celebrans offerat: q: sacerdos nō in sua dūtaxat persona sacrificat: sed in persona totius ecclesie. Quapropter nihil in sacramēto ecclesie a bono magis/ nihil a malo minus perficitur sacerdote: q: nō in merito sacerdotis sicut nec in persona; sed in merito ecclesie eiusqꝫ persona offertur: ⁊ in verbo creatoris conficitur. Nō ergo sacerdotis iniquitas impedit sacramenti effectū: sicut nec medici infirmitas virtutem impedit medicine: vt latius supra dictum est lec.ij. In persona ergo ecclesie ait sacerdos: offerimus tibi: scʒ deo patri clementissimo: q: tibi soli vni deo: nō idolis offerendū est. Exo.xx. Non adorabis ea/ scʒ idola neqꝫ coles. Ego sum dominus deus. Offerimus autem tibi in protestationem supremi dominij/ qđ habes super omnia. Nam ⁊ sacrificium describitur/ ꝙ est oblatio facta deo/ in recognitionē supremi dominij. ❡ B In primis notatur ordo huius oblationis quantū ad eos pro quib⁹ fit oblatio: quoniā etsi charitate spiritualia bona omnib⁹ cōmunicanda sint: cum omnes diligere teneamur: nihilominus charitas est ordinata: fm illud Canti.ij. Introduxit me rex in cellam vinariam: ordinauit in me charitatem. Unde offerendū est prius/ id est principaliter pro ecclesia tota. Deinde pro personis singularibus: quoniā bonū commune preponendū est bono priuato ⁊ singulari/ tanꝙ nobilius minus nobili. Unde ⁊ phus.j. Ethi. Amabile quidem vni: melius autem genti ⁊ ciuitati. Hunc aūt ordinem primū orandi ⁊ offerendi pro omnib⁹ generaliter: ac deinde pro his qui in sublimitate cōstituti sunt: tangit apłus.j. ad Timo.ij. Obsecro primū omnium fieri obsecrationes/ orationes/ postulationes/ gratiarū actiones pro omnibus hominibus: pro regib⁹/ ⁊ pro oibus qui in sublimitate cōstituti sunt: vt quietam ⁊ tranquillā vitam agamus in omī pietate ⁊ castitate. Hoc eñ bonum est ⁊ acceptum corā saluatore nostro deo: qui omnes hoīes vult saluos fieri/ ⁊ ad agnitionem veritatis venire. Ubi glo. haymonis: misse hic ordo ostenditur. ❡ C Pro ecclesia tua. Quia ecclesie nomen frequenter occurrit: placuit hic varias nominis ecclesie acceptiones interserere: vt confusio quā parere solet latens equiuocatio: euitetur. Has autem latius prosequitur Guil. ockam lib.v. prime partis sui dialogi ca.xxxi. quem in plerisqꝫ imitantur dñs Petrus de aliaco cardinalis cameracē. ⁊ Ioh. gerson cancell. Paris. ❡ Nomen ecclesie varias habet significationes. Quāqꝫ eñ accipitur pro templo materiali diuino cultui deputato: ⁊ ita accipitur in veteri testamento. Deuter.xxiij. Nō ingredietur manser. id est de scorto natus/ in ecclesiam domini vsqꝫ ad decimā generationem. Et in nouo testamento.j. Cor.xi. Nunquid domos nō habetis ad manducandū ⁊ bibendū: aut ecclesiā dei cōtemnitis. Illo modo etiā accipitur.xvi.q.j. Quicūqꝫ ⁊.ij.q.vij. Lator. vbi dicit̃ ꝙ nemini licet ecclesiā edificare nisi de fauore episcopi. Alio modo accipit̃ pro templo spirituali: ⁊ sic adhuc multipliciter accipit̃. Quāqꝫ multū generaliter pro quolibet spūali templo dñi. hoc est pro quolibet rōnali creatura: quā deus inhabitat per gratiā: quō de templo loquit̃ apłs.j. Cor.iij. Nescitis q: templū dei estis vos ⁊ spūs dei habitat in vobis. Licet forte minus ꝓprie: q: ecclesia grece: cōuocatio latine dicit̃. Cōuocatio aūt nō est vnius: sed pluriū. Accipit̃ ergo aliter pro cōgregatione fideliū.i. cognoscentiū catholicas veritates: siue vniuersali siue particulari. Et ita adhuc multipliciter accipit̃. Quādoqꝫ pro cōgregatione catholicas veritates clare ⁊ beatifice cognoscētiū: ⁊ hec cōgregatio vocat̃ ecclesia triūphās que est beōꝝ in patria: q̄ aduersus diabolū militiā christo tenentes finaliter triūpharūt. de qua dicit̃ in ps̄. Laus ei⁹ in ecclesia sanctoꝝ. Hec est illa ecclesia q̄ sancta est ⁊ immaculata fm se totā ⁊ oēs sui partes: sine macula atqꝫ ruga: ⁊ vt sponsa castissima spōsū suū christū beatifico amore amplexatur: in cui⁹ delitijs ꝑpetue viuit: nec ab ei⁹ amplexib⁹ aliquādo abrūpi pōt aut separari: spūaliter fornicando: q: in amore ⁊ dilectiōe spōse firmiter stabilita ⁊ cōfirmata. Alio mō capit̃ pro cōgregatione cognoscētiū veritates catholicas enigmatice: ipsis ꝑ fidē assentiendo. Uoco aūt catholicas veritates quib⁹ quilibet viator actu vel habitu explicite vel implicite assentire tenet̃: ⁊ hec cōgregatio vel multitudo hominū vocatur ecclesia militans: q: exercet christi militiam aduersus ipsius hostes; diabolū scilicet carnem

Ecclesia est equiuocum.

et mundū. De hac dicit̄ Act. xx. Attēdite vobis ⁊ vniuerso
gregi/i quo vos spūssctūs posuit ep̄os regere eccl̄iam dei.
Et sic accepta adhuc dupliciter accipitur. Uno modo tm̄
pro eccl̄ia vniuersali: q̄ est vnica extra quā non est salus. de
qua dicit ap̄lus. Christū dedit caput super omnē ecclesiam
que est corp⁹ eius: ad Eph. j. ⁊ simile ad Col. j. Et hoc mo-
do cōprehēdit in se oēs fideles bonos et malos. ſm q̄ expo-
nūt doctores sancti parabolas euāgelicas. Simile est re-
gnū celorū sagene misse in mare. Et illā. Simile est regnū
celorū hoi regi qui fecit nuptias filio suo. Ibidē. xxij. Item
xxv. Simile est regnū celorū decē virginib⁹/que accipien-
tes lāpades suas/exierūt obuiā sponso ⁊ sponse. In quarū
parabolarū expositione dicunt sancti/malos intra eccl̄ie
gremiū cōtineri: dūmodo tamē in fide nō errēt: de quo bea-
tus Aug⁹ in de fide ad pe. parte. ij. c. xliij. ait. Firmissime te-
ne et nullatenus dubites/areā dei esse ecclesiam catholicā:
et intra eā vsq̄ in finē seculi mixtas frumento paleas conti-
neri: id est bonos ⁊ malos sacramentorū cōmunione misce-
ri: ⁊ in omni ꝓfessione siue clericorū/siue monachorū/siue
laicorū/bonos esse simul ⁊ malos: extra hanc ecclesiam fo-
re paganos/iudeos/hereticos/scismaticos iā dixerat cap.
xxxviij. atq̄ extra hanc ecclesiā saluari neminē posse etiam
si pro christi nomine sanguinem fuderit. cap. xxxix. demon
strauit. Ad idem beatus Grego. in home. xxxviij. ⁊ homel.
xj. ⁊ home. xvj. sup. Ezechiel. Itē. xviij. moraliū exponens
illud Job. xxviij. Auro locus est in quo conflatur. Una est
ecclesia in qua quisquis cōflari voluerit: ab oi etiā poterit
peccatoꝝ sorde purgari. Si quid pro deo amaritudinis: si
quid tribulationis/extra hanc positi sustinetis: incēdi pote-
stis tm̄ modo/non purgari. ¶ D Hoc mō adhuc diuersi-
mode accipitur. Uno mō ꝓ ꝯgregatione oim fideliū actu
existētiū que est ecclesia vera. Alio modo pro ecclesia repre-
sentatiua/q̄ est cōciliū generale in spūsancto legitime ꝯgre-
gatū. de qua ecclesia ſm pluriū expositiones intelligitur il-
lud verbū christi de correptiōe fratris. Si te nō audierit dic
ecclesie. Math. xviij. Ecclesia eñ vera omniū fideliū mul-
titudo propter suā dilatationē nunq̄ congregat̄: neq̄ con-
gregari potest ad quodcūq̄ discernendū: sed conuocātur
patres de omnib⁹ mūdi partibus q̄ diffiniūt ⁊ decernūt: et
hec facientes ecclesiam verā representant. Et sic ecclesia est
supremū tribunal in terris/habens autoritatē super quāli-
bet personā singularē cuiuscūq̄ status eminētie aut digni-
tatis extiterit: etiā si papalis/prout in cōstitutione frequēs
cōcilij cōstantieñ. clarius diffinitur. ¶ Accipit̄ etiaz adhuc
ecclesia ꝓ cōgregatione/nō tm̄ omniū fideliū actu existen-
tiū: sed omniū qui fuerūt a tēpore christi ⁊ apostoloꝝ vsq̄
nunc sibi succedentium. et distinguit̄ a synagoga moysi: et
sic accipit beatus Aug⁹ in ep̄la fundamenti dicens. Euan-
gelio nō crederē nisi ecclesie autoritas me cōpelleret. Hoc
eñ mō ecclesia maioris est autoritatis q̄ euangelium: quia
huius ecclesie euangelista scriptor euangelij est pars: totū
autē maioris autoritatis est sua parte. Hoc mō accepit etiaz
eccl̄iam Aug⁹ in li. cōtra manicheos: ⁊ recitat̄ dis. xj. c. Pa-
lam. vbi ait. Palā est q̄ in re dubia ad fidē et certitudinem
valeat autoritas ecclesie catholice: que ab ipsis fundatissi-
mis ap̄loꝝ sedib⁹/vsq̄ ad hodiernū diem succedentiū sibi-
met: et ep̄orū serie ⁊ tot populoꝝ cōsensione firmatur. Ubi
ecclesia catholica episcopos ⁊ populos a tēpore apostolo-
rū/vsq̄ ad hodiernū diē sibimet succedētes ipottat. Et hec
vocat̄ eccl̄ia xp̄iana q̄ cepit ortū a xp̄o: p̄mo in iudea: ⁊ vo-
cabat̄ primo eccl̄ia hierosolymitana. vñ Act. viij. Et factū
est in illa die persecutio magna in eccl̄ia q̄ erat in hierosoly-
mis. Scd̄a fuit antiochena/in qua ap̄lus petrus primū re-
sedit: ⁊ ibi p̄mū innotuit nomē xp̄ianus. Unde fideles pri-
mo vocabant̄ discipuli ⁊ fratres: postea vocati sunt xp̄ia-
ni. vnde Act. xj. Audierūt autē apostoli ⁊ fratres qui erant
in iudea. Et sequitur in eodē cap. Et annū totū conuersati
sunt/sc3 paulus ⁊ barnabas ibi in ecclesia: ⁊ docuerūt tur-
bā multā: ita vt cognominarent̄ primū antiochie discipuli
xp̄iani. Idem recitatur in cap. Sacrosancta. distin. xxij. in

Math. xiij.

Adhuc varie accipit̄ ecclesia.

textu ⁊ glo. ¶ E Accipitur adhuc ecclesia ꝓ cōgregatio-
ne oim fideliū a principio mūdi vsq̄ ad cōsummationē se-
culi: ⁊ sic nō solū comp̄hendit eccl̄iam christi: sed etiā syna-
gogā moysi: simul ⁊ eos q̄ fuerūt sub lege naturali. Et illo
mō accipit btūs Aug⁹. x. de ciui. dei. c. vii. vbi vult/q̄ non
solū a tp̄e corp̄alis p̄sentie christi ⁊ ap̄lorū eius: sed ab ipso
abraā vsq̄ in huius seculi finē peregrinādo p̄currit. Et bea-
tus Grego. in homel. dñice in septuagesima dicit. Uniuer-
salis ecclesia que ab abel iusto: vsq̄ ad vltimū electuz qui
in fine mūdi nasciturus est: quot sanctos protulit: quasi tot
palmites misit. Sic etiā ecclesia synagoga noiat̄. Numeri
xx. Cur eduxistis ecclesiā dñi in solitudinē. ¶ Accipit̄ etiā
eccl̄ia ꝓ tota multitudine p̄destinatorū/tā saluatorū q̄ sal-
uandorū: siue iā sint beati in re: siue beati in spe: siue beati-
ficandi in re: ita accipit btūs Aug⁹ in multis passib⁹: p̄ser-
tim in Enchiri. Accipienda inq̄t est eccl̄ia nō solū ex parte
qua peregrinat̄ a solis ortu vsq̄ ad occasum/laudans no-
mē dñi: verū etiā q̄ in celis ex quo condita est semp̄ cohesit
deo: nec vllum malum sui casus experta est: ⁊ sue parti pe-
regrināti sicut oportet opitulatur: quia et que vna erit con-
sortio eternitatis: nūc vna est vinculo charitatis/que tota
instituta est ad colendū deū. Idē super illud ps̄. xxxvj. Iu-
nior fui etenī senui. ait: Dñs in corpore suo: qđ est ecclesia:
iunior fuit in p̄mis hominib⁹: ⁊ ecce iam senuit. Et postmo-
dū. Caput nostrū christus est: corp⁹ illius nos sumus. Num
q̄d soli nos: ⁊ non illi q̄ fuerūt ante nos. Oēs qui ab initio
seculi fuerunt iusti: caput christū habent. Illū eñ venturū
crediderūt: quē iā nos venisse credim⁹: ⁊ in ei⁹ fide ipsi sa-
nati sunt: in cuius ⁊ nos: vt eēt ip̄e caput ciuitatis hierusa-
lem: oib⁹ cōnumeratis fidelibus ab initio vsq̄ ad finē. Adiun-
ctis ⁊ legionibus angelorū ⁊ exercitib⁹: vt fiat illa vna ciui-
tas sub rege vno: ⁊ vna quedā ꝓuincia sub vno imperato-
re. Felix in ꝑpetua pace ⁊ salute laudās dñm sine fine btā.
Et in tali acceptione loquit̄ Pascasi⁹ in li. de sacramentis.
Eccl̄ia sponsa dei/corpus christi: est christus caput eius: et
oēs electi mēbra ei⁹ dicunt̄. ¶ F Accipit̄ etiā ecclesia ali-
quando ꝓ pctōꝝ multitudine ⁊ iniquorū/q̄ opponit̄ eccle-
sie electorū. de quo in ps̄. xxv. ait dauid. Odiui ecclesiā ma-
lignātium. quā btūs Aug. in li. de ci. dei. babylon. i. ciuita-
tē cōfusionis vocat: ⁊ in p̄senti currere p̄mixtim cū ecclesia
siue ciuitate dei: sed finaliter separandā ⁊ sempiterne mise-
rie subijciēdam/cū suo capite diabolo latissime declarauit.
Hui⁹ ecclesie abominationes cōsiderās ꝓpheta regius ps̄.
liiij. Uidi inq̄t iniquitatē et cōtradictionē in ciuitate. Et ite-
rū. Sup̄ muros eius iniquitas: ⁊ labor in medio ei⁹ et iniu-
sticia: non defecit de plateis eius vsura ⁊ dolus. Et de hui⁹
ciuitatis incola dicit. Noluit itelligere vt bn̄ ageret. ¶ Sz
horrēda hac malignantiū dimissa eccl̄ia/ad eā q̄ fideliū est:
reuertentes inuenim⁹ et alias ecclesie acceptiones. Accipi-
tur etiā eccl̄ia nō tm̄ pro hac ecclesia vniuersali: sed etiā ꝓ
ecclesia particulari/que est pars eccl̄ie vniuersalis: ⁊ tales
plures sunt. Hoc modo dicit ap̄lus ad Ro. vlti. Salutant
vos oēs ecclesie christi. p̄misit etiā. Quib⁹ gratias ago: nō
ego tm̄: sed ⁊ cuncte ecclesie gentium: et domesticam eccle-
siam eorū. Et in Apocal. Johannes septez scripsit ecclesijs
asie. ⁊ ſm hoc dicimus: ecclesia orientalis: ecclesia occiden-
talis: et particularius ecclesia moguntina/ecclesia cōstañ.
et ita in cap. allegato Sacrosancta. distinguitur inter eccle-
siam romanā/alexandrinā/constantinopolitanam/ antio-
chenam: et in sequentibus cap. multis. eadem dis. Sic etiā
ait petrus. Salutat vos ecclesia que est in babylone collec-
ta et sic accipitur in diuersis scripture locis. Et omnibus
his modis supra scriptis/quibus ecclesia accipit̄ ꝓ aggre-
gatione fideliū: cōprehendit tam viros q̄ mulieres: tā lai-
cos q̄ clericos: ⁊ forte alijs modis nō accipit̄ in sacra scri-
ptura. Et ita ad eccl̄iam his modis acceptā/fideles laici et
mulieres ptinent: ⁊ ecclesiastice persone/sicut sunt clerici.
¶ Uerū in iure canonico nomē eccl̄ia habet alias significa-
tiones a p̄dictis: q̄bus tm̄ ad clericos restringit̄. Et sic
adhuc multipliciter accipit̄: ſm q̄ notatur extra de verb. si.

1. Pe. v

gnifica. Cum clerici placentini. in glo. super verbo voca/
bulū. Aliquādo tm̄ p epo: aliquādo designat oēs viros ec
clesiasticos: q̄nq̄ ponitur pro maiore parte capituli: quan/
doq̄ restringitur ad canonicos maioris sue matris eccle/
sie: quandoq̄ signat quālibet ecclīam pūincie. Allegātur
ad hoc iura in allegata glo. Clerici em̄ iurium cōditores et
expositores hoc nomē ecclīa sibi appropriauerūt/ vocan/
tes se tm̄ ecclesiasticos ppter quandā pncipalitatē τ eminē
tiā ipsorum sup alias psonas ecclīe: ratione actuū spiritua/
lium ad quos exercendū potestatē ipsi/ nō laici receperūt.
¶ G Possunt autē acceptiones ille diffuse breuiter sic
summari. Ecclesia accipitur aliqn̄ p rōnali creatura: in bo
no p ecclīa sanctorū: q̄nq̄ in malo p ecclīa malignātium.
In bono vniuersalissime p cōgregatiōe oim angelorū beō/
rū τ viatorū fideliū. Q̄nq̄ tm̄ p ecclīa triūphantiū. Q̄nq̄
tm̄ p cōgregatiōe deo militantiū. Et sic tripliciter: vel oim
a pmo iusto vsq̄ ad vltimū in fine mundi nasciturū: τ sic cō
prehēdit synagogā τ xp̄i ecclīam. Scdo p sola cōgregatiōe
xp̄ianorū tā pteritorū q̄ p̄sentiū. Tertio p cōgregatiōe oim
fideliū nūc existētiū. Et q̄libet harū ecclesiarū dr̄ ecclīa vni
uersalis vera: τ ecclīa vniuersalis repn̄tatiua q̄ est cōciliū
generale. Accipit etiā ecclīa nō p cōgregatiōe vniuersali
omniū fideliū existentiū nunc: sed p cōgregatione aliqua
particulari tā clericorū q̄ laicorū vnius pūincie/ diocesis/
ciuitatis vel dom9. Q̄nq̄ etiā pro congregatione clericorū
tm̄. Q̄nq̄ pro vno homine tm̄. Accipit p domo materiali
diuino cultui dedicata. ¶ Ad ppositum itaq̄ redeūdo/ pe
tit sacerdos vt accepta habeat pater clemētissimus hec bo/
na/ munera τ sacrificia p ecclesia: nō domo materiali q̄ pe/
ritura est: nō p triūphāte: quia illius est pro nobis orare et
intercedere: nō pro aliqua ecclesia particulari alias secludē
do. Sed p ecclesia vniuersali: q̄ est fideliū habētium cōmu
niōnē in ecclīasticis sacramētis. Illi etem̄ ecclīe vniuersali
et nulli particulari cū exclusione aliarū datū est hoc scm̄ sa
crificiū offerre p salute suorum mēbrorum: quapropter in
huI9 sacrificij oblatione p ipsamet ecclīa. i. corpore ex oib9
mēbris cōstituto/ orat in primis minister ecclesie dī. Te igi/
tur pater clemētissime rogam9 τ petim9 vt accepta habeas
dona τ munera q̄ tibi offerimus. In primis p ecclesia tua.
¶ H Addit. Sancta. Nomē sancta q̄d importet iā supra
dictū est lecti. xix. in angelici expositione hymni. Sed cum
vniuersalis: q̄ hic designat: ecclīa nomē sit collectiuū: et ni
hil aliud q̄ hoies christi fide τ sacramentis vnitos signifi/
cet (quorū pars maior cū scā nō sit: sȝ reproba: q̄ neq̄ spi/
ritusancti vncta gratia: neq̄ a pctis separata: neq̄ ad cele
stia a terrenis cōuersatione leuata: quoniā multi vocati et
pauci electi. Math. xx. per latā portā τ spaciosam viā que
ducit ad pditionē multi intrant. Angustā vo portā τ arctā
viā q̄ ducit ad vitā inueniunt pauci. eiusdē. vij.) dubiū esse
posset quō ecclīa dicit sancta. Siquidē non a minore: sed a
maiore denominatio fieri solet. Ad q̄d dicit q̄ ecclesia ex oi
bus fidelib9 aggregata vere sancta dicit τ est: nō obstante
pluriū mēbrorū prauitate τ malicia. Et hoc multis ex cau/
sis. Prima sm Alexā. de ales: q̄ est deo siue diuino cultui
dedicata: nam vt habet in glosa Orige. Leuitici. xix. sup il/
lud. Sancti estote. Illa sunt scā q̄ a cōmunib9 vsibus sepa
rari debēt/ τ diuino cultui mancipari quomodo scā dicun
tur vasa ministerij: τ scā vestimēta: loca quoq̄ in vrbibus
vel suburbibus sacerdotib9 deputata: pmogenita quoq̄
boum vel pecorū. Nunc aūt christi ecclesia populus scȝ chri
stianus ex cunctis iudeis τ gētibus collectus: de idolatria
et ignorātie tenebris vocatus: et ad vnius veri dei cultum
electus recte dicit sanctus. Unde apostolus ad Eph. j. Be
nedictus deus τ pater dn̄i nostri Iesu christi: qui benedixit
nos in omni benedictione spirituali in celestib9 in christo:
sicut elegit nos in ipso ante mūdi constitutionē: vt essem9
sancti τ immaculati in cōspectu eius in charitate. Et idē. j.
Pe. ij. Uos estis genus electū: regale sacerdotiū: gens san
cta: populus acquisitionis: vt virtutes annūcietis ei9 qui
de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suū: qui alis
quādo nō populus: nunc autē populus dei. Ecce patet q̄
eo ecclesia vniuersalis dicit sancta: quia per fidē ab infide
libus separata est: τ ad colendū verū deū cōuocata. ¶ Se
cundo dicit ecclesia sancta ratione forme: non ratione par
tiū materialiū: cum em̄ ecclesia corpus sit mysticum: ad in
star corporis veri/ habet partes materiales et formā. Ma/
teriales homines fluentes τ sibijnuicē succedentes. For/
mā vo mysticā/ christi fidem verā. Propter quod ecclesiā
diffinientes aiunt. Ecclesia est corpus christi mysticum fide
animatum. Hec autē christi fides vera est/ recta et sancta: p
pter quā totū corpus ecclesie dicit sanctū: sicut homo san
ctus est ppter animā sanctā: licet in corpore aliqua sit ma/
cula seu turpitudo. ¶ I Tertio dicitur sancta ratione ca
pitis christi qui est sanctussanctorum. Daniel. ix. Cui ec/
clesia matrimonialiter est coniuncta: et vt sponsa irrepre/
hensibilis copulata. sm illud Osee. ij. Desponsaui te mihi in
fide. et. ij. Corinth. xi. Despondi vos vni viro virginem ca/
stā exhibere christo. Sic ergo sancta dicit a sanctitate capi/
tis: quod principalissimū est in ea. Nec modo a christo: sed
etiā ratione partiū digniorū. Hec sunt homines sancti et iu/
sti: q̄ donec mūdus finiet: in ecclesia esse nō desinent: ex xp̄i
pmissione suā assistentiā ecclesie promittentis vsq̄ ad secu
li cōsummationē. De quo venerabilis beda. Ex hoc intel/
ligit q̄ vsq̄ ad finē seculi nō sunt deferendi in mundo/ qui
diuina mansione et inhabitatione sunt digni in ecclesia. Et
quia ab excellentiore τ digniore denominatio fieri assolet:
recte ecclesia ppter sanctos in ea qui digniores sunt: nomē
sibi vendicat dignitatis. ¶ Quarto sancta dicitur ecclesia:
quia sanctitas intimius τ inseparabilius sibi propter san/
ctos/ q̄ malicia ppter reprobos coheret. Malicia em̄ non
semper est in ecclesia: sed nunc adest: nunc abest: sed nunq̄
fuit priuata sanctitate: nā ante lapsum pmorū parentū eccle
sia in eis fuit sine malicia. Similiter post lapsum penitētis
bus parētib9 primis/ ante parricidiū cain. Itē post diluuiū
priusq̄ a filio cham pater noe derideret. Nunq̄ autē (vt di
ctū est) fuit sine sanctitate: quia dn̄s amat iudicium: τ non
derelinquit sanctos suos: in eternū conseruabunt. Et hoc
intelligēdū videtur de sanctitate sm p̄destinationē: alioq̄n
post lapsum ade/ ante penitentiā/ fuit ecclesia sine sanctita
te/ sm tunc presentē iusticiā. Et post finalē malorum sepa/
rationē extirpata malicia/ ecclesia sanctitate ppetua pfrue/
tur. Dum ibunt hi in ignē eternū: iusti autē in vitā eternā.
Math. xxv. In quam non intrabit aliquod coinquinatū/
aut abominatione faciens/ aut mendaciū. Apocal. xxi. Cū
ergo vnūquodq̄ potius denominatur ab eo q̄d inest qua/
si per se: q̄ ab illo quod inest per accidēs: hinc digne eccle/
sia scā poti9/ q̄ puersa aut reproba appellat. ¶ K Quin
to dicitur sancta a suo rectore. Regitur quidē a spiritusan
cto: quem christus promisit apostolis p ecclesia/ que tunc
in eis consistebat. Rogabo inquit patrem: τ aliū paracle/
tum dabit vobis: vt maneat vobiscum in eternū/ spiritum
veritatis. Joh. xiiij. Item. paracletus autē spiritussanctus
quē mittet pater in nomine meo: ille vos docebit omnia.
ibidem. Et iterum. Multa habeo vobis dicere: sed nō po
testis portare modo. Cum autem venerit spiritus verita/
tis: ille docebit vos omnē veritatem. Joh. xvi. Per que et
multa similia intelligitur regimē ecclesie commissum esse
spirituisancto: christo recedente sm sui presentiam corpora
le. Et ideo in symbolo apostolorū/ post articulum de spiri/
tusancto/ sequitur statim articulus de ecclīa/ cū dicit. Cre/
do in spiritūscm̄: sanctā ecclīam catholicam. vt sit sensus.
Credo in spiritūsanctū regentē/ gubernantē et sanctifican
tem ecclesiam catholicā. De quo dicit Alber. in expositio/
ne symboli. Resoluēdus est hic articul9 sm propriū opus
spūscti. Hoc est: credo in spiritūscm̄: non tm̄ in se/ τ sm se
sanctū: sȝ etiā credo in eū sm ppriū op9 ei9 q̄d est scīficare
ecclīam. Neq̄ estimandū est articulū illuȝ intelligi debere
de ecclīa triumphante: cui scītatem inesse nullus dubitat
christianus: sed de ecclesia militante: quā christus se funda
turum pollicitus est supra firmā petrā. i. fidei confessionē:

et cōtra quā porte inferi nō preualebunt. Que certe cōfes-
sio fidei nō cōperit statui ecclesie triūphantis: q: teste apo-
stolo .j. Cor. xiij. Cum venerit qđ perfectum est: euacuabi-
tur qđ ex parte est. Unde cū omnis christianus illam eccle-
siam ꝓfiteat sanctā: quā dn̄s supra firmā fundauit petram
id est fidei ꝯfessionē: que nō est triūphātis: sed militātis ec-
clesie: seqtur ꝙ hanc ecclesiā profiteat in symbolo/cum di-
citur. Credo sanctam ecclesiam catholicam. Hec deniq3 est
sententia beati Grego. in registro: et beati Augu. in expo-
sitiōe symboli. ¶ Sexto dr̄ eccl'ia sancta ꝑpter sctās leges ꝛ
ordinationes/quibus regitur et gubernat: leges sc3 euan-
gelicas inobliquabiles et diuinas: leges etiam ipsius eccle-
sie in diuinis fundatas: quaꝝ transgressiones vtiq3 diuinā
legem soluunt: illā scilicet qua dn̄s dicit Luc. x. Qui vos
audit/me audit: et qui vos spernit/me spernit. Nam i fide
ꝛ morib⁹/et his q̄ sunt de necessitate salutis/eccl'ie vniuersa-
lis errare nō pōt: promittente dn̄o Luc. xxij. Ego rogaui ꝓ
te petre vt nō deficiat fides tua. Et iterū. Porte inferi nō p-
lebunt aduersus eam. Mat. xvj. Et illud de fraterna corre-
ctione. Si te nō audierit dic ecclesie: si ecclesiā nō audierit
sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Mat. xviij. In quib⁹
et alijs fundat ptās diffiniēdi/determinādi/statuēdi/de-
cernēdi ꝓcepta/leges/et canones cōstituendi. ¶ L Se-
ptimo dr̄ eccl'ia sctā a sanctitate sacramentoꝝ: q̄ in ipa per
ecclesie ministros cōtinue dispensantur: q̄ nec inquinari pos-
sunt ꝑ malicā ministroꝝ: sed semꝑ deo placent/et ꝓsunt su-
scipienti nō ponēti obicē/siue ꝑ bonos/siue ꝑ malos dispē-
sentur. Sic dr̄. xv. q. viij. ca. vlti. Non potest aliqs quantū-
cūq3 pollutus sit: sacramēta diuina polluere: q̄ purgatoria
cunctarū contagionū existūt: q̄ em̄ sancta sunt: coinqnari
non possunt. Et seqtur: Sumit ergo intrepide ab oi sacer-
dote christi mysteria: q: oia in fide purgantur. ¶ Octauo
sancta est ecclesia ex indefectibili assistētia christi spōsi sui ꝛ
perpetua mansione spūssancti. De quib⁹ dictum est. Nam
mansio sua/quā xp̄s promisit ecclesie: nō intelligit quan-
tum ad corporalē presentiā (Sic em̄ abijt in celū: et donec
seculū finiet sursū est dn̄s. Aug. in de triplici habitaculo)
sed ꝑ fidē/doctrinā et charitatē. Et quō nō esset sctā hec ec-
clesia ꝓ qua sanctificanda/sanctus sanctoꝝ christ⁹ sangui-
nem suū fudit. vt testat apl's ad Eph. v. Christus dilexit ec-
clesiā: ꝛ tradidit semetipm ꝓ ea: vt eā sanctificaret: mūdās
eam lauacro aque in verbo vite: vt exhiberet ipse sibi glo-
riosam ecclesiam nō habentē maculam/aut rugā/aut aliqd
hmōi: sed vt sit sctā et immaculata. Sanctā deniq3 esse ne-
cesse est/ꝓ qua sanctificanda/christus q̄ semꝑ exaudit⁹ est
ꝓ sua reuerētia: patrē orauit dicēs. Pater sancte serua eos
in noie tuo: quos dedisti mihi. Joh. xvij. Et infra. Sancti-
fica eos in veritate. Non ꝓ eis rogo tantum: sed ꝓ eis qui
credituri sunt per verbum eoꝝ in me. ¶ Demū nono dicit
ecclesia sancta: q: tantū in ea: et nullo mō extra eam/potest
quis sanctificari: sancteq3 ad salutem viuere: etsi extra eā sa-
cramenta percepta vera sint: nequaq̄ tamē salutifera. De
quo beatus Aug. in de fide ad pe. parte .j. Baptismus qui-
dem extra ecclesiā esse potest: sed nisi in eccl'ia ꝓdesse neqt.
In ecclesia igitur catholica tantūmodo potest ꝓdesse pce-
ptio/baptismatis/et opa mie/et nois christi gloriosa cōfes-
sio: si tamen in ecclesia catholica bene viuatur. Et premisit
Si quis elemosynas largas faciat: et ꝓ noie christi sangui-
nem fundat/ꝓ eo ꝙ in hac vita nō tenuit ecclesie catholice
vnitatē: nō habebit eternā salutē. de fi. ad pe. pte. ij. c. xxxiij.
Nam et in diebus diluuij/neminē legimus extra arcam po-
tuisse saluari. Ad idē beat⁹ Grego. vt s. allegatū est. Me-
rito ergo sctā dicitur ecclesia/intra quā solā/et nō extra il-
la sanctitas reperitur. His de causis doctores sancti confor-
miter ad verba symboli apostoloꝝ augu. hiero. grego. am-
bro. cyprian⁹/hil. pascasi⁹/chrysost. bern. ceteriq3 sancti ec-
clesiam sanctā ꝓfiteri nullatenus dubitarūt: Attendentes
eam ſm premissa esse diuino cultui dedicatā: certissima fi-
de fundatam: sancto capiti cōcorporatā: membroꝝ sanctita-
te firmatam: veritatis spiritu gubernatam: iustissimis san-
ctionibus statutis et legibus fulcitā: sacramentis purifica-
tibus adornatā: indefectibili presentia sponsi sustentatam
solam sanctitatis grane cōtinuā. ¶ M Catholica. Ca-
tholicū grecū est: et ſm beatū Isidoꝝ. viij. etymol. tantum
valet. i. vniuersalis latine: vel quasi simul cōpletens. Dicit
ergo ecclesia simul cū catholica (li. j. sentētiaꝝ suaꝝ ca. xix.
et vbi. s. li. etymol. viij) id est vniuersalis/eo ꝙ vniuersali-
ter per totū sit mundū diffusa. Non em̄ sicut cōuēticula he-
reticoꝝ in aliquibus regionū partib⁹ coarctant: sed ꝑ to-
tum terrarū orbē dilatata diffunditur. Qđ etiā apostolus
approbat dicens ad Ro. j. Gratias ago deo meo ꝑ iesum
christum ꝓ omnibus vobis: q: fides vestra annūciatur in
vniuerso mundo. Siue dr̄ catholica. i. vniuersalis/ꝙ in vni-
tatem cunctos coniungit credentes. hinc ꝛ vniuersitas ab
vno cognominata est: propter quod in vnitatem colligi-
tur. Ecclesia ergo catholica: sicut per totū mundū exten-
ditur: ita et oīm gentiliū societate construit. Et hoc est qđ
ſm beatū Augu. dn̄s promisit abrae: In semine tuo bene-
dicent oēs gentes. Genes. xxij. Benedicent in te vniuerse
cognationes terre. Genes. xij. Et ne de iudeis dictū putet
ait Augu. ꝙ qui sunt semen abrae/in quo benedicēde sunt
omnes gentes: apostolus exponit Gal. iij. dicēs. Abrae di-
cte sunt ꝓmissiones et semini eius. Non dicit et seminibus
quasi in multis: sed quasi in vno: et semini tuo qui est chri-
stus. In christo he oēs gentes benedictionē habiture tan-
ta autoritate ꝓmissionē receperunt/que est tanta exhibita
veritate. Unde et pudebit dicere/illā his diebus ad pugil-
lum orbis esse coarctatā. Hec Augu. Ecce frater Aug. non
in vna gente tantum reperiri illam benedictionē abrae ꝓ-
missam: q̄ certe consistit in fidei christi illustratione: sed in
finibus orbis. Item idem augu. exponēs parabolā zizanio-
rū. Qui seminat semen bonū/paterfamilias est: ager/mū-
dus (semen) filij regni. Illos g̃ posuit in agro/id est mun-
do: non in aliqua porciūcula terre: sed in orbe toto ab ortu
solis vsq3 ad occasum. Hoc saluator noster declarat/cū ait.
Si quis vobis dixerit: Ecce hic est christus. i. illa parte mū-
di: aut illic/supple est fides catholica. Nolite credere. Si di-
xerint. ecce in penetralibus est/in doctrinis occulto hereti-
coꝝ/nolite credere. Est ergo fides catholica post eius pu-
blicationē sicut fulgur q̄ exit ab oriente ꝛ paret in occiden-
te. Ita exponit beat⁹ Tho. in glo. ca. ꝓallegato. ¶ N Ex
qb⁹ vbis patet vniuersalitas catholice fidei et ecclesie. Un-
de et beat⁹ Augu. de questio. euange. dicit/ꝙ orientis ꝛ oc-
cidentis noie/totum orbē voluit significare/per quē futu-
ra erat ecclesia. Et licet ecclesia ꝓmitiuoꝝ patrū sanctoꝝ
tēporibus per totū orbē diffusa ramos suos a fine in finem
extenderit. A solis quoq3 ortu vsq3 ad occasum laudabatur
nomen iesu christi: vt euidentissimū foret ecclesiam fore ca-
tholicam. i. vniuersalē: dum egypti desertū tot stellis quot
anachoritis effulsit: totaq3 asia et aphrica fide christi glia-
batur: nostris tamē tēporibus peccatis exigentibus: sicut
olim hebreoꝝ: ita nūc christianoꝝ relicte sunt domus deser-
te: et redacta cernitur ad solius europe angulum ecclesia.
Propter qđ quantū ad loca fidei christi subiecta/infideliū
cōparatiōe non vniuersalis sed paruula desleat. Est tamen
et nunc vniuersalis sincere veritatis cōtinētia: vere salutis
efficientia: et indeficiente fidelium perseuerentia: sola q̄p-
pe veritatē oēm continet necessariā ad salutē: sola predesti-
natos colligit ad boni summi fruitionē: sola victrix ꝑtinas
net ad brauij consecutionē: que licet tanq̄ petri nauicula tē-
pestatum fluctibus quatitur: nequaq̄ tamen absorbebitur
qm̄ in fine post dierum tribulationem/iterum ꝯualescens
triūphabit: dū fiet vnū ouile ꝛ ouiū pastor vnus/dn̄s nr̄
iesus christus cū patre et spiritusancto deus in secula bene-
dictus.

Matth. xxiiij.

¶ Lectio. xxiiij. A

Quam pacificare: cu

stodire: adunare et regere digneris toto or-
be terraꝝ. ¶ Quattuor: q. s. expressa sunt (q̄
sacerdos petit per hec quattuor verba; Pa-

cificare/custodire/adunare/regere) specifice designat. Un
de orat fm Inno. Quam. s. ecclesiā sanctā catholicā: pacifi
care digneris: vt pacē habeat ab hereticis et scismaticis.
Custodire digneris a vicijs et demonib⁹. Adunare q̄ disp/
sa est inter paganos et pfidos. Et regere digneris in pspe
ris τ aduersis. Idem tamē fm eundē videt esse pacificare
qḋ adunare: custodire qḋ regere. Tunc em̄ pacificat/cum
fideliū mentes adunat: vt p spm̄ scm̄ charitate pfusa mul/
titudinis credentiū fit cor vnum τ anima vna. Tunc custo
dit/cū inter mundi pericula regit: et de sancto mittit auxili
um vt eam de sion tueat. Ille certe pacificat τ vnit. Ille re
git et custodit: q̄ propter ipsius ecclesie regimen/vnū pre/
posuit vniuersis: vt oēs ab vno sicut corpus a capite gu/
bernent. Uel fm alexandrū/ Pacificare p charitatis inhe/
rentiā cum deo. j. Joh. iiij. Qui manet in charitate in deo
manet. nam in deo manētes pacē habēt. vnde Joh. xvj. In
me pacē habeatis. Custodire ne pereat ob ingruentiam pe
riculorū et tentationū. Quia nisi dn̄s custodierit ciuitatē:
frustra vigilat q̄ custodit eā. Adunare/ per morū cōformi/
tatem et voluntatē: vt multitudinis credentiū sit cor vnū
Act. iiij. Regere/in progressu virtutū: vt dicat cū ps̄. Dn̄s regit me
et nihil mihi deerit. Uel fm dn̄m Albertū/ Pacificare pa/
ce tēporis presentis/et pace eternitatis. Custodire a malo
incurrente: et in bono ad vtrāqꝫ vitā cōferente. Ps̄. Custo
di me vt pupillā oculi: sub vmbra alarū tuarū protege me.
Pupilla custodit supra et infra: et velocitate quadā mira/
bili palpebris obtegitur: ne quid incidat vnde visus tur
baturū. Ita pater nos deprecantes exaudi: ne desup mali/
gnus spūs virus immittat pestiferū: et adeorsum cōsurgāt
vitia ecclesie tue turbatiua. Sed custodi i limpiditate sua
vt virtutē propriā non amittat. Protege sub vmbra alarū
tuarū. Umbra aūt protectio dn̄i est sub alis veritatis et vir/
tutis: et veritate illuminet: et virtute ad bonum proficiat
Adunare hoc est ad vnū redigere. Hoc inquā vnū/ qḋ est
cōmunio per omnē ordinē graduū ecclesie. Totus em̄ or/
do ecclesie/τ graduū diuersitas in ecclesia/in vnū stare de
bent ad vnū caput principale in celis quod est deus: et ad
vnū caput vicariū in terris: qḋ est pontifex summus chri/
sti in terra vicarius. ¶ B Hec ordinatio in celo presul/
get: in naturis ostendit: in christo operib⁹ exemplat: in di/
uinis legibus precipit: in toto corpore christi mystico ob/
seruatur. In celo em̄ angeli ad archangelos: archāgeli ad
principatus: principatus ad potestates: potestates ad vir
tutes: virtutes ad dn̄ationes: dn̄ationes ad thronos: thro
ni ad cherubin: cherubin ad seraphin/fm obediētie τ illu/
minationis ordinē ordinant. Et ipsa multitudo angelorū
q̄ in quolibet est agmine: ad vnā personā que in ipso emi
net: adunat. Et subdit Alber. Ordo celi vocat: q2 ois ordo
relatio est multorū in gradibus differentiū ad vnū. Om
nīū aūt horū graduū tam multipliciter differētiū varietas ad
vnū cōsummat deū/omniū pncipiū atqꝫ finem. Hinc Job
xxxviij. Numqḋ nosti ordinē celi: et rationē ei⁹ pones in ter
ra. Hoc ipm in naturis ostendit: nam multi ramusculi ad
virgas: multe virge ad ramū: multi rami ad stipitē: multi
stipites ad radicē/que vna est: infingunt vt oia socia fiant
et participia virtutis q̄ est in radice. Apostolus ad Ro. xj.
Socius radicis et pinguedinis oliue factus es. Sic mul/
te grues vnā sequunt. Sic multa membra in corpore vni⁹
j. Co. xij. capitis percipiūt beneficia. Sicut em̄ multa mēbra in vno
corpore habemus: oia aūt membra non eundē actū habēt.
Ita multi vnū corpus sumus in christo. Patet quoqꝫ hic
ordo in christi operibus: in quibus exēplificatur: q2 christi
opus est semp in vnū colligere dispersa: sicut e regione dia
boli opus est dispergere adunata. Hinc Joh. x. Fiet vnum
ouile τ vnus pastor ouium. τ Mat. xij. Qui nō cōgregat
mecum dispergit: et q̄ non est mecū contra me est. In diui/
nis quoqꝫ legibus precipit/ꝙ sicut dicit beatus dionysius
ca. iiij. de cele. hierarchia. Lex diuinitatis est per prima me
dia: per media vltima reducere. Talis aūt reductio vltimo
rum ad prima per media/non potest esse nisi in ordine ad

vnum primū: vt sicut est descensus illuminationū et chari/
smatum ab vno primo: sic reductio est ad vnū principium.
Hec em̄ lex sicut superiora mouet et ligat ad inferiorū pui/
dentiam et curam: ita inferiora ligat ad superiorū obedien
tiam: vt oia hoc modo ad inuicē sint cōnexa. ¶ C Demū
hec ordinis adunatio in toto corpore christi mystico obser
uatur. Sicut em̄ vt in Ezech. xliij. scribit/octo gradib⁹ ascē
debatur ad diuinitatis templum: ita et in ecclesia octo gra
dus ordinati sunt. Papatus/patriarchatus/primatus/ar
chiepiscopat⁹/prepositura/sub quo archidiaconatus ꝯpre
henditur/decanatus et parochialis cura: oia ad vnū redi/
guntur q̄ petri clauibus cōmittunt. vn̄ Mat. xvj. Tibi da
bo claues regni celorū: qḋcunqꝫ ligaueris sup terrā/erit li/
gatū et in celis: et qḋcunqꝫ solueris sup terrā/erit solutum
et in celis. Et porte inferi nō preualebūt aduersus eam. Ec
ce celum imminet clauibus: q2 claues celi appellant. Ter/
ra clauibus subijcit: quia quicqḋ in terris ligant et soluūt
corā deo ligatū et solutū reputatur. Infernus cōprehendi
tur sub potestate: quia nō pualet tenere quē clauis volue/
rit eruere. He claues vni cōmittunt: vt plenitudo potesta/
tis in vno ostendat: τ in alios ab illo (fm ꝙ in partem so/
licitudinis vocantur) deriuent. vn̄ Esa. xxij. de christo τ ei⁹
vicario summo pōtifice dicit: per personā eliachim iusti de
signatū. Uocabo seruū meū eliachim: τ erit quasi pater ha
bitantib⁹ hierusalē/et domui iuda: et dabo clauē dom⁹ da
uid super humerum eius: et aperiet: et nō erit q̄ claudat: et
claudet: et nō erit qui aperiat. Et figā illū paxillū in loco fi
deli: et erit in solium glorie domus patris sui τ suspendam
super eum omnē gloriā domus patris sui. Paxillus dicit
fm expositionē Alber. q2 sibi imminet totū ecclesie taber/
naculū. Gloria aūt tota nō esset suspēsa in eo: nisi in dispo/
sitiōe patrocinio et regimine haberet omnē gloriā ecclesie
que est domus dei patris sui. Demū superbenedicta trini/
tas hunc custodit adunationis ordinē: in qua pater ordine
nature et originis pncipiū est totius diuinitatis. Filius a
patre solo per generationē: spūs sanctus a patre et filio per
cōmunē patris τ filij spirationē oia acceperunt: sic ergo in
diuinis statur ad vnū primū. Hec alber. Sequit/ Et rege/
re. fm eundem Regere est regulis legalibus τ canonicis
vnūquēqꝫ in expletionē sui officij dirigere. ps̄. xliiij. Uirga
directionis virga regni tui. In virga significat regiminis
potestas: in virge rectitudine pcepta pncipalia legalia/qui
bus est regendū. Unde cū dn̄s mitteret moysen ad regēdū
dixit. Uirgam hanc tolles in manu tua: in qua facturus es
signa. Exodi. iiij. ¶ D Hec igit quattuor q̄ oram⁹: paci/
ficare/custodire/adunare et regere: sic diuersificantur: vt
duo accipiantur fm recessum a malo: et duo fm accessum
ad bonum. Scd̄m recessum a malo dupliciter. Est em̄ ma/
lum ecclesie extrinsecus adueniens et impugnās: τ est ma
lum intrinsecus surgens/bonū adimens. Cōtra malum ex
trinsecus impugnās ecclesie tranquillitatē/petimus paci
ficationē: vt absqꝫ vllo terrore vitā in silentio transigentes
optata cūctis mortalibus pace fruant. Cōtra malū intrin
secus surgens petimus ecclesie custodiā: hoc em̄ malū pec
catum est: a quo nos custodire per gratiā oramus: ne in ec
clesia perā τ vitia inualescāt. Alia duo q̄ petim⁹ in ordine ad
bonū/respiciūt aut bonū eccl'e/aut bonū psone. Quoad pri
mū dr̄ adunare: q2 bonū ecclesie nō pcipitur nisi in aduna/
tione cum mēbris ecclesie. Quoad scd̄m dicit: τ regere: q2
bonū persone est vt quelibet cōgruo regimine tēdat in bo
num proprium τ personale. Hinc Apocalip. ca. vij. Agnus
dei reget illos et deducet ad vite fontes aquarum. Hec au/
tem omnia fm ordinem a capite descendunt in corpus: q2
pacificatio ecclesie est in plātis sic ab incursu malorum ec/
clesiam preseruantibus: et ideo murum se debent ponere
pro ecclesia: et in se suscipere ictus et insultus hostiū. Sic
dicitur Johannis. x. Bonus pastor animam suam ponit
pro ouibus suis. Hinc dominus quibusdam desidiosis im
properat illud Ezechieli c. xiij. capite. Non ascēdistis ex ad
uerso; neqꝫ opposuistis vos murum pro domo israel.

Pater ē principium diuinitatis.

Similiter ad prelatos refert custodia: quia ipsi sunt custodes ecclesie. Sic dr Esa. lxij. Sup muros tuos constitui custodes: tota die et tota nocte in ppetuū nō tacebūt. Adunatio etiā in ipsis reperit: q: ab ipsis pfluūt charismata τ dona quib⁹ adinuicē ecclesie mēbra adunant. vnde ad Ephe. iiij. Solicii seruare vnitatē spūs in vinculo pacis. Regimen quoq; ecclesie in ipsorū est manib⁹: vnde dictū est eis Act. xx. Attēdite vobis τ vniuerso gregi: in q̄ vos spūssctūs posuit epos regere ecclesiā dei: quā acq̄siuit sanguine suo. ¶ E Quantes aūt dicimus/ Digneris/ Quia dignatio est qđ dn̄s facit: non nisi meriti. Digneris itaq;. i. dignū iudices ecclesiā tuā sanctā pacificare/ custodire/ adunare τ regere: quia nihil fieri dignū est: nisi qđ de tua benignitate τ misericordi voluntate dignum iudicare volueris: neq; em̄ quia bonū aut iustū est aliquid/ ipsum de⁹ vult: sed q̄a deus vult/ ideo bonū est et iustū. Voluntas nāq; diuina nō ex nostra bonitate: sed ex diuina voluntate bonitas nostra pendet: nec aliq̄d bonū/ nisi q: a deo fit acceptū. Ratio autem quare sic vel sic acceptat aliqua diuina voluntas: non est bonitas presupposita in obiectis quibuscūq; alijs a se deo: sed ratio est in ipsa sola diuina volūtate: q: em̄ ipse acceptat aliqua in tali gradu: ideo sunt bona in tali gradu: τ non econuerso. Nam sicut voluntas diuina est causa omniū vt sint: ita etiā causa electoꝝ vt suis donis digni sint: vt ita nihil sit qđ nō de interiori inuisibili atq; intelligibili aula summi imparatoris egrediatur sm̄ ineffabilē iusticiā: nō nostram/ sed suā: vt dicit Augu. iij. de trini. c. iiij. Non ergo nisi voluntas causa prima est sanitatis τ egritudinis/ premioꝝ atq; penarū/ gratiarū τ retributionū. Ideo petimus vt nō ppter nr̄as iusticias: sed suā bonitatē eccl'iā suā pacificet τc. qđ innuit verbū/ Digneris. ¶ F Sequit: Toto orbe terrarū. supple diffusam. Vocata siquidē est ecclesia de omnibus finibus terrarū. qđ signatū est Act. ij. Quoniā cum apli inceperūt euangeliū christi p̄dicare: loquebātur oīm linguis. Erāt em̄ in hierusalē habitātes viri iudei: τ ex omni natione q̄ sub celo est: quibus oībus predicabāt apostoli linguis suis. Et hoc est qđ de christo capite ecclesie loq̄tur dn̄s p Esa. xlix. Dedi te in lucē gentiū: vt sis salus mea vsq; ad vltimū terre. De hoc etiā pphetatū est p Esa. ij. dicentē. Et venient populi multi et dicent. Venite ascēdam⁹ in montē dn̄i: et in domū dei iacob ingrediamur. i. in ecclesiam: et ostendet nobis viā suā et ambulabim⁹ in ea. Et h̄ est qđ in euangelio ait Mat. viij. Multi ab oriente τ occidente. i. ex omni tribu et gente veniēt. Et in ps̄. Oēs gentes quascūq; fecisti venient et adorabūt corā te dn̄e. Qđ vt verū fieret: p̄cepit christ⁹ aplis dicēs. Eūtes in vniuersum mundū/ docete oēs gentes: et p̄dicate euāgeliū omni creature. Qđ et fideliter iplenerūt/ sm̄ q̄ de ipis p̄dictū fuerat In omnē terrā exiuit sonus eoꝝ: et in fines orbis terre verba eoꝝ. Propter qđ et dn̄s Act. j. querētib⁹ de restitutiōe regni israel/ respondens subiecit: Vos eritis mihi testes in hierusalē et in omni iudea τ samaria vsq; ad vltimū terre. Sic ergo impleta est pmissio abrae fidelis Gen. xvij. Eris pater multaꝝ gentiū. Qm̄ eius fides dilatata est p totū orbē: ita vt et nos ipsi de gentib⁹ ad fidē ipsi⁹ vocati sum⁹: dicēte aplo. Si ergo vos christi: ergo semē abrae estis. Gal. iij. Sic verificatū est illud Esa. lxij. Videbūt gentes iustū tuū: et cūcti reges inclytū tuū. i. filiū dei/ quē abraā futurū credidit: et credendo fidei oculis vidit: sm̄ illud Joh. viij. Abraā exultauit vt videret diem meum: vidit τ gauisus est Ex qb⁹ satis patet ecclesiā christi toto orbe diffusam. Hinc et beat⁹ Grego. parabolā Mat. xiij. de sagena missa in mare/ de ecclesia exponit: q̄ ex omni genere piscium. i. ex omni natione et tribu hoīes cōgregat. Sic in cantico. beatorum ambrosij τ augu. dr. Te per orbē terrarū scta cōfitet ecclia. ¶ Ex quibus solui potest quorūdā q̄stio. Quid erit/ et qđ est de oībus habitantibus in finibus terre/ aut insulis maris/ viuentibus sm̄ dictamen naturalis ratiōis: ad quos si dies christi non puenit: dānabunt illi vel saluabunt. Patet ex premissis: q: ecclesia toto orbe terrarū diffusa est: vel sm̄ inhabitationē fideliū: vel fidei propalationē. Hinc venerabilis Hugo de sacramētis parte. vj. ca. v. lib. ij. ait. Ego vel neminē: talem esse: vel si forte aliq̄s est: si eius culpa nō obstitisset: audire aut scire potuisse ac debuisse sine cunctatiōe affirmo: maxime cū scriptura dicat. In omnem terrā exiuit sonus eoꝝ. In omni terra quidē vel auditi sunt: contēptores dānabunt. Vel auditi non sunt p culpa sua: τ ignorantes ignorant et non saluant. ¶ Dn̄s armicanus pmas hibernie dicit: Posito q̄ tales essent: qđ nō est verisimile: nō arctant lege christi: τ excusant p ignorantiā: ne scz peccent nouo pctō per nō receptionē baptismi τ similiū: tamen penam legis iuste subire cogunt: q̄ est ppter transgressionem primorum parentū: separant a ppetua visiōe dei: sicut paruuli decedētes ante susceptione baptismi. Verū potest dici q̄ cum deus nō deficit homini in necessarijs ad salutem si fuerit aliquis talis bene vtens naturalibus: et faciēs qđ in se est/ ad cognoscendā viam iusticie et salutis: aut p immediatā internāq; spūssancti illuminationē: aut per alicuius instruentis adhibitionē: pandet huiuscemodi via salutis: etiā si inter infideles cōstitutus fuerit. Cuius rei testis est cornelius centurio Act. x. τ eunuchus candacis regine Act. viij. Ad quorū primū missus fuit petrus apostol⁹. Ad scđm philippus diaconus. Historie note sunt. Testis est τ barbara virgo et martyr: q̄ inclusa a patre in turri illuminata est: et beata christina a dn̄o miraculose baptizata: vt historie testant. Huius sentētie est cancel. paris. gers. cum plerisq; alijs. ¶ G Una cū famulo tuo papa nostro et antistite nr̄o. N. Et rege nostro. N. Ista est scđa pars partis scđe prime partis p̄ncipalis: in qua postq̄ sacerdos petijt sacrificiū acceptari τ bn̄dici p tota ecclia gn̄aliter: petit acceptari et benedici p summis ecclesie hierarchis et capitibus specialiter: vnde dicit: Petim⁹ acceptari hec nostra sacrificia/ p ecclesia tua/ vna cū famulo tuo papa nostro. N. Una. i. simul vel pariter: et est aduerbium congregandi: et notat in presenti associationē capitis cū corpore. Papa em̄ caput est eccl'ie falē vicariū et ministeriale: vt infra dicetur. Petit ergo sacerdos accepta haberi hec sacrificia p ecclesia et papa. id est p corpe et capite mysticis. ¶ Nomē papa in scripturis non inuenit: sed sumptū dicit ab interiectione pape: que admirationis affectū importat: vnde eis proprie conuenit et attribuitur: qui in conuersatione sunt admirabiles vita sanctitate et doctrina: ad quem sensum dominus iesus christus noster summus est papa: de quo scribitur Esaie. ix. Et vocabitur nomen eius admirabilis. Sic olim omnes episcopi vite pollentes sanctitate/ pape sunt vocati. Unde beatus Hieronym⁹ in epistolis ad Augustinū scribēs ait: Domino vere sancto et beatissimo pape augustino. Sic augustinus ad paulinum: libros beatissimi pape aurelij episcopi. Et bonifacius comes ad augu. Ora venerabilis papa/ vt talis de inimicis vltio sepe procedat. Et tamen neq; augustinus: neq; aurelius fuit episcopus romanus: sic refertur grecos cunctos presbyteros papas nominare. Nuncvero nomen papa soli romano attribuitur pontifici/ qui dicitur papa/ quasi pater patrum. id est episcoporum et sacerdotū/ qui iure patres appellantur. xcvj. distin. ca. In scripturis. τ. c. sequenti. Quis dubitat. vbi dicit Grego. ad hermannum metēsem episcopum. Quis dubitat sacerdotes christi/ regum et principū omniumq; fidelium patres τ magistros censeri. Item thelesphorus papa. vj. q. j. sacerdotes. Omnis qui aduersus patres. id est sacerdotes armantur: infames esse censemus. Patres enim omnes. i. sacerdotes venerandi sunt nō respuendi aut infamandi. Refert etiam Eusebius cesariensis q̄ excellentia romani imperij extulit papatum romani pontificis super alias pro eo q̄ distin. xcvj. cap. Constantinus ij. legitur. Constantinus imperator quarta die sui baptismi priuilegium romane ecclesie pontifici contulit: vt in toto orbe terrarum pontifices et sacerdotes ita hunc caput habeant sicut iudices regem. Quod etiam posterius confirmatum est per conciliū generale. Unde idem Cela

Papa caput eccli
Pape
Pres uero di. sut
Constantini Pri uilegiu

riensis. Nicena (inquit) synodus hoc cōtulit priuilegium romano pontifici: vt sicut romanoꝝ rex augustus pre ceteris appellat: ita romanus pōtifex pre ceteris epis papa velut principalis pater vocaret. ¶ I Et recte quidē papa id est pater ꝑncipalis: q: caput est fidei iā et totius ecclesie militantis. xxij. dist. Sacrosancta. Petrus dicit᷒ est cephas et caput: eo ꝙ ꝑncipatū teneret apostolatus. Non aūt tantum cōstantini ordinatiōe: neq̧ petrū: sed diuina romana ecclesia primatū obtinuit. Unde in eodē canone Sacrosancta. dicit anacletus q̄ fuit quart᷒ post beatū petrū successor beati demētis: q̄ sedit anno dn̄i. ciiij. et ita longe ꝑcessit cōstantinū. Sacrosancta romana ⁊ aplica ecclesia nō ab apostolis: sed ab ipso dn̄o et saluatore nr̄o primatū obtinuit: sicut beato petro aplo dixit. Tu es petrus et sup hanc petrā ⁊c. Et sequit: Hec vero apostolica sedes caput ⁊ cardo (vt prefatū est) a dn̄o: et nō ab alijs cōstituta est. Et sicut cardine ostiū regit: sic huius aplice sedis autoritate oēs ecclesie dn̄o disponente regunt. Hinc. vij. q. j. Mutatiōes. Antherius papa de beato petro loquēs ait: Petrus sctūs magister noster ⁊ princeps aploꝝ. Et leo papa. xxiiij. q. j. cū beatissim᷒. Cū beatissimus petr᷒ aplus a dn̄o accepit principatū Unde et beat᷒ dionysius in li. de diuinis no. c. iij. ipsum vocat verticē. i. capitaneū. Uel sm aliā translationē. Petrus supremū decus et antiq̄ssimū theologoꝝ culmē. Et in libello quē scripserat de morte apostoloꝝ pe. et pa. dicit. Cū separarent abinuicē ducti ad supplicia: paulus petrū alloq̄tur in hec v̄ba: Pax tecū fundamētū ecclesiaꝝ pastor ouiū et agnoꝝ christi. Item marcelius papa. xxiiij. q. j. Rogam᷒ ait: Rogamus vos fratres dilectissimi: vt nō aliud doceatis neq̧ sentiatis ꝙ qd̄ a petro et reliq̄s aplis atq̧ patrib᷒ accepistis: ipse em̄ est caput totius ecclesie. Et beat᷒ Aug. li. ij. de vnico baptismo. Puto ꝙ sine vlla sui contumelia cyprianus epūs petro apostolo cōparat quantū attinet ad martyrij coronā. Ceterū magis vereri debeo ne in petrum cōtumeliosus existā. Quis em̄ nescit illū apostolatus ꝑncipatu cuilibet episcopatui ꝑferendum: sed etsi distat cathedrarū gratia: vna tamen est martyrū gloria. Et ponit. ij. q. vij. Puto. ¶ Ex oībus his patet petrū fuisse caput ecclie: et primatū inter omnes tenuisse. Cum aūt quilibet papa canonice intrans successor sit petri: sequitur ꝙ quilibet talis omnē dignitatē autoritatem et ꝑncipalitatem habeat quā habuit petrus. Is em̄ qui in ius succedit alterius: eo iure quo ille: vti debet. de regulis iuris. Is qui. li. vj. Nam si minus haberet ꝙ prim᷒: nō esset vera successio. vt arguit glo. in casu simili in ca. Cū oēs. de cōstitutionib᷒. Et per cōsequēs etiā nunc papa caput est ecclesie et hierarcha summ᷒ sicut fuit petrus tēpore aploꝝ: etsi mō nō refulgeat his virtutibus q̄bus petrus ceteros ꝑcellebat. ¶ L Beat᷒ quidē petrus nō modo officij dignitate: verū etiā virtutū excellentia prestabat fide scʒ humilitate ⁊ charitate. Nam ꝑpter fidei eminentiā: que fundamētū est ecclesie et toti᷒ spūalis edificij: petro datū est vt ad q̄stionē fidei de christo pro oībus respōderet: dicēs ad christū. Tu es christ᷒ filius dei viui. Ex qua fide arras accepit prefecture ecclesie.

Matth. xvj.

dicente ei dn̄o. Et ego dico tibi q: tu es petrus: et sup hanc petrā edificabo ecclesiā meam. Et iterū. Et ego ꝑ te rogaui vt nō deficiat fides tua: et tu aliquādo cōuersus: confirma fratres tuos ꝑ predicationē videlicet et doctrinā vere fidei et euangelij.

Luc. xxij.

Precellens humilitas claruit: cum correptionē pauli q̄ ipso fuit inferior et in faciē ei restitit: patienter et humiliter tolerauit. ad Gal. ij. Patet ⁊ ex sua ꝑfectione sup ceteros a christo: qui eos nouit qui se humiliāt exaltare. Charitatis excellentia patet ex feruore operū sue vigilantia et discursu ꝑ lucrifactione animarū. vt tradit actuū historia. Patet etiā ex christi q̄stione eiusq̧ respōsione: cū em̄ quereret christus. Simon iohānis diligis me plus his Respōdit. Tu scis dn̄e q: amo te. Post quā respōsionem tertio datā statim dn̄s sibi pascēdas cōmisit oues. Un̄ patet dignitas petri: nedū ex prelatione qua factus est caput ecclesie: sed etiā ex v̄tutū excellētia et christi dn̄i imitatiōe singulari. In quo vtinam haberet tot imitatores: quot habere sui principat᷒ et officij cernitur appetitores. Lōge alij mores aliaq̧ pompe vident in successoribus ꝙ in petro: cuius successiōe gratulant. De quo ad eugeniū papā beatus Bern. in li. de cōsideratiōe ita scribit. Inter hec tu pastor ꝑcedis deauratus tam multa circūdat᷒ varietate: oues quid capiunt. Si auderē dicere: demonū plus ꝙ ouiū pascua hec sunt. Et post pauca. Petr᷒ hic est q̄ noscit ꝑcessisse nō gemmis ornatus vel sericis: nō tectus auro: aut vectus equo albo: nec stipatus milite: nec circumstrepentib᷒ ministris: absq̧ tamen his credidit satis posse implere mandatum christi salutare. Si amas me pasce oues meas. In his nō successisti petro: sed cōstantino. Hec ille. ¶ Uerūtamē etsi papa tanꝙ homo viator nondū in gratia cōfirmatus quādoq̧ deuiat: q̄m teste Chrys. non loca hominē sanctificant: sed homo locū. xl. di. Multi. Neq̧ sanctoꝝ filij sunt q̄ tenēt loca sanctoꝝ: vt ait Hiero. eadē dis. Non est. et Greg. anastasio presbytero. Non loca vel ordines creatori nostro nos ꝑximos faciūt: sed nos aut merita bona coniungunt: aut mala disiungunt. eadē dis. Non loca. Non tamen capitis dignitatē amittit: nisi in heresim lapsus extra ecclesiam fieret. eadē dis. Si papa. In q̄ casu licet heresim ꝑtinaciter defendēs nō esset caput ecclesie: nihilomin᷒ non esset ecclesia sine capite: q̄m verū caput ecclesie christ᷒ est: ait aplus ad Eph. j. Ipsum dedit caput sup omnē ecclesiā: q̄ est corpus eius. Item ca. v. Christ᷒ caput est ecclesie: ipse saluator corpis ei᷒. Itē ad Col. j. Ipse est caput corpis ecclesie. Caput mysticū sicut corpus mysticū est ecclesia ꝑpter similitudines repertas in corpore vero: quas exprimit aplus. j. Cor. xij. Possum᷒ igit cōsiderare in capite scʒ ordinē ꝑfectionē et virtutē. Ordinē quia caput est prima pars hoīs: et inde est ꝙ omne ꝑncipiū consueuit dici caput. sm illud Ezech. xvj. Ad omne caput vie edificasti signū ꝑstitutionis tue. Perfectionē quia in capite vigent oēs sensus interiores ⁊ exteriores: cū in ceteris membris solus sit sensus tactus. Et inde est ꝙ dicit Esa. ix. Longeuus ⁊ honorabilis ipse est caput. Uirtutē quia ceteroꝝ virtus ⁊ motus est a capite: ꝑpter virtutē sensitiuā et motiuā ibi dominantē: ꝑpter qd̄ et populi rector caput eius dicitur. sm illud. j. Reg. xv. Cū esses paruulus in oculis tuis: caput in tribub᷒ fact᷒ es. He capitis cōditiones christo vere cōpetūt respectu ecclie corporis eius: ꝑpter quod nomē capitis cōgrue ad ipsum translatū est: habet em̄ ordinē eminētie. Unde de ipo dicit in ps̄. Ego ꝑmogenitū ponā illū excelsum pre regib᷒ terre. Et vere primus et excelsus: q: oēs alij gratiā receperunt ꝑ respectū ad gratiā suā. Hinc ad Rom. viij. Quos presciuit hos et ꝑdestinauit ꝯformes fieri imaginis filij sui: vt sit ipse primogenitus in multis fratrib᷒ suis. Scd̄o habet perfectionē quātū ad plenitudinē oīm gratiarū. sm illud Joh. j. Uidimus gloriā eius gloriā quasi vnigeniti a patre: plenū gratie et veritatis. Tertio virtutē habet influendi gratiam in membra ecclesie corpis sui: nam de plenitudine ei᷒ oēs accepim᷒. Joh. j. Quippe sm diuinitatē ipse est autor grē fidei ceterorūq̧ donoꝝ spūaliū: q̄ influit et causat effectiue ꝑncipaliter in nobis in ꝑticipatiōe sacramētoꝝ. sm humanitatē vero causa est meritoria eorundē. Nam ꝑpter passionē: quā sua spōte sm humanitatē subijt: deus pater statuit hec dona cōferre hoībus: q̄ principia sunt sensus et motus opationū spūaliū et vitaliū in recipiētib᷒ ea. Et ꝑpter influxū hoꝝ donoꝝ a christo in membra ecclesie christus dicit caput ecclesie: nō per ꝑprietatē: sed ꝑ similitudinem capitis naturalis. ¶ M Papa etiā est caput ecclesie sm predicta ꝑpter cōformes similitudines: licet multū differenter a christo. ¶ Primo ꝑpter ordinē et ꝑpinquitatem ad deū ratiōe officij: q: ipse summ᷒ est hierarcha in ecclesia: ad quē stat et reducit tanꝙ in suū ꝑncipiū oīs ordo ecclesiasticus: vt dicit Inno. terti᷒ in ca. Solite. de maio. ⁊ obe. Papā in petro oībus prefecit constituēs eum pastorē ouiū suarū generalē nō discernēs has oues ab illis: cū dicit. Pasce oues meas. id est sm Chrys. loco mei ꝑpositus et caput esto

⁊ caput esto fratrum: vt ipsi in te locum meū assumentes
vbiq̄ terrarū te in throno sedente p̄dicent ⁊ confirmēt.
❡ Secūdo caput est ꝓpter ꝑfectionē accepte potestatis
que ꝫm sui plenitudine in ipso residet vt in capite: sicut
⁊ in petro papa p̄mo cui dn̄s tanq̄ eterne vite clauigero
terreni simul ⁊ celestis imperij iura cōmisit: vt habetur
dist. xxij. Oēs. De quo Chryso. sup Mat. Filius/que pa
tris est ⁊ ipsius filij: ptātem petro vbiq̄ terrarū cōmisit:
⁊ hoi mortali oēm autoritatem dedit: vt ecclesiam vbiq̄
terrarū amplificet. Unde ⁊ eccl̄ia de ipo canit. Tu es pa
stor ouiū princeps apostoloꝝ. Plenitudo aūt ptātis pe
tro collata trāsit in successores. ❡ Dicitur etiā tertio ca
put ꝓpter virtutem influxiuā. dependet siquidē ab eo to
tus ordo ecclesiasticus: vt dictū est: in dispositione minis
stroꝝ ecclesie: ⁊ ab ipso fluit mediate vel immediate oīs
ptās spūalis: siue in p̄latis maioribus: siue in simplicib⁹
presbyteris. Unde leo papa distin. xix. Ita dn̄s. dicit: Ita
dn̄s ptātem clauiū ad oim aploꝝ officiū ꝑtinere voluit:
vt in beatissimo petro oim aploꝝ summo/huius mune
ris sacrm̄ p̄ncipaliter collocaret: vt ab ipso quasi a quo
dam capite/dona sua velut in corpus oē diffunderet: vt
exortem intelligeret se diuini ministerij esse: q̄ ausus fuis
set a petri soliditate recedere: hūc em̄ in ꝯsortium indiui
due vnitatis assumptum/id qd̄ ipse erat dn̄s voluit no
minari: dicēdo. Tu es petrus: ⁊ sup hāc petrā edificabo
eccl̄iam meā: vt eterni tēpli edificatio mirabili munere
gratie dei in petri soliditate cōsisteret. ❡ N Magna
aūt est huius capitis a p̄mo capite differentia: q: xp̄s ca
put est ecclesie ꝫm oē tempus/p̄teritum/presens ⁊ futu
rum: q: oēs quicūq̄ saluati sunt/qui saluātur: ⁊ q̄ salua
buntur: in xp̄i noie salutem percipiūt: q: nō est aliud no
Act. iiij. men sub celo datum hoibus in quo oporteat saluos fie
ri/q̄ in noie iesu: vt ait pe Papa aūt est caput eccl̄ie ꝫm
tempus determinatū/scȝ ꝫm tempus sui pontificat⁹. Un
scribit de sacerdotib⁹ ⁊ confessorib⁹/in quib⁹ ⁊ summus
sacerdos cōprehendit. Plures facti sunt sacerdotes ide
Heb. vij. circo q̄ morte prohiberent permanere. Jesus autē in eo
q̄ maneat in eternū sempiternū habet sacerdotiū. vnde
in ps̄. Tu es sacerdos in eternuȝ. Christ⁹ quoq̄ caput est
ecclesie ꝫm omnē statū/vie scȝ patrie/militantis ecclesie
⁊ triūphantis: q: datuȝ est ei nomē quod est super omne
Phil. ij. nomē. In quo flectat omne genu celestiū terrestriū ⁊ in
fernoꝝ. Papa aūt caput est ecclesie ꝫm determinatū sta
tum/presentis scȝ peregrinationis et vie. Unde dictū est
ei. Quodcūq̄ ligaueris super terrā: vt intelligatur pape
potestas ad viatores in terris cōsistētes limitata. ❡ Pre
terea christus caput est ecclesie principale ⁊ primariū: in
se omnia dona et gratiarū charismata cōtinens: et ꝓpria
virtute ⁊ autoritate membra viuificās: ac motū ⁊ sensus
spirituales influens. Papa vo caput est ecclesie secūda
rium ministeriale ⁊ vicariū: nōnunq̄ virtutib⁹ grā ⁊ do
nis vacuū. Neq̄ em̄ ipse influit vitā spiritualeȝ in mēbra:
neq̄ ipse dat mēbris sensum ⁊ motū: nisi vt minister ⁊ vi
cari⁹ christi. Propter quod dicit apostol⁹. ij. Cor. v. Pro
christo legatione fungimur tanq̄ deo exhortāte per nos
❡ O Et per hoc patet q̄ ecclesia nō est mōstruosa ⁊ bi
ceps seu bicapitalis: quia nō habet duo capita ex equo ⁊
principalia: sed vnū principale/⁊ aliud vice eius tenens:
quod nullā inducit mōstruositatē. Sunt em̄ tanq̄ vnuȝ
caput/inquantū caput principale agit per papā tāq̄ per
vicariū ⁊ vicē suam sua cōmissione tenentē: sicut rex itur⁹
in regionē longinquā regit per gubernatorē: ⁊ episcop⁹
in casu per coadiutorē. Patet etiā q̄ ecclesia per mortem
pape nō est acephala: nec vo suo sponso viduata. Nō em̄
deserit ecclesiam suaȝ christ⁹: cui suā inseparabilē ꝓmisit
presentiā Mat. vl. dicēs. Ego vobiscū sum omnib⁹ dieb⁹
vsq̄ ad cōsummationē seculi. Huius aūt famulū ⁊ mini
strum recognoscit se papa: immo ⁊ seruoꝝ ei⁹: dū in bul
lis suis se scribit seruum seruorū dei. Et in altaris officio
pro eo orātes dicimus. Una cū famulo tuo papa nostro.

Pro hoc ergo famulo christi/et vicario eius/per quē ec
clesiam suam regit ⁊ dirigit/tanq̄ pro homine errare po
tente oramus: ⁊ rationabiliter. Nam vt docet beat⁹ Bo
nifacius martyr: pro eius perpetuo statu vniuersitas fi
delium tanto instātius orat: quanto suā salutē post deū/
ex illius incolumitate animi animaduertit propēsius de
pendere: vt habet dis. xl. Si papa. Oramus ergo pro pa
pa/vt a peccatis ⁊ erroribus: que tanq̄ membris capitis
īfirmitas: ecclesie maxime nocēt: misericorditer p̄seruet
vt quoq̄ iuxta diuine legis sanctionē/et naturalis iuris
equitatē suscepta vtat potestate: nō in destructionē: sed
edificationeȝ ecclesie: pareatq̄ dn̄o suo regimine plebem
perfectā. ❡ Et sequit. Papa nostro. N. Per quod intel
ligi dat/q̄ celebrans orans pro papa/nomē eius debet
exprimere: vnde dicit Pelagi⁹ papa allegāte Alber. Ab
vniuersi orbis cōmunione sunt separati: q̄ qualibet dis
sensione inter sacra mysteria apostolici pontificis nomē
ꝫm cōsuetudinē nō frequentāt. Debent ergo celebrātes
nominare modo innocentium: qui diuina ꝓuidentia api
cem apostolatus tenet: dū hec scribimus. Hoc aūt intelli
gendum est q̄ nemo celebrantiū ex cōtemptu nomē pa
pe pretermittere debet: ideo addit: qui qualibet dissen
sione. Si em̄ celebrās nomē pape nō crasse ignorauerit:
vel legēdo canonē nō occurrerit: ⁊ ita pro papa sine no
minis sui expressione orauerit: nō estimo illū peccatū in
currere. Nec oportet pro rememoratione nominis sacer
dotem diu tardare: ne cōfusio/tediū/aut scandalū in po
pulo oriat: ⁊ ꝓprie mētis distractio causa vitādi maioris
periculi caueat. ❡ P Pro rege nostro. N. Postq̄ sacer
dos in persona ecclesie orauit ꝓ papa: qui est princeps ⁊
suprem⁹ in potestate ecclesiastica ⁊ spirituali: cōsequenter
orat pro rege qui supremus princeps est in potestate ter
rena ⁊ seculari. Unde ꝫm Inno sicut sunt due vite/cele
stis scȝ ⁊ terrena: vna qua spirit⁹ viuit cū deo: altera qua
ex spiritu viuit caro: ⁊ vtraq̄ nutrit vt possit subsistere: ce
lestis spiritualib⁹: terrena corporalib⁹. Ita sunt due po
testates: ecclesiastica videlicet ⁊ mundana: vna que mo
derat spiritualia: alia que corporalia. Ista per clericos:
illa regit p laicos: et ista vacet celestib⁹: illa corporalib⁹.
Ista quantū ad animā: illa quantū ad corp⁹. He due po
testates duo gladij sunt: de quib⁹ dn̄o apostoli dixerunt
Lu. xxij. Dn̄e ecce duo gladij hic. He sunt ⁊ duo lumina
ria magna: que posuit dn̄s in firmamento celi: hoc est ec
clesie. Due scȝ dignitates/pontificalis autoritas ⁊ rega
lis potestas: vt dicit Inno. in c. Solite. de maiori. et obe
dientia. Illis duab⁹ potestatib⁹ gubernatio et regimen
mundi est cōmissum. De ptāte spirituali patuit ex verbis
christi ad petrū. Pasce oues meas. nō discernēs illas ab
istis. De seculari patet ex v̄bis eiusdē cū r̄ndit iudeis que
rentib⁹/vtrū liceret cēsum dare cesari. Reddite q̄ sunt ce
saris cesari. Ex v̄bis quoq̄ petri apl̄i. Subditi estote oī
humane creature ꝓpter deū: siue regi q̄si p̄cellenti: siue
ducib⁹ tanq̄ ab eo missis ad vindictā malefactoꝝ/laudē
vo bonoꝝ. j. Pe. ij. De ambab⁹ simul scribit Gelasi⁹ pa
pa anastasio imperatori. xcvi dist. Duo q̄ppe. dicēs. Duo
quippe sunt imꝑator auguste q̄bus p̄ncipaliter hic mun
dus regit: autoritas sacra pontificū/⁊ regalis ptās. In
q̄bus tanto grauius est pōdus sacerdotū: quāto etiam ꝓ
ipsis regib⁹ hoim in diuino sunt reddituri examine rōnē
Et btūs Aug. vt habet. xxiij. q. v. Nō frustra. ait. Non fru
stra instituta sunt ptās regalis: ius cognitoris: vngule
carnificis: arma milit: disciplina dn̄antis: seueritas etiā
boni pr̄is: habent oīa ista modos suos/causas/rōnes et
vtilitates: hec cū timent: mali coercent: ⁊ boni quieti in
ter malos viuūt. Cui ꝯcordat paulus Rom. xiij. dicens.
ptātes seculares esse a deo ad terrorē maloꝝ ⁊ laudem
bonoꝝ. vnde ait. Uis nō timere ptātem: bonū fac: si aūt
malefeceris/time. Nō em̄ sine cā gladiū portat. Et btūs
Isido. lib. iij. sniarū suarū. c. liij. Principes seculi nōnūq̄
intra eccl̄iam ptātis adepte culmina tenēt: vt p eandem

Pro papa quare orandū sit. ij. Cor. x.

Gladij duo

Mundus duobus regitur

potestatē/disciplinā ecclesiasticā muniant. Ceterū in ecclesia ptātes necessarie nō essent:nisi vt qđ nō ꝑualēt sacerdotes efficere ꝑ doctrine sermonē: ptās hoc ipleat ꝑ discipline terrorē. Sepe ꝑ regnū terrenū celeste regnū ꝓficit:vt q̄ intra ecclīam positi/cōtra fidē ⁊ disciplinam agūt: rigore ꝑncipū cōterant. Ipsamq3 disciplinā quā ecclesie vtilitas exercere nō ꝑualet:ceruicib⁹ supbo ptās ꝑncipalis iponat. Et sequit. Cognoscant ꝑncipes seculi deo debere se rōnē reddere ꝓpter ecclīam/quā a xp̄o tuendā suscipiūt. Nā siue augeat pax et disciplina ecclesie ꝑ fideles ꝑncipes:siue soluat:ille ab eis rōnē exigit:qui eoꝝ ptāti suā ecclesiā credidit. Hec Isid. ⁊ habet eadē.q. Principes. Ex q̄bus satis patet ꝙ regis interest/⁊ secularis ptātis ecclīam in pace ⁊ trāquillitate tutare ⁊ defensare. Et q2 ecclīa defensionē recipit a regia ptāte:iure naturalis ptātis obligatur:vt suffragiū quale pōt maxime spūale/rependat:qđ facit ꝑ sacerdotē obsecrādo vt clementissim⁹ pater accepta habeat hec scā sacrificia ꝓ rege nostro. ℭ Q Fit aūt oṙo ꝓ dignitate regia post orationē factā ꝓ papa: q2 ptās supma sacerdotalis excedit regiā/antiq̄tate/dignitate ⁊ vtilitate. Antiq̄tate: q2 iubēte deo sacerdotiū institutū est: vt patet Exo.xxviij. Post sacerdotiū instituta est ptās regia ad ppl̄i petitionē: vt habet.j. Regū.viij.⁊.ix.⁊c.xij.ca. Cui⁹ regula qua viuere dz ⁊ regere describit Deut.xvij. Excedit etiā dignitate: vt supra cū ageret de dignitate sacerdotali: aliqualiter dictū est lec.iiij. Et ex eo etiā patet:q2 maior est q̄ b̄ndicit ⁊ q̄ benedicit minor:ſm apl̄m ad Heb.vij. Sine vlla cōtradictione/qđ minus est a meliori benedicit. Rex autē in imꝑatorē ꝓmouēdus cōsecrat/b̄ndicit/vngit ⁊ coronatur a sacerdote sup̄mo papa:vt pz in ca. Venerabilē. de electiōe. Hinc vt dicit Innocē.in.c. Solite.de maio.⁊ obe.allegato. Quāta est differētia inter solē ⁊ lunā: tanta inter pōtifices ⁊ reges cognoscat. Premisit aūt Fecit de⁹ duo magna luminaria in firmamēto celi. Luminare maius vt p̄esset diei:⁊ luminare minus vt preesset nocti. Vtrūq3 magnū:sed alterū maius. Ad firmamētū igit celi/hoc est vniuersalis ecclesie/fecit deus duo magna luminaria.i.duas instituit dignitates: q̄ sunt pōtificalis auctoritas/⁊ regia ptās:sed illa q̄ p̄est diebus.i.spūalibus/maior est:q̄ vo carnalibus/minor. Hinc ⁊ imꝑator papā vocat dn̄m:cui vt maiori p̄stat iuramentū.lxiij dist. Tibi dn̄o iohāni pape. Et caput eidem tanq̄ maiori submittit dist.eadem. Valentinian⁹. Unde ⁊ sacerdotes/patres ⁊ magistri regū ⁊ principū appellant.xcvj.dist. Quis dubitat. Propter qđ ⁊ cōstantin⁹ imꝑator indignū iudicat sacerdotes iudicare:vt scribit btūs Greg. mauricio imperatori.xj.que.j. Sacerdotib⁹. Hinc ⁊ imperatores xp̄iani executiones suas p̄sulibus subdere debēt nō p̄ferre.dis.xcvj. Si imꝑator. Et papa trāsfert ptātem supremā secularē de gente in gentē:vt in ca.allegato. Venerabilē. Et imperatorē deponere pōt.xv q.vj. Alius. Itē iuncta glosa. Et ipm pōt excōicare.xcvj.dist.duo sunt. Ex q̄bus oībus patet excellētia dignitatis sacerdotij sup ptātem secularem ℭ R Excedit tertio ⁊ seipsam vtilitate:quia ptās sacerdotalis ꝑ se respicit bona spūalia/⁊ ipsam animā. Secularis vo bona tpalia/⁊ corpus:⁊ ista dirigit in finē naturalē/pacē ciuilē ⁊ politicā/quietā scz ⁊ pacificā cohabitationē: In signū cui⁹ reges ⁊ ꝑncipes ad genua sacerdotū ꝓuoluti:exosculata coꝝ dextra oṙonib⁹ eoꝝ se cōmittunt ⁊ credūt cōmuniri:vn̄ ⁊ ipsi sacerdotes ꝓ eisdem in diuino sunt reddituri examie rōnē.dist.xcvj. Duo sunt. Hinc q2 sacerdotiū p̄est spūalibus/maius lumē dictū est. Sicq3 aīa plus est q̄ esca:⁊ corp⁹ pl⁹ q̄ vestimētū: ita ptās spūalis plus est q̄ secularis:⁊ ideo recto ordine post oṙonē ꝓ papa orat sacerdos ꝓ rege: hoc est ꝓ cōstituto in suprema dignitate laicali. Neq3 refert in ꝓposito vtrū imꝑator sit an nō:q2 ꝑ dignissim⁹ est status in ordine laicoꝝ inter ꝑncipes ⁊ seculariū ptātes. ℭ Verū hāc clausulā nōnulli referūt ad regē hūc/in cui⁹ regno sacerdos celebrat:vel etiā ꝑncipem secularē supremū terre in qua celebrat. sicut illud qđ sequit: ꝓ antistite nostro: refert ad ep̄m istius diocesis in q̄ missā dicit sacerdos. Ad orādum aūt ꝓ ꝑncipe hortat apl̄s dicēs.j.ad Timo.ij. Obsecro primū oīm fieri obsecratiōes/oṙones/ postulationes/gratiarū actiones ꝓ oībus hoībus: ꝓ regibus ⁊ oībus q̄ in sublimitate ꝯstituti sunt. vt quietā vitā ⁊ tranq̄llam agamus cū omni pietate ⁊ castitate. A ꝑncipe siquidem fluit in nos rectitudo iusticie et pacis/ quoad regimen ⁊ gubernationē bonoꝝ exteriorū/⁊ defensione a ꝑuersis ⁊ ꝑtinacibus/quos ferire hz gladio sibi cōmisso. Vn̄ ⁊ ꝓpheta Baruch legit ad orandū ꝓ rege q̄sdā exhortatus fuisse/dicēs. Orate ꝓ vita nabuchodonosor regis babylonis:⁊ ꝓ vita balthasar filij ei⁹. vt sint dies eorū/sicut dies celi sup terrā. ℭ S Sequit in textu. Pro antistite nostro. N. Antistes dr̄ quasi ante alios stans. Et dr̄ antistes ſm ianuēsem q̄libet sacerdos: q̄m cuiuslibet talis est stare an̄ pplm ꝑ oṙonē ad deū/⁊ oblationē sacrificij/ꝓ peccō ⁊ salute ppl̄i imperrāda. Vn̄ ⁊ de sacerdotibus vete.testa scribit/ꝙ plorabāt īter vestibulū ⁊ altare/dicētes. Parce dn̄e parce ppl̄o tuo. Johel.ij. Accipit aūt nūc antistes cōiter:cui⁹ maxime est salutē ppl̄i ꝓcurare ꝑ oṙones/p̄dicationes ⁊ vite imitabilis rectitudinē. Vn̄ ⁊ xp̄s gregē suū spāliter ep̄is cōmendauit: vt in actibus paulus ait. Attēdite vobis ⁊ vniuerso gregi: in quo vos spūssctūs posuit ep̄os regere ecclīam dei. Hinc apl̄s scribit.j.ad Tim.iij. Opz ep̄m irrep̄hensibilē eē vni⁹ vxoris virū/sobriū/ornatū/prudentē/pudicū/hospitalē doctorem ⁊c. Amb.q3 in suo pastorali. Magna sublimitas magnā h̄re dz cautelā. Grādis honor grādi dz sollicitudine circūuallari. Cui plus credit: plus ab eo exigit. Ita ⁊ aaron summus sacerdos instāter ꝓ ppl̄o interpellabat. Vn̄ legit Nūe.xvj. Cū ignis egressus a dn̄o multa hoim milia ꝯsumpsisset:moyses mādauit aaron/vt cito ꝑgens ad pplm rogaret ꝓ eis:vn̄ aaron stās inter viuos ⁊ mortuos/ꝓ ppl̄o dep̄catus est: ⁊ cessauit plaga. ℭ T Debent aūt orare sacerdotes ꝓ antistite suo.i.suo pōtifice: ſm Innocē.illi q̄ nō sunt in romana diocesi:quaten⁹ vnitatē spūs in vinculo pacis obseruēt:q̄m ſm Alb.ꝑ ipm a papa p̄mo capite ⁊ sup̄mo dona grārū in nos descēdunt sicut vnguētū p̄mo descēdit a capite in barbā q̄ capiti adheret:a barba stillat in superiora:a superioribus in media:⁊ fluit vsq3 ad orā ⁊ fimbriā vestimenti. Illi autē q̄ sunt de romana diocesi:nō orāt ꝓ alio antistite/q̄ ꝓ summo pontifice:q2 ille cū h̄ ꝙ est ep̄s vlis:est etiā ipsoꝝ ep̄s ꝑticularis. Non em̄ aliū hz ep̄m romana diocesis/q̄ summū et vlem: ꝓpter qđ nōnulli dicūt ꝙ romana ecclīa sup alias ecclīas tenet ꝑncipatū:q2 scz ep̄s roman⁹ est ep̄s vlis et caput:ſm superi⁹ dicta totius ecclīe militātis. Quapropter ⁊ ipsa caput est ⁊ magistra aliarū ecclesiarū/eo loquēdi mō q̄ metropolitana ecclīa dr̄ caput oīm ecclīarū suffraganearū:q2 scz eius ep̄s est caput ⁊ superior: quia archiep̄s earū. In cui⁹ signū aiūt ꝙ ecclīa antiochena/in q̄ petr⁹ (vt historie referūt) septē ānos sedit: sed ꝑusq̄ romā adijt:p̄matum tenuit sup alias ecclīas. Post q̄ vo petrus sedē suā romā trāstulit:romana ecclīa facta est p̄ma ⁊ caput aliarū. De quo h̄r.xxiiij.q.j. Rogam⁹. De hac materia diffuse tractat venerabilis inceptor Guil.ockam in suo dialo.ptc.j.li.v.ꝑ multa capitula/tāgēs diuersas opiniones cū motiuis suis. Debet autē sacerdos offerēs ꝓ ecclīa scā catholica vna cū papa nr̄o ⁊ antistite exp̄mere ep̄i nomē:sicut supra dictū est de papa: vt attētior/certior ⁊ ꝑticularior sit applicatio hui⁹ sacrificij ad ꝑsonas illas:q̄ in sublimitate sunt ꝯstitute:q̄ curā nostri gerunt ⁊ sollicitudinē:ac ꝓ nobis reddituri sunt rōnē. Sequitur.

ℭ Lectio.xxiiij. A

Et oibus orthodoxis. ℭ Postq̄ vtrāq3 potestatē/ecclīasticā scz ⁊ secularem oṙone sua dn̄o cōmendauit:

orthodoxi

orat sacerdos p̄ cunctis fidelibus orthodoxis: qui sub vtraq; parte fidem catholicā tenent/venerātur ⁊ colūt. Dicuntur aūt orthodoxi. i. recte gloriosi: vnde orthodoxus ab orthos grece/qd̄ est rectum latine: ⁊ doxa gloria quasi vir recte glorie. Uel sm̄ Papiā: Doxos. i. doctrina vel regula: vnde orthodoxus quasi rectā regulā seu doctrinā credendo ⁊ viuēdo tenens. Orat ḡ pro oībus orthodoxis. i. oībus fidelibus xp̄ianis/⁊ recte xp̄i fidē ac doctrinā tenētibus. Ui eīm tm̄ recte poterūt gloriari/qbus ꝯscientie testimoniū cōsonat de fide non ficta. Nam paulo attestāte. ij. Cor. j. Gloria nostra hec est/testimoniū cōscientie nostre/ꝙ in simplicitate cordis ⁊ sinceritate dei/nō in sapiā carnali: sed in grā dei cōuersati sumus. Excludūtur ergo a fructu hui⁹ sacrificij īfideles/heretici ⁊ scismatici: p̄ his nō orat sacerdos dicēs. Et oībus orthodoxis. Tales nāq; q: recta fide ⁊ vnione carēt: neq; christo capiti: neq; ceteris ecclesie cōnectuntur mēbris. Siquidē fides vinculū est vniens mēbra capiti: sicut patuit in descriptione eccl̄ie supra posita. Ecclesia est corp⁹ mysticū fide xp̄i animatū. Sunt eīm nō viuentes mystice ⁊ spūaliter quicūq; fide carent. Qm̄ iustus ex fide viuit Abachuc. ij. ⁊ Roma. j. ⁊ ꝑ ꝯsequēs nutrimēti spūalis influxus/scz vite sensus ⁊ motus ad vitaliter operandum a capite xp̄o nullatenus sunt capaces. Sunt eīm a corpore christi rupto vnionis vinculo p̄cisi: ⁊ ideo sicut ram⁹ p̄cisus a radice: ita a corpore xp̄i/qd̄ est eccl̄ia: diuīcti nutriri ⁊ refici nō possunt operatiōe hui⁹ viuifici sacri: si quidē vitam nutriendi nutritio p̄supponit. Recte igitur oībus orthodoxis orationē sacerdos applicat: q: eius sacrificij memoriā agit: qd̄ xp̄s summ⁹ sacerdos pro oībus eccl̄ie sue mēbris/sub diuo orbis medio ꝯsummauit: sm̄ illud p̄phete. p̄s. lxxiij. Operat⁹ est salutē in medio terre. ⁊ ad Eph. j. Instaurare oīa ꝑ sanguinē eius/scz xp̄i/q̄ in celis ⁊ q̄ in terra. Debitum itaq; est vt sacerdos christi typū gerens offerat sacrificiū p̄ oībus orthodoxis: pro qbus idip̄m obtulit xp̄s in ara crucis: nullūq; excludat orthodoxoꝝ tenax minister liberalis dn̄i/q̄ sacrificij fructū voluit esse copiosum: sm̄ illud p̄s. Copiosa apud eū redēptio. Nec cōgruit vt ibi dispensator sit parcus: vbi liberalissim⁹ est dn̄s: ideo pro orthodoxis omnibus sine exclusione orat: vt in suo ministerio fidelis inueniatur.

¶ B Atq; catholice ⁊ apostolice fidei cultorib⁹. Tales eīm sunt recte gloriosi: q deū recte fidei ꝯfessione glorificant: ⁊ sm̄ catholice ⁊ apostolice fidei regulam vere colūt: ad quos apl̄s ad Gal. scribēs ait ca. vlti. Et q̄cūq; hanc regulā/scz fidei iesu xp̄i/secuti fuerint: pax super illos ⁊ misericordia. ¶ Sed dice. Sup̄flue videt̄ additum: catholice ⁊ apl̄ice fidei cultoribus: q: sufficiēter includitur in verbo: oībus orthodoxis. R̄ndetur ꝙ nō sup̄fluit q: fidei cultus ꝑ hoc additū expressius declarat̄: in eo ꝙ ꝯditiōes fidei quo vere de⁹ colitur manifestius exprimuntur. Est eīm fides ista catholica: est ⁊ apl̄ica. Catholica/ q: eius p̄ncipia nō particulariter: sed vniuersaliter toti mūdo sunt tradita: nō sicut lex vetus/q̄ dūtaxat vni populo israelitico: semini scz abrae/data ceteros non obligabat: naz abrae dicte sunt p̄missiones salutis et semini eius. ad Gal. iij. Ideo p̄cipue a semine abrae de quo nasciturus erat xp̄s: deus fuerat colēdus. Qui postq̄ ꝑ carnis assumptionē venit: legē tulit vniuersalē vniuerso mūdo necessariā. Cui⁹ p̄mulgationē iniūxit apl̄is dicēs. Eūtes in mundū vniuersum: p̄dicate euāgeliū oī creature. Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit: salu⁹ erit. Mar. vlt. Qd̄ astruit necessitatē baptismi gn̄aliter quoad oēs tribus/nationes ⁊ gentes. Per hui⁹ nāq; susceptionē ascribit̄ suscipiēs familie xp̄i: cui soli patet introitus regni celestis. dicēte saluatore Johā. iij. Nemo ascēdit in celū nisi q̄ descēdit de celo/filius hoīs q̄ est in celo. Christus. s. totus cū corpe suo ⁊ mēbris. Hinc dn̄s ad nicodemū. Nisi qs renat⁹ fuerit ex aqua ⁊ spūsctō non pōt introire in regnū dei. Ibidē. Est ḡ fides catholica. i. vl̄is/q̄ nullum respuit se suscipe volentē. Solaq; est q̄ suos p̄fessores ad regnū/⁊ eternā btitudinē prouehit ⁊ p̄ducit. ¶ C Est etiā fides apl̄ica: hoc est ꝑ apl̄os toti mūdo ꝯcorditer p̄mulgata. Uel apl̄ica. i. in apl̄is tanq̄ firmis radicib⁹ fundata. Apl̄i nāq; accepta p̄mulgāde fidei cōmissione/anteq̄ in oēm terrā se segregarēt ad p̄dicandū fidē in fines orbis terre: cōuenerūt in hierl̄m: ⁊ fidei articulos quos p̄dicaturi erāt: simul ꝯtulerūt: fideiq; symbolū ediderūt vt vniformis esset eoꝝ doctrina: nec inter eos forēt scismata: ꝑ quos tot⁹ fideliū cetus in vnitatē fidei fuerat colligendus. vn̄ apl̄s. j. Cor. j. Obsecro vos frēs ꝑ nomē dn̄i nostri iesu xp̄i: vt idip̄m dicatis oēs: ⁊ nō sint i vobis scismata. Quib⁹ vt idē paulus apl̄s ꝯcorditer euāgelizaret/ ad apl̄os ascēdit/ꝯferens cū eis doctrinaliter: vt dicit ad Gal. ij. Ascēdi hierosolymā cū barnaba/assumpto ⁊ tito ⁊ ꝯtuli cū illis euāgeliū qd̄ p̄dico in gentib⁹. seorsuz aūt his q̄ videbant̄ aliq̄d esse: ne forte in vacuū currerē aut cucurrissem. Est etiā fides in apl̄is/tanq̄ radicib⁹ firmis firmata: nā apl̄i fidē fundauerūt sup p̄mū fundamentū scz xp̄m. ad Eph. ij. Supedificati sup fundamentū apl̄orū ⁊ p̄phetarum/ipso summo lapide angulari iesu xp̄o: vn̄ et ipsi apl̄i fundamēta fidei ⁊ eccl̄ie dicunt̄. p̄s. lxxxvj. Fundamēta ei⁹ in mōtibus sctīs. De quo etiā Pelagius papa. xxiiij. q. j. Pudenda. Una est eccl̄ia cui in canticis canticoruz dicit̄. Una est colūba mea: quā nullā aliā esse cōstat nisi q̄ in apl̄ica est radice fundata: a quibus ipsam fidem vniuerso orbe propagatā esse nemo pōt dubitare. Et subdit. Quod vt vobis: licet notissimum sit omnino: beati Aug. testimonio cōprobem⁹: audite quid in quodā opere suo preclarissimus doctor dicat ecclesie: ait eīm. Si nullo mō recte pōt dici eccl̄ia in qua scisma est: restat vt qm̄ nulla eccl̄ia esse nō pōt: ea sola sit/que in apostolice sedis per successiones episcoporū radice cōstituta/nulla malicia hominū valet extingui. Ex quib⁹ patet eccl̄ie fidem in apostolica radice fundatā esse: qd̄ Nicola⁹ papa in. c. Fūdamēta. de electiōe. lib. vj. clari⁹ dicit ait eīm. Fundamēta eccl̄ie militātis in montib⁹ sanctis p̄pheta rememorās: per mōtes apl̄os ⁊ p̄dicatores pateter insinuat: q̄bus tota hui⁹ sacrificij fabrica innitit̄: q̄ vt firme bases eccl̄ie sup xp̄o solidant̄. Sup̄fluū videt̄ allegare ad hoc plurima: cū Apoca. xxi. clare scribit̄. Murus ciuitatis habens fundamēta duodecim: ⁊ in ipsis duodecim nomina duodecim apl̄oꝝ ⁊ agni. Ciuitas illa aūt est eccl̄ia militans (⁊ habet̄ p̄positū) aut triūphans: ⁊ si illi⁹ ciuitatis celestis/apl̄i sunt duodecim fundamēta: vbi nec predicarūt: nec p̄ xp̄o sanguinē fuderūt: quāto magis erūt fundamēta eccl̄ie militātis/quā doctrinarū imbrib⁹ rigarūt ⁊ p̄cioso martyrio cōsecrarūt. ¶ D Sed cū dicit apl̄s. Fundamētū aliud nemo ponere pōt p̄ter id qd̄ positum est qd̄ est xp̄s iesus: quō apl̄i dici p̄nt fūdamēta. Sz ad h̄ facile d̄r ꝑ distinctionē fundamēti. Est eīm fundamentuz p̄mū ⁊ p̄ncipale/sine quo nulla fundari pōt eccl̄ia: ⁊ illud est xp̄s. ipso dicēte Johā. xv. Sine me nihil potestis facere. sine me scz p̄mo ⁊ p̄ncipali fundamēto. Aliud est fundamētū min⁹ p̄ncipale/siue secūdariū: sine quo posset q̄dem fundari eccl̄ia: lz de facto sine eo fundata non sit: ⁊ tale fundamētū sunt apl̄i: ⁊ inter eos p̄ncipalr⁹ petr⁹ vn̄ ⁊ petrus frequēter fundamētū d̄r. Un̄ Augu. in ep̄la seu libro ꝯtra ep̄lam donati loquēs de petro dicit. Cui in illo tanq̄ in petro fundata sit eccl̄ia. Et in sermone de cathedra petri. Petrū itaq; fūdamētū eccl̄ie noīauit: haud dubiū qn̄ xp̄s/dicēs. Tu es petrus/⁊ sup hāc pe. edi. ec. meā. Sequit̄. Ideo digne hoc fundamētum eccl̄ia colit: sup qd̄ ecclastici edificij altitudo ꝯsurgit. Et post pauca Dignū est vt fundamētū h̄ in eccl̄ia honoret̄: ꝑ qd̄ celuz ascēdit̄. vbi Aug. petrū fundamentū noīat. ¶ De primo fūdamēto loq̄t apl̄s. Fūdamētū aliud nemo ponere ⁊c. ⁊. j. Cor. x. Petra inq̄t erat xp̄us. Hec petra sup quā fundanda erat eccl̄ia: cū dn̄s dixerat. Tu es petr⁹ ⁊ sup hāc pe. edi. ec. meā. q̄ exponēs btūs Aug. in de verbis dn̄i dis

j. Cor. iij.

cit. Dñs noster iesus xp̃s dixit petro. Tu es pe. ⁊ sup hãc pe. edi. ec. meã. sup hãc petrã quã ↄfessus es: sup hanc petrã quã cognouisti/dicẽs. Tu es xp̃s filius dei viui: edificabo ecclñaȝ meã. Sup me edificabo te: nõ me sup te: nã volentes hoĩes edificare sup homines dicebãt. Ego sum pauli: ego sum apollo: ego vo cephe: ⁊ alij nolẽtes edificare sup petrũ: sed supra petrã dicebãt. Ego sum iesu xp̄i Hec Aug. Hũc errorẽ circa ecclesie fundamentũ videns apl's reprobat. i. Cor. i. subiũgens ad p̃missa verba. Ego sum pauli: ego vo cephe: ego aũt xp̄i. Diuisus ḡ est xp̃us Nunq̃d paulus crucifixus est p vobis. Aut in noĩe pauli baptizati estis. q̃si diceret. Non. Igit neq3 petr⁹: neq3 paulus: neq3 aliq̃s alius citra xp̄m est aliq̃d i eccl'ie fundamentũ. Ꝑpropter subsequẽter in eadem epl'a ca. iij dicit. Quid igit apollo: q̃d paulus. Ministri eius sunt cui credidisti: ⁊ vnicuiq3 sicut dñs dedit supple debet ministrare. Ego inquit plantaui sc3 p p̃dicationẽ: apollo rigauit p baptizationẽ: sed deus incrementuȝ dedit p fidei ⁊ charitatis infusionem. Itaq3 neq3 q̇ plantat est aliq̃d: vt paulus: neq3 q̇ rigat est aliq̃d/vt apollo: supra qd̃ s. fundari posset ecclesia: sed q̇ incrementũ dat de⁹: ipse sc3 est ecclesie p̃ncipale fundamentũ. Et subdit. Ut sapiens architectus fundamentũ posui/scil3 xp̄m: de quo dixi q̄ nemo aliud põt ponere. Et iterũ petra erat xp̃s. Unusq̄sq3 aũt videat quõ supedificet. Et intantũ pensauit apl's h̄ eccl'ie fundamentũ: q̄ nihil ausus erat loq̇: nisi qd̃ sup illud fundamentũ fuisset fundatũ. vñ apl's ad Roma xv. Non eñ audeo aliq̃d loq̇ eoꝝ q̇ p me non efficit xp̃s. Et post pauca. Sic aũt p̃d. caui euãgeliũ hoc: nõ vbi noĩatus est xp̃s/a pseudo sc3 pphetis vel apl'is: ne sup alienũ fundamentũ edificarẽ. Non p̃dicauit apl's in locis/vbi p̄us annũciatus est xp̃s per pseudo apl'os: ne sup errorẽ ab eis seminato: q̇ difficulter eradicat: quasi sup alieno fundamẽto edificaret: ⁊ iõ p̄uenit eos/⁊ his p̃dicauit q̇bus p̄us nihil annũciatũ erat de xp̃o: vt in talib⁹ solidũ poneret fidei fundamentũ. ℭ E Ex q̇bus patet q̄ non petrus: sed petra in euãgelio xp̄i designat: cũ dixit xp̃s. Sup hãc pe. edi. ec. meã. Et hic apte dicit quedã glo. ibidẽ exponẽs. Sup hãc petrã. i. sup hũc xp̄m in quẽ credis quẽ vnicũ voluit esse de⁹ sue eccl'ie fundamentũ: apl'oꝝ vero neminẽ. vñ addit. Tu es petrus a me petra: vt mihi fundamẽti retineã dignitatẽ. Ad idem Aug. sup Johan. Eccl'ia in hoc seculo diuersis temptationib⁹ velut imbrib⁹ fluminib⁹ ⁊ tẽpestatibus quatitur: sed non cadit: q: fundata est supra firmã petrã: vñ petrus nomẽ accepit. Non eñ a petro petra: sed a petra petr⁹: sic nec xp̃s a xp̄iano: sed xp̄ianus a xp̃o vocat: iõ quippe ait dñs. Sup hãc pe. edi. ec. meã: q: dixerat petr⁹. Tu es xp̃s fili⁹ dei viui: sup hãc petrã quã ↄfessus es edi. ec. meã. Petra aũt erat xp̃s Idẽ in ij. retrac ait. Dixi in quodã loco de apl'o petro/q̄ in illo tanq̄ in petra edificata sit eccl'ia. Sed scio me sic postea sepius exposuisse qd̃ a dño dictũ est Tu es petr⁹: ⁊ sup hãc pe. edi. ec. meã: vt sup hũc intelligeret quẽ confessus est petrus di. Tu es xp̃s fili⁹ dei viui Et post pauca. Nõ eñ dictũ est illi: tu es petra: sed tu es petrus. Petra aũt erat xp̃s: quẽ ↄfessus est simon. Hec petra xp̃s est lapis ille viuus ⁊ angularis: de quo petr⁹ dixit. Ad quẽ accedẽtes lapidẽ viuũ ab hoĩb⁹ q̇dem reprobatũ: a deo aũt electũ ⁊ honorificatũ: ⁊ ipsi tanq̄ lapides viui super edificamini domos sp̃uales: in sacerdotiũ sanctũ offerẽtes sp̃uales hostias acceptabiles deo per iesum xp̄m. Et subdit. Propter qd̃ ↄtinet scriptura. Ecce ponã in sion. Glo i. eccl'iam p sion figuratã: lapidẽ angularẽ/summũ pbatum/electũ/p̄ciosum: ⁊ q̇ crediderit in eum nõ ↄfundet. Idẽ habet ad Ro. ix. Per q̇ verba ambo illi romani apl'i petrus ⁊ paulus pbant xp̄m ex scriptura lapideȝ esse ⁊ petrã fundamẽtalẽ: de quo ⁊ apl's alio loco dicit. Iam nõ estis hospites ⁊ aduene: sed estis ciues sanctoꝝ ⁊ domestici dei: supedificati sup fundamentũ apl'oꝝ ⁊ pphetarum ipso summo lapide angulari iesu xp̃o: in quo

i. Pe. ij.

Eph. ij.

oĩs edificatio crescit in templũ sanctũ in dño. Sup quo dicit Remigius. Fundamentũ apl'oꝝ ⁊ pphetarũ oĩnq3 xp̃s est: qui in fide illius stabiliti ⁊ fundati. ⁊ infra. Oĩs eñ qui fidẽ xp̄i habet: sup ip̄m fundatus est ipso summo lapide angulari xp̃o. Et ↄcludit quod facit p intellectu oĩm que dicta sunt: qm̃ xp̃s est fundamentũ ⁊ lapis angularis summ⁹: quia ab ipso incipit fides: ⁊ in ipso/⁊ ab ipso pficitur atq3 cõpletur: iõ oẽs electi in ipso sunt fundati/cõiuncti ⁊ adunati: ⁊ ppter hoc ipse est lapis: de q̇ dicit ppheta. Quẽ reprobauerũt edificãtes q̇ factus est in caput anguli: q̇ facit vtraq3 vnũ: ⁊ ↄclusit iudeos ⁊ gẽtiles in vnã ecclesiã tanq̄ duos parietes: sicut lapis iste in tẽplo salomonis ab edificantib⁹ reiectus: q̇ postea sedit in summitate edificij: in angulo duos parietes cõiungens: per quẽ xp̃s est figuratus. ℭ F Ex q̇bus concluditur/q̄ xp̃s est fundamentũ p̃ncipale ⁊ radicale et primũ: sup qd̃ fundata est ecclesia: q: ab eo fides incipit: in eo stabilitur. Et p̄ter ip̄m nulla firmitas: stabilitas nulla: nulla soliditas inueniri põt: q̇ sp̃uale posset edificium supportare: q: nõ est datum aliud nomen hoibus in quo opȝ saluos fieri: q̄ nomen xp̄i. ℭ Apostoli vo sunt fundamenta fidei ⁊ ecclesie secũdaria ⁊ min⁹ p̃ncipalia: fundati in fundamento primo: quoniã ipsi fidẽ p operosam p̃dicationẽ dilatauerunt: cõfitentes xp̄m coram regibus ⁊ p̃ncipibus ⁊ oi pp'lo: minas iudicũ: terroresq3 tyrãnorũ vsq3 ad sanguinis pprij effusionẽ magna ↄstantia cõtẽnentes. Unde dixit petrus minantibus iudeis ⁊ phibentibus apl'is ne oĩno loquerent: aut docerent in noĩe iesu. Si iustũ est in ↄspectu dei vos potius audire q̄ deũ: iudicare. Non eñ possum⁹ que vidimus ⁊ audiuim⁹ nõ loqui Actuũ iiij. Et paulus multomagis cõualescebat ⁊ cõfundebat iudeos/affirmans qm̃ hic est xp̃s. Act ix. Et oẽs apostoli vnanimiter leuauerũt voces suas ad deum orantes. Dñe respice in minas eos: ⁊ da seruis tuis cum oi fiducia loqui verbum tuũ in eo q̄ manũ tuã extendas ad sanitates ⁊ signa ⁊ pdigia fieri p nomẽ sancti filij tui iesu. Et sequit. Et repleti sunt oẽs sp̃uscrõ: ⁊ loquebant verbũ dei cuȝ fiducia. Et virtute magna reddebant apl'i testimoniũ resurrectionis dñi nostri iesu xp̄i: ⁊ grã magna erat in oibus illis. Act. iiij Et quidẽ ibant gaudẽtes a ↄspectu ↄcilij: quoniã digni habiti sunt p noĩe xp̄i contumeliã pati. Act. v. ℭ G Quia ergo ad ipsoꝝ p̃dicationẽ augebat credentiũ in dño viroꝝ ⁊ mulierũ multitudo: ita vt in plateis eijcerent infirmos: ⁊ ponerent in lectulis ac grabatis: vt veniente petro/saltẽ vmbra illius obũbraret quẽpiam illoꝝ: ⁊ sanarẽtur ab infirmitatibus suis. Act. v. Ipsi dicũtur fundamẽta ecclesie secundaria: q: fidem xp̄i in cordibus multoꝝ plantauerũt que est verum sp̃ualis edificij fundamentum. ad Heb. xi. Fides est substantia rerũ sperandarũ. Substãtia. i. fundamentũ/⁊ causa oĩm bonoꝝ sperandoꝝ: faciens ea subsistere in nobis. vt dicit glosa. ⁊ in ca. Gloriosus. de reli. ⁊ vene. sanctoꝝ. lib. vj. dicit de apl'is. Gloriosissimos christiane fidei principes: athletas dei electos: iustos seculi iudices: vera mũdi lumina: xp̄i redemptoris apl'os numero duodenario cõtentos: q̇ viuẽtes in carne p̃dictam ecclesiam suo sanguine plãtauerũt: ipsam erigẽdo sublimiter: ⁊ disciplinis sctissimis dirigẽdo. Sũt ḡ apl'i fũdamẽta eccl'ie fũdãtes ecclesiã nõ sup se: s3 supra xp̄ȝ p̄mũ verũ ⁊ vnicũ p̃ncipale fundamentũ: nõ eñ ad se: sed ad xp̄m vocabãt populũ. Sunt fundamenta fundata sup xp̄m/⁊ fundantia sup xp̄m. Christus vo fundamentũ fundãs nõ fundatũ: ⁊ ideo fundamentũ fundamẽtoꝝ. Et hoc est qd̃ dicit btũs Aug. sup ps. lxxxvj. Quẽadmodũ aperte dr̄/christ⁹ est scũs sanctoꝝ: ita figurate dr̄ fundamentũ fundamentoꝝ. Si ergo sacra cogitas: xp̃us est scũs sctõꝝ: si gregem subdi cogitas: xp̃s est pastor pastoꝝ: si fabricam cogitas xp̃s est fundamentũ fundamentoꝝ: q: ergo apl'is nõ cõuenit ratio fundamenti p̃ncipaliter ⁊ p̄marie: ideo quãdoq3 ab eis negatur/q̄ sint ecclesie fundamẽta s̄m mo

Act. iiij.

dum scripture: qui sepe ea negat ab eis: q̃ nõ p̃ncipaliter Lu. xviij cõueniũt illis: lʒ cõueniant secũdario: sic em̃ Nemo bo-nus/nisi solus de⁹. Et de baptista dñi dr̃ Johã. j. Nõ erat ille lux. Et tñ de aplis/q̃bus minor nõ erat iohãnes: dr̃. Uos estis lux mũdi. Mat. v. Et rursum de iohãne. Ille erat lucerna ardens ⁊ lucens Johã. v. ¶ D Itaq; scri-pture que sonãt q̄ solus xp̃s fundamentũ sit: ⁊ q̄ sibi so-li fundamẽti dignitatem retinuit: intelligi debent princi-paliter: cũ quo stat q̄ apl̃i sint fundamenta secũdaria: si-cut in fundamento corporalis edificij petra ponit̃ supra petram: vna tñ est oim̃ fundamentũ oia supportans: ita apl̃i sunt fundamẽta sup̱ xp̃m oia supportantẽ fundata: ⁊ inter aplos petrus ꝑpter fidei sue soliditatem ⁊ cõstan-tiam quãdoq; petra dr̃: ⁊ pre ceteris apl̃is ecclesie funda-mentũ: vnde Beatus Ambro in home. lib. j. nomen pe-trus sibi attribuens ait. Fidelior fact⁹ est petrus postq̃ fidem ꝑdidisse defecuit: atq; ideo maiorẽ gratiã repperit q̃ amisit: tanq̃ em̃ bonus pastor tuendũ gregem accepit vt qui sibi ante infirmus fuerat: fieret firmamentũ oib⁹ ⁊ q̄ se interrogationis tentatione mutauerat: ceteros fi-dei stabilitate fundaret. Deniq; ꝑpter soliditatem deuo-tionis ecclesiarũ petra dr̃: sicut ait dñs. Tu es petrus: et sup̱ hanc petram edificabo ecclesiã meã. Et subdit Am-bro. Petra dicit̃ eo q̄ primus in nationibus fundamẽta posuerit: ⁊ tanq̃ saxum ĩmobile/scʒ a finali constantia/ totius corporis christianitatis cõpagem moléq; ꝯtineat vt habet̃ dist. l. Fidelior. Hinc ⁊ sepe in cõsueto sermone nauicula petri ecclesia dr̃: et fides ecclesie fides petri: hec est fides quã petrus p̄dicauit ⁊ docuit. Et ꝑpter eandẽ rationẽ dicit̃ fides apostolica: q: per apostolos ꝑ iussio-nem xp̃i ꝓmulgata: qui huius fidei autor est magister et inspirator. Pro oibus hui⁹ fidei ꝓfessorib⁹ orans ⁊ sacri-ficãs sacerdos dicit. Et oib⁹ orthodoxis catholice ⁊ apo-stolice fidei cultorib⁹. ¶ Lectio. xxv. A

Memento domine fa

mulorum famularũq; tuarum. N. ⁊ N. ¶ Hec est quarta pars secũde partis p̃ncipalis: in qua postq̃ sacerdos orauit pro oibus re-cte credentibus fraternaliter: in hac particula orat pro q̄-busdam spalibus singulariter. Et diuidit̃ in tres partes ꝟm Alber in quarũ p̃ma tangit̃ ꝓ quibus ⁊ qualib⁹ ora-tur. In secũda q̄d pro eis a deo desideratur/ibi. Pro spe salutis. In tertia q̄d ad exaudiẽdũ allegatur/ibi. Tibiq;. ¶ Circa primũ dicit: Memẽto dñe. Circa q̄d verbũ sta-tim oritur questio. Cum nihil ignoret dei sapia: nec alicu-ius valet obliuisci: q̄d est q̄ postulat sacerdos vt quorũ-dam memoretur. ¶ Ad q̄d respõdetur/q̄ sacerdos hec dicens nequaq̃ intendit vt deum ad obliton rememora-tionẽ excitet: sicut nec petit ⁊ orat vt q̄ necessaria nobis sunt: deũ instruat: aut quẽadmodum nobis misereatur: doceat ⁊ inclinet. Non enim obliuisci põt deus sicut nec ignorare: nos quidẽ multorum q̄ nouim⁹ obliuiscimur: ad q̄ iterũ cognoscenda ꝑ species vel habitus post actualẽ cognitiõnẽ derelictas vel derelictos: nũc locutione/nũc visione: nũc alicuius similis occurrentis cõsideratione: nũc doctrinarũ collatione aliisq; modis q̃plurimis exci-tatas vel excitatos in recordationẽ reducimur oblitorum. Non sic omnisciens ⁊ a fine ad finẽ attingens dei sapia. Cuius oculis nuda sunt oia ⁊ aperta. Heb. iiij. In q̄ non est cognitiuorum actuũ vicissitudo: q̄m apud eũ nec est trãs-mutatio nec vicissitudinis obũbratio. Jaco. j. Ego inquit sum deus ⁊ nõ mutor. Malach. iij. Nã vnico intelligẽdi actu immutabili ⁊ eterno q̄ est immẽsa eius essentia: cun-cta nouit: p̄sentia p̄terita ⁊ futura ⁊ possibilia: que oia ⁊ singula sue notioni eternaliter sunt p̄sentia: vnde Boe. v. de cõso. me. ij. Huic scʒ deo et alto cuncta tuenti nulla terre moles resistũt. Nõ nox atris nubibus obstat/que sint/q̄ fuerint veniãt: que nõ mentis cernit in ictu. quem q: respicit oia solus: verũ possis dicere solẽ. Et ꝓpa vlti.

Est deo semꝑ eternus ac p̄sentarius status. Scis quoq; eius omnẽ temporis suggressa motionem/in sue manet simplicitate p̄sentie: infinitaq; p̄teriti ac futuri spacia cõ-plectens/oia quasi iam gerãtur in sua simplici cõsiderat cognitione. Hec boe. Consonat illud salo. Prouerb. xv. In oi loco oculi dñi contẽplantur bonos ⁊ malos. Et se-quitur. Infernus ⁊ ꝑditio coram dño: quãto magis cor-da filiorum hoim. Hiere xxiij. E vicino ego sum dicit dñs: nõ de longe deus oia cognosco. ¶ B Que q̄ in nobis est obliuio ꝑ passionẽ ⁊ cognitiõis mutationẽ: deo attribui-mus per effectũ ꝟm Alb. De⁹ dicit̃ scire quos approbat. Aplus. Cognouit dñs q̄ sunt ei⁹. Et dicit̃ nescire quos reprobat Mat. vij. Nũq; noui vos. Rursus dicit̃ obliui-sci malorum cũ mal⁹ ad bonũ conuertit̃. vñ. Si impi⁹ egerit penitentiã omniũ iniquitatũ ei⁹ nõ recordabor. Et dicit̃ obliuisci bonorum/cũ bon⁹ ad mala peruenit̃. vñ ibidẽ. Si iustus a sua iusticia se auerterit: omnes iusticias eius nõ recordabor. De⁹ ergo q̄nq; recordat̃ ad miserãdum: ꝟm illud Job vij. Memẽto mei de⁹: q: ventus est vita mea. Q̄nq; recordat̃ ad puniendũ. vñ ps̄. Memor esto dñe filiorum edom/i die hierl̃ʒ. Cũ ergo petit̃ vt aliquorum memi-nerit: petit̃ vt illorum misereat̃: ꝟm illud. Reminiscere mise-rationũ tuarũ dñe: et misericordiarũ tuarũ que a seculo sunt. Et q̄ eos gratia sua visitet qua mereant̃: aut q̄ bo-na eterna vel tẽporalia cõferat ꝑpter precedẽtia merita. Sic orauit ezechias rex iuda: vt habet̃ Esa. xxxviij. Obse-cro domine: memẽto quõ ambulauerim corã te in verita-te ⁊ corde perfecto: ⁊ quod bonũ est in oculis tuis fece-rim. Sic et orat propheta in ps̄. Memento nostri dñe in bñplacito populi tui. Uisita nos in salutari tuo. De hoc etiam beat⁹ Aug lib. xj. confeß. suarũ in principio ita ait. Numquid dñe cũ tua sit eternitas: ignoras que dico tibi: aut qui temp⁹ vides: que fiunt i tẽpore. Cur ergo tibi tot rerũ narratione digero. Nõ vtiq; vt ꝑ me noueris ea: sed affectũ meũ excito in te: ⁊ eorum qui hoc legunt: vt dicam⁹ omnes Magn⁹ dñs ⁊ laudabilis nimis. Et sequit̃. Nãʒ ⁊ oram⁹: et tñ veritas ait. Nouit pater vester quid vobis opus sit priusq̃ petatis a deo. Affectũ ergo nostrũ pate-facimus in te cõfitẽdo miserias nostras et misericordias tuas sup̱ nos: liberes nos: vt desinam⁹ esse miseri in no-bis: ⁊ beatificemur i te. hec Aug. ¶ C Hoc itaq; modo orat sacerdos/dicẽs. Memẽto scʒ per gratie appositio-nem/⁊ peccatorum remissionẽ. Domine q̄ diues es in mise-ricordia/et omnis gratie locuples possessor: cui ad saluã-dum cũ volueris subest posse. Sapien. xj. Tu es dñe qui vite ⁊ mortis habes potestatẽ: et deducis vsq; ad portas mortis ⁊ reducis. Eiusdẽ. xvj. Igit̃ memẽto famulorũ famularũq; tuarũ. Famulorum preponit̃ propter sexus di-gnitatem: ꝑpter quã vir caput est mulieris: cui subiecta esse debʒ: ꝟm apostolũ. j. Cor. xj. ⁊ . j. ad Tim. ij. Dicit aũt non viri et mulieris: sed famulorum famularũq; tuarũ/scʒ te recte colentiũ per catholicã fidẽ. Per quã se famulos deo subiectos recognoscũt: eũq; celi ⁊ terre dñm profitẽ-tur. Pro talib⁹ orans sacerdos/quod petit: facilius po-terit impetrare. Unde cũ salomon sapientiã a sede magni-tudinis sibi mitti peteret: vt secũ esset: secũq; laboraret: per quã ⁊ sciret quid acceptũ esset corã deo omni tẽpore: statim post petitionẽ famulatus sui memorat̃/dicẽs. Da mihi dñe sediũ tuarũ assistricẽ sapientiã: et noli me repro-bare a pueris tuis: q̄m seruus tu⁹ sum ego: ⁊ fili⁹ ancille tue. i. ecclesie/que me genuit ꝑ verã fidẽ ad tua obsequia. Et propheta orans ꝓ anime sue salute/⁊ sua ab inimicis liberatione/sui famulatus meminit dicẽs. Educes de tri-bulatione animã meam: et in misericordia tua disperdes omnes inimicos meos: ⁊ ꝑdes omnes qui tribulant ani-mam meã: q̄m ego seru⁹ tuus sum. Et iterũ. Ad te leuaui oculos meos qui habitas in celis. Ecce sicut oculi seruorum in ma. domi. su. Et sicut oculi an. in mani. dñe sue: ita ocu-li nostri ad dominũ nostrũ donec misereat̃ nostri. Nec frustra fundit̃ oratio pro famulis dei ⁊ ministris: q: illis

ij. Tim. ij

Ezech. xviij.

Sap. ix.

ꝓmiſit chriſtus ſuam aſſiſtētiam in celis. Volo inquit pater vt vbi ego ſuꝫ: illic ſit ⁊ miniſter meus. Si ꝗs mihi miniſtrauerit honorificabit eū pater meus ꝗ in celis eſt. Johā. xij. Orat ergo ꝓ famulis ⁊ famulab⁹: q: famulat⁹ ⁊ humilis ſeruitus deꝓcati animū ad ꝯceſſionē petitoꝝ aſſolet inclinare. ¶ E Et hic locus eſt vbi congruit ꝙ ſacerdos ꝓ his pro quibus vult ſpāliter oret: qꝺ nota copulationis innuit ſm Alexā. poſita cum ꝺr. Famuloꝝ famularūqꝫ tuarum. Et oīm circūſtantiū. Et/cū non ſolet copulare partē contentā toti cōtinenti: qꝺ autē ꝺr: famuloꝝ famularūqꝫ tuarū continet: q: oīm fideliū eccleſiam importat: qꝺ cōiungit̄ omniū circūſtantiū cōtinetur: q: partem eccleſie repſentat. Pars aūt ꝯtinet̄ a toto: ideo vt apta ſit copulatio famuloꝝ famularūqꝫ tuarū: ſpecificari debet per certos/pro ꝗbus ſacerdos ſpāliter ſacrificat: ⁊ ſic nō erit totum cōtinens cui apte copulat̄: ⁊ oīm circūſtantiū qui nō ſunt partes horum famuloꝝ famularūqꝫ tuarū. Jdeo ponit̄ in codicibus. N. ⁊. N. ⁊ in nōnullis rubrica inſerit̄. Hic fac memoriā viuoꝝ. vñ Jnnocen. Ex hac verboꝝ forma cū eo qꝺ ſequit̄: ⁊ omniū circūſtantium/manifeſte cōuincitur ꝙ hic quidē ſit locus vbi ſacerdos ſpāliter illos pro ꝗbus orare voluerit debet nominare. Debet tñ noīa viuoꝝ dūtaxat recēſere: qm̄ in ſequētibus locus occurrit vbi defunctoꝝ erit memoria ſpecialis. ¶ Poteſt aūt celebrans viuoꝝ noīa vocaliter exprimere: aut ſolū cogitando mēte recitare/ꝓ quibus voluerit ſpāliter orare: eiſqꝫ altaris ſacrificiū particulariter applicare. Non em̄ de hoc ꝓceptum ecclīe inuenit̄: ſed pōt celebrans ꝓ ſua deuotione/⁊ loci vbi celebrat ꝯſuetudine/ꝑſonas ꝗbus ſacrificiū ſpecialiter applicat vel vocaliter exprimere: ſecrete tñ ſicut cetera canonis verba: vel dūtaxat mentaliter cogitare. ¶ E Et ꝗꝗ non egeat deus intentiōe noſtra vel oratione particulari: ſicut nec ullīs bonis noſtris vt aliīs ꝗbuſcūqꝫ benefaciat: vt dicit Gerſon in de ſolicitudīe ecclīaſtica. pſo. particula. xxxvi. nihilomin⁹ vult quedā ſm ordinē ſue ſapīe dare ⁊ cōferre: dum ad ipm ſpāliter dirigimus orōnes noſtras: ꝗlia nō eſſet daturus ſine illis: vt nō ſint vacua et inania ſue ſapīe opera. Sic ⁊ deus noſcit merita intentionis/⁊ corda ꝯferentiū bona tpālia ⁊ elemoſynas ꝓ augmentatione cultus diuini: ⁊ tñ dat aliqua bona cōferentibus/dum ſiunt ſuffragia poſtmodū ꝓ illis ꝗ ⁊ qualia non daret ſi dimitterentur nec fierent. Patet in illis qui in ſuis teſtamentis/aut aliūde conſtituūt aliquid reſtitui vel pauperibus dari: ꝗ licet ſic dando poſſunt mereri: nō tñ ꝓficit eis tantūdem hec voluntas nō ſequente effectu/ſicut ſequēte: qm̄ in caſu maneret iſte ordinans adhuc ad reſtitutionē poſtea obligatus. Hec gerſon. Qꝺ merito attendant quidā remiſſi teſtamentoꝝ executores: vt fideliter iuxta teſtantiū pias voluntates ſingula ſtudeant exequi ⁊ implere. Quodqꝫ debitoribus debita nō minuāt/vt inde elemoſynas faciant largiores. Attendere debent hoc teſtatores: vt nō deſidibus/torpentibus/aut alīs minus timoratis executiones ſuarū ſtudeant cōmittere voluntatū: ne ꝑ executionis negligentiā/dum nō ſiūt ꝗ ordinarunt: ſuffragīs ⁊ donis ꝑuent̄ ꝗ deus cōferret ad inſtantiā orationū elemoſynarū ⁊ ceteroꝝ ſi fierent ordinatoꝝ. Non diſſimiliter ſit in miſſa ſi ſacerdos celebrās his vel iſtis ſpāliter virtutem ſacrificij nō applicat: nō largitur deus bonū: vel remittit eiſdē penas pctōꝝ: qꝺ largiret̄ ⁊ faceret ad applicationem ſacerdotis ſpālem. ¶ F Debet ḡ ſacerdos ſi quoſdā ſpāliter ꝑ ſuā celebrationē adiuuare voluerit: ſpāliter ꝓ eis orationē ad deū dirigere: et eis virtutem ſacrificij ſpāliter applicare. Neqꝫ em̄ gratis ⁊ ſuꝑuacue ordinauit eccleſia: ꝗ ſpiritū ſponſi ſui habet: vt ꝑ memēto vnū/in certo canonis loco ꝓ aliquibus viuis ſpāliter. Et per memento ſcðm/in alio canonis loco ꝓ quibuſdā defunctis particulariter memoria haberet̄. Nec fruſtra ⁊ inutiliter fideles miſſas pro ſe ſpāliter dici ꝓcurant: inſtituentes beneficia; dotantes eccleſias ⁊ altaria/volentes eos qui ſua recipiunt ſtipendia ad orandum pro ſe ſpāliter obligare: coditiones ⁊ limitationes certas ad hoc ipm vtiles explicantes: qꝺ expedire docet ꝓfatus doc. in alle. tractatu particula. xvi. ⁊. xx. ⁊ ꝑſonis recipientibus ꝑſonis cōferentibus etiā affinib⁹ ⁊ cognatis. Attende ait ⁊ videbis expediēs eſſe ꝑſone recipienti tpālia/ꝙ limitetur ad certa ſuffragia: ꝗbus reddat̄ animus eius magis ſolicitus debitū ſoluere: ⁊ intentionem ſuā in deū dirigere: quatenus ꝓterea maneat eius cōſciētia ſecurior: quo poterit cognoſcere ꝙ obligatione ſoluta quietus manet. Nec paruipendende ſunt (ait) ille due rōnes ꝗbus addit̄ tertia. Cōſtat nāqꝫ apud deū qui nouit oīa/qui ⁊ dicit. Ego deus ⁊ nō mutor: nihil neceſſitatis eſſe aperire noſtras intentiōes ⁊ affectus exponere. Hoc aūt requirit̄ ꝓpter nos orantes: vt exhibeam⁹ nos tales nobiſipſis: qualem cupim⁹ deum eſſe nobis: pios amicos ſedulos cōpatientes: ⁊ ita de reliquis affectibus Sed quis neſciat ꝙ orans plus mouet̄ ⁊ afficit̄ in ſeipſo dum ad particularia reſpicit: dum benefactoꝝ munera: dum intentiōes: dum neceſſitates ꝯſiderat: ꝗꝫ in quadā vniuerſalitate ⁊ generalitate ſe tenendo: ſiquidē particularia magis mouent. Hoc quoad ſacerdotes ab alīs beneficia recipiētes. ¶ G De alīs ſubdit. Videbis rurſus particula. xxi. circa ꝑſonā conferentem tpālia expediens eſſe frequēter ⁊ neceſſariū aliquādo ſuffragia limitare. Primo ſi ad illa ſuffragia ꝓcuranda tenetur ex voto ꝓprio: vel ex ſacerdotis iniūcta penitentia: vel ex alteri⁹ ſacramēto legato vel mādato. Certum eſt ꝓinde ſuffragia eccleſie vel ſingularis ꝑſone nō tantū valere ꝓ nullo aut omnib⁹: quātū vni proſunt/ſi ꝓ vno tñ fiant. De quo infra lec. xxvij. videbitur. Addit pro tertio particula xxij. Videbis deniqꝫ circa ꝑſonas affines vel attinentes perſone beneficiū cōferentis referre ꝗꝫ plurimū ſi viderint ⁊ ſenſerint per ſucceſſionē temporꝫ ⁊ generationem ꝙ talis parens eoꝝ/vel affinis tante fuit pie ſolicitudinis: vt pro ſe ⁊ ſuis talia fieri conſtituerit pietatis officia Nonne mouetur ⁊ cōmouetur perinde ꝓces cum gratiarū actione ⁊ laudibus ad deum referre. Nōne probabile eſt eoſdem animādos fore: vt quēadmodum ille fecit/et ipſi faciant. ¶ Ex ꝗbus ſatis deducitur proficuū eſſe et vtile tam celebrantibus/ꝗꝫ ſua conferentibus/ꝗꝫ etiam ceteris fidelibus particularem ⁊ ſpecialem miſſe ⁊ orationem ac ſuffragioꝝ ceteroꝝ applicationem eſſe/quā vſus eccleſie habet. Cui ſi quis detrahit ſe imprudenter decipit. Nec ſobrie: ſed plus ſapit ꝗꝫ oportet cōtra doctrinam apoſtoli ad Roma. xij. ¶ Sed circa hanc materiā latius declarandam quedam mouebo dubia: vt horum ſolutione clarius pateat cuius ſit ſacrificium applicare huic vel illi: quēadmodum fieri debeat: ne celebrans et pia vota fidelium ſuſcipiens/vel ſeipſum vel ſibi cōmiſſos/vel eccleſiam cuius miniſter eſt: contingat in ſacroſancto tanti ſacrificij miniſterio defraudare.

¶ Lectio. xxvi. A

Inter hec dubia aut queſtiūculas prima ⁊ ſecūda reſpiciunt ſacerdotē celebrantē. Tertia miſſam ꝓ ſe vel ſuis ſpāliter ordinantē. Quarta vtruqꝫ/celebrantē ſcꝫ ⁊ eū ꝓ quo celebrat̄. Quinta reſpicit modū quo applicatio cogrue ordinat̄. ¶ Eſt ḡ ꝗſtio ꝑma vtrū applicatio fruct⁹ ⁊ virtut̄ ſacrificij ſubſit celebrant̄ ptāti ¶ Scða vtrū applicationē virtut̄ ſacrificij īpediat malicia vel ſuſpenſio celebrātis miniſtri. ¶ Tertia ꝗſtio quō fideli liceat pro ſe vel aliquibus celebrari miſſam ſpecialiter ordinare: cū teneat̄ oēs fideles equaliter ſibi diligere. ¶ Quarta quō dantes ⁊ recipiētes tpālia vt ſpūalia rependant̄: a prauitate ſimoniaca excuſent̄. ¶ Quinta erit de ſeruādo ordine in virtutis ſacrificij applicatione. ¶ B Ad ꝑmā ꝗſtionē rñdet̄ ꝑ hanc ꝯcluſionem affirmatiue. Sacerdos offerens ſacrificiū in ꝑſona eccleſie/

pōt ciꝰ fructū ⁊ virtutē alicui vel aliquibꝰ specialiter ap-
plicare. Hec cōclusio declarat: qꝛ licꝫ sacerdos organuꝫ
sit ⁊ minister eccl'ie: vt infra d: in solutiōe scđe q̄stionis:
per qđ deus p̄ces eccl'ie admittit: ⁊ gratuꝫ dona his pro
quibꝰ ecclesia ꝑ sacerdotē orat/influit: qꝛ tñ deo dicatus
est/sanctificatꝰ ⁊ cōsecratus: ac diuino cultui specialiter
mācipatꝰ: supremūq̄ꝫ gradū in ecclesiastica policia tenet
rōne ordinis sacerdotalis: Ideo vltra h̄ q̄ eiꝰ est sacrifi-
ciū offerre: etiā ipsiꝰ est virtutē sacrificij ⁊ oblationis de-
terminare: vt illis vel illis indigētibꝰ premiū reddēdum
pro hmōi eccl'ie sacrificio cōferat. Vñ dicit Guil. in tra-
ctatu de sacramētis in parte de sacro ordinis. Si necesse
fuit pro causis tēporalibꝰ aduocatos habere iurisq̄ꝫ secu
laris peritos/q̄ eas agerent corā iudice ꝓ reis ⁊ oppres-
sis simplicibꝰ ⁊ indoctis: quāto amplius cōsulendū fuit
imperitie ⁊ cōtrari simplicitatis hominū in causis anima
rū suarū: cū ipsi eas vel nescirēt vel nequirēt officiorūꝫ ⁊
artificioꝝ occupationibꝰ prepediti: vt instituerent ad h̄
ministri ⁊ aduocati: q̄tenus causam istoꝝ agerēt corā iu
dice viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ. ❡ Est aūt secularis aduocati offi
ciū/indigentiā partis pro qua aduocat: corā iudice alle-
gare: ⁊ iudicis animū ad miserendū inducere ac inclina-
re. Ita erit ⁊ in politia ecclesiastica: vt sacerdos gradum
eminentē in ea tenēs: patrocinū illi specialiter applicet
pro quo aduocationis officio fungit celebrādo. Ad hoc
inducit doctor subtilis cōgruentiā in quotl. q. xx. vbi tra
ctat materiā hāc diffuse/dicēs. Ubi in domo aliqua rite
ordinata est bonū quoddā distribuēdū diuersis ꝯm coꝝ
exigētiā vel indigētiā: rōnabile est q̄ dñs domus nō ime
diate singulis distribuat: sꝫ talis distributio alicui vel ali
quibꝰ certis ministris cōmittat. Ita aūt/videmꝰ regulari
ter in familijs ordinatis. Eque igit vel magis ita esse de-
bet in domo dei q̄ est eccl'ia: q̄ bonuꝫ in virtute sacrificij
cōicandū nō solus deꝰ distribuat: sed aliq̄s minister in ec
clesia. Nulli aūt h̄ magis ꝯuenire pōt in ecclesia/q̄ sacer
doti offerēti sacrificiū: cui sicut cōuenit determinare intē
tionē suā pro quibꝰ specialiter offerat: sic sibi cōuenit di-
spositiue determinare cui v̄tute sacrificij bonū qđ impe-
trat: reddat. ❡ C Et si q̄s diceret. Sup bonū qđ non
debet alicui: nō hꝫ ius assignādi illud alij. Bonū aūt qđ
debet virtute sacrificij/nō debet sacerdoti vt celebrāti:
qm̄ ipse dūtaxat est nūcius offerēs petitionē eccl'ie: ⁊ ita
bonū qđ virtute sacrificij debetur: nō debetur sibi. esset
eñi eadeꝫ virtus sacrificij si ipse esset in peccato mortali.
❡ Ad h̄ dicēdū/q̄ licꝫ bonū reddendum rōne sacrificij
nō debeat sacerdoti ꝓ se: sicut nec ꝓcedit ex suo merito
personali: debet tñ ecclesie ꝯm sacerdotis distributionē.
Nā ipse ex ordine suo quē tenet in ecclesia: nūciꝰ est spō-
se ad spōsum/offerēs petitionē specialiter ꝓ determina-
tis ꝑsonis: ⁊ ita dispositiue determinās eis id qđ reddit
pro talibꝰ petitionibꝰ. Et q̄uis q̄libet sanctꝰ ⁊ virtuosus
in eccl'ia possit ꝓ quolibet sibi placito deū exorare: h̄ tñ
ex officio cōpetit sacerdoti: nō ceteris: q̄ q̄ q̄busdā alijs
ex alijs officijs alij actꝰ eccl'iastici cōueniāt: in quoꝝ diuersitate officioꝝ eccl'ie cōstat pulchritudo: vt beatꝰ Hie
ro. ad damas. papā: ⁊ habetur. x. q. i. quia sacerdotes. ait.
Quia sacerdotes ꝓ oībus solēt orare quoꝝ elemosynas
⁊ oblationes accipiūt: qua frōte presumūt laici oblatio-
nes quas christiani ꝓ p̄ctis suis offerūt: vel ipsi comede
re: vel alijs cōcedere: cū ipsi nō debeāt ex officio suo pro
populo orare. Et Alexander papa. i. q. i. Ipsi. Ipsi sacer-
dotes ꝓ pplo interpellāt: ⁊ p̄ctā ppli comedūt: qꝛ p̄ctibꝰ
suis ea delēt atq̄ꝫ cōsumūt. ❡ De actibus vo eccl'iastico-
rū officioꝝ/⁊ coꝝ varietate dicit beatꝰ Grego. lxxxix. dist.
Singula. Singula eccl'iastica iuris officia singulis qui-
busq̄ꝫ ꝑsonis singillatim cōmitti iubemus. Sicut eñi in
vno corꝑe multa mēbra habemus: oīa aūt mēbra nō eū-
dem actū habēt: Ita in ecclesie corꝑe multa mēbra sunt:
ꝯm veridicā pauli sniam (.i. Cor. xij.) In vno eodēq̄ꝫ spi
rituali corpore cōferendū est hoc officiū vni: alij cōmittē
dum est aliud. Neq̄ꝫ eñi quantūlibet exercitate vni ꝑso-
ne: vno tēpore duarū rerū officia cōmittēda sunt: quia si
totū corpus est oculus vbi auditus. Et sequit ad ꝓposi
tū. Sicut eñi varietas mēbroꝝ per diuersa officia/⁊ ro-
bur corporis seruat: ⁊ pulchritudinē representat: ita va-
rietas personarū per diuersa nihilominus distributa of-
ficia/⁊ fortitudinē ⁊ venustatē sancte ecclesie dei manife
stat. Et sicut indecoꝝ est in corpore humano vt alterum
mēbrū alterius fungat officio: ita nimirū noxiū simulq̄ꝫ
turpissimū est/si singula rerū ministeria personis totidē
nō fuerint distributa. Et eadē dist. c. ad hoc. idem Greg.
ait. Ad hoc dispēsationis ꝓuisio gradus diuersos ⁊ ordi
nes cōstituit esse distinctos: vt dum reuerentiā minores
potioribꝰ exhiberēt: ⁊ potiores minoribꝰ dilectionē impē
derent: vera cōcordia fieret: ⁊ ex diuersitate cōtextio: et
recte officioꝝ gereretur administratio singuloruꝫ. Neq̄ꝫ
eñi vniuersitas alia poterat ratione subsistere: nisi hmōi
magnus eā differētie ordo seruaret: qꝛ vo queq̄ꝫ creatu-
ra in vna eadē q̄ꝫ qualitate gubernari vel viuere nō pōt:
celestiū militiarū exēplar nos instruit: qꝛ dū sunt angeli:
sunt archāgeli: liquet qꝛ nō sunt equales: sed in potesta
te et ordine sicut nostis differunt alter ab altero. Hec ibi.
❡ D Scđm hoc ergo sunt in eccl'iastica hierarchia di-
uersi statꝰ ⁊ ordines: ꝯm q̄s christi ministeriū peragitur:
eccl'ia regit: grē ⁊ dona dispēsant. Vñ sicut papa ratiōe
supremitatis ptātē hꝫ dispēsandi thesaurū eccl'ie/cōferē-
do nūc plenissimā remissionē p̄ctoꝝ: nūc partē tertiā pe-
narū auferēdo: nūc certi numeri dierū vel annoꝝ indul-
gētiā cōferendo/ꝯm q̄ viderit eccl'ie vnitati ⁊ pploꝝ de-
uotioni expedire. Ceteri q̄ꝫ epi certos indulgētiarū dies
cōcedūt. Immo ⁊ simplices sacerdotes de eodē thesau-
ro ꝑ pn̄ie sacr̄m indulgētiā a penis largiunt/ꝑ applica-
tione thesauri eccl'ie ad illas vel illas ꝑsonas ꝯm ꝯcessaꝫ
potestatē. Ita ⁊ in ꝓposito recipit q̄libet sacerdos ptātē
ex ritu ⁊ institutiōe eccl'ie: vt merita totiꝰ eccl'ie illi vel illi
possit applicare: vt ꝑ ipsis illis aliqđ bonū cōferat. Sic
igit autoritatē hꝫ sacerdos dispēsandi merita ecclesie ex
ordine nobili quē tenet in eccl'ia. ❡ E Ex quo sequit
q̄ sacerdos nō tñ est organū ⁊ instrumētū: ⁊ ꝑ h̄ nō ha-
bēs virtutē applicādi actionē vel actiōis effectū: sed est
etiā minister ⁊ dispēsator. Licꝫ eñi bonū qđ impetrat vir
tute sacrificij: nō impetret v̄tute meriti ꝑsonalis ipsiꝰ sa-
cerdotis (nā quātū ad virtutē sacrificij/est instrumētuꝫ
⁊ mere instrumentū: qꝛ organū inaīatū: licꝫ sit organum
viuū quātū ad meritū ꝑsonale in celebrādo: qꝛ sic mere-
ri est eius inquātū in se viuit vita grē) quātū tñ ad illud
bonū impetrādū qđ debet virtute sacrificij/qđ eque ꝓ-
nit: etiā si nō viuat vita grē: est organū p̄cise ordinis. Il-
lud eñi bonū impetrat v̄tute meriti eccl'ie: in cuiꝰ ꝑsona
fit oblatio: ⁊ ob cuiꝰ gratiā oblatio acceptat. Tñ qꝛ rōne
ordinis hꝫ gradū excellētie in eccl'ia: ꝓpter hūc cōuenit
sibi nō mō offerre: sꝫ etiā oblationis v̄tutē determinare:
vt ꝯm p̄dicta nō sit tñ nūcius ⁊ organū: sꝫ simul etiā mi-
nister ⁊ dispēsator. Hec est snia Sco. vbi. s. ❡ F Sed
diceres: pōt ne sacerdos q̄ minister ē ⁊ dispēsator: ꝓ libito
suo distribuere bonū misse v̄tute sacrificij debitū: ita scꝫ
q̄ h̄ bonū specialiter reddat illi cui ipse applicat specia-
liter. Sunt q̄ dicūt q̄ nō: sed ad h̄ q̄ applicatio sua habe
at effectuꝫ oportet q̄ eā faciat ꝯm bn̄placitū dei: q̄ solus
est dator illiꝰ boni ꝯm suū ꝓpriū bn̄placitū: ideo nō dat
illi cui sacerdos applicat: nisi sacerdos in applicando se
cōformet datoris voluntati. Sed hāc sniam Scotꝰ loco
quo. s. arti. ij. improbat. Naꝫ ille nullam videtur habere
autoritatē applicandi vel assignādi aliquod bonū cuius
applicatio nunq̄ tenebit/nisi fiat ꝯm voluntatē alteriꝰ/
de qua applicās regulariter habere nō potest certitudi-
nem determinatā cui debet applicare. Sacerdos autem
regulariter nō potest habere certitudinē determinatam
de diuina volūtate/cui velit dare bonū reddendū virtu
te sacrificij pro missa: qꝛ hoc deus in speciali nō reuelat:

Nec etiā in scriptura de hoc doctrina habetur: nisi mul-
tū remota ꝛ vniuersalis/q̄ nō sufficit ad sciēdū volūtatē
diuinā in speciali. Igit̄ si nunq̄ applicatio facta p sacer-
dotē in speciali haberet effectum/nisi esset facta cōformi
ter diuino bn̄placito: sequit̄ ꝙ nullaꝫ habebit sacerdos
autoritatē applicādi v̄tutē sui sacrificij nisi multū in vni-
uersali. Neq̄ eius applicatio ꝓficua foret: nisi casualiter
vel per diuinū miraculū: puta qꝛ casu fieri posset ꝙ sacri
ficiū applicaret illi cui ſm dei iudiciū esset applicanduꝫ.
Uel ꝙ sibi reuelaret̄ per miraculū que esset dei volūtas
in hmōi applicatione. Siꝛr arguit Scotus in materia
de pnīa. lib. iiij dist. xviij. q. j. cōtra eos q̄ dicūt ꝙ peniten
tiā condignā sacerdos imponere tenet̄: scꝫ quā peccator
ſm dei iusticiā agere tenetur: quā si sacerdos imponēdo
nō attingit sed minorē: luet peccator residuū in purgato
rio. Uñ arguit Scot⁹. Nulli cōmittit̄ potestas arbitrādi
in causa aliqua/cuius arbitriū nunq̄ erit ratuꝫ/nisi fiat
ſm iudiciū ꝛ beneplacitū partis: de quo tñ determinate
scire nō pōt arbiter. Sed bn̄placitū dei quoad pniam cō
dignā ꝛ punctualē/regulariter scire nō pōt sacerdos: er
go ſm illud iudiciū dei pūctualiter iniūgere penitentiā
sacerdos nō astringit̄. Modicū eñ esset arbitriū immo
pene nulla arbitrandi potestas in sacerdote: si semꝑ ſm
volūtatē alteri⁹ partis arbitrari teneret̄: quā tñ volunta
tē nosse nō potest. Sic etiā in ꝓposito. ¶ G Unde ad
id qđ querebat̄: an sacerdos ꝓ libito suo possit virtuteꝫ
sacrificij applicare cui voluerit: est sub distinctiōe respō
dendū. Uñq̄ eñ habet̄ certa doctrina vel obligatio seu
preceptū de applicatiōe certo modo faciēda: q̄nq̄ v̄o ta
lis nō habet̄. Si primū: debet se sacerdos in applicatiōe
cōformare doctrine vel p̄cepto: ꝙ si ꝯtrariū fiat: forte di
cit Sco. nec ei cui applicat̄ ꝓficit: ꝛ applicāti nocet: qꝛ si
cōtra doctrinā vel preceptū/applicando peccat. ¶ Pro
cui⁹ declaratiōe latiori notandū ſm eundē arti. ij. vbi. s.
in quotl. ꝙ missa potest intelligi valere ꝛ efficaciā habe-
re dupliciter. Uno modo ex opere operāte. Alio modo
ex opere operato. ¶ Ex opere operante/hoc est ex merі-
to personali persone celebrātis: ꝓpter qđ cōfert de⁹ peti
ta a sacerdote eis/quib⁹ oratione ꝛ misse sacrificiū appli
cat. Ex opere operato. i. ex ipsa cōsecratione oblatione ꝛ
sumptione venerabilis eucharistie nō habēdo respectuꝫ
ad personalē sanctitatē aut meritū sacerdotis. Et h̄ pōt
intelligi dupliciter. Uno mō ꝙ hic valor sit ex diuina in-
stitutiōe: q̄ efficaciter determinauit se ad cōferēdū quos-
dā effect⁹ gratuitos ꝛ salutares ad cōsecrationē/oblatio
nē ꝛ sumptionē corporis ꝛ sanguinis christi factā a sacerdo
te: sicut dicim⁹ de ceteris sacramētis noue legis/ꝙ habēt
virtutē ex christi institutione: ita ꝙ ipsis exhibitis aliqui
bus assistit deus causando in eis quosdā effectus saluta
res: scꝫ remissionē pctōꝝ ꝛ gratiā gratū faciētē: ꝛ h̄ mo-
do missa ꝓficeret: etiā si ꝑ impossibile/nullus mortaliuꝫ
esset in grā. Sicut baptism⁹ tollit originale/ꝛ ꝯfert gra-
tiā infanti baptizato: etiā si cūcti viatores essent pctōres.
Quā efficaciā sacroꝝ meruit christi passio: sacris v̄o cōtu
lit specialis christi institutio. ¶ Alio mō intelligit̄ missa
habere effectū ꝛ esse accepta deo ex opere opato: precise
rōne oblatiōis sacrificij qđ in missa perficit̄: nō attēden-
do christi institutionē: qꝛ oblatio nō videt̄ grata deo et
accepta/nisi sit alicuius offerētis grati ꝛ accepti. iuxta il
lud Gen. iiij. Respexit dn̄s ad abel ꝛ ad munera ei⁹. Pri
us ad abel offerentem q̄ ad munera oblata. Hinc vidua
paupercula plus omnib⁹ in gazophylatiū misisse d̄r/Lu
ce. xxi. Quia que misit/ex volūtate misit magis accepta.
Nam ſm beatū Grego. Non pensat deus quantū: sed ex
quanta ꝛ quali voluntate offerat̄. Hinc passio christi pa
tri acceptissima fuit: quia eā christus eterni patris filius
in quo semꝑ patri cōplacuit: volūtarie eā in animarū no
strarū salutē obtulit: quā si iudeus crucifixor solus obtu
lisset: patri minime placuisset. Et ita intelligendū est qđ
dicit Sco. arti. ij. ꝙ eucharistia nō p̄cise ratione rei con

Missa hꝫ efficaciam dupliciter.

tēte plene acceptatur: sed oportet ꝙ sit oblata. Hoc eñ
bonū in eucharistia contentū equale est/q̄n reseruat̄ in
pixide: ꝛ q̄n offertur in altari: ꝛ tamen non eque valet ec
clesie reseruatū in pixide: ꝛ oblatum in officio misse. Ul-
tra igitur bonū contentū in eucharistia ad hoc ꝙ ꝓficiat
ecclesie/requirit̄ ei⁹ oblatio: ꝛ ad hoc ꝙ oblatio sit pla-
cita ꝛ accepta requirit̄ ſm p̄missa/ꝙ offerēs sit placēs ꝛ
acceptus. ¶ H Est aūt duplex offerēs: scꝫ offerēs im
mediate ꝛ ꝑsonaliter. Alius offerēs mediate ꝛ p̄ncipali-
ter. Primus est sacerdos cōsecrās ꝛ sumēs sacramētū/q̄
ita in ꝑsona sua/autoritate tñ diuina hec ꝑficit/ꝙ nemo
alius in sic offerēdo secū concurrit. Offerēs v̄o mediate
ꝛ principaliter est ecclesia militās: in cuius ꝑsona sacer-
dos offert: ꝛ cuius est in offerendo minister. Est eñ hoc
sacrificiū/sacrificiū totius ecclesie: in cuius signū sacer-
dos nō ex sua persona dicit Oro: sed ex ꝑsona ecclie ore-
mus. Nec dicit. In primis q̄ tibi offero: sed q̄ tibi offeri-
mus. Et post cōionē. Proficiant nobis q̄sumus dn̄e hec
sacra q̄ sumpsimus. q̄uis ipse solus offerat ꝛ sumat ꝑso
naliter: vñ ecclesia offert ꝑ ipsuꝫ tanq̄ per ministrū/quē
ad hoc instituit ꝛ ordinauit. Prim⁹ offerēs nō semꝑ gra-
tus est deo: nec semꝑ sibi placet: qꝛ sepe pctōr est. Scōm
offerens deo est semꝑ acceptū: quia ecclesia semꝑ sancta
est ꝛ vnica sponsa christi pudica/casta/nesciēs maculam
neq̄ rugam: cū ergo missa semper valorem suū habet et
accepta est deo. iuxta illud Joh. vj. Panis quē ego dabo
per me scꝫ ꝛ sacerdotes/caro mea est pro mūdi vita. Nō
ergo erit hoc regulariter ꝓpter offerens primū/qđ nōs
nunq̄ displicet: ergo erit ꝓpter offerēs scōm/scꝫ ecclesiā
que semper grata est deo: quia semper in ea sunt homies
sancti ꝛ virtuosi: quoꝝ actiones ꝛ merita deo placent: q̄
et digni sunt inhabitatione spiritussancti: vt dicit Beda
super illud Matth. vlti. Ego vobiscū suꝫ om. di. vsq̄ ad
consummationem seculi. ¶ J Et ex hoc alicui videri posset ꝙ
missa vno tēpore efficacior est/ꝛ magis accepta deo/q̄
alio. Et regulariter ꝙ missa sacerdotis boni existentis in
gratia: cuius ꝑsonale meritū est partiale meritū ecclesie
melior est/q̄ si ipse sacerdos esset extra gratiā. Patet: qꝛ
hoc modo missa est accepta: qꝛ ecclesia sacrificium misse
offerēs est accepta: ecclesia aūt accepta est ꝓpter mēbro
rum suoꝝ ꝛ gratiatū in eis existētiū merita: qm̄ ecclie me
ritū nō est vniuersale platonicū/seu meritū abstractū ex
tra hoies particulares ꝑ se existēs: sed est ꝑsonarū ꝛ mē
broꝝ ecclesiā cōstituētiū. Cū aūt vno tēpore sint plures
homines boni ꝛ virtuosi q̄ alio: sequit̄ ꝙ ecclesia vno tē
pore magis accepta est q̄ alio. Et quoniā valor misse h̄
modo est ex merito ecclesie: sequit̄ ꝙ ſm ꝙ variat̄ eccle-
sie meritū: variatur ꝛ misse valor ꝛ premiū: ꝛ hoc ſm ve-
ram iusticiā retributiuā/ſm quā nō datur tantū pro me-
rito minore/quātū pro maiore. ¶ K ¶ Scōo aduer
tendum ſm eundē Scotū in quotl. s. ꝙ meritū vel specia
liter ipsa oratio: q̄ inter opera meritoria magis habet ra
tionē meriti applicabilis alteri: qꝛ de rōne sui est placati-
ua dei ꝛ recōciliatiua sibi: potest intelligi in triplici gra-
du valere alicui siue ꝓ aliquo: videlꝫ specialissime/gene
ralissime/specialiter modo medio. Specialissime semꝑ
valet celebranti seu oranti q̄n est in gratia: ipse eñ habet
motū animi bonū ꝛ elicit bonū opus. Isti motus ꝛ opus
nō sic sunt alterius pro quo orat sicut orātis: nec pōt ille
ordinata voluntate illud alteri dare ꝙ nō sit suum meri
tum: quia magis tenetur ex charitate se/q̄ aliū diligere:
immo forte nō posset dare quin esset suū. ¶ Alio modo
generalissime valet toti ecclesie: nec debet orans aliquē
excludere de ecclesia: sed intentione habituali oēs inclu
dere. ¶ Tertio modo valet illi cui per orantē specialiter
applicatur: nō enim valet ei specialissime: patet ex mēbro
primo. Nec p̄cise valet sibi generalissime sicut cuicūq̄ de
ecclesia: quia tunc frustra essent speciales oratiōes ab ec
clesia ordinate: alia scꝫ pro viuis: alia pro defunctis. Et
iteruꝫ pro viuis aliq̄ et aliq̄: puta ꝓ bn̄factorib⁹/amicis

τ alijs diuersis personis/statib⁹ τ cōgregationibus/cau
sis τ necessitatib⁹ in missali romano specialiter assigna/
te. frustra inquā: q: nō plus valerēt illis/ꝙ cuiqꝫ gene/
raliter de ecclesia. ¶ Per hoc ad ꝓpositū: prima appli/
catio/scꝫ specialissima/determinata est: q: semꝑ fit ipsi ce
lebrāti. Similiter scḋa/scꝫ generalissime q̄ semꝑ fit toti ec/
clesie. Et has duas determinatiōes facit regula charita/
tis: que debet esse primo τ potissime ad seipm: τ generali
ter ad oēm proximū: quapropter nullū de ecclesia debet
excludere: sed intentione habituali (vt dictū est) oēs in/
cludere: nec solum applicare debet missam toti ecclesie:
scḋo modo ex ordine charitatis: sed ex institutione τ vsu
ecclesie/ex qua orare habet pro omnibus orthodoxis ca
tholice τ apostolice fidei cultorib⁹. ¶ Potest tñ iudiciū
ecclesie arcere sacerdotes officiū offerētes: vt dicit Ger/
son sup magnificat tracta. ix. partitiōe. iij. ne ꝑ expressam
eccl'ie orationē cōprehēdāt excōicatos: vt. xi. q. iij. Excōi/
catos. τ. c. seq. Nō tñ excludit ecclesia eos ab effectu cor
charitatiuo: imo si excōicati fuerint in charitate: nō pos/
sunt a virtute sacrificij: sicut nec ab alijs suffragijs eccle
sie proijci τ excludi: q: charitas facit bona oīm quodā/
modo cōmunia: sm illud ps̄. cxviij. Participē me fac de⁹
om. ti. te. τ custo. mādata tua. Excludunt tñ ab expressa
oratiōe eccl'ie: q̄ statuit sic ꝑ eis orari nō debere: vt sic ab
inobediētia resipiscant: τ ad ecclesie gremium redeant.
¶ L Vñ dicit Durādus. Suffragia eccl'ie possunt va
lere dupliciter. Uno modo ex vi charitatis: que oēs fide
les cōnectit vt sint vnū in dño: τ istū valorē nō pōt excōi
catio excludere: q: si sit iniusta: nō tollit charitatē ab ex/
cōicato/qua manēte/manet vnionis vīculū τ cōmunio.
Si vo sit iusta: sic charitatē nō tollit: sed ablatā presup/
ponit. Neqꝫ eñ ferri debet nisi pro mortali pctō quo cha
ritas tollitur. xi. q. iij. Nemo epoꝝ. vbi dr. Nemo epoꝝ
quēlibet sine certa τ manifesta peccati causa cōione pri
uet ecclesiastica: sub anathemate aūt sine cōsciētia archi
epi aut coepoꝝ nullū presumat ponere: nisi vñ canonica
doceat autoritas. Quia anathema eterne est mortis dāna
tio: τ nō nisi pro mortali debet imponi crimine: τ illis q̄

Anathema quid

aliter corrigi nō potuerūt. Itaqꝫ qui sic excōicat: seipsū
mortaliter peccādo priuauit grā τ charitate: τ per conse
quēs suffragijs q̄ ꝓfluūt a charitate. Alio modo possunt
valere suffragia eccl'ie ex intētione faciētis: q: scꝫ ecclesia
dirigit suā orationē vt illis prosint τ suffragent. Et illiꝫ
valorē excōicatio excludit: q: ecclesia orare pro talib⁹ ex/
cōicatis nō disposuit. Et hoc facit cōformiter dei iudicio:
qui punit peccatores qñqꝫ flagellis castigādo/vt eos a
pctis retrahat: qñqꝫ auxilia sua subtrahēdo/vt ita infir/
mitatē suam cognoscāt τ humiliati redeant. Sic ecclesia
inquantū excōicatum separat a cōione fideliū vt erube/
scat: imitat iudiciū diuinū/quo flagellis castigat: inquā/
tum separat ipsuꝫ a suffragijs specialib⁹ imitat iudicium
quo deus hominē sibiipsi relinquit/vt per humilitatē se
cognoscēs redeat. ¶ M Quāuis igitur sacerdos ge
neralissime debeat sacrificiū suū toti ecclesie applicare:
nō tamen debet vocaliter pro excōicato orare: nec ei suū
sacrificiū applicare: potest tñ alīs pro eo singulariter ora
re/vt deus cor suū immutet: vt deposita temeritatis cō/
tumacia/ad gremiū ecclesie reuertat. Sed de hac oratio
ne priuata nō loquimur in ꝓposito: sed de oratione q̄ fit
ex persona ecclesie ꝑ mēbris suis nō rebellib⁹. Et ꝙuis
eis virtus sacrificij sic nō applicet: nō tñ totaliter a fru/
ctu sacrificij excludunt: si sint in charitate: quia sicut per
excōicationē charitas nō tollitur: ita nec fructus charita
tis/qui est cōmunio et participatio boni qḋ ex charitate
succrescit: ad talē eñ participationis priuationē se pote/
stas ecclesie nō extēdit. Recepit nāqꝫ eccl'ia potestatē in
edificationē: sm aplm. ij. Cor. x. nō in destructionē: que
sequeret si quē fidelē a charitate τ cōione sctōꝝ exclude
ret per suā excōicationē. Hoc eñ esset corpus christi my
sticū mēbratim lacerare; vinculū spūalis vnionis rūpe/
re: τ cōpagem totius ecclesiastice cōgregationis dissol/
uere. Itaqꝫ gladius esset in manu filij ad trucidandū ma
trem datum mēbro ad cōcidendū corpus: qḋ nefas est et
insanū. ¶ Siquidē excōicatio medicinalis esse debet nō
mortalis: disciplinās nō eradicās. de snia excōi. Cū medi
cinalis. lib. vi. Simile dicit Aug. in homel. de penitentia.
τ habetur. ij. q. i. Multi. Et apostolus. i. Corinth. v. ex/
cōmunicando tradidit hominē cum patris vxore ince/
stum cōmittentē sathane in interitū carnis: vt spirit⁹ sal/
uus fit in die dñi. Quē locū exponēs beatus Hiero. sup
librum Judicū dicit. Tradunt peccatores sathane in in/
teritū carnis: cū pro delictis suis a christi corpore separā
tur: τ de ecclesia per sacerdotē pellunt: vt notat⁹ ab om
nib⁹ erubescat: τ cōuerso eueniat ei id qḋ sequit: vt spūs
saluus fiat in die dñi nostri iesu christi. τ habet. xi. q. iij.
Audi. ¶ N Et sic forte intelligunt q̄dā dicētes (ꝙuis
incaute) ꝙ excōicatio nō ligat animā sed corpus: q: sepa
rat a cōione τ cōuictu fideliū ciuili τ exteriori participa/
tione sacroꝝ: nō a fructu aīe quibꝫ ecclesie ob cōia suf/
fragia τ orōnes eiusdē: ꝙuis interdū priuet quis ꝓpter
excōicationē fructu excrescēti ex applicatiōe eccl'ie specia
li orōnū/τ ex participatiōe sacroꝝ eiusdē. Priuant enim
fructu τ bono qḋ ꝓuēturū erat eis ex officio sepulture/
τ exequiarū suffragijs: illa nāqꝫ excōicatis ab eccl'ia non
impēdunt. Priuant τ fructu/q̄ ꝓuenit ex participatiōe
sacroꝝ: scꝫ sacre cōionis/pnie/susceptiōe ordinis τc. a q̄/
bus oibus arcent ab ecclesia. Quāuis nō sit negādum
vsqꝫquaqꝫ quosdā particulariter excōicatos plus mere/
ri ꝑ virtutē patiētie/humilitatis τ obediētie: quib⁹ se ab/
stiuēt ab exteriori participatiōe sacroꝝ: ꝙ vtēdo cōmunē
cōione. Sicut verbi grā. Si q̄s de facto cōtrahēs cū sua
sorore quā nō posset ꝓbare sororē suam esse: τ postea ad
cor rediens eā a thoro separaret: τ ꝓpter h̄ ab ecclesia
excōicaret: q: nollet reddere debitū cōiugale. Certū est
ꝙ tenet potius sustinere excōicationē/ꝙ cōmittere ince
stū cū sorore: quā excōicationis penā humiliter sustinēs
obediēdo eccl'ie/in subtrahēdo se a sacroꝝ cōione meret
τ participādo ꝯ ꝓhibitionē eccl'ie peccaret. Si ergo sic
intelligit dictū premissuꝫ: scꝫ ꝙ excōicatio nō ligat aīam
idest nō tollit bona aīe: neqꝫ separat ab eterna beatitudi
ne/que bonū est ad qḋ cetera oīa ordinant. Et h̄ intelli/
gēdo de excōicatione sm se p̄cise: videt ꝙ dictū hoc veri
tatē hꝫ: ꝙuis nihilominus sepe sit in detrimētū aīe: pro
quāto retardat a btitudine τ glīa. Nā ꝓpter excōicatio/
nē pene pctis cōmissis/τ quātū ad culpe reatū remissis/
debite ꝓpter priuationē indulgentiarū τ suffragioꝝ ec/
clesie tardius soluunt. Preterea augmēto gratie qḋ sa/
cramentoꝝ susceptio cōfert: similiter ꝓpter excōicatio/
nē priuatur/qua impediunt sic excōicati a participatiōe
sacramētoꝝ: τ ꝑ hoc certus glīe gradus ꝑ excōicationeꝫ
ei⁹ tollit: qui scꝫ rńderet gratia sacramētali. Nō tamē ex/
cōicatio vt talis. i. vt pena precise simpliciter excludit a
gloria: licet possit excludere a tāta. Pctm̄ tñ ꝓpter qḋ ex
cōicatur si excōicatio fuerit iusta: nisi resipuerit ꝑ penitē
tiā/τ per ecclesie reconciliationē quantū in eo fuerit: ex
cludit simpliciter a gloria. ¶ O Ex illo sequitur ꝙ nō
semꝑ est excōicatus a deo qui excōmunicat ab homine τ
prelato. Nec semꝑ habetur ratū in celis: qḋ fit a presidē/
te in terris: sed dūtaxat dū ligat τ soluit claue nō errāte.
Non eñ cōmissum est prelatis ligare τ soluere iuxta suo
rū motus capitum: τ suaruꝫ beneplacita voluntatū: sed
prudenter τ legitime sm iuris diuini et humani disposi/
tionem. Et hoc dicere non est prebere occasionem contē
nendi gladium potestatis spiritualis: negare scꝫ ei⁹ per/
cussionē ad id quod nō potest attingere: quia poti⁹ stul/
ta ipsius extractio: et vsus indiscretus/ipsum reddit ob/
tusum odibilemqꝫ. Neqꝫ enim leuiter extrahi debet gla/
dius ille: sed pro inobedientia tm̄ τ criminibus grauib⁹
τ manifestis. Nec furor illum extrahat: sed discretio ra/
tionis; restringenda est enim sub ratione potestas. Nec

quid agendum priusꝙ̄ concitata ad tranquillitatē mens
redeat: ait Grego. ad mauriciū imperatorē. De hoc late
tractat. ij. q. iij. in pluribꝰ caplis. ❡ Debet ergo p̄latꝰ gla-
dio hoc ferire in sp̄ualem salutē ecclesie: propter quā cō-
seruandā/ mēbrum putridum morbosumq̄ excōicatiōis
gladio prescinditur: ⁊ in correctionē ac emēdationē eiꝰ/
qui excōicatur: vt sic excōicatio habeat rationē medicine
curatiue respectu eius cui infligitur: ⁊ preseruatiue re-
spectu alioꝝ. Nostris autē tēporibus gladius ille dilata-
tus est vsq̄ ad ꝓfanas laicorum causas/ ac seculari foro
agēdas: intantū vt nōnunꝙ̄ pro debito quinq̄ solidorū
quis excōmunicatione feriatur: quo abusu gladius ille
ita obtunditur: vt in causis vrgentioribꝰ/ vbi vsus eius
exposcitur: acumē scindēdi perdidisse videat: ita vt eius
percussio magis vilipēsione inducit ⁊ contemptū: ꝙ̄ cor-
rigendarū salutē animarū: verūtamen timenda est semꝑ
pastoris sententia etiā si fuerit iniusta: vt dicit beatꝰ Gre-
go. in homelia. ❡ P Redeundo ad propositū viden-
dū est de tertia applicatiōe/ media scȝ ⁊ speciali: quoniā
de primis duabus ex iam dictis patet. Hec quādoq̄ de-
terminata est ex institutione ⁊ ordinatione ecclesie: que
in diuersis parochijs instituit diuersos sacerdotes paro-
chiales: qui tenētur officiare ecclesias ⁊ celebrare specia-
liter pro suis parochianis. Cōsimiliter in diuersis colle-
gijs sunt diuersi sacerdotes instituti ad offerēdū sacrifi-
ciū altaris specialiter pro suis fundatoribꝰ: etiā pro illis
qui sunt in tali collegio: ex quadam singulari fraternita-
te/ societate/ cōuictu ⁊ vnione tanꝙ̄ mēbra eiusdē corpo-
ris qḋ est collegiū. de quo in ps̄. Ecce ꝙ̄ bonū ⁊ ꝙ̄ iocun-
dū habitare fratres in vnū. Et Prouer. xviij. Frater qui
iuuatur a fratre quasi ciuitas firma. Et de hoc potest ac-
cipi illud beati Hiero. ad rusticum monachū. In apibus
princeps vnus est: ⁊ grues vnā sequunē ordine littera-
to. sequit. Singuli ecclesiarū ep̄i: singuli archiep̄i: singu-
li archidiaconi: ⁊ ois ordo ecclīasticus suis rectoribꝰ niti-
tur. Et habet. vij. q. i. In apibꝰ. Habēt aūt eccl̄ie singule
suos ꝓprios rectores: nō tm̄ ad correctionē faciēdā: sȝ ad
recōciliationē pctōꝝ per salutarē hostiā ⁊ orōnes eccl̄ie
imperrādā. Vn̄ Alexā. papa. i. q. i. Ipsi. ait. Ipsi sacerdo-
tes ꝓ ꝓplo interpellāt: ⁊ pctā ꝓpli comedunt: q: precibꝰ
suis ea delēt atq̄ cōsumunt: qui quāto digniores fuerint
tāto faciliꝰ in necessitatibꝰ ꝓ quibꝰ clamāt exaudiunt. Ex
quibꝰ patet ꝓprios sacerdotes suis fore specialiter obli-
gatos. ❡ Q Sumit etiā determinatio huiꝰ applica-
tionis medie ⁊ specialis ex iusticia: vt scȝ fiat ꝓ illis/ qui
bona nature/ fortune ⁊ aie specialiter cōtulerūt: quales
sunt parētes: q̄ cū magna solicitudine filios suos educa-
rūt postꝙ̄ eos in naturali esse cōstituerūt. Sunt ⁊ bn̄fa-
ctores alij: q̄ dotarūt solēniter monasteria/ eccl̄ias ⁊ bn̄-
ficia: vt ministros in eis residētes/ ⁊ his tēporalibꝰ vten-
tes/ ad orādū ⁊ celebrādū ꝓ eis specialiter obligarent.
Sunt ⁊ p̄dicatores ⁊ magistri: q̄ ingēti laborāt diligētia
vt alios rite instituāt: q̄tenus ad vitā btissimā ꝓficiāt mo-
ribꝰ ⁊ doctrina: ꝓ quibꝰ oībus ex equitate ⁊ iusticia sacer-
dos vt oret ⁊ celebret est specialiter obligatꝰ. ❡ Uerum
in hac applicatione fm̄ prefatū doc. loco quo supra/ gra-
dus inueniunt/ fm̄ quos specialiꝰ ⁊ singulariꝰ ꝓ vno ꝙ̄
illo sacerdos vtutē sacrificij referre pōt. Et pn̄t tot gra-
dus poni/ ꝓ quot placet sacerdoti: differēter fm̄ magis
⁊ minꝰ specialiter celebrare. Et h̄ verū: nisi in sacerdotis
obligatiōe aliud cautū sit. vbi gr̄a: ponamꝰ ꝙ aliq̄s sacer-
dos velit missam suā valere tribꝰ specialiter: vltra h̄ ꝙ va-
let toti eccl̄ie generalissime: sint hi pater/ eccl̄ie sue fun-
datorꝝ/ ⁊ socius suꝰ vel amicus fidelis. Sit primus a. scḋs
b. tertiꝰ c. Nec refert an in q̄libet gradu sit vna ꝑsona tm̄
an plures ex eq̄. Velit ergo ꝙ missa tātū valeat a: quātū
alicui valere potest alteri a se celebrāte. Et ipsi b. valeat
quātū alteri valere pōt post a: ⁊ ipsi c. quātū valere potest
alicui post a ⁊ b. Esto igit ꝙ ex ordine ecclīastico vel bn̄-
ficio recepto teneat quis offerre ꝓ aliquo specialiter in

primo gradu. Nō illi preiudicat si in scḋo gradu offerat/
vel applicet virtutē sacrificij alteri: ⁊ tertio gradu tertio
⁊ sic de quotcūq̄ gradibꝰ. Siquidē nunꝙ̄ applicatio fa-
cta posteriori/ subtrahit aliq̄d illi cui facta est in gradu
priori. ❡ R Cui autē fieri debet applicatio i quo gra-
du dubiū est: an scȝ curatus debet in priori gradu appli-
care parochianis/ ꝙ̄ parētibus ꝓprijs: an ecōuerso priꝰ
parētibus ꝙ̄ parochianis ⁊ fundatoribꝰ. An priꝰ ⁊ ma-
gis pro iustis ꝙ̄ iniustis: an potius pro mortuis ꝙ̄ viuis.
❡ Et possunt fieri rōnes ex varijs medijs: puta ꝙ legi
naturali lex positiua nō preiudicat. Ideo videtur magis
obligari parētibus ꝙ̄ fundatoribus ⁊ parochianis/ quo-
rum obligatio est positiua: parentū vo naturalis. Neq̄
presumendū aliquē positiua lege/ quē obligare voluisse
cōtra legem nature: neq̄ sua obligatione impedire sacer-
dotē quo minus reddere posset libere parētibus qḋ te-
netur. ❡ Sed ad oppositū: si parētes fuerint parochia-
ni alterius sacerdotis: habēt eū sibi tanꝙ̄ filijs spiritua-
libus obligatum: sicut huius sacerdotis parochiani ha-
bēt hunc tanꝙ̄ patrē spiritualē sibi obnoxiū. Obligatio
autē spiritualis filiationis videt esse efficacior: ꝙ̄ carna-
lis. Sic ex maiori indigētia videtur magis applicandum
oblationis beneficiū mereri nō potētibus: puta defun-
ctis ⁊ peccatoribꝰ a deo separatis: vt isti liberent: hi con-
uertant. Sed ad oppositū/ ex maiori vtilitate videri pos-
set orandū magis pro viuis viatoribꝰ vt eis gratia augea-
tur: ⁊ ex cōsequenti merita: ꝙ̄ ꝓ mortuis vt sola pena re-
mittat: quibꝰ nō prestatur maior gratia/ nec crescūt meri-
ta. Sic ex charitatis ordine magis videt diligēdus iustꝰ/
qui deū diligit ⁊ proximū/ ⁊ a deo diligit: ꝙ̄ peccator se
cōtrario habēs modo. ❡ S In his sufficit doctrina ⁊
regula vniuersalis ꝓ quietatiōe celebrātis. vn̄ fm̄ Sco.
Securius videt ꝙ talē generalē applicationē faciat in
missa vel ante missam. Digneris dn̄e oblationē istā acce-
ptare pro illis quibus nosti me teneri specialiter: ⁊ in eo
gradu/ quo me nosti obligari. Et quantū ad specialē de-
terminationē ad aliquē vel aliquos/ tutius est eam fieri
sub cōditione: si deus omnipotēs tibi placet. Verūtamē
quia particularis determinatio omittēda nō est Tū pro-
pter multiplicē sacerdotis obligationē. Tū ꝓpter igrati-
tudinis euitationē. Tū ꝓpt deuotiōis actual augmētati-
onē: quā naturaliter parit bn̄ficioꝝ recordatio/ si gratia
dei cōiungatur. Nā particularia magis mouēt. Tū ꝓpter
certiorē debiti impletionē ⁊ cōscientie serenationē. In tā-
tis obligationū angustijs salubre est consiliū cancel. pa-
ris. Ioh gers. tracta. de solici. ec. particu. xliij. ita dicētis.
Ex humilitate laudabili potest fieri corā deo cessio que-
dam omniū bonoꝝ spiritualiū in manibꝰ eius ꝓportio-
nabiliter ad forum exteriorē de tēporalibꝰ bonis ratione
debitoꝝ: ⁊ hoc ex cōsideratione tot exactoꝝ/ quibꝰ obno-
xij sumus: ⁊ q̄ nos premūt ⁊ quodāmodo suffocāt/ dicē-
tes. Redde qḋ debes: vt sunt creatio/ recreatio/ redem-
ptio/ debitoꝝ totiēs facta remissio. Preterea tam crebra
nūc vno modo: nūc altero mediate ⁊ immediate bonoꝝ
multiplicium facta receptio. Quo casu pauper homuntio
sic deprehēsus ⁊ angustiatꝰ dicere pōt ad deuȝ. Dn̄e vim
patior: respōde pro me. Tu inquā qui preciuȝ nostrū es:
nostra iusticia: nostra redēptio copiosa/ redde creditori-
bus meis quō vis ⁊ scis: tm̄modo vita gr̄e in hac paupta-
te me sustētes ⁊ satis est. Idē in trac. de orone cōsid. ix. de
eodē tractās ita dicit. Quisq̄s tu tandē ordinatus es ad
orandū/ nō tm̄ ꝓ te: sed etiā ꝓ ceteris: poteris in ipsa me-
ditatiōe tua discutere: vt ab obligatiōe tua te apud deuȝ
⁊ hominē dissoluas: nihilominus si q̄d in me cōsilii est:
noli esse nimiū scrupulosus circa tue orōnis numerū/ pō-
dus ⁊ mēsurā. Cōmitte totū illud deo/ q̄ tribꝰ digit. potē-
tie sapiē ⁊ clemētie appēdit molē terre. Qui nūerat mul-
titudinē stellaꝝ: ⁊ oibꝰ eis noia vocat. Qui numeꝝ nouit
arene maris: dic ei tota spei fiducia. Debitoꝝ suȝ pr̄ nr̄/ su-
pra ꝙ̄ possit exiguitas mea soluere. debitor: q: me creasti

Excōica-
tio ꝓpt
pecuniā
abusus
est.

debitor/quis immemor tui: vitijs me sordidans ꝯtra tua precepta: ꝛ tñ mihi parcēs nō me dānasti. Debitor iterū proximis: qꝛ de labore manuū suarū/ ꝛ sudore vultus sui comedo panē in abūdantia. Debitor carni mee ꝛ sanguini: debitor orātib⁹ pro me: debitor lapsis ꝑ me: ꝛ ita de reliquis sine numero. Tot igit̃ pressus exactionibus/ quid agā: quo me vertā. Dñe vim patior/ respōde ꝓ me. Sed quid respōdebis pro me. Recte prorsus. Si diuidas vnicuiqꝫ illud quantūcunqꝫ suffragiorꝫ qđ offerre paupertas mea potest: qđ quantū sit solus vides. Nolo calculū ponere cū singulis proximis ꝛ benefactorib⁹ meis. Tu pro parte tua recipias missam istam. Tu orationē: tu bonū opus alterū: tu sapiētissime meritorꝫ ꝛ suffragiorꝫ pōderator deus/ distribue singulis prout vniculqꝫ opus est ad vtilitatē suā/ ad liberationē meā. Exēplū in ciuilibus applico mihi. Debitor itaqꝫ nō habēs vnde soluat creditorib⁹ suis/ solet vel cogitur cedere omnibus bonis suis tam habitis ꝙ habituris: retēta necessitate victus sui ꝓut ordinauerit iudex vel aduocatus. Ita de spūalib⁹. Cedo coram te dñe ꝛ pie deus. Hec ille. ¶ Nec tñ illa sic accipienda sunt/ vt sacerdos omittat determinatā ꝛ specialem applicationē: in hac sola generalitate intentionem suā figens: quoniā vt. s. dictū est: deus ſm ordinē sue sapientie/ aliqua dare statuit ꝑpter speciales nostras orationes/ ꝛ sacrificiū specialiter applicatū: que alˀs his pretermissis nō daret. Sed propter nimiū scrupulosos: qꝛ per nullam specialē determinationē a scrupulis seruantur: vt hi facta determinatiōe speciali de qua certi esse nō possunt/ an facta sit prout fieri deberet: recurrāt ad hoc consiliū applicationis generalis. ¶ T Fuerūt nōnulli qui ordine dare nisi sunt (quo specialiū cōmissorū memoria sit habēda) ad obliuionis remediū ꝛ confusionis ac fastidij subleuamē. Unde quidā ex ordine sex casuum grāmaticalis declinationis noim/ quasi magis celebrāti noto/ ordinē memorādorꝫ tradiderūt: vt a noiatiuo siue recto/ q̄ primus est casuū. i. a seipso sacerdos a quo ordinata charitas incipit: viuorꝫ memoriā ordinet. Scđo genitiui. i. ꝓgenitorꝫ parentū ac ꝓpinquorꝫ carnaliū ꝛ spiritualiū subdat memoriā. Tertio datiui. i. fundatorꝫ patronorꝫ offerētiū ac bñfactorꝫ a q̄b⁹ tp̄alia receperūt. Quarto accusatiui. i. inimicorꝫ: nā accusatiu⁹ ex vocabuli interpretatiōe casus est aduersariorꝫ. In h̄ tanꝙ ꝑfecti christi imitātes exēplū pariter ꝛ doctrinam dicētis in euāgelio Mat. v. Diligite inimicos vestros: bñ facite his qui oderūt vos: ꝛ orate ꝓ persequētib⁹ ꝛ calūniātib⁹ vos: vt sitis filij patris vestri q̄ in celis est: q̄ solē suū oriri facit super bonos ꝛ malos: ꝛ pluit sup iustos ꝛ iniustos. Quātum ad ea eñi q̄ a deo habēt inimici/ diligēdi sunt: naturā scilꝫ qua ad dei imaginē creati sunt: qua ꝓximi ꝛ fratres sunt ꝛ qꝛ a christo redēpti ad fidē tanꝙ regni coheredes sunt vocati. Nō q̄ad culpā ꝛ defect⁹ in q̄ a seipsis ꝛ suggestiōe diabolica inciderūt. Quinto vocatiui. i. errātiū infideliuꝫ ꝛ peccatorꝫ: vt ad fidē ꝛ cōuersationē sanctā a suis errorib⁹ ꝛ vitijs ꝯuertant̃. Vel vocatiui. i. p̄latorꝫ presidētiū ꝛ rectorꝫ spūaliū ꝛ tp̄aliū ad eccl̄ie regimē vocatorꝫ: ꝓ quib⁹ vt spāliter orēt apl̄s hortat̃. j. Timo. ij. Obsecro inqꝛ primū oim fieri obsecratiōes/ orōnes/ postulatiōes/ grāarū actiōes/ ꝓ oib⁹ hoib⁹: ꝓ regib⁹ ꝛ oib⁹ q̄ in sublimitate cōstituti sunt: vt quietā ꝛ trāquillā vitā agam⁹ in omni pietate ꝛ castitate. Per reges/ oēs intelligunt̃ rectores. Sexto ablatiui. i. eorꝫ q̄b⁹ bona aie/ corꝑis aut fame abstulimus: occasionē dāni spūalis aut tp̄alis dedimus v̄bo vel exēplo: q̄b⁹ obnoxij sum⁹ ad restitutionē: ſm illud saluatoris Mat. v. Si offers munꝰ tuū ante altare ꝛc. Uerum etsi h̄ mō celebrātis memoria iuuari possit: non tñ hic ordo supradictorꝫ graduū ordini corñdet: nā in priori gradu applicāda est vt⁹ sacrificij his q̄b⁹ magis obligamur. Sum⁹ aūt magis obnoxij eis q̄s dānificauim⁹. Itē eccl̄ie rectorib⁹ tanꝙ spūalib⁹ parētibus/ q̄ ꝑ ablatiuū ꝛ vocatiuū ſm dicta intelligunt̃: ꝙ inimicis ꝛ infidelibus ac eccl̄ie ꝑsecutorib⁹/ q̄s accusatiu⁹ cōmemorat. Processus etiā ille ꝓlixus videt̃: ꝛ distractionē sacerdoti: ꝛ fastidiū ingerēs populo circūstāti. Qđ oimode cauēdū est: cum nō sibi: nec ꝓ se tñ sacerdos: sꝫ eccl̄ie ꝛ circūstantib⁹ in h̄ officio debeat deseruire. Ideo nōnulli alio mō memoriā ordināt magis corñdēter ad gradus supradictos: vt in primis specialē memoriā faciant eorꝫ/ ꝓ quib⁹ ꝓ ista vice celebrare ꝯstituere: q̄ variari possunt: vt sint nūc illi: nūc alij. Nō eñi celebrās tenet̃ in oib⁹ missis eundē determinationis modū obseruare: vt scꝫ semꝑ in p̄mo gradu specialis applicatiōis/ applicet parētib⁹: vel fundatoribus: aut spūalibus filijs ꝛc. sed nūc istis: nūc illis. Qñ etsi sacerdos obligat⁹ est multis: est tñ illa obligatio quantuꝫ ad missam celebrādū precepti affirmatiui: qđ nō obligat ad semꝑ: sed ꝓ aliq̄n ꝛ certo mō: alioq̄n sacerdos teneretur q̄tidie celebrare: qđ tñ beat⁹ Aug. nec laudat nec vituperat. Laudaret aūt celebrare: ꝛ vituparet nō celebrare quotidie/ si ad id sacerdos teneret̃. Ideo dū ex fundatione sui bñficij vel officij aut ex cura aiarū sibi iposita/ nō obligat̃ ad celebrandū: pōt applicare cui voluerit. In q̄ simplices sacerdotes nō curati maiori gaudēt libertate ꝓ quāto rōne bñficij (si qđ obtinēt) solis fundatoribus sint obligati: ꝛ frequēter ad certas missas ſm tenorē fundatiōis/ q̄s cū ꝑfecerint ad plures nō tenent̃: igit̃ i alijs quātū ad determinatiōes/ sunt liberiores. Ideo nūc celebrare pōt specialiter: ꝛ in p̄mo gradu medie applicatiōis ꝓ parētib⁹: nūc ꝓ certo bñfactore: nūc ꝓ certo liberādo seu cōuertendo petōre: ꝛ h̄ vel viuis vel defunctis. ¶ X Et ſm hec p̄mo ꝛ in p̄mo gradu memoria est habēda ꝓ illo vel illis ꝓ quo vel quibus hac vice p̄ncipaliter celebrat̃. Suo tñ loco. i. in memoria viuorꝫ: si in hac vita fuerint. Uel mortuorꝫ/ si hinc ꝑ mortē trāsierint. Deinde de scđo parētū ꝛ cognatorꝫ carnaliū ꝛ spūalium. Tertio cure sue subiectorꝫ tanꝙ spūaliuꝫ filiorꝫ: si curat⁹ fuerit. Quarto cōfratrū suorꝫ/ suorꝫ mēbrorꝫ eiusdē corꝑis: si sit eccl̄ia religiosa collegiata vel dom⁹ priuata. Quinto fundatorꝫ patronorꝫ ꝛ bñfactorꝫ tp̄aliū ꝛ spūaliū. In quib⁹ quilibet sibi regulā ꝛ ordinē ꝯstituat ſm cōgruitatē ꝛ exigētiā sibi cōiunctorꝫ q̄ prōpti⁹ sue occurrāt memorie. Nō tñ op⁹ ē vt memorādorꝫ noia occurrāt aut recitent̃. sufficit ꝙ ꝑsone occurrāt mēti. Dū v̄o noia occurrūt: i grō casu mēte tenēda vel ore exp̄mēda sūt: vt Memēto dñe famulorꝫ famularūqꝫ tuarū. hui⁹ ꝛ illi⁹ aut illorꝫ: q̄tenꝰ debita ꝛ cōgrua p̄cedētiū ꝛ sequētiū in textu canonis fiat cōnexio. Et qm̄ nō satis certū est/ quis cui in graduū prefatorꝫ ordine preponēdus sit: intēdat celebrās generaliter vt dñs iustissim⁹ oim distributor acceptare dignet̃ sacrificiū ꝓ his eo ordine ꝛ mō quo se nouerit obligatū. Addens saltē mēte hoc vel equiualēs. Et oim quib⁹ me nostri debitorē. ¶ Ne autēꝫ in hac memoria vel sacerdoti distractio: vel circūstantib⁹ fastidiū surrepat: seruet̃ regula Sco. vt scꝫ sacerdos ante accessuꝫ altaris se recolligat ac intētionē suā ad eos ꝓ quib⁹ specialiter celebrare disposuit dirigat: ac intentionē talē deo offerat. Sic eñi sufficiet in missa eorꝫ memoriā habere in cōmuni: qꝛ de⁹ oblationē ꝛ deuotionē suā ꝓ illis acceptat: ꝓ q̄bus ordinauit se velle offerre. Et ita nō oportet morā facere in memoria: dū ibi intētio ad eos referet̃ generaliter: quorꝫ memoria pri⁹ habita est in speciali. Et tātū de q̄stione p̄ma.

¶ Lectio. xxvij. a

AD secundā questionē/ qua quesitū est vtrū applicationē virtutis sacrificij impediat malicia vel suspensio celebrātis ministri. Respōdet̃ ꝑ hāc cōclusionē. Personalis suspensio aut malicia sacerdotis non tollit virtutem sacrificij alˀs rite ministrantis. Hec conclusio declaratur. Nam ꝙuis sacerdos peccator sit/ ꝛ extra gratiā: ꝛ per cōsequēs nihil in se habeat vnde possit a deo sua oblatio ꝛ obsecratio acceptari i ordine ad aliqđ

bonū cōferēduȝ:quia ēm oblatio hec ⁊ oratio nō est sua
principaliter:sed ecclesie sponse christi:inter quā ⁊ chri-
stum nūcius est/eius orationē portās in ore: quam porri-
git exaudiendā patri misericordiarū:sequit̃ ꝙ sua perso-
nalis malicia nō reddit orationē illā ⁊ oblationē deo exe-
crabilē/⁊ inexaudibilē. Nō ēm obsecrādo innitit̃ gratie
ꝓprie sanctitatis:sed dilectioni ⁊ charitati aliene. Unde
Guil.paris.in lib.de sacris trac.de ordine. Aliud,inq̇t est
interpellare ꝓ alio vt amicū siue beniuolū : et inniti grē
ꝓprie sanctitatis. Et aliud interpellare vt nunciū/⁊ pre
ces ⁊ interpellationē offerre aliene (vt ita dicamus) cha
ritatis. Illud ēm primuȝ oīm est ⁊ singulorū scōꝝ: istud
aūt ꝓpriū est sacerdotū. Ex officio q̇ppe sacerdotali/sa-
cerdos nō preces suas ⁊ supplicatiōes offert patri mise-
ricordiarū:sed p̄ces ⁊ supplicatiōes eccl̃ie: vt internūci⁹
⁊ mediator. Et sicut aduocat⁹ nō iura vel statuta sua alle
gat:sed aliena: ⁊ v̄ba ei⁹ cui patrociniū prestat in ore ge-
stat:sic ⁊ sacerdos ex officio publico v̄ba/interpellatio-
nes ecclesie/⁊ oratiōes in ore gestat : ⁊ eas quodāmodo
patri misericordiarū ore suo porrigit audiēdas ex pte ec-
clesie sue. Et illud dicit diligēter attendendū:q2 illud est
qđ errare fecit hereticos circa illud sacerdotale officiū/
scȝ interpellādi. Non ēm attēdebāt ꝙ sacerdos ex sacer-
dotali officio p̄ces eccl̃ie nō suas offerat: ⁊ ꝓpter hoc in-
terpellationē maloꝝ sacerdotū irritā ⁊ nullā dicebāt:su
mentes occasionē ex illo qđ d̄r Joh.ix. Peccātores deus nō
audit. Quo verbo magna cecitate abusi sunt. Ille ēm ꝓ
prie exaudit̃:cuius desideriū adimplet̃. Oratio v̄o quaȝ
ore gestat sacerdos:nō sua est sed ecclesie:q̄ oratio quaȝ
sic porrigit si exauditur:ecclesia exauditur nō sacerdos.

Quis exaudiat.

Quēadmodū ergo petitio aliena in scriptis oblata prin
cipi/recipit̃ ob gratiā ei⁹ cui⁹ est/⁊ ex cui⁹ noīe offert̃:q̇
⁊ in ea loquit̃ petēs ⁊ supplicās/⁊ ipse ꝓprie exauditur:
quare ⁊ ei⁹ desideriū adimplet̃/ac ꝓ ipso petitio admitti
tur. Nō aūt ille ꝑ quē petitiōis scriptura porrigit̃. Sic di
cim⁹ ⁊ de petitiōe eccl̃ie/q̄ ꝑ sacerdotē licet malū/princi-
pi deo porrigit̃. Nō ēm refert an voce an scriptura peti-
tio offerat̃. Nec aliud aliq̇d vendicare debet in grā exau
ditionis pcurator/qui ꝑ vocē petitionē porrigit/q̄ ille q̇
per scripturā:nec vox ampli⁹ aliq̇d h̄z vel opat̃ in eadeȝ
grā/q̄ scriptura. Cōstat aūt ꝙ ei q̇ ꝑ scripturā petitioneȝ
porrigit:nihil grē fit:sed ei cuius noīe ⁊ ꝓ quo fit:ita nec
ꝓprie dici pōt ꝙ malū sacerdotē de⁹ exaudiat in h̄ casu.
¶ B Deniq̄ de⁹ eccl̃ie precib⁹/fusis t̄n ꝑ sacerdotē ad
cōcedendū qđ petit:nō ꝓpter sacerdotē talē cōsentit : in
eo ergo qđ cōcedit exaudit̃ eccl̃ia nō sacerdos. Ecclesie
ēm vox (interior: scȝ intellect⁹/⁊ significatio orationum
vocaliū/quas offert sacerdos) est quā audit pater mise-
ricordiarū. Exteriorē aūt strepitū ꝑ se nō curat. Qui ēm
strepitu tantū exteriori clamat: illū deus apud se tacere
reputat. Ex quib⁹ satis patet ꝯclusio. Quāuis ēm sacer-
dos malus sit:neq̄ in se habeat vt possit sacrificium deo
placere:ab eo q̄ i ordine ad spūalia bona cōferēda acce-
ptari: q2 t̄n nūci⁹ ⁊ pcurator est eccl̃ie deo dilecte: in hac
oblatione/q̄ ex officio sibi incūbit : respicit de⁹ ad eccle-
siā principaliter offerētē ⁊ petētē nō obstāte malicia nū-
cij offerētis. Et si per impossibile in eccl̃ia tota militāte/
nullus esset deo accept⁹: obsecratio hui⁹ sacrificij nihil a
deo impetraret in rōne oblatiōis: q2 sic nullus esset in ec
clesia offerēs ⁊ petēs sibi gratus. Tn̄ oblatio illa posset
esse sibi grata/placita ⁊ accepta/inquātū oblatio sacrifi
cij efficaciā h̄z ex merito eccl̃ie offerētis: secus inquantū
h̄z efficaciā ex institutiōe christi. ¶ Et ad h̄ videt̃ sonare
Guil.parif.in loco supra allegato: volēs saluare dictum
beati Cypriani martyris/dicētis hereticoꝝ sacra inania
esse/irrita ⁊ vacua. Cū ēm eccl̃ia hereticoꝝ eccl̃ia sit ma-
lignātium/⁊ deo odibilis: vtpute adultera ⁊ apostatrix
manifestū est (dicit) ꝙ nec eā ꝑ se: nec per nuncios audit
de⁹: ⁊ ꝓpter h̄ dū sacerdos nunciū ei⁹ se gerit determina
te: nihil ip̄etrat; neq̄ in aliq̇ vllaten⁹ exaudit̃; cuȝ preces
porrigit noīe eccl̃ie manicheoꝝ aut alteri⁹ secte dānate:
nō noīe sancte eccl̃ie catholice: q2 nō est nūcius ⁊ pcura
tor catholice: sȝ eccl̃ie malignātiū: cui⁹ orōnē gestat i ore
intēdens ꝓ sua secta: nō vniuersali scā eccl̃ia veniā ⁊ gra
tiā postulare. Hinc q2 vox illa vox est diabolice fictionis
quid mirū si nihil ip̄etrat: q2 v̄o vox sacerdotis eccl̃ie ca-
tholice/vox est sancte eccl̃ie ⁊ deo dilecte cōgregatiōis:
quid mirū ꝙ hāc exaudit pater misericordiarū: ⁊ exaudi
tionē ei⁹ pcurat celestis aduocat⁹ eiusdē eccl̃ie sponsus.
Quid mirū si illā repellit vt vocē patris: istā admittit vt
vocē placētis amice. Lōge ēm distat petere panē filioꝝ
dare canib⁹ a patre misericordiarū: ab eo ꝙ est petere pa
nē filioꝝ dare filijs ab eodē patre. Lōge etiā sunt ꝑsone
canine a ꝑsonis filioꝝ: ꝑsone adultere ⁊ apostatricis / a
persona spōse incorruptibilis castitatis ⁊ inseparabilis
charitatis. Vox coruina a voce colūbine: latrat⁹ caninus
a voce filioꝝ. Et ꝙ dicit beat⁹ Aug. sacra hereticoꝝ effica
cia fore: intelligi debet/dū seruāt formā ⁊ ritū eccl̃ie vni
uersalis: illā aūt mutare intelligunt̃: qn̄ tota petitio eoꝝ
eoꝝ est: hoc est eoꝝ noīe/ex eoꝝ parte/⁊ ꝓ eis determi-
nate. Hoc ēm est ꝯ formā eccl̃ie catholice: imo eccl̃ia ca-
tholica ab eoꝝ orōne penit⁹ excludit̃: vn̄ sic petit̃ ex par
te inimicoꝝ dei: petit̃ ⁊ ꝓ inimicis dei/qđ obsistit ip̄etra
tioni: q̄liter nō est de nostris sacerdotibus/ licȝ q̄nq̄ ma
lis. Nō ēm vt dictū est: meritis suis/aut ꝓpria sanctitate:
nec ꝓprio noīe petūt: sed noīe ⁊ meritis sancte ecclesie/
cui veniam puritatem ⁊ gratiam postulant. Hec Guil.
¶ C Sed hic aliq̇s opponeret auto. beati Greg. in pa
sto. Cū is q̇ ad intercedēdū mittit̃: irati anim⁹ ad deterio
ra ꝓuocat̃. Ad quā d̄r ꝙ hec v̄itatē habet/qn̄ aliq̇s mit-
titur ad intercedēdū ex ꝓpria ꝑsona fauore ⁊ grā suspect⁹:
talis ēm placare nō pōt iratū. Secus si mittit̃ tanq̄ nun
cius ad intercedendū noīe ⁊ meritis alterius grati ⁊ ac-
cepti: tunc placari pōt animus irati/gratiositate nō nun
cij: sed nunciū mittētis. Sicut est videre in nūcio ferente
petitiones litteratorias: qui nūcius q̄uis displiceat obse
cratori: tamen petitionē audit intuitu ⁊ fauore eius qui il-
lum misit. Uel aliter dici potest/ꝙ malus sacerdos non
mittitur ab ecclesia ad intercedēdū ad deū pro salute po
puli: immo potius ꝓhibetur. Statuit ēm ecclesia vt mis-
sam nullatenus dicat displicēs/nec irrecōciliat⁹ deo: cuȝ
v̄o se ingerit peccat. Est tamen nūcius nō ex missione ec
clesie: sed ex officio ⁊ ordine. ¶ Aliter ⁊ meli⁹ dicit predi
ctus doctor/ꝙ est verū/ꝙ animus ad deteriora ꝓuocat̃:
sed cōtra eū q̇ temere intercedere p̄sumit: ⁊ maiestatē iu
dicis nō veret̃: spurcitias vitioꝝ ⁊ pctōꝝ suoꝝ impuden
ter ⁊ irreuerēter oculis ei⁹ ingerēs. Similiter ⁊ ꝯ eū qui ta-
lē ad intercedēdū sciēter mittit: nullaten⁹ aūt ꝯ ecclesiaȝ
scōꝝ: que in illa parte oīno innocēs est ⁊ immunis: alio
quin ex alieno delicto/eccl̃ia incurreret offensam dei: qđ
sentire iniquissimū est: sibi ergo hmōi p̄sumptor iudiciū
māducat ⁊ bibit. Eccl̃ia aūt de fonte illo saluatoris hau
rit aq̄s salutares: vt d̄r Esa.xij. ¶ D Sed iterū q̇s op-
poneret. Si fructuȝ misse nō impedit malicia celebrātis
q̄n de⁹ det bona sua ad obsecrationē mali sacerdot. sicut
⁊ boni: cur canones multos sacerdotes ꝓhibēt celebra-
re. Ad hoc r̄ndetur ꝙ generaliter oēs sacerdotes in mor
tali crimine existētes ꝓhibent̃ a celebratiōe: q̄uis fruct⁹
celebrationis alijs/ꝓ quib⁹ celebrāt: nullatenus subtra-
hatur: ⁊ hoc ꝓpter salutē ꝓpriā celebrātis: q2 dicit apl̃s
j. Cor. xj. Qui manducat ⁊ bibit indi. iudiciū sibi mādu.
⁊ bibit. Nec vult ecclesia salutē pcurare multoꝝ/ cū inte
ritu ceteroꝝ presertim ministroꝝ suoꝝ: sed nec sacerdotē
in peccatis existentē mouere debet ad celebrandū salus
aliena: si illam cum detrimēto salutis proprie procuret:
cum dicat christus Math.xvj. Quid prodest homini si
vniuersum mundū lucret̃: anime v̄o sue detrimētū patia
tur: aut quā dabit hō cōmutationē pro aīa sua. Et beat⁹
Gregorius. Quid prodest facule ꝙ alijs lucet: cū ipsam
edax flamma cōburit. ¶ Singulariter tamen multi sa-
cerdotes ꝓpter

Sacrameñi eucharistie diuersa nois.

cerdotes propter peccata specialia a celebratione suspēdū/
tur:q2 ipsoꝶ pctā huic venerabili sacramēto specialiter re/
pugnāt ⁊ aduersanꝶ. Hoc sacramētū em̄ est sacramētum fi/
dei:ideo repellunꝶ heretici defectū fidei patientes. In hoc
sacramēto est vinculū charitatis:ideo repellunꝶ scismatici
qui rūpunt vinculū ecclīastice vnitatis. Sacramētū h̄ est
vas grē:vn̄ dr̄ eucharistia.i.bona grā:ideo repellunꝶ simo
niaci/q̄ gratiā dei emere ⁊ vēdere nō erubescūt. Sacramen
tum h̄ sacrm̄ est cōionis:vn̄ ⁊ cōio appellaꝶ:ideo repellunꝶ
excōicati/q̄ a cōione ecclīe sunt exclusi. Itē est sacramētum
dignitatis imo dignissimū:ideo repellunꝶ degradati: q̄ oi
dignitate ecclīastica sunt priuati. Itē est sacramētū virtutis
pfectiue:ideoq; repellunꝶ suspēsi ⁊ irregulares:q̄ man⁹ ha
bēt ligatas:ppter qḋ in exercitiū ecclīastice ptātis ſm act⁹
hierarchicos:q̄ sunt purgare/illuminare/perficere/admit
ti nō debēt. Itē in hoc sacro eleuatio mētis ee debet in deū
singularis:ideoq; repellunꝶ fornicarij:q̄ tanq̄ carnales non
pñt ea q̄ spūs sunt/ degustare: ſm illud apl̄i. Aialis hō nō
percipit ea q̄ sunt spūs dei:stulticia em̄ est illi.i.ad Cor.ij.
¶ Tertio posset opponi cōtra p̄dicta. Sacerdos mal⁹ ca/
rēs gratia:q2 vita est aie:est mēbrū ⁊ organū mortuū:ergo p
ipm nō pōt fieri influxus grē ⁊ vite spūalis a christo capi/
te. Antecedēs patet:q2 caret vita. Cōsequētia probatur:q2
membrum aridum ⁊ organum mortuū/non potest esse me
dium influxus vite in aliud mēbruz:vt manifestū est in cor
pore vero:ergo nec in mystico. ¶ E Pro solutione hui⁹
oppositionis notandū/ꝙ q̄uis ecclīa dicaꝶ corp⁹ christi/et
fideles hui⁹ corpis mēbra:christus vo caput:tn̄ magna dif
ferētia est huius mystici corporis ac mēbroꝝ suoꝝ ⁊ capit/
a corpore/mēbris et capite naturalib⁹/quoad pticipationē
influxus vite sensus et motus. Unde in toto corpe/natura
puta humana/est vna vita oim̄ partium:q̄ ab ipsis partici
paꝶ ordine quodā. Quia p̄mo vita in corde reperiꝶ:qḋ ſm
philosophū/est primū viuēs:ideo principiū vite appellaꝶ.
Post hoc recipiꝶ in alijs mēbris/ſm ꝙ magis vel min⁹ pro
pinque se habent ad id p̄ncipiū vite. Est quoq; hec deriua
tio vite a corde naturalis:ita ꝙ nō est in cordis ptāte vitaz
in se cōtinere ⁊ ceteris mēbris nō cōicare. Nec etiam cor cō
tingenter:⁊ libere respicit mēbra:ita ꝙ possit influere vitā
in mēbrum distans/absq; hoc ꝙ influat in mēbrum ppin/
quius. Sicut nec est in ptāte solis/lumē in aerē non diffun
dere:neq; est in ei⁹ potestate illuminare partē aeris distan/
tē/quin p̄us illuminet partē aeris ppinquā: ⁊ hoc inest ta
libus causis ex cōditione sue nature. Est ergo in corpe na/
turali vna vita:aia scȝ vegetatiua/q̄ quodam ordine inci/
pit esse in corpe:p̄mo in corde:deinde in mēbris ppinquio
ribus:⁊ sic donec membra singula viuificenꝶ. Nō sic in cor
pore mystico/qḋ est ecclesia ⁊ suis membris. Sicut em̄ hec
mēbra nō cōtinuanꝶ ad inuicē/vt quid vere vnū cōstituāt:
sic in isto corpe nō est vna vita numero: sed quodlibet mē
brū viuēs viuit ppria vita distincta a vita alterius: alia siq̄
dē est grā ⁊ charitas sortis:alia platonis:nec cōstituūt vnā
grām numero:sicut ptes vite aialis bruti cōstituūt vnā vi/
tā/scȝ vnā totalē aiam:sicut ptes corporis vnū totale corp⁹
numero. ¶ Participatio etiā vite spūalis corporis mysti/
ci/non est silis pticipationi vite naturalis corpis, materia/
lis a p̄ncipio vite. Nā principiū vite spūalis christus est: q̄
est caput ecclīe:a quo descēdit gratia q̄ est vita ⁊ opationū
meritoriarū vitale principiū. Est autē christus huius gratie
causa nō naturalis:sed mere libera ⁊ gratiosa/influēs hanc
vitā cui vult/⁊ put vult. Neq; ordinē talē habet ad mem/
bra ecclīe/vt nō possit vni mēbro influere: nisi p̄us influat
alteri. Q̄uis em̄ in ecclīa vnū membrū sit causa influxus vi
te in aliud:vt sacerdos est causa baptizato et cōfitenti infu
sionis grē:nō tn̄ nisi ministerialis. Nō em̄ causat grām effe
ctiue in quocūq;:q2 grā a solo deo creaꝶ:sed est causa mini
sterialis:q2 per ministeriū sacerdotis causat deus gratiaz/
quo ministerio nō adhibito/deus grām non influeret. Et
qḋ sic est causa vite dūtaxat ministerialis:nō oportet viue/
re vita tali/qua ipm cui vita cōceditur p ipm. Nec oportet
ꝙ sit ppinquius principio vite in participādo talem influ
xū:sed sufficit ꝙ sit ppinquius in gradu ⁊ ordine ministrā
di. Unde sacerdos sic vitā influit in membra ecclīe ex susce
pto ministerio qḋ sibi cōuenit:non ex ppria vita spirituali
et sanctitate:sed ex officio ⁊ ordine. Sicut em̄ nō facit milī
tē virtus ⁊ fortitudo bellica:sed ascriptio p̄ncipis ⁊ institu
tio. Nec robur corpis sup decē milites decurionē:sed p̄nci/
pis electio et tradita ptās. Neq; pcuratorē prudentia et so
lertia ppria:sȝ cōstitutio a dn̄o litis ⁊ cause. Sic sacerdotē
influere vitā gratie suo modo nō facit sctitas vite:sed ordo
et officiū sacerdotale. Ratione cuius competit sibi offerre
p̄ces ecclīe sponse christi:cui christus:qḋ pie desiderat: ne/
gare non potest. ¶ F Per hoc patet respōsio ad opposi/
tionem. Licet em̄ sacerdos malus sit organū mortuū eccle
sie p quāto caret in seipso vita gratie:influere tn̄ eā potest
in alia mēbra ministerialiter. Qḋ nihil aliud est dictu/nisi
ꝙ pōt exhibere suū ministeriū: offerendo p̄ces ⁊ sacrifican
do ſm institutionē xp̄i et ecclīe:cuius ministeriuz christus
opatur effectū:ad quē ipm ministeriū est ordinatū. Nec est
simile de membris naturalib⁹ corpis/ ⁊ mēbris officialib⁹
ecclesie certo ministerio deputatis: vt patet ex premissis.
¶ G Sed adhuc restat breue dubiū:cū dictū sit/ꝙ sacer
dos celebrās nūcius est deferēs ecclesie preces ad spōsum
⁊c. Et si hoc saluari posset quoad sacerdotē in mortali pec
cato occulto existētem:quō autē verū est quoad suspensuȝ
et excōicatū/quē ecclesia manifeste phibuit/ne tali legatio
nis officio fungereꝶ:⁊ ita in officio qḋ celebrat cōtra phi/
bitionē ecclīe/nō videtur ꝙ gerat tanq̄ nūcius psonam ec
clesie. ¶ Ad qḋ dicendū ꝙ sacerdos rite celebrans quātū
ad materiā/formā et intentionē:hoc est hn̄s determinatam
panis ⁊ vini materiam pferēs formā a christo institutā:in/
tendēs qḋ ecclesia intēdit:q̄ sunt de essentia officij et conse
crationis:vt dictū est lec.vi. Hec inquā sic agens/sicut vere
cōsecrat:ita nūcius est ecclesie:eiusq; psonā gerit:licet fue/
rit suspēsus/excōicatus vel degradatus:⁊ p hoc ab ecclīa
phibitus. Cuius ratio est:q2 esse sic nunciū ecclīe/⁊ ei⁹ per
sonā gerere:est inseparabiliter ordini ⁊ officio sacerdotali
annexū:quo semel suscepto p̄uari nō pōt/ ppter characte/
ris in susceptiōe ordinis impssi indelebilitatē. Nec phibi/
tio ecclesie hoc effecit/vt officiū phibitus simpliciter exer/
cere nō possit:sed vt nō licite possit. Est em̄ in hoc quasi p/
curator:⁊ nūcius irreuocabilis ecclesie/habēs formam sui
officij:quā tenendo quotiēs officiū exercet psonam ecclesie
repsentat:licet hoc faciens cōtra phibitionē peccet. Exem/
plū ad hoc in humanis. Si p̄nceps cōstituit officialē irreuo
cabilē ⁊ ppetuū/ſm certā sibi traditam formā suo nomine
regentē:licet postea prohibeat ne aliqua faciat: nihilomi/
nus q̄ post phibitionē ſm formā in sua institutione tradi/
tā agit:virtute p̄me commissionis in persona sui dn̄i agit:⁊
factum tenet:licet sic faciendo dominū offendat. Ita et in
proposito/ꝙ vbi sic phibitus:⁊ nihilominus celebrare at
tentās:vere cōsecret seruatis p̄dictis substantialib⁹/ supra
ostēsum est lectio.ij. Hec est de secūda q̄stione. ¶ H Que
stio tertia qua quesitū est/quō alicui liceat ordinare vt mis
sa specialiter celebreꝶ p se:cum q̄libet teneꝶ oēs ꝓximos si
bi equaliter diligere. Nam sic specialiter ordinando dimi/
nuit bonū proximi:quod est cōtra fraternam charitatē. Est
⁊ cōtra rōnem huius sacrificij:qḋ ideo cōmunio diciꝶ/quia
oibus cōiter valet. Et bonū quāto cōmuni⁹/ tanto diuini/
us:ideo huic cōmunitati nihil subtrahendū erit p specialē
applicationē. Questio ista cū p̄cedentib⁹/et earū solutiōe/
videꝶ p̄supponere ꝙ missa celebrata pro pluribus: minus
valeat cuilibet pluriū/q̄ si pro paucis siue paucioribus aut
p vno solo celebrareꝶ. de quo paulo latius videndum est.
¶ Ubi nūc p̄mittendū/infra latius declarandū/ꝙ in effe/
ctu/siue fructu misse plura bona comphēdunꝶ:scilicet ma/
loꝝ ablatio/puta solutio pene p peccatis debite:⁊ bonoꝝ
gratuitoꝝ collatio/tam gratie gratū facientis/q̄ grē gra
tis date. Sicut et christi passio quā missa representat: pene
debitum quo tenebamur obnoxij:absoluit:celum aperuit:

gratiā et gloriā/ et bona cuncta nobis meruit. ¶ I Quā
tum ad pene solutionē/ cōmunis est et pene oim sententia/
missam vnā nō tantū valere pluribus/ si pro eis ex equo cele/
bret: quantū valeret si vni soli vel paucioribus applicare/
tur. De hoc btūs Tho. in scripto. iiij. dis. xlv. q. pncipali. ij.
dicit. Suffragia vno modo valent ad hoc q p intētionem
vnius alteri applicantur: etsi satisfactio vnius alteri cōpu/
tat. Et hoc modo nō est dubiū quin magis valent ei p quo
fiunt: imo sic ei soli valent. Satisfactio em̄ ppie ad remis/
sionē pene ordinat: vnde quātū ad dimissionē pene precise
valet ad suffragium ei pro quo fit. Et sequit. Magis valet
suffragiū alicui quod pro eo singulariter fit: q̄ qd fit p eo
cōmuniter et p multis alijs. Sic em̄ effectus suffragij diui
dūtur ex diuina iusticia inter eos pro quibus fiunt. Idē sen/
tit magister eadē dis. dicens. Potest dici plura subsidia cō/
tulisse diuiti ad celeriorē solutionē: non pleniorē. ¶ Quan
tū vo ad collationē boni/ quidā vt prepositiuus/ et ceteri di
cere volebāt/ q missa non plus valet vni vel paucis si pro
illis celebratur: q̄ valeret eisdē si simul pro pluribus dicere
tur. Qd sic ostendere nitunt. Bonū spūale pportionatur
spiritui: sed spūs est vbiq3 totus: et nō cōmunicat p partes:
Igitur bonū spūale cōicatur sine diuisione: et ita nō minuit:
licet pluribus cōicetur. Hoc etiam exemplo corporali decla/
rat/ vbi minus apparet q̄ in proposito. Nam aliqua corpo
ralia de quibus minus videtur q̄ de spūalibus: t.ō minus
cōmunicant cuilibet si pluribus cōmunicant: q̄ si ei soli cō
municarent. Patet de lumine candele simul illuminantis
plura illuminabilia et equaliter sicut si illuminaret quodcū
q3 illorū solū. Patet etiā de voce q̄ equaliter simul imutat
quēcūq3 multorū audientiū: sicut si immutaret vnū eorum
tm̄. Ad hoc facit auto. bti Hiero. de cōse. dist. v. Nō medio/
criter. vbi inter alia sic habet. Cū p centū aiabus missa vel
psalmus dicit: nihil minus q̄ si pro vno quolibet eorū dice
ret: accipit. ¶ L Alij vo aliter opinant: videlicet q mis/
sa plus valet paucis vel vni: etiā quantū ad collationē bo/
ni/ si pro eis determinate celebratur: q̄ si cū illis etiā pluri/
bus alijs applicaret. Et hoc siue attendat valor misse corre
spōdens ex ope operato institutionis/ scilicet xp̄i: siue ex me
rito offerentis ecclesie: siue ex ope operante personalis me
riti celebrātis. Qd sic pbat: qr omni merito finito sm ple/
nā iusticiā/ correspōdet adequate aliquod pmiū determina
tū ad certū gradū: sed meritū celebratiōis misse est finitū:
ergo sibi correspondet in pmio bonū finitum/ et ad certum
gradū determinatū. Cōsequētia est in tertio pme. Maior
nota: qr sm iusticiā retributiuā oportet esse pportionē pre/
mij ad meritū. v. ethi. Ergo finito merito nō correspondet
infinitū: sed determinatū pmiū: finiti em̄ ad infinitū nulla
vnq̄ est pportio. ij. de cōsola. pfa. Minor aūt pbatur de
quolibet merito misse: nā de merito eccl'ie offerentis/ et de
merito psonali sacerdotis celebrātis/ manifestū est q infi/
nitū non est. Neq3 em̄ gratia: q̄ radix est meriti: neq3 actus
ex gratia elicitus eccl'ie vel sacerdotis/ q̄ creature sunt: est
infinita et infinitus: ergo nec meritū. Meritū em̄ cōmensu
ratur gratie ex qua: et actui qui ex ea elicitur. ¶ De merito
vo sacrificij quod sequitur institutionē christi ita patet. Nā
q̄uis in sacramento eucharistie sit plenitudo ois gratie et
meriti spūalis: imo in ipso cōtinetur xp̄s: qui est gr̄a increa
ta et infinita: tm̄ quātum ad fructū conferendū tam in rōne
satisfactionis/ q̄ boni gratuiti collationis/ cōstituit ipm in
pondere/ numero et mensura. Quod sic patet: qr longe mi/
nus est meritū oblationis christi in sacramēto misse: q̄ fuer/
it eius in cruce. In cruce enim christus se immediate obtu
lit: factus verū sacrificium: semel moriēs p redemptione
omniū predestinatorū efficaci: sm illud Hebre. ix. Christus
pontifex futurorū bonorū/ per propriū sanguinē introiuit
semel in sancta/ eterna redemptione inuenta. Et. j. Pet. iij.
Christus semel p peccatis nostris mortuus est/ iustus pro
iniustis. In officio aūt misse idē sacrificiū est et oblatio: nō
per iteratam mortē: sed per mortis semel passe rememorati
uā representationē. Quis autē dubitat esse maioris effica/
cie/ mortem semel in sanguinis effusione acerrimis cum do
loribus/ pro morti addictis pio patris conspectui offerre:
q̄ tantū mortis semel passe memoriā. Unde et semel tm̄ pas/
sus est: et tamen quotidie mortis illius vnice memoriam in
hoc sacramentali sacrificio representamus. Unde beatus
Ambro. super epistolam ad Hebre. In christo semel oblata
est hostia ad salutem potens. Quid ergo per nos. Nōne p
singulos dies offerimus. Et si quotidie offeramus: ad re/
cordationem mortis eius fit: et vna est hostia/ nō multe: qr
semel oblatus est christus. Hoc autem sacramentum exem/
plum est illius. Et sequitur. Christus hostiā obtulit: ipsam
offerimus et nunc: sed quod nos agimus: recordatio est sa/
crificij. ¶ L Ex quo certū est q missa non equiualet pas/
sioni et morti christi quantum ad meritum: quia in misse sa
crificio/ christus non iterum moritur: licet mors eius (vnis
de omne meritum) specialius in ea cōmemoret: sm illud
Lu. xxij. Hoc facite in meā cōmemorationē. Alioquin sicut
christus semel tm̄ passus est ad totius mūdi redemptionē:
ita et vna missa sufficeret p redemptione aiarū oim ab oi/
bus penis purgatorij: et ad impetrationē totius boni: qd ta/
mē dicendū nō est. Alioquin frustra essent tot sacerdotes:
frustra etiam tot misse pro varijs impetrandis ab ecclesia
ordinate. Est ergo fructus et bonū correspōdens sm diui/
nam iusticiā merito misse minus eo/ qd correspōdet passio
ni et morti christi: et per consequens est finitum/ et ad certū
gradū determinatū. Sed omne finitum in partes diuisum
minus est in partibus q̄ in toto: et si totū prouenit vni: ni/
hil eius pueniet alteri. Unde patet q missa celebrata specia
liter p vno vel pro paucis/ plus valet illi et cuilibet de pau
cis/ q̄ si celebraret simul pro pluribus siue p multis: et hoc
tam ad pene solutionē/ q̄ quoad boni gratuiti collationē.
Et hoc intelligendo in eodē gradu applicationis: qr si vni
applicatur in certo gradu priori: nihil minus cōsequit ille
si mille applicaret in gradu posteriori/ vt supra dictum est.
Quia nisi sic: tunc aliquis posset impetrare primā gratiam
quotcūq3 peccatoribus sicut vni: qr hic nō requirit pene so/
lutio: sed dei placatio et impetratio ab eo. ¶ Itē sicut plu/
res pene minores equiualent vni maiori pene: et ideo non
relaxant: nisi per opus satisfactionis maius/ vel plura ope
ra satisfactoria. Sic et de pluribus bonis impetrandis/ q
equiualent vni bono maiori: et ideo non nisi per plura bo/
na impetrat vnū bonū maius. Igit non est ratio quare nō
sufficit ad deletionem mali aliquid: sicut sufficit ad impe/
trationē boni: imo scdm videt maius: vt dicit Sco. in qd/
libe. addens exemplū in amicitia humana: qr dilectus per
suā supplicationē meret maius bonum vni/ q̄ si supplica/
ret p multis. Pro vno em̄ exaudit vt tantū bonū impetra
ret ei. Et si pro multis peteret: vel non p omnibus/ vel nō tā
tum bonum impetraret: et hoc sm iustam amicitie legem.
¶ M Per hoc ad rationes alterū opinionū. Ad primā
de spū qui totus est vbicūq3 est: nec cōmunicat per partes:
ita et bonū spūale. Dicit q spūs licet extēsiue nō diuidat:
tamē numeraliter spiritus a spū distinguit. Sunt em̄ sin/
gulorū corporū animatorū singule aie: et ille habent boni/
tatem naturalē magis extensam q̄ vna earū: imo equiua/
lentē bonitati magis extense: sm illud. vij. de trinita. Plus
aliquid sunt duo homines q̄ vnus homo. Et p hoc distin/
guit pluralitas in diuinis a pluralitate in creaturis: qr ali/
quid plus sunt duo in creaturis/ q̄ vnū. Non sic in deo: nō
em̄ aliquid maius sunt pater et filius/ q̄ solus pater. Bo/
nitates etiā plures spūales sunt maioris valoris: et ideo re
quirunt plura bona/ vel vnū maius bonū: ppter qd remu/
nerant. Non em̄ qui orando meretur viuificare vnum mor
tuū: eadē ratione meretur viuificationē quorūcunq3 mor/
tuorum: ita bonum spūale: licet cōmunicetur sine diuisione
quantitatiua sm extensionē: tamen cōmunicat cū distinctio
ne/ scilicet illud illi/ et aliud alteri: quia idem indistinctum
numero nō potest pluribus cōmunicari: requirit igitur di/
stinctum meritum equale ppter quod reddatur: equale di
co intensiue. In his em̄/ que non mole magna sunt; idem

est maius esse quod melius esse secundum beatum Augu. vj. de trini. Maius autem bonum/etiam non diuiditur per partes: habet tamen plura parua sibi equalia: pro eo quod vt dictum est: plura bona equalia meliora sunt altero illorum: et in illis bonis paruis est distinctio. Et ita licet vnum spirituale bonum magnum in se est indiuisibile: diuisibile tamen est vel magis distinguibile in equiualenti: in plura bona minora/que possunt pluribus distincte reddi pro illo vno bono maiori. Non igitur idem bonum spirituale per partes redditur: realiter diuidentes bonum spirituale: sed datur in multis bonis minoribus: que simul equiualent maiori bono: et distincta respectu illius boni habent partialem valorem. ¶ Ad exemplum de lumine eque plura illuminante/dicitur quod exemplum est ad oppositum: quia idem lumen non eque illuminat multos diuersimode secundum distantiam approximatos: sed magis propinquiorem et minus remotiorem. Cur vero eque distantes eque illuminantur/ratio est: quia lumen diffunditur spherice: et quecunque infra eandem spheram propinquitatis continentur: sunt tanquam vnum illuminabile quantum ad rationem tanti luminis susceptiuum/cuius partes eque illuminantur: nec vna pars minus quam plures: nec plures plus quam vna. Sed si idem bonum spirituale fuerit pluribus communicandum/non potest secundum se communicari: quia idem numero non potest esse in pluribus: sed secundum bona numero distincta singulis communicatur. Si ergo quodlibet distinctorum tantum bonum est/quantum id bonum merito adequatum: et cum plura huiusmodi bona numero distincta sunt maius bonum quam vnum solum: sequitur quod plus redditur/quam sit bonum huiusmodi merito adequatum. ¶ N Preterea exemplum nihil est ad propositum: quia lux tanquam agens in illuminando non est determinatum ad productionem effectus sui in certo numero: sed quotquot passa eque disposita et approximata offeruntur: producit in quolibet effectum de nouo eiusdem intensionis: et si infinita passa applicarentur: produceret infinitos effectus. Secus in retributione iusta: vbi determinatum est certum bonum certo merito: et non maius reddendum: et cum illud idem et indistinctum non potest reddi pluribus: oportet reddi per peces secundum equiualentiam: que necessario (quia per partes) minoris valoris sunt singule quam totum/cuius sunt partes per equiualentiam. Sicut si vnus florenus in se. i. in florenos indiuisibilis/dari deberet. xxviij. cum non posset totus dari singulis: oporteret per solidos singulis communicari: et cum. xxviij. solidos valet florenus: reciperet quilibet vnum solidum: et ita omnes. xxviij. vnum florenum. Simile est de voce. ¶ Ad aucto. beati Hiero. dicendum secundum glo. ibidem/quod hoc referendum est ad ipsum celebrantem: vt sit sensus. Nihil minus accipitur ab ipso celebrante: quia siue pro vno/siue pro multis missa dicatur: semper specialissime valet celebranti et equaliter: quando est eque dispositus/et eque ordinate facit quod facit: hoc est/eque tenetur pro multis quando pro multis: et pro vno quando pro vno. Vel illud referendum est ad casum/in quo loquitur Hiero. scilicet quod non minus valet vna missa dicta pro centum cum cordis hilaritate: quam si pro vno quolibet diceretur cum cordis anxietate. Premittitur enim ibi sic. Melior est quinque psalmorum decantatio cum cordis puritate et serenitate et spirituali hilaritate: quam totius psalterij modulatio cum anxietate cordis et tristicia. Et tunc subdit quod adductum est. Cum igitur pro centum etc. Et illud secundum fuit forte specialiter ad intentionem beati Hiero. volentis loqui ad consolationem monachorum/quod si pro multis tenerentur orare: tamen non oporteret tot psalmos legere quod vergeret in fastidium. Sed melius satisfit illis si pro eis dicantur pauciores cum hilaritate. Et melius etiam valet dicenti/si stare potest cum obligatione qua obligatus est huiusmodi multis. Et hec sententia probabilior videtur: quam approbat Sco. et gers. cancel. paris. ¶ O Ex quo sequuntur aliqua correlaria. Primum. Obligatus celebrare pro duobus/obligationibus distinctis/non satisfacit celebrando vnam missam pro ambobus istis. Patet: quia talis minus soluit/quam se obligauit: nam obligauit se cuilibet duorum ad dicendum missam pro eo specialiter/illam sibi applicando quantum applicari potest alicui specialiter. Cum autem missam illam applicat ex equo duobus: et vna missa non tantum valet duobus quantum vni tantum secundum dicta: patet quod non soluit debitum. ¶ Dicitur autem notanter: obligationibus distinctis: quia si vna obligatione se obligaret pro multis. Gratia exempli. Celebrare pro parentibus. a. et suis consanguineis/satisfaceret vnam missam celebrando. Neque enim alia presumitur fuisse intentio celebrantis. Loquitur ergo correlarium in casu/quo quis se obligat duobus/et cuilibet seorsum celebrare pro eo missam principaliter et specialiter. ¶ Secundum correlarium. Obligatus ad specialiter missam pro vno celebrare/fraudat eum si simul iungit alium vel alios/quibus missam applicat in eodem gradu vel priori. Istud correlarium sententialiter est cancel. paris. in de soli. ecclesie. personarum parti. xxxij. Patet: quia diminuit bonum sibi ex sacrificio misse debitum/in eo quod sibi soli in tali gradu ex obligatione applicare debuit: etiam alteri in eodem gradu applicando. Nam bonum sic applicandum: quia determinatum est et finitum: diuisum in partes cuilibet parti minuitur: vt deductum est. Et si detur oppositum/scilicet quod missa tantum valet duobus quantum vni: valebit ergo tantum tribus: tantum mille: tantum toti mundo: quantum vni si pro vno specialiter dicitur: et ita non erit melior conditio procurantis sibi missam peculiariter dici. Similiter sic. Si quis ad centum missas dicendas obligatur/sub voto vel ex iniuncto in foro penitentie: aut alterius iusticie: absolueret se dicendo vnam missam: quia vna missa tantum valet pro centum cuilibet: quantum si cuilibet specialis dicitur: et ita quantum centum: quod est impossibile vel inopinabile: frustra enim tunc fierent priuate institutiones et anniuersaria contra generalem consuetudinem ecclesie atque ritum. ¶ P Dicitur autem notanter: in eodem gradu: quia si in casu sacerdos alios adiungit in alio gradu: vel per superadditas orationes: vel in memoria viuorum aut defunctorum secundum generalem ecclesie morem: non fraudat eum pro quo specialiter se missam dicere obligauit. Tum quia per hoc bonum illi debitum non minuitur: vt patet ex predictis. Tum quia hic ritus ecclesie/cui se in hoc sacerdos conformat sicut debet: manifestus est: et non ignoratur. Tum quia temporalia conferens pro sacerdotis sustentatione/et eum modo predicto obligans: aliam intentionem in obligando sacerdotem habere non presumitur. ¶ Ad cuius elucidationem dictus cancel. quasdam mouet questiones/dicens. Queramus a conferente temporalia questiones aliquas: vt ex sua responsione veritas magis emineat. Et primo. Vis o frater vt in missa quam pro te dici constituis: nulla dicatur in locis suis alia penitus oratio quam pro te. Puto respondebit sicut et respondere debebit: quod hec fieri non prohibet. Vis rursus vt in memento tam pro viuis quam pro defunctis nullus commendatus habeatur nisi tu et tui. Respondere oportet quod hoc non intendit: quoniam institutioni ecclesie iam ipse repugnaret. Vis preterea quod volentes ad offertorium venire/quatenus ipsi misse participes sint repellantur. Certe nec hoc dicet: si ritum ecclesiasticum plene cognouerit. Quid vis igitur tibi fieri pro peculiari missa tua. Si responderit. Volo tota mea sit: tota cedat in spiritualem vtilitatem meam: tota valeat ad remissionem peccatorum meorum et satisfactionis debite vel iniuncte redemptionem. Sed an hoc ita vis frater/quod sacerdos nihil sibi mereatur: aut nihil se ipsum iuuet: nihil pro seipso satisfaciat: nihil denum impendat obsequij parentibus: nihil benefactoribus: nihil commendatis. Similiter vt tu conferas nihil ecclesie toti militanti. Nolo dicet: et iure dicet. Subdit. Quid superest igitur non referre quantitatem suffragij deo/que et qualis tibi debita est. Noli to murmurare: sciet profecto/sciet ille qui montes ponderat in statera: tua similiter dona mensurare. Adde quod in oblatione tua alij fortasse sunt melioris conditionis vt participent quam tuipse. Quomodo petes: hoc inquam modo: quia de bonis eorum vno modo/vel alio male quesitis facis elemosynam: facis fundationem: dilatas pompam tuam: facere vis nomen tibi. Aut modestius sentiendo loquendoque: tu debitor es parentibus/patrie/benefactoribus: denique vniuerse coloni sanctorum. Hec cancel. Respicit hoc correlarium conuentus/sacerdotes parochiales: qui institutis iam commemorationibus/anniuersarijsque/missis ac diuinis cultibus/eisdem superinducunt alios eorundem officiorum fructus participantes. Vt cum (exempli causa) missa ac officium defunctorum certo die iam institutum sit pro sex personis: adiungunt de nouo illis sex alios: absque

tamē augmento cultus dei in numero officiorū vel psonarū: videant illi an p̄mis institutionib⁹ satisfaciāt. ¶ Q Sed di. Est ecclesia aliqua cathedralis vel alī curata/que singulis dieb⁹ (quib⁹ ſm morē vel statuta illius eccl'ie agi potest officium p defunctis) ipsum officium ex veteribus fundationibus facit: nec supersunt dies vacantes ab hmōi officio/quibus noua institutio fieri posset noui officij. Veniūt persone/vel eiusdem ecclesie/vel alie petentes pro se ꝛ suis fieri cōmemoratione anniuersariā tēporalez vel ppetuam. Nūquid repellent̄: ꝛ sic peior est cōditio p̄sentiū ꝙ p̄teritorū. Aut si assumunt̄: fraudabunt̄ priores: cū cultus diuin⁹ ppter illos nec in numero officiorū: nec personarū officia faciētiū augeatur. Pro solutione notet̄ correlariū sequens. ¶ Correlariū tertiū. Ut cōscientie seruent̄: fraus quoqꝫ in futurū caueat̄: vtile est vt in nouis missarū/officiorū/anniuersariorū institutionib⁹ ac fundationib⁹/et modus agēdi officia/et ecclesie cōsuetudo/ac priores obligatiões fundatoribus ac tēporalia cōferentib⁹ expresse ꝛ intelligibiliter declarent̄. Q̄mōqꝫ sic assumant̄ noua: vt veterib⁹ debita nō minuantur. Patet: qꝛ sic accepte mutuo consensu sup modificatione rationabili obligationis instituentiū/ꝛ institutionē assumentiū: tale prius bene masticata obligatione seruata nulli fit iniuria: ſm regulā iuris. Scienti ꝛ volēti non fit iniuria. Unde si in casu priori volens instituere nouū anniuersariū cōsuetudinē eccl'ie nouit: sciteqꝫ p se nō fieri speciale officiū: sed se suosqꝫ p̄oribus officia instituentibus addi in gradu posteriori/satisfit agendo ſm eccl'ie cōsuetudinē sibi notam. qḋ si eā ignorauerit: ꝛ sibi in certo die anniuersariū agi petierit: informet̄ p̄us taliter ꝙ intelligat officiū qḋ petit p se solo nō fieri: sed p alijs in priori gradu quibus ipse adiungēdus erit in gradu posteriori: vel etiā in eodez si priora ita sint instituta vt etiā alij i eodē gradu possint adiūgi. Sic nemo repellit̄ ꝛ sciēs/quēadmodū institutio sua assumit̄ nō fraudat̄. Hec cōformiter ad intentionē scoti et cancel. locis allegatis dicta sunt. ¶ R Si dicis: quid de fundationib⁹ iam factis nō cū tali clara verborū expssione: et vbi qñqꝫ nescit̄ fundationis forma scriptis sup hoc pditis/aut vetustate cōsumptis. Dicendū ꝙ in hoc casu recurrendū est ad generalē eccl'ie consuetudinē rationabilē/vel ad bonorū virorū informationē: melius tñ ad ordinariū superioris declarationem: hoc em̄ securius est/eo ꝙ nemo in causa sua credit̄ bon⁹ iudex. ¶ Correlariū quartū. Ad beatitudinē tendenti expedit ꝛ vtile est missas p se specialiter pcurare. Patet: qꝛ cum plus valeat missa dicta p vno p̄ncipaliter sibi tā p viā satisfactionis ꝛ redēptionis/ꝙ p viam impetrationis alicuius boni sp̄ualis ad b̄titudinē promouētis/vt pbatū est: ꝙ si diceret pro se ꝛ alijs. et hoc tam ex opere opato ꝙ ex merito eccl'ie ꝛ psonali celebrantis. Utile est cuilibet/ꝛ p celeriori redēptiōe a satisfactorijs penis: et p maiori gloria cōsequēda/missas sibi ac p se specialiter pcurare. Nā vtile est petēti ad eternā b̄titudinē anhelanti/vt impedimēta ab eius pceptione retardatiua p posse studeat amouere. Obligatio vero ad penā satisfactoriā siue in purgatorio: siue in hoc mūdo impedit a b̄titudinis cōsecutione. Nemo siqdē quantūcūqꝫ a petis sit absolutus/beatitudinē pōt adipisci cū obligatione ad penā: qꝛ nec ad penā in beatitudine soluendā: nec post. Nō cū beatitudine: quia scriptū est. Absterget deus omnē lachrymā ab ocu. sanctorū: ꝛ mors vltra non erit: neqꝫ luctus: neqꝫ clamor: neqꝫ dolor. Apocal. xxi. Neqꝫ post: qꝛ beatitudini pena nō succedit: quia ibūt b̄ndicti in vitā eternā. Math. xxv. que nequaꝙ interrūpitur p penā qualēcūqꝫ: vt origenē dicunt posuisse alternationē in gl'ia ꝛ pena. Oportet ergo beatificandum prius ab omni inquinamēto culpe purgari: ꝛ ab oī pene debito liberari. Missa autem ab huiusmodi debito liberat in toto vel in parte ſm proportionem fructus misse ad liberationē pene: qui si totus vni soli applicatur: citius liberat illum/ꝙ si illi ꝛ simul alijs impertitur. Sicut si in ciuilibus: duorū quilibet decē florenis. alicui obligatur pro quo debito vterqꝫ carceri mancipatus est: si quis soluit decem pro vno statim liberat̄: secus si solueret p vtroqꝫ. Utile est denīqꝫ cuilibet sibi pcurare gratiā/virtutes/ꝛ dona/quib⁹ in via ad merendū maiorē gloriam adiuuet̄: que etiā p misse sacrificiū impetrantur. Sicut si amicus regis facili⁹ impetrat per viam supplicationis liberationē vni captiuo ꝙ oībus: et etiam maiora dona vni/ꝙ pluribus: ita ꝛ prima gratia/ꝛ cetera dona: ꝛ citius ꝛ intēsius conferunt̄ vni ex merito orationis ꝛ sacrificij/ꝙ multis: vt patet ex supradictis. ¶ S Per hoc potest responderi ad tertiā questionē/ꝙ pcurans sibi specialiter bona spiritualia nō agit cōtra charitatē proximi: nam charitas ad pximū in hoc potissime cōsistit/vt velimus pximo inesse dilectionē dei gratuitā. i. vt velimus proximū diligere deum propter se tanꝙ summum bonū: qꝛ per hoc volumus proximo inesse maximū bonuz: scilicet actū summe iusticie: scilicet actū amoris/amicitie in deū cū gratia: qui inter oīa bona creata principatū tenet: ſm beatū Aug. imo ſm apostolum. j. Cor. xiij. Maior horū charitas: vtiqꝫ nō sine actu. Per hoc etiā diligit̄ pxim⁹ ad eternā beatitudinē cōsequendā: que non cōfertur nisi diligenti deū propter se: hoc ergo est diligere pximum sicut seipsum: velle proximū cōdiligere sup oīa deum. ¶ Nec sibi ipsi preparans viā ad beatitudinē/pcurando sibi p specialia suffragia ad beatitudinē promouentia: ꝛ impedimētorū remotionē/que ab eadē sunt retardatiua: minus vult proximū per perfectā dei dilectionē ad equalē puenire beatitudinē ad quā ipe aspirat. Neqꝫ per istā specialium suffragiorū procurationē substrahit proximo debitū: tum quia p hoc ꝙ missam sibi vel aliquib⁹ specialiter applicat: vel applicari procurat: nō diminuit̄ bonum quod virtute sacrificij debetur toti ecclesie cuius est proximus mēbrum. Tum quia p hāc determinatā applicationē bonum proximi non minuit̄: quia nihil tollit̄ in quo pximus habet ius quesitū. Potuit em̄ missa illa tanꝙ opus superogationis/omitti sine iniuria proximi: vnde posset remurmurāti proximo dici. Amice non facio tibi iniuriā: tolle quod tuuz est. id scilicet quod tibi debetur generaliter vt membro ecclesie/ꝛ vade. ¶ Quod vero additur ꝙ pximū tenetur diligere quilibet sicut seipm. Dicendum ſm magistrū dis. xxix. li. iij. ꝙ sicut nō dicit dilectiōis equalitatē: quātū ad actus diligēdi intēsionē aut effectus exterioris exhibitionē: sed quantū ad bonū finale/scilicet beatitudinē eis optandā. Unde ait. Charitate oibus optare debemus vt bona paria mereant̄: sicut apl'us dicit. j. Cor. vij. Uolo oēs hoīes esse sicut me. Optāda est em̄ minorib⁹ pfectio maiorū: vt ipsi fiāt pfecti: ꝛ sic parē mereant̄ b̄titudinē. Et sequitur. Diligēdi sunt fratres quātū nos. i. ad tantū bonū diligam⁹ ad quātū nos: vt tantū bonū optem⁹ eis in eternitate/etsi nō tāto affectu: vt ibi (quantū vel sicut) similitudinem dicat: non quantitatem. ¶ Uel etiā diligendus est pximus pari dilectione. i. eadē: nā eodē charitatis habitu oēs diligendi sunt. Nā eadez est charitas habitualis infusa/qua diligere debemus deū propter seipsum/nos/et pximū in deo: inimicū ppter deum. ¶ T Qḋ etiā addit̄ ꝙ bonū quāto cōmunius/tāto diuinius ꝛ melius (vt sic ostēdat̄ melius fore missam cōmuniter applicare multis ꝙ paucis) nō pbat ad qḋ adducitur. Accipitur em̄ hec autoritas ex philosopho. j. ethi. dicente. Amabile quidē bonū est vni soli: melius vo ꝛ diuinius gēti ꝛ ciuitati. Loquitur ibi de bono qḋ est causa finalis obiectiua cōitatis: ꝛ etiā vnius q̄ est pars ciuilis ciuitatis. Tale bonū si amabile est cōmendare vni soli: erit amabilius ꝛ melius id pcurare cōitati: vt exponit cōmentator cōmen. j. Et vocat illud diuinius/ſm sanctum Tho. in suo cōmē. eo ꝙ magis pertinet ad similitudinem dei/qui est bonū vniuersale: et vniuersalis causa omniū bonorū. Intelligitur igitur autoritas hec de bono/quod totū in se sine sui diminutione pluribus cōicatur: id em̄ melius est quanto pluribus cōmunicatur: non quidē in se: sed eis qui ipsum pticipant. Hoc autem non potest intelligi nisi de bono cōmunicabili obiectiue: quia nihil idē potest totū pluribus cōmunicari in creaturis formaliter. Tale autē bonum est beati

Math. xx.

tudo obiectiua/ipse scilicet deus omniū finis obiectiuus.
Et hoc bonū debemus vniformiter oibus velle ſm dicta.
Bonū autē qđ non pticipaṫ a pluribus in se: sed in mino/
ribus bonis equiualentibus isti vni bono: non est ex hoc
melius φ pluribꝰ cōicatur: nec in se. patet: nec eis a quibꝰ
participaṫ: qꝛ quāto sic pluribus pticipatur: tanto cuilibet
eoꝝ minus bonum prouenit. ❡ A Et ita patet mentio
ad hanc questionē. Quō licet cuilibet sibi specialiter q̄rere
salutis adiutoria/ꝑ misse sacrificiū sibi determinate appli/
candū sine lesione charitatis in proximū. Nec repugnat il/
lud apli. j. Cor. xiij. Charitas non querit q̄ sua sunt: qđ ve/
rū est/sua tēporalia repetēdo cum scādalo pximoꝝ. Uel
que sua sunt tm̄: vt dicit glo. scilicet alios excludēdo quan/
tū ad bonū finale omnibus pariter optandū/quantū ad
affectū penitus ꝛ effectū. Sic em̄ nō licet excludere proxi/
mū: cum charitas facit oia cōmunia: differēter tamē ſm de
terminationē graduū supradictam.

❡ Lectio. xxviij. A

Ad quartam questionē

qua questū est quomodo dātes ꝛ recipiē/
tes tpalia vt rependant spūalia/a prauitate
simoniaca excusenṫ. ❡ Pro cuiꝰ breui decisio
ne presupponiṫ/φ simonia est studiosa volūtas vel cupi/
ditas emēdi vel vendendi aliquod spūale vel spirituali an
nexū: vt in glo. j. q. j. φ quidā. ꝛ est in pncipio. q. Itē in cap.
q̄ studet. ea. q. Unde simonia nō est aliud ſm dn̄m Antoni
nū in sū. parte. ij. ti. j. c. v. φ emere vel vendere: vel aliū con
tractū nō gratuitū facere pro spiritualibꝰ habendis precio
rei tēporalis. ❡ Uolūtas ibi poniṫ nō pro potētia: sed pro
actu eius. Omne em̄ peccatū actuale actuvolūtatis cōmit
titur. ❡ Studiosa diciṫ. i. deliberata: nā etiam sola volun/
tate pura rationis deliberatione cōmitti simonia potest: li
cet ab ecclesia non puniaṫ dū non procedit in opus extra.
Nomine emptionis ꝛ venditionis cōprehendiṫ ois cōtra
ctus non gratuitus/excepta ꝑmutatione: q̄ licite fieri pōt/
seruatis ꝯditionibꝰ debitis ꝛ circūstātijs req̄sitis. ❡ Spi
rituale vero ſm Ricħ. in. iiij. dis. xxiiij. tripliciter đr: scilicet
essentialiter: vt gratia ꝛ virtutes. Causaliter/vt sacramēta/
que causant gratiā suo modo. Et effectiue vel actualiter vt
p̄dicare/corrigere/visitare/orare ꝛ huiusmodi q̄ sunt actꝰ
spūales. ❡ Annexū spūali etiā diciṫ dupliciter ſm sanctuꝫ
Tho. in. iiij. Uno modo/quia dependēs a spirituali: vt ha/
bere ecclesiastica bn̄ficia: qꝛ non cōpetit nisi habenti officiuꝫ
clericale. Alio modo/qꝛ ordinatur ad spūalia: vt ius patro
natus: ius decimale: vasa sacra et similia. ❡ Sub precio
autem comprehenditur omne munus temporale quod pe
cunia estimari potest. Et ponit beatus Grego. triplex genꝰ
muneris quo simonia cōmittitur: scꝫ munus a manu: a lin
gua: ab obsequio/que sunt pecunia/p̄ces/famulatus: duꝫ
ergo pro illis spiritualia cōferuntur/ vt horum intuitu: si/
monia cōmittitur. ❡ B Sed cum đr: spūalia dari ꝑ tpa/
libus seu intuitu cōmodi tpalis/notāda est magistralis di/
stinctio dn̄i Pe. de aliaco card. carmeracen̄. quam repetit
Gerſ. in fine trac. de simonia/φ quadruplex potest esse in
tuitus ad cōmodū tpale in datione et ministratione spūa/
lium. Primus intuitus pōt referri ad cōmodū temporale
tanq̄ ad preciū rei spiritualis/quasi sit adequatio valoris
vniꝰ rei ad alterū: sicut est in emptione et venditione in ci/
uilibꝰ. ❡ Secundo pōt fieri intuitus ad cōmodū tēporale/
tanq̄ ad motiuū principale dandi vel ministrandi spiritua
lia: vel tanq̄ ad finē vltimū in quo sistit intuitus spiritualia
cōferentis vel recipientis. ❡ Tertio pōt fieri intuitus ad
cōmodū tēporale tanq̄ ad motiuū minꝰ principale: vel tanq̄
ad finē subordinatū sub vltimo fine. ❡ Quarto modo pōt
fieri intuitꝰ ad cōmodū tēporale tanq̄ ad rē debitā iure di/
uino pro sustentatione illius qui spiritualia subministrat:
iuxta doctrinā xp̄i ꝛ apostoli. Dignus est operariꝰ merede
sua. j. Ti. v. ꝛ Lu. x. ❡ Primꝰ intuitus ꝛ secundus sunt vere
simoniaci iure diuino ꝛ humano. Et si concurrit error in in

tellectu: scꝫ φ talia fieri possint: sicut diciṫ in p̄mo mēbro:
vel φ licite fiant/sicut ponitur in vtroq̄ modo: tunc incur
riṫ heresis ꝓprie dicta/si assit pertinacia. Pro illo facit qđ
dicit beatus Grego. in regi. Altare/decimas/et spiritūsan/
ctū emere vel vendere simoniacā heresim esse nullus fide
liū ignorat. et habeṫ. j. q. j. Presbyter. Dictū est si credatur
hoc posse fieri vel licite fieri: quia heresis ex sua rōne dicit
errorē circa credibilia: et pertinet ad intellectū sicut fides
cui opponiṫ. Siquis autē ex cupiditate vel auaricia ſm ex
teriorē apparentiā cōmutare vellet spūale ꝑ temporali: nō
tamē credens hoc posse fieri in corde: hic esset simoniacus
et nō hereticus: qꝛ in intellectu circa credibilia nō erraret.
Cum autē hoc fieri posse credit aut licite fieri: iam errat cir
ca catholicā veritatē: et si affuerit ꝑtinacia: est vere heretí/
cus. Dicūtur aūt cōmuni appellatione simoniaci heretici:
nō simpliciter ꝛ ꝓprie loquendo: sed ꝓpter similitudinem
actus: qꝛ ita operātur quasi estimarēt donū spūssancti pecu
nia posse possidere: que estimatio est heretica. Si autē fera
tur intuitus tertio et quarto modis: sic potest ministratio
spūaliū ꝑ tēporalibus esse licita/meritoria ꝛ a simonia pe
nitus aliena. hoc attento φ seruetṫ illud apostoli. j. Thess.
v. Ab omni specie mala abstinete vos. Hoc est φ adminis/
tratio spūalium facta sub altero tali intuitu/nō apparet ex
modo suo fieri p̄mo intuitu vel secūdo: vt si nō exerceanṫ
spūalia nisi prius dētur tēporalia: aut si turpiter exigantur
cū scandalo ꝛ auaricie nota. In quibꝰ vtriq̄ casibus suspe/
cti possunt haberi de simoniaca prauitate. Ad hoc bene lo
quitur btūs ꝓsper. in de vita cōtemplatiua. Sacerdos cui
dispensationis cura cōmissa est: nō solū sine cupiditate: sed
etiā cū laude pietatis accipit a populo dispensanda: ꝛ fide
liter dispensat accepta: vt vnde pauperibꝰ subministrat: in
de ꝛ ip̄e tanq̄ pauper voluntarius viuat. Et sequiṫ. Quid
est aliud de euangelio viuere: nisi laborantē inde vbi labo/
rat: necessaria vite recipere. ❡ C Per hoc ad questionē
respondeṫ: ꝛ est cōclusio prima: φ sacerdos rependēs spiri
tualia/ꝛ accipiens tēporalia intuitu tertio vel quarto/excu
satur a simonia: quoniā nō cōmutat spūale ministeriū/ora
tionē scꝫ vel missam ꝑ tēporali ex obligatione quasi ciuili
vel legali: tanq̄ sit vera cōmutatio vniꝰ pro alio/apprecia
ti ꝑ precio: immo talis appreciatio ſm valorē inter hec fie/
ri nō potest: qꝛ spūali bono cuncte opes terrene ꝑ equiua/
lentiā cōparari nō possunt. sicut de sapiētia salomō ait Pro
uer. viij. Melior est sapiētia cunctis opibus p̄ciosissimis:
et omne desiderabile ei nō pōt cōparari. Et petrus aplus
condemnās simonē dixit Act. viij. Pecunia tua tecū sit in
perditionē qm̄ donū dei existimasti pecunia possideri. Ne/
q̄ cōmutat sacerdos ꝑ tēporali laborē suū corporalē: quia
nō est verisimile ait Scotus/φ aliquis tantū daret ꝑ labo
re corporali habitu in illo actu: imo neq̄ in pure corporali/
bus. Dicit Durandus. Sub venditione cadit labor operā
tis ſm ip̄m opus operatum: quis em̄ vnq̄ (dicit) emeret la/
borē operantis nisi ꝓpter fructū operis. Et ideo ridiculuꝫ
est (ait) dicere/φ minister posset laborem suū vendere vbi
opus suū vēdere nō pōt. Et p̄ter hec/qꝛ actus celebrādi spi
ritualis est quantū ad suū p̄ncipiū/ꝛ quantū ad suū fineꝫ:
qꝛ cōpetit sacerdoti ex officio ꝛ ptāte spirituali: ꝛ ꝑ ip̄m spi
rituale bonū cōferṫ: qđ ſm veritatē nec vendi pōt: nec loca
ri: etiā ſm apparentiam sine simonia. Nō ergo celebrat sa/
cerdos missam ꝑ pecunia vel re temporali: vt hec p̄positio
pro/notat appreciationē huius ꝑ illo: si rite celebrat: neq̄
ꝑ pecunia. i. ꝓpter pecuniā: vt scꝫ hec dictio ꝑ/vel ꝓpter/
sit nota cause finalis vltimate ꝛ principalis: quasi intentio
sacerdotis sistat in pecunia quasi in vltimo fine nō referen
do suā celebrationē in finē vlteriorē ꝛ digniorē: quia ꝛ hoc
simoniacum esset. Et ſm hoc intelligēda sunt verba repro
bantiū spūale ꝑ tēporali cōmutari. ❡ D Sed quomodo
tūc celebrabit pro pecunia volēs cauere simoniā. Quō in/
tētionē suā rectificabit/ne si lumen intentionis/scꝫ oculus
qđ in eo est tenebre fuerit: totū corpus actionis sue cōtene
brescat. Respōsio. Tripliciter id fieri potest. Primo ſm sco

Simoniā qd.

tū/vt celebret ꝓ tēporalibus tāꝗ̄ pro aliquo sibi libere ob
lato/cum mendicatione orōnis ⁊ spiritualis suffragij. Sic
enim tenebitur recipiēs oblatū illud bonū tēporale ſm iu
sticiā exaudire mēdicantem spūalia/q̄ tēporalia contulit ex
iusticia: recipiendo tp̄alia se obligat liberaliter: hoc est sine
conuentione ⁊ cōmutatiōe ad orandū ꝓ benefactore. Un
de religiose volens facere institutionem (exempli causa)
alicuius anniuersarij ꝑpetuo die certo pagendi in aliquo
collegio seu monasterio dicat. Assigno vobis talem vel ta
lē agrū: domum aut decimā: ⁊ peto vt anniuersariū ꝓ me
et amicis meis taliter pagatis. Ex hac receptione liberalis
ter donata/cū petitione suffragij ſm iusticiam surgit obli
gatio ad audiendū preces cum dato huiusmodi porrectas.
De hoc clarius. I. ¶ E Scdō sic rectificabit sacerdos suā
intētionē: vt non impendat spūale ꝓpter pecuniā/tanꝗ̄ ꝓ
pter finē pncipalē: sed tanꝗ̄ ꝓpter finē minus principalem
et secūdariū/referendo intētionē ad suam sustentationem:
vt nunc aut posterius liberius occupari posset circa spiri
tualia exercitia: ita vt pecunia recepta sit finis sub fine: ita
vt finis principaliter sit gloria dei: ⁊ salus animarū ꝑ spūa
le opus promouenda. Cui vt possit insistere: pecuniam po
test recipere: quoniā sine tēporalibus spūalia diu subsiste
re nō pñt in hac mortalis vite miseria. Recipiat igit̄ non
tanꝗ̄ preciū spūalis operis: sed tanꝗ̄ necessariū decētis su
stentationis. Unde vt gers. in de solicitudine eccl'ie. perso
narū parte. xij. ait. Iste siquidē iustus ꝓprius et verus est
titulus suscipiendi tēporalia/scilicet tanꝗ̄ decentem sui su
stentationē. In hoc eñ titulo qui dicit̄ sustētatio ministri:
saluat̄ ois receptio moderata rerū temporaliū ꝓ spūalib⁹
ſm Durandū. Moderata dico in ordine ad personā statū
et officiū impendēdū: vt nō solū attendant̄ necessaria vict⁹
et amictus: sed cetera officiū et persone statum concernen
tia: vt si p̄dicator est/libri ⁊ similia ad spiritualis officij ex
ecutionē necessaria. Unde dicit Gerson in trac. de symbo
lo ꝓpositiōe. viij. Ecclesiasticus officiās ex debito benefi
cio suo: sicut frequētando horas canonicas vel mortuorū
exequias: nō ideo conuincit̄ simoniacus si recipiat aut reci
pere intēdat distributiones tēporales assignatas illis qui
talibus assistunt officijs: etiā dum aliq̄s sub hac intētione
mercedis vadit ad aliqđ officiū ecclesiasticū/al's protunc
nō iturus. Gratia exempli. Habens officium p̄dicationis
aut penitētiarie/cui pro sustētatione vite annexa est p̄ben
da in eccl'ia cathedrali in qua certis horis solis p̄sentibus
dantur quotidiane distributiones. Isti qui ꝓpter officium
suū singulis horis interesse nō possunt (habēt eñ ille stu
dere: ille cōfessionē penitentiū audire) eligunt hi horas il
las vt visitent in quibus lucrant̄ distributiōes tēporales:
ceteris se absentāt et suo officio deseruiunt. Quis diceret
hos simoniacos/dū intrant chorū horis quibus recepturi
sunt tēporalia/al's non intraturi: nō referentes illa tēpora
lia in aliud: nisi in sustētationē congruā quā al's habere nō
possent. Congruā dico/suo officio/ad dei laudē ⁊ animaꝝ
salutē exercendā. ¶ Ex quo patet ꝙ fallit argumentū mul
torū. Iste vadit ad chorum ꝓpter pecunias al's nō iturus.
Iste celebrat ꝓpter pecunias al's nō celebraturus: igit̄ est
simoniacus. Sed oportet addere: facit hoc propter pecu
nias principaliter. Hoc autē nō facit/qui refert actum suuꝫ
ad dei honorē: et pecunias in sustentationē sui: quatenus
sic spūalib⁹ officijs melius possit intendere ⁊ vacare. ¶ At
tendat tamē quilibet diligēter ne mentiat̄ iniquitas sibi: vt
nō ex auaricia ⁊ cupiditate ꝑ talia spūalia opera sibi multi
plicet diuitias plurimas ⁊ superuacuas ⁊ p̄ter necessarias/
pompā et curā carnis nō ipsā agat in delitijs. ¶ F Ter
tio intentionē suā rectificabit celebrans ꝓ bono tēporali/
q̄si ꝓ mercede ⁊ p̄mio min⁹ p̄ncipali sibi debito iure diui
no et naturali/ꝓ sustentatione vite corporalis: ſm regulā
christi ⁊ ap̄li. Dignus est opari⁹ mercede sua. Luce. x. Et. j.
ad Cor. ix. Qui altario deseruiūt cū altario pticipant. Ne
mo militat suis stipendijs vnꝗ̄. Si nos vobis spiritualia
seminamus: magnū est si nos vestra carnalia metem⁹. Ita
et dñs ordinauit his q̄ euangeliū annunciant: de euange
lio viuere. Uiuere dicit ap̄lus nō luxuriari. Sic ergo ex de
bito ministrationis spūalium suffragiorū: iustū est vt mini
strāti spūalia corporalia redonent̄. Unde dicit gers. de sū
mo. ꝓpositione. v. Obligatus ministrare spūalia et mini
strans ea/habet verū ius et ptātem recipiendi tp̄alia absq̄
hoc ꝙ mendicet ea. Et sub hac intentione licet minus p̄n
cipali potuit vel pōt obligare se ad ministrandū spūalia: et
ꝓ mercede vel stipendio aut cibo et sua sustentatione reci
pere tp̄alia. Sicut exēplificari posset in oi statu ecclesiasti
corū secularū ꝙ̄ religiosorū a maioribus ad infimos. Hec
gers. ¶ Ex hoc fundamento pōt sacerdos iam sibi ad sum
ptus sufficiēs ex patrimonio vel al's pie collato: se ad pre
standū spūales actus obligare: et temporalia ab eo recipe
re: vt stipendiū debitū ministranti: ſm Ioh. in summa. Et
hoc nō ex cupiditate lucri/vel ad satisfaciendū sue cupidi
tati/intentione conuertendi q̄ recipit aliūde in pios vsus.
Nō enim hec redonatio boni tp̄alis iusta videt̄/tantum ex
indigentia ꝑsone spūalia ministrantis: sed ipa rerū cōditio
talis est/ꝙ res tp̄alis organice subseruit spūalibus rebus.
Et sic beneficiū dicit̄ correspōdere officio vt retributio ip
si ministrationi. Ex se eñ iustū est: vt illi consequant̄ stipen
diū: qui pro tēpore suum cōmodare reperiunt̄ obsequium
xij. q. ij. Charitatē. Unde accidit ipsi officio ⁊ ministrationi
spūali vtrū fiat per ꝑsonam pauperē vel diuitē. Que autē
ꝑ se insunt: nō tollunt̄ ab eo qđ per accidēs est. Al's eñ pro
motus ad curā/si accrescente patrimonio ditaret̄: gratis te
neret̄ sine receptione tēporalium spūalia ministrare. Qđ
non videt̄ verū: q: nemo tenet̄ suis stipendijs militare: cō
tra apostolū supra allegatū. ¶ G Uerūtamē sic sibi suffi
ciētes obligantes se ad prestandū suffragia ceteris/suā par
tem faciunt deteriorem: pro quanto satisfacientes pro de
bitis alienis/retardant satisfactionem pro delictis proprijs.
Satisfactionem quippe quam alijs impendunt: sibi ne
gant: cum opus satisfactorium impensum vni/nō tollit pe
nam pro peccatis debitaꝫ alteri: vt dictum est. ¶ Quo nō
obstante premium essentiale sibi non minuit. Nā premiuꝫ
essentiale qđ meret̄ sacerdos celebrādo dum fuerit in chari
tate: non minuit̄ sacerdoti quantumcūq̄ offerat specialiter
ad satisfaciendum: et hoc siue pro se/siue pro alijs multis
vel paucis: alioquin non expediret satisfacere pro pecca
tis/si in diminutionem glorie (que incomparabiliter meli
or est ꝙ̄ liberatio a pena quacūq̄ satisfactoria temporali)
verteretur. Minus siquidem esset penā temporalem susti
nere: ꝙ̄ quantocūq̄ gradu eterne glorie perpetuo spolia
ri. Nam actioni meritorie debetur tantū premiū eterne/quā
tum debetur simili actioni in illo in quo non est satisfacto
ria. Hoc est si duo: quorum alter ad satisfaciendū ꝓ pecca
tis tenet̄: ⁊ alter nō tenet̄ (ꝙ̄uis putet se teneri) faciāt op⁹
meritorium ex sili charitate: et equali conatu voluntatis/
stante eadē actus intentione: ceterisq̄ parib⁹: ordinet vter
q̄ actū illū in satisfactionē ꝓ peccatis suis. Illi meritorio
actui correspōdet idē p̄miū essentiale in vtroq̄: nec maius
in vno ꝙ̄ in alio: licet vni sit satisfactio/alteri nō/scꝫ nō indi
gēti. Nec ꝓpter hoc melior est cōditio pctōris penitētis: ꝙ̄
innocentis pnia nō indigētis. Quia pōt rōnabiliter teneri
ꝙ sicut opus ex charitate factū valet penitēti ad tp̄alis pe
ne redemptionē: ita valet alteri innocēti ad aliqđ aliud bo
nū tp̄ale. Puta sanitatē vel multiplicationē tēporaliū: vel
preseruationē specialē a malo. Illud aūt p̄mium essentiale
nō datur nisi facienti opus meritoriū: ꝙ̄uis eñ vn⁹ ꝓ alio
possit satisfacere: ⁊ vnus aliū a penis debitis liberare. Pos
sit etiā vnus alteri cōuersionem a peccatis: ⁊ ita p̄mā gra
tiam sicut stephanus paulo impetrare: nullus tamen alteri
meret̄ eternam beatitudinē: nec beatitudinis gradum ali
quē: stante semꝑ imutabiliter sentētia illa. Opera eñ illo
rū sequūtur illos. Apoca. xiiij. ⁊ illa pauli. j. Cor. iij. Unus
quisq̄ ꝓpriā mercedē recipiet ſm suū laborem. ⁊ ad Gal.
vj. Que seminauerit homo hec et metet. Manet ergo sa
cerdoti pro alijs celebranti saluum ius suum ad beatitu

dinē que datur ex operatione eius meritoria. Nec illa sibi minuit̄: nec alteri ꝓpter suaꝫ celebrationis applicationem impertitur. Secus de premio accidētali. ¶ H Si vo obijceretur cōtra predicta ꝑ dictū beati Hiero. ad damas. papā j.q.ij. Clericos. Clericos aūt illos conuenit ecclesie stipendijs sustentari: quibꝰ parentū ⁊ ꝓpinquoꝝ nulla suffragantur subsidia. Qui aūt bonis parentū ⁊ opibꝰ sustētari pñt: qui qđ pauperū est/accipiunt: ꝑfecto sacrilegiū cōmittūt ⁊ per abusioneꝫ taliū/iudiciū sibi manducāt ⁊ bibunt. Et btūs ꝓsper in de vita contē. ⁊ habet̄. ij.q.j. Pastor. Pastor ecclesie his quibꝰ sua sufficiunt: nō debet aliquid erogare. Quoniā quidē nihil aliud est habentibꝰ dare/ꝗ̄ perdere. Nec illi qui sua possidentes dari sibi aliq̄d volūt/sine grādi pctō suo vnde pauper victurus erat: accipiunt. Ad hoc glo. in ca. Clericos. tripliciter rñdet sup verbo sacrilegium. Primo ꝙ illud dictū Hiero. exhortatio est nō preceptum. Uel scđo de his loquit̄ qui occasione patrimonij amplianđi qđ habent a diuinis se abstrahunt obsequijs: quibus se absentantibus dandū nō est. Uel tertio loquit̄ hic de quarta paupeꝛibꝰ debita: q̄ dari ꝓhibetur abundantibꝰ. Cōcordat glo. in c. Illi aūt. xij.q.j. dicens: Loquit̄ de clericis vagabundis. Uel nō debent recipere ecc̄iastica bona vt sibi reseruent: possunt tñ vt distribuant paupeꝛibꝰ: ⁊ ita nō intelligunt̄ rapere bona pauperū/si in pauperū vsus cōuertant̄. Uliricus dicit/ꝙ clericus qui habet sufficiens patrimoniū: si deseruit ecclesie/pōt sustentari de bonis eiꝰ: sed si non deseruit: sed in malos vsus dispensat: peccat. Gers. in tractatu de solicitudine ecc̄iasticaꝝ ꝑsonarū ꝑticu. xxxiij. dicit: Uellet fortassis aliq̄s dicere ꝙ recipiens tp̄alia dum prius habet sufficientiā pro sustentatione status sui: vel ex patrimonio vel pie collato/peccat: ⁊ fraudat tam ꝓximuꝫ ꝗ̄ seipm̄: cum tota ratio cōferendi ministris ecclesie: videt̄ esse sustentatio sui: nō diuitiaꝝ accumulatio vel ornatꝰ pōpaticus. Sed hec assertio durioꝛ est ꝗ̄ opoꝛtet. Et post modicū. Cōtingit aliquādo tp̄alia preter vel vltra necessitatē pñtem/nō pro solo statu recipientis recipere: sed ad alioꝝ prouidentiā piamq̄ releuationem. Hoc satis cōfirmāt sententie doctoꝝ. vñ Amb. in li. de officijs. ⁊ habet̄. xij.q.ij. aurum. Aurū habet ecclesia nō vt seruet: sed vt eroget ⁊ subueniat in necessitatibꝰ. Et btūs Hiero. xij.q.ij. Gloria. ait: Gloria ep̄i est pauperū opibꝰ ꝓuidere. ¶ J Ex quibꝰ satis deducit̄/ꝙ si clerici debent paupeꝛibꝰ ⁊ indigentibus prouidere: ꝙ pñt vltra victū tenere: imo vltra cōdecentiaꝫ status quoad se: cū nemo tenet̄ elemosynas facere de his q̄ ad sui status exigentiā requirunt̄: nisi in extrema necessitate cōstitutis. Extrema eñ necessitas ꝓximi preferēda est soli decentie ꝓprij status. Facit ad hoc verbū prosperi in de vi. cōtē. Illi qui tam infirmi sunt/vt possessionibꝰ suis renunciare nō possunt: si ea que accepturi erant: dispensatori relinquant nihil habentibꝰ cōferenda/sine pctō possidēt sua: q: ⁊ ipsi quodāmodo sua relinquūt: qñ ꝓprijs cōtenti rebus/nihil eoꝝ que labori vel ordini suo deberi arbitrātur: accipiunt. Facit ad idem cap. Om̄ quicq̄d. xvj.q.ij. qđ allegat factū Pauli ap̄li/qui de laboribꝰ manuū suarū vitam qñq̄ duxit: relinquēs bona sibi debita apud eos quibus euangelizauit: ꝗ̄uis ptātem haberet ab eis recipiendi vite necessaria: vt ip̄e ait. Et in hoc opꝰ exercuit superogationis. Nō eñ q: manibus laborauit: ius petendi stipendium perdidit: sed iuri suo sponte cessit: nō in preiudicium sue potestatis ⁊ alioꝝ in accipiēdo tp̄alia. Sic eñ iam possessionati clerici ⁊ religiosi si laboribꝰ honestis manuū intēderent: nō licite retinerent q̄ habent/⁊ que data sunt a fundatoribus. Quod nō apparet: ⁊ videt̄ contra beatū Aug. in de operibꝰ monachoꝝ dicentem: Si euangeliste sunt: si ministri altaris sunt: fateoꝛ ptātem habent viuendi de sumptibus fideliū. Et idem ꝑmisit dñs ap̄lis: ⁊ iussit a subditis recipere necessaria vt quisquis vellet: posset. Si q̄s vero vti nollet: nō cōtra iussum faceret: sed a suo iure recederet. Hec Augu. Huic libertati paulus insistebat dum qñq̄ stipendia suscepit: quādoq̄ nō; vt testat̄ ip̄e sic dicens. ij. Coꝛ. xj. Cum essem apud vos ⁊ egerē: nulli onerosus eram. Gratis dei euangeliū euangelizaui vobis. Alias aūt ecclesias expoliaui/accipiens stipendia ad ministeriū vestrum. ⁊ ad Phil. viij. dicit se pluries accepisse ab illis tam in propria ꝑsona/ꝗ̄ per nuncios. Et non solū hoc: sed ⁊ pro alijs collectas ordinauit. Quod facit ad ꝓpositū/scꝫ ꝙ clericus vltra decentiā quādoq̄ ꝓprij status/iuxta tñ bonā fidē recipere pōt pro releuatione pia alioꝝ. vñ dicit ap̄lus. j. Coꝛ. xvj. Facite collectas ꝑ vnam sabbati: ⁊ vnusquisq̄ apud se reponat/recōdens qđ ei bñ placuerit: vt nō cū venero tūc collecte fiant. Cū aūt p̄ns fuero quos ꝓbaueritis ꝑ ep̄las: hos mittā ꝑferre grām vestrā in hierlm̄. Sic ⁊ dñs bona in loculos recepisse ⁊ pro se ⁊ ꝓ alijs egenis paupeꝛibꝰ legit̄: vñ Jo. xiij. cū dicit iude: Quod facis fac citius. Putabāt q̄dā ex discipulis ꝙ xp̄s diceret ei: eme q̄ nobis necessaria sunt ad diē festū: aut vt egenis aliq̄d daret. Et ibidē ca. xij. Quare hoc vnguētū nō venijt trecētis denarijs: ⁊ datū est paupeꝛibꝰ. Ex quibꝰ deducit̄ ꝙ ꝑsona ecc̄iastica vltra ea q̄ ad ꝓpriū statū ptinent: ꝓ pia releuatiōe egētiū ⁊ pauperū bona temporalia recipere nō vetat̄. ¶ L Cōclusio scđa ad questioneꝫ quartā respiciens dantē tp̄alia. Dans tp̄alia vt repēdant̄ sp̄ualia q̄rto intuitu suprapositio/a simonie vitio sic sicut recipiens excusat̄. Patet ꝑ illa q̄ adducta sunt de recipiēte: secus si p̄mo intuitu daret. Hic eñ intuitus tam dantem/ꝗ̄ recipientē cōstituit vere simoniacū. Secūdus vero intuitus ⁊ tertius/nō dantem tp̄alia sed recipientem respiciunt: qm̄ manifestū est ꝙ dans tp̄alia vt recipiat spiritualia in tp̄alibꝰ erogatis finem nullū constituere potest. ¶ L Ex oībus in responsione ad quartā questionē premissis: pñt hec duo summatim colligi. Primū ꝙ cōferens tp̄alia ad institutionem ecc̄iastici bñficij: vel diuini cultꝰ augmentū/pōt rationabiliter cōditiones certas apponere sue intensionis explicatiuas/quibꝰ tp̄alia hmōi recipiētes/ad certos actus sp̄uales coercēdos obligent̄. Hec est sentētia scoti in suo quodli. q. xx. frequenter allegata: sic eñ ait: Multi dotauerunt monasteria ⁊ ecc̄ias vt ministri in talibus tenerent̄ celebrare pro eis: ⁊ pro illis pro quibꝰ intendebant eos obligare. Et subdit dicens. Et est illa obligatio rōnabilis/vt q̄ recipiū elemosynas tp̄ales: refundat benefactori suffragiū spirituale orationis ⁊ oblationis: sicut de tp̄ali beneficio refundendo pro sp̄uali predicationis officio ap̄lus ait. Si nos vobis sp̄ualia seminamꝰ: magnum est si vestra carnalia metamus. q.d. Nō. Licitū igit̄ est ⁊ rōnabile/ꝙ faciens elemosynā requirat orationē. Uñ rōnabiliter facit qui cū elemosyna sua iponit obligationē orandi pro se ⁊ suis. Accedit ad cōsensum huius veritatis vsus cōmunis ecc̄ie: qui sic habet ⁊ recipit: cui si q̄s cōtradicit: imprudenter se decipit: ait Gerson in de solli. eccle. ꝑsonarum. par. xix. addens hoc cōgruere tam ꝑsone recipienti ꝗ̄ danti siue cōferenti: ꝙ etiā eius cognate vel affini. ¶ Elemosyna aūt sic determinata transit ad quēcūq̄ succedentem cū onere iposito: ita ꝙ cuncti successores hmōi tp̄alia recipientes/ad iposito implenda onera obligant̄. Facit ad hoc clare ca. Significatū. de preben. in tex. ⁊ glo. ¶ Secūdū qđ ex premissis colligit̄: Licitū est recipienti tp̄ale beneficiuꝫ sic limitatum/se ad solutioneꝫ impositoꝝ onerū obligare et hoc siue recipiens sit singularis ꝑsona/siue cōitas/siue prelatus noīe cōitatis. Patet: q: si cōferens pōt licite beneficium certis actibꝰ sp̄ualibus rependēdis onerare: ⁊ suscipientem ad eoꝝ executionē obligare: licitū erit suscipientē hmōi obligationis onus suscipere. Nō tamen intelligēda est hmōi obligatio per modū cōuentionis legalis: ꝑ commutationeꝫ sp̄ualis pro tp̄ali: sed mō prius expresso ꝫm tertiū ⁊ quartū intuitus modum. ¶ M Sed dubitare q̄s posset/an recipienti hmōi temporalia/liceat in casu recedere ab obligatione ⁊ onere recepto muneri imposito. Ad hoc respōdet Cancella. parisieñ. in tractatu supra allegato parti. xxv. ⁊ sequē. Ponens tres casus siue causas quibus existentibus aut aliquo eoꝝ/imposita onera ⁊ obligatio cessant in toto vel in parte. Hi sunt causa euidentis necessitas

j.Coꝛ.ix.

j.Coꝛ.ix.

tis: vigentis vtilitatis: legitime dispensationis. ¶ Necessitas incūbit nūc vel ex impotentia vel infirmitate recipiētis: nunc ex fortuitis demolitionib⁹ ecclesiarū: nūc ex dissipationibus hereditatū atq̄ redditu𝔲m/ quib⁹ sustentandus erat minister ecclesiasticus: cui⁹ beneficiū qḋ dabat̄ ꝓpter officiu𝔷/ prorsus deperijt. In quo casu nō videtur minister astrictus remanere seruitio nisi forsasse aliunde obligatio remaneret. Ex quo videt̄ q̄ habens bn̄ficium vnde tantū recipit/ quantū sui status ꝛ cōditionis necessitas exigit et nō vltra: si casum impossibilitatis exequendi officium incidit: vt infirmitatem corporalē/ captiuitatē aut hmōi/ missas aut etiā canonicas horas: si quas negligit infirmitatis tpe: post cōualescētiā nō tenet̄ iterare: q2 necessitas hec infirmitatis corporalis sufficienter hmōi excusat: secus si pinguem prebendā teneat: vnde nō solū decentē statum tenere sufficit iuxta qualitatem ꝛ cōditionem sue ꝑsone: verum ꝛ elemosynas aliunde tribuere: aut pecuniā in arca cōgregare: aut alīs dispergere: tunc eñ officiū qḋ ex persona sua soluere nō valet: per aliū exequi oportet: ne fraudet̄ in suffragiorū spiritualiū beneficio tēporalia cōferens copiose. ¶ Secūda cā est vigentior vtilitas: que qn̄q̄ contingit ex tpis successu: vbi oportet iuxta canonistarū verbum/ q̄ alia ratio reformet pactū. Nec est id absonū: qm̄ etiā in iuramētis ꝛ votis gn̄aliter emissis de futuro plerūq̄ sic accidit: vt que gn̄aliter ꝓmissa bona esse videbant̄: fiant in casib⁹ particularib⁹ vel nō seruanda vel immutanda: q2 noxia sunt vel inutilia/ moribus aut ecclesie ritib⁹ dissona/ siue maioris boni impeditiua. Exempli cā: Aliquis instituit missam quotidie pro defunctis dicendā de requiem. Veniat dies natalis/ resurrectionis vel pentecostes/ cōfluant parochiani ad audiendā missam: nō est alius ex casu qualicūq̄ q̄ celebret. Puto nullus dicet cantandū esse officiū Requiem/ ꝓpter scandalū populi/ ꝓpter celebritatē festi. ¶ Tertia causa est dispensatio superior𝔷. Et dico superior𝔷: qm̄ non oīm est passim tales casus descindere sub generalib⁹ regulis emergen̄. sed ad prelatos spectat interpretatio iuridica ad doctores scholasticos presertim qn̄ poterit esse rōnabilis dubitatio de duplici casu priori/ scz necessitatis ꝛ vtilitatis. Unde tutius est in his sumere dispēsationē superioris ꝓprij vel ordinarij vel cōmutationē/ q̄ in his proprio iudicio inniti: cum nemo in causa sua bonus iudex esse censeat̄. ¶ N His casibus semotis/ tenet̄ recipiens tpale beneficium/ s𝔪 strictam iusticiā ꝛ obligationē implere voluntatem beneficiū cōferentis: ꝛ orationes sibi spāliter applicare s𝔪 moderationem ꝛ determinationē factas ab eodem: q̄ si secus fecerit: exit iusticie limites: nec est fidelis dare fidei obseruator: ꝓpter qḋ tales ab alijs plura beneficia recipere nō possunt: quib⁹ ad priora suffragia eis applicāda specialiter se astringat. vn̄ s𝔪 Sco. ecclie iam dotate (intelligendū est sufficienter) quaru𝔷 ministri rōne ordinationis ecclesie vel elemosynarū iam sunt dotantib⁹ ꝛ certis ꝑsonis specialiter obligati ad certum numerū missarū/ vel quorūcūq̄ suffragior𝔷 (ad quā tn̄ sufficiūt) nō possunt se obligare licite ad missas vel suffragia talia alijs soluenda in receptione nouarū elemosynarū. Cōcordat Gerson de simoni. pti. xlix. dic̄. Recipiēs tpalia se defraudat deū ꝛ ꝓximū/ dū superinducit ad redditus iam cōstitutos/ nouas pro alijs obligatiōes priorib⁹ incōpassibiles aut earū destructiuas aut si sine augmento suffragij/ aut cultus diuini nouas cōmendationes suscipiūt: ꝛ posteriores/ ac nouas prioribus anteponunt: cōstat q̄ tunc priorū fundatores fraudantur: qm̄ ab eis suffragiū ipsis debitū tollit̄ ꝛ alijs applicat̄. Secus si s𝔪 predicta manente applicatiōe suffragij/ priorib⁹ fundatorib⁹ in gradu suo eadē suffragia in alio posteriori gradu applicarent̄ nouissimis fundatoribus. Sic eñ nihil priorib⁹ periret: verū posteriores fraudarent̄: si ipsi tpalia impendissent ac fundassent suffragia sibi principaliter ꝛ in priori gradu applicāda: vtputa si ignorent eadē suffragiorum officia ꝑ alios prius fundata. ¶ O Hinc salubriter hortat̄ dictus Cancel. vbi. s. particula. ij. dicēs. Recipiēs temporalia/ presertim cōitas pro se ꝛ successorib⁹ cum bona fide ꝛ lagā discretione/ cōsideret in recipiendo tpalia primo quid liceat. scḋo quid deceat: tertio quid expediat ꝛ prosit nedū ad presens: sed ad futurū. Euenit nāq̄ sicut in agentib⁹ iter longū/ q̄ paruū pondus in se/ ꝛ in principio aut pro pauco tpe sit tolerabile: qḋ per successionem continuam reddit̄ velut importabile. Sic de paruis ꝛ paucis suffragijs dum vel fungunt̄ alijs/ vel ꝑpetuātur: inuenire possumus q̄ in principio ipsor𝔷 ꝑsolutio modica reputat̄: dum vo in ꝑpetuitatem transeūt: onus magnū estimat̄. Et subdit q̄ memoria hoīm labilis est. q̄q̄ superuenientes nō de facili suā intentionem applicāt ad insolita: q̄ insup custodienda est vniformitas apud fratres: sicut in cōuictu ita ꝛ in officio/ cantu/ alioq̄ ritu: ꝛ ita de alijs ꝯsiderationib⁹ hmōi. Fiuntq̄ nihilominus frequenter obligationes in oppositum: aut ꝓpter inaduertentiā inconsiderationēq̄ recipientiū: aut vigente penuria: aut ꝓpter cōplacentiā conferentibus faciendā: aut q2 nō audent recipientes apponere cōditiones pro seipsis licitas/ decētes ꝛ expedientes. Quare sic. Quia nō placerent cōferentib⁹. Fit deniq̄ hoc ꝓpter auariciā recipientiu𝔷 ꝛ cor𝔷 turpem questū: qui casus statim habet culpā: siue fiat in augmētum preter necessarior𝔷 iam fundatorū cenobior𝔷: siue ꝓpter famā: siue alias causas minus licitas. ¶ P Ex hac radice magnum pōt sumi argumentū ad reprobationem pluralitatis beneficior𝔷 in eade𝔷 ꝑsona/ vltra iustam necessitatem/ ꝛ vtilitatem ecclie ac cōdecentiam status ꝑsone beneficia possidentis. Si eñ susceptum beneficiū sufficiens est ad honestā ꝛ sufficientem sustentationem ministri ecclie: presumit̄ ꝛ iure presumit̄/ q̄ beneficiū instituēs voluit possessorem obligare ad sibi vtilius: ꝛ ita ad pro se ꝛ suis ꝑncipaliter ꝛ specialiter orandū. Si ergo vltra hoc aliud recipit beneficiū/ instituenti scḋo receptum ad simile obligat̄. Et si ambob⁹ idem suffragiu𝔷 prestat: quilibet cor𝔷 fraudat̄: ꝛ bonū integrū cuilibet debitum diminuit̄ s𝔪 predicta. Sic fit q̄ violat̄ iusticia: frangitur fides: fraus cōmittit̄: aīe defunctor𝔷 a penis liberentur tardius: a celi gaudijs suspendunt̄ diutius: ac per hoc tota celestis curia/ leticia quā de cor𝔷 haberent presentia spoliatur: ꝛ dei cultus minuit̄: sic de⁹ s𝔪 predicta fraudatur. Inequalitas i clero pacis inimica oritur: retrahunt̄ ceteri a beneficior𝔷 institutione: ꝛ quantū ad instituta/ volūtates vltime illudunt̄. Secus in bn̄ficijs exilib⁹/ vbi nō est presumendū q̄ primi fundatores voluerint possessores ad pro se tantū suffragia applicāda ꝑncipaliter obligare: cū nō cōtulerūt vn̄ sufficiēter ꝛ decēter vitā ducere possint. Et dato q̄ fecerint: hec cor𝔷 cōstitutio/ epikeiā recipit s𝔪 cōsiliū ꝛ prudentiā sapientū. In quo casu plura bn̄ficia s𝔪 cancel. dici pn̄t vnū. sicut in magnis frigorib⁹ multe tunice vna dicunt̄ morali vnitate: etsi oīa illa nō sint nisi ad sufficiētiā status occupantis. ¶ Q Attenderent hoc vtinā quidā clericor𝔷 auari ꝛ ambitiosi bn̄ficia bn̄ficijs addentes: q̄ bn̄ficijs saciari non possunt: prelaturas/ dignitates/ ꝑsonat⁹/ ꝛ cetera incōpassibilia nō solū ex predicta radice: sed ex sacris canonibus/ patrūq̄ sanctionib⁹ simul plura possidētes: nō vtiq̄ in profectū ecclesie: nō in salutem aīarū: sed vt lautius inde viuant: ne dicā luxurient̄: dilatent familiā: incedāt purpurati: exaltent nomen: amplient famam: magnificent parentelā: noscūt nōnunq̄ bn̄ficior𝔷 reddit⁹: patronos ignorant: cōputant stipendia: iposita onera nō attendūt. Inter ceteras excusationes in pctis ac malicie defensionē/ dispensationem/ eiusq̄ ꝯpulsionē allegātes: in augmentū sui erroris papam dn̄m omniū beneficiorum ac ecclasticorum bonorum astruentes. Nihil quoq̄ iustius esse aiunt: q̄ vt quilibet moderator sit ac dispensator rei sue. ¶ Sed falluntur miseri/ affectu/ intellectuq̄ deprauati: et inaniter sibimet de dispensatione blandiūtur. Potest papa dispensare: sed super ius humanum. Equitas autem ꝛ naturalis rationis iusticia immutabilis perseuerat. Quanq̄ ergo papa dispensare possit vt incōpatibilia humano iure simul ab eodem possideātur: tn̄ incōpatibilia ex predicta radice per di

ſpenſationem pape nõ erunt cõpatibilia/extra caſus ſaltẽ
memoratos/cõem ſcꝫ eccleſie vtilitatem/⁊ ꝑſone poſſiden
tis indigentiã. In his enĩ caſibus incõpatibilia eſſe nõ cen
ſentur. Nã ⁊ dotator particularis beneficij recte inſtructꝰ
ad cõem eccleſie vtilitatem/ſue ꝓprie cederet ac cedere tene
tur affectioni. Deniqꝫ papa oẽm ꝓtãtem quã habet ſuper
eccleſiã/ꝑſonas/⁊ eccleſiaſtica bona/recipit ad eccl'ie edifi
cationem non deſtructionem. vnde ait apl'us .ij. Cor. x. Si
amplius aliquid gloriatus fuero de ꝓtãte noſtra quam de
dit nobis dñs in edificationem: nõ in deſtructionẽ veſtrã:
nõ erubeſcã. ¶ R Ois igitur diſpenſatio a ꝓtãte apoſto
lica manans in eccleſie edificationẽ: cultus diuini augmẽ
tum ac ſalutem aiarum/toleranda eſt: ꝗ aũt preter hec cõ
ceditur caſſa eſt ⁊ inanis. Neqꝫ perſone vtilitas in diſpenſa
tione attendẽda eſt principaliter: ſed eccleſie: dicente apl'o
.j. Cor. x. Oia in gloriã dei facite. Sine offenſione eſtote iu
deis ⁊ gentibꝰ ⁊ eccleſie dei: ſicut ⁊ ego per oia oibus pla
ceo: nõ querens qđ mihi vtile eſt: ſed quod multis/vt ſalui
fiant. Unde ⁊ Bern. lib. de cõſ. ad eugeniũ papã. Nõ ſum
tam rudis (inquit) vt ignorem poſitos vos diſpenſatores
in edificationem: nõ in deſtructionem. Deniqꝫ querit̃ inter
diſpenſatores vt fidelis quis inueniat̃: vbi neceſſitas viget
excuſabilis diſpenſatio: vbi vtilitas ꝓuocat/diſpẽſatio lau
dabilis eſt. Utilitas dico cõmunis nõ ꝓpria: nã cum nihil
horum eſt/non plane diſpenſatio: ſed crudelis diſſipatio
eſt. Cõcordat idem in ep'la ad theobaldũ comitem: vbi ait
Honores ⁊ dignitates eccl'iaſticas nõ ignoro deberi his ꝗ
eas digne ſm deum miniſtrare velint ⁊ poſſint. Nec cuiqꝫ
plures in pluribꝰ eccleſijs habere licet: niſi diſpenſatione
quidem ob magnã vel eccl'ie neceſſitatẽ vel vtilitatem/nõ
propriã/ſed cõem. Illud ad Ruptũ: Quid tibi blandiris
de diſpenſatione ap'lica/cuiꝰ intus cõſcientiã diuina tenet
ſnia. Unde ſi ideo teneant̃ plures prebẽde/ vt lautius qs
viuat: vt ꝓpinquis ſubueniat: vt honoribꝰ intumeſcat: vt
citius ad epiſcopatũ ꝑueniat: alijs ve hmõi de cauſis: non
plane fidelis eſt diſpenſatio: ſed crudelis diſſipatio: nõ ex
cuſans: ſed incuſans. Nõ ergo papa tale habet dominiũ ſu
per beneficia: vt ad nutũ ⁊ voluntatem ſuã poſſit de ipſis
qualitercũqꝫ ordinare: ſed dominiũ habet ſuꝑ hec ⁊ cetera
quoddã regitiuũ vt fideliter ⁊ prudẽter poſſit ea miniſtra
re. Unde ⁊ gerſ. in trac. de ꝓtãte eccle. dicit: Ptãs eccleſia
ſtica papalis non ita habet dominia ⁊ iura terreni ſimul ⁊
celeſtis imperij/ꝙ poſſit ad libitũ de bonis clericoꝝ diſpo
nere: ꝗuis cõcedi debeat ꝙ habet in illis dominiũ quod
dam regitiuũ/directiuũ/regulatiuũ ⁊ ordinatiuum. Hinc
diſpenſator eſt verius ꝗ dñs: ſm illud pauli: Sic nos exi
ſtimet homo vt miniſtros chriſti/⁊ diſpenſatores miniſte
riorũ dei: nõ excludens petrum qui ait: Nõ quaſi dominã
tes in clero. Diſpenſatori aũt opus eſt fidelitate ⁊ pruden
tia. Luc. xij. Quiſputas eſt fidelis diſpenſator ⁊ prudens/
quem conſtituit dñs ſuꝑ familiã ſuã. Fidelitate vt bonũ in
cõem vtilitatem ordinet. Prudentia vt rõnem diſpenſandi
cognoſcat: ⁊ nõ procedat ex ſola ſua voluntate: neqꝫ ipſam
vt legem cõſtituat: qđ eſt hois rõne nõ vtentis. Un̄ ad eu
genium papã Bern̄. Quõ nõ indecẽs eſt tibi ait volũtate
ꝓ lege vti. Tu ne es maior dño tuo: ꝗ ait. Nõ veni facere vo
luntatẽ meã: qđ ꝗ nõ minus deiecti ꝙ elati animi eſt veluti
rationis expertis: nõ pro rõne ſed pro libito agere: nec iu
dicio agi/ſed appetitu: quid tam beſtiale. Et poſt modicũ
Sic degenerãdo (qđ abſit) generale opprobriũ feciſti pro
prium. Homo cũ in honore eſſet non intellexit: cõparatꝰ eſt
iumentis inſipiẽti. ⁊ ſi. fa. eſt illis. Et dicit dñs cameracẽ.
ꝙ ſi papa pro libito diſtrahat bona eccl'ie: ⁊ nõ ea diſpenſat
bona fide: de iure nõ tenet. Et nõ ſolũ tenet̃ tunc ad penitẽ
tiam de peccato: quaſi ꝓpter abuſum ſue rei: ſed infideliter
agit: ⁊ tenet̃ ad reſtitutionẽ ſi aliunde haberet: qꝛ frauda
tor eſt rei aliene: ſecus ſi eſſet dñs. ¶ S Eſto ergo ꝙ pa
pa cõſentiat in pluralitatem beneficioꝝ: ſileat eccleſia: nul
lus poſſeſſorem inquietet: calculũ poſtulabit deus: dicturꝰ
ad quẽlibet: redde rõnem villicatiõis tue: ⁊ tunc cognoſce

tur deus faciens iudicium ⁊ iuſticiã: qui in multa patiẽtia
ſufferens vaſa ire/nõ agnoſcitur. ¶ Quid aũt ⁊ quantum
cõditio ſtatus clerici de bonis eccleſie requirat: ⁊ cũ bona
fide ſtare poſſit: Origenes aperit exponens illud Math.
xxiiij. Quiſputas eſt fidelis ſeruus: di. Quoniã ⁊ ſm ſim
plicem intellectũ opus habemꝰ vt fideles ſimus ad diſpẽ
ſandos eccleſie redditus: vt nõ deuoremꝰ que ſunt viduaꝝ
⁊ vt memores ſimus pauperũ: ⁊ ne occaſionem accipiẽtes
ex eo qđ ſcriptũ eſt: Dñs cõſtituit his ꝗ euãgeliũ predicant
de euangelio viuere: amplius queramꝰ/ꝙ cibũ ſimplicem
⁊ neceſſaria veſtimenta: ⁊ non amplius teneamꝰ nobis/ꝙ
his qui neceſſitatem patiuntur. Hec ille. ¶ Uideat igitur
quilibet ꝗ neceſſitas vigeat: ꝗ vtilitas ꝑueniat: quali intẽ
tione moueat̃: quo fine ducat̃/vt in beneficijs ſit pluralis.
Et ſi quid hoꝝ reperiet a rectitudine claudicare: pluralita
tem abijciat tanqꝫ ſalutis impeditiuã. Nec pluris eſtimet
damnũ in arca: ꝙ damnũ in cõſcientia. Nec querat excuſa
tionem in pctis ſuperioris autoritate ſe muniens per diſpẽ
ſationem: qm̄ vt ſit recta in executione oportet eã naturali
equitate ⁊ diuinis legibꝰ regulari. Neqꝫ idcirco minus ar
debit in baratro: qui cũ licentia prelati demergit̃ in infer
no. Si vero inuenit oia equa ⁊ iuſta: ſolicitus ſit fideliter
vices repẽdere deo gratias ⁊ laudes/ eccleſie generali/ ac
ſtipendia miniſtrãtibꝰ ſpecialiter: oratiões ⁊ ſpũalis ſuffra
gij famulatũ. ¶ Quinte. q. de ordine ſeruando in virtutis
ſacrificij applicatione/reſ'ſio patet ex dictis ad q̃õnem pri
mam ſupra lec. xxvj. Ideo breuitati ꝯſulens poſt digreſſio
nem longã: non aũt vt autumo: inutilem ad textum noſtri
canonis reuertamur. ¶ Lectio. xxix. A

T omniũ circunſtã
tium: quoꝝ tibi fides cognita eſt: ⁊ nota de
uotio. ¶ Orauit ſacerdos ſpecialiter pro cõ
miſſis ſingulariter: cõſequenter orat ſpeciali
ter pro circunſtantibꝰ nõ cõmiſſis peculiariter. Patet autẽ
ex hac clauſula euidenter ſm Inno. ⁊ Alex. de ales/ꝙ ſan
ctum ⁊ ſalubre eſt miſſarũ ſolẽnijs intereſſe: cũ ſacrificium
euchariſtie pro circũſtantibꝰ ſpecialiter offeratur. Ut autẽ
cuncti fideles ſacri huius muneris miſſe fierent ſpecialiter
participes: ſancta eccleſia more pie matris/profectũ ſitiẽs
filioꝝ ſalubriter inſtituit vt omnes fideles cõueniant in ſa
cris ſolẽnitatibus ad eccleſiã: miſſas audiant: ⁊ ante finem
non recedant. Unde de cõſe. diſtin. j. Miſſas. dicit̃: Miſ
ſas die dñico ſecularibꝰ totas audire ſpeciali ordine preci
pimus: ita vt ante bñdictionẽ ſacerdotis/populus egredi
nõ preſumat: qđ ſi fecerit ab epiſcopo publice confundat̃:
Idem in ca. ſequenti. Cũ ad celebrandũ. Item in ca. Oẽs.
eadem diſtin. dicit̃. Oẽs fideles qui cõueniunt in ſolẽnita
tibus ſacris ad eccleſiam: ⁊ ſcripturas apl'oꝝ ⁊ euangeliũ
audiant. Qui aũt nõ perſeuerat in oratione vſqꝫ dum miſ
ſa peragatur: nec ſanctã cõmunionem percipiũt (velut in
quietudines eccleſie cõmouentes) cõuenit cõmunione pri
uari. Et ꝙ nõ recedat̃ ante benedictionẽ ſacerdotalẽ: non
intelligẽdũ eſt de qualibet miſſa: ſed dũtaxat de miſſa/ cui
ꝓpl'a ex precepto eccl'ie tenet̃ intereſſe: qualis eſt miſſa ma
ior in die dñica ⁊ feſtis ſolẽnibꝰ. ¶ Un̄ notãter dicit̃ in alle
gatis capl'is. die dñica ⁊ ſolẽnitatibꝰ: nã in his audire miſ
ſam eſt ꝑceptũ: vt dicit glo. in ca. allegato Miſſas. Nam ⁊
textus habet ꝑcipis. Itẽ de cõſe. diſ. j. Qui in die. vbi preci
piunt̃ excõicari ꝗ in die ſolẽni cõuentui eccl'ie ſe ſubtrahũt
ſꝫ nemo excõicãdꝰ eſt niſi ꝓpter trãſgreſſionẽ ꝑcepti ꝗ mor
tale pctm̄ iducit. De miſſa maiori. i. parochiali habet̃ de cõ
ſe. diſ. j. Et hoc. ⁊ ex̄ de parochi. Ut dñicis. Et de celebratio
ne miſſarũ. Quidã laici. De hoc etiã. ſ. lec. xiiij. ¶ B Et
dicit doctor ſubtilis. iiij. ſniaꝝ. diſ. ix. ꝙ hoc ꝑceptũ eccl'ie de
audiendo integram miſſam in die dñica ⁊ ſolemni eſt ſpeci
ficatio diuini precepti affirmatiui: Diliges dominũ deum
tuum ex toto corde tuo ⁊c. quantum ad actum et quantũ
ad tempus: ſicut in vete. lege ſpecificatum fuit quantum
ad diem ſabbati: vt videlicet illo tempore/ dies ſcꝫ dñico et

solēni deus colatur ꝛ adoretur in oblatione illius summi
sacrificij eucharistie: quam offert sacerdos summo patri
vere ꝛ sacramentaliter: populus circumstans spiritualiter.
Nam tempus in precepto illo affirmatiuo/qꝺ non obligat
pro semp: nō est expressuz: sed ab ecclesia adiectū. Sicut re
gulariter precepta legis nature determinationē recipiunt
per legem humanā: sicut lex nature dictat malū esse puniē
dum: bonū premiandū: sed qua pena ꝛ mō/determinat lex
positiua. ¶ Debet ergo audiēs missam stare quiet⁹/intus
recollectus/mente in deū ascendere ipm adorādo/magni
ficando/laudādo/gratias agendo: vt satisfaciat precepto
ecclesie de audiendo missam: ꝛ vt particeps fiat orationis
sacerdotis specialiter dnm pro circunstantib⁹ deprecantis.
Unde notanter dicit circūstanniū/nō circūgyrantiū/pam
bulantiū ꝛ cōfabulantiū: qꝛ tales nō solum nō fiunt partici
pes misse: sed etiā peccant transgrediendo preceptū eccle
sie de audiendo missam die dñica: si aliā missam non audie
rint ea die. De quo cancel. in trac. de oratiōe. Cognoscāt et
obseruent tam clerici ꝙ laici: quos oportet dieb⁹ dñicis et
festis diuino interesse officio ꝛ seruitio: ꝙ nō absoluuntur
ab hoc debito dum scienter fabulatiōib⁹ intendūt: sed mul
tipliciori reatu se cōstringunt: qꝛ nedū nō obseruant prece
ptum: sed ꝛ alios impediūt: qꝛ in eccl'ia sanctissimo dei ta
bernaculo scandalum inhonorationemqꝫ faciunt. Subdit
Stent ergo vel sedeant: ꝛ si nō vocaliter orando/saltem in
modesta quiete ꝛ silentio aiaduertant: cōsiderantes neduz
ea que dicunt vel canunt: sed ꝛ ea q̄ mystice pagunt in riti
bus ꝛ vestibus sacris: q̄ preterea in picturis presentant: et
sic de aliꝭs. Hec ille. ¶ C Ad quod implendum religiose
hortatur Grego. x. capl. Decet. de imu. eccle. li. vj. dicens:
Decet domū tuā sanctitudo. Decet vt cuius in pace factus
est locus eius: cultus sit cū debita veneratione pacificus.
Sit itaqꝫ ad ecclesias humilis ꝛ deuotus ingressus: sit in
eis quieta conuersatio: deo grata: inspiciētib⁹ placita: q̄ cō
siderantes nō solū instruat sed ꝛ reficiat. Cōuenientes ibi
dem/nomen illud qꝺ est supra oē nomen: a quo aliud sub
celo nō est datum hoībus quo saluos fieri credentes opor
teat. Nomen videlicet iesu christi/qui saluū facit populum
suū a pctis eoꝝ: exhibitione reuerentie specialis/attollant.
Et qꝺ generaliter scribit vt in noie iesu omne genu flecta
tur: singulariter in seipis implentes: precipue dum agunt
missarū sacra mysteria: gloriosum illud nomen q̄ncūqꝫ re
colitur: flectant genua cordis sui: vel qꝺ capitis inclinatio
ne testentur. Attendāt in locis eisdem intentis precordijs
sacris solēnijs deuotis orationib⁹ insistant. Nullus in locis
eisdem/in quib⁹ cū pace ac quiete vota cōuenit celebrari se
ditionem excitet: cōclamationē moueat: impetū ve cōmit
tat. Cessent in locis illis vniuersitatū ꝛ societatū quarūli
bet cōsilia cōtiones ꝛ publica parlamenta. Cessent vana ꝛ
multo fortius feda ꝛ pfana colloquia. Cessent confabula
tiones quelibet. Sint postremo alia q̄cūqꝫ q̄ diuinum pñt
turbare officiū: aut oculos diuine maiestatis offendere: ab
ipsis prorsus extranea: ne vbi pctoꝝ est venia postulanda:
ibi peccandi detur occasio: aut deprehendant pctā cōmitti
Cessent in ecclesijs earūqꝫ cemiterijs negociationes: ꝛ pre
cipue nūdinarū ac fori cuiuscūqꝫ tumultus: ois in eis secu
lariū iudicioꝝ strepitus cōquiescat. Et infra. Qui vo p̄miss
sas inhibitiōes petulanti aīo cōtempserint: preter pcessum
ordinarioꝝ ꝛ deputādoꝝ ab ipsis diuine vltiones ꝛ nostre
poterūt acrimonia formidare: donec suū cōfessi reatum fir
mato proposito deliberauerint abstinere. ¶ Ex quo satis
deducit/ꝙ tpe diuinoꝝ in sacratis locis quiet⁹ sine strepi
tu debet q̄lib3 apparere: maxime dū misse solēnia pagunt:
vt de numero sit eoꝝ circūstātiū: p quib⁹ spāliter sacerdos
sacrificiū offerens deo patri/id ipsuz petit acceptari/dicēs
Memēto dñe famuloꝝ famularūqꝫ tuarū: ꝛ oim circūstā
tium. ¶ D Nec tamen hoc sufficit: sicut nec soluz sufficit
remouens phibens: qm̄ sicut in naturalib⁹ actus actiuorū
nō suscipiunt nisi in passo disposito: ita ꝛ actiones spūales
certā prerequirūt dispositionez. Ita in pposito requiritur
etiā certa dispositio pro receptione fructus misse. ¶ Cōsi
stit aūt hec dispositio audientiū missaz in duob⁹ que hic ex
primuntur cū in canone dicit: Quoꝝ tibi fides cognita est
ꝛ nota deuotio. Requirit pmo fides vt credat sub specie
bus panis ꝛ vini post cōsecrationis verba/verum corpus
christi ꝛ verus eius sanguis cōtineri: qꝺ qꝛ nō fit virtute na
turali: nec potestate creata: sed infinita creatoris potētia:
transcenditqꝫ capacitatē ꝛ intelligētiā cuiuscūqꝫ creati intel
lectus: nec rōne deprehendi pōt: requirit ad huius verita
tis ascensum ipsa fides. vnde dic beatus Augu. Mira mi
hi videntur q̄ de illo sacramento legunt. Fides est necessa
ria: scientia rōnis supuacua. Scientia rōne ꝛ intellectu col
ligitur. Fides autoritate videtur. Hec sunt ergo q̄ fidez de
necessitate exigūt: rōnem oino nō admittūt. Expetunt sim
plicem creditorem: arguunt improbū discussorem. Et post
pauca. Credi nāqꝫ oportet salubriter: qꝺ inuestigari nequit
vtiliter. Hec ille. Requirit ergo fides circūstantiū: vt ipis
pficiat oblationis sacrificiū: per quā in vnitatē recipiunt
sacramenti: ꝛ adherent ceteris membris corpis mystici/et
christo hui⁹ corporis capiti. Sicqꝫ viuunt ꝛ spūalis vite in
fluxum participare possunt. Nā fides operās p dilectionez
purificat corda circūstantiū: vt ꝛ ipsi in oblatiōe illa q̄ sua
puritate puritatē mystici corpis representat: spūaliter offe
rant. vñ Act. xv. Fide purificās corda. ¶ Secūdo requiri
tur eorundē attentio/ꝛ eleuatio mentis in deū p deuotum
affectū/quo desiderent oblationē hui⁹ hostie salutaris sibi
pficere ad salutem: ꝛ hoc innuit cum dicit. Et nota deuo
tio. supple ad hoc sacramentū/qua tibi vniunt virtute cha
ritatis p affectū: sicut fide vniunt vitate p intellectū: sicqꝫ
veritate ꝛ virtute vniant p intellectū ꝛ affectū. Que fides
ꝛ deuotio etsi homines latet: tn̄ tibi deo cognita est ꝛ nota.
Cognita p approbationē: ꝛ nota p acceptationē. Tibi q̄ ps
picaris fidelib⁹ ꝛ deuotis/sm Inno. q̄ solus vides in con
sciētijs/qui recte credūt ꝛ deuote diligūt: qui scrutator: es
renū ꝛ cordiū: deus scientiarū ꝛ dñs ꝛ occultoꝝ oim pscru
tator: in cuius cōspectu nulla creatura est inuisibilis. Tibi
etiā cui om̄e cor patet quoad fidem ꝛ adhesionē: ꝛ ois vo
luntas loquit p desideriū ꝛ deuotionē: ꝛ quē nullū latet se
cretū p occultationē: qm̄ oia nuda ꝛ apta sunt oculis tuis.
His aūt duob⁹ existentib⁹ in audiētib⁹ missam: fide scꝫ ꝛ de
uotione/fructū diuine gratie hui⁹ sacramēti p̄cipiūt: ꝛ nō
nunq̄ abūdantius ꝙ sacerdos offerens. ¶ E Un subdit
Pro quib⁹ tibi offerim⁹. Quib⁹ scꝫ famulis ꝛ famulabus
tuis: ꝛ oib⁹ circūstantib⁹ fidelib⁹ ꝛ deuotis/offerim⁹. qꝺ di
citur in plurali ad denotandū ꝙ sacerdos loquit: vt supra
tactū est: in psona totius ecclesie q̄ est offerens principale.
Uel sm dñm Alber. dicit offerim⁹/ad denotandū vnitatez
corpis mystici/scꝫ ecclesie: q̄ in totius multitudinis fideliū
ꝛ cleri seruitute offert hostiā salutarē: ꝛ est idem in snia cū
priori. ¶ Subditur. Uel qui tibi offerunt. id est vel eorum
circūstantiū fideliū qui tibi mediate ꝛ spiritualiter offerūt
Offerunt enim circumstantes mediate: sacerdos celebrās
immediate: offerunt ꝛ spiritualiter. Sic etiam spirituali
ter dicuntur hoc sacramentum manducare pro quanto de
uote se humiliant in conspectu corporis christi ⁊ fide credē
tes altissima huius sacramenti mysteria/omnem intelle
ctum suum in obsequium christi captiuantes: vt loquitur
aplus. ij. Corinth. x. ac desiderantes fieri participes huius
hostie salutaris. De quibus beatus Augustin⁹ ait. Ut qd
paras dentem ꝛ ventrem: crede ꝛ manducasti. Cui concor
dat Innocen. Non solum offerunt sacerdotes: sed ꝛ ceteri
fideles. Nam quod specialiter adimpletur ministerio sacer
dotum: hoc vniuersaliter agunt vota fidelium. Hinc dicit
dominus Alber. ꝙ hec particula: qui tibi offerunt/referri
debet ad illud quod premissum est: scilicet quorum tibi no
ta est deuotio: qꝛ sicut sacerdos offert sacramentū ministe
rio: ita illi offerūt voto. Speciali eñ voto offerūt illi q̄ se ꝛ
sua deferunt ad altare: ꝛ io etiā spāliter in altaris oblatiōe
cōtinent ꝛ illoꝝ specialis est recordatio. Et addit. Fit ergo
hec oratio spāliter p offerentib⁹; ꝛ cōsequenter pro aliꝭs; ꝛ

ideo monendus est populus vt offerat: q̄ꝛ per oblationes speciali voto hostie cōiungunt̄. Et vt dictū est: ipsi offerūt voto: quem sacerdos offert ministerio. Alia aūt particula scꝫ tibi offerim⁹ referri debet ad illā: quoꝝ tibi fides cognita est: q̄ꝛ nō nisi in fide ambulantib⁹ hec oblatio applicat̄. Uel aliter ſm Inno. Memento eoꝝ pro quib⁹ tibi offerimus: sed ⁊ eoꝝ sacerdotū qui tibi offerūt. Quāuis eñ sacerdos pro pp̄lo offerat: offert tñ nihilomin⁹ ⁊ ꝓ se: offert itaq̄ȝ sacerdos: offert ⁊ populus. ¶ F Sacrificium laudis. Sacrificiū dicit̄ ſm dñm Alber. ab effectu: q̄ꝛ sacros nos efficit. Laudis vero: q̄ꝛ nihil in eo est nisi qđ est laudis pulchritudinis ⁊ honoris. Hinc ps̄. Sacrificiū laudis honorificabit me: ⁊ illic iter quo ostēdā illi salutare dei. Iter eñ ad salutem per nullū vnq̄ȝ fuit sacrificium nisi per illud. Uel ſm Inno. ⁊ Alex. Sacrificiū laudis dicit̄: q̄ꝛ ꝓpter hoc maxime deū laudare debemus, ꝙ nō solū se pro nobis dederit in preciū: sed etiam se dederit nobis in cibum: vt per precium redimeret nos a morte. Per cibū nos aleret ad cōseruationem spūalis vite: ⁊ roboraret in via ad cōsecutionē vitalis glorie sempiterne. Joh. vi. Qui mādūcat me: ⁊ ipse viuet ꝓpter me. Iter nāq̄ȝ nullū patuit ad salutē ꝑ quodcūq̄ȝ sacrificium veteris legis: q̄m neq̄ȝ auferebant peccata que regnum celoꝝ claudūt: neq̄ȝ gratiā cōtulerunt, que ad ipsum aditum patefecit. Uel dicitur sacrificium laudis: q̄ꝛ christus ipsum cū laude ⁊ gratiarum actione instituit. Sic eñ legitur: Gratias agens benedixit ⁊ fregit ⁊c. sic ⁊ sacerdos cum laudib⁹ sacrificiū offert. ¶ G Pro se suisq̄ȝ omnibus. Preponitur pro se: q̄ꝛ charitas ordinata, ꝙ̄ȝ ad oēs se extendit: tamen a seipsa incipit: hoc est in ip̄m in quo est primum ⁊ principaliter tendit. Sic eñ quilibet se primo et plus diligit: postea ceteros ordine quodā. vnde Canti. ij. Introduxit me rex in cellam vinariā: ordinauit in me charitatem. Nec solū ex charitate infusa: q̄ est ordinata: ⁊ ordinate se quisq̄ȝ plus diligit: verū ⁊ ex inclinatione ⁊ amore naturali: immo plus ex illa ꝙ̄ ex prima. Hec eñ facit vt plus ipsum qđ quis est ametur: ꝙ̄ quod non est. Et inter ea que quis nō est: plus diligit̄ hoc cū quo quis habet maiorem similitudinem ⁊ participationem. Bonitas siquidem ⁊ vnitas rōnes sunt diligibilitatis: vt dicit Scotus in .iij. Quia aūt quilibet maxime sibi est idem ⁊ vnus: ideo plus se diligit: ⁊ post hoc ea cū quibus est plus vnū. Exemplum in vidua sareptena ⁊ helia. iij. Reg. xvij. vbi dixit ꝓpheta. Uerūtamen mihi primū fac de ipsa farinula subcinericium panem puulū ⁊ affer ad me. Tibi aūt ⁊ filio tuo facies postea. Hanc vnitatem vel quasi vnitatē, hoc est participationem alicuius vnius esse rationem diligibilitatis exēplariter declarauit Guil. paris. ita dicens. Societatē naturalē ⁊ amorem inter fratres facit cōīo cause essendi. Cōmunicat eñ in patre: ⁊ si addita fuerit cōmunicatio in matre: erit fortior. Naturalius eñ se plus diligunt q̄ simul cōmunicant in patre ⁊ in matre: ꝙ̄ q̄ in altero. Cui cōmunioni si addideris cōmunionem in victu: erit fortior cōmunionis amor inter eosdem. Et si addideris vt cōmunicent in magisterio erit fortior. Item si addideris cōmunionē in lege: addes ⁊ fortitudinem ⁊ idē amori. Et si addideris comunionē in ꝓfessione vel ordine, addes ⁊ aliā causam fortitudinis ⁊ cōfirmationis. Et si addideris iterum cōmunionē in ꝓncipe vel prelato: augebit̄ ex hoc: ⁊ ampli⁹ firmabit̄ ip̄a ꝯmunio. Et si addideris cōmunionē dom⁹: erit adhuc ex hoc augmentum fortitudinis. Subdit causā oīm premissoꝝ dicēs. Radix aūt in oībus his est vnitas ⁊ cōmunio eiusdem amati: vel ſm quosdā ip̄a similitudo ⁊ assimilatio. Iuxta hūc modum cōmunicatio in duce vnit milites: ⁊ cōicatio in signo bellatores: ⁊ cōicatio in domo seruos ⁊ famulos: ⁊ cōicatio in mercede vel opere oꝑarios: ⁊ cōicatio in pastore vel grege vel pascuis oues: ⁊ cōmunicatio cōmercantiū negociatores. Cōcludit ꝙ quanto in plurib⁹ ⁊ maiorib⁹ magisq̄ȝ amandis hoīes cōparticipant: tanto maior est in eis societas, familiaritas, ⁊ dilectio: nisi aut inuidia, aut alteri⁹ pestis corruptio hec impedierit. Recte ergo pro se suisq̄ȝ offerunt fideles missam audientes. Suis dico quib⁹ magis vinculo nature ⁊ familiaritatis sunt cōiuncti: q̄ꝛ ad hoc est inclinatio naturalis, q̄ semꝑ recta est: q̄ꝛ a deo indita: cui voluntas si fuerit cōsona: ⁊ ipsa recta erit: ⁊ hoc nisi prohibita sit per regulā superiorem: ne illi se cōformet qđ in ꝓposito minime reperit̄. Orant igitur ꝓ suis cōsanguineis ⁊ affinibus familiarib⁹, amicis ⁊ bñfactorib⁹ ſm Inno. Sic princeps quidā accessit ad iesū intercedens ꝓ filia. Pro fratre suo orauit martha. Centurio pro puero paralytico. Et flentes vidue deprecabant̄ petrū vt resuscitaret thabitā nomine dorcas, ostēdētes ei quas fecerat illis tunicas. Act. ix. Ita ⁊ modo fideles ac deuoti per se, ⁊ ꝑ sacerdotē orant ꝓ suis varia sibi cōditione ꝯiunctis. Et licet etiā teneamur diligere inimicos ſm illud Matth. v. Diligite inimicos vestros. tñ dicit Alex. seruare debem⁹ ordinem charitatis. Cant. ij. Introduxit me rex ī cel. vinariā: ordi. in me. cha. Et addit. Estimo nihilomin⁹ ꝙ si sacerdos ꝓferēdo hec vba suos inimicos amplecteret̄ vtilius sibi, ⁊ deo acceptabili⁹ hec eadē ꝓferret. ¶ H Pro redēptione aiarū suarū. pro spe salutis ⁊ icolumitatis sue. ¶ Hec est secūda particula quarte partis ꝓncipalis partis secunde: in qua postq̄ȝ tactū est ꝓ quib⁹ ⁊ qualib⁹ orat̄: ostendit̄ q̇d pro eis a deo desiderat̄. Sunt aūt ſm Inno. ⁊ Alex. post magistrū. iij. sniarum. dist. xxvij. tria bonoꝝ gñā. s. corꝑalia, spūalia ⁊ eterna. Pria sunt infima, scđa media, tertia sup̄ma: pro quib⁹ sacerdos offerendo sacrificiū orat. Pro summis cū dicit: pro spe salutis. Pro mediis cū premisit: ꝓ redēptione aiaꝝ suarū. Pro infimis cū vltimo addit: ⁊ incolumitatis. Ita vt vbū salutis ad aīe salutem q̄ in beatitudine ꝑficit̄: ⁊ incolumitatis ad sanitatem corꝑis referat̄. Utraq̄ȝ eñ salus mentis ⁊ corporis est ab eo: q̄ dicit: Salus pp̄li ego sum. Et q̄ꝛ vtraq̄ȝ salus ꝓuenit de redēptiōe aīe. i. pcti remissione: sicut econtra de reatu pcti ꝓcedit infirmitas vtriusq̄ȝ ſm sniam veritat̄. Joh. v. Ecce inquit sanus fact⁹ es: iam noli peccare ne vlterius aliq̄d tibi contingat. Deniq̄ȝ dñs docet nos pro his tribus orare Mat. vi. Pro eternis: Adueniat regnū tuū. Pro spūalibus: Fiat voluntas tua sicut in celo ⁊ in terra. Uolūtas dei est sctificatio nr̄a. j. ad Thes. iiij. Sctificatio aūt q̄ est ꝑ gratiā ⁊ charitatē bonū est spūale. Pro corporalibus: Panem nostrū quotidianū da nobis hodie. Offerimus igitur pro eternis, vt dentur nobis in premiū: ꝓ spiritualibus, vt dentur nobis ad meritum: pro corporalib⁹, vt dentur nobis ad āminiculū: vt ꝑ corꝑalia ꝑueniam⁹ ad spiritualia: ⁊ ꝑ spūalia ad eterna. Orans ergo sacerdos ꝓmo dicit. Pro redemptione aiarum. nō pro tp̄ali lucro, vel terreno appetitu: sed pro redēptione aiarum. i. remissione peccatoꝝ. Quibus remissis aīa redempta est: ſm illud ps̄. Et ipse redimet israel ex oībus iniquitatib⁹ eius. Peccatū eñ captiuā detinet aīam: ſm illud Prouer. v. Iniquitates sue capiunt impiū: ⁊ funib⁹ pctōꝝ suoꝝ cōstringit̄. Peccati vero stipendium mors est. Roma. vi. Remisso igitur peccato, aīa liberat̄ ⁊ a morte redimitur. Et rōnabiliter petit̄ remissio pctōrum ⁊ animarum redemptio, per hanc oblationem gloriosi corporis ⁊ preciosi sanguinis christi: q̄ꝛ horū oblatio in cruce redemptionem animarum nostrarū operata est ⁊ peccatoꝝ remissionem. De primo. j. Pe. j. Scientes ꝙ non corruptibilibus auro ⁊ argento redempti estis de vana vestra conuersatione paterne traditionis: sed preciosō sanguīe quasi agni imaculati. Et Apoca. v. Redemisti nos deo in sanguīe tuo. Hui⁹ redēptionis oblatio nr̄a iugis est ꝯmemoratio. Unñ Mat. xxvi. Hic est sanguis me⁹ noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionē peccatorum. Unde ⁊ ſm beatum Hierony. Uerbum quod iudei in malum sibi ⁊ filiis suis imprecabantur dicentes. Sanguis eius super nos: et super filios nostros. nobis optamus in salutem ⁊ remissionem peccatorum et redemptionem animarum. Est autē redemptio anime a peccato: est ⁊ redemptio a presenti miseria ⁊ exilio. Utraq̄ȝ fit ꝑ christi sanguinē qui offert̄. De primo dicit̄ Apocal. j. Lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. De secundo Hebreo. x.

Sacrificiū quid ⁊ vnde.

Mat. ix. Joh. xi. Matth. viij.

Debemus fiduciã per sanguinẽ eius in introitu sanctorũ. Per introitũ aũt sanctoꝝ regni celestis: quod sancti introie runt: a miserijs hui⁹ seculi eripimur. Et de exilio ad patriã de merore ad sempiternã leticiã reuocamur. vñ Esa. xxxv. Ambulabũt q̃ liberati fuerint ⁊ redẽpti a dño: cõuertent ⁊ venient in sion cum laude: ⁊ leticia sempiterna sup capita ipsoꝝ. Gaudiũ ⁊ leticiam obtinebũt: fugiet dolor ⁊ gemi tus. ¶ I Petita itaq; peccatoꝝ remissione / quã precede re oportet salutez: etiã pro ipsa salute orat dicens: Pro spe salutis. i. beatitudinis: id est beatitudĩe sperata. Spe nãq; salui facti sumus. ad Roma. viij. Est aũt vita beata id pro quo p̃ncipaliter orare debemus: cãq; petere tanq̃ summaz nostrã pfectionem ad quã cõditi sum⁹ a dño. vt dicit Aug. ad probã / in de orando deũ. Cetera aũt oĩa q̃ petim⁹ nõ pe timus nisi ſm q̇ ad hanc ordinant. Ita ⁊ saluator pri⁹ pe tere docuit / vt nobis adueniat regnũ suũ: q̃ vt panis quo tidianus tribuat. Vñ ⁊ Mat. vj. docet: Primũ querere re gnuz dei ⁊ iusticiã ei⁹: ⁊ dehinc alia oĩa adijcient. Pro qui bus obtinendis sacerdos addit. Et incolumitatis sue. id ẽ cõmoditate corporis / q̃ ad salutem ⁊ beatitudinẽ obtinen dum ordinat. Pro quo ⁊ orauit pphe cũ dixit: Cõserua me dñe qm̃ speraui in te. Et iterum: Ne pijcias me in tpe senec tutis / in qua plures corporis aduersitates assolent adue nire. Vñ sequit. Cum defecerit virtus mea ne derelinquas me. Ps. lxx. ¶ Exponit aũt hec clausula ſm dñm Albert. scz pro spe salutis ⁊ incolumitatis: ita vt ambo hec salus ⁊ incolumitas ad corpus referant. Vñ cuz petit sacerdos p spe salutis: petit pro debilib⁹ ⁊ infirmis. Cum pro spe inco lumitatis: pro valentib⁹ ⁊ sanis. Sanitatem aũt petim⁹ in firmis: vt fortiores sint in dei seruicio. Ad qḋ ⁊ ipse per se dñs multos in corpore infirmitate grauatos curasse legit ⁊ sanasse. vnde ⁊ ipse ingratos de sanitate recupata arguit: cũ ex decem leprosis mundatis / vnus tantũ regressus ma gna voce magnificans deũ pstratus in terrã gratias egit a dño audiuit. (Lu. xvij.) None decem mũdati sunt / ⁊ nouem vbi sunt. Non est inuentus qui rediret ⁊ daret gloriam deo / nisi hic alienigena. Istam sanitatẽ a dño cõcedi / testat pphã dicẽs Benedic aĩa mea dño. Sequit: Qui sanat oẽs infirmita tes tuas: qui redimit de interitu vitã tuã. Incolumitas pe titur pro sanis ⁊ valentib⁹: q: incolumitas est pfecte sanita tis integritas: quã nisi deus sua misericordia cõseruet: ipa stare non potest: tanq̃ sup fundamentũ debile fundata. Nã in corpore ↄtinua est pugna calidi ⁊ frigidi / humidi ⁊ sicci leuis ⁊ grauis / duri ⁊ mollis / aliarũq; cõtrarietatũ que in corpe sunt humano. vnde scribit Sap. xvj. Nõ herba / neq; malagma sanauit eos: sed tuus dñe sermo qui sanat oĩa. ¶ Est etiã quedã spes salutis spes euadendi machinatio nem inimicoꝝ: sicut in ps. dicit. Erue a fra. deus a. me. ⁊ de ma. ca. vni. meã. Salua me ex ore leonis: ⁊ a cor. vnicor. hu mi. meã. ⁊ Dan. xiij. Et saluatus est sanguis innoxius in il la die. sanguis scz susanne de insidijs iniquoꝝ iudicum. Et de his oĩbus dicit in ps. Dñs cõseruet eũ ⁊ vi. eũ: ⁊ beatuz fa. eũ in ter. ⁊ nõ tradat eum in manib⁹ inimicoꝝ eius. Dñs opem ferat illi super lec. doloris eius vniuer. stratũ ei⁹ ver. in infir. eius. ¶ Pro hac salute liberationis a fraudibus inimicoꝝ / similiter offert ⁊ orat sacerdos dicens. Pro spe salutis ⁊ incolumitatis sue. ¶ L Sequitur: Tibiq; red dunt vota sua eterno deo viuo ⁊ vero. Hec est tertia parti cula partis quarte: in qua vt deus exaudiat bona coꝝ pro quibus petit alleganť. vnde dicit: Memento dñe illoꝝ pro quib⁹ tibi offerimus sacrificiũ laudis: qui tibi reddũt vota sua. i. deuotionem vel affectionem suã vel bona ope ra sua. ¶ Sed hic sunt duo dubia. Primũ circa priorem te xtum / cum dicit. ij. Coꝝ. xij. Virtus in infirmitate pficitur Et cum infirmor tunc potens sum. Quid est q̇ pro corpo ris incolumitate offertur sacrificiũ ab ecclesia. Respondet Alexan. vt infirmitati nostre cõdescendens / nobis occasio nem impatientie precludat: ⁊ cõseruata vel reddita sanitas te gratiarũ actiones dño referamus. ¶ Secundũ dubiuz circa presentem textum: Cum nostra donem⁹ / ⁊ aliena red damus: quomõ vota si sua sunt: reddunt fideles ⁊ nõ po tius donant. Et si reddũt / quõ sua sunt ⁊ nõ potius aliena Respondet Inno. ⁊ Alex. Votum ⁊ generaliter opus bo num ⁊ hoĩs est ⁊ dei. Dei propter autoritatem gratie. Ho minis ppter libertatem arbitrij. Propter qḋ dicit apłus. j. Coꝝ. xv. Non autez ego: sed gratia dei mecum. ⁊ j. Coꝝ. iij. Coadiutores sumus dei. Et hoc cõfirmat beatus Augusti nus super illud ps. Adiuua nos deus salutaris noster. di cens: Hoc verbo ait / salutaris noster / satis exponit: quam paupertatem voluit intelligi in hoc q̇ dixit: Quoniã pau peres sumus nimis. Ipsa quippe est infirmitas / cui saluta ris est necessarius. Cũ vero adiuuare nos vult: nec ingra tus est gratie: nec tollit liberum arbitriũ. Qui eñ adiuua tur ipse etiã per seipsum aliquid agit. Concordat magister lib. ij. dist. xxvij. dicens: Ex gratia incipiunt bona merita: ⁊ cum ex gratia sola esse dicunt: nõ excluditur liberum arbi trium: q: nullum meritũ est in homine qḋ nõ fit per liberũ arbitrium. ¶ L Pro cuius intellectu aduertendũ q̇ in actu meritorio duo est considerare. Primũ est ipsa substan tia siue realitas actus. Secũdũ acceptibilitas actus. Sub stantia actus est a libero arbitrio seu voluntate simul et a gratia: q: gratia ⁊ voluntas sunt due cause partiales / ⁊ vna causa totalis actus illius. Voluntas tamen est causa prin cipalior: q: voluntas habet rõnez potentie. Gratia ratio nem habitus. Potentia aũt vtitur habitu ⁊ non econuerso. Et preterea ille actus liber dicit quantum ad suum pduci. Hec aũt libertas est a voluntate: nõ a gratia vel charitate: q: hec est qualitas quedã naturaliter actiua / sicut calor in igne: vel alia qualitas quecũq;. Ex quibus duobus surgit principalitas quoad voluntatem respectu substantie actus eliciti. Acceptabilitas aũt ipsius actus meritorij similiter est a voluntate ⁊ etiam a charitate. Nõ eñ actus quicũq; a deo acceptat in ordine ad beatitudinem cõferendã / nisi sit libere a voluntate elicitus. Neq; m̃ hoc sufficit: sed oportet q̇ hoc sit ſm inclinationem charitatis. Que q: rõ ponitur merendi / ipa est cã principalior quoad acceptabilitatem: ⁊ hoc ex ordinatiõe dei plus acceptantis actũ q: est a cha ritate inclinante: q̃ q: est a potentia eliciente: q̃uis vtrũq; requiratur. Et pro illo facit dictũ beati Augu. in de lib. ar. Gratia se habet ad liberuz arbitriũ sicut sessor ad equum. Idem in epistola ad sixtũ. Voluntate inquit cõcomitante nõ preueniente / pedissequa nõ dña / hõ meretur. Et ibidez. Quid est hoĩs meritũ ante gratiã: cũ omne bonũ meritũz nostrũ nõ in nobis facit nisi gratia. In quib⁹ verbis videt principalitatez in merito attribuere gratie: q̃uis nõ secũ dat volũtatez. Sunt ergo vota ⁊ bona merita nostra ⁊ dei. Nostra vt dictũ est ex lib. ar. Dei ex gratia ad ipsa inclinãte Cõgrue igitur dicit: qui tibi reddũt vota quasi tua ex gra tia. Cõgrue etiã subiungit vota sua ex voluntate: q: quasi libere elicita. Libere eñ exit voluntas in opera talia sicut in quecũq; alia. Hic ait ppha. Anima mea in manib⁹ meis semp / quoad operari: scz nõ quoad esse: q: sic a solo deo est Et illud Eccĩ. xv. Deus ab initio cõstituit hoiem: ⁊ reliq̃t eum in manu cõsilij sui: adiecit ei mandata ⁊ precepta. Se quitur: Apposuit tibi aquã ⁊ ignẽ: ad quod volueris / por rige manũ tuã. Ante hoiem vita ⁊ mors: bonũ ⁊ malũ: qḋ placuerit ei: dabit illi. Ex quib⁹ satis intelligi datur q̇ ope ra hoĩs in ipius sunt ptãte. ¶ M Sequit. Eterno deo viuo ⁊ vero. Alexã. Dij dicunt ⁊ hoies ⁊ demones ⁊ simu lacra vel imagines: sed hoies adoptione / demones vsur patione / imagines nũcupatione. Per adoptionem vt ibi. Ego dixi dij estis ⁊ filij excelsi oẽs. Ps. lxxxi. ⁊ Exodi. vij. Moysi dictũ est. Ecce cõstitui te deũ pharaõis. Per vsur pationẽ / vt ibi: Oẽs dij gentiũ demonia. Hi deitatem sibi vsurpant: hoc est gloriã deo debitã. Vñ Mat. iiij. Sathan (Ps. xv.) dixit christo: Hec oĩa tibi dabo: si cadens adoraueris me. s. latria adoratione vt deũ. ⁊ Esa. xiiij. In celũ cõscendã: sup astra dei exaltabo soliũ meũ: sedebo in monte testamẽti. in laterib⁹ aquilonis. Ascendã sup altitudinem nubium: simi lis ero altissimo. Per nuncupationem appellarunt deos

opa manuũ

opera manuum suarum: lapides scȝ ⁊ ligna ⁊c̄. de quibus Sap. xiii. Infelices aūt sunt: ⁊ inter mortuos spes illorum est, qui appellarunt deos opera manuū suaruȝ. Et in psal. cxiii. Simulacra gentiū argentū ⁊ aurum opera manuum hominū. Os habent ⁊ nō loquent: oculos habent ⁊ nō videbunt. Primi sunt veri ⁊ vivi: sed nō eterni. Nam de eis dicit in ps. lxxxi. Uos aūt sicut homies moriemini: ⁊ sicut vnus de principib' cadetis. Secundi sunt vivi: sed nec eterni nec veri. Nō eterni: qꝛ mutabiles: licet quoad finis carētiam sunt perpetui. Etern' eñ esse nō pōt: nisi immutabilis tam substantialiter q̄ accidentaliter. Nā fm Boe. v. de cō so. psa vlti. Eternitas est interminabilis vite tota ⁊ simul possessio. Quod soli deo cōuenit: qꝛ est quicq̄d esse potest nec transmutatione aut vicissitudine variat. Jaco. j. Apud quem nō est transmutatio: nec vicissitudinis obumbratio.

Eternitas quid

Jo. viii.

Neqȝ veri sunt qui in veritate nō steterūt. Nā ab initio homicida erat ⁊ in veritate non stetit: ⁊ veritas non est in eo. Tertij nec veri sunt/nec vivi/nec eterni: qꝛ nec veritatis capaces: qꝛ surdi ⁊ muti. Nec sensu ac intellectu prediti: nec incorruptibilitate dotati. Ad hoꝝ oim exclusionem dicit. Tibi deo eterno vivo ⁊ vero. Solus eñ de' p essentiā est deus eternus viu' ⁊ verus. Esa. xliiij. Absqȝ me nō est de': imo est eternitas ipsa vita ⁊ veritas. Cui neqȝ vita neqȝ veritas neqȝ eternitas accidere potest: qꝛ simplex ⁊ incōpositus: ⁊ nulli oino cōponibilis. Ens oino pmū ⁊ independens: ens necessariū: ens pfectissimū. Hinc ab alio esse nō capit. De cuius eternitate dicit. j. ad Tim. vlti. Qui solus habet imortalitatem. Glo. vera imortalitas vera est eternitas. De vita. iij. Reg. xvij. Uiuit deus in cui' cōspectu sto. De veritate Roma. iij. Est aūt deus verax: ois homo mendax. ¶ N Uel dicit deo eterno vero ⁊ vivo/ad innuendum q̄ tres psone diuine operant in hoc sacramēto. Licet eñ hec tria appropriata psonarū/eternitas/veritas/vita: sint cōia oibus tribus psonis: qꝛ eternus pater/eternus filius eternus spūssantus. Sic verus ⁊ viuus pater/verus ⁊ viuus filius/verus ⁊ viuus spūssanctus: tamen per appropriationem quandā eternitas patri attribuit: qꝛ principiū est sine principio originante: de quo in symbolo athanasij dicitur: Pater a nullo est: nec factus: nec creatus: nec genitus. Sunt autem a patre oia: filius per generationē: spiritussanctus per spirationem: cetera cuncta per creationem. Ueritas appropriat filio: qꝛ pcedit per modū intellectus vt vbū ad quē ptinet veritas. Un̄ ⁊ de seipo Jo. xiiij. Ego sum veritas. Et ppha de filio loquēs ait. Ueritas de terra orta est. Uita appropiat spirituisancto: qꝛ pcedit p modū volūtatis ad quem specialem ordinem habet vita: vt dico spūalis. Unde in symbolo niceno dicit: Et in spiritūsanctum dñm viuificātem. Operat aūt pater trāsubstātiationem panis ⁊ vini in corpus ⁊ sanguinē christi: qꝛ hoc fieri non potest: nisi p infinitā potentiā que patri appropriatur. Ordinat filius p sapientiaȝ vt sint sub speciebus humano visui cōuenientib'/panis scȝ ⁊ vini. Spūssctūs cōfert gratiā digne sumentib' p suā clementiā vt recte dicat eucharistia: quod est interpretatū bona gratia. Et licet hec obsecratio: vt dicit Inno. ⁊ Alexā. specialiter dirigat ad patrem ppter autoritatem principij: vt dictū est: fm q̄ ipse filius docet nos orare Matth. vj. Pater noster qui es in celis ⁊c̄. Propter qd̄ etiā in principio canonis dicit. Te igit clemētissime pater per iesum christū dñm no. sup. rogam' ac petimus. tñ indiuidue trinitati sacrificiū laudis offertur/tam scilȝ patri q̄ filio q̄ spūisancto: quoꝝ sicut indiuisibilis est maiestas: sic ⁊ indiuisibilis adoratio. iuxta qd̄ veritas dic. Ueri adoratores adorabūt patrē in spū ⁊ veritate. i. in filio ⁊ spūsancto: qꝛ pater essentialiter est in filio: ⁊ filius naturaliter in patre: ⁊. ss. substantialiter in vtroqȝ. fm hoc ergo offertur laudis sacrificiū deo eterno. i. deo patri. deo vero id est deo filio: deo vivo. i. deo. ss. qui licet sint tres in psonis: vnus tñ sunt deus in essentia/que est indiuidua trinitas: cuius indiuisa est adoratio: que specialiter in hoc sacrificio exhibetur. ¶ Lectio. xxx. A

Joh. iiij.

Communicātes et

memoriā venerantes. ¶ Hec est pars secunda principalis totius canonis: in qua post petitionē bñdictiōis appositoꝝ munerum pro tota eccl̄ia offerendoꝝ in precedente parte premissa/ponit sanctoꝝ inuocatio: quoꝝ precibus ⁊ meritis eorūdē donoꝝ nobis a deo facta est collatio. Et diuidit in duas partes. In prima sanctoꝝ cōmemoratio premittit. In secunda p eoꝝ preces ⁊ merita supplicatio subinfert ibi: Quorū meritis. Prima pars subdiuidit in particulas quattuor. In prima tangit sanctoꝝ cōis memoria venerabiliter. In secūda fit memoria gloriose virginis marie primo ⁊ principaliter/ibi: In primis. In tertia exprimunt quorūdā aploꝝ ⁊ martyrū noia specialiter/ibi: Sed ⁊ beatoꝝ. In quarta addit oim sanctoꝝ memoria generaliter/ibi: Et oim sanctoꝝ tuoꝝ. ¶ Circa primuȝ dicit: Cōmunicātes. Pro cui' intellectu aduertendū fm Inno: q̄ extra vnitatem eccl̄ie nō est locus offerendi sacrificiū vnitatis. Ideo sanctorū memoriā agim' in sacrificio: quaten' in ipoꝝ oratione cōmunionē habentes sacrificiū offeram'. Scriptū est eñ: Alienigena nō vescet ex eis qm̄ scā sunt. Leui. xxij. (als ibidem. Ois alienigena nō cōmedet de sanctificatis) Ideo solū illū ad esum huius agni recipim' qui nostre cōiunct' est domui: videlicet oēm domesticū fidei a principe vsqȝ ad plebeiū: a pharisco vsqȝ ad publicanū. Ex sanctis aūt ⁊ fidelib' viatorib' vna dom' ⁊ ecclesia cōstat: vt supra habitū est. Ideo vt nō rumpat vnitas offerimus laudis sacrificium cum sanctis cōicantes. Cōicantes scȝ in vsu ⁊ oblatione hui' sacrificij cuȝ sanctis qui hoc sacrificio medio salutem cōsecuti sunt: qm̄ ipm est viaticū ad vitam eternā pducens. Qui māducat meā carnē: ⁊ bibit meū sanguinem habet vitā eternā. Joh. vj. Cōicantes dixi in vsu: qꝛ de sanctis dicit q̄ erant perseuerātes in doctrina aploꝝ ⁊ in cōicatione fractionis panis. Act. ij. Cōicamus igitur cum sanctis in hoc sacrificio p cōtinuationē: scȝ qꝛ ab ipsis dum viuerent: cōionem ⁊ vsum illius sacrificij accepim': et ipsoꝝ patrocinio in ipsa pseueramus. Uel cōicantes in via cum sanctis fm Inno. in vna fide quā ⁊ ipi viatores habuerunt. Cōicantes ⁊ in spe: qꝛ quod ipsi sperabāt ⁊ nos speramus. In patria vo cōicabimus sanctis per rem quā ipsi habent: quādo eam ⁊ nos habebim'. Nos siquidē fidem habemus ⁊ spem: ipsi visionē ⁊ rem. Nos pcurrim' stadium: ipsi possident brauiū. Nos pugnam' in via: ipsi triūphant in patria. Uel fm dñm Albert. Cōicam' cum scis in sacramento altaris: qꝛ qd̄ illi pcipiūt in rei veritate: nos frequētamus in sacramentali specie. Cōio eñ est pceptio vnius ⁊ eiusdē in quo vniunt qui cōicant: q̄uis diuersi diuersimode illud vnū participent. Sic eñ in symbolo dicim': Credo sanctoꝝ cōionem. Et apl's heb. xiij. Bñficientie ⁊ cōionis nolite obliuisci: talibus eñ hostijs promeretur deus. ¶ B Sequitur: Et memoriā venerantes. Semp venerāda est sanctoꝝ memoria. Et q̄uis multis de causis commemorationē sanctoꝝ pagit ecclesia: vna tñ sufficit ad nostruȝ ppositū: que est vt nos fragiles ⁊ mortales/sanctos imortales venerantes: ipsisqȝ nos cōmendātes/mereamur ipoꝝ meritis ⁊ precib' adiuuari: quaten' ad deū plene glorificādum eoꝝ societati cōiungamur: vt fm Inno. Memoriam aploꝝ ⁊ martyrū: ⁊ precipue virginis gloriose: vt ipsoꝝ suffragio de fide pducamur ad visionē: de spe ad rem: de stadio ad brauiū: de via trāseam' ad patriā. ¶ Et dicit Alexā. In hac cōmemoratione sctōꝝ obseruat eccl̄ia qd̄ antiquit' fieri solebat: vt in oratiōib' patrū memoria recoleret: quatenus eoꝝ meritis suffragantib' facili' quod petebāt impetrarent. Sic moyses pro populo peccante intercedens inquit: Recordare abraam isaac ⁊ israel seruoꝝ tuorū. Exod. xxxij. Et post pauca sequitur. Placatusqȝ est dñs. Sic azarias in fornace succensa: Ne auferas inquit/misericordiam tuam a nobis dñe deus noster/propter abraaȝ dilectū tuū ⁊ isaac seruum tuū: ⁊ iacob sanctū tuū. Daniel. iij. Domin'

quod dixit ad salomonem: Scindam regnū tuum ⁊ dabo illud seruo tuo: verūtamē in dieb⁹ tuis nō faciā ꝑpter dauid patrē tuū. De manu filij tui scindā illud: nec totū regnum auferā: sed tribū vnā dabo filio tuo/propter dauid seruum meū ⁊ hierusalē quā elegi. iij. Reg. xj. Multis quidē patrū merita filijs suffragant̄. Vñ cū ezechias diuinū postularet auxiliū: audiuit. Protegā vrbē istā ⁊ ꝑpter me: et propter dauid seruū meū. iiij. Reg. xx. Nō tñ inuocant̄ sancti tanꝙ datores bonoꝝ pro quib⁹ oram⁹: sed vt intercessores apud dñm: vt eoꝝ precib⁹ adiuuemur ad cōsecutionē eius quod postulamus. ¶ C Sed circa hunc textū nostri canonis/ quo sanctoꝝ implorant̄ auxilia: tres occurrūt dubitatiōes ¶ Prima vtrū sancti in patria orēt pro nobis existētib⁹ in via. ¶ Scḋa cum deus per suā eternā ꝓuidentiā ⁊ oia noꝰ uit futura: ⁊ imutabiliter disposuit faciēda: ad quid ꝓsunt sanctorū oratiōes: q̄bus deum nec informare: nec a statuto possunt ordine imutare. ¶ Tertia cū sancti a nobis distantia longissima seiuncti sunt: quō orationes ⁊ clamores nostros percipiunt. ¶ Circa materiā prime q̄stionis fuit heresis quorundā nimia temeritate oim̄ sanctorū cultū penitus tollere volētiū/ q̄ nullū sanctis honorē impendi debere mussitabāt: neq; p̄ces vllas ad eos dirigi: sed nec eorū reliquias venerari. Huius autor ⁊ heresiarcha primo fuit louinianus ⁊ eunomius: et post hos vigilātius. Quē errorē cum suis auctorib⁹ btūs Hiero. in epl̄a siue libello quē contra vigilantiū/ quē dormitantiū noiat: scripsit egregie recitat ⁊ cōfutat. Tenuit itaq; vigilātius hereticus/ ꝙ sancti in patria pro nobis nō orāt: imo nullius mortui pro alio exaudiendā fore orationē. Et ideo frustra nos ad sanctos clamare predicauit: ac eorū patrocinia implorare: sed vniuersorū preces orationesq; ad solū deū dirigēdas esse asserebat. Ac pro suo errore duab⁹ vijs argumentabat̄/ scȝ ex diuina perfectione/ ⁊ ex sanctorū statu ⁊ cōditione. ¶ D Ex primo sic: Nā orando principaliter petim⁹ vitam eternā ⁊ alia dūtaxat inquantū ad illam cōsequendā ordinātur: vt gratiā ⁊ vite sanctitatē: vt docet btūs Augu. ad probam de orando deum. Solus autē deus est q̄ beatificat: solus qui gratiā infundit/ qua nos in via sanctificat: s̄m illud ps. Gratiā ⁊ gloriam dabit dñs. Ideo ad horū ꝯsecutionē frustra sancti implorātur: qui neq; gloriā: neq; gratiā q̄ a solo deo creātur ⁊ infundūtur: nobis tribuere possunt: quippe ad terminum creationis nullaȝ creatura habere penit⁹ potest actiuitatē. ¶ Deniq; quid opus est sctōs inuocare pro quocūq; perpetuo vel tēporali cōsequēdo: cū deus oia solus dare sufficiat: q: oipotens. Oia dare velit: q: liberalissim⁹ ⁊ clemens plus nos amans/ ꝙ sanctorū singuli/ imo ꝙ pariter vniuersi: quā suam dilectionē: vt Joh. iij. dicitur: in hoc ostendit deus pater: q: filiū suum vnigenitū dedit: nec pepcit illum pro nobis tradere in mortē ignominiosissimā: mortez sciłz crucis: ⁊ q: filiū tradidit quō non oia cum illo nobis donauit: vt dicit apl̄s ad Roma. viij. Iniuria ergo quedā dei videtur ad sanctos recurrere in his q̄ dñs ipse paratissim⁹ est donare. Maxime cū frequēter dñs sub iuramēti attestatione ꝓmisit oia se daturū q̄ ab ipso fideliter peterent̄. Amen amen dico vobis (ait apl̄s Joh. xvj.) si quid petieritis patrem in noīe meo dabit vobis. Immo ad petendū nos excitat: Petite ⁊ accipietis: q̄rite ⁊ inuenietis: pulsate ⁊ aperietur vobis. Lu. xj. ⁊ Math. xxj. Oia quecūq; petieritis in oratione credētes accipietis. Neq; credendū est sanctos misericordiores fore/ ⁊ ad veniā propitiores/ ꝙ dñs ipse misericordiarū pater ⁊ deus totius cōsolationis ac fons ipse gratiarū. ij. Cor. j. ¶ Ex scḋo scȝ statu ⁊ cōditiōe sanctorū sic arguūt: Sancti nobis auxiliari nec meritis possunt: nec precibus. Et non ponitur alius subuentionis modus a sanctis ⁊ doctoribus. Non meritis: q: neq; preteritis: neq; recentibus: nam pro p̄teritis iam sufficienter premiātur: s̄m illud Apoca. xiiij. Opera enim illorū sequuntur illos. Nec putandū ꝙ premiū meritis precedētibus sanctorū correspōdens diuidatur: ⁊ sanctis que meruerūt pars cedat: ⁊ pars alia pro quibus orant: reseruetur. Nam vnusquisq; quodcunq; fecerit bonum recipiet a dño. ad Ephe. vj. ⁊ Ps. lxj. Tu reddes vnicuiq; iuxta opera sua. Deniq; si nō plenum s̄m merita sua premium sancti reciperēt: vbi promissio dñi: Mensurā bonam/ confertā/ coagitatā ⁊ supereffluentē dabunt in sinum vestrū. Lu. vj. Immo quilibet sanctorū longe amplius premiatur ꝙ meruit a dño. Cuius mia semper sicut punit citra condignū (vt dicit Augu. sermo. v. ad fratres de heremo) ita ⁊ premiat vltra condignū. Non ergo videtur/ aiunt illi: ꝙ sanctorū merita: quorū retributione plenissimā receperunt: alijs proficiant: vt eis horum intuitu noua bona conferātur. Sicut enim diuina iusticia non punit bis in idipsum. Naum. j. Non consurget tribulatio duplex: ita nec diuina misericordia bis premiat idem meritū. Recentia quoq; merita quibus aliquid de nouo mereātur non habēt: quia statum meriti excesserūt: quippe in termino sunt/ non in via: non currunt in stadio: sed brauium acceperunt: cursum merendi cōsummarunt: fruūtur reposita iusticie iam corona. ¶ Et per hoc videtur probari posse ꝙ non orant pro nobis: q: oratio est opus maxime meritoriū. Ipsi autē nunc mereri non possunt: igitur nec orare. ¶ Et ex alio idem arguit̄: Aut vident deū velle cōferre illud pro quo orant: ⁊ sic frustra fundūt preces: cum videāt deum infallibiliter collaturū qḋ affectant. Si vero viderint deum aut nolle/ aut non velle conferre: nequaꝙ orabunt: qm̄ per oia concordāt diuine voluntati: nec vnꝙ petunt aut desiderant fieri qḋ deum non facturū recognoscunt. His ⁊ similibus rationibus decepti sunt dicti heretici. Decipiuntur et nunc nōnulli nostro tēpore xp̄iani. Ideo primo ostēdenda est veritas. Scḋo argumēta hec sophistica sunt soluenda. ¶ E Credendū est igitur firmiter ⁊ nullatenus dubitandum sanctos in patria ꝓ nobis intercedere: nobisq; suffragari merito ⁊ prece siue voto. Merito dum precedētia eorum merita nobis suffragātur. Et prece vel affectu/ duȝ nostra vota a dño cupiūt impleri. Et in hoc orant pro nobis desiderio/ nō voce: dum affectuose desiderāt hec vel illa nobis a dño concedi intuitu suorū meritoꝝ vel affectuū. Hec est s̄nia magistri in. iiij. dist. xlv. Que veritas autoritate ostēditur ⁊ ratione. Autoritate vtriusq; testamēti vete. ⁊ no. simul ⁊ sanctorū patrum. Multa em̄ contulisse dñm viuentibus propter merita patrū dormiētiū et in sinu abrae quiescentiū/ est vete. testa. historia. Unde ait ad isaac dñs Gen. xxvj. Multiplicabo semen tuum sicut stellas celi: daboq; posteris tuis vniuersas regiones has: ⁊ benedicētur in semine tuo omnes gentes terre: eo ꝙ obedierit abraam voci mee: ⁊ custodierit precepta ⁊ mandata mea: ⁊ cerimonias legesq; seruauerit. Et sequitur: Noli timere: q: ego tecum sum: benedicam tibi et multiplicabo semen tuum propter seruum meū abraam. Itaq; frequenter dñs facturus beneficia posteris cōmemorat se deum abraā/ isaac et iacob: vt pȝ Exo. iij. ⁊ in plerisq; locis alijs. Faciunt ad illud supra allegata. Norunt hec certissime patres vete. testa. ꝓpropter cum orabant dñm nostrū: patrum merita recensebant vt sic eorum suffragantibus meritis facilius audirentur. Ipsos deniq; pro nobis intercedere ⁊ orare expressius eadem pagina testatur. Nam dñs volens hieremiā ostendere ꝙ peccatis populi exigentibus exaudiendus non esset pro populo ait Hiere. xv. Si steterint moyses ⁊ samuel coram me/ non est aia mea ad populū istum. Quasi diceret: Si hi qui te maiores sunt: orarent pro populo illo non audirem: quāto minus te. Sed nihil esset dictu si non aliquādo sancti pro populo orarēt: nec orare possent. Simile esset ac si diceret: Si lapides intercederēt non audirem: nec te exaudiam. Presupponit igitur dñs moysen ⁊ samuelē aliquando pro populo orare. Item. ij. Mach. vlti. dicitur de propheta hieremia dudum defuncto. Hic est fratrum amator ⁊ populi israel. Hic est qui multum orat pro populo et pro vniuersa sancta ciuitate hierusalem: hieremias propheta dei. Quodq; exaudita fuerit eius oratio: ex eo quod sequitur: manifestum est. Sequitur enim: Et extendit hieremias dexteram: ⁊ dedit iude gladium/ dicens; Accipe san-

eum gladium aureū munus a deo in quo deiicies aduer
sarios populi mei israel. ¶ F Ex nouo etiam testamento
ad idem proferri possunt testimonia: Nam saluator noster
sanctus sanctorum / et beatissimus beatorū sm assumptam
hūanitatis naturā p nobis orat in celo ad patrē sicut apo-
stolus ait Ro. viij. Quia et christus iesus etiā interpellat
pro nobis. Item ad Hebre. vij. Jesus sempiternū habet sa
cerdotium: vnde et saluare in perpetuū potest accedēs per
semetipsum ad deum viuens ad interpellandū pro nobis.
Joh. quoq; in prima cano. c. ij. ait: Hec scribo vobis vt non
peccetis. Sed et si quis peccauerit: aduocatū habem9 apud
patrem iesum christū iustum: et ipse est ppiciatio pro pecca
tis nostris. Cum ergo christus caput nostrū pro nobis in-
tercedit apud patrē: cur hoc non de mēbris eius (beatis
scz) credamus. Maxime cum hereticorū argumēta magis
locum habere videātur in christo / q̄ in sanctis: tanto vtiq;
magis quo beatior et patris voluntatē clarius recognoscit.
¶ Intercedit autē pro nobis christus / nō sm naturā diui-
nam sm quā equalis patri cum eo condonat petita: sed sm
humanā / sm quā minor est patre: et meruit in oībus exau-
diri. Nec dubium sanctos eum in hoc imitari in celis: sicut
eum imitati sunt fideliter hic in terris. ¶ Probatur auto.
sanctorū: nam Hiero. contra vigilantiū scribens acerrime
eum reprehēdit: eo q̄ sctōs negauit pro nobis orare. Aug.
etiam de verbis apostoli ait: Iniuria est pro martyre in ec-
clesia orare: cuius debemus oratiōibus cōmendari. Et ite-
rum loquēs de purgandis in cōsummatione seculi morien
tibus. Estimo inquit eum quasi per ignem transeuntē sal-
uari meritis et intercessionibus celestis ecclesie: q̄ pro fide-
libus semp intercedit / donec impleaī christus / scz in mem-
bris suis. Sanctus quoq; iohānes Damas. in suo. iiij. sentē
tiarum ait: Si quis multū laborat ducē inuenire q̄ ipsum
alicui mortali regi adducat: et pro eo ad ipsum verbū faciat
quāto magis sancti dei duces generis humani qui pro no-
bis ad deum interpellatiōes faciant: querendi sunt et hono
randi. ¶ Superfluū puto adducere Ambrosiū / Gregoriū
Bedā / Bern. Magistrū / ceterosq; innumeros in re tam
manifesta: cum ecclesie vniuersalis ritus et doctrina vetu-
stissimi nos doceant sanctos venerabiliter inuocare: cuius
excellentissima est autoritas: a qua dissentire catholico fas
non erit. ¶ G Potest idem ratione breuiter ostendi. Nā
quāto quis ex charitate proximū magis diligit: eo amplius
ei salutē a deo cōferre desiderat. Longe autē sancti in celo
magis diligunt nos q̄ existentes in terris. Nam charitas
non excidit in celo: sed perficiī et cōsummatur. Salutē aūt
alteri desiderare a deo / est pro eo intercedere: vt dictuz est.
Item cōstituti in terris iubemur multiplici scripture exhor
tatione pro nobis mutuo orare: sicut ait Jacobi. v. Orate
pro inuicē vt saluemini. Qd et solicite fecerūt apostoli: naz
ardētissime pro aliis orauerūt: et aliorū oratiōes pro se fie-
ri postulabāt: vt patet transcurrēti epistolas pauli: et recte
quoniā teste Jacobo vbi supra. Multum valet deprecatio
iusti assidua. Multū per oēm modū: qm̄ orauit vnus ho-
mo moyses / et sexingentis milibus pugnatorū veniam im
petrauit. Orauit helias et celū clausit ne plueret annis tri-
bus et mensibus sex. Rursus orauit et pluuiam largissimā
arentibus / terre et hominibus impetrauit. iij. Reg. xvij. et
xviij. et Jacobi. v. Sed et dñs amicis iob / qui recta locuti
non fuerant: precepit vt ad iob se cōferrent: petentes qua-
tenus pro eis offerret sacrificiū et oraret: vt non imputare
tur eis stulticia eorum. Sic stephanus orans pro persecuto
ribus / paulo cōuersionē ipetrauit. Et paulus orās. cclxxvi.
suis cōnauigantibus vite presidio fuit. Et sic est videre de
innumeris q̄ in carne viuentes / aliis orando beneficia plu
rima impetrarūt. ¶ H Et mira hereticorū hebetudo: cū
viuos pro sese fructuose orare cōcedūt: vtpote coacti aper
tissimis vtriusq; legis testimoniis / idipsum negent de bea
tis qui certissime apud deum potentiores sunt effecti / q̄ uo
presentiores ac beatiores: dicēte dño de eis: Qui minor est
in regno celorū maior est illo / scz iohāne baptista. Mat. xi.

[Margin: j. Corin. xiij.] [Margin: Exo. xxxij.] [Margin: Act. xx / vij.]

Si ergo adhuc in carne infirmi et mutabiles in via cōstitu
ti: et ideo pro seipsis soliciti orationibus suis ceteris pfue-
runt: quāto magis fortes facti salutis sue securi: in patria ci
ues et domestici dei constituti: in charitate quoq; fraterna
cōsummati / pro fratribus in via relictis instanter et vtiliter
votis et meritis perorabūt. ¶ Hāc rationē beatus Hiero.
contra vigilantiū tangit / cum ait: Apostoli et martyres ad-
huc in corpore cōstituti possunt orare pro ceteris: quando
pro se adhuc debēt esse soliciti: quāto magis post coronas
et triūphos. Orauerūt in via existentes: et postq̄ cum chri-
sto esse ceperunt minus valebūt. Tunc ora clausuri sunt: et
pro his q̄ in toto mundo euangelio crediderūt mutire non
poterunt. Quasi diceret: Nullo modo hoc credendū est.
Et beatus Bern. in sermone de vigil. apostolorū petri et
pauli: Qui potens erat inquit in terra: potētior est in celis
ante faciē dñi dei sui. Si eñ dum adhuc viueret misertus
est peccatoribus / et orauit pro eis: nūc tanto amplius / quā
to verius cognoscit miserias nostras: orat pro nobis patrē
q: illa beata patria charitatē eius nō minuit: sed augmen-
tauit. Et similia multa ponit in scriptis suis. ¶ I Demū
ex facto eadem veritas nō tam colligiī / q̄ palā oculis exhi
betur. Quis dinumerare sufficit quanta beneficia prestita
sunt in terris ad deuotā sanctorū inuocationē et reliquiarū
venerationem. Quod si nō sufficiant pbatissime historie: fi
des adhibeaī beato Aug. xxij. de ciuit. dei. ca. viij. vbi. xxv.
miracula recitat quib9 ipse vt plurimū interrerat: inter que
et mortuorū suscitationē cōnumerat: q̄ martyrū intercessiōe
a dño sunt exhibita. Neq; deus qui erroris autor esse non
potest: talia prestaret male petētib9 / his scz qui sanctos in-
uocarent: si inuocandi nō essent. Operosissima deniq; ec-
clesiarū et monasteriorū edificia in memoriā sanctorū / ppter
impensa mortalib9 bñficia eorū auxilia petentib9 cōstructa /
predicte testimoniū phibent veritati. Vñ manifestū est q̄
temeraria ac blasphema est heresis eā negantiū. Qui cum
honorem gloriose virgini / oībusq; patriarchis / pphetis /
aplis / martyrib9 / cōfessorib9 / virginib9 / cōtinentib9 / omni-
busq; debitū electis tollere conanī: etiā dñz qui in sanctis
suis in quib9 tot operaī mirabilia: laudatur: impie nō desi-
nunt blasphemare. ¶ K Per hoc ad rationes p heresi
inductas. Ad primā dum arguūt ex diuina pfectione / pro-
pter quā solus deus beatificat in patria et gratificat in via
Dicendū q̄ licet de9 solus gloriā donet et gratiā creet: nec
sancti effectiue cōcurrant cocreando: possunt tñ concurre-
re impetrando et orādo: vt de9 beatificet vel gratificet sine
quorū oratione / tali pro quo oratur: nec beatitudinē cōfer-
ret: nec gratiā: sicut amicus principis impetrat qñq; alteri
donū a principe / respectu cuius tñ impetrans nullā habet
actiuitatem: qd nihilominu9 princeps nō daret: nisi amicus
talis orando impetraret. Nō ergo frustra imploram9 sctōs
quos nō vt creatores gratie siue beatificatores inuocam9:
sed vt mediatores quorū meritis et intuitu nobis deus cō-
fert q̄ ex nostris accipere sum9 minus digni. ¶ Et q̄ conse
quenter arguūt: Deum solū ad oia cōcedenda sufficere et c.
Nihil concludunt: Deus eñ qui oia efficere et prestare pōt
sine cōcursu cuiuscūq; cause secūde in genere cause efficien
tis: non sua necessitate vel indigentia: sed gratiosa et suaui
volūtate admittit cōcursuz creature cōcausantis in multis
actionib9 suis. Quandoq; ad terminū ipm pductionis: vt
in generatione naturali / puta ignis ex igne et c. Quādoq;
ad dispositionem ei9 qd recipit effectū pductū per creatio-
nem: vt in pductiōe hois ex patre et matre: licet ad aie crea
tionem naturalis virtus parentum nō attingat actiua: sed
tantū ad materie dispositionem / corporis scz formationē /
cui aia infundenda est: q̄ a solo deo creatur: quo tñ corpore
nō formato nullaten9 aia a deo crearet. Qñq; ad medians
dum inter se deū datorem et hoiem accipientem. Sic moy
ses (Deut. v.) sequester et medi9 fuit inter deū et populum:
vt sic suauiter inferiora reducat ad superiora per media: vt
dicit Diony. in de ange. hierar. cap. iiij. Sicut ergo inferio-
res talis ordinis angelos illuminat per superiores: et vos

nunq̄ per angelos hoies: ita placuit viatores ad se reducere mediantib⁹ intercessione ꝛ auxilio btōꝝ. Nec ita agendo min⁹ diligit/ q̄ sancti vt heretici assumūt: sed ex summa ꝛ ordinatissima charitate hec ita disponit sua sapientia infinita: qua non solū fortiter ac potenter: sed etiā suauiter oia prout nouit vnicuiq; cōuenire ministrando a fine vsq; in finem attingit. Sap. viij. Magna quippe dignitas creature/ ꝛ magne charitatis indiciū in creatore est/ q̄ suis amicis hanc cōtulit ptātez/ vt auxilio eis esse possint ad salutē: qui huius de sua indignitate min⁹ sunt capaces. Sicut est videre in humana republica: in qua rex qḋ dare vult: vult nonnunq̄ ꝑ intercessionem alicui⁹ dare alicui/ qui nō esset statim dignus exaudiri. Peccatorib⁹ deniq; singularis est cōsolatio/ qui ad sanctoꝝ interpellationez qñq; magis animantur q̄ iudicia: quoꝝ etiā sanctitatis defectū supplere potest probitas aliena. Sic loquit̄ btūs Bern. in sermone de beata virgine/ cuius principiū est. Signū magnū. circa principiū. Prudentissim⁹ ꝛ clementissim⁹ artifex: qḋ quassatū fuerat nō cōfregit: sed vtili⁹ oino refecit vt videlicet nouū adam formaret ex veteri: ꝛ euā transfunderet in mariā. Et quidem sufficere poterat christus: siquidez ꝛ nunc oīs nr̄a sufficientia ex ipso est: sed nobis bonū nō erat hoiez esse solum. Et sequit̄: Fidelis plane ꝛ prepotens mediator dei ꝛ hominū homo christus iesus: sed diuinā in eo verentur homines maiestatez. Absorpta videt̄ in deitatem humanitas: nō q̄ sit mutata substantia: sed affectio deificata. Nō sola cātatur illi mīa: cantatur pariter ꝛ iudicium. Quia etsi didicerit ex his q̄ passus est cōpassionez vt misericors fieret: habet tñ ꝛ iudiciariā ptātem. Deniq; deus noster ignis cōsumens est. Quid ni vereat̄ pctōr accedere: ne quēadmoduz fluit cera a facie ignis: sic pereat ipse a facie dei. Opus est ergo mediatore ad mediatorem istum: nec alter nobis vtilior q̄ maria. Hec ille. ¶ L De eo qḋ arguunt ex statu et cōditione sanctoꝝ/ dicit̄ q̄ nobis subueniūt meritis ꝛ voto siue prece. Meritis dico preteritis ꝛ recentib⁹. Preteritis meruerūt eñ in via vt bona cōferantur nō modo sibi sed ꝛ alijs. Cum eñ meritū nihil aliud est/ q̄ aliquid acceptatū ab aliquo in ordine ad bonum retribuendū alicui. Sūma aūt dei liberalitas opera bona sanctoꝝ in via existentiū facta ad honorem dei: acceptauit vt nō solū ad summa bona sanctis retribuenda/ etiā longe hmōi merita excedentia: sz etiā ad multa bona in via vel patria alijs tribuenda: qui ꝑ nouum volūtatis actū illud bonū sibi applicant ꝛ faciunt quasi suū: ita q̄ summa dei liberalitas nō solum minori bono tribuit maius bonū: sed etiā plura bona/ dum meritum non solū merenti: sed ꝛ alijs ad ipm recurrentib⁹ proficiat. Sententia est Sco. dist. xviij. lib. iij. Sic est videre in similitudinem princeps aliquis militem ꝑpter actū strenuū ꝛ multum sibi gratū non solū abūdanter remunerat: sed etiā ꝑpter eius fauorez/ aut preces alijs beneficia impendit. Sic nabuchodonosor nedū danielem somniū qḋ aufugerat sibi narrātez/ fideliterq; interpretantē in sublime extulit: munera multa ꝛ magna dedit: ꝛ sup oēs ꝑuincias babylonis principem ac magistratū ꝛ prefectū constituit sup cūctos sapientes: quo vtiq; eū liberaliter ꝛ magnifice remunerauit. Sed etiā ad verbū ei⁹ socios suos misac/ sydrach/ ꝛ abdenago prefecit sup opera ꝑuincie babylonis: vt habet̄ Daniel. ij. Itaq; sancti plenissime ꝛ liberaliter a dño recipiunt longe plus q̄ meruerūt: puta pro actu vel passione horaria bonū sempiternū: ꝛ pro merito finito/ premiū obiectiue infinitum/ summū scilz bonū: nihilominus tamen dñs in tantā sui eos recepit amicitiā: vt etiā beneficia donare velit alijs ad ipos sanctos recurrentib⁹. Nec ꝑpter quoscūq; aut quotcūq;/ quib⁹ sanctoꝝ succurrūt merita: minus sanctis retribuit: vt isti falso imaginant̄. Nec est simile qḋ adducunt de diuina iusticia ꝛ misericordia q̄ punit citra condignū: nec punit bis in idipm/ ad bonū intellectū quē tradit magister dist. xv. lib. iiij. Sed misericordia premiat vltra condignū: ideo nō solū maiora: sed etiā plura bona retribuit: vt dictū est. Hinc scribit̄ Exo. xx. Ego sum dñs de⁹ tuus fortis zelotes visitans iniquitates patruz in filios in tres ꝛ quattuor generationes eoꝝ qui oderūt me: ꝛ faciēs misericordias in milia his qui diligūt me ꝛ custodiūt precepta mea. Sic plenissime abraam remuneraret̄ pro obediētia qua filiuz obtulit: ꝛ tñ multa ꝑpter hanc ꝑmisit dñs/ ꝛ exhibuit semini ei⁹. Gen. xxij. Ita de dauid ꝛ plerisq; alijs. ¶ M Subueniunt etiā nobis sancti in patria recentib⁹ meritis. Nam oratione sua: licet non sibi: tñ nobis merent̄ beneficia. Oratio eñ sua dispositio est de congruo vt propter eam deus cōcedat id qḋ impetrat illi cui petit: ꝛ ita est meritū nō sancti pro se: sed illi cui reddit̄ id qḋ huic orationi quasi pro premio ꝑximo correspondet: vt dicit Scotus in. iiij. dist. xlv. q. iiij. Nec est incōueniens q̄ aliquis existēs in termino quoad se/ per orationē suā alteri mereat̄: vt ibidem dicit. Per hoc soluit̄ qḋ subijciunt/ q̄ q̄r oratio est op⁹ meritoriū nō conuenit sanctis in patria. Oratio eñ nostra nunc duplicem habet effectū. Unū q̄r est meritoria orantis: imo opus valde meritoriū. Aliū/ q̄r ex quo specialiter dirigitur pro alio: meritoria est illi pro quo offertur. Primo modo beati nō habēt orationē eis meritoriā: nec oratio eorum habet primū effectū: sed secūdo mō est meritoria. Siquidem rōnabile est q̄ beatus velit merita sua illi valere ad salutē: qui ipm specialiter inuocat: ꝛ sibi desiderat ꝑ illa merita subueniri. Sāctos aūt hoc desiderare ꝛ velle/ ac suū desideriū deo ea intentione offerre/ vt ab ipso habeat̄ acceptū ad hmōi effectū/ est orare mentaliter sctōꝝ. Et hec oratio (vt dicit scotus vbi supra) nō repugnat beatitudini q̄r bene pōt aliquis beatitudinez summā adeptus/ velle vt ꝑ sua merita per q̄ illā ꝑfectionem attigit: alius ꝑ suā orationem attingat: ita vt sua merita nō sibi tantū sint ꝑpria: sed ꝛ alijs de bñficentia dei ꝑsint. Sic posset aliquis summū gradū adeptus in amicitia regis/ ꝑ aliqua obsequia velle orare pro alijs: nō vt ꝑ orationez hmōi ad maiorem gradū amicitie attingat: sed vt illa merita ꝑ que ad illū gradū attigit: alijs ad ea recurrentib⁹ succurrat: supposita liberalitate regis acceptantis illa. nō tantū pro illo: sed etiā ꝑ alijs. Et per hoc patet quō oratiōe nobis auxiliant̄. ¶ N Qḋ vero vltimo arguūt/ querēdo an videāt deū exaudire velle vel nō: neutrū dare oportet: nedū de finali salute ei⁹ ꝑ quo orant: sed nec de sue orationis exauditione. Nec oportet q̄ si deus reuelet beato petro iohannē petere saluari: q̄ reuelet sibi iohannē saluandū: aut orōnez suā pro iohāne exaudiendā vel nō. Unde si nō reuelat̄ potest petrus orare ꝛ expectare effectū. Si aūt reuelaret̄ petro determinate q̄ de⁹ nollet effectū istū prestare: petr⁹ nō oraret. Si vo reuelat̄ q̄ exaudiet̄ orabit petr⁹: ꝛ nō frustra: q̄r sicut de⁹ vult iohānez saluare: ita vult ꝑ determīata media/ vtpote ꝑ orationē talis sancti ipm cōsequi salutez. Nō ergo sctōꝝ intercessione predestinatio mutat̄: sed illud impetrat̄ qḋ ad eoꝝ precem cōferri ordinatū est ab eterno: vt vult btūs Greg. li. j. dial. ca. xx. ¶ Ex quib⁹ patet preces nostras/ spemq; cōsequēde btitudinis ꝑ mediatores sanctos in celo inanes nō esse: sz ordine a deo instituto nos ad eoꝝ auxilia cōfugere debere ac debita veneratiōe eos semp implorare: vt saluemur eoꝝ meritis atq; votis. Unde ꝛ fidenter ad sctōꝝ preces recurrere deo placere credendū est: cui sctōꝝ honoratio ꝛ veneratio est accepta. Quicq̄d eñ obsequij ꝛ honoris eis impendit̄: deo ipēdit̄/ q̄ sic ipos fecit gl'iosos: eapropter nō parū honorāt deū ꝛ sctōs: qui ipoꝝ iplorāt auxiliū apud dei misericordiā. Magnifice siquidē de ipoꝝ gloria sentiūt: qui eos tante grē apud deū esse credūt/ q̄ suffragari nobis viribus possunt. In quo ꝛ de⁹ summe laudat̄ de misericordia: ꝛ ipsius summa magnificētia/ qua cōstituit suos famulos ꝛ amicos in tanta: vt succurrere possunt ceteris: ptāte.

¶ Lectio. xxxj. A

Soluta questiōe prima/ restat respōdere ad sequētes duas: quarum altera fuit: Cū deus per suā eternā ꝑuidentiaz ꝛ oia nouit: ꝛ inmutabiliter faciendo

Meritū quid.

disposuit: ad quid prosunt sanctorum orationes: quibus deū
nec informare: nec a statuto possunt ordine imutare. Hec
questio partim ex priori pendet: et ratione dubij innuit: qꝛ
deus imutabilis est: et nihil ignorat. Ad quā respōdetur ꝑ

Oīo de
us orans
dus.

duas ꝓpositiōes. Prima. Alio fine orandus est deus: alio
fine orandus est homo. Prima pars patet: qꝛ deus nō est orā
dus quasi nostra orōne flectēdus: aut quouis mō a sue vo
luntatis instituto imutandus est: qm̄ simpliciter est imuta
bilis: neqꝫ flecti potest de nolle in velle: vel de vno velle in
aliud. neqꝫ aliquid de nouo velle qꝺ nō ab eterno voluit.
Orandus aūt est deus: vt nosipsos excitemus orantes: et ꝓuo
cemus ad deuotionem et nostre miserie cōpassionē. At ecō
tra nō ob aliud hoiez rogamus: nisi vt ipm ad misericordiā
moueamus: sine ergo cōtrario laborat intentio deū orādo
et hoiem dep̄cando: ibi quidē finis est imutatio orātis: hic
eius cui deprecatio dirigit. Unde Guil. paris. in de rheto
rica diuina ca. ij. ponens differentiā inter oratorē sp̄ualem
et secularem dicit: Orator secularis intendit orōne sua mo
uere iudicem et inclinare in partem suā: vt scilꝫ ꝓ parte sua
iudicet et sententiet. Orator vo sp̄ualis ꝑ orōnem suā quaꝫ
coram altissimo fundit: nō intendit ipm mouere quem scit
indubitanter in vltimitate stabilitatis imobilissimū: sꝫ po
tius semetipm vel a malo in quo est in bonū: vel a bono in
melius: qꝺ est dicere. Quia intendit semetipm facere ido
neum ꝑ orōnem: vt ei cōcedat qꝺ impetrare intendit: vt si
petimus liberationē a malo: quatenus intuitu istius petitio
nis malū a nobis deus auferat. Si petimus donationem ali
cuius boni: vt imitu orōnis efficiamur hoc accipere digni
et idonei. Nō vt ꝑ illā orationeꝫ flectamus deū: vt hoc nobis
cōferat quasi nunꝗ cōferre voluerit: et tunc primo velle cō
ferre incipiat: sed ab eterno hoc conferre disposuit: ad peti
tionem tn̄ nostram factā vel faciendā tꝑe certo. ¶ B Se
cus est de hoie q̄ petitionibus vincit: vt hoc vel illud faciat
qꝺ nunꝗ facere disposuit: et ita de nouo incipiat velle face
re. Et qꝛ varie se habent iudices: secularis scꝫ et diuinus: va
rieqꝫ se habent oratores: hinc nō incōgrue sm̄ eūdem contrario modo causa nostra versanda est corā deo et corā ho
mine. vnde dicit. Cōfessio reatus in secularibus iudicijs reis
obesse cōsueuit ad penā. Ante tribunal vo dei miseratoris
oim̄ no solum nō obest ad penā: imo etiā ꝓdest ad veniaꝫ.
Eo ipso coram deo causam nostrā facimus melioreꝫ quo pu
rius et sincerius nosipos cōdēnamus nullā excusationē pre
tendentes: ita sane liberationē a morte sp̄uali cuius rei fuera
mus: deo facto ꝓpitio consequimur. Ista est lex: hoc est sta

Prouer.
xxviij.

tutum in curia dei: quā ꝓmulgauit ꝑ os sapientis dicens.
Qui abscōdit scelera sua nō diriget. Qui cōfessus fuerit:
et reliquerit ea: misericordiā cōsequet. Per hanc legeꝫ ob
tinuit in cōsistorio dei rex dauid misericordiā: immo quod

Ps. xxxi

plus est: per solū ꝓpositū cōfessionis sicut ipsemet testatur
dicens. Dixi cōfitebor aduersum me iniusticiā meā dn̄o: et
tu remisisti impietatē pcti mei. Et sequit. Amplius illa lex

j. Cor. xj

ore apostolico ꝓmulgata est. Si nosmetipos diiudicaremus
nō vtiqꝫ a dn̄o iudicaremur. ¶ Cōtraria horum obseruari
cernimus in curia forensi iudicis humani: vbi cōfessio et accu
satio suspitius de crimine dānationeꝫ et iudiciū infert: etiā
cum exterminatione vite corporalis. ¶ C Oramus igitur
ad deum vt premissum est: nō vt mutet ꝓpositū ad nostraꝫ
orationem: sed vt orōne nosipsos disponamus: et efficiamur
idonei ipetrare qꝺ petimus. Volens itaqꝫ deū tibi fore piuꝫ
et misericordē: esto tu ip̄i pius et misericors. Est em̄ durus
duris. pius: pijs. bonus: bonis. seuerus malis. Taleꝫ itaqꝫ
illum inuenies: qualis et tu fueris in tuis desiderijs: nō qui
dem per mutabilitatē eius: sꝫ per tuā. Volens insuꝑ in cu
ria sue iusticie absolutionem cōsequi: teipsuꝫ accusabis: iu
dicabis: cōdemnabis: et sic remissionem ipetrabis: nō per
mutabilitatem sui: sed ꝑ mutationem tui. Cū em̄ pctōr inci
pit detestari peccatū: mutat: qꝛ habet in se detestationem
quam prius nō habuit: si petit ipsoruꝫ deletionem iterum
mutatur: qꝛ habet in se petitionem quā prius non habuit.
Deus aūt delendo vel remittendo peccatū nō mutatur: qꝛ
nihil in se recipit quod in ipso prius nō fuit. Si nāqꝫ deus
vult peccata orantis nō imputare ad penā: nec punire ad
eius detestationē et petitionē: nō incipit hoc de nouo velle
sed ab eterno hoc voluit nō imputari: cū pro illo precaret
et detestaret. Sicut si ego statuerē in meipso inimico meo
velle remittere offensam ad suā supplicationem: quā futu
ram pro certo tꝑe ex reuelatione vel qualitercūqꝫ preuide
rem: remittendo ad suā supplicationem nō mutarer ꝓ tūc
qꝛ nullum actū nouū in me haberem quem prius non ha
bui: sed ipse in se mutaret de nō petente in petentem. Suo
modo ab eterno deus vidit petitionem hois futurā: siue ꝓ
remissione peccatorum: siue pro impetratione alicuius alterius
boni. et ad talem petitioneꝫ fiendā in tꝑe determinato de
terminauit se ab eterno remissurū peccatū: vel collaturum
illud bonuꝫ qꝺ petetur: et hoc sine omni sua mutabilitate:
quia hoc nō fit sine mutabilitate eius qui petit. ¶ Secun
da ꝓpositio: Per preces ad sanctos vt ipi pro nobis inter
pellent fusas nō intendimus deū per eos quasi nescientē qꝺ
nobis expediat informare. Peꝫ: qm̄ nō nescius est miseriarū
nostrarū: cuius oculis oia aperta sunt atqꝫ nuda. ad Heb.
iiij. Unde metrista quidā. Est nihil occultū qꝺ nesciat alta
maiestas: Qui videt e celo q̄cq̄d in orbe latet. ¶ D Cur
aūt sanctos oramus tanꝗ mediatores satis lectione precedē
ti dictum est: quibus tres sequentes addi possunt rationes.
Prima ꝓpter nostrā inopiam in merendo: qꝛ em̄ adhuc in
corpore mortali sumus constituti qꝺ aggrauat aiam: et ad
terram deprimit: nō possumus attenta mente opera bona et
merita feruentia exercere: vt igit cum misericordia dn̄s iu
sticiam seruaret: voluit vt quibus merita ꝓpria nō sufficiunt
ad boni alicuius impetrationeꝫ: patrocinarentur et succur
rerent aliena. Secūda causa est sanctorum gloria: Nam vt
ista cognoscatur ꝑ ipsos decreuit facere mirabilia in corpo
ribus: et per eos operari salutem in aiabus: vt ex hoc in
ipsorum laudes assurgere: et ad vitā eorūdem imitatione alli
ceremur: qua ad eandē gloriā ꝑuenire: et cum ipsis gaudio
perfrui mereremur. Tertia causa ꝓpter dei reuerentiaꝫ: vt
scilꝫ pctōr qui deum offendit: quasi nō audiens in persona
propria ꝓpter peccati scoriā coram maiestate altissima pa
riter et tremenda apparere recurreret ad scōs purissimos
et deo gratos: qui pctōris preces altissimo presentarēt: easqꝫ
suis adiunctis meritis et precibus magis redderent exaudi
biles placidas atqꝫ gratas. ¶ E Tertia questio: Solu
tio tertie questionis que querit moduꝫ quo sancti in celis
audiant nostras preces fusas in terris: ex eo pendet: quibus
modis beati qui a corpore separati sunt. siue etiā in corpori
bus gloriosis deo assistunt: cognoscant preces nostras.

Cogni
tio ange
li est du
plex.

¶ Pro cuius intellectu notandū ꝙ Aug. suꝑ Gen. ad lit
teram: distinguit duplicem cognitionem angelorum beatorum:
scꝫ matutinā et vespertinā. Unde exponēs illud Gen. j. Di
uisit lucem a tenebris: appellauitqꝫ luceꝫ diem et tenebras
noctem. Factūqꝫ est vespere et mane dies vnus. Cognitio
nem angeli cōparat diei siue luci eiusdem: et ignorantiam
nocti vel tenebris. Vult ergo ꝙ cognitio angeli dicat dies
Et qꝛ diei due sunt partes. Pricipiū qꝺ dicit mane: et finis
qꝺ dicit vespera. His cōparat dupliceꝫ angeli cognitioneꝫ
Cognoscit em̄ angelus res vel in creatore siue in vbo: aut
in creatura: siue cognoscat in seip̄o angelo per species con
creatas: siue in ꝓprijs generibus ꝑ species a rebus receptas.
Prima cognitio est supnaturalis et btifica et in lumine glo
rie. Secūda est naturalis in lumine nature. Prima cogni
tio est qua in vbo et lumine glorie cognoscit beatifice cla
re et nude diuinā essentiā et creaturas in ipso tanꝗ in limpi
dissimo speculo et exēplari imenso sibi relucētes: et hec est
perfectissima. sicut cognitio conclusionis cognitis princi
pijs: siue hec cognitio infundatur angelis beatis imedia
te a verbo: siue eliciatur ab intellectu angelico lumine glo
rie eleuato. ¶ F Secūda cognitio est qua angelus in lu
mine nature id est naturali intellectus sui virtute et viuaci
tate cognoscit res creatas: siue in seip̄o angelo: siue in ipis
rebus cognitis ad intellectum statim supra expressum. Et

ex rebus sic cognitis/creatis/ꝛ factis ascendit ad cognitio
nem creatoris: ſm illud apl'i ad Roma .j. Inuisibilia dei a
creatura mūdi p ea que facta sunt intellecta cōspiciuntur.
Quod licet a btō Bern. ser. v. sup Cant. exponat de hoie.
facit eñ vim in verbo quo dicit: a creatura mūdi/nō celi.
Verum tñ est ꝛ de creatura angelica: vt innuit glo. interli.
di. ab homie nō solum ab angelo. Et dicit naturalis: q2 ad
ipsam sufficit natura cognoscitiui sine adminiculo alicu⁹
doni supnaturalis: stante tamen adminiculo cōmunis in
fluētie dei. Vtrãq3 cognitionū inest obiectiue tum creato
ris ꝙ creature. Naz prima cognitio/ sc3 rerū in verbo/vna
est ꝛ indistincta qua cognoscit verbū ꝛ relucētia in verbo.
Hac eñ nude ꝛ beatifice diuinā essentiā cognoscit: ꝛ oia re
lucentia sibi in verbo: nec relucentia sine verbo. Et dico si
bi: q2 licet oia cognoscibilia relucēāt in verbo: non tñ opor
tet oia cognoscibilia cognoscere cognito verbo: alr tollerē
tur actus hierarchici: qui sunt: illuminare/purgare/pfice
re. Est eñ verbū quasi speculū voluntariū/ ostendens vi
denti se quantū voluerit: nō quantū relucet. Que ergo nō
ostendit se vidēti: nō relucent illi. ❡ Et ꝙuis cognitio ver
bi ꝛ rerū in vno verbo sit vna: ipse tñ angelus distincte co
gnoscit verbū/ꝛ quodlibet relucentiū sibi in verbo. Faciē
te hoc deo noticiā illā creante in angelo ꝛ pfectione ipecu
li .s. essentie representantis oia distincte. Nam ꝛ de⁹ ipse vni
ca cognitione ꝛ cognoscendi ratione: q̄ est diuina essentia:
pfectissime ꝛ distinctissime oia nouit. Longe ergo pfecti⁹
cognoscit angelus res in verbo ꝙ in seipso: vel in gn̄e rerū
ꝓprio. ❡ G Scd'a v° cognitio multiplicat ſm multipli
citatez obiectoꝝ cognitoꝝ: qm̄ res in se vel in ꝓprio genere
quas distincte cognoscit: cognoscit distinctis cognitioīb⁹.
Sic alia cognitiōe distīcte cognoscit se ꝛ creaturas: ꝛ crea
torem ex creaturis confuse vel indistincte. Prima cognitio
in verbo vocat matutina. Scd'a dicit vespertina. Matu
tina: q2 est in v̄bo qđ est principiū reruz. Oia per ipm̄ facta
sunt. Ioh. j. Vespertina dicit scd'a: q2 est cognitio rerum in
creatura q̄ inquantū est creatura: est in declinatione ꝛ casu
Vnde nō dicit illa cognitio angeli matutina: ista vesperti
na ꝓpter admixtionez tenebrarū ignorātie. sicut lux matu
tina similiter ꝛ vespertina admixta est tenebris: cū in ange
loꝝ cognitione nihil ignorātie sit admixtum: sed ex causa
dicta. ❡ Sed di. cū cognitio rerū naturalis angeli sit du
plex: sc3 rerū in seipo p spēs cōcreatas: ꝛ in gn̄e ꝓprio p spe
cies a rebus cognitis receptas: cur nō ponit triplex cogni
tio: vespertina/matutina/ꝛ meridiana. sicut sunt he tres par
tes diei/cui cōparat cognitio āgelica. ❡ Solutio ſm Ale
xan. de ales par. ij. q. xxiij. ar. j. ꝙ q2 nō pōt angelus cogno
scere res nisi in creatore aut creaturis: ideo btūs Aug. disti
xit tantū duplicem cognitionē angeloꝝ. Et primā dixit co
gnitionē matutinā q̄ est in verbo. Secūdā que est in creatu
ra: siue sit in ipso angelo: siue in ꝓprio rerū genere/appel
lauit cognitionem vespertinā: Licet illa secūda sit duplex:
quarū vna cognoscit rem p species concreatas etiā absen
tem ꝛ nō existentem/sed futurā. Alia tantū rem presentem
per species a rebus acceptas. Vnde ad orosium ait Aug.
Ipsa creature cognitio in semetipsa vespertina/ q̄ dei co
gnitione erat mane. Et idem in eodem: Scientia angeloꝝ
in seipsis/in cōparatione ad scientiā que est in verbo dicit
vespertina. ❡ H Harum triū hec est distinctio. Quo
niā illa q̄ est in verbo: nullo modo dependet a re creata: sed
illa que est in angelo admin⁹ dependet a forma seu specie
cōcreata ipsi angelo: q2 intellectiua est plena formis: sed il
la que est rerum in propriis generibus: a rebus creatis sim
pliciter dependet. Ex quo infert Alex. ꝙ ille tres rationes
cognoscendi ſm nobilitatem earū differunt. Nobilior eñ
est forma increata/ꝙ concreata ipsi angelo: et concreata
ꝙ forma a rebus accepta. Ratio eñ cognoscendi in verbo
est ipsa diuina essentia: ꝛ nō aliqua spēs media inter essen
tiam ꝛ cognitionez. Sicut in secunda ꝛ tertia/est aliquod
representans mediū inter cognitum ꝛ cognitionem. Con
grue ergo sola prima/scil3 in verbo dicitur matutina: q2 in
principio. Alie due vespertine: quia in creatura. Verum ꝙ
Aug. matutinā quandoq3 nominat diurnā. vnde. xj. de ciui
ta. dei ca. xxix. Illi inquit angeli sancti nō per verba sonan
tia deum discunt: sed per ipsam presentiā immutabilis ve
ritatis. hoc est verbū eius vnigenitū. Et ipsum verbū ꝛ pa
trem ꝛ eorum spiritūsanctum: eãq3 esse inseparabilem trini
tatem: singulasq3 in ea personas esse vnam substantiā: ꝛ ta
men oēs nō tres deos esse: sed vnū deum ita nouerunt: vt
eis magis ista ꝙ nosipsi nobis cogniti sum⁹. Ipsam quoq3
creaturam melius ibi/hoc est in sapientia dei/tanꝙ in arte
qua facta est: ꝙ in ea ipsa sciunt: ac per hoc ꝛ seipsos ibi me
lius: ꝙ in seipsis: veruntamen ꝛ in seipsis sciunt. Facti sunt
eñ ꝛ aliud sunt ꝙ ille qui fecit. Ibi ergo tanꝙ in diurna co
gnitione: in seipsis aūt tanꝙ in vespertina. Multū eñ dif
fert vtrum in ea ratione cognoscat aliquid ſm quā factum
est: an in seipo. Et sequit. Omnia eñ aliter in verbo dei co
gnoscunt ab angelis vbi habent causas rationesq3 suas .s.
ſm quas facta sunt incōmutabiliter permanentes: aliter in
seipsis. Illic clariore: hic obscuriori cognitione velut artis
atq3 operum. Que tamen opera cū ad ipsius creatoris lau
dem venerationēq3 referunt: tanꝙ mane lucescit in omni
bus oculis cōtemplantiū. Item li. iiij. super Gen. ad litte
ram: Cognitio q̄ est in verbo ad diem pertinet: que est in
seipsis/ad vesperā ptinet. ❡ I Posset etiā nō improba
biliter dici/ꝙ sicut lux solis meridiana omniuz clarissima
est: nec potest irreuerberatis oculis intueri: ita vocabuluz
hoc cognitio meridiana/soli diuine cognitiōi qua deus in
se omnia cognouit/lucidissime referuat. Ad cognitionem
nãq3 sui ꝛ omniū cōprehensiuā/nullus creature oculus ac
cedere potest: dicente aplo. j. ad Tim. vj. Lucem habitat
inaccessibilem. Illa ergo lucidissima cognitio diuina/sola
meridiana merito nominat. ❡ Et que dicta sunt de ange
lis: suo modo intelligunt ꝛ de beatis animab⁹. Vñ magr
in. iiij. dist. xlv. ex cognitione angeloꝝ/similia argumenta
tur de beatis. ❡ K Cognitione itaq3 rerum in ꝓprio ge
nere possunt sancti cognoscere orationes nostras vocales:
dum ad ipsas habent debitam approximationem ꝛ presen
tiam. Non enim intellectus creatus intelligit naturali co
gnitione saltem intuitiue quodcunq3 intelligibile/quan
tumcunq3 distans. Nam cum ad intuitiuam sui cognitio
nem obiectum coagat (ſm beatum Augustinum. ix. de tri
nitate capit. xij. Omnis res quamcunq3 cognoscimus: cō
generat in nobis noticiam sui. Ab vtroq3 enim noticia pa
riter a cognoscente ꝛ cognito) nō videtur ꝙ creatura age
re possit ad suam cognitionem per infinitam distantiam.
❡ Quid autem de mentali oratione: an beatus vel etiam
angelus sufficienter presens videre possit cogitationes
mentis et affectiones alterius: sunt opiniones apud do
ctores. Sunt enim qui dicunt ꝙ mentis cogitationes ꝛ af
fectiones homo habet occultas et clausas cuilibet creatu
re: quam occultare potest ita vt illam videre nemo possit:
nisi cui voluerit reuelare: vel saltem ille qui intimior est
cuilibet creature ꝙ creatura sibi ipsi: qualis est solus de⁹.
Vnde consequenter dicunt ꝙ solus deus est scrutator cor
dium. cui consonat illud. ij. Paralipomenon. vj. Tu solus
nosti corda filiorum hominuz. Et in ecclesiasticis dogma
tibus capitulo. xlix. Internas anime cogitationes diabo
lum non videre certi sumus. Et ne hoc concessum putetur
angelis bonis/ additur. Secreta autem cordium ille so
lus nouit: ad quem dicitur. Tu solus nosti corda filio
rum hominum. et. j. Corinthiorum. ij. Nemo scit hominuz
quid est in homine: nisi spiritus hominis qui est in homi
ne. Et huiusmodi multa adducunt: quibus nituntur pro
bare ꝙ solus deus scrutatur corda et renes/id est affe
ctiones. ❡ L Sed istis non obstantibus/ sunt qui pro
babiliter oppositum tenent: videlicet Scotus in report.
libro. ij. distinctione. ix. et doctor anglicus Guilhelmus
ocham in. ij. q. xiij. scil3 ꝙ quilibet angelus: et eadem ratio
ne quilibet beatus naturaliter potest distincte ꝛ intuitiue
cognoscere cogitationes aliorum. Nec in hoc dependet a

voluntate cogitantis. Unde posita cogitatione vel affectione/non est in ptāte angeli cogitantis vel volentis/occultare eam alteri angelo vel beato q̄n ille possit ea distincte cognoscere ex suis naturalib⁹: dūmodo ad ipm̄ habeat debitā p̄sentiā ꝛ non impediaꝛ. Et ita ex suis naturalib⁹ cognoscere pōt angelus/ꝛ beatus orationes mētales orātis viatoris/stante debita p̄sentia ꝛ sublato impedimēto. Nā cū intellectus viatoris suos act⁹ cognoscat: cur nō intellect⁹ beati qui est pfectior. Nā q̄cquid cognoscit potētia minus perfecta: cognoscit etiam pfectior. ¶ Itē ois potentia cognitiua disposita non impedita ꝛ pfecta cognoscere pōt naturaliter q̄cquid sub eius obiecto cōtineꝛ. Sed cogitationes ꝛ affectiones ꝯtinenꝛ sub obiecto intellectus quod est ens inquantū ens: ergo pōt intelligi a quolibet intellectu sufficienter p̄sente ꝛ non impedito. ¶ Itē cause naturales nō subsunt imperio voluntatis create: quin positis eis eo modo quo naturaliter agere sufficiunt/agāt: sed cogitationes ꝛ volitiones cū intellectu presente naturaliter causant sui cognitionē. Nec videtur quomodo āgelus vel beatus cognoscat essentiā aie orantis q̄ est sibi intimior: q̄ȝ accidentia inherentia/cogitationes scȝ ꝛ affectiones: ꝛ nō cognoscat inherētia accidētia/scȝ cogitationes et affectiōes. ¶ Itē beati cognoscūt oēs motus et opationes corporales orantis: ergo multo magis opationes pure spūales/quales sunt cogitationes: qꝛ tales sunt purū intelligibile et immateriale. Sicut intellectus beati qui nō dependet in cognoscēdo a sensibus: sicut intellectus noster in via: sed ex sua naturali pfectione ꝓpria cognoscit intelligibilia p̄ncipia sine medio sensuū. Huic snie concordare videnꝛ vba btī Aug. in carmine de gloria padisi loquētis de ciuib⁹ paradisi celestis: dicit eīn. Nā ꝛ pectoris arcana penetrant: alterutrū vnū volūt: vnū nolūt: vnitas est mentiū. ¶ Dictū est aūt/dūmodo ad ipm̄ habeāt debitā p̄sentiā: qm̄ (vt dictū est) nō pōt intellect⁹ finitus p quācūq; distantiā videre intelligibile. Additū est etiā dūmodo nō impediaꝛ: quia impediri potest per deum suā influentiā subtrahentē/ne cōcurrat coagendo cum intellectu beati ad cognitionē secretorum cordis viatoris. Sicut creditur s̄m sanctorū doctrinam [illegible] prohibere malignos spiritus eis nō coagendo: ne videāt ea q̄ in cordibus hoim versanꝛ: q̄ nisi ꝓhiberentur: ex naturali sua pfectione possent sicut cetera sensibilia/ꝛ intelligibilia intueri. Prohibet aūt deus misericorditer: ne totius salutis inimicus suis dolosis artibus/ꝛ tentatione feriore salutis ꝓposita in mente hominis impediret: qui maligni temtationes moderaꝛ: nec permittit hominē tentari vltra q̄ȝ potest sustinere. j. Cor. x. ¶ M aūt deus dr̄ scrutator cordiū: ꝛ solus noscere corda hominū ꝛ similia: intelligendū est vniuersaliter ꝛ necessario ac inimpedibiliter: ita q̄ȝ simpliciter impossibile sit ne videat cor cuiuslibet seipō: et sine cuiuslibet alterius amminiculo: ꝛ hoc ꝓpriū est soli deo. Beatus vō etsi videt cor vnius: nō tamē ea que sunt in cordib⁹ oim: qꝛ nō habet ad omnia corda debitā p̄sentiam: nec videt necessario: quia impediri pōt: nec seipso: qꝛ nō sine cooperatione obiecti/et generali influētia dei. Cū aūt ex autoritatibus illis ꝓbareꝛ q̄ȝ nunq̄ȝ quis posset cognoscere cogitationes alterius: nec quisq̄ȝ suas n̄ sol⁹ deus cognosceret corda: ꝛ ita nec deus posset illis beatis reuelare: nec angelus angelo mētaliter loqui: que oia erronea sunt ꝛ falsa. ¶ M Nec valent q̄ Grego. de arymino in suo. ij. dist. ix. obijcit: p̄mo dicens: q̄ȝ nullū genus entiuȝ p̄uatur vniuersaliter: vel vt in pluribus s̄m indiuidua et tp̄a operatione sibi naturaliter cōpetente seu nata cōpetere. Gen⁹ autē angelorū ꝓ semp/vel in plurib⁹ s̄m indiuidua ꝛ tempora p̄uaꝛ cognitiōe distincta cogitationū hominū: ꝛ per cōsequens patet q̄ȝ ipsi non sunt naturaliter apti ad talem cognitionē. Prima pars antecedētis patet per illud Aug. vij. de ciui. dei. c. xxx. Sic deus administrat cūcta q̄ creauit. vt ea proprios exercere ꝛ agere motus sinat. Et confirmat. Nā eīn inquit posset dici q̄ȝ albedo posset naturaliter albedinem producere sicut calor calorem. Sed q̄ȝ non producit ex eo est/q̄ȝ deus suspendit ea a tali actione non coagendo sibi: quod tamē nullus dicit. ¶ Secūdo respōdēdo motiuis ponit q̄ȝ beati non habent debitam p̄sentiā ad cogitationes alterius: et ideo eas videre non possunt. Est autem debita presentia: presentia subiectiua: ita q̄ȝ necesse est intellectum cognoscentem cogitationē esse subiectū illarū cogitationum. Unde nisi cogitationes inhereāt intellectui: intellectus non est sufficienter presens/presentia que sufficit ad cognoscendum. Cuius signum addit: qꝛ si per potentiā dei/duo homines essent simul in eodē loco primo: tunc intellectus eorum essent sibi presentes/quia indistantes: et tamen vnus non intelligeret cogitationes alterius: q̄uis essent eque dispositi: et cognitiones vtrorumq; eiusdē rationis. Cuius nulla alia causa assignari potest: nisi q̄ȝ requiritur presentia subiectiua siue inhesionis. ¶ N Sed ista non cogunt. Nō primū: quia tam prima pars sui antecedētes/q̄ȝ secunda deficiunt. Nam prime parti datur instantia de genere demonum: qui multis actib⁹ et cognitionibus: ad quos habent naturalē potentiā: perpetuo p̄uanꝛ. Similiter ꝛ beati tristicia (que naturaliter sequitur de rebus nolitis et tamē accidentibus) perpetuo p̄uantur/eo q̄ȝ ois tristicia repugnat beatitudini. Item s̄m multos/potentia vegetatiua in homine/si non p̄ueniretur creatione anime: ꝓduceret formā: imperfectiorem tn̄ anima sicut in ceteris viuentibus: a qua tamē actione s̄m totam speciem perpetuo suspenditur. Autoritas vō beati Aug. non habet hoc ad quod inducitur: nam btūs Aug. c. precedēti ostendit q̄ȝ deus summus omnia operatur: et nature vim operandi ipse tribuit: que per multa declarat: que gentiles quidā suis dijs falsis attribuere. Et in ca. xxx. subdit q̄ȝ deus idem vbiq; totus nullis inclusus locis: nullis vinculis alligatus: in nullas partes sectilis: ex nulla parte mutabilis: implēs celum et terram: presente potentia non indigente natura: sic itaq; administrat omnia que creauit: vt etiam ipsa proprios exercere et agere motus sinat. Ex quo nihil aliud vult nisi q̄ȝ deus qui est omnium vnicus creator et creatorū gubernator: ita gubernat omnia que fecit: q̄ȝ etiam secum in quibusdam actionibus coagere permittit. Nec ex illo inferri potest/q̄ȝ omnes operationes naturales agere permittat: aut q̄ȝ non quasdam a suis naturalibus actionibus in quas possent ad tempus vel perpetuo suspendat: s̄m q̄ȝ placuerit sue ordinatissime voluntati. Nec ad aliud inducunt hec verba Aug. nisi ad hoc q̄ȝ deus omnia operatur: quedam mediante creatura: quedam immediate seipso. vnde subdit. Agit multa per angelos: sed non nisi ex seipso beatificat angelos. ¶ Quod vero in confirmatione addit/q̄ȝ posset dici de ipsa albedine ꝛc̄. Sic vtiq; posset dici: sed sine ratione. cum ad id dicendum nulla ratio/vel leuis apparentia inueniri potest. Ad dicendum vero q̄ȝ intellectus possit omnia cognoscere: que sub eius obiecto primo comprehenduntur: et ita actus alterius intellectus sicut alium intellectum videre que sibi sunt eque presentia: sunt rationes probabiles: et vix (sicut patet) solubiles. ¶ O Secunda etiam pars antecedentis/scilicet q̄ȝ genus angelorum pro semper vel in pluribus priuatur cognitione distincta cogitationum hominum: non est probata. Unde credi potest q̄ȝ vt plurimum angeli et beati videant mutuas cogitationes/et etiam hominum quibus sunt presentes: saltem illas quas beati non volunt alijs celare: quia probabile est q̄ȝ quantum ad illas non concurrat deus. Nihil enim inconueniens sequi videtur q̄ȝ angelus hominis custos secreta cordis eius videat: presertim cum hoc fructum custodie non impediat: sed promoueat. Item quomodo alr̄ orationes viatorum angeli custodes ad nos missi domino offerrent: sicut raphael dixit tobie. Qū orabas cū lachrymis ꝛc̄. ego obtuli orationē tuā dn̄o: si non eas in nobis viderent. eiusdem. xij. Sunt enim efficaciores mētales orationes q̄ȝ vocales: et lachryme cordis q̄ȝ oculorum. Et per hunc modum facile intelligiꝛ quēadmodū angeli sibi loquuntur. Celant suas cogitationes:

dū illas nolunt sciri ab alijs: ⁊ tūc dñs cuius volūtati sunt indeclinabiliter addicti: nō concurrit ad causandum cognitionē secretorū in alijs angelis. Loquunt/dū in se cognitiones eliciūt ⁊ actus interiores/vt ceteri cognoscūt: ⁊ tūc his formatis ceteri p̄sentes naturali virtute cognoscūt: nec impediuntur per subtractionē diuine influentie. Sic etiam soluatur quomodo angelus vel beatus multis eque p̄sentibus vni vel aliquib⁹ loquitur/et nō oibus: volendo vnuз cogitationem suā scire/ et nō alium: ⁊ hoc deo concurrēte respectu vnius: et suspēdente suam coactionē respectu alterius. ¶ Quod vo doctor ille secundo dicit/ꝙ debita p̄sentia ad videndum cognitionē est p̄sentia subiectiua: videt oino voluntarium et nulla ratione subnixū. Cū em̄ ita act⁹ intellectus et voluntatis eque continent sub obiecto p̄mo intellectus/sicut cetera intelligibilia: ⁊ omniū sub obiecto primo alicuius potētie eque cōtentorū: non dissimilis req̄ritur presentia ad cognitionis formationē: sed q̄cūq̧ p̄sentia sufficit vni cōtentorum: sufficit et alteri: sicut est videre in visibilibus. Nā obiectum primū visus est color: ideo q̄cūq̧ presentia vnius coloris sufficit vt videatur: similis presentia alterius sufficit: ⁊ sic de alijs. ¶ Cum ergo in nullo alioꝝ intelligibilium requirit talis p̄sentia: quare potius hic. Et ita eadē facilitate contemnit: qua probat. Et miruз videt quomodo angelus q̄ distincte videt intellectum alterius angeli: nō videt oē intelligibile in illo intellectu visō existēs/stante generali influētia dei. ¶ Itē ex illo sequeret ꝙ solus angelus posset cognoscere suas cognitiōes: q3 soli sibi inherēt: et ita nunq̄ alius posset ea videre: ⁊ per cōsequens nullus alteri loqui: et sua secreta aperire: quod est cōtra oēs: q3 nullus alius pōt esse presens p̄sentia subiectiua illis: cum idem accidēs non poss. e in diuersis subiectari. ¶ P Et ad signū quo intētum probare nitit dicit/ꝙ si illi homines essent viatores: neuter cognosceret intuitiue cogitationes alterius. sicut nec intellectū vel essentiā anime alterius: quia intellectus corpori immersus ita alligat⁹ est viribus sensitiuis/ꝙ nullius extra se habere potest noticiā sine phantasmatibus: vt patet. iij. de anima. Et ideo nulli⁹ rei extra se noticiā intuitiuā habere potest: qō sensus intuitiue nō cognouit. Propter qō substāntiā rei intuitiue nō possumus distincte cognoscere ꝓ statu illo: sed nec actus proprios cognoscere posset: nisi illos elicuisset p̄uijs phantasmatibus ad eum mouētibus. Cum ergo nullū phantasma mouens mediate vel immediate ad cognitionis formationē alterius hominis in potētia cognitiua illius p̄cessit: nō mirū si ille cognitionē alterius intuitiue nō videt: q̄uis sit sibi presens. Secus de intellectu corpori non immerso: qui intelligibilia immediate sine ministerio sensuū apprehendit: non minus q̄ sensus sensibilia: qm̄ potētia superior et in cognoscēdo est perfectior. ¶ Q Redeundo nunc ad ꝓpositā questionē dicendū/ꝙ sancti in patria qui de facto in celis sunt: naturali cognitione puta vespertina: q̄ est cognitio rerū in proprio genere: nullas orationes nostruз in terra consistentiū: neq̧ mentales: neq̧ vocales cognoscūt/ ꝓpter immoderatam distātiam inter nos et ipsos. Hec em̄ q3 improportionata/habet naturalē cognitionē intuitiuā: que est de rerū existentia impedire. Et de hoc pōt accipi illud Aug. Esa. lxiij. in glo. interli. Abraā nesciuit nos. Mortui em̄ sancti nesciūt quid agant viui. etiā ipsorū filij. Accipitur hec glo. de verbis Augustini in libro de cura ꝓ mortuis agēda: vbi dicit. Si tanti patriarche: quid erga populū ab eis procreatū/ageretur ignorauerūt: quomodo mortui viuorū rebus atq̧ actibus cognoscēdis adiuuandisq̧ miscētur. ¶ De cognitione autem matutina: an illa videāt orationes nr̄as: nūc videndū. Et dico p̄mo. Nō est de ratione beatitudinis essentialis: vt nostras orationes: aut alia facta nr̄a matutina cognitione videāt in verbo. Probat: q3 illud qō nihil est obiecti beatifici: non est necesse in beatitudine intueri. Sed orationes nostre et quelibet creatura nō sunt aliquid obiecti beatifici: igitur. Minor patet: q3 obiectū beatificū est diuina essentia: q̄ ex sua infinita perfectione sufficiēter btificat quēcūq̧ intellectū creatū: immo ⁊ increatū diuinū nullo alio secū ad btificandū cōcurrēte: qō beatus Aug. innuit cū ait: Btūs est dñe q̄ te videt: etiam si alia nesciat: ⁊ si alia tecum videat nō propter hoc beatior. ¶ Utrum autē videre nr̄as orationes p̄tineat ad eorū beatitudinē accidētalē: nō ꝑ oia certū est. Un̄ venerabilis Hugo de sctō victore de sacra. li. ij. pte. xvj. ca. xj. ita dicit. Multi in q̄stionē adducūt/si sancti p̄ces supplicantiū audiūt: si vota postulantiū ad ipsorū vsq̧ cognitionē p̄ueniūt. Difficile est iudicare de hmōi. Quō em̄ scientia nostra certa esse potest de ipsis: qui eā quā de nobis habēt scientiā: nec capere possumus: nec inuestigare. Hoc vnum certū est. Aias sanctoꝝ in secreto diuine contemplationis cōstitutas/eorū que foris agunt: tantū scire: quātū illis vel ad gaudiū: vel nobis ad auxiliū ꝓdesse cōstat. Nos intercessores querim⁹ apud deū. Quid ampli⁹ vis. Times ne forte nō orēt q̄ semper orāt. Quō nō orabūt pro te qn̄ tu oras: qui et qn̄ tu nō oras: orare tn̄ nō cessant. Si non audiunt inquis: et ego in ventū fundo vba nō audientib⁹ ⁊ nō intelligētib⁹ loquēs. Ecce dicamus. Nō audiunt sancti verba postulantiū: neq̧ ad beatitudinē illoꝝ attinet ista nosse que foris agunt. Ecce dicamus: nō audiūt. Nunquid de⁹ nō audit. Quid ergo laboras inuestigare quid audiunt ⁊ quantū audiunt sancti quos oras: cū ipse de⁹ audiat propter quē oras. Ipse videt humilitatē tuā qui remuneraturus est deuotionē tuā. Tn̄ si audiunt ⁊ quantū audiūt: quid est audire nisi scire. Unum est lumē in quo audiūt ad percipiendū: ⁊ vident ad cognoscendum: in quo si quid forte foris agit: quod mō interim non audiūt aut nō vident: mysteriū est dispensationis: non detrimentū felicitatis. Inueniūtur tn̄ quidā sanctoꝝ patrū quedā ita diffiniuisse quasi nihil sit in creaturis quod nō videant qui videntē omnia vident. Ego ampli⁹ iudicare nō presumo: nisi hoc solū: qm̄ tantū vident: quantū illi placitū est: quē vident: ⁊ in quo vident. Hec hugo. ¶ R Ex illa autoritate tria eliciūtur. Primū ꝙ videre creaturas in verbo: ⁊ ea que foris agunt: nō ꝑtinet ad beatitudinē essentialē. Quia dicit ꝙ illa nō videre/nō est detrimentū felicitatis. ¶ Scdm̄/ꝙ vident in verbo ⁊ sciūt quicq̄d ad beatitudinē eorū accidentalē pertinet. Dicit em̄ ꝙ sciunt tantū … tū illis ad gaudiū: nobis ad auxiliū prodesse cōstat. … autē ꝑtinet ad beatitudinē accidentalē. ¶ Tertium ꝙ tantum audiunt in verbo et vident: quantum placet verbo illis ostendere in quo vident. Et sm hoc intelligere oportet illud Aug. in meditationibus suis cap. xxv. Qui scientem cuncta sciunt: quid nescire nequeunt. Nota (quid) non capitur questiue: sed infinite pro aliquid. Quod de his dictum intelligitur que ad beatitudinem eorum pertinent siue essentialem: siue accidentalem: siue de his que deo quē vidēt: eis complacet reuelare. Ideo Grego. ij. mora. §. iiij. moderatius loquitur. Quid de his (inquit) que scienda sunt nesciunt: qui scientem oia sciunt. Unde probabiliter dicitur ꝙ licet non necessario sequitur ad sanctorū beatitudinem vt orationes nostras audiant de congruo: tamē de⁹ eis reuelat omnia q̄ ipsis ab hominib⁹ offeruntur: siue ipsos magnificando ⁊ laudando: siue eos orando et auxilia implorādo. Coadiutores quidē sunt dei in p̄curando salutē electoꝝ: q̄ cū nōnunq̄ cōfert propter sanctorū merita et intercessiones tanq̄ ꝑ media ad hoc ab eterno ordinata: reuelant eis orationes viatorū ꝓ quib⁹ intercedūt. Hoc etiā ad gaudiū eorū accidentale ꝑtinet. Letant em̄ ampli⁹/ dū intelligūt hoies in terris degentes eoꝝ suffragiū postulare: quatenus cōciues fiant in illa celesti curia. sicut et plerī ꝙ ex ipsis salutē alioꝝ sunt orationib⁹ cōsecuti. Huic cōsonat magister dis. xlv. li. iiij. Non est inquit incredibile aias sanctorū: que in abscondito faciei dei veri luminis illustratiōe letant: in ipsi⁹ cōtēplatione ea q̄ foris agūtur: intelligere/quantū illis ad gaudiū: vel nobis ad auxiliū ꝑtinet. Sicut em̄ angelis: ita ⁊ sctis q̄ deo assistunt petitiones nostre innotescūt in verbo dei quod cōtēplant. Et satis cōcordat btūs Thomas in. iiij. scripto eadē dist. q. viij. dicēs. Unus

quilibet beatus tantū de alijs reb⁹ necessarium est vt in essen
tia diuina videat: quantū pfectio beatitudinis requirit: vt
homo habeat quicquid velit ⁊ nihil inordinate velit: hoc
autē recta voluntate quilibet vult: vt ea que ad ipm ptinēt:
agnoscat. Unde cum nulla rectitudo sanctis desit: volunt
agnoscere ea que ad ipsos ptinent: ⁊ ideo oportet ꝙ illa in
verbo cognoscant. Hoc etiam ad eorū gloriā ptinet/ꝙ aux
ilium indigentibus pbeant ad salutē. Sic em̄ dei coope/
ratores efficiunt: quo nihil est diuinius/sm beatū Diony.
c.iij. ecclesia. hierar. Manifestū ergo est ꝙ cognoscūt vo/
ta/orationes ⁊/deuotiones hominū: q̄ ad eorū auxiliū cō/
fugiunt. Hec Tho. In quo dicto verbū (necessariū) nō de
bet dicere necessitatē simpliciter: cui⁹ oppositū includit cō
tradictionē: sed cōgruitatis certitudinē. ¶ G Ex quibus
oībus satis patet questionis tertie solutio: scilicet ꝙ sci co/
gnoscūt orationes nostras cognitione matutina in verbo:
quā cognitionē nulla cognitorū distantia impedit. Nō au/
tē cognitione vespertina ⁊ naturali in proprio genere pro/
pter eorū distantiam immoderatā. Cū ergo potentes fecit
deus sanctos apud se: vt nobis qd optamus valeāt impe/
trare: merito ipsorū memoriā agimus in cōsecratione huius
sacrosancti sacrificij. Nō vt aliqd ad ipsi⁹ pfectionē operen
tur: q: ad hoc nō acceperūt potestatē: sed vt eorum meritis
adiuuemur ⁊ sanctificemur: quatenus digni ⁊ salubriter ip
sum pficiamus: ⁊ ampliorē effectū gratie eorū intercessio/
ne cōsequamur. ¶ Et potest hec esse vna ratio quare ante
christi corporis cōsecrationē/ecclesia sanctorū memoriā sta/
tuit peragendā. Edocta fuit ad hoc ve. testa. figuris: qm̄ le
galis sacerdos ⁊ pontifex dū in sanctasanctorum introiuit:
noia duodecim tribuū in rationali descripta intulit. Sic sa
cerdos euāgelicus/ad sanctasanctorū ingressus/pcedentiū
patrū infert memoriā dicēs: Cōicantes et memoriā venerā
tes. Dicit venerantes/nō solēnizantes: q: memoria in plus
est ꝙ solēnitas. Ecclesia enim de aliquib⁹ sanctis facit me/
moriā: de quibus non facit solennitatem ac festiuitatem.

Exod. xxix.

¶ Lectio. xxxij. A

IN primis gloriose

semp ꝙ virginis marie genitricis dei ⁊ do
mini nostri iesu christi. ¶ Hec est secunda
pars partis pme/partis pncipalis scde/to
tius canonis: in qua fit memoria primo et
principaliter beatissime marie virginis gloriose/virginis
theotice. Recte in pmis: nō tantū quia sanctorum sanctissi
ma pcellens gra ⁊ gloria: nedū sanctos: sꝫ etiam angelicos
spūs vniuersos. Nec modo in pmis: quia tutissimū nostre
calamitatis est asilū: ⁊ misericordie sin⁹ generalis. Sꝫ ideo
pncipaliter in pmis eius memoriā in hoc sacrificio venera
mur: q: singularis huius sacrificij ministra fuit: ⁊ liberalis
sima dispēsatrix. De primo Hiero. ad paulā: Ceteris p par/
tes pstat: marie vo simul se totā infudit gratie plenitudo.
Per quā ascēdit sup oē humanū gen⁹: ascendit vsqꝫ ad an/
gelos: sed ⁊ ipsos quoqꝫ trāscendit: ⁊ celestē oēm supgredi
tur creaturā. De quo btūs Bern. in ser. cui⁹ pncipium est:
Fecunde virginis. ita ait: Intueor quēadmodū vsqꝫ ad an
gelos plenitudine gratie supra angelos spūscrō superueni en
te puenit. Est in āgelis charitas: est puritas: est humilitas:
qd horū nō enituit in maria. Et sequit: Cui angelorū aliqñ
dictū est. Spūssanctus superueniet in te: et virtus altissimi
obumbrabit tibi. Ideoqꝫ et qd nascet ex te sanctū: vocabi/
tur filius dei. Deniqꝫ veritas de terra orta est: non de ange/
lica creatura. Nec angelos: sꝫ semē abrae apprehēdit. Ma/
gnū est angelo vt minister sit dñi: sed maria sublimi⁹ quod
dā meruit vt sit ⁊ mater. Fecunditas itaqꝫ virginis super/
eminēs gloria est: tātoqꝫ excellētior angelis facta munere
singulari: quanto differentius pre ministris nomē matris
accepit. Hanc inuenit gratiam plena iam gratia: vt charita
te feruida: virginitate integra: humilitate deuota/fieret ni
hilominus sine viri cognitione grauida: sine dolore puer/
pera. Hec Bern. De secundo idem in alio sermone cuius
principium est: Signū magnū. Omibus oia facta est: sapien
tibus et insipientibus copiosissima charitate debitricē se
fecit. Omnib⁹ misericordie sinum aperuit: vt de plenitudi
ne eius capiant vniuersi. Captiuus redēptionem: eger cu/
rationē: tristis cōsolationē: peccator veniam: iustus grām:
angelus leticiā: deniqꝫ tota trinitas gloriam: filij psona hu
mane carnis substantiā: vt nō sit qui se abscondat a calore
eius. Ecce misericordie sinū. ¶ B Audiamus ⁊ miseros
rū asilum. De hoc idē in alio sermone sic loquit: Volūtas
dei totū nos habere voluit p mariā. Hec inquā voluntas
ei⁹ est: sed p nobis. In oibus siquidē ⁊ per oia prouidens
miserie temptationem nostrā solatur: fidem excitat: spem ro
borat: diffidentiā abigit: erigit pusillanimitatē. Ad patrem
verebaris accedere: solo auditu territ⁹ ad folia fugiebas:
Iesum tibi dedit mediatorem. Quid nō apud talē patrem
filius talis obtineat. Exaudietur vtiqꝫ pro sua reuerentia.
Pater enim diligit filium: an vo trepidas ⁊ ad ipm. Fra/
ter tuus est ⁊ caro tua/temptatus per oia vt misericors fie/
ret. Hunc tibi fratrem maria dedit. Sed forte ⁊ in ipso ma
iestatē vereare diuinam: ꝙ licet factus sit homo: mansit ta/
mē deus. Aduocatū habere vis: ad ipsum: et ad mariā re/
curre. Pura siquidem humanitas in maria: nō modo pura
ab omni contaminatione: sed ⁊ pura singularitate nature.
Nec dubius dixerim/exaudietur ⁊ ipsa pro reuerentia sua.
Exaudiet vtiqꝫ matrē filius: ⁊ exaudiet filiū pater. Filioli
inquit bern. Hec est petorū scala: hec mea maxima fiducia
est: hec est tota ratio spei mee. Quid enim. Potest ne fili⁹
aut repellere aut sustinere repulsam. Nō audire: aut nō au
diri filius potest. Neutrum plane. ¶ De tertio ꝙ ipsi⁹ me/
rito in primis sumus memoriam venerantes: quia specia/
lis huius sacrificij ministra: et dispēsatrix est liberalissima.
Ipsa nāqꝫ est mulier illa euangelica que tria farine sata cō
mixta fermentauit. Lu. xiij. Satum vnum/verbum quod
erat in principio apud deū: et deus erat verbū. Alterū: ani
ma q̄ de nihilo creata est et ante non erat. Tertium: caro de
massa corruptionis sine corruptione aliqua diuino segre/
gata artificio. In quibus tribus triplex genus potētie: qd
non erat creatum: quod perierat recreatū: quod super oia
erat paulo minus ab angelis minoratū. Hec vinculo indis/
solubili in persone coeunt vnitatem. Hec euangelica fari/
ne sata pariter fermentantur: vt sit panis angelorum quem
manducet homo: cor eius confirmans in hoc sacramento.
Unde felix mulier benedicta in mulierib⁹: in cuius castis
visceribus superueniente igne spiritussancti/panis ille est
coctus. Felix inquā mulier que in hec tria sata immisit fi/
dei sue fermentum. Siquidem fide concepit: fide et pepe/
rit: dicente elizabeth: Beata que credidisti: quoniam per/
ficientur in te que dicta sunt tibi a domino. Hec Bern. ser/
mo. ij. de natiuitate xpi. ¶ C Ecce quēadmodū fuit hui⁹
panis ⁊ sacrificij ministra. Panis qdē vt dictū est: sacrificij
aūt cruci qua velut in ara sacrificiū oblatū est assistēs: et si
mul participato dolore patri offerēs. Et per hoc liberalissi
ma eius dispensatrix: q: panē hunc: sicut cetera bona oia: p
manus eius mūdissimas accepimus. Unde Bern. ser. de
vigi. natiuitatis xpi. Cōtulse sunt ⁊ cōmixte due spēs: diui/
nitas scꝫ ⁊ humanitas in vtero virginis: spiritusancto illa
suauiter cōmiscente. Sed q: tu dignus nō eras cui donare
tur: datum est marie: vt per illā acciperes quicqd haberes.
Que p hoc ꝙ mater est: genuit tibi deū. Per hoc ꝙ virgo
est: exaudita est p reuerentia sua/in causa tua/et totius ge
neris humani. In primo est remediū: in scdo adiutoriū: q:
nihil nos de⁹ habere voluit qd per manus marie nō transi
ret. Hec ille. ¶ Et pter hoc sm dñm Alber. recte p propi
ciatoriū designat: in qua dñs corpaliter apparuit vt propi
ciaret. In qd angeli oēs versis vultib⁹ respiciūt: vt etiā ab
ipsa recipiāt splēdoris illuminationē. Propter idē quoqꝫ re
cte figurata dī p arcā testamēti: q̄ virgā aarō/tabulas moy
si ⁊ māna qd de celo datū est: cōtinebat. Sic virgo beatissi
ma intra se cōtinuit xpm̄ benedictū ventris sui fructum: in
quo fuere/Deitas dulcissima per manna designata; Ani/

ma sapientissima/ꝑ tabulas lege dei digito scriptas figura
ta: Caro mūdissima q̄ morte non eruit: qm̄ tertia die resur
rexit/ꝑ virgā aaron que fronduerat: designata. ¶ D Tā
guntur autē in p̄missis verbis sex laudū preconia virginis
gloriose: scilicet impreccessibilis dignitas: inexcessibilis feli
citas: inamissibilis virginitas: noīs sublimitas: mirabilis
fecunditas: fructus ipsius immēsitas. ¶ Impcessibilis di
gnitas tangitur in verbo initiali: In primis. Ipsa nāq̄ est
quā vt Bern̄. ait home. ij. sup Missus est. deus in celesti
bus singulari donaturus gloria: singulari in terris preueni
re curauit ⁊ gratia: qua ineffabiliter ⁊ intacta cōciperet: et
pareret incorrupta. Ipsa virgo singularis que (vt Dama
sce. ait) a nullo illustriū vincit. De quo sedulius in carmine
paschali li. ij. metro eleganti ita cecinit. Salue sancta parēs
enixa puerpera regem: Qui celuȝ terrāq̄ tenet per secula:
cuius Nomen ⁊ eterno cōplectens oia gyro: Imperium: si
ne fine manet: que ventre beato Gaudia matris h̄ns cum
virginitatis honore: Nec p̄mā similē visa est: nec habere se
quētē. Sola sine exēplo placuisti femina xp̄o. Singularis
in ortu. singularis i toti⁹ vite p̄cessu. De p̄mo btūs Hiero.
ad paulā. Hec est inq̄t q̄ diuinis angelicisq̄ laudata est pre
conijs atq̄ p̄dicata: a patriarchis siquidē figuris ⁊ enigma
tib⁹ presignata: a ꝓphetis prenunciata: ab euangelistis ex
hibita ⁊ monstrata: ab angelo venerabiliter et officiosissi
me salutata. Et beatus Bern̄. vbi supra. Quod moysi mō
stratum est in rubo ⁊ igne: aaron in virga ⁊ flore: gedeoni
in vellere ⁊ rore: hoc aperte salomon p̄uidit in forti mulie
re et eius precio. Apertius hieremias p̄cinuit de femina et
viro: Aptissime elaias declarauit de vgine ⁊ deo: Gabriel
tandē exhibuit ip̄am salutando. ¶ De scd̄o/scilicet ꝓgres
su dicit Ambro. li. de virginitate. Sit vobis tanq̄ in ima
gine marie vita descripta: de qua velut ex speculo refulget
species castitatis et forma virtutis. Hinc sumatis exempla
viuendi: vbi tanq̄ in exemplari magisteria sunt ꝓbitatis
expressa: que quid corrigere: quid aufugere: quid tenere de
beatis ostendūt. Et beatus Hierony. Ipsa in vigilijs inue
niebat prior: in sapientia legis eruditior: in humilitate hu
millior: in carminib⁹ dei prestantior: in charitate gratiosior:
in puritate purior: in omni virtute perfectior. ¶ Inexcessi
bilis eius felicitas innuit in verbo/ Gloriose. Ipsa siquidē
s̄m deductionē bea. Aug. in ser. de ei⁹ assumptione/est ma
gnifice assumpta ad eternā beatitudinis sublimitatē in cor
pore ⁊ anima gloriosa. Meruit em̄ exaltari sup choros an
gelorū: ⁊ peruenire vltra q̄ nostre humanitatis est natura.
vbi nō natura tollit: sed magnitudo glorie demōstrat. Ad
thronū siquidē celestē intemerata virgo et mater processit:
atq̄ in regni solio post christū gloriosior residet sublimata:
vt dicit Hiero. epistola statim allegata. et Bern̄. ser. j. de ei⁹
assumptione. Quantū gratie adepta est pre ceteris: tantum
⁊ in celis obtinet glorie singularis. Nec i terris loc⁹ dignior
vteri vginalis tēplo: in quo dei filiū maria suscepit. Nec in
celo regali solio: in quo mariā filius sublimauit. ¶ E Vir
ginitas inamissibilis designat cū addit: Sēperq̄ vginis:
quia virgo erat carne: virgo mēte: virgo ꝓfessione: virgo
ante partū: virgo in partu: virgo post partuȝ. Unde Aug.
sup iohannē. Sicut in sepulcro vbi repositū erat corp⁹ dn̄i:
nec antea: nec postea corp⁹ iacuit: sic vterus marie/nec an:
nec post quicq̄ mortale concepit. Itē sup illud Ezech. xliij.
Porta hec clausa erit: ⁊ nō aperiet: ⁊ vir nō trāsibit per eā:
qm̄ dn̄s de⁹ israel ingressus est per eā: eritq̄ clausa p̄ncipi.
Quid est/porta hec erit clausa: nisi q: maria semper fuit in
tacta. Quid est vir nō transibit per eā: nisi q: ioseph nō co
gnouit eā. Nec solū virgo: sed virgo singularis: virgo pu
rissima. De quo ser. iiij. be. Bern̄. de assumptione ait. Que
em̄ angelica puritas virginitati illi (haud dubiū quin ma
rie) audeat cōparari: que digna fuit spiritussancti sacrariū
fieri ⁊ habitaculū filij dei. Si rerū precia de raritate pensa
mus: que prima in terris angelicā proposuit ducere vitam
super omnes est. Sequitur: Immobile propositum virgi
nitatis quod nec angelo filium promittēte aliquatenus ti
tubauit. Quomodo inquit fiet istud. Neq̄ em̄ modo quo
fieri solet in ceteris virū penitus nō cognouit: sed nec filij
desiderio: nec spe prolis. Hec Bern̄. ¶ Nominis sublimi
tas exprimitur in verbo/marie. Maria maris stella inter
pretatur: et matri virgini cōuenientissime adaptatur. Apti
sime siquidē syderi ipsa comparatur: quia sicut sine corru
ptione sydus suū emittit radium: sic absq̄ sui lesione virgo
parturit filium. Nec syderi radius suā minuit claritatē: nec
virgini filius suam integritatē. Ipsa est igitur nobilis illa
stella ex iacob orta: cuius radius vniuersum mundū illumi
nat: cuius splendor et p̄fulget in supernis: ⁊ inferos pene
trans/terras etiā perlustrans ⁊ calefaciēs: magis mētes q̄
corpora: fouet virtutes: excoquit vitia. Ipsa inquā est pre
clara ⁊ eximia stella sup hoc mare magnū et spaciosum ne
cessario subleuata: micās meritis: illustrās exemplis: quā
sequēs nō deuias: ipsam rogās nō desperas: ip̄am cogitās
nō erras: ip̄a tenēte nō corruis: ipsa protegente nō metuis:
ipsa duce nō fatigaris: ipsa ꝓpitia aduenis: ⁊ sic in teipso
experiris/q̄ merito dictum sit nomen virginis maria. Hec
bern̄. home. ij. super Missus est. ¶ Mirabilis fecunditas
tangitur/cum additur: genitricis. Uere mirabilis virgi
nea fecunditas: quam admirans propheta ait Hiere. xxxj.
Nouum faciet dn̄s in terra. Mulier circūdabit virum: ma
ria christū. Uirum em̄ fuisse christū nō solum cū diceret vir
ꝓpheta potēs in ope ⁊ sermone credim⁹: sed etiā cum tene
ra adhuc infantis membra dei mater/ blando vel foueret
in gremio/ vel duraret in vtero. Uir enim erat iesus: nec
dum etiam natus: sed sapientia/non etate: animi vigore/
non corporis: maturitate sensuum/nō corpulētia mēbrorū.
Neq̄ enim minus habuit sapientie: vel potius non minus
fuit sapientia iesus conceptus/q̄ natus: paruus q̄ magn⁹.
Siue ergo latens in vtero: siue vagiens in presepio: siue iā
grādiusculus interrogans doctores in tēplo: siue iam per
fecte etatis docēs in populo: eque ꝑfecto plenus fuit sp̄ū
sctō. Itē alius propheta. Anteq̄ parturiret peperit. Anteq̄
veniret tempus partus: peperit masculum. Quis audiuit
vnq̄ tale. Quis vidit huic simile. Esa. vltī. Anteq̄ partu
riret: āteq̄ in partu laboraret: anteq̄ venit partus: anteq̄
venit dolor ex partu peperit masculuȝ: maria christū. Glo.
interli. ¶ F Fructus eius immēsitas subiung[illegible]
bo: Dei ⁊ domini nostri iesu christi: qui solus pelagus est in
finite substantie: vt dicit Damas. Et bonuȝ quo nihil meli⁹
cogitari pōt. Teste ans. Et sentētialiter Aug. j. de doctrina
christ. Huius vera genitrix est ⁊ mater virgo maria. Unde
Damas. in suo. iij. Dei genitricē vere sanctā predicam⁹. Si
cut em̄ deus vere ex ipsa genit⁹ est: ita ipsa vere dei genitrix
dicit. Deū em̄ aimus ex ipsa genitū: nō vt deitate hbi p̄nci
pium essendi accipiendi ex ipsa: sed dei verbo ex ipsa incar
nato ⁊ genito. Nō em̄ hominē nudum genuit sancta virgo
sed deū verū: non nudū sed incarnatū. Neq̄ negans ipsam
dici christothecon. i. christi matrē absolute eā negat genitri
cem christi: sed cōtra nestoriū qui sub illo vocabulo voluit
eam negare esse matrē dei/ponendo q̄ peperit purū homi
nem. Qui error damnat⁹ est in concilio ephesino: vt habet
xv. dist. Canones. §. Tertia synodus. Et xvj. dist. sexta syno
dus. §. tertia ephesina. Sed eam dicēdam esse theothocon
id est dei matrem asseruit. Non ergo negauit mariam ma
trem christi/qui vnam personam/ xp̄i et verbi confitetur:
sed noluit cōmunicare in sermone cum heretico: qui suum
perfidie venenum sub illo vocabulo occultabat. Marie
itaq̄ fecunditas que gaudium matris habet cum virgini
tatis honore: et si eius priuilegium est singulare: et conti
nuo indicibile inuenitur: vt sicut nemo assequi possit: sic
nec eloqui quidem. Sed si adijcias: cuius mater est: dei sci
licet et domini nostri iesu christi: que iam poterit lingua
etiam si angelica sit: dignis extollere laudibus virginem
matrem. Matrem autem non cuiuscūq̄ sed matrem dei.
Unde bern̄. in sermo. j. de assumptione virgi. Quis enim
(ait) etiam si linguis hominum angelorumq̄ loquat: ex
plicare queat quemadmodum superueniente sp̄ūsancto: obū

Utilitas imploratiōis vginis gloriose.

brante virtute altissimi/caro factū sit verbū dei:p qd̄ facta sunt oia:ꝛ dn̄s maiestatis quē non capit vniuersitas crea/ ture:intra virginea sese clausit viscera fact⁹ homo. Hic est fructus terre sublimis:qꝛ sup oia deus in secula bn̄dictus. Ro.ix. Cui a patre data est oīs potestas in celo ꝛ in terra. Ideo dn̄s noster qui venit saluare/qd̄ perierat: vnde mul pie suspirabant patres deuotissime clamātes. Rorate celi desuper:et nubes pluāt iustū: aperiatur terra et germinet saluatorē. Esa.xlv. Ideo additur/iesus. Ipse demū de spū scō pre participib⁹ suis vnct⁹. De cui⁹ vnctionis plenitudi ne oēs accepimus gratiā p gratia. Joh.i. Ideo cōcludit/ christi. Hui⁹ ergo dei et dn̄i nostri iesu christi genitricis glo riose sempq̄ virginis marie memoriam in primis venera/ mur. Sequitur. Sed et beatorū apostolorū. ¶ G Post memoriā beatissime virginis/subditur memoria beatorū aplorū. Et digne ac merito:qꝛ ipsi tradiderūt nobis ritum et formā offerendi hoc sacrificiū: vt habetur.i.Cor.xi. Ipsi hui⁹ sacrificij testes fuerūt idonei:qui in cena vltima/qua christus sacrificiū hoc in salutē mūdi instituit p̄sentes: primi hoc sacrificio vsi sunt. Ipsi a christo tunc sacerdotes ordi/ nati/potestatem acceperūt sup corpus christi verū cōsecrā/ dum et dispensandū:et sup corpus christi mysticū alijs or/ dinandis eandē potestatē cōmunicādi. Unde eis dixit chri stus. Accipite et comedite ꝛc. Et iterū. Accipite ꝛ bibite ex hoc oēs. Ac deinde dixit. Hoc quoti ēscūq̄ feceritis in mei cōmemorationē facietis:de quo.ā.dictum est. Ipsi denique fuerunt testes p̄cipui passionis christi ꝛ resurrectionis: vt legitur in actibus aplorū:quorū hoc sacrificiū est memoria le precipuū. ¶ Sequit. Ac martyrum tuorum. Horum me moria rite pagitur:qꝛ p semel oblata hostia/semetipsos ob tulerūt viuētem hostiā deo placentē ꝛ acceptabilē:q̄ etiam (quēadmodum apl̄i) testes fuerunt nostre fidei. Martyr em̄ grece testis est latine. Unde ꝛ de eis intelligi potest il/ lud apl̄i ad Heb.ij. Ab eis qui audierunt salus in nos con firmata est:cōtestante deo signis et portētis ꝛ varijs virtu tibus et spiritussancti distributionibus s̄m suā voluntatē. ¶ Aduertēdū autē q patriarcharū ꝛ prophetarū ve.te. me/ moria non peragitur: qꝛ q̄uis fide et deuotione in spū sa/ crificium hoc cognouerūt et spiritualiter participarūt: sa/ cramentaliter tamē ipso nunq̄ vsi sunt:qm̄ longe post eorū tpa noscit institutum. ¶ Sed cur beatorū cōfessorū/quo/ rū magnifice memoriā inter sanctos veneraẗ ecclesia: nul/ la fit in p̄senti loco cōmemoratio. Respondet Inno. q ca/ non forte p̄sertim quantū ad illam partē prius sit editus/ q̄ memoriā cōfessorū celebraret eccl̄ia. Nā oēs vere sancti: qui cōmemorant in canone: precesserūt siluestrū p̄ter iohā nem et paulum/marcellinū ꝛ petrū martyres qui proximo successerūt. Ecclesia vo post tēpus siluestri cepit sanctorum cōfessorum memoriā venerari. Nā sedes epales:q̄ iuxta dispo sitionē beati petri sunt in singulis ciuitatibus antiquitus cōstitute:nō in memoriā cōfessorū:sed in apostolorū ꝛ mar tyrū p̄cipue beatissime virginis veterū deuotio dedicauit. Hō vero canon tēpus beati siluestri p̄cessit:ex eo cōuincit s̄m eundē Innocen.qꝛ aplorū cathalogus nō reperit in ca none dispositus:sicut in emēdatioribus codicib⁹ sancti euā gelij reperit. Nā in prioribus editionibus.i.in p̄mis trans/ lationibus: vt dicit Hiero.nō solum euāgelistarū mutatus est ordo:sed et verborū et sententiarū cōfusa erat cōmixtio. ¶ H Ponitur ꝛ alia ratio a magistro in rationali:qꝛ hoc sacramētū institutū est in memoriā passiōis xpi. Cū aūt cō fessores p christo passi nō sunt:saltē in publico vitā tortor penis nō exposuit p christo:ideo in hoc sacrificio passionis christi eorū memoria nō habetur. Et refert idē Guil. q gre go.tertius hec verba q̄ s̄m cōsuetudinē quarūdam ecclia p̄ferunturaddidit. Necnō ꝛ illorū sanctorū quorū hodie solēnitas in cōspectu tuo celebrat dn̄e de⁹ noster in toto or be terrarū:quorū certe ingēs ꝛ magna est multitudo. Un/ de idē li.vij.ti.de sanctorum festiuitatib⁹ sui rationalis di/ cit/q cōstantin⁹ imperator partes transmarinas petēs/in/ uenit Eusebiū cesariensem episcopū virū sanctissimū; cui

Matth. viii.

dixit. Pete a me vnde eccl̄ia tua ditet. Ille vero respondit. Eccl̄ia mea satis abundat in diuitijs. Sed rogo te vt mit/ tas per partes mundi qui nomina scōrū et tpa passionum/ et sub quib⁹ et qualiter/ꝛ in quibus locis passi sunt: refer/ bāt:qd̄ et factū est. Et refert idē Eusebius q die quolibet anni plusq̄ quinq̄ milia sanctorū festa concurrūt:excepto die kalēdarū ianuarij/quo gentiles epulis intenderūt et solēnitatibus/ꝛ nō ad martyrizandū sanctos. Idem Hie/ ro.in ep̄la que suo kalēdario p̄ponit. Et qꝛ horū sanctorum festiuitas ab eccl̄ia diebus singulis celebrari nō pōt:huius occasione forte hec particula a dicto grego.est apposita. ¶ I Exprimunt autē duodecim aplorū noia: cū addit. Petri:q̄ fuit summ⁹ ac caput aplorū:cui claues regni celo/ rū collate sunt:qui ꝛ ceterorū cōfirmator fuit/postq̄ a ne/ gatione dn̄i cōuersus surrexit:s̄m verbū christi Lu.xxij. Et tu aliquādo cōuersus cōfirma fratres tuos. Cuius adhuc successor totius ecclesie obtinet p̄ncipatū. ¶ Pauli:q̄ non ab hoibus:neq̄ p hominē electus est:sed p christū numero et gradui apostolorū additus:vt esset vas electionis: por/ tās nomē dn̄i coram gentibus ꝛ regib⁹ et filijs israel. Act. ix. Hic in tertium celū rapitur: vt audiat secreta verba que nō licet homini loqui. Hic gloriat in tribulationibus/non ignorās cogitationes sathane:abūdantius oibus labora/ uit. Gratie omnia tribuit: viuit nō ipse:sed viuit in eo chri/ stus:qui gladio triūphans etiā mortuus testimonia fidei fert christo: vt habet passionis eius historia. ¶ Andree:q̄ ad vnius iussionis vocem christū sequebat. Qui ꝛ de hui⁹ sacramēti veritate cū egea pconsule disputabat. Hic p̄mus apostolorū vocatus: etiā germanū suū petrū/christo addu xit:ad exēplū magistri/in cruce desideratissima triumpha uit. ¶ Jacobi:scꝫ maioris ex vocatione ad apostolatū/ad quem priusq̄ iacobus alter ascendit: hic quantū ad marty rij laureā in apostolis primatū tenuit:quam prius ipse su/ scepit: vt habetur Act.xij. Misit herodes rex manus vt af/ fligeret quosdā de ecclesia. Occidit aūt iacobū fratrem io hānis gladio. ¶ Johānis: dilecti dn̄i qui in cena super pe ctus dn̄i recūbens euāgelium: vt Beda dicit:ab ipso sacro dn̄ici pectoris fonte potauit:q̄ mysterij huius altitudinem et fructū pre ceteris plus reserauit. Cui ꝛ christus virginē matrē in cruce virgini cōmēdauit. ¶ Thome:q̄ et didim⁹ dr:qd̄ interp̄taẗ latine dubi⁹:qꝛ de dn̄ica resurrectiōe plus ceteris dubitauit. Un̄ clauorū locis digitos inferēs ac dn̄i co lateri man⁹/credidit:ꝛ oē dubitatiōis vulnus a nobis ꝛ infidelitatis amputauit. ¶ Jacobi:scꝫ minoris qui xp̄o si millim⁹ in corpis figuratiōe:necnō ꝛ religiōis imitatione frater dn̄i appellari meruit: ꝛ hierosolymitanā eccl̄iā post dn̄i ascēsione p̄m⁹ episcopādo rexit. ¶ Philippi: q̄ specia/ liter de p̄ris ꝛ filij inseparabili deitate instruct⁹: etiā q̄nq̄ pa nū qb⁹ saturādus in deserto fuerat ppl̄us:mysteriū:q̄rente te dn̄o. Philippe vn̄ ememus panes vt māducēt hi: intel/ ligere meruit. ¶ Bartholomei:q̄ solus fuisse dicit nobilis et philosophus inter aplos. Qui teste dionysio diuine ac mystice theologie sacra nouit:ꝛ p vera ꝛ increata sapiētia excoriatus viu⁹/testis ꝛ doctor fact⁹ est idoneus. ¶ Mat thei:q̄ de thelonario vocatus a xp̄o: ex publicano factus est apl̄us ꝛ euangelista/sp̄ualiū talētorū distributor: et cō/ uiuiorū dei p̄parator:q̄ ꝛ in hui⁹ sacri immolatione interfe ctus seip̄m dn̄o obtulit hostiā viuā. ¶ Simonis: q̄ frater erat iacobi minoris:dict⁹ chanane⁹ ex zelo xp̄iane religio/ nis. Chana quippe zelus interp̄taẗ. Unde ad differētiā si/ monis petri. Uel a vico chana ville galilee:in qua dn̄s pri mo in vinū aquā mutauit:noiatus:articulū symboli:Cōio nē scōrū adiecisse dr:in quo ꝛ hoc sacr̄m qd̄ comunio dr:de signat. ¶ Et thadei:q̄ terti⁹ frater iacobi minoris ꝛ simo/ nis fuit. De quo et metra cōia dici solent. Anna solet dici tres concepisse marias: Quas genuere viri ioachim/cleo/ phas/salomeq̄. Has duxere viri ioseph alpheus zebede⁹. Prima parit christum: iacobum scōa minorem: Et ioseph iustū peperit cū simone iudā. Tertia maiorē iacobū:volu/ crēq̄ iohannē. Dicit aūt thadeus quasi apprehendens;qꝛ

multas habēs spēs. vnde dicit: Siligo gen⁹ tritici a se lecto dictū: nā in pane spēs eius p̄cipua est. Et de ordeo trimensi dicit: Trimense triticū ideo nuncupatū: q2 satū post tres mēses colligit. ℂ D Cū igitur neq3 ex fide: neq3 ex sacra scriptura: neq3 ex statuto eccl'ie in decreto aut decretalibus contento: neq3 ex originalibus sanctorū doctorū haberi possit/ ꝙ solus panis triticeus sit materia consecrabilis: non probat sufficienter hec negatiua/ ꝙ panis de spelta nō sit cōsecrabilis. Unde de sum. tri. ⁊ fi. ca. vbi fit mentio specialis de hoc venerabili sacramēto: nō fit limitatio materie ad panē triticeū. Similiter in ca. Cū marthe. de cele. missa. hec arctatio nō ponit: vbi singulariter de hoc sacro ptractat. Neq3 in decretis de cōse. dis. ij. limitatio ad panem triticeū reperit: vbi ratio diffuse de hoc sacramēto agit: vt patet etiā in ca. supra allegatis. Silr ex euāgelijs aliud haberi nō pōt: q2 nullibi habet determinatior locutio de materia huius sacramēti: ꝙ qđ dicit. Accepit iesus panem. Nō aūt videt quin panis sit vniuocum ad omnē panem vsualem: siue sit de tritico/ spelta/ siligine vel ordeo. Sicut ⁊ frumentū vniuocum esse videt ad triticū/ speltā/ siliginē et ordeum: ꝙuis hec sese excedant in pfectione: sicut homo/ asinus/ leo: de quib⁹ vniuoce dr aial. Ex quo videt cōcludi/ ꝙ nō valet dictū quorundā dicentiū/ ꝙ frumentum qn̄ per se stat: ponit pro suo significato famosiori siue digniori qđ est triticū: quia illa regula habet veritatē tm̄ in analogis: que sunt vere equiuoca: nō in vniuocis. Nunc autē frumentum nō est analogū: q2 nec equiuocū ad triticū/ speltā/ siliginem ⁊c. ꝙuis sit analogia q̄dā pfectionis inter significata sua: sicut generaliter in significatis p quodcūq3 gen⁹. Genus siquidē plures sub se cōtinet spēs perfectione differentes: cū nulle due species sint eiusdē pfectionis: q2 hñt se vt numeri. viij. metaphysice. Nec tm̄ pp̄ter hoc genus per se positum/ stat p specie pfectiori: vt patet de animal/ lapis/ brutū ⁊c. Non em̄ sequit: est aial: ergo est homo. Nec sequitur: nō est homo: ergo nō est aial. Quomodo sequeret in analogis: est hō ergo est hō viuus. Et sequit: nō est hō viuus ergo nō est homo: immo sequit/ est homo pictus: ergo non est hō. Sic in pposito non seqtur: hoc est frumētū ergo est triticū. Nec sequit: hoc nō est triticū: siue hoc est spelta: ergo non est frumentū: cū vt dictū est: frumentū vniuoce dicat de oibus habētib⁹ aristas etiā apud vulgū. ℂ E Uidetur igitur sufficere ad hoc ꝙ aliquid sit materia apta consecrationis: ꝙ sit panis: dum tamē sit de granis aristarum. Hinc panis coct⁹ de fabis/ pisis/ lentibus/ vel alio legumine nō habente aristas/ nō est cōsecrabilis. Hinc de cōse. dis. ij. in cap. in sacramento. s. allegato habet: Nec ampli⁹ in sacrificijs offerat: ꝙ de vuis ⁊ frumentis. Pro illo facit ꝙ apparatus illi⁹ decreti nō excludit ab hoc benedicto sacro aliqđ verꝫ frumentū: sed dūtaxat piper ⁊ loliū. ℂ Ad hoc pōt ratio adduci: Sancta mater ecclesia satagēs filios suos in honorē sui sponsi educare: vbi cōspicit occasionē ruine vel deuiationis: monitis salutaribus ⁊ statutis solicita est obuiare: et vbi maius periculū imminet: prouidet vigilātius. Multa autem statuta edidit circa hoc sacramētū venerabile: puta ꝙ sacerdos sit ieiunus: ꝙ certis et benedictis vtat vestibus: ꝙ nō celebret nisi in loco cōsecrato nō interdicto: ꝙ nō nisi in altari lapideo chrismatis vnctione benedicto: non nisi tempore certo: nec sine igne et ministro. Et circa sacramentū sanguinis multa sunt statuta: ꝙ scilꝫ vino aqua apponatur: ꝙ non in calice ligneo/ vitreo aut cupreo celebret. aut consecratus simul sumat: ⁊ cetera multa: quorum tamē nullū est de veritate ac necessitate sacramenti/ quin sine quolibet horū: immo sine oibus simul sacerdos de facto si attentaret cōsecrare: vere conficeret: q2 tamen illa cōferunt ad reuerentiam et honorē christi ⁊ deuotionē populi: siue ad quasdam significationes mysticas: placuit ecclesie ea oia in consecratione tam digni ac ineffabilis sacramēti obseruare: sed si materia consecrationis corporis christi est solus panis triticeus: longe maius periculum esset ipm non assumere: ꝙ in consecratione sanguinis vti vino aqua non permixto: aut pretermittere quodlibet predictorum. Quoniā p assumptionē panis non triticei/ omitteretur aliquid essentiale: ac quod foret de necessitate sacramenti: quo frustraretur totus effectus cōsecrationis: quia nihil fieret/ eo ꝙ deficeret debita materia. In alijs aūt tm̄ omitteretur aliquid requisitum de bene esse sacramenti vel cōsecrātis: ⁊ tamē nullibi reperitur eccl'iam p̄cepisse: vt sol⁹ panis triticeus ad corpus christi cōsecrationē assumat: ⁊ ecclesia puida circa minus necessaria negligēs esset circa necessaria: et prohiberet scyllā/ et relinqueret carybdim: quod de ecclesia sponsa christi: que sponsi sui spiritu regitur: nefas est cogitare. Maxime etiam cum ante multos annorum centenarios hoc ipsum apud catholicos doctores solēnes versum est in dubium: vt patet de Alberto magno et sequacibus suis. ℂ F Uidet igit probabile ꝙ panis vsualis de frumento cōfectus/ siue sit de spleta/ vel de alio frumento/ sit apta materia cōsecrationis. Nihil em̄ plus conuincit ex euangelijs: nisi ꝙ christus accepit panē. Neq3 aliquis sanctorꝫ doctorꝫ ex originalib⁹ determinati⁹ locutus est. Unde nō videt tutū ac securū quēcunq3 scholasticū doctorē etiam acerrimi ingenij ac profunde sciencie diffinire hanc negatiuā: et determinare ꝙ panis de spleta/ aut alio vero frumēto/ nō est apta materia cōsecrationis: cū vt dictū est: ad hoc nō habeat euidēs canonis autoritas: nec diuina reuelatio: nec cogens ratio: nec ecclesie determinatio. ℂ Denlq3 periculosum videt: vt in simili arguit doctor subtilis i primo dist. xxvj. periculosum inquā est articulū fidei limitare vel restringere ad certū intellectū specialē: dū saluari pōt in generali. Hic em̄ faceret a fide apostatare: cum aliquid in hoc sensu credendū proponeret: vbi sine repugnātia scripture rationis ⁊ autoritatis in alio sane intelligi posset. Hoc p̄terea esset credibile: certū ponere i dubiū ⁊ incertitudinē. Nō em̄ certū est quod ex incerto dependet: hoc aūt in pposito fieret. Certū quidē est ex scriptura sacra/ ꝙ christ⁹ cōsecrās corpus suū/ accepit panē: qm̄ hoc euangeliste scribūt. Dicere aūt ꝙ hoc non saluat nisi in isto sensu particulari: ꝙ accepit panē triticeū: ⁊ illū per hoc tanq̄ materiā cōsecrationis instituit: est trahere certū ad dubiū: q2 ille particularis sensus (vt dictū est) ex nullo autentico pōt deduci. ℂ Difficile quidē est ⁊ forte impossibile christū vsum fuisse in consecratione pane triticeo. Hoc tm̄ posito adhuc certum nō est/ neq3 euidens/ christū per huncvsum determinate hunc panem vt materiā cōsecrationis instituisse: ⁊ nō potius omnē panem: immo si hoc fecisset: verisimile est euāgelistas hoc determinate expressisse: ⁊ nō in quadā generalitate explicasse: ex qua in dubium quid ⁊ qualiter christus fecit rationabiliter posset reuocari/ quomodo eccl'iam sic in incerto reliquisset/ maxime in aliquo simpliciter necessario requisito ad sacramenti veritatē. ℂ Preterea christus in consecratione calicis vsus est vino mixto cum aqua: vt inferius patebit: nemo tamē dicit aquam cum vino esse materiā necessariam sacramēti sanguinis ex tali vsu: sed vinum dumtaxat. ℂ Amplius/ christus (ponamus) vsus est vino albo in cōsecratione sanguinis: et quis dicet ex tali vsu vinum rubeū non esse materiā aptam consecrationi: cū tamen probabile sit vinū rubeū specie differre a vino albo/ pp̄ter diuersas proprietates et operationes quas habent: que diuersitates vt videtur arguūt quarundā qualitatū propriarū cōsequētiū formas specificas diuersas. Uinum quippe rubeū (vt fertur) cōstipat: albū laxat: quod non cōpetit eis ex aliquo humano artificio aut industria: sed ex naturali proprietate: que formā consequitur specificā. Immo forte nō oia vina alba sunt eiusdem speciei specialissime: sicut nec oia pira: nec omnia poma: vbi arguitur diuersitas ex vapore/ teneritudine folliculorū/ vitiū/ propaginū/ foliorū: que vidēntur tantū differre: quantum arbores diuersorū fructuum/ diuersorum scꝫ pomorum ⁊ diuersorū pirorum. Accidētia autem maxime propria/ media sunt arguendi differentiam specificam naturarum quoad nos/ qui proprios substātiarum conceptus non habemus. ℂ Preterea christus sim

omnes doctores/apostolos sacerdotes ordinauit: dicens
ad eos: Hoc facite in meã cõmemorationẽ. Facite ĩ inquã
quod ego feci. Quid autẽ fecit christus. Accepit panem et
fregit ⁊c. dicens: Hoc est corpus meũ. Ergo sacerdos hoc
ipsum nunc faciens: ⁊ certa verba proferens/consecrat/ si-
cut christus consecrauit. Accipiens autem panem de spel-
ta/aut alio frumento accipit panẽ: ergo cõsecrat sicut chri-
stus. ¶ Qđ autẽ beatus thomas ⁊ ceteri arguũt christum
vsum fuisse pane triticeo: non cõcludit propositũ: quia hoc
certum nõ habetur. Et si hoc poneret: adhuc nõ haberetur
intẽtum: qꝛ de vino hoc nõ sequiť: est vsus vino albo: ergo
vinũ rubeum nõ est materia sacramenti sanguinis: inter q̃
tamen apparet differentia specifica. ¶ G Ex eodem fun-
damento non concludit ratio durandi dicentis/ꝙ materia
corporis christi est vna ſm nomẽ: ergo debet esse ſm spẽm:
quia hoc fallit vt apparet in materia sanguinis. Qđ autem
dicit sic esse in ceteris sacramentis/propositum suum nõ cõ
cludit. In baptismo quidem sic est: quia christus instituen-
do materiã baptismi/vsus ẽ hoc nomine aqua/dicẽs: Nisi
quis renatus fuerit ex aqua. Quod etiam ſm Porphi. est
species specialissima: dicente philosopho in topi. Ois aq̃
omni aque est eadem specie. Instituendo autẽ materiã cor-
poris christi/dicũt euangeliste/ꝙ accepit panem: vtuntur
ibi euangeliste nomine panis quod genus esse videť sub
se certas continens species. ¶ Quod dicit de materia vn-
ctionis/ꝙ sit oleum oliuarum non oleum nucum: si hoc ve-
rũ est: habetur ex determinatione ecclesie: que si in proposi-
to haberetur cessaret questio: sed si non habetur: nec sancti
hoc exprimũt: stat dubiũ ibi sicut hic. Dum addit ꝙ vsus
panis triticei ab apostolis ad nos vsq̃ descendit: nõ videť
hoc vniuersaliter verũ: cum dicat Alexan. de ales pte. iiij. q.
xxxij. mẽbro. iiij. ꝙ in quibusdã terris conficitur de spelta ⁊
candida. Hic ritus quoad panẽ triticeum/qui ad nos descẽ-
dit: forte plus introductus est ꝓpter reuerentiã sacramen-
ti: q̃ ꝓpter necessitatẽ: quia triticum est nobilior species fru-
menti: eapropter plus q̃ alia frumenta est assumptum. Si-
cut laudabiliter in quibusdam bene ordinatis ecclesijs vi-
nũ optimũ qđ ex crementis hri põt: dať celebrãtibus/ꝓpter re-
uerẽtiã magis q̃ necessitatẽ. ¶ Qđ etiã adduciť cõpara-
tio xpi/q̃ cõparauit se grano frumẽti: nihil videť facere ad
ꝓpositũ: qꝛ non comparauit se grano tritici: sed grano fru-
mẽti indifferenter ⁊ indistincte. Pro quo facit autoritas al-
legata Aug. dicentis. Cũ multa sunt genera frugum: nulli
se compat nisi illi: volens ꝑ hoc a comparatione secludere
fruges nõ verũ frumentum. Et preterea ex tali cõparatio-
ne nullus panis factus est materia sacramẽti: sed ex specia-
li institutione christi materia eius effecta est. ¶ Et qđ dicit
beatus Augu. ꝙ inde cepit mos ecclesie in tali grano cõfi-
cere: verũ est: ⁊ hoc institutione subsequente: q̃ si subsecuta
nõ fuisset: quis panẽ assumeret ad consecrandum corpus
christi. Hec dicta nõ tanq̃ conclusio certa accipianť et suf-
ficienter probata: sed tanq̃ ꝓbabiliter causa scholastici ex-
ercitij adducta: ⁊ neq̃ ecclesie determinationi: nec canoni-
ce scripture: neq̃ originaliũ patrũ sanctorũ dictis repugnã-
tia/melius sentiẽti in nullo preiudicantia. Hec de materia
primi dubij. ¶ H Quantũ ad scđm dubiũ/de quãtitate
materie. Dicunt quidã ꝙ sacerdos nõ potest cõsecrare ma-
teriam panis nisi in determinata quãtitate: in tãta scilicet
quãta cedere debet in vsum fidelium. Cuius rationem assi-
gnãt ex verbis hugonis de sancto victore. Sacramentum
irritũ reputať si cõtra institutionẽ celebreť. Debet igiť intẽ-
tio ministri (aiunt) cõcordare institutioni sacramẽti. Insti-
tutio autẽ sacramẽti est ꝓpter vsum fidelium: vt scilicet vtã-
tur ipso in ꝑfectũ gratie ⁊ virtutũ: igiť si minister intẽdat
cõsecrare tantũ panẽ quãtus cedit in vsum fideliũ: verum
est sacramẽtũ: aliter nõ. ¶ Preterea ministris ecclesie data
est potestas/nõ in irrisionẽ fidei ⁊ sacramẽtorũ: sed in edifi-
cationẽ ecclesie et fideliũ: ſm apostolũ. ij. Cor. x. Potesta-
tẽ dedit nobis dñs in edificationẽ: ⁊ nõ in destructionem.
Sed irrisio esset fidei et sacramenti/si sacerdos consecrare
posset totũ panẽ qui est in foro: et omne vinũ qđ est in cella-
rio. ¶ Sed responsio illa alijs nõ placet: nã vt arguit bea-
tus thomas pte. iij. q. lxxiiij. ar. ij. Si sacerdos intẽdat cõse-
crare ꝓpter finẽ malũ vt irrideat: veneficia faciat: aut incã-
tet: nihilominus propter potestatem sibi datã ꝑficit sacra-
mentũ: et tamẽ hec intentio magis est difformis institutio-
ni q̃ prior. ¶ Preterea intentio ministri requiriť ad sacra-
menti ꝑfectionẽ: sed nõ quecũq̃: sed illa que est de his que
intrinsece pertinent ad ipm: ⁊ nõ illa que est de cõtingenti-
bus. Nam si quis baptizaret puerũ non ea intentiõe vt ba-
ptizatus consequereť salutẽ: sed cupiditate pecuniarũ: vel
alia peruersa intẽtione: puta quia baptismũ ad salutem nil
credit proficere: huius intẽtionis defectus effectũ sacramẽ-
ti nõ euacuat/quo minus sit vere sacramentũ: dum tamen
seruat formã et ritũ ecclesie: intendẽs qđ ecclesia facere cõ-
sueuit: q̃uis baptismũ nihil valere credat: vt supra dictum
est lectione. vi. Propter qđ etiam beatus Aug. cõcedit he-
reticos baptizare. Sic in proposito vsus sacramenti eucha-
ristie non est de illis que sunt intrinseca sacramẽto: cũ illud
sacramentũ quoad fieri consistat precise in cõsecratiõe ma-
terie: immo per vsum desinit esse sacramẽtũ: ⁊ nõ cõsistit in
vsu sicut cetera sacramẽta. Ideo intentio de vsu sacramẽti
nõ est de necessitate sacramenti. ¶ Qđ autẽ dicit hugo de
sancto victore/ꝙ sacramentũ irritũ habeť si contra institu-
tionẽ celebretur: intelligendũ est qñ celebrať cũ omissione
eorũ que instituta sunt obseruari/tanq̃ pertinẽtia ad neces-
sitatẽ et essentiã sacramẽti: de quorũ numero nõ est intentio
vsus sacramẽti. ¶ Dicitur ergo ſm illos/ꝙ quilibet sacer-
dos potest cõsecrare panẽ in tanta quantitate: quantã põt
habere presentẽ. Cuius ratio est: qꝛ cõcurrentibus oibus q̃
sunt de necessitate sacramẽti/est verũ sacramẽtum: sed pane
quantũcũq̃ magno p̃sente sacerdoti/si ipsum cõsecrare in-
tendat: et profert verba ad hoc a christo instituta: iam con-
currũt oia que ꝑtinẽt ad hoc sacrm intrinsece: ⁊ que abso-
lute requiruntur: ergo vere cõficit. ¶ Dicitur aũt notãter: quã-
tocũq̃ pane p̃sente: qꝛ panẽ absente etiã modice quãtitatis/
cõsecrare nõ potest. Hinc sacerdos existens in ecclesia non
põt cõsecrare panẽ in foro. Cum eñ forme verborũ conse-
crationis contineãt in se ꝓnomen demonstratiuũ: ideoq̃
requirit p̃sentiã materie cõsecrande. ¶ Et per hoc ad secũ-
dũ argumentum inductum respondetur/ꝙ licet ministris
ecclesie nõ sit data potestas propter hoc vt abutãtur: nihilo-
minus tamẽ abuti possunt: tam illa que est iurisditionis: q̃
illa q̃ est cõsecrationis. Sententia est beati Tho. ⁊ Duran-
di. ¶ De tertio dubio: qualitate scz materie panis: vtrum
in azymis seu fermentatis confici possit: satis dictum est p̃-
cedẽti lectione: ideo de hoc nõ plura. ¶ I Placet simul
tractare de materia consecrationis sanguinis: ne eorũdẽ re-
petitio fastidium ingerat relegenti. Est autem materia cõ-
secrationis sanguinis/vinum de vua vitis expressum. Ra-
tio principalis est institutio christi: qui in vino vitis hoc sa-
cramentũ instituit. vnde Lu. xxij. Accepto calice dixit. Di-
co vobis/nõ bibã de generatione vitis donec regnum dei
veniat. ⁊ Mar. xiiij. Iam nõ bibã de genimine vitis/ vsq̃
in diem illum cum illud bibam nouũ in regno dei. De con-
gruentia postea dicetur. ¶ Ex quo sequitur ꝙ vinum po-
morũ/aut artificiale/nõ est apta materia cõsecrationis san-
guinis christi: qꝛ nõ est vinũ vitis: nec est simpliciter vinũ:
sed equiuoce ⁊ ſm quid. ¶ Secundo sequitur ꝙ vinũ in
vua nõ expressum/nõ est materia apta cõsecratiois sangui-
nis: quia liquor ille in vua magis habet rationẽ comestibi-
lis/q̃ potabilis. Et de hoc dꝛ de cõse. dist. ij. Didicimus. ⁊ ca.
seque. Cũ oẽ. vbi ꝓhibeť cõiunctio vuarũ in hoc sacrificio:
et conceditur in necessitate expssió vini de botro in calice.
¶ Sequiť tertio ꝙ agresta non põt esse huius sacri mate-
ria: qꝛ nõdũ habet vini speciem: sed est in via ad vini gene-
rationẽ: et q̃q̃ nõ videať differre nisi per maturum et im-
maturũ: hoc tamẽ arguit diuersitatẽ specificã. Requiritur
eñ ad veritatẽ vini/ꝙ sit digestũ in vua: nã digestũ et indi-
gestũ variat spẽm. Agresta aũt nõ est digesta; ideo sicut nõ

Materia consecrationis sanguinis.

ex pasta corpus: ita nec ex agrestra sanguis domini cōficit. ¶ Quarto sequit ꝙ nec acetum est materia consecrabilis. Patet: q2 nō est eiusdem speciei cum vino: sed est vinū corruptū: vnde non fit reditus de aceto in vinum. Verum alexā. de alea distinguit de aceto: q2 vel deductū est ad vltimā corruptionis a qua nō cōtingit regredi in vinū: qđ simpliciter est alterius speciei: ꝛ de illo sanguis christi nō conficitur. Vel nōdum ad tantam corruptionē est deductū: sed est quasi vinū acidū nondū plene corruptū: ꝛ de illo potest fieri consecratio. Ad hoc allegat Innocē. dicentem: Licet diligenti studio vinū optimū sit inquirendum: vt in sacrificiū offeratur: vitiū tñ vini nō maculat mūdiciā sacramēti. Quocirca siue nouū vinū/ qđ dicitur mustū: siue vinū acidū/ qđ appellat acetum: in sacrificiū offeratur: sacrm cōficitur: ꝛ diuinitus cōsecratur. Et dicit alexāder/ ꝙ in aliq̄bus regionibus solū cōficitur ex aceto: quia ad illas regiones nō potest deferri vinū manens in suo esse potissimo. Item quedā glo. de cōse. dis. ij. sicut. §. dicit: De aceto cōficitur si ex vino factū fuerit: alr non: q2 prope eadē vna est. Ex quib9 tamē si caute attēdantur verba: manifestū est ꝙ nō loquūtur de aceto ꝓprie: qđ iam vini spēm mutauit: sed de aceto large. i. de vino acido quod est in via ad corruptionē/ nondum corruptum: sed adhuc ꝓpriam speciem vini seruans. ¶ Quinto sequit ꝙ in musto pōt fieri cōsecratio: quia mustū vinū est quod attestat eius dulcedo: que signum est digestionis: et proprietas q̄ vini facit opus. Nā letificat: calefacit: ꝛ inebriat: qđ vini spēm arguit. Non tamē vsq̄quaq3 cautū est qualecūq3 mustū assumere ꝓpter eius impuritatem: q2 feces cōmixte substātie vini in sanguinē nō couertūtur: sed dūtaxat substātia vini. Idcirco magis videt ad reuerentiā huius sacramēti ꝑtinere vinū purū ꝛ defecatū: q̄ vinū nouū siue mustum turbidū. ¶ L. Sed dubia quedā circa hanc materiā occurrūt. Primū/ vtrū solum vinum sit materia apta cōsecrationis: an requirat aque admixtio. Secundū/ vtrū aqua vino admixta in sanguinē cōuertat. ¶ Qđ autē aqua requirat de necessitate sacramēti/ ita ꝙ si ne aque admixtione vinū nō cōuertatur in sanguinē: arguitur multis modis. Primo autoritate canonis: nā Alexan. papa vt habet de cōsecra. dis. ij. c. §. oibus orthodoxis scribens dicit: Nō debet in calice dñi aut vinuz solū: aut aqua sola offerri: sed vtrūq3 ꝑmixtum: quia vtrūq3 ex latere ei9 in passione sua profluxisse legitur. Et cyprianus papa eadem dist. c. Sicut. §. dicit: In sacrificādo calicem dñi offerri sola aqua nō potest: quō nec vinū solū pōt. Nā si vinū tātum q̄s offerat: sanguis christi incipit esse sine christo. Qñ eñ vtrūq3 miscet ꝛ adunatione cōfusa sibi inuicē copulant: tūc sacramentū ꝛ spūale ꝛ celeste efficit. Et statim sequitur. Sic vo calix dñi nō est aqua sola ꝛ vinū solū: nisi vtrūq3 misceatur: quomodo nec corpus dñi pōt esse sola farina: nisi vtrūq3 adunatū fuerit et copulatū: ꝛ panis vnius cōpage solidatū. Ex his arguitur sic: Ex aqua sola nō potest cōfici sanguis christi: igit nec ex vino. Dicit eñ ex aqua sola nō pōt offerri: sicut nec vinū solum. Similiter ex alia similitudine. Ex farina sine aspersione nō potest cōfici corpus christi: igitur nec sanguis ex vino sine aqua. Dicit eñ/ calix dñi non est vinū solum: sicut nec corpus dñi potest esse sola farina. Concordat iulius papa eadē dist. Cū oē. vbi dicit: Nō pōt calix dñi aqua sola esse aut vinū solū/ nisi vtrūq3 misceatur. Et quasi rationē premisit: Cum in calice inquit vino aqua miscetur: christo populus adunatur: ꝛ credētium plebs ei in quē credit: copulatur. Sequit: Nam si vinum tñ quis offerat: sanguis christi incipit esse sine nobis. Si vo aqua sit sola plebs incipit esse sine christo. Facit ad idem martinus papa eadē dis. Nō oportet. vbi dicit: Nō oportet aliud aliquid in sacramēto offerri ꝑter vinū ꝛ aquam et panē: q̄ in typo christi benedicūtur: q2 dū in cruce xp̄s penderet: de corpore eius effluxit sanguis et aqua: hec tria vnuz sunt in christo iesu. Hec hostia ꝛ oblatio dei in odorē suauitat. Simile habetur in ca. statim sequēte. ¶ Item ratione ad idē: aut christus instituit aquam admisceri vino: aut nō. Si primū: igitur videtur necessario apponenda: quia nihil aliud offerre licet: q̄ quod dñs tradidit. eadē dist. In sacramēto. Si scđm: tūc temeraria ꝓsumptione apponit ab ecclesia romana: quia sacramēta neq3 instituere habet: nec mutare: vt supra probatū est lectione. ¶ Itē illud est de substantia sacramēti: qđ directe ducit in illud propter qđ institutū est sacramentū: sed hoc sacramētū institutū est in recordationē passionis dñice. Luce. xxij. Hoc facite in meā cōmemorationem. Hoc autē facit aqua in hoc sacramēto: vt ex canone alexādri pape patet supra allegato. Item res huius sacramenti necessario significari debet ipso sacramento: sed res huius sacramenti est vnio corporis mystici cum capite. Hec autem per admixtionem aque significat: nam aqua populum significat fidelem. Apocalip. xvij. Aquas quas vidisti ppl'i sunt. vñ Beda sup marcum: Quia nos in christo: et xp̄m in nobis manere oportet: vinū cū aqua miscet: quia teste Ioh. aque populi sunt. ¶ L. Sed istis nō obstātibus/ respondetur ad dubiū/ ꝙ aque admixtio non est de necessitate sacramenti: licet sit de necessitate ministri cōsecrantis. Distinctio harum necessitatum supra lectione. §. declarata est. Primum patet ꝑ magistrum. iiij. sententiarū dis. xj. Si q̄s non intēdens introducere heresim obliuione aut ignorātia aquam pretermiserit: non videt irritū esse sacramentū: sed ille grauiter est corripiēdus. Ad hoc facit autoritas Cypriani pape de cōse. dist. ij. Scriptura. vbi dicit: Si quis de antecessoribus nostris vel ignoranter vel simpliciter hoc nō seruauerit: et tenuerit qđ nos dñs facere exemplo et magisterio docuit: potest simplicitati eiusdem indulgentia dñi venia cōcedi. Nobis vo nō pōt ignosci q̄ nūc a dño admoniti et instructi sumus: vt calicem dñi cū vino mixtū (sm ꝙ dñs obtulit) offeramus. Nō aūt ignorantia vel simplicitas excusaret: si aqua nō apposita nō fieret consecratio. Item vi grecos aquā nō apponere: ꝛ tñ nō negat ecclesia latinorū eos vere conficere. Itē nihil est de necessitate huius sacramenti materialiter qđ nō remanet: neq3 sm substantiā: neq3 sm accidens: sed aqua admixta nō manet sm substantiam: q2 conuertit in vinū: neq3 sm accidens: q2 non manet odor/ neq3 sapor. Panis vo ꝛ vinū etsi transeūt sm substantiā: manēt tñ sm accidētia et ꝓprietates. ¶ Itē in nullo euangelio legit dñm apposuisse aquā vino in institutione huius sacramēti: sed solū confecisse de pane ꝛ vino. Si aūt esset aqua de substantia sacramenti: vtiq3 facta esset mentio sicut de pane ꝛ vino. ¶ Item in sacramētis noue legis/ nihil est de substantia ex parte sacramentorū: nisi quod efficit quod figurat: s3 aqua apposita nihil efficit: q2 nec verum corpus/ nec mysticū: q2 effectiue et significatiue est ibi vtrūq3: etiā si aqua nō apponat. ¶ M. Scđm sc3 ꝙ aqua sit apponēda: ꝛ si minister non apponeret: grauiter peccaret: Patet satis ex allegationib9 i ꝑncipio dubij adductis: tum q2 cōtra ecclesie preceptū multipliciter expressum ageret: tū q2 sine aqua celebrando christū non imitaret: tū quia dominicā passionē nō sufficienter exprimeret: tū q2 significationes mysticas tolleret. ¶ Christ9 siquidē quoad scđm credit vinuz cum aqua miscuisse anteq̄ vinū in ꝓprium sanguinē ꝯuertisset. vñ Dam. lib. iiij. sentētiarū suarū: Christ9 inquit calicē ex aq̄ et vino mixtū/ tradidit discipulis suis/ dicēs: Bibite ex hoc omnes: hic est calix sanguinis mei. Cui consonat illud: In sacramēto corporis ꝛ sanguinis domini nihil amplius offerat: q̄ quod ipse dñs tradidit: hoc est panis ꝛ vinū aqua mixtū. de cōse. dist. ij. In sacramēto. Ad idē facit. c. Scriptura. eadē dis. Quotiēscūq3 calicē in cōmemorationē dñi/ ꝛ passionis eius offerim9: id quod cōstat dñm fecisse: faciamus. Et sequit: Calicē dñi cū vino mixtū (sm ꝙ dñs obtulit) offeram9. Huius aūt probabilitas sumit: q2 vinū terre illius forte est ꝛ substantiosum. Cū aūt christus vixit tēperatissime: ꝓbabile videt vinū cū aqua miscuisse. ¶ Denique Paschasius quātū ad tertiū inquit: Cur in calice aqua misceat: illa permaxime inquit causa est: q2 de latere christi/ vbi passio complet: sanguis pariter ꝛ aqua manauit. Quod certe apostoli mysteriū plene intelligentes/ fieri

dū in calice consueuerūt: vt nihil deesset nobis de sacramēto
ad cōmemorationē passionis: quod tunc extitit in cruce in
cōsummatione nostre redēptionis. Hoc quoad passionis
sufficiētem expressionem. Tolleret etiā mystica significatio/
scʒ vnio: q̄ vt argutū est: aptissime per hanc aq̄ admixtionē
designat. ¶ Per hoc ad rationes in oppositū factas/q̄ p̄
bare nitunt q̄ aqua requirit de necessitate sacri. Ad autori
tatē Alexā. pape/q̄ ad hoc sonat q̄ vinū solū sine aqua of/
ferri nō debet. Et in autoritate Cypriani: Non pōt. respon/
det Innocē. q̄ verba illa determinari debēt: q: recipiūt ex/
ceptionē hoc modo. Non pōt nisi ex simplicitate ꝛ ignoran
tia fiat. Vel nō pōt. i. nō debet: quia illud dicit fieri nō pos/
se: quod de iure siue licite fieri nō potest. Solū enim vinuʒ
legitime ꝛ sine p̄cepti transgressione nō potest offerri. Ita
exponit magister dis. xj. quarti/ꝛ ceteri doctores. Similiter
dicit q̄ illa aduerbia sic ꝛ sicut/dicūt nō oīmodā similitu/
dinē: cum aqua sola vino solo cōparat: et vinū sine aqua fa
rine nō asperse: dicunt em̄ similitudinē decentie ꝛ legitime
consecrationis. Unde neutrū pōt fieri legitime ꝛ sine p̄ce/
pti transgressione. Sed in hoc est dissimilitudo: q: ex aq so/
la ꝛ farina nō cōspersa nullo mō cōfici pōt: ex vino aūt solo
cōfici pōt: lʒ nō legitime. ¶ Et p̄ hoc patet solutio ceterarū
autoritatū. Sic etiā qd̄ dic. K: si offert vinū solū: incipit esse
sanguis vel christus sine nobis ꝛc. id est nobis non p̄ficit
huiusmodi oblatio: vt exponit glo. in ca. Cū omne. allega
to. Vel sanguis incipit esse sine nobis/quātū ad significa/
tionē: q: deest aqua q̄ nos xp̄o vniēdos significat. Sic si aq
sola: plebs incipit esse sine christo. i. significat esse absq̄ si/
gnificatione christi. ¶ N Ad rationem cū arguitur. Aut
christus admiscuit aquā: aut nō: dicit q̄ admiscuit vt dictū
est: nec impedit q̄ nullus euāgelistarum hoc scribit. Mul
ta em̄ et alia signa fecit iesus in cōspectu discipulorū suorū:
que nō sunt scripta ꝛc. vt habet Joh. xx. Et maxime in insti
tutione huius sacramēti: vt habetur de celebra. missa. Cuʒ
marthe. ꝛ cum infertur. Ergo necessario est apponēda: ne/
getur consequentia. Quoniā dominus instituendo sacra/
mentū/non tm̄ apposuit que erant de necessitate efficacie:
sed etiam que erant de necessitate significationis. Un̄ hec
appositio aque/ non est necessaria quantum ad efficaciā sa
cramenti: est tamē necessaria quantū ad plenitudinē signi/
ficationis. Dominus enim apposuit aquam tanq̄ congruā
propter significationē expressiorem: non tanq̄ necessariam
simpliciter. Et quod in probatiōe additur: Nihil offerre li/
cet: verum est: nec licet offerre calicem sine aqua: si tamen
fit: non est irritū sacramētū. ¶ Ad aliā dicitur cōcedendo
maiorē/intelligendo eam de illo p̄pter quod sacramentuʒ
per se ꝛ principaliter institutū est. Sed ad minorē dicit/ q̄
recordatio passionis nō est finis per se seu propter quem in
stitutū est principaliter: sed spiritualis nutritio anime ꝛ fru
ctus huius sacramenti. Neq̄ em̄ diceret dn̄s. Hoc facite in
meā cōmemorationē: si non fuisset alius finis principalior.
Sed hoc dicit/vt celebrantes hoc sacramētum p̄pter fineʒ
principalē: vitā scilicet aie/et vnionē cū christo gratuitam
Joh. vj. (quē expressit dn̄s: Si quis manducauerit ex hoc pane: vi
uet in eternū. Et panis quē ego dabo: caro mea est pro mū
di vita. Et sequitur: Qui māducat meā carnē: ꝛ bibit meū
sanguinem: in me manet et ego in illo. Propter hūc quidē
celebrātes) nihilominus recordarent passionis sue. Exem
plū: Cum aliquis ex amore gratuito p̄stat beneficiū aliqd̄
amico: bene vult q̄ amicus suus recordetur beneficij acce/
pti: ne arguēdus sit ingratitudinis: nō tamē illa recordatio
est p̄pter qd̄ prestat beneficiū: sed vtilitas quam vult ami/
cū ex eo cōsequi. ¶ Ad vltimū dicit: res hui⁹ sacramenti q̄
est vnio ꝛc. significari debet p̄ aliq̄d sacramēti: nō ideo aq
admixtio qua hec vnio significat: est de necessitate sacri: q:
hec vnio etiam significat per aliq̄d aliud in hoc sacro/ scʒ
corpus xp̄i verū: qd̄ est res ꝛ signū. Unde Hugo de sacra/
mētis lib. ij. pte. viij. ca. vij. Hec res/scʒ corpus christi est in
tegrū sacramentū alteri⁹ rei/scʒ vnitatis capitis et mēbro/
rū. Unde ait: Corpus et sanguinē sacrm̄ eē credim⁹ grē spi/
ritualis: q̄ scʒ grā mēbra capiti vniunt. ¶ O Nunc de se
cūdo dubio/vtrū aqua vino admixta in sanguine xp̄i cōuer
tatur. De hac questiōe recitat Inno. tertius in ca. Cū mar/
the. de celebra. missa. tres opiniones: Quaꝝ vna est/q̄ aq̄
adiuncta vino manet in sua specie/vini accidentib⁹ circū/
fusa: ita q̄ vini saporē assumit: nō tn̄ sui substantiā dereliu/
quit. Hec opinio quam p̄ tertia recitat Innocen. est cōtra
beatū Ambro. in li. de offi. dicentem q̄ in sacro altaris post
cōsecrationem/nihil est nisi corpus ꝛ sanguis christi. vnde
ait: Ante bn̄dictionē illa species noiat: post benedictionē
corpus significat. et habet de cōse. dis. ij. ante benedictionē.
Et Aug. in li. sententiaꝝ. p̄speri. eadē dist. c. Nos autē. Fatea
mur ante cōsecrationem panē esse ꝛ vinū qd̄ natura forma
uit: post cōsecrationē vo carnē christi ꝛ sanguinē: qd̄ bn̄di/
ctio cōsecrauit. Itē Ambro. de sacramētis eadē dis. Panis
ij. Calix est vini ꝛ aque plenus. vbi verba xp̄i operata fue/
rūt: ibi sanguis efficit qui plebē redemit. Ad idē multa ad/
duci pn̄t ex dis. ij. de cōse. vbi nullibi mētio fit q̄ manet post
bn̄dictionē aqua: sed tm̄ xp̄i sanguis. ¶ Preterea si aqua
maneret in p̄pria specie/vino in sanguinē cōuerso: tunc nō
liceret sacerdoti in casu eadē die duas missas aut plures ce
lebrare: sicut nec licet semel non ieiunū (ieiunio nature) ce/
lebrare: vt supra habitū est lec. x. quod tamē falsum est: cum
in plerisq̄ casib⁹ licet vna die plures missas celebrare. Pro
bat autē illa consequentia: tum q: celebrās sumēdo xp̄i san
guinē simul sumeret aquā calici admixtā in p̄pria natura ꝛ
specie manentē: ꝛ sic solueret ieiuniū nature: quare nō pos/
set scd̄o celebrare. Et hāc rationē tangit glo. in ca. Cū mar/
the. allegato. ¶ Ideo fuit scd̄a opinio/q̄ vinū cōuertit in
sanguinē: ꝛ aqua in id qd̄ cum sanguine de latere xp̄i efflu/
xit. vn̄ dicunt. Cum de latere christi duo p̄cipue fluxerūt sa
cramenta/redemptionis in sanguine/ac regenerationis in
aqua: in illa duo vinū ꝛ aqua que cōmiscent in calice diui
na virtute mutant. Horū aliqui dicunt q̄ aqua cōuertit in
humorē aqueū quem phlegma vocāt: vt recitat in cap. In
quadā. de cele. missa. ¶ Sʒ hi tripliciter deficiūt. Primo:
quia sicut priores negant actiuitatē vini in aquā. Scd̄o: q:
scd̄m hoc aqua seorsum esset cōsecrāda: sicut vinum seorsum
a pane cōsecrat. Uirtus em̄ verborum nō se extendit ad ali
quid qd̄ in verbis nō exprimit. Cū aūt dr̄: Hic est calix san/
guinis mei: exprimit sanguis xp̄i: ꝛ nō aqua q̄ effluxit ex la
tere christi. Tertio peccant in hoc q̄ dicūt humorē qui flu/
xit de latere christi humorē fuisse phlegmaticuʒ ꝛ nō aquā.
Hoc autē reprobat Inno. in ca. In quadā. de cele. mis. Ubi
ꝯtra tales ponit quattuor rationes p̄bantes q̄ vera aqua
fuit q̄ fluxit de latere xp̄i. ¶ P Ideo fuit tertia opinio/
q̄ aqua cū vino trāssubstātiat in sanguinē mixta vino. Hāc
opinionē p̄babiliorē dicit Inno. quā cōmuniter sequūtur
docto. theologie/scʒ Tho. Sco. ꝛ ceteri tanq̄ indubitatā.
Si tamē sic intelligit q̄ aqua post admixtionē cū vino/per
actiuitatē vini transit et cōuertit in vinū: ꝛ facta vinū/con
uertitur in sanguineʒ xp̄i. Unde dicit Sco. in iiij. dist. xj. q.
vij. Uino apponere aquā nō est simpliciter necessarium de
necessitate sacramēti: q: etiā qn̄ apposita nō est: cōuertit in
sanguinē: nisi prius sit cōuersa in vinū. Sicut em̄ modicuʒ
vinū admixtū aque absorbet ab aqua: ꝛ perdit virtutem ꝛ
speciē vini: vt si gutta vini in doliū aque mittat: statim cor
rūpitur: ꝛ cōuertit in aquam: ita viceuersa modica aq̄ mis
sa in calicē vini ex vino alterat: et tandē corrumpit ꝛ cōuer
tit in vinū. Et sic aqua in vinū naturali operatione cōuersa
p̄ transsubstātiationē supnaturalē ꝯuertit in christi sangui
nem: ꝛ nō al's nec aliter. ¶ Unde modica aqua apponi de
bet: ne vinū distrahat a sua specie p̄ nimiā aque appositio
nem: sed ecōuerso aqua p̄pter sui modicitatē a sua specie ci
to in vinū trāseat: ꝛ demū totū in sanguinem cōuertat. Et
tanto minus de aqua apponendū est: quanto vinū debili⁹
fuerit ꝛ minus substantiosum. ¶ Et si queris: quāta aqua
sufficit. Respondet alexā. de ales/q̄ vna gutta sufficit quā
tumcūq̄ parua sit: dūmodo possit a suo toto separari. Et
hinc sumit alia ratio preter eā que supra posita est: cur for/

te ꝛ optimū vinū in hoc sacrificio offerendū est: vt sit vigo
rosum ad alterandū et cōuertendū aquā appositā in se: et
a ꝓpria sua specie trāsmutandū. ¶ Propter idem caute
faciunt celebrantes/qui aquā satis tempestiue ꝛ hora bo/
na: vt in principio misse: vel ante euangelium vino cōmi/
scent: quia conuersio aque in vinū nō fit per miraculum: si
cut vini cōuersio fit immediate a virtute diuina in sangui
nē: sed fit per naturalem actionē vini in aquam: que requi/
rit preuiā alterationē. Hec autem fieri non potest in instan
ti: sed in tempore. Oportet em̄ qualitates aque corrumpi:
et qualitates alias vini forme cōuenientes introduci: vt cor
rupta forma aque ad introductionē qualitatū ei discōueni
entiū: in materia iā contrarijs qualitatib⁹ disposita/forma
vini generet. Hec aūt quia fiunt ab agēte naturali: nō pos/
sunt nisi in tempore ꝛ successiue fieri. ¶ Q Huius absor
ptionis aque in vinū/per quā nō manet in se: Alexāder de
ales ponit quasdā mysticas rationes: vt scꝫ sit cōformitas
signi ad signatū. Per hanc em̄ vnionem aque vino ipsam
absorbente/significat triplex vnio ꝑfecta/qua vnum ab al
tero quodāmodo absorbet. Prima est vnio membrorū cū
capite: que non habent esse distinctū a capite. Secunda est
nostre mortalitatis absorptio. Tertia est gentium insertio.
¶ Primo hec mixtio aque cū vino/significat vnionē mē
brorū cū capite: q̄ vnio est res huius sacri. Sicut em̄ habe/
tur ab Inno. tria sunt in hoc sacro: forma visibilis panis et
vini: veritas corporis et sanguinis christi: virt⁹ spiritualis
vnitatis et charitatis cōmunicantis populi. Primū est sa/
cramentū tm̄. Scdm est sacramentū ꝛ res. Tertium est res
tm̄. ¶ Sed notandū ꝙ est vnitas charitatis mēbrorū my/
stici corpis x̄pi adinuicē: huius signum et causa est corpus
verū: vnde Inno. Verū corpus x̄pi est res prima: q: signi/
ficat et continet a primo: ꝛ sacramētum tertij: q: significat
et efficit tertiū. i. vnitatē ecclesiasticam. Alia est vnio corpo
ris cū capite: cuius causa est corpus x̄pi verū: sed vni⁹ vnio
nis hec mixtio est signū. Hac aūt v̄tute vnionis q̄si mutat
homo in deum: sm̄ ꝙ dicit aplus. j. Cor. vj. Qui adheret
deo vnus spūs efficit. Unde ꝛ hui⁹ cibi spūalis/alia est vir
tus q̄ cibi materialis: nā materialis cibus ꝯuertit in sumē
tem: iste autē cibus cōuertit in sui naturā sumētem. Cibus
sum grandiū (ait Aug.) tu mutaberis in me: nō ego muta
bor in te. Quia igit virtute huius cibi qua fit hec vnio: mu
tat homo in deū: vt sit conformitas signi ad re: conuenie/
bat vt aqua mutaretur in vinū. ¶ Significat secundo hec
aque mixtio aliam vnionē: que est nostre mortalitatis ab/
sorptio. Aqua em̄ nostrā mortalitatem designat. ij. Regum
xiiij. Oēs morimur ꝛ tanq̄ aque dilabimur in terrā q̄ non
reuertunt. Per vinū/quo signatur sanguis x̄pi: eiusdē mor
talitatis absorptionē siue mortificationē. j. Cor. xv. Absor
pta est mors in victoria. ꝛ Osee. xiij. Ero mors tua o mors.
Licet autē in nobis morimur: in x̄po tm̄ viuimus. Col. iij.
Mortui estis: et vita vestra abscondita est cū x̄po in deo.
¶ Significat etiā hec aque mixtio vnionē gentiū: que in/
serēde erāt ecclie de iudeis: sicut oleaster oliue. ad Ro. xj.
Aqua autē cōuertit in naturā vini: in signū ꝙ gentes erāt
cōuertende: ꝛ fideliū ecclesie ex iudeis incorporāde. Pro/
pter qđ dictum est petro: Occide ꝛ māduca. Act. x. Sicut
em̄ qđ manducat: in naturā cōuertit manducātis: sic aqua
q̄ gentes incorpandas significat: in naturā vini conuertit.
Per quod ecclia de iudeis que gentes incorporat rep̄sen/
tatur. ¶ Neq; huic mixtioni ꝛ vini conuersioni obest: qđ
pro se tertia opinio recitata assumpsit/scꝫ de latere christi
fluxerunt sacramenta redēptionis in sanguine: ac regene/
rationis in aqua ꝛc. quoniaꝫ in sacramēto redemptionis/
aqua apposita nō est signū regenerationis. Est quidē aqua
sacramentū regenerationis nō mutata nec cōmixta: sed in
baptismo sub ea proprietate/qua sibi ꝓprijssime conuenit
virtus abluendi. In sacramento autē redēptionis apposi/
ta vino: et mutata in vinū/est significatiuū vnionis popu
li cū capite glorioso christo/ea proprietate qua aqua quia
semper defluit in terram populuꝫ significat/qui continue
decurrit in mortē: sm̄ illud supra allegatum: Omnes mo/
rimur ꝛ tanq̄ aque dilabimur in terram. He igitur sunt ra/
tiones mystice cur aqua in vinum prius est conuertenda.
¶ R Sed forte quis diceret: Quid si in instanti cōsecra
tionis aqua nondū cōuersa est in vinū: nunq̄d et ipsa con/
uertitur in sanguinē. Et quia supra responsum est ꝙ nō: q̄d
fiet de aqua. Respondet: si fuerit in tanta quātitate/ꝙ ipsa
cōuertisset vinū in se: si vinū nō fuisset ꝑus ꝯuersum in san
guinē: tūc alterabit species remanētes post consecrationē:
et in instanti quo corrumperet forma vini si nō fuisset ꝯuer
sum: ꝛ introduceret forma aque i materiā vini: corrūpunt
qualitates vini: ꝛ de⁹ creat nouā substantiā cōpositā ex ma
teria ꝛ forma aque/sub qualitatibus de nouo introductis.
¶ Et dico notanter ꝙ de⁹ creat: q: aqua nō pōt educere for
mam de materia: q: nulla est ibi: nec potest ipsam materiaꝫ
producere que a solo deo creat: recte sicut de corruptione
specierū in eius māducatione. De quo. j. ¶ Si aūt aqua il/
la est tam modica/ꝙ vinū ipsam in seipsum cōuertisset si nō
fuisset transsubstantiatū: tunc species vini remanētes post
cōsecrationē/ alterant aquā corrūpendo ipsius qualitates:
ꝛ in instanti quo vinū corrūperet aquā: si esset presens: cor
rumperetur forma aque: et produceret forma vini noua in
materia aque: vel ab accidētib⁹/vel a deo sm̄ diuersas opi/
niones. de quib⁹. j. Et saluaret sibi tandiu sanguis christi: q̄
diu manent species vini transsubstantiati: nō tm̄ sub specie
bus vini de nouo ꝓducti inciperet esse sanguis x̄pi. ¶ Et
notandū ꝙ hic quidē sanguis sub nullis speciebus incipit
esse aut manet: nisi isti⁹ vini supra quod prolata est verbo
forma ad consecrationē sanguinis requisita. Hec aūt nō est
prolata super vino de nouo ex aqua genito post cōsecratio
nem: qm̄ etiā si post cōsecrationē vinū purū apponeret spe
ciebus: nō transit in sanguinē: sicut aqua nō benedicta ad/
dita benedicte efficit benedicta: ꝛ oleū nō cōsecratū addi/
tum cōsecrato reddit cōsecratū. Nō sic in proposito: nā san
guini christi in calice: q: nō est extra venas corporis christi:
sed in venis glorificatis: ideo ei nullus liquor apposit⁹ po
test cōmisceri: nec per cōsequens aliquis in ipsum cōuerti:
nisi diuina virtute verbis cōsecrationis assistente. In aqua
autē benedicta est perfecta vnio alterius aque apposite cū
aqua benedicta: ꝛ cōstituūt vnā aquā: ꝓpter quod totū re
sultans sortit nomen aque benedicte: ita ꝛ in oleo. Nec ex
bn̄dictione aque vel olei fit substātialis transmutatio aque
vel olei: qualis fit in ꝓposito: vbi substantia vini cōuertit
in substantiā corporis christi. ¶ S Sed quid de sumente
calicem in quo apposita aqua nondū esset in vinū cōuersa/
ꝛ per cōsequēs nec in sanguinē: nōne solueret ieiuniū impe
diens ab iterata celebratione: Respondet: solueret quideꝫ
ieiuniū: sed nō impediret ab iterata celebratione: q: ignorā
tia inuincibilis excusat. Nō em̄ pōt sciri vel euidēter appre/
hendi instans hmōi cōuersionis a sacerdote: nisi forte tāta
fuisset aqua apposita/ ꝙ notabiliter deprehēderetur sapor
aque: tunc esset ab iterata celebratione abstinēdum. ¶ Si
querit qualis esse debeat aqua. Et quid si apponeret rosa/
cea/vel ex alijs herbis distillata. Respōdetur ꝙ debet esse
aqua talis quali credit christus vsus fuisse in vltima cena:
hoc est aqua elemētaris: verūtm̄ q: elementaris aqua si nō
apponit nō impedit cōsecratio: ideo si apponeret modicū
aque distillate ꝙ nō posset corrūpere vinū: licet apponens
grauiter peccaret: effect⁹ tm̄ ꝯsecrationis non impediretur.
Sententia est Alex. ꝛ sancti Tho. ¶ Si demū querit: Nun/
quid sufficit si aqua admisceat in dolio: q: ante misse ince/
ptionē/ frequēter calix per aque ꝛ vini infusionē preparat.
Solutio sm̄ alexā. Nō sufficit: qm̄ cū cōmixtio aque ꝛ vini
est sacramētalis: nō debet fieri anteq̄ mysteria inchoētur:
vel fiat preparatio ad inchoandū: ꝛ in vasis sanctificatis et
ministris ad hoc ordinatis. Unde in missa solenni solet ap
poni post euangeliū: in priuatis vero solet fieri ante: qm̄ in
missa solenni propter cantū chori et prefationis copiosius
tempus habet: quo potest fieri aque in vinū trāsmutatio:
q̄ in missa priuata que legit sine cantu. ¶ T Nunc iuxta

diuisionē in principio huius lectionis factā/ videndum est
breuiter de congruitate institutionis hui⁹ sacramenti sub
materia panis ꝛ vini. Assignāt aūt doc. ꝛ sancti varias cau
sas institutionis: quarū vna principalior est alia. Principa
lis itaq; causa est/ vt nutrimēto cōuenienti animā ad vitā
per baptismum regeneratā/ dñs aleret cibo vite ministrato
contra cibū illū primorū parētum/ qui erat cib⁹ mortis: vñ
eis dictū est: In quacūq; die ex eo comederetis/ morte mo
riemini. Gen. ij. De cibo aūt isto dicit: Quicūq; manduca
uerit ex hoc pane: viuet in eternū. Joh. vj. vnde Inno. Ut
suam erga nos charitatē ostenderet: ꝛ nostrā erga se chari
tatē accenderet: dedit se ꝓ nobis in preciū: vt ꝑ ꝓciū nos re
dimeret a morte: ꝑ cibū aleret nos ad vitā. Alia causa est ad
gustū diuinitatis inuitatio. Instituit eñ diuina sapia (ait
Alexander de ales. q. xxx. mēbro. vlti. par. iiij) sacramētum
corporis ꝛ sanguinis sui: vt ad gustum diuinitatis sue/ per
gustum humanitatis nos dñs inuitaret. ¶ Tertia est mor
tis sue cōmemoratio: que amorē nostrū debet sibi totaliter
vēdicare. Hoc facite inquit in meam cōmemorationē. et .j.
Luc. xxij Corinth. xj. Quotienscūq; ma. panē hunc et ca. bi. mortem
dñi an. do. ve. ¶ Quarta peccatoꝝ quotidianoꝝ venia: vñ
Inno. Dedit nobis dñs hoc sacramentū salutis: vt qꝛ nos
quotidie peccamus: et ipse iam mori nō pōt: per hoc sacrm
quod in memoriā mortis accipimus: remissionē peccatoꝝ
quotidie cōsequamur. ¶ Quinta est scripturarum ꝛ figu
rarum implerio. Esa. vij. Vocabitur nomē eius emanuel:
quod interpretat nobiscū de⁹. ꝛ Math. vlti. Ego vobiscū
sum (inquit dñs) omnib⁹ diebus vsq; ad cōsummationem
seculi. Sed de hoc. j. cū de figuris: quib⁹ prefiguratū est: la
tius dicet. ¶ V Cur aūt cū cib⁹ sit anime: multaq; sint ci
borū genera: quare sub specie panis ꝛ vini placuit illud in
stituere. Ad hoc ponit magister dis. xj. quarti tres rationes.
Prima vt fides habeat meritū: dū sumeret corp⁹ christi sa
cratissimum sub aliena specie occultatū. ¶ Scda ne abhor
reat animus quod cerneret oculus: dū māducandū in spe
cie propria proponeret verū hominis christi corp⁹. ¶ Ter
tia/ ne ab infidelib⁹ nostre fidei insultaret. vñ Aug. Nihil
rationabili⁹ ꝙ vt sanguinis similitudinē sumam⁹: vt ita et
veritas nō desit: et ridiculū nullū fiat a paganis si bibam⁹
cruorē occisi hominis. De hoc sunt metra: Sumit occulte
christ⁹: ne sit tibi stulte Horror vel risus: sicq; lucrosa fides.
¶ His trib⁹ addit ratio quarta ſm Hugonē: que est signi
ficationis perfectio. Significationis dico duplicis: scꝫ veri
ꝛ cōtenti christi corporis: ꝛ spiritualis refectionis ꝛ sagina
tionis mentis. Habet eñ panis expressam similitudinē cor
poris: nā panis materia/ granū scꝫ frumēti in terrā iacit: in
terra mortificat vt multū fructū afferat. Grana contrita in
farinā resoluunt: quib⁹ apposito liquore/ pasta cōficit: que
cocta ignis calore in panē perfectū maturat. Sic christus
terre inserit/ vtero scꝫ virginali. De qua prophetice scriptū
est: Benedixisti dñe terrā tuā: auertisti captiuitatē iacob.
Et iterū: Terra nostra dabit fructū suum. In terre medio
mortificatus est. Vñ salutis fruct⁹ plurim⁹ subsecutus est/
scꝫ totius humani generis a diabolica seruitute redēptio:
peccatorū remissio: regni celestis apertio: ac immarcessibi
lis glorie ac beatitudinis plenitudo. Ex quo multiplici fru
ctu integratur mysticū christi corpus: ecclesia scꝫ militās et
triūphans: q̄ ex multis mēbris colligit: fidei liquore ꝛ diui
ni amoris ardore inuicē cōbinatis. ¶ Refectio insuꝑ men
tis: quā per hoc sacramentū dñs prestat: qūo aperti⁹ signi
ficari potuisset/ ꝙ in pane ꝛ vino/ quo perfecta refectio cele
brat: ꝛ quotidie alimur: ac in vita corꝑali sustētamur: cōfor
tamur roboramur. De quo ꝓpheta: Panis cor hois cōfir
mat: ꝛ vinum letificat cor hois. Qui panis: qꝛ comunis est
oibus: vsusq; eius delectabilis sine fastidio: licet quotidia
nus. Cōgrue itaq; christus sapiētia patris/ sacramentū spi
ritualis refectionis in pane ac vino instituit: vt sicut mate
ria baptismi: que signū est interioris ablutiōis est aqua/ in
ter cetera magis ad corporis lotionē cōgrua: per quā spūa
liter regeneramur ꝛ in esse spūali cōstituimur. Sic materia

eucharistie diuinissime: qua in vita spirituali souemur/ nu
trimur ꝛ augmētamur: est panis/ qui corporali refectione
est aptissim⁹: nec aliqñ sicut ceteri cibi ē fastidio ꝛ horrori.
¶ X De hoc pulchre scribit venerabilis hugo lib. ij. de sa
cra. par. viij. c. viij. in verba hec: Voluit sapiētia dei: q̄ se pui
sibilia manifestat: ostēdere qm̄ ipsa aiarū cib⁹ ꝛ refectio est.
Et ꝓpterea carnē assumptā in edulīū ꝓposuit: vt per cibū
carnis ad gustum inuitaret diuinitatis. Sed ne rursum hu
mana infirmitas contactū carnis in assumptione horreret:
consueti ꝛ principalis edulij specie illam velauit: ꝛ sic sumē
dam ꝓposuit vt sensus in vno fouerent: ꝛ fides in altero edi
ficaretur. Fouet enim sensus in vno: dum solita tantū ꝛ cō
sueta percipit. Edificat autē fides in altero: dum in eo qđ
videt: quale sit illud qđ non videt: agnoscit. Proponit igi
tur species panis ꝛ vini: vt doceat plena et ꝑfecta refectio
esse in sumptione corporis ꝛ sanguinis christi ex diuinitate
christi. Plena autē refectio cibus ꝛ potus est: cibi aūt ꝛ po
tus/ panis ꝛ vinum principalis substātia est. Et ꝓponitur
species ex principali substātia refectionis: vt in ea sumat: ꝛ
per eam veritas corpis et sanguinis christi significaret. Si
cut ipse testatur dicēs: Caro mea vere est cibus: ꝛ sanguis
meus vere est potus. Que tamē corporis ꝛ sanguinis sum
ptio: qꝛ sola sine spūali effectu salutē nō cōfert: idē ipse sal
uator manifestat/ dicēs: Caro nihil ꝓdest: spūs est qui viui
ficat. Virtus ergo ꝛ plenitudo spūalis refectiōis: q̄ in cor
pore xp̄i ꝛ sanguine est: per speciē quidē panis ꝛ vini signifi
catur. In ꝑceptiōe aūt grē infusio interne ꝛ eterne refectio
nis ꝑficit. Et sic q̄dē cū tria in vno ibi sint. In primo quidē
signū inuenit secūdi. In scđo aūt causa tertij. In tertio vero
virt⁹ scđi ꝛ veritas primi: ꝛ hec tria in vno sunt ꝛ vnū sacra
mentū. Claret itaq; qūo diuinissime eucharistie sumptio sa
cramētū est ꝛ imago ꝑticipatiōis iesu: qꝛ hoc ꝙ eius sacrm
visibiliter ꝑcipim⁹: signū est ꝙ ei spūaliter vniri debemus.
Ipsa autē eucharistia. i. bona grā: ipsa scꝫ hostia sacra diui
nissima vocat: qm̄ diuinos facit: ꝛ ꝑticipes diuinitatis co
qui se digne ꝑticipāt. Et qꝛ ipsa signū est ꝛ vita/ in qua ve
ra caro in specie panis sumit: ꝛ in carne eius digne sumpta
ipsius etiā diuinitatis susceptio ꝛ ꝑticipatio ꝛ cōsortiū cō
donatur. Hec venerabilis hugo. ¶ Y Patet igit ꝙ con
grue id qđ nobis est principalis cibus ꝛ pot⁹: corpus dñi si
gnificat: q̄ verus cibus est aie ꝛ ꝑfectus: habēs in se condi
tiones ꝑfecti cibi: q̄ nouē ſm dñm Alber. in de officio misse
parte. ij. numerātur. He sunt cibi nobilitas ex genere: suaui
tas ex sapore: nutritiuitas ex vīrtute: ad cibatū cōgruitas ex
similitudine: penetrabilitas ex subtilitate: vnibilitas ex cō
naturalitate: ꝛ firma hesibilitas ex cibati apprehensiōe: q̄ per
lōgū ꝓsequit: sꝫ rescindunt ꝓpter nimiā ꝓlixitatē. ¶ Sūt
et alie cause quare sub duplici specie institutū sit: q̄ reseruā
tur vsq; ad eam canonis partē: vbi de sanguinis cōsecratio
ne agitur: ad lec. scꝫ. liij. ¶ Z Habet autē mos: et rubrica
docet romani ordinarij/ ꝙ sacerdos celebrās dicēs hec ver
ba: Qui pridie ꝛc. digitos suos pollices ꝛ indices vtriusq;
manus ducat suꝑ pallā corporalis tergēs eos: licet etiā an
canonis inceptionē lotos: ad significandū ꝙ hoc sacrificiū
non nisi mūdis manib⁹: nō viciatis: nō pollutis/ dꝫ venera
biliter ac summa reuerētia ꝑtractari. Ea propter ꝛ ep̄s sacer
dotes ordinās/ man⁹ eoꝝ chrismate vngēdo sacrificat: vt di
gne sanctis manibus tractēt hostiā salutarē. Fit autē hec
tersio digitorū: q̄bus dominicū corpus sub specieb⁹ tractā
dum est: nō ꝓpter timorē cōtaminatiōis corpis christi/ qua
si ipsum possit corꝑali immūdicia maculari: cū sit sub hoc sa
cramēto mōnō quātitatiuo ꝛ quasi indiuisibili: quo aia in
tellectiua est in corpore: ſm quē modū a nullo corpore con
tingi potest. Sed sit poti⁹ ad reuerentiā exhibendā: excitan
dum quoq; deuotionē et attentionē ad bñdictū christi cor
pus: qđ realiter post ꝓlata cōsecrationis verba/ sub spēbus
panis cōtinetur. Magnā eñ requirit puritatē et reuerē
tiam immolatio huius sacrificij: quia inter oīa sacrificia
ipsum est potius: ꝛ in dignitate quoq; alia superexcedit: di
cente alexan. papa: vt habetur de conse. distin. ij. Nihil. Ni

hil in sacrificijs maius esse potest ꝙ corpus ⁊ sanguis chri
sti. Nec vlla oblatio hac potior est: sed oẽs hec precellit: que
pura cõscientia dño offerenda est: ⁊ pura mente sumenda:
atqꝫ ab oibus veneranda. Et sicut potior est ceteris: ita po
tius excoli ⁊ venerari debet. Hec ibi. ¶ Debet autez sacer/
dos hec verba ꝓferendo panem de palla corporali: vbi an/
te canonis inchoationem repositus fuerat: suscipere: sicut
christus accepit panem in manus suas volens consecrare:
dans per hoc formã ⁊ exemplũ similiter faciendi. Debet et
sacerdos cauere ne multũ ante hostiã sic in manus receptã
eleuet priusꝙ cõsecrationis verba proferat: ne circunstans
populus panem nõdũ consecratione in corpus dñi conuer
sum adoret: ⁊ ita idolatriã incidat dum pro christo panem
adorat. Unde nõ satis cauta est nõnulloꝝ sacerdotũ conse/
crantiũ solicitudo: qui hostiã cõsecrandam in manus rece/
pturi/genua flectũt: in altũ eleuant/populo respiciente: ⁊
post ad consecrandũ procedunt. Teneat ergo in manu ho/
stiam sacerdos nõ multũ eleuando ipsam de altari: nec ge/
nuflectat quousqꝫ consecrationis mysteriũ est perfectũ: qḋ
vsqꝫ ad verboꝝ cõsecrationis panis (que sunt: hoc est eñ
corpus meũ) prolationem integrã perficit̃. Siquidem vt
infra dicit̃: in primo nõ esse verboꝝ incipit esse corp⁹ christi
sub specieb⁹ panis/in eodem panis substantia desinente.

¶ Lectio. xxxvj. A

Et eleuatis oculis in
celum ad te deũ patrem suũ omnipotentem.
¶ Hec est tertia pars subdiuisiõis quarte par
tis principalis canonis: in qua premissis hu/
ius sacrosancte institutionis hora ⁊ materia/tangit̃ ei⁹ mo
dus ⁊ circũstantia. Unde dicit̃: Et eleuatis oculis in celuz.
Et eleuatis .i. sursum leuatis: oculis scꝫ mentis ⁊ corporis
in celũ a quo omne datũ optimũ est descendens: ad te deũ
eius ẜm humanitatem: patrem suũ ẜm diuinitatem: oipo/
tentem ꝑ deitatis infinitatem: q̃ ẜm Dam. pelagus est infi/
nite substantie. Etiã oipotentem ꝑ creationis ⁊ trãssubstã/
tiationis ptãtem: q̃ qꝛ infinita est omni potentia: tibi patri
oipotenti ⁊ clementissimo gratias agens ⁊c̃. In quib⁹ ver
bis ẜm Alex. de ales/arduitas facti ⁊ dignitas sacramenti
designat̃. Nõ eñ sic fecit dñs in institutiõe alicuius alteri⁹
sacramenti: de quo de cõse. dist. ij. Nihil. dicit alexan. papa
quintus vt supra allegatũ est in fine lectionis precedentis
Nihil in sacrificijs maius esse põt: ꝙ corpus ⁊ sanguis chri
sti: nec vlla oblatio hac potior est: sed oẽs hec precellit: que
pura cõscientia dño offerenda est: ⁊ pura mente sumenda:
atqꝫ ab oibus veneranda. Et sicut potior est ceteris: ita po
tius excoli ⁊ venerari debet. Hec ibi. ¶ Sed hic diceret ali
quis: cũ nullus euãgelistarũ institutionem hui⁹ viuifici sa/
cramenti describentiũ/christũ eius institutorẽ oculos suos
ad celũ eleuasse commemoret: quis tante presumptionis
existit ⁊ audacie/vt verba suo de corde interponere tenta/
uerit: ⁊ ꝙ christus in celũ oculos suos leuauerit affirmare.
Respondet dñs Inno. ꝙ tria cõmemorant̃ hic in ca. de ce/
leb. missa. Cũ marthe. q̃ nullus euangelistarũ describit/vi
delicet: Eleuatis oculis in celũ. eterni testamenti/mysteriũ
fidei. Sed vnde tunc canoni hec inserta sunt quasi christus
sic fecerit/⁊ sic dixerit. Respondet idem ꝙ formã istoꝝ ver
borũ acceperũt apli a christo: ⁊ ab ipsis aplis cepit ecclesia
Multa siquidẽ tam de factis/ꝙ verbis dominicis preter
miserunt euãgeliste: q̃ tamen apli vel facto suppleuisse: vel
verbo expressisse legunt̃. Paulus nãqꝫ in actibus aploꝝ sic
ait: Meminisse nos oportet verbi dñi nostri iesu/qui dixit
Beatius est dare magis ꝙ accipere. Hoc nullus quattuor
euangelistarũ scripsit. Nullus etiã eorũ expressit qḋ ad co/
rinthios de christo scribens ait: Uisus est plus ꝙ quingen
tis fratrib⁹ simul. Deinde visus est ⁊ iacobo: nouissime au
tem oim tanꝙ abortiuo visus est mihi. Euãgeliste etiã mu
tuo inter se suppleuisse legunt̃: q̃ ab eoꝝ aliquo vel aliquib⁹
omissa sunt. Unde cũ tres euãgeliste posuerũt: hoc est cor/
pus meũ; solus lucas adiecit: qḋ pro vobis tradet̃. Et cum

Act. xx.

j. Corin. xv.

matheus ⁊ marc⁹ dicant ꝓ multis: lucas dicit pro vobis:
mattheus autem in remissionẽ peccõꝝ adiunxit. Ceterum ea
q̃ addunt̃ in canone misse possunt ex alijs locis euãgelij cõ
probari. Johãnes eñ suscitationem lazari describens/ Je/
sum sursum oculos leuasse asserit ⁊ dixisse: Pater gratias
ago tibi qm̃ audisti me ⁊c̃. Et infra: Si tunc igit̃ in celum
oculos leuauit ad patrem: cũ ad corpus exanime animã la
zari reuocauit: ꝓbabilius esse videt̃ ꝙ tunc oculos leuaue
rit ad deũ patrem in celũ: cũ panem ⁊ vinũ in corpus ⁊ san
guinem ꝓpriũ cõmutauit. Hec ibi. ¶ B Leuauit autem
oculos in celum ad deũ patrem suũ oipotentez duplici de
causa. Prima vt nobis insinuaret se ptãtez a deo patre hoc
opus magnificum ꝑficiendi accepisse. Hoc siquidem ⁊ in
alijs locis plurimis verbo attestatus est. vnde Math. xi.
Oia mihi tradita sunt a patre meo. Et iterũ Jo. vij. Mea
doctrina nõ est mea: sed eius qui misit me patris. Quãuis
eñ christus verus fuit ⁊ est deus patri per oia equalis: qꝛ
tamen per generationem a patre originatur: qua genera/
tione sibi a patre cõmunicata est essentia qua de⁹ est. Oipo
tentia qua ei equalis est: ⁊ quicq̃d pater habet eo dũtaxat
excepto/quo sibi opponit̃: id est paternitatis relatiõe: qm̃
relatiões in diuinis opposite originis sunt in eodez suppo/
to incõpossibiles: ideoqꝫ patri oia que facit attribuit: quia
oẽm faciendi potestatem a patre se accepisse profitet̃. Data
est inquit/mihi omnis potestas in celo ⁊ in terra. Math.
viti. Sic in recognitionem ꝙ hanc ptãtem trãssubstantian
di panem ⁊ vinũ in corpus suũ ⁊ sanguinem a patre acce/
pit: oculos suos in hac actione ad deum patrem eleuauit.
¶ Secũda causa est ꝓpter nostrã eruditionem: vt scꝫ ꝑ suã
actionem nos instruat quatenus in principio actionũ no/
strarum oculos mentis ad deũ tanꝙ ad autorem ⁊ datorẽ
bonoꝝ omniũ subleuaremus: de quo ait Inno. Hoc ad no
stram instructionem faciebat christus: vt ⁊ nos oculos cor
dis nõ deprimam⁹ in terrã: sed eleuem⁹ in celũ si qḋ petim⁹
volumus impetrare. Sic fecisse ꝓpheta legit̃: Oculi mei
semꝑ ad dñm. Et iterũ: Ad te leuaui oculos meos qui ha/
bitas in celis. Sic sacerdos hec ꝓferens etiã suos corpora
les oculos sursum eleuet in celũ: quatenus excitatus men/
tis oculis recognoscat ministeriũ illud angelicis humeris
tremẽdũ a solo dño celoꝝ rege accepisse. Sequit̃: Tibi gra
tias agens. Tibi scꝫ oipotenti deo patri suo/gratias agẽs
de tanto dono: de tam excellenti gratia: de tam efficaci ci/
bo: sacramento dignissimo ⁊ mysterio tam ꝓfundo. Circa
quod diuina virtus secretius operat̃. Joh. xi. Pater gra/
tias ago tibi qm̃ exaudisti me. Ego aũt sciebam qꝛ tu semꝑ
per me exaudis. ⁊. ij. ad Coꝛ. ix. Gratias ago deo suꝑ ine/
narrabili dono eius. Hec albert⁹. ¶ Uel gratias egit ẜm
Inno. non pro se: sed pro nobis: id est nostra reparatione
⁊ salute oim per hoc sacramentum futura: quia per vsum
istius sacramẽti/augetur gratia que est causa salutis. Uel
gratias egit nobis in exemplũ: vt ⁊ deum in singulis acti/
bus nostris pre oculis habentes: gratiarum actiones de
omnibus bonis collatis referamus. Unde bernar. Sicut
de veteribus terminãdis: sic de nouis incipiendis gratias
egit christus: nobis pariter exemplum tribuens in omnis
boni operis inchoatione vel perfectione patrem qui est in
celis esse glorificandum: vnde ad Ephes. v. Gratias agen
tes semper pro omnibus in nomie domini nostri iesu chri/
sti deo ⁊ patri. ¶ Uel gratias egit ẜm Chrysosto. docens
nos qualiter oportet nos hoc mysterium perficere: osten/
dens per hoc ꝙ in sumptione/⁊ ante sumptionem huius
sacramenti preexigitur deuotio ⁊ oratio/ac mentis in deũ
eleuatio: atqꝫ vt in aduersitatib⁹ positi a gratiaruz actione
nõ cessemus. Unde subdit Chryso. Accepto pane gratias
egit/iam proximus passioni: vt ⁊ nos gratias agamus in
flagellis positi. Et dicit Inno. ꝙ ex hac gratiarum actione
hoc sacramentum sacrificium laudis appellatur: quia scilꝫ
cum laudibus ⁊ gratiarum actione christus ipsum insti/
tuit. ¶ Sequitur. C Benedixit. Ad prolationem huius
verbi facit sacerdos crucez suꝑ oblatã: nõ qꝛ christ⁹ benedi

cendo panem crucem formauerit: q2 nondum facta fuerat
crux character benedictiõis ⁊ sanctificationis: sed fit a mi/
nistro nunc post crucis christi sanctificationem/per conta
ctum preciosi corporis ⁊ sanguinis crucifixi/sup materiaʒ
panis ⁊ vini. Tum propter materie sanctificationem: quia
cruce christi oia sanctificant: vt in ca. Nũquid. de cõse. dist.
v. vt supra habetur lec. xxj. Tum ad representanduʒ. Nam
due cruces hic fiũt in verbo benedixit repetito. Prima ad
representandũ presignationem passionis christi factã in ce/
na per huius sacramenti institutionem sub specie panis et
vini: vt dicit sanctus Thom. in. iij. par. q. lxxxiij. arti. v. in so
lutione tertie rõnis. Secũdo ẜm Alex. ad significandũ q
morte christi hic specialiter representata duplex hoĩs natu
ra/scʒ corpus ⁊ aĩa redempta est. Tertio ad insinuandum
dominũ in duplici natura: corpore scʒ ⁊ anima passionem
sustinuisse. Nam corpus ad carnem: sanguis ad aiam (cui9
sedes in sanguine esse dicit) referri solet. ¶ Quia aũt be/
nedicendo christus cõsecrasse intelligitur: querit vtrũ ali/
quo sensibili signo: an certorũ verborũ prolatione: an sola
virtute ⁊ potestate cõsecrauit: ⁊ per hoc qua forma cõsecra
tionis dominus vsus est. Et circa hoc Alexan. parte. iiij. q.
xxxiij. mẽ. ij. quattuor recitat opiniones: nõ tamen eo ordi/
ne quo hic recitant. ¶ Prima fuit/q sicut christus prius
baptizatus est/q̃ formã baptismi instituit: ita ⁊ prius con/
fecit/q̃ verba aliqua protulerit. Ipse siquidem q2 est ver/
bum patris/sine verbo sua virtute cõfecit. Nobis autem
qui diuini verbi virtute egemus: dedit formã verboꝝ qua
consecramus: vt sic differentia in consecrando inter mini/
stros ⁊ sacramenti autorem appareret. Huic fauere videt
Inno. Sane potest dici inquit: q christus virtute diuina
confecit: ⁊ prius formã expressit sub qua posteri benedice/
rent. Ipse naq; per se virtute ꝓpria benedixit: nos aũt illa
virtute quã verbis indidit. ¶ Pro ista opinione quidam
arguunt: Si christi corpus non fuisset sub sacramento an/
te istorũ verboꝝ prolationeʒ: nõ vere dixisset christus: hoc
est corpus meuʒ. Oportuit ergo corpus christi preexistere
in sacramento anteq̃ dixit: hoc est corp9 meũ: vt vera esset
oratio. Precessit ergo aiunt/aliqua benedictio cõsecratiua
⁊ de illa intellexit euangelista cum ait: bñdixit. i. consecra/
uit. Huius opinionis videtur fuisse Franciscus maronis/
addens q2 christus protulit hec verba indicatiue: nos reci/
tatiue. Indicatiuũ aũt presupponit hoc qd indicatur. Cuʒ
ergo dixit: hoc est corpus meũ: oportuit ad veritatem hui9
locutionis/preexistere id qd per ꝓnomen hoc indicaretur
nõ autem sic oportet ad nostrã ꝓlationem verboꝝ: q2 reci/
tatiue tantũ proferim9 illa verba: ideo nõ oportet q aliq̃d
preexistat. Sed q̃uis non sit dubium christũ sola virtute si
ne verbis ⁊ signis potuisse panem in corpus suũ cõuerte/
re: hoc tamen ita fecisse nulla ratione aut autoritate proba
tur. ¶ Unde est secunda opinio/q dominus accipiẽs
panem benedixit ⁊ cõsecrauit illũ quadã benedictione se/
creta nobis ignota/ad quã facta est transsubstãtiatio: post
modum fregit/dedit discipulis suis dicens: Accipite ⁊ cõ.
hoc est corpus meũ: ⁊ in ꝓlatione horum verboꝝ/contulit
eis potestatem ⁊ vim cõuertendi in posterũ panem in cor/
pus christi. ¶ Tertia opinio est/q dñs cõfecit hoc verbo/
hoc est corpus meũ: sed verbũ illud dixit bis: licet nõ scriba
tur nisi semel. Postq̃ eñ bñdixit tacite dixit/illud verbũ:
hoc est corpus meũ: ⁊ tunc confecit: ⁊ q2 tacite dixit: tacuit
euangelista. Per illud aũt verbũ scdõ dictum duo nos do/
cuit: scʒ quid fuit q scʒ dedit corpus eius: ⁊ qualiter alius
consecrans facere deberet. Oẽs ille opiniões: q2 nulla au/
toritate probantur: ⁊ q2 supflua videt eorũdem verboꝝ re
petitio: ideo ea facilitate contemnuntur: qua acceptantur.
¶ Ideo est quarta opinio ceteris ꝓbabilior ⁊ cõmunior:
quã etiã tenere videntur Alexã. Alber. ⁊ sanct9 Tho. ⁊ cõi/
ter alij: videlicet q christus in vltima cena cõsecrauit ꝑ ea/
dem verba ꝑ que nos cõficim9. Quoq; semel tantũ ꝓtulerit
ipsa: ⁊ per vnicã eoꝝ ꝓlationeʒ oĩa tria scʒ cõsecratio/signi/
ficatio ⁊ informatio fiebãt. Protulit tamen nõ eodem ordi
ne quo hic sunt posita: quo ⁊ euangelista ponit: q2 nõ fuit
euangelistis cura seruare ordinẽ verboꝝ quo prolata sunt
a dño. sicut ⁊ in multis alijs: sed dũtaxat facta ⁊ prolata a
domino narrare. Ordo aũt talis fuit: Accepit panem ⁊ be
nedixit dicens: Hoc est corpus meũ. ac deinde fregit ⁊ de/
dit discipulis suis dicẽs: Accipite ⁊ mãducate. Et hoc (vi/
delicet: q2 dñs consecrauit horum verborũ prolatione se/
mel facta) magis videtur elici ex verbis euangelij ⁊ dictis
sanctoꝝ patruʒ. Unde Eusebius emissenus: ⁊ habetur in
canone de cõse. dist. ij. Quia corpus. Inuisibilis (ait) sacer
dos: visibiles creaturas in substantiam corporis ⁊ sangui
nis sui/verbo suo secreta potestate cõuertit: ita dicens: Ac
cipite ⁊ comedite: hoc est corpus meũ. Et sanctificatiõe re/
petita. Accipite ⁊ bibite ait: Hic est sanguis meus. Ergo si
cut ad nutum precipientis dñi repente ⁊ ex nihilo substite
runt excelsa celoꝝ: profunda fluctuum: vasta terrarũ: ita
pari potestate in spiritualib9 sacramentis: vbi precipit vir/
tus seruit effectus. Ecce plane dicit q dominus conuertit
visibiles creaturas in substantiã corporis ⁊ sanguinis sui/
hec verba proferendo: hoc est corpus meum. Item conue
niens est q cõsecratio: que exercetur ab ecclesia: eadem for
ma verborum fiat qua fiebat ab ipso: a quo ecclesia habet
conficiendi autoritatem. ¶ E Uerum sunt quidã tenen
tes cum opinione quarta/q christus his verbis semel ꝓla
tis: hoc est corpus meũ/cõsecrauit: sed aiunt q ea post frac
tionem panis protulerit. Unde dicunt q christus cõfecit
post diuisionem omniũ partium panis/in termino scʒ vlti
me fractionis: in quo cõfecit dicendo: Hoc est corpus meũ
Sicut enim duodecim fuerunt apostoli/⁊ ipse tredecim9:
ita in tredecim partes fregit panem: ⁊ pro vltimo instan/
ti fractionis porrexit discipulis ⁊ confecit. ¶ Et si oppon
tur q ecclesia que christum imitatur: prius consecrat q̃ frã
git. Respondent q duplex est fractio sacramenti: quedam
ad figurãdum: quedam ad distribuendum. Illa que fit ad
figurandum: fit a sacerdote in altari post cõsecrationeʒ. de
qua inferius dicetur. Illa ṽo que fit ad distribuendũ mul/
tis qui sunt sacramentum percepturi: potest precedere cõ/
secrationem: vt si quis conficeret pro multis/non habens
distinctas hostias: sed vnũ panem integrũ: congrue prius
frangeret in particulas ⁊ postea consecraret: ita christum
dicunt confecisse: sed primũ est communius. ¶ Si queris
quid fregit christus. Respõdeo id quod frangit sacerdos
euangelicus: species scilicet sacramentales ⁊ nequaq̃ cor/
pus domini: de quo infra suo loco dicendum erit. ¶ Se/
quitur. ff Dedit discipulis suis dicens: Accipite ⁊ man/
ducate ex hoc oẽs. Hec est quarta pars subdiuisionis par/
tis quarte principalis: in qua ostensis diuinissime euchari
stie institutiõis mõ atq; circũstantia/tangit eiusdẽ institu/
tionis finis ⁊ ratio motiua: vñ dicit: Dedit discipulis suis
Christus naq; hoc sacramentũ instituit ẜm frequenter re/
petita/vt esset memoriale signum passionis sue: ⁊ vt esset
remedium contra peccata quotidiana anime. Hec aũt cõ/
ueniunt huic sacramento plus per sui vsum q̃ conueniãt ei
ẜm se. Hinc dicit aplś. j. Cor. xj. Quotienscũq; mãducabi/
tis panem hunc: ⁊ calicem bibetis: mortem dñi annũciabi
tis. Nõ dicit cõficietis: sed sumitis. ⁊ aug. in lib. sententiarũ
prosperi: Dum frangit inquit hostia: dum sanguis de cali
ce in ora fidelium funditur: quid aliud q̃ dñici corporis in
cruce imolatio: eiusq; sanguinis de latere effusio designat
Et habetur de conse. dist. ij. Dum frangit. Item amb. sup
eplam ad Hebre. ⁊ habetur eadẽ dist. In christo. Nos per
singulos dies hostiã offerim9 ad recordationẽ mortis xpi.
Iteʒ aug. li. de trini. Quia dñi morte liberati sumus: hui9
rei memoriam in edendo ⁊ potando carnem ⁊ sanguinem
que oblata sunt: significamus. Eadem dis. Quia domini.
Remissio etiam peccatorum plus fit per vsum huius sa/
cramenti: q̃ per ipsum in se. Non enim tantum prodest in
pixide conseruatum: sicut oblatum ⁊ sumptum in vera fi/
de ⁊ deuotione. vñ aug. eadẽ dist. Utruʒ sub figura. Quia
quotidie labimur: xp̃s quotidie mystice ꝓ nobis imolat.

Ad idem paschasius cap. immediate precedente. Hinc fre-
quenter christus volens exprimere fructū huius sacramen-
ti dixit: Qui manducat carnem meam: ꝛ bibit sanguinem
meum habet vitam eternam. Manducatio ꝛ potio huius
sacramenti est vsus. Hinc ꝛ volens discipulos suos christ⁹
fructus huius sacramenti participes fieri: postꝙ corpus
suum cōsecrauit non sistebat in consecratione. Neqꝫ dedit
discipulis vt ipsum honorifice cōseruarent: sed dedit in sui
vsum dicens: Accipite ꝛ manducate. Et quoniā per vsum
manducatio transit ꝛ consumitur: dedit eis quotiens vel-
lent cōsecrandi potestatem dum addit: Hoc facite in meaꝫ
cōmemoratione: vt ita nunꝙ fructu (vsum sacramenti con-
sequente) priuarentur propter sacramenti carentiā ꝛ defe-
ctum. Ex his satis patet ꝙ cōsecratio ad vsum qui est eius
manducatio tanꝙ ad finem quodāmodo proximū ordina-
tur: q christus postꝙ accepit panem benedixit / dedit disci-
pulis suis vt māducarent. ¶ Dedit autem discipulis suis
qui secum in vltima cena agnum paschaleꝫ: qui figura fuit
huius sacramenti: comederūt. vt sicut cum ipsis finem de-
dit sacrificijs legalibus ac cerimonijs iudeoꝝ: ita cum ipsis
inchoaret sacrificiū nouum vsqꝫ in fineꝫ mundi duraturū.
¶ Dedit discipulis suis / ad instruendum ꝙ nemo hoc sa-
cramentū digne percipit nisi ipsius fuerit discipulus. Sūt
autem christi veri discipuli qui quod summ⁹ veritatis ma-
gister de hoc altissimo sacramento credendū proposuit: fi-
de certissima firmiter amplexant. Propterea non fuerunt
veri discipuli: qui audita christi doctrina de hoc sacramen-
to: abierunt retrorsum / dicentes: Quō potest hic nobis da-
re carnem suā ad māducandū. Durus est hic sermo. Quis
potest eum audire. Johannis. vj. Discipuli christi sunt qui
preceptis eius studiose obtemperant: sm qđ dixit Joh. xv.
Vos amici mei estis: si feceritis que ego precipio vobis.
Propterea nō fuerunt veri discipuli christi: quibus impre-
cans dixit: Vos irritum fecistis mādatum dei propter tra-
ditionem vestrā. Math. xv. Discipuli christi sunt qui val-
de in fraterna solidant charitate. De quo Joh. xiij. In hoc
cognoscent oēs ꝙ discipuli mei estis: si dilectioneꝫ habue-
ritis adinuicem. Hec siquideꝫ dilectio discernit discipulos
ac filios dei a discipulis diaboli: vt Bern. ait. Quam si ha-
buerimus: profecto ait / cognoscēt omnes pusilli ꝛ magni
ꝙ veri sumus discipuli christi. Qui em̄ dilectionem ꝛ cha-
ritatem nō habent: quomō essent eius discipuli / qui prece-
ptū dedit charitatis. Propterea nō fuit verus christi disci-
pulus seruus ille nequā qui conseruo suo debitum dimitte-
re recusauit. Mat. xviij. ¶ Sequitur. G Accipite ꝛ mā-
ducate. Accipite cum beniuolentia: ꝛ non rapite cum vio-
lentia: q qđ vobis porrigitur panis est filioꝝ: qui sumen-
dus est de manibus donantis cum amore ꝛ dilectione. Nō
rapiendus vi ꝛ violenta extorsione: ne forte magis rapinā
cōmitteret quis dum rapit alienum: ꝙ acciperet reueren-
ter quod gratuito ꝛ liberaliter ministrat dn̄s omniū. Ra-
piunt autem violenter: qui prohibiti / aut indigni / ꝛ velut
canes immundi panem hunc filiorum canibus non mittē-
dum / accipiunt / aut tollunt: magis volentes hac sumptio-
ne peccata que dimittere nolunt: palliare: ꝙ per humilem
sue indignitatis recognitionem ad tempus abstinere / do-
nec a peccatis mundati: possunt purgata cōscientia salubri-
ter manducare: accipientes hunc panem de manu donan-
tis humiliter ꝛ deuote. Quomō enim discipuli christi ausi
fuissent manducare dn̄m suum ꝛ magistrū: nisi ad eos ad
manducandū quasi amicos ꝛ filios suos inuitasset / dicēs:
Accipite ꝛ manducate. Et iterū: Qui manducat me ꝛ ipse
viuet propter me. Accipite ait dn̄s. Non est intelligenduꝫ
dicit Inno. ꝙ sumptum corpus de manu dn̄i sibi inuicem
discipuli ministrarent: sed qui cōsecrauit idem ꝛ ministra-
uit / dicens: Accipite: scꝫ de manu mea: ꝛ manducate quod
vobis offero. Accipite cum deuotione. Manducate cum
veneratione. Vel accipite per fidem: manducate per cha-
ritatem. Vel accipite in officium: manducate vt anime ali-
mentū. Vel accipite sacramentaliter; manducate spiritua-
liter: duplicem huius sacramenti comestionem sm Inno.
significans. Dupliciter siquidem corpus christi comeditur
q dupliciter intelligit. Verum scꝫ qđ de virgine traxit chri-
stus ꝛ in cruce pependit: Et mysticum qđ est ecclesia chri-
sti ipsa vegetata. De vero corpore dn̄s ait: Hoc est corpus
meum quod pro vobis tradetur ꝛc̄. De mystico dicit apls
Unum corpus ꝛ vnus panis multi sumus. Corpus christi
verum comeditur sacramentaliter. i. sub specie panis. Cor-
pus christi mysticū comeditur spūaliter in fide cordis. De
comestione sacramentali ait dn̄s: Accipite ꝛ manducate:
hoc est corpus meū. De comestione spūali dicit: Nisi man-
du. carnem filij hois ꝛ bi. eius sanguinem: nō habebitis vi-
tam in vobis. Hec Inno. ¶ Neqꝫ tamen ex hoc negandū
est corpus christi verū spiritualiter manducari: q sicut mā-
ducatur corpus christi mysticū per hoc ꝙ aliquis assumit
in societatem fidelium: aut firmius in ipsa solidat: ita mā-
ducatur corpus christi verum spūaliter: cum quis membrū
christi efficitur: ꝛ christo incorporatur: ipsiqꝫ fortius per fi-
dem ꝛ dilectionem cōiungitur. Unde dicit Hugo li. ij. par-
te. viij. c. v. Deniqꝫ carnes agni comedimus: quando in sa-
cramento verum corpus sumendo per fidem ꝛ dilectionē
christo incorporamur. Alibi qđ manducatur incorporatur
quando aūt caro christi manducat: non qđ māducatur: sed
qui manducat ei quem manducat: incorporatur. Idcirco
voluit christus a nobis manducari: vt nos sibi incorpora-
ret: quod non intelligitur nisi de spirituali manducatione
quia in sacramentali tantum nō fit hec incorporatio: nō ta-
men spiritualis excludit semper sacramētaleꝫ. ¶ H Pro
cuius intellectu notandum ꝙ manducatio corporis chri-
sti dupliciter intelligitur spiritualis. Uno modo ex parte
modi. Alio modo ex parte effectus. Ex parte modi quideꝫ
quia est manducatio corporis christi: non sub propria spe-
cie carnis ꝛ lineamentis corporalibus humano corpori cō-
uenientibus: sed sub specie aliena sub qua latet: ꝛ vt sic nō
subijcitur alicui corporalium sensuum. Sub qua specie ha-
bet quodāmodo modū existendi spiritus: quia ibi est mo-
do inuisibili ꝛ insensibili. Hec manducatio spiritualis ve-
re est manducatio sacramentalis: ꝛ opponitur manduca-
tioni corporali seu carnali. De qua intelligebāt iudei: ꝛ qui-
dam discipuli / cum christus faciens sermonem coram apo-
stolis et quibusdam alijs dixit: Nisi manducaueritis car-
nem filij hominis: ꝛ biberitis eius sanguinem / non habe-
bitis vitam in vobis: dicentes: Durus est hic sermo: quo-
modo potest hic nobis dare carnem suam ad manducan-
dum: ꝛ abierunt retro propter duriciā sermonis eius. In-
tellexerunt quidam carnem suam manducandam quomo-
do in cadauere venditur: aut in macello periatur ac denti-
bus laniatur: et ideo fuerunt scandalizati. Unde christus
agnoscens ꝙ inter se murmurabant dixit: Hoc vos scanda-
lizat / ꝙ scilicet dixi carnem meam a vobis manducandam
Sed cum videritis filium hominis ascendētem vbi prius
erat / in diuinitate scilicet: tunc videbitis quia non eo mo-
do quo putatis corpus meum erogabo vobis vt morsib⁹
consumatur: quia cum ipso corpore integro vtiqꝫ ascensu-
rus sum in celum. Sic exponit beatus Augustinus. Re-
cedentibus autem illis a christo / duodecim manentibus /
apostolos instruxit de eo quod dixerat: Spirit⁹ inquit est
qui viuificat: caro non prodest quicꝙ. Verba que ego lo-
cutus sum vobis: spiritus et vita sunt. Caro non prodest
quicꝙ / quomodo scilicet illi intellexerunt carnales disci-
puli carnem christi carnaliter manducādam. Spiritus est
qui viuificat. i. caro mea. spūaliter sumpta viuificat. Ver-
ba que locutus sum ad vos de carne mea manducanda /
spūs ꝛ vita sunt. i. spūalem hebent intellectū: sm quem ca-
ro mea vitā prestat / scꝫ sumpta spūaliter sub sacramēto. vn̄
Aug. in expositione. liij. ps. ꝛ habet de cōse. dist. ij. Prima
quidem. Intellexistis spiritualiter / spūs ꝛ vita sunt scꝫ ver-
ba que locutus sum vobis. Intellexistis carnaliter / etiam
sic illa spiritus ꝛ vita sunt: sed tibi nō sunt spirit⁹ ꝛ vita q
spūaliter nō intelligis. spūaliter intelligite q locut⁹ suꝫ. Nō

hoc corpus quod videtis manducaturi estis: ⁊ bibituri il-
lum sanguinem quez effusuri sunt qui me crucifigent.i.nō
eadem specie ⁊ representatione in qua vidistis manduca-
turi estis carnem meā sed in sacramento. Unde sequit̄. Sa-
cramentū aliqđ cōmendaui vobis/ spiritualiter intellectū
viuificabit vos: caro aūt non prodest quicq̄. Sed quō illi
intellexerūt/ sic responderūt. Carnem quippe sic intellexe-
runt/ sicut in cadauere vendit̄ ⁊c̄. vt supra. Per que verba
nō intendit btūs augustin⁹ excludere veritatē corporis chri-
sti in sacramento eucharistie: sed ostendere volebat q̄ cor-
pus illud nō erat manducandū visibiliter in specie huma-
na: in qua a iudeis videbat̄: ita vt per partes sicut aīalium
ceterorū carnes discerperet̄. Erant tamen idem corp⁹ mā-
ducaturi sub specie panis inuisibiliter occultatū. Et hoc est
qđ idem subdidit. Sacramentuz aliqđ vobis cōmendaui:
spūaliter intellectum viuificabit vos: nō volens q̄ corpus
christi sit tm̄ spūaliter ⁊ mystice sub sacramento māducan-
dum: sed spūaliter.i. inuisibiliter ꝑ virtutem spūs ꝑ quem ⁊
viuificat. ¶ I Et q̄ hec sit mens bti Aug. patet ꝑ eundē
in eplā ad hyreneū vbi dic̄. ⁊ habet̄ de cōse. dis. ij. c. nō hoc.
Non hoc corpus qđ videtis manducaturi estis: ⁊ bibituri
illū sanguinem quē effusuri sunt qui me crucifigent. Ipm̄
quidem ⁊ nō ipsum: ipm̄ inuisibiliter/ ⁊ nō ipm̄ visibiliter
q: ipsum sub specie panis ⁊ vini visibili nō visibiliter in ꝓ-
pria specie corporis sui. Unde idem in lib. sn̄iaz p̄speri. Ca-
ro eius est quā forma panis opertā in sacramēto accipim⁹
Et sanguis ei⁹ quē sub vini specie potam⁹. ⁊ habet̄ eadem
dist. Hoc est. Ad idem facit qđ dicit Aug. in ca. Utrū sub fi-
gura. eadē dist. Et nota ibi glo. reducentem modos loquē-
di impropios ad sermonis ꝓprietatez. Et qm̄ corp⁹ christi
sub panis velamine vere contentū non apparet corporali-
ter in ꝓpria specie: idcirco pōt dici quoddaz spūale. Et fm̄
hoc dicit Ambro. in li. de mysterijs. ⁊ habet̄ de cōse. dist. ij.
ca. in illo. In illo sacramento christus est: q: corpus est xp̄i
nō ergo corporalis esca: sed spūalis. Et sequit̄: Corp⁹ enim
dei est corpus spūale: corpus christi corpus diuini spūs est.
¶ Cōcordat btūs Hiero. sup eplam ad Ephe. Dupliciter
inquit caro christi ⁊ sanguis itelligit̄. Uel illa spūalis ⁊ di-
uina de qua ipse ait: Caro mea vere est cib⁹: ⁊ sanguis me⁹
vere est potus. Et nisi mandu. carnez meā: ⁊ bibe. meū san-
guinem/ nō habebitis vitā eternā. Uel caro mea q̄ crucifi-
xa est: ⁊ sanguis qui militis effusus est lancea. Et habet̄ ea-
dem dis. Dupliciter. Per hoc qđ dicitur caro illa diuina ⁊
spūalis/ nō distrahit̄ a veritate carnis realis: quasi ex hoc
q̄ dicit̄ spūaliter ibi esse: nō sit ibi vere ⁊ realiter: q: eadem
ipa fm̄ substātiā ⁊ realitatē qua tracta est a virgine: ⁊ pas-
sa est in cruce ibidem cōtinet̄. vn̄ Aug. Uoluit dn̄s in my-
sterio. glo. i. in sacramento de carnē suā ⁊ sanguinē suū cōse-
cratione. s. potentialiter creari. i. transsubstantiari: vt sicut
de virgine ꝑ spiritūscm̄ vera caro sine coitu creat̄: ita ꝑ eūn-
dem ex substantia panis ⁊ vini mystice idez corp⁹ christi cō-
secretur. Corp⁹ christi veritas est ⁊ figura. Ueritas/ dū cor-
pus christi ⁊ sanguis virtute spūscti in virtute ipsi⁹ ex pa-
nis ⁊ vini substātia efficit̄. Figura vo illud qđ exterius sen-
titur. Ecce spēm q̄ sentit̄ noiat corp⁹ christi. Item Amb. in
ca. Oia. de cōse. dis. ij. ait. Licet figura panis ⁊ vini videat̄
nihil tm̄ aliud q̄ caro christi ⁊ sanguis post cōsecrationem
credenduz est. Un̄ ipsa veritas ait ad discipulos. Hec inq̄t
caro mea est pro mūdi vita. Et vt mirabili⁹ loquar: nō alia
plane q̄ que nata est de virgine: ⁊ passa in cruce: ⁊ resurre-
xit de sepulcro: hec inquā ipa est: ⁊ ideo christi caro est q̄ ꝓ
mūdi vita adhuc hodie offert̄. ⁊ cū digne accipit̄/ vtiq̄ vitā
eternā in nobis opat̄. Panē quidē istū quē sumim⁹ in my-
sterio illū vtiq̄ intelligo panē qui manu spūscti formatus
est in vtero virginis: ⁊ igne passionis decoct⁹ in ara cru-
cis. Panis em̄ angeloꝝ factus est hominū cibus. vn̄ ipe ait
(Joh. vi.) Ego sum panis viu⁹ qui de celo descendi. Et itē
Panis quē ego dabo ca. m. est ꝓ mundi vita. Ex his nāq̄
duabus sententijs aperte datur intelligi: q: panis est. ⁊ ille
nō duo: sed vn⁹ panis: ⁊ caro vna ꝓculdubio vnuz corpus

efficitur (iste in prima autoritate: ⁊ ille in scđa designatus
vt glo.) illud vere: istud sane qđ sumptū est de virgine: qđ
passuz est ⁊ sepultū: qđ resurrexit ⁊ in celū ascendit: ⁊ sedet
ad dexterā dei patris: ⁊ qđ est venturum iudicare viuos ⁊
mortuos. Hec ibi. ¶ L Ex omnib⁹ his infero primū mē-
brum tacte distinctionis: q̄ manducatio corporis christi ve-
ri sub sacramento altaris potest dici spūalis ⁊ diuina: ⁊ q̄
non manducat̄ corporaliter quomō iudei ipsum mandu-
candum intellexerunt. Qđ patet ex eorū responsione: Du-
rus est hic sermo: ⁊ quō potest hic nobis dare corpus suū
ad manducandū. ¶ Est igitur hec manducatio spūalis. i.
nō corpalis vel carnalis: sed nō est spūalis. i. refectiua spiri-
tus. Et hoc regulariter: q: ipa cōmuni noie vocatur a doc.
māducatio sacramentalis: cui accidit vt manducās spūali-
ter reficiatur: q: cōis esse pōt bonis ⁊ malis. Nisi em̄ ⁊ ma-
li hoc mō manducarent: quō dixisset aplūs: Qui manducat
⁊ bibit indigne: iudiciū sibi māducat ⁊ bibit. Quō p̄terea
dixisset Aug. Qui indigne accipit sacramētū: acquirit ma-
gnum tormentū. in ser. de verbis euā. ⁊ habet̄ de cōse. dist.
ij. Quid est. Et idem. Qui discordat a christo: nec mandu-
cat carnem ei⁹: nec bibit sanguinē eius: scz spūaliter quoad
effectuz: ⁊ si tante rei sacramentū ad iudiciū sue pdicionis
quotidie accipiat. Et in ca. Sicut iudas. eadē dist. august.
Quisquis indigne sumit corp⁹ christi: non efficit vt q: ma-
lus est malū sit/ scz qđ accipit: aut q: nō ad salutē accipit ni-
hil accipit. Corp⁹ em̄ ⁊ sanguis dn̄i nihilomin⁹ erat in illis
quibus dicebat aplūs: Qui manducat indigne: iudiciū sibi
manducat ⁊ bibit. Nisi etiā boni sic māducarent quō dixis-
set aplūs: Probet autē seipm̄ hō: ⁊ sic de pane illo edat ⁊ de
calice bibat. Et christus: Qui manducat carnem meā ⁊ bi-
bit sanguinem meū: habet vitā eternā. Quō p̄terea dixis-
set Aug. iij. de tri. Corpus ⁊ sanguinē christi mystica prece
consecratū recte sumim⁹ ad salutem spūalem in memoriam
dn̄ice passionis. in ca. Corp⁹. s. dis. sepe allegata. ¶ L Se-
cundo mō potest intelligi māducatio spūalis ex parte ef-
fectus: q: scz ad ipsam sequit̄ refectio spūalis/ ipsius videlz
anime soliditas ⁊ robur in vita spūali. Et fm̄ hoc māduca-
re spūaliter extēso vocabulo nihil aliud est/ q̄ credere chri-
stum ⁊ ipm̄ amare: vel credere in ipm̄ ꝑ fidez formatā. que
scz per dilectiōez operat̄. vn̄ Aug. sup Joh. Credere in chri-
stum iesum. hoc est māducare panem viuū: qui credit mā-
ducat inuisibiliter saginat̄ q: inuisibiliter renascit̄. Idē in
lib. de remis. pc̄ie. Ut qđ paras vētrem ⁊ dentē: crede ⁊ mā-
ducasti. Et tam large loquitur Augustin⁹ de spirituali mā-
ducatione: vt eam extendat ad patres veteris testamēti q̄
institutionem huius sacrosancti sacramenti longe preces-
serunt: ⁊ ad paruulos baptizatos/ ante sacramentalem hu-
ius sacramenti perceptionem vita functos. Unde super il-
lud apostoli. j. Corinth. x. Patres nostri eandem escam spi-
ritalem manducauerunt: et omnes eandem potum spiri-
talem biberunt ⁊c̄. dicit: et ponitur de consecra. dis huc. ij.
Inquit. Inquit apostolus omnes eandem escam spiritua-
lem manducauerunt. Spiritualem itaq̄ eandem. Nam cor-
poralem aliam: quia illi manna manducauerūt: nos aliud
⁊ omnes eundem potum spiritualem biberunt: aliud illi/
aliud nos: sed specie visibili: quod tamen idem est virtu-
te spirituali. Sed que illa esca eadez spiritualis: ⁊ quis po-
tus idem nisi caro ⁊ sanguis christi: mediator dei ⁊ homi-
num: qui erat cibus ⁊ satietas angelorum fm̄ diuinitatem
factus est cibus ⁊ potus viatorum fm̄ humanitatem. Non
solum illorum/ qui post aduentum suum in carnem in ipm̄
crediderunt: sed etiam precedentium/ qui illud futurū qđ
nos preteritum non dubitamus: crediderunt. Illi siqui-
dem veteris testamenti patres carnem christi spiritualiter
manducauerunt quādo explicite vel implicite crediderūt fi-
lium dei carnem humanā de nr̄a mortalitate assumpturū:
eandēq̄ daturū in cibū sub eucharistie sacramēto. Sic igi-
tur eandē escā comederūt sub māna: quā ⁊ nos sub hostia:
nō q̄ sub māna verū corp⁹ xp̄i contineret̄ sicut sub hostia:
sed q: manna figura fuit corporis christi sub hostia; quod

ipsi manducando manna spiritualiter intellexerunt. Ideo igitur spūali virtute fuit: qḋ ipsi manducauerūt: ⁊ qḋ nos manducam⁹: qr corpus christi per mãna designari fide crediderunt: ⁊ nos fide affirmam⁹ idipm sub hostia contineri. Simili modo eūdem potum nobiscū biberunt/ christi scz sanguinem/ cum biberunt aquā de petra: per quā effusionem sanguinis christi de latere itellexerūt significari. Per quam ⁊ futurā christi passionem crediderunt: ⁊ per eā sperauerunt a morte perpetua liberari: qḋ ⁊ nos firmiter credimus ⁊ speram⁹. Patet igitur ex verbis bti Aug. patres ve.te. corpus christi spiritualiter manducasse/ non aliter ꝙ per fidem ⁊ dilectionē. ❡ M De pueris etiā ꝙ spiritualiter manducant corpus christi in susceptione baptismatis patet per eūdem sup illud apl'i: Unus panis ⁊ vnū corpus multi sumus. in sermone de infantib⁹: et habet de cōse. dis. ij. Quia passus. Nulli inquit aliquatenus est dubitandū vnūquēq3 fideliū corporis ⁊ sanguinis dn̄ici tunc esse participem/ quando in baptismate membrū efficit christi: nec alienati ab illius panis sanguinisq3 illius cōsortio: etiam si anteq̄ panem illum comedat: caliceq3 bibat: de hoc seculo migrauerit in vnitate corporis christi cōstitutus. Sacramēti quippe illius participatione ac beneficio nō priuabitur: qn̄ in se hoc qḋ illud sacramentū significat inuenit. Quid aūt hoc sacramentū significet in eodem ca. explanat dicēs. Heretici qn̄ accipiunt hoc sacramentum: testimoniū cōtra se accipiunt: qr illi querūt diuisionem: cū panis ille significet vnitatem. Et post pauca. Ita dn̄s noster iesus christus nos significauit: nos ad se pertinere voluit: vt mysterium pacis ⁊ vnitatis nostre in mensa cōsecrauit/ in mensa scilz vltime cene. Significat igit' fm mentem aug. hoc sacramē tum vnitatem nostrā: seu corporis christi mystici que est p fidem ⁊ charitatem. Qḋ expresse declarat in quadā home. ⁊ habet' eadem dist. Hoc sacramētū. vbi dicit: Hoc est sacramentū pietatis ⁊ est signū vnitatis/ vinculū charitatis: q̄ vult viuere accedat ⁊ credat ⁊ incorporet. Hunc cibū ⁊ potum societatem vult intelligi corporis ⁊ membroꝝ suoꝝ qḋ est ecclesia in p̄destinatis. Societas aūt ⁊ vnitas in predestinatis ex nullis ita attendit' in presenti vita: quantum ex fide ⁊ charitate: qr hic effectus quidā sunt ⁊ media quibus beatitudinem: ad quā predestinant' hoies: consequunt'. Sicut ergo qr paruuli in baptismo fidem ⁊ charitatē suscipiunt: societatem intrant ecclesie: ⁊ membra corporis christi mystici efficiunt': ⁊ ita christo vniunt' ⁊ incorporantur: ipsiq3 spūaliter adherent. Per cōsequens christū spūaliter manducare dicunt': qr in ipsis est vnitas ⁊ societas cū ceteris christi mēbris: que p hoc sacramentū: vt dictū est: significatur. Qḋ cōfirmat idem ad bonifaciū scribens: Nec cogitetis inquit vitā habere nō posse paruulos: qui sunt expertes corporis ⁊ sanguinis dn̄i nostri iesu christi/ dicente dn̄o: Nisi mandu. car. filij hois ⁊c. de cōse. dist. iiij. In ecclesia. vbi glo. sup verbo cogitetis: quasi dicat nō dubitetis: immo certi sitis/ ꝙ vitā habere non possunt paruuli: si sint expertes corporis christi. Corporis/ glo. i. vnitatis ecclesie quā illa significat. Ideo sequit' statim ca. seq. Nulli est aliquatenus ambigendū tunc vnūquēq3 fidelem corporis et sanguinis christi participē fieri: qn̄ in baptismate membrū christi corporis efficit' ⁊c. vt. s. allegatū est. Ex quib⁹ satis patet ꝙ paruuli baptizati fm Aug. in hoc corpus christi et sanguinem spūaliter pcipiunt: qr scz in christum credūt/ et ipsum diligūt: sibiq3 vniunt' ⁊ incorporant' saltem p habitus fidei ⁊ charitatis receptos in baptismate: lz nō actualiter. Et hoc est qḋ dictum est in principio illius mēbri distinctionis premisse/ ꝙ manducare christū spūaliter/ est in christum credere actu vel habitu: ⁊ sibi per hoc vt capiti tanq̄ membrū incorporari. ❡ N De hac manducatione spirituali dicūt cōiter doctores itelligi debere verbū christi scriptum Joh. vj. Nisi mādu. car. mea ⁊c. Et hoc ex v̄bis euangelij premissis huic verbo ⁊ sequētib⁹ ipm cōcludūt. Unde christus his q̄ saturati erāt ex quinq3 panib⁹ ⁊ duob⁹ piscibus: nō tamen in eū credentib⁹: sed signū vt crederent petentibus dixit. Amen amen dico vobis: queritis me/ nō qr vidistis signa: sed qr manducastis ex panib⁹ ⁊ saturati estis Operamini cibū qui nō perit: id est operā date/ vt habere possitis cibū spūalē scz qui nō perit vt cibus corporalis sumptus ad hoc vt nutriat: sed qui pmanet in vitā eternā/ quez filius dabit vobis. Illis aūt petentib⁹ semp hunc panem dari eis declarat christus quis est ille panis: ostendens cū hoc modū quomō debeat manducari dicens: Ego sum panis vite: qui venit ad me nō esuriet: ⁊ qui credit in me non sitiet. Per qḋ exprimit' modus quo hoc pane vti debet: qui vult vt nō esuriat nec sitiat: qui est ire in christum: ⁊ credere in christū: que duo idem sunt: qr nō corpore: sed mente p fidem charitate formatā itur in christū. Unde beatus Aug. de verbis dn̄i. Credere in deū est credendo deū amare: credendo in eū ire: credēdo ei adherere: ⁊ ei vt membrū incorporari. ❡ Ex quib⁹ patet ꝙ idem est in christū credere ⁊ in christum ire: ⁊ qui credit in christū incorporat' christo: ⁊ fit membrū eius: ⁊ p hoc manducat christū ⁊ panem vite quē qui edit nō esuriet: sed habebit vitā eternam. Murmurantibus aūt iudeis. qr christus se dixit panē vite: repetit quod premisit dicens: Amen amen dico vobis: qui credit in me habet vitā eternā: Ego sum panis vite. Et post pauca. Si quis māducauerit ex hoc pane: viuet in eternū. Per quod apparet idem esse credere ⁊ manducare/ christo met sic exponente. Manifestū est eni/ ꝙ ad nō esurire ⁊ sitire pueniatur p manducare ⁊ bibere. ad qḋ scz nō esurire ⁊ sitire etiaz peruenitur per venire ad christū ⁊ credere in christū: ipso dicente. Qui venit ad me nō esuriet: ⁊ qui credit in me nō sitiet. ❡ Qḋ aūt manducare hunc panē/ sit idem qḋ māducare carnem ei⁹: declarat mox subiūgens: Et panis quem ego dabo: caro mea est pro mundi vita. Et litigantibus iudeis ⁊ dicentib⁹: Quomō potest hic nobis dare carnē suā ad manducandū: rn̄dit christus cōfirmans qḋ dixit. Amen amen dico vobis: nisi māducaueritis carnē filij hois: ⁊ biberitis ei⁹ sanguinē: nō habebitis vitā in vobis: ⁊ cetera q̄ sequunt'. Ex quibus christi verbis: videt' ꝙ māducare carnem filij hois: ⁊ manducare panē qui de celo descēdit: idē sunt qḋ credere in christū: qr qui credit in christū nō esuriet qui credit in christū habet vitā eternā: sicut manducās panem quē christus pmisit nō esuriet: ⁊ habet vitā eternam. ❡ O Et est singulariter attendendū/ ꝙ quotiens christ⁹ loquit' de pane/ siue de carne sua māducanda: semp addit vel pmittit vitā eternā: vnde quotiēs Jo. vj. loquit' de pane: totiens de vita facit mentionem: q̄ vtiq3 nō semp sequit' manducationem sacramentalē: cū ipsa qn̄q3 fiat ad iudiciū ⁊ dānationez/ fm aplm. Videt' igitur loqui de spūali: quā vita eterna cōsequit' iuxta doctrinā christi. ❡ Prefatā sententiā sup ceteros doc. explanat btūs Augu. sup Joh. vbi multa de hac materia ponit/ exponens verba christi: vbi inter cetera loquens de manducatione corporis christi ita dicit: Deniq3 iam exponit quomō id fiat quod loquitur: ⁊ quid sit manducare corpus eius ⁊ sanguinez bibere. Qui manducat carnem meā ⁊ bibit sanguinem meū: in me manet ⁊ ego in eo. Hoc est manducare illā escā: ⁊ bibere illuz potum/ in christo manere: ⁊ illum manentem in se habere. Et per hoc qui nō manet in christo: ⁊ in quo christ⁹ nō manet: proculdubio nec manducat eius carnē: neq3 bibit ei⁹ sanguinem: etiam si tante rei sacramentū ad iudicium sibi manducat ⁊ bibit. Hec aug. ❡ Idem in homelia sequenti expresse declarat dicens: Exposuit aūt christus modū attributionis huius doni sui/ quō daret carnem suā ad manducandum dicens. Qui manducat carnem meam ⁊ bibit sanguinem meū in me manet ⁊ ego in eo. Signum quia manducauit ⁊ bibit hoc est: si manet ⁊ manetur: si habitat ⁊ habitatur: si erit ⁊ nō deseratur. Hec ille. Ecce causaz propter quam qui manducat habet vitam eternam: quia videlicet ipse manet in christo velut membrum christi: ⁊ christus in eo tanq̄ caput viuificans ipsum. Manet autem ⁊ habitat christus in nobis per fidem dicente apostolo. Inhabitare christum per fidem in cordibus vestris. ad Ephe. iij. Ma

per etiā in nobis ⁊ nos in eo per charitatem: teste Johāne
Deus charitas est: ⁊ qui manet in charitate in deo manet ⁊
deus in eo. j. Joh. iiij. Ideo aūt viuit ille in quo est christ⁹
q: ipse est vita. Dicit eī de seipso Joh. xiiij. Ego sum via/
veritas ⁊ vita. ⁊ Deu. xxx. dicitur de eo. Illi aūt adhereas:
ipse eīm est vita tua. Ideo quilibet tunc spūaliter viuit: cuꝫ
christus ꝑ fidem ⁊ charitatem manet in ipso: q: iustus ex fi
de viuit. Abacuc. ij. ⁊ Gal. iij. Tunc igit̄ manducat illū ci
bum: sine quo nō habet̄ vita/carnem scꝫ christi: de qua ipse
dixit. Nisi manducaueritis carneꝫ filij hoīs: ⁊ biberitis ei⁹
sanguineꝫ: nō habebitis vitā in vobis. De hac materia in-
fra plus dicet̄ lec. lxxxiiij. ⁊ lxxxvij. cum tractabit̄ vtrū man
ducatio sub vtraq̄ꝫ specie sit necessaria ad salutem. ¶ P
Sequitur. Ex hoc oēs. Illa particula a nullo euangelista
rum reperitur addita premisse particule/ scꝫ accipite ⁊ cō-
edite: sed eam mox sequit̄: Accipiens calicem gratias egit
⁊ dedit discipulis suis/dicens: Bibite ex hoc oēs: vt refert
Math. Credit̄ aūt ad hunc apposita locum per aplos in
principio nascentis ecclesie: a quib⁹ ad sanctos patres deri
uata/deuenit in vsum ecclesie vsq̄ꝫ in hodiernū diem. Apo
stoli vo eam credunt̄ a christo audiuisse in cena: dum cōse-
crato pane porrexit et dixit: Accipite ⁊ manducate ex hoc
oēs. Qd̄ aūt hec verba/christi verba sint: testat̄ Ambro. lib.
de sacra. ⁊ ponit̄ de cōse. dis. ij. panis in altari. ita dicēs: Di
dicisti q: accipis corp⁹ christi. Vis scire q: verbis celestib⁹
consecrat̄: accipe q̄ sunt verba que dicit sacerdos: Fac no-
bis inquit hanc hostiā sanctā/rōnabilem ⁊c̄. Inde oia illa
euāgeliste sunt. Accepit panem gratias egit/fregit ⁊c̄. vsq̄ꝫ
ad Accipite siue corpus siue sanguineꝫ: Inde verba christi
sunt. Accipite ⁊ bibite ex hoc oēs. Et post pauca: Deinde
audi dicentē: accipite ⁊ comedite ex hoc oēs. Nō est autem
verisimile a quoq̄ꝫ hec verba addita ad verba euangelista
rum/preterq̄ꝫ ab aplis qui cōsecrationi christi interfuerūt.
De hoc satis supra dictū est in principio hui⁹ lectionis: vbi
tactum est ꝙ nō solū ea que ab euangelistis accepimus de
christo certa fide tenem⁹: sed etiā ea que aplica traditiōe in
vsum venere ecclesie: vt habet̄ dist. xj. Ecclicarū. Sic enim
tanq̄ꝫ fidei articulū tenem⁹: ꝙ christus descēdit ad inferna
q: in symbolo aploꝝ ponit̄ qd̄ in nullo euāgelistarū reperi
tur. Nec solum ea obseruam⁹ que per aplos ad nos per scri
pta descēderūt: sed etiā ea q̄ ecclia ab ipsis accepit ⁊ in con
suetudinem duxit: vt dicit Aug. in ca. allegato a Dam. iiij.
li. sniarū suarū: cuiusmodi sunt multa que in dispensatione
sacramētoꝝ obseruam⁹: vt ꝙ ter imergim⁹ baptizādo ⁊ si-
milia. ¶ Q Et nota ꝙ ꝓnomen hoc/cū dicit christ⁹: acci-
pite ⁊ come. ex hoc oēs: nō demōstrat aliqd̄ fragmentoꝝ:
cum singulis singula fragmenta distribuit: nā per se fregit
panem in partes iuxta numerū discipuloꝝ: quib⁹ singulis
de manu ꝓpria singulas porrexit particulas. Et licet nō vi
deatur necessariū fuisse vt eos singulos premoneret quate
nus manducarent ex hoc oēs: sicut dum eis porrexit calicē
q: dūtaxat semel cōsecrauit calicem: ⁊ ideo nisi vnusquisq̄ꝫ
partem vini cōsecrati reseruasset sequenti discipulo: nō po
tuissent oēs ex eo bibisse: ideo premonitos eos esse oporte
bat: vt quilibet sequēti discipulo partem reseruaret: qd̄ fa-
ctum videtur per verbū christi dicētis: Diuidite inter vos
(vt Lucas refert) ⁊ bibite ex eo oēs: vt ceteri dicunt euan
geliste: tamen sub particularū specie/ corpus suū tradens
dixit: comedite ex hoc oēs: ipsos ad sacramenti hui⁹ cōmu-
nionem inuitando: qd̄ est sacramentū amoris/ex chari-
tate maxima institutū: a quo neminem quantū in se est: se-
cernere voluit: licet peccōres propter peccatum qd̄ a deo se
parat: accedere prohibeant̄. Neq̄ꝫ per hanc prepositionem
ex/cū dixit: ex hoc oēs. diuisioneꝫ innuit sui corporis ꝑ par-
tes discerpēdi. Longe id est ab intentione xp̄i. ¶ R Sed
hic notandū/ꝙ in scriptura sepe agi videt̄ de vno: cum tñ
agitur de diuersis: vt in ꝓpc̄sito/cū dicat̄: Accepit panem
benedixit/fregit/dedit discipulis suis. Hic de vno: scilꝫ de
pane videt̄ fieri locutio: cū tñ fiat de diuersis: bñdixit qui-
dem panē: sed fregit: nō panem: sed panis formā siue spēm
⁊ dedit naturale corpus suū. Nō omnino dissimiliter dixit
fm Inno. Manducate ex hoc oēs. Pronomen hoc/vt di-
ctum est: demōstrat integrū corpus christi: ⁊ ex prepositio
innuit formā diuersam: vt sit sensus: Comedite corpus in-
tegruꝫ sub diuersa tñ ⁊ distincta specie panis: ⁊ sic species
panis diuidit̄: ⁊ corpus integrū manducat̄. Et fm hoc di-
cit beat⁹ Aug. vnusquisq̄ꝫ accipit partem suā. Per partes
manducat̄ christus ⁊ manet integer totus (de cōse. dist. ij.
Qui māducāt.) vt referat̄ partialitas ⁊ diuisio ad sacramē
tum/hoc est ad spēs cōtinentes: totalitas vo ac integritas
ad contentum. Dixit igitur dñs: Comedite ex hoc omnes:
ex hoc scilicet corpore: de quo dixit: hoc est corpus meum.
Comedite nō faciendo partes ex corpore: sed q: feci vobis
partes de pane: sub quibus oībus corpus meū cōtinet̄ qd̄
offero vestrū cuilibet manducandū. Et ita (ex) qd̄ preponi
tur ꝓnomini (hoc) qd̄ corpus christi demōstrat: notat diui
sionem: nō in corpore: sed in corporis sacramento. Fuerūt
eīm hec verba prolata a christo postq̄ꝫ panem cōsecrauit: si-
cut ⁊ post cōsecrationem discipulis suis dedit. Nam ⁊ fre-
git postq̄ꝫ cōsecrauit fm opinionē magis cōem supra posi
tam: vt patuit ex premissis. Nec periculū fuit decidentium
particularū ex fractione: qm̄ ita solitus erat christus frāge
re manib⁹ sicut alius cultro scindere. Propter qd̄ nouerūt
eum discipuli in emaus post resurrectionem in fractiōe pa- Lu. vlt.
nis. ¶ Lectio. xxxvij. A

Irca hūc textū tria
mouentur dubia. Primū vtruꝫ iudas fuerit
vnus ex oībus christi corpus sacramētaliter
sumentib⁹. Secundū: quale corp⁹ dedit dñs
discipulis/ mortale an imortale. Tertiū an christus in ce-
na sumpserit corpus ⁊ sanguinem suū cū discipulis. ¶ Du
bium primū oritur ex textib⁹ euangelistarū. Videtur enim
ex quodā passu iudam iam exisse conuiuiū christi ⁊ discipu-
lorum: priusq̄ꝫ christus corpus suū sumendū discipulis tra-
didit ⁊ calicem ad potandū. Nam vt refert Math. christo
bibentib⁹ calicem/statim dixit. Dico aūt vobis/ꝙ nō bibā
amodo de hoc genimine vitis vsq̄ꝫ in diem illā/cū illud bi-
bam vobiscū nouū in regno patris mei. Vobiscū videtur
demōstrare assumendos ad regnū patris. Et q: hec verba
ad oēs tunc presentes loquebat̄: oēs tunc presentes assu-
mendi fuerant ad regnū patris/⁊ in eo cū christo bibituri.
Et ex hoc videt̄ sequi ꝙ iudas presens nō fuerit: qui ad re
gnum assumendus nō erat: ⁊ ita corpus christi nō accepit.
¶ Ex alio passu videt̄ interfuisse conuiuio: cū christus suis
discipulis tradidit suū corpus ad māducandū. Nā fm Lu
cam christus tradens calicem dixit. Hic calix noui testamē
ti est in meo sanguine qui pro vobis fundet̄. Verūtamen
ecce manus tradētis me: mecū est in mensa. Ex quo sequit̄
ꝙ iudas q̄ dñm tradidit fuit secū in mensa. Quotquot aūt
fuerunt in cōuiuio eucharistiā acceperūt teste Marco. bi-
berunt ex eo oēs: ergo ⁊ iudas bibit: ⁊ per cōsequēs prius
manducauit: q: post corporis sumptionem tradidit calicē.
¶ Preterea iudas cum accepit panis buccellā exiuit cōti-
nuo: ⁊ erat nox: vt dicit Jo. xiij. ca. Christus aūt post alios
cibos tradidit eucharistiā/postq̄ꝫ s. cenauit: vt dic̄ Lucas.
Accepit inquiens caliceꝫ postq̄ꝫ cenauit/dicens. Hic est ca-
lix ⁊c̄. Videt̄ ergo ꝙ prius exierit: q̄ꝫ christus traderet eu-
charistiam. ¶ Item christus tradēs calicem ⁊ dicens: Hic
est calix noui testamēti in meo sanguine/qui pro vobis fun
detur. nullum presentium excepit. Multos autem excepit
cum dixit apostolis. Beati eritis si hec scitis ⁊ feceritis ea
statim excipiendo adiecit. Nō de oīb⁹ dico. Ego scio quos
elegerim. Et iterū. Vos mundi estis: sed nō oēs. Ibidem. Jo. xiij.
Igitur videtur ꝙ ad omnes bibentes calicem/sanguinis
effusio habuerit efficaciam quoad vite eterne consecutio-
nem. Cum autem iudas beatitudinem consecutus non est
sequitur ꝙ non fuit vnus ex his quibus christus dixit ver
ba premissa: Hic est calix noui testa. ⁊c̄. ¶ Preterea christ⁹ Math.
docuit sanctum nō esse dandum canibus; ideo nō videtur vij.
ꝙ suum

regnū adueniat: necessariū est nobis in via sanctoꝝ suffragiū: vt meritis eoꝝ ⁊ p̄cibus diuine p̄cciōis muniamur auxilio. Sed vbi corp⁹ xp̄i fuerit ꝯsecratū/idest vbi regnū aduenerit: assequemur in patria ꝯsortiū sanctoꝝ: vt societatē ⁊ partē cū sc̄tis ap̄lis ⁊ martyrib⁹ habeamus q̄d in cōmemoratiōe sc̄tōꝝ infra postulat̄. ❡ N Et notā q̄ in hac sanctoꝝ inuocatiōe/nō tm̄ sc̄ti maiores: vt petrus et ceteri ap̄li in b̄titudine ⁊ gloria deo p̄ximiores: sed etiā inferiores ⁊ mediocres: vt lin⁹ ⁊ ceteri martyres ex noīe exprimunt̄. Etiā certi noīandi eligunt̄: vt p̄ h̄ instruamur q̄ licite nūc ad hūc: nūc ad illū maiorē vl' minorē orōnes fundere possum⁹: ⁊ ad sp̄āles recurrere/deuotiōe ⁊ fiducia sp̄āli. Quo illoꝝ error reprobat̄: q̄ nō ad varios sc̄tōs p̄ variis subleuādis defectib⁹ recurrendū dogmatizabāt. Unde nōnunq̄ fidelium turbatur deuotio: ⁊ reuerentia sanctoꝝ: q̄ rōnabili varietate discreta crescit: ꝯfusa vniformitate minuit̄ ⁊ tepescit. Ut aūt sanctorum inuocatio discrete a nobis fiat: ⁊ pulchra varietate amicta crescat: cōsideranda est varietas donoꝝ etiam in sanctis tam in via/q̄ in patria discretoꝝ. Uerū em̄ est et in sanctis illud vgilianū. Non oīa possum⁹ oēs: q̄m nec oīa: nec eadem oībus data sunt: sed diuersi diuersa receperūt dona: oīa tn̄ ad cōem ecclesie vtilitatem. Q̄d pulchro paradigmate deducit ap̄lus. j. Coꝛ. xij. Diuisiones (inquit) gratiarū sunt: idem aūt sp̄us. Et diuisiones ministrationū sunt: idem aūt dn̄s. Et diuisiones operationū sunt: idem vo deus q̄ operat̄ oīa in oībus. Unicuiq̄ aūt datur manifestatio sp̄us ad vtilitatē. Alij quidē per sp̄m datur sermo sapīe: alij aūt sermo scientie s̄m eūdem sp̄m. Alteri fides i eodē sp̄u: alij gr̄a sanitatū in vno sp̄u. Alij op̄atio virtutū: alij p̄phetia: alij discretio spirituū: alij gn̄a linguarū: alij interp̄tatio sermonū ⁊c. Et sequit̄. Nūquid oēs ap̄li: nūquid oēs p̄phete: nūquid omes doctores: nūquid oēs virtutes: nunq̄d oēs habēt gratiam curationū ⁊c. Sed vnusquisq̄ p̄priū habet donū: vnus quidē sic: alius vo sic. j. Coꝛ. vij. Q̄d verū est (ait gerson tractatu de orōne) nedū in viatorib⁹: sed etiā in beatis. Quo respectu canit eccl'ia. Nō est inuent⁹ similis illi qui ꝯseruaret legem excelsi. Cui ꝯsonat illud Johā. xiiij. In domo patris mei mansiones multe sunt. i. distincta meritoꝝ p̄mia ac distincta p̄uilegia: vnde etiā ꝯsequit̄ varius bīoꝝ hono: ⁊ gloria. Sic loquit̄ btūs Aug. in de sc̄tā virginitate: Quia vita eterna pariter erit oībus sc̄tis: equalis denarius oībus attributus est. Quia vo in ipsa vita/distincta fulgebūt lumina meritoꝝ: multe mā̄siones sunt apud patrē: ac p̄ hoc in denario q̄dē nō impari non viuit alius alio p̄lixius: in multis aūt mā̄sionib⁹ honorat̄ ali⁹ alio clarius. ❡ O Ex q̄bus ꝯcludit̄ sc̄tōs diuersos/diuersas gr̄as ⁊ p̄uilegia siue dona varia a dn̄o ꝯsecutos: ⁊ quātū ad seipsos/⁊ quātū ad necessitates vl' defectus viatoꝝ subleuādos/seu dona varia ⁊ beneficia imperrāda. Et hoc etiā quoad p̄sonas/tp̄a/loca poterit sūt estimari: vt q̄ q̄dā dati sunt patroni certe p̄uincie: q̄dā certe p̄sone: q̄dā certis p̄sonis: q̄dā certis bn̄ficijs imperrādis. Quidā etiā p̄pterea magis magisq̄ exorabiles inuocati certi loco ⁊ tp̄e/q̄ alio loco aut tp̄e alio. Que em̄ a deo sunt ordīata sūt. Ro. xiij. Un̄ eterna sua ieffabiliq̄ sapia nō solū p̄uidit ac p̄ordinauit ea q̄ facturus erat: sed etiā per quos ⁊ q̄bus medijs: elegitq̄ singulis loca ⁊ tp̄a determinata: alioq̄n quō r̄ndisset discipulis. Nō est vestrū nosse tp̄a vel momēta q̄ pater posuit in sua p̄tāte. Act. j. Sic ḡ nō oīm generū miracula p̄ singulos sanctos suos dn̄s operat⁹ est in terris: sed p̄ quosdā illa: p̄ quosdā alia Ita legim⁹ quosdā frequent⁹ sp̄us imundos expulisse: vt cyriacū diaconū: alios frequēti⁹ cecos illuminasse/vt laurentiū: alios marinos sedasse fluct⁹/vt martinū ⁊ nicolaū: alios celo astris ⁊ nubib⁹ iperasse: vt iosue/heliā alios etiā bestias curauisse vt hieronymū/blasium: ⁊ sic varios sanctos in terris varias curasse infirmitates. Nec mirū: q̄m lȝ singuli singulas amplexati sint aīe virtutes

Egloga viij.

tn̄ vnus in hac: in illa alius magis ⁊ magis claruisse putatur. Exēpli cā: vt s̄m Greg. j. moꝛa. §. xiiij. Abel de innocētia: enoch de actiōis mūdicia: noe de spei lōganimitate: abrahā de obediētia: isaac de cōiugali castitate: de laborū tolerātia iacob: de retribuēdis bonis p̄ malis ioseph de māsuetudie moyses: iob de patiētia ⁊c. Qui vo in certarū virtutū exercitijs ampli⁹ meruerūt: nihil p̄hibet credere a dn̄o p̄ singulari quadā remuneratione in btitudine obtinuisse: vt sibi tales virtutes iperrare valeāt eis q̄ se in terris iuocare deuotius studuerūt: quaten⁹ app̄ropriate in his sublimenᵗ in q̄bus meruerūt. Sic em̄ legim⁹ quosdā a carnis tentationib⁹ liberatos p̄ iuocatione btē agnetis/andree/hieronymi/nicolai. Per btm̄ petrū obedientie donū: p̄ paulū illuminatiōis: p̄ iohānē charitatis obtinuisse: ⁊ ita de alijs multis. Et idcirco sc̄tōs quosdā suos oratores trāsmisisse legim⁹ ad alios: etiaȝ celestes ad terrenos: maiores ad minores. Sicut de btō petro recitat Greg. iij. dial. c. xxv. q̄ puellā paralyticā sanādā sue ecclīe custodi noīe abūdio delegauit. ❡ P Uerū tn̄ sc̄ti sic ad certa bn̄ficia cōferenda vel iperranda p̄uilegiati: nō p̄pter hoc ipotentes sunt ad auxilia in alijs cōpiestāda. Sicut nec vni vtuti excellēter dediti/vtutes ceteras reliquere. Un̄ quo sc̄ti maioris fuerunt meriti: ⁊ mō amplioris glīe: eo efficaciores credunt̄ ad oīa nobis apud dn̄m gn̄aliter imperrāda. Sic ap'os legim⁹ infirmitates singulas curauisse: lȝ ex sp̄āli cā maiores sc̄ti ad minores aliq̄n sanādos remiserūt: vt minoꝝ nondū manifesta sc̄titas palam fieret: vel p̄pter aliud hmōi. ❡ Pariformiter credendū certis p̄sonis/aut patrie certos sc̄tōs sp̄āliter patrocinari. Si em̄ hec de angelis credim⁹: cur nō etiam de sc̄tis ad angeloꝝ societatem assumptis. Ibi videlicet sp̄āliter/vbi viuētes cōuersati sunt: vel pp̄li curam gesserūt: vel vbi corpora eoꝝ requiescūt ⁊ reliquie: seu vbi ecclesias sibi possidēt dedicatas. Nā in talibus frequētius miraculis claruere: ⁊ beneficia plurima suis cultoribus: ⁊ loca hmōi deuote visitantib⁹ p̄stiterūt. Sic de btō benedicto scribit btūs Gregorius/q̄ q̄dā mulier mēte capta dum errās casu ad specū bt̄i patris p̄uenit ac p̄noctauit: mane sana exiuit ac sana p̄mansit. ij lib. dialo. c. xliij. Sic btūs martin⁹ turonēsis vndecim mille virgines coloniēses ab hostiū insidijs ⁊ obsidione liberauit. Sic habetur iiij. Reg. xiij q̄ cū cadauer cuiusdā defuncti p̄iectū fuisset in sepulcrū helisei: cōtinuo reuixit. Et mater beate lucie: cui⁹ hodie festū agim⁹: ad tactuȝ sepulcri btē agathe est a p̄fluuio sanguinis liberata Et de sc̄tō hieremia scribit̄/q̄ multū orauit p̄ pp̄lo/⁊ sc̄tā ciuitate hierlm: in qua olim p̄phete officio fungebatur: vt est sup̄ra allegatum. ❡ Q Sic etiaȝ certis tēporibus exorabiliores se reddūt: vtputa in suis natalicijs ac ceteris eoꝝ festiuitatib⁹. Sic de sc̄tō martino legit̄/q̄ dū sarcophagū eius trāsferre conarent̄: frustra trib⁹ dieb⁹ et noctib⁹ in orōnib⁹/vigilijs ac ieiunijs laborauerūt: donec expectarēt diē natalicij ei⁹ pōtificat⁹. In quo apparēte quadā celesti virtute/cooperāte sc̄tō martino facillime vota cōpleuerūt. De his oībus btūs Augu. ad eccl'iam hipponen̄ ita scribit. Ubiq̄ deus est: nullo loco claudit̄/qui cōdidit oīa: ⁊ eū a veris adoratorib⁹ in sp̄u et veritate adorare op̄ȝ: vt in occulto exaudiēs: in occulto iustificet ⁊ coronet. Uerum ad illa q̄ hoīb⁹ nota sunt: q̄s pōt ei⁹ p̄scrutari consilium q̄re in alijs locis hec miracula fiāt ⁊ nō in alijs. Multis em̄ notissima est sc̄titas loci: vbi sc̄ti felicis nolensis corpus cōditū est: quo volui vt p̄gerēt: q̄ nobis facilius fideliusq̄ scribi pōt/q̄cq̄d in eoꝝ altero fuerit diuinit⁹ p̄palatū. Nā ⁊ nouim⁹ mediolani apud memorias sc̄tōꝝ: vbi mirabiliter ⁊ terribiliter demones ꝯfitent̄ furē quēdā q̄ ad eū locū venerat: vt falsum iurādo deciperet: cōpulsum fuisse furtū ꝯfiteri: ⁊ q̄d abstulerat: reddere. Nū q̄d aphrica martyrib⁹ plena est: ⁊ tn̄ nusq̄ sc̄im⁹ talia fieri. Sicut em̄ q̄d ap̄ls dicit: nō oēs sc̄ti habēt curationem: nec oēs habent dijudicationeȝ spirituū: ita nec in oībus

memorijs sanctoꝝ istavoluit fieri ille q̄ diuidit ꝓpriavni
cuiq̃ put vult. Hec augu. ¶ Huic suffragioꝝ distributio
ni: quā sctis inesse credimus in patria: fauēt distincta an
geloꝝ officia: ꝑ q̄ alij alijs ꝑsunt/tā ꝓuincijs q̄ regnis q̄
ꝑsonis: sicut in Danie. legim⁹. Propter quod potentiores
eos q̄s dubitat ad impetrandū bñficia eis q̄bus ꝑsunt/
q̄ alijs. Vn̄ ⁊ danieli reuelatū est ꝑncipē ꝑsarū restitisse
gabrieli. xxi. diebus: eo q̄ legatio gabrielis nocitura erat
persis. eiusdē ca. x. Quē ꝑsarū ꝑncipem btūs Greg. xvij
mora. angelū genti prepositū dicit. Et quomō restitit sa
tis declarat Nicolaus de lyra in postilla super danielem.
¶ R Sed nūc q̄lis varietas cultui sctōꝝ cōdecet: bre
uiter annectam⁹. Illud aūt supponēdū q̄ in sctōꝝ vene
ratiōe/nō tam sctōs: q̄ in sctis dn̄m veneramur. Duꝫ em̄
in sctis magnifica dona grām ⁊ opa laudam⁹: q̄d aliud
q̄ dn̄m: qui oīa operat̄ in oībus: in sanctis suis mirabilē
ꝑdicam⁹. Siquidē oē datum optimū: ⁊ oē donū ꝑfectum
desursum est descēdens a p̄re luminū. Jaco. j. Nō em̄ san
ctoꝝ cultus in sanctis finaliter terminari debet: sꝫ ꝑ san
ctos dirigi in deū tanq̄ in oīs boni originē atq̄ finē: alio
quin idolatriā saperet: dum creaturā ꝓpter se tm̄ sine re
latione actuali vel habituali in finē vltimū: q̄ deus est:
colerem⁹. In oī igitur sanctoꝝ cultu/si recte colimus: di
uinā potentiā/sapiam ⁊ bonitatē laudam⁹. Scōm q̄ diui
na attributa oīs sctōꝝ cultus triplicē cōplectit̄ modum.
Unus dū de donis grā/btitudine ⁊ gloria sanctoꝝ exul
tamus/grās referētes dn̄o q̄ tanta suis ꝯtulit. Gaude
mus quoq̄ de salutarib⁹ ꝑfectibus: q̄ nobis ex hoc ꝓue
niūt: totoq̄ mentis annisu ad eoꝝ cōsortiū ⁊ gloriā aspi
ramus. Hec facientes diuinā bonitatē attollim⁹: confite
murq̄ dn̄o: q̄m bon⁹: q̄m in seculuꝫ misericordia eius: q̄
tantis tamq̄ desiderabilib⁹ bonis suos electos largiter
cumulauit. Scdō sctōs colimus/dū eoꝝ fidē ⁊ doctrinā
quā spūsctō inspirati exēplo ⁊ verbo sparserūt: amplecti
mur: ⁊ quoad possum⁹ imitamur: diuinā in hoc ꝯfitētes
sapiam: cui⁹ magisterio ⁊ vnctiōe hoies mortales nobis
similes diuina nobis mysteria ac vite viam certissimā de
mōstrarūt. Tertio mō sctōs veneramur dū ad eoꝝ suffra
gia auxiliaq̄ nos infirmi/nos miseri/deuote recurrim⁹:
⁊ ꝯfidenter diuinā bn̄dicentes potētiā: q̄ talē dedit hoi
bus ptātem. Hos tres modos colēdi sctōs ecclīa tenet:
dū in sanctoꝝ festiuitatib⁹ virtutes eoꝝ cū gaudio ⁊ exul
tatiōe magnificat: doctrinas ⁊ exēpla a filijs suis imitan
da recitat: ⁊ eorum intercessiones et auxilia implorat.
¶ S His itaq̄ modis discreta varietate nobis colēdi
sunt sctī: ne stulte oberrando/dū illi diuine sapie: cui ni
hil inordinatū ⁊ irrōnabile placet: placere cupim⁹: pluri
mū displiceam⁹. Audiamus q̄ in opprobriū nostri illud
Mat. xv. Sine cā colūt me: sed in oībus s̄m traditionē
aplicam/rōnabile sit obsequiū vestrū. Ro. xij. ¶ Unde
talis discretio seruet̄ quatenus quoad primū modū/ma
iores ꝓpensioresq̄ grarūactiones dn̄o impēdam⁹: ac fe
stiuiorib⁹ cerimonijs laudum ꝑconia in illoꝝ sctōꝝ solē
nijs decantem⁹: q̄ a dn̄o maioreꝫ gratiā ac munera in via
ac glīam abundantiorem sunt in patria ꝯsecuti: quousq̄
magis diuino munere ecclīe dei ꝑfecisse credim⁹. Pro
pter qd̄ s̄m ecclīe ritū/gloriose virgini marie sup oēs pu
ras creaturas/deitati suppositaliter nō vnitas in grā pa
riter ⁊ in gloria sublimitate maiorē debem⁹ reuerentiā:
ac ꝑ ea q̄ oīm redēptorē peperit ⁊ salutem: maiores deo
reddere gratias obligamur. Sic ⁊ beatum iohānem ba
ptistā/quo veritatis testimonio/inter natos mulierum
maior nō surrexit: festiuitate solēnius veneramur. Simi
liter ⁊ ꝑmoꝝ patrū/beatissimoꝝ aplōꝝ fundamētoꝝ ec
clesie a dn̄o spāliter electoꝝ honoreꝫ ceteris sctis oībus
anteponim⁹. Deinde quattuor euāgelistarū/quattuorq̄
ecclesie doctoꝝ: q̄ plus ceteris ecclīe creduntur ꝓfuisse: so
lēnia sub duplici officio colimus: s̄m q̄ statutum est in. c.
Gloriosus deus. de reli. ⁊ ve. sctōꝝ li. vj. Alios vo mino
res/martyres/cōfessores/virgines ꝑatiori cultu venera

mur. Recte inquā hec in ecclīa varietas seruatur. Nā s̄m
aplm̄. j. Coꝝ. xv. Sicut stella differt a stella in claritate:
sic erit resurrectio mortuoꝝ. Jdō ecclesiastica hierarchia:
vt in suis actionib⁹ imitet̄ celestem illā sctōꝝ in gloria di
uersitatē: varietate officioꝝ rōnabili eāipsam repsentat.
¶ T Sic quoad scdm̄ modū. Quāuis oīm sanctoꝝ vi
ta ⁊ doctrina sit imitabilis: illoꝝ tn̄ exempla amplius at
tendenda sunt ⁊ imitanda: q̄ vel in his virtutib⁹ laudan
tur spāliter: vel q̄ magis statum cōcernūt cuiuslibet: aut
quoꝝ ꝯtraria vitia plus impugnāt. Ita regularis ꝓfes
si viri eos magis imitari habent: q̄ regule fuerūt institu
tores: vel institute ꝑcipui zelatores. Sic monachi nigri
bn̄dictū: albi norbertū. Cistercien̄. bernardum: regula
res augusti. anachorite iohā. baptistā: chordati frācīscū:
ꝑdicatores dn̄icum plus ceteris venerant̄. ¶ Sic etiam
si q̄s vitio quolibet acrius impugnat̄: eū venerādo attē
dat: q̄ ꝑ oppositā virtuteꝫ victor fuit. Sic tentat⁹ in fide
abraā ⁊ petrū diligētius honoret. Quoꝝ alter ꝯtra speꝫ
credidit in spem: vt p̄r fieret multarū gentiū: nec in pro
missionis dei hesitauit diffidentia: dū filiū vnigenitū im
molare iubet̄: in quo sibi seminis multiplicatio est ꝓmis
sa. ad Roma. iiij. ⁊ Heb. xj. Alter inter diuersas hoim de
xp̄o opiniones/filium dei viuū paterna reuelatiōe reco
gnoscēs publice ꝯfitetur. Mat. xvj. Si quē ꝑsecutoꝝ so
licitat vindicta: dauid consideret ⁊ stephanū. Quoꝝ ille
dū in capitalē inimicū ad mortē actu se quererēt vindictā
sumere potuit: noluit. j. Reg. xxiiij. Iste ꝑ suis occisorib⁹
dn̄m exorauit. Si torquet inuidia: samuelē inuoca ⁊ pau
lū. Quoꝝ ꝑmus ita deijcientem se dilexit ꝑplm̄: vt ꝑ eis
nō orare pctm̄ reputaret. j. Reg. xij. Secūdus vero ana
thema esse optat ꝓ fratrib⁹ a sua ꝑsecutione nō cessanti
bus. ad Rom. ix. Si carnis petulētia stimularis: ioseph
emulare/⁊ iohānē zebedei: quoꝝ hic castitateꝫ a sua dn̄a
impugnatā sub vite periculo custodiuit. Gen. xxix. Iste
iam nuptijs ascriptus/lene ꝯiugis respuēs pectus/dn̄m
virgo secut⁹ est: vt testat̄ Hiero. in ꝓlogo sup Job. ¶ Si
displicētes rerū euētus ad impatientie murmur te agitāt
Job venerare ⁊ alexiū: quoꝝ vn⁹ in oīm exterioꝝ amissio
ne possessionū/liberoꝝ/corporisq̄ sanitate nihil stultum
cōtra dn̄m loquit̄: sed ecōtra bn̄dicit. Alter pater[illegible]
in medijs diuitijs ⁊ familia despici elegit: ⁊ pauperē ac
seruorū cōtumelias incognit⁹ patiēter tulit. ¶ Si imo
derat⁹ gehenne timor/⁊ cōmissoꝝ nimietas pctōꝝ: ad de
sperationē te impellūt: manassem ꝑmo idolatrā/⁊ ꝓphe
tarū occisorē: postea in captiuitate cōuersum ad memo
riā reuocet: de quo. ij. Paral. xxxiij. Atq̄ famosam illam
peccatricē mariā magdalenā imitādo colat: q̄ plurima a
dn̄o ꝑuilegia cōuersa cōsecuta est/s̄m euāgelicā veritatē
¶ Si supbia te vexat: humillimā dei genitricē amplecte
re: q̄ cū summa sup angelicos spūs dignitate leuaretur:
deūq̄ sibi subditū materna autoritate haberet: ꝓfundis
simā humilitatē mente tenuit: verbis exhibuit: ⁊ in om̄i
ope suo teste euangelio/declarauit. Et sic in alijs posset
pariformiter demōstrari. Pro quo bn̄ ad ꝓpositū loquit̄
btūs Greg. home. xv. sup ezech. vsus fine. ¶ V Quā
tū ad tertiū modū/similit̄ multis respectib⁹ nūc ad vnū:
nūc ad aliū cōuertere nos possum⁹ auxilia petituri: de q̄
Gerson in tractatu de orōne ita scribit. Conuertere inq̄t
ad aliquē sctōꝝ vel sanctā/q̄ deo ꝓximio: est in glorifica
tiōe: sicut ⁊ meriti maioris fuit: aut ad aliquē sanctorū q̄
familiari quadā deuotione cognit⁹ est: vt patron⁹ ecclīe/
in q̄ baptismū suscepisti: vel in qua bn̄ficiū vel ordinem
sortit⁹ es: vel cui⁹ tēplū ingressus es: aut cui⁹ nomie insi
gnitus: seu cuius vitā imitari soles ⁊ colere ex lrīs tibi co
gnitā. Inter hos mira fiducia semper adeūdus est ange
lus ꝓprie custodie deputat⁹. Et pari rōne sctūs ille vel
sancta/quē vel quā sibi q̄libet elegit singulariter in pa
tronū. Sicut cōmendabilis multoꝝ mos hꝫ eligere vnū
ex aplīs: quē inter ceteros spāli veneratiōis deuotione
amplectunt̄. Vñ idē cancel. in de mēdicitate spūali com

Propri⁹ angelus adorād⁹

mendat. Nec frustra id fieri putandum est: qm̄ sancti illi quos spāliter veneramur etiā singularia nobis patroci- nia impēdunt. Sicut de quadā matrona recitat Grego. home. xxxij. Hec cū frequēter ecclesiam beatoꝝ martyrum processi/ et martiniani deuote visitaret: quadā die eosdem scōs martyres obuiā habuit/ dicētes sibi. Tu nos mō vi- sitas: nos te in die iudicij requirem⁹: et quicq̄d possum⁹ p̄stabimus tibi. Ecce quāta certitudine ꝓmiserūt sancti isti assistentiā matrone/ a qua spāliter visitabant̄. Roga- ri em̄ volūt scī: et (vt ita dixerim) ait Greg. querūt vt q̄- rantur. Et subdit. Hos ḡ adiutores vrīs orōnibus q̄rite: hos ꝓtectores vestri reat⁹ inuenite: q: ne pctōres puniri debeant: rogari vult et ipse q̄ iudicat. Rursus ait cancel. Ad aliquē scōꝝ cōuertere ꝓ necessitatib⁹ aliq̄bus suble- uādis: vel impetrāda quadā spāli grā: q̄ scīū vel sancta p̄uilegiatū donū recepisse memorat̄ vt opē ferat: q: diui- siones gratiarū sunt: vt superius est deductū. ❡ X Ex his pz quēadmodū ordinata veritate cōuerti possum⁹ ad scōs: vl̄ maiori apud deū glīa fulgētes: vel nob̄ mag̃ familiari deuotiōe notos: aut ad p̄standū q̄ poscim⁹ sin- gulari p̄uilegio dotatos: vel tandē nobis certa cōuersa- tione/ aut alijs causis antedictis magis notis. ❡ Hic em̄ ordinatus scōꝝ cultus multa fidelibus cōfert bona: vt dicit Hen. de has. sup Gen̄. Nā confirmat fidem: eleuat spem: auget charitatē: deuotionē accēdit: iustos letificat pctōres cōfundit. Fides em̄ viatoribus indubia reddit̄: cū audit̄ q̄ in ea persistētes sic sublimati sunt a deo: et ei tātū placuerūt. Eleuat spem celestē ꝯsequēdi gloriā/ qm̄ media ipsa cognoscim⁹: quibus similes nobis mortales ad ipsam ascenderūt: eosq̄ ad hanc ꝯsequēdum/ indubi- tatos patres et auxiliatores fidelissimos audim⁹. Auget charitatem: dū eos hanc ꝑfecte exercendo: tanta intelli- gimus premia meruisse. Deuotionē accendit: nam exem- pla sanctoꝝ audita et ꝯsiderata/ nōnunq̄ plus accendūt q̄ ratiocinatio aut simplex doctrina sm̄ Grego. homel. xiij. in ezech. in prologo sui dialogi. Iustos etiā letificat/ dum ꝓ terrenis celestia: ꝓ tpalibus eterna dn̄m audiūt suis dilectorib⁹ ipsis/ quos colūt mēsura plenissima tri- buisse. Pctōresq̄ ꝯfundit qm̄ sanctoꝝ cōparatiōe/ appa- ret inexcusabilis eoꝝ negligentia: q̄ cū sancti angelicam ducere vitā: ipsi bestias imitati/ summa bona ꝑdiderunt: q̄ et ipsi/ sicut illi: si volebāt: poterāt acquisisse. Cōfundun- tur nihilominus vtiliter ad supbiam ex q̄busdā bonis suis opib⁹ tentati: dū oīa opa sua bona in oculis suis vilescūt ex cōparatiōe eoꝝ ad magna illa merita btōꝝ. ❡ Y Et quēadmodū discretus sanctoꝝ cultus cōmendabilis est deo: et scīs acceptus: et cultoribus vtilis vite ꝑfect⁹: ita indiscretus deo sanctisq̄ displicet: et cultoribus tanq̄ su- perstitiosis culpā auget. Est aūt indiscret⁹ dū nulla ra- tionabili subsistente cā/ maiori solēnitate festiuloribusq̄ cerimonijs agūtur festa scōꝝ inferioris ordinis: q̄ scōꝝ ordinis superioris. Simil̄r si scīūs extollit̄ indiscrete per excessum in virtutib⁹ et donis vie vel patrie habitis. Aut dū aliqua dona/ virtutū opera/ vel miracula sancto attri- buūtur sicte: q̄ nulla eius scriptura cōmemorat habuisse. Aut quarto dū aliq̄s nō sanct⁹ aut ignot⁹ ꝓ sancto colit̄. ❡ Siquidē indiscretus est ille cultus: dū quidā ecclesie questū pietatem estimātes/ ꝓpter solas quotidianas di- stributiones/ aliquē simplicē martyrē/ ꝯfessorē/ vel virgi- nē/ solēnioribus cerimonijs agūt in pulsib⁹/ luminibus vestibus sacris/ cantu/ organis/ q̄ festa aploꝝ: imo qn̄q̄ q̄ festa beatissime virginis/ aut xp̄i. Nec hoc ideo culpā- dum: ne nimius scīs honor impēdat̄: nā nulli scō etiam minimo honor sue glorie cōdignus ab hoīe impēdi pōt/ hoīe scz mortali/ q̄ est puluis et cinis et vermiū esca: cū eo- rū p̄sentia āgelis sit venerāda: imo q: eoꝝ vnicuiq̄ laus est a deo: vt dicit aplīs. j. Coꝝ. iiij. Sed ꝓpter sanctoꝝ me- rita simul et glīam discernēdas/ decet talis moderatio: vt summis festis xp̄i potiora q̄ possumus exhibeamus: non q̄ illa sint cōdigna: sed q: nō valemus impendere maio- ra. Deinde ceteris moderatio: et cultu seruiendum est ma- gis et minus sm̄ differentiā et distinctionē eoꝝ quos festi- uamus. Inter quos indiscretos maxime excedūt q̄ scīs latriā que soli deo debet̄: exhibēt: siue actu mentis: siue exterioribus cerimonijs ipsam ex ꝓpria institutiōe vl̄ cō- suetudine significantib⁹. Et cū (exēpli cā) ecclīa in leta- nijs et deū et sanctos inuocat differentiā in verbis habet nā a p̄re misericordiā petit/ dicēs. Pater de celis misere- re nobis. A scīs intercessionē postulat/ dicēs. Scā ma- ria ora ꝓ nobis. Indiscrete quicq̄d deo reseruatur: sine differētia scīs attribuūt. Sic peccant q̄ sanctis sacrificāt qd̄ idolatrie est. Solus em̄ deus sacrificiorū oblatione adorandus est. Licet em̄ in honorē scōꝝ ecclīe et altaria cōsecrent̄: et ipsi missarū solēnijs honorent̄: tn̄ sacrificia soli deo offerūtur. Vn̄ nemo pontificum assistens altari sanctoꝝ petri et pauli dixit aliqn̄. Offerim⁹ tibi petre aut tibi paule. Sic nōnunq̄ stulti hoīes errant: q̄ feriando et ieiunando sanctos honorāt minores: fortasse ꝓpter ali- qd̄ tpale dānū cauendū vel remouendū aut bonū conse- quendū: et maiores scōs p̄tereūt: nec ieiunant: nec cele- brant: dū id ecclīa p̄cipit ꝓpter bona ꝑpetua ꝯsequēda: nō attendentes illud bti Bern̄. ser. xlix. sup Cant. Ingra- tum est spūiscō quicq̄d obtuleris/ omisso eo ad qd̄ tene- ris. ❡ Dictū est autē vigilāter sine rōnabili causa. Sunt em̄ cause plures ꝓpter quas inferioris ordinis scī festi- uius honorātur: ita tn̄ vt latrie cultus nō impēdat̄. Vna si fuerint ecclesie patroni: aut si corporaliter in eis req̄e- scunt: vel eoꝝ reliquie ibi ꝯseruant̄: aut q: ibi passi sunt: aut fidelib⁹ illius loci viui vel defuncti plura bn̄ficia cō- tulerūt: tales em̄ ecclesie magis tenētur eis ad gratiarū actiōes ꝓpensius rependēdas. Et possent addi cause su- pra tacte. Nō em̄ irrōnabile iudicat̄/ vt huic scō festiui⁹ seruiā: quē spāliter in virtutib⁹ habeo imitari: vel cuius suffragia ex ꝓpria necessitate magis cōgruit implorare. ❡ Z Est quoq̄ indiscretus et rep̄hensibilis ille cult⁹: vt dicit Henricus de has. sup Gen̄. dū in cōmendandis virtutib⁹ sanctoꝝ in via possessoꝝ/ siue in gloria cōsum- matorū/ oīa ꝑ excessū denūciant̄/ ꝑ suplatiuū q̄ soli deo ꝓprius est: vt nō remaneāt verba q̄bus deū in talib⁹ suā creaturā excedere enarremus: vnde cū de deo verissime canit ecclesia. Tu solus altissim⁹. nō videt̄ de quocunq̄ scō dici posse: tu scīssimus/ iustissimus/ beatissimus sm̄ sermonis ꝓprietatē. Siue em̄ affirmatiue siue negatiue exponat̄ suplatiu⁹: certū est ipm soli deo cōuenire: vn̄ ta- les locutiones dū de scīs inueniūtur/ sunt hyꝑbolice et improprie: in q̄bus suplatiu⁹ ꝑ valde/ exponendus est: vt beatissim⁹, i. valde vel multū btūs. Eapropter modus ille improprius extēdendus nō est: sed poti⁹ restringēdus Magis tn̄ abusus ille rep̄hensibilis est/ si p̄dicata q̄ sm̄ vsum ecclīe soli deo patri et mediatori xp̄o attribuūtur: vt omp̄s saluator et c. etiā scīs applicant̄: maxime si hoc ꝓpter questū fit. Indiscretior et ille cult⁹ est/ et blasphe- mie ꝓximus dū dona/ virtutes/ opa aut miracula nō ha- bita scīs attribuūtur: aut in eis q̄ facta nō fuerūt: laudā- tur falso aut in celis: sublimatio ascribit̄: quā nō sunt cō- secuti. Ad hos dici pōt verbū Iob. xiij. Nō indiget deus: sed neq̄ scī eius/ mendacijs vestris: vt ꝓ eo vel illis do- los loquamini. Laus illa plurimū displicet scīs: q̄ veri- tati stabiliter inixi/ mēdacijs delectari nō pn̄t. Cultores etiā hmōi qui mendacia in doctrina religionis cōmittūt grauiter peccant: vel si ita esse credūt: fatue leuitatis ar- guunt̄: que deo in seruis suis displicet: quos vt Augu. in de vita chri. ait: graues/ prudentes/ pios/ irrep̄hensibi- les esse cōuenit. ❡ & Sed et nimium oberrāt/ qui pro sancto colunt qui sanctus nō est: nec vite sue testimoniū habet legēdas: vel penitus apocryphas: vel aliqn̄ ab in- fidelibus/ aut falsis christianis ob questū: quo nō deus: sed idolū auaricie colit̄: confictas. In quo cultu profa- no diabolus plurimū delectat̄: et quātum valet coope- ratur: vt in errorē pertrahat cultorē veritatis. Ob quam

etiā causam pseudo prophetis ⁊ magis assistit apparētibus miraculis. Sic scribit seuerus sulpitius in vita beati martini/ꝙ latro quidā a multis peregrināribus colebatur: q̄ etiā error: tandē ꝑ beatū martinū sublatus est. Talismodi error: est cū ad loca nō ꝯsecrata peregrinationes fiūt: vel ad sctōs nouiter notos ⁊ incognitos omissis veteribus/quasi nō possent inuocātib⁹ se/aut condigne colentib⁹ ea impetrare q̄ a minus notis petūtur: vt dicit Henricus de has. vbi. s. ❡ Errant nihilominꝰ in postulandis auxilijs a sctīs: q̄ vel nō petenda petūt: aut principalius ⁊ p̄mo petunt: q̄ secūdario ⁊ minus p̄ncipaliter petenda fuerant. Aut q̄ cupita inordinatis modis a sctīs obtinere querūt. Uel q̄ ita a minoribus sctīs auxilia querūt: vt hec maiores sctōs: imo nec deū dare cōfidāt. Propter qḋ ⁊ maiori reuerentia se cōuertūt ad minores sanctos: ꝙ ad maiores/vel ad deū: sed hoꝝ ꝓsecutionem relinquo ꝓpter nimiā digressionis ꝓlixitatē. ❡ Solet aūt sacerdos dū dicit. Cōicantes ⁊c. ſm morē multarū ecclesiarū man⁹ altius versus celū tendere. Cuius cām digestam nō inuenio: sed puto ꝙ non incōuenienter hic mos inoleuit: vt gestus corporis sententie ꝯcordet sermonis. Nā cum hac clausula cōionis significaꝛ cōnexio/qua ecclesia militans triūphanti cōnectitur: manus in altū versus celū eleuans: hoc idem mēbrorum erectione representat quasi se erigendo/velit superne se coniungere ciuitati. ❡ Lectio. xxxiij. A

Hanc igiꝛ oblationē

❡ Hec est pars tertia canonis principalis: in qua postꝙ in parte scḋa p̄cedenti posita est sanctoꝝ inuocatio: quoꝝ meritis ⁊ p̄cib⁹ dona nobis a deo cōferūtur. In ista parte petiꝛ acceptatio oblationis ac sacrificij: qua electi a ꝑfidis: ac oblationes placide a displicentib⁹ discernūtur. Et diuiditur in tres particulas ſm tres petitiones quas ꝑ illas cōplectitur. In p̄ma petitur qḋ dictū est quātū ad oblationē generaliter. Scḋo petūtur sacrificantib⁹ cōmoda tꝑaliter ⁊ eternaliter. Tertio petiꝛ oblatiōis ꝑfectio quātū ad finem p̄ncipalem/q̄ est trāssubstantiatio spālīter. Secūda ibi. Diesq̄ nostros. Tertia ibi. Quā oblationē. ❡ In prima parte dicit. Hanc igiꝛ oblationē seruitutis nostre: sꝫ ⁊ cuncte familie tue/q̄sumus dn̄e vt placatus accipias. Dicit igitur/ad denotandū ꝙ hec ps est cōclusio hui⁹ qḋ p̄missum est. q. d. Igiꝛ q: nō est locus offerendi sacrificiū vnitatis extra vnitatē ecclie: sanctoꝝ memorie cōicantes ⁊ in eoꝝ cōione sacrificiū offerentes: q̄ ritū hui⁹ sacrificij nobis tradiderūt: ⁊ ip̄m offerendo gratiā ⁊ misericordiā ꝯsecuti sunt: rogam⁹ quaten⁹ eis intercedentib⁹ hāc oblationē. hec dona: hec munera: hec scā sacrificia illibata seruitutis nostre. quā scꝫ facimus in vero cultu soli deo debito. Sed ⁊ cuncte familie tue. sciꝫ sub crucis vexillo ac milicie xp̄iane militantis/quesum⁹ dn̄e/deus omp̄s ⁊ clemētissime pater: vt placatus meritis ⁊ p̄cibus beatissime virginis marie/sctōꝝ aploꝝ/martyꝝ/⁊ oīm electoꝝ tuoꝝ: accipias. i. grāter acceptes. ❡ B Qḋ dr̄: nostre seruitutis/dr̄ ꝑ clero ſm Alber. ⁊ qḋ sequiꝛ: ⁊ cūcte fa. tue/addiꝛ ꝓ laico pplo. Sicut em̄ seruit⁹ regis in cubicularijs ⁊ dapiferis/pincernis/marscalcis/ducibus/ ⁊ alijs regalis aule ministris: ita est seruitus dei in templo ad oblatiōis ꝯsecrationē ordinat⁹: scꝫ ianitoꝝ/ceroferarioꝝ/exorcistarū/acholytoꝝ/lectoꝝ/subdiaconoꝝ/diaconoꝝ/p̄sbyteroꝝ/ep̄oꝝ ⁊c. q̄ seruit⁹ theosebia ⁊ dei cultus dr̄. de quo lec. xviij. Et sicut victoria non est regis tm̄: sꝫ oīm q̄ in seruitute regis ad victoriā aliq̄d ꝯferunt. In exercitu em̄ regis vnus exercitui coq̄nat: alter arma parat: tertius sellat equos: quart⁹ parat milites: q̄ntus ordinat acies: pugnat sextus: refrenat p̄cedentes septim⁹: octau⁹ postremos ad adiutoriū p̄moꝝ recuruat. Et victoria est ꝑ modū diuersum oīm illoꝝ: ⁊ quicūq̄ illorū defuerit rex victoriā nō ꝯsequeꝛ. Ita in oblatiōe ianitoꝝ templū in quo fit oblatio mūdum custodit. Ceroferari⁹ tenebras visibiles ⁊ inuisibiles repellit. Exorcista vim demonis excludit: ne cōicantes a cōionis perceptiōe impedire possit. Acholytus virtutē fidei exponit. Subdiaconus materiā imolandarū hostiarum ad sacrm̄ suggerit. Diaconus oblatiōes ⁊ pallas corporalis in altari dispo nit. Sacerdos aūt vt ꝑfector: scītatis oblationē ꝑficit: ⁊ ideo oīm clericoꝝ est aliquo mō oblatio. Et hoc attēdēs btūs Grego. dicit. Hāc igiꝛ oblationē seruitutis nostre/hoc est ad cuius ꝑfectionēꝫ tota nostra ordinata est seruitus. Sed ⁊ cūcte familie tue. Hoc ꝓ laico pplo adiunctū est: q̄ (sicut dictū est) voto ꝯcurrit ad hāc oblationē/ꝓ quāto sacerdos ꝑsonā totius ecclie: cuius ipsi partes sunt ⁊ mēbra: gerit: de quo Cant. vj. Terribilis est ecclia vt castrorūꝫ acies ordinata. ⁊ Gen̄. xxxij. Castra dei sunt hec. Et ſm hoc exponit Alber. qḋ subdiꝛ. Quesum⁹ dn̄e vt placatus accipias/scꝫ seruitute cleri ⁊ voto toti⁹ ppl̄i: accipias/vt prius. i. acceptā habeas: ꝓ oībus scꝫ ꝓ quib⁹ tibi offerꝛ. Malach. iij. Placebit deo sacrificium iuda ⁊ hierusalē sicut dies seculi ⁊ sicut anni antiq̄. Iuda em̄ q̄ interp̄taꝛ cōfitens ⁊ glorificās: significat clerū ꝯfitentē ꝯfessione veritatis in p̄dicatione ⁊ glorificatiōe. In laude aūt hierusalē pplm̄ significat: cui⁹ sacrificiūꝫ placet ꝑ acceptationē deo: sicut dies seculi: hoc est sicut sacrificiū a diebus seculi a sanctis oblatū. Et placet sicut anni antiqui q̄ sunt anni eterni qui nō deficient. hoc est sicut acceptū est ab eterno in p̄ordinatione dei. Hec dn̄s Alber. ❡ Petitur aūt acceptari h̄ sacrificiū nostrū/nō quātum est ex pte sacrificij in se: q: illud deo displicere nō potest. Hic em̄ sacrificaꝛ filius: de quo paterna vox ait. Hic est filius me⁹ dilectus in quo mihi bn̄ cōplacui. Mat. xvij. Sed petiꝛ acceptari quātū est ex parte ministroꝝ ecclie: q: qn̄q̄ accepta nō est: q: indigne hoc sacrificiū tractant ⁊ offerūt. Unde de talib⁹ dr̄ Hiere. xj. Quid est ꝙ dilect⁹ meus in domo mea facit scelera multa. Nūquid carnes sancte auferēt a te malicias tuas in quibus gloriata es. ❡ C Diesq̄ nostros in tua pace disponas. Ista est ps secūda partis tertie p̄ncipalis: in qua sacrificantib⁹ commoda petūtur. Et p̄mo tꝑalia: scḋo eterna: q̄ sunt liberatio a dānatione/⁊ associatio electoꝝ glorie. Et has [illegible] petitiones btūs Greg. in canone dr̄ addidisse ſm Inno. vn̄ petiꝛ sacerdos. Diesq̄ nostros in tua pace disponas. O dn̄e ꝑ eū q̄ ꝓ nobis traditus est in man⁹ eoꝝ qui pacē oderunt. Atq̄ ab eterna dānatione nos eripi. scꝫ iubeas. Per eū q̄ ꝓ nobis tꝑali morte dānatus est. Et in electoꝝ tuoꝝ iubeas grege numerari. Per eū scꝫ q̄ ꝓ nobis deputatus est cū iniquis. In his trib⁹ ꝓfiteꝛ ecclia in deo esse vniuersale ⁊ supremū dominiū: quoad triplicē mūdi machinā/hoc est quoad oēs creaturas. Per p̄mū/sciꝫ dies nostros ⁊c. recognoscit ip̄m dn̄m in terris. Per secūdū. Atq̄ ab eterna: ꝓfiteꝛ ip̄m dn̄m in inferis. Per tertium. Et in electoꝝ ⁊c. ꝓfitetur ip̄m dn̄m in celis. Et petuntur in his trib⁹ duo ſm dn̄ꝫ Alber. Unū ꝑtinēs ad tp̄s: aliud pertinēs ad eternitatē. Ad tp̄s ꝑtinet illud qḋ dr̄. Diesq̄ nostros. scꝫ huic vite cōcessos in q̄bus multa turbantia oriūtur: ſm illud ad Ephe. v. Redimentes tp̄s: qm̄ dies mali sunt. In tua pace: q: illa sola secura est. Disponas: q: tue solius sapie est mala futura p̄uidere. ❡ Hinc Innocē. ⁊ Alex. quadruplicē pacē distinguūt: scꝫ pacē pctōrū fugiendā: pacē tp̄is q̄ indifferens est: de ꝑ se nō mala: ⁊ ideo acceptanda. Pax iustoꝝ: ⁊ hec duplex: scꝫ pax pectoris ⁊ pax eternitatis: ⁊ hec est desiderāda. Sꝫ de his infra latius circa particulā. Pax dn̄i sit semper vobiscū. ❡ Ad eternitatē ꝑtinent duo que sequūtur. Unū eterni mali deuitatio: aliud eterni boni adeptio. Quoad p̄mū dr̄: Ab eterna dānatione nos eripi. Quoad secūduꝫ. Et in electoꝝ tuoꝝ iubeas grege numerari. ❡ D Rationabiliter aūt petitur ab eterna dānatione liberatio/propter tormentoꝝ ⁊ penarū imanitatē: q̄ dānatis ꝑpetuo infligitur ſm corpus ⁊ aīam. Corpus quidē penis varijs.

quoad oēs sensus afficitur. Anima ſm omnes suas poten
tias cruciatur. Nam quoad visum est ibi luminis ꝑuatio:
qđ delectabile est oculis videre: ſm illud Eccle. xi. Dul-
ce lumē ⁊ delectabile est oculis videre solē. vnde Mat.
xxii. Ligatis manib⁹ ⁊ pedibus proijcite eū in tenebras
exteriores. ⁊ Sap. xvij. Ignis quidem nulla vis poterat
illis lumen ꝑbere. Nec syderū limpide flāme illuminare
poterant illā noctem horrendā. Est ⁊ aliud crucians vi-
sum/fumus scʒ execrabilis. Apoca. xiiij. Fumus tormen
toꝝ eoꝝ in secula seculoꝝ ascendet. Erit ⁊ ibi existentiuʒ
aspectus horribilis. Sap. xvij. Persone tristes illis appa
rentes pauorē illis ꝑstabant. ⁊ Esa. xiij. Unusquisq̄ ad
proximū suū stupebit: facies cōbuste vultus eoꝝ. Est ⁊ ibi
fletus oculoꝝ lesiuus. Ibi erit fletus ⁊ stridor dentium.
¶ Quoad auditum. Est ibi sonus horribilis. Sap. xvij.
Sonit⁹ descēdens ꝑturbabat illos. Item gemit⁹ misera
bilis. Ibidem ca. v. Et videntes turbabūtur timore hor-
ribili/gementes pre angustia. Item blasphemia execra-
bilis. Apoca. xvi. Blasphemauerūt hoies deū ꝑpter pla
gam: qm magna facta est vehementer. ¶ Quoad olfa-
ctum/est ibi sulphur fetens. Apocal. xiiij. Cruciabuntur
igne ⁊ sulphure in ꝯspectu angeloꝝ. Et in ps. Ignis et
sulphur ps calicis eoꝝ. Item pic ardens. Esa. xxxiiij. Cō-
uertentur torrentes eius in picē: ⁊ hum⁹ eius in sulphur
⁊ erit terra eius in picem ardentē nocte ⁊ die: ⁊ nō extin
guetur in sempiternū. ¶ Quoad gustū. Absinthiū ama
rum cibus. Hiere. ix. Ecce ego cibabo ppl'm istum absin-
thio: et potum dabo eis aquā fellis. Item fel draconum
potus. Deu. xxxij. Uua eoꝝ vua fellis: ⁊ botrus amaris-
simus. Fel draconū vinū eoꝝ: ⁊ venenū aspidū insanabi
le. ¶ Quoad tactum est ibi ignis vrens. Matth. xxv.
Discedite a me maledicti in ignē eternū: q̄ parat⁹ est dia-
bolo ⁊ angelis eius. Item vermis corrodens. Esa. xiiij.
Detracta est ad inferos superbia tua. Subter te sternet̄
tinea: ⁊ operimentū tuū erunt vermes. Item bestia mor
dens. Deute. xxxij. Dentes bestiarū mittam in eos. Item
malleus percutiens. Prouerb. xix. Parata sunt derisori-
bus iudicia: ⁊ mallei ꝑcutientes stultoꝝ corporib⁹. Itē.
Estus insugabilis/⁊ frigiditas intolerabilis. Job. xxiiij.
Transibūt ab aquis niuiū ad calorem nimiū. ¶ Nec hec
solum corpus affligent: verū in ipsius penā: quoad oēs
suos sensus ſm Basiliū/oīs feditas ⁊ inmundicia/squa-
lor ⁊ impuritas electoꝝ post diē iudicij in inferno aggre
gabuntur. ¶ E Affligit̄ ⁊ aia in suis potentijs sensiti
uis ⁊ intellectiuis: vñ ſm Diony. Est ibi proteruа phan
tasia: demens ꝯcupiscentia: ⁊ furens tristicia. Torsiones
⁊ dolores tenebūt eos: scribit̄ Esa. xiij. quātum ad concu
piscibilem. Peccō videbit ⁊ irascetur: dicit ꝓpheta quan
tum ad irascibilem. Est in intellectu pena dāni: q̄ est carē
tia visionis diuine essentie: q̄ est in dānatis maxima pe-
narum: de quo Chrys. Si mille mihi gehēnas ꝑponas:
nō tantū reputo sicut ab illius gloriose societatis iocun-
ditate expelli. Et iterum. Excludi a bonis eternis: ⁊ alie
nū effici ab his que preparata sunt iustis: tantū generat
cruciatū ⁊ dolorē: vt etiā si nulla pena extrinsec⁹ torque
ret: hec sola sufficeret. Et intelligendū videt̄ hoc de pe-
na dāni: que cōsequitur pctm̄ actuale: q: illam concomi
tatur tristicia ⁊ pena vermis: pro quāto sic dānati odiūt
carentiā diuine visionis/ inquātum in eis est ꝑpter de-
merita propria. Ad odium tristicia sequit̄: q: tristicia est
(ſm august. xiiij de ciui. dei. c xv.) de his rebus q̄ nobis
nolentibus accidunt. Pena aūt dāni q̄ sequit̄ originale
in pueris sine baptismi susceptione decedentibus: est in
ipsis pena mitissima: ſm btm̄ Augu. in de baptismo par-
uuloꝝ: ⁊ hoc forte q: eam tristicia nō concomitat̄. ¶ Est
⁊ in intellectu pena alia/q̄ noiari pōt pena excecatiōis.
Determinatur eñ intellectus ab igne detinente obiecti-
ue ad intensam ⁊ perpetuā sui ꝯsiderationē: vt nō possit
exire ſm imperiū voluntatis: nūc in ꝯsiderationē huius
nunc alteri⁹. De quo accipi pōt illud Hiero. Tanta est in
inferno vis doloris: q̄ mens ad aliud dirigi nō pōt/ nisi
ad qđ doloris vis impellit. ¶ Est in voluntate remorsus
cōtinuus: ⁊ obstinatio in malo: de quo Augu. in de fi. ad
pe. In inferno etsi spūs erit penitudinis: nō tñ erit corre
ctio voluntatis. Sap. v. Penitentiā agentes ⁊ ꝑ angustia
spūs gemētes. ¶ Has penas in quadā summa numerat
Innocē. in de vilitate cōditionis humane in fine di. Ibi
erit fletus ⁊ stridor dentiū: gemitus: eiulatus ⁊ viulat⁹:
luctus ⁊ cruciatus: stridor ⁊ clamor: timor ⁊ tremor: do-
lor ⁊ labor: ardor ⁊ fetor: obscuritas ⁊ anxietas: acerbi-
tas ⁊ asperitas: calamitas ⁊ egestas: angustia ⁊ tristicia:
obliuio ⁊ cōfusio: torsiones ⁊ punitiōes: amaritudines
⁊ terrores: fames ⁊ sitis: frig⁹ ⁊ cauma: sulphur ⁊ ignis
ardebunt in secula seculoꝝ. Qui hec fideliter corde per-
tractat: dicere pōt cū ꝓpheta. Circūdederunt me gemit⁹
mortis: dolores inferni circūdederūt me. Quis eñ hec
meditans nō anxie terretur. Sed felix terror trāsitorius
qui timorē eternū excludit. Felices q̄ ſm ps. alibi. Uiuē
tes descendūt in infernū. per horꝝ diligentē consideratio
nē vt caueant: ne morientes descendant dum cauere nō
possunt: ⁊ ibi irremediabiliter permaneant in eternum.
¶ Merito igitur sacerdos: ne xp̄i sanguine a tantis pe-
nis sufficienter redēpti: ꝑ peccatoꝝ recidiuā iterū eisdem
deputent̄: petit patrē clementissimū in ꝑsona fideliuʒ/a
dānatione ꝑpetua liberari. ⁊ hoc in missa/qua vt frequē
ter dictum est: dñice passionis memoria agit̄: ꝑ quā solaʒ
a dānatione nos cōtingit perpetua liberari. ¶ F Se-
cūdo petit in ꝑsona eorūdem fidelium boni eterni ade-
ptionē in verbo. Et in elec. t. iu. grege numerari. Electo
rū/videlicet qui ꝑ gratiā finalis electionis a massa ꝑdi-
tionis peccatoꝝ sunt separati: quales sunt ab eterno pre
destinati vt in ipsoꝝ ꝯsortio perpetuo gaudeant ⁊ leten
tur. Huic gregi si ānumerati fuerimus: beatitudine non
priuabimur: quia stabilis certusq̄ est electoꝝ numerus
in ꝑdestinatiōe patris: a quo nullus vnq̄ excidit: quia il
le minui nō potest: sed nec augeri vt vno tempore maior
sit: alio minor. Neq̄ illi ascribitur quisq̄ de nouo. Oēs
electi ab eterno sunt ꝑdestinati: sicut ⁊ reprobi ab eter-
no ꝑsciti. Neq̄ ascriptus deletur ꝑpter dei imutabilita-
tem: que saluari nō posset ponendo nouitatem in ꝑdesti
natione ⁊ reprobatiōe finali. Requirit eñ successiua cō
tradictorioꝝ verificatio de eodem mutationē: aut in alte
ro extremo: aut motu vel tēporis lapsu. Sed ad eternita
tem nihil facit tempus vel motus: nec sufficit mutatio in
ꝑdestinato vel prescito: quia nihil in re extra deum po-
nitur causa ꝑdestinationis: de quo alibi. ¶ Sed si nume
ro electoꝝ nemo addit: quō petit sacerdos vt in electorū
tuoꝝ iubeas grege numerari. Solutio. Uno mō petit ve
cōnumeremur electis ſm ꝑsentem iusticiā: hoc est vt ha
beamus gratiā: quā habentes/electi dicimur ꝑ statu pre
sentis vite. ſm quē modū dicit btūs Aug. Si nō es ꝑde-
stinatus/fac vt ꝑdestineris. ⁊ Ambro. Si tu noueris mu
tare vitā: deus nouit mutare sententiā. Aliter d': q̄ nō pe
tit sacerdos vt de nouo cetui electoꝝ ascribamur: sed vt
cū electis numeremur in eterna btitudine intuitu oratio
nis sue/tanq̄ medio a deo ordinato ad eterne vite conse
cutionē ſm modū supra lec. xxxi. expositū. Merito ergo
petit sacerdos numerari inter dei electos: q: illis prepa
rata sunt gaudia: q̄ oculus nō vidit: auris nō audiuit: q̄
nec in cor hominis ascenderūt. Que lingua (ait Grego. in
homel. xxxvij.) dicere: aut quis intellectus capere pōt:
quāta sint gaudia angeloꝝ choris interesse: cum beatissi
mis spiritibus glorie cōditoris assistere: ꝑsentem dei vul
tū cernere incircūscriptū lumē videre. Magna est mul-
titudo dulcedinis tue ait ꝓpheta: quā preparasti diligē-
tibus te. Panē eñ ibi angeloꝝ ore pleno māducabit hō
⁊ de calice inebriabitur q̄ preclaro. Sed indicibilia cur
edicere laboramus. ¶ Cōcluditur orō. Per Iesum xp̄m
dñm nostrū. Ad quā nullus respondet/amen: dicit Alb.
nisi angeli qui in hoc ministerio esse dicūtur. Hanc ora-

Pene in ferni.

tionē legens sacerdos profunde se inclinat: ⁊ fm Alber. quasi capitis nutu dicēs: Hanc igit̄/oblationē ipsam demonstrat. ¶ Sequit̄. B Quā oblationē tu deus. Hec est ps tertia tertie partis pncipalis canonis: in qua post petitionē acceptatōis hostie gñaliter/⁊ cōmodoꝝ sacrificantiū tpaliter ⁊ eternaliter/petitur pfectio oblatiōis quātū ad finē pncipalē: q̇ est trāssubstantiatio spāliter: vt scʒ ex esca ⁊ potu materialibus fiat nobis corp⁹ ⁊ sanguis iesu xpi dñi nostri/verū ⁊ verus. ¶ Et diuiditur in duas partes. In pma petit̄ oblationis gratificatio. In secūda corporis ⁊ sanguinis xpi ɔsecratio ibi: Ut nobis fiat. Quoad primū ḋ. Quā oblationē/scʒ seruitutis nostre: ⁊ cuncte familie tue. i. terrenā materiā ad corp⁹ filij tui destinatā tu deus pater clementissime quesum⁹ facere digneris in oībus benedictā. ¶ In oībus/multipliciter exponitur: fm q̄ includere pōt multiplex distribuibile: ⁊ aliud ⁊ aliud determinare. Potest em̄ determinare s parte suppositi vocatiuū casum/scilʒ tu deus vt sit sensus: tu deus existens in oībus/scʒ creaturis ⁊ naturis sine tui diffinitione: in oī loco sine tui circūscriptione: in oī tpe sine vicissitudine ⁊ tui mutatiōe. Uel pōt determinare ipsum suppositū/scʒ nos q̄sumus: vt sit sensus: nobis in oībus nostris viribus: tota cogitatione: tota mēte toto intellectu q̄sumus: vt hāc oblationem facere digneris benedictam. Pōt etiam determinare appositū. ⁊ hoc quadruplr. Quia vel distribuit p modo. i. facere digneris hāc oblationē in oībus. i. oībus modis: vel oīmode ⁊ rōnabiliter benedictā: ⁊ sic pōt accipi aduerbialiter p oīmode. Uel distribuit p offerentib⁹. i. facere digneris eā benedictā in oībus scʒ offerentib⁹. Uel distribuit pro hostijs: vt sit sensus. Digneris eam facere benedictā in oībus hostijs. i. transferre in eā hostiā: que in idem sup oēs hostias est benedicta ⁊ ascripta ⁊c. scʒ in corp⁹ ⁊ sanguinē: vt infra sequit̄. Hec est expositio dñi Innocē. Uel pro his p q̄bus fit oblatio: vt sit sensus. In oībus. i. pro oībus gradibus cleri ⁊ populi/nullū ab orone excipientes. Et hec est alber. Nā pusillū ⁊ magnū ipse facit: ⁊ equaliter est illi cura de oībus. Sap. vi. ¶ D Petit autem sacerdos q̄nq in hac prima orōnis parte/fm q̄nq noia q̄ hic ponūtur: scʒ bñdictā/ascriptā/ratā/rōnabilē/acceptabilē. ¶ Exponūtur aūt hec q̄nq vocabula q̄ntupliciter: scilicet In ordine ad distinctionem effectuū sacramenti. In comparatione ad hostias veteris testamenti. In oppositiōe inanis iude sacrilegij. In ordine ad dona q̄ nobis optamus ɔcedi. In ordine ad rem sacrificij. ¶ Primo mō exponit btūs Aug. vt habet̄ de ɔse. dist. ij. Utrū sub figura. q̇ dicit sic. Hanc ḡ oblationē digneris facere benedictā p quā benedicimur. Ascriptam/p quā hoies in celo ascribūtur. Ratam/per quā in visceribus xpi censeamur. Rationabilē/p quā a bestiali sensu exuamur. Acceptabilēq/vt qui nobisipsis displicem⁹: p hāc acceptabiles eius filio vnico simus. Nihil aūt rōnabili⁹ q̄ vt nos q̇ iam similitudinē mortis eius in baptismo accepimus: similitudinem quoq carnis ⁊ sanguinis sumamus. ¶ Secūdo modo exponit Alber. Petit em̄ sacerdos vt ab hostia hac excludant̄ q̄nq/que fuerūt in oblationibus antiquis imperfectis. Antique enim oblationes fuerunt vacue a gratia: ⁊ ideo nulla ab ipsis pfluxit benedictio. Nec fuerunt ascripte ad eternā memoriam: sed potius ne idolis hoies illius temporis seruirēt: ordinate. Non etiā fuerūt rate ⁊ firme: sed figurales ⁊ mutāde atq finiende. Fuerunt etiā insufficientes: nec deo accepte quātum ad gratie ⁊ vite eterne collationē: vt hec multipliciter probāntur ex vtriusq testamēti testimonio. Ideoq hoꝝ contraria petit sacerdos in p̄senti oratione quātum ad oblationē nostrā: vt scʒ deus eam facere dignetur benedictam: vt p ipsam spiritualiū bonoꝝ multiplicatione benedicamur. Ascriptam: vt per ipsam societati angeloꝝ ascribamur. Ratam: vt ipsa vsq ad cōsummationē seculoꝝ in profectum salutis perfruamur. Rationabilem: vt per ipsam vti sufficientem in finem rationalis creature deducamur. Acceptabilem: vt per ipsam deo placidi efficiamur. ¶ I Tertio fm Innocentium exponūtur hec quinq vocabula in ordine ad quinq dona opposita innani sacrilegio iude traditoris. Naʒ iudas scarioth a diabolo supplantatus imane sacrilegium perpetrauit: dum quarta feria ante pascha filium dei triginta argenteis phariseis vendidit/in recompensationē dāni quod incurrerat ex effusione vnguenti super benedictum caput christi. Et post pauca subdit Innocen. Illa venditio fuit maledicta/proscripta/irrita/inīqua ⁊ detestabilis. Petim⁹ ergo o deus/vt tu facere digneris hanc nostrā oblationē benedictā/ascriptam/ratā/rationabilem/acceptabilem. Judas autem maledictionem dilexit et venit ei: benedictionem noluit/⁊ elongata est ab eo. Sed tu deus digneris hanc oblationem nostram facere benedictam: per quam nos in celestibus benedicas. Judas deletus est de libro viuentium: ⁊ non est cum iustis scriptus: sed tu deus digneris hanc oblationem facere ascriptam: per quam nos in celestibus ascribas. Judas se laqueo suspendit: et episcopatum eius alter accepit: sed tu deus hanc oblationem digneris facere ratam: per quā ratum sit nostre salutis promissum. Judas exijt condēnatus: ⁊ oratio eius facta est in peccatum: sed tu deus hanc oblationem facere digneris rationabilem: per quā rationabile fiat nostre seruitutis obsequiuʒ. Judas reddidit mala pro bonis: ⁊ odium pro dilectione retribuit: sed tu domine digneris hanc oblationem facere acceptabilem: per quā nos tibi reddas acceptos. ¶ Quarto exponūtur hec vocabula in ordine ad quinq dona nobis p hoc sacrm̄ ɔferēda. Primo mali remotionē: cū dicim⁹/bñdictā. Petim⁹ em̄ benedictionē p remotionē a nobis maloꝝ culpe ⁊ penalis miserie. Scdo impssionē bonoꝝ spūalium: per que efficimur socij beatorum: per hoc qd dicitur/ascriptam. Tertio collatorū bonorum stabilitionem: per hoc quod sequitur/ratam. Quarto discretionē credendorum ⁊ agendorum/cum dicimus/rationabilē. Quinto acceptationē operum nostroꝝ ad vitam beatā: cum dicit/acceptabilem. ¶ Quinto exponūtur hec eadem verba in ordine ad rem sacramēti: quod est corpus ⁊ sanguis christi fm Alexan. de ales ⁊ Innocē. sic. Quā oblationem tu deus facias transmutari in eam hostiam: que est omnino benedicta/ascripta/rata/rationabilis/acceptabilis. Bñdicta dicitur salutaris hostia. idest ab omni peccato maledictionis causa immunis: tam originali q̄ actuali: tam criminali q̄ veniali. Luce. j. Benedict⁹ fructus ventris tui. Ascripta dicitur: idest figuris et scripturis veteribus designata: tam in paschali agno. Exo. xij. tam in manna celico. Exodi. xvj. tam in isaac imolando. Gen̄. xxij. q̄ in abel immolato. Gen. iiij. Hic enim est agnus qui occisus est ab origine mundi. Apoca. xiij. Rata dicitur non quasi transitoria: sicut vetus oblatio: que cessit vbi noua successit: sed que permanet in eternū fm ordinem melchisedech. Rationabilis dicit̄: idest habēs effectū congruū: quasi nō penalis sicut legalis erat: que in sanguine hircoꝝ ⁊ tauroꝝ nō poterat a peccō mundare: sed que sanguine pprio ɔscientias emūdat ab operibus mortuis. ad Heb. ix. Acceptabilis ḋ: nō quasi illa de qua dicit pphēta. Sacrificium ⁊ oblationeʒ noluisti. Et iterum dicit dominus. Non accipiam de domo tua vitulos: neq de gregibus tuis hircos. Sed illa de qua Ecci. xxxv. Sacrificium iusti acceptum est: ⁊ memoriam eius nō obliuiscetur dominus. ⁊ Eiusdem. xlv. Ipsum elegit ab omni viuēte offerre sacrificiū deo incēsum/⁊ bonum odorem in memoriā placare pro populo suo. Loquit̄ de aaron sacerdote ad litteram. ¶ Hec autem expositio tangit conditiones ipsius vere hostie. Et primo vt considerate in se: secūdo in cōparatione ad prefigurationem legis. Tertio fm comparationem ad mutationem legis que habebat aliam succedentem/quantum ad oblato

nẽ hostiarum: qd nõ habet hostia ista. Quarto ſm cõparationẽ ad effectũ. Quinto ſm cõparationẽ ad illum cui offertur. ❡ L Uel ſic. Quã oblationẽ benedictã per cõſecrationẽ: aſcriptã per approbationẽ: ratã per confirmationẽ. i. quã oblationẽ/ cõſecratã/ approbatã ⁊ confirmatã a te digneris facere rationabilẽ hoſtiã ⁊ acceptabilẽ. Rationabilẽ inquã. i. talẽ que diuine rationi cõueniat ⁊ acceptabilẽ. i. que bñplacito diuino cõplaceat. Cui apte ſubiungit: Ut nobis corpus ⁊ ſanguis fiat ⁊c. Refert dicere rõnabile ⁊ rõnale ſm Alex. Quia rõnabile dr: qd ſm cõſonantiã rationis pcedit. Rationale qd vtitur ratione. Petimus ergo vt deus hãc hoſtiã bñdicẽdo cõſecret: vt cõfirmet quãtũ ad diuinã memoriã ibi aſcriptã. i. talem que de memoria ſua nulla poſſit obliuione deleri. Et petimus eã ratã fieri. i. talẽ que de pposito ſuo nulla poſſit mutatione cõuelli. Ut acceptet quantũ ad duo: ſcz quantũ ad iudiciũ rõnis/ ibi: Rationabilẽ. Et quantum ad beneplacitũ volũtatis/ ibi: Acceptabilẽ. Conſecratio refert quantũ ad ipm ſacramẽtũ: cõfirmatio ad premiũ: acceptatio ad meritũ/ qꝫ oblationis memoria dei nõ deleatur: vel a pposito dei nõ euellat: intelligit quantum ad premiũ oblatiõis. Premiũ inquã fideliuz: acceptatio ũt dei reſpicit meritũ fideliũ. ❡ L Sequit. Ut nobis corpus ⁊ ſanguis fiat dilectiſſimi filij tui dñi noſtri ieſu chriſti. ❡ Pars vltima tertie partis pncipalis: in qua petita hoſtie gratificatione/ petitur eius cõſecratio per cõuerſionẽ eius in verũ corpus ⁊ ſanguinẽ chriſti: vnde dicitur. Ut nobis corpus ⁊ ſanguis fiat. Nobis. i. ad noſtrã vtilitatẽ ⁊ ſalutẽ. Ex ſubſtãtijs tibi oblatis/ ſubſtãtijs ſcz panis ⁊ vini: fiat corpus ⁊ ſanguis p trãſſubſtãtiationẽ ſcz harũ in iſtos ſanguinẽ ⁊ corpus tua infinita vtute et potẽtia: qꝛ illa ſola efficiente id fieri põt. Corpus dico et ſanguis filij tui dñi noſtri ieſu chriſti dilectiſſimi tibi et nobis. Nobis/ qꝛ nos a morte cui addicti eramus ppter trãſgreſſionẽ primoꝝ parẽtũ liberãdis/ ſeipſum in mortẽ obtulit deo patri tanqꝫ preciũ noſtre redẽptiõis. Sedꝫ in cibũ ⁊ potũ nobis tribuit: vt nos ad vitã aleret ſempiternam: ſm illud Joh. vi. Caro mea vere eſt cibus: ⁊ ſanguis meus vere eſt potus. Propter qd merito a nobis ſumme diligi debet tanqꝫ noſter creator et reparator.

❡ Petimus autẽ vt nobis fiat corpus et ſanguis chriſti cõformiter ad verbũ matris glorioſe: que annũcianti angelo futurã chriſti corporalẽ conceptionẽ/ reſpõdit. Fiat mihi ſm verbũ tuũ. Ad cuius plationẽ/ formatum eſt in eius caſtis viſcerib⁹ illud corpus in quod cõuerti petim⁹ hoſtie noſtre ſubſtantiã. Additur idẽ verbũ fiat: quia eadem requiritur potẽtia nunc in cõuerſione: que requirebatur tũc in verbi incarnatione: immo que requirebat in prima cõditione creature: vñ Gen. j. dr. Fiat lux: et facta eſt lux. ❡ M Dicitur etiã fiat deprecatiue: vt deſignetur qꝫ ſacerdos ſua naturali actiua virtute nõ operatur ad preſentiã corporis ⁊ ſanguinis chriſti in altaris ſacramẽto: ſed eſt tm̃ miniſter ⁊ inſtrumentũ huius ineffabilis cõuerſionis. Uñ nõ in ppria perſona loquit facio: ſed fiat/ virtute ſcz omnipotẽtis: in cuius poteſtate eſt facere hunc tranſitũ ſubſtãtie in ſubſtantiã: ſicut eius potentie ſubſunt quantũ ad totũ eſſe ⁊ nõ eſſe. Dicit igitur vt nobis fiat. Quid. Certe corpus ⁊ ſanguis. Corp⁹ ſub ſpecieb⁹ panis. Panis ſubſtãtia in ipſuz tranſeũte: ⁊ ſanguis ſub ſpecieb⁹ vini/ ſubſtãtia vini in ſanguinẽ trãſeũte. Cuius. Dilectiſſimi filij tui. Cui eſſentiã tuam o pater qua deus es p generationẽ eternã tribuiſti: nõ per particule alicuius deciſionez: quõ carnalis pater per ſeminis deciſionẽ corporis materiã filio ſubminiſtrat: ſed totam tuã eſſentiã indiuiſibilez indiuiſibiliter cõicaſti: vt p oĩa tecũ ſit vnus de⁹ tibi per oia cõſubſtãtialis: ⁊ p cõſequẽs vere tibi dilectiſſimus: qꝛ ipſa diuina eſſentia obiectũ eſt infinite diligibile cuilibet potenti infinite diligere/ qualis eſt pater celeſtis deus infinitus. Eſt em̃ eſſentia diuina infinite ⁊ ſumme diligibilis/ nedũ in ſe; ſed etiam in quocũqꝫ eſt per identitatẽ qualiter eſt in filio/ cui eſt ratio eſſendi deũ. Dilectiſſimi igitur dr: filij tui. Tui/ nõ per adoptionẽ/ ſed per naturã: ſm illud Hila. Et poteſtate ⁊ virtute nature patris filius gignit. Dñi noſtri: qꝛ dediſti illi oẽm poteſtatẽ/ ⁊ q in celo eſt ⁊ q in terra: ⁊ oia ſubiciſti ſub pedib⁹ eius: vt in ipſius noĩe flectat omne genu in ſupremi dominij preſtationẽ/ ⁊ noſtre ſubiectionis recognitionez. Jeſu chriſti ſaluatoris ⁊ mediatoris noſtri: quẽ miſiſti vt ſaluũ faceret populũ tuũ a peccatis eorũ: vt eſſet ppitiatio pro peccatis: teqꝫ offenſuz placaret: ac nos tibi diſplicẽtes reconciliaret ⁊ reſtitueret in priſtine amicitie gratiã atqꝫ graduz. Cui⁹ dilectiſſimi filij tui dñi noſtri ieſu chriſti petimus dari nobis corpus ⁊ ſanguinẽ ppter multiplicẽ fructũ atqꝫ profectũ nobis ex eis ineffabiliter cõſequẽtẽ. Et tantũ de textus illius expoſitiõe.

❡ N Sed nũc breuiter aliqd de ritu/ qui in hoꝝ vboꝝ prolatiõe obſeruat: videamus. Uñ hic fit corpis erectio poſt inclinationẽ preuiã in orone: Dã igitur. Fit etiã manuũ eleuatio: ⁊ ad celuz tenſio. Fit tertio ſignoꝝ crucis quina formatio. Erigit ſe ſacerdos in corpore: vt ⁊ ad celum mentẽ erigat cũ fiducia obſecrãdo: quatenus mãna celeſte qd ſupra nos eſt: in altaris ſacramentũ deſcẽdat/ id patre clemẽtiſſimo efficiẽte. Sic ppheta oculos leuauerat in celũ vñ auxiliũ preſtolabat. Uñ ait ps. cxxij. Ad te leuaui oculos meos: q habitas in celis. Erigit qꝫ corpus in hac diuiniſſima orone: petẽs vt nobis caro ⁊ ſanguis chriſti donet: ad ſignificãdũ qꝫ ſicut ſe erigit corporaliter: ita ſurrexit ſpũaliter a pulueribus peccatoꝝ: que ad ima depreſſerũt mentẽ. Eleuat man⁹ vt in ſua petitione cit⁹ exaudiat: exẽplo moyſi cui dñs cũ ſurſum man⁹ tetẽdit: victoriã ꝯceſſit liberaliter quã petiuit: vt habet Exodi. xvij. Etiã in platione hoꝝ verboꝝ/ dilectiſſimi filij tui dñi noſtri ieſu chriſti/ manus alti⁹ leuat ⁊ deponit ad excitandũ (cõformiter ad vba dilectiõis) affectũ. Quaſi dilectiſſimũ filiũ amoroſe affectiõis brachijs ad ſe ſtringere deſideret deuotiſſime ⁊ amplecti. ❡ O Tertio format ſacerdos in hac orone quinqꝫ cruces: tres ꝯiunctim ſup oblatã ⁊ calicẽ in his vbis: Bñdictã/ aſcriptã/ ratã. Quartã diuiſim ſup oblatã ſolã in vbo corpus. Quintã ſup calicẽ ſolũ in vbo/ ⁊ ſanguis. Cui⁹ a varijs variẽ aſſignãtur rõnes: nã Alber. dicit qꝫ qꝛ bñdictio hoſtie aſcriptio ⁊ ratihabitio ſiue cõfirmatio eſt a patre primo pfectore ſanctitatis: ⁊ hãc in eã ſignificat pcedere ſacerdos per tres cruces quas facit. Quia autẽ rõnabilis ⁊ acceptabilis eſt hec oblatio ex ſeipſa: in iſtis vbis rõnabilẽ ⁊ acceptabilẽ nõ facit cruces. Siliter in vba corpus ⁊ ſanguis quib⁹ incorporatiõis virt⁹/ ⁊ virt⁹ viuificatiõis deſignatur/ que a deo pcedũt in ſacramẽtũ: ideo hec pferẽs duas cruces facit. Sed aliter Inno. ⁊ Alex. dicunt. Sed plurib⁹ dimiſſis correſpõdenter ad dicta ſupra lec. xxi. ppe finẽ põt dici/ qꝫ pter hoc qꝫ crucis ſignationẽ ſicut in ceteris ſacramẽtis/ materia pparat ⁊ ſanctificat/ vt idonea fiat ſacramẽtali cõuerſioni: ſm illud ſtephani pape de conſe. diſt. v. Nunqd. Nunqd nõ omnia chariſmata ſacerdotalis miniſterij crucis figura perficiunt. Nun quid baptiſmatis vnda niſi cruce ſanctificata pctã relaxat. Et vt cetera pteream⁹ ſine crucis ſignaculo qs ſacerdotij gradus aſcẽdit. ❡ P Preter hec habẽt ⁊ myſticas ſignificatiões. Naz ſicut p tres cruces in pncipio canonis in his verbis factas: Hec dona: hec munera: hec ſancta ſacrificia illibata/ ſignificatur triplex chriſti traditio: ita per cruces hic factas deſignatur chriſti venditio: in qua conſiderantur perſone quibus venditus eſt dominus: que ſunt ſacerdotes/ ſcribe et phariſei: ⁊ illi deſignantur per tres cruces ſuper oblatam et calicem factas. Cõſiderantur etiã perſone venditoris iude ⁊ venditi chriſti: que quia multũ fuerũt diſcrete/ ⁊ vita et ſanctitate diſtincte: ſignificat per duas cruces: quarũ vnã facit ſuper oblatam: aliã ſup calicẽ dicẽs: Corpus ⁊ ſanguis. ❡ Uel etiã per tres primas crucifignationes importatur vẽditionis

Differũt rõnabile ⁊ rationale.

preciū/ter decem.i.triginta argēteı: vt vult beatus Tho. parte.iij.q.lxxxiij.arti.v. ¶ Alie plures rōnes: quarū aliq̄ vident̃ satis pueriles ⁊ impertinētes: quas ⁊ albertus satis acerbe reprobat: allegant̃. Quia tñ hic ritus in eccl̃ia cōiter ab omnib⁹ obseruat̃: nemo hūc pretermittere aut cōtemnere p̄sumat/qualitcūq̧ ex motiuo hoc venerit in vsuȝ aut sit statutū: ne quis vt sapiēs in oculis suis ac singularis arguat̃: recedatq̧ a morib⁹ sancte matris ecclesie errare nō potētis/tanq̄ ferus singularis viā solitudinis ingrediēs/vbi deuijs multiplicib⁹ abduci pōt: ne finē optatum ac desiderabilem consequatur.

¶ Lectio.xxxiiij. A

Qui pridie q̄ patere-tur accepit panē ⁊c. ¶ Ista est pars quarta canonis p̄ncipalis: in qua p̄missis orationibus ad patrē clemētissimū pro appositorūȝ munerū bñdictione: sanctoꝝ cōmemoratione/pro bñdictionis impetratiōe: addita deprecatiōe/pro oblationis acceptatiōe: Procedit̃ nūc ad sacrificij perfectionē/sciȝ materie idonee ⁊ sanctificate cōsecrationē: qua panis vini q̧ substātie in verū corpus christi ⁊ sanguinē substantialiter cōuertūtur. ¶ Et diuidit̃ in duas p̄tes principales. In prima ponit̃ ɔsecratio panis/q̄ in corpus christi cōuertit̃. In sc̄da subdit̃ cōsecratio vini/qḋ in ei⁹ sanguinē trāssubstantiatur/ibi. Simili modo. ¶ Circa primū/primo modus institutiōis hui⁹ sacramēti a christo p̄mittitur. Sc̄do vboꝝ subdit̃ forma: qua cōsecratio ipsa perficitur/ibi. Hoc est eñ. Prima pars subdiuidit̃ in quattuor particulas. In prima tangit̃ huius gratiosissime institutionis tēpus ⁊ hora. Sc̄do ineffabilis trāssubstātiationis terminus a quo ⁊ materia/ibi. Accepit panē. Tertio ponitur huius sanctissime institutionis modus ⁊ circūstantia/ibi. Et eleuatis oculis. Quarto tangit̃ institutionis finis ⁊ ratio motiua/ibi. Dedit discipulis. ¶ Quoad primū dicit̃. Qui pridie q̄ pateret̃. Qui sc̄ꝫ dilectissimus filius tuus dñs noster iesus christus: pridie.i.precedenti die q̄ pateret̃. In quib⁹ verbis: vt dictū est: tangit̃ institutionis huius sacramēti tēpus. ¶ B Fuit autē

i.Cor.xi. de hoc tēpore altercatio inter grecos et latinos. In hoc quidē cōcordant/q̄ in vltima cena institutū est hoc diuinissimū sacramentū: sed quota die mensis cena celebrata sit discordia fuit. Vñ dixerūt greci cenā fuisse factā tredecima luna primi mensis: ⁊ cōsequēter dicūt christū cōfecisse in fermētato: ꝓpter quod et ipsi in fermētato celebrant hoc sacrificiū: ⁊ nos latinos q: in azymis celebramus: negant vere cōficere. Cōtra quos beatus Anš. scripsit elegantē epistolā siue libellum de fermēto ⁊ azyma intitulatū. Et quia illa depēdent ⁊ vnū ex alio firmamētū accepit/sc̄ꝫ tp̄s cene ⁊ confectio eucharistie ex azymo aut fermēto: ideo simul hic ptractanda sunt: licꝫ sc̄dm de azyma ⁊ fermēto magis sequentē particulā (accepit panē/vbi de materia hui⁹ sacri tractabit̃) respicere videat̃. Primo ergo vidēde sunt rōnes grecoꝝ ac eoꝝ error. Secūdo declarāda erit veritas. Tertio rōnes in ɔtrariū dissoluēde. ¶ C Quantū ad primū/arguūt greci ꝓbare nitentes q̄ dñs cenā nouissimā cū discipulis cenauerit tredecima die mēsis primi nysan: quē nos dicim⁹ martiū s̄m lunationē. Christ⁹ cenā celebrauit die imediate p̄cedēte diē passionis sue: ⁊ hec fuerat tredecima: igitur cenā fecit die mēsis.xiij. Cōsequētia tenet expositorie p reductionē: ⁊ maior patet ex decursu oīm euāgelistarū. Nam in ipsa nocte cena facta instructisq̧ discipulis/surgēs a cena ⁊ introiēs hortū in latere mōtis oliuarū/captus est: mane crucifixus. vñ ait Ioh.xviij.c. Hec cū dixisset iesus egressus est cū discipulis suis trans torrentē cedron: vbi erat hortus: in quē introiuit ipse ⁊ discipuli ei⁹. Et consequēter describit captionē ei⁹. Luce q̄.xxij.c. dñs in cena dixit petro. Dico tibi petre: nō cātabit hodie gallus: donec ter abneges nosse me. Hodie diē dicit naturalē includentē noctē illā ⁊ sequens mane Et sequit̃ ibidē. Adhuc qḋ scriptū est oportet impleri. Et cū iniq̄s deputat⁹ est. Adhuc dicit noctē eādē/qua hec vba christus ꝓtulerat. Marcus q̄ ⁊ Mat. dicūt dñm in cena dixisse discipulis Oēs vos scādalū patiemini in me in ista nocte. Paulus vo.i.Coꝝ.xi. aptissime ait. Dñs iesus in qua nocte tradebat̃ accepit panē. Ex quib⁹ manifeste patet cenā: in qua christ⁹ istituit h̄ sacrm̄: ea nocte fuisse celebratā qua dñs tradit⁹ est ⁊ mane crucifix⁹. Minorē sc̄ꝫ q̄ dies illa fuit xiij mēsis primi: sic ꝓbare nitunt̃. Cena p̄cessit diē immolationis veri agni paschalis: h̄ est passionē christi in cruce qua se patri obtulit: vt dicit aplš.i.Coꝝ.v. Pascha nostrū immolat⁹ est christ⁹. Haud dubiū q̄n a seipso: vt dicit idē ad Heb.ix. Sanguis christi q̄ p spm̄ sanctū semetipm̄ obtulit imaculatū deo: emūdauit ɔsciētiā nostrā ⁊c. Et h̄ fuit.xiiij.luna: ⁊ p ɔñs cena facta est.xiij.luna. ¶ Qḋ autē christus passus sit.xiiij.luna sic ꝓbant. Veritas debet correspondere vmbre: ⁊ figura rei: agnus aūt paschalis fuit vmbra/⁊ figura veri paschalis agni: ⁊ imolatio imolationi: igit̃ ea die christ⁹ verus agnus dei imolari debuit in cruce q̄ agnus typicus in lege. Agnus aūt typic⁹ immolari p̄cept⁹ est luna.xiiij. vt habet̃ Exoď.xij vbi de agno paschali ď. Seruabitis eū vsq̧.xiiij.diē mensis huius. Immolabitq̧ eū vniuersa multitudo filioꝝ israel ad vesperā. ¶ Preterea Ioh.xiij.ď. Ante diē festuȝ pasche sciēs iesus q: venit hora ei⁹. Et post. Cena facta cū discipulis cū diabol⁹ iā misisset in cor ⁊c. Ex quib⁹ vbis videt̃ q̄ cena fuit facta ante diē pasche: sꝫ dies pasche fuit.xiiij. luna: vt habet̃ Leui.xxiij. Decimaq̄rta die mensis ad vesperā celebrabitis pascha: igit̃ cena q̄ p̄cessit diē pasche facta fuit.xiij.luna. ¶ Itē Ioh.xviij.habet̃/q̄ iudei nō introierūt domū pilati vt nō cōtaminarent̃: sed māducarent pascha. Ex q̄ arguit̃: christ⁹ illa die passus est q̄ iudei māducarūt pascha. Hoc aūt factū est (sc̄ꝫ pasche manducatio) decimaq̄rta luna: ḡ cena p̄cedēs passiōis diē: facta est luna tertiadecima. Et hoc cōcordat ei qḋ p̄ncipes iudeoꝝ dixerūt: vt scribit̃ Matth.xxvi. Nō in die festo: ne forte tumultus fieret in pp̄lo: ideo nō crucifixerunt christū in prima die azymoꝝ luna q̄ntadecima/que fuit celeberrima: nō aūt crucifixerunt post: ḡ ante/sc̄ꝫ luna.xiiij. ¶ Itē de sctīs mulierib⁹ legit̃ Lu.xxiij. q̄ viso monumēto in q̄ posi:ū fuit corp⁹ dñi iesū: reuertētes parauerūt aromata ⁊ vnguēta. Hec aūt p̄paratio fuit die in q̄ licuit operari s̄m legē: aliter eñ mulieres sancte ɔ legis p̄ceptū non laborassent/p̄parādo vnguēta ⁊ emendo aromata: ⁊ ita nō erat dies q̄ntadecima lune: q: die q̄ntadecima fuit solēnitas ⁊ p̄ma dies azymoꝝ: sicut ď: Exo.xij. Septē diebus azyma comedetis. Et sequit̃. Dies p̄ma erit scīā atq̧ solennis: ⁊ dies septima eadē festiuitate venerabilis. Nihil opis facietis in eis/exceptis his q̄ ad vescēdū ptinēt. Dies ergo passionis christi quo ⁊ sepult⁹ est: fuit decima quarta luna quā precessit cena. Fuit igit̃ cena tertiadecima luna cū discipulis celebrata. ¶ Itē glo. sup illud Luce.xxij. Appropinquabat dies festus iudeoꝝ: dicit. Inter pascha ⁊ azyma hoc distat/q̄ pascha vocabat̃ sola dies in qua agnus comedebat̃ ad vesperā.i.quartadecima luna primi mēsis. Dies azymoꝝ erāt a quintadecima luna vsq̧ ad.xxi.diē eiusdē mēsis.xv.itaq̧ dies erat prima solēnitas ⁊ festū azymoꝝ: in quo dñs nō est crucifixus: sꝫ die precedēte: s̄m illud principū iudeoꝝ. Nō in die festo ne forte tumultus fiat in pp̄lo. Et h̄ cōsequenter inferūt/q̄ christus in pane fermētato cōfecit: q: cenauit tertiadecima luna: in qua nōdum fuerat azyma in domib⁹ iudeoꝝ. Consecrauit eñ in pane quo tunc vtebātur iudei: nō autē vtebant̃ azyma ante vesperā diei.xiiij.quo comedebāt pascha: vt habet̃ Exo.xij ¶ Preterea ad idem arguunt. Magis ɔuenit cōficere in fermētato q̄ in azyma: nā fermētatū expꝛssi⁹ significat christū q̄ azyma. Fermentū eñ significat charitatis feruorem: vt vult glo. Matth.xiij. super illud. Simile est regnū celoꝝ fermēto ⁊c. Sed per

azymū significat puritas christi a peccō. Malus aūt bo-
nū est feruor charitatis/ꝙ puritas a peccō: ergo fermētū
repsentat christū quātū ad mai⁹ bonū ꝙ azyma. ¶ Item
arguūt. Si dñs nolebat nos seruare ritū iudeoꝝ: videt
ꝙ nec ipse seruauerit: nō ergo cōfecit in azyma. ¶ Item
adueniēte veritate/cessare debuit figura: ergo adueniē-
te christo q̄ veritas est. Joh. xiiij. cessare debet vmbra. Ex
istente igitur vero pane/scʒ christo. Joh. vj. Ego sum pa
nis viuus ꝛc. cessare debuit panis figuratiu⁹/scʒ panis
azymus: nec de cetero sumi in vsum: alioqn̄ viderēt eo iu-
daizarē. ¶ Itē ꝯ latinos arguūt. Vos qd̄ precepit lex
quantū ad azyma obseruatis ad litterā. Littera autē occi
dit. j. Coꝛ. iij. Sic ergo facientes moꝛtē operamini: nō me-
remini ad vitā. ¶ Itē obijciūt/in euāgelio vbi fit mētio
huius sacramēti/in greco habet archon: sed archon pro
fermētato accipitur: ideo cōficiēdum est in fermentato.
¶ D His rōnibus greci permoti dicūt in solo fermē-
tato posse cōfici eucharistiam. Et in tantam insaniā pro-
ruperūt: ꝙ q: euāgeliste Math. Mar. ꝛ Lu. ponūt cō-
trariū vt patebit: ausi sunt dicere ꝙ falsū scripserūt: ꝛ ꝙ
Johānes eos correxit. Vn̄ vt dicit Inno. ipsi asserunt pa-
rasceuē luna decimaq̄rta extitisse: in qua verus agn⁹ est
immolat⁹: vt legis impleret figura: q̄ decimaq̄rta luna
primi mēsis paschalē agnū iusserat imolari. Dñs igitur
eadē die passurū se esse prenoscēs in pcedenti vespera ne
cessitate cōpulsus anticipauit comedere pascha: quo tūc
licite poterat comedi fermētū: ꝛ ita ipsi in fermētato cōfi
ciūt. Hoc de illo/scʒ recitatione erroris grecoꝝ cū suis ꝓ
bamētis. ¶ E Quantū ad scd̄m est veritas ostēdēda.
Vn̄ sine omni dubitatiōe credēdū est ꝙ christus agnū
paschalē māducauerit decimaq̄rta luna ſm legis dispo
sitionē: quā nō venit soluere: sʒ adimplere. Et qm̄ in ea-
dē cena post agnū typicū eucharistiā cōfecit: in q̄ seipm̄
agnū verum discipulis suis dedit sub specie panis. Nec
erat tūc panis fermentatus in iudeoꝝ domib⁹. Dedit er
go seipm̄ suis discipulis sub specie panis azymi māducā
dum: nā Exo. xij. dr̄. Edent carnes assas igne nocte illa ꝛ
azymos panes. Et sequit. Habebitis aūt hūc diē in mo-
numentū: ꝛ celebrabitis cū solennē dño in generationi-
bus vestris cultu sempiterno. Septē dieb⁹ azyma com-
edetis: in primo die nō erit fermētū in domibus vestris.
Quicūq; comederit fermentū peribit aīa illi⁹ de israel a
prima die vsq; ad septimū diē. Prima autē dies incepit a
vespera lune decimaq̄rta. Vn̄ sequit ibidē. Primo men-
se. xiiij. die mensis ad vesperā comedetis azyma/ vsq; ad
diem duodecimū eiusdē mensis ad vesperā. Septē dieb⁹
fermentū nō inuenietur in domib⁹ vestris. ¶ Ex quib⁹ ma
nifeste patet ꝙ ad vesperā diei. xiiij. primi mēsis quo cō-
edebat agnus paschalis vsq; ad duodecimū diē eiusdē
mensis/nō fuit fermentū in edib⁹. Christus igit eadem
die post agnū legalem eucharistiā cōficiens/nō in pane
fermētato: sed in azymo cōfecit. Qd̄ autē christ⁹ decima-
quarta luna agnū paschalē comedit ꝛ nō preueniēdo de
cimatertia die: patet: quia Mat. xxvj. dr̄. Prima autē die
azymoꝝ accesserūt discipuli ad iesū dicētes. Vbi vis pa
remus tibi comedere pascha. Et sequit. Et parauerunt
pascha. Vespere aūt facto discūbebat cū duodecim disci
pulis. Vn̄ glo. Prima die azymoꝝ. i. decimaq̄rta die pri-
mi mensis/qn̄ abiecto fermētato agnū immolabant ad
vesperā ¶ Itē Marci. xiiij. Primo die azymoꝝ/qn̄ pas-
cha imolabāt: dicūt ei discipuli. Quo vis eamus ꝛ copa
remus tibi vt māduces pascha. Et sequit. Et parauerūt
pascha. Vespere autē facto venit cū duodecim. ¶ Item
Luce. xxij. Venit aūt dies azymoꝝ in qua necesse erat oc
cidi pascha. Et misit Petrū ꝛ Johannē ꝛc. sequit. Et pa
rauerūt pascha. Et cū facta esset hora discubuit: ꝛ duode
cim apl̄i cū eo. Fecit ergo dñs pascha eo die quo necesse
erat occidi pascha: hec fuit decimaq̄rta luna mēsis p̄mi:
vt patet ex p̄dictis. ¶ F Ex quo sequit ꝙ nō in fermē
tato: sed azymo cōfecit. Itē ritus cōsecrādi in azymis ec-
clesie romane habet ex institutiōe aploꝝ cū quibus dñs
cenauit: quib⁹ presentibus eucharistiā cōfecit: eis dedit:
eosq; in dispēsatores eucharistie cōsecrauit: qd̄ est maxi-
mū argumētū ad ꝓpositū cōfirmandū. Vn̄ Inno. Id so
lū sufficit latinis ꝯ grecos/ꝙ cōstantinopolitanā eccle-
siā multarū heresum corruptio fermētauit: vt nō solū he
reticos: verū etiā heresiarchas ꝓduceret. Romanā aūt
ecclesiā super aplice fidei petrā stabili soliditate funda-
tam/nulla prorsus heretice prauitatis ꝓcella potuit con
quassare: sʒ illud semꝑ integra fide seruauit: qd̄ ab ipsis
aplis accepit: qui eā p̄sentialiter sacris doctrinis instru
xere: ꝛ ecclesiastici rit⁹ regulā docuerūt. Ab ipsis ergo bea
tis aplis petro ꝛ paulo: qs ꝛ viuos habuit: ꝛ defunctos
custodit: hui⁹ sacrificij ritū accepit: qd̄ hactenus inuiola
bili cultu seruauit. ¶ Verū licet cōsecrādū est in azymis
quō ꝛ christ⁹ cōsecrauit: ꝛ romane eccl̄ie ritus hʒ: nihilo-
minus tm̄ in fermentato pōt cōfici: q: nō differt fermēta-
tū ab azymo substātialiter ꝛ ſm speciē: sed accidēte solo.
Et sicut idifferēter ex vino albo ꝛ rubeo cōficit: licʒ chri
stus in altero tantū ꝯfecit: ita ſm btm̄ Ans. nō tm̄ ex azy
mo: sed etiā ex fermētato cōfici potest. Vn̄ beat⁹ Ans. in
epl̄a allegata ait. Propter h̄ solū videt se ꝛ carnē suam
panē vocasse: ꝛ de pane corpus suum fecisse: q: sicut ille
panis azymus vel fermētatus dat vitā trāsitoriā: ita cor
pus ei⁹ eternā: nō q: fermētat⁹ est vel azymus. Hec Ans.
Indifferēter ergo se hʒ quantū ad h̄ ꝙ ex vtroq; pōt cō-
fici verū corpus christi. Vn̄ ꝛ greci vere cōficiūt ceteris
parib⁹: nec ex h̄ tantū arguēdi sunt: quātū ex h̄ ꝙ dānāt
cōficiētes in azymo: dicētes ꝙ nō cōficiūt: vn̄ in h̄ errant
ꝛ heretici iuste iudicant. ¶ G Orta est aūt hec dissen
sio grecoꝝ a latinis: q: sicut dicit leo papa: qn̄ error vige
bat de legali obseruātia/q̄ fuit ebionitarū: qui dixerunt
necessariū esse christianos iudaizare: ꝛ ꝑ ꝯñs pascha suū
in azymo cōficere: decreuerūt ꝙ ecclesia nō cōficeret de
azymo: sed fermētato quousq; error ille cessaret. Vn̄ ec-
clesia primo cōficiebat de azymo. Scd̄o de fermentato.
Tertio cessante hac causa/redijt ecclesia romana ad ritū
primū: ꝛ cōfecit ex azymo. Greci vō tāq̄ suꝑbi noluerūt
ad ritū p̄mū redire: ꝛ ex h̄ coacti sunt suū errorē defende
re. Primo dicētes/se hūc ritū accepisse a patrib⁹. Scd̄o q:
hoc nō sufficiebat: addiderūt rōnem/ne iudaizarēt. Ter
tio q: nec hoc sufficiebat: si dñs cōfecisset in azymis: ausi
sunt dicere/ꝙ dñs cōficiebat de fermētato. Et q: euāge-
liste cōtrariū dicunt: ausi sunt blasphemare ꝙ euangeli-
ste falsum dixerūt. ¶ Quare aūt eccl̄ia romana nō indi-
stincte ex vtroq; pane/fermētato scʒ ꝛ azymo cōficit: si-
cut ex vino albo idifferēter ꝛ rubeo: r̄ndet Alex. de ales
parte. iiij. q. xxxij. mēbro. iij. Etsi i vtroq; pane cōfici pos-
set: nihilominus panis azymus magis cōgruit consecra
tioni. Et hoc ratione multiplici: Primo: ex debito cōfor-
mationis corporis qd̄ est ecclesia: ipsi capiti christo/qd̄
de huiusmodi pane cōfecit. ¶ Secūda: expressio purita-
tis singularis sacramēti cū re cōtenta. Panis enim azy-
mus ratione qua est sine fermēto: expressius representat
puritatē singularē humane nature in christo: que sicut
azyma de fermētato sumpta est: sic sumpta est de massa
corruptiōis sine omni corruptione peccati. ¶ Tertia ra
tio: Expressio simplicitatis singularis sacramēti cū re cō
tenta. Sicut em̄ in genere panis azymus est simplicissi-
mus: quia i minori substātia esse nō posset panis: sic chri-
stus in genere hominū simplicissimus: idest minime est
diuisus. In ipso em̄ sunt oēs virtutes ꝛ bona: ꝛ vniuer-
saliter omnia bona in medio indiuisibili: sicut loq̄mur
de medio virtutis: qd̄ virtus apprehēdens punctualiter
est ꝑfectissima: ꝛ ab excessu et defectu: que vitiū inducūt:
remotissima. ¶ Quarta ratio. Insinuatio diligētie ad-
hibende: vt mēbra corporis christi mystici cōforment se
in puritate cum corpore christi vero. Puritas enim azy-
mi diligēti obseruātia preparat: ne extra medium suum
deuiet. Sic sumentes azymā carnē christi se diligentissi-

me prepararẽt: vt in se custodiãt mediũ puritatis. vñ Ans. In lege/ vbi fere oia in figura fiebãt: pceptũ fuit in pascha azymũ panẽ comedere: vt ostẽderet ꝙ christus: quẽ expectabãt: purus ⁊ mũdus futurus esset. Et nos q̃ mãducaturi eramus corpus eius: similiter esse moneremur puri ab omni fermẽto malicie ⁊ nequicie. Et he rationes haberi possunt ex epistola beati Ansel. ſ. allegata dicentis. Apertissimuz est quia melius sacrificat de azymo/ q̃ de fermẽtato. Tum q: valde apertius/ purius ⁊ diligẽti⁹ fit: tuz q: dñs hoc fecit. Apertius dicit rõne expressionis singularis simplicitatis: qua cõuenit sacramẽtũ cum re. Purius rõne expssionis singularis puritatis/ qua cõuenit sacramentũ cũ re. Diligẽtius rõne insinuationis diligentie adhibẽde ex parte mẽbroꝝ/ vt se cõforment capiti ¶ Sic ergo colligẽdo summarie q̃ dicta sunt: dr/ ꝙ cõficere in azyma nõ est de necessitate sacramẽti. Differentia harũ necessitatũ patet. ſ. lec. j. Primũ ostensum est: quia in fermẽtato si attẽtat fit ꝯsecratio. Scd̃m patet: quia sic cõsecrãs peccat faciẽs ꝯtra ritũ ⁊ preceptũ eccl̃ie. Vñ ex de celeb. missa. c. lr̃as. punit qui in fermẽtato cõsecrauit. Et dicit Sco. in. iiij. di. xj. q. vj. in fine. Forte grauiter peccãt etiã greci: qui se nõ ꝯformãt ecclesie petri: maxime cũ hic habet fundamẽtũ solidũ: q: sic christus instituit h̃ sacramentũ celebrãdũ: ad minus si nõ necessario q̃n aliter fieri possit: tñ sic magis cõgrue celebrat. ¶ D Quantum ad tertiũ soluẽde sunt rõnes grecoꝝ. ¶ Ad primam qua arguit ꝙ dñs tertiadecima luna cũ discipulis cenauit: cõcedit ꝙ cena facta est die imediate p̃cedente diem passionis: sed negat ꝙ illa fuerit tertiadecima luna: sed vt visum est: fuerat facta decimaquarta luna. Ad pbationẽ negat ꝙ dñs passus sit decimaquarta luna: sz passus est decimaquinta luna. Et ad pbationẽ dr ꝙ veritas correspõdebit figure. ¶ Ad cui⁹ intellectũ notãdũ f̃m Alexan. ꝙ circa agnũ typicũ duo fiebãt/ scz imolatio ⁊ comestio. Quantũ ad comestionẽ/ vmbra r̃ndit veritati ⁊ figura rei: q: decimaq̃rta luna/ scz in cena cõedebat agn⁹ typicus ⁊ agnus verus. Nã facta cena de agno paschali dedit dñs discipulis agnũ verũ/ scz corpus suũ: sĩlr imolatio r̃ndit imolandi. Immolatio em̃ figuralis agni facta est luna decimaq̃rta: ⁊ imolatio veri agni sĩlr luna. xiiij. inchoata est: q: post cenaz nocte iouis. xiiij. luna incepit passio christi: q̃n factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrẽtis in terrã. Lu. xxij. Itẽ nocte illa fuerat captus/ ligatus/ cõsputus/ colaphis ⁊ alapis cesus. Marci. xiiij. Sic ergo nocte illa inchoata fuit imolatio: ⁊ die sequenti cõsummata: ⁊ sic figure veritas r̃ndebat. Vñ glo. sup illud Luce. xxij. Venit autẽ dies azymoꝝ: dicit. Licet sequẽti die. i. decimaq̃nta luna sit crucifix⁹: hac tñ nocte qua agnus imolabat: ⁊ carnis sanguinisq̧ suis discipulis sacra celebrãda tradidit: ⁊ a iudeis tentus ⁊ ligatus ipsius immolationis. i. passionis sue sacrauit exordiũ. ¶ Aliter põt dici f̃m veritatẽ legis qua dies currebat a vespera in vesperũ: vt dr Leui. xxiij. A vespera vsq̧ ad vesperã celebrabitis sabbata vestra. Et de festo pasche hoc plane determinatũ est: vñ Exod. xij. habet. Primo mẽse decimaq̃rta die mẽsis ad vesperã comedetis azyma vsq̧ ad. xxj. eiusdẽ mẽsis ad vesperã. Cũ ergo vesperũ. xiiij diei/ quo immolabat agnus: fuit pars sequentis diei: eodẽ die verus agnus imolat⁹ est quo agnus typicus. ¶ I Et si obijcit. Ante resurrectionẽ dñi dies p̃cessit noctẽ f̃m magistrũ in histo. In nocte aũt resurrectionis terminat⁹ ordo naturaliũ/ q̃ est vt dies p̃cederet noctem: deinde creator temporꝫ fecit vt nox precederet diẽ Rñdetur ꝙ ille ordo: quo dies noctẽ p̃cessit: fuit f̃m cursum cõem tẽporꝫ: nihilomin⁹ speciali rõne ordinatũ fuit in lege/ ꝙ in solẽnitatib⁹ nox p̃cederet diẽ: ⁊ currerẽt dies solẽnes a vespera in vesperã. Cui⁹ ratio fuit: q: ille solennitates fuerũt figure solennitatũ tẽporis grẽ: in quibus hmõi ordo seruat: ⁊ maxime solennitatũ patrie: que sequũtur ad noctẽ tribulatiõis vie. ¶ L Ad secũdũ similiter ⁊ ad tertiũ respõdetur per distinctionẽ hui⁹ nominis pascha. vñ f̃m Inno. ⁊ Alex. nomen pascha multipliciter accipit: ⁊ equiuocatione hui⁹ nois greci decepti sunt. Accipit em̃ q̃nq̧ pro hora imolationis agni typici: vñ Luce. xxij. Appropinquabat dies fest⁹ azymoꝝ qui dr pascha. glo. Pascha dr solus dies in quo agnus occidebat ad vesperũ. i. decimaq̃rta luna primi mẽsis. Q̃nq̧ accipit pro agno paschali typico: vñ Luce vbi. ſ. Venit aute dies azymoꝝ: in qua necesse erat occidi pascha. Q̃nq̧ accipit pro vero agno paschali q̃ est christus dñs. j. Cor. v. Etem̃ pascha nostrũ immolat⁹ est christ⁹. Q̃nq̧ p die festo azymoꝝ: q̃ fuit quintadecima post equinoxiũ vernale. Ioh. xiij. Ante diẽ festũ pasche sciẽs iesus. Q̃nq̧ accipit p cibis paschalib⁹/ panib⁹ scz azymis/ quib⁹ vescebantur tempore paschali. de quo Exod. xij. Primo mẽse. xiiij. die mẽsis ad vesperã comedetis azyma/ vsq̧ ad. xxj. eiusdẽ mensis ad vesperã. ⁊ sic accipit Ioh. xviij. Nõ introierũt pretoriũ: ne cõtaminarent: sed mãducarẽt pascha. ¶ Per hoc patet ad argumẽta ꝙ beatus iohannes cũ dixit. Ante diem festũ pasche. accepit pascha pro p̃ma die azymoꝝ que fuit. xv. luna mẽsis primi. Et hoc innuitur cũ dicitur: ante diẽ festuz. Differt em̃ dicere f̃m Alex. diẽ pasche/ ⁊ diem festuz pasche: nec sunt idẽ vt patet ex lege. Dies em̃ pasche est decimaquarta luna: dies festus pasche quintadecima luna: vñ Leuiti. xxiij. Mense decimo. xiiij. die ad vesperũ phase dñi est. i. pascha: ⁊ decimaquinta die mensis hui⁹ solẽnitas azymoꝝ dñi est. ⁊ ita ante diem solennẽ pasche que fuit luna. xv. facta fuit cena dñi. i. xiiij. luna ad vesperã: ⁊ ita nõ est pro grecis: sed magis cõtra eos. In illa aũt auto. Ioh. xviij. vbi dr. Vt manducarẽt pascha. accipit pascha pro azymis panib⁹: vt dictum est: quos comedebãt septẽ dieb⁹. ¶ Et p hoc ad illud q̃d addit. Nõ in die festo ⁊c. Dicit ꝙ causa hui⁹ dicti ⁊ dispositiõis iudeoꝝ addit: ne forte tumult⁹ fieret in populo. Nõ enim ppter festi reuerentiã/ disposuerãt crucifixionẽ differre: sed ne tumultus fieret in populo: qui in maxima copia ad festũ illud cõfluxerat. Et ita ne de manibus coꝝ raperetur. Ideo nacta opportunitate: ⁊ submota causa tumultus populi/ iuda se offerẽte ad tradendum illũ: sine tumultu fecerũt cõtrariũ/ mutãtes ppositum: ⁊ hoc diuina dispositione: vt veritas correspõderet figure: q: q̃ntadecima luna eduxerat pplm hebreorũ de egypto: ⁊ eodẽ die mors christi eduxit pplm suũ de tenebris pcti: vt Inno. Porro dispositio sacerdotũ ꝯ dispositionẽ dei p̃ualere nõ poterat: q̃ disposuerat vt ver⁹ agn⁹ in dieb⁹ paschalib⁹ imolaret. ¶ L Ad quartũ de sctis mulierib⁹ vnguẽta post dñi sepulturã preparãtib⁹: dr: ab aliquib⁹ ꝙ prima die azymoꝝ/ scz die passionis dñi q̃ solennis erat: interdicta fuere opera seruilia: vt Leui. xxiij. Prim⁹ dies erit vobis celeberrim⁹: omne opus seruile in eo nõ facietis. Hmõi aũt vnguẽti p̃paratio q̃ cõgruebat defunctis: q: fuit opus misericordie: nõ reputabat inter seruilia: ⁊ ita p h̃ q̃d dicebat Exo. xij. Nihil opis facietis in eis exceptis his q̃ ad vescẽdũ ptinẽt: nõ excludebatur q̃n opa spũalia fieri poterant: q̃le fuit opus mulierũ. Dicũt igit ꝙ mulieres sancte ab hora qua viderãt christum positũ in monumẽtũ: sicut dr Luce. xxiii. vsq̧ ad vesperũ eiusdẽ diei/ p̃parauerũt vnguẽta q̃ habebãt: ⁊ ad vesperũ a preparatiõe quieuerũt f̃m legẽ ppter sabbatũ: de q̃ preceptũ fuerat in lege/ ꝙ a vespera celebrarent vsq̧ ad vesperã sine aliquo opere: tũc em̃ nõ licebat preparare que ad cibũ erant necessaria. Illa etiã dies sabbati inter oia sabbata celeberrima erat: ⁊ ppter pascha/ ⁊ propter sabbatũ. Licuit ergo p̃parare vnguẽta luna. xv. q: h̃ fuit opus misericordie: ⁊ ideo nõ seruile. ¶ Sed cõtrariũ videtur Marci. xvj. Cum trãsisset sabbatũ: maria magdalena ⁊ maria iacobi ⁊ salome emerũt aromata/ vt venientes vngerent iesum: igitur die veneris dominice passionis nõ parauerũt aromata: quia nõdum fuerant empta. ¶ Solutio f̃m glo. Emerunt: idest empta parauerunt:

qđ enim residuū fuerat nō paratū: die veneris paraue-
runt dū transisset sabbatū. Uel aliter/iudei multos sum
ptus facere solebāt circa funera. Nā et nicodemus: q̄ ve-
nerat ad iesum nocte primū venit ferēs mixturā myrrhe
et aloes quasi libras centum. Joh.xix. Ecce sumptus ma
gnus. Mulieres igit̄ videntes nō sufficere vnguenta q̄
parauerāt die veneris: post sabbatū plura emerūt: et illa
parauerūt: vt dicit Marcus. ¶ Aliter posset dici q̄ mu-
lieres ille iam instructe in fide christi nō curabāt hmōi le
galia obseruare. vn̄ Inno. q̄ autē mulieres in die pasche
dicūtur vnguēta parasse nō obest: quia nō erāt sub lr̄a:
sed sub gratia. ¶ Uerū huic videt̄ cōtrariū qđ Lucas di
cit. Et sabbato quidē siluerunt ꝓpter mandatū: ex quo
patet q̄ legis mādata seruabant ¶ M Ideo adhuc
aliter dici pōt/q̄ ille mulieres cognoscētes christi mortē
futurā: ante mortē ei⁹ parauerūt necessaria ad cōdendū
corpus eius. vn̄ Inno. Mulieres reuertētes s̄m Luca/
portauerūt vnguētū et aromata: q̄ ante lōge parauerūt:
q: frequēter audierāt dn̄m moriturū. Nōne magdalena
iam parasse videt̄ per inspirationē preoccupasse ministe
riū inūctionis: teste veritate q̄ dicit. Mittēs hoc vnguē
tum hec in corpus meū: ad sepeliendū me fecit. Et iterū.
Sinite illā vt i die sepulture mee seruet illud. Sic vnguē
tum qđ prius inceperat: cōsummauit. ¶ Posset adhuc
dici q̄ reuertētes mulieres a monumēto et sepultura/pa
rauerūt aromata/nō statim protūc: q: nullū vel minimū
tēpus videt̄ fluxisse iter horā sepulture et vesperā sabba
ti qua incepit solēnitas sabbati. Nam sero depositus est
dn̄s de cruce: vt dicit Mat.xxvii. Et ꝓpter parasceuē iu-
deoꝝ in monumēto horti qđ ꝓpe erat posuerūt iesū: vt
dicit Joh.xix.c. et Luc.xxiii. Parasceue erat et sabbatum
illucescebat. i. vespera qua incepit solēnitas sabbati: s̄m
illud Leui.xxiii. A vespera in vesperā celebrabitis sabba
ta vestra. Sed trāsacto sabbato: quo siluerunt: et finē ha
buit in fine sequētis diei: tūc quidē emerūt aromata que
defuerūt: vt dicit Marcus. Dū trāsisset sabbatū et c. eme
runt aromata vt venientes vngerēt iesum. Uenientes nō
statim tūc ꝓpter noctē de primo imminentē: sed expecta
bāt mane sequētis diei: q̄ fuit prima sabbati. i. prima post
sabbatū: ideo sequit̄ in Marco. Et valde mane vna sab
batoꝝ/veniūt ad monumentū orto iam sole. ¶ N Ad
quintū de glo. Luce.xxii. q̄ dicit/q̄ sola dies māducatio-
nis agni dicat̄ pascha: et alii dies azymoꝝ. Dicendum q̄
glo. ponit differentiā inter illā dictionē pascha in vna si-
gnificatiōe tn̄: s̄m quā accipit̄ in illo textu quē ibi expo-
nit. Preter autē illā etiā et aliter accipit̄ vt dictū est. Nō
autē ex illo infert̄ q̄ christus in fermētato confecit: illud
nō sequit̄: etiā si verū esset qđ greci ꝓbare laborāt: scz q̄
christus tēpus māducandi agnū paschalē preuenisset: et
cū discipulis luna tertiadecima cenasset. Cū si ita pre-
uenisset diē legitimū comedere pascha: sciēs q̄ futurum
erat sup eū: vtiq; p̄uenisset comedere agnū s̄m cerimoni
as et dispositionē legis: q̄ precepit q̄ nō nisi cum azymis
comederet̄: et sicut p̄uenisset comedere agnū: ita et p̄ue-
nisset comedere azymū. Et discipuli q̄ preparauerūt pas
cha: p̄parassent et azyma: et ita ex h̄ greci intētū suū habe
re nō possent: scz q̄ christus in fermētato cōfecisset. Fal-
sum tn̄ est antecedēs/q̄ cena facta sit luna tertiadecima.
¶ Ad sextū quo arguit ex significatiōe fermentati/pro-
pter quā magis cōgruit sacro q̄ azyma: dr̄. Et si fermētū
exprimit s̄m glo. allegatā qđ meli⁹ est in christo/scz cha-
ritatē: nō tn̄ in ꝓpria et expssa silitudine christū exprimit:
q: nō solus christus charitatē habuit: licz solus summā/
quā summā appropriare nō significat fermentū. Azyma
aūt significat puritatē singularē christi soli⁹/scz naturaꝫ
nostrā sumptā sine omni corruptiōe i fectiōis: vn̄ Inno.
rñdens grecis dicētib⁹/q̄ fermētū significat tumorē vte
ri virginalis et vinculū vnionis: dicit. Nā etsi fermentū si
gnificat tumorē vteri virginalis: et vinculū vnionis: po-
to multo religiosius illud azyma insinuat/q̄ s̄m aplm/
christ⁹ de massa peccatrice corpus sine pctō suscepit tāq̄
de fermēto susceperit azymū. Et vt inter christū et pplm
malicie et nequicie nihil sit: sic inter frumētū et aquā in
azymo nil veteris masse vel aduene corruptiōis interue
nit: nā per frumētū christ⁹: per aquā ppls designat̄: s̄m
illud. Nisi granū frumēti cadēs in terrā mortuū fuerit:
ipm solū manet. Joh.xii. Et illud. Beati q̄ seminatis sup
oēs aquas. Esa.xxxii. glo. i. corda gentiū emollita. Aqua
sine fermēto mixta frumēto designat populū sine pecca
to christo cōiunctum: q̄ q̄ illud soleat designare q̄ sicut
azymus panis de pura massa sine fermēto conficitur: ita
corpus christi de illibata virgine sine crimine est conce-
ptū. Sunt et alie cōgruētie supra tacte. ¶ O Ad septi-
mū breuiter dr̄/q̄ dn̄s nolens nos iudaizare/nō hoc q̄si
ex lege retinuit: sz de nouo instituit: sicut et de baptismo
in aqua constituto. Iudei aqua lustrabant̄: et nos aqua
lustramur: nō autē ex legis ordinatione: sed ex christi dn̄i
nostri institutione. De h̄ statim infra. ¶ Ad octauū dr̄ q̄
adueniēte veritate cessare debet figura sub rōne figure.
Pōt tn̄ manere materia figure: nō vt figura veritatis vē
ture significatiua: et ita cessauit esus agni paschalis: ces-
sauit et panis azymus in ea significatione qua instituta
sunt in lege: qm̄ adhuc paschali tēpore agnellos mandu
camus: et nōnunq̄ panes azymos: nec tn̄ hec faciētes iu
daizamus. vn̄ beatus Ansel. Facere aliq̄d qđ fiebat s̄m
legē: nō est iudaizare: nisi fiat intētione adimplēdi legē:
vt q̄ ex infirmitate circūcidi se faceret: nō vt ritū legis ob
seruaret: nō iudaizaret. Qđ autē aiūt nos iudaizare ait
Ansel. nō est verū: q: nō sacrificam⁹ de azymo vt legē ve
terē seruemus: sed vt diligētius fiat: et vt dn̄m qui hoc nō
iudaizando fecit: imitemur. Cū enī facimus aliq̄d qđ vt
iudaismū seruarēt faciebāt: nō iudaizamus: q: nō ꝓpter
iudaismū: sed aliā causam h̄ facimus. Si enī in dieb⁹ pas-
che azymū panē aliq̄s comedit: siue q: nō h̄z alium: siue
quia magis illo delectat̄ q̄ fermētato: aut si quis ꝓpter
infirmitatē preputiū circūcidere cogit̄. Aut si boui suo
trituranti quis: ne esuriat: os non alligat: nullius nisi insi
piēs/hoc agentē iudaizare iudicabit. Cū ergo nos panē
azymū sacrificamus: nō vt p azymū tanq̄ p figurā dn̄m
iesū futurū esse significam⁹: sed vt ipm panē in corpus
ei⁹ diuina cooperāte v̄tute sanctificem⁹: nequaq̄ in h̄ le-
gis vetustatē obseruamus: sed euāgelii veritatē celebra
mus. Itē simili rōne nec ipsi deberēt cōficere in fermēta
to: q: p̄ceptū fuit in lege Leui.xxiii. q̄ offerrēt panes pri
mitiarū fermētatos. vn̄ Inno. Si propter hoc repudian
dum est azymū: quia lex illud admisit: pari rōne repudi
abitur fermentatū: quia lex ait. Offerēt panes fermēta-
tos cū hostia gratiarū: que imolat̄ p pacificis. Leui.vii.
¶ P Ad nonū de eo q̄ littera occidit. dr̄. Uerum est si
seruat̄ qđ vete. testa. lr̄a p̄cipit vi p̄cepti legis: et h̄ quan
tū ad sacrificia cerimonialia et figuralia. Secus si tanq̄
de nouo per legē grē statuta sint assumpta: vt. s̄. dictum
est. Uerū argumētū hoc beatus Ansel. retorquet in gre-
cos dicēs. Sic vos cōficitis de fermētato: q: d̄: a ꝓpheta
scz Amos. iiii. Offerte mane victimas vestras trib⁹ dieb⁹
decimas vestras: et sacrificate de fermētato laudē. Aut h̄
dicit ꝓpheta approbādo vel reprobādo. Si reprobādo:
igitur ex hoc nō debetis autoritatē assumere cōficiēdi in
fermētato. Si approbādo: et vos seruatis hoc ad litterā/
et littera occidit: ergo vos subiacetis illi damnationi qua
damnatis vos. ¶ Ad decimū quod obiiciunt de nomine
archon: respondet Alexā. q̄ nomen archon aliquādo ac
cipitur pro fermētato. Aliquando pro pane azymo: nam
Exod.xxix. dicit̄. Archos azymos. similiter Nume.vi. vbi
nos habemus canistrum panum azymoꝝ: ipsi habēt ar-
chos refertos oleo. Aliquando accipitur p fermētato et
azymo cōmuniter: vnde ratio illoꝝ nō valet. Patet itaq;
ex dictis veritas nostri textus / quantum ad tempus ce-
ne designatum: cum dicit. Qui pridie q̄ pateretur.

¶ Lectio.xxxv.

q̄ suū sacratissimū corpus dederit iude ꝓditori: maxime qȝ iudas accipiendo mortaliter peccasset: cuius vt videt christꝰ occasio fuisset porrigendo: cōtra illud btī Aug. q. xxi. li. lxxxiij. q. Deo autore nemo fit deterior. ¶ B Ad hoc dubiū respondet dn̄s Innocē. Tenendū forte est in illo casu sine alioꝝ ꝑiudicio/ qđ Iohā. insinuat/ q̄ iudas cum accepisset buccellam exiuit ꝯtinuo/ scȝ ad tradendū christū. erat em̄ nox: post alios aūt cibos/ tradidit eucharistiam: vt elicitur ex illo Luce. xxij. Similr̄ ꝛ accepit calicem postq̄ cenauit. Accipiēs aūt buccellam/ non accepit corpus xp̄i: vt dicit btūs Augu. ꝛ per ꝯsequēs prius exiuit iudas q̄ xp̄s traderet discipulis eucharistiā. Qđ vo lucas post calicē cōmemorat traditorē: pōt intelligi per recapitulationē: q̄ frequētius fit in sacra scriptura: vt scȝ factū ꝑus narretur posterius: sicut Matth. xxvi. cōmemorat in vnctione pedes dn̄i et caput vngentis post biduū ante suā passionē: cū tn̄ Iohā. dicat illud factū ante sex dies pasche. eiusdem. xij. Idem tenet hilarius/ q̄ xp̄s corpus suū iude nō tradidit ꝓpter textū Mat. supra allegatum. Non bibā amodo de genimine vitis ꝛc. Iudas aūt posterius nō bibit: ergo nec tūc. ¶ Sed autoritatibus illis nō obstātibꝰ/ oppositū eius qđ dictū est: cōius sustinet: ꝛ a sctis doctoribus approbat. vn̄ dicit Diony. in de ecclastica hierar. c. iij. In qua (haud dubiū qn nouissima cena) autor ipse signorꝝ/ scȝ xp̄s/ cū qui secū non pie: neq̧ concorditer ꝑceperat in cena: a cōtubernalium sorte iustissime separat. vbi dicit: nō pium neq̧ ꝯcordem/ videlicet iudā secū in cena percepisse. Et loquit ibi Diony. de sacro eucharistie. ¶ Item Chrys. sup Matth. dicit. Iudas particeps mysterioꝝ cōuersus non fuit. vn̄ fit scelus eius imanius: tum qȝ tali ꝓposito imbutus adijt mysteria: tum qui audiēs melior factꝰ nō fuit: nec metu: nec beneficio: nec honore. ¶ Ad idē btūs Bern. in quodam sermo. De vna mensa comedūt iudas ꝛ petrus: petrus ad salutē: iudas ad dānationē. Pro illo etiā facit qđ dicit btūs Aug. (ꝛ habet. j. q. j. christus.) Quid fecit nobis qui traditorē suū tanta patientia ꝑtulit: vt ei primam eucharistiā confectā/ manibus suis ꝛ ore suo cōmendatam sicut ceteris aplīs traderet. ¶ Item sup iohānē. Cū intinxisset panē iesus dedit iude simonis scharioris: sed nō (sicut putant quidā negligenter legentes) tūc iudas corpus xp̄i accepit. Intelligendum est em̄ q̄ iam oībus eis distribuerat sacrm̄ corporis ꝛ sanguinis sui: vbi ꝛ iudas ipse erat. Sicut sanctus lucas euidentissime narrat: ꝛ magister. iiij. sniarū dist. xj. ꝓpe finem. Eucharistia intincta nō debet dari populo ꝓ supplemento cōionis: qȝ nō legitur xp̄m alicui discipuloꝝ ꝓbuisse panē intinctum nisi iude: tunc vero nō accepit corpus xp̄i iudas: sed tm̄ panē. Corpus vo ꝛ sanguinē xp̄i ante/ cū alijs discipulis perceperat. Hec magr. ¶ Item Bern. in ser. de cena dn̄i. Sciēdū est inquit/ q̄ oībus iā scȝ qn̄ porrexit iude panē intinctū distribuerat sacrm̄ corporis ꝛ sanguinis sui: inter quos ꝛ iudas fuit. ¶ E Per hoc intelligitur ꝛ exponi pōt textus Iohā. supra inductus ad oppositū: qȝ xp̄s iā dedit discipulis scȝ ꝛ etiam iude corpus ꝛ sanguinē: quādo iude porrexit panē intinctū: qȝ dicit btūs Aug. postq̄ distribuit corpus suū ꝛ sanguinē: ventū est ad hoc vt ꝑm narrationē iohannis/ iude buccella panis porrigeret: ꝑ qđ suū expressit: licet tacite: ꝓditorem. Et qđ dicit lucas: postq̄ cenauit accepit calicē: referri debet ad esum agni paschalis: q̄ comestus fuit in cena ꝑncipali: inter quā ꝛ institutionē sacri xp̄s aliquod fluxit: quia illa cena agni paschalis facta: lauit pedes discipuloꝝ: ꝑusq̄ discipulis suis corpus suū dedit ad manducandum: ꝛ post pedū lotionē resedit: ꝛ cenā primā ꝑ pedū lotionē interruptam cōtinuauit. vn̄ dicit Mat. Cenātibus illis accepit iesus panē. ꝛ tūc ꝑmo instituit sacrm̄ ꝛ dedit oībus. Et deinde adhuc posterius dedit iude panē intinctū. vt dicit Iohā. In signū huiꝰ dicit lucas bis: ꝛ accepto calice: semel scȝ ante lotionē pedū post esū agni paschalis; ꝛ semel post institutionem sacramēti. Unde Augu. Lucas de duplici calice mentionē facit. Primo de calice vini post pascha iudeoꝝ. Scđo de calice sanguinis sui. His ꝯcordat btūs Hiero. in glo. super Marcum: exponens illud marci. Et biberunt ex illo oēs. Ebrietas felix: salutaris satietas: q̄ quāto copiosius sumitur: tanto sobrietatem mentibꝰ dignatur donare. Et sequit ad ꝓpositum. Et iudas bibit: sed nō saturatur: nec sitim extinguit eterni ignis: qui indigne sumit mysteria xp̄i. Hic macula lune ostendit que nunq̄ deletur. Luna ecclesie cōparat merito: q̄ a se non habet splendorē: sed a sole certis modis suscipit lumē. i. a christo q̄ ꝑmanet in eternū. Sunt em̄ quidā in ecclesia quos sacrificiū nullū emūdat: sed insipiens cogitatio ꝑducit ad culpas: q̄ se crudelitatis ceno miscuerunt. Sanguis em̄ noui testamēti: qui ꝓ multis effunditur: nō oēs emūdat. Hec hieronymus. ¶ D Per hoc ad primū argumentū sumptū ex verbis Mat. q̄ xp̄s dixit discipulis suis. Non bibam amodo ꝛc. Rn̄det btūs Tho. parte. iij. q. lxxxi. ar. ij. q̄ xp̄s loquit discipulis a quoꝝ collegio iudas se separauit: nō aūt christus eū exclusit. Et ideo xp̄s quātum est in se: etiam cū iuda vinū bibet in regno dei: sed hoc cōuiuiū ipse iudas repudiauit. Uel pōt dici q̄ dictio vobiscum/ referenda est ad discipulos nō oēs ibi presentes: sed ꝑdestinatos: de quoꝝ numero iudas non fuit. ¶ Ad secūdum dicit q̄ nō aliter accipiendum est dictum luce: qui ꝓ vobis effundet: q̄ dictū matthei ꝛ marci q̄ dicit. Qui pro multis effundet. Unde sanguis christi ꝓ oībus effusus est/ quātum ad sufficientiā: qȝ quātū fuit ex se sufficiens fuit ꝓ saluatione omniū hoim. Fuit enim effusio hec oblata a supposito diuino/ scȝ xp̄o filio dei qđ fuit suppositum infinitū/ quia deus. Ideoq̧ accepta fuit quasi meritum sufficiens a patre pro remissione etiam infinitoꝝ peccatoꝝ si essent. Est aūt effusus ꝓ multis/ quātum ad efficientiā: qȝ pro ꝑdestinatis in quibus solis operat collationē btitudinis. Et ꝑm illud accipi dȝ dictū luce: q̄ pro vobis effunderetur scȝ discipulis predestinatis: nō tn̄ cū exclusione alioꝝ predestinatoꝝ: de quoꝝ numero nō fuit iudas. ¶ Qđ additur q̄ iudas nō est exceptus sicut cum dn̄s ait. Uos mūdi estis/ sed non oēs. dicit q̄ quia verba xp̄i in vno sensu simplr̄ vera fuerunt: etiā de ipso iuda pro quo sanguis christi effusus est quātum ad sufficientiā: ideo excipi nō debuit: sed hec verba. Uos mūdi estis. nō cōueniebāt iude: qui tpe ꝓlationis eoꝝ immūdissimus fuit: ideo merito exceptus. ¶ Ad tertium dr̄: q̄ doctrina xp̄i intelligi debet/ vbi sanctū canibꝰ sine scādalo negari potest ibi dandū nō est: vbi aūt nō/ dandū est. Nunc aūt sine manifestatione criminis secreti/ nō fuisset denegatū christi corpus: qđ oblatum fuit ceteris oībus. Ne ḡ occultū crimen iude alijs reuelaretur: ipsum a cōione nō repulit: dans in hoc nobis doctrinā ꝛ exemplū/ ne tales occulti petōres a cōione repellant: ne hoc facientes magis ꝓditores/ q̄ correctores videamur: vt vult Inno. de offi. miss. Hinc statutū est in ca. Si sacerdos. de offic. iudic. ordi. Si sacerdos pro certo sciat aliquē esse reū alicuiꝰ criminis: vl̄ si ꝯfessus fuerit ꝛ emēdare noluerit: nisi iudiciario ordine quis ꝓbare possit: nō debet eum arguere noīatim: sed indeterminate: sicut xp̄s dixit. Unus vestrū me traditurus est. Sed si ille cui dānū illatum est: petierit iusticiā: pōt excōicare actorem dāni: licet etiam ei ꝯfessus sit. Sed tn̄ nō pōt eum nominatim remouere a cōione: licet sciat eū esse reū: qȝ non vt iudex scit sed vt deus: sed debet eū admonere ne se ingerat: qȝ nec xp̄s iudam a cōione amouit. Hec eugenius papa. Et in. c. nō ꝓhibeat. de cōse dist. ij. Nō ꝓhibeat dispēsator pingues terre. i. diuites in peccatis. glo. in mensa dn̄i manducare: sed exactorē moneat timere. Cōcordat glo. augustini super illud. j. ad Corinth. v. Nos a cōmunione quēq̄ ꝓhibere nō possumus: nisi aut sponte confessum: aut in aliquo iudicio ecclesiastico vel seculari nominatū vel conuictum. ¶ E Sed circa hanc canonis particu-

lam querit dñs Innocē. Cū minus malū sit reddi suspe/
ctum de crimine: ꝙ cōmittere crimē: ⁊ de duobus malis/
cū vrget necessitas: minus malū eligendū sit: cur discre/
tus sacerdos nō negat eucharistiā criminoso: quatenus
minus incurrat/vt maius malū euitet: idest potius red/
datur suspectus/ꝙ māducet indigne. Soluit dicēs. Sa/
ne cū nemo debet vnū mortale cōmittere ne ꝓxim⁹ aliud
malū cōmittat: eligendū est potius sacerdoti nō ꝓdere
pctōrem: ꝙ vt ille nō peccet: sed ille potius debet eligere
vt abstinēdo reddatur suspectus: ꝙ cōicando manducet
indign⁹. Unde Aug. in li. q̄stionū sup Gen. Periculosis
sime admittit͛ hec cōpensatio vt nos faciam⁹ aliquid ma
li/ne ali⁹ graui⁹ malū faciat. Peccauit igit͛ iudas sumēdo
corpus christi de manu domini: qꝛ se peccatorē agnouit.
Nec in hoc casu pōt quis famā suam celare: qꝛ mai⁹ pre/
ceptū restringit ad nō indigne cōmanducandū: ꝙ ad cō/
seruationē proprie fame. Debet ergo pl⁹ se abstrahere a
cōmunione peccator cū dispendio fame: ꝙ corp⁹ dñi per
cipere cū detrimento anime. Quod qꝛ iudas nō fecit cō/
municando: mortaliter peccauit. ¶ Querit consequēter
Innocē. verū xp̄s ad bonū vel ad malū tradidit iude eu
charistiā: arguit ad partes. Non videt͛ quidē dedisse ad
bonū: quia alr sua fuisset intētiōe defraudat⁹: ꝯtra illud
ꝓphete. Oia quecūq͛ voluit fecit. Iudas enī nō ad bo/
nū: sed ad malū accepit. Sed nec ad malū dedisse videt͛:
qꝛ xp̄s non est autor malorū: sed vltor. ¶ Soluit. Verissi
me dici pōt ꝙ si illa prepositio ad/denotat intentionē vl͛
effectū/cum dr̄: dedit ad malū. falsa est ꝓpositio. Si vo
ꝯsecutionē innuat vel effectū vera est: qꝛ scꝫ male accepit
bonū/ad malū accepit bonū: qꝛ malū sequebat͛ in eo ad
susceptionē boni. iiij. sententiarū dist. ix. Et ex hoc doce/
mur dicit apl̄s. Qui māducat ⁊ bibit calicē dñi indigne:
iudiciū sibi māducat ⁊ bibit: ꝙ sit cauendū accipere ma
le bonū. Ecce enī factū est malū dum male accipit͛ bonū
Sicut ecōtra apostolo malū factū est bonū: cū bene ac/
cipitur ab ipso malū: scꝫ dū stimulus sathane patienter
portatur. Ergo ⁊ mala ꝓsunt bonis: sicut angelus satha
ne paulo. Et sancta obsunt malis: bonis sunt ad salutem
mala: malis ad iudiciū bona: qꝛ mali male accipiunt qd̄
bonū est. Et ex hoc patet ꝙ iudas xp̄o autore non est fa
ctus deterior: qꝛ sibi nullum malū intulit/sed bonū: cor
pus scꝫ suū sanctissimū porrexit: qd̄ factū est sibi malum
qꝛ male sumpsit. Et sic verificat͛ illud qd̄ de xp̄o scribit͛. *(Luce. ij.)*
Posit⁹ est hic in ruinā ⁊ in resurrectionē multorū in isrl͛.
Unde paulus de se ⁊ aliis bonis xp̄ianis dicit/ꝙ aliis su *(ij. Cor. ij)*
mus odor mortis in mortē: aliis odor vite in vitā. Ita et
hodie bonus predicator in ecclesia: dum veritatem ꝓdi/
cat multos mittit ad gaudiū eternū. Hos scꝫ q̄ eius ꝓdi/
cationē reuerenter suscipiunt: firmiter adherendo his q̄
credenda ꝓponit/⁊ opere implendo: que agere mādat:
suadet ex scriptura/⁊ ꝑcipit. Multos etiā mittit ad ignē
sempiternū: q̄ spretis eius sermonib⁹ in scripture incom
mutabili veritate fundatis/se ꝑcedentiū malis moribus
⁊ depravatis abusionib⁹: quas cōsuetudines appellant:
tuentes: sermones hmōi rectos ⁊ salubres paruipendūt
⁊ postponūt: ⁊ in animarū suarū graue periculū ⁊ iactu
ram. Sic igit͛ quēadmoduꝫ sermo idem vtilis est multis
ad salutē: multis occasio ad maiorē dānationē. Sic ⁊ xp̄i
corpus bene dispositis ipm suscipientib⁹ medicinalis est
aīe refectio: male sumētibus iudiciū est ⁊ dānatio ex pra
ua sumentiū voluntate. ¶ F Ad secūdum dubiū quo
quesitū est/quale corpus xp̄s dedit discipulis: mortale
an imortale: passibile an inpassibile. Venerabilis hugo
lib. ij. de sacra. par. iij. c. iij. Ego inquit/in hmōi q̄stione si
cut in aliis ꝓfessus sum: oīa secreta magis veneranda ꝙ
discutienda censeo. Simplicitati fidei hoc sufficere pu/
to: si dicimus tale dedit quale voluit: ⁊ rursus quale de/
dit ipse nouit: ideoq͛ tale dedit quale voluit: qꝛ oīpotēs
erat ⁊ potuit oē qd̄ voluit. Ideo aūt ipse nouit quale de
dit: qꝛ sapiā erat: ⁊ nō potuit ignorare quod fecit. Pro/
pterea lectus se a questione absoluit: ⁊ fortasse tutius in
semetipso subsistit: q̄ nō dicit mortale dedit: ne videatur
dicere ꝯtra sacramēti dignitatē. Nec dicit imortale dedit
ne estimet͛ credere ꝯtra eam q̄ in xp̄o ante resurrectionē
fuit mortalis corporis veritatem. Propter hoc fortasse
melius est/vt neutrū diffinire ꝑsumam⁹: ꝙuis tn̄ credat͛
ꝙ alterum fuerit. ¶ Quāꝙ aūt hoc bene ⁊ catholice sit
dictū: non tn̄ quietat de ꝑsenti materia dubitatē: nēpe
licet xp̄s dedit tale quale voluit: ⁊ quale voluit ipse no/
uit: nescitur tn̄ quale dare voluit: ⁊ quale se dedisse agno
uit. Verūtamen qꝛ factū tale mere contingens erat: et a
solius dei beneplacito ⁊ volūtate dependebat: ipm cer/
te ⁊ veraciter sciri nō potest: nec plene inuestigari: sicut
nec diuina voluntas in quacūq͛ alia operatione/ circūs
scripta reuelatiōe: q̄ de ꝑsenti materia nunꝙ legit͛ facta.
Et ꝙuis ita sit: tn̄ doctores se circa illud occupantes/oī
semota temeritate: qd̄ verisimilius xp̄m fecisse credi po/
terit: doctrinaliter docuerūt: non tn̄ oīno in eadem snia
ꝯcordantes. Vn̄ ipsemet hugo declināns ad partē vnam
ait. Ego (si alterū dicendū est) absq͛ ꝑiudicio veritatis/
magis ad illud sensu accedo: vt corpus impassibile ⁊ im
mortale: quātum scꝫ ꝑtinet ad sanctificationē sacri tradi
disse dicatur. Et infra. Si enī h̄ potuit vt ipse seipm ma/
nibus gestaret: ⁊ discipulis sine corruptione sui se edens
dum distribueret: ⁊ tn̄ ipse q̄ dedit ⁊ q̄ dabat͛: qui portas
uit ⁊ q̄ portabat͛ idem esset: q̄d mirū est si dicit͛: ꝙ ipse in
eo ꝙ dabat mortalis fuit: ⁊ in eo ꝙ dabat͛ imortalis fuit
⁊ tn̄ ipse q̄ mortalis dabat: ⁊ qui imortalis dabat͛ nō duo
sed vnus fuit ipse. Quō enī imortalis nō dabat͛ q̄ inuisi
biliter sumebat͛: ⁊ incorruptibilr̄ māducabat͛. Inuisibi/
liter sumebat͛ quātum ad formā dico ꝓprij corporis sui:
nō quātum ad spēm sacramēti sui. Inuisibiliter enī sume
batur: qꝛ in eo qd̄ sumebat͛ qd̄ ipse erat nō videbat͛. Uisi/
bilis enī sumebatur ⁊ species panis ⁊ vini tantū videbā
tur: ideo dico inuisibiliter sumebat͛: ⁊ qd̄ erat nō videba
tur. Si ergo in eo quod dabat quod ipse erat videbatur:
⁊ in eo quod dabatur quod ipse erat: non videbatur. Et
si in eo qd̄ dabat tenebat͛ ⁊ crucifigebat͛: ⁊ in eo qd̄ da/
batur frangebat͛ ⁊ nō diuidebat͛: edebatur ⁊ nō corrū/
pebat͛. Quid miraris si in eo qd̄ dabat mortal'is dr̄: et in
eo qd̄ dabat͛ imortalis ⁊ ipassibilis ꝑdicatur. ¶ G Si
quis aūt obiicit ꝯtra hoc ꝙ ante resurrectionē dñs iesus
xp̄s corpus mortale portabat: ⁊ hoc discipulis tradidit:
qꝛ dixit. Hoc est corpus meū. ⁊ ꝑ ꝯsequēs dedit ipsis cor
pus mortalē. Rn̄det hugo. Hoc ipsi indubitanter profi/
temur: mortalē fuisse dñm iesum s̄m humanitateꝫ suscē/
ptam: qꝛ si mortalem fuisse nō crederemus: mortuuꝫ ne
garemus. Humana ḡ natura in xp̄o mortalis fuit: sed vo
luntate/nō necessitate: ex eo enī quo ꝑ grām ab oī pctō
mūda/verbo dei in vnitatē ꝑsone iuncta est: ab oī mortꝭ
necessitate ⁊ debito libera facta est: vt nihil mori debe/
ret pro eo ꝙ pctī nihil haberet. Sustinuit tn̄ spōte mor/
talitatem: qꝛ mortē sustinere volebat. Si ergo spōte mor
talitatem portauit/quousq͛ mortē gustaret: ⁊ ita morta/
litatem deponeret. Quia ḡ voluntate nō necessitate mor
talis fuit: ipsius mortalitatis ꝓprietatē/s̄m ꝙ ordo ⁊ ra
tio tēporis postulabat: prīusq͛ eā per mortē exueret totā
aliqn̄ ex parte qn̄ voluit deposuit: ⁊ rursum qn̄ voluit re
cepit: vt in hocipso ꝓbaret qꝛ inquātum eaꝫ sustinuit: ex
necessitate nō esset: qui sic ꝓ potestate inquātum voluit
eam nō habere sustinere oīno nō posset. Legit͛ in euāge
lio ꝙ dñs iesus xp̄s cum verbū vite ꝑdicaret: ⁊ ad vitam
mortales ⁊ morituros inuitaret/zelātes ⁊ inuidi hostes
quē rōne cōuincere nō poterant: furore extinguere vole
bant. Itaq͛ quasi in eū qui nihil amplius mortale habe
ret: manus iniecerūt: ⁊ duxerūt in supciliū montis vt eū
inde ꝑcipitarent. Ipse aūt vt ostenderet se quidē morta
lem esse: sustinuit vt teneretur: ⁊ vt iterū demonstraret
quia voluntate nō necessitate mortalitatem ⁊ passibilita
tem ferebat: non sustinuit vt ꝑcipitaretur. Cum enī esset

ducendus teneri se patienter tolerabat. Cum autez esset ꝓcipitandus/potenter ꝑ mediū illoꝝ trāsiens ibat. Qn̄ voluit tenebat̄: quādo voluit nō tenebatur. Quātuz voluit: ⁊ qn̄ voluit naturā mortalitatis admisit: quātū aūt eam sustinere noluit: ⁊ qn̄ noluit/eandē a se pꝛātem remouit. Transiens inquit ꝑ mediū illoꝝ ibat. Nūquid putas ꝙ xp̄us luctando se de manibus inimicoꝝ subtraxerit/cū ab eis teneretur: vt trāsiens liber ꝑ mediū illorū iret. Ergo fortitudo corporis sola in eo laudanda est: nō virtus deitatis. Non ita cōuenit: sed exhibuit se qualem voluit: admittens ad se ex eo qḋ sponte portabat quātū voluit. Si ergo xp̄s mortalitatis naturā ſm dispēsatiōis rōnem diuine ꝓus ꝙ̄ eā perenniter victurus exueret: ſm tēpus aliqn̄ ex parte deposuit: ⁊ iterū cum tp̄s postulabat assumpsit: quid miruz est/si dicit̄ aliqn̄ pro cā ⁊ rōne tp̄is ſm aliquid ⁊ totā deposuisse: in qua tn̄ adhuc cū tēpus postulabat passurus fuit. Si ergo hoc esse potuit/vt ipse seipm̄ manibus gestaret: et discipulis sine corruptione sui edendū distribueret: ⁊ tn̄ ipse q̄ dedit ⁊ qui dabatur: ⁊ qui portabat ⁊ q̄ portabatur idem esset: q̄d mirum est si dr̄ ꝙ ipse in eo qḋ dabat mortalis erat: ⁊ in eo qḋ dabat̄ imortalis fuit: ⁊ tn̄ ipse qui mortalis dabat: ⁊ q̄ imortalis dabatur nō duo sed vnus fuit ipse. Hec hugo.

In quibus hoc vult in summa/ꝙ sub sacramēto corpus suum xp̄s imortale ⁊ impassibile tradidit discipulis suis: quod tn̄ adhuc passurū erat in ꝓpria specie carnis. Pro illo dicto Hugonis facit glo. suꝑ illud Mat. xvij. Transfiguratus est ante eos: dicēs. Illud corpus qḋ habuit ꝑ naturā: dedit discipulis in cena: nō mortale: nō passibile. Et super illud Leui. ij. Si oblatio tua fuerit de sartagine ⁊c. dicit glo. Carnez suā ante passionē esui nō aptam/esui aptam fecit. Constat aūt ꝙ caro passibilis non erat apta esui: ergo fecit eam impassibilem. ¶ H Sed ꝯtra hanc opinionez arguūt aliq̄. Si sacr̄m per triduū mortis xp̄i reseruatū fuisset: aut beūs petrus in triduo cōsecrasset: sequeret̄ ꝙ vnū ⁊ idem corpus simul et semel fuisset viuū ⁊ mortuū/passibile ⁊ impassibile: passibile in cruce impassibile in sacr̄o: mortuū in sepulcro: viuū in sacr̄o: et ita idem corpus in cruce fuisset vulneratum: ⁊ simul tp̄e in hostia integrum ⁊ illesum. ¶ Propter hoc est opinio alioꝝ ꝯtraria tenentiū ꝙ xp̄s dedit discipulis suis corp⁹ passibile ⁊ mortale. Unde magister dist. xi. quarti prope finē. Discipulis corpus tale dedit: quale tūc habuit: idest mortale ⁊ passibile: nūc ṽo sumitur a nobis impassibile ⁊ imortale: nec tn̄ maiorē habet efficientiā. Item Inno. Quia incredibile iudicat̄ vt ſm eandē naturā simul fuerit xp̄s mortalis ⁊ imortalis: qḋ tn̄ ei cōgruebat ſm eandem ꝑsonā: pōt salua fide cōcedi ꝙ tale corpus xp̄s tūc dedit: quale tūc habuit/mortale scz ⁊ passibile. Nūc aūt sumitur a nobis imortale ⁊ impassibile: nec tn̄ maiorem habet efficaciam/sicut nec maiorem potentiā. Et quasi respondēs motiuis Hugo subdit/ꝙ ergo passibilis edebatur: ⁊ tn̄ nō ledebat̄: nō erat humane nature: sed diuine potentie: qua valebat quicq̄d volebat oīno. Idē sentit glo. j. Coꝛ. xi. dicens. Pōt queri quale corpus discipulis suis dedit dn̄s. Et r̄ndet ꝑ verba magistri statim allegata. Dedit tale q̄le habuit ⁊c. Hoc idem tenet be. Tho. san. Bonauen. Egidi⁹ de roma/⁊ doctores cōiter. De ſ tn̄ ꝙ improbatio p̄ne opinionis tangit: an scz possibile sit vnū ⁊ idem corpus ꝓ eodem tp̄e esse simul mortuū et viuū: animatū ⁊ inanimatū: pati ⁊ habere dotem impassibilitatis: ⁊ an illa sequātur ad positionē illam p̄mā: q: innititur alijs p̄ncipijs: posterius scz lec. xlvj. ꝑtractādis ideo vsq̄ ibi differat̄/vna cū solutionib⁹ rationū hincinde adductarū. ¶ I De tertio dubio/scz vtrū xp̄s sumpsit corpus ⁊ sanguinē suū in cena. Recitat Alex. de ales parte. iiij. q. xliiij. ⁊ post eum sctūs Tho. parte. iij. q. lxxxi. duas opiniones. Nam quidā dixerūt ꝙ xp̄s in cena corpus ⁊ sanguinē suum discipulis suis tradidit: nō tamen ipse sumpsit. Non eñ aiūt/de christi factis ⁊ dictis asseri debet qḋ autoritate sacre scripture nō traditur. In euangelijs aūt non habet̄ ꝙ xp̄s corpus suū manducauerit: aut sanguinē suū biberit: ergo nō est asserendū. ¶ Item nihil est a seipso diuisum neq̄ xp̄s: sed assumptū est diuisum a sumēte: ergo. Item frustra assumpsisset: q: anima xp̄i non indiget nutritione: sacr̄m aūt corporis christi nutritio est sp̄ualis aīe. Sed hec opinio non acceptatur: q: obuiat scripture canonice sane intellecte et autoritatibus sanctoꝝ. Unde respondet̄ ad dubiuz/ꝙ christus in cena accepit corpus suū manducando: ⁊ sanguinē suum potauit p̄mo: ⁊ dehinc suis discipulis tradidit. Un̄ sicut xp̄s suscepit circūcisionē ⁊ baptismū q̄ fuere maxima sacramenta quātum ad necessitatem in vete. ⁊ no. testa. nō tn̄ suscepit necessitate purgationis: sed dispensatione nostre informationis: vt esset alijs exempluz ⁊ informatio: vt que obseruanda ab alijs institueret: ꝓus ip̄e obseruaret: ſm illḋ Act. j. Cepit iesus facere ⁊ docere. Un̄ Chrys. super Mat. xxvj. dicit: Bibit ex eo vt audiētes hoc nō dicerent: quid sanguinē bibo ⁊ carnē manduco. Ut eñ nō turbarent̄ sicut turbati fuerūt/qn̄ multi abierunt retro: prius sanguinē suū bibit. Hoc etiā innuit textus euāgelicus vbi legit̄ in Mat. Marco ⁊ Luca/ꝙ christ⁹ accepit panē ⁊ calicē: quod nō est intelligendū ꝙ accepit solum manib⁹ ad distribuendū discipulis: sed eo modo accepit quo mō accipiendū alijs tradidit. ¶ Qḋ aūt sic intelligēdum est probant sanctorū autoritates: nā Ruth. iij. dicit glo. suꝑ illud: Cunq̄ comedisset ⁊ bibisset. Comedit xp̄s ⁊ bibit cum in cena corporis et sanguinis tradidit sacr̄m apostolis: Unde q: pueri cōmunicauerūt carni ⁊ sanguini ⁊ ipse participauit eisdē. Item Leuiti. viij. super illud: Cunq̄ de sanguine arietis ⁊c. glosa Esiti. Primo sacerdos: postea filij eius sanguine vngebant̄: q: christ⁹ in cena primo sanguinem accepit: deinde discipulis suis dedit. Item alia glo. ibidē. Cū bibit ⁊ alijs bibere dedit: intelligibilem sanguinē super altare. i. corpus suū fudit. Itē ad heldibiā Hiero. et habet̄ de cōse. dist. ij. nec moyses. Nec moyses dedit vobis panē verū: sed dn̄s noster iesus ip̄e cū apostolis cōuiua ⁊ cōuiuiū: ipse comedēs ⁊ qui comedit̄. Unde de hoc etiā quidaz metrice dixit: Rex sedet in cena turba cinct⁹ duodena: Se tenet in manib⁹: se cibat ipse cib⁹. ¶ Per hoc ad primū patet/quō hec veritas in euangelio continet̄/sane ſm sanctorū expositionē intellecto. ¶ L Ad secundū dicit̄ ꝙ aliquid a se esse diuisuz pōt intelligi dupliciter. Uno mō quantū ad intrinseca. i. substantialiter: vel ſm naturā qua diuisum nō retineret naturā ⁊ substantiā eius a quo diuidit̄. Alio mō quātum ad locū aut extrinseca: ⁊ sic pōt esse diuisum a seipso: pro quanto idē pōt eē in diuersis locis: ⁊ in vno loco habere aliquid quod in alio loco nō habet. sicut dicit̄ de anima que est in pede ⁊ in corde. ⁊ habet intellectionē ⁊ volitionem in corde nō in pede: saltē nō oportet. Primo modo idē a seipso diuidi non potest: sed bene scḋo mō: q: sic idē diuidi a se nō est aliud nisi idē esse in diuersis vbi: vel habere aliq̄d in se in vno loco ⁊ eo carere in alio loco. Qḋ quō est possibile postea patebit. Ad tertium patebit statim. ¶ L Sed hic queri posset an christ⁹ sumpsisset seipsum in cena sacramentaliter vel spiritualiter. Et videt̄ ꝙ nō spiritualiter: q: manducatio spiritualis gratiā auget: ⁊ vnit manducantē christo ⁊ incorporat: sed christus est sibiipsi summe vnus: ⁊ habet gratiā inaugmentabilē ab instanti sue cōceptionis: igit̄ nō spiritualiter. Nec sacramentaliter tm̄: q: hoc est tm̄ maloꝝ. Itē sic min⁹ dedisset se sibi/ꝙ̄ discipulis quib⁹ dedit ad manducandū sacramentaliter et spiritualiter. Respōdent quidā vt recitat Alex. de ales. q. xliiij. par. iiij. membro. ij. ꝙ christ⁹ sumpsit se: ⁊ nec sacramētaliter nec spiritualiter. Unde dicūt hāc diuisionem manducationis vel sumptionis in sacramētalē ⁊ spiritualē esse manducationis mēbroꝝ ⁊ nō capitis. Cui⁹ manducatio nō erat ꝓpter alicuius defect⁹ reparationē: aut propter effectū gratie in ipso assequendū: sed vt esset

exemplū nostre māducationis. Sed hoc non placet ale
xandro: ideo rñdet ꝙ sumpsit sacramētaliter tm̄: nā sicut
baptismū suscepit sacr̄aliter tm̄ ⁊ nō rem: sic ⁊ hoc sacr̄m
ꝯfuit em̄ in xp̄o cognitio huiꝰ sacr̄i quā ꝓsupponit sacra
mentalis sumptio. Non aūt fuit spūalis manducatio: q̄
nō spūalis refectio ꝑ incorporationē: q̄ sibi incorporari
nō potuit q̄ sibi idem fuit. Incorporatio aūt distinctionē
ponit incorporati/ ⁊ eius cui fit incorporatio. Neqꝫ chari
tatis augmentatio: q̄ licet xp̄s fuit viator: fuit tm̄ ꝑfectis
simus apprehensor: ⁊ ideo ꝓficere nō poterat: nec habi
tu charitatis: nec motu feruoris. Alius autē viator quāqꝫ
ꝑfectus: si digne ⁊ spūaliter recipit hoc sacr̄m: intendit
in eo charitas motu vl' habitu. Rōne em̄ gratie vnionis
qua maiorē nō pōt habere creatura: nō potuit in xp̄o au
geri grā. Ab instāti em̄ ꝯceptionis/ tanta abundauit grā
ꝙ nulla ei potuit fieri additio: sed nec meruit sibi: licet
meruit nobis. Non ergo spūaliter māducauit: sed sacr̄a
liter tm̄: nō spūaliter ꝓpter vltimitatē sue ꝑfectionis et
sanctitatis. ¶ M Per hoc ad rōnes in contrariū. Ad
illam q̄ arguit ꝙ manducatio sacramētalis est tm̄ malo
rū/ hoc negeť: qm̄ nō tm̄ malicia sumētis est cā sacramē
talis sumptionis: sed quāqꝫ ꝑfectio gratie ſm vltimitatē
ꝑfectionis. Vñ ratio sacramentalis sumptionis tm̄ est:
q̄ sumens non est capax spūalis effectus huiꝰ sacr̄i. Hoc
aūt pōt ꝯtingere duplici de causa: aut ꝓpter maliciā su
mentis: ⁊ hoc idignitatis est: vt in peccatoribus: aut ꝓpter
plenitudinē grē: ⁊ hoc ꝑfectionis est: ⁊ in solo xp̄o fuit.
¶ Ad aliud patet ꝙ nō minꝰ dedit sibi q̄ discipulis quā
tum ad veritatem pmi ꝯtenti in sacr̄o/ scꝫ corporis ⁊ san
guinis sui: nec quātum ad grām ⁊ charitatem: quā licet
tūc nō recepit: tm̄ eam ꝓus in summo habuit: ita ꝙ maio
rem ſm ordinatā dei potentiā hr̄e nō potuit. ¶ Addit tm̄
Alex. quēdam modū ſm quē saluari posset xp̄m sacramē
taliter māducasse/ di. Vel pōt dici ꝙ in spūali māducatio
ne sunt plura instar modificationis corporalis/ scꝫ deli
beratio/ delectatio/ assimilatio/ vnio seu incorporatio.
Quātum ad duo pma/ scꝫ deliberationē ⁊ delectationē
māducauit se: q̄ plene deliberauit ⁊ considerauit q̄d su
mebat ⁊ quātum erat ⁊ quale. Plenā etiā ibi habuit de
lectationē. Quāto em̄ magis cognoscebat totā virtutē
mysterij ⁊ melius dispositus erat: tāto magis delectabi
liter sumpsit. Quātum ad alia duo/ nō māducauit se: vt
patet ex premissis. ¶ Lectio. xxxviij. A

Hoc est enim corpus

meū. ¶ Premissa huiꝰ sacramēti institutio
ne quātum ad t̄ps ⁊ materiā/ modū/ finē
⁊ rōnē motiuā facta a xp̄o: subdit verbo
forma q̄bus ꝑficitur ipsa ꝯsecratio. Quāuis em̄ (vt. s̄. di
ctum est) xp̄s dñs dei patris naturalis filius eidē cōsub
stantialis natura/ equalis virtute ⁊ potentia/ sua diuina
ptāte panē in corpus suū cōuertere potuit absqꝫ verbo
quorūlibet ꝓlatione/ sola sua qua celū ⁊ terrā creauit ⁊
vniuersa de nihilo oīpotēti volūtate: vsus tm̄ est paucis
certisqꝫ verbis: q̄bus panē in corpus suū trāssubstantia
uit. Perfecturꝰ em̄ hoc sacr̄m ait ꝯcenantibus aplis. Ac
cipite ⁊ comedite: hoc est corpus meū. Nec solus ipse his
verbis vti voluit in sua ꝑsonali ꝯsecratione: verū ⁊ apo
stolos/ q̄bus se p̄inū dedit in cibū: nec tm̄ aplos: sed oēs
eo in sacerdotio legitimos successores rite ab ecc̄lia or
dinatos prout supra lec. ij. ⁊ vj. latius est ꝓbatum. His
ergo verbis cōtulit dñs vim cōsecratiuā eucharistie. De
quo paschasius in quodā trac. de sacr̄o sic ait. Nulli du
biū ꝙ sicut qñ in noīe patris ⁊ filij ⁊ spūssancti/ ter mer
gimur in fonte vtiqꝫ baptizamur: nō in virtute ⁊ ptāte il
lius qui hoc dicit: sed in virtute xp̄i q̄ hoc p̄cepit/ dicens.
Ite docete oēs gentes/ baptizantes eos in noīe ⁊c. Sic
⁊ hoc sacr̄m nō meritis/ nō verbis humanis: idest in ꝑso
na hoīs ꝓlatis: sed ꝓculdubio diuinis efficitur ⁊ ꝯsecra
tur mādatis. Idcirco estimandū nō est ꝙ alteris verbis:
ꝙ vllis meritis: ꝙ potestate alicuius ista fiant: sꝫ verbo
vtiqꝫ creatoris. Et post modicū. Propterea veniendum
est ad verba xp̄i: ⁊ credendū ꝙ in eisdem verbis id confi
ciatur. Reliqua oīa que sacerdos dicit: aut clerus canit/
nihil aliud q̄ laudes ⁊ gratiarū actiones sunt: aut certe
obsecrationes: fideliū postulationes ⁊ petitiones. Ver
ba aūt xp̄i sicut diuina sunt: ita ⁊ efficacia: vt hoc scꝫ pro
ueniat: q̄d iubet. Celum inquit xp̄s ⁊ terra trāsibūt: ver
ba autē mea nō transibūt: sed faciēt oīa ad q̄ missa sunt.
Cum igitur dixit xp̄s. Accipite ⁊ manducate ex hoc oēs:
hoc est corpus meū. ilico ibi cōparuit corpus suū. Et sub
dit paschasiꝰ. Sane forte putares ꝙ de illo solo vno pa
ne: ⁊ in illa hora hoc esse iusserit. Ad q̄d tollendum ad
iungit. Hoc facite in meā cōmemorationem. Unde faten
dum ꝙ quicquid illud fuit quod apli a christo percepe
runt: hoc totū est istud q̄d sacerdotes ⁊ fideles ꝑcipiūt.
Et si velis audire quid est. Hoc est inquit corpus meū:
q̄d pro vobis tradetur. In hoc ergo verbo creatur illud
corpus: quia diuinū verbum est ⁊ omni potentia plenū
est. Et v̄o dicit: hoc est corpus meū q̄d pro vobis tradeť:
crede o fili q̄ ita est: qm̄ ipse dixit ⁊ factū dubitare non
potes. Ipse mandauit ⁊ creatū est. Preceptum ergo po
suit: in meā cōmemorationē hoc facite: ⁊ ideo quotiens
cūqꝫ fit catholice: vere hoc fit q̄d dictū est: hoc est corpꝰ
meū. ¶ Ex quibꝰ verbis paschasij satis habetur/ ꝙ his
verbis christi: hoc est corpus meū: corpus xp̄i consecra
tur. Hoc ipsum expresse dicit Ambro. de cōsc. dist. ij. Pa
nis est in altari. Ubi inquit/ sacr̄m cōficitur: iam nō suis
sermonibus sacerdos: sed sermonibus vtitur christi: er
go sermone xp̄i conficit sacramentū. Accipe que sunt ver
ba christi. Accipite ⁊ manducate/ hoc est corpus meum.
Idem Innocen. in. c. Cum marthe. de cele. missa. Forma
ait/ verbo qua xp̄s vsus est/ cū panem ⁊ vinū in corpꝰ
et sanguinē transsubstantiauit: est que ponitur in cano
ne misse: qua vniuersalis vtitur ecclesia: quā apostoli ac
ceperunt a xp̄o: ⁊ ab ipsis eorum acceperūt successores.
¶ B Sed pro intellectu dicendo de forma huius sa
cramenti/ notandum ꝙ ꝓprie loquendo refert loqui de
forma huius sacramēti: ⁊ de forma cōsecrationis huiꝰ sa
cramenti: q̄d singulare est in hoc sacramēto. Siquidem
ſm sco. q. ſ. dist. viij. lib. iiij. oīa alia sacramēta cōsistunt so
lum in vsu quodā ⁊ in fieri: ita ꝙ idem ibi est sacramētū/
⁊ ꝑceptio sacramēti: sicut idem est baptismus/ ⁊ ꝑceptio
baptismi. Non em̄ baptismus est aqua: aut confirmatio
chrisma. Sed hic est lotio facta in aqua cum certa verbo
rum forma: ⁊ hec est vnctio hoīs in fronte facta a ponti
fice sub forma verbo debita. Nec in his ꝑmanet sacra
mentū transeūte vsu seu tali ꝑceptione aut actu. Sacra
mentū v̄o eucharistie est quoddā permanēs etiam ante
vsum eius: qui cōsistit in eius sumptione: ⁊ hoc cōgruū
erat: quia christus ꝑmanenter voluit esse nobiscū: ergo
in aliquo signo ꝑmanente/ cuiusmodi signū est sacramē
tum istud. Habet ergo sacramentū eucharistie esse ꝑma
nens ⁊ nō successiuū. Est em̄ sacramentū eucharistie spe
cies panis ⁊ vini/ corpus ⁊ sanguinē xp̄i cōtinentes: vel
etiam ip̄m corpus xp̄i ſm certā sacramēti acceptionē: et
tam species cōtinentes/ q̄ corpus xp̄i contentū res sunt
ꝑmanentes. Rei aūt ꝑmanentis forma esse nō potest q̄d
successiuū: cū res habens formā non possit esse sine for
ma: ꝑmanens aūt manet: successiuū v̄o nō: quia eius esse
cōsistit in quodā fieri. Et q̄ verba nō possunt esse nisi in
quadā successiōe ꝓlatiōis/ saltem vocalis/ de q̄bus nūc
est sermo: io manifestū est ꝙ nō possunt esse forma sacra
menti eucharistie: alioq̄n cessantibꝰ v̄bis/ nō esset sacra
mentū eucharistie. Q̄d dicere foret hereticū: imo cessan
tibus verbis cōsecrationis/ incipit esse sacramentum eu
charistie. Desinūt em̄ verba per primū nō esse: ⁊ primum
nō esse verbo/ est primū instans eucharistie. Unde patꝫ
ꝙ nō sunt simul verba cōsecrationis eucharistie ⁊ sacra
mentū eucharistie. Cōsecratio aūt huius sacramēti: que

Math. xxvj. Marci xiiij. Luc. xxij.

est quedā via ad sacramentū: est res successiua cōsistens in fieri: ⁊ ita requirit certā formā verboꝝ: q̄ dici possunt verba sacramētalia ꝺm Scotū lib.iiij.dis.viij.q.j. Verba vtiqꝫ sunt forma cōsecrationis sacri: nō forma sacramenti: q: pertinent nō ad esse sacramēti: sed ad fieri sacramēti ꝑtinent aūt ad esse ꝯsecrationis/ qꝺ consistit in fieri: vt dictū est. Alioꝝ aūt sacramentoꝝ forme sunt verba: quia alia sacra nō sunt nisi in fieri sicut ⁊ ipsa vba. ¶ E Si queris ergo q̄ est forma sacramenti eucharistie: pōt dici ꝺm doctorē supradictū/ ꝙ in sacramēto eucharistie non est aliquid tanq̄ materia: ⁊ aliud tanq̄ forma sicut in sacramētis ceteris. Cuius ratio est: q: istud sacrm̄ est ꝑmanens: ⁊ ideo (vt dictum est) nō possunt aliqua verba ad eius essentiam ꝑtinere. In quocūqꝫ em̄ sacramēto distinguūtur materia ⁊ forma. Signuz visibile ꝺ: esse materia verba vo forma. In isto aūt sacro sole spēs panis et vini sunt sacrm̄: que sunt forme quedā accidētales sine materia: vt infra dicetur: quarū nō est alia forma. ¶ Si dicis/ species ille nō sunt sacramentū nisi inquātum sunt signa rei sacramētalis: nō habent ergo esse sacrm̄ ex eo ꝙ spēs panis ⁊ vini sunt: sed ex repn̄tatione rei contente: igiẜ saltem significatio erit forma sacramenti: que dat esse sacramento. Rn̄deo breuiter ꝙ in sacro eucharistie. i. in eo ꝙ est sacramentū tm̄ ⁊ nō res: nō est aliqua realitas preter species illas sensibiles. Neqꝫ repn̄tatio aut significatio addit aliquā rem speciebus q̄ sit aliquid sacri. Sed q: sacramentū nō est terminꝰ absolutus sed cōnotatiuꝰ: ideo supponit pro speciebꝰ panis ⁊ vini: cōnotando institutionē/ qua institute sunt a xp̄o ad efficaciter significandā rem ꝯtentam: sed illa institutio vel est xp̄s instituens: vel spēs institute: aut vtrūqꝫ simul. Et nihil dicit distinctū a speciebus qꝺ sit aliq̄d sacramēti: nisi quis diceret ꝙ sacramentū diceret relationē vel respectū superadditum: quē nō opinor esse ponendū. Quotiēs ergo dicūtur verba esse forma sacri eucharistie: intelligendū est ꝙ verba certa sint forma ꝯsecrationis eucharistie: ⁊ ita consequēter loquēdum erit de forma. ¶ D Quia aūt inter cetera diuine pietatis beneficia humane saluti prestita: institutio huiꝰ sacramēti mirabilis excedensqꝫ humanaz intelligentiā predicatur: ꝺm illud ꝓphete. Memoriā fecit mirabiliū suoꝝ misericors ⁊ miserator dn̄s: escam dedit timentibus se. Sūt quoqꝫ in eo nōnulla cursui nature cōtraria/ ac intellectui difficillima: ideo ꝓsupposita fide certissima/ absqꝫ temeritate scrutandi diuinā tremendāqꝫ maiestatē cum oī humilitate ⁊ timore ex doctoribꝰ orthodoxis querēdum nobis est ⁊ laborandū/ si ad aliqualem creditoꝝ intelligentiā ꝑtingere valeamus: quatenus innotescat quid vere: quid pie: q̄d sobrie: de ħ mirifico ac mirabili sacramēto asseri: quidve negari: quid deniqꝫ veritatē fidei impugnātibus possit catholice responderi. Diuino ergo cōfisus auxilio: vt in dicendis vitetur cōfusio: hoc ordine statui ꝓcedendum. Ut in ꝯsecratione forme quattuor principaliter inquiranẜ. Primo de forme integritate. Scḋo de forme efficacia ⁊ virtute. Tertio de forme veritate. Quarto de cōuenienti dictoꝝ expressione. ¶ Circa primū inuestigabiẜ que ⁊ quot verba sint de forme consecrationis essentia. Scḋo an in illa forma ad cōsecrandū sufficiat si ꝑtermitterenẜ verba canonis p̄cedentia ⁊ sequentia. Tertio vtrum ꝓpter mutationē quorūdam verboꝝ forme impediaẜ cōsecrationis efficacia. ¶ Circa scḋm ꝑncipale tractabiẜ q̄s effectus sequitur ad ꝓlationē debitā forme. ¶ E Et qm̄ ꝺm oēs catholicos tractatores ibi incipit esse corpus xp̄i: qꝺ cōsiderari pōt ꝺm habitudinē oīm predicamentoꝝ: q: viris scholasticis loquor: placuit ꝺm ordinē eoꝝ inquirere mirabilia dei in hoc sacramēto. ¶ Quātum ad p̄dicamentum substātie: vtrū ibi sit verū ⁊ substātiale corpus xp̄i. Qua substātiali mutatione inceperit esse corpus xp̄i in sacramēto. Quid etiā in quid cōuertatur. Que substantia maneat: q̄ desinat. Et an desinens annihileẜ. ¶ Quātum ad predicamentū quantitatis: vtrum corpus christi sit quātum in sacro ꝺm ꝓprias dimensiones quas habet in celo. Utrū habeat positionē situs in loco. Utrū totus in toto sacramēto: ⁊ totus in qualibet parte/ cuz ceteris etiā p̄dicamentū situs concernentibus: pro eo ꝙ vtraqꝫ p̄dicamenta quātitatis ⁊ situs positionē respiciūt: illud in toto: istud in loco. ¶ Quātum ad p̄dicamentū relationis. Utrū accidentia panis ⁊ vini manentes afficiant corpus xp̄i. Utrum inhesiue sint in aliquo subiecto: aut stent ꝑ se sine subiecto. ¶ Quantū ad p̄dicamentū qualitatis. Utrū oēs ꝓprietates ⁊ qualitates naturaẜ corpori xp̄i inexistentes in celo/ insint sibi in sacro. ¶ Quātum ad p̄dicamentum actionis. Utrū oīs actio sibi cōueniens in loco in quo est circūscriptiue possit sibi cōuenire in sacro. ¶ Quātum ad p̄dicamentū passiōis. Utrum corpus xp̄i in sacramēto possit a causa naturali trāsmutari. ¶ Quātum ad p̄dicamentū habitus: quia de p̄dicamento situs vt supra/ videndum erit cum predicamento quantitatis. Utrū in sacramento corpus christi sit ornatū dotibus glorie. Item an sit ab oculo corporali vel intelligibili vt in sacro visibile. ¶ Quātum ad p̄dicamentum vbi. Utrū localiter descendat de celo vt esse incipiat in sacramento. Utrum sibi vt in sacramento possit inesse motus localis. Utrū sit in sacramento circūscriptiue vel diffinitiue. Utrū simul ⁊ semel esse possit in diuersis vbi. ¶ Quātum ad p̄dicamentū quādo: quando incipit esse in sacramento. Utrum corpus xp̄i ⁊ substantia panis ꝑ aliquo instanti sint simul. Quando desinat esse sub speciebus sacramēti. ¶ Ad finē secūdi ꝑncipalis. An respectu corporis xp̄i/ ⁊ eius p̄sentie in sacramento/ verba cōsecrationis formā integrantia/ habeant aliquā virtutem effectiuā naturalem vel supernaturalem. ¶ Circa tertium ꝑncipale tractabiẜ/ quō forma sit oratio in se vera. Quid demonstrat ꝓnomen hoc. Et de singulis dictionibus in ea positis/ est/ corpus/ meū: qua cōgruentia ibi dicātur. ¶ Circa quartū ꝑncipale quō loquēduz sit: vt cōuersio panis in corpus xp̄i/ ⁊ cetera apte exprimanẜ: an perverbum est vel fuit aut erit. Item an ꝑ prepositionē ex/ vel prepositionē de/ vel in/ aut aliam. Et qm̄ ex oīm p̄dictoꝝ inuestigatione patebit in sacro verū corpꝰ christi existere. Utrum vt ibi/ sit adorandū latria adoratione. ¶ De his omnibꝰ ⁊ alijs eis adherentibꝰ tenendū est inuestigare priusq̄ ad sequētia textus procedaẜ. Ad hoꝝ tm̄ executionem me noui inidoneū penitus ⁊ obtusum: ⁊ nisi diuina preueniat gratia: in executione deficientē. Idcirco p̄tes humanissimi/ dn̄i ac fratres deuoti orationuz vestrarum supplicia imploro suffragia: quatenꝰ diuine sapientie se nobis peccatoribꝰ in hoc sacramento benignissime offerentis ducatu fretus/ vera inueniā: inuēta quoqꝫ sermonibus cōgruis clare intelligibiliterqꝫ merear doctrinare amen. ¶ F Quātum ad primū intelligendū est/ ꝙ forme cōsecrationis eucharistie integritas poniẜ cōstitui ex his quattuor verbis xp̄i: scꝫ ꝓnoie hoc/ verbo est/ nomie corpus/ ⁊ ꝓnoie meū. Nam sicut in ceteris sacris forme illud significāt qꝺ efficiūt: vt exemplicā. Forma baptismi interiorē purgationē aie: forma pn̄ie/ absolutionem a pctis: per hec verba baptizo/ absoluo: ita ⁊ hec forma significat corpus xp̄i: qꝺ ad verboꝝ ꝓlationē p̄sentialiter exhibeẜ. Sacerdos em̄ ꝓferens hec verba/ debita cū intentione: ⁊ sup debitā materiā vere cōficit hoc diuinissimū sacrm̄. Et licet hec vera tm̄ sint de necessitate sacri: vt infra docebiẜ: sunt tm̄ cetera v̓ba canonis de necessitate ministri: vt rite ⁊ legitime cōsecrationē ꝑficiat. Quilibet em̄ sacerdos celebrans ordinationi scṫoꝝ patrum et eccl̄ie se teneẜ ꝯformare. Hec forme cōsecrationis cōiunctionē (em̄) inseruit rōnabili ex causa vt diceẜ: q̄ ceteris quattuor cōnumerata dici solent q̄nqꝫ esse cōsecrationis verba. Qꝺ nō vacat a mysterio: sic em̄ q̄nqꝫ verbis corpꝰ xp̄i ꝯsecratur in sacro: qꝺ totidem verbis concipiebatur in virginis vtero: ipsa nāqꝫ angelo salutanti/ cōsentiens

te ⁊ dicente. Fiat mihi ẜm verbū tuū. incarnatum est pa
Luce.j. tris verbū. Peccatoꝝ etiā (que huius sacramenti digna
perceptione delentur) publicanus veniam meruit q̄nq̄
verboꝝ oratione/cuꝫ pcutiens pectus suū orauit/dicēs.
Lu.xviij Deus ꝓpitius esto mihi pctōri. Simil̄r q̄nq̄ verbis cri
mina paralytico relaxauit/dicēs. Fili remittūtur tibi pec
Mat.ix cata tua. Paradisus quoq̄ ad quāz christi corpus tanq̄
viaticū ducit: q̄nq̄ verbis latroni promittitur: dicente in
Lu.xxiij cruce dn̄o. Hodie mecū eris i paradiso. ¶ Q̄ð ergo hec
verba/hoc est corpus meū/integrent formā consecratio
nis eius tanq̄ essentialia forme sic pōt ostendi. Hec ver
ba integrant formā cōsecrationis q̄bus xp̄s consecrauit
corpus suū ⁊ sanguinē: his aūt verbis christus ꝯsecrauit
ergo. Maior videt̄ manifesta: q: ad hoc solū verbis xp̄s
consecrauit: vt nobis formā id faciendi traderet: alioqn
sola voluntate panē ⁊ vinū in suū corpus et sanguinem
cōuertere potuisset. Minor declarata est lectione proxi
ma. Item forma debet esse cōueniens in significando sa
cramētali signo: sacrm̄ aūt eucharistie significat p̄sentiā
corporis xp̄i: nō in vsu: sed in esse ꝑmanēti. Hoc aūt signi
ficant hec verba: hoc est corpus meū: ⁊ nulla alia a xp̄o
in ministratione huiꝰ sacri dicta: aut in canone misse scri
pta: igitur ipsa sunt ꝯsecrationis forma. ¶ G In hoc
etiā differt hec forma a formis alioꝝ sacroꝝ: nā q: cetera
sacramēta ꝯsistunt in vsu quodā: forme ceteroꝝ sacroꝝ
importent vsum materie: puta actū baptizandi vel confi
gnandi chrismate vel abluendi: ⁊ ideo ꝓferūtur in ꝑsona
ministri exercentis hm̄oi actus. sicut dr̄. Ego te baptizo.
Ego te cōfirmo. Vel ministri imperantis: vt in sacro or
dinis. Accipe ptātem. Vel ministri deprecantis: sicut in
sacro extreme vnctionis. Per istā vnctionē ⁊ suam piissi
mā misericordiā indulgeat tibi ⁊c. Hoc autē sacrm̄ tanq̄
res permanens nō cōsistit in vsu: licet ordinetur ad vsuꝫ
ideo eius forma nō debet exp̄mere aliquē actū: sed existē
tiam rei ꝑmanētis. Nec debet ꝓferri in ꝑsona ministri: sꝫ
ex ꝑsona ipsius xp̄i loquētis: vt detur itelligi q̄ minister
in ꝑfectiōe huius sacri nihil agit/nisi q̄ ꝓfert verba xp̄i.
Ostendit̄ hanc etiā esse formā/hoc est corpus meū: san
ctoꝝ patrum autoritatibus. Nam eusebius emissenus: vt
habet̄ de ꝯse. dist. ij. Quia corpus. ait. Inuisibilis sacer
dos visibiles creaturas in substantiā corporis ⁊ sangui
nis sui verbo suo secreta potestate cōuertit: ita dicēs. Ac
cipite ⁊ comedite: hoc est corpus meū. Et sanctificatiōe
repetita. Accipite ⁊ bibite ait: hic est sanguis meꝰ. ¶ Itē
ambro. libro de sacra. vt hr̄. de ꝯse. dist. ij. Panis est in al
tari. inquit. Cōsecratio aūt q̄bus verbis: ⁊ cuius sermo
nibus est dn̄i iesu. Et sequit̄. Vbi aūt sacrificiū conficit̄:
iam nō suis sermonibus sacerdos: sed vtitur sermonibꝰ
christi: q̄ sermonibus xp̄i cōficitur hoc sacrm̄. Et sequitur
Accipe que sunt verba xp̄i. Dicit sacerdos. Qui pridie q̄
pateretur. Accepit inquit in sanctis manibus panē. An
teq̄ cōsecraretur panis est: vbi aūt verba xp̄i accesserūt:
corpus christi est. Audi dicentē: accipite ⁊ comedite ex h
oēs: hoc est eñ corpus meū. Ad idem loquit̄ Ambro. in
eodem libro de sacra. ⁊ habet̄ dist. qua supra. Reuera. ꝓ
pe finē. Ipse clamat dn̄s iesus: hoc est corpus meū. Ante
benedictionē verboꝝ celestiū alia spēs nominatur: post
cōsecrationē corpus signatur. Simile dr̄: lib. iiij. de sacra.
⁊ habet̄ in ca. In calice. eadem dist. Itē btūs Aug. in ca.
Utrū sub figura. eadē dist. Credendū est inq̄t/q̄ in ver
bis xp̄i sacra cōficiantur. Cuius enim potentia creantur
p̄mus: eius vtiq̄ vbo ad melius procreant̄. Reliqua oīa
q̄ sacerdos dicit: aut clerus chori canit: nihil aliud q̄ lau
des aut gratiarū actiones sunt: aut certe obsecrationes
⁊ fideliū petitiones. Unde ⁊ sacerdos dicit ꝑ⁹us euāgeli
ste verba assumēs. Qui pridie q̄ pateretur. In hoc ergo
creatur illud corpus. Hec Augu. Item magr̄ dis. viij. iiij.
lib. snīarum. Cū ꝓferūtur hec verba: hoc est corpꝰ meū.
hic est sanguis meus. cōuersio fit panis ⁊ vini in substā
tiam corporis ⁊ sanguinis xp̄i. Reliqua ad laudē dei di

cūtur. Ad hoc faciūt verba paschasij ⁊ alioꝝ in p̄ncipio
huius lectionis allegata. Ex his satis patet q̄ forma hu
ius ꝯsecrationis est verba xp̄i illa que dicta sunt. Hoc est
corpus meū. ¶ H Sed diceres: xp̄s in cena discipulis
ait. Accipite ⁊ comedite: hoc est corpus meū. Si ḡ in ver
bis xp̄i fit consecratio: ad formā ꝑtinent etiam illa verba
xp̄i: accipite ⁊ comedite. Et per ꝯsequēs forma nō est so
lum hec quattuor verba: hoc est corpus meū. Et ad hoc
videntur sonare autoritates suprascripte Eusebij ⁊ am
brosij. Respōdet alex. de ales: ⁊ post eum sctūs Tho. q̄
solum hec quattuor verba sunt essentialia forme: hoc est
corpus meū. ⁊ nō illa: accipite ⁊ comedite. Cuius rō est:
q: per formā exp̄mi debet aliqð ꝑfectū vel faciendū cir
ca materiā consecrandā vel transsubstantiandā in corpꝰ
xp̄i: per ista aūt verba: accipite ⁊ comedite/nō exp̄mit̄
aliquid ꝑtinens ad ꝯsecrandū: nec ad ꝯsecrationē ipsam
vt ꝑfectam: sed respiciūt vsum sacri qui nō est de necessi
tate sacri: ⁊ sequit̄ ꝑfectionē seu cōuersionē. Significant
eñ q̄ sumi debet sacrm̄: q̄ sumptio presupponit trāssub
stantiationē iam ꝑfectā: ⁊ ita ꝑ hec verba. Hoc est corpꝰ
meū. exp̄mit̄ tota ꝑfectio huiꝰ sacri: scꝫ p̄sentia veri cor
poris xp̄i q̄ est de essentia sacri: ⁊ sufficit etiā sine vsu eiꝰ.
Q̄ð aūt addūtur illa: accipite ⁊ comedite: ab eusebio et
ambrosio dr̄: q̄ q̄nq̄ addūtur q̄nq̄ nō: vt pꝫ in diuersis
autoritatibus. Quādo aūt addunt̄ siue a sctis siue in ca
none: nō addunt̄ tanq̄ sint essentialiter de forma cui vir
tus trāssubstantiandi data est: sed q: illis exp̄mit̄ q̄ ꝓ
pter hoc fit ꝯsecratio hm̄oi sacri: vt id qð ꝯsecrat̄ sumat̄
in vsum .i. in cibum fideliū. Ipsa eñ ꝯsecratio nō est sim
pliciter finis consecrantis: sed potius vsus fidelium: ad
hoc eñ ꝯsecratur corpus ⁊ sanguis: vt fideles eoꝝ vtan
tur manducando: ⁊ māducātes capiti ⁊ mēbris fortius
vniantur: qð insinuare volentes addūt forme. Accipite
⁊ comedite. Pōt etiā dici q̄ aliqua dupl̄r dicunt̄ esse de
forma: vel q: eis data est virtus trāssubstantiandi: ⁊ illa
sunt essentialia ⁊ de necessitate forme: vel illa q̄ non sunt
solū essentialia: sed p̄cipiūt vsum sacri: ⁊ sic verba: Acci
pite ⁊ comedite/sunt de forma. Hec de p̄mo. ¶ I Quā
tum ad scd̄m/est dubiū. vtrū p̄termissis verbis p̄cedenti
bus: Qui pridie q̄ pateret̄/cū aliis q̄ sequūtur ꝑ hec so
la: hoc est corpus meū/fieret ꝯsecratio. Hic scо. videt̄ de
clinare ad partē negatiuā: q: verba sacralia ex vi verbo
rū debēt significare illud qð efficiūt in sacro: sꝫ q: ex i cō
secrationis efficitur q̄ ibi vere incipit esse corpus xp̄i: er
go hec verba debēt significare corpus xp̄i ibi contineri.
Prefata aūt verba: hoc est corpus meū/ꝓlata a sacerdo
te sine aliis p̄cedentibus adiunctis: nō significant corpꝰ
christi: sed significant magis corpus sacerdotis ꝓferen
tis: quia per meū/corpus restringitur ad corpus loquē
tis. Unde licet minister possit intendere loqui velle in ꝑ
sona christi: cum dicit. Hoc est corpus meum: non tamen
ꝓpter hoc/significatum terminoꝝ illoꝝ esset q̄ (meum
corpus) ex vi verboꝝ importaret corpus christi: sed cor
pus proferentis: sicut si ego dicerem: doctrina mea non
est mea. Sed si dicerē: christus dixit doctrina mea nō est
mea: sed eius qui misit me patris. Iam significo q̄ hec
doctrina nō est mea/sed christi rōne eius qð premittitur
christus dixit. Q̄ð si non p̄mitteretur nō significatur do
ctrina eē alterius/q̄ hec vba loquētis. Meū eñ quātū
ad possessorē/demōstrat p̄mā ꝑsonā: q̄ est ꝑsona loquē
tis. Si vo loquēs nō in sua/sed alterius ꝑsona loquitur:
hoc designari opꝫ ꝑ aliqua verba adiūcta: alioqn ẜm ꝓ
prietatē sermonis import̄ ꝑsona loquēs: sicut in ꝓpo
sito. Nisi p̄mittant̄ verba q̄bus significet̄ q̄ sacerdos il
la verba: Hoc est corpus meū/ꝓferat in ꝑsona xp̄i: de vi
verboꝝ denotat̄ corpus sacerdotis: in qua significatiōe
manifestū est nō fieri ꝯsecrationē. Addit etiā scotꝰ: q̄ nō
est intelligendū q̄ ex necessitate ⁊ essential̄r sint ꝑtinētia
ad ꝯsecrationē: sꝫ necessario sunt ꝯmittēda: ⁊ nō solū illa
sed plura p̄cedentia in canone. Illa videlꝫ q̄ ad h faciūt

vt ex vi sermonis haberi possit: q hec verba: hoc est corpus meū/ pferant a sacerdote in psona christi. vn̄ dicit. Nō sine causa ecclesia ita cōnexuit totū canonē misse/ q ab illo loco: Cōicantes/ vsq ad illū locū: Supplices te rogamus. nō est aliq̄ oratio q̄ nō cōnectat cū pcedente/ vel p cōiunctionē: sicut Hāc igit. vel p pnome infinitū: vt Quā oblationē tu deꝰ. ⁊ Qui pridie q̄ pateretur. Et post cōsecrationē. Supra q̄ ppitio. Uel per relationē: vt ibi. Sīlī modo postq̄. ¶ L Sed hec opinio nō videt satis fundata: ⁊ vbis scto꞉ ſ. allegatis cōtraria: q̄bus dr q oia vba/ reliqua scz pter vba christi nihil aliud q̄ laudes sunt ⁊c. Ideo dicūt alij q ad cōsecrationē sufficiant minister idoneus/ intētio debita/ forma instituta ⁊ materia req̄sita. Forma autē a christo instituta hec est: hoc est corpus meū. Qua si vtit sacerdos cū debita intētione super materia cōueniēte/ vtiq videt cōsecrare/ oibus alijs circūscriptis. Cōsequēter dicūt/ q ad formā cōsecratiōis nō requirit q ipsa significet illud qđ ptinet in sacro: seu qđ efficit per sacramētū vel p cōsecrationē: ⁊ h̄ ex ordine et serie verbo꞉ ipsiꝰ. Sed sufficit q forma h̄ significet ex ordinatiōe christi/ ⁊ intētione ministri vtētis hac forma. Ordinauit autē christꝰ instituēs hāc formā/ q quotiens sacerdos ipsa vtitur sup debita materia: totiens vult assistere ⁊ efficere qđ significat. Pōt autē sacerdos ex intentione loq̄ velle ex psona christi/ cū dicit: h̄ est corpꝰ meū: sine quibuscūq alijs. Sufficit ergo q p̄dicta vba significēt id qđ efficit ex intētione ministri pferētis: q̄uis id nō significēt ex ppietate sermonis. Et preterea arguit Durādus. Si oporteret vba cōsecrationis ex serie precedentiū verbo꞉ significare corpus christi hic cōtineri: tunc non fieret cōsecratio solum per hec quattuor vba: hoc est corpus meū/ alijs nō p̄missis. Sed eadē rōne nō fieret etiaz alijs verbis pretermissis vel non premissis. Qđ patet: qr verba precedētia recitant vt plata a christo/ scz accipite ⁊ mādeucate ⁊c. Constat aūt q per hāc seriē verboruz nō significat q corpus christi sit psens sub his speciebꝰ panis ⁊ vini quas tenet sacerdos in altari: sed solū sub speciebꝰ panis/ quas accepit christꝰ in vltima cena ⁊ bn̄dixit ergo p illa vba nō esset p̄sens corpus christi speciebꝰ panis exsistētibꝰ in altari: qđ est simpliciter erroneū. Sufficit igit dicit Durādus: q vt dictū est: forma cōsecratiōis significet corpꝰ christi vt p̄sens speciebꝰ/ quas tenet minister ex intentione ministri: q̄uis aliud significēt ex serie verbo꞉. Idē tenet Petrus de candia: silr sanctꝰ Tho. parte. iij. q. lxxviij. arti. j. in solutiōe vltime rōnis addens rationē: qr canon nō est idē apud oēs: nec s̄m oia tēpora sz diuersa sunt a diuersis apposita. Et addit sanctꝰ Tho. Unde dicendū est/ q si sacerdos sola p̄dicta verba pferret/ cum intentione cōficiendi hoc sacramētū: perficeret hoc sacramētū: quia intētio faceret vt hec vba intelligerent quasi ex psona christi plata: etiā si verba p̄cedentia nō recitarent: grauiter tn̄ peccaret sacerdos sic cōficiēs/ vtpote ritū ecclesie nō seruās. ¶ Nec arguit cōnexio verbo꞉ canonis vt arguit Sco. qr etiaz canon ipse cōnexus est hymno angelico: ⁊ hymnus p̄fationi: prefatio secretis: ⁊ ita oia ista requirerent de necessitate ad cōsecrationē. Fit autē cōnexio pter snie cōtinuationē: sicut totus canon scripture/ tota scz biblia accipitur sicut vna oratio copulatiua: vt sit vna scriptura ⁊ snia indiuisa. Et ista vltima opinio cōior est ⁊ verior: qr verba sacramētalis forme nō sortiūtur suā efficaciā ex significatiōe qua significāt id qđ in sacramēto efficit ex ordine ⁊ serie vbo꞉: sz ex institutiōe christi. Potuisset aūt christꝰ instituisse vba nō significatiua pro forma cuiuslibet sacramēti: sicut nōnulli dicūt hec vba: hoc est corpus meū: dū pferunt in canone accipi materialiter. Un̄ quecūq verba christus instituerit pro forma: ex christi institutiōe significarēt id qđ efficiūt. Propter qđ Hugo dicit/ q sacramēta ex silitudine representāt: ⁊ ex institutione significāt: ex sanctificatione cōtinēt gratiā spūalē lib. j. parte. ix. c. j. Hec de scđo.

¶ Z Nunc quantū ad tertiū/ videndū est de mutatione forme: an aliqua ⁊ que impediat eius effectū. De hoc querit Inno. de offi. misse. Querit inquit vtruz additio vel subtractio: vel trāspositio: vel mutatio fiat in illa forma verbo꞉ quā christus expressit: vt si dicat: hoc est corpus meū qđ sumpsi de virgine. Uel subtrahēdo: hoc est corpus. Uel transponendo: corpus meū hoc est. Uel interponēdo: hoc vtiq est corpus meū. Uel mutādo: h̄ est corpus iesu: si effectū cōsecrationis impediat. Respōdet: Saue fecit dn̄s hominē rectū: sed ipse infinitis miscuit se questionibꝰ. His itaq pretermissis que qn̄q magis subuertunt animum: q̄ edificent: Illud pro certo sciatur/ q grauiter peccat qui quodlibet ho꞉ quo꞉ūcunq mutare attētauerit: maxime si formā intēdit mutare: vel heresim introducere: quia forma verbo꞉ quā christus expressit: per omnia debet illibata seruari: q̄uis s̄m pħm/ nomina ⁊ verba transposita idem significāt: ne vtile p inutile vitietur. ¶ Particularius tn̄ hanc questionē tractat Sco. ⁊ ceteri docto꞉es: s̄m quē aduertēdū q s̄m pħm. v. physico꞉ quadruplex est mutatio: s̄m substantiā: s̄m quantitatē: s̄m qualitatē: s̄m vbi siue locum. s̄m ista q̄tuor pōt intelligi fieri mutatio in forma cōsecrationis vel etiā alterius sacr̄i: vt etiā tangit Inno. vbi. s. ¶ M Scđm substantiā fit mutatio/ si loco vnius vbi ponit aliud verbum. Et hoc cōtingit dupliciter. Uno mō ponēdo aliud verbū s̄m q̄d: puta s̄m vocē tm̄: idē tn̄ significās: vt si fiat mutatio s̄m idiomata/ sic q loco huiꝰ dictiōis corpꝰ latine/ ponat dictio greca vel hebraica huic synonyma: ⁊ hec mutatio nō impedit cōsecrationē. Un̄ si psbyter partim pferret latinū: partim hebraicū vere cōficeret: qr nihil omitteret necessario req̄situ ad cōsecrationē. Accidit em̄ forme cōsecratiōis esse grecā/ latinā/ hebraicā/ vel ex his mixtā/ dūmodo fit ex verbis exprimentibꝰ id qđ christus p ea exprimi voluit. Peccaret tn̄ sacerdos sic verba cōmutās: qr ordinauit romana ecclia/ q officia ecclastica dicant ⁊ sacramēta ministrent in latina grāmatica: et hoc rationabiliter: qr illud pōt distinctiꝰ scribi ⁊ pferri. Scđo mō fit variatio ponēdo aliud verbū s̄m vocē ⁊ significatū. Et hoc duplr. Primo mō ponēdo verbū oino desperatū in significādo: vt si loco illiꝰ termini corpꝰ/ ponat terminꝰ vestimētū. dicēdo h̄ est vestimētū meū: ⁊ tūc nihil fit: ⁊ censet forma simplr variari. Scđo mō ponendo verbū generaliꝰ ad aliqđ vbo꞉ in forma posito꞉: vt si diceret: hoc est mea substātia. Et sic iterū nihil fit: quia cū in christo multe substātie sint: nō significauit p̄fata locutio p̄sentiā determinate ⁊ certe substantie: quā tn̄ christus p cōsecratiōis formā exhibere voluit. Si em̄ aīa presens fieret vi cōsecratiōis: hec esset vera: hec est substātia mea: sicut mō corpꝰ est p̄sens: ⁊ ita ex p̄dicta locutiōe nesciret q̄ substantia esset q̄ ptineret sub speciebꝰ panis ad plationē forme sacralis. ¶ N Scđo mō pōt fieri variatio in dicta forma vbo꞉ s̄m quātitatē dictionū discretā: vel p additionē: vel subtractionē. Additio autē pōt fieri vel in p̄ncipio: vel in medio: vel in fine. ¶ In p̄ncipio vt si diceret sacerdos. Accipite ⁊ comedite cū reuerentia: h̄ est corpus meū. Hec additio nō impedit cōsecrationē: qr nō variat formā: sed oino est ad ipm impertinēs. Determināt em̄ vba ista: accipite ⁊ cōedite q̄ nihil sunt forme. Secꝰ si scipm formā aut eiꝰ partē distraherent a ppria significatiōe: vt si q̄s diceret: accipite ⁊ cōedite dico in psona mea: h̄ est corpus meū. ¶ In fine: ⁊ tūc aut addit terminus distrahēs aliquē terminū a suo significato: ⁊ h̄ impedit cōsecrationem ⁊ mutat formā: vt si dicat sacerdos. Hoc est corpus meū aereū: vel phantasticū: aut aliq̄d simile: aut addit aliq̄d specificās magis formā aut imprimēs: vt si dicat: h̄ est corpꝰ meū/ qđ traxi de vgine: nō impedit consecrationē: qr forme integritatē seruat. Similiter si diceret cōsecrās: h̄ est corpus meū: adorate hostiaz. ¶ Aut fit additio i medio ⁊ h̄ fit p aliqđ distrahēs aliquē terminū forme a suo vero significato: ⁊ tunc nihil fit; vt

Eccli. vij.

in priori exẽplo. Ut dicẽdo: hoc est aereum corpus meũ: vbi corpus distrahit a veritate corporis christi p hoc additũ aereũ: vel etiã a veritate corporis christi: ita q dictio corpus/nõ supponeret p corpore christi: vt si diceretur: hoc est mortale corpus meũ: vbi corpus supponit p vero corpore: sed nõ pro corpore christi qd nõ est nũc mortale. ¶ Aut fit per coniunctionẽ disiunctivã et alterũ terminũ impertinentẽ: vt dicẽdo: hoc est corpus vel vestimẽtũ meũ: siue hoc est corpus vel aia mea: q: ibi nõ significat determinate id qd p cõsecrationẽ cõficit: cũ disiunctiua verificari põt pro altera partiũ indifferẽter: et sic censet forma variari. ¶ Aut fit p verba impertinẽtia: et hoc dupliciter. Aut em̃ tunc soluit per illa vnitas forme qd iudicari põt ex cõmuni modo loquẽdi: si scz p talẽ interpositionẽ sic soluit sermonis cõtinuitas/q non generat talẽ sensum in audiẽtib9: quẽ forma talis generaret sine hmõi interruptione: et tũc impedit cõsecratio: vt si dicat sacerdos hoc est. Et subdat. Trahe nolã et dic fabulantibus vt exeãt ecclesiam: et tũc subderet: corpus meũ. et sic iterũ nihil efficit. Aut p talẽ interpositionem cõtinuitas forme nõ soluit: nec impedit oratio a causando sensuz in audiẽte/quẽ faceret tali interruptiõe circũscripta: tũc fit cõsecratio vt si dicat. Hoc/tace. est corp9 meũ. Sic nõ censetur forma mutari: et nõ impedit cõsecratio: nec oportet pter talẽ interruptionẽ orationẽ rursus incipere: sz sufficit cõtinuare. ¶ O Si autez fit variatio in quãtitate forme per subtractionẽ. Aut tũc subtrahit aliqd q̃ttuor verboz q̃ sunt de essentia forme: tũc nihil fit: q: illud qd remanet nõ determinate significat illud esse qd p ɔsecrationẽ efficit: vt si dicat: est corpus meũ: vel h corp9 meũ: aut hoc est meũ: seu hoc est corpus. Aut si subtrahit aliquid adiectũ per ecclesiã/scz cõiunctio em̃: hec mutatio nõ impedit cõsecrationẽ. Aut subtrahit aliqua syllaba p syncopã: vel omittit aliqua lr̃a: vt dicẽdo. Hoc est corp9 me. vel hoc est corps meũ: q: per talez subtractionẽ non impeditur sensus quin audiens capiat verũ sensum sermonis plati: nec variat forma et fit ɔsecratio. ¶ P De tertia variatione s̃m qualitatez que maxime cõmittit ex incongrua vel inepta locutione/seu prolatione s̃m finalez terminationẽ: et hec fit/aut ex imperitia lingue. Ut si sacerdos grecus volens celebrare dicat ignorans latinã grãmaticã: hoc est corpu meũ. vel hoc est corpũ meũ: aut corpus me9: sic iterũ nõ impedit cõsecratio: qd verũ est/si talis fit incõgruitas: que nõ prohibet quin capi possit sensus verus forme cõsecrationis: et quõ hoc sit possibile: ex hoc scire possumus: qm̃ litterati audiũt loqui illiteratos incõgrue: et tñ cõcipiunt quid dicere velint quãtũ ad singula verba. ¶ Aut fit ex quadã inaduertentia aut etiã sciẽter et volũtarie: et sic iterũ nõ impedit cõsecratio dũ audiẽs cõcipere possit q̃d per orationẽ significet: q̃uis grauiter peccet celebrãs nõ cõformãdo se p̃ceptis ecclesie: q̃ statuit formã illibataz obseruari. Hic em̃ magis cauendũ est/q̃ in alijs verbis: imo q̃ in alijs sacramẽtis pter reuerẽtiã sacramẽti ineffabilis dignitatis. Nec tñ auderẽ dicere ait Sco. q. iij. dis. iij. quarti/q nõ virũs talẽ variationẽ peccet mortaliter: si nõ ex cõtẽptu: sed ex q̃dã infirmitate: vel incõsideratione humana nõ precaueret in oĩbus quãtũ posset. ¶ Q De quarta variatiõe que fit s̃m vbi/per trãspositionẽ dictionũ: dicẽdum est q vix in pposito fieri põt vt effect9 cõsecrationis impediat: q: qualitercũq; fiat trãspositio hoz q̃ttuor v̾boz: h est corpus meũ: semp eundẽ sensum faciũt in audiẽte. Un̄ siue dicatur: hoc meũ est corpus: vel hoc est meũ corpus: vel meũ est hoc corpus: siue est hoc meũ corpus (nisi questiue pferret: et tunc nihil fieret: q: tũc sensus orationis variatus esset: et p cõsequẽs forma sine qua nõ fit consecratio). In alijs quidẽ trãspositionib9 quattuor dictionum effect9 cõsecrationis nõ impedit. Intelligendũ tñ in omnibus p̃missis variationib9 cõsecrationẽ nõ impediẽtib9 siue s̃m substantiã/quantitatẽ/qualitatẽ/siue vbi: qd verum est q nõ impediũt sacramenti effectũ: dũ sic variãs nõ intẽdit per istam suã variationẽ inducere heresim vel errorẽ in ecclesiã: neq; abijcere formã ecclesie q̃si inutilẽ vel inefficacẽ: et suã introducere vt sufficientem et magis efficacẽ: aut precisam et necessariã. Qm̃ si aliqd dictoruz intẽdat nõ cõsecrat: quia deficit intẽtio requisita ad cõsecrandũ: que est q vti debet verbis prefatis tanq̃ forma qua vtitur ecclesia: qd sufficit/etiã si crederet eã esse inefficacẽ ad cõsecrandũ. Hoc autẽ sic varians nõ facit/dum vtitur v̾bis illis variatis nõ tanq̃ forma ecclesie. Intelligitur aũt qd dictũ est: de variatione q nõ impedit/dũ sic variãti deficit intẽtio ecclesie: que est velle p dicta verba cõsecrare tanq̃ per sufficientez et efficacẽ formã a christo institutã: et ab aplis et sanctis patrib9 vsq; ad nostra tẽpora frequentatã. Que si deest: nõ fit cõsecratio s̃m beatũ Aug. ¶ R Hec oĩa sunt de mẽte doctoris irrefragabilis Alex. de ales pte. iiij. q. xxxiij. arti. iij. mẽbro. iij. qui sub breuib9 que dicta sunt summãs ait. Dico sine p̃iudicio/q si mutatio verboz nõ variat intellectũ forme tradite a dño: dũmodo fiat ex simplicitate pferentis: aut ex defectu naturali: sicut si aliqs diceret: hoc est colpus meum/vel corpu meũ/cõficit: si pter heresim introducendũ: nequaq̃. Si autẽ mutatio intellectũ variat forme tradite a dño: verba variata virtutẽ transsubstãtiandi nõ habent. Et subdit. Si diceret: hec est caro mea: nõ cõsecraretur: quia est alius intellect9 hui9 verbi et illius: sicut nõ baptizaret q̃ diceret. In noĩe gignẽtis et geniti et pcedẽtis ab vtroq;: q: ali9 est intellect9 huius sermonis et illi9/cui dñs contulit vim regeneratiuã. ¶ Et si cõtra p̃dicta replicaret. Dñs istis v̾bis: hoc est corpus meũ / sub hac forma expressis dedit virtutẽ transsubstantiãdi vt nunc supponit: igitur qualitercũq; variãtur nõ habent hanc virtutẽ: et per cõsequẽs nihil efficiunt. Respõdet Alexã. q dñs dedit hanc vim huic forme et non alij: sed non est alia nisi varietur intellectus verboz. Unde quacũq; lingua proferant verba instituta virtutẽ habẽt: et hoc est q: intellect9 verbi nõ mutatur: quo non mutato/forma mutari nõ cẽset. Et iterũ obijceret: cũ d̾r/hoc est colp9 meũ: vel hoc est corpu meũ: hec verba nõ habẽt s̃m veritatez intellectũ verboz/quib9 dñs virtutez dedit. Dicendũ q si nõ habent s̃m veritatẽ institutionis: habẽt tñ s̃m vsus accõmodationem: et hoc sufficit. Hec Alexander.

¶ Lectio. xxxix. A

Nunc quantũ ad tertium principale premisse diuisionis/restat cõsiderare de forme efficacia: hoc est/quis sit effectus huius forme: siue quid sequat ad prolationez debitã hoz verboz. Et primo quantũ ad predicamentũ substãtie/videndum est vtrũ prolatio rite cõsecrationis verbis/sub specieb9 panis fit verum corpus christi. Et in hoc qd dico rite platis/volo oĩa intelligi que requirunt de necessitate huius sacramẽti: scz minister idoneus: forma instituta: materia debita et intẽtio requisita. ¶ Recitat autẽ magister lib. iiij. sententiarum dist. x. heresim quorũdã: primã heresim inter discipulos christi exortã imitantiũ: qui diuinã virtutẽ iuxta modum naturaliũ rerũ metiẽtes/audacius et periculosius veritati cõtradicũt: asserẽtes corp9 christi vel sanguinẽ nõ esse in sacramẽto: nec substantiã panis vel vini in substantiã carnis et sanguinis cõuerti: sed ita christuz dixisse: hoc est corpus meũ: sicut apostolus dicit. j. Coz. x. Petra autem erat christus. Dicunt corpus christi ibi esse in sacramento tñ. i. in signo manducari a nobis. Qui errãdi occasionem sumunt a verbis veritatis / vnde prima heresis facta est in discipulis christi: de cõse. dist. ij. Prima quidem. Cum enim diceret. Nisi quis mãducauerit carnẽ meaz: et biberit sanguinẽ meũ/non habebit vitam eternam. Ioh. vj. Illi v̾o nõ intelligentes dixerunt adinuicẽ. Durus est hic sermo: quis potest eum audire: et abierũt retro. Illis absce

dentibus instructi duodecim remanētes. Spūs est inq̄ qui viuificat: caro nō prodest quicq̄. Uerba q̄ locut9 sū vobis/vita ⁊ spūs sunt. q̄si fm expositionē Aug. sup ps. liiij. diceret. Intellexistis spūaliter: spūs ⁊ vita sunt. Intellexistis carnaliter: etiā sic spūs ⁊ vita sunt: sed tibi nō sunt spūs ⁊ vita q̄ spūaliter nō intelligis. Spūaliter intelligite q̄ locut9 sum. Nō hoc corpus qd̄ videtis: māducaturi estis: ⁊ bibituri illū sanguinē quē effusuri sunt q̄ me crucifigēt. Sacramētū aliqd̄ vobis cōmendaui: spūaliter intellectū viuificat vos: caro aūt nō pdest q̄cq̄. Et sequitur ibidē de cōse. dist. ij. Prima quidē. Donec seculū finiat̄ sursum est dn̄s: sed tn̄ etiā hic nobiscū est veritas dn̄i. Corpus em̄ in quo resurrexit vno loco esse oportet: veritas aūt eius vbiq̄ diffusa est. Itē vna psona deus et hō: vbiq̄ p illud qd̄ deus est: in celo p illud qd̄ homo est. Christus etiā dicit. Pauperes semp habebitis vobiscū: me aūt nō semp habebitis. ¶ B His aliisq̄ similibus vtunt̄ prefati heretici in assertione sui erroris. Periculosissimus est error iste: ⁊ pniciosissimus cōtra fidei vtilitatē: cōtra diuine charitatis magnitudinē: cōtra sacramenti dignitatē ⁊ excellentiā. Magna est em̄ vtilitas fidei ex hoc q̄ sub specie panis cōtinetur verū corpus christi. Ex illa em̄ cōtinētia multa accidunt circa hoc sacramentū: q̄ sunt supra potestatē nature: quoꝝ fides est fidelib9 valde vtilis ⁊ meritoria. Hoc idem est etiā charitatis christi maximū indiciū: qui sua p̄sentia corporali voluit nobis vtilissime puidere: vt docēt sacramēti huius fruct9 diligēter masticari. Ex p̄sentia deniq̄ christi eo modo quo ibi est declarat̄ multipliciter potētia dei: ex quo sacramenti hui9 dignitas elucescit. ¶ C Cōtra hanc heresim cū oībus doctorib9 catholicis a romana ecclesia approbatis: qui de eucharistie sacramēto scripserūt: imitās in hoc clarissimū doctorē Guil. ockā in trac. suo gl̄oso de sacramēto/pono hāc cōclusionē. Corpus christi qd̄ sumptū est de virgine maria: qd̄ passum est ⁊ sepultū: quodq̄ resurrexit: ⁊ ad celū ascēdit: ac sedet ad dexterā dei patris: in quo filius dei vēturus est iudicare viuos ⁊ mortuos: sub specie panis vere ⁊ realiter cōtinet̄. Hec conclusio p rationē naturalē ostēdi nō pōt: sed ad hui9 veritatis noticiā accedere oportet p fidē. Est em̄ similiter de articulis fidei eo modo q̄ veritas alicui9 sacramēti ptinet ad articulos fidei: vt dicit Scot9 dis. x. scripti. iiij. q. j. De h̄ itaq̄ articulo dubitare nō licet: cū cōstet ipsum p vnigenitū dei filiū fuisse apl̄is reuelatū: ⁊ a p̄ncipio expsse traditū: ex q̄ eucharistie sacramētū fuit ab ipso dn̄o institutū. Testes sunt euāgeliste: nā sanctissimus euāgelista Mat. xxvj. c. Accepit inq̄/panē ⁊ benedixit ac fregit: dedit q̄ discipulis suis: ⁊ ait. Accipite ⁊ comedite. h̄ est corpus meū. De quo ⁊ marcus. c. xiiij. ait. Māducantibus illis accepit iesus panē ⁊ bn̄dicens/fregit ⁊ dedit eis ⁊ ait. Sumite/h̄ est corpus meū. Quib9 cōsentit Luc. xxij. dicēs. Accepto pane gratias egit ⁊ fregit: ⁊ dedit eis/dicēs. Hoc est corpus meū qd̄ pro vobis dat̄. Hoc facite in meā cōmemorationē. Johānes q̄ euāgelista refert v̄ba saluatoris: simul ⁊ veritatē ⁊ vtilitatē hui9 sacramēti denotās. Panis quē ego dabo caro mea est pro mūdi vita. Et sequit̄. Nisi māducaueritis carnē filij hoīs: ⁊ bibe. eius sanguinē: nō habe. vitā in vobis. Qui māducat meā carnē: ⁊ bibit meum sanguinē habet vitā eternā. Similiter ⁊ paulus. j. Cor. xj. Dn̄s inquit iesus in qua nocte tradebat̄: accepit panē ⁊ grās agēs fregit ⁊ dixit. Accipite ⁊ manducate hoc est corpus meū qd̄ p vobis tradet̄. Hoc facite in meā cōmemorationē. Item. j. Cor. x. Panis quē frāgimus nōne cōmunicatio corpis dn̄i est. Ecce tot autoritates canonice scripture cōcorditer affirmāt corpus christi realiter ⁊ veraciter sub specie panis datū fuisse apl̄is: ac eisdē fuisse a saluatore preceptū: vt in memoriā passionis dn̄ice/corpus christi sub specie panis offerrēt. Hoc facite inquit in meā cōmemorationē. ¶ D Hec aūt verba christi figuratiue dicta nō sunt: sicut illa. Ego sū vitis vera. aut. Petra autem erat christus. vbi vitis/⁊ petra nō accipiūtur fm ppietatē: sed fm similitudinē. i. ego sum vitis. i. ego sum similis viti ⁊ petre: pp̄ter qd̄ per vitem ⁊ petram significor. Sic etiā verius dicere potuisset christ9 de agno paschali: hoc est corp9 meū: q̄ de azymo pane. Nā agn9 paschalis vtiq̄ corpus christi figurabat: cuius oblatio ⁊ comestio euanuit: cum christus seipsum in cruce obtulit: seipsum nobis in cibum dedit: quēadmodū cessat figura adueniēte veritate: ⁊ vmbra accedente luce. ¶ Ut autē sciatur quādo verba christi figurate intelligēda sunt vel proprie: seruanda est regula beati Aug. in lib. lxxxiij. questionū. q. lxix. nō longe a principio. Solent inquit/circūstantie scripture illuminare sententiā: cum ea que circa scripturā sunt presentē questionē cōtingētia diligēti discussione tractatur. Hec Aug. Uniuersaliter enim intellectus verboꝝ christi an loquatur figuratiue: an nō: colligi potest ex precedentib9 vel sequētib9 ibidē: vel ex aliis scripture locis. Vn̄ cū christus ait. Ego sum vitis vera. subiūxit: vos palmites. Constat autē q̄ discipuli nō erāt palmites naturalis vitis: sed dūtaxat spūalis: sic dici p pter quandā similitudinē repertam in vtroq̄. Nam sicut palmites veri trahunt originē ex vite/qua est ipsis viuēdi principiū vt fructus afferant carpentib9: ita ⁊ discipuli spūalem vitam a christo spūalis vite principio ⁊ origine receperunt: ⁊ multos fructus vite perennis/per suas operosas p̄dicationes attulerūt. Cum autē dixerat. Hoc est corpus meū. subdit: qd̄ pro vobis tradet̄. Et iterū cū dixisset. Hic est sanguis meus. addit: qui p multis effundetur: vt dicit Mat. Per que manifeste significat se non locutū fuisse de corpore suo figuratiue/cū dixerat: h̄ est corpus meum: hic est sanguis meus: sed de corpe illo qd̄ tradendū erat in mortē pro salute generis humani: ⁊ sanguine ex eodē corpore fundendo. Ad h̄ late valent dicta Aug. vbi. s̄. q. lxix. Hoc aūt corpus morti traditū/verum corpus christi fuit: q̄ vere in corpore suo naturali crucifixus est. Et sanguis in cruce fusus/verus christi sanguis fuisse a nullo fideli dubitat̄. Patet h̄ idē ex diffusa p̄dicatione hui9 sacramēti. Caro mea vere est cibus: ⁊ sanguis meus vere est potus. Et panis quē ego dabo: caro mea est pro mūdi vita: ⁊ cetera q̄ ibi habent̄. Necvnq̄ aliquis hominū hoc p̄dicare p̄sumpsisset: nisi christus q̄ veritas est: hoc primū docuisset: dū accipiens panē fregit ⁊ dixit. Accipite ⁊ comedite: hoc est corpus meū. ¶ E Sic q̄ christū locutū fuisse: ⁊ hāc fuisse eius intētionē/sancti patres scripture sacre expositores vita ⁊ doctrina pbatissimi/nos scriptis suis multipliciter docuerūt: quoꝝ plures sn̄ias Gratianus collegit de cōse. dis. ij. vn̄ Eusebius emissenus ca. dis. Quia corpus. ait. Quia corpus assumptū ablatur9 erat ab oculis: ⁊ illaturus syderib9: necessariū erat vt in die cene sacramentū nobis corpis ⁊ sanguinis cōsecraret: vt coleret̄ iugiter p mysteriū: qd̄ semel offerebat̄ in p̄ciū: vt q2 quotidiana ⁊ indefessa currebat p oīm salute redēptio: ppetua esset redēptionis oblatio: ⁊ perēnis victima illa viueret in memoria: ⁊ semp presens esset in grā. Et sequit̄. Recedat ergo omne infidelitatis ambiguū: qm̄ quidē q̄ autor est muneris: ipse etiā testis est veritatis. Nā inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in substātiā corpis ⁊ sanguinis sui v̄bo suo secreta ptāte cōuertit: ita dicēs. Accipite ⁊ cōedite: h̄ est corp9 meū ⁊c. ¶ Itē Leo papa in synodo romana ca. dist. In qb9. Est cib9 refectiōis ⁊ cib9 sanguinis. sicut em̄ caro dn̄i vere est cib9: ita sanguis vere est pot9. Est corp9 de quo dictū est. Caro mea vere est cib9: ⁊ sanguis me9 vere est pot9. Circa hoc corpus aquile sunt/que alis circūuolant spiritualibus. vn̄ ⁊ idē corpus christi edimus: vt vite eterne possimus esse participes. ¶ Itē Hilari9 papa ca. dist. Corp9 christi. Corpus christi qd̄ sumit̄ de altari: figura est/dum panis ⁊ vinū videt̄ extra: veritas autē dū corpus et sanguis christi in veritate credit̄ interius. ¶ Itē Hilarius vij. de trinitate, statim post principiū multa de h̄ scribit: et

Mat. xxvj. Marci xiiij.

Joh. vj.

Joh. vj.

habentur aliqua eadē dist. In christo. Si vere carnē corporis nostri christus assumpsit: ⁊ vere hō ille qui ex maria natus fuit: christ⁹ est. Nosq; vere sub mysterio carnē corporis sui sumimus ⁊c. ¶ F Itē beat⁹ Hiero. in sermone dñice. v. post epiph. dicit. Singuli autem totū accipiunt christū dñm: ⁊ singulis portionib⁹ totus est: nec p singulos minuitur: sed se in singulis p̄bet. ¶ Itē idē ad heluidiū. Nec moyses dedit vobis panē verū: sed dñs iesus ipse cōuiua ⁊ cōuiuiū: ipse comedēs ⁊ qui comedit. eadē dist. Nec moyses. ¶ Itē beatus Amb. lib. de sacra. eadem dist. Panis est in altari. ait: Panis est in altari vsitatus ante v̄ba sacramētoꝝ: vbi accessit cōsecratio: de pane fit caro christi. Et infra. Qō erat panis añ cōsecrationē: iam corpus christi est post cōsecrationem: quia sermo christi creaturā mutat: ⁊ sic ex pane fit corpus christi: ⁊ vinū cū aqua in calice permixtū fit sanguis/ cōsecratione verbi celestis. Et sequit. Christus testificat q̄ corp⁹ suū ⁊ sanguinē accipimus: de cuius fide ⁊ testificatiōe dubitare nō debemus. ¶ Itē idē in eodē/ eadē dist. Reuera. Reuera inquit mirabile est q̄ deus manna pluerit patribus: ⁊ quotidiano celi pascebant alimēto. vñ dictū est. Panē angeloꝝ mādūcauit homo. Sed tñ panē illū q̄ mā ducauerunt: oēs in deserto mortui sunt. Ista autem esca quā accipitis: iste panis viuus qui de celo descendit: vite eterne substantiā administrat. Et quicūq; hunc panem mādūcauerit: nō morief in eternū: q: corpus est christi. Considera verū prestātior nūc sit panis angeloꝝ: an caro christi: que vtiq; corpus est vite. Māna illud de celo: hoc super celū. Illud celi: hoc dñi celoꝝ. Illud corruptioni obnoxiū si in diē alterū seruaret: hoc alienū ab omni corruptione. Quicūq; religiose gustauerit: corruptionē sentire non poterit. Illis aq de petra fluxit: tibi sanguis ex christo. Illos ad horā satiauit aqua: te sanguis diluit in eternū. Iudeus bibit ⁊ sitit: tu cū biberis sitire nō poteris. Illud in vmbra: hoc in veritate. Et sequit post pauca. Potior est lux q̄ vmbra: veritas q̄ figura: corp⁹ creatoris: q̄ māna de celo. Et post multa miracula recitata/ quib⁹ ostendit possibilitatē cōuersionis substantiarū panis ⁊ vini in verū corpus christi: subdit. Sed qd argumētis vtimur. Suis vtamur exēplis. Incarnationis astruamus mysteriū veritatē. Nūquid nature vsus p̄cessit cū dñs iesus ex maria nasceret. Si ordinē querimus: viro mixta femina generare cōsueuerat. Liquet igitur q̄ p̄ter nature ordinē virgo generat: ⁊ hoc qō cōficimus corp⁹ ex virgine est. Quid hic nature ordinē queris in christi corpore: cū preter naturā sit ipse dñs iesus partus ex virgine. Vera vtiq; caro christi est q̄ crucifixa est: q̄ sepulta est: vere ergo illi⁹ carnis sacramētū est. Ipse clamat dñs iesus: H est corpus meū. Ante benedictionē v̄boꝝ celestiū alia spēs noiatur: post cōsecrationē christi corpus significat. Ipse dicit sanguinē suū/ ante cōsecrationē: aliud d̄r post ↄsecrationē. Sanguis nūcupat: tu dicis amē: hoc est/ verū est qō os loquit: mens intenta fatet: qō sermo sonat: affect⁹ sentiat. ¶ G Idē in. c. Oia quecūq;. eadē dist. Oia quecunq; voluit dñs (ait) fecit in celo ⁊ in terra. Et q: voluit sic/ factū est ita. Licz figura panis ⁊ vini videat: nihil tñ aliud q̄ caro christi ⁊ sanguis post cōsecrationē credēdū est. Vñ ipsa veritas ait ad discipulos Hec (inquit) caro mea est pro mūdi vita. Et vt mirabili⁹ loquar: non alia plane/ q̄ que nata est de maria/ ⁊ passa in cruce: ⁊ resurrexit de sepulcro. hec inquam ipsa est. Et ideo christi caro est q̄ pro mūdi vita adhuc hodie offert. Et cū digne accipit: vitā vtiq; eternā in nobis operatur. Panē quidē istū quē sumimus in mysterio: illū vtiq; intelligo panē qui manu sancti spūs formatus est in vtero virginis: ⁊ igne passionis decoctus in ara crucis. Panis eñ angeloꝝ fact⁹ est cib⁹ hominū. vñ ipse ait. Ego sum panis viuus qui de celo descēdi. Et itē. Panis quē ego dabo caro mea est pro mūdi vita. Ex his nāq; duab⁹ sententijs/ aperte datur intelligi: q: panis iste ⁊ ille nō duo: sed vnus panis ⁊ vna caro: proculdubio vnū corpus efficitur. Illud vere: illud sane: qō sumptū est de virgine: qō passum est ⁊ sepultū: qō resurrexit/ ⁊ in celū ascēdit: ⁊ sedet ad dexterā dei patris: ⁊ qō est vēturū iudicare viuos ⁊ mortuos. ¶ Ad idē loquit idē in. c. In calice. eadē dis. Idē in lib. vij. de sacra. eadem dis. Sicut est. Sicut est verus dei filius/ dñs noster iesus christus: nō quēadmodū hoies per gratiam: sed filius ex substātia patris: ita vera est christi caro: sicut ipse dixit: quā accipimus: ⁊ ver⁹ sanguis eius potus. Ego sum inquit panis viuus/ qui de celo descēdi. Et respondens cuidā replicē que fieri posset: addit: sed caro nō descendit de celo: quō ergo descendit de celo panis viuus. Rñdet. Quia idem dñs iesus consors est diuinitatis ⁊ corporis: ⁊ tu q̄ accipis carnē/ diuine eius substātie in illo participas alimēto. ¶ Idē in libro de mysterijs eadē dis. In illo. In illo sacro christ⁹ est: quia corpus est christi: nō ergo corporalis esca: sed spūalis. Vñ ⁊ apls de typo eius ait: q: patres nostri eandem escā spūalē mādūcauerūt. Corpus eñ dei corp⁹ est spūale: corpus christi corpus diuini spūs est. ¶ H Huic veritati egregi⁹ doctor Aug. etiā multiplex p̄hibet testimoniū: vñ in lib. snīaruꝫ p̄speri eadē dis. Nos autē. ait: Nos autē in specie panis ⁊ vini quā videmus: res inuisibiles idest carnē ⁊ sanguinē honoramus. Nec similiter cōprehendimus has duas species: quēadmodū ante cōsecrationē apprehēdebamus: cū fideliter fateamur ante cōsecrationē esse panē ⁊ vinū qō natura formauit: post cōsecrationē v̄o carnē christi ⁊ sanguinē qō bñdictio cōsecrauit. Et in eodē lib. idē dicit eadē dist. Hoc est. Hoc est qō dicim⁹: qō modis oibus approbare cōtendimus. Sacrificiū ecclesie duob⁹ modis cōfici: duob⁹ constare: visibili elementorum specie/ ⁊ inuisibili dñi nostri iesu christi carne ⁊ sanguine: ⁊ sacramēto ⁊ re sacramēti. i. corpore christi. Item Caro ei⁹ est quā forma panis opertā in sacro accipimus. Et sanguis eius quē sub vini specie et sapore potamus. ¶ Idē lib. de trini. eadē dist. Quia morte. Quia morte dñi liberati sumus: huius rei memores in edendo ⁊ potando carnē ⁊ sanguinē que p nobis oblata sunt: significamus. ¶ Itē eadē dist. Vtrū sub figura. Vtrū sub figura/ an sub veritate hoc mysticū calicis sacramētū fiat: veritas ait. Caro mea vere est cibus: ⁊ sanguis meus vere est potus. Alioq̄n quō magnū erit. Panis quē ego dabo caro mea est pro mūdi vita: nisi vera sit caro. Sed q: fas nō est vorare dētibus: voluit dñs hunc panē ⁊ vinum in mysterio: vere carnem suā et sanguinē suum cōsecratione spūssancti potentialiter creari: ⁊ quotidie pro mundi vita mystice immolari: vt sicut de virgine p spiritū sanctū vera caro sine coitu creatur: ita p eundē ex substātia panis ⁊ vini mystice idē corpus christi cōsecret. Corp⁹ christi ⁊ veritas ⁊ figura est. Veritas/ dū corp⁹ christi ⁊ sanguis virtute spūssancti in v̄tute ipsi⁹ ex panis ⁊ vini substātia efficit. Figura v̄o est id qō exteri⁹ sentit. Et sequit. Credendū est q̄ in v̄bis christi sacramēta cōficiantur: cuius eñ potētia creant prius: eius vtiq; v̄bo ad melius p creant. ¶ Idē in epistola ad hireneū. ⁊ habet ea. dist. c. Corporeū. Corporeū illud māna nunc est tantū res miraculi: q: venit qō perfectū est. Perfectus aūt panis de celo corpus est ex virgine. ¶ Itē super ps̄. xxiij. homel. ij. Accesserūt ad iesum iudei vt crucifigerēt: nos accedam⁹ vt corpus ei⁹ ⁊ sanguinē accipiam⁹. Itē vere magn⁹ de⁹ ⁊ magna misericordia eius: q̄ dedit nobis mādūcare corpus suū in quo tanta perpessus est: ⁊ sanguinē bibere. Itē in ps̄. xxviij. ad iudeos. Iam ⁊ securi bibite sanguinē quē fudistis. Itē in ps̄. lxxv. Ipsum sanguinē quē p insaniam fuderūt: per gratiam biberūt. Item in ps̄. xxvij. De carne marie carnē accepit: ⁊ ipsā carnē ad mādūcandū ad salutē dedit. Similia multa in varijs psalmoꝝ expositionibus ponit quoꝝ quedam in ca. Accesserunt. eadē dist. notantur. ¶ I Beat⁹ quoq; Greg. in homel. paschali eadē dist. Quid sit. similiter docet: ait enim. Quid

i. Cor. x.

ſit ſanguis agni nō iam audiendo ſed bibendo didiciſtis qui ſanguis ſuper vtrūq; poſtē ponit̃: qm̄ non ſolum ore corporis: ſed etiā ore cordis hauritur. Hec ſalutaris victima illā nobis mortē vnigeniti ꝑ myſteriū reparat: q̄ licz reſurgēs ex mortuis: iam nō morit̃: mors illi vltra nō dominabitur: tn̄ in ſeipſo imortaliter ⁊ incorruptibiliter viuēs / iterū in hoc myſterio moritur: eius quoq; vbiq; corpus ſumitur: eius caro in ſalutē populi patitur: eius ſanguis nō iam per manus infideliū: ſed fideliū in ara ꝓfunditur. Et ſequit̃. Vno eodēq; tēpore ac momēto in celo rapitur miniſterio angeloꝝ corpori chriſti ſociandus: ⁊ ante oculos ſacerdotis in altari videt̃. Tāta eſt eccleſie vnitas in chriſto: vt vnius vbiq; ſit panis corporis chriſti: ⁊ vnus ſit calix ſanguinis ei⁹. Calix em̄ quē ſacerdos catholicus ſacrificat: nō alius niſi ipſe quē dn̄s apl̄is tradidit: q: ſicut diuinitas vbi dei eſt vita que totuz implet mundū: ita licet in multis locis / ⁊ innumerabilib⁹ dieb⁹ illic cōſecretur corpus: nō ſunt tn̄ multa corpora chriſti: neq; multi calices: ſed vnū corpus chriſti ⁊ vn⁹ ſanguis cū illo: qḋ ſumpſit in vtero v̄ginis: ⁊ qḋ dedit apl̄is. Diuinitas em̄ verbi replet id qḋ vbiq; eſt: ⁊ cōiūgit ⁊ facit vt ſicut ipſa vita eſt: ita et vnū corpus eius ſit in veritate. Vn̄ aduertēdū eſt ꝙ ſiue plus ſiue minus quis inde ꝑcipiat: oēs equaliter corpus chriſti integerrime ſumunt: et generaliter oēs ⁊ ſpecialiter vnuſq̄ſq;. Itē idem. Quotidie ipſe comedit̃ ⁊ bibit̃ in veritate: ſed īteger ⁊ viuus atq; immaculatus manet. Et ideo magnū ⁊ pauēduz eſt myſteriū: quia aliud videt̃ ⁊ aliud intelligit̃. Hec Greg. ¶ Nec tn̄ quēq̄ moueat ꝙ corpus chriſti verum in ſacramēto myſteriū dicit̃. Ex quo verbo heretici nutrimentuz trahūt erroris: vt dicit dn̄s Inno. c. Cū marthe. de celeb. miſſa. dicētes. In ſacramēto altaris nō eſſe corꝑis chriſti ⁊ ſanguinis veritatē: ſed imaginē tm̄ / ⁊ ſpeciē ⁊ figuraz: pro eo ꝙ ſcriptura interdum cōmemorat id qḋ in altari ſuſcipit̃ eſſe ſacramētū ⁊ myſteriū ⁊ exemplū. Sed tales ex eo laqueū erroris incurrūt: q: nec autoritates ſcripture cōuenientēr intelligūt: nec ſacramenta dei ſuſcipiūt reuerenter. Si em̄ q: figura eſt ſacramētū altaris: veritas negatur: ergo nec mors / nec reſurrectio chriſti (cū ſit figura) veritas eſt credēda. Siquidē mortē ⁊ reſurrectionē chriſti / ſimilitudinē ⁊ imaginem eſſe apl̄s manifeſtat.

Ro. iiij. Chriſtus inquiēs mortuus eſt ꝓ delictis noſtris: ⁊ reſurrexit ꝓpter iuſtificationē noſtrā. Apl̄oꝝ em̄ princeps

i. Pet. ij. petrus in epiſtola ſua ſcribit: Chriſtus paſſus eſt ꝓ nobis / vobis relinquēs exemplū vt ſeq̄mini veſtigia ei⁹. Sic ergo tam mors chriſti / q̄ꝫ reſurrectio ei⁹ eſt exēplū: vt nos peccatis mortui iuſticie iā viuamus. Quare ſi nō fuit veritas: q: fuit exēplū: ergo nec veritas fuit chriſt⁹: nec vere a mortuis reſurrexit. Sed abſit a fideliū cordibus error

Eſa. liij. iſte: cū ꝓpheta de ipſo teſtet̃ / ꝙ vere lāguores noſtros ipſe tulit: ⁊ dolores noſtros ipſe portauit. Dicit̃ tn̄ myſteriū fidei: qm̄ aliud ibi creditur q̄ꝫ cernat̃: ⁊ aliud cernit̃ q̄ꝫ credat̃. Cernitur ſpecies panis ⁊ vini: ⁊ creditur veritas carnis ⁊ ſanguinis chriſti. Hec ibi. ¶ Z Itē Euſebius: Cū reuerenduz ad altare cibis ſpūalib⁹ ſatiandus aſcēdis: ſacrū dei tui corpus ⁊ ſanguinē fide reſpice. Honora / mirare / mēte cōtinge / cordis manu ſuſcipe. ⁊ habetur diſt. ij. de cōſe. Quia corpus. Itē leo papa. Sic et ſacre menſe cōicare debetis: vt nihil ꝓrſus de veritate corporis ⁊ ſanguinis ambigatis. Itē Baſili⁹. O miraculū: o dei nimia beniuolētia / qua ſurſum ſedet ad dexterā patris: ſacrificiū tn̄ tpe manib⁹ hoim continet̃. Itē paſchaſ. vt. ſ. in prin. lec. xxxviij. Ad idē magiſter ſniarū li. iiij. diſt. x. multas ſctoꝝ adducit autoritates. Venerabilis q̄ꝫ Hugo lib. ij. de ſacris pte. viij. ꝑ multa capl̄a hāc fidei veritatē ⁊ cōſitet̃ ⁊ ꝓbat. vn̄. c. vij. ait. Qḋ videm⁹ / ſpēs panis eſt ⁊ vini. Qḋ aūt ſub ſpecie illa credim⁹: verū corp⁹ chriſti eſt ⁊ verus ſanguis ieſu chriſti: qḋ pepēdit in cruce et fluxit de latere: nec per panē ⁊ vinū corpus ⁊ ſanguinez tm̄ ſignificari credimus: ſed ſub ſpecie panis ⁊ vini verū corpus et verū ſanguinē cōſecrari: ⁊ ſpeciē quidē viſibilē ſacramētū eſſe veri corporis ⁊ veri ſanguinis. Corpus aūt ⁊ ſanguinē ſacramētū eſſe gr̄e ſpūalis. Et quēadmodū ſpēs illic cernit̃: cui⁹ res vel ſubſtātia ibi eſſe nō creditur: ſic res ibi veraciter ⁊ ſubſtātialiter p̄ſens credit̃: cuius ſpēs nō cernit̃. Videt̃ em̄ ſpēs panis ⁊ vini: ⁊ ſubſtātia panis ⁊ vini nō credit̃: credit̃ aūt ſubſtātia corporis ⁊ ſanguinis chriſti: ⁊ tn̄ ſpēs nō videt̃. Qḋ ergo videt̃ ſm ſpeciē: ſacramentū eſt / ⁊ imago illius qḋ credit̃ ſm corporis veritatē. Et qḋ credit̃ ſm corporis veritatē: ſacramentū eſt illi⁹ qḋ percipit̃ ſm gratiā ſpecialē. Sacramētū ergo altaris / ⁊ euchariſtia diuina in vero corꝑe et ſanguine dn̄i noſtri ieſu chriſti / imago eſt ſm ſpeciē panis ⁊ vini in qua cernit̃. ⁊ res eſt ſm ſubſtantie ſue veritatē in qua credit̃ illic atq; percipit̃. Et rurſum. Qḋ nūc viſibiliter ſm ſacramēti ſpeciē: ⁊ corꝑaliter ſm carnis ⁊ ſanguinis veritatē / chriſtū in altari ſumimus: ſacramētū eſt / et imago ꝙ ipm eundez inuiſibiliter ⁊ ſpūaliter ſm gratie infuſionē ⁊ ſpūſſancti participationē in corde ſumere debemus. Ergo diuiniſſima euchariſtia / q̄ in altari ſm panis ⁊ vini ſpeciē / ⁊ ſm corꝑis ⁊ ſanguinis chriſti veritatē viſibiliter ⁊ corꝑaliter tractat̃: ſacramentū eſt ⁊ ſignū: ⁊ imago inuiſibilis ⁊ ſpūalis participationis ieſu / q̄ intus in corde ꝑ fidē ⁊ dilectionē ꝑficit̃. Hec hugo. ¶ Z Itē Inno. in de offi. miſ. Cū ſacerdos illa chriſti v̄ba pronunciat: Hoc eſt corpus meū: hic eſt calix me⁹: panis ⁊ vinuz in corpus ⁊ ſanguinē cōuertunt̃ / illa v̄bi v̄tute qua v̄bū caro factū eſt / ⁊ habitauit ī nobis: qua dixit ⁊ facta ſunt: mandauit ⁊ creata ſunt vniuerſa. Ego igitur q̄ vitā eternā habere deſidero: carnē chriſti veraciter comedo: ⁊ ſanguinē ei⁹ veraciter bibo: illā vtiq; carnē quā traxit de virgine: ⁊ ſanguinē quē effudit in cruce. Ego corde ⁊ ore cōfiteor: ipm dn̄m ieſum chriſtū in hoc ſacro māduco / fret⁹ autoritate ipſi⁹ dn̄i. ¶ Probat idē cōfeſſio berengarij facta in generali cōcilio Nicolao papa p̄ſidēte: ⁊ habet̃ in ca. Ego berēgari⁹. de cōſe. diſ. ij. qua ait. Cōſentio ſancte romane eccl̄ie ⁊ apl̄ice ſedi: ⁊ ore ⁊ corde ꝓfiteor panē ⁊ vinū que in altari ponūtur: poſt cōſecrationē nō ſolū ſacramētū: ſed etiā verū corpus ⁊ ſanguinē dn̄i noſtri ieſu chriſti eſſe. ¶ Demū hanc veritatem vniuerſalis eccleſia (cuius poſt euangeliū nulla maior eſt autoritas) determinauit in cōcilio generali ſub Inno. iij. celebrato: vt habetur in. c. ffirmiter. de ſumma trinitate ⁊ fide catholica. vbi ḋr. Vna v̄o eſt fideliū vniuerſalis eccl̄ia: extra quam nullus oīno ſaluat̃: in qua idē ipſe ſacerdos eſt ⁊ ſacrificiū ieſus chriſt⁹: cui⁹ corpus ⁊ ſanguis ī ſacro altaris ſub ſpeciēb⁹ panis ⁊ vini veraciter ꝯtinet̃. ¶ M Hāc etiā veritatē Guilhel. parif. in tractatu ſolēni / quez de ſacris edidit in parte de ſacro euchariſtie. c. ſine partitiōe: ⁊ ſupra principiū perſuadet ex trib⁹ officijs / q̄ chriſtus ꝓ nobis ſuſcepit: ſcilꝫ p̄ſbyteri / aduocati ⁊ medici. Vn̄ quia in miſſa fit populi ſanctificatio: neceſſe eſt chriſtū vt ſacerdotē fideliſſimū intereſſe ꝓ expletione officij ſacerdotalis. Hoc em̄ exigit fidelitas ſacrificātis: vt aſſit cum ad ſacrificiū poſtulat̃ aduenire. Eſt aūt officiū ſacerdotale / ſacramētare ſiue ſanctificare: qḋ certe nō implet̃ niſi ꝑ hoſtiā / qua gratia ſanctificationis populo impetrat̃. Nulla aūt hoſtia eſt que poſſit ſcrificari ꝑpl̄s: niſi illa quā chriſtus in cruce obtulit / q̄ eſt ipſemet chriſtus / ſm ꝙ hō: ſicut dicit apl̄s ad Heb. ix. ꝙ ſemel in cōſummatione ſeculoꝝ ad deſtructionē peccatoꝝ per hoſtiam apparuit. Et ibidem. x. c. Sanctificati ſumus per oblationez ieſu chriſti ſemel. Neceſſe eſt igitur hūc venire ex officio ſacerdotali ſuſcepto ad ſacrificandū populū per hoſtiā. Non eſt autē chriſtus ſacerdos niſi in forma humana / ⁊ in eo ꝙ hō: igitur vt ſic preſentem ſe facit in altaris ſacro. Iuxta hunc modū: q: fidelis eſt noſter aduocatus: neceſſe habet intereſſe cauſe quā agendam ſuſcepit: quotiēs cauſa noſtra agitur: ⁊ p̄ſentia eius deſiderat̃. Cauſa aūt totius eccl̄ie in miſſa agit̃ ſcꝫ corā deo patre / ꝑ ſacerdotē tanq̄ꝫ

procuratorē. Necesse igitur habet interesse ⁊ causaꝫ agere hic noster aduocatus. Non est autē aduocatus: neqꝫ causam agit nisi inquantū homo: ergo inquantū homo necesse habet assistere ꝓcuratori sacerdoti: maxime quia causa ista nō agitur nisi per interpellationē: si nō nisi ex ore eius digna est suscipi ⁊ ꝑ munus qđ ipsemet est. Tertio qꝛ fidelis medicus/egrū quē curādū suscepit: habet visitare quotiēs hoc requirit infirmitas: ⁊ hoc cū vnguētis ⁊ medicinis que curationi eiusdem sunt necessaria. Quia igitur vnusquisqꝫ de ecclesia eger est: ⁊ medicatione indiget siue ad curationē: siue ad conseruationē: siue ad preseruationē: siue ad cōfortationē: ⁊ vnūquēqꝫ curādum mirabili miseratiōe suscepit: necesse habet ad curādum quotiēs opus erit: aduenire. Opus aūt est quotiēs de medicatiōe eius agitur: ⁊ sanationem eius intēditur. Quia ergo ad hoc missa agitur: ⁊ quicquid in ea fit: fit vt hmōi egro medicationis impendatur officiū ⁊ sanitatis beneficiū: necesse habet misse officio interesse: ⁊ hꝫ in eo ꝙ medicus: hoc est in forma humana/cū corpore suo qđ est velut antidotū solidissimū cōtra oēs humores noxios vitiorꝫ: ⁊ cū sanguine suo qui est velut syropus mulcebris ⁊ dulcissimus: ⁊ medicina liquida valēs cōtra oīa animarū languores atqꝫ vulnera: quorꝫ duorꝫ virtutes in ipsa dn̄ica passione potissimū claruerūt. Scd̄m hoc igitꝛ: quia venerādū corpus christi medicina est saluberrima: qua curātur quotidie nostre infirmitates: ⁊ sacramentū eius est placabilissimū quo lapsi deo patri recōciliamur ⁊ sanctificationis nostre est sacramētū sacratissimū/quo deo patri vt filij charissimi cōiungimur ⁊ incorporamur ⁊ cibus est nostre refectionis/quo in vita spūali subsistimus ⁊ solidamur: necesse est ipsius in missarum solēnijs in quib⁹ oīa ista peraguntꝛ sacratissimā ⁊ verissimā adesse presentiā. Nō em̄ sufficit designatio siue figuratio corporis istius viuifici ⁊ sanguinis ad ista ꝑdicta peragenda: sed necessario reqꝛrūt istius viuifici panis presentissimaꝫ veritatē. Neqꝫ em̄ figura: neqꝫ aliqua designatio medicine prestare pōt vllo modo salutē: sed sola ipsius presens veritas salutē facit. Silr̄ impossibile est ꝑ solā ⁊ inanē figurā ⁊ designationē sacrificij placari iratū: aut reconciliari offensum absqꝫ sacrificij veritate: silr̄ neqꝫ sacrari aut sanctificare possibile est quēqꝫ absqꝫ sacramēti veritate/cū sacramēti scꝫ sola figura. Eodē modo impossibile est aliquē refici/pasci aut potari sola figuratione panis ⁊ vini: alioqn̄ sufficerēt nobis figure ⁊ picture ad ista qtuor peragēda: ⁊ frustra laborarētꝛ circa missarū solēnia. Sufficerēt inquā picture sacrarū oblationū ⁊ sacrificiorū ad recōciliationē ⁊ placationē: figure panis ⁊ vini ad medicationē ⁊ refectionē. Hec aūt insania ad hoc deducit vt pictura diluuij sola sine veritate mūdū submergat: ⁊ pictura ignis quo mundus inferior cōflagrandus est: iam mundū exurat: atqꝫ pictura sola panis pascat atqꝫ reficiat: sic ⁊ pictura vini potet ⁊ inebriet: que certe nemo admittit cōpos rōnis. Venit autē in partē sic loquētium demētia: vt oīno nō distinguant quantū ad virtutē ⁊ efficaciā inter signa ⁊ res: inter figurā et veritatē: cū eandē virtutē attribuāt signis ⁊ veritati. Nimiū ergo desipiūt heretici atqꝫ fallūtur astruētes corpus christi nō realiter vere in sacramēto altaris cōtineri: sed dūtaxat in quadā designatione ⁊ figura/cōtra christi euangeliū ⁊ tot sanctorꝫ testimonia patrū: in quo elucet ipsorꝫ detestāda temeritas: ⁊ ꝓsumptio temeraria qua sensui ꝓprio ꝓterui innitūtur: sententiā suā maiorꝫ autoritatib⁹ preferēdo cōtra sapiētis exhortationē. Fili ne innitaris prudētie tue: neqꝫ sapiens sis apud temetipsum. Verū he ꝑsuasiones Guilhel. magis ostēdunt cōgruitatē corporalis ꝓsentie christi: ꝙ demōstrent assistētie necessitatē. ¶ N De eo dem etiā loquitꝛ Alber. in lib. de sa. pte. ij. Quid inqt/necesse est tantū facere apparatū pani ⁊ vino: nisi significarent corpus ⁊ sanguinē christi. Quid ad hoc ordinarentꝛ sacerdotes: cōsecrarentꝛ altaria: tēpla ac cetera que ad ritum ⁊ altaris cultum pertinēt: si nihil in his fieret nisi ꝙ panis benediceretur/qui corpus christi tm̄ significaret. Adhuc aūt adoratio ⁊ veneratio que fit a populo exhiberetꝛ creature. Sicqꝫ in omni missa idolatria cōmitteretur: qꝛ cult⁹ debitus creatori pure exhiberetꝛ creature: qđ nefariū est dicere. ¶ Quomodo etiā beatus Dionysius de hoc sacramēto loquēs/verbis vtitur que soli deo digne attribuūtur. Ait em̄ in de ecclesiastica hierarchia. c. iij. loquēs de venerabili eucharistie sacramēto. At vō pōtifex cū diuina munera laude ꝓsecutus fuerit: sacrosancta ⁊ augustissima mysteria cōficit: ⁊ q̄ ante laudauerat: venerādis operta ⁊ abdita signis in cōspectu agit: diuinaqꝫ munera reuerēter ostēdens/ad sacrā illorꝫ cōionē ⁊ ipse cōuertitꝛ: ⁊ reliquos vt cōicēt hortatꝛ. Et post multa. Describit em̄ pōtifex in his ferme sensibiliter muneribus in cōspectu dans christū iesum nostrā spiritalē vt in imaginibus vitā/ex diuinitatis occulte perfecta ⁊ inconfusa nostre mortalitatis assumptione clemētissime ꝓpietatē ex nobis accepisse: atqꝫ ad diuisibile nostrū sine mutatione sui ex vnitate naturali ꝓcessisse. Perqꝫ hāc beatificā clementiā ad participationē sui suorūqꝫ bonorꝫ inuitare genus humanum. Si tn̄ ipsius clemētie inseramur ipsaꝫ quātū fas est imitādo: sicqꝫ veraciter cōsortes dei/diuinorūqꝫ participes efficiamur. Hec Diony. ꝺm nouaꝫ trāslationē. In quibus satis patet eū sensisse dn̄m iesum christū in sacramēto realiter: sed opertū speciеb⁹ panis ⁊ vini cōtineri. ¶ O Ex omnib⁹ precedentib⁹ satis reor probatū esse hāc fidei nostre veritatē: ꝙ sub specieb⁹ panis ⁊ vini post cōsecrationē rite factā verū christi corp⁹/verusqꝫ eius sanguis/nō sicut in signo: sed in se realiter cōtinetur/cōtra dānatā heresim hāc veritatē negantiū. Neqꝫ pro eis facit qđ pro se adducūt: ꝙ em̄ hec vba christi/hoc est corpus meū: nō sint accipiēda sicut illa. Ego sum vitis vera. Aut sicut illa apli. Petra aūt erat christ⁹: satis supra declaratū est. Verba vō beati Aug. supra pro sua heresi allegata/magister dist. x. quarti determinat dicēs: Nō his negat Augu. corpus christi a fidelibus sumi vel esse in altari: sed his veritas aplos: ⁊ i eis nos instruxit/ꝙ ipsius corpus nō per partes discerptū vt putauerunt illi discipuli qui retroierūt: sed integrū: nec visibiliter in forma humana: sed nobis inuisibiliter sub forma panis et vini/corpus ⁊ sanguinē traderet. Quē sensum beatus Aug. cōfirmat dicēs. Ipsum quidē ⁊ nō ipsuꝫ corpus qđ videbatꝛ māducabatur: ipm inuisibiliter/nō ipm visibiliter. Itē etsi necesse est illud visibiliter celebrare: necesse est tn̄ inuisibiliter intelligi. Ita etiā intelligendū est corpus christi esse in vno loco/scꝫ visibiliter in forma humana: veritas tn̄ ei⁹. i. diuinitas vbiqꝫ est: veritas etiā eius. i. veruꝫ corpus in omni altari est vbicūqꝫ celebratꝛ. Sic etiā illud intelligēdū est. Pauperes semꝑ habebitis vobiscū: me autē nō semꝑ habebitis: ꝺm corporalē ꝓsentiā ꝺm quā cuꝫ eis cōuersabatꝛ. Silr̄ ⁊ illud/ꝙ hō est/in celo est visibiliter: inuisibiliter autē est in altari: qꝛ nō in forma humana apparet: sed forma panis ⁊ vini operitur. Vn̄ ⁊ inuisibilis eius caro dr̄ que vere est in altari: sꝫ quia nō in specie sua apparet: dr̄ inuisibilis. Ait em̄ Aug. Sacrificiū ecclesie duobus cōstat/visibili elemētorꝫ specie: ⁊ inuisibili dn̄i nostri iesu christi carne ⁊ sanguine: sacramēto ⁊ re sacramēti. i. corpe christi. Ecce inuisibilē dixit carnē christi: qꝛ forma panis operta sumitꝛ ⁊ tractatꝛ.

Prouerbiorꝫ. iij.

¶ Lectio. xl. A

OStēsa corporali presentia corporis christi sub specieb⁹ panis ad plationē forme sacramentalis: consequēter inquirēdū est qua mutatione incipit corp⁹ christi esse in sacramento. ¶ Circa qđ notandū/ꝙ q̄uis expresse tradatur in scriptura/ꝙ corpus christi veraciter sub specieb⁹ panis cōtinetur: ⁊ a fidelib⁹ sumitꝛ: vt patuit lectione precedēte: tn̄ quomodo ibi fit christi corpus: an

per cōuersionem

per cōuersionem alicuius in ipm: an sine conuersione inci-
piat esse corpus christi cū pane manentib⁹ substantia ⁊ ac-
cidentibus panis: nō inuenitur expressuz in canone biblie
Unde de hoc antiquitus fuerūt diuerse opiniones: vt reci-
tat magister dist. xj. quarti. Uñ colligunt tres opiniones
que habent. c. Cū marthe. in glo. extra de celebr. mis. ⁊ Jnn-
no. de offi. mis. parte. iij. c. xviij. easdem recitat. ¶ Una ꝙ
panis substātia manet simul cū corpore christi: ⁊ nihil pre-
existens ibi ante cōsecrationem desinit esse. ¶ Secūda te-
net ꝙ substātia q̄ fuit panis primo: postea est caro christi.
¶ Tertia tenet ꝙ substātia panis ibi desinit esse: ⁊ manēt
accidentia tantū / sapor / color / pondus / ⁊ similia: ⁊ sub his
accidentib⁹ incipit esse corpus christi. ¶ Quartā opinionē
addit magister vbi. s. ꝙ panis substātia nō cōuertit: sed an-
nihilatur: vel in preiacentem materiā resoluit. Sed nunc
opinio tertia ab oībus doctorib⁹ catholicis acceptat. scilz
ꝙ substātia panis nō manet: sed realiter veraciter in substā-
tiam corporis christi cōuertit transsubstantiat seu cōmuta-
tur. Tum q: de sacramentis tenenduz est sicut tenet sancta
romana ecclesia: vt habet de hereticis. ad abolendā. Nūc
aūt ipsa tenet ⁊ determinauit panez transsubstātiari in cor-
pus christi / ⁊ vinū in sanguinem: vt habet de sum. tri. ⁊ fi.
ca. Firmiter. vbi sic dicit: Ipse iesus christus sacerdos est
⁊ sacrificiū cui⁹ corpus ⁊ sanguis in sacro altaris sub specie-
bus panis ⁊ vini veraciter cōtinetur. Et sequit: Transsub-
stantiatis pane in corpus: ⁊ vino in sanguinem ptāte diui-
na. ¶ Ad idem sunt autoritates plurime sanctoꝝ: quarum
plures ca. precedente sunt allegate. Uñ eusebius emissen⁹
de cōse. dist. ij. Quia corpus. Inuisibilis inquit / sacerdos
visibiles creaturas in substantiā corporis sui ⁊ sanguinis
verbo suo secreta potestate cōuertit. Et sequit: Nouū tibi
⁊ impossibile esse nō debet / ꝙ in christi substantiā terrena
⁊ mortalia cōuertuntur. Item ambro. lib. de sacramētis vt
supra allegatū est in ca. Panis. ij. de cōse. dist. ij. Panis est
in altari vsitatus ante verba sacramentoꝝ: vbi accessit cō-
secratio de pane fit caro christi. Sequit. Si ergo tanta vis
est in sermone dñi iesu: vt inciperet esse qđ nō erat: quanto
magis operatorius est vt sint que erant ⁊ in aliud cōmutē-
tur. Et sic quod erat panis ante consecrationem: iam cor-
pus christi est post consecrationem: quia sermo christi crea-
turam mutat: ⁊ sic ex pane fit corpus christi: ⁊ vinum cum
aqua in calice mixtū fit sanguis cōsecratione verbi celestis
Item Aug. ⁊ habet eadem dist. vtrum sub figura. Uoluit
dñs hunc panem ⁊ vinū in mysterio / vere carnez suā ⁊ san-
guinem suū consecratione spiritussancti potentialiter crea-
ri. Et sequit: Ex substantia panis ⁊ vini mystice corp⁹ chri-
sti cōsecratur. Et infra. Corpus christi ⁊ sanguis in virtute
spūssancti ex panis ⁊ vini substantia efficit. Et sequit: Per
spiritūsanctū hanc / scz panis substantiā suā efficit carnem:
⁊ transit vinum in sanguinem. Et infra. Credendū est ꝙ in
verbis christi sacramenta cōficiant: cuius eñ potētia creā-
tur prius scz panis ⁊ vinū: eius vtiq̄ verbo ad meli⁹ pro-
creantur. Item in ca. Cū marthe. de celebra. mis. Panem ⁊
vinum in corpus ⁊ sanguinem ꝓprie cōmutauit. Item ve-
nerabilis hugo. li. ij. de sacramentis. parte. viij. ca. ij. Sacra-
mentū corporis ⁊ sanguinis sui / ipse dñs iesus christus in-
stituit: quādo post cenam veteris pasche: panem ⁊ vinū in
corpus ⁊ in sanguinem suū potentia transmutans apłis su-
mendū distribuit. Et ibidem ca. ix. idem ex intentione de-
clarans: At per verba sanctificationis vera panis ⁊ vera vi-
ni substantia in verū corpus ⁊ sanguinem christi cōuertit:
sola specie panis ⁊ vini remanente: ⁊ substantia in substan-
tiam trāseūte. Cōuersio aūt ipsa nō ſm vnionē: sed ſm trā-
sitionē credēda est: qm̄ nequaq̄ essentia essentie in augmē-
tū accedit / vt p illud qđ accedit: id ad qđ accedit / mai⁹ fiat
sz trāsitiōe / vt id qđ accedit: cū illo ad qđ accedit: vnū fiat.
Nec sic in pane xpi corpus cōsecrare dicim⁹: vt de pane cor-
pus christi esse accipiat: nec quasi nouum corpus subito fa-
ctum: de mutata essentia scz panis: sed in ipm corpus verū
mutatā essentiā: nec ipsam substātiā panis ⁊ vini in nihilū

redactā: q: desijt esse qđ fuit: sed mutatā poti⁹: q: cepit esse
aliud qđ nō fuit. Et aliud ipm qđ cepit supple substātia pa-
nis esse / ex ea esse nō accepit: q: prius panis fuit: sed ipa eē
accepit qñ desijt esse qđ fuit. Ex his ⁊ alijs plurimis autori-
tatibus sctōꝝ habet ꝙ corpus christi est in sacramento per
transmutationē vel couersionem aut trāssubstātiationem
substantie panis ⁊ vini in corpus ⁊ sanguinē christi. In di-
ctis aūt autoritatib⁹ sunt quedā sobrie exponenda: quibus
dicit ꝙ panis ⁊ vinū fit sanguis ⁊ corpus christi: q̄ quō in-
telligenda sint: postea lec. xlix. docebit. Et ꝓpter hoc predi-
cta verboꝝ forma dicit cōuersiua: q: dum ipa rite a sacerdo-
te sup panem ⁊ vinū profert: panis ⁊ vini substantia in cor-
pus ⁊ sanguinē christi ꝯuertunt. ¶ C Quia ergo ex de-
terminatione ecclesie / cōsonanter ad sctōꝝ autoritates / cre-
dendū est corpus christi in sacramento esse p cōuersionem
panis in ipm. Uidendū quō intelligenda sit ipsa cōuersio
vbi tria sunt ꝑquirenda. Primo quid sit cōuersio. Secūdo
quid in qd ꝯuerti possit. Tertio qua spē ꝯuersiōis panis in
corpus xpi cōuertat. ¶ Quoad primū notandū / ꝙ cōuer-
sio q̄ est transitio vnius in aliud: duo dicit: scz desitionē ali-
cuius rei: ⁊ successionem alterius. Si eñ legit aqua cōuer-
sa in vinū in nuptijs Joh. ij. desijt in hydrijs aqua: ⁊ succes-
sit vinū: hoc est ꝙ forma aque in hydrijs desijt esse: ⁊ succes-
sit forma vini in materia aque. Uel tota aque substātia de-
sijt: tota substātia vini successit: quippe fieri vtrūq̄ potuit.
Quod aūt horū factū sit: ipse nouit qui fecit. Sic in genera-
tione naturali ignis ex aere / aer conuertit in ignem: dum
corrupta forma aeris / succedit forma ignis: sic albū vertit
in nigrū / dum albedini desinenti succedit nigredo. ¶ Est
ergo cōuersio successio entitatis positiue ad entitatem po-
sitiuā desinentem. Illud vo ſm opinionē Scoti / dicit suc-
cedere qđ ad desitionē alterius nouū esse recipit: aut in esse
qđ habet cōseruat: ita ꝙ nisi aliud desineret: ipm nō recipe-
ret nouū esse: nec in esse qđ habet ꝯseruaret. Ex quo sequit
ꝙ corruptioni vermis in terra nō succedit sol in celo: q̄uis
corrupto verme cōseruet: maneret eñ nihilominus si ver-
mis corruptio nō precessisset. ¶ Secūdo sequit ꝙ de ratio-
ne successionis nō est ꝙ succedens sit in eadez materia sub
eisdem accidentib⁹: vel in eodem loco in qua / quibus / vel
quo fuit id cui succedit. Patet ex secūdo. Unde si de⁹ cōser-
uaret solem in celo ad destructionem alicui⁹ aialis in terra
aļs nō cōseruaturus: sol quantū ad esse in quo cōseruatur:
succederet aiali: ⁊ animal desinēs cōuerteret per cōsequēs
in solem. ¶ Tertio sequit ꝙ nō est de ratione successionis
vt sit nouitas aliqua in succedēte: q: si res aliqua in suo eē
quod habuit sine sui mutatione cōseruaret ad corruptionē
alicui⁹ rei aļs nō cōseruanda: illa succederet rei corrupte / si-
ne sui mutatione ⁊ qualibet nouitate. Sententia est Scoti
quodli. q. x. ¶ Et posset ratio assignari: qm̄ q: res de nouo
ꝓducta / id est accipiens esse post nō esse ad desitionem al-
terius succedit desinenti rōne res cōseruata. i. accipiēs esse
post esse precedens ⁊ desitionem alterius succedit ei: nulla
eñ potest assignari ratio diuersitatis: cū cōseruatio est que-
dam ꝓductio: nā vtrobiq̄ ad esse cause sequit effectus: qui
causa cessante nō sequeret. Posita eñ causa sufficiente ⁊ ꝓ-
ducente / ponit effectus de nouo / si prius nō fuerit: aut po-
nitur nō de nouo si prius fuerit: ⁊ hoc si eadem fuerit cau-
sa ꝓducēs ⁊ cōseruās. Nec min⁹ habet esse effect⁹ a causa cō-
seruante / q̄ a causa producente: quia ita conseruatum non
esse submoto conseruante: sicut productum non esset re-
moto producente. ¶ D Per hoc patet ad secundū quid
in quid conuerti possit: nam tunc res aliqua conuerti po-
test in aliā: dum vtraq̄ est in ptāte agentis quantuz ad esse
vel cōseruari: ⁊ nō esse simpliciter vel ſm quid. Unde dicit
primo ꝙ nō solū corpus in corpus: aut substātia in substā-
tiam: seu accidens in accidēs: sed spūs in spm̄: ⁊ corpus in
spiritū: ⁊ spūs in substantiā corporalem: substantia in acci-
dens: ⁊ accidēs in substātiā. ⁊ generaliter quodlibet crea-
tum in creaturā quālibet potest cōuerti diuina potestate.
Patet: q: cum quelibet creatura eque est in plena potesta-

te dei quantū ad esse ⁊ non esse: potest quamlibet creaturā
annihilare: ⁊ ad desitionem alterius cuiuscunq; producere: similiter potest quamlibet creaturam conseruare ad desitionem alterius. Quod cum facit: creaturam que desinit
in eam quā sic cōseruat vel pducit: cōuertit. Nec tamen propter talem cōuersionez vnū fit reliquū: hoc est si corpus cōuertitur in spiritū: nō ideo corpus fit spūs: neq; materia fit
forma si in formam cōuerteret: nec substantia accidēs: vel
ecōuerso: cum cōuerti vnū in aliud/nō est vnū fieri aliud:
sed est vni desinenti succedere aliud: licet in casu ex corpore fit spūs: ⁊ ex materia fit forma: qđ nihil aliud est dictu/
nisi ꝙ desinenti corpori succedit spūs. Sicut in generatione naturali ignis ex aere/aer nō fit ignis: nec forma aeris
fit forma ignis: sed forma aeris corrumpit: ⁊ pducit in eadem materia forma ignis: qđ est cōuerti aerem in ignem: siue formā aeris in formā ignis. ¶ Secūdo dicit ꝙ nihil cōuerti potest in deū: vel in aliquod intrinsecū deo. Probat
q: nihil intrinsecū deo/est in ptāte dei quantū ad esse ⁊ nō
esse: cum esse intrinsecū deo/est deus: ⁊ necesse esse ⁊ non
possibile nō esse. Potētia em̄ diuina est tantū respectu possibilium: vt declarant doctores circa distinctionem primā:
⁊ ideo non succedit esse diuinū cuicūq; creature desinenti:
cum siue creatura desinat/siue nō: necessario est deus: nec
solum necessario est: sed necessario est immutabilis: ⁊ ideo
nō tantū quoad esse nō succedit: sed etiā quantū ad omnez
modū sui esse nulli creature succedit. ¶ E Sed forte qs
diceret cōtra primū: Illud videt esse contra beatū Augustinū sup Genes. dicentem lib. vij. Omne corpus in omne
corpus posse mutari nō defuerūt qui assererent: corp⁹ aūt
aliquod cōuerti in animā/fieriq; naturā incorpoream: nec
quēq̄ sensisse scio: nec fides habet. Et eodem libro expressius habet idem. Omne inquit corpus in omne corp⁹ mutari posse credibile est: quodlibet aūt corpus posse mutari
in animā/credere absurdū est. ¶ Item Boetius in libro
de duab⁹ naturis dicit: Neq; corporea substantia in incorporeā substantiā mutari potest: nec incorporea in seinuicez
mutari/propias formas mutant. sola enim in seinuicem
mutari possunt: q̄ habent vnius nature cōmune subiectū.
¶ Item nō videt ꝙ substantia possit cōuerti in accidens:
q: nō potest fieri inherens: nec absolutū potest conuerti in
respectiuū: quia tunc absolutū requireret duos terminos.
Itez quātitas panis nō pōt cōuerti in corporis christi quātitatem: q: nō potest corpus christi quātificari per quantitatem panis: cū nō sit debita cōmēsuratio. ¶ Ad illa dicit
ad pmū/ꝙ btūs Aug. ibi loquit de ꝯuersiōe pme pductionis: ⁊ ſm modū illi⁹ pductōis vbi de corpe materiali aliud
corp⁹ pductū est: vt de materia informi celū ⁊ elemēta: ibi
incredibile nō est de quolibet corpore/quodlibz pduci potuisse: sed nō de corpore in spiritū: q: ostendere vult ꝙ aia
nō est pducta de materia siue corpore materiali. Uel potest
dici ꝙ vult ꝙ minus possibile est corpus in spm̄ conuerti:
q̄ corpus quodlibet in quodcūq; corpus: q: plus conueniunt corpora quecūq; inter se/q̄ corpus cū spiritu. Uerū
hoc dici posset referendo ad potentiā naturalem: sed respectu diuine potentie: cui oia eque subsunt: nec vnum est magis possibile altero. Ideo finaliter potest dici beatū Aug.
ita opinatū fuisse: vel ſm alioꝝ opiniones locutū esse. Nec
probat qđ opinat: nec assertiue loquit asserendo vnū/negādo aliud: sed dicit credibile est. Et in alia pte: nec quēq̄
sensisse scio/nec fides habet. ⁊ postea: absurdū est hoc asserere. i. nō est vsitatū nec certū. ¶ Ad boetiū dicit/ꝙ loquit
de cōuersione naturali ⁊ imediata: que requirit subiectum
cōmune/⁊ principia agendi ⁊ patiendi mutuo in cōuersis.
Dicit em̄ ibidem/ꝙ nō potest es in lapidem pmutari: qđ
intelligi non potest nisi de cōuersione naturali ⁊ imediata.
Quomō aūt ratio sua teneat cōtra euticem: cōtra quez ibi
loquit/alibi videndū est. ¶ Ad tertiū ⁊ quartū dicitur/ꝙ
fundat sup falsa imaginatione: q̄ est ꝙ termin⁹ ad quē conuersionis induat cōditiones termini a quo: qđ falsum est:
q: si termin⁹ ad quē cōuersionis recipit esse ſm cōuersionē
recipit esse ſm cōditionem pprie nature: vt patet etiā in cōuersione naturali. Ideo si accidens cōuertitur in substantiam: substantia seruat cōditionez suā: ⁊ ecōuerso si substātia in accidens: accidens tenet suas cōditiones: ⁊ si absolutum in respectiuū: respectus habebit fundamentū ⁊ terminos suos: quos nō habuit absolutū cōuersum. Sic si quantitas panis cōuerteret in quantitatem corporis christi (posito ꝙ quātitas sit accidens absolutū) corpus christi ppter
hoc nō extenderet quantitate panis: q: cōuersa desinit esse
sed quantitate sua ppria/q̄ succedit quātitati panis cōuerse. ⁊ per hoc patet secundū. ¶ F Quoad tertiuz/scz qua
specie cōuersionis panis cōuertat in corpus christi. Nam
in allegatis autoritatib⁹ qñq; dicit mutari: qñq; cōuerti: ⁊
quādoq; transsubstantiari. Quō ergo se habeat cōuersio
ad transmutationē: quō ad transsubstantiationem/inquirendum. Dicendū itaq; est/ꝙ mutatio multipliciter accipitur
tam a pħo/q̄ a sanctis: possunt aūt acceptiones iste reduci
ad tres. Unde pōt accipi mutatio large siue cōmunissime:
⁊ sic mutari est rem incipere vel desinere esse: aut se habere
aliter posterius qualiter se nō habuit prius instātanee vel
successiue: ⁊ sic est gen⁹ ad motū ⁊ cōuersionē: q: motus dicit successionē: ⁊ cōuersio desitionē ꝯuersi: q̄ nō īportat mutatio in specie. Similiter ad creationē ⁊ annihilationē ⁊ alterationem: q: in genere importat quicq̄d illi termini important in specie. ¶ Secūdo mō accipit stricte pro receptione
alicuius forme substantialis vel accidentalis de nouo: vel
dimissione talis forme prehabite instātanea vel successiua
⁊ illo mō materia prima si fuisset creata sub forma. i. simul
creata cū forma/in instanti sue creatiōis fuisset mutata: q:
in illo instanti recepisset formā quā ante hoc instans nō habuisset. ¶ Tertio mō accipit strictissime: et sic mutari est
subiectū presuppositū recipere formā: vel locū prius nō habitā vel habitū: vel talem pdere instantanee vel successiue
⁊ sic accipit. viij. physicoꝝ/vbi innuit ꝙ mutari est rem aliter se habere prius ⁊ posterius. Ex illo pz ꝙ cōuersio nō
est mutatio scđo vel tertio modis: saltem nō oportet: sed tātum primo mō: q: qđ his duob⁹ vltimis modis mutat: nō
desinit: qđ aūt cōuertitur: desinit esse. ¶ G Sed quomō
se habeat cōuersio ad transsubstantiationem aduertendū/
ꝙ est cōuersio quedā naturalis: quedā supnaturalis. Naturalis est q̄ fit a pricipijs nature psupposito subiecto vtriq;
termino: vt est cōuersio aeris in ignem. Supnaturalis est
que fit actione diuina speciali preter ordinez nature: ⁊ ista
si fit inter terminos substātiales: dicit trāssubstātiatio. Si
inter terminos accidentales: posset dici transaccidentatio
Si inter terminū a quo qui est substantia: ⁊ ad quē qui est
accidens: posset circūlocutiue dici transsubstantie accidētatio. Sic ecōuerso posset dici trāsaccidentis substātiatio.
¶ Potest aūt trāssubstantiatio ad ppositū sic describi: est
cōuersio substantie totius in substantiā nō habentē cōmunem materiā cū priore. Cōuersio ponit pro gñe: q: vbicūq;
est transsubstantiatio: ibi est cōuersio: ⁊ nō ecōuerso. Primum patet: q: in om̄i transsubstātiatione termin⁹ a quo desinit esse. Si em̄ maneret: nō esset transsubstātiatio: q: nihil
transiret in aliud. Dicit substantie/ad excludendū trāsaccidētationē. Dicit totius: qđ debet accipi mixtim. i. cathegorematice ⁊ sincathegorematice simul: vt exponit ipm ⁊ nihil ipsius quin ipm. Per hoc excludit gñatio naturalis: in
qua lz totū cathegorema. i. integrū transeat in totū: vt dicē
pħs in de gñatiōe: Gñatio est trāsitio hui⁹ toti⁹ in hoc totū
Siquidē in gñatione ignis ex aere/tot⁹ aer corrūpit: ⁊ tot⁹
ignis pducit cathegorematice: nō tm̄ totus aer capiēdo totus mixtim: q: nō q̄cq̄d est aeris corrūpit: q: materia q̄ est
primo pars aeris: ⁊ postea pars ignis nō corrūpit: sed manet sub vtroq; termino. Dicit in substantiā ppter cōuersionem substātie in accidens: q̄ nō trāssubstātiatio: sed magis
trāssubstātie accidentatio. Dicit vltimo/nō habentē cōem
materiā cū alia: ppter cōuersionē forme substātialis p generationē de nouo pductā: q: licet ibi fit cōuersio tot⁹ forme corrupte in formā pductam; q: nihil forme corrupte ma

Conuersio duplex.

Trāssubstātiatio quid.

net:tñ nõ est transsubstãtiatio: qȝ forma corrupta ⁊ forma
genita hñt eãdẽ materiã cõem. ¶ D Ex his patet ꝙ trãs
substantiatio est spẽs cõuersionis supnaturalis: ⁊ per ꝯñs
spẽs cõuersionis in gñe. Patet ꝙ nulla potẽtia naturalis
põt in trãssubstantiationẽ: qȝ nulla hȝ in sua ptãte totã sub-
stantiã cõpositã quantũ ad materiã ⁊ formã: cũ materia na
turalis sit ingñabilis et incorruptibilis: neqȝ subam sim-
plicem vt formã nisi mediante subiecto cõi vtroqȝ termino
trãsmutatiõis: sȝ vbi manet materia cõis ibi nõ est trãssub-
stantiatio vt patuit: ergo nulla virtꝰ naturalis habȝ in sua
facultate trãssubatiõnẽ: sola itaqȝ potẽtia diuia q̃ est isinita
hñs in sua ptãte materiã ⁊ formã ⁊ oẽ creatũ ⁊ creabile: po
test subas trãssubstãtiare. ¶ Et ꝑ hoc ad ꝓpositũ dr ꝙ cõ-
uersio qua suba panis ꝯuertit̃ in subam corpis xp̃i/est trãs-
substãtiatio: panis q̃ trãssubstãtiat̃ in verũ corpꝰ xp̃i. Pro
bat̃: qȝ ibi fit cõuersio totius sube panis quãtũ ad materiã
⁊ formã. Nã ibi desinit esse simpliciter tã materia panis q̃
eius forma/forte ꝑ subtractionẽ diuine cõseruatiõis: salu-
tis accidẽtibꝰ in suo esse sine subiecto: ⁊ succedit ꝓ verã pre-
sentiã in locũ sube panis sub eisdẽ accidẽtibꝰ verũ corpus
christi ad panis desitionẽ: ergo est ibi vera trãssubstãtiatio
tenet ꝯña ex q̃d nois trãssubstantiationis. ¶ Possibilitas
añcedẽtis quãtũ ad oẽs partes/satis ptȝ: attẽto ꝙ oia crea
ta sunt eque in potẽtia obediẽtiali dei. Factũ ꝓbatũ est au-
toritate eccłie ⁊ sctõꝝ: qȝ rõne ꝓbari non põt. Et licet ita est
ꝙ sub accidentibꝰ q̃ ante ꝯuersionẽ erãt in suba panis: pñs
est ꝑ cõuersionẽ corpꝰ xp̃i: nec tñ afficit̃ ab eis. Tũ vt. ã. di-
ctũ est: sic esse pñs accidentibꝰ/nõ est de rõne trãssubstãtia
tionis. Tũ qȝ deꝰ posset facere corpꝰ suũ pñs accidentibꝰ pa
nis simul ⁊ sube panis: ita ꝙ panis nõ desineret: sed mane
ret cũ corpe xp̃i: cũ hoc nullã includat cõtradictionẽ: vt sta
tim patebit: ⁊ postea cõuertere panẽ in corpꝰ xp̃i iam pñs:
destruẽdo panis subam: ⁊ cõseruando corpus suũ ad desi-
tionem panis: ⁊ tũc nõ est successio substãtie ad subam sub
accidentibꝰ illis: qȝ prius fuit corpꝰ christi sub accidẽtibus
illis eodẽ mõ quo postea desinente pane: ⁊ sic nõ succede-
ret. ¶ Z Posset hic dici/ꝙ adhuc esset successio corporis
christi: nõ quantũ ad esse hic de nouo: sȝ quãtũ ad cõserua-
ri sub spẽbus panis. Sic enĩ põt esse cõuersio in preexistẽs
vt statim infra. Tũ qȝ sicut suba panis: ita ⁊ accidẽtia eius
possunt cõuerti in corpꝰ christi: ⁊ sic desinerẽt esse: ⁊ ꝑ ꝯñs
corpus christi nõ esset pñs accidentibꝰ. Tũ qȝ (vt sentit sco
tus) suba panis posset trãssubstãtiari in corpꝰ christi vt exi-
stens in celo: absqȝ hoc ꝙ acq̃reret nouã presentiã ad spẽs
vel locũ panis: qȝ deꝰ põt velle corpꝰ suũ cõseruare/siue eẽ
in celo/in ordine ad desitionẽ panis in altari alr̃ nõ cõser-
uaturus: in quo casu panis desinẽs trãssubstãtiaret̃ in cor-
pus xp̃i: vt ptȝ ex q̃d nois trãssubstãtiationis: ⁊ tñ nõ esset
in loco/vel sub spẽbꝰ panis cõuersi: sȝ de facto ꝑ trãssubstã
tiationem panis in corpꝰ christi/corpꝰ christi realiter fit pñs
accidẽtibꝰ panis ⁊ loco: q̃ panẽ prius q̃ desineret: ꝯtinebat
Hec omnia recitata sunt ẜm opinionẽ doctoris subtilis in
quodlibe. q. x. ⁊ in. iiij. dist. xi. ¶ Z Scḋm do opinionẽ
Guill. ockã/successio vltra ꝑmissa dicit presentiã eiꝰ qđ suc
cedit accidẽtibꝰ: vel loco eiꝰ cui succedit. Et ẜm hoc descri-
bit trãssubstãtiationẽ sic: est successio sube ad subam desi-
nentem esse simpliciter in se/sub accidẽtibꝰ aliquibꝰ ꝓprijs
sube desinentis. addendũ est: vel ad minꝰ in eodẽ loco. etiã
addi oportet. nõ habentis materiã cõem cũ suba desinẽte.
¶ Ex quo ptȝ ꝙ ad trãssubstãtiationẽ requirit̃ aliqua no-
uitas in termino trãssubstãtiatiõis: qȝ noua presentia eius
speciebꝰ vel loco substãtie desinentis: nisi forte ꝑ miraculũ
prius ante cõuersionẽ fuisset presens substãtie desinẽti: vt
in casu statim supradicto. Sufficit enĩ ꝙ si nõ esset pñs an
te cõuersionẽ: fieret de nouo presens ꝑ cõuersionẽ. ¶ Se-
cundo ptȝ ẜm illũ doctorem/ꝙ substantia panis nõ potest
trãssubstantiari in corpus christi vt in celo: qȝ deficeret eiꝰ
presentia. Si aũt substãtia panis cum accidentibꝰ cõuerte-
retur in corpus christi: sufficeret ꝙ corpꝰ christi ꝑ cõuersio-
nem de nouo inciperet esse in loco/ quo fuerat panis sub-

stantia cũ suis accidentibꝰ: sic si sola accidẽtia cõuerterẽtur
in corpus. ¶ Si diceres: Posito ꝙ panis desineret in ordi
ne ad corpus christi: vt in celo absqȝ eius pñtia ad spẽs pa-
nis/panis mutaret̃ ⁊ nõ annihilaret̃: qȝ desitio eius nõ est
absolute in nihilũ: sȝ ad aliquid vere existens/ sȝ corpus
christi in celo: neqȝ est corruptio/qȝ nõ in materia: ergo trãs
substantiatio. ¶ Respõdet̃ ꝙ talis mutatio panis est mu-
tatio panis large capiendo mutationẽ: sed nulla illarũ: sed
est quedã mutatio supnaturalis: cui nõ est nomẽ impositũ
qȝ nunq̃ facta est nec fiet: licet fieri posset. Harũ opinionũ
diuersitas magis cõsistit in quid nois trãssubstãtiationis
q̃ in re ipsa. ¶ Z Sed circa ista mouent̃ quattuor dubia
Primũ/nam videt̃ ꝙ cõuersio illa q̃ fit in sacramento: non
fit transsubstãtiatio: qȝ nõ est ad subam tanq̃ ad suũ termi-
num formalẽ: igitur. Tenet cõsequentia: qȝ ois denomina-
tio cuiuscũqȝ transmutationis sumẽda est a termino forma
li. Antecedens ptȝ: qȝ illa cõuersio est ad vbi: sȝ ad presen
tiã corporis christi loco ⁊ speciebꝰ panis tanq̃ ad terminũ
formalẽ: ⁊ nõ ad substantiã corporis christi. Quod ꝓbatur
qȝ ad illud est cõuersio tanq̃ ad terminũ formalẽ qđ succe-
dit desitioni panis: huic aũt nõ succedit substãtia corporis
christi: sed presentia. Quod ꝓbatur: qȝ suba corporis chri-
sti nõ recipit nouũ esse ad desitionem panis: manifestũ est
qȝ prefuit. Nec conseruat̃ in ordine ad desitionẽ panis: qȝ
etiam si nõ fieret cõuersio: hoc est/si panis nõ desineret: ni-
hilominꝰ suba corporis christi cõseruaret̃ in suo esse. Et sic
ptȝ primũ ꝙ nõ succedit suba corpis xp̃i. Secũdũ etiã ptȝ:
qȝ corpus christi accipit nouã presentiã ad spẽs panis: q̃bꝰ
(desinente pane) nũc de nouo est pñs: ergo succedit quan
tum ad pñtiam localem. ¶ Secũdũ dubiũ: vtrũ panis cõ-
uertatur in solũ corpꝰ christi: an etiã in sanguinẽ/in animã/
vel in deitatẽ. Et videt̃ ꝙ nõ solũ in corpus: sed etiã in san
guinem ⁊ animã: qȝ ad desitionẽ panis/incipit esse sanguis
christi ⁊ aia sub speciebꝰ panis: ergo cõuertit̃ in sanguinem
⁊ animã. Tenet cõsequentia: qȝ hic est desitio panis ⁊ suc-
cessio sanguinis ⁊ anime christi: Ergo cõuersio huiꝰ in illa.
Tenet cõsequentia: qȝ ista duo importat conuersio: ⁊ nihil
aliud. Oppositum determinat magister dist. xi. vt infra in
respõsione ad dubiũ. ¶ Tertiũ dubiũ: qualis mutatio sit
panis desitio: an sit annihilatio: an corruptio. Et videt̃ ꝙ
sit annihilatio: qȝ nihil panis manet: nec materia: nec for-
ma/⁊ prefuit: ergo annihilat̃. Oppositũ: qȝ qđ cõuertit̃ in
aliud nõ annihilat̃: suba panis cõuertit̃ in corpus christi:
ergo. ¶ M Quartũ dubiũ est cõtra hoc ꝙ panis cõuer
titur in corpꝰ christi. Articulus fidei in vniuersali traditus
nõ est limitandus ad intellectũ specialem: maxime nõ ad il
lum qui est difficilior: ⁊ ad quem plura vident̃ sequi natu-
rali rationi cõtraria ⁊ plura miracula. Sicut enĩ in natura
libus pluralitas sine necessitate vitanda est: ita ⁊ in supna
turalibus superfluitas miraculoꝝ. Sed absqȝ cõuersione pa-
nis põt saluari tota veritas sacramenti: ⁊ caueri miraculo-
rum pluralitas: ⁊ incõuenientia rationi naturali cõtraria.
Ergo. Cõsequentia nota ⁊ minor. Prima pars patet dicen
do/ꝙ cũ suba panis manente esset verũ corpꝰ christi: qȝ ad
veritatẽ sacramẽti nihil aliud requirit̃ nisi veritas signi et
signati. suba panis cũ suis accidẽtibꝰ eque ⁊ magis põt eẽ
signũ sicut sola accidentia: qȝ suba panis cũ suis speciebꝰ
est nutrimentũ ⁊ nõ sole species: ideo magis panis signi-
ficat corpꝰ christi in ratione nutrimẽti spũalis. Similiter qȝ
ex multis granis panis cõficit̃ vnus: significat vnitatẽ cor-
poris veri ⁊ mystici: qđ nõ conuenit accidentibꝰ: ergo. Si-
gnatũ etiã/ sȝ corpꝰ christi eque potest saluari cũ substãtia
panis sicut cũ accidentibꝰ solis: qȝ nõ magis repugnat sub
stantie esse cũ substantijs: q̃ cum accidentibꝰ se non efficiẽ
tibus: neqȝ accidentibꝰ cum accidentibꝰ cõtrarijs: sed in sa-
cramento cũ accidentibꝰ panis est corpus christi: ⁊ etiã acci
dentia corporis christi: vt quãtitas maior corporis christi:
si ponitur accidens distinctum a substantia. Item calidi-
tas corporis christi cum frigiditate hostie: ⁊ sic de alijs ac-
cidentibus corporis ⁊ panis: quorum multa videntur con

maria. ¶ Secunda pars minoris patet/scilz q vitarentur miracula: qr dicendo q substantia panis maneret cum corpore christi: non oportet ponere desitionem materie panis cuius desitio est miraculosa. ¶ Item caueref q accidens nō esset sine subiecto. Item vitaref q sit actio ꝛ passio nullo subiecto presupposito. Item vitaref deceptio sensuum. Item q sit nutritio sine substantiali nutrimento. Item vitatur q materia vel q̄ prefuit: vel que nunq̄ fuit: de nouo creatur: vt duz ex sacramento generanf vermes: siue dum corpus ad sumptionem specierū sacramentaliū nutrif: ꝛ similia. Maior probaf: qr ex quo fides nobis data est vt sit via ad salutem: ita debet teneri prout est magis idonea ad salutem. Sed ponēdo aliquē talem intellectū supra modū difficilem: et in plerisq rationi naturali ꝛ rationi ac experientie repugnātem/ est occasio auertendi oēs phos ꝛ naturalem rationez sequētes a fide: vel saltē impediendi eos ne cōuertanf ad fidem: dum dicif eis talia esse de substātia fidei: que videnf tam sensui/q̄ intellectui repugnare. Immo videf q negādo substantiā panis: tot occurrūt hic difficilia intellectu quot in articulo incarnationis. Et mirū videtur arguit Scotus: q in vno articulo qui non est principalis articulus fidei: debeat talis intellectus asseri/ ꝑpter quem pateat cōtemptui oim sequentiū rationem. ¶ Itez in sacramento veritatis/nulla debet esse falsitas: accidētia ista significant naturaliter substantias quas affecerūt: ꝛ si nō manet ibi illa substātia: significatio eoꝝ erit falsa. Nec valet dicere q significant corpus christi qđ ibi vere continetur: ꝛ hoc ex institutione christi. Et illa significatio est vera: qr significatio naturalis nō mutaf propter significationem ad placitū. ideo nō obstāte institutione christi/manet significatio naturalis: qua significant panem: ꝛ ideo eorū significatio naturalis erit falsa: sed si maneret substātia panis: vtraq significatio tam naturalis q̄ ad placitū esset vera. ¶ N Ad primū dubiuz respondeo premittens q tria cōcurrunt in transsubstantiatione panis in corpus christi: due scz mutatōes ꝛ vna successio. ¶ Primū est mutatio deperditiua termini a quo/scilz substātie panis q̄ desinit esse simpliciter. ¶ Secūdum est successio corporis christi qđ fm esse suū nō nouū: sed preexistens/succedit desitioni panis: ꝛ illa successio fieri posset sine mutatiōe corpis christi. Posset enī deus velle cōseruari corpus suū in celo ad desitionem panis in terra: ita q pane in terra desinente/si corpus suū non esset in celo: ipm de nouo ꝑduceret in celo: in quo casu esset successio corporis christi sine eius mutatione. ¶ Tertiū est mutatio localis acquisitiua termini ad quē/scz corporis christi: qua incipit de nouo esse presens speciebus panis sine ꝑditione sui vbi in celo ad desitionē panis. Et illa sunt separabilia. Primū a secundo: qr panis posset desinere esse simpliciter: licet nō succederet aliud: ꝛ tunc illa desitio esset annihilatio. Secūdū etiā separari pōt a tertio: qr posset corpus christi ꝯseruari in celo in ordine ad desitionem panis in terra/absq hoc q fieret presens speciebus panis. Sed tunc nō esset trāssubstantiatio fm ockam: licet esset fm scotū. Tertiū etiā posset separari a primo: qr posset corpus christi fieri presens speb⁹ panis: pane nō desinēte ꝛ esset simplex mutatio localis sine trāssubstātiatiōe. Pōt etiā illud tertiū separari a secundo: qr posset fieri presens speciebus panis ꝛ cōseruari: nō aūt ad substantiā panis desinentem. ¶ O Trāssubstantiatio aūt fm opinionem ockam/connotat oia illa tria: licet principaliter cōnotet secundū. Sicut prandere cōnotat actionem ꝛ temp⁹: qr quocūq deficiente nō esset trāssubstantiatio: sed sortiref aliud nomen impositū vel imponendū. Secūdū tamen principalissime cōnotat: qr ab illo impositū est nomen transsubstantiatio. Scđm scotū aūt solū duo prima cōnotat ꝛ nō tertiū. Nam fm eū deficiēte tertio manētib⁹ duob⁹ primis/adhuc saluaf ratio trāssubstātiationis. ¶ Vñ fm eum tripliciter fieri pōt transsubstātiatio: vel q vna suba desinens esse cōuertaf in aliā succedentē sibi fm esse nouū simpliciter: siue in loco prioris sube desinētis siue in alio loco, vt si ad desitionem lapidis fm se totū/deus ꝑduceret aurū vel angelū lapis trāssubstantiaref in aurū vel angelū. Vel scđo q substantie desinenti succedat alia substātia fm esse suū/nō nouū: sed preexistens in locū siue sub accidentib⁹ prioris substantie. Sicut in ꝑposito/corp⁹ xpi fm suā subam succedit substātie panis: ꝛ fit presens ei⁹ specieb⁹. Vel tertio q substantie desinenti succedit alia suba quoad cōseruari in suo esse iam habito: sine sui mutatione/quo mō panis trāssubstantiari posset in corpus christi vt in celo. Quātū ad primos duos modos cōcordat ockā: nō quoad tertiū: cōcedit quidē sic fieri posse: sed nō diceretur tunc trāssubstātiatio. Nā deus posset velle suū corpus esse nō solū post desitionē panis: sed in ordine ad ei⁹ desitionē: ita q si non prehaberet esse: vellet ipm de nouo ꝑducere in eē. Et fm hoc/sicut de⁹ dicif rem creare qn̄ vult eam esse post nō esse simpliciter: ꝛ cōseruare cū vult eā esse post idem esse preacceptū. Ita pōt velle aliquid esse/siue quātū ad eē nouū: siue quantū ad eē antiquū/in ordine ad aliā rem totaliter desinentē. ꝛ sic dicitur fm Sco. res desinens cōuerti ꝛ trāssubstātiari in aliam fm ockā vo vltra illa requirif/q res fm esse suū nouū vel antiquum succedat in locum desinentis: vt possit dici transsubstātiatio: ꝛ ita doctores illi nō dissident quātū ad rem: sed tn̄ quātū ad vocabuli rōnē. ¶ P Per hoc ad formā rationis dubij negef/q cōuersio illa in sacramēto nō fit ad substātiā tanq̄ ad terminū formalē. Ad ꝓbationem est ad vbi tanq̄ ad terminū formale: ꝛ nō ad substātiam corporis christi: negef illa copulatiua: qr vt patuit: ibi sunt due mutationes: ꝛ successio substantie ad substātiā: ꝛ ꝓpter successionem substantie ad substantiā principaliter dicif trāssubstantiatio: ꝛ nō ꝓpter alias mutationes: licet ipe requirantur. Et sic vocādo terminū formalē trāssubstātiatiōis illđ qđ principaliter cōnotatur ꝑ nomen trāssubstantiatio: vbi scz nō est termin⁹ formalis: sz suba corporis christi cōseruata in ordine ad desitionē panis. Sicut in ḡnatione naturali forma q̄ ꝓducif: ꝓducif in materia forme corrupte: ꝛ ita in loco forme corrupte: ꝛ sic acquirit nouū vbi: ꝛ tn̄ vbi nō est termin⁹ formalis ḡnationis siue ꝓductiōis forme. ¶ Et cū arguif q substātia corporis christi nō cōseruaf in ordine ad desitionē panis/negef. Ad ꝓbationē cōcedif q corpus christi ꝑmaneret si panis nō desineret. Sed ꝓpter hoc non tollitur quin conseruetur ad desitionem panis: quia illud dicitur cōseruari ad desitionem alteri⁹: quod si aliud nō desineret/ nō conseruaref: aut si aliud desineret: ipsum de nouo ꝓduceref si nō esset. Et scđm est in ꝓposito: qr desinente pane ꝑ verba cōsecrationis/si corpus christi nō esset in naturali sua cōsistentia de nouo ꝓduceref a deo ad plationem verboꝝ cōsecratiōis: per quā desinit substātia panis. Et cū arguif ad ꝓbandū q vbi sit termin⁹ formalis: qr corpus christi quātū ad nouū vbi qđ acquirit: succedit desitioni panis. Cōceditur q vbi est termin⁹ formalis: sed nō trāssubstātiationis: sed mot⁹ localis qui est alia mutatio a trāssubstātiatione: reqsita tn̄ fm vnū modū loquendi ad transsubstātiationē: nō fm aliū. ¶ Q Si querif iuxta moduz loquendi ockā/cū id in quod fit trāssubstantiatio succedit in locū cōuersi: vtrū semꝑ sit in loco cōuersi diffinitiue: vel an possit in eodē esse circūscriptiue. Ad hoc rndet ockā. q. vj. quarti in solutione quinti dubij/q esse in hoc loco diffinitiue vel circūscriptiue accidit trāssubstantiationi: qr pōt esse trāssubstātiatio: siue id in quod fit trāssubstātiatio/sit in loco vno modo vel alio: licet de facto in trāssubstantiatione sacramētali corp⁹ christi est in loco hostie nō circūscriptiue. sed diffinitiue: vt infra patebit. Tamen si esset substātia panis transsubstantiari equalis corporis christi in celo: posset corpus christi ibi eē circūscriptiue: sicut in celo ꝑ partes suas loco ꝛ situ distinctas: posset etiā ibi eē diffinitiue/sicut placet deo transsubstātianti. Nec solū substātia equalis: sed ꝛ minor ꝛ maior pōt transsubstātiari in substantiaz habentem eē in loco cōuerse circūscriptiue: ꝛ hoc vel tanq̄ in loco adequato maiori vel minori. Adequato quidez: qr etiam naturaliter idem corpus potest fieri sub maiori loco

⁊ quātitate/⁊ minori circūſcriptiue/ſine acquiſitione ⁊ deperditione alicuius partis illius corporis: vt patet de corpore primo raro: poſtea denſo ⁊ ecōuerſo. Multo magis poteſt deus cōdenſare corpus ſuū vt exiſtat circūſcriptiue in minori loco/ꝙ ſit in celo: ⁊ per cōſequens pōt intantum cōdenſare corpus ſuū ⁊ eius partes: vt poſſit circūſcriptiue eſſe in loco parue hoſtie: quo caſu manerent partes diſtincte eius abinuicē loco ⁊ ſitu ſicut in celo: nō tñ tantum diſtarent ſicut in celo: eſſet eñ corpus minus ⁊ caput ⁊ ſingula membra minora ſub hoſtia/ꝙ in celo. Similiter poſſet deus rareſacere corpus ſuuz vt conſiſteret maiori loco circūſcriptiue/ꝙ ſit locus eius in celo. Poſſet quoq͂ deus granū milij tranſſubſtātiare in maximū montem exiſtentē in eodem loco grani diffinitiue vel circūſcriptiue ꝑ ſui cōdenſationem. Nō eñ implicat cōtradictionē corpus quātūlibet magnū ꝑ diuinam potentiā cōdenſari ad quālibet paruitatez: ⁊ ita poſſet mons maxim⁹ cōdentari ad paruitatē grani milij ſine deꝑditiōe cuiuſcūq͂ ſibi eſſentialis. Poſſet etiā granū milij trāſſubſtātiari in montē/manente montis magnitudine mori ad locū grani: licet locus grani non erit ſibi adequatus. Nec oportet id in qḋ ſit cōuerſio: eſſe in loco cōuerſi adequate ⁊ preciſe: ſed ſufficit ꝙ ſit pñs illi loco/ſiue adequato/ſiue maiori/ſiue minori: dūmodo non ſit totaliter ſeparatū a loco cōuerſi. Nā ſi ex aqua generatˀ vapor: nō eſt ille vapor preciſe in loco aque conuerſe in vaporem: ſed occupat lōge maiorem. Sic ecōuerſo dū vapor cōuertiˀ in aquā: aqua habebit locuz minorem loco vaporis. ℂ R Pro maiori aūt oſtenſione poſſibilitatis hmōi trāſſubſtantiationis/⁊ clariori eius intellectu/poſſunt notari alique ꝓpoſitiones. ℂ Prima: Deus per ſuā oipotentiam infinitā/pōt quālibet creatā ſubſtātiam ſm oēs ſuas partes ſi eſt cōpoſita: vel ſi fuerit ſimplex ſm totā ſuā ⁊ ꝑfectā eſſentiā deſtruere. Patet: qꝛ q̄cūq͂ ꝓduxit pōt deſtruere: cum ſm pbm/facilius ſit deſtruere ꝙ cōſtruere. Nō eñ quecūq͂ ſubſtātia ex hoc ꝙ creata eſt/cōtraxit neceſſitatez eſſendi ſimpliciter: qꝛ per ſui creationem nō cōſequitˀ exemptionez a diuina potentia: ſed ſicut cōtingenter mere creata eſt: ita cōtingenter mere a deo cōſeruatˀ. Pōt ergo deus ſubtrahere ſuā manutenentiā ſiue cōſeruationem reſpectu cuiuſcūq͂ ſubſtātie: quo facto quelibet harū deſinit eſſe: qꝛ ſine eius cōſeruatione vadit in nihilū: ſicut ꝑ ei⁹ cōſeruationem ſaluatˀ in eſſe. ℂ Scḋa ꝓpoſitio: Deus pōt ꝑ eandem ſuā potentiā aliquā ſubſtantiā totaliter nouā in eſſe ꝓducere. Patet: qꝛ cū ſit infinite potentie: nō eſt ei⁹ potentia ꝑ ꝓductionem creaturarū iam actu ꝓductarū exhauſta: nec manus ſue potentie abbreuiata: qꝛ oīa ille finite ſunt numero ⁊ ꝑfectione. Siquidē oīa fecit deus in numero/pondere/⁊ menſura: ergo vltra has pōt alias totaliter nouas ꝓducere. ℂ Tertia: Deus pōt eadē virtute qua primo res in eſſe ꝓduxit de pure nihilo: ipas iam annihilatas ſm idē eſſe qḋ habuerūt reparare. Pz: qꝛ nō eſt maior rō impoſſibilitatis: vt res reproducantˀ poſtꝙ in nihilū trāſierūt: ꝙ vt ꝓducerentˀ poſtꝙ nunꝙ fuerunt. Vtroq͂ eñ mō ꝓducuntˀ de pure nihilo eſt. ℂ S Quarta: Deus poteſt ſubſtantiā quā de nouo ꝓduxit: ſimiliter eā que preſuit ⁊ actu eſt: trāſferre ad locū ſubſtātie q̄ totaliter deſinit eſſe: ⁊ facere preſentem accidentib⁹ deſinentis ſubſtātie cōſeruatis. Patet primū: qꝛ min⁹ eſt trāſferre ꝙ creare. Primū pz ꝑ ꝓpoſitionem ſecūdā: ergo ⁊ ſecūdū. Secūda pars ꝓpōnis: qꝛ accidentia cōſeruari ſine ſubiecto nullā includit cōtradictionē ergo a deo negandū nō eſt. ℂ Preterea accidentia dependent ad ſubiectū tanꝙ ad cauſam extrinſecā: quippe ſuba nō eſt de eſſentia accidentis: ⁊ ita extrinſeca accidenti. Sz oēm cauſalitatē cauſe extrinſece de⁹ pōt ſupplere: nō ꝙ ſubſciatur accidentib⁹ ſm ꝙ ea ſuſtentet. i. cōſeru. ⁊. ℂ Quinta: Pōt deus ſubſtantiā deſtructaz in loco in quo preſuit: reparare in ordine ad aliā eſſe deſinentem: etiā eam q̄ actu eſt in loco ſuo in quo actu eſt: ad alterius ſubſtātie deſitionem cōſeruare: ita ꝙ eam ſi nō eſſet: de nouo ꝓduceret ad totalem deſitionem alterius ſubſtantie in alio loco. Patet ex p̄dictis: ⁊ qꝛ nulla hic pōt aſſignari cauſa impoſſibilitatis: qꝛ nulla oīno implicatˀ cōtradictio. ℂ Ex illis manifeſte apparet poſſibilitas trāſſubſtātiatiōis ſm ambas vias ſupratactas. Pōt eñ de⁹ ſubſtātiā panis deſtruere ex ꝓpoſitione prima. Pōt corpus ſuū in ordine ad deſitionem panis ꝯſeruare ex ꝓpōne quinta. Pōt illud facere preſens ſpeciebus panis cōſeruatis ex ꝓpōne quarta. Hec cū facit panem in corpus ſuū tranſſubſtātiat: vt pz ex trāſſubſtantiationis diffinitiōe. Pōt eñ agens naturale formā in formaz cōuertere corrūpendo formā in materia exiſtem: ⁊ aliā in eandem materiā introducendo/ſiue de nouo ꝓducēdo: nō materiā quā nō habet in ſua facultate quantū ad eſſe ⁊ nō eſſe. Hec aūt eſt in ptāte dei nō min⁹ ꝙ forma: ergo pōt totam materiā ⁊ formā in totū conuertere: deſtruendo illud totū ⁊ ꝓducendo aut cōſeruando aliud totū. ℂ T De ſecundo dubio dicitˀ primo/ꝙ panis nō cōuertitˀ in deitatez: qꝛ pz ex ſtatim. ṡ. dictis ꝙ in deitatem nihil cōuerti poteſt: ipſamq͂ ꝓpter ſuā neceſſitatē ⁊ imutabilitatem nulli poſſe ſuccedere. Scḋo ex eiſdē dictis pz/ꝙ qꝛ quelibz creatura in quālibet cōuerti pōt ptāte diuina: panis ſubſtātia cōuerti pōt in aiaz chriſti ⁊ ſanguinē: ſed an de facto cōuertatur panis in aiam ⁊ ſanguinē ⁊c̄. quotiens miſſa rite celebratur: de hoc queritˀ dubiū. ℂ Ubi hoc primo firmiter tenendū eſt: ꝙ facta cōſecratione/ſub ſpecieb⁹ panis eſt verum corpus chriſti/tale quale eſt in ſua naturali cōſiſtētia/id eſt quale eſt ad dexterā patris: nō mortuū/ſed viuū: et ꝑ cōſequens vitalib⁹ humorib⁹ plenū: nō mortale: ſed glorioſum. Eſt ergo ibi aia chriſti/ſanguis/diuinitas/ac cetera q̄ in corpore ſunt: aut in celo exiſti vniuntˀ. hec ſufficienter. ṡ. ſunt declarata lec. xxix. ⁊. xxxvij. ℂ Sed an oīa iſta ſint ibi ꝑ cōuerſionē panis in illa: ſiue ex vi cōſecratiōis: aut quodlibet horū ſit termin⁹ formalis ⁊ ꝑ ſe cōuerſionis: an ſolum corpus chriſti: hoc eſt qḋ nunc inquirim⁹. ℂ Pro cui⁹ deciſione eſt notandū poſt venerabilez Guilˀ. occā. q. vj. li. iiij. ⁊ in tracta. ſuo glorioſo de ſacramēto euchariſtie. ca. iiij. ꝙ cōuerſio ⁊ tranſſubſtātiatio dupliciter accipitˀ. Uno mō communiter ſiue large/prout. ṡ. deſcripta eſt: ⁊ hoc mō cōuerſum deſinens cōuertitur in quodlibet ſibi ſuccedēs. Alio modo accipitˀ magis ꝓprie ⁊ ſtricte: ⁊ ſic conuerſio eſt ſucceſſio alicui⁹ primo ⁊ principaliter intenti a cōuertente: nō qꝛ cōiunctū alteri ad cōuerſum deſinens. Illud aūt dicitur primo ⁊ principaliter intendi a cōuertente: qḋ nō intenditˀ qꝛ cōiunctū alteri: ſed etiā ſi eſſet ꝑ ſe ab alijs ſeparatū intēderetur a cōuertente tanꝙ termin⁹ cōuerſionis: ita ꝙ conuertens faceret ipm ſuccedere deſitioni cōuerſi: etiā ſi ipm eſſet ab oībus alijs ſeparatū. ℂ Scḋo aduertendū ꝙ terminus ꝑ ſe ⁊ formalis etiaz dupliciter pōt accipi. Uno mō vt diſtinguitˀ a termino ꝑ accidens: ⁊ ſic termin⁹ ꝑ ſe cōuerſionis dicitˀ entitas illa poſitiue q̄ vere ſuccedit cōuerſo: ⁊ hoc mō quelibet conuerſio habet terminum ꝑ ſe. Et ſi vni rei cōuerſe ſuccedūt plura a ſe diſtincta: quodlibet illorum eſt terminus ꝑ ſe ⁊ formalis. Immo in caſu erunt tot conuerſiones: quot ſunt ſuccedentia diſtincta: qꝛ motus ⁊ mutatio vnitatē accipiūt a termino. Termin⁹ aūt ꝑ accñs dicitur q̄ nō ſuccedit cōuerſo ſz cōiūct⁹ eſt ſuccedēti: ſicut caliditas poſſet dici termin⁹ ꝑ accidēs albefactiōis ſi albū caleſieret. Talis aūt termin⁹ ꝑ accidēs ſimplr nō eſt termin⁹ ꝯuerſiōis vel ꝓductiōis: qꝛ ſimpliciter nō ꝓducitˀ illa ꝓductiōe nec ſuccedit cōuerſo. Sic eñ nihil pōt ꝓduci niſi a cauſa ꝑ ſe: ita ſimplr loquēdo nihil eſt termin⁹ ꝓductiōis niſi terminus ꝑ ſe. Suo mō de cōuerſiōe. Alio mō dicitˀ termin⁹ ꝑ ſe ⁊ formalis vt diſtinguitˀ contra terminū min⁹ principalē: ⁊ ſic termin⁹ ꝑ ſe ⁊ formalis eſt termin⁹ principaliter a cōuertente intent⁹ ad intellectū ſtatim expreſſum. ℂ V Per h̄ reſpōdetˀ ad dubiū ꝑ duas ꝓpōnes. ℂ Prima: accipiendo cōuerſionē ⁊ trāſſubſtātiationē pmo mō ſiue cōiter/ſubſtātia panis cōuertitˀ ac trāſſubſtātiatˀ non ſolū in corp⁹ chriſti ſed etiā in animā: in ſanguinē: ⁊ in accidētia corpori chriſti inherētia tanꝙ in terminos ꝑ ſe: primo mō accipiendo terminū ꝑ ſe. Probatˀ: qꝛ illo mō panis ꝯuertitˀ in omne ſucce-

Pro iecl lectu trāſ ſubſtan tiatiōis.

dens desitioni panis:sed oia que dicta sunt succedũt pani: Ergo. Cōsequentia nota:⁊ maior patet ex notabili. Et mi nor pbatur:q2 ad desitionē panis p plationem verboꝝ sa cramentaliũ/oia illa incipiũt esse sub specieb⁹ panis: ergo succedũt. Sic eñ panis substātiā conuerti in aiam christi nihil aliud est: q̄ ad plationē verboꝝ sacramentaliũ p q̄ de finit panis sub ei⁹ specieb⁹ icipere eē aiam christi. Et q2 ita vere icipit aia christi de nouo esse sub specieb⁹ panis sicut corpus christi:⁊ ita vere ac si panis cōuersus esset primo ⁊ solū in aiam christi:⁊ ideo aia vere ⁊ p se est termin⁹ cōuer sionis hui⁹:licet nō termin⁹ primo intentus. Ex illo sequit q̄ tot sunt cōuersiones in ɔsecratione eucharistie: quot ibi incipiũt esse de nouo sub specieb⁹ panis ētia realiter distin cta ⁊ ab inuicem separabilia: vñ est ibi trāssubstātiatio pa nis in corpus. Item panis in aiam. Itē panis in sanguinē. Item trāssubstātie accidētatio panis in accidentia: licet tā tum vnũ sit cōuersum ⁊ trāssubstātiatū/scʒ suba panis. Si cut si in aliquo subiecto acquirerent plura accidētia simul tpe: vt color/caliditas/raritas ⁊c. nō obstante mobilis vni tate/sunt ibi diuerse mutatiōes tot:quot qualitates intro ducunt:⁊ quelibet qualitas esset termin⁹ sue mutationis: Ita in pposito. ❡ X Scđa ppō: accipiendo cōuersionē scđo mō stricte ⁊ ppie:⁊ similiter terminũ p se ⁊ formalē p termino primo intento: cōuersio panis nō fit in aiaʒ chri sti: nec in ei⁹ sanguinē: nec in accidētia: sed tm̄ in corp⁹ chri sti:tanq̄ in terminũ ei⁹ p se primũ ⁊ formalē. Probat: q2 tā tum corpus christi est ibi p se nō vt cōiunctum: q̄m si esset separatū ab aia ⁊ a sanguie: sicut fuit in triduo mortis chri sti: tunc ad plationē verboꝝ cōsecrationis/esset tm̄ ibi cor pus cũ diuinitate:⁊ nec aia: nec sanguis: nec opationes vi tales. Ad plationē eñ verboꝝ cōsecrationis a sacerdote su per materia cōueniente cũ debita intentione diuina ptāte semp incipit esse sub specieb⁹ panis id qđ significat per ter minos forme cōsecratiōis.i. corpus christi: ⁊ tale quale est in naturali cōsistentia.i. cũ oib⁹ sibi vnitis ⁊ inherentib⁹ et cōiūctis ⁊ ad hec requisitis. Et q2 nō semp eadē insunt cor pori: nec eadem cōiuncta sunt: ideo nō semp eadē sunt p̄ē sentia specieb⁹ panis ad vba cōsecrationis. Illud itaq3 qđ semp p̄us ē facta cōsecratiōe:⁊ qđ significat expresse p vba cōsecrationis: est primo intentū a deo cōuertente: cetera vo scđario. ❡ Y Et ita accipiũt cōuerti ⁊ terminũ p se cōuer sionis doct. dicētes corp⁹ christi esse sub specieb⁹ panis tm̄ virtute verboꝝ sacramentaliũ ⁊ ex vi cōuersionis: aiaʒ vo ⁊ sanguinē ⁊ accidētia ibi esse p cōcomitantiā: q2 cōiuncta sunt corpori in sua consistētia naturali: cui si cōiuncta non essent: nō cōtinerent sub specieb⁹: quātūcūq3 sacerdos cuʒ intentione debita pferret vba cōsecratiōis sup cōuenientē materia. Similiter cũ dicunt subam panis ɔuerti in corp⁹ tm̄:⁊ nō in aiam vel sanguinē:⁊ ita loquit glo. de cōse. dis. ij. Quid est christū mādūcare. dicēs: In solā carnem panis cōuertit:⁊ vinũ i sanguinē. Et magr dist. xi. quarti sniarū: Licet sub vtraq3 specie sumat totus christus: tm̄ nō fit con uersio panis nisi in carnem: nec vini nisi in sanguinē. Car nem ponit p corpore. Et p hoc ad rōneʒ dubij dicit/q̄ pce dit de cōuersiōe ad trāssubstātiatione cōiter dicta/quō etiā diffinita est. Sed accipiēdo ppie ⁊ stricte: ⁊ diffinitioni .ā. dicte addere oportet: p se p̄mo ⁊ principalr: vt dicat: Trās substātiatio est cōuersio substātie toti⁹ in subam p se p̄mo ⁊ principaliter: nō habentē cōem materiā cũ cōuersa. Et ex ponant termini p se/primo ⁊ principaliter: vt nūc expositi sunt. Et ita pʒ ad illud dubiū: quō panis cōuertit vel non conuertit in solū corpus; vel etiā in aiam ⁊ sanguinem ⁊c.

❡ Lectio. xli. A

A D tertiū dubiū pre cedenti lectiōe motū: scʒ an panis desitio di ci debeat annihilatio: an corruptio. Rñden do. Notādū q̄ illud dubiū orit ex incertitudi ne quid nois vocabuli. Nō eñ apud oēs codeʒ mō accipit vocabulū annihilationis. Certū est aūt q̄ annihilatio di

cit desitionem rei: nō tm̄ oēm. Desitio vo est trāsitio rei ali quādo existis in nō esse. Siquidē desinit qđ nō esse incipit vt pʒ p ei⁹ expositionē. Transit aūt res in nō esse multipli citer. Uñq3 p solā separationeʒ partiū suarū: partib⁹ ipsis separatim manētib⁹. sic hō desinit ⁊ trāsit in nō esse separa ta aia intellectiua a corpore; licet maneat aia separata/⁊ si militer corp⁹. Sic totū integrale siue sit res vna cōtinua na turalis: vt lignū/lapis: siue cōtiguū artificiale/vt domus/ tunica desinit esse si partes ab inuicē separent localiter ipsis tm̄ manētib⁹ in suo esse. Uñq3 trāsit res in nō esse p desitio nem alterius partiū essentialiū altera parte manente. Sic oīs res naturalis cōposita ex materia ⁊ forma materiali si ue extēsa corrūpit:⁊ trāsit in nō esse/p hoc q̄ forma ei⁹ sub stantialis nō manent: manente tm̄ materia q̄ est sue cōposi tionis pars altera. Sic lignū desinit simplr ⁊ trāsit in non esse: dum ex eo gñatur ignis: q2 manente materia ligni cor rūpitur forma ligni:⁊ introducit forma ignis in eandē ma teriā. Sic etiā brutū cū morit transit in nō esse: q2 corrūpit forma brutalis: ⁊ introducit forma cadaueris in materiaʒ bruti manentē. Uñq3 res desinit ⁊ trāsit in nō esse fm̄ se to tum: q2 nihil ipsius manet: sed quodlibet ipsius ita transit in nihil siue in nō eē: hoc est/ita simpliciter fm̄ se ⁊ quodli bet sui nō est: sicut non fuit ante mūdi pductioneʒ. Et isto mō transeūt in nō esse oēs res cōposite ex partib⁹ diuersarū rōnum/siue habeāt partes: siue nō: dū desinūt: siue etiā sint res totales p se subsistentes vt angelus: siue materie inhe rentes/vt forme substātiales ⁊ accidentales. Uñ in corru ptione cōpositi substātialis puta bruti vel aeris: ita forma substātialis trāsit in nō esse:⁊ nihil ipsius forme manet: si cut ante mūdi creationē nihil ipsius fuit:⁊ ita trāsit in non esse forma in corruptione cōpositi: sicut angelus si simplr destrueret. Nec refert quantum ad non esse/q̄ forma desi nit in materia: ⁊ q̄ angelus desinit extra materiam. Nam vbicūq3 res fm̄ se ⁊ quodlibet sui desinit: nihil ipi⁹ manet. ❡ B Nec ideo forma desinēs in materia min⁹ trāsit in ni hil aut in nō esse: q2 fm̄ aliquos manet in potētia materie. Tū q2 nō plus manet in potētia materie q̄ in potētia agen tis: sed non obstāte illo esse/qđ habet in potentia agentis: trāsit in purū nihil.i. in nō eē simpliciter: ergo silr nō ob stat q̄ manet in potētia materie. Item non obstāte illo esse in potētia materie/forma potest creari a deo: q2 om̄e pduci bile a natura de potētia materie/potest simplr creari a deo sed quicquid creat de nihilo pducit: fm̄ magrm dist. j. lib. ij. sniaꝝ. Ergo non obstante illo esse in potētia materie trā sit in purum nihil. ❡ Preterea: forma materialis potest a deo ānihilari:⁊ ita reduci ad purum nihil: ⁊ tamē ānihila ta manet in potentia materie: q2 pōt reproduci ad eē actua le in materia:⁊ hoc est esse in potētia materie. ❡ Si dicis q̄ forma corrupta nō pōt reproduci ab agente naturali. v. physico. ⁊. ij. de generatione in fine. Sed solū a deo nō de potentia materie: sed p creationē. Illud est pro dicto pbā do: q2 tūc forma naturaliter in materia corrupta nō manet in materia potentia: q2 non pōt reproduci de potentia ma terie: q2 non p agens naturale; nec p agēs supernaturale: q2 deus nō agit de potentia materie: qui non indiget i sua actione materia. ❡ Preterea: illud esse in potentia mate rie non est aliquod esse reale distinctum a materia ⁊ agen te. Nihil enim aliud est q̄ posse produci concurrente ma teria: sicut esse in potentia dei agentis nihil aliud est q̄ pos se produci a deo agente: ⁊ non dicit aliquod esse creabile in deo. vt ostēdit magister dis. xxxv. primi/in simili de esse in scientia dei. Posse aūt produci a deo: vel posse produci concurrēte materia/nihil ponit impossibile sic pduci: ideo illo nō obstante/tale possibile est puruʒ nihil. Similiter ⁊ accidens quod abijcitur in alteratione transit simpliciter i non esse: sicut non fuit ab initio ante mundi productioneʒ. ❡ Itē desitio rei siue i materia siue rei totalis pōt fieri ali q̄n a causa naturali: sicut i generatiōe substātiali: siue acci dētali q̄n corrumpit totū cōpositū silr ⁊ forma substantia lis; ⁊ generatur noua forma in priori materia; ⁊ per hoc

Annihi latio Desitio q̄d dicit ⁊ quō si unt.

nouū cōpositū. Qñq3 fit a causa supernaturali nō cōcurrē-
te actiua causa naturali: vt si deus imediate destrueret for-
mam hoīs vel asini in materia: similiter in destructiōe cha-
ritatis ⁊ grē. ❡ E Cōsequēter nota φ annihilatio dupli-
citer pōt accipi. Uno modo vt est desitio rei ſm se ⁊ quodli-
bet sui: qua redigit̄ in purū nihil: sicut fuit purū nihil ante
mūdi creationē. Hoc est que ita trāsit in nō esse simpliciter:
φ nihil ipsius manet in materia: sicut nihil eius in natura
fuit ante mūdi pductionē: ⁊ hoc a causa nō reqrente in sua
actiōe materiā. ❡ Ex q̄ patet φ illo mō distinguit̄ a corru-
ptione cōpositi substātialis: q2 illud in sua corruptiōe non
desinit ſm se ⁊ qōlibet sui: manet em̄ materia. Distinguit̄
etiā a corruptiōe forme substātialis vel accidētalis in mate-
ria naturali: q2 licet forma talis simpliciter transit in nihil:
vt pbatū est: q2 tñ hāc desitionē causat causa q̄ reqrit mate-
riā: ideo non annihilat̄: sicut ecōuerso: ſ3 forma p gñationē
pducta de pducat̄ de nihilo: hoc est postq̄ nihil fuit: q2 tñ
pducit̄ ab agēte qō reqrit materiā: ideo nō creat̄: ſ3 fieri di-
cit̄ ex vel de potentia materie: nō φ prius ſm quodcūq3 esse
fuit in materia: ſ3 q2 ad ei9 pductionē a tali agēte reqritur
materia manēs: Ita forma corrūpit̄ in potētia materie: nō
φ ſm aliqd sui manet in materia: ſ3 q2 ad ei9 corruptionē
ab agēte tali naturali reqrit̄ materia. Secundo mō accipi-
tur annihilatio vt non solū negat esse annihilati: sed etiā ne-
gat successionē cuiuscūq3 positiui: ⁊ illo mō nihil qō cōuer-
tit̄ in aliud: q̄uis simpliciter desinat esse: annihilat̄. Et diffi-
nit̄ vt. s. addēdo fine successiōe alicui9 entitatis positiue.

Annihilatio dupliciter capitur.

❡ E Per hec ad dubiū respondet̄ p duas ppositiones.
Prima: Accipiēdo annihilationē primo mō: substātia panis
vere annihilat̄ in cōuersione ei9 in corpore xpi. Probat̄: q2
de redigit̄ in purū nihil ſm se ⁊ q̄dlibet sui/ad sensum. s.
positū. Probat̄: q2 substātia panis nō h3 veri9 vel actuali9
esse in corpore xpi succedente/q̄ in potētia dei creatiua ſm
cōtinētiā virtualē vel pfectionalē: aut quocūq3 alio mō ex-
primat̄. Sed nō obstāte tali esse in potētia dei vere annihila-
ret̄: si desineret ſm se ⁊ quodlibet sui/materiā sc3 et formā/
nō succedēte corpe xpi: ergo nec obstat esse qō dī hrē in cor
pore xpi. Cōsequētia nota cū3 maiori. Sed minor pbat̄: q2
nisi sic nō posset a deo annihilari: q2 quātūcūq3 reducit̄ ad
primū nihil/semp manet i potētia dei: q2 semp pōt recreari a
deo sicut potuit prius q̄ erat creari. ❡ Itē sicut impossibile
est φ aliqd habeat eē post nō esse/nisi p gñationē vel p crea
tionē: ita impossibile est aliqd acqrere nō esse post esse: nisi
p corruptionē vel annihilationē. Sed substātia panis cō-
uersa in corp9 xpi acqrit nō esse post esse: ⁊ nō p corruptio-
nē: q2 illa psupponit materiā manentē: qō nō est in ppositō
to: q2 totū trāsit in totū: ergo p annihilationē. Sed hic pos-
set faciliter dici φ acqrit nō esse post esse p cōuersionē sup-
naturalē: q̄ videt̄ esse mediū inter corruptionē ⁊ annihila-
tionē: ⁊ sic etiā cōuersio posset forte poni mediū inter gña-
tionē ⁊ creationē. Et pōt 9ñr dici φ si qd cōuerteret̄ supna-
turaliter in aliqd de nouo ſm se totū pductiuū quoad ma-
teriā ⁊ formā: illud sic pductū de nouo nō crearet̄ nec gña-
ret̄: sed inciperet eē p cōuersionē alteri9 in ipm: ⁊ p hoc nō
oino esset de nihilo: ideo prima ratio est efficacior. Illa autē
posset fieri 9tra ppositionē seqntē: ⁊ soluit̄ vt nūc soluta
est. ❡ F Scđa ppositio: Accipiēdo annihilationē scđo
mō: vt sc3 negat successionē entitatis positiue/panis sub-
stātia in corp9 christi cōuersa nō annihilat̄. Patet q2 licet ſm
se totū desinat: tñ succedit corp9 xpi: ad cui9 successionē or-
dinat̄ totalis desitio panis. ❡ Et si qs dī. Desitio panis est
mutatio deperditiua/realiter separabilis a successione corpo
ris xpi: ergo siue succedat corp9 xpi/siue nō: nō variat̄ in se
desitio panis: sed si non succederet corpus xpi/simpliciter
annihilaret̄: ergo etiā si succedit annihilat̄. q2 eadē est mu-
tatio panis siue corpus xpi succedat: siue nō. Respōdet̄: ve
rū est φ mutatio panis est eadē siue succedat corp9 xpi siue
non: essentialiter: q2 semp est eadē desitio: et idē terminus
intrinsecus: puta non esse simpliciter panis: tamen nō sor-
tiτur propter hoc eandē denominationē cōnotatiuam. An-
nihilatio em̄ est cōnotatiuū cōnotās priuationem successio-
nis: ideo ista existente dicit̄ panis annihilari: ea nō existen-
te (q2 cōnotatū deficit) nō annihilat̄. Sicut idē hō qñq3 dr̄
albi9: qñq3 nō/sine sua variatiōe essentiali: ⁊ qñq3 alicui dext-
ter qñq3 sinister/sine q̄cūq3 sui mutatione: ſ3 nō sine muta-
tione alterius. Sic eadē panis desitio dicit̄ annihilatio/si
non assit successio alterius: ⁊ dicit̄ nō annihilatio sic assit.
Rationes dubij laborāt in equiuoco hui9 termini annihi-
latio: et patet solutio ex dictis. ❡ G De quarto dubio/
qō inquirit cur ad tā difficilem intellectū limitauit ecclesia
articulum de sacramēto eucharistie. De hoc varias ratio-
nes assignari laborāt sctūs Bonauē. Alexā. de ales: ⁊ post
eū sctūs Tho. q̄ in. iiij. scrip. dis. xj. q. j. dicit/φ opinio tenēs
φ panis substātia manet cū substātia corporis xpi est incō-
ueniens/impossibilis et heretica. Incōueniens: q2 tollit re
uerētiā debitam christo: vt continet̄ in hostia. Sibi em̄ vt
in eucharistia/debet̄ cult9 latrie: sed si ibi maneret panis:
nō deberet talis exhiberi: q2 esset occasio idolatrie remanē
te ibi pane. ❡ Item tollit significationē huius sacramenti:
debet em̄ illud primum significare corp9 xpi vt primū signa-
tū: ſ3 si ibi maneret substātia panis ipa haberet rōnē primi si
gnati. ❡ Itē tolleret̄ debit9 vsus sacramēti: q2 si ibi mane
ret substātia panis: esset vere cib9 corporalis. Usus autem
huius sacramēti est/φ sit cibus spūalis. Impossibilitatem
pbat: q2 nihil potest incipere esse vbi prius non fuit: nisi p
sui mutationē vel alterius in ipm. Sed si panis manet/et
nō cōuertit̄ in corp9 christi: corp9 christi mutaret̄ localiter: ⁊
cum simul ⁊ semel in diuersis locis corp9 christi consecret̄:
oporteret ipm simul ⁊ semel ad diuersa loca moueri: quod
est impossibile: q2 cōtingeret cōtrarios motus inesse eidē:
vel saltē diuersos eiusdē spēi. ❡ Tertium φ sit hereticū p-
bat: q2 est cōtra veritatē scripture/sc3 verba xpi instituētis/
dicētis: Hoc est cor. m. Si aūt substātia panis maneret: ve-
rius diceret̄: hic est corpus meū/q̄ hoc est corpus meum.
❡ H Sed φ iste rationes nō sint efficaces: ostēdit sco. q.
iij. dist. xj. quarti sui scripti. Inefficacia prime patet: q2 non
est idolatria adorare xpm in eucharistia: ⁊ tamē negari nō
pōt q̄n sit ibi creatura aliqua/sc3 spēs ille: sed nō est adorā-
dū sensibile cōtinēs: sed xps contentus. Sic si panis mane
ret: diceret̄ christum cōtineri sub pane quanto et quali: et
tñ nō adorari panem: sed xpm contētū in pane: vt in signo.
Nec etiā simplices nō potentes distinguere panē a corpore
xpi: nec nunc nō potētes distinguere inter accidētia panis
et corpus christi sunt idolatre. In oībus em̄ est vna respō-
sio: φ simplices adorāt in fide ecclesie: ⁊ hoc sufficit eis ad
salutem. Maiores autem distincte adorāt contentum chri-
stum: et nō signū: siue signum continens sit accidēs tm̄: si-
ue substantia panis cū accidēte. ❡ Scđa ratio magis ē ad
oppositū: q2 vt argutum est in ppositione dubij/si ibi ma-
neret panis: duplex significatio esset vera: naturalis et ad
placitū: nūc aūt nō pōt saluari nisi altera vera. ❡ Dicit̄ er-
go ad rationē/φ primū significatū ex institutiōe diuina de
bet esse corp9 xpi: ⁊ ita est siue maneat substātia panis. siue
nō. Primū aūt significatum accidētiū qō naturaliter signi-
ficāt: semp est substātia illa quā primo affecerūt: q2 illa natu-
ralis significatio non mutat̄: illa idem significāt fideli ⁊ in
fideli. ❡ Nec tertia rō pbat: q2 nō manifestū est φ ille spēs
nutriāt: ⁊ tñ nō negat̄ hic eē cibū aie: cū dat̄ cōtentū sub ci-
bo corporali: ita etiā si poneret̄ ibi panis manere: eēt ibi nu-
trimētū corpale: ⁊ tñ cōtentū sub illo esset tm̄ nutrimentū
anime spūale. Ratio etiā pbās impossibilitatem nihil va
let: quia ostendet̄ infra φ corpus christi vere mutatur loca
liter acquirendo presentiam nouam ad diuersa vbi/diuer-
sas scilicet species sacramētales. Quō aūt nō est impossibi-
le diuersos motus/sursum/deorsum ⁊c. inesse eidem: aut
veri9 idem moueri diuersis motibus: infra dicetur. ❡ Ul-
timum de hic et hoc/nihil ad propositum. Uerum est enim
hic est corpus meū. ⁊ similiter verū est. hoc est corpus meū:
nō hoc accidēs: sed contentū sub accidēte. Eodē mō si esset
substātia panis: nō hoc qō est substantia panis: eēt corpus

xpi:sed hoc qđ est cõtentũ sub pane:est corp⁹ xpi. Maluit aũt saluator vti hoc vocabulo hoc: hic: q: sic magis expmit veritas:licet vtrũq; sit verũ. Alie psuasiões doctorũ videnť minus efficaces. ℂ J Tenẽda est ergo hec veritas: q panis substãtia non manet:sz cõuertiť in corp⁹ xpi ppter eccłie determinationẽ:ꝛ auto.sctõꝝ:vt patuit in pncipio pcedentis lec. Eccłia eñ determinauit istũ intellectũ esse de veritate fidei in symbolo edito sub Inno.iij.in cõcilio lateraneñ.sicut allegatũ est:vbi magis explicite poniť veritas credẽdoꝝ quoadã: in symbolis aplõꝝ athanasij vel niceni cõcilij. Et qcqd ibi dr credendũ: tenẽdum est esse de substantia fidei post istã decisionẽ solẽnem ecclesie.

ℂ Sed cur hũc intellectũ difficilẽ sci dicere:ꝛ eccłia determinare elegerũt:cuz scripture possunt exponi ꝛ saluari fm intellectũ facilẽ de hoc articulo. Respõdeť hic sco.ꝛ bona. q eo spiritu exposite sunt scripture quo cõdite:et ita eccłia catholica eo mõ exposuit/quo spũ veritatis edocta fuit: et ideo intellectũ hũc difficilẽ elegit/q: ver⁹ est. Nõ eñ in potestate eccłie fuit hũc intellectũ/ verũ facere vel nõ verũ: sz dei instituẽtis. Intellectũ aũt hunc a deo verũ factũ et traditũ ecclesia explicauit/directa in hoc (vt crediť) a spũ spõsi sui christi:spiritu scz sancto/ quẽ pmisit christus eccłie vt

ioh.xiiij.

maneat cũ ea in eternũ. Hec ergo veritatis spiritu recta/in his que fidei sunt:errare nõ põt. Qñ licz christ⁹ potuisset instituisse: q ad verba cõsecrationis corpus suũ presens esset substãtie panis nõ desinẽti simul ꝛ ei⁹ accidẽtib⁹: ita tñ nõ instituit:sed ordinauit q fieret presens accidẽtib⁹ tñ/ad substãtie panis desitionẽ. Ordinatio aũt hec fortasse innotuit ecclesie longo tẽpore post sacramẽti institutionẽ. Et crediť primũ sanctis patribus reuelata:qui scriptis suis posteros docuerũt: vel saltẽ ipsi p studiosam scripturarũ explanationem inuenerũt:quoꝝ autoritates.ã.posite sunt. ℂ L Nõ ergo fecit ecclesia primo hãc verã: q panis cõuertiť in corp⁹ christi:dũ hãc veritatẽ primo tenẽdã statuit:sed eã ab initio institutionis sacramenti fuisse verã declarauit:que ante ei⁹ declarationẽ nõ sciebať fuisse vera ex sufficienti autoritate. Quãuis eñ beat⁹ Amb.ꝛ alij sancti patres ipam astructores nõ defuerũt: q: tñ ipsoꝝ autoritas ad assentiendũ ipsoꝝ dictis neminẽ cõpellit: nisi i diuinis fũdata fuerit scripturis: aut diuine innitať reuelationi:ideo anq hoc cõstaret:licuit quibusdã cõtradicere eoꝝ dictis ꝛ oppositũ opinari.vnde beat⁹ hiero. Si quid dixero quod nõ aliquo duoꝝ testamẽtoꝝ pbauero:nõ mihi credať. Et beatus Aug.in epistola. viij.ad hiero. Solũ canonicis scriptoribꝫ hic honor est exhibendus: vt quecũq; dixerint:hoc ipso vera esse credanť. Et post modicũ. Alios ita lego vt quãtalibet sanctitate:quãta ve doctrina polleãt:nõ ideo verũ putẽ q: ipsi ita senserunt: sed q: mihi per alios autores vel canonicas vel pbabiles rationes:que a vo nõ oberrẽt:psuadere potuerũt. et habeť dist.ix. Ego.vbi multa ad hoc ppositũ:cui⁹ exẽplũ familiare est. Licet beat⁹ tho.sanct⁹ credať/ꝛ ab eccłia canonizat⁹: q: tñ multa scripsit ad q̃ sufficientẽ auto.ꝛ rõnẽ nõ habuit: nec cõstat de reuelatione diuinit⁹ sibi facta:ideoq; hodie in scholis publice sibi cõtradiciť:ꝛ quod mai⁹ est:sctũs sancto ꝯtradicit.sic cõtradicit btũs aug.beato cypriano de baptismo hereticoꝝ ꝛ scismaticoꝝ:similr ꝛ btõ hiero.de reprehẽsione

Gal.ij.

pauli: q̃ reprehẽdit petrũ:ꝛ sic de multis similib⁹. ℂ L Cũ aũt eccłia aliquã veritatẽ determinat:innititť diuine reuelationi: aut saltẽ diuinis scripturis:p quarũ diligentẽ expositionẽ veritates quasdã extrahit:quasve credẽdas pponit: que priorib⁹ incognite fuerũt/ saltẽ sic explicite declarate: nõ q nouas veritates (vt dictũ est) faciat:que pri⁹ veritas nõ fuit: sed veritatẽ que semp fuit vera: declarat quasi pri⁹ nõ sufficiẽter cognitã. Sic in cõcilio niceno determinatum est spũmsctm a patre ꝛ filio pcedere:cui⁹ oppositũ dicebãt greci:nec tamẽ ppter hoc ante determinationẽ tenẽtes oppositũ fuerũt heretici:q: añ nõ fuit hoibus certũ id esse verũ:qđ post repertũ est esse verũ modis ante dictis. Sic nouissime in ꝯcilio basilieñ.in sessione.xxxvj.ãno.M.cccc.xxxix. determinata est hec veritas/q btã ꝛ gĺosa virgo origina-li pctõ nunq̃ subiacuit:quã determinationẽ sub plũbo ꝛ sigillo concilij generalis vidi/ꝛ manib⁹ tenui. Nõ hoc tñc secũ est verũ p eccłie determinationẽ:sed declaratũ est esse verũ qđ pus fuit verũ. Sed id fuisse verũ ex sufficiẽti autoritate nesciebať: ppter qđ pus oppositũ sine culpa ꝛ temeritate teneri potuit ꝛ defendi. Et fm hoc verũ est qđ dicit btũs Grego.sup ezech. q p incremẽta tẽpoꝝ creuit noticia sacraꝝ lraꝝ:q: veritates catholice de die in diẽ magis ꝛ magis explicate sunt. Sic dixit ppheta: Sup senes intellexi:ꝛ

Iob.xvi.

sup oẽs docẽtes me intellexi. Et dñs aplis: Multa habeo vob dicere q̃ nõ potestis portare mõ: cũ aũt venit ille spũs veritatis docebit vos oẽm veritatẽ. Sic in pposito/declarauit eccłia panẽ transsubstãtiari in corp⁹ xpi ꝛ nõ manere: et ita corpus xpi esse p̃sens speciebꝫ panis sine substãtia panis. Nõ sua volũtate beneplacito aut sapiẽtia:q: nõ ẽ fides in sapiẽtia hoim q̃ stulticia est apud deũ.fm aplm: Sed q:

j.cor.iij.

verũ hoc eẽ eccłia cognouit. ℂ M Et p hoc ad rõnes dubij dr/q intellect⁹ cuiuslibet articuli in vniuersali traditus ad illũ intellectũ spũalem limitãdus est/q̃ ver⁹ est:nõ curãdo an sit facilior: vel ad intelligẽdũ difficilior: siue sequanť plura miracula: siue pauca. Et ita intellect⁹ ille/q panis cõuertiť ꝛ nõ manet cũ corpe xpi p̃sente solis specieb⁹:q: verus est/ꝛ oppositus falsus:ab eccłia est determinat⁹:debet q; ad eũ suscipiẽdũ captiuari cuiuslibet intellect⁹ fidelis in

ij.cor.x.

obsequiũ fidei xpi:vt dicit apls.q: plus põt deus sua oipotẽtia efficere: q̃ creata itelligẽtia capere.fm q dicit b. Aug. Fateamur deũ aliq̃ posse ꝛ nos intelligere non posse:neq; de⁹ laborat faciẽdo miracula:ad quoꝝ multiplicationẽ fidelis gratulari habet:nõ refugere. Gratulari inquã:q: tã potẽtem deũ colit:q̃ tã mirabilia operať ppter salutẽ hois:q̃ create nature excedũt ꝛ facultatẽ ꝛ intelligẽtiã. Infidelis quoq; pplus plus in fidei admirationẽ: q̃ ei⁹ derisionẽ suspẽdi põt:imo ad credendũ allici ꝛ pmoueri:dũ audit tãtam autoris fidei potentiã: vt oẽ id posse astruať qđ cõtradictionẽ nõ includit. Multaq; eñ mirabilia super nature cursum ppter fideliũ suoꝝ amorem et salutẽ operatur:sicq; se sub potenti manu sua humilient:et suũ:cui credunt:autorem glorificent. Sic eñ multi infideliũ ad fidem sunt allecti auditis insuetis effectib⁹ ꝛ miraculis: ꝛ in admirationem suspensi:rursus ex admiratione docibiles redditi: et a dño misericorditer p meritũ sanctorum suoꝝ illuminati. Et si q̃ alij ppter miracula ꝛ fidei nostre ardua scandalizãtur:non potentes aut nõ volentes credere/nisi his q̃ in natura aspiciunt:ac per hoc fidem tanq̃ falsam aut vanã contemnũt:quid aliud q̃ verbũ christi amplectendũ est: Ois

Math.xv.

plantatio quam nõ plantauit pater me⁹ celestis eradicabitur. Sinite eos:ceci sunt et duces cecorũ. Vtilius eñ scandalũ nasci permittiť: q̃ veritas relinquiť.ait Grego.et ponitur in decretalibus pro regula iuris. Sic quidam christi falsi discipuli ad saluiferam ipsius de hoc sacramento doctrinam supra humanũ intellectũ eminentem scandalizati sunt:ꝛ abierunt retro/in dãnationis laqueum seipsos precipitantes: propter quos tamẽ christus veritatem ac mirabilia huius sacramẽti nõ tacuit:sed publice predicauit/ dicens. Caro mea vere est cibus ꝛc. ℂ N Neq; eñ ex intel-

Ioh.vi.

lectu credibilium fidem nãsisci oportet:sed ex fide intellectũ:dicente Esa. Nisi credideritis non intelligetis. eiusdẽ vij.cap.fm aliam translationem. Si quem igitur a fide reuocant miracula:sciat se non esse idoneum christi sectatorem: qui fidem miraculis instituit et roborauit. Cessant denique humana (ait Maximus in ser.de innocentibus) dum tractanť diuina. Necesse est humana succũbere dum celestia p̃dicanť:silere naturalia cum veritates loquũtur. Nõ itaq; ad lucrãdũ fidei irrisorẽ veritati cedendũ fuit: aut miracula minuenda:que ad fidei robur/ꝛ fideliũ vtilitatem benignitas operata est saluatoris:sed ppter ea venerãdus et collaudandus est deus:ac sua dilectio nimia agnoscenda. Siquidem minorari et abijcere miracula est fidei firmamentũ tollere. Nã ad robur fidei etiã p̃dicatoribꝫ in orbem vniuersum missis potẽtem dedit signoꝝ;vt nouas que

ꝑdicarēt: nouitate miraculoꝝ comprobarēt: ⁊ fidē verbis facerēt nō sapiētia humana; sꝫ mirabilia facta diuina. Sic⸗ ꝙ dū nō humanis ꝑsuasionibꝰ: sed diuinis crederet opera tionibꝰ: fides meritoria suo ꝑmio nō fraudaret: ꝗ nō habet meritū vbi ꝑbet humana ratio experimētū. Oportet igit̄ ab apparētijs naturalibus animū reuocare: ⁊ veritati matris eccl̄ie fideliter adherere: ⁊ a fide nō adulterari; secūdo no strā intelligentiā quā experimur in multis deficere ⁊ erra re. ¶ Per hoc sufficiēter respōsum est rationibꝰ dubij. Fi des em̄ tūc ꝓficit nobis ad salutē: qn̄ innitit̄ veritati in xp̄o fundate: nō vanitati ⁊ naturalis cognitiōis īfirmitati ⁊c̄.

¶ Lectio. xliij. A

Ostēso ꝙ panis con

uertitur in corpus christi tanꝗ̄ in terminum form alē ⁊ ꝑ se cōuersionis: vidēdū est ꝗd ac cipit̄ noie corpis xp̄i in qd̄ conuertit̄ panis substātia. An substātia ꝗdaꝫ simplex: an aliqua cōposita ex materia ⁊ forma. Et posset quidē breuiter respōderi ꝙ cor pus in quod cōuertit̄ substātia panis est ꝓximū ꝑfectibile ab aīa xp̄i intellectiua. i. id quod cū aīa intellectiua ꝯstituit humanitatē christi tanꝗ̄ altera eius pars essentialis: qd̄ verū est si nō ponantur plures forme vitales in xp̄o. Utrū autē illud ꝓximū ꝑfectibile sit materia simplex: an cōposi tū ex materia ⁊ forma: sunt diuerse opiniones s̄m diuersita tē opināciuꝫ de vnitate substātialis forme eiusdē cōpositi: et pene tot q̄t sunt doctores in hac materia scribētes. Un de ꝓfundiori harū discussione dimissa nihil determinādo: duos modos recitabo s̄m duas oppositas opiniones quibus materia ista resolui posset: stāte semper firma hac ve ritate sufficienter supra ostēsa: ꝙ sub speciebus sacramēta libꝰ est illud verū et idē corpꝰ xp̄i qd̄ cōceptū et natū est de virgine: pependit in cruce: iacuit in sepulcro: resurrexit et sedet ad dexterā paterne glie: in quo venturus est dn̄s le sus iudicare mortuos atꝗ̄ viuos. Etiā si sciri nō possit cer te ⁊ determinate ꝗd sit illud corpꝰ adequate: illud em̄ cre dere sufficit ad salutē: illō scire ⁊ sic est optabile ⁊ bonū: nō tm̄ necessariuꝫ. Unde egidiꝰ de roma doc. famosus: qui in ꝗnquaginta theorematibꝰ multū laborauit: huius sacramē ti mirabilia explicare: ac nodos dissoluere q̄stionū: cuꝫ ad hāc materiā venit: fatet̄ de veritate sue positiōis (qua po nit corpꝰ in qd̄ cōuertit̄ panis substātia: esse materiā nō ab solute ⁊ s̄m se: sꝫ organizatā et habentē modum quātitati uū: ꝓpter quē pōt dici corpꝰ) sibi sufficienter nō constare: ideoꝗ̄ eidē firmiter nō assentit dicēs: Sufficit mihi scire ꝙ panis cōuertit̄ in corpus christi: quod fuit formatuꝫ ex san guinibus virginis: qd̄ fuit immolatuꝫ in cruce. Et vinum in verū sanguinē: ꝗ ꝓ redēptiōe humani gn̄is fuit effusus: cui hoc nō sufficit cū freno fidei q̄rat vlteriꝰ. Mihi autem hoc sufficit: nā malo in simplicitate manere: ꝙ̄ de arduis te mere iudicare. ¶ B Inquirēdo igitur ꝗdditatē corpo ris in qd̄ cōuertit̄ panis: videt̄ ꝙ opiniones diuerse de vni tate forme possunt reduci ad duas oppositas. Una ꝙ in cō posito substantiali plures sunt forme substātiales: siue ille multiplicent̄ s̄m pluralitatē predicatoꝝ quidditatiuoꝝ de tali cōposito predicabiliū: siue s̄m diuersas operationes a forma procedētes. Siue ponat̄ in homine tm̄ forma corpo reitatis: quā aliqui nomināt formā mixtionis: ⁊ forma ve getatiua sensitiua ⁊ specifica que est intellectiua. Siue ali ter s̄m varios modos ponendi sic opinātiū. ¶ Scd̄a opi nio est ꝙ sicut in vno cōposito nō sunt plures materie di uerse rōnis: sic nec plures forme substātiales. Sed oē com positū substātiale cōponit̄ ex materia eiusdē rōnis: et vna forma specifica ꝗ in hoie est aīa itellectiua. Unde hō sortit̄ nomē substātie ⁊ corporis ⁊ cetera ex materia ꝙ̄ aīa intellectiua simul siue cōiunctim. Dicit̄ vo corpꝰ aīatū aīalis rōnalis ꝑ vnicā formā aīam scꝫ intellectiuā ꝗ opat̄ opationes vita les in hoie. Itē vegetat corpꝰ: ipsa sensificat: ipa ratiocina tur: licet ꝑ alia ⁊ alia organa nō similiter qualificata. Un de eo ipo ꝙ aliquid est cōpositū ex aīa intellectiua et mate ria prima est substātia corpus animatū animal homo: vt patet manifeste ꝑ cōmunes diffinitiones horū terminorū. Unde tenet ꝙ in hoie ⁊ in quolibet cōposito substantiali preter formā specificā nō est alia substātia: nisi simplex ma teria ꝑma: ꝗ manet eadē numero in genito ⁊ corrupto im mediatis. i. quorū vnū succedit alteri. ¶ C Cōsequenter notādū ꝙ corpꝰ accipit̄ tripliciter post Grego. de arimino in. ij. scrip. dis. xvj. q. ij. Uno modo vt est spēs imediata sub stātie: ⁊ sic significat substātiā totalē cōpositā ex materia ⁊ forma. Totalē dico. i. ꝗ nō est ps alteriꝰ: q: gn̄a et spēs ꝑdi camētalia nō importāt res partiales: q: res partiales non sunt ꝑ se in ꝑdicamēto: sꝫ tm̄ reductiue s̄m multos. Itē ge nus ꝑdicat̄ de oībꝰ speciebꝰ ⁊ indiuiduis sub eo cōtentis. Sub corpore aūt tanꝗ̄ sub gn̄e ꝯtinent̄ oēs spēs specialissi me ⁊ indiuidua substātie: significātes res cōpositas: vt ho mo asinus iohānes petrꝰ paulꝰ: tales aūt significāt res totales ꝑ se in gn̄e: ⁊ ꝑ ꝯn̄s corpꝰ nō verificat̄ de eis si signi ficaret rē partialē. ¶ Correlariū: Si in eodē cōposito sub stantiali sunt plures forme: cōpositū ex materia ⁊ vna for ma tm̄ nō esset corpꝰ. Gr̄a exēpli: Si in hoie essent quattu or forme corporeitatis vegetatiua sensitiua ⁊ rationalis: cōpositū ex materia ⁊ forma corporeitatis ꝑcise non est cor pus sic accipiēdo corpꝰ: q: ꝗcꝗ̄d cōtinet̄ sub gn̄e: ꝯtinetur etiā sub aliqua spē specialissima: sꝫ illud cōpositū ꝑcise nec est aīatū: nec inaīatū: nec hō: nec asinꝰ: sꝫ bene est ps hoīs. ¶ Alio mō accipit̄ vt est spēs quātitatis cōtinue: ⁊ sic impor tat trinā dimēsionē: longitudinē latitudinē ⁊ ꝓfunditatē: ⁊ sic dimēsio realiter distinguit̄ a substātia ⁊ q̄litate exten sa: tūc corpꝰ illo mō nō supponit nisi ꝓ accidēte scꝫ quātita te trine dimēsiōis. Si nō distinguit̄: tūc supponit indifferē ter ꝓ substātia vel qualitate extēsa: cōnotādo trinā dimen sionē partiū. ¶ Tertio mō accipit̄ corpꝰ ꝓ altera pte cōpo siti substātialis: vt cū dicimꝰ hoiem cōponi ex corpe et aīa: ibi em̄ nō capit̄ corpe vt est spēs imediata substātie: q: sic hō nō cōponit̄ ex corpore: sed est corpꝰ. sicut nō cōponit̄ ex aīali: sed est aīal: nec sortes cōponit̄ ex hoie: sed est homo. Et sic videt̄ ꝙ corpꝰ est in ꝑdicamēto relatiōis sicut ps: q: importat formaliter partē totiꝰ cōpositi: ⁊ ita respectū ad totū. Et illo mō materia ꝑma est corpꝰ: sicut accipit cōmēta tor. j. phys. cōmē. lxiij. vbi posita distinctiōe de duplici alte ratione substātiali ⁊ accidētali ait. Et cū cōsiderauerint il lud quod defert vtrāꝗ̄ trāsmutationē: inueniēt ipm idē nu mero: ⁊ est corpꝰ demōstratū. Uidemꝰ em̄ idē corpꝰ in eodē loco trāsferri de carneitate in terrestreitatē: ⁊ de terrestrei tate in vegetabilitatē ⁊c̄. vbi ꝑ corpꝰ intelligit materiā. Ad idē. j. metaphys. cōmento. xxxj. vbi materiā q̄ttuor elemen torū vocat corpus. In hac significatiōe cōiter accipit̄ a san ctis. Un̄ iohānes dam̄. Oēs holes ex aīa et corpe cōpositi sunt: ⁊ oēs naturā aīe ꝑticipāt: ⁊ substātiam corporis possi dēt. Itē b. hiero. in explanatiōe fidei catholice humanita tē dicit cōstitui ex aīa ⁊ corpore. In his corpus accipit̄ pro altera pte cōpositi. Sic capit corpꝰ philosophus. ij. de aīa cū dicit: Aīa est actus corpis. ¶ D Uerū ꝗdā adhuc di stinguunt de corpore illo mō accepto: q: vno mō accipiūt generaliter ꝓ altera pte essentiali cōpositi: ꝗ cū forma cōsti tuit totū: ⁊ sic oīs materia ꝑma est corpus. Hoc mō cōcedē dū est ꝙ aer habet corpus: similiter ignis: ⁊ ꝗcūꝗ̄ homo genea substātialis: sic accipit cōmētator: vbi supra. Alio mō accipit̄ strictius ꝓ altera pte cōpositi organizata cū forma cōstituēte totū: ⁊ illo mō materia in aīalibꝰ ꝑfectis est cor pus ⁊ nō in homogeneis. Sic cōcedimꝰ ꝙ aīal cōponitur ex corpore ⁊ aīa: nō autem lapis vel terra aut aqua vel aer. ¶ Secundū ponētes aūt plures formas substantiales in eodē cōposito adhuc oportet ponere vlteriorē distinctio nē corporis: vt dicit alterā partē cōpositi etiaꝫ organizatā: q: pōt accipi vno mō ꝓ ꝓximo ꝑfectibili a forma vltima siue specifica: s̄m quā acceptionē verū est ꝙ oīs hō cōponit̄ ex duabꝰ partibꝰ tm̄: scꝫ corpe ⁊ aīa intellectiua: ibi corpe acci pit̄ ꝓ toto illo substātiali qd̄ est ꝑuiū aīe intellectiue: id est pro composito ex materia et forma corporeitatis vegetatiꝰ.

ua et sensitiua. Alio modo capit corpus p cōposito ex ma-
teria τ sola forma corpeitatis: τ sic corp⁹ nō est altera pars:
sed forte quarta vel sexta vel centesima/ sm q ponunt plu
res vel pauciores forme substātiales in eodē cōposito. Et
hoc modo oportet accipere corpus sm eos q̄ ponūt pluri-
mas formas: vel ad minus p cōposito ex materia τ forma
vel formis non vitalibus. Et p hoc habent dicere q corp⁹
in qd̄ cōuertit panis tanq̄ in terminū p se formalem/ est cō
positū ex materia τ forma corporeitatis: excludēdo formas
vitales. i. vegetatiuā/ sensitiuā τ intellectiuā. Patet: q2 ha-
bēt dicere q corpus in qd̄ cōuertit panis: est illud qd̄ ma-
net idē in christo viuente et mortuo. Illud autē non inclu-
dit formā vitalē: illa eīm nō fuit in corpe christi mortuo in se
pulcro. Ex quo sequit q corpus non dicit p̄cise p̄ximū per-
fectibile ab aia intellectiua sm sic opinātes. Patet: q2 pro-
ximū pfectibile ab aia intellectiua includit oēs formas/ pre
ter aiam intellectiuā: τ sic includit aiaz vegetatiuam et sen
sitiuam: q̄ non sunt ptes corpis in qd̄ cōuertit p̄mo substā-
tia panis: q2 ille sepate fuerūt a corpore xp̄i moriēte. Et hec
respōsio videt esse de intētione scoti/ quātū ad hoc q corp⁹
sit cōpositū ex materia et forma corporeitatis: contra sctm̄
Tho. τ Egidiuz ponētes vnitatē forme substātialis in vno
cōposito. Quē etiā in h imitat guilhel. ockā. Vn̄ ait sco.
q. iij. dist. x. ppe finē: Dico q corpus christi p se includit ma
teriā/ τ ad minus formā vnā mixti priorē intellectiua: τ per
istā formā est in actu essentiali/ τ p̄ximū receptiuū aie intel
ctiue: licet nō sit per eā i genere corporis/ vt corp⁹ est gen⁹/
nisi per reductionē. Et in illud cōpositum quod tm̄ per se est
pars hominis: fit per se conuersio panis. i. totius in totū: τ
partiū in partes: τ per cōsequēs hec forma est termin⁹ for-
malis cōuersionis/ siue forma termini cōuersionis. hec aūt
manet eadē/ siue anima vniat ei siue nō: q2 hec prior est na-
turaliter saltē informādo ipsa anima: τ in triduo māsit/ aia
nō manente ibi: et ita in triduo fuisset eadē res sacramēti si
sacramentū tunc mansisset: q2 forma corporeitatis non fuit
separata in christo: τ per cōsequens nec separata a materia
sua vt in eucharistia. Sicut eīm idē numero fuit res ista sm
se in existētia naturali: ita etiā idē cōpositum numero: quod
est prim⁹ termin⁹ cōuersionis mānsisset semp in eucharistia.
Hec sco. τc. ¶ E Sed q2 paucitas est semper ponēda vbi
plura ponendi nulla est necessitas: cui tanq̄ principio phy-
sico vterq3 scotus τ ockā frequēter innituntur: nec aliqua ne
cessitas cogens ad ponēdum plures formas substantiales
in eodē cōposito apparet: ideo secunda opinio que plura-
litatem formarū vitat: probabilior videt. Nā omnes rōnes
quas alij cōtra hanc opinionē inducūt/ tā physicas q̄ theo
logicas sufficēter soluit Grego. de arimi. in ij. dist. xvj. q. ij.
Inter quas due rationes theologice ponderant. Vna si in
vno cōposito nō esset nisi vna forma substantialis: tūc non
esset idē corp⁹ in genito quod fuit in corrupto: nā corrupto
homine/ statim inducit forma cadaueris: et illa cū materia
manēte cōstituit corpus. Illud autē corp⁹ cōpositū ex ma-
teria τ forma cadaueris/ nūq̄ fuit in viuēte tanq̄ pars ei⁹:
et p cōsequēs nō est idē corpus in genito/ qd̄ fuit in corru-
pto. Cōsequētia nota: τ p̄ma ps antecedētis patet: q2 corru-
pta vel separata forma specifica/ statim introducit alia for-
ma specifica. Et sicut materia non pōt stare nuda naturali-
ter: sed semp p̄uata vna forma/ introducit alia forma. Ita
pfectibile a forma specifica/ siue sit materia siue cōpositum
manēs: dū priuat vna forma specifica/ recipit aliā. Nec po-
test stare nudum a forma specifica: ideo corrupta forma a-
ni/ statim introducit in materiā forma cadaueris. illa corru-
pta/ introducit forma vermis vel pulueris terrestris: illa
corrupta/ forma graminis vel alteri⁹ mixti: q̄ oēs sunt speci
fice. Scd̄a ps ptz: q2 illud sic manēs dr̄ corpus defuncti ho
minis vel aialis. ¶ Ex hoc aūt sequūtur duo incōueniētia
theologicalia. Unum: q illud qd̄ iacuit in sepulcro: nunq̄
fuit corpus xp̄i viuētis nec resurgētis. Scd̄m: q frustra ve-
nerarent reliq̄e sctōx: nā ossa illa venerātur tāq̄ corpa vel
partes corporū olim sanctorū: τ ita rediret heresis Eluidij:

quā studiose reprobauit beatus hiero. in epl̄a cōtra eundē.
Sed si in hīs nō est nisi vna forma/ puta cadaueris vel pul
ueris: illa nunq̄ fuit in sctis: τ p cōsequēs nec corp⁹ cōposi
tū ex hac forma specifica τ materia fuit aliq̄n pars sctōrum.
¶ F Sed rationes iste seipsas soluūt attēta distinctione
corporis suprapositā. Nā si accipit corp⁹ vt est spēs substātie:
certū est q nō manet idē corpus in genito qd̄ fuit in corru-
pto/ etiā sm eos. Sic eīm corpus corrūpit/ τ simpliciter nō
manet: q2 sic corp⁹ non est substātia ptialis: sz totalis. Si ac
cipit scd̄o mō/ vt est de quātitate: nihil ad ppositū: q2 conuer
sio nō fit in quātitatē. Si tertio mō p pfectibili p formam
specificā: illud nō cōstituit ex materia τ forma cadaueris:
sed est subiectū forme cadaueris idem in genito qd̄ fuit in
corrupto. Et ideo ita est cōtra arguētes sic ꝯtra opi. scd̄am:
nā certū est q viuēs corrūpit in cadauer. Certum etiā est q
ossa illa q̄ dicūtur reliquie sanctorū: sunt res q̄dā totales p
se in genere et in certa specie: τ ita hn̄t formas specificas q̄
nūq̄ fuerunt ptes sctōx. Nā defuncto btō hiero. sctm̄ cada
uer suū (Sic eīm noiat eusebius τ cirillus ei⁹ discipuli τ cō
tēporanei) nūq̄ fuit pars bti hiero. viuētis: sed materia ca
daueris/ siue subiectū forme cadaueris qd̄cūq3 fuerit. Ve-
neramur autē sctōx reliq̄as: nō q2 totū illud qd̄ sensib⁹ subij
cit: fuit pars sctōx: sed q2 materia vel substātia forme reli-
quiarū vere τ eadē nūero fuerūt in sctis: τ iterū reunient
in resurrectione aiab⁹ sctōx participes glorie corporis. De
corpore xp̄i patebit infra. ¶ Ad ppositū sm hāc opinionē
tenētē/ q in eodē cōposito substātiali nō est nisi vna forma
substātialis: dr̄ q in humanitate xp̄i nihil est nisi materia/
et aia intellectiua tanq̄ partes eius essentiales/ ex quibus
cōponit. ¶ G Qd̄ aūt sit corp⁹ illud in qd̄ cōuertit sub-
stātia panis: sunt diuerse respōsiones. Btūs tho. iij. par. q.
lxxv. ar. vj. ponit q corpus illud in qd̄ cōuertitur panis: est
aliqd̄ cōpositū ex materia τ aia intellectiua/ non vt intelle
ctiua est: nec vt cōstituit compositū/ qd̄ est hō: sed vt dat es
se corporeū: τ cōstituit compositū qd̄ est corpus. Sed hoc
sustineri nō potest: q2 conuertit in illud corp⁹ qd̄ fuit idem
in sepulcro/ τ in cena vel cruce: sed illud nō includit aiam:
cū aia christi non fuit in sepulcro. ¶ Egidius dicit theore
mate. xxviij. q corpus illud in qd̄ conuertit substantia pa
nis: est materia/ non absolute τ sm se: q2 in hoc errauerunt
oēs pħi antiqui/ dicētes materiā esse corpus: vt dicit theo-
remate. xxx. sed organizata/ scz materia hn̄s quendā modū
quātitatiuū/ ppter quē ipsa pōt noiari corpus: sic eīm dicit
pħus q aia est act⁹ corpis. i. materie habētis ptes seu mo-
dū quēdā quātitatiuū: nō tm̄ includēdo quantitatē: quia il
la nō est de essentia hominis. Ille tamē modus dicit/ nō est
quoddā accidēs supadditū materie essentie: sed est derelic-
ct⁹ in materia ex adiacētia quātitatis: τ est realiter ipamet
materia substans certis dimensionib⁹ siue quantitati: quia
vt sic censet habere partes etiam distinctas a partibus quā
titatis. Et propter hoc etiā materia vt sub tali mō habet es
se: pōt dici quoddā totum: siue quoddā compositū: vt de-
clarat theo. xxix. vt ita vere possit dici/ totus panis cōuerti
tur in totū corpus. Et sm hoc potest etiā idē fuisse corpus
xp̄i viuuz τ mortuū: nō solū rōne materie: sz rōne illius ter
mini/ modi existēdi sub quantitate: vt declarat theoremate
xlvij. Ideo aūt negat quantitatem esse in p se termino con
uersionis: q2 tunc non esset trāssubstantiatio si requireret
in p se termino aliqd̄ accidēs. Etiā tūc ibi esset quātitas pri
mo: qd̄ ipse negat τ alij cōiter. ¶ Ista opinio etsi bene pos
set intelligi: tamē modus loquēdi videt implicare. Nō eīm
simul stant q modus ille quātitatiuus sit idē materie rea-
liter: τ nō sit derelictus a quātitate: q2 materia non derelin-
quit: nec causatur a quātitate. Similiter nō stat q modus
ille adueniat materie ex adiacentia formax ceterarū: vt ip-
se frequēter dicit: τ q sit idē materie: q2 idē non cōuenit si-
bi ipsi. Itē si est idem materie: quō materia pōt dici ex ipso
quoddā cōpositū. ¶ Has opiniones cū opini. Henrici de
gandauo tenētis in hoie duas esse formas substātiales: la-
te recitat Sco. cū suis motiuis: et latius nititur improba-

re:cuius tamē rationes sufficienter soluit Grego. vbi su/
pra inquantū procedunt contra vnitatē forme substantia/
lis in cōposito. ¶ H Potest ergo dici/sustinendo vnam
tm̄ formā substantialē esse in homine que est anima intelle
ctiua: ꝙ panis conuertit in materiā primam humanitatis
christi: tanꝙ in terminū primū p se ꝛ formalē conuersionis
facte/vi cōsecrationis. Que materia est corpus: vt dicit al/
rā partē cōpositi substātialis/q̄ cū forma cōstituit totū. Et
hec materia siue corpus est alia numero a materia panis:
hec etiā est eadē numero in christo viuente ꝛ mortuo. Ipsa
etiam materia iacuit nuda in sepulcro. Nuda dico a forma
substātiali: nō nuda a formis accidentalib⁹. Nō tamē cōuer
tit panis pmo in aggregatū ex materia ꝛ accidētib⁹ sibi in
herētibus: q: accidētia illa variabilia sunt: nec semp manēt
eadē in eodē subiecto. s. materia christi: q: alia accidētia pu
ta pallor: vel nigredo/frigus/rigor ꝛc. fuere tā in corpe chri
sti mortuo/ꝙ in viuo. Terminus aūt p se huius cōuersio/
nis semp est idē vt. s. dictū est. Doreo dicere ꝙ forma cada
ueris successit aīe intellectiue in christo moriente. quod de
alijs sanctis neminē negare puto: nō sic in xp̄o: De quo p/
pheta in ps. Nō dabis sanctū tuū videre corruptionē. vt al
legat beatus petrus. atqꝫ exponēs ait: Prouidēs ppheta (Act.ij.)
locutus est de resurrectione xp̄i: q: neqꝫ derelictus est in in/
ferno: nec caro ei⁹ vidit corruptionē. Sanctū tuū. glosa: cor
pus sanctificatū. Per hoc pbat hūane fragilitatis expertē:
ꝛ supgressum esse hūanam cōditionē. Hec glo. Uideret au
tē corruptionē cōi lege fragilitatis hūane: si separata aīa/ac
in infernū descēdente: corpus in sepulcro formā susciperet
cadaueris. Si ergo forma cadaueris non successit: nec alia
forma specifica: q̄d horū magis obuiat physicis pncipijs/
materiā stare nudā: an ipsam stare sine forma specifica. verū
qꝫ negaret philosophus: q̄ ponit ad corruptionē vnius se
qui generationē alteri⁹. Utrūqꝫ fieri p deū cōcedere habet
catholicus: eo ꝙ neutrū implicat ꝯtradictionē. ¶ I Si
vero q̄s dicere non refugeret/separata aīa xp̄i aliā formam
succedere in materia/noiet vt libet: Iā manifestū est ꝙ cor
pus cōpositū ex materia ꝛ illa forma succedēte/qđ iacuit in
sepulcro: nunꝙ fuit in christo: neqꝫ pars humanitatis chri/
sti. Nō ergo in hoc corpus cōuertit panis: q: corpus in qđ
cōuertit: idem est in sepulcro et in viuēte christo: vt plerisqꝫ
autoritatib⁹ sanctoꝝ patrū pbat. Unde Amb. vt habet de
cōse. di. ij. Oia quecūqꝫ. Idē inq̄t corpus qđ de ꝟgine sum
ptū est: qđ passum est et sepultū: ꝛ resurrexit ꝛ in celū ascen
dit. loquit de corpe in qđ cōuertit panis in eucharistia. Itē
Leo in ser. de ascē. Nō dubia fide: sed certissima sciētia tene
mus/eā naturā in patris consessurā throno q̄ iacuerat in
sepulcro. Itē Aug. in de fide ad pe. Idē hō in vtero matris
et pependit in cruce/ꝛ iacuit in sepulcro/ꝛ resurrexit. Sed
nō pōt illa idētitas intelligi nisi ratione ptis q̄ est corpus:
Idē in epl'a ad felicianū. Illam carnē in sepulcro non dese/
ruit: quaꝫ in vtero formauit. Itē grego. sup illud Ioh. xx.
Maria stabat ꝛc. Qđ moriēdo in sepulcro posuit: surgen
do sup angelos leuauit. Itē sup illud Ione. glo. Tu suble/
uās de corruptione idipm corpus/ꝛ eandē carnē resurgere
qđ in humo ꝯditū fuerat. Multa ad idē. s. allegata fuerāt.
Et p hec patet solutio rationū. s. ¶ L Sed di. nō soluꝫ
est idem corpus: sed ꝛ eadē caro: vt dicūt q̄daꝫ autoritates
Et in ps. xv. Caro mea requiescet in spe. ꝛ Act. ij. Nec caro
ei⁹ vidit corruptionē. ꝛ eadē ratione ei⁹ ossa. Materia aūt
nō pōt dici caro/neqꝫ os: cum illa nō sunt eiusdē rationis.
Materia aūt est eiusdē rationis in oibus organis. Rūde/
tur: caro ꝛ ossa sunt termini cōnotatiui: ꝛ accipiunt dupl'r.
Uno mō vt supponūt p corpe de substātia. i. p cōposito ex
materia ꝛ forma specifica cōnotādo accidentalem disposi/
tionē: ꝛ sic panis nō cōuertit in carnē: vt supra dictuꝫ est: q:
nō in corp⁹ vt est spēs substātie. Nec sic est eadē caro viui ꝛ
mortui: nec eiusdē rationis est in hoie ꝛ pecore. Alio modo
accipit vt supponit p corpore tertio mō accepto. s: altera
parte cōpositi q̄ est materia: cōnotādo certas dispositiōes
accidētales; et sic est eadē caro in viuo et mortuo. Etiam ca
ro et ossa sunt eiusdē rationis essentialis: sed nō accidenta/
lis: sicut hō alb⁹ ꝛ calidus. Sūt etiā eiusdē rationis in hoie
et pecore. Nec sequit/sunt eiusdē rationis: ergo caro est os
ppter defectū cōnotati: sicut hō iustus ꝛ iniustus sunt eius
dē rationis essentialis. Nec tm̄ ppter hoc iustus est ꝛ iniu/
stus. Et tantum de hac materia: in qua eligat quis qđ pla/
cet/seclusa temeritate ꝛ ptinacia: stante semp humili subie
ctione intellect⁹ proprij determinationi ecclesie/ꝛ fidei or/
thodoxe. ¶ L Adhuc restat videre an conuersio illa fiat
in tpe vel in instanti. Ad quod est vna responsio doctorum
oiū: q: vt dicit Alexan. iiij. p. q. xxxviij. mē. vj. Tot⁹ panis
in totū corpus cōuertit indistincte: ita ꝙ nō vna pars sub/
stātie panis in vnā partē corpis xp̄i: alia in aliā: put deter/
minatū est ab Inno. iij. sic dicēte: Utrū partes in ptes: aut
totū in totū: aut totale transeat in totale: nouit ille q̄ facit:
ego qđ residuū est igne cōburo. Si tamē q̄rentis instat im
probitas: ego salua fide/cōcesserim/ꝙ totalis panis in to/
tale corpus cōuertitur: ita vt nulla pars panis trāsit in ali/
quā partem corporis. ¶ Et hoc satis patet ex pmissis: naꝫ
cū cōuersio nō dicit aliud nisi desitionē panis et successio/
nē corpis: desinit aūt totus panis ſm se ꝛ quodlibet sui: et
succedit totum corpus christi. Manifestū est ꝙ totū cōuer
titur in totū: ꝛ ita fit corpus christi totū simul pſens specie/
bus panis: et nō pars post partē: ꝛ ita nō successiue: ꝛ p cō
sequens instātanee. i. totū simul. Nō eñ pōt esse successio ex
parte termini qui totus simul introducit/ꝛ non pars post
partē. Nec ex pte subiecti successiue ad forme receptionem
dispositi: q: nullū est hic subiectū: cum totū trāseat in totū.
Nec ex pte agentis limitati: q: agēs est infinitum: ꝛ ppter
idem nulla pōt esse resistentia. Dicit ergo ꝙ in fine platio/
nis verborū incipit esse corpus xp̄i sub speciebus panis et
desinit esse panis. ¶ Et si diceres: licet virtus diuina cōuer
tens sit infinita: tm̄ opatur ad plationē verborū sacramen/
talium/que nō pōt esse subita. ¶ Ad illud respondet Ale/
xan. licet virtus diuina operet ad verbi plationē: non ta/
mē ſm prolationem successionis. operat eñ virtus diuina
nō nisi prolatis verbis: sed nō durante verborū platione.
Operat autē in fine plationis ꝛ nō ante: q: ita placitū est
sue oipotēti voluntati. ¶ M Sed forte quis replicet: si/
gno instās vltimū esse panis: ꝛ similiter primū instās cor/
poris xp̄i sub specieb⁹ panis: vel sunt vnū instās vel diuer/
sa. Si pmū: ergo simul sunt corp⁹ xp̄i ꝛ panis cōtra pus di/
cta. Si diuersa: ꝛ cū instātia nō possunt eē immediata: cadit
tps mediū: p quo vt videt/introducitur corpus xp̄i/et ita
successiue. Solutio: panis desinit simul cū verborū platio
ne: ita ꝙ idē est instās desitionis platiōis verboꝝ/ꝛ desitio
nis panis. Cū aūt platio ꝟborū est successiua: ꝛ res successi
ua desinit p pmū nō esse: ꝛ nō p vltimū esse: alioq̄n daret vl
tima pars cōtinui q̄ necessario foret indiuisibilis: ideo non
datur vltimū esse panis: sicut nō dat vltimū instans prola
tionis: sed dat primū nō esse plationis simul ꝛ panis: et il/
lud est primum esse corporis christi sub speciebus panis.
Et per hoc patet solutio replice/non admittendo quod as/
sumitur: signo vltimum esse panis: illud enim non est si/
gnabile: quia desinit non per vltimum esse: sed per primuꝫ
non esse. Et huic satis concordat sententialiter Alexan. de
ales per. iiij. q. xxxviij. mē. viij. vnde ait: Sumere est instās
in quo est corpus christi primo: ꝛ illud est terminus huius
mutationis que est transsubstātiatio. Sed quia in tēpore
non continuātur adinuicem instātia: sed inter quelibet est
tēpus medium: nō est sumere instans primum ante instās
vltimū trāssubstantiationis: in quo instanti proximo ante
vltimum est panis: quia etsi sit sumere instans indiuisibi/
le vltimum in continuo: non tamen penultimum. Unde
nō est sumere instās in q̄ vltimo est panis: instās eñ instan
ti nō pōt continuari: sed tpe instāti. Unde totū illud tps in
quo est panis: cōtinuatur illi instanti in quo primo est cor
pus christi. Hec ille. Hoc ergo instans in quo primo est cor
pus christi: est primū non esse panis: ꝛ terminat tēpus pla
tionis verboꝝ. Tantū de illo. Et per cōsequens de his que

respiciūt corpus christi ꝯm considerationem predicamenti subſtātie:ſcȝ deveritate corporis xp̄i in ſacramēto. Qua mutatione incipit ibi eſſe. Quid in q̄d cōuertitur. Que ſubſtātia maneat. Que deſinat: ⁊ an deſinēs annihilet̄. An cōuerſio inſtātanee:an in tēpore ꝑficiatur. ¶ N Pro cōplemēto tñ ⁊ clariore ac ſpecialiore deciſiōe eorum q̄ reſpiciūt ſubſtantiā eucharistie:ꝯm diuiſionē. ſ̄. lectione. xxxviij. factam. Adhuc videndū an totus xp̄s ſiat p̄ſens altaris ſacramēto ad legitimā cōſecratiue forme prolationē. ¶ Pro cuius ſolutione duo p̄mitto preambula. Primū ꝙ nomē xp̄s noiat ſuppoſitū verbi diuinū ſubſiſtēs in duab⁹ naturis: diuina ſcilȝ ⁊ humana. vñ Dama. li. iij. Hoc nomē xp̄s perſone dicimus:nō monotropos. i. vno mō dictū: ſed duarū naturarū eſſe ſignificatiuū/ſcȝ diuinitatis ⁊ humanitatis. Et aug. cōtra maximū. Chriſtus vna ꝑſona eſt gemine ſubſtātie. Ex illo pȝ ꝙ licet ſint tria ſuppoſita diuina:ſcȝ pr̄ ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanct⁹: q: tñ ſolus filius ſubſiſtit in natura hūana: q: ſolus ipſe incarnat⁹ eſt: xp̄s ſupponit pro ſolo filio nō pro patre nec. ſſ. Supponit em̄ pro ꝑſona diuina/cōnotādo humanam naturā hypoſtatice ſibi vnitā: vñ dimiſſa natura hūana/verbū non eſſet xp̄s proprie loquēdo. Deficeret em̄ cōnotatū: quo deficiēte/deficit ⁊ ſuppoſitio ꝯm logicos. Sicut deus dñs eſt: tñ deficiēte creatura nō eſſet dñs: eo ꝙ deficeret cōnotatū hui⁹ termini dñs: cōnotat enīȝ ſeruū. Non exiſtēte aūt creatura/nō eſt ſeruus cui dñs dñaret̄: ⁊ ita non eſſet dñs: vt vult btūs Augu. v. de tri. ca. xiij. ⁊ allegat magiſter diſt. xxx. primi. ¶ Ex illo patet ꝙ verbum non ſemper fuit xp̄s: quia non ante aſſumptionem humanitatis. Nec obſtat illud apl̄i: Chriſt⁹ ieſus heri ⁊ hodie/ipſe ⁊ in ſecula. Quia ſimpliciter verum eſt ꝯm rigorē logice: xp̄s fuit heri ⁊ hodie ⁊ ab eterno: q̄uis verbū non fuit xp̄s ab eterno. Suppoſitū em̄ illud q̄ð eſt chriſtus: fuit ab eterno: q̄uis nō ab eterno vnitā habuit ſibi naturā humanā. ¶ Secundo ſeq̄tur ꝙ ꝓprie loquēdo/⁊ de rigore verborū in triduo mortis chriſti: verbū non fuit xp̄s. Patet q: in illo triduo nō habuit ſibi humanitatē vnitā: q: non fuit hūanitas xp̄i in illo triduo: licet fuit corp⁹ ⁊ aia et vtrūq; deitati vnitum: q: tñ aia fuit ſeparata a corpore nō fuit ibi humanitas nam hūanitas cōpoſita eſt ex vtroq;: vt dicit hiero. ⁊ allegatum eſt. ſ̄. ¶ O Ex quo ſequit̄ tertio ꝙ ſi aliqua p̄dicata xp̄o attributa ſunt pro triduo ratiōe hūanitatis: ꝙ tales orationes ſunt tropice ⁊ figuratiue: hoc eſt nō ſunt vere de virtute ſermonis: ſed admittūtur per figurā: vt illa Augu. ſuper Johannē. Quis nō eſt derelict⁹ in inferno. Chriſtus: ſed in aia ſola. Quis iacuit in ſepulcro. Chriſtus: ſed in corpore ſolo: q: in his ſingulis xp̄s eſt. In his ſingulis chriſtū confitemur. Et illa Amb. in lib. de ſpūſancto. Chriſtus pependit in ligno: xp̄s iacuit in ſepulcro. Et illa ſymboli: Chriſtus eſt ſepultus: xp̄s deſcēdit ad inferna. Hec inquā ⁊ ſimiles ꝯm prefatū modū loquēdi per ſynecdochē ꝓcedunt̄: q: diuinū ſuppoſitū manſit vnitū corpori xp̄i: et ſimiliter aie in triduo/vt dictū eſt: q̄ fuerūt partes hūanitatis eius: ratione quarū partiū toti xp̄o predicta p̄dicata attribuūtur. ꝯm hunc ergo intellectū concedit̄: xp̄s iacuit in ſepulcro. i. corpus hūanitatis chriſti: cui māſit vnitū verbi ſuppoſitū: iacuit in ſepulcro. Et illa: xp̄s deſcēdit ad inferna/ad hunc intellectū cōceditur: aia chriſti diuinitati vnita deſcendit ad inferna. ¶ Notandū tñ de illis. Chriſtus deſcēdit ad inferna: chriſtus iacuit in ſepulcro: q̄ ꝯm rigorē logice vere ſunt Non autē ille: Ad inferna deſcendit xp̄s. in ſepulcro iacuit chriſtus: quarū differētia pȝ ex logica: q: aliter appellant termini cōnotatiui poſiti a parte eiuſdē extremi: aliter duȝ ponūtur a parte diuerſorū. Uerū nōnulli gñalius de noīe chriſti loquūtur dicētes: ipſum ſupponere pro diuino ſuppoſito: cōnotādo ipſum ſubſiſtere in natura capaci aſſumptionis ſuppoſitalis: ſiue ſit totalis ſiue partialis. Et hi admittunt p̄fatas locutiōes proprie/non per figurā: tñ per idiomatū cōmunicationē. ¶ P Sed non ſtando in iſta diuerſitate/videamus an xp̄s ꝯm totam diuinitatē ⁊ ꝯm totam humanitatē ſit in hoc ſacramēto. In vtraq; em̄ natura eſt reperire quandā totalitatē: In diuina q̄ eſt ꝯm incluſionem oīm trium perſonarū: ſic em̄ chriſtū ꝯm totam deitatē eſſe in hoc ſacramēto eſt xp̄m eſſe cuȝ patre ⁊. ſſ. In hūana vero natura eſt reperire duplicē totalitatē: vnā ꝯm partes eſſentiales: aliā ꝯm partes integrales. Et ſic xp̄m eſſe in ſacramēto ꝯm totā naturā hūanā/eſt xp̄m eſſe in ſacramēto ꝯm corpus et aiam: ⁊ ꝯm oēs partes integrales caput/pedes ⁊ ſic de alijs. Scd̄o ſupponit̄ ex ſupradictis ꝙ aliquid dicit̄ eſſe in ſacramēto dupliciter: vel ex vi cōſecrationis vel conuerſiōis: q̄ð ſcȝ eſt termin⁹ ꝑ ſe cōuerſiōis ⁊ primo intentus. Scd̄o mō per quandā cōcomitantiā: q: cōiunctū ei q̄ð primo mō eſt p̄ſens. ¶ His p̄miſſis ponūtur. v. ꝓpoſitiones. Prima: xp̄s deus ⁊ hō ꝯm diuinā naturā pariter ⁊ humanam p̄ſens eſt venerabilis eucharistie ſacramēto. Hec veritas ſatis deducta eſt ex autoritatib⁹ canonis et ſcōrū lec. xxxix. et p̄ñt aliq̄ breuiter cōmemorari. De ſumma trinitate ⁊ ſi. catho. cap̄. j. Idē ipſe ſacerdos ⁊ ſacrificiū ieſus xp̄s. Ipſus aūt xp̄s deus ⁊ hō eſt ſubſiſtēs in natura diuina ⁊ humana. Et cōcordat btūs Hiero. de cōſe. di. ij. Nec moyſes. Nec inquit moyſes dedit vobis paneȝ verū: ſed dñs ieſus ipſe cōuiuiū ⁊ cōuiua: ipſe comedēs ⁊ q̄ comedit̄. Itē illud eſt ſub ſacramēto q̄ð manducat̄ ⁊ ſumit̄ ſumpto ſacramento. Hoc aūt eſt xp̄s. Aug. de cōſe. diſ. ij. Qui māducat. Māducatur xp̄s/viuit māducat⁹: q: ſurrexit occiſus. Iteȝ Hiero. eadē diſt. Singuli. Singuli inquit/totū accipiunt xp̄m dominū. Itē amb. lib. de offi. eadē diſt. Añ benedictionē. In hoc ſacramento chriſt⁹ eſt. Ad idem plures adduci poſſunt que habent̄ eadē diſt. ⁊. iiij ſniarū. concordant omnes doc. Inno. Hugo/⁊ ceteri. Quia ergo ibi eſt chriſt⁹: et chriſtus dicit vtrāq; naturā diuinā ⁊ humanā: ſequit̄ ꝙ ibi ſit vtraq; natura. ¶ Q Scd̄a propoſitio: Sub hoſtia cōſecrata cōcomitanter eſt ipſa diuinitas ⁊ dei fili⁹: Nō tñ ibi ſic eſt pater ⁊ ſpiritusſanct⁹. Prima pars patet: q: diuina natura vnita eſt corpori chriſti: nec ipſum vnq̄ dereliquit: quod corp⁹ eſt ibi per ſe vi cōſecrationis: vt dictū eſt. Quod aūt diuinitas nō dereliquit corp⁹: patet per beatū Aug. ſuper Ioh. Mors ad temp⁹ animā ⁊ carnē ſeparauit: ſed neutrū a verbo dei. Itē Dama. lib. iij. ſen. Chriſt⁹ quod ſemel aſſumpſit nūq̄ dimiſit. quod itelligi oportet quantū ad partes eſſentiales: q: in triduo dimiſit humanitateȝ: que in triduo non fuit: ſed nō partes: q: nec corp⁹: nec animā. Cū ergo diuinitas ⁊ verbū (quod eſt fili⁹ dei) nō ſit ibi ex vi cōuerſionis: nec i ipſum panis cōuertit̄: vt. ſ̄. dictū eſt. Eſt aūt cōiuncta corpori aſſumpto quod nō dereliquit: ſequit̄ ꝙ ſit ibi per cōcomitantiā. Scd̄a pars propoſitionis patet/ſcȝ ꝙ nō ſit ſub hoſtia pater ⁊ ſpiritusſanct⁹ ſic cōcomitāter ſicut deitas ⁊ filius. Sunt quidē ſub ſacramēto pater et ſpiritusſanct⁹ qui ꝓpter immēſitatē diuine nature ſunt vbiq;: etiā ꝓpter idētitatē eſſentie nō poſſunt ſeparari a filio: vt fili⁹ ſit alicubi ⁊ non ibi ſit pr̄ ⁊ ſpūſſctūs: q: q̄libet harū ꝑſonarū eſt in alia ꝑ circūceſſionē/⁊ ſimplr̄ inſeparabiles ſunt: vnde dixit xp̄s philippo: Ego i pr̄e ⁊ pr̄ in me ē. Nō autē ſunt in ſacr̄o eo mō ꝑ cōcomitantiā ſicut eſſentia ⁊ fili⁹. nā eſſentia et fili⁹ ſunt ibi ꝑ cōcomitantiā: q: vniti hypoſtatice corpi aſſumpto: ſed nec pr̄ nec ſpūſſctūs aſſumpſit humanā naturā: et ita nec pres ei⁹. Nō em̄ pr̄ factus eſt hō: nec ſpūſſctūs incarnat⁹ eſt: vt ꝓbat magiſter diſ. j. tertij. et diſ. xv. p̄mi li. ſen. ¶ R Utrū aūt debeat cōcedi ſimplr̄/ꝙ ibi ſit pr̄ ⁊ ſpūſſctūs ꝑ cōcomitātiā licet nō ſicut verbū: videt̄ mihi ſalua ſemꝑ ſaniore ſnia ꝙ vis eſt in noīe: q: de re cōſtat. Cōſtat q̄dē ꝙ ibi eſt pr̄ ⁊ ſpūſſctūs duplici ratione. Primo q: ſunt deus: ⁊ ꝑ ꝯñs vbiq;. Scd̄o q: ſunt cōſubſtātiales v̄bo: ergo ſunt vbi verbū: ita ꝙ ſi ꝑ impoſſibile nō eſſent vbiq;: nihilominus eſſent in ſacr̄o in q̄ eſt verbū/ꝓpter cōſubſtātialitatē v̄bi. Cōſtat etiā ꝙ ibi eſt verbū ꝑ aſſumptionē corpis: quo modo non eſt ibi pr̄ ⁊ ſpūſſctūs. ¶ Poſſet igitur dici ꝙ aliq̄d d̄r eſſe in ſacramēto ꝑ cōcomitātiā dupliciter: immediate et mediate. Primo modo d̄r eſſe ibi q̄ð eſt vnitū ſiue cōiunctum ei q̄ð eſt ibi ꝑ ſe ⁊ p̄mo: nō ꝑ aliud. i. nō ꝓpter h̄ ꝙ eſt cōiunctū alicui cōiūcto ei quod eſt ibi p̄mo et per ſe.

Heb. xiij.

Joh. xiiij.

Sic est aia sub spēbus panis: q: immediate cōiuncta est corpori. Scd̄o mō qd̄ est ibi ppter cōiunctionē ei⁹ cū cōiuncto illi qd̄ est ibi p se pmo: sic accidētia aie/grā/charitas/aie xpi sunt in sacro: nō q: vnita sunt corpi qd̄ est ibi primo ꝛ p se: sed q: vnita sunt aie q̄ cōiuncta est corpori. Per h̄ posset dici q̄ verbū est in sacro p ꝯcomitātiā pmo mō imediate: q: vnitū imediate corpori. Nō em̄ est vnitū p aiam: alioqn in triduo nō fuisset vnitū corpi: aia tūc separata: qd̄ pꝫ falsum. Pr̄ aūt ꝛ filius sunt ibi: q: vniti ꝛ ꝯsubales v̄bo: qd̄ est imediate vnitum corpori: ꝛ sic non sunt ibi p ꝯcomitantiā primo mō imediate: sed scd̄o mō.

℄ S Tertia ppō q̄ respicit humanitatē xpi: q̄ attēdit penes partes ēēntiales eiusdē: est illa. Corp⁹ xpi est sub spēb⁹ facta ꝯsecratione pmo ꝛ p se. Aia v̄o est ibi p cōcomitantiā imediate. Prima ps pbata est.s. Scd̄a pbatur q: tale est corp⁹ xpi in sacro: q̄le est in sua naturali existētia. In naturali aūt existētia est viuū/ꝛ nō mortuū: quia xp̄s resurgēs ex mortuis iā nō morit̄. Nō viuit aūt nisi p aiam: ḡ nō est sine aia. Qd̄ aūt sit ibi p cōcomitantiā pꝫ: q: nisi esset cōiuncta corpi nō eēt ibi: vn̄ in triduo fuisset corp⁹ in sacro sine aia: vt frequēter dictū est. Qd̄ etiā immediate/patet: q: aia imediate cōiungit̄ corpi: ipsiqꝫ inheret ꝛ ipm viuificat: nō p aliqd̄ mediū cui pus inhereat Et sicut dictū est de aia: ita dicendū est de p̄cioso xpi sanguine: q̄ etiā est in corpore ꝛ sacro p ꝯcomitantiā imediate. Nō em̄ pōt corp⁹ humanū viuere naturalr̄ sine sanguine. Et est imediate cōiunctū corpori nō p aliud cui sit essentiali⁹ cōiunctū. ℄ Quarta ppō respiciēs ptes integrales. Oēs ptes integrales corpis xpi/caput/pectus/manus/pedes ꝛ cetere ptes integrales p se ꝛ pmo habēt p̄sentiā ad spēs sacrales. Probat̄: q: per se ꝛ pmo est ibi corp⁹. Cū aūt corp⁹ nihil est/q̄ sue ptes simul sumpte: ḡ ꝯpositū: maxime q: xpi corp⁹ nūq̄ fuit monstruosū aut iperfectū: ḡ semp habuit oēs partes ad corporis pfectionē requisitas. Erat em̄ speciosus forma pre filiis hoim/ s̄m ꝓphetam. ℄ Sed est caute ꝯsiderandū q̄ noia partiū integraliū qn̄qꝫ dicūt partes toti⁹ cōpositi etiā ex materia ꝛ forma specifica cōpositas: ꝛ sic caput nō est tm̄ materia vel forma corporeitatis s̄m sic opinātes: sed est cōpositū ex materia ꝛ aia viuente sic disposita ꝛ q̄lificata. Alio mō dicūt tm̄ materiā substractiue/ꝛ nō formā specificā cōnotando certā formā ꝛ q̄lificationē: q̄ modo etiā in corpe mortuo dicim⁹ eē caput ꝛ mēbra: ꝛ sic pōt etiaꝫ distingui de carne ꝛ ossibus. Et p hoc pñt ꝯcordare doc. quoꝝ aliqui dicūt q̄ caput carnes ꝛ ossa nō sunt eadē in viuo ꝛ mortuo. Nec noia hec vniuoce importāt partes illas in corpore viuo ꝛ mortuo: sed equoce. sicut homo significat viuū hoiem ꝛ mortuū. Alij oppositum asserūt Prima opinio vera est s̄m primā acceptionē: scd̄a s̄m secūdam acceptionē illoꝝ nominū caput/manus ꝛc. In ppositione aūt nostra accipi debēt scd̄o modo ꝛ non pmo modo: q: pmo mō accipiēdo sunt ibi partim per se ꝛ primo quātum ad materiā: ꝛ partim p concomitantiā quoad formā ℄ T Ex his colligitur q̄ quattuor ptinētia ad pfectā corporis xpi ꝯsistentiā/sunt in sacro venerabili. Primū/corp⁹ xpi glīosum: scd̄m p̄ciosus eius sanguis tertiū benedicta eius aīa: quartū diuinitas excellentissima. Corpus ex vi cōuersionis sue p se pmo: cetera tria p concomitantiā quodā ordine s̄m franciscū maronis: s̄m quē hñt esse in xp̄o in existētia naturali. Nam sanguis est ibi ex concomitantia imediata: q: ptinet imediate ad dispositionē corporis vt sit susceptiuū aie: q̄ nō viuificat corpus sine sanguine. Scd̄o est ibi aia ex ꝯcomitātia mediata: q: presupponit sanguinē in corpore: sine quo corpus nō viuificat. Tertio est ibi deitas ex cōcomitātia remota: que q̄uis immediate sit vnita corpori: ꝛ etiā māsit vnita corpori/anima ꝛ sanguine separatis in triduo. s. tn̄ in incarnatiōe facta est vnio ad totū hoiem pmo: ꝛ ex ꝯñti ad ptes humanitatis: ꝛ iō q̄si remota ꝛ vltima ꝯcomitantia dr̄ esse sub sacro. Ex quo pꝫ q̄ aliter loquitur ille doct̄ de medio/q̄.s. dictū est. Loquit̄ em̄ hic de medio q̄si disponente: vt mediate dicat̄ vniri vel cōiungi: qd̄ requirit aliqd̄ mediū q̄si disponēs aliud ad sui cōiunctionē. nō q̄ illo medio vniat̄: ꝛ sic aia mediāte sanguīe vnitur corpori: q: nō vnit̄ corpori sine sanguine disponēte corpus: nō aūt vnitur sanguini. Supra aūt dictū est de medio suscipiente vnionē. i. de medio quo pus vnit̄ alicui: ꝛ ppter h̄ q̄ vnitū est illi ꝛ illud alteri/vnitur etiā illi alteri. Et sic nec sanguis: nec aia: nec deitas mediate vnit̄ corpori: sꝫ singulū hoꝝ imediate vnit̄ corpori. Et s̄m h̄ q̄dam sunt ibi p concomitantiā ad corp⁹ xpi: q̄dā p cōcomitantiā ad ꝯcomitantiā: de q̄bus dicet̄. De illis quattuor supradictis etiā loquit̄ sctūs Bonauē. dist. xi. q̄rti. q. i. ar. iiij. aliq̄ mō ꝯformiter frācisco di. q̄ ibi est corpus xpi vi cōuersionis sanguis rōne cōmixtionis: aia rōne cōnexiōis: diuinitas rōne vnionis. q̄ etiā notari pñt ī v̄bis xpi. Ego suꝫ pa. vi. q̄ de celo descēdi. Panis quātum ad corp⁹ seu carnē. vn̄ Caro mea vere est cib⁹. ibidem. Viu⁹ p aiam q̄ nō viuificat sine sanguine. qui de celo descēdi ex deitate: nō motu locali: sed humanitatis assumptiōe ℄ V Sexta ppō: Non solū hec quattuor noiata: corp⁹/sanguis/aia/deitas sunt in sacro eucharistie: sꝫ etiā eorū ppzietates accidentia ꝛ pfectiones nature ꝛ glorie. Patet: q: vt frequēter dictum est: q̄ tale est corpus sub hostia: quale est in naturali existētia quātū ad suas partes ꝛ ppzietates maxime absolutas/s̄m eos q̄ ponūt respect⁹: q: de respectiuis p̄sertim ad vbi nō ita: de quo postea. Vn̄ sunt ibi q̄ttuor dotes glorie corporis/determinata partiū armonia ac qualitates pme ꝛ scd̄e: cōplexio debita partiū officialiū ꝛ organoꝝ. Sūt em̄ ibi in optima dispositione naturali quātū ad oēs qualitates singulis inexistentes. Sed de quātitate corporis ac partiū: ac eoꝝ situ ꝛ distātia locali dicet̄ lec. sequēti. Nec solū ibi sunt oia q̄ faciūt ad pfectionē corporis ꝛ mēbroꝝ: sꝫ etiā ea q̄ sunt ad corporis ornatū ꝛ decorē: vt capilli/vngues/barba/ꝛ cetera que ptinēt ad gloriosi corporis speciositatē: q̄ xp̄s resumpsit in sua mirifica ꝛ gloriosa resurrectione: in q̄bus sedet ad dexterā patris/sanctoꝝ aspectibus p̄sentat⁹. Sunt ꝛ ibi pfectiones aie naturales ꝛ gloriose: scꝫ cognitiōes diuine essentie/ꝛ rerū oim in v̄bo ꝛ ꝓprio genere. Similr̄ ꝛ fruitio beata ac affectiones/amores/ceteriqꝫ volūtatis actus ꝛ delectatiōes. Necnō ꝛ exterioꝝ sensuū ꝛ interiorū opa ꝛ qualitates. Si em̄ aliq̄ haruꝫ pfectionū deesset xp̄o vt in sacro: tunc esse in sacro redundaret in magnaꝫ imperfectionē corpis ꝛ aie xpi. Perderet em̄ aliquā perfectionē vt ibi existēs q̄ sibi inexist: ret in celo: qd̄ videtur absurdū dicere. Nā sic min⁹ delectabile esset xp̄o quātuꝫ ad corp⁹ ꝛ aiam/eē in eucharistia q̄ in celo: si vt ibi careret aliq̄ pfectione aut delectatiōe corpali vel spūali. Sicut ꝛ angelis custodib⁹ nr̄is magis triste foret: si eis nobiscū in terris existentibus aliq̄ deesset pfectio q̄ adesset in celis. Vn̄ etiā nobiscū existētes/semp vidēt faciē pris. ℄ Neqꝫ em̄ necessarium est/ quodcūqꝫ absolutū in corpore aut aia xpi tolli/ppter nouā ei⁹ p̄sentiā ad spēs sacramētales/qd̄ eis inest ī celo. Nullo ḡ priuat̄ in sacro qd̄ inest in celo. Et h̄ de facto: q: s̄m absolutā dei potentiaꝫ oppositū nō est ipossibile: vt. j. dicet̄. ℄ Et p oibus illis vna est rō: q: cū ppter cōuersionē panis in solū corpus xpi: p ꝯcomitantiā sunt ibi sanguis/aia/deitas: q: cōiuncta sunt corpi ꝛ vnita: eadē rōne ibi sunt ꝛ illa q̄ sanguini aie aut deitati sunt vnita: nō em̄ ppter p̄sentiā corpis sui in eucharistia vult xp̄s ipm corp⁹ puare suis ppzietatibus et pfectiōib⁹: nec illas sibi cōiunctis. Vult ḡ pmo eē sub hostia corp⁹ suū vi cōuersiōis ad sensuꝫ ē expssuꝫ vult illud corp⁹ suū gloriosuꝫ comitari aiam/diuinitatē/sanguinē. Vult illa ꝯcomitātia nō esse iperfecta: nec suis opationibus/donis naturalib⁹ ꝛ ḡtuitis eē puata. Per h̄ pꝫ quō totus christus est in h̄ salutifero sacro. Et hec de his que predicamentum substantie respiciunt: ad presens sufficiant. ℄ Lectio. xliij.

Ro. vj.

Joh. vj.

Matth xviij.

Expeditis vtcunqȝ hijs ſm p̄ɫorem diuiſionē/q̄ cōueniūt ſube p̄dicamento: ↄ̄ñr videndū eſt de reſpicienti bus corpꝰ xp̄i quātū ad quātitatē et ſitum. Cū aūt ſm catholicā veritatē totꝰ xp̄s ſm vtrāqȝ naturā diuinā ⁊ humanā: ⁊ ſm oēs p̄tes ſue humanitatis glorio ſe/officiales ⁊ integrales atqȝ organicas/ſimul cum ſin gularū ꝓprietatibꝰ eſt in ſacro eucharistie ſub ſpēbꝰ pe nis: vt lec. prima ⁊ alijs p̄cedentibꝰ diffuſe oſtēſum eſt: inq̄renda eſt intelligētia huiꝰ veritatis. Inter cetera em̄ multa ⁊ magna huiꝰ ſacri mirabilia/h̄ ſingulariter mira bile eſt: ⁊ humanā videt̄ excellere intelligētiā: ꝙ corpus tā ſpecioſum in ſua quātitate lineamētis ⁊ figura ꝑfectiſ ſimū/cū oim̄ mēbroꝝ ⁊ organoꝝ ꝑfecta diſtinctiōe ē ſub parua hoſtia: cuiꝰ quātitatē lōge excedit. Videt̄ em̄ incō p̄hēſibile quō caput ſit p̄cise vbi digitꝰ: pes vbi oculꝰ: cor ⁊ epar vbi manꝰ: vēter cū dorſo: tibia cū collo ⁊c. ſal ua partiū diſtinctiōe ⁊ ſine earū ↄfuſione: ⁊ mēbrū maiꝰ nō maiorē locū occupet q̄ mēbrū minus/puta venter q̄ oculus. Ponēda eſt ꝑ p̄mo veritas tenēda: deinde eiꝰ in telligentia inq̄renda. ¶ Quoad primū ſit hec ꝓpō poſt venerabilē Guil. ockam in trac. de venerabili ſacro. c. vi. Quāuis corpꝰ xp̄i realiter ⁊ veraciter ſub ſpēbus panis ↄtineat̄: nō tn̄ in ſacro altaris loco circūſcribit̄: ⁊ totum corpꝰ xp̄i ſub tota hoſtia: ⁊ totū corpꝰ xp̄i ſub q̄libet p̄te hoſtie realiter cōtinet̄. Totū dico ſincathegorematice. i. q̄libet ꝑs. Vel mixtim. i. ip̄m ⁊ nihil ipſius q̄n ip̄m. de h̄ infra lec. lxxx. Probat̄ hec veritas teſtimonijs ſc̄toꝝ pa trū. vñ btūs Hiero. in ſer. dñice. v. poſt epi. de cōſe. diſt. ij. Singuli. Singuli totū accipiūt xp̄m dñm: ⁊ in ſingulis portionibꝰ totꝰ eſt: nec ꝑ ſingulos minuit̄: ſed integrum ſe in ſingulis p̄bet. Itē hilariꝰ papa in. c. Vbi. eadē diſt. Vbi ꝑs eſt corporis/eſt ⁊ totū. Eadē rō eſt in corpe dñi q̄ in māna: qḋ in eiꝰ figura p̄ceſſit. De quo dr̄. Qui plus collegerat nō habuit ampliꝰ: neqȝ q̄ minꝰ parauerat ha buit minꝰ. Itē glo. ſup illo qḋ dicit Hila. in fine ca. iam al legati. Nō em̄ quātitas viſibilis in hoc eſtimāda myſte rio: ſed virtꝰ ſacri ſpūalis: dicit. Non eſt ſic quātitas eſti māda vt ſub minori quātitate minꝰ ſit corpus xp̄i: ⁊ ſub maiori maius: q: vbicūqȝ ꝑs: ſiue dicas ꝑs ſpēi totū cor pus eſt: ſiue ꝑs corporis xp̄i. i. manꝰ vel pes/totū corpꝰ eſt. Non tn̄ dicendū eſt ꝙ oia mēbra mixta ſunt: ⁊ vbi ca put ibi mixtim pes vel manus: ſed vbi ꝑs ibi totū: q: nō maiorē locū occupat totū q̄ ꝑs ⁊ ecōuerſo. Hec glo. Qḋ dicit mixtim intelligo. i. ↄfuſe: de quo poſtea. ¶ B Ex q̄bus colligit̄ manifeſte p̄mo ꝙ totus xp̄s eſt in tota ho ſtia: ⁊ totus in q̄libet p̄te. Scd̄o ꝙ etiā q̄libet ꝑs corpis xp̄i eſt in q̄libet parte hoſtie. Tertio ꝙ in quacūqȝ parte hoſtie eſt vna pars corporis xp̄i: ibi ſunt oēs. Quarto ꝙ vbi caput xp̄i: ibi manꝰ. vbi pes: ibi oculus: ⁊ ſic de alijs partibꝰ. Qḋ verū eſt: ſi vbi dicit locū extrinſecū ſpēꝝ: ſe cus ſi dicit intrinſecā corporis partē. Cuiꝰ intellectus ex ſeqūtibꝰ pendet. Huius veritatis poſſibilitas ſic accipi pōt. Nihil negare dȝ chriſtianꝰ poſſe fieri diuina virtute niſi qḋ ꝑ rōnes ex ꝑ ſe notis pōt euidēter ꝓbari include re ↄtradictionē. Vel niſi hoc elici pōt ex ſcriptura ſacra: aut receptis ſeu determinatis ab eccl̄ia. Nō em̄ iuxta mo dum cauſarū naturaliū diuinā arctare debemꝰ potentiā: cū diuina p̄tās oim̄ creaturarū virtutē in infinitum exce dat. Nec ad negandū aliquid poſſe fieri diuina v̄tute ex perta ſufficiūt: cū totū ordinē naturaliū cauſarum poſſit deus inmutare: ⁊ ↄtra cōem curſum naturaliū cauſarū cō ſtet eū multa feciſſe. Quis em̄ vnq̄ naturaliter expertꝰ eſt virginē ſine viro cōcipere: duo corpora ſimul exiſtere mortuos ad vitā reſurgere: accidētia ſine ſubiecto ſubſi ſtere: aliaqȝ innumera: q̄ tn̄ cōſtat diuinitꝰ eſſe facta: teſte vtriuſqȝ teſtamēti ſcriptura. Non igit̄ negare aliq̄ debe mus a deo fieri poſſe: q: ipſa nō naturaliter fieri experi mur. Ad ꝓpoſitū igitur duo ſupponātur. Primū deus ꝑ ſuam abſolutā potentiā pōt facere vnā aliquā ſubſtātiā ſm ſe totā coexiſtere pluribꝰ corporibus. Patet/q: hoc nullam includit cōtradictionē: cū per ꝓpōnes per ſe no tas poſſit euidēter ꝓbari. Ex quo ſtatim ſequitur/ꝙ vna ſubſtātia ꝑ eandē diuinā potentiā pōt ſm ſe totam coexi ſtere alicui toto ⁊ cuilibet eius parti. Si em̄ pōt coexiſte re pluribus corporibus a ſe diſtinctis ⁊ ſeparatis: multo magis pluribꝰ partibꝰ eiuſdē corporis coexiſtere poteſt. Vtroqȝ em̄ ↄceſſo/pōt euidenter ꝑ veras logicales re gulas: q̄ oi noticie ⁊ ſciē deſeruire noſcūtur: ois ↄtradi ctio euitari. ſicut inferius ſoluēdo rōnes quorūdam ad oppoſitū arguentiū oſtēdet̄: q̄uis nō poſſit euidēter ex puris naturalibus ꝓbari: ꝙ ita factū ſit ſiue fiat. Non ꝑ negare debet catholicus quin deus facere pōt ꝙ aliqua ſubā tota ſm ſe ⁊ quālibet partem ſuā coexiſtere poſſet alicui corpori toti ⁊ cuilibet eius parti. Ita em̄ tenemus ꝙ aīa intellectiua eſt tota in toto corpore: ⁊ tota in qua libet eius parte. Sic etiaȝ aſſerimꝰ ꝙ angelus eſt totꝰ in aliquo loco diffinitiue: ⁊ totus in q̄libet eius parte: nec alterutrius oppoſitum ꝓbari pōt ꝑ demōſtratiuā rōnē. ¶ C Scd̄m. Deus per ſuā abſolutam potentiam pōt duo corpora ſiue eiuſdē ſpeciei ſiue diuerſarū facere co exiſtere ſimul eidē loco. Patet vt prius: q: nullā hoc in cludit ↄtradictionē. Sic em̄ credimus ꝙ ſaluator noſter xp̄s clauſis ianuis īttrauit ad diſcipulos: clauſo reſurgēs p̄odijt de ſepulcro/lapide ab oſtio monumēti nondū ꝑ angelū reuoluto. Etiā clauſo virginis vtero natꝰ eſt huic mūdo. Aſcēdit in celū/nullo celeſti corpore diuiſo. Ex q̄ etiā ſequit̄ ꝙ due partes/⁊ quotlibet plures eiuſdē cor poris: imo oēs eideȝ loco p̄nt coexiſtere. Nam qua rōne duo corpora ſeparata p̄nt ꝑ diuinā potentiā eidē loco co exiſtere: eadē rōne ⁊ due partes eiuſdē corporis p̄nt eidē loco coexiſtere: ⁊ eadē rōne tres partes quattuor/ſex et ſimul oēs. Nam penetratio dimenſionū: licet nature ſit impoſſibilis: nō tamen deo. Etiaȝ de facto plures forme accidentales extenſe coexiſtunt eidē loco: ⁊ inherent ei dem materie et ſubiecto. ¶ Ex q̄bus ſequit̄ ꝙ deus qui dem plus poteſt facere q̄ nos poſſumus intelligendo cōpre hendere: facere pōt ꝙ tota ſubſtātia corporis xp̄i coexi ſtat toti hoſtie/⁊ cuilibet eius parti: q: poteſt facere ꝙ ſua ſubſtātia coexiſtat diuerſis corporibus ſiue locis: et ita diuerſis partibus hoſtie. Et ꝑ hoc ꝙ q̄libet pars cor poris ſui coexiſtat cuilibet parti hoſtie: poteſt ⁊ facere ꝙ plures ſubſtātie corporee poſſunt ſimul coexiſtere eidē loco: ⁊ ꝑ hoc pōt facere plures: imo oēs corporis ſui par tes eſſe ſimul ſub qualibet parte hoſtie. Et hoc cum fa cit: corpus ſuū totum eſt ſub tota hoſtia ⁊ totū ſub quali bet eius parte: q: oēs ſue partes coexiſtūt ſingulis parti bus hoſtie: ⁊ per ↄſequens non eſt in ſacramento circū ſcriptiue: q: non eſt ſic in loco hoſtie/ꝙ vna pars corpo ris coexiſtat vni parti loci: ⁊ nō illa ſed alia coexiſtat alte ri: ex quo oēs partes coexiſtunt oibus. Eſt aūt in hoſtia ſiue in loco hoſtie diffinitiue: ſicut aīa intellectiua aut an gelus dicitur eſſe in loco: q: realiter ⁊ vere eſt in loco ho ſtie ⁊ nō extra: ſaltem nō oportet. Poteſt enim eſſe extra ſub alia hoſtia ⁊ ſimiliter eſſe extra in celo. ¶ D Quā uis aūt hec ſic ſimplr̄ credere ſufficit cuilibet orthodoxo q: tn̄ hic ſumus in ſcholaſtico gymnaſio: vbi nedū quid credendū: ſed quēadmodū credenda catholice intelligā tur: inueſtigandum eſt quātum humana fragilitas ſinit. Eiſqȝ loquor: qui parati eſſe debebūt ad ſatiſfaciendum oi poſcenti rationē de ea que in nobis eſt ſpe. Qui exem plo pauli ſapientibus ⁊ inſipientibus debitores cōſtitu untur. Potentes exhortari in doctrina ſana: ⁊ eos q̄ con tradicūt arguere. Ideo vltra inquirendū eſt: an corpus chriſti ſm dimēſiones ꝓprias/q̄bus extenditur in celo: ſit in ſacro. Et an ↄcedendū ſit ꝙ corpus xp̄i ſit tantū in ſacro: quātum fuit in cruce: ſiue quātum nūc eſt in celo. Verū etiā quātitas ſua ſit in ſacro. Item quō ſaluet̄ figu ra debita hūani corporis: ſi ꝑs nō diſtat a parte: aut quō

j. Pe. iij.
Rom. j.
Ti. j.

distant si sunt simul. Quō oculus sit in capite ⁊ nō in pede: ⁊ quō saluabit̄ partiū organicarū distinctio. Et generaliter quō vitari possit partiū ꝯfusio. Que oīa sunt difficilia intellectu. Vñ doctor irrefragabilis alex. par. iiij. q. xl. mē. iij. ar. iiij. dicit. In hoc sacro qdam sunt ſm naturā: quedā supra naturā: sed nō sup intellectū: q̄dā sup intellectū ⁊ sup naturā. Scōm naturā sunt ibi accidentia que dā: sicut color/sapor/in magnitudine: ⁊ aptitudo accidētis respectu act⁹ sui: sicut albedinis ad imutandū visum. Supra naturā sunt accidentia sine subiecto: vt color/sapor/rotūditas sine suba: hoc aūt est supra naturā: sȝ nō supra intellectū. Intelligit em̄ intellectus accidētia sine subiecto p abstractionē. Supra naturā ⁊ intellectum est ibi xp̄s i tota quātitate in quāta est i celo: ⁊ nō excedit terminos illius parue formule: hoc aūt est supra naturaȝ ⁊ intelligentiā. Dicendū igit̄ q licet corp⁹ xp̄i nō excedat formā illā: nō tn̄ est eiusdē quātitatis: q: continentia illa qua corpus xp̄i prout est in sua quātitate: ꝯtinet̄ sub illa forma: nec excedit illā: nō est aliqua virtute nature: sȝ virtute sup naturā ⁊ mirabiliter: vñ mirabilis est illa continētia nō naturalis. Et sequit̄. Vñ quātū ad hūc articulū soli fidei intendendū est: q: neq̄ sile est in exēplo inuenire: neq̄ ad hoc pōt intellect⁹ human⁹ attingere. Vñ dicit Innoc. In hoc sacro credere iubemur: discutere phibemur. Unde in hoc sacro ex captiuatione intellectus illius q̄ credit ⁊ nō intelligit: nō modicū est meritū fidei. Hec alexāder. ¶ Sed alij doctores vt bē. Tho. Egidius Sco. Ockam/⁊ eoꝝ sequaces nitūtur aliquo modo rationē intelligendi aperire: sed multipliciter diuersificant̄. Unde q: difficultas intelligendi modū existendi corporis xp̄i sub eucharistia depēdet partim ex hoc/vtrū quātitas sit accidēs distinctū a substātia ⁊ qualitate. Vel an sit res ipsa quāta/suba scȝ vel qualitas: ideo possunt ille opiniones primo reduci ad duas sibi ꝯtrarias: quarum vtraq̄ multos habet imitatores: quas cōmemorat doc. subtilis in. iiij. scripto distin. ij. q. ij. ¶ E Prima est/q quātitas cōtinua siue extensiua est quedā essentia absoluta realiter distincta a suba quanta ⁊ similr̄ a qualitate quāta: sicut albedo vel caliditas est entitas quedā absoluta distincta realiter a re alba. Vñ imaginātur hi q substātia vel qualitas ex se nō hȝ partē extra partē/ſm quā pōt extendi: sed hoc cōuenit sube vl qualitati p quoddā accidēs supadditū: q̄si medians inter subam ⁊ qualitatem/inherens sube: ⁊ ſm aliquos substās qualitatibus: ita q q̄litates inherent quātitati tanq̄ subiecto imediato: ⁊ substātie tanq̄ mediato: ſm alios inherens sube et nō substans qualitatib⁹: requisitū tn̄ ad h q qualitates inhereant sube. Nā ſm illos qualitates extēse nō pn̄t inherere subiecto siue sube nisi fuerit in quātitate extensa. Vñ ſm illos quicq̄d est quātū: vel est quātū/q: idē quātitati: vel q: hȝ quātitatē sibi inherentē: vel inherentem suo subiecto ⁊ sibi coexistentē. Primo mō ipsamet quātitas est quāta. Scdo mō suba cui inheret. Tertio mō accidentia qbus coassistit p inhesionē eidē subiecto cui inherent hmōi accidētia. ¶ Tenētes ḡ hāc opi. de quātitate ad ꝓpositū nostrū de existētia corporis xp̄i i eucharistia inter se sunt diuersi: vñ q̄dā dicūt q sicut corp⁹ xp̄i realr̄ est in sacro: ita etiaȝ eius quātitas q̄ extendit̄ in celo est realiter in sacro. Asserūt em̄ q vbicūq̄ est suba aliq̄: ibi etiā necessario sunt oīa accidentia absoluta sibi inherentia. Cōsequēter dicūt q illa quātitate nō extendit̄ corp⁹ xp̄i localiter in sacro: q: nō est ibi quātitas xp̄i mō suo. i. mō quātitatiuo: sȝ mō substātie. Modus sube ſm se est esse in loco definitiue. Suba em̄ quātū est de se: est in loco indiuisibiliter ⁊ definitiue: sicut aīa itellectiua in corpore: q: ratio sube ſm se est indiuisibilis: ⁊ eq̄ cōuenit toti sube ⁊ cuilibet eius parti. Cui⁹ ratio est ſm eos: q: quātitas xp̄i nō est ibi tanq̄ p̄mus ⁊ p se terminus cōuersionis: sed cōcomitanter ad p̄mū terminū. Nā vt supradictum est: cōuersio panis fit in subam corporis xp̄i tanq̄ in p̄mū ⁊ per se terminū/quā concomitantur sua accidentia. Mō vō est sub eucharistia: eo mō est ibi quo terminat cōuersionē. Suba corporis xp̄i est ibi tāq̄ ꝓprius ⁊ p se termin⁹: q̄ ex se nō hȝ modū existēdi quantitatiuū/cōmensuratiuū siue extensiuū: ḡ est ibi mō sibi ꝓprio. i. tota in toto/⁊ tota in qualibet parte. Quātitas autē ibi est p concomitantiā naturalem ad subam. Ergo erit ibi nō mō suo ꝓprio: sed mō sube: etiā tota in toto/⁊ tota in q̄libet parte: ⁊ nō mō quātitatiuo. Sūt em̄ ibi ꝯtrario ordine dimēsiones corporis xp̄i: ⁊ dimēsiones corporis cōmensuratiue locati. Nā dimēsiones corporis cōmensuratiue in loco locate sunt i illo p̄mo/⁊ iō mō quātitatiuo: ⁊ p eas est ibi suba/⁊ etiā mō quātitatiuo. Sed dimensiones corporis xp̄i sunt in sacro nō primo: nec sicut in loco ꝓprio: ḡ sunt ibi ſm modū substātie q̄ est ibi p̄mo: et non modo suo quantitatiuo. Vult ergo dicere hic modus: q quātitati ſm ꝓpriam naturā cōuenit modus quātitatiu⁹ vbi est per se ⁊ p̄mo: hic aūt nō cōuenit sibi illo modo: q: hic est concomitanter. Illi ꝯsequēter habent cōcedere/q corpus xp̄i est in sacro quātū: ⁊ q est ibi tantū quātū est in celo: q: vt ibi habet eandē quātitatē numero/quā habet in celo: sicut em̄ quicq̄d habet albedinē/est albū ita quicq̄d habet in se quātitatem/est quātum: non tn̄ est ibi quāte siue quātitatiue: q: nō cōmensuratur spēbus vt sit pars in parte vna: ⁊ alia pars corporis xp̄i in alia: et ad huuc modum declinant beatus Thom. et Egidius. ¶ F Aliter pōt dici tenendo candē opinionē de quantitate: q quātitas q̄ est accidens inherens corpori xp̄i in celo: nō inheret sibi in sacro. Sed corpus xp̄i est ibi sub speciebus simplr̄ sine quātitate: q: extēsio cōuenit sube p quātitatem q̄ ibi nō est: ideo corpus xp̄i nō est ibi extēsum. Aiūt em̄/q quātitati essentialis est modus quātitatiuus: nec ab ea separari pōt. Cōsequēter dicūt illa absoluta tn̄ cōcomitari corpus xp̄i sub sacro: q̄bus talis modus existendi in sacro ex ꝓpriis rōnibus nō repugnat: talis aūt est quātitas: iō nō concomitat̄. Dicūt ergo illi q separata quātitate partes corporis xp̄i nō sunt extra se inuicē in hostia: sed vna ps corporis sit cuȝ alia. Pōt em̄ deus facere partē subintrare partē: ⁊ vltra illā q̄ subintrauit cū ea quā subintrauit iterū subintrare aliā: ⁊ sic vltra subintroibūt seinuicē vsq̄ ad minimā quātitatē naturalem: ⁊ sic saluatur veritas cuiuslibet partis: ⁊ tn̄ nulla est extēsio partis extra partē: sicut saluat̄ veritas materie ⁊ forme: q̄uis nō sint extra seinuicē. ¶ G Tertij dicunt ⁊ distinguūt triplicē positionē/q̄ in genere duplex est: sed vna subdiuidit̄. Una est positio q̄ est differentia quātitatis: hec dicit ordinē partiū ad totū absolute non curando de loco extrinseco. Illa necessario est in quāto cōtinuo p̄manente: nec em̄ est intelligibile aliq̄d eē quātum dimensionatuȝ: q̄n sit signare in toto ordinē huius partis ad illā ſm quātitatem interiacentē: ⁊ illā opȝ saluari in ꝓposito. Alia est positio q̄ dicit ordineȝ locati ad locū siue ordinē cōmensuratiuū partis locati ad certam partē loci: siue simplr̄ totius aut partiū ad locū cōtinentem: siue ps sit in certa parte locātis/siue in q̄libet parte cū toto. Hic ordo p̄tinet ad p̄dicamētū vbi: qd̄ importat habitudinē oue ordinē locati ad locū siue circūscriptiuā siue diffinitiuā. Tertia est positio q̄ p̄supponit duplicē ordinē partiū iam dictū/scȝ ad totū ⁊ ad locū: ⁊ vltra dicit ordinē partiū ad locū cōmensuratiuū vel circūscriptiuū: ſm quē partes locati coextendūtur partibus loci: et hec p̄tinent ad p̄dicamentū situs. Vñ positio q̄ est p̄dicamentū situs/p̄supponit positionū differentiā quātitatis ⁊ vbi: ⁊ specificat vbi. ⁊ hec positio ē: modus quantitatiuus vel dimensiu⁹. Cōsequēter dicūt isti/q hāc habitudinē seu positionē possibile est deū separare a quāto vel a positione p̄ma: non solū p negationē termini puta loci: sicut posset facere aliquod corpus extra vniuersum q: tunc nō esset locus ꝯtinens: cuius partibus cōmensurarentur partes locati. Sed etiam posito termino/cui

Opinio doc. subtilis de q̄ntitate ⁊ suba.

p:esenti posset fieri cōmensuratio corporis contenti: ita
q̄ posset esse quātum in loco: ꝛ hr̄e coexistentiā ad aliud
quātum sine tn̄ coextensione partiū vni⁹ ad partes alte
rius: quas dicit positio situs. Hec est opinio Sco. in. iiij.
dist. x. q. j. quā sic ꝑsuadet. Quecūq; natura cōtingenter
respicit quālibet formā alicuius generis: respicit ꝯtingē
ter totū genus simplr̄. i. nō necessario ex causa extrinse
ca: q: qꝺ a natura intrinseca determinat sibi aliqꝺ genus
necessario determinat sibi aliquā spēm illius generis: q:
vna natura nō habet necessitatē ad opposita disiuncta:
qn̄ habeat necessitatē ad vnū illoꝝ. Sed corpus contin
genter se habet ad quācunq; positionē: ḡ corpus etiā ha
bet positionē partiū in toto: nō simplr̄: sed habet necessa
rio ad positionē situs: nec coexistentia quāti ad quātum
est simplr̄ ratio necessaria illius positionis scḋe: q: cōtin
git intelligere coexistentiā alicui⁹ ipsi toti: absq; hoc q̄
intelligat coexistentia partis vni⁹ parti alterius. Hec em̄
coextensio est alia ab illa etiā qn̄ se concomitantur: nec
ista in sua rōne formali includit illam: ḡ absolute corpus
quantū habēs primā positionē / posset esse sine omni po
sitione extrinseca: ꝛ intelligi pōt quantū ad coexistentiā
habere aliquid quantū sine ista positione. Vn̄ quātitatē
cōseruari sine positione extrinseca nō est aliud / nisi abso
lutū conseruare sine respectu extrinsec⁹ aduenienté. Sic
etiā coexistētiā cōseruare sine positiōe scḋa / nō est aliud
nisi relationē vnā cōseruare sine alia relatiōe extrinseca.
¶ D Ista opinio videt̄ concordare cū prima in hoc / q̄
quātitas corporis christi in celo realiter sit in sacramēto.
Modꝰ corp⁹ christi vt ibi / est vere quātum: licet vt ibi nō
habet modū quātitatiuū. Modus em̄ quantitatiu⁹ / qui
dicit positione sit⁹: nō est passio quāti: sicut risibile hoīs
sed accidēs per accidēs ei⁹: q: est respectus extrinsec⁹ ad
ueniens partib⁹ quanti ad partes alteri⁹ quāti / scꝫ loci.
Habet etiā ꝯcedere hec tertia opinio / q̄ in corpore chri
sti sub sacr̄o sit ps extra partē: put extra respicit ꝑ seipas
partes corporis ꝛ earū positionē / q̄ est differētia quātita
tis. Sed si extra respicit locū: sic ps non est extra partē. i.
extra illū locū in quo est alia pars: q: totū quātū habēs
eodē mō partes suas extra se inuicē in toto pōt hr̄e ꝑsen
tiā sui ꝛ oīm partium ad aliqꝺ vnū extra indiuisibile vel
quātumcūq; modicū diuisibile. Hoc mō saluat hec opi
nio partiū corporis xp̄i eandē quātitatem / ꝯtinuationē /
distantiā / ꝛ partiū mediationē / vnionē / separationē / in
confusionē / figurā in ordine ad totū in sacr̄o sicut in ce
lo: sed nō sic in ordine ad locū / spēs scꝫ sacrales. Quia in
sacr̄o est eadē quātitas dimensiua inherens corpori xp̄i
q̄ est in celo. Nā oēs partes cōtinuate sibi in celo / conti
nuātur in sacr̄o: scꝫ collum capiti / brachia scapulis / ma
nus brachijs. Mediat quoq; iter collū ꝛ man⁹ brachiū.
Vnitur oculus capiti tanq̄ ps toti ꝛ nō ventri. Separat̄
pes a pectore nō ꝑ abscissionē: sed interiacentē corporis
partē: ꝛ ꝑ hoc ꝯfusio partiū tollitur: q: manent distincte
inter se: ꝛ q̄cq̄d est ps partis in celo: manet ps eiusdem
partis ꝛ nō alterius in sacr̄o: nec sunt partes inter se: sed
manent extra se: ꝛ ꝑ hoc saluat̄ eadē figura corporis: in
telligendo totū illud dictū in ordine ad totū / nō in ordi
ne ad locū: nā in ordine ad locū simul sunt intra se. i. vbi
cūq; est vna ps / ibi oēs. Nec plus distat pes a capite / q̄ a
tibia: nec maiorē locum occupat q̄ oculus: aut totum / q̄
minim⁹ corporis pūctus. ¶ J Cōtra primū modū ar
guit Sco. Vnūquodq; siue sit termin⁹ pm⁹ transsubstātia
tionis siue scḋs: si tn̄ est ibi: hꝫ ꝓprietates suas q̄ sibi ne
cessario ꝛ naturalr̄ cōueniūt. qꝺ ꝓbatur exēplo: q: si de⁹
creet subam quātam vel natura generet: ꝛ cōcomitetur
quātitas vtriusq; ꝓductionis: termin⁹ prim⁹ est suba et
quātitas ꝯcomitās: ꝛ tn̄ tā in generato / q̄ in creato quā
titas hꝫ suū modū realē: sicut haberet si pmo terminaret
aliquā mutationem. Quia alia habitudo ad agēs nō va
riat naturā rei: siue ad idē agēs siue ad aliud: hoc est siue
sit terminus pmus siue secūdus; siue mediatus siue īme
diatus: ergo nec carebit quātitas suo modo naturalr̄: ꝓ
pter hoc tn̄ q: nō est pmus termin⁹ trāssubātionis: dum
tn̄ ibi sit realiter. ¶ Itē dare subiecto modū quātitatiuū
ita cōuenit quātitati ex ꝓpria natura sicut albedini con
uenit dare albū esse suo subiecto. Sed ipossibile est albe
dinē esse in subiecto: ꝛ subiectū nō esse albū: vel non hr̄e
modū essendi albū: ḡ ipossibile est quātū eē in subiecto /
ꝛ subiectū nō hr̄e modum quātitatiuū. Cōsequētia nota
cū minore. Maior: pꝫ: q: sicut dare eē albū est effect⁹ for
malis albedinis: ita dare modū quātitatiuū effectus for
malis quātitatis: sed ipossibile est effectū formalē sepa
rari a forma inherēte. ¶ Itē q̄ro / vtrū dare modū quāti
tatiuū cōuenit quātitati ꝑ se vel ꝑ accidēs. Si ꝑ se: ḡ sepa
rari nō pōt. Si ꝑ accidēs: ḡ cōuenit alicui ꝑ se: ꝑ cui⁹ vnio
nē vel ꝑsentiā cōuenit quātitati. Sicut sube cōuenit mo
dus quātitatiu⁹ ꝑ accidēs / ꝛ ꝑ inhesionē quātitatis: ꝛ ita
quātitas xp̄i habebit modū quātitatiuū ꝑ aliud accidēs
in celo. Tūc q̄ro / an illud accidēs etiam sit in sacr̄o: ꝛ sta
bit argumētum de illo sicut de quātitate. Si nō: tūc non
oē accidēs absolutū corpori xp̄i in celo / concomitatur in
sacr̄o. ¶ K Cōtra scḋm modū arguit Sco. q: ille vide
tur tollere a corpore xp̄i positionē in toto / ꝛ oēm figurā
q̄ necessaria forte est ad corpus aīatum. Si em̄ totū sube
intrat totū vsq; ad minimā partē naturalem: nō distat ca
put a pede: nec erit ordo partiū ad totū necessario ad cor
pus animatū. Sed hic faciliter diceret̄ ꝯcedendo illatū.
Sed ordo partiū ad totū ꝛ distantia ac figura / etsi requi
ratur ad corp⁹ aīatū naturali mō existēs: nō tn̄ simplici
ter: pōt em̄ corpus aīatū ꝑ potentiam diuinā miraculose
ꝯseruari sine his. Sic etiā s̄m eū / licet corpus animatum
naturaliter nō possit ꝯsistere sine debita distātia partiū
in ordine ad locū: neq; figura cōmēsuratiua sine ordine
partiū corporis ad partes loci: in quo solo videt̄ ꝯsiste
re figura: tn̄ miraculose ꝑ potentiā dei pōt ꝯsistere sine
illis. ¶ L Contra opinionē Sco. arguit ockam in suo
iiij. q. iiij. ꝛ in trac. de sacr̄o ca. xix. querēs de illo ordine
partiū in toto quē dicit quantitas: aut est ordo partiū si
tualis: ita q̄ vna ps est superior: aut inferior: vna ante /
alia retro: vna versus orientē / alia versus occidentē: aut
est ordo ꝑfectionis / aut totius ꝛ partis: quō oculus est
ps capitis nō pedis. Aut ordo causalitatis / quō vna ps
est cā alterius: aut ordo originis vel nature vel tp̄is: qua
vna p̄cedit aliā origine / tp̄e vel natura. Alius ordo non
videt̄ assignabilis importat⁹ ꝑ positionē / vt est differen
tia quātitatis. Si pmus ordo scꝫ situalis / ille nō pōt esse
sine locali distātia partiū. Sed q: localiter partes nō di
stant: nō erit ibi ille ordo: nec aliq̄s alioꝝ ordinū impera
tur ꝑ quātitatē: q: q̄libet eoꝝ ita poterit cōpetere subst ā
tie corporis xp̄i si separata eēt penit⁹ a quātitate: qꝺ etiā
facere s̄m eū deo est possibile / sicut qn̄ est cōiuncta quā
titati. Cōseruata em̄ tota corporis xp̄i suba absq; h̄ q̄ sit
quāta: ita tūc esset ps vna ꝑfectior / ꝛ alia sicut nunc: nec
plus ps vna eēt ps alterius. Nūc / nec prior tp̄e vel natu
ra nūc q̄ nūc: ꝛ ita nullus ordo partiū sube pōt cōpete
re partib⁹ corporis xp̄i in toto / qn̄ est cōiunctū quātitati
qn̄ cōueniat eisdē qn̄ quātitas fuerit separata: p̄ter ordi
nē situalē: q̄ solus sufficit ad h̄ q̄ sit quātū. Talis aūt or
do partiū req̄rit distantiā partiū localē q̄ nō est ibi: igit̄
nullū ordinē partiū in toto dicit quātitas / p̄ter situalē: ḡ
q: ibi nō est: nō erit ibi quātitas. ¶ Itē oē quālꝫ ꝯtinuū
est longū / latū ꝛ ꝓfundū: q: superficies / corp⁹ / ꝛ linea
s̄m pħm in p̄dicamētis: sed he dimensiones req̄runt lo
calē partiū distantiā. Itē vbicūq; est distātia partiū intrin
seca vel extrinseca: pōt fieri mot⁹ localis de parte in par
tem distantē: sed ille fieri nō pōt sine ordine partiū in lo
co. ¶ Itē oē quātū ꝯtinuū ꝑmanēs ꝛ finitū est figuratū
qꝺ ꝛ ipse ꝯcedit de corpore xp̄i vt in sacr̄o. Ad figurā aūt
nō sufficit ordo partiū in toto / sine ordine partiū in loco.
Nā facta sola locali mutatiōe partiū / mutat̄ figura: vt si
pedes ponerent̄ sup caput; oculi in loco auriū ꝛ ecōuer.

so: seruato oino alio ordine partiū. Seruato aūt ordine
partiū in loco/nō mutat figura: ḡ ad rōnē figure requi-
ritur ordo partiū in loco: ꝛ ꝑ ꝯñs ad ratione quātitatis.
℄ M Itē posito ꝙ corp⁹ xp̄i nullibi esset in naturali
ꝯsistentia: sed solū in sacr̄o: qđ ſm eū possibile est: cuius
tūc figure esset in sacr̄o. Nulla assignari posset cū manen
tibus ceteris ordinib⁹ partiū ad totū: qualitercūq; muta
tur ordo situalis: manet ordo quem dicit quātitas: ḡ vel
haberet in casu oēm figurā simul vel nullā. Sicut si de⁹
crearet de nouo subam ligni cū oībus accidentib⁹ abso-
lutis: ꝛ ita cū quātitate sine positione situali: cui⁹ figu-
re eēt. Nulla posset assignari rō quare plus diceret qua-
dratū ꝙ triangulare aut rotūdū: nec posset plus dici pe
dale ꝙ bipedale. De rō sunt partes quātitatis cōtinue et
figure: ꝛ ꝗcquid ꝯtinetur sub gñe: cōtinet sub aliq̄ spē:
nec etiā tale quātū esset rarū nec densum: nec posset ma
iorari nec minorari: cū nō posset dici ꝙ partes q̄nq; ꝓpin
quius sibi adiacerent vel remotius: qđ tñ ꝯtingit in con
densatiōe ꝛ rarefactione. ℄ Itē non videt ꝙ in corpore
homogeneo possit saluari ordo partiū ad totuz sublato
ordine ad locū cū ꝓter ordinē partiū ad locū nulla oino
sit differentia positionis inter eas. ℄ Et si ad oia illa di
ceretur/ꝙ licet partes in casu nō distēt extrinsece in ordi
ne ad locū: distāt tñ intrinsece ꝑ partes interiacentes in-
trinsece: ꝑ quā intrinsecā distantiā saluat etiā figura in-
trinseca: licet nō extrinseca: rōnes aūt ille solū ꝓcedunt
de distātia ꝛ figura extrinsecis. ℄ Cōtra querit: q̄d intel
ligat ꝑ interiacentiā partiū intrinsecā: cū eīm oēs ille par
tes simul sint respectu cuiuslibet pūcti loci seu ꝯtinētis:
quō inter duas interiacet quasi mediādo alia ps: nisi sic
intelligat ꝙ brachiū interiacet inter manū ꝛ scapulam:
q: manus est pars brachij/ꝛ nō scapule: sed ista interia-
centia saluat sine quātitate: oporteret vtiq; exp̄mere q̄d
dicat ille ordo. ℄ Preterea videt penit⁹ inintelligibile
ꝙ partes distent in ordine ad totū: ꝛ nō in ordine ad lo-
cum p̄sentē ꝛ ꝯtinentem. Quō eīm intelligi pōt ꝙ caput
tripedaliter distet a tibia ꝑ partes interiacentes: ꝛ nō si-
militer haberet eundē ordinē in ordine ad locū extrinse
cū. Signo eīm partē loci correspōdentē capiti/ꝛ partem
loci ꝯtinentē tibiā: aut est eadem/vel diuerse. Si eadem
p̄cise: quō intelligit distantia intrinseca: cū caput tibia ꝛ
partes interiacētes sint simul p̄cise. Nō est eīm intelligi-
bile ꝙ sit sol: ꝛ sit aliqđ corpus nō habēs certū ordinem
distātie ad solē. Si aūt sunt diuerse partes loci: tūc corp⁹
erit in loco illo circūscriptiue: quia ps vna in vna parte:
alia in alia: qđ in ꝓposito nō ꝯcedit. Inter illos modos
tenentiū quātitatē esse distinctā a substātia et qualitate:
secūdus modus videt planior ꝛ intelligibilior: nec ꝯtra
eū militat ratio scoti: vt patuit. ℄ N Scđa opinio p̄n-
cipalis Guil. ockā ꝛ suoꝝ seq̄ciū tenet/ꝙ q̄ntitas nō sit
accidēs absolutū distīctū a suba quāta ꝛ a q̄litate quan
ta/quo subalis q̄litas formaliter dicat quāta. Et hāc opi
nionē putāt etiā esse pbi: q̄ (vt aiūt) nō iuenit distinxisse
inter quātū ꝛ quātitatē. Ad cui⁹ euidentiā: vt nō labore
tur in eq̄uoco: describūt quātitatē dimensiuā de q̄ hic lo
quimur. Nō eīm hic loq̄mur de quātitate discretiua perfe
ctionis a[ut] durationis: sed de quātitate molis. Est ergo
quātitas [m]olis vel dimēsiua id quo res hz partem extra
partē: s[iue] partē distantē a parte. Oē eīm extēsum ꝛ solū
tale est q[u]ātū: illud aūt est extēsuz qđ hz partē extra par
tem. N[on] eīm sufficit hr̄e partes realr̄ distinctas ad hoc ꝙ
res dicat quāta: alioq̄n scīa/charitas/grā/q: hn̄t partes
sꝫ gradus intēsionales ex q̄bus cōponunt: dicerent et
essent quāte/quātitate molis: qđ nō ꝯcedit. ℄ Quo p̄e
misso/dicūt ꝙ suba materialis et similr̄ q̄litas hz partes
ex q̄bus ꝯstituit seipsa ꝛ nō ꝑ accidēs supadditū: cū de⁹
pōt ꝓducere ꝛ ꝯseruare subam qualibet sine quocunq;
accidēte. Sublatis igit oībus accidētib⁹ a suba/pōt ma
nere suba eadē: ꝛ ita partes ei⁹ sine q̄bus nō est suba ex
partib⁹ cōposita. Et ille partes pn̄t distare a se: ꝛ vna eē

extra aliā: ꝛ ꝑ ꝯñs esse quāta separatis oībus accidētib⁹
ꝑ diuinā potentiā: nihil eīm impossibile includit ꝙ deus
subam nudā materialē de nouo creet: ita ꝙ partes eius
ꝓducat in distinctis locis sine oī accidēte. Itē ꝙ separa-
ret accidētia a suba materiali naturaliter ꝓducta: ꝯseruā
do partes ei⁹ in eisdē sitib⁹ in q̄bus erāt. Nō eīm necessi-
tatur deus rē aliquā localiter mouere ꝓpter destructio-
nē cuiuscūq;/qđ nō est de essentia sua: re ꝛ loco manēti-
bus. In vtroq; casu suba illa est quāta: quia partē extra
ptē hz sine q̄cūq; accidēte sibi ihērēte: vł ī eodē subiecto
coexistēte: ꝛ nō est quāta sine quātitate: ḡ quātitas q̄ est
quāta nō distiguit ab ea: cū oīb⁹ alijs amotis/adhuc ma
net quāta. ℄ Itē ꝑ illud est suba quāta: ꝑ qđ hz partem
extra partē: ꝑ illud aūt hz partē extra partē: ꝑ qđ est p̄e-
sens loco quo circūscribit. Est aūt p̄sens loco ꝑ suas par
tes/ꝛ ꝑ nihil supadditū: q: si ꝑ aliqđ supadditū maxime
ꝑ quātitatē: q̄ro ꝑ q̄d suba est pn̄s quātitati. si seipsa ꝛ ꝑ
partes suas: eadē rōne seipsa ꝛ ꝑ partes suas erit pn̄s lo
co. Si ꝑ aliud accidēs: de illo sil'r q̄rit: ꝛ vel dabit aliqđ
in quo est stat⁹: cui sꝫ seipsa imediate est p̄sens: ꝛ eadeꝫ
rōne stabit in p̄mo: vel ꝓcedit in infinitū: qđ est impossi
bile. ℄ O Dicit ḡ ſm hāc opi. ꝙ corp⁹ xp̄i (vt ī sacr̄o)
nō est quātum: q: vt ibi nō hz partē extra parteꝫ: sed oēs
partes coexistūt simul cuilibet pūcto spēi sacr̄alis: vt. s.
ꝓbatū est. Nihilominꝰ corpus xp̄i quātū in celo/est ſm
se totū in sacr̄o ꝛ oēs suas partes: etiā cū oībus accidēti-
bus suis absolutis ip̄m in celo afficientib⁹ vere realiter
ꝛ integre tanq̄ in loco suo nō ip̄m circūscribēte: sed defi
niente. Quō aūt hoc sit possibile declaratuꝫ est. s. ꝛ pōt
quedā exēplaris manuductio dari: nā deus pōt naturali
ter rem aliquā cōdensare ad minorē quātitatē sine egres
su alicui⁹ absoluti. In qua cōdensatione oēs partes p̄us
sibi imediate/manēt imediate: ꝛ partes mediate sibi ma
gis appropinquāt: ꝛ sic minorē locū posterius occupāt
ꝙ p̄us: sicut opposito mō in rarefactiōe vniformiter par
tes corporis rarefacti imediate manēt imediate: ꝛ q̄libet
partes mediate posterius plus distant ꝙ p̄ius: ꝛ tñ nec
in rarefactiōe: nec cōdensatione fit partiū noua cōtinua
tio vel diuisio. i. partes p̄us diuise ꝑ partes medias nō cō
tinuant ꝑ imediationē. Nec partes p̄us cōtinue vel imē
diate diuidūtur: licet in condensatione fit aliq̄s igressus
siue approximatio partiū: in rarefactiōe aliq̄s egressus
ꝛ elōgatio partiū. ℄ Pōt aūt de⁹ corpus quātūlibet ma
gnū ꝑ suā oīpotentiā cōdensare ad quātālibet paruum ꝛ
minimā quātitatē: vt maximū montē ad quātitatē grani
milij. Qđ si faceret: fit magn⁹ ingressus partiū ꝛ appro-
ximatio: tñ sine partiū diuisione/aut noua cōtinuatiōe/
aut penetratiōe. Verū adhuc maneret distātia cuiuslibet
partis a qualibet: licet modica. Si tñ ꝯdensaret ad pun-
ctum indiuisibile iam tolleret eis distātia partiū ꝛ figu-
ra corporis: sine tñ diuisione partiū: sed cū earū penetra
tione. Ita aliqualiter imaginari possumus in venerabili
sacr̄o: ꝙ oēs partes corporis xp̄i ꝑ mirabilē eius opera-
tionē sibi mutuo/ꝛ cuilibet pūcto hostie coexistūt indi-
uisibiliter/sine earū diuisiōe/ꝛ noua quarūcūq; partiū
ꝯtinuatione. Verū oēs partes sibiīnuicē efficiūtur ime-
diate negatiue. i. nō mediate tali medio quo posset fieri
motus localis de vna ad aliā: licet in celo sint mediate.
Hoc eīm fieri/nullā implicat ꝯtradictionē: iō a deo non
est negandū. ℄ P Ex quo patꝫ ꝙ ſm logice rigorē illa
ꝯcedi debet: corpus xp̄i quātū est in sacr̄o: ꝛ illa negari/
corpus xp̄i est in sacr̄o quātuꝫ. Similr̄ illa: corpus xp̄i vt
in sacr̄o est quātū: si (vt ī sacr̄o) tenet se ad partē p̄dica-
ti. Naꝫ p̄ma tantū valet: corpus xp̄i qđ alicubi hz partes
extra partes: est in sacr̄o. qđ cōstat esse verū: q: corp⁹ xp̄i
habēs partē extra partē in celo est in sacr̄o. scđa videlꝫ il
la. Corpus xp̄i hz in sacr̄o partē extra partē: qđ verū non
est: q: in sacr̄o oēs partes sunt simul. Quō aūt differant
ſm appellationē terminoꝝ cōnotatiuoꝝ in eis positoꝝ
remitto ad logicā. ℄ Cōsequēter dicūt/ꝙ ordo positio-

nis partiū in toto: nō est separabilis ab ordine ptiū in loco
saltē existēte loco. Sed sicut in ꝑposito/ptes corpis xp̄i
simul sunt in ordine ad locū: qꝛ respectu cuiuslibet pūcti
specierū: ita simul sunt respectu totius: ⁊ q̄libet pars re-
spectu cuiuslibꝫ partis: ex illa tn̄ partiū simultate nō seq̄
tur partiū diuisio vel cōfusio: sed manet omnis ordo par
tiū ad se ⁊ ad totū qui est i celis/excepto solo ordīe situa
li. Manet ordo perfectionis: naꝫ etiā in sacramēto pars
perfectior in celo/est ꝑfectior: minꝰ ꝑfecta vt caput pede.
Manet etiā ordo totius ⁊ partis: qꝛ sicut in celo/ita ⁊ in
sacramēto oculꝰ ē pars capitis ⁊ nō pedū: ⁊ per hoc ocu
lus est in capite ⁊ nō in pede: ⁊ digitus in manu ⁊ nō in
collo: q̄uis caput/oculꝰ/digitꝰ/manꝰ sint simul adequa
te in eodē loco: qꝛ oculꝰ pars est capitis nō pedū. In/em̄
nō pōt hic dicere aliā habitudinē nisi partis ad totum: vt
patet trāscurrēdo om̄es modos essendi in. Et est simile:
qꝛ licet simul sint ī lacte albedo ⁊ dulcedo: tn̄ gradus al
bedinis nō sunt partes dulcedinis: ⁊ in cōpositio partes
materie/nō sunt partes forme: et tn̄ nō distant sm̄ situm.
¶ Manet etiā ordo distinctionis partiū organicarum.
Nā ad distinctionē organoꝝ nō requirit localis distātia:
sed distinctio realis dispositionū naturaliū/ quibꝰ existē
tibus est organū: siue partes distent/siue nō. Nam q̄uis
manus retentis eisdē dispositionibꝰ esset simul in codeꝫ
loco cū oculo: hō tn̄ ꝑ manū nō videret: sꝫ ꝑ oculū. Ma
nēt ḡ in sacro ptes organice suis dispositionibꝰ qualifica
te: ⁊ abinuicē realiter ⁊ nō localiter distincte. ¶ Q Si
queris/q̄d de figura partiū organicarū: q̄ videt necessa
rio requiri ad organizationē partiū. Dicit ꝙ figura sim-
pliciter nō requirit ad organizationē: qꝛ pōt dn̄s oculuꝫ
cōseruare in oī sua naturali dispositione absq̄ hoc ꝙ sit
circūscriptiue in loco: in quo casu vere est oculus: et tn̄
nullā habebit figurā: quia figura est quātitas linea vł li
neis clausa: vn̄ qꝛ figura cōnotat certū partiuꝫ sitū ⁊ di-
stantiā: sicut in sacro nō est positio situalis: ita nec figu-
ra. Nec est magis incōueniēs figurā non esse partiū vt in
sacro: ꝙ eas vt ibi nō habere positionē situalē: nec situa-
lem distantiam. ¶ De ordine causalitatis aut prioritatis
nature vel tp̄is non est difficultas. Si aliq̄s talis est par
tium in celo: idem est in sacro. Nō est ḡ sm̄ hāc opi. corpꝰ
xp̄i in sacro quātum: nec figuratū: nec partes eius vt ibi
sunt/distant. Est tn̄ corpus xp̄i verū/organizatum/inte-
grū/ꝑfectū/ꝯstans partibus suis distinctis ⁊ incōfusis.
Et in hoc scḋo om̄es opi. ꝯcordāt. Sed p̄ma ⁊ tertia opi
niones in hoc discordant a secūda ⁊ quarta: qꝛ illi dicunt
corpꝰ christi in sacramēto esse quantū per quātitatē pro-
priaꝫ sibi inherentē: licet nō habeat modū quantitatiuū.
Isti dicunt ꝙ corpꝰ christi in sacramēto nō est quantum:
nec habet ibi in se quātitatē que sit accidētalis forma sibi
inherēs. Prima aūt in hoc discordat a tertia: ꝙ dicit quā
titatē corporis christi nō habere suū propriū modū in sa-
cramento: qui est modus quantitatiuꝰ. Tertia dicit ꝙ ha
bet suū propriū modū: ille aūt nō est modus quātitatiuꝰ.
Intelligendo per modū quātitatiuū partiū extensionē:
sm̄ quā res pōt esse in loco cōmensuratiue. Sed est posi-
tio que est ordo partiū ad totū: non ad locū. ¶ Tres pri
me opini. discordāt a quarta: qꝛ ponūt quantitatē esse ac
cidens absolutū inherens rei quāte: quod negat opinio
quarta. ¶ R Posset tn̄ quātum ad aliquid opi. tertia
cū quarta cōcordari per equiuocationē nominis quanti
tatis. Nā diffiniēdo quantitatē prout opi. quarta diffinit:
⁊ similiter quantū dimensiuū: ꝙ est res habens partem
extra partē siue distātem a parte inter quas pōt fieri mo-
tus localis: quo mō etiam cōmuniter accipit quātitas et
quantum. certum est corpus christi in sacramēto nō esse
quantum: quia sic quantitas includit ordinem partiū ad
totum ⁊ locum/verum vel imaginarium: qui non est in
sacramento. Si aūt accipit quātū ꝓ re vna numero hn̄te
partes realr̄ distinctas natas distare localr̄ ꝑ naturā: sic
corpus xp̄i est quātum in sacro. Si sic accipit opi. tertia:
est intelligibilis ⁊ ꝓbabilis: in paucis discordās a quar
ta. In eo manet discordia: qꝛ ponit quātitatē distingui a
re quāta: qḋ quarta negat: alioq̄n opinio tertia est diffi-
cilis intellectu. Eligat quis qḋ a pietate fidei non discor
dat. Et tantū de his que predicamentum quātitatis ac si
tus concernūt sm̄ diuisionem lectione. xxxviij. p̄missam.

¶ Lectio. xliiij. A

Expeditis vtcunqꝫ

his q̄ sm̄ p̄dicamēti quātitatis habitudineꝫ
corpus xp̄i respiciūt: Trāscundū est ad p̄di
camentū relationis: ⁊ inq̄rendū de acciden
tibꝰ q̄ ante ꝯsecrationē panē ⁊ vinū affecerūt ⁊ sensui ap
parēt: videlꝫ colore/sapore/odore/q̄litatibꝰ p̄mis tangi
bilibus/pōderositate ⁊ ceteris. cui subiecto inhereāt: an
sint sine subiecto. Inhesio em̄ respectiue dꝛ: nec intelligi
pōt absq̄ eo qḋ inheret/⁊ eo cui inheret: h̄ est vt aliq̄ di-
cūt: sine fundamēto ⁊ termio. Forma inherēs fundamē
tū est: ⁊ subiectū cui inheret terminꝰ: p̄mo itaq̄ ea dice-
mus q̄ certa sunt. Scḋo q̄ nō sic̄ ab oībus sunt opinata.
¶ Quoad p̄mū q̄nq̄ pono ꝓpōnes. Prima. Spēs pa-
nis ⁊ vini manēt eedē post ꝯsecratione q̄ fuerūt an̄ cōse-
cratione. Spēs sunt accidētia panis ⁊ vini: q̄lia sunt q̄li
tates sensibiles/color/sapor/odor: q̄litates p̄me tāgibi-
les: calor/frigiditas/humor/siccitas/raritas/dēsitas/fi
gura/quantitas: ⁊ si que sunt similia: patꝫ illud per expe
rientiam sensuum. Sensus nāq̄ circa proprium obiectū
non decipitur: ⁊ cum eadem appetit p̄us que ante: si nō
sunt eadem: illuditur sensus. Cōtra illud beati Ambro.
et allegat magister distin. xij. iiij. sententiarū. Nihil falsi
putādū est in sacramento pietatis: sicut fit in magoꝝ pre
stigijs: vbi delusione q̄dā falluntꝰ oculi vt videat eē qḋ
nō est. Itē venera. hugo de scṫo victo. li. ij. de sacra. parte
viij. c. vij. In sacro inq̄t/tria ibi discreta ꝓponunt. Spēs
videlꝫ visibilis: ⁊ veritas corpis: ⁊ virtꝰ gratie spūalis.
Aliud est em̄ visibilis spēs q̄ visibilr̄ cernit. Aliud est ve
ritas corporis ⁊ sanguinis q̄ sub visibili specie creditur.
Aliud gr̄e spūalis q̄ cū corpore et sanguine inuisibiliter
⁊ spūaliter ꝑcipit. Qḋ em̄ videmꝰ: spēs panis est ⁊ vini
qḋ aūt sub specie illa credimꝰ/verū corpꝰ xp̄i estꝰ ⁊ verus
sanguis. ⁊ paucis interpositis. Et species q̄dē visibilem
sacr̄m eē veri corporis ⁊ sanguinis veri. Corpꝰ aūt ⁊ san
guinē sacr̄m esse gr̄e spūalis. Et q̄ēadmodum spēs illic
cernit/cuiꝰ res vel sub̄a ibi esse nō credit: sic res ibi vera
citer ⁊ sub̄aliter p̄ns credit: cuiꝰ spēs nō cernit. Videtur
em̄ spēs panis ⁊ vini: ⁊ sub̄a panis ⁊ vini non credit ⁊c.
Ex q̄bus manifeste habet spēs panis ⁊ vini q̄ sunt acci-
dentia: ꝑmanere in sacro: immo ipsas esse sacramentum.
¶ B Scḋa ꝓpō. Accidentia illa ꝯsecratiōe facta non
inherent sub̄e panis ⁊ vini. Patet: qꝛ panis ⁊ vini sub̄a
ibi nō manet: vt. s. ꝓbatū est: ⁊ verba hugonis p̄missa sa
tis innuūt. ¶ Tertia ꝓpō. Accidētia ⁊ spēs sacrales non
inherent corpori ⁊ sanguini xp̄i: nec eos afficiūt: nec de-
nosant. Patet ꝑ magr̄m dist. xij. li. iiij. sniarū. c. s. Ibi non
est inq̄t/sub̄a nisi corporis ⁊ sanguinis dn̄ici: q̄ nō afficit
illis accidentibꝰ. Nō em̄ corpus xp̄i talē habet in se for-
mā: sed q̄lis in iudicio apparebit. Itē corpus . . . ad q̄li-
tates sensibiles de nouo non alterat: qḋ tn̄ ꝯ . . . geret/si
accidētia panis corpus xp̄i informarēt. ¶ Itē . . . qualitates
cōtrarie nō sunt simul in corpore xp̄i ⁊ eadē ei . . . parte: sꝫ
qualitates panis et vini sunt cōtrarie: vt siccitas panis/
humiditas vini: vt ad sensuꝫ patet. Similr̄ ꝯtingit in q̄li
tatibus differētiarū hostiarū ꝯsecratarū: ḡ nō sunt simul
in corpore xp̄i. ¶ Quarta ꝓpositio. Spēs ⁊ accidētia in
sacro nō inherent aeri circūstāti tanq̄ subiecto. Probat
qꝛ nullū sacr̄m nec sm̄ se totum: nec sm̄ partem sui distat
loco ⁊ situ a subiecto suo primo: sed ad sensum apparet
ꝙ aliqua pars hostie loco et situ distat ab aere circūstan
te/⁊ a qualibet parte eius: nō ergo est in aere subiectiue
Cōsequentia nota cū maiore. Minor patet de partibus

interioribus specierũ que nõ tangunt aerẽ. ¶ Itẽ subie
ctum accidẽtis nõ est locus accidẽtiũ: sed subiecti ꝛ acci
dẽtis sibi inherẽtis est idẽ locus. Aer aũt circũstans acci
dentia est locus coꝝ: q꜡ terminus corporis cõtinentis ac
cidentia. Etiã alius est locus aeris/ ꝛ alius locus specie
rũ: quia alia ꝛ alia cõtinẽtia: nam aer cõtinet species: nõ
autẽ cõtinet seipm. Qꝺ ꝟo subiectũ nõ sit locus acciden
tis/ patet: q꜡ locus situ distinguitur a locato: ꝛ nõ est si
mul cũ locato penetratiue: quippe locus diuisus est a lo
cato situaliter. iiij. phyſ. Subiectũ autẽ ꝛ accidens sunt
simul: ꝛ ideo idẽ est locus substãtie ꝛ accidẽtis. Sicut lo
cus lactis est etiã locus albedinis ac dulcedinis inherẽ
tis. ¶ Ex illis sequit̃ ꝓpositio quinta: ꝙ accidentia que
sunt spẽs sacrales/ nõ sunt in substãtia tanq̃ in subiecto.
Patet: q꜡ nõ sunt in substãtia panis ex ꝓpositione scḋa:
nec in substãtia corporis christi ex ꝓpositione tertia: nec in
substãtia circũstãtis aeris ex ꝓpositiõe q̃rta: nec põt ibi
fingi alia substãtia: sunt tñ ibi realiter ex ꝓpositiõe pͥma.
¶ E Sed restat dubiũ/ an sint in aliq̃ subiecto accidẽ
tali. De illo sunt opi. Sunt enĩ qui dicũt solam quãtitatẽ
posse esse sine subiecto: q̃litates ꝟo materiales: licz pos
sint esse sine subiecto substãtiali ꝑ diuinã potẽtiã: nõ tñ
sine subiecto accidẽtali. Inherẽt enĩ quãtitati tanq̃ sub
iecto imediato/ sine q̃ cõseruari nõ possunt in esse. Cui᷒
rõnẽ assignãt: q꜡ sola quãtitas indiuiduat̃ ꝑ se: ꝛ oĩa alia
accidẽtia ꝑ quãtitatẽ: ergo si aliqꝺ accidẽs esset/ ꝛ nõ in
quãtitate: esset hec res/ ꝛ nõ esset hec. ¶ Itẽ si esset albe
do separata a quãtitate: esset sensibilis ꝛ nõ esset sensibi
lis. Sensibilis: q꜡ ꝑ se esset de tertia specie q̃litat̃. Et esset
nõ sensibilis: q꜡ nõ quantũ nõ põt sentiri: q꜡ indiuisibile
sentiri nõ põt. De sensu ꝛ sensato dubitatiõe vltima: q̃li
tas aũt nõ est diuisibilis nisi ꝑ quãtitatẽ. ¶ Itẽ sine quã
titate albedo esset q̃litas spũalis: q꜡ indiuisibilis et sine
materia ꝛ quãtitate: ꝛ tñ esset q̃litas corꝑalis: q꜡ de ter
tia specie q̃litatis. ¶ Itẽ quarto si esset sine quãtitate/ ꝛ
per ꝯñs spũalis: nõ esset repugnãtia quin inesset spũi: ꝛ
sic spũs posset esse alb᷒. ¶ D Sed hanc opi. reprobat
Sco. q. xij. dis. xij. similiter ꝛ ockã. q. vij. quarti. ostẽdẽtes ꝙ
quodlibet accidẽs absolutũ ꝑ diuinã potẽtiã põt esse si
ne subiecto. Nã essentialr᷒ depẽdet q̃litas ad substantiaz
tãq̃ ad subiectũ/ q̃ ad quãtitatẽ: esto ꝙ etiã inheret quã
titati: q꜡ substãtia est pͥmũ subiectũ. Essentialior aũt est
depẽdẽtia ad pͥmũ: q̃ ad aliqꝺ posteri᷒. Si ergo põt q̃li
tas manere sine depẽdentia actuali ad substãtiaz: multo
magis põt esse sine depẽdentia actuali ad quantitatem.
¶ Preterea magis depẽdet quãtitas a substãtia: q̃ qua
litas a quãtitate: ponẽdo quãtitatẽ subiectũ mediũ inter
substãtiã ꝛ q̃litatẽ: sed quãtitas cõseruat̃ a deo sine sub
stãtia: ergo ꝛ q̃litas cõseruari põt sine quãtitate. Maior
patet: q꜡ priorẽ ꝛ vehemẽtiorẽ influentiã habet causa pri
ma super causatũ: q̃ causa scḋa: sed in genere cause subie
ctiue substãtia est causa prima: quãtitas posterior ꝛ scḋa.
¶ Preterea qualitas ꝑfectior est quãtitate: ergo si quã
titati nõ repugnat esse per se: multo magis nõ repugnat
qualitati. Qꝺ autẽ qualitas sit perfectior quãtitate/ pa
tet multipliciter. Tum quia qualitas est principiũ agẽdi
actione r[illegible]li: quãtitas nõ. Nõ enĩ est quãtitas de virtuti
bus actiu[illegible]. Tum quia nobilioribus substãtijs correspon
dent qua[illegible]tates nobiliores: nec sic quãtitas: q꜡ nõ opor
tet nobil[illegible]rẽ substãtiã esse maiorẽ quãtitatẽ: vt patet de
elemẽt[illegible]/ q̃ sunt quãtitate maiora: ꝛ tñ ignobiliora. Tuz
q꜡ ꝑ q̃litates substãtie attingũt fines suos: vt patet de ac
cidẽtib᷒ vṫificis nõ ꝑ quãtitatẽ. Tũ q꜡ quãtitas cõsequit̃
cõpositũ rõne materie: q̃litas rõne forme. Forma autem
simplr̃ ꝑfectior est materia. Tum q꜡ q̃litates magis cõue
niũt cũ ꝑfectione simplr̃: vt sapientia/ intelligẽtia/ velle:
quoꝝ est eadem ratio formalis cũ sapiẽtia diuina ꝛc. qꝺ
nullo modo quãtitati cõuenit. ¶ E Igit̃ est alia opi.
quã puto verã: ꝙ omne accidẽs absolutũ ꝑ diuinã potẽ
tiã esse põt/ ꝓduci ꝛ cõseruari sine subiecto/ tã substãtia
li q̃ accidẽtali. Vñ si ponit̃ quãtitas accidens mediũ in
ter substãtiã ꝛ q̃litatẽ: põt q̃litas esse sine quãtitate/ sicut
quãtitas sine substãtia. Probat̃: q꜡ omne absolutũ a q̃li
bet alio absoluto realiter ꝟm se ꝛ q̃dlibet sui distinctuz/
põt de᷒ separare ꝛ separatim cõseruare. Qꝺ ꝓbatur: oĩs
res sufficiẽter depẽdet a suis causis. Quicq̃d enĩ necessa
rio requirit̃ ad esse alteri᷒: ita ꝙ sine eo aliud esse nõ põt
distinctũ ab eo essentialiter: est cã ei᷒ in aliq̃ genere cau
se: vt deduci põt ex diffinitiõe cause. Sed cuiuslibet cau
se extrinsece causalitatẽ põt de᷒ supplere. Res ꝟo abso
luta ꝟm se ꝛ q̃dlibet sui distincta ab alia/ ꝛ q̃libet ei᷒ pte/
necessario ad esse alteri᷒ req̃sita est cã ei᷒ extrinseca: siq̃dẽ
sole ptes rei essentiales/ scilz materia ꝛ forma sunt cause
cõpositi intrinsece: ergo ei᷒ causalitatẽ põt de᷒ supplere:
ꝛ sine eo id cui᷒ est cã cõseruare. Vñ manifeste sequit̃ ꝙ
q̃dlibet accidẽs absolutũ a quãtitate realiter distinctuz/
sine quãtitate cõseruare: similiter sine substantia ꝛ ita sine
subiecto. ¶ Itẽ nõ plus includit cõtradictionẽ vnũ acci
dẽs absolutũ esse sine subiecto/ q̃ aliud: ꝛ quãtitatẽ esse
sine subiecto nõ includit cõtradictionẽ: ergo nec q̃dcũq̃
aliud. Cõsequẽtia nota cũ minore. Maior patet soluen
do rõnes opinionis opposite. ¶ F Vñ ad pͥmã ḋr ꝙ
fundat̃ in falso fundamento: nulla enĩ res indiuiduat̃ ꝑ
aliqꝺ sibi extrinsecũ: sed q̃libet seipsa est singularis. Etiã
si ponerent̃ differẽtie cõtrahẽtes naturã ad singularita
tẽ/ ille nõ erũt alteri᷒ generis: q꜡ ꝟm sic loquẽtes/ sicut in
quolibet genere est inuenire supremũ in illa coordinatio
ne: ꝛ similiter genera ꝛ spẽs medias: ita est inuenire aliqꝺ
infimũ ꝑ se in illa coordinatiõe de q̃ oĩa ꝑ̃dicant̃ ꝛ ipsuz
de nullo. Ideo q̃litates etiã si essent in quãtitate/ nõ est
ħ ꝑ quãtitatẽ formaliter: de q̃ alibi magis tractãduz est.
¶ Ad scḋam ḋr/ ꝙ si albedo esset sine quãtitate: esset vi
sibilis in potẽtia remota/ ꝛ insensibilis in potẽtia ꝓpin
qua: q꜡ ꝟm illũ modũ extẽdi/ quo scz nõ haberet partez
extra partẽ dimẽsiue nõ esset visibilis: posset tñ extẽdi: ꝛ
sic esset visibilis in potẽtia ꝓpinqua: ꝛ ħ sufficit vt sit de
tertia specie q̃litatis. ¶ Ad tertiã distinguit̃: q꜡ qualitas
põt dici corꝑalis ꝛ materialis: vel q꜡ nata est ꝑficere ma
teriã ꝛ corpus: vel q꜡ est extẽsa aptitudinaliter. i. hz ptes
q̃ possunt extẽdi: vel tertio q꜡ actu extẽdit̃. Primis duo
bus modis q̃litas nõ quãta/ nata tñ esse quãta/ est corꝑa
lis ꝛ materialis: nõ tertio mõ. Angelus aũt ꝛ intellectio
ꝛ volitio nullo mõ sunt corꝑalia. Angelus/ q꜡ nõ hz par
tes: intellectio ꝛ volitio enĩ habẽt partes graduales: tñ
ꝟm illos nõ sunt extẽsibiles: sed intẽsibiles. ¶ Ad quar
tam ḋr ꝙ sublata quãtitate nõ esset spũalis: si spũale dici
tur nõ extẽsibile. ꝛ esto ꝙ esset spũalis/ nõ ideo sequit̃ ꝙ
posset inherere angelo: q꜡ nõ sola extẽsio causa est qua
re non põt subiectari in angelo. Nam nõ quelibet quali
tas põt inherere cuilibet subiecto: sed ex natura propria
quedã substãtie determinant sibi certas qualitates qua
rũ sunt receptiue: ꝛ quarundã ex natura ꝓpria non sunt
receptiue: cuius alia ratio danda nõ est: nisi q꜡ hec natu
ra est hec. Sic lapis nõ est receptiuus visionis: nec celuz
coloris: q̃uis ille qualitates sint extẽse: ꝛ ita etiã res spi
rituales diuersarũ specierũ possunt sibi determinare ali
quas qualitates speciales specie differentes: quarũ vna
potest perficere illã huius specieiꝛ nõ aliã spũalem sub
stantiã alterius speciei. ¶ G Sed adhuc forte q̃s di
ceret: videt̃ simpliciter impossibile accidẽs esse sine sub
iecto: tũ q꜡ accidẽs diffinit̃ per subiectũ: nũc autẽ impos
sibile est alicui cõuenire diffinitũ nisi cõueniat ei diffini
tio/ cũ sint cõuertibilia. ¶ Itẽ sicut substãtia habet se ad
esse per se: ita accidens ad esse in alio: sed impossibile est
esse substãtiã ꝛ nõ esse ꝑ se: igit̃ impossibile esset esse acci
dens ꝛ nõ esse in alio. ¶ Itẽ tũc de᷒ posset facere substã
tiã sine accidẽte: ꝛ ita hoiem sine quãtitate/ colore/ figu
ra: ꝛ ita sine carne ꝛ ossib᷒ ꝛ sine organis. Cõsequẽs vi
detur falsuz: q꜡ corpus organicũ est de essentia hoĩs: q꜡
aĩa que est de essentia hoĩs diffinitur. ij. de aĩa. actus cor

poris organici. Nō igit pōt esse nisi in corpore organico.
Probat ɔña: q2 caro et ossa et organa nō distinguunt nisi
accidētaliter. ¶ Itē tūc deus posset facere intellectionē
et volitionē sine subiecto: q2 vtraq3 est accidēs absolutū:
preterea tūc posset etiā accidens respectiuū esse sine sub
iecto. Cōsequēs falsum: q2 nō pōt intelligi sine fundamē
to et termino: multo minus esse. Probat tn̄ illatū: q2 oēs
rationes adducte ad pbandū q accidēs absolutum pōt
esse sine subiecto/equaliter cōcludūt de accidente respe
ctiuo: q2 subiectū respectus habet rationē cause extrinse
ce respectu relatiōis: et illā pōt deus supplere: nā subie-
ctum seu fundamētū nec est relatio nec pars ei9. ¶ Itē
simitas est accidēs nasi: et nō videt posse fieri sine naso.
¶ M Ille obiectiones mote sunt propter infideles et
pbos: qui spāliter pter hūc articulū inuehere solēt cō-
tra fidē et eā deridere. Ideo ad primā rn̄deo/q accidens
diffinit per subiectū nō in actu/sed in aptitudine: h est q
accidēs nō diffinit esse res q̄ actu inhereret: sed q̄ naturali
ter apta nata est inherere: et hec diffinitio cōuenit accidē
ti siue inhereat siue nō: et est cōuertibilis cū accidēte: q2
nō pōt esse accidēs q̄n natū sit inherere. Hec rn̄sio est de
mēte sancti Bonauen. in quarto dis. xij. q. j. ¶ Ad secūdū
dr̄ q maior nō est vera/nisi esse in alio dicat aptitudinē
ad inherendū. Sic verū est/sicut substantia totalis est p
se/idest nō apta nata inherere. Si aūt vtrūq3 dicit actu:
nō est bona diuisio entis/in ens p se/et ens per accidēs.
¶ Preterea esse p se/nō videt substantie esse essentiale:
nec esse de eius rōne formali: q2 nō cōuenit materie nec
forme substātiali: q̄ tn̄ vere sunt sube sm pbm in pdica-
mentis. Nō cōturbent vos partes substātie etc. Item nō
videt plus repugnare totali substātie inherere alteri/q
suppositari ab alio. Neq3 eīm p se est q̄ ab alio supposital
ideo sicut nō implicat cōtradictione q psona extrinseca
terminat esse suppositale substātie totalis: ita nō videt
implicare q substātia totalis quantū ad esse suū p se de-
pendeat ad aliud: licet sibi cōueniat sine alio esse per se:
sicut esse suppositale cōuenit substāne per se: et tamē po
test quantū ad illud esse dependere ad aliud. Si hoc nō
placet: sufficit solutio prima. ¶ Ad tertiū cōcedit/q de9
posset substantiā facere sine accidente: et cū infert de ho
mine sine qualitate et figura: cōceditur quantū ad figu-
ram et quātitatē/et cetera accidētia. Sed de organis/car
ne et ossibus dr̄. Si illa distinguūtur p formas substantia
les diuersarū rationū: sic hō sine illis esse nō posset. Nō
eīm est homo sine forma sensitiua/vegetatiua/intellecti-
ua etc. siue sit vna siue plures. Si aūt tm̄ distinguuntur
per dispositiones accidētales: cōcedit: q2 hoc nullā im-
plicat cōtradictionē: vn̄ pōt hominē cōseruare sine ma-
nib9 et pedib9: immo sine capite qd̄ est principiū mēbroꝝ.
Vn̄ legit de sanctis Albano et Dionysio/q decollati ca-
pita sua manib9 portarūt per longa spacia ad locū sepul
ture: et si ad tēpus vixerūt sine capitib9: poterūt sl̄r vi
uere p miraculū p tēpus quātūlibet magnū. ¶ I Ad
quartū ɔcedit illatū: nō eīm plus repugnat diuine essen
tie pducere aut cōseruare accidēs spūale sine subiecto/
q̄ materiale. ¶ Ad quintū dicerēt q negarēt oēs respe-
ctus: q2 ratio illa falsuz supponit: Supponit eīm esse ali-
quas res respectiuas distinctas ab absolutis: qd̄ illi nō
admitterēt. Scd̄m illos vo q̄ admittūt hmōi res paruas
respectiuas/habēt cōsequēter dicere q non possunt esse
sine fundamentis et terminis: q̄uis sint extrinseci respe-
ctui. Cui9 ratio est: q2 respect9 est essentia quedā/vel na-
tura cui9 essentia est habitudo īter duo extrema: et vtrūq3
extremoꝝ est de rōne essentiali respect9: ideo tollere al-
terū extremū siue terminū siue fundamētum/est tollere
essentialē rationē respect9: et ita destruere naturaz eius.
Vn̄ nō q2 respect9 est accidēs: ideo requirit subiectū vel
fundamētū: sed q2 respect9 est respect9: ideo requirit cui9
sit et ad q̄d sit: etiā in diuinis vbi nō est accidēs: et ideo li-
cet de9 supplere posset causalitatē fundamēti et termini:
vt si respect9 esset a solo deo causaliter effectiue: nō pos-
set esse respect9 sine illis: q2 ei9 natura essentialiter depen
det ab illis: nō sic q̄cunq3 res absoluta depēdet a causis
extrinsecis scdis. Forsitan etiā dici posset/q deus posset
respectū conseruare absq3 inhesione: sed nō absq3 extre-
mis: et pter hanc rationem nōnulli negant respectus.
¶ Ad vltimū de simitate nasi dr̄/q simitas non est acci-
dens absolutū distinctuz a naso: sicut nec generaliter fi-
gura a re figurata. Sed illi termini simitas/figura etc.
sunt termini cōnotatiui/cōnotantes certū ordinē partiū
rei extense: qui ordo nō est accidēs distinctū a partib9 et a
toto: sed partes ipse sic vel sic distātes et ppinque: et ideo
q̄n q3 predicant de re: q̄n q3 nō: ideo dicitur accidētia nō
realia sed logicalia. i. nō res ille significate/scz ptes sub-
stantiarū: sed cōceptus hec representātes sunt accidētia
idest accidētalr pdicabiles. Hec de possibili. ¶ L Sz
quid de facto: an oia accidētia panis et vini sint sine sub-
iecto: an vnū accidēs inhereat alteri in sacramēto. Ad h
sm diuersimode opinātes de quātitate diuersimode rn̄-
detur. Nā tenētes quātitatē nō distingui a re quāta: sed
quālibet rem extēsam/per suas partes et nō per accidēs
supadditū extēsaz: quā opinione tenet ockā: cōsequēter
habēt dicere q oia accidentia sint simpliciter sine subie-
cto: q2 nō est ibi quātitas aliqua distincta a q̄litatib9 etc.
sed q̄libet q̄litas puta albedo/sapor rei/est sua met quā-
titas: et cū qualitas nō sit in q̄litate/manifestū est q nul
la q̄litas est in quātitate: et per ɔn̄s q̄libet q̄litas simpli-
citer est sine subiecto. ¶ Qui vo tenēt q quātitas sit ac-
cidens absolutū: possent adhuc dupliciter dicere. Vel q
sola quātitas sit simpliciter sine subiecto: cetere qualita-
tes sint in quātitate tanq̄ in subiecto pximo vel imedia-
to. Aliter q sicut quantitas est simpliciter sine subiecto:
ita et cetera accidētia. ¶ Cōsequēter q q̄litates materia-
les in quocūq3 corpore sunt/sunt immediate in materia
siue substātia tanq̄ in subiecto/et nō in quātitate: exten-
duntur tn̄ ad extensionē subiecti. Vn̄ primo subiectū ex-
tendit per quātitatē sibi inherentē. Cetera accidētia per
eandē quantitatē sibi in eodē subiecto coexistētē. Et nō
oportet dicere ad saluandā accidētiū extēsionē/q inhe-
reant quātitati: sed sufficit q coexistat eis quātitas in eo
dē subiecto/p quā habēt partes extra ptes. ¶ L Et
hoc dictū/scz q accidētia oia sint p se in sacramento sine
subiecto: magis videt posse pbari autoritatib9 origina-
liū doctoꝝ. Nā magister in iiij. dis. xij. Si querit inqt/de
accidētib9 que remanēt/scz de speciēb9 sapore et pōdere/
in quo subiecto fundent: potius mihi videt fatendū esse
sine subiecto/q̄ in subiecto. Nec valet hec euasio si dicet
q vult q q̄litates nō sint in aliq̄ substātia: p eo q magis
īter q̄ si rationē sui dicti: q̄re q̄litates non sint in subiecto
assignās subdit: q2 ibi nō est substantia nisi corpus et san
guis dn̄i/q̄ nō afficit illis accidētibus. Hec rn̄sio nō suffi
cit: q2 nunq̄ dici pōt accidens sine subiecto/q̄diu subsi-
stit in suo subiecto primo et immediato: ideo q̄litates nō
possunt dici esse sine subiecto si sunt in quātitate: q2 quā-
titas est subiectū immediatū earū. Nec possent dici subsi
stere p se si essent in quātitate. Sed magister vbi prius lo
quēs de q̄litatib9 de quib9 pri9 dixit q sunt sin[e] subiecto/
dicit. Remanēt illa accidētia p se subsistentia [a]d mysterij
ritū: ad gust9 fideiq3 suffragiū: quib9 corp9 c[hristi] [hab]ēs
formā suā et materiā tegit. et subdit. Ne mireri[s] vel insul
tes si ibi accidentia videantur frangi: cū ibi sint [si]ne sub-
iecto. ¶ Item ecclesia solennizans festum corpo[r]is chri
sti legit sic. Accidentia sine subiecto in eodē existūt: vt fi-
des locū habeat dū visibiliter inuisibile sumit aliena spe
cie occultatū: et sensus a deceptione imunes reddant: q̄
de accidentib9 iudicāt sibi notis. Ecce generaliter de ac-
cidentib9 sensibilib9 loquit q illa sine subiecto existunt.
Nec estimo q reperitur ab aliquo sanctoruz patrum ori
ginalium doctorum traditū: sed nec a pbo q accidentia
aliqua/scz qualitates sint in quātitate tanq̄ in subiecto:

magis p̄hs ad oppositū loquitur: vnde.iiij. Metaphy.
Accidens nō accidit accidēti nisi q2 ambo accidūt eidem
subiecto. Nihil eñ hoc illi magis q̄ illud huic. Siliter in
predicamēto substātie dicit. Maxime ꝓpriū esse substan
tie: cū sit idem numero: ſm sui mutationē esse susceptiuū
cōtrarioꝝ. Si ergo accidēs puta quātitas etiā susciperet
cōtraria accidētia ſm sui mutationē: nullo modo esset ꝓ
priū substātie: q2 nec omni: nec soli cōueniret: vñ cū dicit
q̄ maxie ꝓpriū est substātie ⁊c. ꝑ hoc videꝛ velle substā/
tiā ab oibus separare/ q̄si ꝑ illud qđ soli substātie cōue/
nit: licꝫ vtraq; autoritatū p̄hi ab aliqs exponaꝛ ⁊ glosēꝛ.
⁊ ex sētētione ꝓbat q̄ nō ꝯuenit quātitati: replicat eñ de
ōrone quam ponit speciē quātitatis: q̄ ei insint cōtraria
ſm sui mutationē/ scꝫ verū ⁊ falsuꝫ: ⁊ soluit cōcludēs q̄
suscipere cōtraria soli substātie sit ꝓpriū ⁊ nō alteri con
ueniat. Hec de respicientibus predicamētum relationis.
¶ M Quātū ad ea q̄ respiciūt p̄dicamētuꝫ q̄litaꝭ oc
currit duplex cōsideratio. Una de q̄litatib⁹ panis ⁊ vini
remanētib⁹. Altera de q̄litatib⁹ substantiā corpis christi
cōcomitātib⁹: ⁊ de vtrisq; pōt esse cōsideratio: vel q̄ad se
vel in ordine ad opationes earū ⁊ passiones. Scđa cōsi/
deratio locū habebit sequēti lectione: vbi diceꝛ de his q̄
respiciūt p̄dicamēta actiōis ⁊ passionis. ¶ Quoad p̄mū
vidēdū est vtrū oēs q̄litates substātie panis ⁊ vini inhe
rētes ante cōsecrationē/ maneāt facta cōsecratiōe. Et ibi
đr q̄ nulla q̄litas accidentalis q̄ fuit in pane ⁊ vino ante
cōsecrationē: mutaꝛ quantū ad suū esse per ipsam panis
⁊ vini cōuersionē. Manēt eñ oēs q̄litates q̄ fuerunt in
pane ⁊ vino etiā post cōsecrationē in eisdē sitib⁹: sed nō
in eisdē subiectis: sicut prius istud satis ꝓpositiōe prima
p̄sentis lec. declaratū est. ¶ Et đr notāter: nō mutanꝛ ꝑ
cōuersionē: q2 fieri possunt mutatiōes illarū qualitatuꝫ
ſm diuersas spēs mutatiōis. Possunt eñ intēdi: possunt
remitti/ rarefieri/ cōdensari/ cōgelari ⁊c. vt experiētia do
cet: sꝫ he mutatiōes nō fiūt virtute cōuersionis: nā ꝯuer
sio illa est trāssubstātiatio: vt.s̄. dictū est: in q̄ sola substā
tia desinit esse nō accidētia. Un̄ autē accidentiū mutatio
nes fiant: dicetur lectione sequēti ¶ N De qualitati/
bus corporis christi dictū est.s̄.lec.xlij. Et potest summa
rie repeti: q̄ oēs q̄litates: imno oīa accidentia absoluta
corpori christi in celo inherentia quoꝝ rationib⁹ formali
bus modus existēdi sub sacro diffinitiuus nō repugnat:
inherēt etiā corpori christi sub sacro: ⁊ q̄m ille modus ex
istēdi q̄litatib⁹ nō repugnat nō plus q̄ substātie: ideo cō
comitanꝛ corpus christi in sacramento q̄litates sue oēs.

Ro.vj. ¶ Ad hoc posset adduci congruentia. Nā corpus christi
gloriosum resurgens ex mortuis nō moritur. deponēdo
animā que est vita: ita nec moritur deponēdo aliquā ꝑfe
ctionem vel gloriā corporis. Moreretur autē illi perfe/
ctioni qualitatiue quā deponeret in sacramento. Sic eñ
mori dicit res ei a quo separaꝛ: ſm quē modum loquitur
ap̄ls ad Roma.vj. Existimare vos esse mortuos pctō: vi
uētes autē deo in christo iesu. ¶ Preterea sicut in natu/
ralib⁹ nihil poniꝛ frustra: ita nec in gratuitis/ ⁊ maxime
in sacramēto salutis: nihil autē ꝓficeret saluti vtentium
hoc sacra[mē]to dimissio cuiusq; q̄litatis corp⁹ christi ꝑfe/
ctiōis: ide[o] nō est asserēdū: vt etiā.s̄. tactū est lec.xlij. Nec
obstat q̄ [fi]gura corpis christi/ ⁊ quantitas nō manēt ſm
aliquoꝝ [o]pinionē: q2 ille repugnāt modo existēdi in sa/
cramēto [q]̄ multū vtilis est ⁊ magnū fidei fructuꝫ parit/
dū p[ro]s[ent]tie corpis christi nullā habemus experiētie cui
dentiā: sed simpliciter credim⁹ in obsequiū christi intel/
lectū nostrum captiuātes. ¶ O Sed diceres cōtraria
nō sunt simul etiā in hoc sacramēto. Qualitates autē pa
nis ⁊ vini cōtrarie sunt qualitatib⁹ corporis christi: nō er
go erūt simul cū speciebus sacramēti. Ad hoc đr q̄ qualita
tes cōtrarie nō sunt simul in eodē subiecto: nō autē sim/
pliciter repugnat eis simul esse in eodeꝫ loco. Nulle eñ
qualitates cōtrarie sunt in eodē subiecto adequate in sa
cramēto: nā qualitates cōtrarie panis ⁊ vini nō sunt si/
mul: neq; subiecto/ nec situ/ nec loco. Sed qualitates pa
nis ⁊ vini cōtrarie qualitatib⁹ corporis christi sunt simul
cū illis loco non subiecto: ille eñ sunt sine subiecto: iste
sunt in corpore christi subiectiue. Siliter quia mēbra cor
poris christi sunt simul in qualibet parte hostie etiā qua
litates mēbroꝝ sunt simul: ⁊ t̄n alique sunt cōtrarie: pu/
ta frigiditas cerebri/ ⁊ calor epatis: non tamē sunt in eo/
dem subiecto. Nam mēbra manēt distincta quib⁹ inherēt
qualitates cōtrarie. Et hec breuiter cōmemorata esse suf
ficiat: quia partim in precedentib⁹ habita sunt: ⁊ cetera
sequentibus reseruantur. ¶ Lectio.xlv. A

Onsequēter cōside
randū est de actione et passione que fiunt
aut fieri possunt/ per vel circa qualitates
taꝫ sensibiles in sacramēto/ q̄ insensibiles
corpus christi afficientes. Primo autē de qualitatib⁹ sen
sibilibus sine subiecto remanētibus videndū est: vtrum
possunt habere oēm actionē/ quā habere poterāt in sub
iecto. Ac deinde an oīs trāsmutatio passiua posset causa/
ri ab agēte naturali circa accidētia in eucharistia manen
tia que fierēt si essent in subiecto. ¶ Circa primū aduer/
tendū q̄ triplex actio pōt cōuenire accidentib⁹. Una re/
spectu substātie generāde: ⁊ due respectu accidētis ꝓdu
cendi: vna respectu cognitionis causande in potētia co/
gnitiua: altera realis in passum habēs realiter cōtrariū.
¶ Quantū ad primū est quorundā opinio q̄ accidēs se
paratū nō pōt esse principiū generādi substātiā/ nec p̄n/
cipale nec instrumētale: sed nec corrūpēdi substātiā/ in/
tantū q̄ si tota substātia ignis in sphera sua destrueretur:
remanētib⁹ oibus accidentib⁹: ⁊ ita maximo calore/ gut/
ta aque ibi posita nunq̄ corrūpereꝛ ab illis: q2 sicut ge/
neratio substātie: ita ⁊ corruptio ei⁹ nō pōt fieri nisi a sub
stātia. Huius p̄ncipale motiuū est: q2 totale causans nō
pōt esse imꝑfectius causato. Cuꝫ ergo spēs essent totale
agēs. nō eñ cū eis cōcurrit aliq̄ substātia: cū substātia pa
nis ⁊ vini nō sint: nec alia: ergo spēs q̄ sunt accidētia nō
possunt esse cause respectu substātie generāde vel corrū
pēde. Qđ nō corrūpēde: q2 nihil pōt corrūpere substan/
tiā nisi habeat v̄tutē ꝓducēdi substātiā: ⁊ ꝑ h̄ patet ſm il
lā opi. q̄ spēs sacr̄ales nō possunt ꝓducere substātiaꝫ in
quacūq; materia. ⁊ hec est opi. Sco. dis.xij.q.iij. q̄rti scri/
pti. ¶ Aliter opinaꝛ beat⁹ Tho. in.iiij. scripto ea.dis.q.j.
quā Sco. vbi.s̄. recitat ⁊ improbat. Tenet aūt q̄ spēs in
v̄tute forme substātialis possunt agere ad formā substā/
tialē tanq̄ ad terminū sue actiōis: quā virtutē receperūt
a forma panis ⁊ vini: dū primo in pane ꝓducte sunt ⁊ vi
no: q̄ virt⁹ in eis manet desinētib⁹ pane ⁊ vino: sicut eis
manet idē esse qđ in eis receperūt. ¶ B Sed q̄cq̄d sit
de illis opinionib⁹/ pōt hic dici post Guil. ockā/ q̄ acci/
dēs pōt esse cā partialis substātie generāde ⁊ corrūpen/
de tā cōiunctū q̄ separatū: nec oportet refugere ad vir/
tutē a substātia receptā. Sed h̄ cōuenit sibi a ꝓpria natu
ra. Nā eadē rōne/ qua ꝑsuadeꝛ substātiā esse cām substā/
tie: eadē etiā ꝓbaꝛ accidens esse cām substātie: licet neu/
trū pōt demōstrari: nā sicut ad p̄sentiā substātie sequiꝛ ꝓ
ductio vel corruptio substātie: q̄ nō corrūpereꝛ vel ꝓdu
cereꝛ in ei⁹ absentia: ⁊ ideo substātia đr ꝓductiua vel cor
ruptiua substātie: vt ꝑꝫ de igne ꝓducēte ignē ⁊ corrūpē
te aquā. Sic etiā ad p̄sentiā caloris ꝓduciꝛ ignis ⁊ cōsu/
miꝛ aq̄. Qđ non fieret sine p̄sentia caloris: imo aliq̄n ad
presentiā caloris sine igne ꝓduciꝛ ignis: vt in motu forti
cōfricationis: vt in molēdinis nōnunq̄ cōtingit: nunq̄
autem ad presentiā ignis sine calore. Nec aliqua alia via
pōt ꝓbari aliq̄d esse causam alteri⁹. Uerū ratio nō demō
strat: q2 instantia est de aīa intellectiua/ q̄ a solo deo cau
saꝛ: ⁊ t̄n ꝓductionē ei⁹ precedit cōmixtio maris ⁊ femine
sicut in generatione bruti: vnde si esset hec materia infor
mata forma ignis: ⁊ alia esset informata forma aque sine
omnibus accidētibus hincinde: tūc posset quis experiri

certitudinaliter/vtrū substantia generaret substantiam
sine accidentib⁹. ⁊ si sic: tūc posset sustineri ꝙ accidentia
nō essent cause partiales illius generatiōis substāne. Si
nō: tūc necesse foret ponere ꝙ accidentia essent cause ad
minus partiales substātie: sic etiā si ad p̄sentiā accidētiū
separatoꝝ ꝓduceret substātia: posset certe sciri ꝙ accidē
tia ꝓducerēt substātiā principaliter sine substātia cōcur
rente: sed q: nullibi est inuenire substātiā sine accidētib⁹
nec accidētia extra substātiā naturalr: ideo certitudo ha
beri neqt. ❡ E Neq; videt posse demōstrari ex se no
tis/ꝙ aliqua creatura causet quēcūq; effectū efficienter:
q: posset preruiēs dicere: ꝙ ois effect⁹ positiu⁹ immedia
te est a solo deo/quantūcunq; cōcurrāt cause scōe: sicut
ð: de productione aīe intellectiue: cui posset applicari il
(j. Cor. iij) lud apl̄i. Ego plātaui: apollo rigauit: de⁹ autē incremen
tū dedit. quasi diceret. Et si a creatura actiua passiuis ap
plicant: deus tñ est q̄ operat oīa in omnib⁹. Et posset ra
tio addi: q: sine deo nihil ꝓducit: vt patet in igne chal
(Dan. iij.) deoꝝ pueros nō cōburente: ⁊ in sīlib⁹ multis miraculis:
⁊ ipse solus in p̄ncipio creatiōis mūdi oīa ꝓduxit. Ideo
videt ꝙ eque ꝓbabile est accidētia partialiter ꝓducere
substātiā: sicut ꝙ substātie ꝓducāt substātias: cū neutrū
sine altero ꝓducit. ❡ Nec ratio Scoti aliqd ꝓbat: quia
admisso ꝙ cā totalis nō sit imꝑfectior causato/nō sequit
ideo ꝙ cā partialis nō possit esse imꝑfectior causato. Nul
la autē creatura pōt esse cā totalis efficiēs cuiuscūq; effe
ctus: q: deus est cā principalis cuiuslibet effect⁹ positiui:
qui sine alteri⁹ cause cōcursu pōt ꝓducere effectū: ⁊ nul
la causa scōa sine ea: ideo in omni actione cause totalis/
efficiēs est perfectior causato/ꝓpter deū p̄ncipaliter cō
currentē. Et si illa ꝓpositio ꝙ cā nō est imperfectior cau
sato/restringeretur ad causas scōas: tunc patitur multi
plicē instantiā: vt patet de ꝓductione animaliū ex putre
factione: vbi nō cōcurrit animal viuēs. Et si dicit ꝙ con
currit celū: celū nō est perfecti⁹ essentialiter viuente: s̄m
beatū Aug. dicentē/ꝙ viuentia in perfectione preponū
tur nō viuētibus. ❡ D Per hoc ad ꝓpositū dicit post
Alexā. de ales parte. iiij q. xl arti. j mēbro. ij. §. ij. ꝙ speci
es sacramētales habent eandē virtutē agēdi in materiā
exteriorē: quā haberēt si essent cōiuncte substātie panis
⁊ vini. Ad h̄ allegat Alexāder Innocentiū dicentē. Spe
cies prout sunt mirabiliter nō priuant virtute nec ꝓprie
tibus naturalib⁹: naturaliter exeūt in hmōi opera: quia
eis sunt ꝓpria per naturā: ⁊ ꝑ hoc patet ꝙ spēs tanq̄ ob
iecta possunt ꝓducere sensationē sui cū potētia: puta vi
deri possunt/odorari/tangi ⁊c. q: ad illas actiones nihil
cōfert subiectū. Non eñ sentiūtur ꝓpter subiectū: sed ex
ꝓpria natura sunt q̄litates sensibiles. Suo modo dicen
dū est de accidētib⁹ realibus. Potest eñ caliditas hostie
ꝓducere caliditatē in aere circūstante/aut alio tāgente:
humiditas humiditatē naturalr. Sic ergo patet ꝙ spēs
ille agūt naturalr ad ꝓductionē substātie/⁊ ei⁹ corrupti
onē: vt ad corruptionē musce cadentis in calicē. ad gene
rationē gutte aque ex aere: si spēs panis essent cōgelate
⁊ stupe calide illate: possunt producere q̄litates reales:
sīliter ⁊ spūales in potētia sensitiua ⁊ intellectiua tanq̄
obiecta. ❡ Et notāter additū est in materiā exteriorē: q:
an spēs ille seipsas alterari possunt: h̄ est vna aliā corrū
pere: ⁊ aliā in locū corrupti adducere: vt si spēs panis
cōgelate mitterent in vini spēs calidas: an spēs vini re
mitterēt frigiditatē ⁊ ꝓducerēt caliditatē in particula cō
gelata: dicet statim infra. ❡ E Per hoc cōsequēter di
cit Alex. q. xl. pte. iiij. arti. ij. mēbro. ij. §. ij. ⁊ post eū sanct⁹
Bonauen. ꝙ spēs vini inebriari possunt: licet nō possunt
naturaliter reficere vel nutrire. vñ dicit. Virt⁹ naturalis
relicta in specieb⁹ naturaliter pōt imutare sensus. vñ bñ
cōcedo ꝙ virt⁹ vini mirabiliter relicta in specie pōt natu
raliter agere in gustū: ⁊ in tāta quātitate posset sumi/ꝙ
inebriaret naturaliter. Virt⁹ eñ hmōi q: est naturaliter
diffusiua/pōt se naturaliter diffundere per aerē vsq; ad
cerebrū ⁊ perturbare spiritū/⁊ sic inebriare: sicut etiam
qñq; ex forti odore vini quidā inebriātur: qui tñ vinū nō
biberūt. Et ad hoc adducit illud qđ habet in textu ⁊ in
glo. ꝙ aliqui inebriati sunt ex vsu specierum: quos notat
aplš cū dicit. Alius quidē esurit: alius autem ebrius est. (j. Cor. xj)
vbi glo. Notat eos qui munera: que offerebāt altarib⁹
pro sacrificio cōficiēdo: peracto illo sibi resumebāt: nec
aliis nō habētib⁹ cōicare sinebant: sed soli sumebant: vt
inde etiā inebriarētur aliis esurientibus. Hec glo. Non eñ
naturaliter reficiunt et nutriunt: nam refectio est qñ lo
ca euacuata per caloris naturalis actionē/replētur nu
trimento digesto: ⁊ sic precedit nutritionē. Nutritio dici
tur qñ alimētū simile factū vnitur alendo: ⁊ informatur
forma partiali viuētis. Hec ergo refectio ⁊ nutritio fieri
nō potest ex solis specieb⁹ ⁊ accidentibus: de quo statim
dicetur. ❡ F Nūc de mutatione passiua/que fieri pōt
circa illas species. Quedā mutatōes fieri possunt in spe
cieb⁹ manēte nihilominus eucharistia. Quedā fieri pos
sunt circa spēs ꝓpter quas desinit esse eucharistia: q̄ aūt
sint ille vel iste/notari pōt ꝑ hāc regulā. ❡ Per nullam
trāsmutationē factā circa spēs sacrales desinit esse corp⁹
christi sub eisdē: cū qua maneret substātia panis aut vini
si nō fuisset facta cōuersio: ⁊ qñcunq; sit trāsmutatio cir
ca spēs sacrales ꝑ quā corrūperet panis substātia aut vi
ni si essent: desinit esse corp⁹ christi i eo instāti in quo desi
neret panis aut vinū. Instituit eñ deus sub eucharistia
idest sub speciebus panis ⁊ vini: quā ex nimia charitate
dedit spōse sue ecclie: tādiu cōseruare spēs eisq; succedē
tes sine subiecto: ⁊ sub illis ac q̄buscūq; in locū earū suc
cedētib⁹ presentiā sui corpis ⁊ sanguinis exhiberet: q̄diu
sub illis maneret substātia panis ⁊ vini/si conuersi non
essent ❡ Scōa regula. Deus ea voluntate qua euchari
stiā esse voluit in ecclesia: disposuit oēs trāsmutatiōes et
effect⁹ circa illas spēs p̄sente actiuo naturali causare im
mediate: ad quos agēs naturale ꝓpter subiecti defectū
nō pōt attingere: quos tñ agēs naturale causaret si sub
stātia cōuersi ꝑmaneret: ⁊ h̄ nō nouo miraculo: sꝫ volun
tate qua instituit eucharistiā: ne si spēs viderent intrās
mutabiles/meritū fidei euacuaretur. Voluit eñ dñs vt
nulla naturali experiētia ꝓbari posset p̄sentia sui corpis
sub istis specieb⁹: sꝫ sola fides cerneret: vñ meriti sui fru
ctum reportaret. ❡ G Et ideo oēs trāsmutationes q̄
fierent naturalr circa istas spēs: siue in subiectis: siue in
quantitatib⁹: siue q̄litatib⁹ ꝑ generationē/corruptionē/
alterationē/rarefactionē/vel cōdēsationē: si nulla facta
fuisset cōuersio: etiā nūc fiūt facta cōuersione/quedaꝫ a
causis naturalib⁹: quedā a solo deo imediate supplente
actionē causarū naturaliū: nec ꝑ hoc aufert de⁹ ab agēte
naturali suā propriā actionē. Nō eñ aufert q̄ sibi cōpete
re possunt: scꝫ trāsmutatiōes de forma in formā/existen
te subiecto/terminos hmōi trāsmutationum deferente.
Actiones aūt q̄ naturalib⁹ agētib⁹ cōpetere nō possent:
scꝫ vbi nō est subiectū vtriusq; termini trāsmutationis ꝓ
pter desitionē substātie panis ⁊ vini cōuersoꝝ/illam sua
potētia imediate supplet: siue nouo/siue antiquo mira
culo parū refert. Nō eñ de⁹ laborat faciēdo miracula ad
suoꝝ salutē fideliū. Si eñ effect⁹ super natur[am] a deo im
mediate ꝓductus de nouo/ideo ð: nouū mir[ac]ulū: quia
nō producit volūtate noua: sed volūtate anti[q]ua cuꝫ ex
parte dei nulla sit voluntas noua: sed quecūq[ue d]e nouo
fiunt a deo/sunt ab eterno immutabili volūtate [v]olita:
nullū erit miraculū nouū. Si vo ð: nouū miraculū: q:
effect⁹ nouus est: totiēs fiunt a deo miracula noua: quo
tiens a deo ꝓducitur effectus immediate supra naturaꝫ.
❡ H Potest addi tertia regula. Nulla trāsmutatio ac
quisitiua potest fieri a causa naturali nisi in subiecto pre
supposito. Patet: q: nisi sic/creatura posset creare: quia
quicquid ꝓducitur ⁊ nō de potētia subiecti/creatur. naꝫ
qđ nō producitur de potentia subiecti/ꝓducit de nihilo
qđ vo de nihilo producitur/creatur. s̄m magistrū dist. j.

Differūt creare et facere.

Quia in hoc discernit creare a facere: quia creare est aliquid de nihilo ꝓducere. Facere vo aliqd ꝓducere siue de nihilo siue de subiecto p̄supposito. ¶ Dicit notāter/ nulla trāsmutatio acquisitiua: quia ſm Guilhel. ockam. Trāsmutatio deꝑditiua fieri pōt nullo etiā p̄supposito subiecto. Creatura eñ ſm eum: licet nō possit creare: potest tñ annihilare. Cui⁹ rationē in suo quarto scripto q. vij. assignat: q: qn̄ agēs naturale equaliter ⁊ indifferēter se habet ad multa seu infinita sub aliqua specie causabilia: equaliter vel eque primo facit oia vel nullū. Cū autē agēs creatum equaliter ⁊ indifferēter se habeat ad oēs effectus causabiles in aliqua specie: puta ad infinita indiuidua sub specie humana: ⁊ quia omnia creabilia sunt purū nihil: nō plus appropinquat vnū creabile agēti naturali/ q̄ aliud: ⁊ per cōsequens equaliter oia talia respicit: ⁊ ita si posset creare: ratio assignari nō posset q̄re plus crearet vnū/ q̄ mille: immo q̄ i finita. Quia aūt creatura nō potest simul creare infinita: nō potest aliqd creare. Agēs autē naturale aliter respicit vnū annihilabile/ q̄ aliud/ eo q quodlibet eoꝝ est in actu: ⁊ vnū pōt plus appropinquare agenti naturali q̄ aliud: ideo plus pōt annihilare vnū q̄ aliud. Vñ mirabile ait videtur/ si modicū frigus separatū approximaret maximo igni/ q ignis ille nō posset illud frigus modicū destruere. Non potest aūt destrui nisi per annihilationē. ¶ Verū illa ratio videt eque ꝓcedere de generatiōe forme de potētia subiecti: ideo sicut ibi dr: ita in proposito: q cā naturalis determinat quoad indiuiduū a causa prima scȝ deo: qui quia est causa volūtaria: in volūtate sua est cōcurrere ad ꝓductionē vnius ⁊ nō alterius. ¶ I Ideo alij dicūt cōiter/ q sicut creatura nō potest creare: ita nec annihilare: q q oīs virtus creata p̄supponit subiectū in omni sua actione/ tam acq̄sitiua q̄ deperditiua. Et hoc tenēdo quia vtrūq ꝓbabile/ nō oportebit addere in regula acquisitiua. ¶ Per hoc descēdēdo ad particularia/ dr: primo q nulla trāsmutatio passiua ad substātiā in loco specierū sacramētaliū ꝓducendā/ potest fieri virtute agētis naturalis: hoc est dictu/ q nulla virtus naturalis pōt ꝓducere substantiā in loco specierū/ sub speciebꝰ spēs sacramētales succedētibꝰ. Patet: quia illa substātia cū nō ꝓducat de potētia subiecti: creat. Nulla aūt virtus creata attingit effectiue ad terminū creatiōis: vt nūc supponitur. Ex quo patet q illa substātia immediate ꝓducit a deo per scđam regulā suprapositā. Gratia exēpli. Si per putrefactionē spēs sacramentales alterant inquantū q si ibi esset substātia panis: ipsa corrūperet ⁊ generaret vermis: in illo casu vermis ꝓducit immediate a deo. Sic si ꝓducitur ignis/ cinis aut puluis/ aut nutrimentū in corpus sumētis species cōuertēdū. ¶ II Sed querit an in casu totū cōpositū ꝓducat a deo: an sola materia. Et si materia: an illa redeat que cōuersa est in substātiā corporis christi: hoc est materia panis ⁊ vini eadē numero. ¶ Quāuis hic varie respōdent doctores: tñ breuiter dr post Sco. ⁊ ockam/ q deꝰ pōt creare totā substātiā: pōt creare solā materiā: ⁊ eandē que cōuersa est vel aliā de nouo. ¶ Primū patet: q: ibi necessario ꝓducit cōpositū qđ afficiat accidētibꝰ panis/ si mānsisset i cōpossibilibꝰ: illud autē a virtute naturali ꝓduci nō potest: cū ibi ꝓducatur simul materia ⁊ forma. Materia autē a virtute naturali ꝓduci nō potest. Qđ autē cōpositū necessario ꝓducat: patet: quia deꝰ statuit nulla accidētia cōseruare sine subiecto: nisi ea sub quibꝰ cōtinet corpus christi: ideo alterantis speciebꝰ sacramētalibꝰ vsq ad gradū incōpossibilē substātie panis/ si ibi esset/ desinit corpus christi esse presens. Et q: illa accidētia ſm gradū incōpossibilē non erūt sine subiecto: necesse est igit redire materiā: illa aūt nō redit nuda. Nec tali inesse possunt accidētia naturaliter: ergo redit informata substātiali forma et ita cōpositum. ¶ Scđm patet: q: creata materia/ in eodē instanti dispositiōes q̄litatiue possunt cōcurrere cū deo ad educendā formā quā eduxissent de materia panis si ibi esset: tūc aūt ꝯcurrissent ad ꝓductionē forme vermis/ ignis/ cineris/ pulueris/ vel nutrimēti: ergo ⁊ nūc. Tenet ꝯña: q: nullū impedimētū assignari pōt: nisi diceret q p̄supponūt materiā vt priorē: ⁊ ideo in instāti creatiōis materie nō sufficiūt agere: q: deficit prioritas. Sed h̄ nō impedit q: ista p̄suppositio ⁊ prioritas nō est tēporis sed nature. Vñ si existente sole ꝓduceret aer: vel etiā simul cū sole: in eodē instāti illuminaret aer quo ꝓduceret sol et aer. Instāti dico tēporis/ nō nature. Cōcurrētibꝰ ergo dispositionibꝰ qualitatiuis cū deo ad ꝓductionē forme/ sola materia imediate creat a deo: ⁊ forma naturalr generat. Verū ſm opi. Sco. tenētis q accidētia nō attingūt substantiā tanq̄ terminū sue actionis: oportet dicere q prima forma substātialis a solo deo creat: sequētes vo naturalr ꝓducunt. ¶ Tertiū patet/ scȝ q pōt reproducere eādē materiā numero q̄ cōuersa est/ ꝯ eos q̄ dicūt corruptū vel annihilatū idē numero redire non posse: q: nihil sequēs annihilationē materie/ nō est alteriꝰ rōnis cū nihilo p̄cedēte creationē materie: sicut terminꝰ annihilationis ad quē: ⁊ terminꝰ creatiōis a quo/ nō sunt diuersi: ⁊ nō est maior distātia ad nihil sequēs/ q̄ p̄cedēs annihilationē ⁊ creationē: ergo eadē potētia pōt sup hāc ⁊ illā: g̃ q̄ pōt creare de nihilo: pōt etiā redactū ad nihilū recreare. ¶ Itē vnū non plꝰ implicat ꝯdictionē q̄ aliud: g̃ sicut primū pōt deꝰ scȝ creare de nihilo: ita pōt ⁊ illud qđ trāsiuit in nihil recreare: pōt nihilominꝰ nouā materiā q̄ priꝰ nō fuit: creare sicut placuerit sue sapiētissime voluntati.

¶ III Ex illo patet quō spēs sacrāles nutriūt: ⁊ qđ in nutritiōe sumētis eucharistiā cōuertit in substātiā corporis sumētis: nō eñ spēs ille: q: spēs in substantiā cōuerti nō possunt. Sed nutrimētalis substātia de nouo ꝓducta in instāti desitiōis corpis christi/ reficit ⁊ nutrit p oia: ac si panis cōuersus fuisset i nutrimētū. ¶ Quartū/ q pōt nouā materiā creare/ dubiū apud fideles nō hȝ. Et his satis videt ꝯcordare dñs Inno. li. iiij. de eccle. offi. di. Si vo q̄rat qđ a mure comedat: vel qđ incineret cū sacrm cremat. Rñdet q sicut miraculose substātia panis ꝯuertit in corpꝰ dñicū/ ⁊ incipit esse sub sacro: sic ipsa q̄dāmodo miraculose reuertit: cū ipm corpꝰ dñicū ibi desinit eē. Sicut eñ in alijs opibꝰ mirabilibꝰ expleto officio ꝓpter qđ cōdita erāt: illa q̄ mirabilr erāt condita/ redacta sunt in primū statū: sicut dr de colūba in q̄ apparuit spūssanctus: videlȝ q pacto officio suo/ in pāciacētē redijt materiaz vñ assumpta est. Silr ⁊ de stella magoꝝ ductrice/ q pacto officio/ mox esse desijt reuertēs in placētē naturaz vñ sumpta fuerat: vt habet in glo. Mat. ij. Sic dicūt esse in ꝓposito q qn̄ spēs desinunt esse sacrm: substātie naturales specierū in suū reuertūtur statū/ sicut priꝰ fuerunt miraculose trāsmutate. Huic cōsentit Alex. ⁊ sanctꝰ Bonauen. ¶ Verū nō est omni mō silr de speciebꝰ sacrālibꝰ q: in illis apparitionibꝰ colūbe ⁊ stelle materia nō desijt nec cōuersa est: ⁊ ideo pacto officio desinēte forma colūbe ⁊ stelle/ materia manet eadez ante ⁊ post: sola forma mutata. Hic vo tota panis substātia q̄ad materiā ⁊ formā trāsit: q: totū cōuertit in totū: ⁊ ita nulla materia manet. Et ideo si illi de reditiōe substātie intelligūt hoc de materia tñ: ita q materia redit ipsa eadē q̄ fuit in pane numero vel specie p nouā creationē: verū est dictū illoꝝ. Si vo itelligūt q etiā forma panis redeat/ ⁊ ita totꝰ panis: nō videt posse sustineri: q: vel in eo instāti rediret i quo qualitates sunt forme panis incōpossibiles: vel ante vel post. Nō primū: q: tūc q̄litates essent in subiecto sibi incōpossibili/ qđ implicat. Nec post/ eadē ratione: nec ante q: tunc panis esset simul cū corpore christi: q: corpꝰ christi manet vsq ad instās incōpossibilitatis: ideo materia redit p nouā creationē ipsa q̄ prefuit: vel alia eadē specie cū priore de nouo creat ⁊ forma nō panis: sȝ cui ꝯueniūt qualitatiue dispositiōes puta vermis/ ignis/ cineris/ pulueris/ vel nutrimēti generat in materia redeūte: vel etiā

Mat. iij. Mar. j. Luc. iij. Joh. j.

a solo deo creatur: vt. s. dictū est. ¶ Nisi diceret̄ sicut vi-
detur dicere Inno. q̄ christus q: in eucharistia est vt nu
trimentū spūale: est ibi q̄diu species sunt nutrimētū cō-
ueniēs corporali. i. q̄diu panis sub hmōi speciebus esset
cōueniēs nutrimentū corporale. Panis aūt ꝛ vinum nō
q̄diu manēt ꝯm substantiā sunt conueniens nutrimentuz
corporale: sed per mutationē qualitatū certā/cessant esse
nutrimentū: q̄uis manēt ꝯm substantiā: ꝛ sic corruptis
speciebꝰ ꝯm eā habitudinē ꝯm quā essent cōuenientes nu
trimento/desinit esse corpus christi ibi: ꝛ ideo redit sub-
stātia panis que pōt affici speciebꝰ nō cōuenientibus nu
trimēto: de qua prīꝰ naturaliter gignit̄ vermis vel ignis
ꝛc. Sed illud est cōtra cōmune dictū doc. q̄ tamdiu ma-
net christꝰ sub speciebꝰ: q̄diu manet ibi substantia panis
si nō esset cōuersus. ¶ Item tunc difficile esset inuenire
gradū certū alterationis specierū vsq3 ad quē precise ma
neret eucharistia. ¶ M Sed forte di. Si sacramentū
nutriret: sacerdos sumēs eucharistiā solueret ieiuniuz: ꝛ
ita nō posset eodē die bis celebrare. Itez sacramentū est
cibus spūalis ꝛ nō corporalis. Nā inter alias hec vna est
causa quare panis nō manet cū corpore christi in eucha-
ristia: ne sacramētū reficeret corporaliter/qḋ est cibꝰ spi
ritualis aīe. Itē Amb. dicit q̄ est cibꝰ mentis nō ventris.
¶ Ad ista di q̄ sacramentū istud reficit ꝛ nutrit corpali-
ter: vt ex p̄missis patet: alioq̄n experimētū accipi posset
de p̄sentia corpis christi. Si scz q̄s sacramētū sumens in
magna quātitate/ꝛ nullū aliū cibū: nihilominus defice-
ret: verūtamē si illud p̄cise nutrit qḋ cōuertit̄ in substan
tiā rei alite sacramētū nō nutrit: licz sumens sacramentū
nutriat̄: sed substātia siue nutrimētū rediens ꝯm p̄dicta
nutrit. Illud eīm/nō spēs cōuertit̄ in substantiā rei alite.
Et ita intelligēdū est cū d: q̄ sacramētuz nutrit: seu spēs
nutriūt. i. sumēs sacramentū etiā sine alio cibo nutritur.
¶ Et p hoc ad primū d: q̄ sacerdos sumēs h sacramētū
nō soluit ieiuniū nature: q: sacramentū nō est cibꝰ corpa
lis: tū q: ꝯtentū scz corpꝰ christi tm̄ est cibꝰ mētis ꝛ nō cor
poris: nec ipso aliq̄ tenus nutrit̄ corpus: nec est p̄sens ei
qḋ nutrit sicut accidētia alterata. Tū q: sequens cibatio
ex substātia reuersa: est p̄ter intētionē ꝯsecrātis ꝛ sumētis:
ꝛ oīno impertinens ad ipm sacrm̄. Tū q: nihil eiꝰ qḋ sumit̄
cōuertit̄ in substātiā sumētis. Tū q: illud qḋ cōuertit̄ in
substātiā sumētis nō sumit̄ deforis: nec traiicit̄ p viā na-
turalē ad stomachū sicut cibꝰ: sz intus de nouo creat̄ vt
dictū est: ideo nō soluit ieiuniū. Sicut non soluit ieiuniū
cibꝰ ante mediū noctis sumptus/ꝛ post mediū noctis di
gestꝰ/ꝛ in sumētis substātiā cōuersus. Siq̄dē solus cibꝰ
deforis sumptꝰ in via ad stomachū soluit ieiuniū: etiaz si
nō ꝯuerteret̄ in substātiā aliti sicut q̄dā medicine. ¶ Ad
scḋm d: q̄ est cibꝰ spūalis: ꝛ nō corpalis quātū ad nutri-
tionem q̄diu ibi est veritas sacri: nō eīm cibat carnaliter
in quātū est sacrm̄: sed ad cibādū spūaliter est ordinatuz.
Ipsa aūt cibatiōe spūali terminata per desitionē p̄sentie
corpis christi: cibat corpaliter p substātiā redeūtē. Que
aūt sit causa q̄ nō manet panis supra dictū est: licz illa in
argumēto tacta pōt esse cōgruitas q̄dā. Ad beatū Amb.
d:/q̄ Ambrosiꝰ loquit̄ de ipso corpe christi q̄ est cibꝰ aīe
tm̄: ꝯm Alex. de ales vbi. s. ¶ N Cōsequēter de trans-
mutatiōe passiua accidentiū eucharistie. De motu locali
specierū pl: ne d:/q̄ motꝰ localis specierū fieri pōt virtu
te naturali sicut earundē ante cōsecrationē: h est ita sepa
rata moueri possunt sicut coniuncta/ꝯm oēs doc. q: si te
netur q̄ motus sit accidēs successiuū distinctū realiter a
mobili ꝛ loco/erit subiectiue in mobili: ꝛ quia accidētia
quātitas ꝛ q̄litas sunt mobilia: eis ih̄eret motꝰ sicut sub-
iecto. Cū ergo in motu hmōi est assignare subiectū motꝰ
scz accidēs motū localiter: pōt agēs naturale mouere ac
cidētia seu spēs localiter tanq̄ subiectū motꝰ. Nulla eīm
alia cā est q̄ agētia naturalia nō agūt circa hoc sacrm̄/ni
si sublatio subiecti vt patet ex tertia regula. Nisi diceret̄
q̄ accidēs nō pōt informare accidēs: sed omne accidens
immediate inhereret substātie. Qualitates v̄o mouent̄ ad
motū subiecti: per motū nō inherentē sed coassistentem:
sicut etiā de quātitate vna opinio recitata est. Tūc de mo
tu sicut de qualitatibꝰ supposito q̄ non sint in quātitate/
statim dicet̄. Si v̄o motus nō distinguit̄ a mobili: tūc in
motu locali specierū nō est mutatio acquisitiua alicuius
noue rei: nec deperditiua: ita q̄ in motu locali nouū pro
ducit̄ aut corrūpitur: sed mobile fit presens de nouo ali
cui loco cui prius nō fuit p̄sens: ꝛ h fieri p agens natura
le nihil plus requirit/nisi mobile ꝛ locū. ꝛ hec sunt in p
posito siue accidentia sint in subiecto: siue nō. Sed cōse
quēter videdū est de mutatiōe passiua: ꝛ p̄mo ad quātita
tē: deinde ad qualitatē. ¶ O De primo si tenet̄ q̄ quā
titas nō distinguit̄ realiter a substātia aut q̄litate extēsa:
tūc nō est specialis difficultas de quātitate eucharistie:
cū illa sit realiter q̄litates ibi sine subiecto remanentes.
Tenēdo aūt ꝯm aliā opinionē/q̄ quātitas sit accidēs di
stinctū a re quāta: cū experiētia manifestū est/q̄ species
possunt rarefieri ꝛ cōdensari ad p̄sentiā agentis natura
lis: ꝛ ita mutat̄ quātitas. Dicit̄ q̄ si p rarefactionē noua
quātitas maior introducit̄: ꝛ p cōdensationē minor siue
totalis siue partialis: ꝯm diuersitatē opinionū de rarefa
ctione ꝛ cōdensatione: aut noua subtilis substātia gene-
ratur q̄ partibꝰ rari interponit̄. Quodcūq3 d: cōsequē-
ter dicēdū est: q: quantitas nō est in subiecto/rarefactio
nē ꝛ cōdensationē specierū eucharistie nō fieri ab agēte
naturali p tertiā regulā: sed imediate a deo supplente in
hoc actiuitatē cause naturalis p scḋam regulā. Que aūt
opinio de rarefactiōe p̄babilior sit: videāt naturales phi
iiij. phyẛ. disputātes. Si aūt fieret additio alicuiꝰ rei quā
te ad spēs sacrales: vt vinū nō cōsecratū admisceret̄ spe-
ciebꝰ vini: nō p̄pter h mutat̄ quātitas specierū vini pre-
existēs: q̄d aūt ibi fieret dictū est s. lec. xxxv. ¶ Item de
mutatiōe quātitatis p diuisionē specierū/infra dicet̄ cuz
de fractiōe sacri tractabit̄. De mutatiōe ad q̄litatē siue q̄-
litates. Si tenet̄ q̄ qualitates oēs in sacro sunt sine sub-
iecto. Dicēdū q̄ oēs trāsmutationes earū acq̄sitiue fiūt
imediate a deo ꝛ nō a causis naturalibꝰ. Tū q: q̄litates
noue q̄ acquirunt̄: nō educunt̄ de potētia materie. Tum
q: ꝛ ipse manent sine subiecto. Utrūq3 actiuitatē excedit
cause naturalis: ꝛ p̄ducere aliq̄d de potentia subiecti: ꝛ
cōseruare accidēs sine subiecto. ¶ De mutatiōe dep̄diti-
ua: si tenet̄ q̄ natura possit annihilare: d: q̄ oēs trāsmu-
tatiōes dep̄ditiue facte in sacro fiūt a causis naturalibꝰ.
Diceret̄ ergo ꝯm illos q̄ in intēsione caloris sacralis cā
naturalis remittit frigꝰ: sed sola cā sup̄naturalis intēdit
calorē: q: remissio est corruptio gradus q̄litatis. Intēsio
est productio gradus noui. ¶ Si v̄o tenet̄ q̄ qualitates
sint subiectiue i quātitate: ꝛ cā naturalis nō p̄supponat
necessario materiā primā: nec subiectū substātiale: sz sub
iectū in genere sit substātia vel accidēs: tūc oēs trāsmu-
tatiōes q̄litatū in eucharistia fieri solite/fiūt p causas na
turales q̄ educūt nouas q̄litates de potētia quātitatis:
que est subiectū qualitatū. Si v̄o teneret̄ q̄ cā naturalis
in sua actiōe p̄supponit materiā primā/ꝛ subiectū substā
tiale: de cuiꝰ potētia educat formas tā substātiales q̄ ac
cidētales: tūc cōsequēter dicēdū q̄ oēs trā[s]mutationes
circa species sacrales fiunt imediate a deo. ¶ Et ex his
patet breuiter quid dicēdū est de trāsmutati[o]ne passiua
accidentiū eucharistie ꝯm varias p̄bor opi. [a]ccidentiuz
dico sensibiliū que fuerunt in pane: aut eis fu[e]re [a]fferunt.
¶ P Consequēter videndū est de actionibꝰ ꝛ p[assio]-
nibus corporis christi: ꝛ accidentiū eius vt in sacramēto.
Et primo de actione: secūdo de passione. Et vtrobiq3 tā
de facto q̄ de possibili. ¶ Premittit̄ autē hec regula ge-
neralis. De facto nulla fit actio vel passio in corpore chri
sti ꝛ eius accidentibꝰ: per quā posset sumi experimentū
presentie corpis christi sub speciebꝰ sacri. Patet ex p̄mis-
sis: q: voluit deꝰ sacramētū istud ac mysteriū esse occultū
sensui ꝛ patere fidei: vt sic fides p̄mio suo non frustret̄.

Uñ etiā aliqua

Uñ etiã aliqua operatio naturalr̃ fieri posset per corpꝰ xp̃i
eiꝰ vel accidẽtia vt i sacramẽto: aut aliq̃s effectꝰ, vel trãsmu
tatio fieri a causa naturali/ deꝰ cogẽdo non cõcurrit: et ita
operationẽ hmõi impedit: ne experimentũ sumatur de cor
poris christi presentia in sacramẽto. Quo p̃misso de actio
ne corporis christi; nõ loquimur hic de ea que cõcomitatur
presentiam corporis christi: hoc est que inest corpori christi
primo in celo: ⁊ per cõcomitantiã etiã sibi inest in sacramẽ
to. De illo dicet̃. i. cũ de his que predicamentũ vbi concer
nunt tractabit̃; vbi etiã aget̃ de motu locali corporis christi
vt in sacramẽto. Sed de illa actione que sibi primo cõpetit
vt in sacramẽto: q̃ ⁊ cõpeteret sibi si solũ esset in sacramẽto
⁊ nullibi extra: sic etiã de passionibꝰ. ¶ Primo igit̃ de ac
tionibꝰ cognitiuis de facto. de quibꝰ sco. in. iiij. dist. x. q. v.
ponit duas cõclusiones. ¶ Prima. nulla sensatio põt p̃mo
inesse christo vt in eucharistia. Motiuũ est: q2 organũ sen
sus nõ est in corpore christi vt in eucharistia modo quatita
tiuo: qui tñ requirit̃ ad hoc vt imutet̃ ab obiecto. Ad hoc
eñ vt fiat visio corporalis/ oportet talẽ esse approximatio
nem organi et obiecti: vt possit fundari piramis: cuiꝰ basis
sit in obiecto: ⁊ conus in oculo. Hec requirit ꝙ vtrunq3 et
obiectũ et oculus habeat modũ quãtificatiuũ vt sit in loco
circũscriptiue. ¶ Scd̃a cõclusio: Oĩs operatio spiritualis
p̃ta intellectus ⁊ voluntatis põt primo inesse christo vt in
eucharistia. Hanc deducit: q2 aĩa christi q2 beata: intelligit
vt angelus: quantũ ad hoc ꝙ nõ depẽdet intelligẽdo a sen
sibus aut sensibilibꝰ. Sicut ergo angelꝰ alicubi existẽs põt
intuitiue intelligere obiectũ sibi ꝓportionatu3 sibi p̃sens:
ita ⁊ anima christi in eucharistia. Potest ergo intuitiue vi
dere itellectu omnia ad eucharistiã ꝓportionatã distantiã
habẽtia: seipsam/ species sacramẽtales/ animã sacerdotis:
⁊ quecunq3 intelligibilia debitã presentiã habentia. Et hec
intuitio primo inest anime christi vt hic in sacramẽto: nõ vt
inest illi anime primo vt est in celo. Uñ põt elici ꝙ aliqua
videt anima christi p̃mo vt in sacramẽto: que nõ videt visio
ne intellectiua in ꝓprio genere p̃mo vt in celo. puta omnia
hic localiter p̃sentia: supposito ꝙ immoderata distãtia im
pediat intellectionẽ creatã: sicut nec angelꝰ existens in celo
videt in proprio genere: que videt hic inferiꝰ intuitiue. Ex
isto infert correlariũ/ ꝙ christꝰ ꝓpter suũ esse in eucharistia
nõ tñ nõ priuat̃ aliqua operatione quã habet vt in celo: sed
etia3 vt in eucharistia est: habet aliquã operationẽ primo:
quam per cõsequens cõcomitãter habet vt in celo: vtputa
intellectionẽ et volitionẽ cuiuscũq3 obiecti cuiꝰ angelꝰ hic
presens haberet: et per cõsequẽs nõ ad imperfectionem est
suam/ ꝙ sit in eucharistia: sed ad multitudinẽ ꝑfectionum.
¶ Q Prime cõclusioni nõ assentit ockã. vñ ɔtra eã ponit
hanc cõclusionẽ. Suppositis his que fidei sunt: non potest
sufficiẽter ꝓbari ꝙ christꝰ in sacramẽto nõ possit corporali
oculo obiecta visibilia videre ⁊ videri. Quã3 sic probat: q2
non minus põt principiũ habere actionẽ suam naturalẽ qñ
se toto est presens alicui toti passo seu obiecto: q̃ dũ ꝑ vnã
partẽ est presens vni parti passi: ⁊ per aliã partẽ presens al
teri parti passi. Est aũt corpꝰ christi/ ⁊ omnia eiꝰ accidentia
corporalia se toto presens toti hostie et cuilibet eius parti:
ideo eodẽ m[illegible]õ põt esse principiũ actiuu3 ⁊ passiuũ respectu
visionis: si[illegible]ut si vna pars eiꝰ coassisteret parti hostie ⁊ alia
alteri. Nã si [illegible]bedo in pariete tota coassisteret toti p[illegible]eti: ⁊ to
ta cuilibet [illegible]rietis parti nihil minꝰ videret̃ tunc/ q̃ nunc.
¶ Itẽ po[illegible]o actiuo sufficiẽti ⁊ passiuo/ potest sequi actio.
Nec ꝓp[illegible]itio hec negãda est: nisi ꝓpter rationẽ que hic nõ
[illegible]ct: vel ꝓpter autoritatẽ scripture: que similiter in pro
posito nõ apparet. Uel propter experientiã que hic nõ cõ
cludit: q2 deꝰ suspẽdit actionẽ causarũ naturaliũ ne agant:
vt patet ex regula p̃missa. Sed oculus includẽdo potentiã
in corpore xp̃i est sufficiẽs agẽs cũ obiecto/ ⁊ sufficiẽs passũ
receptiuũ visionis: ergo põt poni visio. ¶ Et si dicit̃ ꝙ tã
organũ q̃ obiectũ sint circũscriptiue i loco: R̃ndet̃ ꝙ hoc
nõ est ꝓbatũ. Et si allegat̃ autor ꝑspectiue de piramide ra
diosa: dicitur ꝙ autor ꝑspectiue loquitur pure naturaliter
omnibꝰ habentibꝰ se ordine naturali/ nullo cõcurrẽte mira
culo: ⁊ de his q̃ ipse expertꝰ est. Nũq̃ eñ vidit colorẽ nisi ex
tẽsum: in talibꝰ visio fit per modũ piramidis ⁊c. ad bonũ in
tellectũ. i. requirit̃ talis approximatio ⁊ sitꝰ obiecti ⁊ orga
ni: ꝙ si traherent̃ linee imaginarie includentes obiectũ ab
obiecto ad oculũ: haberent figurã piramidis cuiꝰ basis es
set in re visa: ⁊ conꝰ in oculo: quod ve3 est qñ obiectũ visũ
est maiꝰ oculo. Sed deꝰ põt facere colorem nõ extensum: et
tũc videret̃ nõ ꝑ talẽ figurã. ¶ Denicq3 etiã hec figura põt
hic saluari: q2 linee piramidis terminant̃ in puncto indiuisi
bili imaginario cõtingẽte in oculo: ideo nõ requirũt exten
sionẽ oculi. ¶ Similiter quantũ ad visionẽ passiuã corpo
ris christi: licet nõ sit in loco circũscriptiue: est tñ in loco dif
finitiue q̃ locꝰ est extẽsus: et põt fundare basim piramidis:
vt si linee traherent̃ ab extremitatibꝰ hostie cõtinẽtis corpꝰ
christi precise ad oculũ sacerdotis: haberent figurã pirami
dis: ⁊ hoc sufficit ad hoc ꝙ videat̃: saltẽ oppositu3 ꝓbari
nõ põt. Unde videt̃ ꝙ oculꝰ christi in vna parte hostie pos
set videre se in alia parte. Sicut posset si oculꝰ esset i diuer
sis locis circũscriptiue. ¶ Nec obest si diceret̃ ꝙ idẽ non di
stat a se: et distãtia reqrit̃ obiecti ab organo vt fiat visio: q2
eo modo idẽ distat a se/ dũ est in loco diffinitiue: quo mõ di
staret a se/ si esset in loco circũscriptiue. Ista aũt sufficerent
ad causandũ visionẽ: ergo ⁊ illa: de quo magis infra cũ de
vbi tractabit̃. ¶ R Suo modo dicit vtraq3 opinio de re
liquis corporalibus actionibꝰ sicut de visiõe sensus. Unde
prima opi. diceret/ ꝙ nullã corporalẽ operationẽ põt habe
re corpus christi in eucharistia primo vt ibi: põt aũt habere
omnẽ spiritualẽ. Cũ corpꝰ nomino: ⁊ animã ⁊ vtriusq3 acci
dentia intelligi volo. Et voco actionẽ corporalẽ/ cuiꝰ termi
nus est res extẽsa vel naturaliter extẽsibilis. Opposito mõ
spiritualis actio dicit̃ cuiꝰ terminꝰ est res ꝑ naturã nõ extẽsi
bilis: cuiusmodi sunt intellectiones ⁊ volitiones: de quibꝰ
dictũ est. ¶ Fundamentũ prime opi. est: q2 actio corpora
lis requirit extensionẽ ⁊ modũ quãtitatiuũ agẽtis et passi.
Scd̃a opinio negat primũ: nã dicit corpꝰ christi sub hostia
posse calefacere hostiã/ si deꝰ eiꝰ actionẽ nõ suspenderet: et
sic de alijs actionibꝰ. Negat eñ ꝙ requirit̃ modus existẽdi
quãtitatiuꝰ i agẽte. Nã qñ sunt duo actiua quo3 vtrũq3 est
ex se actiuũ: et habẽt cõsimilẽ modũ existẽdi: si vnũ potest
agere in passiuũ sufficiẽter dispositũ ⁊ presens/ etiã potest
agere et reliquũ. Anima aũt intellectiua põt agere i corpꝰ:
q2 sm̃ beatũ aug. ix. de tri. Aia magnã immutationẽ habet
respectu corporis sui: nõ obstãte ꝙ nõ habet modũ existẽdi
quantitatiuũ in corpore: ergo pari rõne qualitates corpo
ris christi p̃nt agere in aliud corpus/ q̃ habẽt cõsimilẽ mo
dũ existẽdi in sacramẽto sicut aia in corpore ⁊ sunt ex se agẽ
tia: ⁊ põt applicari passiuum bene dispositũ: g̃ possunt agere.
Existẽtibꝰ eñ actiuo sufficiẽti ⁊ passo disposito: nisi deꝰ sus
pẽdat actionẽ: fit actio. ¶ Nec videt̃ ꝙ ideo minꝰ sufficiẽs
sit actiuũ: q2 sm̃ se totũ est eque p̃ns passo: q̃ si esset p̃sens
ꝑ partes inequaliter. Nõ eñ videt̃ ꝙ intẽsissimꝰ calor si eẽt
in pũcto: ideo minus vel remissius ageret: cũ etiã sm̃ Aui
cẽnam/ si calor esset separatus ab oĩ subiecto: adhuc posset
hr̃e actionẽ oẽm quã habere põt in subiecto: sed tũc nõ eẽt
necessario in loco circũscriptiue: sed tantũ diffinitiue. Etiã
virtus vnita fortior est seip̃a dispersa: ideo nõ requirit̃ exte
sio partiũ agẽtis: sed quãto magis sunt simul: tanto forti
agunt. ¶ Itẽ idẽ põt agere in seip̃m actiõe corporali: vt pa
tet de aqua reducẽte se ad pristinã frigiditatẽ post eiꝰ cale
factionẽ remoto calefaciẽte ⁊ sue nature dimissa: ⁊ tñ idem
a seip̃o nõ distat localiter: nec habet talẽ modum existendi
quãtitatiuũ q̃ ɔuenit ei respectu extrinseci puta loci. ¶ Itẽ
modus accidẽtalis p̃ncipij actiui nõ impedit actionẽ eius:
que sibi cõuenit a natura intrinseca: sed esse in loco circun
scriptiue/ est accidẽtale qualitati ⁊ substãtie: ergo ꝓpter eiꝰ
ablationẽ nõ aufert̃ illud qđ est naturale. ¶ Dicit ergo il
la opi. ꝙ oẽm actionẽ quã põt hr̃e corpꝰ christi tã corporalẽ
q̃ spũalẽ si esset in loco circũscriptiue: põt etia3 hr̃e vbi est
in loco diffinitiue/ passis equaliter dispositis. ¶ S Cõt

sequēter de trāsmutatione passiua circa corp⁹ christi ꝛ sua
accidētia videndū. Et pmo an possit videri oculo corꝑali:
Scdo an oculo intellectuali: Tertio de alijs trāsmutationi
b⁹ corporalib⁹. ¶ Circa pmū correspōdēter ad pdicta rñ
deꝫ fm scotū: ꝙ corp⁹ christi eiusqꝫ accidētia nec ab oculo
corporali christi: nec cuiuscūqꝫ alterius gl'ioso vel mortali
videri possunt: patet motiuis supradictis. Sed fm opinio
nē oppositā diciꝫ ꝙ corp⁹ ꝛ ei⁹ accidētia possent corporali
oculo in debita distantia consistente: vtputa sacerdotis in
altari et circūstātiū videri: si de⁹ actionē naturaliū causarū
nō suspēderet: suspēdit aūt ex causa supradicta. ¶ Sed tūc
qriꝫ: Cū partes corporis christi sunt simul indistincte loca
liter: sicut et colores partiū: quō discerni pñt ꝛ quō colores
videri: cū tñ colores etiā extensi certo mō situatim se impe
diūt: vt si tenue albū puta pānus subtilis albus ponaꝫ su
per intēsum rubeū vel nigrū / color albus nō videꝫ. ¶ Re
spōdeꝫ fm sic opinantē / ꝙ ꝑ visionē corporalē partes diuer
se rationis / discernenꝫ ꝑ suas qualitates. Sed ptes eiusdē
rationis nō discernerentur: sicut patet de albedine intēsa:
cuius partes graduales discerni nō pñt: ꝛ ptes duorū lumi
nū in eodē medio nō possunt ꝑ visum distingui. ¶ De co
lorib⁹ partiū q simul sunt: dr ꝙ maior est difficultas de co
lore respectu visus / ꝙ de alijs sensibilib⁹ respectu alior̄ sen
suū: q: diuersitas situs coloris qnqꝫ impedit coloris visio
nē: nō sic in alijs sensibilib⁹. Nā calor immutat tactum fm
oēm situ ꝑportionatū: Ideo difficile est videre q colores
in corpore christi: an oēs: an aliq ꝛ non oēs videanꝫ: ꝛ si nō
oēs / qs pdomineꝫ: q: de illo nullā habem⁹ experientiā. Vn̄
licet illa simultas colorū partiū corporis xp̄i / posset se im
pedire ne oēs viderenꝫ: nō tñ est tantū impedimētū qn ali
quid videreꝫ: si de⁹ nō suspēderet actionē colorū: illis non
coagendo: sicut in exēplo pdicto: licet color albus nō videa
tur: tñ color rubeus vel niger videꝫ. ¶ T Sed hic pos
set qri / an aliq mō concedi posset ꝙ christus videꝫ in sacro
oculo corporali. Cū cōit̄ ppl's asserit se vidisse christū do
minū dū vidit sacrm. ¶ Pro isto notādū ꝙ oculo corpora
li aliqd dr videri qdrupliciter. scꝫ ꝑ se: ꝑ accidēs: ꝑpter or
dinē ad aliud visum: et ꝑpter cōiunctionē similē cum visu.
¶ Per se videꝫ qd videreꝫ si esset ab oi alio separatū: et
sine quo nihil videretur: sic videꝫ tm̄ color vel lux: q: color
etiā si esset a subiecto separatus videreꝫ: vt in sacro: ꝛ sine
colore vel luce nihil pōt videri oculo corporali. Ideo color
vel lux est ꝑpriū obiectū visus. ¶ Per accidēs videtur qd
accidēti ꝑ se visibili subijciꝫ. Sic dicimur videre solē / parie
tē / ꝑpter lucē ꝛ colorē q vel q est subiectiue in sole ꝛ parie
te: sic dicit phs. ij. de aia / ꝙ diatrij fili⁹ videꝫ ꝑ accidēs: quia
color q in ipo est: videꝫ per se: ꝛ hoc mō videmus substan
tias corporeas. ¶ Propter certū ordinē ad aliud visum ꝑ
se / nō informationis sed cōtinentis ꝛ cōtenti: dicimur vide
re cōtentū / dū videm⁹ cōtinens: vt hoiem armatū / dum ar
ma quib⁹ indutus est videm⁹. Et hoiem / cū tñ solū vestes
videmus. ac vinū in vase duci: cū solū vas cōtinens vide
mus. Sic in scripturis dicunꝫ qdaꝫ angelos vidisse: q: cor
pus ab angelo assumptū viderūt: vt legiꝫ de manue Judi
cū. xiij. vbi diciꝫ: Intellexit manue angelū dñi esse: ꝛ dixit
ad vxorem suam: Morte moriemur: quia vidimus dñm.
¶ Quarto ꝑpter spūalē vnionē vel cōiunctionē alicuius
cū eo qd videꝫ aliquo pmor̄ triū modorū videri diciꝫ: si
cut diciꝫ de⁹ visus in terris ab hoibus. Post hoc in terris
visus est: ꝛ cū hoibus cōuersatus: q scꝫ coniunctus est spi
rituali vnione corpori christi: qd visum est scdo mō ꝑ acci
dēs. Sic dixit dñs: Quia vidisti me thoma credidisti. Me
demonstrat xp̄m loquentē filiū dei: quē eo vidit / q: corpus
dñi cui vnitum est verbū vidit: quo mō etiā q humanitatis
xp̄i sunt verbo attribuunꝫ ꝑ cōmunicationem idiomatum.
¶ V Scdm hāc distinctionē respōdeꝫ / ꝙ corpus christi
vt cōtentū in sacramēto / nō videꝫ oculo corporali ꝑ se neqꝫ
ꝑ accidēs. Patet ꝙ nō ꝑ se: q: corpus est substātia: ꝛ nulla
substātia ꝑ se videꝫ: cū nulla substātia videretur separata a
colore ꝛ luce. Scdm patet: q: accidentia q videnꝫ: nō subie

Baruch iij.

Job. xx.

ctanꝫ in corpore christi: ideo ꝑ ea nō videꝫ corpus christi:
alioquin infidelis eadē accidētia vidēs / etiā videret corp⁹
christi: qd falsum patet. ¶ Preterea fidelis eodē modo vi
det hostiā ante cōsecrationē ꝛ post: nec aliud iudicat visus
post consecrationē / ꝙ prius iudicauit: et prius nō iudicauit
ibi esse corpus xp̄i: ergo nec post. Cū sit eadē visio cōtinua
ta vt pono: cuius naturalis significatio nō variaꝫ: ita nec
iudiciū precise cognitionē illā sequens. ¶ Scdo diciꝫ ꝙ
etiā non videꝫ corpus christi in sacro quarto mō. Patet q:
corp⁹ xp̄i non habet specialē vnionē ad species q videnꝫ:
cū nec sint partes corporis xp̄i: nec informēt ipm: nec sup
positanꝫ ab eo. Tertio diciꝫ ꝙ corpus christi videꝫ in sacro
tertio mō dicto. Patet q: videnꝫ spēs sub quib⁹ vere ꝛ rea
liter contineꝫ christus: licet nō ꝑ oia sicut cōtentū in cōtinē
te locaꝫ: vt vir armatus ab armis: ꝛ vinū a vase: q: corpus
christi cōtineꝫ diffinitiue: illa circūscriptiue. Neqꝫ ꝑprie
spēs sunt locus corporis xp̄i. Sed locus specierū est locus
diffiniēs corp⁹ xp̄i: vt. s. declaratū est. Verū ille modus ter
tius est magis improprius: q: vidēdo vas cōtinēs vinū / vi
nū in veritate nō videꝫ: ideo in iudicio quo iudicam⁹ nos
vinū videre viso vase sepe decipimur. Nec est illud iudiciū
sensus sed intellectus: ꝛ ideo frequēter sctī dicūt corp⁹ chri
sti sub sacro non videri: sed fideliter credi: aliudqꝫ videri:
aliud intelligi: vt in autoritatib⁹ supra allegatis in diuersis
passib⁹ loquunꝫ in illis sctī / de eo qd ꝑprie. i. per se vel ꝑ suū
accidēs videꝫ. Sic etiā licet impropriue satis cōcedi posset:
ꝙ vidēdo sacramētū / videm⁹ deū: q: videm⁹ corp⁹ christi
tertio mō: cui specialiter vnitus est deus. Hoc ergo caute
videat q ad ppl'm rudē pdicat: ꝙ aut subtiliora sileat: aut
si opus fuerit de his sermonē facere: ita clare ac distincte in
formet: ne dū voluerit se ostēdere doctorē subtilē: fiat in po
pulo magister errorū: ꝛ nō tam instruat / ꝙ simplices in fi
de turbet ꝛ seducat. ¶ X De visione intellectuali cōcor
dant sco. ꝛ ockā quantum ad intellectum separatum: non
quantum ad coniunctū. Unde de intellectu separato siue
angelico siue humano: vel etiam cōiuncto ꝛ beato: q: de
his est par ratio. (Hi em̄ sunt similes in eo ꝙ imediate pos
sunt cognoscere obiecta intelligibilia: ꝛ nō indigent mini
sterio sensuū vt nūc supponiꝫ. Item ꝑ videre intellect⁹ / in
telligiꝫ cognitio intuitiua obiecti) diciꝫ pmo. Ois intelle
ctus nō alligatus sensibus in intelligēdo: siue angelicus:
siue aie separate / siue cōiuncte ꝛ btē / naturaliter pōt vide
re existētiā corporis christi in eucharistia. Patet: Nā ois in
tellectus talis intueꝫ res: vt in se habēt esse fm ꝙ sunt fm
se intelligibiles. Nō em̄ capit talis intellectus cognitioneꝫ
substātiar̄ ex cognitione accidētiū: sicut intellectus noster
ꝑ statu isto. Vn̄ q: color est ꝑpriū obiectum sensus: ꝛ ideo
ois color obiectus sensui immediate cognosciꝫ in se: ꝛ non
vnus ꝑ aliū: ita pariformiter: q: totū ens est obiectū intelle
ctus (id est ens in sua generalitate fm quā includit substā
tiā et accidens) quodlibet ens immediate ꝛ in se intelligiꝫ
ab intellectu: ꝛ vnū ꝑ aliud: q: qdlibet ens si esset separatū
ab oib⁹ alijs: in debita approximatione existēs ad intelle
ctū hmōi / intuitiue cognosceretꝫ. Quodlibet ens dico fini
tū ꝛ creatū: secus em̄ est de deo: q nullius creati intellectus
est obiectū naturale: sed voluntariū. Nō igiꝫ [illegible] ccidētia pa
nis occultare possunt angelis (siue bonis [illegible] malis: aut
intellectui hois beati vel separato) corp⁹ xp̄i; [illegible] sub eis exi
stēs / qn videaꝫ dū non fuerit distātia imoder[illegible]: qnimmo
sicut possunt videre accidētia panis separata [illegible] absentiam
substātie panis: ita etiā naturaliter videre poss[illegible] ꝑsentiā
corporis christi sub illis specieb⁹: q: nō est vnū mag[illegible] [illegible]
ctū intellectus ꝙ aliud: ꝛ hoc stante semꝑ cōmuni coactio
ne dei. Sicut em̄ intellect⁹ talis pōt immediate videre aliū
intellectū angelicū vel humanū: ita ꝛ qūlibet substātiam
materialē ꝛ qdlibet intelligibile creatū sibi ꝑsens. Nec ali
quis modus accidentalis obiecti impedit eius intuitiuam
cognitionē: q: substātia sicut est prior quocūqꝫ modo acci
dentali: ita prius ꝛ in se intelligibilis: et per consequēs mo
dus accidētaliter posterior nō impedit cognitionē priorū.

Et autē ille modus existēdi corporis christi sub speciebus eucharistie ipsi accidētalis: ergo nō impedit eius cognitionem. ¶ Y Notāter dictū est stante semp cōmuni influentia siue coactione dei: qr si angelo malo pmittat uti sua naturali potentia: pōt intelligere q̄dcunq̄ intelligibile creatū sibi p̄siens: et ita posset intelligere mysteria gratie: ex quo posita sunt in effectu: et sic presentiā corporis christi in eucharistia. Sed sicut dicit magister dis. vii. scdi sniaꝝ/multa possunt ex natura sua: que nō pmittunt eis: et credit q angelus malus videre nō permittit mysteria gratie: et ita nec p̄sentiā corporis christi sub specie sacramentali. Unde Egidius theoremate. xvi. Probabile inq̄t/videt q deus tā excellēs sacrm̄ celet aliquibus substātijs separatis: et nō pmittat demones oēm illā cognitionē habere de sacramēto eucharistie: quaꝫ habere possent ex naturali earū virtute. Et sic exponēda est autoritas beati Ambro. de mysterio incarnationis: q̄ dicit ipm malignū spm̄ latuisse: nō absolute quin q̄libet malus angelus possit videre integritatē virginis marie/tā in mente q in carne: sed non fuit pmissus ppter certas causas: ut nō impediret redēptio nostra eo mō quo p̄uisa est. Unde sicut nō semp pmittunt demones facere q̄ possent ex naturali virtute (sicut deducit btūs Augus. et allegat magister dis. vii. li. ij. q magi pharaonis demonū auxilio fecerūt ranas et serpētes: nō tamē eoꝝ auxilio facere potuerūt ciniphes. De quo ita beatus Aug. dicit. Ex ineffabili dei potētia fit ut q̄d possent mali angeli si pmitterent: ideo nō psūt: qr nō permittunt. Neq̄ occurrit alia ratio cur nō potuerūt facere ciniphes q̄ ranas serpētesq̄ fecerūt: nisi qr ibi aderat maior dn̄atio p̄hibentis dei per spiritūscm̄. Hec p̄hibitio est nō p modū p̄cepti: sed p subtractionē causalitatis) sic in ppo sito credit deū nō coopari demonibus ad visionē sacrosancti corporis. ¶ Et si legit aliq̄n demones huic sacro reuerentiā exhibuisse: hoc forte factū est qr ex verbis/signis hoim/factis/aut miraculis cōtingentibus/cōijciebāt ibi adesse dei maiestatē: cui ut aplus ait ad Phil. ij. Oē genu flectit/celestiū terrestriū et infernoꝝ. Aut forte dimisse sunt pprie nature s̄m quā (ut dictū est) cognoscere psūt p̄sentiam corporis christi. ¶ Z Si querat an angeli et beati videāt existētiā corporis christi visione beatifica in verbo. Dicendū qr visio beatifica ut talis terminat ad diuinā essentiā et nō ad aliquā creaturam. Nō em̄ est de ratione btitudinis cognitio cuiuscunq̄ creature s̄m illud bti Augu. li. confes. Beatus est domine qui te videt: etiam si alia nesciat. Si autem te et alia videat non propter hoc beatior. Accidit ergo beatitudini hanc vel illam creaturam videre actu beatifico in verbo. Illa em̄ vident in verbo que speculū illud sanctissime trinitatis lucidissimū volūtarie in se dignat ostendere: ideo beatifica vident visione si ostendit: si nō/nō videt: q̄d aūt hoꝝ fiat: dubiū nobis est. ¶ Probabile tn̄ est/q videre existentiā corporis christi in sacramēto pertinet ad beatitudinē accidentalē animarū beatarū: qr ille dū erant viatores habuerūt fidē qua firmiter crediderūt corpus christi contineri sub hostia. Visio aūt succedit fidei in patria tāq̄ premiū merito: licet essentiale premiū succedens fidei sit visio diuine essentie/qua sufficienter premiat (alis que sufficiēter premiat[illegible]mne meritū fidei. Tn̄ quoad premiū accidētale omnino [illegible]obabile est/q visio clara/et cognitio eidēs omniū artic[illegible]oꝝ fidei succedat fidei. Neq̄ est incōueniēs homines be[illegible]tos aliqua videre in verbo: que in illo nō vidēt angeli: [illegible]o q nō viderēt. Sicut etiā anime beate recipiunt aure[illegible]s virginū/doctoꝝ et martyꝝ: que nō dant angelis. [illegible] De intellectu cōiuncto viatoꝝ aliter et aliter est dicendū s̄m duas opiniones tactas de visione corporali. Nā qr intellectus cōiunctus nihil extra se cognoscit intuitiue/nisi quod a sensu intuitiue cognitū est: et presentat intellectui in phantasmate: s̄m illud. iij. de anima: Oportet intelligentē phantasmata speculari. Dicētes corpus christi in sacramēto corporali oculo videri posse naturaliter/si non subtraheret suam coactionē deus: habēt dicere cōsequēter/q etiā intellectus coniunctus videre pōt xp̄i existentiā in hostia. Siquidē q̄cquid cognoscit sensus intuitiue qui est potentia inferior: etiā cognoscit intellectus cōiunctus qui est potētia superior. Qui aūt negant sensum cognoscere posse: habēt cōsequēter negare hoc idē de intellectu cōiuncto quantū ad noticiā intuitiuā. ¶ Habēt autē viatores fideles noticiā enigmaticā p̄sentie corporis christi p fidē longe certiorē quacūq̄ noticia/naturali experiētia causata: qr illi falsum subesse non potest: nec falli pōt. Experiētia aūt fallax. Unde nonnūq̄ videre dicimur ea que fide tm̄ cernimus seu cognoscimus: et fides oculus dicit qui decipi nō pōt. Unde et beatus Aug. fidē scientiaꝫ nominat. nō ppter euidentiā (qr s̄m apostolū: Fides est argumentū nō apparētiū) sed ppter infallibilē certitudinē. Et hoc mō etiā admitti posset modus loquēdi dicētium. Christū vidi sub hostia. i. firmiter credo/preter modos p̄dictos: ut sic intelligat: Vidi christū i sacramēto. i. vidi sacramentū in quo cōtineri veraciter christū firmiter credo. Et s̄m hoc intelligēda sunt verba quoꝛūdā sacerdotū ostēdentiū eucharistiā infirmis et querentiū: Credis hoc q̄d vides esse verū corpus xp̄i: ut sit demonstratio et relatio ad intellectū. i. credis hoc q̄d fide cōcipis esse sub hostia visa/esse corpus christi: vel q fiat demōstratio et relatio ad sacrm̄. i. credis sub hac specie quā vides: esse corpus christi. Cautius ergo diceret: credis sub hoc sacramento esse verū corpus christi. ¶ Z Finaliter de alijs transmutationibus passiuis ad formas corporales. An alique tales possint fieri naturaliter: siue p causas naturales in corpore christi ut in sacramēto: videndū. Et est pmo dicendū/qr corpus christi in sacramēto est gloriosum: dotesq̄ gloriosi corporis comitant ipsum ut in sacramēto. Est ergo ibi impassibile et immortale: ppter quod nullū agēs naturale in ipsum agere pōt ad eius trāsmutationē etiā si esset localiter in sacramēto. ¶ Sed quid si adhuc esset mortale sicut fuit in cena: Pōt breuiter dici q illud fieret quod in cena factū est: de quo. s̄. lec. xxxvij. ¶ Sed quid si dn̄s nō suspēderet actionē suam: nec causarū naturaliū: tunc variabit responsio s̄m duas opiniones tactas. Diceret em̄ opinio pma Sco. q nullū agēs corporale pōt habere quācūq̄ actionē/circa corpus christi/ut circa passum: ut est in sacramēto: eo q deficit illa habitudo situalis inter agens et patiēs: que s̄m eū necessaria est ad actionē et passionē: ut. s̄. dictū est. Unde cōsequēter dicit q corpus christi ut in sacramēto/nec nutrit: nec respirat: nec aliquo mō trāsmutat. Unde videt cōsequenter dicendū/q si corpus christi mortale et passibile esset sub hostia: et nullibi extra in cōsistētia naturali: conseruatis speciebus ppetue: nūq̄ moueret: nec trāsmutaret: qr ei ut ibi/non posset applicari corrūpēs naturale/eo q nō est in loco dimēsiue: nec in seipm agere posset: aut vnū mēbrū in aliud eadē ratione. Sed s̄m aliā opinionē oppositū dicendū: scꝫ q omnis trāsmutatio naturalis que fieri posset circa corpus christi/si esset in sacramēto dimēsiue: etiā nūc fieri posset cū ibi sit diffinitiue: ut. s̄. dictū est: si deus relinqueret res suis naturis: et nō suspēderet actionē earū. ¶ Lectio. xlvi. A

Expeditis his que re

spiciunt predicamenta actionis et passionis/tā quoad sacramētales species corpus christi cōtinētes/q̄ quoad corpus christi cōtentū: Cōsequēter dicendū foret de habitudine eiusdē corporis quātum ad p̄dicamentū habitus: videlicet vtrū sit in sacro vestitū dotibus glorie sicut in celo: et vtrū sub illis sit visibile ac sensu pceptibile. Verū qr de secūdo sufficiēter dictū est lec. pxima. de pmo etiā aliquid cōmemoratū est. s̄. lec. xliij. ppe finē: et dicet infra: qm̄ ex dicēdis intellectus eius pendet: ideo his dimissis transeundū est ad p̄dicamentū vbi. ¶ Et quātum ad illud duo sunt principaliter tractāda. Primū vtruꝫ corpus christi simul esse possit in diuersis locis/puta in celo et in sacramēto. Itē vtrū etiā possit sacramētaliter esse in pluribus altaribus. Scdo de locali motu corporis christi: vtruꝫ de celis descendat p mediū ad hostiā in hora cōsecrationis. Item vtrū localiter moueat motis speciebus. ¶ B Circa primū est multoꝝ doctoꝝ opinio: q licet corpus christi sacra

Heb. xi.

mentaliter sit in plurib⁹ locis/ puta in omnib⁹ altaribus ⁊ locis vbi cōsecraꝶ eucharistia/vel vbi reseruaꝶ/fide ad hoc cōcedendū cōpellente:tn̄ corpus christi/⁊ quodcūq₃ aliud esse in plurib⁹ locis a se separatis circumscriptiue ⁊ ſm ꝓpriās dimensiones est simpliciter impossibile. ¶ Qḋ mul tipliciter probare nitunꝶ:Tū quia impossibile est aliqḋ eē se extra terminos ꝓprios:sed termini loci ⁊ locati. sunt si mul:ergo qḋ est extra terminos loci/est extra terminos ꝓ positionis. Tū scḋo:qꝛ impossibile est idē esse vnū ⁊ plura: sed si idē esset cōmensuratiue in diuersis vbi/esset plura:qꝛ sicut locatū cōmensuraꝶ loco ſm quātitatē cōtinuā:ita etiā ſm quantitatē discretā. Tū tertio:qꝛ sicut res per naturam ꝓpriam est tm̄ in vna specie:ita per vnā dimensionē est tm̄ in vno loco simul:quia sicut natura ad speciē:ita dimensio ad locū. Tum quarto:quia quecūq₃ vbi distincta possunt esse termini motus:sed termini motus sunt contrarij: con traria vo inesse eidē non possunt:ergo diuersa vbi nō pos sunt simul cōuenire eidē. Tum quinto:pari ratiōe qua idē posset esse in plurib⁹ locis/posset esse in omnib⁹:⁊ sic vbi q₃:qḋ repugnat limitationi creature:⁊ est ꝓpriū dei. Tum sexto:qꝛ idem tēporale nō potest esse diuersis tēporib⁹/pri us scȝ ⁊ posterius:ergo idē locale nō potest esse in diuersis locis. ¶ Item illa positio includit multa ꝯtradictoria. In fert etiā eidē inesse cōtraria. Infert etiā multa absurda ⁊ nō intelligibilia. Primū ꝓbatur:qꝛ sequereꝶ ꝙ idē esset sursuȝ et deorsum/dextrū ⁊ sinistrū/ante ⁊ retro:q̄ sunt cōtraria re spectu eiusdem. ¶ Item idē esset calidus et frigidus:vt si esset in stuba calida:⁊ foris esset etiam in medijs niuibus. Sic em̄ ignis ꝓduceret calorē in eum in stuba sicut in aliū sibi collateralē:⁊ similiter niues ꝓducerent frigiditateȝ in eūdem existentē in medio niuiū: qꝛ vbiq₃ agēs haberet pas sum dispositū ⁊ sufficienter sibi approximatū:⁊ ita de simi libus. ¶ Item sequereꝶ ꝙ idē moue reꝶ ⁊ quiesceret:moue reꝶ hic/q̄esceret rome:hic sanus/ibi infirm⁹:hic vulnerat⁹/ ibi integer pfect⁹ ⁊ san⁹: hic vidēs ibi cec⁹ ⁊ exoculat⁹: hic acephalus ⁊ sine capite aut alijs mēbris trūcat⁹:ibi tot⁹ oi bus ꝯcept⁹:hic patibulo affixus aut aq̄s ꝑfocatus:ibi sola tijs indulgens:conuiuijs ⁊ voluptatib⁹ deditus:hic fame deficiens:ibi abundāt se cibo reficiens:tandē hic viuus/ ibi mortuus. Hec sequūtur/si in diuersis locis circūscripti ue existenti diuersa exhibenꝶ:vt si idem hic fuerit ⁊ rome:⁊ vnū oppositorū hic:aliud rome adhiberet. ¶ Itē sequere tur idē distare a seipso. Hec oia videnꝶ implicare manifestā cōtradictionē:cū semꝑ terminus ꝑuatiuus infert suū nega tiuū:vt sequiꝶ:cecus ergo nō vidēs quiescit:ergo nō moue tur. viuit ergo nō mortuus:⁊ ecōuerso. Est rome ⁊ hic: er go distat. Est idē ergo nō distat:nā inter ea que idē sunt ni hil mediat. ¶ Iteȝ sequiꝶ ꝙ naturaliter eadē materia subij ciꝶ diuersis formis substātialibus specificis. Nā si idem nu trimentū cōueniens diuersis aialib⁹/ponaꝶ in diuersis lo cis:⁊ sumaꝶ a diuersis aialibus in illis locis existentibus: singulorū virtus nutritiua cōuertet illud in suam substan tiā:⁊ sic eadeȝ materia nutrimenti erit sub diuersis formis substātialib⁹:⁊ aiabitur diuersis sensitiuis aiabus specie distinctis. ¶ Similiter si idē lignū distātib⁹ ignib⁹ applice tur:siue diuersi ignes eidē ligno in diuersis locis existenti: quilibet ignis in illud tanq̄ in passum sibi ꝓportionatū et sufficiēter applicatū ꝓduceret formā ignis:⁊ nō vnā:quia agentia sunt diuersa:ergo plures:⁊ materia est eadē: ergo. ¶ Itē sequereꝶ ꝙ quātūcūq₃ paruulus ignis posset cōbu rere oia cōbustibilia. Habet em̄ ignis hic combustibile sibi approximatū:⁊ ibi aliud:⁊ in tertio loco tertiū:poterit age re in quodlibet:qꝛ sup quodlibet habet dominiū agendi:⁊ ita simul in infinitis. Sed virtus que posset simul in multa parua passa:posset simul in passum magnū integrandū ex illis paruis. ⁊ ita minim⁹ ignis posset cōburere totū cōbu stibile integrandū ex omnib⁹ cōbustibilib⁹. Vel ponaꝶ ꝙ ille vnus applicetꝶ totiens singulis partibus cōbustibiliū: quot sunt partes super quas habet dominiū:⁊ sic cōburet omnes partes omniū cōbustibiliū:et per consequens oia cōbustibilia:que oia videntur absurda. ¶ E Sed illis nō obstantibus est alia opinio doctoris subtilis in.iiij.dis. x.q.ij.⁊ Guilh.ockā ac suorū sequaciū/q̄ videtur ꝓbabili or:quia magis attribuit ⁊ magnificat dei omnipotentiam: que tenet ꝙ corpus christi nō solū in diuersis locis esse pos sit sacramentaliter:sed etiā ꝑ diuinā potentiam esse possit in diuersis locis circūscriptiue ⁊ localiter:⁊ in tot in quot pla cuerit sue omnipotēti volūtati. Et qḋ dicꝶ de corpore chri sti:similiter de quolibet corpore asserendū est: qm̄ oia cor pora:immo oēs creature equaliter sunt in potentia obediē tiali respectu omnipotētie dei:hoc est dictu: equaliter ois creatura obedit omnipotētie dei. ¶ Ratio aūt principalis et generalis huius opinionis est aliquotiens supra tacta: qꝛ nihil est negandū ab oipotētia dei:quod nō includit cō tradictionē euidenter. vnde dicit Sco. vbi supra/ꝙ deo est possibile omne qḋ nō includit contradictionē: est maxima mihi certissima. Et ockam trac. de sacra. cap. vj. Nihil debet christianus negare posse fieri diuina virtute:nisi qḋ ꝑ ratio nē ex ꝑ se notis:q̄ nullus poterit dubitare:potest euidēter ꝓbare includere cōtradictionē. Vel nisi hoc possit elici ex scriptura sacra. Nō em̄ iuxta modū causarū naturaliū po tentiā diuinā arctare debemus:cū diuina potestas virtutē creaturarū oim in infinitū excedat. Hec ille. Idem aūt cor pus esse in diuersis locis localiter ⁊ circūscriptiue nō inclu dit ꝯtradictionē: vt patebit soluēdo rationes supra addu ctas:nec eius oppositū habeꝶ in scriptura canonica:aut ec clesie determinatiōe:nec ex his euidēter ꝓbari potest:ideo negādum nō est a potentia dei absoluta. ¶ Preterea corp⁹ christi esse in diuersis locis sacramētaliter cōcedere oportet ſm fidem catholicā:sed est eque/imo magis possibile cor pus christi esse in pluribus locis localiter q̄ sacramentalis ter:ergo. Qḋ sit eque possibile patet:qꝛ non magis repu gnat sibi ꝙ sit totū in diuersis locis:⁊ partes ꝑcise in parti bus illorū locorū/q̄ ꝙ sit in illis totū in toto ⁊ totuȝ in oi bus partib⁹:sed secundū de facto cōceditur: ergo primum de possibili nō est negādū. Qḋ vero sit magis possibile:qꝛ in primo sunt duo miracula:in secūdo sufficiꝶ vnū: siue in primo sunt duo supra naturam: in secūdo tm̄ vnū. In pri mo em̄ miraculosum est ⁊ supra naturā/ꝙ corpus est in lo co totum in toto ⁊ totū in qualibet parte. hoc enim ſm na turā cōuenit spiritui soli. Secundū supra naturā est/ꝙ idē corpus est in diuersis locis abinuicem separatis:scȝ diuer sis hostijs cōsecratis. In secundo autē nō est nisi illud secū dum miraculū:⁊ nō primū. Non em̄ videtur quin vbicun q₃ deus potest facere aliquā substātiam sub modo sibi non naturali:ꝙ etiā ibi possit eam facere sub modo suo natura li. Cum ergo corpus suū potest facere presens diuersis hos stijs/totū toti et totū cuilibet parti:qui est modus nō natu ralis substātie materiali:poterit ⁊ ibi facere corpus suū mo do naturali. ¶ D Nec valet illud in quo plurimū se fun dant opinātes oppositū:scȝ ꝙ in sacramento est ꝑ conuer sionē alicuius/scȝ panis in corpus christi: ideo potest esse in omnibus locis in quibus fuit substātia in ipsum cōuer sa. Non tamē est in aliquo illorū locorū per dimensiōes ꝓ prias:sed per dimēsiones panis cōuersi ⁊c. ⁊ ita nō potest esse/nisi vbi fuit substātia cōuersa. Nec aliter q̄ modo sub stātie/cuius est esse totū in toto ⁊c. vt supra hal[illegible] est le ctione. xliij. Quia conuersio panis in corpus c[illegible]isti/nō est ratio formalis corporis christi esse in loco panis conuersi: quia potest cōuersio fieri absq₃ hoc ꝙ illud in q[illegible]d fit cō uersio:succedat in locum cōuersi:vt habitū est su[illegible] lect. xl. Similiter posset esse corpus in hostia sub conuersi[illegible] alicuius in ipsum:puta si simul esset cū substātia panis:qḋ licet nō ita sit de facto:tamē ita posse fieri dubitandū non est:vt patet supra lec. xl. Quia licet opinio que hoc tenuit ita esse de facto/hodie non teneꝶ:nō tamē reprobata est tā q̄ dicens aliqḋ impossibile. Illo ergo posito/iam nō esset ibi per cōuersionē. ¶ Itē posset substātia quanta equalis corpori christi cōuerti in corpus christi quantum:qꝛ quodli bet creatū potest cōuerti in quodlibet creatum ⁊c. vt supra

lectiõe.xl.ꝛ tunc erit corp⁹ christi in loco cõuersi localiterꝛ
circũscriptiue:qꝛ mõ quantitatis cõuerse:ꝛ ita põt esse loca
liter in plurib⁹ locis. ¶ E Ideo dicit ꝙ nihil includit sim
pliciter impossibile/idē corp⁹ esse in diuersis locis localiter.
Sicut nec impossibile est plura corpora esse simul penetra/
tiue in eodē loco: quod cõcedere oportet tã de corporibus
gloriosis/ꝙ nõ gloriosis: vt.s.probatum est lec.xliij. Quis
vtrunqꝫ sit naturaliter impossibile. Un̄ venerabilis Hugo
de sanctovicto.lib.ij.de sacramētis par.viij.c.xj.ad proposi
tum querit. Quomodo inquis corp⁹ christi vnũ/eodē tēpo
re in diuersis locis esse põt:hic est/ibi est: et totuꝫ vtrobiqꝫ
est:et in multis locis similiter/noli mirari. Qui locũ fecit/
corp⁹ fecit: ꝛ locũ in corpore/et corp⁹ in loco: et qui fecit vt
vnũ corp⁹ in vno loco esset:fecit sicut voluit. Et si voluisset
aliter facere potuisset:nã ꝛ quãdo vult aliter facit:ꝛ est sicut
ipse vult semper. Quia aũt sicut ipse fecit vt corp⁹ vnũ in
loco vno esset:tu quod factũ est vidisti:ꝛ nescis aliud nisi
qḋ factum esse vidisti. Idcirco miraris qñ aliud vides vel
audis/ꝙ videre ꝛ audire cõsueuisti.ꝛ sequit: Idcirco cum
quid mirari ceperis:ꝛ dixerit tibi forte cogitatio tua/quo/
mõ hoc esse possit: cogita facientem et desinet esse mirabi
le quicquid illud fuerit. Et si forte mirabile nõ esse desue/
rit:tamē incredibile nõ erit. Si factor oipotēs cogitatur/
nõ erit impossibile quicquid erit. Hec hugo. ¶ F Sed
pro solutione obiectorũ ꝑ opinione cõtraria/ponit scotus
tres regulas: quib⁹ ostendit q̄d cõcedendum est de corpo/
re christi in diuersis locis existēte: q̄d ve negandũ. ¶ Pri/
ma: Quecũqꝫ sunt priora essentialiter ipo vbi/vniformiter
insunt corpori habēti diuersa vbi. Que vo posteri⁹ vł simul
natura/variant ad variationē vbi. ¶ Scḋa: Sicut passuꝫ
existēs in vno loco reciperet formam a duobus agentibus
sibi ibidem approximatis: sic ipsum patietur ab eisdem
existens in duobus locis sibi in eisdem approximatis: et
intelligendo de passione ad formam absolutam. ¶ Ter/
tia: Sicut corpus in vno loco existens/se haberet in ratio/
ne actiui ad diuersa passa ibidem sibi approximata in illo
loco: sic ipsum existens in duobus locis/ se habet ad illa si
bi in illis approximata. ¶ Per primã regulaꝫ hoc patet ꝙ
omne accidēs absolutũ/quod inest alicui in vno loco: etiaꝫ
sibi inest in alio/ si fuerit simł in diuersis locis. Un̄ si aliqs
fuerit in basilea ꝛ rome: si hic fuerit calidus/albus/sanus/
iuuenis ꝛc̄.etiã rome est talis: ꝛ ecõuerso: qualis fuerit ro/
me: talis hic: Similiter ꝛ negatiue/qualis nõ fuerit hic: ta/
lis nõ est rome. hoc tñ nõ oportet de motu ad locuꝫ: qꝛ non
sequit si moueł hic/ꝙ etiã localiter moueał rome: nec ecõ
uerso. Motus em̄ localis est respectu loci: ꝛ ideo nõ opor/
tet ꝙ sit idem in diuersis locis. ¶ Ex scḋa ꝛ tertia regulis
habeł/ ꝙ si in aliquo existente hic et rome aliqua qualitas
producit hic: illa etiã inerit eidē rome: ꝛ si aliqua destruit
hic/desinit etiam rome. Et si aliquod passum fuerit fortius
in resistendo hic: resistit agenti debiliori in rome: vt gratia
exempli: Frigiditas summa hic: illa resistet agēti in roma:
si agens in roma fuerit approximatũ: nimirũ qꝛ si fuerit in
subiecto hic quod etiã est rome: est etiã in eo rome. Veruꝫ
iste regule videnł habere veritatē intelligendo eas ẜm cur
sum natu[re] post miraculũ: hoc est posito aliquo corpore ꝑ
miraculũ [a]d diuersa loca per potentiã diuinã: et postea di/
mittendo res suis naturis: sic videnł habere ꝓbabilitatē.
Sed lo[qu]endo cõsequenter ẜm diuinã potentiã absolutã:
de qu[a] loquit opinio opposita inducēs argumēta: quibus
[co]nitit ꝙ etiã per diuinã potentiã absolutã nõ põt idē
corp⁹ simul esse in diuersis locis: regule ille nõ videnł sub/
sistere. Quod etiã doctor ille videł sentire q̄ ponit regulas
premissas: nã.q.iiij.dist.x.quarti scripti dicit: Posset dici ꝙ
nõ est necesse/posita existētia corporis christi hic et alibi/ ꝙ
illa que insunt corpori sub vna existentia insint sibi sub alia
loquēdo etiã de formis absolutis: nec tñ sequit cõtradictio
vt cõsequēter declarat. ¶ G Ideo posset poni alia regu/
la de mēte Guilb.ockã: Quecũqꝫ sunt ab inuicē realiter di/
stincta ꝛ separabilia; de⁹ põt vnum corpus ponere in diuersis
locis: ꝛ aliud cõseruare in vno alio loco tm̄. Gratia exēpli:
Sit corp⁹ aliquod caliduꝫ: substantia corporis et caliditas
realiter distinguunł/ꝛ possunt separari: qꝛ põt manere sub
stantia corrupta caliditate. Põt ergo de⁹ substantiã corpo/
ris ponere ad plura vbi: ꝛ caliditatē cõseruare in eo in vno
loco tm̄. Patet: qꝛ quecunqꝫ cõtingēter cõiungunł ꝛ inter
se ꝛ eideꝫ tertio: potest vnũ illorũ cõuenire illi tertio absqꝫ
hoc ꝙ aliud cõueniat eidē: sed presentia hui⁹ loci ꝛ qualitas
absoluta ꝯtingenter coniungunł inter se ꝛ respectu corpo/
ris: ideo non oportet ꝙ si vna cõiungał etiã alia coniunga
tur. Potest ergo qualitas cõiungi corpori/sine ꝑsentia ei⁹
ad illud vbi: ꝛ sic sibi inexistere in alio vbi: ꝛ nõ hic. ¶ Pre
terea nõ est mai⁹ qualitatē simpliciter separare a subiecto/
ꝙ separare quoad certum vbi. Primũ põt vt est in sacro:
ergo etiã scḋm. ¶ Item ꝑ nihil cogit deus si vnã tē ponit
ad diuersa vbi: ꝙ ideo aliud ab eo separabile similiter po/
nat ad diuersa vbi. Ex qua regula patet ꝙ nõ est necessari/
um/ꝙ si aliqua res fuerit hic ꝛ rome/ꝙ eius accidentia si/
militer sint hic ꝛ rome. Potest enim aliqḋ accidēs sibi hic
inesse ꝛ nõ rome: ita ꝙ illud accidēs nõ replicel ad replica
tionē sui subiecti. ¶ Et per hoc respõdendũ est ad rationes
alterius opinionis: que pro maiori parte ita ꝓcedunt con/
tra presentiã corporis christi sacramentalē pluribus locis:
sicut cõtra presentiã localē. ¶ H Ad primã cõcedit ma/
ior/ꝙ res nõ põt esse extra terminos suos: quia nõ extra se.
Vbicũqꝫ em̄ fuerint: nõ separał a seipso. Minor autē/ter/
mini loci ꝛ locati sunt simul: si intelligit adequate non est
vera: qꝛ quãdo locatũ est in plurib⁹ locis: nullius loci ter/
mini sunt adequate simul cũ terminis locati. Si intelligit
nõ adeq̄te: ꝯña nihil valet. Et id argumētũ fieri põt de cor
pore xp̄i/qḋ vere locatũ est i celo/ꝛ in loco specieꝫ: qꝛ nõ mi
nus locał indiuisibile ꝑ locũ definientē/ꝙ diuisibile ꝑ lo/
cũ transcribentē: licet nõ eodē modo. Corpus autem christi
est in sacro modo rei indiuisibilis.i.totum in toto/ꝛ totuꝫ
in qualibet eius parte. ¶ Ad secũdum concedit ꝙ idē nõ
põt esse plura/ad sanum intellectũ. Ad ꝓbationē de cõmen
suratione cõtinua ꝛ discreta dicit: verũ est de facto ꝛ natu/
raliter: ideo de facto vnũ locatũ nõ est in plurib⁹ locis: nõ
autē sic est ẜm potentiã diuinã. Nã ẜm illã/sicut plura pos
sunt esse in eodē loco penetratiue: vt supra frequēter dictũ
est ꝑ potentiã diuinã: ita possunt esse plura loca vnius per
eandē potentiã. ¶ Ad tertiũ negeł ꝯña: qꝛ natura habet se
essentialiter ad esse illius speciei: nõ sic dimēsio ad locũ. Nã
mere cõtingenter habet se quelibet dimēsio ad locũ: qꝛ nul
lus locus est essentialis dimensionib⁹ locati: qꝛ põt locatũ
esse extra talē locũ. Sub aliis verbis soluit sco. que tñ ideꝫ
importãt. ¶ Ad quartũ de terminis motus cõtrariis dr: ꝙ
termini motus realis q̄ sunt locus a quo ꝛ locus ad queꝫ/
nõ sunt cõtrarii: qꝛ pñt esse res eiusdē speciei: vt partes eius
dē aeris vel eiusdē aque: sed ꝑuatio ꝛ forma inter q̄ est mo/
tus: vt nõ esse in loco a/ꝛ esse in loco a/sunt ꝯtrarii.i.nõ cõ/
ueniũt eidē: q̄s sco. vocat ꝑmos terminos mot⁹: sic em̄ mo
tus est inter terminos cõtrarios: qꝛ iter ꝑuationē ꝛ habitũ.
¶ Ad q̄ntũ ꝯcedit ꝙ idē corp⁹ posset ꝑ diuinã potentiã de
facto eē vbiqꝫ: nec sic eē vbiqꝫ est ꝓpriũ deo: sed eē vbiqꝫ ꝑ
naturã ꝓpriã: ita ꝙ impossibile sit esse locũ in q̄ nõ esset/est
ꝓpriũ deo: ꝛ hoc nulli creature cõmunicał. ¶ Ad septũ dr
ꝙ idē tēporale põt esse diuersis tēporib⁹: qꝛ hodie ꝛ heri et
cras et prius ꝛ posterius.i.in tpe ꝑori ꝛ posteriori: qꝛ in ꝑ/
terito ꝛ futuro: verũ si ꝑus ꝛ posteri⁹ includerent negatio/
nē: vt prius diceret qḋ ꝑcederet posteri⁹ ꝛ nõ eēt cũ poste/
riori: sic nõ est simile: qꝛ eē in pluribus locis nullã includit
negationē. ¶ Si dicis etiã si nõ includũt negationem/ad
huc nõ põt idē eē simul in diuersis tēporib⁹. Respõdeł: qꝛ
diuersis tēporibus repugnat esse simul: cũ tēpus sit res suc
cessiua: siue aliquid sit in tpe siue nõ: ideo diuersis ꝛ eidem
repugnat esse simul in diuersis tēporibus: nõ autē diuersis
locis: immo omnia loca possunt simul esse tempore etiam
simul loco per potentiã diuinã. ¶ Ad rationes de incõue/
nientiis que adducũtur: primo de contrariis/ꝛ de illis po/

ſtionum differentijs ſurſum deorſum/ante/retro ₇c. iā dictum eſt/ꝙ ille nō ſunt cōtrarie: q2 poſſunt eſſe eiuſdē ſpēi. Sed loquēdo de cōtrarijs ꝓprijs/ſcȝ formis naturalē repugnantiā in eodē ſubiecto habētibus: vt calor et frigus. De illis ſunt duo modi loquēdi. Quidā dicūt ꝙ ſimpl'r repugnant: ₇ ꝙ ſunt tales nature que formaliter repugnant ex ꝓpria natura: ideo nō poſſunt eſſe ſimul etiā ꝑ diuinam potentiā: quia naturā propriaȝ mutare non poſſunt. Hoc eñ implicat: quia ſi mutat res naturā ſuā: iam non eſt res illa. Natura enim rei eſt ſibi eſſentialis: ₇ ideo mutata natura rei/mutat̄ res ipſa. Eſt eñ natura res ipa vel forma rei. Sȝ vnde hoc probet̄/nō facile inuenit̄ niſi ꝑ experientiā: qua experimur ꝙ vnū cōtrariū expellit aliud: nec ſe cōpatiunt̄ in eodē. Sed experiētia curſus naturalis nō ꝑiudicat diuine potentie/q̄ eſt ſup ordinē naturalē. Nec valet ſi diceret̄/ ꝙ cōtraria inferunt cōtradictoria. Hac eñ ratione cōtraria non poſſunt ſimul eſſe vera: q2 ſequeret̄ ꝙ cōtradictoria eſſent ſimul vera. Illud eñ nō eſt verū de qualitatibus ɔtrarijs: ſed de ꝓpoſitionib9 cōtrarie oppoſitis: vt oīs hō currit. ille inferūt cōtradictoria: q2 ſequit̄/nullus hō currit: ergo aliquis homo nō currit: q̄ eſt cōtradictoria hui9/oīs homo currit. Sed ex illa: a eſt calidū/nō poteſt euidenter inferri: ergo a nō eſt frigidū: ₇ ideo q̄litates cōtrarias eſſe ſimul in eodē ſubiecto: q2 nō includit cōtradictionē euidēter: nō erit ſimpl'r impoſſibile nec negandū: qm̄ de9 poſſet contraria ſimul ponere ₇ conſeruare in eodē ſubiecto. ¶ Et ſi dicis/ſi ſunt ſimul/vnū corrūpet aliud: ſicut videmus etiā cū ſunt in diuerſis ſubiectis ſibi approximatis. Dicit̄ ꝙ ita videmus fieri naturaliter: tamē oppoſitū fieri poſſet ſupnaturaliter. Poſſet eñ deus ſuſpendere actionē earū/ſicut ſuſpēdit actionē ignis in camino reſpectu triū puerorū. Per hoc ad rationē illā dicitur ſm illū modū/ꝙ nō eſt inconueniens idē eſſe calidū ₇ frigidū: ₇ hoc verū eſt nō tm̄ de exiſtēte in diuerſis locis: ſed etiā de exiſtēte ſolū in vno loco: ſm ꝙ nōnulli dicūt corpora dānatorū ſimul pati ab intēſo calore et frigiditate in inferno: ₇ nō tm̄ per viciſſitudines. ¶ L Uel ſm alioꝝ opinionē pōt dici/ꝙ in caſu argumēti nō ꝓducunt̄ qualitates cōtrarie: q2 ille ſimul exiſtēs in ſtuba calida/₇ in medijs niuib9/nō ſimul calet ₇ friget: ſed alterū tm̄ cōtingit ſm regulas ſcoti. Quia aut frigiditas niuis/₇ caliditas ſtube habent ad ſeinuicē ꝓportionē equalitatis vel inequalitatis. Si primū: nō fit actio. Si ſecūdum: tūc illa q̄litas q̄ habet ꝓportionē minoris inequalitatis agit tm̄ ꝓducendo ſimilē: ₇ cōtraria in agēdo impeditur: vt ſi frigiditas niuis eſt fortior calore ſtube: talis exiſtēs vtrobiq3 nō caleſiet in ſtuba ſed frigeſiet. Si autem calor eſt fortior: caleſiet vtrobiq3. ¶ Uel dicet̄ ꝙ licet contraria repugnēt in eodē ſubiecto in vno loco naturaliter cōſiſtēti: poſſunt tm̄ ineſſe eidē ſubiecto in diuerſis locis replicato: hoc eſt habēt repugnātiaȝ in eodē ſubiecto ₇ loco: nō aūt in diuerſis ſubiectis: vt patet de corꝑe chriſti in ſacro: nec in eodem ſubiecto in diuerſis locis replicato: ₇ ideo nihil impedit aliq̄d idē rome eē calidū pariſi9 eſſe frigidū/ſi fuerit vtrobiq3. ¶ L Ad nonū vbi inducunt̄ multa priuatiue oppoſita de eodē/ex quib9 inferunt̄ contradictoria: dicendū ꝙ eque ꝓcedūt de corpore chriſti in diuerſis altaribus etiam in vno altari ₇ in naturali cōſiſtētia exiſtēti: puta in cruce ₇ in hoſtia: in ſepulcro ₇ in hoſtia: in celo ₇ in hoſtia: ideo diſtinguendū eſt de negatione ꝑuatiue incluſa in priuatiuis: vel negāt habituȝ ſimpliciter ineſſe: hoc eſt nullibi ₇ nullo mō ineſſe: vt quieſcēs valet tantū. i. aliq̄d non motū: ₇ infirmus. i. aliq̄s nō ſanus: cecus aliq̄s nō videns: acephalus nullibi habēs caput: mortu9 nō habēs vitam: ₇ ſic de alijs. Et illo mō accipiunt̄ qn̄ ꝑdicant̄ ſimpliciter ſine determinatione ſibi addita. Et tunc oppoſita ꝑuatiue inferunt oppoſita cōtradictoria: vt bene ſequit̄: a eſt vidēs et cecus: ergo vidēs ₇ nō videns: ₇ ſic de alijs. Aut negant habitum ineſſe/ nō ſimpliciter: ſed certo modo vel loco ꝑ determinationē ſibi additā expreſſam: vt quieſcēs rome. i. nō motus rome: cecus in tenebris. i. nō videns in tenebris: mortuus in cruce. i. non habēs animā in cruce preſenteȝ et viuificantē. Et tūc terminus ꝑuatiuus nō infert ɔtradictoriū: vnde nec ſequit̄. quieſcit hic ergo nō mouet̄: ſicut nō ſequit̄: cecus hic ergo cecus: mortu9 hic ergo mortuus: q2 in oībus locis arguit̄ a parte in mō ad totū: ſiue ab inferiori ad ſuperius negatiue: q̄ cōſequētia nō valet: ſicut nō ſequitur: nō eſt coloratus colore albo: ergo nō eſt colorat9. ¶ Et ꝑ hoc patet ꝙ accipiēdo ꝑuatiua ꝑmo mō/oēs ꝓpoſitiōes de ꝑdicatis ꝑuatiuis in caſu argumenti ſunt negāde/ſcȝ a hic quieſcit: a eſt infirmū/cecū/acephalū/mortuū: vt (hic) determinat ipm a. nec ſequit̄: nō mouet̄ hic ergo q̄eſcit: ſicut nō ſequitur: nō mouet̄ hic ergo nō mouet̄. Et ita nunq̄ termini ꝑuatiue oppoſiti ꝑdicant̄ ſimul de eodē. Uñ licet vnus in aliquo loco quieſceret/in alio moueretur. in vno loco excocularet̄: capite truncaret̄ aut ceteris membris. in vno loco aīa deſineret informare corpus ₇c. et non in alio: tm̄ de tali cōcedendū nō eſt ꝙ mouet̄ ₇ quieſcit: ꝙ eſt oculatus ₇ excoculatus ₇c. q2 oēs ille de ꝑdicatis priuatiuis ſunt ſimpliciter falſe. ¶ Si vo termini ꝑuatiui accipiunt̄ ſcdo mō/tūc oīa illata ſunt ɔcedenda: ſcȝ idē quieſceret ₇ moueret̄: eſſet viuū ₇ mortuū: nec tm̄ inferunt̄ contradictoria: q2 tunc mortuū tantū valet/aliq̄d in certo loco in quo natum eſt habere vitā in ſe/nō habet vitā. Et ille ſtant ſimul. a corpus in certo loco habet animā ſe viuificantē. Et ita ſm opinionē hugonis tactā ſupra lectiōe. xxxvij. ſi ſacramētū in cena fuiſſet reſeruatū ꝑ triduum: q2 ibi fuiſſet impaſſibiliter: fuiſſet corp9 chriſti ſimul viuū ₇ mortuū: viuū in ſacramento/mortuū in ſepulcro: vt manifeſte patet reſoluēdo terminos. Sed ſm eādē opinionē ₇ eūdē caſuȝ/corp9 xp̄i i ſepulcro nō fuiſſet ſimpl'r mortuū capiēdo mortuū ꝑmo mō: q2 falſum fuiſſet dicere ꝙ corpus iſtud iacens in ſepulcro nullibi habuiſſet vitā. ¶ M Nec videat̄ alicui abſurdū dicere idē viuū ₇ mortuū ſecundo mō accipiendo mortuū: q2 cū eadē materia ꝑ diuinā potentiam poteſt ſubijci diuerſis formis ſpecificis: pōt etiam replicari ad diuerſa loca. Ponatur ꝙ hic ſubijciatur forme aſini: alibi forme lapidis: in caſu iſta materia hic viuit vita ſenſitiua alibi non viuit: hic eſt animata/alibi eſt inanimata. i. ibi nō habet animam. Et hoc verum/ſi animatū ₇ inanimatū accipiuntur vt differentie accidentales. Secus ſi accipiuntur vt ſunt differentie eſſentiales oppoſite. Sic enim ſimpliciter impoſſibile eſt idem eē animatū et inanimatū: ſicut impoſſibile eſt idē hic eſſe hominē: ₇ alibi eſſe ₇ nō eē hominē: licet eñ hic ſit cōpoſitū ex anima ₇ corpore: ₇ alibi ſit idem corpus ſine aīa: quod credo poſſibile: nihil tamē q̄d hic eſt homo: eſt alibi nō homo: q2 illud idē q̄d hic eſt ₇ alibi: nec hic/nec alibi eſt hō: ſolū nāq3 corpus eſt idem hic et alibi in caſu: ₇ corpus nō eſt homo. Homo enim neq3 eſt corpus tm̄: nec aīa tm̄: ſed ex vtroq3 animal cōpoſitū: ₇ tale cōpoſitū in caſu nō eſt hic et alibi. Suo modo dicit̄ de alijs terminis abſolutis/puta lapis/terra/animal/corp9 ₇c. ¶ Conceditur itaq3 ꝙ in caſu argumēti idē moueret̄ ₇ quieſceret: idem eſſet vulneratū ₇ integrū: idē vidēs ₇ cecus: idē acephalus ₇ mēbris trūcatus: ₇ integer ac ꝑfectus. Idē hic patibulo affix9 aut aqua ſuffocatus: ₇ alibi ſolacijs indulgens: conuiuijs ac voluptatib9 deditus: idē viuus ₇ mortu9: idē hi[illegible] fame deficiens/alibi ſufficiēti cibo reficiens. Nā poſſibil[illegible] eſt nutrimentū hic ſumptū cōuerti in ſubſtantiā aliti: ₇ ill[illegible]d ſic conuerſum nō replicari ad aliū locū: cū ſit realiter [illegible] unctuȝ a corpore nutrito: q2 ei de nouo additū. Ex quo cōſeq[illegible]nter ſequit̄ ꝙ poſſet alibi mori fame ₇ hic impingueſcere. P[illegible] eñ corp9 alibi ſicut hic reſolui ꝑ actiōes caloris naturalis: ita ꝙ aīa vtrobiq3 partes materiales reſolutas deſineret informare: ₇ hic fieret reſtauratio deperditi ꝑ nutrimentū hic cōuerſum in ſubſtantiam aliti ₇ nō alibi: ₇ ita per cōtinuā reſolutionē alibi ₇ reſtaurationis defectum/tandē aīa ſimpliciter deſineret iformare corp9 alibi licet nō hic: ₇ ita alibi moreret̄ aīal/hic viueret. Sic etiā ſtaret idē corp9 hic viuere ſanum: alibi putreſcere tanq̄ cadauer mortuū. Nec eſt magis impoſſibile materiam ſtare ſub forma cadauer-

ris in vno loco: ⁊ eandem in alio loco stare sub forma vi-
uentis: ꝙ hic stare sub forma viuentis ⁊ alibi sub forma la-
pidis vel alia quacunq;. ¶ N Ad decimum dico ꝙ si di-
stantia distinguit diuersitatem terminoꝝ inter quos est ali-
quod mediū: sic idē nō distat a seipso. Si aūt distinguit me-
diuz aliqđ inter hoc ⁊ hoc: nō curādo an termini sint distin-
cti vel nō: tūc idez pōt distare a seipō: qđ nihil aliud ē dictu
nisi ꝙ aliqđ idez est in diuersis locis inter q̄ est realis distā-
tia. ¶ Si dicis: si idem pōt esse in locis distātib⁹: tunc idez
posset ad seipm moueri ac sibi obuiare: a se recedere: ⁊ se-
ipsum circuire: immo secū loqui: disputare: choreā facere:
secū pugnare: luctari. ⁊ si idē haberet mille loca: facere ma-
gnū exercitū in cāpo: ⁊ similia multa: vt choꝝ clericoꝝ con-
stituere: ⁊ diuersis vocib⁹ cātare: tenorē ⁊ cōtratenorem et
discātū ⁊c̄. ¶ Ad illa dicit Sco. Puerilia sunt sensui ⁊ ima-
ginationi innitentia: Unde oīa illata tanq̄ possibilia cōce-
denda sunt: nec illa implicāt aliquā cōtradictionē: nec ma-
iorem includūt repugnātiā: ꝙ idez corpus esse in diuersis
locis: qđ cū cōcessum est ⁊ ꝓbatū esse possibile: q̄ sequūtur
neganda nō sunt: nisi manifestā includerēt cōtradictionē.
¶ Et si dicis: si sic idē impedit seipm: tūc nūq̄ posset illud
qđ ad diuersa loca replicatū est redire ad vnū vbi: q: sic cor-
pus replicatū ad duo loca a: sic vn⁹ locus b: alter c: Si cor-
pus a debeat redire ad vnū locū: vel ergo de b ad c: vel de
c ad b. Sed si corp⁹ existens in b: migrat ad seipm in c: cuz
venerit in c: expellit seipm de c ad aliū locū: ⁊ corp⁹ qđ fuit
in b: manet in c: ⁊ sic adhuc manet in diuersis locis: q: ex-
pellens in c: ⁊ expulsum in alio loco. sic etiā ecōuerso si de
c redit ad b. ¶ Ad hoc respōdetur: ꝙ si a est in aliquo loco
scz b: ⁊ post ꝑ diuinā potētiā ponit̄ simul ad aliū locū scilz
c: nō est imaginādū ꝙ a migret de b in c ꝑ mediū: sed inci-
pit esse in c ꝑ diuinā potentiā absq; hoc ꝙ deserat primū lo-
cum b: vel migret ꝑ mediū. Sic etiā desinit cōseruari in c:
nō regredit̄ ꝑ b in mediū: sed desinente in c: cōseruat̄ in b:
⁊ ita manet in vno loco: ⁊ de hoc latius infra. Et sic ad ar-
gumentū dicit̄: ꝙ in casu a redeundo ad vnū locū: nec re-
dit de b in c: nec de c in b ꝑ mediū se mouēdo: sed sic redit
ad vnū locū: q: conseruat̄ in vno loco vbi placet deo: ⁊ in
alijs desinit esse absq; quacūq; migratione de loco in locū.
¶ O Ad vndecimū cōcedit̄ cōsequens illatū tanq̄ pos-
sibile. Unū nō implicat ꝙ eidez materie in diuersis locis re-
plicate possun⁊ inesse simul diuerse forme substantiales: et
cōtrarie accidētales: vt. s̄. dictū est. ¶ Ad duodecimū dici-
tur ꝙ ignes illi ex equo distinctis locis eidez ligno in illis
locis replicato ꝓducūt duas formas vel vnā: etiā in duo-
bus locis: scḋm ꝙ determinant̄ a prima causa quantū ad in-
diuiduū: nec est magis īpossibile duas formas eiusdez spe-
ciei informare eandem materiā: ꝙ diuersas formas specifi-
cas informare eandē materiā: neutrū implicat cōtradictio-
nem. neutrū pōt natura nisi precedente miraculo: nec ipe-
dit ꝙ sunt diuersa agentia: q: diuerse cause etiā totales pos-
sunt causare eundē effectū: vt alibi declarat̄. ¶ Ad vltimū
dicit̄ ꝙ ꝯsequēs nō est impossibile: nā etiā naturaliter sine
miraculo: ignis paru⁹ ex cōbustibilib⁹ auget̄: nec deficeret
sed cresceret in infinitū si semꝑ adijcerent̄ cōbustibilia: nec
ideo sequit̄ ꝙ sit infinite ꝑfectionis in agendo: q: non pōt
in quācūq; resistentiā: q: quodcūq; cōbustibile quātūcūq;
paruū si fuerit maioris resistentie nō agit in ipm. Aucto au-
tem igne: auget̄ ⁊ eius actiua virt⁹: secus aūt si ignis nō au-
geretur. ¶ P Ex his ergo ptz ꝙ nullā cōtradictionē in-
[illegible] idem corp⁹ esse in diuersis locis circūscriptiue: non
plus q̄ esse in diuersis locis definitiue. ¶ Secundo ꝙ nō
oportet ꝙ oīa absoluta q̄ insunt siue vniunt̄ alicui in vno
loco: insint eidem in pluribꝰ locis si ipm ad plura loca re-
plicetur. Quod etiā duplici exemplo ostendit̄. Primū de
natura assumpta a verbo: nā scḋm opi. pene omniū: vnio na-
ture humane est simul vnioni accidentis ad subiectū: non
tamen in oīb⁹: ⁊ illa similitudine nō obstāte pōt verbū esse
alicubi: immo de facto vbiq;: ⁊ tñ natura humana assum-
pta nō est vbiq;: est ergo alicubi verbū: vbi non est natura
humana: Ergo eodem mō potest esse in ꝓposito: ꝙ subie-
ctum alicui⁹ forme sit in plurib⁹ locis: ⁊ forma solum infor-
met ipm in vno loco. Nec impedit illimitatio verbi: q: si-
cut verbū est simpliciter illimitatū: ita subiectū quodcun-
q; est illimitatū quantū ad potentiā obedientialem dei: et
quantū ad aliqua loca. ¶ Scḋm exemplū est: q: scḋm alios
corpus replicatū ad duo loca: habet duo vbi: ⁊ duas pre-
sentialitates ad illa: ⁊ tñ illa vbi: ⁊ presentialitates non re-
plicant̄ ad replicatiōez corporis locati. Sic corp⁹ christi exi-
stens in celo: pōt habere aliquod accidēs absolutū in celo
⁊ illo carere in sacro: q̄uis de facto oīa credit̄ habere in sa-
cramento: vt. s̄. habitū est. ¶ Tertio habet̄ ꝙ ꝓpter repli-
cationem eiusdē corporis ad diuersa loca: nō sequit̄ agens
naturale agere ꝑ distātiā improportionatā. nō eñ oportet
ꝙ si corpus vnū sit hic ⁊ rome: si hic approximat̄ ignis: ꝙ
generet calorē in roma. Nō eñ oportet calorē hic genitum
in illo corpore qđ est hic ⁊ rome: etiam inherere sibi rome:
etiā si calor replicaret̄ ⁊ esset hic ⁊ rome. Nō tñ ꝓduceretur
primo rome ab igne hic applicato: sed ꝓduceret̄ primo hic
⁊ esset rome ꝑ concomitantiā: nō ꝑ se ⁊ primo. Et tantū de
ista materia: que si nimis extensa est: veniā dabit adiuto-
rium scholasticū cui loquor. ¶ Q Restat videre de loca-
li motu corporis christi. Et primo vtrum corp⁹ christi locali-
ter mutet̄: dū vi cōsecrationis incipit esse sub specieb⁹ pa-
nis. ¶ Scḋo vtrū in hora consecrationis descendat locali-
ter de celis ꝑ media ad spēs sacramētales. ¶ Tertio vtruz
moueat̄ localiter motis specieb⁹. ⁊ si sic ꝑ quem moueatur.
¶ De primo est opinio quorundā vt scti Thome ⁊ Egidij
theo. rj. Recitat Scot⁹ dis. x. q. j. ꝙ corp⁹ christi incipit esse
in altari sine sui mutatiōe locali ꝓpter cōuersionē panis in
corpus christi; ⁊ ideo nō oportet corp⁹ christi in se mutari.
Sufficit eñ ꝙ aliquid mutet̄ in ipm: ad hoc ꝙ incipiat ibi
esse presens: q: vniuersaliter sicut genitū est vbi prius fuit
corruptū: nō ꝑ aliquā loci mutationē ꝓpriā geniti: ita illud
in qđ cōuersum est aliqđ: ꝑ cōuersionē est vbi prius cōuer-
sum fuit: ⁊ nō ꝑ mutationē loci ꝓpriā termini a quo. ¶ Sz
hec opinio satis supra reprobat̄: ꝑ hoc ꝙ cōuersio nō est rō
formalis corporis christi essendi sub spēb⁹ panis: vide. s̄. D
¶ Preterea p̄ntia corpis sub spēb⁹ panis pōt esse ꝑ se ter-
minus alicui⁹ mutatiōis ⁊ nō cōuersiōis: q: illa est ad sub-
stantiam corporis christi tanq̄ ad ꝑ se terminū: ergo nō ad
presentiā localē: cū eiusdē mutatiōis nō sint plures ꝑ se ter-
mini: nec pōt alia mutatio assignari: cui⁹ presentia localis
sit ꝑ se termin⁹ nisi mutatio localis: ergo. ¶ Itē si aliquod
corruptū cōuertit̄ in genitū: nō obstāte illa ꝯuersione: erit
ibi mutatio localis geniti: scḋm ockā. q. iij. vj. quodli. Sicut
eñ materia nō pōt habere nouā formā sine sui mutatione:
ita nec corp⁹ pōt habere nouū vbi qđ prius nō habuit sine
corporis illius mutatiōe. ¶ Nec valet si dicerēt: ꝙ corpus
christi nō est in loco imediate: sed mediantib⁹ specieb⁹ sub
quibus fuit substātia: ⁊ ita nō est ibi sicut in loco ꝓprio: q:
omne qđ cōpetit alicui mediante alio cui primo competit:
nō cōpetit illi nisi ꝓpter specialē vnionem ad alterū quam
prius non habuit. Sicut exēpli causa: ignis calefacit: quia
calefacere primo cōuenit calori qui informat ignem: ⁊ ita
calere cōuenit igni ꝓpter specialē vnionez caloris ad ignē.
Similiter verbū dicit̄ passum: q: passum prius cōuenit na-
ture humane q̄ vnit̄ verbo speciali vnione: sine qua verbū
nō diceretur passum. Sed vnio corporis christi nō est spe-
cialis ad species panis: nō eñ est alia nisi q̄ angeli ad cor-
pus cui assistit: sed si angelus esset presens speciebus: non
esset in loco specierum propter illas species: sed esset in lo-
co per suam substantiam definitiue: ⁊ si de nouo acquire-
ret locum illum: mutaretur localiter: ergo et corpus chri-
sti non est in loco per speciem tanq̄ per rationem forma-
lem. Et cum de nouo incipit esse sub speciebus: mutatur
localiter: quia acquirit locum quem prius non habuit.
¶ Item sicut existens in loco ita ꝙ vere et realiter totum
est in toto: ⁊ pars in parte: est in loco per se circūscriptiue:
ita existens sic in loco ꝙ totaliter vere ⁊ realiter est in to-

to/ꝛ totū in qualibet parte: eſt per ſe ꝛ vere in loco definitiue: ſic eſt de corpore chriſti: ergo nõ eſt in loco p ſpēs tantꝫ per rōnē formalē exiſtendi in loco. ¶ R. Ideo eſt alia opinio tenens ꝙ corpꝰ chriſti nõ ſit pñs ſacro de nouo ſine ſui mutatiõe ꝛ mutatiõe locali. ¶ Sed notandū ꝙ qñ corpus mouet̃ de loco quē deſerit: ad locū quem acquirit: ibi ſunt due mutatiões locales. Una depditiua loci quē relinquit. Alia acquiſitiua loci quē intrat: ꝛ ꝑ ꝯñs quattuoꝛ termini: qꝛ qlibet mutatio habet duos terminos: priuatiuū ꝛ poſitiuū. Prima eñ dictaꝝ mutationū eſt de termio poſitiuo ad terminū priuatiuū: qꝛ de eē in tali loco/ad nõ eſſe in tali loco. Scda ē de termio priuatiuo in terminū poſitiuū: ſcꝫ de nõ eſſe in loco a/ad eſſe in eo. Et ſi fit cū expulſiõe alterꝰ corpis extra terminū ad quē: ſunt ibi quattuoꝛ mutationes ꝛ octo termini: pꝫ/qꝛ eadē rō eſt de corpe expulſo ſic̃ de corpore expellente. Si vo moueret̃ corpꝰ aliqđ de loco ſuo: et nõ expelleret aliud de loco ad quē: ſicut in penetratiõe dimenſionū: tunc nõ erūt niſi due mutatiões pdicte. Si aūt corpꝰ nõ recedēs a priori loco fieret de nouo preſens alicui loco ſine expulſione exiſtentis in illo: tūc nõ eſt niſi vna mutatio acquiſitiua ꝛ nulla depditiua: cuiꝰ termini ſunt priuatio noui vbi/ꝛ acquiſitio eiꝰ. Mutat̃ eñ tale corpꝰ de non eſſe in loco a/ad eſſe in loco a. Nec aliter intelligibile eſt corpus eſſe vbi prius nõ fuit niſi aliquo hoꝝ modoꝝ. Cū autē corpꝰ chriſti incipiēs de nouo eſſe ſub ſacro/nõ deſerit locū in celo vbi prius fuerat: vel etiā in ſacro in alio altari cõſecrato: pꝫ ꝙ eſt preſens de nouo ꝑ ſui mutationē localē ſm vltimū modū dictū: ita ꝙ manēs pñs oñi loco: cui prius ſcꝫ ante hanc cõſecrationē fuit pñs: incipit de nouo eſſe pñs illis ſpeciebꝰ/quibꝰ prius nõ fuit pñs. ꝙ eñ nõ obſtāte cõſecratione maneat pñs in celo: pꝫ ꝑ beatū Aug. de cõſe. diſt. ij. Prima quidē. Donec ſeculū finiat̃ ſurſum eſt dñs. ꝛ hoc intelligendū ſm Sco. niſi placeret ex aliqua grā ſpeciali deſcēdere. Qđ nõ ponit̃ fieri ꝓpter veritatē euchariſtie: et rõnabiliter. Alioquin angelici ſpūs ꝛ aīe beate/ꝛ etiā oculi corpoꝝ iam glorificatoꝝ/priuarent̃ iocūdiſſima viſione glorioſiſſime humanitatis chriſti: in qua oēs (petro teſte) delectant̃. Priuarent̃ inquā huiõi humanitatis viſione/ſi a celo diſcederet ſub miſſarū celebratiõe: dum preſentē ſe faceret altaris ſacro. Nā ad viſionē intuitiuā rei (ſaltē in proprio genere) requirit̃ certa approximatio obiecti ꝛ potentie: q̃ in ꝓpoſito videret̃ nõ eſſe. Hoc aūt incõueniēs videt̃ ꝙ ꝓpter viatoꝝ ſalutē minuat̃ gaudiū ꝛ delectatio btõꝝ. Manens igit̃ in celo/fit pñs chriſti corpꝰ in altaris ſacro: cui prius nõ fuit pñs: ꝛ ita nõ ſine ſui mutatiõe. ¶ S. Sꝫ tunc eſt dubiū/qualis ſit illa mutatio: an debeat dici mutatio localis. Videt̃ ꝙ queſtio illa ſit de q̃d noīs termini: nā de re ſatis cõſtat: nā certū eſt ꝙ hec mutatio eſt ad locū ſpecierū ſacramentaliū tanꝗ̄ ad terminū. Acquirit eñ corpus chriſti hūc terminū de nouo ꝑ cõſecrationē ſacerdotalem. Cõſtat etiā ꝙ nõ deſerit nec depdit locū priorē: ſed manēs in loco in quo prius fuerat: acquirit nouū vbi/ ſcꝫ locū ſacramēti. Cõſtat ſimiliter ꝙ illa mutatio fit inſtātanee ꝛ nõ ſucceſſiue: puta tota ſimul in primo nõ eſſe ꝓlationis forme ex dictis lec. xlij. ¶ Ex quo pꝫ p̃mo/ꝙ nõ põt dici motus localis: qꝛ nõ eſt mutatio ſucceſſiua. Motus aūt cõnotat ſucceſſionē. Reſtat ergo ꝙ ſit mutatio localis vel alia cui nondū nomen impoſitum eſt. Si ergo mutatio localis diſtinguit quālibet trīū mutationū ſupradictarū indifferēter/ſcꝫ acquiſitiuā tm̄ vel depditiuā tm̄: vel acquiſitiuam ꝛ deperditiuā ſimul: ꝛ ſit eiꝰ quid noīs/mutatio ꝑ quā aliq̃d acquirit nouū locū: vel ꝑdit habitū: vel facit vtrūqꝫ ſimul ſic eſt mutatio localis: qꝛ prima pars q̃d noīs ſibi cõuenit. Si vo mutatio localis diſtinguit vtrūqꝫ ꝯiūctim: ꝛ neutrā parti ſeorſum: ſicut videt̃ dicere pħus. v. phyſi. Motꝰ eſt a ſubiecto in ſubiectū: tūc mutatio illa nõ erit mutatio localis: nec cõprehendit̃ ſub aliqua ſpecie mutatiõis a pħo poſita: nec mirū cū hec mutatio ſit ſupnaturalis/facta ſola diuina virtute/qualē nunꝗ̄ expertus eſt pħus: eo ꝙ doctrina pħi ad eam nõ pertigerat. Eſt ergo mutatio cui nomē impoſitū nõ eſt: qꝛ eñ naturaliter in locali mutatiõe nūꝗ̄ ſeparent̃ adinuicē mutatio depditiua loci ꝛ acquiſitiua: cū in locali mutatione mobile deſerit priorē locū ꝛ acquirit aliū: Ideo mutatio localis ex cõi vſu dicit vtrāqꝫ mutationem cõiunctim ꝛ neutrā ſeparatim: ꝛ licet ſint realiter diſtincte mutatiões: tñ noīa eas diſtincte ſeu ſeparate ſignificātia nõ ſunt impoſita. et ſic accipit mutationē localē Alex. Capiēdo tñ mutationē primo mõ eſt vere mutatio localis qꝛ vere acquirit nouū locū in quo prius nõ fuit: licet nõ ſit in eo cõmēſuratiue/ſed tñ definitiue: qꝛ totū corpus in toto: ꝛ totū in qualibet parte loci: nec tñ ideo minus vere eſt in loco ſpecierū/ꝗ̄ ſi eſſet ibi totū in toto; ꝛ pars in parte.

¶ Lectio. xlvij.

A

Conſequenter videndū eſt de duobꝰ dubijs alijs precedēti lectiõe motis. Quoꝝ primū eſt vtrū corpus chriſti in hora ꝯſecrationis deſcēdat localiter ꝑ mediū ad ſpēs ſacramēti altaris. Ad qđ plane dicit̃/licꝫ corpꝰ chriſti ad legitimā verboꝝ formaliū ꝓlationē/incipiat eſſe ſub ſpeciebꝰ panis/ꝑ ſui mutationē noui loci acquiſitiuā: nõ eñ mouet̃ deſcēdendo de celo ꝑ mediū vſqꝫ ad ſacramēti locū. Primū pꝫ ex declaratis lectiõe precedēti. Scdm ꝓbat̃ auctoritate beati Ioh. dam. dicētis: Quia cõſuetudo eſt hoībꝰ panē comedere ꝛ vinū bibere ꝛ aquā: cõiugauit eis eiꝰ diuinitatē: ꝛ fecit ea corpꝰ ꝛ ſanguinē eiꝰ. Nõ qm̄ ipm corpus qđ aſſumptū eſt de celo deſcēdat: ſed qm̄ ipſe panis ꝛ vinū trāſit in corpꝰ ꝛ ſanguinē xp̄i. Hec dam. Cū etiā innumera ſunt altaria in quibꝰ celebrat̃ ſacrū illud myſteriū: ſi moueretur ꝑ medios orbes celi ꝛ ſpheras elemētares ad ſingula huiõi altaria: corpꝰ chriſti eſſet in cõtinuo motu: ꝛ moueretur ad cõtrarias poſitionū differētias ſimul: ſcꝫ ad orientem ꝛ occidentē/meridiē ꝛ ſeptētrionē/ꝑ varietate ſitus altariū: qđ eſt abſurdū ꝛ ridiculoſum. Tenet eñ eccľia corpꝰ chriſti nullibi eſſe ꝗ̄ in celo ꝛ in altaris ſacro: niſi ex ſpeciali cauſa ꝛ gratia chriſtꝰ ſe vellet alicui oſtēdere. Quēadmodum legit̃ beato petro paſſionē declināti extra romā poſt ſuā aſcenſionē occurriſſe: ꝛ querēti: Dñe/quo vadis. rndiſſe: Vado romā iterū crucifigi. ¶ B Sed dicis cū corpꝰ chriſti ante cõſecrationē eſt in celo: quõ facta cõſecratione põt venire ad ſacramēti locū/ et nõ moueri: vel inſtātanee mutari ꝑ mediū qđ eſt inter celū empyreū ꝛ ſacri locū: non eñ videt̃ intelligibile. ¶ Ad hoc dicēdū ꝙ imaginatio huius dubij ꝓcedit: ac ſi locus corporis in celo eſſet terminꝰ a quo inciperet motꝰ vel mutatio corporis chriſti ad locū ſacramēti: qđ nõ ita eſt. Nā exiſtētia corporis chriſti in celo nihil facit ad hoc ꝙ corpus chriſti incipiat eſſe in ſacro. Eque eñ inciperet in ſacro eſſe ad legitimā forme ꝓlatiõem/ſi corpus chriſti nõ eſſet in celo. Falſa eñ eſt illa imaginatio que imaginat̃ ꝙ cū corpꝰ chriſti incipit eſſe in ſacramēto: de aliquo loco in quo eſt ſua naturali cõſiſtētia: veniat ad locū ſacramēti ꝑ media intercepta. Sed quodcūqꝫ corpꝰ exñs in certo loco poteſt deus imediate ponere in alio loco/abſqꝫ hoc ꝙ relinquat priorem locū: ꝛ abſqꝫ hoc ꝙ mutet̃ ꝑ medium. Sicut eñ deus poteſt rem que nõ eſt actu/de nouo producere in loco quo voluerit: abſqꝫ hoc ꝙ de alio loco veniat ſeu moueat̃: ita poteſt corpus actu exiſtens in loco ponere immediate in loco alio quo placuerit abſqꝫ hoc ꝙ moueatur de priori loco per mediū. Nec ſecūdū maius eſt vel difficilius primo. ¶ Ex hoc eñ ꝙ rem actu produxit: nõ eſt factus impotēs vt minus poſſit circa rem producere ꝗ̄ potuit prius ꝗ̄ produxit. Deus ergo qui vocat ea que non ſunt: ſicut ea que ſunt. Etiam ea que ſunt vocat quocunqꝫ voluerit: vt ibi ſint primo ꝛ immediate/ſicut ea que non ſunt: ꝛ per conſequens non per motum eius per loca media. Ordo eñ in mouentibꝰ creatis conſtitutus naturalis: quo mouens creatū nõ poteſt mouere mobile de extremo in extremū/niſi relicto priori loco moueat per mediū: non cõſtringit oīpotentiā dei. Eadem naqꝫ potentia: que põt vnū corpus ponere ad diuerſa loca ſimul: põt etiā cor

pus ponere in loco quo voluerit: vt ibi sit statim ꝛ immedia
te sine eiꝰ motu ꝑ quodcūq; mediū/etiā siue aliqđ in ipsuꝫ
cōuertaꝛ siue nō. Ita eñ pōt me hic manentem immediate
ponere in roma/absq; cōuersione alicuiꝰ rei rome existētis
in me sicut cū cōuersione. Cōuersio eñ (vt.s.dictū est lec.
precedenti D.) nō est ratio formalis alicui existēdi in loco
cōuersi. Statuit itaq; summꝰ sacerdos christi vt legitime ꝓ
latis verbis cōsecrationis/sub specieb' panis ꝛ vini p̄sens
sit verū corpus suū ꝛ sanguis: nō curādo vbicūq; sit in cōsi
stentia naturali. nihil siquidem ꝓmouet: nihil impedit eiꝰ
existentia naturalis ad hoc ꝙ sit sub sacramēto: sed ꝑ virtu
tem cōsecratiōis quasi de nouo oritur siue creaꝛ christi cor
pus sub specieb'. ℂ E Unde tenet Sco. q. iiij. dist. x. lib.
iiij. ꝙ existētia corporis christi sub sacramēto nō necessario
presupponit eiꝰ existentiā sub mō naturali: q2 illa nō depē
det ab ista. Est eñ existētia indifferēs ad oēm modū existen
tie: ergo saluari pōt in vno mō sine alio: pōt ergo corpꝰ chri
sti esse mō sacramentali/ꝛ nullibi esse mō naturali. ℂ Pre
terea existentia sub mō naturali nō est de essentia existentie
sub mō sacramētali: nec est eiꝰ causa: ergo ista nō dependet
ab illa. Primū ꝓꝫ: q2 res eucharistie nō habet in sacramen
to modū naturalē sꝫ extensiuū. Haberet aūt si modus na
turalis esset de essentia illiꝰ existētie sacramētalis: q2 qđ est
de essentia alicuiꝰ: nō pōt ab eo separari. Secūdum ꝓꝫ: q2
deus est causa existētie sacramētalis. Deꝰ eñ est causa imedia
ta/ꝙ corpꝰ christi est sub specieb' sacralib': ꝛ nō corpus in
existētia naturali. Ex hoc Sco. vbi. s. infert duo correlaria
ℂ Primū: añ icarnationē christi/potuit eucharistia fuisse
ita vera sicut nunc: tam quantū ad significationē/ꝙ quan
tum ad rem signatā ꝛ ꝯtentā. ℂ Scōm ꝙ post incarnatio
nem posset corpus christi desinere esse sub mō naturali: et
tamen in eucharistia vere manere quātū ad veritatē signi
ꝛ signati ac cōtenti. Utrūq; patet: q2 ad corpus christi reali
ter cōtineri in eucharistia: nō necessario sequiꝛ corpꝰ illud
habere existentiam mō naturali: ergo primū potuit fieri si
ne secūdo: siue precedēdo siue remanendo post destructio
nem illiꝰ secūdi. Ubicūq; eñ res pōt habere esse verū ꝛ rea
le: ibi postꝙ nō fuit/ pōt ꝓduci ꝛ incipere simpliciter esse.
Corpus aūt christi in sacramēto habet verū ꝛ reale esse: er
go si nō esset posset ibi sub illo mō existendi ꝓduci ꝛ incipe
re esse simpliciter: licet nullibi esset sub alio modo essendi.
ℂ D Unū si deꝰ instituisset sacrm illud sub eadeꝫ efficacia
ante incarnationeꝫ christi/qua post incarnationē instituit
ad legitimā verborꝫ ꝓlationē: ita tūc sub specieb' panis fuis
set verū ꝛ idem corpꝰ christi illud qđ nūc sumptū est de vir
gine sicut mō: fuisset eñ tūc eadē materia corpis xp̄i/eadē
aia/eadē vnio verbi q̄ nūc est. Illa tātū fuisset differentia:
q2 tunc ad ꝓlationē verborꝫ/corpꝰ christi fuisset de nouo ꝓ
ductū: ꝛ incepisset esse simplr. Nūc aūt nō de nouo ꝓduciꝛ
nec incipit simplr esse: sed incipit esse ibi in sacro. Sic etiā
si corpꝰ christi simpliciter nūc desineret esse: ita ꝙ nec esset
in existentia naturali nec sacramētali: ꝛ sacerdos legitime
celebraret: iam de nouo inciperet esse simpliciter sub sa
cramento: et de nouo ꝓduceret; ac verbū de nouo incarna
retur: sicut eñ semel incarnatū est verbū/ꝛ ꝑ certo tpe ex
virgine: ita potuit prius vel posteriꝰ incarnari: ꝛ idē corpꝰ
assumere ꝗ nō ex virgīe. qđ eñ potuit prius vel posteriꝰ in
carnari/certū est: cū nullū tēpus necessitet eternū. Omne
eñ tempꝰ deus posuit in sua ꝑtāte/quātū ad omē opus tē
porale. Qđ aliūde ꝙ ex virgine/ꝓꝫ: q2 nihil sumpsit ex vir
gine nisi materiā corpulēte substātie: hec aūt materie por
[illegible] fuit prius ꝙ virgo. nam tota materia in pricipio simul
ꝓducta est: nec est gnabilis: nec corruptibilis: nec augmen
tabilis: nec diminuibilis. Poterat ergo illā portionem ma
terie prius ꝙ fuerat virgo vbicūq; fuerat/a sua forma sub
stantiali separare: ꝛ eā aia intellectiua eadē qua nūc aiare:
ꝛ ita corpꝰ humanū idip̄m qđ nunc est: q2 eandē materiā et
formā assumere: ꝛ hoc vel sub mō existendi sacramētali vel
sub existentia naturali: ꝛ in tale corpus sic de nouo forma
tum potest ꝛ potuit cōuertere panis substantiā. Ita eñ po
test panem cōuertere in nō existens ante cōuersionē: ꝛ ipsa
cōuersione ꝓductū (sicut ꝓꝫ in cōuersione naturali aeris
in aquā/ꝛ aque in vinū in vite) sic pōt cōuertere panem in
actu existens. Nō eñ plus requiriꝛ ad cōuersionē: nisi ꝙ
vterq; terminꝰ cōuersiōis sit in plena ꝑtāte cōuertētis quā
tum ad esse ꝛ nō esse: sic aūt oia possibilia existentia ꝛ non
existentia sunt in ꝑtāte diuina. Nec in casu quo prius esset
sub existentia sacramentali ꝛ post/ꝓduceret sub existētia
naturali/simpliciter inciperet esse sub existentia naturali:
nec simpliciter ꝓduceret: q2 iam vere esset ꝓductū sub alia
existentia sub qua vere est: sicut ꝛ nunc nō ꝓduciꝛ simplici
ter sub eucharistia: ex quo prius est sub naturali existentia.
Silr si manens in sacro desineret esse in cōsistentia natura
li: nō simpliciter desineret: licet desineret sub isto mō existē
di: cōformiter ad predicta de corpore christi in cruce/sepul
cro/ꝛ in sacramēto/si reseruatū fuisset in triduo. Nō ergo
sequiꝛ ꝙ res incipiat priꝰ ꝙ incipiat: aut esse desinat postꝙ
desierit. ℂ E Sed diceres: non obstante ꝙ fuisset corpus
christi in eucharistia: potuisset nihilominꝰ fuisse formatum
de sanguinib' virginis sub mō existendi naturali/ꝛ ita assu
mi: ꝛ sic verbū incarnari postꝙ fuit incarnatū in euchari
stia: ꝛ sic incarnari postꝙ fuit incarnatum: qđ est impossibi
le. ℂ Ad illud dicit Scotus possibile fuisse illud corpus
fuisse formatum de sanguinibus virginis sub modo essen
di naturali: nō obstante ꝙ eucharistia vera precessisset: sed
illa formatio nō fuisset tunc inceptio corporis nisi ſm qd:
q2 prehabet esse simpliciter in eucharistia. ℂ Sed diceres
quō poterat corpus iam aiatum aia intellectiua ꝛ ꝑfectuꝫ
formari de sanguinib' virginis inanimatis: cū corpori chri
sti ꝑfecto nō possit fieri additio. Ad huiꝰ intelligētiā (vt mi
hi videꝛ) aduertendū primo/ꝙ si in eucharistia fuisset idē
corpus qđ nūc/ante incarnationē ex virgine/ꝛ postea incar
natū ex virgine: necesse fuit eandem materiā in eucharistia
substare anime intellectiue christi: ꝛ in virgine substare for
me sanguinis. eandē dico numero: alioquin nō fuisset idē
corpꝰ qđ nunc. Materia eñ corporis christi q̄ nūc substat
aie christi: substeterat forme sanguinis in virgine. Cū ergo
ſm premissa lectiōe prima/eadē materia numero pōt repli
cari ad diuersa loca sine replicatione forme: immo in diuer
sis pōt locis substare diuersis formis. In casu nostro po
tuit forma sanguinis in virgīe in ea parte materie qua erat
eadē in eucharistia corrūpi: ꝛ aia christi q̄ informabat ma
teriā eādē in eucharistia: etiā eā incipere iformare in vtero
virginis: ꝛ eā vt ibi viuificare: ꝛ ꝑ iuxtapositioneꝫ partis
materie que steterat sub forma nutrimēti augmētari: ꝛ aia
christi eādē materie partē vt ibi etiā informare: ꝛ ita cresce
re vt ibi ꝛ nasci tandeꝫ ꝛ lactari ꝛc̄. Unū oportet imaginari
ꝙ tota materia corporis chr̄i sub eucharistia/extra euchari
stiā sub naturali existētia sit multiplr diuisa: ꝑtim substans
forme sanguīs in v̄gie: ꝑtim forme nutrimēti iā assumpti a
v̄gie/ꝯuertēdi in sanguieꝫ: ꝑtim forme alterꝰ rei in cibū cō
uertende: ꝛ aliquādo a virgine sumende. Quas lꝫ simul iā
ctas/informat aia christi in sacro: non tñ informat simul in
virgine ꝛ alibi vbicūq; fuerit replicata ac diuisa. Informa
bit tñ successiue dū iuxtaponunꝛ portioni materie in virgi
ne: vl post natiuitatē extra in corpore nati. successiue inquā
donec informet oēs materie partes in naturali existentia:
quas simul informat in eucharistia. Et licet in illis trāsmu
tationibus multe forme substantiales corrumpuntur: vt
forma sanguinis/nutrimēti/cibi ꝛc̄. nulla tamen noua for
ma producitur: sed anima christi eadem in eucharistia du
dum creata/successiue informabit singulas materie par
tes extra/quas informat simul in eucharistia. Sic ergo
corpus christi iam existens in sacramento potest concipi
in virgine/crescere/nasci/nutriri ꝛc̄. non accipiendo no
uum esse: quia quicquid accipit ibi/prius habet in eucha
ristia: sed accipiet nouuꝫ modum essendi siue de nouo esse
ibi. Et est aliquo modo simile si christus instituisset eucha
ristiam statim post conceptionē eiꝰ in vtero: licet tunc cre
sceret: nutrireꝛ corpus in vtero; ꝛ post natiuitatem in cons

sistentia naturali: nō tñ oportet ꝙ ibi mutaret̃ in sacramen
to: vt. s. dictū est: si reseruatū fuisset in triduo. Cui nō pla
cet modus ille: querat alium: libens eñ cedo suie seniori.
¶ F Mira sunt hec: ⁊ extra nature ordinē cōstituta: sed
nō tam admiranda in his infinita dei virtus ⁊ potentia: ꝙ
immensa ipsius benignitas ⁊ misericordia: qua adhuc lo
quentib⁹ sacerdotib⁹ ⁊ corpus suū aduenire postulantib⁹:
nō voce fragili: sed facto respōdet efficaci: Ecce assum: nec
raptim suā exhibet presentiā quēadmodū suis discipulis
apparuisse legit̃ post resurrectionē: ac ipsis sensus in eū fi
gere volentib⁹ subito disparuit. Nō vtiq̃ sic suā presentiā
in hoc venerabili exhibet sacramēto: quinimo manducan
dus expectat: ⁊ se digne māducanti vitā ꝓmittit eternam.

Joh. vj.

Si quis inquit māducauerit ex hoc pane: viuet in eternū.
Mirandū ꝙ semel venit filius dei ꝓ mūdi salute: carnem
suā crucifixioni: sanguinē suū effusioni expositur⁹. Quoti
die se presentat: eandē suā carnē comestioni: ⁊ eundē fusuz
sanguinem potationi: ad refectionē aīe fideliū in eternū vi
cture: amore ineffabili traditur⁹. Hinc plus fideli assurgen
dū est: ⁊ mente deuotissima in gratiarū actionē prumpen
dum/ ꝓ tāto diuine misericordie exhibito bñficio: ꝙ suspē
dendū in admirationē ex infinite potentie ⁊ virtutis facto
miraculo. ¶ G Videt̃ tamē sonare cōtra predicta verbū
beati Greg. iiij. dialo. li. c. l. et in homel. paschali. ⁊ habetur
de cōse. dist. ij. Quid sit sanguis. Quis (inquit) fideliū du
bium habere possit in ipsa imolationis hora ad sacerdotis
vocem celos aperiri. In illo iesu christi mysterio angeloꝝ
choros adesse: suprema ⁊ ima sociari: vnūq̃ ex visibilib⁹ et
inuisibilib⁹ fieri. Ex quib⁹ verbis videt̃ corp⁹ de celo descē
dere/ ⁊ terrene materie sociari: qḋ obuiat supradictis. Ad
hec tripliciter respōdet̃. Uno mō ꝙ verba illa Greg. nō di
cūtur accipi ꝓprie in eo sensu/ quem ſm primariā institutio
nem generāt: q: celi in cōsecratione eucharistie minime rū
puntur aut diuidunt̃: Sed dicta sunt per quandā tropum
ad eleuationē mentis in deū: vt dū mens audit corp⁹ chri
sti qḋ in celo residet in summa ptāte ⁊ gloria: ad vocē sacer
doris presens altarib⁹ fieri: sursum rapia in cōtemplatio
nem diuine misericordie ⁊ pietatis: reuerētiā exhibeat de
bitā cū sui humiliatiōe in ꝯspectu tante maiestatis. Dicunt̃
aūt celi aperiri in hora cōsecrationis: q: ꝑ illud qḋ ꝓverba
sacerdotis cōficit̃ ⁊ cōsecrat̃: aditus ad celestia fidelib⁹ ꝑpa
tur. Hoc quippe corpus christi est peregrinātiū cib⁹ ⁊ via
ticū: in cui⁹ fortitudine ambulant vsq̃ ad montē heredita
tis dei: cui⁹ ꝑ hūc cibū certissimū pign⁹ dat̃. ¶ Uel secūdo
dicunt̃ celi aperiri in imolatiōis hora: q: ad vocē sacerdo
tis panis q̃ in ei⁹ manib⁹ tenet̃: in id qḋ in celis est/ trāssub
stantiat̃. Hos duos modos tāgit glo. in ca. allega. ¶ Uel
tertio vt exponit Bern. sup magnificat. Dicūtur inquit/ in
tali hora celi aperiri/ nō ꝑ fractionē: sꝫ per spūalē influētiā

Esaie. lx
iiij.

qualiter optabat ꝓpha dicēs: Utinā dirūperes celos ⁊ de
scenderes. Et iterū: Rorate celi desup. Sicut legit̃ dalilā

Eiusdez
xlv.

de samsone dixisse: Nūc aperuit mihi cor suū. Nō vtiq̃ per

Judicū
xvj.

partiū cordis diuisionē: sed ꝑ secreti cordis reuelationem.
Sic in ꝓposito celi dicunt̃ aperiri: q: celestia nobis secre
ta ⁊ occulta manifestant̃ in corpore christi: ꝑ qḋ spūalium
grāuū/ ⁊ celestiū charismatū dona exuberāter nobis egen
tibus largiunt̃. Et ſm oēs tres expositiōes itelligi pōt qḋ
sequit̃: Summa imis sociant̃. Iuxta pmā sociant̃ ima sum
mis. i. hoies mortales beatis: q: hoc sacro medio/ hoies ad
beitudinē ꝑducunt̃. Iuxta scḋaꝫ sociant̃ summa imis. i. di
uinissimū corp⁹ christi speciebus corruptibilib⁹ vini ⁊ panis.
Iuxta tertiā sociant̃ ima summis. i. viatores triūphātibus
iam in celis/ ꝓ quanto cōnectunt̃ in vno christi capite ibi
⁊ hic presente. ¶ H Restat nūc tertiū videre/ scꝫ vtrum
corp⁹ christi moueat̃ motis speciebus: ⁊ si sic/ an moueat̃ vir
tute sacerdotis hostiā mouētis: an ab aliqua superiore po
tentia. ¶ Quoad primū in ꝓposito solū est intētio de mo
tu locali siue ad vbi: q: de motu ad formā absolutā substan
tialē vel accidētalem satis ptꝫ ex predictis: Accipio etiam
motū localem extensiue pro omni mutatione diuisibili vel
indiuisibili: hoc est successiua vel instātanea/ qua acquirit̃
nouū vbi/ siue nouus locus: siue mobile sit in loco circum
scriptiue vel definitiue. ¶ Item aliqḋ esse sic mobile pōt
intelligi vel ꝑ se ⁊ primo: alio mō ꝑ accñs vel cōcomitāter
Per se ⁊ primo mouet̃: qḋ moueret̃ etiā nullo alio qḋ non
est pars ei⁹/ sic moto. Sed ꝑ accidēs ⁊ cōcomitāter/ quod
mouet̃ ad motū alteri⁹ quod nō est pars ei⁹: quo nō moto/
ipm nō moueret̃. Est ergo oīm snia ꝙ motis speciebus cor
poris christi cōtinentib⁹/ mouet̃ ⁊ corpus christi. Qḋ ptꝫ:
q: motis speciebus localiter/ corp⁹ christi fit ꝑñs alij loco: scꝫ
loco specierū ad quē mouet̃: cui prius nō fuit presens: ⁊ ita
mouet̃ localiter: motis etiā nobis mouent̃ oīa q̃ in nobis
sunt. Sicut ergo aīa intellectiua mouet̃ ad motū corporis
ita mouet̃ corp⁹ christi ad motū sacramēti ꝯtinētis. ¶ Sꝫ
sunt q̃ tenēt ꝙ corp⁹ christi vt in sacramēto nō pōt moueri
ꝑ se primo: sed tm̄ ꝑ accñs ad motū specierū. Cōtra quos
Sco. ⁊ Ockā tenēt oppositū/ scꝫ ꝙ pōt moueri primo ⁊ ꝑ
se: capiēdo moueri sic extense sicut dictū est. Ratio est: q:
quicquid ꝑ se pōt ⁊ imediate esse in loco circūscriptiue vel
definitiue ꝑ se est mobile. Nunc aūt corp⁹ christi pōt esse in
loco specierū ꝑ se ⁊ imediate: ⁊ ita ꝑ se ⁊ imediate moueri.
Nō eñ est in loco formaliter ꝑ spēs panis sub quib⁹ cōtine
tur: q: ad hoc ꝙ sit in loco ambiente species/ nō est simpli
citer necessariū ꝙ sit presens speciebus: sed tantū ex ordina
tione diuina: de qua certificata est ecclia. Posset eñ de⁹ de
potētia sua absoluta corp⁹ suū facere isto mō ꝑñs aeri con
tinenti spēs destructis speciebus: ⁊ successiue nūc vni parti
aeris nūc alteri: ⁊ corp⁹ suū absq̃ speciebus trāsferre de loco
hostie/ ad quācūq̃ partē vniuersi: ⁊ semꝑ sub eodē mō exi
stendi definitiue cū alio corpore replente locū sicut mō cū
speciebus: mouet̃ ergo corp⁹ christi motis speciebus primo et
immediate. ¶ I Sed a quo/ an a sacerdote mouēte spe
cies. Hic dicit doctor subtilis. q. v. dist. x. li. iiij. ꝙ isto motu
nō mouet̃ nisi a solo deo imediate/ ⁊ nō a sacerdote mouē
te spēs: rationē hanc assignans: Quia qñ aliqua cōiungū
tur precise ꝑ actū voluntatis cōtingenter se habētis ad illā
cōiūctionē: si vnū illoꝝ sit mobile ſm se oīno improportio
natū alicui mouēti ipm: nō eadē motiōe pōt mouere vtrūq̃
cōiunctoꝝ: q: si mouet vnū qḋ est sibi ꝓportionatū: nō pro
pter hoc ꝑ accidēs mouet reliquū: q: reliquū non est ꝑñs
isti moto: nec vt actus potētie: nec ecōuerso. nec ex alia ne
cessitate naturali: sicut graue est presens cui innit̃: ⁊ ꝓpter
hoc simul mouet̃ cū illo: sed tantūmō sibi est presens vo
luntate cōtingenter se habente ad illā cōiūctionē/ que per
cōsequēs pōt nō velle cōiunctionē illā: stante tamen motio
ne alterius illoꝝ. Exēplū: Si angelus volūtarie faceret se
presentē lapidi. Si moueo lapidē: nō ꝓpter hoc moueo an
gelū: q: nec est mobilis a virtute mea ꝑ se ⁊ ꝑ accidens: q:
nec est forma nec pars alicui⁹ mobilis a me per se. Si ergo
esset presens lapidi moto a me ⁊ termino motus: hoc non
esset per actū meū: sed per actionē suā ꝓpriā/ qua faceret se
presentē illi. Eodē modo in ꝓposito: cū corp⁹ christi sit pre
sens speciei tantū ꝑ actū voluntatis diuine: Si facio spēm
nouū habere vbi seu locū: ꝑ illā motionē nō erit sibi corp⁹
christi: q: nullo modo subest presentialitas illius corporis
neq̃ noua: neq̃ antiqua potestati mee. Nec etiā ꝑ accidēs:
q: nec est forma: nec pars illi⁹ qḋ subest mee motioni. Nec
cōtrariatur hec regula: Motis nobis mouent̃ que in no
bis sunt: q: nō dicit a quo moueat̃: stat ergo adhuc regula
q: mouet̃ quidem motis speciebus sed a deo: nō a mouente
species. Non tamen necessario motis speciebus mouetur
a deo: sed regula intelligitur de his que in nobis sunt ꝑ
aliquā naturalem habitudinem vel colligantiam que nō
est in proposito. Ex illo patet ꝙ ita motio corporis christi
ad motionem specierum est miraculosa. An autem sit no
uum miraculum an antiquum/ quo dominus constituit
ꝙ corpus illud sit in loco specierū: dicatur vt supra lec. xlv.
¶ K Et licet que dicta sunt/ vera sint quantum ad sacer
dotem celebrantem: ꝙ ille nec alius homo mouens spe
cies ad aliud vbi/ moueat corpus christi: sed mouet̃ imme

diate a deo: tamen quātū ad aīam christi tenet Guil. ochā
contrarium. vñ tenet φ possit moueri ab aīa christi. Qd sic
pbat/qm aliquid habet modū essendi cōuenientē mobili:
τ modū essendi cōuenientē mouēti: nō est incōueniens il-
lud mouere τ aliud moueri. Corp⁹ aūt christi habet modū
essendi in sacro cōuenientē mobili: τ aīa eius modū cōue
nientē mouenti/saltem quantū ad potentiā nō organicā.
Vñ sicut angelus pōt se mouere in loco: ita τ aīa intellecti
ua pōt mouere corpus suū siue habeat modū quātitatiuū
siue nō. Vñ dicit ille doctor/φ aīa christi pōt corpus suum
mouere in celo organice/eo φ ibi est circumscriptiue: in sa-
cramento pōt corp⁹ suū nō organice. ¶ Ad cui⁹ intellectuz
notandū φ est duplex potentia mouēdi corpus organicuz
organica scz τ non organica. Potentia organica est que in
sua opatione vtit organo corporali: ita φ sine illo opatio-
nem hmōi pficere nō pōt: vt est potētia sensitiua. Potētia
motiua motu pgressiuo. Per oppositū potentia non orga
nica: vt volūtas τ intellect⁹. Mouere aūt organice est mo
uere primo vnā partem corporis: τ p illā aliā distantem a
priori: sicut cōtingit in motu aīalium/φ primo mouet cor:
deinde pars cordi ppinquior: τ p illā alia/τ sic deinceps: si
cut est videre in motu cōposito ex pulsu τ tractu. Moue-
re nō organice est mouere eque primo totū τ partē. ¶ Aīa
ergo christi corpus suū in eucharistia nō pōt mouere orga
nice: qz cū totū corpus τ oēs partes sue sunt simul: nec vna
pars ab alia distat localiter: nō pōt vnā mouere p aliā: sed
oēs eque pmo. Potest aīa christi velle τ credit φ de facto
velit corpus suū mouere ad motū hostie pp̄ter cōformitatē
volūtatis sue ad voluntatem diuinā: qua vult corp⁹ ad mo
tum hostie moueri. Sic ergo volēdo: si moueat hostia/mo
uet tunc corpus suū: nō organice/qz totū simul: eo mō quo
est sub hostia tanq̄ causa partialis/cōcurrendo cū deo cau
sa principali. Si vo aīa christi suspenderet volūtatem suā
in hmōi motione: tunc corpus suū a solo deo moueret ad
motū hostie: immo si nō esset cōtraria ordinatio dei volen
tis corpus illud esse vbi est hostia seu spēs: posset aīa cor-
pus suū mouere quiescente hostia: τ econuerso/quiescere
mota hostia. τ per hoc se separare ab hostia: τ in tali motu
esset causa partialis concurrens cum deo ad hmōi motuz.
¶ L. Ex illis ptz primo φ mota hostia: corp⁹ christi mo-
uetur. Scdo φ nō mouet a sacerdote hostiā mouēte: neqz
per se: neqz per accidēs. Tertio φ sic mouet a volūtate di-
uina statuente τ ordināte: φ facta cōuersione panis in cor-
pus christi/ipm corp⁹ a specieb⁹ nō separat donec mānserint
in ea dispositiōe qua cōseruassent panis sbām/si cōuer-
sio nō fuisset. Quarto φ sic a solo deo mouet nulla cōcur-
rente creatura sm opi. scoti. Sed sm opi. ochā concurrere
potest aīa christi/q̄ habet dñium sup corp⁹ suū: etiā sm illū
modū essēdi in sacramento. Quinto φ corp⁹ christi sic mo-
uetur p se primo τ nō p accidens ad motū hostie: siue a so-
lo deo: siue a deo aīa christi cū deo concurrente: φ φ posset
sic a deo τ aīa christi moueri ad aliū locū hostia quiescēte.
Et tantum de his que concernunt predicamentum vbi.
¶ M. Quantū nūc ad predicamentū qñ/videndū esset:
quādo corp⁹ christi esset in sacramēto: verū p aliquo instā-
ti simul sint sub specieb⁹ sbā panis τ corpus xp̄i. Item qñ
desinit ibi esse corp⁹ christi. De primis duob⁹ dictū est supra
lec. xlij. τ lec. xl. De tertio dicendi locus aptior occurret dū
de sumptiōe hui⁹ sacramēti tractabit. ¶ Ideo his omissis
videndū est de vltimo hui⁹ partis: scz verū verba consecra
tionis formā integrantia/habeant aliquā virtutez effecti-
uā naturalez vel supnaturalem respectu presentie corpo
ris christi: qua videlicet effectiue cōuertant panem in cor-
pus christi: faciantqz corp⁹ christi realiter esse presens alta-
ris sacramento. Et hic quidē cōcors est doctorz sniā/φ con
secrationis verba nihil horū efficiant ex naturali sua virtu
te sue pprietate. Cū em̄ verba ista nihil aliud sunt q̄ voces
prolate ab ore pferentis: nullā habent naturalem virtutem
nisi immutatiuā auditus ad sui apprehēsionē: sicut quicūqz
alius son⁹. Naturale em̄ est cuilibet obiecto cuiuslis potē
tie apprehensiue/ipsam ad sui cognitionem vel apprehen
sionez immutare. Sicut albedini naturale est: vt reducat po
tentiā visiuam (ceteris parib⁹) ad actū se videndi. Sic so-
no cōuenit vt imutet auditū ad sui auditionē ad apprehē-
sionem: τ hoc respectu cuiuslibet audit⁹ bene dispositi. Et
si preter hoc/etiā intellectū immutet ad apprehensionē re
rum p ipas voces significatarū: id nō cōuenit eis p naturā
ppriā: sed ex impositione aut bñplacito instituētis: in cui⁹
signū hunc effectū imutandi nō habent respectu cuiuslibz
audientis voces ipas: sed tm̄ respectu ei⁹ cui nota est earū
impositio: τ q̄ habet in se spēs seu habitū rerū significatarz
Als etiā auditis vocib⁹/nō cogitant res significate ab au-
diente eas τ impositionē nō ignorāte. Hec aūt imutatio si
ue ad vocū ipsarū pceptionē: siue ad rerū significatarū co-
gitationez: nihil facit ad realē cōuersionē panis aut vini in
corpus et sanguinem christi: vt manifestuz est: τ ideo neqz
ex naturali pprietate: neqz ex volūtarie ipositionis signifi
catione/cōuenit vocib⁹ actiue cōcurrere ad cōuersionē se-
pe dictam. ¶ Preterea naturalis pprietas vocū est eadem
apud oēs: τ earū significatio voluntaria similiter eadē est
apud oēs ipositionē earū nō ignorātes/a quocūqz pferan
tur: vtraqz etiā infuit vocib⁹ ante eucharistie institutionez
Sed si a laico pferant/nō fit cōuersio: vt ex premissis ptz.
Sic si ante incarnationē xp̄i plata fuissent: nulla fuisset fa
cta cōuersio: quare ad cōuersionē hmōi vba cōsecrationis
nullā habent efficaciā ex naturali pprietate: neqz ex impo-
sitionis grāmaticalis significatione. ¶ N. Verū aūt acti-
ue cōcurrāt p virtutē supnaturalē a deo influxā vel datam
ad hmōi ↄuersionē: altercatio est nō parua inter doc. catho
licos. nā Alex. de alea p. iiij. dist. xxxix. τ post eū b. Tho. in
iij. par. q. lxxviij. ar. iiij. recitat opi. dicentiū/φ cū dicit ↄuer
sio hec fit virtute vboz: virtute vboz extenso noīe dr: nō qz
aliqua qualitas data sit vbo p quā vbū opat: sed ex diuina
institutiōe hoc firmatū est φ illo vbo plato a sacerdote in-
tentione cōficiēdi panis trāssubat. Vñ ad plationē illi⁹ ver
bi/verbū increatū opat. Illa ergo ordinatio verbi/infalli
bilis ad talē effectū virt⁹ dicit: q̄ nō est aliqua qualitas da-
ta vbo: nec aliud de nouo creatū. ¶ Sed hanc opinionez
reprobāt: tū qz tūc nō bene diceret penes verbū formā at-
tendi ipsi⁹ sacramēti. Sic em̄ verbū simpliciter esset mate-
riale τ nullo mō actiuū: sicut nec panis: τ nō esset forma cū
forme sit agere. Tū qz sicut in omī opatiōe naturali vbi de⁹
opat mediāte creatura: dat virtus creature/mediāte qua
opat: ita videt φ a simili in omī opatione miraculosa/vbi
de⁹ opat mediāte creatura: dat aliqua virt⁹ creature. Tum
qz hoc repugnat dignitati sacroz no. le. quib⁹ (vt ex multis
sctōz autoritatib⁹ habet) nō solū ↄuenit vt significent: sed
aliquo mō vt causent qd significant. Cū ergo h̄ sacrm̄ cete
ris digni⁹ est: p quāto cōtinet gratiā increatā τ subsistentē/
xp̄m scz/vere τ realiter. Alia nō cōtinēt grām vere τ forma
liter: sed significāt grām accidētalē: ↄñs igit est φ in vbis
formalib⁹ hui⁹ sacri sit quedā virt⁹ creata ad p̄dictā ↄuersio
nem faciēdā. Tū demū qz ad hoc sunt multe sctōz autorita
tes etiā. s. allegate. Inter quas sunt ille Amb. sup eplam
ad Cor. Anteqz cōsecret/panis est τ vinū: vbi aūt vba xp̄i
opata fuerint: corp⁹ τ sanguis efficit xp̄i. Ecce dic̄ vba opa
ta fuerint. Itē idē: Qd erat panis añ cōsecrationē: iā corp⁹
xp̄i est post cōsecrationē: qz sermo xp̄i creaturā mutat: hec
aūt mutatio est opatio quedā. Idem in li. de sacris: Vbi sa
cramentū cōficit/iam nō suis sermonib⁹ vtit sacerdos: sed
sermonib⁹ xp̄i: igit sermo xp̄i hoc cōficit sacramētuz. Ecce
plane dicit φ sermo cōficit. Et iterū ibidē: Ex pane fit cor-
pus xp̄i cōsecratiōe vbi celestis. Idē: Si tantū valuit sermo
helie/vt ignē de celo deponeret: nō tātū valebit xp̄i sermo
vt spēs mutet elementoz. Idē: Vbi vba christi opata fuerint
ibi sanguis efficit qui plebem redemit. Igitur vide φ po-
tens est sermo christi vniuersa conuertere. Item Augusti-
nus. Credendū φ in verbis christi conficiantur sacramen-
ta. cuius em̄ potentia creantur prius: eius vtiqz verbo ad
melius procreantur. Item eusebius: Inuisibilis sacerdos

visibiles creaturas i subãm corporis ⁊ sanguinis sui secre-ta potestate cõmutat/dicens: Accipite ⁊ comedite ⁊c̃. Itẽ damas. Verbum dei est verbum actiuũ ⁊ omnipotẽs. ⁊ lo-quitur de verbo christi quo fit conuersio panis in corpus xp̃i. Itẽ hugo. li. ij. de sacris par. viij. Per verba sanctifica-tionis vera panis ⁊ vera vini subã in verũ sanguinẽ ⁊ cor-pus christi conuertitur/sola specie panis ⁊ vini remanente ⁊ subã in subãm trãseunte. ¶ O His alijsq̃ sanctoꝝ au-ctoritatibus videtur colligi posse verba ista ꝑ virtutem ali-quam cõcurrere ad sacri cõsecrationem: non naturalẽ ergo supernaturalẽ. Unde tenẽt ꝙ verba christi. i. tradita a chri-sto habent virtutẽ cõuertendi elemẽta in corpus xp̃i ⁊ san-guinẽ. Et hec virt⁹ data est vbo creato a vbo increato. Nec hoc excludit quin ibi virt⁹ increata sit intime operãs: sicut est in omnib⁹ quibus cooperatur virtus creata. Nulli eñ creature data est virtus sufficiens ad producendum per se aliquid in esse ꝓprio. Hanc aũt insufficientiam supplet vir-tus diuina ei influendo ⁊ cooperando. Data est ergo ver-bis virtus supernaturalis hmõi ⁊ ceteroꝝ sacr̃oꝝ: quo-rum virtute res sacr̃oꝝ efficiũtur: virtute diuina cooperã-te: licet effectio illa pricipalius attribuẽda est virtuti icrea-te cooperanti. Unde etsi virtus data verbis a verbo icrea-to operatiua sit ad transsub. ationem: tñ primo ⁊ principa-liter accipienda est ipsa cõuersio virtute increati. Hec oĩa Alexander. Cui consentit sanctus Tho. in iiij. Cum hec verba ex persona christi ꝓferuntur/⁊ eius mandato: con-sequuntur quandam virtutem instrumentalem per appli-cationem ministri ad ꝑficiendũ hoc sacramẽtũ: que instru-mẽtaliter cõcurrit ad trãssubstantiandũ panem in corpus christi. Sicut in alijs sacramentis est virtus supernatura-lis cõcurrens instrumentaliter ad causandũ: ⁊ si non gra-tiam tñ effectum sacr̃alem: puta characterẽ in habentibus characterẽ: vel quendam ornatũ aĩe in nõ imprimentibus characterẽ: q̃ est dispositio quedã p̃uia ad grãm: que gra-tia est principalis effectus sacri. ¶ P Hec autẽ positio licet sit multorum: videtur tñ multa difficilia implicare et valde incerta. Dubiũ quippe est qñ hec virtus spiritualis predicte verborũ forme infundatur: vtrũ scꝫ in principio ꝓlationis verborũ: ⁊ si sic tunc tot erunt virtutes in hac forma cõsecrationis quot dictiones: imo quot syllabe: quot littere dictionũ. Accidẽtia eñ numerant ad numerationẽ subiectorum realiter distinctorũ. Distinguũtur aũt abinui-cem realiter dictiones lr̃e ⁊ syllabe huius orationis: ergo ⁊ accidentia in eis: ⁊ ꝑ consequẽs virtus eis inexistẽs. Hec aũt concedere absurdũ videt̃: quod nec rõ ꝓbat: nec auto-ritas cogit. ¶ Preterea dato ꝙ si cõtinue generaretur no-ua ⁊ noua virtus ad ꝓlationem noue dictionis syllabe aut littere: pari modo cõtinue corrũperet̃ hec virtus sicut subiectũ eius scilicet verba ꝓlata syllabe ⁊ lr̃e: q: corrupto subiecto corrumpit̃ ⁊ accidens: quo cõcesso nõ vident̃ oẽs ille virtutes habere aliquã actionẽ respectu conuersionis: q: cũ illa fit ꝓlatiõe orationis completa: ad eã nequaq̃ vi-detur agere virtus prime dictionis huius forme q̃ trãsijt ⁊ nõ est. Agere eñ p̄supponit esse: qđ maxime ex eo patet: q: ipsa cũ esset: nullã induxit dispositionẽ in panẽ ad sui desi-tionẽ: q: nõ videt̃ panis realiter ꝑ hanc alterari vt vadat i non esse: ⁊ nõ videt̃ agere etiã dispositiue ad desitionẽ pa-nis: quõ prima gutta cadens dicitur agere ad cauationem lapidis: quã vltima gutta inducere putat̃ quodãmodo in virtute p̄cedentiũ q̃ egerũt ad eã dũ fuerũt: ⁊ si nõ egerũt ad panis desitionẽ: ꝑ consequẽs nõ agunt ad trãssubstan-tiationem panis in corpus christi. maxime q: s̃m sic dicen-tes corpus christi non mutatur: ergo ad ipsum nõ est actio in conuersione tantum ad panis desitionem qui mutatur. ¶ Et si diceret̃ ꝙ virtus inexistens p̄me dictioni cõserua-ret̃: ⁊ trãsfunderet̃ in scđam dictionẽ: ⁊ sic vsq̃ ad vltimã tũc accidens migrabit de subiecto in subiectum: qđ nec fi-des ponit: nec conuincit ratio: aut si virtus dũtaxat datur ⁊ infundit̃ in vltimã dictionẽ vel lr̃am: iã nõ est ipa virtus hui⁹ forme sed vltime lr̃e. ¶ Q Preterea neq̃ talis vir-tus agere posset ad trãssub. ationẽ in se: q: ꝓ nullo instanti est cũ trãssub. atione: nã cũ fit trãssubstãtiatio tunc illa vir-tus est corrupta. Fit eñ trãssubstãtiatio instãtanee: vt ha-bitũ est. s̃. Et ꝑ instãti pro quo fit cor⁹ christi presens: nulla virtus est in verbis: q: nec in illo aliqđ verbũ vel pars ei⁹ est. Nam primũ instãs esse presentie corporis/est primũ in-stans nõ esse verboꝝ: ⁊ ꝑ cõsequẽs virtutis existentis sub-stãtie in vbis. Neq̃ posset idipm inducere aliquã dispõnẽ q: aut illa esset in pane: ⁊ tũc q: dispositio necessitãs ad ali-quã formã/est pro instanti introductionis forme: sequit̃ ꝙ pro instanti trãssubstãtiationis fit panis: q: q̃ñe ei⁹ dispo-sitione/est etiã eius subiectũ: qđ nõ cõcedit̃ in ꝓposito: aut esset in corpore xp̃i: ⁊ tũc nõ est dispositio ad fieri corporis xp̃i: qđ est cõtra sic opinãtes. ¶ Itẽ cũ in alijs sacramẽtis virtus vboꝝ s̃m illos nõ agit ad gratiã accidentalẽ: sed ad characterẽ vel ornatũ/q̃ nõ ponunt̃ hic: quomõ põt dici ꝙ agant ad grãm subalẽ/scꝫ corp⁹ christi. ¶ Videt̃ etiã hoc esse cõtra dicta quedã sctõꝝ: nã btũs Aug. in de verbis dñi ait. Sicut de virgine ꝑ sp̃m sanctũ vera caro sine coitu crea-tur: ita ꝑ eũdem ex substãtia panis ⁊ vini mystice idẽ corp⁹ christi cõsecrat̃. Idem habet̃ a Dam. li. iiij. Itẽ amb. li. de sa-cramẽtis: Sermo christi: q̃ ex nihilo põt facere qđ nõ erat: nõ põt ea q̃ sunt mutare in id qđ erat: quasi diceret/potest. Sꝫ vbũ qđ fac̃ aliq̃d ex nihilo vt sit: vbũ est eternũ ⁊ icrea-tum. Idem: Sermo xp̃i conficit sacramentũ: q̃s sermo chri-sti/nisi hic quo facta sunt oĩa. Hoc aũt vbũ quo facta sunt oĩa: vbũ est eternũ ⁊ increatũ. ¶ R Propter hec ⁊ mul-ta alia/est alia opinio quã multi tanq̃ magis ꝓbabilẽ am-plectunt̃: negãtes oĩm virtutem instrumentalẽ cõcurren-tẽ effectiue ad trãssubstãtiationẽ inexistere verbis cõsecra-tionis. Unũ dicũt ꝙ sola diuina potẽtia ⁊ virtute panis in corpus christi cõuertat̃: q: panis in hac cõuersione desinit esse: vt habitũ est tã s̃m materiã q̃ s̃m formã. Ad hanc desi-tionẽ substãtie cõposite nõ põt agere virt⁹ creata: sicut nec ad ãnihilationẽ ⁊ ad creationẽ. Et huic fauet ca. Firmiter. de sum. tri. ⁊ fide catho. vbi dr̃: Panis transit in corp⁹: ⁊ vi-num in sanguinẽ p̃ rãte diuina. Et plures alie autoritates sctõꝝ hincinde suprapositę. ¶ Sed tũc est dubiũ/quõ ill' verba dicunt̃ cõsecratiua. Et quõ corp⁹ christi dicit̃ esse pre-sens speciebus panis ex vi verboꝝ. Et sacerdos celebrãs di-citur ꝑ hec verba ꝑficere ⁊ ꝯsecrare eucharistiã. Ad hec pla-ne respondet̃/ꝙ ipsa ideo dicunt̃ cõsecratiua: q: ad ipsorũ ꝓlationẽ fit cõsecratio: ⁊ ad nullã aliã ꝓlationẽ quorũcũq̃ verboꝝ. Nõ quidẽ ꝙ ipsa ꝑ virtutẽ aliquã eis inexistentem ad cõuersionem cõcurrãt: sed q: deus cõuersionẽ illã ope-ratur: dum vba hec ꝓferunt̃. Sic quidẽ ordinauit ꝙ quo-tienscunq̃ sacerdos hec verba legitime ꝓfert: totiens vult ipse assistere ad cõuertendũ panẽ in corp⁹ suũ. Et s̃m hoc sacerdos dicit̃ cõficere ⁊ cõsecrare: q: facit aliquẽ actũ: scꝫ verboꝝ ꝓlationẽ: qui requirit̃ ad hoc vt fiat cõuersio. Re-quirit̃ dico nõ ex natura rei: sed ex ordinatione dei cũ eccle-sia paciscentis ꝙ ad talem ꝓlationem idonei ministri eccle-sie ipse assistere vult ⁊ cõuertere panem in substãtiã corpo-ris sui. Et h̃ videt̃ dicere beat⁹ aug. Unñ hoc sctissime de⁹ ꝙ sacerdos cum sit puluis ⁊ cinis: te presentẽ habeat manib⁹ nõ vtiq̃ ex debito aut ei⁹ merito: sed volũtatis tue benepla-cito. Hec est vera indulgentia quã nulli angeloꝝ: nulli ar-changeloꝝ: nullis supernis spiritib⁹: sed hoibus: nõ omnib⁹ sed consecratis credun⁹ cõcessam. ¶ S Placuit igit̃ deo verba instituere in ecclesia predicta regulariter ad quorũ ꝓlationem legitimã conuersio fieret sua misericordia ⁊ vo-luntate: qđ fecit cũ dixit: Hoc facite in meã cõmemoratio-nem: hoc scꝫ qđ ego feci. quasi diceret: Accipite panẽ ⁊ di-cite: Hoc est corpus meũ. Et per hoc fecit pactũ cum eccle-sia: vt quotiens sacerdos illa verba proferret: totiens vult assistere: ⁊ corporis sui presentiã pane in ipsum cõuerso ex-hibere: ⁊ ꝓpter hoc sacerdos dicit̃ ministerialiter consecra-re. vnde Paschasius: Sacerdos non ex se dicit/ꝙ ipse crea-tor corporis ⁊ sanguinis esse possit: quia si hoc posset (qđ absurdum est) creator fieret creatoris. Sed ipse primo ob-

secrat ꝑ filium

fecerat p filiū patrē: ꝛ quē ad eum accessum habet vt no-
bis fiat corpus ꝛ sanguis dilectissimi filij sui: qđ xp̄s in-
dulsit/vt in virtute ꝛ verbo spūssancti noua creatura fie
ret ad nostre reparatiōis salutē. Hoc aūt semp fieri p sa-
cerdotē ad ꝓlationē verboꝝ testat̄ in verbis q̄ p̄mittit
ibidē cū dicit. Et qđ semel factū est p xp̄m ꝯtinue fieri nō
dubito p sacerdotē. Quō aūt corpus xp̄i fit p̄sens vi ver
boꝝ: satis est expositū supra lectione quadragesima: ibi
quere. Et quō sacerdos dr̄ eucharistiā ꝯficere/expositū
est supra lectione. iiij. in fine. ¶ Z Ad veritatē hui⁹ sen
tentie manuducimur p alia quedā facta xp̄i ꝛ sanctoꝝ: q̄
dū recte intelligim⁹: facile est his q̄ nūc dicta sunt: assen-

Mat. ix

sum cōmodare. Legit̄ xp̄m sanasse mulierē ad vestimēti
fimbrie tactum. Nunq̇d xp̄s virtutem aliquā influxit sui
fimbrie vestimēti/qua sanitatem efficeret mulieris. Non
vtiq̄: sed ipse imediate sanitatē cōtulit: dū mulier in fide
fimbriā tetigit. Ita in ꝓposito/deus est q̄ substantiā pa-
nis in corpus xp̄i cōuertit: dū sacerdos verba ꝓtulerit/q̄
ad hoc ipse instituit: nec in verbis causat virtutē aliquā
q̄ vlterius effectiue ꝯcurrat ad panis cōuersionē: sȝ ipse
tanq̄ causa totalis cōuersionē illā ꝑficit: dum sacerdos
hec verba legitime ꝓtulerit. ¶ Similr̄ btūs maternus
suscitauit mortuū/dum baculo bt̄i petri apl̄i cadauer te
tigit: nō vtiq̄ per aliquā virtutē baculo inexistētem: sed
deus virtute sua infinita mortuo vitā reddidit: dum ma-
ternus baculo corpus mortuū tetigit. ¶ Beatus petr⁹

Act. v.

vmbra sanauit infirmos: vt in actibus legit̄. Quis dice-
ret virtutē effectiuā sanitatis fuisse in vmbra: que nō est
res aliqua: sed luminis priuatio cui nulla poterit cōpete
re actiuitas. Siquidē agere presupponit esse: ꝛ qđ nihil
est in natura: nō est actiuitatis vllatenus susceptiuū: sed
deus ipse ad ostendendū fidei veritatē quā petrus pre-
dicauit: ad transitū petri infirmis ꝛ inualidis restituit sa

Numeri xxi.

nitatem. ¶ Sic serpens eneus p̄seruabat filios israel a
morte/a serpentū morsib⁹ veneratos: nō p virtutē in ere
existentē. Putabāt hoc quidā idiote/ꝓpter hoc serpen-
tem plus debito venerātes ꝛ idolatriā cōmittentes: pro
pter qđ rex sanctus Ezechias cū contriuit ꝛ occasionem
idolatrie sic remouit. iiij. Reg. xviij. Sic in proposito in
vbis ꝯsecratiōis nō est virt⁹ aliqua supnaturalis: p quā
actiue ꝯcurrant ad effectū sacramentalē: idest panis in
corpus xp̄i trāssubstantiationē. Sed xp̄s ex pacto qđ cū
ecclesia spōsa sua pepigit/suo signo assistēs cōuersionē
efficit: ꝛ ideo dr̄ signū nedū certū: sed efficax: q2 infallibi
liter assistit xp̄s id efficiens. ¶ V Et ꝓpter hoc verba
illa dicūtur causa transsubstātiationis: nā q2 causa est ad
cui⁹ esse sequit̄ aliq̇d: ꝛ ad esse siue ꝓlationē verboꝝ de-
bitam sequit̄ p̄sentia corporis xp̄i p cōuersionē panis in
ipsum: iō dicūtur cā huius p̄sentie ꝛ cōuersionis. Unde
notat Ockam. q. j. quarti/ꝙ cū causa dr̄ illud ad cui⁹ esse
sequit̄ aliud. Dupliciter pōt accipi illud ꝛ intelligi. Uno
mō qn̄ ad p̄sentiam alicui⁹ sequit̄ aliud esse ex natura rei
siue naturaliter. Alio modo qn̄ ad esse vnius sequit̄ esse
alterius ex sola volūtate alicui⁹: quo mō dicim⁹ ꝙ actus
meritorius est cā respectu p̄mij ex sola voluntate diuina
p̄miante: ꝛ talis cā dr̄ causa sine qua nō: ꝛ nō ea q̄ est cā
p̄mo mō. Nā in naturalib⁹ nō ꝯtingit dare cām sine qua
nō respectu alicui⁹ effectus: sed solū in volūtarijs. Sic ḡ
verba ꝯsecrationis: ꝛ ḡnaliter sacra noue legis sunt cau
se sine qua nō effect⁹ sacramētalis: ħ est grē accidētalis
vel effect⁹ gratuiti. sicut in ꝓposito: ꝛ nō cause ꝓprie di-
cte ex natura rei. Et hoc sufficit ad saluandū dicta magi-
stri ꝛ alioꝝ sanctoꝝ/dicentiū sacra esse causas grē: quia
deus sic instituit ꝙ nō ꝯferat̄ grā accidētalis vel substā-
tialis nisi positis sacramētis: ꝛ eis positis cōfertur: et iō
sunt cā sine qua nō: nec ꝓpter hoc opȝ ponere virtutem
aliquā supnaturalē: p quā sint cause illo mō: sed sufficit
sola volūtaria institutio diuina. Nō ḡ sunt causa eo mōq̄
ignis p virtutē caloris sibi inexistētis est cā calefactiōis
passi debite applicati. neq̄ etiā sicut intellectus est causa

actus fidei meritorij: ꝛ voluntas meritorie dilectionis p
charitatē supnaturalr̄ infusam. Que infusa charitas etsi
fuerit habit⁹ supnaturaliter infusus: naturalr̄ tn̄ iclinat
actū ea mediāte a potētia elicitū/in deū tanq̄ in finē vlti
mū. Sed verba sunt tn̄ causa sine qua nō ex volūtate di
uina (vt dictū est) cōuersionis ad coꝝ ꝓlationē legiti-
mā cōsequētis. Recte sicut ad actū meritoriū sequit̄ intē
sio habitus charitatis: ꝓm mentē btī Aug. dicētis: Chari
tas meret̄ augmentū sui. Non quidē ꝙ act⁹ ille meritori⁹
actiue causaliter cōcurrat ad causandū nouū gradū cha
ritatis: q2 charitas a solo deo creat̄ ꝛ īfundit̄: sed ordina
uit de⁹ ꝙ quotiēs quis elicit actū meritoriū: totiēs et ipe
intēdere disposuit habitū charitatis qui hui⁹ act⁹ causa-
le est principiū. Intēdere dico p nouū gradū charitatis
de nouo a se creatū/ꝛ priori habitui vnitū: ꝛ propter hoc
ille act⁹ meritori⁹ dicit̄ causa intēsionis charitatis: p quā
to sine eo charitas nō intēderet̄. ¶ X Similr̄ nō act⁹
meritorij dicunt̄ eē cause btītudinis future. nō ita ꝙ ipe
causent effectiue btītudinē/que tanq̄ merces a solo deo
cōfert̄: sed q2 ex dei ordinatiōe ꝛ liberalitate placuit ipsi
dare tantū bonū in futura vita elicientib⁹ tales actus in
presenti vita. Sic paterfamilias cōducēs seruū in vineā
suam p denario diurno: expleto labore tribuit mercedē
laboris: quā nō causat labor ex sua natura: sed causare di
citur ex pactione cōducentis ꝛ cōducti: ꝓpter quam pla
cuit seruo tales labores ꝑficere i ordine ad denariū pro-
missum: et placuit cōducenti dn̄o dare denariū in ordine
ad labores tales exhibitos. ¶ Nec cuiq̄ absonū videat̄
ꝛ fictū deū in noua lege cū fidelib⁹ hmōi pacta celebras-
se: cum etiā in lege veteri similia fecisse legat̄: vn̄ ait: Hoc

Gen. xvij

est pactū meū quod obseruabitis inter me ꝛ vos/ꝛ semē
tuū post te. Circūcidet̄ oē masculinū ex vobis. Et infra:
Masculus cui⁹ caro prepuții circūcisa nō fuerit: delebit̄
anima illa de populo suo. Ubi a contrario sensu arguit̄:
Si circumcisa fuerit saluabit̄. Et ex hoc pacto statuto de⁹
huic circūcisioni assistit remittēdo originale peccatum: ꝛ
causat gratiā: que mediū est hominē pducēdi ad salutē.
Hec sunt de intētiōe doc. subtilis ꝛ guilhel. ockā: que vi
dent̄ rationabiliora et intelligibiliora/q̄ sentētia prioris
opi. tenentis ꝙ verba cōsecratiua concurrūt effectiue ad
couersionē panis in corp⁹ christi/p virtutē supnaturalē
verbis influxā: q2 etiā nec virt⁹ illa influeret/nisi ex pa-
ctione diuina ipsam influēte facta cū ecclesia. Dicere em̄
oporet deū decreuisse totiēs velle hmōi virtutē supna
turalē infundere: quotiēs sacerdos illa rite ꝓtulerit. Si-
cut ergo ibi recurrit̄ ad pactū quantū ad influxū hui⁹ vir
tutis in verba: ita rationabili⁹ recurrit̄ ad deū in ipsa cō-
uersione imediate: que requirit infinitā potentiā ꝓm opi
nionem omniū. Oia etiā saluari possunt facili⁹: et euadi
multe difficultates/nō ponēdo hmōi virtutē in verbis q̄
ponendo: quare supfluitas hec videt̄ resecanda. Et opi-
nio p̄mo recitata ꝛ vltimo declarata seruāda. ¶ Y Pre
terea nec cogunt motiua alioꝝ supra inducta. Nō p̄mū
quo arguūt ꝙ alr̄ verba nō possent vere dici forma sacra
menti: cū forme sit agere. Nā quō verba sint forma sacra
menti eucharistie dictū est. s̄. lec. xxxviij. vbi ostēsum est/
ꝙ nō sunt forme sacramēti eucharistie: sed forma cōsecra
tionis. Nec tn̄ forma cōsecrationis ꝓprie accipiēdo p for
ma substantiali vel accidētali que informat subiectū cui⁹
est agere: sic em̄ verba sunt forme aeris cui inherent: sed
sunt forme metaphysice. vn̄ q2 ad sacramenta requirunt̄
quedā signa sensibilia et verba: illud quod est sensibile
in sacramēto vt lotio in baptismate: vnctio in cōfirmatio
ne ꝛc̄. dicit̄ materia similitudinaria: q2 magis materiale:
ꝛ verba dicunt̄ forma: q2 magis spiritualia: etiā q2 expres
sius significatiua gratie sacramētalis. Huius aūt forme
metaphysice nō est agere per aliquā virtutē sibi inexistē
tem. Nec tn̄ omnē actionē oportet tollere a verbis. Cōces
sum est em̄ ꝙ sunt cause sine qua nō: ita cōcedi potest/ꝙ
agūt sicut causa sine qua nō; hoc est ad coꝝ legitimā pro

latiōnem sequit̄ cōuersio ex pactione diuina. Sicut ergo agunt ex pactione diuina ꝑpter quod ad eoꝝ esse.i. ꝓfer ri sequit̄ cōuersio: nec aliter agit ignis calorē: nisi ꝙ ad eius p̄sentiā incipit esse calor in ligno apposito: licet hoc cōuenit igni caloris sibi naturaliter inexistentis: verbis ex pactione dei suo signo assistentis. ❡ Nec ſcd̄m cogit sed magis est ad oppositū: nā in hoc distinguit̄ miraculū ab operatione naturali: q: in miraculo ꝑprie accepto solus de⁹ operat̄: ꝛ si q̄ꝫ illud facit ad preces sanctoꝝ: nemo tñ dicit ꝙ p̄cibus insit virtus supnaturalis effectiua eius qd̄ petitur: sicut nec fimbrie: nec vmbre petri: vt dictum est. ❡ Z Similiter tertiū nō ꝯcludit: q: admisso ꝙ sacramēta legis noue causent/qd̄ significant: vt cō cessum est: tanꝙ̄ causa sine qua nō: nō sequit̄ ꝙ causent ꝑ virtutem supnaturalem eis inexistentem: nec ꝑ hoc distinguūtur ab oībus sacramētis veteris legis: quia hoc etiā cōuenit circūcisioni: etsi nō alijs: a circūcisione autē distinguūtur: q: cōferūt maiorem gratiā: ꝛ q: aperiūt regnū celoꝝ: qd̄ non fecit circūcisio: siue hoc fecerint ex vi sacramēti: vel qd̄ verius est: ex solutione debiti. ❡ Sunt ꝛ alie excellentie sacramentoꝝ noue legis/sup sacramēta veteris testamēti: vt ꝙ gratiā cōferūt ex opere operato: nō sic sacramēta veteris legis/excepta circūcisiōe: sꝫ tm̄ ex deuotione vtentis sacramēto: ꝛ illa instituta sunt a deo imediate: q: a xp̄o in assumpta natura: ista v̄o a deo ꝑ angelos: vt vult Aug. ij. ꝛ. iij. de tri. quasi ꝑ totū: ꝛ cetera de q̄bus dicendū nō est ꝑ singula. ❡ Quartū etiā ꝙ multas sanctoꝝ autoritates allegant/nō est ꝯtra opi. q: nihil aliud habet̄ ex oībus autoritatib⁹ inductis: nisi ꝙ ad ꝓlationē verboꝝ legitimā fit cōuersio: ꝑpter qd̄ verba dici possunt cā cōuersionis mō supra exposito: ꝛ propter hoc dicūtur operatiua ꝛ mutare creaturā: ꝛ species elementoꝝ efficere corpus xp̄i ꝛ sanguinē: ꝛ esse actiua/ꝛ sermo oīpotens: q: ꝯcurrit tanꝙ̄ causa sine qua nō/ad cōuersionē q̄ requirit in agente p̄ncipali potentiā infinitam. Oīa ergo illa cōueniūt verbis cōsecrationis per virtutem xp̄i assistentē/ꝛ hec oīa operantē: nō per virtutē verbis insistentem: nec hoc haberi potest ex aliqua autoritatū allegatarū. Quo aūt intellectu sacerdos dicatur his v̄bis ꝯsecrare: ꝛ corp⁹ xp̄i ꝛ sanguinē cōficere: satis late dictū est supra lec. iiij. Et tantū de isto ſcd̄o p̄ncipali diuisionis. ū. lec. xxxviij. ❡ Lectio. xlviij. A

Expeditis his que respiciūt forme cōsecrationis integritatē effectum ꝛ efficaciā: Cōsequēter inquirendū est de ipsius veritate et cōuenientia/quātū ad singulos terminos ipsam integrātes eorūq̄ꝫ significatione. Nā veritas ꝓpōnis ex eius significatiōe resultat: ꝛ significatio cuiuscūq̄ꝫ cōplexionis/ex significatiōe suarū partiū. Integrat̄ aūt forma cōsecrationis ex his quattuor terminis: h̄ est corpus meū: vt habitū est. ū. lec. xxxviij. De p̄mis duob⁹ terminis/scꝫ ꝓnomine hoc/ꝛ verbo est maior est difficultas. Dubium enī videt̄ quid ꝑ ꝓnomen hoc/demōstret̄: ꝛ qd̄ tp̄s ꝑ copulā est/importet̄. Ex quibus tn̄ maxime dependet veritas ōrōnis: nā cū ꝓnomē hoc/sit demonstratiuū positū respectu copule de p̄senti demōstrat aliqd̄ p̄sens in ꝓspectu ōrōnē ꝓferentis vel apprehendentis. Vel ergo demonstrat panis substātiā quā celebrans manib⁹ tenet: aut species quas sensu ꝑcipit: aut corpus xp̄i qd̄ fide cernit. Nō p̄ma duo: q: tūc ꝓpositio esset falsa: quia nec panis substātia: nec sp̄ēs sunt corpus meū.i. christi. Nec ꝓpositio affirmatiua vera esse poterit: cui⁹ extrema nō supponūt ꝓ eodē. Nec demonstrant tertiū/scꝫ corpus xp̄i: q: illud nō est p̄sens dū oratio ꝓfertur: sed incipit esse sub speciēb⁹ panis/qñ oratio ꝑfecte ꝓlata est: ꝛ tūc oratio nō est: ḡ nec vera est. ❡ Similiter ꝛ copula est: aut importat tēpus p̄cise coexistēs sue ꝓlationi: ꝛ ꝓ illo tp̄e nō est ibi corpus xp̄i: aut tēpus coexistens ꝓlationi totius ꝓpositionis; sed nec pro illo tempore est ibi corpus xp̄i: q: non est sub sp̄ēbus panis ante cōuersionem panis in ipsum: sed existente oratione nondū est cōuersio. Aut importat instans cōuersionis: sed illud nō est p̄sens: nec coexistit ōrōni vel eius parti: q: instans cōuersionis est primū nō esse orationis: vt dictum est lectione. xlij. Sic ergo apparet dubietas ꝛ difficultas hui⁹ materie. ❡ De qua sunt diuerse opiniones: ꝛ plures modi soluendi eius nodum apud doc. Qui tñ possunt p̄mo reduci ad duas. ❡ B Prima tenet ꝙ dū hec verba ꝓferūtur a sacerdote ministro xp̄i/ꝑ hoc nihil demōstratur: nā minister celebrans nō ꝓfert illa verba significatiue: sed recitatiue tanꝙ̄ a xp̄o dicta. nō ergo intendit per ꝓnomen hoc/rem demonstrare: sed dūtaxat recitare facta xp̄i que gessit: ꝛ q̄ verba dixit/dum corpus suū consecrauit: ꝛ ꝯsecratum discipulis suis vt manducarent tradidit: sicut cum dico: Christus dixit petro. Tu es petrus. ꝑ ꝓnomen tu/nō demonstrando ꝑsonam cuiuscūq̄ꝫ: sed dico xp̄m hanc ꝓpositionē dixisse. Tu es petr⁹. In qua ꝓpositione xp̄i/tu demōstratiue accipiebat̄: sed in ꝓpositione quā ego ꝓfero/tu sicut ceteri eius termini accipitur materialiter ꝛ non significatiue vel ꝑsonaliter: ꝛ ita nihil demōstrat. Sic in ꝓposito cū sacerdos dicit: Hoc est corpus meū: ꝑ hoc nō demōstrat corpus xp̄i: nec aliq̄d aliud: sed recitat xp̄m dixisse hanc ꝓpositionē cū ipse ꝯsecrauit ac discipulis suis dedit. Et s̄m hoc p̄fata oratio nō est cōsecratiua vt significatiua veri vel falsi: sed data est nobis tanꝙ̄ signū vt cognoscam⁹/ꝙ illa oratione ꝓlata a sacerdote corpus xp̄i realiter fit p̄sens per diuinū beneplacitū. ❡ Et videt̄ esse intentio dñi Inno. de officio misse par. iij. c. lvj. ꝛ. ix. ita dicent̄. Sane dici pōt ꝙ per hoc/sacerdos nihil demōstrat nec vtatur enūciatiue sed recitatiue. Sic cū ait: Ego sum vitis vera. Ego sum lux mūdi. ꝛ talia innumerabilia. Sic quidē loquēs sacerdos: ego sum lux mūdi. ꝑ ego/ nō demonstrat se in ꝓpria ꝑsona: neq̄ꝫ sic loquit̄ in ꝑsona christi. Sed dicit christum dixisse: ego sum lux mūdi. Unde dum euāgelium legitur in ecclesia/semꝑ premittitur: dixit iesus discipulis suis: ego sum lux mundi/ aut simile: ita in proposito. ❡ C Hanc opinionē videtur etiam tenere glosa in capitulo. Qui scelerate. de cōse. dist. ij. vbi querit di. Solet queri q̄d demonstret̄ ꝑ hoc ꝓnomen hoc/ Et sequitur. Ad hoc dico. Per hanc dictionē hoc/nihil demonstrat̄ nā ipsa materialiter ponitur. ❡ Pro hac etiā opinione vident̄ sonare verba canonis p̄cedentia ꝛ sequentia. Vn̄ sacerdos volēs ꝯsecrare/de xp̄o loquēs ait: in sua nō in ꝑsona xp̄i. Qui pridie q̄ pateretur accepit panē: gratias agens fregit/dedit q̄ꝫ discipulis suis/dicens. Accipite et manducate/hoc est corpus meum. ❡ Et p̄terea ꝙ nō loquatur in ꝑsona xp̄i: sed in ꝑsona sua referēs facta ꝛ verba xp̄i: videtur ex verbis canonis q̄ sequūtur formā consecrationis sanguinis: q̄bus de sanguine xp̄i dr̄. Qui ꝑ multis effundetur. Cōstat aūt ꝙ in posterū sanguis xp̄i nō effundetur. Quia mors illi vltra nō dn̄abit̄. cū effundetur sit futuri tp̄is. Si loquit̄ significatiue/oratio erit falsa. Ideo ꝓbabile videt̄ ꝙ sacerdos dūtaxat recitatiue loquit̄: recitando verba xp̄i que ipse ꝓtulit dicēs de sanguine suo: q̄ pro vobis ꝛ ꝓ multis effundetur. Hāc opinionē Inno. ꝛ glose allegate doc. cōmuniter nō approbant. Et ꝯtra eum arguūt Alexā de ales par. iiij. q. xxxiij. ꝛ post eum btūs Tho. ꝛ alij plurib⁹ medijs: quorū duo magis ponderant̄. ❡ Primū: q: si verba illius forme acciperentur materialiter ꝛ nō significatiue: tūc nō applicarentur ad materiā corporalē p̄sentem in corpus xp̄i cōuertendā/plus q̄ quācūq̄ꝫ aliam/imo ad nullā: q: nullā significarent: ꝛ ita per ip̄m non cōficeretur sacr̄m: q: s̄m Aug. sup Johan. eo ꝙ verbum accedit ad elementum: fit sacr̄m. Non aūt accedunt verba ad elementū: nisi significando ip̄m. ❡ Scd̄m: q: ꝑ illam positionē non euaditur difficultas q̄stionis: q: q̄uis sacerdos sic loquēdo nihil demonstret: tñ christus qui his verbis cōsecrauit: aliq̄d

Rom. vi

in cena per ꝓnomen hoc/demõſtrauit. Non eñ chriſtus ea recitatiue ꝓtulit quaſi ab alio dicta: ſed ſignificatiue ꝛ indicatiue tanq̃ a ſe ꝓmo ꝓlata. Et ideo hoc/accipitur demonſtratiue: ꝛ ꝑ ꝯſequẽs aliq̇d demonſtrat: ꝛ redit eadem difficultas q̃ prius. Similr ſi xp̃s nõ eſſet viator: ꝑ illa verba poſſet cõſecrare: nõ recitatiue accepta/ſed ſignificatiue. ℂ D Sed volens ſuſtinere opinionẽ Innocẽ. q̇ fuit vir magnus papali autoritate/ꝛ ſcientie diuine ꝛ humane ꝓfunditate: facile reſponderet ad rõnes. Nam ad primã diceret/ꝙ nõ obſtante ꝙ verba iſta materialiter accipiũtur: nihilominꝰ accedit verbũ ad elementum: vt fiat ſacramentũ. Accedit ad elementũ: nõ ꝙ materiam vel elementũ aut aliquid aliud demonſtret: ſꝫ accedit ꝑ intentionẽ ſacerdotis/verba illa ad elementũ applicantis. Intendit eñ ſacerdos ꝑ verba illa xp̃i que recitat: materiã panis in cõſpectu ſuo exiſtentem ꝯſecrare. Cui recitationi aſſiſtit deus: cõuertendo panẽ in corpus xp̃i: ipm̃ preſens faciendo ſpeciebꝰ panis: vñ ſm̃ hoc ordinauit xp̃s ꝙ quãdocũq̃ ſacerdos cũ intentione conſecrandi ſup materia debita ſua verba recitat: tũc infallibiliter ꝛ efficaciter vult cauſare p̃ntiam ſui corporis in vltimo inſtanti ꝓlationis. Et ſm̃ hoc accedit verbum ad elementũ: nõ tñ ex intentione miniſtri volentis ꝑ eoꝝ recitationẽ cõſecrare: ſed etiã ex ordinatione xp̃i inſtituẽtis: vt ad eoꝝ legitimã recitationẽ/p̃fatus cõſequatur effectus. Unde ſi deus inſtituiſſet vocẽ nõ ſignificatiuã quãcũq̃ ꝛ nobis incognitã: vt eſſet forma ꝯſecratõis: nihilominus ꝑ legitimã illius incognite vocis ꝓlationẽ/accederet verbum ad elementũ vt fieret ſacrm̃. Neq̃ eñ conuenit verbis eſſe formã ſacramẽtalem ex eoꝝ ſignificatione: ſed ex xp̃i inſtitutione. Uñ verba nõ ſunt effectiua rei ſacramẽti inquãtum vera vel non vera: ſignificatiua vel nõ ſignificatiua: ſed inquãtũ a xp̃o inſtituta/tanq̃ ſigna efficacia/ꝓpter aſſiſtentiã xp̃i ea ſic inſtituẽtis. ℂ Ad ſecundũ diceret cũ Inno. ꝙ xp̃s ꝑ illa in cena nõ ꝯſecrauit vt ſupra tactũ eſt lec. xxxvi. vñ xp̃s dicẽs: Accipite ꝛ manducate/hoc eſt corpus meũ. ꝑ hoc/demõſtrauit corpus ſuũ iam p̃ſens factũ ſpẽbus panis quas manu tenebat: nõ ad ꝓlationẽ hoꝝ verboꝝ: ſed ex ꝯſecratione ante hoꝝ verboꝝ ꝓlationẽ a xp̃o facta: qui ſm̃ Innocẽ. nõ verbis: ſed ſua virtute diuina in cena ꝯſecrauit. Cui etiã frãciſcus maronis cõſentire videtur quãtum ad hoc ꝙ xp̃s ſine verbis ꝯſecrauit Conſentit ꝛ Durãdus quãtum ad hoc/ꝙ verba illa a ſacerdote ꝓlata tenẽtur materialiter Qđ etiam ꝓbabile reputat Robertus hollcot ꝛ quidã alij. ℂ E Uerũ ad illud qđ additur. Si xp̃s modo eẽt viator: his verbis cõſecrare poſſet in vltimo inſtãti ꝓlationis eorũdem: effectum ſcꝫ tranſſubſtãtiationẽ cauſando: q̇ ꝓferret illa verba nõ recitatiue/ſꝫ ſignificatiue. Et tunc ſtat difficultas quõ illa ſit vera: hoc eſt corpus meũ ſic ſignificatiue a xp̃o ꝓlata. Difficilius eſt r̃ndere. Similiter nõ videt̃ ꝙ xp̃s alia forma ſit vſus/q̃ ea quã diſcipulis ſuis tradidit: nã ſm̃ ſanctũ Ambro. ſacerdos cõſecrat in verbis xp̃i. vñ ait li. de ſacr̃is. Cõſecratio q̇bus verbis ꝛ cuius ſermonibꝰ eſt. Reſpondet: Dñi ieſu. Et ſequitur Ubi ſacrificiũ ꝯficitur: iam nõ ſuis ſermonibꝰ ſacerdos: ſed vtitur ſermonibꝰ xp̃i: ꝰ ſermonibus xp̃i hoc ꝯficitur ſacrm̃. Hec ambro. Et habet̃ in. c. Panis. ij. de ꝯſe diſt ij. Sed ſi verba accipiunt̃ materialr̃: iam nõ ſunt verba xp̃i q̇ iſta ꝓtulit ſignificatiue. Nõ eñ ſunt eadẽ verba q̃ non idem ſignificant: etſi voces forent ſimiles. ℂ Itẽ forme ſacramẽtales ſunt efficaces: q̇ efficiũt qđ ſignificãt. Si ergo verba accipiũtur materialiter ꝛ nõ ſignificatiue: nihil ſignificãt: nõ ꝰ efficiũt qđ ſignificãt. ℂ F Propter illa duo ꝛ ſimilia/licet ſolui poſſent: eſt alia opinio/ꝙ v̇ba illa accipiũtur nõ materialiter ſed ſignificatiue: ꝛ ꝓferũtur a ſacerdote nõ recitatiue/ſed enũciatiue. Non aũt in ꝑſona ſacerdotis ea ꝓferentis: ſed in ꝑſona xp̃i. ℂ Sed ſtatim occurrit dubiũ/quõ ſacerdos hec verba nõ profetat recitando facta ꝛ verba xp̃i: cũ loquẽs in ꝑſona ſua:

Qui pridie ꝛc. recitat acta que xp̃s in huius ſacr̃i inſtitutione geſſit: in cuius ſignũ xp̃m exprimit in tertia ꝑſona cũ dicit: Qui ſcꝫ xp̃s pridie ꝙ pateretur accepit panẽ ꝛc. Et cum ꝑuenit ad verba xp̃i: vt indicet illa recitatiue dicere: p̃mittit verbũ dicẽs. qđ verbũ reſtringit terminũ a ſe tranſitiue rectũ ad ſuppoſitionẽ materialem. ℂ Ad qđ dicendũ eſt ſm̃ hanc ſcđaꝫ opi. ꝙ ſacerdos recitatiue loquit̃/recitans actus xp̃i: ꝛ etiam verba illa: Accipite ꝛ manducate ex hoc oẽs. q̇ reſtringunt̃ ad ſuppoſitionem materialẽ/per verbũ dicẽs/qđ p̃mittitur vſq̃ ad v̇ba cõſecrationis: nã vſq̃ ad illa loquit̃ in ꝑſona ſua ꝓpria. Dũ aũt ꝓferenda ſunt verba ꝯſecrationis: ceſſat loq̇ in ꝑſona ſua: ꝛ aſſumit ꝑſonã xp̃i/tanq̃ eius ꝓcurator aut vicarius ad hoc officiũ ꝑ eam inſtitutus ꝓferendo verba illa hoc eſt corpus meũ/ſignificatiue: ſicut xp̃s ea ꝓferret/ſi in ꝑſona ꝓpria p̃ſens loqueret̃: ꝛ ſicut in cena vltima ea creditur ꝓtuliſſe. Uñ ſacerdos quaſi diſtinctionem ſiue pauſam faciens/poſt illa verba: Fregit/dedit q̃ diſcipulis ſuis dicens: Accipite ꝛ manducate ex hoc oẽs. que recitatiue ꝓtulit in ſua ꝑſona ſignificatiue: quaſi nouã orationẽ incipiens/in ꝑſona xp̃i ſubiũgit: hoc eſt corpꝰ meũ. ℂ G Sed tunc videndũ quõ ꝓpoſitio illa ſit vera: et quid ꝑ hoc/demonſtret̃: an demonſtret̃ ad ſenſum qđ in ꝓſpectu eſt: vel ad intellectũ id qđ ibi nondũ eſt: hoc eſt an demonſtretur panis vel eius ſpẽs aut corpus chriſti. ℂ Et quidẽ hic varij ſunt modi doc. quos breuiter tangendo percurrã ꝛ poſt/modũ ſaluandi veritatẽ magis clarũ ꝛ facilem aperiã. Sũt q̇ dicũt ꝙ hoc demõſtret panem: ſed verbũ eſt/nõ capit̃ ſubſtantiue: ſed vt valet tantũ i. ſignificat: vt ſit ſenſus. Hoc eſt corpus meũ. i. panis ſignificat corpus meũ. Et ita ſacerdos ꝓferens hãc propoſitionẽ in ꝑſona xp̃i verũ dicit. Uerũ ſi ſic dicentes negent corpus xp̃i vere ꝛ realiter ꝯtineri in ſacr̃o: ꝛ panem tranſſubſtãtiari in corpꝰ xp̃i: ſed xp̃m tantũ figuratiue locutũ fuiſſe/cũ dixit: Accipite hoc eſt corpus meũ. ad inſtar huiꝰ locutionis. Ego ſum vitis vera ꝛc. corpuſq̃ xp̃i non eſſe in ſacr̃o niſi tanq̃ in ſigno. Heretica eſt ꝛ. ſ. lec. xxix. ſatis reprobata. Ideo tanq̃ fidei ac veritati contraria refellenda eſt ꝛ relinquẽda. Alij vt richar. de ſctõ victore in lib. de trini. tenet ꝙ in hac orõne: hoc eſt corpus meũ: eſt demõſtratio mixta/partim ad ſenſuꝫ/partim ad intellectũ: vt ſit ſenſus orationis. Hoc eſt corpus meuꝫ: hoc i. illud in qđ panis diuina virtute eſt trãſmutãdus/eſt corpus meũ Et ad illã poſitionẽ videt̃ etiã declinare Richar. de media villa diſt. viij. quarti, ꝙ hic eſt demonſtratio partim ad ſenſum: ꝑtim ad intellectũ: ſic intelligẽdo ꝙ demõſtrat̃ hic aliq̇d qđ eſt obiectũ ſenſus: ꝛ aliq̇d qđ eſt obiectũ intellectꝰ. primũ in obliquo. ſcđm in recto vt ſit ſenſus. Hoc i. aliq̇d ſub hac ſpecie ſenſibili eſt corpus meũ. Et hoc verum eſt nõ reſtringendo illud ad aliquã differentiã tp̃is. Uñ ſm̃ eũ ꝓnomẽ hoc/ſupponit ꝓ illo qđ actu ꝯtinet̃: vel de ꝓximo ꝯtinebit̃ in futuro ſub hac ſenſibili ſpecie: q̃ diſiũctiua vera eſt ꝓ ſcđa eiꝰ parte Et ex hoc dicit ꝯñter: ꝙ corpus xp̃i eẽ ſub ſacr̃o nõ eſt cã veritatis huiꝰ ꝓpoſitionis: hoc eſt corpꝰ meũ: ſed corpꝰ xp̃i ſtatim fore ſub iſtis ſpeciebꝰ/eſt cã veritatis p̃fate locutionis Uñ ſenſus eſt: hoc eſt corpꝰ meũ i. illud qđ ſtatim erit p̃ſens ſub hac ſpecie ſenſibili q̃ videt̃: eſt corpus meũ: ꝛ hoc verũ eſt. ℂ H Fundamentũ Richar. eſt: q: cũ ſm̃ grãmaticos tp̃s nõ accidit nomini: neq̃ ꝓnoi qđ loco nois ponit̃: ꝓnomen vel nomẽ a pte ſubiecti poſitũ nõ reſtringit̃ ad aliquã tp̃is differentiã: ꝛ iõ p̃nt ſupponere ꝓ ſuo ſignificato qđ eſt/vel fuit/vel erit/ſic indifferenter ſignificat. Nec põt dici inq̇t/ꝙ reſtringat̃ ꝑ v̇bum p̃ſentis tp̃is ad ſupponẽdũ tm̃ pro aliquo qđ p̃ſens eſt: ſicut cum đ: hõ eſt albus: terminꝰ hõ nõ reſtringitur ad ſtandũ ꝓ albis tm̃: ſicut cũ đ: hõ albus: q: reſtrictio non ſit niſi ꝑ reſtringens in diſtans. i. a parte eiuſdeꝫ extremi poſitũ. Sic ergo hoc/demõſtrat aliq̇d ſub ſpecie ſenſibili: ſiue nũc ſit ab ea: ſiue fuerit; ſiue erit. Demonſtrat eñ

sine restrictione tpali. Et equiualet ꝓpositioni disiuncti
ue diuersas tpis differentias importanti. scilz illi: hoc qd
cōtinetur: cōtentū fuit: vel cōtinebit sub his specieb⁹/est
corpus meū. Et quantum capio illū doctorē: vult dicere
ꝙ licet copula vniat extrema ꝓ tpe per ipsam īportato:
non tn̄ restringit extrema ad supponendū ꝓ suis signifi
catis tantū sibi ad tēpus copule correspondētibus: licet
ꝓpositio solū verificet̄ ꝓ illis. Unde pariter dicendū: ꝙ
in illa/hō viuit: hō supponit nō tm̄ pro hoībus q̄ sunt in
tpe p̄senti: sed etiā pro adā ⁊ antichristo: licet illa ꝓposi⸗
tio solū verificetur ꝓ hoībus q̄ sunt. Sicut hic hō currit
hō irrestricte supponit tam ꝓ hoīe currente: ꝙ pro sedē⸗
te ac quiescēte: licet solū verificet̄ pro hoīe currente. Ita
in ꝓposito hoc/demōstrat aliquid: scz corpus xp̄i quod
nūc est vel erit sub speciebus: ⁊ illud qd erit sub specie⸗
bus panis: iam est corpus xp̄i: ⁊ sic ꝓpositio simpliciter
est vera. ¶ I Alexāder de ales parte. iiij. q. xxxiij. post
alioꝝ reprobationem/dicit: ꝙ hec oratio: hoc est corpus
meū: est significatiua ⁊ operatiua. significatiua ex prima
sui impositione: operatiua ex forme sacrālis institutione.
Ratione qua est significatiua: hoc demōstrat signatū ꝑ
signū. Rōne qua est operatiua: insinuat̄ aliq̄d in aliud
cōuertendū. Un̄ est hic demōstratio signati ꝑ signum in
signatū cōuertendū. Signū est panis: signatū est corp⁹
xp̄i/in qd panis est cōuertendus. Hoc ḡ demōstrat ad in
tellectū corpus xp̄i: qd est signatū panis conuertendi in
ipm. Un̄ sensus hui⁹/hoc est corpus meū: est/signatum
hoc signo qd est panis trāssubstantiandus in corp⁹ meū
est corpus meū. Et sic patet ꝙ nō est idem dicere: hoc est
corpus meū: ⁊ corpus meū est corpus meū. Hec positio
nō fauet heresi: q̄ dicit corpus xp̄i tm̄ ꝑ panē significari:
⁊ ꝑ hoc illā esse verā/hoc est corpus meū: qꝛ panis signi
ficat corpus xp̄i. Non em̄ dicit Alexā. ꝙ hoc demonstret
panē: sed significatū ꝑ panē. Nec dicit panē tm̄ significa
re corpus xp̄i: ita ꝙ nunq̄ cōuertatur in corpus xp̄i: sed
dicit panē cōuertendū esse in corpus xp̄i: ⁊ hoc implicari
in demōstratione ꝑ hoc. Nam hoc demōstrat corpus xp̄i
significatū ꝑ panē cōuertendū in corpus xp̄i. ¶ Guilh.
antisiodorēs in summa sua dicit: ꝙ ꝓnomē hoc: habet va⸗
gam demonstrationē. Ut sit sensus huius orōnis: hoc. i.
existens sub hac forma panis/est corpus meū. Ut cū dr̄
tu aperi: tu habet indeterminatā demonstrationem. Ille
em̄ q̄ extra domū est dicit: tu aperi nesciēs quis sit intus/
nihil determinate demonstrās ꝑ tu. Ita in ꝓposito: hoc
demonstrat existēs sub forma illa: nō determinādo illud
particulariter. ¶ Huic positioni videt̄ fauere Durādus
dicēs: ꝙ in ꝓposito fit demonstratio ad intellectū: nō q̄⸗
dem alicui⁹ indiuidui signati: sz solūmodo indiuidui va
gi. vt sit sensus: hoc. i. cōtentum sub hoc. i. sub speciebus:
loquēdo in generali: nō in speciali de pane vel corpore:
est corpus meū. ¶ L Beatus Tho. par. iij. q. lxxviij.
ar. v. ⁊ redit in idem: dicit ꝙ hec locutio/hoc est corpus
meū: resoluit̄ in illā. i. contentū sub hoc/est corp⁹ meum.
Contentū dicit indeterminate: nō determinādo ad panē
quia sic locutio esset falsa. Nec ad corpus xp̄i: qꝛ sic signi
ficaretur ꝙ corpus xp̄i esset corp⁹ xp̄i. Et hec dicit est ra⸗
tio quare cū ꝓnoīe hoc/nō ponit̄ nomen a parte subie⸗
cti: ne scz eius demonstratio ad aliquā certam spēm sub⸗
stantie determinaret̄: sed indeterminate demōstret con⸗
tentum sub speciebus: qd cōe est ⁊ substātie panis ⁊ cor
pori xp̄i: q̄ ambo successiue cōtinentur sub speciebus pa
nis. ¶ Huic positioni etiā ꝯsonat Egidius theo. xiij. Itē
glo. interlinialis Math. vj. dicit: ꝙ est demōstratio ad
sensum quasi ad intellectū talem. Hoc est corpus meū. i.
illud qd sub illa specie visibili videt̄: est corpus meū. Ad
similitudinē qua diceremꝰ viso angelo sub specie huma⸗
na: hoc est angelus. In glo. videt̄: nō dicit visionem cor
poralem: sed intellectualē. i. intelligit̄. ¶ Sanctus bona
uētu. in quarto. dist. viij. post recitationē ⁊ reprobationē
multarū opi. dicit: ꝙ hoc demonstrat substantiam panis
sub accidentibus q̄ oculis conspici possunt: que est ter⸗
minus a quo cōuersionis (Est) vero: est operatiuum: et
nō dicit inherentiā vel idētitatem extremoꝝ: sed cōuer⸗
sionē. Et hoc est speciale in ista oratiōe. Unde cū dr̄: hoc
est corpus meū: nō significatur ꝙ panis sit corpus: sz ꝙ
ad ꝓlationem huius verbi panis: transit in corpus. Ua
let ergo est tantū: idest trāsit vel cōuertitur. ¶ Illa opi⸗
nio differt a priorib⁹ in duobus. Primo: qꝛ dicit: ꝙ hoc
nō demonstrat corpus xp̄i: sed panis substantiā sub acci
dentibus oculis apparentibus. Secūdo dicit: ꝙ est/nō
accipitur substātiue: vt dicit rei existentiā: sed cōuersiue
vt importat cōuersionē alicui⁹ in aliquid. vn̄ valet tantū
idest transit vel cōuertitur. ¶ Oppositū vtriusq̄ dicūt
alie opi. scilz ꝙ hoc/demonstrat corpus xp̄i: ⁊ accipit̄ est
substātiue. ¶ Z Omnes ergo p̄dicte opi. preter Inno
centij in hoc ꝯcordant. Primū ꝙ hec oratio: hoc est cor⸗
pus meū: nō accipit̄ materialiter sed significatiue: eo mō
quo xp̄s ꝓtulit dn̄ per eam in cena ꝯsecrauit. Quia eadē
forma/quā nobis tradidit: etiā ipse ꝯsecrauit. Nō autem
esset eadē forma: si ꝑ nos ꝓlata caperetur materialiter:
cū forma christi qui protulit eam: capitur significatiue.
¶ Secūdum: qꝛ orō illa est cōuersiua. Per eā em̄ panis
cōuertitur in corpus xp̄i. Et ideo significabit terminū a
quo cōuersionis q̄ est panis: ⁊ terminū ad quē q̄ est cor⸗
pus xp̄i. Et ideo nō pōt esse synonyma illi: corpus meū
est corpus meū: q̄ non est cōuersiua: ⁊ tm̄ significat ter⸗
minū ad quē. Nec importat cōuersionē. ¶ Tertiū: ꝙ ora
tio illa q̄ est forma cōsecrationis: est oratio vera: qꝛ in sa⸗
cramēto veritatis nō debet esse aliqua falsitas. ¶ Labo
rant aūt opi. quō illa tria inueniantur in hac orōne: hoc
est corpus meū. Uidet̄ em̄ difficile saluare ꝙ est vera et
simul cōuersiua. Nam qꝛ vera: necesse est extrema vniri:
hoc est supponere ꝓ eodē: sine vt alij dicūt: esse idē. Cum
aūt p̄dicatum/scz corpus supponit ꝓ corpore xp̄i: in cui⁹
ꝑsona sacerdos loquit̄: necesse est subiectū scz hoc/ꝓ eo
dem corpore supponere ⁊ ita nō pro pane: qd si est: vale
bit illā: corpus meū est corpus meū: ⁊ ita nō erit cōuer
siua. ¶ Hanc difficultatē faciliter videt̄ euadere sanctus
Bonauē. qꝛ dicit quoad primū: ꝙ hec est vera ⁊ extrema
supponūt ꝓ eodē: sed nō ꝓ corpore xp̄i: sed ꝓ pāne. Hoc
em̄ qd est subiectū: demonstrat panē. Et p̄dicatū nō est
corpus meū: sed hoc totū: ens qd cōuertit̄ in corp⁹ meū.
Nā est/valet tantū. i. trāsit vel cōuertit̄. Et ita ad illā vo⸗
calem: hoc est corp⁹ meū: corrīdet illa mētalis: hic panis
cōuertit̄ in corpus meū: cui⁹ p̄dicatū est/ens qd cōuertit̄
in corp⁹ meū: vt patet in resoluēdo. Hoc aūt p̄dicatū sup
ponit ꝓ pane: ⁊ cōnotat eius conuersionē in corpus xp̄i.
Sed qꝛ dicere ꝙ est/valet tantū. i. trāsit vel cōuertit̄: vi⸗
det̄ oīno volūtariū. Nec aliq̄ grāmaticoꝝ sic iposuerūt.
Nec ostēdi pōt ꝑ quē theologū data sit sibi hec significa
tio: iō ea facilitate respuit̄ qua acceptat̄. vn̄ ⁊ Alexan. q.
xxxiij. mē. iij. ar. ij. §. ij. Licet hec orō: hoc est corpus meū.
inquit: sit opatiua vtute sibi collata a dn̄o instituēte hoc
factum: nō ꝓpter hoc subtracta est sibi ꝓpria significatio
quā hz ex impositiōe: neq̄ fm̄ se totā: neq̄ fm̄ partē ipsi⁹
aliquā. Un̄ qd dico est: qd dico corp⁹: qd dico meū: ꝓpri⸗
as retinēt significatiōes: ⁊ modos essentiales significan
di hic sicut alibi. Hec ille. ¶ M Ea propter oēs alij
opinātes p̄dicti: dicūt ꝙ est significatiue est substātiuū.
Et quātū ad p̄dictā difficultatē soluēdā/satis in hac snīa
ꝯcordāt: licet vbis nō eisdē: ꝙ p̄dicatū hui⁹ orōnis: hoc
est corp⁹ meū: est corp⁹ meū: qd supponit ꝓ corpore xp̄i.
subiectū vo hoc/demōstrat ꝯtentū sub spēbus panis vi⸗
sui p̄sentib⁹ in instāti cōuersionis: si illud est corpus xp̄i.
Ita ꝙ hoc/duo demōstret: scz corpus xp̄i nondū p̄sens
ad intellectū: ⁊ panē aut species eius p̄ntes ad sensum.
Qd sic pōt declarari. Nā ꝓnomē ponit̄ loco noīs: ⁊ non
tm̄ loco noīs absoluti: sed etiā cōnotatiui. Et si est demō
stratiuū: demōstrat illud ⁊ sub ea habitudine qua nomē
loco cui⁹ ponit̄: significat. Un̄ nō solū demōstrat absolu

te rem aliquã: sed põt demonstrare ipsam cũ oĩbus circũstantijs: qbus significari põt ꝑ nomen: siue incõplexum siue cõplexũ. Siquidẽ ꝓnomẽ demõstratiuũ nõ est significatiuũ: nisi ex intentiõe ꝓferentis. Non eñ institutũ est ꝓmaria institutiõe ad significandũ aliqd determinate: sȝ ad significanduȝ quodcũqȝ ꝑ quo ꝓferens eo voluerit vti. Ideo põt poni loco cuiuscũqȝ noĩs absoluti ꝓprij vl' cõnotatiui ĩpositi vel imponẽdi: simplicis vel complexi. Sic in ꝓposito ꝓnomẽ hoc/demonstrat corp⁹ xp̄i ad intellectũ: nõ absolute: sed cõnotat panẽ ꝑsentẽ sub speciebus sensibilib⁹ in ꝓspectu existentib⁹ cõuertendũ in corpus ip̄m. Est eñ in ptãte demonstrantis rem sic vel aliter demõstrare: ⁊ ita ꝓ isto vel alio noĩe ponere. vñ nomen loco cui⁹ ponit̃ ꝓnomẽ hoc: est illud cõplexũ: h̄ est ens vel aliquid in qd̄ panis sub illis accidentib⁹ cõuertẽdus est. Et hoc cõplexũ supponit pro corpore xp̄i: ⁊ connotat panẽ sub illis speciēb⁹ eiusqȝ cõuersionẽ. Hoc ergo demõstrat ad intellectũ illud pro quo supponit. i. corpus xp̄i: ⁊ demõstrat ad sensum panẽ ⁊ spẽs: quẽ vel q̄s cõnotat. Et sic intellecta oṙo simplr̄ est vera: siue est/importat tẽpus ꝓlationis: siue ꝑcise: siue ꝓlationis totius oṙonis: siue instãs cõuersionis: q: pro quolibet illo tp̄e: ⁊ instanti hoc in qd̄ cõuertendus est panis: est corp⁹ xp̄i. Illud eñ in qd̄ cõuertẽdus est panis: est corpus xp̄i ante ꝓlationẽ hui⁹ oṙonis: sub ꝓlatione ⁊ post ꝓlationeȝ. Sic g̃ patet veritas oṙonis. Patet etiã ꝙ est conuersiua: q: importat vtrũqȝ terminũ cõuersionis: imo ⁊ ipsam cõuersionẽ: nõ tñ eodẽ mõ significãdi: sed terminũ ad quẽ substratiue: terminũ a quo ⁊ cõuersionẽ formalr̄ seu cõnotatiue. Patet etiã ꝙ nõ est idẽ dicere: Hoc est corpus meũ: ⁊ corpus meũ est corp⁹ meũ: q: lȝ extrema vtrinqȝ supponant ꝓ eodẽ/scȝ corpore xp̄i: nõ tñ cõnotant idem vt declaratũ est. Et ita videt̃ ꝙ qlibet dictarũ opinionũ possit saluari: licet vna magis ꝓprie loquatur q̃ alia.

℄ N Et licet sic videatur difficultas euacuata quantum ad demonstrationeȝ ꝓnoĩs hoc: tñ adhuc latet maior difficultas: ꝑ quã adhuc veritas forme poterit impugnari: ⁊ est hec. Forma cõsecrationis in oĩ casu possibili fit efficax ꝓlata a sacerdote: debita intentiõe sup materiã cõgruã. Ponat̃ igit̃ casus/ꝙ corp⁹ xp̄i nullibi sit añ ꝯsecrationẽ: nec in celo: nec alibi in sacro: qd̄ est possibile. Celebrat sacerdos. Ad ꝓlationẽ forme in vltimo ꝓlationis verboꝝ incipit esse corpus xp̄i de nouo sub speciebus panis. De nouo dico: tñ post priorẽ existentiã interruptã in casu. Accidit eñ cõuersioni/ꝙ corpus xp̄i sit añ cõuersionẽ in naturali cõsistentia: vt habitũ est supra lectiõe ꝑma. Illo g̃ casu posito/ꝓcederet ratio in principio hui⁹ lectionis facta: q: lȝ hoc demõstrat corpus xp̄i/in qd̄ cõuertendus est panis: ⁊ ita illud qd̄ ꝑdicatũ significat: tñ nec ip̄m: nec ꝑdicatũ supponit respectu hui⁹ copule est: q: siue dicat tẽpus sue ꝓlatiõis: siue ꝓlatiõis totius ꝓpositionis: ꝓ illo nõ est corp⁹ xp̄i. Nec põt dicere instãs cõuersionis: q: illud nõ est cũ ꝓlatiõe ꝓpositiõis. Est eñ primũ nõ esse ꝓpositiõis ꝓ quo ꝓpositio nõ est: sed imediate ante hoc fuit. Itaqȝ cũ illud instans non sit ꝑsens: nec simul cũ oṙone: nõ põt importari ꝑ verbũ est ꝑñtis tp̄is. Sic g̃ residebit maior difficultas in significatiõe copule est/q̃ demõstratiõe ꝓnoĩs h̄. ℄ O Circa h̄ laborauerũt Sco. ⁊ Ockã: nescio si alr̄ eoꝝ satisfecerit curioso lectori. Guilhel. ockam huius occasione inuestigat qñ ꝓpositio vocalis sit vera: an in ꝑncipio ꝓlatiõis: medio vel in fine. ij. quotli. q. vlti. ⁊ xxx. q. li. q. xi. Et posset q̃ri: qñ ꝓpositio vocalis d̄r esse. ℄ Pro quo breuiter aduerti põt/ꝙ ꝓ alio tp̄e ꝓpositio vocalis est: ⁊ pro alio vera est ſm quosdã. Et q: dici nõ põt/ꝙ ꝓpositio vocalis nunq̃ est. Nec põt dici esse qñ om̄es partes sue simul sunt: q: ille cũ sibi succedãt: nũq̃ simul sunt. Nec dici põt ꝙ est qñ nulla partiũ eius est: Relinquit̃ g̃ ꝙ tũc est: qñ aliqua partiũ eius est: sit ꝑma: sit media: sit vltima: q: nõ est maior ratio de vna q̃ de alia. Est g̃ ꝓ toto tp̄e ꝓlatiõis sue/⁊ ꝓ qualibet ei⁹ parte. ℄ Et nota vocabuluȝ pro: q: nullus terminus d̄r pars ꝓpositionis/nisi cõiugat̃ alijs cũ qbus cõstituit ꝓpositionẽ. Propositio aũt tunc d̄r vera: qñ significat sic esse sicut est in re/si fuerit de ꝑsenti/de inesse ⁊ affirmatiua: nõ aũt significat/nisi qñ sibi mẽtalis correspondet: q: vocalẽ ꝓpositionẽ significare: nihil aliud est q̃ eam instrumẽtaliter imutare siue mouere cognitiuã ad ꝯcipiendũ ꝓpositionẽ mentalẽ. Illa autem solũ ꝯcipit̃ in fine ꝓpositionis vocalis: q: audiens/Hoc est corpus: ignorat an dicturus sit ꝓferens asini/aut hominis/aut meũ: idõ nõ format mentalẽ ante cõpletam ꝓlationẽ totius vocalis. Est g̃ vocalis vera/qñ cõplete ꝓlata est: ⁊ tunc nõ est. Quãdo aũt ꝓlata est cõplete: tũc sub speciebus panis est verũ corpus xp̄i. Et ita illa: Hoc est corpus meũ: demõstrando cõtentũ sub speciebus: scȝ corpus xp̄i simpliciter vera est: q: qñ significat ꝓpositionaliter: nũc sic est sicut significat: q: tñ in fine ꝓlatiõis sue ꝓpositionaliter significat. Siquideȝ mentalis semꝑ sua vera est: q: nõ format̃ ante cõpletam ꝓlationẽ vocalis. ℄ P Sed q̃uis hec imaginatio sit subtilis: non tñ videtur satisfacere: q: esto ꝙ mentalis formetur vocali ꝑfecte formata: tñ copula mentalis nõ importat tempus ꝓ quo mentalis concipitur: sed magis tempus pro quo vocalis profertur. Unde posito casu ꝙ angelus a/esset ꝑcise tp̄e ꝓlationis hmõi: angelus est: ⁊ non vltra: tunc hec esset vera/a est. Et si in mentali q̃ formatur ad prolationẽ vocalis: est importaret tẽpus ꝯceptionis mentalis ipsa esset falsa: q: qñ mentalis est: a nõ est: vt ponit casus. Oportet ergo ꝙ copula mentalis vocali correspondentis/importet idem tẽpus qd̄ copula vocalis: alr̄ nõ ẽent synonyme. Et ideo in priori casu quo corpus xp̄i per hãc cõuersionẽ de nouo incipiet esse simplr̄: Illa: hoc est corpus meũ: si est importet tẽpus sue ꝓlationis: nõ esset vera: etiã in vltimo instãti sue ꝓlationis: neqȝ mẽtalis sibi correspõdens: licet ꝓ illo vltimo instãti/corpus xp̄i contineatur sub spẽbus panis: eo ꝙ est non importaret illud instans. Etiã videt̃ satis inusitatũ dicere ꝙ ꝓpositio est vera qñ nõ est. Nec videt̃ ꝙ verũ ⁊ falsum a parte ꝑdicati amplient subiectũ ad ꝑteritũ. Ideo põt ꝓbabiliter dici ꝙ ꝓpositio vocalis est vera/qñ est: ⁊ nõ/qñ nõ est. Cõsequẽter etiã ꝙ mentalis correspõdens vocali/est simul cũ vocali in fieri: licet nõ in esse. Ita ꝙ mentalis etiã successiue format̃ sicut vocalis: subiectũ mentale ad ꝓlationẽ subiecti vocalis: copula ad ꝓlationẽ copule vocalis: ꝑdicatũ ad ꝑdicatũ: licet mentalis maneat desinente vocali. Manent eñ partes mẽtalis simul: nõ sic vocalis. Consequẽter d̄r: ꝙ vocalis tũc vera est: qñ res ita se habent sicut ipsa significat vel significaret si aliqs eam apprehenderet ⁊ eius mentalẽ formaret: vñ si qs dicat: De⁹ est: vera est etiã si nullus eã apprehẽdit. Sicut etiã euangeliũ in libro scriptũ: verũ est: etiã dũ nullus ip̄m apprehendit. Significat aũt vocalis qñ est: tũc eñ mouet ad formandũ mentalẽ ꝑ partes: ⁊ nõ qñ esse desijt. Uerũ in hoc nõ stat pondus ꝑsentis disputatiõis: sed in hoc solũ qd̄ tẽpus importat copula est/in ꝑdicta ꝓpositiõe: q: si precise importat tẽpus sue ꝓlationis: vel etiã ꝓlationis totius orationis: hoc est corpus meũ/adequate. indubie in casu illa est falsa: qcquid etiaȝ demonstret̃ ꝑ ꝓnomen hoc: q: ꝑdicatum corpus meũ/nõ supponit: cũ pro toto tempore prolationis/non sit corpus christi ſm casum.

℄ Q Idcirco notandũ ꝙ est/in dicta oratione q: presentis tẽporis: tẽpus ꝑsens importat. Cum autẽ presens tempus sit diuisibile (quia non pono instantia indiuisibilia) dubitari põt: quãto tẽpore possumus vti pro tẽpore ꝑsenti. Ad qd̄ dicendũ tanto/quãto placet: ita tamen ꝙ includat ꝑsens nunc. Unde possum⁹ vti pro tempore ꝑsenti hora ꝑsenti: die presenti: mense ꝑsenti: anno ꝑsenti. hoc est hora includente ꝑsens nũc: die includente ꝑñs nũc: ⁊ sic de alijs. Cum aũt aliquo tp̄is spacio vtimur ꝓ ꝑsenti. (exempli causa: ꝑsenti die.) quicq̄d est pro aliqua

parte hodierne diei/presens dr esse illa die siue hodie: et
ita esse. Quauis ergo est/dicit tēpus p̄sens: est tñ in be/
neplacito proferentis/quāto tēpore velit vti pro presen
ti: an magno/paruo/vel instanti si ponerentur. Et sm̄ h
variant ppositiones in veritate et falsitate. ¶ R Per
hoc ad ppositū. Dico q in illa: hoc est corpus meū: hoc
demonstrat corpus xp̄i/in qd cōuertendus est panis spe
ciebus visibilibus subiectus: vt dictuz est. Est significat
p̄sens tēpus includens plationē huius vocalis cū instā
ti terminante ipm: qd est primū instans non esse eius: qd
est instans cōuersionis: vt valeat tātū hec oratio: hoc est
corp⁹ meū. i. hoc cōtentū in qd cōuertēdus est panis et c.
in aliq parte tēporis includentis plationē/et instās ter/
minans/est corpus meū. Et hoc est verū: etiā si de nouo
corpus xp̄i inciperet esse simpliciter in instāti ɔuersionis
Nam de eo verū est dicere q est: q: est contentū sub spe/
ciebus in p̄mo nō esse plationis verboꝝ: qd ex supposi/
tione est pars temporis p̄sentis importati p est. Et hanc
responsionē tangit Sco. in. iiij. distin. viij. q ij. post trede
cim ɔclusiones/quas ponit ad inuestigandū qn ppositio
fit vera: qd importet verbū est: et quid demōstret pro
nomen hoc. Tandē declinat ad hoc/q est importat tem
pus sm̄ intentionē exprimētis: et quātū est in se: et inquā
tum est minister dei: q orationi assistit sm̄ intētionē quā
habere debet minister ad faciendu3 qd sic intendit. Hec
aūt est: vt tota oratio referaṫ ad vltimū instans platōis
ipsius orationis. siue hoc fit ex virtute sermonis: siue ex
determinatione pferentis: et hoc nō tm̄ in se: sed in ordi/
ne ad p̄ncipale agens assistens ad agendu3. ¶ Et per h
ad rationē in p̄ncipio huius lectionis factā dr: q pnomē
hoc/demonstrat ad intellectū corpus xp̄i: pro quo et sup
ponit. Et demonstat ad sensum substantiam panis et spe
cies/quas cōnotat: vt dictu3 est. Et licet corpus xp̄i non
sit p̄sens dum oratio pfertur: sufficit q sit p̄sens in tem/
pore p̄senti qd per copulā est/importaṫ. Est eñ impor/
tat totū tempus includēs tēpus plationis/et instās con
uersionis tanq̄ p̄sens: ex intentione quā hr̄e debet pfe/
rens sacerdos: et ita erit simpliciter vera. ¶ S Uerum
quicqd sit de hac disputatione logica: hoc tenendū est:
q hec oratio nō est forma sacramētalis vt vera: sed vt ta
le signū p̄cedens forte tpe: vel ad minus natura/suā ve
ritatem. i. cōuersionē per quā ppositio est vera. Et nec vt
vera: nec vt falsa est cōuersiua: sed vt sic tanq̄ dispositio
preuia a deo instituta ad effectum sacramētale3: cui dn̄s
ex pacto assistit ad causandū tale3 effectū in termino sue
prolationis: siue significet hoc: siue aliud: siue vera: siue
falsa. Non itaq necesse est ministro de ei⁹ veritate dispu/
tare. Sufficit ei intendere pferre hāc orationē eo modo
et fine/quo xp̄s instituit eā pferendā. Et hec est intentio
debita: quā habere debet actualiter vel habitualiter: vt
declaratū est lec. vi. qua existente/et ipso orationē vocali
ter distincte proferente: assistit deus ad pficiendum effe/
ctum: etiam si sacerdos ipsa verba tanq̄ imperitus lati/
ni idiomatis/non intelligeret: aut actu ad eorum signifi
cationem non attenderet. Nec cautū est celebranti in ho
ra consecrationis secum disputare: ac solicite intendere
quid per pronomen demonstret: sed attendat vt verba
integre proferat: velitq hoc fieri ad verborum a se pro
latorum expressionem: quod christus instituit et ecclesia
credit. ¶ T Ostensa nūc vtcūq veritate huius oratio
nis: hoc est corpus meū: que est forma cōsecrationis: Etiā
paululū addendū est de eius cōgruitate: quātum ad sin/
gulos terminos in ea positos. Congruitate nō dico grā/
maticali/que manifesta est: sed verboꝝ in ea ordinatorū
aptitudine et cōuenientia ad rem ipsam q̄ ibi significaṫ
et agitur. Posset eñ alicui videri vt arguēdo recitat doc.
irrefragabil. parte. iiij. q. xxxiij. mēbro. iij. arti. ij. q inepte
poneretur hoc pronomen hoc/pro subiecto: qd sm̄ vim
vocabuli demōstrat id qd est in pspectu pferentis: nihil
autem tale: nec panis: nec species (siquidem hec tm̄ sunt
presentia in prospectu proferentis) nihil horū est corp⁹
christi. Ideo ponendū erat aliud subiectū expresse impor/
tans idem cū predicato: vt ab oībus audientibus et pro/
ferentibus statim deprehenderetur eius veritas. ¶ Itē
quia forma ista cōuersiua: qua transsubstantiatur panis
in corpus xp̄i: que fit platione facta: in ipsaq virtus infi
nita/per quā creata sunt oīa: operatur: quodāmodo cre
ans sub his speciebus corpus xp̄i quātum ad nouā eius
presentiā. Opera aūt creationis pverbū fiat/imperatiui
modi exprimūtur: vt est illud: Fiat lux. fiat arida et c. Cō/ Gen. i.
uenientius fuisset ponere verbū transitionē et pductio/
nē sub tpe futuro et modo imperatiuo importās: vt fiat/
vel cōuertatur aut simile: q verbū est: qd est substātiuū
importās subsistentiā rei: nō transitionē et hoc indicati/
ue sub tpe p̄senti. ¶ Item in ceteris sacramētoꝝ formis
ponitur verbū importans operationē ministri circa ma/
teriā sacramenti: vt baptizo: cōfirmo: inungo: absoluo.
Ideo et hic poni deberet hmōi verbū: vt cōficio vel refi/
cio: vt sic exprimereṫ/nō solu3 operatio dei inuisibiliter
operantis: sed etiā ministri visibiliter circa materiam ali
quid actitantis. Preterea cū hoc sacramēto reficitur aīa
tanq̄ cibo vite: et caro magis cōuenit cibo et refectioni:
q̄ corp⁹ qd ossa includit: magis erat dicendū: hoc est ca/
ro mea. Uñ et dn̄s ait. Caro mea vere est cibus. Et panis Jo. vi.
cuius partes sunt eiusdē rōnis/expressius significat car
nē xp̄i homogeneā: q̄ corpus qd habet partes similes et
dissimiles. Unde et xp̄s. Panis que3 ego dabo caro mea
est pro mūdi vita. Caro dicit/nō corpus. Item transsub/
stantiatio sm̄ rationē noīs/dicit substantiā mutatam in
substantiā: ideo magis dicendum fuit: hoc est substantia
mea. Preterea magis dicendu3 erat corpus xp̄i/q̄ meū:
q: pferuntur a sacerdote loquēte de xp̄o in tertia psona:
Qui pridie q̄ pateretur accepit: benedixit: fregit. Uel si
relatio fit ad xp̄m: magis dicendū fuisset: hoc est corpus
tuū. ¶ Item licet xp̄s dicit discipulis suis. In noīe meo Mar. vlti.
demonia eijcient: tñ discipuli eijcientes dixerunt in noīe
xp̄i: sicut Paulus dixit spiritui phitonisse. Precipio tibi Act.
in noīe iesu xp̄i exire ab ea. Et petrus Act. iij. In noīe ie/
su xp̄i nazareni surge et ambula. Dicendo etiā corp⁹ xp̄i:
omnis dubietas tolleretur: et error simpliciū dubitantiū
vel putantiū sacerdotē loqui in persona sua. ¶ U Ad
congruitatis ostensionē/et obiectoꝝ solutionē notat san
ctus Bonauē. post Alex. dist. viij. quarti. q. vij. q hec ora
tio singulariter significatiua est inter oēs orationes. Nā
alie orationes tm̄ sunt indicatiue veritatis vel existentie
eius qd significāt: Hec aūt qd significat: efficit et operaṫ
Nec solū est oro hec singularis cōparādo ad alias cōce
ptiones: sed etiā singularis cōparando ad alias for/
mas sacramentales. Sicut et hoc sacrm̄ nō solum omniū
alioꝝ dignissimū est: sed et supermirabile et singularissi/
mū. Unde sicut sex notātur in hoc venerabili sacramēto
singularia: ita eadem singulariter oportuit p eius formā
designari. ¶ Primū est mirabilis illa cōuersio panis in
corpus xp̄i: cuius cōuersionis mira singularitas in supe
rioribus exposita est: ideo oratio que dicit forma huius
sacramenti: nedum est significatiua: s3 operatiua. Efficit
eñ qd significat tanq̄ causa sine qua non: vt supra lect.
xlvij. dictum est. ¶ Scdm/q operatio illa siue cōuersio
ad successiuā orationis plationē facta: nō est successiua:
sed instantanea. ¶ Tertiū/q non est operatio siue pdu
ctio alicui⁹ rei noue vel nō existētis: sed termin⁹ eius est
ens actu cōpletū: substātialiter nō mutatū. ¶ Quartū/
q cōuersio illa terminaṫ ad illud ens: sc3 corp⁹ xp̄i: vt est
signū alteri⁹: videl3 corporis xp̄i mystici/ecclie sc3 fideliū
q̄ est corp⁹ capitis xp̄i sm̄ aplm. Dedit illum caput supra Eph. i.
oēm ecclesiā q̄ est corp⁹ eius. ¶ Quintū/q hec cōuersio
fit virtute dei increati: nō tñ sine ministro sacerdote ver
ba certa sup materiā certā cū intentiōe debita pferente.
¶ Sexto/q sacerdos nullā operationē h3 p̄ter verboꝝ
plationē circa materiā cōuertendā. Siquidē ad effectu3

cõuersionis nõ requirit ꝙ sacerdos materiã/ scʒ panẽ et spẽs tangat: leuet: frãgat: aut dispenset. Sine oĩbus his sola vboꝝ ꝓlatione: cũ intẽtione cõsecrãdi/ fit cõuersio: etiã si nec tãgat: dispẽset: frãgat: aut sumat. Nõ sic ĩ alijs sacramẽtis. In baptismate nõ sufficit ꝓlatio vboꝝ super puerũ ⁊ aquã: sed requirit lotio in aqua: q̃ est opatio sacerdotis baptizãtis. Et in cõfirmatione vnctio in fronte cõfirmandi: que siliter est opatio epĩ confirmatoris: sine quib⁹ nihil efficiũt vba. ¶ X Hec sex subtiliter ⁊ aptissime designant͡ per q̃ttuoꝛ vba forme. Nã qꝛ forma est opatiua: ꝑ subiectũ ei⁹ significari oportuit ꝯuersuꝫ/ ⁊ illud in qd̕ erat cõuertẽdũ: sine cõuersio nõ designaretur opatio sine eo in qd̕ cõuersio fit: nõ esset vera oro. Et cũ illud importat͡ ꝑ ꝑdicatũ: oportuit illud designari ⁊ per subiectũ. Sed illa duo in subiecto per terminũ simplicẽ vnũ tantũ modũ significãdi habente/ fieri nõ potuit: qꝛ vno mõ significãda nõ erãt. Nec apte in breui forma verboꝝ: quã opoꝛtuit distincte ꝓferre: poneret͡ ex multis terminis cõplexũ. Ideo aptissime positũ est ꝓnomẽ demõstratiuũ hoc: qd̕ vnicũ in voce ad intẽtionẽ debitã ꝓferẽtis haberet duplicẽ demõstrationẽ ad sensuꝫ ⁊ ad intellectũ. Ad sensum demõstraret panis substãtiã sub visibilibus specieb⁹ ꝓsentẽ cõuertẽdã. Et ad intellectũ/ corpus christi nondũ presens tanq̃ hui⁹ conuersionis terminũ. Pro isto supponẽdo: illas connotãdo: qd̕ sic aptissime fit per ꝓnomẽ demõstratiuũ / qd̕ ex primeua institutiõe hʒ demõstrare ad intẽtionẽ ministri ꝯficiẽtis. Nec oportuit illã significationẽ patere oĩbus idiotis: cũ secretissimum est hui⁹ sacrĩ mysteriũ: vt vult Diony. in de ecclastica hierarchia. Neq̧ ab intellectu significatiõis orationis depẽdet virtus cõsecrationis vt dictũ est. Hec quoad ꝓnomẽ hoc. ¶ Quia etiã terminus hui⁹ cõuersionis: que principaliter in oratione significat͡: est actu ens non mutatum substãtialiter: nõ debuit poni verbũ mutationẽ eius importãs: puta fieri: sicut dicim⁹ ex aere aquã fieri: vbi importat͡ substãtialis mutatio termini: quia ꝓductio aque simplr̃ per verbũ fieri: sed debuit poni ꝑ verbũ essendi: vt significaret͡ conuersio esse sine mutatione termini. Et q̃m cõuersio illa fit nõ successiue: sed instantanee: vbi sil' est fieri ⁊ factũ esse: instans etiã cõuersionis nõ diuidit͡ a tpe ꝓlationis ꝑ tẽpus vel instãs mediũ: quasi post ꝓlatione futurũ: sʒ instãs terminãs ꝓlationẽ/ ipm̃ est instãs cõuersionis. Ideo verbũ essendi nõ debuit esse futuri tẽporis: sed p̃sentis tẽporis: qꝛ terminus rei p̃sentis/ p̃sens iudicat͡. Et licʒ virtus cõuersiua sit infinita: virt⁹ scʒ verbi increati ꝑ qd̕ facta sunt oĩa: tñ per hãc in illa cõuersione nihil nouũ creat͡. Neq̧ conuersio illa est ad nouã presentiã corporis christi: tanq̃ ad terminũ formalẽ: sed ad ipsuꝫ corp⁹ christi: ad cui⁹ substãtialẽ existẽtiã definit esse panis cõuersiue: vt habitũ est lec. xl. Ideo nõ dr̕ cõuersio hic trãslocatio: sed trãssubstãtiatio. Corpus aũt christi in hac cõuersione nõ creatur: qꝛ ante fuit: ⁊ ꝑ cõuersioneꝫ trãssubstãtialiter nõ mutat͡: ideo nõ debuit poni verbuꝫ impatiuũ/ vocãs rẽ de nõ esse ad esse: fiat vel creetur: sed verbũ est/ substãtiuũ significãs immutatã ⁊ semꝑ existẽtẽ corpis christi substãtiã. Hoc de vbo est. ¶ Y Quia etiã cõuersio fit panis in corp⁹ christi/ tanq̃ in signũ alterius: qꝛ corp⁹ christi res est sacrĩ panis: ⁊ sacramentũ corporis mystici qd̕ ex multis mẽbris diuersoꝝ officioꝝ cum vno capite christo cõnectit͡: signãs vnionẽ mẽbroꝝ fideliũ cũ christo: nõ suffecit dicere/ caro. Qd̕ licet sufficeret ad rõnẽ cibatiõis spũalis exprimendã (ꝓpter qd̕ christ⁹ cũ de cibo loquit͡: vtit͡ noĩe caro) ad signãdũ aũt vtrũq̧ qd̕ ꝑtinet ad rationẽ sacrĩ: dicẽdũ erat corpus: qd̕ cõe est ad totũ homogeneũ ⁊ eterogeneũ. Vñ in institutione sacramẽti dixit christ⁹. Accipite ⁊c. H̕ est corp⁹ meũ. Et licet panis: qꝛ cibus ⁊ eiusdẽ rõnis in suis partib⁹/ apte significet carnẽ christi: qꝛ tñ ex multis granis cõficit͡ per aque admixtionẽ vnitis ⁊ in pastã redactis: apte significat corpus christi ex multis mẽbris connexũ: aia eius sacrosancta viuificatũ: vt vult beatus Aug. suꝑ Johannẽ. Vt ergo vtrũq̧ significaret͡: ⁊ corp⁹ christi vt cibus vite: et vt mystici corporis significatũ: cõgruẽtius dr̕ corpus q̃ caro. Quia etiã tota opatio ista fit virtute verbi increati h̕ sacramẽtũ instituẽtis ⁊ dispẽsantis sub hac verborũ forma: minister ex potestate a deo sibi tradita h̕ idẽ ministeriũ aliter facturus eadẽ verba assumit: nõ tñ in sua: sed in christi principalis ⁊ summi sacerdotis ꝑsona: ideo verba christi nõ mutata ꝓferre debet. Vñ non corp⁹ christi/ vel corpus tuũ: sed meũ dicere oportet: qd̕ nõ sacerdotis: sʒ christi corpus demõstrat. Et licʒ sacerdos in p̃cedentib⁹ verbis loquat͡ de christo in ꝑsona tertia: in his tñ loquit͡ in ꝑsona christi prima: vt dictũ est. Neq̧ est simile de potestate eijciẽdi demones tradita: ⁊ de ptãte cõficiendi: qꝛ ibi non instituit formã aliquã. Nec eiectio demonũ facta est virtute verboꝝ: sed vtute fidei ad christum. Plus eñ ibi fides opata est/ q̃ vba. Vñ frequẽter dixit christus in suis miraculis. Fides saluũ te fecit: aut fiat tibi sicut credidisti. Hic aũt formã sacrĩ instituit: quã mutare non licebit. Quia demũ sacerdos nullã hʒ circa materiã eucharistie operationẽ preter ꝓlationẽ verboꝝ: nõ debuit aliud verbũ operationeꝫ sacerdotis circa materiã significans addi: sicut in alijs sacramẽtis. ¶ Et ꝑ hoc patet ꝙ vba illa quattuoꝛ sufficiũt: ꝙq̧ cõgruẽtissime sunt posita: nec suꝑflua nec diminuta: Patet etiã ꝑ hec obiectionũ solutio sufficiẽs. Non eñ intelligendũ ꝙ illa vba sic necessaria sunt: ꝙ per alia a deo forma institui nõ potuit. Potuit eñ quecunq̧ voluisset instituere: sed ex cõgruitatibus allegatis/ fuerũt magis apta. Et tantum de forme consecrationis panis congruentia/ et certissima veritate.

¶ Lectio. xlix. A

EXpeditis trib⁹ principalib⁹ diuisiõis lec. xxxviij p̃missis mẽbris/ scʒ forme integritate: et⁹ efficacia ⁊ veritate: Restat quarti mẽbri ꝓsecutio: qd̕ est de conuenienti singularissime cõuersionis expressione. Qua scʒ habitudine noĩa terminos huius cõuersionis significantia poni debeãt in locutiõe: vt cõuersio ipsa catholice et vere exprimat͡. Sunt aũt noĩa terminoꝝ hui⁹ ꝯuersionis panis ⁊ corp⁹ christi: aut eis equipollẽtia. Panis nomen est termini a q̃: corp⁹ christi termini ad quẽ. Inquirẽdum itaq̧ an ipsa cõuersio his noĩb⁹ exprimi possit ꝑ vbũ esse fieri/ posse esse: simplr̃ in rectis/ vel mediãte p̃positione ex/ de/ vel in/ in obliq̃s. Inueniuntur nẽpe orones varie diuerseq̧ apud sctõs: q̃b⁹ de hac sacrosctã trãssubstãtiatione sunt locuti. Nã ⁊ beat⁹ Amb. eã nũc ꝑ verbũ põt exprimit in lib. de sacris. vbi dicit. Quõ aũt põt qd̕ panis est: esse corp⁹ christi. Rñder. cõsecratiõe. Nũc ꝑ vbũ erat ⁊ est. Ibidẽ. Qd̕ erat panis ante cõsecrationẽ: iã corpus christi est. Ibidẽ. Nũc ꝑ verbũ fit. Vñ idẽ in lib. de cathezizãdis rudib⁹. Panis ⁊ calix fit nobis alimẽtũ resurrectionis. In lib. de sacris. De pane fit corpus christi. Et sequitur. Ex pane fit corpus christi: ⁊ vinũ fit sanguis christi. Vbi etiã addit p̃positiones ex/ de. Et sequit͡ ibidẽ. Calix sanguis efficitur. Siliter ⁊ beatus Aug. varie loquitur. Nã in lib. sniarum ꝓsperi. Celestis panis qui christi caro est. Et sequit͡ ibideꝫ quasi se exponẽs. Vocat͡ corp⁹ christi cũ sit reuera sacramẽtũ. Idẽ in. c. Qui manducat. de cõse. dis. ij. Panis est corp⁹ christi. Calix sanguis. Ideꝫ lib. iiij. de trini. Corpus ⁊ sanguinẽ christi dicimus: qd̕ ex fructibus terre acceptũ: ⁊ prece mystica cõsecratũ recte sumimus ad salutẽ spũalẽ. Qd̕ autẽ ex fructib⁹ terre acceptũ est: ⁊ p̃ce mystica cõsecratũ: panis est. Dicit ergo panẽ esse corp⁹ christi. Itẽ ꝑ fit/ exprimit in. c. Nõ oĩs. ea. dis. vbi dicit. Nõ oĩs panis: sed accipiens bñdictionẽ christi/ fit corp⁹ christi. Itẽ in. c. vtrũ sub figura. in ea. dis. exp̃mit per p̃positiones ex/ ⁊ in. vñ ait. Ex substãtia panis ⁊ vini corpus christi mystice cõsecrat͡. Et sequit͡. Corpus christi et sanguis in vtute spiritussancti ex panis et vini substã-

1. Cor. xij

tia efficitur. ⁊ sequit᷑. Ipse scꝫ christus/est qui per spiritū
scm̄: hāc videlꝫ panis substātiā/suā efficit carnē: ⁊ trāsit
vinū in sanguinē. Itē in cōfessione Berēgarij: vt habet᷑
eadē dis. Ego berēgarius ꝯfiteor eandē fidē me tenere
de sacris dn̄ice mense: quā hec sancta synodus autoritas
te euāgelica ⁊ aplīca tenēdam tradidit: mihiqꝫ firmauit:
scꝫ panē ⁊ vinū que in altari ponunt᷑: nō solū sacramētū:
sed etiā verū corp⁹ ⁊ sanguinē dn̄i nostri iesu christi esse.
Itē Eusebius emissenus de cōse. dist. ij. c. qꝛ corpus. sic ex
primit. Inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in sub-
stantiā corpis ⁊ sanguinis sui vbo suo secreta ptāte con-
uertit. Sequit᷑. In christi substantiā terrena ⁊ mortalia
cōuertunt᷑. Ecce oībus modis in lectiōis huius pn̄cipio
ꝓpositis: sancti vtunt᷑ de venerabili eucharistia dogma-
tizātes. Sed videndū quimodi sint ꝓprij: qui figuratiui
vt obscura exponant᷑: ⁊ ad sermonis ꝓprietatē q̄ sunt mi
nus ꝓpria: reducantur: qđ ⁊ glose dictarū autoritatū fa-
ciunt. ¶ B Suppono itaqꝫ ex frequēter dictis: ꝙ in
hac cōuersione qua panis ⁊ vinū in corpus ⁊ sanguinē
christi trāssubstātiant᷑: panis ⁊ vinū ẜm se ⁊ quodlibet sui
desinūt: manētib⁹ accidentib⁹: quib⁹ desinētib⁹/succedit
corpus christi: qđ nō de nouo ꝓducit᷑: sed preexistēs inci
pit de nouo esse sub illis accidētib⁹. Nihilqꝫ qđ est aliq̇d
ipsi⁹ panis vel vini: nō materia: nō forma: non aliq̄ pars
eius: intrat/cōiungit᷑/aut manet in/vel cuꝫ corpe christi
⁊ sanguine sub accidētib⁹ remanētib⁹. Hec est catholica
veritas: hūc intellect⁹ quē in oībus sermonib⁹ cōuersionē
istā exprimētib⁹ cōcipere oportet ⁊ tenere: ⁊ q̇buscunqꝫ
sermonib⁹ exprimat᷑ cōuersio ac trāssubstātiatio panis ⁊
vini in corp⁹ christi: nihil aliud intelligit᷑ ꝑ cōuersionē ⁊
trāssubstātiationē/ꝙ oīmoda panis ⁊ vini desitio: ⁊ cor
poris ⁊ sanguinis christi sub remanētibus accidētib⁹ suc
cessio. Et ad hūc intellectum debēt retorqueri ⁊ exponi.
Sed nūc videndū que locutiōes ẜm sermonis ꝓprietatē
sunt cōcedēde. ¶ Pro quo aduertēdū/ꝙ duplices pos-
sunt formari ꝓpositiōes in ꝓposito. Quedā in quib⁹ pa
nis qđ importat terminū a quo cōuersionis: ⁊ corp⁹ chri
sti qđ iportat terminū ad quē sunt extrema totalia: que-
dā in quib⁹ nō sunt totalia extrema. Propositiōes in qui
bus panis ⁊ corpus christi sunt totalia extrema sunt sim
pliciter false de rigore verboꝝ: siue sint de inesse/siue de
possibili: etiā cuiuscūqꝫ tēporis p̄sentis/p̄teriti vel futu-
ri. Cui⁹ ratio est: qꝛ oīs ꝓpositio de inesse affirmatiua cu
iuscūqꝫ tēporis fuerit: importat vnionē extremoꝝ ꝓ tpe
per copulā importato. i. q̄ importat ꝑ subiectū ⁊ predi-
catū sint idē: siue magis logice loquēdo/ꝙ extrema scꝫ
subiectū ⁊ predicatū supponāt ꝓ eodē. Si autē fuerit de
possibili: importat vnionē illā esse possibilē ꝓ aliquo tē-
pore. Hinc est illud/ꝙ nunq̄ ꝓpositio de inesse: de p̄teri
to vel de futuro est vera: nisi sua de p̄senti aliq̄n fuit/vel
aliq̄n erit vera: qꝛ omne tēpus p̄teritū aliq̄n fuit p̄sens:
⁊ omne futurū aliq̄n erit p̄sens. Sic nunq̄ ꝓpositio de
possibili est vera: nisi sua de inesse sit possibilis. Cū ergo
hec: panis est corp⁹ christi/simplr̄ est impossibilis: ideo
oēs ille sunt false ⁊ īpossibiles: panis erit corpus christi
corp⁹ christi fuit panis: panis pōt esse corp⁹ christi. panē
possibile est esse corp⁹ christi. Siliter ⁊ earū conuerse. Et
qꝛ nō sunt dabiles alie ꝓpositiōes affirmatiue de inesse
⁊ possibili a p̄dictis/in quib⁹ sunt totalia extrema: sequit᷑
qđ dictū est: ꝙ oēs tales sunt false. ¶ C Propositio-
nes vō in quib⁹ nō vterqꝫ terminoꝝ panis ⁊ corp⁹ christi
est totale extremū: sed ad minus vnus eoꝝ est pars extre
mi: sunt in duplici differētia: Aut sunt ambo recti casus:
aut alter eoꝝ est oblīq casus. Si ambo sunt recti casus:
tūc p̄dicant᷑ mediāte vbo fit/efficit᷑/incipit esse: ⁊ siqua
sunt silia. Et tūc ad veritatē talis req̇rit᷑ ꝙ extrema ad mi
nus successiue supponāt ꝓ eodē. Vn̄ illa/albū fit nigrū:
nunq̄ erit vera/nisi illud qđ iā est albū: aliq̄n fit nigruꝫ:
ita ꝙ ꝓ illo ꝓ q̊ album supponit: aliq̄n supponat nigrū.
Sic de illa: Peccātor fit iust⁹: ꝑsecutor fit discipul⁹: ⁊ silib⁹

Unde illa est simpliciter falsa. Hō fit asinus: hō fit cada
uer. embrio fit hō: qꝛ illud qđ est hō: totū scꝫ cōpositum
nunq̄ erit: nec fit illud qđ est vel erit cadauer. Cōpositū
eñ ex materia ⁊ forma cadaueris/nunq̄ fuit hō: licꝫ ma
teria hoīs pōt fieri materia cadaueris. Et materia embri
onis pōt fieri materia hoīs. Et materia hoīs fieri potest
materia asini: licꝫ ꝑ multas trāsmutationes medias. Et
ad hūc intellectū q̄nqꝫ (licꝫ improprie) cōcedunt᷑ ille: hō
fit cadauer: lignum fit ignis: quia pars hoīs aut ligni fit
pars cadaueris vel ignis. Sed siue ꝓprie siue impropre-
nō est illa vera ẜm vim vboꝝ: Panis fit corp⁹ christi: qꝛ
nec nūc: nec posteri⁹ qđ est panis: pōt esse corpus christi:
ideo nec simul nec successiue panis ⁊ corp⁹ christi ꝓ eo-
dē supponūt. Nec pars panis aliq̄n erit pars corpis chri
sti: qꝛ in ꝯuersione/panis tot⁹ desinit: nec aliq̇d ei⁹ intrat
corp⁹ christi. Vn̄ oēs ille sunt simplr̄ false: panis fit cor-
pus christi: panis fact⁹ est aut fiet corp⁹ christi. Sic de ver
bo efficit᷑/incipit esse/⁊ silib⁹. ¶ D Si aūt alter termi
noꝝ ponit᷑ in obliquo: tūc regulariter ponit᷑ cū additiōe
prepositiōis ex/de vel in: ita ꝙ ex vel de/addit᷑ termino
a quo. i. pani: vt ex pane/vel de pane fit corp⁹ christi. Et
tūc prepositio ex vel de/possunt dicere circūstantiā cau-
se materialis: vel circūstantiā ordinis: vt cū dicimus: Ci-
phus fit de vel ex auro/q̇ad primū: vel ex mane fit meri-
dies: vt d᷑r. v. Metaph. quoad scdm̄. Primo mō adhuc
falsuꝫ est dicere: ex pane fit corp⁹ christi: qꝛ valebit: ex pa
ne tanq̄ ex materia fit corp⁹ christi: q̄ falsa est vt iā dictuꝫ
est. Scdo mō ꝯcedit᷑: qꝛ tūc tm̄ dicit ordinē substantie pa
nis ad p̄sentiā corpis christi. ⁊ valet tantū: ex vel de pane
fit corpus christi. i. post desitionē panis fit p̄sens corpus
christi: siue pani succedit corp⁹ christi. Hō modo etiā cōce-
dit᷑: ex nō hoīe fit hō. i. post nō esse hoīs succedit esse ho-
minis: qđ nihil aliud est dicere/nisi postq̄ aliq̇d nō fuit
hō: fit hō. Siliter cōcedit᷑: ex nō albo fit albū. Quā forte
pħs nō cōcederet: nisi ꝓpter cōe subiectū vtriusqꝫ termi
ni. Si vō ponit᷑ p̄positio in/addita termino ad quē. i. cor
pus christi: vt dicēdo: Panis trāsit vel cōuertit᷑ in corp⁹
christi. ⁊ tūc denotat circūstantiā termini ad quē conuer
sionis: ⁊ ideo ipsa vera est: ⁊ inter alias magis ꝓpria. Ti.
tantū valet: panis trāsit in corp⁹ christi. i. panis trāsit vel
cōuertit᷑: cui⁹ trāsitus seu cōuersionis corp⁹ christi est ter
minus ad queꝫ: qđ nihil aliud est/nisi ꝙ desitioni panis
que transit de esse ad nō esse: terminus ad quē. i. illud qđ
succedit: est corp⁹ christi. ¶ E Ex quib⁹ summarie col-
ligit᷑/ꝙ solū his locutionib⁹ vere exprimit᷑ trāssubstātia
tio panis in corpus christi: in quib⁹ ablatiuo pane/addi-
tur ex vel de: aut accusatiuo corp⁹ christi/addit᷑ p̄positio
in. Et scda ꝓ tanto est magis ꝓpria: qꝛ nō denotat cōmu
nē materiā vtriqꝫ termino cōuersionis. Et ad alterā illa
rū reducere oportet oēs alias si in v̇itate debeāt saluari:
⁊ hō vult glo. de cōse. dis. ij. qꝛ corpus. sup vbo/cōuertun-
tur. Bene dicit inq̇t cōuertunt᷑: vel transsubstātiant᷑: vel
(vt alij dicūt) trāseunt vel trāseant: nō fiūt nec incipiūt.
Nihil eñ fit vel incipit esse corp⁹ christi. Pōt tm̄ cōcedi ꝙ
de pane cōficiat᷑ vel fiat corpus christi: sicut de aqua fit
crystallus: sed securius nō cōcedit᷑ hoc. Et vbicūqꝫ inue
nitur panis vel de pane fit vel conficit᷑ corpus christi: sic
intelligit᷑. i. trāsit in corpus christi. Uel expone sic. i. sub
specie panis/vel latere vel incipit esse vel latere corp⁹ chri
sti: vbi ante cōsecrationē nō erat. Si enim panis corpus
christi fieret: singulis diebus ei adderetur aliquid quod
prius nō erat: ⁊ sic semꝑ augmentaretur. Item qualiter
vniretur diuinitati ille panis eriste. Item si panis est cor
pus christi: ergo aliquid qđ nō est natuꝫ de virgine: ⁊ sic
aliquid inanimatū est corpus christi: ergo est animatū ⁊
inanimatuꝫ: ergo nō solum de virgine habuit originem.
Non intelligas ergo ꝙ aliqđ augmentū sumat ex tali cō
uersione: nec eo modo quo cibus cōuertitur in carnem:
sed ibi est corruptio. i. desinit ibi esse substantia panis et
vini: nulla tamen generatio. Unde non potest dici ꝙ fit

ibi vera transsubstantiatio quantū ad hoc ꝙ noua essen
tia ibi generetur. Hec glo. cuius intentio patet: licꝫ ver
ba glosatorem theologum non fuisse sua improprietate
demonstrent. Ex his satis patet quomodo autoritates
suprapositę ꝛ similes sint moderande: ꝛ ad sensum catho
licum reducende. Et tantum de illo.

¶ F De diuinissimi sacramenti eucharistie veneratio
ne seu cultu.

Quia autem ex predi
ctorū oim inuestigatiōe sufficiēter patuit in
hoc sacro christū cōtineri ꝛ q̄ad corp⁹ ꝛ ani
mā ineffabilēq; deitatē: restat ꝓ cōplemēto
illi⁹ quarti mēbri inquirere quo cultu: qua ve adoratiōe di
uinissimū illud sacramētū/tā a sacerdote celebrāte/ꝙ a
circūstantib⁹ debeat venerari. Ad h̄ eñ statim facta cōse
cratiōe reuerēter in altū fert hostiā ipsam ppl'o ostēdēs:
quatenus visa eucharistia ab hoib⁹ suppliciter adoret.

Adoratio triplex.

¶ Ad huius ꝓsecutionē aduertēdū ꝙ cōiter ponuntur
tres spēs adoratiōis large accepte siue veneratiōis: que
grecis frequenter nominant vocabulis: scꝫ theosebia si
ue latria: dulia: hyperdulia. Utimur aūt grecis vocabulis:
q2 in latino eloquio nō habem⁹ noīa simplicia: quib⁹ ex
plicētur q̄ p hec noīa intendimus designare. Un beatus
Aug. x. de ciui. dei. c. j. loquēs de cultu soli deo exhibēdo
ait. Ad significādū deo debitū cultū: qm̄ mihi satis ido
neū nō occurrit latinū: greco vbi necesse est insinuo / q̄d
velim dicere. Cōsequēter exponit ibidē: quid noīe theo
sebia: q̄d latria significet. De quo. s̄. lec. xviij. dictū est in
expositiōe hui⁹ clausule ꝑfationis: Adorāt dn̄ationes ꝛc.

Latria.

Ideo breuiter per latriā in ꝓposito intelligēda est theo
sebia. i. cultus vel seruit⁹ soli deo debitus: qui ꝛ adoratio
strictissime sumpto vocabulo / dici solet. ¶ Quia autem
de⁹ colit actu sacrificij: Est aūt sacrificiū s̄m beatū Aug.
x. de ciui. dei. c. vj. omne opus q̄d agitur vt sancta societa
te inhereamus deo: relatū scꝫ ad illū finē boni quo vera
citer esse beati possimus. Sequit ꝙ omni actu in deū ra
tionabiliter ordinato deus colitur. Est aūt hmōi act⁹ du
plex: interior ꝛ exterior. Et s̄m hoc duplex distinguit la
tria. Interior latria dr̄ actus fidei spei ac charitatis. S̄m
beatū Aug. in enchi. c. ij. ꝛ sequētib⁹. Hi eñ soli in religio
ne qua deus colitur sequēdi sunt: vt ibidē dicit. c. iij. Ha
rum nāq; virtutū actib⁹ debita deo reuerētia exhibetur.
Un̄ quotiēs actus fidei spei aut charitatis elicio: totiens
deū colo: deū veneror: deū adoro. ¶ Cū eñ in deo sum
mū dominiū credo: meditor: agnosco ipsumq; vniuersa
le principiū / creatorē / gubernatorē / ꝛ principem. In ipso
cōsistere summū dominiū: omnisq; potestatis plenitudi
nē: sine cuius nutu nec foliū cadit de arbore. In cui⁹ ma
nu oīa sunt posita: cuius voluntati resistere nullus pōt:
cuius sapientiā nil latere: ꝓuidentiā cūcta disponere cre
do. Eius bonitatē liberalissime cōicare: a quo oibus do
natū est esse ꝛ viuere: creata cōseruare: cōseruata in suos
ꝓprios fines fortiter suauiterq; ordinare: sueq; beatitu
dinis rationalē creaturā participē facere: lapsa reparare
perpetue captiuitatis filios p̄cioso sanguine redimere:
redēptos glorificare: nulla sui vtilitate aut necessitate: sꝫ
misericordissima ac perpetua qua nos dilexit charitate:
ac cetera innumera infinite sue ꝑfectionis opera mente
ꝓfiteor. Hec credēdo ac meditādo actu fidei deū adoro
atq; colo. ¶ G Cūq; ex horū pertractatione agnosco
ipsum deū esse rationalis creature bonū: quā ad se beati
fice possidendū ac fruendū creauit: in quo tanq̄ in sum
mi boni possessione quicquid desiderari potest: summe
habetur. Ac per hoc assurgo ad cōcupiscendū ipsum mi
hi plus oibus: tanq̄ summū mihi bonū ꝛ cōmodum: et
ꝓpter eum sic possidēdū / perpetuo omnia alia paruipē
do. Incipio eum diligere amore cōcupiscētie: qm̄ est pro
prius actus spei. Cum vo vltra progredior meditando
oēm hanc suam liberalissimā diffusionē: nō ex p̄cuenienti

bus creature meritis: sed intrinseca ac naturali bonitate
sua: liuore carens (vt Boetius loquitur in. c. v. iij. de con
so.) ꝓcedere: ac per hoc solū ipsum essentialiter bonum
sibi solum sufficientissimū: ac summe perfectū: ꝛ ꝓpterea
ab omni sua creatura coli / reuereri / honorari / timeri / ꝓ
pter se ꝛ super oīa amari: sibiq; seruiri et subijci debere
dignissimū esse debitū ꝛ iustissimū. Et idcirco actū perfe
cte dilectionis: quo ipsum nō propter cōicata beneficia
sed ꝓpter seipsum elicio. Sint quoq; mihi creationis / cō
seruationis / redēptionis / iustificationis / gratificatiōis /
beatificationis: beneficia vie quedā ꝛ effectus excitātes
ꝛ ducentes ad diligendū qui omniū horū est causa. Dili
gendū dico in se ꝛ ꝓpter se finaliter: meq; totuꝫ sibi per
obedientiā perfectā subijciendus. Hic actus dilectionis
perfectus est ꝛ amor amicitie ac fruitio: ꝓpriusq; effect⁹
charitatis quo deum colo theologica charitate. Hi sunt
actus interioris reuerētie / honoris ac cultus latrie: qui
bus deū extollo / magnifico super omnia / tanq̄ vnicum
summū bonū adoro. Quippe nihil aliud est deū adora
re / magnificare / extollere / reuereri / nisi deū talem crede
re / vt talem desiderare: ac super oīa diligere. q̄d est ipsuꝫ
talē / summū scꝫ esse: ꝛ sibi ꝛ omnib⁹ dominari velle: ac p
hoc oīa alia estimare tanq̄ nihilū corā eo. Nec se nec ali
ud velle sibi preponere: nec amare. hoc est q̄d Rabanus
super Gen̄. dicit. Adorare est in deū tota mētis intētione
tendere. Non autē mente tendimus nisi actu volūtatis
aut intellectus. ¶ Ecce habes quid est colere ꝛ adorare
deū actu interiore: q̄d breuissime dici pōt post beatū Au
gustinū. Ei adherere fide: spe: ꝛ charitate. Hic eñ verus
dei cultus / s̄m eū in enchi. ca. iiij. inchoat fide: spe tenet:
perficit charitate: nec tñ abinuicē quatenus ꝑfecte sint
separant. Hic est verus dei cultus quo pater celestis co
lit in spiritu ꝛ veritate: s̄m illud saluatoris Joh. iiij. Ue
ri adoratores adorabūt patrē in spiritu ꝛ veritate. Spiri
tus est deus: ꝛ eos q̄ adorāt eū in spiritu ꝛ veritate opor
tet adorare. Nā ꝛ pater tales querit qui adorēt eum. Ubi
glo. sup verbo: In spiritu ꝛ veritate. Nō in tēplo: non in
hoc monte: sed interi⁹ in intimo cordis tēplo ꝛ in veritate
cognitiōis. Hec glo. Quid est in intimo tēplo cordis: ni
si in amorosa affectiōe volūtatis. Nā cor frequēter ꝓ vo
luntate ponit in scriptura. In veritate agnitionis: in fi
de trinitatis. ¶ H Latria exterior signū est aliq̄d sen
sibile in ꝓtestationem latrie interioris exhibitū: vt sunt
act⁹ ꝛ gest⁹ exteriores: quib⁹ quis ꝓfitet iur⁹ se credere /
sperare / ꝛ amare eū cui foris exhibet: vt summū bonuꝫ:
oīm creatorē: salutis ꝛ oīs boni causale principiuꝫ atq;
finē. ¶ Sunt autē hi actus ritus quidā: qui s̄m christia
ne religionis pietatē obseruant: vt oblatio sacrificij: lau
dum ꝛ canticorū vocalis ꝓlatio. manuū cōpositio aut ex
tensio: pectoris tunsio: capitis nudatio: genuū inflexio:
corporis totius prostratio et similia. De hac duplici ado
ratione loquitur beat⁹ Joh. Dam. in suo quarto. Quia
inquit ex duplici natura cōpositi sumus: intelligibili scꝫ
ꝛ sensibili: duplicē adorationē deo offerimus: scꝫ spūalē:
que scꝫ consistit in interiori mentis deuotione: ꝛ corpora
lē que cōsistit in exteriori corporis humiliatiōe. Et q2 in
oibus actib⁹ latrie: id q̄d est exterius: refert ad id q̄d est
interius sicut ad principalius: ideo ipsa exterior adora
tio fit ꝓpter interiorē: vt scꝫ p signa humilitatis que cor
poraliter exhibemus: excitet noster affectus ad subijciē
dum se deo: quia connaturale est nobis vt per sensibilia
ad intelligibilia ꝓcedamus. Hec Tho. ij. ij. q. lxxxiiij. ar
ti. ij. Uerū signa illa sensibilia equiuoca sunt: quia ꝛ deo
exhibentur ꝛ creature. Non autē simili sed diuersa inten
tione. Et s̄m hoc quādoq; sunt signa adorationis latrie:
quādoq; dulie. Cuꝫ ergo signa illa exhibent in protesta
tionem summe maiestatis potentie ac bonitatis diuine:
per ea deus adoratur adoratione latria: quia vt sic nulli
pure creature sunt exhibenda. Nam si hec adoratio inte
rior / vel exterior p̄fata intētione exhibet alicui q̄d nō est

vere ⁊ essentialiter deus: nō est latria sed idolatria: quia illud cui impendit quodcūq3 fuerit citra deum est velut vmbra ⁊ idolū respectu dei vere lucis ⁊ perfectissimi entis. vnde dr̄ idolatria .i. latria exhibita idolo. ¶ Et q2 ex scrib⁹ frequēter eliciti generaꝫ habitus: latria nō solū accipiꝫ pro actu summe adorationis: sed etiā pro ipso habitu: fm quā acceptionē dr̄ virtus ad religionē pertinens.

Dulia.

¶ I Scd̄a species adorationis est dulia. Et dr̄ dulia a dulos grece qd̄ est seruus latine. Inde dulia .i. seruitus. Et accipiꝫ dulia tripliciter: ꝓprie/cōiter/ ⁊ cōmunissime. Proprie accipiꝫ pro seruitute siue reuerētia quā serui et subiecti impēdere debēt dn̄is suis ⁊ superiorib⁹. Et sic loquitur Aug. x. de ciui. dei. c. i. Ea seruitus que debetur hominib⁹: fm quā precipit aplus: seruos dn̄is suis subditos esse debere: alio noīe hoc est nō latria: grece nūcupari solet. Vocabulū autē illud grecū nō exprimit: sed cōi vocabulo a doctoribus cōiter dulia nominaꝫ. Et quia duplices sunt serui. Quidā mancipia seu possessio dn̄i quibus dn̄i ipsi vtuntur sicut ceteris suis rebus ad ꝓpriam vtilitatē: quib⁹ dn̄s fm Aristo. in politicis. principaꝫ dispotico .i. dominatiuo principatu. Alij sunt serui naturaliter: qui carēt naturali prudētia: nec vigent naturali rōne. de quib⁹ dicit phs. Hoīes corpore robusti: intellectu autem deficiētes: naturaliter sunt alioꝝ serui. qui tn̄ simpliciter sunt liberi cū q3 dn̄i principantur politice ⁊ ciuiliter. Ad vtrosq3 extendit se dulia. Est em̄ dulia ꝓprie accepta/virtus qua serui ⁊ subditi suis dn̄is ⁊ superiorib⁹ honorē ac reuerētiā exhibere debēt fm id petri. Serui subditi estote dn̄is: nō tm̄ bonis ⁊ modestis: sed etiā dyscholis .i. Petri .ij. Ita in vete. lege scd̄ogeniti primogenitos vt suos dn̄os ⁊ maiores adorabāt. Vn̄ Gen̄. xxvij. dixit ysaac ad iacob filiū suū. Esto dn̄s fratruꝫ tuoꝝ: ⁊ incuruenꝫ ante te filij matris tue. ¶ Dulia vo cōiter sumpta dr̄ seruitus quedā reuerētialis: fm quā rationales ⁊ intellectuales creature se mutuo honore preueniūt ⁊ veneranꝫ: ꝓpter quasdā speciales ratiōes: ꝓpter aliqd̄ diuinū vel virtuosuꝫ in ipsis repertū: aut saltē eis possibiliter nō exclusuꝫ. Et fm hoc legitur homines alios quosdaꝫ adorasse: qui tm̄ neq3 fuerūt ipsoꝝ dn̄i nec rectores: sed ad captandum beniuolentiā: vel mitigandā iram: aut ad designandum aliquā virtutē: seu in signū specialis amoris et amicitie. Sic legitur de Moyse in Exo. xviij. ꝙ egressus in occursum cognati sui ietro ipsum adorauit. Sic Iacob de mesopotamia progrediēs: in terrā pronus adorauit septies fratrē suū Esau appropinquanteꝫ. Gen̄. xxxiij. Et dauid adorauit Ionathan filiū Saul .i. Regū. xx. ¶ K Et notāter dictū est ꝓpter aliquod diuinū in istis rationabilib⁹ creaturis cōiter repertū. Hoc diuinū est ꝙ sunt cōditi ad dei imaginē. Vn̄ dicit Damascenus. Cuius grā nos inuicē honoramus: nisi q2 ad imaginē dei facti sumus. ꝓpter qd̄ ⁊ .i. Petri ij. dr̄. Oēs honorate. Nā sicut charitas ⁊ dilectio extēdit se ad oēs dei imagine insignitos: beatitudinis q3 (que trinitas ipsa est: ad cui⁹ imaginē insigniti sunt) capaces. Et hoc modo extēdit se dulia ad omneꝫ creaturā nō damnatā. Nō em̄ extēditur ad demones ⁊ reprobos per dānationis sentētiā a beatitudine perpetuo exclusos. In quib⁹ et si imago dei quantum ad naturalia ꝑseuerat nec deleri pōt: tm̄ q2 a deo ꝑpetuo separati: beatitudinē fm ordinatā dei potentiam adipisci nō possunt tanꝙ inimici a deo ꝓscripti: a nobis nullatenus sunt honorādi. Sic etiā ꝓpter alias gratias ⁊ dona gratis data naturalib⁹ superaddita: vt sapiētia/virtus/ ⁊ cetera dona gratis data: que ad edificationē vel ecclesie vel persone a deo donanꝫ: dulia adorantur: quasi in hoc alios nō habētes talia ꝑcellētes. Sic in politicis phs dicit: ꝙ homines ratione vigētes naturaliter alioꝝ sunt dn̄i ⁊ rectores. ⁊ per hoc ceteris magis honorandi. Sic pharao honorauit ioseph. Et nabuchodonosor danieleꝫ. Et lex docet senes honorandos dicēs. Coram cano capite consurge: ⁊ honora personā senis: ⁊ time dominū deū tuū. Leuitici. xix. Sic gratiā dei habentes honorādi sunt. de quibus beatus Grego super Ezechielem. Boni ⁊ virtuosi honorādi sunt: ne fortasse per eos ille ꝓuocetur q̄ eoruꝫ corda inhabitat. Magis autē creatura iam beata rationabiliter est adorāda. Sic abraā adorauit angelos Gen̄. xviij. Iosue cecidit pronus in terrā adorās angelū. eiusdem. v. ca. Verū ꝙ intelligi possunt in angelis personaꝫ dn̄i adorasse mittentē. Verū q2 vt dictū est: signa adorationis exterioris sunt equiuoca: aliud significātes dum deo: aliud dū creature exhibentur: ꝓpter qd̄ ea que communiori vsu ad diuine maiestatis prestationē exhibētur: creature exhibēda nō sunt. De quo beatus Augu. x. de ciuitate dei dicit. Multa de cultu diuino vsurpata sunt: q̄ honoribus deferuntur humanis siue humilitate nimia: siue adulatione pestifera. Ita tm̄ ꝙ ea quib⁹ deferunꝫ homines: habenꝫ qui dicunꝫ colendi venerādi. Si aūt multū eis additur ⁊ adorādi. Quis vo sacrificandū censuit/ nisi ei quē deum aut sciuit aut putauit aut finxit. Ideoq3 Iohānes angelū in Apocaꝫ. c. vlti. sibi loquentē adorare volēs ꝓhibitus est ab eo dicēte. Vide ne feceris. Tuꝫ ad ostēdendū dignitatē hominis quaꝫ cōsecutus est per christū vt angelis equetur. Vn̄ subdiꝫ ibidē. Conseruus tuus sum: ⁊ fratrū tuoꝝ. Tum ad excludendū idolatrie occasionē. Vn̄ subdiꝫ. Deū adora. ꝓpter cui⁹ occasionis vitationeꝫ/mardocheus noluit adorare superbissimum aman timens ne honorē dei transferret ad hominē: vt dr̄ Hester. iij. ¶ L Dulia cōmunissime sumpta extēdit se etiā ad latriā: put dicit reuerentiā ⁊ honorē exhibitos ⁊ minorib⁹ ⁊ parib⁹ ⁊ supiorib⁹: nedum participatū dominiū habētib⁹ pura creaturis: sed etiā vniuersalissimo creatori habēti illimitatam ⁊ vniuersalē presidentiā. Et ita loquiꝫ glo. sup illud ps̄. Dn̄e de⁹ meus in te speraui. similiter glo super illud ps̄. In ecclesijs bn̄dicite deo: dn̄o de fontib⁹ israel. Ps̄. lxvij. Dn̄e dicit per omnipotētiam/cui debeꝫ dulia. Deus p creationē/cui debeꝫ latria. Et beatus Aug. sup illud Matth. iiij. Dn̄m deū tuū adorabis ⁊ illi soli seruies: dicit. Seruit⁹ duob⁹ modis ac diuersa significatiōe solet appellari. Dicitur em̄ latria: dr̄ ⁊ dulia. Sed dulia intelligiꝫ seruit⁹ cōis: hoc est: seu deo/seu homini/seu cuilibet rerū nature exhibita. A qua etiā seruit⁹ idest dules grece nomē accepit. Latria aūt appellaꝫ seruitus illa que sola diuinitatis cultui debita/nec vlla est participāda creature: vn̄ idolatre nūcupanꝫ. Hec Aug. qui duliā in hac autoritate accepit tertio modo siue largissime. ¶ Sed notandū ꝙ q2 in deo cōsideram⁹ dignitatē ⁊ ꝑfectionē creature incōicabilē fm nomē: vt est essentia diuina ⁊ natura/qua creature incōicabilis est. Vnde creatura de⁹ ꝓprie vel diuina natura dici nō pōt. Cōsideremus ⁊ in deo dignitatē cōicabilē: nō fm eundē gradū sed fm idē nomē: vt sapiētiā/potētiā/bonitatē/ꝓuidētiā/dominiū. Nā ⁊ creatura dr̄ potēs/sapiēs dn̄s ⁊c. Ratiōe perfectiōis incōicabilis creature debeꝫ deo adoratio latria: q̄ simplr̄ incōicabilis est creature: intellige fm nomē. Rōne ꝑfectionis cōicabilis debeꝫ deo honor ⁊ adoratio cōicabilis fm nomen cōicabile: qd̄ est dulia cōiter acceptum. Et sic loquitur glo. allegata. Deo cui debetur latria .i. honor incōmunicabilis quēadmodū deitas est incōmunicabilis. Dominiū em̄ cōmunicatur creature fm ꝙ dicimus ꝙ deus potens facit creaturā potentē. Sapiens est: ⁊ facit creaturā sapientē: bonus est: ⁊ facit creaturam bonā. ita ꝙ participat eius bonitatē. Et fm h̄ debetur ei honor/qua descēdit in cōmunionē: sc3 ratiōe dignitatū: in quarū participatiōe dicimus esse creaturam. Et iste honor nominatur noīe communi qd̄ est dulia. Et ita patet sensus huius glo. Benedicite deo/ cui debetur latria. Dn̄o/cui debeꝫ dulia. Vel vt addit in ps̄. vij. Domine per potentiā/cui debetur dulia. Deus per creationem/cui debetur latria: q2 creatio actiua nō cōicaꝫ creature: sed bene potētia cōmunicaꝫ. ¶ M Nō tm̄ intelligenda sunt hec ꝙ in deo differāt essentia/dominiū/sa-

pičtia/quasi distincte pfectiones:quarũ vna sit creature
cõicabilis:alia incõicabilis. Nam nihil distinctũ ab essen
tia dicit potẽtia/sapiẽtia ⁊c. In deo eñi est tñ vna perfe
ctio/que est diuina essentia:⁊ hec oibus modis est sapiẽ
tia/veritas/⁊ potẽtia. Nec sapientia plus vel veritas est
sapiẽtia/ꝙ essentia. Vñ nõ plus distinguitur sapiẽtia ab
essentia:a bonitate vel eternitate:ꝙ sapiẽtia a sapientia.
Qđ plane dicit beatus Augu.in de triplici habitaculo.
Omnia vnũ sunt in deo/excepto qđ ad relationẽ ptinet
Nã sapiẽtia ⁊ veritas dei ⁊ eternitas:nõ diuersa sunt:sed
vnũ sunt:sicut ⁊ oia. Sapiẽtia eñi dei nõ magis sapiẽtia
ꝙ veritas est. Et nõ magis veritas/veritas est/ꝙ sapien
tia/ꝙ eternitas/ꝙ cetera dei. Oia vnũ eñi sunt in deo:⁊
nõ solũ inter se eadẽ sunt in deo:sed nõ aliud sunt/ꝙ ipe
deus. Hec ille. Et ita nec aliquid in deo realiter cõicatur
creature ⁊ nõ aliud/puta potẽtia/sapiẽtia/nõ substantia
vel essentia. Nihil eñi est qđ in deo realiter cõicatur crea
ture:sed ſm nomen tñ:hoc est nomẽ potẽtia:nomen sa
piẽtia:vniuoce attribuit creature ⁊ deo:⁊ hoc ſm ratio
nẽ generalẽ nõ specificã. Nõ eñi est sapiẽtia dei eiusdẽ ra
tionis specifice:⁊ sapiẽtia creature:qꝛ illa est substantia:
ista accidẽs. Nomẽ aũt deꝰ/diuinitas/non attribuit vni
uoce ⁊ ꝓprie creature. Et ſm hoc nõ sunt rõnes diuerse
adorationis in deo realiter:ꝓpter quas diuerse adoratio
nis spẽs deberent deo. Sed quõcunq̃ a nobis cõsidera
tur deꝰ:siue in se absolute vt infinite pelagus substantie
siue in ordine ad creaturã vt creator:dñs:cõseruator:per
potentiã/sapiẽtiã/bonitatẽ:semp debet sibi adoratio la
trie:qꝛ totũ est idẽ in deo. Nec dulia ista q̃ debet dño ſm
predictã glo.distinguit a latria:sed est actus latrie. Neq̃
dulia accepta distinguit a latria nisi sicut genus a specie.
Et sicut idẽ est/sortes ⁊ hõ ⁊ aial:ita idẽ actus adoratio
nis:puta quo ꝓfiteor deũ summũ:infinitũ:oipotẽtẽ ⁊c.
est actus latrie ⁊ dulie generaliter accepte. Sic ergo sa
piẽtia diuina/⁊ deꝰ idẽ sunt:sic dulia deo debita et latria
idẽ sunt. sicut aial rõnale ⁊ hõ:licꝫ nomẽ dulia generale
sit ad actũ adorationis diuine:⁊ ad actũ adorationis crea
ture. ❡ N Licꝫ aũt tñ sit vna ratio adorationis i deo/
que est infinita dei maiestas:etiam quibuscũq̃ terminis
differẽtibꝰ exprimat:est tñ differẽtia aut multiplex ratio
debiti in creatura:qua ipsa creatura obligat ad colendũ
deũ cultu latrie:ſm multiplicitatẽ bñficioꝝ ⁊ gratiarũ a
deo acceptarũ:sic debitor est hõ rõne bñficij creationis:
rõne bñficij redẽptionis:iustificationis:glorificationis.
Etiã qꝛ nõ equaliter oẽs recipiũt:nõ est equale debituꝫ:
qꝛ iuxta euangelicã parabolam. Cui plus cõmittit plus

Mat. xxv.

debet. Vñ vni dedit dñs duo talẽta:alij quinq̃. Et plus
debuit cui quinq̃ cõmisit/ꝙ cui vnũ. Et sic ex parte com
missi seu accepti nõ est equale debitũ:tñ equalis honor:
qꝛ honor respõdet dignitati:⁊ eadem dignitas est in deo
qua accipio hoc ⁊ illud. His sententialiter concordat do
ctor irrefragabilis parte.ij.q.xxx. ❡ O Diuiditur au

Hyperdulia.

tẽ cõiter dulia pmo modo vel scđo modo accepta:vt scꝫ
tantũ creature debet:in duliã maiorẽ ⁊ duliam minorẽ.
Dulia maior est tertia spẽs diuisiõis pncipalis siue pme
suprapositе q̃ hypdulia đ: ab hyper qđ est sup:q̃si excel
lens dulia. Minor dulia simplr obtinet nomẽ dulia ge
nerale sine addito. Hypdulia est seruitꝰ quedã reuerẽtia
lis exhibita rõne excellẽtie singularissime ⁊ eminẽtis i eo
cui exhibet:qualis est reuerẽtia exhibita ṽgini gl̃iose:in
qua est ṗrogatiua excellẽtissime ⁊ singularissime dignita
tis:pure creature ꝯcessa:in eo ꝙ est mater dei:quo excel
lit cherubin ⁊ seraphin ⁊ oẽs angelicos spũs. Hec etiaꝫ
hypdulia ſm quosdã/cõuenit monarchis eccl̃ie:pape et
imperatori. Qđ admitti põt faciẽdo cõparationẽ statuum
officioꝝ ⁊ dignitatũ in ecclesia militãte:ibi manẽdo pre
cise. In his eñi supremus ⁊ excellẽtissimus status in spi
ritualibus est papatus. In secularibus est maiestas im
perialis. Sic admittit papa tanq̃ supremus hierarcha in
policia ecclesiastica:vt sibi fideles prosternatur vsq̃ ad
pedum oscula:nõ quidem rõne sanctitatis personalis (si
recte est sibi cõscius/⁊ rationis cõpos:cum sit homo fra
gilis:nesciens sicut ceteri an amore vel odio dignus sit)
sed ratione dignitatis sui status:quia vicarius est christi
in terris:qui potestatis plenitudinẽ cõcessit petro/⁊ cui
libet suo legitimo successori. Hinc fortassis crucem gerit
in sandalijs/quã osculãdam offert:tanq̃ locum gerens
crucifixi:honorẽ illum nõ sibi vsurpans:sed in dñm cuiꝰ
signũ osculatur retorquẽs. Claues etiam habet in signo
siue armis:quia successor eius est:cui singulariter clauiũ
potestas in sua plenitudine est collata. Sic ⁊ reges ⁊ im
peratores patiuntur prostrationes:⁊ vsq̃ ad terrã genu
flexiones sibi exhiberi. Sicut legitur.ij. Regũ.xiiij. Da
uid nõ repulit adorãtes se super faciem terre:sed magis
petita cõcessit. In quo nõ reprehẽduntur tanq̃ honores
sibi indebitũ arrogãtes. Verũ loquendo de hyperdulia
cõparãdo ad vniuersitatẽ creaturarũ/nõ põt reuerentia
illa hyperdulia nuncupari. ❡ Dulia minor siue simplici
ter dicta:est reuerẽtia cõmunis alicui exhibita nõ in atte
statione alicuius excellẽtie singularissime:sed ſm ratio
nẽ excellẽtie cõmunẽ multis:qualis est reuerẽtia exhibi
ta prelatis inferioribꝰ.in sacris ordinibꝰ cõstitutis:aut in
dignitatibꝰ:personis virtuosis:hominibꝰ sapiẽtia ꝓcel
lentibꝰ:immo ⁊ beatis angelis ⁊ animabꝰ sanctis:poten
tibus nobis ferre auxiliũ:aut nostrã indigentiã releua
re. Vel ſm suam generalitatẽ/quibuscũq̃ creaturis ra
tionalibꝰ ⁊ intellectualibꝰ beatitudinis capacibꝰ:ſm dei
potentiã ordinatã. Et põt quelibet harũ specierũ accipi
vel pro actu interiori:vel pro actu exteriori:vel pro habi
tu ex actibus hmõi generato correspõdenter ad dicta su
perius de latria. ❡ P Quia autẽ materiã adorationis

Quid ⁊ quõ adorandũ.

intrauimus:paulo latius in ea moremur:vt particulariꝰ
nosse possumus que quomodo adorare oporteat: Ne in
discreta nostra adoratio sit:aut negligẽs in nostrã sugil
lationeꝫ audiamꝰ a dño. Vos adoratis qđ nescitis. Joh.
iiij. Et illud Matth.xxv. Quãdiu non fecistis vni de mi
noribꝰ his:nec mihi fecistis. Inquiramus igitur:An crea
ture rationales ⁊ res insensibiles a nobis adorãde sint.
Ut exẽpli causa:crux christi:imagines sanctoꝝ.⁊ reliq̃e:
ac cetera ad christũ vel mẽbra eius:hoc est sanctos/per
tinẽtia. Scđo an christi humanitas sit latria veneratiõe
adorãda. Ex quibus clare patebit:que quomodo in alta
ris sacramẽto cõsistentia sunt adoranda. ❡ Quantũ ad
primũ notandũ ꝙ adoratio in suis specieꝰ:latria:dulia:
⁊ hyperdulia descripta est in sua ꝓpria significatiõe:p
ut tñ cõuenit nature intellectuali seu rõnali:rõne cuius
dã supioritatis ⁊ excellẽtie tanq̃ obiecto ꝓprio siue p se
adorãdo. Accipit aũt ⁊ largiꝰ/vt etiã extendit se ad ea q̃
nõ p se aut ꝓpter se:sed p accidẽs ⁊ ꝓpter aliud venerã
tur:nec pncipaliter ad ea terminat adoratio:sꝫ ad aliud
p ea q̃ habẽt aliquẽ ordinẽ repñsentatiõis/cõtinentie/cõ
iunctionis/aut alteriꝰ hmõi habitudinis. Et qꝛ adoratio
nõ cõuenit illis tanq̃ obiectis adorationis actũ terminã
tibus:sed q̃si medijs p que adoratio terminatur ad obie
cta p se ⁊ pncipalia:ideo eoꝝ adoratio eisdẽ noibꝰ noiat
⁊ ad easdẽ species reducit adorationis:q̃ sunt principaliũ
obiectoꝝ/ꝓpter que illa venerantur. Et p hoc adoratio
nõ cõuenit vniuoce his ⁊ illis:sed analogice. Et sic ado
ratio prout attribuit illis minus principalibꝰ:est venera
tio alicuiꝰ nõ ꝓter se:sed ꝓpter aliquã habitudinẽ specia
lẽ quã habet ad aliud pncipaliter adorandũ. Et illo mõ
potest similiter distingui in species latriã/duliã ⁊ hyper
duliã:vt latria dicatur reuerẽtia vel veneratio que debe
tur alicui/nõ tanq̃ simpliciter summo:sed tanq̃ habẽti
specialem habitudinẽ ad simpliciter summum latria pro
prie dicta adorandum:et sic suo modo de alijs specieꝰ.
❡ Q Est autẽ hec habitudo rei inanimate/aut insen
sibilis ad naturam intellectualem vel rationalem adora
bilem in genere duplex. Una est ratione repñsentatiõis
Alia ratione specialis cõiunctionis aut vnionis:vt quia

pars cōtinens habitus: idest vestis possessio cōtingens
vel aliqđ simile. Representatio autē fit tripliciter. Una
fundaẜ in similitudine rei representantis ad representan-
ta/que imitaẜ ipsam in quibusdā accidentibus similib⁹.
sicut imago picta vel sculpta ꝯm similē ꝓtractionē ⁊ fi-
gurationē mēbroꝝ christi: siue in ea figura in qua natus
est: siue in qua ꝑdicauit: siue qua crucifixus in ligno pe-
pendit: siue qua a mortuis resurrexit/ascēdit: vel ad iudi-
ciū venturus expectatur: ꝯm quā in recordationē venire
facit personam christi veri dei ⁊ hoīs. Alia est representa-
tio que sumiẜ nō ex figurali similitudine mēbroꝝ christi.
gratia exēpli: ꝯm corporalia lineamēta: sed ex quadā ex-
tensione vel distensione partiū/brachioꝝ scʒ ⁊ crurium
sanctissimi corporis christi in cruce pēdentis. Et per hoc
etiā in recordatiuā christi sic passi facit noticiā deuenire.
sicut crux picta vel sculpta etiā sine imagine appenden-
tis ad memoriale dñice passionis. Tertia est representa-
tio nō ex aliqua predictarū similitudinū: sed ex volūtate
⁊ bñplacito dei: qui voluit ꝑ aliqua ꝑcedentia facta chri-
stum significare ⁊ figurare: sicut petra deserti: ⁊ serpēs
eneus christū figurabāt. Imagines primis duobus mo-
dis adorātur simili specie qua adoraẜ representatū. Ūn
si fuerint imagines christi: adoranẜ eadē specie qua chri-
stus. i. adoratione latria. Si beatissime virginis hyperdu-
lia. Si beati petri vel alterius sancti dulia. Hec tñ adora-
tio magis terminaẜ ad rem significatā/ꝙ̄ ad ipsam ima-
ginē. Ūn Damas. lib. iiij. sniarum. Honor qui exhibetur
imagini: referẜ ad illuʒ cuius est imago. Ūn dicit magn⁹
Basilius. Honor imaginis ad ꝓtotypum peruenit. i. exē-
plar. Est eñ prototypon prima forma seu forma exēpla-
ris: ad quā facta est imago. De hac adoratione imaginis
christi habetur in quodā decreto synodi Cōstantinopo-
litane: vbi dr. Sacratam imaginē dñi nostri iesu christi ⁊
oīm liberatoris ⁊ saluatoris equo honore cū libro euan-
gelioꝝ sanctoꝝ adorari decreuimus. Et infra. Si quis er-
go nō adorat yconā saluatoris christi: nō videat formam
eius qñ veniet in gloria paterna glorificari ⁊ glorificare
sanctos suos: sed alienus sit a cōione ipsius ⁊ claritate.
Quia autē representās tertio modo habet rationē ima-
ginis nō sic adoratur. In illis eñ nō apparet aliqua sen-
sibilis imitatio silitudinis: rōne cuius representet statim
christū: sed dūtaxat ex aliquo occulto mysterio. vñ ⁊ fi-
gure mystice dicebātur: ꝓpter qđ nō statim intuentes in
rememorationē figurati perducebāt. Et sic facile adora-
tio terminareẜ ad rem illam figurantē: ⁊ nō ad figuratū
protenderetur. Qđ cōsiderans rex ezechias serpentem
eneū qui iussu dei ꝑ moysen fuit erect⁹: vt ipsius aspectu
iudei a morsibus serpentū sanarenẜ: laudabiliter contri-
uit: cōsiderans populū ipsum serpentē adorādo: gloriaʒ
nō deo: sed serpēti tribuere: vt habeẜ. iiij. Reg. xviij. ⁊ in
ca. qr sancta. lxiij. dist. ¶ R Ex his apparet ꝙ in adora-
tione imaginū ⁊ alioꝝ ꝑ accidens adoratoꝝ: ꝙuis sit vn⁹
act⁹ exterior: vt genuflexio vel aliud signū reuerētie: tñ
in adoratiōe interiori sunt duo actus distincti: quoꝝ vn⁹
terminaẜ ad imaginē: nō tñ absolute vt est hec res ma-
terialis: hic lapis: hoc auruʒ vel lignū: sed ad rem ipsam
inquantū est imago christi vel alicuius sancti. Hic actus
est quedā recognitio qua recognosco rem illā vt ordina-
tam ad representandū christū. Uel cōplacētia qua mihi
cōplacet res illa vt talis imago honorāda ꝓpter ꝓroty-
pum. ⁊ ille actus pertinet ad latriā analogice. Alius act⁹
est qui imediate terminaẜ ad ꝓtotypū: quo recognosco
id qđ representaẜ tanꝙ̄ summe bonū vniuersale oīm ꝑn-
cipiū. Ad quē actū eliciendū moueo: per apprehēsioneʒ
imaginis. Et hic actus vere est actus latrie ꝓprie dicte: q̇
solū terminaẜ ad imaginatū: ⁊ nō imaginē. Nō eñ vidē-
do imaginē recognosco ipsam imaginē quam video esse
summū bonū: siue cōsiderē ipsam in rōne imaginis: siue
absolute vt reʒ aliquā in se. Et ideo qđ dr eodē actu ado-
randā esse imaginē/⁊ illud cuius est imago: intelligēdū
puto de actu exteriorī: cui correspōdent duo interiores:
quoꝝ vnus terminaẜ ad imaginē: alius ꝑcise ad prototy-
pū. Forte tñ quantū ad actus affectus sustineri posset: ꝙ
esset vnus affectus terminat⁹ ad vtrūq₃ ordine quodam
sicut eodē actu diligo creaturā ⁊ deum dū diligo creatu-
rā propter deū: qui ꝯm aliquos simul est vsus ⁊ fruitio.
Usus inquantū terminaẜ ad creaturā. Fruitio inquantū
terminaẜ ad deū: nō autē sic de actu intellect⁹. Et sic acci-
piendū est qđ in decreto synodi Cōstantinopolitane su-
pra allegato dr. Dignū est vt ꝯm cōgruentiā rōnis ⁊ anti-
quissimā traditionē: ꝓpter honorē qui ad ꝑncipalia ipsa
referẜ etiā deriuare ycone: idest imagines honorentur et
adorenẜ. Adorenẜ inquā nō per se qsi in ipsis sit aliqua
virtus: vñ releuari aut iuuari possit humana infirmitas
sed tanꝙ̄ signa christi ⁊ sanctoꝝ q̇ ferre possunt auxiliuʒ
postulāti. Et hoc est qđ dicit canon venerabiles. de cōse.
dist. iij. Uenerabiles inquit/imagines christiani nō deos
appellāt: neq₃ seruiunt eis vt dijs: neq₃ spem salutis po-
nūt in ipsis: neq₃ ab eis expectāt futurū iudiciū: sʒ ad me-
moriā ⁊ recordationē primitiuoꝝ veneranẜ eas ⁊ adorāt.
Sic ad adorandū christi imaginē hortaẜ beat⁹ Augu. de
visi. i sermoꝝ: vbi loquēs de tali imagine dicit. Hāc cōple-
ctere humiliter: venerare suppliciter: cum hec ad memo-
riā tibi reducat crucifixum. Hic est vnus modus loqn-
di de imaginū adoratione. ¶ S Alij sunt q̇ distinctio-
nē supradictā adorationis nō attēdūt: sed adorationē pre-
sertim latria in sua ꝓpria accipiūt significatiōe. Hi dicūt
ꝙ imago neq₃ vt cōsideraẜ in se ꝯm ꝙ est lignum/lapis/
aut metallū: neq₃ vt cōsideraẜ ꝯm rationē signi ⁊ imagi-
nis est adorāda: qr qualitercunq₃ cōsidereẜ: est res que-
dā insensibilis ⁊ creatura: cui adoratio latria minime est
exhibēda. ¶ Qđ vo christiana religio imagines sustinet
in ecclesia ⁊ oratorijs: nō permittit eo fine: vt ipse adorē-
tur: sed vt fideliū mentes per earū inspectiones excitē-
tur ad reuerentiā/⁊ honorē exhibendū his/quoꝝ sunt
imagines in quoꝝ cognitionē recordatiuā ducūt. Et hic
modus dicēdi videẜ esse Roberti holkot sup illud sapiē-
tie. Infelices sunt: ⁊ inter mortuos est spes illoꝝ: qui ap-
pellauerunt deos suos opera manuū suarū. vbi sic dicit. *Sapien-tie. xiij.*
Nō video esse bene dictū ꝙ eodē honore honoreẜ deus
⁊ imago eius. Sed mihi videẜ dicēdū: ꝙ neq₃ adoro ima-
ginē christi quia lignū: nec qr imago: sed adoro christum
coram imagine christi: qr scʒ imago christi excitat me ad
amandū christū. Hic modus loquēdi originē videẜ tra-
here ex dicto quodā beati Grego. qui sereno epo massi-
liensi imagines destruēti ne adorarenẜ: ita scribit: vt ha-
beẜ de cōse. di. iij. platū. Perlatū est ad nos ꝙ incōsidera-
to zelo succēsus/sanctoꝝ imagines sub hac qsi excusatio-
ne ne adorari debuissent: cōfregeris. Et quidē quia eas
adorare vetuisses oīno laudamus: fregisse vo reprehēdi-
mus. Dic frater a quo factū sacerdote aliqñ auditum est
qđ fecisti. Aliud est eñ picturā adorare: aliud per pictu-
re historiā quid sit adorandū addiscere. Nā qđ legentib⁹
scriptura: h ⁊ idiotis prestat pictura cernētib⁹: qr in ipsa
ignorātes vidēt quid sequi debeāt. In ipsa legūt qui lit-
teras nesciūt. Ūn ⁊ precipue gentib⁹. s. laicis/pro lectiōe
pictura est. Ad idē videẜ sonare Damas. lib. iiij. sniarū di-
cens. Quia nō oēs noscunt līras: neq₃ lectioni vacāt: pa-
tres excogitauerūt velut quosdā triūphos in imaginib⁹
hoc describere ad velocē memoriā. Quapropter multo-
tiens nō ꝯm mentē habentes dñi passionē: imaginē cru-
cifixionis christi vidētes: ⁊ in salutaris passionis memo-
riā venientes: procidentes adoramus christum. Ecce dicit
christū adorari ad inspectionē imaginū ducentiū in noti-
ciā rememoratiuā christi. Hoc etiā dr in canone allegato
venerabiles. vbi additur in fine. Sed nō seruiunt eis scʒ
imaginibus/cultu diuino: sicut nec alicui creature: quo
innuiẜ imagines nō adorari latria. ¶ T Inter hos du-
os modos maior est discordia i locutiōe ꝙ̄ in re. Utrq₃
eñ modus hoc intendit/ꝙ creatura adorari non debet
latria

latria adoratione ꝑ se tanq̄ terminꝰ adorationis: ⁊ hoc la⸗tria ꝓprie dicta. Vterq; etiā admittit q̄ ad apprehensiones imaginis mens fertur cognitiue ⁊ affectiue in prototypū ipsum adorando. Vterq; etiā modus admittit q̄ videns imaginē/habet actū aliquē respectu imaginis: qui termi⸗natur ad imaginē ipsam/ vt est representatiua imaginati. An aūt aliquis hoīs actuū debeat dici adoratio imaginis: videtur esse diuersitas: que videt̄ ita resolui posse: q̄ actꝰ ille quo cognitiue ⁊ affectiue fert̄ in ꝓtotypū: sit adoratio latria: dubiū nō est. Vtrū aūt actus quo fert̄ in imaginē debeat dici adoratio. Dicit̄ q̄ est adoratio analogice ⁊ im⸗ꝓprie: nō aūt ꝓprie: quoniā est respectu creature. Si vero vnus actus fuerit exterior: vel vnꝰ elicitus interior: respe⸗ctu vtriusq; imaginis ⁊ ꝓtotypi: ille est adoratio latria ꝓ⸗prie quatenꝰ terminat̄ ad ꝓtotypū: ⁊ adoratio analogi⸗ca inquantū terminat̄ ad imaginem. ¶ V Ex illis patet quorundā hoīm stolidus error: qui adeo ad imagines affi⸗ciuntur: vt in ipsis credant esse aliquid numinis/gratie vel sanctitatis: quibꝰ potentes sint facere miracula: prestare sa⸗nitates: eripere a periculis: ⁊ a nocumētis ac insidijs pre⸗seruare: ex hoc assurgentes ad eoꝝ venerationē vt p̄missio⸗rum aliquid cōsequant̄. Arguit̄ ex eodem nōnulloꝝ indo⸗cta simplicitas ⁊ indiscretio: qua reuerentiꝰ adorant imagi⸗nes pulchras/q̄ turpes: nouas q̄ vetustas: aut econtra or⸗natas venustiori auro ⁊ purpura q̄ nudas: credentes eas eo sanctiores quo ꝑciosiores. Et vt Bern. ait: offerētes li⸗bentius auro tectis vbi magis cernit̄ diuitiarū cumulus. Arguit̄ ⁊ alioꝝ rudis leuitas: qui improuide vota emittūt ad peregrinandū se obligant: nunc ad illā: nunc ad aliā ec⸗clesiā intuitu certarū imaginū: credentes illas maiori in il⸗la q̄ similes in alijs fulgere virtutibꝰ: clarere miraculis: ⁊ maiori fulciri ꝑtāte. Hec oīa in vanā transeūt supstitionē: in quā nō inciderent: si rationem adorationis ac veri cultꝰ attenderent: aut si ignorant/informationē humiliter a do⸗ctoribꝰ reciperent. Patet siquidē imagines fore res insensi⸗biles: que ex certa partiū suarū figuratiōe ⁊ ordine imagi⸗nis nomen sortiunt̄. vnde eis cōuenit res alias significan⸗do representare. Ratio aūt adorationis in deo vt dictū est: est ꝑfectio summa ac vniuersalis presidentia. In creaturis vero est aliquid diuinū puta virtus/potestas/aut excellē⸗tia aliqua singularis a deo participata: quoꝝ qꝛ neutrum reperit̄ in imagine: nulla talis ꝓpter se adoranda est: neq; auxiliū quodcūq; ab eis postulandū est. Neq; eīm vident: neq; audiūt: neq; se intelligūt venerantes. Sūt eīm creatu⸗re inanimate/quibꝰ nec est sensus: neq; intellectꝰ. Oīa eīm que dicta sunt a deo ⁊ sanctis quoꝝ sunt imagines: qui ⁊ ꝑ se corā imaginibꝰ adorandi sunt: fideliter expectant̄. Ipse vo imagines ꝑ accidēs honorant̄: nō ꝓpter virtutē/poten⸗tiam/aut gratiā eis inexistentē: sed ꝓpter representationē eoꝝ quibꝰ talia insunt. Hinc (vt. s. allegatū est) neq; ipsis vt dijs seruimꝰ: nec spem salutis in eis ponimꝰ: nec iudiciū ab ipsis expectamꝰ. ¶ X Qd̄ si aliquādo miracula fiūt ho⸗minibꝰ etiā ad eas cōfluentibꝰ: adiutoria aut sanitates pre⸗stantur. nō hec virtute imaginū: sed virtute dei: ministerio bonoꝝ angeloꝝ ad intercessiones sctōꝝ cōtingūt: Vel etiā nōnunq̄ opatiōe demonū ad fallendū inordinatos culto⸗res deo ꝑmittente exigente taliū infidelitate. Nec tñ ꝓpter hoc imagines ꝓijciēde sunt: aut de oratorijs elimināde oc⸗casione idolatrie deuitāde. Aut peregrinationes ad certas imagines vel certa loca: presertim cōsecrata: vel etiā conse⸗cranda penitus reprobanda. Nō eīm vsq;quaq; negandū est/quin in certis locis singulariter relucent beneficia dei: ⁊ maiora crebrius q̄ in alijs: vel ꝓpter sctōꝝ reliquias ibi cōditas: vel occulta ministeria (alias mysteria) futuris tem⸗poribus ibi celebranda aut celebrata: vel alias causas no⸗bis occultas: ꝓpter quas deus vnū locū elegit suo cultui nō alium. Sic primo elegit tabernaculū qd̄ per moysen eri⸗gi mandauit. Deinde locū in sylo. Deinde templū salomo⸗nis in hierusalem. Unde ait moyses. Caue ne offeras holo⸗causta tua in omni loco quem videris: sed in eo quē elege⸗

Deut. xij.

rit dn̄s ⁊c. Nam ⁊ iacob vt habet̄ Gen. xxviij. post scale/cu⸗ius summitas celū tetigerat: angeloꝝq; in ea ascendentiū ⁊ descendentiū visionē: ait. Vere dn̄s est in loco isto ⁊ ego nesciebā: surgensq; erexit lapidē in titulū: fundens oleum desuꝑ: appellauitq; nomen loci illius bethel: qd̄ interpre⸗tatur domus vel habitaculū dei. Vñ ⁊ dixit. Terribilis est locus iste: nō est hic aliud nisi domꝰ dei ⁊ porta celi. Idcir⸗co locum istū tituli erectione sacrificio: ⁊ voto qd̄ dn̄o vo⸗uerat: honorauit. Edoctus inquā diuinitꝰ didicit quāta et q̄ mirabilia operaturꝰ erat in loco isto: Nam ibi fundādū erat templū ad dei specialē cultū. Ibi cōsummaturus erat dn̄s opus nostre redēptiōis: seipm̄ patri in cruce offerens Propinquus eīm erat locus crucifixionis. Ideo post redi⸗tum de mesopotamia ibidem sacrificiū obtulit: vt habet̄ Gen. xxxv. Nō locū ꝓpter locū: sed ꝓpter mysteria ibidem futura/in loco isto dn̄o sacrificauit. Vñ Aug. in glo. Sup lapidem libauit iacob nō lapidi. Sic nec reprobari pōt/si dum in vno loco: vel corā vna imagine crebrescūt miracu⸗la/sanitates/⁊ cetera beneficia in eodē loco: nō locum sed deū qui inibi operat̄: laudare: nec imaginē: sed corā imagi⸗ne/deū ⁊ sanctos cōtingat adorare. Ita q̄ nō inanimatis: sed deo ⁊ sanctis eius honor/laus/⁊ adoratio impendat̄. De hoc latius supra lec. xxxij. dictū est: qua rationabili di⸗scretione: nunc in vno loco: nunc in alio: nunc in vno tem⸗pore: nunc in alio: nunc ad vnū sanctū: nūc ad aliū ꝑ diuer⸗sis donis/virtutibꝰ/⁊ gratijs recurrere licet: easq; deuotis orationibꝰ impetrare. Et quō in sanctoꝝ venerationibꝰ di⸗uina bonitas/sapientia/potentia/ extollit̄ ⁊ laudat̄: ⁊ mul⸗ta huic ꝓposito applicāda. Hec de imaginū adoratione ra⸗tione representationis. Nūc de adoratione rerū ratiōe spe⸗cialis vnionis ad naturā/rationem adorabilem dicendū: quod tamen sequenti lectione reseruandum est.

¶ Lectio. L.   A

Res adorande ratio

ne specialis cōiunctiōis cū rebꝰ ꝓpter se ado⸗randis sunt he. Quedā speciali quadā habi⸗tudine cōiuncte fuerūt deo christo vel sanctis velut partes eoꝝ: sicut reliquie sctōꝝ: q̄ fm̄ se vel eius mate⸗riā fuerūt partes corpoꝝ sctōꝝ dū in terris vixerūt: vt ossa vel pulueres in quos resoluta sunt eoꝝ corpora. Vel vt ar⸗ma triūphi: sicut crux christi/claui/lācea/corona/flagella/ colūna/ et similia. Suo mō de sanctis velut vestes/et res alie in eoꝝ vsum ꝑ corpoꝝ ⁊ mēbroꝝ sctōꝝ cōtactū venien⸗tes. De sctōꝝ reliquijs tenendū/q̄ ille venerāde sunt tanq̄ ea q̄ fuerūt partes corpoꝝ sctōꝝ: saltem fm̄ materiā earum vt dictū est. s. lec. xlij. Partes aūt simili adoratione adorā⸗de sunt cū toto. Cum ergo sancti dulia adorādi sunt: simili adoratione dulie corū reliquie sunt adorande. Simili dixi nō eadē: qꝛ adoratio dulie analogice attribuit̄ sctis ⁊ parti⸗bus: q̄ nō sunt creature rōnales/hoc est partibꝰ materiali⸗bus: ꝓpter aiam rōnalem: cui debet̄ dulia ꝓprie dicta: siue sit actu pars: siue fuerit pars. Ceteris partibꝰ puta corporꝰ vel parti eiꝰ debet̄ dulia analogice: siue sit actu pars sancti siue fuerit aliq̄n pars eiꝰ. Et hec clare patent resoluēdo ter⸗minos in eoꝝ q̄d nois: puta latriā ⁊ duliā. Sūt eīm sctōꝝ reliquie venerabiliter honorāde: vt ꝓbat btūs Hiero. con⸗tra vigilantiū: qui cultū reliquiarū sctōꝝ reprobauit. Qd̄ ex hoc etiā ꝓbat̄: qꝛ ꝑ cōtactū illoꝝ multa dn̄s beneficia cō⸗tulit ad earū dignitatē declarādā. Sic ad cōtactū sepulcri beate agathe/curata est mater sancte lucie a sanguinis ꝓflu⸗uio. Ad cōtactū ossiū helisei ꝓphete/vita restituta est mor⸗tuo. Ad contactum semicinctiorū pauli ⁊ sudarioꝝ/sanati sunt languidi. Sic de straminibꝰ in quibꝰ cubauerat beatꝰ martinus legit̄: ⁊ similibꝰ multis. ¶ Honor ergo siue ado⸗ratio dulie sctōꝝ reliquijs impensus vel impensa quantū ad interiorem actū: nihil aliud est/q̄ recognitio interior: qua huiōi reliquie credunt̄ esse vel fuisse partes corporum sanctoꝝ dum vixerūt in hac mortali vita: quibꝰ deuote ser⸗uierunt dn̄o: ⁊ meruerunt gloriā: cuius post resurrectionē

Reliq̃e ⁊ vestes sctōrum quō ado rande.

iiij. Reg. xiij. Act. xix.

bum reunientur animabus sanctoꝝ: participes erunt per
dotes glorie corporis. Hec inquā recognitio ꝛ cōplacentia
volūtatis cōsequens/est ſm rem actus dulia interior: ana/
logice nō ꝓprie: q: nō recognoscunt tanꝗ̄ rōnales creatu/
re habentes in se diuine gratie bona et merita ac virtutes
dei per actus beatificos capaces ſm potentiam dei ordina
tam: ꝗ recognitio est actus dulie ꝓprie accepte. Sed reco/
gnoscunt tanꝗ̄ aliquid ptinens ad eas. Et actus exterior
reuerētialis in signū interioris actus exhibit⁹: est dulia ex/
terior huiōi reliquijs debitus. ¶ Et q: nō habem⁹ distin/
ctos actus exteriores distincte latriā vel duliam ꝓprie vel
analogice dictā representantes: ideo in variarū rerū ado/
rationibus eisdem actib⁹ exteriorib⁹: nō tn̄ eundē actū inte
riorem significātib⁹ vtimur: vt genua flectim⁹ corā venera
bili sacramento: corā imagine crucifixi: coram sanctoꝝ reli/
quijs. Idem signū foris/eadem scʒ genuflexio: sed nō ideʒ
actus interior. ¶ B Suo modo dicenduʒ est de ceteris
supradictis vt armis triumphalib⁹/vestibus/sepulcris/et
alijs olim ad vsum sanctoꝝ ptinentib⁹. ¶ Generaliter igit
oīa cōiuncta adorandis: eadē specie adorationis analogice
adoranda sunt: quib⁹ ea ad que cōiuncta fuerūt: adorātur
ꝓprie. Si latria: latria. Si hyꝑdulia: hyꝑdulia. Si dulia:
dulia. Sic preputiū christi ꝛ sanguis christi de corpore ei⁹
in cruce fluens: si adhuc in terris cōseruant: sicut vtrūqꝫ in
ecclesia lateranensi vrbis rome contineri dicit: ꝛ in die san
cto pasche populo adorandum ostendit. Si inquā dn̄s re/
surgens nō reassumpsit totū sanguinē fusuʒ: ꝛ quicq̄d fuit
de veritate humane nature: eadē adoratione adorāda sunt
qua humanitas christi: nō vt cōiuncta verbo. Nam prepu/
tium si adhuc reseruat in terris: nō est vnitū diuinitati: q:
nō est actu pars corporis christi: sed quoddā suppositūʒ p
se: sicut quelibet pars integralis separata a toto est p se sup
positum: nō aūt sunt plura supposita verbi. Nec hoc est cō
tra Dam. qđ semel assumpsit nō dimisit. Veruʒ em̄ hoc est
quantū ad partes essentiales totales humanitatis christi.
Nam totū corpus nunꝗ̄ dimisit: nec in sepulcro: nec aīam
dimisit etiā in inferno. Nam dubiū nō est: quin partes cor
poris materiales p actionē caloris naturalis resolute dimis
se sint. Similiter ꝛ preputiū post circūcisionē vbicūqꝫ fue/
rit: ante resurrectionem nō fuit vnitū hypostatice deitati.
Quō aūt humanitas christi adoranda sit: statim dicet. Nō
dissimiliter dicendū erit de cruce dn̄ica/clauis/lancea/ꝛ ce

[Crux xpi quomō adorāda]

teris christi sanguine rubricatis. ¶ C Verū de cruce chri
sti dupliciter loqui possum⁹ ſm sctm̄ Tho. in iij. scpto dis.
ix. q. ij. Aut de cruce que est imago crucifixi: siue picta: siue
sculpta: siue de quacūqꝫ materia fabricata: etiā si fuerit de
ligno dn̄ico. Et sic dicendū est sicut de alijs imaginib⁹ chri
sti: ꝙ adoranda est latria sicut ꝓtotypus: ad sensum tamen
prius expositūʒ. Scđo mō loqui possum⁹ de ipso crucis li/
gno: in quo salus nr̄a christus pependit: nō vt imago: sed
vt tale lignū mēbris christi in eo suspensis cōsecratū. Et sic
dicit thomas nō est adorandū latria sed hyperdulia: q: nō
ptinet ad ꝑsonā verbi sicut pars eius: sed est res quedā ei⁹
in qua salutem opatus est in medio terre. ¶ Btūs Bona
uen. dicit ꝙ vtroqꝫ mō cōsiderata debet sibi duplex seruit⁹
adorationis ꝛ venerationis. Adorationis latrie: ꝛ venera/
tionis specialis: que nec est latria nec dulia. Nam ſm eum
honor exhibit⁹ in famulatū cōplacētie: est honor adoratio/
nis latrie. Ille vo qui exhibet in obsequiū reuerētie: est ho
nor venerationis. ¶ Sed cōcorditer ad predicta dici pōt:
ꝙ crux christi ꝛ cetera salutis nostre arma: quia res quedā
sunt ad christū ptinentia. Ipsa em̄ vt Ans. loquit: sunt in/
strumenta fortissima: quib⁹ oipotēs virtus/ꝛ inuestigabi/
lis sapientia dei restaurationē mundi potenter ac mirifice
operata est: ipsaqꝫ attactu mēbroꝝ christi dedicata: ꝛ tanꝗ̄
ꝓciosissimis margaritis ornata sunt. Et ideo adoratio eorū
ad eandē speciem adorationis reducit: qua adorat christ⁹
cui speciali quadā habitudine cōiungunt: hoc est adoratio
ne latria nō ꝓprie dicta: sed analogice: que adoratio quātū
ad interiorem actū nihil aliud est: nisi actus intellect⁹: quo
talia cognoscunt: tanꝗ̄ res quedā siue arma speciali quā/
dā habitudine ad christū ptinentia: vel etiā actus volūtā/
tis sibi in his vt talib⁹ cōplacentis. Et hec mēsio nullā pati
tur difficultatem. ¶ D Sed nunc de humanitate christi

[Hūani/tas xpi quō ado/randa.]

qua specie adorationis illa est adoranda videndū est. De
hoc aūt varie sunt opiniones ex diuersis sctoꝝ autoritatib⁹
ortum trahētes. Unde in hoc oēs vident cōcordare: ꝙ hu
manitati christi in se cōsiderate/nō vt vnite: debetur dulia
maior vel minor ſm diuersas eius cōsiderationes: vt infra
dicet. Cōsiderata aūt vt a verbo assumpta/ꝛ nature diuine
in verbo hypostatice vnita: sic de ei⁹ adoratione inueniunt
tres opiniones. Una tenet ꝙ vt sic adoranda est dulia ma
iore que hyꝑdulia dicit. Motiuū: q: solus de⁹ adorandus
est latria: ꝛ natura nō cōmunicat alteri nature sua idioma/
ta. Unde nō dicit humana natura de⁹: licet vnita diuinita/
ti. Nec dicitur eterna: infinita: creatrix: licet vnita sit nature
infinite eterne creatrici. Et ita dicit ꝙ nō sit adorāda latria
licet vnita sit summe maiestati latria adorande. Allegant
pro se glosam sup illud ps̄. Adorate scabellū pedū ei⁹: que
dicit. Caro christi sine impietate a verbo dei assumpta ado
ratur a nobis. Nō illa dico adoratione que latria est: q̄ soli
creatori debet: sed illa que dulia dignior est. Scđa opi. te/
net: ꝙ humanitas christi cōsiderata vt vnita verbo/latria
est adoranda. Moti autoritate Johānis damasceni. Et al/
legat magr̄. iij. sententiarum dist. ix. Nō inadorabilē carneʒ
dicentes. Adorat em̄ in vna verbi hypostasi. Sequit. Non
vt nudā carnem adoram⁹: sed vt vnitā diuinitati in vnā hy
postasim dei verbi duab⁹ reductis naturā. Timeo carbonē
tangere ꝓpter ligno copulatū ignem: adoro christi dei mei
simul vtrāqꝫ naturā/ꝓpter carni vnitā deitateʒ. Item bea

[Jo. viij.]

tus Aug. in sermone sup illud. Nō turbet cor vestrum: ait.
Ego dominicā carnem: imo pfectā in christo humanitateʒ
ideo adoro/ꝙ a diuinitate suscepta et deitati vnita est: vt
nō aliuin ꝛ aliū: sed vnū eundēqꝫ deū ꝛ hoiem filiū dei esse
cōfitear. Deniqꝫ si hoiem separaueris a deo: illi nunꝗ̄ cre/
do nec seruio. Velut si quis purpuram vel diadema regale
iacens inueniat nunꝗ̄ ea conabitur adorare. Cū vo rex ea
fuerit indutus: periculū mortis incurrit: si ea cū rege quis
adorare cōtempserit. Ita in christo dn̄o humanitatem nō
solā vel nudā: sed diuinitati vnitā: scʒ vnū filiū: deū verū ꝛ
hoiem verū: si quis adorare cōtempserit: eternaliter morie
tur. Idem. s. ps̄. lxxx. Caro sine impietate a vbo dei assum/
pta adorat a nobis: q: nemo carnē ei⁹ manducat: nisi prius
adoret: sed qui adorat nō terrā intuet: sed illū potius cuius
scabellū est ꝓpter quem adorat. ¶ Dicūt ergo illi ꝙ focus
est de exhibitione honoris ꝛ alijs ꝓprietatib⁹. Honor nō re
spicit hanc partem vel illā: sed respicit ipsam ꝑsonā. Unde
ꝗuis purpura ꝛ vestimentū regis non participet ꝓprieta/
tes eius absolutas: cōmunicat tn̄ in honore ꝛ reuerentia.
Et ideo q: est vna ꝑsona in christo: cui debet reuerētia sum
ma: vna adoratiōe latrie est adorāda quātū ad vtrāqꝫ natu
ram/diuinā scʒ ꝛ humanā. Sicut eadē adoratiōe adorat in
vno hoīe caput ꝛ pes. Et hāc approbat sctūs Bonauē. in
iij. scrip. dist. ix. q. j. vn̄ dicit: Cōcedendū est ꝙ christus ho/
mo nō solū adorandus est latria: sed etiā ei⁹ humanitas in/
quātū verbo est vnita: ꝗuis prout in se cōsiderat nō debe/
tur ei nisi dulia. Quoniā aūt christi humanitas nunꝗ̄ est a
verbo separata: ideo semp consideranda est vt cōiuncta: ꝛ
semp adorāda est latria. Hec Bonauē. ¶ E Tertia opi.
ꝙ humanitas christi vt verbo vnita adorat latria: sed non
ꝓprijssime/sed large sūpta. Pro cui⁹ intellectu rememorā

[Latria capit trī p'cirer.]

dū ꝙ ſm Alex. de ales latria tripl'r sumit. Uno mō proprie
p cultu soli deo debito: siue ſm dignitatē in cui⁹ participa
tione nō est creatura: vel in cui⁹ participatiōe est creatura.
Scđo mō stricte vt restringit vocabulū ad seruitutem que
debet creatori rōne dignitatis: in cui⁹ participatione non
est creatura. Sic accipit latria in glo. precedēti lec. allega/
ta. Deo: cui debet latria: dn̄o cui debet dulia. cuius intel/
lectus ibidem declarat⁹ est. Tertio mō accipit large vt nō
dicit solū seruitutem que debet dignitati diuine; sed etiam

creature vnite ipsi. Hec videtur esse Rabani dicentis. Ca/
ro christi latria adoranda est sicut verbū: sed nō omni spe/
cie latrie: qm̄ adoram⁹ eam oino pstrati in terram: sic ꝙ cre
damus ꝙ nos creauit de nihilo: nec sacrificamus ei sicut
deo: sed adoram⁹ eā: qꝛ ꝑ ipsam redempti sum⁹. Sic ergo di
citur latria extēso noīe siue large: ⁊ vt. s̄. dictū est: analogi/
ce. Prime due opi. accipiūt latriā ꝓprie: tertia vo vt patuit
large. ¶ Ueritas huius questionis. Utrū humanitas chri
sti cōiuncta verbo/adoranda sit latria: facile inuestigat si
loco hui⁹ vocabuli latria/eius quid nois ponat: ⁊ quis sit
actus latrie interior qui principalis est: intelligat. Nam de
exteriori nō est difficultas: cū eodē actu exteriori adoram⁹
latria ⁊ dulia creatorē ⁊ creaturā/ſm subordinationē tamē
ad aliū ⁊ aliū actum interiorē: vt frequenter dictū est. La
tria em̄ vt. s̄. habitū est lec. xlix. est reuerētia exhibita alicui
vt summo ⁊ vniuersali oim̄ principio. Actus interior latrie
aut est actus intellect⁹ aut volūtatis vel vtriusqꝫ: preter il/
los nō est alius. In intellectu aūt respectu vniuersalis bo/
ni/non est alius actus nisi cognitio siue ꝓfessio eius tanꝙ
summi boni: qui est actus fidei: extendendo nomē ad scie/
tiam ⁊ oēm firmā adhesionē veri. In volūtate nō est actus
alius ordinat⁹ nisi dilectio ei⁹ tanꝙ summi boni in se: ⁊ sum
mi boni creature rōnalis. ¶ Nullus horum actuū haberi
potest respectu cuiuscūqꝫ creature siue vnite vbo siue non.
Quero em̄ vtrū humana natura vnita diuine in supposi/
to verbi sit summū ⁊ vniuersale oim principiū. Itē vtrum
vt sic vnita/sit summū bonū sup oia diligendū. Certū est ꝙ
neutrū concedit: ergo ad naturā humanā verbi (que licet
vnita sit verbo: distinguit tn̄ realiter a verbo ⁊ a diuina na
tura) nō pōt terminari actus latrie qualitercūqꝫ cōsideret.
¶ F Sequēs ergo Alex. de ales: premitto ꝙ refert mul/
tum loqui de humana natura in christo/ ⁊ de hoie christo.
Nā homo nomen est suppositi siue ꝑsone: nō sic humana
natura. Unde hō christus/est suppositū verbi subsistētis
in natura humana. Persona em̄ verbi: qꝛ subsistit in dua/
bus naturis/humana scꝫ ⁊ diuina: eadē vns ⁊ indistincta
est deus eternus ꝓpter diuinā naturā: est hō verus ꝓpter
naturā humanā. Humana aūt natura in christo est composi/
tum ex carne ⁊ aīa: qd̄ manens creatura assumptū est a ꝑso
na verbi. Sicut idē homo est credens in deū ⁊ diligēs deū
credens ꝑ actū fidei: diligens ꝑ actū charitatis: nec tamen
actus fidei est act⁹ charitatis: nec actus fidei est hō credēs
sed aliqd̄ in noie distinctū ab hoie. Et iō licet actus fidei et
actus charitatis duo sint: nō tn̄ duo sunt hō credens ⁊ dili/
gens: sed vn⁹ ipse est qui credit ⁊ diligit: ꝙuis ꝑ aliud cre/
dit ⁊ per aliud diligit. Ita duo sunt realiter ⁊ essentialiter
distincta natura ⁊ humana ⁊ diuina. Hec tpalis: ista eter/
na. hec creatura: ista creatrix essentia. Una aūt est ꝑsona et
penitus indistincta verbi seu filij dei: que subsistit eternali
ter in natura diuina: ⁊ ex tpe assumpsit humanā. Et ꝑ hoc
eadem ⁊ indistincta est de⁹ ⁊ homo: deus ab eterno: hō ex
tempore. Refert igit loqui de adoratiōe humanitatis chri
sti: ⁊ de adoratione hois christi. Licet nōnunꝙ sancti vno
vtant pro alio prout est frequens id apud Aug. Uerbum
suscepit hoiem. vbi hoiem accipit ꝑ natura humana: qꝛ ver
bum nō suscepit ꝑsonā sed naturā. Ista nūc supponant ex
tertio sniarū. Quib⁹ premissis ponunt quattuor ꝓpōnes.
¶ G Prima. Homo christ⁹ vna adoratiōe: que est latria
ꝓprie accepta: est adorandus. Patet/qꝛ hō christus est ꝑso
na verbi ⁊ ita deus: ⁊ ꝑ cōsequens ea adoratiōe que solius
dei est adorandus. hec aūt est latria ꝓprie dicta. Item cre/
dendū ⁊ ꝓfitendū est hoiem christū esse summū ⁊ vniuersa
le oim principium: qꝛ deū ſm illud symboli. Dn̄s noster ie
sus christus dei filius/de⁹ ⁊ homo est. Ab hac adoratione
natura humana secludēda nō est: nō ꝙ natura humana sit
termin⁹ hui⁹ adoratiōis: sed qꝛ tota ꝑsona vbi (hoc est ꝑso
na vbi in hūana ⁊ diuina natura subsistēs) adorat. Hec em̄
ꝑsona (qua vere est hō) est summū ⁊ vniuersale oim prin/
cipiū. Et ad hoc seruit similitudo purpure ⁊ diadematis
regis. Similiter igniti carbonis. Ideo Dam̄. postꝙ dixe/
rat. Adoro christi dei mei simul vtrāqꝫ naturā ꝓpter carnis
vnitā diuinitatem: addidit. Nō em̄ quartā appono ꝑsonā
in trinitate: sed cōfiteor ꝑsonā vnā verbi ⁊ carnis ei⁹. His
verbis insinuare videt christi humanitatem cū verbo vna
adoratione esse adorādā/attēdendo vnitatē ꝑsone: qd̄ ni/
hil aliud est dictu: ꝙ adoro simul vtrāqꝫ naturā ad hūc sen
sum. i. adoro christi ꝑsonā in vtraqꝫ natura subsistentē. Hoc
idem pretendūt verba beati Aug. s̄. allegata. ¶ Scd̄a ꝓ/
positio: Humana natura in se cōsiderata adoranda est du/
lia maiore siue summa q̄ hyperdulia est vocata. Probatur
qꝛ in se cōsiderata est creatura: sed ſm gratiā ⁊ gloriā oim
creaturarū ꝑfectissima: ergo sibi debet summa seruit⁹ crea
ture debita: q̄ hyꝑdulia est dicta. Ipsa deniqꝫ est qua redē
pti sum⁹/ac patri recōciliati quodāmō instrumentaliter: qꝛ
redēptionē ipam principaliter opata est diuinitas ꝑ huma
nitatem tanꝙ causam meritoriā. Uerūtamē nō ois cōside/
ratio illius nature est ei⁹ adoratio. Nā si cōsidero naturam
illā gn̄aliter sub rōne entis: hec cōsideratio nō meret dici
adoratio: qꝛ nō est recognitio ei⁹ tanꝙ nature itellectualis
habentis excellētiā aliquā ex bono diuino. Similiter cōsi/
deratio qua cōsidero eā vt naturā intellectualē simplr: nō
cū excellētissimis suis donis ⁊ gratijs. Hec cōsideratio est
quidā actus adoratiōis: sꝫ dulie minoris: qꝛ illo nō ꝓfiteor
eam vt singulariter alias naturas intellectuales excellen/
tem: sed tanꝙ vnā inter illas. Et hoc est qd̄ quidā dicūt: ꝙ
humana natura christi/siue corp⁹ eius ⁊ aīa pōt cōsiderari
quadrupliciter. Uel vt est entitas quedā in se extra nihil:
id est q̄ nō est nihil: sed vt est aliqd̄ extra suā causam efficiē/
tem. Uel in cōparatione ad suā originē: quātū ad partē ma
terialē: vt scꝫ ſm corp⁹ formatū est de virgine speciali ⁊ ime
diata opatione spūssancti. Uel tertio in ordine ad partem
formalem/q̄ est aīa intellectiua ad dei imaginē creata bea/
titudinis capax. Uel quarto vt deo vnita: vel vnione gra/
tuita excellētiore: vel vniōe hypostatica ⁊ ꝑsonali/q̄ est sin/
gularissima. Primis duob⁹ modis non est adorabilis: ter/
tio adoratur dulia minore: quarto dulia maiore ⁊ summa.
¶ H Tertia ꝓpositio: Natura humana vt diuine in chri/
sto hypostatice vnita/nō est adorāda latria ꝓprie dicta. Pa
tet ex premissis: qꝛ latria ꝓprie dicta solus de⁹ adorat. Hu/
mana aūt natura vnita deitati in christo nō est de⁹: qꝛ ꝑ illā
vnionē/licꝫ excellētissimā/nō erit termin⁹ creature: nec mu
tatur quātū ad substātialia: ⁊ ita manet creatura. Et patet
hec ꝓpositio satis ex supra inductis post recitationem triū
opinionū. ¶ Quarta ꝓpositio: Accipiēdo latriā cōmuni/
ter/humana natura in christo adorāda est latria. Patet: qꝛ
hec adoratio nihil aliud est ꝙ recognitio ei⁹ vt summe ⁊ sin
gulariter vnite deo ⁊ ei⁹ vt sic dilectio. Et hic actus intelle/
ctus ⁊ volūtatis est actus latrie large accepte. Et ꝑ has ꝓ/
positiōes clare ⁊ resolute intelligit quō adorāda sit huma
nitas christi. Et qd̄ dictū est de humanitate/pariformiter
intelligendū est de partib⁹ eius: scꝫ corpore ⁊ aīa: attribuen
do cuilibet qd̄ suum est. Nec aliud puto sensisse sctōs ⁊ do
ctores: si eoꝝ dicta ⁊ verba bene ⁊ resolute intelligant. Nā
btūs Aug. in supra allegatis: volens ꝙ humana natura vt
vnita verbo/nō debet speciali adoratiōe adorari: sed eadē
qua verbū cui est vnita: vult ꝙ humana natura nō est ado
randa tanꝙ ꝑsona distincta a ꝑsona verbi/cōtra hereticos
ponentes duas ꝑsonas sicut duas naturas: vn̄ dicit Aug.
quasi rationē assignās quare humanitatē adorat deo vni/
tam: Ut nō aliū ⁊ aliū: sed vnū ⁊ eūdem deū ⁊ hoiem filiū
dei esse cōfitear. Illa ergo adoratione qua adorat ꝑsonam
que latria est: adorat etiā cōiunctā humanitatem. i. adorat
ꝑsonā in humanitate cōiuncta subsistentē. Unde actus ille
quo personā illā. i. christi in humanitate simul ⁊ diuinitate
subsistentē cōfiteor mente esse verū deū ⁊ hoiem: ⁊ summū
ac vniuersale oim principiū: est actus adorationis latrie: q̄
principaliter terminat ad personā verbi: sed partialiter ad
naturā humanā. Est em̄ assensus ꝓpōnis cui⁹ extrema to/
talia supponūt ꝑ ꝑsona verbi: cōnotant tn̄ etiā naturā hu/
manā per partem vni⁹ extremi significatā. ¶ Et ꝑ hoc pos

sunt cōcordari opi. Quod eñ dicit/ q̄ sic vel sic considerata natura humana christi est sic vel sic adorāda: nihil aliud est: nisi q̄ hec vel illa ɔsideratio humane nature est hec vel illa species adoratiōis. Nam ppter aliā ꝛ aliā cōsiderationem eiusdē nō mutaꝛ obiectū adorationis: sed mutaꝛ ipsa consideratio siue cōsiderationis actus: qui est realiter ipsa adoratio interior. Horū ergo actuū vnus pōt dici adoratio latria: ali⁹ dulia maior vel minor: aliq̄s etiā oīno nec est adoratio vt dictū est. Et hec videꝛ eē snīa Alex. q̄ sub epilogo dicta resumens dicit. Respiciēdo psonā: vna est adoratio scz nature ꝛ psone. Respiciendo diuersitatē naturarū: differens est adoratio. Diuina eñ natura semp adoraꝛ latria. Humana cōsiderata in se semp maiori dulia: qꝛ scam sctoꝝ. Cōsiderata vō vt diuinitati vnita adorāda est latria: extenso noīe latrie. Hec ille. ℂ J Sed predictis obuiare videtur: qꝛ sic latria esset virtus theologica ꝛ non moralis: cui⁹ oppositū doctores cōiter determināt. Nā si actus latrie est actus fidei spei ac charitatis ſm superius dicta: et eorūdez actuū eadem est virtus: qꝛ idē habit⁹: sequiꝛ q̄ latria sit virtus theologica: immo a fide ꝛ spe ꝛ charitate indistincta. Ad hui⁹ solutionez supponiꝛ q̄ virt⁹ moralis ꝛ theologica nō distinguunꝛ penes fines: eo q̄ oīm virtutū vnus est finis: ipsa scz felicitas ſm phm in ethicis. Sed penes obiectum. Nā virtus theologica deū habet pro obiecto: Moralis aūt aliquid citra deū: Ut fides est respectu dei: vt habitus inclinās ad assentiendū illi: de⁹ est trin⁹ ꝛ vnus. Charitas est habitus inclinās ad diligendū deū vt summū bonum in se. Spes est habitus inclinās ad diligendū vt summū bonū nostrū. Prudentia vō est circa agibilia tanq̄ obiectum. Fortitudo circa timores ꝛ audaciā. Temperantia circa delectationes ꝛ tristicias. Justicia circa ea quib⁹ homo se bene habet ad alterū. ℂ Supponiꝛ secūdo ex dictis q̄ latria est cultus deo debitus. Hic aūt est duplex: exterior ꝛ interior. Loquēdo de exteriore sic manifestū est q̄ latria est virtus moralis: qꝛ sic habet pro obiecto nō deū: sed aliquod opus exterius: vt sacrificiū/ genuflexionē: aut aliud opus extrinsecū: quo reueremur deū vt summū ꝛ vniuersale oīm principiū. Est eñ latria exterior/ capiendo pro habitu: habitus inclinans ad agendū hmōi opera exteriora. Et ita frequenter loquunꝛ doctores. ℂ Ūn sanct⁹ Bonauen. dist. ix. q. ix. dicit: q̄ cultus deo debitus quattuor noīb⁹ nominatur: grece/ theosebia ꝛ latria: latine/ pietas ꝛ religio. Quoꝝ duo/ scz theosebia ꝛ pietas ppꝛie ptinēt ad actū interiorem. latria ꝛ religio ad exteriorē. Nā etsi cult⁹ ꝛ seruit⁹ frequēter p eodē accipiunꝛ: cult⁹ etiā lȝ dicat actū interiorē ꝛ exteriorez: tñ cult⁹ magis respicit actū interiorē. Seruit⁹ vō exteriorem. Latria ſm Aug. cū sit seruit⁹ ppꝛie respicit actū exteriorē. Sicut theosebia: qꝛ est idem qđ cult⁹ diuin⁹: ideo ppꝛie respicit actū interiorē. Uirtus vō q̄ respicit actū exteriorem: est in genere virtutis cardinalis. Hinc est q̄ latria est in genere virtutis cardinalis. Et qꝛ respicit actū exteriorez sub ratione debiti in cōparatione ad alterū/ ꝛ hoc est iusticie: ideo continet sub virtute cardinali que est iusticia. Et qꝛ species iusticie ſm quā ordinaꝛ ad venerandū naturā superiorez: sicut dicit Tullius: est religio. Hinc est q̄ latria est in genere virtutis/ sicut in genere remoto. In genere virtutis cardinalis/ quasi in genere subalterno. In genere iusticie/ sicut in genere ppinquo. In genere vō religionis/ sicut in genere pximo. hec Bonauē. Loquēdo aūt de actu interiori: qui ꝛ ipse ſm cōmunem acceptionem ad latriā pertinet/ ſm quā nō distinguiꝛ latria a theosebia: sic magis videtur dubiū ad quā virtutez ptinet. ℂ L Pro quo aduertendū q̄ circa cultum dei possum⁹ habere triplices actus/ ad totidem virtutes ptinentes. Potest eñ ratio recta dictare nunc deum esse colendum. Potest voluntas se cōformare huic dictamini: ꝛ velle colere deū: quo velle imperat elici actum diuini cultus. Potest etiā potentia elicitiua cult⁹ talem actū elicere. Sicut in simili/ ratio potest dictare nunc esse speculandū de trinitate psonarū ꝛ vnitate essentie. Uolūtas potest se cōformare et velle speculari; quo velle imperat intellectui vt speculetur. Intellect⁹ potest imperio volūtatis se cōformare ꝛ speculari. Quilibet horū actuū generatiu⁹ est habitus: quorum primus ptinet ad prudentiā/ que dictat de agendis. Secūdus ad virtutē moralem appetitiuā. Tertius ad theologicam. Primi duo sunt practici: tertius est speculatiuus. ℂ Sic in pposito: qꝛ actus interior quo de⁹ colitur: est actus fidei spei vel charitatis: potest recta ratio dictare iam esse actualiter credendum: sperandū in deū: vel diligendū eum. Potest voluntas se cōformare: ꝛ volendo hmōi actus elicere/ intellectui ꝛ sibiipsi imperare vt eliciant. Pōt intellectus iuxta volūtatis imperium actu credere: ꝛ volūtas diligere ꝛ sperare. Primus actus dictatiu⁹ est actus intellectus: qꝛ rōnis recte ꝛ ptinet ad prudentiā. Secūdus est actus volūtatis: ꝛ ptinet ad virtutez moralem: qꝛ obiectū ei⁹ ppꝛium sicut actus primus/ cui se conformat: est actus colendi deum: non ipse deus. Tertius est actus vel intellectus vel volūtatis/ ptinens ad virtutem theologicā: qꝛ actus fidei/ spei vel charitatis. Suo mō de habitib⁹ derelictis. ℂ Latria ergo interior dicit aliquē triū actuū/ aut eoꝝ habitus: ꝛ quidem primū nō dicit. Nō eñ est latria actus vel habit⁹ dictatiu⁹: sed inclinatiu⁹ ad colendū vel ad velle colere secūdo mō: vel ad ipm colere tertio mō. Et sic latria interior vel est velle elicere actū diuini cultus: aut habit⁹ ad hoc inclinans: ꝛ ita ptinet ad virtutē moralez: ꝛ reducitur ad iusticiā. Uel est ipse actus elicitus quo coliꝛ deus: vel habit⁹ ad hunc inclinās ꝛ sic capiendo pro habitu est virtus theologica/ fides vel spes vel charitas. Hoꝝ eñ actibus coliꝛ deus. Et hoc videtur velle sanct⁹ Bonauē. cū priorib⁹ addit. Theosebia dicit cultum interiorem: qui ppꝛie spectat ad virtutes theologicas/ sicut est dilectio/ fides ꝛ similia. Et ſm hoc possunt cōcordari doctores. Nā dicentes latriā esse virtutem moralē: loquunꝛ vel de exteriori: vel de interiori: vt nō dicit actum colendi deū: sed actū qui est velle colere deū: aut habitum ex hmōi actu derelictū. Sȝ illa latria nō adoraꝛ de⁹: qꝛ act⁹ quo adoraꝛ deus: terminaꝛ ad deum tanq̄ ad obiectū. Latria aūt illa terminaꝛ ad actū voluntatis vel intellect⁹ quo adoraꝛ deus. Sicut velle videre seu amare deū: non terminatur ad deū tanq̄ ad obiectū: sed ad actū videndi vel amādi deum. Capiēdo aūt latriā pro actu vel habitu quo adoratur deus: ꝛ per ɔñs qui terminaꝛ ad deum tanq̄ ad obiectū: sic est virt⁹ theologica: vt dictū est statim. ℂ L His de adoratiōe in genere declaratis: redeundū est ad adorationem eucharistie. Et qꝛ in eucharistia multa sunt. Sunt eñ ibi species sacramētales. accidentia scz que ɔtinent christum. Est ibi totus christus: diuinitas verbi ꝛ humanitas: ꝛ humanitatis partes: aīa scz ꝛ corpus: ꝛ vtriusq̄ accidentia: vt. s. lec. xlij. ppe finē. Que singula quō differēter adoranda sunt: satis patet ex quattuor ppōnib⁹ supra positis. Nā ptes ꝛ totū: qꝛ sūt adoratōe adoranꝛ: ea adoratiōe qua adoraꝛ hūanitas christi: adoraꝛ etiā ei⁹ aīa bñdicta: corp⁹ gloriosum/ ꝛ membra ei⁹. ℂ De accidentib⁹ vero dicendū sicut de pertinentib⁹ ad humanitatem christi: vt. s. dictum est in principio hui⁹ lectionis. Debet igitur in sacramento totus christus adorari latria ppꝛie dicta. ℂ Unde dum sacerdos in misse officio sacramentū leuans in altū/ populo ostendit: adorandus est christus latria actu interiore ꝛ exteriore. ℂ Interiore: magna mentis deuotiōe: quieto corde/ exclusis tumultuantib⁹ temporaliū rerum cogitationibus se recolligat quiuis circūstans ad deū creatorem suū/ redemptorem ꝛ saluatorem: qui veraciter ſm vtranq̄ naturam sub sacramentalib⁹ speciebus: quas corporalib⁹ videt oculis: inuisibiliter continetur: adorandū: Dicens verbo mentali ſm Alexan. de ales. Adoro te iesu christe saluator qui per mortem tuā redemisti mundū: quem credo sub hac specie quā video contineri. Adoro per fidem te christū in hoc sacramento contentū: profitendo verū deum/ verū hoīem/ eterni patris cōsubstantialē filiū pro nobis hoīem factū: qui quos creasti sanguinis ppꝛij effusione amarissima morte a morte perpetua redemisti; in cuius salutarem

Diffinit⁹ virtutes

De eucharistie adoratione.

memoriā presentem te exhibere dignatus es his specieb⁹: vt iterū sis hostia ꝛ sacrificiū ꝑ nostris reatib⁹ quotidianis: quēadmodū pro vniuerso mūdo in cruce factus es hostia generalis. ¶ Adoro te ꝑ charitatē/diligens corde toto te summū ꝛ incōprehensibile bonū: qui dilexisti nos dum inimici essem⁹: teipsum in mortē tradens: vt nos patri reconciliādo amicos faceres. ¶ Adoro te sola spes oīm vera bona diligentiū: summa ꝛ finalis beatitudo in te cōfidentiū viaticū militantiū: cibus iusticiā esurientiū/mediator dei ꝛ hoīm: tuā plenissimā satisfactionē (in cui⁹ memoriā patri libaris acceptabile sacrificiū) pro me extende: ꝛ ꝑ hoc pñs holocaustū omnia mea pctā expiando misericorditer dele.

¶ M Potest ꝛ quilibet fidelis in eleuatiōe ꝛ ostēsione hui⁹ viuifici sacramenti/rememorādo meditari opprobriosam christi ostensionē: dum post flagellationē ꝛ corporis sui liuores: post ꝑditā forme speciē pulchritudinē ac decorē pilatus eū tanq̄ despectum ꝛ viroꝝ nouissimū: sceleratissimoꝝ iudeoꝝ aspectibus presentauit: ac voce cōtemptibili demōstrauit/dicens: Ecce homo. Et iterū: Ecce rex vester. ¶ Meditet insup in sacramenti eleuatiōe christi in crucis patibulo ignominiosam eleuationē: qua inter iniquos et latrones suspensus: ab intuentib⁹ impijs contemptibiliter irrisiones ꝛ cōtumelias sustinuit multimodas. Sicq̄ pro cōtumelijs opprobrijs ꝛ blasphemijs adorando latrie reuerentiā impendat: Pensando quātus pro qualibus tāta sustinuit: ꝛ ad gratias agendas se totū inclinet. ¶ Similiter adoret latria exteriori: decēti corporis gestu in sacramēti eleuatione: ad significandū internā fidem ꝛ reuerentiā: qua ipm actu interiori vt oīm creatorem deū ꝛ dñm veneratur. Atq̄ vt sicut in sua crucifixione ab incredulis turpiter cōfusus/blasphematus/irrisus fuit verbis ꝛ exterioribus inordinatis capitis ꝛ membroꝝ motib⁹: Ita viceuersa a fidelib⁹ in sacrosancto misse officio (quo illius passionis memoria agit.) exteriori corpis gestu honoret. ¶ Debent igit humiliter nudata fideles capita christo in sacramēto qḋ ostendit inclinare: cui⁹ caput spinarū aculeis ꝑ delictorum nostroꝝ expiatione mille vulnerib⁹ cruentatū: in mortis hora ad nos (quoꝝ salutis cā agebat) dolorosissime: sed benignissime est inclinatū. Nam inclinato capite tradidit spiritū. ¶ Debent genua in terram flectere se humiliantes ei: qui seipm exinaniuit formā serui accipiens: factus obediens patri vsq̄ ad mortē: mortem aūt crucis. ¶ Et sicut inuerecūdissimi canes derisorie genu flectentes/eternā dei patris sapientiā blasphemauerūt: dicentes: Aue rex iudeoꝝ. Et iterū: Si rex israel est: descendat de cruce: ꝛ cetera hmōi. Ita ecōtrario genua curuātes: intus corde humilient: adorantes ꝛ dicentes illud beati Ans. Adoro te christe rex israel: lux gentiū: princeps regū terre: dñe sabaoth: virtus oipotens dei fortissima. ¶ Debent ꝛ man⁹ deuote cōponere cōtra crudelissimoꝝ iudeoꝝ ꝛ gentiliū furorem: manus suas impie alaphizando/colaphizando/crucifigēdo extendentiū. Rursus debent manus suas in celū tendere cū mentis affectu: sicut christ⁹ suas misericorditer in cruce extendit: vt sic exaltatus oia traheret ad seipm: ꝛ tendēdo manus: summo patri gratias agere/dicentes: Gratias tibi dñe pater referat ois lingua: sup abūdantia bonitatis tue: qui vnico filio cordis tui nō pepcisti: sed pro nobis illum tradidisti in mortem: vt tantū tanq̄ fidelē aduocatū haberem⁹ in celis corā te. ¶ Debent ꝛ pectora tundere: in memoriā diri vulneris dominici pectoris aperti lācea militis/vnde sanguis ꝑfluxit ꝛ aqua: in lauacrū simul ꝛ redēptionē pctōrum. ¶ Debent etiam tundere in cōfessiōe laudis dei ꝛ fraudis ꝓprie/dicentes illud Ansel. Tuas christe miserationes predicam⁹: tue suauitatis memoriā cum abūdantia eructam⁹: tibi christe sacrificiū laudis immolamus pro multitudine bonitatis tue quā ostendisti nobis semini nequā: filijs sceleratis ꝛ perditis. Sic deuote se gerentes in adoratione christi in sacramento: gratiā multiplicē ꝛ fructū plurimū reportabūt. ¶ N Sed proch pudor est cernere plurimos in ecclesia; qui tāq̄ beneficijs dei ingrati/parua vel nullam huic diuinissimo sacramento exhibēt reuerentiā. Stant erecti nō attendentes illud aplī Phil. ij. vbi post cōmemoratā christi humiliationem vsq̄ ad mortem crucis: subdit: Propter qḋ ꝛ deus exaltauit illū: ꝛ donauit illi nomen qḋ est super omne nomen: vt in noīe eius oē genu flectatur celestiū terrestrium ꝛ infernoꝝ. Et ois lingua cōfiteatur: qꝛ dñs iesus christus in gloria est dei patris. Quibus rogo cōparandi sunt qui hunc honorem christo exhibere cōtemnūt: quem demones omittere nō audēt. Sed q̄ detestādi sunt: qui etiā in summi sacrificij ostensione capita sua nudare negligūt. Et cum aplus virū velato capite orare nō permittit. Ois eñ vir inquit/orans vel ꝓphetans velato capite: deturpat caput suum. j. Cor. xj. Caput aūt viri christus: quanti contemptus arguit: qui etiā christū in sacramento sub oculis presentem velato capite adorare presumit. Contra tales ꝓcedit verbū dei ꝑ Esa. c. j. Filios enutriui ꝛ exaltaui: ipi aūt spreuerūt me. Exaltauit dum nostrā naturā assumpsit. Enutriuit: dum se nobis in hoc sacramēto cibū vite tradidit. Et sequit: Cognouit bos possessorem suū: ꝛ asinus presepe dñi sui: israel aūt. i. vidēs deum ꝑ fidem/me nō cognouit: ꝛ ppl'us meus nō intellexit. Quō eñ cognoscūt in sacramento cōtineri redemptorem suū. Quō suū iudicem intelligūt: qui debitā subtrahēdo reuerentiā viso sacramēto: nec amore liquescunt in gratiarum actiones: Nec timore humiliant in iudicis sui recognitione. Hec de ꝑplo circūstante. ¶ Sacerdos vero celebrans ꝑlatis vbis cōsecrationis/humiliter se inclinet: ac prius xp̄m in sacro deuotissime adoret: nō vocali sono: sꝫ corde attento: hec vel silia ruminādo. Adoro te ꝓciosum preciū redēptiōis nostre/hostia pacifica: q̄ sola odoris tui suauitate inestimabili/patrem qui in altis habitat: ad respiciendū humilia inclinasti: ꝛ filijs ire placabilem reddidisti. ¶ Eleuādo vero hec cogitare poterit. Respice dñe sancte pater de sanctuario tuo: ꝛ de excelso celorum habitaculo: ꝛ intuere hanc sacrosanctā hostiā quā tibi offert magnus pōtifex noster sanctus puer tuus dñs iesus pro peccatis fratrū suorū et esto placabilis super multitudine malicie nostre. Et ita deuote ꝛ humiliter deponat oblatā: ponens in loco suo in palla mūdissima corporalis. ¶ O Sꝫ occurrūt hic duo dubia. Primū/vtrū peccator videns sacramentū/vidēdo peccet: sicut peccat tangendo ꝛ sumendo ꝓpter eius indignitatem. Secundū: qꝛ potest error cōtingere in cōsecratione: ꝓpter quem effectus cōsecrationis impedit: ita vt non fiat cōuersio panis in corpus christi: vt si cōsecrans nō sit sacerdos: aut qꝛ errat in forma: aut qꝛ deficit cōficiendi intētio ꝛc. Nec potest circūstans esse certus de transsubstātiatione facta: immo nec ipse sacerdos celebrans: qꝛ euidenter scire nō potest se esse sacerdotem: qꝛ incerta est sibi intētio sui ordinatoris. Quō adorans sacramentū euadere potest periculū idolatrie. Si eñ adorat hostiā nō cōsecratam quā putat cōsecratā: idolatriā cōmittit. ¶ Ad primū dicit fm Alex. par. iiij. q. iij. mē. vj. ꝛ alios doc. q̄ qꝛ ordinatū est ab ecclesia vt sacramentū eucharistie īmediate in altum eleuetur vt videatur: ꝛ saluator christus adoretur: nō tantū a iustis/sed ab oībus: inspicere ergo corpus sub sacramēto intentione adorandi: nulli est illicitum. ¶ Rationabiliter aūt hoc instituit ecclesia: qꝛ ex illa inspectione accedit spirituale cōmodū inspicienti: nō tantū iusto: sed etiam peccatori. Tum ex pōderatione charitatis saluatoris: tum ex subuentione beneficij reparatoris: tum ex recordatione passionis redemptoris. Hec eñ debēt ꝛ iustus ꝛ peccator in corporis christi intuitione recordari: quantū fuit beneficium reparationis: quanta passio redemptoris: quāta charitas saluatoris. Ex qua recordatione cordis compūctio oritur: ac mentis deuotio accenditur. Unde nōnunq̄ peccator ad contritionem mouetur: ꝛ gratiam consequitur. Nec est simile de sumente in peccato ꝛ inspiciente. Tum quia nō est tanta irreuerentia in videndo sicut in sumendo: qꝛ videns non pertingit videndo ad substantiā corporis christi: sed tantum ad sacramentales species, sed qui manducat/non

solum sumit species: sed christus sub speciebus vere côten
tum. Tum q: sumens in pctō abutitur sacramento : nō sic
videns. Abutitur quidem in peccato sumens : q: impedi-
mentū ponit spūali cibationi: ad quā ordinata est corpora
lis manducatio tanq̄ ad effectū proprium. Videns aūt in
peccato nō abutitur: q: adorare pōt visum ⁊ colere ꝑ fidē
⁊ que dicta sunt in memoria reuoluere: ad que ipa sacramē
ti ostensio est ordinata. Tum tertio q: manducans in pec-
cato transgredit̄ preceptū apostoli: immo christi ꝑ aposto-
lum precipientis. Probet aūt seipm̄ homo: ⁊ sic de pane il
lo edat : ⁊ de calice bibat. j. Cor. xj. Hoc aūt negligendo
peccator transgredit̄: nō sic peccator inspiciens sacramen-
tum intentione adorandi cōtrauenit: sed magis concordat
institutioni ecclesie. Nec em̄ adorando irreuerentiā facit:
nec se nō preparando ad gratiā negligentiā cōmittit : eo ꝙ
nō tenetur se ad gratiā preparare ꝓpter visionem sacramē
ti. q: ostensio nō ordinat̄ per se ad gratiā videnti cōferen-
dam: vt vult scūs Bonauē. in. iiij. dist. ix. q. vj. ¶ P Sic
etiā nō est par ratio in tāgente: q: visio sacramenti fit in di-
stantia: tactus vero in cōiunctiōe. Nā etsi tangēs nō attin-
git substantiā corporis christi: attingit tamen ipas species
immediate corpus christi cōtinentes. Tum etiā q: tangēs
in peccato abutitur sacramento : q: tangendum nō est nisi
ꝓpter dispensationē sumentis. Hoc aūt est actus ordinis
quem laicus facere presumens grauiter peccat: officiū sibi
indebitū vsurpando. Sicut legit̄ de saule, qui offerens ho
locaustū dn̄o quod sacerdotū erat: regnum perdidit: vt ha
betur. j. Reg. xiij. Et ozias lepra ꝑcussus est: eo ꝙ incensū
adolere presumpsit in altari thimiamatis : vt habetur. ij.
Paral. xxvj. Similiter ⁊ sacerdos tangens in pctō graui-
ter peccat : sicut s̄m beatū Tho. ois exercens actū ordinis
sui in mortali, peccat mortaliter. Agit etiā contra preceptū
quo dicit̄: Mundamini vos qui fertis vasa dn̄i. Si itaq̄

Esa. lij.

ferens vasa dn̄i sanctificata mundus esse precipit̄ : quāto
magis qui fert seu tangit in sacramento sanctū sanctoꝝ do
minum ipsum. In casu tn̄ licet laico, vel sacerdoti peccato-
ri tangere: vt si iaceret in luto vili: aut vbi expositum esset
imminenti periculo comestionis a porco vel cane. In illo
casu si peccator sacerdos vel laicus motus fide ⁊ reueren-
tia, ipsum tolleret: ⁊ poneret in loco cōgruenti : nō pecca-
ret. In tali em̄ casu tangere ꝓhibitū non est: sed multoma
gis preceptū: q: tenetur irreuerentiā ⁊ inhonestā ei⁹ collo-
cationē impedire. ¶ Oza vo tangēs arcā dei declinantē:
bobus calcitrantibus: ⁊ ideo percussus contra preceptum
fecit: q: temere cognita vxore illa nocte tetigit, vt quidam
dicunt: qd̄ nō licebat. Vel vt lyra dicit in postilla. ij. Regū
vj. q: sna ordinatione vehebatur in plaustro: que leuitarū
humeris portari precepta erat. Ideo dum calcitrabant bo
ues, ꝑcussus est: ideo nō propter tactum precise: sed ex cau
sis dictis ꝑcussus est. Vbi nihilomin⁹ s̄m glo. Notandum
est quantū delinquat qui ad corpus dn̄i reus accedit: si ille
morte mulctatur qui arcā dominici corporis figurā minori
q̄ debuit veneratione corripuit. ¶ Q Si replicatur de
bethsamitis qui ꝑcussi sunt plaga magna: ꝓ eo ꝙ viderūt
arcam dei reductā ad philisthim. vt habet̄. j. Regū. vj. Sed
longe dignius est sacramentū eucharistie arca federis in
lege. Rn̄detur ꝙ q: preceptū fuit, ne arca nuda videretur.
vnde Nume. iiij. legitur ꝙ aaron ⁊ filij eius mandatū est
vt intrarent sanctuariū ⁊ inuoluerent arcā: ipsamq̄ sic in-
uolutam traderent leuitis portandā. Et dicit̄ ibidem. Alij
nulla curiositate videant que sunt in sanctuario priusq̄ in-
uoluant̄: alioquin morientur. Ideo bethsamite: q: curiosi-
tate ducti arcā nudam cōtra preceptū viderunt: a dn̄o sunt
ꝑcussi. Quod nihilomin⁹ etiam in figura illis contigit no-
stri: significans ꝙ simplicioribus nō licet arcana dei ꝑscruta-
ri: que in sacra latent scriptura per arcā significata. S̄m illō
Prouer. xxv. Qui scrutator est maiestatis: opprimet̄ a glo-
ria. ¶ Dupliciter aūt est videre maiestatē dei : scꝫ ꝑ fidem:
⁊ sic videre licet omnib⁹. Alio mō per scrutiniū: ⁊ sic nō li-
cet nisi prouectis ⁊ instructis in diuina scientia. Hec non vi

dendo autem sacramentū, nō est preceptū nisi his qui nō
dum baptismatis sacramento sunt initiati. Illi em̄ admittē-
di nō sunt: sed finita missa cathecuminorum expellendi. de
quo. s. lec. xv. Vnde ad videndū admittunt̄ oēs qui fide ⁊
sacramentis christo iuncti sunt: ad manducandū solū qui
charitate dn̄o sunt vniti. Verūtamen si quis ex humilitate
nō figeret visum ad sacramentū: sed in terrā oculos defle-
cteret se indignū reputans tanti sacramenti visione, nō re
probatur: similis in hoc publicano: qui oculos ad celum le
uare nō audens: pectoris ꝑcussione, ⁊ humili oratione ve-
niam impetrabat: vt refert Lucas. c. xviij. Potest em̄ quis
opus bonum superogationis ex humilitate omittere: qua ta-
men omissiōe alter nō tenetur abstinere. vt vult bea. Tho.
in. iiij. scripto. dist. ix. q. iij. ¶ R Ad secundū dubiū. Re-
spondet̄ s̄m Alex. par. iiij. q. xxx. mē. iij. arti. j. §. iij. ⁊ post eū
bea. Tho. ⁊ sanct⁹ Bonauen. in. iiij. dist. ix. ꝙ hostia siue eu
charistia in altari adorari debet sub cōditiōe: si seruata sunt
seruanda: hoc est oia requisita ad consecrationē. Et hoc ha
bituali: hoc est tacita vel expressa. Non em̄ oportet ꝙ ado-
rans hostiā in missa actualiter seu expresse cōditionem ap-
ponat. Nec forte expedit maxime simplicib⁹: ne dubitatio-
ni circa fidem sacramenti locū dare assuescant. Sed sufficit
ꝙ habeat cōditionem illam habitualiter siue tacite. Ita ꝙ
intentio sua taliter sit instituta: ꝙ si sciret defectū circa ne-
cessaria ad cōsecrationem requisita fuisse cōmissū, nō ado
raret. Vel si cōditio predicta tpe adorationis in cogitatiōe
occurreret: ipsam apponeret. Hac itaq̄ habituali ac tacita
cōditione existente: adorans sine actuali cōditiōe : vtputa
de ea nō cogitans adorando nō peccat: etiā si hostia nō fue
rit cōsecrata: q: nō adorat purā creaturā: sed christū s̄m in-
tentionem suā: q̄uis sacerdos nō consecrans, aut volunta
rie aliquid ad cōsecrationem requisitū omittens : quantū
in se est facit populū idolatrare : q: offert purā creaturā ad
adorandum: vt dicit Tho. ¶ Hec aūt habitualis intentio
nō sufficeret: si quis adoraret angelū sathane transfiguran
tem se in christū. Nam si ille adoret̄ sub conditione, si tu es
christus: nō peccat sic adorans: q: tunc nō adorat sathanā:
sed christū: q: nō stat oratio nisi stet cōditio. Nec ad aliū re-
fertur oratio: nisi etiā ad quem refert̄ orationis intētio. Si
aūt habitu tantū habeat̄ cōditio: nō actu: nō vitatur idola
trie peccatū: nec excusat̄ homo rōne ignorātie facti. ¶ Ha-
bet em̄ triplex adiutoriū talem vitandi errorem: scꝫ sacre
scripture monitionem: q̄ nobis significat ꝙ angelus tene
brarū se transfert in angelū lucis. ij. Cor. xj. Item ꝙ multi
venient in noie meo dixit dn̄s, dicentes: Ego sum christ⁹:
⁊ seducent multos ⁊c. Matth. xxiiij. ¶ Secundū adiuto-
rium est oratiōis remediū. Nam si oraret deū tota corde vt
reuelaret̄ ei veritas: non ꝑmitteret deus eū decipi. In hoc
em̄ casu intelligit̄ illud Ioh. xvj. Si q̄d petieritis patrem
in noie meo dabit vobis. In noie meo qd̄ est iesus : qd̄ in-
terpretat̄ saluus. Hoc est: Si q̄d petieritis ꝑtinens ad salutē
vt exponit bea. Aug. Vnde qui in casu nō orat: nō adhibet
oēm diligentiā quā debet. ¶ Tertiū est suspēsio act⁹ adoran
di s̄m Bonauē. Sic legit̄ de sctō luciano presbytero: q̄ re-
uelationē sibi verā factā ꝑ gamalielē beati pauli didascalū
nō statim acceptauit nec credidit: sed se suspēdit donec pre
missa oratiōe visio ipa tertio sibi manifestaret̄. Vel tertiū
adiutoriū s̄m Alex. est appositio actualis conditionis: cu-
ius appositione pōt vitare periculū. Vt si tu es christ⁹ ado
ro te. ¶ S Si ergo talis apparitio ostendit̄ alicui : quia
res insolita est ⁊ noua: ideo nō debet precipitare sententiā:
sed diligenter cōsiderare priusq̄ adoret: s̄m illud. j. Iohis
iiij. Probate spiritus si ex deo sunt. premisit autem. Nolite
omni spiritui credere. rationem subiungens : quia multi
pseudo prophete exierunt in mundum. Sic virgo pruden-
tissima audita salutatione angelica, non statim assensit: sed
turbata in sermone angeli cogitabat qualis esset illa salu-
tatio. Propter quod etiam legitur de quodam sancto pa-
tre: cum apparuit ei diabolus in specie christi clausit ocu-
los, dicens se nolle christū videre in hac vita: cuius humi-

litate diabolū confusus abscessit. Quo contra narrat de
multis qui leues corde/ad tales reuelationes se reputātes
idoneos desiderauerūt eas: ꝛ sunt in insanias ꝛ stulticias
et pericula precipitati. Quomō autē discerni debeant visio
nes vere a falsis:multa scripserūt patres opuscula: inter q̄
singulari preconio dignū est opus quod cancellarius pari
sis Gerson de probatione spirituū cōpilauit. Ubi plurimū
valere docet humilitatē:qua hō visionibus hmōi iudicat se
indignū. Quia ergo visiones huiusmodi ꝛ apparitiones
insolite sunt:non excusat errantē in earū adoratione inten
tio habitualis. Sed sese suspendat cui talia cōtingunt:do
nec certificetur: vel ad min⁹ sub cōditione actualiter appo
sita adoret. Cōsecratio vero hostie solita est ꝛ cōsueta:ideo
sufficit ibi habitualis cōditio: si consecratio debito mō fa
cta est. Un̄ nulli vel pauci in hac adoratione peccant. Oēs
eñ hanc conditionē tacite aut habitualiter habent. Qđ ex
hoc manifestū est/si adorans requireret:quid faceres si cō
secratio debito modo facta nō esset. Haud dubiū quin fide
lis quisq̄ requisitus responderet;nequaq̄ adorarem.

Lectio.lij. A

Restat circa hanc ma
teriā adhuc dubiū:quid agendū si in loco ho
stie appareret alia species: puta carnis vl' pue
ri:cruoris vel agni aut similis. Utrū sub his
speciebus debeat christus adorari: ꝛ an ibi christus conti
neatur et quomō. Pro pmi solutione notandū q̄ hmōi
apparitio ex duplici causa fieri solet: Qñq̄ propter ardēter
amātes:qui magno ꝛ estuanti desiderio christum sub sacra
mēto sibi ostendi humiliter ꝛ deuote deprecant:quorū pre
cib⁹ diuina pietas qñq̄ cōdescēdit: vt sic eorꝫ deuotio am
plius accendat. Uel ꝓpter hesitātes in fide sacramenti: vt
ad veritatē fidei miraculo inuitent ꝛ solident. Pōt ꝛ fieri
diuina pmissione illusione demonis ad decipiendū ꝛ fallē
dū incautos. Quēadmodū in cōuētu quodā fratrū mino
rū obseruantiū oppidi ysenac partiū thuringie: nostris tē
poribus cōtigisse relatione accepi. Fratricellū vnum laicū
celebranti astitisse: ꝛ dū tēpus cōionis quo sacerdos sume
re sacramentū solitus est: aduenerat q̄ frater ille laicus ex
quadā indiscreta deuotione cōmunionem sacre eucharistie
desiderabat: apud se putans se bene dispositū ad tanti sa
cramēti perceptionē. Et sic minus caute in seipso cōplacen
te: apparuit quidā in specie angeli particulā apparēter por
rigens. Aperuit stultus ora: sumēs de manu porrigentis ap
parentē hostie particulā: ꝛ continuo a diabolo obsessus est
et grauiter vexatus. Postea m̄ elapsis aliquot diebus: fra
trū orationibus liberatus est. B Sed de primo ꝓse
quamur: qui adhuc dupliciter pōt cōtingere: Aut cū diui
na reuelatione: q̄ sub specie tali christus veraciter cōtinet.
Aut q̄ fiat apparitio sine tali reuelatione. Si primo modo
cū tali reuelationi falsum subesse non possit: sicut nec fidei
nostre: quā p reuelationē accepimus: dubitandū non est ei
cui facta est reuelatio: christū sub tali specie veraciter cōti
neri. Quapropter potest ꝛ debet a tali catholice ꝛ laudabi
liter adorari. de quo Pascha. de quodā p̄sbytero narrat: q̄
cū digno moderamine sanctā christo ꝓpitio duceret vitā:
Cepit omnipotētem deū precib⁹ pulsare: vt sibi monstra
ret corporis christi naturam: nō ista inquit ex infidelitate:
sed ex mētis pietate petiuit. Fuit eñ a puericia diuinis le
gibus imbutus: ꝛ ꝓpter amorem superni regis olim patri
os fines dereliquit: et dulcia liquerat arua: vt exul sedulo
christi disceret mysteria. Idcirco eius amore succensus: ma
gis quotidie p̄ciosa munera offerens/ poscebat sibi p̄mon
strari: que foret species latitās sub forma panis ꝛ vini. Ue
nerat ergo dies vt idē celebrans pie solēnia missarū: more
solito ꝓcubuit genib⁹. Te precor oīpotens inquit: pande
mihi exiguo in hoc mysterio naturā corporis christi: vt mi
hi liceat eū cōspicere presentē corporeo visu: et formā pueri
quā olim sinus matris tulit vagiētē: nūc manib⁹ cōtrecta
re. Qui dū talia p̄caret; angelus de celo veniēs affat sacer
dotē. Surge inq̄t ꝓpere: si christū videre placet: adest pre
sens corporeo vestitus amictu: quē sacra puerpera gessit.
Tūc venerabilis p̄sbyter pauidus vultu se erigēs: vidit su
per arā pr̄is filiū puerū quē symeon infantē portare suis v l
nis meruerat. Cui angelus inquit: Si christum videre pla
cuit: quē prius sub specie panis verbis mysticis consecrare
solebas: nūc oculis inspice: manib⁹ attrecta. Tūc sacerdos
celesti munere fretus: qđ dictu mirū est: vlnis trementibus
accepit puerū: ꝛ pectus ꝓpriū pectori xp̄i cōiungit. Deinde ꝓ
fusus in amplexū dat oscula deo: atq̄ suis labijs pressit pia
labia christi. Quib⁹ sic actis p̄clara mēbra filij dei restituit
in verticē altaris: ꝛ repleuit celesti pabulo christi mensam.
Tūc rursus hō prostratus deprecatus est dñm vt dignaret
ipse iterū verti in pristinā speciē. Qua expleta oratione/sur
gēs e terra inuenit corpus christi in formā remeasse priorē.
Et cōcludendo dicit: Mira oīpotentie dispēsatio: qui ob
vnius desideriū/ita se prebere dignat⁹ est visibilē: ꝛ nō in
formē sicut alijs quibusdā: sed in forma pueri: quaten⁹ ꝛ ve
ritas patesceret in ostenso: ꝛ sacerdotis desideriū impleret
ex miraculo: nostraq̄ fides firmaretur ex relatu. Hec ille.
C Utrū aūt talis effigies pueri apparentis sit ꝓpria
species ꝛ figura christi: aut sit aliqua forma miraculose aliū
de creata sub q̄ christ⁹ latet: dubitari pōt. Silr vtrū sub tali
specie apparēte sit christus: eo mō quo in hostia sub specie
panis: tot⁹ scꝫ sub toto: ꝛ totus sub qualibet parte. Aut sit
sub illis dimensionib⁹ circūscriptiue: caput videlicet sub ca
pitis figura: ꝛ pes sub figura pedis: ꝛ ita de alijs partibus.
Beatus Tho. aliā distinctionē p responsione ad p̄cipa
le dubiū mouū: scꝫ an ibi christus vere contineat: in p̄te. iij.
q. lxxvi. ar. vi. ponit/dicēs: q̄ dupliciter contingit talis ap
paritio qua quandoq̄ miraculose videt caro: aut sanguis:
aut puer in hoc sacramēto. Quādoq̄ contingit hoc ex par
te videntiū: quorꝫ oculi immutant tali immutatiōe: ac si vi
derent expresse exterius carnē vel sanguinē aut puerū: nul
la tamē mutatiōe facta ex parte sacramēti. Et hoc quidē vi
detur contingere: quando vni videtur sub specie carnis vel
pueri: alijs tamen videtur sicut prius sub specie panis: vel
quando ad horam videtur sub specie carnis vel pueri: post
modum sub specie panis. Nec tamen hoc pertinet ad ali
quam deceptionem: sicut accidit in magorum prestigijs:
quia tales species diuinitus formantur in oculo ad aliquā
veritatem figurandam: ad hoc scilicet vt manifestetur ve
re corpus christi esse sub hoc sacramento. Sic etiam chri
stus sine deceptione apparuit discipulis euntib⁹ in emaus
sub specie peregrini. Dicit enim bea. Aug. in lib. de. q. euan
ge. q̄ cum fictio nostra refertur ad aliquam significationē/
non est mendacium: sed aliqua figura veritatis. Et q: per
hunc modum nulla immutatio fit ex parte sacramenti: ma
nifestum est q̄ non desinit esse christus sub hoc sacramen
to tali apparitione facta. Quandoq̄ vero contingit talis
apparitio nō per solā immutationē videntiū: sed specie que
videt realiter exterius existente: et hoc tunc videt esse: qñ
q̄ sub tali specie qđ ab omnib⁹ videt: nō ad horā tm̄: sed p
longū tp̄s ita permanēte. Et in hoc casu quidā dicūt: q̄ est
ꝓpria species corporis christi. Nec obstat q̄ qñq̄ nō vi
det ibi totus christus: sed aliqua pars carnis. Uel etiam q̄
nō videt in specie iuuenili: sed in effigie puerili: q: in pote
state corporis gloriosi est q̄ videat ab oculo non glorioso:
vel fm totū: vel fm partē: ꝛ in effigie ꝓpria vel aliena. Hoc
aūt sctūs Tho. reprobat: q: fm eū/corp⁹ christi nō pōt vide
ri nisi in vno loco: in quo circūscriptiue cōtinet. Un̄ cū in
ꝓpria specie videat in celis: nō sic videt in hoc sacramēto si
ue in terris. Etiā/q: corpus gloriosum qđ apparet vt vult:
post apparitionē cū voluerit disparet: vt dr Luc. vlt. q̄ ab
oculis eorꝫ discipulorꝫ euanuit. Hoc aūt qđ sub spē carnis
apparet/diu ꝑmanet q̄nimo qñq̄ legit inclusū: ꝛ multorꝫ
epōrꝫ cōsilio in pixide reseruatum: qđ nefas esset de christo
sentire fm ꝓpriā speciē. D Ideo dicendū/ait Tho. q̄
manentibus dimensionib⁹ q̄ prius fuerunt: fit miraculose
quedā mutatio circa alia accidentia. puta figuram ꝛ colo-

rem ⁊ alia hmõi: vt videaꝛ caro vel sanguis: aut etiã puer. Et sicut .s. dictũ est: hec nõ est deceptio: quia fit in figuram cuiusdã veritatis: scꝫ ad ostendendũ ꝑ hanc miraculosam apparitionẽ ꝙ in sacramento est vere corpus christi ⁊ sanguis. Et sic patet ꝙ remanentibus dimẽsionibus que sunt fundamẽta illorũ accidentiũ/remanet vere corpꝰ christi in hoc sacramento. Nec videꝛ ꝓpria species corporis christi: sed species miraculose formata/vel in oculis intuentium: vel etiã in ipsis sacramentalibꝰ dimẽsionibus/que manent etiã in mutatiõe facta circa eas quantum ad alia accidẽtia. Hec oĩa bea. Tho. ¶ Et põt hic dicendi modus sic intelligi: ꝙ sicut in sacramẽto saluanꝛ dimensiones panis: q̃ sub qualitatibꝰ sensibilibus/colore scꝫ ⁊ odore/sapore ⁊ ceteris ꝓtendunt ⁊ indicãt speciẽ panis: Ita in hac transformatione diuina virtute supaddunꝛ alia accidẽtia sensibilia: q̃ indicãt spẽm carnis vel pueri. Et sm̃ hoc dimẽsiones ille que prius erant figure rotũde: aliã figurã postea acquirũt/sm̃ diuinũ beneplacitũ. Et forte in hac supfusiõe accidẽtiũ carnis ad illas dimẽsiones siue quãtitatẽ panis: accidentia sensibilia panis que ꝓfuerunt/cedũt: quia forte idẽ subiectũ hec ⁊ ille qualitates pro eodẽ tẽpore afficere non possunt. ¶ E Egidius de ro. theo. xxiiij. videtur dicere: ꝙ illa species pueri nõ est ꝓpria species ⁊ figura christi: sed quedam forma miraculose facta: ⁊ in hoc concordat cũ sancto Tho. Sed in hoc discordat: quia dicit ꝙ dimẽsiones panis diuina virtute cõuertunꝛ in accidentia carnis siue pueri: ⁊ non in accidẽtia corporis christi: ⁊ ita dimensiones priores non manẽt. Et sub illis accidẽtibus est corpus christi: sicut ꝑus fuit in accidẽtibꝰ panis. Et sicut accidẽtia panis q̃ prius apparebãt: nõ erãt accidentia ⁊ dimẽsiones ꝓprie christi: ita nec dimẽsiones ille pueri vel carnis post apparẽtes/sunt dimensiones christi: ꝗuis sub illis vere christus cõtineaꝛ: sicut et continebaꝛ sub prioribꝰ accidentibus panis. Fundat se etiã doctor iste in ratiõe Thome quãtũ ad id in quo concordat: quia vnũ corpus nõ põt localiter ⁊ sm̃ ꝓprias dimẽsiones esse nisi in vno loco. Cũ autẽ christus sit sic in celo: nec verisimile sit ipm̃ ꝓpter hmõi apparitiones deserere celũ: dimẽsiones ille carnis vel pueri nõ sunt ꝓprie dimẽsiones corporis christi. Qꝫ si aliquis nõ haberet ꝓ incõuenienti christũ ꝑ tali tꝑe deserere celũ corporaliter: quia tamen eodẽ tꝑe ꝯtingunt apparitiones ille in diuersis locis: sequiꝛ nihilominꝰ vnũ corpus sm̃ ꝓprias dimẽsiones esse in diuersis locis quod reputat impossibile. Sed quicquid sit de illo dicto in se: patet ex pmissis/ꝙ ratio illa nullum habet fundamentũ: cũ supra sufficiẽter ꝓbatum est: idẽ corpus esse in diuersis locis nullã includere cõtradictionẽ: et ꝑ cõsequẽs nõ esse simpliciter impossibile. ¶ F Alioꝝ modus est cui videꝛ cõsentire Alexã. ꝙ in istis apparitionibus: dũ tñ a deo fiunt: ⁊ nõ humana ꝓcuratiõe/aut diabolica illusione: apparet christus: seqꝫ ostẽdit in ꝓpria specie ⁊ accidentibꝰ suo corpori inherẽtibꝰ: qualiter ostẽdit se discipulis suis post suã resurrectionẽ: ⁊ petro post ascẽsionẽ: et qꝺ apparet est caro christi vera. Nec obstat ꝙ nõ semꝑ videtur totꝰ christus: sed aliqua pars carnis. Sicut in miraculo beati Grego. quo petẽte panis christi formam accepit digiti. Aut ꝙ nõ semper apparet in forma virili quã habet in celo: in qua apparuit ⁊ petro/dicenti sibi: dñe quo vadis: sed aliqñ in forma pueri: vt in apparitione paschasij .s. posita. Quia in potestate corporis gloriosi est: vt ab oculo non glorioso videaꝛ sm̃ se totũ vel sm̃ partem in quãtitate magna vel parua: forma illa vel alia: sub fulgore claritatis glorie vel sine: etiã vt appareat vni/⁊ ab vno videaꝛ/⁊ nõ alteri: nec ab alio cernaꝛ. ¶ Et quicq̃d sit de corpore glorioso generaliter: hoc tñ esse in potestate christi: in cuiꝰ potestate sunt oĩa corpora: ⁊ quãtũ ad eẽ ⁊ quãtũ ad sic: vel sic esse seu apparere: nullus habet ambigere fidelis: ⁊ ad illã positionem arguit Alex. Cũ hmõi reuelatiões fieri solent in misericordi cõdescensiõe defectꝰ fidei alicuiꝰ: vt fides huiꝰ sacramẽti roboreꝛ. Si aũt caro aut sanguis sic apparẽs/eẽt caro vel sanguis alicuiꝰ aialis vel subito creata: nullũ argumẽtũ veritatis induceret ad fidẽ ꝓbandã vel roborandã: sed solũmodo caro aut sanguis christi. Unde non videꝛ ꝙ ob causam prefactã debeat apparere caro vel sanguis nisi ipsius domini. Qm̃ licet virtute aliqua ostenderet alicui hereticũ caro vel sanguis alienus (Licꝫ forte ex hac ostensione excitareꝛ ad credulitatẽ) nõ tñ hec fides ꝑueniret ex signo vel ostẽsiõe veritatis: sed potiꝰ falsitatis: qꝛ ex hoc ꝙ in tali apparẽtia/tale apparens crediꝛ esse corpꝰ dñi vel caro christi: crederetꝛ veritas ipsius sacramenti. Si eñ crederetꝛ esse caro vel sanguis bruti: nũq̃ ꝓpter hoc crederetꝛ: nec credi deberet veritas sacramẽti. ¶ G Quia ergo ostensio veritatis ipsius sacramenti debet fieri ꝑ indicia vera ⁊ nõ simulata vel ficta: videꝛ dicendũ ꝙ caro vel sanguis in hmõi apparitione est vera caro dñi/aut verus sanguis christi. ¶ Et si obijciꝛ ꝙ aliq̃ndo apparuit caro in loco sacramẽti diuturnitate temporis corrumpi ⁊ denigrari: sicut accidit in marchia ceruisina: vbi a multis diebꝰ videꝛ corrũpi: vt patet ex certitudine sensuũ. Caro aũt christi est icorruptibilis ⁊ gloriosa. Respõdet ille doc. ꝙ illꝺ nũq̃ accidit qñ a dño fit ista apparitio: sed solũ qñ fit ꝓcuratione humana vel operatione diabolica. ¶ Nec obstat si diciꝛ ꝙ christꝰ nõ est nisi duobꝰ modis: scꝫ manifeste in propria forma in celo: aut velate sub speciebus panis ⁊ vini in sacramẽto. Quia hoc verũ est regulariter. Dispẽsatiue tñ ꝓpter fidei robur: aut deuotionis fomentum: aut aliã causam ostendit se qñq̃ꝫ: aut corpus suum sine velamine: sm̃ ꝙ noscit fidelibꝰ expedire. Unde cõtingit ꝙ vno tẽpore vni ostẽdit carnẽ suam sub sacramẽti velamine: alteri in se ⁊ nude. Uñ accidit vt vnus videt ⁊ hostiã ⁊ carnẽ velatã sub panis specie: aliꝰ carnẽ reuelate: vt sic ex facti noticia ⁊ relatione fide digna certũ habeaꝛ. Nec hoc est impossibile deo: cũ ⁊ angelꝰ in corpore assumpto vni se ostendit et nõ alteri eque presenti: vt patet Dañ. x. vbi diciꝛ: Uidi ego daniel solus visionẽ. Porro viri qui erãt mecũ: nõ viderunt. Loquiꝛ aũt de visione angeli apparentis in specie viri/lineis vestiti: ⁊ in alia forma vni q̃ alteri. Quod ergo põt angelꝰ in corpore alieno: potest christus in corpore suo. ¶ Differẽtia etiã quã bea. Tho. supra ponit qñ apparitio manet ⁊c. nõ est probabilis: qꝛ in miraculo bea. Grego. vbi ad firmandũ plebis fidẽ: sacramentũ versum est in cruentã carnẽ: et statim ad orationẽ eiusdẽ redijt in panis speciem. ¶ Hec sentẽtia sic põt ꝑsuaderi. Quia diuina misericordia que hãc apparitionẽ facit: cõdescẽdẽs infirmitati hominũ/vt fides recta de sacramẽto eluceat ac roboreꝛ: nequaq̃ decipit: neqꝫ ad idolatriã cõmittendã nos incitat: que tamen cõmittereꝛ: dum homines miraculo inducti/in adorationẽ tanq̃ veri corporis ⁊ sanguinis christi procumberẽt et adorarent: dum miraculum tale appareret vel in sacerdotũ manibꝰ/vel in loco hostie. Ad idolatriã autẽ homines prouocare deũ/nefas est cogitare: cũ idolatrie vltor est deus ⁊ punitor. ¶ H Ex horũ opi. recitatione satis apparet: ꝙ omnes illi modi in hoc cõcordant: ꝙ sub illa specie miraculose apparente vere est corpus christi: nisi ꝙ bea. Tho. sentit: ꝙ desinentibus dimensionibꝰ panis/non manet corpꝰ christi. Nõ autem in tali apparitione desinunt: qꝛ eis manẽtibus/possunt alia accidẽtia mutari. ¶ Sed an species illa apparens sit species corporis christi: ita ꝙ accidentia illa apparentia inhereant corpori christi: varianꝛ opiniones. Nã prime due opi. hoc negant: sed dicunt esse species miraculose productas: sub quibus non aliter est corpus christi/q̃ fuit prius sub speciebus panis: scilicet totum sub toto ⁊ qualibet eius parte. ¶ Scdm̃ tertiã opinionẽ diceretꝛ ꝙ species ille apparentes/sunt proprie corpori christi et ei inherẽtes: sub quibus corpus christi totum vel pars est circũscriptiue tanq̃ sub proprijs dimensionibus. Nec obstat ꝙ corpꝰ christi est simul in celo et in terra/et vbiqꝫ sm̃ proprias dimensiones. Neqꝫ ꝙ ibi magnum: hic paruum: hic talem habẽs colorem et figuram: ibi alium et aliam. Quia non oportet ꝙ si corpus idem ponatur in diuersis locis: ꝙ vtrobiqꝫ habeat eandem quantitatẽ/qualitatẽ et figurã: vt supra latiꝰ deductũ est lec. xlvj. Omnes ergo modos illos esse possi

dicos infinite potentie dei:puto fideli nō dubitandū. Nullus enim illorū cōtradictionē includit:et rationes hincinde adductae nō demōstrant:et facile soluūtur. ¶ I Quid autē de facto dicendū sit:q̄d ego homūcio dicere possum:vbi tanti doctores disceptant. Sed unicādus est mihi doctor irrefragibilis Alexan. pfitendo ppriā ignorantiā. vnde ait: In casu posito nihil me scire cōfiteor. Unde nihil definiēdo vel asserendo dico:sed salua sententia meliori tm̄ opinādo. Hinc videtur cauti⁹ pie dubitare facti huiusmodi modū:q̄ curiose et temere aliquē predictorū sine ratione sufficiēti et autoritate determinare. Hinc dicit venerabilis Hug. lib. de sa. et post eū Innocen. Ego diuina mysteria et sacramēta magis venerāda q̄ discutienda pfiteor. Scriptum est enim: Nō comedetis ex eo crudum q̄d:nec coctū aqua:sed assuz tm̄ igni. Crudū quid comedit/qui temerario ausu de agno isto immaculato diffinire non erubescit:q̄d neq̄ per rationē:neq̄ per autoritatē:neq̄ p sanctorū patrū pbabiles sententias digestum esse dinoscit. Ille vero comedit agnū coctū aqua: qui ex instabili et nō fundata ac phantastica quasi ratione et impertinēte autoritate diffinit de hoc sacramēto sub quo verus agnus latitat:q̄d veris rationibus et scripturis nō probat. Ille vero bene sentit de hoc sacramēto:q̄ sine ambiguitate nō profert sententias:nisi quas christus sua charitate:et euāgeliste ac apli spūsancto succēsi docuerunt: aut feruens sanctorū studiū lucidauit. Tūc quidē agnū comedit assum igne: qn̄ doctrine tales tāta refulgent veritate:tāta sunt digesta maturitate:vt nihil pestiferū:nil eis noxiū q̄d officere poterit ministraf. Hinc q2 neuter modoz p̄fatorū solide innitif autoritati aut indeclinabili rationi:securi⁹ videtur sm̄ predicta pie dubitare:q̄ sine hesitatione aliq̄d temere diffinire. Om̄ enī in hoc satis cōcordant q̄ sub illa specie miraculosa verū corpus christi contineaf: et hoc pia credulitate sustineri possit:dū pbabiliter cōstat illas apparitiones diuino miraculo fieri. Quia tm̄ nō semp de miraculo constat: nemo leuis esse debet ad adorandū. Sed poti⁹ animū suū suspēdere:quousq̄ a deo/ab hoie vel scriptura doceaf. Aut sub cōditione (si nihil fraudis appareat) adorare. Ut dicēdo: Si tu es christus:te vt christū adoro: et hoc cōditiōe nō tm̄ habituali:sed etiā actuali. ¶ L Et p hoc patet respōsio ad scōam diuisionis partē supra in respōsione ad primū dubiū partitā:scz quid agendū dū apparitio fit sine reuelatione diuina:an tunc adorandū. Cui cōcordare videf factū q̄d recitat Alexā. ex narratiōe magni ac fide digni viri laufranci. Cū enī p̄sbyter quidā missam celebrans inuenitā super alta:i verā carnē: et verū in calice sanguinē/sm̄ propriā carnis et sanguinis speciē sumere formidaret: rem pximus episcopo suū consiliū quesiturus aperuit. Episcop⁹ autē cū multis coepiscopis ad hoc cōuocatis:calicē illū cū eādem carne et eodē sanguine dñi diligēter opertū et sigillatum inclusit in medio altaris: p summis reliquijs reseruādis ppetuo. Qd̄ hodie obseruat ecclesia:qn̄ aliq̄ negligētia vel miraculū nouū in tantis mysterijs accidit. ¶ L Ex hoc etiā datur informatio sacerdoti:si cui hoc accideret:vt celebranti hostia in forma pueri et in calice sanguis appareret. Debet enī talis p̄mo pces fundere ad deū et ipm̄ deuotius exorare: vt sua misericordia digneſ sacramētū hoc reducere in p̄stinam formā mānducationi cōgruētē/exēplo bea. Grego. et Pascha. Et dū forma panis redit:debet reuerēter sacramētum illud sumere. Qd̄ si forte sacerdotis p̄ces nō exaudirenf:cū tūc q̄d apparet rationē ac speciē cibi ac potus non haberet:rationabiliter abstinet a sumptiōe. Un dicit bea. Hiero. sup Leui. et habef de ɔse. distin. ij. de hac q̄dem. De hac quidē hostia que in christi cōmemoratione mirabiliter fit edere licet: de illa vero quā christus in ara crucis obtulit:sm̄ se edere nō licet. Qd̄ expōnēs Alexā. dicit. De hostia quā obtulit christus in cruce sm̄ illā formā in qua apparebat cū inter nos cōuersabaf visiōe corporali:nulli licet edere. quasi diceret: Si deus faceret vt appareret sanguis in calice:aut caro in altari/sumendū non est. Nec tamē ex hoc sacerdos transgressor fieret p̄cepti ecclesie; quod ponitur eodem distin. relatū. vbi dicif. Quicunq̄ sacerdotū sacrificiū oblaturus accesserit: et se a cōmunione suspenderit: repulsum se nouerit anno vno. Intelligitur quidem hoc decretū quando illud sacramentū permanet in sua forma manducationi apta. Leges nanq̄ et statuta ad ea que cōmuniter accidunt:adaptātur. ¶ Dicunt tamē quidam q̄ sacerdos in hoc casu debet accipere aliam hostiam: et illam de nouo cōsecrare:que si iterū apparet in specie carnis:debet secundā accipere:vt manducet consecratā pp̄ter canonē allegatuz: et c. sequēs/cōperimus. Ubi precipif q̄ aut integra sacramēta pcipiāt:aut ab integris arceanf. Priores tm̄ dicunt q̄ in casu sufficit manducatio spūalis:et nō requirif secundaria cōsecratio. Sacramentū vero transformatū recōdendū erit cum alijs reliquijs:sicut factum fuerat in simili casu supra recitato. Et hec salua in oibus saniori sententia dicta sufficiant:quantū ad omnia diuisionis supra Lec. xxxviij. posita membra. Sequitur nūc textus sacri canonis.

Exod. xij.

¶ Lectio. iij. A

Simili modo post-

q̄ cenatū est/accipiens et hūc preclarū calicem in sanctas ac venerabiles manus suas. Item tibi gratias agens: benedixit dedit discipulis suis: dicens: accipite et bibite ex eo oēs. ¶ Postq̄ in quarta principali canonis parte: in q̄ de sacrificij hui⁹ pfectione agitur: determinatum est de idonee ac sanctificate materie cōsecratiōe qua panis substantia in verū christi corpus cōuertif in prima eiusdē partis particula: In hac particula secunda agitur de cōsecratione vini: qua eius substātia in verū christi sanguinē transsubstantiaf. ¶ Et subdiuidif in tria huius particule mēbra. In primo tangitur modus institutionis hui⁹ sacrosancte cōuersiōis. In scōo subdif forma cōsecrationis. In tertio additur significationis efficacia ɔsecrati sanguinis: Scōm ibi: hic est calix. Tertiū ibi: hoc facite. ¶ Circa primū p̄mo tangif huius sacrosancte cōuersionis tps et hora cū d:: Simili modo postq̄ cenatū est. Secūdo huius cōuersionis materia cū sequitur. Accipiens et hūc preclarū calicē in sanctas ac venerabiles manus suas. Tertio adiungif hui⁹ tā sancte institutionis modus et circūstantia: cum inferf. Item tibi gratias agēs et c. ¶ Circa p̄mū dicit: Simili modo quo christus cōsecrādo panē istum in carnē suā cōuertit: ad vini cōsecrationē accessit. Modo inquā sīli quātū ad ei⁹ bonitatē: quātū ad charitatē: quātū ad virtutem: et quātū ad gestorum cōformitatē. Siquidem bonitas que fecit vt corpus suum nobis traderet in cibum: eadem operata est/vt sanguinem suuz: quo tenus pleno frueremur cōuiuio: cōmunicaret nobis in potum: quia sm̄ beatum Dionysium. Boni est bona adducere. Charitas fecit vt sanguine nos redimeret: sm̄ illud Hieremie. xij. Reliqui domum meam; dimisi hereditatem meam: dedi dilectam animam meam in manus inimicoz eius. Sedes anime in sanguine est: sm̄ illud Leuitici. xvij. cap. Anima omnis carnis in sanguine est. et ego dedi illum vobis: vt super altari in eo expietis animas vestras et sanguis pro aie piaculo sit. Et sicut pane in suum corpus conuerso: ita vino in sanguinez suū trāssubstātiato: nos nutriens eiusdē redēptionis sue memoriā: et fructū in nobis renouaret. Hinc zacha. ix. d:: Quid enī bonū ei⁹ est: et q̄d pulchrū ei⁹: nisi frumētū electoz: et vinū germinans virgines. Uirtus diuina fecit/vt ea potestate infinita/q̄ panē in corpus: etiā vinū cōuerteref in sanguinē. Ut sicut caro ei⁹ hac cōuersione vere facta est cibus: ita et cōuersione simili sanguis fieret vere pot⁹. Joh. vj. Caro mea vere est cib⁹: et sanguis meus vere est potus. Gestorū cōformitas fecit vt eisdē cerimonijs seruatis/id ipm̄ corp⁹ scz et sanguis subuerif q̄ speciēb⁹ crederef et esset. Ideo sicut ibi panē in manus suas venerabiles et sanctas accipiēs/ac patri gratias agēs/ benedixit: in corpus suum conuertit: discipulis suis dedit. Ita et hic calicē in easdem manus sumens: et itē patri gratias agens et benedicens in sanguinē suuz vinū conuertit;

et eildē suis discipulis ministrauit. Quia ergo similis effe/
ct⁹ in vtraq; ꝯuersiōe: ideo similes cerimonie. ¶ B Igi/
tur simili modo postq̄ cenatū est. a christo scʒ ⁊ apostolis:
vtraq; cena: agni scʒ paschalis typici: ⁊ corporis sui. acce/
pit ⁊c. Nam vltimo post oēs cibos legales sacramentū in/
stituit et tradidit. Et vt proiectis veteribus vmbris legis/
noua gratia institueret sacramenta: ⁊ ipa arctius figeret in
suorū discipuloꝝ ac fideliū corda. De tempore vero hui⁹ in
stitutionis facte. xiiij. luna mensis primi: et de ieiunio cele/
brando ac cōficientib⁹ ⁊ sumentib⁹ hoc sacramentū: supra
dictū est lec. xxiiij. ⁊ lec. x. ideo nunc rescindunt. Sequit:
Accipiens scʒ christus: et hunc preclarū. i. pre alijs clarū nō
figuralē vmbrosum ⁊ nubilū: vt vete. testa. sacrificia fuere:
sed lucidā veritatē cōtinentē. Ideo de calice ve. testa. tanq̄
non satis claro dixit Luce. xxij. Nō bibā de generatione vi/
tis donec regnū dei veniat. Matth. xxvj. Nō bibā amodo
de hoc genimine vitis vsq; in diē illū: cū illud bibā vobiscū
nouū in regno patris mei. i. in ecclesia: que regnū dei dicit
sm Grego. cōfirmata eius potestate. Hunc em̄ preclarū ca
licem quotidie bibit: et sibi imbibit in mēbris suis que hoc
potu salutifero corpori suo mystico incorporantur: ⁊ ei per
huius sacramenti gratiā vniunt. Hinc in ps̄. Calix me⁹ ine
brians q̄ preclar⁹ est. Ad quā sobriā ebrietatē virgines (vt
statim dictū est) germinantē: hoc est fidē incorruptam ⁊ per
fectam charitatē tribuentē: spiritussanct⁹ Canti. v. inuitat
amicos dicēs: Comedite amici ⁊ bibite: ⁊ inebriamini cha
rissimi. ¶ Calicē. Calix sm Albertū a calore dicit: q: calorē
charitatis accendit: Hinc in ps̄ dicit: Calicē salutaris acci/
piam: ⁊ nomē domini inuocabo. ¶ Hinc notandū q̄ calix
accipit tripliciter. Uno modo pro vase receptiuo pot⁹ vel
liquoris. Et ita dn̄s christ⁹ calicē recepit in sanctas suas ma
nus: vt referūt euāgeliste: hoc est vasculū illud in quo fue/
rat potus. Secūdo accipit pro passionis amaritudine. hoc
modo accipit Matth. xx. cū dixit dominus filijs zebedei.
Potestis bibere calicē quem ego bibitur⁹ sum: hoc est po/
testis subire passionē ⁊ mortē quā ego patiar p redemptio
ne humani generis. Et dicit calix passio: iuxta veterē cōsue
tudinē ad mortē cōdemnatis potus in calice offerebat. sm
illud Prouerb. xxxj. Date sicerā merentib⁹: et vinū his qui
amaro sunt animo. Bibant ⁊ obliuiscant egestatis sue ⁊ do
loris sui nō recordent ampli⁹. ⁊ Amos. ij. Uinū dānatoꝝ
bibebāt. Tertio modo sumit pro poculo in calice cōtento.
Et sic accipit Hiere. xlix. Quib⁹ nō erat iudiciū vt biberēt
calicē. ⁊ Marci. ix. Quisquis potū dederit vobis calicem
aque frigide: i nomine meo: q: christi estis: amē dico vobis
nō perdet mercedē suam. Sic in cōmuni locutione accipit
quo dicim⁹: ille ebibit totū calicē. i. totū potū vel liquorem
qui fuit in calice. Et ita videt cepisse christ⁹ cū dixit: Hic est
calix sanguinis. In proposito vero accipit primo mō/ cum
dicit ex psona euāgeliste: Accipiēs ⁊ hunc preclarū calicem
in sanctas ac venerabiles man⁹ suas: id est vas: nō vtiq; va
cuū sed cū vino: q: premisit: Nō bibā amodo de genimine
vitis. Per quod expressit vini liquorē fuisse in calice cōten/
tum. ¶ E Ponit aūt hic circa sanguinis cōsecrationē ca/
lix/ siue vas cōtinens vinū cōuertendū in sanguinē: plus q̄
circa cōsecrationē corporis: vbi absolute dicit: Accipiēs pa
nē: nō dicit in sportella vel disco: q: cōsecrat sanguis in rōne
pot⁹. Null⁹ aūt liquor cōuenienter est potabilis nisi i aliquo
vase aut receptaculo cōtineat. Corp⁹ aūt cōsecrat in ratio/
ne cibi. Cib⁹ vo solidus rationē cibi habet: etiā si in nullo
vase cōtineat. Et q: ad litterā nō cepit christ⁹ vinū in man⁹
immediate sicut panē: sed accepit in calice cōtentū: ideo nō
dicit: accepit vinū: sed calicē. ¶ Addit etiā pnomen hūc/
demōstratiuū. Accipiēs nanq; sacerdos calicē in manu: de
christo loquēs dicit: Accipiēs scʒ christ⁹ hūc calicē: hunc scʒ
eundē quē ego accipio. Sed q: dictū est: q̄ calix aliquando
accipit p vase: et aliqn̄ pro poculo in vase cōtento: pōt hec
idētitas referri ad ipsum vas vel ad vasis liquorem. Si re
fert ad vas: nō est idē quod sacerdos accipit: ⁊ quod christ⁹
accepit quantū ad materiā ⁊ substantiā metalli. Sacerdos

em̄ accipit calicē factū de auro ⁊ argēto: vel vbi paupertas
ecclesie cogit: de stanno: vt. s̄. dictū est Lec. xij. Christ⁹ aūt
qui apostolis suis possessionē auri ⁊ argēti interdixit: non
credit fuisse vsus calice argēteo vel aureo: sed forte nec stan
neo: qui paupertatē suam nobis declarās/ ait: Uulpes fo/ *Luc. ix.*
ueas habēt: ⁊ volucres celi nidos: fili⁹ aūt hominis nō ha
bet vbi caput suū reclinet. Est ergo hic demōstratio nō ad
sensum: sed ad intellectū: vt sit sensus: Hunc calicē: id est ca
licē eiusdē rationis quātū ad liquoris cōtinētiā. Si vero ca/
lix accipit pro potu in calice cōtento: aut pro vino cōuerten
do in sanguinē: iterū erit demōstratio impsonalis. Hūc cali
cem. i. vini liquorē eundē non numero: sed specie vel genere
ppinquo: tenēdo aliqua vina differre specie essentiali. Uel
si acciperet p vino cōuerso: id est christi sanguine precioso:
in quē cōtinuo per cōsecrationis verba vinū cōuertit: sic est
demōstratio psonalis: q: eiusdē rei numero. Nā idē sanguis
numero ⁊ nō alius/ est in quē vinū quod in man⁹ suas cena
facta suscepit: cōuersum est: ⁊ in quē/ vinū quod nunc sacer
dos in suas manus accipit: cōuertit. ¶ D Accipiēs itaq;
christus calicē cū vino. Utriq; preclarū ppter preclari ac co/
rusci sanguinis sui puritatē in quē vini liquor: nō in sangui
nem hircoꝝ aut vituloꝝ qui in veteris testamenti sacrificio
offerebat vertēdus est: instituit vinū in materiā cōsecratio
nis sui sanctissimi sanguinis suo facto: dū ipsum vinū diui/
na sua virtute/ in verū ⁊ ppriū cōuertit sanguinē: ⁊ aposto/
lis suis/ eorūq; successorib⁹ vini sic cōuertendi cōtulit pote/
statem. Naʒ postq̄ ineffabili amore suos discipulos refecit
cibo angeloꝝ: ppria scilicet carne sub specie panis vsui hu/
mano cōgruentissimo: vt ampli⁹ charitatis sue immēsitatē
exprimeret: instituit ⁊ eosdē reficere potu sacratissimo: san/
guine suo dignissimo sub specie vini potui cōuenientissima:
vt sic nobilissima spiritualis nutritio sic/ perfecta corporis
refectione significaret. Ad nutritionē em̄ corporis pfectā/
nō pertinet sol⁹ cib⁹: pertinet etiā pot⁹. Idcirco postq̄ acce
pit panē: sub cui⁹ specie tradidit in cibū propriā carnē: acce/
pit ⁊ calicē vini: sub cui⁹ specieb⁹ in potū tradidit ⁊ sangui/
nem. Et qm̄ human⁹ sanguis in propria specie sine horrore
nō est potabilis: clementissim⁹ redemptor volēs illū tradere
in potū: sapientissime cum extranea velauit specie: vt sic sm
Hugonem sensus foueret in vno: ⁊ fides in alio edificaret.
Foueт sensus/ dū solitā ⁊ cōsuetā ac gratā speciē potus per
cipit. Edificat aūt fides in altero: dū in eo quod videt: qua
le sit illud quod non videt: agnoscit. Alijs quoq; ex causis
cōmendauit p̄ciosum sanguinē suū sub aliena specie: que. s̄.
lec. xxxv. sunt cōmemorate. Quib⁹ addunt cōgruentie que
sequunt. Quia em̄ christ⁹ sacerdos erat in eternū sm ordi/
nem melchisedech/ in sacrificiū panē ⁊ vinū offerentis: cō/
gruebat vt ad instar eius quē premisit postq̄ obtulit panē:
acciperet et vini calicē: vt figure figuratū responderet. Ex/
pressior em̄ sacramenti corporis et sanguinis christi figura
erat sacrificiū melchisedech sacerdotis. Amplius vt hoc sa
crificiū vere ⁊ propinque gereret similitudinem eius quod
significat: accepit calicē vini. Uoluit quidē christus hoc sa
cramentū significare suū corpus verū ⁊ sanguinē naturalē/
⁊ spūalē refectionē/ ⁊ mentis inebriationē. ¶ E Idcirco
postq̄ accepit panē habentē congruā significationē corpo/
ris ⁊ refectionis spiritualis: accepit ⁊ vinū habens cōgruē
tiam ad significandū sanguinē ⁊ spiritualē inebriationem.
Uinū quippe ex vite succrescit: in vua colligit: in ea p solis
ardorem maturat: ⁊ in torculari prelo exprimit: vt fiat pot⁹
reficiēs: ⁊ sitis ardorē restringēs. Et per hoc plene cōpetit
sibi christi sanguinē significare. Naʒ ⁊ ipse succreuit ex vite
fecundissima: virgine scilicet bn̄dicta: de qua et caro et san/
guis christi traxit originē. Christus quoq; ipsemet vua est
salutaris: quā primo protulit virgo gloriosa: ⁊ viri explora
tores/ apostoli scʒ ⁊ prophete/ ad nos humeris suis fortiter
⁊ cōstāter gestantes/ per fidē ⁊ predicationē detulerūt. In
quo liquor ille p̄ciosus sanguis/ immēso ardore amoris est
maturat⁹ vsq; dū passiōis prelo i torculari: patibulo videlicet
crucis exprimeret: et pflueret in potū toti⁹ humani generis

refectiuum: et in extinctionem ſitis ſpiritualis que ex ardo
re puenit ⁊ cõcupiſcẽtia pctõꝝ. Quo nãq; liquore altius
potuiſſet chriſt⁹ inebꝛiationẽ mẽtis deſignaſſe/ ꝙ p vinum
in quo quotidie in vita corporali iocũdamur ⁊ reficimur:
ſcḋm illud Pſ. Et vinũ letificat cor hoĩs. Accepic igiť vinuz
in calice/ tanꝙ materiã ad conſecrationẽ ſui ſanguinis ma-
gis cõgruentẽ. Itẽ in ſacramẽto cibi ſpũalis debet attendi
aliqua opatio ſubſtãtialis: id eſt pncipalis: p quaz ab alijs
diſtinguiť ſacramẽtis. Et cũ in baptiſmo dať eſſe ſubſtãtia
le p generationẽ ſpũalẽ: vt vult Dyoniſius. Et in ſacramen
to ↄfirmationis dať incremẽtũ ⁊ robur ſpũale. Ita ad idẽ
eſſe conſeruandũ ac deperditũ reſtaurandũ ⁊ augendũ/ da
tur in eucͪriſtia edulũ ſpũale. Edulũ autẽ ſpirituale cuz
dať p ſacramẽtũ viſibile: nihil cauſat in gratia qḋ ex ſacra-
mẽti ſimilitudine nõ ſignificat. Hoc aũt ſacramẽtũ inſtitui
debet in elemento corporalis refectionis/ cibi ſcꝫ et potus.
¶ F Eſt aũt alia opatio in corporali refectione cibi: alia
potus. Ideo ſicut poſt cibũ corporalẽ/ ſumiť potus ad pfe
ctionẽ nutrimẽti corporalis: qꝛ diuiſam habet opationẽ in
ſatiſfactione ſitis/ ⁊ latiõe nutrimenti/ ⁊ quaſdã alias: Ita
poſt nutrimentũ ſpũale ſumiť pot⁹ ad pfectionem ſpũalis
nutrimẽti: ſcꝫ ſanguis: qui ⁊ diuerſam operationẽ habet a
corpore. Corp⁹ em̃ dedit chriſtus in cõmunionem ſui ⁊ mẽ
broꝝ: ſanguinẽ aũt dedit in redẽptionem pctõꝝ. He autẽ
ſunt diuerſe opationes. Nulla em̃ exiſtẽte redẽptione facta
vel faciẽda: adhuc eſſe poſſet cõmunio: etiam poſita cõmu
nione capitis ⁊ mẽbroꝝ: nõ oporteret ꝙ eo mõ quo nũc eſ
ſet redẽptio: vt patet in angelis: vbi eſt mẽbroꝝ cõio et nõ
redẽptio. Vel ſi hoc nõ placet: in ſtatu innocẽtie: ſi homo
permanſiſſet: potuiſſet de⁹ incarnari ſicut nunc: ⁊ tamẽ nõ
pati. Fuiſſet ergo tũc cõmunio: ⁊ nõ redẽptio. Diuerſe ḡ vi
denť gratie cõmunionis ⁊ redemptionis. Cum ergo dñs
ſic multiplicauerit ſacramẽta/ vt oẽs gratias habeamus in
ſacramentis: non ſufficit habere gratiã cõmunionis p cor-
poris ſumptionẽ: q̃ in ſacramẽto ſignificať p elementũ pa-
nis: niſi etiã haberemus grãm redẽptiõis p ſanguinẽ: q̇ ſi-
gnificať p elemẽtũ vini. Hac ergo ratione chriſt⁹ vtrũq; in
ſtituit. Et licet ſanguis habeatur in corpore ſub ſpecie pa-
nis: nõ tamẽ ex virtute ſacramẽtali. hoc eſt/ non vi cõſecra-
tionis ſacramẽtalis: ſed potius ex vnione naturali: qꝛ hu-
mores vniuntur cũ corpore: cuius ſunt humores. Oportet
autẽ propter effectum ſacramentalẽ/ vt habeatur ſanguis
ex virtute ſacramenti ad nutriendũ pertinente. Et ita opor
tuit/ vt ibi eſſet conſecratio alterius elemẽti: puta vini: ſub
quo virtute ſacramẽti ſanguis dñi cõtineretur: ne ſacramen-
tũ eſſet imperfectũ alimẽtũ. ¶ G Que autẽ ſint opatio-
nes ſpeciales potus in ſacramẽto: cõſequẽter exponit dñs
Albertus: ꝙ pncipalis operatio nutrimenti eſt reſtauratio
deperditi in vita ſpirituali. Nõ em̃ põt eſſe vita ſpiritualis:
qn ex multis occupationib⁹ ⁊ negligẽtijs hoĩs fiat aliqua
deperditio ſpiritualis/ per famẽ ⁊ carentiã alimẽti ſpũalis:
que per hunc ſpiritualem cibũ reſtaurať. Per potũ aũt qui
influit nutrimentũ mẽbris: fit hec reſtauratio ſpiritualis:
vt ſic chriſto fortiter incorporemur: inheream⁹ et maneam⁹
in ipo: ſicut hi qui p humorem ſanguinis ſuo corpori ſum⁹
influxi. Unde ⁊ ipſe dixit Joh. vj. Qui mãducat meã car-
nẽ: ⁊ bibit meũ ſanguinẽ/ in me manet: ⁊ ego i illo. Sic aũt
ſibi influxi et coherẽtes/ ſpiritũ ipſius participam⁹ et vitã.
Qui mãducat inquit me: ⁊ ipſe viuet pꝑter me. Hinc Eccĩ.
iiij. Sapiẽtia vitã filijs ſuis inſpirat: ⁊ ſuſcipit exquirentes
ſe: ⁊ pibit in via iuſticie. Sapiẽtia chriſtus eſt qui corpus
ſuũ cõmunicãdo mẽbris ſuis/ ⁊ ſanguinẽ influẽdo/ influit
et inſpirat eis ſpiritum ⁊ vitã: ⁊ ſic in ſuã incorporationem
ſuſcipit inquirentes ſe: pꝛeiens eos in oĩ via iuſticie: qꝛ ni-
ſi ſic ſimus in ipſo: viã iuſticie nõ poſſumus tenere. Sub-
dit ⁊ alias ſpeciales operationes/ idẽ Albertus: quia vngit
ad ſalutis ſanitatẽ: per ipm dať ſpeciale pignus ſpũs: lauat
vitioꝝ ſordes: rigat arida: extinguit malo calore incẽſa: tin
git et exornat ac chriſto cõſignat: que per longũ proſequi-
tur. De quib⁹ cũ de fructu huius ſacramẽti tractabiť ſpiri-
tu calamũ ducente/ dicetur. Alexander de ales parte. iiij. q.
xxxj. mẽbro. ij. etiã plures ponit rationes. Unã ponit vt du
plici rationi inſtitutionis reſpõdeat duplex ſpecies ſacra-
mẽti. Inſtitutum em̃ eſt ad augmentũ: vt firmior ſit vnio
mẽbroꝝ corporis chriſti cũ capite: ⁊ vt firmior ſit recorda-
tio redẽptionis facte p chriſti ſanguinẽ fuſuz in cruce. Spe
cie panis que eſt ſacramẽtũ corporis/ afferť effectus vnio
nis. Specie vini que eſt ſacramẽtũ ſanguinis/ memoria re
dẽptionis. Alia ratio. Nam duplex eſt myſticũ huius ſacra-
mẽti. Unũ eſt reſpõdens incarnationi: Aliud paſſioni. In
incarnatione facta eſt vnio diuine nature cũ humana. Un-
de chriſtus caput eſt eccleſie: cui vnita ſunt mẽbra: qḋ ſigni
ficatur in ſacramento corporis chriſti ſub ſpecie panis. In
paſſione facta eſt redẽptio noſtra: effuſione ſanguinis: qḋ
ſignificatur in ſacramento ſanguinis ſub ſpecie vini liquẽ
tis. In ſumptione igitur corporis chriſti ſub ſpecie panis/
ſignificatur cõiunctio mẽbroꝝ corporis chriſti cũ capite fa
cta per incarnationem. In ſumptiõe ſanguinis ſub ſpecie
vini/ redemptio noſtra per ſanguinis chriſti effuſionẽ. Un
de in hoc vno ſacramento ſignatur quod eſt incarnatiõis:
et quod eſt paſſionis: propter quod eſt perfectiſſimũ ſacra
mentoꝝ. Aliam rationem aſſignat. vt ſignificetur in chri-
ſto duplicis nature aſſumptio. In nobis duplicis nature
redemptio. Unde Glo. j. Cor. xj. ſuper illo: Hoc facite in
meam cõmemorationem. dicit: Cũ totus ſub ſpecie panis:
⁊ ſub ſpecie vini ſumiť: cur nõ in vna: ſed in duab⁹ dedit:
Ut oſtenderet chriſt⁹ totã humanã naturã: id eſt corp⁹ ⁊ ani
mam ſumpſiſſe: vt vtrũq; redimeret. Panis em̃ ad corpus
referť: vinũ ad animã: qꝛ vinuz operať ſanguinẽ in quo eſt
ſedes anime. Ergo in duab⁹ ſpeciebus celebrať hoc ſacramẽ-
tũ: vt aĩe ⁊ corporis ſuſceptio in chriſto ⁊ in nobis vtriuſq;
liberatio ſignificeť. ¶ I Itez ſub duplici ſpecie inſtitutũ
eſt pꝑter duplicẽ eius effectũ. Valet em̃ vt dicit Ambroſi⁹:
ad tuitionẽ corporis ⁊ anime. Et licet illud quod ſumiť ſub
ſpecieb⁹ panis: valeat ad vtrunq;: ⁊ ſimiliter quod in vino
ſumiť: qꝛ in pane totũ ⁊ integrũ: ⁊ ſimiliter in vino totum
et integrum ſumitur. Sed ſi in pane tm̃ ſumeretur: alteruz
tm̃ ſignificaretur: ſcilicet ꝙ ad tuitionem corporis valeret.
Si in vino tm̃ ſumeretur: ſolum ſignificaretur ꝙ pro ſalu-
te anime ſumeretur: quia vinum ſanguinem ſignificat: in
quo vt dictuz eſt: ſedes anime eſſe diciť. Omnes ille ratio-
nes reduci poſſunt ad quinq;. Nã ſub diſtinctis ſpeciebus
panis ⁊ vini/ inſtitutũ eſt/ pꝑter perfectã ſignificationẽ ſpi
ritualis nutrimẽti: correſpondentiã veritatis ad figuras ve
teris teſtamenti: perfectã ſimilitudinem ad rem ſacramen
ti. Seruire effectuum diſtinctioni corpori et ſanguini per
appropriationem conuenientẽ: variam repreſentationem
in chriſto ſumenti: quorum membrorum declaratio ex pre-
miſſis ſatis patet. ¶ Sed ſtatim ſurgit dubium. Cum ſint
diſtincte ſpecies: quomodo ſaluari poſſit vnitas ſacramen
ti. Sed de hoc dicetur poſt expeditam conſecrationis for-
mam. Et quoniam in his verbis/ Accipiens calicem/ tan-
gitur inſtitutio materie: que eſt vinum in ſanguinem trãſ-
ſubſtantiandum. De materia iſta tractatum eſt ſupra le-
ctione. xxxv. ¶ K Sequitur. In ſanctas ac venerabiles
manus ſuas. Exponať vt ſupra lectione allegata. et. xxxvj.
vbi pene eadem verba/ panis conſecrationi premittuntur.
Nam tactu ſue manus/ vino contulit vt ſemper poſſet in
ſuum ſanguinem conuerti: vt dicit Albertus: id eſt mate-
riam conſecrandi ſanguinis inſtituit. Item: id eſt iterum:
gratias agens tibi: ſcilicet patri de humani generis redem
ptione/ per ſanguinem ſuum iam in chriſto fienda. Eadẽ
quippe nocte tentus: et mane ſequenti crucifixus/ ſangui-
nem fudit: quo nos ab eterna morte redemit. Hanc enim
amore intenſiſſimo deſiderauit: et cum gaudio portionis
ſuperioris perfecit. Unde Luc. xij. ait: Baptiſmo habeo ba
ptizari: et quomodo coarctor donec perficiatur. Et ad He
breos. xij. Propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem/ confu-
ſione contempta. Benedixit: omni benedictione gratie cõ-
ſecrando; et vinum in ſuum ſanguinem trãſſubſtantiãdo;

In quo verbo sacerdos cruce signat calicem: vt sm̄ Albertum/significetur hec benedictio a primo pfectore sanctificationis/patre celesti pfluere in sacramentū. ¶ Utrū aūt christus benedicēdo ac cōsecrando signo aliquo corporali aut verbo vsus sit: aut sola diuina virtute vinū in sanguinē suū conuertit: q̄ cōuersio hic p benedictionē intelligitur: dictū est. s. Lec. xxxvi. vbi hec verba vna cū mysterio crucis: quā hic sacerdos facit sup calicē latius exponunt̄. Sequit̄. ¶ Dedit: nō vēdidit: nō reddidit: sed gratuito dono gratis dedit: vt ei⁹ exemplo nullo fauoris aut pecunie p̄cio: aut etiam more humano dignissimū sacramentū canib⁹ ꝛ indignis: aut peccatorib⁹ publicis porrigamus: sed gratis acceptus: dignis gratis det̄. vn̄ subditur: Discipulis suis. qui soli digni fuerant: etsi nō oēs: multi tn̄ publice indigni fuere. Occultum em̄ adhuc fuerat ceteris pctm̄ iude. Hinc Matth. vij. Nolite sctm̄ date canib⁹: neq̄ mittatis margaritas vestras ante porcos: ne forte pculcēt eas pedib⁹ suis: ꝛ canes cōuersi dirūpant vos. dicens: Accipite. in officiū scʒ cōsecrādi et dispensandi. j. Cor. iiij. Sic nos existimet hō vt ministros christi: ꝛ dispēsatores ministeriorū dei. vl' mysteriorū dei. Utrūq̄ em̄ ponit glo. Et bibite. ad incorporationē mihi: nō ad fastidiū: sʒ celestis desiderij augmētū. Eccl. xxiiij. Qui edūt me adhuc esurient: ꝛ qui bibūt me adhuc sitiēt: nō p famis sitisq̄ defectū: sed p semp inherēdi seruens desideriū: oē tollēs fastidiū. Ex eo. scʒ calice vel sanguine. Oēs. sine distinctiōe. Actuū. x. In veritate cōperi: q: nō est psonarū acceptor de⁹. Lationē expositionē cuʒ dubijs q̄re supra.

Hic est enim calix sanguinis mei noui et eterni testamenti: mysterium fidei: qui pro vobis ꝛ p multis effundet̄ i remissionē peccatoꝝ. ¶ Postmodū institutionis sacramēti sanguinis: sequit̄ forma cōsecrationis: qua etiā nos christus vti voluit in sui sanguinis sanctissimi cōfectione. Et primo ponit̄ forma ip̄a necessaria sm̄ omnes. Secūdo notat̄ effectus hui⁹ sacrosancti sanguinis. ¶ Forma est. Hic est calix sanguinis mei. ¶ Effect⁹ notant̄ tres. Prim⁹: q: testat̄ nobis hereditatē. Scd̄s: q: declarat in mysterio fidē. Terti⁹: q: prestat peccatoꝝ remissionē. De primo dicit: Noui ꝛ eterni testamēti. Noui: q: in ritu et effectu nouū est. Apoc. xxi. Dixit qui sedebat in throno: Ecce noua facio omnia. Leuitic. xxvi. Nouis superuenientib⁹: vetera p̄jicietis. Itē dies venient: et feriā domui israel ꝛ domui iuda fedus nouū. Eterni dicit̄/q: nūq̄ reperiet alteri⁹ testamēti vel sacramēti superordinationē: sicut sacramētis veteris legis supordinatū est aliud testamentū ꝛ alia sacramēta. vn̄ Hiere. xxxi. Sanctū dn̄i nō euellet̄: ꝛ non destruet̄ vltra in perpetuū. Et Esa. lv. Feriā vobiscū pactū sempiternum. Et ad Heb. x. Una oblatione cōsummauit in eternuʒ sanctificatos. Et ideo dicit̄ testamentū: q: in sanguine cōfirmauit omnes testatas pmissiones. Hinc ad Heb. ix. Ubi testamētum est: mors necesse est intercedat testatoris. Testamentū em̄ in mortuis cōfirmatū est. Alioquin nondū valet dū viuit qui testatus est. Et Zach. ix. Tu in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu: in quo nō est aqua.

Hiere. xxxi

Mysterium vnde

Mysteriū dicit̄ a mystin grece quod est secretū. Secretum em̄ fuit qualiter morte vitā eternā: ꝛ sanguine pficeret sanctitatē. vn̄ Esa. xxiiij. Secretū meū mihi: secretū meū mihi. Et Job. xxviij. Profunda fluuiorū scrutatus est: ꝛ abscōdita pduxit in lucē. Fluuij sunt flumina vulnerum: quoꝝ est pfunda sapiētia qualiter sanguine christi redempt⁹ est mūdus. Et in hoc pfundo omnia mysteria fidei sunt reuelata. Nā de⁹ pacis eduxit de morte pastoreʒ magnū in sanguine testamēti eterni. Qui scʒ sanguis. p vobis. discipulis meis. Nā ꝛ episcop⁹ ꝛ sacerdos indiget sanguine redemptionis: qm̄ ꝛ de pontifice dicit apostol⁹ ad Heb. v. Et ipse circumdatus est infirmitate: ꝛ ppterea debet quēadmodū pro populo: ita etiā pro semetipso offerre p peccatis. Et pro multis. scilicet predestinatis efficaciter: pro omnib⁹ aūt sufficienter. effundet̄ in remissionē peccatorum. tanq̄ nostre redemptionis precium. Hinc. j. Pet. j. Nō corruptibilib⁹ auro vel argento redempti estis de vana vestra cōuersatione paterne traditionis: sed precioso sanguine quasi agni immaculati christi. Ad Heb. ix. Sine sanguinis effusione nō fit remissio. Ideo dilexit nos: et lauit nos a pctis nostris in sanguine suo. Apoc. j. ¶ M Est aūt hec forma. Hic est em̄ calix ꝛc. certa forma/forma cōgrua/forma sufficiens ꝛ perfecta. Certa: q: a christo instituta: ab apostolis pmulgata: et per sanctos patres in nos deriuata. Accepit em̄ hanc formam romana ecclesia a summo apostolorum principe petro: qui fuit vltime cene: in qua hoc sacramētum institutū est: cōuiua. Unde Innocen̄. de officio misse. Romana ecclesia sup apostolice fidei petrā stabili soliditate fundata: id integra fide seruauit: quod ab apostolis accepit: qui eaʒ principaliter sacris instituere doctrinis: ꝛ ecclesiastici ritus regulā docuerunt. Ab ipsis ergo aplis petro et paulo: quos et viuos habuit et defunctos ritū circa hui⁹ sacrificij oblationē accepit: quē hactenus inuiolabili cultu seruauit. Idē in. c. Cuʒ marthe. de ce. missa. Credimus q̄ formā verborū: sicut in canone reperit̄: apostoli a christo ꝛ ab ipsis eorū receperūt successores. ¶ N Nec obstat q̄ hec forma verboꝝ in nullo euangelista: vt hic describit̄: posita reperit̄: q: vt ibidem dicit Innocentius: Multa tā de verbis q̄ de factis dominicis inuenimus ab euangelistis omissa: que apostoli vel suppleuisse verbo: vel facto expressisse leguntur. Hinc dicit Alexander de ales parte. iiij. q. xxxiij. Magis videt̄ q̄ prefata forma verborū quam seruat ecclesia: fuit forma tradita a dn̄o: q̄ alia posita in euāgelijs: que post scripta erant: et variata sm̄ diuersitatē traditionū et translationū. Neq̄ ipsi euāgeliste in forma verborū cōueniūt. Un̄ Matth. hanc ponit formā: Hic est em̄ sanguis meus noui testamenti: q̄ pro multis effundet̄ in remissionē peccatoꝝ. Marcus illam: Hic est sanguis meus noui testamēti: qui pro multis effundet̄. Lucas: Hic est calix nouū testamentū in meo sanguine: qui pro vobis fundet̄. Et Paulus. j. Cor. xj. Hic est calix nouū testamentū in meo sanguine. In sensu tamē satis conueniūt: quē oēs narrare valebāt (al's volebāt) Apostoli ergo q̄ ecclesiā instituerūt/sm̄ q̄ a dn̄o acceperūt/formā tradiderunt. Euāgeliste vo facta et opera christi narrauerūt/plus q̄ historiographi/attēdentes ad facta in se/et ad veritatē intellectus/q̄ ad verba. Ideo frequēter idē factū/eandēq̄ veritatē: nō eisdē verbis: sensu tamē nō dissonis scriptitarūt. Unde nō fuit necesse ait Alexander: vt tanta diligentia apponeretur in euāgelijs de forma p̄scripta a dn̄o scribenda: in q̄b⁹ referunt̄ opa dn̄i vt opata erāt: sicut vbi tradita est forma a dn̄o p̄scripta: non vt iudicet̄ opus christi: sed vt illa mediante/fiat quod christus fecit: id est cōuertatur panis et vinū in corpus et sanguinem christi. Ibi enim debuit illa forma precise obseruari: cui dominus dedit virtutem conuertendi. Hec Alexander. ¶ O Et propter hoc multi doctores dubitant: Utrum sacerdos vtens forma aliqua/ab euangelistis tradita/vere conficeret sanguinem: quia dubium est: vtrum ipsi euangeliste intendebant formam cōsecrandi tradere: aut christi duntaxat facta narrare. Multi tamen concedunt sacerdotem tali forma vtentē/vere christi conficere sanguinem. In cuius argumentum assumunt: quia ecclesia non negat grecos conficere: qui tamen non vtuntur forma qua nos vtimur. Sed illa vt refert Richar. Hic est sanguis meus noui testamenti/qui pro vobis et multis effundetur. Et hoc cōmuniter tenetur. Nec tamen ex hoc sequitur q̄ forma nostra non sit certa: quia in sententia satis concordat cum priori: ꝛ prior cum ista. Et ita oportet dicere/q̄ modica variatio forme quātū ad certas dictiones: dum tn̄ principalis sensus non mutetur: non reddit formam inefficacem: de quo supra cū de forma panis agebatur: lectione. xxxviij. latius disputatum est. ¶ Usus preterea romane ecclesie formam in canone positam/certissimam facit: etiam si in scriptura nō reperiretur/propter magnam consuetudinis huius ecclesie autoritatem: de quo beatus Aug. in libello de cura p mortuis agenda: ita scribit: Si nulla esset autoritas sacre scripture/que

prure/que doceret orare pro defunctis: tanta est autori/tas ecclesie romane et consuetudinis eius obseruate: vt nemo illā insequēs poterit errare. Item in epistola quadam ad beatū Hieronymū. Contra ecclesie fundatissimū morē nemo sentiat. Hec de eius certitudine. ¶ Hinc cū forma expressa in canone/ab oībus obseruetur in ecclesia romana: nemo ambigere debet de eius certitudine: aut quouis modo de ei⁹ efficacia hesitare ¶ P Est etiam forma illa cōgrua: quia in hoc sacramēto significatur sanguis christi/vt effusus in ꝑcium nostre redēptionis: ⁊ vt ministratus in potū nostre refectionis. Sāguis autem de se neutrū horum dicit expresse: sed per coniunctionē ipsius cum calice: vt effusus ⁊ vt potandus offertur ac ꝓponitur. Calix nāq̄ ſm predicta/transsumit̄ ad significandū tam passionem q̄ potū. Et ꝓpter hoc congruentius d̄r: Hic est calix sanguinis mei: q̄ Hic est sanguis meus: q: expressius significatur ⁊ passio et refectio Perfecta quoq̄ est ⁊ sufficiens: q: forme sacramentales vt cōmuniter hoc significant qd̄ efficiūt. Hec aūt significat sanguinē xp̄i cōtineri ī calice: qd̄ et efficit̄. ¶ Q Per hoc etiā ad expositionē illoꝝ verboꝝ: Hic est calix sanguinis mei/prius dimissam redeam⁹. Prim⁹ termin⁹ est pronomē hic: qd̄ demōstrat partim ad sensum: partim ad intellectū sanguinē christi: ī quē species vini finitis verbis cōsecrationis/cōuertunt̄. Demōstrat aūt sanguinē in rōne pot⁹. Vn̄ valet: Hic scilicet sanguis me⁹ in potū traditus/est calix ⁊c̄. Et consequenter quecūq̄ s̄. lec. xlviij. de ꝓnomine hoc/dicta sunt: ꝓposito seruiūt: et similiter dicendū de ꝓnomine hic. Hec ē sententia alexādri vbi supra: cui satis cocordāt sanct⁹ Tho. ⁊ sanct⁹ Bonauētura. Sequit̄: Calix. Calix vt dictū est: ꝓprie significat vas potuz cōtinēs: tn̄ trāssumit̄ vel ꝓ potu vel ꝓ passione. Hic non capitur ꝓprie: sed trāssumptiue pro potu. Vn̄ sensus est: Hic: scilicet qui erit in fine cōsecrationis: est pot⁹ sanguinis mei/ſm doctores supradictos. Qd̄ addit̄/sanguinis mei/specificat calicē pro potu acceptū: vt sit sensus: Hic est calix: id est pot⁹ sanguinis mei: scilicet naturalis ⁊ veri: ſm illud Ioh. vi. Sanguis me⁹ vere est pot⁹. Et beat⁹ Hiero. sup psalmū. lxxv. loquēs iudeis/ait: Sanguinem quē per in insaniā fuderūt: per gratiā biberūt. Et sanct⁹ Bonauē. licet ponat̄ in obliquo: intelligit̄ tn̄ intransitiue in recto: vt poculū vini: creatura salis: id est poculum quod est vinū: ⁊ creatura q̄ est sal: vt sit cōstructio intrāsitiua. Hec Bonauētura. ¶ Quare aūt dicit̄ calix/et nō simpliciter sanguis me⁹: Ratio statim supra ſm Alexandrū dicta est. Nec impedit q̄ in cōsecratiōe nō dicit̄: Hoc est cibus panis: quia panis de se est cibus. Nec hꝫ aliud officiū q̄ cibare. Non sic sanguis xp̄i: qui non est potus nisi quatenus ꝓpinatur in calice passiōis. ¶ R Sed hic statim oritur dubiū nō negligendū. Si em̄ forma illa quaten⁹ est forma efficax cōsecrationis: habet sensum illum metaphoricū/posset sacerdos ꝯsecrans hoc ignorare: ⁊ intentionē suā ad sensum orationis ꝓpriū reflectere ⁊ ita nō ꝯsecraret: q: deficeret debita intentio: q̄ semper ꝯformis esse debet sensui verboꝝ ſm quē instituta sunt: vt sint efficacia forme. Magis ergo cōgruebat formā instituere/nō habentē sic ambiguos sensus: qui etiaꝫ sunt occasio distractionis: cum nō possit concipi sensus metaphoricus: nisi prius concipiatur sensus ꝓprius: ⁊ ex eius similitudine fiat translatio ad sensum metaphoricum verum. Omnia aūt que vel distractionē vel errorem occasionare possunt: debent a tāto sacramēto remoueri: vbi nullum errorem: sed summā deuotionē ⁊ recollectionez esse congruit in ministrāte. ſm illud Esa. lvij. Auferte offendicula de via populi mei. ¶ Ad illud respōdet Alex. vbi supra. q̄ quātumcūq̄ sacerdos consecrans haberet simplicem et ꝓprium intellectum verboꝝ: ⁊ per hoc ex negligentia sacerdotis posset frustrari effectus sacramēti: tamen ꝓpter negligentiā illam que cōtingere posset: non debuit domin⁹ qd̄ congruebat omittere. Sed minister qui intendit cōsecrare: debet diligentius quo potest se recolligere ⁊ redire ad se: ⁊ etiam debet intelligere qd̄ ad officiū suū ꝑtinet: sine quo nō potest rite in officio ministrare: q̄ nihil omittat de ꝯtingentibus. Unde dicūt q̄ negligentia talis in hac operatione est peccatū mortale. ¶ S Sed illa sententia videt̄ nimis dura. Et si vera esset: frequēter tolleret effectū cōsecrationis: tum ex mētis distractione q̄ non est in potestate celebrantis: imo frequēter dum magis recollectus: ⁊ ad singula intētus esse cupit: magis distrahitur. Tum: quia maior sacerdotū numerus hoc ignorat: qui etiā ab ecclesia ad hec scienda nō diligenter instruūtur. Unde recurrendū est ad supra dicta lectione sexta. Ubi ſm ꝓbabiliorem opinionē/sufficit q̄ sacerdos intendat hoc qd̄ ecclesia intendit per hec verba efficere: ad que xp̄s ea instituit. etiā si verba ista penitus nō intelligat: quā intentionē habere pōt sacerdos hereticus ⁊ infidelis: etiā in hoc articulo sacramēti. Nō em̄ pendet verboꝝ virtus ex intentione sacerdotis: sꝫ ex institutione xp̄i. Et ideo quādo est intentio illa quā xp̄s habuit: instituendo. i. intendendo q̄ ad ꝓlationē v̄boꝝ fiat cōuersio quā xp̄s fieri voluit: ꝑ hec verba/sufficit. sufficit dico/ad effectum sacramēti: q̄uis non semper sufficiat ex parte dispositionis ministri: qui si ex sua negligentia ignarus fuerit aut distractus: a peccato minime excusatur.

¶ Lectio. liiij. A

Circa formā consecrationis sanguinis occurrunt aliqua dubia. ¶ Primū. Utrum ad ꝑfectionē huius forme ꝑtineant oīa verba illa ab eo loco: Simili modo/vsq̄ ad illuz: Vn̄ ⁊ memores. ¶ Ad illud cōiter respondet̄ ſm oēs doc. q̄ verba precedentia istam clausulā nō sunt de essentia forme: ⁊ illa sunt verba ꝓlata in ꝑsona sacerdotis referentis/qd̄ factū est. Consecratio aūt fit in verbis in ꝑsona xp̄i ꝓlatis. ſm beatū Amb. Illa v̄o verba: Accipite ⁊ bibite ex hoc oēs: q̄ ꝓferūtur vt ꝓlata a xp̄o: nō sunt essentialia forme cōsecrationis sanguinis: sicut nec illa: Accipite ⁊ comedite ex hoc oēs: req̄rūtur ad consecrationez corporis xp̄i sub speciebꝰ panis quia magis respiciunt vsum sacramēti q̄ eius perfectionē: imo eius ꝑfectionē. i. transsubstantiationem ꝑsupponūt. Sensus em̄ est. Accipite ⁊ bibite ex eo post conuersionē vini in sanguinē. de quo supra lec. xxxviij. Similr̄ ⁊ hec verba (Hec quotienscunq̄ feceritis/in mei memoriam facietis) non sunt de essentia forme: quia nō plus respiciunt consecrationē ⁊ sumptionem sanguinis q̄ corporis: q: vtrūq̄ corporis ⁊ sanguinis ꝯsecrationē ⁊ sumptionē eque ꝑcepit xp̄s fieri in memoriā. Si ergo pertinerent ad ꝯsecrationē sanguinis: pari ratione ad ꝯsecrationē corporis: ⁊ ita sub hostia panis nō esset verū corp⁹ xp̄i ante prolationē hoꝝ verboꝝ. Et ita cum prius per sacerdotis eleuationē ostendit̄ populo: populus adorās adorat et idoluꝫ/qd̄ est absurdissimū. ¶ Preterea ꝑ illa v̄ba (vt cōiter ꝯceditur: ⁊ ponit btūs Hiero. de illustribus viris) Christus cōtulit ap̄lis cōsecrandi potestatem eosq̄ ordinauit sacerdotes. Collatio aūt potestatis non fit per verba ad cōsecrationē ꝑtinentia: q: verba consecrationis respiciūt materiaꝫ q̄ consecrat̄: vel terminū ad quē cōsecratio terminat̄. Uerba aūt per que cōfertur potestas consecrandi/respiciūt eū cui cōfertur: ⁊ potestatē ipsam q̄ ꝯfertur. Ideo cōiter ꝯcessum est verba illa ad cōsecrationē nō ꝑtinere. ¶ B De illis vero v̄bis/Noui ⁊ eterni testamēti q̄ pro vobis ⁊ ꝓ multis effundet̄ in remissionē peccatoꝝ/est magis dubium: quia de his varie sentiūt doc. Sanctus tho par. iij. q. lxxviij. ar. iij. dicit q̄ ille clausule: Noui ⁊ eterni testamēti/et sequētes/sunt de substātia forme vsq̄ ad illam: Hec quotiēscūq̄ feceritis: q̄ ꝑtinent ad vsum hui⁹ sacramenti: q: ille clausule pertinent ad integritatem hui⁹ orationis: Hic est calix sanguinis mei: q: sunt determinationes ꝑdicati/sc; sanguinis

mei. Et idem est qđ dicit: ꝙ sacerdos eodem ritu ⁊ modo scʒ tenendo calicē in manibus: oīa hec verba ꝓfert. Lu. ca. xxij. interponūtur hec verba inter prima/cū dr̄: Hic est calix nouū testamentū in sanguine meo: q: ꝑtinent ad eandē oratione: ptinent ⁊ ad eandē formā. Similiter ⁊ hec clausula. Qui ꝓ vobis ⁊ ꝓ multis effundet̄: videt̄ ad eandē orationē pertinere: ꝓpter relatiuū qui: qđ implicat suū antecedēs/qđ est sanguinis mei. ¶ Alexā. de ales par. iiij. q. xxxiij. dicit ꝙ illa verba dūtaxat: Hic est calix sanguinis mei/sunt de sub̄a forme. Cui⁹ ratio est: q: illa sunt tm̄modo de forma q̄bus fit transsubstātiatio vini in sanguinē xp̄i. Sed ꝑ illa v̄ba que sequūtur: nō fit trāssubstantiatio. q: non transeūt super materiā transsubstātiandā: sed sunt ꝓprie declaratiua quarūdam cōditionū q̄bus excellentia hui⁹ sacramēti manifestatur. Hec autē verba: Hic est calix sanguinis mei: expressiua sunt totius effectus cōtenti in hoc sacramento: sicut ⁊ verba ꝯsecrationis corporis sunt hec: Hoc est corpus meū: que significāt corpus sub sp̄ebus panis cōtineri. vn̄ sicut illa: Accipite ⁊ bibite: que pertinent ad vsum sacramēti: nō sunt de essentia forme: ita neqꝫ (immo a minore) illa: Noui et eterni testamenti qui ꝓ nobis effundetur. Nec obstat ꝙ ille clausule in se nō sunt orationes perfecte: q: sufficit ꝙ forma illa consecratiua in se sit ꝑfecta sine illis clausulis adiunctis. Hec em̄ est ꝑfecta oratio: Hic est calix sanguinis mei. Neqꝫ obstat euāgeliuʒ Luce: qđ allegat̄ in quo verba aliqua ex sequētibus interponūtur. Quia vt dictū est: in ipsis euāgelijs nō traditur forma vt a dn̄o est tradita ad ꝯsecrandum instituta: sed vt a dn̄o dicta ⁊ gesta: que nō necessario eo ordine ⁊ eisdem verbis: sed equalētibus exprimūtur. Ritus etiam nihil arguit: q: verba illa breuia sunt/⁊ prioribus connexa: ꝓ quibus solis non oportuit aliū instituere ritum. ¶ Huic opi. cōsonat dn̄s albertus: ꝯsonat ⁊ sanctus Bonauē. dicēs: ꝙ hec est forma cōgrua/tota/⁊ ꝑfecta. Sufficiens em̄ est ad significandū transsubstantiationē vini in sanguineʒ xp̄i. Unde in his que sequūtur: describit̄ effectus sanguinis in hoc sacro significati ⁊ cōtenti in cruce effusi. ¶ C Scotus dicit in. iiij. dist. viij. q. ij. ꝙ nō est nobis traditū oino certitudinaliter: an ad formā ꝯsecrationis sanguinis pertinent aliqua verba q̄ sequūtur post illud: sanguinis mei. Ideoqꝫ periculosum est illud asserere: de quo sufficiens autoritas ⁊ ratio non habetur. Non est em̄ periculosum hoc ignorare: quia est ignorantia inuincibilis: quia non potest hō ex quacunqꝫ diligentia istud scire qđ queritur nisi sp̄ali reuelatione illustretur: qđ quia factū non legitur: certitudo in p̄misso negocio nō habet̄. ¶ Ex illo dicit: patet improbatio cuiusdā dicti sdiscreti: ꝙ necesse est in quolibet sacramēto scire precise que verba sint de forma/ad hoc vt sacramentum illud rite perficiatur. Illud em̄ manifeste falsum est: nō solum in ꝓposito: sed etiam in sacramēto penitentie ⁊ ordinis. Non em̄ dicit: est omoda certitudo que sit forma precisa ordinationis in sacerdotem: ꝓpter multitudinē sermonū quos profert episcopus in collatione p̄fati ordinis: ⁊ tm̄ nō est dicendum ꝙ nullus est in ecclesia vere in sacerdotem ordinat⁹. Similiter diuersi diuersis vtuntur formis in sacramēto penitentie: nec est certū de aliquibus verbis p̄cisis que sint forma: non tm̄ dicendum ꝙ nullus absoluat̄ in ecclesia. Sic de sacramēto matrimonij. Addit idem ꝯsiliū/dicēs: Sacerdos intendēs facere qđ facit ecclesia: legēs distincte verba canonis a p̄ncipio vsqꝫ in finē/vere ꝯficit. Nec est tutū alicui q̄ se reputat valde peritum de scientia sua/dicere: volo vel p̄cise istis v̄bis ꝓ ꝯsecratione sanguinis: sed securior est simplicitas qua apud se dicat: Uolo ꝓferre verba ista ea intentione qua xp̄s instituit ea ꝓferēda: vt que ex xp̄i intentione sunt de forma: dico vt de forma: ⁊ que ad reuerentiā: ꝓfero ad reuerentiā. Hic absqꝫ dubio rite ⁊ legitime ꝓcedit ⁊ vere cōsecrat. Hec de forme integritate. ¶ D Posset moueri dubiū de veritate forme: sed de hoc dicendum erit sicut supra dictū est de veritate forme consecrationis panis lect. xlviij. ¶ Sed specialiter dubiū facit verbū/effundetur: qđ est futuri tp̄is rōne cuius videt̄ forma ista cū nunc a sacerdote ꝓfertur nō eē vera: licet dum a xp̄o in cena ꝓferebat̄ fuit vera: q: in nullo futuro tp̄e post p̄sens instans sanguis xp̄i effundetur: sicut nec morietur: cui mors vltra nō dominabitur Rom. vi. Ad hoc faciliter respōdent q̄ dicunt verba illa sequētia participiū/dicens: vsqꝫ ad illa: Hn̄ et memores: accipi materialiter/⁊ nō significatiue: sic em̄ cessat ratio dubij: cū effundetur sic acceptū/non importet tēpus: q: nō est verbū: sed nomē: sicut oīs dictio materialiter accepta. ¶ Scd̄m alios q̄ dicūt oīa verba: hic est calix/cū sequētibus accipi significatiue: videt̄ dici posse ꝙ effundetur: refertur ad tp̄s: qđ in hora institutionis fuit futurū: ⁊ nō ad tēpus qđ nūc in hora cōsecrationis est futurum. Ita ꝙ tātū valeat ꝙ effundet̄. i. effundendū erat: nūc vero effusum est. Et sic vera est oratio: ⁊ hec significatio satis colligit̄ ex circūstantibus ꝯstructibilib⁹: ex q̄bus satis significat̄: ꝙ illa verba ꝓferūtur a sacerdote tanq̄ ꝓlata a xp̄o. Et ideo ad idem tempus referēda sunt: ad qđ xp̄s ꝓferens/retulit. ¶ Et si dicit̄: ꝙ verbū est/etiam ad idem tp̄s referēdū est: q: tota illa oro sequēs participiū dicens: dr̄ vt ꝓlata a xp̄o ⁊ in ꝑsona xp̄i: scʒ accipite ⁊ bibite ex eo oēs: Hic est calix ⁊c. Et ita est/importat tp̄s ꝓlationis xp̄i: ⁊ sic oro simplr̄ erit falsa: q: ꝓnomē hic/demonstrat sanguinē xp̄i: nō simplr̄: sed contentū sub illis speciebus vini: sicut dictū fuit de ꝓnoie hoc/in ꝯsecratione panis. Cū ergo ille species vini quas demonstrat hic pro suo cōnotato: pro tp̄e importato ꝑ est: scʒ ꝓ tp̄e ꝓlationis xp̄i nō fuerūt ꝓnomen hic/respectu copule est/tale tēpus importās nō supponeret. Opʒ em̄ conotatuʒ ⁊ substratū simul correspondere termino connotatiuo/respectu copule ad hoc vt supponat: alioqn deficiente cōnotato/deficit ⁊ suppositio. ¶ Ad hoc videt̄ dicendum/saluo melior iudicio: ꝙ nō est simile de verbo est/et de v̄bo effundet̄. Nā est/in forma ꝯsecratiōis iportat tp̄s ꝓlationis sacerdotis ꝓferētis vl̄ maius: illud tn̄ includēs vt supradictū est de forma ꝯsecratiōis panis: q: illa v̄ba hic est calix sanguinis mei: nō tm̄ proferūtur vt ꝓlata a xp̄o: sed vt instituta ab eo: vt forma efficax cōsecrationis sanguinis pro tp̄e: pro quo ꝓferūtur a sacerdote celebrāte legitime: rōne cui⁹ verbū est/importat tēpus celebrationis ꝓ quo est efficax forma. ¶ Et fm̄ hoc opʒ dicere: ꝙ illa clausula: qui effundet̄ ⁊c. nō est de essentia forme. Qđ etiā rōnabiliter videt̄ dici posse plus q̄ de illa: noui ⁊ eterni testa. q: illa oro/q̄ ꝓ vobis ⁊c. est ꝑ se ꝑfecta oro ⁊ cathegorica propositio copulatiue priori cōiuncta. qui em̄ valet tātū. i. ⁊ ille sanguis. Et ideo pōt verbū eius effundet̄: importare aliud tp̄s q̄ hoc verbum est: in alia cathegorica p̄cedente cui copulat̄. Cui nō placet hec solutio: aliam q̄rat: q: timidus quicq̄ asserere non ausim qđ nō inuenio a docto. priorib⁹ exaratū: semꝑ in his magis cupiens doceri q̄ docere. ¶ E Tertiū dubiū. Utrum ille due forme ꝯsecrationis corporis ⁊ sanguinis mutuo se expectent quātū ad eoꝝ efficaciā: aut vna sine alia effectum ꝓpriū sortiat̄. Hic quidā antiq̄ doctores dixerūt ꝙ ille due forme se expectant in agēdo: ita ꝙ p̄ma nō perficit suū effectū/nisi secūda ꝓferat̄: neqꝫ p̄us cōuertat̄ panis in corpus xp̄i/q̄ vinū cōuertatur in sanguinē: qđ fit finita ꝓlatione secūde forme. Motiuū eoꝝ est: q: si per verba ꝯsecrationis panis: panis conuerteret̄ in corpus xp̄i ante ꝯsecratione vini: sequit̄ ꝙ in hoc sacramēto corpus esset sine sanguine: ⁊ ita nō viuū: cum vita sit in sanguine. Et ꝓpterea sacr̄m corporis ⁊ sanguinis sunt vnū sacramentū. Nihil aūt est vnū/nisi positis his q̄ ad vnitatem requirūtur: quare ꝑ formā ꝯsecrationis panis/non ꝯstituit̄ sacramentū/nisi assit ⁊ forma cōsecrationis sanguinis. Sed his nō obstantibus dicendum est plane/ꝙ verba cōsecrationis panis effectum suū habent prius q̄

proferantur verba cõsecrationis vini: ita q̄ prolatis ver
bis consecrationis panis/ vere est corpus christi sub spe
ciebus panis: etiã si verba ꝯsecratõis vini omnino postꝫ
ea nõ proferantur. alias quõ verũ dixisset xp̃s: hoc est cor
pus meũ: ante vini ꝯsecrationẽ. Sic eñ dixisse debuisset:
hoc erit corpus meũ: scꝫ post ꝯsecrationẽ vini. Est etiam
hec positio ꝯtra ritũ ecclesie: ſm quẽ sacerdos corp⁹ xp̃i
sub speciebus panis ostendit pp̃lo adorandũ: anteq̃ cõ
secret sanguinẽ: q̄ si tunc nõ esset verũ corpus xp̃i: daretꝫ
simplicibus idolatrandi occasio ab ecclesia: qđ nefas est
de ea (que errare nõ põt) cogitare. Unde dicendũ q̄ ꝓ
lata rite hac forma verboꝝ: Hoc est corpus meũ/ vere in
cipit esse corpus xp̃i sub specie panis: ipsa panis substan
tia in corp⁹ trãseunte. Siquidẽ nullũ est ibi impedimentũ
nullũ deest requisitũ. Nec tñ sequitꝫ incõueniens ꝑ alios
inductũ: q: ſm supra declarata/ ad ꝓlationẽ verboꝝ sa
cramentaliũ nõ solũ incipit esse corpus xp̃i sub panis sa
cramẽto: sed totus xp̃s: q̄uis in solũ corpus fit cõuersio
Qđ vero obijciũt de vnitate sacramenti/ soluetꝫ infra in
dubio ſpãli. Uerũ q̄ sacerdos nõ debet ꝯsecrare corpus
xp̃i: nisi etiã in eodẽ officio cõficiat sanguinẽ sub spẽbus
vini: q: diuisio illius mysterij sine grandi sacrilegio fieri
nõ põt: vt in ca. cõperimus de ꝯse. dist. ij. Et hoc verũ ſm
dñm Albertũ regulariter: q: in casu forte oppositũ fieri
posset: vt in terris vbi vinũ non crescit nec posset adduci
de quo dicit Albertus. Ad hoc aũt qđ queritꝫ de terris in
q̄bus vinũ nullo modo haberi põt: dicendũ videtꝫ/ q̄ de
hoc consultatio haberi debet apud sedẽ apostolicam q̇d
sit agendũ: tum ꝓpter intolerabile damnũ animaꝝ qđ
incurritur ex sacramẽti defectu. Videtꝫ mihi ait/ cũ talib⁹
esse dispensandũ: vt corpus xp̃i haberent sine calice: ⁊ sic
sacerdotes ꝯficerent sacramentũ. ❡ F Dubitatꝫ quar
to in quo p̃cise cõsistit effectus hui⁹ forme. Respondetꝫ
breuiter correspõdẽter ad p̄dicta/ q̄ in duobus. Primũ
est: q̄ ad ipsius le gitimã ꝓlationẽ/ vini substantia desi
nit esse ſm se totã accidentibus seruatis: ⁊ cõuertitur ac
transsubstãtiatur in verũ ⁊ naturalẽ sanguinẽ xp̃i. Et de
illo dicendũ est per oĩa: vt supradictũ est de conuersione
panis in corpus xp̃i lectiõe. xl. Secũdum: q̄ ad hm̃oi le
gitimã forme prolationẽ/ p̄sens fit speciebus vini natu
ralis xp̃i sanguis. Et hui⁹ veritas patet ex verbis xp̃i di
centis: Hic est calix sanguinis mei q̇ pro vobis effundetꝫ.
Itẽ ex vbis apl̃i. j. Cor. x. Calix bñdictiõis cui bñdicim⁹
nõne communicatio sanguinis xp̃i est. Ad idem est etiã ec
clesie determinatio: ⁊ sanctoꝝ patrũ dicta. s. lectiõe. xxxix.
recitata. P̄sens aũt fit sanguis xp̃i/ q̇ est in corpore xp̃i
in celo existente. Unde si est aliq̇d de sanguine xp̃i derelī
ctum in terra post gl̃iosam xp̃i ascensionẽ: in hũc substã
tia vini nõ cõuertitur: neq: talis p̄ns fit sacro. Cuius ra
tio cõiter assignatꝫ: q: sic sacm̃ corporis ⁊ sanguinis xp̃i
est institutũ/ q̄ virtute ꝯsecrationis tota substãtia panis
⁊ vini cõuertitur in totã subam corporis ⁊ sanguinis xp̃i
⁊ in partes actualiter toti cõiunctas. Si autẽ esset aliq̇d
de sanguine xp̃i in terris relictum: ille esset a toto sangui
ne xp̃i separatus: qui inter corpus xp̃i continetꝫ: ⁊ ꝑ ꝯñs
in illum nõ fieret cõuersio: nec talis p̄ns fit sacramento.
❡ Similr̃ d̾: de carne p̄putij xp̃i: si est alicubi reseruata
in terris: ⁊ nõ reassumpta in resurrectione: que (vt dicit
Inno. de officio misse) creditꝫ a multis in lateranensi ba
silica reseruari: licet a quibusdã d̾: delata karolo magno
ab angelo qui transtulit ip̃m aquisgrani. Postea apud
carrofum/ apud ecclesiaꝫ saluatoris. Cui⁹ veritas dicit/
turius deo cõmittitur: q̄ aliq̇d de ipsa temere definiatur
Tamen si ex suppositione sit in terris: panis in ipsam nõ
cõuertitur: q: nõ est actu ꝑs corporis xp̃i. ❡ Et ita simili
ter videtꝫ dicendũ de sanguine si in terris reperitur. Nec
obstat si q̇s in triduo cõsecrasset: q̄ vinũ fuisset conuer
sum in sanguinẽ a corpore xp̃i separatũ. Non ideo si hoꝫ
die sit aliq̇d eius separatũ in ipsum vinũ cõuertitur. Nõ
eñ simile est hic ⁊ ibi. Naꝫ in triduo mortis/ sanguis xp̃i
fuit effusus ⁊ separatus a corpore ſm se totum ⁊ partes.
Et ideo si tũc quis celebrasset: vinũ fuisset conuersum in
sanguinẽ separatũ. ❡ Modo aũt etsi aliq̄ reliquie in eccle
sia reperiantur: tñ maxima pars sanguinis xp̃i in resurre
ctione fuit reassumpta ⁊ corpori reunita: ⁊ ita nũc habet
rõnẽ totius sanguinis xp̃i. ❡ Quocirca in sacramẽto eu
charistie substãtia vini cõuertitur in sanguineꝫ xp̃i reas
sumptũ qui habet rationẽ totius: ⁊ nõ in sanguinẽ q̇ nõ
est ꝑs illius totius. ❡ G Et q̄q̄ in solũ sanguinẽ xp̃i
substãtia vini cõuertatꝫ: nõ tñ solus sanguis ibi incipit eẽ
sub speciebꝫ vini/ ad ꝓlationem verboꝝ forme. Sꝫ ⁊ cor
pus xp̃i ⁊ aĩa excellentissimaq: diuinitas: ⁊ breuiter tot⁹
xp̃s/ ꝑfectus deus/ ꝑfectus hõ ſm eãdem naturam: par
tes ⁊ ꝓprietates naturarũ: sicut ⁊ vere ⁊ realiter cõtine
tur sub specieb⁹ panis: vt simplr̃ non sit differentia inter
contentũ sub specieb⁹ panis: ⁊ contentũ sub speciebus
vini: sed idem p̄cise vtrobiq: continetꝫ: eodẽ modo conti
nentie/ quãtum ad diffinitionẽ localem: vt vtroq: totuꝫ
sub toto: ⁊ totũ sub qualibet parte specieruꝫ tam panis
q̄ vini cõtineatur. ❡ Uerũ quoad ordinẽ contentorum
sub his speciebus solet differentia assignari. Nã sub spe
ciebus panis p̄mo ex vi consecrationis est corpus tñ: ⁊
deinde cetera eodẽ ordine quo sunt corpori ꝓpinquiora
Hoc est secũdo sanguis ex concomitantia imediata: que
ꝑtinet ad ꝑfectionẽ corporis vt sit susceptiuũ aĩe rationa
lis. Tertio est ibi aĩa ex concomitantia ꝓpinqua: ꝑ quã
to que p̄supponit sanguinẽ in corpore ſm ordinẽ natu
re: cũ quo sic disposito/ ipsum informando cõstituit vnã
naturã humanã. Quarto est ibi diuinitas ex concomitã
tia remota: q: non ꝑtinet ad vnã naturã cum corpore: q:
tñ corpori vnita est hypostatice/ qđ nunq̄ reliquit: ideo
⁊ ip̃m concomitatur etiã in sacramẽto: de quo late dictũ
est lec. xlij. ❡ In calice autẽ q̄uis oĩa illa eadem ⁊ vere
sint: alio tñ ordine. Est eñ p̄mo ibi totus sanguis christi
reassumptus ⁊ vnitus corpori ꝑ se ⁊ vi cõsecrationis. Se
cũdo est ibi corpus xp̃i ex concomitantia imediata: quia
corpus xp̃i imediate respicit in se sanguinẽ. Sanguis eñ
cum sit materia liquida: ꝓprijs terminis nõ cõtinetur: sꝫ
terminis extraneis. Hi aũt sunt partes corporis xp̃i inter
quas concluditur. Tertio est ibi aĩa xp̃i ex concomitãtia
ꝓpinqua. cum eñ hic sit sanguis ⁊ corpus: nec corp⁹ sit
exanime ac mortuũ: necesse est ⁊ animã hic contineri. Et
quia ipsa ad eandẽ naturã ꝑtinet cum corpore: d̾: hic esse
concomitantia ꝓpinqua: q̄uis nõ imediata: quia imedia
tum sanguinis receptaculũ est corpus: per qđ est ibi aĩa.
Quarto est ibi benedicta deitas concomitantia remota:
quia q̄uis ipsa ꝑtineat ad eandem ꝑsonam cũ aĩa ⁊ cor
pore cui inest sanguis: nõ tñ ꝑtinet ad eandẽ naturã cum
p̄dictis ❡ Est ⁊ notandũ q̄ ordo hic designatus/ nõ est
ordo tp̃is: nõ eñ prius est ibi sanguis/ q̄ corpus aut aĩa
seu diuinitas. Non eñ est ibi sanguis extra venas corpo
ris ⁊ extra corp⁹ mõ fluido: ad similitudinẽ quo species
vini in calice fluũt. Nam sanguis in resurrectiõe reassum
ptus corporis gloriosi venis inest: ⁊ nunq̄ extra illas in
sua naturali ꝯsistentia: sicut ⁊ fuit ante passionem. Talis
est aũt habitudo xp̃i sub sacramento qualis est in existẽ
tia naturali/ quãtum ad oĩa: excepta sola locali circũscri
ptione. Ideo nõ est in sacro sanguis extra venas: ⁊ ita nec
extra corpus. Sed ille ordo assignat⁹ est ordo nature et
p̄suppositionis: qua posterius nõ esset sub sacramento
sine priore: ⁊ nõ ecõuerso ſm declarationẽ supra lec. xlj.
habitam: q̇d sit ibi esse per se ⁊ p̄mo: ⁊ quid ꝑ concomitã
tiam mediatam vel imediatam/ propinquã et remotam.
❡ H Ex illo posset ⁊ alia ratio assignari: quare vinuꝫ
nõ cõuertitur in sanguinẽ in terra derelictũ/ nõ reassum
ptum/ si aliquis talis est: q: nihil est ibi in sacramẽto qđ
nõ pertinet ad xp̃m tanq̄ assumptũ a xp̃o: aut ꝑs nature
assumpte vel inexistens alicui hoꝝ. Nunc sanguis ille in
terra dimissus: nec est assumptus a verbo: nec inest natu
re assumpte aut eius parti: ideo in ipsum nõ cõuertitur.

¶ Patet etiam ex eodem ratio alterius dicti. s. scz q̄ qua
liscunq̃ liquor: siue aqua/siue vinū post ↄsecrationē mitta
tur in calicē: nō ↄsecratur: nec in sanguinē cōuertitur: q̄
tale vinū post ↄsecrationē immissum nō pōt xp̄i sanguinez
ↄtingere aut ei cōmisceri: q̄ vinū illud erit species sacra
menti tangit q̄bus immediate iungit̄: sed nō sanguinē xp̄i
qui nō est ibi fluide sicut species: sed intra venas q̄ semp
mediabunt inter vinū de nouo infusum: ⁊ sanguinē xp̄i
in eis inclusum: ⁊ ita cōtingere nō pōt: sicut nec cōtinge
ret sanguinē hoīs: si corpori hoīs superfunderetur: ppter
qd̄ dicit Innocē. in de offi. misse. Si post ↄsecrationē cali
cis aliud vinū mittatur in calicem: id quidē nō transit in
sanguinē: nec sanguini cōmiscet̄: sed accidentibus prioris
vini cōmixtū corpori qd̄ sub eis latet: vndiq̃ circūfundit̄
nō madidans circūfusum: ipsa tñ accidentia derelicta vi-
detur vinū appositū afficere. Qd̄ dicit inde cōuincit̄: q̄
si aqua pura fuerit apposita: vini saporē assumit. ¶ Sed
necesse est intelligat̄ q̄ afficiant vinū causaliter/causan-
do in eo saporē eis similē/scz saporē vini: non formaliter
inherendo materie vini. quia si sic: aut corpus xp̄i desine
ret esse sub illis speciebus eis manentibus: aut esset sub
eis cū substantia vini: quorū vtrūq̃ improbatū est. Simi
liter tunc accidentia prioris vini transsubstātiati inmigra-
rent de subiecto in subiectū: qd̄ nō ↄceditur. ¶ I Sed
forte ↄtra hoc quis replicaret. Sed sanguis xp̄i nō conti
netur vt liquor fluidus in calice: quō xp̄s nobis sangui-
nē suū dedit in potū. Potus em̄ noīat materiā fluidā nō
solidā. Respondetur breuiter q̄ sanguis datur nobis vt
potus in calice: non s̄m se vt quasi iste fluat in calice: sed
quoad species sub q̄bus cōtinetur. Proponitur em̄ sub
speciebus vini q̄ habent rōnē potabilis. Et s̄m hoc intel-
ligi debet dictū Innoc. quo dicit/Corpus xp̄i sub speciebus
vini nō comeditur: ⁊ sanguis sub speciebus panis nō bibi
tur. Verū quidē est p comparationē ad signa extrinseca:
sub q̄bus corpus xp̄i ⁊ sanguis eius continetur: ⁊ nobis
sumēda pponūtur. Quātum tñ ad effectū ⁊ corpus bibit̄:
⁊ sanguis comedit̄ sub vtraq̃ specie: q̄ sic idem est qd̄ bi
bere comedere: refici videlicz per gratiā s̄m aiam: qd̄ fit
ex sumptiōe corporis ⁊ sanguinis: q̄ sumptio fit sub vtraq̃
specie seorsum. Nam sumens hostiā/sumit cibū ⁊ potū: q̄
penitus idem in hostia ⁊ in calice ↄtinetur. Manducare q̄
dem nihil aliud est q̄ sumere cibū: ⁊ bibere/sumere po-
tum: ergo qui sumit hostiā/mādūcat ⁊ bibit: ⁊ hoc maxi
me quoad effectū spūalem mādūcationis ⁊ potatiōis. s.
refectionē aie: ppter quē effectū manducare ⁊ bibere ad
hoc sacramentū transferūtur. Quoad spēm aūt sacramē
talē/sumens hostiā/non dr̄ bibere: q̄ ille species non su
muntur vt liquide p modū potus corporalis. Sāguis tñ
xp̄i non dr̄ potus tm̄/rōne specierū: sed in se: q̄ spūaliter
extinguit sitim ⁊ ardorem ↄcupiscentie q̄ est ex peccatis.
Hoc aūt facit ita sumptus sub spēbus panis sicut vini: q̄
ille species corporaleo nihil faciūt ad effectū sacramēti:
sed dūtaxat sub illis speciebus caro ⁊ sanguis nobis pro
ponūtur: ne horrorem sensibus ingerant. Atq̃ fides ha
beat meritū: dum rerū sub alia specie traditarū/nullum
sensibile accipit experimentum: vt supra declaratum est.
¶ L Adhuc ↄtra p̄dicta posset quis dubitare: vbi di-
ctum est: q̄ deitas est sub speciebus vini p cōcomitantiā
remotā. Nam videt̄ q̄ deitas nō sit sub speciebus vini p cō
comitantiā sicut sub speciebus panis: vbi concomitat̄ cor
pus qd̄ ibi p se ⁊ p̄mo ↄtinet̄. Nullibi tm̄ est deitas p cō
comitantiā/nisi vbi est aliqd̄ assumptum a deitate p se et
primo. Nūc aūt sub specie vini est solus p se p̄mo: siue vi
cōuersionis. Sāguis aūt nunq̄ fuit assumptus a solo ver-
bo: qd̄ p̄z: q̄ sola humanitas est assumpta aut pars eius
idest cōpositū ex corpore ⁊ aia: ⁊ similr̄ partes/scz aia et
corpus. Sāguis aūt nō est tota humanitas nec ps: quia
nec aia. patet: nec corpus: nec ps corporis. Nam sanguis
nō est formaliter animatus: vt dicit Sco. distin. x. quarti. q.
iiij. ⁊ tenetur cōiter: sed est nutrimentū corporis in sub-
stantiā eius cōuertendū per virtutē nutritiuā: vt dicunt
philosophi ⁊ medici. Dicit em̄ phus. ij. de aīa. c. de sensu
tactus. Ex aere quidē impossibile est cōstare animatum
corpus: opz em̄ firmū esse. Relinquit̄ aūt mixtum ex ter
ra ⁊ ex his esse scz corpus animatū: vt est caro ⁊ pportio
nabile. Vn̄ p̄z q̄ opz corpus animatū nō esse fluidū: sed
firmū: ⁊ pprijs terminis terminatum. Vn̄ ⁊ cōmentator
ibidē cōmento. cxj. Impossibile est q̄ constitutio esset ex
aere aut aqua. Animalia em̄ indigēt ex necessario corpo
re duro: sup quo abundaret terrestreitas: vt est caro vel
aliqd̄ simile in aīalibus carentibus carne. Patet igit̄ q̄
sanguis nō est formaliter aiatus: sicut nec alius humor
corporis: licet sanguis necessario requiritur ad esse cor-
poris animati saltem pfecti: q̄ sine sanguine diu manere
nō pōt naturaliter: sicut nec sine spiritu ⁊ aere q̄ad aīalia
respirantia: nec tñ ideo aer inspiratus est aiatus: ⁊ ppter
hoc dr̄: sedes aie: nō q̄ aīa informet sanguinē: sed requi-
rit sanguinē vt informet carnē. Quia igit̄ corpus est ani
matū: sanguis nō est pars corporis: ⁊ p hoc deitas nūq̄
fuit hypostasis sanguinis sicut corporis. Assumpsit autē
xp̄s humanā naturaz ⁊ partes eius essentiales q̄lis non
est sanguis. Vn̄ etiā p̄z q̄ deitas nō fuit vnita sanguini
xp̄i in triduo. Alioqn sicut vere cōceditur p cōicationem
idiomatū/q̄ xp̄s iacuit in sepulcro: q̄ ibi iacuit corpus dei
tati vnitū. Et q̄ xp̄s descēdit ad inferna: q̄ descēdit ipsius
aīa deitati vnita. Ita etiā fuit ↄcedendū q̄ xp̄s fuit in pe
plo: xp̄s mansit in cruce: q̄ vtrobiq̃ mansit sanguis xp̄i
respersus: qd̄ tñ non ↄcedit̄. Hoc tñ sequeret̄: si sanguis
esset pars essentialis homis: sic em̄ fuisset vnitus deitati:
nec ab ea derelictus: cuz s̄m Dam. Qd̄ xp̄s semel assum
psit: nunq̄ dereliquit. ⁊ ppter hoc dicit Ricd. de media
villa in. iiij. dist. ij. q. j. scd̄e partis di. in solutiōe scd̄e rōnis
Si qs ↄsecrasset in triduo: sanguis xp̄i nō fuisset adorā
dus. Ratione ponit: q̄ nō est ps essentialis corporis: q̄s
bus solis vnita est suppositaliter maiestas diuinitat̄: q̄
ergo diuinitas nō est vnita sanguini q̄ ibi est p̄mo vi con
secrationis: videt̄ q̄ nō sit sub speciebus vini p concomitā
tiam. ¶ L Ad hoc dr̄: licet deitas nō sit hypostatice vni
ta sanguini: est tñ sic vnita corpori in quo est sanguis: et
per ↄñs est ibi p concomitantiā: nō quidē ppinquā: sed
remotā. Vn̄ vt dictum est: vi ↄsecrationis est ibi sanguis
xp̄i eo mō quo est in ↄsistentia sua naturali: ⁊ sic in corpe
quō est in corpore xp̄i in celo: ⁊ p ↄñs est ibi corpus xp̄i
p concomitantiā mediatā: cui corpori vnita est diuinitas
Iterū ibi est corpus nō mortuū sed viuū quale est in ce-
lo: ḡ animatū. Anime aūt similr̄ est deitas: ⁊ sic diuinitas
est ibi duplici ↄcomitantia: vna ad corpus: alia ad aiam:
⁊ vtraq̃ immediata quātum ad corpus/⁊ quātum ad aiam
sed mediata quātum ad sanguinē: q̄ si ibi esset solus san
guis extra corpus: sicut fuit separatus in triduo mortis: nō
esset ibi diuinitas p ↄcomitantiā: nec mediatā: nec imme
diatā. ¶ Ex quo p̄z q̄ si p immediatam ↄcomitantiā intel
ligitur illa qua ↄcomitatur aliquis circūscriptis: deitas est
sub speciebus panis p immediatam concomitantiā: nō autē
sub spēbus vini. Nam immediate cōcomitatur corpus illud
cui est immediate vnituz. ita q̄ si corpus separaretur ab aia:
nihilominus maneret deitas corpori vnita. Nō aūt sic con
comitatur immediate sanguinē: q̄ si sanguis esset separa-
tus a corpore nō ↄcomitaret̄. ¶ Verū supra vbi dictū est
diuinitatem ↄcomitari corpus sub spēbus panis: ↄcomitā
tia mediata siue remota: aliter accipit̄ cōcomitantia me-
diata scz pro ea qua id qd̄ ↄcomitat̄ nō ptinet ad eandez
naturam cū eo qd̄ cōcomitatur. Et p hoc p̄z solutio illius
replice. Negandū em̄ est q̄ nullibi sit diuinitas p conco
mitantiā: nisi vbi est aliqd̄ assumptū a diuinitate per se ⁊
primo. Hoc em̄ solū verū est de ↄcomitantia immediata:
nō de mediata. Sufficit em̄ ad ↄcomitantiā mediataz: q̄
sub speciebus sacramētalibus sit aliqd̄: siue primo: siue
nō p̄mo: cui vnita est diuinitas: ⁊ sic est in pposito vt p̄z
ex declaratis. ¶ M Aliud dubiū est de vnitate sacra-

menti eucharistie. Cum em̄ sit ibi diuersa materia: similr̄ diuerse forme: q̄ etiā nō simul habent suā efficaciam sed vna prius alia: quō posset dici vnū sacramentū. Nec valet/si diceret̄ hic sicut quidā dicūt de sacramēto baptismatis: φ bene possibile est plura sensibilia cōcurrere in fundamēto relationis: vt φ aqua ⁊ v̄ba sunt fundamentū significationis: q̄ significatio magis ꝓprie est forma: φ etiā hic tam vinū φ̄ panis ꝯcurrūt in vnū fundamentum significatiōis eucharistie: q̄ tūc neutrum illoꝝ esset aliquid sacramēti sine alio. Hic autē spēs panis continet suū signatū sine spēb⁹ vini ⁊ ecōuerso. ¶ Ad hoc respōdetur φ sacramentū corporis ⁊ sanguinis simpliciter loquēdo nō sunt vnū sacramentū vnitate indiuisibilitatis aut simplicitatis: Sed sic sunt duo sacramenta ab inuicē realiter separabilia: que etiam nō simul sed vnū prius et aliud posterius: imo vnū sine alio confici pōt: licet sacerdos sic faciens peccaret: vere tn̄ ꝯsecraret. Sunt em̄ diuersa signa. sunt ⁊ diuisa p se ⁊ p̄mo significata ⁊ ꝯtenta. De quo bona ⁊ patens glo. de ꝯse. dist. ij. cōperimus. quā nota. Dicūtur tn̄ vnū sacramētum vnitate integritatis ⁊ ordinationis. Ordinātur em̄ ambo signa: sciꝫ spēs vini ⁊ panis ad significandū idem ꝯtentū totale/⁊ eundem spūalem effectū. Idem ꝯtentū: q̄ idem corpus xp̄i acceptum: vt includit oīa ad corpus organicū requisita. ¶ Pro quo notandū s̄m Sco. dist. viij. quarti. q. j. φ corpus xp̄i dupl̄r accipitur. Uno mō stricte: vt includit tm̄ partes aīatas aīe xp̄i: cuius nō est sanguis vt dictū est: licet sit in potentia ꝓpinqua vt cōuertatur in carnem aīmatā: ⁊ sic corpus distinguitur essentialiter a sanguine: ⁊ in se ⁊ vt signatū. pōt em̄ hui⁹ esse signū sicut et ꝓpria diffinitio. Alio mō largius accipit̄ put oīa includit q̄ pertīn ēt ad corpus organicū: siue sint partes aīate siue aliа nō formaliter aīata: vt humores ⁊ spiritus. Et hoc modo accipiendo sanguis est aliq̄d corporis. Accipiendo corpus p̄mo mō: licet ip̄m ⁊ sanguis sint p̄us diuersa signata: tn̄ ꝯstituūt vnū significatū totale: qd̄ est corpus scd̄o mō. Sic ergo signū ꝓpriū corporis. p̄mo mō scꝫ spēs panis ⁊ signū ꝓpriū sanguinis/sciꝫ spēs vini possunt esse vnū signū vnitate integritatis corporis scd̄o modo. Corpus em̄ sic significatū scd̄o mō: est idem cōtentū numero sub vtrisq̄ spēbus. Ordinātur etiā ad significandum eundem effectū spūalem: scꝫ pfectā aīe refectionē. Illā aūt cōgruit significari sacro habente vnitatē integritatis non diuisibilitatis: q̄ tale signū ptinere debet ad perfectam refectionē corporis: q̄ nō fit aliquo vno simpl̄r: scꝫ cibo tm̄ aut potu tm̄: sed in his duob⁹ que sunt vnū integritate: quia integrant vnā refectionē pfecte nutrientē. Nutritio aūt pfecta aīe spūalis est gratia spūalis: p quā vnitur corpori xp̄i mystico: ad quā vtraq̄ signa ordinantur. ¶ Et hanc sniām Alex. de ales. par. iiij. q. xxxiij. ar. j. ita innuit. Ait em̄ φ he spēs vnitatem habent inquātum sacr̄m ab institutione effectu ⁊ fine. Ab institutione: q̄ a dn̄o institute sunt vt essent sacramentū corporis inquantum ꝯtinet carnē ⁊ sanguinē. Ab vnitate effectus: q̄ est p̄sentia xp̄i s̄m naturā corporis sacramentaliter sub his spēbus. Ab vnitate finis in significando. Significāt em̄ idē: scꝫ imolationē xp̄i per sanguinis xp̄i effusionē in cruce. Un̄ Luē. xxij. Hoc facite in meā cōmemorationē. ⁊ j. Corinth. xj. Quotiescūq̄ panē hūc mādu cabitis: ⁊ ca. bi. mor. dn̄i annun. do. ve. Etiā ab vnitate finis in efficiēdo: q̄ hec digne suscepta vnū efficiūt cū mystico xp̄i corpore quod est eccl̄ia. Nō vo bea. Grego. in collecta pluraliter loquit̄. Purificēt q̄s dn̄e sacramēta que sumpsim⁹: attendit ad materialē specierū distinctionē. Ideo ꝓpter vnitatem earum in ratione sacramenti: in eadē collecta subdit: vt hoc tuū sacramentum non sit nobis reatus ad penam: quia quantum ad effectum qui petitur: eundem effectum operantur: ⁊ quantum ad remotionem mali: ⁊ quantum ad promotionē boni: que in dicta collecta postulantur.

Noui ⁊ eterni testamē

ti. ¶ Licet text⁹ ille supra breuiter s̄m Albertū expositus sit: placet tn̄ ꝓpter aliqua ibidē dimissa eū lati⁹ ꝓsequi s̄m Alexā. ⁊ suos sequaces. Unde in his v̄bis siue sint de substātia forme: siue nō/s̄m Alex. par. iiij. q. xxxiij. tria significant̄ ad manifestationē excellentie ⁊ vtilitatis hui⁹ sacramēti q̄ sunt: Innouati testamenti cōfirmatio: secretoꝝ fidei insinuatio: peccatoꝝ nostrorū remissio. Primū tangit̄ ibi. Noui ⁊ eterni testamēti. Scd̄ꝫ ibi: Mysteriū fidei. Tertiū ibi. Qui p vobis et ꝓ multis. ¶ Circa primū aduertendū: φ cū testamentū sit vltima distributio bonorum morte testatoris firmata: seu cōstitutio vel traditio de ordinandis bonis attestatione legitima firmata: recte fides ⁊ lex xp̄i est testamentū nouū. In illa siquidē christ⁹ eternā hereditatē fratribus suis ⁊ fidelib⁹ distribuit/ordinat ⁊ ꝓmittit. Hec autē lex cōfirmata est per mortē ⁊ passionē christi: in qua sanguis eius effusus est: que effusio est sui testamēti legitima attestatio ⁊ cōfirmatio. Testamentū em̄ nisi p mortē testatoris roborēt: nō est immobile ⁊ stabilitū: ꝓ quanto semp a testatore poterit ⁊ reuocari ⁊ immutari: vt docet ap̄lus ad Heb. ix. et est allegatū. s. in prima hui⁹ text⁹ expositiōe Lec. precedēte. In morte aūt confirmat̄ et fit immobile. Ideo christ⁹ in cruce iamiāq̄ moriēs dixit: Cōsummatū est. Est ergo testamentū xp̄i eternū: q̄ immobile ⁊ irreuocabile tanta morte cōfirmatū. ¶ Nouū dicit̄ respectu veteris: qd̄ in institutione hui⁹/est terminatū ⁊ euacuatū. In cui⁹ signū in christi passione velū tēpli scissum: ⁊ clausa ve. te. mysteria exhibita v̄itate reuelata: s̄m φ multipliciter hoc testamentū nouū fuit in ꝓphetis repromissum. Dr̄ ⁊ nouū et eternū: q̄ noua ⁊ eterna bona ꝓmittit. Uetus em̄ testamentū: quod p hircoꝝ aut vituloꝝ sanguinē cōfirmatū est: ꝓmittebat tēporalia: que oīa: q̄ trāsitoria veterascūt ⁊ ad interitū tendūt. s̄m illud ap̄l ad Heb. viij. Dicendo nouū veterauit pri⁹: quod aūt antiquat̄ et senescit prope interitū est. Premisit aūt: Melioris testamēti mediator est. quod in meliorib⁹ ꝓmissionib⁹ sancitū est. De quib⁹ bonis ac ꝓmissionū firmitate: itē apostol⁹ ad Heb. ix. loquit̄. Christ⁹ inquit assistēs pōtifex futuroꝝ bonorū per amplī⁹ ⁊ pfecti⁹ tabernaculū non manufactū. i. nō hui⁹ creatiōis: neq̄ p sanguinē hircoꝝ aut vitulorū: sꝫ p ꝓpriū sanguinē introiuit semel in scā/eterna redēptiōe inuenta. ¶ Non q̄ sola scriptura diuīa ꝯtinēs mādata testamētum dr̄: sed ⁊ ꝓmissio testamentū dr̄: s̄m illud ad Heb. ix. Ideo noui testamēti mediator est: vt morte intercedente in redēptionē earū preuaricationū q̄ erant sub priori testamēto repromissionē accipiāt q̄ vocati sunt hereditatis eterne. Et s̄m hoc exponit̄. Hic est calix sanguinis mei noui ⁊ eterni testamēti. i. noue ⁊ eterne ꝓmissionis cōfirmator: sicut ꝓmittit ipse dn̄s Joh. vj. Qui manducat meā car. ⁊ bi. me. san. habet vitā eternā: q̄ vera est hereditas xp̄i. Hinc ait ap̄ls Rom. viij. Si aūt filij: ⁊ heredes. heredes quidē dei: coheredes aūt xp̄i: quoad perceptionē scꝫ btitudinis ⁊ glorie. Christus quidē est naturalis heres: q̄ naturalis dei filius: ⁊ sō natura beat⁹. Nos aūt dei filij sum⁹ adoptiui. Unde ⁊ nobis hereditas filij btitudo. s. xp̄i ꝓmittit̄ ⁊ datur ex testamēto morte xp̄i cōfirmato. Per hāc em̄ mortē meruit vt introit⁹ regni celorū ꝯcederetur oibus mādata ipsius ꝯseruantib⁹. Quapropter dixit: Si vis ad vitā ingredi serua mādata. Uel etiā s̄m Inno. dr̄ nouū. i. vltimū: idest post ve. te. institutū. quo mō ⁊ dies vltima dr̄ nouissima: vt s̄m Alexā. inde ꝓbet̄ eternū. i perpetuū: vn̄ asserit̄ nouū i. vltimū. Sic q̄ eternū dr̄ nō ꝓpter carentiā p̄ncipij: sed ꝓpter negationē successionis alteri⁹. Nullū em̄ aliud subsequit̄ istud: sicut illud secutū est ve. testa. Hinc dānatur quorundam error hereticoꝝ dicentiū: φ sicut testamento veteri qd̄ appellant testamentū patris: successit testamentū nouū qd̄ dicūt testamentū filij: ita ⁊ illi succedet testamentum ter

Matth. xix.

tiū: qd̄ erit testamentū spūssancti. Huius erroris falsitas manifesta est: q2 dicit veritas que fallere nescit: ꝙ hic est sanguis eterni testamēti. Eterno aūt nihil pōt succedere alioqn nō esset eternū. Si dicis nouū: quō eternū. Nam qd̄ eternū est: ita pncipio caret sicut fine. Ad hoc respondet: ꝙ quātum ad dei ꝓordinationē ⁊ ipsam hereditatez quā ꝓmittit: eternū est: q2 ab eterno ordinatum est: ⁊ ab eterno preparatū: sed quātum ad exhibitionē nouū. Sic ergo simul est eternū ⁊ nouū: sȝ respectu diuersoꝝ. hec Tho. ¶ Adhuc dr̄ testamentū xpi nouū: q2 nouo mō dedicatū. Vetus em̄ testamentū dedicatū est ⁊ ꝯsecratum, sanguine irrationalium pecudū. Vel lecto legis mādato a moyse oi ppl'o, ppl's testamentū accepit: ⁊ se ad obseruandū obligauit. Moyses ad cōfirmandū testamentū ⁊ legē, sanguine hircoꝝ aspersit librum et oēm ppl'm, dicēs: Hic est sanguis testamēti confirmatiu⁹ qd̄ ad vos mandauit dn̄s. Historia habet Exod. xxiiij. ⁊ commemorat apl's ad Heb. ix. Testamentū vero nouū nouo mō dedicatū est: scȝ sanguine noui hoīs: sanguine agni imaculati. Ex quo etiā patet excellētia noui testamēti supra testamentū vetus. Cōgruebat aūt nouū testamentū sanguine confirmari: vt sic esset correspondentia figurati ad figurā. Omnia enim ve. testa. cerimonie ⁊ sacrificia, figura fuerunt noui testamenti in vnico sacrificio christi consummato. Sequitur.

P

Mysterium fidei.

¶ Hic tangitur secūdus effect⁹ q̄ est secretoꝝ fidei insinuatio. Unde dr̄ sanguis ille mysteriū fidei referendo ad fidē passionis ⁊ mortis xpi: que fuit sacratissimū secretū sub figuris ve. testa. latens ⁊ absconditū: ꝑcognitū tn̄ a patrib⁹ tanq̄ mysterium generalis redemptionis totius humani generis. Hec aūt fides crucis ⁊ passionis xpi ꝑ sanguinem ipsius manifesta est. Nō em̄ effluxit sanguis sine vulneratione ⁊ corporis passione. Vel pōt referri ad fidē q̄ habet de veritate corporis ⁊ sanguinis: q̄ licet sint res ꝯtente sub specieb⁹ sacramentalibus: sunt tn̄ ⁊ ipsa sacramentū significatiuū vnitatis fideliū per grāz ⁊ charitatē. De quo supra lec. xxxix dictū est. Quia igit̄ sanguis xpi sacramentuȝ est spūalis virtutis fidei ⁊ charitatis: q̄bus fideles corpori mystico adunātur: quas in digna eius ꝑceptione suscipimus: sanguis ille dr̄ mysteriū fidei. Vel tertio dr̄ mysteriuȝ fidei: q2 est fidei obiectum. Ad cui⁹ intelligendā existentiā sub sacramētalibus symbolis fides est summe necessaria: q2 ad eius intelligentiaȝ humana fragilitas ascendere non pōt. Excedit quippe create rōnis acumen ⁊ sensum propter multa mirabilia q̄ sola diuina potentia sup naturaȝ operatur. vnde salubriter creditur: supuacue inuestigat. Est ergo mysteriū fidei: q2 obiectū secretissimū sola fide cognoscibile. Nec tn̄ ideo minus est in sacramēto corporis ⁊ sanguinis veritas: q2 mysteriuȝ hic a xpo dr̄. de quo. s. lec. xxxix. sufficienter puto dictum. ¶ Et licet sacramētū illud, sacramentū sit charitatis: vt dicit Chrys. Est enim indicium diuine ineffabilis charitatis: quam in passione (cuius memoriale est) exhibuit: ⁊ inductiuū ⁊ allectiuū ad charitatem: ⁊ similis effectus inductiuum sicut charitas. Hoc em̄ sacramēto vniūtur mēbra adinuicē capiti, sicut ⁊ charitate: Cōuenientius tamē dr̄ mysteriū fidei q̄ charitatis: q2 mysteriū dr̄ ꝓprie occultū vel secretum: qd̄ cōuenit fidei que est nō apparentium, quasi abscōditoꝝ vel secretoꝝ argumentum. ad Heb. xi. Charitati aūt proprie nō conuenit mysteriū: eo ꝙ ipsa fiunt quasi experimentaliter omnia manifesta. vnde Joh. xv. dixit domin⁹ apostolis. Vos dixi amicos: quia oia quecunq3 audiui a patre meo nota feci vobis. ¶ Quāuis etiam in omnib⁹ sacramētis sit aliquid occultum ⁊ secretū fide credendū tamen sicut baptismus specialiter dicitur sacramentum fidei: pro eo ꝙ dicitur ianua sacramētoꝝ (quia in eo primo infunditur fides: ⁊ ab eo est primus status fideliuȝ: scȝ generatio spiritualis iprimitq3 characterē fidei.) Ita ⁊ sacramentuȝ eucharistie, est sacramentū aut mysteriū fidei: q2 totū fidei est qd̄ in hoc sacramēto contingit: ⁊ sola fide cōprehensum in cōuersione, in contento, in accidentibus, in sumptione. Nihil tale est in alijs sacramentis: licet cooperatio coꝝ ad grām occulta sit ⁊ ad fidē ꝑtinens: nō tn̄ sic cetera oia. Sequitur.

Q

Ui pro vobis ⁊ pro

multis effundetur in remissionē peccatoꝝ. ¶ Hic tangitur effect⁹ tertius: q̄ est peccatoꝝ nostroꝝ remissio, ac multoꝝ salus ⁊ iustificatio. Unde dr̄, qui scȝ sanguis ꝓ vobis iudeis: quos ꝑ apostolos q̄bus loquebat̄ intellexit: qm̄ genere fuerūt iudei: ⁊ ꝓ multis scȝ gentilibus ꝑ vos ad fidem cōuertēdis: effundet̄ scȝ in passione statim iminente in remissionem peccatoꝝ. vn̄ dicit petrus. Nō corruptibilibus auro vel argento redēpti estis de vana vestra cōuersatiōe paterne traditionis: sed ꝓcioso sanguine quasi agni imaculati xpi, ⁊ incōtaminati. i. Pet. i. Et Apocal'. i. Lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. ¶ Dicit̄ aūt ꝓ vobis ⁊ pro multis ⁊ nō pro omnibus: quia licet quātum ex se sit sufficiens pro remissione peccatoꝝ omniū hoīm: non tamen efficatiā habet in omnibus hoībus: propter quorūdam hoīm indispositionem: qui ponūt obicem gratie dei: quā nobis meruit passio xpi. Unde dr̄ cōiter: ꝙ effusus est sanguis xpi pro oībus quātum ad sufficientiā: nō quātum ad efficaciam. Sufficit em̄ tollere omnia peccata: vbi nō inuenit obicem cōtrarie voluntatis. Efficit em̄ salutem in solis predestinatis ⁊ electis. Hi enim soli per ipsum consequuntur remissionis gratiam: ⁊ future hereditatis gloriam. Unde ad Heb. ix. Christus semel oblatus est ad multoꝝ exhaurienda peccata. Multoꝝ dicit, nō omniū. ¶ Electi autez erant discipuli quos signauit domin⁹ cum dixit, Pro vobis: ⁊ alij plures ex iudeis et gentibus: ꝓpter quos dixit: ⁊ pro multis. ¶ Vel potest ita distingui ꝺm Alex. quia sacerdotes debent pro se specialiter ⁊ pro alijs orare. vt dicit apl's ad Heb. v. loquēs de pontifice ex hominib⁹ assumpto. Quoniā ⁊ ipse circūdatus est infirmitate: ⁊ propterea debet quēadmodum pro populo: ita etiā ⁊ pro semetipso offerre ꝓ peccatis. Ideo dicit pro vobis scȝ sacerdotibus: ⁊ pro multis scȝ subditis. ¶ Effundetur, nō dr̄ ꝺm partē: sed ꝺm totū. Liquor quippe qui de vase funditur ꝺm partē: fundi quidē dicitur, sed nō effundi: de sanguine aūt christi hic dicitur effundetur. idest totaliter ⁊ penitus de corpore fundet̄. ¶ Quāuis autem vna gutta tam ꝓciosi sanguinis sufficiens fuisset pro totius mūdi redemptione: vt vult beatus Ansel. Cur deus homo. Et beatus Bern. Voluit tn̄ christus ipsum liberaliter ⁊ largiter fundere: vt dilectionis sue ⁊ virtutis magnitudinē demonstraret: quatenus ad se sup omnia diligendum nos inuitaret. ¶ R Certe quidē omnia deus fecit in pondere, numero ⁊ mensura: non, sic in sui effusione sanguinis. Ibi em̄ neq3 numerum seruauit, vt centū: aut mille guttulas funderet: nec pondus vt eius nobilitatem appreciaret: vt cum nostra indignitate per vncias libraret: nec mensurā vt calicem vnū vel duos propinaret: quibus reddendū premiū mēsura precisa cōpensaret. Sed totū dedit: totum fudit: vt copiosa esset apud eum redēptio. Ut in virtute effusi sanguinis iusticie nostre de se indigne premiū sublimissimū quod in cor hominis nō ascendit: pondus glorie imensum quod auris nō audiuit: ⁊ mensurā supeffluentē quā oculus nō vidit: longe actis prius pctīs oibus sortirent̄. Effundendus igitur erat sanguis: non de capite tm̄ aut tm̄ de manib⁹ ⁊ pedib⁹: sed de his ⁊ toto residuo corpe. qd̄ ꝓuidēs Esa. liij. ait. Non erat ei spēs neq3 decor: reputauim⁹ euȝ q̄si leprosum ⁊ ꝑcussum a deo ⁊ humiliatum. Haud dubiū ꝓpter plagarū vniuersalitatē. Un̄ ⁊ nō incōgrue dici pōt de eo quātum ad penaȝ: qd̄ dr̄ Esa. i. c. de peccatorib⁹ quoad culpā. A planta pedis vsq3 ad verti

Sap. xi.

cem nõ est in eo sanitas. Nimirum: quia vere languores nostros ꝓtulit: ⁊ dolores nostros ipse portauit. Eiusdez liij. Et licz ex scriptura canonica nõ habeam⁹ certū testimoniū de numero vulnerū christi: per que preciosus ille sanguis tam ꝓdige effluxit: dr̄ tñ ꝙ quibusdam deuotis personis numerus hic reuelat⁹ est. Fertur ꝗ̃ ꝙ fuerunt M.cccc.lxxv. de quo cõiter habent hec metra. Septuaginta q̃nqꝫ quater centū milia q̃nqꝫ: Tot fert christus ꝓ nobis vulnera passus. Vñ si q̃s per singulos dies integri anni: diceret q̃ndecies dñicā oratione: ꝓ singulo vulnere vnā oratione obtulisset: qđ patet multiplicādo numerū dierū anni/scz. ccc.lxv. per. xv. resultabit numerus supradict⁹. Siliter si quis psalmū. xxix. Exaltabo te dñe: qm̄ suscepisti me (qui simul de passione canit ⁊ resurrectione: vt nõ passio terreat quos spes resurrectiõis lenificat: vt dicit Aug. in glo.) singulis dieb⁹ per annū dixerit vel singulis sextis ferijs septies vice septē horarū canonicarū per annū legerit: ꝓ quolibet vulnere versuz vnū in gratiarū actione repēdit. Habet em̄ psalm⁹ ille. xv. versus/ꝓter gloria patri. Alij̃s pie videt ꝙ passus sit legionē vulnerū scz. vj. mille. dc. ⁊. lxvj. Verū quicq̃d sit de numero vulnerū: certū est ꝙ totus sanguis effluxerat: propter qđ in eius ꝑsona ꝓpheta. Aruit/inq̃t/tanq̃ testa virtus mea. ¶ S Neqꝫ tm̄ semel effusus est: sed vicibus multis. Vñ preter effusionē ei⁹ in circūcisione: sex vicib⁹ legit effusus in passione. Primo in oratiõe facta in horto post cenā vltimā: vbi fact⁹ iesus in agonia ꝓlixius orauit. Et fact⁹ est sudor ei⁹ sicut gutte sanguinis decurrētis in terrā. Scđo in flagellatiõe: de qua dr̄: Et tradidit eis iesum flagellis cesum vt crucifigeret. Tertio in coronatione: de hac habet Joh. xix. Et milites plectentes coronā de spinis/imposuerūt capiti eius. de quo Ansel. in sermone. Coronat⁹ incedit. Sed ipsa ei⁹ corona cruciat⁹ est illi: ⁊ mille puncturis speciosum eius caput diuulnerat. Quarto in manuū perforatiõe. Quinto in pedū affixione. de his Lucas ibi: Crucifixerūt eū ⁊ latrones: vnuz a dextris: alterū a sinistris. ¶ De clauis ꝯo solus Johannes facit mentionē: cū Thomā refert dixisse: Nisi videro in manibus eius fixuram clauoꝝ: ⁊ mittam digitū meuz in locum clauoꝝ ⁊c. Cui ⁊ dñs dixit: Infer digitum tuuz huc: ⁊ vide manus meas. Sexto in lateris apertione. de qua idez Joh. Et vnus militū lancea latus eius aperuit: ⁊ ꝯtinuo exiuit sanguis ⁊ aqua. Primo: scz sanguis quo toto defluxo/sequebatur aqua in testimoniū totius sanguinis effusi: vt vult Simon de cassia. Ad quid aūt effundendus erat: sequitur cum additur. T

Lu. xxij. Marci xv. Joh. xx.

In remissionē peccatorū

¶ De quo. j. Joh. j. Sanguis filij ei⁹ emūdat nos ab omnib⁹ pctīs. Et ad Col. j. Eripuit nos de ptāte tenebrarū: ⁊ trāstulit nos in regnū filij dilectiõis sue: in q̃ habemus redēptionē ꝑ sanguinē crucis ei⁹ ⁊ remissionē pctōꝝ. Cõplacuit em̄ patri recõciliari ꝑ eū oīa in ipso pacificās per sanguinē crucis ei⁹: siue q̃ ī celis siue q̃ in terris sunt. Ibidē. ¶ Hoc aūt multiplr̄ ꝑfiguratū est in vete. testa. Nā ꝑ sanguinē agni liberati sunt ab angelo oīa primogenita egypti ꝑcutiēti. Per sanguinē mūdati sunt a pctīs: vt pꝫ ꝑ totū Leuiticū: vbi dr̄: ꝙ sine sanguine nõ fiebat pctōꝝ remissio. ꝓpter qđ dicit apl's ad Heb. ix. Oīa pene in sanguine mūdant. Per sanguinē q̃ꝫ fuit ppl's sanctificatus: dū moyses aspgēs sanguinē sup ꝑplm: h̄ est ait sanguis testamēti: qđ mādauit ad vos de⁹. Siliter nõ sine sanguine patuit igressus summo sacerdoti semel in anno ī sancta sanctoꝝ: sꝫ nec tabernaculū: nec vasa ministerij: sine sanguine scīficata sunt: vt tangit apl's ad Heb. ix. ꝓpter qđ subdit: Oīa pene in sanguine s̄m legem mundant: ⁊ sine sanguinis effusiõe nõ fit remissio. Hec aūt oīa figuralia fuerūt: vt tāgit. j. Cor. x. Et ꝑ sanguinē christi in nobis in veritate cõpleta. vñ vbi. s. ait apl's. Si em̄ sanguis hircoꝝ ⁊ tauroꝝ ⁊ cinis vitule aspersus inquinatos sanctificat ad emūdationem carnis: quanto magis sanguis christi qui ꝑ spm̄ sanctū semetipm obtulit inmaculatū deo emūdauit ꝯsciētiā nostrā ab operib⁹ mortuis/ad seruiēdū deo viuēti. Et iõ noui testamēti mediator est: vt morte itercedēte ī redēptionē earū ꝓuaricationū q̃ erāt sub ꝑori testamēto: repromissionē accipiāt q̃ vocati sunt eterne hereditat. Ad idē sunt inumera scripture testimonia: q̃ lōgū esset adducere in re satis fidelib⁹ manifesta. V

Exo. xij.

Hec quotiēscunqꝫ feceritis in mei memoriā facietis.

¶ Hoc est mēbrū tertiū scđe particule q̃rte ptīs ꝑncipalis: In quo post traditā priore mēbro formā cõsecratiõis: addit significatiõis efficacia ꝯsecrati sanguinis. Et s̄m Guilhel. in rõnali hec clausula respicit tā cõsecrationē corpis q̃ꝫ sanguinis: ⁊ sic exponi pot. Hec quotiēscūqꝫ feceritis. i. cõsecraueritis siue obtuleritis: hec scz corpus ⁊ sanguinē. In mei memoriā facietis. Hec quidē vna cā fuit institutiõis sacri hui⁹ in ecclesia militāte: vt ipm esset signū memoriale/⁊ representatiuū isti⁹ summi sacrificij qđ christ⁹ obtulit in cruce: in qua sustinuit mortē in corpe: ⁊ sanguinē fudit in preciuz redēptionis nostre. de quo beat⁹ Amb. sup eplam ad hebreos. In christo iesu ait semel oblata est hostia ad salutē sempiternā potēs. Quid ergo nos. Nõne ꝑ singulos dies offerim⁹: sꝫ ad recordationē mortis ei⁹: ⁊ vna est hostia nõ multe: q: semel oblat⁹ est christ⁹. Hoc aūt sacrificiū exēplū est illi⁹. Idipm semꝑ idipsum: ꝓinde h̄ idē est sacrificiū. Alioq̃n diceret qm̄ in multis locis offert: multi sunt christi: nequaq̃. Sed vn⁹ vbiqꝫ est christ⁹: ⁊ h̄ plenus existēs/⁊ illic plen⁹. Sicut em̄ qđ vbiqꝫ offert/vnū est corp⁹: ⁊ nõ multa corpa: ita ⁊ vnū sacrificiū. Pontifex aūt ille est q̃ hostiā obtulit nos mūdātē. Itē ipsam offerimus ⁊ nūc: q̃ tūc oblata est: cõsumi nõ pot. Qđ nos facimus in cõmemorationē fit ei⁹ qđ factū est. Hoc em̄ facite ait/in meā cõmemorationē. Et habet de ꝯse. dis. ij. in christo. Ecce dixit beat⁹ Amb. ꝙ vnū est sacrificiū qđ obtulit christ⁹: ⁊ qđ nos offerim⁹: q̃uis nõ eodē mõ offerat. Ab ipso quidē oblatū est in mortē: a nobis nõ in mortē: quia christ⁹ resurgēs ex mortuis iā non morit. Rom. vj. sed in mortis recordationez offert a nobis. Vñ nostra oblatio nõ est reiteratio sue oblatiõis: sꝫ repñsentatio. Et ꝓpter h̄ dicit beat⁹ Aug. in lib. sen. ꝓsperi. Semel imolat⁹ est in semetipso christ⁹: ⁊ tñ quotidie imolat in sacro: qđ ita intelligēdū est: q: ī manifestatiõe sui corpis: in distīctione suorū mēbroꝝ oīm: verus de⁹ ⁊ verus hõ: semel tm̄ in cruce pepēdit: offerēs patri seipm hostiā viuā: passibilē ⁊ mortale: viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ redēptiõis efficacē: eoꝝ scz q̃s altitudo diuini cõsilij redimēdos iudicauit/ꝓsciuit/predestinauit: vocauit modis ⁊ tēporib⁹ quib⁹ id fieri cõgruebat. Et habet de cõse. dis. ij. Semel. ij. Ecce dicit Aug. ꝙ christus in ꝓpria forma ⁊ specie humana obtulit se in cruce: sꝫ ita nõ offert a nobis q̃tidie: sꝫ in sacro ⁊ extranea spē: vt repñsentet ipa oblatio illud qđ olim factū est. Facit em̄ nos moueri tanq̃ videamus dñm mori in cruce. Et ideo dicit sup ps̄. xx. vt habet cap. immediate ꝓcedēte. Et ponunt in glo. vsus q̃ sequūtur. Clauditur hoc vase nostri pia victima phase: Vna salutaris semel in cruce/semper in aris. Quos recreas iesu: iā sacri corpis esu: A vitijs mūda sacrati sanguinis vnda. Sed credit iesus: remanet integer eius. Res occultat/quare. q: si videatur: Forsitan horreres ⁊ manducare timeres: Ut sine subiecto nubes in aere pēdet: Et centrū terre sustentat abyssos in mari. Sic vini color/sapor ⁊ pondus quoqꝫ panis. Hec ibi.

¶ X Vñ ad repñsentādā distīcti⁹ passionē christi in immolatiõe hui⁹ sacrificij: sanguis sepatim in calice ꝯsecratur: quia in passione christi sanguis fuit a corpore christi separatus. Et ꝓpter h̄ in canone plus ad cõsecrationem sanguinis q̃ꝫ corporis addit: Hec quotiēscūqꝫ feceri. ⁊c.

Licȝ ad vtrūqȝ referat̄: q2 expressior est significatio passi
onis christi p sanguinē/q̄ p corpus: q2 corpus esse pōt si
ne passione. Sanguis separari nō pōt sine corpis vulne
ratiōe. Idcirco hāc christi passionē/per sacri(sub specie
bus sensibilib⁹) consecrationē: non ita appropriate desi
gnat. Vn̄ ⁊ in die passiōis/scȝ parasceues sacerdos nō cō
secrat: sȝ sumit sacramētū tantūmodo sub specie panis/
ad refectionē poti⁹ in psona toti⁹ eccl'ie/q̄ ad significatio
nē passiōis: q̄ fit p cōsecrationē corpis ⁊ sanguinis sub di
stinctis specieb⁹: q2 sancta mater eccl'ia p totū officiū qd̄
peragit die illo: cōmemorat passionē christi: ⁊ effusionē
sanguinis de sanctissima sua carne. ¶ Alio modo exponi
pōt hec particula: Hec quotiēscūqȝ feceritis. Quotiēscūqȝ
feceritis. i. māducaueritis ⁊ sumpseritis. Hec scȝ corp⁹ et
sanguinē sub specieb⁹ panis ⁊ vini. In mei memoriā faci
etis. Nō em̄ dūtaxat cōsecratio sub distinctis specieb⁹ re
presentat passionē christi: sed etiā māducatio corporis/⁊
potatio sanguinis sub eisdē specieb⁹: eandē christi passio
nē significat. vn̄ apl's vtrūqȝ h̄ simul cōplectēs ait: Quo
tiēscūqȝ em̄ māducabitis panē hūc: ⁊ calicē bibetis: mor
tē dn̄i annūciabitis donec veniat. i. Cor. xi. De quo beat⁹
Aug. in de trini. ⁊ habet̄ de ɔse. dis. ij. Quia morte. Quia
morte dn̄i liberati sum⁹: hui⁹ rei memores in edēdo ⁊ po
tādo carnē ⁊ sanguinē q̄ pro nobis oblata sunt significa
mus. Itē de eodē in lib. sniarū psperi de cōse. dis. ij. Dum
frangit̄. Dū frangit̄ hostia: dū sanguis de calice in ora fi
deliū fundit̄: quid aliud q̄ dn̄ici corpis i cruce imolatio:
eiusqȝ sanguinis de latere effusio designat̄. ¶ Qualiter
cūqȝ aūt hec verba exponātur: iuxta tn̄ doctoꝝ pbabilio
rē sententiā/prolata sunt a christo dūtaxat ad aplos: ⁊ in
ipsis ad quoslibet coꝝ legitimos successores. Istis q̄deȝ
dictū est a dn̄o: Hoc facite in meā cōmemorationē. Faci
te. i. cōficite. ¶ Hic eos in sacerdotes ordinasse creditur.
Et ipsis potestatē cōsecrādi ɔtulisse: vt accipit̄ a Hiero. i
de illustrib⁹ viris: vt etiā s̄. allegatuȝ est. Si ergo ad oēs
fideles generaliter se extēderēt tanq̄ ad oēs a christo p
lata: oēs recepissent potestatē cōsecrandi: qd̄ nemo dicit.
¶ Hinc et soli sacerdotes hodie in eccl'ia romana corp⁹
⁊ sanguinē dn̄i participāt sub distinctis specieb⁹. Nō tm̄
inducti ad rememorandū christi passionē: cuius ipsi sunt
ministri specialiter in eccl'ia deputati: sed pꝑter pceptuȝ
ecclesie ipsos ad hoc faciendū districte obligās. de quo
in. c. cōperimus de cōse. dis. ij. supra frequēti⁹ allegato: q̄
canon de solis sacerdotibus loquit̄: vt patet ex rubrica ⁊
glo. ¶ Hinc in̄ occasionem acceperūt bohemi/dicētes:
sumptionem sub duplici specie esse de necessitate salutis
omni fideli: de quo infra cū de māducatione ac sumptio
ne agetur: latius dn̄o concedente dicet̄. ¶ Y Merito
autē ac cōgrue agitur hec christi memoria in ecclesia: pro
pter multiplex malū euitandū qd̄ incurrimus ex obliuio
ne dei ac suoꝝ beneficioꝝ. Incurrimus em̄ ingratitudi
nē per quā amittimus diuinā gratiā: ac diabolice subijci
mur potestati. de quo Deuteron̄. xxxij. dr̄. Deū qui te ge
nuit dereliquisti: ⁊ oblitus es dn̄i creatoris tui. Propter
qd̄ ait. Abscondā faciē meā ab eis. i. subtrahā gratiā que
est fons oīs meriti. Vbi autē fons perit: riuus necessario
arescit. Eris deserta: q2 oblitus es dei saluatoris tui. De
scd̄o habet̄ ad Rom̄. i. Sicut nō pbauerūt. i. noluerunt
habere deū in noticia: tradidit illos in reprobū sensum:
vt faciāt ea que nō cōueniūt. Faciēdo aūt ea que nō con
ueniūt. i. peccādo obligamur ⁊ incorporamur diabolo:
qui caput est oīm maloꝝ. ſm btm̄ Greg. In quo aūt ma
gis seciudi poterat dei obliuio: eiusqȝ memoria arctius
fideliū cordib⁹ infigi: q̄ in oblatiōe ⁊ sumptione corpis
veri ⁊ naturalis sanguinis christi in sacramento. In quo
teste ps̄. Fecit dn̄s memoriā mirabiliū suoꝝ: p q̄ sursum
tollitur ratio ad meditādū summā ac immēsam dei potē
tiā per fidē ⁊ cognitionē. In quo de⁹ ostēdit suā maximā
charitatē ⁊ dilectionē: in eo q̄ seipm̄ tradidit in mortē vt
nos a morte liberaret: se etiā nobis traderet in cibū quo

Esa. xvij

alerēmur ad vitā. Per que multū inflāmatur affect⁹ ad
ipsuȝ diligēdū. In quo demū patefecit maximā suā libe
ralitatē in nos paupes ⁊ egenos: magis q̄ in eo q̄ i hoc
sacramēto se māducātibus/pign⁹ se dedit pmisse future
glie. In h̄ em̄ erigit̄ spes nostra ⁊ roborat̄ illo fruēdi in
gloria: quē nūc velatū sumim⁹ in via. Et quō nō erit no
bis futura beatitudo: q̄ esse nūc dignat̄ noster cib⁹ ⁊ spi
ritualis refectio. Iure itaqȝ hec agūtur a sacerdotib⁹ po
testatē hanc a christo accipiētib⁹ in passionis memoriā: p
cuius passionis meritū/hec nobis dona: ⁊ quecūqȝ gra
tuita sunt donata a patre cooperante. s. per filiū: Cui sit
salus ⁊ imperiū per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Lectio. liiij. A

Unde ⁊ memores do
mine nos serui tui: sed ⁊ plebs tua sancta:
eiusdēqȝ filij tui dn̄i dei nostri tā beate passi
onis: necnō ⁊ ab inferis resurrectionis: sed
⁊ in celos glīose ascensionis: offerim⁹ preclare maiestati
tue: de tuis donis ac datis: hostiā purā: hostiā sanctā: ho
stiā immaculatā: panē sanctū vite eterne: ⁊ calicē salutis
perpetue. ¶ Postq̄ in p̄cedenti pte q̄rta posita sunt ver
ba formalia ⁊ substātialia ɔsecratiōis sacrosancti corpis
christi ⁊ p̄ciosi sanguinis: In hac pte q̄nta principali to
tius canonis subdit̄ cōsecratoꝝ rememoratiua oblatio:
ac salutis petitio his q̄ pfruunt̄ ɔsecratis. Et subdiuidit̄
in tres. In quarū prima ponit̄ consecratoꝝ (in memoriā
christi) oblatio. In scd̄a petitur oblatoꝝ acceptatio/ibi:
Supra q̄ ppitio. In tertia postulat̄ diuine grē pticipatio
ibi: Supplices te rogam⁹. ¶ Prima pars tres h̄ȝ clausu
las. In prima tāgit̄ offerētiū q̄litas ⁊ differētia. In scd̄a
christi ⁊ opationū ei⁹ claritas ⁊ memoria/ibi. Eiusdē chri
sti filij tui dn̄i dei nr̄i tā btē ⁊c. In tertia ɔsecratoꝝ varie
tas ac diuersa noīa/ibi: De tuis donis ac datis. ¶ Quo
ad primū: q2 dn̄s ipse hec in sui memoriaȝ p̄cepit fieri di.
Hoc facite in meā cōme. Vn̄. i. ex hoc p̄cepto sacerdos in
psona eccl'ie ad patrē dicit: O pater clementissime. Vn̄. i.
ex q̄ christ⁹ fili⁹ tu⁹ voluit: vt illa in sui memoriā faceren⁹
que ipse benignissim⁹ in vltima cena facere et instituere
dignat⁹ est p sua benignitate ⁊ misericordia. Nos serui
tui. sacerdotes ⁊ p̄sbyteri. qui nostroꝝ ordinū ministeria
ad hec offerēda accepim⁹. Vos aūt sacerdotes dn̄i voca
bimini: ministri dei nostri dicet̄ vobis. Nos inquā serui q̄
succedim⁹ aplis: quos in sacerdotes fili⁹ tu⁹ psonaliter
cōsecrauit: ⁊ in ministeriū suū specialiter deputauit: du
cis dixit: Hoc facite in meā cōmemorationē. Nos in ideȝ
opus ab eccl'ia ordinati: ⁊ ptātē ab eodē christo dn̄o no
stro accipiētes. Sed ⁊ plebs tua. i. tota cōitas christiana.
Sancta. i. sacratis sacris imbuta. Vel sancta. i. fide ⁊ cha
ritate in susceptione baptismatis scificata. Vel sancta. i.
sanctis legib⁹ regulata. Adhuc sancta. i. sanguine christi
abluta: ⁊ in christi spōsaȝ iugiter copulata. De cui⁹ sancti
tate lati⁹ supra habet̄. lec. xxij. Nos inquā serui tui: sed et
plebs tua sancta. Memores eiusdem christi filij tui. Hic
memorāda/scȝ christ⁹ ⁊ operū suoꝝ claritas pponūtur.
Memores ei⁹ cui⁹ nunq̄ habēda est obliuio. vt dicit Al
bert⁹. Ps̄. lxij. Sic memor fui tui sup stratū meū: in matu
tinis meditabor in te: q2 fuisti adiutor me⁹. Et iterum ps̄.
cxxxvi. Adhereat lingua mea faucib⁹ meis si nō memine
ro tui. Eiusdē cuius corpus ⁊ sanguinē cōfecimus ⁊ par
ticipamus. Christi. mediatoris dei ⁊ hoīm: cui⁹ corporis
⁊ sanguinis participatiōe in ipso incorporati manemus
sicut ipse ait Joh̄. vi. Qui māducat meā carnem ⁊ bibit
meū sanguinē i me manet et ego in eo. ⁊ Joh̄. xv. Sicut
palmes nō potest facere fructū a semetipso nisi māserit
in vite: sic nec vos nisi in me māseritis. Filij tui. tibi cōsub
stātialis: qui tecū vn⁹ est in essentia: sicut ipse ait Joh̄. x.
Ego ⁊ pater vnū sumus: vt per ipsum ad te clemētissimū
patrē accessum habeamus. Iustificati ex fide pacem ha
beamus ad deū per dn̄m nostrū iesum christum: per quē

Esa. lxi

Ad Ro. v.

habemus acceſſum ꝑ fidē in gratiā iſtā in qua ſtamus et gl'iamur in ſpe filioꝝ dei. Propter h̄ eñ vt ait Aug. vniuit ſacrificiū ⁊ offerētē cū patre vt nō reſiſterēmꝰ: ſed ꝑ ſacrificiū ⁊ offerētē accederemꝰ vſq; ad patrē. Ipſe enim chriſtꝰ ſacerdos ⁊ ſacrificiū: verꝰ eſt cubiculariꝰ ⁊ verus oſtiarius/ q̄ ad ſecreta patris introducit. In cuiꝰ figura Geñ.xliij.dr. Introduc viros domū: ⁊ occide victimas: ⁊ inſtrue cōuiuiū: q: hodie mecū ſunt cōeſturi meridie. h̄ eſt in plena luce: ⁊ charitatꝫ feruore reficiēdi ſunt dulcedine diuinitatꝫ mee. vñ dicit: Ego ſum oſtiū. ꝑ me ſi q̄s introierit ſaluabit: ⁊ ingredietꝫ ⁊ egredietꝫ ⁊ paſcua inueniet. ⁊ ibidē: Huic oſtiariꝰ apit. vbi dicit glo. Aug. ꝙ chriſtus eſt mediator: eſt oſtiū ⁊ oſtiariꝰ fidelis/ introducens ad patrē. Dñi. qui facultatibꝰ diues eſt in oēs. Idem dñs oīm diues in oēs. Dei: q: niſi deꝰ eſſet: nos vſq; ad ſe per hoſtiā nō introduceret. Joh.j. Deū nemo vidit vnq̄. Vnigenitꝰ filius qui eſt in ſinu patris: ipſe enarrauit. Noſtri. quis eñ ſit dñs ⁊ deꝰ oīm: tñ noſter deꝰ eſt ꝑ ſpecialē curā ⁊ ꝓuidētiā quā gerit de nobis: ⁊ ſpecialē miſericordiā quā exhibet nobis: ꝑ gratiā nos vocās in ſortē filioꝝ et ſctōꝝ: quoꝝ ipſe ſe deū noīari nō confundit. vñ Apocal. xxj. Et ipſi ppl's eius erūt: ⁊ ipſe deus cū eis erit eoꝝ deꝰ. Et in ps. xciiij. Ipſe eſt dñs deꝰ noſter: nos aūt ppl's eiꝰ: et oues paſcue eius. ¶ B Tam beate paſſionis. Hic operū claritas: quoꝝ memoria habēda eſt deſignatꝫ. Vñ tria cōmemoranda ꝓponit ſancta mater eccl'ia: ſcꝫ chriſti paſſionē: reſurrectionē: ⁊ ipſiꝰ in celū aſcenſionē. Quoꝝ primū qđ eſt paſſio: ſm Inno. ⁊ Alex. accēdit charitatē: ſcđm ſcꝫ reſurrectio corroborat fidē: tertiū. i. aſcēſio amplificat ſpem. Quid enim magis accēdit charitatē in nobis: q̄ ꝙ ꝓprio filio ſuo nō pepercit deꝰ: ſed ꝓ oībus nobis tradidit illū. Rom. viij. Qui ſm patris volūtatē pro nobis factꝰ eſt obediēs vſq; ad mortē: mortē autē crucis. Quid etiā magis in nobis cōfirmat fidē: q̄ ꝙ chriſtus q̄ ſe reſurrecturuꝫ predixit: tertia die reſurrexit a mortuis/ primitie dormiētiū: vt ſicut per hominē mors: ita per hominē reſurrectio mortuoꝝ. Et ſicut in adā oēs moriūtur: ita ⁊ in chriſto oēs viuificabuntꝫ. j. Coꝝ. xv. Quid demuꝫ magis amplificat ſpem: q̄ ꝙ chriſtꝰ aſcendens in altū captiuā duxit captiuitatē: dedit dona hoībus. Eph. iiij. vt ſic vbi eſſet ille: ibi eſſet ⁊ miniſter eiꝰ. ¶ Sed forte h̄ q̄s diceret. Ex quo dñs hic fieri p̄cepit memoriam eius paſſionis: q̄re hic additꝫ memoria reſurrectiōis ⁊ aſcēſionis. Rñdet Alex. q. xxxvij. pte. iiij. Chriſtꝰ p̄cepit in huiꝰ ſacrificij celebratiōe memoriā fieri ſue paſſionis ꝓpter hoc: vt faciētes aſſequerentꝫ fructū eiuſdē: ad quē aſſequenduꝫ maxime promouet fides reſurrectiōis/ ſpes aſcēſionis. Ideo harū memoria non inutiliter infertꝫ. Vel aliter preceptum dñi itelligi pōt: In mei memoriā facietis. i. in mei patiētis reſurgētis ⁊ aſcēdentis. Nō ergo voluit dñs ſolū fieri memoriā ſue paſſionis: ſed etiā reſurrectionis et aſcenſionis ac ceteroꝝ chriſti operum. ¶ Dicit ergo celebrās. Memores tam beate paſſionis. i. paſſionis tam excellenter beatificātis. Chriſti eñ paſſio cauſa eſt meritoria apertionis regni celoꝝ: qđ clauſuꝫ fuit ab origine mūdi vſq; ad chriſtū patientē. Eſt ⁊ cauſa grē collate in preſenti: ⁊ beatitudinis in futuro que nulli mortalium vnq̄ cōceſſa eſt: neq; cōcedetꝫ niſi in virtute paſſionis chriſti. Vñ ait chriſtꝰ. Nemo venit ad patrē niſi ꝑ me. Joh. xiiij. Et iterū. Cū exaltatꝰ fuero a terra oīa trahā ad meipſuꝫ. Ibidē. xij. Vel beate paſſionis q̄ a peccatis liberat ⁊ abſoluit: que impedimentū preſtāt beatitudini: ad quā nullus ingreditꝫ peccato maculatꝰ. Nō intrabit in eā aliquid coinquinatū: aut abominationē faciens ⁊c. Apocal. xxj. Vñ ⁊ ꝓpheta loquēs de chriſto. Ipſe vulneratꝰ eſt propter iniq̄tates noſtras: attritus eſt ꝓpter ſcelera noſtra. Diſciplina pacis noſtre ſup eū: ⁊ liuore eiꝰ ſanati ſumus: vtiq; a morbo peccati. Vel ſm Albertū: taꝫ beate paſſionis q̄ mortuos a vinculis mortis abſoluit. Vñ chriſto in paſſione moriēte/ monumēta aperta ſunt: ⁊ multa corpora ſanctoꝝ qui dormierūt ſurrexerūt: ⁊ ingreſſi ſunt ciuitatē ſanctā: ⁊ viſi ſunt multis. Vel quarto tam beate paſſionis ꝓpter beatitudinē patientis. Paſſus ſiquidē chriſtus q̄ beatꝰ fuit ſm diuinitatē ex ſe naturaliter: ⁊ ſm aīe portionē ſupiorē per clarā viſionē ⁊ fruitionē. vñ ⁊ ſanctus ſanctoꝝ dr: ꝓpter qđ eius paſſio ꝓpter cōiunctionē duplicis btitudinis merito dr beata. ¶ C Necnō ⁊ ab inferis reſurrectiōis. Ab inferis ad q̄s in triduo ſm aīam chriſtus deſcēdit: vt ſctōs inibi detētos liberaret/ patres ſcꝫ ⁊ ꝓphetas. In quibus licet nil purgādū erat: ꝓpter pctm̄ tñ ade portā regni claudēs ſuis meritis beatitudinē attingere nō poterāt: ſed expectabant p̄cij ſolutionē: qđ fuit ſanguis in paſſiōe chriſti fuſus: quā tota trinitas acceptauit tanq̄ cām meritoriā apertionis regni celorum. Quāuis eñ deꝰ ꝓpter paſſionē chriſti futurā cōtulit gratiā que a pctīs mūdabat: nulli tñ cōtulit beatitudinē priuſq̄ fuerit exhibita in facto ⁊ ope exteriore. Vñ ⁊ reſurgēs a mortuis ſecū duxit q̄s purgatos inuenit: eiſq; viſionē diuine eſſentie ac fruitionē cōicauit: quaꝫ in paſſionis hora latroni ꝯfitēti repromittēs/ dixit: Hodie mecū eris in paradiſo. Ab inferis: h̄ eſt a ſinu abrae q̄ limbꝰ patruꝫ dicebatꝫ: ⁊ a loco purgatorij: de q̄ Petrꝰ apl's loquēs de chriſto ait. Hūc deꝰ ſuſcitauit a mortuis ſolutis doloribꝰ inferni: qđ intelligi nō pōt de iferno iferiori de q̄ nemo liberatꝫ: neq; ibi eſt redēptio. Neq; etiā de limbo patrū: q: ibi nō erāt dolores/ ſꝫ cōſolatiōes vt pꝫ Luc. xvj. Intelligitꝫ igitꝫ de inferno. i. purgatorio in quo erāt pene ſenſibiles: de quibꝰ quoſdā eripuit dum a mortuis reſurrexit. Vel ſm Alb. Necnō ab inferis reſurrectiōis: qua reſurgēs alios ſecū reſurgere fecit: quoſdā in re: quoſdā i certa ⁊ felici ſpe. In ipſo eñ reſurgimꝰ a morte aīe ad iuſtificationē: ⁊ a morte corpis ad gloriā. ad Rom. iiij. Traditus eſt ꝓpter delicta noſtra: ⁊ reſurrexit ꝓpter iuſtificationē noſtrā. quoad p̄mū. ⁊ j. Coꝝ. xv. Mortui reſurgēt primitie chriſtꝰ. Deinde hi q̄ ſunt chriſti q̄ in aduētū eius crediderūt. ¶ D Sequitꝫ. Sed ⁊ in celos. Nō in aerē vt iret in babylonē: vt Abachuc. Dañ. vl. Nec in padiſuꝫ terreſtrē vt Enoch ⁊ Helias: de quibꝰ Geñ. v. ⁊ iiij. Reg. ij. ſed in celos: nō vnū tñ: ſed ſup oēs: vt dicit apl's. Qui deſcēdit: ipſe eſt ⁊ q̄ aſcēdit ſup oēs celos: vt adimpleret oīa. ¶ Per oēs nāq; celos in quibꝰ beati reſidēt: h̄ eſt ꝑ oēs angeloꝝ choros aſcēdit: oēs ⁊ ſingulos ſuis illuminationibꝰ repleuit: ⁊ idcirco decē diebꝰ celebratꝫ aſcenſio dñi: q: nouē angeloꝝ choros cōſcēdit: ⁊ in decimo trinitatis celo ad dexterā patris cōſedit. Et ſicut a ſummo celo egreſſio eiꝰ: ita ſm ꝓphetā occurſus eius vſq; ad ſummū eiꝰ. Nec ſit q̄ ſe abſcōdat a calore eiꝰ. Glīoſe. q: in corpore glīoſo ⁊ immortali in q̄ reſurrexit/ ad celos aſcēdit. Nā reſurgēs ex mortuis iā nō moritꝫ. Rom. vj. Vel glīoſe: q: nulliꝰ extranee v̄tutis adminiculo: ſꝫ ꝓpria v̄tute ⁊ potētia aſcendit. Vñ Grego. in homel. Redeptor noſter nō curru: nō angelis ſubleuatꝰ legitꝫ: q: q̄ fecerat oia: ſup oia ſua v̄tute ferebatꝫ. Vel tertio glīoſe ꝓpter aſſiſtentiā angelicarū virtutū: ⁊ celeſtiū glorioſoꝝ ſpirituū: occurſumq; exercitꝰ totiꝰ celeſtis militie: atq; ꝓpter turbā glorioſam chriſtū cōcomitantē. Duxit quidē ſecū patres ſanctos veteris teſtamēti ꝓphetas ⁊ patriarchas: ac omnes q̄s de ſinu abrae ⁊ inferno liberauit. ſm illud Ps. Aſcēdēs chriſtꝰ in altū captiuā duxit captiuitatē. Aſcēſionis. qui nos in hoſtia chriſto incorporatos in celos aſcēdere facit. Michee. ij. Aſcēdit iter pandens ante eos. Johannis. xvj. Expedit vobis vt ego vadā: quia vado vobis parare locum: et ſi abiero et preparauero vobis locum: iterum venio ⁊ accipio vos ad meipſum: vt vbi ſum ego/ ⁊ vos ſitis. Eiuſdē. xiiij. q: aſcēdo ad patrē meū ⁊ patrē veſtrū: deū meū ⁊ deū veſtrū. Ibidē. xx. Hec ergo ſunt tria chriſti magnalia: quoꝝ nos ſerui tui/ ⁊ plebs tua ſancta memores ſumus. ¶ Dum autē hec verba ſacerdos proferre incipit: in modum crucis manus ſuas extendit ad vtrūq; altaris cornu: vt ſic corporis geſtu/ manuū chriſti

Marginalia: Joh. x. — Rom. x. — Eſa. liij. — Mat. xxvij. — Act. ij. — ad Eph. iiij.

extensionē in cruce factā repręsentet: ſm magiſtrū in ra-
tionali: quatenus paſſio chriſti q̄ mente memorat̄ ⁊ verbis
ſignificat̄: etiā geſtu corpis exprimat̄. Uel ſm alios fit ex
panſio brachiorū ad cornua altaris: vt ſignificetur ⁊ inſi
nuet̄ q̄ chriſtus p iudeis ⁊ gentib⁹ paſſus ſit: que p duo
cornua altaris deſignant̄. ¶ Dicēs vo: necnō ab inferis
reſurrectiōis / manus ad ſe reducēs parū erigit: in ſignū
q̄ chriſtus inuict⁹ leo a mortuis reſurrexit: ſicq̄ ⁊ reſur-
rectio ſignificet̄ ſignis que verbis explicatur. ¶ Demū di
cens / ⁊ in celos glīoſe aſcēſionis: manus aliquantulū al
tius erigit vſq̄ ad humeros: in ſignū q̄ chriſtus eleuatis
manib⁹ ferebat̄ in celū. Ut ſic etiā aſcēſio ſignificet̄ p cor
poris nut⁹: ſicut paſſio ⁊ reſurrectio deſignat̄. ¶ E Se
quitur. Offerimus. Hic addit̄ tertia clauſula in qua tan
gitur cōſecratorū varietas ⁊ diuerſa noīa. Unde dr̄: Nos
ſerui tui ſacerdotes ⁊ plebs tua ſancta / paſſionis / reſur-
rectionis ⁊ aſcēſionis filij tui (clemētiſſime pater) ſimul
memores. Offerimus ſimul: nō tñ ſimili modo. Nos em̄
ſacerdotes offerimus in miniſterio et opere: ſed plebs
tua ſancta voto dūtaxat ⁊ deuotione. Sacerdotes nāq̄
ſoli cōſecrant: ⁊ ſoli offerūt vt perſone publice p ſalute
totius eccleſie. Alij autē offerre dicūtur: q: deſiderant et
precant̄ deū: vt ſacerdotis oblatio accepta habeat̄: et ſa-
lus que petitur fidelib⁹ cōcedat̄. Offerimus igitur o pa-
ter clemētiſſime. Preclare maieſtati tue. i. pre ceteris cla-
re: ſm Inno. Nam ſi iuſti fulgebūt ſicut ſol in regno pa-
tris eterni: quāto magis prefulget diuina maieſtas / radi
at et coruſcat in loco beatorū: vbi deus ipſe glorioſus ſi-
cut eſt facie ad faciē intuetur: vbi nihil obſcuritatis ad-
mixtū. Sed in diſpari claritate ſanctorū eſt par gaudiū:
vt dicit Aug. Offerimus igitur maieſtati tue. De tuis do
nis. i. de frugib⁹ terre: quantū ad panē qui conuerſus eſt
in carnē chriſti. Ac datis. i. fructibus arborū quantū ad vi
nū in ſanguinē chriſti cōuerſum. Nō q̄ in oblatione h̄ ſit
panis ⁊ vinū: ſed q: que offerunt̄ ex pane ⁊ vino ſunt cō
fecta: ⁊ ſub ſpecieb⁹ panis ⁊ vini remanētib⁹ latētia: ⁊ id
circo offerre nos dicimus de fructib⁹ ſegetū ⁊ arborum.
Uel exponi pōt. vt dona ad ſpūalia: ⁊ data ad tēporalia
referātur: vt ſit ſenſus. Inter cetera dona ſpūalia ⁊ data
tēporalia q̄ nobis cōtuliſti: offerim⁹ maieſtati tue: tanq̄
potiſſima dona ⁊ data. Hoſtiā purā: hoſtiā ſanctā: hoſtiā
immaculatā. ipſam ſcʒ euchariſtiā q̄ poſſunt exponi in or
dine ad euchariſtiā in ſeipſa: vel cauſaliter in ordine ad
nos. Primo modo duplr̄: vel p impuritatū excluſionem
vel pfectionū poſitionē. Primo mō ſic ſm Alex. Hoſtiā
purā i. mundā a fomite originalis pcti. Hoſtiā ſanctā: ſi-
ne fece ac terra pcti mortalis. Hoſtiā imaculatā: ſine cō-
tagione pcti venialis. Uel purā / p cuiuſlibet pcti elimi-
nationē quātū ad cogitationē. Sanctā / quātū ad locuti-
onē. Immaculatā quantū ad operationē: q: ipſe ſol⁹ eſt
qui pctm̄ nō fecit: nec inuēt⁹ eſt dolus i ore ei⁹. Uel ſcdo
hoſtiā purā / quātū ad deitatē q̄ eſt lux puriſſima: in q̄ nō
ſunt tenebre vlle. i. Ioh. i. Habitat em̄ lucē inacceſſibilē
i. Timo. vi. Hoſtiā ſanctā / q̄ad aiam omni gr̄a ⁊ ſcītate
pleniſſimā. De cui⁹ plenitudine oēs accepim⁹ gratiā pro
gr̄a. Ioh. i. In eo nāq̄ oēs theſauri ſapientie ⁊ ſciētie dei
abſcōditi ſunt. ad Col. ij. Hoſtiā immaculatā / quantū ad
carnē de puriſſima v̄gine ſcti ſpūs opatione conceptā: ⁊
ideo omni naturali corpis pfectione decorā. In pš. Spe
cioſus forma pre filijs hoim dr̄. eſt gr̄a in la. tuis: ppte.
benedi. te ⁊c. Et ſequit̄. Specie tua ⁊ pulchritudine tua
intēde pſpere pcede ⁊ regna. ¶ F Uel tertio: Hoſtiā
purā / cauſaliter. i. nos purificātem ⁊ a fomite originalis
criminis. Sicut em̄ p vnū hoiem / pctm̄ in hūc mūdū in-
trauit: ⁊ p pctm̄ mors. Itē ſi vnius delicto multi mortui
ſunt: multo magis gr̄a dei ⁊ donū in gr̄a vnius hoīs ieſu
chriſti / in plures abūdauit. Roma. v. Et hoſtiā ſanctam
nos ſanctificātē: ⁊ oēm virtutē ⁊ ſanctimoniā tribuentē.
Ioh. xvij. Ego p eis ſanctifico meipm. Un̄ ſanctuſſancto
rū eſt: a quo ſacra cūctos ſanctificātia pfluxerūt. Hoſtiā
immaculatā. i. actualis pcti maculas a nobis abſtergētē.
Cōtinet̄ em̄ in hac hoſtia agnus ſine macula: q̄ ſeipſum
tradidit p eccliā: vt eā ſctificaret: mūdans eā lauacro aq̄
in v̄bo vite: vt exhiberet ipſe ſibi glīoſam eccleſiā nō ha
bētem maculā neq̄ rugā. Eph. v. Sequit̄: Panē ſanctū
in ſe ſcʒ: q: panis eſt angelorū cōfirmās in vitā eternam.
Hinc em̄ eſt virt⁹ viuēdi eternaliter. Un̄ addit̄: Uite eter
ne. Ioh. vi. Hic eſt panis verus q̄ de celo deſcēdit: vt det
vitā mūdo. Siq̄s māducauerit ex hoc pane: viuet in eter
nū. Et calicē ſalutis ppetue. In quo eſt potus inebriās:
ſanguis ſcʒ chriſti ppetue ſalutꝭ cauſatiu⁹. Un̄ ait chriſt⁹:
Qui bibit ſanguinē meū / in me manet ⁊ ego in illo. De
hoc calice in pš. dr̄: Calix me⁹ inebriās q̄ pclar⁹ eſt. Ine-
briās ſobria iocūditate ⁊ leticia ppetua: q̄ non adeſt / vbi
ſalus abeſt. Uel / Sanctū vite eterne / eſuriētib⁹ / ⁊ calicē
ſalutis ppetue: ſitientib⁹ iuſticiā. Matth. v. Beati q̄ eſu-
riūt ⁊ ſitiūt iuſticiā: qm̄ ipſi ſaturabunt̄. Saturabuntur
nō ad faſtidiū / quō cib⁹ corpalis replet ad nauſeā: ſed ad
perpetuā dilectiōis ſpūalis iocūditatem: quo creſcūt de
ſideria ex deſiderati abūdantia. Un̄ qui me edūt / adhuc
eſuriēt: ⁊ qui me bibūt / adhuc ſitiēt. Eccli. xxiiij. Eſurien
tes em̄ panis ille implet bonis: faſtidioſos diuites hui⁹
mūdi amatores dimittit inanes. Hinc perpēdere habent
fideles ſacerdotes cū quāta puritate cōſciētie: ⁊ mentis
preparatione / cordiſq̄ deuotione accedere debēt ad hāc
hoſtiā purā / ſanctā ⁊ immaculatā: panē vite ⁊ calicē ſalu
tis perpetue oblaturi: Ne ſi peccato obnoxij offerāt: ſit
eorū oblatio: quaſi qui victimat filiū in conſpectu patris.
Eccli. xxxiiij. Ne ſi accedāt ſeipſos nō probātes: magis fi
liū dei rurſum crucifigāt: q̄ ipſum offerāt in ſacrificium
bn̄placitū deo pr̄i in recōciliationē pctōrū. ¶ G Quia
autem ſm Inno eccleſia ſe dn̄ice paſſionis memorē oſte
rat: ſtatim acerbiorē ſue paſſionis ſpeciē recolit in q̄nq̄
crucib⁹ quas format ſacerdos ad plationē verborū: ⁊ ſta
tim premiſſorū: ſcʒ hoſtiā purā ⁊c. ¶ Et nota hic q̄ ſupra
dicta ſunt lectione. xxi. de ordine ſignorū crucis. Format
autē quinq̄: ad ſignificandum quinq̄ chriſti plagas / ſeu
vulnera in cruce inflicta: que ſunt petre viuentis forami
na: in quibus reſidet immaculata illa colūba fructuoſe
nidificans. Cañ. ij. Duo ſcʒ manuū: ⁊ totidē pedū: ⁊ vnū
lateris: que fideli cōtemplat̄ memoria. Format aūt tres
cruces cōiter ſuper oblatā ⁊ calicē: qm̄ in tribus primis
verbis vtrūq̄ ſimul intelligit̄: q: noīe hoſtie corp⁹ ⁊ ſan
guis ſignificat̄. Dicitur nāq̄ hoſtia: ab oſtio vel ab hoſte
ſm heb. ab oſtio: qm̄ ad oſtiū tabernaculi offerebatur.
Utrūq̄ aūt ⁊ corp⁹ ⁊ ſanguis chriſti ad oſtiū celi ſui ſum
eſt introductū: ⁊ ex oblatiōe hui⁹ hoſtie totus hō in celū
eleuat̄. Uel ſm gētiles hoſtia dr̄: ab hoſte: q: cū cōtra ho
ſtes pugnare ſtatuerāt / faciebāt hoſtiā. i. ſacrificia. Qua
propter ⁊ hic noīe hoſtie / ⁊ corp⁹ ⁊ ſanguis intelligitur
chriſti: q: chriſt⁹ pugnaturus cōtra hoſtē humani gene-
ris / corp⁹ ⁊ ſanguinē obtulit: ⁊ ad ei⁹ oblationē gen⁹ hu-
manū de ſeruitute diabolica eſt ereptū: ⁊ libertati priſti
ne reſtitutū. Due aūt alie cruces diuiſim ſiūt. Una ſuper
oblatā. Alia ſuper calicem: q: corpus et ſanguis per duo
vltima verba diſcrete ſignificant̄: ſcʒ per panē ſanctū cor
pus: per calicem ſalutis ſanguis. Un̄ nunq̄ in ſignaculo
crucis panis ſeparat̄ a calice: niſi cū ſeparatē in canone
nominant̄: qualiter ſit in pposito: ⁊ ante cōſecrationem
vbi dicitur. Ut nobis corpus et ſanguis fiat ⁊c. Uerū ſm
Alexandrū ⁊ Innocen. erecta pars crucis ſolūmodo ſu
per panem: tranſuerſa vo ſuper calicem protendi debet:
quoniā erecta pars crucis corpus chriſti ſuſcepit: ⁊ pars
tranſuerſa brachia diſtendit: quod verum eſt quādo po-
nitur oblata cum calice lateraliter: ſcilʒ in latere ſiniſtro
verſus ſeptētrionē. Calix ex directo verſus auſtrum. Se
cus ſi oblata ponitur ante calicem verſus ſacerdotem.
Tunc pars crucis erecta ſit ſuper calicem et oblatam.
Pars trāſuerſa ſup calicē dū crucis ſignū ſit ſup vtrūq̄.
¶ Uerū ſm guilhelmū in rōnali. Due cruces ſeparatim

Matth. xiij.

i. Pet. ij.

facte/significāt corpus christi ⁊ animā in morte fuisse separatas. ¶ Et notandū ꝙ cruces ante cōsecrationē facte/significant ea que acta sunt ante crucifixionē christi. Iste vero que post cōsecrationē fiunt:ea representant que christus in cruce ⁊ morte est perpessus. ¶ D Iuxta hec oritur questio sm Inno. ⁊ Alex. nō pretereūda silentio. Cū eñ plene ⁊ perfecte cōsecratio sit celebrata. Nā substantia panis ⁊ vini iā per cōsecrationē trāsijt in substātiā corporis ⁊ sanguinis christi: quare sup eucharistiā benedictā ⁊ plenissime consecratā: adhuc bñdictionis insignia imprimunt. Rñdet Inno. ꝓmissa protestatione nō preiudicādi saniori sñie: ꝙ in canone aliud vba significāt: aliud signa pretēdunt. Significāt eñ vba ⁊ referunt ac principaliter spectāt ad eucharistie consecrationē ac oblationē. Signa vero principaliter pertinēt ad historiā dñice passionis recolendā. Nā verbis vtimur ad cōsecrandū panē ⁊ vinū in corpus ⁊ sanguinem christi. Signis vero vtimur ad recolendū ea que per hebdomadā ante paschalē gesta sunt ⁊ acta circa christū. Scdm hoc igit dicendū ꝙ signa nō requirunt ad cōsecrationē: q: illa iam pfecta est per verba ad h instituta: sed referunt ad passionē christi recolendā: que post cōsecrationē eucharistie a christo in cena factā est cōsummata. ¶ I Sed forte dicis: nō solū bñdictionis signa: sed etiā verba subiungunt que ad cōsecrationē pertinere vident: ⁊ innuere ꝙ nondū sit cōsecratio cōsummata. Sicut illa vba ante dñicam orationē plata (per quē hec oia semp bona creas/sanctificas/viuificas). Itē dū diuiso sacramēto particula vna sanguini cōmiscetur: dicit sacerdos sm ordinariū romanū. (Fiat hec cōmixtio ⁊ cōsecratio corporis ⁊ sanguinis ⁊c.) Ad hoc rñdet Alexan. q. xxxvij. parte. iiij. post dñm Inno. ꝙ quantū ad ordinē eucharistie consecrande caplm illud Qui pridie. in quo fit cōsecratio: in fine canonis subijci debuisset: qm in eo cōsecratio cōsummat. Sed ordo iste impediuisset ordinē historie recolēde: q: qd gestū fuit in medio: recolerek in fine. Prouidus igitur canonis ordinator: vt ordinē seruaret historie: quasi quadā necessitate cōpulsus: caplm illud: Qui pridie ꝙ pateretur: quasi cor canonis in medio collocauit: vt que sequūtur intelligant precedere/sm illā figurā: qua sepe fit: vt que narratione succedunt: intellectu precedūt. Vel potius vt tam littere ꝙ historie suus ordo seruetur. Hec Alex. ¶ Unde videtur dicendū ꝙ quecūq sequētia verba que cōsecrationē sonare vident: intelligēda sunt nō p tēpore p quo referūtur: sed pro instanti plationis forme cōsecratiōis. Nō eñ possunt simul dici q simul facta sunt ⁊ fiūt. Licet igitur pro diuersis tēporibus dicant: sunt tñ accipienda ac si pro eodē instanti pferantur. Unde oia verba canonis eucharistie cōsecrationē designātia/referēda sunt ad instans cōsecrationis: ⁊ intelligēda ac si pro eodē instāti simul cū forma consecrationis fuissent plata. Ita ꝙ vba presentis tēporis in illis successiue plata: idē tēpus/scilz plationis forme cōsecrationis: quasi tūc presens importent: vt exēpli gratia. Per quē hec omnia dñe semper bona creas/sanctificas/viuificas/benedicis/cōuertēdo in sanctū viuū ⁊ benedictū corpus ⁊ sanguinē eius: nō modo cum hec proferūtur: sed tunc cum verba cōsecratiōis proferūtur seu prolata fuerūt. Similiter cū dicitur. Fiat hec cōmixtio ⁊ cōsecratio nō que nunc fit: sed que facta est in termino prolationis forme consecrationis.

¶ Lectio. lv. A

Supra que propitio

ac sereno vultu respicere digneris: ⁊ accepta habere. ¶ Hec est scda pars principalis partis qui re pncipalis canonis: in qua post rememoratiuā oblationē cōsecratoꝝ parte pcedēte: addit petitio acceptatiōis oblatoꝝ. Et in duas subdiuiditur particulas. In pma petit acceptatio. In scda acceptatiōis g patrū oblatiōes nostrā figurātes addit ⁊ spe cificatio: ibi. Sicuti accepta habere digneris ⁊c. ¶ Circa primū ait. Supra que/scz dona ⁊ data tibi in h sacrificio oblata/corpus scz ⁊ sanguinē christi filij tui/o pater clemētissime respicere digneris de celo tuo habitaculo: sicut olim ppheta tuus orauit: vt in ecclesiā respiceres/dicens. Respice de celo: ⁊ visita vineā istam/sanguine filij tui supra quā hic respicere peteris plātatā. Supra. i. desup celesti venturo respectu: vbi tibi sedē esse esaias testatus est. Celū inqt/mihi sedes est: ⁊ terra scabellū pedū meorū. que dona ⁊ data: panē scz vite ⁊ calicē salutis ppetue: q pluraliter referunt rōne ppietatū p hec vba: hostiā purā/sanctā/immaculatā cōsignatarū. Respicere digneris. Nā ⁊ hoc pater clemētissime pollicitus es Esa. lxvj. Ad quē respiciā inquiēs/nisi ad pauperculū ⁊ cōtritū spū: ⁊ trementē sermōes meos. Hic aūt ppter nos oblatus: christus scz pauperculus fuit: cū nudus tibi in cruce offerebat: oim tēporaliū rerū etiā necessariarū ⁊ amicoꝝ possessione pariter ⁊ vsu spoliatus/totus/liuoribus/plagis/⁊ vulneribus attritus. Attritus est ppter scelera nostra: cuius liuore sanati sumus. Esa. liij. Tremebat ꝙ sermonē patris dum offerēs/dixit: Nō mea: sz tua volūtas fiat. ¶ Supra hūc itaq oramus digneris respicere: nō nostris meritis: sed tua misericordia dignatiōe ppitio ac sereno vultu. Propitio: idest placabili vultu: facilitate dimissionis peccati pro quo offertur hostia: vt effectū remissionis peccatorū nostroꝝ cōtra te cōmissoꝝ audire mereamur. Propitius ero peccatis eoꝝ: ⁊ iniquitatū eoꝝ nō recordabor amplius. Hiere. iij. Pro hac siquidē remissione ipse filius tuus precabatur in cruce tibi se offerēs. Pater ignosce illis: quia nesciūt quid faciūt. Ac sereno vultu. i. benigno et hilari. Hec eñ duo vultū faciūt serenū: q: iracūdiā tollūt: mansuetudinē ostēdunt: ac inferūt bonitatē ⁊ misericordiā. Hīc in ps. dauid. Illuminet vultū suū sup nos ⁊ misereatur nostri. Et Numeri. vj. Sacerdoti aaron dictū est a dño. Sic bñdiceris filijs israel. Bñdicat tibi dñs ⁊ custodiat te: ostendat dñs faciē suā tibi ⁊ misereak tui. Cōuertat dñs vultū suū ad te: ⁊ det tibi pacē. ¶ B Nec tamen hoc rude estimandū est/deū patrē vultū habere ad modū hois corporalē: quia deus spūs est; ois lineamēti figuralis expers: Dicitur tñ habere vultū per metaphoram. In vultu eñ ⁊ facie aialis vigēt cognitiue potentie obiectoꝝ apprehēsiue. Ita q: deo oia aperta sunt. ⁊ obiectiua presentia cognita dicitur habere vultū: hoc est oim intuitiuā cognitionē. Petimus igitur vt sereno vultu. i. serena cognitiōe respicere digneh/supra dona tibi oblata/cognitiōe nō nuda ⁊ speculatiua: sed cōcomitāte diuino bñplacito: vt scz ex cognitiōe oblatiōis huius benignitatē exhibeat offerētibus. Nec tñ putādū deū ex nostra petitiōe quoquo modo mutādū. Vñ Inno. Nō est estimandū ꝙ vultus dei qñq immutek: quasi sit qñq serenus: qñq nō serenus. Sed tūc vultū serenat ⁊ sup nos illuminat: cū misericordiā suā sup nos exhibet ⁊ declarat. Sicq vultus dei serenatio nō est vultus eius immutatio: sed singularis doni ⁊ bñficij collatio: quo pcepto/humano mō de deo iudicamus ipm ad nos vultū habere ppitiū ⁊ serenū. Igitur respicere digneris oculo amoris: q: vbi amor: ibi oculus. Eccli. xxxvj. Miserere nostri deus oim/⁊ respice in nos: ⁊ ostēde nobis lucē miserationū tuarū. Et accepta: idest grata: habere/ipsum nostrū sacrificiū/ pro omnibus que tibi clemētissime pater in ipsa offerūtur hostia. Ps. l. Tunc acceptabis sacrificiū iusticie. hoc est qd pro oibus exhibuit iusticiā satisfactiōis. Petimus aūt vt acceptū et gratū habere dignek pater clemētissimus h sacrificiū nō in se tñ: quia ipsuz sibi displicere nō pōt. Scriptū quidē est de christo: qui in isto nostro offertur sacrificio: patris ad ipm delapsam esse vocē. Hic est filius meus dilectus in quo mihi cōplacui. Quippe ppter hoc sacrificiū acceptū/restitutū est genus humanū in amicitiā dei: a qua lapsum est per ade trāsgressionē. Deprecatio igitur que petitur acceptari ad offerētes pertinet; vt ꝙ peccatis suis tenen

ps. lxxix. Esa. lxvj Mat. iij. ⁊ xvij. Mar. j. Luce. iij

tur: ⁊ de propria diffidunt virtute: hostiam acceptabilez offerentes/per eam se acceptos fieri postulant: quā nequaq̄ acceptam dubitant. Orant igitur/vt acceptam habeat quantum ad offerentem. Unde Gen. iiij. Respexit dominus ad abel ⁊ munera eius. Glo. Ex dantis corde datum acceptatur vel refutatur. Subditur.

Sicuti accepta habere

dignat⁹ es munera pueri tui iusti abel: ⁊ sacrificiū patriarche nostri abrae: et qđ tibi obtulit summus sacerdos tuus melchisedech: sanctū sacrificiū immaculatā hostiā. ❡ Hec est scđa particula hui⁹ partis: in q̄ addit̄ specificatio hui⁹ oblatiōis nostre acceptatiōis/per oblationē patrū eā figurātiū. Adducunt̄ aūt figure tres: quarū semp vna plus manifestat de veritate q̄ alia. Prima em̄ manifestat oblati passionez. Scđa oblati vnigeniti dignitatē. Tertia sacrificij ritū ⁊ veritatē. Dicit igit̄: Sicuti ⁊c. Sicuti aduerbiū s̄m Inno. ⁊ Alex. ⁊ Alber. si͠litudinē innuit/nō equalitatē. Multo q̄ppe accepti⁹ est h̄ sacrificiū/q̄ qđ obtulit abel: q̄ qđ obtulit abraā: q̄ qđ obtulit melchisedech. Nulla em̄ oblatio hac potior: sed hec oēs precellit. de cōse. dist. ij. c. nihil. ⁊ Hugo de sacris lib. ij. parte viij. c. j. Sacramētū corpis ⁊ sanguinis christi vnū est ex his in quib⁹ principaliter salus ꝯsistit: ⁊ inter oīa singulare: q: ex ipso oīs sanctificatio est. Hec em̄ hostia ꝓ mūdi salute oblata/oībus p̄cedentib⁹ ⁊ sequētib⁹ sacramentis virtutē dedit: vt ex illa sanctificarēt per illā liberādos oēs. Ualet enim res magis q̄ vmbra: veritas q̄ figura. Ipsam igitur si͠litudinē magis debem⁹ attēdere q̄ quātitatē. Si͠litudinē dico talē: qualis esse poterat typi ad veritatē. Ista em̄ sacrificia que hic annumerant̄ figure fuerunt hui⁹ nostri sacrificij veri: de quo hic habetur sermo. Quapropter dignius est hoc q̄ illa. Illud nāq3 acceptū est ex se/⁊ ꝓpter se ex opere opato. Illa aūt tm̄ ex fide ⁊ deuotiōe offerētiū. Nō igitur (sicut) notat equalitatē in si͠litudine s̄m eundē gradū si͠litudinis quantū ad ipsa sacrificia in se: sed aliqualē quātū ad offerētes. Unde sensus est. Supra que patere. re. dig. ppi. ac sereno vultu ⁊ ac. ha. Sicuti accepta habere dignat⁹ es ⁊ accepta tibi fuerunt/munera abel/abraam/⁊ melchisedech ex fide ⁊ deuotione offerētiū. Ita vt acceptū habeas nostrū sacrificiū vltra hoc q̄ ex se tibi placet: etiā gratuz sit ex nobis offerētib⁹: hoc est tales nos offerētes facito fide ⁊ deuotione: quales fuerūt abel/abraā/melchisedech. Et vt nostra petitio sortiatur effectū: conemur etiā nos his patribus: quoꝝ placuerunt sacrificia: assimilari. Assimilemur inquā abel: quatenus qđ recte offerimus: recte diuidamus: qđ q: cayn nō fecit: peccauit. Sua nāq3 recte cui debebat/obtulit: deo scz: sed retinēs sibi seipsum: ⁊ cor suū auferēs deo male diuisit. Abel aūt acceptū deo in corde intus obtulit holocaustum: q: nō se sibi retinuit: sed deo totū se subdidit ⁊ impēdit. Ideo respexit deus ad abel ⁊ munera ei⁹: ad cayn aūt ⁊ munera ei⁹ nō respexit. Gen. iiij. prius ad abel: postea ad munera ei⁹ respexit: quia nō offerēs placuit ex oblato: sed munus ex offerēte. Si͠lr abraā egregia fide totū se prius offerebat altissimo: ⁊ ꝓpterea placidas hostias offerebat. ❡ D Et vt placidū sibi de⁹ faceret abrae sacrificiū: primo ab illo affectuz exigebat. Tolle iq̄t/filiū tuū vnigenitū quē diligis isaac: ⁊ offeres illū i holocaustū sup vnū mōtiū quē mōstrauero tibi: statimq3 p̄mptū īuenerat ad obediēdū: ⁊ ꝓ vnigenito quē in corde obtulit: arietē īuenit quē occidit. Gen. xxij. Melchisedech q̄3 nisi se prius post munus acceptū obtulisset: futuroꝝ causas minime puidisset: quarū intuitu mysticū panē ⁊ vinū in sacrificiū obtulit. Erat em̄ sacerdos dei altissimi. Gen. xiiij. Nos igit̄ ad offerēdū assistentes/si recte diuidimus prius nos in sacrificiū offeramus: ac deinde sicut munus abel: sicut sacrificiū abrae: sicut hostiaz melchisedech: vota nostra dn̄s acceptabit. Munera dr̄ pueri tui abel. Munera: scz que de tuis donis accepit offerens de primogenitis ⁊ adipibus gregis sui. Gen. iiij. Pueri: scz obedientia ⁊ puritate: nō sensu ⁊ intellectu. Unde aplūs. Nolite pueri effici sensu ⁊ intellectu: sed malicia paruuli estote: sensu autē perfecti. Nam puer centū annoꝝ morietur: ⁊ peccator centū annoꝝ maledictus erit. Esa. lxv. Tui: s̄m quādam assimilationem. Esa. xlij. Ecce puer meus electus quem elegi: posui sup eum spiritū meū. Iusti abel: in quo occisus est agnus ille ab origine mūdi: qui est sacrificiū nostrū. Apocal. xiij. Et sacrificiū patriarche nostri abrae: patris scz patrum: ⁊ patris multarū gentiū. Nostri: quia nō tam israelitice plebis/q̄ populi tui christiani est pater: illius per carnē: istius per fidē. Unde dicit: Nō vltra vocabitur tibi nomē abram: sed appellaberis abraā: quia patrē multarū gentium cōstitui te. qui tibi obtulit vnigenitū s̄m illud: Per memetipsum iuraui dicit dn̄s: quia fecisti hāc rē: ⁊ nō pepercisti filio tuo vnigenito ꝓpter me: benedicā tibi. Sequit̄. Et qđ: scz sacrificiū obtulit tibi: primus et summus sacerdos tuus melchisedech: rex salem: ꝓferēs panē ⁊ vinū/reddēdo grās tibi deo de victoria abrae venientis de cede q̄tuor regū: vt habet̄ Gen. xiiij. Sacerdos tu⁹: nō solū q: tibi ministrās: s3 q: te significās. Glo. Gen. xiiij. Melchisedech q̄ interpretat̄ rex iusticie: ⁊ dr̄ rex pacis christū significat: p quē recōciliati sumus: ⁊ qui in fine seculi iuste iudicaturus est. Sanctū sacrificiū/immaculatā hostiā. Illā clausulā vt Inno. refert/addidit ad canonez Leo papa. Et pōt referri ad sacrificiuz melchisedech: qđ dr̄ sanctū ⁊ immaculatū: nō in se formaliter: sed figuratiue ꝓpter sacrificiū nostrū: qđ in illo expressius fuit prefiguratū: quapropter ⁊ illi/nostri sacrificij cōditiones attribuūtur. Hoc quidē sanctū est ꝓpter plenitudinē gratie ⁊ virtutū copiā. (Nō em̄ dedit de⁹ spiritū filio suo ad mensurā) qui in h̄ nostro sacrificio cōtinet̄. Ioh. iij. Est ⁊ sacrificiū immaculatū quoad innocētiā ⁊ pcti immunitatē. Christ⁹ em̄ nec pctm̄ fecit: nec inuentus est dolus in ore ei⁹. Esa. liij. ⁊ j. Petri. ij. Uel sanctuz est q̄ad nos: pro quāto nobis ex h̄ sacrificio grā ⁊ spūalium virtutū dona largiunt̄: qui sunt nostra sanctitas vie: ⁊ pignus future glie: ⁊ perpetue sanctitatis. ❡ E Quia autē3 in textu illo metio fit de figuris/quib⁹ hoc sacrificiū prefiguratū est: aliq̄d latius de figuris ipsis est tractandū: scz de figurarū rōne ⁊ cōgruētia/numero ⁊ sufficiētia/ordine ⁊ excellētia. ❡ Circa primū ponit Alex. ptē. iiij. q. xxix. arti. j. rōnes tres/quib⁹ cōgruebat p̄figurari: scz rōne difficultatis/significatiōis/dignitatis. Rōne difficultatis: q: illud sacramētū inter oīa sacramēta: imo inter oīa credibilia/difficillimū est ad credendū: ergo hoīes debuerunt manuductione assuefieri figurarū: ⁊ sic ꝓgredi ad eius credulitatē. Propter significationem: q: christus passus (quo dat̄ vita fidelib⁹) hoc sacramēto significat̄ ⁊ continet̄. Cōgruebat aūt christū passum plurib⁹ figuris prefigurari: eadē rōne cōueniebat illa sacramēta p̄figurari: in quib⁹ christ⁹ passus p̄ncipaliter significat̄. In duob⁹ aūt sacramentis/scz baptismo/⁊ sacro altaris p̄ncipaliter significat̄ christ⁹ passus. Nā de baptismo dicit aplūs. Consepulti sumus p baptismū christo in morte. De eucharistia vō ait dn̄s: Hoc facite in meā cōmemorationē. Un̄ ⁊ ista duo sacramēta fluxisse dicunt̄ ex latere christi militis lancea aperto: q: in sanguine ⁊ aqua: q̄ de codē latere fluxerūt: sacramētū eucharistie ⁊ baptismi. (baptismi quidez in aqua: eucharistie in sanguine) significabat̄. Eadē igit̄ rōne qua baptismus: etiā eucharistie sacramentū debuit prefigurari. Propter dignitatē: Prefiguratio em̄ rei attestat̄ eius dignitati. Inter oīa autē sacramenta noue legis/sacramentū eucharistie dignissimū est ⁊ excellentissimū: quia non tm̄ gratiā accidentalē significat sicut cetera sacramēta: sed gratiā substantialē cōtinet vere ⁊ realiter: christū scz dn̄m fontē oīm gratiarū. Et quia expectabatur tanq̄ donū dei excellētissimū: cōgruebat vt p̄figuraret̄: quaten⁹ sic quodāmodo certificarent̄ expectātes: ⁊ ex hoc magis

j. Corin. xiiij.

Gen. xvij

Gen. xxij

Ro. vj.

Luc. xxij.

et ex hoc magis cōsolarent᷑: ⁊ expectati dignitas mōstrare/
tur. ¶ F De figurarum aūt pluralitate ⁊ numero dꝫ fm
Alex. ⁊ Albertū/ ꝙ ꝗuis multa fuerunt sacrificia et āte le
gem et in lege deo oblata a patrib⁹: tñ illud vnū in oib⁹ est
significatū. Nā tot gratie/ ⁊ salutares sunt huius sacramēti
effectus: ⁊ tāta legis imperfectio/ ꝙ p vnā figurā siue signū
nō poterat expresse significari. Varijs ergo figuris signifi/
cat. Et quātū ad materiā que est signū tm: Cōtentū qđ est
res ⁊ signū: Rē ⁊ nō signū/ scꝫ diuersitatē gratiarum. Effe/
ctuū ⁊ opationū multiplicitatē. ¶ Quātū ad materiā q̄ ē pa
nis: significat᷑ in panib⁹/ angelis ab abraā: Geñ. xviij. obla
tis. Propositionis/ Exo. xl. Primitiarū/ Leuitic. xxiij. He
lie subcinericio. iij. Regis. xix. Ordeaceo in hostes voluta
to. Judicū. vij. In his qnqꝫ panū generib⁹ significant᷑ qn/
qꝫ q̄ sunt in christo per panē significata: scꝫ nature puritas:
nature sanctitas: regalis dignitas: nutrimenti efficacitas:
sup inimicos triūphans humilitas. ¶ Nature puritas si/
gnificat᷑ in pane angelis ab abraā oblato: de quo ita scribi/
tur: Apparētib⁹ angelis abrae sedenti in ostio tabernaculi
sui: festinauit abraā in tabernaculū ad saraꝫ: dixitqꝫ ei: Ac/
celera: tria sata simile cōmisce: et fac panes subcinericios:
q̄s et posuit corā eis vt sequēs textus declarat. In his tri/
bus satis simile commixtio: que sunt farinula purissima/ si
gnat᷑ triplex puritas. Puritas deitatis sine furfure mutabi
litatis. Jaco. j. Apud quē nō est trāsmutatio: nec vicissitudi
nis obūbratio. Puritas anime sine furfure peccati origina/
lis. Sapiētie. viij. cap̄. Sortitus sum animā bonā. Puritas
corporis sine furfure libidinis. Jbidē. Cū essem magis bo/
nus: veni ad corpus incoinquinatū. ¶ Nature aūt sancti/
tas per panes ppositiōis significat᷑: de quib⁹ dꝫ. j. Regum
xxj. Nō habeo laicos panes ad manū: sꝫ tm̄ panē sanctum.
Si mūdi sunt pueri maxime a mulierib⁹: manducent: dixit
achimelech sacerdos in nobe ad dauid. Nō licebat em̄ illuꝫ
panē mādūcare nisi a sanctis. ⁊ in loco sctō. Sic ppter hui⁹
panis christi sanctitatē: nō licet euꝫ comedere nisi sanctos.
Alioqn si indigne sumit᷑: nō ad vitā sed ad iudiciū sumitur
sempiternum. j. Cor. xj. ¶ Regalis aūt nobilitatis digni/
tas significat᷑ p panes p̄mitiarū. Primitie em̄ nobiliores
fuerūt in fructib⁹. Hiere. ij. Sanctus israel dño p̄mitie fru/
gū ei⁹. ⁊ iterū: Honora dñm de tua substātia: et de p̄mitijs
oīm frugū tuaꝝ da pauperib⁹. De optimis nostris dñm ho
norare iubemur. ¶ Nutrimēti efficacia ⁊ viaticivirt⁹ signi
ficatur in pane helie: q̄ in panis sibi ab angelo p̄sentati for/
titudine: ambulauit quadraginta dieb⁹ ⁊ qdraginta nocti/
b⁹ vsqꝫ ad montē dei oreb. Et ideo viaticū appellat᷑: qꝛ p to
tā viā ambulātes nos cōfortat. vñ Josue. v. Per totā viam
deserti nō defecit cibus mānatis filijs israel. ¶ Triūphās
christi humilitas cōtra oēs inimicos: ac patientis mortali
tas figurat᷑ p panē subcinericiū/ ordaceū in somnis visum
volui i castris madiā: ipsaqꝫ subuertere/ ⁊ terre fundit⁹ coe
quare. Judi. vij. Humilis em̄ christi passio oia inimicorum
castra subuertit. Phil. ij. Exinaniuit semetipm formā serui
accipiēs in similitudinē hoim fact⁹ ⁊ habitu inuēt⁹ vt hō: hu
miliauit semetipm fact⁹ obediēs vsqꝫ ad mortē: mortē autē
crucis: ppter qđ et de⁹ exaltauit illū: ⁊ donauit illi nomen
qđ est sup oē nomen: vt in noie eius omne genu flectat᷑/ ce/
lestiū/ terrestriū ⁊ infernorū: ⁊ ois lingua cōfiteat᷑: qꝛ dñs
iesus in gloria est dei patris. Quāuis em̄ humilitas durua
cortex esse videatur: ⁊ mortalitatis passio decoctio videat᷑
sub cinere: tñ virtus cōfortatiua latet intus q̄ diabolū vin/
cit: ⁊ inimicoꝝ castra subuertit. ¶ B Cōtentū vero hui⁹
sacramēti christus passus: q̄ res est ⁊ signū: figurat᷑ p obla/
tionē aialiū terrestriū simul ⁊ volatiliū. In agro quē obtu
lit abel. Geñ. iiij. Vacca trienni quā obtulit abraam. Geñ.
xv. Per vitulū tenerrimū quē idē obtulit in cibū angelis.
Geñ. xviij. Per agnū paschalē ⁊ hedū. Exod. xij. Per arie/
tes vitulos ⁊ hircos q̄ in leuitico ⁊ locis diuersis p̄cipiun/
tur offerri. Precipue p immolationē veruecis seu arietis:
quē abraā patriarcha p vnigenito obtulit. Geñ. xxij. Per
holocaustum vitule rufe: cui⁹ cinerib⁹ ⁊ sanguine oia expia

Prouer/ biorꝝ. iij.

batur: et cui⁹ sanguis per pontificē semel in anno in sancta
sanctoꝝ inferebat᷑. Etiā in auib⁹ turture/ colūba et passere.
Leuitic. j. ⁊ xiiij. In agno quidē ppter patientis māsuetu/
dinē. Et ego tanqꝫ agn⁹ mansuet⁹ qui portabat᷑ ad victimā.
Hiere. xj. ⁊ Esa. liij. Sicut ouis ad occisionē ducet᷑: ⁊ quasi
agn⁹ corā tondēte se obmutescet: ⁊ non aperiet os suū. In
hedo aūt ppter passionis causam: que est duplex peccatū. s.
originale ⁊ actuale. Pergens affer mihi duos hedos opti
mos: quib⁹ libēter vescit᷑ pater tuus: quos cū coctos intule
ris/ benedicat tibi pater tuus. Hircus et capra duas seque/
las signant peccatorū: quas etiā xp̄s abstulit sua passione.
Hirc⁹ em̄ peccati fetorē in vilitate ei⁹ ppter cōsuetudinē ei⁹
significat. Capra aūt per libidinē/ pnitatē ad peccatū repre
sentat: que purgauit dñs in sua passione. Leui. iiij. de prin/
cipe dicit᷑: Offer ⁊ hostiā corā dño hircū de capris immacu
latū. Sol⁹ aūt christ⁹ similitudinē carnis peccati habens et
nullū peccatū: est hirc⁹ immaculat⁹ de capris: hoc est pecca/
toris et peccatricis/ a patribus descendēs. Veruex aūt siue
aries dux gregis principatū xp̄i in regno fideliuꝫ designat.
Vnū de bene gradiētib⁹ est aries dux gregis: nec est qui re
sistat ei. Hūc offert abraā: quo representat᷑ qualiter immor/
talis manet deitas sicut isaac: ⁊ immolata humanitas ducis
nostri gregis: quod significat aries immolat⁹. ¶ D Cō/
memoratio aūt passionis/ que quotidie fit in oblatiōe hui⁹
sacrificij in altari: per iuge sacrificiū quod mane fiebat ⁊ ve
spere de agnis: vt dꝫ Numeri. xxviij. Agnos anniculos im/
maculatos duos quotidie in holocaustū sempiternū: vnuꝫ
offeretis mane: alterū ad vesperū. Mane quidē ad gratiaꝫ
virtutis: q̄ mane in vita ista egem⁹ ad meritū. Vespere autē
in pculosa infirmitate: qꝛ tūc egem⁹ sacramēto ad viaticū:
de quib⁹ in Ps̄. dicit᷑: Dirigatur oratio mea sicut incēsum
supple matutinū. in conspectu tuo/ eleuatio manuū tuaruꝫ
sacrificiū vespertinū: scꝫ in recōmēdatione anime. Mane
semina semē tuū: ⁊ vespere non cesset manus tua: qꝛ nescis
quid magis oriat᷑ hoc aut illud: ⁊ si vtrūqꝫ simul: meli⁹ erit.
In vitulis aūt boū representabat᷑ hoc sacrificiū ppter sagi
nam/ maturitatē ⁊ vtilitatē. Saginat⁹ est em̄ vitulus omni
pinguedine deuotionis. Luc. xv. Occidit pater vitulū sagi
natū: qꝛ saluū illū recepit. Mature etiā icedit bos ⁊ caute:
⁊ fortiter vngulā figit: ⁊ vtilis est ad arandū. Sic christ⁹ cau
te pedē posuit: nulli malū: omnib⁹ bonū exemplum dedit:
hominuꝫ corda vomere p̄dicationis arauit. Prouerb. xiiij.
Vbi apparent plurime segetes: ibi manifesta est fortitudo
bouis. In auib⁹ aūt per turturē designat᷑ per gemitū: ⁊ hoc
in oratione. p columbā: qꝛ ad patriā reuolare christ⁹ docuit:
quod pre auib⁹ ceteris columba nouit. Qui sunt hi qui vt
nubes volant: ⁊ quasi colūbe ad fenestras suas. In passere
aūt: qꝛ fugere p̄sentiū insidias docuit. Passer em̄ aliud pre/
sidiū nō habet nisi fugā. Vñ i Ps̄. passeri se cōparat: Fact⁹
sum sicut passer solitari⁹ in tecto. In singulari tm̄ sacrificio
vitule rufe/ Numeri. xix. signatur: ideo qꝛ sicut in sanguine
vitule rufe vniuersa expiabant᷑: ⁊ cuꝫ sanguine eius erat in
troitus in sanctasanctoꝝ: Ita ⁊ in sanguine christi vniuersa
lis fit expiatio pctōꝝ: Et per sanguinē ei⁹ apertus est introi/
tus in regnū celoꝝ. Vñ ad Heb. xiij. Quoꝝ animaliū infert᷑
sanguis p peccato in sancta per pontificē: hoꝝ corpora cre
mant᷑ extra castra: ppter qđ ⁊ iesus: vt sanctificaret p suum
sanguinē populū: extra portā passus est. Et ibidē. ix. Nō em̄
in manufacta sancta introiuit iesus exēplaria veroꝝ: sed in
ipsum celū: vt appareat nūc vultui dei pro nobis. Sic igit᷑
signat᷑ in animalib⁹ cōtentū in hoc sacramēto christ⁹ passus
res simul et signū. ¶ J Signat᷑ tertio ppter diuersitateꝫ
gratiarū: quas cōtinet hoc sacramentū virtualiter ⁊ effecti
ue: que sunt res hui⁹ sacramēti: ⁊ nō signū per oblationē et
sacrificia rerū inanimatarum: vt salis/ simılaginis/ mellis/
olei/ thuris/ et adipis. Mel enim licet nō sit oblatio legis
Leui. ij. est tñ in verbis sapiētie: ⁊ ostendit dulcedinē sacri
ficij: que in sacrificijs holocaustis ⁊ pacificis offerebant᷑: si
cut tāgit᷑ Leui. j. ⁊. ij. et deinceps. ¶ In his igit᷑ sacrificijs
p̄figuratū est sacrm̄ sex modis. In sale discretio rōnabilitas

Leuit. xvj.

geñ. xxvij.

puerbio rum. xxx.

eccl'e. xj.

Esa. lx.

Leuit. ij. tio: q: nihil fecit christ⁹ nisi cõgrus ratiõe. In oi sacrificio offerẽs sal. Ad cui⁹ imitationẽ etiã apls nos hortat rationa bile obsequiũ vestrũ. Rom. xij. ¶ In similagine hui⁹ sacrificij mundissima puritas. Leuitici. ij. De simila purissima erit sacrificiũ. ¶ In melle sancti spũs dulcedo. Spũs me⁹ (Eccli. xxiiij.) sup mel dulcis: ⁊ hereditas mea sup mel ⁊ fauũ. ¶ In oleo aũt pinguedo figurat deuotionis. Oleũ effusum nomen (Cant. j.) eius. ¶ In thure notatur odor orationis ⁊ virtutis. Que (Cant. iij.) est ista que ascendit de deserto sicut virgula fumi: ex aromatib⁹ myrrhe ⁊ thuris. ¶ In adipe ⁊ pinguedine significat hoc sacrificiũ: quoad crassitudinis dulcedinẽ in spũ sancti intima cõsolatione. Omnis adeps dñi erit iure ppetuo. Et (Leui. iij.) in ps. Sicut adipe ⁊ pinguedine re. ani. me. et labijs exul. lau. os meũ. Hinc ecclesia canit. Pinguis est panis christi: et pbebit delitias regib⁹. Et ita sacramentũ hoc quãtũ ad multitudinẽ gratiarũ suarũ: ac pinguedinẽ ⁊ cõsolationem spũs in his sacrificijs est signatũ. ¶ L. Figuratur quarto quãtũ ad effectũ suorũ ⁊ opationũ multitudinem in modis oblationũ. Sunt autẽ modi illi vniuersi numero quinq: et sextus modus saluat in omnib⁹ illis. Et sunt holocaustũ/pacifica/victima/hostia/immolatio. In omnibus istis saluatur oblatio: quia quodlibet istorum deo offerebatur. ¶ Holocaustũ em dr qd totũ incendebat igne: sicut agni suge sacrificiũ: ⁊ sacrificiũ vitule rufe. ¶ Pacifica vero que pro pacis ppitiatione (vel iam facte vel in christo faciende: cũ p peccatorũ recõciliatione) offerebantur. Et hec non tota incendebatur: sed pars cremebatur domino: pars cessit sacerdoti offerenti: et pars in vsus eius qui obtulit pacificam: et pro quo offerebatur. ¶ Hostia autem vt dicit Esitius vel ideo dicebatur q ad ostiũ tabernaculi ducebatur/ manibus offerẽtium impositis capiti eius: vt sic significaret q per ipa ad sancta pateret accessus. Vel ideo: q: p vincendis/vel iã victis hostib⁹ offerebat. ¶ Victima autẽ vt idẽ Esitius dicit/dicebat: vel quia victa offerebat: vel quia offerebat in victoria qua homo vicisse gaudebat. ¶ Immolatio dicebat: q cum offerebatur molã quandam habebat in capite in signũ q hoc animal ad dei sacrificia ptinebat. Mola dr pulis ex farina aqua ⁊ sale: qua olim victime inter cornua pfundebant. hinc dr verbũ immolare. i. victimã mola perfundere: vt dicit Januens. ¶ In omnibus autẽ his saluat oblatio: q: qdlibet illorũ corã deo offerebat: anteq in toto vel in parte incenderet. ¶ Hec oia in nostro impleñt sacrificio spiritualiter. Nostrum quippe sacrificiũ totũ in igne charitatis ⁊ spũsancti oblatũ est: et offert qtidie. qd signatum est Geñ. viij. vbi postq noe de arca egressus est saluatus ex aqua: qd salutẽ p baptisma cõsecutam significauit. fm illud. j. Petri. iij. In dieb⁹ noe cũ fabricaret arca: pauci id est octo aie salue facte sunt p aquã. Qd ⁊ vos similis forme saluos facit baptisma. Postq igitur sic noe egressus arcã saluatus edificauit altare: ⁊ tollens de cũctis aialib⁹ ⁊ volucrib⁹ mundis: obtulit holocaustũ sup altare: et odorat⁹ est dñs odorẽ suauitatis: q: siue sint aialia dei q laborãt in necessitatib⁹ hui⁹ vite: siue sint volucres celi/cõtẽplatione celestia petẽtes in holocaustũ p ignẽ charitatis et spũsctĩ incẽsi in altari/hoc est in sacrificio altaris deo oblati: in odorẽ suauitatis acceptãtur. Immũdi vero nihil cũ altari nostro habẽt cõmune: q: sacrificio nr̃o nõ sunt vniti. (Geñ. xxij.) Tolle filiũ tuũ vnigenitũ quẽ diligis isaac: et vade in terrã visionis: atq ibi offeres eũ in holocaustũ sup vnũ montiũ quẽ mõstrauero tibi. Mons autẽ ille eleuationem spũs representat: quã in nobis operat virtus sacramẽti. ¶ L. Hec hostia etiã inter oẽs est singulariter pacifica: q pacẽ fecit inter nos et deũ. Ipse est pax nostra: q fecit vtraq vnũ ⁊ medium parietẽ soluẽs inimicitias in carne sua. (Ad ephe. ij.) et Joh. xvj. ait. In mũdo pressurã habebitis: in me aũt pacẽ. ¶ Hec hostia pacifica diuidit: q: pars deo ad laudẽ offert: pars aũt p ecclesia laborãte: pars p purgãdis in purgatorio participatur: de quo infra dicet. ¶ Hec etiã oblatio verissime hostia est: q: ⁊ hostes potẽter deuicit: ⁊ p seipm q ostiũ est/in celũ introduxit. Hinc Esa. lxiij. Propugnator sum ad saluãdũ.

Et Joh. xvj. Ego vici mundũ. Christ⁹ em exiuit vincẽs vt vinceret. Apoc. vj. Hec scdo dr Rom. v. Per ipm accessum habem⁹ ad deũ ⁊ gloriamur in spe filiorũ dei. ¶ Hec etiam oblatio specialiter dr victima: q: christus victus obediẽtia patris volũtarie se obtulit. Fact⁹ est obediẽs vsq ad mortẽ: mortẽ autem crucis. (Ad phil. ij.) His vinculis ligat⁹ fuit quãdo ait. Nõ sicut ego volo: sed sicut tu vis fiat. (Matth. xxvj.) His quoq paulus ligat⁹ fuerat qñ dixerat: Alligat⁹ spũ vado in hierlm que in ea ventura sunt mihi/ignorãs. (Actuum xx.) His vinculis vinciunt oẽs q seipsos victimãt p christo. Vincti manicis pergẽt: ⁊ te adorabũt: teq deprecabunt. (Esa. xlv.) Ideo etiã victima dicebat: q: in victoria offerebat. Per hãc em in christo oẽs vincim⁹ ⁊ mortẽ: ⁊ eũ q habet mortis imperiũ. Heb. ij. Vt p mortẽ destrueret eũ q habebat mortis imperiũ: ⁊ liberaret eos q timore mortis p totã vitã obnoxij erãt seruituti. Ubi ẽ mors victoria tua: vbi est mors stimul⁹ tu⁹. (j. Cor. xv.) Sequit. Deo aũt gratias q dedit nobis victoriã p dñm nostrũ iesum christũ. Hec deniq hostia singulariter immolatio vocabat: q: olim offerendo mola imponebat: vt deo sciret esse oblata. Ita christus in oblatione sanctã signatus est a deo patre et manib⁹ offerentiũ. A deo quidẽ sicut dr Joh. vj. Hũc em pater signauit de⁹. A manib⁹ offerẽtiũ purpura/veste alba/arundine pro sceptro/⁊ corona spinea signat⁹ est. Egredimini filie hierusalẽ: ⁊ videte regẽ salomonẽ in diademate quo coronauit illũ mater sua. (Cant. iij.) Ab hac mola/immolationis nomẽ cõgrue accepit nr̃a oblatio. ps. Immola deo sacrificiũ laudis: ⁊ redde altissimo vota tua. Circũ. ⁊ immola. in tabernaculo ei⁹ hostiã vociferationis. Itẽ. Tibi sacrificabo hostiã laudis. In oib⁹ his saluat salutaris oblatio: qua ipe summ⁹ pontifex obtulit se in oib⁹ his. Et ad oia hec q dicta sunt: Esa. liij. Oblatus est q: voluit: cui⁹ oblatio nostra sctificatio fuit. vñ Joh. xvij. Ego p eis sctifico meipm. hoc est: Ego p eis sanctifico meipm: vt ipi in me sint sctĩ ⁊ oblati. Oblati em sum⁹ semel in christo moriente in cruce: offerimur in eo qtidie in hac altaris hostia/ad celi ostiũ nobis p hostiã hanc apertũ. Hec oia Alber. li. ij. de mis. officio. ¶ M. Doctor vo irrefragabilis Alexã. de ales. q. xxix. parte. iiij. mẽbro. ij. octo ponit pfigurationes hui⁹ sacrificij. Prima fuit in oblatione panis ⁊ vini melchisedech. Geñ. xiiij. Scda i agno paschali. Exo. xij. Tertia i mãna. Exo. xvj. Quarta in aqua que fluxit de petra. Nume. xx. ⁊. j. ad Cor. x. Quinta in diuersis legis sacrificijs. Leui. ij. ⁊ sequẽtib⁹. Sexta in hedo quẽ coctũ obtulit manue. Judic. xiij. Tulit hedũ de capris et libamẽta/⁊ posuit sup petrã ⁊c. Septima in fauo mellis quẽ ionathas summitate virge cõuertit ad os. j. Reg. xiiij. Octaua in fluxu aque ⁊ sanguinis de latere christi. Johãnis. xix. Dicit em Aug. q fluxus ille figura fuit baptismi et eucharistie. Prima figura fuit figura hui⁹ sacramẽti quãtũ ad exteriorẽ formã ⁊ effectũ primũ/scz refectionẽ spũalem. In illa oblatione panis ⁊ vini representata fuit forma exterior sacri/⁊ refectio spũalis. Vñ sicut hic est in re: ita ibi fuit in figura. ¶ In scda scz agno paschali fuit figura sacramẽti ⁊ rei/hoc est christi: Nã sicut agnus paschalis datus fuit in signũ liberationis a seruitute egypti: ita agnus est in liberationẽ a seruitute diaboli. Nõ em dari debet hoc sacramẽtũ nisi existẽtib⁹ in gratia. Fuit etiã innocẽtia christi signata p agnũ cui⁹ mãducatio a calciatis ad iter pcinctis baculos in manibus habẽtib⁹: cũ lactucis agrestib⁹ ⁊ azymis panib⁹: dispositionẽ eorũ q mãducant quaten⁹ ad salutem sumant significat: vt scz sumẽtes sint sine pcti fermẽto. Penitẽtia p peractis amaricati pctis: fide diuinitatis ⁊ humanitatis imbuti in inquirẽdis mysterijs simplices nõ curiosi: mẽte ⁊ corpore casti: pcedentiũ patrũ imitatores: aiarũ suarũ custodes: ad patriã cũ desiderio festinãtes: q oia late psequitur btũs Grego. in homel. paschali. ¶ In tertia scz mãna signat effectus suauitatis. Sap. xvj. Panẽ de celo prestitisti eis/oẽ delectamentũ in se habentẽ: ⁊ ois saporis suauitatẽ. Suauitas nãq in mãna significat plenitudinẽ grẽ in christo: de cuius plenitudine accipiens aia delectat. ¶ In quarta scz aqua que fluxit de petra significatur effe

tus huius sacramēti/q̄ est extinctio estus peccati:cuiusq̄ ab/
lutio facta p sanguine christi: vnde Amb.ii.de sacra. Illis
aqua de petra fluxit:nobis sanguis fluxit de christo. ¶ In qn
ta.s.sacrificijs significat oblatio christi in hoc sacro repsen
tata. Oblatus enim fuit in passione tanq̄ holocaustū: tanq̄
hostia pacifica: ⁊ quasi victima p pctō. Inquātum enim in/
nocens fuit et nullius debitor: immolatio illius holocau/
stum fuit:quod non obtento aliquo:sed totū in obsequiū
dei offerebat. Totus inquā p nobis nihil p se. Inquātum
aūt fiebat in recōciliationē cū deo et angelis/fuit hostia pa
cificoꝝ.pacificans oia/⁊ que in celis ⁊ q̄ in terris.ad Col.i.
Inquantū fuit redēptio nostra fuit victima p peccato. In
oblatione manus supra petra signat/q̄ oblatio nostra fieri
debet in fide christi qui est petra.de qua aplus.i.Corinth.x.
Petra autē erat xp̄s. ¶ In septima scz fauo mellis/qd ad
os suū virga intincta ionathas applicuit: qualitas signifi/
cat offerētis sacerdotis qui debet habere vite sanctitatem:
quod p ionathā significat/q̄ gratia interpretat:et ordinis
dignitatē quod per virgā importat:⁊ xp̄i cuius psonā gerit:
fidei ⁊ vite imitationē: quod per intinctionē virge in fauū
mellis ⁊ applicationē ad os importat. Christus enim fauū mel
lis est ppter duplicē naturā: diuinā in humana/qd est mel
in cera. ¶ In octaua scz effluxu sanguinis de christi latere
ostendit/vn hoc sacrm habet efficacie sue ortū:scz ex passio
ne christi q̄ in lateris apertione est cōsummata. Hec alexā.in
sententia. ¶ N Qd vero magister sniaꝝ dis. viij.quarti li/
bri ponit tm̄ quattuor figuras.s.māna:effluxū sanguinis
de latere christi:oblatione melchisedech: ⁊ agnū paschalē:
pōt breuiter dici q̄ magr nō voluit ponere oēs figuras:sed
magis expssas. Possunt enim he quattuor figure distingui/
penes quattuor pncipales effectus huius sacri:scz Viuifica/
re: ⁊ quātū ad illū figurat p sanguinē q̄ est vita hois causa/
liter:quia aia ois carnis in sanguine est. Leuit.xvij. Et san
guis christi emūdauit cōsciētias nostras ab opibus mortis.
ad Heb.ix. Alius est viuificata nutrire: ⁊ quātū ad hoc signifi
catur p māna. Sap.xvj. Angeloꝝ esca nutriuisti ppl'm tuū.
Tertius effectus est vires restaurare: ⁊ quātū ad hoc signi
ficat p panē ⁊ vinū oblatū a melchisedech abrae reuertēti
de plio/in quo pdita restaurauit. Quartus effectus est ptege
re a ptāte aduersarioꝝ: ⁊ quātū ad hoc significat p agnū
paschalē:cuius sanguine custoditi sunt filij isrl ab angelo ex
terminatore. ¶ Vel pōt dici q̄ ille quattuor figure posite
sunt fm quattuor q̄ in hoc sacro cōcurrūt:scz signū tm̄:res
et signū:res tm̄: ⁊ causa:q̄ sunt spēs panis et vini/christus/
gra/sanguinis effusio. Primū p oblationē melchisedech. se
cūdū p agnū paschalē. tertiū p māna. quartū p effluxū san
guinis de latere repsentat. Alie ab alijs assignant cause:sz
ille sufficiāt: ⁊ tm̄ de numero ⁊ sufficiētia figuraruz. ¶ De
tertio scz figuraꝝ ordine ⁊ excellētia: Dicit aūt figura excel
lētior q̄ expssius significat: ⁊ quātū ad hoc dr̄ q̄ figure se ha
bēt sicut excedētia ⁊ excessa. Nā fm diuersa in hoc sacramē/
to cōsiderata/nec hec figura excellit:nec illa. Nā quantū ad
sacrm tantū repsentandū/excellit figura melchisedech: quā
tū ad sacrm ⁊ rē/agnus paschalis:quātū ad rē tm̄/māna de
serti:quātū ad causam/effluxus sanguinis christi. Et hec sa
tis patēt ex pmissis. ¶ O Sed sunt duo dubia. Primū/
cur plus sacrificia horum trium patrū abel/melchisedech/
abrae:q̄ ceteroꝝ cōmemorant. Scd̄m/cur potius hec sacrifi
cia de lege nature/q̄ de lege moysaica i canone assumunt.
¶ Ad primū dicit/q̄ ideo horū patrū sacrificia cōmemorā
tur:q: sicut illoꝝ sacrificia typi fuere ⁊ figure sacrificij nos
tri:ita ⁊ patres ipsi fuere figura christi. Abel enim innocēs ⁊
iustus a fratre suo inuidiose interfectus est:p qd significat
christus:q̄ a fratribus suis iudeis inuidia obcecatis/malicia
se in mortē traditus:ppter qd dicit Ioh. apoc.xiij. q̄ agnus
christi ab origine mūdi occisus est:in suis scz i abel: in cuius
occisione prefiguratus est: vt dicit glo. Abraam quoq̄ fi/
gura fuit christi in magna sua obedientia/qua paratus fuit
offerre ppriā suā substantiā in filio suo vnigenito. Et chris
tus obediens fuit patri offerendo seipsum in mortem/ad

voluntatem et beneplacitū patris. Fuit etiā in hoc abraam
figura christi/q̄ patriarcha fuit ⁊ pnceps patrū/nō tantuz
israelitice plebis:sed ⁊ ppl'i christiani:illius p carnē:isti⁹ p
fidē:fm illō Gen.xvij. Nō vltra vocabit nomē tuū abram:
sed appellaberis abraā:q: patrē multaꝝ gentiū te cōstitui.
Sic christus pater est omniū q̄ fecit vtraq̄ vnuz: qui lapis
est angularis:duos in se parietes/iudeos et gentiles cōiun
gens in fidei vnitatē. In quo ⁊ oēs modo spūaliter renasci
mur:et filij dei efficimur per gratiā adoptionis:qui ⁊ iuxta
pmissionem abrae factā de suo fuit semine ortus. Melchi
sedech quoq̄ figura christi fuit:q: fuit rex salem.i.rex iusti
cie ⁊ pacis. Fuit sine patre ⁊ sine matre/⁊ sine genealogia:
Sacerdos dei altissimi:bndixit abrae: ⁊ obtulit decimas:p
que christū apte figurabat:de quo pphēta: Orietur in die/
bus eius iusticia ⁊ abūdantia pacis donec auferat luna.i.
ecclesie mortalitas. ⁊ Esa.ix. Ipse pnceps pacis:pater futu
ri seculi. Hic princeps pacis fuit sine patre ex tempore:sine
matre in eternitate:sine genealogia in diuinitate. Benedi/
xit oibus fidelibus: ⁊ occurrit pulsans ad ostium: pueniens
singulos in benedictionibus dulcedinis. Occurrit qdē pec/
catoribus in multa miseratione p immissionē sanctaꝝ cogita
tionū: vt a peccatis se cōuertāt. Occurrit ⁊ iā conuersis in
multa dulcedine/p multiplicationē gratiarū donoꝝ ⁊ vir
tutū. Obtulit ⁊ decimas p restaurationē ruine angelice. Ce
cidit qdē draco magnus lucifer: ⁊ traxit secū tertiā partem
stellarū. iuxta visionē beati Iohānis in apoc.cap.xij. Chri/
stus autē p nature humane assumptionē/obtulit se deo pa
tri/q̄ illa pars angeloꝝ q̄ cecidit est integrata:ne vacuitas
esset in illa hierlm supna. Et sicut patres christi:ita eoꝝ ob
lationes figure fuerūt nostri sacrificij: vt patet ex supradi/
ctis. ¶ P Ad secūduz dubiū respōdet fm Alber.q̄ ideo
sacrificia legis nature sunt adducta:q: illa in fide semp fue
rūt accepta: Hostie aūt legis ve.minus accepte fuerūt: ⁊ ad
tempus tolerabant: vt eas carnalis ppl's magis deo offer
ret:q̄ idolis immolaret:eo q̄ ppl's ille pnus fuit ad idola
triā. Vn̄ Leuit.xvij.postq̄ mādauit de bobus ⁊ eoꝝ adi/
pibus immolari dn̄o:quasi causam assignās addidit: Et ne/
quaq̄ immolabūt vltra hostias suas demonibus cū qbus for
nicati sunt. Vnde de sacrificijs ⁊ hostijs illius legis scribit
per Hiere.vj.ca. Holocaustomata vestra nō sunt accepta:
victime vestre nō placuerūt mihi. Et p Osee.c.vj. Miseri
cordiā volo ⁊ nō sacrificium. Et iterū in ps. Non accipiam
de domo tua vitulos:neq̄ de gregibus tuis hircos. Nuquid
manducabo carnes tauroꝝ:aut sanguinē hircoꝝ potabo.
Et similia multa q̄ ostendūt sacrificioꝝ illoꝝ inacceptabi
litatē/quantū ad pctōꝝ remissionē ⁊ gratie collationē. Nā
quoad primū dicit apls: Impossibile est sanguine tauro/
rū et hircoꝝ auferri peccata. ad Heb.x. Quoad scd̄m ait
Rom.iij. Ex opibus legis non iustificabit ois caro. Et ad
Gal.ij. Si p legē iusticia: ergo christus gratis mortuus est.
Sed de hoc latius.s.lec.xx. ¶ Potest etiā dici q̄ nō tm̄ cō
memorant sacrificia horū patrū tanq̄ figure nostri sacrifi/
cij:quantū cōmemorant ppter patrū illoꝝ acceptabilita/
tē. In quorū primo cōmēdat pstans iusticia:in scd̄o fides:
in tertio obediētia. Vn̄ orat sacerdos vt accepta sint sacri/
ficia/sicut patrum illorum fuere. Sequitur. Q

S Upplices te roga/
mus oipotens deus: Iube hec perferri p ma/
nus sancti angeli tui/in sublime altare tuū/
in conspectu diuine maiestatis tue:vt quot/
quot ex hac altaris participatione sacrosanctū filij tui cor/
pus et sanguinē sumpserimus:omni benedictione celesti ⁊
gratia repleamur. Per eundē dn̄m nostrū Amen. ¶ Hec
est tertia pars partis q̄nte pncipalis canonis: in qua post
petitā oblatoꝝ acceptationē/petit sacerdos diuine gratie
⁊ bndictionis participationē. Et habet tres particulas. In
pma ponit petitionis instantia. In scd̄a petitionis forma/
ibi: Iube hec. In tertia iungitur petitionis finis et substā
tia/ibi: Vt quotqt. ¶ Quoad primū dicit: Supplices.i.

Ps.lxxi.

humiles te rogamus. Allegamus aūt humilitatē nostram in petendo benedictionis grām: instructi doctrina iacobi apli dicētis: Deus supbis resistit: humilib⁹ dat grām. Eius dē. iiij. Hinc rogam⁹ nō ex nostra iusticia: qm̄ illa ante faciē tuā est tanq̄ pānus mēstruate. Esa. lxiiij. sed innitētes humilitati/ p quā nihil de nobis p̄sumimus: sed solum de tua misericordia rogam⁹ ⁊ petim⁹/ sciētes q̄ oratio humiliū celos penetrat: ⁊ non discedit donec altissimus eā inspiciat. Eccl. xxxv. Rogamus igit̄ te omnipotens deus: qui emo potēs est p̄stare q̄ petim⁹. Quis em̄ impabit angelis vt vota nostra pferāt ante cōspectū tue celsitudinis: nisi tu deus oīpotens: q̄ rex es ⁊ dn̄s angelorū. Quis pfundere pōt celesti bn̄dictione/ ⁊ imbre supne gratie corpus ⁊ sanguinem christi filij tui participātes: nisi tu deus oīpotēs q̄ pater es misericordiarū ⁊ totius cōsolatiōis: q̄ preuenis in bn̄dictionib⁹ de mensa quā parasti mādueātes. Jube hec perferri. Tante sunt pfunditatis hec verba/ dicit Inno. vt intellectus humanus vix ea sufficiat penetrare. Nā ⁊ btūs Greg. tanti sacramenti dignus interpres in. iiij. libro dialo. cap. l. tanq̄ de re ineffabili ineffabiliter loquēs: Quis inq̄t/ fidelium dubiū habere possit: in ipa immolationis hora/ ad sacerdotis vocē celos aperiri: in illo iesu christi mysterio angelorū choros adesse: summis ima sociari: terrena celestib⁹ cōiungi. Unū quoq̄ ex visibilib⁹ ⁊ inuisibilib⁹ fieri. Idē: Uno eodēq̄ tpe ⁊ momento ⁊ in celū rapit̄ ministerio angelorū sociādus corpori christi: ⁊ ante oculos sacerdotis in altari videt̄. ⁊ ponunt̄ hec verba de cōse. dis. ij. Quid sit sanguis. Quorū expositionē require. s. lec. xlvij. ¶ R Subdit Inno. Saluo tn̄ occulto celestis oraculi sacro/ psit hec verba: licet simplicius/ tn̄ securius intelligi sic/ tripliciter quidē: sm q̄ pnomē hec/ pōt demonstrare: vel fideliū vota: vel corporis ⁊ sanguinis sacra: vel per ea mystice significata. Primo modo sic: Jube hec scz vota fideliū: supplicationes ⁊ p̄ces Perferri. i. representari Per man⁹ sancti angeli tui. i. p ministeriū angelorū: q̄ (vt apls ait ad Heb. j.) sunt oēs administratorij spūs. Hi quidē nunciant deo nostras orationes quas fundim⁹: iuxta illud qd̄ ait angel⁹ ad tobiā eiusdē cap. xij. Qn̄ orabas cū lachrymis ⁊c. ego obtuli orationē tuā dn̄o. Et sm Alber. Non d̄r hic/ p sctī angeli tui p vno angelo tm̄: vel p vno angelorū choro: sed pro oībus. Oēs em̄ celestes essentie (vt dicit beatus Diony.) angeli vocant̄: quorū innumera est multitudo: sm illud Dan. vij. Milia miliū ministrabāt ei: ⁊ decies centena milia assistebāt ei. Hoc aūt maxime intelligēdū est fieri/ dicit in sacramēto altaris: allegās illud Grego. statim supra positū. Assistūt aūt angeli non ad hoc sacr̄m cōsecrādū: q̄r ad hoc nō acceperūt ptātem: sed in hac ab hoībus excedunt̄: vt. s. habitū est lec. iiij. Assunt aūt vt honorē ⁊ reuerentiā exhibeāt regi suo christo: in cui⁹ vultū respicere (vt Pe. ait) semper delectant̄: Ut quoq̄ vota ⁊ p̄ces et desideria sacerdotis/ et totius ppl̄i deo repñtent: sm illud Apocal. viij. Ascēdit fumus aromatū in cōspectu dn̄i de manu angeli. Nō aūt hoc petit̄ sm btm̄ Aug. vt deus p angelos noscat p̄mo q̄d petimus aut desideramus: q̄ oīa nouit anteq̄ fiāt. Dan. xiij. vn̄ et christus ait: Scit pater vester q̄d opus sit vobis anteq̄ petatis. Math. vj. Sed q̄r necesse habet rationalis creatura tpales causas in deū ⁊ ad eternitatē referre: siue petēdo quid erga se fiat: siue cōsulendo q̄d faciat: aut q̄d deo iubēte implēdū esse cognoscat: hoc nobis euidēter vel latenter angel⁹ reportet. Sic em̄ de⁹ iuxta ordinem sue sapiētie statuit/ vt infima p media reducant̄ ad suprema: vt vult Diony. in li. de ange. hierar. Sic docet hoies p angelos: inferiores p supiores: vt oīa illi uninario a pr̄e luminū ordinate p cedat. ¶ Uel aliter exponit̄ hec particula: Jube hec perferri. Hec. i. corpus ⁊ sanguinē filij tui: In sublime altare. i. in celū: nō sm realē loci trāslationem: q̄r iā ibi residet in forma gloriosa: sed sm acceptationē gratā inquātū tibi hec corp⁹ et sanguinē offerim⁹: petētes vt ex eorū participatione celesti gratia repleamur. ¶ S Uel tertio/ Jube hec perferri. Hec. i. signatū per sacramēta corporis et sanguinis: qd̄ est ecclesia militanō: Ecclesiam militantē eiusq̄ mēbra: Jube tu pater celestis pferri in sublime altare tuū. i. ecclesiam triumphantē q̄ altare dicit̄: iuxta hoc Leui. vj. Ignis in altari meo semp ardebit. i. feruor charitatis in ecclia triūphante: ⁊ dicitur altare: q̄r ibi sacrificat̄ sacrificium laudis. Ps. Beati qui habitāt in domo tua dn̄e: in secula seculorū laudabūt te. In cōspectu diuine maiestatis tue. i. supreme ⁊ altissime diuinitatis tue: que in celo et ecclesia triumphante singulari fulgore rutilat. Per man⁹ sancti angeli tui. i. p ministeriū ⁊ seruitiū angelorū: vt. s. Uel p manus sancti angeli tui. i. christi filij tui qui est angelus magni cōsilij: sm illud Esa. ix. Uocabit̄ nomen eius magni cōsilij angel⁹. Ut quotquot/ de seruitute cleri vel voto ppl̄i: Ex hac altaris participatione. hoc est ex sacrificij altaris cōlone: Sumpserimus: ⁊ hoc sacramētaliter vt celebrans: vel spūaliter tm̄ vt ppl̄s circūstans: Sacrosanctū filij tui corpus: qd̄ operatione spūssancti de purissimis sanguinib⁹ virginis formatū/ inseparabiliter mō ineffabili excellētissime diuinitati vnitum est: propter qd̄ rectissime sacrosanctū dicit̄; quasi bis sctm̄ ex plenissime gratie et verbi psonali vnione. Et sanguinē/ naturalē p nobis fusum/ eiusdem filij tui/ Omni celesti benedictione. oim spiritualiū charismatū/ gratiarū/ donorū ⁊ virtutū: Repleamur: q̄r sine horū largitione oē opus nostrum est inualidū. Repleamur sm mentē a te patre luminū: a quo est oē datū optimū/ ⁊ oē donū pfectū. Cōcludit̄: Per eundē christū dn̄m nostrū. quē constituisti mediatorē inter te ⁊ nos pctōres miseros: atq̄ aduocatū: vt causam nostrā corā te pijssimo iudice et iustissimo ageret: ⁊ pro nobis efficaciter interpellaret: quasi diceremus: Nō p merita nostra placere tibi poterit nostra oratio: Placeat igit̄ tibi saltē per dn̄m nostrū iesuz christū filiū tuū in quo tibi bene cōplacuisse testatus es. Per hūc ad te accedim⁹ quatenus ad te ipse p semetipm accedat: cui ⁊ p̄us cōcessisti vt introiret p sanguinē propriū in sancta tua eterna nostra redēptione inuenta. ad Hebre. ix. ¶ T Sacerdos aūt hāc dicens orationē humiliter se inclinat: osculat̄ altare: man⁹ cōplicat: et tres cruces format. Inclinatio illa sm Inno. ⁊ alex. significat christi humiliationē ⁊ inclinationē: qua imminente passione positis genib⁹ pcidit in faciez orās: Pater mi si possibile est transeat a me calix iste. Uel sm alios significat illā in cruce inclinationē qua christus inclinato in cruce capite tradidit spiritū. Uel tertio sacerdos humiliter se inclinat: vt per signa sensibilia significet internā humilitatem/ qua debet supplicās vestiri: vt eius oratio sit acceptior exaudiri: vtq̄ humilitatē corpore demōstret quā sermone explicat se tenere/ dicēs: Supplices te rogam⁹. ¶ Cancellat etiā sub hac oratione man⁹ suas ante pectus: sm quarundā consuetudinē eccl̄iarū sm magistrum in rationali/ ad designandū q̄ humilitas orationis p inclinationez designata/ tunc primū digna est exaudiri: dum ex fide pcedit pectoris atq̄ mētis. Ex fide dico p dilectionē operāte: q̄ operatio p manus intelligit̄. ¶ Uel sm aliarū cōsuetudinē eccl̄iarū/ orat cancellatis manib⁹ ad altare: quasi facto ⁊ opere ipso dicat: Obsecro te per passionē ⁊ crucē filij tui: iube hec ⁊c. Cācellatio em̄ manuū ⁊ suppositio ad altare crucifixionez christi significat: in quo se obtulit sacrificium p expiatione peccatorū. Rursus dum dicit: Ut quotquot ex hac altaris participatione/ altare osculat̄: et representās p hoc osculuz iude/ vt dicit Innocen. et vt sicut ad proditoris osculum se christus inclinauit: ita inclinet se sacerdos ad osculū reuerentie et honoris. Secūdum Alber. ho vt se fieri participē altaris sacrificio cū alijs omnib⁹ ostēdat. sicut olim dauid se participē omniū bonorū fieri petijt cum ait: Participez me fac de⁹ omniū timētium te: ⁊ custodientiū mādata tua. ¶ Secūdum alios/ osculū altaris significat reconciliationē nostrā cum deo/ factam in morte christi per hoc sacrificium cōmemoratā: nā osculū/ pacis est signū. Osculantur aūt q̄dā ter altare: sm magistrū in rationali: agentes p hoc gratias trinitati: cui per passionem christi humanum gen⁹ est reconciliatū. Alij autem bis/ ad representandum genus

1. Pet. 1.

nam in christo naturam:seu ad significandu3 ipsum in cor
pore ⁊ aia passum. Alij semel/ad significandū illud vnicum
osculū proditoris: vel vnicā christi mortē et nostri reconci
liationē. ¶ A Deinde facit sacerdos quartā crucis signa
tionem: que licet multipliciter a diuersis exponat in ordi
ne ad diuersa in corpore christi vero vel mystico significa
ta: tñ sequens ordinez supra lec.xxi. in his signis expositū/
dico post scm̄ thomā parte.iij.q.lxxxiij.ar.v. ꝙ in hac quar
ta signatione fit trina crucis signatio. Prima in verbo cor
pus: scda in verbo sanguine: tertia in verbo oi bñdictione.
Prima fit sup oblatā quo corp⁹ christi: scda sup calicē/quo
sanguis christi vi cōsecrationis pmo cōtinetur: tertia ante
faciē sacerdotis. Per primā igr̄ cōmemorat corporis chri
sti rigidissima extensio: qua iuxta pphete vocē/oia eius os
sa dinumerari poterāt. Foderūt inquit manus meas ⁊ pe
des meos: dinumerauerūt oia ossa mea. Ps̄.xxi. Cui q̄si cō
patiētis affectu ecclesia canit: Flecte ramos arbor alta: ten
sa laxa viscera: ⁊ rigor lentescat ille/quē dedit natiuitas: vt
superni mēbra regis miti tendas stipite. ¶ Per scdam crucē
effusio largissima sanguinis: qua oi defluxo humore/corp⁹
sctissimum torruit: qd idē pphetа nō tacuit/cū in persona
christi ps̄. preallegato ait: Sicut aq̄ effusus sum: ⁊ dispersa
sunt oia ossa mea: factū est cor meū tanq̄ cera liquescens in
medio vētris mei. Aruit tanq̄ testa virt⁹ mea: ⁊ lingua mea
adhesit faucibus meis: ⁊ in puluerē mortis deduxisti me. ⁊
in hymno prefato Clauis mite corp⁹ perforat: sanguis vn
da pfluit: terra/pont⁹/astra/mūdus/quo lauant flumine.
¶ Per tertiā passionis fructus: vñ pfluit in nos ois bene
dictio designat: que ideo ante sacerdotis faciem figuratur.
¶ X Hanc aūt benedictionis plenitudinē/Alb. dicit per
omnes illas tres cruces significari: vt per primā sup corp⁹
factaz/significet plenitudo benedictionis/a pmo pfectore
sanctitatis scz christo in corp⁹ christi mysticū pcedere. Per
scdam sup calicē signatā/significat in idē corp⁹ christi mysti
cuz gratiā recipi. Per tertiā ante faciē sacerdotis figuratā/
significat eādē gratiā in sacerdote ⁊ eis p quib⁹ offert per
manere. Scdm magistrū in rōnali/prime due cruces signi
ficant ꝙ christ⁹ p duob⁹ populis passus est. Vel sm alios/
ꝙ per mortez christi ⁊ sanguinis effusionē a duplici morte/
corporis scz ⁊ anime liberati sumus. ¶ Tertia aūt fit ante
sacerdotis faciē: vt crucis et passionis xpi teneat memoriā:
sicq3 passionis socius fact⁹/fiat particeps ⁊ regni: sm illud
apostoli: Si sustinebim⁹ ⁊ cōregnabim⁹. ¶ Vel per tertiā
crucē significari pōt/ꝙ per christi passionē in cruce cōsum
matā: crux facta est figura demonib⁹ formidabilis: qua con
tra eos efficaciter munimur ⁊ defensamur. ¶ Vel sz alios
per has tres cruces significat diuersitas passionis. corpo
ris quoad vulnerationē: sanguinis quoad effusionē: faciei
quoad velationē: cōtumelias: ⁊ multiplicē irrisionē. Inno.
vero non attendēs ordinē le. pallegate positū/dicit ꝙ ideo
fiunt tres cruces: qr christ⁹ in agonia fact⁹ tertio orabat/eū
dem sermonē dicēs ⁊c. Vel crux sup corp⁹/vincula signifi
cat q̄b⁹ ligat⁹ fuit dñs: sup calicē/flagella representat: ante
faciē sacerdotis signata/sputa ⁊ alapas quib⁹ christi facies
lita est atq3 percussa significat. Sic vario mō exponitur ista
crucis signatio: sed pma expositio rationabilior videt ⁊c.

ij. Timo the. ij.

¶ Lectio.lvij. A

MEmento etiā domi-
ne famulorum famularūq3 tuarū. N. ⁊ N. qui
nos precesserūt cū signo fidei: et dormiūt in
somno pacis. Ipsis dñe et omnib⁹ in christo
quiescētib⁹ locū refrigerij lucis et pacis vt indulgeas de
precamur. Per eundē christū do. no. Amē. ¶ Hec est sexta
pars principalis toti⁹ canonis: in qua post cōsecratorū re
memorationē ⁊ petitā salutez his qui sacrificio pfruunt: in
parte ista subinfert refrigerij ac suffragij postulatio ⁊ ite
rata sanctorū inuocatio: quatenus petita a dño cōcedant. Et
diuidit in partes duas. In prima petit refrigeriū p defun
ctis. In scda petit suffragiū p viuis/adiunctis sanctorū me
moriis/ibi: Nobis quoq3 ⁊c. ¶ Circa primū duo facit. Pri
mo orat p quibusdaz mortuis specialiter. In scdo p oibus
in christo quiescentib⁹ generaliter/ibi: Et oib⁹ in christo ⁊c.
¶ Quoad primū dicit: Memēto etiā. Etiā signū est cōti
nuatiuū distinctorū abinuicē: ⁊ in pposito cōtinuat hāc ora
tionē pxime precedēti: vt sit sensus: cū hoc ꝙ petim⁹ ꝙ nos
viui celesti bñdictione ⁊ gratia repleamur: etiā petim⁹ do
mine vt memoriā habeas famulorū famularūq3 tuarū ⁊c.
credētes nostrū sacrificiū nō solū pdesse viuis: sed ⁊ defun
ctis. vñ Inno. Orat pia mater ecclia nō solū p viuis: sed
etiam p defunctis: ⁊ eos sacre oblationis intercessioni cō
mēdat: certissime credēs/ꝙ sanguis ille preciosus q̄ p mul
tis effusus est in remissionē pctorū/non solū ad salutē viuē
tiū: verūetiā ad absolutione valeat mortuorū. Et vt magis
ostenderet ecclesia fidē qua tenet ad nostrū sacrificiū mor
tuis pdesse: statuit ⁊ decreuit vt in quibuslibet missarū so
lēnijs/loco debito defunctorū memoria habeat: vñ de cō
se. dis. j. Visum. decretū est in cōcilio cabilonēsi in hūc mo
dū. Visum nobis est vt in oibus missarū solēnijs/p spiriti
bus defunctorū loco cōpetenti in ecclia ad dñm depcetur.
Sicut em̄ nulla dies excipit/qua nō p viuētib⁹ et quibusli
bet necessitatib⁹ dñm deprecet: ita nimirū nulla dies exci
pi debet/qn pro aiabus fideliū pces ad dominū in missarū
solēnijs fundant. Antiquitus igitur hunc morē tenet eccle
sia vt in missarū solēnijs: ⁊ alijs precib⁹ dño spūs quiescen
tiū cōmendent: dicente btō Aug. Nō sunt pretermittēde sup
plicationes p spiritib⁹ mortuorū: quas faciēdas p oibus
in christiana ⁊ catholica societate laudamus. Defunctorū3
etiam tacitis nominib⁹/eorū quos sub generali cōmemora
tione suscepit ecclia: vt q̄bus ad ista desunt parētes aut fi
lij aut q̄cunq3 cognati vel amici: ab vna eis exhibeatur pia
matre ecclia. ¶ B Orat ergo Memēto dñe ⁊c. Hoc est
sm Alber. Nō sint erga te famuli tui et famule de numero
illorū de quib⁹ nullā vis habere memoriā ⁊ noticiā. de qui
bus p pphetā dixisti: Nominū eorū nō recordabor ampli⁹
p labia mea. ⁊ Matth. vij. Multi dicēt mihi in illa die: do
mine dñe ⁊c. et tunc pfitebor illis: qr nunq̄ ego noui vos.
Illi em̄ in dei memoria nō sunt: qui deleti sunt de libro vite.
de quib⁹ dicit. In ciuitate tua imaginē eorū ad nihilū redi
ges. Hi sunt quib⁹ grē bñficiū nō impendis: sed his q̄ sunt
in noticia tua: sicut ille cui dixisti/Exo. xxxiij. Inuenisti gra
tiā coram me: ⁊ teipm noui ex noīe. Dicit autē/Memēto:
nō ꝙ velit deū quasi oblitum aliquorū ad memorandū exci
tare: qr in deuz nulla penitus cadit obliuio. Immutabilis
est enim: neq3 in ipo quorūcūq3 actuū est vicissitudo: vt Ja
co. j. Apud quē nō est trāsmutatio: nec vicissitudinis obum
bratio. ¶ Dicit ergo sacerdos: Memēto dñe: vt sic pijci
at in deū oēm affectū suuz tanq̄ patrē clemētissimū: vt quod
desiderat et petit iā deo cognitū/misericorditer tribuat/ac
largiat. Ita dicit beatus Aug. ij. cōfessio. se locutū fuisse ad
dñm dicēs: Cur inquit tibi dñe tot narrationes rerum dixi
go. Nō vtiq3 vt p me noueris ea: sed affectū meū excito in
te: cōfitēdo tibi miserias nostras/⁊ misericordias tuas sup
nos: vt liberes nos: vt desinam⁹ esse miseri in nobis: ⁊ bea
tificemur in te qui pauperes sum⁹. ¶ Sequit. Famulorū
famularūq3 tuarū: qui tibi in obediētia mandatorum tuo
rū famulati sunt: quia de his qui nūq̄ famulari voluerūt:
nulla est apud deuz recordatio. ij. Timo. ij. Cognouit dñs
qui sunt ei⁹. Joh. x. Cognosco oues meas: ⁊ cognoscūt me
mee. Exprimit autē sacerdos famulatū eorū p quib⁹ orat:
vt qd petit valeat citius impetrare: exēplo sapientis: qui cū
sapientiā de sede magnitudinis sibi mitti petijt: statim in
duxit famulatū di. Da mihi dñe sediū tuarū assistricē sapiē
tiā. Et post pauca subdit: Qm̄ seruus tu⁹ sum ego: ⁊ filius
ancille tue. Et pphetа dauid petēs ab inimicis suis ac tri
bulationib⁹ liberari/seruitutis sue memorat. In misericor
dia tua inq̄t/disperdes inimicos meos: ⁊ pdes oēs q̄ tribu
lāt aīam meā: qm̄ ego seru⁹ tuus sum. Fit aūt hoc qr more
humano famulat⁹ ⁊ humilis seruitus: animum ad exaudi
tionē inclinare consueuit. ¶ C Seq̄tur. Qui nos pcessē

Sap. ix.

Ps̄. cxlij.

tunt. Tangit mortuoꝝ pietatem ⁊ ꝓfessionē: Qui nos pre cesserūt ante nos decedendo. Cum signo fidei. hoc est sacra fidei venerabiliter ⁊ reuerēter suscipiēdo. De illis em̄ spes est apud ecclesiam: ⁊ ꝓ illis intercedit. j. Coꝛ. v. Quid mihi inquit aplūs/de his q̄ foris sunt: iudicare. Uel sm̄ Inno. cū signo fidei. i. cū charactere christianitatis: q̄ fideles ab in fidelib⁹ discernūtur. sm̄ illud: Audiui numerū signatoꝝ cē tū quadragintaquattuoꝛ milia ex oī tribu filioꝝ isrl̄. In su sceptione q̄dē baptismatis: q̄ introit⁹ est/et fidei ianua: im primit quoddā signū spūale ac indelebile in animā bapti zati: ꝑ qd̄ discernit baptizatus a nō baptizato: fidelis ab in fideli. de quo. s̄. dictū est lec. ij. Et hoc cōi nomine dr̄ chara cter ⁊ signū christianitatis. de q̄ habet in cap̄. Maiores. de baptismo ⁊ eius effectu/vbi dicit Inno. Qui ficte accedit/ ad sacrm̄ baptismi scʒ/characterē recipit christianitatis im pressum. Uel sic: q̄ nos p̄cesserant cū signo fidei. i. q̄ dū vixe runt/apparuerunt in eis signa q̄ fuere fideles ⁊ vere chri stiani: de q̄bus desperandū nō est: sed magis ꝓ eis orandū.

Apoca. vij.

¶ Sequit: Et dormiunt in somno pacis. i. in pace cōscien tie mortui sunt sine pctis mortalib⁹ ⁊ dei offensa: sed in dei amicitia ⁊ gr̄a. His em̄ dūtaxat ꝓsunt orationes viuētium. Frequēter autē scriptura defunctos dormiētes vocat: p eo q̄ sicut dormiētes somno naturali a somno euigilant: sic et mortui a somno resurgēt. vnde Aplūs: Nolum⁹ vos igno rare de dormiētib⁹ vt nō cōtristemini sicut ⁊ ceteri q̄ spem nō hn̄t. j. Thes. iiij. ⁊ Ioh. xj. dn̄s inquit: Lazarus amicus noster dormit: sed vado vt a somno excitē eū. Et declarans quali somno dormiret subdit euāgelista: Dixerat iesus de morte eius. Illi aūt scʒ discipuli putauerūt/q̄ de dormitio ne somni diceret. Tunc ergo iesus dixit eis manifeste: La zarus mortu⁹ est. ⁊ Lu. viij. Puella nō est mortua sed dor mit. ⁊ deridebāt eū: sciētes q̄ mortua esset. Et vere q̄ natu re mortui sunt: deo dormiūt. nā sm̄ Aug. non tā facile quis dormientē a somno excitat: q̄ facile de⁹ a morte resuscitat. Ex hoc aūt verbo qd̄ hic dicitur: In somno pacis. dicit Al ber. Hi dormiūt in somno pacis: vel qui nūc in regno rece pti pace fruunt/dicētes: In pace in idipm̄ dor. ⁊ re. ⁊ Apo cal. xiiij. Amodo iam dicit spūs/vt requiescāt a laboribus suis. Uel qui sunt in purgatorio: hi em̄ ꝑ certā expectatio nē sunt in pace cordis: q̄ in securitate grē: et liberati ab oī mutabilitate: ⁊ strepitu mūdi: vnde secure expectāt sue pur gationis terminū: ⁊ liberationē a penis ac penaruꝫ locis. ¶ D Ex hoc etiā verbo videt innui sm̄ Alber. q̄ aie in purgatorio nō affligunt ministerio demonū: q̄ cū demoni bus somnū pacis nō haberēt: sed purgant ꝑ seipsas: sic au rū purgat ⁊ rutilat in igne. vnde. j. Coꝛ. iij. Uniuscuiusq̄ opus quale sit: ignis ꝓbabit. Si cuius opus arserit: detri mētū patietur: ipe tn̄ saluus erit: sic tn̄ quasi ꝑ ignē. Unde nō opinoꝛ ait Alber. q̄ demones aias purgādas deferāt ad loca penaꝝ: q̄ sancte sunt aie ille. Et dicit dauid: Nō tradas bestijs aias cōfitētes tibi. hoc est nō tradas eas ptāti demo nū affligendas: qui sunt bestie dicte: ⁊ aias pauperū tuoꝝ ne obliuiscaris in finē: q̄ purgatos educis de locis penaꝝ. Sed potius aie pōdere venialiū pctoꝝ: que secū portāt de corpore exeūtes: tendūt ꝓfunde/⁊ minus ꝓfunde ꝓ diuer sitate venialiū delatoꝝ secū ad loca penarum: sicut diuersi pōderis grauia tēdūt deorsum. ⁊ ideo Zach. v. dicit iniqui tas sedere sup talētū plumbi. et in ps̄. xxxvij. dicit de pctis: Sicut onus graue grauate sunt super me. Illis ergo valēt suffragia. ¶ Hic aūt sm̄ Inno. Alexan. ⁊ Alber. sacerdos quoꝝ voluerit: habere debet memoriā specialē: scʒ defun ctoꝝ/parentū/cōsanguineoꝝ/specialiter cōmissoꝝ: ⁊ eoꝝ quib⁹ missam suā specialiter applicare voluerit: quoꝝ me moriā nō vocaliter noiatim exprimat: sed tn̄ mētaliter per sonas ipas cogitabit: ne scʒ astantiū deuotio turbet: aut ne in vanā laudē missas dici procurantes extollant. De hac me moria quorum scʒ fieri debeat: ⁊ quo ordine: ac ceteris hāc materiā respicientib⁹ satis dictū est. s̄. cū ageret de memo ria viuoꝝ lec. xxvj. ⁊ sequēti que hic supfluū foret repetere Tactuꝫ est ibidē/ꝙ memoria esse debet breuis. additi sunt

ps̄. lxxiij

etiam modi breuiandi. Cui cōsentit Guil. paris. in diuina rhetorica: vbi de breuitate orationis loquitur/ita dicens: Qui missas adeo lōgas faciūt/ q̄ tedio ꝓlixitatis sue cor da circūstantiū a gratia deuotionis arescunt: ⁊ ipam refe ctionē spūalem quam in missis ꝑcipere deberēt: in molestie amaritudinē eis vertūt. De his igit pōt cōqueri pplus cir cūstans ⁊ dicere: Dederūt in escā meā fel. Crudelitas igitur huiusmodi hoim hec est: vt ꝓ pugillo deuotiōis qd̄ eis in missis tribuit: totius ppl̄i deuotionē deo auferūt: ⁊ ꝓ trib⁹ aut quattuoꝛ (vt ita dicat) lachrymis cōpunctionis aut de uotionis/vasa magna. i. corda deuote ⁊ lachrymose oran tiū effundāt. Ibi ergo breuis eē debet oratio: vbi breuitas e⁹ alioꝝ deuotioni orantiū militat ⁊ deseruit: nunq̄ tn̄ ꝓli xitas ⁊ lōgitudo orationis deo displicet: nisi vbi ipa ꝓlixi tas alijs impedimētū p̄stat orādi. Hec Guil. De illis ergo sacerdotib⁹ q̄ in publico corā pplo celebrāt loquitur Guil. ¶ Sequit: Ipis dn̄e ⁊ oib⁹ in christo q̄escētib⁹. Ubi post q̄ sacerdos aliquoꝝ defunctoꝝ memoriā habuit specialr̄: hic oim facit memoriā generaliter. vn̄ dicit: Ipis scʒ q̄s spe ciali designouim⁹ recordatiōe: Et oibus in christo quiescē tibus. i. in fide ⁊ ꝓfessione christi defunctis. Uel sm̄ Alber. in signis fidei q̄escētib⁹ a laborib⁹ vite exterioris. Iob. iij. Requieuerūt fessi robore. ⁊ ibidē: Nūc em̄ dormiēs silereꝫ ⁊ somno meo requiescerē. De quib⁹ etiā dr̄: Apoc. xiiij. Bti mortui q̄ in dn̄o moriunt. Ut indulgeas. i. cōcedas ex tua beniuolentia ⁊ misericordia q̄ supexcet iudiciū. Iacobi. ij. Locū refrigerij: in quo nō est ardoꝛ penaꝝ. Nō hoc erat/q̄ si in gr̄a decedētes expertes sint refrigerij diuine cōsolatio nis. Nō em̄ sunt de illis quib⁹ nullū subuenit refrigerium/ qualis fuit diues epulo q̄ in penis clamauit: Pater abraā miserere mei: et mitte lazarū vt intingat extremū digiti sui in aquā: vt refrigeret linguā meā: q̄ crucioꝛ in hac flāma. Nec tn̄ qd̄ postulauit obtinuit: q̄ dicēte abraā: Inter nos et vos chaos magnū firmatū est: vt hi qui volūt hinc trāsi re ad vos/ non possunt: neq̄ inde huc transmeare. Chaos hoc profundissimū imobilitas est diuine snie: q̄ nullā san ctoꝝ in patria ꝑ cōpassionis suffragiū/permittit trāsire ad subuentionē in inferno damnatoꝝ. Nec aliquē dānatoruꝫ ꝑmittit ꝑ refrigerij adeptionē trāsire liberatū ad locū bea toꝝ. Hic est locus refrigerij/qui petit in gr̄a defunctis: scʒ quātū ad penā ignis. Quia licet cōsolationē hn̄t ex certitu dine adipiscende beatitudinis: ⁊ charitate dei quo replen tur: non tamē habēt refrigeriū a pena quam adhuc sustinēt ꝓ peccatis in vita p̄senti cōmissis: ⁊ nō plene quātū ad sa tisfactionē remissis. Tale est refrigeriū qd̄ ꝑ aquā designat Zach. ꝓpheta cap̄. ix. Tu in sanguine testamēti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non est aqua/ refrigerij scʒ ab afflictione penarū: q̄uis nō sit refrigeriū diuine cōsolatio nis. ¶ Sequit: Lucis. i. locū illū in quo nō est obscuritas tenebrarū. Sunt em̄ aie in purgatorio priuate aperta diui sione in q̄ua est lux maxima: habitat em̄ lucem inaccessibi lē. In his ergo tenebris sunt: nō in tenebris culpe infideli tatis aut desperationis: habēt em̄ lumē cognitiōis spei et charitatis. De q̄b⁹ illud Michee. vij. accipi pōt Ne leteris inimica mea sup me: q̄ cecidi. Cōsurgā. Cū sedero in tene bris: dn̄s lux mea est. Iram dn̄i portabo q̄m peccaui ei: do nec causam meam iudicet et faciat iudicium meum. Edu cet me in lucem: et videbo iusticiam eius. ¶ Et pacis: in qua non est afflictio hostiū. Apoc. xxj. Absterget deus om nem lachrymam ab oculis sanctoꝝ ⁊c̄. Uel pacis/contra vermē conscientie: qui in his que a pace eternitatis ꝓfecta sciuncti sunt nō morit. Donec perueniat ad locū vbi dele ctabunt multitudine pacis: cū placebūt corā deo in lumi ne viuētiū. Hic locus refrigerij lucis ⁊ pacis/celū est empy reū: locus beatoꝝ: locus cōsolationis ⁊ refrigerij: de quo Sap̄. iiij. Iustus si morte preoccupatus fuerit: in refrige rio erit. Locus claritatis et lucis/quem claritas dei illumi nat: sm̄ illud Apocalipsis. xxj. Ciuitas non eget sole neq̄ luna vt luceant in ea. Nam claritas dei illuminabit eam: et lucerna eius est agnus. Locus securitatis et pacis. Esa.

Lu. xvj.

j. Timo the. vj.

xxxij. Erit opus iusticie pax: et cultus iusticie silentium: et securitas vsq; in sempiternum. Et sedebit populus meus in pulchritudine pacis: ⁊ in tabernaculis fiducie: ⁊ in requie opulenta. Hic locus celestis est ciuitas: cuiꝰ pax est ordinatissima ⁊ cõcordissima societas fruendi deo/ ⁊ inuicez in deo: vt dicit Augu. xix. de ciuita. dei. c. xiij. Deprecamur/ oẽs scz nos qui sacrificiũ tibi offerimꝰ siue sacramẽtali ministerio siue voto. primũ sacerdotẽ: secundũ respicit ppl'm circũstantẽ. ¶ ff Concludit: Per eundẽ christũ dñm nostrum: qui ad inferos descendens defunctos liberauit a locis penarũ: inducens in locũ refrigerij btitudinis eterne. Ipse etiã est splendor paterne glorie: lux ⁊ veritas: quẽ expectabant sedentes in tenebris: vt educerent ad locũ diuine claritatis. Ipse est qui post labores ⁊ miserias ⁊ angustias pacem ⁊ requiem repromisit dicens Joh. xvi. In mũdo pressurã habebitis: in me aũt pacem. Cõgrue igit petimus ꝑ dñm iesum christũ/ vt in ipso donet quiescentibꝰ defunctis locꝰ refrigerij/ lucis ⁊ pacis. Et q̃uis multi in christo dormierunt: qui de facto locũ lucis ⁊ pacis inhabitant quantũ ad animã: ⁊ ita suffragio viuoꝝ non egent: tñ hos ab alijs nõ discernimꝰ: sed gñaliter pro oibꝰ in christo dormientibꝰ supplicamꝰ. Vñ dicit Aug. in lib. de cura pro mortuis agenda: ⁊ habet. xiij. q. ij. Non estimemꝰ. Quãuis enĩ altaris siue orationũ/ siue elemosynarũ sacrificia nõ ꝓ quibus fiunt oibus ꝓsint: sed his tñ pro quibꝰ dũ viuũt cooperantur vt ꝓsint: sed q2 nõ discernimꝰ qui sint: oportet ea ꝓ regeneratis omnibꝰ facere: vt nullus eoꝝ pretermittat/ ad quos hec beneficia possint ⁊ debeant ꝑuenire. Meliꝰ enĩ supererunt illa his quibus nec obsunt: nec prosunt: q̃ eis deerunt pro quibus ꝓsunt. ¶ Et quia hic memoria agitur mortuoꝝ: cõgruũ est aliq̃d de eoꝝ suffragijs tractare: ea tñ que circa memoriã viuorũ tractata sunt minime repetẽdo.

De suffragijs mortuorum.

Videndũ igit erit de sex. Primo vtrũ viuorũ suffragia defunctis ꝓdesse possint. Scdo an omnibꝰ: an aliquibꝰ ꝓsint: quibus ⁊ quibꝰ nõ. Tertio quibꝰ suffragijs iuuari possint: ⁊ que hoꝝ magis ꝓsint. Quarto vtrũ indulgentie ꝓficiant transeuntibꝰ. Quinto ad quid prosint. Sexto quoꝝ suffragia prosint: an tñ existentiũ in gratia: an etiã suffragia peccatorũ. Et vtrũ suffragia pro defunctis facta ꝓficiant actori. Et si sic: an tantũ ei ꝓficiant quãtũ si pro seipso faceret: et suã intentionem ad aliũ nõ dirigeret. ¶ A Quantũ ad primũ fuit error quorundã hereticoꝝ negãtiũ aias abhinc decedentiũ posse viuentiũ suffragijs adiuuari: suã ꝓ fidiaz diuersis rõnibus muniẽtiũ ⁊ scripture autoritatibꝰ. Nam scriptũ est in ps. Reddes vnicuiq; sm opa sua. ⁊ apoc. xiiij. Opera enĩ illoꝝ sequunt illos. Item. ij. Coꝛ. v. Oẽs nos oportet manifestari añ tribunal christi: vt referat vnusq̃sq; ꝓpria corporis prout gessit/ siue bonũ siue malũ. Item. j. Coꝛ. iij. Vnusquisq; ꝓpriã mercedẽ accipiet sm suũ laborem. ⁊ ad Ro. xiiij. Vnusquisq; nostrũ pro se reddet rationem deo. Item Gal. vi. Que seminauerit hõ: hec ⁊ metet. Et ibidez. Vnusquisq; onus suũ portabit. Et btũs Hiero. ⁊ habet. xiij. q. ij. In presenti. In presenti ait seculo scimus siue orõnibꝰ siue cõsilijs inuicem nos posse adiuuari. Cum aũt ante tribunal christi venerimꝰ: nec iob: nec daniel: nec noe rogare posse pro quoq̃: sed vnũquemq; portare onus suũ. ¶ Ex his omnibus ⁊ similibꝰ sequi videt/ q̃ defuncti actuũ suoꝝ quos in corpore gesserũt: premia ꝯdigna percipient: ⁊ per ꝯñs nihil tunc eis ꝓficient opera alioꝝ. ¶ Ad idez arguũt rõne. Ad iusticiã dei ꝑtinet vt vnicuiq; tribuat sm merita ꝓpria: iusticia aũt dei nõ deficiet: igit nõ põt aliq̃s ex alteriꝰ operibꝰ accipere liberatiõis suffragiũ. ¶ Itẽ ad diuinã iusticiã ꝑtinet similiter reddere bona pro bonis ⁊ mala ꝓ malis: sed nullus punit pro malis alteriꝰ. Ezech. xviij. Anima q̃ peccauerit ipsa morietur. Filius nõ portabit iniquitatem patris: ergo nec vnꝰ iuuat ex bonis alterius. ¶ Idem ꝑ idem: Opus est meritoriũ ⁊ laudabile/ scz per voluntatis libertatẽ: in inuolũtarijs enĩ neq; laudamur neq; vituperamur. iij. Ethic. Sed ex bono vnius nõ laudat alter, ergo nec opus vnius poterit alteri esse meritorium.

¶ Item ꝓficere ex opere aliquo est existentium in via: sed mortui sunt in termino recipiẽdi sm merita: sm illud aplĩ: Statutũ est omnibꝰ hoibus semel mori post hoc iudicium ad Heb. ix. Vnde ⁊ de mortuis intelligit qđ legit Job. xix. Semitã meã circũsepsit: ⁊ trãsire nõ possum. Nullus enĩ iuuatur ex opere alterius: nisi sit aliqua vite cõicatio: sed viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ nulla est cõicatio: sm phm. j. Ethi. ergo suffragia viuoꝝ mortuis nõ ꝓsunt. ¶ D Sed cõtra hunc errorem est veritas fidei: scriptura sacra: ac sctõꝝ dogmata: eccl'ie quoq; ritus ⁊ determiatio: atq; rõ. ¶ Ratio: q2 charitas q̃ est vinculũ eccl'ie mẽbra vniens non solũ ad viuos se extendit: sed etiã ad mortuos qui in charitate decedunt. Charitas enĩ est vita aie q̃ nunq̃ excidit: q2 nec in hoc seculo: nec in futuro finit: vt dicit glo. j. Coꝛ. xiij. ⁊ ideo opera viuoꝝ cõia facit etiã defunctis. Oẽs enĩ fideles viui ⁊ defuncti ꝑ charitatẽ vniti/ vnius corporis eccl'ie mẽbra sunt: licet diuersoꝝ statuũ. Membroꝝ aũt eiusdẽ corporis vnũ per aliud constat iuuari posse. Hinc. ij. Mach. xij. dicit: q̃ vir fortissimus iudas collatione facta duodecim milia dragmas argenti misit hierosolymã/ offerri ꝓ pctis mortuoꝝ sacrificiũ: iuste ⁊ religiose de resurrectiõe cogitãs. Nisi enĩ eos qui ceciderãt resurrecturos (scz a penis in quibꝰ erãt) speraret: supfluũ videret ⁊ vanũ orare ꝓ mortuis. Hec enĩ est resurrectio p̃ma: qua aia resurgit a penis in q̃bꝰ detinet. Et scda resurrectio est corpoꝝ a sepulcris. Vñ ⁊ dicitur de resurrectione prima Apoc. xx. Btũs est ⁊ sctũs qui habet partem in resurrectione prima: q2 illi mors in eternũ nõ dominabit. Vñ cõcludit vbi. s. Sancta igit ⁊ salubris est cogitatio ꝓ defunctis exorare: vt a pctis soluant. Ex hac autoritate luce clarius patet/ q̃ mortui orationibꝰ viuoꝝ pos sunt a peccatis: hoc est peccatoꝝ penis solui. ¶ Eccl'ie etiã ritus hanc veritatẽ approbat. vñ btũs Aug. in. lib. de cura agenda ꝓ mortuis: Nõ parua est vniuersale eccl'ie (q̃ in hac cõsuetudine claret) autoritas vt in precibꝰ sacerdotis q̃ domino deo ad eiꝰ altare fundunt: locũ suũ habeat etiã commoratio mortuoꝝ. Hec aũt cõsuetudo ab ipsis instituta est aplĩs: vt dicit Dama. in quodã sermone de suffra. mortuoꝝ. Mysterioꝝ cõscij discipuli saluatoris ⁊ sacri aplĩ in tremẽdis ⁊ viuificis mysterijs memoriã fieri eorum qui fideliter dormierunt sanxerunt. ¶ Hoc idem patet per beatũ Dionys. ca. vlti. eccle. hierar. vbi ritũ cõmemorat/ quo in primitiua ecclesia ꝓ mortuis orabat: vbi etiã Diony. replicãdo ⁊ soluendo ostendit orationes viuoꝝ valere defunctis ad remissionem pctõꝝ/ per infirmitatem humanã admissoꝝ: vnde ait: Accedens deinde venerandus antistes/ precem sacram sup mortuũ peragit. Et sequit: Precatur oratio illa diuinam clementiã: vt cũcta dimittat per infirmitatem humanã admissa peccata defuncto: eũq; in luce statuat: ⁊ regione viuorũ in finibus abrae/ isaac/ ⁊ iacob/ in loco vbi aufugit dolor ⁊ tristicia ⁊ gemitus. Ista vt reor perspicua sunt beatissima sanctoꝝ premia. hec Dionysius aplĩs contemporaneus/ ⁊ beati pauli discipulus. Aug. quoq; in suo enchi. c. cix. ⁊ habet. xiij. q. ij. tempus. Neq; negãdũ est defunctoꝝ aias pietate suoꝝ viuentiũ releuari: cum pro illis sacrificiũ mediatoris offertur: vel elemosyne fiunt in ecclesia. ¶ Item beatus Amb. in lib. de obitu theodosij imperatoris: ⁊ habetur. xiij. q. ij. Quia aliq̃. ait. Alij tertiũ diem: alij tricesimũ: alij septimũ: alij quadragesimuz obseruare cõsueuerunt. Et sequitur: Vtraq; obseruatio habet autoritatem qua necessariũ pietatis impletur officium. Beatus Grego. ad idem multa in. iiij. lib. dialo. scribit: quorum aliqua postea ponentur. Ad idem facit magister dis. xlv. quarti libri sententiarũ. ⁊ Hugo de sacra. lib. ij. par. xvi. Ex quibus ⁊ alijs multis satis manifestũ ẽ animas fideliũ defunctorũ suffragijs iuuari viuoꝝ. ¶ J Per hoc ad autoritates ⁊ rõnes hereticoꝝ. Ad autoritates põt triplicitur respõderi. Vno mõ q̃ oẽs intelligende sunt quantũ ad premiuz essentiale beatificũ: ⁊ quãtũ ad penã eterne dãnationis: illud enĩ q̃libz recipit sm ꝓpria merita. Nec ꝑ suffragia quos ũciq; iuuat vt istra dicet. Vel intelligunt de p̃mio in finali

iudicio cuilibet reddendo. Post illud em̄ extremū ⁊ tremē
dum iudiciū cessabūt suffragia: cessabit ⁊ quecūq̧ penarū
diminutio/⁊ glorie augmentū/tam essentialis q̄ accidētas
lis. Usq̧ tunc em̄ gaudiū accidentale beatoꝝ/per opa vias
torum meritoria augef: ⁊ maxime illoꝝ quib⁹ beati occasio
fuerunt per doctrinā verbi/scripti vel exēpli/preces/auxis
lia/ac cetera hmōi: similiter ⁊ pena accidentalis dānatoꝝ.
sicut de arrio loquif Aug. Debent ergo autoritates intelli
gi de redditione premioꝝ ⁊ penarū in finali iudicio futura
que em̄ tūc reddenf: manebūt sine fine: sm illud Math.
xxv. Et tunc ibunt hi in suppliciū eternū: iusti aūt in vitaz
eternā. ¶ Uel tertio q suffragia que fiunt pro mortuis et
viuis/dici possunt opera illoꝝ pro quib⁹ fiunt. Tum qꝛ vt
ista eis proficerent post mortem: ipsi suis opib⁹ dum viue/
rent meruerūt: ⁊ ita sua fecerunt: qꝛ suis precedentib⁹ meri
tis reddunf. De quo btūs Aug. in enchi. ca. cix. Eis scꝫ de/
functis psunt hec: q̄ cū viuerent vt hec sibi postea prodesse
possent meruerūt. Et sequif. Hic oīne meritū cōparaf quo
possit post hanc vitā releuari quispiā vel grauari. Nemo
aūt speret qd̄ hic neglexit: cū obierit apud deum pmereri.
Nō igitur ista que pro defunctis cōmendandis frequentat
eccsia: illi aplice sunt aduersa snie qua dictum est: Oēs em̄
stabimus ante tribunal christi: vt referat vnusquisq̧ sm ea
que per corp⁹ gessit: qꝛ etiā hoc meritū sibi vnusquisq̧ dum
in corpore viueret cōparauit: vt ei possent illa pdesse. Tum
qꝛ opus qd̄ pro aliquo fit efficif ei⁹ pro quo fit: appropriaf
em̄ ei p intentionē facientis. Tum qꝛ qd̄ est ei⁹ qui vnū mes
cum est: quodāmodo ⁊ meū est. Un̄ nō est cōtra diuinā ius
sticiam/si vnus fructū accipiat de operib⁹ factis ab alio q̄
vnum secū est in charitate: ⁊ maxime pro eo factis. Nam et
sm humanā iusticiā cōtingit: vt satisfactio vnius pro alio
accepteƒ: vt vult beat⁹ Tho. in quarto scripto di. xlv. q. iij.
Et ita oēs autoritates allegate q̄ de pprijs operib⁹ loquūs
tur: que quisq̧ gessit in corpore: sunt predictis cōsentanee
⁊ nullaten⁹ aduerse. ¶ Et Autoritas etiam beati Hiero.
de tribunali extremi iudicij loquif: in illo em̄ finali iudicio
vt dictū est: cessabunt oīones sanctoꝝ. Uel p onus suuz ins
telligif qd̄ quisq̧ meruit: meruit aūt decedēs in gratia/ vt
ei pficerent viuoꝝ suffragia. Nō ergo iob/daniel/ aut noe
rogare poterūt: vt noua merita consequanf defuncti. Pos
sunt aūt rogare vt precedētib⁹ meritis hec reddanf. Uel vt
Gratian⁹. c. allegato dicit: verba hieronymi de impeniten
tibus accipienda sunt. De quib⁹ pph̄a: Non dabit deo pla

Ps. xl viij.

cationem suā: nec preciū redēptionis aie sue: ⁊ ideo frater
nō redimet eū: sed laborabit in eternū. De alijs aūt intelli
gi nō pōt. Hec gratian⁹. Nec obstat qd̄ Eccē. ix. dicif. Mor
tui nō habent partē in hoc seculo: neq̧ in opere qd̄ sub ce/
lo gerif: qꝛ verbū hoc est cōcionatoris/veritatē nō determi
nantis vt patet ex textu. Etiā licet mortui nihil habeant de
opere qd̄ fit in hoc seculo p cooperationē ppriā (qꝛ hoc se/
culū excesserūt) hñt tamen aliq̄d de fructu qui opa cōsequi
tur: Ad instar quorundā mercatoꝝ societatē adinuicem ha
bentiū: q̄ participant aliq̄d de lucro p suos socios: q̄ labo/
rando discurrūt p mundi partes: cum ipsi domi resideant
⁊ quiescāt. Sic ⁊ eiusdē corporis mēbra: licet nō oīa in eo/
dem officio laborent: fructū tamen laborum singuloꝝ oīa
participāt. Quāuis em̄ manus nō digerāt sed stomachus
nec cibos in os inferat stomachus sed man⁹: tamen nō sibi
tm̄: sed oibus membris stomachus digerit: et toti corpori
manus cibū inferūt: ⁊ pedes totū corp⁹ portant: oculi toti
corpori vident ⁊c. Ita eiusdē corporis mystici eccl'ie scꝫ mē
bra/tam ea que transierūt/q̄ illa que supsunt cōicant: neq̧
defuncti desinunt esse membra eccl'ie: qua capiti charitate
sunt vniti: ⁊ nō preciā sicut charitate nudati: igif participa
re possunt fructū suoꝝ membroꝝ. ¶ L Ad rationes. Ad
primā patet q nō est cōtra iusticiā dei qui vnicuiq̧ sm pro
pria merita retribuit: qꝛ sm predicta opus qd̄ pro aliquo
fit: efficif ei⁹ pro quo fit: vt statim supra dictū est. ¶ Ad se/
cundā dicif ad minorem/q verū est q nullus punif p ma/
lis alterius: que nō aliquo mō sunt sua. Nā iuste aliq̄s pro
malis alioꝝ: qui aliquo mō per occasionem/cōsensum aut
aliā cōionem etiā ad eū pertinent: vnde dicif Exo. xx. Ego
sum dn̄s de⁹ tuus fortis zelotes: visitās iniquitatem patrū
in filios: in tertiā ⁊ quartā gñationem eoꝝ qui oderūt me.
Ita etiā nullus iuste bonū cōsequif ex bono alterius nihil
oino ad se ptinentis: secus vbi est aliqua cōmunio eoꝝ aut
cōiunctio: vt in pposito. Un̄ vbi supra sequif: Faciens mi/
sericordiā in milia his q̄ diligūt me: ⁊ custodiunt precepta
mea. Unde auferre aliq̄d qd̄ sibi debef: directe iusticie re/
pugnat. Dare aūt aliq̄d ei cui non debef: actus est liberali
tatis/⁊ iusticie non repugnat: licet iusticie metas excedat.
Ad qd̄ facit illud Math. xx. Amice non facio tibi iniuriā:
nōne ex denario diurno cōueni tecū. tolle qd̄ tuum est ⁊ va
de: volo aūt huic dare sicut ⁊ tibi. ¶ Ad tertiā negef ma/
ior: Nō em̄ p oia simile est de laude ⁊ merito: nam laus nō
datur alicui nisi sm ordinē ad actū quo aliq̄s bene disponi
tur. Et qꝛ nullus bene disponif ex opere alteri⁹: ideo ex ope
re alterius nullus laudaf nisi p accidēs: pro quāto ipse ali/
quo mō/operū illoꝝ est causa/cōsiliū/vel prebens auxiliū/
aliquo mō inducendo: sed opus q̄nq̧ est meritoriū alicuiꝫ
nō ex dispositiōe quā iam habet: sed quantū ad aliqd̄ conse
quēs dispositionē vel statū ei⁹: vt dicit Tho. Uel pōt dici
breui⁹ q opus suffragij est volūtariū volūtate antecedēte.
Uult em̄ quilibet iustus iuuari post hāc vitā suffragijs su/
perstitū. ¶ Ad quartā dicif sm scm̄ Tho. q aie in purga
torio existium quantū ad aliq̄d sunt in termino: quātū ad
aliq̄d in via. In termino sunt quātū ad meritū premij essen
tialis: ⁊ quantū ad certitudinē stat⁹ btitudinis ⁊ miserie: et
quātū ad hoc via eoꝝ est circūsepta: vt nō possint vlterius
p aliqua opa trāsmutari quātū ad statū adipiscēde felicita
tis. Sūt aūt in via quātū ad hoc q nondū apprehenderūt
finale premiū ⁊ vltimā retributionē ad quā ambulāt p cō/
tinuā satispassionē p pctis. Et quātū ad hoc via eoꝝ nō est
circūsepta/quin possint ab alijs iuuari. ¶ Nec cōtra illud
est verbū apl'i: Post hoc iudiciū: qꝛ siue loquaf de vniuer/
sali in fine scl'i: siue de pticulari iudicio statim post mortē ce
lebrādo: intelligif de iudicio finalis retributionis: ⁊ quan
tum ad illud aie iuuari nō pñt viuoꝝ suffragijs. Uel pōt di
ci q iudicio pticulari nō solū iudicaf quā retributionē ppe
tuā habitur⁹ sit hō: sꝫ etiā quib⁹ purgatiōib⁹ (attētis suffra
gijs futuris) pueniet ad finalē retributionē. ¶ Ad quintā
dicif/q minor nō est vera. Ostēsuz em̄ est q mortuoꝝ ⁊ vi/
uoꝝ est cōicatio quātū ad opa vite spūalis/tanq̄ mēbroꝝ
eiusdē corporis charitatis nexu vnitoꝝ. Phs vō loquif de
cōicatione operū ciuiliū: q̄ nō est eoꝝ q̄ sunt extra vitā ciui/
lem quā excesserūt mortui: nō aūt vitā spiritualē gratie qua
etiā mortui in christo viuūt. ¶ M De scdo pncipali/scꝫ
quib⁹ psint viuoꝝ suffragia: an solū existētib⁹ in purgatorio
an etiā exñtib⁹ in iferno. Nā qui btitudinē adepti sunt: his
nō indigēt. Ad hoc dubiū rñdet btūs Aug. in suo enchi. c.
cix. ⁊ allegat magr̄ di. xlv. li. iiij. Nō em̄ inquit oib⁹ psunt/
scilicet ecclesie suffragia: Et quare nō omnibus prosunt: ni
si ob differētiā vite quam q̄sq̧ gessit in corpore. pntē sit: Hec
eis psunt/qui cū viuerēt/vt hec sibi postea pdesse possent:
meruerūt. Est em̄ quidā viuendi modus: nec tā bon⁹ vt nō
requirat ista post mortem: nec tā malus vt ei non psint ista
post mortem. Est vō talis in bono/vt ista nō requirat: ⁊ est
rursus talis in malo: vt nec his valeat cū hec vita transierit
adiuuari. Primi hoꝝ dicunf mediocriter boni ⁊ mediocri
ter mali: secundi valde boni: tertij valde mali. ¶ Ex quib⁹
elici possunt tres ppositiones ad dubium responsiue. Pri/
ma: Ecclesie suffragia pro defunctis post mortem impensa
nō prosunt beatis. Et nota q dicif suffragiū. Nā suffragiū
de sui ratione importat quandā auxiliationem que cōpetit
indigenti/scꝫ ei qui defectū patitur. Et ideo q̄uis operib⁹
meritorijs viuoꝝ crescat gaudiū accidentale beatoꝝ: nō ta
men propter hoc dicunf suffragia respectu beatoꝝ/opera
bona viuoꝝ. Sic intellecta propositio patet: qꝛ hec ipsi nō
requirunt/cum his nō indigeant: habent em̄ quicquid vo/
lunt: ⁊ nullius indigēt. De quib⁹ in ser. de verbis apl'i idem

Aug. ait: ꝛ habeť de ce. mis. Cū marthe. Iniuriā facit mar/
tyri qui orat pro martyre. Et pari ratione iniuriā facit cui/
libet alteri beato pro ipso orans: q: oēs sunt in statu nō de/
ficiente: sed in statu beatitudinis ꝛ sufficientie. ¶ Scđa ꝓ/
positio: Suffragia ecclesie ꝓsunt defunctis in purgatorio
carceratis. Patet/q: tales sunt qui ea requirunt: id est desi/
derant ꝛ eis ꝓdesse possunt: nā in penis detineń a quib⁹ li/
berandi sunt: quoꝝ liberatio pōt per ecclie suffragia acce/
lerari. Itē aliqui defuncti suffragiis iuuari possunt: sed nul/
li potius ꝙ illi: vt patet ex vbis Aug. Illi eñ meruerūt dū
viuerent: vt post mortē iuuari possint. Quō meruerūt: per
hoc certe ꝙ māserunt in vnitate ecclie ꝑ charitatē: in qua
finaliter decesserūt: ꝓpter qđ manserunt membra eiusdem
corporis christi cui⁹ ꝛ viui: ideo in bonis spūalib⁹ cū viuis
cōmunicant: vt dictū est precedenti dubio. Meruerūt aūt
merito cōditionato liberari a penis/si aliqui opera pietatꝭ
ꝛ sacrificiū altaris pro ipsis exhibeāt: qđ si nō fiat: penam
illā sustinebūt quousq satis patianť śm eorū quantitatem
peccatoꝝ. Meritū igiť illud nō est aliud nisi ꝑseuerantia fina/
lis in charitate: ꝑ quā manent in statu in quo possunt alio/
rum/viuoꝝ scʒ operib⁹ cōicare: ꝛ sic ꝑ ea in penis releuari.
¶ Tertia ꝓpositio: Quibusdā defunctis ꝑpetue dā/
nationi ascriptis/viuoꝝ pietates nō ꝓficiūt: qui in suis pe/
nis nullis poterūt suffragiis releuari. Patet ꝑ illud Aug.
Pro valde malis/etsi non sunt adiumenta mortuoꝝ: qua/
lescūq viuoꝝ cōsolationes sunt. Utrū aūt vlli dānatoꝝ suf/
fragiis viuoꝝ iuuari possunt: opiniones sunt apud docto.
Sunt eñ qui in predicta beati Augu. autoritate quattuor
mēbra faciūt. Nā sicut duo sunt genera electoꝝ/valde bo/
ni ꝛ mediocriter boni: sic duo sunt genera reprobo͂ꝝ: val/
de scʒ mali ꝛ mediocriter mali: ꝛ śm hoc primā partē auto/
ritatis beati Aug. distinguūt in duo membra: intelligētes
ꝑ mediocriter bonos/eos qui sine mortalib⁹ in charitate
decesserūt: cū debito tñ satisfaciendi ꝑ venialib⁹ pctis aut
mortalib⁹ quoad culpā remissis: ꝛ de his accipiūt illud Au/
gu. ꝙ est quidā modus viuēdi nō tam bon⁹ vt nō requirat
ista post mortē. Per mediocriter aūt malos intelligūt de/
cedentes in fide catholica informi: cū mortalib⁹ scʒ tamē nō
grauissimis: ꝛ ideo dānatis. de quib⁹ accipiūt id qđ in Au/
gu. sequiť: Nec tā malis vt eis nō ꝓsint post mortē. Illis di/
cunt valere suffragia: nō vt aliqñ nō puniantť siue vt liberē/
tur: sed vt min⁹ puniantť. Et ad hunc sensum retorquēt ver/
ba q̄ subdit Aug. autoritate. s̄. allegata. Quib⁹ aūt ꝓsunt:
aut ad hoc ꝓsunt vt fit plena remissio: aut certe vt tolerabi/
lior fiat ipa dānatio. Primū referūt ad mediocriter bonos
scʒ existentes in purgatorio. Scđm ad mediocriter malos/
scʒ existentes in inferno. Als eñ quō dixisset Aug. vt tole/
rabilior sit eoꝝ dānatio: ꝛ nō potius vt tolerabilior sit eoꝝ
purgatio. Ualde aūt mali quib⁹ non ꝓsunt: sunt infideles/
idolatre/gentiles/iudei/heretici ꝛ pessimi ac obstinatissi/
mi christiani: de quib⁹ intelligūt illud beati Greg. ad boni/
facium: Cōgruit vt sacerdos ꝑ mortuis catholicis memo/
riam faciat ꝛ intercedat: nō tñ impiis (q̄uis christiani fue/
rint) tale quid agere licebit: ꝛ hāc opinionē tenet glo. xiii.
q. ii. Temp⁹. ꝛ in ca. Cū marthe. de cele. mis. ¶ O Et po/
test hec opinio quibusdā rōnib⁹ muniri. Primo/q: hi pro
quib⁹ machabe⁹ misit hierosolymā duodecim milia drach/
mas argenti vt. s̄. allegatū est: fuerūt in inferno: q: in mor/
tali decesserūt: qm̄ contra legē de donariis idoloꝝ accepe/
runt/furtiue sub tunicis abscōdentes. ¶ Itē in vitaspatrū
de sancto machario legiť/ꝙ caput cuiusdā inuentū in via/
ad preces eius respōsum dedit/ꝙ fuerit sacerdotis gētilis
dānati: ꝛ tamen cōfessum est se ꝛ alios orone macharii iu/
uari. ¶ Itē Dam. in ser. narrat beatū Greg. ꝑ traiano gen/
tili orantem vocem diuinit⁹ allatā audisse. Uocem tuā au/
diui/ꝛ veniā traiano do: cuius rei ait testis est oriens ꝛ oc/
cidens. Sed cōstat traianum damnatū fuisse: ꝛ q: gentilis
erat: ꝛ q: multoꝝ martyrū sanguinem fudit: vt ibidem di/
cit Damas. ¶ Item suffragia viuis valent in mortali pctō
existentib⁹; ergo ꝛ defunctis in mortali dānatis; plus eñ

valet defunctis ꝙ viuis: vt vult Diony. c. vii. eccle. hierar.
¶ Item pena dānatoꝝ potest augeri per mala opera viuē/
tium: sicut dicit Aug. ꝙ ignorať pena arrii: q: nesciť quot
eius errore sunt subuertendi: ergo ꝛ minui pōt ꝑ bona ope/
ra viuentiū/inter q̄ sunt suffragia: qm̄ pronior est deus ad
miserendū ꝙ ad puniendū. ¶ P Ad quid aūt ꝓsint dā/
natis suffragia/sequenti dubio reseruandū foret: q: tñ hic
occurrit materia nūc ꝓsequamur. Et de hoc tangit Alber.
circa hunc textū canonis quattuor opi. Prima est prepositi/
tini/ꝛ Aug. de anchona in de ꝑtāte ecclesiastica: ꝛ glose al/
legate/ꝙ suffragia facta pro damnatis mediocriter malis
ꝓsunt ad diminutionem pene: tollunt eñ aliquid de pena
nō vt liberenť: sed vt minus puniantť. ¶ Et si cōtra hoc ar/
guitur sicut ipsi arguunt: ꝛ ponit glosa allegata: Pono ꝙ
certū opus pietatis puta elemosyna tollat centesimā partē
pene eius ꝑ quo fit: ergo si fiant centū elemosyne ex equa/
li charitate facientis/tota pena illi remittereť: qđ negant
sic opinantes. Respondet prepositin⁹ ꝛ glo. ꝙ in casu posi/
to/secūda elemosyna nō tantum tollit de pena quantū pri/
ma śm quātitatem: sed śm ꝓportionē. Unde sicut ex casu
prima elemosyna tollit centesimā partē totius pene: sic se/
cunda elemosyna tollit centesimā partē remanētis pene:
ꝛ sic de aliis: ꝛ q: pena est diuisibilis in partes eiusdē pro/
portiōis in infinitū: post quācūq centesimā ablatā adhuc
manent partes. xcix. igiť nunq̄ tolletur tota pena: ꝛ tamē
per quodlibet suffragiū sic aliquid auferť/ꝛ fit pena tole/
rabilior. ¶ Ponit prepositin⁹ exemplū in diuisione linee
vel cuiuscūq quantitatis cōtinue: Si fit diuisio śm partes
eiusdē quātitatis: stabit diuisio ad certū numerū partium:
vt ad duas medietates vel tres tertias: vel centum centesi/
mas: aut mille millesimas: quib⁹ ablatis nihil manet. Si
vo fit diuisio in partes eiusdē ꝓportionis: vt primo aufera/
tur medietas totius: secundo medietas residui: tertio me/
dietas remanentis/fit processus in infinitū: manet eñ sem/
per aliquid diuidendū. ¶ Sed cōtra hanc respōsionē eā
improbando arguit Alb. ꝛ bñ di. Querať a prepositino q̄
sit causa ꝙ secūdum suffragiū min⁹ in quātitate pene tollit
ꝙ primū: cū in oī natura equalis ex agētis equaliter tollant
ꝛ abiiciāt de passiuo. Ponāt aūt sequētia suffragia eē equalia
primo: q: ꝓcedere ꝑnt ex equali charitatis feruore ac deuo/
tione: ꝛ cū nulla pōt assignari causa rōnabilis: neq dictuꝫ
illud ex autoritate ꝓcedit: tadē facilitate cōtēniť qua ꝑ hac
vñ eā reputat tanq̄ fictiōē in nullo fundatā. ¶ Q Scđa
opi. est cātoris paris. ꝛ stephani cātuarieñ. q̄ dicūt ꝙ suffra/
giū dānatis in ꝑpetuū tollit aliqđ de pena inferni: ꝛ scđm si
fuerit equale ꝑmo: tātū quātū ꝑmo in casu posito: cōsequē/
ter cōcedūt ꝙ ꝑnt tantū multiplicari ecclie suffragia/ꝙ pe/
na totaliter tolliť/vel veri⁹ tota suspendiť: q: ꝯsequēter di/
cunt ꝙ suspēsa tota pena/dānatus iterū in easdem penas
relabitur: q: nemo liberať a penis siue relapsu nisi per gra/
tiam diuinā: cui⁹ damnatus nō est particeps nec susceptiu⁹
Hoc cōfirmant per dictū Ioh. chryso. qui distinguit ꝙ du/
plex est misericordia dei: scʒ liberans ꝛ relaxans. Liberans
est que ex toto indulgens liberat: ꝛ vt dicit: nō est sup oia
opera dei: q: nō est sup damnatos. Misericordia relaxans
que est citra cōdignū puniens/in omi iudicio partē pene
relaxat ꝛ nunq̄ totā: ꝛ hanc dicit esse super oia opera eius
etiā sup damnatos: de qua intelligiť illud ps̄. Oēs vie dñi
misericordia ꝛ veritas. ꝛ illud Iaco. ii. Superexaltat aūt mi/
sericordia iudiciū. Ponūt aūt hunc relapsum maxime fieri
post diem iudicii: tunc quidē spūs dānatoꝝ resumptis cor/
poribus detrudenť in ignem eternū/sine spe omnis venie
¶ Sed cōtra illos queriť/que sit causa ꝙ iam liberat⁹ ite/
rum relabitur in penam: q: apud iustū iudicem/si aliquis
satisfecit pro reo: ꝛ iudex satisfactionē acceptauit: iā iniu/
stum est reum iterū in penā reuocare. Hoc quoq dictū mi/
nime probant: autoritas quoq oino impertinens est ꝓposi/
to. Nō eñ vult Chryso. ꝙ ex dei misericordia cōtinuo rela/
xetur aliquid de pena dānatoꝝ postq̄ inflicta est: sed ꝙ ex
dei misericordia nō tanta infligiť; quantū meruit suo pec/

Suffragia ad qd ꝓsint dānatis.

cato. Punit eñ deus citra cōdignū. Etiā cōtra istā opinio
nem allegat Alber. autoritates canonis: illā scȝ Job. xv. de
dānato: Nō recedet de tenebris: ramos eius arefaciet flāma:
τ auferet spū oris sui: nō credit errore frustra deceptus/ ꝙ
aliquo precio redimendus sit. Itē Prouer. vi. Zelus τ fu
ror viri non parcet in die vindicte: nec acquiescet cuiusꝙ̄
ꝑcib⁹: nec recipiet ꝓ redēptiōe dona plurima. ¶ R Ideo
est tertia opi. Guil. altisiodorens. que dicit/ ꝙ pena dāna
toꝝ per eccl'ie suffragia nec minuit̄ nec suspendit̄: prosunt
tamen dānatis vt tolerabilior sit eoꝝ dānatio: qꝛ per suffra
gia cōfortant̄/ vt lenius ferre possint ignis incendium. Si
cut quādo quis pondere magno grauat⁹ lassitudine debi
litatur: si quis in faciē ei⁹ fundat aquā frigidā: ille pondus
quod portat̄ in nullo alleuiat: τ tamen portantē ad lenius
sustinendū cōfortat τ refrigerat: τ in hoc sensu dixit diuitē

Luc. xvi

guttam aque peteret vt refrigeret̄. ¶ Sed cōtra hos argui
potest sicut cōtra priores: qꝛ si certū suffragiū tribuit cōfor
tationem certi gradus: duplex suffragiū prestabit duplicē
cōfortationis gradū: τ sic possent tantū multiplicari suffra
gia: τ per ea confortatio/ ꝙ nihil dānatus sentiret de pena.
¶ Preterea cōtra hanc opi. τ oēs ei⁹ modos arguit̄ ꝙ vi
uoꝝ suffragia dānatis simpliciter nō ꝓsunt. Primo per ver
bum abrae qđ respondit diuiti aque guttā ad lingue refri
gerationē petenti. Chaos magnū firmatū est inter nos et
vos ꝛc. τ premisit: Tu recepisti bona in vita tua: τ simili
ter lazarus mala. Nunc aūt hic cōsolat̄: tu vo cruciaris. Ex
quo patet ꝙ tantū chaos mediat inter dānatos τ ceteros:
ꝙ etiā minimū cōpassionis suffragiū a sanctis ad dānatos
nō possit deriuari. Si eñ suffragiū negat̄ a patre abraam
iam domestico dei: τ cōsimiliter a sancto lazaro: quō pote
rit ad eos deriuari suffragiū a viatorib⁹ mortalib⁹ potenti
bus deficere. ¶ Preterea btūs Aug. Si scirem inquit pa
trem meū in inferno/ nō plus orarem pro ipso q̄ pro diabo
lo. Et. xxi. de ciuita. dei. cap. xxiiij. Si ecclesia esset certa de
aliquib⁹ hic in vita constitutis/ ꝙ essent in ignem mittendi
eternū: pro eis nō oraret. Hoc aūt stultū foret τ fatuū ꝑter
mittere/ si orationib⁹ τ suffragijs viuoꝝ pena dānatoꝝ: aut
tolli posset aut minui. ¶ Itē btūs Greg. xxiiij. mora. τ fa
tis cōcordat btūs Aug. loco allegato. Eadeȝ causa est/ cur
nō oretur tunc (scȝ post diem iudicij) pro hominib⁹ eterno
igne dānatis: que nunc causa est vt nō oret̄ pro diabolo an
gelisꝙ eius eterno supplicio dānatis: q̄ etiā nunc causa est
ꝙ sancti nō orant ꝓ infidelib⁹ impijsꝙ defunctis: qꝛ de eis
vtiqꝫ quos dānatos eterno supplicio iam nouerunt: ante
illiū iusti iudicis ꝯspectū/ orōnis sue meritū cassari refugiūt
In inferno igitur dānatis suffragia non ꝓsunt. ¶ Item ex
Aug. verbis magister dist. xlv. quarti/ elicit ꝙ qui sine fide
operante ꝑ dilectionē eiusꝙ sacramētis de corpore exierūt
frustra illis a suis/ hmōi pietatis officia impendunt̄: cuius
cū hic essent pignore caruerūt: nō misericordiā sibi thesau
rizantes/ sed irā: sed oēs dānati sunt hmōi: quare suffragia
eis a viuis impensa nō ꝓsunt. ¶ Seruit ad idem ratio du
plex. Prima qꝛ iusticie obuiat/ manente pctō: penā illi cor
respōdentem minui. Manet aūt peccatū: nec vnq̄ minuit̄
seu remittit̄ dānatis: qꝛ remissio peccati nō fit nisi ꝑ grām:
cuius dānati capaces nō sunt: neqꝫ habere possunt volūta
tem bonā: qꝛ obdurati sunt in malo: τ si bonū volūt nō ta
men bene: qꝛ semꝑ deficit principalissima finis circūstātia:
τ adest ꝑuersa qua seipsos finem cōstituūt: quippe seipsos
diligūt sup oia τ od unt deū. iuxta illud: Supbia eoꝝ qui
te oderunt: ascendit semꝑ. Si igit̄ dāna us imobiliter ma
net in pctō: stat imutabiliter pena tali pctō debita: qꝛ pena
ordinat culpā: ne in vniuerso sit dedecus culpe sine decore
iusticie: ꝑ penā ordinantis culpā: vt deducit beatus Ansel.
¶ Scđa ratio: sublata cōione viuoꝝ ad mortuos/ tollunt̄
τ mutua suffragia: sed viuoꝝ ad dānatos nulla est cōio: τ ꝑ
cōsequēs viuoꝝ suffragia ad dānatos deriuari nō possunt
Sunt eñ dānati extra vinculū charitatis: s'm quā solū ope
ra viuoꝝ cōtinuant̄ defunctis. ¶ Et addit̄ tertia ratio s'm
sanctū Tho. in. iiij. scripto dist. xlv. q. v. ar. j. Nā dānati sunt

totaliter in termino quantum ad animā τ extra viam: reci
pientes vltimā pro meritis retributis retributionē: sicut et
scti q̄ sunt in patria. Nō eñ restat de pena vl' glīa corporis
hoc eis rationem viatoris nō prebet/ cū gloria essentialiter
τ radicaliter existat in aia: simul τ miseria dānatoꝝ: τ ideo
nō potest pena eoꝝ diminui: sicut nec premiū sanctoꝝ auge
ri quantū ad gloriā essentialē. Est ergo opinio predicta: vt
dicit btūs Tho. vbi supra presumptuosa: vtpote sctōꝝ di
ctis cōtraria τ vana: nullis autoritate fulcita/ τ irrationabi
lis/ ꝓpter ratiōes iam cōtra eam inductas. ¶ S Est igit̄
alia opinio bti thome τ ceteroꝝ doctoꝝ cōiter: qui tenēt ꝙ
suffragia viuoꝝ nō prosunt dānatis quantū ad penas pec
catoꝝ pro quib⁹ dānati sunt quouis modo releuandas: nec
quoad penā dāni: neqꝫ quoad penā sensus. Quoad penaȝ
damni/ que est carentia visionis diuine essentie: nā hui⁹ pe
ne ablatio nō pōt fieri nisi ꝑ collationeȝ visionis diuine: si
cut in alijs priuationib⁹. Siquidem priuatio a subiecto nō
tollitur nisi ꝑ positioneȝ habitus oppositi. Nō eñ ab hoīe
aufert̄ cecitas: nisi ꝑ positionem visus. Positio autē visus
diuine essentie beatificat. s'm illud Johis. xvij. Hec est vita
eterna vt cognoscāt te solū deū verū ꝛc. Cognoscāt inquā
clare τ intuitiue: que cognitio visio appellat̄. Hec qꝛ s'm
quēqꝫ gradū beatificat: sicut τ gratia s'm quēqꝫ gradū gra
tificat: ideo s'm quēqꝫ gradū tollit dānationeȝ. Quoad pe
nam sensus/ consistit in aliquo positiuo reali afflictiuo sen
sus damnati/ siue corporis: siue mentis: τ maxime mentis:
qua s'm Aug. xj. de ciuit. dei. c. iij. verissime sensus dicitur/
qualis est pena ignis τ vermis. Neqꝫ eñ illa tollitur vel mi
nuitur per suffragia viuoꝝ in dānato/ quantū ad eam que
infligitur pro pctō mortali: qꝛ illa est eterna. dicente christo
Discedite a me maledicti in ignem eternū: qui paratus est
diabolo τ angelis eius. Matth. xxv. Quod verbū pertra
ctans beatus Aug. xxj. de ciuit. dei/ ait: Nimie presumptio
nis est dicere cuiꝙ̄ ipsoꝝ eternū suppliciū nō futurū: quos
deus ituros dixit in suppliciū eternū. Et Esa. Vermis eoꝝ

Esa. lxvi

nō moriet̄ τ ignis eoꝝ nō extinguet̄. ¶ Notāter aūt dictū
est quātū ad penas illoꝝ pctōꝝ ꝑ q̄b⁹ dānati sunt/ scȝ morta
liū: qꝛ de venialib⁹ pctis τ mortalib⁹ b remissis q̄ad culpā
nō quoad penā satisfactoriā: tenet Sco. in suo q̄rto dis. xxi.
q. j. ꝙ eis etiā in inferno nō debet̄ nisi pena tpalis: cū venia
lis culpa sufficiēter punit̄ pena tpali: τ pena mortalis eter
na/ dimisso mortali ꝑ pniam mutat̄ in tpalem: illa igit̄ tpali
soluta nihil remanet soluēdū. ¶ Qđ dictū est ꝓbabile est
quoad pctā mortalia τ venialia hic dimissa: sꝫ pro veniali
cū quo q̄s morit̄ nō dimisso quoad reatū culpe nō videt̄ ve
rum: qꝛ cū tale pctm̄ quoad culpā cōtinuat̄ ꝑpetuo sicut et
mortale: nō pōt tolli pena manēte culpa. Nō aūt tollit̄ cul
pa venialis sicut nec mortalis post hāc vitā in dānatis: q̄b⁹
semꝑ placet τ nunꝙ̄ displicet culpa/ displicētia debite circū
stantionata circūstantia finis: q̄ requirit̄ ad remissionē cul
pe. Hanc aūt habere non possunt obstinati in inferno: igit̄
nō pōt tolli aut minui pena nō dimissa culpa. Si ergo opi
nio illa vera est quātū ad penā hic dimissam quoad culpā:
posset ꝓbabiliter dici ꝙ quātū ad illa ꝓficerent dānatis vi
uorum suffragia. Nā cū dānati pro illis pctis possint satisfa
cere patiendo temporalem penā in inferno: ita pro eis pos
set quis satisfacere tpaliter in via. Satisfactio enim tempo
ralis pōt fieri ab vno pro alio. ¶ Verū ꝙ oppositū eque
ꝓbabiliter potest sustineri: scȝ ꝙ stante positione predicta
vnus nō potest satisfacere pro alio cū quo nō habet aliquā
cōionem. Viuoꝝ aūt cū damnatis nulla est cōmunio vt di
ctum est: nec s'm predicta ipsi meruerūt in via vt eis ꝓdes
sent suffragia post morteȝ. Et hoc sentire videt̄ Richar. de
media vil. in. iiij. dist. xlv. q. ij. ¶ T Per hec ad rationes
prime opiniōis: Ad pmā autoritatē Aug. in enchi. In qua
se fundant iuriū glosatores: et quidam alij doctores: dicen
dum ꝙ diuisio beati Aug. quā ibi ponit: nō est quadrimē
bris: sicut ipsi sentiunt: sed trimēbris. Nam ijdem sunt me
diocriter boni τ mediocriter mali: illi scȝ qui decesserūt in
gratia cū pctō veniali/ aut cū debito pene pro pctis morta

illus hic p pniam quoad culpā dimissis: nam mediocriter
bonus/est etiā mediocriter malus. Qd satis clare patet ex
verbis dni Aug. Nā ponit tñ tres modos viuendi: ait enī:
Est quidā viuendi modus nec tam bon⁹ vt nō requirat ista
scz suffragia post mortē: nec tam malus vt ei illa non ꝓsint
post mortem. Ecce prim⁹ modus viuendi. Sequit: Est vo
talis in bono vt ista nō requirat: ⁊ est rursus talis in malo:
vt nec his valeat (cū hec vita transierit) adiuuari. Primū
ergo modū viuendi cōtra mentem beati Aug. diuidunt in
duos: cū sit tñ vnus modus viuēdi, medi⁹/inter duos ex
tremos. Unus extrem⁹ est talis qui nō indiget iuuari. Ali⁹
extrem⁹ q̄ non pōt iuuari. Medi⁹ q̄ indiget ⁊ pōt: ⁊ ille est
mediocriter bon⁹: q pōt. ⁊ mediocriter malus: q idiget iu
uari. Itē q̄ est mediocriter bon⁹/aut est aliquātulū mal⁹: vl'
oino nō malus. Si scdꝫ: tūc est valde bon⁹: nihil oino hñs
mali seu debite mali de/culpe nec pene. Si primū: habetur
ꝓpositū. Sic de mediocriter malo: aut habet aliq̄d bonita
tis: ⁊ sic est mediocriter bonus: aut nihil bonitatis: ⁊ sic est
valde malus. Et h̄ etiā patet: q aug. resumēs dictā diuisio
nē circa finē ca. iterū ponit tñ tria mēbra/vbi dicit: Cū er
go sacrificia siue altaris: siue quorūcūq elemosynaꝝ p bapti
zatis oibus defunctis offerunt: pro valde bonis gratiarū
actiones sunt: pro nō valde malis ꝓpitiatiōes sunt: pro val
de malis/etsi nulla sunt adiumenta mortuoꝝ: qualescunq
cōsolatiōes viuoꝝ sunt. Ubi nō valde malos nominat: qui
bus ꝓsunt suffragia: nec inter illos distinguit. Hoc etiā sen
tit Durādus in suo. iiij. Absurdū etiā videt qd illi dicūt: p
valde malos intelligi q̄ fidē nō habuerūt: q pueri deceden
tes in solo originali fidem nō habuerūt: ⁊ tñ nō fuerūt ma
gis mali q̄ fideles dānati: qui multa mortalia cōmiserunt:
qd etiā pena ostēdit: cū illi tñ pena dāni: isti pena damni ⁊
sensus puniunt. Maior aūt pena maiorē arguit maliciam
q pena correspōdet culpe. Et si dicerent p valde malos in
telligi infideles adultos q̄ etiā in infidelitate pctā actualia
addiderūt: ⁊ fideles grauiorib⁹ pctis obnoxios: tunc sequi
tur q decedentes in originali tñ/nō essent valde mali: ⁊ sic
ꝓdessent eis suffragia sm Aug. ꝯñs falsum: q nō habēt ni
si penā dāpni: q̄ vt premissum est: nec tolli pōt nec minui: ni
si p collationē beatitudinis q̄ repugnat dānatis. Qd autē
dicit Aug. q quib⁹ ꝓsunt suffragia: ad hoc ꝓsunt: vel vt sit
plena remissio: vel certe vt tolerabilior sit eorū damnatio.
Respōdet q ibi accipit dānatio large/pro qualibet puni
tione ad quā aliquis est iudicat⁹: sm quā acceptionē inclu
dit etiā penā purgatorij. Un̄ ⁊ beatus Greg. dicit/q eodē
igne purgant boni/quo reprobi puniunt. Et in aliis cōmu
nibus locutionib⁹ dicimus aliquem cōdemnari ad certam
pecuniariā penā: siue ad aliqd tpale suppliciū. ¶ V Ad
illud de machabeis dicēdū sm Tho. vel q illa donaria in
uenta sub tunicis mortuoꝝ nō fuerūt accepta in reuerentiā
idoloꝝ: sed iure belli eis debebant: tamen p aliqualē auari
ciam venialiter peccauerūt: ideo nō fuerūt in inferno. ⁊ ita
suffragia eis poterāt valere. Vel ꝓbabilius/q in ipsa pu
gna videntes sibi imminere periculū: peccatū suū cogno
uerunt ⁊ penituerūt: sm illud ps. Cū occideret eos quere
bant eū: ⁊ ita peccatū remissum fuit p pniam: ⁊ per ꝯñs nō
fuerunt in inferno: sed purgatorio. ¶ Ad aliud de sancto
machario ⁊ capite inuento: dicendū q illud adiuuatoriū nō
erat ad pene diminutionē: sed ad hoc solū vt ibidem dicit:
q eo orante cōcedebatur eis vt mutuo se viderent: ⁊ in hoc
aliquod gaudiū nō verum: sed phātasticū habere dicunt/
dum implerur illud qd desiderant. Sicut ⁊ demones gau
dere dicunt/dum ad peccata ptrahunt hoies: q̄uis p hoc
eorū pena nullatenus minuat. Sicut nec angeloꝝ gaudiū
minuitur: dum nostris malis cōpatiuntur. ¶ Ad illud de
traiano potest dici q ad preces beati Gregorij/traian⁹ fuit
ad vitā reuocatus: ⁊ ad statum viatorū: ⁊ ibi gratiā confe
cutus: per quā peccatorum remissionem obtinuit: ⁊ per cō
sequens immunitatē a pena: sicut apparet in omnib⁹ illis
qui fuerunt miraculose resuscitati: quorū plures cōstat ido
latras ⁊ damnatos fuisse. De his omnibus similiter dicere
oportet q nō erant in infernū deputati finaliter: sm presen
tem iusticiā propriorū meritoꝝ: sed sm superiores causas/
quibus preuidebant ad vitā reuocandi: de eis aliter dispo
nendum erat. Et ita definitiua ⁊ irreuocabili sententia tra
ianus damnat⁹ nō fuit: que sola facit quem damnatū. Vel
dicitur q aīa traiani fuit simpliciter liberata p absolutam
dei potentiā. Qd aūt dicit animas damnatorū iuuari non
posse: intelligit sm legem cōem. Vel dicunt alij/q anima
traiani nō fuit simpliciter liberata a pena inferni: sed pena
eius fuit suspensa ad tempus/scz diem iudicij. Nec tñ opor
tet q hec fiant oibus p suffragia eccl'ie: q alia sunt que legi
cōmuni accedunt: ⁊ alia q̄ singulariter ex priuilegio alicui
cōceduntur. Alij dicunt q liberatus fuerat a pena sensus:
nō damni. Sed qualitercūq dicat/hec duo stabūt: Primū
q de potentia absoluta de⁹ posset oēs dānatos beatificare
Secundū q de lege cōmuni in inferno nulla est redēptio:
neq quoad pene ablationē: neq eorū diminutionē: ⁊ hoc
quoad pctā in via nō dimissa. ¶ X Ad penultimū dicit
q quantū ad hoc magis acceptat suffragiū pro mortuis q̄
pro viuis in mortali existentib⁹: q magis indigent: cū sibi
non possint auxiliari: sicut viuus pōt. Sed quantū ad hoc
viuus est melioris cōditionis: q pōt transferri de statu pec
cati mortalis ad statū gratie: qd de mortuis fieri non pōt:
ideo nō est eadem ratio orandi pro mortuis ⁊ viuis. Et est
aliqua ratio orandi pro viuis existentib⁹ in mortali: que nō
habet locū in mortuis. ¶ Ad vltimū negat ꝯña: q non est
simile. Tū q dānati pena augeri pōt/manēte sua diffomi
volūtate: q punit citra cōdignū: Sꝫ ea manēte pōt minui
q vt dictū est manēte culpa/pena illi corrñdens culpe/nō
pōt tolli aut minui sm diuinā iusticiā/penā p culpa ordi
natē. Sꝫ culpa in dānatis semp manet: scz volūtas ꝑuersa
cōtra deū: Ideo sicut opus bonū ab alio factū/⁊ ad suffra
giū dānati ordinatū/nō minuit ei⁹ penā: multo min⁹ p op⁹
bonū qd quis facit nō pro ipso: sed occasionaliter ex ei⁹ do
ctrina ipse iuuari pōt. Tum q pena infligit erris pro ꝑuer
sa sua doctrina: que merito auget ꝓpter nouū malū ex ea
cōsequēs: sed ꝓpter sanā doctrinā quā damnatus reliquit
in terra non punitur: ergo ex bonis sequentib⁹ nulla pena
minuit. ¶ Vel breuiter dicit q ideo nō est simile: q dam
natus est in statu in quo pena ei⁹ non potest minui propter
volūtatis obstinationē. Pōt aūt augeri: q nunq̄ pōt vsq
ad cōdignū/sm iusticiam dei strictissimā puniri. ¶ Si di
cis/q̄uis nulla pena tali remittit: tñ aliqd bonū sibi cōfe
rendum est ꝓpter bona que occasione suoꝝ precedentium
operū fiunt. Sicut beatitudo accidentalis sanctoꝝ auget/
ꝓpter bonū qd ex eoꝝ occasione agitur. Respondet q si
cut merita eterne vite (quib⁹ dānatus meruit: dum in gra
tia fuit) per peccatū mortale supueniens moriunt: nec ali
quid premij cōsequunt post mortem in beatitudine/ꝓpter
peccati mortalis obicem: quem volūtarie obtendit: ⁊ quo
impediunt ne cōsequātur beatitudinem: ac premioꝝ ipsis
meritis correspondere debentib⁹ se reddiderūt incapaces:
ita ⁊ premioꝝ accidentaliū. Un̄ nullū bonū irremuneratū
nisi is qui remunerari deberet: impedimentū remuneratio
nis sponte preberet: sicut ⁊ in ꝓposito. ¶ Vel pōt dici/q
si dānatus bona remuneranda facit: de⁹ futuroꝝ prescius/
illa retribuit in presenti vita. Un̄ dixit abraam diuiti refri
geriū petēti: Fili recor. q rece. bona in vi. tua. Nō sic in bea
tis/in quib⁹ radix boni opis manet/scz charitas: ideo sunt
maioris boni capaces. In dānat aūt manet iniqtas ⁊ ꝑpe
tuū dei odiū imobilr ꝑseuerās: ꝓpter qd capaces sunt ma
ioris pene: ⁊ iuste ab oi dei spāli dono ⁊ bñficio nouo cōfe
rendo sunt seclusi. Un̄ preceptū est ministris parabolice: vt
hoiem sine nuptiali veste ad nuptias igressus: ligat mani
bus ⁊ pedib⁹ ꝓicerēt in tenebras exteriores. p qd significa
tur desertio dānati ab oi subsidio ⁊ suffragio/⁊ imobilitas
in malo. ¶ Y Ponit tñ Alber. vnū modū/quo vt dicit:
sustineri posset suffragia ecclesie valere damnatis: vnde di
cit q vermis conscientie de tribus remordet: scilꝫ de pecca
to a seipso cōmisso: secundo de bono a seipso omisso: ⁊ terti

Matth. xxij.

tio de bono cuius ipse potuit esse causa vt fieret ab altero. De primis duob⁹: qꝛ preterita sunt: nulla est pene mitigatio. De tertio ꝛ crescit ꝛ mitigaẜ. Si em̄ per malū suū causa est mali in alio: totiens crescit vermis: quotiens crescit ꝛ dilatatur malū illud in alijs quos inuoluit. Si aūt causa fuit vt bonuꝫ fieret ꝑ alios: totiens decrescit vermis quotiens bonū illud multiplicaẜ. Decrescit/intelligo nō quantum ad tristiciā vermē cōsequentem q̄ infuit: sed a tristicia/ que inficeret si bonū illud nō multiplicareẜ. Per hoc autē nulla pena minuiẜ: sed aliqua pena accidentalis: ne infiat: impeditur. ¶ Sanct⁹ Tho. etiā tangit vnū modū quo suffragia possunt ꝓficere dānatis: nō quantū ad pene interruptionem vel diminutionē: sed qꝛ ex hm̄ōi suffragijs/eis aliqua doloris materia subtrahiẜ: que eis adesse posset: si ita se abiectos cōspicerent/ q̄ nul pro eis nullā curā haberent: sed hoc p̄m beat⁹ Tho. reprobat: qꝛ ſm cōem legē ibi sunt spūs defunctoꝝ: vbi nō vident quecūq̄ agūt aut eueniunt in ista vita: vt dicit Augu. in de cura pro mortuis agenda. Qḋ precipue verū est de damnatis: ꝛ ita nō cognoscūt q̄ñ pro eis suffragia fiunt: nisi supra cōem legeꝫ aliquib⁹ dānatorum illud reuelareẜ: qḋ oino incertum est. Vñ tutius est inquit/simpliciter dicere q̄ suffragia non prosint dānatis: nec ecclesia intendit pro eis orare: vt ex autoritatib⁹ inductis apparet. Cui cōsonat illud Eccī. ix. Quodcūq̄ facere pōt manus tua instanter operare: qꝛ nec op⁹: nec ratio: nec sapientia: nec scientia erūt apud inferos: quo tu properas. Et tantum de illo dubio.

¶ Lectio. lviij. A

Nunc de tertio principali

Nunc de tertio principali scꝫ quib⁹ suffragijs aīe defunctorū iuuari possint: ꝛ si plurib⁹ que horū magis prosint. ¶ Ad primā hui⁹ questiōis partē btūs Greg. ad Bonifaciū (vt. xiij. q. ij. aīe. recitaẜ) quattuor suffragiorū genera annumerat: ait em̄: Aīe defunctoꝝ quattuor modis soluunẜ: aut oblationib⁹ sacerdotū: aut precib⁹ scōꝝ: aut charoꝝ elemosynis aut ieiunio cognatoꝝ. ¶ Per oblationes sacerdotū misse celebratio accipiẜ. Per orationes scōꝝ cuiuslibet boni hominis/siue in via/siue in patria existentis deuota ꝓ defunctis obsecratio. Elemosyna aūt ꝑ quēcūq̄ fiat/diciẜ elemosyna chari: qꝛ charus est qui beneficiū impendit. Signum em̄ dilectiōis exhibitio est opis: ſm eundē homel. xxx. Sic a quibuscūq̄ fiant ieiunia: aut alie corporis afflictiōes/cognati sunt eoꝝ pro quib⁹ fiunt/carnales vel spūales. Diciẜ nempe cognat⁹ quasi cōnatus: qꝛ vi amoris ei agglutinaẜ: ꝛ quasi cōnasciẜ aīa defuncti tanq̄ veri amici. ¶ Sunt aūt hi quattuor modi gn̄ales/ ad quos oēs alij reducunẜ. Vñ ad ieiuniū oēs carnis afflictiōes: vt vestiū asperitas/disciplineꝑegrinatio/labor corporalis: ꝛ quecūq̄ ad corporis afflictionē assumunẜ ꝑtinent. Ad elemosynas reducuntur oia opa mie/corporalia ꝛ spūalia. Ad orationē reducūtur oia spūalia exercitia: vt meditatiōes sancte/gratiarū actiones/theologie studiū ac cōtemplatiōes. Ad oblationes sacerdotū oia sacrificia ꝛ oblatiōes/que immediate deo aut cultui diuino ac ecclesie ministris applicanẜ: vt sunt oblationes pecunie/cereoꝝ/aīaliū/ornatuū/ꝛ similiū. Beatus vō Aug. in li. de cura pro mortuis agenda (ꝛ habeẜ. xiij. q. ij. nō estimem⁹) tria annumerat: omittēs ieiuniū cognatorum: vñ ait: Nō estimem⁹ ad mortuos ꝓ quib⁹ curā agim⁹ ꝑuenire/nisi qḋ pro eis/siue altaris/siue orationū/siue elemosynarū sacrificijs solēniter supplicam⁹. ꝛ sequiẜ: Corpori aūt humano quicq̄d impendiẜ: nō est presidiū salutis: sꝫ humanitatis officiū: ſm affectū (ait aplūs) qꝛ nemo vnq̄ carneꝫ suā odio habuit. Ad hoꝝ intellectū notandū q̄ (vt docet btūs Tho. in quarto scripto dis. xlv. q. vj. arti. j.) suffragia viuoꝝ ꝓsunt defunctis ſm q̄ vniunẜ viuentib⁹ charitate: ꝛ ſm q̄ intētio viuentiū referẜ ad mortuos. Et ideo vniuersa opa p̄nt suffragari mortuis q̄ ꝑtinēt ad cōicationē charitatis: vel ad directionē in alterū intētiōis. Ꝓpter vniuersa opa bona q̄ ex charitate fiunt: oia quoq̄ que ex intētiōe ꝛ intuitu subueniēdi (qꝛ quasi ꝓ illis ex ꝑsonis defunctoꝝ) fiūt eis ꝓficiūt. Ad charitatē aūt (precipue eucharistie oblatio) ꝑtinet: qꝛ est sacrm̄ ecclesiastice vniōis: cōtinēs illū in quo tota eccl̄ia vniẜ ꝛ solidaẜ scꝫ christū: vnde eucharistia est quasi quedā charitatis origo seu vinculum. Elemosyna vō ad charitatē ꝑtinet tanq̄ ei⁹ effectus: et est em̄ precipuus eius effect⁹. Sic ista duo eucharistia ꝛ elemosyna ex parte charitatis precipue mortuis suffraganẜ. ¶ Ex parte vō intentiōis in mortuos directe precipue valet oratio: qꝛ ſm suā rōnem nō solū dicit respectū ad orantē sicut cetera opa: sed directi⁹ ad eū pro quo oraẜ. ¶ Ieiuniū vō: qꝛ in rōne sua nō cōtinet qḋ ad charitatē/vel ad intentiōis directionē ꝑtinet: sed hec sunt ei quasi extrinseca: ꝓpter qḋ etiā Aug. nō posuit: ideo ad vtrūq̄ pōt reduci. Et qꝛ ex charitate pōt assumi: ꝛ qꝛ corporis afflictiuū est/ pōt tanq̄ penale opus satisfactoriū ꝓ penis defunctoꝝ ex eorūdem ꝑsonis dn̄o cōferri. Et hoc respectu trib⁹ predictis ſm Aug. positis annumerauit Greg. ieiuniū quasi suffragij gen⁹ quartum. Nec incassum: q̄m cū aīe in purgatorio nō nisi satisfactorias penas soluūt: quib⁹ solutis/suffragijs nō indigēt: multū iuuanẜ dū pro eis opus penale (quale est ieiuniū) deo offerẜ. Opus em̄ penale eo q̄ penale satisfactoriū est. ¶ Ex his patet respōsio ad primā partē questiōis: scꝫ quibus suffragijs aīe defunctoꝝ iuuari possunt. Vñ respōdeẜ breuiter q̄ oibus operib⁹ bonis: nā oia opa bona fieri p̄nt ex charitate. Sic etiā oia opa bona possūt eis applicari ex intentiōis directione. Pōt em̄ quodcūq̄ opus fieri ea intētione: vt ꝓsit spiritib⁹ defunctorū. ¶ P Pro rn̄sione ad secūdā partē. q. scꝫ q̄ opa magis ꝓsint liberationi defunctorū: Aduertendū q̄ suffragia habent effectū vel ex gn̄e operis: vel ex dispōne opantis. Ex gn̄e operis illa precipue vel magis suffraganẜ defunctis: in quib⁹ cōcurrūt plures vel pauciores rōnes de supradictis. Ex opante vō illa magis ꝓficiūt: q̄ ex ꝑsona magis accepta (ꝓpter maiorē charitatē aut deuotionē aut aliā dispositionē: ꝛ malus meritū opantis) impedunẜ. Meritū dico/vel opantis ꝑsonale: vel ecclesie totius gn̄ale: cui⁹ ꝑsonā operās in suo ministerio representat: vt tāgit Sco. in suo quodli. q. xx. circa principiū. ¶ Itē pōt opus suffragij valere vel ex parte opantis principalis tale opus fieri ꝓcurantis: vt testatoris/fundatoris vel alterius opus fieri mādantis/petentis vel ordinantis. Vel ex pte opus hm̄ōi exequentis: vt testamentarij amici familie opus facientis ꝛc. Hanc distinctionē alij sic exprimunt ꝛ in idē redit: Suffragiorū quedā ꝓficiūt ex opante tm̄: alia ex opere opato: alia simul ex opere opato ꝛ opante. Ex opante tm̄ q̄ ex sola dispositiōe ꝛ acceptatione agentis acceptanẜ a deo: vt sacrificia ve. tes. ꝛ opa non ꝓuilegiata que quisq̄ ex spōtanea volūtate opaẜ. Ex opere opato q̄ ex ipso opere exhibito etiā circūscripta dispositione opantis quātū ad ei⁹ esse acceptū habēt suū effectū: vt est sacrificiuꝫ altaris ꝛ eccl̄ie sacr̄a/q̄ effectū hn̄t ex institutiōe christi: nō ex dispositiōe ministri offerētis vel dispensantis: de quo. s. lec. xxvij. ꝛ in alijs plurib⁹ locis. Sic nō est impium sentire de orōne dn̄ica: de horis canonicis ꝛ alijs orōnib⁹/ quas eccl̄ia dicēdas instituit: q̄ quandā vim accipiūt ex parte diuini ꝛ ecclesiastici mādati: vt dicit Gers. cācel. paris. in trac. de orōne. Ita sunt quedā que effectū sortiunẜ ex ꝓuilegio: vt indulgētie vel similia. Itē sunt opa q̄ etiā valēt ex opere opato/nō ex sua institutiōe sicut sacra: sed ex effectu ex ipso opere accidente: sicut elemosyna pauperū indigentiā reuelante: sequiẜ oratio eorundē ꝓ anima defuncti ad deū pro eo cuius intuitu fiunt: vt dicit beatus Tho. ¶ C Ex his potest respōderi ad hanc questionis partem magis ad particularia descendendo per aliquas ꝓpositiones. ¶ Prima Inter omnia mortuorū suffragia quantū ad liberationem defunctorum/excellit eucharistie oblatio per manus sacerdotum/ecclesie ministrorū. Hec ꝓpositio est de mente Augu. Grego. magistri/ꝛ ceterorū: qui inter defunctoꝝ suffragia primo loco ponunt altaris sacrificium. Et potest illud ostendi

Ephe. v.

ostendi rõnibus ⁊ exemplis. Ratione: nã illa magis suffragãtur defunctis: in q̄bus p̄ncipaliores ⁊ plures rationes suffragandi ↄcurrunt: vt statim supra dictũ est. Sũt aũt rõnes ƀm supra dicta charitatis cõmunio: intentiõis directio: meritũ ⁊ pia supplicatio: ⁊ hoc tam ex efficacia operis operati: q̄ operis operantis: et hoc vel eius qui operatur: vel eius in cuius persona: vel eorum et quorũ personis operatur. Omnes ille rõnes perfectissime concurrunt in sacrificio altaris. Cũ em̄ sacr̄m eucharistie sit sacr̄m ecclesiastice vnionis/ ↄtinens xp̄m in quo tota ecclesia vnitur: sitq̄ʒ origo quedã ⁊ fomentũ charitatis: vt dictũ est: manifestũ est q̄ in effectu hui⁹ sacrificij oẽs cõmunicant: q̇ cũ capite xp̄o ⁊ inter se p charitatis vinculũ vniũtur. Nã hanc vnionẽ nõ solũ solidat ⁊ cõseruat: sed etiã expresse significat: vt dicit Augu. in de sacris fideliũ ⁊ allegat magister dist. viij. quarti. Unus panis ⁊ vnum corpus eccl̄ia dr̄/ p eo q̄ sicut vnus panis ex multis granis cõponit: sic ecclesia ex multis fidelibus charitate copulante cõnectitur. Huius vnionis etiã corpus xp̄i sumptum de virgine est sacr̄m. i. significatiuũ: q: sicut corp⁹ xp̄i ex multis mẽbris purissimis ⁊ imaculatis constat: ita societas ecclesie ex multis p̄sonis a criminali macula liberis aggregat. Propter qđ etiã sacr̄m illud cõio nuncupatur: q: eius beneficiũ cõicant oẽs eccl̄ie vniti: nõ solũ q̇ in terris viuũt: sed etiã q̇ trãsierũt: ⁊ q̇ iam beatitudinẽ adepti sunt: ⁊ q̇ in via purgationis ad eã tendũt. Un̄ dist. lx. quarti. ⁊ habetur de ↄse. dist. ij. quia passus. §. Ita dñs noster. dr̄: Nulli ambigendũ est tunc quẽq̄ corporis sanguinisq̄ʒ dñi participẽ fieri/ qñ xp̄i mẽbrũ efficit: nec alienari ab illius panis calicisq̄ʒ cõsortio: etiã si anteq̄ panẽ illum edat ⁊ calicẽ bibat/ de hoc seculo in vnitate corporis xp̄i ↄstitutus abscedit: q: illius sacri beneficio nõ priuatur/ qñ ille in hoc qđ sacr̄m illud signat inuenitur. In hui⁹ rei testimoniũ hostia sacra in tres partes in altari diuiditur: vt significet effectũ eius participare: ⁊ q̇ in beatitudine: ⁊ q̇ in purgatorio: ⁊ q̇ in hoc seculo delitescũt: de quo infra latius tractabit. Nullũ ḡ opus tantũ ꝓdest defunctis p cõmunionẽ charitatis: quãtum eucharistie oblatio que huius cõionis signũ est/ fomentum ⁊ origo.

¶ D In hac etiã oblatione intentio dirigit nõ solum ad viuos: sed etiã ad mortuos. Intentio dico nõ solũ ministri celebrantis: sed ecclesie vniuersalis: que memoriã defunctoꝝ in missa fieri instituit: eiusq̄ʒ p̄sonã sacrificãs minister gerit. In hui⁹ officij cõmissione/ sacerdotali scʒ ordinatione/ dr̄: accipere ptãtem offerendi p viuis ⁊ pro mortuis. Est ergo nũcius eccl̄ie ad deum orando p mortuis: quare p̄sonã rep̄sentat ecclesie se mittentis. Est etiã ibi ratio meriti. Nam si ꝓbatur q: opus aliquod meritoriũ est in ecclesia/ siue glorie/ siue gratie/ siue remissiõis culpe aut pene. poterit ne aliq̇d esse magis meritoriũ illo sacrificio. In hoc em̄ illius vnici ⁊ p̄fectissimi sacrificij fit memoria ⁊ inuocatio/ per cui⁹ virtutẽ celi aperti sunt gratia datur p quã solam opera nostra esse possunt meritoria: ⁊ oim pctã hoim remittũtur: ac celestis gloria nostro pctõ p̄dita redonat. Ipse em̄ q̇ in hoc sacrificio patri offertur: clauis est dauidis: q̇ claudit ⁊ nemo aperit: aperit ⁊ nemo claudit. Apocal. iij. Ipse fons gratiarũ et caput ecclesie. de quo solo gratia fluit in barbã aaron descendẽs in orã vestimẽti. psalmo. cxxxij. De eius nãq̄ʒ plenitudine oẽs accepimus/ gratiã p gratia. Joh. j. Ipse est quẽ deus pater fecit pctm̄ ꝓ nobis. ij. Cor. v. Idẽ sacrificiũ quo oim pctã hoim expiant. Ipse est sine cuius vnione (quã hoc sacrificiũ p̄stat) nemo gl'iam in celo cõsequit ipso dicẽte: Nemo ascendit in celũ nisi q̇ descendit de celo: filius hois q̇ est in celo Johã. iij. Nec potest aut vnq̄ potuit post p̄mi hois lapsum/ opus aliqđ gratum esse deo patri ⁊ acceptũ: nisi in vtute hui⁹ sacrificij vesp̄tini/ in fine hui⁹ seculi oblati. ad Col. j. Cõplacuit p eum reconciliari oĩa in ipso pacificãs p sanguinẽ crucis eius: siue que in terris: siue q̇ in celis sunt. Et ideo sacr̄m illud sacrificium dr̄: ⁊ eucharistia. Sacrificiũ ꝓpter peccatorũ remissionẽ: eucharistia ꝓpter gratie infusionẽ. Est autẽ ibi ratio meriti/ nõ tam ex operante q̄ ex opere: nõ enim solũ effectũ habet expiandi pctã ex celebrantis deuotione: sed multo magis ex ipsa oblatione. i. xp̄o iterũ in memoriã sue passionis benedicte oblato: q̇ effectus nõ minuitur p quãcũq̄ʒ sacerdotis indispositionẽ/ formã et intentionẽ ecclesie obseruãtis. Et licet habere effectũ ex opere operato cõmune sit oĩbus legis noue sacramẽtis magis tñ huic appropriat sacrificio: in quo vere ⁊ realiter cõtinet xp̄s/ sacerdos ⁊ sacrificiũ/ seip̄m patri rep̄sentans: ⁊ pro nobis offerẽs in holocaustuʒ: vt deducit apl̄s ad Heb.

¶ In hoc quoq̄ʒ sacrificio est ratio pie supplicationis: nã in eo fiũt expresse orões pro defunctis: ⁊ spãliter cõmissis: ⁊ generaliter pro vniuersis: vt ptʒ ex p̄missis. ¶ Hec aũt oratio ⁊ supplicatio q̄ fit in misse officio/ ceteris oĩbus efficacior est: quoniã fit in p̄sona non tm̄ sacerdotis (vt dictũ est) sed etiã spãliter ex p̄sonis eorũ qui missam ipsam celebrari ordinauerũt: sit defunct⁹ ipse dum vixit: siue testamẽtarij: siue amici: siue circũstantes: siue offerentes. Generaliter vo ex p̄sona toti⁹ ecclesie sponse xp̄i vnice: cui⁹ oratio repulsam nõ patitur. Ex oim hoꝝ deuotione ⁊ merito efficaciã suã colligit oratio celebrantis. ¶ Preterea: si aliqua oratio p̄uilegiata est ƀm p̄dicta: vel q: a xp̄o instituta: aut q: ab eccl̄ia ordinata: nihil ita sicut misse officiũ p̄uilegiatũ esse cõstat. Hoc em̄ quoad essentialia a solo xp̄o institui potuit: ⁊ quãtũ ad supaddita/ videlʒ cerimonias/ orationes/ ⁊ cetera ab ecclesia noscitur ordinata. Nihil ibi sonat a sacerdote sua spõte dictatũ: sed verba xp̄i in euãgelio/ in cõsecratione ⁊ dñica oratione: in ceteris verba ꝓferunt eccl̄ie. Non em̄ debet sacerdos verba sua miscere: aut de suis addere: aut de institutis minuere: sed vba xp̄i ⁊ ecclesie in ei⁹ p̄sona/ itegre/ solicite ⁊ deuotissime p̄sonare. ¶ Deniq̄ʒ quicq̇d poterit deuotio celebrãns cooperari: in hoc maxime officio exhibet. Nã qui ad hoc officiũ celebrãs vl' circũstãs indeuotuʒ se exhibet: vbi rogo deuot⁹ apparebit: Toti⁹ em̄ eccl̄ie deuotio in hoc officio colligit/ nutrit ⁊ auget: vt bene declarat Sco. in. iiij. dist. viij. q. j.

¶ E Posset etiã exemplis plurimis misse efficacia in subueniẽdo defunctis ostendi: quoꝝ nõnulla recitat btũs Grego. lib. iiij. dialo. c. liiij. ⁊. lvj. ⁊. lvij. ⁊ alijs q̄ relinquo p̄dicatoribus inquirẽda. Rationẽ aũt efficacie idem Greg. allegato ca. lviij ponit: q: hec singulariter victima in q̄/ ab eterno interitu saluat: q̇ nobis mortẽ vnigeniti p mysterium reparat: q̇ licet surgẽs a mortuis nõ morit: ⁊ mors ei vltra nõ dominabit: tñ in ipso imortaliter ⁊ incorruptibiliter viuens: iteruʒ ꝓ nobis in hoc mysterio sacre oblationis imolatur. ¶ Sed circa hoc occurrit duplex dubiuʒ. Primũ vtrũ ad aĩe liberationẽ tantũdem valeat missa a quocũq̄ʒ sacerdote bono vel malo celebrata. Scđo vtrũ intersit aliquid quale officiũ dicat. Requiẽ videlicet: vel aliud: de nostra dña: aut de passione dñi: aut scõ aliquo.

¶ Ad p̄mũ p̄suppositis his q̄ supra lectione. xxvj. dicta sunt: respondet breuiter q̄ quantũ est ex ope operato/ tantundẽ valet missa ad liberationem defunctoꝝ/ siue a bono sacerdote celebret: siue malo. Malum dico qui in mortali pctõ de quo nõ penitet irretitur. Sacramẽta em̄ nõ ex ministro: sed ex institutione xp̄i suã habẽt efficaciã vt supra dictũ est: Ideo dũ missa rite p̄ficitur: fruct⁹ queʒ ex vi sacramẽti operat: nec minuitur nec aufert: dicente beato Aug. in lib. de corpore xp̄i: In mysterio corporis ⁊ sanguinis dñi/ nihil a bono maius: nihil a malo min⁹ p̄ficitur sacerdote. ¶ Quãtum vo est ex parte operis operantis (⁊ hoc vt gerit p̄sonam ecclesie: vel vt est instrumentũ motũ p aliuʒ ad celebrandũ: q: vt sic nõ gerit p̄sonam suã: sed p̄sonam ecclesie vel ordinãtis missaʒ) nõ impedit malicia sacerdotis plus q̄ cuiuslibet alteri⁹ non celebrantis: sic em̄ fructus misse colligit ex merito ecclesie/ resultante ex membroꝝ deuotione: vel spãliter eius

qui ordinat missam celebrari. de quo late dictū est lectio ne. xxvij. circa pncipium. Inquātum vero gerit psonā suaꝫ ppriam/malus sacerdos celebrando parū vel nihil pro ficit defuncto. Sic em̄ locū habet verbū Greg. in pasto. etiam supra allegatū ⁊ expositū. Si is qui displicet ad intercedendū mittitur: irati animus ad deteriora puocat. Unde ⁊ q̄ scienter malū sacerdotem in sua malicia pdurantem ad celebrandū induceret: haud dubiuꝫ grauiter peccaret. Non tn̄ leuiter quisq̄ iudicandus est malus: cū duodecim sint hore diei: in quarū singula pctōr potest per penitentiā conuerti: ⁊ interior cōuersio ac iustificatio nobis sit occulta. Bon⁹ vero sacerdos deuote celebrās multū cooperatur liberatiōi aīe defuncte: quoniā si multum valet oratio iusti assidua: fm̄ sententiā Jacobi apli: etiam vbicūq̧ fiat: quāto magis quādo fit in missa: ⁊ tāto iungitur sacramento. Ideo ceteris paribus ⁊ secluso pusillorꝫ scandalo/magis optanda est ⁊ procurāda missa boni sacerdotis ⁊ deuoti/q̄ suspecti ⁊ vagi. Hec sunt de intentione doctorū: beati Tho. in quarto scripto dist. xlv. q. iiij. ar. iij. ⁊ dist. xiij. q. j. arti. v. similr̄ Scoti dist. xiij. quarti. q. ij. ppe fineꝫ. ¶ F Ad scdm̄ dr̄ q̄ in missa duo sunt/scꝫ sacrificiū ⁊ orōnes. Sacrificiū qḋ est precipuuꝫ in missa: idem est in oībus missis quecūq̧ officia dicant. Ideo ex hac parte idē valet defuncto quodcūq̧ officiuꝫ dicat: siue requiē: siue de nostra dn̄a. Sed quātū ad orationes/ille vident efficaciores per quas magis excitat deuotio orantis: ⁊ intētio magis dirigit ad eos ꝓ q̄bus oratur. Et q: in officio requiē/orōnes ⁊ laudes ibi dicende expresse sonāt ꝓ defunctis: nō sic in alijs: ideo ex hac parte officiū requiē videt plus valere. Potest tn̄ ex parte deuotionis excitande plus valere officiū de dn̄i passione: aut de nr̄a domina: aut alio sctō: ad quē celebrans vl̄ missam dici pcurans maiorē habet deuotionē. Similiter ppter intercessionē sancti de quo missa dr̄: ⁊ q̄ ad subuentionē defuncti suppliciter implorat: potest missa de sctō magis valere defuncto. ¶ Reducūtur etiā ad sacrificij oblationē cetera que ꝓ defuncto offerūtur ad dei cultū ptinentia: vt oleum/cerei/thura: vel cetera q̄ ad cultus dei ⁊ ecclesiarū ornatū offerunt. Hinc Dama. in sermo. de morientibus/docet cereos/oleū ⁊ hmōi ꝓ defunctis offerri. Dum em̄ cerei circa altare/feretruꝫ aut tumulos incendūtur/ex psona defunctorꝫ xp̄m verū lumen ⁊ eternū eiusdēq̧ fidem: q̄ lumen est intellectus viatoris: ꝓfitemur. Dum thura incendimus/ex eorꝫ psona xp̄m vna cum patre ⁊ spūsancto vnū solum deū verum adoram⁹. Dum aquā benedictā spargimus/demones ne orationes fidelium impediant: ⁊ ne corporibus illudant: fugamus. Sic quecūq̧ ad altare offerūtur: siue in pecunia: siue in alijs esculentis/poculentis ac ceteris vel ad ꝓtestationē fidei: vel cōmunionis tanti sacrificij: vel ad sustentationē ministrorꝫ altaris ⁊ eccl̄ie/plurimū valere aīabus fideliū dinoscūtur. Unde vt allegatum est supra: Judas machabeus pecunias misit hierosolymā offerri ꝓ pctīs defunctorꝫ. Et ita quecūq̧ taliū ad honorē dei fm̄ ritum ecclesie/ꝓ defunctis offerūtur aut agunt: ad oblationē sacrificij reducūtur. ¶ G Propositio secūda: Post sacrificij oblationē multū prodest ꝓ defunctis exorare/ac deuotas p̄ces fundere: maxime eas q̄ fiūt in psona eccl̄ie aut q̄ sunt puilegiate: vt supra dictū est. Similr̄ ⁊ meditationes sancte ꝓ defunctis assumpte: studium theologie: p̄dicationes: sacramentorꝫ participationes/eucharistie/ penitentie ⁊ aliorꝫ. Sicut ⁊ quecūq̧ meritoria opera possunt quātum ad meritū defunctis applicari: pōt em̄ quilibet meritū suū vndecūq̧ acquirat aīabus fideliū īpartiri: vt īfra dicet. ¶ Propositio tertia: Dehinc plurimuꝫ valent elemosyne tam corporales q̄ spūales: ⁊ ille non tm̄ ex dantis deuotione: sed etiā ex pauperū q̄bus impēdūtur: suffragijs ⁊ oratione. ¶ Propositio quarta: Ualent demū ieiunia/discipline/peregrinationes/ et quecūq̧ corporis afflictiua pro defunctis assumpta: q: eo q̄ sunt penalia: sunt pro pena defunctorꝫ satisfactiua. Penamq̧ penā soluit: minuit: ⁊ si sufficit totaliter liberat. Et tantū de illa q̄stione. ¶ H Ad quartā p̄ncipalē. q. Utrū indulgentie ꝓsint defunctis. Non querit hec q̄stio de indulgentijs quas defunct⁹ cōsecutus est dum vixit: de his em̄ dubiū nō est quin plurimū ꝓficiant. Ipse em̄ sunt q̄ tollunt penā pctīs debitam: quorꝫ debito sublato nō remanet in purgatorio pena soluenda. Sed de indulgentijs quas viui defunctis amicis impetrant vel cōsoq̄ mittuntur. Gratia exempli: Papa oībus ꝯtribuentib⁹ tantū ad huius ecclesie fabricā concedit relaxationē trium annorꝫ: vel partē satisfactionis aut totius. est questio: si quis cōtribuit pro patre suo: vtrū pater defunctus participet hmōi indulgentias. De isto sunt opi. apud docto. Beatus Tho. in quarto scripto dis. xlv. q. vj. arti. ij. tenet partē affirmatiuā: tn̄ sub quadā distinctione: quē sequit Aug. de anchona ⁊ Antonin⁹ parte. iij. ti. xxiij. ⁊ plures alij. ¶ Distinguit igit: q: indulgētie possunt fieri sub duplici forma. Uno mō largiūtur illis q̄ certum op⁹ pietatis implent: vt q̄ visitat ecclesiam sancti petri: habebit tales indulgentias. Aliq̄n etiam extendunt pro illis ꝓ quibus fit tale opus: vt si hec sit forma: quicūq̧ hoc op⁹ pietatis facit: ipse vel alius ꝓ quo facit/talem remissionem ꝯsequit. Primo mō indulgētie nō ꝓsunt defunctis: q: nō pnt opera pietatis facere pro q̄bus indulgentie sub tali forma emanantes ꝯcedūtur. Nec viuus tale opus perficiens/pōt fructum indulgentiarū in alios transferre: q: ei⁹ nō est applicare ad aliquid intentionē eccl̄ie per quā cōmunicantur cōmunia suffragia thesauri spūalis: vnde indulgentie vigorē habent. Hec em̄ applicatio ad papā ptinet: ⁊ ecclesie p̄latos/potentes ꝯcedere indulgētias. ¶ Secundo modo ꝓficiunt defunctis/si opus pietatis pro quo date sunt indulgentie: p facientē mortuis applicatur. Illa em̄ applicatio fit fm̄ intentionē concedentis. Non em̄ est aliqua ratio ait Thom. quare ecclesia possit transferre merita cōia q̄bus indulgentie innituntur ad viuos ⁊ nō ad mortuos. Adducit ad hoc rōnem: q: meritū totius ecclesie est efficacius merito vnius psone: sed meritum psonale suffragat defunctis/vt dictū est: g̅ multo fortius ecclesie meritū cui innitūtur indulgentie. Itē indulgentie ꝓsunt existentib⁹ de foro eccl̄ie: sed existentes in purgatorio sunt de foro eccl̄ie: alioquin ecclesie suffragia eis nō ꝓdessent. Itē ꝯsuetudo eccl̄ie dum facit p̄dicare crucem: ꝯcedit q̄ assumens crucē habet indulgentias etiā ꝓ duabus vel tribus: aliq̄n ꝓ decē aīabus tam viuorum q̄ mortuorꝫ: qḋ esset deceptio nisi mortuis ꝓdessent. ¶ Alia est opinio hostien. q̄ indulgentie ex vi indulgentie nō valent defunctis: cū nō sint de foro ecclesie. Nam forꝫ ecclesie ligandi ⁊ soluendi/tm̄ extendit se ad viuentes in terris: dicente dn̄o petro. Quodcūq̧ ligaueris super terram/erit ligatū ⁊ in celis: ⁊ quodcūq̧ solueris super terrā/erit solutū ⁊ in celis. ¶ Et dr̄: notāter ex vi indulgentie: q: opera illa bona ꝓ q̄bus indulgentie conceduntur: possunt valere defunctis: sicut alia opera bona ⁊ meritoria: si eis applicātur: nō tn̄ plus valent propter indulgentias: nec min⁹ q̄ si nulle indulgentie essent concesse. ¶ Et arguūt ad incōueniens: q: sic papa posset liberare quēcunq̧ vellet de purgatorio: imo dando plenarie remissionis indulgentias/posset euacuare totum purgatoriū. Semp etiam inueniret causas rationabiles ita ꝓ defunctis sicut ꝓ viuis: puta beneficiā ⁊ auxilia impendenda necessitatib⁹ ecclesie cultui diuino augmentādo: hospitalibus pauperib⁹: ⁊ sic de alijs que reputātur cause sufficiētes indulgentias largiendi. ¶ Item tūc ecclesia ⁊ papa negligenter agerent: in tā crebris indulgētijs tp̄ibus nostris ꝯcessis: nō extendendo illas ad aīas defunctorꝫ/p cōuenientes clausulas bullis inserendas. De qua tamē tanq̄ de pia matre p̄sumendū nō est/q̄ ita obliuioni traderet filios suos defunctos: maxime cū nō esset certior modus liberandi aīas a purgatorio: q̄ per

Jaco. v.

Math. xvi.

indulgentias plenarias. Sicut em̄ viuus qui consequit̃
indulgentias plenarie remissionis (si moritur sine reci-
diua) euolat: vt dicũt doctores. Ita defunctus tentus in
purgatorio si p eo quis indulgentias plenarie remissio-
nis cõsequeretur: simplr̃ liberaretur. Stulte igitur tanti
sumptus fierent in exequijs: ac labores in sacrificijs/ora
tionibus/elemosynis/ieiunijs: quoꝝ quãtitas effectiuꝫ
incerta est: cum p impetrationẽ indulgentiarũ certe libe
rari possent ⁊ euolare. ¶ Item in oĩ genere suffragioꝝ
apud beatũ Aug. vel Greg. nulla fit mentio de indulgẽ-
tijs. Cui hec opinio hostien. placet: posset respondere ad
rõnes beati Tho. Ad primã que querit rõnẽ quare meri
ta cõmunia ecclesie per indulgẽtias possunt a papa trãs
ferri ad viuos ⁊ nõ ad mortuos. Dicit̃ ꝙ ratio est: q: hec
translatio nõ fit nisi rõne potestatis clauiũ iurisditionis
spũalis. Hec aũt data est tm̄ quoad viuos sup terram: nõ
quoad defunctos qui sunt extra ecclesiã militantẽ ⁊ eius
iurisditionem. Non ergo extendit se vltra restrictionem
qua a dño qui eaꝫ dedit restricta est. ¶ Et per hoc patet
solutio secũdi: licet em̄ meritũ totius ecclesie sit efficaciꝰ
merito vnius ꝑsone: tm̄ meritũ cõmune ecclesie non est
ita in potestate/sicut meritũ persone quãtum ad satisfa-
ctionẽ est in potestate facientis: nam opus satisfactoriuꝫ
personale/est in potestatẽ ꝑsone faciẽtis tanꝙ suũ: ideo
potest illud reseruare sibi vel dare alteri cui maluerit/vi
uo vel defuncto. Sed meritũ cõmune ecclesie/cui innitũ
tur indulgentie: est in ptãte pape ex cõmissione xp̄i quã-
tum ad eius dispensationẽ que limitata est tm̄ ad viuos.
¶ Ad tertiũ dr̄: ꝙ defuncti nõ sunt de foro ecclesie mili-
tantis: nec sequit̃ ꝙ ideo ecclesie suffragia eis nõ ꝓsint:
q: illa suffragia que ꝓsunt sunt personalia merita: licet
aliqua facta sint in persona ecclesie. Illa aũt: vt dictũ est
possunt transferri in viuos ⁊ defunctos: q: personali me
rito põt quis satisfacere pro eo q̃ non est de foro suo: aut
de eodem de quo ipse est. Non aũt iudex vt talis soluere
vel ligare põt eum qui nõ est de suo foro. De hoc qd̃ ad-
ditur de cõsuetudine ecclie in p̄dicatione crucis ⁊c. Dico
ꝙ nõ ꝯstat de hoc modo: nã ⁊ ꝯtra turcos nostris diebꝰ
etiam cõtra bohemos crux predicata est. Similr̃ plenissi
me indulgentie in reductione grecoꝝ tẽpore cõcilij Ba-
silienß. Item in anno iubileo tempore Nicolai pape an-
no ⁊c. M.cccci. Et nullibi apposite sunt conditiones p
quas extenderetur ad purgandos in purgatorio. Esti-
mo autem ꝙ in casu huius dubij esset necessaria determi
natio ecclesie.

¶ Circa hanc indulgentiarũ materiã defunctis applicã
darũ sequit̃ additio necessaria que nũc suo loco hic ad-
iuncta est: q̄ꝙ non ab re collector ⁊ post ipsum impres-
sor in fine huius operis primaria impressione eam anne
xuerint: cuius tenor is est. Z:

CUm in lectiõe quin-
quagesimaseptima tractarem de indulgen
tijs/inquirens verũ indulgentie ꝓsint aia-
bus defunctoꝝ: recitatis opinionibꝰ cõtra
rijs doctoꝝ: in solutionibꝰ rõnũ p opi. tenentiũ partẽ. q.
affirmatiuã/cõtra hostiẽ. q̃ tenet partẽ negatiuã. Respõ
deo ad rõnẽ btĩ Tho. Dixi nõ ꝯstare de hac cõsuetudine
ecclie: dum scꝫ p̄dicat crucẽ ꝙ assumẽs crucẽ p certo nu-
mero aiarũ assequit̃ remissiones plenarias pctõꝝ. Pre-
sertim q: nostris tp̄ibus/ꝯtra bohemos tp̄e martini pa-
pe q̃nti/⁊ ꝯtra turcos tp̄e Pij secũdi p̄dicata sit crux: silr
tp̄e ꝯcilij Basilieñ. p reductõe grecoꝝ. Et anno dñi. M.
cccel. quo fuit iubileus magnꝰ: date sunt indulgentie ple
nissime remissionis: q̃ tm̄ ad aias defunctoꝝ extense non
sunt. Dũ itaqꝫ illa scripsi/nõdum venerat ad manꝰ meas
declaratio dñi Sixti pape/nouissime de medio sublati:
qua declarat indulgẽtias ꝓficere p modũ suffragij etiaꝫ
aiabus in purgatorio existentibꝰ/dũ ad ipsas p summũ
pontificẽ expresse extendũtur. Hinc ⁊ modernus ponti-
fex dñs Innocentius octauus indulgentias hmõi olim
per Pium scdm ⁊ Sixtum p̄fatũ/visitantibus ecclesiam
xantonensem: ⁊ fabrice eius contribuentibus ad aias in
purgatorio redimendas p modũ suffragij extẽsas: etiam
ad ꝯtribuẽtes ad sanctã cruciatã ꝯtra turcos extẽdit. Si
militer calixtus papa tales indulgentias dedit in hispa-
nia ecclie tyrasinensi. Sic ⁊ paschasius q̃ntus dedit in-
dulgentias plenarias p modũ suffragij aiabus in purga
torio: quas vndecim summi pontifices cõfirmauerũt: vt
legit̃ in lr̃a autentica/in introitu capelle ecclie scẽ Pra-
xedis de vrbe: in qua ꝯtinet̃ colũna/ad quã saluator no-
ster in domo pilati ligatus fuerat ⁊ flagellatꝰ. ¶ Et fuit
data indulgentia sub hac forma: Quicũqꝫ celebrauerit:
vel celebrari fecerit q̃nqꝫ missas p aia parẽtis vel amici
existẽtis in purgatorio: dictus Paschasius dat remissio-
nẽ plenariã p modũ suffragij tali aie. Et ibi hr̃ ꝙ dictus
paschasius post mortẽ cuiusdam sui nepoꝭ/dictas q̃nqꝫ
missas p aia nepotis sui in ipsa capella celebrauit: ⁊ post
celebrationẽ q̃nte misse/dum esset adhuc in altari/appa
ruit sibi supra altare in testudine fenestre/q̃ est añ altare
virgo maria visibiliter extrahens nepotis aiam a purga
torio. De autentice scripture legũtur in introitu dicte ca
pelle. ¶ Itẽ summi põtifices dederunt plenarias indul
gentias p aiabus in purgatorio/visitantibꝰ eccliam btĩ
Laurẽtij extra muros vrbis: in hũc modũ: Quicũqꝫ sin-
gulis quattuor ferijs totius anni/dictaꝫ eccliam deuote
visitauerit: p aia pr̃is: aut alterius existentis in purgato
rio: dicti summi põtifices dãt remissioneꝫ plenariã aie p
moduꝫ suffragij: p qua ecclia ipsa mõ p̄dicta est visitata.
¶ Z Et qd̃ frequẽter repetitũ est: p modũ suffragij. nõ
est intelligendũ/quasi modus suffragij tollat efficaciam
indulgẽtiarũ: ita ꝙ opus illud p quo dant̃ indulgentie
factũ p oibus: nõ plus valeat aiabus: q̄ si idem opꝰ vel
suffragiũ factũ esset p eis/nullis indulgentijs adiũctis.
sicut quidã intelligere voluerũt. Sic em̄ frustra daretur
indulgentia p aiabꝰ: nihil em̄ ꝓficeret: nec aliq̃d suffra-
gio impẽso supadderet: ⁊ p hmõi indulgentiarũ ꝯcessio-
nẽ ppls deciperet̃: qd̃ de ecclia ⁊ de sede aplica est nulla-
tenus p̄sumendũ. Sed qd̃ addit̃ p modũ suffragij/exclu
dit modũ iudiciarie ptãtis: q̃ dicit iudicialẽ absolutioneꝫ
⁊ pene debite in aliã penã volũtarie ac deuote assumptã
cõmutationẽ. Et ille modus iudiciarie autoritatis: tm̄ ha
bet locũ in viuis: q̃ iudicialiter absoluũtur: ⁊ q̃bus pena
debita in aliã volũtarie/ab eis ac deuote assumptã com-
mutatur: vt vult Alexan. de ales par. iiij. q. lxxxiij. mẽ. v. ⁊
post eũ scťus Bona. in. iiij. dist. xx. q. v. Viui em̄ dũtaxat
assumũt volũtarie opus illud vt puta peregrinationem:
elemosynã: orationẽ: ꝯtributionẽ ad opus salutare: vel
aliud hmõi p quo dant̃ indulgẽtie. Cũ autẽ hmõi opus
defuncti adimplere non pñt: dum illud fit p eis ab alio:
iã opus alteriꝰ suffragat̃ eis vt possint ꝯseq indulgẽtias
nõ minus q̄ si ipsi p se opus illud iplẽuissent. Et ita idul
gentie ꝓficiũt eis p modũ suffragij. i. ppter aliqd̃ opꝰ ab
alio factũ: ⁊ eis p modũ suffragij applicatũ. Sicut cũ pa
pa dat indulgẽtias oibus ꝯtra infideles pugnãtibꝰ: aut
pugnatorẽ p se mittentibꝰ: tũc indulgẽtias pugnãtes as-
sequũtur p modũ autoritatis iudiciarie: ⁊ mittentes p mo
dũ suffragij: qd̃ maxime verũ est/si esset aliq̃s paup non
habẽs suis expẽsis mittere: ⁊ alius suus amicꝰ p paupe
siue paupis noie mitteret: iã pauperi ꝓficerẽt indulgẽtie
p modũ suffragij: p quãto opꝰ p quo indulgẽtie cõcesse
sunt: sibi p modũ suffragij applicatũ est. ¶ Uerum dicit
scťus Bonauẽ. Si q̃s ꝯtendat vicarium iesu xp̄i hr̃e iudi
ciariã ptãtem sup eos q̃ sunt in purgatorio: nõ est ei mul
tũ resistendũ: dũmodo h̃ dicteт rõ vel autoritas manife-
sta. Sana em̄ fide h̃ tenendũ est/ꝙ dñs suo vicario ple-
nitudinẽ sue ptãtis cõtulit: ⁊ tantã quantã decebat puro
hoi dari ad edificationẽ corpis sui/qd̃ est ecclia. Hec bo-
naue. Cui alludit autoritas Chryso. sup illud Mat. xvi.
Tibi dabo claues regni celoꝝ. quã allegat Alexã. vbi sũ.

Domini mortali celi ꝛ terre et oim q̄ in eis sunt: cōmisit potestatē de⁹: ꝛ ecclīam validiorem celo demōstrauit. Et subdit Alex. Ex hoc patet ꝙ in collatione clauiū maxima fuit summo pontifici collata potestas: Et ꝓbabiliter vel verissime ꝑsumit / ꝙ thesaurus eccłie est i illi⁹ potestate: Et ꝙ illis qui sunt in purgatorio: q꞉ ratione charitatis in qua decesserūt: sunt idonei ad beneficioꝝ ecclesiasticoꝝ susceptionē: pōt illis beneficia cōmunicare: ꝛ sic pōt illis facere indulgentiā ꝛ relaxatiōes. Hec Alex. ¶ Hāc ergo sententiā asserentē indulgētias ꝓficere animab⁹ in purgatorio / p modū suffragij eo mō quo supra i pma opinione recitatū est lectiōis hui⁹ nō iā velut opinionē: sed sententiā certā amplecti deberi existimo: Tū ꝓpter pluralitatē doctoꝝ eā asserentiū scʒ Alexā. de ales / sancti Bona. beati Tho. Egidij / Durādi / Pe. de tharātasia / Ricħ. de me. vil. Tho. de argētina ꝛ alioꝝ plurimoꝝ. Tū maxime ꝛ principaliter ꝓpter determinationē summoꝝ pōtificū prioꝝ ꝛ modernoꝝ. ¶ Et ideo restat respōdere rōnib⁹ ꝛ motiuis ꝓ opposita opi. adductis lec. p̄senti: et ibidē nō solutis. ¶ M Ad primā que arguit ꝙ anime in purgatorio nō sunt de foro eccłie ligādi ꝛ soluēdi. hoc em̄ solū extēdit se ad existētes in terra ꝛc. Rūdetur ꝑm Alexā. ꝙ sup terrā eē dicūtur quātū ad solutionē ꝛ ligationē / quousq꞉ fiat reductio siue ingressus in regnū: vtpote dū aie tpalibus ꝛ terrenis iuuant̄ suffragijs. ¶ Itē aie in purgatorio dicūtur esse sup terrā: q꞉ sunt de ecclesia militante ꝛ nō triūphante. Et sicut hi q̄ sunt in terra: sunt in via ꝛ nō in termino: ita existētes in purgatorio sunt in via et nō in termino. Sūt em̄ in transitu ad patriā quātum ad purgationē qua purgant̄ p penā: p quā velut p viā transeūt ad patriā: licet sint in termino quātū ad ꝯfirmationē: q꞉ amplius peccare nō pñt: nec mereri. Etiā si conceditur ꝙ nō sunt supra terrā simplr̄: sunt tñ sup terrā quātū ad absolutionē a penis: q꞉ h̄ meruerūt existētes in terris a qua discesserūt in charitate: vt scʒ illis indulgētie ꝛ cetera applicari possint eccłie suffragia. Sūt ergo in terris quātū ad suffragia eccłie / ꝛ indulgētias q̄ eis cōicari pñt Et ita sunt de foro eccłie rōne meriti quo meruerūt in terris vt iuuari possint: licet ꝑm statū p̄sentē nō sint de foro eccłie ad aliq̄d de nouo merendū vel demerēdū. ¶ Itē sunt de foro eccłie ꝓpter delictū. Nā q̄libet reus sortitur foꝝ rōne delicti quocūq꞉ se trāsferat: etiā extra locum in quo cōmisit delictū: remanet semꝑ quātum ad delictum sub iurisditione dñi in cui⁹ dñio deliquit: ad quē spectat cū ꝓpter tale delictū punire vel penā remittere. iij. q. vi. c. vlti. scʒ qui crimē. Et lō pōt papa remittere penā existētibus in purgatorio / debitā pctis in terra cōmissis: non tñ pōt simili rōne absoluere existētes in inferno / a penis pctōꝝ in terra cōmissoꝝ: q꞉ illi nō sunt capaces remissionis: q꞉ charitate nudati in pctis sunt obstinati: manente aūt pctō in volūtate / nō pōt tolli pena pctō debita. Vel dicūtur esse sup terrā quātum ad foꝝ mie: etsi nō quoad foꝝ iusticie. ¶ Itē q꞉ virtute clauiū eccłie duʒ existerent super terrā: fuerūt obligati ad sustinendū penā tpalem / hic vel in purgatorio soluēdā: in quā in ꝯfessione fuit eis cōmutata pena eterna. Jō licet nūc nō quoad oia sint de foro eccłie: tñ quātum ad solutionē pene / sunt de foro ecclesie: ꝛ pñt solui de thesauro eccłie. ¶ N Quidā etiā tractātes autoritatē xpi. Quodcūq꞉ solueris super terrā ꝛc. dicūt ꝙ illa additio: sup terrā / pōt determinare ꝓnomen tu inclusum in verbo solueris: ꝛ tunc est sensus: Quodcūq꞉ tu petre existēs sup terrā meus vicari⁹ / solueris erit solutū ꝛ in celis. i. approbabit̄ a me in celis. claue scʒ nō errāte. Alio mō pōt determinare / quodcūq꞉: ꝛ tūc est sensus: Quodcūq꞉ solubile sup terrā existēs / tu petre solueris: illud erit solutū ꝛ in celo. Et vterq꞉ sensus ver⁹ est / etiā referēdo ad aias in purgatorio. De pmo sensu manifestū est: q꞉ petrus existēs in terra p modū suffragij soluit aias in purgatorio. De scđo etiā sensu patet: q꞉ ꝛ papa soluit aias q̄ sunt sup terrā quātū ad meritū ꝛ foꝝ: et tales sunt aie in purgatorio. ¶ Si dicis papa nō hʒ aias ligare existētes in purgatorio: g nec soluere: cum vtraq꞉ autoritas simul cōiunctim est tradita. Rūdet Alex. verū est antecedēs: nisi ex aliqua cā spāli meruit aliq̄s eiectionē a liminib⁹ eccłie: ꝛ ita subtractionē suffragioꝝ. Consequētia tñ nō valet: et est rō: q꞉ aie dū viuerēt in corpore / nō meruerūt vt ligari possent post mortē: meruerūt aūt vt iuuari ꝛ solui possent post mortē: etiā tūc nō est tps ligandi sed soluēdi. Patet ita multiplex expositio autoritatis / Quodcūq꞉ solueris sup terrā ꝛc. ¶ Posset etiā breuissime dici / ꝙ autoritas illa loquit̄ de ligatiōe ꝛ solutiōe p modū iudicialis autoritatis: nō aūt de solutione p modū suffragij: quo mō soluit papa aias in purgatorio: ꝛ illo modo pōt aliq̄s soluere bona / cōicando ei q̄ nō est de sua iurisditiōe. ¶ Ad scđm qđ inducit incōueniēs / ꝙ papa posset quēcunq꞉ liberare de purgatorio: ꝛ etiā posset euacuare purgatoriū qñ vellet: Dicit̄ ꝙ sicut dicūt sctūs Tho. ꝛ Bonauē. ꝙ indulgētia vt valeat requirit̄ cā rōnabilis. Et dispensatio bonoꝝ eccłie cuʒ moderamine et discretione faciēda est: Alioq̄n nisi discrete fiat: deus nō acceptabit: q꞉ ipse pater misericordiarū sic miseretur: vt semꝑ velit tueri suā iusticiā. Preterea indulgētie nō dātur nisi ꝓpter aliqđ opus piū ꝛ vtile eccłie: qđ necesse est fieri p viuos ꝓ defunctis vt extēdat se ad defunctos: vix aūt vel nunq̄ a viuis tot pietatis opa fierent: vt p ea oēs aie in purgatorio existētes a penis euolarēt. Si tñ ita fieret p viuos: nihil incōueniēs est p indulgētias euacuari purgatoriū: sicut ꝛ p cetera suffragia eccłie in tantū multiplicata / ꝙ sufficerēt ꝓ redēptione aiarū oim in purgatorio penas soluētiū / purgatoriū posset euacuari. Nō g̃ quascūq꞉ vult papa de purgatorio liberat: sed eas ꝓ quibus fit opus piū: ꝓ quo indulgētie ꝯcedūtur. Et si semꝑ inuenit cās rōnabiles dandi indulgētias: pōt semꝑ eas dare: nec tñ sic euacuat̄ purgatoriū: q꞉ nō semꝑ ꝓmi: sed desides sunt viui ad agendū pia opa ꝓ defunctis. Et vtinā tant⁹ esset in viuis feruor charitatis: vt suis suffragijs aie oēs de purgatorio tollerent̄. ¶ O Ad tertiū qđ inducit negligentiā eccłie ꝛ pōtificis ꝓ eo ꝙ nō extendūt indulgētias q̄ cōiter dant̄: ad aias defunctoꝝ. Cui addatur q̄rta rō: q̄ arguit ꝙ in gñe suffragioꝝ / apud btm̄ Augu. ꝛ Greg. nō fit mētio de indulgētijs: Rūdet̄ ꝙ: vt dictū est: cū discretiōe multa thesaur⁹ eccłie dispensandus est ad eccłie vtilitatē. Vñ maiorib⁹ eccłie necessitatib⁹ maiores indulgētie reseruant̄. Ita quoq꞉ defunctis suffragia impēdenda sunt: vt p hec viuis occasio nō detur desidie: ꝛ abijciēdi onera satisfactionis ꝓprie. Hoies em̄ tardi ad opa satisfactiōis / si passim darent̄ indulgētie plenarie ꝓ aiabus: cū p eos liberarent̄ a penis: omitterēt opa satisfactiōis: qđ foret magnū malū viuētib⁹: cū p hoc p̄uarent̄ p̄mio essentiali eterno correspōdente opibus satisfactorijs: qđ est maius malū q̄ pati penā quācūq꞉ tpalē. ¶ Et qđ addit̄ de Aug. ꝛ Greg. dicendū / ꝙ ante tpa bti Greg. modicus vel nullus fuit vsus indulgentiarū. Nūc aūt crebrescit earū vsus: ꝙ sine dubio / eccłia habēs spm̄ spōsi sui xp̄i: ꝛ iō nō errās: singula ꝓut expedit tpib⁹ suis distribuit / mota ꝛ illuminata a spū dei: q̄ nouit tpa q̄ pater in sua posuit ptāte: quoꝝ mysteria indagare nō sufficimus: dicēte filio. Non est vestrū nosse tpa ꝛ momēta q̄ pr̄ posuit i sua ptāte. Act. j. ¶ Possum⁹ tñ cōijcere aliq̄s causas / cur magis mō q̄ olim vsus indulgētiarū crebrescit: qm̄ in eccłia pmitiua calescēte adhuc recenter effuso xp̄i sanguie / hoies feruidi sanctissime vixerūt. Et si q̄nq꞉ humana ex fragilitate ceciderūt: magnā egerūt pniam: vt pʒ in sctis martyrib⁹. Et in lib. vitaspatrū ac legēdis sctoꝝ: idcirco indulgētijs nō egebāt. ¶ Itē vt timor trāsgressionis mādatoꝝ dei induceret̄ in conuersos fideles: graues pnie iniūgebant̄ ꝛ pene: sicut patet de saphyra ꝛ anania marito ei⁹: q̄ ꝓpter mēdaciū stati subitanea morte correpti sunt: vt hr̄ Act. v. vñ magnus timor cecidit in ecclesiā. ¶ Fuerūt ꝛ hoies ꝓmi ad suscipiendū ꝛ agēdū

Mat. et Luc. iij.

cōdignos pnīe fructus: ſm̄ exhortationē Johā. baptiſte
Jdeo tunc non fuit neceſſarius/nec cōueniēs indulgen-
tiarū vſus. Nūc vō tepeſcēte charitate in his vltimis tem
poꝛib⁹: nec ſatiſfactiões condigne iniūgunt: nec modice
iniūcte ꝑficiunt: idō valde neceſſarius eſt copioſus indul
gentiarū vſus: vt qd̄ ꝑ accidiam deficit: ꝑ alioꝝ ſuffragia
ſuppleat. Sic cū viuētes tepidi ſunt ad iuuandū aīas ꝑ
ſatiſfactionis opa cōdigna: decēs eſt ⁊ nūc indulgentias
ad eas extendere: vt nō careāt beneficio auxilioꝝ. Vn̄ de
hoc arguit Alex. de ales ad ꝓpoſitū/dicēs: Pater miſe-
ricoꝛdie oībus ꝓuidit ſm̄ oꝛdinatiſſimā diſpoſitionē: et
miſericoꝛdiſſimā ſuā pietatē: ſed recta oꝛdinatio charita-
tis q̄ exigit vt vnus ab alio poſſit adiuuari: hoc maxime
exigit circa eos q̄ ſe iuuare nō poſſunt. Si ḡ hoībus in h̄
ſeculo cū indigent auxilio: ꝓuidit deus de auxilio per in
dulgentiā ecclīe ꝯferendā: cū illi de purgatoꝛio idigeāt
auxilio: ⁊ ſe iuuare nō pn̄t: videt̄ ꝙ de indulgentia eis cō
ferenda maxime ꝓuidere debuit. Adde/maxime eo tpe
quo alia auxilia negligentiis impēdunt̄. Non ḡ pia ma-
ter ecclīa negligēs fuit circa filios ſuos defunctos non
ſemꝑ/nec frequēter indulgētias hmōi impēdendo: ſꝫ oꝛ-
dinate eas diſtribuit vt vtriſqꝫ cōuenit/viuētib⁹ ⁊ defun
ctis: ꝓut tēpus ⁊ cōditio exigit: ⁊ ꝓut regit̄ directōe ſpūs
ſancti. ¶ P Ad quartū qd̄ arguit ꝙ inutiliter ſumpt⁹
fierēt in exequijs anniuerſarijs ⁊c. Dicendū ꝙ neqꝫ ſtul
te neqꝫ fruſtra fiunt ſuffragia defunctoꝝ in ſacrificijs/in
oꝛonibus/abſtinētijs ac elemoſynis: licet aīe pro q̄bus
hec fiūt: indulgentias plenarias ꝯſequerent̄. Jn cui⁹ rei
ſignū etiā ꝓ baptizatis in infantia defunctis/nō inutili-
ter exequie ꝑ ſacrificij oblatiōes ⁊ cetera fiūt. vn̄ Alexā.
de ales parte. iiij. q. xlij. arti. vlti. ait: Ecclīa inſtituit ſacri-
ficiū altaris offerri debere ꝓ paruulis decedētib⁹ in ino
centia baptiſmali: de q̄bus ꝯſtat ꝙ ſtatim euolant: cuius
multe ſunt rōes/ſcꝫ ꝯfoꝛmitatis eccleſiaſtice: ꝯſeruatio
deuotiōis fideliū ⁊ maxime parentū excitatio: bn̄ficij re
dēptionis recoꝛdatio: cōnexiōis paruuloꝝ cū cōmēbꝛis
coꝛpoꝛis xp̄i myſtici ſignificatio: aīarū purgandarū ſar-
cine ſubleuatio: debite laudis diuine expſſio. Vt eīm cō-
foꝛmitas ecclīe in exequijs moꝛtuoꝝ ꝯſeruet̄: vt deuotio
fideliū ⁊ maxime parentū excitetur: vt bn̄ficiū redēptio
nis qd̄ maxime locū habet in paruulis merito paſſionis
ſaluandis rememoꝛet̄: vt ꝯnexio paruuloꝝ cū cōmēbꝛis
coꝛpoꝛis xp̄i myſtici ſignificet̄: ex hoc paruuloꝝ exequie
ſicut ceteroꝝ mēbꝛoꝝ celebrant̄: vt purgandarū aīarum
ſarcina ſubleuet̄: ⁊ vt debitū diuine laudis expꝛimat̄: q̄
ſcꝫ ſaluatoꝛi exhibenda eſt/ex hoc ꝙ ſine paruuloꝝ meri
tis gratie ſue ſinceritate ſaluātur: cōuenit: vt ꝓ illis miſ-
ſarū ſolēnia celebꝛent̄: ⁊ ſalutaris hoſtia offerat̄. Ex hoc
eīm ꝙ pena aīarū purgandarū illoꝝ grā mitigat̄: ⁊ laus
deo exoluit̄: ⁊ deuotio fideliū ad eoꝛūdē meritū excitat̄:
accreſcit paruulis materia gaudioꝝ. hec alexāder. ¶ Si
ḡ hec ꝓ paruulis nullis actualiū pctōꝝ maculis fedatis
agenda ſunt: de quoꝝ btītudine nullū relinquit̄ dubiū:
quāto magis omittēda nō ſunt ꝓ adultis ꝓ q̄b⁹ indulgē
tie plenarie ꝓcurant̄: vbi adhuc de earū liberatōe a pur
gatoꝛio aliquale dubiū eſſe poſſet: nō q̄n ſi indulgentias
participēt plenariā: euolēt. Sed dubiū eſſe poſſet an cā
indulgentiarū fit ea quā deus appꝛobat: an ꝯferentis in
tentio ſana fit ⁊ integra: ⁊ non ſubdola ex ſimonie vitio
vel auaricie ꝓcedens: q̄ licet nō ſint facile p̄ſumēda: non
tn̄ ſunt vndequaqꝫ certa: nā claue errāte/ptās clauiū de
bita caret efficacia. ¶ Q Deniqꝫ etſi certū foret defun
cti aīam indulgētie effect⁹ ꝯſecutā eē: nō ideo ex p̄miſſis
cauſis ⁊ rōnib⁹ omittēda ſunt ſuffragia: ſicut nec ꝓ par-
uulis quoꝝ certa eſt ſaluatio: qꝛ magis hic q̄ ibi dicte mi
litāt rōnes. Nā ꝑ hec ſuffragia magis q̄ ꝑ indulgētias ꝓ
curatas/laus ⁊ honoꝛ reddit̄ deo: fruct⁹ amplioꝛ accre-
ſcit ſubueniēti amico: ⁊ auget̄ cumulati⁹ gloꝛia accidēta
lis liberādo. Manifeſtū eſt eīm ꝑ miſſe ſacrificiū: ꝑ oꝛo-
nes deuotas: ꝑ multiplicatas elemoſynas: ⁊ crebꝛa ieiu-
nia/magis deū gloꝛificari: cui⁹ ptātem/miſericoꝛdiā/iu-
ſticiā/benignitatē in his operib⁹ ex charitate dei gl̄iam
p̄mo ⁊ p̄ncipaliter/⁊ ſecūdario ad aīe liberationē exhibi-
tis p̄ſtamur/q̄ ꝑ vnū ſolū opus ꝯtributiōis ad ſanctā
cruciatā: vel ecclīe particularis edificationē: vel paupe-
rū in hoſpitali aliquo collectoꝝ ſuſtentationē. Sic etiā
qꝛ illa ſuffragia defunctis impēſa ꝑ modū ſatiſfactionis
magis ꝓficiūt facientib⁹ viuis/q̄ indulgētie defuncti ac
quiſite/nō ſunt aliquaten⁹ omittenda. Quō autē ſuffra-
gia defunctoꝝ facientibus ea/ꝓficiāt: dicet̄ lec. lviij. ⁊ in
allegatis ibidē. ¶ R Magis deniqꝫ ꝓficit aīabus li-
beratio ꝑ ſuffragia ſatiſfactoꝛia charoꝝ/q̄ ꝑ ſolas indul
gentias ꝯceſſas ex ptāte clauiū: nā ꝑ iſtas tantū tollitur
pena: ſed ꝑ ſatiſfactoꝛia charoꝝ opa/⁊ pena aīarū tollit̄
⁊ gaudiū eis accidētale perpetuū cumulat̄. Gaudēt eīm
plurimū de ꝓfectu amicoꝝ ſuffragia impendentiū: gau-
dent amplius de honoꝛe deo ꝑ hmōi ſuffragia exhibito:
gaudent de auxilio ceteris aīabus ꝑ hmōi ſuffragia im-
penſo. Siquidē indulgētie alicui aīe acq̄ſite/ei tm̄ ⁊ non
alijs ꝓficiūt ad pene mitigationē aut totalē liberationē.
Nunq̄ aūt ſuffragia fiūt ꝓ vna ſola aīa: licet p̄ncipaliter
fiant ꝓ vna. Semꝑ eīm in diuinis officijs oꝛonibus ⁊ ce
teris ſuffragijs/nō ꝓ vna ſola fit ſacrificiū oꝛo vl' ſuffra-
giū: ſed etiā memoꝛia fit oīm defunctoꝝ in charitate de-
cedentiū. Siquidē ab oībus oꝛando additur. Et aīe oīm
fideliū defunctoꝝ requieſcant in pace. Vn̄ magis ꝓficit
aīabus liberari ꝑ opa ſatiſfactōis/q̄ ꝑ indulgētias: licet
ꝑ illa tardius: ꝑ iſtas citius liberent̄: q̄m ſatius videt̄ ad
tēpus penā pati/q̄ gaudio etiā accidētali ꝑpetuo p̄uari
Quia tm̄ raro a viuis opa ſatiſfactoꝛia impēdunt̄/q̄ ſuf-
ficiant ad aīe liberationē: ideo ꝯſultū eſt vt indulgentie
dum ꝓ aīabus ꝯferūtur nullaten⁹ negligant̄. Nec ꝓpter
indulgētias acq̄ſitas cetera omittātur: q̄m etſi aīabus ꝑ
indulgentiā liberatis nō ꝓficit ſatiſfactionis ſuffragiuꝫ
ad pene ſubiationē: ꝓficit tm̄ eis ad gloꝛie augmentū. ꝓ-
ficit alijs aīabus ꝓpinquoꝝ: vl' generaliter oībus ad pe
ne mitigationē: ꝓficit facienti ad meritū gratie/⁊ gloꝛie
augmentū: deo ad honoꝛē: ⁊ cetera. Per hec etiā deduci
pōt inſufficientia ſolutionū rationū adductarū pꝛo hac
opinione: immo ꝓ declarata veritate. Et tantum de illo.
¶ S De q̄nta queſtione p̄ncipali/ſcꝫ ad q̄d ſuffragia
valeant defunctis: iā ex p̄miſſis patet reſpōſio. Jdō bꝛeuli-
ter reſpondet̄ ꝑ quattuoꝛ ꝓpoſitiōes. Pꝛima. Suffragia
viuoꝝ nō valent defunctis ad ſtat⁹ mutationē. ſtatus di
co dānationis vel btītudinis. Pꝛobat̄: qꝛ ꝑ nulla ſuffra-
gia ecclīe ipetrari pōt vt aliq̄s defunct⁹ de ſtatu dānatio
nis mutet̄ ad ſtatū ſalutis: ſtāte imutabiliter hac ſenten
tia Eccl'e. xi. Lignū vbi ceciderit ſiue ad auſtrū: ſiue ad
aquilonē: ibi erit. glo. Locum quē hic tibi pꝛeparaueris:
in futuro habebis. Rōnē aſſignat btūs Tho. q. iiij. diſt.
xlv. quarti ſcripti arti. j. qꝛ ſoꝛs glīe reddit̄ ſm̄ menſurā ac-
cipientis: h̄ eſt diſpoſitiōis dignitatis ei⁹ ad p̄miū. Vnuſ-
quiſqꝫ aūt ex ſuo actu diſponit̄: nō ex actu alterius: actu
inquā volūtario. Nihil autē voluntariū eſſe pōt: niſi ſua
ꝓpꝛia voluntate. Et ad hoc facit illud Diony. eccle. hie-
rarchie. Qui pie inq̄t/vixerūt lucidiſſima diuinaqꝫ vita/
ꝓ merito ab equiſſimis lancibus reddit̄: ꝓ merito haud
dubiū ſuo/nō alioꝝ ¶ Secūda ꝓpoſitio: Per viuoꝛum
ſuffragia defunctis nō cōparant̄ merita noua. Patet: qꝛ
ſi nouū eis meritū acquireret̄: acq̄reret̄ nouus gradus
btītudinis: ⁊ mutaret̄ ſtatus p̄mij eſſentialis: cui⁹ oppo
ſitū dicit p̄ma ꝓpoſitio. Patet etiā ex allegatis autoꝛita
tibus in p̄ma q̄ſtione: ex q̄bus ſufficienter deductū eſt/
ꝙ btītudo vnicuiqꝫ reddit̄ ſm̄ ꝓpꝛia merita. ¶ Tertia ꝓ
poſitio: Suffragia viuoꝝ valēt defunctis ad btītudinis
accelerationē. Pꝛobat̄: qꝛ ſuffragia ſm̄ p̄miſſa valent ad
remiſſionē pene ſatiſfactoꝛie in purgatoꝛio in toto vel in
parte: quā tenent̄ in grā decedētes pati/in ſupplemētuꝫ
ſatiſfactionis cōdigne hic neglecte. Cuius pene debito
manēte nullus beatificari pōt: quia nec cū debito petīē

simul soluende in beatitudine. Hoc em̄ est impossibile: q: omnis pena repugnat beatitudini. Nec posteri⁹ soluē de: q: nihil est post beatitudinē: cū ipsa sit eterna sine cessatione: et ꝑ cōsequēs etiā omne debitū pene repugnat beatitudini. Remisso itaq̧ huiusmodi debito sublatū est impedimentū beatitudinis: quo sublato acceleraṫ beatitudo. Sentētia est Scoti in quarto scrip. dist. xxi. ¶ Quarta ꝓpositio: Suffragia a viuis defunctis impēsa/ augent in eisdē beatitudinē accidentalē. Patet illa ꝓpositio: q: cū anime ī purgatorio sunt beatificāde: et in beatitudine nō solū gaudebunt de ꝑfectionib⁹ diuinis (qḋ ꝑtinet ad beatitudinē essentialē) sed etiā de bonis ꝓpriis et omniū electoꝝ. Et q: suffragiū est quoddā bonū etiā in faciētib⁹ remunerandū: gaudebunt de hoc bono proximi sicut de omnib⁹ bonis ꝓximoꝝ. Hoc aūt gaudiū: q: est de bono creato/ et de bono creature/ ꝑtinet ad beatitudinē accidētalē. Sic et de liberatiōe vni⁹ aīe a penis purgatorij/ oēs alie anime in purgatorio gaudēt: et cōsolationē quandā accipiunt. ¶ Z Et ſm hūc modū suffragiū vni aīe specialiter impēsum/ valet omnib⁹. Tho. q. vij. dist. xlv. Valor em̄ suffragioꝝ vno mō valet ex radice charitatis que facit oīa cōmunia: et sic attendiṫ magis ſm quandā interiorem cōsolationē: ſm q̄ in charitate existēs gaudet ac cōdelectaṫ de bonis alteri⁹/ q̄ ſm pene diminutionē. Et sic magis valet ei qui habet maiorē charitatē: licet pro eo specialiter nō fiat. Nā q̄ magis diligit ꝓximū: magis gaudet ac delectaṫ de bono ꝓximi: quis per hoc pene nō minuanṫ: nisi quantū illud gaudiū de alteri⁹ bono/ puta liberationis/ aut merito suffragiū impendētis/ sensū pene quasi suspendēdo vel patientē ꝯfortādo minuit: quia ſm phm. vij. Ethi. Delectatio de quocūq̧ minuit tristiciā inexistentē. Et ſm hūc intellectū vadit opinio ꝑpositini supra lec. xxvij. recitata/ scꝫ q̄ suffragia ꝓ vno facta non magis ei ꝓficiāt ꝓ quo fiūt/ q̄ illi q̄ sunt magis digni: sicut cādela aliqua q̄ accendiṫ ꝓ aliquo diuite: magis prodest illis secū existētib⁹ q̄ hn̄t oculos clariores: et lectio q̄ ꝓ vno legiṫ/ nō min⁹ ꝓdest alijs q̄ simul audiūt: imo eis ampli⁹ q̄ sensu magis sunt capaces. Secus aūt de valore ex hoc q̄ ꝑ intentionē faciētis alteri applicaṫ: sic em̄: vt dictū est: hꝫ rōnē satisfactiōis trāsfare in alterū. Satisfactio aūt ꝓprie ad pene remissionē ordinaṫ: quātū aūt ad dimissionē pene/ pcipue ei valet ꝓ quo fit: et quātū ad hoc nō assimilaṫ suffragiū lumini vł lectioni. Nā lumē postq̄ accēsum fuerit: naturalr̄ agit illuminādo: nō ſm intētionē et volūtatē ponētis seu accēdentis. Debiti em̄ solutio liberare solet ſm intentionē soluētis: ꝓ q̄ em̄ debitū soluēs intentionē suā dirigit et ordinat: is et nō alius/ a debito liberaṫ. Quātū aūt ad ꝯsolationē et gaudiū qḋ infert ceteris de bono ꝓximi dilecti: sic nō agit ſm intentionē faciētis suffragiū: sed q̄si naturalr̄ ſm dispositionē alioꝝ in charitate. Quare velit nolit impēdens suffragiū pro vno: ceteri q̄ hūc/ aut īpendentē diligūt: magis de suffragio gaudēt. Et quātū ad hoc nō incōuenientē assimilaṫ lectioni et lumini. Et de hac materia lati⁹ vide in lectiōe iā allegata: vbi etiā lati⁹ tractaṫ: vtrū suffragiū si pluribus īpendiṫ/ tantū valet cuilibet pluriū: quātū ad pene solutionē: quātū valeret/ si vni soli impēdereṫ. Itē quō se habeant obligati ad suffragia plurib⁹: vtrum vno suffragij actu (exēpli cā) vna missa celebrata satisfaciāt oīb⁹. Silr̄ et de applicatiōe suffragioꝝ/ ꝑsertim fruct⁹ misse: quēadmodū fieri possit et debeat a sacerdote: et multa alia ad hoc ꝑtinētia/ supra cū de memoria viuoꝝ ageret: lati⁹ tractata sunt: et iō hic dimissa. ¶ & Restat sexta q̄stio. s. mota: scꝫ quoꝝ suffragia ꝓsint: an tm̄ existētiū in gr̄a: an etiā pctōꝝ. ¶ Ad hāc q̄stionē quātū ad ea suffragia q̄ꝝ virt⁹ ꝯsurgit ex ope opato: iam respōsum est statim. s. Similr̄ quātū ad opus operās dū faciēs agit vt minister in ꝑsona alterius. Ideo breuius dī post sctm̄ Tho. dist. xlv. q. iiij. arti. iij. et Ricħ. eadē dist. q̄ opus suffragij fieri potest ab aliquo dupl'r. Vel vt a causa ꝑncipali non mota: sed mouente mandante aut ordinante opus fieri. Alio modo tanq̄ a causa instrumentali: puta dum faciens opus agit vt mot⁹ ab alio: vt qui facit ad alterius mandatum vel ordinationē. Sequiṫ autē opus conditionē agentis ꝑncipalis magis q̄ instrumētalis. Unde si autor operis ꝑncipalis/ siue per se faciat: siue ꝑ alium mādet fieri: nō fuerit in charitate/ dum mādat vel ordinat: siue fiat executio operis ꝑ bonū vel malū ministrū: nō ꝓdest defuncto nisi forte ꝑ accidēs: vt si pauperes elemosynā recipientes excitātur per hoc ad orandū ꝓ defuncto. Sed iste est effectus operis operati: de quo nūc loq̄mur. ¶ Et dico notanter dum mandat: q: licet autor ꝑncipalis postq̄ mandauit ante operis executionē iustificetur: q: tamen opus sequiṫ conditionē autoris: duꝫ autor fuerit operis idest dum ordinauit opus fieri: nō prodest defuncto. Similiter et ecōuerso: si dū ordinat opus fieri/ fuerit in gratia: licet post incidat in mortale priusq̄ opus fiat: nihilominus valet opus defuncto: q: habet vigorem suū ex prima eius ordinatione. Si ṽo faciens opus facit ipsum vt instrumentū motū ab alio: quia opus fit in ꝑsona principaliter mouētis ex cui⁹ ꝑsona fit. vnde si fit ex ꝑsona ecclesie: que nunq̄ caret gratia: semꝑ valet. Si ṽo ex persona ꝑuati hoīs ordināris: sequitur illius cōditionē. si fuerit in gratia/ tunc cū ordinauit: valet suffragiū: nō autem valet si tunc fuerit in mortali: licet recuperet postea gratiā ante executionē operis: nisi de nouo mādaret aut de nouo acceptaret. Verū eligibilius est executionem operis fieri per bonū ministrum q̄ per malum: q: si ꝑ bonū opus ordinatur: et ꝑ bonū fiat executio: tūc cū ꝑncipali concurrit etiam deuotio ꝑsonalis ministri: quā minister vt ꝑncipaliter agens sue deuotionis potest transferre in defunctum. ¶ X Ex illo sequiṫ/ q̄ cautius est ordinare suffragia pro defunctis per officia ecclesie/ vt ꝑ missas et exequias funerales. Illa etem̄ semꝑ valent defuncto si capax fuerit/ nō obstante indispositione ordinātis particularis seu ministri exequētis. Nā ista suffragia fiūt ex ꝑsona ecclīe vt principaliter agentis: et vices suas ministris cōcedentis vt ex ecclīe ꝑsona suffragia sua applicent cui voluerint: vt. s. patuit lec. xxvi. ¶ Scđo seq̄tur q̄ cautum valde et vtile foret: vt volens ordinare elemosynas vel alia suffragia ꝓ defuncti/ siue alijs: siue ꝓ seipso post mortē exequenda: se ꝑus per penitentie sacrm̄ purgaret ac se deo recōciliaret: quaten⁹ ea in gratia existēs ordinaret: q: tunc in virtute illius ordinatiōis in gr̄a ordinatoris facte/ valerēt futura suffragia: etiā si pctōres exequerentur. ¶ Hec aūt rn̄sio fundatur in alia sancti Thom. qui tenet q̄ satisfactio iniūcta/ facta in mortali/ nō tollit penam pctō dimisso debitam: quā tenet in. iiij. scrip. dist. xv. q. iij. arti. ij. ¶ Uerum tenētes oppositam opinionē doc. subtilis in quarto dist. j. q. j. scꝫ q̄ in peccato mortali potest quis satisfacere ꝓ pctō prius dimisso: ita q̄ satisfactio illa tollat penam: licet nō sit placans nec recōcilians: ita q̄ si quis pro mortali sic post priorem pniām cōmisso dānaretur: pro peccatis ꝑus dimissis quoad culpā et impleta satisfactione iniūcta: si fuerat condigna in mortali non punietur in inferno. Et supposito q̄ alter pro altero potest satisfacere quod omnes tenēt: videtur posse dici q̄ suffragia pro defunctis facta ab existente in mortali tanq̄ a principali causa: pro quanto sunt opera satisfactoria: etiam valent existentibus in purgatorio ad pene solutionē. Si nāq̧ is qui facit/ posset pro suis peccatis satisfacere q̄uis sit extra gratiā: quāto magis ꝓ alio existente in gratia: quales sunt vincti in purgatorio. Et ista opinio est magis pia: licet prior sit securior et minus dubia. Satis em̄ certū est q̄ suffragia q̄ impenduṫ ab eo q̄ est in gratia tanq̄ a ꝑncipali agente/ valēt. de alijs nō ita certum. ¶ Y Et q: incidit materia de ordinatione suffragioꝝ: videndū est vtrum ordinans aliquid in testamento ꝓ se fieri: vt celebrare missas: dare elemosynam: augeri cultum diuinum; idq̧ per testamentarios negli-

gatur: aut etiā ordinatū per ministros ecclesie aut here-
des omittatur: defunctus nihilominus fructū absolutio
nis a pena cōsequatur. Sed hec determinatio questiōis
sequenti lec. reseruetur. ¶ Lectio. lviij. A

Uperest soluere que-
stionem in calce statim lectiōis ꝑcedētis mo-
tam. Pro cuiꝰ solutione rememorandū est qđ
supra in ꝑncipio ꝑcedentis lectiōis latius habitū est: ꝙ
suffragia ex duobꝰ valēt: scꝫ ex ope operātis tam ꝑ ncipa-
lis ꝙ instrumētalis exequētis. Scđo ex ope oꝑato nō so
lū ex institutiōe christi vel ecclie: vt pꝫ in sacris ⁊ orōni-
bus ⁊ actibꝰ priuilegiatis. Sed etiā qñq ex effectu cōse-
quēte ipm opus operatū: vt ex orōne pauperū ꝓ defun-
ctis elemosynas recipiētiū. Quo in memoriā reuocato/
simul ⁊ ad qđ valēt mortuoꝝ suffragia: Rñdetur per ali
quas ꝓpositiōes. ¶ Prima: Ordinās in testamēto ali-
qd ꝓ se aut suis: aut quibuscūq fidelibus post mortē: si
tūc cū ordinat fuerit in charitate: efficaciā suffragij ꝑ euꝫ
ordinati/correspōdentē operi operāti ꝑncipalis agētis
quatenus est meritoriū p̄mij essentialis/qđ est augmē
tū grē ⁊ glorie: plene cōsequet: siue fiat opus ordinatū:
siue nō. Ipsa ꝓpositio est beati Tho. in q̄rto scripto dis.
xlv. q. v. arti. ij. in solutiōe vltimi argumenti. Et ꝓbat: q2
talis effectꝰ correspōdet bono motui aīe quem elicuit ex
charitate: ordinādo hmōi suffragiū in fine debitū ⁊ vlti-
mū qui deꝰ est. Hoc est ordinās hmōi suffragiū ꝓ se ⁊ su-
is: vt citius deo iungat: eorūq cōsortio: de quibꝰ psalmi
sta dicit ps. lxxxiij. Beati q habitāt in domo tua dñe: in se
cula seculoꝝ laudabūt te. Sicq ꝑ eū cū ceteris deus col
laudet: ac sua volūtas in sanctoꝝ ꝑdestinatione implea
tur: ⁊ ita finaliter ꝓpter deū. Iste aūt actus boni motus
ordinātis iā perfectꝰ est: nec depēdet a suffragio post fu-
turo quantū ad merita: ergo siue fiat suffragiū/siue nō:
nō fraudabit premio sibi debito: imo quantū ad augmē
tū gratie/statim cōsequit premiū: ⁊ quantū ad gloriam/
stat similiter ipsum consequi prius ꝙ suffragia fiant.
¶ B Scđa ꝓpositio. Ordinās in testamēto vel alr
suffragiū post mortē agēda: si illa nō fiāt: frustrat suffra-
gioꝝ efficacia correspōdente operi operāti agētis princi
palis quantū ad premiū aliqđ accidētale qđ est pene al-
leuiatio: ⁊ detētionis in purgatorio abbreuiatio. Hec est
Rich. in. iiij. dist. xlv. q. v. principali arti. iiij. Et patet: q2
quantū ad hūc effectū meritū est cōditionale si fiat: ideo
nō existēte cōditione/nō existit meritū. Ubi aduertendū
ꝙ ordinās aliqđ fieri in charitate/sic ordinando dupli-
ter meret: scꝫ premiū essentiale qđ est augmētū gratie in
presenti: ⁊ glie in futuro. de quo ꝑcedēs ꝓpositio. Scđo
meret premiū accidentale multiplex: quoꝝ est vnū/ꝙ si
fiat ordiatū ꝑ ipm: ꝓdest sibi ad pene purgatorij alleuia
tionē: ⁊ isto pmio frustrat/si ordinatū ꝑ ipsuꝫ nō fiat: q2
vt patet ex dictis/generaliter suffragia post morteꝫ illis
ꝓsunt dūtaxat: qui dū vixerūt meruerūt vt eis post mor
te ꝓdessent: nec tñ ꝓsunt si nō fiāt: ita in casu nostro spe-
ciali: alioqn nō plus ꝓdessent facta ꝙ nō facta. ¶ Et no
tanter dictū est: si tūc cū ordinat fuerit in charitate: q2 si
ordinās nō fuit in charitate dū ordinauit: nihil meret ꝑ
suā ordinationē. etiā si ordinata fiāt quātū est ex operan
te: siue postea recuperet charitatē siue nō: nisi ꝑ nouū actū
recuperata charitate ordinationē illā innouēt eā ratihabē
do: q2 tūc ex illo actu nouo in grā elicito sortit efficaciā:
siue nō recuperet ⁊ dānet. Nec eñ tūc ꝓficiet quoad penā
ꝓ venialibꝰ ⁊ mortalibꝰ hic dimissis in inferno tēporali-
ter soluēdā: vt patet ex ꝑmissis. ¶ Tertia ꝓpositio: Or-
dinās in testamēto suffragiū post mortē ipendendū/nul
lū penisꝰ effectū cōsequit ex opere oꝑato/si suffragiū ne
gligat. Patet manifeste: q2 neglecto suffragio nulluꝫ est
opus operatū. Ex nihilo aūt nihil fit: ⁊ qđ nō est futurū
nihil vtiq causabit. ¶ Quarta ꝓpositio: Ordinās in te
stamēto suffragiū/si negligit: effectu eiꝰ frustrat: quē cō
sequeret ex opere operato: quantū ad orōnes ministro-
rū ecclie tā earū q̄s facturi erāt ex ꝑsona ecclie ꝙ ex ꝑso-
na sua ⁊ ꝑsonali deuotiōe: silr ⁊ pauperū q recepturi
erāt legatū. Patet vt. s. Nam nō impleto suffragio nihil
operat. Preterea dū ministri ⁊ pauꝑes nō recipiūt lega
tū: non tenent ad suffragiū spūale impositū legato: nec
grati esse possunt de bñficio q beneficiū nō receperunt.
¶ C Ex his sequit quinta ꝓpositio: Ordinans in te
stamēto suffragiū ⁊c. frustrat effectu liberatiōis a pena
purgatorij/correspōdente suffragio ex opere oꝑato/dū
suffragiū negligit. Patet. Nā operi oꝑato si fuerit pena-
le: correspōdet vt tali aliq̄ remissio pene satisfactorie in-
quantū penale. Nā fm Rich. oꝑatio exterior: vltra boni
tatē actus interioris/valet ad accidētale premiū: quale
est remissio pene purgatorij q tēporalis est. Silr si fue
rit elemosyna: ex eo ꝙ est qdā sustētatio pauperis ꝓpter
deū impēsa/habet remittere aliqđ pene penis purgādis
debite. Hinc Dan. iiij. dr: Peccata tua elemosynis redi-
me. ⁊ Eccli. iij. Ignē ardentē extinguit aqua: ⁊ elemosy-
na resistit petis: ⁊ deus ꝓspector est eius q reddit gratiā
⁊ Tob. xij. ait raphael angelus: Elemosyna a morte libe
rat: ⁊ ipsa est q̄ purgat petā: ⁊ facit inuenire vitā eternā.
Hac ergo liberatiōe caret ordinās suffragiū/dū ipm ne-
gligit. Sicut si q̄s ad restitutionē/aut debiti solutionem
obligatꝰ morte preuenit: ꝙuis talis si cōtritus morit: or-
dinauitq restitutionē fieri ab heredibꝰ: si restitutio ne-
gligit nō quidē dānatur: q2 in gratia decessit: nec penas
perpetuas luet: multo tñ tardiꝰ a penis purgatorij libe-
rabit: ꝙ si debitū solueret: vt dicit Rich. loco allegato.
¶ D Ex istis ꝓpositionibus sequunt aliq̄ correlaria
per modū doctrinarū. Primū: Nōnunꝙ quis fraudatur
bonis etiā spūalibꝰ ex culpa alteriꝰ. Patet in ꝑ dictis casi
bus in quibꝰ testator fraudat effectu ordinatoꝝ ꝑ ipsum
suffragioꝝ: ꝓpter negligētiā alioꝝ/puta executoꝝ. Hoc
aūt verū est fm beatū Tho. in tēporalibꝰ: vt in liberatio
ne a penis purgatorij q sunt tēporales. qđ vo ad eternā
retributionē/nullus fraudari pōt nisi ꝑ ꝓpriaꝫ culpam.
¶ Scđm: Stat aliquē in grā decedētē penitus frustrari
effectu suffragioꝝ quātū ad opus operatū: etiā si fiant.
Patet in casu q suffragia intantū differunt/ꝙ priꝰ is cui
fiūt purgatꝰ est: sic eñ suffragia post eiꝰ liberationē im-
pēsa/nō ꝓsunt ad eiꝰ liberationē iā factā. Hec Thomas.
¶ Tertiū: Stulte ⁊ insipiēter agūt q restituēda elemosy
nas/orōnes/⁊ testamēta q in vita ipsi exeq̄ possunt: he-
redibꝰ aut testamētarijs exequēda cōmittunt. Patet tri-
plici rōne. Prima: q2 si ipsi in vita exequerent: pter valo
rē quē habēt ad remissionē pene: est etiā eis meritorium
maioris grē ⁊ glie. Plus eñ meret effectualiter dās ele
mosynā ꝙ tm dare ordinās. Superaddit eñ aliqđ opus ex
teriꝰ in merito operi interiori. ¶ Scđa: q2 plus valet ad
remissionē etiā pene/tūc erogare rē suā in pios vsus: qñ
est in dātis potestate: ꝙ ordinare vt tunc det qñ retineri
nō potest: tunc eñ datur nō quasi suū sed quasi alienuꝫ.
Nec attēdunt tales sua in vita retinētes/ꝙ seruādo per-
dunt/q erogādo seruare potuerūt. Naꝫ sicut Isido. lib.
iij. sniarū snarū ca. lxiiij. ait: Terrena oia seruādo amitti-
mus: largiēdo seruamꝰ. Patrimoniū retētū perit: eroga
tū manet. Hinc Eccli. xiiij. Ante mortē bñfac amico tuo:
⁊ fm vires tuas exporrigēs/da pauperi. Et sequit: Nōn-
ne alij relinquis dolores ⁊ labores tuos ⁊c. Et q̄s magis
amicus tuus ꝙ anima tua. Miserere aīe tue placēs deo.
Eccli. xxx. Et q sibi nequā est: cui alij bonꝰ erit. Eccli. xiiij
¶ Tertia ratio: quia testamentoꝝ executores heredes ⁊
amici raro fideles inueniuntur. Unde qui in vita sua exe
quit: certꝰ est de suffragio: nec i seuissimis purgatorij pe
nis expectare hꝫ suffragiū: Qui vo cōmittit post morteꝫ
exequēda: icertꝰ ē si fiāt: certꝰ aūt est de pena donec fiāt.
Nā experiētia teste/frequēter trāsit defūctoꝝ mēoria cū so
nitu: ⁊ ꝑcul ab oculꝭ fit ꝑcul a mēoria cordis. Perrarū ē
ꝙ defunctoꝝ ordinatiōes eo mō fiāt quo ipsi viuētes vo

fuerunt. Aut em̄ oīno negligit̃: aut tardius adimpletur: q̄m plus relicte amant̃ diuitie: q̄ defunctoꝝ aīe. Surde sunt aures superstitū ad voces de penis clamantiū: Miseremini mei: miseremini mei saltē vos amici mei: q: man⁹ dn̄i tetigit me: quare me ꝑsequimini sicut de⁹: ⁊ carnibus meis saturamini. Vere ꝑsequūtur defunctos: carnibusq̄ eoꝝ saturant̃/ dū relictis diuitijs abutūtur: ⁊ debita pietatis suffragia negligūt aut negligēter impēdunt. De hoc beatus Hiero. sup Lucā ait: De substātia quā habemus nullus fidelior dispēsator est q̄ nosipsi. Dū ergo licet: et dū tēpus habemus: solicite tribuamus: memores simus q̄ quidā sapiēs dixit: Munera que dat moriēs/ munera nō sunt. Dicit ergo nō esse deo placabilia munera nostra data post mortē: vt ea q̄ in incolumitate vite huius dant̃. Q̄d ergo voluerit habere in patria eterna: preparet sibi quousq̄ dū morat̃ in hac presenti vita: q: que hic recōdit in manu paupis: illuc inueniet in presentia diuine maiestatis. Melius est ergo vt quisq̄ viuens que habet deo offerat: q̄ alius post mortē eius: q: qui seipsum negligit post mortē frustra penitebit. Vñ ⁊ dn̄s fideli suo dispēsatori dicturus est: Euge serue bone: in modico fidelis: intra in gaudiū dn̄i tui. Hec ille. ¶ E Plus tñ valet moriturо si ꝓordinat suffragia sibi impēdenda: q̄ si eadē eo nō ordināte impēderent̃: q: si preordinat in charitate existens/ duo cōsequit̃ bona. Primo: q: ex ipso actu ordinationis sic ex gr̄a ꝓcedēte vt dictū est: cōsequetur essentiale premiū: augmentū scꝫ gratie ⁊ glorie: qd̄ nō cōsequeretur per ordinationē alioꝝ/ vel executionē alioꝝ. Solus em̄ eliciēs actū meritoriū/ cōsequit̃ essentiale premiū: et nullus alter. ¶ Scd̄m: q: ordinās sic in charitate suffragiū pro se fieri post morē/ cōsequit̃ remissionē pene: dūmodo fit executio ordinationis sue: siue fiat p existētes in charitate: siue nō. Si vo ipse nō ordinasset: ⁊ executio fieret p nō existētes in gr̄a ⁊ charitate fm̄ ꝓdicta nihil sibi ꝓficeret. essent em̄ tūc executores ꝓncipales actores. ¶ Circa qd̄ duo auisamēta nō negligēda pono. Primū est vt q̄si quis testamētū cōdere voluerit: ac ꝓ se aut ꝓ alijs suffragia ordinare: aut donationē ecclesie vel pauperib⁹ facere: aut bn̄ficia vel alia ad diuini cultus augmētū instituere: studeat se prius deo recōciliare: ⁊ p sacramētū pn̄ie a peris purgare: ac sic recupata gratū faciēte gr̄a/ ordinationē/ institutionē/ donationē/ deo offerat: sic cert⁹ erit/ q̄ preter meritū essentialis premij: qd̄ statim ordinando cōsequit̃: oīa ordinata ꝓficient ad medelā ⁊ aīe sue liberationē. ¶ Scd̄m/ q̄ cū in extremis munit̃ sacramentis: renouet p ratificantē cōsensum oīa p se ordinata ad diuinū honorē principaliter: etiā quecūq̄ p alios ex sua ꝑsona ordināda. Sic em̄ si qua prius ordinasset extra gratiā per istū nouū cōsensuꝫ/ reputabunt̃ sibi ac si nunc de nouo p eū fuerint ordinata: ad qd̄ faciēdū etiā per circūstātes solicite moneat̃. ¶ F Quartū correlariū: Testamentoꝝ executores amici ⁊ heredes infideliter agunt et grauiter peccāt: qui suffragioꝝ executionē sine rōnabili causa differūt. Patet clare: q: ꝯtra ꝓximi charitatē agūt: nec defuncto fidē seruāt: quē sua negligēti dilatiōe misere cruciāt penis acerbissimis: cū ipsum (cōmissa exequenda) ab eisdē liberare potuissent. Hinc egentiū necatoribus cōparant̃: vt habet̃. xiij. q. ij. qui oblationes. §. ⁊ duobus ca. seq. ait em̄ ibidē conciliū carthaginēse/ varense ⁊ agathēse. Qui oblationes defunctoꝝ/ aut donatas/ aut in testamēto relictas retinēt aut difficulter reddūt: tanq̄ egentiū necatores excōicent̃. ⁊ vt infideles ab eccl̄ia abijciant̃: q: ⁊ fideles de h̄ corpe recedētes votoꝝ plenitudine/ ⁊ pauperes cōsolatione alimonie/ ⁊ necessaria sustētatione fraudant̃. Hi ergo tales quasi egētiū necatores: ⁊ velut nō credētes iudiciū dei habēdi sunt. Vñ ⁊ beat⁹ Hiero. Amico inq̄t rapere quippiā furtum est: ecclesiam fraudare sacrilegiū est: accepisse pauperib⁹ erogandū/ ⁊ exinde aliq̄d subtrahere/ oīm predonū crudelitatē superat. Hec ille. ¶ G Sed hic incidit alia q̄stio: Utrū magis prosit statuere anniuersaria perpetua: aut certū cultum diuinū: vel elemosynas perpetuas certis vicib⁹ singulis annis exequēdas: q̄ si vna vice oīa illa impēdant̃. Exēpli causa: Quis vult ad pias causas erogare viginti florenos: vtrum plus ꝓficiat ei distribuere vna vice oēs pauperib⁹ aut ecclesie ministris: vt eadē die celebrēt. cc. missas: aut emere. j. flo. annui census: qui singulis annis certo die eroget̃ in pios vsus/ elemosynas scꝫ pauperuꝫ aut ministris illa die celebrātib⁹. De h̄ nō inuenio aliq̄d particulariter ad h̄ definitū: ideo q̄ dico ad dandū occasionem altius speculādi dico/ nō aliquid determinādo. ¶ Quantū ad premiū essentiale facile dr̄ q̄ si vtrobiq̄ est eadē charitas/ ⁊ idē conat⁹ voluntatis: ac cetera sunt paria/ est idē meritū: ⁊ p cōsequēs nō dispar premiū: naꝫ quantū ad illud premiū volūtas ꝓ facto habet̃. Neq̄ em̄ in h̄ merito magnitudo opis: sꝫ attēdit̃ affect⁹. Propter qd̄ vidua duo era in gazophylatiū mittēs a dn̄o prefert̃ ceteris oībus maiora mittētib⁹. Sed loquēdo ad ꝓfectū accidētalis premij: qd̄ est liberatio a pena purgatorij: videtur posse distingui: quia pōt oculus intentionis instituentis instituēdo respicere ampliationē diuini cultus ⁊ honoris/ ac proximoꝝ edificationē principaliter: aut in instituēdo magis pro peccatis proprijs satisfactionē. Si primū: magis proficit ad remissionē pene instituere cultum perpetuū ⁊ elemosynas perpetuas q̄ tēporales: q: quāto magis in opere querit̃ diuinus honor ⁊ proximi edificatio: tāto magis opus est meritoriū essentialis premij. Procedit em̄ ex feruētiore charitate dei ⁊ proximi: q̄ nō querit que sua sunt: sed que sunt iesu christi ⁊ proximi Et quanto opus est magis meritoriū essentialis premij: tanto etiā magis est satisfactoriū pro peccato: vt declarabitur sequēti dubio. Magis autē querit̃ diuinus honor in cultu ꝑpetuo q̄ tēporali. Siliter ⁊ edificatio ꝓximoꝝ: q: nedū presentiū: sed etiā futuroꝝ. ¶ H Si dicis: suffragiū futurū nō ꝓdest ad pene liberationē priusq̄ exhibeat̃: vt patet ex ꝓpositione q̄nta: ⁊ ideo fructuosius est instituere suffragia q̄ statim fiāt: q̄ que post longa tēpora explebunt̃: qualia sunt hmōi ꝑpetua. Rn̄det̃ q̄ veruꝫ est de suffragio simpliciter futuro: scꝫ qd̄ neq̄ in se: neq̄ in sua radice p̄sens est: sed dū fiūt fundatiōes ꝑpetuoruꝫ suffragioꝝ/ iā totū simul exponit̃ a fundatore: vñ obligabunt̃ futuri ad suffragioꝝ opera: vt in casu/ siue ordinet cc. missas simul legi: siue singulis annis decē ꝑpetuo fundans reddit⁹ vnius floreni ꝓ ministris eccl̄ie/ semꝑ hꝫ exponere in prōpto ⁊ simul. xx. flo. ⁊ sic iam in actu ponit̃ fundatio futuroꝝ: in qua sicut in radice p̄sentia sunt oīa futura suffragia: q: iā factū est vñ fiant in futuro. Secus in priorib⁹ ꝓpositionib⁹: vbi nō p̄cedit aliq̄ fundatio: nihil etiā exponit̃: sed dūtaxat cōmittit̃ vt fiat institutio: et ita nō ponit̃ in actu radix ⁊ fundatio futuroꝝ. Et q: illa institutio in longū/ fit ad maiorē dei honorē ⁊ ꝓximoꝝ edificationē/ acceptat̃ a deo vt p̄ulsa ad remissionē tāte pene/ quātū soluerēt exhibita. Sicut ⁊ passio christi pri⁹ cōtulit gratiā patrib⁹ q̄ exhiberet̃ a christo: eo q̄ ꝓpter eā vt preuisam patres salui facti sunt ⁊ iustificati. Indignū em̄ videt̃ q̄ is q̄ preponit diuinū honorē ꝓprio commodo/ sentiret ex hoc iacturā. ¶ Uel si vtriq̄ insistis/ q̄ saltē suffragia plus valebūt exhibita p̄cise ex ope operato/ q̄ nō exhibita: vt videt̃ sentire Rich. dicēs/ q̄ si bon⁹ hō mittat elemosynā pauperi p seruū: qui ex malicia elemosynā pauperi nō porrigit: minuit̃ quidē meritū mittētis nō quoad impetrationē gratie: sed quātū ad remissionē pene: maxime q: si ille pauper elemosynaꝫ recepisset: feruētius oraret ꝓ eo. Dicendū est aliquo mō minuit̃ remissio pene: q̄ precise correspōdet operi opato: tñ ex alia parte auget̃/ ꝓ quāto iustificatio facta est ex maiori charitate: que magis querēs deū paruipēdit cōmodū suum. Vñ maior remissio pene correspōdet tante charitati instituentis suffragia perpetua propter diuinū cultum/ q̄ correspondebit suffragijs si actu simul ex minori cha

ritate fuissent exhibita. Si vo institues magis dirigeret
oculū ad ꝓpriū cōmodū/citra tñ dei cōtemptū/posset di
ci ꝙ ista suffragia (si tñ aliqd valerēt) plus valerēt exhi
bita statim ꝙ̄ in longū dilata. Et dico (si tñ valerēt) quia
verti pōt in dubiū si valeāt/dū principalr intēdunt pro
pter cōmodū ꝓpriū/scȝ liberationē a pena/ ꝓpter defe
ctum circūstantie finalis vltimi. Ista eñ circūstātia defi
ciēte/nō erit institutio meritoria p̄miȷ̄ essentialis: q2 etsi
ꝓcederet ex habēte charitatem: nō tñ elicit ex charitate:
qḋ requirit ad tale meritū: pōt tñ esse aliquo mō merito
ria p̄miȷ̄ accidentalis: h̄ est alicui⁹ boni tēporalis/q̄le est
remissio pene purgatoriȷ̄. Si hec rñsio nō placet: cedo li
bens sni e saniori. ℂ I Ad vltimā questionē superius
lec. lvi. factā: videlȝ vtrū suffragia facta ꝓ defunctis etiā
valeāt siue ꝓsint viuis faciētib⁹ ea. Et vtrū tantū actori
ꝓsint quantū ꝓdessent si intētionē suā ad aliū nō dirige
ret. Distinguendū erit de valore suffragiȷ̄ fm btm Tho.
dis. xlv. q̄rti scripti. q. iiiȷ̄. arti. vlti. finaliter: ꝙ valor suffra
giȷ̄ ex charitate ꝓcedentis est duplex fm duplex meritū.
Meritū videlȝ p̄miȷ̄ essentialis: h̄ est alicui⁹ gradus bea
titudinis q̄ est visio ꝛ fruitio dei ꝑfecta: Est ꝛ meritū pre
miȷ̄ accidētalis/hoc est alicuius boni tēporalis: vel etiaȝ
eterne: qḋ nō est de essentia beatitudinis: vt gaudiuȝ qḋ
habet de bono creature. Inter p̄mia accidētalia est etiā
remissio pene purgatoriȷ̄: de qua p̄ncipaliter nūc agitur.
Quantū ad premiū essentiale cōiter dicunt opera meri
toria: quantū ad pene redemptionē dicunt satisfactoria.
ℂ Hac distinctione premissa/dicitur primo/ ꝙ suffragia
quantū ad premiū essentiale tantū valent viuis/scȝ acto
ri ꝛ nō defunctis: ꝛ hoc si suffragiū elicitur ex charitate.
Patet satis ex dictis. ā. lec. lvi. in respōsione ad questio
nem/ibi motam: ꝛ lectione. lviȷ̄. in respōsione ad quintā
questionē. ℂ Sed vlterius quesitū est/an tantū valeat
actori: ꝛ hoc quoad premiū essentiale/ac si pro se fieret:
ꝛ intentio sua ad alium nō dirigeret. Ubi posset genera
lius queri: vtrū opus satisfactoriū ex intentione satisfa
ciendi ꝛ soluēdi debita pro peccato cōmisso: siue a se siue
ab alio/tantū valeat actori ad premiū essentiale/quantū
sibi valeret/si intentionē suam tantū ad beatitudinē ac
quirendā dirigeret: ꝛ nō ad penā redimendā. Uerbi gra
tia. Imponitur in foro penitētie opus aliqḋ satisfactoriū
penitēs exequit illud in charitate/intentione satisfacien
di pro suis peccatis. Utrum tale opus/tantū premiū me
reatur in beatitudine: quantū mereretur: si nō esset iniū
ctum pro penitētia: nec haberet respect⁹ a faciēte ad pe
ne solutionē debite pro peccatis. ℂ Z Ad hanc que
stionē respondet ꝑ quattuor ꝓpositiōes notatu dignas.
ℂ Prima: Exequēs opus satisfactionis sibi impositū in
foro penitentiali ex charitate meret in illa executiōe pre
mium eternū. Probat: quia omnis actus bonus viato
ris ꝓcedens a charitate est meritorius premiȷ̄ eterni. Pa
tet per illud saluatoris Iohānis. xiȷ̄. Si quis mihi minis
strat me sequatur: ꝛ vbi suȝ ego: illic ꝛ minister me⁹ erit.
Ministramus charitatis operib⁹: ergo erimus vbi ipse
est: nō in terris: sed in beatitudine: in qua semper est chri
stus: quia eternaliter est beatus. tota scriptura ꝯcordat.
ℂ Scḋa ꝓpositio. Nulla actio meritoria est minus meri
toria premiȷ̄ eterni: ex eo ꝙ cum hoc ꝙ est meritoria: est
etiā satisfactio vel redēptio tēporalis pene peccatis debi
te. Patet: quia nisi sic nimis punirent boni ꝛ electi: si ali
quis gradus eterni premiȷ̄ debitus tolleret aut minuere
tur in recōpensationē pene tēporalis remittēde: imo me
lius cōsultiusq3 foret totā penā purgatoriȷ̄ soluere/ꝙ̄ ꝓ
sublatione illi⁹ pene aliquo gradu glorie carere. Sub
tractio eñ illius gradus glie/excederet longe quācūq3
tēporalē penā: ꝛ sicut grauior est pena dāni quacūq3 pe
na sensus etiā eterna: multo magis grauior pena est/pe
na dāni quantū ad hunc gradū eterna quacūq3 pena tē
porali. Siliter stulte nūc facerēt cōfessores penitētiā per
modū satisfactionis imponētes; ꝛ p̄sertim in hoc ꝙ opa
deuotionis ꝛ meritoria opera vite eterne in satisfactionē
imponūt/dicētes: Opera bona que facies sint tibi in re
missionē peccatoꝝ: q2 tollerēt partē premiȷ̄ debitā illi me
rito. Stulte etiā facerēt hoies pro peccatis suis se in hoc
seculo affligētes. Cōsultiusq3 esset viatorib⁹ oīa sua ope
ra facere precise ꝓpter amorē dei: ꝛ ad merendū beatitu
dinē: ꝛ oēm satisfactionē vsq3 ad purgatoriū differre: qḋ
est cōtra illud Luce. iiȷ̄. Facite fruct⁹ dignos penitentie.
Cōtra etiā patrū doctrinas ꝛ ritū ecclesie. ℂ Z Ter
tia ꝓpositio. Actioni meritorie satisfactorie debet tantuȝ
premiȷ̄ eterni/quātū debet simili actioni in istomet satis
faciēti vel alio: vbi talis meritoria actio non esset satisfa
ctoria. i. redēptio pene tēporalis: ceteris oibus paribus.
Pro intellectu hui⁹ ꝓpositionis pono: Sint duo quorū
vnus tenet ad penā tēporalē: alius nō tenet: q2 remissa
est sibi oīs pena: putet tñ se obligari ad aliquā penā. Fa
ciāt hi opera certa animo satisfaciēdi: ꝛ sit equalis chari
tas in vtroq3: equalis q3 conat⁹: equalis deniq3 intentio
actus: ꝛ ita de aliȷ̄s. Nulla sit inter eos differentia/nisi ꝙ
vnus obligat⁹ sit pene: alter nō: licȝ ambo putēt se obli
gatos. In illo casu nō minus p̄miȷ̄ debet actioni satisfa
ctorie/ꝙ̄ ei que nō est satisfactoria. Patet ꝓpositio ex eo,
q2 nulla actio meritoria est minus meritoria ex hoc ꝙ si
mul est satisfactoria: ꝛ ꝑ cōsequēs cū in hmōi actionibus
(de quib⁹ casus) est oīmoda paritas: excepto solo ꝙ vni
us satisfacit/non alterius in quo nihil est soluendū: que
disparitas nō facit differentiā in merito: ideo nec erit dif
ferētia in premio: debet igitur equale premiū essentiale
vtriq3. ℂ Quarta ꝓpositio. Actioni meritorie ꝛ satisfa
ctorie debetur nūq3 maius premiū/ꝙ̄ simili actioni meri
torie nō satisfactorie in ipsomet vel alio. Patet: q2 in illo
qui habet satisfacere illa actio est meritoria tanti gradus
beatitudinis: quāti in illo alio qui nō indiget satisfactio
ne: ꝛ cū hoc est redēptiua alicuius pene in eo qui habet
satisfacere ꝛ non in alio cui totū dimissum est: licȝ in casu
ignoret: licet sibi valeret equaliter ad remissionē pene si
esset debitor pene. Nā vtriq3 equaliter valeret/si vterq3
equaliter indigeret: ꝛ si neuter indigeret/neutri quoad
illum effectū valeret. Sicut ignis rem humidā ꝛ frigidā
calefacit ꝛ exiccat: aliā rem eque frigidā sed summe siccā
calefacit quidē/sed non exiccat: exiccaret autē si humida
esset. Potest eñ rationabiliter dici/ꝙ sicut tale opus ex
charitate factuȝ valet vni illoꝝ: vt dictū est: ad redēptio
nē pene tēporalis/illi scilȝ qui habet satisfacere: ita valet
alteri ad aliqḋ aliud bonuȝ tēporale: puta sanitatem vel
multiplicationē tēporaliū: vel preseruationē a malo spe
cialē/ꝛ cetera hmōi. Uel ex hoc valere colligitur thesau
rus ecclesie: vnde per indulgētias subuenitur indigen
tie proximoꝝ ad satisfactionem obligatorū. ℂ Ex quo se
quitur ꝙ stulta est hec et impia parcitas/qua quis sub
trahit suffragia proximis timore diminutionis premiȷ̄/se
pro tali opere in beatitudine manētis. Patet: q2 per hoc
premiū nō minuitur. ℂ Quita ꝓpositio: Erat quādoq3
opus suffragiȷ̄ ex intētione pro defunctis facti/esse maio
ris meriti ꝙ̄ si fieret solo respectu beatitudinis acquiren
de sibiipsi. Patet: q2 maiori charitate videt accēsus: qui
scintillas mittit ad alios: maxime ad inimicos: ꝙ̄ is q̄ sibi
soli solicitus est. Charitas eñ nō que sua sunt querit tñ
sed que alioꝝ. ꝛ ignis intensus in modio includi nō pōt:
sed erumpit: ꝛ purior est amor ille quasi minus habens
de ꝓprio siue amore cōcupiscētie: qui frequenter minuit
amorē amicitie: ꝛ per cōsequēs meritū: quia solus amor
amicitie dei principium est meriti: nō amor cōcupiscentie
dei vel suiipsius. ℂ M Quantum ad meritū premiȷ̄
accidētalis: ꝛ presertim remissionē pene temporalis/de
quo magis ad ꝓpositū: Aduertendū/ꝙ opus satisfacto
riū potest valere ad remissionē pene alicui dupliciter/scȝ
directe et indirecte. Directe valet illi ad quē intētio acto
ris dirigitur tanq̄ ad illum pro quo opus illud operat.
Indirecte/qñ hoc modo actoris intentio non dirigitur:

sed alīs ad aliquē fructus operis derivatur. Primo modo ⁊ directe nō valet actori ad pene remissionem/nisi inquantū fieret vel pro illo q̄ suffragio nō indigeret: vt si is ꝑ quo fit iā esset beat⁹: vel pro eo q̄ iuuari nō posset: vt dānatus. In hoc em̄ casu/q: nō ꝓficit illis ꝑ quib⁹ fit: reuertit meritū ad eū qui facit: sm̄ illud ps̄. xxxiiij. Oratio mea in sinu meo cōuertet. ⁊ Luce. x. Si nō fuerit fili⁹ pacis/pax vestra ad vos reuertet. Esse em̄ debet habitualis intentio facientis suffragiū/ꝙ sibi ꝓficiat: si illi ꝑ quibus facit capaces nō fuerint. Si vō capax fuerit is pro q̄ fit: non proficit ad hunc finē actori: quia vt dicit beatus Tho. vbi. s̄. opus suffragij reputat quasi ei⁹ pro quo fit: igit ita absoluit eū a debito pene: ꝙ nō absoluit facientē a debito ꝓprio pene: q: in tali recōpensatione attenditur equalitas iusticie. Opus aūt satisfactorium ita pōt applicari vni reatui/ꝙ alterū nō cōpensat. Nā reatus duorum peccatoꝝ req̄rit maiorē satisfactionē ꝙ̄ vnius. Cum ergo totū opus applicat alteri qui eo indiget: nihil remanet actori: nā qui sm̄ humanā iusticiā pro altero debitū soluit: tali solutione seipm̄ a debito ꝓprio nō liberat. Et de hoc latius dictū est. s̄. lec. xxvij. ⁊ xxviij. ¶ N Indirecte vō plurimū valet actori: nedum ad remissionez pene quā ipse nūc debet: vel ex cōmittendis peccatis debebit: sed etiā ad augmētū grē/ad ꝑseuerantiā in bono: vel ad primā gratiā impetrandā. ¶ Primū patet: q: ꝑ hoc merent actores: vt dū ad eundē statū venerint: etiā supstitum suffragijs adiuuari possint. Nā vt supra dictū est: illis mortuis ꝓsunt suffragia viuoꝝ: qui dū viuerēt meruerūt vt possint eis post mortē hec ꝓdesse. Et licz ꝑ finalez perseuerātiā in gra generaliter hoc merent: vt dictū est: specialiter tm̄ hoc merent ⁊ appropriate faciēdo nūc misericordiā cum predecessorib⁹ defunctis suis. Nā scriptuz est: In qua mensura mensi fueritis remetiet vobis. Matthei. vij. ⁊ iterum: Beati misericordes: qm̄ ipsi misericordiā cōsequent. Matth. v. Ita reuera ⁊ nos si modo misericordes fuerimus in defunctos: merebimur similibus supstitū suffragijs sublevari: alioq̄n iudiciū sine misericordia fiet ei: qui nō facit misericordiā. Iaco. ij. ¶ Nec improbabiliter hāc vnā esse causam inter ceteras estimādū est: cū frequēter tam tarda ⁊ impfecta fit testamētoꝝ expeditio: q: ⁊ ipsi dū vixerūt negligētes extiterāt executores circa suoꝝ predecessoꝝ testamēta. Scđm patet: quia hos quib⁹ viui impēdunt suffragia habituri sunt ꝓ se diligētissimos intercessores. Licz em̄ nūc purgatorij ignis carcere teneant: sunt tm̄ amici dei: ⁊ magni apud deū meriti: qui igrati bn̄ficioꝝ esse nō possunt: ideo liberati suis liberatorib⁹ vicē repēdentes: ꝓ eis potenter dn̄m exorabūt. Nō tm̄ cū ipsi nūc suffragia impēdentes etiā purgatorijs tenebant ignib⁹: quo tūc nō minorē satisfactionez orationib⁹ impēdent ꝙ̄ receperūt. Sed dū adhuc in via existūt: ꝓsentis vite gratie augmentū/eiusq ꝑseuerantiā impetrabūt. Nec h tm̄ eos facere credendū est dū liberati sublimabunt ad gloriā: sed pie putandū/ꝙ hoc ipsum agāt adhuc existētes in purgatorio: nā qui ibi existentes corporalia viuis prestāt bn̄ficia: quō non magis sp̄ualia impetrabūt. ¶ Legit autē ⁊ scribit Petrus Damiani de beato Seuerino coloniēsis ecclesie epō/ꝙ satisfactiōis detētus penis miraculis claruit in terris. Silr̄ de beato paschasio romane eccl̄ie diacono/refert beat⁹ Greg. lib. iiij. dial. ¶ O Neq negandū est plerosq diutius purgari/q̄ maioris sunt meriti: ⁊ ꝑ cōsequēs potētiores apud deū: nōnullis citi⁹ liberatis aut euolātib⁹: qđ manifestū est de pueris ante vsum rōnis in baptismali innocētia defunctis q̄ euolāt: ⁊ minoris meriti sunt existentib⁹ in purgatorio. Et ex illo patet quartū/scz ꝙ possunt impetrare primā gratiā. Tertiū em̄/scz ꝑseuerantiā manifestū est ex scđo: q: eadē rōne qua impetrāt augmētū grē: impetrāt ⁊ ꝑseuerātiā. Sed quartū patet: nā stat faciētē opus satisfactoriū esse in pctō mortali: ⁊ licz tūc ipm̄ op⁹ parū ꝓsit sm̄ p̄dicta: p̄sant tm̄ aie sancte defunctoꝝ non tam opus ꝙ̄ affectū: q: perfecta in eis est charitas: ⁊ nō desinet repēdere affectū. Repēdent aūt in eo qđ magis necessariū est ei cui repēdunt inquātū possunt. Possunt aūt oꝛonib⁹ impetrare primā gratiā capaci: qua nihil magis necessariū pctōri: q̄ qm̄ viator est/capax est grē: illaz ergo p̄mo ipetrabūt: siue adhuc existētes in purgatorio siue iā assumpti i celo. Sic em̄ legim⁹ multis ꝯcessam primā gratiā oꝛonib⁹ sctōꝝ tam viatoꝝ ꝙ̄ cōprehēsoꝝ. Siliter stat eū qui facit suffragiū in gra existētem/recidiuare in mortale. Cui iterū liberati a purgatorio/suis oꝛonib⁹ impetrare possunt cōuersionē a pctō: ⁊ ita primā gratiā. Nec impedit ꝙ sunt extra viā: ⁊ nihil sibi mereri possunt q: possunt oꝛonib⁹ suis ꝑ nobis apud deū facere/gratiā ⁊ remissionē nobis impetrare: sicut ⁊ iā sublimati in gloria: de quo. s̄. lec. xxx. ¶ P Nō ergo nobis negligenda est suffragioꝝ impertitio defunctis: quoꝝ precib⁹ deo cōfidimus recōciliari: q̄nimmo ea suffragia solicite ⁊ diligēter impēdere: ex quib⁹ nihil vtilitatis ꝓprie perit: sed impensum reddet cū vsura. Aut em̄ ipsi quib⁹ impēdim⁹ capaces sunt suffragioꝝ: aut nō. Si nō: redeūt nostra ad nos suffragia. Si sunt capaces: maiorē ab eis/siue a deo per eos recipiemus retributionē: qđ maxime verū est/si suffragia impēdim⁹ nō turpis lucri gra: sz gratis ex charitate dei ⁊ dilectiōe fraterna. De primis em̄ vehemēter timendū ne eis dicat: Amē amē: receperūt mercedē suā. qđ vtiq timere habēt: qui nō pro sustētatione vite: sed satisfactione auaricie suffragia mortuoꝝ in questū ponūt: vbiq se ꝑ bn̄ficioꝝ pluralitate: aut quotidiana distributione alijs se obligāt: sc miserabiliter negligūt. Nō em̄ illi sperare possunt retributionē/⁊ suoꝝ defectuū futuraz per eos subleuationē: sicut q̄ pietate cōmoti/q̄si elemosynā illā indigētib⁹ impertiētes suffragia faciunt. De his apl̄s cū. ij. ad Coꝛ. viij. ad faciēdū elemosynā hortaretur dixit: Vestra abūdantia illoꝝ inopiā suppleat: vt ⁊ illoꝝ abūdantia vestre inopie fit supplemētū. vt sm̄ glo. sicut hic ministrāt sctis: scz ꝑ suffragia impensa eis/vicē sancti reddant in futuro. Et tantū de hac materia suffragiorū.

Mat. vi

¶ Lectio. lix. A

NObis quoqz peccatoribus

NObis quoqz peccatorib⁹ famulis tuis de multitudine miserationū tuarū sperātib⁹/partē aliquā ⁊ societatē donare digneris/cuz tuis sctis aplīs et martyrib⁹: cū Iohāne/Stephano/Mathia/Barnaba Ignatio/Alexandro/Marcellino/Petro/Felicitate/Perpetua/Agatha/Lucia/Agna/Cecilia/Anastasia: ⁊ oib⁹ sctis tuis: intra quoꝝ nos cōsortiū nō estimator meriti: sed venie q̄sum⁹ largitor admitte. ¶ Hec est scđa pars ꝑncipalis ꝑtis sexte ⁊ vltime ꝑtis toti⁹ canonis: in q̄ post petitū refrigeriū ꝑ defunctis: petit suffragiū ꝑ viuis: ⁊ cōsortiū cū sctis triūphātis eccl̄ie mēbris. Et subdiuidit ꝑs illa i tres ꝑticulas. In p̄ma captat ei⁹ q̄ petit beniuolentia. In scđa petitiōis exprimit materia/ibi: Partē aliquā ⁊c. In tertia ei⁹ ꝑ quē petim⁹ inducit ꝑsona/ibi: Per christuz dominū nostrū. ¶ Quoad primā partē dicitur: Nobis q̄s. Nobis sm̄ Alb. q̄s/q̄ ꝑ alijs mortuis itercessim⁹ ⁊ sacrificiū ꝑ eoꝝ liberatione a penis obtulim⁹: cū tm̄ nos magis hac gra idigeam⁹. Debet em̄ sacerdos quēadmodū ꝑ alijs: ita etiā ꝑ seipso offerre ꝑ pctis: vt dī ad Heb. v. Qm̄ ⁊ ipse circūdat⁹ est infirmitate. ibidē. Quasi diceret cū patriarcha iacob. Iustū est vt aliq̄n ⁊ domui mee ꝓuideā. Gen. xxx. Dixit ille: nō mihi sz domui mee. Ita et sacrificās nō dicit mihi sed nobis: q: sm̄ predicta/sacrificiū qđ offertur sacrificiū est militātis ecclesie: in cui⁹ persona sacerdos sacrificat atq petit. Addit: Peccatoribus Peccatores se ⁊ alios viuos ꝓnūciat: q: ⁊ ille dilect⁹ christo discipulus/qui ob vite sue puritatē sup pectus dn̄icū recūbere meruit: de seipso ⁊ alijs ait: Si dixerimus quia peccatū nō habemus: ipsi nos seducimus: ⁊ veritas ī nobis nō est. Et addit Innocē. ⁊ post eum Alexan. de ales.

j. Io. j.

Licet omni tēpore debeam⁹ ex corde nos recognoscere peccatores: precipue tñ illud expedit in misse sacrificio: qđ in remissionē peccatoꝝ celebraꝛ. ¶ B Sed forte diceres. Cū scriptum sit/peccatores deus nō exaudit: vt habetur Joh. ix. Quare in hac petitione sacerdos peccatū suū ⁊ alioꝝ allegat. Videꝛ enim ꝙ hoc petitioni prestet obstaculū ne exaudiatur. Ad qđ dꝛ ꝙ peccator vt peccator/petens ea que saluti obuiant ⁊ sunt nociua/a deo nō exauditur saltē placato: qꝛ ad sui dānationē exaudiri pōt a deo irato: sicut dicit beat⁹ Grego. ꝙ deus quēqꝫ roce dit iratus: qđ negat placatus. Peccator etiā petēs aliqđ quasi in signū aut testimoniū sue ꝓbitatis: non exaudiꝛ. Deus eñ falsitatis testis esse nequit. Et fm hoc inductū videtur verbū ceci: Scimus qꝛ pctōres de⁹ nō exaudit: in approbationē scꝫ sue ꝓbitatis. Peccator tñ cū petit aliquid a deo/cū humili sui recognitiōe/ac peccatoꝝ suoꝝ quasi indignus exaudiri: sicut fecit q̄ ait: Dñe nō sum dignus vt intres sub tectū meū. Math. viij. Et item: Qui pre multitudine pctōꝝ suoꝝ sursuꝫ ad celos oculos suos extollere nō audebat: sed pcutiēs pect⁹ se peccatorē fatebatur/dicēs: Deus ꝓpitius esto mihi pctori. Luce. xviij. Hoꝝ exēplo qui petit ea q̄ ad salutē pertinent: a deo gratiose exaudiꝛ: ⁊ eo ampli⁹/quo se magis humiliat: ⁊ vera cōfessione peccata sua dānat. Respexit inquit ꝓpheta in orationē humiliū: ⁊ nō spreuit precē eoꝝ. Sic eñ daniel ꝓ liberatione ppli orās/primo peccata cōfitebaꝛ di. c. ix. Peccauim⁹/iniquitatē fecimus in oēm iusticiā tuam. ⁊ sequiꝛ: Neqꝫ in iustificationib⁹ nostris ꝓsternimus preces ante faciē tuā: sed in miserationib⁹ tuis multis ⁊c. Sic denique quotidie clamat ecclesia ad dñm: Pctōres/te rogamus audi nos. Nihil ergo obstat impetrationi ꝙ nobis peccatorib⁹ petimus aliqđ celestis doni ⁊ bñficij impertiri. Magis aūt spectat ad dei beniuolētie captationem peccatoꝝ recognitio/ostēdentes p hoc multitudinē misericordie diuine/in hanc nostrā fiduciā ꝓijcientes: non presumētes de nostra iusticia: quēadmodū fecit ille phariseus euāgelicus: cui⁹ ꝓpterea oratio est repulsa. Luce xviij. Hinc Prouerb. xviij. Justus prior accusator est sui. ¶ Sequiꝛ: Famulis tuis/per verā ac humilē obediētiā: vt. s. expositū est. De multitudine miserationū tuarum/sperantibus: in qua ꝓpheta cōfisus pctōꝝ petiuit remissionē/dicēs: Scdm multitudinē miserationū tuarū/dele iniquitatē meā. Et iterū peccatoꝝ suoꝝ obliuionē petens ad eandē multitudinē miserationū cōfugiēs. Reminiscere inq̄t/miserationū tuarū dñe: ⁊ misericordiarū tuarū que a seculo sunt. Delicta iuuētutis mee/ ⁊ ignorātias meas ne memineris dñe. Nec incassum sacerdos supplicās refugiū habeat ad dei miserationē: quia misericordia ei⁹ sup oīa opera eius. Ipsa est q̄ superexaltat iudiciuꝫ: quā neqꝫ potēs est in ira sua cōtinere. Quis eñ vnq̄ sperauit in dño ⁊ derelict⁹ est. Respicite filij nationes hoim ⁊ scitote qꝛ nullus sperauit in dño ⁊ confusus est: ait Jesus syrach Eccli. ij. Nō attēdens beat⁹ Aug. se cū in proprijs virib⁹ spē posuit cōfiteꝛ derelictū. Sperabā inquit aliqñ in ꝟtute mea/q̄ nō erat virt⁹: ⁊ cū sic volui currere vbi magis stare credebā: ibi magis cecidi. Factusqꝫ sum magis retro ꝙ ante. Dicebā eñ: Hoc faciā: illud ꝑficiā. Fiebatqꝫ post hec: nec h nec illud: qm̄ de meis virib⁹ confidebā. Nūc autē cōfiteor tibi dñe rex/pater celi ⁊ terre: qm̄ nō in fortitudine sua roborabiꝛ vir: vt nō glorieꝛ ante te stulta presumptio oīs carnis. ¶ Diciꝛ autē de multitudine miserationū: nō ꝙ in deo sint multe misericordie: qꝛ nulla est ibi pluralitas: vbi omnia sunt vnū: vbi non obuiat relationis oppositio: vt vult Boeti⁹ ⁊ Ansel. De⁹ eñ summe simplex est: ⁊ est quicquid habet/excepto ꝙ pater nō est filius/quē habet. Est ergo in deo vna dūtaxat misericordia: que est ipse deus misericors. Diciꝛ pluraliter: de multitudine miserationū tuarū: propter varios et multos diuine misericordie effectus: qui nōnunq̄ dei miserationes nominātur. sic loquitur Esaias propheta. c. lxiij. post recitationē plurium effectuū misericordie dñi/dicens: Vbi est zelus tuus: ⁊ fortitudo tua: multitudo viscerū tuoꝝ ⁊ miserationū tuarum. ¶ Sequiꝛ. C Partem aliquam. ¶ Hec est scda particula: in qua exprimit petitionis materiam. Hoc est illud qđ petitur nobis peccatorib⁹: qđ est habere partē siue dei participationeꝫ beatificā cuꝫ sanctis apostolis ⁊ martyrib⁹ iam in gloria sublimatis: vt transferat nos a potestate tenebrarum: et det nobis partem sortis sanctoꝝ in lumine. ad Col. j. ⁊ in ps. xv. Dñs pars hereditatis mee. Et sequiꝛ: Funes ceciderūt mihi in preclaris: etenī hereditas mea preclara est mihi. Funes scꝫ cōsortiū nostrarū partes in beatitudine mensurātes: ceciderūt nobis in ꝓclaris partib⁹ hereditatis eterne. Sed cum deus sit oīa in nobis. j. Coꝛ. xv. Salus premiū ⁊ gloria singuloꝝ. Salus inquit populi mei ego sum. Quid est ꝙ dicitur partē aliquā donare digneris: quasi nō oēs electi sint vnū ⁊ eūdē denariū recepturi: iuxta parabolam Math. xx. vbi dꝛ: Receperūt ⁊ ipsi denarios singulos: quo intelligiꝛ beatitudo que est vna omnib⁹. Respōdet hic Alexā de ales parte. iiij. q. xxxvij. Licꝫ vnū et idē sit premiū singuloꝝ/scꝫ deus ipse in cui⁹ visione clara/felicitas cōsistit eterna. fm illud Joh. xvij. Hec est vita eterna vt cognoscāt te soluꝫ deū verū ⁊ quē misisti iesum christū: tñ fm differētiā meritoꝝ alius plus alius minus diuina visione fruūtur: vñ dicit apostolus j. Coꝛ. xv. Stella differt a stella in claritate. Sic et erit in beatis diuersa claritas visionis diuine essentie: fm diuersam participationē luminis glorie sub quo diuina videꝛ essentia ad quam disponit diuersitas meritoꝝ. Hinc dixit dñs: In domo patris mei mansiones multe sunt. Joh. xiiij. Quia multi sunt status ⁊ gradus deū timentiū: fine tñ diuersitate dei cogniti siue visi. Vñ sicut est vnus sol qui ab vniuersis videꝛ: ⁊ vna lux/siue claritas solis que oīa terrena illuminat: nihilominus tñ ab alijs clari⁹: ab alijs minus clare videꝛ fm differētiā perfectiōis oculoꝝ intuentiū: Ita vnus est de⁹: vna diuina essentia: que oēs beatificat: ⁊ ab oībus beatis videꝛ: ab alijs tñ lympidi⁹: ab alio minus lympide/fm differentiā ⁊ gradus meritorum: fm quā sumiꝛ excessus in beatitudine. ¶ D Vna est igitur oīm beatitudo obiectiua/diuina scilꝫ essentia: oēs beatificās per eundē denariū: quē singuli militātis ecclesie operarij sunt a dño percepturi. Cū quo stat ꝙ in singulis beatis sit alia ⁊ alia beatitudo formalis que nō est nisi actus visionis/quo singuli visione propria in suo intellectu recepta/deum facie ad faciē cōtemplanꝛ: sicut eundē solē diuersi nō vna: sed diuersis visionib⁹ cōtuentur. Et fm hoc sacerdos petit partēꝫ beatitudinis nobis dari: vt participes efficiamur beatitudinis sctōꝝ: vt partialitas illa referaꝛ ad visiōis actū: nō ad obiectū visuꝫ. Quelibet eñ visio dici pōt pars beatitudinis/pro quanto est aliqđ multitudinis actuū in toto cetu oīm beatoꝝ. Vel pōt quelibet creata visio beatifica dici pars beatitudinis/ꝓ quāto nō representat obiectū beatificū fm totā rationē sue cōprehēsibilitatis. Est eñ obiectū beatificuꝫ sicut in se infinitū: ita infinita cognitione cognoscibile: ⁊ sola tali cōprehēsibile/que impossibilis est omni creature. Ideo omnis cognitio creature q̄ cognoscit deū: dꝛ quodāmodo pars diuine cognitiōis: qꝛ nulla talis est diuine essentie fm totū illud/fm qđ est cognoscibile: quia pōt adhuc clarius videri. Vñ quātūcunqꝫ ꝑfecte lympide ac clare videaꝛ diuina essentia: etiā a supremo angelo immo ab anima christi: imperfecta tñ visio creata: et infinite distans a visione increata qua deus seipsum videt. Hec enim est infinita que solum cōprehēdit diuinā essentiam: idest ea sola videtur diuina essentia tanta quāta in se est/hoc est infinita: que potest dici totalis beatitudo: quia ibi solum est adequatio cognoscētis actus cognoscendi/ ⁊ cognoscibilis siue obiecti cogniti. Nectamen adequatio/sed identitas: quia ideꝫ est in deo essentia visa: deus visus ⁊ actus vidēdi. Nō ergo petit partem bea

titudinis sacerdos/quasi deus ſm aliquid sui videatur ab vno beato: et ſm aliquid sui lateat illū et videatur ab alio: quia cū sit essentia simplicissima/carens omni partialitate: a quocūq; videtur/tota videtur et indiuisa: sed petit partē beatitudinis.i.participationē beatitudinis: hoc est formalē beatitudinē siue actū beatificū: ſm quod creature conuenit: quo clare possumus videre deū: nō ſm totā suam cognoscibilitatē: sed ſm nostri intellectus capacitatē: et meritorum nostrorum exigentiā. Sic enim et nō aliter videtur a beatis. ¶ E Ideo sequitur: Et societatē cū sanctis. In hac enim est summa iocūditas societatis beatorum: quod oēs simul beatifice deū intuentur: de quo in ps. lxxxvi. Sicut letātiū omniū habitatio est in te. per cōtinuū et stabilē aspectum: in quo oēs cōicant beati: et societatē habere dicuntur: quia vniuscuiusq; sanctorum bona efficiūtur oim in beatitudine cōmunia. ¶ Sequitur. Donare digneris: tua scilz grā et benignitate: cōtra errorē pelagianorum asserentiū hominē ex puris naturalibus posse assequi beatitudinē: nec ad hoc requiri speciale donū gratie: neq; ad meritoriā mādatorum impletionē. Unde sicut gratiā qua operamur meritorie a solo deo creāte accepimus: ita probabile valde est/quod actū beatificū qui perfectior est grā/solus deus infundit intellectui beato: vt sic illud prophete: Gratiā et gloriā dabit dñs. equaliter intelligatur quantum ad vtrūq;. Cui non dissonāt metra que ponit Alber. circa hūc textum. Quicquid habes meriti preuētrix gratia donat. Nil deus in nobis preter sua dona coronat. Si deus coronat: et nō nisi actu beatifico: ipse ergo hūc donat: nō cum beatis elicit. Sed de hoc alibi. ¶ Sequitur: Cum tuis sanctis aplis et martyribus: quos firma fide credimus illa beatifica dei visione perfrui: et inuicē cōgaudere eterna et iocūdissima societate: quales sunt quorum hic noia recitantur. Dicit Alb. quod ecclesia tantū tāgit eos de quorum fide et beatitudine sufficiēter est certificata: alios nō tāgit nisi in cōmuni. ¶ Et hic fit scda et iterata sanctorum cōmemoratio: quod ſm Inno. signū est quod canō nō simul ab vno est cōpositus: sed successiuis tēporibus particulatim a pluribus. Unde in hac cōmemoratione supplentur ex magna parte: que de primitiue ecclesie sanctis deesse videbantur in cōmemoratione prima. Unde dr: Cū tuis sanctis aplis: quorum sonus exiuit in omnē terrā: et in fines orbis terre eorum vba/ipsis regnū dei quod hic petitur: predicātibus. Et martyribus/fidei testibus: qui vt regni dei fierēt participes: mortis pro fide christi non timuerūt subire suppliciū. ¶ F Exprimuntur aūt quorūdam sanctorum noia: aplorum scz martyrū et virginū: octo sexus virilis: et septē sexus feminei: ad significādū ſm magistrū in rōnali: quod per hoc sacrificiū septē charismata/scilz spūssancti dona octo beatitudinibus cōiungantur in digne hoc sacramētū māducāte. Unde sequitur. Cū iohāne. Istum (dicit Alber.) opinor iohannē baptistā/qui et martyr est propter quod et hic inter martyres numeratur: de quo dixit dñs: Inter natos mulierū non surrexit maior iohanne baptista etc. qui et finis legis fuit: et vsq; ad ipm prophete prophetauerūt. Matth. xi. Ad idē Inno dicit: Posset per iohānē nō euāgelista sz baptista intelligi: nisi premitteretur cū sanctis aplis tuis et martyribus. Per quod cōuincitur quod apli tantū et martyres subnotentur: quis iohānes inter martyres posset cōnumerari. Alij aūt videtur quod fiat hic iterata cōmemoratio iohānis euāgeliste: quia iohānes baptista hoc sacrificiū non tractauit: quapropter hic nō inducitur: sed quicquid sit de dicto ista ratio modicū facit: quia hic petitur cōsortiū cū sctis: sed nō dubitatur de sctitate vtriusq;. Dato igitur quod intelligatur de iohāne euāgelista: cur in hac cōmemoratiōe reperitur/et stephano sociatur: que et matthie preponitur et barnabe. Rñdet idē Inno. Sane inquit iohānes in prima cōmemoratiōe cū apostolis numeratur propter dignitatem apostolatus. In scda vero reperitur et stephano sociatur/propter priuilegiū castitatis et celibatus. Iohānes enim et stephanus vgines sunt: et sequuntur agnū quocūq; ierit: quapropter et ceteris premittuntur. Uirginitas iohānis inde cōmēdatur: quia christus in cruce matrē virginē discipulo virgini cōmēdabat: ex qua hora accepit eā discipulus in suā custodiā. In stephano vero in hoc maxime vginitas cōprobatur/quod deputatus est ab aplis ad ministeriū viduarū: et quia factus est prepositus feminarū testimoniū meruit sincerissime castitatis. (Act. vj.) Alij quidā dicūt quod hic per iohānē intelligitur marcus qui fuit binominus: vocabatur enim marcus et iohānes: sed parū refert quē horum canonis ordinator denotauerit. Oēs quidē sancti. oēs de hoc numero sunt: quorum cōmunio et societas postulatur. ¶ Stephano: qui sanctitatis habuit preconiū singulare: de quo in actibus aplorum. c. vi. Stephanus plenus grā et fortitudine/faciebat prodigia et signa magna in pplo: qui in hora disputatiōis plenus spūsctō/intēdens in celū in cōcione iudeorum positus: vidit gloriā dei: et iesum stantē a dextris virtutis dei: et primus sui sanguinis effusione christo testimoniū perhibuit: vnde et protomartyr.i.martyrum princeps appellatur. Qui et christi imitatus vestigia/in passionis hora positis genibus voce magna clamauit: Dñe ne statuas illis hoc peccatū. Unde in prosa de eo canitur: O stephane signifer regis summi bone/nos exaudi proficue: qui es pro inimicis tuis exauditus. Paulus tuis precibus stephane te quondā persecutus christo credit. Te petrus christi ministrū statuit: tu petro normā credēdi astruis: ad dexterā summi patris ostendendo quem plebs furēs crucifixit. ¶ G Sequitur: Matthia: qui sorte electus in aplm/vt iret in locū de quo preuaricatus est iudas: vt fieret testis dñice resurrectiōis. Que sors (ſm beatū Diony.) nō fuit nisi impetratio signi: quo eū spūssanctus assumendū ostendit: et nō ioseph iustū: quē apli secū ex aliis statuerāt orantes: (Act. i.) Tu dñe qui nosti corda omniū: ostēde quē elegeris ex his duobus vnū accipere locū ministerij huius et apostolatus/de quo preuaricatus est iudas/vt abiret in locū suū: et dederunt sortes eis: et cecidit sors super matthiā: et annumeratus est cū vndecim aplis. ¶ Barnaba: qui etiā signo quod dedit spūssanctus segregatus est in apostolatus officiū cū paulo: vnde Actuū. xiij. dixit spūssanctus: Segregate mihi paulū et barnabam in opus ministerij ad quod assumpsi eos. Hic primus cū paulo fuit apls gentiū: et ideo a reliquijs gentiū/nobis scz est specialiter honorādus. vnde Act. vbi s. Tūc cōstanter paulus et barnabas dixerūt ad iudeos: Uobis oportebat primū loqui verbū dei: sed quoniam repellitis illud: et indignos vos iudicatis eterne vite: ecce cōuertimur ad gētes: sicut precepit nobis dñs dicens Esa. xlix. Dedi te in lucē gentiū: vt sis salus mea vsq; ad extremū terre. ¶ Ignatio: qui gloriosissimus fuit martyr/apostolorum cōtemporaneus/gloriosissime vginis matris dei pedissequus et capellanus/beati iohānis euāgeliste discipulus: qui sub traiano imperatore cōdemnatus/ad bestias romā delatus: rogabat vt sancti in eius passione nō deficerēt: qui prestatus est in theatro/quod nō vt malefactor puniretur: sed vt christi discipulus. Qui bestias que sibi de virtute mansuebantur: cōtra se vt deuorarentur prouocabat: qui publice in hec vba prorupit. Ignis/crux/bestie/ossium cōfractio/mēbrorum diuisio/tormēta diaboli/in me pro christo veniāt: vt iesu fruar: vt hec ipse in epistola quā romanis direxit scribit: qui cū esset in dentibus leonis/alta voce dixit: Frumentū christi sum: dentibus bestiarū molar: vt panis mundus inueniar. Qui (vt de eo Dionysius scribit) aliud in ore nō habuit/nisi amor meus crucifixus est. Hic et multas laudes in diuersis epistolis de dñi matre cōscripsit. Et cum fuisset mortuus inuenta sunt hec vba: Iesus christus aureis litteris in corde ipsius scripta. De hoc sic ait beatus Bernardus super psalmum. xc. Magnus est ille ignatius auditor: discipuli quem diligebat iesus: martyr et ipse: cuius preciosis reliquijs paupertas nostra ditata est. Mariam in pluribus epistolis quas ad eam scripsit christiferam consalutauit. Egregius quidam titulus dignitatis et commendatio honoris vniuersi. ¶ Alexandro: qui papa fuit vrbis et orbis/sextus a beato ac sancto petro/successor euaristi in papatu. Ab aureliano comite

liano comite sub adriano imperatore cum beatis euentio ⁊ theodolo: post cōuersionem hermetis prefecti / ⁊ quirini tribuni / rome martyrio coronatꝰ est. cuiꝰ corpꝰ rome apud sanctā sabinā in altari summo quiescit. ¶ Marcellino et petro: quoꝝ primꝰ presbyter: secūdus exorcista / cum arthemio ⁊ domo sua martyrio coronari meruerunt: quoꝝ animas dorotheus qui eos decollauerat: vestibꝰ splendidis ⁊ gemmis indutas / vidit angeloꝝ manibꝰ in celum deferri: vnde ⁊ christianus est effectꝰ. ¶ D Cōsequenter nominentur sancte de femineo sexu: vnde dicit: Felicitate: illustri femina vidua / matre septem filioꝝ christianissimoꝝ / ianuarij felicis / philippi / siluani / alexandri / vitalis / ⁊ martialis / in cōspectu matris diuersis supplicioꝝ generibꝰ interemptorum: in quorū vnoquoq; speciale martyrium ꝑpessa est. Et tandem a Publio prefecto sub Antonio augusto / capite truncari iussa: datis prius filijs salutaribꝰ monitis martyrium cōsummauit: que ob mirā in tormentis sui ac filioꝝ cōstantiā / ⁊ tpis prioritatem (siquidē ante cōsequenter nominatas passa est virgines) in eoꝝ recitatiōe noim est prelata. ¶ Perpetua: priuilegio castitatis ⁊ fidei etiā martyrio coronata. ¶ Agatha: virgine ac martyre sanctissima: q̄ ⁊ vberū amputationē iussu quintiani prefecti in deciana ꝑsecutione passa: beati petri apostoli visitationē in carcere ⁊ totius corporis sanitatem meruit: q̄ post passa multoꝝ tormentoꝝ genera / angeloꝝ sanctitatis testimonium in sepultura accepit: qui tabulā hanc scripturā (Mentem sanctam spontaneā honorē deo / ⁊ patrie liberationē) cōtinentem capiti sancti corporis cōiunxerūt: cuiꝰ postea velo capitis paganoꝝ ꝑplus ab incendio ignis ex ethne mōtibꝰ irrūpentis: ⁊ cathanensiū ciuitas liberat. ¶ Lucia / nobilis cōstantie virgine: q̄ in pauperes distracto matrimonio ac matri sanguinis fluxe curationis beneficio apud sepulcrum sancte agathe cōcesso / per gladiū ⁊ ignem cōtra diabolum eiusq; ministrū paschasiū prefectū loco ⁊ fide immobilis triūphabat. ¶ Agna siue Agnete / nobili romana / corpore iuuencula / mente cana: que teste Amb. tredecimo etatis anno mortem pro christo moriendo ꝑdidit / ⁊ vitā inuenit. Nam ⁊ mūdi diuitijs / carnisq; delitijs sponse christi inestimabiles sic margaritas / ac ciclades auro charitatis textas preposuit. Octaua passionis die parentibꝰ apud sepulcrū eius exequias agentibꝰ / agno niue cādidiore ciꝰ dextre adherente / apparuit in choro sanctarū virginū / dicens: Cum his oībus lucidas sedes accepi. Nam ⁊ viuens nuda ad lupanar / crinibꝰ tamen melius tecta q̄ vestibꝰ ducta / angelū preparatū ad virginitatis sue custodiā inuenit. Qui locū turpitudinis claritate circūfulgens stolā candidissimā induit virginē: ⁊ ab oī carnis pollutiōe mūdissimā cōseruauit. ¶ J Cecilia / clarissimo romanoꝝ gn̄e exorta: q̄ euangeliū christi semp gerebat in pectore: nō diebꝰ neq; noctibꝰ a colloquijs diuinis ⁊ oratiōe cessabat: ⁊ intus cilicio / foris vestibꝰ deauratis ornata / cātantibꝰ organis soli deo decantabat: Fiat dn̄e cor meū ⁊ corpus meū imaculatū vt nō cōfundar. Hec duos fratres Tiburtiū ⁊ Ualerianū spōsū suū cōuertit: almachiū tyrannū supauit: angelos dei cōuersis fratribꝰ cū vernantibꝰ sertis demonstrauit. Et teste vrbano papa / christo tanq̄ ouis argumētosa seruiebat. Et tandem militibꝰ christi cōfortatis in bullienti balneo percussa martyriū cōsummauit. ¶ Anastasia / pretextati illustrissimi romani filia infideli publio nupta: q̄ cū largissimas facultates in pauperes ⁊ sanctos: quibꝰ sedule ministrauit: distribueret: ⁊ ea propter arctissimo carceri mācipparetur a marito: consolatorias ep̄las a sctō chrisogono martyre dei die ⁊ accepit: ⁊ tandem ignis incendio triūphauit. ¶ Sed querit hic cū s̄m ꝓbabilē sniam ꝑ iohānē hic in principio noiatū nō baptista sed euāgelista designat: vt. s̄. dictū est: cur in canone / scti iohis baptiste mētio noiatim nō habet: cū tamen fuerit ante sctōs q̄ natus. Ipse quoq; christū q̄ in hoc sacro cōtinet ⁊ sumit preco fuerat: eū digito ostendit: baptizauit ⁊ efficacissimo testimonio approbauit. Ad hoc respondet Alex. q. xxxvij. par. quarte. In canone misse celebratur sacramentum dn̄ice passionis: ꝓpter qđ solūmodo ibi cōmemorātur qui passi sunt pro dn̄o. i. martyres. Et illi dūtaxat qui imitati sunt dn̄m ordine tpis: ⁊ consummitate euolationis: tales em̄ ꝓprie dicūtur martyres. i. testes / scʒ passi christi. Ipsum em̄ martyriū indiciū est passionis dn̄i: ipa repentina euolatio est indiciū virtutis eiusdē. Neutrū cōuenit iohāni baptiste qui ante passionē dn̄i passus est: et post passionē suā nō euolauit: sed ad limbū descendit: propter qđ in canone misse nō cōmemorat. ¶ Sequit: Et oibus sctis tuis: quoꝝ fides ⁊ merita deo sunt nota: de quibꝰ dicit Job. xxv. Nunqd est numerꝰ militū eius. Intra quoꝝ consortiū. id est sortis sue participationē: quoꝝ indubitata est gl̄ia. Nos / offerētes ministerio ⁊ voto ac desiderio altaris hoc sacrificiū: vt scʒ cū eisdē sctis tuis easdē beatitudinis sortes obtineamꝰ: vt s̄m orationē ap̄li ad Eph. iij. cōprehēdere possimꝰ cum oibꝰ sanctis: que sit latitudo / lōgitudo ⁊ sublimitas ⁊ ꝓfundū. Scire etiā supeminentē scientie charitatem christi: vt impleamur in oēm plenitudinē dei. Non estimator meriti: qr vt dicit Esa. Oēs iusticie nostre sunt sicut pannus menstruate. eiusdē. lxiiij. Ideo nō possumꝰ presumere quicq̄ de ostensione meritoꝝ. Si em̄ tu pater celestis ⁊ clementissime iniqtates nostras obseruaueris: quis sustinebit. Nō ergo intuitu nostroꝝ meritoꝝ: nec in iustificationibꝰ nostris ad btōꝝ cōsortiū petimꝰ admitti: scientes illud ap̄li / ꝙ in hoc tpe reliquie s̄m electionem gratie salue fient: si aūt ex gr̄a iam nō ex operibꝰ. ad Ro. xj. Sed ⁊ cum fecerimꝰ quecunq; precepta sunt nobis / habemꝰ dicere s̄m christi sniam: Serui inutiles sumꝰ: qđ facere debuimꝰ fecimus. Lu. xvij. Te ergo clemētissime pater qui nō es meritorū estimator: qr nō iuxta exigentiā meritorū retribuis cetra condignū puniēdo: dicente ꝓpha in ps̄. Non s̄m pctā nostra fecit nobis: neq; s̄m iniqtates nostras retribuit nobis: ⁊ supra cōdignū remunerās. Nō em̄ sunt cōdigne passiones huiꝰ tpis ad futurā gloriā · que reuelabit in nobis. ad Ro. viij. Das em̄ mensurā bonā ⁊ confertā ⁊ coagitatā ⁊ supeffluentē. Nō ergo estimator meriti: Sed venie quesumus largitor admitte. Benignus em̄ es ⁊ misericors: patiens ⁊ multe misericordie: ⁊ prestabilis sup nequicia. Johel. ij. Qui solus veniā largiris: siquidem solus pctā dimittis: solus gratiā prestans ⁊ gloriā. Nā ⁊ pater misericordiarum es: nō cōtinens in ira mias tuas: quesumꝰ. Quesumꝰ itaq; vt veniā largiēdo ad cōsortiū sanctoꝝ nos admittas qr sic admitti solius indulgentie benignitatis liberalitatis tue est: sicut dauid dicit. Benigne fac dn̄e in bona volūtate tua ⁊c. Ut de viuis lapidibꝰ edificent muri celestis hierusalem. Muri inquā ꝑ angeloꝝ lapsum rupti: nō nisi tua benignitate ex nobis hoibꝰ reparādi. Nisi em̄ tu dn̄e edificaueris domū: in vanū laborant q̄ edificāt eam. Neq; sufficientes sumꝰ a nobis tāq̄ ex nob aliqd cogitare: sʒ oīa nr̄a sufficiētia ex te clemētissimo patre deo est. ¶ L Sed cōtra illud qđ dicit: nō estimator meriti: videt esse multiplex scripture autoritas: qua ostendit deꝰ esse ponderator meritoꝝ. Nā. ij. Paral. xv. Erit merces operi vestro. sicut habet Hiere. xxxi. Item Sap. x. Reddet deꝰ mercedē laboꝝ sctōꝝ suorum. Et Eccl. xvj. Misericordia faciet locum vnicuiq; s̄m meritū operū suoꝝ. In ps̄. Reddes vnicuiq; iuxta opera sua. Itē Mat. v. Merces vestra copiosa est in celis. Merces respectū dicit ad meritū sicut ⁊ premiū. Item. j. Cor. iij. Unusquisq; ꝓpriā mercedē accipiet s̄m suū laborē. Et ij. Cor. iiij. Qđ in p̄nti est momentaneū ⁊ leue tribulationis nostre: supra modū in sublimitate eternū pondus gl̄ie operat in nobis. Nō aūt aliter tpalia operant eterna: nisi ꝑ modū meriti. Item. ij. Timo. iiij. Reposita est mihi corona iusticie: quam reddet mihi dn̄s in illa die / iustus iudex. Et multa similia ad idē adduci possent: quibꝰ ostendit deus esse iustus iudex: ⁊ remunerator bonoꝝ ⁊ maloꝝ. Nō autē pōt esse iusta remuneratio: nisi fiat s̄m estimationē meritorum. Ad idem sunt autoritates sanctoꝝ patrū ⁊ doctoꝝ innumere: quibꝰ docet beatitudo esse premium pro meritis. Quāuis facile pōt dici ad textū nostrū: ꝙ ideo dicit deus

Ps̄. L

ij. Corinth. iij.

Ps̄. lxi.

y

nõ estimator meriti:qꝛ nõ precise premiat ſm merita:ſed ex
sua liberalitate ſupaddit. Un̄ vt dictũ est:ſemꝑ premiat vl
tra meritũ:ꝛ punit citra condignũ. Non ergo negat estima
tionem meriti ſimpliciter:ſed estimationẽ ad premiũ meri
to precise condignũ. Ita ꝙ neqꝫ excedat in premiãdo:neqꝫ
deficiat in puniendo:ꝛ hoc sufficit ad veritatẽ text⁹ nostri.
¶ L Uerũ qꝛ autoritates ille videnť innuere/ꝙ operi
bus nostris mereamur premiũ eternũ: nõ inutiliter queri
potest:Utrum opera nostra que tꝑalia sunt:mereanť beati
tudinez q̃ est eterna. Pro cui⁹ resolutione/Aduertendũ pri
mo ꝙ oꝑa nostra dupliciter possunt considerari. Uno mo
do ſm ſe: vt a nobis oꝑata virtute nostra actiua naturali:
quã accepim⁹ in prima nostra cõstitutione. In qua facultas
tem accepim⁹ libere operandi: siue oꝑa bona siue mala:ſm
ꝙ dixit ꝓpħa. Anima mea in manib⁹ meis semꝑ. In mani
bus meis.i.in ptãte mea.semꝑ: vt ꝑ ipsam faciã siue bonuz
siue malũ. ꝛ Eccl.xv. Deus a principio cõstituiť hoiem: et
reliquit illũ in manu cõsilij sui. Adiecit mãdata ꝛ precepta
sua. Si volueris mandata cõseruare/cõseruabũt te. Appo
suit tibi aquã ꝛ ignem:ad qꝺ volueris porrige manũ tuã.
Ante hoiem vita ꝛ mors:bonũ ꝛ malũ:qꝺ placuerit ei da
biť illi. ¶ Alio mõ cõsiderari possunt oꝑa nostra vt nõ so
lum sunt a nostra virtute actiue:ſed ad eoꝝ ꝓductionẽ con
currit cũ nostra volũtate singulare donũ dei:qꝺ gratiã ap
pellam⁹. de quo loquiť apłus.j.Coꝛ.xv. Gratia dei sum id
qꝺ sum:ꝛ gratia ei⁹ in me vacua nõ fuit:ſed abũdanti⁹ illis
oibus laboraui:nõ ego/ſed gratia dei mecũ. Et btũs Aug.
in de lib.arb. Gratia ſe habet ad liberũ arbitriũ sicut sessor
ad equũ. Sessor aũt actiue regit ꝛ mouet equũ. Ita ꝛ grã
mouet voluntatem ad aliquẽ actũ eliciendũ vel operandũ
¶ M Est etiã aduertendũ ꝙ ad actus meritorij rõnem
duo requiruntur in genere. Primũ est libera eius electio.
Scðm eius ad premij retributionẽ acceptatio. Primũ re
quiriť ex parte elicientis/ei⁹ ſcꝫ qui mereť. Scðm ex parte
eius a quo premiũ reddiť. Propter primuz actus naturali
necessitate ꝓductus nõ est meritorius: sicut cursus solis et
astroꝝ. In voluntarijs eñ neqꝫ laudamur neqꝫ vitupera
mur.iij. Ethi. Meritũ aũt vt distinguiť cõtra demeritũ:est
actus imputabilis ad laudez. Propter ſcðm actus bonus
bonitate morali tm̄ nõ gratuita/nõ est meritori⁹ ad vitam
ſeu respectu btitudinis. Talis eñ nõ acceptať a deo ad bea
titudinem cõferendã:qm̄ actui moraliter bono facto extra
gratiã nullus btitudinis gradus correspondet in premio:
cũ dicat apłus. Gratia dei vita eterna. ad Roma.vj. Et ad
Eph.ij. Gratia estis saluati ꝑ fidẽ:ꝛ hoc non ex vobis. Dei
eñ donũ est:nõ ex oꝑib⁹:vt ne quis gloriet. Unde põt act⁹
meritorius sic notificari in gñe. Actus meritori⁹ est actus a
volũtate libere ꝓcedens:siue elicitus: siue imperatus ad re
tributionem alicui⁹ premij acceptat⁹. Acceptať autẽ actus
ad premij retributionẽ qñ aliquis bonũ aliqꝺ ſeu premiũ
retribuit operanti: vel alteri pro quo operať intuitu talis
oꝑationis. Ita ꝙ tale bonũ nõ retribueret nisi actus pre
cessisset. Ex quo patet ꝙ homo iustus oꝑib⁹ iusticie nõ me
retur illuminationem a sole:qꝛ eque facit deus solem suũ
oriri super bonos ꝛ malos: ꝛ pluit super iustos ꝛ iniustos.
Matth.v. ¶ N Diuidiť aũt cõiter meritũ ſm doctores
in meritũ cõgrui ꝛ meritũ cõdigni. Meritũ condigni suꝑ
rõnem meriti addit debitũ reddendi premiũ ſm iusticiam
Unde meritũ cõdigni est actus a volũtate libere ꝓcedens
ad retributionem premij ſm debitũ iusticie acceptat⁹. Dici
tur ſm debitũ iusticie:quasi premiũ quantũ ad valorẽ aut
dignitatem deficeret vel excederet dignitatez vel valorem
meriti:ꝛ hoc siue ſm ꝓportionez geometricã siue arithme
ticã. hoc est ſm iusticiã distributiuã vel cõmutatiuã nõ ser
uareť iusticia in premiando. Hoc est:ꝙ talis premiatio nõ
fieret precise ſm iusticiã:ſed vel ſm liberalitatem si premiũ
excederet: vel citra iusticiam si deficeret. ¶ Requiriť itaqꝫ
ad meritũ de cõdigno/quedã equalitas premij ad meritũ
ſm alterã duarũ ꝓportionũ. Hec aũt equalitas attenditur
vel ex natura actus; vel ex ordinatiõe pacto ſeu cõuentiõe:

Pš.cxviij.

Act⁹ meritorius quid.

Meritũ cõdigni.

siue etiã ꝓmissione acceptãtis. Exemplũ primi vt dũ meri
tum cõmensurať operi. Ita ꝙ opus ſm ſe tantum valet pre
mianti:quantũ premiũ reseruatũ: Ita ꝙ premians tantam
vtilitatez cõsequi põt ex opere merentis: quantã ex pmio.
Exemplũ secundi: vt qñ ex libera ꝓmissione ꝛ cõuentione
ꝓmittiť tantum pro tali. Sic diciť in parabola euãgelica.
Nõne ex denario cõuenisti mecũ. Amice nõ facio tibi iniu
riam/ſcꝫ dando ſm ꝯuentionẽ factã:tolle qꝺ tuũ est ꝛ vade
Matth.xx. Ubi iusticia seruata fundať in cõuentione: nõ
in natura actus. Et siue sic/ siue sic attendať cõdignitas si
ue equalitas:exigit opus meritoriũ aliquid in operãte: ali
quid in opere: ꝛ aliq̃d in premiante. In operãte/ꝙ sit ami
cus: inimicus eñ ſm beatũ Aug. nõ est dign⁹ premio ſꝫ pe
na. Et allegat magister in ſcðo dist.xxvj. Ex quo sequiť ꝙ
peccãs nihil mereť de cõdigno apud deũ: qꝛ nõ est amicus:
ſed inimicus dei. Siłr eñ odio sunt deo impius ꝛ impie
tas ei⁹. Sap.xiiij. Et ibidem.iiij.ca. Fructus impioꝝ inuti
les. In opere requiriť ꝙ ordineť ad vtilitatem vel honorẽ
premiantẽ. Ideo opus existẽtis in gratia nõ ordinatũ finali
ter in deum/nõ est meritũ de cõdigno. Si eñ ad opus esse
meritoriũ sufficeret sola coexistentia gratie aut charitatis:
tunc opus indifferens a tali operatũ esset meritoriũ de con
digno: qꝺ implicat. tunc eñ nõ esset indifferẽs. In premiã
te requiriť acceptatio siue ordinatio actus ad premiũ tale.
Hec aũt ordinatio in deo/nõ est nisi diuina voluntas: q̃ vo
luit ab eterno actũ sic elicitũ vel imperatũ esse meritũ cõdi
gnum tali premio: vel ex natura act⁹: vel ex sua pactione ac
ꝓmissione qua voluit esse debitor talis premij sic operãtis.
Quo dũtaxat mõ actio tꝑalis esse põt meritũ cõdignũ pre
mij eterni. Semꝑ eñ pmiũ eternũ est maius bonũ merito
tꝑali. Et iusticia stricta nõ reddit melius bonũ pro minore
bono ſm ſe cõsiderato: ꝛ naturalem ei⁹ ꝛ intrinsecã bonita
tem: ꝙ vero est cõdignũ: tantũ est ex gratuita acceptatione
diuina/ sic ſe obligare volente operãti. Meritũ de cõgruo
est actus libere elicitus acceptatus ad aliqꝺ bonũ retribuẽ
dum: nõ ex debito iusticie. Et hec nõ requirit dictas condi
tiones in operante in opere ꝛ premiãte. Hoc modo opus
bonũ de genere factũ ab inimico/sic acceptať ad aliqꝺ bo
num retribuendũ: vt bonus motus naturalis alic peccãtis
quo facit qꝺ in ſe est: sine quo nõ dareť grã iustificans: est
meritũ gratie de congruo. Siłr si aliquis bonũ aliquod re
tribuit facienti op⁹ bonũ de gñe: nõ tm̄ ad honorem vel vti
litatez retribuentis: bonũ illud factũ est meritũ de cõgruo
boni retributi. Sic etiã si quis bonũ excedens actũ operã
tis nõ ex debito precedentis pacti: ſed nuda liberalitate de
net: nõ daturus illud nisi oꝑatio illa precessisset in premian
do: talis oꝑatio esset meritum de congruo: nõ de cõdigno.
¶ O Per hec respõdeť ad.q.motã per ꝓpositiões. Pri
ma: Opus nostrũ cõsideratũ ſm intrinsecã suã bonitatem
quã habet precise ex ſe ꝛ volũtate eliciente gratia circũscri
pta: nõ est meritũ beatitudinis: nec de cõgruo: nec de con
digno. Probať: qꝛ nulli cõfertur beatitudo ꝓpter opus eli
citum ex naturali aut morali virtute hois grã circũscripta.
Statuit siquidem deus ſm ordinẽ sue sapientie: nullũ fore
glorificandũ in patria nisi fuerit prius gratificatus in via.
Sed nec actũ aliquẽ premiare in patria beatitudine: cuius
nõ fuit principiũ gratia vie. Unde ꝛ oportet paruulos qui
nullũ pctm̄ cõmiserũt: baptizari vt gratiã recipiant si glo
riam ꝛ beatitudinem debeant adipisci. Quapropter dixit
apłs. Si linguis hoim loquar ꝛ angeloꝝ ꝛc. Et si tradide
ro corpus meũ vt ardeã: charitatem aũt que est gratia: nõ
habuero/nihil mihi ꝓdest: ad vitã eternã ſcꝫ.j.Coꝛ.xiij. Et
btũs Aug. Gratia sola est q̃ diuidit inter filios regni ꝛ ꝑdi
tionis. Patet hoc idem ex.s. allegatis. Et sic intelligi põt
illud beati Bern. in ser. de annunciatione dñica di. Crede
re oportet ꝙ vitã eternã nullus ꝓmereri poterit bonis ope
ribus suis. Sic loquiť glo. suꝑ illud Rom. vj. Gratia dei
vita eterna: vt intelligerem⁹ nos deũ ad vitã: nõ nr̃is meri
tis: ſꝫ sua miseratiõe ꝑducere. ¶ Scða ꝓpõ: Opus bonũ
de gñe vel etiã moraliter elicitũ a volũtate grã nõ coexistẽ

Meritũ de congruo.

nihil meretur: neq̃ tp̃ale: nec eternũ de cõdigno. Patet q2 deficit scd̃a cõditio supra posita: scʒ dignitas ex parte operantis. Meritũ enim de condigno: vt dicit Alex. de ales vbi supra: est seruitiũ deo digne debito mõ impensum. Existẽs aũt in mortali pctõ/ nõ põt digne exhibere seruitiũ deo: q2 in eo est dignitas pcti ꝑ qd̃ est in odio dei. Operib9 aũt impij nõ premium debetur: sed pena tanq̃ operibus inimici.

¶ P Tertia ꝓpositio: Opus bonũ moraliter extra grãʒ factũ de cõgruo meret̃ aliqd̃ bonũ spũale vel tp̃ale. Patet q2 apud largissimũ retributorẽ nullũ bonũ manet irremuneratũ. Itẽ multa bona dant̃ pctõrib9: nõ ex debito iusticie ꝓpter aliqua opa precedẽtia: quib9 nõ precedentib9 illa bona nõ darent̃: ergo illoꝝ bonoꝝ opa ꝑcedẽtia sunt merita. Tenet ꝯña ex q̃d nois meriti. ã. posi̇ti: q2 talis opatio est libere elicita: ⁊ a deo ad opus bonũ retribuendũ acceptata. Sũt ergo merita ⁊ nõ cõdigna vt patuit ex ꝓpõne scd̃a: ergo sunt merita de cõgruo. Preterea multa bona cõcessa legim9 infidelib9: ⁊ etiã idolatris intuitu quorundã bonorũ operũ. Sic enim legit̃ de achab impio rege isrl̃. iij. Reg. xxi. Nõne vidisti humiliatũ regẽ achab corã me: q2 igit̃ humiliatus est mei causa: nõ inducã malũ in dieb9 ei9. Itẽ de rege nabuchodonosor idolatra sil̃ia habent̃ in Daniele. Preterea pctõri facienti qd̃ in se est/ dat dñs grãʒ: quã nõ daret nisi qd̃ in se est faceret: ꝫm illd̃ Zach. i. Cõuertimini ad me ⁊ ego conuertar ad vos. Et Iac. iiij. Appropiate deo/ ⁊ appropinquabit vobis. Meret̃ ergo pctõr grãm de cõgruo/ faciendo qd̃ in se est: que est bonũ spũale. ¶ Forte queris: Quid est facere qd̃ in se est. Rñdet Alex. par. iij. q. lxix. art. iij. Ad videndũ inquit/ q̃d est facere qd̃ in se est: est notãdũ ꝙ in quolibet hoie ꝑ naturã est recta ratio: ⁊ hec rectitudo boni est notio indita a creatore: qua q̃libet aia põt cognoscere suũ principiũ. s. deũ: ꝫm illud Ps. Scitote qm̃ dñs ipse est deus: ipse fecit nos ⁊ nõ ipsi nos. Per hoc enim ꝙ q̃libet naturalr̃ scit se nõ semꝑ fuisse: scit se factũ eẽ: ⁊ ita scit se habere ꝑncipiũ: ⁊ scit ꝙ ab illo ꝑncipio habet q̃cquid habet ⁊ nõ a se. Scit etiã ꝙ ab illo petere bonum. qꝙ ꝑ illuʒ debent suppleri oẽs sui defect9. Si ergo ꝫm istã notionẽ operetur hõ/ suo arbitrio recurrendo ad illũ quem scit suũ esse principiũ: ⁊ quẽ scit esse adorandũ: ⁊ petit ab eo lumen cognitionis fidei/ ⁊ boni/ facit qd̃ in se est: ⁊ hoc est facere qd̃ in se est gñaliter in quolibet hoie. Plus aũt est in fideli existente in pctõ mortali de lumine: q2 ipse habet fidem informem: q2 sine charitate. Hec autẽ fides informis radiat ad duo: scʒ ad diuinã iusticiã/ dãnantẽ reprobos: ⁊ ad diuinaʒ miam saluantẽ iustos. Ex primo creabit̃ timor in eo: ⁊ ex secũdo spes: ⁊ hoc est facere qd̃ in se est. Hec Alex. Ex quo ꝫ elicit̃ ꝙ iste facit qd̃ in se est: q̃ illuminat9 lumine rõnis naturalis/ aut fidei/ vel vtroq̃: cognoscit pcti turpitudinẽ: et ꝓponẽs ab ipso resurgere: desiderat diuinũ adiutoriũ quo possit a pctõ mundari: ⁊ deo suo creatori adherere. Hec facienti de9 grãʒ suã tribuit necessario/ necessitate nõ coactionis/ sed imutabilitatis: vt ibidẽ declarat Alex. Statuit enim deus hec faciẽti infundere grãʒ ꝑ quã a criminib9 emũdat̃. Inde dicit aplus ad Eph. v. Surge qui dormis ⁊ exurge a mortuis. i. opib9 mortis/ faciẽdo qd̃ in te est: ⁊ illuminabit te christus.

¶ Q Quarta ꝓpõ: Cõparando opa ꝫm se ⁊ intrinsecã bonitatẽ quã habet ex volũtate eliciente ad premiũ btificũ: bona opa ex grã facta: premij btifici nullaten9 merita sunt cõdigna. Illa ꝓpõ patet ꝑ illud apli ad Rom. viij. Nõ sunt cõdigne passiões hui9 tp̃is ad futurã gl̃iam: q̃ reuelabit̃ in nobis. Itẽ Esa. lxiiij. Quasi pãnus mẽstruate vniuerse iusticie nr̃e. Itẽ Lu. xvij. Cũ feceritis oia q̃ precepta sunt vobis: dicite. serui inutiles sum9: qd̃ facere debuimus fecim9. Ex quib9 patet ꝙ opa nr̃a imꝑfecta: etiã q2 alr̃s debita: ⁊ ꝓpter creationẽ nostrã de nõ esse ad esse: ⁊ ꝓpter redemptionẽ a dãnatione: ⁊ ꝓpter iustificationẽ ab impietate ⁊c. nõ sunt cõdigna premio futuro in btitudine. Probat̃ etiã rõne: q2 inter meritũ de ꝯdigno ⁊ premiũ/ est quedã cõmensuratio ⁊ equalitas valoris. Sed inter opa nr̃a ⁊ premiũ btificũ nulla est ꝓportio aut equalitas/ cõsiderãdo opera ꝫm intrinsecã bonitatem: ⁊ vt sunt a voluntate nr̃a. Nã opa nr̃a sunt tp̃alia/ ⁊ quasi momẽtanea: premiũ vo ꝑpetuũ. Denique visio btifica ⁊ fruitio q̃ dantur in premio/ sine cõparatiõe ꝑfectiora sunt quocũq̃ actu viatoris in deuʒ relato. Vñ dicit doctor subtilis/ ꝙ si de9 ꝑ vnicũ instãs durãtẽ cõferret hoi btitudinẽ: clarã scʒ dei visionẽ ⁊ cõcomitantẽ fruitionẽ: sufficienter remunerasset oia opera bona q̃ hõ toto tp̃e vite sue ꝑfecit: ꝓpter magnã ꝑfectionẽ btitudinis: ⁊ immoderatũ eius excessum super oia opera nostra.

¶ R Quinta ꝓpõ: Cõsiderando dignitatẽ operis meritorij ex grã coefficiente cũ libero arbitrio: ⁊ ex spũsctõ mouente: atq̃ ex diuina ꝓmissione ⁊ ordinatiõe ei9 ad premiuʒ btificũ: opa nostra ex grã elicita sunt meritoria premij beatifici de cõdigno. Patet ꝑ autoritates in principio huius dubij adductas: q̃ innuunt ꝙ beatitudo sit premiũ ac merces nostroꝝ operũ: ⁊ ita opa nr̃a merita: sed dign9 est mercẽnarius mercede sua. Luc. x. Ideo apls ait: Reposita est mihi corona iusticie: quã reddet mihi dñs in illa die iust9 iudex. Qd̃ aũt redditur ꝫm iustũ iudiciũ: videt̃ esse merces cõdigna. Itẽ glo. sup illd̃ ps. Misericors ⁊ miserator ⁊ iustus dñs: dicit: Misericors est cũ expectat: miserator dũ iustificat: iustus dũ remunerat. Itẽ Act. v. Ibant apli gaudẽtes a cõspectu cõcilij: qm̃ digni habiti sunt pro noie iesu contumeliã pati. Itẽ Aug. li. v. cõtra iulianũ. c. v. De9 primo eligit indignũ: sed eligendo facit dignũ. Itẽ Gre. xix. moral. Gratia veniens facit vt digni sim9 ascendere ad celestia. Et Ans. in monologio: Si creatura rõnalis q̃ eminet oib9 creaturis/ amet deũ: nihil potest esse preciũ hui9 nisi de9. Multa ad idem adduci possunt. Itẽ Beda in hom. de filijs zebedei dicit: Ita igit̃ premia pollicet̃ electis: vt ⁊ digna premijs merita premõstret. Ecce aperte dicit digna merita premijs: ⁊ loquit̃ de premio eterne btitudinis. Probat̃ etiam rõne: q2 meritũ cõdigni requirit equalitatẽ quandã cũ premio ꝫm iusticiã. Hoc aũt est in ꝓposito cũ ceteris requisitis supra positis. Nã equalitas est ex mouẽte primo qd̃ est spiritusſctũs: qui ꝑ grãm mouet volũtatem. Hic aũt est bonũ infinitũ cõne cui9 opus meritoriũ equat̃ premio obiectiuo qd̃ est de9 trinitas: de quo Gen. xv. Ego merces tua magna nimis. Vnde ⁊ spũſctũs est pign9 hereditatis nostre. ij. ad Cor. i. Est etiam equalitas ex parte mouẽtis secũdi: qd̃ est grã respectu premij formalis: qd̃ est visio ⁊ fruitio: ⁊ hoc in virtute etsi nõ actu: sicut semen arboris in quo est virt9 ad totã arborẽ. Per grãʒ etiã sit opus velut deiforme: ⁊ op9 cõsors diuine nature. Adoptamur enim ꝑ grãm in filiũ: cui debetur hereditas ex ipso iure adoptionis: ꝫm illud ad Ro. viij. Si filij ⁊ heredes. Ex parte dei ꝓmittentis est iusticia in reddendo. Iustũ enim est vt seruet̃ ꝓmissum. Hinc dicit̃ mercẽnario: Tolle qd̃ tuũ est. Nõ reddere aũt suũ/ iniustuʒ esset. Hec aũt iusticia nõ est ex natura actus: sed ex liberalissima dei ꝓmissione: q̃ volẽs se debitorem cõstituit: ⁊ sua voluntate se obligauit tali operi tantũ reddere premiuʒ: ⁊ ita surgit ibi cõdignitas ex veritate pollicentis: q2 stante illa dñi pollicitatione: iustũ est reddere ⁊ iniustũ nõ reddere: licet illa iusticia ex sol; liberalissima volũtate dei pẽdeat tãta premia pollicẽtis. Et iste ꝓpõnes ꝯcorditer sunt de mente Alex. par. ij. q. lxix. scti Tho. i. ij. q. vi. sancti Bonauẽ. dis. xxvi. secũdi. ⁊ doctoris subtilis ⁊ alioꝝ.

¶ S Et ꝑ hoc facile exponunt̃ autoritates hincinde allegate: Quarum alique loquunt̃ de opere nostro cõsiderato quantum ad substantiam actus: prout elicitur ex libero arbitrio. Alie vo de eis ꝫm ꝙ sunt a spũsancto ⁊ a gratia. Vnde breuiter vtrũq̃ cõprehendens sanctus Bonauen. dicit: Opus meritoriuʒ consideratũ in comparatione ad voluntatis seu arbitrij libertatem: ⁊ dispensatoris liberalitatem: ⁊ tp̃is opportunitatem/ est opus meritoriũ merito congrui. Cõparatum vo ad gratie dignitatem ex qua sit opus mouente spũsancto ad pollicentis veritatem: ⁊ operis difficultatẽ/ sic est meritum condigni. Nam in hoc opus arduũ est: q2 est supra vires voluntatis elicientis in eo ꝙ homo eleuat̃ supra seipsum ⁊ bono ꝓprio preponit bonũ eternũ; hinc tale genus ope-

Facere qd̃ in se est. — Ps. xcix. — ij. ad Ti. iiij. — Math. xx.

tis eterna retributione dignũ eſt⁹. Hec ſanct⁹ Bonauen. Gratia etiã p quã ſic voluntas eleuat: eo mõ quo premiũ eſt infinitũ: ipſa eſt infinita: q: gratia vie nõ diſtinguit re aliter a charitate patrie: niſi forte ſicut pars a toto. Nã gratia eſt charitas que manet in patria/ fide et ſpe euacuatis. Nunq̃ em̃ excidit charitas: vt dicit apſs. j. Cor. xiij. Et gloria ipſa eſt gratia cõſummata. Et ita ſicut nec oculus vidit nec auris audiuit ⁊c. q̃ preparauit deus diligentib⁹ ſe. Ita nec intellectus viatoris cõprehendit pfectionẽ gratie virtualem: q: non põt pfecte ⁊ cõprehenſiue cognoſci grã: niſi ⁊ premiũ cognoſcat: qđ eſt effectus ei⁹ tanq̃ cauſe meritorie. Sic etiã licet ex natura rei de⁹ nullius creature põt eſſe debitor: tñ ex natura ſue imutabilis veritatis ⁊ liberalis ac volũtarie pollicitationis ſe põt facere debitorẽ ſue creature. Ita etiã q̃ ſtante ſua pmiſſione qua pollicit⁹ eſt dare vitam eternã ſeruantib⁹ ſua mãdata: nõ poſſet ſine iniuſticia ſubtrahere eis premia repromiſſa. Licet em̃ ſimpliciter nullius eſt debitor: ⁊ poſſet nõ dare premiũ eternum creature ſue: ſicut põt differre: etiã creaturã annihilare: tamen ſtante pmiſſione ⁊ ordinatione ei⁹ ad vitã: nec põt annihilare: nec nõ dare vitã eternã pmiſſã. Nã hec ordinatio ⁊ pmiſſio nihil aliud eſt niſi actus diuine volũtatis: quo vult illi q̃ſ q̃ dare vitã. Illa ergo volũtas: cũ ſit imutabilis: nõ poteſt ſtare cũ volũtate nõ reddendi. Eadem igit̃ neceſſitate qua nõ põt ſolui ſcriptura. Job. x. Nec iota vnũ perire. Math. v. ⁊ Luc. xvj. etiã nõ põt nõ reddere pmiſſa. Scriptũ autem eſt: Ubi ſum ego: illic ⁊ miniſter meus erit. Pater quos dediſti mihi volo vt vbi ſum ego: ⁊ illi ſint mecũ: vt videant claritatem meã quã dediſti mihi q: dilexiſti me: ante cõſtitutionem mũdi. Hec aũt viſio beatitudo eſt ⁊ vita eterna. Ibidẽ. Hec eſt vita eterna vt cog. te ſolũ deũ verũ: ⁊ quem miſiſti ieſum chriſtũ. Et licet pmiſſio ipſa ſit cõtingens: ſicut ⁊ predeſtinatio: ⁊ q̃ pmiſit põt non pmiſiſſe: ⁊ predeſtinatũ põt nõ ſaluare in ſenſu diuiſo: q: põt nõ predeſtinaſſe: tamen nõ põt pmiſſum nõ ſeruare in ſenſu cõpoſito. Hinc ij. ad Tim. ij. dicit̃. Nõ põt negare ſeipm̃. Glo. interli. Non põt negare ſeipm̃ qui eſt veritas: qđ faceret ſi dicta ſua non impleret: ⁊ ſi p impoſſibile pmiſſum nõ ſeruaret: verax nõ eſſet: ita ſi premiũ pmiſſum mãdata ei⁹ ſeruantib⁹ nõ daret: iniuſtus eſſet. Sicut in humanis: omne pmiſſum: licet ſpõte ⁊ voluntate: cadit in debitũ. Sic ergo debitor noſter eſt deus ſua miſericordi volũtate: nõ rei neceſſitate. ❡ T Sed cõtra poteſt opponi. Eadem rõne ſequit̃ q̃ gratia prima caderet ſub merito de cõdigno: qđ eſt contra oẽs doctores: ⁊ apſm ad Ro. xj. Si ex meritis: iam gratia nõ eſt grã. Unde ſicut implicat gratiã nõ eſſe grãm poſita cõſtantia ſubiecti ita implicat gratiã eſſe ex meritis: ⁊ tñ ſequit̃ qđ dictũ eſt: q: ſicut ordinauit de⁹ ſe daturũ premiũ ſeruanti mãdata ex gratia: ita ab eterno ordinauit dare gratiã facienti qđ in ſe eſt. Sicut ergo ſeruans mãdata meretur gloriam de condigno: ita faciens quod in ſe eſt: meret̃ gratiam de cõdigno. Reſpondet̃ q̃ faciendo qđ in ſe eſt: nõ meret̃ primã gratiã que eſt grã iuſtificans pctõrem de cõdigno: licet mereat̃ de cõgruo. Nec eſt par ratio: q: preter ordinationem dei/ qua vult dare premiũ ſic facienti/ ad cõdignitatẽ meriti duo requirunt̃: q̃ in pposito deficiunt: ita q̃ condignitas operis ex tribus pendet: ſcʒ ex dignitate operantis: ex cõmenſuratione operis: ex acceptatione premiãtis. Ex dignitate operantis: vt ſcʒ operãs ſit pſona digna. hoc eſt nõ ſit indigna nõ inimica. Unñ pctõr q: inimicus dei eſt: nihil mereri põt de cõdigno vt. ṡ. Cõmenſuratio opis: ⁊ hoc vel ex natura opis: vel ex principio operãdi. Modo opus meritoriũ: vt dictũ eſt ppter gratiã ex qua elicit̃: ⁊ ſpm̃ ſanctũ inhabitantem p gratiã mouentẽ/ cõmenſurat̃ premio tam obiectiuo q̃ formali. Nihil tale eſt in pctõre: qui nec habet ſpm̃ ſanctũ inhabitantem: nec bonũ ſupernaturale gratie cõmenſurabile. Nullũ em̃ bonũ gratie gratis date cõmenſurabile eſt gratie gratũ facienti: Et ideo licet deus acceptet opus faciendi quod in ſe eſt ad gratiã infundendã: quã alr̃ nõ infunderet; tamen deficiũt alia duo correq̃ſita: ⁊ ita nõ eſt eadem ratio hic ⁊ ibi. Et illa tria includunt̃ in hac particula deſcriptiõis meriti de cõdigno: qua dicitur Ad retributionem premij ſm debitum iuſticie acceptatus; vt ibidem eſt declaratum. Et tantum de illo dubio.

j. Corin. xiij.

Job. xij. ⁊ xvij.

❡ Lectio. lx. A

Per chriſtũ dominum

noſtrũ. ❡ Hec eſt tertia particula partis ſecũde ſexte partis principalis canonis: in qua inducitur pſona per quã petimus patrem venie largitorẽ admitti ad cõſortiũ ſctõx. Et ſubdiuidit̃ in duas portiunculas. In prima facit qđ dictũ eſt. In ſecũda cõcludendo totũ canonem/ reducit in eũ qui circa cõfectionem corporis chriſti operat̃ trinitas benedicta/ ibi: Per quẽ hec oia bona ſemp creas ⁊c. ❡ Circa primũ dicit: Per chriſtũ dñm noſtrũ. qui veniã quã nobis pater celeſtis largitur: meruit: ⁊ celi ianuã primo aperuit. In quo ſanctox conſortium qđ petim⁹ celebrat̃: vbi ⁊ ipſe chriſtus oleo letitie pre participib⁹ ſuis vnctus ⁊ pfuſus: primus patri equalis ad dexterã eius reſidet/ forma pre filijs hoĩz ſpecioſus. Et hic nõ reſpondet̃/ amen: ſicut in priorib⁹ orationib⁹ propter cõnexionem verbox ſtatim ſequentiũ: in quib⁹ eſt relatiuum: cuius ãtecedẽs eſt qđ hic dicit̃: chriſtũ dñm noſtrũ. Sequit̃ em̃: Per quem ſcʒ chriſtũ. Habent ergo cõdependentiam ad priora: ſicut relatiuũ dependet ad ſuũ antecedens: que vt nõ ſoluat̃ nihil interponit̃. Uel ſecũdo q: ſacerdos ſecrete hanc petitionem facit: ita vt eius verba a circũſtantib⁹ miniſtris audiri nõ poſſint: ⁊ nemo eſt circũſtantiũ qui reſpondeat amen. Uerum hec ratio nõ parũ facit: q: ſic cõcluderet q̃ etiã in priorib⁹ orationib⁹ dici nõ deberet: in quib⁹ tamen ſacerdos celebrans ſm romane eccleſie ordinem/ dicit amen: ergo ⁊ hic dicere poſſet ſecrete. Ideo tertio dicũt quidã/ q̃ ideo omittit̃ amen: q: angeli ſcti qui huic miniſterio adeſſe credunt̃: affectãtes q̃ nos petim⁹ ſuo cõſortio adiuuari: rñdent amen. Hec clauſula quantũ ad ſingulas dictiões ei⁹ frequẽter expoſita eſt: Ideo hec ſufficiãt. ❡ B

Per quem hec oia domi-

ne ſemp bona creas: ſanctificas: viuificas: benedicis ⁊ preſtas nobis. ❡ Hec eſt ſecunda portiuncula: in qua ea q̃ circa corporis chriſti cõfectionem acta ſunt: reducit in chriſtũ patris filiũ dñm noſtrũ. Et primo ea q̃ ſunt ex parte ſacramenti. Secũdo ea que ſunt ex parte pſonarũ in ſacramẽto operantiũ/ ibi: Per ipſum: ⁊ in ipõ. ❡ Circa primũ poteſt littera tripliciter exponi ſm triplicem hui⁹ pnominis hec/ demõſtrationem. Põt em̃ demõſtrare panis ⁊ vini ſubſtãtiam demõſtratione ſimplici ſm Alexan. q: que demõſtrat modo nõ ſunt: ſed fuerũt preſentia. Eſt ergo ſimplex pnominis demõſtratio: ſicut verbis verbi confuſio. Põt ergo demõſtrare panis ⁊ vini ſubſtantiã: que fuerũt materia ſacramenti: ⁊ quarũ ſpecies preſentes ſunt ſacramentũ. Poteſt etiã rem ſacri pſentẽ demõſtrare: carnem ſcʒ chriſti ⁊ ſanguinem. Poteſt etiã demõſtrare eos qui ſimul offerunt̃ in hoc ſacramento: qui membra ſunt chriſti: cõſtituentes corpus eius myſticũ ibi ſignificatũ: nõ aũt cõtentũ. Secundũ primã expoſitionem dicit̃ Per quem ſcʒ dñm noſtrum chriſtum mediatorem: qui ſe fecit rem hui⁹ ſacramenti. Hec oia ſcʒ panis vini ⁊ aque: que ibi fuerũt: ſubſtãtias Semp bona. Uidit em̃ de⁹ cũcta q̃ fecerat ⁊ erãt valde bona. Gen. j. Creas/ cõdendo naturã. Sanctificas/ cõſecrando materiã. Uiuificas/ trãſſubſtantiando creaturã in viuam ſcʒ chriſti carnem ⁊ ſanguinẽ. Bñdicis/ accumulãdo grãm: q̃ plus in hoc ope reluxit q̃ in ceteris. Creas inquã ſm cauſas pmordiales: hoc eſt ſm rõnes ideales ſm quas rõnabiliter facis quicq̃d operis: vt dic̃ Aug. Sctificas/ ſm cauſas ſacramẽtales: q̃ ſunt verbox forma: cõſecrãtis pñs ⁊ intentio. Uiuificas/ ſm cauſas effectiuas pncipales: q̃ ſunt tua voluntas ⁊ beneplacitũ: qua ipẽs trãſſubſtantias ac cõuertis in alias viuas ſubas. Bñdicis/ ſm cauſas ſalutares. Et preſtas nobis: ſm cauſas liberales. ❡ Uel ſm Alb. Hec ſem

per bona creas p nature cōstitutionem. Sctificas p ver/
bum et orationem. Uiuificas p vitalē cōuersionē. Bñdicis
p grē exuberationem. Et prestas nobis p liberalissimā lar
gitionem. ¶ E Scdo mō exponit: vt hec demōstrat rem
cōtentā: sic/ Per quē hec oia bona/carnē scz et sanguinem:
semp bona: quātū ad oēm speciē boni. Sūt qppe bona vti
lia ad reformationē vite labētis spūalis. Honesta ad reme
morandū opa salutis. Delectabilia/ad pmotionē summe et
intime deuotionis. Creas ipa in sacrm adducendo. Sctifi
cas/sacris velamētis obtegendo. Uiuificas/increate vite
vniendo. Bñdicis/spūalib⁹ donis et bñficijs implēdo. Et
prestas nobis/misericorditer largiendo. ¶ Tertio modo
prout hec demōstrat signatū et nō contentū: pōt sic exponi
fm Alex. Implorata em admissiōe pegrinātiū ad cōsortiū
sctōz/subdit cōmendatio trinitatis: vt sic captata dei beni
uolentia/facili⁹ impetret qd intendit. Cōmendat igit pa/
ter ex autoritate maiestatis/ibi: Per quē hec oia. Filius ex
imensitate virtutis/ibi: Semp bona creas. Spūsctūs/ex
cōnexiōe vnitatis/ibi: In vnitate spūsscti/in pticula sequē
ti. Uirt⁹ ergo filij cōmendat in eo q pōt oia ex nihilo creas/
re/ibi: Per quē hec oia: semp bona creas. et a pctis purgare
ibi: Sctificas. et grā et virtutib⁹ viuificare/ibi: Uiuificas. et
viuificatos et purgatos glīa remunerare/ibi: Benedicis.
Et sic insinuet/q est de⁹ nature: largitor venie: autor vite:
et rex glīe. ¶ Dicit ergo: Per quem scz christū. Dñe scte pa
ter cui⁹ est autoritas maiestatis. Hec oia bona: id est oia b
facto significatos: nos scz in multitudine tuarū miseratio/
nū sperātes: vt nobis partē cū sctis tuis dones/in glīa sta/
bilitatis. Creas/in natura bona cōstituendo. Dic em Aug.
j. de doctri. chri. q: bon⁹ est/sum⁹: et inquantū sum⁹/boni su
mus. Sctificas/in ipo a pctis purgādo. ipo petente Joh.
xvij. Pater scte sctifica eos in veritate. Per quem: Uiuifi/
cas/grā et virtutib⁹ ad vitā preparādo. Nā et ipe obtulit p
vita mūdi. Per quē Bñdicis/viuificatos glīa coronādo.
Ipe est q in iudicio dicet: Uenite bñdicti patris mei/possi
dete paratū vobis regnū a cōstitutiōe mūdi. Math. xxv.
Per quē et olim patrib⁹ veteris testamēti bñdixisti pper
ipm qui ab eis fm carnē fuerat descēsur⁹. Per quē Et pre
stas nobis/bona grē et glīe: sine quib⁹ nemo attingit cōsor
tium btōz. ¶ D Sed hic qs dubitaret circa hunc textū:
Cū pater celestis causa est imediata ois esse/et creature: au
tor etiā sctitatis/et principiū vite/oisqz bñdictionis origo:
quō hic dicit creare/sctificare/viuificare/et bñdicere per fi
lium. ¶ Rñdetur ex quo pater est agens rōnale recognos/
scens oia opa sua anteq fiant: necesse est q apud se habeat
rōnes ideales et exemplares rerū fiendarū. Habeat inquā
apud se in esse cognito: fm has pducit quecūqz pducit: vt
cognoscens et rōnabiliter operet. quēadmodū dicit pho. vij
metaph. Dom⁹ extra in re: fit a domo intra in mente: q: do/
mificator anteq cōstruat domū realem: precōcipit in men/
te qualiter partes dom⁹ cōponat et ordinet vt artificiose cō
struat. Cum aūt filius pcedit a patre p modū intellect⁹: q:
vt verbū patris/in quo tanq in imagine pfectissima relu/
cet: necdū oia paterna pfectio: sz omē creabile a deo: pper
qd fm Aug. xv. de tri. c. xiiij. verbū generari dicit de sciētia
patris: vocaturqz ars patris oipotētis. Ars plena rationū
oim viuentiū/fm illud. Qd factū est in ipo vita erat. Cum
igit pater summ⁹ artifex pducit aliqd extra se: q: precōcipit
p artem dicit opari: et sic p filiū qui ars est patris. Et ita dr
creare p filiū. Nō tn vt prepositio p/sit nota pncipij forma
lis pducendi: quō ignis calefacit p calorem et creat⁹ artifex
operat p artem. Nā fili⁹ non est ars patris formaliter: sicut
nec est sapiētia patris formaliter. Nō em pater sapit sapiē/
tia genita: sz formaliter sua essentia: q est essentialis cogni/
tio sapientia et ars patris. Siquidē nihil pater recipit a fi/
lio: sed oia habet a semetipo. Nec creat p filiū: vt p/sit nota
cause instrumētalis: sicut sector lignoz secat p securim sicut
p instrumentū: qm fili⁹ nō est instrumentū patris: q: nō mi
nor patre. Sed creat p filiū: vt p/dicit principij idētitatem
cōsubstātialē; vt tm sit dicere: Pater creat p filiū tanq per

Joh. j.

vnū secū cōsubstantiale principiū. Un nihil aliud est patrē
creare p filiū: q patrem et filiū a se pductū vnū esse creature
effectiuū principiū: vnū scz creatorē. Et sz verissime dicat et
pater creare p spmsanctū: q: pater et filius et spūsctūs sunt
vnus dñs: oipotens creator: et oim rerū finis et principiū:
tamen ea q ordinē habēt ad intellectū/specialiter attribuū
tur filio: sicut que habent ordinem ad volūtatē attribuunt
spiritui sancto: q: sicut fili⁹ a patre pcedit per modū intelle
tus vt verbū: ita spūsctūs pcedit ab vtroqz p modū volū/
tatis vt donū. ¶ E Sed diceres: ex illo sequeret q licet
cōuenienter diceret pater creare p filiū: nō tamen sanctifi/
care: viuificare et benedicere: q: cū illa sint bona habentia
ordinem ad volūtatem: q: gratiose et liberaliter donata at/
tribui debent spūisancto: et sicut dicit creare p filium: dicat
sanctificare p spiritū sanctū. Ad hoc respōdet q pprie et ve
re dicit pater sctificare/viuificare spūaliter et bñdicere per
spmsanctū: tamen nihilomin⁹ pprie et ex alia causa id attri/
buitur filio. Nā q: filius solus est incarnat⁹ passus et mor/
tuus: vt humanū genus in adā perditū/patri recōciliaret:
factus est causa meritoria toti⁹ boni spūalis: qd homini con
fertur ad salutē. Neqz vnq post lapsum ade: alicui hoi col/
lata est grā nisi pper christi passionē exhibitā vel exhiben/
dam: quā vt sic acceptauit tota trinitas tanq meritū gratie
cōferende: fm hoc igit: q: christ⁹ in assumpta humana natu
ra meruit: vt nobis a patre gratia/sctitas/spūalis vita et
benedictio cōferat: cōuenienter dicit pater per filiū sancti/
ficare: viuificare: et bñdicere: et illo mō intelligendo p/non
dicit identitatē principij cōsubstātialem: sed circūstantias
cause meritorie. Quō etiā dicim⁹ patrē aliquid dare p sctōs
id est p merita sctōz: nō q meritū sit causa vel ratio prebēs
patri facultatem operandi: sicut calor igni prebet facultatē
calefaciendi: sed q: est aliqd acceptum a patre in ordine ad
collationem talis boni. Et illo modo patet q pater nō san
ctificat per spiritūsanctum: q: spiritussanctus nō est causa
meritoria sanctificationis nostre: sicut nec filius fm natu/
ram diuinā: sed tm fm eā in qua satisfecit pro nobis: id est
fm naturam mortalem assumptam. F

Per ipsum et cū ipso et in

ipso/est tibi deo patri oipotenti in vnitate spūsancti/ois
honor et glīa. Per oia secula seculoz. Amen. ¶ Hec
est vltima porticula et cōclusio canonis: in qua reducit ea
que circa corporis christi cōsecrationem acta sunt: in christū
ex parte psonarū in sacramento operantiū/personarū san/
ctissime trinitatis: vn dicit Per ipm. christū scz filiū tuū: p
quē hec oia q offerim⁹: creas: imo et totū mundū et oia q in
eo sunt. Ipse em est verbū p qd iohanne testante oia facta
sunt. et aplo ad Heb. j. p quem fecit et secula. p quē opus hu/
mane redēptiōis pfecisti: et ruinā angelicā restaurasti. Per
quē hec oia bona: panē vinū et aquā creata sanctificas: viui
ficas: benedicis. i. das virtutē purgādi: viuificādi: glorifi/
cādi: et prestas nobis sctificata et trāssubstātiata: vt sint no/
bis in subsidiū purgatiōis: viuificatiōis et glorificationis.
Per hunc quasi p mediatorem. j. Tim. ij. Mediator dei et
hoim homo christus iesus. tibi honor et glīa. Oēs quidem
rōnales creature et intellectuales: hoies scz et angeli tibi ca
nunt gloriā: te honorificāt: q: tuū istū vnigenitū dignatus
es mittere: et opa tā gliosa: tā magnifica exercere. Un. ē. in
prefatiōe dicit: Per quē christū dñm nostrū/maiestatē tuā
laudāt angeli: adorāt dñationes et c. Et paulus ad Eph. iij
In christo iesu dño nro fiduciā habet et accessū ad patrem
ad quē flectit genua: vt ibi dr. Rursus p ipmmet filiū tuū
christū tibi honor et glīa: in miraculoz suoz opatiōe in qui
bus p filiū glorificat⁹ est pater: vt expresse habet Joh. ix. in
illuminatiōe ceci nati. et Joh. xj. in resuscitatiōe lazari: cui⁹
infirmitas nō esse ad mortē: sed ad gloriā dei: christus ipse
asseruit. Idipm de cecitate illuminati discipulis querētib⁹
qs peccauerit vt cecus nasceret. Rñdit. Nec mirū qm ipse
in suis operib⁹ gloriā suā nō querit: sed honorificat patrem.
¶ G Sequit: Et cū ipso. oia scz honor et gloria: q: cum

Johis. j.

ipso est tibi patri vnū esse diuinū: p qd̄ tecū est vnus deus: ipso dicente. Ego τ pater vnū sum⁹: scʒ in essentia/quā per generationē te cōicante accepit. Pater inqt qd̄ dedit mihi maius est oib⁹: hoc est diuina essentia/qua maius nihil cogitari pōt. Est eñ sm Dam. pelagus infinite substātie: que qꝛ indiuisa est in filio: merito cū ipso est tibi honoꝛ τ glia: qꝛ tibi est coequalis maiestate τ potentia. Hinc aplš: Qui cū in forma dei esset: nō rapinā arbitrat⁹ est se esse equalem deo. Est τ coequalis duratione: qꝛ coetern⁹. Sicut dicit in symbolo athanasij: vna est diuinitas: equalis glīa: coeterna maiestas. Qd̄ etiā pphā innuit in psona patris loquēs. Ego hodie genui te. Hodie. i. in eternitate: vbi nihil futurum: nihil pteritū: sed hodie continuū. Vñ blasphemātibus iudeis rñdens dñs ait Joh. viij. Anteq̄ abraaʒ fieret: ego sum. semp est qꝛ imutabiliter est. Est τ coequalis beatificatione sui τ omnium electorum. Sui: quia ex se naturaliter beatus: licet nō a se eadē beatitudine qua τ pater. Jo. v. Sicut pater habet vitā in semetipō: sic dedit τ filio habere vitā in semetipso. Vna siquidē necessaria cognitio cōprehensiua summe diuine nature: vna eiusdē eterna fruitio patris τ filij. Oim electoꝝ: qꝛ in ei⁹ faciē oēs desiderāt pspicere angeli τ hoies. Vnde τ ipse ait. Hec est vita eterna: vt videant te patrē: τ quem misisti iesum christū solū verū deū. Joh. xvij. Jdcirco tibi patri cū ipso ois honoꝛ τ glia: cum quo operaris oia: cū ipso disponendo τ regendo p spiritū creata. vñ Joh. v. Pater me⁹ vsq͡ȝ mō operat τ ego operoꝛ. Et sequitur. Quecūq͡ȝ ille facit: hec τ filius similiter facit. ¶ H Sequit: Et in ipso. est tibi honoꝛ τ glia: in quo tanq̄ in imagine τ imenso exemplari tuo reluces pfectissime. Jpse eñ imago est dei inuisibilis: primogenit⁹ ois creature: qm̄ in ipso cōdita sunt vniuersa in celis: τ in terra. visibilia τ inuisibilia: siue throni: siue dñationes: siue pncipatus siue ptātes: oia per ipm̄ τ in ipso creata sunt: τ ipse est ante oēs: τ oia in ipso cōstant. ad Col. j. Jpse est splendoꝛ glie et figura substātie patris/portans oia verbo virtutis sue. ad Heb. j. Jn ipō pfectissime representaris. Vñ τ philippo petenti: Ostende nobis patrē/rñdit. Philippe qui videt me: videt τ patrem. Joh. xiiij. Nec solū tu pater in ipso reluces sed τ oia q̄ sunt in tua sciētia. Nā τ verbū est: τ noticia oium que in paterna memoria sunt declaratiua: vt beatus Aug. Jn ipō eñ tanq̄ in speculo limpidissimo teipm̄ τ oim creaturarū rōnes intueris. Est eñ emanatio virtutis τ claritatis oipotentis dei sincera. Candoꝛ lucis eterne: τ speculum sine macula dei maiestatis: τ imago bonitatis illius. Sap. vij. Jn quo τ beati oim quoꝝ voluerint: facies cōtemplantur. Jn ipso quoq͡ȝ est tibi pater honoꝛ τ glia tanq̄ in eo in quo semp τ substātialiter existis. Tu eñ in ipso/τ ipse in te p circū incessionē admirabilē semp existis: ipō docēte: Non credis inquit philippo: qꝛ ego in patre et pater in me est: tam singulari q̄ incōprehensibili inexistentie mō. A te eñ genit⁹ in identitate nature: nō mō specifico sicut in ceteris generantib⁹: que generāt sibi silē in specie: sed in identitate numerali τ cōsubstātiali: p quā ipse tecū vn⁹ est deus simplex τ verus: cui totā tuā subām τ naturā oēnq͡ȝ pfectionē cōicasti: nec ab eo nisi paternitatis relatiōe distingueris. Vñ τ ait. Tu pater in me τ ego in te: adhuc aūt in ipso est tibi honoꝛ τ glia: τ vnū sum⁹. Joh. xvij. Jn illo igit in quo semper eo: in quo tibi bñ cōplacuit: est tibi honoꝛ τ glia: tanq̄ in fine in q̄ oia cōsummas. sm Alex. Vñ Apoc. j. Ego sum alpha τ o: pncipiū τ finis. Per ipm̄ ergo p quē oia creas: τ cū ipso cū q̄ creata gubernas: τ in ipō in q̄ oia cōsummas est tibi ois honoꝛ τ glia/cum tradiderit regnū deo patri. j. Coꝛ. xv. Et subiect⁹ erit illi q̄ sibi subiecit oia: vt sit de⁹ oia in oib⁹. Tūc p filiū erit patri ois honoꝛ τ glia: nūc quidem est patri honoꝛ τ glia p filiū: sed nō ois donec post cōsummationē: sicut a patre ad filiū: sic a filio hereditas reuertat ad patrē: ppter qd̄ dicit: in ipso est ois honoꝛ τ glia: qꝛ tūc reuelabit a filio pater: qꝛ qd̄ mō credit: tūc p spēm τ manifestationē clarescet: vt habet in glo. loco alleg. ¶ J Sequitur: Est tibi deo: nō participatiue aut nūcupatiue aut vsurpatiue quomodo homines τ demones dij appellantur: vt ibi. Omnes dij gentium demonia. Et iterum. quos excecauit deus huius seculi. ij. Coꝛinthioꝝ. iiij. Jtem. ego dixi dij estis τ filij excelsi omnes. Ps̄. lxxxj. Sed tibi deo viuo τ vero per naturā τ essentiam simpliciter infinitam. Patri. nō tantum honoꝛe cura τ venerabilitate: qualiter hoies maioꝛes τ prestātioꝛes patres appellamus: sed tibi patri per naturam τ originem: qua tibi vere τ ppꝛijssime conuenit generatio. Vnde dixisti. Nūquid ego qui gñationem alijs tribuo sterilis remanebo. Ab⁹ te inquā patre: a quo omis paternitas in celo τ in terra nominatur. ad Ephes. iij. Tu enim vnica τ vera es omniū origo τ principiū. Omnipotenti. τ sm virtutis τ vigoris infinitatem/τ sm autoꝛitatis liberam τ vniuersalem ptātem: sm quā singulis ad nutum dñaris/oia hñs in tua ditiōe. Hester. xiij. cui subest cum volueris posse. Sap. xij. Nā oia quecumq͡ȝ voluisti fecisti in celo τ in terra in mari τ in oibus abyssis. Ps̄. cxxxiiij. Solus potens rex regū τ dñs dñantium. j. Tim. vj. Oia eñ q̄cūq͡ȝ voluerit faciet: τ sermo illius ptāte plen⁹ est. Nec dicere ei quisq̄ pōt: quare ita facis. Eccs. viij. Nā ptās ei⁹ ptās sempiterna: τ regnū ei⁹ a gñatione in gñationē. Daniel. iiij. Tibi ois honoꝛ: qꝛ prestātissime es virtutis: imo essentialiter virtus. Tibi ois glia: qꝛ claritas tue virtutis sup oēs emicuit: ppter qd̄ merito ois tibi glia exhibet: τ clara tui cum laude noticia oibus predicat. Jn vnitate spūsancti. i. cōione spūsancti: qui amoꝛ est τ nexus patris τ filij: in quo cōicant tanq̄ in vno cōi dono ab vtroq͡ȝ pcedente. Procedit nāq͡ȝ spūsanctus a patre τ filio/tanq̄ amoꝛ infinit⁹ ex infinita τ fecunda vtriusq͡ȝ patris τ filij volūtate. Que qꝛ est vna oib⁹ modis in patre τ filio: spūsanctus tanq̄ amoꝛ cōis ab vtroq͡ȝ pcedit tanq̄ ab vno spiratoꝛe τ pncipio. Jn ipso igit cōicant tanq̄ in cōmuni pducto. Vel in vnitate spūsancti. i. in idētitate essentiali spūsancti. Quāuis eñ spūsanctus psonaliter sit a patre filioq͡ȝ distinct⁹: est tñ idem sibi essentialiter Vna quidē est eis cōis essentia: qua pater fili⁹ τ spūsanctus vnus sunt de⁹. Jn hac ergo vnitate essentie τ idētitate cuʒ spūsancto: est tibi patri: cū ipso: in ipō τ p ipm̄ filium/Ois honoꝛ τ glia: qꝛ in hac vnitate essentie es de⁹ vnus: cui soli vt ait aplš. j. ad Tim. vlt. Glia τ honoꝛ in secula seculoꝝ. Hic deus: vt Aug. ait: est de⁹ trinitas q̄ hic exprimit in verbis expositis. Cū dicit: Tibi deo patri/in quo noiatur prima psona scʒ pater qui toti⁹ diuinitatis vt Diony. dicit/est pncipiū: p ipm̄ τ cū ipō τ in ipō: scd̄a psona a solo patre genita: patri oimode equalis τ cōsubstātialis. Jn vnitate spiritusancti/exprimit tertia psona a solo patre τ filio spirata. Jn idētitate essentie cōsubstātialis ābob⁹ patri τ filio. Tibi igit deo patri/cum ipō scʒ filio: in vnitate spūsancti. i. vna cum spūsancto honoꝛ τ glia. Cōtra oēs hereticos filio τ spūi sancto detrahētes. Cōtra quos btūs Hiero. vt in singulis psalmis diceret: Glia patri τ filio τ spūisancto: sicut erat in pncipio τ nunc τ semp τ in scl'a seculoꝝ amen: apostolicaʒ autoꝛitatē interpellauit. vñ ad Damasū papā scribēs epla liij. ita ait. Jllud carmen laudis: haud dubiū quin glia patri τc. vsq͡ȝ amen. oi psalmo ɔiungi pcipias: vt sides. cccviij episcopoꝝ niceni cōcilij τ nr̄o oi pari cōsortio declaretur: vbi de⁹ τ hō honoꝛabili voce pdicat. ¶ K Cōcludit ōro Per oia secula scl'oꝝ. i. p oēs mūdi etates: q̄ secula pñt appellari. Nam seculū τ seclū p sincopā: q̄libet tps accipit aliquātulū longū: a sequoꝛ dictū eo q̄ se ptēpus sequatur. Licet sm quosdā spaciū. c. annoꝝ ipoꝛtet: vt dicit Januensis: vñ secula scl'oꝝ. i. oi tpe vel eternaliter. Siquidē in omi tempoꝛe fuit honoꝛ τ gloria deo. Jn exoꝛdio quidem mundi deum laudabant τ gloꝛificabant astra matutina. angelice scʒ virtutes: et per descensum seculorum sanctorum patres patriarche τ prophete: apostoli/martyres/cōfessores/virgines: τ omnes dei athlete: quib⁹ suam presentiam pollicitus est christus dei filius vsq͡ȝ ad consummationem seculoꝝ: quibus oibus vsq͡ȝ tunc gloꝛificabitur τ laudabitur deus trinitas. Vnde dixit propheta. Jn secula seculorum laudabunt te: id est eternaliter. Siquidem ante mun

Phil. ij.

Esa. lxvj.

di cõstitutionē: ⁊ cuiuscũq; creature: honor fuit ⁊ gloria in personis summa parilitate sibiinuicē cõgaudētib⁹. Fuitq; eternaliter ante oēm creaturã summe glorificanda et honoranda altissima dei maiestas. In illa superbenedicta trinitate: vbi est summe clara cũ laude: infinita et cõprehēsiua sue ꝑfectionis noticia. Unde ibi est deo in se ⁊ a se summa honoris gloria. Glorificat eñ patrem filius: glorificat vtrũq; spũssanctus: ⁊ viceuersa q̃libet diuina ꝑsona reliquã: q: q̃libet clarissimã perfectionis cuilibet infinite infinitã habet cũ laude noticiã. Fuit eñ (verı⁹ est ⁊ semꝑ est) ante omnē creaturã summe honorificãda ⁊ laudãda ⁊ glorificanda illa infinita maiestas: nec ab alia cõdigna ꝙ̃ a seipa: cum nullius creature noticia cõmensurabilis sit substãtie infinite. Nihil quidē iste summe ⁊ beatifice societati defuit. Nõ per creature cõstitutionē magis reddeꝛ honorãda: nec aliquid glie ex creatura accreuit. Ipsa sola est sibiipsi sufficiēs honor ⁊ gloria ab eterno ⁊ in secula seculorũ. ¶ L Respõdet chorus vel minister/Amen. qḋ in ꝓposito aduerbium est affirmãdi. i. certã: seu verũ est. Non verbũ defectiuũ/valens tantũ. i. fiat. Nihil eñ hic fieri petiꝛ vel optaꝛ: qḋ nondũ est: sed honorē et gloriã que eternaliter est trinitati sacerdos sacrificãs fideliter cõfiteꝛ: cui circũstans fideliũ turba cõsonãs ⁊ ipam cõfessionē ac gratiarũ actionē approbans respõdet/amen. i. verũ est: ꝙ per ipm christũ tibi oipotenti patri in vnitate spũssancti/est ois honor ⁊ gloria: ꝑ oia secula seculorũ. Sic itaq; ꝑfectis omnib⁹ q̃ ad sacramēti supercelestis ⁊ diuinissimi cõsecrationē: ⁊ ad sacrificiũ per sacerdotē quidē ministerialiter. per patrē autē cum filio in vnitate spiritussancti operantē principaliter ꝑtinēt: canonis institutor in hac gratiarũ actione: ⁊ ꝓ hoc immēso dei beneficio nobis pctõrib⁹ indignissimis exhibito: sed ⁊ pro essentiali sua gloria a creaturis omnib⁹ magnificãda ⁊ perpetuo collaudãda canonē duxerat cõcludendũ. Cui ⁊ uos ꝓ qualicũq; eiusdē canonis expositiõe: ꝑ me deficiēter solis exhibita gratias possibiles ⁊ deuotissimas referamus: agnoscentes fideliter quicq̃d verum: quicq̃d dignũ: quicq̃d salutare sonuit: nõ meũ sed illius esse/a quo oē verũ: omne scm̃: ⁊ oē bonũ atq; datũ optimũ est. Si q̃d v̄o erroneũ: si minus clarũ: si tãto incõprehēsibili ⁊ admirabili sacramēto indignũ ꝑsonuit: meũ esse palã cõfiteor: cui⁹ remissionē vt apud misericordem dñm se nobis ex nimia indebitaq; charitate in hoc sacramēto cõmunicantē: ac iterũ atq; iterũ ꝓ nobis misericordi patri offerentē/obtinere merear: vestrarũ orationũ patres et magistri ⁊ fratres suffragia imploro suppliciter et requiro. ¶ M Nunc addenda est expositio mysteriorũ in gestis signis ⁊ ritib⁹ sacerdotis p̄lara in altari ꝓferentis latentiũ. In p̄mis cum post suffragia defunctis petita/ad viuos rediēs dicit: Nobis quoq; pctõrib⁹: vocē exaltat: ⁊ pectus tũdit quo aliud significaꝛ b̄m allegoriã: aliud b̄m tropologiã. Scd̄m allegoriã vocē exaltat silētiũ interrũpēs b̄m Innocēn. ⁊ Alexã. quo rep̄sentat cõfessionē ⁊ cõtritionē latronis in illo dñice passionis articulo increpãtis alterũ ⁊ dicētis. Nos quidē digna factis recipimus: hic v̄o nihil mali gessit. Desiderans q; cõsortiũ beatorũ ꝓ quo sacerdos petit in ipsa oratione: dicebat ad iesum. Dñe memento mei dũ veneris in regnũ tuũ. Luc. xxiij. Uel b̄m eosdem/ꝑ exaltationē vocis ⁊ tunsionē pectoris exprimiꝛ ꝙ centurio: ⁊ qui cũ ipso erant: visis his que fiebãt christo in cruce pēdente/timuerunt valde dicentes: Uere fili⁹ dei erat iste. Math. xxvij. et Luc. xxiij. diciꝛ. Uidēs aũt centurio qḋ factũ fuerat: glorificauit deũ dicens: Uere hic hõ iustus erat. Et ois turba eoꝝ q̃ simul aderãt ad spectaculũ istud ⁊ videbãt q̃ fiebãt: ꝑcutiēties pectora sua reuertebanꝛ. Scd̄m Albertũ v̄o ꝑ tropologiã: Tũsio pectoris ꝑ hoc ꝙ ē ictus afflictionē inferēs: significat satisfactionis laborē: qui necessarius est ad obtinendũ participationē cũ sanctis que petitur. Per hoc autē ꝙ sonus tunsionis est cum sono vocis: significat cõfessionē eorum que in pectore latēt: per hoc ꝙ fit cum gemitu: significat cõtritionis compunctionem q̃ etiã necessaria est/vt consortium cum sanctis impetretur. Nihil enim inquinatũ in hoc sanctũ et diuinũ cõsortium potest introire. Apoc. xxj. Fit autem hec tunsio tribus digitis vltimis: quia pollex ⁊ index separari nõ debēt ꝓpter reuerentiam sacramenti post contactum eius vsq; ad cõmunionē: ne forte si q̃d de hostia digitis adhereret: per cõtactũ alterius corporis a digitis decideret: ⁊ ita irreuerētia fieret sacramento: vt sic se tripliciter peccasse exprimat: corde ore et opere. ¶ N Dũ v̄o sacerdos ꝓfert hec verba Sctificas/viuificas/benedicis: tres format cruces cõiunctim suꝑ hostiã ⁊ calicē. Deinde quinq; cruces in verbis Per ipm ⁊c. que a diuersis diuersimode exponunꝛ. Nec mirũ: q: in hoc sacratissimo mysterio/mysteria multiplicia includunꝛ. Sequendo tñ in primis dtm̃ Tho. in parte. iij. q. lxxxiij. arti. v. cõformiter ad p̄dicta. lec. xxj. et. liiij. vbi dictum est: ꝙ ꝑ cruces importaꝛ passio christi: et per eas que precedũt cõsecrationē/ea significanꝛ q̃ passus est ante ligni affixionem: per cruces que postea fiunt: ea que passus est aut egit in ligno crucis et post depositionē. Et b̄m hoc dictũ est ꝙ q̃nq; cruces facte in verbis Hostiã purã ⁊c. designãt quinq; vulnera christi in sua affixione et lanceatione passa: ⁊ in trib⁹ crucibus in his verbis: Corpus et sanguinem/rep̄sentaꝛ corporis extensio: sanguinis effusio: et passionis fructificatio. Nunc ordinē ꝓsequēdo fit hic in verbis: Sanctificas ⁊c. sexta crucis signatio: qua fiũt tres cruces suꝑ calicem ⁊ hostiã cõiunctim in verbis Sanctificas viuificas/benedicis: per q̃ significaꝛ triplex oratio quam christus fecit in cruce. Prima quã fecit pro suis ꝑsecutorib⁹/cũ dixit. Pater ignosce illis: q: nesciũt q̃d faciũt. Secunda quam fecit pro liberatione a morte/cũ dixit. Deus me⁹ deus me⁹: vt q̃d dereliquisti me. Tertia pertinet ad adeptionē glorie/cũ ait. Pater in manus tuas cõmēdo spiritũ meum. Rursus septima signatio fit b̄m eundē/tribus crucibus cũ hostia super calicem discoopertũ cũ his verbis/Per ipm/cum ipso ⁊ in ipso: ad rep̄sentandũ tres horas quib⁹ pependit in cruce/scilicet a sexta hora vsq; ad nonam. Octaua signatio continue subsequitur septimã: cum sacramento panis extra calicem/vel in latere calicis factam cum duab⁹ crucibus in verbis: Est tibi deo patri omnipotēti: in vnitate spiritusscti. Quibus signatur separatio anime in corpore in morte dñi. Licet enim in christo tres sint substantie: scilicet diuinitatis/anime/⁊ corporis: tamē solum due fuerũt in morte ab inuicem separate: scilicet aĩa a corpore. Diuinitas vero a neutra fuit separata: sed vnita fuit carni in sepulcro: etiã anime in inferno. Istũ tamē ordinē nõ ꝑ oia seruãt Innocēn. ⁊ post eum Alexander. vnde b̄m eos: quia sexta feria passus est dominus: ⁊ crucifixus hora tertia linguis iudeorũ. Mar. xv. Hora sexta manibus gentilium. Ioh. xix. Et circa horam nonam inclinato capite emisit spiritum. Ibidem. Ad significandum primam crucifixionem: linguis iudeorum hora tertia clamantium: Crucifige crucifige: fiunt tres cruces in sexta signatione. Secunda que est post interuallum horarum trium/facta est militum gentilium manibus: designatur in septima signatione: que iterum fit tribus crucibus. Diuisio vero corporis et anime facta in hora nona mortis christi/significatur octaua signatione sicut supradictum est. Et illas duas cruces b̄m Alexan. facit sacerdos cũ corpore christi manu ad se conuersa: quo significaꝛ ꝙ mortē quã christ⁹ sustinuit: que per illas duas cruces significatur: sustinuit ꝓ nobis. j. Pe. iij. Christus semel ꝓ peccatis mortu⁹ est: iustus ꝓ iniustis. ¶ O Uel aliter/tres cruces septime signatiõis/significãt tres christi cruciatus: quos ipse in cruce sustinuit: passionē/ꝓpassionē ⁊ cõpassionē. passionē in corpore: ꝓpassionē in mēte: cõpassionē i corde. De passione in corpore dicit ꝓpheta Threñ. j. O vos oēs qui trãsitis per viã: attēdite ⁊ videte si est dolor sicut dolor meus. Itē foderũt manus meas ⁊ pedes meos: dinumerauerũt oia ossa mea. Ps. xxj. De ꝓpassiõe mētis Math. xxvj. Cepit iesus cõtristari ⁊ mestus esse dicens. Tristis est anima mea vsq; ad mortē. De compassione cordis orauit pro crucifixoribus suis. Pater inquit ignosce illis ⁊c. De pas-

fiont ꝛ ꝓpassione loquiẗ Dieronym⁹ super illud Math. Cepit iesus contristari ꝛ mestus esse: Ut veritatem inquit/ ꝓbaret assumpti hominis: vere contristatus est: sed non passio eius dominatur animo: verum ꝓpassio est. Que tractans magister li.iij. sniarum dis.xv. dicit. Afficitur quis interdū timore vel tristicia: ita vt mentis intellect⁹ nō inde moueaẗ a rectitudine vel dei cōtēplatione: ꝛ tūc ꝓpassio est: aliqñ vero moueẗ ꝛ turbaẗ: ꝛ tunc passio est. Hec mgr. Passio ergo ꝛ ꝓpassio vt distinguunẗ: affectiones mentis sunt nō corporis. Nō ergo fuit passio illa q̄ cōtra ꝓpassionē cōdiuidiẗ. hoc est affectio mentē deordinās: sed fuit in eo passio q̄ est dolor corporis: ꝛ ꝓpassio q̄ est tristicia mentis: nō tñ deordinās mentē. Et ideo nō habuit mentis passio/ nē. ¶ Facit aūt tres cruces illas cū corpore christi sup cali/ cē: q2 christus sustinuit hmōi cruciatus: q̄ ꝑ calicē significā/ tur: volūtarie. Esa.liij. Oblat⁹ est q2 ipse voluit. Q꜄ vo ho/ stia superferẗ calici: significaẗ ꝙ christ⁹ nō fuit deiect⁹ inuo/ luntaria passione: sed mētis cōplacētia sup̄ferebaẗ. Uel si/ gnificaẗ ꝑ hoc sublimatio christi ꝑ passionis obediētiaʒ. ad Phil.ij. Fact⁹ est obediēs vsq3 ad mortē: mortē aūt crucis: ꝓpter quod et de⁹ exaltauit illū ꝛc̄. Due vo cruces/ q̄ fiunt in latere: significāt duo sacramēta: q̄ de latere xp̄i fluxerūt: scilicet aqua regenerationis: ꝛ sanguis redēptiōis. Joh.xix. Un⁹ militū lācea lat⁹ ei⁹ aperuit: et cōtinuo exiuit sanguis ꝛ aqua. Un̄ q̄dā in horū duoꝝ signoꝝ fine/ tangūt calicē cū hostia: ꝑ qꝺ ꝑcussio lateris christi cū lācea designaẗ. Scōm dñm Albertū fiunt tres cruces in sexta signatione/ ad signi ficanduʒ ꝙ oīa creata ꝛ recreata sanctificanẗ/ viuificanẗ et benedicunẗ in v̄tute crucifixiōis ꝛ passiōis xp̄i. ¶ P Sed querit hic Alex. Cur in ꝓlatione hui⁹ v̄bi/ creas/ non fit cru cis signatio: sicut in ꝓlatione sequentiū v̄boꝝ. Sāctificas/ viuificas/ benedicis. Respōdet: Signatio crucis/ indiciū est dñice passionis. Creatio aūt hoīs nō est causa passionis dñi: sed lapsus hominis reparandus: ꝛ ideo in v̄bo/ creas/ nō fit signatio crucis. Preterea licet homo ex p̄ma cōditio/ ne naturali ratione polleret: et gauderet arbitriū libertate: nō tñ habebat vñ poterat merēdo ꝑficere. Posse aūt merē do ꝑficere habet homo ex gratia sacramētali: ꝛ virtute cru cis siue passionis dñi. In signū ergo hui⁹ defect⁹ nō efficiẗ crux a sacerdote cuʒ dicit: Omnia bona creas. Adhuc dicit Alex. de vltimis q̄nq3 crucib⁹ in v̄bis/ Per ipsum ꝛc̄. Licet ſm vsum romane ecclesie tres cruces cū hostia primo fiant supra calicē: deducēdo hostiā a labio calicis ad labiū: ꝛ due vltime iuxta lat⁹ calicis. i. inter calicē ꝛ sacerdoteʒ: aliter tñ fiunt ſm vsum quarundā ecclesiarū/ ſm quē p̄ma crux ex oi parte vltra caliceʒ ꝓtendiẗ: scđa calici coequaẗ: tertia inter calicē coarctaẗ: quarta eadē est cū p̄ma: quinta ante caliceʒ ꝓtrahiẗ. Per primā crucē significaẗ passiōis christi diuturni nitas: ꝑ secūdaʒ integritas: ꝑ tertiā acerbitas siue intimitas. Diuturna em̄ fuit passio christi. Non em̄ incepit die mortis ei⁹: sed in circūcisione qñ arrā dedit redēptiōis nostre. Lu. ij. Et post cōtinue in paupertate ꝛ labore vitā ducebat. Ps. Paup sum ego/ ꝛ in laborib⁹ a iuuētute mea. Integra fuit: q2 totū corp⁹ circūquaq3 patiebaẗ. Job.xvj. Circūdedit me lanceis suis: cōuulnerauit lūbos meos. Nō pepercit. ꝛ effu/ dit in terra viscera mea. Cōscidit me vulnere sup vuln⁹. Acer ba fuit ꝑtingēs vsq3 ad interiora aīe ꝛ spiritus. Ps. Intra/ uerūt aque vsq3 ad animā meā. Aque inundatiōes penarū sunt. Per quartā crucē que est eiusdē dimēsionis cū prima: significaẗ sufficiētia efficacie passionis. Per quintā signifi/ caẗ ꝑfect⁹ sufficiētie. Sufficiēs em̄ fuit redēptioni omniuʒ: nō tñ ꝓfuit nisi redēptio fidelib⁹: vt dicit Bern. ¶ Q Itē dū he cruces formāde sunt: sacerdos corporale vel custodiā desup calicē remouet: in signū ꝙ illud quod de christo fuit significatū/ sed clausum: erat in passione reuelatū. Tūc ve/ rificatuʒ fuit illud Biere.xxxj. Cognoscēt me oēs a minimo vsq3 ad maximū. in cui⁹ rei signū velū t̄pli scissum est a sum mo vsq3 deorsum. Math.xxvij. Deinde sacerdos tenet cor pus dñi sup calicē: ꝛ parū eleuato calice cū ambab⁹ manib⁹ dicit/ Per oia secula seculoꝝ. Et dicēdo Orem⁹/ reponit cū in loco suo sup corporale. Et dicendo Per oia secula seculo/ rū/ exaltat vocē interrūpēdo silentiū. Ad literā vt chorus/ popul⁹ vel minister audiēs/ respōdeat Amē. Quo ꝑ myste/ rium designaẗ ꝙ christ⁹ clamās voce magna emisit spiritū. Uel ſm alios. ꝙ cēturio magna voce ꝓnūciauit: Uere fili⁹ dei erat iste. ꝙ chor⁹ respōdet amen/ signū est lamētationis mulieruʒ/ que christū sequebanẗ flētes dñm. Depositio vo hostie sup pallā corporalis/ signuʒ est inuolutiōis corporis dñi de cruce depositi in sindone mūda/ facte ꝑ nicodemū ꝛ ioseph de arimathia/ sepeliētes dñm in monumēto nouo: in quo nōdū quisq3 posit⁹ fuerat. Deinde tegit calicē corpo rali vel custodia: in signū occultatiōis veritatis que futura est maxime tēpore antichristi: qꝺ ꝛ Esa.vj. figuratū est: vbi legiẗ/ ꝙ duab⁹ alis seraphin velabāt caput: ꝛ duabus vela bant pedes: ꝛ duab⁹ volabāt. In capite p̄ncipiū: in pedib⁹ finis intelligiẗ. In p̄ncipio igitur ecclie ante christi aduen tū/ velata fuerūt q̄ de eo fuerāt reuelata. Ale velātes caput/ fuerūt figure legis nature/ pariter legis scripte: id est moy/ si. Ale velātes pedes/ signāt/ ꝙ i fine tēpore antichristi erit occultatio credendoꝝ ꝛ agendoꝝ: quādo regnabit error fal sitatis ꝛ libido improbitatis. Duab⁹ alis volabant. In vola tu ale extenduntẗ: ꝛ elōganẗ a corpore: nec corp⁹ tegūt. Un̄ volatu seraphin/ significaẗ ꝓcessus ad manifestationem: quo significaẗ manifestatio v̄itatis significatorū de christo tēpore medio. i. tēpore passiōis. Et tantū de his mysterijs.

¶ Explicit canon.

¶ Eucharistie cōmunio: ꝛ pars secūda expositionis cano/ nis incipit. ¶ Lectio.lxj. A

INperscrutabilis di uine charitatis altitudo: q̄ etsi se nobis pec catorib⁹ manifestare dignata est in filij sum mi patris incarnatiōe: qua ad nostra descē/ dit infima: vt nos ad sua sublimia exalta/ ret. Nam et supra modū benigna ineffabilis trinitas in vna ꝑsonarū suarū (ait Dionysius. c.j. diui.no) infirma nostra integre/ verissimeq3 suscepit: ad seipsam reuocans ꝛ astrin gens infirmitatē nostrā: simplex iesus eterni⁹q3 temporales subijt metas: atq3 intra nature nostre terminos venit: qui omnē/ toti⁹ nature ordinē excedit. Naʒ qui origini humane multū dedit: ꝙ nos ad imaginē suā fecit: reparatiōi nostre longe ampli⁹ tribuit: cū serui: li forme ipse se dñs coaptauit. Sic em̄ ait Leo. In xp̄o ipsa ad ꝑtōres misericordia: ipsa ad errātes v̄itas: ipsa ad mortuos vita descēdit. Nec modo descēdit: sed et morte sua quā ꝓ nobis subijt: eterne mortis vincula quib⁹ tenebamur: dirupit. Siquidē post illā huma ne p̄uaricationis primā ꝛ vniuersalē ruinā: ex qua ꝑ vnum hominē peccatū intrauit in hūc mundū: ꝛ ꝑ peccatū mors: et ita in oēs hoīes ꝑtrāsijt. naʒ in eo oēs peccauerūt: nemo diaboli dñationē: nemo vincula dire captiuitatis euaderet. Nec cuiq3 aut recōciliatio ad veniā: aut redit⁹ pateret ad vi tam: nisi coetern⁹ patri deo fili⁹: eti ā hominis esse dignareẗ fili⁹: veniēs querere ꝛ saluare quod perierat: vt sicut mors ꝑ adā: ita ꝑ dñm nostrū iesum christū esset resurrectio mor/ tuoꝝ: quod manifestissimū nimie dilectionis nosciẗ esse si gnū. Maiorē charitateʒ nemo habet: inquit ipse saluator: ꝙ vt animaʒ suā ponat quis pro amicis suis. Joh.xv. Sed maiorem ipse habuit. Commēdauit enim charitatē suā de⁹ in nobis: ait apostolus: quia cum adhuc inimici essem⁹: re/ cōciliati sumus deo per mortem filij eius. ad Rom.v. Ecce apertissimaʒ summe charitatis exhibitionē. Nec tamē satis visum est inexhausto pietatis fonti: vt nostra assumens fra ter noster fieret excelsus omnium creator: lapsorum sufficiē tissimus reparator: nisi etiam nostra vt ita loquar fieret fa ctura: dum in hoc mirabili sacramento sacerdotum ministe rio/ suam nobis exhibet presentiam sub sacramētis speciesū symbolis: panis viniq3 substantia: in corp⁹ suū ꝛ sanguinē cōuersa ꝛ substātialiter transformata. ¶ O Uiuificū ꝛ ad mirabile sacramētū: quo corporali dei p̄sentia fruimur: quo celi ambitū excedentē: luceq3 inaccessibilē inhabitantē: hic

Rom.v.

nissima specierū formula cohibitū oculis corporeis contē-
plamur. O perfectū ⁊ pmagnificū donū/qd̄ pncipalē cōde
cuit munificentiam: quo sic se totū nobis effudit: vt nil sibi
retineret in corpore aia deitate. Vere eleuata est magnificē
tia tua sup celos. Nam quicqd in celo fuit gr̄e ⁊ glīe/libera
litate ineffabili cōtulisti. Et hoc quidem donū verbis sacri
canonis q̄ deo duce vtcūq͂ exposuim⁹: cōsecram⁹/cōficim⁹/
cōtrectam⁹: vt liceat dicere illō. j. Joh. j. Qd̄ fuit ab initio:
qd̄ audiuim⁹: qd̄ vidim⁹ oculis nr̄is: qd̄ pspexim⁹: ⁊ man⁹
nr̄e cōtrectauerunt de verbo vite: et vita manifesta est: ⁊ vi
dimus ⁊ testamur et annunciam⁹ vobis vitā eternā: q̄ erat
apud patrē: ⁊ apparuit nobis. Qd̄ vidim⁹ ⁊ audiuim⁹ an-
nūciam⁹ vobis: vt et vos societatē habeatis nobiscū: et vt
societas nostra sit cū patre ⁊ filio ei⁹ iesu christo. Quis fra
tres tāte charitatis magnificētiā nō miret. Quis non toto
hilaritatis affectu suscipiet. Quis ad tāte societatē patris
⁊ filij cōsortiū nō aspiret. Reuera admirāda/stupēdaq͂ sūt
hec excellētissima dei dona. ¶ B Sed si qd̄ supest: atten-
tius cōspexerim⁹: quo nos pducet incōprehensibilis excel-
lētioris modi donationis admiratio: quo inq̄s queso. Non
suffecit summe liberalitati se nobis dedisse in pegrinatiōis
comitē: ⁊ sociū nobiscū in hoc eucharistie sacramēto ſm no
men suū oēm in se gratiā cōtinente: nisi in eo se traderet fa-
mescētib⁹ in edulliū vegetans ad vitā eternā. In viaticū cō
fortās nos ad pficiendā hui⁹ exilij viā: ⁊ in pignus eterne
salutis: ⁊ ois securitatis: et cōmunionis summā. Hoc est qd̄ p
pheta post laudes prioris doni decātatas expectabat (alis
expetebat.) Magnificētiā glīe tue loquent (inqt) ⁊ mira-
bilia tua narrabūt. Sed adhuc donum diuini expectās ali-
mēti: addit. Oculi oim in te sperāt dn̄e: ⁊ tu das illis escam
in tp̄e opportuno: Aperis tu manū tuā: ⁊ imples oē aial be
nedictiōe. Ps. cxliiij. quasi diceret: q̄cqd hactenus dedisti
parū est: adhuc inedia destituti expectam⁹ oēs/donec largā
manū magnificētie aperiēs: nosq͂ oēs adhuc aiales: dono
quo teipm dare digneris in escā satiādo oi impleas benedi
ctione. Et ecce factū est. Disposuit rex noster salomō paci-
ficus mēsam cū cibis/⁊ ppositionis panib⁹: qs vidēs regi
na saba: ecclīe ex gentib⁹ collecte figura: admirata est: ⁊ pre
stupore non remansit in ea spūs. iij. Reg. x. et. ij. Paral. ix.
¶ Hoc cōuiuiū grāde qd̄ assuerus beatitudo nr̄a/in cōiun-
ctione Hester q̄ est ex populis eleuata: parari iussit supma-
gnificū cūctis pncipib⁹ ⁊ seruis suis: quo dedit requiē vni
uersis pūincijs ac dona largit⁹ est: iuxta magnificentiā pn
cipalē. Magna equidē dona in hoc couiuio ecclīe sue chri-
stus dedit/corp⁹ videlicet suū in cibū: sanguinē in potum:
aiam in p̄ciū: deitatē in cōdimentum liberaliter exhibēdo.
¶ Hoc phase qd̄ celebrauit Ezechias rex: ad cui⁹ pficiēdū
mysteriū sanctificata est sacerdotū plurima multitudo: et
ois terra iuda dn̄m fideliter cōfitētiū hilaritate pfusa est: tā
sacerdotū ⁊ leuitarū: q̄ vniuerse frequētie q̄ venit ex israel:
id est tota frequētia christiani ppl̄i: cōmunicās huic dono
dn̄i iesu christi. Hoc em̄ panis cōfirmās: ⁊ vinum letificās
cor hois: ac cib⁹ ligni vite: quo q̄ digne vescit: mortē vide-
re nō poterit in eternū. Ad cui⁹ sumptionē fructuosissimā/
que supest pars officij disponit. ¶ C Postq̄ em̄ sacratissi
mū altaris officiū qd̄ missa dicit: in p̄ma sui parte p̄misit p̄-
parationē ppl̄i: ⁊ offerendoꝝ: q̄ dr̄ missa cathecuminoꝝ. Et
in sc̄da q̄ canon dicit: subiunxit cōsecrationem oblatoꝝ. In
hac tertia parte q̄ cōmunio recte noiat: pcedit ad participa
tionē cōsecratoꝝ. In p̄ma parte pp̄lus illuminat ⁊ mate-
ria idonea altari p̄sentat. In sc̄da forma tradit qua euchari
stia cōficit ⁊ summo prī offert. In tertia ⁊ finali p sumptio
nē sacrā/fruct⁹ ei⁹ cū bn̄dictiōis plenitudine pcipit. Diuidi
tur aūt hec pars ſm Diony. c. iij. de ecclīastica hierarchi. in
tres pres. In p̄ma ad sacrā eucharistie sumptionē p̄para-
tio cū exhortatiōe p̄mittit. In sc̄da cōmunio ip̄a sumit ⁊ di
spēsat. In tertia cū grāꝝ relatiōe finis mysterijs imponit.
Sc̄da ibi. Per. e. d. n. Tertia in antiphona: q̄ post cōionem
dr̄: ⁊ ſm officioꝝ diuersitatē variat. Et qꝛ ad dignā tāti my-
sterij participationē ex nobis exurgere nō valem⁹. Dn̄s em̄

Hester. j.

j. Paral. po. xxx.

est q̄ opatur in nobis velle ⁊ pficere p bona voluntate. ad
Philip. ij. Neq͂ em̄ sufficiētes sum⁹ cogitare aliqd a nob q̄-
si ex nobis: sꝫ sufficiētia nr̄a ex deo est: q̄ fecit nos idoneos
ministros no. te. in hui⁹ sacri institutiōe inchoari. ij. ad Cor.
iij. Ideo hāc a dn̄o orōnib⁹ obtinere oportet. Premittit igr̄
in p̄mis exhortationē ad orādū misericordē ⁊ clemētissimū
prēꝫ. Sc̄do ponit ip̄aꝫ orōnē ibi: Pr̄ nr̄. ¶ Circa p̄mū dic.

Oremus preceptis saluta

ribus moniti: et diuina institutiōe formati audem⁹ dicere.
¶ Pane celesti iā confecto: stans ad arā sacerdos alta vo-
ce premonet oēs petere hunc panē dicēs: Oremus. Atten-
dens q̄ in patrū desiderio diu dudū est desideratus: q̄uis
nullus esset qui esurientib⁹ dare et frāgere posset. Vnde Thre
norū. iiij. Paruuli petierūt panē: ⁊ nō erat q̄ frangeret eis.
Hic autem modo sperat a dn̄i benignitate: q̄ suis quidem
viribus: sed sacerdotis manib⁹ frangat: ⁊ distribuat vnis
cuiq͂ ſm q̄ oportet. Et ideo ad excitandū hoc desiderium:
sacerdos exaltat vocem in hac oratiōe: duo circa hoc faciēs.
Excitat em̄ desideriū ad petendū panē celestē: dicens in cō
muni: Oremus. Deinde ad temeritatis excusationē et pre-
sumptiōis allegat salutaria orādi monita et p̄cepta: ac cir-
ca orādi modū diuine instructionis instituta. Cū em̄ vt p̄-
missum est in phemio: multa reqrant ad fructuosam hui⁹
celestis alimonie mādūcationē: ne cib⁹ vite vertat in cibuꝫ
mortis: sicqdē de eo in psa canit. Mors est malis: vita bo-
nis. opus est vt orem⁹: ne cibus vite nobis vertat in cibuꝫ
mortis: et cibus salutaris pter nostrā indispositionē fiat
nobis exitialis. Indigne em̄ māducātes iudiciū sibi mādu
cāt et bibūt: facti rei corporis ⁊ sanguinis dn̄i: vt dicit apo
stolus. j. Corinth. xj. ¶ D Inter reqsita ad digne cōmu-
nicādum numerat oratio. d. sec. xiij. Ad orandū autē prece-
ptis monemur vtriusq͂ testamēti/noui ⁊ veteris/euange-
licis ⁊ aplicis: ideo subiūgit/p̄ceptis. Vñ. ij. Paral. xx. Cū
ignorem⁹ qd agere debeamus: hoc solū habem⁹ residui: vt
oculos nostros dirigamus ad te: haud dubiū quin in ora-
tione. Item Tob. iiij. Omni tp̄e benedic deum: et pete ab
eo vt vias tuas dirigat: ⁊ oia cōsilia tua in ipso pmaneant.
et Eccl̄i. xviij. Nō impediaris orare semper: qm̄ merces dei
manet in eternū. Monemur et p̄ceptis euangelicis Luc.
xviij. semp orare et nō deficere. Et apostolicis. vñ. j. Thes.
vlti. Sine intermissione orate. Item ad Heb. iiij. Adeam⁹
cum fiducia ad thronū gratie dei: vt misericordiā cōseque-
mur: et gratiā inueniamus in auxilio opportuno. Tota scri
ptura huiusmodi p̄ceptis et monitis plena est. ¶ Additur
Salutaribus. quia scripture p̄cepta ad vtilia ⁊ ea que salu
tis sunt diriguntur. vnde. ij. ad Timo. iij. Ois doctrina di-
uinitus inspirata vtilis est ad docendum: ad arguendum:
ad corripiendum: ad erudiendum in iusticia: vt pfectus sit
homo dei ad omne opus bonum instructus. Salutaria igi
tur sunt monita/et vtilia p̄cepta inducētia ad orandū: qui-
bus inuigilandū est: ne contenentes tā salubrē exhortatio-
nē dei beneficio reddamur indigni. iuxta illud beati Gre-
gorij. x. moral. Dignum profecto est vt ab eius beneficijs
quisquis sit extraneus: cuius iussionibus non vult esse sub
iectus. ¶ Sed cum monere et precipere contrarias habēt
conditiones: preceptum enim vim habet obligatiuam: mo
nitio vero tm̄ inductiuam et exhortatiuam: cur hec simul
iungunt: cum dicit Preceptis salutaribus moniti. Respō-
det Alexan. parte. iiij. q. xxxvij. q̄ doctrina orandi et prefer
tim hui⁹ orationis ad quam inducimur: christi est qui ma-
gister est et domin⁹. Joh. xiij. Vos vocatis me magister et
domine et bene dicitis: sum etenim. Domini autē est preci-
pere ⁊ instituere. Magistri monere ⁊ instruere: vt illa du-
plex autoritas insinuaret: dn̄ationis scꝫ ⁊ magisterij: copu-
latur hic institutio ⁊ preceptum et monitio. Preterea dicit
Alexan. Monitio dn̄i: licet nō importet obligationem ne-
cessitatis: sicut illud qd̄ est p̄ceptū simpliciter: importat tm̄
obligationē reuerētie: vt sicut ob necessitatē salutis acqrē-
de incūbit exequi id qd̄ p̄ceptū est: sic ob reuerētiā domini

monētis incūbit exequi qđ monet. Monita em̄ hic dicunt precepta. ℭ E. Sequit. Et diuina institutione formati. i. firmiter eruditi. quid scʒ ⁊ q̄liter orare debeamus. Hoc em̄ nescit mortalis imbecillitas nisi doceat. vñ ad Ro. viij. d. Quid orem⁹ sicut oportet nescim⁹. Vñ ⁊ filij zebedei in petitione rep̄hēsi sunt: q: non recte petierūt: dicēte eis christo: Nescitis qđ petatis. Math. xx. Et Jaco. iiij. Petitis ⁊ nō accipitis eo q̄ male petatis. Ea ꝓpter discipuli ne in petitione errarēt: christū adierūt: petētes vt quēadmodū orandū eēt eos instrueret dicētes. Dñe doce nos orare. Math. vi. vñ et p̄cib⁹ eoꝝ inclinat⁹ plurima salutis monita circa orationis modū ⁊ formā tradidit dicēs. Cū oraueritis non eritis sicut hypocrite: q̄ amāt in synagogis ⁊ āgulis platearū stātes orare vt videant ab hoib⁹. Tu aūt cū oraueris intra in cubiculū tuū: ⁊ clauso ostio: ora patrē tuū in abscōdito. Tradidit ⁊ formā orādi dicēs. Orātes nolite multū loq̄ sicut ethnici faciūt. Putāt em̄ q̄ in multiloq̄o suo exaudiātur. Sic aūt orabitis. Pr̄ nr̄ qui ⁊c. Hac diuina institutiōe edocti: nō nr̄a p̄sumptiōe temeraria Audem⁹ dicere. sciētes q̄d: a q̄: qualr̄ orare debem⁹: Christo autore pariter ⁊ doctore: q̄ ausum p̄bet orādi salutarib⁹ p̄ceptis: fiduciā impetrādi exhortationis monitis. Amē amē dico vobis: si qđ petieritis patrē in noie meo dabit vobis. Joh. xvi. Petite ⁊ accipietis: q̄rite ⁊ inuenietis: pulsate ⁊ apiet vobis. Lu. xi. Habet ⁊ doctrinā dep̄candi diuinis formās institutis. Et fm Alexan. dicit notāter formati/ nō informati: q̄ notat q̄ diuina institutio firmiter nobis inherere debet: sicut forma ei cui⁹ est forma. ꝓpter qđ signāter d̄r: formati poti⁹ q̄ informati: licet idē importēt. Vñ instituta dñi debēt in corde scribi. Prouerb. vij. Serua mādata mea et viues: ⁊ legē meā q̄si pupillā oculi tui. Liga eā in digitis tuis. scribe illā in tabulis cordis tui. ℭ F Et q: ad orādū tā salubriter exhortamur: vidēda sunt aliqua de oratiōe: q̄ten⁹ ad vtiliter orādū instructi: eidē fructuosi⁹ incūbam⁹. Quid em̄ oratiōe p̄stātius: qđ fructuosi⁹: aut qđ magis necessariū. Cui⁹ excellentia ex his colligit: vt dicit Guilh. parif. in diuina rhetorica circa p̄ncipium: q̄ ois sacrificatio: ois bn̄dictio: oē sacrm̄: ⁊ oino q̄cq̄d i cultu diuine honorificētie agit: aut oratio ē: aut orone pficit. Itē ex eo q̄ ois eccl'ia sctoꝝ celesti ac diuino magisterio erudita ac instituta: tāta/ tāq̄ multiplici celebritate frequētat orationē: vt ⁊ die noctuq̄ insistat ⁊ inuigilet: ⁊ eidē vite p̄ntis tp̄a tāq̄ illi ꝯsecrata ⁊ debita partiat. Cui⁹ rei nulla alia causa vel rō estimari vel cogitari pōt: nisi oronis tāta necessitas tātaq̄ fructuositas: q̄ tāte frequentatiōis ⁊ instātie ꝯtinuitatē exigat ⁊ req̄rat. Deniq̄ sic oēs v̄tutes orone pficiūt: ita nulla vera virt⁹ nisi p orone obtineri pōt. Vñ abbas isaac in sua colla. c. ij. ait. Est v̄tutū et oronis reciproca q̄dā inseparabilisq̄ cōiunctio/ inuicē sibi mutua rōne cōnexa. Nā sicut ad oronis pfectionē ois tēdit structura virtutū: ita nisi hui⁹ culmine hec oia v̄tutū genera fuerint colligata atq̄ cōpacta: nullo mō firma poterunt vel stabilia pdurare. ℭ Vidēda sunt g̊ de orone nouem in genere. Primo de ei⁹ q̄dditare ac diffinitiōe/ ac cui⁹ potētie et virtutis sit act⁹. Scđo ad quē dirigēda sit. Tertio de speciebus orationis. Quarto de his que petēda sunt. Quinto cui⁹ sit orare. Sexto de ei⁹ qualitate: An vocalis esse debeat an mētalis. Septimo de attētione. Octauo de ei⁹ efficacia. Nono de ei⁹ merito. ℭ G Quantū ad p̄mū recitat Alex. parte. iiij. q. lxxviij. multas orationis diffinitiones verbaliter differētes: fm sententiā satis concordātes. Dam. lib. iij. c. xxiiij. ita diffinit. Ascēsus intellect⁹ ad deū. Cui cōsonat illa Aug. in ser. de oratione ⁊ ieiunio. Pius mētis affectus in deū direct⁹. Et illa Hugonis. Cōuersio in deū per piū ⁊ humilē affectū. Itē diffinit Dam. Oratio est petitio decentium a deo. Cui etiā cōsonat illa Aug. Rerū inuisibiliū inq̄sitio. Et illa glo. margi. sup illud. j. Thes. vlti. Sine intermissione orate. Expressio desiderij ꝓpter bonum adipiscendū: vel malū remouendū in forma p verbū exteri⁹ vel interius. He em̄ exprimūt petēde: priores exprimūt potentiā qua petit. Aliter diffinit bea. Greg. x. moral. dicēs. Orare est amaros in cōpunctione gemit⁹: ⁊ nō cōposita verba resonare. Cui similis est illa Hugonis: Deuotio ex cōpunctione ꝓcedēs: que dant fm statū penitētis. Itē beat⁹ Bern. in quadā epistola. Oratio est hominis deo adherētis affectio: ⁊ familiaris quedā ⁊ pia allocutio: ⁊ statio illuminate mētis ad fruēduʒ deo q̄diu licet. Cui cōsonat ista beati Amb. Oratio est cibus mētis p̄claraq̄ alimonia suauitatis: q̄ mēbra nō onerat: sed in ornamēta cōuertit. Ornamēta vtiq̄ moꝝ ac virtutū. He due dant fm statū pfectionis orātis. He aūt diffinitiones diuersas orationis ꝓprietates exprimūt: ⁊ magis quedā sunt ꝓprietatū assignatiōes ⁊ laudes: vt dicit Guil. q̄ cōuertibiles diffinitiones. Has pulchre ⁊ late psequitur Alex. loco allegato. Diffinit aūt orationē Guilh. in de diuina rhetorica i sua generalitate sic. Oratio est petitio que ad deū dirigit: vel ad psonas vel psonā ꝓpter ipsum. Petitio aūt gen⁹ est ad orationē: que generaliter est locutio inclinatiua alteri⁹ ad bonū p̄standū: vel malū remouēdum. Et dicit inclinatiua nō optatiua: q: nō est idē optare ⁊ petere. Multi em̄ optāt ⁊ desiderāt: que nō petūt: ⁊ multi optant vel desiderāt q̄ omnino habere nolūt. sicut viri sancti ⁊ sapientes q̄ multa cōcupiscunt ⁊ desiderāt fm sensualitatē: a quib⁹ tn̄ se abstinēt viriliter ⁊ auertūt. Qui aūt petit indubitanter ostendit sese velle obtinere quod petit. Hec guilh. ℭ H Ex his patet q̄ oratio est act⁹ q̄dā potētie rōnalis: q: relatus ad deū: quod referre in deum soli potētie rōnali conuenit. Sed vtrū sit act⁹ intellectus vel volūtatis. Nam vtrūq̄ vident diffinitiones sanctoꝝ astruere: Vt illa ascensus intellect⁹ ad deū. Et illa Aug. Pi⁹ mētis affect⁹ in deuʒ direct⁹. Scđm primā videt q̄ sit act⁹ intellect⁹: fm secūdā/ q̄ sit act⁹ volūtatis siue affectus. Pro quo notat Rich. in iiij. dis. xv. q. iiij. ar. j. q̄ oratio dupliciter potest accipi. Vno mō p desiderio obtinēdi aliquid a deo quo desiderās ordinat in ipsum. Et illo modo est act⁹ volūtatis vt elicientis: et intellect⁹ vt dirigētis. Alio mō oratio est ꝓpositio hmōi desiderij/ loq̄ndo deo p modū supplicatiuū. Sic dicit Isidorus: orare est dicere. ⁊ sic est act⁹ intellect⁹ vt elicientis: ⁊ volūtatis vt mouētis. Ex illo patet q̄ oratio siue sic/ siue sic capiat: semper importat vtrūq̄ actū intellectus ⁊ volūtatis. Vterq̄ em̄ requirit ad orationē. Nihil em̄ peteretur obtineri nisi affectu desideret: et intellectu desideriū exprimat et a q̄ obtineri speratur. Solū em̄ desideriū obtinēdi nō est oratio. Nā q̄ qđ desiderat suo ingenio ⁊ labore acq̄rit: nō d̄r orare: sʒ qui hoc ab alio sibi dari petit: orat. Req̄rit ergo exp̄ssio petitionis v̄bo mētali ad min⁹: q̄nq̄ etiā v̄bo signo vel v̄bo vocali. Sed desideriū hmōi exprimi nō pōt: nisi habeat saltē vere: vñ oratio vtrūq̄ dicit. Sed quod hoꝝ dicat substratiue: ⁊ quod formaliter seu cōnotatiue est q̄stio. ⁊ sic responsio Rich. distinguit: q: vtrūq̄ pōt dicere fm aliā ⁊ aliā acceptionē: parū tn̄ refert: q: deficiēte cōnotato/ deficit suppositio: ideo vterq̄ actus requirit vt sit oratio. Quia tn̄ oratio frequenti⁹ dicit petitio: ⁊ petitio est sine locutione vel mentali vel exteriori: immo est locutio interior vel exterior: ideo pōt dici q̄ oratio sit act⁹ rōnis: ille scʒ q̄ loquit deo mētaliter: a q̄ desiderat optata obtinere. Quō aūt fiat interior locutio habitū est supra lec. xxi. Nihil em̄ aliud est nisi ꝓpriū desideriū mēte cōcipere: vt de⁹ illud cōcedat: ⁊ h̄ est mētaliter exprimere verbū mētale formare. Oratio vero exterior est signū aliqđ sensibile orationi interiori subordinatū. Et ita btūs Tho. ij. ij. q. lxxxiij. ar. j. tenet orationē esse actū rationis. Et hoc idē innuit nomē petitio/ qđ ponit p genere diffiniti. ℭ Additur que ad deum dirigitur: quia sola petitio que fit ad deū immediate vel mediate per sanctos intercessores/ proprie oratio dicitur. Vnde pene in omnib⁹ diffinitionib⁹ suprapositis exprimit deus: tanq̄ is qui petitur. Vnde vt dicit Guilh. sola petitio que fit ad autorē p̄ncipalitatem potestatis in re que petitur: habentem: est oratio. Hic autem est solus deus: in cuius sunt ditione cuncta posita. Petitio vero que fit ad sanctos: quia non fit tanq̄ ad eos per quos principaliter implēdum sit qđ petitur: sed tanq̄ ad mediatores id a deo fieri impetrantes: pro quans

Circa orationē vidēda.

to per eos fit ad deum oratio dicitur. Ideo additum fuit:
vel ad personam vel personas propter ipsum. Ea eñ q̄ pe
tenda sunt: gratia scilicet et gloria/solus deus dare potest.
ℭ I Ex quo patet solutio scd̄e.q.scʒ ad quem dirigenda
sit oratio: scʒ ad solum deū tanq̄ ad illum qui principalita
tē habet potestatis petita cōcedēdi. Unde etiam colligit
cuius virtutis oratio sit actus. Cū eñ orans orādo deū pte
stat ipso facto deū esse summū oim pncipiū: oia in sua ptāe
ptāte: exhibet sibi honorem latrie: vt patet ex dictis.ā.lec.
lix. Orādo eñ petit ab eo tanq̄ ab eo q̄ principalitatē hʒ
ptātis: qd̄ soli⁹ dei est: vñ sic petēdo adorat: q: deū quē orat:
pfitet pmū oim pncipiū: oia pducēs: oia gubernās: oia ad
ministrās: ptinet igit oratio ad vtutē latrie. Huic diffinitōi
Guilh. satis cōcordat illa Dam. Oratio est petitio decētiū
a deo. Et illa mgri: Expressio desiderij ⁊c. Ita q̄ addat. Ex
pressio desiderij facta deo ppter bonū adipiscendū: vel ma
lū remouendū formata p verbū interius vel exterius. Et li
cet deus nō indiget expressione vt noscat nostra desideria:
cuius oculis nuda ⁊ apta sunt oia: tñ orās orando deū elī
cit in se cognitionē desiderij sui: vt de⁹ illud cōpleat: qd̄ est
exprimere et loqui deo. ℭ K Ad tertiū/scʒ de specieb⁹
orationis/tāta est varietas: vt nisi speciali spūssancti illumi
natione cōprehēdi nō pñt. Nam tot orationis species assi
gnari possunt: quot in aia vna: imo in cūctis aiab⁹/status
queūt qualitatesq̄ generari. Scd̄m mensurā nāq̄ puritas
tis in qua mens vnaqueq̄ pficit: ⁊ qualitatē status in quo
vel ex accidētibus inclinat: vel per suā renouat industriam:
ipsa quoq̄ nomē satis singulis reformat: ⁊ idcirco vniformes
orationes emitti semp a nemine posse certissimus est.
Aliter eñ q̄sq̄ supplicat cū alacer est: aliter cū tristicie vel
desperationis podere pgrauat: aliter cū spiritalib⁹ success
sibus viget: aliter cū impugnationū mole deprimit: aliter
cū veniā peccōrū: aliter cū acquisitionē gratie seu cuiuslibet
virtutis exposcit: vel certe extinctionē cuiuslibet vitij depre
catur: aliter cū cōsideratione gehēne ac futuri iudicij timo
re cōpungitur: aliter cū spe futurorū bonorū desiderioq̄ in
flāmat: aliter cū in necessitatib⁹ ⁊ periculis: aliter cū in se
curitate ⁊ trāquillitate versat: aliter cū sacramentorū celes
stiū reuelationib⁹ illustrat: aliter cū sterilitate virtutum ac
sensuū ariditate constringit: vt dicit abbas Isaac de ora
tione.c.viij. Scd̄m oēs has et innumeras alias diuersita
tes orantiū: sumi pñt alie ⁊ alie species orationū. Preterea
scd̄m diuersas orationū cōsiderationes ac cōparationes nūc
ad eum qui oratur: nunc ad eos/pro quibus oratur: nunc
ad ipa que cōcedi postulant: aut remoueri petuntur: nunc
ad radices e quib⁹ orādi affect⁹ oritur: nūc ad alia quedā/
varie sumunt orationū spēs: que oia psequi: etsi nō impe
diret ingenij obtusitas: phibet tñ digressionis a pncipali
nrā materia nimia plixitas. Sufficiat vel tangere spēs il
las/q̄s aplus.j.ad Timoth.ij. enarrauit. ℭ L Quattuor
itaq̄ orōnis spēs assignat apl's cū ait.j.Timoth.ij. Obse
cro primū omniū fieri obsecratiōes/orationes/postulatio
nes/grāꝝ actiōes p oibus hoibus. Que pene tot habent
interpretes: quot expositores. In colla. patrū collatione.ix.
distinguunt scd̄m.iiij. status hoim. Nā pmo obsecratio ad in
cipientes peculiari⁹ ptinet: qui adhuc vitiorū suorū aculeis
et memoria remordent. Est eñ obsecratio imploratio vel
petitio p peccatis: qua vel p p̄sentibus/vel p pteritis ad
missis suis vnusquisq̄ compunctus veniā deprecat. Scd̄a
oratio q̄ ad illos specialiter ptinet: q̄ in pfectu iaʒ spiritali/
appetituq̄ virtutū quadā mētis sublimitate cōsistunt. Est
eñ oratio vt spēs in alijs cōdistincta: cū aliud aliq̄d offeri
mus seu vouem⁹ deo: vt cū renūciantes mūdo spōdent cor
dis intētione dn̄o seruire: aut cū pponūt firme vitiorū ra
dices fundit⁹ eruere: qd̄ ad pficientes ptinet. Tertia spēs
postulatio/eos respicit q̄ pfectione votorū suorū opib⁹ im
plētes/intercedere p alijs cōsideratiōe fragilitatis eorū et
charitatis studio puocant. Est eñ postulatio supplicatio
que ex charitatis feruore p alijs funditur. Quarta species
gratiarū actio ad illos respicit: qui iam penalis cōscientie

[margin: Glo ad]

spina de cordib⁹ euulsa: securi iā munificētias dn̄i ac mise
rationes: quas vel in pterito tribuit: vel in p̄senti largitur:
vel pparabit in futuro/mēte purissima retractātes ad illam
ignitā que ore hominū nec cōprehēdi nec exprimi pōt: ora
tionē feruētissimo corde rapiunt. Et has quattuor suppli
cationū spēs etiā dn̄s ipe in suis orationib⁹ exēplauit. Nam
obsecrationis gen⁹ assumpsit dū in horto orauit. Pater mi
si possibile est/trāseat a me calix iste. Uel illud qd̄ ex ei⁹ psō
na cantat. De⁹ deus me⁹ respice in me quare me dereliquis
sti. Orationem vo cū dicit Joh.xvij. Ego te clarificaui sup
terrā. opus cōsummaui qd̄ dedisti mihi vt facerē. Postula
tionē cū dicit Pater quos dedisti mihi: volo vt vbi sum ego: ⁊
ipsi sint mecū. Joh.xvij. Itē cū dixit. Pater ignosce eis: q:
nesciūt q̄d faciūt. Luc.xxiij. Gratiarū actionē cū dicit. Cōfi
teor tibi pr̄ dn̄e celi ⁊ terre: q: abscondisti hec a sapiētib⁹ et
prudētib⁹: et reuelasti ea paruulis: ita pater: q̄m sic placitū
fuit ante te. Math.xj. Aut cum dicit Joh.xj. Pater grās
ago tibi: q̄m audisti me: ego aūt sciebā: q: semp me audis.
Pñt tamē oia ista quattuor orationū genera in vna suppli
catione pfecta cōprehēdi. Qd̄ et declarari posset in oratio
ne prolixa quam fecit dn̄s post cenam vltimam. Joh.xvij.
ℭ M Glo.or.j.Timoth.ij. nō multū difformiter a pre
dictis vult q̄ spēs ille seu differētie orationū assignate ab
aplo/dicūt differētias orationis scd̄m q̄ oratio dicit: que ex
primunt petēda scd̄m gradus q̄b⁹ pficit a statu culpe ad sta
tū glorie. Unde obsecratio dicit adiuratio p reb⁹ difficili
bus: vt p cōuersiōe impij/aut remotione mali. Oratio est
petitio bonorū: vt virtutū p iā cōuersis. Postulatio est pe
titio glīe celestis pro iā iustis. Gratiarū actio est gratiarum
relatio generaliter p oibus. Beat⁹ tho.in.iiij.scrip.dis.xv.
et scd̄a scd̄e.q.lxxxiij.ar.vlt. quē sequit Petrus de aliaco:
Nicolaus de lyra: ⁊ alij plerique/distinguit dictas quattuor
spēs scd̄m ea q̄ requirūtur ad orationē: nō seruat tñ ordinem
quē apl's ponit. Uñ scd̄m eū ad orationē tria reqrunt: Quo
rū primū est q̄ orās mēte ascēdat ad deū quē orat: qd̄ signa
tur noie orationis: accipiēdo pprie nō cōiter. Nā scd̄m Dam.
Oratio est ascēsus intellect⁹ in deū. Ascensus dico ad cogi
tandū ⁊ memorandū diuinas perfectiones/potentiā/sapiē
tiā/bonitatē/ ⁊ ceteras. Que etiā ideo verbis exprimūtur:
vt per ea mens ad deū cognitione ⁊ amore eleuet: vt cum
ecclesia orat. Omnipotens ⁊ misericors deus ⁊c. ℭ Scd̄o
reqrit petitio: q̄ significat noie postulationis: siue determi
nate aliquid pponat: vt illud salo. Prouerb.xxx. Duo ro
gaui te ne deneges mihi anteq̄ moriar. Uanitatē ⁊ verba
mēdacij lōge fac a me. Mendicitatē et diuitias ne dederis
mihi. qd̄ quidā pprie noiant postulationē. Siue indetermi
nate: vt cū q̄s gnaliter petit exaudiri vl' iuuari: vt i ps̄.xxx.
Inclina ad me aurē tuā: accelera vt eruas me. Et illud ps̄.
lxix. De⁹ in adiutoriū meū intēde: dn̄e ad adiuuādū me fe
stina. Et hāc nomināt supplicationē: siue solū factū narret:
vt illud Joh.xj. Ecce quē amas infirmat: qd̄ vocāt insinua
tionē. ℭ Tertio reqrit rō impetrādi qd̄ petit/⁊ h vl' ex par
te dei q̄ petit: vel ex parte ei⁹ q̄ petit. Rō q̄dē impetrādi ex
parte dei/est dei scītas ⁊ pfectio: ppter quā petim⁹ exaudi
ri. scd̄m illd̄ Daniel.ix. Propter temetipm inclina de⁹ me⁹ au
rē tuā. ⁊ ad hoc ptinet obsecratio: q̄ est p sacra cōtestatio: si
cut cū dicim⁹: Per crucē ⁊ passionē tuā: li. nos dn̄e. Sic pec
cator q̄n petit p se amotionē culpe: ⁊ si ei⁹ petitio nō ē acce
pta rōne petēt: accepta tñ eē pōt rōne mediatoris p quē sit
adiuratio: sicut si diceret peccator: Obsecro te dn̄e per pre
ciosam mortē tuā: vel p dulcissimā matrē tuā. Acceptā eñ il
lā orationē faceret intercessio matris: vel inuocatū benefi
ciū passionis. Sic cōsueuit ecclia in orōnib⁹ ad patrē factis
cōcludere: Per dn̄m nr̄m iesum christū vt.s. frequēter expo
situ est. Sic cōtestamur deū p scōs q̄ sibi placuerūt. Sic in
letania. Per incarnationē tuā. p natiuitatem tuā ⁊c. li. nos
dn̄e. Rō vo impetrādi ex parte petētis ē gratitudo: q: de ac
ceptis bn̄ficijs grās agendo meremur potiora nobis cōferen
ri: augeri: ⁊ accipere potiora. Alias aūt impetrādi sibi clau
dit: qui de acceptis gratias nō agit. Et vt dicit Glo. hay

[margin: Math. xxvi]

monis:he quattuor species in officio misse inueniunt: Nã obsecrationes sunt q̃ precedũt cõsecrationẽ:in quib⁹ fit memoria christi:doctrine ei⁹/ꝛ sanctoꝝ:ꝛ sic quedã sacra cõmemorant. Orationes vo sunt ea que in cõsecratione dicunt: in q̃ mẽs nr̃a maxime debet eleuari i deũ. Postulatiões vo sũt:q̃ i sequẽtib⁹ petitionib⁹ sequunt:q: eterna bona ꝛ pax determinate ꝛ generaliter viuis ꝛ mortuis postulant. Que vero post cõmunionẽ dicunt:sunt gratiarũ actiões. Et hec quattuor cõmuniter in orationib⁹ ecclesie ac collectis simul inueniunt: vt in illa oratione. Omnipotẽs sempiterne de⁹: mestoꝝ cõsolatio:laborantiũ fortitudo:perueniãt ad te p̃ces: de quacũq̧ tribulatione clamantiũ:vt omnes in necessitatibus suis:tuã misericordiã sibi gaudeãt affuisse. In qua primũ oipotens scʒ de⁹:ptinet ad orationẽ: mestoꝝ cõsolatio ꝛc̃.ad gratiarũ actionẽ. qđ sequit:perueniant ad te p̃ces ꝛc̃. ptinet ad postulationẽ. p xp̃m dñm nostrũ:ptinet ad obsecrationẽ. Et ita est videre pene de omnib⁹. ❡ Ex his autẽ patet:vt dicit dñs Pe. de aliaco: q̧ obsecratiões/oratiões/ postulationes/gratiarũ actiões/ nõ sunt partes subiectiue: hoc est species orationis: ppter quod nõ oportet q̧ diffinitio orationis cõueniat cuilibet harũ partiũ: Sed sunt partes integrales ex quib⁹ cõponit oratio pfectissima. Cõsistit eñ oratio principaliter in ipsa postulatiõe siue petitione. vñ bene diffinita est petitio:q̃ ad deũ dirigit: vel ad personas/ aut personã ppter christũ. Vel fm Dam. est petitio decẽtiũ a deo mediate vel imediate. Sũt ꝛ alie diuisiones sanctoꝝ/ ꝛ expositiones p̃fate diuisionis:quas late psequit Alexan. Sed que dicta sunt sufficit tetigisse. ❡ II Nũc videndũ est de his que petẽda sunt:ꝛ de hoc breuiter dicit fm beatũ Aug. ad pbã de orãdo deũ: Que licet desiderare: hec licet ꝛ petere. Sed fm Rich. breui distinctiõe absoluit hec questio. Nã triplicia sunt q̃ desiderari possunt. Quedã quibus nõ possum⁹ male vti saltẽ formaliter/vt virtutes/gr̃e ꝛ glorie: et talia determinate et simpliciter peti possunt in oratione. Sic eñ legim⁹ sanctos simpliciter petisse. Ostẽde nobis faciem tuã ꝛ salui e im⁹. Item dirige me in semita mandatoꝝ tuoꝝ. Et hoc verũ est de gratia gratũ faciente ꝛ gloria: illis nemo male vti põt:nec formalr nec obiectiue: q: repugnãt omni malo vsui/scʒ peccato:sic ꝛ ceteras virtutes charitate formatas simpliciter petim⁹:q: propter charitatẽ formantẽ eas:etiaʒ nemo male eis vtit obiectiue. Secus de moralib⁹ tñ:id est gratia nõ formatis:illis male vti possum⁹ obiectiue:q: de eis quis põt extolli ꝛ supbire:sicut de virtutib⁹ naturalib⁹:ꝛ non sunt inter summa:sed inter mediocria bona numerãda. Quedã sunt bona quib⁹ possum⁹ ꝛ bene ꝛ male vti/ vt bona naturalia/bona/ gratie gratis date: ac bona temporalia:ꝛ illa nõ sunt determinate petẽda ꝛ per se.id est absolute:sed sub cõditiõe/si de⁹ p̃uidet illa ad salutẽ nostrã esse vtilia. Illa vo quib⁹ bene vti nõ possum⁹ ea acceptãdo/ vt vindicta de inimicis: victoria in bellis iniustis:potentia pauperes opprimẽdi:ꝛ similia:q̃ sine peccato adesse nõ possunt:nullo mõ sunt petenda a deo in oratione vt hec nobis cõcedant. De hoc lati⁹ in petitioinib⁹ dñice orationis tractãdum erit:eo q̧ omnia orãda seu petẽda in ipsa cõtinentur. ❡ O De quinto/scilicet cui⁹ sit orare. Ad hoc respondet beat⁹ Tho.q.p̃allegata ar.x.post Alexan. q̧ quia oratio est actus rõnis/quo aliquis supiorẽ deprecat:sicut imperiũ est act⁹ superioris quo inferior ad aliquid ordinat. Illi pp̃rie cõpetit orare:qui rationẽ habet ꝛ superiorẽ. Unde patet q̧ omni rõnali creature vsum rõnis habẽti:ꝛ solũ tali cõuenit orare:quales sunt angeli ꝛ homines. De angelis bonis manifestũ est. Vñ Raphael. Dũ orabas ꝛc̃. Ego obtuli orationes tuas dño. Tobie.xij. Offerendo autẽ orationes/ꝛ ipse orabat desiderãdo orationes tobie a deo exaudiri. Damnatis. Matth.viij. Demones rogabãt eũ dicentes. Si eijcis nos hinc mitte nos in porcos. De hoibus bonis prophetis ꝛ sanctis plena est vtriusq̧ testamẽti scriptura. De dãnatis. Luc.xvj. Diues epulo orabat. Pater abraã:miserere mei:ꝛ mitte lazarũ ꝛc̃. Deo vero q: superiorẽ nõ habet. orare prestare cõuenit:ꝛ nõ orare. Neq̧ ex eo q̧ vna psona ẽ ab alia: ꝛ per hoc exaudire orantẽ ab ea habet a qua et essentiã: Nõ tñ ppter hoc vna est superior alia:licet origine sit prior. Vñ in symbolo athanasij: Tres psone coeterne sibi sunt et coequales:ꝛ nulli psone diuine cõuenit orare. q̧ vero christus patrẽ orasse legit:nõ fm diuinã naturã hoc egit: sed fm humanã pro nobis assumptã:fm quã ait: Pater maior me est Joh.xiiij. Bruta q: rõne carent:orare non cõuenit. Et licet dicit in Ps. Qui dat iumẽtis escã ipsoꝝ: ꝛ pullis coruoꝝ inuocantib⁹ eũ. Inuocare capit ibi pro naturali desiderio: quo omnis creatura etiã nõ cognoscẽs appetit deo assimilari:vt dicit Pho.ij.de aia:q: appetit esse ꝛ permanere:ꝛ ea quib⁹ potest in esse cõseruari. Sic ꝛ omnia dicunt deo obedire ppter naturalẽ instinctũ/q̃ a deo mouent. ❡ P Alexander de ales.q.xcj. par.iiij.lati⁹ prosequit illã questionẽ de psonis in diuinis: de beatis: de viatorib⁹: de damnatis. De primo dicit. Non potest esse oratio in diuinis: q: oratio de sua ratione repugnat identitati substãtie: repugnat etiã equalitati potẽtie: repugnat fontalis plenitudinis opulentie. Ergo q: in diuinis nulla est substantie diuersitas: ideo nec oratio:q: null⁹ orat se. Nulla etiã potẽtie minoritas:igitur nec oratio:q: omnis orãs magis potentẽ orat:qui aliqd prestare potest quod ipse nõ põt. Quia etiã in bonis nulla egestas: igit nõ oratio. Omnis eñ orans orat pro aliquo supplendo:quo caret is vel ali⁹ pro quo orat: q: ergo personarum in diuinis est substantie identitas:potentie equalitas: ꝛ eadem fontalis plenitudinis opulẽtia:nõ põt ibi esse oratio. Christo aũt fm assumptam naturã optime conuenit orare:tũ propter meritũ:tũ ppter exemplũ:tũ propter veritatis assumpte nature argumentũ: tũ ppter officiũ assumpti exequendũ. Cõgruebat eñ ratione sui meriti: quia sua oratione merebat nobis qui sum⁹ min⁹ idonei ad susceptionẽ beneficioꝝ dei. Ratione exẽpli: vt discipulos suos ꝛ cõsequẽter nos ad orationis exercitiũ inuitaret. in cui⁹ exercitio maxime aduersari⁹ superat: ppter quod dominus dicit Matth.xxvj. Vigilate ꝛ orate vt nõ intretis in tentationẽ. Vñ Amb. sup Beati immaculati. Pernoctabat in oratiõe dñs iesus:nõ indigẽs petitiõis auxilio: sʒ statuẽs nobis imitationis exemplũ. Orare etiã cõuenit christo i argumentũ veritatis assumpte humanitatis: vt se ostenderet verũ hominẽ: ꝛ vere a deo missum. Dic Joh.xj. dicebat: Pater gr̃as ago tibi qm̃ audisti me: Ego aũt sciebã: q: semp me audis: sed propter populũ istum qui circũstat dixi: vt credãt: q: tu me misisti. Ultimo cõgruebat christo orare ratione officij: q: ipse sacerdotis ꝛ põtificis habebat dignitatem. Vñ sicut ad officiũ ei⁹ pertinebat sacrificiũ pro peccatis offerre: ita ꝛ pro peccatorib⁹ exorare. Vñ ad Heb.v. Omnis pontifex ex hominib⁹ assumpt⁹ p hominib⁹ cõstituit in his que sunt ad deũ: vt offerat dona ꝛ sacrificia p peccatis. Et sequit. c. vij. Jesus aũt eo q̧ maneat in eternũ: sempiternũ habet sacerdotiũ: vñ ꝛ saluare in perpetuũ põt: accedẽs per semetipsum ad deũ: semper viuẽs ad interpellandũ p nobis. Dixit semper viuẽs ad interpellandũ: q: nõ tñ dũ in humanis vitam adhuc mortalẽ ageret: sed ꝛ nũc: ꝛ vsq̧ ad generale iudiciũ interpellat p nobis ratione humane nature representatione sui ad patrem ea parte qua homo est: ex qua parte mediator noster est: vt dicit glo. supra verbũ allegatuʒ: scʒ/ semper viuẽs ad interpellandũ pro nobis. Glosa interl. representatione sui ex ea natura qua pontifex: id est humanã/ quã celis intulit: interpellat pro nobis. ❡ Q Nec obuiat predictis quod de spiritusancto Paulus dicit ad Ro. viij. Quid orem⁹ sicut oportet nescim⁹: sed ipse spirit⁹ postulat p nobis gemitib⁹ inenarrabilib⁹. Nã fm q̧ exponit beat⁹ Aug. de bono perseuerantie. intelligendum est causaliter. Postulat pro nobis: id est nos postulare facit. Unde dicit: Quid eñ est q̧ ipse spiritussanct⁹ interpellat: nisi interpellare facit gemitib⁹ inenarrabilib⁹/sed veracib⁹. Tropo eñ illo dicit quo dicim⁹: letũ diẽ/q̃ letos facit. Quod vo Damascenus lib.j.c.x. loquẽs de spiritusancto: vocat eũ interpellatorẽ paracletũ/ita dicẽs: Deprecatorẽ ꝛ interpellatorẽ paracletũ: ꝛ vniuersoꝝ deprecatiões suscipientem/ p omnia similem

similem patri ⁊ filio:intelligendū est ꝑ quādam appro-
priatione. Nam p̄ces nostras ꝑ quādam appropriationē
suscipit. Cū eñ actus dei respectu creature/sit totius tri-
nitatis:suscipere p̄ces orantiū attribuit spūisancto:sicut
⁊ ipsa bonitas ꝯm quā suscipiunt̄ p̄ces humiles misero-
rum. Et ꝑ hunc tropū intelligende sunt plures autorita
tes:in quibus spūssctūs dr̄ aduocatus noster:⁊ ꝓ delin-
quentibus interuenire apud iusticiā patris: vt loquitur
Greg. Qd̄ ⁊ ipse exponit dicēs: Aduocatus noster dr̄:qr
ꝓ errore delinquētiū apud iusticiā patris interuenit. Et
sequit̄: Qui etiā ꝓ delinquētibus exorare ꝑhibetur:qm̄
eos quos repleuerit:ad postulandū inflāmat:⁊ orantes
facit. ¶ R De beatis angelis ⁊ sctis ꝯsequēter ꝓseq̄-
tur Alexander/ostendens ꝙ eis cōuenit orare. Orāt eñ
pro se ⁊ ꝓ nobis. Pro se orant: nō ꝓ malis amouendis:
qr nullū est in eis malum: sed ꝓ bonis tm̄ adipiscendis.
Orant eñ pro bono habito:vt continuentur tam angeli
sancti q̄ aie beate. Unde Grego. ij. mora. In ipso deo po
site/ab ipso aliq̄d petere dicunt̄. Nam quo mente arden
tius inherent: eo etiā de ipso accipiūt: vt ab ipso petant
q̄ eum facere ⁊ velle nouerūt. De ipso ergo bibunt ⁊ ab
ipso sitiūt:⁊ modo nobis incōprehensibili in hoc qd̄ pe-
tendo esuriūt:pficiendo satiantur. Discordarent ḡ a volū
tate cōditoris:si que eū vidēt velle dare:nō peterēt:eiq̄
min⁹ inhererent:si volentē dare/pigriori pulsarent desi
derio. Hic plane dr̄ de petitione boni habiti vt cōtinuet̄
qd̄ notat̄ cum dixit. De ipso bibūt qd̄ ab ipso sitiūt. Et qd̄
dixit de aiabus:similiter verū est de angelis. Anime aūt
beate etiā orant pro nō habito:scʒ pro corpoꝝ suoꝝ reu-
nione:a qua in parte dependet glorie ipsarū ꝑfectio. vñ
Bern. in de diligendo deū. Sine corporib⁹ suis (inquit)
nec valent nec volūt cōsummari. Et btūs Greg. ij. mora.
exponēs illud Apoc. vj. Uidi subtus altare dei aias inter-
fectoꝝ ꝓpter verbū dei ⁊c. vbi dicit/ꝙ aias vindictā pe-
tere/est diē iudicij ⁊ resurrectionis corpoꝝ extinctoꝝ de
siderare. Magnus eñ eoꝝ clamor/est magnū eoꝝ desi-
deriū:ac verba illa eoꝝ sunt desideria. Pro nobis autē
orant:⁊ ꝓ bonis adipiscendis ⁊ malis remouendis. De
quo satis s. dictū reor esse lec. xxx. ⁊ xxxj. ¶ S Quod
vero oibus viatoribus bonis ⁊ malis conueniat orare:
patet:qr q̄diu hic viuitur: vertibilis est viator ad bonuꝫ
⁊ ad malū. Nunq̄ priuat̄ potentia satisfaciendi ⁊ meren
di. Ideo ei cōpetit oratio:que virtutē habet p̄seruandi ⁊
purgandi. Purgandi:qr salutaris. Preseruādi:qr est vir
malis. Hec eñ duo p̄cipue oroni ascribuntur. Nam de
primo dicit Hierony. super Marcum ca. vj. Orone pe-
stes sanātur mentis. Ecce purgatio cōtra incētiua vitio-
rū. De scd̄o Isido. de sum. bo. li. iij. c. vij. Frequēs oratio
vitioꝝ impugnationē extinguit. Ecce p̄seruatio ꝯtra oīs
tentamenta. Nec obuiat quātū ad malos illud Eccli. xv.
Non est speciosa laus in ore petōris. Nec illud Iohā. ix.
Scimus qm̄ petōres deus non audit. Nec illud Chryso.
sup Mat. Qui orat ⁊ peccat:non orat:sed deuꝫ deludit.
Nec illud Aug. in quodā sermone. Qua frōte postulas
qd̄ ꝓmisit deus:si nō facis qd̄ iussit deus. Prius audi mo
nitionē:⁊ sic exige promissiones ¶ Nā quoad p̄mū ⁊ ce
tera intelligi ꝑnt autoritates ille de petōre volēte in petō
ꝑmanere. ⁊ ita obstinato Tali in illo statu non cōuenit
orare:cū oranda ac petenda a deo nō affectet. Secus de
petōre non obstinato:qui affectat ac ꝓponit petā desere
re:⁊ statū iusticie induere. Talis eñ qm̄ hunc effectuꝫ et
hoc ꝓpositum habet a deo iam ꝓ illo dono cōuenit sibi
vox laudis ⁊ gratiarūactio: q̄ est laus speciosa. Uel dicit̄
nō est speciosa:idest deo grata ⁊ accepta laus in ore petō
ris. Accepta inquā ad premium eterne remunerationis.
¶ De scd̄o. Scimus qr deus petōres nō audit: dicit bea
tus Aug. ꝙ illud verbū nō fuit xp̄i:sed ceci nondū plene
illuminati. Uel vt supra dictū est. De⁹ nō audit petōres
in petis ꝑmanere volentes:neq̄ in his q̄ male petūt. De
talibus etiā petōribus loquūtur Chryso. ⁊ Aug. in auto

ritatibus allegatis. ¶ T De dānatis verō in malo ob-
stinatis dicit:ꝙ nō cōuenit orare:licet possint aliqua po
stulare. Cum eñ orō ꝓprie accepta: vt supra diffinita est
sit cōuersio ad deū per piū ⁊ humilē affectum:sitq̄ peti-
tio decentiū a deo:manifestū est cuꝫ dānati nec habeant
piū ⁊ humilē affectum in deū: nec decētia petant qr ob-
stinati in malo:ideo orō ꝓprie accepta dānatis nō cōue
nit. ¶ Qd̄ etiā patet ex eoꝝ prauitate: ex oronis dignita
te:⁊ ex dei bonitate. Cum eñ cōtinue mouent̄ ꝑ ꝯtēptū
in deum:nō pōt in eis esse humilis affectus: sine quo tñ
nō pōt esse oratio quoad primū. Orō etiā eleuat ꝓpriū
subiectū scʒ mētē supra se in deū sicut diffinit Aug. Orō
est pius mētis affectus in deū directus. Dānati vero pe-
nitus sunt a deo auersi ⁊ in malo depressi: ita vt eleuari
supra se nō possunt:quare eis oronis dignitas nō cōue-
nit quoad scd̄m. Deus quoq̄ summe bonus grē sue mu-
nera nō valentib⁹ pficere nō elargitur. Oratio aūt īter
diuine gratie munera numerat̄:ideo eā dānatis: qui mu
nerū gratie capaces nō sunt:nō largit̄. Uerū licet eis nō
conueniat orare ꝓprie:possunt tñ petere aut postulare.
Petūt eñ sibi laxari man⁹ ad bonorū vexationē. Sicut
diabolus petijt ptātē tentandi Iob. Sic dicit glo. ij. Cor.
xij. sup illud. Ter dñm rogaui. Exauditur diabolus Iob
petēs tentandū:⁊ nō exaudit̄ aplūs petens stimulū amo
uendū. Et btūs Greg. ij. moralium. Tribus modis loquit̄
diabolus ad deū. Uel cū vias suas insinuat:vel electoꝝ
īnocentiā criminibus accusat:vel tentandā candē inno-
centiā postulat. Et ita accipiendo orationē large: ꝓ qua
libet petitiōe facta ad deū ꝯm diffinitionē Guilhel. etiaꝫ
demonib⁹ cōuenit orare. Sic videt̄ accepisse btūs Tho.
cū dicit: Illi cōuenit oratio: qui rationē habet ⁊ superio
rem:⁊ ita large accipit̄ supra in responsione ad dubiuꝫ/
cum dr̄:omni rōnali creature vsum rōnis habenti conue
nit orare. Si aūt orare acciperetur stricte: oporteret ad-
dere omni rōnali creature vsum rōnis habenti:nō obsti
nate ⁊ damnate. ¶ Lectio. lxiij. A

Hunc de sexta que-

stione videndū: q̄ fuit de oronis qualitate:
Inuestigandū ergo est de oronis qualita-
te:quātū ad expressionē vocis: loci cōgruē
tiam/morā tpis/gestus ⁊ situ corporis. Nā de qualitate
ꝑfectiōis dicet̄ in. q. viij de oronis efficacia. ¶ Circa pri-
mū: An oratio debeat vocaliter perfici. Premittit b̄ Ale
xan. par. iiij. q. ix. mēb. ij ar. vj. aliqua orō est pure menta-
lis: aliqua pure vocalis:aliqua mixta ex vtraq̄. ¶ Pu-
re mentalis est:dum imotis labijs cor ad deuꝫ loquitur.
Quo modo orabat anna: de qua. j. Reg. j. dr̄. Porro an-
na loquebat̄ in corde suo:tantūq̄ labia eius mouebant̄
⁊ vox penitus nō audiebat̄. Et glo. sup illud psalmi. Ex-
audisti dñe dep̄cationē meā dum clamarē ad te. Clamor
fit ad deū nō voce:sed corde:qr multi silentes labijs cla
mauerūt: multi strepētes corde auerso nihil impetrare
potuerūt. Clama ḡ intus vbi deus exaudit. ¶ Pure vo-
calis est: qñ vocaliter loquēs nihil cogitat de his q̄ dicit
nec in generali/nec in spāli: sed castra fabricat in hispa-
nia aut hmōi hoc est mente versat inania ⁊ penit⁹ impri
mentia. ¶ Mixta est qua orans mentaliter cogitat in ge
nere vel in specie q̄ vocibus enūciat. ¶ Itē orationū que
dā est publica vl̄ cōis:alia est p̄uata ⁊ singularis. Publi
ca ac cōis est/que ꝑ ministros eccl̄ie in ꝑsona toti⁹ fide-
lis ppl̄i deo offert̄. Hec nō solū exigit affectū interioreꝫ:
sed ⁊ affectū exteriorem:qr illa est excitatiua oim fideliū
ad bonū:⁊ fit ꝓ oibus fidelibus. Et licet sacerdos exe-
quens oronis officiū nō habeat q̄nq̄ affectū: nō tamen
est sine affectu interiore rōne affectus membroꝝ q̄ sunt
de ecclesia:qr semꝑ aliqui sunt in ecclesia: q̄ habent men
tis affectū in deū directū. Alia est oratio singularis ⁊ pri
uata q̄ offertur a singulari ꝑsona; siue ꝓ se siue pro alio
aut alijs orante. Persona singularis dr̄; que nō gerit ex

officio ꝑsonā ecclesie. ¶ B Tūc dr̄: ad dubium ꝙ oratio publica necessario est vocalis. Oportet enim ꝙ talis oratio innotescat ppl'o pro quo offert̄: qḋ fieri nō potest nisi sit vocalis. Debet nāq̄ se ppl's in hac ministris ecclesie ꝯformare: ip̄m deū fm̄ modū sibi possibilem publice dep̄cando. Et ideo rōnabiliter statuit eccl'ia: vt ministri ecclesie h'mōi orōnes etiā alta voce ꝓnūcient: vt ad noticiam oīm poterint ꝑuenire. Nec hoc tm̄/sed etiam instituit: vt he cū melodia cantus ꝑficiant̄: vt patet ex cōi ecclesie ritu etiā in ve. testa. obseruato. Nā cantus in laudē dei factus cū intellectu: ⁊ aduertentia eoꝝ que cantant̄: aīos cantantiū exhilarat simul ⁊ audientiū. Effugat etiā accidiā que fm̄ Grego. est quedā tristicia circa bona spiritualia ⁊ diuina: q̄ protūc iminent facienda. vn̄ dr̄ Jaco. v. Tristatur aliq̄s vestruȝ: oret equo aīo aut psallat. vbi Glosa. Crebra psalmodie dulcedine nociuā tristiciā depellat. Et ꝓpheta in p̄s. Exultabūt la. mea cū can. tibi: idest ita repleor interno gaudio cū cantauero tibi: ꝙ in labijs meis foris apparet abundantia gaudij interioris. Cantus etiā ad dei laudē ordinat' oblectat animū: ⁊ ad maiorem excitat deuotionē. De quo btūs Augu. dicit ꝙ flebat vberrime in hymnis ⁊ canticis eccl'ie suauiter cantatis: ꝙꝙ voces ille influebant in aures eius: ⁊ eliquebatur veritas in corde. Et in lib. ꝯfes. Reminiscor lachrymas meas quas fudi ad cantus ecclesie tue dn̄e in p̄mordijs recuperate fidei mee: ⁊ nūc ipse cōmoueor: nō cātu: sed rebus q̄ cantantur cū liquida voce ⁊ cōuenientissima modulatione. Proficit etiā cantus attentioni/ dū anim' diutius morat̄ circa sniam verboꝝ q̄ cantantur. Profundius quippe intelligere ꝑsit ea: ⁊ masticare: ꝙ si raptim ac celerius sine cantu ꝓferant̄. ꝓpter qḋ supra dixit Augu. ꝙ voces influebāt in aures: ⁊ veritas eliquebatur in cor eius. ¶ Ex his patet ꝙ in ecclesia vtiliter et salubriter institutuȝ est publicas orationes cum cantu exerceri dū illud agatur deuote/honeste ⁊ ordinate: resecatis nimiū curiosis/secularibus ⁊ lasciuis: fractisq̄ modulationibus: q̄ magis animi distractionē: ⁊ vanā auditus delectationē operant̄: ꝙ deuotionis excitationem. Magisq̄ verboꝝ laudis diuine intelligentiā tollunt: dū ꝓpter nimiā artificiosam vocum fractionē: nō verba/sed tm̄ cantantiū sonus percipit̄. Qḋ vtiq̄ rep̄hensione dignuȝ nō dubitatur. vn̄ btūs Aug. in ꝯfes. ait: Cum mihi accidit vt amplius me cātus/ꝙ res que cantat̄ moueat: penaliter me peccare cōfiteor. Et tunc mallē me nō audire cantantē. Et btūs Hiero. sup ep'l'am ad Eph. v. Cantātes ⁊ psallentes in cordib' vestris dn̄o. dicit. Audiāt hec adolescētuli. audiant hi q̄bus est in ecclesia psallendi officiū: deo non voce solū: sed corde cantandū. Nec in tragediarum modū guttur ⁊ fauces leniende sunt medicamine: ne in eccl'ia theatrales moduli audiant̄ ⁊ cantica. Hec Hiero. ⁊ hr̄ dist. xcij. c. cantantes. Et ideȝ intelligendū de oībus corporalib' cerimonijs ⁊ actibus q̄ in ecclesia gerūtur: que tūc laude digna cēsentur: dū tali modestia ac simplicitate fiunt: vt agentes ⁊ inspicientes: non solū corpore: sed ⁊ mente exerceant̄ in laude dei. Caueatur pōpa ⁊ lasciuia: vt p exteriora mens ad interiora contēplanda incitetur: ⁊ affectiones sp̄uales in fidelibus circūstantibus generentur. ¶ C Scḋo dr̄ ꝙ p̄uate ac singulares orationes vtroq̄ mō fieri possunt: corde tm̄ aut corde simul ⁊ voce: nō aūt solū voce. Primus ps patet p beatū Augu. ad probā. Multū p̄cari est ad deū quē p̄camur: diuturna ⁊ cordis pia affectiōe ⁊ excitatōe pulsare. Nā plerūq̄ hoc negociū plus gemitib' ꝙ sermonib' agit̄. Itē Aug. Dū deū oramus vt ab eo exaudiamur: nō indigem' verbis multis vel paucis. Non em̄ ambitione p̄cum exaudit nos deus: q̄ semp paratus est nobis dare suā lucē. nō solū visibilē: sed ⁊ intelligibilē ⁊ sp̄ualē. Patet etiā ex orōnis diffinitionib': in q̄bus hr̄ ꝙ orō est ascensus mentis in deū. Ille aūt fieri pōt solo affectu sine vocum ꝓlatōe. ¶ Secūda pars ꝓbatur: ꝙ scȝ oratio fieri potest simul corde ⁊ voce. Nam dn̄s qui est doctor sapientissimus modū orandi dedit vocalem/dicēs: Sic orabitis. Pater noster q̄ es in celis. Preterea orō obsequiū est iusticie. Iustū aūt est dn̄o nedū interiori cordis affectu: sed etiā exteriori vocū motu obsequi. ¶ Et licet sufficit oratio mentalis quoad deū: qui inspector est cordis: vtilis tn̄ est priuata vocalis propter plures causas quas assignāt doct. Alexā. Tho. ⁊ ceteri post eos. ¶ Prima est excitatio interioris deuotionis: qua mens orantis ⁊ affectus eleuetur in deū. Nā p exteriora signa vocuȝ: siue etiā aliqꝝ factorū/mouetur mens hois fm̄ apprehensionē: ⁊ p ꝯsequēs etiā fm̄ affectionem. vn̄ Aug. ad probā/dicit: ꝙ verbis ⁊ alijs signis ad augēduȝ desideriū sanctū nosipsos acri' excitamus. Et glo. Matth. vj. super illud. Scit em̄ pater vester q̄d opus sit vobis: dicit. Lut ergo scienti loq̄mur nō vt nostre faciamus indiciū volūtatis: sed vt excitem' obsequiū pie deuotionis. ¶ Secūda est mētis illuminatio. Verbis em̄ instruitur intellectus ad discernendū petenda: ꝓpter qḋ dn̄s apl'is quēadmoduȝ orarent doceri petentibus/orationē vocalem tradidit: quā cū ꝓferrent vocaliter intellectus ad ea q̄ petēda sunt a deo illuminaretur: vt vult Beda sup Mat. ca. vj. ¶ Tertia est facilior recordatio reruȝ tp̄e orandi vn̄ glo. Matth. vj. super illud. Non apud deū agendū est verbis: sed rebus/intētione cordis/affectu simplici. Que cū dicimus nō eū docemus: sed nos tp̄e orandi recordamur/scȝ rerū que petimus. ¶ Quarta mentis ab euagatione custodia: vt videlicet mentē ad deuotionē excitatā: v'ba vocalia in ipsa deuotione ⁊ attentione teneant: ne euagetur ad inutilia ⁊ ad orationē impertinentia. Intentio nāq̄ mentis nostre nisi ad aliquod sensibile se teneat: faciliter declinat: ⁊ ad alia distrahit̄. Iuuat̄ aūt plurimū vt maneat circa vnum attenta: si v'ba vocalia orātis affectui cōiungant̄. ¶ Quinta est plenior debiti redditio: vt scȝ hō seruitiū deo debitum impēdat fm̄ totū illud qḋ a deo habet: hoc est non solū mente sed corpore: ⁊ hoc p̄cipue cōpetit orōni ꝓut est satisfactoria. vn̄ dr̄ Osee xiiij. Tollite vobiscū verba ⁊ cōuertimini ad dn̄m: ⁊ dicite ei. Omē aufer iniq̄tatem et accipe bonū: ⁊ reddem' vitulos labioꝝ nostroꝝ. ⁊ Dam. lib. iiij. c. xiij. Quia vtiq̄ ait ex visibili sum' et inuisibili natura: duplicē adorationē creatori offerim': quēadmodū ⁊ intellectu psallim' ⁊ labijs corporalib'. ¶ Sexta est redundātia quedā ab aīa in corp' ex vehemēti affectiōe ac deuotiōe. fm̄ illud p̄s. Letatū est cor meū ⁊ exultauit lingua mea. Sepe em̄ mens orantis deuotiōe accensa in fletus ⁊ suspiria in iubilos ⁊ voces incōsiderate ꝓrūpit. vn̄ Isido. de sum. bo. li. iij. c. vij. vocalis vtilitatem orōnis enumerās/ait. Psallendi vtilitas tristia corda cōsolatur gratiores mētes facit: studiosos oblectat: inertes exuscitat: peccātores ad lamēta inuitat: ad pietatis affectū aīos inflectit. ¶ Septima est īstructio primoꝝ. vn̄ Glo. Mat. vj. Vult deus rogari ⁊ venerari: vt bonitas eius deriuet̄ ad plurimos: ⁊ stat' iusticie seruet̄ apud subiectos. Hec aūt deriuatio nō pōt fieri oratione mētali q̄ ab alijs dep̄hēdi nō pōt: opȝ ḡ adiungere vocalē: vt exēplo sensibili ceteri instruātur. ¶ D Ex p̄missis satis elici pōt: q̄n in p̄uatis orōnib' vocali exp̄ssione vtēdū est: ⁊ q̄n solo mētali affectu. Nā ꝑfecti viri q̄ sic inflāmant̄ ꝙ totaliter fert̄ in deū: maioris efficacie est mentalis orō sola: ꝙ vocalis adiūcta. Talis em̄ nō indiget voce exteriore ad deuotionē excitandū seu affectū inflāmandū: q̄ iam mente totus transiuit in deū. Immo poti' ex sono vocali retardatur. ¶ Aliter est de orōne impfecti: q: cū talis nōdū habeat ptātem se totaliter in deū offerēdi: indiget ex causis premissis vt voce excitet̄: ⁊ excitat' in deuotiōe cōseruetur. Ideo ḡnaliter h'mōi vocib' ⁊ signis tantū est vtendum: quātū sufficit ad mētis excitationē ⁊ custodiā. Si autem mens p has distrahat̄: vel quouis mō impediat̄: a talib' est cessandū. Hec aūt intelligenda sunt de oratione p̄uata q̄ sponte offert̄. Secus si ex debito: puta officio voto

nut insūcta penitentia/oratio sit dicenda. Sic em̄ debitū
non solueret: si oratio sola mente pficeret. ¶ Tertiū scꝫ
ꝙ oratio nō solū voce fieri debet: pbat: q: oratio vocalis
ordinat ad mentalem/nō ecōuerso. vñ Isido. vbi supra.
Oratio cordis est: nō labioꝝ. Neqꝫ em̄ verba depcantis
deus attendit solū: sed orantis cor aspicit. Vn melius est
cū silentio orare corde/sine sono vocis: ꝙ solis verbis si
ne intuitu mentis. Et sequit: Bonū est corde semꝑ orare
Bonū etiā ⁊ sono vocis deū spiritalib⁹ hymnis glorifi
care. Nihil est sola voce canere sine cordis intentiōe. Sꝫ
sicut ait apls: Cantātes in cordib⁹ vestris. Hoc est nō so
lum voce: sed ⁊ corde psallentes. Item sicut supra patet.
Oratio est ascēsus in deum. ille aūt fieri nō pōt ꝑ voces
nisi cōiuncte sint menti. Hinc ⁊ Chrys. sup Mat. Nō au
dit dñs vocē sacerdotis: sed fidē centurionis. ⁊ glo. Mat.
vi. Verbotent⁹ sine affectione vacuas aures dei implere
malū est: quasi in hoc audiamur. Quib⁹ aūt vbis in ora
tione vtendū est: an multis vel paucis: posterius huꝫ de
breuitate orōnis dñice dicenduꝫ fuerit: reseruet. Hec de
qualitate orōnis quātū ad expressionē vocis. ¶ E De
qualitate vero loci cōgruentis/ꝑsupposito ꝙ duplex est
oratio/publica ⁊ priuata: de vtraqꝫ dico. Etsi in oīb⁹ lo
cis fieri pōt oratio tam publica ꝙ priuata: cōgruentius
tñ fit in locis: q̄ ad dei cultū ꝯsecrata sunt ⁊ spāliter ordi
nata. Prima ps huius ꝓpositionis ꝓbat p̄mo de oratio
nibus publicis ex cōi eccłie ritu q̄ ꝓcessiones instituit cū
cāticis ⁊ orōnibus ꝑ terras ⁊ aquas: vt de Gre. ma. legit
Qui grassante epidimie morbo in pplo romano ꝓcessio
nē instituit: qua etiā irā dñi placauit. De p̄uatis oratio
nibus dñs ait: Tu aūt cum oraueris: intra in cubiculum
tuū ⁊ clauso ostio: ora patrē tuū in abscondito: ⁊ pr̄ tuus
q̄ videt in abscondito reddet tibi. Mat. vi. Que tractās
Isido. iij. de sum. bo. c. vij. dicit: Oratio p̄uatis locis op
portuni⁹ fundit: magisqꝫ obtentū impetrat: dum deo tñ
teste depromit. ¶ De vtraqꝫ sunt autoritates multe. Nā
i. Timoth. ij. ait apls. Volo viros orare in oī loco leuan
tes puras manus sine ira ⁊ disceptatione: similr ⁊ mulie
res. vbi glo. In oī loco vbicūqꝫ sunt: nō solū in eccłia. et
Joh. iiij. Veri adoratores adorabūt patrē in spū ⁊ veri
tate. Glo. Non in tēplo: non in monte hoc: sed in intimo
cordis tēplo ⁊ veritate adorandū est. Itēꝫ ibidem Glo.
Cū deus sit spūs nō corpus: nō aduertit corporeū locuꝫ
vel templū in quo scꝫ oretur. ⁊ ps. In oī loco dñationis *(Ps. cij.)*
eius benedic aīa mea dño. vbi Glo. Sicubi non dñatur:
ibidem nō bñdicatur. Cū ergo nulla creatura sit in qua
deus nō dñetur: nullus locus a laude ei⁹ excipit. ¶ Se
cūda pars/scilꝫ ꝙ cōgruentius fit in ecclesijs dei ꝯsecra
tis: ostendit per illud ps. In ecclesijs benedicite deo. Et *(Ps. lxvij.)*
dñs: domus mea dom⁹ orōnis vocabit. vbi glo. Chryso.
Ingressus iesus vrbem p̄mo templū adijt: dans formam
religionis: vt quocūqꝫ imus p̄mo ad domū orōnis si ibi
est: accedamus: ⁊ ꝑ orōnes deo cōmendati: sic ad agēda
negocia secedamus. Neqꝫ em̄ constitute essent ecclesie:
nisi orōnes essent p̄ eligende. ¶ F Cꝫ aūt magis con
gruat in ecclesijs orare: plures a docto. assignātur ratio
nes. ¶ Prima forme obseruatio ac xp̄i imitatio di. Do
mus mea domus orōnis vocabit. Matth. xxi. vbi Glo.
Aug. In oratorio nemo aliud agat: nisi id ad qđ factum
est. ¶ Scđa ꝓpter mutuā mēbroꝝ ad orandū incitatio
nē ⁊ faciliorē exauditionem. vñ ad Col. iij. Cōmonentes
vosmetipsos in psalmis ⁊ hymnis ⁊ canticis spūalibus.
Et quoad faciliorēꝫ exauditionē ẽdi Mat. xviij. Vbi sunt
duo vel tres cōgregati in noīe meo: ibi sum in medio eo
rū: scꝫ ad exaudiendū eos. Et ibidē p̄misit. Si duo ex vo
bis ꝯsenserint sup terrā: de oī re quācunqꝫ petierint: fiet
illis a pr̄e meo q̄ in celis est. In eccłia aūt est cōuentio fi
deliū charitatis vinculo cōnexoꝝ. vñ ⁊ nomen eccłia qđ
sonat cōuocatio: sumptū est. ¶ Tertia ꝓpter maiorē de
uotionē quā fideles ꝯcipiūt/ꝓpter ecclesie ꝯsecrationē
illuminationē/vnctionē/inscriptionē/sacrosctē euchari

stie ⁊ reliquiarū sanctarū presentiā: q̄ oīa deuotionē tri
buūt ⁊ augent. Non em̄ frustra hec in ꝯsecratiōe exhibē
tur ꝑ manus pontificū: vt deducit bea. Bern. in sermone
de dedica. eccłe. ¶ Quarta ꝓpter spālē angeloꝝ p̄sentiā
q̄ figurata est Gen. xxviij. Dum iacob in loco quo fundā
da esset domus dei: vidit angelos ascēdentes ⁊ descendē
tes. Cui cōsonat illud. Supra muros tuos hierusalē con *(Esa. lxij.)*
stitui custodes: tota die ⁊ tota nocte in perpetuū nō tace
būt laudare nomē dñi. Que pulchre ad ꝓpositū exponit
btūs Bern. vbi supra. ¶ Quita ꝓpter certiorem exaudi
tionis sponsionē. vñ. iij. Reg. viij. ⁊ ix. ad orōnē salomo
nis: Rndit dñs. Exaudiui orōnē tuā ⁊ depcationē tuam
quā deprecatus es corā me: ⁊ sanctificaui domū hāc quā
edificasti vt ponerē nomē meū ibi in sempiternū: ⁊ erūt
oculi mei: ⁊ cor meū ibi cūctis diebus. Deniqꝫ dñs p̄ces
ecclesie sponse sue nō patitur eē cassas. In eccłie autem
ꝯsecratione deuotissime p̄ces eccłie oblate sunt dño: pro
exauditiōe orationū eoꝝ qui in ea fuerint dñm depcaturi.
In quarū vtute etiā priuate orationes in eccłia sunt effi
caces: q: nō illa tm̄ singularis ꝑsona orans in eccłia: sed
cū ea tota supplicat eccłia: cui⁹ ꝑsonā gessit pōtifex eccłie
cōsecrator. ¶ His ergo de causis ceteris parib⁹ efficacior
est eccłia locis ceteris. Nec etiā tm̄ efficacior: sꝫ quibusdā
orationib⁹ debita ⁊ necessaria: vt quibusdā orationib⁹ sa
cramētalib⁹: sicut est misse officiū. Similiter horis cano
nicis ex institutiōe ecclesie publice decātādis: null⁹ tm̄ lo
cus spernēdus: vbiqꝫ dñs orandus est: q: vbiqꝫ ei⁹ presi
dio indigem⁹. In domo: in foro: in mēsa: in lecto: in latri
na: in palatio. Nec aliqs loc⁹ turpis est oratiōi: dū orās
mūdus fuerit atqꝫ pur⁹. Legit em̄ de beato Grego. vt re
citat Alexāder de ales: ꝙ cū purgaret ventrē ⁊ psalmum
diceret: apparuit ei diabol⁹ querēs quid faceret. Respō
dit: ventrē meū purgo: ⁊ deū meū laudo. Opera em̄ na
ture pfectis turpia nō vident. Nec infernus orationi nō
cōgrueret: si inesset qui orādi affectū haberet. ¶ G De
qualitate vō orationis quantū ad tēporis diuturnitatē si
ue cōtinuationē: Aduertendū ꝙ cōtinuatio siue diutur
nitas oratiōis dupliciter pōt attēdi. Vno mō ẜm seipam
orationē/hoc est orationis actū. Alio modo ẜm oratiōis
causam. Causa aūt orationis desideriū est charitatis. Ex
illo em̄ ꝓcedere debet oratio. Attēdendo igit continua
tionē orationis ẜm causam/continua debet esse in nobis
oratio: ⁊ hoc actu/habitu vel virtute. Debet em̄ in nobis
esse semꝑ charitatis habitus: cui⁹ vtus manet in omnib⁹
operib⁹/ que ex charitate ꝓcedūt: omnib⁹ em̄ illis inest
ordinatio eoꝝ/ad gloriā dei/ẜm illud. i. Cor. x. Omnia
in gloriā dei facite. quā ordinationē sortiunt ex charita
tis inclinatione. vñ Aug. ad probā dicit: In ipsa fide/spe
⁊ charitate cōtinuato desiderio semꝑ oram⁹. Attendēdo
aūt orationē ẜm se siue actū orādi/ non pōt esse cōtinua:
quia in alijs operibus occupari necessitas humane infir
mitatis cōpellit. vñ ad probā dicit Aug. Ideo ꝑ certa in
teruallа horarū ⁊ tempoꝝ etiā verbis rogam⁹ deū: vt il
lis rerū signis nosipsos ammoneam⁹: ⁊ quātū in hoc de
siderio ꝓfecerim⁹: nobisipsis innotescam⁹: ⁊ ad hoc agē
dum/nosipsos acrius incitemus. Si in vniuersali que
ritur: quāta esse debeat ꝯtinuatio/ac diuturnitas oratio
nis actualis ẜm se: rñdet sctūs Tho. q. a lle. ar. xiiij. ꝙ q:
vniuscuiusqꝫ quātitas debet esse ꝓportionata fini: sicut
potionis quātitas ꝓportionat sanitati. Ideo vtile est ꝙ
oratio tam sit diuturna: quātū expedit ad excitandū inte
rioris desiderij feruorē. Cū vō hanc mensurā excedit: ita
ꝙ sine tedio ꝓlongari nō possit: nō est vlterius orō pro
telanda. Et ideo btūs Aug. vbi supra approbat ꝯsuetudi
nem quorūdam fratrū in egypto: q̄ crebras dicūtur hr̄e
orōnes: sed tñ breuissimas ⁊ [illegible] quodāmodo iacula
tas: ne scꝫ ꝑ ꝓductiores moras euanescat deuotio: ⁊ pari
ter euanescat intentio. Et ꝑ hoc sicut hec intentio nō est
obtuenda/si ꝑdurare nō pōt: ita si ꝑdurauerit/docet nō
cito esse abrūpendā. Addit ꝙ sicut hoc est attendendum

in oratione singulari per cōparationē ad intentionē orā
tis: sic ꝛ in orone cōmuni per cōparationē ad deuotionē
ppli. Et ſm hec exponendū est illud. Oportet semꝑ ora
re ꝛ nō deficere. Luce. xviij. ꝛ. j. ad Tessal. v. Sine inter/
missione orate. Semper ꝛ sine intermissione in habitu ꝛ
virtute: nō aūt in actu. Uel semꝑ orat: ꝛ sine intermissiōe
q̄ debitis ꝛ statutis tpibus orat: vt innuit Glo. interli. j.
Tessal. v. que dicit: Sine intermissione certarū horarū.
Et Aug. lib. de heresibus: Cū dn̄s dicit: Oportet semꝑ
orare ꝛ nō deficere. Et apls. Sine intermissione orate. sa
nissime sic accipit: vt nulla die intermittant certa opera
orandi. Uel intelligūtur de orone cōmunissime accepta
ſm q cōprehendit oēm actū bonū: sic dicit Augu. ꝛ hr in
glo. Luce. xviij. ꝛ. j. Tessal. v. Justus nunq̄ desinit orare
nisi desinat iustus esse. Semꝑ orat q̄ semꝑ bn̄ agit. Ipm
em̄ desideriū bonū oratio est: ꝛ si ꝯtinuū est desiderium:
cōtinua est oro. Et sicut supra dictū est de loco: ita ꝛ nūc
dicta de oronis tpe/ intelligenda sunt de oronibus volū
tarijs: nō de oronibus ex debito dicendis: puta ex institu
tione ecclesie: ex voto: ex ordine suscepto: ex pnia iniūcta
Tales em̄ nō debēt autoritate singularis ꝑsone aliqua/
tenus mutari/ ꝑscindi vel ꝓlongari ꝓpter tediū legētis
sed integre ſm ecclesie ordinationē aut aliā obligationē
sunt ꝑsoluende. Non em̄ pōt sacerdos horas canonicas:
aut penitēs iniunctā satisfactionē ꝓpter suā accidiā omit
tere vel mutare. ❡ D De qualitate gestus corporis et
situs videndū: q̄ cogruētia oratur ad orientē: genua fle/
ctuntur: pectora tundunt: manus extendunt: etiā ꝓstra
tiones in terrā frequētant. Sicut de saluatore legitur: q
orans ad patrē/ in faciē ꝓcidit: vt habet Mat. xxvj. Pro
hoꝝ solutione notat Alex. parte. iiij. q. xxiiij. me. iij. q ora/
tio maxime sacralis ꝛ satisfactoria habet virtutē impetrā
di ꝛ etiā significandi. Rō impetrādi residet penes oran/
tis deuotionē ꝛ feruorē. Ratio significandi penes id qđ
foris apparet. vñ Hugo de scō victore lib. ij. de sacra. pte
ix. c. j. Sunt quedā sacra in eccl'ia: in q̄bus etsi principalr
salus nō cōsistat: tñ ex his salus augef/ in quātū deuotio
exercef. Et ex eis quedā ꝯstat ex rebus: qualia sunt aque
asꝑsiones: susceptio cinerū: benedictio floꝝ/ cereorum ꝛ
hmōi. Aliqua ꝯstant in factis: q̄lia sunt signaculū crucis:
exufflatio exorcizationis: expansio manuū: īcuruatio ge
nuū ꝛ hmōi. Aliqua in dictis constant: sicut est trinitatis
inuocatio. Signa ḡ corporalia ac gestus q̄ fiūt in orone
ad significandū adhibent. Et qr in orone duo sunt: scꝫ q̄
orat/ ꝛ q̄ oratur: duo ꝑ hmōi signa exteriora designātur:
scꝫ aliq̄d ex parte dei: aliq̄d ex parte homis orantis. Sic
versio orantis ad orientē/ significat q sicut ex illa parte
oritur sol ꝛ lux q̄ est nobilissima inter oēs creaturas cor/
porales: sic ad eū q̄ oēs creaturas excellit: oro dirigenda
est. vñ Aug. lib. ij. de ser. dn̄i in monte/ exponēs illud. Pa
ter noster q̄ es in celis/ dicit. Cū ad orationē stamus: ad
orientē cōuertimur/ vnde celū surgit: non tanq̄ hic habi
tet de⁹: quasi ceteras mūdi partes deserēs/ q̄ vbiq3 loco
rū ꝑsens est: nō locoꝝ spacijs/ sed ꝑsentia maiestatis: sed
vt admoneat anim⁹ ad naturā excellentiorē se cōuerte/
re. i. ad deū: cum ipm corp⁹ qđ terreū est: ad corp⁹ celeste
excellenti⁹ cōuertitur. Et Damas. lib. iiij. c. xiij. ait. Nō sim/
pliciter. i. nō sine rōne ad orientē adoramus: sed qr ex in/
uisibili. i. intelligibili ꝛ sensibili cōpositi sumus: duplicē
adoratione conditionē offerim⁹: quēadmodū intellectu
psallimus ꝛ labijs corporalib⁹. Et sequit. Quia igit de⁹
lumen intellectuale est vel intelligibile: ꝛ sol iusticie: et
oriens in scripturis noiatur xp̄s: reponēdum est ei oriēs
in adoratione. Omē em̄ melius deo reponendū: ex quo
oē bonū. Insuꝑ deus paradisum nō ad occidentē: sed ad
orientē vbi hoiem plasmauit: posuit: quē ꝓpter trāsgres
sionē a paradiso exulem fecit. Ex occidēte igit antiquā
quidē patriā exq̄rentes ad ipm respiciētes. Et assumpt⁹
ad orientē sursum ferebat: ꝛ ita apli eū adorauerūt: ꝛ ita
veniet quē ipsi eū viderunt eūtem in celū. Ipsum igitur

Ad oriē/tē orādū

expectantes ad orientē adoramus. Hec Damas. Quedā
etiā signa sunt ex parte nostra/ ad significandū in ora/
tione: sicut genuū incuruatio: vbi significat vera humi/
liatio ac reuerētia. Extensio manuū: q̄ ostendit passiōis
fides ꝛ exhibenda ei obediētia. Tunsio pectoris/ debita
de petis pn̄ia. Hec aūt oia non sunt tam de oronis neces
sitate/ q̄ de eius cōgruitate: nisi vbi circa hec eccl'ia aliq̄d
ordinauit: aut generalis ꝯsuetudo īduxit: maxime in pu
blicis: in q̄bus oībus vitandū est scandalū: vitanda est
pharisaica hypocrisis: in ꝑuato vero orans: ꝛ in secreto
q̄libet relinquit sensui suo. ❡ I Cōsequēter inquirē
dū est de. q. vij. q̄ fuit de attentiōe: q̄ qualis vel sit necessa/
ria ad oronis effectū: ꝛ ad soluendū orationis debitum.
Ad cui⁹ expeditionē supponit hic: ꝛ repetita habet tri/
plicis attentionis partitio supra lec. vj. descripta. s. actua
lis/ habitualis/ ꝛ virtualis. Rursus harū quelibet diuidi
tur: qm̄ alia fert in solas voces ꝛ v̄ba: alia in verboꝝ si/
gnificata: tertia nec ad hec/ nec illa: hoc ē nec voces/ nec
significata: sed ad orationis finē immediatū vel vltimū:
scꝫ ad petita/ vel ad deū: aut ad alios effect⁹ bonos vel vi
tiosos: quē habere possunt/ etiā idiote: nec litteras nec
verboꝝ significata sciētes. Mens est beati Tho. ar. xij.
q. lxxxiij. scđa scđe. Et est hec. q. tm̄ de oratione vocali: qm̄
mētalis ab attētione separari non pōt. Pōt ꝛ addi tertia
distinctio de effectu oronis. Est em̄ ꝛ ille triplex. Prim⁹
cōmunis est oībus actibus charitate informatis: qui est
mereri: secūdus effect⁹ oronis ꝓprius est impetrare qđ
petitur: tertius effectus oronis est quē ꝑncipaliter effi/
cit: scꝫ quedā spūalis refectio mentis. Et pōt addi quar/
tus/ q̄ est solutio debiti ad qđ orans tenet. Uñ ꝯsideran
dū/ q duplices sunt orones vocales. Quedā sunt ordi
debite: vtpote q̄ cadunt sub ꝑcepto: sicut hore canonice
clericis bn̄ficiatis aut in sacris cōstitutis: ac orones pro
satisfactione iniūcte: quoꝝ totalis omissio inducit morta
le pctm̄. Alie sunt orones voluntarie assumpte: ad quas
orans nullo ꝑcepto obligatur. Et de illis manifestū est:
qm̄ si penitus omitti possunt sine pctō: nō est mirum q
euagatio seu distractio tollēs attentionē nō inducit pec/
catū: nisi forte adesset ꝯtemptus vel pusilloꝝ scandalū.
Igit quātum ad quartū effectū de ꝑmi generis oronib⁹
tm̄ dicenda intelligant. Quo ad ꝑmos tñ tres effect⁹ ge
neraliter de q̄buslibet oronis generib⁹ dicendū ꝑ ꝓposi
tiones. ❡ K Prima ꝓpositio: Attentio actualis oro/
nis: siue ad verba: siue ad sensum verboꝝ nō semꝑ req̄ri
tur ad oronis effectū quadruplicem ꝯsequēdum. Patet
ꝑmo de quarto/ q̄ est solutio debiti: qr obligatus ad cer/
tas orones/ puta horas canonicas: dicēs illas soluit de/
bitum: licet mente ad alia sit distractus: ita q nec actuali
ter attēdat/ siue aduertat voces quas ꝓfert: nec sensum
v̄boꝝ: sed cogitet quedā alia sibi incidētia. Satisfacit tñ
precepto eccl'ie: nā ꝑceptū de orone eccl'ie positiuū est: ꝛ
nō cadit nisi suꝑ vocū ꝓlationē. Preceptū nāq3 positiuū
humanū nō cadit nisi suꝑ ea q̄ subiacēt humano iudicio/
qualia sunt actus exteriores/ non interiores. Et ita exer/
cens actū exteriorē/ mandatū nō trāsgredit: ꝛ ꝑ hoc etiā
a pctō mortali excusat: simul ꝛ ad horarum repetitione.
Nec tenet talē reū mortalis criminis: q nō seruat ꝑceptū
ad intentionē ꝑcipientis. Nam eccl'ia ꝑcipiēs legi horas
canonicas: intendit q ille legant ad cōsecutionē p̄mij
celestis: ꝛ ꝑ ꝯsequens deuote ꝛ attente. vñ de cele mis. c.
dolētes. bꝫ de clericis ꝛ prelatis. Districte precipiētes in
virtute obedientie: vt diuinū officiū ꝛ nocturnū pariter
ꝛ diurnū: quātū eis dederit deus: studiose celebrēt pari/
ter ꝛ deuote. Quia etiā nō ideo peccat mortalr seruans
diuina mādata: si in coꝝ obseruatione nō īplet intentio
dei ꝑcipiētis: ꝛ finis q̄ est vt seruent ex charitate: ꝛ finali
ter ꝓpter deū. Alioq̄n honorās parētes ex naturali pie/
tate peccaret: ꝛ nō existens in grā non occidendo pecca/
ret: ꝛ similr nō furādo: nō ꝯcupiscēdo rem alienam. Hec
est intētio scti Tho. j. scđe. q. c. ar. x. ꝛ Gers. in trac. de so/

Oratio/attētio.

licitudine eccle.particula.lx. ¶ Quãtũ ad alios tres ef-
fect9 patet: q2 quoad tertiũ effectuʒ stat ꝓferentẽ ṽba ex
assuefactione p cõtemplationẽ in alta sursum rapi/trahi
vel versari/q̃ sonat oronis sensus vel ṽba: ⁊ sic pfectius
ꝯsequi hũc tertiũ effectũ orõnis/q̃ est quedã spũlis refe
ctio mẽtis. Cũ eñi finis ⁊ virt9 orõnis sit in eleuatiõe mẽ
tis in deũ p pium ⁊ humilẽ affectũ: in ꝯtemplatiõe maxi-
me ꝯsequit aĩa hunc orõnis fructũ ⁊ affectũ. Sic quoad
p̃mũ effectũ q̃ est mereri: similr quoad scd̃m: q̃ est ipe-
trare qd̃ petitur: patet q̃ talis ad ꝯtemplationẽ tractus
facit actum magis gratum deo: q̃ sit attẽdere ad sensum
verboꝝ aut verba ipsa: iõ nõ tollit ratio meriti aut impe
trationis. vñ Hugo in lib. de orõne. Pura orõ est cum ex
abũdantia deuotionis mens ita accendit: vt cũ se ad deũ
postulatura cõuerterit: pre amoris eius magnitudine/
etiã petitõis suẽ obliuiscat. ⁊ seq̃t. Hoc gen9 orãdi iforme
est: ⁊ q̃ pre ceteris oĩbus vnicũ: tã est apud deũ pre cete-
ris oĩbus p̃ciosum. Patet etiã quoad intentionẽ ad sen-
sum lr̃e de monialib9/⁊ multis clericis parũ litteratis: q̃
ea que ꝓferũt/minime intelligũt: ⁊ tamẽ debitũ soluũt:
alioq̃n non esset salua oĩs caro. ¶ L Dictũ est notan-
ter in ꝓpositione. Non semp requirit ⁊c. qm̃ licet p attẽ-
tionẽ: q̃ tollit p distractionẽ seu euagationẽ inuolũtariã
nõ aufert effect9 orõnis. Nõ quartus: scʒ solutio debiti.
Nã etiã sic cũ distractione ⁊ sine actuali attentione: q̃ va
gatio ⁊ attentio displicet orãti: nõ tenet ad repetitionẽ
eoꝝ q̃ sine attentione ꝓtulit. Sufficit q̃ dum se sentit di
stractũ redeat: ⁊ ꝓ posse distractionẽ excludat. Nec tolli
tur effectus orõnis p̃mus ⁊ scd̃s: dum alias orãs fuit in
grã: ⁊ ipsa orõ ex grã processit. Nec tertius in casu statim
supradicto. Si tñ voluntarie distrahit: puta volẽs assume
ret cogitationes impertinentes ⁊ seculares: nec etiam eua
gationẽ ac distractionẽ curat repellere: sed vult ꝓgredi
in distractiõe: iã nullũ hoꝝ effectuũ ꝯsequit. Nõ quartũ:
q2 sic nõ soluit debitũ. Non eñ satisfacit p̃cepto: q2 ṽba
p̃cepti ꝯtra mentẽ p̃cipiẽtis tenet. Aliud quippe est p̃ce-
pta seruare ad litterã pter mentẽ: vel nõ ̃m mentẽ p̃cipi
entis: hoc est nõ ad id: vel ꝓpter id ꝓpter qd̃ p̃cipiẽs p̃ce
pit. Et aliud seruare litterã ꝯtra mentẽ p̃cipiẽtis. Scd̃m
includit ꝯtemptũ: nõ p̃mũ: iõ secũdus peccat: nõ p̃m9.
Et iõ qi secũdus nõ satisfacit p̃cepto: tenet ad repetitio-
nẽ eoꝝ: q̃ sic sine attentiõe ad verba/sensum vel finẽ cuʒ
volũtaria mẽtis alienatiõe orauit. Sentẽtia est Cãcel. pa
risiẽn. trac. de orõne. consi. xix. Et btĩ Tho. in q̃rto scrip.
dist. xv. q. xvij. ar. iiij. in respõsione ad scd̃m argumentuʒ.
Nec talis ꝯsequit effectũ tertiũ/manifestũ est. Nullã eñ
ꝯsequit mẽtis ꝯsolationem ex orõne ad quã non atten-
dit. Nec ꝯsequit effectũ p̃mũ vel scd̃m: q2 nõ ꝓcedit illa
orõ ex charitate: imo si infuisset charitas: iã eã pdit: eo q̃
volẽs ꝯtra mentẽ p̃cipiẽtis agit. ¶ M Sed dubitaret
aliq̃s: an meditatio celestiũ ⁊ spiritaliũ sit volũtarie ad-
mittenda dũ orãdũ est. Exẽpli cã: dicat aliq̃s. Dñe ne in
furore tuo arguas me: neq̃ in ira tua corripias me. mise-
rere mei ⁊c. Et occurrat sibi in mentẽ triplex iudiciũ dei.
In inferno: in purgatorio: in mũdo: ⁊ meditetur hec vo
luntarie ⁊ fortiter: vt possit trahi in affectũ cordis: horrẽ
do iudiciũ inferni: timendo iudiciũ purgatorij: querẽdo
iudiciũ in hoc mũdo: ̃m miam dei/ol. Fac mecũ ̃m mi-
sericordiã tuã dñe: ⁊ ̃m iudiciũ diligẽtiũ nomẽ tuũ. An
illa aut cõsimilis meditatio possit voluntarie assumi tpe
orõnis. Et dr̃: voluntarie: q2 si fiat inaduertenter ⁊ absq̃
ꝯsensu deliberato: cõstat q̃ nõ obligat ad reiterationeʒ:
multo min9 q̃ vitiosa habituatio. ¶ Ad h̃ dicendum ̃m
Can. parisiẽn. q̃ si q̃s orat solus aut cũ alio/q̃ eius morã
tolerare parat9 est: ꝓdest ⁊ salubriter ꝯsulit suspendere
actualẽ orõnis attentionẽ simul cũ orõne vocali: donec
hm̃õi meditatio circa alia cesset. Ut dũ inter orandũ q̃s
sentit vehementẽ tractũ cogitationis bone ⁊ honeste: vt
p̃dicationis faciẽde aut hm̃õi: põt orans verbalẽ orõnẽ
intermittere. aliq̃n diuti9: aliq̃n breui9: ⁊ redire posthuo-
dũ ad ꝯtinuationẽ absq̃ vlla p̃cedentiũ iteratiõe verbo
rum: q2 stante interruptiõe actus naturalis/moralis cõ-
tinuatio manet. Neq̃ fructũ orõnis aufert: nec meritũ.
Similr dicẽdũ/si q̃s exterius ab aliq̃ alio requirit super
m̃ssione sibi faciẽda: siue dũ rei domestice vl' officijs pro
prijs iminens vrget vel trahit cõmoditas: vt eideʒ ꝓm9
intendat. Si vo q̃s orõnẽ agere debeat in cõi: vtpote in
eccl̃ia seu cõuentu/ vbi nõ suppetit talis interruptionis
actualis intentiõis libertas: q2 nõ ita redire põt ad pas-
sum quẽ reliquit ꝓcedente choro ⁊ cõuentu in oratione.
Talis interruptio fieri nõ debet: sed tuti9 est q̃ talis me
ditatio volũtarie non admittat tẽpore orationis debite:
sed vel deserat: vel in aliud tẽp9 reseruet. Suspiretq̃ ta-
lis orans ⁊ gemat: q̃ eam tũc admittere nõ ꝯcedatur: di
catq̃ sibiip̃si. Melior est obedientia q̃ victime medita- [1. Re. xv]
tionũ. Potẽs est de9 reddere vicẽ in idipsum: ⁊ si nõ hic [Eccs. iiij]
tñ certissime i alio sclo: vbi fietvox laudis sine ꝑturbatio
ne q̃libet nostri cordis. De hoc btũs Bern. ser. xlix. sup
can. ita ait. Nihil operi dei preponere licet. Et sequit. Nil
aliud dũ psallitis: pter id qd̃ psallitis: cogitetis. Nec so-
las dico vitandas cogitatiões vanas ⁊ ociosas: vitande
sunt ⁊ ille: illa dũtaxat hora/⁊ illo loco/quas officiales
fratres ꝓ cõi necessitate q̃si necessario frequẽter admit-
tere cõpellunt. Sed ne illa quidẽ ꝓfecto recipe tũc ꝯsu-
lerem: q̃ forte pauloante in claustro sedẽtes in codicib9
legeratis: qualia ⁊ nũc me viua voce disserẽte ex hoc au-
ditorio/spũssancti gratia repõrtatis. Salubria sunt: sed
minime illa salubriter inter psallendũ reuoluitis. Spũs
eñ sanct9 illa hora gratũ nõ recipit: q̃cquid aliud q̃ de-
bes: neglecto eo qd̃ debes/obtuleris. Hec Bern. Põt
tñ in casu pio ante necessario aliq̃d omitti: vt r̃ndeat q̃rẽ
ti: aut querat aliq̃d qd̃ tunc ad diuinũ cultũ vel alias in
re familiari necessariũ fuerit: vel respõsum sup q̃stio ac-
cipiat. Et sic omissum resumendũ non est. Turbaret eñ
vel chorus vel ipse omittẽs in alijs cõtinuandis. Consul
tius est in hoc casu cũ quadã cordis ꝯtritione progredi.
Nã ⁊ in foro penitẽtie nõ opʒ iniũgere formale omissoꝝ
repetitionẽ: vt p̃mã ꝓ p̃ma: tertiã ꝓ tertia ⁊c. sed sufficit
q̃ equalens iniũgatur. ¶ N Scd̃a ꝓpositio: Attentio
habitualis tm̃/ad sensum ṽba vel finẽ/nõ sufficit ad ora
tionẽ ex debito ꝑsoluendã: nec ad ceteros orõnis effect9
ꝯsequẽdos. Patet q2 stat habentẽ habitũ acquisitum ex
attenta orõne frequẽrata orare ꝑuersa attentiõe: ⁊ nolle
actualiter attendere: sʒ volũtaria alia etiã turpia aio ver
sare. In quo casu debitũ non soluit: q̃nimo ad repetitio
nẽ obligat: vt pʒ ex p̃cedenti ꝓpositione ⁊ eius proba-
tione. Et tñ talis habitualiter attendit: q2 habitũ habet:
Neq̃ ꝯsequit finẽ tertiũ. manifestũ est: q2 ille p̃suppo-
nit attentionẽ actualẽ. Nec p̃mũ aut scd̃m effectus: q2 sic
orãs orãdo peccaret mortaliter: g̃ nec meret nec ipetrat.
¶ Tertia ꝓpositio. Uirtualis attentio ad ṽba/sensuʒ/
aut finẽ orõnis ꝓximũ vel remotũ: nõ iterrupta p actua
lem intentionẽ sibi mortalr (al's moraliter) ꝯtrariã suffi
cit ad debiti solutionẽ ⁊ duoꝝ primoꝝ effectuũ ꝯsecutio
nẽ. Est aũt virtualis attentio virt9 quedã relicta ex atten
tione actuali p̃uia: qua cõtinuat orõ etiã vbi cor euagat
actualiter inaduertenter circa alia multa. Patet hec ꝓ-
positio quoad quartũ effectũ: q2 attẽtio aliq̃ requiritur.
alioq̃n orõ nõ esset opatio humana: sed casualis ⁊ fortui
ta. Et nõ requirit actualis cõtinuata ex ꝓpositiõe p̃ma:
licet requirat in p̃ncipio. Sine ea nãq̃ nõ esset virtualis
Nec sufficit attẽtio habitualis ex ꝓpositiõe scd̃a: g̃ requi
ritur ⁊ sufficit attẽtio virtualis. Cõsequẽtia tenet a suffi-
ciente diuisione. ¶ Ex illo sequit qd̃ supra dictuʒ est: q̃
euagatio mẽtis quã quis patit inuit9: nec sentiẽdo ꝯsen-
tit: excusat a mortali pctõ simul ⁊ debito repetẽdi orõnẽ
quã soluere tenebat. Patet qi illa euagatio inuolũtaria
stat cũ attẽtione virtuali q̃ sufficit. Idcirco ait Gerson.
Nõ debẽt facile sup hm̃õi inaduertentias ⁊ distractiões
scrupuli formari. Alioq̃n nũq̃ poterit orãs cor suũ q̃eta

re: q: nititur ad impossibile sibi ꝑ naturã/vel cõplexionẽ
vel cõsuetudinẽ/vel phantasie turbationẽ que nũq̃ põt
quiescere: sicut nec aer vel mare dũ agitatꝰ assiduitate vẽ
torũ. Uñ repetitionẽ in casu fieri/nedũ superuacuũ est: sed
etiã inquietatiuũ/periculosum ꝛ nociuũ: ꝑcipue si in cõ
uentibꝰ orat: vbi societatem cui esset onerosus: iuuare te
neretꝰ. Quoad duos ꝑmos effectꝰ similr̃ pꝫ: q: illa intẽ
tio vtualis sine actuali stat cũ charitate: ꝛ ꝑ ꝯsequẽs nõ
tollit rõnẽ meriti nec ĩpetrabilitatis. Nec manet hec intẽ
tio vtualis/si actualis vñ ꝓcesserat: fuerit elicita ex cha
ritate sublata charitate ꝑ mortale. ¶ Tertiꝰ vo effectꝰ.s.
spũalis refectio mẽtis/reqrit actualẽ attentionẽ ad vba
sensum vel finẽ: vt dicit btũs Tho. Si em̃ ois actualis in
tentio tollitꝰ: cedit ꝛ refectio mentis spũalis: actualis scꝫ
dulcedo ac cõsolatio seu iocũditas quã peperit intentio
actualis maxime finis. Nã licet quelibet attẽtionũ/vboꝝ
sensus ꝛ finis/sufficiat ad effectꝰ orõnis: vltima tñ q̃ est
finis laudabilior est q̃ scd̃a: ꝛ scd̃a laudabilior q̃ ꝑma: ꝛ
q: aia nõ põt esse vehemẽter intẽta ad diuersa: io ꝑma at
tentio põt nocere vt minor sit orõnis fructꝰ/si scd̃aꝫ eua
cuat: vel scd̃a si tertiã oino tollit/sꝫ nõ ecõuerso: tñ atten
tio cõiter accipiẽdo ad aliquã triũ ꝑdictarũ nõ nocet: sed
ꝓficit: ꝛ sufficit ad debitũ ꝑsoluendũ. ¶ Uerũtñ ceteris
paribus/expeditiꝰ est affectionẽ suã exercere iuxta lr̃am
q̃ ꝓferꝰ: ꝓpter q̃tuor rõnes in spãli. Una est scripture
veneratio: in qua spũssctũs semꝑ loq̃ credendus est. Al
tera est particularior eruditio circa mysticos sub arido
lr̃e nucleo clausos sensus. Tertia est suauior assuefactio
circa q̃tidianos sensus. Quarta est maior stabilitio circa
determinatos affectus/q̃ circa vagos ꝛ iugiter nouos.
¶ O Sed hic surgit dubiũ quõ cũ deũ ꝓ nr̃a vel alio
rũ salute petere volumꝰ: psalmos illos ꝛ scripturas: que
nec petitiõis verba/nec ad petitionẽ nostrã ptinẽtia con
tinere videntꝰ: recitamꝰ. Ut dũ ꝓ petõꝝ indulgẽtia orare
volumꝰ: q̃d nobis ꝓdest si ps. Quare fre. gen. aut/Deꝰ
venerũt gen. siue/Attẽdite popule meꝰ: vl̃ aliũ hmõi de
cantamꝰ. ¶ Ad q̃d post venerabilẽ Hugonẽ de scõ vic.
in trac. de orõne rñdeo. Premitto q̃ cũ orõ sit ascensus
mẽtis in deũ ꝑ piũ ꝛ humilẽ affectũ: non est opus verbis
q̃buscũq̃ in orõne vt deus instruatꝰ. Nouit em̃ pr̃ noster
q̃d opus sit nobis anteq̃ petamꝰ. Matth. vi. Sꝫ verbis
vtimur vel vt ãmoniti ꝯsideremꝰ q̃d petimus: vel vt pie
tatis in nobis excitent affectũ. Sũt affectꝰ hmõi inume
ri: q̃ tñ pñt reduci ad tres ꝑncipales: scꝫ affectꝰ amoris:
affectꝰ humilitatis: affectꝰ indignatiõis. Quorũ primus
narratiõe diuine laudis gignitꝰ: secũdus cõmemoratiõe
nostre miserie excitatꝰ: tertiꝰ malicie nostroꝝ aduersario
rũ exaggeratione oritꝰ. Affectui amoris dei quẽ laus diui
na parit: annectitꝰ affectus ãmirationis ꝛ cõgratulatõis
Nã dũ laudes dei manifestantꝰ: mens ad amorẽ accenditꝰ
ꝛ dũ in eisdem aliq̃d nouũ vel mirandũ elicitur: mens in
ammirationẽ ꝛ stuporẽ trahitur. Cũq̃ aliq̃d acceptabile
beneplacitũ ꝛ gratũ deo ꝑcipitꝰ: animꝰ quadã cõgratula
tionis hilaritate ꝑfunditꝰ. Hos ĝ tres affectꝰ sermo diui
ne laudis generat: q: ex cõmemoratiõe bonitatis surgit
affectꝰ dilectiõis. Ex cõmemoratione potẽtie ꝛ fortitudi
nis surgit affectꝰ ammiratiõis. Ex cõmemoratiõe alicuiꝰ
ꝓsperi euentus/ꝛ fati felicis/surgit affectꝰ cõgratulatio
nis. Affectui humilitatis annectitꝰ affectꝰ doloris ꝛ affe
ctus timoris. Hi ex cõmemoratiõe infelicitatis et miserie
nascuntꝰ. Nã ex cõmemoratiõe ꝓprie infirmitatis/nascitꝰ
affectꝰ humilitatis. Ex cõmemoratiõe maloꝝ ꝑsentiũ vel
ꝑteritoꝝ surgit affectꝰ doloris. Ex ꝑuisione futuroꝝ/affe
ctus ebullit timoris. Affectui indignatiõis/adherescit af
fectus zeli: ꝛ affectꝰ maioris ꝑsumptiõis de mia dei. Naꝫ
cũ fit inuectio ꝛ accusatio in aduersarios/ex ipsa eoꝝ ma
lignitate mens indignata/in eoꝝ odiũ inflãmatꝰ: ꝯtra in
iuriã zelus oritꝰ/q̃ mens ex amore iusticie ad desiderium
vltionis inflãmatꝰ ꝓpter eoꝝ maliciã. affectꝰ bone ꝑsum
ptiõis de dei mia oritꝰ; dũ mens ex noua aliq̃ et singulari
fiducia plus solito animatur. ¶ P Cum ĝ scripture sa
cre ꝛ ps. q̃bus inter vota precũ vtimur: vel narrãdo lau
dẽ dei ad eius amorẽ nos ꝓuocant: vel nostrã miseriam
cõmemorando ãn ꝯspectũ eiꝰ nos humiliãt: vel maliciã
aduersarioꝝ nostroꝝ exaggerãdo: vtilẽ nobis solicitudi
nẽ ꝛ fiduciã nobis corã deo ꝑstant ampliorẽ: pꝫ q̃ non
impertinenter in nostris orõnibꝰ recitantꝰ: q: licet aliq̃ ea
rũ narrationes petitionẽ nõ habeãt: habent tñ oẽs affe
ctus virtutũ quos in nobis accẽdunt. Per quos orãtes
citius desiderata/q̃ ꝑ petitiones ĩpetrant: qm̃ in affecti
bus pietatis est ois virtꝰ orãdi. Unusquisq̃ ĝ cũ in orõne
psalmos: vel alias quascũq̃ scripturas dicat: diligenter
ꝯsideret cui affectui seruiat: ꝛ ad illũ effectũ cũ toto nisu
cor suũ excitet: ad quẽ id q̃d loquitꝰ/magis ptinere videt
q: si verboꝝ q̃ loquitꝰ/affectũ habuerit: ꝑ affectũ ipꝫ ma
gis veritatẽ cognoscet: ꝛ ꝑ intelligẽtiã verboꝝ in maio
rẽ deuotionẽ affectũ accẽdet. ¶ Qui aũt ps. hos vel il
los excitent affectꝰ: Hugo exẽplificat/di. Ex affectu dile
ctionis cantatꝰ ps./Diligã te dñe virtꝰ mea. Ex affectu ãmi
rationis dr̃ ps./Dñe dñs noster. Ex affectu gratulatiõis
ps./Oẽs gentes. Et in oibus est laudatio. Ex affectu hu
militatis canitꝰ ps./In te dñe speraui. Ex affectu doloris
ps./Usq̃quo dñe exaltabitꝰ inimicus meꝰ suꝑ me. Ex affe
ctu timoris ps./Dñe ne in furore. Et in oibus his est mix
ta querele deprecatio. Ex affectu indignatiõis canitꝰ ps./
Quid gloriaris in malicia. Ex affectu zeli ps./Deꝰ vltio
nũ. Ex affectu bone presumptionis ps./Judica me dñe:
qm̃ ego in innocentia mea ingressus sum. Nõ tñ ꝑ totam
seriem viniꝰ ps./vnꝰ tm̃ affectꝰ ꝓtenditꝰ: sꝫ q̃nq̃ fit trãsitꝰ
de alio affectu in aliũ: fm̃ q̃ mẽtes orãtium diuersis mo
dis affici solent. ¶ Q Ut aũt affectus pij/attẽtioq̃ de
uota/in orõnibꝰ nostris q̃bꝰ ipse exauditꝰ: ꝛ ĩpetratoria
reddatꝰ: generentꝰ: vtile valde est ac plurimũ ꝓfert prepa
ratio sui ad orationẽ ꝑ recollectionẽ ꝑuiã. Que ad q̃nq̃
ꝑmeditanda reduci põt: q̃ si mens oratura ꝑus medita
retur: vel saltẽ breuiter cogitando in se cõmemoraretur:
fructum plurimũ ꝯsequeretꝰ: attentaq̃ oraret affectibus
pijs plena. Hec aũt sunt/vt cogitet cõditiones sui orãtis
eoꝝ quos orat: ꝓ q̃bus orat: q̃d orando petat: q̃bus ver
bis oret. ¶ Querat ergo cupiens deuote orare a seipso:
Tu quis es. Quis inquã es merito vl̃ demerito. quis pro
fessione ꝛ statu. quis iniuncto ministerio. q̃s deniq̃ lar
gissimo dei beneficio. In ꝑmo si recte sapiet/se petõrẽ co
gnoscet: fm̃ illud. j. Johã. j. Si dixerimus q̃ petm̃ nõ ha
bemus/ipsi nos seducimus: ꝛ veritas in nobis non est.
Estq̃ incertus an amore vel odio dignus sit: eo q̃ oĩa in
futurũ seruãtur incerta finaliter. Eccl̃s. ix. In secũdo se
forte cognoscet monachũ/sacerdotẽ aut clericum/ꝛ ora
tioni spãliter dedicatum. In tertio se intelliget sua spon
te intercessionis officiũ assumpsisse: aut donis beneficijs
vel obligationibꝰ ad orandũ astrictũ esse: seu necessitate
aliq̃ aut charitate paterna impulsum. In quarto se intel
liget creaturã rationalẽ/ad dei quẽ orat/imaginem crea
tam: ac sanguine christi redemptã: ꝛ ideo magna fiducia
precem fundet tanq̃ ad factorẽ opus suũ nõ repellentẽ.
¶ Secũdo mediteur quis sit/vel qui/quem/vel quos
orat. Et occurret in primis deus ipse: cuius potentiã nil
superat: sapientiam nil latet: indulgentissimam bonita
tem/nulla peccatorum magnitudo aut multitudo supe
rat: cuius iusticia reprobos seua vltione damnat. Occur
rent et sancti nostri ad deum mediatores: vel qui magis
deo dignitate et merito sunt vicini: aut oranti familiario
ri deuotione cogniti: seu speciali subuentõis priuilegio
dotati: aut sue custodie singulariter deputati. ¶ Me
ditabitur tertio ipsa que petenda sunt: non quidem vi
lia aut modica: sed summa ꝛ maxima: fm̃ saluatoris pre
ceptum. Primũ querite regnũ dei ꝛ iusticiam eiꝰ. Mat
thei. vi. Petẽda igitur sunt liberatio a damnatione mor
tis perpetue: collatio beatitudinis eterne: infusio gra
tie; remissio offense. Prima duo respiciunt regnum dei.

Secunda duo/iusticiã eius: quibus petitis/alia tēpora-
lia adiicientur. ¶ Meditabit quarto pro quibus orabit:
Orabit aūt in primis pro seipso: fm illud: Miserere aie
tue placēs deo. Eccli. xxx. Deinde p bonis in purgatorio
Itē pro bonis quoꝝ casus magis scādalizat in h seculo.
Demū pro malis vt eruātur a diabolo. ¶ Meditabitur
quinto: quib⁹ verbis oratione perficiet. Sunt em̄ quedā
verba a christo ore ꝓprio expssa: sicut oratio dn̄ica. Sūt
alia ab aplis ꝛ ꝓphetis spū sancto dictāte expressa. Sūt
verba ab ecclesia instituta. Sunt etiā verba ꝓpria oran-
tis deuotione formata. Horꝝ quedā priuilegiata sunt: vt
etiā ex ipso opere effectū aliquē sortiant. Que fm autorꝝ
suorꝝ dignitatem digne ꝛ reuerenter sunt ꝓferenda. Hac
dispositione precedente haud dubium quin attentio di-
ligentior sequetur: ꝛ pietatis affectus multiplicior.

¶ Lectio. lxiii. A

Uperest investiga-
re de octaua questione: videlȝ de efficacia
orationis: h est q̄ requirant ad hoc ꝙ ora-
tio sit impetratoria eius qđ petit. Qđ em̄
aliq̄ sit impetratoria oim q̄ petunt: ꝓbat certissima pro-
missio diuina: qua d: Joh. xvi. Amē amē dico vobis: si q̄d
petieritis patre in noie meo/dabit vobis. Itē Mat. xxi.
Oia quecūq; petieritis in orone credētes/accipietis. Et
Joh. xv. Quodcunq; volueritis/petetis: ꝛ fiet vobis. ꝛ
similia multa habent. Manifestū est aūt ꝙ nedū peccō-
res: sed etiā iusti multa q̄ petierūt nō acceperūt. Moy-
ses em̄ petijt vt intraret terrā ꝓmissionis: ꝛ nō exaudiuit
eū dn̄s. Deuteron. iij. Paulus ter dn̄m rogauit/vt stimu
lus carnis auferret ab eo: ꝛ audiuit: Sufficit tibi gratia
mea. ij. ad Corꝝ. xij. Ideo videndū que oratio sit impetra
toria ei⁹ qđ petit. Ad cui⁹ inuestigationē aduertēdum/ꝙ
aliud est orationeȝ esse meritoriā: ꝛ aliud esse efficacē ad
impetrandū omne qđ petit: vt tradit Alex. q. xcvi. parte
iiij. mēbro. iij. Nā ad hoc ꝙ oratio sit meritoria requiritur
ꝙ ꝓcedat ex charitate: que fidē presupponit ꝛ spem: fm
qđ dicit Hugo/ꝙ oratio est cōuersio ad deum fide spe ꝛ
charitate subnixa. sic oratio pauli meritoria fuit: nec t̄n
qđ petijt impetrauit. ¶ Ad hoc aūt ꝙ orō sit impetrato-
ria cuiuslibet qđ petit: requirunt quattuor cōditiones q̄
ponunt in glo. Luce. xi. sup illud: Quis vestrū hȝ ami-
cū. que sunt vt petat pie/ꝑseuerāter/ad salutē/ꝛ pro se.

Orōnis impetratorie cōditiones

Requirit em̄ aliq̄d ad orationē ex parte petētis: aliquid
ex parte ei⁹ a quo petit: ꝛ aliq̄d ex parte obiecti qđ petit:
ꝛ aliq̄d ex parte eius p quo postulat. Ex parte petētis re
quirit ꝙ petat pie. Est autem pie petere religiose petere.
Pietas autē est dei cultus: vt dictū est. s. lec. xviij. Et reli
gio illa virtus est/q̄ dirigit potentiā circa cultū dei: quā-
tenus recte colat deus. Pie ergo petit q̄ recte quātū est
ex parte orātis petit. Et sic fm beatū Tho. dist. xv. quar-
ti. q. vlti. Illa cōditio pie petere includit oia ex parte pe-
tentis ad orationē efficacē req̄sita: vt sunt/ꝙ cōfidenter
petat/humiliter/recta intētione/ordinate/attēte. Ex par
te eius a quo petit: requirit/ꝙ petat perseueranter. Est
em̄ pater noster quē petimus: qui filiorꝝ curā gerit: fm il
lud. i. Petri. v. Oēm solicitudinē vestrā proijciētes in eū
qm̄ ipsi cura est de vobis. ideo semꝑ ꝛ perseueranter ad
eū oratione est recurrēdū. Un̄ ait per ꝓphetā. Nunquid
obliuisci pōt mulier infantē suū: vt nō misereat filij vteri
sui: etsi illa oblita fuerit: ego t̄n nō obliuiscar tui. Ecce in
manib⁹ meis descripsi te. Esa. xlix. Possent ad idē reduci
cōditiones req̄site ex pte petētis: vt humilitas/cōfiden-
tia ꝛc. q: illa requirunt in petēte in ordine ad eū qui pe-
tit. Ex pte obiecti. i. rei q̄ petit: requirit ꝙ petant q̄ sunt
ad salutē. Ex pte eius cui/siue p quo petit: requiritur ꝙ
oratio fiat p se. Et he q̄ttuor cōditiones tāgunt in vbis
christi Joh. xvi. s. allegatis: vbi dicit: Amen amē dico vo
bis: si q̄d petieritis patrē in noie meo/dabit vobis. Pri-
ma cōditio tangit ibi: In noie meo; q: in noie iesu petit

qui pie petit ꝛ religiose. Hoc nomē est sup omne nomen:
vt in noie eius omne genu flectat. ad Phil. ij. Flexio ge
nuū ad adorationē pertinet: q̄ est act⁹ religionis ꝛ pieta-
tis. Scđa cōditio tangit ibi: Patrē: vt pater ex statim de-
claratio. Tertia cōditio tangit ibi: Quid: idest aliq̄d. So
la em̄ que ad salutē que perēnis est: pertinent: aliquid vo
dici possunt respectu eius qđ trāsitoriū est qđ petit: veri⁹
nihil/q̄ꝫ aliquid dici pōt. Propter qđ esse ꝓprijssime deo
qui solus imutabilis est: attribuit. Un̄ Exo. iij. Qui est/
misit me. Et ibidē. Ego sum q̄ sum. Quarta cōditio tāgit
cū dicit: Dabit vobis. Vobis inq̄t/nō alteri. ¶ B De
his cōditionibus paulo latius ꝓsequamur: que t̄n nō ita
intelligēde sunt: vt dicit Tho. ꝙ nunq̄ꝫ exauditur oratio
nisi assint oēs dicte quattuor cōditiones. Nā per oratio-
nes iustorꝝ multa impetrant alijs: tā viuis/q̄ꝫ defunctis.
Propter qđ dicit Jacob⁹: Orate pro inuicē vt saluemini
quia multū valet deprecatio iusti assidua. Jaco. vlti. Simi
ter ꝛ nōnunq̄ꝫ oratio exēplo exaudit: vt ibidem aplŝ de
oratione helie exēplificat: ꝛ ita de alijs cōditionib⁹. Ex-
audit etiā frequēter peccōres: qui t̄n nō petūt pie: nō quī-
dē ex iusticia eorꝝ. Cū em̄ peccōres hoc nō merent: sed so-
lum ex pura sua bonitate ꝛ misericordia: potissime quan
do oratio peccōris cōcordat diuino ꝓposito. Qn̄q; etiam
audit peccōres deus in ira in malū eorꝝ dū petunt illicita.
Sic populo israeli male petēti carnes in deserto cōcessit
qđ petebāt: vt idē populus subsequēti pena disceret/q̄ꝫ
male ex inordinata cōcupiscētia contra dei voluntatē pe-
tissent. Un̄ in ps. d:: Adhuc esce erant in ore ipsorꝝ: et ira
dei ascēdit sup eos. Ubi Cassiod. Satiati sunt ad eorꝝ rui-
nā: nō vt inde viuerēt: sed potius perirēt. Et Aug. super
Job. Si hoc a deo petit ꝛ obtinet vn̄ hō ledit exaudit⁹:
magis timendū est: ne qđ posset nō dare ꝓpitius/det ira
tus. Ita igit deus aliq̄n orationes q̄ nō habet has q̄ttuor
cōditiones exaudit: sed non oēs. Sed illis cōditionibus
quattuor existētib⁹/semꝑ exaudit oratio/quantū ad oia
que postulant. ¶ C Prima itaq; cōditio est ꝙ oratio
fiat pie: idest religiose: que vt dictū est: includit oia q̄ re-
quirunt ex parte orātis. Hec aūt possunt reduci ad q̄nq;
scȝ vt petat ex fide cōfidenter. Ex cōsideratione sue im-
perfectionis humiliter. Recta intētione ꝓpter deū fina
liter. Ordinate ꝑ media cōgruēter. Attēte ꝛ aduertēter.
¶ Oportet igitur primo ꝙ oratio fiat ex fide ꝛ cōfiden-
ter: vt credat dn̄m omniū rectorē ꝛ ꝓuisorē posse dare q̄
petit. Cōfidat etiā per spem eū velle dare ex sua bonitate
ꝛ liberalitate. Un̄ beat⁹ Jacob⁹: Si q̄s indiget sapientia
postulet eam a dn̄o: qui dat omnib⁹ affluēter ꝛ nō impro
perat: ꝛ dabit ei. Hoc quoad primū. ꝛ sequit quoad secū
dū. Postulet autē in fide nihil hesitans. Qui em̄ hesitat
similis est fluctui maris: qui a vēto mouet ꝛ circūfertur.
Nō ergo estimet hō ille ꝙ accipiet aliq̄d a dn̄o. Jacobi. i.
Hinc dn̄s Matth. xxi. Si habueritis fidē ꝛ nō hesitaue-
ritis: nō solū de ficulnea facietis: sed etsi monti huic dixe
ritis: tolle ꝛ iacta te in mare: fiet. Et oia quecūq; petieri-
tis in orone credētes accipietis. Et Marci. ix. cuidā pe-
tēti a dn̄o liberationē filij sui a demonio: ꝛ dicēti: Si q̄d
potes adiuua nos. Rn̄dit dn̄s: Si potes credere: omnia
possibilia sunt credēti. Ubi glo. Hiero. Fides cū lachry-
mis optata vota capit. ¶ Scđo oportet ꝙ fiat humiliter
ita ꝙ orans ex cōsideratione sue imꝑfectionis recogno-
scat se indigentē: seq; sibi nō sufficere: sed oia a deo reci-
pere et expectare. Hanc enim orationē deus respicit: fm
illud ps. Respexit in orationē humiliū. Superbis enim
resistit: humilibus autē dat gratiam. Jaco. iiij. ꝛ. i. Petri
v. Et Grego. xx. moral. Iste veram deo orationē exhibet
qui semetipsum: quia puluis est: humiliter videt: qui si-
bi nihil virtutis tribuit: qui bona que agit: esse de condi-
toris misericordia recognoscit. ¶ Tertio assit recta intē-
tio: qua ea que petit: petat intentione vltimi finis qui de
us est: ita vt siue vitam eternā petat: siue virtutes et gra-
tiam: siue etiā bona corporis: aut rerum exteriorꝝ: omnia

finaliter ac pncipaliter postulet ꝓpter deū: vt ex hoc de⁹ glorificet̃ ⁊ honoret̃. Ideo vitā eternā petat: vt (qd̓ beatoꝝ est) cōiunct⁹ deo in secula seculoꝝ laudet eū. Cetera vo petat in ordine ad vitā eternā: ſm illud apli. Oīa in gloriā dei facite. j. Coꝛ. x. Hāc aūt intētionē charitas prestat: que oia in deū sup oia dilectum ordinat. Sicut spes dat cōsequēdi fiduciā: ⁊ fides potētie ac liberalitatis ei⁹ qui petit̃ credulitatē. ¶ D Ex quo sequit̃ ꝙ nō petit pie/ qui nō petit ex fide/ spe/ ⁊ charitate: ſm Hugo. q orare dicit adherere deo fide spe ⁊ charitate. Ex quo sequit̃ scdo: ꝙ existēs in mortali pctō/ nō petit pie. Patet: q2 caret charitate: ⁊ ideo nō semper obtinet qd̓ petit. vñ dr̃ in ps. Iniquitatē si aspexi in corde meo: non exaudiet dñs. Si cor nostrū nō reprehēderit nos: fiduciā habemus ad deū: ⁊ quicqd petierimus/ accipiemus ab eo. j. Ioh. iij. Beda ꝙ exponēs illud ps. Voluntatē timētiū se faciet: ⁊ deprecationē eoꝝ exaudiet ⁊ saluos faciet eos. in qdaꝫ homelia ait: Qui pces suas deo oblaturi prius iussa ei⁹ implere satagūt: hoꝝ cū ipsi clamauerint: oratiōes exaudit. Horū cū ad se suspirauerint: pia vota perficiet. Et sequit̃ ad ꝓpositū. Sed illi male petūt: qui vocē dñi iubentis audire obtēperādo cōtemnūt: ⁊ nihilominus dñi sui vocē exaudire miserādo deposcūt: quos ipse repellēs in euāgelio dicit. Quid aūt vocatis me dñe: ⁊ non facitis q dico. Nam ⁊ de istis dr̃ per Esa. j. Et cum extenderitis manus vestras: auertā oculos meos a vobis: ⁊ cū multiplicaueritis orōnes nō exaudiā: q2 manus vestre plene sunt sanguine. ¶ Nō tñ oīs qui in mortali orat: orādo sic peccat. Nā pctōr orans pro remissione pcti nō peccat: vt patet de publicano orāte Luce. xviij. q orando obtinuit sui iustificationē: ergo nō peccauit. vñ Eccli. xxj. dr̃. Fili peccasti: non adijcias iterū: sed de pristinis deprecare vt tibi dimittant̃. Nec verū est vbū ceci: Ioh. ix. Scim⁹ q2 deus pctōres nō audit. vñ Glo. interli. ibidē. Adhuc inunctus supple dixit: q2 de⁹ pctōres audit vt publicanū cōfitentē: sicut nec ieiunās aut elemosynā dans in mortali/ peccat. ¶ E Et dico nō oīs: qi in trib⁹ casib⁹ orās: suo modo ieiunās/ vel dās elemosynā in mortali/ mortaliter peccat.

Ps. cviij

Primus: si orās orādo peteret illicita. Vñ de tali sicut de Iuda dicit̃: oratio ei⁹ fiat in pctm̃. De h Beda: Bene orat qui orādo deū querit: h a terrenis ad supiora ꝓgrediēs/ virtutē curie supioris ascēdit: qui vo de diuitijs aut honore: aut certe de inimici morte solicitius obsecrat: hic in infimis iacens/ viles ad deum preces mittit. Hec Beda. ¶ Scdˢ/ qñ oratio ꝓcedit ex radice viciosa: puta ex presumptione supba. Sicut dū aliqs digniorē se ceteris reputat ad ecclesiasticas dignitates: ⁊ sic ad orādū pro populo: q2 diues/ potēs/ vel de nobili ꝓsapia. Sicut figuratū est in facto Ozie regis: q voluit adolere incēsum sup altare thimiamatis. ij. Paral. xxvj. ideoqꝫ ꝑcussus fuit incurabili lepra. Vel si ꝓcedit ex hypocrisi. Matth. vj. Cū oratis/ nō eritis sicut hypocrite: q amant in synagogis: ⁊ in angulis platearū stātes orare: vt videant̃ ab hoib⁹. Vel si ꝓcedit ex auaricia/ amore scꝫ pecunie. Mat. xxiij. Ve vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite: qui comeditis domos viduarū: lōgas orōnes orātes ⁊c. De his Isido. de sum. bono lib. iij. c. vij. Quorūdā oratio in pctm̃ fit: sicut de Iuda ꝓditore scribit̃: Qui eñ iactāter orat/ appetēdo laudē humanā: nō solū ei⁹ oratio nō delet pctm̃: sed ipsa cōuertit̃ in pctm̃. sicut iudei/ heretici: qui licet ieiunare ⁊ orare videant̃: eoꝝ tñ oratio nō illis ad purgatiōis meritū: sed mutat̃ potius in pctm̃. ¶ Terti⁹ casus: cuꝫ oratio fit in scādalum/ vt in notorio pctōre orōnes publicas ex officio corā populo ꝑficiēte. Exēpli cā: Fornicari⁹ publicus officiū misse celebrās: aut sacramētales orationes in publico ꝑficiēs: de quib⁹ illud ps. intelligit̃.

ps. xlix.

Pctōri autē dixit deus: Quare tu enarras iusticias meas: ⁊ assumis testamētū meū per os tuū. Et de orōnib⁹ in predictis casibus intelligunt̃ multe autoritates scripture ⁊ scōꝝ: vt illa Grego. in pasto. Cū is qui displicet ad intercedendū mittitur: irati animus ad deteriora ꝓuocatur. Nō autēꝫ prouocat̃ deus nisi ꝑ pctm̃. Prouocat̃ autē cōtra mittentē: qui sciēter mittit indignū: ⁊ cōtra missum/ qui sciēter in mortali suscipit ⁊ exercet publice intercessiōis officiū. Et illud Prouer. xxviij. Qui declinat aures suas ne audiat legē: oratio eius erit execrabilis. legē scꝫ dimittēdo/ si habet aliqd aduersus aliquē: sicut dr̃ Marci. xj. Cum stabitis ad orandū: dimittite si qd habetis aduersus aliquē ⁊c. ita exponit Alexāder. ¶ F Quarto ad pie orādū requirit̃ vt petat ordinate ꝑ media cōgruentia: ita ꝙ nō solū petat̃: sed etiā media cogrua id qd̓ petit̃ acquirēdi nō omittant̃: faciatqꝫ petēs qd̓ humano modo pōt/ ꝓ obtinēdo eo qd̓ petit. Vt siqs rogat deū ꝓ necessarijs vite: nō omittat diligēter laborare. Si ꝓ sciētia/ cum hoc ꝙ dei auxiliū implorat: a studio nō desistat. Si petit vitam eternā a deo: nō cesset seruare legē: ⁊ opa meritoria ꝑficere ⁊ peccata vitare. Alioqn si dimissis congruis medijs/ quis petit aliqd a deo: nō videt̃ deum petere: sed tētare. In hoc eñ reprehēsi sunt filij zebedei: q2 petierūt sublimitatē premij: prius ꝙ laborē opis meritorij. Vñ audiuerūt a dño: Nescitis quid petatis. Matth. xx. Sup quo dicit Beda: Nescierūt quid peterēt: qui premioꝝ sublimitatē prius ꝙ operū perfectionē querebāt. Sed celestis magister quid primū querēdum sit insinuās/ reuocat ad viā laboris: qua brauiū attingi possit retributiōis. Potestis inqt bibere calicē quē ego bibiturus sum. Calicē dicit passionis amaritudinē. Nā quisqs hāc humiliter patiēterqꝫ ꝓ christo suscipit: merito cū illo sublimiter regnabit. Quia g̃ filij zebedei cū ipso sedere desiderabāt: āmonet eos pmo passionis ei⁹ sequi exēpla: ⁊ ita demū maiestatis ei⁹ culmē appetere. Petierūt etiā dicti filij gloriam sibi dari: ⁊ nō petierūt preseruari a ruina pcti. Ordinata fuisset eoꝝ petitio: si petissent vt dñs daret eis auxilium grē vitādi pctā in hoc seculo. Vñ Chrys. sup Mattheū. Qm̃ in hoc mūdo piculosissimo viuimus qsi in pelago vbi nunqꝫ deest tēpestas: aut si interdū tēpestas non est: est tñ semp timor tēpestatis. Sic in hoc mūdo viuētibus nunqꝫ deest tētatio: aut si aliqñ deest: semp tñ adest tētationis timor. Ideo orandū nobis est: Da nobis dñe auxiliū tue gratie in tribulatione vt vincamus malū: nō vincamur a malo. Nos eñ in hoc spūali certamine viuētes: nō debemus pncipaliter cogitare qualē gloriā cōsequamur: sed magis quō ruinā euadamus. Qui vo de gloria cogitat/ ⁊ non magis de casu: ille nec infirmitatē carnis sue cognoscit: nec maliciā hui⁹ seculi: nec versutias intelligit diaboli. ¶ G Quinto requirit̃ ad pie petenduꝫ/ vt oratio fiat attēte ⁊ aduertēter. Vñ beat⁹ Grego. sup illud Geñ. xv. ꝙ abraā abigebat volucres sup sacrificium descēdentes/ dicit. Illā orationē de⁹ nō audit: cui ille qui orat nō attēdit. Et beat⁹ Cyprianus in lib. de dñica oratione. Quō audire te a dño postulas: cū ipse te nō audis: cū sepe etiā orasti nescis. Vis esse deū memorē tui: cuꝫ tu ipse memor tui nō sis. Hoc est vigilare oculis ⁊ corde dormire: cum tamen christian⁹ debeat oculis dormire ⁊ corde vigilare. Qualis autē attētio requirat̃ supra in responsione ad. vij. q. in pncipio huius materie morā latius est tractatū. ¶ H Scdā cōditio pncipalis oratiōis impetratorie est petere ꝑseuerāter. Sepe eñ dñs q dare vult differt dare ad maiorē petētis vtilitatē: vt. s. ex dilatiōe petiti/ orās ampli⁹ desideret ipm: ⁊ ꝑ h feruēti⁹ ad deū se cōuertat: atqꝫ sic plura ac maiora bona recipe mereat̃. Vñ Aug. in de vbis dñi: Ipse eñ dñs q dare vult: differt dare vt amplius desideres ipsum dilatum: ⁊ vt desiderādo capax inueniaris: vt cum venerit amplius implearis. Et iterū idē in eodē: Qui nos hortat̃ vt petam⁹: ⁊ cui displicet si nō petim⁹: si aliqñ tardius dat: cōmēdat dona sua: nō negat ea: qm̃ diu desiderata dulcius obtinentur: data vo cito/ vilescunt. Et ibidem: Qui de christo quid sentiēdum est/ sentit: ipse in eius nomine petit et accipit qd̓ petit. Et subdit ad ꝓpositū; Accipit aūt qñ debet accipere.

Quedá em̄ nō negātur:sed vt cōgruo dentur tempore:
differūtur. ¶ Sed hic querit:Quid est perseueráter pe
tere.ná impossibile est semꝑ stare in actu petēdi. Ad hoc
respōdet Alexan.q.xcvi.parte.iiij.mēbro.iij.arti.v. ꝙ ad
perseueráter orandū vt hic accipit:qn̄ est vna quattuor
cōditionū requisitarū:ad orationis efficaciá tria requirū
tur. Primū habitualis cōtinuatio desiderij petitorum.j.
Thes.v.Sine intermissione orate. Glo. Ipsum deside/
riū bonū/oratio est:⁊ cōtinuū desideriū/cōtinua est ora
tio. Scōm est iteratio seu frequētia orationis.ita vt nō se
mel tm̄ oret:quasi pro eodē petito orationē nūꝗ̄ resum/
pturus:sed ita oret quasi iterū atqꝫ iterū idipsum petitu/
rus. Tertiū est expulsio siue remotio impedimēti ꝗ im/
pediretur efficacia impetrādi. Si em̄ interuenerit impe/
dimentū/puta peccatū:seu nō obseruantia ceterarū con
ditionū:nō semper impetrat. Si em̄ quis actū orandi cō
tinuaret:⁊ a pietate recederet:nō necessario impetraret.
Oportet ergo cū habituali desiderio petiti / ac frequēti
orationis iteratione cauere impedimētū:quo petēs red/
deretur indignus recipere petita vt perseueráter censea
tur orare. Qd aūt talis perseuerātia orationis requirat:
beat⁹ Grego.in moralib⁹ docet:vbi ait: Uirtutis pōdus
oratio nō habet:quá nequaꝗ̄ perseuerātia cōtinui amo
ris tenet. Et Chrys.in de cōpunctione cor. Ab oratione
nō recedas/donec accipies finem postulati:tūc cessa qn̄
acceperis:imo magis nec tūc cesses:sed ⁊ tūc persenera
agēs gr̄as ꝑ eo qd accepisti:vt perseueret tibi qd accepe
ris. Requirit ergo nō tm̄ perseuerātia orationis quantū
ad duo prima:habitū scꝫ desiderij/⁊ frequētiá actus:sed
etiá quátū ad habitū charitatis:quo ꝑdito/nō est dign⁹
exaudiri:q: petēs nō est dignus pmio:sed pena. Et h est
tertiū/impedimēti remotio:quoꝝ maximū est peccatū:
quo existēte/nō petitur pie. Sic ergo primū horum prin
cipiū est scd̄i. Tertiū cōplementū est primi ⁊ scd̄i. Si em̄
interueniret impedimentū:vt peccatū aut aliarū cōditio
nū defect⁹:nec cōtinuatio habitualis desiderij:nec actu/
alis iteratio oratiōis/efficax haberet. ¶ J Tertia cō
ditio pncipalis ad orationis efficaciá requisita est/ vt pe
tatur ad salutē.i.salus ipsa q̄ est regnū celoꝝ:⁊ oia illa ꝑ
que ad regnū peruenit:vt est iusticia generalis : de qua
d: Matth.vi.Querite primū regnū dei ⁊ iusticiaꝫ eius.
Ut sunt oia corpori necessaria:q: em̄ ꝗ̄diu in hoc mūdo
sumus:viatores sumus:⁊ q: viá cōplere nō possumus/
nisi corꝑe sustētato:nec ad regnū ꝑuenire possumus/ni/
si via cōpleta:ideo ⁊ tēporalia quecūqꝫ corpori necessa/
ria petunt ad salutē. Si tm̄ tenet regula Aug.j.de doctri.
christia.vt ea q̄ in vsum veniūt ad obtinēdū illud ꝗ fruē/
dū est/referant:⁊ petēda ea intētione petant:sic ⁊ perti
nētia ad salutē petit:quisqꝫ. petit remotionē īpedimēto
rū:⁊ in se ⁊ in alijs. Sic ordinate peti posset tyrānoꝝ op/
pressio:tribulationum amotio:inimicoꝝ correptio: infir
mitatis ablatio ⁊ silia;quatenus sunt impedimēta salu/
tis nobis vel ꝓximis. Sic helias orauit vt clauderet ce/
lū:iterū orauit vt plueret/⁊ exaudit⁹ est. Jaco.v.iij. Re/
gū.xvij.⁊.xviij.⁊ Luce.iiij. Iterū orauit ⁊ ignis descēdit
de celo:⁊ deuorauit duos qnquagenarios cū suis quin/
quagenarijs.iiij.Reg.j. Licet dici posset / ꝙ helias non
orādo optauit/sed nūciauit: sicut ⁊ ceteri ꝓphete mala
tēporalia imprecātes idolatris ⁊ peccatricib⁹ ꝓpl̄is. Duꝫ
ergo hō sepe ignorās petit saluti cōtraria/ceteris condi
tionib⁹ stātibus:a patre misericordiarū qui nostre saluti
cōsulit:nō exaudit ad suá volūtatē:sed suaꝫ vtilitatē. Et
qn̄qꝫ nō accipit qd petit:sed aliud qd vtili⁹ est ac salubri⁹
Hinc beat⁹ Aug.homel.xix.sup Johānē dicit: Dū petim⁹
simul petamus vt dn̄s facta oratione nō faciat qd nō be
ne petimus. Neqꝫ em̄ parua tētatio est/si cōtra tuam cau
sam sit tua petitio. Sic dn̄s facta oratione ad patrē ꝑ ca/
licis ablatione/statim subiūxit: Uerūtamē nō sicut ego
volo:sed sicut tu vis:quo nos docuit dū aliqd petimus
qd nō est manifeste salutis ꝓmotiuū;nec saluti cōtrariū

quatenus illud cōmittamus diuine dispositioni ⁊ proui
dentie/vt illud cōferat vel auferat:sicut magis saluti no
stre nouit cōferre ⁊ expedire. Ex his patet ꝙ mirādū nō
est fidelib⁹ si instāter orātes ꝑ pace ecc̄ie : aut alia bona
ordinatiōe ecclesie/nō semꝑ petita accipiūt:q: de⁹ scit qd
magis expediat ad gloriá electoꝝ ⁊ correctioēꝫ peccatoꝝ
Ideo rogādus est ꝯditionaliter de⁹ vt auferat malū:ꝯce
dat bonū:inquantū est pro honore suo: ⁊ expedit saluti
nostre:⁊ tūc sic conferat qn̄ ⁊ quō expedire nostre saluti
nouit. Que aūt simpliciter sint petēda:⁊ q̄ sub conditio
ne tacita vel expressa:dictū est.s.lec.lxi. ¶ Quarta cōdi
tio est vt orās petat ꝑ se. Cōtingit em̄ ꝙ oratio facta pro
alio/nō impetret aliū petitū:etiá si fiat pie/perseuerāter/
⁊ de pertinētib⁹ ad salutē/ꝓpter impedimētū ex ꝑte eius
pro quo petitur. vn̄ dicit Alex.q alleg. arti.iij.mēbro.iij.
Cū quis orat pro se: ꝓculdubio pōt se facere talē cū diui
no adiutorio:vt nō sit aliqd qd impediat sue petitiōis ef
fectū. Cū aūt orat ꝑ alio quantūcunqꝫ facit qd in se est ꝑ
illo ꝑ quo orat:ille tm̄ pro quo orat : si nō faciat se talē vt
oratio nō impediat:immo si obicem ponit:orās pro ipso
nō poterit amouere:quēadmodū poterit/cū orat pro se/
ipso. vn̄ Hiere.vij.d: Noli orare ꝑ populo hoc:nec assu/
mas ꝑ eis laudē ⁊ orationē:nec obsistas mihi : q: nō ex/
audiá te. Et ibidē.c.xv. Si steterint moyses ⁊ samuel co/
ram me:nō est aia mea ad populū istū. ¶ Istis ergo q̄t/
tuor cōditionib⁹ stātib⁹/oratio est impetratiua oim̄ q̄ pe
tunt. Cuius s̄m Alex.triplex est ratio:scꝫ summa exaudi/
entis liberalitas : summa veritas:summa amicabilitas.
Quia em̄ summe liberalis/prōprior est ad danduꝫ ꝗ̄ hō
ad recipiendū:qn̄ hoiem dispositū dignū ⁊ habilē inue/
nit:sicut sol diffundit suá lucem qn̄ inuenit susceptibile.
Ita est de patre luminū qn̄ inuenit hoiem dispositū : tūc
diffundit suá bonitatē. Differēter tm̄:q: diffusio patris lu
minū est volūtaria:diffusio solis est naturalis. Itē quia
summe verax est s̄m illud Numeri.xxiij. Nō est de⁹ quasi
hō vt mentiat:nec vt fili⁹ hois vt mutet. Dixit em̄ ⁊ non
faciet:locut⁹ est ⁊ nō implebit. Ueritati addit ꝓmissionē
nō q: nō posset facere sine ꝓmissione:sed vt fidē certam
daret de impetrādo. Quia deniqꝫ summe amicabilis: si/
cut amor facit ꝙ hꝫ in ptāte volūtatē amici:ita etiam aia
sancta hꝫ in ptāte sua quodāmodo volūtatē dei ex maxi/
ma vnione ei⁹ ad deū: ꝓpter qd iosue cōfisus de hac ptā/
te q̄si ꝓcipiēdo dixit soli: Sol ne mouearis ꝯ gabaon. Et
sequit. Stetitqꝫ sol in medio celi:⁊ nō festinauit occūbe
re spacio vni⁹ diei obediēte dn̄o voci hois. Josue.x. Inde
est ꝙ dn̄s nō vult negare homini qd petit rōnabiliter in
orōne. Nec est aliq̄ ratio ex ꝑte dei retrahēs a dādo:non
impotētia:nō indigētia:nō inuidia. Hec em̄ sunt cause/
cur sepenumero hoies nō tribuūt petita postulātibus.
Nihil em̄ nō pōt de⁹:in cui⁹ ptāte oia sunt posita. Hester
xiij.c. Nihil odit eoꝝ etiá que fecit. Sap.xi. Nec possessio
sua largitiōe bonoꝝ minuit:eo ꝙ dādo nihil sue eximit
ptāti:manent sue ptāti subiecti ⁊ donū qd largit:⁊ is cui
donat. ¶ L Sed forte dicis:quō de⁹ exaudit orōnes
clamātiū ad se in oibus q̄ pie/ꝑseuerāter/ad salutē et ꝑ
se petūt:⁊ tm̄ multi tales nō exaudiunt:vt sunt q̄ tribulā
tur:⁊ clamāt vt eruantur:nec tm̄ ab eis liberant. Rn̄det
beat⁹ Aug. Tu tantū tene vias ei⁹:⁊ qn̄ tribularis/audit
te:supple etsi nō ad voluntatē dando petitū:tm̄ ad vtili/
tatē:⁊ sicut magis expedit ad finē orōnis:q̄ esse debet sa
lus tua ⁊ gloria dei. Qd cōsequēter declarat per duo exē
pla subdēs: Quia de⁹ medic⁹ est:ideo adhuc secat scindē
do vulnus:⁊ non tollit manum nisi secuerit:⁊ quantum
ei videtur expedire in firmo. Etenim medicus ille crude
lis est:qui exaudit clamantem hominem : et parcit vul/
neri in periculum vite. Rursus matres quando fricant
in balneis pueros ad salutem: nonne paruuli clamant
inter manus earum. Ille ergo crudeles sunt vt nō exau
diant lachrymas infantium:absit: Nonne potius plene
sunt pietate:⁊ tamen clamant pueri ⁊ non parcitur eis,

Sic ꝛ de⁹ noster plenus est pietate paterna: sed ideo vi-
det hic nō exaudire: vt sanet ꝛ vt parcat in ppetuū. Vn̄
scribit in ps. Clamauerūt iusti ꝛ dn̄s exaudiuit eos: et ex
oib⁹ tribulationib⁹ eoꝝ eripuit eos. Eripuit eos: etsi non
corpaliter: tn̄ spūaliter. Vn̄ idē Aug. Ille q̄ tulit de flam
ma tres pueros: nunquid tulit de martyrio. vij. machabe
os. Nōne illi in ignib⁹ hymnizabāt illeſi. Illi martyrio ex
pirabāt. Deus triū pueroꝝ/ nōne ipse est ꝛ machabeoꝝ.
Illos eruit: illos nō eruit: immo vtrosq̄ eruit. Sed tres
pueros sic eruit: vt carnales cōfunderent. Machabeos
aūt nō sic eruit: vt illi q̄ persequebant: in penas irēt gra
uiores: cū se putabāt dei martyres oppressisse. Et sup eos
dem ps. Cas. iustos clamasse dicit ad dn̄m ꝛ semp exau-
ditos. Quid ergo de martyrib⁹ dicimus: quos de suppli
ciis tyrānoꝝ minime cōstat esse liberatos. Rn̄det. Libe-
rati plane sunt: qn̄ sunt ad celoꝝ regna pducti/ oībus tri
bulationib⁹ pbant exuti. Clamor em̄ iustoꝝ non solū ad
tēporalē: sed maxime ad eternā vtilitatē semp a dn̄o exau
dit. Ex quib⁹ patet/ q̄ iusti q̄ tēporaliter liberari petūt o
tribulatiōe: sicut nec paulus a stimulo: ita nec illi a tēpo-
rali malo liberari petētes/ petunt ad salutē: quos tn̄ dn̄s
exaudit ad salutē: dū nō petita: sed q̄ meliora sunt/ ꝛ vtili
ora prestat benignus ꝛ cōcedit. Et tantū de illa q̄stione.

Oro an sit meritoria.

C Vltimo quesitū est de merito orōnis/ an sit meritoria
Que q̄stio ex iā dictis satis soluta est. Vn̄ preter effectū
spūalis cōsolatiōis/ quē hꝫ seu efficit p̄sentialiter: adhuc
duos effect⁹ hꝫ oratio vt dictuꝫ est. Et h̄ respectu futuri:
scꝫ virtutē merēdi/ ꝛ v̄tutē impetrādi qd̄ petit. Et iste vir
tutes qn̄q̄ cōiungunt ī oratiōe: qn̄q̄ separant. Nā quātū
ad virtutē merēdi innitit charitati: a qua dū pcedit: de-
bet sibi sicut cuilibet actui meritorio: premiū beatificum
de cōdigno. Inquantū impetratoria innitit gratiose vo
lūtati diuine q̄ nos ad orandū incitat: qd̄ nō faceret nisi
dare vellet: vt vult Aug. Qn̄ ergo oratio pcedit ex chari
tate est meritoria: etiā si nō impetrat petitum pp̄ter defe
ctum alicuius q̄tuor cōditionū dictarū. Qn̄ v̄o nō pce-
dit ex charitate: ꝛ tn̄ fit pseuerāter p se ꝛ ad salutē: licꝫ nō
pie q: nō ex charitate: licꝫ nō semp: qn̄q̄ tn̄/ imo frequen
ter impetrat petitū: sic orōne impetrat prima gr̄a ꝛ alia
multa dei dona: q̄ deus donat orāti: alr̄ nō daturus non
tanq̄ digno: sed sua liberalissima volūtate: quoꝝ donoꝝ
oratio meritum est de cōgruo: nō de cōdigno. Qn̄ v̄o fit
oratio s̄m oēs q̄tuor cōditiones/ pie/ pseuerāter/ p se/ ꝛ
ad salutē: q: simul cōcurrit gr̄a: alioq̄n nō oraret pie: tūc
est meritoria vite eterne: ꝛ cū h̄ impetratoria ei⁹ qd̄ sic pe
tit. Vn̄ orō vt sit impetratoria: nō coexigit gratiā: q: nō-
nunq̄ impetrat gratiā. C N Vn̄ patet magna vtilitas
orōnis: nō tn̄ meritorie: sꝫ etiā nō meritorie: q̄ tn̄ nō est
cōtra salutē. Cui⁹ fruct⁹ ꝛ vtilitatē/ si dicere laborarē: fru
stra niterer. Que em̄ mala orationibus repulsa nō sunt.
Que bona aīe ꝛ corpis pie orātibus negata sunt. Nā ora
tio culpā delet: que pestes sunt aīe. Vn̄ Hiero. sup illud
Matth. xvij. Hoc gen⁹ demonioꝝ nō eīcit nisi p oratio
nē ꝛ ieiuniū: dicit. Oratio sanat pestes mētis: ieiuniū pe
stes carnis. Pestis mētis vitia sunt ꝛ pctā. Vn̄ ꝛ roganti
seruo dn̄s omne debitum dimisit: q: eū rogauit. Matth.
xviij. Siliter ꝛ dauid postq̄ orauit/ audiuit: trāstulit dn̄s
pctm̄ a te. ij. Regū. xij. Fugat oratio malignos spirit⁹: vt
s. allegatū est. Hoc gen⁹ demonioꝝ ꝛc. Tētationes q̄sli-
bet extinguit. Vn̄ Mat. xxvi. Vigilate ꝛ orate ne intret͂
in tētationē. Vn̄ ꝛ Isido. iij. lib. de sum. bo. c. vij. Hoc est
remediū eius q̄ vitioꝝ tentationib⁹ exestuat: vt quotiens
quolibet tāgit vitio: totiēs ad orationē se subdat: q: fre-
quēs oratio impugnationē extinguit. Etiā corpis infirmi
tates ꝛ lāguores tollit. Iaco. v. Oratio fidei saluabit in-
firmū. C O Valet etiā ad impetrādū vniuersa bona
aīe ꝛ corpis: vite scꝫ plōgationē. Patet de Ezechia rege
cui oranti additi sunt vite sue q̄ndecim anni. Esa. xxxviij.
iiij. Regū. xx. ꝛ. ij. Paral. xxxij. Ad pacis ꝛ q̄etis trāquilli
tatē. j. ad Timo. ij. Obsecro pmū oim̄ fieri obsecratiōes/
orationes/ postulationes/ gratiarū actiones/ pro omni-
bus hominibus: pro regibus: ꝛ omnibus qui in sublimi
tate constituti sunt: vt quietam ꝛ tranquillam vitam aga
mus/ in omni pietate ꝛ castitate. Ad tribulatorum ꝛ tri-
stium cōsolationem. Iaco. v. Tristat aliquis vestrū: oret
equo animo ꝛ psallat. Ad victoriā ꝛ inimicoꝝ expugna-
tionē. Exo. xvij. Moyse orante vincit amalech. Et Ma-
chabeoꝝ p totū. Ad aīe illuminationē. iij. Regū. iij. dixit
dn̄s salomoni. Quia postulasti sapiētiā ad discernenduꝫ
iudiciū: Ecce feci tibi s̄m sermones tuos: ꝛ dedi tibi cor
sapiēs ꝛ intelligēs. Vn̄ Apl̄s. Si q̄s vestrū indiget sapiē
tia: postulet eā a deo: qui dat oībus affluēter ꝛ nō impro
perat. Ad gratie abūdantiā. Act. iiij. Cū orassent scꝫ apl̄i
motus est locus in quo erāt cōgregati: ꝛ repleti sunt om
nes spūsancto. Ad celi apertionē. Iaco. v. habet q̄ ad ora-
tionē helie apertū est celū ꝛ clausum. qd̄ nō solū intelli-
git de apertione celi quantū ad bn̄ficiū pluuie: sed etiā ad
salutē aīe. Vn̄ statim sequit: Orate p inuicē vt saluemi-
ni. Supfluū existimo diuti⁹ immorari: cū ostēsum est ora
tionē quattuor dictis cōditionib⁹ vestitā/ oia q̄ desiderā
tur ꝛ petunt impetrare. Qd̄ etiā patet factū p discursum
vtriusq̄ testamenti. Ex quo satis patet necessitas orōnis
ad impetrādū cūcta nobis necessaria: q̄ ex nobis hr̄e nō
valem⁹. C P Multa alia de orōne ad deū faciēda:
nō vt ipm̄ instruamus q̄ oia nouit: aut inclinemus q̄ sem
per immutabilis existit: habes. s. lec. xxxi. Hec autē p̄missa
de orōne in genere sufficiāt: ad nostri informationē quō
orandū est: ne incassum oremus: ꝛ ad inclinādū animos
nostros vt orare nō cessem⁹. Orationē em̄ laboriose mē
dicare nō oportet: aut a remotis adducere: apud nos est
in nostra potestate cōstituta. Possumus dū volum⁹ sem
per dn̄m orationib⁹ pulsare/ suo qd̄ semp presto est: auxi
lio concurrēte. Vn̄ in ps. dicit ppheta. Apud me oratio
deo vite mee. q̄ exponēs bea. Aug. ait: Non em̄ vt suppli
cē deo empturus sum de transmarinis locis: aut vt exau
diat me de⁹ meus nauigabo: vt de longinq̄s afferā thu-
ra ꝛ aromata: aut de grege adducā vitulū saginatū. Sed
apud me est oratio deo vite mee offerēda. Intus habeo
victimā/ quā immolē sibi. Intus habeo thus/ qd̄ impo-
nā. Intus habeo sacrificiū/ q̄ flectam dn̄m meū: q: apud
me est oratio deo vite mee. Que cū ita se habeāt: q̄ dignū
est ꝛ salutare orationes nostras crebro nos offerre dn̄o
deo nostro: immo q̄ necessariū nobis: vt sic puro corde:
sincero affectu: mente deuota: cū ceterarū cōditionū ob
seruatione ad deū refugiētes: in oībus nostris necessita
tib⁹ exaudiri mereamur: quo salutē nostram ad quam cō
diti sumus: finaliter consequamur. Et tantum de oratio
ne in generali.

Iaco. j.

Ps. xl.

C Lectio. lxiiij. A

Remissis quibusdā

de orōne in generali: accedēdū est ad orō-
nē dn̄icā in spāli: aliq̄ breuiter de ei⁹ excellē
tia premittētes: ꝛ deinde ad ei⁹ expositionē
s̄m scrōꝝ sn̄ias pcedētes. C Est autem hec oratio dn̄ica
aliīs orōnib⁹ excellētior/ s̄m Hugonē cardinalē in postil
la sup Mattheū: pp̄ter ei⁹ dignitatē/ breuitatē/ fecūdita
tem. C Est em̄ oratio hec dignior aliīs: q: ab ipso christo
deo q̄ orat: edita est ꝛ edocta: ꝛ p hoc exaudibilior: q: au
tor ei⁹ est quē cōstituit pater mediatorē inter se ꝛ nos pec
catores. Qui q: fili⁹ est patris vnigenit⁹ in q̄ sibi bene cō
placuit: ipsi⁹ orationē refutare nō pōt. Ipsum em̄ p̄cepit
audiri a mortalib⁹/ dicēs: Hic est fili⁹ me⁹ dilect⁹ in q̄ mi-
hi bn̄ cōplacui ipm̄ audite. Cū ergo christus dixit: Sic er
go orabitis: Pater noster: hesitare nemo poterit: q̄n ora
tio illa sit patri acceptior/ q̄ alia q̄cūq̄. de h̄ accipe dictū
bti Cypriani. Que em̄ pōt esse spūalior oratio: q̄ q̄ a chri
sto nobis data est: a quo ꝛ spūssanctus nobis missus est.
Que apud patrem precatio exauditior: q̄ que ab ore fi-
liī qui veritas est prolata creditur. Idem. Qui fecit viue
re: docuit et orare: vt dum prece et oratione quam filius

Mat. xvij.

docuit apud patrē loquimur: facillimū vtiq; exaudimur. Hāc exaudibilitatē christ⁹ significauit/cū dixit: Si qd pe tieritis patrē in noīe meo/dabit vobis. Per qd autē ma gis in noīe christi petere poterimus: nisi ꝑ orationē quā nobis orandā edidit: ⁊ ꝑsonaliter instituit. ¶ Est etiam in eo dignior/ceterisq; exaudibilior: q: in ipsa sola ea q̄ digna sunt ⁊ beneplacita deo: ab ipso postulant. Christ⁹ eī̄ qui venit nos soluere a peccatis: ⁊ nos deo recōcilia re: non nisi nobis vtilia/vt salutifera petēda prefixit: alꝯ quomodo dixisset pater/ipsuz audite. ¶ B Scḋo ex cedit alias in breuitate. Vñ christ⁹ eā instituēs premisit: Orātes nolite multū loqui sicut ethnici faciūt: putātes in suo multiloquio exaudiri. Hi eī̄ exercēde lingue ma gis operā dant/inquit glo. q̄ menti mūdande. Et h̄ ma gatorū officiū genus etiā ad eā precē nectendū trāsferūt: putātes q̄ sicut orator iudicē: ita ⁊ ipsi deū flectere que ant. Dānat autē multiloquiū de infidelitate: sed nō mul tas lachrymas: nō multas obsecratiōes in cordis purita te: qḋ sancti faciūt. Nā ⁊ dñs iesus legit fecisse q̄ ꝑnocta uit in oŕone. Sed ṽbotenus sine affectiōe vacuas aures dei implere malū est: q̄si in hoc audiamur. De hac breui tate Cyprianus in lib. de oŕone dñica ait: Ipsa est oratio quā nec deus incarnat⁹ mortales orare docuit: q̄ suo ma gisterio oēm precē nostrā in vno sermone breuiauit: tāq; sit sermo de quo dixit Esaias. Sermonē breuiatuz faciet dñs in toto orbe terre. ¶ C Huius autem breuitatis multe assignātur cause. Vna vt christus p̄beret fidelib⁹ fiduciā impetrādi qḋ breuib⁹ ṽbis postulādū demōstra uit. de h̄ dicit quedā glo. suꝑ Mattheū. Christ⁹ inter ce tera salutaria monita quib⁹ ꝯsuluit credētib⁹: formā orā di ꝓponēs: orationē cōposuit breuib⁹ ṽbis: vt esset fidu cia cito annuendi: q̄ breuiter vult rogari. ¶ Scḋa ratio: vt eo facili⁹ posset memorie cōmendari. de quo beat⁹ Cy prianus. Cum dñs noster iesus christus oibus venerit ⁊ colligēs doctos pariter ⁊ indoctos: omni etati p̄cepta sa lutis ediderit: p̄ceptorū suorū fecit grāde cōpendiū: vt in doctrina celesti discentiū memoria nō laboraret: sed qḋ esset simplici fide necessarium velociter disceret. ¶ Ter tia: vt prudētia etiā ingeniosorū miraret de profunditate mysteriorū: ⁊ multiplicitate sniarū in tanta ṽborū paucita te cōprehēsorū. De quo beat⁹ Aug. suꝑ prefata ṽba dicit. Oratio illa paucis ṽbis res multiplices cōprehendit: vt sic cito simplices fidei sufficiētiā sue salutis discerēt. Hoc quoad rationem secundam tactam. Et pro tertia ratione subdit. Et prudentia ingeniosorum profunditate myste riorum obstupesceret. ¶ Quarta: vt eoipso quo breui or ⁊ ꝑ hoc facili⁹ discitur ⁊ retinet: sine fastidio frequētat: ⁊ cū maiori attētione ac deuotiōe sepius repeteret. Animus eī̄ noster volatilis est: ⁊ multitudine ṽborū nō nunq̄ distrahit: ita vt ante oŕonis finem/sola lingua lo quēte tot⁹ effluat: ⁊ ad alia impertinētia deflectat. Et ideo nisi ex spāli eā oŕonē cōueniat exterē: breuib⁹ ṽbis ⁊ sen tētiosis christ⁹ orādū esse docuit in institutiōe hui⁹ breuis sime oŕonis. ¶ Quinta: ipsam breuiter cōtexuit ꝯ erro rē ethnicorū putantiū q̄ de⁹ verbis ꝑsuasibilib⁹ mulceat: vt si absens sit vocet: aut q̄ ṽborū ambagib⁹ qḋ nesciat doceat. vñ beat⁹ Aug. ad ꝓbā. Absit in oŕone multa lo cutio: sed nō desit multa p̄catio/si feruēs ꝑseuerat inten tio. Nā multū loqui in orādo est rē necessariā in suꝑfluis agere ṽbis. Multū aūt p̄cari/est deū quē p̄camur: diu turna ⁊ pia cordis excitatiōe pulsare. Et plerūq; h̄ nego ciū plus gemitib⁹/q̄ sermonib⁹ agit: plus fletu q̄ affatu. Nō eī̄ est deus vt hō: q̄ ṽborū possit flecti multitudine: aut ꝑsuasibilib⁹ inclinari: vel ad exaudiendū passionari: sicut gētiles de suis dijs estimabāt. vt dicit glo. Cōtra qꝯ ⁊ Chryso. loquit. Quasi dormiētē dñm accusat: q̄ oratio nē suā longa cōtextione ꝓsequit: vel qui orat vt deo qua si ignorāti suā necessitatē exponat: q̄liter ethnici faciunt: ⁊ taliter orare nō solū est inutile: sz plerūq; blasphemia. Nō eī̄ vt idē dicit: docēdus est de⁹: sed placādus: nō affi

ciendus: idest affectus in eo excitādus: quasi sit affectio ne mutabilis: sed oīm bonorū largitor recognoscendus. Vñ aūt ⁊ vsq; quo/qua vt intētione ⁊ vtilitate multipli cari possint: dictū est. s. lec. lxij. ¶ Sexto breuē instituit orationē: vt de ignorātia excusationē nullus adult⁹ pre tendere posset: q: qḋ tā breue est: ⁊ tā faciliter scit: nō ni si culpabiliter ignorat. Has causas breui epilogo recitat Alex. parte. iiij. q. xxxvij. dicēs: Multiplicē vtilitatē breui tas dñice oŕonis parit. Ob illi⁹ eī̄ breuitatē facili⁹ scit: melius retinet: frequētius iterat: minus fastidit orantē: cito exaudiri innuit. Plus affectū q̄ ore orandū esse insi nuat: ignorantē incusat. ¶ D Tertio excellit hec ora tio dñica ceteras in fecūditate: ⁊ sniarum pōderositate. Vñ dicit Cyprian⁹ lib. de oŕone dñica. Magna sunt ora tionis dñice sacramēta: q: multa ⁊ magna breuiter sunt in sermone collecta: ita vt nihil p̄termissum sit: qḋ nō in precib⁹ ⁊ orationibus nostre celestis doctrine cōpendio cōprehēdat. Hoc etiā ipso petitionū ei⁹ numero insinua tur. Septē eī̄ petitiōes cōtinet vt dicet: ⁊ septē numer⁹ est vniuersitatis. Nā ⁊ vniuersa q̄ a dño licite desiderari possunt ⁊ postulari: his petitionib⁹ cōtinent: ⁊ extra has nihil licite postulat. Vñ beat⁹ Aug. ad probā. Si recte et cōgruenter oramus: nihil aliud petere possumus/q̄ qḋ in oratione dñica positum est. Et post pauca. Si oia san ctarū precationū verba discurras: quantū estimo/nō in uenies qḋ ista oratio dñica nō cōtineat ⁊ includat. Et h̄ declarādo subdit. Qui eī̄ dicit: Clarificare in oibus gē tibus sicut clarificat⁹ es in nobis: vt ꝓphete tui fideles inueniātur: qd aliud dicit q̄ sanctificet nomen tuū. Qui dicit: Ostēde nobis faciē tuā ⁊ salui erimus: quid aliud dicit/q̄ adueniat regnū tuum. Qui dicit: Dirige gressus meos in semitis tuis ẜm eloquiū tuū: vt nō moueant ve stigia mea: quid aliud dicit q̄ fiat voluntas tua. Qui dicit: Diuitias ⁊ paupertates ne dederis mihi: qd aliud dicit/q̄ panē nostrū quotidianū ⁊c. Qui dicit: Memēto dñe da uid ⁊c. Et iterū: Si reddidi retribuētib⁹ mihi mala: quid aliud dicit/q̄ Dimitte nobis debita nr̄a: sicut ⁊ nos ⁊c. Qui dicit. Aufer a me cōcupiscētias ventris: qd aliud di cit/q̄ Et ne nos inducas in tentationez. Qui dicit: Erue me de inimicis meis: qd aliud dicit/q̄ Sed libera nos a malo. Et sic si per oia sanctarū precationū verba discur ras: nihil inuenies qḋ in ista oratiōe dñica non cōtineat. ¶ E Similiter quicqd affectus diuersi/timor/meror/ spes/gaudiū/ac horū radix/geminus amor dei ⁊ proximi suggerere poterit vt petat: totū verbis hmōi dñice ora tionis cōprehēdit. Nā sentiēs se tam multiplicib⁹ circū datū periculis tentationū: demonis mūdi/carnis/suaq; imꝑfectionē ac resistēdi debilitatē: timor surgēs nō par uus impellit ad inuocandū diuinū adiutoriū ⁊ clamādū ad deū: Deus in adiutoriū meū intēde: dñe ad adiuuan dū ⁊c. Itē ne ꝓiicias me a facie tua: ⁊ spiritūsanctū tuuz ne auferas a me. Hoc ipm orat talis cum dicit: Et ne nos inducas in tētationē: Sed libera nos a malo. Si perpē dens peccatorū maliciā que cōmisit: grauissimaq; damna que horū occasione incidit. (Per hoc eī̄ se dei gratiaz et beatitudinē ꝑdidisse: oia bona merita mortificasse: pena rū inferni reatū cōtraxisse cognoscit.) Vñ dolor ⁊ contri tio animū vehemēter afficit tanq̄ de maximo malo pre senti: offensa scz dei. vñ clamare cōpellit: Propitius esto peccatis nostris ꝓpter nomen sanctū tuū. Item: Delicta iuuentutis mee: ⁊ ignorantias meas ne memineris dñe. Miserere mei deus ẜm magnā misericordiā tuā. Et ẜm multitudinē ⁊c. Omnes has petitiones/clausula ista cō prehendit: Dimitte nobis debita nostra ⁊c. ¶ Conside rans quoq; patrie celestis claritatem ad quam vocati su mus: diuine visionis iocunditatē: fruitionis dulcedinē: stabilitatis securitatem: periculorū omnium euasionem: appetitus plenissimā satietatem: omniū bonorum perfe ctionem: ⁊ omnis mali exclusionē: tanq̄ exul et peregri nus tota mente suspirat ad patriam quā desiderat/ orā

cū propheta. Sicut aīa mea ad deū fontē viuū q̄n veniet ⁊ apparebit ante faciē dñi. Quid aliud orat q̄ Adueniat regnū tuū. ¶ ff Sic cū fili⁹ fidelis celestis patris/ sciens in sola pace cōsciētie verū cōsistere gaudiū: ipsaꝫ q̄ pacē aliter haberi nō posse/nisi ex cōformitate sue voluntatis cū volūtate paterna. Ista em̄ existēte/ gaudiū cōscientie nemo tollere pōt: ꝭm illud christi ad discipulos.

Joh. xvi

Tristicia vestra vertet̄ in gaudiū. Et sequit̄. Gaudiū vestrū nemo tollet a vobis. Nō aduersa: nō ꝓspera: nec q̄cunq̧ accidētia: cū preter volūtatē dei nihil accidere potest. Q̄ vo ꝭm diuinā voluntatē occurrit: etiā occurrit ⁊ acceptat̄ per volūtatē ꝓpriam: vtpura cōformē diuine volūtati. Executionē vo ꝓprie volūtatis sequit̄ gaudiū: q: gaudiū est de assecutione eoꝝ q̄ volumus: ꝭm beatum Aug. xiiij. de ciui. dei. c. xv. Ac ꝑ hoc nō q̄rit que sua sunt. nō honores: nō tēporales cōsolatiōes: nō cōmoda ꝓpria: sed solū placitū diuine volūtatis orat ad deū. Ad te cōfugi dñe: doce me facere voluntatē tuā: q: de⁹ meus es tu. Idipsum petit cū dicit. Fiat volūtas tua sicut in celo ⁊ in terra. ¶ Cōsiderās deniq̧ diuinā bonitatē oīa predicta suis dilectorib⁹ ordinantē/ac amore ꝑfecto sibi inherere cupiēs: ac ꝑ hoc dilecti sui dei honorē ⁊ gloriā ꝓmoueri: eiusq̧ noticiā ad oēs dilatari orat. Gloriā regni tui dicēt ⁊ potentiā tuā loquent̄: Ut notā faciāt filijs hominū potentiā tuā: ⁊ gloriā magnificētie regni tui. Nō aliud orat cū petit: Sanctificet̄ nomē tuū. Deniq̄ cū agente charitate suip̄sius ⁊ ꝓximi: qua sibi proximisq̧ vult summa ac celestia bona: ad illud q̄ ascēdere nō poss̄ humanā infirmitatē: nisi fuerit fota ac confortata pace celestis edulij: pane vbi dei: pane gratie: pane etiā corꝑalis cibi: quo meris corporisq̧ pellat̄ inedia/cognoscit: petit sibi accōmodari tres panes ꝑdictos: sacramētalē/spūalē/et corporalē. Hi panes filioꝝ nō mittēdi canib⁹. Hos petit cū ait: Panē nostrū quotidianum ⁊c. Sic ergo patet/q̄ oratio dñica cōtinet q̄cquid affect⁹ q̄libet orare nos suggerit ⁊ impellit. Un̄ manifesta est hui⁹ orōnis excellētia in fecūditate ⁊ pōdere suarū. ¶ G Sed circa hoc dubitat̄: vtrū solis vbis in dñica oratione expressis vtendū sit in nostris orationib⁹. Et videt̄ q̄ sic. Hoc em̄ precepit

Mat. vi

dñs cū dixit: Sic ergo orabitis: vbi formā hanc orādi prestituit. Itē Cyprianus in lib. de dñica oratione dicit. Aliter orare q̄ christ⁹ docuit: nō solū ignorātia est: sed ⁊ culpa. His motiuis se tuetur error: vvaldensiū asserentiū/q̄ a nobis nulla alia verba dici debeāt: nec oratio nisi oratio dñica ⁊ vba in ea cōtenta. Sed error ille facile repellitur autoritate scripture. Nā christus ⁊ apl̄i alijs verbis vsi legūtur in suis orationib⁹. Nā orauit christ⁹ patrē dicens: Pater mi: si possibile est transeat a me calix iste. Et

Matth. xxvi. Lu. xxij.

orās pro petro dixit: Ego rogaui ꝓ te petre vt nō deficiat fides tua. Et Joh. xvij. rogat ꝓ discipulis dicens: Pater sancte serua eos in noīe tuo: quos dedisti mihi. Et in cruce. Pater dimitte illis q: nesciūt quid faciūt. Siliter

Lu. xxiij Act. i.

apl̄i in electiōe matthie orātes dixerūt: Tu dñe qui nosti corda oīm/ostēde quē elegeris ⁊c. Apl̄s q̄ Paulus orat pro romanis/pro ephesijs: flectit genua ad dñm deū patrē ⁊c. Et alijs multis. Petrus alijs vbis q̄ his q̄ in oratione dñica cōtinent̄: vt patet ꝑ decursuꝫ eplarū suaruꝫ. ¶ Per h̄ ad dubiū r̄ndet̄ ꝑ duas ꝓpositiōes. Pria: Nō est necessariū ad efficaciā orōnis/vt vtamur semꝑ oratione dñica aut vbis in ea formaliter positis ⁊ expressis. Patet hec ꝓpositio: q: ⁊ christ⁹ legislator: ⁊ apl̄i ab eo immediate instructi/vsi sunt alia orādi forma: etiā post institutionē dñice orōnis: vt patet ex iā dictis. Possumus ergo in orationib⁹ alijs vbis vti/ꝭm q̄ viget necessitas: vel expostulat vtilitas: aut officiū qd̄ exercemus exigit ⁊ req̄rit. Et hoc est qd̄ dicit beatus Aug. ad probā: Liberū est alijs atq̧ alijs vbis ab his q̄ in oratione dñica ponūtur dicere. Et hoc siue vba illa cōposita sint: vt psalmi/hymni/collecte: ⁊ cetere orationes ecclesie publice ꝓferēde: siue verba illa ex ꝓprio effectu sint formata: vt cuꝫ quis verbis suis que proprius affectus suggerit deo loquit̄: cor suū corā eo quasi sensibiliter presente effundēs: ⁊ necessitates cōquerens: aut peccata sua cōfitens/ ⁊ veniaꝫ postulās/seu auxiliū implorans: ⁊ ille modus orandi vt plurimū est efficacior: ⁊ pertinēs ac cōgruus orationib⁹ peculiarib⁹ ⁊ priuatis. ¶ Scd̄a ꝓpositio. Nō licet alia a dño petere q̄ ea que cōprehēsa sunt in dñica orōne. Patet: quia vt supra habitū est: in ipsa oratione dñica omnia designātur que recte a deo petere possumus: ⁊ que eum nobis dare decet. Nō ergo alia ꝭm rem petere decet: sed eadem alijs ⁊ alijs verbis postulare licet. Unde Augu. post verba statim allegata addit: Orādum est alijs atq̧ alijs verbis ab his que in oratiōe dñica posita sunt. Sed nō debet esse liberū alia ꝭm rem dicere: idest res alias petere/q̄ que in oratione dñica petunt̄. Sed hec q̄ ibi petunt̄ pro nobis/⁊ ꝓ nostris/⁊ pro alijs/atq̧ inimicis sine fluctu dubitationis orāda sunt atq̧ petēda. Et in eodē Aug. Quecūq̧ vba alia dicamus que affectus orātis format vt clareat: vel cōsequenter attendit vt crescat: nihil aliud ꝭm rem dicimus: q̄ qd̄ in oratione dñica positū est: si recte ⁊ cōgruēter oramus. Per hoc ad rōnes in ꝓpositione dubij adductas. Ad primā dr̄/q̄ aduerbium/sic/nō dicit omnimodā similitudinē verboꝝ: sed rerū significatarū: vt sit sensus: Sic orabitis. i. vbis similē sententiā importātibus orabitis. Un̄ glo. Bede Matth. vi. Inter cetera salutaria monita ⁊ diuina/quibus cōsuluit credētibus: formā orandi ꝓposuit: disciplinā tradidit: vt noster effectus qui cū deo agit: disceret res quas oraret: nō verba que diceret. Un̄ nō his solū verbis orat̄: sed et alijs cōtentis sub eodē ⁊ nō alio sensu: quib⁹ etiā cor nostrū accendit̄. Ad autoritatē Cypriani sīliter dicendū/q̄ verbū/aliter/non dicit alietatē verboꝝ quib⁹ oratur: sed alietatem rerum pro quibus oratur. ¶ Istis sic premissis/de oratione dominica: in speciali sequitur oratio: cuius is est tenor intitulis.

J

Pater noster qui es.

¶ Premissa exhortatione ad orādū piū et misericordissimū patrē: consequēter autor canonis subdit ipsam orationē: ⁊ primo ponit orationē dñicaꝫ. Scd̄o addit eius embolismū/qd̄ est oratio supercrescēs: ⁊ p̄cedentē orationē dñicam quantuꝫ ad eius finalem clausulā declarās ibi: Libera nos domine ab omnib⁹. ¶ Circa primū dicit: Pater noster. Hanc autē beatus Grego. super hostiam in altari decantandā instituit: incongruū asserens: vt super eucharistiā dicat̄ oratio quā scholasticus romanus cōposuerat: sicut antiquitus fieri cōsueuerat/quādo statim post predicta dicebatur hec oratio: Libera nos q̄sumus dñe ⁊c. ⁊ illa omittebatur quā dñs ⁊ magister noster christus dictauerat. Instituit igitur vt ista cōmunioni premitteret̄: quaten⁹ virtute ipsius ⁊ efficacia/p̄pararemur ad dignaꝫ tanti sacramenti manducationē. In ipsa enim bona que hac cōmunione dignum efficiūt/petuntur: ⁊ mala que dignitatem cōmunicantis auferunt: remoueri postulant̄. ¶ Diuiditur autē hec oratio dñica in tres partes principales: scꝫ in exordium/tractatum/⁊ cōclusionem: ꝭm Petrum de aliaco. In prima parte eius qui petitur captatur beniuolentia. In scd̄a petitionū quas fundimus: subiungit̄ cōtinentia/ibi. Sanctificet̄ nomen tuū. In tertia petitionum optatur cōfirmatio et edificatio: cū cōcludit̄ Amē. ¶ Quoad primū dicitur: Pater noster. Solent quippe homines aliquid impetrare cupiētes: a laudibus ipsius quē rogaturi sunt: suam ordiri orationē: quatenus eum reddāt beniuolū ⁊ attentum. de quo beatus Ambro. lib. de sacramētis versus finē inquit: Uide vnde debes incipere orationē tuā. Dic mihi si velis hominē rogare: ⁊ sic incipias. Da mihi qd̄ peto: Nonne arrogans videt̄ oratio. Propter qd̄ sapiētes oratores hanc obseruāt disciplinam: q̄ incipiunt a iudicis laudibus: vt eum fautorē sibi

presentent:

pientiore: et beniuolū faciat cognitorē. Hec quoqȝ sacre scri-
pture est cōsuetudo. Nā ⁊ amicus dei Moyses hāc discipli-
nā non ignorauit. Rogaturus em̄ deū/ vt populū israeliti-
cū nō desereret: sed ducatū prestaret salutarem: dei laudes
petitioni sue premisit dicēs. Dnator dn̄e deus misericors et cle-
mēs/ patiens ⁊ multe miserationis ⁊ verax. Et cōtinuo pe-
titionē subiungit. Si inueni gratiā in cōspectu tuo dn̄e: ob-
secro vt gradiaris nobiscū. Hunc etiā peredi industriā pru-
dēs illa iudith obseruauit: dū pro contritione hostiū deum
flagitare voluit. A laudibus em̄ incipiēs ita ait: Deus ce-
lorū/ creator aquarū/ ⁊ dn̄s toti⁹ creature: exaudi me mise-
rā deprecantē: ⁊ de tua misericordia presumentē. Simile mo-
di formā plurimi pphetarū et patrū obseruauerūt. ¶ Ita
et magister noster christ⁹/ p infinita sua sapiētia/ et summo
magisterio/ nos facere docuit: dū orationē instituēs ipē pre-
misit exordiū laudis/ dicēs. Sic ergo orabitis: Pater noster
qui es in celis. ¶ L Captam⁹ aūt hoc exordio beniuolē-
tiā dei: vt nō ipsum flectam⁹: cū ei⁹ volūtas sit imutabilis,
nec vt ei⁹ beniuolentiā preueniam⁹: qm̄ ipse prior dilexit nos.
Sed vt in nobisipsis de sua beniuolētia certā fiduciā excite-
mus: quod fit precipue ex quattuor q̄ in hoc exordio notant:
videlicet ex cōsideratione charitatis qua bonū nostrū vult:
qr pater. Scdo ex cōsideratiōe largitatis/ qua seipm̄ nobis
donat: qr noster. Tertio ex consideratione immutabilitatis
qua nos immutabiliter predestinauit: qr vere addit/ qui es.
Quarto ex cōsideratiōe ei⁹ potētie ⁊ maiestatis: qua petita
dare pōt: cū dicit in celis. ¶ In his em̄ verbis deus qui pe-
titur/ ex q̄ttuor cōmendat. Primo a dilectionis magnitudi-
ne cū dicit: pater. Secūdo a liberali bonitatis sue diffusio-
ne: cū addit: noster. Tertio ab immutabili ppetuitate: cum
subiungit: qui es. Quarto a sublimitate potētie: cū cōclu-
ditur: in celis. ¶ Per primum differt hoc exordiū ab exor-
diis ve. testa. Illa q̄dem cōmuniter exordiū accipiūt a dei
dn̄atione ⁊ maiestate: vt patet in exēplis iā positis. Istud
autē initiū capit a dei beniuolentia ⁊ pietate: quia dr: Pa-
ter noster. Cui⁹ ratio est: qr habitudo hominū veteris testa-
mēti ad deū erat vt seruorū ad dn̄m. Illius em̄ tēporis ho-
mines seruierūt dn̄o magis timore q̄ amore: qd̄ pprie est
seruorū. Unde ⁊ lex illa lex timoris ab aplo est vocata. In
nouo aūt testamēto est habitudo fideliū ad deū vt filiorū
ad patrē. Per christi em̄ incarnationē/ tātū de⁹ humano ge-
neri cōdescēdere dignatus est: vt eos p adoptiōis grām fi-
lios suos constitueret. Un̄ ⁊ dixit aplis christus. Iā nō di-
cā vos seruos: sed amicos ⁊ domesticos dei. Hinc ⁊ apo-
stolus legē nouā/ legē libertatis appellauit ⁊ amoris. Et
de his loquit Aug. li. ii. de sermo. dn̄i in monte. Multa in-
quit/ dicta sunt in laudē dei: q̄ p oēs sanctas scripturas va-
rie lateqȝ diffusa/ poterit q̄sqȝ considerare cum legit. Nusq̄
tn̄ inuenit preceptū pplo israel/ vt ad deū diceret: pater no-
ster: aut oraret patrē deū. Sed ipse eis dn̄s deus insinuat⁹
est tanq̄ seruientib⁹: id est sm̄ carnē adhuc viuentib⁹. Sed
populo noui testamēti q̄ vocat ad eternā hereditatē: vt sit
christi coheres: ⁊ in adoptionē filiorū venit: venit nō suis me-
ritis sed gratia dei: preceptū est vt eādē ipsam grām adoptio-
nis ponat in principio orationis vt dicat: Pater noster q̄ es
in celis. ¶ Z In cuius exordio cū dicit Pater/ cōmenda-
tur de⁹ ex dilectionis ⁊ charitatis magnitudine. Est em̄ pa-
ter nomen amoris ⁊ pietatis: qd̄ natura ipa docet in patre
naturali: ⁊ fides nostra astruit in patre spūali. Quia em̄ pa-
ter naturalis nō de aliena: sed de sua pprie substantia filium
generat (propter qd̄ fili⁹ dicit aliquid esse patris) idcirco
cū quilibet se diligit ex naturali quodā instinctu: nō potest
pater naturā suā: quā filio cōmunicauit: non diligere. Qd̄
sciēs sapiētissim⁹ ille salomō/ cū ex nulla pbatione exterio-
re discernere posset: cuius mulieris fili⁹ erat infantulus il-
le/ de quo corā ipo litigabat: se ad philosophiā cōuertit na-
turalē: que naturales rerū instinctus et cōditiones explicat:
et naturā ipsam subtiliter interrogās: illā verā viui infantis
matrē esse cognouit: q̄ eius occasionē naturali amore tole-
rare nō poterat: vt patet. iii. Reg. iii. vbi glo. dicit q̄ salo-
mon tētauit naturā parentis: que nō potuit seipsam vt in fi-
lio est: nō amare dilectione naturali. de quo ⁊ philosophus
late tractat. viii. Ethicorū. ¶ De patre spūali idipm̄ fides
astruit: docens grām potiorē esse q̄ naturā. Hinc cū filii spi-
rituales essem⁹ dei sm̄ regenerationē p christi mortē: voca-
uit nos in hereditatē eternā: vbi nobis preparauit bona que
nec oculus vidit: nec auris audiuit: ⁊ q̄ in cor hois minime
ascenderūt. Et q̄s est qui nesciat hec maxime dilectionis ⁊
pietatis esse indicia: q̄ in noie patris designantur. Relucet
igit in primo dn̄ice orationis verbulo qd̄ est pr̄: dilectionis
charitatisqȝ magnitudo. ¶ M Sed est hic notandū q̄
nomē pater/ qd̄ deo attribuit: dupliciter accipit: vt. s̄. lec.
xx. expositū est: notionaliter siue psonaliter scʒ/ ⁊ essentiali-
ter. ¶ Notionaliter accipit qn̄ attribuit deo respectu pso-
ne diuine: ⁊ sic est prima psona in deitate: q̄ nō ab alia psona
capit esse: sed a se immutabiliter subsistit ⁊ eternaliter. Un̄
dicit in symbolo athana. Pater a nullo est factus: nec crea-
tus nec genit⁹. Et ita accipit a christo cū dicit: Ego ⁊ pater
vnū sumus. Et ita accipit quotiens in scriptura discernit a
psona filii aut spūsci. ¶ Essentialiter accipit quotiēs at-
tribuit deo respectu creature q̄ ab ipo depēdet in esse/ con-
seruari. et sic conuenit omnibus tribus personis simul/ et
singulariter singulis. Tota em̄ trinitas pr̄/ filius/ ⁊ spūssan-
ctus/ vnus pater est: sicut vnus de⁹: vn⁹ dn̄s: vnus creator
omnium. Et singula psona pater est: sicut singula deus est:
creator et dn̄s: non tn̄ tres patres: sed vnus creature pater.
Hinc ad Ephe. iiii. Un⁹ de⁹ ⁊ pater omnium. ⁊ Deute. xxxii.
Nūquid nō ipse est pater tu⁹ qui possedit te ⁊ fecit ⁊ creauit
te. Et Sap. xiiii. Tua aūt pater puidētia ab initio cūcta gu-
bernat. ¶ Dicit aūt de⁹ pater multiplici ratione preter illam
que respicit eternā generationē. de qua Esa. liii. Generatio-
nē ei⁹ quis enarrabit. sm̄ quā sol⁹ filii est pater. Est em̄ pa-
ter predestinatione. Ephe. i. Gratia vobis ⁊ pax a deo patre
⁊c. qui predestinauit nos in adoptionē filiorū. Itē pater crea-
tione. Malach. ii. Nunq̄d non pater vn⁹ oim̄ nr̄m. Nunq̄d
nō de⁹ vn⁹ creauit nos. Itē imaginis participatiōe: vbi su-
pra Deut. xxxii. Nūquid nō ipe est pr̄ tu⁹: q̄ pos. te ⁊ fe. ⁊ cre.
te. Fecit inquā ad imaginē ⁊ similitudinē suā. Gen̄. i. Faciam⁹
hoiem ad imaginē ⁊ similitudinem nr̄am. Itē redemptiōe. Esa.
lxiii. Tu dn̄e pater noster ⁊ redēptor noster: a seculo nomē
tuū. Itē sacramētali regeneratiōe. ad Titū. iii. Per lauacrū
regenerationis ⁊ renouationis spūsci. i. Pe. i. Bndictus
de⁹ ⁊ pr̄ dn̄i nostri iesu christi: q̄ sm̄ miam suā magnā rege-
nerauit nos in spem viuā. Item fidei instructione. Iaco. i.
Uolūtarie. id est sine meritis nr̄is/ genuit nos in verbo ve-
ritatis. i. fidei. Et Ioh. i. Dedit eis potestatē filios dei fieri
his q̄ credūt in noie ei⁹. Itē grē adoptione. Roma. viii. Ac-
cepistis spm̄ adoptionis filiorū dei in quo clamam⁹ abba
pr̄. et ad Gal. iiii. Misit de⁹ spiritū filii sui in corda vestra
clamantē/ abba pater. Itaqȝ iā nō est seruus: sed fili⁹: q̄ si fi-
lius/ ⁊ heres p deū: id est p opa dei. Oibus illis modis (pre-
ter primū q̄ respicit eternā genituram) accipit essentialiter: et
oibus illis aliisqȝ pluribus modis: vt cura/ defensiōe/ here-
ditatis preparatiōe est pater nr̄: vt patuit ex allegatis. Et ita
essentialiter sm̄ oēs dictas rōnes accipit hic cū oram⁹: Pa-
ter noster. Un̄ Chrys. sup matth. Uide qualiter cōfestim su-
scitauit auditorē: ⁊ oīa rememorauit bn̄ficii in prohemiis.
Qui em̄ patrē dicit: ⁊ peccatorū dimissionē: ⁊ pene destru-
ctionē. ⁊ iustitiā: ⁊ sanctificationē: ⁊ redēptionē: ⁊ adoptio-
nē: et hereditatē: ⁊ fraternitatē q̄ est ad vnigenitū: ⁊ spirit⁹
largitionē p vnā hāc cōfessus est nūcupationē. Et exponit
Alexā. illud qd̄ dicit: fraternitatem ad vnigenitū: de frater-
nitate nō naturali: sʒ adoptiua vt valeat ad vnigenitū ado-
ptiuū. Alioq̄n pater nō acciperet essentialiter: sed psonali-
ter. ¶ N Licet aūt in oratione dn̄ica postulet bn̄ficium
exhibendū a tota trinitate p nomē pater acceptū sic essen-
tialiter: nihilominus ratione auctoritatis patris/ et media-
tionis ipsius filii: frequēter in orationib⁹ specialiter fit mē-
tio de patre et filio. De patre: vt a quo petitur. De filio: vt
per quem postulatur obtinere. Unde orationes frequēter

Exo. xxxiii.

Judith ix.

Joh. xv.

Esaie lxiiii.

i. Cor. ii.

Joh. x.

cōcludunt̃ Per dominū nostrum iesum christum. Et sic di cit Ambro. in lib. de sacris. Attolle oculū ad patrē/ qui p̄ fi liū te redemit. τ dic pater noster τc̃. ℭ Quō vo cū oratio hic dirigitur ad totā trinitatē: nō ponitur nomē essentiale sm̄ sermonis ꝓprietatē: vt deus vel dñs: sed nomen pater qd̄ sm̄ ꝓprietatē sue impositiōis est ꝑsonale: licet hic accipiat̃ essentialiter: sancti plures assignāt rationes. Una vt p̄ hoc celestis magister daret nobis fiduciā impetrādi petita: τ p̄ hoc ad frequenter orandū nos inuitaret. In patre nāq̄ atte̅dimus beniuolētiā τ pietatē: ex quo sperare poterim⁹/ q̄ preces nostras nō abijciat: sꝫ magis ex paterno affectu ipsas aspiciat τ gratiose admittat. Hinc Chry. Deus patrem se magis/ q̄ dñm dici voluit: vt nobis daret fiduciā ad petendū et spem magnā ad impetrandū. Serui eñ nō semp̄ impetrāt qd̄ petūt: q: plerūq̄ nō ꝯsiderant quid ad honorē dñi: sed q̄d ad ꝓpriā ptineat vtilitatē. E cōuerso aūt faciūt veri et legitimi filij: et ob hoc impetrāt qd̄ impetrare confidūt. Ad idē facit qd̄ dicit Aug. Quedā dat̃ in q̄/ ꝑsumptio impetrādi q̄ petituri sumus: cū prius q̄ peterem⁹ tā magnū donū accipim⁹ vt sinamur: immo vt iubeamur deo dicere pater. Quid eñ nō dabit filijs petentib⁹: q̄bus hoc ipsum ante dedit vt filij eius essent. Et btūs Bern. Oro q̄ paterno dulcessit noīe: oim petitionū mearū impetrādarū fiduciā mihi ꝑstat. ℭ Scd̄a causa est: vt p̄ hoc christus nos inuitaret ad exercitiū piarū τ virtuosarū opationū. Cogitare nāq̄ debem⁹ q̄ cū deū patrē nostrū dicim⁹: nos filios eius recognoscimus: τ per hoc ipm̄ imitari studeam⁹. Uile eñ est et opprobriosum esse filiū viri excellētis in virtute et oi probitatis honestate: τ a moribus eius sctis τ virtutib⁹ degenerare. Sic indignissimū est: vt homo deū q̄ oi bonitate excedit vniuersam creaturā: patrē nominet: τ nihil in suis vita τ opib⁹ ostēdat dignū tāto patre: quo scꝫ deo aliqualiter assimilari posset. Un̄ christus iudeis gloriātibus se habere deū patrē in celis (cui⁹ tñ opa nō exercebāt) exprobrabat

Joh. viij

dicēs: Uos ex patre diabolo estis. Et hoc dixit ꝓpter opera eorū cōtraria opib⁹ dei. Et iterū ipsis dicētib⁹ se esse filios abrae/ ait: Si abrae filij estis: opera abrae facite. Hinc btūs Cyprianus. Meminisse nos debem⁹ τ scire: q̄ qn̄ deū patrē dicim⁹: vt τ quasi filij dei opemur: vt scꝫ sumus pij τ misericordes: sicut τ pater noster q̄ in celis est. Et btūs Aug. Qui dicit deo pater: videat ne tāto patre sit indignus: p̄ recessum scꝫ a patre: p̄ inobedientiā moresq̄ ꝑuersos. Dicentes itaq̄ pater: paternā imaginē/ vite nostre similitudine imitemur. ℭ M Pro quo notādū q̄ hoīs ad deū triplex est assimilatio. Una q̄ recedit̃ a deo. Alia qua accedit̃ ad deū. Tertia qua sistit̃ in deo. Prima est multorū qui ꝑuerse imitātur deū/ volētes deo et similes: p̄ magnitudinē potētie: per singularitatē reuerētie: ꝑmittētes τ appetētes sibi diuinos honores exhiberi: p̄ infinitatē opulētie et p̄ similia. Tales sic imitādo nō efficiunt̃ filij dei: nec deo accepti: sed hac imitatione recedūt a deo: efficiūturq̄ socij luciferi q̄ dixit:

Esa. xiiij

In celū cōscēdam: sup̄ astra dei exaltabo soliū meū: sedebo in monte testamēti. in laterib⁹ aquilonis ascendā super altitudinē nubiū: τ similis ero altissimo. Scd̄a similitudo est bonoꝝ viatoꝝ: τ cōsistit in participatiōe similiū virtutū virtutib⁹ dei: q̄ sunt iustitia/ misericordia/ liberalitas/ veritas/ charitas/ τ cetere virtutes hmōi: q̄ ꝑfectissime in deo sunt/ veri⁹ ipe de⁹ sunt: τ eē debēt participatiue in oi rōnali creatura. de quo intelligit̃ illud Aug. viij. de trini. Nō locoꝝ interuallis: sed silitudine accedit̃ ad deū. Et si dissimilitudine opposita recedit̃ a deo: hac similitudine volēs nos accedere ad deū/ dixit christ⁹: Estote misericordes sicut τ pater vester misericors est. Lu. vj. Tertia silitudo est beatorum: de qua. j. Joh. iij. Scim⁹ q̄ cum apparuerit: similes ei erimus: scꝫ in gloria etē me visionis τ fruitionis: q̄ est btitudo ꝑpetua: ad quā nūc aspiram⁹: ad eā aūt p̄ secūdā silitudinē ꝑuenimus: ad quā exhibendā cū dicim⁹ pater/ excitamur. ℭ Tertia causa cur magis voluit nos in oratiōe dicere pater/ q̄ dñs est: vt hoc ostēderet q̄ seruire sibi debemus/ nō timore pene/ sicut serui dñis suis ministrāt: sed sicut boni filij optimo patri ex amore τ timore filiali. Debemus eñ ad deū talē habere amoris affectū: q̄ si verberet: si castiget: si aduersi aliquid admittat: ab eo non recedamus: sicut serui faciunt qui a dñis se castigantib⁹ fugiūt. ℭ Quarta causa vt p̄ hoc nos ad se honorandū ꝓuocaret. Siquidē honor pr̄i debet̃. Malach. j. Si pater ego sum: vbi est honor me⁹. ℭ Quinta: vt a solo deo qd̄ necessariū est postuletur. Cū enim ipse est pater: ad deū ptinet cura ꝓuisionis. Sap. vj. Equaliter est illi cura de oib⁹. Et. j. Pe. v. Omnē sollicitudinē vestrā ꝓijcientes i eū: qm̄ ipsi cura est de vobis. Et. iiij. Reg. j. Nunq̄d nō est deus in israel: vt eatis ad cōsulendū beelzebub deum accaron. ℭ Sunt τ alie cause supradicte ad ostendendā differentiā filioꝝ legis grē. Itē vt dū de filiali adoptione cogitamus: ei tanq̄ patri filialem affectum rependamus. Itē vt timeat orās offensam patris: ne cōtingat audire graue illō opprobriū.

Deute. xxxij.

Uidit dñs τ ad iracūdiā cōcitatus est: q: ꝓuocauerūt eū filij sui τ filie. ℭ P Noster. Hic scd̄o captam⁹ dei beniuolentiā p̄ cōmendationem ei⁹ liberalitatis amplitudine/ dicendo noster: qd̄ generalitatē siue vniuersalitatē quādam importat. Magna q̄ppe dei est dignatio: q̄ nō solū se patrē costituit angelicaꝝ virtutū ꝑspicuitate nature fulgentiū. Neq̄ dūtaxat hoim excellētissimoꝝ/ τ in vera religiositate eminētium: sed oim generaliter mortalium quos imaginis sue similitudine insigniuit. Oēs siquidē illos paterno deus respicit affectu: vt nō sit viuēs homo in terra/ q̄ se abscondat a calore ei⁹. Respicit inquā dū ipos etiā de suo insigniuit imagine: p̄ gratiā in filios quātū in eo est adoptat. De quo aplus: Accepistis spm̄ adoptionis filioꝝ dei in quo clamam⁹ abba pr̄: q̄ testimoniū reddit spūi nostro/ q̄ sumus filij dei.

Ro. viij.

Per qd̄ vult nos hereditatis sue esse participes. Un̄ sequit̃: Si filij τ heredes. heredes q̄dē dei: coheredes aūt christi. Nō eñ vult de⁹ mortē pctōris: vt quidā crudeles parētes/ q̄ filios exterminānt: τ ab hereditate ꝓscribūt: sed magis vt cōuertantur et viuant: vt partē hereditatis τ regni sui cū ceteris valeāt possidere. Rursus paterne oēs respicit deus: dū ne hic in via deficiāt: panē ꝑstat salutiferū/ oē delectamentū in se habentē: τ omnē saporis suauitatem: quo nutriti et cōfortati ambulare possint in fortitudine cibi illi⁹ vsq̄ ad montē dei. altitudinē scꝫ beatifice visionis. Et ne per deuia in via morū oberremus: de⁹ piissimus pr̄ p̄ spm̄ suū nos erudit ad id qd̄ est vtile in recipiēdo sanctificationem: vt dicit aplus Heb. xij. Recte igit̃ oram⁹ ad deū Pater noster. Noster inquā q̄ nos generat/ pascit/ nutrit/ corripit τ instruit: τ alia patris officia circa nos pie nō desinit exercere. ℭ M Sꝫ

Matth. xxvj.

his obuiare videt̃. Nā christus orādo dixit: Pater mi si possibile est: transeat a me calix iste. Oio aūt christi actio tua est instructio: vt dicit Grego. Igit̃ videt̃ q̄ τ nos orantes ad patrē singillatim debeamus dicere: pater me⁹: τ nō pater noster. Huic cōcordat scriptura: nā Matth. vj. dicit christus: Ora patrē tuū in abscondito: τ pater tuus q̄ videt in abscondito: reddet tibi. Itē Hiere. iij. Amodo voca me/ pater me⁹: dux virginitatis mee es tu. Itē ꝑsumptionis esse videt̃ dicere/ pater nr̄: cū pater dicit paternitatē adoptionis/ q̄ nos in filios adoptat p̄ grām. Nemo aūt scit an odio vel amore dignus sit. Ergo ꝑsumptio est dicere pater nr̄: q̄ significat filiū seu eē in numero filioꝝ. Un̄ sufficeret dicere pr̄: τ nō esset necessariū vt videt̃ addere: neq̄ nr̄: neq̄ me⁹: sicut τ Luc. xj. facit dicēs: Cū oratis dicite: Pr̄ sanctificet̃ nomen tuū. ℭ Ad ista respōdet Alex. de ales p̄. iiij. q. xxvij. notando: q̄ nemo simpliciter dicere debet pr̄ me⁹/ nisi christus filius dei: ne dictū simpliciter/ sonet in paternitatē nature. vñ glo. Matth. vj. Nemo dicat me⁹: qd̄ soli christo cōpetit/ q̄ est fili⁹ p̄ naturā. Huiusmodi eñ ꝓnois solēt discretiue poni: τ discretionē seu singularitatē importare: qd̄ nulli conuenit nisi qui singulariter filius est. i. p̄ naturā. Nihilominus scriptura insinuat sic posse dici/ meus scꝫ pater: nō tñ simpliciter: sed cū aliqua additione insinuāte hoc nō singulariter dici: vt etiam patet in verbis scripture allegatis. Nā vbi dicitur: ora patrem tuum in abscondito/ addit̃:

et pater tuus qui videt in abscondito: reddet tibi. Reddi-
tio soli creature conuenit. Soli em̄ creature merces reddit̄.
vnde glo. Reddet tibi mercedē fidei. Silr cū dicit̄ Hiere.
iij. Uoca me pater me⁹/ addit̄: ꝛ ducē virginitatis mee es tu.
q: ducatus soli creature cōuenit: deo em̄ nō conuenit̄ duci.
sed ducere insinuat̄: quod dictū est nō debere intelligi de fi-
lio simpliciter. i. filio naturali: ꝛ ita nec de patre ei⁹ naturali.
In oratione vo dñica addit̄: Qui es in celis: quod cōuenit
patri respectu filij naturalis: ideo si adderet̄ me⁹: importa-
retur ꝙ esset pr̄ simpliciter. i. naturalis orātis. ¶ R Esto
etiam ꝙ per sequentes particulas/ scʒ dimitte nobis debita
no. cū ceteris satis innueret̄/ patrē deū non esse naturaliter
patrē orātis: qui petit sibi tanq̄ deficiēti creature dimitti de-
bita. Sunt tm̄ ꝛ alie notabiles cause ꝛ rōnes cur dicit̄ noster
ꝛ nō meus: Quarū vna est pacis cōseruatio ꝛ cōcordie. Ap-
propriatio em̄ ꝛ singularitas ꝑsepe cause sūt litis et dissidij.
Unde quidā gloriātes de suis magistris ꝛ doctorib⁹ per ap-
propriationem/ cōtētionē inuicē cocitarūt: dicēte vno: ego
quidē sum pauli. ꝛ altero: ego sum apollo: et alio: ego vero
cephe. alio: ego aūt christi. vt refert aplu̅s. j. Corinth. j. et. iij.
Ut ergo lis ꝛ discordia in oratiōe tolleret̄: ꝛ nemo sibi filia-
tionē vsurparet singulariter: christ⁹ voluit orātes dicere/ pa-
ter noster. De quo beat⁹ Amb. tractās vbū de quo sermo:
Attolle inquit oculos ad patrē q̄ te ꝑ lauacrū genuit: qui
te per filiū redemit: ꝛ dic pater noster. Bona p̄sumptio sed
moderata. Patrē dicis quasi fili⁹: sed noli tibi aliqd specia-
liter vendicare. Soli⁹ christi est pater specialis: nobis oībus
in cōmuni est pater: q: illū solū genuit: sed nos simul crea-
uit. Illi⁹ em̄ pater per naturā: sed noster est pater ꝑ gratiaʒ.
¶ Scd̄a causa est: vt ad charitatē ꝓximi accēderemur: Nā
sicut per verbū pater/ ad summi patris amoreʒ excitamur:
ita cū dicim⁹ noster/ ad fraternā dilectionē inflāmamur. Cū
em̄ orando nos vnū patrē in celo habere recognoscim⁹/ di-
centes pater noster: ꝑ cōsequēs nos in terris esse fratres ꝓ-
fitemur: ac per hoc inuicem nobis impēdere fraternū amo-
rem ac fidelitatē admonemur. Nā ad hoc natura inclinat: ꝛ
ratio dictat: vt filij vnius patris tenacius se diligant: effica-
cius se iuuent: ꝛ sibi mutuo viscerosius compatiant̄/ pro-
pter illud commune quod participant a suo patre. Sicq; si-
bi obsequantur. id est mutuo se honorent. ad Rom. xij. Ho-
nore inuicem preuenientes. vbi glo. Aliter non esset fra-
tern⁹ amor: nisi mutuo se p̄ueniant obsequijs. ¶ S Ter-
tia causa est: vt ꝑ hoc christus nos inuitaret ad humilitatē:
et a nobis tolleret oēm sup̄bie occasionē: ne scʒ diues sup̄
pauperē se extollat: nobilis sup̄ ignobilē: superior sup̄ infe-
riorē: potēs sup̄ debilē: clericus super secularem: sed oēs se
fratres cognoscerēt: ꝛ vni⁹ patris filios: s̄m illō Malach.
ij. Nunq̄d non pater vnus oīm nostrū. Quare ergo despi-
cit vnusquisq; vestrū fratrē suū. Et btūs Aug. in de sermo-
ne dñi in mōte: Ammonent̄ inq̄t/ ꝑ oratione dñicā diuites
et genere potētes seu nobiles s̄m seculū/ nō sup̄bire aduer-
sus pauperes ꝛ ignobiles: quoniā oēs simul dicūt deo pa-
ter noster: immo potius: q: dicūt oēs pater noster/ sibi mu-
tuo tanq̄ fratres debēt subuenire. Diues pauperi: san⁹ egro-
tāti: sapiēs ignorāti: potēs impotēti: aliter infructuose cla-
mant pater nr̄. Si patris iussa nō impleant: si obediētiā fi-
lialē trāscendāt: ꝛ fraternū amorē in se inuicē nō exerceant.
Sed ꝓh pudor nunc inter christianos sup̄ior opprimit infe-
riorē: fortior debiliorē: diues inopē: miles ciuem: ciues sa-
cerdotē. Efficax sane remediū ꝯtra sup̄biam animiq; tumo-
rē/ affectuose reuoluere nos esse fratres. vnū habere patreʒ
deū: qui nō est acceptor personarū. Hoc remedio vtit̄ Boe-
tius. iij. de cōso. me. vj. contra arrogātes ex gn̄is nobilitate
dicens: Quid genus ꝛ proauos strepitis: Mortales cūctos
edidit nobile germē: Nā oē genus hoīm in terris simili sur-
git ab ortu. Unus em̄ rerū pater est: vn⁹ q̄ cūcta ministrat.
Si primordia vr̄a autorē deū spectes: Nullus degener ex-
tat: ni vitijs peiora fouēs: propriū deserat ortū. ¶ Quarta
causa: vt inuicē nobis impēdam⁹ orationū suffragia. Quia
enim orās ad deū et dicēs/ pater noster: nō se tm̄: sʒ ꝛ alios

dei filios ꝓnūciat: in hoc et ꝓ alijs nō ꝓ se tm̄ orat: implēs
in hoc qd̄ scribit̄ Eccl̄i. xvij. Unicuiq; mādauit deus de pro-
ximo suo. vn̄ Cyprianus in lib. de oratione dñica: Ideo nō
dicimus pater meus: sʒ noster: nec da mihi/ sed nobis: quia
vnitatis magister noluit priuatim p̄cem fieri: vt scʒ tm̄ q̄s
pro se precet̄. Unū aūt ꝓ oibus orare voluit: q: in vno oēs
ip̄e portauit. Et chrysosto. sup̄ Matth. Dulcior ē oratio an-
te deū: quā nō necessitas transmittit: qua quis ꝓ se orare co-
git̄: sed quā charitas fraternitatis cōmendat. Precat̄ igit̄
frater ꝓ fratre dicēdo: Pater nr̄. dimitte nobis debita nr̄a
ꝛc. Hanc etiā cū plurib⁹ alijs causis tangit idē Chryso. di-
cens: Erudit aūt cōmunē ꝓ fratrib⁹ facere orationē. Nō em̄
dicit: pater meus/ qui in celis es: sʒ pater noster/ ꝓ corpore
cōmuni depcationes referēs: ꝛ nusq̄ intēdens qd̄ est suijpsi-
sius: sed vbiq; qd̄ est proximi. Adhuc aūt ꝛ inimicitiam de-
struit: ꝛ elationē cōprimit: ꝛ emulationē expellit: ꝛ matreʒ
bonoꝝ vniuersoꝝ amorē inducit: ꝛ inequalitatē humanaꝝ
causaꝝ exterminat: ꝛ multa mōstrat regi ad pauperē hono-
ris eq̄litatē. Hec ille. ¶ T Per hec soluūtur rōnes indu-
cte. Ad primā de christo orāte/ Pater mi/ dr̄ ꝙ christus in il-
la sua oratione nobis orandi modū ꝛ formā nō p̄fixit: sʒ q:
ipse fili⁹ erat patris ꝑ naturā: qd̄ nulli creature competit:
idcirco ibi vt ꝑsona singularis ꝛ naturalis filius dei patris
dixit pater mi. Uel aliter s̄m Alexan. dr̄/ ꝙ oīs actio christi
nostra fuit instructio/ quātum ad substātiam actus: nō quā-
tū ad modū. Sicut ꝛ ieiuniū dñi instructio nostra fuit ad
ieiunādum: non tm̄ eo modo quo dñs ieiunauit oino absti-
nēdo a cibo. Sic oratio christi nostra fuit instructio: qua in-
struimur ꝙ in nostris necessitatib⁹ oratione recurrere debe-
mus ad deū patrē. Modū vo orādi nō dedit in suis oratio-
nib⁹: sʒ i ea forma quā nobis ꝯstituit cū nos docēdo dixit:
sic orabitis: Pater noster. ¶ Ad autoritatē Matth. vj. et
Hiere. iij. dicēdū est: vt. s̄. in p̄ncipio hui⁹ q̄stionis: ꝙ vtrūq;
dici pōt: pr̄ me⁹: ꝛ pr̄ noster: sed differēter: vt ibi dictum est.
¶ Uel dr̄ s̄m Alex. ꝙ triplex est oratio s̄m diuersos status
orantiū. Petēs em̄ aut petit vt mēbrū: aut vt cōmēbrū: aut
vt p̄eminēs mēbrū. Primo mō petit̄ aliq̄d vt singulari ꝑso-
ne s̄m ꝙ petebat dauid: Miserere mei deus. Et Lu. xviij.
Deus ꝓpitius esto mihi peccatori. Scd̄o petit̄ aliquid vt con-
iunctis vinculo ꝓfessionis fidei: s̄m ꝙ dr̄ Eccl̄i. xvij. Unicui-
q; mādauit de⁹ de ꝓximo suo. Tertio petit̄ aliquid ex offi-
cio quo quis ad orandū ꝓ cōmissis astringit̄. His duobus
modis vltimis petētib⁹ cōuenit dicere pater nr̄. Orāti secū-
do modo rōe ꝓfessio christiane religionis/ qua mēbrū est my-
stici corporis christi: orāti tertio modo similiter cōuenit dice-
re pater nr̄: q: illoꝝ ꝛ subditoꝝ seu cōmissoꝝ vnus est pa-
ter: vn̄ cōtra presumptionē phariseoꝝ dixit dñs discipulis:
Un⁹ est pater vester q̄ in celis est. vester scʒ p̄latoꝝ ꝛ subdi-
toꝝ. Nūc ergo Matth. cū dixit: Ora patrē tuum in abscon-
dito: loquit̄ tanq̄ ad mēbrū ꝛ singularem ꝑsonā ꝓ se oran-
tem. Similiter ꝛ in Hiere. Cū autē docuit nos orare: docuit
nos vt cōmēbra eccl̄ie: ꝛ tanq̄ eos qui ex officio erāt petitu-
ri: quales fuerunt apl̄i quib⁹ specialiter in mōte loquebat̄.
¶ Ad aliud de p̄sumptiōe dr̄/ ꝙ licet hō meritis suis exigē-
tibus/ nō sit filius adoptionis: nihilominus quārū est ex diui-
na bonitate/ oibus se exhibet vt patrē: oib⁹ scʒ offerēdo gra-
tiā adoptionis. vn̄. j. ad Timo. ij. Uult oēs hoies saluos fie-
ri. ꝛ Joh. j. Illuminat oēm hominē venientē in hūc mundū.
Unde licet nesciat quis an odio vel amore dign⁹ sit: nihilo-
minus cōfitendo deū esse patrē suū nō presumit: illi attribu-
endo beneficiū adoptionis: nō sibi ascribendo meritū be-
neficij electionis. Et cū dicit̄: sufficeret dicere pater: ꝛ non
addēdo neq; meus/ neq; noster. Dicendū ꝙ q: deus est pa-
ter oim creatiōe: hominis adoptione: filij naturali genera-
tione: Ut distinguatur paternitas s̄m grām adoptiōis/ ab
illa que est creationis ꝛ nature: dicit̄ noster. Per noster em̄
insinuat̄ quedā cōmunicatio/ qua se de⁹ dat nobis: et nos
sibi adoptat gratiam infundendo. Unde non sufficienter
expressa esset paternitas dei respectu hominis/ per hoc qd̄
dicitur pater: sicut cum dicit̄: pater noster. Qd̄ vero Tul-

Matth. xxiij.

Eccle. ix.

tas non addit noster sicut Math. rationē assignat Alexā. q: in mattheo insinuaē modus orandi cōueniens mēbus ⁊ excellentib⁹ mēbris. Loquitur enī apl'is cū dño in montē ascēdentib⁹ tanꝗ pfectis. Lucas loquiē ad discipulū quasi locū tenentē infimoꝝ: q nō audēt dicere noster: sicut Luc. xv. filius pdigus dixit: Pater peccaui in celū ⁊ corā te. Licet posset dici ꝙ lucas qui posterius scripsit: qd̄ math. plenius ⁊ sufficiēter disseruit: abbreuiauit.

¶ Lectio. lxv. A

Qui es. ¶ Hic tertio captaē beniuolentia ex cōmendatione a subsistentia immutabili ⁊ ppetuitate, dicentes: Qui es. Hoc enī cōplexū qui es, proprie acceptū soli deo est ppriū, significās ipsi⁹ immutabilē subsistentiā: q̄ tpe nō mensuratur: sed oē tp̄s trāsgreditur. Nō aūt in deo pteritio, aut futuritio est: sȝ nūc eternitatis: semp stans, sine fluxu in pteritū: ⁊ sine trāsitu in futurū. Hāc immutabilitatē subsistentie volens de se tanꝗ de deo ostendere christus: iudeis dicentib⁹. Quinquaginta ānos nondū habes ⁊ abraā vidisti. dixit: Amē amen dico vobis anteꝗ abraā fieret: ego sum. scȝ sm̄ diuinitatē: q̄ tpi nō subiacet: nec tēpore mensuraē. Unde nō dixit anteꝗ fieret ego fui: sed anteꝗ fieret ego sum. Quis enī tēpus fluxit: diuinitas tn̄ semp immutabiliter subsistit: nō in tpe vt in mēsura: sed in nunc eternitatis. Et pp̄ter hāc immutabilitatē essendi diuinitatis, qua cū tpe nō incipit: cū tpe nō desinit: in tēpore nō labiē: nulli tpali mutationi subijciē, q̄ es: siue eē pprie acceptū soli deo attribuiē. vnde btūs Aug. super Joh. tractās illud: Nisi credideritis q: ego sum: moriemini i peccatis vestris. Joh. viij. Res inquit, q̄libet q̄licūqȝ excellentia fulgens, si mutabilis est: vere nō est. Nō est enī verū eē: vbi est ⁊ nō esse: scȝ possibiliter. Quicq̄d enim mutari pōt: mutatū, nō est qd̄ erat. Si nō est qd̄ erat: mors q̄dam ibi facta est: q: peremptū est ibi aliq̄d qd̄ erat ⁊ nō est. Et exēplificat: Nigredo mortua est in capite albescentis senis. Pulchritudo mortua est in corpore fessi ⁊ curui senis. Mortue sunt vires in corpore lāguentis. Mortua est statio in corpore ambulātis. Et post pauca: Deniqȝ de mortuo cū dicitur: vbi est ille hō. Rñdeē fuit. Itaqȝ in oībus actib⁹ ⁊ motib⁹ nostris: ⁊ in vniuersa prorsus agitatione creature, duo tpa inuenio: pteritū ⁊ futurum. In veritate aūt q̄ manet: et pteritū et futurū non inuenio: sȝ solum p̄ns: ⁊ hoc incorruptibiliter: qd̄ in creatura nō est. Ex quib⁹ verbis patet creaturas quaslibet esse mutabiles: ⁊ p ɔ̄ns nō vere esse: ⁊ solā veritatem, q̄ deus est: immutabiliter esse: ⁊ ex hoc est eē sibi ppriū. Et p hoc soluit. q. quā p̄misit querēs et dicēs: O domine deus noster, quid est qd̄ aisti: nisi credideritis q: ego sum. Quid enī nō est eoꝝ q̄ fecisti: nūquid nō est celū. Nunquid terra nō est. Nūquid ea nō sunt q̄ sunt in celo: ⁊ que in terra sunt. Nūquid hō ipse cui loqueris nō est. Si oīa sunt hec q̄ p te facta sunt: quid est ꝙ tibi quoddā ppriū tenuisti ipm̄ esse: qd̄ alijs nō dedisti vt tu solus esses. Nā quō audio: Ego sum q̄ sum: quasi alia non sint. Qui hāc inquā. q. soluit p ea q̄ premissa sunt: q: vere esse est semp ⁊ immutabiliter esse: quod soli deo cōuenit: hinc ⁊ moysi a deo ad liberādū populū israel misso ac querēti. Si dixerit mihi populus qd̄ est nomē ei⁹ qui misit te: q̄d dicā eis. Dixit dominus illi: Ego sum q̄ sum. Et addidit: Sic dices filijs israel: qui est, misit me. Ecce nullū aliud p̄dicatū adiecit deus de se dicendum, ꝙ̄ esse. Esse ergo de se dicere iussit: qd̄ soli deo vere ⁊ pprie cōuenit. vn̄ Dama. Primū ⁊ p̄ncipalius eoꝝ q̄ de deo dicunē nominib⁹, est qui est: sicut ⁊ ipse loquēs in oraculo moysi ait: Totū in seipo comp̄hendens velut q̄ddā pelagus substātie infinitū ⁊ indeterminatū. Nam rōne (qui) qd̄ est nomē infinitū: significat substātie infinitatem. Rōne (est) qd̄ significat vt actu p̄sens in nūc immutabilitatis: significat essentiā vt actualitatē semp p̄sentē: ⁊ ita vt eternā ⁊ immutabilē. Sic ergo qui est ppriissime acceptū, significat substātiā infinitā eternā et immutabilē. Talis autē est solus deus. Uerū ergo per cōplexū qui es, cōmendamus deū patrē nostrū ex incōmutabili subsistentia actuali et eterna: qd̄ nulli creature: sed soli deo cōuenit. Eoipso enī ꝙ creature dependent ab alio, scȝ creatore, ab eis realiter ⁊ essentialiter distincto in esse, pduci ⁊ cōseruari: mutabiles sunt in esse ⁊ nō eterne. Ad eū igiē qui immutabilis semper pseuerat: cōfidenter oratione accedimus: quā ipse docuit, certi de exauditione q: immutabilis est: q̄ se orare docuit ⁊ mādauit: ⁊ hoc in complexo qui est, inquantū deo ppriū est intelligim⁹: ⁊ intelligēdo ad fiduciā sine qua oratio nō impetrat excitamur. Sequiē: ¶ B In celis. Hic quarto captaē beniuolētia dei ab excessiue mansionis sublimitate, qua potētiā ⁊ maiestatē ei⁹ qua dare pōt: p̄fitemur cū dicimus in celis. Sūt aūt celi corporales: sunt ⁊ spūales: et de vtrisqȝ exponiē clausula, i celis. Primo mō i celis. i. in illis corporib⁹ celestib⁹ q̄ supra nos sunt: ⁊ supra elementarē regionē. In celis inferiorib⁹ mobilib⁹: ⁊ in supiori empyreo imobili. In illis mouēdo eos p se ⁊ virtutes angelicas, ad nostrā et toci⁹ vniuersitatis viuētium et corporaliū salutē. In istis p̄sentādo electoꝝ aspectibus faciem sue maiestatis. Hi ⁊ illud māsio dei sunt sedes ⁊ habitaculū. Sicut scriptū est: Qui habitas in celis miserere nobis. Et iterū: Celū mihi sedes est: ⁊ terra scabellū pedū meoꝝ. Itē In domo patris mei māsiones multe sunt. Hos celos stephanus vidit apertos: ⁊ iesum stantē ad dexterā dei patris. ¶ Est tamen aduertendū ꝙ de⁹ nō dr̄ esse in celo sicut in loco quo circūscribiē sicut corpus: vel quo definiē sicut angelus. Tales enī locabilitatis modi deo nō cōueniūt: sed duntaxat creature rōne corporeitatis ⁊ finitatis essentie. Corpus quidē qd̄ habet partes extra seinuicē ⁊ situaliter distātes loco circūscribiē: ⁊ ipsi loco cōmensuraē: vt totuȝ sit in toto loco sibi equali: ⁊ pars in parte sibi cōmēsurabili. Angelus vo qui spūs est nō corpore⁹: q: tn̄ finite ē essentie ac terminate: a loco definiē: cui ita p̄ns est vt nō sit extra illū. De⁹ aūt q: substātia est incorporea, simplicissima, ipartibilis, imēsa ⁊ infinita: nullo loco ɔcludi pōt: circūscribi aut definiri: sȝ illimitatissime oēm locū, ⁊ creaturā oēm respicit. vn̄ Hiere. xxiij. Celum ⁊ terrā ego impleo. Qd̄ ⁊ ppheta regi⁹ aduertens ait in ps̄. Quo ibo a spū tuo, et quo a facie ⁊c. Si ascendero in celū tu illic es: si descēdero ad infernū ades. Et Job. xj. Excelsior est celo: pfundior inferno: lōgior terra mēsura eius ⁊ latior mari. Qd̄ dictum q: sonat q̄si de⁹ corporeis lineamentis extendatur. ¶ C Ideo beatus Grego. li. x. moꝝ. s. x. exponēs ait: Qd̄ deus celo excelsior: inferno pfundior: terra lōgior: mari latior esse describiē: tanto spūaliter debet intelligi: quāto de eo nefas est iuxta corporea lineamēta sentire. Sȝ celo ē excelsior: q: incircūscriptiōe sui spūs cūcta trāscendit. Inferno pfundior: q: trāscendendo oia subuehit. Terra longior: q: creature mōdum ppetuitate sue eternitatis excedit. Mari latior: q: rerū tēporaliū fluctus sic regēs possidet: vt hos sub oīmoda potentie sue presentia coangustādo circūdet. Idē sup Ezech. xvij. Deus manet inter oia: ipse est extra oia: ipse sup oia. Supior est p potentiā: inferior p sustentationē: exterior p magnitudinē: interior p subtilitatē. Sursum regēs: deorsum cōtinēs: exterius circūdās: intus penetrans. Et venerabilis Hugo li. de sacra. parte. ij. c. viij. Deus sic vbiqȝ per cūcta diffusus est: vt nō sit qualitas mūdi: sed substātia creatrix mūdi: sine labore regēs: sine onere cōtinēs mūdum: nō tn̄ p spacia locorum quasi moles diffusa: ita vt in dimidio corpore mūdi sit dimidius: et in alio dimidio dimidius: atqȝ ita per totū totus: ⁊ in celo solo totus: et in sola terra totus: ⁊ in celo ⁊ in terra totus: ⁊ nullo cōtentus loco: sed in seipso vbiqȝ totus. Et infra declarans quod dixit. Ideo inq̄t vbiqȝ esse dr̄: quia nulli parti rerum absens est. Ideo totus: quia non parti rerum partem suam presentem prebet: et alteri parti alteram partem: equales equalibus: minori minorem: maioriqȝ maiorem. Sed non solum vniuersitati creature: verum etiam cuilibet parti eius totus pariter adest. Qd̄ etiam dixit totū esse in seipso exponit, dicēs: Quomodo enim vbiqȝ, in seipso. Ubiqȝ scilicet, quia nusꝗ est absens. In seipso autē, q: non

Joh. viij

Exod. iij

Esa. lxvj

Joh. xiiij

Act. vij.

cōtinet ab eis quib⁹ presens est/ quasi sine ipsis esse nō pos
set. Hec hugo. Hec sic esse credim⁹: sꝫ quō sic est nō intelligi
mus. vñ Chryso. super epistolā ad Heb. ꝛ allegat magister
dis. xvij. pmi. Sicut multa de deo intelligim⁹: q penitus lo
qui nō valem⁹: ita multa loquimur: que intelligere nō sum⁹
idonei. Verbi gratia: ꝙ vbiqꝫ deus est scim⁹ ꝛ dicim⁹: quō
vbiqꝫ est/ intellectu nō capim⁹. ℂ D Quāuis aūt sic de⁹
sit vbiqꝫ ꝛ in omnib⁹ creaturis generaliter/ ꝑ essentiā/ potē
tiam ꝛ presentiā: vt dicit magister distin. xxxvij. pmi. Per
potentiā quidē: q: omnia sue potētie sunt subiecta. Per pre
sentiā tā cognicionis ꝙ indistātie localis. Per essentiā inti
me penetratiōis/ qua omnib⁹ rerū interiorib⁹ immediatus
est: Tñ scriptura frequēter hūc cōmemorat esse in celis: pro
pter maiora mirabiliora/ ꝛ sublimiora dei opera in celorum
pulchritudine/ armonia/ ordine ac opatiōe relucētia. Sunt
eñ celi corpora magne altitudinis: mire latitudinis: ingē
luminositatis: motu regularia: syderib⁹ ornata: corpore sim
plicia: virtute stabilia: tēpore incorruptibilia: vitali influxu
mirabiliter efficacia: ad inferioris mūdi regimē cōcorditer
ordinata. Propter que in eis diuina potētia/ sapiētia/ boni
tas et clemētia magis: ꝙ in alijs mūdi corporib⁹ declarat.
Manifestat nāqꝫ dei potētia i celoꝝ magnitudine ꝛ stabili
tate. Dei sapiētia in ipsoꝝ pulchritudine/ ordine ꝛ speciosi
tate. Dei bonitas ꝛ clemētia in ipsoꝝ fluxu ꝛ causalitate. De
coꝝ soliditate dicit Job. xxxvij. Celi solidissimi q̄si ere fusi
sunt. De eoruꝫ speciositate Eccli. xliij. Species celi gloria
stellarū. Et iob. xxvj. Spirit⁹ ei⁹ ornauit celos. De ipsorum
causalitate/ phus. j. metheo. Mūdus ille inferior cōtiguus
est lationib⁹ superiorib⁹: vt ois eoꝝ virt⁹ inde gubernetur.
Adhuc aūt dei gloria maxime relucet in celo empyreo: qui
loc⁹ est sanctorū: in quo se clare facie ad faciē cōtemplandū
eis beatifico pbet. In quo summo dono se cōmunicat rō
nali creature: quod excellit longe oia alia sua opera. Naꝫ et
ppter hoc oēs creaturas pduxit: ꝛ cetera bonitatis sue mu
nera impēdit. His ergo de causis summā dei maiestatē fre
quēter i celis illis corpalib⁹ esse scriptura pdicat. ℂ E Qđ
vo christ⁹ in sua oratione nos poti⁹ dicere voluit: pater no
ster qui es in celis/ ꝙ qui es vbiqꝫ: doctores sancti aliquas
rationes assignāt: Quarū vna est: vt ꝑ hoc nos doceret pe
tere bona celestia ꝑmāsura: ꝛ nō caduca ac terrena: nisi qua
tenus ad celestia ordinant. Bon⁹ eñ fili⁹ ꝑ paterna heredi
tate debet laborare. vñ Chrys. Christ⁹ docuit nos orare ad
patrē q in celis est: vt sciāt homines se habere prēꝫ celestē:
ꝛ ex hoc erubescāt terreno patri se substernere: hi scꝫ qui pa
trē habēt in celis. ℂ Scđa: vt doceret desiderio eleuari per
spē firmā ad celestia: vbi patrē nostrū deuꝫ dicim⁹ residere.
De hoc abbas isaac in collatiōe patrū ait: Dicētes pater no
ster/ qua vniuersitatis deum ac dñm patrē nostrū esse voce
ppria cōfitētes/ de cōditiōe seruili in adoptionē filioꝝ nos
ꝑtemur ascitos. Adijciētes: Deinde qui es in celis: vt cō
memoratiōe vite p̄sentis qua in hac degimus terra: velut
pegrinā et a nostro patre lōgissime separātem toto horrore
vitātes/ ad illā poti⁹ regionē/ in qua patrē nostrū cōmorari
fatemur summo desiderio properem⁹: nihilqꝫ admittam⁹
eiusmodi quod indignos nos hac nostra pfessione ꝛ nobi
litate tāte adoptiōis efficiēs: ꝛ hereditate paterna velut de
generes pueri: ꝛ irā nos faciat iusticie ei⁹ ac seueritatis icur
rere. ℂ Tertia ratio: vt ostēdat immēsitas diuine potētie/
qua existēs in celis generat nos filios ꝑ adoptionē i terris.
Cui cōtrariū mali senserūt: ꝯm ꝙ Job. xxij. legit: Quid eñ
nouit de⁹: Quasi ꝑ caliginē iudicat. Nubes latibuluꝫ eius:
nec nra cōsiderat: ꝛ circa cardines celi pambulat. ℂ Quar
ta rō est insinuatio petendoꝝ: ꝑ hoc eñ insinuat ꝙ celestia
simpliciter petēda sunt. vñ Hugo: Si dixisset qui vbiqꝫ es/
verū dixisset: sed ne inepta et inania queritādo mēte vage
mur: dicit: qui es in celis: vt mēte radicata que sunt vtilia/
queram⁹. ℂ Quinta ratio: vt insinuaret distantia iustoꝝ a
peccatorib⁹. In iustis eñ sicut in celis habitare dicit: vt. j.
dicet. vñ Aug. Accōmodatissima similitudo est vt spūalī
ter tātū interesse videat inter iustos et peccatores: quantū
inter celū et terrā. ℂ Sexta ratio est: vt ostendat quasi ꝑ si
mile iustos multiplex beneficiū assequi a dño. Sicut eñ a
celis multiplex beneficiū confert corporalib⁹ creaturis: scꝫ
lucis/ caloris/ humoris/ ac saluatiue ꝛ fecūdantis influentie
multiplicis. Sic ab ipso quē in celis existentē inuocamus:
multiplex accipim⁹ beneficiū. Omne datū optimū ꝛ omne
donū pfectū desursum est descendens a patre luminū. et. j.
Corinth. xij. Alij per spiritus dat sermo sapiētie: alij sermo
sciētie ꝛc. ℂ F Scđo modo exponit hec particula/ in ce
lis moraliter: vt per celos nō intelligant corpora spherarū
celestiū: sed anime sancte/ iuste et virtuose/ et angeli sancti.
vnde Hugo vbi. s. In celo maxime habitare dicit: ꝙuis sit
vbiqꝫ: q: per celos intelliguntur angeli ꝛ homines iusti: in
quib⁹ maxime de⁹ habitat: sicut scriptuꝫ est: Anima iusti se
des est sapiētie. Sapien. ix. ꝯm aliā translationē. Et Aug. ex
ponit: Pater noster qui es in celis. i. in sanctis ꝛ iustis. non
eñ spacio locoꝝ cōtinet de⁹: quemadmodū eñ terra appel
lat⁹ est peccator: cū dictū est: Terra es ꝛ in terrā reuerteris. Gen. iij.
Sic iustus celū ecōtrario dici pōt. In iustis namqꝫ speciali
modo habitat de⁹: quo nō habitat in ceteris peccatorib⁹ et
irrationabilib⁹ creaturis. Castas siquidē mentes per gratiā
inhabitat: quib⁹ illabit ꝛ vnit illapsu sanctificatiuo: ppter
quod apostol⁹ ait. j. Cor. iij. Nescitis q: templū dei estis: et
spirit⁹ dei habitat in vobis. Et sequit: Templū eñ dei san
ctū est: quod estis vos. Et. ij. Cor. vj. inquit: Vos estis tem
plū dei viui sicut dicit de⁹: q̄m inhabitabo in illis. Et eadē
epistola. c. xiij. An nō cognoscitis vosmetipsos: q: xp̄s iesus
in vobis est: nisi reprobi sitis. Tota eñ dignantissima trini
tas que in hac oratione pater nominat: pias mētes inhabi
tat: in quib⁹ mirabilia operat. Nā de patre dicit Joh. xiiij.
Si quis diligit me sermonē meū seruabit: et pater me⁹ dili
git eū: ꝛ ad eū veniem⁹: ꝛ mansionē apud eū faciem⁹. De fi
lio q̄ est sapiētia increata: scribit Sapiē. vij. In alas sanctas
se trāsfert: ꝛ amicos dei ꝛ pphetas cōstituit. Et beat⁹ Aug.
iiij. de trini. dicit/ ꝙ de sapiētia dei que fili⁹ dei est: dictū sit:
Emitte illā de celis sanctis tuis vt mecū sit. Que ꝛ de seip
sa testimoniū ꝑhibet di. Delitie mee esse cū filijs hominuꝫ.
De spiritusancto dicit saluator: Rogabo patrē meū ꝛ aliuꝫ
paracletū dabit vobis/ vt maneat vobiscū in eternū. Joh.
xiiij. ℂ G Dicuntur aūt viri sancti celū metaphorice ob
quasdā cōditiōes ꝛ pprietates celoꝝ materialiū: que in eis
ꝑ similitudinē spiritualiter inueniunt. Primo ppter ornat⁹
pulchritudinē. Sunt eñ celi corpora lucida/ sole ac stellarū
multitudine ornata: ab ois immūdicie cōtagione remota.
Ita viri sancti ꝛ iusti sunt intellectu luminosi ꝛ clari: a vitio
rum maculis et feditate purgati: ꝛ charitate ac diuersarum
virtutū florib⁹ tanꝙ sole ardētissimo/ ꝛ stellis fulgidissimis
adornati. vnde beat⁹ Bern. super cantica: Anima sancta ce
lum est: in quo sol est intellect⁹: luna fides: astra ꝟtutes: Et
sicut stelle in nocte lucēt: in die latēt: Sic vera virtus est que
in prosperis nō apparet: in aduersitatib⁹ emicat. Et de apo
stolis specialiter dicit ꝙ celi sunt. vnde Honori⁹ super illud
ps. Celi enarrant gloriā dei. Celi ait sunt sancti apostoli: in
quib⁹ celata sunt secreta celestia dei. Ex quib⁹ rutilat sol sa
piētie: lucet luna sciētie: micāt stelle virtutū: coruscant ful
gura signoꝝ: crepant tonitrua predicationū: ꝛ manant plu
uie scripturarū. ℂ Scđo/ viri sancti celi dicunt ppter cele
stis cōuersationis celsitudinē. vñ apostol⁹ ad Phil. iij. No
stra cōuersatio in celis est. Peccatorū aūt conuersatio circa
terrena versat. de quo ps. Oculos suos statuerūt declina
re in terrā. ℂ Tertio viri sancti dicunt celi: q: sicut in celo
apparēt singularia opera dei/ quib⁹ regit inferiorē mundū:
ita in sanctis relucēt singularia opera trinitatis: in quibus
appropriata personarū apparēt/ potētia/ sapiētia/ bonitas.
Potentia patris in soliditate siue firmitate. Sapientia filij
in decore ꝛ luminositate. Bonitas spiritussancti in influen
tia ꝛ causalitate. Ita ꝛ in sanctis hominib⁹ ꝛ virtuosis tota
ipsa trinitas diuinarū personaruꝫ singularius/ ꝙ in ceteris
operatur. Pater fortitudinē qua ambulāt in lege dñi: vt nō
declinent neqꝫ ad dexterā; neqꝫ ad sinistrā: vt nō deficiāt in

aduersis: nec extollant̄ i pspe'ris. vñ scribit sapiēs Prouer. xij. Non cōtristabit iustū quicq̄d ei acciderit. Filius lumen fidei/ & credendoꝝ cognitionem: quo cauere possint heres ses & errores: & loqui sapiētiā inter pfectos. Unde pmisit christus se sequētib⁹ in virtutū opatione lumen vite: ne in (Job. viij) foueā erroꝝ & tenebraꝝ caliginē pcipiūt̄: dicēs: Qui se quit̄ me nō ambulat in tenebris: sed habebit lumē vite. Et (Lu. xxi.) alibi. Dabo vobis os & sapiētiā: cui nō poterūt resistere et cōtradicere oēs aduersarij vestri. Spūssanctus operat̄ in virtuosis mirabilē misericordiā & influxū ac bonitatis diffusionē. Docent siquidē sancti verbo vel opere vias dñi: vt impij ad ipm cōuertant̄: deriuāt quocūq; sua virtuosa opa in quoscūq; alios: vt inde fortificent̄ & roborent̄. Hinc glo riatus est pphēta se participē esse oim timentiū dñm & cu stodientium mādata. Hūc causalē influxū in alios testat̄ se (j. Cor. ix) habuisse aplus cū dixit: Factus sum oibus oia: infirmis in firmus: insipiēs insipientib⁹ &c. vt oēs facerē saluos. Vel si cut celū habet in lumine claritatē: in motu singularitatē: in virtute vigorositatē: Sic hec tria opat̄ in sanctis deus: illu minat intellectū remouēdo errorē: regulat affectū ordinan do amorē: influit ad pfectū ministrādo vigorē. ¶ H Hūc aūt plogum alij distinguūt in tres ptes: p quaꝝ pimā orās cōfortatur: per scdam dilatat̄: p tertiā eleuat̄. Vñ venerabi lis Hugo: Septē inquit petitionib⁹ pmisit prologū tribus verbis cōtentū. In pmo cor hois cōfortat: in scdo dilatat: in tertio eleuat & exaltat. Quis eñ audiens se patrē deum (Eph. v.) habere non aict̄ur ad spem glorie: Pater inq̄t: vt sim⁹ imi tatores dei sicut filij charissimi. Subdit noster: vt ad frater ne charitatis amorē dilatemur. Dicit q̄ es in celis: vt mēte in summis radicata q̄ sunt vtilia queramus. Itē in celis spi ritualib⁹: vt ad spūalitatē in qua habitat festinare discam⁹: et celestia ab eo petamus: vt vult glo. Matth. vi. ¶ Inno cē. aliter distinguit dicēs: Beniuolētia vo captat̄ a trib⁹ p sonis: cognitoris/ petitoris & assessoris. Cognitor est deus: petitor est hō: assessor est angelus. Innuit̄ psona cognito ris cū dr̄ pater: petitoris cū dr̄ noster: assessoris cū addit̄ qui es in celis. id est in angelis sanctis. de qb⁹ dr̄: Celi enarrant gl'iam dei. ¶ I Ex pdictis itaq; potest (deuote orare cu piens) talē formare meditationē ad deuotionis exercitiū. ¶ O trinitas vnus de⁹: Pater oim q̄dem creatiōe: hoim redēptiōe: fideliū adoptione: electoꝝ pdestinatione. Qui spūales filios generas p viuificam charitatis amoris pp gīnē. Utinā mihi misero sic tue amorose charitatis gemine gratiā infundas: vt filius tanti patris esse merear. ¶ No ster/ qui te nobis dare nō cessas p largissimā tue bonitatis diffusionē. Utinā p ardentissimi amoris adhesionem vere tuus esse merear: & paternā nobilitatē tuā dignis moribus imitari: amoreq; fraterno oibus filijs tuis fratrib⁹ meis in oib⁹ bonis cōicare valeam. Tu ergo pater excelsus in crea tione: suauis in amore: diues in hereditate: liberalis pater na cōmunione: a filioꝝ gratuita hac sacramentali regnera tione. Supbiam pximi cōtemptricē: q̄ indignos celesti pa tre reddit: a nobis misericorditer auerte. Ad gr̄am adoptio nis & vnionē fraternitatis seruandā nos cōuerte: vt pater nitatis tue gl'ia: & filiationis tue gr̄a: atq; vnione fraterna semp gaudeamus. ¶ Qui es in celis materialib⁹ admira bilis: tue potentie & magnitudinis ostensione. Et in celo su premo empyreo speculū eternitatis: corona iocunditatis: thesaurus felicitatis. In celis quoq; spūalib⁹ in sctis tuis/ p specialē tue gratifice illustrationis habitationē. Utinam miserabilis aia mea tibi fit celū clarū & nitidū ac varijs vir tutū syderib⁹ adornatū: vt tue sancte habitationis dignus hospes inueniar. Fiatq; omne desideriū cordis mei ad cele stia bona obtinenda/ contemptis omnibus transeuntibus oblectamentis. Sicq; meditando clausa in his verbis my steria vtcunq; supra exposita/ ad flammigeros diuine cha ritatis/ ac fraterne dilectionis affectus magna cum fidu cia assurgere potest: necnō et in odium sanctum vitiorum/ se tanta filialis adoptionis gratia indignum reddere cons tium. Et tantū de plogo dñice orationis. Sequitur.

¶ Lectio. lxvi. a

Sanctificetur nomē tuū. ¶ Post exordium sequit̄ tractatus: in quo petitiones ad deum fundēde cōtinent̄. Prius tamē q̄ ad huius textus diuisionē p cedatur: premittenda sunt aliqua de ordine petitionū & suf ficiētia. Quia ergo oratio hec pfectissima est: nō solū peten da compreh̄ēdit: sed etiā ordinē petendoꝝ instruit: Unde & desiderāda manifestat: Et quo ordine desideranda sunt in stituit. Cū eñ oratio desideriorū nostroꝝ est interpres: or dini desideriorū respondere debet ordo petitionū. Est aūt ordo desiderij et intētionis oppositus ordini executionis: nam in desiderio pmo cadit finis: Deinde que sunt ordina ta ad finem: & inter illa priora sunt intentiōe: que ppinquio ra sunt fini. Oppositū est in executione: ibi media ordina ta ad finē pcedunt finis assecutionē: et ea media sunt prio ra: que a fine sunt remotiora. Et sm hec multiplex ordo acci pi pōt in petēdis. De quo pulchre loquit̄ glo. Matth. vi. assignans rationē ordinis septē petitionū dñice orationis ita dicēs: Cū vita nostra tēporaliter agit̄/ sperantur q; eter na: priora sunt dignitate eterna: his tamē scz tpalibus pus accepris. In his autem septem petitionib⁹ oia bona psen tis vite vel future cōtinent̄: in quib⁹ est ordo mirabilis. Ut enim in Esa. legit̄: sicut septem dona sancti spiritus a sum mis incipiūt: & vsq; ad initiū sapientie/ scz timorem dñi/ de currunt: ita ordo precū a summis vsq; ad finem: vt a malis mūdi liberemur extenditur. Si autē in vtrisq; donis & pe titionibus a fine incipimus: ad perfectionē fit ordo ascen sionis. Si a summis: quia hoc de supernis accepim⁹: fit or do descensionis. Sed qr per hec/ scilicet dona nos ab imis ad summa cōsurgimus: septem beatitudines que per eadē dona querunt̄: de imis gradatim ad summā perueniūt. In precibus ergo est vt impetremus dona: in donis vt opere mur mandata: de operatione beatitudines sequūtur. Hec glo. ¶ B Duplex ergo ordo innuitur. Unus ascensio nis: qui in enumeratione beatitudinū seruatur Matth. v. Alius descensionis qui in enumeratiōe donoꝝ tenet̄ Esa. xi. Ubi dona hoc ordine recitant̄: Sapientia/ intellectus cōsiliū/ fortitudo/ scientia/ pietas/ timor dñi. Et huic cōfor mat̄ ordo petitionū. Qd̄ autē alius ordo in beatitudinib⁹: ali⁹ in petitionib⁹ obseruatur: hec est rō sm Alexā. pte. iiij. q. xxxv. Nā beatitudo est actus pfectus vt hic loquimur de beatitudine. Actus autē est in executione: ideo beatitudini bus cōgruit ordo executionis: que est ascensionis a medijs ad finem. Petitio vo est desiderij seu intentionis expssio: cui cōuenit ordo intentionis: qr qd̄ pmo desiderat̄: pmo in tenditur. Et hic est ordo descēsionis a fine ad media. Pri mo enim desiderat̄ finis: ac deinde media pper finem. Et quia petitionibus impetrantur dona quibus operari con ualescimus: ideo idem est ordo donorum et petitionū. Ex quo satis patet/ cur petitiōes dñice orationis non incipiāt a remotione maloꝝ: vt prius declinent̄ mala: deinde fiāt bona: sm illud Boetij. iij. de cōso. Qui vult ingenuū serere agrū: prius liberet arua fruticib⁹. Et illud Prouerb. xxiiij. Diligenter exerce agrum tuum: & postea edifices domum tuam. Quia alius esse debet ordo petitionum: alius ordo operationum et actuū: de quibus loquuntur auto. allega te. Ordo itaq; petitionum ordinem sequitur desideriorꝝ. In ordinato autē desiderio: vt dictū est: primo cadit finis: deinde ordinata ad finem. Finis noster deus est: in quē no ster affectus dupliciter tendit. Uno modo pper seipsum prout est summū bonū in se: qd̄ facimus dū per actū chari tatis deū in seipso diligimus: eiusq; gl'iam & pfectionem su per oia volumus. Alio mō tendit in eū desiderium nostrū/ vt est summū bonū nostrū: dū videlicet ipso frui cupimus per actum spei. Primum ptinet ad affectionē iusti. Scdm ad affectionē cōmodi. Illo eñ modo diligimus dñm vt cō modū nostrū: & ita nos diligim⁹ in deo. Utraq; dilectio bo na: sed pfectior est prima: qr vtraq; actus est virtutis theo

logice: sed prima virtutis excellentissime/scz charitatis: secūda spei. ¶ Ad primū igit̄ ptinet petitio prima: Sanctificetur nomen tuū: p quā petim⁹ gloriā dei. Ad scd͡m ptinet secunda petitio: Adueniat regnū tuuz: p quā petim⁹ ad gloriam puenire: q̄ cōsistit in ei⁹ clara visione ꝛ beata fruitiōe. Et sic iste due petitiones ordinant̄ ad finē/scz ad btitudinē. Prima ad btitudinem obiectiuā: scd͡a ad formalē. Obiectiua est deus: formalis est fruitio dei. ¶ E Ad finem autē hunc ordinat nos aliq̄d dupliciter. Vno mō p se: alio mō p accidens. Per se dirigit bonū qd͡ est vtile ad finem. Et hoc est duplex: nam aliqd͡ ordinat nos ad finem directe et principaliter: scz meritū quo beatitudinez mereamur deo obediendo. ꝛ quantū ad hoc petit̄: Fiat volū. tua sic in ce. ꝛ in ter. Alio mō instrumētaliter ꝛ quasi coadiuuando nos ad merendū. ad hoc ptinet qd͡ dicim⁹: Panē nostrū quoti. da no. ho. Siue intelligat̄ de pane vbi dei: siue de pane sacramētali: siue de pane corporali. Per accidēs ordinamur ad btitudinem p remotionē phibētis. Sūt aūt tria q̄ nos phibent a btitudinis cōsecutione. Primū est pctm̄: qd͡ directe phibet a regno dei: ꝛ quātū ad hoc d͡r: Et di. no. de. nr̄a sic ꝛ nos di. de. nostris. debita. i. pctā. Scd͡o phibet ꝛ impedit nos tentatio: q̄ retrahit ab obedientia diuine volūtatis: et inclinat seu inducit ad pctm̄: ideo petit̄: Et ne nos indu. in ten. Tertio nos impedit penalitas pn̄s: ideo subdit̄: Sz libera nos a ma. Hūc ordinē tradit sctūs Tho. ij. ij. q. lxxxiij. ar. ix. quē imitat̄ dn̄s Pe. de aliaco. ¶ D Pōt etiā planī⁹ accipi sufficiētia ꝛ ordo petitionū sic: Quia septē iste petitiones omē appetibile ꝛ recte desiderabile cōprehendūt. Omē aūt appetibile aut est collatio boni: aut remotio mali. Bonū cui⁹ collatio petit̄ est triplex: bonū celeste: bonuz spūale: ꝛ bonū tpale. Primū est glia: scd͡m grā: tertiū natura. Bonū celeste duplex est: scz obiectiuale/ꝛ formale vt dictū est. Malū qd͡ petit̄ auferri similiter est triplex: scz preteritū/presens ꝛ futurū: ideo petit̄ vt preteritū remittatur presens tollat̄: futurū caueat̄. Quattuor ergo predictis bonis conferendis correspōdent quattuor prime petitiones. Trib⁹ malis remouēdis correspōdēt vltime tres petitiōes.

¶ Vel sic possunt adhuc planius distingui ꝛ ordinari petitiones ipse. Oram⁹ em̄ hac oratione deū tanq̄ filij patrez celestem: hinc dicim⁹/pater nr̄ qui es in cel. Ideo ordinate petens tanq̄ bon⁹ filius/primo petit ea q̄ respiciūt honorē patris ad qd͡ ptinet: scrificet̄ nomen tuū. Scd͡o ea q̄ ptinēt ad seipsū ꝛ prīmū: hec aūt sunt collatio boni ꝛ remotio mali. Sūt aūt triplicia bona vt tradit Aug. li. j. retra. Magna media/minima. Magna bona: sunt bona btitudinis ꝛ glorie. Bona media: sunt bona spūalia ad btitudinis consecutionē necessaria: vt grā ꝛ virtutes ꝛ meritorie opatiōes. Minima bona sunt q̄ cōferunt quidē ad btitudinez: nō sunt tn̄ necessaria: qz sine eis btitudo consequi pōt: vt bona corporis/sanitas/robur ꝛc. Et quedā bona aie nō n⁹ necessaria: vt ingeniū/pspicacitas/scientia secularis. Prima bona/scz btitudinem ipsam petim⁹ cū dicim⁹: Adue. re. t. Nā p regnū intelligit̄ btitudinis glia in regno celoꝝ sine fine possidenda. Bona media petim⁹ cū addim⁹: Fiat vo. t. ꝛc. Volūtas dei est scrificatio nr̄a. Scrificamur aūt p gratiā/virtutes/ꝛ opa meritoria in mādatoꝝ dei obseruātia: quib⁹ reddimur digni vita eterna. Infima seu minima bona petim⁹ cū cōsequenter oram⁹: Panē no. quoti. ꝛc. Nā panis noīe intelligūtur ois corpori necessaria: p q̄ corpus spūi subseruire potest: siue cōcernant corporis sanitatē: siue victū ꝛ amictum. Mala etiā remouēda triplicia sunt priorib⁹ bonis opposita. Maximū malū est pctm̄ separans nos a summo bono: ꝛ p hoc ab eterna glia: q̄ separatio est extrema ꝛ vltima miseria btatoꝝ. qd͡ auferri petim⁹ cum dicim⁹: Di. no. de. Media mala sunt pctōꝝ occasiones: q̄ inducūt ad pctm̄/qualia sunt tentationes diaboli/carnis ꝛ mūdi: q̄ auferri petimus cū subiūgim⁹: Et ne nos indu. in tēta. Minima mala sunt dāna corporis/ꝛ rerū exterioꝝ vtiliū atq̄ fame: vt infirmitas corporalis/despectio psone/paupertas/ꝛ cetera quecūq̄ incōmoda tpalia rerū/fame ꝛ amicoꝝ. Hec em̄ nōnunq̄ impedimēta sunt homini in pfectu aie spūali: q̄ petunt̄ remoueri cum in fine annectit̄: Sz libera nos a malo. Que specialiter refert̄ ad mala corporalia pn̄tia: licet extendi posset ad oia mala. Sic ergo ordinatissime primo petit̄ qd͡ charitas dei exigit: deinde qd͡ charitas sui ꝛ proximi. Et primo collatio maioris boni: deinde minoris: tertio infimi: ac deinde remotio maloꝝ: primo maximoꝝ/scd͡o mediorꝝ/ vltimo minoꝝ. Et hec sufficientia ꝛ diuisio respicit planissimū sensum litteralē: qui a simplicib⁹ ac popularib⁹ cōprehēdi pōt ꝛ debet.

i. Thes. iiij.

¶ E Beatus vo Aug. in li. de vbis dn̄i/pfundi⁹ dn̄ice orōnis cōtinentiā discutiens/septenariū numerū petitionū septem donis ꝛ btitudinib⁹ cōnectit/dicens: Si timor dei est quo beati sunt pauperes spū: qm̄ ipsoꝝ est reg. ce. ꝛc. petam⁹ vt in nobis scrificet̄ nomen dn̄i: timore casto pmanente in secu. seculo. Si pietas est qua bti sunt mites: qm̄ ipsi possi. terraz: petam⁹ vt veniat regnū vel in nos: vt mitescam⁹ nec ei resistam⁹. Vel de celo in terras in claritate adueniat⁹/vbi letabimur: sicut dicit̄: Venite bn̄. pa. mei. Si scientia est qua beati sunt qui lugent: qm̄ ipsi cōsolabunt̄: petam⁹ vt fiat volūtas: vt pseruiat caro spūi: q̄ nō est luct⁹ nisi qz ista contra se cōfligunt/vt cogamur dicere: Infelix ego homo: q̄s me liberabit de corpore mortis hui⁹. Si fortitudo est qua beati sunt q̄ esuriūt ꝛ sitiūt iusticiā: qm̄ ipsi saturabunt̄: orem⁹ vt detur panis quotidian⁹/quo fulciti ad illā satietatem pueniam⁹. Si consiliū est quo beati sunt misericordes: qm̄ misericordiā consequent̄: dimittamus et nobis dimitti orem⁹. Si intellect⁹ est quo beati sunt mūdo corde: qm̄ ipsi deū videbūt: orem⁹ nō induci in tentationez per aspera vel blanda: ne nō sit simplex cor: dum nō simpliciter bonū petat in oīb⁹ que agit. Si sapientia est qua beati sunt pacifici: quoniā filij dei vocabunt̄: orem⁹ liberari a malo. Liberatio em̄ facit liberos. i. filios: vt dicam⁹ spū adoptionis/abba pater. Sic his petitiōib⁹ petim⁹ dona: p que puenire possim⁹ ad beatitudinē pfecta opera: ꝛ per opera pfecta ad premia sempiterna. ¶ Aliter distinguit idem Augu. has petitiones in enchi. Sed rescindo pp̄ter nimiā prolixitatez.

¶ F Sed hic quis dubitare posset: cur lucas orationem dn̄icā cōscribens tm̄ quinq̄ ponit petitiones. Aut em̄ ipse diminute tradidit: aut matthe⁹ supfluus fuit ponēs septem dum quinq̄ sufficiūt. Ait tm̄ Lu. xj. Pater sanctificetur nomē tuū: adueniat re. tuū: panē nostrū quoti. da no. hodie: ꝛ dimitte nobis pctā nr̄a: siquidē ꝛ nos dimittim⁹ debitorib⁹ nostris: ꝛ ne nos indu. in tentationem. Dimittit igit̄: Fiat volūtas tua: ꝛ libera nos a malo. Ad hoc respondet btūs Aug. in enchi. c. clj. Euāgelista lucas in oratione dn̄ica ait: petitiones quinq̄ nō septē/cōplexus est. Nec ab isto vtiq̄ disceptauit (al's discrepauit) sed quēadmodū illa septem sint intelligenda/ipa sua breuitate cōmonuit. Nomen quippe dei scrificat̄ in spū: dei aūt regnū in carnis resurrectiōe venturū. Ostendēs ergo lucas tertiā petitionē duarū superiorū esse quodāmō repetitionē: magis eam dimittēdo fecit intelligi. Quia scz ad hoc pncipaliter dei voluntas tendit: vt ei⁹ diuinitatem cognoscam⁹: ꝛ cū ipso regnemus. Subdit Aug. Deinde tres alias adiungit: de pane quotidiano: de remissione pctōꝝ: de tentatione. At vo qd͡ ille vltimo posuit: sed libera nos a malo. iste non posuit: vt intelligerem⁹ ad illud superius qd͡ de tentatione dictū est ptinere: vt sciat vnusquisq̄ in eo se liberari a malo: cū non infert̄ in tentationē. Ideo nec lucas diminute: nec matthe⁹ supflue petitiōes posuit: sz qd͡ vn⁹ intellexit: alt⁹ expressi⁹ posuisse vtile reputauit. Ecclia aūt vtit̄ eo qd͡ expressi⁹ est: qd͡ matthe⁹ explanauit. ¶ His pmissis ad diuisionē hui⁹ partis procedamus: cum dicitur in oratione dominica:

Sāctificetur nomen tuū.

¶ Hec est scd͡a pars principalis orationis dn̄ice: in qua captata in exordio dei beniuolētia: in ista exprimit̄ forma petitiōis et modus. Et qz omē qd͡ a deo petim⁹: aut est de acquirēdis bonis: aut de remouēdis malis: iō hec pars diuiditur in duas ptes pncipales. In prima petit̄ bonoꝝ colla-

tio. In secūda petitur maloꝝ exclusio/ibi: Dimitte nobis. Prima pars in duas diuidit̄. In prima petit̄ id qđ ptinet ad dei honorem ⁊ reuerentiā. In scđa qđ ptinet ad nostraꝫ salutem ⁊ indigentiā/ibi: Adueniat regnū tuū. ¶ Quantum ad parteꝫ primā/hec dupliciter clausula exponit̄: licet nō multū differāt. Uno mō vt sctificatio referat̄ ad deum seu ad diuini nois sctificationē: eo mō quo sctificari pōt in se. Scđo mō vt referat̄ ad nostrā sctificationē: qua nomen dei in nobis intelligit̄ sctificari. Quoad primū dicit̄: Sanctificet̄ nomen tuū. Quia deꝰ est summū bonuꝫ optimū in entibus: de cuiꝰ bonitate cetera oīa suā bonitatem participant: idcirco recto ordine ipsius honor ⁊ glīa ceteris quibuscūq̧ est preponenda. Cū ergo in oratione dñica multa petituri sumꝰ que ad nr̄am salutē ⁊ pfectū ptinent: dignum est vt primo circa ipsius reuerentiā insistamꝰ: cetera oīa laudi dei ⁊ glorificationi postponamꝰ. vñ Chryſ. Dignum est vt oīone deū deprecās/nihil petat ante gloriā patris. Hūc ordineꝫ summꝰ magister christꝰ saluator noster docuit nos obseruare: cū in prima petitione dicere nos iussit ante alia illud glificationis verbū: Sctificet̄ nomē tuū. ¶ D Ubi est aduertendū/q̄ dupliciter aliq̄d cōtingit sctificari. Uno mō p sctitatis adeptionē: qꝛ scꝫ ipam sctitateꝫ recipit. Alio mō p sctitatis ostēsionē siue declarationē: qꝛ scꝫ ipm sanctū esse predicat̄ siue declarat̄: siue qꝛ sctitas eiꝰ credit̄/laudat̄ ⁊ amat̄. Primo sanctificant̄ creature rōnales in via ⁊ in patria. In via p susceptionē gratie: siue in sacroꝝ susceptione baptismi aut pnie: qua pctm̄ originale vel actuale dimittit̄: vel etiā sine sacro p cōtritionē: aut ex spāli puilegio: sicut q̄dā in vtero legunt̄ sctificati: vt hieremias/iohēs bap. vgo gliosa. Uñ sctificari in via/nihil aliđ est q̄ gratificari p grē susceptionē vel eiꝰ augmētationē: iux̄ illđ Apoc. vlt. Sctūs sctificet̄ adhuc. Est em̄ grā sctitas vie. In patria vo sctificatur rōnalis creatura p susceptionē glīe in clara dei visione/fruitione/⁊ firma tentiōe: q̄ est securitas de glīa nō perdenda. Illo mō deꝰ sctificari non pōt: qꝛ nec grām recipere pōt: nec gloriā: nec quodcūq̧ accidēs: qꝛ simpliciter immutabilis: vt. s̄. dictū est in vbo/q̄ es. Hoc ergo intellectu nō oramus vt nomen eiꝰ sctificet̄. ¶ Alio mō cōtingit aliq̄d sctificari p sctitatis ostēsionē seu declarationē: qꝛ ipm sctm̄ esse predicat̄ ⁊ declarat̄: siue qꝛ sctitas eiꝰ credit̄/laudat̄/diligit̄/reueret̄/honorat̄. Illo mō deꝰ sctificari pōt a creatura: qꝛ eiꝰ sctitas credi pōt/laudari/extolli/predicari ⁊c. Et hoc petimꝰ ẜm vnā expositionē: Sctificet̄ nomen tuū. i. nota sit tua sctitas toti mūdo: vt totus mūdus noscat te solū verū deū esse. Te totꝰ laudet vt decet tuā sctitatem. Iussit nāq̧ christꝰ orare p emendatiōe totiꝰ mūdi: qui ante aduentum christi nō recte de dei sctitate estimabat. vñ dicit Cirillus: Penes eos ad quos nonduꝫ puenit fides: nomen dei cōtemnebat̄: sed vbi iubar veritatis sup eos illuxit: ipm fatent̄ sanctū: sicut ⁊ est sctūssctoꝝ. Sic ergo ẜm hanc expositionē petimꝰ deū mūdo ita innotescere: vt nō existimet aliquid aliud deo esse sanctꝰ: sed deū vt sctissimū colat ⁊ adoret. De hoc glo. Math. vj. Sctificet̄. i. ita vt est sanctū habeatur hoib̄ꝰ: ⁊ ita innotescat illis deꝰ/vt nō reputēt aliq̄d eo sanctiꝰ. Huic expositioni cōcordare videt̄ btūs Hiero. sup Esa. tractās hanc particulam/Sctificet̄ nomen tuū: ita inquiens: Iubemur a deo petere vt dei vocē virtutis euangelizantibꝰ: vt p eoꝝ predicationē ⁊ doctrinā apud oēs gētes sanctitas dei innotescat: ⁊ vnꝰ verus ⁊ eternꝰ deus eis manifestet̄: vt sic toto orbe cōuerso/fiat vnꝰ pastor ⁊ vnum ouile. Et hec expositio similis est ei quā dat beatꝰ Aug. super illud Ioh. xvij. Pater clarifica filiū tuū/vt filius tuus clarificet te. Merito ait queri pōt/quō patrē clarificauerit filius: cuꝫ sempiterna claritas patris nec diminuta fuerat in forma humana: nec augeri potuerit in sua pfectione diuina. Respondet: In seipsa claritas patris nec augeri nec minui potest: apud hoīes autem proculdubio minor erat: quando in iudea tantūmodo notus erat. Nondū a solis ortu vsq̧ ad occasum laudabant nomen dñi. Hoc aūt qꝛ per euangelium christi factū est: vt per filium pater innotesceret gentibus: pfecto patrem clarificauit ⁊ filiꝰ. ¶ I Sꝫ hic dubiū oritur/quenam est ista sanctitas dei quā ẜm hanc expositionem petimꝰ vt mundo innotescat. De dei sanctitate late dictū est lec. xx. in expositione hymni angelici/Sanctus sanctꝰ sctūs dñs deꝰ sabaoth. Ideo hic breuiter respondetur ẜm Diony. in de diui. no. c. xij. Sāctitas quidē est inquit/vt ẜm nos loquamur omni scelere libera pfectaq̧ et penitus incoinquinata mūdicia. Super quo dicit cōmentator linconienꝰ. Sāctitas dei vt ẜm nos est dicere. id est vt possibile est dici ẜm nostrā intelligentiā: est puritas libera ab omni inuidia: cū infrangibili ⁊ inflexibili firmitate rectitudine ⁊ ordine bonitatis cōsistens. Per hoc qđ dicitur puritas libera ab omni immundicia: excludit̄ peccatū. per hoc quod additur cuꝫ infrāgibili ⁊ inflexibili firmitate: excluditur potentia siue possibilitas ad peccandum. Ex quo patet q̄ solus deus illo modo est sanctus: sicut solus est bonus/et solus altissimꝰ. Oēs em̄ creature rōnales ⁊ intellectuales quecūq̧ fuerint suis viribꝰ derelicte/possunt ab interiori libera volūtate ad peccandū declinare: ⁊ ab exteriori impulsu ad malū flecti. vnde dicit̄ Iob. iiij. Ecce qui seruiunt ei nō sunt stabiles: ⁊ in angelis suis reperit prauitatem: quāto magis qui inhabitant domos luteas: qui terrenum habent fundamentū: cōsumētur velut a tinea. Et hoc est qđ dicit Hiero. in tracta. de filio prodigo: Solus deus est in quem nō pōt cadere peccatū. ⁊ hoc ex ppria natura ⁊ pfectione. Nam etsi beati in patria peccare nō possunt: hoc tamen nō est ex ipsoꝝ natura: sed gratiosa dei volūtate. vñ Aug. cōtra maximū: Cuicūq̧ rationali creature prestatur vt peccare nō possit: nō est hoc nature ppriū: sed dei gratie. Solus aūt deus est qui a rectitudine obliquari nō potest: qꝛ solus ipse perfectiones oīm supgreditur: solus igit̄ sanctus. vnde Orige. sup Leui. super illo verbo/Sancti estote: qꝛ ego sanctus sum. Quid est inquit qꝛ ego sanctus suꝫ nisi qꝛ ego segregatꝰ sum/⁊ longe separatus ab oībus que coluntur: siue in celo siue in terra/immense ⁊ improportionabiliter omnia transcendens in omni perfectionis et dignitatis cōditione. Estꝰ igitur ẜm hoc dei sanctitas: infinita dei perfectio: ipsius omnipotentia: inflexibilis firmitas a rectitudine: omnimoda puritas ab omni immūdicia: cui nec aliqua immundicia in quocūq̧ placere potest: ipsius infinita sapientia: equissima iusticia: immensa liberalitas. ⁊ misericordia: ⁊ quecūq̧ alia ipiꝰ perfectio. Alia dico ẜm nomen: qꝛ ẜm rem ipsam/omnia que dicta sunt: nō multe perfectiones: sed vna sunt perfectio ipsius/scꝫ infinita/indiuidua ⁊ simplicissima essentia: qm̄ illa in infinitū distat a quolibet/quod in terra siue in celo perfectum ⁊ dignum reperitur. Scđm hoc igitur petimꝰ vt nomen dei sanctificet̄ id est vt vere ipse cognoscat̄ ẜm summas illas pfectiōes in ipso solo reperibiles: ⁊ quicq̄d pfectionis est/⁊ dignitatis ⁊ excellentie ac honoris ipsi attribuat̄: vt in toto orbe ipse noīetur altissimꝰ/potentissimꝰ/iustissimꝰ/sapientissimꝰ/ac pater misericordissimꝰ. Et sic recte cognitꝰ: vt solus deꝰ veneretur: magnificet̄ ⁊ diligatur. Et hoc est quod dicit beatus Aug. ad probā: Cū dicimꝰ sanctificet̄ nomen tuuꝫ: nos ammonemur desiderare vt nomen eius qđ semper sanctuꝫ est: etiā apud homines sanctū habeatur: hoc est q̄ nō contemnatur (qđ non deo: sed hominibꝰ prodest) Nihil nāq̧ sanctitatis deo accrescit per nostram sanctificationem qui ante secula sanctus fuit: ⁊ sanctus permanet immutabiliter in eternum. ¶ Z Petimus etiam secundo vt sanctificetur nomen tuum/non in se sed in nobis. vñ glo. Matthei. vj. Hic spiritū sapientie oramus/ne a sanctificatione nominis in aliquo discrepemꝰ: sed patris nomen in filijs vita ⁊ moribꝰ ostendatur. Et glo. alia: Nomen patris in nobis est qui filij dicimur: quod petimus sanctificari: non vt ipse sanctior fiat: sed vt in nobis operetur augmentum sue sanctificationis: nam sanctificatio filiorum nomini eius attribuitur: tunc aūt in nobis sanctificat̄: vt Chryso. ait: quādo scientes ipsum sanctum timemus: ⁊ solicite vigilamus ne forte in nobis ipsuꝫ violemus. Uiolamꝰ inquā nō in sua

Leui. x.

nature: sed in nobis: ne ipsum contemnamus: ⁊ ei non obediamus p opera mala. Tūc igitur sanctificat in nobis: cū ſm predicta corde recte de ipo sentim⁹ ⁊ credim⁹: qꝛ sꝫ mūdi est creator ⁊ gubernator: bonoꝝ remunerator: ⁊ maloꝝ retributor. Tūc in nobis sanctificat: cū volūtatē nostrā sue cōformam⁹ rectissime ⁊ inobliquabili volūtati/ suis parendo preceptis ⁊ mādatis/ tanq̄ summi dñi ⁊ supremi. Cūq̄ exteriorib⁹ signis reuerentialib⁹: vt genuflexionib⁹/ pstrationib⁹/ pectoris tunsiōib⁹ ⁊ similib⁹ ipm reueremur tanq̄ vniuersalē ⁊ supremū dñm: prestantes ritib⁹ exteriorib⁹ eādem quā interius in corde tenem⁹: de ipsius summa scitate ⁊ pfectione in ecclesijs: in oratorijs in nois sui inuocatione: in suoꝝ verborū reuerēti pnunciatiōe: ⁊ similib⁹. Sicq̄ in nobis scificat: qꝛ in hoc nos sancti efficimur: ⁊ a pctis emūdamur. Ita dicit Anselm⁹. Ut scificet quotidie deprecamur. Opus eī nobis est cōtinua satisfactiōe: vt q̄ quotidie delinquim⁹: delicta nr̄a cōtinua satisfactione purgem⁹.

℄ L Scificatur aūt dei nomen in nobis tripliciter ſm Alex. ſm triplicē statū sanctificādoꝝ: incipientiū/ pficientium ⁊ pfectoꝝ. Scificat in incipientib⁹ p scitatis aduentum. In pficientib⁹ p scitatis augmentū. In pfectis p scitatis cōplementū. Quoad primū dicit aplš. j. ad Thessa. iiij. Hec est volūtas dei sanctificatio vestra. Quoad scdm Apoca. xxij. Scūs sanctificet adhuc. Quoad tertiū dicit btūs Amb. Tūc nomen dei pfecte scificam⁹: cū bonā vitā bonis opibus terminam⁹. ⁊ Ezech. xxxvij. Percutiā cū eis fedus pacis: pactū sempiternū erit illis: ⁊ dabo scificationem meā in medio eoꝝ in ppetuū. Hec tria notat btūs Cyprianus dicens. Cū scificari petim⁹: vt in nobis pueniat sanctificatio/ oramus: ecce primū. Cū vo scūs rogat vt sit sanctus: id vtiq̄ rogat vt sanct⁹ pmaneat: ecce scdm. Cum hoc vtiq̄ petunt vt in eis pseuerēt bonis q̄ se accepisse nouerint: ecce tertiū. Petitur in hac petitione obtinendū/ vt in tpe quātū ad incipiētes ⁊ pficientes: qꝛ in hoc tpe aduenit nobis scificatio: ⁊ augmentatur in nobis: sed in eternitate quantū ad cōplemētū ⁊ cōsummationē. vn̄ glo. Aug. In eterna vita triū primarū petitionū impetrationes sūt: licet hic incipiant. Et est btī Aug. in enchi. c. cxliij. vbi dicit Apud euāgelistā mattheū septez petitiōes dñica oratio cōtinere videt: quarū trib⁹ eterna poscunt. In reliquis quattuor tpalia: que tn̄ pp̄ter eterna cōsequēda sunt necessaria. Nā qḋ dicim⁹ scificet nomen tuū: adueniat re. t. fiat volū. tua sicut in ce. ⁊ in ter. qḋ nō absurde quidā intellexerūt: in spū ⁊ corpore oino retinenda sunt sine fine. Et hic inchoata quantūcunq̄ pficim⁹: augent in nobis. Perfecta vo qḋ in alia vita sperandū est semp possidebunt. Qḋ vo dicim⁹ panē nostrū quotidianū da nobis hodie: ⁊ di. nob deb. no. sicut ⁊ nos di. de. no. Et ne nos indu. in tē. sꝫ li. nos a malo. Quis non videat ad pñtis vite indigentiā ptinere. In illa itaq̄ vita eterna: vbi nos semp speram⁹ futuros: ⁊ nois dei scificatio: ⁊ regnū eius/ ⁊ volūtas ei⁹/ in nostro spū ⁊ corpore perfecte atq̄ immortaliter pmanebūt. Panis vo quotidianus ideo dict⁹ est: qꝛ hic est necessari⁹: quant⁹ aie carniq̄ tribuēdus est: siue spūaliter: siue carnaliter: siue vtroq̄ intelligat mō. Hic est etiā quā poscim⁹ remissio vbi est ois cōmissio pctōꝝ: hic tentationes q̄ nos ad pctm̄ vel alliciunt vel impellūt: hic deniq̄ malū vn̄ cupim⁹ liberari: illic autē nihil est hoꝝ. Hec Aug. ℄ Ex quo etiam posset accipi alia sufficiētia ⁊ diuisio petitionū. Sꝫ q̄ superi⁹ posite sunt sufficiant. Hoc aūt petētes conemur ꝑ posse ad habendū scitatē: vt sic in nobis nomē dñi scificet. ℄ M Sꝫ hic forte queris/ q̄ est hec scitas: q̄ in nobis esse debet vt in nobis dei nomen scificet. Licet scitatis nomen. s̄. lec. xix. expositū est: tn̄ non piget aliqua hic addere seu repetere. Tn̄ ſm Orige. Scūs vno mō dicitū dicit q̄si sancter. i. sine terra: ⁊ sic sanct⁹ hō appellat si quis se deuouerit deo. Si qs nullis terrenis ac secularib⁹ negocijs se implicauerit vt ei placeat cui se pbauit. Si qs segregat⁹ est ⁊ separatus suis actibus a reliquis hoib⁹ carnaliter viuentib⁹: ac mūdanis oblitis negocijs/ non querens ea que sup terrā: sed ea que in celis sunt. Et ad talem loquēs Orige. Separa te inquit a terrenis actib⁹: separa te a cōcupiscentijs mundi: ⁊ cum separaueris te ab his oib⁹ deuoue te deo/ vt nō operet per te pctm̄: nec iugū tibi imponat malicia: ⁊ soli⁹ templi vsib⁹ ⁊ dei ministerio vaca. Et sic segregat⁹ in dei lege meditare die ac nocte: ⁊ eris sanct⁹. Hec Orige. Ad hanc ergo scitatem habendā conari debem⁹: qꝛ quanto illo mō sanctiores sum⁹: tanto magis deū dignificare exposcim⁹: quāto eī liberiores sum⁹ a terrenis: tanto liberius eleuare possumus animū ad diuina ⁊ celestia meditāda: ⁊ quāto terrenis magis implicamur: tanto min⁹ deū scificam⁹: qꝛ tanto minus diuina cogitam⁹: pp̄ter qḋ dñs dixit: Nemo pōt duob⁹ dominis seruire. Alio mō scūs dicit sine terra. i. incoinquinatus. i. mūdus: ⁊ ita mens humana scā est q̄ diuinis ⁊ sublimiorib⁹ cogitatione inheret: deo sꝫ ⁊ celestib⁹. Siquidem res quelibet ex cōmixtione viliorís sordescit ⁊ impura dicitur. Sic aurū ex cōmixtione argenti. argentū ex cōmixtiōe plūbi dicit impurū. Pariformiter mens humana dū inferiorib⁹ ⁊ terrenis immergit reb⁹: inqnat ⁊ sancta nō est: ⁊ talis deo inherere nō pōt. Necesse igit est vt ab inferiorib⁹ abstrahat: vt superiorib⁹ ⁊ diuinis iungi possit. Nō eī pōt mens sine mundicia ⁊ sanctitate deo: qui scūssimꝰ est: pfecte iungi: ſm illud Heb. penul. Pacem sequimini cū oib⁹ ⁊ scimoniā: sine qua nemo videbit deum. Et illud Leui. xx. Sanctificamini ⁊ estote sancti: qꝛ ⁊ ego sanct⁹ sum dñs de⁹ vester. Huic etymologie nois ꝯsonat etiā illa qua dicitur: sanctus. i. sanguine tinct⁹: sic sanct⁹ est qui christi sanguine mūdatus est: ſm illud ad Ephe. j. Habem⁹ redemptionez p sanguinez ei⁹: remissionēq̄ pctōꝝ. Dicit quoq̄ sanct⁹ a sanciendo sancis qḋ est firmare: quasi firm⁹ in fide ⁊ mādatoꝝ dei ac cōsiliōꝝ obseruātia. ℄ N Dicentes itaq̄: Scificetur no. tuū: petim⁹ vt pater noster qui est in celis: nobis det vt expediti terrenis actib⁹: mūdi ab infimis cogitationibus: sanguine christi filij sui dñi ⁊ redēptoris nostri loti/ sancti ⁊ ornati: firmi in fide ⁊ mādatorū suoꝝ obseruantia/ in tota vita nostra ⁊ singulis anime nostre portionibus sibi inhereamus: ipsuz benedicamus ⁊ glorificemus: ſm illud ps̄. Benedic anima mea domino: ⁊ omnia que intra me sunt nomini sancto eius: vt intus in corde in eum credamus: ac beneficia sua ⁊ perfectiones iugiter intelligamus ac meditemur: atq̄ firma teneam⁹ memoria: affectu perfecta dilectione constringamus: ore predicemus: opere demonstremus: ac si sue sanctitati testimoniū perhibeamus: cognoscatq̄ mūdus sanctum esse deum: qui tam sanctos habet famulos. ℄ O Sed quis quereret: Cum multa sint nomina dei: quod nomen sanctificandum est. Ad hoc respōdetur/ q̄ cum nomen a notamine dicitur: quicquid notificat nobis deum/ eiusq̄ perfectiones/ nomen dei est. vnde Hugo: Nomen dei non est sonus transitorie vocis: sed noticia spiritualis. Oportet autem tria de deo nosse. Primum quia est. Hebre. xj. Credere oportet accedentem ad deum quia est. Item oportet scire quid nō est. vnde Augu. Si non comprehenderis quid sit deus: multum cōprehendis si scis quid nō sit deus. Hugo. Si nemo possit explicare digne de deo quid sit: grandis tamen est effectus scire quid non sit. de quo. j. Jobis. iij. Uidebimus eum sicuti est. Prima noticia est noticia fidei: scđa est doni intellect⁹: tertia est glie. Prima liberat nos ab insipiētia brutali. de qua in Ps̄. Dixit insipiens in corde suo non est deus. Secunda ab idolatria stulta. Stultus eī est qui confidit in sculptili: quia scriptum est: pars eius cinis est: ⁊ insipiens adorauit illud. Tertia liberat nos a morte secunda: quia est vita eterna. Hec est vita eterna: vt cognoscant te solum verū deū et quem misisti iesum christum. Hec noticia est nominis sanctificatio: que hic petitur: vt dicit Alexan. Quia ergo quicquid notificat nobis deum: nomē eius est: omnia eius nomina sanctificamus generaliter: quādo deū solum vniuersaliter perfectū credim⁹: ⁊ vt talem sup oia diligim⁹ ⁊ colim⁹. Tn̄ nomen de⁹ scificam⁹: dū deū summā naturā (q̄ melioꝛ cogitari nō pōt) corde/ ore ⁊ ope pfitemur. Nos

Math. vj. Luc. xvj

Sap. xv.

Jo. xvij.

men creator sanctificamus: dum deū oīm rerum originem
τ principiū a quo oīa dependent: qui oīb⁹ esse dedit τ viue
re credim⁹: atq; vt talem adoram⁹. Nomen redēptoris scti
ficamus: si nos eius esse nō nostri iuris cognoscētes: grās
agere: ipm glorificare: eiq; seruire nō cessam⁹: ſm illō aplī
j. Cor. vj. Non estis vestri. Empti eñ estis precio magno.
Act. iiij. glorificate τ portate deum in corpore vestro. Nomen iesus
sanctificam⁹: si in nullo alio saluari speram⁹/ scientes φ nō
est aliud nomen sub celo datū hoīb⁹: in quo oporteat nos
saluos fieri. Nomē christ⁹ sctificam⁹ a quo dicimur christia
ni: si illū inuita nr̄a fideliter imitari: suis preceptis τ doctri
nis actus nr̄os regulare: τ in ipso sicut noie: ita τ vite con
formitate manere satagim⁹: ſm illud. j. Joh. ij. Qui dicit se
in christo manere: debet sicut ille ambulauit: τ ipse ambula
re. alioquin qui dicit se nosse eū: τ mandata ei⁹ nō custodit:
mendax est: τ veritas in eo nō est. Sic suo mō de alijs dei
noibus intelligat. ¶ P Specialiter tñ nomē illud quo
se in hac oratione noiari docuit (qō est nomen patris) scti
ficandū nobis est ſm glosas. s. allegatas: τ glo. inteli. No
men quo filij dei dicimur. hoc est nomen patris/ suū nomē
nobis cōmunicās. De hoc Alb. in de officio mis. Nomē qō
hic sctificari petim⁹: hoc nomē est qō in nobis generat tan
tus pater: nā pater homo generat hoiem/ τ genito dat vt
homo vocet τ sit. Ita pater de⁹ generat deū: τ ipsa gñatio
ne dat nato vt sit de⁹. Generat aūt nos p gratiā dando no
bis suā deitatem. Hui⁹ gñationis semen est verbū in intel
lectu: τ charitas in affectu: quo participes fiūt τ cōformes
imaginis filij sui naturalis. vñ ad Rom. viij. Quos presci
uit τ predestinauit cōformes fieri imaginis filij sui: hos et
vocauit: τ quos vocauit: hos τ iustificauit. τ Joh. x. Nom
ne scriptū est in lege vestra: Ego dixi dij estis. Si illos di
xit deos ad quos sermo dei fact⁹ est: τ nō pōt solui scriptura
quasi di. q: nō pōt solui scriptura: quos verbi sui semine pa
ter gñauit: τ p grāz adoptauit: vere filij dei sunt/ p cōformi
tatē similitudinis filij sui naturalis: vt sit ipse primogenit⁹
in multis fratrib⁹. Qō magnifice nobis cōmendauit dile
j. Jo. iij. ctus christi discipulus iohānes. Uidete inquit/ qualē cha
ritatem nobis dedit pater: vt filij dei noiemur τ sim⁹. Pre
misit aūt. Qm̄ iustus est: scitote qm̄ τ oīs qui facit iusticiā
ex ipso natus est. Hoc ergo nomen quo dij/ τ dei patris fi
lij noiamur: ppter cui⁹ participationem nobis datā pater
noster est: hoc inquā nomen petimus sctificari in nobis: vt
sit in nobis firmum: sit sanguine filij sui ab omni macula
purgatū: sit sine terra: sit mundū τ nullius secularis vanita
tis cōtagione pollutū: ne cū indignis tanto noie audire cō
tingat illud Malach. j. Magnū est nomen meū in genti
bus: τ vos polluistis illud. Et illud Esaie. lij. Jugiter tota
die nomen meū blasphemat. ¶ Q Siquidē polluūt no
men quicūq; in vanū illud in os suū sumunt. Qui in locu
tionib⁹ suis cū leuitate quadā ex paruipensiōe noīs dei iu
rando: τ quādoq; deū in testē falsitatis assumendo. Nec nō
qui ad auditū noīs tremende maiestatis dei/ nullū honorē
exhibent: nullā reuerentiā. Nec subiectionis signū aliquod
corporis gestu ostendūt. Et si ore dicant sanctificet no. tuū
opere contrariū facere cōsueuerunt. Quis locuturus princi
pi/ cerimonias principi debitas seruando: honorē ac reue
rentiā nō exhibet. Quiq; in ei⁹ pñtia nomen ipsius leuiter
absq; ceruicis aut corporis inclinatione profert τ repetit.
Studiosi hui⁹ mūdane vrbanitatis (verius curiositatis) re
periunt plurimi: q polluris mēte τ labijs/ audiere τ loculi
deū noiant: τ audito ei⁹ in diuinis officijs noie: neq; assur
gere: nec saltē capitis inclinatione venerant τ sanctificāt.
Corā baal genu flectūt: Deo vero viuo τ vni honorē nullū
impendūt: erecti velut statua salis imobilis τ rigidi deo lo
quunt: τ ab alijs eccle ministris nomen gl'iosum audiunt.
iij. Regū vj. Tetigit olim oza arcā dñi min⁹ reuerenter calcitrantib⁹ bo
bus. τ pcussus a dño interijt. Tangūt illi preciosū dñi no
men: aurib⁹ audiendo: lingua pferendo irreuerenter: τ dei
iudiciū nō metuūt. Sed τ nomen dei patris nō sanctificāt
qui potentie ei⁹ detrahūt: diuinis ordinationib⁹ ac regimi
ni renunciarent: τ que summa dei puidentia gerunt: casui
τ fato attribuūt. Nomen filij polluunt/ qui redēptionis my
sterio ingrati/ ipm paruipendūt aut discredunt. Qui puer
sis exēplis τ prauis morib⁹ religionem christianā maculant
christi sanguine sanctificatā τ firmatā: prebentes se exteris
τ infidelib⁹ lapidē offensionis τ petrā scādali: ne ad christi
legem confluant: timentib⁹ magis ipsius pfessione/ cōtuq;
cōsortio maculari/ φ sctificari. Nomen spūsctī inhonorāt:
qui cū pelagianis errantib⁹ gratiā spūssancti necessariā nō
estimāt: ideoq; de se presumentes sibi qō dei est: attribuūt:
suā nō dei gloriā querūt. Quiq; de dei mīa desperātes/ aut
nimiū presumentes: vitā suā nō corrigūt: aut pctōz veniam
posse cōsequi desperāt: aut sola spūsctī mīa sine meritis sal
uari presumūt: Illi seuerū hunc astruūt sine clementia: isti
misericordē sine iusticia. Illi eñ fratricidā emulant dicē
tes: Maior est iniquitas mea: φ vt veniā merear. Isti va
pe in facinoz pseuerātia pphe sibi verbis blādiunt/ dicen
tes: Misericors de⁹ nō cōtinebit in ira sua mias suas. τ il
lud: Misericordia ei⁹ sup oīa opera ei⁹. ¶ R Hoīs oīm/
τ quorūcūq; diuinū nomen pcmentiū blasphemias horrē
tes: vt nomen dei oīb⁹ preexpositis modis/ in se sctitati sue
manifestatiōe: τ in nobis imaginis sue virtuosa exornatio
ne in primis vt filij charissimi patris gloriā diligentes ore
mus: Pater noster q es in ce. san. no. t. vt tali honoz filioz
pietate τ affectu flagrem⁹: vt iam nō pro nr̄is vtilitatibus
sed pro nostri patris glīa totū impendam⁹ affectū: sitq; no
strū desideriū/ nostrū gaudiū/ glīa nostri patris. Sit nomē
tuū semp memorie nostre impressum: sit mel in ore: cithara
in aure: iubilus in corde: Sit nois tui glīa in nostro intel
lectu p verā cognitionē: in affectu p sanctā dilectionem: in
memoria p firmā adhesionē: in ore p publicā cōfessionē: et
opere p fidelē imitationem. Sicq; sctificet. p beniuolentiā
in corde: p reuerentiā in ore: p pseuerātiā in opere. Tu esto
nostrū gaudiū qui es futurū premiū. Sit in te nostra glīa
per cūcta pie secula. Sanctificet etiā nomē tuū: vt sanctifi
catio tua nostra sit perfectio. Tales nos pater oramus fa
cito: vt spiritu sapiētie τ timoris τ amoris tui/ carnalis cō
cupiscentie flammas extinguere valeamus: quatenus per
continentie gratiam pacem interius exteriusq; tenentes/
filij tui vocari τ esse mereamur. Sitq; paternū nomen tuū
in nobis tanta veneratione sanctificatum: vt nulla terrene
pulueris conuersatione polluatur. Sit nomen filij eterne
tue sapientie in nobis purgatum τ clarum: vt nulla erroris
nebula obfuscetur: Sitq; semper sanguine iesu tinctum:
vt salutem eiusdem sanguinis precio acquisitā desideran
tes iugiter consequamur. Sit nomen sancti spiritus firmū
vt in bonis gratie perseuerantes τ operibus sanctis: sic lu
ceant opera nostra corā hoib⁹: vt glorificent te patrem no
strum qui es in celis super omnia benedictus. Amen.

¶ Lectio. lxvij. A

Aduenīat regnū tu-

um. ¶ Hec est secunda particula secūde par
tis principalis petitionum dominice oratio
nis: in qua post φ in petitione prima petitus
est id quod pertinet ad dei honorem τ reuerentiā: in parte
illa petitur illud quod pertinet ad nostram salutem τ indi
gentiam. Et diuiditur hec in tres/ ſm φ triplicia bona pe
timus in sequentibus tribus petitionibus. In prima peti
mus bonū celeste τ glorie quo in patria beatificamur. In
scda bonū spirituale τ glorie quo in via ad beatitudinē p
merendā puocamur/ ibi: Fiat vo. tua: que est vt saluemur:
qō nō fit nisi p gratiā. In tertia bonū tpale ac fortune quo
in vita naturali sustentamur/ ibi: Pane no. quotid. ¶ In
pñti aūt particula Aduē. re. t. inter bona ad nostrā pfectio
nē ptinētia/ pmo petim⁹ summū bonū nr̄m: qō est btitudo
τ regnū celoz. Siqdē ordini cōgruit vt filij adoptiōis post
petitionē eoz q ad patris ptinēt honorē: tanq; ad heredita
tem dei asciti regnū ei⁹ petant tanq; filij. Circa hunc autem
turpissime errauerunt manichei τ luciferiani heretici. Di

ponit manichei duo fore rerū principia. vnū bonoꝝ: aliud
maloꝝ: vnū lucis ⁊ aliud tenebrarū. Que hec pͥncipia pu
gnā ⁊ liteꝫ cōtra se cōcitarent: ꝑ quā cōpulsus sit de⁹ lucis:
vt aliquā partem sue luminositatis deo tenebraꝝ cōicaret:
vt ab eo segregat⁹ quietē sortiret. Et ita in hoīs cōpositiōe
partē dei lucis/cōiunctā dicunt parti dei tenebrarū. Et ꝓm
hoc dicūt a nobis orandū esse: vt oēs ptes lucis/ quas de⁹
lucis in pugna ꝑdiderit: a tenebris purgate/ readunentur
deo lucis: vt potēti⁹ ꝑfectiusq3 regnet sup oīa q̄ sunt lucis.
Siquidē in hoīe sensualitatē dicūt esse a deo tenebraꝝ: rōꝫ
uero a deo lucis. ¶ Luciferiani vo q̄ luciferū verū deū
fuisse dicunt iniuste a deo: q̄ nunc mūdū regit: tanq̄ ꝑ po
tentiorē cū sibi adherētib⁹ a regno suo expulsum: q̄ ⁊ ab eo
vinct⁹ tenet vsq3 ad terminū mūdi: tūc quidē soluet lucifer
de carcere: ⁊ restituet regno suo pristino / deiecto deo nūc
regnāte. Et ꝓm hoc dicūt petendū esse Adueniat reg. t. tibi
scꝫ lucifero vt regno a quo pulsus es: restituaris. Hec sunt tā
delire friuoleq3 fictiōes fabule: stulte ⁊ blasphemie: vt de
ducit btūs Aug. cōtra faustū. Et sunt tam fatua deliramen
ta: vt nō sint tam digna reꝓbatione/ q̄ irrisione: quapro
pter illis irrisionib⁹ derelictis/ ad vere ⁊ catholicā hui⁹ pe
titionis expositionē ꝓcedam⁹. ¶ B Solet aūt varijs mo
dis exponi: nō aduersis licet diuersis/ ꝓm multiplex dei re
gnum. Nā de septuplici regno legim⁹ in scriptura. Primuz
est regnū dei vniuersale. de quo in ps. ciij. Regnū ip̄i⁹ oib⁹
dn̄abit. ⁊ .j. Tim. vj. Solus potēs rex regū ⁊ dn̄s dn̄antiū
Scdm est regnū scripture. de quo dr̄ Mat. xxj. Auferet a
vobis regnū dei: ⁊ dabit genti facienti fruct⁹ eius. Auferet
a vobis carnalib⁹ ⁊ induratis iudeis/regnū dei ⁊ intelligē
tia spūalis scripture sacre: ꝓ eo q̄ christū reꝓbastis: qui
verū scripture intellectū reserauit. Vn̄ ⁊ execati sunt in diē
hanc imitētes littere q̄ occidit: spūm. i. intellectū scripture
q̄ viuificat abijciētes. Tertiū est regnū eccl'ie militantis: de
quo plurime habent parabole euāgelice. sicut est ista: Si
mile est regnū celoꝝ sagene misse in mari. Item colligēt de
regno suo oia scandala. i. de ecclīa ꝓm expositionē Grego.
Quartū regnū est regnū grē: de quo Lu. xvij. Regnū dei
intra vos est. i. gratia que veri regni origo est ⁊ principiuz.
Quintū est regnū glie: de quo Lu. xiiij. Btūs q̄ māduca
bit panē in regno dei. vbi glo. i. in btitudine. Sextū regnū
est locus btitudinis: de quo Math. xiij. Fulgebūt iusti in
regno patris eoꝝ. i. in celo. Septimū regnū/ christi ꝑsona
est: de quo Luc. xj. Si in digito dei eijcio demonia: ꝑfecto
puenit in vos regnū dei. i. christ⁹. Sip. Mat. xij. De oibus
his regnis petitio intelligit: precipue tn̄ de regno glie qd
est btitudo. ¶ C Primū regnū/est regnū dei vniuersale
⁊ eternū: quo sue potentie oia in celo ⁊ in terra ⁊ in oibus
abyssis subiecta sunt: de quo in ps. dicit. Regnū tuum re
gnū oim seculoꝝ: ⁊ dn̄atio tua in gn̄atione ⁊ ge. ⁊ Apocal.
xix. In femore eius scriptū est: Rex regum ⁊ dn̄s dn̄antiū.
Istius regni aduentū nō petim⁹. ꝓm Aug. in ser. dn̄i in mō
te: quasi dn̄s nō regnet semꝑ vbiq3 ⁊ sup oia: qm̄ in sua di
tione cūcta sunt posita: ⁊ nō est qui sue possit resistere volū
tati. Hester. xiij. Nā oia quecūq3 voluit fecit in celo ⁊ in ter
ra ⁊c. ps. cxxxiiij. Quāuis aūt sic sup oia regnet imutabili
ter: nō tamen oibus cōstat: nec cōstabat. Multi siquidem
insipientes ⁊ mali nō cōfitentur: nec confitebant deū dn̄m
esse vniuersoꝝ: imo nec deū esse. Dixit eñ insipiens in cor
de suo nō est de⁹. Petim⁹ ergo ꝓm btm̄ Aug. Adue. re. tuū:
id est dei regnū qd semꝑ est fuit ⁊ erit/ oib⁹ innotescat: ⁊ eui
denter manifestet. Hoc aūt erit in finali iudicio: qn̄ christ⁹
dn̄s cum magna ptāte apparebit. Tunc eñ ꝑ euidentē ex
perientiam apparebit vniuersale dn̄ium sup oia. Tunc eñ
ad suū imperiū celū ⁊ terra mouebunt: mortuiq3 resurgēt
⁊ oēs cognoscent vniuersale dei regnū ⁊ oipotentiā in po
tenti punitione maloꝝ: ⁊ misericordi premiatione bonoꝝ
⁊ iustoꝝ. Tunc ꝑfecte ⁊ clare oibus ostendet q̄ de⁹ regnat/
regnauit ⁊ regnabit in eternū. Tunc apparebit qd aplus
dicit Heb. ij. Oia subiecit sub pedib⁹ eius. In eo eñ q̄ oia
ei subiecit: nihil dimisit nō subiectū ei. Nūc aūt nō videm⁹
oia subiecta ei: scilꝫ qualiter cōpleto finali iudicio: ⁊ facta
cōsummatione seculi/erunt ei oia subiecta: ꝓpter quod re
gnum dei dicet tunc aduenisse: quādo euacuata omi ptāte
principatu ⁊ virtute: solus de⁹ regnabit in eternū. Tūc chri
stus tradet regnū deo patri: id est fideles ducet ad visionē
dei: beatāq3 summe trinitatis fruitionem. Tūc sancti ⁊ iu
sti cognoscentes dei iusticiā in punitione maloꝝ: ⁊ miam
in premiatione bonoꝝ dicent: Regnauit dn̄s de⁹ noster oi
potens: gaudeam⁹ ⁊ exultem⁹ ⁊ demus gl'iaꝫ ei. Apoc. xix.
Hoc est regnū ꝓm hanc expositionē qd aduenire petitur.
Ex quo sensu hui⁹ petitionis/ patet qualis esse debet chri
stianus: ⁊ q̄ pure cōscientie: qui quotidie rogat iudiciū dei
superuenire. de hoc etiā btūs Chryso. Regnū diaboli queri
tur tolli de medio: ideoq3 dicit: adueniat reg. tuum: qz oēs
nō sunt iusti. Hoc aūt tunc fiet: qn̄ oēs iniqui cum principe
suo diabolo mittent in stagnū flāmeū inferoꝝ. Tunc eñ re
gnum vnū ab alio separabit. Concordare huic videt Glo.
math. vj. dicens: Regnū dei tūc aduenire nemo pōt igno
rare: cum filius hoīs venit singulos iudicare. Ex quo sen
su btūs Hiero. Grādis fiducie est ⁊ pure cōscientie postu
lare regnū dei: id est iudiciū dei nō timere. grādis vtiq3: cū
nescit homo an amore vel odio dign⁹ sit: sed oia in futurū
seruant incerta. Multū reuera ostēdit se dn̄o cōfidere: qui
in hoc mortali statu dei iudiciū supplicat aduenire. Nō ta
men timet cū impijs cōdemnari: sꝫ magis expectat cum iu
stis ex dei grā coronari. De hoc abbas Isaac vbi. s. Vel cer
te illud regnū qd prestituto tpe est oib⁹ perfectis ac dei fi
lijs gn̄aliter repromissum. in quo eis dicet a christo: Veni
te bn̄dicti patris mei: possidete paratū vobis regnū a con
stitutione mūdi: Mens pura intentis id quodāmō obtu
tibus ac defixis desiderās ⁊ expectans/ dicensq3 ad eū: Ve
niat regnū tuū. Nouit eñ testimonio ꝯscientie sue cū appa
ruerit: mox ei⁹ se futurū esse cōsortē. Hec eñ dicere vel opta
re criminosoꝝ nullus audebit: qz nec videre tribunal iudi
cis valet quisquis sub aduentu ei⁹ non palmā/nec premia
suis meritis: sed penā nouit poti⁹ rependendā. ¶ D De se
cundo regno exponit: Adueniat regnū tuum. i. ad nos ve
niat regnū scripture tue: vera scꝫ intelligentia diuinoꝝ elo
quioꝝ: Ne vt iudei ⁊ ceteri infideles ignorantie tenebris
obruamur: ⁊ velut ceci in foueam cecoꝝ precipitemur. vtq3
nō audiamus illud christi improperiū. Erratis nescientes
scripturas. Hec est expositio beati Ambro. ¶ De tertio re
gno ecclesie exponitur: Adueniat regnū tuū. i. regnū eccle
sie veniat per sui scilꝫ dilatationem ⁊ exaltationem: vt ⁊ per
sonarum numero ⁊ merito augeatur: vt infideles ecclesie
membra efficiant cōuersi in fide ⁊ charitate ꝑficiant: vt re
gnū synagoge ⁊ antichristi necnō ⁊ diaboli infirmet ⁊ dis
sipetur. Vel regnū tuum quod est ecclesia militans: adue
niat. i. veniat ad regnū triumphans: vt eis fiat vnū ouile ⁊
vnus pastor ouium. Vel sic/ Adue. reg. tuū: id est prelibas
tio ⁊ pregustatio dulcedinis patrie ⁊ regni triumphantis
veniat ad regnū ecclesie: vt gustato spiritu desipiat oīs ca
ro. i. carnalis cōcupiscentia: quaten⁹ pregustet ⁊ credat per
fidem: qd est in regno triūphante per speciem: vt sic dice
re posset/ allecta pregustationis dulcedine/ nostra cōuersa
tio in celis est. ¶ De quarto regno scꝫ gratie: Adueniat re
gnū tuū. i. ad nos veniat grā tua: vt illa in nobis regnet: et
destruatur corpus pcti ⁊ malicie: vt per ipsam pareamus pre
ceptis tuis ⁊ cōsilijs: vt ita nō solū sis rex noster potentia:
sed in nobis regnes ⁊ principeris gratum faciente gratia.
Quippe aliud est esse regem: aliud regnare. De⁹ eñ natu
raliter rex est oim: nec tn̄ in oibus regnat: qz nec oēs ei⁹ fa
ciunt volūtatē. In iniquis nō de⁹: sed diabolus regnat cu
ius faciūt volūtatem. Quāuis etenī oēs in ptāte sunt dei:
quia tamen esse nolūt sub deo: non habent in se regnū dei.
Duo quidē sunt regna in mūdo cōmixta/ dei scꝫ ⁊ diaboli:
q̄ ꝓm btm̄ Aug. xiiij. de ciui. dei/ dicunt due ciuitates quas
cōstituūt duo amores. Regnū dei siue ciuitatē celestē cōsti
tuit amor dei vsq3 ad cōtemptū sui. Ciuitatē terrenā amor
sui vsq3 ad cōtemptū dei. ista in seipa: illa in dn̄o gloriatur.

Math. xiij. — Ibidem — Hebr. ij. — j. Corint. xv. — Apocal. xix. — Ecc. ix. — Math. xxv. — Math. xxij. — c. xxviij.

Primū regnū ſm Chryſ. ſup Mattē. petim⁹ tolli de mū-
do/regnū ſcilȝ diaboli/cū dicim⁹: Adueniat re. tuū. i. ſic vt
iniqui qui ſunt de regno diaboli: iuſtificent̄ ⁊ fiant mēbra
⁊ ciues tui regni. Et hoc eſt qḋ dicit btūs Hiero. Generaliter
pro totius mūdi petim⁹ regno: vt ſcȝ diabolus in mūdo re-
gnare deſiſtat: ⁊ in quocūq; regnet de⁹: ⁊ non regnet pctm̄
in hoc mortali corpore. De ħ ⁊ Iſaac abbas: vt recitat Caſ-
ſianus colla. xiij. ait: Petitio mentis puriſſime aduenire
iam iāq; regnū ſui patris exoptat. Uel illud ſcȝ quo chriſt⁹
regnat in ſanctis. Qḋ ita fit cū diaboli iperio p extinctionē
fetentiū vitioȝ de noſtris cordib⁹ expulſo: de⁹ in nobis per
virtutū flagrātiā ceperit dn̄ari: vt dū deuicta fornicatione
caſtitas: ſuperato furore tranquillitas: calcata ſupbia humi-
litas in nr̄a mente regnent. ¶ E De quinto regno qḋ eſt
regnū glorie/eſſentialis ſcȝ ⁊ formalis btitudinis eterne:
exponit̄: Adueniat reg. tuū. i. intra nos veniat eterna btitu-
do: q̄ eſt clara dei viſio poſt hui⁹ vite fidem. Perfecta eius
fruitio poſt imperfectā charitatē. Firma tentio poſt ſpei nr̄e
pegrinationis anchorā. Petim⁹ ergo vt poſt tranſitū hui⁹
vie/intra nos veniat btitudo hec que conſiſtit in actib⁹ in-
terioꝝ potentiarū aie nobiliſſimis: reſpectu ſummi ⁊ no-
biliſſimi obiecti: quos concomitat̄ gaudiū ⁊ interminabi-
lis exultatio. Ex qua redūdat glīa corporis p reſurrectionē
anime reunit̄: p que ſatiat̄ ois humanus appetit⁹. Ratona-
lis in perfectiſſima poſſeſſione obiecti beifici oibus modis
quib⁹ poterit poſſideri: ſenſitiuus ⁊ naturalis in dotib⁹ cor-
poris: quā ſacietatē preſtare nō poſſunt ſine deo oēs creatu-
re: teſte btō Aug. li. j. cōfeſ. Dn̄e inquit feciſti me ad te: inq̄e-
tum eſt cor meū donec quieſcat in te. Et pphā in pſ. Satia-
bor cū apparuerit glīa tua. Hec btitudo vere dei regnū eſt
qm̄ facit oēs btōs regnare cū deo in eternū p pleniſſimā
voluntatis cōcordiā: p quam quecūq; voluerint poterūt in
celo ⁊ in terra/⁊ in oib⁹ creaturis. Nimirū: q: oipotens dei
voluntas etiā coꝝ eſt volūtas. Nec aliud velle poterunt: ni-
ſi qḋ dei velle cognoſcūt: quē plus ſeipſis ⁊ ſup oia diligūt
quorū ſummū eſt gaudiū: ſummūq; deſideriū diuine volū-
tatis in ſeipſis/⁊ in oibus alijs efficax cōplementum. Huic
expoſitioni cōſonat illud bti Cypriani: Regnū petim⁹ ad-
uenire nobis a deo repromiſſum ⁊ chriſti ſanguine acquiſi-
tum: vt qui in hoc ſeculo ei ſeruim⁹: poſtmodū cum ipo re-
gnāte regnem⁹. Uel certe illud regnū petim⁹ aduenire: qḋ
pſtituto tpe oib⁹ pfectis ac dei filijs gnaliter eſt repromiſ-
ſum. Ad qḋ recipiendū a chriſto inuitant̄ ipo dicente: Ue-
nite bn̄. pa. mei. pci. re. qḋ vo. pa. eſt ab origine mūdi. Adue-
niat petim⁹: ac ſi dicam⁹. pōdere petit mole corporis pgra-
uati ad id aſcēdere nō valem⁹. Ueniat igit̄ ad nos: vt nos
hinc abſumat: q̄ a pn̄ti ⁊ futura miſeria liberemur. Sȝ quō
petim⁹ nobis hoc aduenire: cū poti⁹ nos vadam⁹ ad ipſum
Rn̄ſio: Non poſſum⁹ venire ad hoc regnū/niſi ipm pri⁹ ad
nos veniat. Btitudo eīm q̄ p regnū illud intelligit̄: q̄uis fi-
nis vltimat⁹ ſit hoīs: nō tn̄ eſt finis hoīs naturalis: quē ſcȝ
attingere poſſit hō naturali ſua vtute ⁊ pfectiōe: ſȝ eſt finis
ſupnaturalis quē nō niſi ex dei bn̄ficio cōſeq̄ poterit ⁊ grā
ſpāli. Petim⁹ igit̄ vt nobis adueniat ex dei mia: q: ad ipſuȝ
venire nō poſſum⁹ ex nr̄a natura. Im⁹ tn̄ ad ipm in hac via
p mādatoȝ dei obſeruātiā: ac p bona vtuoſaq; opa. Sȝ ad
ipm nō puenim⁹ niſi in patria: ⁊ ħ ex dei tm̄ bonitate ⁊ mia
Nō eīm ex opib⁹ iuſticie q̄ fecim⁹ nos: ſȝ ſm ſuā miaȝ ſaluos
nos fecit. Et in pſ. Grām ⁊ glīam da. dn̄s. Adueniat peti-
mus re. tuū: nō regnū tpale ⁊ terrenū. de quo in li. regū le-
gitur: q talis rex ipe tanto totoq; anno regnauit ⁊ mortu⁹
eſt: ſed regnū tuū celeſte ⁊ ppetuū nullo vnq; fine terminā-
dū/ſm Gabriel eulogiū ad virginem: Et regni ei⁹ nō erit
fi. Et in pſ. cxlv. Regnabit dn̄s in ſecula de⁹ tu⁹ ſion: in ge-
neratione ⁊ generationeȝ. Sic ergo regnū illud petim⁹ ad-
ueniat: vt regnū quo tu modo regnas in nobis per fidem:
pueniat ad regnū quo tu in nobis regnabis per ſpēm. i. re-
gnum fidei ad regnū tranſeat ſpeciei: in quo regno requie-
ſcunt aie ſanctoꝝ: vbi gaudiū ſine merore: leticia ſine triſti-
cia: req̄es ſine labore: dignitas ſine tremore: vbi nihil deeſt

Ad titū .iij.

Luce .j.

qḋ appetitur: nihil adeſt qḋ faſtidit̄: nulla turbat aduerſi-
tas: nulla moleſtat iniquitas: dulceſcit in omnib⁹ charitas.
¶ F De ſexto regno btitudinis ſcȝ loco: ſic exponit̄: Ad-
ue. re. t. id eſt ad nos veniat: nō p tranſlationem ſm locū: ſed
vt fiat noſtra habitatio regnū tuū locus ſctōꝝ/domus pa-
tris: in quo cōſtitute ſunt multe manſiones lucidiſſime: in
quib⁹ requieſcūt ſctōꝝ aie in pulchritudine pacis ⁊ requie
opulenta. In cui⁹ atrijs melior eſt dies vna/q̄ alibi decem
milia. Hoc regnū pphēta ſibi aduenire petijt cum orauit.
Unā petij a dn̄o hanc requirā: vt inhabitē in domo dn̄i oi-
bus diebus vite mee. Hec dom⁹ terra viuētiū plena bonis
dn̄i: ciuitas q̄ nō eget ſole: q: claritas dei illuminabit eā: ⁊
lucerna ei⁹ eſt agn⁹: cui⁹ porte nō claudunt̄ nocte: q: nox vl-
tra nō erit: ⁊ oē maledictū nō erit amplius: ſed ſedes dei
⁊ agni in illa erūt: ⁊ ſerui ei⁹ ſeruient ei: ⁊ videbūt faciē ei⁹:
⁊ nomen ei⁹ in frontib⁹ eoꝝ: vbi illuminabunt̄ a dn̄o: ⁊ re-
gnabūt in ſecula ſeculoꝝ. Apoc. penul. ⁊ vlt. De laude hui⁹
regni ciuitatis ſctē hieruſm multa ſcribit beat⁹ Aug. in ſuis
meditationib⁹. c. xxiiij. ⁊ xxv. inter cetera ita dicens: Mu-
ri tui ex lapidib⁹ precioſis: porte tue ex margarit̄ optimis:
platee tue ex auro puriſſimo. In quib⁹ iocūdū alla ſine in-
termiſſione concinit̄. Sequit̄: Specioſa facta es ⁊ ſuauis
mater hieruſ. Et in. c. xxv. Nā quis penat ſumme pacis quā-
ta ſit leticia: vbi ex viuis margaritis ſurgūt edificia. Auro
celſa micant tecta: radiant triclinia. Solis gēmis precioſis
hec ſtructa nectit̄: auro mūdo tanq̄ vitro vrbis via ſternit̄.
Abeſt limus: deeſt fim⁹: lues nulla cernit̄. Hyems horrens
eſtas torrens: illic nunq̄ ſeuiūt. Flos ppetuus roſarū ver
agit ppetuū. Cādent lilia: rubeſcit crocus: ſudat balſamū:
Uirent prata: vernant ſata: riui mellis influūt. Pigmētoꝝ
ſpirat odor: liquor ⁊ aromatū: pendent poma floridoꝝ: nō
lapſura nemoꝝ. Nō alternat luna vices: ſol vel curſus ſide-
rū. Agn⁹ eſt felicis vrbis lumen inocciduū. Nox ⁊ tpe de-
ſunt ei: diem fert cōtinuū. Et ſequit̄. Inde ſtatū ſemp idem
exultātes capiunt. Clari viuidi iocundi nullis patēt caſibus
Abſunt morbi ſemp ſanis: ſenect⁹ iuuenib⁹. Hic perēne te-
nent eſſe: nā tranſire tranſijt. Inde vigent/virent/florēt/cor-
ruptela corruit: imortalitatis vigor/mortis vim abſorbuit.
¶ G De ſeptimo regno qḋ eſt chriſt⁹ exponit̄: Adue. reg.
tuū. i. chriſt⁹ qui eſt rex regū magn⁹ ſup oēm terrā. Cui⁹ ſm
Hugonē triplex eſt regnū: ſcȝ regnū potētie: regnū ſapiētie
regnū bonitat̄ ⁊ leticie. Ueniat igit̄ regnū potētie ad nos
debiles ⁊ infirmos roborādos. Ueniat regnū ſapiētie ad
nos inſenſatos ⁊ inſipiētes illuminādos. Ueniat regnū bo-
nitatis ⁊ leticie ad nos flebiles ⁊ afflictos cōſolādos. Hic
expoſitionē tangit btūs Cyprian⁹ dicens. Pōt fratres dile-
ctiſſimi ⁊ ipſe chriſt⁹ eſſe regnū dei qḋ venire quotidie cu-
pim⁹. Cui⁹ aduent⁹ vt cito nobis preſentet̄ optam⁹. Nā cū
reſurrectio ipſe noſtra ſit: qui in ipſo reſurgim⁹: ⁊ regnum
dei pōt ipſe intelligi: q: in illo regnaturi ſum⁹. Ut aūt hec
regna aduenīāt dū oram⁹: neceſſe eſt etiā pro eoꝝ aſſecutio-
ne totis nos quibus poſſum⁹ virib⁹ laborare: ⁊ ad hec me-
dijs vijs/⁊ modis debitis ad ħ ordinatis toto conatu ten-
dere p obſeruātiā mādatoꝝ: p cōtemptū mūdanoꝝ: per fer-
uens deſideriū eternoꝝ. Ad pmū roborat vera dilectio dei
que ſm Gre. magna opat̄ ſi eſt/ſcȝ in hoie: ſi opari deſiſtit
non eſt. Nam charitatis pbatio operis eſt exhibitio. Ad ſe-
quentia duo inducit vera eorūdem cognitio. Nō eīm mun-
dum diligere poteſt qui ſedula cogitatione meditat̄: q̄ bre-
uis vana ⁊ inſtabilis eſt hui⁹ mūdi gloria: q̄ impure ei⁹ de-
litie ⁊ amara ſunt gaudia: q̄ infirma ⁊ ad preſtandum qḋ
pmittūt: ipotentia: q̄ caduca ſunt terrenaꝝ diuitiaꝝ appa-
rentia bona: q̄ deniq; terribilis ⁊ tremēdus eſt finis eorū
ad quē ducūt: inferni ſcȝ cruciatus ⁊ interminabilis pena.
Hec ſine dubio ſi diligēter ⁊ ſedulo meditata fuerint ⁊ me-
morie cōmendata: regnū mūdi nō appetendū oſtendūt: ſȝ
cōtēnendum. Sic eregione eternoꝝ deſideriū in nobis aſ-
cendit inexplicabilis gloria: iocunditas gaudioſa: ſummi
boni poſſeſſio: ⁊ vniuerſoꝝ deſiderabiliū ſatians abundan-
tia fideli mente frequentius ruminata illius regni celeſtis
quod ab

Eſa. xxvi

qđ ab origine mūdi preparatū est oibus: illud pio corde ꝛ opere querētib⁹ qđ ꝛ nos petimus cū orantes dicimus adue. reg. tuū. ¶ D Circa istā clausulā occurrunt duo dubia. Primū vtrū q̇libet viator fidelis possit exaudibiliter hanc oronē fundere ad deū: Adue. reg. tuū. Qđ sic: nam xp̄s veritatis magr̄ oēs mortales fideles docuit sic orare: nec eius doctrina est inutilis aut inefficax: ḡ quilibet pōt vtiliter hāc oronē fundere. Fūderet aūt inutilr: si nō exaudiret: ḡ ps dubij affirmatiua est vera. In oppositum arguit. Multi viatoꝝ fidelium sunt p̄sciti: ꝛ nullus p̄scitus vtiliter orat hāc oronē: ḡ maior supponit: q: multi sunt vocati pauci electi. Mat. xx. Minor pbat: qi inutiliter orat qui inefficaciter orat: tales sunt p̄sciti. Inefficaciter enim orat p̄scit⁹: Adueniat regnū tuū: qi nūq̄ ꝯsequet regnū: idest btitudinē. Sic em̄ capit regnū in dubio p quo orat ¶ Pro solutiōe aduertendū: q exaudiri orantem in hac orone pōt intelligi dupl'r. Uno mō p seipso. Alio mō p alijs. Pro alijs quidē pōt exaudiri: pōt em̄ illā petitionē deo porrigere q̇libet fidelis in psona totius eccl'ie: aut in psona fideliū saluandoꝝ: ꝛ ita p illis exaudiri. Concessit em̄ hoc dei benignitas: vt vnus alteri gratiā impetrare possit: ꝛ ita mediante gr̄a vitā eternā. Immediate tamē nullus quātumcūq̄ deo gratus: impetrare potest alteri aduentum regni glorie ꝛ beatitudinis. Quia statuit de⁹ nulli dare beatitudinem pter merita alterius: sed vel propter merita christi: vt nouiter baptizatis statim decedentibus: vel propter merita propria: vt supra de orationibus scroꝝ lec. lvj. latius est ostēsum. Pro seipso aūt orans maiorē videt hr̄e difficultatē pter p̄scitos: de q̇bus est argumentū in oppositū. Et de hoc dr̄ q p̄scitus pōt saluari: q: pōt nō esse p̄scitus: cū sit ꝯtingēter p̄scit⁹: licz nūq̄ saluabit. Prescietia em̄ dei nō necessitat liberū p̄sciti arbitriū. Alioqn prescitus peccare nō posset: q: in eo q nō subest libere volūtati: hō nō potest pctō actuali peccare. Pōt ḡ p̄scitus pcm̄ cauere cooperāte gr̄a dei: q̄ ei nō subtrahit nisi volūtarie eā abijciat: imo pōt finaliter in gr̄a pmanere: sicut pōt saluari: licet nō pseuerabit. ¶ Si querit an p̄scitus efficaciter oret p se: Adueniat regnū tuū. Dicendū q nō loquēdo de regno beatitudinis Non em̄ impetrat qđ petit: ḡ oro sua nō est efficax. Sed ideo inefficax: q: nō orat pseuerāter: finaliter em̄ cadit in mortale: ꝛ si tūc orat: nō orat pie. Si dicis pono q oret pseuerāter. Respondet q casus repugnat priori: scz q sit p̄scitus: ꝛ q oret pie ꝛ pseueranter. Nam si est p̄scitus: finaliter peccabit mortalr: ꝛ in illo pctō morietur: iō nō stat q oret pie ꝛ pseuerāter. Si aūt p regnū dei intelligat regnū gr̄e: non est dubiū qn possit efficaciter petere: adue. reg. tuū: ꝛ exaudiri. Nā p̄scitus multo tpe quo est in via pōt stare in gr̄a. sicut de saule ꝛ traditore iuda. Nā de saule dr̄. j. Regu. ix. q fuit electus ꝛ bonus: ꝛ nō erat vir de israel melior eo: ꝛ tm̄ tandē reprob⁹ effectus. Nam de eo dr̄. j. paral. x. Mortu⁹ est saul pter iniq̄tates suas. Phitonissam cōsuluit nec sperauit in dn̄o: pter qđ interfecit eū. Sic iudas ex discipulo factus est traditor. Simılr ꝛ p̄destinatus pōt p multū vite sue tēpus stare in pctō: vt patet de latrone conuerso in cruce. Et paulo prius persecutore: postea egregio gentiū doctore. Pōt ergo p̄scitus cōuerti ꝛ agere penitentiam ꝛ cōsequi gratiā: ac p eam eē gratus ꝛ acceptus deo: ꝛ efficaciter pro se ꝛ alijs orare: licet gratiā finaliter nō custodiet. Et p hoc pz ad dubiū responsio affirmatiua: q q̇libet viator pōt hāc petitionē efficaciter ꝛ vtiliter fundere: nō aūt oēs sic faciūt. Nā p̄sciti nō pseuerant in gr̄a: q: nō diuina p̄destinatione necessitante: sed sua libertate auertuntur a deo finaliter moriētes in mortali culpa. ¶ I Scđm dubiū qn adueniet regnum btitudinis dei electis: An tm̄ post extremū iudiciū: an aiabus sufficienter purgatis: an purgatiōe nō indigentib⁹ ante diem generalis resurrectionis. ¶ De isto olim fuerūt qui dicerent: aias p mortē a corporibus separatas ante generalē resurrectionē ꝛ extremi iudicij sententiā nō esse beatas: nec intuitiue ꝛ facialiter deū videre: eoq̄ nō pfecte frui: quātumcūq̄ sint ab oibus pctis originali ꝛ actuali mortali et veniali absolute: nihil habentes a quo purgari debeant: allegātes pro se: q: xp̄s nullibi legit aiabus a corporib⁹ separatis pmisisse beatitudinē siue regnū celoꝝ: sed hoībus post diem finalis iudicij. Uñ petro interroganti. Ecce nos reliquim⁹ oīa ꝛ secuti sum⁹ te: q̇d ergo erit nobis. Rñdit xp̄s. Amē dico vobis: q vos q̇ secuti estis me: in regeneratione cū sederit filius hois in sede maiestatis sue: sedebitis ꝛ vos super sedes duodecim: iudicātes duodecim trib⁹ israel. Et oīs q̇ reliquerit domuz aut fratres aut sorores ꝛc̄. pter nomen meū: cētuplū accipiet ꝛ vitā eternā possidebit. Et ibidē. xxv. Cū venerit fili⁹ hominis i maiestate sua: ꝛ oēs angeli ei⁹ cū eo: tūc sedebit sup sedē maiestatis sue: ꝛ cōgregabunt ante eū oēs gētes. Et sequit. Tūc dicet his q̇ a dextris erūt. Uenite benedicti patris mei possidete paratū vobis regnū a cōstitutiōe mūdi. Et. s. Et ibunt hi in suppliciū eternū: iusti aūt in vitā eternā. Itē. j. Pet. v. Humiliamini sub potenti manu dei: vt vos exaltet in tēpore visitatiōis. Et. j. Joh. iij. Charissimi nūc filij dei sumus: ꝛ nondū apparuit quid erim⁹: qm̄ videbim⁹ eū sicuti est. Ex quib⁹ et multis similib⁹ patet q beatitudo est nobis pmissa post diē finalis iudicij. Ad hoc em̄ ordinatū est iudiciū illud: vt vnicuiq̄ retribuat ƀm opa sua. btitudo p bonis meritis: pena p demeritis. Qđ si aie iā essent bte: frustra ƀ iudiciū esset futurū. Et ƀm ƀ dicūt: q licet apl's plus oibus laborauit: nō tm̄ p̄sumpsit sula ex meritis statim post mortem gloriā sibi dari: sz magis p modū depositi in thesauris regis glorie merita sua recōdi vsq̄ in diē finalis retributiōis di. Scio cui credidi: ꝛ cert⁹ sum: quia potēs est depositū meū seruare in illū diē. Et ibidē. c. iiij. Reposita ē mihi corona iusticie: quā reddet mihi dn̄s i illa die iust⁹ iudex. Nō aūt solū mihi: sed ꝛ his q̇ diligūt aduentū eius. Loq̇ videt de die vltimi iudicij: in quo tanq̄ iustus iudex viuoꝝ ꝛ mortuoꝝ p̄mia ƀm meritū vnicuiq̄ dispēsabit. ¶ Itē Aug. in enchi. c. cviij. Tempus inquit qđ inter hois mortē ꝛ vltimā resurrectionē interpositū est: aias abditis receptaculis cōtinet: sicut vnaqueq̄ digna est: vel requie vel erūna: p eo qđ sortita est in carne dū viueret. sed abdita habitacula nō possunt intelligi celū ꝛ infernus: q: in illis aie etiā post resurrectionē vltimā erūt in corporib⁹. vñ p nihilo distingueret tēpus an resurrectionē ꝛ post. ¶ Itē glo. sup illud ps̄. Adhuc pusillū ꝛ iam nō erit pctōr: dicit. Sancti liberant in fine vite: ꝛ post hanc tm̄ vitam ibi nō erūt vbi erūt scti q̇bus dr̄. Uenite benedicti pr̄is mei. Isti autē sancti erūt in celo: ḡ scti post hāc vitā nō statim ascendūt in celū. Item beat⁹ Bern̄. in ser. ij. de oibus scis tractās illud Apoc. vj. Uidi subtus altare aias interfectoꝝ pter verbū dei: ꝛ propter testimoniū qđ habebāt: ꝛ clamabāt voce magna dicētes. Usq̄quo dn̄e sanctus ꝛ verus nō iudicas ꝛ nō vindicas sanguinē nostrū de his q̇ sunt i terra. Et date sunt illis singule stole albe: ꝛ dictuz est illis: vt requiescerent adhuc tps modicū donec cōpleant ꝯserui eoꝝ. Inquit) Altare dicit corpus saluatoris. Et sequitur. Interim sub xp̄i humanitate scti fideliter requiescūt: in quā nimirum desiderāt etiā angeli videre donec veniat tps: qn iā non sub altari collocabūtur: sed exaltentur sup altare. Et sequit. Ostēdet em̄ filius semetipm̄ nō in forma serui: sed in forma dei. Ostēdet etiā nobis patrē ꝛ spm̄ scm̄ sine q̄ visione nihil sufficeret nobis vñ Johā. Scimus cum apparuerit similes ei erimus: q: videbim⁹ eū sicuti est. In hac aūt visione ꝯsistit beatitudo: vt ibi ꝯsequēter declarat. Item ser. ij. de sanctis idem tractās illud ps̄. Cōuertere aia mea in requiē tuaz: q: dn̄s bn̄fecit tibi. dicit. Ad requiē exute corporib⁹ aie primus admittunt. Ad gloriam regni nō ita. Quātum ad illā dr̄. Sustinete modicū tps donec impleat numerus fratrū vestroꝝ. Et in eodē ostēdens q̇bus gaudijs pfruantur aie ante resumptionē cor

mathei. xix.

ij. ad Timoth. j.

porum dicit. Triplici gaudio exultant. De recordatione trãsacte virtutis: de exhibitione p̄sentis quietis: de expe ctatione future ↄ̄summationis. Ex q̇bus oibus videt̃ vel le btũs Bern. ꝙ aie ante resurrectionez nõ sunt btẽ: nec vidẽt diuinã essentiã nude ⁊ btifice. Item ad idẽ arguũt rõne. Maior est gl̃ia aiarũ/ꝙ̃ gl̃ia corpoꝝ: sed simul oi bus reddit̃ gl̃ia corpoꝝ: vt sit maior leticia singuloꝝ ex cõi gaudio. vt hr̃ ex Glo. ad Heb. xi. sup illud. Deo aliq̇d melius ꝓ nobis ꝓuidẽte ⁊c. Vt in cõi gaudio oim: mai⁹ fieret gaudiũ singuloꝝ: g̃ multo fortius gl̃ia aiarũ debet differri vsq̃ ad finẽ vt simul oibus reddat̃. Preterea pe na ⁊ p̄miũ q̄ ꝑ sententiã iudicij reddunt̃: iudiciũ p̄cedere nõ debẽt: sed ignis inferni ⁊ gaudia paradisi dabuntur hoibus ꝑ sententiã xp̄i iudicãtis in vltimo iudicio: vt ꝑz g̃ ante diẽ iudicij nullus ascẽdet in celuz: ⁊ ꝑ ↄ̄ns nullus ante iudiciũ videbit beatifice deũ: quia beatifice visioni tanq̃ summo p̄mio debet̃ excellẽtior loc⁹. ¶ Ad h̄ dubiũ semota ambiguitate dicendũ est: ꝙ aie a corpore absolute statim ↄ̄sequũtur vel p̄miũ vel penã nisi impe diat aliq̇d debitũ adhuc satisfaciẽdi ꝓ pctis venialibus aut mortalibus dimissis: qd̄ p̄us solui opz: qꝛ cuz debito cuiuscũq̃ pene etiam temporalis vnius hore/ nemo in trare potest ad regnũ: oportet ergo animas ad beatitu dinẽ admittendas ante beatitudinis consecutionẽ ab oi debito pene absolutas eẽ ⁊ purgatas. Hoc g̃ impedimẽ to sublato/aia statim vt de corpore egredit̃ descendit in infernũ: aut euolat in celũ. Huic veritati attestant̃ mani feste autoritates scripture canonice: dicit btũs Tho. in iiij. scrip. dist. xlv. q. i. art. ij. ⁊ documẽta sanctoꝝ patrum. Vñ ↄ̄trariũ ꝓ heresi est tenendũ: vt ꝑz. iiij. dial. ⁊ in lib. de dogmatibus eccl̃ie. Hec Tho. Et addit exẽplũ. Sicut in corporib⁹ est grauitas ⁊ leuitas: q̄ ferũtur in locũ suũ q̄ est finis motus eorũ: Ita etiã est in aiabus meritũ vel demeritũ: q̇bus ꝑueniũt aie ad premiũ vl̃ ad penã q̄ sunt fines actionũ ipsarũ. Vñ sicut corpus ꝑ leuitatẽ vel gra uitatem statim fertur ad locũ suũ nisi ꝓhibeat̃: ita anime statim soluto vinculo carnis: ꝑ qd̄ in statu vie detinebãtur: premiũ ↄ̄sequũtur vel penã nisi aliq̇d impediat. Cer tum autem est ꝙ premiũ electoꝝ animarũ est beatitudo. ¶ Hec etiã veritas patet ꝑ illud. Pater quos dedisti mi hi: volo vt vbi sum ego ⁊ illi sint mecũ: vt videant clari tatẽ meã quã dedisti mihi. Et loquit̃ de claritate sue dei tatis. qꝛ p̄misit. Pater clarifica me apud temetip̄m clari tate quã habui priusq̃ mũdus fieret apud te. Hec autem claritas diuine nature ꝓmissio dei vera est. Sunt g̃ apl̄i apud deũ ⁊ vident claritatem eius: ⁊ eadem rõne ceteri electi a corpore separati nullũ impedimentũ habentes. Item Luce. xxiij. dixit xp̄s ad latronem. Amen dico tibi: Hodie mecũ eris in paradiso. Per paradisum intelligit̃ beatitudo regni celestis: q̄ nõ sine visione est. Et ꝙ de ta li paradiso. i. visione intellexit xp̄us: patet ex serie textus euãgelici. Nam latrone dicẽte ad dñm. Dñe memẽto mei cum veneris in regnũ tuuz. Rñdit dñs. Amen dico tibi: hodie mecuz eris in paradiso. Ex q̇bus datur intelligi ꝙ idem intellexit xp̄us ꝑ paradisum: qd̄ latro intellexit per xp̄i regnũ: latro aũt intellexit ꝑ regnũ gloriaz xp̄i: q̄ non est sine clara visione dei. Vñ hic est sensus. Hodie mecũ eris in paradiso. i. beatitudine sicut ego: seu in gl̃ia sicut ego. alioq̇n quõ esset secũ. Nõ enĩ erat latro cũ dño in pa radiso sumpto ꝓ loco corpali/siue terrestri/siue celesti: cũ ibi nõ erat xp̄s. Nondũ enĩ ascẽdit in celũ: nec infern⁹ quo aia xp̄i die illa futura erat: nec sepulcrũ quo corpus xp̄i claudendũ erat: paradisus vocari põt aut regnũ xp̄i: g̃ paradisus qd̄ regnũ xp̄i est: est xp̄i gl̃ia/⁊ eius btitudo. Latro aũt nõ erat futurus hodie cũ xp̄o ſm corp⁹: qꝛ nõ fuit resuscitatus illa die a mortuis: g̃ ſm aiam a corpore solutã. Assumpt⁹ aũt est in paradisum ſm aiam tm̃: quia ſm illã ↄ̄secutus est eandẽ dei btitudinis gloriam. Et qd̄ latroni tũc ꝓmissum est ⁊ datum ſm aiam: similr̃ oibus aiabus datur post mortẽ nõ habentib⁹ aliq̇d qd̄ purget̃

Matth. xxv.

Jo. xvij.

Item apl̄s. ij. ad Coꝛ. v. c. dicit. Scientes qm̄ dum sum⁹ in hoc corpore: peregrinamur a dño. Per fidem enĩ am bulamus ⁊ nõ ꝑ speciẽ. Audemus aũt: ⁊ bonã voluntatẽ habemus magis ꝑegrinari a corpore: et p̄sentes esse ad dñm: ⁊ iõ cõtendim⁹ siue absentes: siue p̄sentes placere illi. Ex q̇bus verbis p̄mo habet̃ ꝙ dũ ꝑegrinamur a dño scꝫ dum sum⁹ in hoc corpore: ambulam⁹ ꝑ fidẽ. Dum aũt ambulam⁹ a corpore ambulam⁹ ꝑ spẽm: verius nõ ambu lamus: sed p̄sentes sum⁹ dño ꝑ speciem. Ambulare autẽ vel magis p̄sentem esse ꝑ speciẽ: est deũ cognoscere facia liter intuitiue et btifice: ipso teste. i. Coꝛ. xiij. Videmus nũc per speculũ ⁊ in enigmate: tunc aũt facie ad faciem. Nũc cognosco ex parte: tũc aũt cognoscã sicut ⁊ cognit⁹ sum. Hec est cognitio ꝑ speciem: qꝛ tũc sicut nũc ꝑ fidem. Scd̄o ꝙ apl̄s ꝑegrinari cupiuit a corpore: ⁊ esse deo pre sens: vt cũ deo existens nõ ambularet ꝑ fidẽ sed ꝑ spẽm. Sicut cum alibi dicit. Cupio dissolui ⁊ esse cũ xp̄o. Vo luit g̃ p̄ns esse dño: vt ꝑ speciem. i. facie ad faciẽ cognosce ret: quẽ peregrin⁹ a dño cognouit ꝑ fidẽ. Sed qñ hoc cu piuit ante iudiciũ vel post. Rñdet ipse apl̄s. Voluntatẽ habem⁹ inquit peregrinari a corpore et p̄sentes esse ad dñm: g̃ tunc qñ peregrinat̃ a corpore. Post iudiciũ autẽ nõ peregrinat̃ a corpore cõpleta iam resurrectione: g̃ an te iudiciũ post mortẽ corporis: tũc enĩ solum peregrina tur a corpore. Item idem apl̄s in raptu nõ plus vidit aut cognouit q̃ modo ſm aiam: sed tunc vidit diuinã subst̃ã tiam facie ad faciem: nõ in enigmate ⁊ speculo: sed ꝑ pro priã spẽm sicuti est: g̃ ⁊ nũc videt eodẽ modo deuz: ⁊ per ↄ̄ns beatifice. Consequẽtia nota: ⁊ maior videt̃ certa: qꝛ nũc corpore qd̄ corrũpitur ⁊ aggrauat aiam: nõ impedit̃ minus q̃ tunc: cum se raptuz nouerat nesciens an in cor pore vel extra corpus. vt dicit. ij. Coꝛ. xij. Minor patet ꝑ glo. in loco nũc allegato: q̄ expresse dicit repetitis vici bus ⁊ diuersis verbis supra positis. Vñ exponit tertium celũ: idest visionẽ qua deus videt̃ facie ad faciẽ. Itẽ glo. Augu. tertiũ celũ intellectualis est visio: ad quã raptus est apl̄s vt ip̄m deũ in se nõ in figura aliq̄ videret. Item glo. diony. In tertio celo throni cherubin seraphin: quo rũ tertius vicinius deũ ↄ̄tẽplat̃: ad quoꝝ similitudinem apl̄s vidisse deũ dr̄. Item glo. Aug. ad tertiũ celuz qd̄ nẽ ꝑ corpus videt̃: nec imaginabiliter: sed ꝓprie ea visione q̄ superat oẽs. ⁊ infra. hoc est tertiũ celũ: vbi deus videt̃ facie ad faciẽ. Item glo. p̄mũ celũ aereũ: scd̄m firmamen tũ: tertiũ sp̄ũale vbi angeli ⁊ scẽ aie deo fruũtur in ↄ̄tẽ platione: q̄ glo. exp̄sse aias scãs copulat angelis in dei fruitione ⁊ ↄ̄tẽplatione. Certũ est angelos beatifice frui deo eũq̃ ↄ̄tẽplari: g̃ ⁊ aie. Itẽ vt supra allegatũ ẽ. Apoc. vi. aiabus sub altari vindictã petentib⁹ date sunt singu le stole albe. Glo. interli. beatitudo aie. etiã ſm Bern. bi ne stole sunt gl̃ia aie ⁊ gl̃ia corporis. Itẽ be. Amb. in de bono mortis ait. Aie purgate post corpoꝝ claustrũ visio ne sp̄ũali/q̄ est ꝑ spẽm videt deũ. Visio ꝑ spẽm distinguit̃ a visione enigmatica q̄ est fidei. Item Augu. lib. medita tionũ ca. xxiij. loquẽs ad scõs ait. Per ip̄m vos rogo de cuius pulchritudine iã satiamini: de cui⁹ beatissima visio ne semꝑ gaudetis. sola beatifica visio cũ fruitione satiat. Et caplo sequẽti. Ibi de⁹ est oia in oibus: quẽ sci apl̄i ꝓ phete ⁊ ceteri sine fine vidẽt: ⁊ semꝑ vidẽdo in ei⁹ amore ardent amãt ⁊ laudant. Item ca. xxv. Et p̄sentẽ veritatis ↄ̄templant̃ spẽm. Itẽ Augu. in de vtilitate creden. exp̄sse dicit aias a suis corporibus separatas in possessione illa plena cõsistere: qua de⁹ videt̃ nõ ꝑ speculũ sed facialiter q̃uis in p̄mo retractationũ hoc videt̃ in dubiũ reuocare Et btũs Greg. in. iiij li. dialo. ꝑ longũ. ¶ M Põt etiã ad hoc adduci ꝑsuasio vna fundata in euãgelio. De⁹ pro nior est ad miserandũ/q̃ ad puniendũ: vt vult Augu. ⁊ fundatur in illo Exo. xx. Ego sum domin⁹ deus tuus for tis zelotes visitans iniquitates patrum in filios vsq̃ ad tertiã ⁊ quartã generationẽ eoꝝ qui oderũt me: ⁊ faciẽs misericordiã in milia his q̄ diligũt me. Deus autẽ punit

Phil. i.

quasdā aīas in inferno ante finale iudiciū. Vñ dicit Job xxi. Ducūt i bonis dies suos: ⁊ i pūcto ad iferna dscēdūt. Et Luce. xvi. scribit ꝙ mortu⁹ est diues ⁊ sepult⁹ in inferno. Qui cū esset in tormētis clamās dixit. Pater abraam miserere mei: ⁊ mitte lazarum vt intingat extremū digiti sui in aquā: vt refrigeret linguā meā: qz crucior in hac flāma. Sz si ita est: a fortiore aīe pmiant statim post exitu3 a corpore: dū nihil est purgabile in celo. Et ambo illa tāgit btūs Greg. lib. allegato. vbi in psona petri ait. Nosse velim si nūc ante resurrectionē corporū in celo recipi valeant aīe iustoꝝ. Respōdet dicēs: Hoc nec de oibus iuste fateri possum⁹: neqz negare de omnib⁹. Et .j. Si sanctorū aīas in celo esse sacri eloquij attestatiōe credidisti: oportet vt per oia iniquoꝝ aīas esse credas in inferno. Naz sicut electos beatitudo letificat: ita credi necesse ē ꝙ a die exitus sui ignis reprobos exurat. Pro ista veritate etiam facit qđ scribit Innocen. iij. in c. Cuz marthe. de celebra. missa. vbi ad questionē archiepiscopi lugdunēsis querētis: qualiter fuerit mutatū ꝙ in secreta beati leonis in veterib⁹ codicib⁹ cōtinet sic. Annue nobis qs dñe: vt aīe famuli tui leonis hec psit oblatio: cū in modernis sacramētarijs habeat. Annue nobis qs dñe: vt intercessiōe btī leonis hec nob psit oblatio. Rñdet Inno. ꝙ cū sacre scripture dicat autoritas: ꝙ iniuriā facit martyri q orat p martyre: idē est cōsili rōne de alijs sanctis sentiēdum: ꝙ orationib⁹ nostris nō indigeāt: p eo ꝙ cū sint pfecte beate: oia ad vota eis succedūt (al's succurrūt) Ecce dicit Innocen. Animā sancti leonis ⁊ alioꝝ sanctoꝝ esse perfecte beatas. Perfecta aūt beatitudo visionē dei facialē includit. ¶ N Pro intellectu aūt autoritatū in oppositū adductarū est notādū: ꝙ fm Occā (parte scđa sui dialogi: in qua materiā hāc late prosequit contra Johannē. xxij. quē asserit opposite opinionis fuisse. c. v) Beatitudinis nomen multipliciter accipit. Vno mō p beatitudine patrie. Alio mō p beatitudine vie. Vtroqz modo accipit dupliciter. Nā p beatitudine patrie: Vno mō p operatione intellectuali optima fm speciē: qua scz obiectū beatificū diuina essentia: nude ⁊ immediate ac pfecte attingit: siue illa sit visio clara diuine essentie: siue fruitio. Nō em abinuicē separant: ⁊ sic beat⁹ est quicūqz clare ⁊ intuitiue videt deū. Aliter accipit beatitudo patrie p statu huius intellectualis nature optimo fm speciē: oē bonū tā essentiale ꝙ accidentale ad quā vnqz eadē natura intellectualis pueniet includēte. Ista beatitudo excludit desideriū ad vlteriorē pfectionē/delectationē ⁊ gaudiū etiā de aliquo citra deū attingendū. Sic dicit beatitudo fm Boetiū status omniū bonoꝝ aggregatiōe pfect⁹: cui scz nihil deest de omnib⁹ bonis que talis natura intellectualis vnqz habebit. Et hāc quidā vocāt beatitudinē consummatā siue integrā. Beatitudo vie etiaz dupliciter accipit. Vno mō p operatiōe seu dispositiōe pfecta: qua quis disponit in via ad beatitudinis patrie consecutionē. sic dicit Jaco. j. Beat⁹ vir qui suffert tentationem: qm cū pbatus fuerit: accipiet coronam vite. Math. v. Beati pauperes spū ⁊c. Scđo modo accipit beatitudo vie p mūdana ac tēporali psperitate: fm quā beatū dixerūt populum cui hec sunt vt habet in ps. cxliij. Prima beatitudo omnē molestiā/anxietatē/penā/afflictionē nūc de facto excludit: cōpatitur tñ desideriū maioris pfectionis aut alicui⁹ cōmodi acquirēdi. Scđa sine oi molestia pena ⁊ afflictione etiā desideriū maioris pfectiōis ⁊ cōmodi excludit: et oia bona essentialia ⁊ accidētalia tali nature cōgrua includit. Tertia beatitudo nec desideriū maioris cōmodi aut pfectionis: nec afflictionē ⁊ penā: sed tñ future beatitudinis patrie impedimēta puta peccata mortalia excludit. Quarta beatitudo tñ apparēs est ⁊ falsa: et ideo nominis beatitudinis indigna. De beatitudine vie nihil ad ppositu3. Primo igit modo accipiēdo beatitudinē/ anime sanctorum ante diē iudicij sunt beate: qz clare vidēt diuinā essentiam: eaqz perfecte fruunt fm predicta. Non autem scđo modo: qz nō caret omni expectatiōe ac desiderio delectationis future quā nondū habēt. qz expectāt resuscitationem corporꝝ ⁊ impletionē ciuitatis eterne: de quib⁹ sunt gaudiū nō modicū habiture: vnde ꝙuis habeant stolam anime: stolā tñ corporis nōdū habēt. De hoc dicit beat⁹ Grego. In ipsa carne gaudebūt in qua cruciatus ⁊ dolores p dño pertulerunt: hinc ⁊ scriptū est. Date sunt illis singule stole albe. i. singulis singule visiones diuine essentie fm Glo. Dictūqz est eis: vt requiescerēt tēpus adhuc modicū: donec impleat numer⁹ cōseruoꝝ ⁊ fratrum suoꝝ. Tūc quidē ⁊ ipse corpora resumēt: in quibus ⁊ ipse cū alijs letabunt. Qđ fiet in extremo iudicio: cū ⁊ ipsi resumēt corpora: et in terra sua duplicia possidebūt: qz tūc stolas binas. i. cū gloria animarū quā solā habēt ante iudiciū: etiā gloriā corporꝝ recipiēt: ⁊ in vtroqz simul gloriabunt. ¶ O Et per hoc ad rationes in cōtrariū. Ad primā inducit ꝙ beatitudo ⁊ regnu3 celoꝝ pmisse sunt toti supposito hominis nō aīe. Respondet ꝙ merces que includit gloriā aīe ⁊ corporis: soli supposito/hoc est hoi integro ex aīa ⁊ corpore cōposito promittit: que nō dat de cōmuni lege ante diē iudicij generalis. Merces aūt que includit gloriā aīe tantū: scz visionē ⁊ fruitionē dei: pmittitur aīe. et multis animab⁹ dat etiā a corpore separatis: ⁊ ita ante diem iudicij. Multa aūt in diuersis scripturis promittunt. aliqua aīe: aliqua corpori: aliqua vtriqz coniunctim simul: ac etiā aīe separate: ideo oportet cōsiderare quid cui pmittat. Qđ em anime pmittit requies: manifestū est Apoc. vj. vt. s. allegatū est. Item frequēter in vtroqz testamēto aīe salus pmittit: vt Ezech. xxxiij. Si se custodierit: animā suā saluabit. Et in nouo. Qui perdiderit animā suā ppter me et euāgeliū: saluā faciet eā. Et similia multa. Salus aūt visionē dei includit: sed more scripture frequēter ps p toto: ⁊ ecōuerso totum p parte accipit. Vñ cū hoi toti aliquid pmittit: qđ aīe separate cōuenit: in hoc ꝙ toti pmittit: itelligitur aīe pmissu3. ⁊ sic qđ aīe pmittit ⁊ etiā toti cōuenit: vtriqz tan supposito ⁊ aīe intelligit pmissum. Et ita patet ꝙ falsum est ꝙ nullibi btitudo pmittat aīe separate. Nā dū pmittit toti: pmittit ⁊ aīe coniuncte ⁊ separate: eo ꝙ potest cōuenire ei vtroqz modo. Et ꝙuis alique autoritates allegate respiciant totū suppositū: ⁊ nō aīam separatā: nō tñ iō sequit ꝙ nō alibi/seu p alias scripturas nō pmittat salus aīe separate. Vñ posset argumentū hoc validius cōtra eū retorqueri q arguit sic. Nullibi legit in scriptura: ꝙ aīe sancte post mortē ante iudiciū non sint btē: nec ista negatiua ex aliquib⁹ scripturis elici pōt: g nō est illud negandū: maxime cum ista negatiua nec diuinā miam ⁊ clementiā magnificet: nec iusticiā eius cōmēdet: nec aīe sctē dignitatē extollat: qđ facit eius opposita affirmatiua. Ad scđm de iudicio dr: ꝙ licet aīe sanctoꝝ nūc sint beate: ⁊ acceperūt stolā glorie sue: nō tñ iō frustra fiet iudiciū: quia p illud btitudo ɔsummata toti supposito donat. Et etiā ipsi aīe que ante iudiciū desiderabat gloriam corporis: quā ante nō habuit. Et plura alia gaudia accidētalia ɔseqt p iudiciū vniuersale: qbus ante priuata fuerat. Etiā fm aliquos post iudiciū pficitur beatitudo essentialis aīe: ita ꝙ post clarius videbit diuinā essentiā ꝙ ante: sed hoc dubiū est. Patet g ꝙ extremū iudiciū nō frustra fiet: ⁊ quoad aīaz ⁊ quoad corpus. Sūt tñ ⁊ alie rōnes ⁊ cōgruentie extremi iudicij futuri. de quo magis alibi videndū est. Ad tertiū de corona aplo reposita in illū diem: dicit ꝙ p diem illum pōt intelligi vel dies extremi iudicij: vel dies sue resolutionis: de qua ibi loquit: ait em. Ego iam delibor: et tēpus resolutionis mee instat. Itē corona iusticie/q ⁊ depositū est: est ipsa beatitudo: vel aīe vel totius suppositi idest includēs vtrāqz stolam: vel alterā scz aīe tantū. Si ergo dic/dicit diem resolutionis: corona ⁊ depositū dicere dz btitudinē aīe tantū. Si dic iudicij: tūc corona capi debet p beatitudie ɔsummata duplici stola. Et ita patet vero dicto pauli concors responsio: ꝙuis autē aīa beati

Lib. iiij. dialo

Marci viij.

pauli nūc habeat stolā suam ⁊ gloriā: videatq3 deū ⁊ co
gnoscat sicut cognitus est: tn̄ btūs paulus integer ex aīa
⁊ corpore cōposit⁹/nūc nō videt deū: q2 nūc non est. Co
tius igif corona ⁊ btitudo reseruaf in illū diē extremi iu
dicij. ¶ P Ad quartū de abditis habitaculis q̄ ponit
btūs Aug. in ench. ⁊ magr dis. xlv. lib. iiij. Rn̄det beatus
Tho. q̄ inter illa habitacula de q̄bus beatus Aug. loqui
tur etiā sunt cōputandi infernus ⁊ paradisus: in quibus
aīe aliqua ante resurrectionē ↄtinenf: sed ideo distingui
tur tēpus ante resurrectionē ⁊ post: q2 ante resurrectio
nē sunt ibi sine corpore: post aūt erūt ibi cū corpore: ⁊ q2
in aliq̄bus receptaculis nūc sunt aliq̄ aīe/scz nondū ple
ne purgate: in q̄bus post resurrectionē nō erūt. Et nege
tur q̄ illa habitacula nō possint intelligi infernus ⁊ celū
quātum ad multas aīas: dānatas scz/⁊ plene purgatas:
licet in illis sint etiā post iudiciu3. Nec ideo distinctio est
p nihilo: q2 aliter sunt i illis habitaculis ante iudiciū: ali
ter post. Ad q̄ntū de glo. ps̄. d2 q̄ glo. illa exponit seipa3
Nam cū dixerat q̄ post hāc vitā sci nō erunt ibi: vbi san
cti q̄bus dicef: Venite benedicti ⁊c. erūt: statim subdit:
nō habebunt geminā stolam: quā habebūt sci post re
surrectionē. Hec Tho. Vel d2 q̄ glo. loquif de scis ante
xp̄i passionē adhuc in limbo detentis. Hec em̄ sunt v̄ba
glo. Post istā vitā paruā nōdum eris: vbi erūt sci q̄bus
dicef: Venite bn̄dicti. Sed poteris esse in illa requie in q̄
diues lazarū vidit: in qua securus expectes diem iudicij:
q̄n recepto corpore angelis equaberis. Sed quō lazar⁹
fuit in requie cu3 nōdum esset missa hostia. In spe ex to
to. in re partim: q2 nec ignē materialē: nec vermē corrodē
tem sensit. Patet g̃ q̄ loquif de limbo ante oblationem
hostie q̄ est xp̄s. Ad sextum de beato Bern̄. dicif p̄mo q̄
btūs Bern̄. nunq̄ negauit q̄ aīe scē vident essentiā diui
nā ante diē iudicij in celo: licet negauit a scis ante diem
iudicij beatitudinē ↄsummatā. scdo mō supra posito acce
ptam. nam in sermone de scō malachia epo ait. Nūquid
nō viuit: scz aia malachie. Rn̄det: vtiq3 ⁊ btē. Et ad eum
verba vertens addit. Nec iam in fide ambulas: sed in spe
cie regnas. Malachias ille eps fuit Hibernie apud eum
in claraualle defunctus. Ecce dicit eū s̄m aīam beatu3 et
regnare in specie: qđ nō est sine clara dei visione. Itē ser
mone vltimo de oībus scis (loquēs de scis quos vene
ratur nūc eccl̄ia ante diē iudicij.) Non inq̄t acquiesco ex
pertes glorie credere scōs: maxime ꝓpter illud qđ apls
ij. Cor. iiij. ait. Qđ in p̄senti est momentaneū ⁊ leue tribulatiōis no
stre: supra modū in sublimitate eternū glorie pōdus ope
Ps. cv. ratur in nobis. Et ꝓpheta. Visita nos in salutari tuo ad
videndū in bonitate electoꝝ tuoꝝ. Item in eodē sermo
ne aliquātulū ante finē loquēs de iustis a corpore exutum
pris: ⁊ iustis in terra adhuc mortalib⁹: et tractans hunc
versiculū ps̄. Iusti epulenf in ↄspectu dei ⁊ delectenf in
leticia. Iustus inq̄t qui iam cōplectū meruerit: nō quia
adhuc viuit ex fide: nimirū q̄ ait dn̄s. Cū ipso sum in tri
bulatione: ad eū ptinet q̄ ex fide ambulat: nō aūt q̄ ad fa
ciē eius iam puenit. Equidē vtrisq3 est caput vnū: sed nō
vno mō mēbris oībus exhibef. Quibusdam ostendif ca
put hirsutū: spinis inclinatū in cruce: vt humilienf pari
ter ⁊ cōpungant. Quibusdam gloriosum apparet: vt ab
ipso glorificenf: vt in ipso glorienf quē vident sicuti est.
Hoc g̃ scdm desideriū: qđ ex scōꝝ cōmemoratōe fragrat
in nobis: vt sic nobis etiam xp̄s appareat vita nostra: vt
nos quoq3 cū ipso appaream⁹ in glīa: interim nēpe non
sicut est: sed sicut ꝓ nobis factū est caput nostru3 nobis
p̄sentaf ⁊c. Ecce dicit sanctos nūc nō esse expertes glīa:
ipsosq3 puenisse ad faciē: ⁊ q̄ eis caput qđ deus est: appa
ret gloriosum q̄ ab ipso glorificant: ⁊ vidēt eū sicuti est.
¶ Q Vult etiā btūs Bern̄. distinguere tres stat⁹ aīa
rū scārū in sermo. iij. de oībus scis. ⁊. iiij. Prim⁹ est exi
stētiū in corpore mortali. Secūdus sine corpore. Terti⁹
in corpore glorificato et immortali. Primus est in mili
tia. Secūdus in requie. Tertius in beatitudine ↄsumma
ta. Primus est in tabernaculis. Secūdus in atrijs. Ter
tius in domo dei. ¶ Primus in tabernaculis: q2 adhuc
in tētatōe ⁊ pugna cotinua ↄtra inimicos ⁊ vitia. pugnā
tiū aūt mānsio in tabernaculis est. ¶ Secundus in atrijs
nō in pugna: sed in requie ⁊ securitate: q̄ est aīarū separa
tarū ante diē iudicij: in quo nondū puenerūt ad vltimū
gradū beatitudinis: q2 nondū stolam corporis ↄsecute
sunt: sed in stola p̄ma que est gloria aīe glorianf. ¶ Ter
tius in domo est in gloria ↄsummata corporis ⁊ aīe tan
ta: q̄ maiorem vel aliā nō pcipient. Et hec volēs expme
re varijs verbis vtitur: Addēs q̄ in tabernaculis est ge
mitus p̄nie. In atrijs gustus leticie. In domo satietas
glorie scz ↄsummate. Et ad hoc inducit illud supra alle
gatū de aīabus sub altari. Que sunt aīe secūdi stat⁹: bea
te quidē ⁊ diuinā essentiā videntes: nō tn̄ quātum ad oē
desideriū satiate: q2 expectant scd̄am stolā: ⁊ quedā gau
dia accidentalia: vt. s. dictum est. Vnde de aīabus secūdi
status dicit. Acceperūt iā singulas stolas: sed nō vestien
tur duplicibus donec vestiamur ⁊ nos. Stola p̄ma ipsa
est quā diximus felicitatis: ⁊ requies aiarū. Scd̄a est im
mortalitas ⁊ glīa corpoꝝ. quā desiderātes dicūt: Vsq̄
nō vindicas ⁊c. qui clamor est desideriū future resurre
ctionis ⁊ glorie corpoꝝ: vt ibi ↄtinter declarat. Ex quo p3
s̄m eū q̄ nūc receperūt gloriā aīe: quā nō expectāt: et p
ↄñs visionē diuine essentie. Hec em̄ est glīa aīe. Cōsequē
ter declarat q̄ aīe sancte sunt sine macula: sed nō sine ru
ga: q2 nō toto affectu libere pergūt in deū: sed ↄtrahitur
quodāmodo/⁊ rugā facit dū inclinaf ad corpus deside
rio carnis resuscitande. Et post subdit. Qđ nō sequūtur
agnū quocūq3 ierit: idest nō in vniuersalē in oībus dele
ctationē. Non ergo iuenif dixisse q̄ ante iudiciū nō vide
ant beatifice deū: sed illam visionē p̄mo post iudiciū asse
quētur. Qđ ergo dicit aīas nūc eē sub altari futuras: ni
hil aliud est: nisi q̄ eoꝝ beatitudo nūc abscōdita est: non
a ciuib⁹ supnis: sed ab existentibus in inferno: in purga
torio ⁊ in terris. Sed in extremo iudicio erūt sup altare:
q2 tunc manifesta erit eoꝝ pfecta gloria in corpore ⁊ aīa
oībus euidēter vidētibus eos ascēdere in celū etiā demo
nibus ⁊ dānatis. Sic eīn sub/dicit absconsionē: ⁊ super
manifestationē. s̄m illud. Non pōt abscōdi ciuitas supra
montē posita. Neq3 accēdūt lucernā ⁊ ponūt eā sub mo
dio ⁊c. Quāuis textus nō habet/q̄ post iudicium erunt
iuxta vel supra altare: imo si esse sub altari/intelligif esse
sub ptectiōe ⁊ dominio xp̄i q̄ intelligif p altare: ita post
iudiciū vnitis corporibus in cōsummata gloria sunt sub
altari sicut ante: q2 in eternū agnus reget illos. Ex hoc
Apocal. vij. patet quō s̄m mentem beati Bern̄. nūc sunt sub altari: ⁊
post iudiciū sup altare. Qđ sequif in argumento: et ostē
det semetipm filius ⁊ pater ⁊ spūssanctus. Verū est: sed
nō p̄mo aīabus: q̄uis primo totis suppositis. Nec aliud
dicit Bern̄. ¶ R Ad illud qđ sequif vbi dicit: q̄ anime
exute nō statim admittūtur ad glīam regni. Dicif q̄ hoc
intelligif de gloria ↄsummata: nō de gloria regni primo
modo dicta. Alioq̄n quō baptismus aperiret regnū ba
ptizatis aliter q̄ circūcisio: si nō statim post mortē cessan
te impedimēto cōsequerenf regnū: cōtra determinatio
nem ecclesie in. c. maiores. de baptismo ⁊ eius effectu. Et
ad illud qđ sequif: q̄ ostēdens quibus gaudijs exultent
ante iudiciū ⁊c. dicif: verum est q̄ de istis ibi annumera
tis gaudēt. Nō aūt loquif exclusiue. idest non tm̄ de istis
sed multo plus gaudent de beatifica visione nūc presen
te. Illud em̄ gaudiū est essentiale: cetera ibi annumera
ta pertinent ad beatitudinē accidentalem. Sed diceres.
Cur autē beatus Bern̄. nō facit illius mentionē gaudij
de visione: cum sit maius ⁊ p̄ncipale gaudium. Respon
detur q̄ beatus Bern̄. illa posuit in quo est distinctio il
lius status secūdi a tertio. Nūc autē nō distinguūtur aīe
secūdi status ab aīabus tertij stat⁹ in gaudio btitudinis
essentiali: sed tm̄ accidentali. Non eīn in visione beatifi
ca distinguūtur: q2 illa est vtrobiq3: sed in hijs tm̄ que nō

cōueniūt vtriusq; status. Ad septimū. Rñdet sanctus Tho. q̄ hoīes sm corpus habent quādam cōtinuitatē adinuicē: q: sm eum/verū est qd̄ dicit Act. xvij. q̄ de⁹ ex vno hoīe fecit omne hominū genus: sz aīas singulatim finxit. Vñ nō est tanta cōgruentia: vt oēs hoīes simul glorificētur in aīa. sic q̄ simul glorificent̄ in corpore. Itē gl̄ia corporis nō est ita essentialis sicut gl̄ia aīe: vñ maius detrimētum esset sctis: si gl̄ia aīe differret̄ sicut gloria corporis: nec possent hoc detrimentū glorie cōpensari p amplitudine gaudij singulo₄ de cōi gaudio: patet ḡ q̄ 9ña a sili in pposito nō valet. Ad octauū. Rñdet be. Greg. lib. iiij. dial. Si inquit/nūc in celo sunt aīe sancto₄: qd est qd in die iudicij p iusticie sue retributione recipiūt. Et rñdet: hoc eis nimirū accrescit in iudicio: q̄ nūc aīe sola sue gl̄ie retributione letantur: Postmodū vo etiā corpo₄ beatitudine pfruūtur: vt in ipsa quoq; carne gaudeant in qua dolores p dño cruciatusq; ptulerūt. Patet ḡ q̄ illud qd in iudicio reddit̄: scz gl̄ia corporis ꝛ toti⁹ suppositi: illud nō p̄cedit iudiciū/q̄uis gl̄ia solius aīe p̄cedat. Et tantū de illo dubio. ¶ S Recolligētes igit̄ q̄ dicta sunt: eleuato mētis desiderio oremus: Pater noster qui es in celis. Adueniat regnū tuū vl'e: adueniat iudiciū finale: quo tuū regnū: tua maiestas ꝛ ptās: in celo ꝛ in terra: in bonis ꝛ malis pfacti euidentiā oibus apparebit: cū contrusis in īfernalis baratri ignē ppetuū inimicis/ pax q̄ oēm sensum exuperat: tuos in eterna btītudine suscipiet electos. In oibus euacuata oi ptāte p̄ncipatu ꝛ virtute: tu solus pater noster regnabis tuos btīficās in eternū. In q̄bus vt nūerari possim⁹: adueniat regnū scripture. Regnet oramus in nobis veritas tua: oēm de nostris cordibus erroris nebulā longe faciēs: ne vnq̄ truculent̄ suis fraudibus regnet in nobis diabolus mēdacij pater ꝛ p̄nceps tenebrarū. Quaten⁹ eius regno: regnoq; synagoge ꝛ antixp̄i: cuius mysteriū iniq̄tatis iam operat̄ in diffidentie filijs disturbato: dilatet̄ regnū eccl'ie tue scrē numero ꝛ merito filio₄: vt in p̄senti tue dulcedinis p̄gustatiōis triūphantis eccl'ie regno iungantur: ꝛ gustato spū desipiat ois caro. Cognoscāt quoq; oēs ꝛ singuli q̄ magna multitudo dulcedinis tue: quā abscōdisti timentib⁹ te. Qua p̄gustatione cor nostrū dilatet̄ ad currendū viā mādato₄ tuo₄ indefesse. Qd vt possimus p̄camur: o pr̄ qui es i celis: Adueniat regnū gr̄e tue. regnū charitatis tue: que totos nos possideat: qua te sup oia ꝛ i oibus diligentes: ceteras virtutes tuas 9sequamur: vt nō regnet pctm̄ in nostro mortali corpore: sed destruat̄ corpus peccati ꝛ vicio₄. Vincat supbiam humilitas. Extirpet auariciā largitas. Pellat inuidiā benignitas. Superet furorē trāquillitas. Eliminet fornicationē castitas. Moderet̄ castrimargiā frugalitas. Excitet accidiā feruēs mētis viuacitas. Triūphet in oibus excellentissima charitas: q̄tenus iniq̄ qui sunt de regno diaboli iustificent̄: ꝛ fiāt mēbra ecclesie ꝛ ciues regni tui. Adueniat tandem pater nr̄ qui es in celis: regnū btītudinis eterne: post trāsitū huius vite mortalis ꝛ miserie: in quo ois human⁹ satiatur appetit⁹. Rōnalis quidē in pfecta summi boni possessione. Sensitiuus in p̄sentia humanitatis christi eiusq; perfecta apprehēsione. Naturalis in dotib⁹ glorie vbi vere regnabūt tecū electi tui: p plenissimā volūtatis 9cordiā: quo fiet vt nihil assit molestū: nihil absit cupitū: quia tu de⁹ pr̄ noster eris ibi oia in oib⁹. Adueniat q̄mo: ne peccato₄ pōdere pressi cū impijs iudeis olim regni tui filijs eijciamur foras in tenebras exteriores: vbi erit fletus et stridor dentiū sempiternus. Qd q: in solo empyreo celo p̄stat̄ regulariter: adueniat p̄camur ad regnū illud habitationis etheree: regnū dom⁹ tue oib⁹ bonis plene. Ciuitas sancta hierusalē patria nostra q̄ sole nō eget: cui⁹ lucerna agn⁹: cui⁹ portarū seras cōfortasti: vt ppetua securitate ciues ei⁹ firmi: nullo electiōis timore trepidēt: q̄m posuisti fines ei⁹ pacē imperturbabilē sine fine. Que vt in futuro cōsequamur: oram⁹ vt adueniat regnū tuū qd est christ⁹: virga directionis/virga regni tui adueniat qd est nunc in p̄senti: q: nisi nūc regnet in nobis: ad regnū eternū puenire nō possum⁹. Extinguat i nobis regni terreni desideriū: vt mūdus hic immūdus nobis cū oibus suis cōcupiscētijs vilescat: quaten⁹ maiores mūdo facti: sola celestia affectem⁹. Regnet in nobis christ⁹ sua potētia ad nos infirmos ac debiles roborandos: sua sapiētia ad nos insipientes illuminādos: sua bonitate ad nos flebiles ꝛ afflictos cōsolandos. ¶ T Hanc petitionē de quadruplici regno breuiter exponit dñs petrus de aliaco. Adueniat. i. ad nos veniat regnū tuū/scz sacre scripture p verā cognitionē: vt destruat regnū erroris ꝛ ignorātie. Regnū diuine gr̄e per spūalem inhabitationē: vt destruat regnū pcti ꝛ malicie. Regnū vniuersalis eccl'ie p xp̄iane fidei declarationē ꝛ exaltationem: vt destruat regnū antixp̄i ꝛ false synagoge. Regnū celestis gl̄ie p eternā p̄miationē: vt destruat̄ regnū p̄ñtis ꝛ future miserie. Et tantū de illa petitione. ¶ Lectio. lxviij. A

Fiat voluntas tua:

¶ Postq̄ petitū ē bonū celestis gl̄ie/quo in patria beatificamur in p̄cedenti petitiōe scda: sequit̄ nunc petitio tertia: qua petitur bonū spūalis gr̄e: quo in via ad pmerendā celestē gl̄iā preparamur. Preparamur aūt ad hāc pmerendā p gratiā nostrā volūtatē diuine voluntati 9formantē in via. Hanc ḡ petim⁹ cū subiūgimus. Fiat volūtas tua. Et primo petitio hec simplr̄ pponit̄. Scdo eius pfectio specificatur/cū addit̄. Sicut in celo ꝛ in terra. ¶ Sed priusq̄ ad expositionē hui⁹ petitiōis pcedat̄: explicāda est significatio hui⁹ termini voluntas dei: q̄ diuersimode accipit̄ in scriptura. Vñ magr̄ lib. i. dist. xlv. c. vij. Sacra scriptura inquit/de voluntate dei varijs modis loq̄ 9sueuit. Et tñ nō est dei volūtas diuersa: sz locutio diuersa est de voluntate dei: q: noīe voluntatis diuersa accepit. Nā volūtas dei vere ꝛ proprie dr̄ que in ipso est: ꝛ ipsius essentia est. Et hec vna est: nec multiplicitatem recipit. Hec mgr̄. Vnde solet volūtas dei distingui. Primo in voluntatem bñplaciti: ꝛ in volūtatē signi. Volūtas bñplaciti duplex est. scz volūtas antecedēs ꝛ 9sequēs. Volūtas signi q̄ntuplex est: scz phibitio/p̄ceptum/9silium/impletio siue operatio/ꝛ pmissio. Illa ḡ distinctio vt declarat Ockam in suo p̄mo dis. xlv. q. i. nō est alicui⁹ qd est realiter in deo quia in deo nō est aliquo modo multiplex volūtas sicut nec multiplex essentia. Nam in deo nō distinguit̄ voluntas ab essentia. Sed ille distinctiones sunt vocabulo₄ seu nominū q̄ significant diuinā volūtatē q̄ de⁹ est: ita q̄ hoc vbū: vult/velle: q̄n in sacra scriptura attribuit̄ deo: diuersimode accipit̄: vt q̄n dicit̄ deus hoc velle: q̄nq; valet tantū. idest deus hoc p̄cipit vel 9sulit: vel operatur: vel permittit: quādoq; dicit̄ hoc velle qd sua voluntate efficit: qd vt sit vel fiat placet. ¶ B Est ergo volūtas beneplaciti ipsa diuina essentia sibi in aliquo cōplacens vt sit/vel vt fiat. de qua apl's. Vt probetis que sit voluntas dei bona ꝛ beneplacēs ꝛ pfecta. Vbi glo. Voluntas dei dicit̄ vel qua vult que in deo est: siue id qd vult. Hic accipitur dei volūtas qua vult que beneplacitū dei siue dispositio appellatur. Hec glo. Hec voluntas dei vt ait Augu. iij. de trini. c iiij. ꝛ alijs capitulis: vt magister colligit dist. qua supra. est p̄ma ꝛ summa causa omniū speciērum atq; motionū. Nihil em̄ fit qd non de interiori atq; intelligibili aula summi imperatoris egrediatur: sm ineffabilem iusticiam. Vbi em̄ non operatur qd vult dei oipotentis sapientia que pertingit a fine vsq; ad finem fortiter: ꝛ disponit omnia suauiter: ꝛ nō solum facit ea q̄ pseuerantia cōsuetudinis admirationē non admittunt: sed etiam ea que pp̄ter raritatem ꝛ insolitum euentū mirā videntur: quo₄ nihil fit sine voluntate dei: licet plerisq; nō appareat. Itaq; nō nisi dei voluntas causa p̄ma est sanitatis ꝛ egritudinis: p̄mio₄ atq; penarū gratiarum ꝛ

Ro. xij.

retributionū. Hec sola est vnde ortum est quicquid est: et
ipsa orta nō est: sed eterna. Quod vero hec volūtas bñpla
citi distinguitur in antecedentē et consequētem/ nō sic in
telligendū est q sicut in nobis est vna voluntas seu voli
tio pcedens actum: et alia ꝯsequens actum quo cōplacet
in actu: q ita sit in deo. Non em̄ est talis multiplicitas in
deo: sed quicqd est ibi: est oibus modis essentia vel rela
tio/ aut constitutum ex his. Et ideo hec multiplicitas est
nois vt dictū est. Vn̄ eadem voluntas in deo est antece
dens et cōsequens. Dicit̄ tamen nūc antecedēs: nūc cōse
quens respectu alterius et alterius. ¶ E Voluntas be
neplaciti antecedens est voluntas diuina dans alicui an
tecedentia: vnde pōt consequi aliquid vel operari: para
ta coagere si ille velit cum pcepto vel consilio exequēdi.
Et sic dicitur antecedēter velle aliquid: quādo ad id agē
dum/ vel cōsequēdum dat alicui necessario requisita pa
ratus illi coagere et c. Gratia exempli. Diuina volūtas an
tecedenter vult petrum mereri: quādo dat petro libe. ar
bi. atq gratiam. Addit etiam pceptum aut consilium vt
mereatur: paratus sibi cooperari ad actum meritorium:
in hoc em̄ diuina volūtas non quasi per se et immediate
fertur super operationē meritoriā: sed quasi mediate et
antecedenter: quia imediate fertur in ea antecedētia me
ritum donando ea sine quibus nō meretur: vel ordinata
ad meritum vt sunt li. arbi. gratia preceptum aut ꝯsiliuz.
Dicūtur ergo operationes meritorie a deo volite antece
denter etiam prius q fiant: immo etiam si nō fiant: ex eo
solum q efficaciter vult ea que antecedūt actum merito
rium. Per hoc q dicit̄ voluntas diuina (qd ppie accipi
tur pro actu diuine voluntatis q est realiter essentia diui
na et deus) excluditur volūtas signi. Dicitur dans alicui
antecedentia: per hoc excludit̄ voluntas beneplaciti cō
sequens. Licet em̄ volūtas tam antecedens q ꝯsequēs
est voluntas beneplaciti: et ita diuina essentia: ipsa tamē
nō dicitur absolute volūtas: sed in ordine ad aliqd voli
tum imediate aut mediate. Respectu voliti imediate est
volūtas ꝯsequens: respectu voliti mediate antecedens.
Unde in casu posito essentia diuina dicitur voluntas be
neplaciti ꝯsequens respectu li. arbi. petri ac gratie sibi in
fuse: et pcepti aut consilij de agendo meritorie: sed respe
ctu actus meritorij nōdum in esse positi dicit̄ volūtas an
tecedens. Dicitur cum cōsilio vel precepto: ad excluden
dum operationes vitiosas et pctā: quas deus non vult
antecedenter: licet dedit lib. arbi. naturalia et potentias
qbus perficiuntur: quia nō adiecit pceptum vel ꝯsilium
de agendo male aut peccando: sed magis de opposito. i.
nō peccando. Ideo illas operationes malas nō vult vo
luntate beneplaciti antecedenter. Dicitur vltimo parata
coagere si velit: per hoc excluditur factuz abrae: quia do
minus nō voluit eum offerre suum filium antecedenter
licet id pceperat ei: et dedit ei naturalia quibus posset fi
lium imolare: quia non paratus fuit ei cooperari. Loco
cuius particule quidam dicūt: sine manifestatione oppo
siti eius q pcepit. et redit in idē. ¶ D Volūtas bñpla
citi cōsequēs est volūtas diuina sibi efficaciter in esse ali
cuius complacens: ipsum diligendo esse: aut producen
do seu conseruando. Dicitur ipsum diligēdo esse: ppter
voluntatem diuinam respectu suiipsius et personarū in
diuinis. Non em̄ volūtas que est essentia diuina: oibus
modis seipsam vel personas producit aut cōseruat: licet
seipsam et personas velit. Dicitur pducens aut ꝯseruās
ppter voluntatem diuinam consequētem respectu crea
ture: quonia volendo omnem creaturam in esse pducit
aut productam conseruat. Hac voluntate immediate fer
tur in volitum. Et sic dicitur deus velle omne positiuū.
Sine hac voluntate nihil fieri potest in mundo: quia vt
dictū est: ipsa est pma et summa causa omniū causabiliū.
Hec etiam voluntas beneplaciti consequens semper im
pletur. De hac em̄ dicitur in ps. Omnia quecūq voluit
dominus fecit in celo et in terra. Quod etiam ratione osten

ditur: nam q aliquis effectus nō fit ab aliqua causa hoc
contingit: Aut quia causa illa nō habet sufficientem po
tentiam ad producendum illum effectuz: sicut homo nō
potest producere angelum: quia ad hoc non habet vir
tutem actiuam. Aut quia ab alio impeditur in causando:
sicut ignis non comburit stupam propter obstaculi pro
hibentis interpositionem. Aut quia dependet in agēdo
ab alia causa requisita ad agendum que secum non con
currit: sicut ignis in camino ignis non egit in pueros: q
deus subtraxit suam causalitatez: que requiritur in actio
ne cuiuslibet creature. Aut quia causa ipsa mutatur in se
anteq producat effectum: sicut homo non semper facit
que facere instituit: quia anteq faciat mutat propositum
faciēdi. Nullo horum modoꝝ impediri potest diuina vo
luntas: quin fiat id quod facere vult. Ipsa em̄ est causa
vere omnipotens: quapropter nulla potest ei deesse cau
salitas requisita ad fieri cuiuscūq. Si em̄ aliqua talis de
esset: iam nō esset omnipotens. Similr̄ ex eodem: a nul
la causa potest impediri quin agat qd efficaciter agere
vult. Nam quia omnipotēs/ potest tollere omne impedi
mentum si esset. Si em̄ nō posset: deesset sibi potentia ad
tollendum obstaculum. Ex eodem impediri non potest
per defectum cause coagentis: quia q̄uis cuz deo in mul
tis actionibus concurrant cause secūde: sicut sol ad illu
minandum aerem: ignis ad producenduz calorem. Pōt
tamen sua omnipotentia sine omni causa scda pducere
quēlibet effectum. alioquin sibi deficeret potentia sup
plendi causalitatem cause secunde. Nec ppter quartum
omittitur qd vult fieri: q est simplr̄ imutabilis: quapro
pter quicqd vult pro tēpore ab eterno voluit: ideo p tē
pore pro quo fieri vult: imutabiliter fit. Simili modo de
duci potest: q quicqd nō vult fieri: nō fit: adiūcto q est
causa mere libera in agendo et causa vniuersalissima cō
currens ad productionē omniū productorū. Eapropter
nulla creatura potest aliquē effectuz producere: nisi dei
voluntas assit et concurrat libere in agendo. Hūc cōcur
sum cum subtrahit: qd facere pōt dum vult: q libera in
agendo: nihil fieri pōt a creatura: et per ꝯsequēs, non fit
qd deus nō vult fieri. Non aūt sic est de voluntate dei be
neplaciti antecedente. Illa em̄ nō semp adimpletur: n̄
manifestum est q deus dat cuilibet naturalia quib⁹ pōt
facere actū meritoriū. Similr̄ et grām si nō ponit obicez:
paratus est etiam coagere cuilibet ad actum meritoriū.
Dat etiā preceptum et ꝯsilium vt exequatur: et tamē non
quilibet facit actum meritoriuz. Sed multi eliciūt actus
demeritorios contra voluntatem diuinā antecedentez.
¶ E Volūtas signi est creatura aliqua: siue effectus
diuine voluntatis significās vel manifestās nobis diui
nā voluntatē. Sepe em̄ signa noiant̄ noibus signatoꝝ:
sicut elemosyna impensa pauperi/ vocatur misericordia
vel pietas. Unde dicimus ille fecit magnā misericordiaz
vel pietatem huic pauperi: quia elemosyna exterior pau
peri data signū est misericordie et pietatis in animo dan
tis: sic testamentum siue codicillum vocam⁹ vltimam vo
luntatem: quia signū est volūtatis vltime testatoris. Vn̄
magister vbi. s. Aliquādo sm̄ quādam figurā dicēdi/ vo
luntas dei vocatur: qd ppie nō est volūtas eius: vt pre
ceptio/ phibitio/ ꝯsiliū/ pmissio et operatio. Idcq pluras
liter aliqn̄ volūtates dei pnūciat. vt in ps. Magna opa
dñi exqsita in oēs volūtates eius: cū nō sit nisi vna volū
tas dei: q ipse est. Ita etiā idem ppheta ppter multos ef
fectus misericordie et iusticie pluraliter dicit: Misericor
dias dñi in eternū cantabo. Et alibi. Iusticie dñi recte le
tificantes corda. Cum tamē in deo vna sit mia: vna iusti
cia: et vna eadēq sit misericordia: que iusticia scilz diuina
vsia. i. eēntia. Ideo aūt pceptio/ phibitio et c. cū sint mul
ta: vnūquodq tn̄ eorū dr̄ voluntas: q sunt signa diuine
voluntatis. Quēadmodū signa ire dicuntur ira: et signa
dilectionis dilectio appellantur. Et sm̄ hanc figuram di
cendi non est falsum qd dicitur. Sed verum qd dicituꝝ.

sub tropo nubilo obumbratur: ꝛ ſm hos tropos diuer/
ſe voluntates dicunť: quia diuerſa ſunt illa que per tro/
pum voluntates dei dicunť. Hec magiſter. ¶ F Hec
autē voluntas ſigni etiā nō ſemper impletur: maxime il/
la que eſt preceptio/ ꝓhibitio/ ꝛ conſiliū. Nā deus ꝓcece
pit omnibus ſeruare legē. Conſtat autē multos cōtra le
gem ambulare/ ꝛ violare precepta: nec tamen ex hoc ar/
guitur impotentia in dei volūtate: quia nō vult dñs effi/
caciter vt oēs ſuis mādatis obtēperent: quia ſi ſic vellet
indubitāter oēs mādata eius obſeruarent. Sed ſm hoc
velle dr: quia illud fieri precepit/ determinās ſe coopera
turū omnib⁹ id facere volentib⁹: neminē tamen cogit ad
id faciendū. Et ſm hoc nihil aliud eſt dicere voluntatez
dei ſigni nō adimpleri: niſi ꝙ dei precepta nō adimplen/
tur. Et ſimiliter nihil aliud eſt dicere aliq̇d fieri cōtra vo
luntatē dei: niſi q: aliquid fit cōtra ꝓhibitionem dei: ſed
cōtra voluntatē ſigni/ que eſt operatio vel permiſſio: ni/
hil fit. Nam eoipſo ꝙ operatio eſt ipſa operatio impleť.
Similiter eoipſo ꝙ eſt permiſſio: id impletur: ꝛ fit quod
permittiť. Si eñ non fieret: nec diceret operatio dei nec
permiſſio: ꝛ ita nec volūtas dei. Et ſm hoc exponitur et

Tim. ij

intelligi debēt ſcripture: ſicut illud apli. Deus vult oēs
homines ſaluos fieri ꝛ ad agnitionē veritatis venire. qð
intelligendū eſt voluntate antecedente: qð eſt dictu. De
us vult oēs homines ſaluos fieri antecedenter: quia de/
dit omnibus hominibus liberam voluntatē: qua ſe ver/
tere poſſunt in bonū. Adiecit legez et cōſilia: vt ſm illas
regularēt ſuas operationes: paratus dare omnibus ſuā
gratiam: vt efficaces ſint in bene ꝛ meritorie operādo: ꝛ
potētes reſiſtere malis inclinationib⁹ ac ſuggeſtionibus
quib⁹ omnib⁹ homines ordinanť ad ſalutem. Uult ergo
oēs homines ſaluos fieri antecedenter: pro quāto facit
qð in ſe eſt: dirigēdo hoīes ad ſalutē. Sic exponit Dam.
lib. ij. c. penul. Beatus vo Aug. ait: ꝙ aplš nō vult dice/
re/ ꝙ deus velit oēs ſaluari: ſed ꝙ nullus hominū ſalua/
tur niſi per dei volūtatē. Et eſt talis modus loquēdi: ſi/
cut ſi in vna ciuitate eſſet tantū vnus magiſter/ qui doce
ret pueros illius ciuitatis: tūc dici poſſet: ꝙ magiſter ta/
lis doceret oēs pueros ciuitatis. Nō quia oēs pueri a ta/
li magiſtro docerētur: ſed quia nullus doceretur niſi per
eum. Eandem ſententiam ponit beatus Aug. in epiſtola
ad vitalē di. Sicut illud qð dictum eſt: oēs in chriſto viui
ficabunť: cū tamen multi eterna morte punientur: ideo
dictū eſt: quia quicūqȝ vitā eternaz ꝑcipiūt: nō percipiūt
niſi in chriſto. Ita qð dictum eſt: oēs hoīes ſaluos fieri:
ideo dictū eſt: quia oēs homines qui ſalui fiunt: niſi chri/
ſto volente ſalui nō fiunt. Sunt et alie expoſitiones: ſed
iſte ſufficiāt. ¶ G Iſtis premiſſis ꝓcedo ad expoſi/
tionē hui⁹ petitiōis: Fiat volūtas tua: primo de volūtate
bñplaciti: deinde de voluntate ſigni. Quoad primū hac
petitiōe vt dicit beat⁹ Cyprianus: nō petimus vt deus fa
ciat qð vult: ſed vt nos facere poſſim⁹ qð de⁹ vult: ſupple
nos velle. Nā q̇s obſiſtit q̄ minus qð velit faciat: ſed quia
nobis diabolus obſiſtit: q̄ minus ꝑ oīa noſter anim⁹ atqȝ
act⁹ deo obſequať: oramus ꝛ petim⁹/ vt fiat in nobis vo/
lūtas dei: q̄ vt fiat in nobis: opus eſt dei volūtate. i. ope
ꝛ ei⁹ protectiōe: q: nemo ſuis virib⁹ fortis eſt: ſed dei indul
gētia ꝛ miſericordia tut⁹ eſt. Et recte poſt petitionē regni
dei/ qð eſt finis noſter: petim⁹ noſtre volūtatꝭ cōformita/
tē: tanqȝ mediū ad hūc finē perueniēdi: q: tūc hāc habētī
bus pax regni nūciať ab angelis: In hac ſacratiſſima na
tiuitate qua h̄ ſcribim⁹ anno. M. cccc. x. canētib⁹/ Et in
terra pax hoībus bone volūtatis. Bona eſt noſtra volū
tas/ dū fuerit cōformis diuine volūtati. Quia eñ diuina
voluntas ex ſeipſa recta eſt: ꝛ ſuꝑ ꝑꝫ regula: qm̄ ſumma
eſt ꝛ eterna: nec regulā hꝫ cui ſe cōformet vt ſit recta: ſu/
periorē aut priorē: ipſa ꝛ ſui ꝛ oīs rectitudinis ac iuſti/
cie regula eſt: ideo obliqua ꝛ nō recta eſſe nō pōt. De h̄
venerabilis Hugo de ſcō vict. li. j. pte. iiij. c. j. ita ait: Pri/
ma rerū oīm cā volūtas eſt creatoris: quā nulla ꝓcedēs
cauſa mouit: q: eterna eſt: nec ſubſequēs aliqua ꝯfirmat
quia ex ſemetipſa iuſta eſt. Neqȝ idcirco iuſtuz voluit: q:
futurū iuſtū fuit qð voluit: ſed qð voluit idcirco iuſtum
fuit: q: ipſe voluit. Suū eñ ac ꝓpriū volūtatis ei⁹ eſt iu/
ſtū eſſe qð eſt: ꝛ ex eo qð in eo eſt iuſtū: iuſtū eſt/ ꝙ ex eo
eſt iuſtū: qm̄ ſm eā iuſtū eſt qð iuſtū eſt: qð vtiqȝ iuſtum
nō eſſet: ſi ſm eā nō eſſet. Cū ergo querić: quare iuſtū eſt
qð iuſtū eſt: cōuenientiſſime r̄ndetur: qm̄ ſm volūtatē dei
eſt q̄ iuſta eſt. Cū ergo q̄riť: quare ꝛ ipſa dei volūtas iu/
ſta eſt: Hoc ſanius r̄ndeť: qm̄ p̄me cauſe nulla cā eſt: cui
ex ſe eſt eſſe qð eſt. Hec eñ ſola eſt vñ ortū eſt q̄cq̇d eſt:
ꝛ ipſa nō eſt orta: ſed eterna. Hec Hugo. ¶ H Ois er
go iuſticia ꝛ rectitudo rōnalis creature cōſiſtit in confor
mitate ipſius ad dei volūtatē. Obliq̇tas vo ꝛ iniuſticia
creature rōnalis ex difformitate volūtatis ei⁹ ad volūta/
tē diuinā cōſurgit: ſicut docet beat⁹ Augu. ſup pš. ct. Iſti
ſunt recti corde: q̄ in hac vita ſequunť voluntatē dei. Uo
luntas dei eſt aliqñ vt ſanus ſis: aliqñ vt egrotes. Si qñ
ſanus es/ dulcis eſt tibi volūtas dei: ꝛ qñ egrotas/ ama/
ra eſt tibi: nō es rect⁹ corde: q: nō vis volūtatē tuā dirige
re ad dei volūtatē: ſꝫ vis dei volūtatē curuare ad tuā. Illa
recta eſt: tua curua: tua dirigēda eſt ad illā vt ad regulā:
nō illa curuāda eſt ad tuā. Juſticia ḡ nr̄a in h̄ ꝯſiſtit vt no
ſtra volūtas infirma: de ſe nō recta: cōformeť diuine vo/
luntati tanqȝ ſue regule: cui cōuenit eſſentialiter eſſe re/
ctam. Huic q: angeli quidā ſe difformarūt: deiecti ſunt a
loco voluptatis/ lucis/ leticie/ ꝛ amenitatū ad loca penꝯ
tū miſerie ꝛ tenebrarum. Ideo ne ꝛ nobis ab hac inobli
quabili volūtate declinantibus pareť locus caliginis ꝛ
gehēna: oramus: Fiat volūtas tua. Quia vo ceteri ange
loꝝ diuinā voluntatē/ eiuſqȝ beneplacitū intuētes/ ſe illi
libere cōformarunt: ne ab illa curuari poſſent: ſed in ipo
perpetuo ſolidarenť: cōfirmati ſunt ꝛ ſtabiliti in beatoꝝ
patria. Ideo quia ꝛ nos in illā venire cupimus: poſt pe/
titū regnū quod eſt ſanctoꝝ patria: orantes ſubiūgim⁹:
Fiat volūtas tua. Hunc orādi modum nedum verbo ma
giſter noſter docuit: ſed facto ſuo exēplauit. Uñ beatus
Cyprianus: De⁹ infirmitatē hominis quā portabat oſtē/
dens ait: Pater ſi fieri poteſt/ tranſeat a me calix iſte. Et
exemplū diſcipulis ſuis tribuēs: vt nō voluntatē ſuā: ſed
dei faciant addidit dicēs: Uerūtamē nō qð ego volo: ſed
qð tu. Et alio loco dicit: Nō deſcēdi de celo vt facerē vo/
luntatē meā: ſed eius qui me miſit. Qð ſi filius obedi/
uit vt faceret patris voluntatē: quāto magis ſeru⁹ obau
dire debet vt faciat voluntatez dei: ſicut in epiſtola ſua/
Johānes quoqȝ ad faciendū dei voluntatē hortať ꝛ in/
ſtruit/ dicēs: Nolite diligere mundū ꝛc. Et ſequiť. Mun
dus tranſit ꝛ cōcupiſcētia eius. Qui aūt fecerit volunta
tem dei/ manet in eternū: quomodo ꝛ de⁹ manet in eter/
nū. Qui ergo in eternū manere volumus: dei q̄ eternus
eſt: voluntatē facere debemus. Hec Cyprianus. Si ergo
filius cuius volūtas curuari nō potuit: vtpuťa cōfirma/
ta ꝛ impeccabilis orauit: Pater nō mea: ſed tua volūtas
fiat: quid faciet miſer peccator: cuius volūtas inſtabilis
ꝛ peccabilis: multiſqȝ retiaculis peccatoꝝ inuoluta: quā
trahit mundus: ſuggerit diabolus: concupiſcentia incli/
nat ad ſe difformandum diuine rectiſſime voluntati. Ni/
hil certe vtilius vel fructuoſius fieri poterit/ q̄ tota mē/
te/ animo et corde ad patrem orare qui in celeſti reſidet
gloria: Fiat voluntas tua: vt qð tu nos vis facere/ facia/
mus: quod tu prohibes/ caueamus: quod tu conſulis
impleamus: quod tu vis/ velimus. Sicqȝ tue voluntati
iuſtiſſime ſemꝑ ꝛ in oībus nos cōformem⁹. ¶ S Sed
ꝓ pleniori hui⁹ petitiōis itellectu q̄riť: Utruȝ tenemur
noſtram voluntatē diuine voluntati in oībus cōforma/
re. Et videtur ꝙ nō: quia nō tenemur intellectū noſtruz
diuino intellectui conformare: alioquin habens opinio
nem falſam/ peccaret: quia diſcordaret ab intellectu diui
no qui in nullo errare poteſt: ergo a ſimili/ nec tenemur
volūtatē noſtrā diuine volūtati cōformare. ¶ Ad oppo

situm. Voluntas creata tenetur se cōformare sue regule sed volūtas diuina est regula cuiuslibet volūtatis create: ergo qlibet volūtas creata tenet se cōformare volūtati diuine. Ad hoc dubiū doctores varie rñdent vt recitat Alex. de ales pte. i. q. xli. ꝛ post eū sanct⁹ Bona. q. vlti. pu mi sentē. Plus in mō loquēdi ꝙ i re ipa differētes. Ideo premitto quasdā distinctiōes / fm quas ponent cōclusiue rñsiones. ¶ Notandū igit ꝙ volūtas nostra pōt cōformari volūtati diuine: In volito / volēdi actu / volendi modo. In volito: qñ vult rem illam seu opus quā vel qᵒ vult de⁹. In volēdi actu: qñ vult illud qᵒ deus vult eam velle: qñ scꝫ habet actū cōformē actui diuine volūtatis: licꝫ nō illud velit qᵒ de⁹ vult. Gra exēpli: Deus vult bonū filiū honorare patrē: quēꝫ tñ deus nō vult honorari. Vult eñ de⁹ filiū velle necessitatē patris releuare: vt puta infirmitatē vel paupratē: licet de⁹ patrē velit esse infirmū ꝛ pauperē. Siliter de⁹ vult quēlibet diligere oēm ꝓximū suū volēdo sibi vitā eternā: cū tñ de⁹ nō velit illi ꝓximo scꝫ ꝑscito vitā eternā. Diligēs ergo sic ꝓximū / cōformat se volūtati diuine nō in volito: qꝛ nō in vita eterna: sed in actu volēdi: qꝛ hꝫ actū cōformē actui diuine voluntatis. vult eñ sicut deus vult eū velle. In mō volēdi: qñ vult ex filī charitate / ꝛ ꝓpter eundē finē quo deus vult. Sic qui vult aliqd qᵒ de⁹ vult: ꝛ qᵒ deus vult eū velle: nō tñ ꝓpter eundē finē. i. nō ꝓpter deū. (Nam ꝓpter seipsum de⁹ vniuersa operat: vt dr̄ Prouerb. xvi.) conformat se diuine volūtati in volito / ꝛ in actu volendi: nō tñ in volēdi modo. ¶ Z Scdo notandū ꝙ quelibet dictarū voluntatū pōt esse actualis vel habitualis. Actualis / vt qñ elicit actū / scꝫ velle id qᵒ de⁹ vult: vel qᵒ deus vult eā velle: aut cū circūstantia ꝛ eo modo cū quibus ꝛ quomodo deus vult. Habitualis / qñ actu nō elicit velle vel nolle: habet tñ in se habitū inclinantē ad eliciendū. Et ille habitus inclinare pōt mediate vel imediate. Immediate / sicut habitus genit⁹ ex particularib⁹ actibus volendi hoc vel illud. Sicut ex actibus volendi abstinere a superfluis frequētatis / generat habitus tēperantie: qui immediate inclinat ad volendū viuere tēperate tanꝙ ad actū ꝓpriū. Mediate aūt habit⁹ inclinat: qui inclinat mediante actu ꝓprio. Sicut habitus ꝑncipiꝫ mediante actu ꝓprio inclinat intellectū ad actū cōclusionis: vt est habitus quo generaliter cōplacet voluntati quicqd cōplacet volūtati diuine. Hic eñ nō inclinat immediate ad omne volitū a deo. Presupponit eñ cognitionē qua sciat hoc esse volitū a deo: ꝛ mediāte illa inclinat ad actū volendi volitū tale a deo. Nā ille habit⁹ primo iclinat ad volēdū generalr omne volitū a deo tanꝙ ad actū ꝓpriū. Iste autē actus volēdi omne volitū a deo / cōcurrēte cognitione ꝙ hoc particulare est volitū a deo: inclinat ad volendū illud particulare qꝛ volitum a deo. ¶ Z His ꝑmissis est ꝓpositio prima: Nō oportet voluntatē viatoris se cōformare diuine volūtati in omni volito: volēdo quodlibet volitū a deo actualiter: immo qñqꝫ tenet se nō cōformare. Prima pars patet: qꝛ nō semꝑ tenet scire volūtatē dei bñplaciti cōseqnētē. Hec est eñ volūtas dei qad volitū: dicēte aplo ad Roma. xi. Quis cognouit sensum dñi. Qᵒ autē nō tenet scire: nō tenet velle: cū velle ꝑsupponat cognoscere: imo pōt qñqꝫ meritorie oppositū velle: idest ꝯ velle qᵒ de⁹ nō vult. Sicut de dauid legit. ii. Regū. vii. ꝙ voluit edificare tēplū dño: qᵒ tñ dñs noluit ꝑ ipm: sed per filiū suū salomonē edificare: ꝛ tñ voluntas dauid bona fuit ꝛ recta. Vñ. iii. Regū. viii. habet. Dixit dñs ad dauid. ꝙ cogitasti in corde tuo edificare domum homini meo: benefecisti: hocipm mēte ptractās. Verūtñ tu nō edificabis mihi domū: sed fili⁹ tuus. Itē beat⁹ Augu. in enchi. ca. c. Aliqñ bona volūtate hō vult aliqd qᵒ deus nō vult: etiā ipse bona multo amplius multoqꝫ certius voluntate: tanꝙ si bonus filius patrē velit viuere: quē deus bona voluntate vult mori. Et rursus hoc fieri pōt: vt hoc velit hō voluntate mala qᵒ deus vult bona: velut si malus filius vellet mori patrē: velit hoc etiā de⁹. Et sequitur. Nā deus quasdā volūtates suas bonas implet ꝑ malorꝫ hoim volūtates malas. sicut ꝑ iudeos maliuolos bona voluntate patris christus ꝓ nobis occisus est. Preterea si deus ꝑcipiat alicui vt nō velit ab eo volitū: vt si deus velit patrē meū mori: ꝛ precipiat mihi vt velim patrē meū viuere. In hoc casu q̄ impossibilis nō est: teneor me cōformare diuino ꝑcepto ꝛ nō diuino volito: vt infra patebit: etiā si cōstat mihi de volito. Scda pars patet: qꝛ stat ꝙ deus ꝑcipiat homini aliqd velle qᵒ ipse nō velit: quo modo precepit diligere proximū volēdo sibi salutē: quē prescíuit ad dānationē. In quo casu hō tenetur velle salutē ꝓximo: in qua volūtate nō conformat se volito diuino: ergo tenet se nō cōformare diuino volito in casu. ¶ M Ex illa ꝓpositione sequit ꝙ diuina volūtas bñplaciti nō est regula sua cōformare nostrā volūtatē regulās vt sit bona. Patet per beatū Aug. vbi. s. in enchi. Bone volūtati dei pietas potius cōsonat: ꝙuis alius volētis ꝙ huius idē volētis: impietas tñ interest qd velle homini: qd deo cōgruat: ꝛ ad quē finē suā qsqꝫ referat voluntatē: vt aut ꝓbet aut improbet. Hic aperte ostēdit Aug. ꝙ nō semꝑ ꝓbat volūtas hois cōformis volūtati dei in volito: neqꝫ reprobat semꝑ voluntas difformis: qꝛ qñqꝫ aliqd cōgruit velle deo: ꝛ aliud cōgruit velle homini. Siliter in eodē volito a deo ꝛ hoie qñqꝫ in aliū finē refert hmōi volitū a deo: in aliū ab hoie: ꝓpter qᵒ qñqꝫ volūtas cōformis diuine volūtati reproba est: ꝛ difformis iusta. Itē in habētib⁹ intellectū ꝛ voluntatem vnū nō regulat aliud: nisi inquantū impōnit vel ꝓponit sibi qd ꝛ qliter velle ꝛ agere debeat. Sed volūtas diuina bñplaciti cōsequēs: cū non semꝑ in nobis innotescat: etiā dū innotescit: non semꝑ imponit nobis qd velle vel agere oporteat: ergo nō est regula / nostram volūtatē regulās. Illa ergo volūtas dei nostrā volūtatē regulat: q nobis innotescit qd ꝛ qliter nos velle oportet. Et hec est ꝑceptū vel cōsiliū quo nobis innotescit qd ꝛ qliter nos velle de⁹ velit. Tūc eñ recta est nostra volūtas: qñ id et taliter volumus qᵒ ꝛ qliter de⁹ vult nos velle. Et cōformitatē ad hāc dei voluntatē denotat Aug. in de lib. arbi. cū dicit / ꝙ etiā lex naturalis ex ꝯ recta est: qꝛ cōformat diuine volūtati. Sic eñ ois iusticia ꝛ ois rectitudo legū humanarū descēdit a ꝑma rectitudine: q̄ est volūtas dei: ꝛ cōsistit in conformitate sua ad diuinā voluntatē: dū scꝫ est talis / qualē eā vult esse diuina volūtas. ¶ Scda propositio: Nō tenet volūtas viatoris se ꝯformare habitualiter imediate volūtati diuine in volito. Patet ꝓpositio sicut precedēs: qꝛ habitus imediate inclināns ad volēdū aliqd / presupponit cognitionē volēdi. Nō autē tenet hō cognoscere volita diuina: ergo nec tenet hre habitū inclinātē particulariter ꝛ imediate ad illa volita. Preterea pōt habere actū cōtrariū volūtatis vt deductū est meritorie alicui⁹ voliti a deo: ergo etiā habitū cōtrariū: ꝛ ꝑ cōsequēs nō habere habitū cōformē: cū cōtraria simul stare nō possunt: ꝛ quicūqꝫ pōt habere vnū cōtrariorꝫ sine peccato: nō tenet habere reliquū. ¶ N Tertia ꝓpositio: Volūtas cuiuslibet viatoris ad aliqualē dei noticiā attingere potētis rōnis vsum habētis: tenet se cōformare habitualiter mediate volūtati diuine bñplaciti: quantū ad volita ꝑ ipsam. Patet: qꝛ in omni hoie vsum rōnis habēte / debet esse talis voluntas habitualis: qua sibi in genere placet quicqd deo placet: licꝫ in particulari nesciat qd deo placeat: ergo ꝓpositio vera. Cōsequētia nota: Antecedēs ꝓbatur. Nā qlibet hoim tenet hre cor nō prauū: sꝫ rectū. Cor aūt rectū est cor volēs oia q̄ vult de⁹. Vñ Augu. sup illud ps. Non adhesit mihi cor prauū. ait. Cor prauum est cor nō rectum. Rectū autē cor hominis dicatur: qui omnia que vult deus ꝛ ipse. Et glo. sup eodē verbo dicit. Cor prauū cor tortuꝫ: qᵒ habet, qui non vult omnia que vult deus. Hoc autē nō potest intelligi de voluntate actuali aut habituali immediate inclināte ad vo

lendū qđ deus vult: vt patet ex duabus p̄cedentib⁹ ppo
sitionib⁹: ergo intelligit̄ de volūtate habituali mediate
inclināte. ¶ Quarta ppositio: Volūtas viatoris tenet̄
se cōformare volūtati diuine bn̄placiti in particulari co-
gnite: nisi reuelatio aut p̄ceptū dei ipaȝ ad oppositū obli
garet. Probat̄ illa propositio: q2 ipossibile est voluntatē
velle antecedēs/ ⁊ nō velle cōsequēs scitū esse tale: cum
nō possit opposita simul velle. Oppositū aūt cōsequen-
tis semp̄ repugnat cōtradictorie antecedēti. Sed volēs
habitualiter omne volitū a deo/ vult antecedēs ad q̄dli-
bet particulare volitū: cū quelibet vniuersalis iferat suā
particularē: ergo volēs vniuersalē/ oīe scȝ volitū a deo:
vult etiā hoc volitū a deo scitū esse tale. ¶ Et nota q̄ ha
bit⁹ ⁊ habitualiter nō accipit̄ hic pp̄rie p̄ q̄litate genita
ex actib⁹ frequētatis: sȝ largi⁹ p̄ omni dispositiōe volūta
tis qua parata est velle actualiter obiectū sibi sufficiēter
p̄sentatū. Nā volūtas anteq̄ habuisset actū volēdi oīa q̄
de⁹ vult siue h̄ particulare volitū a deo: tenet̄ habitualı-
ter h̄ velle: ⁊ tn̄ nō tenet̄ habere q̄litatē ex actib⁹ genitā:
cū nullus actus precessit. ¶ Dicit̄ notāter in ppositiōe/
nō actualiter: q2 posset volūtas apprehēso aliq̄ a deo vo
lito nō esse deliberata aut distracta circa alia. Posset etiā
suspēdere actū suū et p̄cipere intellectui/ vt magis deli-
beraret. Nā actus preueniētes deliberationē/ nō sunt in
hoīs potestate: ideo ad illoȝ moderationē subitā hō nō
obligat̄. ¶ O Cōcessum etiā est humane infirmitati:
vt dicūt doctores: si euenit aliquid triste ⁊ penale motu
quasi subito ⁊ naturali: illud nolle ⁊ q̄si discōueniēs re-
fugere. Cū aūt ratio accedit: ⁊ q̄ hmōi euētus cā est diui
na volūtas attēdit: tūc volūtate talē deliberatā cognitio
nē cōsequēte: tenet̄ se cōformare volūtati dei volēdo il-
lud triste ⁊ penale. Vn̄ beatus Aug. Si q̄ recto sunt cor
de/ q̄nq̄ corde mortali priuatim aliq̄d velint qđ sue cau-
se negocio vel p̄senti necessitati cōuenit: tn̄ q̄cito intelle
xerint aut cognouerint deū aliud velle: p̄ponūt volunta
tē diuīnā potētis sue volūtati infirme: ⁊ volūtatē dei volunta
ti hoīs. Vn̄ hō christ⁹ ostēdit quādā priuatā hoīs volūta
tē patri dicēs: Si fieri pōt/ trāseat a me calix iste. Hec hu
mana volūtas erat pp̄riū aliq̄d ⁊ priuate volēs. Sed q2
[illegible] corde voluit esse hoiem: ⁊ quicq̄d in eo aliquātulū
curuū esset: dirigere ad deū/ qui semp̄ rectus est: subdit:
Verūtamē nō qđ ego volo: sed qđ tu vis pater. ¶ Dicit̄
etiā nisi reuelatio aut p̄ceptū dei ⁊c. q2 posset deus reue
lare petro q̄ nō vellet eū velle mori patrē: quē tn̄ de⁹ ipe
vellet mori. In quo casu teneret̄ petrus velle patrē suū
nō mori: licet sciret deū ipm velle mori. ¶ Dicit̄ notāter
in particulari cognite: q2 vt. s̄. dictū est: pōt bon⁹ fili⁹ pa-
trē suū velle viuere quē de⁹ vult mori: dū ignorat hāc dei
volūtatē. Vn̄ licȝ pater grauissima laboret ac desperata
infirmitate: adhuc fili⁹ pōt velle patrē viuere. Pōt etiam
vite remedia q̄rere medicoȝ opere ⁊ aliis licitis viis: tuȝ
q2 nulla infirmitas est euidēs signū q̄ de⁹ velit patrē mo
Ro. iiij. ri: qui pōt etiā mortuos resuscitare: ⁊ vocat ea q̄ nō sunt/
sicut ea q̄ sunt. Semp̄ eīm dubitare pōt fili⁹/ an de⁹ velit
patrē suū mori/ ad minus p̄ illo vel isto instāti. Ideo do
nec mortu⁹ nō fuerit: remedia longioris vite licite q̄rere
pōt. Et sic suo mō in aliis pōt q̄libet q̄rere defensionē ac
refugiū cōtra insidiātes/ oppugnātes/ opprimētes: licet
deus velit eū sic tētari/ ⁊ dānificari/ q̄diu ignorat veruȝ
deus hoc velit: aut q̄diu ⁊ vsq̄quo hec velit: semp̄ tn̄ ma
nere debet habitualis illa cōformitas volūtatis media-
ta: de qua loquit̄ ppositio tertia: vt semp̄ sit paratus aio
patiēter ferre/ si nosset deū h̄ simplr̄ velle. ¶ P Sed
hic q̄ri pōt: p̄ quid nobis innotescere pōt volūtas dei be
neplaciti ⁊ cōsequēs. Rn̄det̄ q̄ duob⁹ modis possumus
certe cognoscere deū aliq̄d velle nunc esse vel fuisse vel
futurū fore. Unus est diuina reuelatio. Sic certe pphe-
te nouerūt p̄terita presentia ⁊ futura. Sic moyses nouit
mūdi creationē: quā posteris descripsit: q̄ longe fuit p̄te
Actuū. v rita. Sic petrus nouit preciū qđ fraudauit ananias ꝯsen
tiente saphyra. Sic heliseus pphēta nouit giezi tenere
vestes quas naamā dederat ⁊ munera. iiij. Regū. v. Sic
nos certe credimus futurū iudiciū: antichristi p̄secutio-
nē: ⁊ mortuoȝ resurrectionē. Alio modo cognoscit̄ hec
diuina volūtas ipso facto aut operatione. Cū eīm diuina
volūtas oim rerū existētium est autor: ⁊ nihil oīno fieri
pōt eo nolēte: eo ip̄o q̄ aliq̄d fit/ vel factū est: certe nosci
mus deū hoc fieri: vel factū esse voluisse. Et hec noticia
tn̄ extendit se ad p̄terita ⁊ existentia: nō ad futura. Vn-
de certi sumus q̄ quecūq̄ circa nos fiūt: siue p̄spera/ si-
ue aduersa: vt abūdantia temporaliū in frumento et vi-
no: diuitiarū affluētia: corpoȝ sanitates: honoȝ sublima
tiones. Siliter ⁊ hoim clades/ guerre/ pestes/ terrarum
depopulationes/ paupertates/ crīine/ amicoȝ interitus et
filia: omnia deo volēte ⁊ faciēte hec fiūt: vt. s̄. tactum est.
¶ Q Ex quo sequit̄ q̄ in oībus supra dictis ita tene-
mur nostrā volūtatē diuine cōformare volūtati: vt oīa h̄
dū fiūt: seu accidūt/ nobis placeāt: eaq̄ sic fieri velimus
tanq̄ volita a deo sua rectissima ⁊ iustissima voluntate.
Hoc etiā docemur Eccli. xxxix. Bn̄dicite dn̄m in operib⁹
suis. Et diceris in confessione. Opera dn̄i vniuersa bona
valde. Opera eīm dn̄i exq̄sita sunt i oēs volūtates e us.
Et iterū in ps̄. Bn̄dicā dn̄m in omni tp̄e: semp̄ laus ei⁹ in
ore meo. Sup̄ quo Aug. Nunq̄d solū q̄n tibi bn̄facit: q̄si
abūdāt tēpo: alia: mul tn̄ frumēti vini ⁊ olei: auri ⁊ argē-
ti: pecoȝ: domoȝ: tūc bn̄dicēs. Nō: sed i omni tp̄e: ergo ⁊
tūc q̄n illa h̄m tēpus ⁊ h̄m flagellū dei turbant̄: auferun
tur: ⁊ minus nascunt̄: ⁊ iā nata dilabunt̄: ⁊ exinde sequi
tur egestas/ labor/ ⁊ dolor: ac tribulatio: tūc qui cantas:
bn̄dicā dn̄o in omni tp̄e: bn̄dic ⁊ q̄n illa dat: ⁊ q̄n illa tol
lit: q2 ille dat/ ⁊ ille tollit: sed seip̄m a bn̄dicēte nō tollit.
De illis vo q̄ se nō cōformāt diuine volūtati dicit pphe-
ta. Cōfitebit̄ tibi cū bn̄feceris ei. super quo glo. i. lauda- ps̄. xlviij
bit te o de⁹ cū bn̄feceris ei: ⁊ solum in p̄speris: ⁊ blasphe
mat in aduersis. Nō dicit q̄ talis est: vt sanct⁹ Job. Si bo
na suscepim⁹ de manu dn̄i: mala cur nō sustineamus. Et
iterū. Dn̄s dedit: dn̄s abstulit: sicut dn̄o placuit ita factū
est: sit nomē dn̄i bn̄dictū. ¶ R Sed dicis ergo place-
re debet incēdiū: ⁊ ita nō erit extinguēdū: dū in domo vel
in ecclia orit̄: nec muniēdus est locus ꝯ hostiū insultus:
nec defendēda patria: sȝ nec instituēde p̄cessiōes: ac orō-
nes publice ad deū fundēde sunt tp̄e pestilētie ⁊ guerra
rū: qđ est ꝯ vsuȝ ecclie. Si eīm tenemur illa velle: nō sunt
nolēda: ⁊ ita nec etiā ne fiant orādū est aut agēdū. Itē sic
deberēt nobis placere peccā: homicidia: adulteria: furta:
comessatiōes: ebrietates: ipudicitie: ⁊ cetera maleficia et
peccā. Oīa illa sicut cetera supradicta nō nisi deo volente
fiūt: si eīm fieri nollet: fieri nō possent. Ad primū dr̄ q̄ su
pradicta penalia ⁊ aduersa dū fiūt aut facta sunt: place-
re debēt tāq̄ a deo iusta volūtate facta. Sed q2 dubiū no
bis ē q̄diu dn̄s velit vt maneāt: possum⁹ velle vt cessent.
Vult eīm q̄nq̄ dn̄s incēdiū oriri: ⁊ nō ꝯtinuari. Vult etiā
q̄nq̄ hostes isurgere: ⁊ conari aduersuȝ iustos ⁊ nō no-
cere: sȝ ab eis q̄b⁹ nocere moliunt̄: repelli. Et iō munien
da sunt loca: instituēde p̄cessiōes: extinguēda incēdia/ nō
vt nō sint orta. Frustra eīm hec fierēt cū p̄teritū reuocari
nō possit: vt nō fuerit: nec qđ est/ caueri vt nō sit: cū om-
ne qđ est: q̄n est: necesse sit esse i sensu cōposito. Sed agē
dū est ⁊ orādū: vt ea tollant̄: vt nō p̄maneāt: h̄ eīm an de⁹
velit q2 nobis incognitū est: orādus est vt velit: q2 forte
ideo oriri voluit: vt ad orōnē nos excitaret: ⁊ nos exaudi
endo nobis suā charitatē ostēderet: ⁊ p̄ h̄ dilectionem in
nobis ad se habēdam excitaret. Qđ cū fecisse innumere
scripture testant̄. Sic iudurauit pharaonē: vt potētiā suā
pplo liberādo ostēderet: ⁊ eos p̄seq̄ p̄misit vsq̄ ad mare
rubrū: vt eos mirabiliter liberatos/ ad sui cognitionē ⁊
amorē erudiret: vt habet̄ in Exo. Et p̄ h̄ patet q̄ si oritur
incēdiū: laborādū est ad extinctionē: ne permanēdo ab-
sumat: licȝ nō sit volendū vt nō sit ortū: quia hoc ip̄sum
q̄ ortū est: certū est deū voluisse: nō autē certū q̄ de⁹ ip̄m

velit ꝑmanere:augeri: vel ad nondū incēsa protendi. Si aūt certū foret ꝑ reuelationē aliquā/deū velle totā ciuitatē incinerari: aut ab hostib⁹ capi: neqꝫ q̄ resistēdū foret nec labo:ādū ad ignis extictionē: aut hostiū repulsionē: aut orandū ꝓ pestilētie ablatione ⁊c. Sic peccauerūt iudei nolētes ciuitatē hierlm ⁊ seipsos tradere regi nabuchodonosor ad denūciationē hieremie: vt habeꝫ Hiere. xxxviij. ¶ S Ad scḋm rñdebiꝫ infra: cū docebiꝫ de voluntate signi qḋ est ꝑmissio. Sed diceres q̇d si deus reuelaret alicui ꝑscito/ꝙ dānandus esset: nūquid talis prescitus velle deberet suā perpetuā dānationē. Hoc em̄ esset cōtra legē dilectiōis/qua teneꝫ seipm diligere ad salutē. Ad hoc rñdet Grego. de arimino. q. vlti. ſ. Iniarum. Supposito inq̇t/ꝙ talis reuelatio a deo possit fieri (qḋ est satis dubiū.) Dicendū videreꝫ ꝙ nisi deus vellet hmōi hominē nō velle suā dānationē ⁊ hoc sibi cōstaret: ipe sciēs dei volūtatē/deberet cōtentari: ⁊ velle ꝙ eū deus dānaret: ex quo sic esset placitū deo: ⁊ hic actus procederet ex maxima dilectione dei: nec esset culpabilis: sed laudabilis. Et vlterius videtur dicendū/ꝙ in tali casu nō esset sibi licitū pro finali salute sua orare: sed simpliciter de diuino iudicio deberet cōtentari. Et huic fauet dictum beati Augu. xxi. de ciuitate dei. c. xxiiij. Ubi eius snīa est: ꝙ pro nullo viuēte finaliter reprobato eccl̄ia oraret vt saluaretur: si de ei⁹ reprobatione esset certa. Ait em̄: Si de aliquibus ita eccl̄ia certa esset: vt q̇ sint illi etiā nosset: q̇ licꝫ adhuc in hac vita sint cōstituti: tñ predestinati sunt in eternū ignē ire cū diabolo: tā pro ipsis nō oraret q̄ nec ꝓ seipso. et hoc late declarat ibidē. Et intelligendū est qḋ dictum est: in casu in quo q̇s esset cert⁹ deū sic absolute: et nō solū cōditionaliter velle. ¶ T Illa aūt propositio quarta quibusdā videꝫ dura. Ūn arguūt ꝯ eā. Uoluntas nō teneꝫ oīa velle q̄ de⁹ vult. etiā que nouit deū velle: ergo ꝓpositio illa est moderāda: ⁊ nō sicut iacet est vera. Antecedēs ꝓbaꝫ: q: si teneretꝫ oīa velle q̄ nouit deū velle: aut h̄ est ex natura volitoꝝ a deo: aut ex p̄cepto. sicut em̄ nihil est malū nisi ſm se: vel ex ꝓhibitione supioris: ⁊ ꝑ cōsequēs ex se cauēdū: vel ex ꝓhibitione: sic nihil est necessario volēdū: nisi ex se vel ex p̄cepto supioris in ꝓposito vel ex p̄cepto dei: sed rem volitā a deo nō semꝑ tenemur velle ex natura rei: puta dānationeꝫ patris: q: sic teneremur eā velle/etiā si deus eā per impossibile vellet nō tanq̄ rem ꝑ se bonā: qḋ est absurdū: neqꝫ ex precepto id tenemur: q: nusq̄ legimus tale preceptū. Preterea si tenemur cōformare voluntatē nostrā voluntati diuine: sic subdit⁹ teneretꝫ volūtatē suam cōformare volūtati sui prelati/in his in quib⁹ est sibi subdit⁹: sed ille nō teneꝫ facere vel velle id quod p̄latus vult fieri ex eo solo ꝙ prelatus vult hoc fieri: sed ex hoc ꝙ prelatus vult subditum hoc velle vel facere. Ita videtur in proposito. Illud tñ teneꝫ voluntas hoīs velle: quod deus vult eū velle: ⁊ nō vniuersaliter quicq̇d de⁹ vult. ¶ Hui⁹ snīe est Durādus circa primū sniarū: ⁊ videꝫ cōsentire beat⁹ Tho. ſ. ij. q. xix. arti. x. Et allegaꝫ ad idē Ansel. lib. de similitudinibus dicēs nō debere nos velle semꝑ qḋ de⁹ vult: sed velle qḋ de⁹ vult nos velle. Itē Aug. in enchi. Deū cōgruit aliq̇d velle/qḋ nō cōgruit hoīs volūtati velle. Et allegat ideꝫ magister dist. xlvi. primi. Et ſm h̄ dicūt/ꝙ si de⁹ alicui absolute reuelaret suā dānationē: nō teneretꝫ talis velle suā dānationē. Quia licet sibi innotesceret/ꝙ de⁹ vellet suā dānationē: nō tñ ex h̄ innotesceret deū velle ꝙ dānādus vellet suā dānationē. Et ſm illos loco ꝓpositionis q̄rte suprapositē/poniꝫ hec ꝓpositio q̄ etiam apud priorē opinionē vera est. ¶ U Uolūtas hoīs viatoris ita teneꝫ se ꝯformare diuine volūtati in volito/ꝙ nō debet remurmurare opposită volēdo simpliciter ⁊ deliberate ei: qḋ scit deum velle: secus ex cōditione. Probatur conclusio: quia voluntas viatoris volendo scienter iniustum/peccat: ⁊ est iniusta. Sed voluntas volens oppositum ei qḋ iustum est/scienter vult iniustum: ergo est iniusta. Ultra. Omnis voluntas volens oppositum ei quod vult deus: vult qḋ scit vel scire debet esse iniustū: ergo est iniusta. Antecedens patet: quia omne quod deus vult: eo ꝙ vult/iustū est: ergo eius oppositū iniustū. Iteꝫ quilibet viator tenetur deū super omnia diligere: ergo teneꝫ velle que nouit dñm deū velle: ⁊ ita nō remurmurare. Consequētia tenet: quia ſm Tulliū/Amicitia est idem velle ⁊ idem nolle in rebus honestis. Omnia autē que de⁹ vult: iusta sunt et honesta. Et hec ratio etiā probat priorē propositionē. Item volens cōtrarium ei quod deus vult scienter et deliberate/repugnat diuine iusticie. hoc autē nō licet: ergo antecedens pro prima parte patet. Uolēs cōtra diuinam voluntatē/vult cōtra legem eternam: et ita repugnat diuine iusticie que est ſm legē eternā: ⁊ ꝑ cōsequēs peccat. Cōsequentia illa simul cū antecedente/patet per beatū Augustinū lib. xxij. cōtra Faustū: qui diffiniens peccatū/ait. Peccatū est dictum/factum/vel cōcupitum contra eternā legem. Et declarādo subdit: Eterna lex ratio est vel voluntas dei. Iteꝫ volens aliquid nō esse qḋ deus vult esse: videtur quantū in se est a deo tollere omnipotentiā. In eo enim ꝙ vult oppositū/vult diuinam voluntatē nō esse efficacē: ⁊ ita nō esse omnipotētem. ¶ Dicitur notanter simpliciter: quia ex conditione posset oppositū velle. vt potest velle nō pati certos aduersitate/si nō demeruissent talē vel talē tribulationeꝫ/ꝙ eā nō paterētur. Sic et virgo gloriosa/⁊ sancti noluerunt passionē christi sub cōditione/si nō peccasset homo quā tamen voluerūt ꝓpter humani generis redemptionē. Cetere cōditiones patent. ¶ X Uerum volēs seruare primā opinionē que est sancti Bonauē. Gregorij de ari. Ockam ⁊ alioꝝ plurium: facile respōderet ad rationes in cōtrarium factas. Ad primā diceret/ꝙ volūtas viatoris teneꝫ velle quicq̇d nouit deū velle ex precepto dei: quo p̄ceptū est diligere deū super omnia. In hoc p̄cipitur etiā velle omnia que deus vult: cum diligentiuꝫ sit idem velle ⁊ nolle. ¶ Ad secundā diceret/ꝙ nō est simile de subdito respectu sui prelati/⁊ subdito dei: quia nō teneꝫ subditus suū prelatū plus seipso diligere: sicut tenemur deū diligere. Etiā prelatus habet superioritatē in corpus tñ/nō in animā: ideo sufficit ibi exterior ⁊ corporalis obedientia. Sed deus habet plenū dominiū in animas et corpora: qui magis requirit interiora mentis obsequia/q̄ corporis exteriora. Hec autē maxime cōsistunt in cōformitate voluntatis viatoris cum diuina in volito: vt idem velit et nolit. De secūda conformitate in volendi actu. hoc est ꝙ velit quicquid deus vult eum velle. Dicēdum est sicut de voluntate signi: quia non aliter pōt hoc nobis innotescere quid deus velit nos velle/nisi per signa: scilꝫ precepta/ꝓhibitiones/aut cōsilia. Ideo simul tractabitur cum voluntate signi lectione sequēti. De voluntate antecedente dicitur breuiter/ꝙ viator nō teneꝫ se conformare illi nisi esset preceptū de volendo illud qḋ deus tali voluntate dicitur velle. Gratia exempli: Uoluntate antecedente vult omnes saluos fieri: vult ⁊ omnes homines perfectos esse: quia ad vtrūqꝫ dat antecedētia arbitrium liberum ⁊ gratiā: Sed primo addit preceptū: secundo cōsilium. Ideo primū tenemur velle: nō secundum: sicut infra dicetur de volūtate signi.

¶ Lectio. lxix. A

Ostenso vtcūqꝫ quē

admodū volūtatē nostram cōformari oportet diuine volūtati beneplaciti ꝯsequēti: qḋ est se cōformare volūtati dei in volito: cōsequēter videndū quomodo nostra volūtas debet conformari voluntati signi. Quo etiaꝫ patebit quomodo debemus nos cōformare volūtati diuine beneplaciti in actu idest in eo qḋ vult nos velle. Nā cōformādo nos p̄ceptis ⁊ cōsilijs/h̄ volum⁹ qḋ ipse vult nos velle: Quicq̇d em̄ vult nos velle: per ei⁹ p̄cepta ⁊ cōsilia/nobis innotescit.

Eliter qd vult nos nolle seu nō velle: per ei⁹ ꝓhibitio-
nes manifestat. ¶ Sed hic statim oritur dubiū: Vn̄ nobis
innotescūt dei p̄cepta ꝓhibitiōes ꝛ cōsilia. Ad qd r̄ndet
ꝙ multis modis h̄ nobis insinuant. Primo ꝑ naturalis
rōnis dictamē ꝛ iudiciū. Hec em̄ est lex naturalis ꝛ regu
la nostre volūtatis: nunq̄ discordās a regula diuine rō-
nis: quātū ad prima agēdoꝝ ꝛ vitādoꝝ p̄ncipia practica.
Hāc em̄ de⁹ ɔtulit homini: vt semꝑ ad optima dep̄recet.
Vn̄ ꝛ apls ad Rom. ij. Cū gētes q̄ legē/scʒ scriptā: non
habēt: naturaliter ea q̄ legis sunt faciūt: eiusmodi legem
nō habētes ipsi sibi sunt lex: q̄ ostēdunt opus legis scri-
ptū in cordib⁹ suis. Hui⁹ em̄ legis naturalis p̄ncipia sunt
imutabilis rectitudinis a deo: vt ɔ̄ ipsa nulla alia lex sta
tuta ab hoīe recta esse potest. Qd vtiq̄ verū nō esset: nisi
esset cōformis rectitudini diuine volūtatis. Recta itaq̄
ratio a deo nobis indita suo dictamine et iudicio nobis
insinuat diuina p̄cepta ꝛ cōsilia. Cōcordat em̄ ꝑ oīa diui
ne volūtati ꝛ rōni. Vult em̄ de⁹ nos illi obtēperare. Eter
na em̄ lex naturalē ordinē seruare iubet: ꝑturbari vetat:
vt dicit Aug. xxij. lib. ɔ̄ faustū. Hic ordo est vt oēs actiōes
moresq̄ hoīs sint rōni subiecte. Vn̄ ꝛ Aug. lib. j. de libe.
arbi. Nō ordo rect⁹ vel oīno ordo appellādus est: vbi de
teriorib⁹ meliora subijciunt. Et sequit: Ratio cū irratio-
nabiles aīe mot⁹ regit: id scʒ dn̄atur in hoīe cui dn̄atio le
ge debet: eīq̄ eternā legē cōperimus. Dictamē igitur re
cte rōnis manifestatio est legis diuine. ¶ B Scd̄o no
bis notificat diuina lex p̄cepta cōtinēs/ꝓhibitionē/ꝛ cō
silia: per scripturā sacrā. Hec em̄ pādit q̄ deus p̄cipit: ꝓhi
bet ꝛ cōsulit. Vn̄ Hiero. in epla ad demetriadē virginē.
Diuinas scripturas sepi⁹ lege: imo nunq̄ de manib⁹ tuis
sacra lectio deponat. Scio in sacris scripturis ꝑ quas so
las poteris plane dei volūtatē intelligere: quedā ꝓhibe
ri: quedā precipi: quedā cōcedi: aliqua suaderi. Et beat⁹
Grego. in moral. Fideliū mētes ꝑ scripturā sacrā os dei
intuent: q: deus ꝑ eas loquit: qd vult ab ore ei⁹ fieri ma
nifestū. Et Chrys. super Matth. In sacra scriptura inue
nit ignorās qd discat: cōtumax qd timeat. ¶ Tertio in-
note. it dei volūtas ꝑ ɔsuetudines rōnabiles: institutio
nes ꝛ traditiōes vniuersalis eccl̄ie: cui scʒ eccl̄ie in aplis
missus est spūssanct⁹: vt ipsam doceret oēm veritatē: qua
propter in his q̄ credēda ꝓponit ꝛ agēda p̄cipit: nō cre-
dit a diuina lege errare. Rursum nō solū ex traditionib⁹
vniuersalis eccl̄ie: sed ex p̄ceptis ꝛ cōstitutionib⁹ etiā pa
trū ꝛ eccl̄ie p̄latoꝝ: quoꝝ est diuinoꝝ h̄re sciētiā ꝛ volūta
tē ac legē explicare. Vn̄ ꝛ dn̄s de lege sua hesitātes/remi
sit ad sacerdotes dī. Si aliqd ambiguū fuerit in lege aut
difficile: venies ad sacerdotes leuitici generis: quereris
ab eis q̄ indicabūt tibi iudicij veritatē: ꝛ facies quecūq̄
dixerint: q̄ p̄sunt loco quē elegerit dn̄s: ꝛ docuit te iuxta
legē ei⁹. Sequerisq̄ sniam eoꝝ: nec declinabis ad dexte-

Mala-
chie. ij.

rā: neq̄ ad sinistrā. Deut. xvij. Et alibi. Labia sacerdotis
custodiūt sciētiā: ꝛ legē requirēt ex ore ei⁹. Vn̄ ꝛ christus
saluator: iussit audire illos qui cathedras tenēt: ꝛ ceteris

Mat.
xxiij.

presunt. Oia (inq̄t) quecūq̄ dixerit vobis: seruate ꝛ faci
te. q̄si scʒ ipsi doceāt ꝛ sciāt dei volūtatē. ¶ Quarto etiā
q̄nq̄ cognoscit dei volūtas ꝛ lex ꝑ effect⁹ dei: q: per h̄ ꝙ
deus punit aliq̄s actus hoīm: arguit ꝙ hoīem sic agere
sibi displicet. Et ꝑ hoc ꝙ aliquos tales p̄miat bona cōfe
rēdo: cognoscit ꝙ actus illi deo placuerūt. Ita displicuit
deo numeratio populi facta ꝑ dauid: ꝓ quo grauiter pu
nitus legit. ij. Regum. xxiiij. Placuit dn̄o zelus phinees
propter qd sibi cōtulit sacerdotiū sempiternū: ꝛ toti po-
pulo repropitiat⁹ est: vt habet Numeri. xxv. ¶ C Qui
bus p̄missis sequūtur alique ꝓpositiōes ostēdētes quō
nostra volūtas tenet esse cōformis volūtati diuine signi
Et hec est ꝓpositio prima: Volūtati signi cognite: q̄ est
preceptio ꝛ ꝓhibitio: tenet viator suā volūtatē cōforma
re: vt velit iussa modis quib⁹ precepta sunt ꝑficere ꝛ ꝓhi

Mat.
xix.

bita cauere. Patet ꝓpositio ꝑ illud. Si vis ad vitā ingre
di serua mādata. Itē quilibet viator tenet deū diligere ex
toto corde ꝛ sup omnia. Sed hec est charitas dei vt man

i. Joh. v.
ioh. xiiij.

data eius custodiamus. Et qui habet mādata mea ꝛ ser-
uat ea: ille est q̄ diligit me. Dicit cognite: q: si inuincibili
ignorātia laboraret excusari posset. Dicit etiā modis qui
bus p̄cepta sunt: q: aliter p̄cepta sunt affirmatiua: aliter
negatiua. Nā affirmatiua precipiunt ꝓ loco ꝛ tēpore. Ne
gatiua ꝓhibent pro semꝑ. hoc est ita tenet viator se con-
formare volūtati signi precepti: vt velit que p̄cepta sunt
perficere oīa. pro illo tn̄ tēpore ꝛ loco ꝛ modo quo pre-
cepta sunt. Sed ea que ꝓhibentur simpliciter pro omni
loco ꝛ tēpore cauere. ¶ Sed di. hic aliquis. Deus prece-
pit aliqua que tn̄ nō vult fieri neq̄ antecedēter neq̄ cō-
sequenter. Similiter q̄nq̄ prohibet aliqua que vult fieri
ergo videtur ꝙ nō teneamur illa facere q̄ precipit: nec ea

gen̄. xxij.

vitare que ꝓhibet. Primū patet de abraā: cui p̄cepit ꝙ fi
liū suū imolaret: quā tn̄ fieri noluit vt docuit effectus.
Scd̄m patet: q: christ⁹ curās surdū ꝛ mutū: p̄cepit astan-

Marci
vij.

tibus ne cui dicerēt: ꝛ quāto plus p̄cipiebat: tāto magis
illi predicabāt: in quo ꝓhibuit publicationē miraculi: ꝛ
tn̄ ipsaʒ voluit: vt factū docuit: cū miraculū publicantes
nō arguant vt precepti trāsgressores. R̄ndetur cōceden
do ꝙ res a deo precepta nō est semꝑ volita volūtate be-
neplaciti: ꝛ res ꝓhibita nō est semper ab ipso nolita vo-
luntate beneplaciti: et res nolita: vt dictum est lectione
precedēte. Sed nihil minus tenet hō velle qd precipit: ꝛ
nolle qd prohibet: q: q̄uis nō semper velit sua precepta
adimpleri voluntate cōsequente: tn̄ vult nos semper ad
precepta obligari. hoc est vult nos obligari ad volendū
ea que p̄cepit. Et hoc presertim dū nō cōstat de volunta-
te beneplaciti cōsequēte opposita. ¶ D Et si iterū re
plicat. tunc illa p̄cepta que vult non obseruare essent si-
gna falsa. Sicut signa intellect⁹ non sunt vera: nisi sic sit
in re sicut ipsa significāt. Ex eo em̄ ꝙ res est vel non est:
oratio vera vel falsa dr̄. Sic ꝛ videt de signis volūtatis/
ꝙ illa p̄cepta ficta sint/q̄ precipiēs nō vult obseruari seu
impleri. Qui em̄ indicat se velle qd nō vult: fictus videt
qd deo non cōuenit. Ad hoc r̄ndetur s̄m aliquos/ꝙ p̄ce
pta dei etiā illa que generaliter oībus data sunt: vt pre-
cepta decalogi: nō sic sunt signa volūtatis diuine/ꝙ res
precepta sit simpliciter volita voluntate cōsequēte. Sic
em̄ oīa precepta ab oībus seruarētur: sicut generaliter
volūtas beneplaciti ɔsequēs semꝑ adimpleret. Sed suf
ficit ꝙ res p̄cepta sit volita volūtate antecedēte. Sic em̄
dedit mandatū de dilectione sui: quā vult volūtate ante
cedente: q: oībus dedit naturalia dona ꝛ auxilia quibus
ferri possunt in deū dilectione quā precepit. Et ita in pro
posito dicūt de mādato abrae spāliter facto: ꝙ de⁹ nō vo
luit imolationē filij ei⁹ volūtate ɔsequēte: q̄uis ipsaʒ vo
luit volūtate antecedēte. Et ex h̄ secludit fictio a p̄cepto
ꝛ p̄cipiēte: q: vtiq̄ vult qd p̄cipit: etsi nō semꝑ executiue:
tn̄ antecedēter. Sed tenēdo s̄m supradicta ꝙ de⁹ noluit
imolationē isaac volūtate antecedēte: Dicēdū ꝙ adhuc
nō est p̄ceptū fictū: nec p̄cepto: fict⁹: q: h̄ p̄ceptū nō est
signū volūtat dei/q̄si de⁹ velit rē quā p̄ceptū significat:
sʒ est signū obligatiōis/q̄ vult obligari subditū ad faciē-
dū illud qd p̄cipit. Et s̄m h̄ abraā exhibuit suā obediētiā
volēdo filiū suū imolare. ¶ E Hoc plani⁹ pōt sic exp-
mi. In p̄cepto dato abrae est attēdere v̄ba precipiētis: ꝛ
intētionē p̄cipiētis. Preceptū illud s̄m mentē p̄cipiētis
pretēdebat obediētiā abrae fieri notā ceteris i exēplū: ꝛ
nō imolationē filij quā p̄cepti v̄ba significabāt. Quēad-
modū ꝛ p̄lat⁹ religios⁹ q̄nq̄ p̄cipit fratri suo aliqd arduū
qd tn̄ ꝑ ipm nō vult adimpleri: vt experiat obediētiā fra
tris. vn̄ cū viderit fratrē velle preceptū adimplere: reuo
cat preceptū. Nec tn̄ in h̄ prelat⁹ precipiēs est fict⁹: q: qd
intēdit ꝑ p̄ceptū/scʒ ꝓbationē ꝛ meritū fratris: vere exe
cut⁹ est: nec preceptū fictuʒ ꝛ inutile est: q: ꝓpter fratris
obedientiā cedit fratri in meritū: licʒ reuocatus non exe
quat. Et si tam large acciperet fingere. i. valeret tantum
dare signū ꝙ aliq̄s aliquid velit fieri (qd tn̄ dans signū

nõ vult fieri)in vtilitatẽ ⁊ pfectũ eius/cui fit signũ:non repugnat diuine sapientie ac iusticie fingere:imo sic fingere sepiꝰ bonũ est ⁊ vtile. Et in pposito hec fictio multũ pfuit abrae quãtũ ad obediẽtiã quã ostendit:quã p h̄

Luc. vi.

preceptũ dñs puocauit. Sic ⁊ christꝰ finxit se lõgius ire: ad excitãdũ charitatẽ ⁊ opus misericordie discipulorum quibꝰ loquebaꝰ. De scḋo qḋ inductũ est de surdo ⁊ muto cuiꝰ curationẽ miraculosaz/ne pmulgaret precepit: aliter dicẽdũ. Nã illos quibꝰ precepit ne cui dicerẽt; noluit obligari ad nõ faciẽdũ qḋ phibuerat:seu ad volẽduz nõ facere sicut voluit obligare abraã per pceptũ sibi datũ. Tũc em̃ fuissent hĩ:q̃ tãto ãpliꝰ clamabãt:bñ oĩa fecit surdos fecit audire et mutos loqui: quãto christꝰ pcipiebat ne dicerẽt:trãsgressores. Sed vt dicit Durãdus illud proponebaꝰ magis vt documẽtũ/q̃ vt pceptũ: vt patet per glo. Aug. Vñ per hoc instruunꝰ benefaciẽtes:vt ex beneficẽtia nõ querãt gloriã mũdi. Instruunꝰ ⁊ bñficiati: vt nõ sint ingrati. Et h̄ christꝰ figurabat in se/⁊ in aliis quibus loquebaꝰ: vt scz fuga sit pprie glorie in bñfactoribꝰ ⁊ fuga ingratitudinis in bñficiatis. Et sic sermo verꝰ est sine fictione: ⁊ h̄ modo figuratiuo. Et si diceres: Cũ filius sit platio vboꝝ quibꝰ hic precepit ne cui dicerẽt: ⁊ eoꝝ p que discipulis corã quibꝰ trãsfiguratus est in mõte precepera/ne visionẽ quã viderãt:cuiq̃ dicerẽt/donec filius hoĩs a mortuis resurgeret: p quid illi intellexerũt verba preceptiua nõ esse pceptũ: isti sũa susciperẽt vt preceptũ. Potest dici/q̃ dñs qui loquebaꝰ foris:illuminabat mentes vtrorũq̃ ad intelligendũ qua intẽtione ac quo intellectu hec ⁊ illa pmiserit. Hoc quoad tũc p̄sentes christo loquẽti. Quoad nos pter quos scriptũ est: intellectuz colligimus ex his q̃ circũstant scripturã:sicut dicit Aug. lib. lxxxiij. q. q. lxix. Solẽt circũstãtes scripturarũ illuminare sniam ⁊c. vt. s̄. allegatũ est lec. xxix. Cum em̃ illi ad verbũ christi phibẽtis ampliꝰ laudabãt dñm: isti pceptũ ad litterã seruabãt: ⁊ vtrũq̃ cõmẽdaꝰ; colligimꝰ vtrosq̃ intellexisse intẽtionẽ dñi pcipiẽtis. ❡ F Scḋa ppositio: Volũtati signi qḋ cõsiliũ ḋr: volũtas viatoris cõformare se teneꝰ:nõ vt pficiat:sed ne cõtẽnat. Primũ patet:

Mat. xix.

q: de his dicit dñs: Qui põt capere capiat. q. d. non obligo ad perficiẽdũ:sed cõsulo vt qui põt seipm vincere: faciat. Nõ em̃ cõsilia euãgelica obligãt:alioqn ⁊ ipsa precepta essent:sed viã pfectionis tanq̃ magis expeditã ostẽdunt.

Ibidem

Vñ ait dñs: Si vis pfectus esse: vade ⁊ vende oĩa que habes ⁊ da pauperibꝰ: ⁊ habebis thesaurũ in celo ⁊ veni sequere me. Qḋ verũ est:nisi q̃s voto se astrinxisset sicut clerici in sacris: ⁊ religiosi ad cõtinentiã: quibꝰ propter votũ spõte emissum/cõsiliũ factũ est preceptũ: hm illud: Vouete ⁊ reddite. primũ cõsiliĩ:scḋm. est pceptũ. Secundũ patet:q: tenemur nõ spernere:sed amplecti tanq̃ vtilia ⁊ expediẽtia ad beatitudinis cõsecutionẽ. Qui em̃ spernit cõsiliũ:spernit cõsulentẽ. Et q̃ iudicat aliqḋ consiliũ inutile ⁊ vanũ:aut reputat cõsulentẽ maliciosum:aut insipiẽtẽ:que nefas est cogitare. ❡ Tertia ppositio: Eisdẽ modis quibꝰ tenemur nos cõformare volũtati cõsequẽti diuini beneplaciti: tenemur nostrã voluntatẽ cõformare diuine opationi:que ḋr volũtas signi. Patet:q: operatio diuina certũ signũ est volũtatis diuini beneplaciti: vt s̄. habitũ est. Quicq̃d em̃ deus operaꝰ:illud est ab eterno litũ/volũtate beneplaciti cõsequẽte. Siquidẽ nihil operaꝰ nolẽs aut ignorãs. ❡ Quarta ppositio: Voluntati signi q̃ est pmissio: cõformari nõ debemꝰ vt eadẽ faciamꝰ aut in aliis similia pmittamus. Patet hec ppositio:q: illa q̃ deus pmittit(vt pmissio est signũ distinctũ ab aliis diuine volũtatis signis)mala sunt que deꝰ non impedit. Mala aũt nec facere debemus:nec pmittere in aliis/saltẽ oĩa vniuersaliter. Alioqn deberemus velle peccã ⁊ diuinã offensam. Hec em̃ pmittit deꝰ. Vñ Hugo lib. j. de sacramẽtis parte. iiij. Deus pmittit mala: ⁊ malus non est: q: malũ ad bonũ ⁊ decorẽ vniuersi/nouit optime reformare. Rex autẽ ⁊ platus malus cẽsendus est/si sine periculo maioris mali malũ fieri nõ prohibet ⁊ impedit:sed permittit. Tenemur tñ ⁊ obligamur cõtra dei pmissionẽ nõ murmurare: q: iustissime ⁊ sapiẽtissime pmittit iuxta sua occultissima iudicia/⁊ abyssum sue sapiẽtie infinite. In signũ cuius ⁊ filiis israel cõtra dñm murmurãtibꝰ pena grauis nũciatur. Vñ Numeri. xiiij. Oẽs qui numerati estis a vigesimo anno ⁊ supra: ⁊ murmurastis contra me:nõ intrabitis terrã super quã leuaui manum meã: vt habitare vos facerẽ. Vñ ⁊ aplũs hortaꝰ. Neq̃ murmuraueritis sicut quidã eoꝝ murmurauerũt:⁊ perierũt ab exterminatore.

i. Cor. x.

Et tantũ de primis modis cõformãdi se diuine volũtati/scz in volito ⁊ in volẽdi actu:qḋ est i eo qḋ vult nos velle:q̃ sua volũtas nobis innotescit per signa sue volũtatis. ❡ G De tertia vo cõformatione/q̃ est in modo volẽdi: vt scz ea q̃ volumꝰ ex filiali charitate: ⁊ propter eundẽ finẽ velimus:ex quo ⁊ pter quẽ deꝰ vult. h̄ est ex charitate ⁊ p̄ncipaliter ⁊ finaliter pter deũ:lõgiorẽ tractatũ requirit. Sed h̄ sufficit pnunc/q̃ quotiẽs aliquid meritorie volẽdũ est:necesse est vt nostrã volũtatẽ diuine cõformemus/modis supradictis: ⁊ vltra hec etiã in modo volẽdi:ita vt hec ex charitate velimꝰ ⁊ p̄ncipaliter ⁊ finaliter pter deũ. Et q: nõ semp tenemur mereri nõ tenemur nos semp cõformare diuine volũtati in mõ volẽdi: q̃uis nihil vtiliꝰ sit viatori:nihil iocũdiꝰ cõprehẽsori: q̃ sic se cõformare summe volũtati. In h̄ em̃ cõsistit omne meritũ viatoris: ⁊ fruitio cõprehẽsoris. Vñ breuiter ad illã cõformitatẽ tenemur: qñcũq̃ deũ sup oĩa diligere actualiter obligamur. Et hec de ista cõformitate sufficiãt. Et p h̄ ad rõnes in p̄ncipio huiꝰ q̃stionis p̄cedentĩ lectione adductas: rñdeꝰ. Ad primã: que arguit q̃ nõ tenemur nos cõformare diuino intellectui intelligẽdo:ergo nec volũtati volẽdo: Diciꝰ q̃ nõ peccamꝰ assentiẽdo falso difformiter diuino intellectui vniuersaliter aut semper:q: defectꝰ ille quo intellectꝰ noster assentit falso non est semp ex his q̃ sunt in nostra ptãte. Cogiꝰ em̃ qñq̃ falsis ⁊ sophisticis rõnibꝰ quas itellectꝰ soluere deprehẽdẽdo defectũ earũ nõ põt. vñ in his nullũ pcm̃ cõmittitur: sed tantũ intellectꝰ ligaꝰ. Et ita nõ est in ptãte intellectꝰ semp se cõformare diuino intellectui. Defectꝰ aũt volũtatis quo minus nostra volũtas se cõformat volũtati diuine/est in nostra ptãte:q: in nullo nostra voluntas cogiꝰ ad volendũ siue nolẽdũ quodcũq̃ pter sui libertatez. Ea propter dũ se nõ cõformat diuine volũtati:dũ ⁊ ibi tenet hm p̄missa iuste ad pcm̃ sibi imputaꝰ. Hinc ⁊ de intellectu quantũ ad ea q̃ fidei sunt/⁊ necessaria ad salutez:si se difformauerit diuino intellectui:pcm̃ i foribus est:q: hec credere est in nostra ptãte. Nõ em̃ credit nisi volẽs: ait beatꝰ Aug. Ad scḋm ad oppositũ patuit q̃ ⁊ quõ diuina volũtas est regula nostre volũtatis: ⁊ p hoc q̃ in his in quibꝰ est regula volũtas nostra se cõformare obligaꝰ. ❡ H Scḋm oẽs itaq̃ hos modos/quibꝰ nostra volũtas diuine debet cõformari volũtati:petimus vt fiat volũtas dei in nobis: dicẽtes: Fiat volũtas tua. Petimꝰ em̃ hec dicẽtes gratiã dei:per quã sua volũtas:nedũ bñplaciti de quo supra:sed ⁊ signi in nobis fiat vt p gratiã tuã vniuersa p̄cepta tua intelligamꝰ sine errore: memoriter teneamus sine obliuiõe:ope exeq̃mur sine tepore. Sed ⁊ phibita diligẽter caueamus: ac cõsilia nõ spernentes feruẽter amplectamur: vniuersa eiꝰ opa collaudemus: ⁊ in donis suis ac psperitatibꝰ grãs agamus. In aduersis patiẽtiã seruemꝰ. In oĩbus nosmetipsos exhibẽtes sicut dei ministros: p arma iusticie a dextris ⁊ sinistris. Vt q̃

ij. Co. vi.

in tuis pmissionibꝰ non presumamꝰ nosipsos atq̃ nobis cõmissos negligẽtes: ac tua patiẽtia abutẽtes/ thesaurizamus nobis irã i die ire ⁊ reuelatiõis iusti iudicij dei. Sed nec tibi in maloꝝ psperitatibꝰ quõlibet remurmuremus.

Rom. ij.

Sed in oĩbus tue volũtatis signis/hm sanctissimã volũtatẽ tuã ⁊ iustissimã cõuersemur. Fiat volũtas tua in nobis: ⁊ in modo volẽdi: vt quecũq̃ volumus hm te ⁊ propter te; ⁊ in te qui dñs noster es ⁊ pater: principaliter et

finaliter

1. Cor. x. finaliter ordinemus: ſm apl̄i tui ſententiā. Siue manduce/
mus ſiue bibam⁹: ſiue aliq̄d aliō faciam⁹: oīa in gloriā tuā
faciam⁹. Et ſic tua in nobis volūtas fiat: vt tibi viuentes
⁊ morientes: illis iūgamur in celis: in quibus volūtas tua
ſemꝑ ⁊ feliciter adimplet̄. Uel ſm dn̄m Albertū/petimus
q̄ꝺ in p̄s. dicit̄. Magna opa dn̄i exquiſita in oēs volūtates
eius. Dū preceptū implem⁹: ꝓhibitiones cauem⁹: cōſilium
amplectimur: opatiōnē tanq̄ exemplū ſequimur: ⁊ in per/
miſſiōe in bonū nobis fieri ꝑmittit̄. In ꝑmiſſiōe eñ q̄uis
nō velit peccatū q̄ꝺ ꝑmittit: vult bonū q̄ꝺ ex ordinatiōe
illius mali in alio ꝓuenit. Sicut nō voluit crudelitatē decij
⁊ alioꝝ tyrānoꝝ: tamē voluit ex hoc elucēſcere cūctis in exē
plum patiētiā laurentij ⁊ alioꝝ cōſtantiā martyꝝ. Hec duo
nobis fieri oram⁹: corde ore ⁊ opere conemur ꝑficere: ꝓ/
Ro. xij. bantes ſm apoſtoli exhortationē: Que ſit volūtas dei bo/
na beneplacens ⁊ ꝑfecta. Bona quidē in preceptis ⁊ ꝓhi/
bitionib⁹. Beneplacēs in cōſilijs: ⁊ exemplarib⁹ operatio/
nibus. Perfecta aūt in bono: quod in nobis de ꝑmiſſis in
alijs malis elicit̄. Hec eſt volūtas dei de qua dicit̄. Hec eſt
1. Thes. iiij. volūtas dei ſctificatio veſtra. Sctificamur dū ſic q̄ntuplī
ci dei volūtati cōformamur. Tūc eñ benigne nobiſcū facit
deus pater noſter qui eſt in celis: q̄n noſtrā volūtatē ſue vo
luntati cōformat: vt edificentur muri hieruſalem: qui de vi
uis ⁊ voluntatem dei facientibus lapidibus inſtaurantur
Hec Albertus. ¶ Sequitur

Sicut in celo et in terra.

¶ Propoſita petitione ſimpliciter: Fiat volūtas tua: ei⁹
ꝑfectio ſpecificat̄ cum addit̄: Sicut in celo ⁊ in terra. Res
eñ ꝑfecta ⁊ magna petit̄: cū ita voluntas fieri optat̄ in ter
ra ſicut in celo ꝑficit̄. Un̄ Caſſianus ait col. ix. Nō pōt ma/
ior eſſe oratio: q̄ optare vt terrena mereant̄ celeſtibus coe
quari. ¶ Exponit̄ aūt hec particula plurib⁹ modis ſm di/
uerſas celi ⁊ terre acceptiones. Accipit̄ eñ celū/vel pro ce
leſtis patrie incolis: pro ſupiori portiōe rōnis: pro ſanctis
hoībus ⁊ iuſtis: ꝑ ſuperiorib⁹ mūdi ſpheris. De quib⁹ etiā
ſupra dictū eſt lec. lxv. Primo mō exponit̄. Fiat volūtas tua
ſicut in celo ⁊ in terra. Fiat volūtas tua: vt ſint hoīes ſiles
angelis: ⁊ ſicut volūtas dei ab illis iplet̄ in celo: ita etiā hi
q̄ ſunt in terris: nō ſuā ſed ei⁹ vniuerſi faciāt volūtatē. Huic
expoſitioni cōſonat dnūs Aug. Petit̄ inq̄t/vt ſicut dei vo/
luntas ſit in angelis: qui celi ſunt: qui ipſo ꝑfruunt̄: nullo
errore obnubilante ipſoꝝ ſapientiā: nulla miſeria impediē
te eoꝝ beatitudinē: ita etiā fiat in terra in ſctis. i. hoībus iu/
ſtis/qui ſunt in terra: ⁊ de terra quātū ad corp⁹ facti. Sicut
tamen non dicit oīmodā ſimilitudinē ſm ꝓportionabilem
equalitatē ſm q̄ cōuenit viatorib⁹ ⁊ peregrinis. Hinc ſan/
ctus Tho. Petim⁹ vt ſicut celi ciues cōformāt voluntatem
ſuā volūtati diuine: ita ⁊ faciant hoīes in habitatione terre
ſtri. ¶ Scd̄o mō ſm glo. Math. vi. exponit̄ de ſpū ⁊ car/
ne: ſiue ſuperiori ⁊ inferiori portione. Sic ergo petim⁹ obe
dientiā carnis ad ſpm̄: vt caro ſpūi non rebellet: ſed ꝑfecte
obediat. Unde dicit: ſm ſpiritū/celū ſum⁹: ſm carnem/ter
ra. Oramus igit̄ vt ſicut in celo. i. in ſpū: ſic in terra. i. in car
ne: fiat volūtas tua vt ſic caro ⁊ ſpūs ſint vnus homo ſpūa
lis: ⁊ ſimul ferant̄ in deū. quō ꝓpha ſe totū dicit in deo iu/
bilaſſe. Cor meū inquit/⁊ caro mea exultauerunt in deū vi
uum. Petim⁹ igit̄ ſm hoc: q̄ꝺ ſpūs ſiue ratio: q̄ eſt ſuperior
pars hoīs (⁊ ꝓpter hoc celū dicit̄) ſuadet: ⁊ dicat ſm illud
quo ad optima deprecat̄: illi ⁊ caro. i. ſenſualitas: q̄ eſt pars
inferior hoīs: ⁊ ideo terra nūcupata: ⁊ q̄ aduerſus ſpm̄ cō/
cupiſcit: cōſentiat: vt ſic ſublata diſſentione rixa ⁊ aduerſi/
tate q̄ eſt inter carnē ⁊ ſpm̄: caro obediat ſpūi: ⁊ totus ho/
mo diuino beneplacito cōformet̄. Sic exponit beatus Cy/
prianus. Fieri petim⁹ volūtatem dei ſicut in celo ⁊ in terra
q̄ꝺ vtrūq̄ ad cōſummationē nr̄e volūtatis ꝑtinet ⁊ ſalutis
Nam cū corpus e terra: ⁊ ſpm̄ poſſideam⁹ e celo: ipſi terra
⁊ celū ſumus: ⁊ in vtroq̄ id eſt in corpore ⁊ ſpū: vt dei volū
tas fiat oram⁹. Eſt eñ inter carnem ⁊ ſpiritū colluctatio ⁊
diſcordantib⁹ aduerſus ſe inuicem quotidiana congreſſio:
vt nō que volumus ipſa faciam⁹: dum ſpirit⁹ celeſtia ⁊ di/
uina querit: caro terrena ⁊ ſecularia concupiſcit: ideo peti/
mus impenſe inter iſta duo ope ⁊ auxilio dei concordiam
fieri: vt dum ⁊ ſpū ⁊ carne voluntas gerit̄: que ꝑ eū renata
eſt aīa ſeruetur. Et ſequit̄. quotidianis immo cōtinuis ora
tionib⁹ hoc precamur: ſicut in celo ⁊ in terra volūtatem dei
circa nos fieri: q: hec eſt volūtas dei: vt terrena celeſtib⁹ ce/
dant: ſpūalia ⁊ diuina ꝓualeant. Hec Cyprian⁹ ¶ Tertio
mō exponit̄ de hoīb⁹ iuſtis ⁊ pctōrib⁹: ita q̄ per celū in/
telligatur eccl̄ia iuſtoꝝ/ſeu fideliū ſm legem celi viuentiū:
⁊ ꝑ terrā cōgregatio pctōꝝ terrena querentiū: pro quoꝝ
cōuerſione ⁊ iuſtificatiōe orare debem⁹ ex charitate: vt ad
dei fidem cultū ⁊ agnitionē veniant: ⁊ ita celi fiant. De hoc
beatus Aug. in ſermo. de oratione dn̄ica dicit: Hui⁹ petitio
nis eſt alius ſenſus pius valde. Moniti eñ ſum⁹ orare pro
inimicis noſtris qui terra ſunt: quaſi dicam⁹. Credāt inimi
ci noſtri ſicut ⁊ nos in te credim⁹. Terra ſunt: ideo nobis
aduerſant̄. Celi fiant/⁊ nobiſcū erūt. Hinc etiā intellectū
tangit beat⁹ Cyprian⁹. vt recitat beat⁹ Aug. in lib. de dono
ꝑſeuerantie di. Uidit ⁊ aliū in his verbis ſenſum/beatus
martyr Cyprian⁹: vt ſcꝫ pro infidelib⁹ qui ſunt adhuc in ter
ra: terrenū tm̄ hoīem portantes orare intelligant̄ fideles: q̄
celeſti hoīe induti: nō imerito celi noīe intelligunt̄. vn̄ ſen
ſus eſt ſm eū. Fiat voluntas tua in infidelib⁹ ſicut in fideli
bus. Et poſt ſubdit. Nō tm̄ pro fidelib⁹ vt augeat̄ in eis vel
ꝑſeueret fides: verū etiā ꝑ infidelib⁹: vt habere incipiant:
ſctā eccl̄ia orat: vt qui adhuc ſunt prima natiuitate terreni:
incipiāt eſſe celeſtes ex aqua ⁊ ſpū nati. Huic cōcordat etiā
beatus Chryſ. ſup Math. dī. Hinc dn̄s pro orbe terraruꝫ
orationē cuilibet noſtrū iniunxit. Neq̄ eñ dixit: Fiat volū
tas tua in me vel in nobis: ſed vbicunq̄ terrarū: vt ſoluat̄
error: plantet̄ veritas: ⁊ expellat̄ nequicia vniuerſa: ⁊ reuer
tatur virtus: vt in nullo iam differat celū a terra. Si enim
hoc fiat nihil diſtabūt que inferius ſunt ab his q̄ ſuperius:
eti natura differant angelos alteros terra nobis oſtenden
te. Hec dicit: q: hoīes ſic celeſtē in terris vitā agentes ſimi/
les erunt angelis: nō natura terreſtri: ſed cōuerſatione cele
ſti. ¶ Quarto mō exponit̄: intelligendo ꝑ celū/hoc mate/
riale celū: ⁊ ꝑ terrā hoīes in terra conſtitutos: vt ſit ſenſus.
Fiat vo. tua ſicut in celo ⁊ in terra. i. ſicut illa q̄ in celo ma/
teriali ſunt tue parent volūtati: ita ⁊ hoīes hoc ipm̄ oſten/
dant. Illa eñ que ibi in celeſtibus ſpheris ſunt: dei ordina
tionem nequaq̄ tranſgrediunt̄. Sol eñ iuxta dei conſtitu
tum cōtinue mouet̄ de oriente in occidentē: ⁊ ad dei nutuꝫ
cōtra curſum naturalem diuino bn̄placito obedit: ſtando
tp̄e ioſue: retrocedendo tp̄e ezechie. Cetere q̄q̄ ſtelle ſphe/
re ⁊ planete dei ordinationi in ſuo curſu obediūt. Ita ⁊ in
nobis petim⁹: vt nihil dei preceptis cōtrariū inueniat̄: ſed
vt ꝑfecte illi obediam⁹. Nūc currendo de virtute in virtu/
tem: nūc ſtando ꝑſeueranter ac fortiter cōtra oēs chriſti ini
micos in bono: nūc retrocedendo ꝑ cōuerſionē a vita ꝑuer
ſa ⁊ ꝑditis morib⁹. Uel ſic. Fiat vo. tua ſicut in ce. ⁊ in ter.
id eſt ſi in celo eſt fertilitas ſm diuinū bn̄placitū ⁊ inſtitu/
tū cauſaliter ſcꝫ: ⁊ in terra idipm̄ ab hoīb⁹ accepet̄: vt ꝯtra
ꝓuidētiā diuinā nō remurmurēt: neq̄ cōtra ipſi⁹ ſapiētiſſi/
mā ordinationem. ¶ T. Eſt tamen in hac clauſula notan
dum q̄ ſm Chryſ. hec particula/Sicut in celo ⁊ in terra:
referri debet ad oēs predictas petitiones: ſcꝫ Sctificet̄ no/
men tuū. Adue. regnū tuū. Fiat vo. tua. Et ſic erit ſenſus.
Pater nr̄ qui es in ce. ſctificet̄ no. tuū. ſicut in ce. ⁊ in terra:
id eſt ſicut ſcti in celo te ꝑfecte ſctificant: q: vidētes clare ⁊
facialiter tuā maieſtatem ⁊ immenſam ꝑfectionem/te dili/
gunt: honorant ⁊ laudant ſine intermiſſiōe ⁊ faſtidio eter/
naliter: Ita da nobis vt adhuc in terra manentes ſanctifi/
cemus nomen tuū ſm noſtre fragilitatis poſſibilitateꝫ: vt
vite huius curſus ſinit ac permittit. Rurſus. Pater noſter
qui es in celis. Adueniat regnū tuum ſicut in celo ⁊ in ter
ro: id eſt ſicut in celo exiſtentib⁹ regnum glorie tue iam ad/
uenit/eterna ſcꝫ beatitudo: ita cōcede ⁊ nobis in terra mo/
rantibus: vt poſt huius vite curſum eterna beatitudo com

feratur. Demū pater noster qui es in celis: Fiat vo. tua si-
cut in ce. ⁊ in terra. i. sicut celi ciues cōformes sunt tue vo-
luntati: ꝑfecte scꝫ sine quātalibet declinatiōe: Ita dona no-
bis terrigenis vt nō nostrā: sed tuā volūtatem ꝑficiamus.
Ut velim⁹ vniuersa q̄ te nos velle cognoscim⁹: impleam⁹ q̄
precepisti: fugiam⁹ que ꝓhibuisti: affectem⁹ que promisisti:
amplectamur que cōsuluisti: opa tua magnificem⁹: ac te in
oibus benedicam⁹. Et sicut celi ciues in tue volūtatis cō-
formitate sunt stabiliti: vt ab illa declinare nequeant: ita ⁊
nostra in ea conformitate que est dicta: fortiter perseueret.
¶ M Sed circa hanc particulā dubitaṫ: Utrum beati in
celo possint se diuine volūtati difformare. Et ꝙ sic/arguiṫ
per illud Job. iiij. Ecce qui seruiūt ei nō sunt stabiles: ⁊ in
angelis suis repperit prauitatem. Prauitas aūt nō est sine
recessu a diuina volūtate: q̄ si semel facta est in celis: nō vi-
detur in futurū impossibilis. In oppositū videṫ: qꝛ in illo
regno btitudinis nihil pōt esse inquinatū. Declinare aūt a
diuina volūtate/magna est iniquitas: q̄ si ibi pōt cōmitti: ⁊
cōmittentes a regno illo expelli: quō diceret scr̄ptura. Et q̄
bona egerūt ibūt ad vitā eternā. Nō eñ est illa vita eterna
a qua ꝓpter pcm̄ expelliṫ. Primo rn̄debiṫ de facto. Scdo
de possibilitate. Quoad primū dicendum/ꝙ beati in celo
ꝑfecte cōformant se diuine voluntati: nec vnq̄ se illi diffor-
mabūt volēdo cōtrariū ei⁹ qđ deus vult. Quid eñ magnū
christus iussisset viatores orare vt fiat in eis volūtas dei si-
cut in beatis in celis: si illi sicut nos a bono ad malum pos-
sent declinare: ⁊ difformes fieri diuine volūtati: parū pre-
stantior esset ipsoꝝ cōditio: si illā quā adepti sunt beatitudi-
nem: per prauā volūtatē possent amittere: cū nil infelicius.
nihil sit miserius q̄ meminisse se fuisse felicem. Minor est
cruciatus boni impꝑfecte cogniti nō adipisci: q̄ a possesso
cū gaudio ⁊ exultatione exulare. Sic igitur adepti sunt bti-
tudinē: ⁊ in eternū illa nō priuabunṫ. Priuarenṫ aūt si se
diuine volūtati difformarent. Si nāq; hui⁹ tpis hoies indi-
gni fiunt dei gratia cū dei volūtati aduersanṫ: nō obstante
ipsoꝝ fragilitate: ⁊ multipliciter ad peccādū impelluntur:
nūc a carne ꝓpria: nūc a demonib⁹: nūc a falsis fratrib⁹: quā-
tomagis iā glorificatos necesse foret a btitudine excidere:
si nullo impetu ꝑurgente diuine volūtati conarenṫ repu-
gnare. hoc ergo ꝓcul est a ciuib⁹ ⁊ incolis regni celoꝝ: qui
ad beatitudinē nō momētaneā ⁊ transitoriā: sed stabilē; et
perpetuā sunt inuitati: dicēte christo: Uenite benedicti pa-
Math. xxv. tris mei: poss. dete paratū vobis regnū a cōstitutione mun-
di. Et sequiṫ. Ibūt hi in suppliciū eternū: Iusti aūt in vitā
eternā. Eterna aūt hec vita ⁊ beatitudo nō esset si ꝑ peccatū
⁊ difformitatē ad dei volūtatē interrūpereṫ. Un̄ sicut dam-
nati nō ꝯformabūt se diuine volūtati: qꝛ ipsa volūtas mala
⁊ supba ascēdit semꝑ: vt dicit ꝓpha: ita ecōuerso bti nō dif-
formāt se diuino beneplacito: sed neq; vnq̄ se illi difforma-
ps. lxxiij. bunt: ꝓpter quod idē de ipsis ait. In secula seculoꝝ lauda-
bunt te. Hinc Aug. lib. xiij. de trini. c. vij. Null⁹ volet male
viuere in illa felicitate: aut volet aliq̄d quod deerit: aut de-
Psalm. lxxxiij. erit quod voluerit. q̄cquid amabiṫ aderit: nec desiderabiṫ/
quod non aderit. Omne quod ibi erit: bonū erit: ⁊ summ⁹
de⁹ summū bonū erit: atq; ad fruendū amātib⁹ presto erit.
Et sequiṫ ad ꝓpositū. Et quod est omnino beatissimū: ita
semꝑ fore certū erit. Ecce dicit beat⁹ Aug. ꝙ certū erit bea-
tis/ꝙ ab illa beatitudine nunq̄ segregabuntur: sed felices
eternaliter ꝑmanebūt: ea propter suas volūtates diuine vo-
luntati nō difformabūt: qꝛ hoc sine peccato fieri nō posset.
Peccatū aūt in eis locū nō habet. Un̄ idē dicit in ench. Si-
cut nūc anima nostra nō habet nolle infelicitatē: sic et nolle
iniquitatē semꝑ habitura est/in vita scꝫ beata: ꝓpter quod
et describēs beatitudinē vbi supra dicit. Beat⁹ est q̄ habet
quicquid vult: et nihil mali vult. Difformari autē se diuine
volūtati/malū est etiā in viatorib⁹: quare i beatis minime
reperiṫ: qꝛ per hoc beatitudine priuarenṫ. Si eñ peccatū
ante adeptā beatitudinē homines repellit a beatitudine:
qꝛ malis dicet saluator. Ibūt hi in suppliciū eternū: quāto
magis si beatus peccaret: a beatitudine pelleretur. ⁊ ita bea-

tus fieret miser: ⁊ sic btitudo nō esset ꝑpetua: qđ est contra
statim allegata. Et idem Aug. xiij de tri. ca. viij. Nullo mō
igitur esse poterit vita veraciter btā: nisi fuerit sempiterna.
¶ N Quoad scđm/scꝫ possibilitatē/Utrū scꝫ beati pos-
sint se diuine volūtati difformare. Accipiēdo illā ꝓpositio-
nem in sensu diuiso: sicut de rigore verboꝝ accipiṫ: pōt tri-
pliciter intelligi. Primo vtrū beati ex naturali conditione
sue nature possint peccare: aut potētiā habeāt ad difformā-
dum se diuine volūtati. Scđo vtrū ꝑ aliq̄d sibi inexistens
tollaṫ ab eis posse peccare: qualiter in igne caliditas tollit
potentiā frigefaciēdi. Tertio an aliqua causa extrinseca im-
pediat beatos: ne se difformare possint diuine voluntati.
¶ Quantū ad primū intellectū/dicendū ꝙ considerando
naturas beatoꝝ s̄m se ⁊ naturales ꝓprietates/non videtur
ipsis deesse potentia ad peccandū. Nulla eñ creatura ex na-
tura ꝓpria est simpliciter impeccabilis: sed quelibet defice-
re pōt a rectitudine diuine volūtatis. vn̄ Ans. in li. cur de⁹
homo. Rn̄dens discipulo querēti ab eo: cur nō potuit de⁹
facere creaturā rationalē impeccabilem. Rn̄det: qꝛ nō po-
tuit ipam facere deū. Item beat⁹ Aug. cōtra maximū. Cui-
cūq; rationali creature prestaṫ vt peccare nō possit: nō est
hoc nature ꝓprie: sed diuine gratie. Ex quib⁹ cōcludiṫ bea-
tos ex ꝓpria natura nō esse impeccabiles. Et pro illo argui-
tur a posteriori. Nā angeli beati ante adeptionē beatitudi-
nis fuerunt in via: siue in statu vie in quo poterant bene ⁊
male agere: qđ ostendit effect⁹: quoniā aliqui peccauerunt
⁊ damnati sunt: alij stando meruerūt beatitudinem: ⁊ con-
firmati sunt. Cū ergo in vtrisq; naturalia māserūt integra:
neq; substātialiter fuerūt mutata: igiṫ quantū est ex parte
nature/remāsit in eis potentia ad oē id ad qđ pri⁹ potētes
extiterūt. Et s̄m hoc accipi debet dictū bti Hiero. in tract.
de filio prodigo. Solus deus est in quē pcm̄ cadere nō po-
test: scꝫ ꝓprie sue nature ꝑfectione. ¶ O Quantū ad se-
cundū intellectū videṫ posse cōcedi beatos peccare nō pos-
se. Habent eñ intra actū beatificū ⁊ gratiā: que miseriā cul-
pe secum nō cōpatiunṫ. Habēt aūt nō sicut nos in hac mor-
tali vita habemus: gratiā: a qua frequenter per pcm̄ exci-
dimus: ⁊ iterū ꝑ penitentiā recuperam⁹: sed habēt inamis-
sibiliter: nec est in eoꝝ potestate se ab illis nudare. Btitu-
do eñ sicut ⁊ gratia: a solo deo est: ita vt beat⁹ btitudinem
nō eliciat: sed dūtaxat eā a deo recipiat: quapropter nō est
in sua potestate vt eam a se remoueat. Quāuis eñ possibi-
le est beatū cessare ab omi actu quē causat ex sua libertate:
nō tamen est possibile vt destruat qđ in se habet ꝑ actionē
superioris agentis maxime dei: qui prestantior est in cōser-
uando suū effectū: q̄ sit creatura ipm̄ abiiciendo. Uerū qꝛ
beatitudo ⁊ gratia accidens est per accidens: id est contin-
genter inexistēs beato: nec beatus has naturaliter sibi de-
terminat: sicut ignis calorē a quo naturaliter separari non
potest: sed tota inseparabilitas est ex bn̄placito diuine vo-
luntatis. Idcirco melius reduciṫ impeccabilitas beatorū
in deū tanq̄ in causam extrinsecā: s̄m tertiū intellectū pre-
missum: q̄ in causam formalem s̄m intellectū scđm. Un̄ s̄m
hoc dicendū: ꝙ beati se nō possunt diuine voluntati diffor-
mare: qꝛ ita sunt in bono cōfirmati: ꝙ ad malum declinare
nō p̄nt. Consistit aūt hec confirmatio in vno positiuo/⁊ in
vno quasi priuatiuo seu negatiuo. Positiuū est ꝙ de⁹ con-
seruat sine interruptiōe actū beatificū in beato: q̄ est maxi-
mū bonū cui⁹ natura itellectualis capax est: ⁊ iō eā creatu-
ra remouere nō pōt. Dei eñ volūtati q̄s resistit. Negatiuū
est: qꝛ statuit deus nō velle coagere beato ad actū beatitu- *Ro. ix.*
dini formaliter vel virtualiter repugnantem: quapropter
beatus ex virtute sua actiua/nullū talē potest elicere: quo
demereretur beatitudinem perdere: qꝛ causalitas dei requi-
ritur ad ꝓductionē cuiuslibet effectus positiui: qua suspē-
sa nulla creatura pōt quicq̄ efficere. ¶ P Ex his duob⁹
simul beati sunt in beatitudine perpetuo cōfirmati: scilꝫ ex
eo ꝙ deus ꝑpetuo cōseruat in eis actū/scꝫ clare visionis/⁊
perfecte fruitionis: in quib⁹ est essentialis beatitudo. Ex se-
cundo sunt indefectibiles: qꝛ propter subtractionem diui-

ne cansalitatis habere nō possunt volubiles cogitationes
circa beatitudinem: nec elicere possunt actus beatitudini
qualitercūq3 cōtrarios: sed nec omittere actū ad quem te-
nentur: actū scʒ diuine ac fruitiue dilectionis: quo intensis-
sime ꝛ super oia diligūt deum: q2 ille cōseruatur a deo: cui
repugnat ois inordinatus actus ꝛ omissio inordinata. Et
ꝭm hoc intelligi pōt dictū bti Aug. supra allegatū: scʒ non
posse peccare nō competit illis ex natura: sed gratia. i. gra-
tiosa dei volūtate. Et ex reuelatione horū duoꝝ/beati sunt
securi de sua beatitudine: q2 de⁹ reuelauit eis/ꝙ vult semꝑ
beatitudinē in ipsis cōseruare: ꝛ ipsis nō coagere ad actu
maiū sibi displicentes: ꝛ sic patet intellect⁹ alterius qđ ad-
dit Aug. scʒ ꝙ beatissimū est ita semꝑ fore certū erit: scʒ per
reuelationem dei. ❡ Ad argumentū in oppositū. Respon
detur ꝙ in angelis reperta est prauitas ante btificationem
coꝝ/dum adhuc erant viatores: Sed post adeptā beatitu-
dinem nullus cecidit de statu beatitudinis: q2 in ipsa cōfir
mati: beatitudinē in ipsis deo ꝑpetuo cōseruante. Et tantū
de illis dubio. ❡ Q Sūmando igitur que dicta sunt: de-
uotus orator hanc petitionē ꝓferens ita meditationis sue
attentionem verbis accōmodet vt dicens: Fiat vo. tua: cū
effectu mentis credat deū: vt abbas ysaac ait: oia q̄ videnť
vel aduersa vel ꝓspera pro nostris vtilitatibus dispensare.
Magisq3 eū ꝓ suoꝝ salute ꝛ cōmodis ꝓuidū atq3 sollicitū:
ꝙ nosipsos esse pro nobis. Hoc credens affectuose petat:
Fiat vo. tua/sicut in celo ꝛ in terra. Da pater noster qui es
in ce. spm̄ boni cōsilij: quo misericordes effecti: tuā volun-
tatem in terris impleam⁹ ꝓ modulo vt: sicut impleť in ce-
lo pro mō patrie auaricia religata. Dona pater noster gra-
tiam tuā: ꝑ quā nostra volūtas terrā despiciēs esse incipiat
deiformis. Hec em̄ est voluntas tua. nam voluntas tua sa-
lus nostra est: qua vis oēs homines saluos fieri: ꝛ ad veri-
tatis agnitionem venire. i. Tim. ij. Voluntas tua sanctifi-
catio nr̄a est: vt mūdati ꝛ sanctificati in terra/illuc introire
possimus: quo nihil coinquinatū poterit introire. Volun-
tas tua est: vt nō moriať peccator: sed cōuertatur ꝛ viuat.
Voluntas tua est o pater noster: quā christus vnigenitus
tuus de celo in terra missus ꝛ fecit ꝛ docuit. Hec est humi-
litas in conuersatione: stabilitas in fide: verecundia in ver-
bis: in factis iusticia: in operibus misericordia: in moribus
disciplina. Iniuriaʒ facere nō nosse: factam tolerare: posse
cum fratribus pacem tenere: deū toto corde diligere. Ama-
re in illo quod pater est: timere quod dn̄s est. Christo nihil
omnino preponere: q2 nec nobis ille quicq3 preposuit: cha-
ritati eius inseparabiliter adherere: cruci eius fortiter ac fi-
denter assistere. Quando de eius noie ꝛ honore certamen
est: exhibere in sermone constantiā qua cōfitemur: in que-
stione fiduciam qua congredimur: in morte patientiā qua
coronamur. Hoc est coheredeʒ christi velle esse: hoc est pre-
ceptum dei facere: hoc est voluntatem patris adimplere.
Fiat igitur o pater voluntas tua: in peccatorū conuersio-
ne/per opus penitentie. In conuersorum sanctificatione:
per munus gratie. In sanctificatorū saluatione per bonuʒ
perseuerantie. In saluatorū perpetua clarificatione per do-
num glorie. Fiat inquā sicut in celo ꝛ in terra: sicut in an-
gelis/sic in hominibus: sicut in iustis/sic in peccatoribus
et aduersis. Sicut in portione superiore mentis: sic in sen-
sualitate carnis. Sicut in christo capite qui venit de celis:
sic in ecclesia eius corpore que peregrinatur in terris. Fiat
vt perfecta conformitate tue sanctissime voluntati consen-
tiamus: quatenus omnia tibi placita approbemus: salu-
tis antecedentia apprehendamus: preceptis/prohibitioni-
bus/consilijs obtemperemus: in omnibus bonis ꝛ operi-
bus te benedicamus. In permissionibus tuam misericor-
dem patientiam agnoscamus. Nec aliud velle ꝛ nolle con
cupiscamus: nisi qđ te patrem nostrum qui in celis es: nos
velle nouimus ꝛ nolle. Sicq3 nos perseuerantes in tua for-
la bona semper ꝛ optima voluntate: ꝛ nunc in terris tꝑali-
ter: ꝛ dehinc in celis viuere eternaliter valeamus.

Ezech. xviij.

❡ Lectio. lxx. A

Panem nostrū quo-

tidianū da nobis hodie. ❡ Premissis petitio
nibus q̄b⁹ pro bonis maximis. i. glia regni: ac
ꝓ medijs: scʒ gratia qua ad regnū ꝑuenit: deū
patrem oram⁹: sequiť petitio quarta qua ꝓ bonis infimis:
bonis scʒ corporis tꝑalib⁹ ac fortune patreʒ obsecram⁹. Et
licet ad litterā petitio illa de bonis ad corporis sustentatio
nem ꝑtinentib⁹: ꝛ ꝑ paneʒ quotidianū intellectis exponať
nihilomin⁹ ꝑ sanctos ꝛ doctores ei⁹ expositio ad ea quibus
nutriť aia: extendiť ꝭm multiplicē panis mysticā significa-
tionem. Est em̄ panis naturalis sustentationis: penitentie
ꝛ laboris: intelligentie illuminātis: grē viuificātis: eucha-
ristie cōfortantis: deuotiōis sursum agentis: glorie cōsum-
mantis. Prius tn̄ q̄ de mysticis tracteť: ꝓsequamur ad lit-
terā de pane corp⁹ sustentāte. Ubi in p̄mis aduertendū/ꝙ
licet ꝭm apl'i doctrinā ꝓhibeamur carnis curā agere in desi
derijs: possum⁹ tn̄ curā ei⁹ gerere in his q̄ saluti ei⁹ sunt ne-
cessaria: ꝛ q̄ ad naturalē ei⁹ subsistentiā requiruntť. Pro his
em̄ obtinendis docuit nos christus orare ꝛ dicere. Panem
nostrū quoti. da no. ho. Voluit aūt christ⁹ nos/q̄ filij sum⁹
dei: quoꝝ pater celestis ꝓuidētiā gerit specialē: ab eodē pa
tre quotidianū panē ꝛ victū requirere: vt ipm patrem nrm
recognosceremus: ꝓfiteremurq3 nos ipsius ꝓuidentia indi-
gere. Qđ maxime humili prece ostendim⁹. Nā qui ab alio
petit: in se indigentiā: ꝛ in alio beniuolentiā attestať. Petē-
do itaq3 nostrā indigentiā cōfitemur. Sum⁹ em̄ cōpositi ex
duab⁹ substātijs: corpore scʒ ꝛ aia: quarū quelibet iuxta na
ture sue cōditionē/indiget refectiōe/defensione/ꝯseruatio-
ne: varijs q3 adiutorijs ꝛ sustētamentis: ꝓ quib⁹ habem⁹
deū iugiter implorare. Petim⁹ aūt ea q̄ ad salutē aie ꝑtinē-
bum oram⁹ vt in nobis dei nomen sanctificeť: vt nobis re-
gnū glorie adueniat: vt ꝑ gratiā nostrā volūtatē diuine vo
luntati cōformem⁹. Cōsequēter nunc requirim⁹ iuuamēta
quib⁹ corpus reficiam⁹ dicentes: Panē no. quoti. da no. ho
die. Noie aūt panis oia intelligēda sunt: quib⁹ humani cor
poris fragilitas ad sui sanitatē ꝛ conseruationē indiget: vt
sunt conueniens cibus ꝛ potus: vestit⁹: habitatio ꝛc. vnde
Gen. xxviij. dixit Iacob patriarcha. Si dn̄s dederit mihi pa
nem ad vescendū: ꝛ vestimentū ad induēdū: erit mihi dn̄s
in deū. Ubi ꝑ panē (sicut in plerisq3 alijs scripture locis)
intelligiť victus necessarius ad aialis vite sustentationē.
Et hoc est qđ dicit beat⁹ Aug. ad probā. Dicentes Panem
no. quoti. da no. hodie. sufficientiā vite illam noie panis si
gnificam⁹. ❡ B Fecit aūt dn̄s mentionē de solo pane ꝛ
nō docuit nos expresse petere carnes/pisces/vinū ꝛc. cum
tamen hoīes his indigeant pro cōpetenti ac salubri sua su-
stentatione: vt ex mō loquendi nobis insinuaret: vt quātū
cōmode possum⁹ paucis cōtenti sim⁹: ꝛ cōmunib⁹ ad victū
necessarijs. vn̄ dicit Chrys. Christ⁹ solū panem petendū do
cuit: vt habentes alimenta: ꝛ quib⁹ tegamur: his cōtenti si-
mus: innuens ꝙ solū petere habeam⁹ necessaria nō delica-
ta nec sꝑflua. Ideo postulāda sunt nobis necessaria vite:
non ciboꝝ diuersitates ꝛ vina: odorifera ꝛ cetera que dele
ctant guttur: onerāt ventrem: ꝛ mentem ꝑturbant: sed pa-
nis qui pōt substantiā corporis sustētare. Unde ꝛ sapientis-
simus salomon nō pro sꝑfluis: sed pro necessarijs orauit
ad dn̄m dicens: Mendicitatē ꝛ diuitias ne dederis mihi:
sed tn̄ tribue victui meo necessaria: ne forte satiatus illiciar
ad negandū ꝛ dicā: quis est dn̄s: aut egestate cōpulsus/fu-
rer ꝛ piurem nomen dei mei. Prouerb. xxx. Que aūt sunt
necessaria vite: exprimitur Ecci. xxix. Initiū vite hominis
aqua ꝛ panis: ꝛ vestimentū: ꝛ domus protegens turpitu-
dinem. Idē. xxxix. ❡ C Sūpsit aūt ex hac particula quo-
rundam error occasionem dicentiū: ꝙ fideles solum licite
possunt petere a dn̄o ea que ad victum tenuissimū spectant
panem scʒ et aquam: ꝙq3 peccent omnes qui se lautius et
largius reficiunt/q̄ victu tenuissimo: quo natura ne defi-
ciat valeat sustentari. Sed huius erroris falsitas patet per
aplm. i. ad Tim. iiij. vbi contra quosdā erroneos doctores

Panis multiplex

Ro. xiij.

A ij

loquens dicit. Tales prohibent nubere: et quasi scȝ malū sit: ⁊ precipiunt abstinere a cibis quos deus creauit ad percipiendū cum gratiarū actione fidelib⁹: ⁊ his qui cognouerunt veritatem: qꝛ oīs creatura dei bona est: ⁊ nihil reiciendum qđ cum gratiarū actione ꝑcipit. tanꝙ ꝓhibitū a cerimonijs ve. le. qm̄ cerimonie ille cessauerūt: qđ tamen sic docentes astruxerūt. Aut tanꝙ a deo tenebrarū creatū: aut legali obseruantia cōe ⁊ immundū. Preterea christus aplos quos docuit hanc orationem: dū eos mitteret ad predicandum hoībus fidem: nō precepit comedere solum panem ⁊ bibere aquā. Sed in quācūq₃ domū intraueritis ait: in eadem manete edentes ⁊ bibentes que apud eos sunt. Non est tamen verisimile quin sepius recepti sunt ab his ꝙ etiā lautos cibos preparauerunt. Preterea christus in cōuiuio nuptiali quo aquā cōuertit in vinū: nec ipse tunc aquā bibisse legitur: ⁊ alijs vinū ministrasse. Item cū ipse dn̄s magnā multitudinem refecit in deserto: nō solū panem: sed et pisces multiplicauit. Et dn̄s ipse ꝗꝗ homo fuerit sobri⁹ ac temperatissim⁹ in nullo virtutis mediū excedēs: tamen sic cum hoībus ⁊ vsitatis cibis vescebat: vt quidā phariseoꝝ polluto ore ipsum voratorē carniū ⁊ potatorē vini appellauerunt. Preterea christus in euāgelio cōtra phariseos: ꝙ cibos discernebant: ⁊ circa ipsos cerimonias obseruabant diuersas dicit. Audite ⁊ intelligite: nō qđ intrat in os/coinquinat hoiem: sed qđ ꝓcedit ex ore/hoc coinquinat hoiem. Sequit. Omne qđ intrat in os ⁊ in ventrem vadit: ⁊ in secessum emittitur: nō coinquinat hoiem: que vo de ore ꝓcedūt de corde exeunt: ea sunt ꝙ coinquinant hoiem. Ad idem facit qđ dixit dn̄s ad noe post diluuiū: Oēs pisces maris manui vestre traditi sunt: ⁊ omne qđ mouet ⁊ viuit erit vobis in cibū. Quasi olera virentia tradidi vobis oīa: excepto ꝙ carnem cū sanguine nō comederis. Ex quib⁹ satis videtur ꝙ licitū est hoīb⁹ alijs cibis ꝙ aqua ⁊ pane siue tenuissimo victu vti: ex cōcessiōe beniuolētie dei exēplo christi ⁊ aploꝝ. Quapropter ꝑ his possum⁹ licite orare. ¶ D Sed quid de tot salsamentis ac ciboꝝ varietatib⁹: exquisitissima cocorum arte: aromaticis speciebus cōditis ⁊ multiplicatis: quib⁹ plurimi vtuntur. Nūquid orantes: Panē no. quoti. da no. possunt hanc petitionem referre ad horū ferculorū multiplicium donationem. ¶ Rñdetur ꝙ cibi preparati delicate ſm medicine aut cocoꝝ artem/de se mali nō sunt: sed res sunt indifferentes ad bonū ⁊ ad malū. Dicunt aūt boni ⁊ mali occasionaliter ex ipsoꝝ bono ⁊ malo vsu: ꝙ ex ordinato aut ꝑuerso hoīs appetitu cibum sumentis ꝓcedit. Unde btūs Greg. iij. moral. Nō cibus: sed appetitus est in vitio. Un̄ lautiores cibos quandoq₃ sine culpa sumim⁹: et abiectiores nō sine reatu cōscientie degustam⁹. ⁊ exemplificat. Esau primatū ꝑ lenticulam perdidit: ⁊ helias in heremo virtutem corporis carnem edendo seruauit. Un̄ ⁊ antiquus hostis primū sibi hoiē: nō carne sed pomo subdidit ⁊ secundū nō carne sed pane temptauit. ¶ Ex quo apparet: ꝙ nec cibus cōis ⁊ grossus de se bon⁹ est: quin aliquis ipo possit abuti. Un̄ patet ꝙ cibi ⁊ potus delicati et cetere res tꝑales tales sunt/qualis est anim⁹ vtentis. Ut si vtens cibo ⁊ potu delicato bono fine temperata sobrietate: ⁊ recta intentione vt sanior/viuacior/ac robustior ad officiū suū exercendū reddat: aut cū gratiarū actione: qꝛ cibi tales dati ⁊ cōcessi sunt humano victui: boni censent. Si vo qs grossioribus vtitur ex cupiditate inanis glorie: vt appareat sanctior: aut temperatior: aut vt ventris ingluuiem expleat: cibus grossus malus iudicat. Et hoc est qđ dicit btūs Augu. Fieri pōt vt sine aliquo vitio turpitudinis ⁊ voracitatis preciosissimo cibo vtatur sapiens. Insipiens autem fedissima gule flamma in vilissimum cibum inardescat.

¶ E Uerū ꝑ particulariori respōsione sunt tria attendēda. Primū: cōditio vtentis. Utrū scȝ sit ꝑsona in dignitate cōstituta vel plebeia: ignobilis vel generosa: secularis aut religiosa: docta vel rustica: tenera aut robusta: sana aut infirma. Hos eni᷑ non similibus cibis decet refici: sed alijs ⁊ alijs iuxta statuū conditionū ⁊ officioꝝ atq₃ exercitiorum diuersitatem. Grossioribus siquidem indigent corꝑalib⁹ insudantes laborib⁹: melioribus vacātes studio aut exercitio rationis. Sic nobiles/presidentes/diuites/infirmi/subtilioribus cibis indigent. Meliores siquidem cibi ⁊ potus sanguinem vt cōiter generant meliorem. Ex ipo nāq₃ subtiliores spūs vitales sensitiui generant: qui multū faciunt ad acumen ingenij ⁊ intelligibilis iudicij: ad viuacitatem sensuū: que presidentib⁹ ac docentibus multū forent vtilia iudicantur. Quis deniq₃ tales plurib⁹ solicitudinib⁹ fatigantur: spūalibus marcescunt laborib⁹: poterūt pre ceteris indulgentius cibis: ⁊ talib⁹ que ad corporis sanitatem conferunt: licentius vti. Etiā alio respectu nobiles potentes et prelati magnificentiā facere possunt sup alios: vt in ipis dignitas coronet: potentia nō ledat: ⁊ reuerentia debita tribuatur: que crebro his subtrahunt: dum qui ad exteriorē apparatū attinent/ab eisdem omittunt: que plus in experientia ꝙ in codicib⁹ addiscunt. Hinc ⁊ beat⁹ Augu. disposuit in regula: vt aliter tractet delicatus ex mūdo cōfluēs aliter grossus ⁊ plebeius ante introitū in paupertate degēs. Et hui⁹ dicti rationabilitas trahi videt ex factis in primitiua ecclesia: vbi ꝙuis fidelib⁹ oia erant cōmunia: tamen distribuebant singulis prout vnicuiq₃ opus erat: iuxta videlicet fidelium statū ⁊ conditionem. Similiter de infirmis qui delicatius nutriri debēt: vt manifeste patrū regule docent. De teneris ⁊ delicate nutritis scribit btūs Aug. in de verbis dn̄i. Utant diuites cōsuetudine infirmitatis sue: et doleant se aliter nō posse. Nō extollit pauper de mendicitate: tu quare extolleris de infirmitate. Utere cibis electis ⁊ preciosis sicut cōsueuisti: qꝛ aliter nō potes: qꝛ si cōsuetudinem mutas: egrotas. Cōcedit tibi vti necessarijs: da pauperib⁹ superflua: vtere preciosis: da pauperib⁹ vilia. Sic igit diuersa vtentiū cōditio/magnā facit differentiā in cibis et potibus cōib⁹ ⁊ delicatis. ¶ F Secundū cōsiderandū est cōsuetudo regionū ⁊ mos cōuiuentiū. Habet quidē regio vna cibos delicatiores ꝙ alia/etiā quantū ad substantiā edibiliū: habet ⁊ mos hoim certarū terrarū cibos delicatius ⁊ exquisitius ꝙ alioꝝ preparare: cui cōsuetudini licite potest quis se cōformare: edendo ⁊ potando absq₃ hoc ꝙ mediū excedat virtutis. Un̄ dicit beat⁹ Aug. Quid loco tꝑori ⁊ personis cōueniat diligenter attendendū: ne timere flagitia vbi nō sunt deprehendam⁹: qui parcius cibos vtit ꝙ mos habeat quib⁹ cōuiuit: aut intemperans est aut superstitiosus. Et qđ mirus videt de bene olentib⁹ siue odoriferis boniſq₃ odorib⁹: ꝙ licite quis vti his possit ꝙ cibis delicatis: asserit idem de se loquens. De illecebris inquit odoris non nimis satago: dum desunt nō requiro: dum assunt nō renuo: paratus sum carere eis. Et quid mirū si iuxta cōsuetudines regionū/⁊ hoim mores/liceat quēȝ lauti⁹ ⁊ delicatius refici ꝙ suus mos habeat: cum cōsuetudo patrie ⁊ hoim ritus alieni licentiā tribuat comedendi: vbi alias sibi fuerat ieiunandū: ⁊ a cibis simpliciter abstinendū. Sic respondet btūs Amb. btō Aug. querēti: an sibi ⁊ matri cū mediolani existerent: ieiunandū foret sabbato/iuxta morē sue ciuitatis. an eccl'ie mediolanen. more prandēdū. Quid aliud ait Amb. huic dicere possum: ꝙ qđ ipse facio. Et subdit. Quādo hic sum tunc nō ieiuno sabbato: qn̄ rome sum ieiuno. Et amplius eos instruens subdit. Ad quācunq₃ ecclesiā veneritis: ei⁹ morem seruate si pati scandalū nō vultis aut facere. Hec Augusti. in epistola de ieiunio sabbati.

in decl. christia.

¶ G Tertiū est intentio vtentiū: quo scȝ fine cibos exquisite sibi preparent. Utrū ꝑpter iactantiā aut inanē gloriā: vt liberales predicent: aut inordinatos in se motus excitent: vt potentes sint in malo: ⁊ ita nemini licet vti delicatis cibis. Sed neq₃ sic licet vti cōmunib⁹ ad finem inordinatū. Nam ois actus etiam de genere bonus ordinatus in finē culpabilem ⁊ malū: culpabilis est ⁊ malus: qꝛ a fine iustū est singula denominari. Et in moralibus circumstantia finis est potissima: penes quā attenditur actus bonitas malicia ve. Aut huiusmodi delicata ciborum preparatio fit intentione delectationis gustū consequentis in ciborum et

potuum sumptione. Et tunc aut fit intra limites legis christiane: puta q2 sic delectari querens nullū preceptū violat vere vel interpretatiue/parat9 omittere si deus vel eccl'ia sic delectari phiberet: τ tunc aut nullum aut leue peccatū est: aut veniale: qd aqua benedicta abluit. Aut fit hmōi delicata preparatio citra legem: puta q2 ex tanta libidine querit delectari in cibo τ potu: vt postponat deum: nō curando vtrū ex hoc impediat in operationib9 spūalibus: τ an per hoc/ preceptū dei vel ecclesie transgrediat. Neq3 paratus est cessare si phiberet: tūc nō est sine malicia τ mortali peccato: si oia hec assunt. Hui9 simile ponitur in delectatione actus cōiugalis: que si querit intra leges matrimonij: nullum aut veniale est pctm̄. Si aūt citra siue extra limites cōiugij: paratus hoc idem facere si cōiunx non esset: peccatū est mortale. Qui ergo sic querunt cibos delicatos: sunt hi quoz deus venter est: qui in preparandis cibis (vt Hugo ait in de claustro aie) studiū adhibent: infinita decoctionū frixurarū τ cōdimentoz genera excogitantes: mō mollia: modo dura: mō calida: mō frigida: mō cocta: mō assa: modo pipere: mō alijs: mō sale cōdita: sm cōsuetudinem pregnantiū mulierū desiderantes. Hoz etiā palatū p ferculorum multiplicationem τ variā preparationez seducit: qm̄ varietas fastidiū tollit: τ cū iam stomachus crebris ructibus repletuz se indicat: nondū tamen curiositas satiatur. ¶ Est τ alia intentio/ qua quis cibū τ potū delicatū querit: dum quis nō in eis finem statuit: querens dūtaxat delectari: sed assumit ipos tanq̄ adminicula/ quib9 ducit in finem altiorem τ meliorē vt in se vires excitet: quaten9 in se corporis valitudo cōseruet: τ sensuū pportionata viuacitas ad exercitiū spūalium operū aie: vt aptior inueniat in his q̄ ad salutem cōferunt: siue illud sit studiū litterarū: siue modulatio psalmoz: siue meditatio diuinoz: aut instructio fideliū: siue qdcūq3 aliud habens ordinem ad salutez Ad hunc quippe finem nō mō licet vti cibis subtilioribus: sed sepe meritoriū est: dum tamen modus seruet in quāto pariter τ in quali: sm exigentiā psone/ tpis/ τ laborū ei incumbentiū ex officio aut ppria deuotiōe. ¶ H Et oia sic corporis nutrimēta necessaria τ accōmoda panis nomine sunt intelligenda in petitione dn̄ice orōnis. Et licet panis τ cibus tenuis sustentationi vite sufficiant: qm̄ modicis cōtenta est natura vt in esse saluet: q2 tamē refectio lautior quatenus valet sm predicta ad sensuū integritatem: τ eam corporis valitudinē quo subseruire pōt spūi: licite a nobis peti pōt: ppter qd vbi nos dicim9 Panē no. quoti. vt Lucas scribit: Mat. dixit Panem nostrū supsubstantialē. Est enī panis substantialis: est panis supsubstātialis: τ est panis supfluus. Panis substātialis est vict9 tenuis sufficiens ad corporalis vite sustentationem vt non deficiat tm̄. Qui ideo substātialis dicit: q2 ad substantie cōseruationem necessarius est τ requirit. Panis supsubstātialis est quo corporalis vita cōseruat/ cum bona corporis mēbroz τ virtū valitudine: que sufficit ad operationē psone incumbentiū ordinatā executionē. Panis supfluus est qui preter predicta/ voluptates multiplicat: τ sensuales delectationes parit: q̄ nō ad finem hoīs que est aie salus pmouet: magis autem impedit. Pro primis duob9 panib9: hoc est substantiali τ supsubstātiali petimus. Pro tertio nullaten9 licite orare possum9. Ita tamen panem nobis dare petam9 a dn̄o: vt in eis finem nō ponam9: sed ea petere debem9 tanq̄ quedā adminicula: quib9 ad finez qui est btitudo aie adiuuemur. Cum enī vita nr̄a tpalis: ad acquirendū eternam ordinata est: intantū hui9 vite nobis querēda sunt necessaria: inquātum ad hūc finem cōferūt τ cōducunt. Hinc beat9 Aug. ad probā: Sufficientiā vite nō indecenter vult quicūq3 ei vult τ nō amplius: que nō appetitur ppter semetipsam: sed propter salutem corporis: τ ppter cōgruentem habitū persone hominis: vt nō sit incōueniens cū quibus viuendū est. Illa ergo cū habent/ teneantur: cum nō habent/ orandū est vt habeant. De hoc etiam Alexan. par. iiij. q. xxxvij. ait. Panis corporalis non est petendus: vt illud qd principaliter intenditur obtineri oratione ista: sed vt adminiculū illi qd principaliter postulatur. Petitur enī panis materialis ad sustentandū corpus: ne succūbat in exercitio operationū iustitie: sed cooperet spiritui: vt assequatur quod intendit. vnde petitur vt adiectum: non vt principaliter intentum. Hinc glo. Luc. xj. Quia etsi panis materialis hic petatur: nō petitur vt primo τ principaliter intentum et petendū: sed vt adiectum τ posterius intentum. I

Nostrum Nostrum dicim9 τ nō meū: vt nemo sibi temporalia pro sua dūtaxat vtilitate appropriet: sed ea q̄ a deo pcipim9 alijs prout indigētia τ necessitas expostulat: impartiamur. vnde dic Chrys. Oia que nobis orantib9 dn̄s dat: siue militantib9: nō nobis solum dat: sed τ alijs per nos: vt de eo qd percipimus a deo: partem impotentib9 faciamus. Item sicut natura cibum per stomachū assumptū cōmunicat oibus membris: sic τ nos qui multa membra sumus vnius corporis mystici: debem9 petere hunc panem: nō solū pro nobis petentibus: sed pro oibus nobiscū participantib9. Scdo dicimus nr̄m: vt nemo aliena bona sibi vt sua vsurpet. de q̄ Chryso. Qui de iusticia panē acquisitū māducat: suū panē manducat. qui vō cū pctō/ alienū. Sm hoc igit petim9 panem nr̄m id est panem siue victū cum iusticia acquirere: τ nō cū peccato τ iniusticia panem cuiuscunq3 vsurpare. Tertio dicit nostrum: nō tuū q̄uis panis illius sit qui daturus est eum q2 etsi dei est dn̄io τ pprietate: tamen noster est ex ei9 munere. Item noster refectione τ causalitate. Nostrā enī indigētiam cōmemoram9 vt humiliemur. Nos quoq3 sum9 ppter quos panis ille: nedum corporalis: sed τ sacramentalis τ spūalis ac doctrinalis parat9 est: ac ministrat sub rōne panis. hoc est inquantū est reparatiu9 indigentie. Licet ergo dei sit pprietate: noster est vtilitate ac finis causalitate. Sic ergo oramus deū: vt nobis de sua benignitate panem tribuat: qui noster sit ex eius panis scz acceptione: vtilitate: τ refectione: id est ad nostrā vtilitatem et refectionem. vt vult Alexan. de ales. Dicit τ nostrū quarto: vt nemo pro se solo: sed etiā pro alijs oret. Unde beat9 Cyprianus li. de oratione dn̄ica: nō longe post principiū. Ante oia inquit/ pacis doctor: vnitatis magister: singillatim noluit τ priuatim precem fieri: vt quis cū precat: pro se tantū precet. Nō dicimus pater meus qui in celis es. Nec panem meum da mihi hodie: nec dimitti sibi tm̄ vnusquisq3 delicta postulat Aut vt in tentationem nō inducatur: atq3 a malo liberet pro se solo rogat: publica est nobis τ cōmunis oratio. Et quando oramus nō pro vno: sed pro populo toto oramus q2 totus populus vnū sum9. Deus pacis/ τ cōcordie magister/ q̄ docuit vnitatē: sic orare vnū p oib9 voluit: quo mō in vno omnes ipe portauit. Hec ille. Sequitur. ¶ Et

Quotidianū Loco huius nois quotidianū: qd Lucas ponit cap. xj. mattheus posuit supsubstātialem. Sed cū eccl'ia in oratione dn̄ica in oib9 alijs sequit verba matth. euāgeliste: cur in hoc verbo mutauit nomen supsubstantiale in quotidianū Rn̄det hic Alexā. primo ppter hoc: q2 quid sit supsubstantiale pauci intelligūt: quid quotidianū a multis capit. Cū aūt mattheus orationē dn̄icam scripsit vt pfectis cōueniebat: lucas vt pfectis τ impfectis: Ideo vt oēs capere possent orationem dn̄icam: q̄ ab oibus dici debet: eccl'ia decreuit loco supsubstātiale/ poni debere quotidianū. Scdo q2 generalius exprimunt petenda p nomen quotidianū: q̄ p nomen supsubstantiale. Nā accipiendo ppriissime supsubstantiale importat panē sacramentalē/ scz christū. Nam ille vere τ pprie sup oēs substantias est: qui qm̄ panis noster esse dignatus est: pprie dicit panis supsubstantialis. Quotidianū vō cōtinet τ panem quotidie sumendum: siue sit corporalis: siue spiritualis: siue doctrinalis: siue sacramentalis. Uerūtamen pro eodem accipit supsubstantialem et quotidianū: τ idem sunt. Unde Dam. Panem nostrū supsubstantialem da nobis hodie: hoc est panem nostrū quotidianuz. Similiter Matth. vj. glo. supsubstantialem vel

quotidianū. Exponitur autem supsubstantiale dupliciter. Uno mō vt sunt due dictiōes. Primo mō pprie de christo exponit vt dictū est. Supsubstātialem. i. christū qui super oēs substātias est. Scdo mō tam de christo q̄ de pane materiali: vt sit sensus. Panē nostrū supsubstātialem da no. ho. id est petim⁹ vt sup panē nostre sustentationi necessarium: des nobis ꝛ panem sacramentalem: ꝛ victū necessariū additū ad substantie sustentationē. hoc est. Da nobis vtrūq panem: mentis ꝛ corporis. Quō aūt panis supsubstantialis differat a pane substantiali ꝛ pane supfluo statim. s. dictum est. Oramus aūt pro pane quotidiano fm̄ eccle ordinationem. i. pro pane quotidie nobis necessario. Hunc aūt panē quotidianū docet nos petere christ⁹ fm̄ Chrys. vt luxuriosos cibos cōpesceret. Ut disceremus manducare quantū naturalis ratio exigit: nō quantū carnalis lascivia impellit. Si em̄ tu p lasciuia in vno cōuiuio tātū expēdis: quātū sufficere pōt: verbi grā centū hoibus moderate viuentib⁹: aut tibipsi centū diebus disciplinate viuenti: iam quotidianū cibū nō manducas: sed multoꝝ dierū. Neq̄ tamen sic mādauit de⁹ orare panem quotidianū nobis donari quasi illicitum iudicauerit hoiem christianū plus habere q̄ panem quotidianū. Oram⁹ ꝛ scdo nobis dari pa. quoti. ex christi instituto: vt sic doceremur solicitudinem de tpalibus abijcere: qm̄ hec dum mentem imbuerit: de spūalib⁹ ꝛ diuinis vix cogitare pmittit. Hanc vt a cordib⁹ suoꝝ dūs discipuloꝝ euelleret: nolite dixit esse soliciti in crastinum.

Mat. vi. Et hic nos orare docuit: et petere panem quotidianum.

Sed contra hoc arguit beat⁹ Aug. in de ser. dñi in mōte di. Cur oram⁹ pro his adipiscendis que huic vite sunt necessaria: veluti est victus ꝛ vestimentū: cū ipse dūs dicit: Nolite soliciti esse quid māducetis vel quid induamini. An potest quisq̄ de ea re nō solicitus esse: p qua adipiscenda cū tanta attentione animi oratio dirigenda sit: vt ad hoc totū illud referat qd̄ de claudēdis cubiculis dictū est. Per hoc innuit Aug. q̄ si panis petit in oratione dñica cū solicitudine petitur: q̄ tanta diligētia (de qua dicit. Cū oraueris

Mat. vi. intra in cubiculū tuū ꝛc.) nō pōt esse sine solicitudine. Itē sup illud: Querite primū regnū dei ꝛc. Et hec oia adijcientur vobis. hec oia vtenda in via. Non inquit Aug. querite primū regnū dei: deinde ista querite: sed hec oia inquit apponentur vobis: scz etiā nō querentib⁹. Quomō aūt recte dicat nō querere aliquis: qd̄ vt accipiat intentissime deum deprecat: nescio vtrū inueniri queat. Per hoc videt velle Aug. q̄ panis corporalis: vel aliud temporale nō sit petendum in oratione dñica. ¶ L Ad illa dicendū: q̄ in verbis allegatis solicitudinem phibentib⁹: nō phibetur ois solicitudo: sed solicitudo immoderata. Nā q̄ moderata solicitudo concedat: innuit in hoc q̄ nō docuit nos dūs orare: panem nostrū hodiernū da nobis hodie. quasi sua esset intentio vt peteremus panem vnius diei solū in omni solicitudine puisiua pro futuro: sed vt peterem⁹ panem multoꝝ dierū sibi inuicem succedentiū: que successio dicitur quotidianū. Nō ergo phibetur moderata ꝛ opportuna curatio ꝛ cogitatio de crastino: sicut aliqui errantes docuerūt: sed immoderata. Est autē solicitudo immoderata tripliciter. Quia vel est supflua: anxia: finalis querēdi causa. Superflua est que impedit animū a spiritualib⁹ querendis. vñ ꝛ Beda supverbo allegato. Solicitudinem illā amputandā docuit: ob quā spūalia negligunt ꝛ postponunt. Item superflua est solicitudo que est in multa futura tēpora: quasi semp victuri essem⁹: ꝛ locū manentem hic haberem⁹: ꝛ nō magis futurā inquirere deberem⁹. De quo btūs Cyprian⁹ Qui christi cepit esse discipulus: fm̄ vocem magistri sui renuncians oibus diurnum cibum debet petere: nec in longum desideria petitionis sue extendere. Et sequit: Quia contrariū sibi sit ꝛ repugnans vt queram⁹ in seculo diu viuere: qui petimus regnū dei velociter aduenire. Unde et diuitem stultū seculares copias cogitantem ꝛ se exuberantium fructuum largitate iactantem: redarguit dūs dicens: Stulte hac nocte expostulat aia tua: que ergo parasti cuius erunt. Letabatur stultus in fructibus nocte moriturus: ꝛ cui vita iam deerat: victus abundantiā cogitabat. Solicitudo anxia est que diffidentiā habet de largitate diuine puisionis. Hec est in auaris diuitib⁹: qui semp timent deficere: ideo nō cessant cum cordis anxietate ꝛ parta tueri: ꝛ superfluas puisiones facere: ac diuitias diuitijs cumulare in preiudiciū pauperū: ꝛ crebro in pprie salutis detrimentū: quasi deo nō esset cura de suis. Cōtra quorū diffidentiā dicit beat⁹ Cyprian⁹. Neq̄ deesse quotidian⁹ cibus pōt iusto cum scriptū sit. Nō occidit (alr̄ affliget) dūs fame animam iusti. Et iterū. Iunior fui ꝛ senui: ꝛ nō vidi iustū derelictū: nec semen eius querens panem. Item cū dūs pmittat ꝛ dicat. Nolite cogitare dicētes: quid edem⁹ aut quid bibem⁹ aut quo vestiemur. Hec em̄ nationes querūt. Scit aūt pater vester q̄ his oibus indigetis. Querite primū regnum ꝛ iusticiā dei ꝛ hec oia apponent vobis. Querentibus regnum ꝛ iusticiā dei oia pmittit apponi. Nam cum sint dei omnia: habenti dm̄ nihil deerit: si deo ipse non desit. Sic danieli in leonū lacu iussu regis incluso: prandiū diuinit⁹ procurat: ꝛ inter feras esurientes ꝛ parcētes homo dei pascitur. Sic helias in fuga ꝛ solitudine coruis ministrantibus: ꝛ volucribus sibi cibū apportantib⁹ in psecutione nutritur. Et exclamans addit. O humane malicie detestāda crudelitas. Fere parcunt: aues pascunt: hoies insidiant ꝛ seuiunt. Hec Cyprian⁹. Simile de sancto paulo primo heremita beat⁹ hieronym⁹ in eius vita testat. Et huiuscemodi plurima in pbatissimis leguntur historijs. Solicitudo pncipalis q̄ est rei alicui⁹ vt cause finalis: hec est q̄ habet de aliquo tanq̄ pncipaliter intento: pp̄ter qd̄ alia intendūtur ꝛ ipm̄ tanq̄ finis intendit: in quo adepto is q̄ intendit quietatur: nec id in aliud magis concupiscendū ordinat: quā habent de cibo ꝛ tpalibus hoies voluptuosi: ꝛ pecudum vitā eligentes: vt dicit phs. j. Ethi. c. iij. Similes sardanapalo assirioꝝ regi: qui vitā egit in voluptatib⁹ ꝛ sensualibus delectationib⁹ presentibus: nō querens aliū finem similiter bestijs. ¶ M Hanc igitur triplicem malā solicitudinem ꝛ curā de crastino dūs a suis fidelib⁹ hic excludere voluit: cū nos quotidianū panem petere docuit. Nō solicitudinē ordinate puidentie. Siquidē licitū est fidelib⁹ curam pro futuris cū puidentia gerere vt tpe abūdantie rerū puisionem in ipsis faciant pro alio tpe: ne ob defectū eorūdem: defectū vite necessarioꝝ patiātur. Sic ioseph puisor egypti laudabiliter fecisse legit Gen. xli. dū in annis fertilibus fructus ad corporalis vite sustentationē necessarios industriose cōseruauit: quo ppl̄m egypti a supuētura ꝛ dira famis necessitate: q̄ premebat ceteros: pseruauit. Neq̄ hec supflua solicitudo dicenda est: sed industria ꝛ prudentia puisiua. Hoc em̄ est de ratione animalis rationalis: qd̄ naturaliter arte ꝛ puidentia viuere debet. Unde Seneca in libello de quattuor virtutib⁹. Si prudens esse cupis inquit in futurū pspectum intende: ꝛ que possunt cōtingere aio tuo prepone. Et btūs Augu. in sermone dñi in monte. Cū viderimus aliquem seruum dei puidere: ne huius vite necessaria sibi desint: aut his quib⁹ cura sibi cōmissa est: vehementer cauendū est vt nō iudicem⁹ eū de crastino solicitum esse. Nā ꝛ ipse dūs pp̄ter exēplū ne q̄s postea scandalum pateretur: cū aliquem seruū dei aduerteret ista necessaria pcurare: loculos habere dignatus est. Et in Actibus apl̄oꝝ scriptū est ea que ad victum sunt necessaria pcurata esse in futurū pp̄ter iminentem famē. Hinc prudentissim⁹ salomon hui⁹ puisiue prudentie detestans in hoib⁹ defectū remittit pigros cōtra humani status cōditionem improuidos ad aialia irrationalia: vt discant ab eis prudentiā ꝛ rationalē industriā de crastino puide cogitare. Ait em̄ Prouerb. vi. Uade ad formicam o piger: ꝛ cōsidera vias eius ꝛ disce sapientiā: Que cum nō habeat ducem nec preceptorem: nec pncipē: parat in estate cibū sibi: ꝛ cōgregat in messe qd̄ comedat in hyeme. Et p hoc patet q̄ solicitudo sit christiano phibita: q̄ cōcessa. ¶ Sed hic instat Chrys. Uident hec verba sonare prima facie: vt qui dicit: Panem nr̄m quoti

Prouerbioꝝ. x. pē. xxvi

Mat. vi.

Daniel viii.

iij. Reg. xvij.

Act. xi.

dianū da no. ho. q̄si nihil habeant in crastinū: aut post cra stinum. Quod si habēt p̄paratum in crastinum: aut in quinq̄ aut decē dies: quomō p̄nt dicere: Panē nostrū q̄tidianū da nobis hodie. Illud nāq̄ petit' qd nō habet'. Quod iā posside tur vt q̄d adhuc req̄rit'. Quod si ita est: oratio aut paucis aut nullis cōuenire pōt. Quis eñ ita fidelis: vt cuz possit am plius habere: tñ ampli⁹ sibi nō seruet q̄ panē quotidianū. Quotidianos vict⁹ forsitā petere solis cōueniebat ap̄lis: q̄ docēdi gratia p singulas ciuitates oi tēpore vagabant': et ipsa vagatio amplius quotidiano victu possidere non po terat. Respondet: Ita debemus aptare christi doctrinam: vt oēs in ea p̄ficiant: ne forte cōmunis medicina iusticie: q̄ ad salutē oim est p̄parata: dū aut paucis / aut nullis p̄desset inueniret' sup̄flua. Intelligēdum igit' est q̄ nō solū oram⁹ deū panē quotidianum dare vt māducemus: sed vt quem manducam⁹ / de manu dñi accipiam⁹. Habere q̄dē ad man ducādum cōmune est iustis et iniustis et frequēter habent amplius petōres qd manducent / q̄ iusti. De manu autem dei accipere tñ est iustoz: Preparare igit' et p̄uidere nō ve tant hec verba: tamē cum peccato p̄parare vetant. Naz qui cum iusticia preparat: illi deus dat panem quē manducat: qui cum peccato preparat: illi non deus dat: sed diabolus. Nam q̄uis omnia a deo creant': non tamē oia a deo minis strātur. Habentes igitur panem paratū apud se: qui ipsis sufficit in plurimos dies: adhuc petere habēt panem quo tidianū: vt sic panem quem dedit dominus possessiue etiaz det vsiue: vt scilicet ipsi ex benignitate eius bene vtantur pane concesso: deo ad laudem et sibi ad corporis animeq̄ salutem. Difficillimum enim est homini exteriora iuste pos sidere: recte dispensare: et eis bene vti ad dei laudē: et ad p̄ priam / ac aliorum vtilitatem et salutem. Ad hoc enim indi get homo maiori dei auxilio / q̄ vt talia acquirat: ideo ne cesse est vt etiam abundans in temporalibus a domino pe tat panem quotidianuz: quem habet in possessione: sibi da ri vsu conueniente: vt cum Apostolo sibi donetur / scire abū dare et satiari et esurire et penuriam pati. Nec paruipendē dum est scire abundare. Nam vt dicit glosa ad Philip. iiij.

Ad phi lip. iiij.

Qui acceptis rebus non extollitur: qui eas ad vsum vane glorie non intorquet: qui solus non possidet quod acce pit: sed cum indigentibus misericorditer diuidit: scit abun dare. Qui acceptis alimentis nō ad vegetationem vētris vtitur: sed ad preparationē virtutis: nec plus carni tribuit q̄ necessitas petit: scit satiari. Qui alimētorū inopiam sine murmuratione tolerat: nec pro necessitate victus agit ali quid vnde anima peccati laqueū incurrat: scit esurire. Hec Glo. Unde ne diabolus per cibū et potum nos in gula tē tet immoderato eorum sumptu: petimus a deo / vt det no bis moderatum / et salubrem vsum eorū: et que nunc habe mus et que habituri sumus. Ideo cōmendabilis est deuo torum fidelium consuetudo: priusq̄ comedant deū orare: vt panē et reliquū cibū eis sanctificet. Sanctificatur enim cibus p verbū dei et orationē. j. Timoth. iiij. vbi glo. Sctūs sit cib⁹ et salubris nō noxi⁹ aie vel corpori. Uerbū sctificat: oratio imperat: diabolus vo p cibū tētat. Sequit': ¶ Tu

Da: scilicet tu pater celestis: qui das escā omni carni: Qui aperis manum tuā: et imples omne aial be nedictione. Da liberaliter: quia tu es deus vniuersorū: qm̄ tui sunt celi: et tua est terra / et omnis plenitudo ei⁹. Da / non vende: quia nihil habemus quo a te emamus qd a te nō ac cepimus. Quid habes dicit apostolus / qd non accepisti:

j. cor. iiij

Da non mutua: q: nō inuenimus preter tua bona quod re stituamus. Da igitur simpliciter gratiose: sine spe lucri / p̄s cij / aut muneris: q: bonorū nostroz nō indiges. Ex hoc au tē elicit' / q̄ nō solū bonorū sp̄ualiū est largitor: sed et bonoz tēporaliū distributor. Hec eñ ab illo petere christus nos do cuit: p quod cōfutat' error quorundā gētiliū putantiū p̄ui sione bonorū tēporaliū ad diuersos deos p̄tinere: quos intui tu t̄palis p̄speritat et affluētie colēdos astruebāt. Seq̄tur.

Nobis qui sum⁹ tui filij: et propter te patrē vt tri buas interpellamus: et nobis a te donari petimus: q: et nobis ip̄m habere nō possumus. Dicit' etiā / nobis pluraliter: et non mihi: eadē ratione qua dictum est: non pater me⁹: sed pater noster: et quē petimus: panem nō meū / sed nostrum: vt statim sup̄radictū est. Ut nō p nobis tñ: sed etiam pro p̄ximis panē quotidianū a cōi patre oim postulem⁹. Unī patet etiā diuites hoc respectu quātūcūq̄ abundēt panib⁹: recte petere panē dari nobis: qm̄ etsi ipsi nō indigeant: sunt tñ pauperes plurimi q̄ egent panib⁹: p quib⁹ oibus petendū est / vt panem recipiant quotidianū.

Hodie Cum p̄missum sit quotidianū: cur addit' / hodie. Nā inverbo quotidianum / includi tur verbū hodie. Dū enim petit' dari panē quotidianū / pe titur dari hodiernum: et ita hodie et cras et cōsequēter. Re spōdet Alex. de ales. parte. iiij. q. xxxvij. Nō sup̄flue appo nitur hodie: q: licet panis quotidianus cōprehēdat hodi ernū: nō tamē petēdo panem quotidianū nobis dari: peti mus hodie nobis dari. Hodie eñ tp̄s determinat: seu quā do ipsius dādi: qd non exprimit (quotidianū) sed magis qualitatē: siue substātiam rei dāde. Unde sensus est: Da no bis panē quotidianū: id est da nobis panē qui est q̄tidian⁹. id est quo quotidie debem⁹ refici: panē scz necessarie et fru galis refectionis: nō lasciuie et sup̄fluitatis. Hodie vero tē pus exprimit quo id dari petimus: quo fm Chrys. innuit': vt non solicitudine grauemur. Unde ait: Pro pane iussit solū orationē facere: et pro pane quotidiano: vt non soliciti simus p crastino: et neq̄ hoc suffecit verbo: sed et aliud post hoc apposuit dicens: Da nobis hodie: vt nō cōteram⁹ nos ipsos solicitudine superuenientis diei. Cuius eñ diei spaciū te visurū nescis: quā ob causam in illius solicitudine tor queris. Uel etiā hodie. i. omni hora et toto tēpore vite: vt dicit Aug. ad Probam: Quō etiā loquitur Ap̄lus in ep̄la ad Heb. dicēs. Hodie si vocē ei⁹ audieritis: id est toto tēpo re vite: quod nō est nisi vnū hodie / scz vnus dies: scz iuuē tutis et senectutis: iuxta illud Gen. Factum est vespere et mane dies vn⁹. Mane scz iuuētutis: et vespere senectutis.

Heb. iiij

Gen. j.

Sunt et alie cause cur apponitur hodie / alleg orice et mora les: de q̄bus postea dicet'. Unde ex oibus premissis elicitur talis sensus huius petitionis quātum ad panē materialē. Panē nostrū quotidianum da nobis hodie: id est tu pater celestis da nobis panē: id est bona t̄palia p huius mortalis vite cursu necessaria: et ea mēsura / eoq̄ vtēdi modo / q̄bus nobis vtilia sunt: et ad vitā immortalē quo tēdim⁹ p̄futura. Hec de prima panis acceptiōe. ¶ O Sed circa expositio nē qua noie panis intelligit' totū qd p̄tinet ad humanū vi ctū: Dubitat': vtrū quis recta ratione possit a deo petere di uitias t̄pales. Quod nō / videt': quia qd christus docuit cōtē nere: nō recte a deo pōt peti. Christus autē docuit diuitias cōtēnere exēplo et verbo. Fuit eñ in p̄sona pauperrim⁹: ita vt elemosynā reciperet: dicēte Matth. Mulieres multe sequebant' illū: et de facultatib⁹ suis ei ministrabāt. Fuit tā te paupertatis q̄ proprio careret hospitio: ipso attestante Luc. ix. Uulpes foueas habent: et volucres celi nidos: fi lius aūt hois nō habet vbi caput suum reclinet. Sup quo Hiero. in persona christi: Quid me p̄pter diuitias et lucra seculi sequi cupis: cum nec hospitium habeam et tecto vtor non meo. Idipsum verbo docuit: cum suis discipulis cha rissimis possessionē auri et argēti interdixit: Nolite inq̄t / possidere aurū nec argētū: neq̄ pecuniā in zonis v̄ris. Et iterū: Nisi quis renūciauerit oibus q̄ possidet: nō pōt me⁹ esse discipulus. Itē: Facili⁹ est camelū p foramē acus trāsi re q̄ diuitē in regnū celoz. Matth. xix. et alia in multis aliis passib⁹ a christo dicta legunt'. ¶ Oppositū videt': q: qd li cet possidere sine dei offensione: licet etiā a deo petere. Di uitias aūt t̄pales possidere licitū est: vt p̄z in exēplis plu rib⁹. Nā Job plurimis diuitijs pollebat ouiū / camelorum / bouz / asinoz et familie multe nimis: ita vt magn⁹ eēt inter oēs orientales. Cui tamē de iusticia / nō hō: nō angelus: sed dñs ip̄e testimoniū p̄hibuit. Sic abrahā / Isaac / iacob / Da uid et plurimi amici dei diuitias possederūt. ¶ P Pro responsione aduertēdū / q̄ opes et diuitie dupliciter cōside

Matth. xxvij.

Lu. viij.

Matth. x.

Lu. xiiij.

rari possunt. Uno modo quoad se. Alio modo quoad ap-
petitum hominis. Primo modo: res sunt quedã a deo cõdi-
te bone et non male. Bone bonitate naturali: de qua re-
tãtũ participat: quãtũ participat de entitate. Nam ens et
bonũ cõuertunt. vnde Basilius sup illud: Uẽde oĩa q̃ ha-

Luce. xviij.

bes et da pauperibus. Nõ docet inquit dominus facultates
vendere: eo q̃ naturaliter sint praue: alias creature dei nõ
essent: nec eas docet abijcere tanq̃ malas: sz disponere mo-
nuit. Cõparando aũt diuitias ad appetitũ hominis: quan-
dã habẽt indifferẽtiã ad bonũ et ad malũ. hoc est q̃ possunt
bene appeti et male. vñ Bern. li. de cõsi. Aurũ et argẽtum et
cetera hmõi quãtũ ad animi bonũ spectãt: nec bona sunt:
nec mala. Usus tamen eorũ bonus: abusus malus. ¶ Ad idem
Chrys. Rerũ ait quedã bone: quedã male: q̃dã medie. Bo-
ne sunt castitas: humilitas et cetere virtutes: quas cum hõ
elegit bonus est. Mala sunt his bonis opposita: vt luxuria
supbia: q̃s cũ homo elegit malus fit. Medie sunt diuitie q̃
q̃nq3 ad bonũ: q̃nq3 ad malũ ordinant̃ ẽm affectũ vtẽtiũ.
Idẽ Origenes sup epistolã ad Rom. li. iiij. tractans illud
apl̃i. Non solum aũt hoc: sed et in tribulationibus gl̃iamur.
Oĩa dicit que sunt vel agunt̃: aut bona sunt: aut mala: aut
indifferẽtia. Bona illa certũ est pprie dici: que ad virtutes
animi pertinẽt: et mala sola ea q̃ ad maliciã ptinẽt: et contra
legẽ dei agunt̃. Cetera vero indifferẽtia esse. i. neq3 bõa neq3
mala nominãda: vt sunt diuitie: species corporis: et fortitu-

sup lucã.

do vel pceritas: atq3 ea que corporis vsibus seruiũt. Amb.
Discãt diuites nõ in facultatibus crimẽ haberi: sed in his qui-
bus vti nesciũt. Nã diuitie vt sunt impedimẽta improbis:
ita bonis sunt adiumẽta virtutis. Itẽ beatus Grego. Uide-
mus quosdã diuites qui et opes et gloriã sine culpa habere
potuissent: si habere animi humilitatẽ voluissent. Ecce diui-
tie et honores possunt sine culpa teneri: si sit humilitas ani-
mi. Et subdit: Sed nũc extollunt̃ rebus: inflant̃ honoribus:
dedignant̃ ceteros qui sue vite fiduciã in ipsa abundantia
rerũ ponũt: quod sine culpa nõ est. Itez Amb. sup lucã. In
pecuniarũ copijs pleraq3 sunt iuuamina peccatorũ: pleraq3
incẽtiua virtutũ. Et infra. Nõ census: sed affectus in crimine
est. Hiero. Diues cũ deposuerit sarcinã peccatorũ: et totius cor-
poris prauitatẽ intrare põt p angustã portã et arctã viã que
ducit ad vitã. Nõ dicit Hiero. cũ deposuerit diuitias: sed cũ
deposuerit sarcinã peccatorũ. Et beatus Basilius. Cõdemnat̃
diues nõ q2 diuitias possidet: sed q2 eis abusus est. Preter-
ea beatus Aug. sup illud ps. Diuitie si affluãt nolite cor ap-
ponere. Non dicit inquit diuitias nolite habere: sed nolite
cor apponere. Non dãnat diuitias vnde meremur celũ: sed
cor appositũ: quod sc3 nõ expẽdit sed recõdit. Cui cõcordat
Chrys. Nõ phibet dñs ditari: sed opibus famulari. Uult eñ
vt in necessarijs eis vtamur: nõ vt custodiamus. Naz famuli
est custodire eas: et dñi dispẽsare. ¶ Q Ex quibus omnibus
satis deducit̃: q̃ diuitie non sunt de se praue: qm̃ possunt in
bonũ vsum ordinari. Nec sunt de se bone: qm̃ appetitus circa
eas põt deprauari. Cõtingit eñ ipsis bene vti. Contingit et
eis male vti et vitiose. Cõtingit quẽ esse diuitẽ et deo gratũ.
Cõtingit et aliũ ab eodẽ pter earũ abusũ esse reprobatũ.
Quomodo aũt quãdo et qualiter hoc cõtingat generali re-
gula definiri nõ põt quantũ ad circũstantias particulares.
Potest tñ aliquatenus colligi ex cõditionibus eorũ diuitũ: qui
in scripturis sunt reprobati: et eorũ rursus qui in scripturis
sunt cõmẽdati. Legimus Luc. xvj. de diuite epulone in infer-
no sepulto: quõ in suis diuitijs abusus sit: q2 ad pompã et su-
perbiã: q2 induebat̃ purpura et bysso. Ad lasciuiã et guliã: q2
epulabat̃ quotidie splẽdide. Ad phylargiriã et auariciã: q2
tenaciter eas possedit: nec pauperi lazaro micas cadentes
desiderãti impartitus fuit. Legimus etiã Luc. xij. q̃ hominis
cuiusdã diuitis ager vberes fructus attulit: et cogitabat intra
se dicẽs. Quid faciã: qm̃ nõ habeo quo cõgregẽ fructus eius
et dixit. Destruã horrea mea et maiora faciã: et illuc cõgrega-
bo omnia q̃ nata sunt mihi et bona mea: et dicã anime mee.
Anima mea habes multa bõa reposita i annos plurimos:
requiesce: comede: bibe: epulare. Dixit autẽ illi deus. Stulte
hac nocte repetẽt animã tuã a te, sc3 demones: que aũt pa-
rasti: cuius erũt. Repetent pter abusum diuitiarũ. Abusus
quippe fuerat in acquisitione cũ nimia solicitudine: q2 co-
gitabat intra se, sc3 sollicite. In retẽtione cũ nimio eorũ amo-
re: q2 dixit cõgregabo: cũ deberet dispergere. In custodia:
cũ stulta fiducia: q2 dixit anime sue: nũc quiesce: q2 hec tibi
sufficiũt: q2 nec alijs indiges. In mala intẽtiõis ordinatiõe:
q2 ordinabat eas ad crapulã et carnis delitias: q2 dixit: cõm-
ede: bibe: epulare. ¶ Abusi sunt insup diuitijs q̃bus dñs

Luc. vj.

ve imprecat̃ di. Ue vobis diuitibus qui habetis nũc cõsola-
tionẽ vestrã. Ue vobis qui saturati estis: q2 esurietis. Ue
vobis qui ridetis nũc: q2 lugebitis et flebitis. Beatitudinẽ
suã et mercedẽ suã in diuitijs ponẽtes. Deniq3 et illi de q̃bus
in sua canonica Jaco. v. Agite nũc diuites: plorate vlulan-
tes in miserijs vestris. et post. Epulati estis sup terrã: et in
luxurijs enutristis corda vestra. Itẽ illi de quibus Amos pro-
pheta. c. vj. Ue vobis qui opulẽti estis in sion: et cõfiditis
in mõte samarie: Qui dormitis in lectis eburneis: et lasciui-
tis in stratis vestris: spẽ scilicet suam in eis ponẽtes: et oc-
per eas carnis sue cõcupiscẽtias cõsummãtes. Sic econuer-
so legimus nõnullos diuitias laudabiliter possedisse: eas vir-
tuose in vsum proprium et aliorum necessitatem expendis-
se. sicut abraam ysaac et iacob: quorum se specialiter domi-
nus deum dignatus est nominare: vt dicit apostolus ad
Heb. xj. Non confunditur deus eorũ deus nominari. Sic
enim frequẽter se nominauit. deus abraã: deus ysaac: deus
iacob. Sic ioseph cum quo dñs fuit in captiuitate: in serui-
tute: et regno diues erat: et dominabatur in vniuersa terra
egypti. Genesis. xlv. Sic Job/ Judith/ Dauid/ Ezechias/
Josias/ et ceteri plures diuites a deo electi: et diuitijs suis
dominãtes: ad virtutum exercitiũ eis vsi sunt. ¶ R In
nouo quoq3 testamento de pluribus legit̃. De Zacheo qui

Lu. xix.

christũ hospitio suo recepit: a quo et singulariter meruit cõ-
mendari. Itẽ de Cornelio de quo legit̃ Act. x. q̃ erat vir re-
ligiosus et timẽs deũ cũ omni domo sua/ faciens elemosy-
nas multas: pter quod meruit angelica visitatione hono-
rari. Itẽ Joseph ab arimathia qui fuit diues/ nobilis et iu-
stus. De quo dicit Raba. q̃ magne dignitatis fuit apud se-
culũ: sed maioris meriti apud deũ. Quia nõ erat diues di-
uitiarum amore: sed tantuz possessione: ideo non exclusus
a discipulatu christi: quia non pecunie amator: sed potius
liberalis et religiosus distributor. Similiter et de q̃pluri-
ribus alijs extra canonem in chronicis et probatis histo-
rijs legitur: qui magnis diuitijs ornati/ vitam laudabili-
ter finierunt. ¶ Ex quibus plane deducitur/ q̃ diuitie
quandam habent indifferentiam ad bonum et ad malum
vsum: quorum vsus malus non est ex vitio diuitiarum: sed
male vtentium. Unde in premissis reprobis diuitibus no-
tatur in primis nimia solicitudo et auaricia in acquiren-
do: quam amputari debere docuit saluator/ dicens: Noli-
te solliciti esse in crastinum: Considerate lilia agri etc. Mat-
thei. vj. cap. Qui sic diuites fieri satagũt: incidũt (vt Apo-
stolus ait) in tẽtationem et in laqueum diaboli: et deside-
ria multa inutilia et nociua: que mergunt homines in inte-
ritum et perditionem. Radix omnium malorum est cupi-
ditas: quam quidam appetentes errauerunt a fide: et in-
seruerũt se doloribus multis: tu vero homo dei hec fu-
ge. j. Timoth. vj. Incidunt in laqueos diaboli: quia tan-
ta cupiditate feruntur in habendas diuitias/ vt iusticie me-
tas non attendant. Nullum enim est iusticie in illo corde
vestigium: in quo auaricia sibi fecit habitaculum: vt in-
quit Leo papa. Hinc tam crudelis in cordibus auari cu-
piditas: per fas et nefas: per furta et rapinas: per dolos
et fraudes: pauperum oppressiones et vsuras vndecũq3
diuitias accumulans: in quo nec patrez filius: nec fratrem
vterinus: nec conciuem vicinus circũuenire dubitat. Sed
nec dominum: nec seipsum attendit: quominus sacrilega
auiditate vsq3 ad beneficiorum: dignitatũ: platurarũ plu-
ralitatẽ dãnabilem/ se extendat: in diuini cultus diminutio-
nẽ: cõmissorũ negligentiã: subiectorum ac plurimorũ irrepara-

bile periculum animarum. Ab hac cupiditate liber fuit di-
ues ille abraam: in cuius sinū sublat⁹ est pauper: vt testat
Aug. sup illud Ps. Quid gloriaris in malicia. Lege inq̄t
scripturas et inuenies diuitē abrahā: vt noscas q: diuicie nō
puniunt. Abrahā diues erat et in ei⁹ sinū lazarus paup subla-
tus est. In sinum diuitis paup recipit: an poti⁹ ambo deo
diuites: ambo cupiditate pauperes. ¶ Notat secūdo in ꝑ
ditis diuitijs nimia tenacitas in retinēdo. Contra quā xp̄s
docuit dare elemosynā: pascere esuriētem: potare sitientes.
Math. xxv. Unde contra hos tenaces clamabit in iudicio: Esuriui et
non dedistis mihi mādurare: sitiui et non dedistis mihi bi-
bere. ¶ Tercio notatur in his nimius amor in possidēdo:
quē dānat christus, dicēs: Nisi qs renūciauerit oīb⁹ q̄ pos-
Lu. xiiij. sidet: nō potest meus esse discipulus. Et ꝓpheta: Diuicie si
affluant, nolite cor apponere. Et Eccl. x. Nihil iniquius ꝙ
amare pecuniā. ¶ Quarto notat nimia spes in cōfidēdo:
Ps. li. quā dānat ꝓpheta, dicēs: Ecce homo q̄ nō posuit deū ad-
iutorē suum: sed sperauit in multitudine diuitiarū suarum.
¶ Quinto notat fastus et pompa in supbiendo: quam dā-
nat Aplus dicēs: Diuitib⁹ hui⁹ seculi ꝑcipe non sublime sa-
pere: neq; sperare in incerto diuitiarū. i. Tim. vi. ¶ Sexto
nimia gulositas in exponēdo: quā damnat christ⁹ Luc. xxi.
Attēdite vobis ne forte grauent corda vestra: in crapula et
ebrietate, et cura hui⁹ vite: et superueniat in vos repētina di-
es illa. ¶ Hec oīa mala in diuitib⁹ quos dānat scriptura:
sunt reperta: ꝓpter qd̄ dixit christ⁹: Difficile est diuitē intra-
re regnū celoꝝ. Math. xix. ¶ S In alijs vero diuitib⁹:
quos scriptura nō dānat: illorū maloꝝ cōtraria exstiterūt. s.
acquisitio iusta sine cupiditate et auaricia: status decēs sine
pompa: possessio sine dilectione feruida: affectio sine fidu-
cia: detentio in vtendo tēperata: in subueniēdo pietas lar-
ga. Dum ista mala desunt: et cōtraria bona assunt: nulla est
iniq̄tas in diuitijs: neq; in earū acquisitiōe vsu aut posses-
sione. Unde de p̄mo dicit btūs Aug. sup Ps. li. Dn̄s in di-
uite nō pecuniā: sed auariciam cōdēnauit. Et sup eplam. i.
ad Timoth. Profecto dn̄s in diuitijs cupiditatē rephēdit:
nō facultatē. De secūdo dicit idē in quodā sermone: Tolle
superbiā: et diuitie nō nocebūt. De tertio dicit idē vt allega-
tū est: Dn̄s nō dānat diuitias vnde meremur: sed cor appo-
sitū ꝑ amorē. De quarto dicit Beda sup Lucā: Nō reprehē-
dit diuites ꝙ terrā coluerit: vel fructus in horrea congrega-
uerit: s; ꝙ fiduciā vite in illis posuerit. De quinto bea. Hie-
ro. in quadā epla: Nō obsunt diuiti opes si eis bene vtat:
nec pauperē egestas cōmēdabiliorē facit. De sexto dicit bea-
tus Grego. Et quos cēsus et honoꝝ tēporaliū abundātia ꝑ
tumorē nō eleuāt: s; misericordie opera exaltant. ¶ Ex his
colligi potest responsio ad dubiū: quō licitum est diuitias
appetere: et quō nō. Distingui etiā hic posset de cōditione
personaꝝ: vtrū sint ꝑsone ecclesiastice, siue seculares: vtrū
sint nobiles aut plebei. Rursus de varietate statuū: vtrum
ꝑsidentes et prelati: an simplices et gubernati: vtrū viri so-
luti, an in matrimonio cōstituti. Hec aliqualē differētiā vi-
dent facere. Unde breuiter quecūq; cuilibet fm̄ statū suū
licet appetere: hec etiā possunt licite a dn̄o postulari. Et ꝑ
hoc ad rationes in p̄ncipio dubij motas. ¶ T Ad p̄mā
respōdetur ꝙ diuitias fore cōtemnendas dupliciter potest
intelligi. Uno modo quātū ad interiorē affectionem. Alio
modo quātū ad exteriorē possessionē. Primo modo docuit
christus eas ab oīb⁹ esse cōtemnēdas: vt scz nemo sic ad eas
afficiatur, vt obliuiscat dei: vt in ipsis spem ponat: beatitu-
dinis finem statuat. Et fm̄ hoc dixit: Nisi quis renunciaue-
rit omnib⁹ que possidet etc. Unde dicit Beda: Differentia
est inter renūciare oībus: et omnia relinquere. Omniū fide-
liū est renunciare oībus que possident: hoc est sic tenere ea
que mūdi sunt: vt tamē ꝑ ea non teneant in mūdo: rem tē-
poralem tenere in vsu: eterna in desiderio. Sic temporalia
gerere: vt tamen tota mēte ad celestia tendant. Sic ait apo-
stolus. i. Cor. vij. Qui vtuntur hoc mundo: sint quasi nō
vtantur. Que exponens beatus Grego. homel. xxxvi. ait:
Mundo vtitur sed quasi non vtatur: qui et necessaria cun-
cta exterius, ad vite sue ministerium redigit: et tamen hec
eadem non sinit sue menti dominari: vt subiecta foris ser-
uiant: et nunꝙ intentionem animi ad alta tendentis frā-
gant. Quicūq; igitur tales sunt: eis profecto terrena omnia
non ad desiderium: sed ad vsum assunt: q: rebus quidē ne-
cessarijs vtuntur: sed nihil cū pctō habere cupiūt: de ipsis
quoq; reb⁹ habitis quotidie mercedes querūt: et pl⁹ gau-
dent de bono opere ꝙ de larga possessiōe. ¶ Scd̄o modo
eas contēnere non oēs docuit: ꝙ ꝙ ipse in ꝑsona oēs: vt ar-
gutū est: dereliquit: Et cū dr̄. Ois christi actio nr̄a est instru-
ctio. Cōcedit quidē ꝙ est instructio: s; nō ad similē actionē
est nostri obligatio. Non enim ex hoc obligamur ad neces-
sariā sue actionis imitationē: Qd̄ patet ex verbis eiusdem
saluatoris: cum dixit ad consecutionem beatitudinis suffi-
cere obseruantiā mandatorū. Si vis inquit, ad vitā ingre-
di: serua mandata. Cōstat autē ꝙ multe operationes sue in
mandatis non continentur. Nā obseruat virginitatem: oc-
currit suis crucifixoribus etc. que tamē nobis non sunt pre-
cepta. Quod additur de doctrina christi. Nolite possidere
aurū: nec argētum: nec pecuniā: non facit cōtra dicta: quia
christus per hec verba nō interdixit possessionē pecunie oī-
bus fidelibus: sed dūtaxat suis apostolis et discipulis: non
quia mala esset auri et argēti possessio: nō q: ad mortalis vi-
te sustentationē nō pertinent: sed ex causis alijs que alibi
tractari habēt. ¶ Qd̄ vltimo opponit: facilius est camelū
per foramē acus trāsire, ꝙ diuitē intrare in regnū celoꝝ:
Respōdet ꝙ intellectū hui⁹ dicti dn̄s ipse referauit Mar.
x. Nā cum dixisset, ꝙ difficile qui pecunias habēt in regnū
dei introibūt: et discipuli obstupuissent: quasi declarando
rursus ait: Filioli ꝙ difficile est ꝯfidentes in pecunijs in re-
gnū dei introire. Ecce qd̄ nō loquit de omni diuite: sed de
illo qui cōfidit in pecunia. Aliter dici solet vt tangit glo. q̄-
dā extraordinaria: minus tamen autēntica vt recitat Hugo
postillator: sic ꝙ hierosolymis erat quedā porta q̄ vocabat
foramē acus: ꝑ quā cameli ire nō poterāt: nisi onere deposi-
to et genibus flexis: fm̄ hoc christus significare voluit: ꝙ
sic nec diuites transire p̄nt per viā ducentem ad beatitudi-
nē: nisi depositis peccatorū oneri⁹: que diuitias vt pluri-
mū comitant. Et tātū de illo dubio. Sequit expositio hui⁹
petitionis de pane sacramentali.

¶ Lectio. lxxi. A

SEcundo exponitur
hec petitio de pane sacramētali: sacrosancta
scilicet eucharistia: propter hoc enim sacer-
dos hanc orationem dicens alta voce p̄nun-
ciat fm̄ Alber. vt p̄moneat populū ad p̄sentis eucharistie
desiderium. Sic et beatus Aug. ad probā exponit de sacra-
mēto fideliū: qd̄ in hoc tēpore nobis est necessariū ad eter-
nam felicitatem consequendam. Unde quia per peccatū
sumus vulnerati: necesse est vt nostris vulneribus medi-
cinam adhibeamus. Medicina summa venerabile est sa-
cramentum corporis et sanguinis domini: de quo beatus
Bernar. Qui vulnus habet medicinam querit. Uulnꝰ ha-
bemus dum sub peccato sumus. Medicina est sacramen-
tum: quotidie accipe: quotidie curaberis. Hec medicina
christus est sub sacramento contētus: qui non tantū medi-
cina est curans morbum: sed et cibus anime et nutrimen-
tum a morte secūda preseruans: et ad vitam eternam per-
ducens. Ego sum inquit panis viuus: quem qui mandu- Joh. vi.
cauerit non morietur in eternum. Est autem christus pa-
nis non fm̄ veritatē rei: sed fm̄ similitudinē tropi: nō vnā
tantū sed multas: propter quod varijs metaphore modis
per panem in scripturis describitur. Hic enim panis est
verus qui de celo descendit: quia vere reficiendo cor ho-
minis spirituale confortat. Christus enim sub sacramen-
to animam digne sumentis reficit et confortat: non fm̄
suam substātiam propriā: sed gratiam que cōfert digne hūc
panē manducanti. Secundū substātiam quidē ꝓpriā sumi-
tur et māducat: sed gratia est quā digni sumēti cōfert: que

nia vegetaẜ:et ad pficienda opa vite ac virtutū confortaẜ. Hinc in ps̄.canit. Et panis cor hoīs cōfirmat. Hic est panis vtilis et delectans:oim desiderio seruiēs. Sap.xvj. Panez de celo pstitisti eis sine labore:oē delectamentū in se habentem:et oīs saporis suauitatē. Dulcedinē em̄ tuā quam in filios habebas:ostēdebat:et deseruiēs vniuscuiusqȝ eorū voluntati:ad qḋ volebat cōuertebaẜ. Delectabilis ꝗdē:qꝛ cōditus pinguedine deitatis. Geñ.xlix. Aser pinguis panis eiꝰ: et pbebit delitias regibꝰ. Hoc est fortissimū pbens virtutē ꝛ viaticū:vt viā meriti qua itur ad deū pficiaẜ.iij.Reg.xix. comedit helias et bibit:ꝛ ambulauit in fortitudine cibi illius.xl.diebꝰ ꝛ.xl.noctibꝰ vsqȝ ad montem dei oreb. Panis hic subcinericius describiẜ. Nā panis hic manu sapiētie dei factus:sub cinere humilitatis/humane carnes sunt in vtero virginis decocte:que est mulier illa benedicta:ad quaz abraam Geñ.xviij.accelera inquit:tria sata simile cōmisce. hoc est puritatem corporis ꝛ aīe ꝛ deitatis.ꝛ fac subcinericios panes azymos sine omni corruptione. Ad cuius sumptionē apłus nos hortaẜ. Pascha nostrū immolatꝰ est christus:epulemur nō in fermēto veteri:neqȝ in fermēto malicie ꝛ nequicie:sed in azymis sinceritatis ꝛ veritatis.j.Cor. v.hoc est oī benedictione copiosis. Esa.xxx. Panis frugū terre tue erit vberrimꝰ et pinguis.hoc est sctūs:quē non licet nisi sctis/in loco sctō comedere j.Reg.xxj. Non habeo panes laicos:sȝ tm̄ panē sctm̄. Si mūdi sunt pueri maxime a mulieribꝰ māducēt. ¶ B Hic panis noster est:ꝗ nobis datus est ꝛ paratꝰ spūalibꝰ/scȝ filijs nō canibus. Nō em̄ est bonū ait christus:sumere panem filiorū ꝛ mittere canibꝰ. Hinc Cyprianus. Panis vite christus est: ꝛ panis hic oim nō est. Et quō dicimꝰ pater nr̄:qꝛ intelligētiū ꝛ credētiū pr̄ est.sic ꝛ panē nr̄m vocamꝰ:qꝛ christꝰ nr̄ qui corpꝰ eiꝰ cōtingimus:panis est. Uel diciẜ nostrum vt dicit glo. Math. vj. quia christꝰ noster est factus:ꝛ deus pater cū christo oia nobis donauit. Ideo oramus:vt qḋ nostrū est per donuz: quotidie detur per effectum. Hic panis quotidianus est vt Lucas dicit:ꝛ supsubstātialis sm̄ Math. Quotidianus: quia ipso quotidie indigemꝰ ad spūalis vite cōseruationē. Sicut em̄ corpꝰ indiget cōtinuo alimento: ne resoluaẜ/et pereat sm̄ esse suū naturale:ita aia eget cibo spūali ne deficiat in esse grē. Hic autē cibus panis est eucharistie: ꝗ non vadit in corpus:sed aīe substātiaz fulcit:de quo bea. Amb. de cōsc.dist.ij.c.nō iste. Nō iste panis est qui vadit in corpꝰ: sed panis vite eterne:ꝗ aīe nostre subām fulcit. Iste panis quotidianꝰ est:accipe quotidie vt quotidie tibi psit. Sic viue vt quotidie merearis accipere. ¶ Diciẜ et panis supsubstātialis:id est egregiꝰ pcipuus aut peculiaris. Un̄ dicit bea. Hiero. sup Math. ꝙ in euāgelio greco vbi illud trāslatum est:nō habeẜ in hoc loco panis quotidianꝰ: sed panis epyusion:qḋ latine sonat supsubstantialis. Subdit:vbicūqȝ septuaginta interptes hoc nomē epyusion posuerūt trāsferendo vetus testamentū in grecū:in hebreo habeẜ sogulla:qḋ sonat pcipuū egregiū vel peculiare: qḋ maxime corpori christi siue christo sub sacramento attribuiẜ: qꝛ panis est singularissimus: panis celestis:panis vite qui de celo descēdit:panis angelorū habēs in se oē delectamētū et ois saporis suauitatē:pbēs virtutē fortissimā:vt viā meriti qua itur ad deū:perficiaẜ. ¶ Uel dr̄ panis supsubstantialis:qꝛ est supra nostrā substātiā. Panis em̄ materialis ꝛ cibꝰ quēcūqȝ sumimꝰ:cōuertiẜ ꝛ trāsit in nostrā substantiam. Hic vero panis nō sic:sed comedētem mutat in se vt frequēter supra et Augustino allegatum est: Cibus sum grādium ꝛc. ¶ Uel tertio diciẜ cibus supsubstātialis:qꝛ panis substantialis dici pōt qui sustentat naturā hoīs infimā:scȝ corpus. Iste autē ex quo sustentat nostrū supremū scȝ animā/merito supersubstantialis dici potest. Hinc Prouerb.xiij. Iustus comedit et replet animā suā. ¶ Uel quarto diciẜ supsubstātialis:quia sicut accidētia cederent in nihilū/nisi supportarentur a substantia (Et ideo dicitur substantia: quia substat accidentibus) sic nisi a christo supportarenẜ substātie et accidentia cederent in nihilum. Ideo dicitur supsubstantialis:quia nō substat accidentibus et formis tm̄ sicut substantia:sed accidentibus ꝛ substātijs:et vniuersaliter oibus creaturis.ad Heb.j. Portans omnia verbo virtutis sue. ¶ Uel quinto diciẜ panis supsubstātialis: qꝛ est super omnē substātiā aliā a se. Nā corpꝰ eiꝰ est sup omnē substantiā corporalē:aia eius super omnē substantiā spiritualē: deitas simpliciter super oia: Ideo digne diciẜ supsubstantialis:sicut superbonus:supermisericors ꝛc. sm̄ Diony.ꝛ Damas. ¶ C Sed replicaret hic aliqs:quō panis ille supsubstātialis christꝰ/qui ꝛ sacramētalis:diciẜ quotidianꝰ:cū a paucis de ecclesia quotidie recipiaẜ:qꝛ a solis sacerdotibꝰ. Respōdet hic Alex.par.iiij.q.xxxvij. ꝙ quilibet existēs extra mortale illo pane reficiẜ. Cibꝰ em̄ intrās p os alicuiꝰ corporis: non tm̄ reficit ipsum os:sed oia cōmembra sua. Ecclesia aūt tota vnū corpꝰ est.j.Corinth.xij. Omnes nos in vnū corpꝰ baptizati sumꝰ. Huiꝰ corporis caput christꝰ est. Col.j. Huiꝰ capitis os prelatus est seu sacerdos. Hiere.xv. Si separaueris pciosum a vili:quasi os meuz eris. Separare pciosum: id est animā a vili:id est peccato quo nihil viliꝰ.pprium sacerdotū est.quibꝰ dictū est: Quorū remiseritis peccata: remittunẜ eis ꝛc. Iob.xx. Iste igiẜ panis:qꝛ quotidie ab aliquo sacerdote māducaẜ:quotidie totū corpꝰ: quod est ecclesia: illo pane reficiẜ. Itē qḋ est vniꝰ mēbri pp̄ter mēbrorū vnionem:etiā alteriꝰ esse diciẜ:vt lingua dicit se habere anulum qui habet manꝰ:ꝛ calciamentū qꝛ illud pes habet. Ita propter vnionē mēbrorū ecclesie:quod est vniꝰ mēbri:diciẜ esse omniū cōmēbrorū. Sacerdos aūt cōmunicās quotidie mēbrūz ecclesie est: ideo panē illū quotidie manducāt omnia mēbra ecclesie. Un̄ quodlibet ecclie mēbrū dicere pōt illud Ps̄. Particeps ego sum omniū timentiū te ꝛc. ¶ Dicitur: Da nobis hodie: Da gratis liberaliter sine argēto: et absqȝ vlla cōmutatione:qꝛ nullo pcio estimari pōt: Da nobis hodie:ne aliquo delicto cogente/a corpore christi separemur. Un̄ beatꝰ Cyprianꝰ et post eū Aug. de bono perseuerātie. Hunc panē/scȝ sacramentalē/dari nobis quotidie postulamus:ne qui in christo sumꝰ: ꝛ eucharistiā quotidie ad cibū salutis accipimus:intercedēte aliquo grauiore delicto: dū abstenti (alr̄ abstemij.i.abstinentes) et non cōmunicātes a celesti pane prohibemur:a christi corpore separemur:ipso pdicante ꝛ monente: Ego sum panis viuꝰ qui de celo descēdi. Si quis ederit de meo pane:viuet in eternū. Panē autē quē ego dedero:caro mea est pro seculi vita. Quādo ergo dicit in eternum viuere siquis ederit de eius pane:vt manifestum est eos viuere qui corpus eius attingunt: et eucharistiam iure communicationis accipiunt. Ita contra timendum est ꝛ orandum:ne dum quis abstentus separatur a corpore christi procul remaneat a salute:ipso et dicente: Nisi ederitis carnem filij hominis:et biberitis sanguinem eius non habetis vitam in vobis. Et ideo panem nostruz:id est christum dari nobis quotidie petimus: Ut qui in christo manemus et viuimus:a sanctificatione et corpore eius nō recedamus. Hec Cyprianus. ¶ D Petimus et hunc panez nobis dari hodie:vt per hoc intelligatur ꝙ panis iste/die gratie: non nocte peccati/sit accipiendus: ne indigne accipientes corporis et sanguinis rei efficiamur.j.ad Cor. xj. Item da hodie:id est pro cursu huius vite:quia nisi quis eum percipit pro ista vita: eius particeps fieri non potest pro futura vita: vt dicit Isaac in collationibus patrum. Debet ergo quilibet christianus quasi pauper et mendicus coram diuite et benigno patre procumbere:et inopiaz suam ostendens/humiliter flagitare hunc panem sibi dari:quo in vita spirituali roboretur: consoletur et sustentetur:vt potens fiat et efficax ad exercitium spiritualium et virtuosarum operationum: vtqȝ sibi viaticum: in cuius fortitudine ambulare possit vsqȝ ad montem Oreb/eterne glorificatiōis:et ibi frui pane illo cum angelis sine fastidio:quia hic in nubilo sub velamine pregustauit. Et ita dicit Glo. Hodie.i.semper presenti vita existente. vnde Aug. Hodie.id est ꝙdiu viuiẜ. hodie.id est in hac tpali vita. Un̄ Ioh.vj. Dn̄e da nobis semp panē hunc. ¶ E Sed quis

Math. xv.

diceret: Cū panis sacramētalis non ministratur post pran/
diū: ergo oratio illa quātū ad hanc particulā/post prandiū
dici nō debet: cū ea petanẜ que illa die dari non decet. Hoc
aūt incōueniēs est: cū btūs Aug. in ser. dñi in monte dicat:
Quis est qui audeat dicere semel tm̄ nos orare debere ora
tionē dñicā. Aut certe etiā si iterū vel tertio vsqȝ ad eam ta
mē horā qua corpus dñi cōmunicamus: post vo non fit orā
dum ꝑ reliquas partes diei. Nō em̄ petere poterimus: da
nobis hodie: qḋ iaȝ accepimus. Aut poterit quisqȝ cogere
vt etiā vltima diei parte: sacramētū illud celebrem⁹. Respō
det Alexā. vbi supra. Dicūt aliqui ꝙ cū multiplex sit panis
quotidianus: ecclesia orans ante prādiū Panē nostrū quo
tidianū da nobis hodie: pōt petere indifferēter vnū illorū
sibi dari. Post prādiū vero pōt petere panē corporaleȝ: vel
doctrinā spiritualē: nō autē sacramētalē. ¶ Vel aliter dici
pōt/ꝙ ecclesia ꝑ totū orbē dilataẜ: ideo frequēter dicit or/
bis terre. Quādo aūt ī vno hemispherio est hora post prā/
diū vl' noxː in alio est hora ante prādiū vel dies: Ideo semꝑ
qualibet hora cōsecrari pōt corpus christi: ꝛ ab aliquib⁹ cōi
cari: ratione cui⁹ ab oibus mēbris eccl'ie participaliue su/
mi. Vel qꝛ ꝑ totā eccl'iam multi sunt infirmi: q̄ qualibet di/
ei hora cōmunicari possunt: ꝛ sic tota eccl'ia ꝑ illos: non ta/
men licet cōficere nisi ante prādiū. ¶ Vel aliter et meli⁹: pa
nis sacramētalis qui christus est: petiẜ dari nō tm̄ sacramen
taliter: sed ꝛ spūaliter. Hic em̄ panis assidue ꝑ fidē ꝛ chari/
tatē interi⁹ reficere debet. Nā sine eo viuere nemo pōt. Ne/
mo vtiqȝ sine eo cōseruante simpliciter viuere aut esse pōt.
Etiam nemo sine eo cēficiēte ꝑ fidem ꝛ charitatē spūaliter
viuere pōt ꝑ gratiā. Eius etiā refectio assidue crescere pōt:
qꝛ ꝛ fides ꝛ charitas in via augmētabiles sunt in quolibet
fideli: ẜm illud Eccl. xxiiij. Qui edūt me/adhuc esuriēt: qm̄
hic panis etsi satiat: tamē sine fastidio: ideo esuriē nō extin/
guit. Pōt igiẜ fidelis semꝑ orare ꝛ petere sibi dari panem
hūc sacramētalē/quātū ad effect⁹ sui cōseruationē/ꝛ augmē
tuȝ grē: licet nō vt deẜ semꝑ quātū ad sacramētalē sumptio
nē. Nam qui datum cōseruat vel augmētat: dare censetur.
¶ F Colligiẜ ergo hic sensus quātū ad panem sacramē/
talem: Panē nostrū quotidianum da nobis hodie. id est tu
pater celestis da panē illū celestē et sacramētalē: q̄ sub spe/
cieb⁹ panis nobis tuo dono ꝓponiẜ digne vel sacramētali
ter vel spūaliter participare in cōtinuo desiderij fidei ꝛ cha
ritatis cremento: ꝛ ꝑ oblationē sacerdotū: illū ꝓ se et tota
eccl'ia tibi offerētiū: vt in nobis reformeẜ deuotio: feruorqȝ
charitatis magis magisqȝ augeaẜ: ꝛ nō ꝑ terrenoꝝ occupa
tionē ꝛ venialiū pctōꝝ frequentiā tepescat: vel penitus ex
tinguaẜ. Et sicut petēdo panē corporalē/petim⁹ oia corpo/
rali vite necessaria ẜm premissa: ita petēdo panē sacramēta
lē: petimus oia alia sacramēta spūali vite aie necessaria: ẜm
bea. Tho. qꝛ oia alia etiā ad panē illū principalē ordinanẜ:
vt etiā vult Nicol'. de lyra. ¶ G Tertio exponiẜ petitio
de pane intelligētie illuminātis: qui est verbū dei auditū/
lectū/meditatū/seu cōtēplatū: nos illuminās ad intelligen
tiā scripturarū: fidei bonorū promissorū: q̄ sunt eterne felici
tatis gaudia: ꝛ malorū cōminatorū in dānatiōe ꝑpetua.
Illo nāqȝ pane etiā mens spūaliter reficitur: ac spūali vita
educaẜ. Unde scribiẜ. Nō in solo pane viuit homo: sȝ in oī
verbo quod ꝓcedit de ore dei. i. scriptura sacra: q̄ ẜm beatū
Grego. est tāqȝ os dei: qꝛ ꝑ eā loquiẜ dñs nobis oia q̄ vult
a nobis fieri. Per verbū qḋ ꝓcedit de ore dei: intelligiẜ ois
veritatis instructio: ois cōsolatio: ois exhortatio: ois deuo
tio que ex auditione/lectione/meditatione ac contempla/
tione diuinorū eloquiorū ꝓcedit: sine quo nō potest homo
viuere vita spirituali. Unde dicit Rabanus. Si quis non
vescitur verbo dei: ille nō viuit: qꝛ sicut corpus humanum
non viuit sine cibo terreno: ita nec aia viuere poterit sine
dei verbo. Quapropter dicit bea. Aug. s. q. s. Interrogo.
Quid vobis plus esse videẜ: verbū dei aut corpus christi.
Si vultis verū respōdere: hoc dicere debetis ꝙ nō minus
sit dei verbum ꝙ christi corpus. Ita nāqȝ mentem reficit si
cut corpus christi. Verbum etenim dei/sacra scriptura: que

Deute. viij. Matth. iiij. Luc. iiij.

ab ore dei procedit: ipsius indicat voluntatē: sine cui⁹ cogni
tione nemo recte viuere pōt. In hac discimus quātū deo ap
propinquamus: ꝛ quantū a deo elongamur. Ipsa vt dicit
Grego. ij. moral'. ẜ. j. mētis oculis quasi speculū quoddam
opponiẜ: vt interna nr̄a facies videatur. Ibi feda: ibi pul/
chra nr̄a cōspicim⁹: ibi sentimus quātū ꝓficim⁹: quātū ve a
ꝓfectis longe distamus. Quomō ergo aia hominis viue/
re posset vita iusticie ꝛ gratie: nisi cognosceret dei volunta
tē: et ea que ẜm hanc iusta sunt vel iniusta: que agenda et q̄
fugienda: que amāda et q̄ cōtēnenda: q̄ timēda ꝛ q̄ auden/
da: et que credēda ꝛ que sperāda: ꝛ cetera nr̄e saluti neces/
saria: que oia sola docet sacra scriptura. Oim em̄ sacrorum
librorū series: ait Aug. li. de salutarib⁹ documētis: ad nr̄am
salutē scripta est: ꝛ aurib⁹ nr̄is maxime intonat ea que nr̄e
proficiunt saluti. Iterū atqȝ iterū replicat q̄d sit hoi cauen/
dū: quid sequendū. Per illos sacre scripture libros nobis
ipsemet deus: qui est veritas: qui infallibilis loquiẜ: et pie
nobis volūtatis sue demonstrat affectū. Hinc. ij. ad Ti. iij.
Omnis scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad docēdū
scȝ nescientes: ad arguendum negligentes: ad corripiendū
id est dure increpandum in malo persistentes: ꝛ ad erudiē
dum in iusticia scȝ iusticiam diligētes: vt ꝑfectus sit hō dei
ad omne bonū instructus. ¶ H Hunc igiẜ panē studio/
sius requirere debem⁹: qꝛ plus est verbi dei pabulo victu/
rā in ꝑpetuū mentē reficere: ꝙ ventrē moriture carnis ter/
reno cibo satiare: vt dicit Grego. in quadam homelia. Hic
panis et cibus est ꝛ potus. Cibus in locis obscurioib⁹: qꝛ
in his quasi exponendo frangitur ꝛ māducando glutitur.
Potus est in locis apertioribus: quia ita absorbetur sicut
inuenitur vt ait Grego. j. moraliū. ẜ. xlviij. Hunc panē dili/
gēter tenere debemus toto aio: et corde integro versare: vt
ei⁹ succus per omnes anime venas se diffundat: a quo dum
studiose sumitur: cibus terrenus vilescit: ꝛ velut insipidus
estimatur. De quo bea. Amb. in quodā sermone: Quisqȝ
verbo dei pasciẜ: terrenū pabulū nō requirit. Nec em̄ pōt
pabulū seculi capere: qui pane reficitur saluatoris. Negli/
git famē corporis: qui pabulo lectionis intendit: nec ven/
tris curā habere poterit: qui alimentum verbi celestis req̄/
rit. Et ẜm hoc sensus huius petitionis erit: Panem nostrū
quotidianum da nobis hodie: id est da nobis in hac tene/
brarum caligine et loco miserie degentibus refici pane do/
ctrine: pane scripture sacre/quo refecisti illum: de quo scri/
ptura ait: Cibauit illum pane vite et intellectus. Hunc da
nobis: vt illo ab amore mundi rapiamur: a noxijs ꝛ vene/
nosis inimici suggestionibus preseruemur: ad oē opus bo/
num corroboremur: et tandem illo degustato ad panem glo/
rie percipiendum auidius excitemur. ¶ I Sed plurimi
nedum panem hunc petere negligunt: sed oblatum renu/
unt: et quasi infructuosum paruipendunt: qui lectiones fu/
giunt: predicationes negligunt: aut si quando accedūt ma
gis ad detrahendum/ꝙ ad seipsos emendandum animos
conuertunt. Et cum per hec viam veritatis et iusticie no/
scere possent: negligendo indicant: qꝛ scire nolunt. Hi sunt
qui domino dicunt: Recede a nobis: scientiam viarū tua/
rum nolumus. Quis est omnipotens vt seruiamus ei: aut
quid proderit nobis si orauerimus illum. Job. xxj. Sunt
et alij qui torpent ocio: aut terreno amore capti/euanescūt
inaniter in rebus mundanis ac curiositatibus: nihil vel modicū
saluti ꝓferētibus. Non sine culpa discere negligunt que ne
sciunt et scire possent que statui suo congruunt ꝛ necessaria
sunt saluti. Quos dure reprehendit Chrys. super Matth.
dicens: Non potest esse condēnationis excusatio ignoran/
cia veritatis: quib⁹ fuit inueniēdi facultas: si fuisset q̄rendi
voluntas. Et subdit: Si velles ingredi veritatē: nūc petere
res orationib⁹: nūc q̄reres in scripturis: nunc pulsares bo/
nis operibus: interrogares sacerdotes: nunc hos: nūc il/
los. Sȝ illa nō fiūt: qꝛ verbo dei nō crediẜ: nec ꝓmissio bea
titudinis desideraẜ: nec cōdēnatiōis iudicium formidatur.
Sunt ꝛ p̄sumptuosi q̄ sine scripture studio sibi sufficere pu
tāt: q̄dq̄d ꝓpria phātasia excogitāt deo placere putāt: qb⁹

Eccl. xv.

id cõtingit qđ ad Demetriadẽ beatus Hiero. scribit: φ in
eo displicẽt deo/in quo ei placere putãt. Vñ ait btũs Hie
ro. Prima fidelis cura/primũ studiũ/sit scire volũtatẽ dñi
sui: ⁊ q̃d ei placeat: quid ve displiceat diligenter inquirere:
vt fm Aplm: rõnabile deo reddat obsequium: totũq; vite
sue cursum ex ei⁹ possit ordinare snia. Impossibile est em̃
ei quẽq; placere: cui q̃d placeat/ignorat: fieriq; potest vt
etiã obsequẽdi voto offendat: cui quõ obsequi debeat prius
non didicit. Et sicut maius est volũtatẽ dñi facere φ nosse:
ita prius est nosse/φ facere. Illud em̃ merito p̃cepit hoc or
dine. Vñ ppheta: Et tu fili noli ignorare. Et btũs Aplus:
Qui autẽ ignorat: ignorabit. Idẽ alibi. Propterea nolite
fieri imprudẽtes: sed intelligẽtes q̃ sit voluntas dei. Initiũ
obediẽtie est q̃d p̃cipiat velle cognoscere: et pars est obse
quij didicisse q̃d facias. Hec autẽ in scripturis sacris discun
tur: p quas solas plenam dei intelligere possum⁹ volũtatẽ.
Quisq̃s ergo cibũ hũc mẽtis rejicit: licet ingenio fulgeat:
licet statu emineat: licet diuitijs tpalibus affluat: nil miruz
si fame pereat: si pabuli salutaris inedia moriatur. Nil tam
mortis est indiciũ: nil tã de vita facit desperare φ alimenta
nõ sumere: aut sumpta nõ tenere. Et tantũ de expositione
huius petitionis. S. de pane intelligẽtie illuminantis: qđ est
verbũ dei lectũ/auditũ/inspiratũ vel meditatũ. Ad quẽ re
ducit panis deuotionis spm̃ sursum agẽtis. Hũc em̃ p̃stat
panis verbi dei deuote susceptus/ac diligẽter masticatus.
¶ Et De pane penitẽtie ⁊ laboris: de quo pphetã in ps.
lxxix. Cibabis nos pane lachrymarũ: et potũ dabis nobis
in lachrymis in mensura. Et in Ps. ci. Sicut cinerẽ panem
mãducabã: et poculũ meũ cũ fletu miscebã. Hũc panẽ pete
re saluberrimũ est pctõri. Sed q2 coincidit cum sequẽti peti
tione. Nõ em̃ petit penitẽtia nisi ppter pctõꝝ deletionẽ per
fectã: ideo ad eaz reseruet: in qua pctõꝝ dimissio postulat.
Panis vero diuine grẽ petitus est in petitione tertia. Per
hũc em̃ dei volũtas perficit a nobis. Et in petitiõe secũda:
vbi petit aduent⁹ regni gratie ⁊ glorie. Et ideo de his quat
tuor panib⁹. S. penitẽtie ⁊ laboris: de pane gratie viuificãtis:
de pane deuotionis mentẽ sursum agẽtis: ac de pane glorie
cõsummãtis particulari⁹ differere supsedeo. ¶ Et Recol
ligendo igit que dicta sunt: põt deuotior affect⁹ oratoris sic
petitionẽ hãc ad deũ patrẽ fundere. O pater noster q̃ es in
celis: ⁊ creata oĩa cõseruas ⁊ gubernas: q̃ aperis manũ tuã
⁊ imples oẽ animal benedictiõe: ⁊ das escã oĩ carni. Tu pa
ter largissime/panẽ corporalẽ nostrũ ppter nos a te creatũ:
panẽ quotidianũ vite p̃sentis sustẽtationẽ: ac nutrimẽta nõ
supflua corporis cõditioni: sed ⁊ statui necessaria: da nobis
cuis mancipijs p̃cioso filij tui sanguine ẽptis. Da nobis ad
tẽperatã refectionẽ congruã corporalis vite sustentationẽ:
quo caro non lasciuiat: sed moderate sustẽtata spũi subser
uiat: Da nobis pater hodie: tota die hui⁹ mortalis vite: ne
tpaliũ curiosa solicitudine mẽs nr̃a a te distracta: seculi cu
ris absorpta: q̃ tua sunt negligat: iniuste peritura q̃rat. Da
aũt pr̃ benignissime: vt ea tuo dono iuste acq̃ram⁹: a te cõ
cessa agnoscam⁹: iuste accepta bñ dispẽsem⁹: cõcessis tẽpera
te vtamur: nõ ad vẽtris ingluuiẽ: nõ ad voluptatis fomitẽ:
nõ ad mũdi pompã: sed ad cõgruã corporis vegetationem
virtutis profectũ ⁊ pauperũ tuoꝝ cõsolationẽ. Da et pater
liberalissime: Panẽ nostrũ supsubstãtialẽ viuifici tui sacro
sancti corporis ⁊ sanguinis mysteriũ sacramẽtaliter ⁊ spiri
tualiter digne participare. Nostrũ vtiq; q2 nobis paratuz:
nobis incarnatũ: nobis natũ: nobis datum: nobis in cruce
igne diuini amoris coctũ: nobis sub sacramẽtalib⁹ speciẽb⁹
occultatũ. Da aũt pater nobis hũc panẽ hodie i die gratie:
non in nocte tenebrose ⁊ obscure peccatricis cõscientie. Da
quotidie ad quotidianũ spiritualis vite nutrimentũ: virtu
tis ⁊ gratie fomentũ: vnitiui amoris incrementũ: torporis
accidie ⁊ vniuersoꝝ morborũ medicamentũ: totius p̃fectio
nis cõplementũ: transitus nostri cõfortãs viaticũ: ⁊ celestiũ
deliciarũ initialẽ gustũ. Da insup pater celestis panẽ illumi
nantis intelligentie: doctrinalis verbi tui cibuz in quo vi
uit spiritualis homo. Da autẽ nobis per seruos tuos quos
cõstituisti super familiã tuã/dare illis in tempore tritici mẽ
suram fideliter ⁊ prudenter. Fideliter quidẽ ad te deuz: vt
scz cũ tanta fide: tanto timore: tãta instãtia: tanta diligẽtia:
quantũ sibi cõmissum est: verbũ tuũ dispẽsent. Prudenter
vero quãtũ ad nos famelicos: vt fm capacitatẽ vniuscuiusq;
q̃ singulos erudiant: ⁊ spiritualiter enutriãt. Tu pater in
spira eis: prelatis scz ⁊ ecclesie tue doctorib⁹: vt veritatẽ tuã
nobis studeant fideliter ⁊ prudenter dispensare: vt te deuz
deoꝝ valeam⁹ cognoscere p̃fectiones tuas meditari: benefi
cijs a te nobis impensis gratiarũ vices reddere: immobili
ter in te credere: credita intelligere: p̃missa sperare: te sum
mum bonũ super omnia diligere: peritura tẽporalia cõtem
nere: eterna cupere: ad torrentez voluptatis dom⁹ tue toto
desiderio anhelare. Qđ si illi panẽ istuz verbi tui frangere
negligant aut cõtemnant: tu ipse pater qui tuoꝝ filioꝝ curã
habes: da nobis ⁊ nos pasce per occultã spiritussancti inspi
rationẽ: vt intus p te capiam⁹ panẽ/quo exteri⁹ fraudemur
per ipsoꝝ taciturnitatẽ: ne moriant paruuli: ⁊ fame pereãt:
ecce tui filij eo φ nõ sit qui frãgat eis panẽ fidei: ⁊ spiritua
liter eos reficiat verbo dei. Da nobis tandẽ pater clemẽtissi
me panẽ deuotionis/feruoris ⁊ gratie: quo aĩa pinguescit
⁊ vegetat: infirma curant: solidant cõfracta: fortificant de
bilia: famelica demũ satiant in cõsecutione panis glorie in
vita sempiterna. Itaq; pater qui per filiũ tuũ septe panib⁹
quattuor milia hominũ satiasti: cunctis fidelib⁹ per quadri
fidi orbis climata dispersis. Da panẽ septuplicẽ vniuerse bo
nitatis: panẽ scz nature ad sustentationẽ indigentie vite cor
poralis. Da panẽ penitẽtie ad releuationem languoris. Da
panẽ gratie/ad viuificationẽ hominis interioris. Da panẽ
intelligentie/cõtra famẽ ignorãtie ⁊ erroris. Da panẽ eucha
ristie/ad impinguationẽ amoris/⁊ memoriam saluberrime
passiõis. Da panẽ deuotionis feruide/ad depulsionẽ tepo
ris. Quo sextuplici pane foti/spiritũ fortitudinis cõsequa
mur: cuius virtute tristiciã simul et leticiã mũdi/vere dele
ctationis desiderio pellentes: sic in presenti iusticiam regni
esuriam⁹: vt cuz apparuerit gloria tua: septimo pane glorie
in plenitudine diuini saporis satiari mereamur. Amen.

¶ Lectio. lxxij. A

Et dimitte nobis de

bita nostra. ¶ Ista est scđa pars scđe partis
principalis dñice orationis: in qua post peti
tionẽ collationis bonoꝝ/petit ablatio malo
rum. Sunt aũt triplicia mala a quib⁹ liberari petimus: scz
preterita/presentia ⁊ futura. Vel melius maxima/media/⁊
minima: quorũ quelibet esse possunt presentia/preterita et
futura. Maxima mala sunt mala culpe: quia separãt nos a
summo bono. fm illud Esa. lix. Iniq̃tates vestre diuiserũt
inter vos ⁊ deũ vestrũ: et peccata vestra absconderũt faciẽ
eius a vobis. Mala media sunt peccatorũ occasiones: que
inducunt ac precipitant in mala culpe: quales sunt tẽtatio
nes demonis/mundi vel carnis. Tertia sunt mala pene cor
poris vel anime afflictiua: vt dolor ⁊ tristicia ⁊ cetera affli
ctiua: De quib⁹. s. lec. lxvi. dictũ est. ¶ Et fm hoc pars ills
diuidit in tres partes: que sunt tres petitiões vltime/p ab
latione aut exclusione triplicũ maloꝝ dictoꝝ. Prima peti
mus peccati deletionẽ. Scđa/oramus occasionis ad culpã
inducẽtis/tentationis videlicet exclusionẽ/ibi: Et ne nos
inducas. Tertia/postulam⁹ nostrã a malis pene liberatio
nem/ibi: Sed libera nos a malo. ¶ Circa primũ primo po
nit petitiõis forma cuz dicit: Dimitte nobis debita nostra.
Scđo subdit modificationis clausula/cũ adiungit: Sicut
⁊ nos dimittimus debi. nostris. ¶ Cur aũt post petitionez
conferendoꝝ/petit remotio maloꝝ: cũ tñ necesse sit euelle
re prius mala vt locũ habeant cõtraria bona: satis dictum
est lec. lxvi. vbi ratio ordinis declarata est petitionũ domi
nice orationis: ideo hic transeo. ¶ Ad textũ accedens: Et
di. no. debi. no. In primis occurrit questio: Cur ista petitio
cõiungit priori per coniunctionẽ copulatiuã ⁊: ac similiter
sequẽs petitio huic: et vltima sequẽti: ⁊ prime tres petitio
nes nõ

nes nō sic sibi cōiungantur. Ad hoc respondet Alex. q.
xxvij. parte. iiij. duas rōnes assignans. Prima: quia pme
tres petitiones ita cōnexe sunt: quātum ad ea que pnci-
paliter in eis petuntur: hoc est quātum ad ea creata bo-
na/que obtinenda sunt in patria: q vnum sine alio obti
neri nō potest. Non em̄ pōt perfecte nomen pris sancti-
ficari in filijs/nisi adueniat regnū: quo in possessionem
mittant filij paterne hereditatis: sed nec hereditas eter-
na possideri/nisi fuerit perfecta vnio voluntatū patris et
filioꝝ: cum hereditas illa non sint bona aliqua externa:
sed pater ipse ac diuina essentia: que non possidetur nisi
obiectiue p amorē fruitiuū: q est pfecta vnio volūtatuz.
Non aūt sic est in petitionib' vltimis: vbi vnū petitū si-
ne alio obtineri posset: ideo necessaria fuit hec copula-
tio magis q in pmis. Scda ratio: quia pme tres petitio-
nes ptinent ad statum btitudinis: vbi deus erit omnia in
oibus. vnde idem increatū petitur obiectiue in illis: q3 g
copulatio cōiunctionis signū est diuersitatis copulato-
rū: magis congruebat expressa copulatio vltimarū peti-
tionū/q trium pmarū. ¶ B Petimus aūt hac peti-
tione nobis dimitti debita nostra. Debita hec nō census
sunt aut pecunie: vt dicit btūs Aug. sed pctā nostra q in
deū cōmisimus: vnde Luce. xi. expressius dr: Dimitte no
bis pctā nostra. siquidem et nos dimittim' debitorib' no
stris. Et btūs Aug. in de ser. dñi in monte. Debita/pecca
ta dici manifestū est: iuxta illud quod ait dñs Matth. v.
Amen dico tibi: nō exies inde/donec reddas nouissimuz
quadrantē. Glo. i. minima peccata: q3 nihil remanet ipu
nitū. Item Luce. xiij. Putatis q3 ipsi debitores fuerūt:
pter oēs hoies habitātes in hierlm. Ibi debitores dicun
tur pctōres. vnde glo. Isti hierosolymite nō soli pctōres
fuerūt: sed in terrorem reliquorū puniti sunt. Loquitur
dñs de his. xviij. hoibus: quos turris cadens in siloe/op
presserat. Hec aūt quotidie nobis dimitti instruimur: vt
nos nō quasi mundos coram diuina maiestate existune-
mus: et de mūdicia gloriantes plus peccemus. vñ beat'
Cyprianus: Quā necesse/q prouide et salubriter admo-
nemur: q pctōres sumus: q p pctis rogare cōpellimur.
Ut dum indulgentia a deo petitur: cōsciientie sue anim'
recordetur: ne quis sibi quasi innocens placeat: et se ex-
tollendo plus pereat: instruitur et docetur peccare quo
tidie: dum quotidie pro peccatis iubetur orare. Vita em̄
hec mortalis et infirma/vix aut nūq3 ducit sine pctis sal-
tem venialib'. vñ beatus Johā. Si dixerimus (inquit)
i. Joh. i.
qm̄ pctm̄ nō habemus: ipsi nos seducimus: et veritas in
nobis nō est. Si aūt cōfiteamur pctā nostra: fidelis est et
iustus dñs q nobis pctā dimittit. In epla sua ait Cyprin.
Uerūq3 cōplexus est: q et rogare p pctis debeam': et q
impetrem' indulgentiā cū rogamus. Ideo et fidelem di
xit dñm ad dimittendū pctā/fidē pollicitatiōis sue referi-
uātem: q3 qui orare nos p debitis et pctis docuit: pater-
nā misericordiā promisit et veniā secuturā. Hec ille. Nec
p venialiū pctōꝝ remissione ab orōne cessandū est ei/q
sibi de mortali ɔscius nō est: q3 licet hic dicant minima:
nō tñ sunt negligenda. Ipa nāq3 cumulata ad mortalia
hominē disponūt et inclināt vñ btūs Aug. in lib. de decē
chord. Noli (ait) contēnere venialia: q3 minima sunt: sed
time: q3 plura sunt. Plerūq3 em̄ bestie minute multe ne-
cant. Nunqd minutissima sunt grana arene: sed si arena
amplius in nauē mittat: mergit illam vt pereat. q minute
gutte pluuie tōne flumina implēt: et dom' deiiciūt. Ti-
menda est g ruina: nō modo magnitudinis: s3 et multitu-
dinis. vñ sapiēs: Qui minima negligit (alia q spernit mo
dica) paulatim decidit. Eccli. xix. ¶ C Petim' igit pri
mo: Dimitte nobis debita nostra. i. pctā ista venialia et q-
tidiana ad q delenda singulariter orō illa efficaciam ha-
bet. Per hāc em̄ cū pia cordis intentione sepius repeti-
tam/quotidianoꝝ pctōꝝ veniā cōsequimur: et a reatu pene
misericorditer liberamur: de quo btūs Augu. in ench. c.
vij. De quotidianis (inqt) leuibusq3 pctis: sine qb' hec
vita nō ducitur: quotidiana orō satisfacit. Eoꝝ em̄ est di-
cere: Pr noster q es in celis: q iam regenerati sunt ex aq
et spūsctō. ¶ Delet oīno hec orō minima et quotidiana
pctā: delet et illa a quib' vita fideliū/scelerate etiā gesta:
sed penitendo in melius mutata/discedit: si quēadmodū
veraciter dr: dimitte nobis debita nrā (qm̄ non desunt q
dimittant) ita veraciter dicat: sicut et nos di. debi. no. Et
qd mirū hec fieri p orōnē dñicā a saluatore xpo dictataz
et institutā: cū et aliarū orōnū intuitu multi qd pmittitur
legunt ɔsecuti. Vñ seruo petenti dñm vt debitū sibi re-
mitteretur: miseri' ait dñs. Oē debitum sibi cōdonauit.
Matth. xviij. Et publicanus ille pcutiēs pect' suū orās
pctōꝝ suoꝝ remissionē obtinuit: et iustificatus abscessit.
Luc. xviij. ¶ Rursus oram'. Dimitte nobis de. no. i. oia
pctā nostra gnaliter: q3 oia et singula impedimentū pre-
stant ad introitū regni dei. qd supra nobis petiuim' ad-
uenire. vñ aplš. i. Cor. vj. Nolite errare: neq3 fornicarij:
neq3 idolis seruientes: neq3 adulteri: neq3 molles: neq3
masculoꝝ ɔcubitores: neq3 fures: neq3 auari: neq3 ebrio
si: neq3 maledici: neq3 rapaces regnū dei possidebūt. Pe
timus igit oia pctā nobis dimitti: ne a regno btitudinis
excludamur: dicētes ex saluatoris doctrina: Dimitte no-
bis debi. nrā. ¶ Petim' aūt te pr celestis: q habes pote-
statem pctā dimittendi: q3 nisi tu dimiseris: nemo ea dele
re poterit. Si iniqtates obseruaueris dñe/dicit pphēta:
dñe qs sustinebit. Ad illū em̄ ptinet pcti dimissio/q pctō
offendit: qualis est deus q pctis nrīs iuste irascit: et ipsa
aut imputat aut dimittit. Qd et iudei agnoscētes: cū xpc
Mat. ix.
paralytico dixisset: Dimittuntur tibi pctā tua. Dixerunt:
Mar. ij.
Quis est hic q pctā dimittit: sciētes opus esse solius dei.
Luce. v.
Dimitte igit: hoc est parce vel indulge. s. ad nostrā peti-
tionē et gemitū: quo petim'/dolemus et gemim' q pctis
te offendim'. Si em̄ te petentib' veniā pctōꝝ suoꝝ ɔce-
dere p pphētā pmisisti di. Ezech. xxxiij. Impietas impij
nō nocebit ei/in quacūq3 die conuersus fuerit. Et btūs
Bern. tractās illud: Hodie mecū eris in paradiso/di. Nō
arctat: nō claudit fine: nullas h3 metas diuina clemētia
Sit q inuocet: erit q exaudiet: sit q peniteat: non deerit q
indulgeat. Petim' igit cū pctōꝝ penitentia: Dimitte no-
bis debi nrā. ¶ D Et q q potēs est deus nobis nō ro-
gantib' debita nostra remittere: sicut quotidie dimittit
paruulis in baptismi susceptiōe. Sicut quoq3 dimisit pa-
ralytico ad fidē portantiū pctā sua dicēs: Cōfide fili: di-
mittunt tibi pctā tua. Marci. ij. Uult tñ deus vt pctā di
mittat: a nobis peti et rogari/iuxta parabolā de debente
decēmilia talenta: q vt a debitis liberaret: pcidit rogās
dñm dicens: Patientiā habe in me: et oia reddā tibi. Cui
dñs. Oē debitū dimisi tibi: qm̄ rogasti me. Mat. xviij.
vbi Chryso. Qd dñs precū instātia visceraliter cōmotus
absoluit eū: et mutuū ei dimisit: volebat em̄ dñs et a pnci
pio dare: sed nolebat suū esse donū solū: sed et serui sup-
plicantis: vt nō incoronat' abscederet. Unde videre est
cām dimissionis: cū rogante eo/visceerib' motus ei debi-
tum dimisit. ¶ Ex quo apparet q de' cōiter vult rogari
a nobis: vt peccata nostra dimittat: ppter hoc vt coagē-
tes quodāmodo ad nostroꝝ peccatoꝝ remissionē/meri-
tum nostrū augeat. vñ et ait beat' Aug. Qui creauit te si
ne te: nō iustificabit te sine te. h est/nisi tu coopereris: et
hoc de cōmuni cursu. Ea propter xpc vt pater celestis no
bis dimitteret nrā pctā: iussit nos orare et petere cū fidu-
cia: Dimitte no. debi. nrā. ¶ Sed queris: Quō pctā nrā
dicūtur debita nrā: cū nullo iure nobis debeant: sed nec
alicui creature rōnali: immo opposite virtutes et iusticie
sunt nobis debite: et pctā nobis penitus indebita. Recte
siquidē rephendit ois q pctm̄ habet aut tenet. Et ob h
etiā videt q pctā nō sint nostra: qm̄ ipsa tenere iuste p-
hibemur. Non g pctā tenemur deo: sed timorē: sed amo-
rē: sed seruitutē: sed obedientiā: sed imitationē. Hec qdē
tenemur deo s̄m illud Deut. x. Et nunc isrl' q dñs deus
tuus petit a te: nisi vt timeas dñm deū tuū: et ambules in

visa eius: ac diligas eum: ac seruias dño deo tuo in toto corde tuo: ꝛ in tota aīa tua: custodiasq̄ mandata dñi. In qua autoritate moysi q̄ꝗ iam tacta exprimūtur. Vn̄ q: deus dñs est vniuersoꝝ celi ꝛ terre: ineffabilis ꝛ tremende maiestatis: debetur sibi timor reuerentialis: q: liberalissimus est ꝛ optim⁹ imense bonitatis: debet sibi amor amicicie filialis: q: est creator singuloꝝ infinite potentie debet sibi seruitus latrie/ q̄ est cultus diuinalis: q: supremus est rector vniuersalis inestimabilis sapie: debet ei obedientia gñalis: q: iustus est ꝛ inobliquabilis equitatis ꝛ regule: debetur sibi imitatio certitudinalis. Si hec q̄nq̄ deo reddimus/ soluim⁹ que debem⁹: si nō soluim⁹/ peccatores efficimur: ꝛ coꝝ ꝯstituimur debitores. Peccat ꝑfecto q̄ nō reddit qꝺ debet. nec tñ peccando a debito soluitur: alioqu de peccō cōmodū reportaret. Cum ḡ peccamus: deo debitū subtrahim⁹: ꝓpter qꝺ a deo ad penam obligamur. ❡ E Per hoc ḡ dr/ ꝙ peccā dupl'r debita noiantur: nō quidē formaliter: sed effectiue. Vno mō: q: peccando debitū soluere recusam⁹. debitū quo deo tenemur/ scꝫ obedientiā ꝛ amorē. Peccam⁹ eñ cōmittendo ꝛ omittendo: cōmittendo scꝫ malū: ꝛ omittendo bonuꝫ. Puta si fornicamur: si occidimus: si furamur: cōmittim⁹ mala/ ꝛ agimus ꝯtra diuina p̄cepta: ꝛ ꝑ hoc subtrahim⁹ sibi debitā obedientiā/ seruitutē ꝛ timorē. Si deū sup̄ oia nō diligimus: si parētes nō honoramus: si bona debita omittim⁹: iterū deo debitū subtrahimus: dilectionē/ seruitutem ꝛc. Scdo peccā dicunt debita nostra: q: nos debitores pene faciūt. Quicūq̄ eñ ꝯtra deū peccat: reus efficitur pene gehēnalis: quā soluere tenetur: nisi a deo remittatur. Tenet soluere nō agendo aut alteri infligēdo: sed patiendo penā dāni ꝛ sensus. Peccās nāq̄ ꝯtra deū auertit se a deo incōmutabili bono: ꝛ cōuertit se ad creaturā cōmutabilē: efficiturq̄ dei ꝯtemptor/ vere vel interpretatiue. Quia eñ auertit se a deo: iustū est ꝛ rōnabile vt deus in retributione auertat se ab eo: suāq̄ essentiam ei nō ostendat nude ac bñ facie: in cui⁹ visionis carētia pena dāni ꝯsistit. Rursus q: cōuertit se ad creaturā: efficit debitor pene sensus: vt ita in se sentiat acerbitatē pene: q̄ prius ꝯsuuit delectari in creatura inordinate. Sic ḡ dicūt peccā debita nr̄a: non q̄dē debita nobis inesse: quō iusticia (quā ꝑuaue) nob inesse est debita: sꝫ debita ab effectu: q: ꝯstituūt nos debitores pene: ad quā sustinēdam ꝓpter peccā iuste obligamur. ❡ F Dicuntur etiā nr̄a: nō sicut tp̄alia a nobis iuste possessa: sed nr̄a sunt q: nullā aliam cām habent q̄ȝ volūtatem nostrā. Deus eñ q̄ ad oē positiuū causandū ꝯcurrit vt cā p̄ma: nō est peccī autor s̄m rationē peccī: sed est peccī punitor: vt vult Aug. Nā ꝛ si actū peccī: q̄ natura quidē est/ ꝛ ens positiuū: cōproducit: non tñ ipse in hoc peccat: q: nō facit qꝺ tenet non facere. Nr̄a aūt voluntas peccat: dū vel facit qꝺ nō debet: aut omit- Osee. xiij. tit qꝺ debet. Vn̄ per Oseā dñs dicit: Perditio tua isrl' ex te: tm̄modo in me auxiliū tuū. Nec res alia a deo in cā est hoi vt peccet: q: s̄m Aug. xij. de ciui. dei. c. vj. Cum voluntas relicto superiore ad inferiora se cōuertit: efficit mala nō q: malū est quo se cōuertit: sed q: ꝑuersa est ip̄a cōuersio. Idcirco nō res inferior voluntatē malā facit: sꝫ ip̄sa (eo ꝙ rem inferiorē praue ꝛ inordinate appetit) se peccō maculat. Et hoc exēplariter ostēdit: Si duo aliq̄ equaliter affecti aīo ꝛ corpore/ videāt vni⁹ corporis pulchritudinē: qua visa vn⁹ illoꝝ ad illicite fruendū moueat: ꝛ alter in volūtate pudica stabilis ꝑseueret: q̄d putamus eē cause/ vt i illo fiat: in isto nō fiat volūtas mala p̄ter ip̄am nō nisi corporis pulchritudo q̄ equaliter obijcit amboꝰbus. Ceteraq̄ sunt paria: vt positū est quātū ad natura-lia. Et vt ois inequalitas tollat: sit eqna maligni suggestio in vtroq̄: eq̄literq̄ ab eo tētaet: nulla alia rō assignari pōt: cur vn⁹ male ꝯcupiscēdo peccet: nō alius: nisi arbitrij libertas potēs oibus eq̄liter se habentib⁹ diuersimode se sistere vel mouere. Propria ḡ volūtas est qua peccamus: q̄ deficiendo a iusticia peccat: ideo vere nr̄a sunt

peccā: q: ꝓpria ꝛ libera volūtate admissa. vn̄ Aug. sup̄ illō ps. Non decli. cor me. in ver. ma. ad excu. excusa. in peccā. loquēs ꝯtra excusantes peccā sua: ꝛ causas peccōꝝ nō sibi: sed alijs imputādo dicētes: O si deus nō vellet/ nō non facerē: hoc voluit fatū: hoc voluit fortuna. Et ita fratres mei videte qualiū defensio nō solū indoctoꝝ: sed etiā doctoꝝ. Sedēt ꝛ cōputant sydera/ interualla/ cursus/ stat⁹ motꝰ intēdūt. Et post modicū. Eris adulter: q: sic habes venerem. eris homicida: q: sic habes martem. mars ḡ homicida/ nō tu: ven⁹ adultera/ nō tu: vide ne ꝑ marte ꝛ venere tu dāneris. Et cōsequēter loquēs de manicheis dicētibus/ ꝙ ideo homines peccabāt: q: vna aīa eorū erat de gēte tenebrarū: ꝯtra quod Aug. Si posset gēs tenebraꝝ quā fingis: tibi diceret: Quid me accusas: potui aliquid facere deo tuo: an nō potui. si potui: fortior ego suꝫ. si nō potui: quō ꝗppiā vertere et abstraherē a deo lucis ad tenebras peccōꝝ. Et subdit: Si vis defendere te de peccato tuo: laudare nō potes deū. Transi igit ad vituperationē tuā ꝛ laudabis. Redi igit ad vba ps. Ego dixi dñe miserere mei: sana aiaꝫ me. q: pec. tibi. Ego dixi: ego peccaui: nō natura: nō fortuna: nō fatū: nō cōstellatio: nō gēs tenebrarū me peccare coegit: sed meū arbitriū me peccatorē cōstituit. Iā ergo cōfesso peccato tuo/ vide quō laudet de⁹: q: ꝛ iust⁹ est cū te punit ꝑseuerantē: ꝛ misericors est cū te liberat cōfitentē. Quia igit volūtate nostra libere peccam⁹: per quā ꝛ dñi sum⁹ nostrarū operationū: idcirco vere peccata nostra nobis ꝛ nullis alijs imputant. Ideo veritatis magister christ⁹ volēs hoc suis fidelibus insinuare dixit eis: Sic orabitis: Pater noster ꝛc. et di. no. debi. nr̄a. ❡ G Tertio pōt hec petitio exponi de penis nostris quārum ad reatū pene/ sic. Dimitte tu pr̄ celestis nobis debi. no. i. penas illas/ quarum peccādo efficimur debitores. Pro quo notādū ꝙ cū hō peccat mortal'r: statim fit reus dānatiōis: ꝛ a deo ad eternā dānationē obligat. Qꝺ significatū est in parabola in seruo isto nequā: q̄ cōseruo suo noluit misereri: ob qꝺ iratus dñs tradidit eū tortorib⁹/ quousq̄ redderet vniuersum debitū. i. puniendū eternal'r. Mat. xviij. ꝛ eiusdē ca. xxij. Iussit rex eū q̄ vestē nō habuit nuptialē (grām videlꝫ q̄ peccīc opponitur) ligari manib⁹ ꝛ pedib⁹: ꝛ mitti in tenebras exteriores: vt ibidē eternal'r puniret. qꝺ etiā clari⁹ significauit xp̄s cū dixit. Ibunt isti. s. peccōres in ignē eternū: qꝺ petras erat Aug. xxj. de ciui. dei. c. xxiij. di. Nimie ꝑsumptiōis est dicere cuiq̄ eoꝝ eternū suppliciū nō futurū: quos deus dixit ituros in suppliciū eternū. Has penas petim⁹ dimitti: dū orātes dicim⁹: Dimitte no. debi. no. q̄si diceremus. Tu pr̄ noster q̄ solus habes claues vite ꝛ mortis: deducis ad inferos ꝛ reducis. Nulla etenī creaturarū eternis penis pōt quē autētice cruciare: sꝫ tu solus iustissime infinitū bonū ꝛ eternū peccātes/ illi pene adiudicas. Ad te igit solū recurrim⁹: humiliter petēdo cōfisi de tua misericordia/ dicētes: Dimitte nobis de. no. i. relaxa eternas penas q̄s meruim⁹: q̄s sicut suprem⁹ iudex solus habes infligere: ita ꝛ solus habes relaxare. Siq̄dē inferior superioris iniam relaxare nō pōt. Vel/ dimitte no. de. no. i. cōmuta penas illas eternas in tēporales tua pietate hic in ista vita mortali soluēdas: q: nihil terribili⁹ nr̄is auribus incutit: q̄ȝ ꝙ delinquentes eternis penis cruciantur sine spe venie in loco caliginis/ in māsione tenebrarum: vbi nec torquētes fatigātur: nec q̄ torquētur/ aliq̄n moriunt. Cōmuta igit misericorditer penas istas eternas in tp̄ales: q: tua iusticia peccm̄ nō dimittit impunitum. Dic igit vre: hic seca: orauit Augu. vt in eternū parcas. Ita ꝛ nobis indulge: vt ꝑ penis hic satisfaciam⁹ ꝑ pnie dolorē ꝑ humilitatis gemitū: ꝑ ꝯtriti cordis sacrificiū. qꝺ facere quēlibet hortat Aug. in de vtilitate agēde pnie di. Quia inultū nō dꝫ esse peccm̄: puniat a te/ ne tu puniaris ꝑ illo peccm̄ tuū iudicē te habeat: nō patronū. Et ibidem. In tribunal mētis tue ascēde ꝯtra te: ꝛ reum te ꝯstitue ante te. Noli te ponere post te: ne de⁹ te ponat ante se. Lui cōfes

nat ⁊ oplica exhortatio: ꝙ si nosmetipsos iudicaremus: nō vtiq̧ iudicaremur a dño. Dum autē iudicamur a dño corripimur/vt nō cū h mūdo dānemur. ℂ D Sed hic occurrūt tria dubia. Primū. Cū dimittere malū īpunitū est ꝯtra diuinā iusticiā ⁊ ꝯtra iusticiā dei/q̄ est eius perfectio sicut bonitas/sciētia ⁊c. non licet dimissionē pcti petere: h em̄ petere esset velle a deo remouere iusticiā: ⁊ deū esse īpfectū: ⁊ ꝑ ꝯñs deū nō eē deū: quō igit licet petere pctōꝝ remissionē quātū ad penā eis debitā. Qḋ aūt dimittere malū impunitū sit ꝯtra iusticiā/patet: qꝛ sicut ꝯtra iusticiā est meritū nō p̄miare: ita est ꝯtra iusticiā malū nō punire: ꝑpter qḋ dī Job.ix. Verebar oia opa mea sciēs ꝙ nō parceres delinquēti. Ubi glo. Etsi penitētes ad pniā auocat: tn̄ pctm̄ nunꝗ̄ sine vltione p̄terit: vl' hō punit: vel de⁹ punit. Qḋ vo est ꝯtra iusticiā: est ꝯtra deū q̄ est summa iusticia: quā si deus negaret nō puniendo: seipm̄ negaret: qḋ est impossibile: vt hr̄.ij. Thimo.ij. Fidelis ꝑmanet: seipm̄ negare nō pōt. Ad h r̄ndet Alex. ꝙ dimittere pctm̄ sine pena quacūq̧ ꝯtritionis vel afflictionis esset ꝯtra iusticiā: q̄ statuit nullū pctm̄ remittere sine quacūq̧ pena: saltē attritionē exigit pctōris. Non aūt petitur in hac petitione talis remissio pcti sine oī pena: sed petit vt dimittat quātū ad penā ſm̄ partē: vt si sit infinita pena debita culpe: ꝙ mutetur in tpalē: si aūt finita: ꝙ mutetur in minorē: ⁊ h petere/non est petere ꝯtra dei iusticiā. Et sic etiā intelligēdū est illud. Nō parceres delinquēti: scꝫ de oīmoda indulgentia. Vn̄ sensus est. Sciens ꝙ nō parceres delinquēti: h est/nō oīno parceres. i. non sine quacūq̧ pena displicētie vel ꝯtritionis. vn̄ Aug. Nemo nisi peniteat vite veteris: poterit nouā vitā inchoare ℂ I Sed ꝯtra: sicut iusticia dei pctō determinat penā ita huic pctō hāc: ⁊ illi illā: puta mortali eternā: veniali pctō tpalem: g̃ erit ꝯtra iusticiā dei petere relaxationē pene cuiuscūq̧ pctō debite. Ad illud r̄ndet/ꝙ aliqd eē vel fieri dī iustū dupl'r. Uno mō: qꝛ eius ꝯtrariū est iniustū: sic diligere ꝑmū est iustū: qꝛ ꝯtrariū. s. odire ꝑmū est iniustū: ⁊ nō occidere innocentē/iustū: qꝛ occidere taleꝫ est iniustū. Et loquēdo ſm̄ potentiā absolutā dei/nulla actio diuia est iniusta: qꝛ nihil agit de⁹ ad extra/qn̄ ei⁹ oppositū possit agere nō iniuste. Nihil em̄ extra deū est necessario iustū: ita ꝙ oppositū eius sit necessario iniustū: cū oīs res ⁊ actio ꝓ tanto est iusta: qꝛ a deo volita: ⁊ non volita/qꝛ iusta. Voluntas em̄ dei est p̄ma regula oīs iusticie: vt vult Aug. iij. de tri. ℂ Alio mō dr̄ res vel actio iusta: qꝛ tā sic fieri/est a deo ordinatū aut p̄ceptum. Et illo mō verū est: ꝙ iustū est pctm̄ nō remitti sine pena determinata soluēda: aut ꝑ pctōrem ipm̄ vel aliū ꝓ ipso. Et cōsequēter dr̄: ꝙ verū est/ꝙ deus determinat singulo pctō penā singulā: nō aūt oī mortali penā eternā: sed ei soluꝫ in quo pctō: impenitēs ꝑseuerat. Oi aūt pctō mortali determinat penā eternā vel tpalem cū pnia. i. ꝯtritione cordis soluendā: a pctōre ꝓ se: vel ab alio pro pctōre. Et qꝛ cōdignā tpalem pctō: facere nō pōt ꝓ se: misit filiū suuꝫ vnigenitū vt pctā nostra ipse portaret sup lignū crucis: cui⁹ liuore ⁊ vulnerib⁹ nos sanaremur. vn̄ dicit pr̄. Propter scelus ppl'i mei ꝑcussi eū. Nā posuit pater in eo iniqtates oīm nostrū. ipse vulnerat⁹ est ꝑpter iniqtates nostras: attritus est ꝑpter scelera nr̄a. Disciplina pacis nr̄e sup euꝫ. vn̄. Uere lāguores nostros ipse tulit: ⁊ dolores nostros ipse portauit. vn̄ ad Ro. viij. Deus filiū suū mittēs in silitudinē carnis pcti: qꝛ in carne passibili: de pctō dānauit pctm̄. i. de hostia ꝓ pctō nr̄o/quā xp̄us obtulit: dānauit. i. deleuit vel destruxit (ſm̄ glo.) pctm̄ nostrum: hāc hostiā xp̄i. s. mortē tanꝗ̄ satisfactionē recipiēs ꝓ peccato nr̄o. Un̄ et. ij. Cor. v. Cū q̄ nō nouerat pctm̄. s. xp̄m pctm̄ fecit. i. hostiam vel satisfactionē ꝓ pctō nostro. s. vt nos efficeremur iusticia dei in ipso. Et hec est copiosa redemptio apud dñm: qꝛ sufficiēs ⁊ valde sufficiēs fuit pena xp̄i innocētis: vt propter eā pater dimitteret etiā sine alia pena peccata omniū christo cōiunctoꝝ: que etiā sola operat' remissionē peccatoꝝ in baptismate paruuloꝝ. Nā passionē xp̄i pater acceptauit/vt cōdignā satisfactionē ꝓ oīm delictis. Hec aūt pena cōdigna est/⁊ sufficiens ꝓ pctis abolēdis: quā vt talē pater acceptat. Un̄ oram⁹ nobis peccata dimitti: nō cōtra dei iusticiā: nō sine cōdigna satisfactiōe: sed vt satisfactio filij nobis applicetur: nosq̧ xp̄o incorporemur: quaten⁹ satisfactio capitis/deleat oia pctā in nobis suis mēbris. ℂ L Scḋm dubiuꝫ: qꝛ dicit beat⁹ Aug. cū dicim⁹: Di. no. de. no. manifestam⁹ nos habere qḋ nobis dimittat': ergo videt' ꝙ is q̄ ꝓ tēpore quo sibi nō est cōsci⁹ de pctō/nō debeat dicere orationē dñicā: vel saltē hāc ei⁹ particulā: Di. no. de. no. Respōdet'/ꝙ vita ista mortalis de communi lege vix duci pōt a mortalib⁹ sine pctis/ad min⁹ venialib⁹: vn̄ dixit discipul⁹ ille quē diligebat iesus: cui ⁊ ob puritatē mētis/⁊ cordis mūdiciā/matrē cōmēdauit. Fratres si dixerim⁹: qꝛ pctm̄ nō habem⁹ ipsi nos seducim⁹: ⁊ veritas in nobis non est. Un̄ et si oēs sctī quotqt sunt vel fuerūt a p̄mo iusto vsq̧ ad vltimū/simul essent: nihil aliud dicerēt (dicit Aug.) ꝙ di. no. de. no. excepta beata virgine: de qua dū de pctis loqmur: nullā prorsus habere volum⁹ mētionē. Hinc ⁊ ait sapiēs. Quis pōt dicere: mundū est cor meuꝫ: pur⁹ sum a pctō. ⁊ Eccl'e. vij. Nō est homo iust⁹ q̄ faciat bonū ⁊ non peccet. Et ꝑpter h beat⁹ Aug. tractās verba p̄sentis petitionis ait: Quis hic viuit in carne/⁊ nō habet debita peccatoꝝ: q̄s est homo sic viuēs/ vt ei ista oratio nō sit necessaria. Inflare se pōt homo: manifestare se nō pōt. Et subdit: Considerate fratres/hic xp̄s docuit orare discipulos suos/illos magnos p̄mos aplos suos/arietes nostros. Si igit' ꝓ peccatis suis dimittēdis arietes orāt: agni qd facient: de quib⁹ scriptū est: Afferte dño filios arietū. Cuꝫ igit' christ⁹ orationē dñicā apostolis ⁊ discipulis ꝑfectissimis dicēdā tradidit: ⁊ ꝑ eos nobis xp̄i fidelib⁹ oīb⁹: videtur cōcludi posse/neminē de cōmuni lege sine q̄buscūq̧ peccatis vitā istā mortalē trāsigere. Qḋ et ampli⁹ declarat idē Aug. sup illud ps̄. Nō iustificabit' in cōspectu tuo oīs viuens. Hic inquit/viuēs: in carne viuēs: moritur⁹ viuēs: de ꝯdā nat⁹ ex hoib⁹: oīs ita viuēs iustificari forte pōt corā se: nō tn̄ corā te: quō corā se sibi placēs: tibi displicēs. Et post modicū. Quātumcūq̧ em̄ rect⁹ mihi videar: ꝓducis tu de thesauro tuo regulā coaptās me ad eā: ⁊ prau⁹ inuenior q̄ rect⁹ esse putabā: qd em̄ apl'i: qd arietes ipsi: de quoꝝ ꝓle dr̄: Afferte filios arietū. Certe ipsi didicerūt orare qḋ oram⁹: ipsis data est regula postulandi ꝓ pctis a xp̄o iurisperito celesti: sic orabit' inquit. Di. no. de. no. Et esto ꝙ nob' de pctis cōscij nō sim⁹: ꝑpter h tn̄ sine pctis nō existim⁹. vn̄ dicit apl's. Nihil mihi ꝯscius sum: sꝫ in h iustificat⁹ nō sum. vn̄ stat hoīem pctm̄ suum ignorare: ⁊ deū ipm̄ vt pctōreꝫ reprobare. Hinc ⁊ orauit ꝓpheta. Ab occultis meis munda me dñe. q̄si dī. a pctis meis q̄ nō video: q̄ tibi tn̄ sunt manifesta: mūda me. Un̄ qꝛ hō certitudinaliter ⁊ euidēter scire nō pōt (vt sapiens ait) an odio vl' amore dign⁹ sit: semꝑ dꝫ esse pauidus: et summi iudicis formidare snīam: ꝓfitēdo sua etiā q̄ ignorat pctā: ⁊ petere: Di no. de. no. ℂ L Et dato ꝙ ꝑ reuelationē alicui ꝯstet/ꝙ imunis sit a quocūq̧ pctō: adhuc tn̄ orare hꝫ: Di. no. de. no. ⁊ h in ꝑsona eccl'ie: cui⁹ q̄libet fidelis xp̄ianus mēbrū est. Etem etsi eccl'ia sit semꝑ deo grata ⁊ accepta: multi tn̄ in eccl'ia sunt pctōres/indigentes pctōꝝ suoꝝ venia: ꝓ his g̃ q̄libet vt a pctis soluat': orare hꝫ: Di. no. de. no. Sic em̄ videmus in naturali corpore vnū mēbrū alteri quātū pōt salutē ꝓcurare: sicut nō sibi tn̄ oculus: sꝫ toti corpi videt: ⁊ stomachus ꝓ singuloꝝ salute mēbroꝝ cibuꝫ digerit. Sic saluator nr̄ xp̄s q̄ pctm̄ nō fecit: nec inuent⁹ est dolus in ore ei⁹: in ꝑsona mēbrorū suoꝝ pctā corā p̄re misericordiarū ꝑ ꝓphetā cōfitetur dī. Delicta mea a te nō sunt abscōdita. ⁊ in alio ps̄ Deus de⁹ me⁹ respice i me: q̄re me dereliq̄sti: lōge a salute mea v̄ba delictoꝝ meoꝝ. vbi glo. Aug. Nostra delicta sua facit vt suā iusticiā faceret nostrā. Ita ⁊ nos ꝓ inuicē orare dē

Margin notes: i. Cor. xi. — Job. ix. — i. Pe. ij. — Esa. liij. — i. Joh. i. — prouerb. xx. — In qdā sermonē — i. cor. iiij. — Eccs. ix.

demus: vt nobis pctā remittantur: vnde hortatur Jaco. Orate ꝓ inuicē vt saluemini. Ea propter ꝛ xp̄s nos orare docuit: Di. no. de. no. nō mihi: q2 ad oēs cōiter spectat p̄sens oro. Nō ꝗ mentit etiā innocens dicēdo: Di. no. de. no. ¶ M Dubitat tertio: vtrū pctm̄ originale dici debeat debitū nostrū siue pctm̄ nostrū. Pro solutiōe notādū: ꝙ aliqd esse pctm̄ nostrū dupl'r potest intelligi. Uno mō: q2 in nobis est/ac nos peccatores ꝯstituit. Scdo mō: q2 ex nobis est. Primo modo pctm̄ originale nostrū est: q2 in nobis a p̄ma nr̄a origine reperit: vn̄ dicit aplus/ꝙ oēs nascimur filij ire. Et ꝓpha: Ecce em̄ in iniqtatib9 ꝯcept9 sum: ꝛ in pctis ꝯcepit me mater mea. Adā qdez p̄m9 hō/ ex liberalitate dei accepit quoddā donū sup̄naturale: qd̄ cōiter noiatur originalis iusticia. Accepit autē donū hoc nō solū ꝓ sua ꝑsona: sz ꝓ tota sua posteritate: h̄ est ꝓ oībus ab eo descēsuris f̄m legē naturalis ꝓpagatiōis: ita ꝙ si in inocētia in q̄ creat9 fuerat: ꝑstitisset: ꝯtulisset regulariter de9 h̄ donū oīb9 ab ipso descēdentib9: sicut de9 regulariter infundit aīam rōnalē corpi ꝑfecte organizato. Et ꝑ h̄ dedit de9 (volūtate quodāmō antecedēte) hanc originalē iusticiā oīb9 hoīb9/ dādo eā ade: q2 quātū in se fuit/ita dedit: vt ꝯn̄r daret cuilibet sue ꝓli/ īpedimento cessante. Et ita fuit hec iusticia oīb9 ade filijs debita: siquidem oēs eā h̄re debuerāt. Quapropter cū ꝑ pctm̄ suum adā ipsam ꝑdidit: nō solū ꝓ se ꝑdidit: sz ꝓ tota sua posteritate eā amisit: ꝓ q̄ ꝛ eā liberaliter accepit: ꝑdidimus ꝗ eā ꝛ nos in adā: sicut ꝛ ipsam in eo accepim9. Non qdē ꝑ ꝓpriū nostrū actū ꝛ pctm̄: sed per pctm̄ ade: vn̄ dicimur oēs in adā peccasse: q2 suū pctm̄ oibus īputat: ꝛ in oēs ab ipso genitos trāsfundit: ꝓ quāto oēs ab eo geniti debitores sunt illi9 iusticie qua carēt. Hinc ad Rom. v. Per vnū hoiem pctm̄ in hūc mūdū intrauit: in q̄ oēs peccauerūt. Et ꝓpter hoc dicit btūs Augu. in de fi. ad pe. ca. xxiij. Firmissime tene ꝛ nullaten9 dubites: oēm hoiem q̄ ꝑ cōcubitū maris ꝛ femine ꝯcipit: cū pctō originali nasci: impietati subditū: mortiq3 subiectū. Scdm̄ hoc igit d̄r peccatū hoc nostrū: q2 in nobis ab origine repertū/ꝓ quanto generamur sine originali iusticia nobis debita: cuius sic debite carentia est pctm̄: sicut carentia iusticie actualis debite inesse est pctm̄ actuale. Cur em̄ occidēs ꝓximū peccat: nisi q2 caret iusticia actuali: q̄ inesse deberet occidenti. q̄ iusticia est ꝯformitas actus occisionis ad oēs circumstantias: quas rō recta fide illuminata dictat debere inesse ꝓximū occidēti: q̄ si inessent/ꝓximū occidendo nō peccaret. Quapropter adulti nōdū baptizati: dū baptismi sacramentū volūt suscipere: debēt hoc pctm̄ sicut suū agnoscere: vt valeant ab illo sicut ab alijs/liberari: ꝛ de hoc dicit btūs Augu. de orone dn̄ica loquēs/de cathecuminis volentib9 ad baptismū cōuolare. Debent (inqt) ꝛ tales cognoscere ꝛ cōfiteri: nō solū pctā actualia q̄ voluntarie cōmiserūt: sed etiā pctm̄ originale qd̄ a parentibus ꝯtraxerūt. Licet em̄ illud ꝓpria voluntate nō sit cōtractū: tn̄ volūtate adā: in quo oēs peccauerūt: sic viciata est natura: vt oēs q̄ ab eo ꝑ rōnē seminalē ꝓcesserunt de cōi lege/accipiūt ꝛ vitiū ꝛ pctm̄. ¶ N Scdo modo pctm̄ originale nō est pctm̄ nostrū: q̄si scz a nobis sit cōmissum. Tūc em̄ nō diceret originale: sed actuale: quēadmodū alia pctā/quoꝝ volūtas nostra est cā: hoc aūt falsum est: q2 inest volūtati ante oēm suū actuz. In instanti em̄ aīationis/aīa tali pctō maculat: ꝓ quo tn̄ instāti nullum actū h3 aut elicere potest/sicut neq3 rō. Un̄ ꝛ beat9 Aug. vbi. s̄. c. xxiiij. Firmissime tene ꝛ nullaten9 dubites paruulos q̄ sine baptismatis sacramēto de h̄ seculo trāseunt: ignis eterni supplicio puniēdos: q2 etsi pctm̄ ꝓprie actiōis nō habuerūt: tn̄ pcti originalis dānationem carnali ꝯceptiōe et necessitate ꝯtraxerūt. Ecce (dicit beatus Aug.) hoc pctm̄ nō esse nostrū ꝑ actionē ꝓprie volūtatis. Qd̄ vo dicit paruulos ignis eterni supplicio puniēdos: nō est intelligendū ꝙ sint arsuri in igne cū pena coꝝ sit leuissima penarū dānatoꝝ: vt idē dicit in ench. ca.

xxiiij. ardor ignis sit pena sensus grauissima. Sed puniuntur supplicio eterno ignis. i. supplicio qd̄ est in illo igne. q̄si dicat: supplicio aliquo qd̄ patiuntur existentes in igne/illi puniutur. Hoc autē est pena dāni/carentia. s. diuine visionis: sine tn̄ sensibili dolore vermis: ꝛ pena incarcerationis ac vilitate loci. Detinent em̄ in limbo: q̄ locus ꝓximus est dānatorum in inferno pro culpa actuali: de quo latius disputari solet in. ij. senten. dist. xxxiij.

¶ Lectio. lxxiij. A

Sicut ꝛ nos dimittimus debitorib9 nostris. ¶ Posita in p̄ma hui9 petitiōis parte petitionis forma: sequitur modificatiōis clausula. Noluit em̄ celestis magister nos pctōꝝ remissionem simpl'r petere sicut cetera: q̄ in sua orone quā nobis tradidit/petim9: qm̄ ꝓuidentia diuine bonitatis fuit cū doceret hāc orandi formā: vt oro sufficiētissima in se/ꝛ efficacissima apud deum esset fructuosissima nobis. Et ideo nō solū docuit qd̄ orādū sit: sed etiā qd̄ coagendū a petente: ne inefficax fiat apud deū oro: ꝛ ꝯsequēter nobis infructuosa. Quid aūt coagendū est/insinuat cōditiōe apposita. s. Sicut ꝛ nos di. debi. no. Dimissio aūt hmōi reddit hāc petitionem: Dimitte no. de. no. deo exaudibilē. vn̄ Eccli. xxviij. Relinq̄ ꝓximo tuo nocenti te: ꝛ tūc deꝑcanti tibi pctā soluētur: de hoc abbas isaac coll. ix. ait. O ineffabilis dei clementia: qua nō solū nobis oronis tradidit formā: ꝛ acceptabilem sibi in nobis morū nostoꝝ instituit disciplinam: ac ꝑ necessitatē tradite formule/q̄ se p̄cipit a nobis semper orari: ire pariter ꝛ tristicie euellit radices: sed etiam occasionē rogantib9 tribuit: eisq3 referat viā/q̄ clemēs ꝛ piū ꝓbent erga se dei iudiciū ꝓmulgari ꝛ ꝓdire. Et quodāmodo ptātē tribuit/q̄ iudicis tn̄ possum9 sui iam tēperare ad veniā delictoꝝ nostroꝝ/exēplo cū nr̄e remissionis coarctātes: dū dicim9: Dimitte nobis sicut ꝛ nos di. Hec Cassio. Docēdo itaq3 nos orare: Dimitte no. de. no. sicut ꝛ nos di. de. no. regulā nobis īposuit: ꝙ si volum9 nobis dimitti pctā nr̄a: nos etiā dimittam9 ꝓximis nr̄is pctā eorū in nos cōmissa. Un̄ si nō dimiserim9 eis q̄ nos offenderūt/ea q̄bus offensi sum9: nec pr̄ celestis dimittet nobis debita nr̄a. Qd̄ clare docuit xp̄s: cū statim post oronem dn̄icā subiūxit: Si dimiseritis hoibus pctā eoꝝ: dimittet ꝛ vobis pr̄ vester celestis delicta vr̄a. Si aūt nō dimiseritis hoīb9: nec pr̄ vester dimittet vobis pctā vr̄a. Qui igitur vult miam ꝛ remissionē pctōꝝ suoꝝ impetrare a deo necesse h3 vt exhibeat miam ꝓximo. de hoc btūs Cyprianus ait. Qui orare nos ꝓ debitis ꝛ pctis docuit: adiūxit plane ꝛ addidit legē: certa nos cōditione ꝛ spōsione cōstringens: vt sic nobis dimitti debita: f̄m ꝙ ꝛ ipsi debitorib9 nr̄is dimittim9: sciētes īpetrari nō posse qd̄ ꝓ pctis petimus: nisi ꝛ ipsi circa debitores nr̄os paria fecerim9. Idcirco ꝛ alio loco dicit: In q̄ mēsura mēsi fueritis/in ea remetiet vobis. Et seru9 q̄ post remissum sibi a dn̄o oē debitū/cōseruo suo noluit ipse dimittere: in carcere ligat: q2 indulgere ꝯseruo suo noluit: qd̄ sibi a dn̄o indultum fuerat/amisit: q̄ adhuc forti9 xp̄s in p̄ceptis suis maiore cēsure sue vigore p̄dixit. Cū steteritis (inquit) ad oronē/ remittite si qd̄ habetis aduersus aliquē: vt ꝛ pr̄ vester q̄ in celis est: remittat pctā vobis. Excusatio tibi nulla in die iudicij supest: cū f̄m tuā s̄niam iudiceris: ꝛ qd̄ feceris ipse patiaris. Pacificos em̄ ꝛ concordes atq3 vnanimes esse in domo sua/de9 p̄cepit: ꝛ quales nos fecit natiuitate scd̄a: tales vult renatos ꝑseuerare: vt q̄ filij dei esse cepimus: in pace maneam9: ꝛ q̄bus spūs vnus est: vn9 sit ꝛ anim9 ꝛ sensus. Hec ille. ¶ B Ecce regulā nobis datā: de qua btūs Aug. Ex oibus his sententijs q̄bus nos dn̄s orare p̄cepit: eā potissimū cōmēdādā esse idicauit: q̄ ptinet ad remissionē pctōꝝ: in q̄ nos misericordes eē voluit. Et hoc est vnū ꝯsiliū miserias euadēdi. Nā vt idē dicit in ench. ca. lxxiij. Qui roganti pcti sui veniā ꝛ petenti

Jaco. v.

Ephe. ij.

In qdā sermone

Mat. vi

ex corde non dimittit: nullo mō estimet a dño sua pctā di mitti: qm̄ mentiri veritas nō pōt: ideo subdit dñs. Si au tem nō dimiseritis hoibus: nec pr̄ vester dimittet vobis pctā vr̄a. Ad tā magnū tonitruū q̄ nō expergiscit: nō dor mit: sed mortu⁹ est: ⁊ m̄ mortuos suscitare potēs est ille. Hec Aug. Et btūs Greg. Bonū qd̄ a deo cōpuncti peti mus: hoc ipm̄ p̄mo ꝓximis faciamus. Quapropter non docuit nos xp̄s p̄us petere pctōꝝ remissionē: ⁊ posteri⁹ pctā dimittere aliīs: sed simul petere: Dimitte no. de. no. sicut ⁊ nos di. de. no. De quo btūs Chryso. Nō dixit xp̄s vt p̄us dimittat nobis debita nostra: ⁊ postea nos dimit tamus debitorib⁹ nr̄is. Scit nāq3 de⁹ hoies esse menda ces: qm̄ si receperint remissionē sui pcti: ipsi suis debito ribus nō remitterēt: Sed docuit vt p̄us remittam⁹ debi torib⁹ nr̄is: ⁊ ita dimitti nobis debita oremus. Attēdant igit pctōres: ꝯsiderent orōnē quā deo ꝓ abluēdis pctis offerūt. Auscultent ⁊ q̄d postulando ꝓponūt: ne ꝓpria eoꝝ snia iudicent. Recordent de dauid quē dñs sua pro pria feriuit snia: q̄ ab ip̄o fuerat ꝓmulgata. Postulant a deo vt ipsis dimittat sua pctā: sicut ⁊ ipsi dimittūt aliena Cōtra se diuinā sniam ꝓuocant: si ex corde suis debitori bus nō dimittūt: ⁊ orō que ipsis debuit esse salubris: fit noxia si maligno ꝓposito detinēt aliena. Cui concordat Aug. Si debitorib⁹ nostris q̄ in nos peccant nō dimitti mus: ipi nostra orone inculpamur: ⁊ deū aduersuz nos in iracūdiam excitam⁹: ⁊ ipsi supra nos inducim⁹ maledi ctionē / poti⁹ q̄ bn̄dictionē: ⁊ pctā nr̄a q̄ minuere debui mus / orando augem⁹. Ad idē Chryso. Qui inimicitiā in corde ⁊ in ore seruat aduersus ledentē: nō deū orat / sed irritat: apud deū grām nō obtinet / sed eternā dānationē sibi postulat. Itē alibi. Cū qua spe orat q̄ inimicitias ser uat aduersus alterū a quo forsitā lesus est: sicut em̄ ipse orans mentit. Dicit em̄: remitto / ⁊ non remittit: sic a deo petit indulgentiā: ⁊ nō indulget. Inde est qd̄ ait Bern̄. Uenia dei pctōri nō datur: cui⁹ rancore inuidie aut liuo re afficit. Si igit vis vt tibi pctā a deo dimittant: ois ran cor ⁊ discordia a corde tuo alleuet. Et iterū Eccli. xxviij. Hō homini reseruat irā: ⁊ a deo q̄rit medelā. In hoiem similē sibi nō habet miam: ⁊ de pctis suis depcatur altis simū. Ipse cū caro sit reseruat irā: ⁊ ꝓpitiationeꝫ petit a deo. q̄s exorabit ꝓ pctis illius. Memento nouissimorū ⁊ desine inimicari. Sed q̄ benigni esse iubemur in offen sas nr̄as / nō equo aīo toleremus diuinas: de quo ⁊ Cassia nus coll. sepe allegata inquit. Securus hui⁹ orōnis fidu cia de suis admissis veniā postulat: q̄squis remissus er ga suos dūtaxat: nō erga dñi sui debitores extiterit. Sos lemus nōnulli (qd̄ est deterius) erga illa quidē q̄ admit tūtur ad iniuriam dei: quis magnoꝝ sint criminū: placi dos nos ⁊ clemētissimos exhibere: erga nostrarū vō vel paruissimarū offensionū debita exactores imites atq3 in exorabiles inueniri. Quisquis ḡ in se delinquenti fratri nō ex corde dimiserit: nō indulgentiā: sed ꝯdēnationē de precatione hac sibimet ipetrabit: suaq3 ꝓfessione senten tiam possit duri⁹ iudicari / dicēs: Remitte mihi sicut et ego remisi. Qd̄ cū illi s̄m suā petitionē fuerit repensatū: q̄d aliud subsequit / q̄ vt exēplo suo iplacabili ira ⁊ irre missibili snia puniat. Ideoq3 si clemēter volumus iudi cari: nos quoq3 erga illos q̄ in nos deliquerūt / opꝫ esse clemētes. Tātū em̄ remittet nob: quātū nos remiserim⁹ eis q̄ nobis quacūq3 malignitate nocuerūt. Ecce quātis testimoniis ostēsum est / indulgētiā nostroꝝ peccaminū hic nos nō posse a deo: nisi ex corde dimittam⁹ que ꝯtra nos cōmissa sunt a ꝓximo. ¶ C Sed di. cū pctm̄ remit tere op⁹ sit solius dei: quō hic exigimur pctā in nos delin quētib⁹ indulgere. Nā debita q̄ nr̄is debitorib⁹ dimitte re debem⁹: nō sunt pecunie seu q̄ pecunia cōmensurant sed iniurie ⁊ pctā s̄m Aug. Rn̄det q̄ dimitti pctā / intel ligit trip̄r. Uno mō p̄ncipalr ⁊ propria autoritate. Alio mō ministerialiter ⁊ ex cōmissione. Tertio mō ex debito ⁊ ex fraternali charitate. ¶ Primo mō solus de⁹ remit

tit pctā: q: ipsius solius est pctm̄ ad penā autentice non īputare. vn̄ in ps. Beat⁹ vir cui nō imputauit dñs pctm̄. Et cū deus pctm̄ ad penā nō imputat: semꝑ in pctōre di mittitur: q: nō est in illo pctm̄: quē deus non ordinat ad penā. ¶ Scd̄o mō q̄libet sacerdos rite ordinat⁹ s̄m clas ues ecclie remittit pctm̄ suis subditis penitētib⁹: ꝓ quā to facit aliquē actū: ꝓferēdo v̄ba scꝫ. Absoluo te a pctis tuis: q̄bus regulariter assistit de⁹ vt autor p̄ncipalis / pec cata ꝯfitentiū relaxādo. ¶ Tertio mō: q̄libet fidelis re mittit pctā in se peccātib⁹: qn̄ in corde suo nō tenet odiū vel rancorē ꝯtra ꝓximū ipsum offendentē: volēs nihilo min⁹ ip̄m fieri btm̄: ⁊ eterna pena nō dānari. Siquidem pctm̄ quātū in se est / dimittit: q: nō optat / nec vult q̄ ꝓ pter offensionē q̄ se offendit: a regno btitudinis ⁊ sctoꝝ ꝯsortio excludat. Quāuis q̄nq3 velit / vt s̄m regulas iu sticie t̄pali pena puniret in sui emendationē ⁊ salutē: et ita nō solū dimittim⁹ pctā nr̄is debitorib⁹: sꝫ etiā alienis q̄buscūq3 viatorib⁹: dū oēs tales ex charitate diligimus salutē ipsoꝝ vt possum⁹ ꝓcurando. Et cui pctm̄ sic dimit titur: et h̄ ipso a pctō nō absoluit. Quāuis em̄ hō ex fra terna charitate (quātuꝫ in se est) pctm̄ peccanti remittit: tn̄ deus pctōrē reū tenet: nisi aliud ꝯcurrat vn̄ a pctō ab soluitur. Et h̄ mō exponit hāc petitionē cancellarius pa risien. Iohā. de gersona / volēs ostendere particulatim: in quo ꝯsistat hec remissio debiti / dicēs: Ego in p̄mis sic dimitto oibus debitorib⁹ meis vel alienis / dū sunt viato res: q̄ nullo mō vellem eos dānari: imo salutē eoꝝ desi dero te donante ⁊ inspirante hoc qd̄ petim⁹ / rectūq3 est. Sic dimitte mihi ⁊ tu pr̄ noster: ⁊ h̄ satis erit mihi: etiā si nihil aliud p̄stiteris: qm̄ cū ista dimissione tua / ⁊ deside rio salutis mee nō dānarer: sed saluarer. In hoc aūt stat desideorioꝝ meoꝝ totus cardo. ¶ Rursus sic dimitto oi bus debitorib⁹ meis vel alienis: q̄ vellē eos esse bonos viros ⁊ modestos / tēperatos: ⁊ ab oi malicia correctos seu cōuersos ꝑ tuā ineffabilē pietatē. Sicq3 ꝑinde nec si bi nocerent: nec aliīs: sed ꝓdessent: ⁊ nullā deinceps pe nā mererentur: vt scꝫ saluaret ꝑsona / ⁊ desineret culpa. Sic dimitte mihi pr̄ nr̄: vt in māsuetudine me corrigas: ⁊ in vnguētoꝝ suauitate vulnera mea linias: ⁊ infundas grām suauitatis. ¶ Ampli⁹ v̄o ego sic dimitto debitori bus meis: q̄ vbi nō corrigerent / a vitiis suis prauis per māsuetudinē remissionis: corrigant in chamo ⁊ freno ac flagellis: ne deteriora semꝑ cōmittētes ⁊ aliīs nocentes: ⁊ cūtes post prauitatē cordis sui in adinuentionib⁹ suis dānabilibus moriant. Sic dimitte mihi pr̄ nr̄ debita mea sic vt: sic seca in p̄senti: ne damner in futuro. Ita tn̄ vt in mia ⁊ miserationib⁹ flagelles me: sicut ⁊ predixi me desi derare meis debitorib⁹ q̄buscūq3. ¶ Itē ego sic dimitto debitorib⁹ meis / q̄ licet sensualitas offensa ex dictis vel factis eoꝝ remurmuret: ⁊ in vindictā exardescat: nihilo minus desidero s̄m iudiciū superioris rōnis eterne legi innitētis: q̄ pacatior esset hmōi sensualitas: ⁊ q̄ in trā quillitate ⁊ pace inimicos suos sicut amicos sustineret. Patiēter q̄dē ⁊ benigne sicut charitas sine q̄ nemo tibi placet: patiēs est ⁊ benigna: neq3 irritat. Sic dimitte mi bi pr̄ nr̄ / vt nihil aduersum me velis agere: nisi misericor diter ⁊ benigne: qm̄ si aliter volueris / fiet vtiq3: cū sub sit / cū volueris: posse. Deniq3 sic dimitto debitorib⁹ meis q̄ te inspirante ⁊ donāte ego in eoꝝ punitionē laborare vel ꝯsentire / nollē aīo deliberato v̄bis factis: ⁊ ecōtra re gulas iusticie tue: sciēs te dixisse: Mihi vindictaꝫ. Hanc aūt aliqn̄ facis sine medio: aliqn̄ ꝑ iudices a te ꝯstitutos in terra: q̄bus dū defert aut relinquitur executio iusticie ꝯtra malos: illa prorsus tibi relinquitur ⁊ defert. In his limitib⁹ stādo ⁊ desiderādo vindictā / supioritas tue iuris dictionis nequaq̄ violat. Uerūtn̄ tale desideriū vindicte eis q̄b⁹ iudicandi ptās a dño tradita nō est: tutū non est: ne si tale iudiciū de⁹ vellet exercere ꝯtra nos: ꝓtinus in infernū nos deturbaret. Un̄ q: nobis dimitti cupimus debita nr̄a in mia ⁊ miserationib⁹; ita discam⁹ ⁊ dimitte

re nostris debitoribus. ¶ D Recolligendo aūt predictos modos: ita dimittam⁹ nostris debitorib⁹ debita: vt in nos cōmissoꝝ nullā vindictā eternā vel tpalē desideremus: sʒ magis eoꝝ piā emendationē: q̄ cōuersi nec sibi nec alijs nocentes dānationē euadant: quā piā emendationē si cōtēnerent: saltē paternis erudiant flagellis in tēpore: vt eis parcatur in eternitate. Qð si nr̄a sensualitas qn̄qꝫ ꝯ nostros iniuriatores in vindictā accendat: tū ꝑm rōne legis eterne (sensualitatis motū detestātes) patienter ꝛ benigne (qð charitatis est) sufferam⁹: sicqꝫ a nobis nr̄a debita dimitti a dn̄o exorem⁹. ¶ Pro pleniori aūt intellectu quēadmodum debita ꝓximoꝝ dimitti oporteat: in hac dimissione tria ꝯsiderari pn̄t. Primū est offensa dei/ siue culpa quā ꝓximus noster nobis iniuriādo incurrit. Scðm offensa nr̄a/ odiū/ rācor vel ira: quā nos ꝯcipim⁹ aduersus iniuriantē. Tertiū est iniuria nob facta/ seu dānū vel lesio nobis a ꝓximo iniuste illatū vel illata: in corpore reb⁹ aut fama. Primū/ scʒ offensa dei. Nā nemo pōt ꝓximū iniuste ledere sine dei offensa. Nā qn̄cūqꝫ qs ꝓximū ledit iniuste: siue auferendo bona nature: siue fame: siue fortune: h̄ faciendo agit ꝯ dei volūtatē: q꞉ p̄ceptum dei trāsgredit q̄ proximū sicut seip̄m diligere tenet: ꝛ ita deū offendit ꝛ culpā incurrit. Et dꝫ ꝯ dei volūtatē: quia nisi ꝯ dei volūtatē ꝓximū dānificaret: nō peccaret: nec iniuste lederet. Vn̄ iudex nō ledit iniuste malefactorē: si ꝯ eū ꝑm legē ferat iustā mortis sniam. Nec iudei iniuste leserūt egyptios eos spoliādo auro/ argēto/ vestib⁹ ꝛ clenodijs ad iussionē dn̄i: ꝛ iō nō peccauerūt. Qui vō ꝯtra dn̄i volūtatē ꝓximū ledit/ offensam dei incurrit. Pro hac offensa ꝓximi in deū orare possum⁹: ꝛ iubemur: eā aūt dimittere nō possum⁹: q꞉ soli⁹ dei est pctā dimittere penitēti. Et quātū ad hāc offensaʒ velle ac desiderare tenemur vt de⁹ eā dimittere dignet: vt eā nō reseruet iniuriāti ad sui perpetuā dānationē. Hinc p̄cipit dn̄s: Diligite inimicos vr̄os: bn̄facite his q̄ oderūt vos: ꝛ orate ꝓ ꝑsequētibus ꝛ calūniantib⁹ vos: vt sitis filij pr̄is vr̄i q̄ in celis est qui solē suū oriri facit sup̄ bonos ꝛ malos: ꝛ pluit sup̄ iustos ꝛ iniustos. vbi glo. Cōtra ecclīam pugnat trib⁹ modis. Odio/ ꝟbis/ cruciatu corporis. Ecclīa ecōtra diligit bn̄facit: orat. Hoc est nouū mandatū: h̄ de filijs ire facit filios dei: q꞉ adoptio filioꝝ sola charitate acq̄rit. Et sic faciētes sepe dimissionē pcti debitorib⁹ nr̄is ipetram⁹: ꝛ ita mō quodā etiā nos dimittim⁹: dūʒ ad nostrā orōnem deus sui offensam remittit. Hec eīm remissio fit ꝑ pctōris iustificationē/ q̄ est ꝑ gratiā. Grā aūt donū supnaturale est/ a solo deo creabilis. Hinc dicit Aug. ꝙ facili⁹ est mūdū creare/ ꝙ̄ impiū iustificare. Creare aūt mundū nemo potuit: nisi infinita dei potentia: quare nec iustificare et dimittere pctā. Vn̄ ꝛ baptista loquēs de xp̄o dei verbo ꝛ patris filio: Ecce (inquit) agn⁹ dei: ecce q̄ tollit peccata mūdi. Et magr̄ iiij. sentē. dist. xviij. Solus igit de⁹ hoīem int⁹ mūdat a macula pcti: ꝛ a debito eterne pene soluit. ¶ E Scðm. s. offensam nostrā q̄ est odiū/ rancor vl' ira quā ꝯcipimus aduersus nos ledentes verbis/ factis aut signis: dimittere possum⁹ ꝛ dimittere obligamur. Vn̄ dicit btūs Hiero. tractans illud: Si peccauerit in te frater tuus. Si peccauerit in nos frater noster: ꝛ in q̄libet causa nos leserit: dimittendi habem⁹ ptātem: imo necessitatē: q꞉ dn̄s p̄cepit: vt debitorib⁹ nr̄is debita dimittamus. Et subdit ꝓ ꝯfirmatiōe prioris dicti. Si aūt in deū quis peccauerit: non est nr̄i arbitrij. s. dimittere hoc pctm̄. Dimittere aūt sic offensam nostrā: nō est aliud ꝙ̄ dimittere odiū/ inimicitiā/ irā/ seu rancorē: quē ꝯcepim⁹ aduersus ꝓximū nos ledentē. Vel saltē nō admittere odiū vel rancorē ꝯtra ꝓximū iniuste mala nobis inferentē. Unde q꞉ q̄libet ꝓximū tenet diligere sicut seip̄m: ꝛ ꝓximus est q̄libet viator siue amic⁹ siue inimicus: sequit ꝙ tenet nulli inimicari: nec odire quēcūqꝫ: qð ꝛ de inimico dn̄s expresse p̄cipit. Ego aūt dico vobis: diligite inimicos vr̄os. Tenetur igit q̄libet ignoscere in se peccāti nō solū ꝟbo: sed corde ꝛ aīo. vnde Aug. in de ver. dn̄i. Ne dicas in lingua ignosco: ꝛ corde differas. Nouit eīm cui dicas: vocē tuam hō audit: ꝯscientiā tuā deus inspicit. Oēm igit rancoreʒ tenet a corde repellere: siue nocēs aut ledens petat siue nō. Hoc aūt ignoscere nihil aliud videt: nisi vt dictū est: vt nō velit ei malū: siue dānationē eternā: siue dānū tpale in bonis grē nature/ rerū secūdarū (al's fuarū) aut fame. Nec velle ab eo vindictā exigere iniustā ꝓpria autoritate. Et sic dimittere cuilibet iniuriāti tenet q̄libet de necessitate salut. Et ad sic dimittēdū Aug. hortat dicēs: Frēs mei exercete vos inquātū potestis ad exercendū māsuetudinē: etiā erga inimicos. Frenate irā q̄ vos stimulat ad vindictā. Si vindicare te vis de inimico tuo: ad ipsaʒ irā te cōuerte: q꞉ ipsa est inimica tua q̄ occidit aīaʒ tuā. Oraturus es deū: vētura est hora vt dicas pr̄ noster: ventur⁹ es ad illū ꝟbum. Dimitte nobis ꝛc. Quid sequit. Sicut ꝛ nos dimittim⁹ ꝛc. Ibi illa inimica stat ꝯ te: sepit viā orationi tue: murū erigit: nō est q̄ trāscat. Bene dixisti totū pater noster: occurrit dimitte nobis ꝛc. Et q̄d postea. Sicut ꝛ nos dimittim⁹ ꝛc. Si ipsa aduersaria ꝯtradicit. qualis inimica fratres q̄ ꝯtradicit: Sicut ꝛ nos ꝛc. Non seuias ꝯ inimicū tuū. In illā seuias: Melior est q̄ vincit irā: ꝙ̄ qui capit ciuitatem. Nō potes illum interimere: potes illam reprimere: si fortis es/ iram vince: ꝛ parce ciuitati. ¶ F Sūt aūt multa q̄ nos ad tā necessariā nostre salutis dimissionē inducere debēt. Primū. Cōsideratio pctōrū nostroꝝ q̄bus nosip̄si deuʒ offendim⁹. Qui cū parat⁹ est nobis dimittere debita nr̄a: debem⁹ ꝛ nos esse parati dimittere debitorib⁹ nr̄is. Qui eīm se cognoscit debitorē: debēti sibi facilius veniā ꝯcedit. de h̄ be. Greg. Pariter iniuriā illatā tolerat: q̄ pie meminit quō adhuc in se habeat in q̄ debeat ipse tolerari. Erubescit eīm pctō nō parcere: q̄ vel deo vel ꝓximo sepe recolit se ꝑcenda peccasse. ¶ Scðo nos mouere debet: q꞉ q̄ faciliter ꝛ ꝓpinpte parcit i se peccātib⁹: difficulter ab alijs ledi siue offendi pōt. Vn̄ dicit be. Amb. sup̄ Lucā. Discas frequēter ignoscere nec indignationem tenere. Nihil eīm est q̄ possit offendi: cui ignoscendi est ꝯsuetudo. Cuius duplex rō assignari posset. Una naturalis: q꞉ dulcis ꝛ māsuetus ab oib⁹ naturalit' diligit: durus ꝛ seu⁹ ab oibus odit. Nūc ḡ rari⁹ offendit q̄ diligit. Māsuet⁹ aūt est q̄sq̄s in ꝯsuetudineʒ ducit facile ignoscere. Alia est supnaturalis. De⁹ eīm q̄ dixit. Qua mensura mensi fueritis: remetietur vobis: animos ceteroꝝ erga mansuetuʒ mollit ꝛ ꝓhibet ne offendant. ¶ Tertio nos mouere debet ad ignoscendū ꝓximis: peccatū qð incurrim⁹/ si ipsis sua debita nō dimittimus. Peccam⁹ eīm ꝯtra dei p̄ceptuʒ: quo iussit inimicos diligere. Qð si nō facimus: nosipsos occidimus. Vn̄ dixit Ioh̄a. in sua canonica. Oīs qui odit fratrē suū: homicida est. Homicida vtiqꝫ suijpsius: q꞉ q̄ nō diligit fratrē suū: manet in morte. De quo btūs Aug. in de vita ꝛ regula clericoꝝ. Lites aut nullas habeatis: aut ꝙ̄ celerrime finiatis. Neqꝫ ita crescat in odiū: vt trabem faciat de festuca: ꝛ animā faciat homicidā. Sic eīm legitis: q̄ fratrē suū odit/ homicida est. ¶ Quarto nos mouere dꝫ ad parcēdū nos ledentib⁹: quia si ipsis eoꝝ debita nō dimittim⁹: neqꝫ nobis pctā nostra dimittūtur. Vn̄ dixit xp̄s. Si aūt nō dimiseritis ꝛc. vt. s. Que verba tractās be. Hiero. O formidolosa sententia. Si pua fratrib⁹ nō dimittim⁹: magna nobis a deo nō dimittūtur. Hinc hortat Pe. de rauēna in quodā sermone dicēs. Hō si sine peccato esse nō potes: ꝛ vis semp̄ dimitti tibi: totum dimitte semp̄: quātum vis dimitti: tantū dimitte. Quotiens vis dimitti tibi: totiens tu dimitte: imo quia vis totum dimitti tibi: totum remitte. Hoc intellige quia remittendo alij/ tibi veniam tu dedisti. Et nō semel aut bis aut certis vicibus est peccantibus ignoscendum: sed quotiens eos in nos contingit delinquere. Unde Hieronymus super illud Matth. xviij. Non dico tibi vsqꝫ septies: sed vsqꝫ septuagies septies: idest quadringenta nonaginta vicibus: vt scilicet

Mat. v.
Ioh̄a. j.
Matth. xviij.
vt. s. mattheī. v.
v. moral.
j. Ioh. iij.

totiens peccāti fratri dimitteret in die: quotiēs ipse pec-
care nō posset. Et beatus Aug. in de vbis dñi. Audiuisti
formā septuagiesseptiēs christꝰ peccata tibi donauit. Si
vsq; huc ignouit: ⁊ vltra negat: pone ⁊ tu limitē: ⁊ vltra
noli ignoscere. Qd egregie obseruauit Theodosiꝰ impa-
tor: de cuiꝰ obitu scribēs beatꝰ Amb. ait: Beneficiū se pu-
tabat accepisse auguste memorie Theodosiꝰ cū rogaret
ignoscere: ⁊ tūc propior erat venie cū fuisset cōmotio ma-
ior iracūdie: ⁊ optabat in eo qd timebat in aliōs vt irasce-
retur: hoc erat remediū reoꝝ: qui cū haberet potestatē
sup oēs quasi parens postulari malebat, ꝙ quasi iudex
punire. Equitatis iudex nō pene arbiter: q̄ nunq̄ veniā
petēti denegauit. ¶ Quinto mouere nos debet ad igno-
scendū aliis: qꝛ si offendētibꝰ nō dimittimus: tūc debita
prius dimissa dña reperit quousq; reddamus vsq; ad no-
uissimū quadrātē. Hoc significatū est in parabola de ser-
uo debēti decē milia talēta: cui dñs: cū nō exhiberet mise-
ricordiā suo cōseruo: dixit: Serue nequā omne debitum
dimisi tibi: qm̄ rogasti me. Nōne ergo oportuit ⁊ te mise-
reri cōserui tui: sicut ⁊ ego tui misertꝰ sum. Et iratus dñs
eius tradidit eū tortoribꝰ, quousq; redderet vniuersum
debitū. Et subdit: Sic ⁊ pater meꝰ celestis faciet vobis:
si nō remiseritis vnusquisq; fratri suo de cordibꝰ vestris.
De hoc beatꝰ Aug. in de vbis dñi ita ait: Dicit deꝰ: Dimit-
te ⁊ dimittet tibi. Si ego prior dimisi, dimitte vel postea.
Nā si nō dimiseris: reuocabo te: ⁊ quicquid dimiserā re-
plicabo tibi. Idē cōtra Donatistas. Redire dimissa pec-
cata, vbi fraterna charitas nō est: apertissime dñs in euā-
gelio docet in illo seruo a quo dñs dimissum debitū repe-
tijt: eo ꝙ ille cōseruo suo nollet misereri: vñ tradidit eū
dñs tortoribꝰ ⁊c. Cui cōcordat Grego. dicens: Si hoc qd
in nos delinquit: ex corde nō dimittamꝰ: ⁊ id rursus exi-
gitur qd nobis iā per penitentiā dimissum fuisse gaude-
bamus. Quomodo aūt hoc verū sit: remitto ad doctorū
scripta sup dist. xxij. quarti sententiarū. ¶ Sexto mouere
nos debet factū nostri saluatoris: qui tam liberaliter vt
Ber. ait: oēm dimisit iniuriā: vt eā nec dānaret vlciscēdo:
nec cōfunderet improperādo: nec minꝰ diligeret imputā-
do. Hinc dicit Chrys. Nihil ita te deo similem facit, sicut
iniuriā tibi facienti dimittere. Magna enī virtꝰ est: si nō le-
dis a quo lesus es. Magna est glia: si cui nocere potui-
sti: parcas. Nobile genꝰ vindicte ignoscere victo: ait Isi-
do. in soliloquiis. Cōtra nō dimittētes pfecte ait Bern.
Sunt aliq̇ sic donātes iniuriā vt nō vlciscant: ⁊ tñ sepiꝰ
improperāt. Sunt alij q̄ licet sileāt: manet tñ alta mente
repositū: ⁊ rancorē tenent in animo: quoꝝ neutriꝰ plena
est indulgētia. Longe ab his est benignissima diuinitatē
natura. Libēter ait ignoscit plenarie: ita ꝙ non ppter fi-
duciā pctōꝝ: sed penitētiā: vbi abūdauit delictū: solet et
gr̄a abūdare. ¶ G Tertiū cōsiderādū in pctō ꝓximi
cōtra nos iniuste cōmisso, est iniuria nobis illata: siue dā-
nū in corpe rebꝰ vel fama a ꝓximo. De cuiꝰ remissione ne-
cessaria ad salutē aduertēde sunt ꝓpositiōes q̄ sequunt.
¶ Prima ꝓpositio: Nō tenet passus iniuriā eā ita remit-
tere: quo minus iniuriāti ne iniurias cōtinuet: vbis ⁊ fa-
ctis possit obsistere. Probat: qꝛ pōt q̇libet ꝓximū impe-
dire, ne iniuriā inferat, cū moderamine inculpate tutele
Vim enī vi repellere oēs leges, ⁊ oīa iura permittūt. de
homicidio. Significasti. ij. Id tñ debet fieri cū modera-
mine inculpate tutele: vt ibi dicit. Nō ad īmmēdam vindi-
ctam: sed ad iniuriā ꝓpulsandā. Seruat enī moderamē:
si illud tantū fiat, quo omisso, violētia repelli nō posset.
Vñ etiā licitū est occidere insidiātē: ⁊ eū qui vult occide-
re: si aliter nō pōt q̇s manus eiꝰ euadere: vt in. c. Si furio-
sus. in clemē. de homicidio. Et si vis seu iniuria fit in ꝑso-
na: tūc pōt repelli anteq̄ fit illata. Si aūt q̇s post vim il-
latā persone sue repercutiat: nō videt repulsio iniurie: sꝫ
vindicta q̄ oibus ꝓhibet: vt in. d. c. Significasti in tex. ⁊
in glo. ⁊ ideo tenet (nisi viderit iniuriantē paratū denuo
percutere) vim nō repercutiēdo repellere. Si vis infert

rebus: tunc ⁊ illatā ⁊ inferēdam licet repellere: sed post
illatā incōtinenti ꝙcitius fieri potest: prius scꝫ ꝙ diuer-
tat ad alios actus: vel ꝙcitius sciuerit ⁊ poterit collectis
amicis. ¶ Dictū est in ꝓpositione: quo minus possit: et
nō dr̄, quo minus nō debet obsistere: qꝛ nullus tenet re-
pellere vim sibi aut rebꝰ suis illatā: immo ꝑfectius esset
iniuriā patiēter sustinere: seruādo cōsiliū euāgelicū: Si
quis te ꝑcusserit in dexterā maxillā: prebe ei ⁊ alterā: ⁊ si
voluerit tollere tunicā tuā: dimitte ei ⁊ palliū. Qd verū
est nisi hec tolerātia esset reipublice vel iniuriatori noxia
Nam si passim ab omnibꝰ toleraret iniuria quelibet: ma-
gnam hoc confusionē ⁊ perturbationē gigneret in ciui-
tatibus ⁊ policijs. Si cuilibet liberū esset alteri inferre
iniurias: solueret ex hoc omnis amor ⁊ concordia homi-
nū. Lederet iusticia: ⁊ occasio ac incentiuū daret ampli-
us delinquēdi ei qui iniuriat. Vñ q̄nq; ꝑfectiꝰ est iniuriā
repellere in actu exteriori, ꝙ sustinere. Vñ beatus Aug.
ad Marcellū. Cui licētia iniquitatis rapit vtiliter vinci-
tur: qꝛ nihil infelicius felicitate peccātium: qua penalis
nutrit impietas: ⁊ mala volūtas velut hostis interior ro-
boratur. Exemplū huius habemus in christo nostro sal-
uatore: qui dū percuteret in faciē: nō prebuit percutiēti
alterā partē: sed magis ꝓhibuit ne faceret: ne iniuriā au-
geret, dicēs: Si male locutꝰ sum: testimoniū perhibe de
malo: si autē bene, cur me cedis. Quis vero in dubium
christū, in quo omnis plenitudo deitatis, gratie et veri-
tatis fuerat (cui spiritꝰ datus erat nō ad mensurā) in om-
nibꝰ suis dictis ⁊ factis, ꝑfectissimū virtutis tenuisse me-
diū. Vñ in casu isto ꝑfectiꝰ fuit iniuriam repellere, ꝙ sim-
pliciter sustinere. Itē beatꝰ Paulus iudeis se ꝑsequētibꝰ
nō occurrit: nec ad mortē quā inferre inuidie stimulis agi-
tati conabant: vltro se obtulit: sed restitit, iudicis implo-
rās officiū: ⁊ cesarē appellās. Sed ⁊ ꝑcussus in facie in-
iuriā repulit, dicēs principi sacerdotū: Percutiet te deꝰ
paries dealbate: ⁊ tu sedēs iudicas me ꝯ legē: ⁊ cōtra
legē iubes me percuti. Actuū. xxiij. Sic sancti q̄nq; iniu-
rias repulerūt, iniuriātes acriter vbis impugnādo: quā-
doq; etiā iniurias patiēter sustulerūt: ⁊ ꝓ iniuriātibꝰ ora-
uerūt: qd qn̄ ⁊ quō vtrūq; agēdū est: sequētes ꝓpositio-
nes edocebūt. ¶ H Scđa ꝓpositio: Patiētē iniuriam
defendere in casu vrgētis ⁊ euidētis necessitatis tenetur
q̇libet fidelis dū nō apparet in prōpto aliꝰ: quē ꝓbabili-
ter credat talē posse ⁊ velle defendere: nisi maius immine-
at periculū: ⁊ ꝓ possibilibꝰ ⁊ cōgruētibꝰ sibi modis. Ista
ꝓpositio primo ꝓbat autoritate scripturarū ⁊ exemplis
sanctoꝝ: ⁊ postea declarat. Probat: Nā quilibet tenetur
deū diligere ⁊ ꝓximū atq; seipm̄. Ex quolibet aūt amore
tenet defendere fratrē cōtra iniuriātē. Ex amore dei. Nā
q̄ deū diligit: bona deo velle tenet. Defensio ī necessitate
bonū ⁊ magnū bonū est: ⁊ eo maiꝰ q̄ necessitas maior est
Defensio aūt etsi non est necessaria in se: est necessaria ei
in suis mēbris: quoꝝ christꝰ deꝰ caput est: sed qd mēbris
exhibetur: capiti exhibet: ⁊ ecōuerso: ꝓpter eoꝝ adinui-
cē cōnexionē. Hinc ait: Quādiu nō fecistis vni de minori-
bus his: nec mihi fecistis. Et iterū: Quādiu fecistis vni
de his fratribꝰ meis minimis: mihi fecistis. Propter quo-
rum omissionē in iudicio, quo etiā hec dicturus est chri-
stus: negligētes dānabūtur. Hinc ⁊ beatus Aug. sup il-
lud: Eripite pauperē et egenū. Ostēdit ꝓpheta inquit,
nec illos immunes a scelere esse: q̇ ꝑmiserūt ꝑncipibꝰ chri-
stū interficere: cū pre multitudine timerent: ⁊ possent il-
los a facto ⁊ se a cōsensu liberare. Ex charitate proximi.
Nā qui ꝓximū diligit: eiꝰ miserie cōpatitur: ⁊ subleuat cū
pōt: sicut vnū mēbrū corporis naturalis si q̇d patit: oīa mē-
bra sibi cōpatiuntur: vt dicit aplš. j. Cor. xij. Ita qui per
charitatē coniungunt: sunt mēbra vnius corporis mystici
quod est ecclesia: cuius caput christus: ergo huiꝰ corpo-
ris mēbrū sanum cōpati tenetur alteri mēbro patiēti. Nō
autē cōpatitur miserie: qui cū a miseria defendere potest
nō defendit. ¶ Itē q̇libet ex charitate quā habere tenet

Mat. xviij.

iiij. mora lium.

sup can.

sup can.

Mat. v.

Job. xix.

Act. xxv

Mat. xxv.

ps. lxxxi.

ad ꝓximũ:tenet̃ sibi consiliũ ⁊ auxiliũ(dũ fuerit necessi
tas)impẽdere:ergo tenet̃ in necessitate ab iniuriãte de
fendere. Nã ad fraternã charitatẽ spectat ꝓximi cunctis
i. Joh.iij necessitatib⁹subuenire:iuxta illud:Qui habuerit substã
tiã hui⁹mũdi:⁊ viderit fratrẽ suũ necessitatẽ patientem:et
clauserit viscera sua ab eo:quõ charitas dei manet in eo.
q̃si di.nullo mõ.Et subdit:Nõ diligam⁹ v̄bo:neq̧ ligua:
ſ; oꝑe ⁊ v̄itate.Eadẽ aũt rõne q̃ teneo: fratri ꝓcurare bo
num:teneor remouere malũ. Deniq̧ multo magis tene
mur subleuare ꝓximũ defendẽdo in necessitate:q̃ asinũ
inimici iacentẽ sub onere:sed primuz tenemur:g̃ ⁊ scḋm.
exo. xxiij Sed neq̧ diligit ꝓximũ sicut seipm:q̃ defensionẽ ei⁹sub
trahit:quã sibi in simi necessitate cõstituto impẽdi deside
rat. Plures a lias rõnes adducit venerabilis Guil̃.Oc
kam in suo dial̃.pte.i.li.vi.p multa capl̃a. Probat̃ idẽ au
toritate.Hinc em̃ epis ⁊ p̃sbyteris p̃cipit Inno.ij.xc.dis.
precipim⁹.Precipim⁹(inq̃t)vt epi ad solũ deũ ⁊ salutez
ppl̃i habẽtes respectũ:omni tepiditate semota(al̃s sepo
sita)ad pacẽ firmiter tenẽdã:mutuũ sibi ↄsiliũ ⁊ auxiliũ
impẽdant. Nec h alicui⁹ amore vel odio p̄termittãt:q̃ si
q̃s in h dei oꝑe tepidus fuerit inuẽt⁹: dãnũ ꝓprie digni
tatis icurrat.Cui cõcordat Alex.papa:⁊ habet̃.iij.q.i.ca.
nulli.dicẽs:Qui aũt ex vestro fuerit collegio:⁊ ab auxi
lio vestro se subtraxerit:magis scismatic⁹q̃ sacerdos esse
ꝓbabit̃.Ecce inq̃t ꝓpheta:q̃ bonũ/⁊ q̃ iocundũ habita
re fratres in vnũ. Illi v̄o nõ habitãt in vnũ:q̃ fratrũ sola
Lib.i.de tio se subtrahũt. ¶ Itẽ ad idẽ loquit̃ beat⁹Ambro. For
de offi. titudo q̃ bello tuetur a barbaris patriã:vel domi defen
dit infirmos:vel a latronib⁹socios:plena iusticia est. Ad
iusticiã aũt oẽs tenent̃.Et in eodẽ lib.ait. Nõ inferẽda:ſ;
depellẽda iniuria lex virtutis est:Qui em̃ nõ repellit a so
cio iniuriã si põt:tã est in vitio q̃ ille q̃ facit. Hinc ⁊ Salo
Prouer mon ait:Eripe eũ qui ducit̃ ad mortez. ¶ Itẽ eadẽ rõne
bi. xxiiij. tenet̃ q̃s ꝓximũ defendere:qua tenet̃ fame moriẽtẽ refi
cere. Ad pascẽdũ aũt tenet̃ vt dicit Amb. in lib. de offi.⁊
habet̃ dis.lxxxvi.c.pasce. Pasce fame morientẽ:quisquis
em̃ pascẽdo hoiem seruare poteris:si nõ paueris occidi
sti.ergo etiã ad defendẽdũ. Hoc q̧ exigit dilectio quã te
nemur iniuriãtib⁹tanq̃ ꝓximis:vt vult beat⁹Hiero.sup
Sopho.Si q̃s(inquit)fortitudinẽ latronis vel pyrate
eneruat ⁊ ifirmos reddit:ꝓdest illis sua infirmitas.De
bilitata em̃ mẽbra quib⁹pri⁹nõ bñ vtebant̃ : a malo oꝑe
cessabũt. ¶ Itẽ ex charitate sui idẽ ostẽdit̃: Nã qui
libet ex amore ꝓprie salutis cauere tenet̃: vñ p malor̃ cõ
sensum in foueã dãnationis cadat. Qui v̄o ꝓximũ ab in
iuria cũ põt/nõ defendit:in iniuriã ipsam occurre se vir
tualiter cõsentit/dicẽte Anastasio:vt habetur. xxiij.q.iij.
Qui põt.Qui põt obuiare ⁊ ꝑturbare ꝑuersos ⁊ nõ fa
cit:nihil est aliud q̃ fauere impietati eor̃: Nec caret scru
pulo societatis occulte:q̃ manifesto facinori desinit ob
uiare. Itẽ symmachus papa. Mortẽ languẽtib⁹ probat̃
infligere:q̃ hãc cũ possit:nõ excludit.Et Inno.lxxxiij.di.
Error.ait.Error cui nõ resistit̃/approbat̃ : ⁊ veritas cum
minime defensat̃/opprimit̃. Negligere q̧ppe cuz possis
perturbare ꝑuersos/nihil aliud est q̃ fouere.Deniq̧ hu
ic veritati attestant̃ scõr̃ exẽpla. Nã sanctus patriarcha
abrahã nedũ armis fratris filiũ Loth captũ defendit a ca
gen. xiiij ptiuitate eruẽdo:ſ; etiã i iniuriãtes:sup q̃s nullã iurisdi
tionẽ habuit irruẽs:oẽm p̃edã excussit eã spoliatis red
dẽdo. Sic moyses hebreũ ab iniuriante egyptio eripuit.
Exod.ij. de quo beat⁹Amb.ait:Cũ vidisset hebreũ ab egyptio re
cipientẽ iniuriã/defendit eũ:ita vt egyptiũ ꝓsterneret:⁊
tñ tũc sup egyptios ⁊ hebreos nullã ptãtẽ iudiciariã ha
buit. Hic etiã vt habet̃ ibidem septẽ filias sacerdotis ma
dian a pastorib⁹defensauit:cũ tñ nec sup puellas:nec su
per pastores iurisditionẽ habuit. Ita raab/exploratores
petrus/christũ: discipuli/paulum:quẽ in sporta submise
rũt:⁊ ceteri plurimi proximos laudabilr̃ defendere sunt
conati.Ex q̃b⁹oib⁹patet v̄itas illi⁹ꝓpositionis. ¶ Dicit̃
aũt notãter in ꝓpositiõe:in casu vrgẽtis necessitat̃: q: ex

tra casuz necessitat̃ nõ est p̄ceptũ/ſ; cõsiliũ : sicut ⁊ cete
ra misericordie oꝑa extra casuz necessitat̃ nõ cadũt sub p̄cece
pto. Addit̃:dũ nõ apparet i p̃õpto ali⁹⁊c. q: si affuerit q̃
vult ⁊ põt defendere:reliq̃ excusant̃. Sz si adesset q̃ pos
set ⁊ nollet:aut q̃ vellet ⁊ nõ posset: tũc ali⁹ q̃ posset mi
nime ab obligatiõe defendẽdi liberat̃. ¶ Dicit̃: nisi ma
ius immineat ꝑiculũ:q: maiori ꝑiculo magis est occurren
dũ:⁊ h est verũ:q̃n min⁹ꝑiculũ est certũ: vt si ex defensio
ne vni⁹multi perirẽt:q̃b⁹al̃s nõ pateret effugiũ. De p̃mo
habet̃.ij.Reg.xx.q̃ syba filiũ bochri:q̃ ad ciuitatẽ abela
ↄfugit:ac ꝓpter eũ ciuitas obsessa/capiẽdaq̧ erat:ciues
tradiderũt hostib⁹: vt p h ciuitas ab obsidiõe liberaret̃:
qḋ tñ fieri nõ debuisset:nisi ipse tradi demeruisset. Siq̃
dẽ innocẽtẽ tradere in nullo casu licet. Sed aliud est tra
dere ad interitũ:aliud defensionem subtrahere. De scḋo
scribit beat⁹Aug.ad Bonifaciũ comitẽ:innuẽs/q̃ vnus
etiã inuit⁹liberãdus est a certo mortis ꝑiculo:licz multi ei⁹
liberatiõi resistẽtes: ꝓpter h se iterimerẽt: ⁊ habet̃.xxiij.
q.iiij. Ipsa pietas. ¶ Dicit̃ finaliter:possibilib⁹⁊ cõgruẽ
tib⁹sibi modis. Nã multis modis põt q̃s aliũ defendere:q̃
sicut nõ sunt oẽs oib⁹possibiles:ita nec oẽs oib⁹ↄgruũt
Potest em̃ defensio fieri q̃nq̧ armis violẽtie resistẽdo.
Alio mõ v̄bis exhortatorijs/p̄ceptorijs/ꝓhibitorijs im
pugnare volẽtes a violẽtia reprimẽdo. Alio mõ occultã
do vel nõ ꝓdẽdo:aut in domũ vel locũ tutũ recipiendo:
alijsq̧ modis q̃pluribus:q̃s longũ esset enarrare: cõtin
git aliquẽ defendere. Quilibet itaq̧ fm modũ sibi ↄgru
entẽ ⁊ possibilẽ/tenet̃ ꝓximũ defendere. ¶ Ter Tertia
ꝓpositio: Iniuriã passus ab alio/dãni satisfactionẽ exi
gere poterit(salua charitate)iudicis officio. Probat̃:q:
ad h statute sunt leges tã diuine q̃ humane ac deputati
iudices quor̃ officio cõpelli possunt hi q̃ dãnũ intulerũt
in corpe reb⁹aut fama. Petere aũt iusticiã nõ est iniustũ:
ergo. Antecedẽs est manifestũ ex legalib⁹libris moysi et
iudicũ:⁊ ↄstitutiõib⁹eccl̃ie ac imꝑator̃. Nec h tm̃: ſ; etiã
agi põt ad reor̃ punitionẽ:h est nõ solũ põt q̃s agere ad
restitutionẽ ablati/⁊ refusionẽ dãni accepti: verũ ⁊ iuste
agere põt ad punitionẽ/dãnũ inferẽtis:salua tñ charita
te ⁊ debita intẽtione: vt scz h nõ faciat in maliũ ꝓximi aio
vindicãdi:⁊ appetitũ vindicte satiãdo. Sic em̃ agere ad
penã:ꝑtinet ad rãcorẽ/liuorẽ ⁊ odiũ : q̃ a q̃libet hoie se
mota esse debẽt:ſ; põt agere ad penã: vt ex punitiõe ali
qḋ bonũ ꝓueniat:puta honor dei:ꝑfect⁹fidei:emẽdatio
fratris:salus ꝓximi iniuriãtis:⁊ alior̃ cohibitio a pertur
bationis:q̧ cõtratis:aut publice iusticie ↄseruatio:aut aliud
bonũ quodcũq̧. Ita põt q̃s hodie ad malefici itercẽptio
nẽ/ac latronũ extinctionẽ(Nisi id sit alicui spãliter inter
dictũ:qḋ di ꝓpter clericos:q̃ nõ debẽt i mortẽ cuiuscũq̧
nocẽtis machinari:ꝓpterq̧ fratres de ordine minor̃ : q̃
nõ debẽt cũ iudicij strepitu cũ suis ꝑcuratorib⁹datas ele
mosynas diminuẽtib⁹cõcertare:ne aliq̃d tanq̃ sue cõlla
ti ꝓpriũ appropriẽt:recedere q̃ videant̃ ab ea:quã ꝓfes
si sunt altissima pauꝑtate. Nec solũ licitũ est ⁊ iustũ)age
re ad penã iniuriãtiũ ac dãnificãtiũ:imo h nõ facere non
nunq̃ malũ est ⁊ vitiosuz: vbi scz p hor̃ omissionẽ daret̃
audacia malis ꝑuersis hoib⁹opprimẽdi simplices:quo
rũ tñ malicie occurri posset sine periculo p penas ⁊ disci
plinas iuxta leges iustas. Illos em̃ sufferre nõ est lauda
bile:nec ex discreta patiẽtia ꝓueniret:ſ; ex fatuitate ⁊ in
sipiẽtia. Ad h em̃ facit qḋ supra allegatũ est. Cui licentia
iniq̃tatis rapit̃: vtiliter vincit̃ : q: nihil est ifelici⁹ felicita
te peccãtiũ:q̃ penalis nutrit̃ ipietas:⁊ mala volũtas ite
rior roborat̃. Ita cõpescẽdi sunt heretici/ceteriq̧ infide
les/fidẽ nostrã quõlibet blasphemãtes/inferẽtes dãna
⁊ iniurias christo suisq̧ mẽbris: De quib⁹beat⁹Augu.in
epistola ad Vincẽ.dicit. Istos atroces quõdã inimicos
nostros/pacẽ ⁊ quietẽ nostrã varijs violẽtiarũ ⁊ insidia
rũ generibus grauiter infestãtes:si sic contẽneremus et
tolerarẽmus: vt nihil omnino qḋ ad eos terrẽdos ⁊ cor
rigendos valere posset:excogitaret̃ ⁊ ageretur a nobis:

vere malū pro malo redderemus. Si em̄ quiſꝗ inimicū
ſuū ꝑiculoſis febrib⁹ freneticū factū currere videret in
precipitiū: nōne tūc poti⁹ malū ꝓ malo redderet: ſi cum
ſic perire ꝑmitteret: ꝙ ſi eū corripiēdū ligādūꝗ curaret:
⁊ tn̄ tūc ei aduerſiſſim⁹ ⁊ moleſtiſſim⁹ videret: qn̄ vtiliſſi
mus ⁊ miſericordiſſimus extitiſſet. Sed plane ſalute re⸗
parata: tanto liberi⁹ ei grās ageret: quāto ſibi eū minus
pepercíſſe ſenſiſſet. Et ſubdit: O ſi tibi poſſem oſtēdere
certū genus hoim quodā hereticoꝝ: ꝗs multos iā catho
licos manifeſtos habem⁹: dānātes ſuā priſtinā vitā ⁊ mi
ſerabilē errorē: quo ſe arbitrabant pro ecclia dei facere:
quicꝗd inquieta temeritate faciebāt: ꝗ tn̄ ad hāc ſanita⸗
tē nō perducerent/ niſi legū iſtarū: que tibi diſplicēt: vin
culis tanꝗ̄ frenetici ligarent. Et poſt modicū. Quā mul
ti ex ipſis nūc nobiſcū gaudētes: priſtinū pōdus ꝑnicioſi
ſi opis accuſant ⁊ fatent nos ſibi moleſtos eſſe debuiſſe
ne tanꝗ̄ mortifero ſomno: ita morbo veternoſe cōſuetu
dinis interirēt. Et poſt multa: Nō ois ꝗ parcit amic⁹ eſt:
nec ois ꝗ verberat inimic⁹ eſt. Meliora ſunt vulnera ami⸗
ci/ ꝗ̄ fraudulenta oſcula inimici. Meli⁹ eſt cū ſeueritate
diligere ꝗ̄ cū lenitate decipe. Utili⁹ decipiēti panis tolli
tur: ꝗ de cibo ſecurus iuſticiā negligebat/ ꝗ̄ eſuriēti frā⸗
gitur: vt iniuſticie seduct⁹ acqeſceebat. ¶ L Ex quibus
ſatis deduci videt/ ꝙ ad vtilitatē iniuriāntiū ⁊ fideliū pa⸗
cē: expedit qnꝗ ad eoꝝ punitionē agere: ita tn̄ ꝙ intētio
⁊ inferētis penā/ ⁊ ipſam apud iudices requirētiū/ ſemꝑ
ferat in aliqd bonū: ad qd intēdat per talē punitionē vel
accuſationē peruenire. Ex ꝓcepto naꝗ diuino tenemur
oēs diligere. Si ergo aliꝗ nobis iniuriātur: tenemur ni⸗
hilominus eos diligere corde: ⁊ ex fraterna charitate ab
eis penas exigere: ſi tn̄ ſperat/ ꝙ eis vel aliis ſit hmōi pu
nitio ſalutaris. Si aūt cognoſcimus hmōi punitionē eis
nō ꝓficere: nec aliud bonū ꝑ hoc ꝓcurari: ſed veriſimiliter
maius malū inde ꝓuenire: tūc tenemur ex eadē charita⸗
te totū dimittere: qꝛ vt dicit Aug. Ille vincit in bono ma
lū: qui ſm ꝙ videt ſaluti aīe iniuriātis ꝓdeſſe: parat⁹ eſt
corrigere: parat⁹ eſt ⁊ indulgere. Et ſuꝑ illo Mat. xviij.
Sic ⁊ pater me⁹ celeſtis faciet vobis: ſi nō remiſeritis vnuſ
quiſꝗ fratri ſuo de cordib⁹ veſtris. dicit Aug. Si ꝑ chari⸗
tatē imponitis diſciplinā: lenitas de corde non recedat.
Dat exēplū de chirurgico. Quid em̄ inꝗt/ tam piū/ ꝗ̄ ꝙ
medicus ferēs ferramētū ſeuit in vuln⁹ vt hō ſanet. Nō
ſi vulnus palpat. i. ſolū blāde tractet: perdit hō. Sit er⸗
go ſemꝑ offenſe remiſſio in corde: etiā ſi aliqn (nō ad vin
dictā aut malū alteri⁹: ſed ad correctionē ꝓximi) ſit aſpe
ritas in voce vel ope. Un̄ hec regula in hmōi ſeruāda eſt
vt repetēs ſua: aut recuꝑare volēs dāna: vel punire iniu
riātē: faciat ꝫ ordine iuris: ⁊ bona intētione: ita ꝙ neꝗ̄
malū ꝓximi aut vindictā intēdat. Iſta em̄ intentio ſemꝑ
mala eſt. Et ꝗ iſta intētione penā infert: aut ꝑ iudicē cō⸗
petentē inferre ꝓcurat: ſemꝑ peccat. Hec em̄ intentio re
pugnat charitati: ⁊ ꝓhibita eſt diuina lege. Leui. xix. Nō
queras vltionē: ⁊ nō memor eris iniurie ciuium tuoꝝ.
¶ M Quarta ꝓpoſitio: Licꝫ ꝓ illatis iniuria ⁊ dam
nis poterit ſatiſfactionē ꝗs petere: tenet tn̄ animū ad il⸗
la ⁊ maiora ꝓpter deū/ ⁊ ꝓximi ſalutē ſuſtinēdū intus pa

Mat. v.

ratū hre. Probat ꝑ illud: Si ꝗs te ꝑcuſſerit in dexteram
maxillā prebe ei ⁊ alterā. Et/ Qui vult tecū i iudicio cōtē
dere: ⁊ tunicā tuā tollere: dimitte ei ⁊ pallium. Et/ Qui⸗
cūꝗ te angariauerit mille paſſus: vade cū illo ⁊ alia duo
Hec ꝓcepta cū ad aliꝗ obligant: ⁊ nō ad factū exteri⁹/ vt
lrā ſonat: ergo intelligēda ſunt ſm animi ꝓparationē: qꝛ
ali⁹ intellect⁹ dari nō pōt. Nō em̄ ad lrām obligāt: vt qdā
heretici nō recte intelligētes/ dixerūt: hoies ad opus ex⸗
teri⁹ ſm planā vboꝝ ſignificationē obligari. Un̄ ⁊ dixe⸗
rūt/ ꝙ chriſti doctrina atꝗ ꝓdicatio reipublice morib⁹/
nulla ex parte conueniat. Quis em̄ inquiūt/ tolli ſibi ab
hoſte etiā aliquid patitur. Uel ꝓuincie ꝓdonib⁹ nō mala
velit iure belli repēdere. Cōtra quos beat⁹ Aug. in epla
ad Marcellū/ ⁊ in quodā ſermone de puero cēturionis:

oſtēdit hec chriſti ꝓcepta nō eſſe intelligēda ſm factū et
opus exterius: vt quotiēs ꝗs fuerit percuſſus in vnā ma
xillā: ſtatim alterā offerat percutiendā (que nec autor le
gis chriſt⁹ fecit: nec apls ei⁹ Paulus vt. ſ. dictū eſt.) Sed
intelligēda ſunt ſm animi ꝓparationē: ita ſcꝫ vt quilibet
fidelis ſic in animo ſit diſpoſit⁹: ꝙ vbi ex iterata ſua per⸗
cuſſione fides chriſti augeret: honor dei ⁊ ſalus ꝓximi ꝓ
curaretur: vellet ipſe ampliores iniurias tolerare. Aut ſi
ex reſiſtētia irrogate iniurie timeret ſalus ꝓximi impedi
ri: aut maius malū vel ſcandalū puſilloꝝ ſuccreſcere/ ac
oriri putaretur. Tūc amplius malo reſiſtere non vellet:
ſed ad lucrandū ꝓximū: aut ad vitandū ſcandalū/ patiē⸗
ter quātaſcunꝗ iniurias ſuſtinere. ¶ N Un̄ dicit Au
gu. xxiij. q. j. parat⁹. Parat⁹ debet eſſe hō iuſt⁹ ⁊ pius/ pa⸗
tiēter eoꝝ maliciā ſuſtinere: quos fieri bonos qrit: vt nu
merus potius creſcat bonoꝝ: nō vt pari malicia ſe ꝗs nu
mero addat maloꝝ. Deniꝗ illa ꝓcepta magis ſunt ad ꝓ⸗
parationē cordis ꝗ intus eſt/ ꝗ̄ ad opus qd in aperto fit
vt teneat in ſecreto cū patiētia: cū beniuolētia. In mani
feſto autē id fiat: qd eis videt ꝓdeſſe: quibus bene velle
debem⁹. Et adducit exēplū chriſti etiā ſupra allegatū di⸗
cēs. Hinc liquido oſtēdit/ ꝙ ipſe dñs ieſus exēplū ſingu
lare patiētie: cū percuteret in faciē/ rñdit: Si male locu⸗
tus ſum/ exprobra me de malo: ſi aūt bene: qd me cedis.
Nequaꝗ̄ igitur ꝓceptū ſuū (ſi verba intueamur) imple⸗
uit. Neꝗ em̄ prebuit ꝑcutienti alterā partē: ſed poti⁹ pro
hibuit ne faceret: ⁊ iniuriā augeret: ⁊ tn̄ paratus aduene
rat: nō ſolū percuti in faciē: verū etiā pro his a quib⁹ hoc
patiebat: crucifixus occidi. Pro quib⁹ ait in cruce pēdēs
Pater ignoſce illis: qꝛ neſciūt qd faciūt. Addit ⁊ exēplū
apli ſupra poſitū. Et ſequit: Sunt ergo iſta ꝓcepta patiē
tie ſemꝑ in cordis ꝑparatiōe retinēda: ipſa ꝗ beniuolē
tia: ne reddat malū pro malo ſemꝑ in volūtate cōplēda.
Agenda autē ſunt multa etiā cū inuitis quadaꝫ benigna
aſperitate plectēdis: quoꝝ poti⁹ vtilitati cōſulēdū eſt ꝗ̄
volūtati. Hāc etiā ꝓparationē cordis ad iniurias ꝗſcūꝗ
in caſu nr̄o a ꝓximo ſuſtinēdas/ iplicat ꝓceptū de dilige⸗
do ꝓximū: quē etſi nō tenemur diligere ſupra nos: ꝫ eſt
plus ꝗ̄ noſipſos: tn̄ tenemur eū diligere ſicut noſipos: ⁊
plus ꝗ̄ corp⁹ nr̄m: aut ꝗ̄ ꝗcūꝗ bona nr̄a exteriora: ſm
btm̄ Aug. j. de doctrina chri. ponentē ordinē inter ea que
a nobis ſunt diligēda. Nō aūt diligit ꝓximū plus ꝗ̄ corp⁹
ſuū/ aut bona ſua: ꝗ ob ſalutē aīe ei⁹ nō eſt parat⁹ ꝗſcūꝗ
iniurias ſiue i corpe/ ſiue i bonis ſuſtinere. Qui vo ſic in
aīo diſpoſit⁹ eſt: vt magis velit cauere dānū ꝓpriū corpis
⁊ rerū ſuarū/ ꝗ̄ dānū ſalutꝭ ꝓximi: pl⁹ diligit corp⁹ ſuū/ ⁊
res ſuas ꝗ̄ ꝓximū. Pl⁹ em̄ cū amat: cui⁹ malū magis ca⸗
uere ſtudet: ⁊ bonū pl⁹ ꝓcurare. ¶ O Cū igit ſm ꝓdi
cta/ plus ꝗlibet diligere tenet ꝓximū/ ꝗ̄ corp⁹ ſuū: ⁊ ꝗ̄
bona ſua exteriora: ſequit ꝙ ꝗlibet ſm animi ꝓparationē
teneat magis velle ꝗcūꝗ mala ꝑferre in ꝓprio corpe/ ꝗ̄
ſalutē velle in proximo negligere. Tenet ꝗ magis velle
ſuſtinere quācūꝗ iacturā in reb⁹ ſuis/ ꝗ̄ ſalutē ꝓximi fru
ſtrari. Et vbi neceſſitas ⁊ vtilitas id expoſceret: nō ſatis
foret illā habere ꝓmptitudinē in animo ad illa mala ꝑfe⸗
rēda: ſed neceſſe eſſet ad ſalutē: hāc animi ꝓmptitudineꝫ
in opere exteriore exhibere: etiam vſꝗ ad amiſſionē vite
corꝑalis. Sicut docet chriſtus de bono paſtore: ꝗ tēpore

Joh. x.

perſecutiōis: cū viderit malū ouib⁹ ſuis imminere: ponit
animā ſuā pro ouib⁹ ſaluādis: ⁊ ita de quolibet alio hoie
particulari in cauſa neceſſitatis ad ſaluandum proximū.
Un̄ ſi vrgeat ſaracenus petrū vt abneget chriſtuꝫ: ⁊ pre⸗
ſens ſit alius chriſtian⁹ potēs illuꝫ in fide roborare ꝑ ver
bū aut doctrinā: aut per animi fortitudinē/ ad tolerantiā
penarū pro chriſto inflictarū: tenet ille ex charitate quā
habere debet ad proximū: plus eligere ſuſtinere mortē/
ꝗ̄ ceſſare a doctrina: vt alium in fide ſaluet. Nec ſi ſic mo
ritur/ moritur dūtaxat pro ſalute proximi: ſed etiā ꝓ chri
ſto. Elegit ſiquidem plus mori tēporaliter/ ꝗ̄ fidem chri
ſti in ſe aut in alio periclitari; ⁊ ſm hoc dixit apoſtolus:

Rom̄.x. Corde creditur ad iusticiam: ore autē confessio fit ad sa-
lutē. Confessio scʒ fidei ad salutē necessaria. ¶ Hoc chri-
stus exēplauit in persona ꝓpria: qui plus elegit mori/ ꝙ̄
deserere iusticiā. Ex qua reprehēdit scribas ꝛ phariseos:
ꝛ populi salutē procurauit. Hoc fecerūt apostoli ꝛ mar-
tyres: qui patiēter ꝛ sponte ignes ꝛ ferra: ꝛ quascūqꝫ ali
as penas immanissimas subierūt ad robur ꝛ dilatationē
fidei profectū pro salute proximoꝝ: vt scilʒ lucrificarent
christo animas plurimas per cōstanteʒ suam predicatio
nē et passiones. Citra autem ꝛ extra casum necessitatis/
ꝙ̄ꝙ̄ opus sit magne perfectionis patiētie ꝛ supereroga
tionis/ perferre iniurias sine murmure: ꝛ retributione
pene et vindicte: ſm illud Cassiod. Patiētia est que om-
nia vincit aduersa: nō colluctando/ sed sufferendo: non
murmurādo/ sed gratias agendo: nō tamen hoc est sim-
pliciter necessariū ad salutē. Unde ꝛ in veteri lege statu
tum fuit/ vt dens pro dente: oculus pro oculo ꝛc. perde-
retur: vt deductū est ꝓpositione precedēti. ¶ P Sed
hic querere posset quis: Utrū quilibet teneatur dimitte-
re debita suis debitoribꝰ/ in sua malicia permanētibus:
nec se recognoscētibus in nos peccasse: nec etiā veniam
a nobis poscentibus. Respōdetur ſm predicta/ ꝙ quili
bet tenetur nō admittere odium vel rancorē cōtra quali
tercūqꝫ se ledentē/ siue offendens petat/ siue nō. Hoc exi
git fraterna charitas/ qua quilibet tenetur quēlibet pro
ximū diligere/ siue amicū/ siue inimicū. Que dilectio se-
cū non cōpatitur odiū persone: vt scʒ velit illi malū cul-
pe: aut dānationis eterne: vel etiā malū tēporale corpo-
ris rerū aut fame: ſm moderationē predictā. Un̄ Augu.
in enchi. c. lxxiij. Iam vo qui eū/ in quē peccauit: hominē
rogat: si peccato suo mouetur vt roget: nō est adhuc de-
putādus inimicus: vt eū diligere sit difficile sicut erat qn̄
inimicitias exercebat. Et subdit ad ꝓpositū. Quisqs au
tē nec rogāti ꝛ peccata sua penitēti ex corde dimittit: nul
lo modo existimet a dn̄o sua peccata dimitti: qm̄ mentiri
veritas non pōt. Et sequit: Hāc in ea scʒ oratione dn̄ica/
positā sententiā vehemēter cōmendauit/ dicēs: Si ei͂ di
miseritis peccata eoꝝ: dimittet ꝛ vobis pater vester cele
stis delicta vestra. Si aūt nō dimiseritis: nec pater vester
dimittet peccata vestra. Nō ergo refert an iniuriās ꝛ of-
fendēs petat: an nō petat sibi ignosci: an q̄rat recōciliari
an nō: qꝛ nō ex eo ꝙ petūt: nos eis ignoscere obligamur
sed qꝛ christꝰ precepit dimittere debitoribꝰ nostris: ꝛ dili-
gere inimicos nostros. Un̄ nō dixit christꝰ: Dimittite de-
bitoribꝰ vestris q̄ vos deprecant̄ vt ignoscatis. Diligite
inimicos vestros: q̄ querūt recōciliari vobis: sʒ sine adie
ctione dixit: Si nō dimiseritis debitoribꝰ vestris: neqꝫ pa
ter vester celestis dimittet vob̄ pctā vestra. ¶ Q Pa
tet ergo ꝙ oibus offendentibꝰ dimittere oportet offen-
sam: ꝛ petētibꝰ sibi dimitti ꝛ nō petētibꝰ: Immo quantū
in eis est: nolētibꝰ sibi a nobis dimitti: nec cessantibꝰ au-
gere debita ꝛ hostiles in nos ꝑsecutiones. In his em̄ na
tura ā nobis similē: ad dei imaginē factā/ beatitudinis ca-
pacē/ diligere oportet: ꝛ nullo rancore cōtra eā moueri.
Pctm̄ vo ꝛ iniusticiā quo iniuriā nobis inferūt ꝛ nocu-
mentū odire. Sicut em̄ quilibet tenet̄ seipsum diligere:
ꝛ suū pctm̄ odire: ita tenet̄ proximū diligere: ꝛ proximi pec
catū odire. exēplo ꝓphete q̄ ait: Iniquos odio habui. Et
iterū. Perfecto odio oderā illos. Sup̄ quo beatus Aug.
Hoc est ꝑfecto odio odisse: vt vitia/ nō hoies odias: nec
vitia ꝓpter hoies diligas. Et licʒ debita nostra inquātū
sunt ꝯ nos: dimittere possumꝰ ꝛ debemꝰ: vt dictū est: sed
inquātū ꝯ deū/ nostre autoritatis nō est ea dimittere: exi
git tn̄ charitas fraterna/ ꝙ in nobis est exhibere/ vt etiā
a deo debitū fratris dimittat̄. Et qm̄ a deo non dimittit̄/
nisi frater correctus resipiscat: ideoqꝫ vt ꝑfecta sit dimis-
sio qua fratri debita remittimus: ad eius tenemur corre-
ctionem posseremus laborare. Qd̄ quomodo faciendūʒ
est: duas ꝓpositiones de fratris correctione/ in lectione
que sequitur: subiūgemus. ¶ Lectio. lxxiiij. B

Circa fratris correctionē

Circa fratris correctionē est ꝓpositio prima: ꝛ in ordine prio-
rū quinta. Ita fiat debiti in nos cōmissi di-
missio: vt fratris deū offendētis nō amittat̄
fraterna correctio. Ad huiꝰ ꝓpositionis declarationē/ ac
materie fraterne correctiōis (que tāto vtilior est: quāto
plures respicit) apertionē: Aduertendū est in primis/ ꝙ
duplex est correctio delinquētis: scʒ fraterna ꝛ potestati
ua iudicialis. Fraterna est q̄ ex charitate ꝓcedit: nō nocē
di vel cōfundēdi cupiditate: sed fratrē emēdandi volūta
te. Correctio potestatiua est q̄ fit zelo iusticie: nō tam ad
fratris correctionē/ ꝙ̄ ad iusticie cōseruationē/ ꝛ ad alio
rū terrorē. De prima est p̄sens ꝓpositio. De scd̄a loquit̄ se
quēs. Est ḡ correctio fraterna/ dū ex charitate frater fra
tri denūciat turpitudinē pcti cōmissi: ꝛ pulchritudinē bo
ni amissi vt se emendet. Intelligit̄ aūt b̄ noīe fratris: ois
pctōr siue supior: siue inferior: siue par. Oēs em̄ fratres
sumꝰ vno patre celesti creati. Una generali redēptiōe in
filios adoptati. Et ad eādē hereditatē eterna misericor-
dia benignissimi patris vocati. De hac correctiōe p̄cepit
dn̄s: Si peccauerit in te frater tuꝰ: vade ꝛ corripe eū in-
ter te ꝛ ipm̄ solū. Si te audierit: lucratus eris fratrē tuū.
Si aūt nō te audierit: adhibe tecū adhuc vnū vel duos:
vt ī ore duoꝝ vel triū testiū stet omne vbū. Qd̄ si nō au-
dierit eos: dic ecclie. Si aūt ecclesiā nō audierit: sit tibi si
cut ethnicꝰ ꝛ publicanꝰ. In q̄bus vbis p̄ceptuʒ ꝓponit̄:
corripiēdus notat̄: corripiēs ꝛ modus corripiēdi simul
ꝛ effectꝰ cōsequēs correptionē. De q̄bus singulis aliq̄d
breuiter dicēdū. Et p̄mo verū vba illa ꝯtineant p̄ceptū/
an ꝯsiliū. Scd̄o: si p̄ceptū cui sit p̄ceptū. Tertio respectu
cuiꝰ sit p̄ceptū: q̄s scʒ frater ille corripiēdus. Quarto q̄s
corripiēdi modus. Quinto q̄s effectꝰ. ¶ B De primo:
verū fraterna correctio cadat sub p̄cepto. Licʒ glo. in. c. si
peccauerit. ij. q. j. plures recitet opiniōes q̄s late ꝑsequit̄
abbas i. c. nouit. de iudicijs. Tn̄ illis dimissis aduertēdū
ꝙ correptio fratris nō cadit nisi sup̄ pctm̄. Un̄ dicit chri-
stus: Si peccauerit ꝛc. Pctm̄ aūt duplex est. s. mortale ꝛ
veniale. Fit aūt correptio fratris ad lucrādū fratrē amis
sum. Un̄ dr̄: si te audierit: lucratꝰ es fratrē tuū. Sed non
amittit̄ frater: nisi ꝑ pctm̄ mortale: Ueniale em̄ etsi retar
dat: nō tn̄ separat a vita beata: a qua tn̄ q̄ finaliter sepa-
rat̄: eterne ꝑditioni exponit̄. Ideoqꝫ respōdet̄ ꝙ fratreʒ
peccantē mortaliter/ corripere est p̄ceptū. Sed peccantē
venialiter est cōsiliū. Primū patet p̄mo ex naturalis le-
gis instinctu generali: q̄ dicit: Hoc facias alijs qd̄ tibi vis
fieri. Ubi Aug. Qd̄ tibi vis fieri. i. qd̄ tibi debes velle fie
ri. Debes aūt velle/ ꝙ aliꝰ te corrigat dū peccas mortali-
ter ne ꝑdaris: ergo ꝛ tu debes hoc alijs facere. ¶ Itē ad
idē teneris lege charitatis fraterne: qꝛ q̄ fratrē vere dili-
git: debet sibi in ꝑiculo succurrere mō sibi possibili: ſm
illud: Qui habuerit substantiā huiꝰ mūdi: et viderit fra-
trē suū necesse habere: et clauserit viscera sua ab eo: quō
manet charitas dei in eo. Et sequit̄: Filioli mei nō diliga
mꝰ vbo: neqꝫ lingua (supple tm̄) sʒ opere et ṽitate. Sed
q̄s patit̄ maiꝰ periculū/ ꝙ̄ habens mortale pctm̄: cui est
magis necessariū succurrere/ ꝙ̄ cōstituto in procinctu in
ferni: Talis est ois pctōr mortali pctō: ergo tenet̄ ois ha
bens fraternā charitatē ei succurrere in veritate: qd̄ opti
me fit ꝑ fraternā correptionē charitatiuā. ¶ Patet ideʒ
testimonio ve. te. Deu. xxij. Nō videbis bouē aut ouē fra
tris tui errantē et p̄teribis: sed reduces fratri tuo: etiā si
nō fuerit ꝓpinquꝰ frater tuꝰ: nec nosti eum ꝛc. Magis
aūt q̄s tenet̄ fratri suo errāti ꝙ̄ boui: ergo tenet̄ eū redu
cere: qd̄ fit ꝑ correptionē fraternaʒ. ¶ Preterea id ꝑ qd̄
frater recuperat̄ amissus/ cadit sub p̄cepto/ ſm illd̄: Uni
cuiqꝫ mādauit dn̄s de proximo: sed corripere est huiōi:
qꝛ si audierit te/ lucratꝰ es eū: ꝛ recuperasti fratrē ꝑditū.
¶ Idē ꝓbat̄ ꝑ b. Aug. i de vbis dn̄i: Audiuimꝰ dn̄m am
monētē ꝛ magna cura p̄cipiētē. Si peccauerit i te frater

Mat. xviij.

Tob. iiij. Math. vij. Luc. vj.

j. Ioh. iij.

Eccli. xvij.

tuus ⁊c. Ammonitio intelligit de veniali: ⁊ preceptū de mortali. Ita Anaclet⁹ papa.xxiiij.q.iij.c.ā sacerdotes.ait: Tam sacerdotes q̄ reliq̄ fideles oēs summā h̄abere debēt curā de his q̄ pereūt: q̄tenus eoꝝ redargutione corrigant a peciis: aut si incorrigibiles appareāt: ab ecclesia separent. Nec est cōtra qḋ Hiero ait: Sacerdotes studeant adimplere illud euangeliū: Si peccauerit in te frater tuus: vt habet dist.xlv.sed illud. Nō em̄ intēdit Hiero. dicere q̄ soli sacerdotes seu prelati teneātur ad illud: sed q: magis illi q̄ ceteri: vt vult beat⁹ Tho. ¶ Itē Aug. in de vbis dn̄i: Si neglexeris corrigere: peior effect⁹ es eo qui peccauit: sed h̄ nō esset/nisi hui⁹ negligentie p̄cepto dānaret: ⁊ mortale pc̄m̄ esset. Neq̄ em̄ peior fieret non corrigendo eo q̄ peccauit mortaliter. Talis em̄ tn̄ corrigēdus est: nisi ⁊ ipse correptionē negligēdo mortaliter peccaret. ¶ Hāc rationē pōderat Pano. in.c. nouit. de iudicijs. Ad idē facit glo. Math.xviij. Ita peccat qui videns fratrē peccare/tacet: sicut q̄ penitētii nō indulget. Nā qui dixit: Si penitet/indulge: premisit si peccauerit: increpa. Sed indulgere penitenti cadit sub p̄cepto: vt.s. patuit: ergo etiā correptio fratris. Et beatus Grego. Sicut nō est ab oratione cessandū pro his quos corrigi volumus: etiā em̄ nullo hoīe orāte pro petro dn̄s respexit eū: ⁊ fecit suū flere pc̄m̄. Ita nō est negligēda correctio q̄uis de⁹ quos voluerit nō correctos facit esse correctos Tunc aūt ex correctione ꝓficit hō: cū misereṫ deus atq̄ adiuuat: q̄ facit quos voluerit/etiā sine correctiōe ꝓficere. Ex qb⁹ satis patet correctionē fraternā cadere sub p̄cepto. Hoc etiā expresse tenet sanct⁹ Tho.ij.ij.q.xxxiij. arti.ij. ⁊ Hugo postillator. Richar. in.iiij.dist.xix. ⁊ cōiter doc. ¶ E Sed q: est p̄ceptū affirmatiuū: nō obligās ꝓ semꝑ/sed pro loco ⁊ tēpore: cōsiderare oportet qn̄ obligat. Nā q̄ oēs obligat iā declaratū est: ⁊ ampli⁹ declarabitur. Dicēdū ergo q̄ trib⁹ cōcurrētib⁹ ex pte corripiētis: ⁊ trib⁹ ex parte corripiēdi simul obligat: ideo qui tūc nō corripit trāsgressor est hui⁹ mādati: ⁊ ꝑ cōsequēs mortaliter peccat. ¶ Ex parte corripiētis: Primo requiritur certa pcī cognitio. Nō sufficit suspitio: aut quecūq̄ relatio: sed cognitio certa q̄ peccauit. Vn̄ Eccli.xi. Priusq̄ interroges ne vituperes quēq̄: ⁊ cū interrogaueris: cor-

ij.Timo.ij. ripe iuste. ¶ Scḋo requirit in corripiēte māsuetudo: q: corripiēs cū austeritate magis ad peius ꝓuocat/q̄ corrigat. vn̄ aplus. Seruū dei oportet mansuetū esse: cū modestia corripientē eos/q̄ resistunt veritati. Tertio requirit q̄ corripiēs nō sit simili vel maiori pctō notorie obnoxi⁹

Rom.ij. Dicit em̄ aplus: In quo alterū iudicas: teipsum cōdēnas. Sibi em̄ dici pōt illud ꝓuerbiū: Medice cura teipsum. Vn̄ ⁊ Isido. de summo bono: Nō debet alioꝝ vitia corrigere: q̄ vitijs est subiect⁹. Propterea dicit ꝓpheta: Iust⁹ corripiet me. quasi diceret: nō pctōr. Quia nō est dignus corrigere aliena: qui ꝓprijs detinet. ¶ D Redditur autē correctio pctōris minus fructuosa ac indebita propter tria: vt dicit sanct⁹ Tho. Primo: q: pctōr ex pctō precedēti indignus reddit: vt aliū corrigat maxime de minori vel equali pctō. Vn̄ sup illud: Quid vides festucā ⁊c.

Mat.vij. dicit beat⁹ Hiero. De his loquit: qui cū mortali crimine tenent obnoxij: minora pctā fratrib⁹ nō cōcedūt. ¶ Secundo reddit indebita ꝓpter scandalū qḋ sequit ex tali correctione/si pc̄m̄ corripiētis sit manifestū. Quia videtur q̄ ille q̄ corripit nō moueat ex charitate: sed q̄ corripiat ad ostentationē. Vn̄ sup illud Math. Quomodo dicis fratri tuo ⁊c. Beat⁹ Chrys. dicit: Quo ꝓposito: puta ex charitate vt salues proximū tuū. Nō: q: teipsum ante saluares. Vis ergo nō alios saluare: sed ꝑ bonā doctrinā malos actus celare: ⁊ sciētie laudē ab hoībus q̄rere. ¶ Tertio ꝓpter supbiā corrigētis/inquātū scz aliqs ꝓpria pctā paruipēdens/seipm̄ prefert ꝓximo suo in corde suo: peccata ꝓximi austera seueritate dijudicans: ac si ipse esset iust⁹. vn̄ Aug. in de ser. dn̄i in mōte: Accusare vitia officiū est bonoꝝ: qḋ cū mali agūt: alienas partes faciunt. Non tn̄ absoluitur peccator simpliciter ab hoc precepto: q: vt dicit sanct⁹ Tho. Correptio delinquētis pertinet ad aliquē/inquantū viget in eo rectū iudiciū rationis: id autē manere pōt in pctōre: q: pc̄m̄ nō tollit bonū nature: licet vulneret: ideo peccator nō absoluit simpliciter ab hoc p̄cepto. alioq̄n de suo peccato reportaret cōmodū. Sicut nec absoluit a ꝓximi dilectiōe: i quo fundatur preceptū correptiōis fraterne: tn̄ corripiēs peccat ex causis tactis: ꝓ quāto scādalizat ac se extollit: ac sua peccata palliat. Nec tn̄ est perplex⁹: q: patet sibi via euadendi peccatū ⁊ obediēdi p̄cepto: vt scz prius seipsum emendet de suo peccato penitēdo: ⁊ sic humiliter corripiat simul ingemiscēdo. Sic em̄ iā nō est pctōr: nec ingemiscēs se extollit. Vn̄ beatus Aug. vbi.s. Cogitemus cū aliquē rep̄hēdere necessitas nos cogit: vtrū tale sit vitiū quod nunq̄ habuimus: ⁊ tūc cogitemus nos hoīes esse ⁊ nos habere potuisse. Vel qḋ habuimus ⁊ nūc nō habemus: ⁊ tūc tangat memoriā cōis fragilitas: vt illā correptionē nō odiū: sed misericordia p̄cedat. Si autē inuenim⁹ nos in eodē vitio esse: nō obiurgemus: sed simul cōgemiscamus: ⁊ ad penitentiā inuicē inuitemus. Sic ergo cū peccator cū humilitate corripit delinquentē: nō peccat: nec per hoc nouā dānationē acquirit. ¶ E Ex parte peccantis primo requirit/q̄ sit spes ꝓbabilis de emēdatione fratris/⁊ nō timor ꝓbabilis de peioratione. Ex fine em̄ regulari debent ea que sunt ad finē. Finis autē correptionis/est emēdatio fratris. Qui finis si nō speraṫ: frustra ad eum cōsequendum media assumūtur. vn̄ Prouerbioꝝ.ix. Noli arguere derisorē: ne oderit te. Vbi glo. Nō est timendum ne tibi derisor cū arguitur/cōtumelias inferat: sed hoc potius prouidendū/ne tractus ad odium inde peior fiat. Vn̄ cessandū est a correctione fraterna: dū timeretur ne ex hac delinquēs fiat deterior. Et Tullius ad salustiū: Frustra niti: ⁊ nihil aliud q̄ odiū querere/extreme demētie est. vn̄: Qui arguit impium: ipse sibi

Prouerbioꝝ.ix. maculā generat. ¶ Scḋo requirit q̄ pc̄m̄ suū sit mortale/nō tn̄ veniale. Qḋ patet: q: correptio precipit: vt fratrem lucret ⁊c. Vn̄ de veniali nō ligat preceptū. ¶ Verū duplicia sunt venialia: Quedā em̄ disponūt de ꝓpinquo ad mortale: ⁊ quedā a remotis. A remotis/ vt vbū ociosum: leuitas risus: aspectus vel auditus curiosus nouitatū: ⁊ silia. De ꝓpinquo: vel ratione multitudinis: vt duz assidue sine numero hec cōmittūtur. Vel ratione magnitudinis: vt sunt aliqua mēdacia multū scādalizātia: ⁊ alique detractiōes. Vel rōne connexionis cū mortali: sicut sunt colloquia impudica: visus fixus in mulierē: tact⁹ impudici vt oscula ⁊ h̄mōi. Sicut ergo aliq̄s vidēs aliū incedentē per viā/credens q̄ in ea statim incideret periculū mortis: peccaret nisi retraheret eū. Ita pōt aliqs peccare mortaliter: nisi corrigat fratrē de h̄mōi venialib⁹: q̄ sunt dispositio ꝓpīqua ad mortale. Tenentur itaq̄ qn̄q̄ interdū ad correptionē de venialib⁹: nō q: venialia: sed inquātū ad mortalia inducūt. In alijs vo venialibus corripere delinquētē: q̄uis sit charitatis (qn̄ inde speratur vtilitas) nō tn̄ omittere illud ex negligentia est mortale. Hec Hūbertus in expositiōe regule beati Augu. ¶ Tertio q̄ nō sit spes de maiori opportunitate: vel tēporis ad corripiendū: vel etiā persone alteri⁹ magis ad corripiendū idonee. Nā tēpus opportunius expectari pōt. vn̄ Augu. in de cōfli. virtu. ⁊ vitioꝝ. Aptū tēpus expectās peccantē arguā: ⁊ eius delicta cōtra faciem eius statuā. Itē in de ciui. dei lib.j. cap.ix. idem dicit: Si propterea quisq̄ obiurgādis ⁊ corripiēdis male agētibus parcit: quia opportunū tempus inquirit: vel eisdem ipsis metuit ne deteriores ex hoc efficiantur: vel ad bonā vitā et piam erudiendos impediant alios infirmos et premant atq̄ auertant a fide: non videtur esse cupiditatis occasio: sed cōsilium charitatis. Sic si quis cernit alios ad corripiendum fratrem magis idoneos/reputa se meliores: aut corripiendo magis familiares: seu prelatos ipsius quis-

bus constat peccatū fratris: ꝓpter qḋ ꝓbabiliter crede-
re pōt: ꝙ aliquis illoꝝ in quibꝰ est equalis vel maior apti-
tudo ad corripiendū: fratrē corripiat: ⁊ maxime ꝟ de pre-
lato presumendū est. Non enī debet credere ꝙ p̄latus in
tali casu sit imemor salutis sue. Qḋ vtiqꝫ esset si neglige-
ret subditū corripere: cuiꝰ peccatū nō ignoraret. Nisi pre-
latus ita foret dissolutus: ꝙ inordinata sua vita ceteris
esset lapis offensionis ⁊ petra scandali. Dū ergo ꝓbabi-
liter credit aliū magis idoneū fore / qui velit fratrē corri-
pere: ipse precepto illo affirmatiuo nō ligatur. Si vō cer-
tū habet ꝙ oēs corripere negligerent: tūc tenet corripe-
re: alijs tñ cōditionibꝰ cōcurrētibꝰ: qḋ si omiserit: prece-
pti trāsgressor est: ⁊ peccat mortaliter. ¶ F Ex quibꝰ
elicitur: ꝙ omissio fraterne charitatis tripliciter cōtinge-
re potest: Quāqꝫ cū merito omittētis: quāqꝫ cū peccō venia-
li: quāqꝫ cū peccato mortali: vt ponit beatus Tho. arti. ij.
q. xxxiij. ꝑte. ij. summe scḋe. Et Ricb. i. iiij. dis. xix. ¶ Me-
ritorie quā aliquis ex charitate omittit: quia expectat ho-
ram et locū magis cōgruentes: aut parcit peccāti / ne pe-
ior fiat. Vel similē causam habet ordinatā ad fratris vel
ceteroꝝ vtilitatē. Cū peccato veniali: quā timor vel cupi-
ditas tardiorē faciūt hoīem ad corrigēdū delicta fratris.
Non tñ ita / ꝙ si ei cōstaret: ꝙ fratrē posset a peccato re-
trahere: ꝙ ꝓpter timorē vel cupiditatē dimitteret: quibꝰ
in animo suo preponit charitatē fraternā: ⁊ hoc mō quā-
doqꝫ viri sancti negligūt corripere delinquētes. Vñ bea-
tus Aug. in de ciui. dei. lib. i. c. ix. ait. ꝙ nō solū inferiores:
verū etiā hi qui superiorē vite gradū tenēt: ab alioꝝ re-
prehensione se abstinēt ꝓpter quandā cupiditatis ma-
culam: nō ꝓpter officia charitatis. ¶ Cū peccato morta-
li cōtingit omittere fraternā correptionē: quā (vt ibi dicit
Aug.) formidatur iudiciū vulgi: ⁊ carnis excruciatio vel
peremptio. Dum tñ hec ita dominant in animo: ꝙ frater-
ne charitati postponūtur. Qḋ tunc videt cōtingere: quā
aliqs presumit de aliquo delinquēte ꝓbabiliter: ꝙ pos-
set eū a peccato retrahere: ⁊ tñ ꝓpter timorē cruciatus /
aut perditionis vite: aut ꝓpter cupiditatē perdēdi tēpo-
ralia: omittit correptionē fratris: vt si qs ꝓbabiliter cre-
deret: se posse adulterā fraterna correctiōe retrahere ab
adultero: ⁊ timet adulterū ne ab eo occidat: quia potēs est
aut tyrānus: ⁊ metu mortis omittit: peccat mortalr: ⁊ sic
in similibꝰ. Cuiꝰ ratio manifesta est: quia pponit vitā corpora-
lē saluti ⁊ aīe fratris: cū tñ teneat plus diligere aīam fra-
tris / ꝙ̄ ꝓpriū corpꝰ. Ex illis patet / ꝙ fraterna correctio
cadit sub p̄cepto: ꝙqꝫ eiꝰ trāsgressio culpa est mortalis:
attētis tñ moderatiōibꝰ supradictis. ¶ G Nūc de scḋo
scꝫ cui p̄ceptū est: qḋ partim ex p̄missis patet: sꝫ tñ ꝓ ma-
iori eiꝰ elucidatiōe dr: ꝙ oībꝰ p̄ceptū est: qbꝰ mādatū est
hr̄e dilectionē dei ⁊ ꝓximi: quia ostēsuꝫ est ꝟ p̄ceptū frater-
ne correctionis fundari in charitate dei ⁊ ꝓximi. Cū oēs
tenent diligere deū ⁊ ꝓximū: oēs tenent fraterne corri-
gere fratrē. Oēs ergo in cōi rōnis vsuꝫ habētes tenētur
ad fraternā correctionē. Deniqꝫ quicūqꝫ hꝫ fratrē: ad eiꝰ te-
net correptionē ex p̄cepto dñi: Si peccauerit in te frater
tuꝰ. Sed oēs fideles sunt fratres (vt. s. declaratū est) er-
go oībꝰ fidelibꝰ dictū est: Si peccauerit in te frater tuus.
Oēs itaqꝫ tenent fratrē quē errare vidēt: corripiēdo re-
ducere: qḋ ex simili ostēdit. Nā in corpe humano recto or-
dine nature: nō solū caput influit in mēbra: ⁊ mēbra obe-
diūt capiti: imo ⁊ ꝓ seinuicē mēbra solicita sunt / singula
singulis subueniēdo: ⁊ aduersantia repellēdo: ita in cor-
pore eccl̄ie mystico: cuiꝰ caput christus est: ⁊ singuli fide-
les mēbra: vt vult aplūs: Debēt ergo singula mēbra cum

i. Cor. xij

mēbris suis errātibꝰ: ⁊ in piculo pctōꝝ cōstitutis / frater-
na ammonitione succurrere: sic cōmonuit dñs vbo pari-
ter ⁊ exēplo: dū lotis discipuloꝝ pedibꝰ dixit: Et vos de-

Joh. xiij

betis alter alteriꝰ lauare pedes. Quid aliud ē lauare pe-
des / ꝙ̄ cooperari mūdationi affectionū a sorde pcti. Nā
pedes animi affectiōes eiꝰ sunt: qbꝰ fert quocūqꝫ fertur.
Hec cooperatio nullo actu tā efficaciter fieri pōt: ꝙ̄ fra-
terna correctione. Itē sic̄ habemꝰ in exercitu: in quo nō
solū dux tenet exercitui ad gubernationē: ⁊ ille ad obe-
dientiā: sed etiā qlibet de exercitu tenet ad defensionē / ꝓ-
motionē ⁊ adiutoriū / ad cōem victoriā obtinēdā. Cū er-
go nō minor: immo maior: sit vnio ⁊ charitas mēbroꝝ ec-
clesie ad seinuicē: tenet qlibet aliū corripere: ⁊ illud qḋ
est malū: ⁊ cōis finis q̄ est btitudo: impeditiuū / possete-
nus amouere. ¶ H De tertio scꝫ respectu cuiꝰ fieri de-
bet hec correctio: cuiꝰ scꝫ hoīs: ⁊ respectu cuiꝰ pcti: ꝟ est
qs a nobis debet fraterne corrigi: ⁊ ꝓ q̄li pctō. De p̄mo
dr: ꝙ oīs frater q̄ in nos peccauit. Si (inqt dñs) peccaue-
rit in te frater tuꝰ: ergo oīs pctōr ꝓximꝰ: siue supior: siue
inferior: siue par nobis fuerit. De pari ⁊ inferiori dubiū
nō habet: Sed ꝙ etiā inferiores tenent supiores frater-
ne corrigere: dū eos cognouerint errare: patet ex radice
supra tacta: quia tenent eos diligere: cū sint ꝓximi toꝝ: quia
bñficioꝝ eoꝝ capaces: iuxta parabolā Luce. x. incidentis
in latrones. Proximus iudicat: q̄ misericordiā impēdit.
Est aūt ꝓximꝰ ꝓximo ꝓximus. Sunt ⁊ fratres: ꝺm illud

Mat. xxiij.

saluatoris: Oēs vos fratres estis. Est tñ ꝟ aduertēdū ꝙ
q̄druplicr cōtingit aliquē corripe: scꝫ amicabilr amo-
nēdo: scḋo reuerēter obsecrādo: tertio aspere increpādo:
q̄rto penā infligēdo. Primꝰ modus est patiū: de q aplūs:

ij. thes. iij
i. thes. v.

Nolite q̄si inimicū existimare: sꝫ corripite vt fratrē. Et ite-
rū: Cōsolamini inuicē: ⁊ edificate alterutrū. Scḋs est iu-
nioꝝ ad seniores. i. Timo. v. Seniorē ne increpaueris: sꝫ
obsecra vt patrē. Glo. seniorē etate vel moribꝰ. Tertiꝰ est
senioꝝ ad iuuenes: ita tñ ꝙ increpatiōi aspere mansuetu-
do superueniat: sic ꝙ p̄mo ferro vulnus aperiat: ⁊ postea
emplastrū mitigatiuū apponat. Quartꝰ est superioꝝ re-
spectu subditoꝝ: in qs habēt coercitiuā ptātē. de quo dicit
dñs: Dic eccl̄ie: Si ecclīaꝫ nō audierit: sit tibi sicut ethni-
cus ⁊ publicanꝰ. In q̄ fundat excōicādi auctoritas. Hac q̄
correctiōe iudiciali inferiores / supiores corrigere nō de-
bēt: nisi manifeste errarēt in fide. Tūc enī si nō adessent
supiores vindicātes vel nollēt: tūc p inferiores possunt
puniri: quia heresis reddit hereticū omni catholico inferi-
orē: nō tñ in foro iteriori: sed etiā in foro exteriore: vt di-
cit Ricb. dist. xix. q̄rti. Vñ beatus Grego. Januario epō.
Paulus dicit: Seniorē ne increpaueris. Sed hec eius re-
gula tūc est obseruāda: cuꝫ culpa senioris suo exēplo nō
trahit ad interitū corda iunioꝝ. Vbi aūt senior iuuenibꝰ
exēpiū ad interitū prebet: ibi districta increpatiōe ferien-
dus est. Nā scriptū est. Laqueus iuuenū oēs vos. Et rur-

Esa. xlij.
Esa. lxv.

sus: Maledictꝰ puer cētū annoꝝ. ⁊ habet. ij. q. vij. Pau-
lus dicit. Et beatus Tho. ij. ij. q. xxxiij. arti. iiij. Vbi immi-
net periculū fidei: etiā publice essent p̄lati o subditis ar-
guēdi. Vñ ⁊ paulus q̄ erat sub petro ꝓpter imminēs pe-
riculū scandali circa fidē petrū publice arguit. Et sicut
glo. Aug. dicit: ipse petrus exēplū maioribus prebuit: vt

ad Gala thas. ij.

sicubi forte rectū tramitē reliquissent: nō dedignarentur
etiā a posterioribꝰ argui. Quāuis aliqui dicāt ꝙ licꝫ pau-
lus fuerit inferior petro officio ⁊ dignitate: fuit tñ ei par
fidei defensione. Vñ Hiero. sup epistolā ad Gal. Paulꝰ
petrū reprehēdit qḋ nō auderet: nisi se nō imparē sciret.
Sed hoc nō de officio ecclesiastice dignitatis: sed de pu-
ritate vite / ⁊ sanctitate conuersationis intelligit. Solus
enī petrus inter aplos p̄linatuꝫ gerebat. ita habet. ij. q.
vij. Paulus petrū. ¶ I Potestatiua ergo correctiōe
inferior supiorē corripere nō debet: sed correctiōe frater-
na que est actus zeli elicitus ex dilectione: inferiores de-
bent ⁊ tenent superiores corrigere loco ⁊ tēpore ꝓ pec-
catis moꝝ: nō arrogāter ⁊ imperiose: sed reuerēter cum
humilitate. Est enī prelatus superior officio: pater bene-
ficio: frater fide ⁊ religione: ac nature cōformitate. Po-
test quoqꝫ esse peccator ex opere vel omissione. Quia au-
tē prelatꝰ est supior: debet ei subditꝰ reuerentiā ⁊ honorē.
Quia pater: debet ei amorem. Quia frater: debet ei adiu-

Prouer. xviij.

toriū. Nā frater qui adiuuat a fratre quasi ciuitas firma.
Quia peccator: subditus debet ei correptionē. Debēt au-
tem subditi

tem subditi suis superioribꝰ fraternā correptionē tātomagis: quātomagis indigēt: velut existētes in periculosiore statu. Etiā quanto pctā eorū sunt magis nociua subditis: et eorū correctio vtilior ꝛ magis exēplaris. De primo dicit beatꝰ Aug. in regula. Nō solū vestri: sed etiā ipsius .i. prelati miseremini: q̄ inter vos quāto in loco supiore: tanto in periculo maiore versaꝫ. De secundo ꝛ tertio habeꝫ. ij. q. vij. c. Sicut. ij. Sicut inquit laudabile discretūq̄ʒ est reuerentiam et honorē prioribꝰ exhibere: ita rectitudinis et dei timoris est: si qui in eis indigent correctione nulla dissimulatione postponere. Ne totū (qđ absit) corpus morbus inuadat: si languor nō fuerit curatꝰ in capite. Et beatꝰ Grego. Scire prelati debent q: si peruersa vnq̄ perpetrāt: tot mortibꝰ digni sunt: quot ad subditos suos perditionis exēpla trāsmittūt. Vn̄ necesse est vt tāto se cautiꝰ a culpa custodiant: quāto p praua q̄ faciūt nō soli moriunꝫ. Magis ḡ ꝛ plus ceteris correptione indigent: p quāto illa pluribꝰ prodest. et perseuerentia in peccatis: nō eis solū nocet: sed subiectis. Nec obstat qđ dicit Exo. xix. Bestia que tetigerit montē: lapidabiꝫ. Et illud. ij. Regū. vj. q̄ oza percussus est a dn̄o: quia tetigit arcā dn̄i. Ubi per montē ꝛ arcā intelliguntur prelati. Quia qui bestialiter .i. irreuerenter ac p̄sumptuose superiores corrigunt: penā merenꝫ. Propter hoc Dio. etiā redarguit demophilū monachū: quia sacerdotē irreuerenter correxerat eum percutiens / ꝛ de ecclesia eijciens. ¶ Ex his patet: q̄ preceptū de fratris correctione obligat quēlibet respectu cuiuslibet fratris. ¶ L Nō tamē ꝓpter hoc tenemur querere quos corrigamus: nec relinquēda sunt monasteria a monachis: vt cogaꝫ currere p seculū: ꝛ querere quos corrigāt: ne p̄cepti huius transgressores fiant. Unde Tho. q. alle. ar. ij. in solu. vi. argu. dat regulā talem. Illud qđ debeꝫ alicui determinate et certe persone: siue sit bonū corporale siue spūale: oportet q̄ ei impēdamus: nō expectātes quid nobis occurrat: sed debitā solicitudinē habentes vt eū inquiramꝰ. Unde sicut ille qui debet pecuniā creditori: debet eū requirere cū tēpus fuerit vt ei debitū reddat: ita quilibet spūaliter curā alicuius habēs: debet eum querere ad hoc vt eū corrigat de pctō. Sed illa bn̄ficia q̄ nō debenꝫ certe psone: sed cōiter oibꝰ ꝓximis: siue sint corporalia: siue spūalia: nō oportet querere quibꝰ impendamꝰ: sed sufficit q̄ impēdamus eis quando nobis occurrūt. Hoc enī quasi p q̄dā sorte habēdū est: vt aug. dicit li. j. de doctrina christiana. Et ꝓpter hoc in de verbis dn̄i idē ait: q̄ admonet nos dn̄s noster / nō negligere inuicē peccata nostra: nō querendo quid reprehendas: sed vidēdo quid corrigas: alioq̄n efficeremur exploratores vite aliorū. contra id qđ dicit Prouer. xxiiij. Ne q̄ras impietatē in domo iusti: neq̄ vastes requiē eius. Unde patet q̄ nec religiosus teneꝫ exire claustrū vt corrigat delinquētes. Hec Tho. ¶ L Sed de quo peccato quis corripi debet seruata forma euāgelica: qđ fuit secūdum subdiuisionis membrū. An: scʒ p̄ceptū illud de fraterna correptiōe intelligi debeat de omni pctō: tam occulto q̄ manifesto: est aduertendū. q̄ pctm̄ tripliciter dr̄ occultū. Primo illud qđ solus deus nouit: vel hō tm̄ p cōfessionē. Et de peccato sic occulto non daꝫ hoc p̄ceptum. Quia nullū pctm̄ tm̄ in cōfessione notū detegendū est corā testibus vł ecclesia: vt in forma huiꝰ p̄cepti cōtineꝫ. Et si in deū peccauit / solo deo sciente: nō est nostri arbitrij. Vn̄ dicit: si in te peccauerit: hoc est te sciente. Scđo mō dicit occultū qđ quis solus nouit .i. nō cū alio nec alijs: nouit tm̄ extra cōfessionē. Et de pctō isto modo occulto daꝫ hoc p̄ceptū ꝓ loco ꝛ tpe vt dictū est: ꝛ modo qui statim sequitur. Tertio mō dicit occultū: qđ q̄s solus nouit cū paucis alijs: nō cū multis. Et de hoc similiter preceptū illud daꝫ. ¶ Et p oppositum pctm̄ dicit publicū: Uel quia notū est homini extra cōfessionē. Uel quia notū est aliquibꝰ: sed paucis: Uel q: notum est plurimis ꝛ pene omnibꝰ. ¶ Datum est ergo preceptū tā de peccato occulto secundo aut tertio modis: q̄ de publico p̄mo ꝛ scđo modo. Nā de publico tertio mō (quo iam peccatori factus est frons meretricis; vt erubescere nolit: sed peccatū suū quasi sodoma p̄dicat: nō est spes correctionis) datum nō est. maxime: quia talis p̄latū nouit scire suū peccatū. nec timet eius correctionem iudicialē. De illis ait apłus. Peccātes corā oibꝰ argue: vt ceteri timorē habeant. Vn̄ Aug. in homel. de pnia. Que peccanꝫ corā oibus: corā omnibꝰ arguēda sunt. Que peccanꝫ secretꝰ: corrigenda sunt secretꝰ. Distingue tēpora: ꝛ cōcordabis scripturas. Hec est sentētia sancti Tho. Richardi / et ceterorū. Uerū si esset ꝓbabilis spes emēdatiōis (nā nemo omnino desperādus est in hac vita) tunc ligat hoc p̄ceptū etiā in publicis: p̄sertim quoad p̄mā eiꝰ partem: Licet forte nō quoad alias partes: scʒ testiū inductionē: ꝛ ecclesie denunciationē: cum pctm̄ sic publice notū sit ecclesie: et ita frustra denunciareꝫ. Uerū si pctm̄ publicū nō esset notū: ecclesie .i. p̄lato denunciandū erit: p̄missa secreta ammonitiōe / ꝛ testiū inductiōe: etsi nō ad ꝓbandū crimē quod publicū est: tn̄ ad ꝓbandū secretā cōmonitionē p̄uiā. Quod aūt de his pctis intelligaꝫ preceptū: satis patet ex forma p̄cepti. Nā dicit. corripe eū inter te ꝛ ipsum solū: ergo de occultis scđo mō locum habet. Quod etiā addiꝫ de inductiōe testiū / locū habet i occultis tertio modo / vt. j. patebit: ꝛ occulta scđo aut tertio mō sunt publica p̄mo ꝛ scđo mō. Patet etiā ratione: q: in oibus his locum habet ratio ꝛ finis p̄cepti: que est emēdatio fratris.

¶ M Nūc de quarto p̄ncipali: scʒ de mō correctionis / ꝛ eiꝰ ordine dicendū: vbi maior est difficultas: ꝛ expositorū diuersitas: maxime quoad testiū inductionē ꝛ ecclesie denunciationē. Nā videꝫ nōnullis: q̄ in peccatis occultis secūdo modo: scʒ q̄ solꝰ nouisti: testes inducēdi nō sunt: q: sic pctm̄ occultū ꝓdereꝫ: ꝛ fama ꝓximi q̄ est magnū bonū: ledereꝫ. Ledere aūt ꝓximū / est cōtra fraternā charitatē: ꝛ cōtra nature legē. Nemo enī vult famā suā ledi: ergo nec alteriꝰ debet. Adducūt ad hoc illud Aug. in homel. de penitentia: et habeꝫ. ij. q. j. Si peccauerit. Quare inter te ꝛ ipsum solū: q: in te peccauit. Quid est / in te peccauit: Tu scis q: peccauit: q: etiā secretū fuit / qn̄ in te peccauit. Secretū quere cū corrigis quod peccauit in te: Nā si solus nosti q: peccauit in te: ꝛ eum vis corā oibus arguere: non eris corrector erroris: sed proditor. Et sequiꝫ: Nō prodimus / sʒ in secreto arguimus: vt vbi cōtingit malū: ibi moriaꝫ. Unde dicunt / q̄ ordo ille correctionis intelligēdus est de occulto tertio modo: scʒ q̄ etiā alijs licet paucis notum est quātū ad testium inductionē: licet p̄ma pars precepti etiā respicit occultum scđo mō. Vn̄ dicunt Si fratrē peccantē solus nō cū alio (extra tm̄ confessionē) solus sine alio vidi: vel certitudinaliter noui peccasse: debeo ipsum p̄mo s̄m formā euangelicā corripere inter me et ipm̄ solū: nō cum aliquo alio. Si tunc me audierit lucratus sum fratrē meū: Si vero me nō audierit: possum et debeo mecū adhibere vnū testē et nō duos. Qđ vnū testē possum assumere / patet: q: disiunctiuā dn̄s in euāgelio ponit dicēs: Adhibe tecum vnū vel duos testes. Ergo cū de disiunctiua possim vnā partē sine alia adimplere sine trāsgressione: sequiꝫ q̄ possum tm̄ vnum mecū adhibere sine pluralitate testium ꝛ sine trāsgressione. Qđ etiā in illo casu nō solum possim: sed debeā tm̄ vnū adhibere: patet: quia si duos testes vocarē / quādo solus peccatum fratris scirem: sibi videri posset / q̄ sub testimonio plurium eū capere vellem in verbis: et de occulto peccato facere pctm̄ publicū / si fatereꝫ coraʒ testibꝰ. Similiter hoc esset in meū periculum: q: si tale pctm̄ sibi obijcerem / posset negare: et me corā iudice p illos duos testes p me adductos cōuincere: q̄ pctm̄ ei imposuissem qđ ꝓbare non potui: et ipsum a me fore diffamatū: nec mihi euāgeliū succurreret / cū disiunctiue loquitur. Neq̄ credendum est / q̄ dn̄s Iesus autor pietatis voluerit / q̄ duos testes sup pctō sic occulto adducerē: cū hoc esse posset in fratris scandalum et meū periculū: et maxime cum vnus solus testis cum psona principali corripiente / sufficiat ad intentionē christi prosequendam: Nā si duos vocarem: peccatum non maneret sic occultū. Si autem nec sic te audierit: dic ecclesie .i. prelato ecclesie tm̄ occulte / qui prodesse potest in occulto: et obesse non de

In pastorali.

Hiere. iij.

Esa. iij.

j. Ti. v.

bet. Nā si dicerem multitudini ecclie: nihil valeret: q2 pbare nō possez: immo mihi nocerē deficiens in pbatione. Sufficit ergo tūc soli plato occulte dicere z nō aliis: ita q sufficit q pmo post correptionē ei⁹ q erat inter me z ipsuz solū: dicat statim: si tō tradixerit: soli prelato ecclie occulte. Qui ideo dr ecclia: quia preest ecclie: et illi tunc occulte sufficit dicere. Unde Aug. in regula: Sup pctō primo debet in secreto corripi: deinde si pradixerit: plato ondi. ¶ Nā Alij dixerūt vt recitat btūs Tho. questione allegata ar. viij. in responsione ad primū articulū: q ordo fraterne correctionis sic esset seruandus: q primo frater sit in secreto corripiendus: z si audierit bene qdē: si autē non audierit: z pctm sit omnino occultū: dicebant nō esse vltra procedendum. Si aūt incipit iā ad noticiā pluriū deuenire: ex quibusdā indicijs: debet vlterius pcedere: sm q dñs mandat. In peccato vero occulto tertio modo: qd qs nouit cū paucis alijs: non tamē multis: seruanda est forma euangelica: vt primo inter te et ipm solū: et si audierit te: lucratus es fratrē tuuz. Si te nō audierit: adhibe tecū vnū vel duos testes indifferenter de his qui tecū sciunt: nō alios q nō nouerunt: z hoc studio corrigendi vel conuincēdi qd peccauit: z se ad tuaz correptionē non emendauit. Si autē nec te nec illos audierit: dic ecclie. i. plato inquātū presidet ecclie: vt corrigat ad tuā denunciationem: z illorū qui viderunt testimonium sicut nouerit expedire. Iste opiniones quātū ad aliqua veritatē cōtinēt: nō tn quātū ad oia. Nā in eo q p conseruatione fame delinquentia astruunt omitti debere testium inductionē z denunciationē: vt vult scda opinio: et ita q fama preferri debet fratris emendationi: reprobat a btō Tho. ij. ij. q. xxxiij. ar. viij. et Rich. in. iiij. dis. xix. ac ceteris doctoribus cōmuniter. Unde q2 preceptū hoc cōcernit nedū fratris delinquētis emēdationē: sz z corripiētium cōscientias: ad veritatis indagationē premitto quedā quasi porismata id est dignitates seu principia ex quib⁹ veritas eliquescet.

¶ O Primū. Omnis lex interpretanda est z accipienda sm intentionem legislatoris: que ex fine colligit institutionis legis. Lex em nihil aliud est q manifestatio quedā intentionis legislatoris. Intentio vero est volitio finis per media cōgrua in ipsum ordinata. Hinc est q ea q sunt ad finē: regulari debent sm q exigit ratio finis: vt patet. j. ethi. in prologo de arte architectonica: que ordinat inferiores: eo q inferiores in eā tanq in finē ordinant. Taliter ergo ordinanda sunt media qualiter magis conducunt ad finis psecucionē. Cōcordat Tho. vbi supra. ar. ij. et. vj. ¶ Secūdum. Finis precepti de fraterna correctione est bonū fratris delinquētis: ei⁹ scz emendatio. Sic em generaliter oia precepta ad proximū nos ordināntia: intēdunt bonū pximi tanq finē immediatū. Sunt em explicatiua actuū fraterne charitatis. Sicut precepta ad deū ordinantia intendūt diuinū honorē, gloriam, ac magnificentiā, tanq finē immediatū: ad quē oia precepta, et actus nostri ordinari debent tanq ad finem vltimū: sm illud apostoli: Nemo nostrū sibi viuit: z nemo sibi morit. Si viuim⁹: dño viuim⁹: si morimur: dñi sumus. Et illud: Siue manducatis: siue bibitis: siue aliud qd facitis: oia in gloriā dei facite.

Roma. xiiij.
j. Cor. x.

Fraterna autē correptio, actus est charitatis: sicut potestatiua correctio est actus iusticie sm Tho. et sui sequaces. ¶ Tertiū. Charitas fraterna: que vult bonū fratri: preponit maius bonū minori bono: z remotionē peioris mali, remotioni minoris mali. Nā remotio mali, bonū quoddā est. Patet: Nā si pponeret minus bonum maiori: iā nō bonū: sed malū vellet fratri: q2 minus bonū cōparatū maiori, habet rationem mali. Hinc sequit q ppter maius bonū acquirēdū, negligēdum est min⁹ bonū: z ppter remotionē maioris mali, negligendū est min⁹ malū: dum z vbi simul stare nō possunt. Dum aūt simul stare possunt: neutrū est negligendū: sed vtrunq volendū habitūq diligētius custodiendū. ¶ Quartum. Charitas fraterna semp bonū cōmune prefert bono priuato: et remotionē mali reipublice, remotioni mali priuate psone: q2 sm philosophū in politicis: Bonum quāto cōmunius, tāto diuini⁹. Sicq ars docet z natura salutē toti⁹ preferri saluti partis: z peritus medicus putridum rescat mēbrū vt corpus conseruet. ¶ Quintū. Charitas ita vult fratri bona maiora: vt tamē nō destruat minora: nisi sint incōpossibilia. Patet ex declaratione tertie ppositionis. Et q2 maius bonū est bonū maius cū minore, q solū mai⁹: ideo cū pfert mai⁹ minori vtrūq vult fratri. ¶ Sextū. Bonum spūale aie mai⁹ est bono tpali corporis: sicut aia melior est corpore. Et eadem ratione malum spirituale peius est malo corporali. Maximū autem bonum anime est charitas z gra: Et inter mala pessimum est peccatū. Nam ratio mali est priuatio boni. Nunc autē pctm, maximū bonum priuat: scz grām z charitatē: z p cōsequēs gloriā. Nā glia gra est cōsummata. Hac autē gratia et gloria nullū aliud malū priuat.

j. Cor. xiij. et. xv. in fine.

Hinc colligit ordo bonorū fratris z pximi. Primū locū tenent bona aie: inter que magnū bonū est emēdatio fratris. Per hanc em recuperat gratia que est maximū aie bonū. Deinde secūdū locū tenent bona corporis: vt vita presens corporis integritas z valitudo. Tertiū locū fama boni nois: que preferēda est tpalib⁹ diuitijs: sm illud: Melius est nomen bonū q diuitie multe. Et illud: Curā habe de bono noie: hoc em magis pmanebit tibi: q mille thesauri preciosi z magni. Itē: Melius est nomē bonū q vnguēta preciosa. Ubiq fama prefert diuitijs non corpori.

Prouer. xxij.
Eccl. xli.
Eccle. vij.

Uerū Rich. et Nico. de lyra vidētur famā preferre corpori. Unde dicit Rich. Preciosius qd est inter tpalia. Sed pōt dici q per tpalia intelligit bona exteriora. i. bona fortune: nō bona corporis: que sunt bona naturalia. Lyra dicit: Fama cōputat inter maiora bona hois citra virtutes. Uerū nō dicit: prefert oib⁹ citra virtutes: sz cōputat inter. Quartū locū tenēt diuitie tpales, ac bona fortune. In quolibet autez genere bonoz possunt plures gradus signari. ¶ O Ex illis principijs concludunt euidēter tres cōclusiones siue correlaria. ¶ Primū: In fraterna correctione, bonū cōitatis preponendū est bono priuato corrigendi fratris maxime eiusdē generis. ¶ Scdm: In fraterna correctione bonū fratris spūale: vtputa bonū cōsciētie, preponēdū est bono labilis z trāseuntis fame. Patēt ambo ex pncipijs. iij. iiij. et. vj. q2 maius bonū minori preponēdū est: z bonū cōmune maius est bono priuato. z bonū cōscientie mai⁹ est bono fame. ¶ Tertiū correlariū: Ita fieri debet fratris correptio: vt si fieri pōt, caueat fame lesio. Si vo fieri nō pōt: ad finē qui est emēdatio fratris sine lesione fame: negligēda est fama vt recuperet emēdationis gra. Sequit hoc correlariū ex pncipio. iij. z. vj. q2 maius est bonū cōsciētie bono fame. Illud correlariū quātū ad ambas partes est beati Tho. ij. ij. q. xxxiij. ar. vij. qui postq ostēdit pmā hui⁹ correlarij partē: z post fame commēdationē addit: Sed quia conscientia preferenda est fame: voluit dominus vt saltem cum dispendio fame, fratris consciētia per publicā denunciationē a pctō liberet. Rich. de media villa in. iiij. dis. xix. q. iij. ar. j. ait: Si possum sine detrimento spūalis boni illi⁹, quē corrigo et cōitatis, custodire famā fratris: teneo: ex pcepto dei famā ipsius nō ledere. Et premisit. Magis cauēdū est detrimento boni corporalis z spūalis reipublice: q fame ipsius pctōris. Itē Nico. de lyra sup matth. cap. xviij. exponēs illud: Si peccauerit in te zc. assignādo rationem cur pmo debes corrigere fratrē inter te z ipm solum, dicit: Cuius ratio: Sicut em medicus corporalis (si debito modo procedat) nitit inducere sanitatē cum minori dispēdio corporis: vt sine mēbri abscissione: et si non possit: abscindit membrū minus nobile: vt conseruet maius nobile vel totum corpus. Sic ille qui fratrem occulte peccantem charitatiue corripit: debet tentare si possit fratrem emendare absq detrimento sue fame. Et sequit: Ergo debitus pcessus est in correctione charitatiua, vt hō corrigat fratrē suuz inter se z ipm solū: vt sic possit eū saluare cū oimoda integritate sue fame. Et hoc ē qd sequit: Si te audierit: lucrat⁹ es fratrē tuū: eū. s. cū integritate fame reducēdo. Si autem te nō audierit: adhibe tecum vnuz vel duos zc. Quia cū

fama est minus bona/ ꝙ sit bona vita: si non possit seruari bona vita fratris sine detrimento fame: tunc procedendu3 est ad salutē bone vite/ cū aliquali lesione sue fame: et ideo adducēdus est vn⁹ ali⁹ vel duo ad sciēdū sc3 fratris delictū: et vt corā eis arguat. Et si se non correxerit: tūc simpliciter cōtēnenda est ei⁹ fama vt cōseruet bona vita: vel saltē ordo iusticie ad terrorē aliorum. Hec lyra. Cōcordat ꝛ postillator Hugo cardinalis sup eundē locu3: vbi post varias declarationes ordinis fraterne charitatis/ dicit. Hūc ordinē debet seruare quicūq3 vult corripere. Hoc mō: Si tu scis peccatū illi⁹: debes ipsum p̄mo corripere inter te ꝛ ipsum solū amicabiliter. Si te audierit: lucrat⁹ es illū. Si aūt te non audierit: siste ibi donec habeas aliā viā ꝓcedendi. Pōt etiā haberi alia via dupliciter: q2 illud pctm̄ aut est iterabile: aut nō. Si est iterabile: debes aliq̄b⁹ bonis dicere: q̄ cū deprehenderint tecū/ corripiāt eū. Si vo nō est iterabile: nihilominus debes dicere alicui vel aliquib⁹ q̄ possunt ꝓdesse ꝛ nō obesse: ꝛ coram illis corripe eū. Si te audierit: bene est: si te nō audierit: nuncia prelato eius: vt ammoneat eum: ꝛ sic liberabis aiam tuā. Nec es proditor criminis: si hoc mō reueles ꝛc. Hec hugo. Concordant summiste. Ioh. in sum. cōfes. Pisan⁹. dn̄s Antoninus parte. ij. ti. ix. ca. vi. §. vij. Ex te quot testimonijs probatur: ꝙ emēdatio fratris que est bonū cōsciētie: debet preponi bono fame: si vtraq3 nō possunt simul stare. ❡ R Ex q̄bus elicit verus huius precepti intellectus/ ꝓcipiētis fraternā correptionē: cuius finis est correptio fratris: qui ita accipiēd⁹ est: vt magis seruiat ad emendationem fratris/ sine maiori periculo aut fratris aut ceterorū. Unde colliguntur aliq̄ casus in q̄b⁹ ordo ille ad literā pōt nō seruari: aut etiā debet nō obseruari: s3 magis inuētio: in quib⁹. s. obseruatio hui⁹ ordinis/ vel emēdatio fratri/ vel reipublice/ aut alijs ꝓximis nō cōueniret: aut etia3 obesset. ❡ Prim⁹ casus est: Si peccata sunt publica: nō oportet tūc obseruare hūc ordinē: sed statim pōt denunciari. Nō de tali pctō dat̄ preceptū: Pctō em̄ publico frater nō peccat in te: s3 in te et alios q̄s scādalizat. Un̄/ in te/ dupl'r exponit̄ fm̄ Hugo. fm̄ ꝙ pōt esse ablatiui casus vel accusatiui. In te. i. te sciente: vel in te. i. cōtra te iniurijs ꝛ contumelijs afficiendo: vel cōtra te malo suo exemplo: te quātū in se est corrumpēdo ac scandalizādo: ꝛ hunc casum plures ponunt: de quo etiā supra. ❡ Secūdus casus est: qn̄ peccatū nō est criminale/ sed veniale: nā ꝑ hm̄oi publicationē fama nō ledit̄. Unde religiosi in capitulo se ꝓclamant preter missa ammonitione: q2 illa ꝓ quib⁹ inuicē se ꝓclamāt: sunt venialia: in quib⁹ nō habet locum preceptū fraterne correctionis. Si m̄ esset aliqd̄ criminale in quo frater diffamaretur: cōtra preceptū ageret/ q̄ ꝑ hūc modū nō precedente secreta correptione fratrē infamaret. Un̄ qn̄ prelatus in visitatione vel al's p̄cipit: ꝙ sibi dicat̄ quicq̄d sciuerit corrigendū: intelligēdū est saluo ordine fraterne correctionis: siue preceptū fiat ad oēs: siue ad aliquē specialiter. Qd̄ si prelatus preciperet expresse cōtra hunc ordinē a dn̄o cōstitutu3: et ipse peccaret precipiendo: ꝛ frater obediendo: nā ambo cōtra preceptū dn̄i agerēt. Unde prelato in hoc casu dicendū eēt: Oportet deo plus obedire ꝙ̄ hominib⁹. Occultorū em̄ prelatus nō est iudex: sed de⁹. Unde nō habet prelatus potestatē aliq̄d precipiēdi in occultis: nisi inquātū per aliqua indicia manifestant̄: vt ꝑ infamiā/ vel ꝑ aliquas suspitiones: in q̄b⁹ casibus pōt prelat⁹ precipere: ꝛ eodē modo sicut iudex secularis vel ecclesiasticus exigere iuramētu3 de veritate dicēda: vt vult btūs Tho. ar. vij. Unde et vrbanus papa. De manifestis loquimur: occultorum em̄ cognitor ꝛ iudex est deus. xxxij. di. Erubescant. ❡ S Tertius casus/ qn̄ pctm̄ occultū vergit in nocumētū spirituale vel corporale reipublice/ aut ꝓximorū. Unde si quis tractaret occulte/ quomō ciuitas hostib⁹ traderetur: aut occulte homines auerteret a morib⁹ vel a fide: aut esset infectiu⁹ ꝓximorū: ꝛ periculū esset in mora: tūc statim esse denūciandū prelato sine preuia correctione secreta: vt gregi suo caueat. Quia bonū multoꝝ bono vni⁹ p̄poni debet: ꝛ magis cauēdū est detrimēto reipublice tā spirituali ꝙ̄ corporali/ ꝙ̄ fame ipsi⁹ pctōris. Cōcordat Tho. et Rich. Dictū est et periculū eēt in mora: q2 si q̄s firmiter estimaret/ ꝙ hm̄oi malū per secretā correptionē cauere posset: ꝛ mora nō esset periculosa: neq3 correctio secreta nociua: tūc p̄mittēda esset secreta correctio. Si autē pctm̄ fratris vergat in damnū corporale alterius seu tēporale: debet fieri cōparatio damni tpalis alteri⁹/ ad damnū fame illi⁹: ꝛ ei qd̄ p̄ponderat/ magis obuiandū erit. ❡ Quart⁹/ si ex signis ꝓbabilib⁹ credit̄ secretā correctionē nō ꝓficere apud fratrē: sed ꝑ eā fratrē magis exasperari: aut premonitū subterfugia querere/ vt corrigi nō posset: non oportet p̄cedere secretā correptionē: sed illa dimissa denūciādus esset suo prelato: vt dicit Rich. Cōcordat Hugo postillator. Correptor (inq̄t) debet attēdere qualis ē q̄ corripi debet: ꝛ vtrū vtilis sit ei sua correptio. Signa aūt quib⁹ ꝓbabiliter credi pōt: vtrū correptio sit vtilis an nō: ponit antonin⁹ post Rich. Puto an ꝓbabiliter expectari possit fratris emēdatio an nō. Hoc quidē perpēdi pōt/ ex cōditiōe peccātis ꝛ ex reiteratiōe act⁹. Utrū aliq̄s ex electione vel passione. i. ex malicia vel infirmitate: aut etiā ignorātia peccauerit: q2 si aliq̄s frequenter ꝛ sine freno in aliquod pctm̄ lapsus est: signū est ꝙ ex malicia peccat et non facile emēdabit̄. Si aūt semel ablata actiōe in pctm̄ ruit: ꝛ postea tristiciā ꝛ verecundiā de pctō ostendit: signū est ꝙ peccauit ex passione: et ꝙ de facili emēdat̄. Et tūc debet p̄cedere secreta monitio vel correptio: ꝛ differri denūciatio: quousq3 videat̄ admonitiōis effect⁹: maxime si spōdet emēdationē admonit⁹. Un̄ in predicto casu agendū est correptori sicut chirurgico min⁹ ꝑito/ sed fideli: q̄ inspecto vulnere de cura ei⁹ ꝑ se ꝛ alios sibi similes desperat: ꝛ in mora periculū imminet: dimissis suis medicamentis/ debet statim superiori artis sue magistro denūciare: qui vuln⁹ curet vel membrū amputet. Sic frater qn̄ non sperat fratrē ꝑ se vel per testes corrigere: sed magis timet illū ex sua correptione peiorari: vel si in mora timet periculū/ nisi statim fiat denūciatio: vt in casu priori: pōt ꝛ debet dimissa secreta monitiōe ꝛ testib⁹ statim ecclesie p̄lato denūciare: q̄ admonēdo vel puniēdo: fm̄ ꝙ visum fuerit expedire: debet remediū adhibere. Nec sic facit cōtra ordinē euāgelice legis: seruat em̄ intentionē legislatoris: et finē attingit legis ab ipso intentū. Dicit em̄ beat⁹ Aug. ad macedoniū: Siue plectēdo: siue ignoscēdo hoc bene agit̄: vt vita hominū corrigat̄. ❡ T Quint⁹ casus: qn̄ ex manifesta denūciatione vel correctione/ publica vtilitas verisimiliter resultaret. Sic petr⁹ pctm̄ occultū ananie ꝛ saphyre cōiugis sue manifestauit: ipsos publice sine alia admonitiōe redarguēdo de fraude p̄cij agri vēditi: q2 sciebat ex dicta correctione vtilitatē publicā resultare. Un̄ ꝛ ibidē d̄r: ꝙ dicti ananias ꝛ saphyra a petro redarguti/ statim mortui sunt: ex quo magn⁹ timor fact⁹ est in omni ecclesia ꝛ in omnib⁹ q̄ audierūt. Scd̄m beatū Aug. aūt in lib. cōtra mēdaciū. Ex gestis sanctoꝝ possum⁹ agnoscere/ qualiter p̄cepta diuine scripture sunt intelligēda. ❡ Sextus casus: qn̄ p̄lato nō vt iudici: sed vt singulari ꝑsone: q̄ pōt et debet velle magis prodesse ꝙ̄ alijs/ fratris pctm̄ ostendit̄. Tūc em̄ ostēsio delicti p̄cedere debet adductionē testium. Sic dicit beat⁹ Aug. in regula: Postq̄ locutus est de testib⁹ adducēdis secrete admonito et non emēdato subiungit: Sed ant̄q̄ alijs demōstret̄ ꝑ quos cōuincēdus est: si negauerit sc3 testib⁹/ prius preposito debet ostēdi: si ammonitus neglexerit/ corrigi. Que exponens Hugo dicit: Patri monasterij debet indicari: vt et ip̄e fratrē secrete corrigat: q̄ten⁹ culpa q̄ adhuc latēs est: si forte secreti⁹ corrigi poterit: nō oibus innotescat. Et ne frater sic pctm̄ fratris secretū timeat indicare p̄ri q̄si ꝓditor secreti criminis: dicit bea. Aug. Nec vos estimare eē maliuolos dū hec indicatis: magis q̄ppe innocētes nō estis: si fratres v̄ros q̄s indicādo corrigere potestis: tacēdo perire ꝑmittitis. Si em̄ frater tuus vuln⁹ habet in corpore: qd̄ vult occultari cū timet secari: nōne a te crudeliter sileretur: ꝛ misericorditer indicaret̄. Quanto ergo poti⁹ debes manifestare/ ne deteri⁹ putrescat in corde.

Matth. xviij.

Act. v.

Que exponēs venerabilis Hugo: Si crudelis est q̄ vulnꝰ in corpore fratris celat: multomagis crudelis est q̄ peccati vulnꝰ in aīa fratris nō indicat: et teꝰ mortis illiꝰ existit: quē tacēdo perire pmittit. Sicut em̄ ille ex opere: ita iste damnat ex taciturnitate. Qz si ille crudelis est q̄ culpā nō detegit: ecōtra ille misericors est q̄ eā nō abscōdit: nec maiorem pōt erga miserū agere misericordiā/ ꝙ pereunti prestare vitā. Unde: Qui cōuerti fecerit pctōrē ab errore vie sue: saluabit aīam suā a morte: et operit multitudinem peccatorum.

Jaco. in cano. ca. v.

℄ V Btūs tn̄ Tho. in. xi. quodli. ar. xiij. vbi q̄rit: Utrū sciēs pctm̄ pximi/ et referēs illud statim plato suo ante factā admonitionē secretā: peccet mortaliter: eo ꝙ cōtra ordinē a christo de fraterna correctione datū agit. Ita respōdet ꝙ in his distinguendum est de cōditione subditi et prelati. Nā si scio/ ꝙ frater p me corrigeret: tūc nō debeo denunciare prelato. Si autē hoc meliꝰ fiat per prelatū: et platus nihilominꝰ sit piꝰ et discretꝰ et spiritualis: nō habēs odiū vel rancorē ad illuz subditū: tunc pōt denunciare sibi: nec hoc faciēs dicit ecclesie: qz nō dicit ei vt plato ecclie: sz vt priuate psone proficiēti ad correctionē pximi et eiꝰ emēdationem. Sz pp̄ter cōditiones diuersas prelatorū et subditorū/ non pōt in hoc dari iudiciū generale: vel qz prelatꝰ mouetur ad odiū aduersus subditū: vl' qz subditꝰ nō bene reciperet verba prelati. ℄ Et ideo in oībus his hoc est tenēdū p regula: ꝙ in his seruāda est charitas: et qđ melius et magis expedire videt. Et si hoc intēdat/ scz emēdationē fratris vel cautelā in futurū: et seruat quātū pōt donū charitatis: nō peccat denunciādo. Si autē denūciat vel plato: vel amico suo: vel cuicūq ex malicia vt cōfundat et deprimat pximꝰ: peccat mortaliter. Si aūt ex incautela alicui dixit/ ita tn̄ ꝙ inde non aliud vel diffamia vel vituperiū eueniat delinquenti: non est mortale: licet incaute agat. Hec Thom̄. Et nota ꝙ frater delinquens: non tm̄ denunciandus est prelato ve priuate psone vt emēdet: sz etiā emēdatus vt pseruetur a recidiua: ideo supra dicit Tho. Si intendat emendationē fratris/ vel cautelā in futurū. Unde in. iiij. dist. xix. dicit Rich. Propter fratris correctionez factā p admonitionē secretā/ non teneor desistere a secreta denūciatione prelato fienda: qz valet ad precauendū fratri a recidiua: nec est infame fratris preiudiciū/ si talis est prelatus q̄lis esse debet. Si tn̄ p signa valde pbabilia/ et psumptiones valde violentas/ crederet: ꝙ ex illa denūciatione fratrē correctuz infamare vellet: tūc crimē occultū fratris iam veraciter correcti/ sibi denūciari nō deberet. Hec Rich. et pōderent singula verba.

℄ Septimꝰ casus/ dū amonitio fit in generali: ita ꝙ crimē quidē specificat nō psona. Sic dn̄s discipulis de iuda in vltima cena dixit. Unꝰ vestrū me traditurꝰ est. Nec tamē legit prius iudā in secreto corripuisse: nō tn̄ psonā iude manifestauit. Hoc modo frequēter vsus est btūs Bern. ad fratres suos: quos de certo crimine persona nō specificata admonuit ac corripuit: vt patet in sermonibꝰ de dedicatiōe ecclesie: et alibi. ℄ X Hugo cardinalis in postilla super Math. xviij. addit adhuc duos casus: in q̄bꝰ nō tm̄ ordo: sed ipsa correctio fraterna omitti pōt preter illos septē supapositos. Primꝰ et in ordine priorū octauꝰ: cū multitudo vel potestas est in culpa: vbi correctio plus noceret ꝙ̄ prodesset ecclie. Quattuor em̄ debēt attendi in fraterna correptione: scz discretio/ lenitas/ charitas/ vtilitas. Discretio/ vt sciat qn̄/ quē/ et quō corripere debet. Lenitas/ vt nō per asperā obiurgationē corripiat: et magis ad odiū fratrem ꝙ̄ emēdationē cōcitet. Unde ad gal. vi. Fratres/ et si preoccupatus fuerit homo i aliquo delicto: vos q̄ spirituales estis/ hmōi instruite in spū lenitatis. Charitas/ vt ex cōpassione corripiat/ intēdens emēdationē fratris: nō ex odio confundendo vel irridēdo: sicut cham patrē suum noe irrisit. Utilitas/ vnde peccat corripiens (ait Hugo) si inutiliter corripiat. Qđ fit qn̄ sciēter corripit incorrigibilē vel multitudinē vel potestatē: vbi magis nocet ꝙ̄ prosit correctio: quia correptor debet attendere qualis sit q̄ corripi debet: et vtrū vtilis sit eius correptio/ salua pace. vnde Aug. Nulli est

Math. xxvi.

Gen. ix.

dissimulanda correptio pro pace ecclesie. ℄ Secūdus sue nonꝰ: cū aliq̄s meliori opere vel ad minꝰ eque bono vacat. Quod intelligēdū puto p tēpore illo quo intēdit opi meliori: sz expedito ope tenet: qm̄ nō absoluit p opus melius cui intendit/ simplr a fraterne correptionis debito: licet ad tpā aptius differat. tēpus aptiꝰ/ tā ex parte correptoris ꝙ̄ ex parte corripiēdi: ꝙ si tēpus aptū habere nō posset: absolueret simpliciter a pcepti obligatione. ℄ Scđm p̄dictos itaq casus moderādū est et intelligēdū preceptū christi de fraterna correctione cū ait: Si peccauerit in te frater tuus etc. Nā eiꝰ intellectꝰ ita accipiendus est: quo magis seruit fini et precipiētis intētioni: qui est vt frater emendetur: et eiꝰ aīa dn̄o acquirat: absq tn̄ maiori periculo salutis ceterorum. Nā precipiēs vult non tm̄ vnū: sz oēs hoies saluos fieri: et ad agnitionē veritatis puenire. j. ad Timo. ij. Et vbi ille finis/ fratris scz emēdatio sine ceterorum maiori periculo se qui nō pōt: preceptū nō obligat: qz nunq preceptum obligat cōtra p̄cipiētis intētionē. Quādo aūt hoc fieri non pōt: casus premissi ostēdunt. Extra ergo hos casus intelligēdū est hoc p̄ceptū. ℄ Y Recolligēdo igit q̄ de ordine seruādo in fraterna correptione scripta sunt: et opiniones illas ad quoddā mediū reducēdo/ cōclusiue dicendū de pctō occulto: qz de manifestis satis dictū est. In pctō occulto/ siue notū sit vni soli/ siue pluribꝰ paucis: quod probari pōt extra p̄dictos casus: plane seruādus est ordo euangelicus sicut iacet: ita ꝙ primo frater corripiēdus est inter te et ipsum solū. Si te nō audierit: adhibendus est vnus: vel adhibēdi duo. Quos si nō audierit: denūciandū est ecclie: Ita tamē ꝙ lesio fame caueat quātū fieri pōt: qm̄ vtilis est fama. Primo quidē ipsi peccanti: nō solū in spālibꝰ in quibꝰ quantū ad multa/ homo patit in tpalibꝰ detrimētū amissa fama: sz etiā quātum ad spūalia: qz ex timore infamie multi a pctō retrahunt. Un̄ quādo se infamatos conspiciunt/ irrefrenate peccāt: et ideo Hiero. dicit: Corripiēdus est solus frater: ne si semel pudorē aut verecūdiā amiserit: pmaneat in peccato. Scđo: quia vno infamato/ alij quodāmodo infamātur: s'm illud Aug. ad plebē hipponēsem: Cū de aliq̄bꝰ qui sanctū nomē profitent: aliquid criminis vel falsi nois insonuerit/ vel veri patuerit: instant/ satagunt/ ambiunt: vt de oībꝰ hoc credat. Tertio: qz ex pctō vniꝰ publicationis/ alij puocant ad peccandū. Quibuscūq itaq modis fame parci potest s'm supradicta vt minꝰ ledat: siue primo vnum testem solū: et deinde si nō audit vnū/ addent plures: siue testes adhibiti sint ex illis q̄bus crimē est notū: q̄ vtiq si haberi possint: ceteris preferendi sunt: siue alij qui ipsum nescierūt: ita tamē ꝙ fame cōseruatio emendationi fratris nō preponant. Sed etiā dum crimē fratris soli correptori cognitū est: si ad eius secretā ammotionē nō emendat: adducat vnū vel duos/ corā q̄bus eum corripiat: si forte verecūdatus corā illis audiat: Si nō/ tunc denunciet ecclie: habēs testes premisse ammonitionis/ nō obstante ꝙ sic fama eius ledit: vt supra dictū est. Et dico notanter/ dū probari pōt: pōt em̄ probari: qn̄q etiā dū vnus solus nouit: nō q̄dem p testes: sed p euidētia signa: vtpote p rē iniuste ablatā apud furem inuentā: aut p scriptū: in quo autor sceleris se fecisse notificare nititur alicui cōplici: qđ scriptū ad manus denūciatoris peruenit: aut alias circūstantias hmōi euidēter factū probantes. Si vero delictum pbare nō pōt: siue solus sciat/ siue cū alijs: Debet q̄dē secreto ammonere fratrē in se peccantē: si forte audiat et ita eū lucret. Si em̄ volentez se precipitare: debes si potes phibere: licet solus sis: vt vult Aug. ad bonifaciū: et habet. xxiij. q. iiij. Ipsa pietas. et ca. displicet. Multo fortiꝰ debes obuiare pctō/ licet solus scias. Et si te non audierit: dic prelato: non denunciādo: sed secrete intimando tanq̄ ei qui magis in secreto prodesse potest: pro eo orando: aut secrete ammonendo: et ad penitentiam: quantum in se est: inducendo. Nec tunc inducendi sunt testes: neq vnus: neq duo: quia frustra inducerentur. ℄ Z Sunt enim tres cause cur inducuntur testes s'm beatū Tho. et Rich. Una ad efficacius ostēdendū

ꝙ illud sit peccatum: et eum reuocandū. Secundo ad con-
uincendum de actu si actus reiteretur. Tertio ad proban-
dum ipsam secretā ammonitionē: que ꝓcedere debet publi-
cā denunciationē regulariter: ⁊ sic ad ostendendū ꝙ frater
fecit qđ in se est. Nūc ergo in casu quo crimē ꝓbari nō pōt:
et secreto correptus neget crimē: nō est verisimile ꝙ coram
testib⁹ cōfiteaꝛ qđ corā solo negauit: aut ad secretā ammo-
nitionem emendare noluit. Nec ꝓpter scđm: q: si testes in-
ducunꝛ ad testificādū actū iteratū/ quē testificari possunt:
iam nō sumus in casu nr̄o: q: casus noster est/ ꝙ crimē pro-
bari nō possit. Nec propter tertiū: q: in casu isto denuncia-
tio publica fieri nō potest: q: nō pōt ꝓbari crimē: ⁊ ita non
conuinci: ⁊ per hoc non pōt ab ecclia haberi vt ethnicus et
publican⁹. Deniq; inductio testium est periculosa corripiē-
ti: q: posset correptus agere cōtra corripientē sup diffamia:
quia eū diffamauit corā testib⁹: ⁊ hoc ꝓbabit ꝑ inductos
testes: etiā si vn⁹ solus inducitꝛ/ vt voluit prima opinio: sol-
tē cū illo posset probare presumptionē: vt deferretꝛ iuramē-
tum correptori: ⁊ ita oīmodis esset in periculo: non eīn sibi
denūcianti creditꝛ etiā si episcopus esset. Vn̄ in cōcilio Ca-
riensi sic definitū est. Si episcop⁹ alieni sceleris se cōscium
nouerit: quādiu ꝓbare nō pōt/ nihil ꝓferat: sed cū ipso ad
cōpunctionē ei⁹ secretis correptionib⁹ elaboret. ⁊ habeꝛ. vj.
q. ij. si tm̄. et in. c. placuit. Et beat⁹ Aug. in homel. de peniten-
tia. ij. q. vij. plerūq;. Plerūq; inquit/ boni viri ꝓpterea suf-
ferūt alioꝝ peccata ⁊ tacēt: q: sepe deserunꝛ publicis docu-
mentis quib⁹ ea que ipsi sciūt/ iudicib⁹ ꝓbare non possunt.
Et ita in casu isto ꝓceptū impleꝛ sine inductione testiū: q: si-
ne illis interius ꝓcipiētis obseruaꝛ: meli⁹ dū in secreto corri-
pitꝛ: et si nō audierit: secrete ꝑlato nūcieꝛ. Sic eīn magis ei⁹
emēdatio ꝓcuraꝛ. Hec est sentētia Panor. in. c. nouit. de iu-
dicijs. hāc materiā lati⁹ cōtrectātis. In hoc dūtaxat a prece-
dētib⁹ discrepat: q: dicit ꝙ dū crimē ꝓbari pōt: nō est omit-
tenda denūciatio ꝓpter hoc ne frater deterior fiat: q: ꝑ hoc
nō cessat effect⁹ denūciatiōis: q: saltē ꝓpter verecundiā suā
aliqui arcerenꝛ a similib⁹: et ne alij efficianꝛ audaciores ad
peccm̄ cōmittendū: q: facilitas venie ausum ꝓbet delinquē-
di. Et ꝑ hoc ad rationes opi. ꝓmo recitate: q opinio in duo-
bus deficit. Primū: q: rationē nō inducēdi duos testes assi-
gnat: ne lederetꝛ fama: que nō sufficit: cū sm̄ ꝓdicta fama cō-
temnēda est: vbi emēdatio seq̄ pōt: nec sic cōtemnēs famā
fratris malū facit fratri: sed bonū: q: vt min⁹ bonū ꝓcuret:
negligie min⁹ incōpossibile. Sed causa nō inducēdi testes
est: q: frustra diffamaretꝛ: et corripiēs i periculo cōstitueretꝛ.
Et ꝓpter idē nō est inducēdus vn⁹ sol⁹: quod est secundū in
qua opinio illa deficit: in alijs cōfirmat ꝓpositū. ¶ Scđa
opinio etiā in duob⁹ deficit. Primū: q: dicit simpliciter/ ꝙ
dū peccm̄ est occultū: ita ꝙ vn⁹ sol⁹ nouit: tūc testes nō sunt
inducēdi: quod nō est vniuersaliter verū: sed tūc tm̄ cū pro-
bari nō pōt: Secundū etiā si ꝓbari nō pōt: nō est ibi sisten-
dum: sed secrete est ꝑlato intimādū. ¶ Ex predictis elicio
duo correlaria: Primū/ ꝙ cōfitēs nō peccat detegēdo cōfes-
sori ꝑsonā cū qua peccauit: dū cōfessor ꝓdesse pōt ⁊ nō obes-
se: ⁊ hoc si illa intētiōe facit vt emēdeꝛ. ¶ Scđm ꝙ nō pec-
cat: q peccm̄ occultū fratris ad hūc finē alicui honesto viro
reuelat: q ꝓdesse pōt nō obesse: vt ꝑ eū frater errās/ cōgruē-
tius reducaꝛ. Ambo correlaria patēt: q: eadē est rō de eo/
sicut de ꝑlato cui in secreto est intimandū. De quinto ꝓnci-
pali satis patet ex dictis: ꝙ effect⁹ in fraterna correctiōe in-
tent⁹ est emēdatio fratris: amoris sodali ⁊ timor ceteris in-
cussus: dū ad denūciationē publicā ventū fuerit: ne ipsi sint
faciles ad peccandū. De hoc nō plura. ¶ Lectio. lxxv. A

DIctum est de frater-

na correctione: quā nō excludit necessitas di-
mittēdi debita nostris debitorib⁹: dicendum
breuiter de correctiōe iudiciali seu potestati-
ua: quo debito exercenda sit a mūdi potestatib⁹: de quo est
propositio lecta. ¶ Vtraq; potestas secularis et ecclesiasti-
ca/ teneꝛ suis debitorib⁹ debita dimittere: nec tn̄ min⁹ obli-
gaꝛ publice delinquētes in legē dei / cōgrua coertiōe aiad-
uertere. Hec ꝓpositio quoad pmā partē patet: Nā dimitte-
re debitorib⁹ debita/ omnib⁹ preceptū est: qui se dei filios
heredes patris/ ⁊ coheredes christi esse gaudent. qui dicere
possunt deo: Pater noster q es in celis: tales sunt etiā fide-
liū potestates: igiꝛ. Illatio est bona et syllogistica: ⁊ vtraq;
premissarū ex supra declaratis est manifesta. Nec minus du-
bia est secūda ei⁹ pars/ quantū ad potestates ecclesiasticas:
quib⁹ fulminādi ecclesie censuras concessa est autoritas. De
potestatib⁹ aūt secularib⁹ nōnulli forte in dubiū verterent
dicētes: ad seculares potestates nō pertinere/ nisi regimen
reipublice quantū ad temporalē pacē procurandā ⁊ conser-
uandā. Criminū vero correctiones ad solos prelatos eccle-
siasticos pertinere: qui plurib⁹ motiuis se munire videnꝛ.
Primo: q: vt dicꝛ i. c. nouit. ille. de iudicijs. ad officiū pape
spectat de quocūq; mortali peccato quēlibet corrigere chri-
stianū: ⁊ si correctionē cōtempserit/ ꝑ districtionē ecclesiasti-
cā coercere: ⁊ per cōsequēs peccatoꝝ correctio non pertinet
ad secularē potestatē. alioquin si eiusdē correctio ad diuer-
sas spectaret potestates: posset potestas potestatē impedi-
re: ⁊ ita iudicia cōfundi: ⁊ catholica pax cōturbari: dū queli-
bet potestas eundē pro eodem crimine niteretꝛ punire. Pre-
terea Nicola⁹ papa. xcvj. dist. c. Deniq;. ita ait: Si quib⁹ tm̄
humanis reb⁹/ non diuinis reb⁹ preesse ꝑmissū est: quō de
his per que diuina ministranꝛ iudicare presumūt/ penitus
ignorant. Correctio aūt peccatoꝝ ex his est per que diuina
ministranꝛ: quare ad secularē potestatē nō pertinet. Itē cri-
mē ecclesiasticū ad secularē iudicē minime spectat: vt satis
probaꝛ dist. x. Imperiū. vbi dicit Nicolaus papa: Imperiū
vestrū suis publicis/ quotidianisq; administratiōib⁹ debet
esse cōtentus. Et beat⁹ Cyprianus iuliano episcopo scribit:
Quoniā idē mediator dei ⁊ hominū/ homo christ⁹ iesus/ sic
actib⁹ proprijs et dignitatib⁹ distinctis / officia potestatis
vtriusq; discreuit propria: volēs medicinali humilitate ho-
minū corda sursum efferri: non humana superbia rursus in
inferiora demergi: vt etiā christiani imperatores ꝓ eterna
vita pōtificib⁹ indigerēt: ⁊ pontifices pro cursu temporaliū
tm̄modo rerū/ temporalib⁹ legib⁹ vterenꝛ: quaten⁹ spiritua-
lis actio a carnalib⁹ distaret incursib⁹: et deo militās mini-
me secularib⁹ negocijs se implicaret: ac vicissim nec ille re-
bus diuinis ꝓsidere videreꝛ: q esset secularib⁹ negocijs im-
plicat⁹. Nūc aūt crimina in quātū crimina: ⁊ cōtra deū sunt:
crimina sunt ecclesiastica: ⁊ per cōsequens de illis secularis
potestas se intromittere nō habet. Preterea ad distinctas
ptātes iudiciales spectant distincte cause: vt patet ex auto.
Cypriani iā allegata. Sed ad iudiciariā potestatē ecclesia-
sticam spectat iudicare de peccatis/ ⁊ corrigere peccatū: vt
dictū est: igiꝛ nō ꝑtinet ad potestatē secularē: cū ille potesta-
tes sunt distincte. Itē nemo bene iudicat de his que discer-
nere nō pōt: siue quoꝝ discretio ad eū nō pertinet. Discerne-
re aūt inter leprā ⁊ nō leprā/ solis ecclesiasticis cōmissū est:
vt habeꝛ Leui. xiij. ⁊ se. c. ergo discretio lepre a non lepra. i.
peccati a nō peccato: ad solos ecclesiasticos pertinet: et per
cōsequēs correctio. Demū in causa que spectat ad iudices
sclares/ secularib⁹ legib⁹ vtendū est. Sed qrvnaqueq; causa
terminanda est per leges fori illi⁹ ad quē spectat. Sed diui-
na offensa nō legib⁹ humanis: sed diuinis preceptis estimā-
da est: ⁊ ideo nō iudicanda per leges seculares. His ⁊ alijs
multis ostendere volunt: ꝙ secularis potestas solū ordina-
ta est ad cōseruationē reipublice: ⁊ ad conseruandā pacem
temporalē: ergo qui hāc turbāt/ corrigere possunt. Ea vero
que diuinā respiciunt offensam: eoꝝ potestatē minime con-
cernunt: ⁊ si hec corrigere niturꝛ: falcem mittūt in messem
alienam. Quod etiā sic ostendere volunt: quia iudices se-
culares nō aliam potestatem habent iudiciariā ꝙ̄ iudices
pagani. Nam imperatores christiani successerunt impera-
toribus paganis: et reges christiani regibus paganis: suc-
cessores autem eodem iure ⁊ potestate gaudēt/ qua prede-
cessores: ergo seculares potestates nō habent aliā potesta-
tem/ ꝙ̄ pagani habuerunt. Sed transgressio diuinarū legū

nullatenus pertinet ad iudices gētiles verū deū ignorantes: ḡ nec spectat ad xp̄ianos eoꝝ successores. ℭ B Sed illis nō obstantib⁹ probaꝫ ꝓpositio quantū ad illā partem secularē potestatē cōcernentē multiplici ratione ⁊ autoritate. Ratione sumpta ex parte originis potestatis: ex parte finis regiminis: ex parte persone principantis. ℭ Ex parte originis veterū exēplis: Nam omnis potestas ab alia superiore accepta/exerceri debet ad vtilitatē ⁊ honorē ei⁹ qui tribuit potestatē: ⁊ hoc maxime ei⁹ in quo primo residet illa potestas: sed oīs potestas in terris est accepta a deo: ergo exerceri debet ad vtilitatem ⁊ honorē dei. Cōsequentia illa est syllogistica. Maior videꝫ nota. Nā superior dās potestatem inferiori/ nō dat eam cōtra se: alioqn regimē in se diuisum quomodo staret: vt arguit christ⁹ cōtra iudeos se blasphemantes: Matth. xij. Mar. iij. ⁊ Luce. xi. Qđ vero oīs terrena potestas sit a deo: quod est minor ratiōis: multipliciter patet autoritate scripture legis vtriusqꝫ testamēti. Nam Deuꝫ. xvij. ait moyses legislator: Regē constitues quē dñs de⁹ tu⁹ elegerit de numero fratrū tuorū. Nō poteris alteri⁹ gentis hominē regē facere: qui nō sit frater tu⁹. Item Prouerb. viij. Per me reges regnant: ⁊ legū cōditores iusta decernūt. Nec mirū: q2 cor regis i manu dei est: Prouerb. xxi. Et Sap. vi. Audite reges ⁊ intelligite: discite iudices finiū terre: Prebete aures vos qui cōtinetis multitudines: ⁊ placetis vobis in tribub⁹ nationū: qm̄ data est a dño potestas vobis: ⁊ virtus ab altissimo: qui interrogabit opera vestra: ⁊ cogitatiōes scrutabiꝫ: qm̄ cū essetis ministri regni illius: non recte iudicastis: nec custodistis legem iusticie: neqꝫ ꝯm voluntatē dei ambulastis. Ecce nō solum a deo est potestas regni: sed etiam dñi est regnū: ⁊ omnes reges ⁊ iudices ministri sunt regni dei: quare regere tenentur ad honorē dñi dei sui: ⁊ per cōsequens cauere ⁊ punire offensas dei. Item probaꝫ autoritate noui testamēti. Vn̄ Joh. xix. Nō haberes potestatē aduersum me vllā: nisi tibi datū esset desup. Glo. id est a deo. Quod clare apostolus ad Ro. xiij. testaꝫ. Ois anima potestatib⁹ sublimiorib⁹ subdita sit. Non est em̄ potestas nisi a deo. Et sequiꝫ: Principes nō sunt timori boni operis: sed mali. Vis aūt nō timere potestatē: bonum fac: ⁊ habebis laudē ex illa. Dei em̄ minister est tibi in bonū. Si aūt male feceris time. Nō em̄ sine causa gladiū portat. Dei em̄ minister est vindex i irā ei qui male agit. Vbi glo. Principes ꝓpter corrigendā vitā: ⁊ prohibenda aduersa creanꝫ. Dati sunt rectores ne mala fiant: ministri dei sunt: vt boni laudenꝫ: mali punianꝫ. Ex quibus verbis patet/ ꝙ nedum potestas est a deo: sed etiam ꝙ ad vindicandum iram dei in malos potestatis ministerium acceperunt. Unde manifestum est/ ꝙ ea tenentur vindicare: id est punire: vnde ira dei prouocatur: hec autem sola sunt peccata: ad hoc ergo principes qui gladium non frustra portant: instituti sunt: vt peccatores qui iram dei meruerunt: coerceant. De hoc autem magis infra. Ad idem est illud Isid. lib. iij. de sum. bono cap. xxxiij. ⁊ habetur. xxiij. q. v. Principes. Principes (inquit) seculi nonnunqȝ intra ecclesiam potestatis adepte culmina tenēt: vt per eandem potestatem disciplinam ecclesiasticam muniant. Ceterum intra ecclesiam potestates necessarie non essent: nisi vt quod non preualent sacerdotes efficere per doctrine sermonem: potestas hoc imperet per discipline terrorem. Sepe per regnum terrenum/ celeste regnum proficit: vt qui intra ecclesiam positi contra fidem et disciplinam agunt: rigore principum conterantur: ipsamqꝫ disciplinam quam vtilitas ecclesie exercere nō preualet: ceruicibus superborum potestas principalis imponat: et vt venerationē mereatur virtutem potestatis impertiaꝫ. Et sequitur ad propositum: Cognoscant principes seculi: deo se debere esse reddituros rationem propter ecclesiam/ quam christo tuendam suscipiunt. Nam siue augeatur pax ⁊ disciplina ecclesie per fideles principes siue soluaꝫ: ille ab eis rationem exigit: qui eorum potestati suā ecclesiā tradidit. Ecce aperte habes ecclesiam potestati principum traditam a christo. Ex quibus hec ratio formari potest. Ab illo est potestas secularis principibus tradita: cui ratio vsus potestatis est reddēda: sed huiusmodi est deus: ergo a deo est potestas secularis principibus tradita. Consequētia nota cum maiore: quia ei soli reddenda est ratio de re aliqua: a quo res ipsa est commissa. Minor probatur per illud Innocen. xxiij. q. iiij. Quesitū. Meminerīt a deo potestates esse concessas: et propter vindictam noxiorū gladium fuisse permissum: et dei ministerio esse datū in huiusmodi vindices. Quomodo igitur reprehenderent factum: qđ autore domino videtur esse concessum. Quod vero a deo cōcessum est: ita concessum est: vt suo tempore qui acceperat: rationem deo reddat: ꝯm parabolam talentorū seruis a dño cōmissorum. Matth. xxv. Item Aug. super Joh. Miranꝫ blasphemi: quia cōmouentur potestates christiane contra dissipatores ecclesie detestandos. Si non cōmouerentur: quomodo redderent rationem deo de imperio suo. Intendat charitas vestra quod dicā: q2 hoc ꝑtinet ad reges christianos vt tēporibus suis pacatā velint matrē suam ecclesiam habere: vnde spiritualiter nati sunt. Ex predictis satis probatum relinquitur: ꝙ potestas secularis (quia a deo est) exerceri debet ad honorem dei: ad correctionem multorum deū offendentium. ℭ C Secundo ꝓbatur idem ex parte finis regiminis. Est autem finis regiminis duplex: Unus principalis: qui est finis simpliciter vltimus: qui est beatitudo eterna. De quo btūs Isid. li. iij. sniarū suaꝝ cap. xxxiij. dicit: Boni iudices iusticiā ad solā obtinēdā vitā eternā suscipiūt. Hic em̄ finis esse debet oim humanoꝝ actuū/ bonoꝝ ⁊ meritorioꝝ. Vn̄ ⁊ p̄dictis subiūcit Isid. Nec eā iusticiā muneribus acceptis destruūt: vt dū de iusto iudicio tēporalia lucra nō appetūt: premio eterno ditenꝫ. Ali⁹ est finis mediatus ad vltimū finem relat⁹: q̇ est pax terrena. Ad vtrūqꝫ finem obtinendum necessaria est correctio peccatorum populi. Siquidem peccata ab vtroqꝫ fine impediunt: et tam pacem eternam/ ꝙ̄ temporalem tollunt. Qđ eternā/ manifestum est: quia beatitudo eterna non confertur nisi iustis ab omni peccato immunib⁹. Nihil enim inquinatum intrabit in illud. ℭ Qđ etiam pctā non correcta tollunt pacem temporalē: patet: quia propter peccata hominū inducit dominus gladium ⁊ pestes varias. Unde Leuitici. xx. Hō de filijs isrl' ⁊ de aduenis q̇ habitāt in isrl': si q̇s dederit in semine suo idolo moloch/ morte moriaꝫ: ppl's terre lapidabit eū. Et sequiꝫ: Qđ si negligēs ppl's terre: ⁊ q̄si paruipēdēs imperiū meū/ dimiserit hoiem q̇ dederit de semine suo moloch: nec voluerit eū occidere: ponā faciē meā sup hoiez illū: ⁊ cognationē ei⁹: succidāqꝫ ipm ⁊ oēs q̇ cōsenserūt ei vt fornicareꝫ cū idolo moloch de medio ppl'i sui. Deniqꝫ qđ aliud loquunꝫ maledictiōes transgressorum p̄ceptorū dñi Deuꝫ. xxvij. ⁊. xxviij. capitulis: ⁊ cōminationes ꝓphetarū: nisi ꝙ vniuerse plage dei in pplm deseuiunt: eo ꝙ pctā impunita relinquunꝫ. Itē bea. Aug. xxiij. q. iiij. si ea. Si ea in quibus/ de q̇b⁹ de⁹ vehemēter offendiꝫ insequi vel vlcisci differim⁹: ad irascēdū vtiqꝫ diuinitatē patiētiā ꝓuocam⁹: Nōne achor fili⁹ zare p̄terijt mādatū dñi: ⁊ sup oēm pplm isrl' ira ei⁹ incubuit: ⁊ ille erat vn⁹ hō: o vtinā solus perisset in scelere suo. Itē bea. Grego. ad brunihildē reginā frācoꝝ. c. si q̇s. Si quos igiꝫ violētos: si quos adulteros: si quos fures vel alijs prauis actib⁹ studere cognoscitis: deū deoꝝ correctione placare festinate: vt ꝑ vos flagellū perfidarū gentiū: qđ quātū videm⁹ ad multaꝝ nationū vindictā excitatū est: nō inducat: Ne si qđ nō credim⁹ diuine vltionis iracūdia sceleratorū fuerit actione cōmota: belli pestis interimat: quos delinquētes ad rectitudinis viā dei p̄cepta nō reuocāt. Itē bea. Cypri. ⁊ hꝫ. xxiij. q. v. si audieris. Si audieris aliq̇ in vna ex ciuitatib⁹ q̄s dñs de⁹ dabit tibi inhabitare illic dicētes: Eamus ⁊ seruiamus dijs alienis: quos deos nō nouisti interficiēs necabis oēs q̇ sūt i ciuitate cede gladij: ⁊ icēdes ciuitatē igni: ⁊ erit sine habitaculo ⁊ i eternū nō reedificabiꝫ. Etiā nūc vt auertaꝫ de⁹ ab indignatiōe ire sue: ⁊ dabit misericordiā tibi: ⁊ miserebiꝫ tui: ⁊ multiplicabit te si audieris vocem dñi dei tui: ⁊ obseruaueris precepta eius. Cui⁹

Apocal. xxi.

pcepti ⁊ vigoris memor matathias/interfecit eũ: qui ad
aram sacrificaturus accesserat. Nõ si ante aduentũ christi cir
ca dominũ colendũ: ⁊ idola spernenda hec precepta serua
ta sunt: quantomagis post aduentum christi seruanda sunt
qñ ille veniens nõ tm̃ verbis nos hortatus est: sed etiã factis
℄ D Ex quibus patet ꝙ inanis est defensio armoꝝ reipu.
nõ correctis vicijs in plebe: qꝛ correctis haud dubiũ/deus
est qui pugnat ꝓ nobis. Nã sicut negligentia ⁊ correctiõis
dissimulatione ira ꝓuocat diuina: ita eoꝝ correctione debi
ta/dei innotescit ira. Sic mitissimus moyses vindicato idola
trie pctõ in pplo occisis .xxiij. millibus irã dñi a cetera auto
uit multitudine. Exo. xxxij. Sic phinees filius eleazari per
vindictã stupri dñm placauit pplo: ⁊ sacerdotiũ ꝓmeruit:
vt habet Numeri. xxv. vbi hr: Dixit dñs ad moysen: Phi
nees filius eleazari filij aaron sacerdotis auertit irã meã a
filijs israel: qꝛ zelo meo cõmotus est contra eos: ve nõ ipse
delerem filios israel in zelo meo. Et ibi premissum est: Ira
tus dñs ait ad moysen: Tolle cũctos ꝑncipes ppli: ⁊ suspẽ
de eos cõtra solem in patibulis: vt auertat furor meus ab
israel. Sic matathias volens cõgregare pplm prius vindi
cauit vindictã dñi in iudeũ idolo sacrificantẽ: ⁊ nunciũ re
gis ad id cõpellientẽ: vtrosqꝫ trucidãdo sup altare. j. Ma
cħ. ij. Et filius eius iudas acturus ꝓlia ppli/prius egit preliũ
dñi. Nã ꝑsecutus est iniquos ꝑscrutãs eos q ꝑturbabãt po
pulũ eius: ⁊ ꝑsbulabãt ciuitates iuda: ⁊ ꝑdidit ipos ex eis:
⁊ auertit irã ab isrl. Et sic post pctõꝝ vindictã/induit se ar
ma bellica ad pugnãdũ cõtra gentes: ⁊ gl'iosissimus poti
tus est triũphis dño sibi assistente: vt habet. j. Machab. iij. ⁊
ꝑ totũ librũ. Multa ad idẽ colligi possent ex libris iudicũ
⁊ regũ. Et o vtinã hec attenderẽt ꝑncipes nr̃i ad bella ꝓces
suri: imo bella preuẽturi/prius mucrones sue correctionis
exacuerent in trãsgressiões publicas diuinoꝝ mãdatoꝝ ꝑ
penalia statuta: ipaqꝫ exequerent. Sic paucis: imo pene
nullis expẽsis: imo cũ lucro pplm sibi subiectũ a petis pre
seruarẽt: ac sibi placato dño/bella q nõ sine maximis sum
ptibus ac ppli iactura agi pñt: cauerent. Nõ sunt hi (negligẽ
tes ꝑncipes in corrigendo pctã) veri pacis defensores: sꝫ
magis pacis turbatores: correctiõis negligentia irã ⁊ fla
gellũ cõtra se ⁊ pplm ꝓuocãtes. Nec minus detestandũ est:
ꝙ ad bella ꝓcessuri: nõ prius sep cõfessionez ac pnie sacris
deo reconciliant: sed turpissimos bellatores actu deũ sine
intermissiõe ludis/fornicatiõibus/furtis/adulterijs et cete
ris criminibus offendẽtes: nõ attẽdentes aut forte nõ credẽ

j. Ma chab. iij.

tes/ꝙ nõ in hoim fortitudine aut multitudine: sꝫ dũtaxat
de celo victoria est. Et quõ illã de celo sperare pñt: q deũ ce
li tã grauiter offendũt. Ut ergo ptãtes seculares pacẽ eter
nã ⁊ tꝑalem adipisci valeãt: cõtra pctã subiecti ppli dimis
cent. Nã circa punitionẽ pctõꝝ eoꝝ ptãs ꝑncipaliter exerce
ri debet. Un̄ Deut. xiij. dicit nõ solũ sacerdotibus: sed gñali
ter oibus in ptãte constitutis. Fictor somnioꝝ volens ad
idolatriã ꝑtrahere: aut a deo vero auertere: statim interfi
ciatur. Simile habet Deut. xvij. ca. Itẽ ille qui est minister
regni dei: precipue habet iudicare/ac punire pctã que sub
diti sui cõmiserũt in deũ: reges aũt sunt ministri regni dei:
quibus dicit Sap. vj. Cũ essetis ministri regni illius: nõ recte
iudicastis ⁊c. Maior patet: qꝛ minister regni precipue ha
bet punire ea q subditi sui cõmittũt cõtra regẽ ⁊ regnũ: ta
lia aũt sunt pctã. Item ad reges ꝑtinet dissipare oẽ malũ
ꝑm illud Prouerb. xx. Rex qui sedet in solio iudicij: dissi
pat oẽ malũ intuitu suo. Sꝫ nihil est magis malũ ꝙ pec
catũ. Pertinet ergo ad regis officiũ dissipare cõdigna vl
tione peccatũ. Item nõ minorẽ iurisditionẽ habent reges
in nouo testamẽto ꝙ habuerũt reges in veteri testamẽto.
Ad reges aũt veteris testamẽti ꝑtinebat punire idolatras
⁊ blasphemos. Nã de rege asa legit. iij. Reg. xv. ꝙ fecit re
ctum ante cõspectũ dñi sicut dauid pater eius: ⁊ abstulit ef
feminatos de terra: purgauitqꝫ vniuersas fordes idoloꝝ
que fecerãt patres eius ⁊ maachã matrẽ suã amouit/ne esset
princeps in sacris priapi: ⁊ subuertit specũ eius: ⁊ confregit
simulacrũ turpissimũ: ⁊ combussit in torrente cedron. Sic

helyas oẽs ꝓphetas baal occidit. iiij. Reg. x. Ergo nõ minus
ꝑtinet ad reges noui testamẽti vindicare offensas dei. Un
de ⁊ preceptũ est regi Deut. xvij. vt postꝙ sederit in solio
regni sui: describat sibi Deuteronomiũ legis in volumine
legatqꝫ illud oibus diebus vite sue ⁊c. vt sic discat timere do
minũ deũ suũ ⁊ custodire verba ⁊ cerimonias cuius in lege
precepta sunt ⁊c. Et quare hoc nisi vt sciat quid remuneret
⁊ quas legis transgressiones puniat. ℄ E Ad idem sunt
autoritates sctõꝝ. Nam beatus Cyprianus in de. xij. abusio. ait:
Rex debet furta cohibere: adulteria punire: impios de ter
ra ꝑdere: piuros nõ sinere viuere: filios suos nõ sinere im
pie agere. Item Pelagius papa: Hoc diuine ⁊ humane le
ges statuerunt: vt ab eccl'ie vnitate diuersi: ⁊ eius pacem ini
quissime ꝑturbãtes: a secularibus etiã ptãtibus cõprimant: nec
quicꝙ maius est: vñ deo sacrificiũ possitis offerre: ꝙ ꝙ si
id ordinetis: vt hi qui in suã ⁊ alioꝝ pniciẽ debachant: cõ
petenti debeant rigore compesci. ⁊ habet. xxiij. q. v. Quali
nos. Itẽ beatus Chrys. Sicut sacerdos debitor est: vt verita
tem quã audiuit a deo licite prediceret: sic laicus debitor est:
vt veritatẽ quã audiuit a sacerdotibus in scripturis esse ꝓba
tã defendat. Nõ si nõ fecerit: ꝓdidit (al's ꝓdit) veritatẽ. et
habet. xj. q. iij. Nolite. Item Aug. sup Ps. lxxj. Ostendit
ꝓpheta nec illos imunes esse a scelere q ꝑmiserunt christũ:
principibus occidere: cũ pre multitudine timerent: ⁊ possent
illos a facto ⁊ se a cõsensu liberare. Qui desinit obuiare ꝑ
uersis cũ potest: cõsentit. vt patet lxxxiij. dist. c. error. cũ. ꝗ.
ca. sequen. ⁊ dist. lxxxvj. culpã. al's incipit. facientis culpã. et
xxiij. q. iij. qui põt. Tenebant ergo ꝓhibere põtifices ⁊ ꝑn
cipes ne occiderent christũ: ergo ad laicũ spectat ꝓhibere
crimina cũ põt. Neqꝫ minus tenet laicus iudex iniuriã dei re
pellere/ꝙ iniuriã socij. Sed vt dicit Amb. li. j. de offi. Forti
tudo q bello tuet patriã a barbaris: vel domi defendit in
firmos: vel a latronibus socios plena iusticia est. Item Aug.
ad Cresconiũ grãmaticũ obijcientẽ ei: Quisquis christia
nus inimicũ ꝑsequit: christi est inimicus. Rñdit Aug. Ue
rum dicis/si nõ ꝑsequit hoc in illo qd christo est inimicum.
Neqꝫ enim dñs in seruo: pater in filio: maritus in cõiuge: cũ
sunt vtriqꝫ christiani: nõ debent ꝑsequi vitia christiane cõ
traria veritati. Ambo si nõ ꝑsequant nõ rei negligentie me
rito teneantur. Un̄ debet homo (vt idem dicit ad macedo
nium) diligere ꝓximũ suũ sicut seipm: vt quẽ potuerit ho
minẽ beneficientie cõsolatione: vel informatione doctrine:
vel discipline coertione adducat ad colendũ dñm. Nã ma
li sunt ꝓhibendi a malo: ⁊ cogendi ad bonũ: vt idem Aug.
ait ad Donatũ presbyterũ. ℄ Idem in libro psalmoꝝ ⁊ al
legatur. xxiij. q. iiij. c. duo ista. Duo ista noia cum dicimus:
homo/pctõr: nõ vtriqꝫ frustra dicunt: qꝛ pctõr est/corripe: qꝛ
homo/miserere: nec oino liberabis hoiem: nisi ꝑsecutus fue
ris pctõrem. Huic officio noiatim vigilet disciplina: sicut cui
qꝫ regenti apta ⁊ accõmodata est: nõ solũ episcopo regẽti
plebem suã: sed etiã pauperi regenti domũ suã: diuiti regẽ
ti familiã suã: marito regenti coniugem suaꝫ: patri regenti
prolem suã: iudici regenti prouinciã suã: regi regenti gen
tem suã. Et paulopost: Ita nulli homini claudenda est mi
sericordia/nulli peccatori relaxãda est impunitas. Et post
Non ergo suscipiamus pctõres propter qd sunt pctõres: sꝫ
tamen eosipsos qꝛ hoies sunt: humana cõsideratione trac
temus. Persequamur in eis ꝓpriam iniquitatem: miserea
mur cõmunem naturã. ℄ Et ex illo arguit: Nõ minorẽ iu
risditionez habet potestas secularis in sibi subditos: ꝙ pa
terfamilias in suã familiã: ꝙ pater in filiũ: ꝙ maritus in cõ
iugem: sed omnes illi possunt ⁊ tenentur regere suos: ⁊ co
gere ad obseruantiam mandatoꝝ dei: ⁊ honestatem vite
ergo ⁊c. Item magis spectat ad principez constitutũ a deo
a quo est omnis legitima potestas: vlcisci iniuriam dei/ꝙ
suoꝝ ciuium: sed omniũ peccata iniuriã inferunt domino:
ergo magis spectat ad deum vltio peccati/ꝙ vltio iniurie
subditorum: et tamen ad secundã tenetur: ergo multoma
gis ad primam. ℄ F Idem ꝓbatur tertio ex parte ꝑsone
ꝑcipantis: In qua duo considerant: scꝫ qꝛ homo est: ⁊ qꝛ

in potestate est: vt dicit Aug. ad bonifaciū: Aliter dño seruit/qz homo est: aliter/qz rex est. Quia homo est/seruit viuendo fideliter: qz rex est/seruit leges iuste precipientes ⁊ cōtraria ꝓhibentes: cōuenienti rigore sanciendo. Inquantum igit hō fraterna correptione habet ꝑmū admonere vt precedēti lectione mōstratū est: atqz cauere ne malis societur. Sed ſm ꝑpħe admonitionez a malis recedere inde exire: ⁊ immundū nō tangere: cōtactu cordis/ nō corporis. Vn̄ Aug. sup iohez tractās vba ṗdicta. Quid est (inquit) tangere imundū: nisi cōsentire pctis. Quid est autez exire inde: nisi facere qđ ꝑtinet ad correctionē maloꝝ: quātum ꝑ vniuscuiusqz gradu atqz ꝑsona salua pace fieri pōt. Et paulopost: Ergo fratres mei quotquot habetis intervos/qui adhuc amore seculi pregrauant̄: auaros/periuros/adulteros/inspectatores nugarū/consultores mathematicoꝝ/augurum/aruspicū/ebriosos/luxuriosos. Quicqđ intervos maloꝝ esse nostis quantū potestis improbate: vt corde recedatis: ⁊ redarguite: exeatis inde: ⁊ nolite cōsentire vt immundū nō tāgatis. Et lib. ij. cōtra permenianū: Quisquis qđ potest arguendo corrigit: vel qđ corrigere non pōt/saluo pacis vinculo excludit: vel qđ saluo pacis vinculo excludere nō potest/equitate improbat: firmitate supportat: hic est pacificus ⁊ ab illo maledicto immunis: de quo scriptura dicit: Ve his qui dicunt nequā bonū: ⁊ qđ bonū est nequā. Ita plane sociat̄ quis malis: si mali aliqđ cōmittit: aut cōmittentib⁹ fauet. Si aūt neutrū facit: nullo mō sociatur. Porro si addat tertiū: vt nō sit vindicando piger: sz corripiat iustus in mia ⁊ arguat: ⁊ hoc cū dilectione corrigendi: nō cum odio ꝑsequendi faciat: plenissimū officiū castissime innocentie impleuit. Hec cōgruūt ꝑsone in ꝑtāte constitute vt hoim: qz cōueniūt omni homini. Sed aliqđ plus requirit̄ ad ei⁹ ꝑsonā vt regi. i. vt regenti. Sic em̄ ei conuenit vt leges iustas/⁊ edicta penalia contra pctā statuat: vt transgressores corrigendo puniat. De pmo dicit Aug. ad Bonifaciū: vt. s. allegatū est: qz rex est: leges iusta pcipiētes: ⁊ cōtraria ꝓhibentes cōuenienti rigore sanciat. ¶ Ad idem loquit̄ btūs Aug. Quoniā impatores veritatem tenuere: ⁊ pro ista cōtra errorē iubent: quisquis cōtempserit: ipse sibi iudiciū acquirit. Idē Aug. ad Vincentiū. xxiij. q. iiij. Nō inuenit̄. Quis em̄ vestrū nō laudat leges imperatorū datas aduersus sacrificia paganoꝝ. Et ad bonifaciū loquens de impatorib⁹ ait dis. ix. c. j. Em̄ pro veritate cōtra falsitatem cōstituūt bonas leges: terrent̄ seuientes ⁊ corrigunt̄ intelligentes. Quicūqz vo legib⁹ impatoꝝ que ꝑ dei veritate ferunt̄ obtēperare non vult: grande acquirit supplicium. Idem ad Bonifacium. xxiij. q. iiij. Si ecclesia. loquens ad hereticos ait: Qui aūt scz heretici/dicūt: q̄ contra suas impietates leges iustas institui nolunt: nō petisse a regib⁹ terre aplos talia: nō cōsiderāt aliud fuisse tūc tpis: ⁊ oīa suis cōuenire tpib⁹. Quis em̄ tunc in christū crediderat impator. quis em̄ ꝑ pietate cōtra impietatē leges ferendo seuiret. Tūc em̄ adhuc illud ꝑpheticū implebat̄: Quare fremuerūt gētes: ⁊ ppli meditati sunt inania: Astiterūt reges terre ⁊ ṗncipes cōuenerūt in vnū/aduersus dñm et aduersus christuz ei⁹. Nondū em̄ agebat̄ qđ paulo post in eodem Ps̄. dicit̄: Et nūc reges intelligite: erudimini q̄ iudicatis terrā. Seruite dño in timore: ⁊ exultate ei cum tremore. Quō ergo reges dño seruiūt in timore: nisi qz ea que cōtra dñm iussa fuerint religiosa seueritate ꝓhibendo atqz plectendo. Et sequit̄ qđ. s. allegatū est. Aliter em̄ seruit: qz hō est. aliter etiā qz rex est: Quia homo est: seruit viuendo fideliter: Quia rex est: seruit leges iusta precipiētes/⁊ contraria ꝓhibētes cōueniēti rigore sanciendo. ¶ G Quod etiā exēplis ostendit̄. Nam reges infideles/leges pro fide laudabiliter ediderūt. Nā nabuchodonosor legem edidit pro fidei veritate. xxiij. q. iiij. Quando vult. Quia vt legit̄ Daniel. iij. ait. A me positū est decretū hoc: vt ois populus tribus ⁊ lingua quecunqz locuta fuerit blasphemiā contra deum sidrach/misac/⁊ abdenago/disperеat: ⁊ dom⁹ eius vastetur. Neqz em̄ est alius de⁹ qui possit ita saluare. Rex

Esa. v.

etiam artaxerxes Hester vij. legem edidit dicens: Hoc edictum qđ nūc mittim⁹ in cunctis vrbibus ꝓponat̄: vt liceat cunctis iudeis vti legib⁹ suis. Reges etiā fideles leges ꝓ veritate fidei cōdiderūt. Qđ etiā testatur Aug. in epla ad Vincentiū: vbi corrigit se ipm: eo q̄ prius in opinione erat q̄ nullus ad veritatē christi cogendus esset. Sed illā mutat allegans ad hoc di. Ciuitas mea q̄ cū tota esset in parte donati/ad vnitatē catholicā legū imperialiū timore cōuersa: quā nunc videm⁹ ita aiositatis vestre ꝑniciem detestaris vt in eo nūqz fuisse credat̄. Hoc etiā ratio ꝓbat. Nā ille pōt leges ꝓ fide statuere: qui nō solū pro cōtemplatione hoim sed etiam pro contemplatione dei potest ius condere: hoc autem competit laicali potestati: ergo. Minor patet dis. j. ius ciuile. vbi dicitur: Ius ciuile est quod quisqz populus: vel quecūqz ciuitas sibi proprium humana diuinaqz causa cōstituit. i. ex cōtēplatione dei ⁊ hoim ſm glo. ibidē. Item ois ꝑsona vel cōitas iurisditionē habēs coactiuā/pōt legē statuere de his ad que alias tenent̄: ⁊ ad ea obseruāda pōt subditos pena rōnabili obligare: sed ois fidelis tenet̄ legē diuinā ⁊ ei⁹ ṗcepta seruare: g pōt ad ea seruāda/ hñs iurisditionē/subditos sub certis penis rōnabilib⁹ obligare. Sic hñs iurisditionē pōt ꝑ leges suas subditos suos ad ea obligare: q̄ pacē ⁊ trāquillitatē eoꝝ cōseruāt: ⁊ ea ꝓhibere que pacez turbāt. Sola aūt diuine legis trāsgressio tranqͥllitatem ⁊ pacē turbat: vt ex predictis patet: ergo pōt has ꝓhibere sub moderatis penis. Et ex illis arguit̄: Qui habz cōdere legē: habz eā defendere: ⁊ trāsgressores punire: ⁊ secularis ptās pōt legem cōdere de obseruandis diuinis preceptis: ergo trāsgressores sibi subditos punire. ¶ H Sed hic dicūt heretici ⁊ ceteri hoies morib⁹ perditi/q̄ nemo cogēdus est ad fidē: neqz ad bonū. Nā nemo ad id cogēdus est ad qđ inutiliter cogitur. Ad bonū aūt quis inutiliter cogitur/cū deus aspernet̄ coacta seruitia. Vnde Aplus cum corinthios ad elemosynas hortaretur: ait. Vnusquisqz det prout destinauit in corde suo: ⁊ nō ex tristicia aut necessitate. Hilarem em̄ datorem diligit deus. Vnde datur intelligi/q̄ qui inuitus dat/⁊ rem perdit ⁊ meritū. Itez ad Philemonē ait: Ne velut ex necessitate bonū tuū esset: sed voluntariū. Item. j. Ioh. iiij. Timor nō est in charitate: sed perfecta charitas foras mittit timorem. Qui aūt cogit̄/timore illo ducit̄ qui nō est in charitate. Sine charitate aūt nihil dño placet ⁊ acceptat̄ ad premiū sempiternū. His rn̄det btūs Aug. oñdens q̄ mali cōpellēdi sunt ad bonū. Vnde Donato psbyte. ait. xxiij. q. iiij. Displicet. Displicet (inqͥt) tibi q̄ traheris ad salutē dei: cū tu multos nr̄os ad ꝑniciez traxeris. Quid em̄ volum⁹/nisi te cōprehēdi ⁊ ꝑntari ⁊ seruari ne pereas. Sz neqz hoc tibi fieri debuisse putas: q̄ neminē existimas cogēdū ad bonū. Attende qđ dixerit apls q̄ episcopatū desiderat/bonū op⁹ desiderat: ⁊ tn̄ multi vt episcopatū suscipiāt: tenent̄: inuiti ꝑducunt̄: includunt̄: patiunt̄ inuiti mala q̄ nolūt: donec eis assit volūtas suscipiēdi (alī suscipiendi) opis boni. Quāto magis vos ab errore ꝑnicioso in quo nobis inimici estis: trahēdi estis: ⁊ ꝑducēdi ad veritatē: vel cognoscendā vel eligendā: nō solū vt honorē salubriter habeatis: sed etiā ne nequissime pereatis. Sequit̄ ¶ I Dicis dñm dedisse liberū arbitriū: ideo nō debere hoiem cogi ad bonū. Quare ergo illi de quib⁹. s. diximus: cogunt̄ ad bonū. Intende ergo ⁊ ꝯsidera q̄ nō ideo volūtas bona misericorditer impēdit̄ vt mala volūtas hominis diligat̄. Nā quis nesciat: nec dānari hoiem nisi merito male volūtatis: nec liberari nisi bonā habuerit voluntatem: nō tamen ideo qi diliguntur: male sue volūtati impune ⁊ crudeliter ꝑmittendi sunt. Sed vbi potestas datur a malo ꝓhibendi: ⁊ ad bonū sunt cogendi. Nam si voluntas mala semꝑ sue ꝑmittēda est libertati: quare israelite recusantes ⁊ remurmurātes/tam duris flagellis a malo ꝓhibebant̄: ⁊ ad terrā ꝑmissiōis cōpellebant̄. Si volūtas mala sue ꝑmittēda est libertati: quare paulus nō est ꝑmissus vti sua pessima volūtate: qua ꝑsequebat̄ ecclesiā: sed ꝓstratus est vt excecaretur; excecatus est vt mutaret̄: mutatus est vt

ij. Corin th. ix.

mitteref:missus est vt qualia fecerat in errore:talia p veri tate pateref. Si volūtas mala semp sue pmittēda est liber tati:quare monef pater in scripturis sanctis filiū durū nō solū verbis corripere:sed etiā latera ei⁹ tūdere: vt ad bonā disciplinā coact⁹ ac domit⁹ dirigaf. Vñ idem salomō dicit: Tu percutis eum virga:aiam autem eius liberas a morte. Si aūt mala volūtas semp sue pmittēda est libertati: qua re corripiunf negligentes pastores: ⁊ dicif eis:Errantem nō reuocastis:pditū nō inq̄sistis. Et vos oues christi estis: characterē dñicū portatis in sacramento qδ accepistis: sed errati ⁊ peritis. Nō ideo vobis displiceam⁹:q: reuocam⁹ errātes: ⁊ querim⁹ pditos. Meli⁹ eñ facim⁹ voluntatē dñi monētis: vt vos ad ouile ei⁹ redire cogam⁹:q̄ cōsentiamus volūtati errantiū: vt perire vos pmittam⁹. Noli ergo iam dicere qδ assidue audio te dixisse: Sic volo errare. sic volo perire. Meli⁹ hoc oino perire nō pmittim⁹ quātū possum⁹ nō. Sequif:Vδ te in puteū q̄ morereris misisti;vtiq̄ libe ra volūtate fecisti.q̄ crudeles essent serui dei: si huic male volūtati tue te pmitterēt:⁊ nō te de illa morte liberarēt.qs eos nō merito culparet: qs impios nō recte iudicaret. ⁊ tñ tu te volēs in aquā misisti vt morereris;illi te nolentē leua uerūt de aqua ne morereris. Tu fecisti fm volūtatem tuā: sed in pnicē tuā:illi cōtra volūtatē tuā: sed cōtra mortē tuā Si ergo salus illa corporalis sic custodienda est: vt etiā in nolentib⁹ ab eis q̄ eos diligūt seruef: quātomagis illa spi ritualis in cui⁹ desertiōe mors eterna metuif. Et sequif: Re peris sicut audio: qδ in euāgelio scriptū est:recessisse a dño septuaginta discipulos: ⁊ arbitrio sue male ⁊ impie disces sionis fuisse pmissos:ceterisq̄ duodecim q̄ pmāserāt: fuis se rñsum: Nūquid ⁊ vos vultis abire. Et nō attendis:q: tūc eccl'ia nouello germine pullulabat:nōdūq̄ completa fuit illa pphetia: Et adorabunt eū oēs reges terre: oēs gentes seruient ei. Qδ vtiq̄ quanto magis implef: tanto maiore vtif eccl'ia ptāte: vt nō solū inuitet:sed etiā cogat ad bonū. Hoc dñs significare volebat:q̄ q̄uis haberet magnā po testatem: primo tñ elegit cōmendare humilitatē. Hoc etiaz in illa cōiugij similitudine satis euidēter ostendif: vbi mis sis ad inuitatos ⁊ venire noluerūt. Et ait seruo: Exi cito in vias ⁊ plateas ⁊ vicos ciuitatis: ⁊ pauperes ac debiles/et cecos/⁊ claudos introduc huc. Et ait dño seru⁹: Factū est vt imperasti: ⁊ adhuc locus est. Et ait dñs seruo: Exi in vias ⁊ sepes: ⁊ cōpelle intrare vt impleaf dom⁹ mea. Vide nunc quēadmodū de eis q̄ pmo venerāt/dictū est: introduc eos: tunc dictū est/cōpelle. Ita significata sunt eccl'ie pmordia adhuc crescentis: vt essent vires etiā cōpellendi. Et iterū idē Aug. xxiij.q.iiij. Quis nos. Quis nos (inquit) pōt ampli⁹ amare q̄ christus: qui aiam suā posuit p ouib⁹ suis. Et cum petrū ⁊ alios aplos verbo solo vocasset: paulū ecclesie sue postea magnū edificatorē: sed horrendū antea vastatorem nō solū voce cōpescuit: verū etiā ptāte pstrauit: atq̄ infide litatis tenebris seuientē: ad desiderandū lumen cordis vt surgeret pri⁹ cecitate corporis pcussit. Si pena illa nō esset nō ab ea postmodū sanaref. Et qñ apertis oculis nihil vi debat: si eos saluos haberet: nō ad impositionez man⁹ ana nie: vt eoꝝ aperiref intuitus tanq̄ squamas quib⁹ clausus fuerat: inde cecidisse scriptura narraret. Vbi est/vbi est qδ illi clamare cōsueuerunt: liberū est credere vel nō credere. Cui vim christ⁹ intulit: quē coegit. Ecce habent paulū apo stolū: Agnoscāt prius in eo cogentē christū: ⁊ postea docē tem: prius ferientē ⁊ postea consolantē. Mirū est eñ/quō ille qui pena corporis ad euangeliū coactus intrauit: plus illis omnib⁹: qui solo verbo vocati sunt: in euangelio labo rauit. Et quem maior timor cōpulit ad charitatē: eius pfe cta charitas foris mittit timorē. Cur ergo nō cogeret eccle sia perditos filios vt redirent. Ex his ⁊ aliijs multis q̄ bre uitas omittere suadet: satis patet etiam malos ad bonū co gendos esse. ¶ Ad Et p hoc ad replicas contra hoc indu ctas simul respondef: q̄ si bonū ad qδ mali cogunf: semp inuiti tolerarent: ⁊ nunq̄ voluntarij seruirent: inutiliter co gerentur ad illud, ⁊ hoc quantū ad seipsos; licet nō inutili ter quantū ad alios huiōi pena territos: ⁊ a malo cohibi tos. Sed q: humane nature est: ⁊ ea que in desuetudinē ve niunt abhorrere: ⁊ cōsueta velle magna custodia diligere: flagellis tribulationū mali sunt cohibendi a malo: ⁊ pvo candi ad bonū: vt dū timore pene malū in desuetudinē du citur: abhorreaf: bonū vo ex consuetudine dulcescat. Vnde Aug. in pō. cxxvij. Cum p timorem gehenne cōtinet se ho mo a pctō: fit consuetudo iusticie: ⁊ incipit (qδ durū erat) amari: ⁊ incipit timor excludi a charitate: ⁊ succedit timor castus quo timem⁹ ne tardet: ne discedat: ne eo careamus. Ille vtilis: sed nō pmanet in eternū: vt iste. Et per hoc pa tet solutio prime ⁊ vltime replice. Ad aplm corinthijs et philemoni scribentem: vt bonū eoꝝ nō necessariū sit: sꝫ vo luntariū. Dicendū q̄ aplus loquitur de operib⁹ misericor die: que extra casum necessitatis sunt opera supererogatio nis: ⁊ ad illa nemo debet cogi: cū nō sint de necessitate salu tis/neq̄ precepti: ⁊ quantū ad illa/homo stat suo li.ar. Se cus de his q̄ precepta sunt: quoꝝ transgressio inducit mor tem sempiternā. ¶ Ad Quarto pbatur pposito principa lis exemplis veterū potestatū secularium tam fidelium q̄ gen tiliū. Et quidē de gentilib⁹ nabuchodonosor ⁊ asuero iā.ō. dictū est: q̄ laudabiliter leges cōdiderunt contra blasphe mos ⁊ pro cultu dei veri. Quib⁹ addi pōt Cyrus rex persa rum: vt habetur. j. Esdre: ⁊ Darius successor Cyri: qui plu res leges statuerūt pro edificatione templi hierlm ⁊ cultu dei: impēsas etiā dederūt: ac impedientes corripiebāt: vt li ber Esdre ⁊ Neemie clare docēt. Deniq̄ ob quā causaz pn cipes romani ac ceteri tyrāni tā crudeliter seuiebāt in apo stolos ac martyres: qui fuerūt viri pacifici: nihil cōtra rem publicā molientes: nec tpalia cuiuscūq̄ diripientes: q: oia cōtempserūt: nec pacem cōem turbātes: nemini nocentes: oib⁹ benefacientes: ⁊ infirmos curātes. Nihil eñ bono sta tui reipublice ɔtrariū/eis tanq̄ maleficia obiectū est: dūta xat q: idolis sacrificare cōtempserūt: ipsaq̄ cōtemnēda po pulū docuerūt: ideo cōtra eos tyranni tanq̄ deoꝝ suoꝝ fal sorum zelatores: in eoꝝdem vindictā exarserūt. Quid pu tatis egissent/si verū deū cognouissent pro ei⁹ cultu conser uando. Docuit exemplo Cōstantinus de tyrānide ⁊ idola tria ad fidem ⁊ veri dei cognitionē cōuersus. Deniq̄ ad fi deles vtriusq̄ test. principes rediens: quātū pro augendo dei veri cultu: quantū cōtra trāsgressores ⁊ idolatras ege re/Dauid/iosaphat/ezechias/helias ppheta/iosias: cete ri q̄ plurimi qui legitima potestate freti: ⁊ leges sctās pro obseruatiōe diuinoꝝ mādatoꝝ statuerunt: ⁊ trāsgressores ad eoꝝ emēdationē ⁊ ceteroꝝ terrorē: penis huiōi statutis affixerūt: vt satis declarāt libri regū/Paral. immo tota ve teris testamēti historia. In nouo aūt testamento qδ lex est amoris: nō timoris: in quo nō sicut in priori testamento: ex maiori parte seruiētes timore pmedanf: sꝫ maxime dilectio ne nutriebanf: lꝫ rari⁹: nō tñ oino defuerūt tales vindicte xxiij.q.iiij. ea vindicta. Nam ⁊ in principio nascētis eccl'ie verbis beati petri apli ananias ⁊ vxor ei⁹: sicut Act. v. legi tur: exanimes ceciderūt: nec resuscitati/sed sepulti sunt: vt dicit Aug. in li.j. de ser. dñi in mōte: ⁊ cōtra Faustū. xxiij.q. iiij. q̄d crudele. Sic plane ⁊ aplus nō crudeliter: sed amica biliter: tradidit hoiem sathane in interitū carnis. j. Coꝛ. v. vt spūs ei⁹ saluus sit in die dñi nr̄i iesu chri. Tradidit ⁊ alios vt discerent nō blasphemare: correcti scilꝫ demonis vexa tione. ¶ Quid dicam de religiosis ac sanctis christiani re gni imperatoribus regibusq̄: sancto Karolo magno: san cto Ludouico: Justiniano ceterisq̄ legum cōditorib⁹. quā ta statuerunt pro fide catholica: quanta contra hereticos/ blasphemos/ac ceteros mandatorum dei transgressores: quas suas leges nō inaniter statuerunt: sed fideliter execu ti sunt. Quorum edicta imperialium legum codicibus in scripta sunt: ⁊ vsq̄ in hodiernum diem: ⁊ in vniuersitatib⁹ publice leguntur: et in secularibus iudicijs practicantur. Et ex his omnib⁹ satis existimo probatā propositionis se pte partez secundā: qua dicitur/q̄ secularis potestas tenef publice delinquētes in legem dei cōgrua coertiōe ad aduer

tere. ¶ M Sed in his correctionibus ministrandis duo
diligenter attendenda sunt. Primū: ne modū peccati corre
ctionis modus excedat. Secūdū: vt nō vindicte appetitu:
sed charitatis instinctu fiat. De primo loquit̄ beat⁹ Augu.
cōtra Petulianū. xxiij. q. iiij. Qui peccat. Qui peccat (in
quit) nō peccat legis autoritate: sed cōtra legis autoritatē.
Quia vo interrogas q̄ sit ratio psequēdi: vtrissim te inter
rogo. cui⁹ sit vox in Ps. dicentis: Detrahentez secreto pri
mo suo hunc psequebar. Quere itaq̄ causam ꝛ modū pse
cutionis: ꝛ noli tanta imperitia maloꝝ generaliter psecu
tiones reprehendere. Non em̄ psequimur vos: nisi quēad
modū veritas psequit̄ falsitatem. Sed petulian⁹ dixit: Si
apostoli persecuti sunt aliquē: aut aliquē tradidit christus
Aug. rn̄det: Possum quidē dicere ipm̄ sathanā oib⁹ malis
hoibus esse peiorem: cui tn̄ tradidit apl's hoiem ad interi
tum carnis: vt spūs saluus sit in die dn̄i nostri iesu christi.
Item ꝛ alios de quib⁹ dicit: quos tradidi sathane: vt discāt
nō blasphemare. Et dn̄s flagellatos expulit de templo im
probos mercatores: vbi etiā cōnexū est testimoniū scriptu
re dicentis. Zelus domus tue comedit me. Ecce inuenim⁹
aplm̄ traditorem: christū psecutorē: quare p violētissimas
turbas etiā vltro improbi estis ecclesijs catholicis. Vbi po
teritis aduertere q̄ innumerabilib⁹ exemplis res ipa indi
cat. Sz dicitis vos loca vestra defendere: ꝛ resistitis fusti
bus ꝛ cedib⁹ quibuscūq̄ poteritis: quare nō audistis vocē
dn̄i dei dicentis: Ego aūt dico vobis nō resistere malo: aut
si fieri pōt: q̄ aliqn̄ recte p vim corporalē resistat violentis
nec ideo preceptū violet. qđ audiuim⁹ a dn̄o: Ego aūt di
co vobis nō resistere malo. Cur nō etiā hoc fieri pōt p ordi
natos ꝛ legitimas ptātes de sedib⁹ q̄ illicite vsurpant̄: vel
ad iniuriā dei retinent̄: vt pius expellat impiū: ꝛ iustus in
iustū. Neq̄ em̄ eodez mō passi sunt pseudo pphe ab helia:
quo ipse helias a rege nequissimo: scz achab. Aut q2 flagel
latus est dn̄s a psecutorib⁹: passionib⁹ eius cōparādi sunt:
quos ipse de templo flagellatos eiecit. Restat igit̄ vt nihil
aliud requirendū esse fateamini: nisi an iuste: an impie fece
ritis. Nō miremini si nō desunt ministri deo. p quos flagel
lamini: q2 psecutionem patimini non a nobis: sed sicut scri
ptū est: ab ipsis factis vestris. Et infra: De psecutione ve
stra querela sedabitur: si cogitetis prius ꝛ intelligatis nō
oēm psecutionem esse culpabilē. alioquin vo nō laudabili
ter diceret̄. Detrahentē secreto primo suo hunc psequebar
Nam quotidie videm⁹: ꝛ filiū de patre tanq̄ de psecutore
suo cōqueri: ꝛ cōiugez de marito: ꝛ seruū de dn̄o: ꝛ colonū
de possessore: ꝛ reū de iudice: ꝛ militem vel puincialē de du
ce: vel rege: Cū illi plerūq̄ ordinatissima ptāte hoies sibi
subditos p terrores leuium peccatū a grauiorib⁹ malis phi
beant atq̄ compescāt. Plerūq̄ aūt a bona vita ꝛ bonis fa
ctis minando ꝛ seuiendo deterreant. Sz cū a malo illicite
phibeant. correctores ꝛ cōsultores sunt. Cū aūt a bono et
licito. psecutores ꝛ oppressores sunt. Sed culpant̄ etiam q̄
phibent a malo: si modū pcti. modus correctiōis excedat.
Ecce q̄ excessus correctionis in vitio est corrigentis. Mo
derata igit̄ ꝛ tēperata debet esse correctio. ¶ N De scđo
scz q̄ nō vindicte appetitu: sed charitatis affectu correctio
fiat: loquit̄ beat⁹ Aug. ad Vincentiū donatistā (ꝛ allegat̄
xxiij. q. iiij. c. nimiū) dicens: Nimiū sunt inquieti: quos per
ordinatas a dn̄o ptātes seculares: cohiberi atq̄ corrigi mi
hi nō videt̄ inutile. Nā de multoꝝ iā correctione gaudem⁹
Et sequit̄: Si em̄ quisq̄ inimicū periculosis febrib⁹ freneti
cum factū currere videret in precipitiū: nōne tunc potius
malū pro malo redderet: si sic eū ire pmitteret: q̄ si corrigē
dū curādūq̄ ligaret: ꝛ tn̄ tūc ei molestissim⁹ ꝛ aduersissim⁹
videret̄. q̄ vtilissim⁹ ꝛ misericordissim⁹ extitisset. Sz plane
salute reparata tanto ei vberi⁹ grās ageret: quātomin⁹ sibi
pepcisse sensisset. Et post pauca: At quibusdā ista nō psunt
Nunqđ ideo negligēda est medicina: q2 nōnulloꝝ insana
bilis est pestilentia. Et sequit̄: Nō ois qui parcit amicus
est: nec ois qui verberat inimicus. Meliora sunt vulnera
amici. q̄ blanda oscula inimici. Melius est cuz seueritate
diligere. q̄ cum lenitate decipere. Vtilius esurienti panis
tollitur: si de cibo securus iusticiā negligit: q̄ esurienti pa
nis frangit̄: vt iniusticie seductus acquiescat. Et infra: Pu
tas neminē debere cogi ad iusticiā: cū legas patremfami
lias dixisse seruis: quoscūq̄ inueneritis cogite intrare. Cū
legas ꝛ ipm̄ primo saulū: postea paulū: ad veritatē cogno
scendā ꝛ tenendā: magna violentia christi cogentis esse cō
pulsum. Et infra: Noueritis fure aliquādo auertēdis peco
ribus pabulū spargere: ꝛ aliquādo pastorē flagello erran
tia pecora reuocare. Et post pauca: Aliqn̄ ꝛ qui persecutio
nem patit̄. iniustus est: ꝛ qui eā facit. iustus est. Sed plane
sepe ꝛ mali psecuti sunt bonos: ꝛ boni malos. Illi nocēdo
p iniusticiā: isti cōsulendo p disciplinā. Illi inaniter: isti tē
peranter. Illi seuientes cupiditate: isti charitate. Nā q̄ tru
cidat nō cōsiderat quēadmodū laniet. Qui aūt curat. cōsi
derat quēadmodū secet. Ille psequit̄ sanitatē: iste putredi
nem. Occiderūt impij pphas: occiderūt impios ꝛ pphete
Flagellauerūt iudei christū: iudeos flagellauit ꝛ christus.
Traditi sunt apli ab hoib⁹ humane ptāti: tradiderūt apli
hoies sathane. In his oib⁹ qđ attendit̄. nisi quis eoꝝ p ve
ritate: q̄s p iniquitate: quis nocēdi causa: quis emendādi
spū seuiat. Nō ergo vindicte appetitu: sed affectu diligētis
sibi subditos corrigere debēt seculares ptātes. ¶ O Et
p hoc respōdēdū est ad rōnes in pncipio hui⁹ lectiōis mo
tas. Ad pmā q̄ arguit. q̄ ad papā spectat de quocūq̄ mor
tali crimine corrigere christianū ꝛc. Dicit̄ vno mō q̄ ad ec
clesiā spectat duplex punitio seu correctio. Vna in foro pe
nitentiali. Alia in foro cōtentioso. Prima spectat ad iudicē
ecclesiasticū respectu cuiuslibet christiani pro quocūq̄ pec
cato. Scđa correctio nō semp spectat ad iudicem ecclesiasti
cū: presertim in criminib⁹ secularib⁹: sed in certis casib⁹: vt
quādo criminosi etiā tpali iurisdictiōi ecclesiasticoꝝ sunt sub
iecti. Silr dū nō est iudex secularis: aut dū negligens fue
rit faciendo iudiciū ꝛ iusticiā vel crimina puniendo. Aut
qn̄ iudex secularis nō pōt delinquenti penā inferre: vt qn̄
crimen est manifestuz: ꝛ tamen criminosus latet: ꝛ forte in
alijs casib⁹ quos ponūt canoniste. Propter quā duplicem
correctionem caute attendendū est: de qua loquunt̄ auto
ritates scrōꝝ ꝛ canonis: que vident̄ superficietenus cōtrarie.
Et cōsequenter negat̄ cōsequētia: q̄ peccatoꝝ correctio nō
ptineat ad iudicez secularē. alioquin supprimeret̄ ois pote
stas puniendi quecūq̄ crimina secularia potestatū secula
rium: qđ manifeste sacris canonib⁹ aduersat̄: vt in eodē ale
gato ca. Nouit. prz: vbi dicit̄: Nō putet aliq̄s q̄ illustris
regis francoꝝ iurisdictionē pturbare aut minuere intenda
mus: cum ipse iurisdictionem nostrā nec velit. nec debeat
impedire. Et sequit̄: Non em̄ intendim⁹ iudicare de feudo
cuius ad ipsum spectat iudiciū. Ad pbationes consequen
tie. Alioquin si eiusdez peccati correctio ꝛc. Dicit̄ q̄ eiusdē
pcti correctio in diuerso foro pōt ad diuersos spectare: ꝛ a
diuersis corrigi. absq̄ perturbatione catholice pacis: dum
pene illate se nō impediūt: nec forus forū. sicut est videre in
multis criminib⁹ que a iudice ecclesiastico puniūtur pena
excōicationis: ꝛ a seculari pena mortis: vt crimen heresis.
presbytericidij. sacrilegij ꝛc. Sic etiam in diuersis casibus
eiusdem criminis correctio ad diuersos spectare pōt absq̄
pacis perturbatione: ꝛ hoc eiusdem in numero vel in spe
cie. Sic dum pena vnius fori cōtemnitur: supplet̄ per penā
alterius fori: que ab omnibus timetur. Et per hoc nō con
tingit aliquem publice pena sufficienti cōteri. cōtra illud:
non punit dn̄s bis in idipsum. Quia pena totalis ꝛ ppor
tionalis peccato quandoq̄ integratur ex pluribus penis
partialibus eiusdem fori vel pluriū. Sed quādo in vno fo
ro delictū sufficienter punitū esset: cessare debet pena alte
rius fori. ¶ P Ad secundā q̄ arguit q̄ ptās secularis nō
habet se intromittere de spūalib⁹ que ad eam nō ptinēt: ad
quod etiā multe autoritates canonū adduci pn̄t. ¶ Ideo
pro solutione illius ꝛ sequentiū est aduertendū: q̄ rem ali
quā ad aliquē ptinere dupliciter pōt cōtingere. Primo mō
res aliqua ad aliquez ptinet tanq̄ in potestate eius aliquo

Pā. c.

Nā. ſ. ſm aliq̄ trāslatiō. i. c. iii.

modo existens: vt scz de eis si sibi placuerit (nō tamē cōtra
diuin̄ ꝛ rationem rectā: vel leges iustas seu consuetudines
laudabiles) valeat ordinare. Et illo mō spūalia ꝛ diuina
res etiā ecclīastice/ ac dignitates ecclīe nō ptinent ad ptā/
tem secularem: nisi in aliquo casu speciali. Alio mō res alīq
que pertinent ad aliquem tanq̄ defendende ab eo. Et isto
mō res ecclīarum ptinent ad laicos. Sic etiā fides spectat
ad laicos: q2 eam viriliter ꝛ potenter defendere tenentur.
Et honorem dei tanq̄ veri christiani tueri: ꝛ offensas eius
cohibere. Et p hoc possunt laici statuere arcti⁹ suos subdi/
tos obligādo: ne psonas ecclesiasticas: aut res earū offen/
dant vel molestent iniuste: ꝛ contrariū facientes penis de/
bitis coercere. Et multomagis ne deū offendāt: fidem pse/
quanẗ ꝛ impugnent: sacramēta insultent: sacrilegia cōmit/
tant: ꝛ similia: sub certis penis rōnabilib⁹ phibere. Licet
hmōi eoꝝ statuta nō se extendant nisi ad suos subditos lai/
cos: nō ad clericos: neq3 hmōi penis sic p eos statutis pos/
sunt psonas a sua iurisditione exēptas castigare: possunt
tamen licite sibi subiectos statutis penis cohibere. Et ſm
hoc oēs autoritates exponēde sunt: que videnẗ a laicis tol/
lere autoritatem se quouis mō intromittendo de spūalib⁹
ꝛ ecclīasticis: scz primo mō de eis ordinādo ꝛc. nō secūdo
mō. Quis em̄ papa nō cōmendaret legē imperatoris statuē/
tis summū pontificem nō deberi in suo regimine pturbari
nullū laicū res ecclīasticas cōtingere: aut ecclīas spoliare
ꝛc. Et p hoc correctio pctōꝝ: sine tn̄ impedimento ecclīa/
stice iurisditionis: quantum ad pctōres laicos in foro con/
tentioso pōt ptāti laicali cōuenire. ¶ Q Ad tertiam que
arguit de criminib⁹ ecclīasticis: q nō ptinet ad iudicem se/
cularem. Dicendū q crimen diuersimode dicẗ ecclīasticū
ꝛ seculare: Qn̄q3 rōne psone cōmittentis: q2 ecclīastica vel
secularis. Vel ratione cognitionis: q2 ei⁹ cognitio tn̄ spe/
ctat ad clericos in sacris litteris eruditos: vt crimina in sa/
cramenta matrimonij ac cetera cōmissa. Vel ratione obie/
cti: q2 immediate in deū sacramenta vel res ecclīe admis/
sum vt heresis blasphemia sacrilegiū. Vel rōne punitio/
nis seu pene infligende. Secūdū quoꝝ diuersitatē modo/
rū idem pctm̄ pōt nunc dici ecclesiasticū: nūc seculare. Et p
hoc vario mō respōdendū erit. Tamē quantū nūc sufficit:
dicẗ q crimen ecclīasticū p̄mis duob⁹ modis regulariter
ꝛ principaliter nō spectat ad ptātes seculares. Licet in ca/
su etiam vtroq3 mō ad laicos possit spectare crimen ecclīa/
sticū: vt dum clerici in eoꝝ punitione essent negligentes:
aut etiā maliciose errarent in iacturā fidei: vt si manifestā
heresim fouerent. Crimen vero ecclīasticum tertio ꝛ quarto
modis etiā ad ptātez secularē ptinet. Possunt em̄ laici pu/
nire in suis subditis crimina in deū cōmissa ꝛ in res ecclīa/
sticas. In omi em̄ secta reges etiā distincti a sacerdotibus
punierūt illa crimina q̄ putauerūt in deū vel deos suos: ꝛ
cōtra religionem suā cōmissa: vt. s. habitū est. Sic christia/
ni pncipes licite puniūt ꝛ occidūt occisores sacerdotū: fu/
res rerū ecclīasticarū: incendiarios ecclesiarū: effusores sa/
cramenti eucharistie: ꝛ vasoꝝ ei⁹ raptores: etiā nō requisiti
ad hoc p ecclīe platos. Ideo multomagis ꝛ puniūt crimi/
na in deuz cōmissa q̄ in sacerdotes ꝛ res ecclīasticas: teste
btō Aug. xxiij. q. v. Si ppterea. Si ppterea (inquit) psecu/
tor nō fuit nabuchodonosor rex: q2 scelus in sanctū danie/
lem cōmissum vindicauit iustissime: quō vindicandum est
a regibus q christi sacramenta exufflanẗ. Si pphe mēbra
q2 in periculū missa sunt: sic vindicari meruerūt. Non ergo
vniuersaliter cause ecclīastice: vtputa causa fidei ꝛ dei ad
seculares ptātes nō ptinent. Sicut ꝛ defensio fidei non ad
solos clericos ptinet: sed ad oēs fideles. Nō em̄ clericoꝝ
est tn̄ deus: immo etiā de⁹ est ꝛ laicoꝝ: sicut fides equa est
laicoꝝ ꝛ clericoꝝ. alioquin laici nec fidem defendere tene/
rentur: nec fidē psequentes opprimere. ¶ Item si iudex se/
cularis sibi subditos p crimine heresis (qđ ecclīasticū est:
q2 immediate in deū ꝛ fidem catholicā) punire nō posset:
nec in causa illa eos iudicare: quō pater filiū p crimine he/
resis coercere posset. Neq3 etiam iudex laicus clericū ab ec/
clesia pro heresi cōdemnatū: ꝛ suo foro traditum iudicar e
posset. ¶ Neq3 vt quidā dicere voluīt: Iudex secularis in
tali casu est merus executor sn̄ie iudicis ecclīastici. Quia sic
nō posset ei infligere nisi penā ab ecclīastico iudice taxatā.
Qđ falsum est: q2 punit eū ſm leges suas infligendo penā
mortis p seculares leges taxatā. Sicut ergo facit in clerico
sue curie tradito: nō min⁹ facere pōt de laico heretico sibi a
iudice ecclīastico nō tradito. Quia laicus nō min⁹ est semp
de foro suo q̄ clericus priuilegijs clericalib⁹ exutus: et per
hoc suo foro relict⁹. Et cōtra hanc solutionem nō militat ca/
non nicolai pape allegat⁹: neq3 beati cypriani: q2 imperator
corrigendo crimina queq3 in suis subditis limites sue ad/
ministrationis nō exit: nec reb⁹ diuinis aut ecclīasticis or/
dinandis vel disponendis: sed defendendis ꝛ iniurias vin/
dicandis se implicat. sicut nec pater filiū: aut marit⁹ coniu/
gem pro talib⁹ emendādo in leges ecclīasticas impingūt.
¶ R Ad quartā per idem dicẗ: q ad distinctas ptātes
spectant cause distincte: non quātū ad oia: sed quantū ad
aliqua. Nā cadez causa spectat ad diuersas ptātes: vt. s. pa/
tuit de causa heresis: q̄ ptinet ad iudiciū ecclesiasticū: quan/
tum ad cognitionez qua aliquis iudicaẗ heretic⁹ ſm cōem
cōsuetudinem: ꝛ tn̄ quantū ad punitionē exterminantē nō
spectat ad ptātem ecclesiasticā: s3 dūtaxat secularē. ¶ Pre/
terea distincte ptātes possunt de eadez causa iudicare. Si/
cut ptās ecclīastica iudicat causas seculares pp̄ter negligē/
tiam iudicū seculariū. Sic etiā ptās secularis facere posset
in causa ecclīastica dum negligentia clericoꝝ in graue pre/
iudiciū fidei vergeret. ¶ Ad quintā: verū est quādo per se
quis iudicat: ꝛ per alios veritatem discernere sufficientes.
Alioquin necesse foret papā esse peritissimū theologum ꝛ
canonistā: immo ꝛ legistā: cū ad ipm oēs cause in casu sunt
referende. Similiter ꝛ epōs: cui⁹ oppositū frequenter vide/
mus. ¶ Item pn̄t laici etiam esse vtriusq3 iuris periti sicut
clerici. Possunt deniq3 vti iurisperitoꝝ cōsilio. sicut in secu/
larib⁹ iudicijs frequenter cōtingit: dum monetarij ac cete/
ri artifices cōtendūt de aliquo suas artes cōtingente: qua/
rum peritiā iudex ipe nō habet: ꝛ peritoꝝ in illis artib⁹ cō/
silio ꝛ dictamini acquiescere cogit. ¶ Qđ addiẗ: q cōmis/
sum est sacerdotib⁹ discernere inter leprā ꝛ nō leprā: veruz
est generaliter ꝛ maxime in dubijs: quādo scz dubitari po/
test de aliquo an sit pctm̄ vel ne. Dum vero manifestuz est
actū aliquem esse pctm̄: nō solū sacerdotib⁹: sed omi q̄nq3
populo cōmissa est punitio etiā respectu ei⁹ qui dormit in
sinu suo. vt habeẗ Deuterō. xiij. Unde etsi cognitio inter le/
pram ꝛ non lepram generaliter cōmissa sit solis sacerdoti/
bus: nō tamen punitio pctōꝝ iā cognitoꝝ solis clericis cō/
missa est. Patet de heretico per clericos conuicto. ¶ Per
hoc etiā ad sextū dicẗ q cōtingit diuersos iudices in eadē
vel simili causa vti diuersis legib⁹: ꝛ vnū iudicem obliga/
ri ad iudicandū ſm aliquas leges: ſm quas nō teneẗ alius
iudex iudicare: vt patet de vno iudice in gallia: ꝛ de alio in
germania. Sic ꝛ iudices ecclīastici iudicant legibus suis:
ꝛ non imperialib⁹: ꝛ seculares iudicant ſm leges imperia/
les: ꝛ nō ecclesiasticas: ꝛ hoc quando leges sibi nō sunt cō/
trarie: nec vna est alterius impeditiua: sed simul se compa/
tiuntur. Et sicut crimina possunt puniri ſm leges canoni/
cas simul ꝛ ciuiles: sicut hereticus percellitur excōmunica/
tione per canones: ꝛ simul vltimo supplicio per leges que
pene simul stant: sic incendiarius ecclesiarū. sic presbytericis
cida: et de multis alijs ita pōt iudicari ſm diuersas leges.
¶ S Ad vltimū iā responsum est. Nam esto q imperato/
res christiani nō haberent aliā potestatē q̄ imperatores gē/
tiles quib⁹ successerūt: qđ tamen verū nō est: quoniā ad ali/
quid tenetur vt imperator christian⁹: ad qđ nō tenebatur vt
imperator successor gentilis. Teneẗ em̄ nunc regere impe/
rium ſm legem christi: ad qđ non tenebaẗ iulius cesar ante
christi aduentū. Sed posito q isti nō haberent aliam pote/
statem q̄ illi: patuit q illi magno zelo vindicauerūt deo/
rum suoꝝ iniurias: licet in hoc peccauerūt q falsos deos
pro vero deo coluerunt. Spectabat autem ad eos non im/

quantum imperatores pagani: sed inquantū imperatores
humani colere deum: ꝛ derelinquere idola: q: hoies. Oīs
em̄ homo ait Greg. in moral. h. ij. eo ipō ꝙ homo suū intel-
ligere debet autorē: cui tanto magis seruiat: quāto se de se
ipō nihil esse cognoscit. Ad hoc data est lex: addita sunt p̄ce-
pta: nō solū fideliū siue sub lege viuentiū: sꝫ etiā eoꝝ q̄ sub
lege nō fuerūt. i. gētiliū legē sc̄ptā nō habētiū. Quia vo ipe-
ratores ꝛ reges/spectabat ad eos catholicos defendere: et
idolatras ac blasphemos punire: Licet errauerint ꝛ de fa-
cto cōtrariū fecerint. Et ideo ad imperatores/reges ꝛ p̄n-
cipes: q̄ eos successerunt in principatu: spectat in sibi subdi-
tis dei veri iniurias vindicare: ꝛ ita pctā punire. ¶ T Sꝫ
adhuc pro pleniori intellectu solutionis prime rationis re-
plicatur. Nam in tota scriptura nō inuenit aliqd ordinatū
de potestate coercendi delinquentes/nisi Matthei. xviij.
Si peccauerit in te frater tuus: corripe eū ꝛc. Ubi additur
ꝙ si nō audierit eos: dic eccl̄ie. Si aūt eccl̄iam nō audierit:
sit tibi sicut ethnicus ꝛ publican⁹. Ergo apud ecclesiam est
potestas coercendi vel ei⁹ prelatū: ꝛ ita nō apud laicos. Et
huic inniti videt cōstitutio Innocē. de iudicijs. nouit. Ubi
allegat istū textū euangelij: Si peccauerit in te frater tuus
ꝛc. Et subdit: Nō em̄ intendimus iudicare de feudo: sꝫ de-
cernere de pctō: cui⁹ ad nos ptinet sine dubitatione censu-
ra: quā in quemlibet exercere possum⁹ ꝛ debem⁹. Et sequit
Nullus qui sit sane mentis ignorat: quin ad officiū nostrū
spectet de quocūq mortali pctō/quemlibet corrigere chri-
stianū: ꝛ si correctionem cōtempserit/ꝑ districtionem eccle-
siasticā coercere. Cum ergo ois punitio fiat pro mortali cri-
mine: vt plurimū ergo punitio criminū ad solos ptinet ec-
clesiasticos: nō ad iudices seculares. Item Apls. j. Cor. vj.
reprehendit corinthios: pro eo ꝙ litigabāt apud iudices se-
culares: ꝛ deserebant iudiciū ecclesie: q̄ debuit iudicare in-
ter fratrem ꝛ fratrem: etiā de secularibus/dicens: Nescitis
quoniā angelos iudicabimus. Quātomagis secularia ꝛc.
Ergo de secularib⁹ spectat ad ecclesiā iudicare: ꝛ per conse-
quens per iudicem ecclesiasticū sunt criminosi etiā pro cri-
minibus secularib⁹ puniendi. ¶ V Ad istas replicas di-
citur: Ad primā vno mō: ꝙ per illa verba saluatoris nō tri-
buitur aliqua potestas iudicib⁹ ecclesiasticis plus q̄ secu-
laribus. Nam ibi nō accipit ecclesia pro ecclesiasticis viris
qui clerici appellant tm̄: sed pro cōgregatione fideliū vni-
uersali vel particulari: que clericos ꝛ laicos cōprehendit.
¶ Dicit em̄ ꝙ in tota scriptura diuina vtriusq testamenti
nō accipit nomen eccl̄ia specialiter pro clericis: licet sic se-
pe in canonibus accipiat. Voluit ergo saluator/ꝙ pecca-
tum delinquentis post secretā correptionem/ꝛ testiū adhi-
bitionem/vltimo diceret alicui cōgregationi fideliū cleri-
coꝝ vel laicoꝝ: vel simul vtroꝝq: vt sic obiurgatio pluri-
morum eū corrigat: vt q̄ nō potuit pudore saluari: saluaret
opprobrijs: ꝛ vt rubore sequestrationis emendet: sit tibi si-
cut ethnicus ꝛ publican⁹: vt dic glo. interl. simul ꝛ margi-
nal. ¶ Qd̄ si dicis eccl̄ie/a plerisq exponit. i. prelato eccle-
sie. Dico ꝙ expositio ista nō est cōtraria dictis: q: prelatus
eccl̄ie quilibet est q̄ preficit ad regēdū fideles: idē siquidē
est prelat⁹ ꝛ p̄sidens. Un̄ mos nōnullarū regionū habꝫ offi-
ciales ꝛ ptātes laicales noiare p̄positos vel presidentes: ꝛ
ideo hec replica magis est ad oppositum. ¶ X Ad inno-
centiū dicit vt. s̄. in solutiōe p̄me rōnis dictū est: ꝙ ad eccle-
siā spectat duplex punitio seu correctio. Una est in foro pe-
nitentiali. Alia in foro cōtentioso. Prima ptinet ad iudicē
ecclesiasticū respectu cuiuscūq christiani ꝑ quocūq pctō:
ꝛ de illa loquit illa decretalis Nouit. ꝛ multe alie in eandē
sniam sonantes. Scd̄a punitio seu correctio nō spectat vni-
uersaliter/ꝛ quātū ad oēm penā infligendā/ad iudicē eccle-
siasticū. Sic em̄ tolleret ois ptās corrigēdi crimina a secu-
lari ptāte: qd̄ est manifeste cōtra scripturā sacram apli Ro.
xiij. ꝛ alias a. s̄. allegatas. etiā cōtra canonicas sanctiōes. Nā
xxiij. q. v. incestuosi. dicitur. Incestuosi parricide homicide
multi apud nos reperiunt: sꝫ aliq̄ ex illis nolūt sacerdotuꝫ
admonitionib⁹ aurē accōmodare: volentes in p̄stinis gdu-
rare criminib⁹: quos oportet ꝑ secularis potentie discipli-
nā a tam praua cōsuetudine coerceri: qui ꝑ salutifera sacer-
dotū monita noluerūt reuerti. Et btūs Aug. sup eplām ad
Ro. e. q. sunt quedā. Sūt inquit quedā enormia flagitia q̄
poti⁹ ꝑ mūdi iudices: q̄ ꝑ antistites ꝛ rectores eccl̄iaꝝ vin-
dicant. Sicut est cū quis interficit pōtificem apostolicum
episcopū/presbyterū/siue diaconum. Hmōi reos/reges ꝛ
p̄ncipes mūdi dānant: ergo nō sine causa gladiū portant:
q: talia scelera diiudicāt. Sunt em̄ maxime cōstituti ppter
homicidas/raptores: vt etiā illos dānent: ꝛ alios suo timo-
re cōpescāt. ¶ Ex quib⁹ videt sequi: ꝙ illa crimina nō sunt
ꝑ iudicem eccl̄iasticū punienda. Neq em̄ licet fidelib⁹ piu-
dicare imperatori: ꝛ laice potestati: fidelib⁹ plus q̄ infidelib⁹
nec debent magis istis q̄ illis preiudicare/vsurpādo ptā-
tem puniendi reos/q̄ sunt puniendi ꝑ eos/q̄ in negando
eis censum. Cum dixerit dñs Matth. xxij. Reddite q̄ sunt
cesaris cesari. Nec voluit ꝙ aliquis fidelis vsurparet sibi
aliquā dignitatē tpalem in preiudiciū imperatoris infidelis.
In cui⁹ signū noluit fieri rex: Ioh. vj. Ideo multo minus
preiudicandū est ptāti seculari fideliū. Sic nec Innocenti⁹
voluit iurisditionē secularis ptātis minuere vel turbare: vt
in princi. eo. c. dicit: Licet sibi cōueniat de quolibet morta-
li iudicare in foro penitentiali: nō in foro ꝯtentioso de secu-
lari: nisi in casu quo scꝫ peccans esset de iurisditione tpali
ecclesie: aut quo ptās secularis esset negligens in corrigen-
do: aut dū peccatū quidem notū est: ꝑsona vo ignota: quō
quādoq excōmunicat quisquis cōmisit hoc furtū: licet fur
ignoret. Et in alijs casib⁹ ad hoc reducibilib⁹: vt. s̄. dictum
est. ¶ Y Ad autoritatē beati Pauli. j. ad Cor. vj. dicit ꝙ
apls ꝓhibet fideles causas cōtra alios fideles agere coraꝫ
infidelibus iudicib⁹: nō corā secularib⁹ fidelib⁹. Neq tn̄ in-
tendit ꝓhibere corinthios in omni casu apud infideles iu-
dicari: neq ꝙ soli fideles debēt secularia iudicare. Sic em̄
tam verbis q̄ factis esset sibimetipsi cōtrarius. Sed illos
solūmodo reprehēdit: qui indiscrete maliciose ꝛ cū scanda-
lo apud infideles ꝛ iniquos iudicari volebāt. Nec facit ad
ꝓpositū: q: nō reprehendit iudiciū seculariū: sed infideliū.
Unde dicit: Secularia iudicia si habueritis: cōtēptibiles
qui sunt in eccl̄ia: illos cōstituite ad iudicandū. Cōtempti-
biles illos nō estimo clericos fuisse: q̄ altiorē laicis gradū
in eccl̄ia sortiunt. Hanc materiā late ꝛ ꝓfunde exsequit ve-
nerabilis Guil. Ockā in suo dial. li. vj. partis prime. ꝛ par-
te. iij. tract. ij. lib. ij. Et tantum de illa materia.

¶ Lectio. lxxvj. A

Ostēso quomō iniu-

riantibus nobis dimittenda sunt debita: vt
nostra quoq nobis a deo dimittant: restant
aliqua dubia breuiter dissoluēda. ¶ Primū
verū offensus teneat offendēti exteriores di-
lectionis effect⁹ ꝛ signa exhibere. Et videt ꝙ sic: Nā offen-
sus tenet offendentez diligere: vt. s̄. dictū est. Sed dilectio
vera nō est sine opere: sm illud beati Greg. in homelia. iij.
Amor dei ociosus esse nō pōt: magna em̄ operat si est: aut
si operari desinit: amor nō est. Unde ꝓbatio dilectiōis/exhi-
bitio est operis. ¶ Item nullus debet habere simulatā di-
lectionē. sm illud Aug. Simulata equitas duplex est iniq̄-
tas. Sꝫ dilectio sine ope vera nō est: sꝫ simulata. Un̄. j. Ioh.
iij. Nō diligam⁹ vbo neq lingua: sꝫ opere ꝛ veritate. Hinc
Mat. v. dr. Diligite inimicos vestros: ꝛ bn̄facite his qui
oderūt vos: ꝛ orate ꝑ psequētib⁹ ꝛ calūniātib⁹ vos: vt sitis
filij patris vestri: q̄ solē suū oriri facit sup bonos ꝛ malos
ꝛ pluit sup iustos ꝛ iniustos. Ubi christus affectioni addi-
dit opus: ꝛ cū hoc exemplū celestis patris: qd̄ imitari opor-
tet. Et Exod. xxiij. Si occurreris boui inimici tui aut asino
erranti: reduc ad eum. Si videris asinū odientis te iacen-
tem sub onere: nō pertrāsibis sed subleuabis cum eo. Ecce
non tantum precepit dñs dilectionem: sed etiam opus ex-
terius. Item abnegare hmōi signa familiaritatis ꝛ sua be-
neficia: quedam vindicta est. Homo aūt tenetur non vin-

dicare

care vt dictū est. Et Ro.xij.ca. Non vosmetipsos defendentes charissimi sed date locū ire. Et Leui.xix. Nō quęras vltionē: nec memor eris iniurie ciuiū tuoꝝ. ℂ Sed in oppositū est qd̄ dicit Aug. ⁊ allegat mgr̄ in.iij.dis.xxx. Magnū est erga eū q̄ tibi nihil mali fecit: esse beniuolū ⁊ beneficū. Illud multo grādius ⁊ magnificētissime bonitatis est: vt tuū inimicū diligas: ⁊ ei q̄ tibi malum vult et si pōt facit: tu semꝑ bonū velis: faciasq̄ cū possis. Et sequitur. Tamen q: hoc taȝ magnū bonū tante multitudinis nō est: quantā credim⁹ exaudiri cū d̄r: in orone: Dimitte nobis debita nostra sicut ⁊ nos dimittim⁹ debitorib⁹ nostris. Procuidubio v̄ba hui⁹ sponsionis implenť: si hō qui nondū ita ꝑfecit vt etiā diligat inimicū: tn̄ qn̄ rogať ab hoie qui peccauit in eum: vt ei dimittat: dimittat ei ex corde: qui etiā sibi roganti vult dimitti cum orat ⁊ dicit: Dimitte nobis debita nr̄a sicut ⁊ nos dimittim⁹ debitoribus nostris. Ubi videť velle Aug. q̄ nō teneť q̄s dimittere inimico non petenti. Si aūt remissionē inimicus petierit: iā nō est inimicus sed amicus: vt ibidē subdit Aug. Itez glo. Matth.v. dicit. Benefacere inimicis ⁊ orare ꝓ eis est cumulus ꝑfectiōis. Ad illa aūt q̄ ꝑfectiōis sunt nō oēs tenentur. ℂ B Ad dubiū dicendū post scotum in iij.dist.xxx. Quia dilectiōis inimici p̄ceptum est affirmatiuū: ⁊ ideo magis obligat ne contrariū eius insiat: q̄ q̄ actus positiuus circa inimicū eliciať. Nā quoad p̄mū h̄z vim p̄cepti negatiui: ideo obligat pro semꝑ. Sed quoad scdm̄ obligat ꝑ tpe ⁊ loco ⁊c. Un̄ quoad primū obligat semꝑ ⁊ ꝑ semꝑ: ne inimicus odiať: ⁊ ne q̄s nolit inimico suo eternā salutē: ⁊ bona spūalia ad hāc ordinātia. Non em̄ stat cū dilectiōe charitatiua nolle deuȝ diligi ab alio cui⁹ amicitia nesciť ei displicere: ⁊ hoc ꝯdiligi: siue in ratione boni honesti scȝ ꝑpter deū: siue in rōne boni cōmodi diligētis: qd̄ nolle esset nolle inimico salutem. Et pari rōne non stat cū dilectione dei nolle inimico illa bona ꝑ q̄ induciť ac ꝑmoueť ad diligendū deū: ⁊ ꝑ hoc ad cōsequēdum salutē. Cetera bona indifferentia possum q̄nq̄ nolle inimico: ꝑ quāto ea sunt impeditiua ad bona spūalia: aut boni cōis preponēdi bono spūali: quō etiā q̄libet sibiipsi pōt illa nolle: ⁊ de hoc latius supra lectōe. lxxiij. Sed quantū ad actū positiuū d̄r: q̄ extra casum necessitatis nō teneť elicere actū dilectionis etiā interioris circa inimicū: q: nec teneť cogitare de inimico. In casu vo necessitatis: puta quo sine eo h̄re nō posset necessaria sibi ad attingendū ad dilectionē dei: puta si est ignarus: ⁊ sine eius doctrina nō posset cōuerti ad deuȝ/⁊ veritatis cognitionē: aut si est malus/⁊ sine eius correctione non posset cōuerti ad bonū ⁊ similib⁹: tūc em̄ teneť aliq̄s nō solū velle bonū finale inimico sicut cuilibet ꝓximo: sed etiā bona necessaria ei ad ꝯsequendū salutē: ⁊ nō solum velle volūtate interiore: sed etiā ꝓsequēdi volūtate efficaci ⁊ exteriori oꝑatione: si adest facultas. Et idē de bonis exteriorib⁹ sine q̄bus nō pōt ꝯsequi vitā eternā. Un̄ in extrema necessitate ꝯstituto teneť ministrare alimēta: ⁊ a periculo mortis eruere si pōt: dū illa fuerint necessaria ad salutē. vn̄ Prouer.xxv. ⁊ ad Rom̄.xij. Si esurierit inimicus tuus ciba illū: si sitit/potū da illi. intelligendū est in necessitate. Extra aūt casum necessitatis/nō teneť ad bn̄ficia inimico exhibēda: sicut nec amico. ℂ C Ex illis sequūtur aliq̄ correlaria: q̄bus particulari⁹ patet solutio dubij moti. Primū: A cōibus oronib⁹ q̄ fiūt ꝑ ecclesia inimicus excludi nō d3. Patet nā q̄ sic excluderet: nollet ei bona salutaria: qd̄ est ꝯtra negatiuū in h̄ p̄cepto inclusum. In illa em̄ orone teneť eā velle valere cuilibet: ⁊ bono ⁊ malo ad bonū spūale. Sicut eēt malus stomachus: q̄ nollet sustentationē valere sustētationi manus. Ita nō est bonū mēbrū in eccl'ia qd̄ nollet bonū actuȝ ꝑ se ⁊ ꝑ tota eccl'ia dei: ⁊ ita oībus mēbris eccl'ie valere ꝑ quāto deus illud acceptat ꝑ quāto pōt sibi ⁊ alijs valere. ℂ Scdm̄ correlariū: Effectus ⁊ signa exteriora dilectionis q̄ in cōi oībus exhibenť: inimico negari nō debē.

Hoc ꝓbat beatus Tho. scda scde. q.xxv.ar.ix. Quia effectus ⁊ signa charitatis: q̄ ex interiori dilectione ꝓcedunt ꝓportionari debēt interiori dilectioni. Dilectio aūt interior ad inimicuȝ in cōi est de necessitate p̄cepti absolute. In spāli aūt non absolute: sed s̄m preparationē animi: ⁊ hoc s̄m moderationē supradictā. Sunt aūt quedā signa ⁊ beneficia dilectionis: q̄ exhibenť proximis in cōi: vt cū aliqd̄ beneficium impendit aliquis toti cōmunitati: ⁊ talia bn̄ficia vel signa dilectionis inimicis exhibere est de necessitate salutis ⁊ p̄cepti. Hoc em̄ non exhibere inimicis/ptineret ad liuorem vindicte. Hec Tho. Ex illo videtur sequi q̄ cōmunis salutatio que oībus fidelib⁹ occurrentibus optatur: inimicis occurrentib⁹ nō est subtrahēda: nisi inimicus ex his deteriorari timeretur. Et hoc forte estimo de necessitate salutis: si verisimiliter presumeret quis per hoc inimicū suū dn̄o lucrari: aut scandalum pusilloꝝ ex subtractione signoruȝ charitatis remouere. Qd̄ ex supradictis de fraterna correptione ostendi pōt. ℂ Tertiū correlariū: Spūalia familiaritatis signa ⁊ beneficij effectus nō tenetur quis impendere inimico: nisi s̄m preparationē animi: vt exhibeantur in casu necessitatis. Nam illa extra casum necessitatis exhiberi: ptinet ad ꝑfectionē charitatis tanq̄ opus superogationis. Patet: q: illi effectus ꝓcedunt ex mera liberalitate: ⁊ nō ex precepti necessitate: etiaȝ quoad amicos: ḡ multo min⁹ q̄ad inimicos. Ista sunt de intentione Alex. de ales parte.iij. q.lxvij. ⁊ Bonauē.in.iij.dist.xxx. Per hoc ad rōnes ante oppositum d̄r q̄ omnes loquūtur in casu necessitatis. Nā dilectio operať vbi est: nec est ociosa: neq̄ ficta qua preparatur animus ad opus exterius nō semꝑ exhibendū: sed dum oportet: hoc est in articulo necessitatis. Uel loquūtur quantū ad cōmunia beneficia charitatis: ad qd̄ facit exemplū patris celestis: q̄ facit solē suū oriri suꝑ bonos ⁊ malos ⁊c. Multa tn̄ spūalia ⁊ gratuita dona infundit bonis: que nō infundit malis. Sic subtractio cōmuniū beneficioꝝ ptinere posset ad vindictam: nō autē beneficioꝝ particulariū: que nōn ūq̄ amicis subtrahūť. ℂ D Ad rōnes post oppositū. Ad illud be. Aug. diciť q̄ loquitur de dilectione affectiua ⁊ effectiua: nedum in tpe necessitatis: sed etiam quotiēs opportunitas occurrit. Un̄ ait. Ei qui tibi malū vult ⁊ si pōt facit: tn̄ semper bonū velis faciasq̄ cū possis. Et h̄ nō est oim in charitate existentiū: sed tn̄ ꝑfectoꝝ. Similr̄ ad glo. d̄r q̄ benefacere inimicis extra casum necessitatis ⁊ in beneficijs particularibus/ptinet ad cumulū perfectionis: nō aūt in casu necessitatis: sed in beneficijs cōibus. Uel d̄r q̄ est perfectio necessitatis siue necessaria ad salutem: que ꝯsistit in obseruantia preceptoꝝ. (Et est ꝑfectio superogatiōis que cōsistit in obseruatione ꝯsiliorum cū preceptis.) Ad cumulum p̄ime ꝑfectionis ptinet beneficientie effect⁹ in necessarijs ad salutē ⁊ etiam in cōibus. In particularib⁹ aūt benefacere ptinet ad cumulū ꝑfectionis secūdo mō dicte. ℂ E Scdm̄ dubiū est. Utrū offendēs alterū tenetur petere veniam ab offenso vt sibi ignoscat: ⁊ in sui amicitiā resumat. Et videť q̄ sic per illud saluatoris. Si offers munus tuum ad altare: ⁊ recordatus fueris: quia frater tuus habet aliq̄d aduersum te: scȝ q: eū lesisti: relinque ibi munus tuū ante altare: ⁊ vade pus reconciliari fratri tuo: ⁊ tūc veniēs offeres munus tuuȝ. Ex quib⁹ clare sequi videť q̄ necessario p̄cedat fratris reconciliatio: vt opus bonū deo oblatū/placeat deo. Quilibet aūt teneť offerre deo mun⁹ bone voluntatis: s̄m illud Prouerb.xxiij. Fili p̄be mihi cor tuū. Cor poniť ꝑ volūtate: ḡ teneť reconciliari fratri quē lesit iniuste. ℂ In oppositū illud esset periculosum: ⁊ vergere posset in periculū vite eius q̄ veniā peteret atq̄ fame. Ut si quis furto aliquid subtraxisset: si veniā ꝑ furto cōmisso peteret: posset offensus eū accusare: ⁊ ad interitū eius agere: ⁊ eū publice diffamare. Quilibet aūt teneť vitā suā sustentare: ⁊ famā suā dum ꝑ hoc alius in fama nō iniuste lediť: celare

Mat.v.

ac conseruare. ¶ F Ad hoc dubium videtur sub distinctione respōdendū: q̄ aut offensa est offenso nota simul cū offendente: aut offendēs est incognitus. Si secūdū: sic nō tenet offendēs vocaliter ⁊ apte veniā petere ac recōciliari offenso: sicut nō est aperte offensus. apte dico quātum ad ꝑsonā offendentē q̄ sibi incognita est: licet offensio sit nota. Sufficit em̄ tunc offendenti ad salutē: ꝙ doleat corde: ꝙ ꝓximū iniuste ⁊ ꝯtra deū offendit: illud ꝙ̄ tēpore oppoꝛtuno velit ꝯfiteri: ⁊ oē damnū illatū ꝓximo qualecūq̄ fuerit in aīa coꝛpoꝛe fama aut rebus foꝛtune quātocius facultas aderit: refundere modis possibilib⁹ ⁊ cōgruis. Frustra em̄ offendēs se publicaret offenso in periculū vtriusq̄. Offensi: q̄ ꝑ hoc ad indignationem ⁊ iram aut inuidiā accendi posset. Et sui offendentis: fame scʒ ⁊ vite: vt argutū est post oppositum. Et huic ꝯcoꝛdat glo. sup̄ textu allegato. Si ergo offers. Scḋm litteraʒ inquit hoc absurdū est. Est ḡ in interioꝛe tēplo altare idest fides: cui quodlibet mun⁹. idest psalm⁹/hymn⁹/oꝛatio ⁊ hmōi nisi fit innixū: nō est deo placitū. Et ibi. i. cū in coꝛde qḋ est tēpluʒ internus tale munus oblaturus es: si in mentē veneris ꝙ frater tuus habet aliquid aduersum te quē tu lesisti. Si em̄ ipse te lesit: nō ipse sed tu habes aduersus eū: nec tūc opoꝛtet te veniā petere sed dare: sicut vis tibi dimitti. Sequit̄: Vade nō pedibus: sʒ animo humiliato/te ꝓsternas in ꝯspectu illius cui oblaturus es. Et p̄misit. Non em̄ mun⁹ repellit scʒ deus: sed charitatē ꝓximi q̄rit sine qua nemo ad charitatē dei ꝑuenit. P̄mo charitatē ꝓximo exoluat: q̄ mun⁹ suū deo placere optat. Ecce quō tota reconciliatio ista fieri pōt intus in coꝛde offendentis corā deo. Si vero offendēs not⁹ est offenso: aut est p̄sens offenso: aut nō. Si nō est p̄sens: nec ei⁹ p̄sentia cōmode hri pōt: sufficit reconciliatio interioꝛ q̄ dicta est. Si vō p̄ns fuerit: debet etiā vocaliter veniā ab eo petendo sibi recōciliari. Et hoc vult etiā glo. allegata q̄ p̄missis addidit: vel petēdo veniā si p̄sens est. Idē vult Hugo cardinalis ⁊ Nico. de lyꝛa sup̄ eodeʒ textu dicens. Hoc scʒ vade p̄us reconciliari ⁊c. pōt intelligi dupliciter Uno mō pedibus coꝛpoꝛis: ⁊ hoc debet fieri: si cōmode possit haberi fratris offensi p̄sentia. Si aūt nō possit: sufficit ire ad eū pedibus mētis: qḋ fit qū habet ꝓpositum satisfaciēdi loco ⁊ tpe cōpetenti. Et hoc mō vtit̄ ecclesia romana: q̄ tenʒ ꝯfitentē absoluit: ⁊ sibi satisfactionē leso fiendā imponit. Hec lyꝛa. Et ꝑ hoc patet solutio rationū ante ⁊ post oppositū inductarū. ¶ G Tertiū dubium Utrū qui odiū seu rancoꝛē in mente seruat ꝯtra ꝓximū: dicendo oꝛationē dñicā: dicere debeat hanc q̄rtam particulā: Dimitte nobis debita nostra sicut ⁊ nos di. de. nr̄is ¶ Respondet̄ ꝙ talis frustra petit quoad se pctī sui remissionē qui nō dimittit alijs: vt patet ex verbis xp̄i supꝛa allegatis: imo nociua sibi videt̄ hec petitio si ꝑ se illam poꝛrigat patri celesti: pꝛo quāto mēdacio innixi videt̄ dicens se dimittere suis debitoꝛib⁹: cum tn̄ ꝯtra eos odiuʒ seruat ⁊ rancoꝛē. Pꝛo quo satisfaciunt autoꝛitates supꝛa posite lec. lxxiij. Nec tn̄ ꝓpter hoc ab hac oꝛone debet abstinere s̄m sctm̄ Bonauē. q: ex hoc amplius pctm̄ suum aggrauaret arcendo se ab illis saluberrimis petitionib⁹ quas ipsemet dñs docuit ⁊ nos oꝛare monuit. Un̄ oꝛare eam debet in ꝑsona eccl̄ie. Et sic eam oꝛando in ꝑsona ecclesie/nō mentit̄: q: illa vt pia mater suis ꝑsecutoꝛibus ⁊ debitoꝛib⁹ libēter ignoscit: imo vt de⁹ ignoscat: fideliter oꝛat dicēs: Oꝛem⁹ ꝓ ꝑsequētib⁹ ⁊ calūniantib⁹ nos. Sʒ nec oꝛādo dñicam oꝛonē. hāc particulā: Sicut ⁊ nos dimittim⁹ debitoꝛib⁹ nr̄is: omittere dʒ. Grauī⁹ em̄ peccaret si oꝛonē a xp̄o institutā: ⁊ nobis traditā restringeret: syncoparet: aut quōlibet mutaret. Un̄ ꝯtra tales dc. Johā. chꝛy. sup̄ matth. ait. Multi nolētes dare veniā in se peccantibus/refugiūt illam oꝛonē dicere. Et subdit. Stulti sunt: q: q̄ nō sic oꝛat vt xp̄s docuit: nō est xp̄i discipulus. Nec etiā pater celestis libēter audit oꝛonē: quā filius nō dictauit. Cognoscit em̄ pater filij sui sensum ⁊ verba: nec suscipit que humana vsurpatio cogitauit: sed que christi sapientia exposuit. Et abbas Isaac coll. ix. de eodem loquens ait. Ideoq̄ si clementer volumus iudicari: nos ꝙ̄ erga illos: qui in nos deliquerūt: opoꝛtet esse clementes Tantū em̄ remittetur nobis: quātum nos remiserimus cis/qui nobis quacūq̄ malignitate nocuerūt: qḋ foꝛmidantes nōnulli cū in ecclesia hec oꝛatio ab vniuersa plebe concinitur: hūc locum taciti p̄termittunt: ne scʒ semet ipsos obligare potius ꝙ̄ excusare sua ꝓfessione iudicentur. Non intelligentes ꝙ frustra cauillationes has iudici omniū pretendere moliant̄: q̄ quēadmodum iudicaturus fit supplicibus suis voluit demōstrare. Quʒ em̄ erga nos nō vult imitis atq̄ inexoꝛabilis inueniri: foꝛmā sui iudicij designauit: vt quēadmodum nos ab illo iudicari cupimus: ita nostros fratres si quid in nos deliquerint: iudicemus: q: iudicium sine misericoꝛdia fiet ei: qui non fecit miam. Hec ibi. Necessariū itaq̄ est vnicuiq̄ vt nō retineat fraternū odiū: q̄ten⁹ hec dñica oꝛatio ad se foꝛtiat̄ effectum: alioq̄n deo mentit̄ di. Sicut ⁊ nos dimittimus debi. nostris. Et si induratꝰ odiū seruare statuit: ⁊ in eo ꝑtinaciter ꝑsistere: oꝛationē dñicā nō mutet: nec in persona sua: sʒ ecclesie eā dicat. Sic em̄ licet sibi inutiliter oꝛet petendo pctī sui remissionē quo ipse carere nō vult: sʒ in eo permanere: tn̄ vitat pctm̄ mendacij dicendo: Sicut ⁊ nos dimit. debi. nostris. Quia licet ipse nō dimittat: ecclesia tn̄ in cuius persona loquit̄: debitoꝛibus suis libenter ignoscit: vt dictū est. ¶ H Ex his oībus dicens hāc oꝛationē ex animo ita mentis affectuʒ foꝛmet: Pater noster dominātissime maiestate ⁊ clementissime: qui es in celis dominātissima maiestate ⁊ in terris omnib⁹ in tua ditione positis: qui claueʒ habes dauid: claudis ⁊ nemo aperit: apis ⁊ nemo claudit. Solus quippe pctā dimittis: dimitte nobis miseris debita nostra: oīa ⁊ singula: q̄bus venialiter criminaliterq̄ q̄si die super arenā maris ꝓpꝛia ⁊ temeraria volūtate maiestatē tuā offendim⁹. Dimitte inquā: ⁊ quātum ad reatuʒ culpe/quo irā tuā pꝛouocauimus: ⁊ quoad reatum pene: quē te ꝓuocando/incidimus: nec soluere possumus neq̄ satisfacere. Auferat ḡ atq̄ deleat reatū oēm magna ac sufficientissima vnigeniti tui satisfactio: sacrificium scʒ vespertinū in cruce pro omniū pctīs oblatum. Sic ꝙ̄ inflexibilem iusticie tue rigoꝛem nimia tua charitas (qua sic mundum dilexisti: vt filium tuū vnigenitum dares: in quo quoq̄ vt nobis parceres nō pepercisti: sed ꝓ nobis in moꝛtem tradidisti) tēperet: vt omni debito cōpensato nos ꝑditos/nostris penitētie operibus ex equo respondere nō potentes: plene tibi reconciliet: ⁊ gratiam restituat augmentatā. Et q: tu pater: p̄nceps pacis: domesticos tuos pacificos concoꝛdes ⁊ vnanimes in domo tua que est ecclesia: esse precipis: vt qui filij dei esse ceperint in dei pace ꝑmaneant: ⁊ quibus sp̄us vnus est: vnus sit ⁊ animus ⁊ sensus: vnde ⁊ oꝛandi hanc regulam nobis tradidisti: qua custodita/oꝛo nostra repudiū nō patiet̄: Quaten⁹ sicut nobis debita nostra a te dimitti volum⁹: ita ⁊ nos nostris debitoꝛib⁹ dimittamus. Oꝛamus te pater noster largissime: da verā coꝛdibus nostris cū oībus pacem ⁊ dilectionē: vt per te ⁊ ꝓpter te/medū oībus iniurias nobis irrogantibus/iniurias ipsas dimittamus: vindictam nullā appetendo. Sed eos nō minus diligamus: cuncta ad salutem eis ꝓfutura/ꝓ nostra facultate impendendo: beneficijs trahendo: pꝛecibus iuuādo: instruendo exēplis: monitionib⁹ coꝛripiēdo fraternis: debita coertione resistendo ausibus eoꝝ malignis: quatenus idipm̄ nobis a te misericoꝛditer impendat̄: quo dimissis antea actis male pctīs/a futuris pꝛeseruari mereamur criminib⁹: ⁊ delictis. Dimitte q̄sumus o pater misericoꝛdiarū q̄ cōmisimus: quaten⁹ sp̄ūssancti eruditione ꝑdocti: rubiginē inuidie charitatis igne cōsumētes: pctā nostra humiliter agnoscēdo: ⁊ aliena fideliter ignoscendo: sic vtraq̄ lugeam⁹ tp̄aliter: vt eterna ꝯsolatiōe pariter gaudeamus. Amen. ¶ Lectio. lxxvij.

Et ne nos inducas

in tẽtationẽ. ¶ Postq̃ oratũ est pro ablatio
ne maximi mali: quod est culpe reat⁹: in hac
petitiõe sexta/petit ablatio mediocris mali
in maximũ inducẽtis: quod est tẽtatio: ad peccandũ: que
est occasio recidiui lapsus. Et quidẽ cõgrue et necessario
similiter petitiõi: qua nobis peccata dimitti postulauim⁹:
hec sequẽs de ꝓseruatiõe in tẽtatiõe ad pctm̃ inducente/
subnectit: qm̃ adeo vita nostra fragilitati mutabilitatiq̃
subiecta est: vt nũq̃ in eodẽ statu ꝑmaneat: fluctuetq̃ di
uersarũ tẽtationũ impulsib⁹ hinc illincq̃ agitata. Sũt em̃
in hoc mari magno ꝛ spacioso reptilia quoꝝ nõ est nume
rus: ꝛ aialia pusilla cũ magnis. i. varia ꝛ multiplicia tẽta
tionũ genera: quib⁹ quasi qbusdaꝫ funiculis ꝛ retib⁹ ui
stima aĩa quotidie querit irretiri. Hinc recte petita debi
torũ remissione/ optimo ordine ad potẽtissimũ patrẽ re
currim⁹: instanter petẽtes ꝑ humilẽ orationẽ: Ne nos in
ducas in tẽtationẽ. ne scꝫ purgata domo nostra a pctõꝝ
sordib⁹: rursus tẽtatione victi/in eadẽ aut maiora recidi
uãtes: nouissima nostra fiãt priorib⁹ peiora. Vndiq̃ em̃
nobis parant insidie: vndiq̃ tela iaciunt. Insurgit ꝯtra
nos caro: trahit mũdus: insidiat diabol⁹. Suggerit caro
voluptatẽ: mũdus vanitatẽ: diabol⁹ iniq̃tatẽ. Caro mol
lia: mũdus inania: diabol⁹ mortifera. Caro infestat per
lasciua desideria: mũdus ꝑ ꝓspera et aduersa: diabol⁹ ꝑ
turpitudines ꝛ vitia. Quorsum nos vertim⁹: tẽtationũ la
queos ad capiendas aias inuenim⁹. Insidiant nobis hi
nostri inimici: ꝛ vndiq̃ nos deijcere festinant. In esu et
potu: in opere ꝛ verbo: in vigilia ꝛ somno in cogitatu ꝛ
delectatione: in diuitijs ꝛ paupertate. In sciẽtia ꝛ humilita
te. In cõtinẽtia ꝛ parcitate. In patiẽtia ꝛ rigore: ꝛ in om
ni nobis materia occurrẽte. De quo beatus Bern̄. in de
miseria hominis ita inq̃t. Inimici animã meã circundede
runt: corp⁹ mũdus ꝛ diabolus. Corp⁹ fugere nõ possuꝫ
nec fugare: circũferre id necesse est: qm̃ alligatũ est mihi
Perimere nõ licet: sustentare cogor: cũ illud impinguo
hostẽ aduersum me nutrio. Si em̃ satis comedo: ꝛ illud
robustũ fuerit: sanitas eius mihi aduersat. Mũdus vo
circũcinxit me vndiq̃: ac ꝑ q̃nq̃ sensus corporis mei q̃si
ꝑ portas sagittis suis vulnerat me: ꝛ mors intrat ꝑ fene
stras meas. Respicit oculus: ꝛ mẽtis sensum auertit. Au
dit auris: ꝛ intentionẽ cordis inflectit. Odoratus cogita
tionẽ bonã impedit. Os loquit ꝛ fallit. Ardor libidinis
parua occasione excitat: ꝛ nisi subito respuat: statim to
tum corpus occupat ꝛ estuat: vrit ꝛ incendit. Prima car
nẽ tactam titillat. Deinde mentẽ meã maculat turpi de
lectatione: ad extremũ ꝑ ꝯsensum ꝓauitans sibi mentẽ
subiugat. Porro diabolus (quẽ videre nõ valeo: ꝛ ideo
min⁹ cauere possum) ipse tetendit arcũ suũ: ꝛ in eo para
uit sagittas suas: vt sagittet me in auro ꝛ argẽto: ꝛ in oi
bus his q̃bus abutimur: cũ illis male delectamur. His il
laqueamur. Nec solũ laqueũ posuit: sꝫ ꝛ viscum. Viscus
est amor possessionis: affect⁹ cognitionis: cupiditas ho
noris: ꝛ voluptas carnis/q̃bus aia inuiscat ꝛ irretitur:
ne pẽnis contẽplationis ꝑ plateas supne sion discurrere
possit. Sagitte diaboli sunt: ira/inuidia/luxuria/ꝛ cete
ra vitia: q̃bus aia vulnerat. Et q̃s est qui iacula ei⁹ ignea
possit extinguere. Prochdolor: his telis vulnerat sepe fi
delis aĩa. Heu mihi misero: vndiq̃ mihi bella: vndiq̃ vo
lant tela: vndiq̃ tentamẽta: vndiq̃ pericula. Caro sug
gerit mollia: mũdus vana: diabolus amara. Quotiens
carnalis tentatio mentem meã importune pulsat de cibo
potu ꝛ somno: ceterisq̃ similib⁹ ad curã carnis ꝑtinenti
bus: caro mihi loquit. Cũ vero de ambitione seculi: de ia
ctantia: de arrogantia: cogitatio mala versat in corde de
mũdo est. Quãdo aũt ad irã ꝛ animi amaritudinẽ ꝓuo
cor: suggestio diabolica est: cui nõ aliter q̃ ipsi diabolo
resistendũ est. Caro mea de luto est: ideo lutosas ꝛ volu
ptuosas cogitationes ex illa habeo: vanas ꝛ cu[ri]osas de
mũdo: amaras ꝛ maliciosas a diabolo. Isti tres inimici
me impugnãt ꝛ ꝑsequũtur: nũc occulte: nunc aꝑte: semꝑ
aũt maliciose. Cõsiderãtes igit q̃ nõ est pax in vita ista:
q̃ plena est tentationib⁹: ꝛ adeo plena/vt nõ imerito ten
tatio debeat appellari: vidẽtesq̃ defectũ nostrũ: ꝛ viriũ
nostrarũ paruitatẽ: ꝯfugere nos docuit xp̃s ad patrẽ ce
lestẽ: ꝛ petere: ne nos iducas in tẽtationẽ. ¶ B Ergo q̃m̃
sicut in ceteris q̃ oram⁹: nõ sufficit ad impetrandũ qđ pe
tim⁹ solũ verba fundere: sed etiã ad obtinendũ petita ꝑ
virib⁹ laborare. Ita ꝛ in hac sexta petitiõe cuꝫ dicim⁹: Et
ne nos inducas in tẽtationẽ: cũ deo a quo petim⁹ ꝓser
uari collaborandũ est sagaciter ꝛ industriose: ne decepti
tẽtationib⁹ ꝑuertamur. Vnde necessariũ est nobis tenta
tionũ modos/ac tẽtantiũ fraudes nõ ignorare. Pro quo
rum aliquali apertiõe quattuor: vidẽda sunt. Primo q̃d
nomine tentatiõis accipit: ac de ei⁹ descriptiõe. Scđo de
tentationuꝫ generalib⁹ modis ꝛ ei⁹ diuisione. Tertio de
specialibus diaboli astutijs ꝛ tẽtationũ fraude. Quarto
de remedioꝝ inquisitiõe. Per q̃ redeuntes ad textũ: hui⁹
petitionis intellect⁹ clari⁹ aperiet. Addit[is] q̃busdaꝫ du
bijs ꝑ fundamẽtaliori dicẽdoꝝ cognitiõe. ¶ Quãtũ ad
primũ/aduertendũ q̃ tentare vt dicũt doc. circa dist. xxi.
lib. ij. sententiarũ: nihil aliud est q̃ ꝓbare aliq̃d seu expe
rimentũ sumere vt aliquid de aliquo sciat. Vñ tẽtare ꝛm
Tho par. i. q. cxiiij. ar. ij. attribuit deo: homini: ꝛ diabolo
ꝓprie. Attribuit etiã (sed min⁹ ꝓprie) carni ꝛ mũdo. Vñ
glo. Cassi. sup illud psal. xxv. Proba me dñe ꝛ tẽta me. di
cit: Tentat de⁹ vt erudiat: homo vt sciat: diabol⁹ vt sedu
cat. Et de tẽtatione carnis ꝛ mũdi dicit Iaco. i. Vnusq̃sq̃
tentat a sua cõcupiscẽtia: abstract⁹ ꝛ illect⁹. Cõcupiscen
tia vtiq̃ carnis vel oculorũ: q̃ simul ad carnẽ ꝛ mundũ
ꝑtinẽt. dicẽte Iohãne. Omne quod est in mũdo: cõcupi
scentia carnis est: vel ꝯcupiscẽtia oculorũ: vel supbia vi
te. Et sequit. Mũdus trãsit ꝛ cõcupiscẽtia eius. Vñ sub
hac generalitate põt sic describi. Tẽtare est experimenta
lẽ noticiã alicui⁹ in se vel in alio causare principaliter vel
occasionaliter. ¶ Dicit expimẽtalẽ noticiaꝫ: q: ꝛm Alex.
de ales. par. ij. q. cxvij. ꝛ scđm Tho. par. i. q. cxiiij. Tẽtare
est experiri. Vñ noticia que ꝑ rationẽ acquirit: nõ acq̃rit
tentatione. ¶ Dicit alicui⁹/scꝫ nõ taliter noti. Vñ sciens
aliquid ꝑ rationẽ vel fidẽ: nihilominus tẽtando põt illud
sciri ꝑ expientiã. ¶ Dicit in se/ ꝓpter hominẽ ꝛ demoneꝫ
tentantẽ: q̃ tentando experimẽtalẽ noticiã ei⁹ de quo ten
tant in se acquirũt. ¶ Dicit vel in alio/ ꝓpter deũ tentan
tem: q: de⁹ tentãdo nõ causat noticiã in se. Siquidẽ nihil
de nouo cognoscit deus: q: noticia dei incausabilis est ꝛ
eterna: est em̃ immutabilis diuina essentia. Causat autẽ
noticiã experimentalẽ in illo quẽ tẽtat: vel in alijs quos
scire facit de tẽtato qđ nesciebãt. ¶ Et ꝛm h̃ intelligẽ
da est omnis scriptura q̃ de⁹ dr̃ tẽtare vt aliq̃d sciat. nõ q̃
de nouo aliq̃d sciat qđ nõ nouit: vel nũc aduertat qđ pri⁹
nõ aduertit: cũ oia immutabiliter eternaliter sciat anteqũ
fiant: sed q̃ aliquid tentatũ: vel alios de tentato experi
mentaliter scire faciat. sicut est illud Geñ. xxij. Tentauit
de⁹ abraã. Et sequit. Nunc cognoui q̃ timeas dñm. i. co
gnoscere te feci. ¶ Dicit principaliter/ ꝓpter deũ homi
nem vel diabolũ: qui ex intẽtione cognoscẽdi aliquid de
aliquo in se vel in alio tentat. ¶ Dicit vel occasionaliter
ꝓpter carnẽ que tẽtare dicit: inquantũ cognosci põt per
carnẽ pulsantẽ: vel mundũ aduersis repellentẽ: aut pro
speris allicientẽ: qualis sit homo: an virtute cõstans: an
mobilis. Et talib⁹: carne scꝫ ꝛ mũdo frequẽter vtit diabo
lus: tanq̃ instrumẽtis ad tentandum. ¶ Ex hoc patet q̃
immediatus finis tentationis est scientia experimẽtalis.
Verũ q̃ ille finis vt plurimũ ordinat in aliũ finẽ bonuꝫ
vel malũ. Vñ vt dicit sanct⁹ Bonauẽ. Vnq̃ tentãs intẽ
dit ꝓbare vel approbare: aut probatuꝫ ostendere. Hoc
modo tentat de⁹: vt tentatũ scire faciat ꝛ experimẽtaliter
cognoscere seipsum. Sic dicit Deut. xiij. Tentat vos dñs
deus vester: vt palã fiat vtrũ diligatis eũ an non ex toto

Pã. ciij.

i. Io. ij.

corde ⁊ in tota anima vestra. Et Sap. iij. Deus tentauit
eos: ⁊ inuenit eos dignos se. Tanq̄ aurū in fornace pba
uit illos. Inuenit eos. idest inueniri ⁊ cognosci fecit illos
a seipsis ⁊ alijs dignos se. Sic nōnunq̄ tentat magister
discipulū in ɔspectu alioꝝ de eo qd nouit discipulū scire:
vt sic eius scientia alijs fiat nota. Tentat etiā qn̄q; hō se
vel aliū: vt sciat quid in eo sit. j. Reg. xvij. de dauid dr. Ce
pit tentare si armatus posset incedere. Et. iij. Reg. x. Ue
nit regina saba tentare salomonem in enigmatibus. Sic
nōnulli tentāt dn̄m: qui q̄si incerti experiri volūt dei vir
tutē. Sic filij israel deū frequēter tentauerūt in deserto:
vt dr Nume. xiiij. Tentauerūt me iam p decē vices. Con
tra quos dr. Nō tentabis dn̄m deū tuū. Deut. vj. Tentās
etiā qn̄q; intendit vt tentatū reprobum faciat ⁊ seducat.
Sic tentat diabolus vt ad pctm̄ inducat. Sic dixit Pe.
Actuū. v. Cur tentauit cor tuū sathanas mentiri spiritui
scō ⁊ fraudari de pcio agri. Etiā quādoq; licet pulsans
nō intendat: tn̄ ad eius pulsationē sequitur approbatio
vł reprobatio hoīs. Sic caro tentat: q: ad eius titillatio
nē pbatur hō si resistit: aut reprobat̄ si ɔsentit. Sic dr de
carne Jaco. j. Unusquisq; tentat̄ a sua cōcupiscentia ab
stractus ⁊ illectus. Et de mūdo habet̄ ad Heb. xj. Lapi
dati sunt: secti sunt: tentati sunt. Hec em̄ sancti a tyrānis
huius seculi passi sunt. Et Sap. xiiij. Creature dei facte
sunt in odiū: ⁊ in tentationē aīe hoīm ⁊ in muscipulā pe
dibus insipientiū. ¶ D Quāuis aūt tentari sic indiffe
renter accipit̄ in bono ⁊ malo: accipit̄ tn̄ sepe tm̄ in ma
lo. Sic accipit̄ a btō Jaco. in sua ca. c. j. Nemo cū tentat̄
dicat: qm̄ a deo tentatur. Et sequit̄. Deus em̄ intentator
maloꝝ est: ipse aūt neminē tentat. Et illo mō capiēdo in
malo tentationē diffinit Cas. Tentatio est assimulatio bo
ni ad fallendū. Et de tali tentatiōe hic loq̄mur. Non em̄
petimus nō induci in tentationē: nisi quaten⁹ tentamur
ad malū. Et sic accipiendo tentare/est officiū ppriū dia
boli: sicut dicit glo. interli. j. Thes. iij. sup illud. Ne forte
tentet vos is qui tentat. i. sol⁹ diabol⁹ cui⁹ officiū est ten
tare. Nā etsi homo aliquādo sic tētat: hoc agit inquantū
est minister diaboli. Quod vtinā diligēter attēderēt qui
vbis/facie/vestitu/nutib⁹ ⁊ signis alios solicitāt ad tur
pia mala ⁊ pctā: cui⁹ in hoc sunt ministri: cui⁹ vicarij: co
gnoscerentq; se in hoc agere et gerere propꝛiū diaboli
officiū: forsitan si nō timore: tn̄ pudore vilissime seruitu
tis retraherent̄ ab opere ⁊ morib⁹ tā peruersis. Sic etiā
ad malum tentat̄ homo ab obiecto delectabili vel trista
bili presente se/ vel in phātasia: quod trahit ⁊ mouet sen
sualitatē sibi naturaliter affectā: ⁊ per sensualitatē allicit
ipsam voluntatē ad cōsensum inordinatū fruendi eo cō
tra dictamē recte rationis. Et ita tentāt hominez diuitie:
honores: cetera obiecta delectabilia: etiā quādoq; terri
bilia ad incutiendū inordinatū timorē: licet hoc obiecta
non intendant: sunt tn̄ diaboli instrumēta: qui per hoc in
tēdit hominē decipe ⁊ iducere ad peccandū. ¶ E Quā
tum ad secundū: licet plurime ponant̄ tētationū species
⁊ distinctiōes a sanctis quas collegit Alexan. de ales lo
co allegato ⁊ diffuse prosequit̄: ⁊ fm diuersa causarū ge
nera: sufficiat tn̄ hic tangere eas que sumunt̄ a causa effi
ciente ⁊ formali. Nā de fine iam dictū est: q quedā tenta
tio fiat nude ad experiendum scientiā tentati: que fit per
questiones ⁊ argumēta ⁊ sophistrias. Alia ad probandū
vitā ⁊ mores. Tertia ad seducendū. de qua solū in propo
sito. ¶ Quantū ergo ad causam efficientē/ponit magi
ster in. ij. dist. xxj. duplicē tentationē: exteriorē ⁊ interiorē.
Exterior est qn̄ nobis exteri⁹ maluz sensibiliter suggerit̄
verbo vel signo: vt ad peccati cōsensum tentat⁹ inclinet̄.
Que nihil aliud est: q̄ ostensio alicui⁹ obiecti sensibilis
a virtute exteriore: vt apprehendēs ad peccādū alliciat̄.
Tētatio interior est motio hominis ad peccati cōsensum
orta ab aliqua virtute interiore siue sensibili exteriore: vt
cū ipsa orit̄ ex imaginatiōe memoria aut virtute motiua.
Et illa qn̄q; fit ab hoste; qn̄q; a carne. Qn̄q; em̄ imagi
natiua nostra mouet̄ ab hoste mouēte species vel habi
tus in memoria sensitiua vel intellectiua reseruatas: p illas
cognitiuā ad cogitationes impuras blasphemas aut sor
didas: vt affectiuā moueat ad cōsensum. A carne spiritui
propter fomitis infectionē rebellante: dū quosdā bestia
les mot⁹ ac illicitos in sensualitate excitat: ⁊ facile ad cō
sensum voluntatez inclinat. Et hec qn̄q; fit a carne sola:
qn̄q; simul ab hoste carnē mouēte. Sicut dicit apostol⁹.
Dat⁹ est mihi stimul⁹ carnis angel⁹ sathane vt me cola
phizet. ij. Corinth. xij. Et fm hoc nō quelibet hominum
tentationes ⁊ pctā sunt a demone tanq̄ a causa directa ⁊
immediata: nec oīa peccata cōmittunt̄ diabolo immedia
te instigante. Quippe multa fiunt a libero arbitrio/ et a
carnis corruptione. Unde dicit̄ in ecclesiasticis dogmati
bus. Nō omnes cogitatiōes nostre male a diabolo exci
tant̄: sed aliquotiēs ex arbitrij nostri motu emergūt. Et
Orige. Etiā si diabol⁹ nō esset: homines haberēt appeti
tū ciboꝝ ⁊ venereoꝝ. Circa q̄ multa inordinatio cōtingit:
nisi per rationē talis appetit⁹ refrenet̄. Refrenare aūt ⁊
ordinare hmōi appetitū subiacet libero arbitrio. Qua
re ex sola arbitrij negligētia in refrenādo sine speciali et
immediata instigatione diaboli cōtingere pōt pctm̄. Ue
runtn̄ omne pctm̄ hominis mediate vel immediate orit̄
ex tentatiōe demonis. Ipse em̄ instigauit primū hominē
ad peccandū: ex cui⁹ pctō in toto genere humano secuta
est quedaz pnitas ad peccandū. Etiā omne pctm̄ orit̄ ex
tētatione aliqua. Nemo em̄ ad malū aspiciēs operat̄. fm
Diony. Omnis aūt tētatio est a demone vel carne: ⁊ ten
tatio a carne etiā est a demone tanq̄ a mouēte primo vel
mediato: q: tentatio carnis est ex ei⁹ corruptione: q̄ orta
est ex prima demonis tentatiōe. Et fm hoc intelligenda
est autoritas beati Hiero. sup illud ps̄. Declina a malo ⁊
fac bonū. Mala oīa ex instinctu diaboli procedūt: sicut
bona ab instinctu dei. Ibi tn̄ (sicut) nō dicit omnimodā
similitudinē: q: bona oīa procedūt a deo immediate. Est
em̄ de⁹ causa immediata omniū positiuoꝝ effectuū. Ma
la vero procedūt ex instinctu diaboli nō oīa immediate:
sed quedā tm̄ mediate. Similiter ⁊ illa Diony. c. iiij. de di
uinis no. Multitudo demonū est causa omniū maloꝝ si
bi ⁊ alijs. Et illud Dam̄. Malicia et omnis inmūdicia a
diabolo excogitate sunt. Et ad illā distinctionē etiā redu
cit̄ illa: q omnis tentatio est ab hoste vel a carne. Quia
per tētationē ab hoste/intelligit̄ omnis tētatio exterior:
illa em̄ fit ab hoste qui exteriorib⁹ vtit̄ sicut suis instru
mētis. Nō est tn̄ ita precisa sicut prior: q: mēbra magis co
incidūt: cū etiā tentatio a carne nōnunq̄ pcedit ab hoste
carnē ac sensualitatē mouēte: vt dictū est. ¶ F De diui
sione tētationis que sumit̄ a causa formali id est a modo
tentandi/cōsequēter aduertendū: q oīs tentatio tendēs
inducere ad peccatū pōt (a quocūq; fiat) ad duos redu
ci modos: q: aut fit p blāda ⁊ cōcupiscibilia: aut p tristia
⁊ timēda. Unn̄ beat⁹ Aug. sup illud ps̄. lxxix. Incesa igni
⁊ suffossa ab increpatiōe vultus tui peribūt. dicit. Omnia
pctā due res faciunt in homine: scz cupiditas: id est amor
inordinat⁹ creatarum rerum: ⁊ timor. Subdit. Et videre
verū possunt esse pctā nisi aut cupiendo scz delectabilia:
aut timēdo/tristia scz ⁊ aspera. Et ponit exemplū. Uult
aliquis vt dicas falsum testimoniū: ⁊ forte p illo pmittit
munera. Attēdis deū ⁊ dicis in animo tuo. Quid pdest
hoi si vniuersuz mūdū lucret̄: aīe vo sue detrimētū patia
tur. Certe nō abducor lucro vt pdam aiam meā. Ideo il
le tentans cōuertit se ad metū: q̄ lucro pficere nō potuit
⁊ incipit minari dānū/expulsionē/cedes/fortassis ⁊ mor
tem: vt si cupiditas nō valuit: fortassis timor ille valebit
vt pecces. Et infra. Que sunt pctā succēsa igni: ⁊ q̄ suffos
sa. Rn̄det: que fecerat amor malus tanq̄ igne accēderat
⁊ q̄ fecerat timor malus tanq̄ effoderat. Et de hoc glosa
sup eodē ps̄. ait. Incēsa. idest pctā: sed incēsa sunt q̄ facit
cupiditas amens. Suffossa que timor male iacēs. Et hec
sunt oia pctā: q: oia sunt pp̄ter cupiditatē vel timorem.

Math. xvj. mar. viij Luce. ix.

Que nō capit cupiditas vincit timor. Sic econtra: amor dei ⁊ timor eius ducit ad oē bonū. Ut bene tibi sit: times Ne male tibi sit: hoc age in deo nō i seculo. Uterq; amor incendit: vterq; timor humiliat. De bono d̄r. Fodiā circa illam ⁊ mittā stercora. Fossa significat piā humilitatē timētis. Stercora viles sordes penitētis. De igne aūt boni amoris d̄r: Ignem veni mittere in terraȝ: ⁊ quid volo nisi vt ardeat. Hec glo. Licet aūt his duobus modis tentatio agit̄: nullus tn̄ timor vincitur: nisi amore capiatur. Qui eñ timet dāna/iniuriā vel molestias: ideo timet: q2 seipsuȝ amat: ⁊ quia se amat: ideo molestias sustinere detrectat. Idcirco oīs tentatio: siue fiat ꝑ blanda: siue per aduersa ⁊ aspera: finaliter vincit ꝑ blanda et amabilia: nō que tentans offert: sed q̄ tentatus diligit et ꝑdere timet. Siquidē paupertatē nō timet: neq; exiliū aut mortē nisi qui diuitias diligit patriā ⁊ vitā. Unde Aug. Nemo frangit̄ aduersarū rerū molestia: qui ꝓsperarū delectatione nō capit̄. ¶ B Si forte q̄ris si duo eque intēse ⁊ extense tentarent̄ ad lapsum ad idem pctm̄: vnus per tristia ⁊ aspera: alter p delectabilia et blanda: Cui illarum tentationū esset difficilius resistere. ¶ Respondetur q̄ quātum ad multa pctā/difficilius esset resistere tentationi per blanda Hac consideratiōe: q2 vexatio dat intellectū: ⁊ cōpellit vexatū auxilium dei querere. Uoluptas ⁊ blandicies excecat mentis oculum: ⁊ obliuisci facit dei ⁊ beneficiorū suorū: iuxta illud Deut. xxxij. Incrassatus est dilectus ⁊ recalcitrauit. Impinguatus ⁊ dilatat⁹ dereliquit deū factorē suū: ⁊ oblit⁹ est dn̄i creatoris sui. Et Tullius lib. j. de officijs dicit. In ꝓsperis p̄cipue cauēda sunt sugbia/fastidiū/arrogantia: ⁊ ne ꝓprio vtamur ꝯsilio: ⁊ ne adulatorib⁹ de nobis credamus. Ista eñ vitia ꝑ prospera hoiem surripiūt priusq̄ hō aduertat. Ideo magis cōmendat Boe. lib. ij. de ꝯso. ꝓsa. viij fortunā aduersam q̄ prosperam: eo q̄ illa sagax est ⁊ prouida: ista ceca et sui semꝑ ignara. ¶ D Fit aūt vt supra/tentatio tripliciter sm̄ Grego. in homel. sup illud Math. iiij. Duct⁹ est iesus in desertū. scȝ suggestione: delectatione: ⁊ ꝯsensu. Suggestio fit ab extrinseco/scȝ diabolo: vel hoie ꝑuerso: aut delectabili vel tristabili obiecto foris oblato: vel etiā interius imaginato: ⁊ totū illud genus tentationis est extra tentatū: quādo nōdum sentit ꝯcupiscentie motum ad ꝯcupiscendum hmōi deforis oblatū ac suggestū Quo genere tentationis etiam diabolus xp̄m tentauit: q2 exteri⁹ suasit illicita: sed int⁹ in xp̄i aīa nulla oīno orta est male suasi ꝯcupiscentia. ¶ Secūduȝ genus tentationis est: qn̄ per suggestionē dicto modo factam/sensualitas mouet̄: ⁊ iam in re illa de qua tentatur bestialiter delectatur: tūc delectatio iam intrat exteriorem hominem. Quicquid eñ habem⁹ in animo cōmune cum bestijs: d̄r ad exteriorem hoiem ꝑtinere/sm̄ beatū Aug. xij. de trinitate. c. j. Et hec tentatio adhuc nō coinquinat hoiem culpabiliter: nisi prorūpat in interiorem hoiem ꝑ ꝯsensum. Et tunc est tertiuȝ genus tentationis: qđ ꝓcedit vsq; ad rōnē/⁊ volūtatem: q̄ sunt hoīs interioris. Per primū et scđm tentatur q̄dem hō. Sed per tertiū inducitur in tentationē. Nam tertia ꝑtingit vsq; ad rōnis ꝯsensum/quo ꝯsummatur in volūtate pctm̄. ⁊ quāto ꝯsensus hmōi est plenior ⁊ maior: tanto pctm̄ grauius. Et hec tria genera figurata sunt in p̄mi hois tentatiōe: vbi serpēs foris mulieri suggessit: mulier cōdelectando comedit: vir ꝯsentiēdo pctm̄ ꝯsummauit. vt tangit magr̄ dist. xxiiij. lib. ij. post beatū Aug. Licet nō penitus ꝯformiter ad p̄dicta. Nam sm̄ eū/ꝓ serpente est sensualis motus aīe. Pro muliere inferior portio rōnis. Pro viro/superior. Inter hūc virū ⁊ hāc mulierē/est velut quoddā spūale cōiugiū naturalisq; ꝯtractus: quo superior rōnis portio quasi vir p̄esse debet ⁊ dn̄ari. Inferior vero quasi mulier dȝ subesse et obedire. Et sicut in cunctis animātibus nō est repertum hoi adiutoriū sibi simile: sed de illo est sumptū qđ ei formaretur in cōiugium. Ita in partib⁹ anime quas habemus cū pecoribus cōes: nulliū menti nostre simile est adiutoriū. Sed ex illa rōnali mēte qua subheremus intelligibili ⁊ incōmutabili veritati: tanq̄ ductū ex inferiorib⁹ tractandis gubernandisq; deputatū est. Si g̊ ꝑ sensualitatem intelligimus potentiā sensitiuā: cū suis obiectis mouentib⁹: ꝑtinet ad tentationē exteriorē illecebrā suggerentē: quā serpens significat. Inferior aūt portio mulieris noie designata est: q̄ est pars rōnis tēporalibus intendens: ⁊ ea sensualitate/⁊ eius obiectis imediate mobilis. Superior vero qua cūcta sm̄ regulas eternas iudicare habet: tanq̄ vir in hoie dn̄ari debet: ac mulierē (inferiorē aīe portionē) regere. Sensualitatē quoq; (quatenus suo subest imperio) ab illecebris cohibere. Cum g̊ sensualitas illecebram exteriorū obiectorū/aut male suggestionis apprehensione ꝯcepit: serpens mulieri. i. inferiori rōis portioni suggerit. Que si mora fuerit sensui cō delectando: iam etiā mulier cibū vetitū gustauit. Qđ si superior ratio in idē ꝯsentit: vir simul cū muliere cibum sumpsit: ⁊ pctm̄ ꝯsummauit. De h̄ ita magister ait: Etiaȝ in vnoquoq; nostrū nihil aliud agit̄ cū ad pctm̄ quisq; dilabitur: q̄ tunc actū est in illis tribus: serpente: muliere: ⁊ viro. Nā p̄mo fit suggestio: siue ꝑ cogitationē: siue ꝑ sensus corporis: vel vidēdo/vel tangēdo/vel audiendo/vel gustando/vel olfaciendo. Que suggestio cū facta fuerit: si cupiditas nostra nō moueat̄ ad peccādū: excludit̄ serpētis astutia. Si aūt mota fuerit: q̄si iam mulieri ꝑsuasum erit. Si aliqn̄ rō viriliter etiā cōmotam cupiditatē refrenat ⁊ cōpescit: qđ cū fit: nō labimur in pctm̄: sed cū aliquāta luctatiōe coronamur. Si aūt ratio ꝯsentiat: ⁊ q̄ libido cōmouerit faciendū esse decernat: ab oī btā vita/tanq̄ de paradiso expellit̄ hō. Iam eñ pctm̄ imputat̄: etiā si nō subsequat̄ factū: qñ rea tenet̄ in ꝯsensione ꝯscientia. ¶ I Sed circa p̄dicta q̄ri pōt: cū tentatio fit aliqn̄ a carne: qñq; ab hoste: q̄ difficilius vincit̄. Respōdet magr̄ dist. xxj. scđi/q̄ q2 tentatio a carne interius impugnās de nostro ꝯtra nos roborat̄: iō difficilius vincit̄. Qđ intelligendū est sm̄ scm̄ Bonauē. respectu eiusdē pcti. s. carnalis. Unde si ad pctm̄ carnale quis a ꝓpria carne (hoc est sensualitate) tentatur/mot⁹ bestialis vl' cōcupiscētias sensuales excitante: vt famem/sitim vel somnū ⁊c. ad ꝯsentiendū pctō. Alius ab hoste pctm̄ suggerēte sine sensu carnis: difficilius ea vincit̄: q̄ est a carne ꝓpter cōiunctionē carnis ad spiritum: et qua magis incuruatur aīa carni naturalr̄ inclinata: sm̄ illud Apl̄i. Nemo [Eph. v.] vnq̄ carnē suā odio habuit: sed fouet ⁊ nutrit eā. Itē ꝓpter carnis ꝯtinuā molestiā: cui ꝯtinue adheret: ⁊ q̄ tentare nō cessat. Si aūt fiat cōparatio respectu diuersorum pctōꝝ: vt puta carnis tentatio intelligat̄ respectu pctōꝝ carnaliū: ⁊ tentatio hostis respectu spūaliū: sic se habēt sicut excedētia ⁊ excessa. Quidā eñ homines magis ꝓni sunt ad pctā carnalia: puta ad pctā intēperantie q̄ ad superbiā. Et his difficilius est resistere tentationi carnis q̄ hostis. Quidā econuerso ꝓniores sunt ad pctā spūalia: puta superbiā: inuidiā q̄ carnalia: vt q̄ magis desiderāt honores q̄ voluptates. His difficilius est vincere spūalia pctā/q̄ carnalia. Siquis v̊o indifferens fuerit ad vtrūq; ⁊ eque prompt⁹ quātū est de se ad hec vel illa: illi certo respectu difficili⁹ est vincere carnalia: ⁊ alio respectu difficilius est vincere spūalia. Carnalia quidē ꝓpter magis intrinsecā ⁊ cōtinuā adherentiā: Spūalia ꝓpter maiorē boni ꝑnitiosi apparentiā: ⁊ latentiorē instigātis fallaciaȝ: q̄ multa vitia virtutis specie palliat. Transfigurat eñ se in angelū lucis. Et licet hostis sit fortior: sm̄ illud. Non [ij. Cor. xj.] est sup terrā ptās/q̄ cōparet̄ ei. Sic etiā callidior ⁊ occultior: sm̄ illud apl̄i: [Job. xli.] Non est nobis colluctatio aduersus [Eph. vi.] carnē ⁊ sanguinem: sed aduersus p̄ncipes ⁊ potestates: aduersus mūdi rectores tenebrarū harū: ꝯ spūalia nequicie in celestib⁹. Tamē nō ꝑmittit̄ tentare sm̄ totā suā potentiā ⁊ astutiā: sed reprimit̄ a ptāte diuina: q̄ nō ꝑmittit hoiem tentari vltra q̄ pōt: vt d̄r. j. Cor. x. ¶ L Quāt

tum ad tertiū: vt cognitis aliquatenꝰ tentatoris fraudi-
bus: eas cautiꝰ vincere valeamꝰ: enumerāde sunt ꝛ ape
riende quedā spāles tentationū fraudes: q̄bus cetere in
numere illius mille artificis insidie possint caueri. Annu
merat aūt Guil. parisieñ. in tractatu suo de virtutibꝰ se-
ptē tētationū fraudes: q̄bꝰ q̄rit hostis hūane salutis aīas
illaq̄are. p q̄s nōnūq̄ sapiētissimi ac fortissimi ꝓsternūt.
¶ Prima est longa ꝛ ꝑseuerās fatigatio ꝛ vexatio de ali
quo vitio: aut aliq̄bus petis. Per quā duo intēdit tenta
tor. Primū est desꝑatio de dei auxilio: vt tentatus despe
rās se credat ad deū nō ꝑtinere. Scd̄m est, vt tentatꝰ cre
dat se a deo penitꝰ derelictū: nec de se cura aliq̄ esse deo.
Cū em̄ hō diu tentat ꝛ assidue instanterq̄ petit a tenta-
tione liberari: nec tn̄ qđ petit obtinet: facile ad impulsū
diaboli desperat de dei adiutorio: putās se a deo nō cura
ri ꝛ traditū obliuioni. ¶ Scd̄a astutia est extraneitas tē
tationis: ꝛ admirabilis rei enormitas de qua q̄s tentat:
vt cū alios in talibus insuetis tētationibꝰ tētari aut tēta
tos fuisse nō audiuit: se ad deū nō ꝑtinere: aut etiā veros
xp̄ianos nō esse formidēt. Et addit: q̄ nōnulli ipm̄ super
hac tentatiōe ꝯsuluerint: q̄ illā maxime abhorrebāt ex h
solo: q̄ suspicabāt se solos istā tētationē pati: q̄ se ferme
derelictos: ꝛ q̄si inauditis tentatiōis turpitudinibꝰ expo
sitos vehemēter expauescebāt. Subdit. Tales ꝑfecto nō
viderūt oppugnari castra fortissima: ꝯtra que nō solū cō
suete ac noue machine parātur: sed oīa iaculoꝝ genera:
quecūq̄ īmunda: quecūq̄ feda: quecūq̄ venenata ꝛ no
xia in ipsa iaculātur. Ita ꝛ in spūali pugna demonū: con
tra castrū aīe nr̄e. Totis em̄ ipse studijs ꝛ viribꝰ insidiat
nobis. Tota auiditate sanguinē nostrum sitit. Quap̄ro-
pter nihil apud eū interest an stercus: an lapidē mētē no
stre inijciat: aut iaculo cōsueto: aut incōsueto oppugnet
dūmodo ꝓsternat: dūmodo interficiat. ¶ Tertia astu-
tia est: q̄ molit vt q̄s statū suū in quo bn̄ stat ꝛ secure vi-
uit mutet: adinstar quō fit strepitꝰ ac tumultus in aq̄: vt
exeant pisces de suis receptaculis in q̄bus tuto fuerant
ꝯstituti: quatenꝰ fugiētes incidant in laqueos ꝛ retia pi
scatoꝝ. Sic diabolus bn̄ se habētibꝰ in aliquo statu: vbi
sibi ad eos nō patet: aut saltem nō facile patet accessus:
molit ꝓprijs suggestionibꝰ vel alienis: aliq̄n etiā terro-
ribus vt se ad aliū statū, vel locū trāsferāt: sciens eos in
alijs locis, aut statu minꝰ tutos: ꝛ ad cedendū tentatio-
nibus magis aptos. ¶ Quarta est q̄ hoiem ad ma-
iora bona, ꝛ supra vires penitꝰ exercitia inuitat ꝛ excitat
sicut q̄n q̄ ꝯiungit in ieiunijs ꝛ abstinētijs, vigilijs, disci
plinis ac alijs religiosis exercitijs singularibꝰ insolitis ꝛ
incōsuetis. Inducit nōnunq̄ ad memoriā maximoꝝ exē-
pla sanctoꝝ: factaq̄ ꝛ opa: q̄ tn̄ illis adhuc imꝑfectis, et
in virtutibꝰ defectuosis, sunt penitꝰ improportionata: ꝛ
hoc facit singulari sue malignitatis studio: vt hoīes hmōi
naturalibꝰ suis viribꝰ p hoꝝ iproportionatoꝝ indiscre-
tionē exercitioꝝ destituant: sicq̄ destructi (al's destituti)
sibi fiant inutiles ꝛ alijs onerosi: aut certi vt totū bonū
qđ ceperant, abijciant: ac reuertentes ad vomitū, fiant
deteriores q̄ fuerūt. Simile ponit de simiarum captura
q̄s p calceos magnos ꝛ sotulares, duꝫ venatores ipsos
imitari volētes sibi alligāt: nec tn̄ eos portare: aut in eis
ambulare valēt: a venatoribꝰ capiunt. Calceamēta in scri
ptura sctōꝝ exēpla significāt: q̄ seq̄ ꝛ portare nō p̄ualent
hoīes imbecilles, ꝛ in virtutibꝰ iꝑfecti. ¶ Quīta fraus
ꝛ astutia: q̄ sub p̄textu boni suadet periculū. Et hmōi cal
liditatis sunt multe spēs: vt dū sub p̄textu pietatis, ꝛ dādi
elemosynas, suadet acquiri diuitias. Nouit em̄ ipse mali
gnus illud apl̄i: Qui volūt diuites fieri, incidūt in tēta-
tionē ꝛ laqueū diaboli. Et illud: Fili mi si diues fueris:
nō eris imunis a delicto. Similr̄ dū impugnat p aliqđ vi
tiū: suadet bonū oppositū: qđ nouit esse maioris occasio
nē ruine: vt cū ipugnat aliquē p luxuriā: suadet ieiuniū
ꝛ abstinentiā: sciens cū in iracundiā, accidiā vel amētiā
facile posse labi: quod p experientiam frequēter accepit.

j. Timo. vj.

Eccl. xj.

¶ Sexta astutia est: qua hoībus vitia suadet sub p̄textu
virtutū: sicut sub p̄textu prouidentie, suadet auariciam:
sub p̄textu misericordie, remissionē indebitā: sub p̄textu
iusticie, crudelitatē: sub p̄textu zeli rectitudinis, inanis-
simū furorē. Talibus igit diabolus velut fraudulentissi
mus mercator vendit fragmenta fictilia p lapidibꝰ pre-
ciosis: vitrū viride p smaragdo: cuprū pro auro: stannū
pro argento. ¶ Et nō solū in istis vitijs: sed in oī-
bus alijs, est quedam vmbratica species, ꝛ fallax imago
virtutis: q̄bus se querūt, ne agnoscātur: colorare: q̄n po
tiꝰ se diuos mores imitari: vt late deducit Aug. li. ij. ꝯfes.
vbi ad deū loquēs ait: Nam ꝛ suꝑbia celsitudinem imita
tur: cum tu sis vnus suꝑ oia excelsus. Et ambitio quid-
nisi honores querit ꝛ gl'iam: cū tu sis pre cunctis hono-
randus vnus ꝛ gloriosus in eternū. Et seuitia potestatū
timere vult: quis aūt timendus nisi vnus deus: cuiꝰ po-
testati eripi aut subtrahi q̄d pōt: q̄n vel vbi aut quo vl'a
quo pōt. Et blanditie lasciuientiū amari volūt: sed neq̄
blandius est aliq̄d tua charitate: nec amatur quicq̄ salu
brius q̄ illa pre cunctis formosa ꝛ luminosa veritas tua.
Et curiositas affectare videt studiū scientie: cum tu oīa
summe noueris. Ignorātia quoq̄ ipsa atq̄ stulticia sim-
plicitatis ꝛ innocentie noīe tegit: q: te simplicius quicq̄
nō reperit. Quid aūt te innocentius: q̄m quidem opera
tua malis inimica sunt. Et ignauia q̄si quietē appetit: q̄
vo quies certa p̄ter dn̄m. Luxuria satietatē atq̄ abūdan
tiā se cupit vocari: tu aūt es plenitudo ꝛ indeficiens co-
pia incorruptibilis suauitatis. Effusio liberalitatis obtē
dit vmbrā: sed bonoꝝ oīm largitor affluentissimus tu es
Auaricia multa possidere vult: ꝛ tu possides oīa. Inuī-
dia de excellentia litigat: q̄d te excellētius. Ira vindictā
querit: te iustius quis vindicat. Timor insolita ꝛ repētī-
na exhorrescit rebus q̄ amant, aduersaria: dū p̄cauet se-
curitati: tibi em̄ quid insolitū: quid repentinū: aut quis a
te separat quos diligis: aut vbi, nisi apud te summa secu
ritas. Tristicia rebus amicis cōtabescit q̄bus se oblecta-
bat cupiditas: quia ita sibi nollet: sicut tibi offerri nihil
potest. Ita fornicatur anima abs te: ꝛ querit extra te ea
que pura ꝛ liquida nō inuenit, nisi cuꝫ redit ad te: sꝫ etiā
te imitando indicat creatorem te esse oīs nature: ꝛ ideo
nō esse quo a te oīno recedatur. Hec Aug. Propterea ve
ritas virtutum ꝛ puritas diligenter inuestiganda est: vt
fallacia diabolica possit in talibus melius ab hoībus de
prehendi. Propter quod dicit veritas: Suadeo tibi a me
emere aurum ꝓbatum ignitum vt locuples fias. Et vul
gariter dicitur: Non omne qđ fulget est aurum. Et Ari-
stoteles in elencis. Aurichalcea ꝛ felle tincta vident au
rea: cum longe aliud sint. In huiusmodi igitur fidelibꝰ
recurrendum est ad vnctionē sancti spiritus: que de oī-
bus docet. j. Iohan. ij. Hinc frequēter orat ecclesia: Veri
tas tua quesumꝰ dn̄e semꝑ maneat in cordibus nostris:
ꝛ oīs inimici falsitas destruatur. ¶ Septima dia-
boli astutia, ꝛ omniuꝫ periculosissima est ipsa pax: idest
cessatio a perceptibilibus tentationibꝰ: quā paceꝫ multi
imperitoꝝ affectant: ꝛ vehementer ꝯcupiscunt. Sꝫ hec
adeo perniciosa est, vt de ea sanctoruꝫ ecclesia dicat: In
pace amaritudo mea amarissima. Et enumerat doctor il
le quattuor mala que ad talem pacē ꝯsequūtur. ¶ Pri-
mū est fatua securitas: q̄ negligit dei timor: q̄ est electo-
rū vigilantissimus simul ꝛ fidelissimus custos. De quo
Eccli. xxvij. dr̄. Nisi instanter te tenueris in timore dei: ci
to subuertetur domꝰ tua. i. ꝯscientia. Et Prouer. xiiij. dr̄.
Timor dn̄i fons vite vt declinet a ruina mortis. Illa er-
go pax arefacit fontē vite: q̄ arefactio quāta sit impugna
tio: quis non videat. Hec em̄ securitas facit nos seorsum
a cura ꝛ sollicitudine custodiēda: ꝛ per hoc exponit nos
hostibꝰ totos incautos. Ideo nō cessat versutus ille ten
tare: vt cū quis estimat se securū negligat se tueri: quare
nus quos sic p q̄etē securos reddiderat: repēte rediens
facilius inopinatus irrūpat. ¶ Secundū malū est desi-

Apoc. iij.

dia/pigricia/siue ignauia: Quia humana tarditas ad p-
ba opera tentationum stimulis excitatur: iuxta illud ps.
Multiplicate sunt infirmitates eoꝝ postea accelerauer-
rũt. Desidia eñ quasi diaboli dormitoriũ: humanarũ mẽ-
tium vires turpissima rubigine cõsumit: que cõtinuo de-
berẽt exercitio splẽdescere: quẽadmodũ ferri exercitium
ipsum splẽdescere facit/ad similitudinez argẽtei nitoris.
Nã cũ exercet/candet: ⁊ cũ quiescit/rubigo turpis adgi-
gnitur. ¶ Tertiũ malum est ignorãtia sui ⁊ ꝓprioꝝ defe-
ctuũ: ad quã sequit elatio: q: eoipso ꝙ nõ tentamur cre-
dimus nos fortissimos: ⁊ tã sctõs: vel sic angeloꝝ custo-
dia vallatos: vt nos diabolus non audeat impugnare.
Qua credulitate nihil stultius est: q: dũ nõ putamus/in
foribꝰ adest: q̃rẽs euertere totã cõsciẽtie domũ. ¶ Quar-
tũ malũ est fraternus cõtemptus: q: facile q̃ huiõi pacez
in se sentiũt ac diutiꝰ in se senserũt: despicere eos solẽt q̃
grauiter tentantur: dicẽtes huiõi horrẽdas tẽtationes ca-
dere nõ debere in christianũ hoiem: ⁊ ꝙ vilissimus est q̃
talia cogitat: aut cui tales cogitationes immittunt. Im-
mo tales aliq̃n ita puros se existimãt: ꝙ nec aliis miserẽ-
dũ: q̃ grauibꝰ agitant tẽtationũ insidiis nõ esse impũissi-
me putãt. Indignant ꝙ his quibꝰ cõpari deberẽt: qδ fal-
se iusticie certũ signum est: ſm beatũ Grego. in homel.
¶ Iste sunt septẽ astutie siue fallacie generales: quibus
diabolus vt frequẽter vtit in tẽtando hoies: vt ipsos in
sue dãnationis laqueũ ptrahat. ¶ P Plures deniq̃
tentationũ modos enumerat clarissimus doctor Johẽs
Gerson: olim Parisieñ. cãcellariꝰ/ in scripto super Ma-
gnificat/tract. viij. tractãs hũc versiculũ: Deposuit potẽ-
tes de sede. Addidit ⁊ alios. lxx. fraudiũ modos in quo-
dã tractatu in gallico cõposito: ⁊ p aliũ quendam torna-
ceñ. canonicũ in latinũ traducto: Ex quibus aliquos ad
nostrĩ cautelã nõ piguit hic annotare. Vñ ait: Depositꝰ
iste de sede diabolus: deorsuz fluẽs sathanas satagit ho-
mines deponere violẽter/fraudulẽter ⁊ maligne. Violẽ-
tia cernitur in obsessis: fraus vo dũ specie boni salubris
⁊ vtuosi cõsilii: quasi moralis phs dolose impellit. Pau-
cos accipe (inquit) modos ex innumeris. Detestat q̃nq̃
superbiã: sed vt in deteriorẽ sub volucro ficte humilita-
tis pcipitet. Nã est q̃ se nequiter humiliat. Et rursus ait:
Noli esse humilis in sapiẽtia tua: quatenus insipiẽter ex-
alteris. Detestat presumptionẽ: ⁊ timorẽ laudat: vt abla-
ta pace cordis/recedat iste cuiꝰ locus est i pace. Detesta-
tur i obediẽtiã: vt peccati seruitutẽ inducat: ⁊ asininã pa-
tiẽtiã qua fert nõ ferẽda: q̃les vocabat apls esse corinthi-
os. Fefellit innumeros nequã iste: q̃ sub velamẽto obe-
diẽtie nefanda perpetrarũt: q̃si peccare non possent: q:
nõ habebãt velle vel nolle iuxta verbũ suũ. Detestat su-
perstitiones: q̃nq̃ manifestas: sz nõ occultas ⁊ obũbra-
tas sctis obseruationibꝰ. Vñ ad supstitiosas: h est super-
fluas q̃stiones ipellit ⁊ curiosas. Vñ prima maligne vo-
cis sue vox: vox fuit interrogatiõis Cur. Cur isto/frequẽ-
tissime vtit: quatenus hoies in curiositat noxie laqueos
cadãt. Suggerit q̃stiones has ⁊ similes. Cur fecit deus
rationales creaturas: q̃s pscriebat fore peccaturas ⁊ dã-
nãdas. Cur eas deus tales nõ cõdidit q̃ peccare nõ pos-
sent. Cur delectat in perditione viuentiũ. qδ inde sibi lu-
crũ crescit. Nũquid melius esset vniuerso: si peccat oĩ-
nibꝰ ablatis/remanerẽt in solo decore virtutũ. Cur indu-
rat aliquos ⁊ alioꝝ miseret. Cur acceptio personarũ re-
perit apud ipsum. Cur nõ citius venit ad hoies redimen-
dos. Cur tot absq̃ baptismo innocẽtes: tot i insulis sine
lege viuẽtes: tot qui saluarent si bonis doctrinis/⁊ socie-
tatibꝰ instruerent perire pmittit ⁊ pemisit. Scit nequã
iste ꝙ pscrutator maiestatis opprimet a gloria. Scit ho-
minẽ ꝓhibitũ: ne in pluribꝰ dei operibꝰ fuerit curiosus.
Culpat hypocrisim: sed vt hoies absq̃ honestatis velo
perpetrent mala. Laudat simplicẽ cuz sancta verecũdia:
quatenus hypocrises fictionis introducat. Culpat inui-
diã ⁊ benignitatẽ laudat: sed vt malignitas iproba nocẽ-

Eccl. xix. Eiusdez iiij.

Prouerbio. xxv.

tiũ foueatur. Culpat ecõtrario iniquitates alioꝝ: vt pso-
nale odiũ cõtra fraternã charitatẽ suscitetur. Culpat ira-
tos: sed vt zelũ sanctũ abiiciat. Laudat zelũ sanctũ: quo
preceps ira furiat. Laudat quietẽ sanctã: sed vt in sterq̃-
liniũ torpẽtis inertie deiiciat. Ostẽdit odibilẽ auaricia:
⁊ ꝙ nihil nequius ꝙ amare pecuniã: sed vt ꝓdigalitatẽ
cõsumptiõe oĩm cũ rapinis introducat. Pulchrã ⁊ ama-
bilẽ dicit frugalitatẽ: vt tenacitati locuz paret. Ostendit
quantas gignit infirmitates gula: sed vt periculosiorez
fatuitatẽ capitis ⁊ corpis absq̃ remedio operet. Laudat
oĩa sana esse sanis: ⁊ nihil esse reiiciendũ qδ cũ gratiarũ
actione accipit: vt a tẽperãtia fallax abducat. Ostẽdit ꝙ
feda sit luxuria. ꝙ vilis nec honore digna: vt coniugioꝝ
iura cõtaminet. Laudat plificationẽ: immo iubet p illud
Crescite ⁊ multiplicamini: quatenus concubinatũ licere
demõstret. Ostẽdit nõ esse iurandũ. Sit inquit sermo ve-
ster: est est: nõ non: vt detestet omnẽ iuramentũ. Dicit ex
aduerso: qui bene iurat: bene credit: vt periuria aut blas-
phemias diuini nois multiplicet. Circuit iste sathan et
terrã perambulat: vt circũstantias omniũ cõsideret: q̃s/
quid/vbi/quibus auxiliis/cur/quomodo/q̃n. Tendit la-
queos in quos impellat multos valde: vt si fuerit aliq̃s
ab vno liberatꝰ cadat in alterũ. Itaq̃ cõsiderat dum cir-
cuit ⁊ obseruat volẽtes placere deo. ¶ P Videt aptũ
aliquẽ ad religionis ingressum: impellit ad oppositũ sic
illudens. Cur ciuilẽ vis deserere cõuersationẽ: q̃m homo
natura ciuile animal est. Homines hominũ gratia facti
sunt: vt se mutuo iuuẽt: sibi mutuo seruiant. ve soli. Cur
non poteris sub habitu seculari salutẽ tuã operari. Sub
vno abbate christo gaudeas lege libertatis: quã tibi de-
dit deus ⁊ emit christus. Quid pulchrius: q̃d eligibilius
libertate. Cur tot ⁊ tales vis subire obseruationes: ⁊ vo-
ta super te inducere: qui nõ sufficis ad pcepta seruanda.
Quid sunt obligationes tot/nisi laquei ad totidẽ trans-
gressiões. Videas ne illaqueatus verbis oris tui cadas.
Displicet eñ deo stulta ⁊ infidelis pmissio. Ecce quot ⁊
quales in religione defecerũt: quot ceciderũt: quot apo-
state retro abierũt. Cur nõ vis talentũ tibi creditũ in his
⁊ in aliis gratiis multiplicare. Et quid perditio hec esset
in religionis ingressu siue in solitudine. Celat perditus
ille laqueos in seculo. Fit iste qui saluãdus fuerat in re-
ligione: pditus in seculari cõuersatione. Fit secularis: cõ-
iungit vxori. Heu quos illic laqueos tribulationũ nõ in-
uenit: nascunt filii. Alia cura si pcax vxor: genere magni-
fica: si sterilis: si feda: si lubrica: quale supplicium. Fit de
milicia aut curialiũ numero: quot illic curis inuoluitur.
Primitus erit dulcis inexperto cultura dulcis amici: ex-
pertꝰ metuet: inuidiã nõ tolerabit. Fit oportet assentator
ad omnia: fit miser: dormiens: vigilans: comedẽs ⁊c. ad
alterius arbitriũ. Fit causidicus aut practicus in physi-
ca. Fraudes mille sparguntur in practicatione. Dũ que-
rit diues fieri: incidit in desideria multa ⁊ laqueos/qui-
bus mergitur in interituz. Fit beneficiatus in ecclesia ⁊
celebs: cauendũ sibi erit a retibꝰ simonie: a negligentia
seruitii: a luxuria: a cõuersatione inerti: a lasciuia: a dila-
pidatione bonoꝝ ecclesie. Circuit ⁊ cõsiderat sathan ille
alterũ: quẽ ex instabilitate ꝓpria cognoscit ad religiõis
aut solitudinis vitã ineptũ. Vide ait quãta sit religiõis.
quãta solitudinis pfectio vacare soli deo. salutẽ suã ope-
rari. Quid ꝓdest homini si vniuersum mundũ lucretur:
aie vo sue detrimẽtũ patiat. Vide ꝙ totꝰ mũdus in mali-
gno positꝰ est: ꝙ breuis vita: ꝙ mors incerta: q̃ tormenta
inferni: q̃ gaudia paradisi. Vide ne ꝓcrastines: ne ↄsilia
multoꝝ maxime domesticoꝝ ⁊ seculariũ queras: res cer-
ta est: de solis incertis cõsiliũ habendũ est. Dicere ꝙ reli-
gionis statꝰ nõ sit pfectionis status/heresis est. Magna
vo stulticia est nolle esse pfectũ. Quid hesitas: q̃d expe-
ctas: vocat te deꝰ per inspirationẽ: proiice te in eũ/⁊ ipse
te enutriet. Dũ cõpungeris corde: fac votũ deo celi: fir-
met te iuramentũ: Felix necessitas q̃ ad meliora cõpellit

Sciueris opus cũ voto acceptius esse deo. Da totã arbo
rẽ volũtatis tue cũ fructibꝰ suis deo tuo. Quid in te stas
⁊ nõ stas: ꝓijce te in eũ: ⁊ ipse te suscipiet: neq; deseret iã
susceptũ. Silet iste nequã/ ꝙ ad religionis ĩtroitũ opor-
tet attẽdere nedũ religiõis bonitatẽ in se: ſʒ ⁊ alias circũ
stãtias: maxime aũt duas: quarũ vna se tenet ex pte reli-
giosoꝝ (si pfecte regulã seruãt) Altera ex pte suspſiuo: si
iuxta parabolã christi dũ inchoat/ poterit consummare.
Silet ꝙ media moderãda sunt sm ṽtutẽ tã agẽtis ꝗ̃ pa-
tiẽtis. Nec poterat dauid cũ armis saul egredi cõtra go-
liã. Nõ possunt simie cũ botis latioribꝰ: quas in fraudem
ẽis derelictis/ accipiũt: incedere. Silet preterea onera reli
gionis cũ moribꝰ inhabitãtiũ: dat bene sentire de oĩbus:
neminẽ iudicare. Adijcit preterea/ ꝙ ꝓficit alijs sua erudi-
tio: suũ consiliũ: q2 litteras nouit: q2 prudẽs est in agen-
dis. Deniq; dabit exẽplũ reliquis in seculo: vt ita faciant
quẽadmodũ ipse facit: ⁊ seculũ derelinquãt. Quid tan-
dẽ. Voto se cõstringit: deserit habita bñficia: dat sua pau
peribꝰ: via vnica religionis sibi relicta est. Captus est ait
insultãs demõ: euge euge iã nõ est silendũ: iã in odiũ re-
ligionis exaggerãda sunt oĩa: aperiẽdi sunt oculi: discri-
mina reuelãda: murmur inducendũ. Dicat ipse sentiẽs se
delusuʒ. Quid mihi feci miser. In qđ me malum impuli:
nõ potero ferre iugũ hoc intolerabile: ꝗ̃siui requiẽ vt in
pace viuerer deo: ⁊ ecce turbatio: fugi hoĩes: hoĩes inue
nio. Cedebã tentationes de seculo: deteriores demonis
perfero. Quid feci: quo me vertã: quid agã. Amicos car
nales offendi: spernẽs eos cũ suis cõsilijs: nullus mihi
ad eos regressus. si voti dispẽsationẽ quesiero/ nõ dabit
aut in dato nunq̃ cõstans animo quietabit. Sed neq;
quõ viuerẽ in seculo/ relictũ est. Si ad aliã migrauero re
ligionẽ: scãdalosus ero mee: ⁊ forsitan intolerabilis alie
ne. Quid feci: deuotionẽ in seculo suauiorẽ ⁊ crebriꝰ in-
ueniebã: secularibꝰ inuolutus curis. Cogit obediẽtia ꝓ ne
cessitatibꝰ fratrũ currere: discurrere ꝑ seculũ/ quo quietẽ
mihi sperabã obtinere. Sic quotidianis fatigor odijs et
rixis. Delectabat me studiũ: docebã ⁊ docebar: nũc q̃ do
ceat: aut q̃ doceat nullus est: fratres satis esse respõdent
occupatiões religionis sue. Nõ est inquiũt religio schola
docẽdi: ſʒ disciplina viuẽdi. Si vixero sm mores fratruʒ
collapsos oĩno a regulis patrũ/ perditꝰ sum. Si singula
ris mihi viuere volo: nec datur nec sufficit. ¶ Q Cir-
cũit adhuc ille depositꝰ de sede: querit quẽ deuoret. In-
uenit hoĩem deditũ studijs ⁊ sciẽtijs litterarũ: si potest/
euertit: affert occupatiões a seculo: aut frustra dicit ṽba
fieri surdis. Si nequerit abducere: ꝗ̃tenus ociũ deside-
ret studiosus ⁊ sibi vacet: ⁊ sapiẽtiã scribat in ocio. Sub-
dolus impellit vt alios dũ docere vult scribẽdo se sedu-
cat. Laudat iã laborẽ: sed seducit intẽtionẽ. Scribe sua-
det/ q̃ legat posteritas. q̃ tibi sit nomen in eternũ: qm̃/
melius est nomẽ bonũ ꝗ̃ vnguẽta ꝑciosa. Orabũt alij ꝓ
te. Nõ tibi solus laborabis: talẽtũ tuũ distribues: scribe
subtilia ⁊ extranea: turpe est inuẽtis vti. Sic impellit vt
deserat terminos: quos posuerũt patres sui: vt vane glo
riosus dicat: Sup me docẽtes oẽs intellexi: ac deserens
vias rectas/ dicat: Aque furtiue dulciores: ⁊ panis abscõ
ditus suauior. Eya scribe ait/ aut de tuis ṽtutibꝰ: aut cele
ritateʒ ostẽde dictã di. Aut certe in alienis laudibꝰ quere
laudẽ tuã. Scribe: totꝰ insiste laboribꝰ: nõ des requiẽ ca-
lamo: postpone horas canonicas: aut absq; attẽtione fe
stinus ꝓferas. Indulge securus lautioribus cibis: vtere
somno ad satietatẽ: desere ciuilẽ alioꝝ cõuersationẽ: com
pensabit hec oĩa labor tuus. Sic impellit iste nequã: scit
ꝙ inutiliter: imo nocie sint nõ iussa: ꝑceptꝭ omissis. Scit
ꝙ fauemꝰ vltra modũ scriptis nostris. diligimꝰ vt filios:
placẽt etiã si deformia sunt ⁊ inculta: ⁊ sententijs vacua.
Testis est simia fabulosa. Gallina dũ nimio clamore ꝑ-
dit ouũ: ꝑdit illud. Coruꝰ crocitãs vt a vulpe laudet: frau
dat cibo suo: Nõ aliter sepe ꝑdũt ṽtutes suas scribẽtes
docti: vel q̃sitas prius vel acq̃rendas in tpe. Ratio: q2 di
cunt ⁊ nõ faciũt: q2 de donis dei dũ gloriã querũt: deo su
piũt qđ suũ est: q2 scit insup sinistra taliũ q̃d facit dextra.
Sed ad q̃d sathan ista: q̃d tibi super alioꝝ salute. Profe
cto nihil: ſʒ satagit: vt iste sub hac intẽtione scribẽs audi-
at in iudicio: Recepisti mercedẽ tuã: accipe qđ tuũ est et
vade. Ex ore tuo ⁊ scriptis tuis te iudico serue nequam.
Fers litteras mortis tue sal infatuatũ. Sed o fraudẽ sa-
thane detestandã: qñq; tñ ita fallẽtẽ. Possunt nihilomi-
nus fieri noua scripta meritorie: si modus affuerit: finis
⁊ ordo recti. ¶ R Circuit deniq; insidiator ille: ⁊ in-
uenit hominẽ audiẽdis cõfessionibꝰ deditũ. O quot im-
missiones facit ibi ꝑ angelos suos malos. Venit ad con-
fessionem plebeius idiota. Veniũt pueri ⁊ puelle: iuue-
nes ⁊ maritati. Suadet inuestigare diligẽter de oĩbꝰ cir-
cũstantijs: vt agnoscat vultum sui pecoris: q2 nec aliter
solui põt peccator nisi dixerit oĩa. Sed h̃ suadet in finem
vt deficiat scrutãs scrutinio cũ scãdalo cõfitentiũ: cũ la-
psu ꝓprio: cũ suspitionibꝰ infinitꝭ: cũ interminabilibꝰ scru
pulis: siue remittat nõ absolutũ: siue detineat morosissi-
me/ vix tandẽ absoluẽdũ. Vertit postea in q̃litatẽ oppo
sitã: q2 timet expertus tales facere interrogationes. Dicit
sibiipsi: Saluet se si voluerit: nõ intrabo domũ cõsciẽtie
aliene: nihil interrogabo: scit peccata sua: dicat si vult.
Sic dimittit inscios: sic verecundos latere in pctĩs suis:
nõ vtẽs claue sciẽtie: que data est ad aperiendũ cũ discre
tione secretas cõsciẽtie plagas. Veniũt alij magni prudẽ
tes de seculo: veniũt predones/ vsurarij/ simoniaci/ ran-
corosi/ violatores ecclesiastice libertatis: cõcubinarij no-
torij: nolũt a peccatis resilire: nolũt restitutiões facere:
excõicati sunt: irregulares sunt. Alij si culpant: excusant
aut defendũt pctm̃ suũ. Dicũt se iusta bella gerere: Frau
dẽ vsurarũ nitunt fictis vẽditionibꝰ palliare ⁊c. Veniũt
alij/ vel alie curiose agẽtes: ad fabulatiões vertũt ꝯfessi
ones: miscent colloquia de ꝓfanis: vtinã nõ de nefarijs:
vtinã quo spũ cepisse vident: nõ cõsummẽt i carne. Pro
hibeat deteriora deꝰ.

Vetularũ cõfessiones.

¶ Circũit rursus ⁊ inuenit declamã
tẽ ad pplm seu ꝑdicãtẽ. Cognosce hic q̃t sunt demõis im
pulsus in sermõe: dũ de omni statu ꝑsonarũ q̃ sunt vitijs
cõtrarijs infecte clamãdũ erit. Si culpat auariciã: ꝓdigꝰ
applaudit ⁊ ridet auarũ. si ꝓdigalitatẽ vituperat: auarꝰ
libẽs ad se cõtrahit/ dicẽs: Tene qđ habes. si loquit ad-
uersus inertiã: gaudet q̃ stulto labore cõsumit: ⁊ esse sub
sentibꝰ curarũ mordẽtiũ delitias cõputat: zelus laudatꝰ
accẽdit iracũdos: pietas laudata pusillanimes nutrit ⁊
desides. Ecce fructũ quẽ ꝑdicatio tua parit in auditori-
bus. Sed nũc ad ipsos ꝑdicatores reuertor. Sunt q̃ no-
lũt premeditari: nolũt sanctoꝝ allegationibꝰ vel autori-
tatibꝰ (aut certe nesciũt) vti: Garriũt ⁊ effundũt quicq̃d
in buccã venerit: ceci cecos alloquẽtes.

Inutiles predicatores.

Sunt ex opposi
to q̃ tot accumulãt allegatiões sup allegatiões rythmos
ad rythmos: cõcordãtias cũ cõcordãtijs: effluũt vsq; q̃q;
nõ deũ: sed se: sed sciẽtiã suã ostentare volentes. Blan-
diuntur sibi: quia nõ ꝓpter se ⁊ famã sciẽtie: sed ad edifi
cationẽ querunt alioꝝ. Sunt qui solũ inobediẽtiã ⁊ re
bellionẽ subditoꝝ nutriẽdo: vitia culpant superioꝝ: etiã
dũ absunt. Nihil plausibiliꝰ audit inuida plebs/ ꝗ̃ supe-
rioꝝ vitia prodere: augere: culpare. Et hec sepius ⁊ accu
ratius student aliqui detestari: qui si vel in modico vitio
culparẽtur: protinus implacabiliter obsisterent vera di-
centibus: ⁊ capitali clam ⁊ palam persecutione vexarẽt.
¶ Circũit adhuc demum sathan ille: et inuenit hominẽ
in solitudine: vel deserti sicut pelicanus: vel domicilij
sicut nycticorax: vel tecti sicut passer. Protinꝰ mittit frau
dulentus anceps iste laqueos exquisitos: et tota mali-
gnitate conatur eum inuoluere infernalibus suis pesti-
bus. Aggreditur enim inertia: vt carens exteriori exerci-
tio/ ocio torpeat. Fiatq; tediosa oratio. Impedit ad im-
patientiã: qua quies displiceat: ocium ipsum horreat: se
ipsum ferre nõ possit. Immittit blasphemas cogitatiões
desideria pigrum occidẽtia vt speret vana: metuet falsa;

mereat moleste: gaudeat molestius. Querat cõsolatiun culas ꝓprias vel carnales vel spũales: dimissis diuinoꝝ implerionib⁹ mãdatoꝝ/ in alijs quo spũalia fingit delectet: in oibus q̃ nõ deũ: sed seipsuz q̃rere sub deuotiõis pallio discat. Un̄ ꝛ tãdem tẽtatoꝛ fraudulẽtius derideat sabbata eius vidẽs ignominiã (alr̄ neomeniã) eius. His alijsq̃ modis aduersarius noster vt beat⁹ Petr⁹ ait: tanq̃ leo rugiẽs: immo tanq̃ vulpes latẽter insidiãs: tanq̃ serpens occultis susurris sibilans circuit: nõ quiescit querens quẽ deuoret. Et q̃s nõ obstupescit: tot laqueos cõsiderãs: tot cõclusus angustijs: q̃s poterit de viribus ꝓprijs ꝓsumere: vt oẽs hos caueat: nullo hoꝝ cõprehẽdatur. Proinde necesse est nobis oibus recurrere ad orationẽ: ꝛ deuotius ad deũ clamare: Pater noster. ne nos inducas in tentationẽ. ¶ S Nec sola oratione cõtenti tẽpus est vt nũc quantũ ad quartũ premisse diuisiõis mẽbrũ: etiã alia quedã remedia queramus: vt dei adiutorio freti: fortes cõualescamus tẽtationib⁹ occurrere: eis resistere ꝛ valide pugnare. Possunt enĩ varia remedia colligi ex sctõꝝ doctrinis ꝛ exẽplis quib⁹ impugnati: victoria potiamur gloriosa. Un̄ hm̄ prenoiatũ doctorẽ Guil. parisien. vbi. s̄. defensiones ex singulis virtutib⁹ elicere possumus/ cõtra quarũlibet tentationũ incursus. Nã q: cõnexe sunt virtutes: sicut ꝓmouẽs vnã virtutẽ ꝓmouet oẽs: ita impugnãs vnã virtutẽ impugnat oẽs. Hinc ꝛ contra tentationẽ quãlibet a qualibet virtute auxiliũ repugnãdi sumere possum⁹. Verbi grã. Impugnaĩ aliq̃s a spiritu fornicatiõis: ꝛ tentaĩ ad cõcupiscẽdũ vxorẽ ꝓximi: cõsulat tẽtatus virtutes. Dicit fides. Intoxicata ꝛ mortifera est voluptas: auerte oculos tuos ne lucearis eã. Timor dei obijciet sibi finale iudicium ꝛ infernale supplicium. Spes dicit: quid mihi offers in terris misera caro vel demon: q̃ expecto tanta gaudia in celo. Charitas dicit: charũ habeo dñm deũ meũ ꝛ ꝓximũ meũ: nõ ꝓpter te voluptas miserrima offendã eũ. Castitas dicit: in vacuũ laboras: puritatẽ mihi despõsaui. An nescis q: cũ christo rege regũ matrimoniũ cõtraxi. Fortitudo dicit: nõ timeo ferra ꝛ ignes ꝓpter deũ sustinere: ꝛ vis me in plumarib⁹ (alr̄ plumarijs) supare. Magnanimitas dicit: qu enã es tam pusilla ꝛ feda voluptas: vt me ad te studeas prouocare. Iusticia dicit: iniquum est a iustissima dei volũtate ad te peruersissimã voluptatẽ declinare. Sanctitas dicit: Hec mulier tẽplũ dei est in baptismo cõsecratũ: q̃d violare nõ licet. Sapiẽtia dicit: gaudio ego sapore mũdissimo: exi a me feculentissima luxuria. Et ita fieri põt in alijs tẽtationibus quoꝝcũq̃ vitioꝝ: cõsiderando cuiuslibet virtutis ꝓprias operationes/ effect⁹/ causas ꝛ modos ac fines earũ per q̃ reperiĩ in q̃libet virtute q̃dã repugnãtia ad quodlibet vitiũ: que opponi debet tẽtatori: siue mũdo/ siue carni/ siue diabolo. Et p̄ter hoc q̃libet virt⁹ tripliciter cõtra vitiũ pugnare habet. Primo ꝓprio gladio: cõtemplãdo scz suipsi⁹ nobilitatẽ/ preciositatẽ ꝛ vtilitatẽ: quã tentãs ad vitia velare nitiĩ ꝛ abscõdere. Scdo gladio alieno: su mẽdo ipsuz a vitio. Obijciẽdo videlz vitio: suã turpitudinẽ horrendã: cõsiderãdo oia nocumẽta q̃ hoc vitiũ inducere consueuit: siue in reb⁹ exteriorib⁹/ in corporib⁹/ siue in aiabus: vt exẽpli grã/ Luxurie q̃ mentẽ effeminat: corpus eneruat: maculat animã: fedat psonã: euacuat bursam: ꝛ ita similr̄ de alijs vitijs. Tertio pugnat fugiẽdo iacula vitioꝝ: vt cõtra luxuriã se abstrahẽdo: ab aspectu lasciuoꝝ spectaculoꝝ: a cõsortio feminarũ/ ꝛ petulantiã iuuenũ: a lasciuis carminib⁹: a vino ꝛ ocio ꝛ alijs similib⁹: quib⁹ primo illicite sagittatiões immittunĩ: quas sequiĩ praua delectatio. Hinc oriĩ cõsensus: ꝛ tandẽ operis cõsummatio. Simili modo q̃libet alia virtus pugnat cõtra vitia/ fugiẽdo occasiones: q̃ nate sunt inducere vitiũ siue ad ipsum inclinare. ¶ T Ponũtur ꝛ p̄ter hec septẽdecẽ iuuamẽta/ ac defensiue cõsiderationes cõtra tentationũ fallacias: ad quas recurrere habet hõ ab impulsu tentationũ agitatus. ¶ Primũ: cõsideratio summi ꝛ dignissimi dei: a quo postq̃ nõ fuit homo/ factus est aliquid: nec creatura q̃libet irrationalis: sed rõnalis: dei capax ꝛ beatitudinis. Pro cui⁹ redemptione/ post lapsum: quo sua spõte deũ offendit: filiũ in carne misit: ac in mortem turpissimã pariter ꝛ amarissimã tradidit vt morte dignissimos a morte ꝑpetua liberaret: quare merito amari debet: ꝛ ad defensionem sui honoris ꝛ reuerẽtie: ꝛ ne aliquid iniurie aut displicẽs irrogeĩ aut cõmittaĩ: seu ne aliq̃d castrũ ei⁹ (q̃d est homo) expugneĩ a quocũq̃ aduersario: q̃libet hõ redẽptus ꝓptissime laborare et zelare debet: seq̃ totũ exponere. ¶ Scdm est cõsideratio/ q̃ in cõspectu tantoꝝ clarissimoꝝ pugnamus: qui victoriã nostrã optant ꝛ expectãt: sicut ipsemet deus gloriosus/ et angelice virtutes opem ferẽtes vt vincamus. Un̄ ꝛ Boetius. Magna nobis indicta est necessitas ꝓbitatis: cum ante oculos agimus iudicis cũcta cernẽtis. ¶ Tertium est imitatio regis ad pugnã: qui vt Aug. sup ps. ait: Inuitat vt pugnes: adiuuat vt vincas. ¶ Quartũ est cõsideratio magnitudinis premij repromissi victorib⁹ in spũalibus bellis: q: ipse deus deficiẽtẽ subleuat: ꝛ vincentẽ coronat. Hec Aug. vbi. s̄. ¶ Quintũ: deuota imploratio diuini auxilij: q̃d presto est deus pro quo certaĩ. cũ requiritur impertiri. ¶ Sextũ est declinatio incẽtiuoꝝ tentationis: fuga scz occasionũ vt. s̄. habitũ est de luxuria. ¶ Septimum: cõsideratio nobilitatis siue dignitatis humane cõditionis: ꝓpter quã verecũdũ videri debet homini descẽdere ad opera vitioꝝ: ꝛ nõ potius ascẽdere ad cõtemplationẽ supernoꝝ gaudioꝝ. ¶ Octauũ est cõsideratio q̃lis erit. q̃ horrẽda caro ꝓpria ꝛ aliena mortua: ad quaz tñ quis viuã afficiĩ: vt eã nutriat in delitijs ꝛ opibus bestialibus. ¶ Nonũ est diuinoꝝ eloquioꝝ recordatio: in quib⁹ inueniunĩ verba medicinalia cõtra oẽm morbũ et vexationẽ spũalẽ atq̃ exẽpla in his q̃ similia passi sunt: qui adiuti diuino auxilio/ tẽtationes quaslibet superarũt. ¶ Decimũ: cõsideratio vilitatis ꝛ indignitatis eoꝝ q̃ vincere nos satagũt. Opprobriosum enĩ videtur ꝛ cõfusibile vilissimis rebus vinci. ¶ Undecimũ est consideratio/ q̃ cõsecrati sumus in baptismo: ꝛ q̃ characterẽ christi: et imaginẽ viuã sancte trinitatis gerimus. Unde verendũ est homini/ illã per aliquã deordinationẽ ꝛ turpitudinẽ maculare: quia hoc q̃libet facere aut permittere refugit in ecclesia materiali: ꝓpter eius cõsecrationẽ ꝛ sanctarũ imaginũ presentiã christi ꝛ sanctoꝝ. ¶ Duodecimũ cõsideratio q̃ hõ singulos actus suos facit interiores ꝛ exteriores/ motus ꝛ gestus in clarissimo cõspectu dei et sanctoꝝ angeloꝝ. Propter q̃d plus habet vereri cõsentire tẽtationi vitiose ac turpiter agere/ q̃ corã hoie aliquo sapiẽte/ virtuoso/ aut in magnis dignitatibus constituto. ¶ Tredecimũ est cõsideratio infernaliũ cruciatuũ: qui infallibiliter cõsequẽtur: nec aliquãdo finienĩ. ¶ Decimquartũ: iugis memoria mortis ꝛ hore ei⁹ incertitudinis. Nam/ Facile contẽnit omnia qui se semꝑ cogitat esse moriturũ. ait Hiero. ad Paulinũ presbyterũ. ¶ Quintũdecimũ: adhibitio alicui⁹ corꝑalis afflictiõis vel laboris: vt discipline/ cilicij/ ieiunij/ aut silis exercitij carnis lasciuiã castigãtis. ¶ Sedecimũ est cõsideratio g̃liose memorie/ fame ꝛ honoris: quos victores in spũali ꝑlio cõsequunĩ nedũ in alio seculo: sed etiã post mortẽ in isto mũdo: vbi maximis celebritatib⁹ colunĩ: nõ solũ ipsi: sed eoꝝ ossa/ capilli/ vestes/ ꝛ cetera eoꝝ instrumẽta: que prius macerationib⁹ ꝛ cilitijs ꝑmebanĩ: nũc auro ꝛ p̄ciosis lapidib⁹ adornanĩ. ¶ Decimũseptimũ est cõsideratio quõ gloria carnaliũ ꝛ mũdanoꝝ quantũcunq̃ delitiosi fuerint/ potẽtes/ diuites/ pulchri/ honorati: perijt cũ sonitu: relicto eterne dãnationis timore: multiplici detractione ab his quos in sua suꝑbia oppresserũt: aut quib⁹ alias quomodolibet nocuerunt. Hec breuiter cõmemorata sunt: que possunt per scripturas latius deduci. ¶ V Potest et addi hoc cõtra oẽs tentationes efficax remedium ex ipsa tentatione tanq̃ ex scorpione medela: vt inde oriatur an

1 Pe. 5.

vl. de cõsola.

ndotū: vñ infunditur venenū. Quia eñ oīs tentatio per bonū aliquod apparēs (licȝ falsum) obtinēduȝ seducere nititur. Nemo eñ ad malū aspiciēs operatꝰ: vt ait Dionysius: Nemo etiam nisi per boni speciem (in quo delectatur: quodve appetit) allicitur. Siquidem nunq̄ vitiū persuaderi posset homini: nisi sub specie aliqua bona in qua deū peruerse imitatur: vt supra deducit beatꝰ Augustinus. Omne vitiū peruerse deū imitari. Cu ergo tentator per boni appetibilis speciē / vitiū suggerit (ꝛ quidē nemo vult decipi) est ꝯ remediū perutile nō auertere appetitū a bono qđ naturaliter cōcupiscit. Sed sapiēter inquirere vbi hoc bonū inueniri possit ꝛ possideri: et vt sic vere acquiratꝰ: laborare. Gra exempli: tentatꝰ aliq̄s ad cōcupiscēdam gloriā et laudē: ꝛ quidem gloria: laus: honor: vel excellētia appetibilis est: bonū quoddā est: quia naturaliter hoies cupiūt. vt dicit Bern. ser. de ascēsione dñi. Nō oportet despicere: nec appetitū eiꝰ extinguere: ꝯ dulce qđ offertur: sed vide vbi queras. In mūdo in tuis operibꝰ: in rebꝰ vanis. Hic venenū: hic falleris: ꝛ quideȝ nemo vult falli: nemo appetit decipi. Queras igitur vbi sit gloria: vbi laus vera nunq̄ peritura. Doceat te fides vera: quā scriptura manifestat: ꝛ nō inuenies nisi in deo summo glorioso ꝛ laudabili in secula. Ibi si queritꝰ inuenitur: ſm illud aplī. Qui gloriatur: in dño glorietꝰ. Item Erit vnicuiq; laus a deo. Sic si tentatio ad appetēdum blāda q̄ delectāt: pulchra: abūdantia: nō culpandus est appetitꝰ hec cōcupiscēs. Sed cauendū est ne ibi querantur: vbi vere inueniri nō possunt. Queranꝰ ergo: sed in deo: nihil deo pulchrius / amabiliꝰ / sufficientius: ꝛ ita de alijs ſm deductionē augustini supra. Hoc scutū solidissimū ꝯ oēs tētatiōes: qđ sola fides prestat. Ad quod beatꝰ Petrus hortatꝰ: dū post auisationē cauēdi crudelē tentatorē addit. Cui resistite fortes i fide. i. Pet. v. Et ad Eph. vi. In omnibꝰ sumētes scutū fidei: in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extīguere. Fide naq; cognoscitꝰ in transitorijs verū bonū nō esse: oīs autē boni plenitudinē in solo deo cōsistere: ac per hoc extinguitꝰ in nobis appetitus falsi ꝛ apparētis boni: ꝛ accēditꝰ appetitus veri ꝛ eterni boni. Que eñ sunt ignea tela nequissimi: nisi obiectio falsoꝝ bonoꝝ: quibꝰ appetitū de vitio in vitiū accendere nititur. ❡ X Hoc remedio vsus est venerabilis Boetius per totū lib. de cōsolatione: vbi ostēdit naturalem hois appetitū desiderare sufficientiā / reuerētiā / potentiā / celebritatē / leticiā / tanq̄ vere beatitudinis conditiones ꝛ ppetates / eosq; errare q̄ hac de cā terrenas diuitias / dignitatesq; / regna / gloriam / voluptatesq; desiderant. Ostendit q̄ ab illis ista vacua fore. Et qđ appetitꝰ bonū in tēporalibꝰ diuitijs / honore / potestate / fama / voluptate / nō esse: sed in solo deo vera nostra bona plenissime ꝛ eternaliter cōsistere. Ac per hoc docet extinguere appetitū in igneis diaboli telis attactū: eumq; accēdere ad deū summū perfectissimū totius boni fontē. Hoc remedio qui vtitur: nedum diaboli tētationes vincit / vitia declinādo: sed etiā virtutes acquirit ꝛ maxime charitatē dei: in quo bona cūcta fore cognoscit: ꝛ per hoc spem in eum dirigit: seq; totum in eum fiducialiter proijcere non cessabit. Et tātum de quarto / remedioꝝ scȝ inquisitione.

❡ Lectio. lxxviij. A

Redeundū nobis est

ad textus declarationē: quo celestis magister noster docuit petere per deuotam affectionem: Ne nos inducas in tētationē. Ubi vt ex premissis aliquantulū liquere potest: hac petitione nō petimus vt nō tentemur: nec hoc affectandū est viatori: quia vita ista: vt Aug. ait: sine tentatione duci nō pōt: Neq; nobis vtile foret non tentari. (Si enim oramus vt nō tentemur: vnde erit nobis virtus constantie.) Si tentationes et tribulationes non essent: fortitudo / constantia / patientia / ac virtutes cetere: que sunt circa difficilia: quomodo in nobis generarentur / cōseruarentur / ꝛ augerentur. Uirtutes eñ morales moderatrices sunt passionum / tristicie ꝛ delectationis ſm rectā rationē. Sublatis itaq; passionibus per tentationē excitatis: sublata esset materia exercitij virtutū. Hinc dicit Aug. Dū huius vite infirmitatē gerimus: si tentationes ꝛ passiones omnino nullas habemus: non recte viuimus. Hinc apostolus. Gloriamur in tribulationibꝰ / scientes q̄ tribulatio patientiā operatur. Et Tobie. xij. raphael ad tobiam. Et quia acceptus eras deo: necesse fuit vt tentatio probaret te. Et Jacobus. Omne gaudium existimate fratres mei cum in tentationes varias inciderітis: scientes q̄ probatio fidei vestre patientiā operatur. Non ergo oramus vt nō tentemur: quoniā etsi tentare cū intentione fallendi malum est in tentatore: tñ in tentatis malū nō est: si consensus nō accedit: immo sepius fructuosum est: dicente Augu. super psal. lx. Per tentationē pfectus noster uisit. Non eñ sibi quisq̄ innotescit nisi tētatus. Nec potest quisq̄ coronari nisi vicerit: nec vincere nisi certauerit: nec pōt certare nisi inimicos ꝛ tentatores habuerit. Fructuosum est dico: si victoria subsequitꝰ. Et q̄q̄ multe sunt vtilitates ꝛ fructꝰ tentationū: inter ceteras tñ beatꝰ Grego. singulares quasdā tangit. xxiij. moralꝰ. c. xxvij. di. Aliquādo aūt post pfectū virtū / nō solū tētant vitia: sed etiā flagella castigāt. Cū tētamur vitijs: pia dispēsatione nobiscū agitur: ne his vtutibꝰ quibꝰ pficimus: extollamur. Cū flagellis atterimur: admonemur ne mūdo blādiēte seducamur. Uitia dū nos temtāt: pficientes virtutes humiliāt. Flagella dū nos tētant: surgētes in corde huius mūdi voluptates eradicāt. Per tentantia vitia discimus q̄d de nobis sentiamus. Per ferientia flagella cognoscimus qđ de ꝯ mūdo fugiamꝰ. Per ista cōprimimur ne q̄d extrinsecus appetamus. p illa restringimur ne intrinsecus extollamur. In hac igitꝰ vita dū sumꝰ ꝛ aliq̄n vitijs tētari: ꝛ flagellis atteri / necesse est. Siue eñ in laboribꝰ flagelloꝝ: siue in certamine vitioꝝ: nō solū nobis nrā infirmitas innotescit: sed etiā in quāta vtute pfecerimus cognoscimus. Nemo eñ vires suas in pace cognoscit. Si eñ bella desunt: vtutū signa nō prodeūt. Improuidus miles est: qui se fortē in pace gloriatꝰ. Nemo q̄ppe in quārū proficit: sibi inhere aduersa cognoscit. Cū eñ assunt prospera: certi virtū documēta nō possunt. ❡ B In qua autoritate beatus Grego. tangit q̄ per tentationeȝ humiliamur: ꝛ ducimur in cognitionē proprie infirmitatis. vnde cauti reddimur: purgamur: erudimur: probamur ꝛ exercitamur. Vñ ꝛ glo. sup illud Gen. xxij. Nūc cognoui q̄ timeas dñm. Sicut vasa nō cognoscunꝰ esse integra ad plenū nisi fuerint pcussa vt sonus audiatꝰ: nec cognoscunꝰ pfecte cocta nisi imbribꝰ exposita. Si percussa nō clarū reddūt sonū: sȝ obtusum: fracta alicui perpēduntur: licȝ fractura tactu aut visu nō discernatꝰ. Sic ꝛ hoies nō pfecte cognoscunꝰ: donec pulsati terroribꝰ tribulationibꝰ aut delectationibꝰ expositi nō superentꝰ. Hos fructꝰ a nobis excluderemus: si oīno nō tētari peteremꝰ. Quapropter etiā electi tētari desiderāt: vt ait beatꝰ Greg. Electus q̄sq; in q̄tū peccati summo premitꝰ: ad iusticie vigilias exurgere conatꝰ. Sed sepe cū resurrexerit: ipsa se extolli virtutū magnitudine sentit. vñ ꝛ tentari se p̄sentis vite aduersitatibꝰ post vtutes desiderat: ne peius ex vtutū cōfidentia cadat. Si eñ seruari melius per tētationeȝ nō cognosceret: nequaq̄ psalmista di. Proba me dñe et tenta me. Idcirco christus nō docuit nos petere vt non tentemur: sed vt in tentationē nō inducamur. Ecce tentatus est iob: nō tñ inductus est in tētationē. Non eñ ad illam ad quā trahebatur tentatoris voluptatē ore impio blasphemus intrauit. Tentatus est ioseph turpi illecebra: sed nō illatus in tentationē. Tentata est susanna: sed nō inducta: quia nō prebuit consensum tentatori. Ita et nos petimus non induci in tentationē. i. non consentire tentationi. Unde dicit Bern. Aliud est tentari: aliud in

ij. Cor. x. / i. Co. iiij.

xiiij. de ci uita. dei.

Rom. v.

Jaco. i.

viij. moral. c. x.

tentationẽ duci. Tentaꝛ quilibet qñ in aïa aut corpore
in delectatione alicuius vitij titillaꝛ. Inducitur in tẽtatio-
nẽ si sue ceperit delectationi ꝯsentire. Et beatus Cypria-
nus: Nõ petimus ne ducamur in tentationẽ: sed ne indu-
camur. Aliud quidem est in tentationẽ duci: aliud indu-
ci. In tentationem ducitur: qui tentatione pulsatur. In
tentationem inducitur: qui tentationi succumbit ⁊ ab ea
superaꝛ. Induci etiã est in eius duci ⁊ succũbere: ⁊ tenta-
tioni prebere cõsensum. ¶ Uel aliter petimus nõ induci
in tẽtationẽ: h̄ est: nõ permittas pater celestis inimicos
nostros fortes nimis sup nos iducere. Etenĩ si duci nos
permittas in tẽtationes vt exercitemur: petimꝰ in tẽtatio-
nibꝰ exitũ: ne nimiũ inuoluamur: ⁊ ipsis ꝓbeamus assen-
sum. Qua in parte ostẽditur: dicit Cyprianus: nihil ꝯtra
nos aduersariũ posse nisi illud ante ꝑmiserit deꝰ: q: peti-
mus ne patiaꝛ nos in tẽtationẽ iduci. Q̄d si nõ ꝑmiserit:
nulla tẽtatio poterit aduersum nos ꝯcitari. ¶ C Uel
tertio petimus ne nos inducas in tentationẽ. hoc est: nõ
subtrahas a nobis auxiliũ tuũ: donũ scꝫ gratie tue: quo
roboramur ad fortiter tẽtationibꝰ resistendũ. Nõ eñ tan-
tum gr̃a operaq3 nostra deo reddit acceptos: sed cũ hoc
fortificat ad cõcupiscẽtias malas ⁊ tẽtationes reprimen-
das. Unñ Aug. in de baptismo paruuꝛ. Ut concupiscẽtijs
⁊ desiderijs carnis nõ cõsentiamus: deprecamur adiuto-
riũ .i. gratiã tuã: quam si iusto iudicio tuo a nobis subtra-
his: nos qñ ꝓiuatiue in tentationẽ ducis. Quia nihil in
nobis manet quo valide possimꝰ cõtra tẽtationes dimi-
care. Inducis quidẽ sicut ducit nauẽ in naufragiũ ⁊ peri-
culũ: qui tollit remũ ⁊ gubernaculũ: quibꝰ fluctus aque
cõpescunꝛ. Siliter ⁊ equũ ducit in ꝑcipitiũ: qui frenũ tol-
lit quo regitur: ne inordinatos motus exequaꝛ: ſm An-
sel. in de cõceptu virginali. Dicit autẽ deus ꝑ subtractio-
nẽ sui auxilij nos inducere in tentationẽ: ad siĩitudinem
quo dicit scriptura/eũ corda multoꝝ indurare. Nõ qui-
dẽ positiue efficiẽdo indurationẽ cordis cuiuscũq3: sꝫ de-
ferẽdo: quia suã gratiã nõ infundit: que cor habet a pctõ
emũdare ⁊ ipm emollire. Sic in ꝓposito cum gratiã sub-
trahit: q̄ a cõsensu tẽtationis custodit ⁊ ꝓseruat: in tenta-
tionem inducit. ¶ Uel q̄rto petimus ne nos inducas in
tentationẽ: ꝑmittẽdo ꝙ bñficioꝝ alioꝝ impẽsoꝝ occasio-
ne nos peiores efficiamur. Sic eñ sepe q̄s ex bono ꝓxi-
mi in tẽtationẽ velut ex illo cadat in odiũ ⁊ in inuidiam
eiꝰ. Unñ dicit Aug. sup illud ps̄. Conuertit cor eoꝝ vt odi-
ret (al's vt erudirẽt) ꝓpl'm eiꝰ. Mali ⁊ impij erãt: In co- *Ps̄. ciij.*
sũt ꝙ populũ suũ multiplicauit: hoc bñficio suo per ac-
cidẽs ad inuidendũ cõuertit: q: inuidia est odiũ felicita-
tis aliene. Sic igiꝛ cõuertit cor eoꝝ: nõ illud malũ in eis
faciẽdo: sed ꝓplo suo bñfaciẽdo: ob q̄d ipsi spõte cor suũ
prauũ cõuerterũt ad odiũ ꝓpl'i sui. Nõ sic petimꝰ nos in-
ducas in tẽtationẽ: sed preseruati ne tuũ qualecũq3 bñfi-
ciũ: q̄d cui tibi placet cõicas: nos occasionaliter tẽtet vt
ex h̄ cõtra te murmuremꝰ: ⁊ odiũ ⁊ inuidiã ꝯtra quãcũq3
tuã creaturã cõcipiamꝰ. Specialꝛ tñ fundimus ꝓces ad
deũ patrẽ dicẽtes: Ne nos indu. in tẽta. scꝫ carnis: vt nos
absorbeat ꝑ voluptatẽ. In tẽtationẽ mũdi: ne nos ꝑuer-
tat ꝑ cupiditatẽ. In tẽtationẽ diaboli: ne nos ꝑdat ꝑ ini-
quitatẽ. Caro nãq3 nimiũ nos infestat: ⁊ nunq̄ quietum
patiꝛ esse affectũ. nocte feruet: die anhelat. Unñ Grego.
Nos gestamus laqueũ nostrũ: nobiscũ ferimus inimicũ
carnẽ scilꝫ nostrã de peccato natã: in pctõ nutritã: nimis
ipsa origine corruptã: sed multo amplius praua cõsuetu-
dine vitiatã. Hinc tam acriter aduersus spiritũ ꝯcupiscit
⁊ assidue murmurat. Impatiẽs discipline illicita sugge-
rit: nec rõni obtẽperat: nec vllo timore inhibeꝛ. Ut ergo
huiꝰ inimici repellamꝰ suggestionẽ: oramꝰ: ne nos indu-
cas in tentationẽ. Rursus mũdus acriter nos inuadit tẽ-
tando: nũc allicit per ꝓspera: nũc minatur per aduersa.
Unñ Aug. Mũdus duplicẽ aciem ꝓducit cõtra christi mi- *In quodam ser.*
lites. Blanditur eñ vt decipiat: terret vt frangat. Ne igi-
tur huius hostis incurramus deceptionẽ: oramus ad pa-
trem nostrũ celestem: Ne nos inducas in tentationem.
Demũ tertius hostis diabolus mẽdacij pater/mille suis
fraudibus ſm naturã cuiuslibet aggredi nõ cessat: ⁊ vbi
magis pronũ nouit ad lapsum: ibi vt ꝓmissum est: astuti-
as suas multiplicat: nec fatigaꝛ: nec cessat: si forte inici-
at sibi q̄nq3 cedentẽ. Cõtra cuius astutias ⁊ calliditatem
oramꝰ ad patrẽ: Ne nos inducas in tẽtationẽ. ¶ D Cir-
ca ꝓmissa sunt q̄dã dubia. Primũ: q: dictũ est tẽtationes
in nobis plurima bona opari: Dubitaꝛ: vtrũ tẽtatio sit a
nobis appetẽda. Et videꝛ ꝙ sic ꝑ illud Grego. s̄. allega-
tũ. Elatus tentari se post virtutes desiderat: ne peius ex
ꝟtutibꝰ cadat. Itẽ appetẽdũ est illud quo a periculo pre-
seruamur. hoc aũt est tẽtatio. Nã ſm supradicta in septi-
ma astutia: piculosissimũ est nõ tẽtari. Itẽ appetẽdũ est il-
lud quo nobis plurimꝰ fructꝰ accrescit: tale est tẽtatio: vt
habitũ est: igiꝛ tẽtatio a nobis appetẽda est. Itẽ illud est
appetẽdũ quo beatificamur: tale est tẽtatio. teste Iaco. *Iaco. j.*
Beatꝰ vir q̄ suffert tẽtationẽ. Itẽ ois christi actio nostra
est instructio. Greg. in ꝓlogo sui dial. Christꝰ voluit tẽta- *Mat. iiij.*
ri: q: ductus est a spũsancto in desertũ: vt tentareꝛ a dia-
bolo. Sed q̄d voluit/appetit: siquidẽ idẽ est voluntari
appetere ⁊ velle: ergo et nobis appetenda est tentatio.
¶ In oppositũ est illud Hugonis. Tẽtatio est actus vel *Tẽtatio quid.*
motus inclinatiuus hoĩs in aliq̄d malũ vel illicitũ. Sed
nõ est nobis appetẽdus motꝰ ad malũ ⁊ illicita: cũ ⁊ ipse
talis malus est: q: a fine q̄slibet hꝫ denoiari. Nã cuiꝰ fi-
nis bonus: ipsum q3 bonũ: ⁊ cuius finis malus: ipsuꝫ q3
malũ. Preterea pctm̄ nõ est a nobis appetẽdũ etiã pro-
pter q̄dcũq3 bonũ q̄d ꝯsequereꝛ: ſm illud apl'i dãnantis
eos q̄ dicũt: faciamus mala vt eueniãt bona. Sed tenta- *Ro. iij.*
tio nõ est sine pctõ: q: siue exterior sit: siue interior/habꝫ
semꝑ pctm̄ annexũ. Exterior: eñ q̄ fit a demone vel hoie
malo: fit cũ intẽtione fallẽdi. Uelle autẽ fallere peccare
est. Interior aũt fit a carne: ⁊ hec siliter fieri nõ põt sine
pctõ: q: nõ sine motu illicito: ois aũt motus illicitus est
pctm̄ vt dicit magister in .ij. dis. ij. ¶ Dubiũ illud cũ suis
rõnibus aliud dubiũ affert: videlꝫ: Utrũ ois tentatio sit
pctm̄. Sed videbimꝰ de primo: deinde de scd̄o. Et loqui-
mur hic de tẽtatione tertio mõ accepta: q̄ scꝫ fit ad malũ
inducẽdũ: quõ etiã in toto illo tractatu accipiꝛ. ¶ Notã-
dũ igiꝛ est ꝙ res ꝑ tãto est appetibilis: ꝑ quanto partici-
pat ratione boni: q: bonũ cõuertitur obiectũ appetitꝰ.
Est aũt quãtũ hic sufficit aliq̄d appetibile dupliciter ſm
phm̄: scꝫ ꝓpter se etiã si nullũ aliud bonũ inde sequereꝛ
Tale bonũ est felicitas. Siliter ⁊ ꝟtutes q̄ sunt honesta *j. Ethicorũ. c. vij.*
⁊ delectabilia. Aliud est bonũ appetibile nõ ꝓpter se: sꝫ
ꝓpter aliud sibi adiunctũ ꝑ se appetibile: seu ꝓpter bo-
nũ ad q̄d ordinaꝛ: sicut medicina amara bona est: q: in-
ductiua est sanitatis. Et ad ꝓpositũ: tẽtatio nõ est bonũ
primo mõ: q: q̄d est inductiuũ ad malũ/nõ est ꝑ se bonũ.
Itẽ aliqua est tẽtatio q̄ nõ põt fieri sine pctõ: vt illa q̄ fit
intẽtione fallẽdi: ⁊ in pctm̄ iducẽdi: q̄lis est q̄ fit ab hoie
malo: aut spũ maligno: qui ꝑ tẽtationẽ satagit tentatum
ad pctm̄ ꝯtrahere. Nõ eñ q̄s delinq̄t dũtaxat in se malũ
operãdo: sꝫ etiã delinq̄t malũ alterꝰ ꝓcurãdo. Q̄d autẽ
fieri nõ põt sine pctõ: nequaq̄ hꝫ rõnẽ ꝑ se appetibilis:
patet ergo ꝙ tentatio nõ est appetibilis per se seu ꝓpter
se. ¶ E Utrũ autẽ sit appetibilis ꝓpter aliud/puta
ꝓpter victoriã/que cõsequi põt tentationẽ: aut ꝓpter ve-
ritatẽ/que ex tẽtatione augeri potest ⁊ roborari: magis
dubiũ est. Et videtur ꝓbabilius ꝙ tentatio nõ est appe-
tẽda ꝓpter alterũ bonũ. Q̄d sic ostẽdiꝛ: q: q̄d nõ est per
se cã alterius: sed oino habet se ad illud ꝑ accidẽs: nõ est
appetẽdũ ꝓpter aliud. (Nunq̄ eñ medicina amara ap-
peteretur nisi posset causare sanitatẽ.) Tentatio autẽ nõ
est inductiua victorie: neq3 ad victoriã ꝓmotiua quantũ
est ex se: sed magis inductiua casus. Et si victoria q̄nq3 tẽ-
tationẽ subsequiꝛ: nõ tñ ꝓcedit ex tẽtatione tanq̄ a cau-
sa efficiente victoriã: sed ꝓuenit a tentato tentationẽ vi-
riliter cõculcante. Per quod contingit virtutẽ quãdoq3

augmētari aut etiā nasci: per actū scʒ resistēdi tentationi nō per ipsam tētationē. Et licʒ tētatio qn̄qʒ est occasio victorie: p quāto inuitat ad pugnā: ⁊ nemo vincit q̄ nō pugnat: non tn̄ ideo appetēda: alioquin etiā pctm̄ esset appetendū: qd̄ est erroneū. Nā ⁊ pctm̄ qn̄qʒ est occasio maioris gratie: vt si quis peccatū suū recogitās/surgit ardē ter in magnā eius displicentiā: petens a deo sibi remitti: ad qd̄ sequitur qn̄qʒ maior gratia/q̄ si peccatū nō precessisset: dicēte scriptura: Ubi supabūdauit delictū: supabūdauit ⁊ grā. Sic ⁊ nōnunq̄ pctm̄ sequit̄ maior humiliatio: sic dicit aplūs. Scimus qm̄ diligētibus deū oīa cooperantur in bonū: ita oīa etiā peccata cōmissa ⁊ remissa. Ex quoꝝ memoria cōuersi assurgunt ad propēsiores gratiarū actiones: immo ad intensiorē dilectionē iuxta parabolam saluatoris de duob⁹ debitorib⁹. Non tn̄ propter hoc peccatū est perpetrādū seu appetendū: q2 aliqn̄ sequitur maior gratia. Incerta est p̄terea victoria: q2 incertum est an tentatus tentationē superet: an a tentatione superet̄. ideo videt̄ magis declināda q̄ appetēda. Nam qui amat periculū: in illo peribit. Est aūt periculosa tentatio: quia cōiter pniores sumus ad malū q̄ ad bonū. Et nemo vires suas perfecte nouit. Sed neqʒ quantū velit de⁹ permittere augeri tētationē: vt tētatū deiiciat de merito precedentiū delictoꝝ. Hinc est cōis doctrina: nō solum vitia esse declināda: sed etiā occasiones peccatoꝝ que peccata inducere possunt: q̄uis per accidens et occasionaliter. Quia igitur tentatio occasio est in plurib⁹ ruine ⁊ casus in malū: qn̄qʒ ex intētione tentantis: ⁊ sepius ex infirmitate tentati. nō videt̄ q̄ ipsa sit appetēda. Uerū vbi certa esset victoria de tētatione: tentatio appeti posset cum victoria: quia tentari fm̄ predicta/nō est de se malū: licʒ sit ad malū prouocatiuū: ideo nō omnino refugit rationem appetibilis: quia inclinatiōi ei⁹ q̄s laudabiliter resistere potest ⁊ eā superare. Et hoc est verū: dum tentatio ipsa nō est peccatū: dum scʒ non sit intentione fallēdi. Quoniā in nullo casu peccatū appeti potest licite: sicut nō proprium: sic nec alienū. Nemo enī debet bonū suum cū alterius peccato: immo cū dei offensa pcurare. ¶ F Per hoc ad rationes in principio dubij inductas. Ad primuʒ de beato Gregorio/dicitur q̄ electi iam multis victorijs vitioꝝ potiti: ne extollātur desiderāt aduersitatib⁹ a superbia preseruari. Nō ergo desiderāt tentari aduersitatibus simpliciter: sed aduersitatib⁹ tētari cū victoria ⁊ magis victoriā. Et hoc innuit cū addit: Ne peius ex virtutū cōfidētia cadat. Un̄ aliud est appetere tentationē pp̄ter victoriā: aliud appetere tentationē cū victoria. Scd̄m licet: nō primū: vt. s. patet ex declaratis. Ad scd̄m d2 q̄ aliquo dupliciter p̄seruamur a piculo. Aut p se: quō virtutes preseruāt a periculo lapsus in vitiū: ⁊ per se inclināt ad actū virtuosum peccato cōtrariū: vt fortitudo ac sanitas mēbroꝝ/a periculo casus corpoꝝ: ⁊ illa sunt appetēda. Alio modo aliq̄d p̄seruat a periculo p accidēs: p quāto ad cauendū seu vincēdū illud requirit̄ maior vigilātia ⁊ solicitudo. Sic via lubrica qn̄qʒ p accidēs preseruat a lapsu: pro quāto excitat in viatore maiorē puidentiā locādi pedes: ⁊ maiorē solicitudinē ⁊ curā caute ambulandi. Sic nōnunq̄ pctm̄ veniale/aut etiā mortale minus preseruat p accidēs a maiore. Et talia nō sunt appetēda nec agēda fm̄ regulā apostoli. Nō sunt faciēda mala vt eueniāt bona. Tētatio aūt p se nō preseruat a periculo peccati: sed magis inducit ad pctm̄: ⁊ ideo appetēda nō est. Qd̄ vo addit̄ de septima astutia d2: q2 doc. ille nō solum in illis astutijs eas annumerat que per se inducūt ad casum: sed etiā que p accidēs inducūt: q2 vtroqʒ modo p se ⁊ per accidēs diabolus q̄rit hoīs interitū. Per idem ad tertiū: q̄ illud ex quo p se plurimus sequit̄ fructus: non aūt si p accidēs sequit̄ ⁊ nō p se appetēdū est. Ad quartū q̄ nemo beat⁹ est q2 tentat̄: sed q2 fortiter sustinet tentationē atqʒ vincit nō cōsentiēdo. Un̄ vult beat⁹ iacob⁹: q̄ beat⁹ est in spe: nō qui tentat̄: sed qui suffert tētationem.

Rom. v

Ro. viij.

Luc. vij.

Eccli. iij.

Hoc est qui nō cedit tentationi ei cōsentiēdo: sed viriliter sustinet ei⁹ imperū: fortiter repugnando ne cadat. Quia cū pbat⁹ fuerit p tētationē/de fortitudine ⁊ cōstātia animi: accipiet coronā vite: nō q2 tētatus: sed q2 resistit ⁊ vincit. Nō ergo intelligēda est ista sufferētia sic: q̄ nemo debet cōtra tentationem insurgere: vt expugnet: qm̄ sancti exhortant̄: vt q̄cito exurgit tētatio repugnatio assit. Un̄ beatus Hiero. Dū paruus (ait) est hostis interfice: vt elidatur in semine. Et beatus Grego. Si tētationi in corde nascēti festine nō resistitur: eadē qua nutrit̄/mora roboratur. Sunt etiā sufferēde sic: vt nemo pp̄ter eas surgat in murmur cōtra deū: ⁊ cadat in impatientiā. Sed repugnādū est cū mētis hilaritate. Un̄ ⁊ iacob⁹. Omne gaudiū existimate fratres mei cū in tētationes varias incideritis: sciētes q̄ probatio fidei vestre patientiā operatur. Quasi di. existimate omne gaudiū. i. gaudium celeste: qd̄ excellit omne gaudiū: cōsequi cū incideritis in varias tētationes: ⁊ h̄ si fortiter resistēdo vinciris. Sciētes q̄ pbatio fidei vestre (q̄ per hoc declarat̄ q̄ nō superamini: sed magis oēs tribulationes p patientiā vincitis: q̄ h̄ʒ opus perfectū) eterna est glīa remunerāda. Ad quintū de tētatione christi. Uerū est q̄ voluit tētari: q2 de victoria certissimus: ⁊ pp̄ter vtilitatē nostrā: vt suo exēplo instrueremur: quēadmodū tētatoris astutias vinceremus. Et quātū ad hoc: hec christi tētatio fuit nostra īstructio. Siquidē: Ois christi actio nostra est instructio: nō vt eadē agamus: sed vt ex sua actione spūalem doctrinā accipiam⁹. Sicut mortuoꝝ suscitatio nō instruxit quō ⁊ nos mortuos corporaliter suscitemus: sed quō a morte aīe resurgam⁹.
¶ Dubij annexi solutio/ad fineʒ dubiorum reseruatur.
¶ G Scd̄o dubitat̄: cur tā callide diabol⁹ hoīb⁹ insidiat̄: vndiqʒ insidias suas tēdens ⁊ laqueos: quaten⁹ ad peccati cōsensuʒ ptrahat perituros. Rn̄det̄ q̄ inter alias q̄tuor cause poterunt assignari. Prima sumit̄ ex magna ei⁹ inuidia. Scd̄a ex ingēti ei⁹ supbia. Tertia ex inueterato dei odio. Quarta ex ei⁹ ambitiōe nimia ⁊ inani gloria.
¶ Ex inuidia quoad primū. Nā licʒ ipse creat⁹ fuit bon⁹ sicut ⁊ alie rōnales creature: vt dei essentiā beatifice cōtēplaret̄: ipsaqʒ cū summo gaudio ⁊ delectatiōe frueretur: fact⁹ tn̄ est malus sua ppria volūtate. Siquidē cecidit ab illa summa pfectione ⁊ beatitudine non quā accepit: sed quā accepturus erat: si in sua innocētia perstitisset. Propter quē volūtariū suū lapsum/a deo in sua malicia ppetuo desert⁹ est: ⁊ a loco beatitudinis ad īfernales penas detrusus. Deus aūt sua sapiētia ⁊ misericordia imēsa hominē cōdidit: vt p ipsum ruinaʒ in celis factā repararet. Uidēs igit̄ diabolus vt ait magister dist. xxi. lib. ij. sniaꝝ: hoīem p obediētie humilitatē posse ascēdere vn̄ ipse per supbiā corruerat: inuidit ei: ⁊ vt ipm̄ ab adeptione talis boni impediret: tētationū iacula pparauit: vt habet̄ Genes. iij. de primi hoīs tētatione. Ex eadē inuidia qua primū hoīem psternere studuit ⁊ vicit: adhuc nos quotidie infestare nō cessat. Torquet̄ enī ex nostro bono ⁊ nostra felicitate. Hoc enī malū habet inuidia: vt ex alteri⁹ pspe ritate doleat: ex alteri⁹ malo gaudeat. Un̄ dicit Alanus in de planctu nature. Inuidis aliena psperitas aduersa est. Aliena aduersitas pspera est. In aliena gratulatiōe tristant̄. In aliena tristicia gratulant̄. Et q2 diabol⁹ summe inuidus est: cui⁹ inuidentia mors intrauit in orbē terrarū. Hinc bonū nostrū vbicūqʒ poterit: satagit impedire: ac diuersis varijsqʒ tētationib⁹ malū nostrū pcurare.
¶ Scd̄a ratio sumit̄ ex eius supbia. Un̄ supbia neminem sibi parit̄ anteferri: sed oībus nitit̄ dn̄ari. In signū hui⁹ dixit lucifer: In celū cōscendā: sup astra dei exaltabo solium meū: sedebo in mōte testamēti: in laterib⁹ aquilonis: ascendā sup altitudinē nubiū: ⁊ silis ero altissimo. Quid est querit Grego. Silis ero altissimo: q̄ sup alios optare principatū. Impedit igitur diabolus bonū hoīm quātū potest: ne pp̄ter bonū qd̄ operari conant̄: sibi p̄ferantur. Procurat malū per tētationē; vt ipse nobis dn̄etur.

In q̄dam epistola

In morali.

Sap. ij.

Esa. xiiij.

In pastorali.

Oēs siquidem

Job.xli. Omnes siquidē mali ei subsunt: Quia rex est sup oēs filios supbie. Quales sunt oēs mali: dicente Aug. Nullum pctm̄ potuit aut pōt aut poterit esse sine supbia. Quia dicit scri
Eccl.x. ptura. Radix (al's initiū) oim malorum est supbia. ¶ Tertia ratio sumit̄ ex dei odio. Qui em̄ aliqd bonū odit: oēs affectat idipm odire: ⁊ nemine illud diligere: Sicut eregione
viii. eth. q̄ recte diligit ipm ab oib⁹ diligi cupit. Unde dicit phus: ꝙ cōicantes in bono honesto se diligūt: qꝛ in quib⁹ cōicamus in his nos diligim⁹. Et ecōtrario odientes aliqd bonū honestū: diligūt alios idem odientes: qꝛ in odio participant. Quia igit̄ diabolus summe deū odit: qꝛ ipm a loco voluptatis expulit: ⁊ in locū tenebrarum ⁊ caliginis relegauit: idcirco quātū pōt: odiū dei in oib⁹ ꝓcurare conat̄. Hoc aūt aliūde facere nō pōt/ nisi ꝑ tentationē ⁊ suggestionē in pctm̄: quib⁹ cū hoies cōsentiūt iam deū odiūt: precepta violando: ⁊ suā volūtatē volūtati dei ꝑponendo: plus quoq̄ dei aduersario/ q̄ deo ꝯsentiendo. ¶ Quarta ratio sumit̄ ex inani gloria ⁊ ambitione. Uane gl'iosus em̄ alios sibi cupit adherere: ab alijs vult videri: reuereri ⁊ honorari. Un̄
Phil. ii. ap'ls volens philippēs. inducere ad humilitatē: suadet cauere inanem gloriā. Superiores inquit sibi inuicē arbitrātes. s. ꝑ estimationē: nō q̄ sua sunt singuli cōsiderantes: sed ⁊ ea que sunt alioꝝ. Quorū certe opposita inducit inanis gloria: q̄ querit videri: eminere: ⁊ multoꝝ habere comitatum. Diabolus aūt cū maxime sit honoris cupidus: que-
Matth. iiii. rens ⁊ diuinos sibi exhibere honores. Un̄ nec erubuit christum dn̄m ad se adorādū inducere di. Hec oia dabo tibi si cadens adoraueris me. Hinc ⁊ frequenter responsa dabat in idolis: vt ipse ꝓ deo coleret̄. Ex eadē igit̄ radice nos tētationū laqueis querit inuoluere: vt nos inducat ad sibi seruiendū tanq̄ maiori ⁊ digniori: qd est opus inanis glorie ꝯm beatū Hieronymū in quadā ep'la. Inanis gl'ia inquit/ est inordinatus animi motus: quo aliq̄s ꝓpriam desiderat excellentiā: vt alios honore precellat. Cetere rōnes q̄ assignari possent: ad aliquā illaꝝ reduci pñt. ¶ H Tertium dubiū est. Utrū diabolus ab aliquo in tentatione victus: tentandi ptātem ꝑdat. ¶ Ad hoc respōdet̄ ꝙ de mēte Origē. est vt allegat magr̄ li. ii. dist. vi. ꝙ diaboli qui a sctis iuste ⁊ pudice viuentib⁹ superant̄: ptātem tentandi alios vltra nō habent. Un̄ ait: Puto sane ꝙ sancti repugnātes aduersus illos incentores ⁊ vincētes: minuūt exercitū demonū: velut q̄ plurimos eoꝝ interimāt: ne vltra fas sit illi spiritui: q̄ ab aliquo sctō caste ⁊ pudice viuendo vict⁹ est: aliū hoiem iterū impugnare. In cui⁹ signū quidā dicūt: ꝙ lucifer qui dn̄m in deserto tentauerat: qꝛ victoriosissime a christo superat⁹ est: relegatus est in inferno: vt neminem tentet vsq̄ ad tp̄s antichristi. Unde legit̄ in Apoc. xx. Cū cōsummati fuerint mille anni: soluetur sathanas de carcere suo: ⁊ exibit ⁊ seducet gentes. qd fiet in nouissimo tp̄e antichristi. Un̄ erit tanta ꝑsecutio: vt etiā si fieri posset: in errorē ducā
Matth. xxiiii. tur electi. Probāt idem ⁊ alio signo: qꝛ asmodeus victus a
Tobie viii. tobia relegat⁹ est in desertū: ne aliū tentaret. Item qꝛ in vitaspatrū legit̄ ꝙ demōes forti⁹ expugnabāt p̄mos patres q̄ sequētes: vix em̄ poterāt p̄mi etiā multi simul habitare ꝓpter demones eos infestātes: imo ⁊ verberātes. Quia p̄mi eis viriliter restiterant: ⁊ valide eos expugnabāt: idcirco posteriores maiori pace fruebant̄. Hoc tn̄ dictū Orige. vt in vbis sonat pleriq̄ veritatē habere nō estimāt. Qd ꝓbāt e signo de demone tentante christū: qui q̄uis supatus fuit ab eodē in p̄ma tentatiōe/ qua suggessit vt de lapidib⁹ panes faceret: nihilomin⁹ ꝓcessit ipm iterū ⁊ tertio in alijs tētando vitijs: supbia. s. ⁊ auaricia. Suggerens quoad p̄mū si filius dei es: mitte te deorsum. Quoad secūdū ostēdēs ei oia regna ait. Hec oia dabo tibi ⁊c. Quapropter dicūt alij magis specificātes dictū Orige. ꝙ diabolus ꝑfecte ab aliquo vict⁹ de hoc vitio ad qd impellit ⁊ victus est: nō tentat amplius eundē: ⁊ hoc ꝓpter meritū victorie ⁊ triūphi. Iustū equidē videt̄: ꝙ ꝓuocās quēq̄ ad bellū iniuste ⁊ supatus: ampli⁹ nō ꝑmittat̄ ex eadē causa eundē iterū ad bellū ꝓuocare. Tū qꝛ occubuit: tū qꝛ iniuste ꝓuocauit. Cui⁹ dicti ratio etiā ex alio sumi pōt. s. ex ratione diaboli victi. Quia em̄ summe supb⁹ est: ideoq̄ vbi semel a quoq̄ ꝓsternitur: ab eo in simili causa timet iterū supari. Un̄ nō sinit ipsi⁹ supbia cōtra illū iterato bellū concitare. Et hec ratio trahit̄ a
Luc. iiii. btō Amb. sup illud: Cōsummata omni tētatiōe diabolus recessit ab illo. Ubi ait b. Instare diabolus formidat: qꝛ frequentius refugit triūphari. Et addūt ad hec alij. Si quis diabolū vincēs de certo vitio: inuict⁹ vsq̄ in finē ꝑseuerat: ꝙ neq̄ quēcunq̄ aliū tentet de eodē vitio. Si aūt vincens in pctm̄ ceciderit de quo prius diabolū supauit: audaciā capit iterato eum aut aliū de eodem vitio impugnādi: si a deo facere permittatur. Et esto ꝙ diabolus victus ab aliquo in vno vitio ab ipso in eodem ampli⁹ victori nō tentet̄: cōcedit̄ tn̄ ipm posse ab eodē tentari in alio vitio: sicut. s. tactū est de diabolo christū successiue in trib⁹ vitijs impugnante: qꝛ ibi inducte cōgruētie cessant. Et pro illo facit qd scribit btūs Greg. s. moral. Antiqu⁹ hostis ex p̄mo certamine dū se succūbere cōsiderauit: ad alia tentationū bella restaurat. Uerūtamē ꝙ succrescētib⁹ victorijs cōtinuo ⁊ cōtinuo sibi ptās tentādi minuit̄: ⁊ tentādo deficit ⁊ infirmat̄.
sup mat. De quo etiā Chry. In p̄mis grauis est ⁊ insufferibilis diaboli impetus: ꝙ si qs forti aīo ipm sustinuerit: in scdo inueniet eū infirmiorē. Quāto em̄ plus ꝑcussus fuerit: tāto magis refrigescit ⁊ deficit. Qd si qs ei⁹ tentationi aliqualiter resistit: nec ipsam ꝑfecte repellit ⁊ cōculcat: nō cessat diabolus a tentatiōe sed ꝓcedit. Exemplū hui⁹ legit̄ de sctō bndicto: quē cū diabolus tentauit in specie auis nigre: cruce se signabat. Sed qꝛ vires ad vincendū nō exercuit: diabolus in tentatione processit. Qd intelligens vir sctūs: in vepres nudū se ꝓiecit: ⁊ vulnerib⁹ carnis: carnē ⁊ hostē vicit: ⁊ tentationē penit⁹ extinxit. Similia de plurib⁹ sctis leguntur. ¶ I Cōcedit̄ insup hoiem vincentē diabolū inferiorē de aliquo vitio tētantē: posse tētari a diabolo supiore de eodē. Sic em̄ videm⁹ in cōgressib⁹ ⁊ mūdanis victorijs: ꝙ vincēs militi nō ex hoc eximit̄ a ptāte regis: Ita ⁊ videt̄ in bello ⁊ victoria spūalib⁹. Cū prelatio/ inferioritas ⁊ superioritas cōcedat̄ esse in demonib⁹: non videt̄ quin deuicto inferiore: ptātem habeat superior tentandi alicui⁹ inferioris victorē. Idcirco ⁊ de⁹ fidelis predicat̄: q̄ nō ꝑmittit nos tentari sup
i. Cor. x. illud qd possum⁹: sed facit cū tentatione ꝓuentum vt possimus sustinere. Sic cū videt nos fortes ad vincendū tentatores: ꝑmittit aggredi fortiores: vt meritū crescat ⁊ gloria augeat̄. Ideoq̄ ⁊ nūc dicit̄ religiosos ⁊ alios viros vtute stabilitos fortiores impugnatiōes demonū sustinere: q̄ ceteros hoies seculares in pctis tp̄a deducentes. Maior em̄ requirit̄ ptās ad ꝓsternendū stantē: q̄ cōtinuo decidentē. Fortē q̄ debilē. vn̄ btūs Greg. Hostis noster inquit/ quāto magis sibi rebellare cōspicit: tanto amplius expugnare
xiiii. moral. cōtendit. Et subdit: Eos em̄ pulsare negligit: quos quieto iure se possidere sentit. Et ꝑ hoc ad dubiū respōderi pōt/ ꝙ etsi verū sit diabolū in vna tentatiōe ꝑfecte supatū ampli⁹ eūdē hoiem de eodē vitio infestare nō posse: pōt tn̄ ab alijs vitijs spargere laqueos: q̄ qꝛ multi sunt (cōtingit em̄ pene infinitis modis deficere: vt vult phus. ii. eth.) ⁊ sic multis modis pōt hoiem in tentatiōib⁹ impugnare. Preterea: qꝛ valde magnus est diaboloꝝ tentantium numerus: quia draco cadens tertiā stellarū partē secū traxit: Idcirco etsi
Apocal. xii. vnus victus tentare desistit: succedūt alij septē nequiores. Uerū illud dictū Orige. valde dubiū esse dicit sctūs Bonauen. Un̄. ii. li. sniarum dist. vi. in dubijs litteralib⁹ ait: loquens de dubio moto. Difficile est veritatē determinare: ꝙ em̄ fiat diminutio in illo exercitu demonū nō videt̄ improbabile: cū ita videamus cōtingere virtute belli: vt qui superat̄ amoueat̄ a bello. Quantū tamen quando: difficile est determinare. Unde quicq̄d dicat Orige. meli⁹ est dubitare: q̄ sup hoc quicq̄ definire. Hec ille. ¶ K Dubitatur quarto: Utrū homo viator ex libertate sue volūtatis sine speciali dei gratia oēs vincere possit diabolicas tentationes. Dubiū hoc tangit facultatē li. arbi. ac necessitatem gratie diuine: que materia lata est: ⁊ ꝑ doc. tractat̄ abundē

ter.ij.sñiaꝝ dist.xxviij. Sed breuiꝰ hic exponendo/pro missione ad dubiū premittēdū: ꝙ ſm sanctū Bonauē. in secūdo suo scripto dist.xxvij. Aliud est resistere tentatiōi diaboli: aliud vincere tentationē eiꝰ. Nam resistere tentationi/est nō cōsentire tentationi. Vincere aūt tentationē/est assequi oppositū illi qđ intendit diabolus sua tentatiōe. Intendit aūt diabolus hoiem reddere inimicū deo: ⁊ dignū eterno supplicio. Vincit ergo quando homo oppositū assequit: qn̄ scꝫ homo tentationi resistēdo fit amicus deo: eterno dignus premio: ⁊ hoc sine gratia fieri nō pōt. Sola grā est q̄ hoiem dignū facit ⁊ acceptū deo ad vitā: ⁊ opa eiꝰ vt meritoria premij eterni beatifici. Et ideo manifestū est: ꝙ nemo pōt vincere tentationē diaboli sine grā gratū faciēte. Oppositū em̄ sentire esset errori pelagij cōsentire. Verū qr frequenter vincere largius capit: vt extēdit se ad resistere: vt etiā vincere dicit qui tentationi nō succūbit: nec vincit vt cedens ei mortaliter peccet: licet sic resistendo nō mereat. Respondendū est ſm hanc acceptionē ad dubiū: ⁊ ideo p eodem habent resistere ⁊ vincere. Sic ergo accipiēdo vincere pro resistere: vincere tentationē nihil aliud est q̄ tentationi nō cōsentire. hoc est nolle vel nō velle id ad qđ tentatio impellit. ❡ Est hec ꝓpositio ad dubiū responsiua. Singulas tentationes pōt hō ex suis naturalibꝰ p volūtatis libertatem vincere: sꝫ nō sine magna difficultate. Primū patet: q: homo ex sua libertate pōt cuilibet tētationi nō cōsentire: ergo pōt eam vincere. Tenet ꝯña ex quid nois huiꝰ qđ est vincere. Añcedens patet de quolibet gn̄e tētationū. Et primo de tentatione diaboli. Nā diabolus nulla tentatiōe pōt volūtatē hois ad cōsentiendū necessitare: nec cōsensuꝫ in volūtate efficere: ergo semp est in volūtatis libera ptāte tentationi nō cōsentire. Añs patet: q: ꝯsentire est quoddā velle. Velle aūt est actꝰ voluntatis in plena eiꝰ facultate cōsistens: ad quē nulla creata potētia necessitari pōt. Nihil em̄ tam est in ptāte volūtatis q̄ volūtas ipsa. ait Aug. Qđ intelligendū est de actu scđo voluntatis/ velle scꝫ ⁊ nolle. Cui cōcordat phs.iij.ethi.c.xiij.d. Dñi sumꝰ nostrarū operationū a ꝑncipio vsq; in finē. Qđ verū est quātū ad actū

ix. meta. interiorē voluntatis elicitū/qui est velle ⁊ nolle. Propter qđ voluntas dicit potentia rōnalis: q: ceteris eodē modo se habentibꝰ pōt in opposita cōtradictorie: scꝫ velle ⁊ nō velle: nolle ⁊ nō nolle. Hinc Chryß. sup Mattheū loquens de diabolo tentāte christū ait. Nō impulit: nō tetigit: sed tantum: mitte te deorsum: vt intelligamꝰ ꝙ qui obedit diabolo: ipse se deponit. Diabolus em̄ suggerere pōt: cogere nō

In quodā ser. pōt. Cōcordat btūs Bern. dicens: Pōt inimicus excitare tentationis motū: sed in te est si volueris dare vel negare cōsensum. ❡ Probat idem de tentatione carnis: qr quātūcūq; caro incliner volūtatē ad illecebras: nō tn̄ cogit neq; necessitat. Qm̄ etsi volūtas ꝓpter cōiunctionē eius cū carne: naturaliter ad ea q̄ carnis sunt/inclinat: ac carnem suaꝫ

Eph. v. diligit: ſm illud aplī. Nemo carnē suā vnq̄ odio habuit: sꝫ nutrit ⁊ fouet eā. retinet tn̄ dñium ⁊ libertatē quātū ad cōsentire ⁊ nō cōsentire. Habet nihilominꝰ ⁊ ptātem tentationes carnis extinguendi vel saltem infirmandi: p discretas abstinētias: disciplinas: labores: ceterasq; asperitates. Itē per bona opa cōtinuata in se gn̄are virtutes morales hmōi inclinatiōibꝰ cōtrarias: quibꝰ volūtas fortificatur: ⁊ animꝰ ad cōtraria vitijs inclinat: ⁊ ita inclinatio carnalis debilitatur. Sic em̄ reperiunt quidam cholerici māsueti: sanguinei cōtinentes. Propter qđ phs in fine primi Eth. dicit appetitū sensitiuū participare rationē: q: imperio rōnis ⁊ voluntatis aliquantū subiacet ⁊ suasiōibꝰ refrenat. Hinc ⁊ in politicis ponit rationem corpori principari principatu dispotico. id est tanq̄ dñs seruo: ⁊ appetitui sensitiuo tanq̄ principatu ciuili seu politico. Probat etiam de tentatione mundi: ꝙ nec illa volūtatem necessitat ad cōsensum. Mūdus em̄ vel obiecta delectabilia aut tristabilia mūdi nō videntur tentare hoiem: nisi obiectiue pro quāto ingerunt speciem suā sensibꝰ: vnde allicit appetitus ad ea affectāda concupiscenda vel fugienda. Appetitus aūt sensitiuꝰ (qui mediante cognitione intellectiua voluntatem mouere potest ad eadem obiecta acceptanda vel fugienda) si contra rationem appetit: ⁊ volūtas cōsentit tentationi: cū assensum prestat: vincitur. Sed quoad hoc nō necessitat: cū (vt dictū est) in sua sit potestate actū cōsentiendi elicere vel nō elicere: ⁊ per hoc cōsentire: vel nō cōsentire. Alioquin si ad cōsensum necessitaret cōsentiendo nō peccaret: cum nemo peccet in eo qđ vitare nō potest: vt vult Aug. ⁊ Hiero. Preterea si tentationi resistere nō posset: maxime ꝓpter peccatum precedens: aut dispositionem derelictaꝫ post peccatū. Hoc aūt nō videt: q: sicut ex actu bono precedente vel dispositione derelicta post actū bonū/nō immobilitat volūtas ad bonū: ita nec ex peccato immobilitat ad malū. Habitus em̄ derelictꝰ: etsi inclinat: non tn̄ necessitat. Preterea intellectus circa quodlibet agibile pōt recte iudicare: aut nō. Si nō: habet errorem inuincibileꝫ: ⁊ ille excusat a pctō. Si potest: ⁊ omni iudicio rōnis voluntas ex sua libertate pōt se cōformare: cōformando aūt se recte rationi non peccat. Potest ergo nō peccare tentata: ⁊ ita tentationē vincere. ❡ Dicit notanter in ꝓpositione: singulas tentationes: q: forte ſm cōem opinionem docto. loquendo de tentatione ad pctm̄ inducente: nō potest oēs simul vincere. sicut nec oia venialia cauere: licet quodlibet seorsuꝫ cauere possit. Quia dum circa vnū cauendū vigilat: in aliud corruit. ❡ 2ª Secūda pars ꝓpositionis: scꝫ ꝙ homo nō pōt tentationes singulas vincere sine magna difficultate: probat. Qm̄ licet voluntas humana ita sit libera ꝙ cogi non pōt: pōt tamen modis varijs ad varia volenda ⁊ nolenda inclinari: trahi ac ꝑsuaderi: quibꝰ nō nisi cū difficultate nō minima valet resistere. Nam etsi naturaliter ad bonū inclinetur: siquidē ſm phm ratio deprecat ad optima: ratio autē

j. Eth. includit vtrāq; potentiā/intellectū ⁊ volūtatem: frequenter tamen seducit: nūc errore intellectus operante malorū fatore diabolo: nunc illecebra sensus: cui q: naturaliter cōiuncta est: naturaliter est inclinata ad cōdelectandū ⁊ contristandū ei: difficile aūt est delectationi repugnare. Nunc

j. Eth. blandimentis ⁊ terroribꝰ seculi circūstantis ad mala pertrahitur. Quis aūt fraudes/laqueosq; spūaliū nequiciarum deprehendere ⁊ eiꝰ occultissimas tentationes. Quis se in pugna sensualitatis ꝯtinua sustinere: ⁊ a carnis inclinationibus semp auertere. Quis tot simplices mūdi laqueos euadere potest. Huc accedit ꝙ peccato originali vulnerata est voluntatis potentia. ita ꝙ licet simpliciter sit libera: tn̄ ad

gen. viij. malū prona est ab adolescentia. Propter qđ ſm Bern. in ser. vij. de aduentu. Proni sumꝰ ⁊ faciles ad seducendū: debiles ad operādū: fragiles ad resistendū. Si discernere volumus inter bonū ⁊ malū: decipimur. Si tentamus facere bonū: deficimꝰ. Si conamur resistere malo: deijcimur ⁊ superamur. Propter qđ etsi vt dictū est: volūtas simpliciter sit libera: raro tamen bonū vellet: raro se ad deū ꝯuerteret raro se a delectationibꝰ carnis ⁊ mentis inordinatis auerteret: sed multo magis ad se recuruata/suū cōmodū quereret: seq; finem suū in oibus cōstitueret: tot difficultatibꝰ ex laqueis cōuoluta: nisi dei fideli ac speciali fuerit auxilio sustentata: qm̄ ſm apłm. j. Cor. x. Fidelis est deꝰ qui nō ꝑmittit hoiem tentari sup illud qđ potest: sed facit cū tentatiōe ꝓuentū: vt possit sustinere. Orandus igitur est deꝰ vt omnibus opibꝰ nostris assistat: rationēq; illuminet ne erret: voluntatem refrenet ne dissentiat: executiuā potentiā confortet vt imperata opere perficiat: fraudes inimicoꝝ submoueat ne irretiant: feritatem cohibeat ne preualeat: omnia remoueat mala: cunctaq; tribuat bona. Nemo quippe sua industria tot corporis pericula euaderet: quanto minꝰ anime. Ideo ad impetrandū diuinā ab insidijs defensionem: orandum est ne nos inducas in tentationem. Deniq; etsi multa potest libe. arbi. sine gratia: raro tamen agit ſm vltimum posse sue potentie propter difficultates ⁊ impedimēta pretacta. Et si sic ageret: nihil tamen potest operari meritorie sine gratia: ⁊ ita nō potest vincere salubriter tentationes sine gratia. Ideo orat ecclesia; orant prophete; orant

Jo. xvij. apostoli: orauit ⁊ christus patrez in celis: Pater sancte ser-
ua eos in noie tuo ⁊c. Docuitq; nos salubriter orare patris
clementiã et bonitatem: Ne nos inducas in tentationem.
Neq; sic orando fingim⁹ aut ficte oram⁹: sicut hi faciunt de
quibus Augu. in ep̃la cõtra vitalem hereticũ. Prorsus in-
quit, nõ oramus deũ: sed orare fingim⁹: si nosipsos: nõ illũ
credim⁹ facere qḋ oram⁹. Prorsus nõ deo gratias agimus:
sꝫ agere nos fingim⁹: si vñ illi gratias agim⁹ ip̃m facere nõ
putam⁹. Qḋ intelligendũ est quantũ ad meritũ vite eter-
ne: q: ipse solus dat merendi facultatem / scꝫ gratiã. Etiam
q: eti cooperamur: ip̃e tamen substantiã actus principa-
liter operaꝛ: sicut prima et vniuersalis oim causa. Deniq;
non suauiter nec faciliter tentationi resistim⁹: nisi deo spe-
cialiter per suã gratiã assistente. Unde vtiliter fundim⁹ ad
deũ orationẽ: ne nos inducas in tentationẽ. ¶ M Ulti-
mo respondendũ est ad dubiũ primo dubio annexũ. Utrũ
oīs tentatio sit peccatũ. Qḋ non intelligendũ est de pecca-
to tentantis / puta demonis vel hois: de quo dictũ est: ꝙ q̇
tentat cũ intentiõe fallendi (quõ hic accipiꝛ tentare) vtiq;
peccat: cũ velle decipere ⁊ ad peccatũ inducere / sit peccare
Sed intelligendũ est de pctõ tentati. Et quidez certũ est /
ꝙ tentatio demonis aut mũdi potest fieri sine pctõ: immo
cuz merito tentati. Nam ⁊ christus tentatus est a diabolo:
⁊ sancti martyres a mũdo: qui in tentatione coronas ppe-
tuas meruerũt. Loquendũ ergo solũ est de tentatione car-
nis: an illa potest fieri sine pctõ tentati. Et videꝛ ꝙ non:
q: tentatio carnis fit p primos motus sensualitatis: sꝫ oēs
hi sunt peccata: ergo. Cõsequẽtia nota cũ maiore. Minor
pbatur fm Aug. xix. de ciuitate dei. Nõnullũ vitiũ est cum
caro cõcupiscit aduersus spm̃. Primis aũt motib⁹ caro ad-
uersus spiritũ cõcupiscit. Item magr̃ dist. xxiiij. li. ij. Sen-
sualis motus cũ illecebrã cõcepit: quasi serpens suggerit
mulieri: id est inferiori rationis parti. Sequiꝛ. Si aũt mo-
tu sensuali tantũ peccati illecebra teneaꝛ: veniale ⁊ leuissi-
mũ est peccatũ. Motus aũt sensualitatis sunt motus pri-
mi: igitur motus primi sunt pctã. Item aliqḋ peccatum est
In lib. re-
trac.
necessariũ qḋ caueri nõ potest fm illud Aug. Sunt inquit
quedã necessitate facta improbando: vt qui vult recte fa-
cere ⁊ nõ potest. Unde est illud ap̃li Rom. vij. Nõ qḋ volo
bonũ hoc ago: sed qḋ odio malũ: illud facio. Itez glo. sup
Prouer.
xxiiij.
illud. Septies in die cadit iustus. ait. Singulis dieb⁹ p ne-
cessitatem vel fragilitatẽ carnis / vel volentes vel inuiti pec
camus. Illud autez pctm̃ qḋ inuiti ⁊ nolentes incidimus:
nõ est nisi prim⁹ motus. Hic eñ nõ est in potestate volunta
tis. Primus igiꝛ motus est peccatũ. ¶ In oppositũ. Pri-
mi motus nõ sunt in ptãte voluntatis: ergo nõ sunt pctã.
Tenet ꝯña: Quia fm beatum Aug. in de corrept. ⁊ gratia.
Nullus peccat in eo qḋ vitare nõ põt. Et añs habeꝛ in glo.
super illud Ps̃. Irascimini ⁊ nolite peccare. Dicit eñ Cas.
Motus animi in ptãte nostra non est. Et iterũ. Si motus
surgit animi: qui nõ est in ptãte nostra: nõ ei ꝯsentiat ratio.
Item motus sensualitatis põt esse absq; hoc ꝙ ratio infe-
rior moueaꝛ ad cõsensum: ⁊ tunc nõ est peccatũ. Nam vt di
cit magr̃ dist. xxiiij. li. ij. ⁊ allegatũ est. s̃. lectione. lxxvij. Si
cupiditas nostra nõ moueꝛ ad peccandũ: excludiꝛ serpen-
tis astutia. Et sequiꝛ: Cũ cupiditatẽ refrenat ⁊ cõpescit ra-
tio: nõ labimur in peccatũ: ergo motus sensualitatis (qui
per serpentem intelligiꝛ) nõ imputaꝛ ad peccatũ: dũ cupi-
ditas. i. inferior ratio (que p mulierez figuraꝛ) nõ cõsentit.
Et p cõsequẽs primi motus: qui sunt motus sensualitatis:
nõ sunt pctm̃: nisi accedat rõnis cõsensus. ¶ N Pro hu-
ius dubij solutione primo videndũ est: quid sit prim⁹ mo-
tus. Deinde in quo actu cõsistat pctm̃: ⁊ sic respõdebiꝛ ad
dubiũ. De primo Alexan. de ales parte. ij. q. cxxv. membro
primo / sic diffinit primũ motũ: Est motus sensualitatis fm
Primus
mot⁹ qd.
impulsum fomitis / tendens impetuose ad fruitionẽ crea-
ture delectabilis. Dicitur p̃mo motus sensualitatis: ⁊ per
hoc excluditur omnis motus partis rationalis: quoꝝ licet
pleriq; sint surreptitij ⁊ deliberationẽ puenientes: ac primi
in illa potentia rõnali: nõ tñ dicunꝛ p̃mi mot⁹: q: p̃mi mot⁹
sunt qui oriuntur ex lege carnis: que immediate cõiũcta
est sensualitati. Diciꝛ fm impulsum fomitis: ad excluden-
dum motũ illũ sensualitatis: qui potest p rationem ordina-
ri ad sustentationem nature: vt fames / sitis: talis eñ mot⁹
potest esse nõ inordinatus. Motus autez prim⁹: q: est fm
impulsuz fomitis / improb⁹ est vt impetus libidinis: ⁊ hoc
notatur cũ additur: tendens impetuose ad fruitionẽ crea-
ture: in quo etiã tangiꝛ causa finalis. Et accipiꝛ ibi fruitio
large pro delectatiõe. Ex hac diffinitione patet: ꝙ in ratio
ne primi motus includiꝛ vitiũ siue quedã deordinatio: q:
dicitur fm impulsum fomitis tendens impetuose. Fomes
aũt est qualitas morbida inclinans ad malũ. Secundo se-
quitur ꝙ motus cognitiuus potentie sensitiue nõ dicitur
primus motus. Patet: q: motus prim⁹ est motus delecta-
tionis in creatura: qui ptinet ad appetitũ nõ ad cognitio-
nem vt talis est. Tertio sequiꝛ ꝙ per primũ motũ nõ intel-
ligitur primus actus potentie sensitiue simpliciter: sed pri-
mus actus appetitus quem precedit actus cognitiu⁹. Et
q: nõ est certum oẽs doctores ita accipere primos motus:
ideo in respõsione largius loquendũ erit de motib⁹ poten
tie sensitiue: siue dicunꝛ primi: siue nõ primi: nec est cura de
noie / cum cõstat de re. ¶ Distinguũt etiam quidã vt idem
doc. membro secũdo dicte questionis innuit de primis mo-
tibus. Quoniã quidã dicunꝛ primo primi: qui scilꝫ statim
seu repente surgunt. Quidã dicũtur secũdo primi: qui ta-
les sequunꝛ. Exemplificat quidã alius doctor de motu pri-
mo: vt titillatio carnis excitans ad libidinem. Item appe-
titus sensitiui delectatio circa illud quod sensus suggerit.
Aut desideriũ improuisum sensus ꝓsequendi in opere. Sꝫ
de motu secũdo primo / vt motus delectationis volũtarie
vt natura: nõ libere cõdelectantis appetitui sensitiuo. Itẽ
cõsensus subitus volũtatis in delectationem. Item deside-
rium subitũ volũtatis ꝓsequendi opus. Sed fm illos acci-
pitur motus prim⁹ large: pro quolibet motu in hoie preue-
niente rationis iudiciũ. ¶ O Circa secundũ aduerten-
dum: ꝙ sicut actus virtuosus ad laudẽ imputabilis: ita et
vitiũ seu culpa imputabilis ad vituperiũ / primo est in vo-
luntate. In inuolũtarijs eñ nec laudamur neq; vitupera-
mur. Unde tamen aliquid diciꝛ voluntariũ dupliciter fm
Alexan. vbi supra. ⁊ sanctũ Bonauẽ. in secundo dist. xli. q.
iiij. scꝫ simpliciter: ⁊ fm quid seu interpretatiue. Volunta-
rium simpliciter est: qḋ est a voluntate. Secundũ quid seu
interpretatiue est illud qḋ oritur volũtate cõcomitante: nõ
ꝓhibẽte: vel preeunte dum preeauere potuit. Sicut sub-
mersio nauis ex negligentia naute diciꝛ quodãmodo ⁊ in-
terpretatiue voluntaria. Similiter quedã peccata omissio-
nis pure: pro eõ ꝙ talia voluntati imputantur. Et hoc mo-
do multa venialia sunt voluntaria. Omne eñ pctm̃ actua-
le est voluntariũ. Mortale est voluntariũ simpliciter: Ue-
niale aũt vel est voluntariũ simpliciter: sicut illud qḋ fit ex
deliberatione vt mendaciũ iocosum. Aut fm quid ⁊ inter-
pretatiue: sicut qḋ fit ex surreptione. Hoc Bonauen. Ex il-
lo sequiꝛ primo: ꝙ nullus actus cuiuscũq; alterius poten-
tie a volũtate est essentialiter virtuosus vel culpabilis: sed
dũtaxat accipiꝛ p denominationẽ extrinsecã: pro quãto scꝫ
habet ordinẽ ad volũtatẽ. Probaꝛ: q: vbi nõ est volũtarie
vsus: ibi neq; est meritũ: neq; actuale pctm̃: vt in pueris:
fatuis: furiosis. Scdõ sequiꝛ: ꝙ volũtate nõ peccãte nulla
potentia peccat: neq; actus aliqs pctm̃ dici põt. Patet: q:
sublato eo a quo aliq̇d denoiatur: tolliꝛ ⁊ denoiatio: sed a
volũtate peccãte cetera ab eo dependentia dicunꝛ peccare
vel pctã: ergo. ¶ Notandũ etiã ꝙ differẽtia est inter vitiũ
⁊ peccatũ. Nam vitiũ generalius est peccato. Diciꝛ nãq; vi-
tium oīs inordinatio potẽtie respectu actus sibi debiti fm
suã naturalem institutionẽ. Sic vitiũ ponitur in natura: vt
in effectibus monstruosis. Similiter in brutis: in furiosis:
in infirmit ãtib⁹ corporis. Sic generaliter omnis defectus
debiti ordinis / vitiũ dicitur. Peccatũ aũt est vitiũ imputa-
bile ad vituperiũ. Duo eñ hec dicit peccatũ: scꝫ vitiũ seu
inordinationẽ quandã / ⁊ imputabilitatem. Primũ est quia

si materiale ſm quod inuenitur in actu cuiuſlibet potētie. Secundū quaſi formale: ſm hoc eſt primo in voluntate: ⁊ propter voluntatem denoīat actus aliarū potentiarū: pro quanto ſubſunt regimini volūtatis. ℂ P Iſtis premiſſis reſpondeṫ ad dubiū ꝑ quinq̄ ꝓpoſitiōes. Prima: Oīs primus motus vitiū eſt: ſicut ⁊ quilibet actus ſurreptitius Probatur: qꝛ oīs motus a lege fomitis ortus: ⁊ oīs actus ſurreptitius eſt cōtra ordinem primeue inſtitutiōis humane nature: igitur eſt vitioſus. Cōſequentia nota ex quid nominis vitij ſtatim ſup: apoſiti. Añs patet: qꝛ ſm ordinē prime inſtitutionis: ratio hoīs q̄ eſt ſuprema hoīs potentia: oēs inferiores potentias regendo preuenire ⁊ dirigere habet: et ei⁹ imperio ac regimini cetera oīa debent ſubijci: nec aliquis motus cognitiue potentie ꝓuenire. Sed cōtra hūc ordinem eſt primus motus ⁊ oīs actus ſurreptitius: pro quanto preuenit rōnis iudiciū: ergo ⁊c. ℂ Scđa ꝓpoſitio Neq̄ prim⁹ motus: neq̄ alius actus in ſenſualitate eſt peccatū eſſentialiter ⁊ intrinſece. Patet: qꝛ illo mō pctm̄ eſt in ſola volūtate: cui⁹ eſt libe. arbi. vt deductū eſt in correlario primo ſecūdi notabilis premiſſi. ℂ Tertia ꝓpoſitio: Aliq̄s motus prim⁹ neq̄ mortaliter neq̄ venialiter eſt culpādus. Probaṫ auto. ⁊ rōne. Auto. btī Aug. j. de ciui. dei. c. xxv. loquentis de corruptis violenter contra eos vel eas: q̄ ꝓprij peccati deuitandi cauſa: ne ſub alterius libidine etiā ſue cōcitate forte cōſentiant: vim ſibi qui moriaṫ inferre putant sit. Abſit a mente chriſtiana q̄ deo ſuo fidit: in eoq̄ ſpe poſita eius adiutorio nitiṫ. Abſit inquā vt mens talis cuiuſlibet carnis voluptatib⁹ ad cōſenſuz turpitudinis cedat. Et ſequiṫ ad ꝓpoſitū: Qđ ſi illa cōcupiſcentialis inobedientia q̄ adhuc in membris moribūdis habitat: preter noſtre volūtatis legem quaſi ſua lege moueṫ: quātomagis abſq̄ culpa eſt in corpore nō cōſentientis: ſi abſq̄ culpa eſt in corpore dormientis. Hec Aug. Ecce q̄uis violenter corrupta delectationes ſentiat: nequaq̄ tn̄ peccat: ſi nō mente cōſentiat. Nullus ergo carnis motus pctm̄ inducit: ſi oino volūtas nō cōſentit. Ex illo infert ſctūs Bonauē. diſt. xxj. ſcđi. q. iiij. Si venialia rōnem culpe habent: hoc eſt: qꝛ a volūtate in particulari ⁊ diuiſim vitari ⁊ precaueri poſſunt. Itē btā lucia ad paſchaſiū tyrannū inquit. Non inquinaṫ corp⁹ niſi de cōſenſu mentis. Nam ſi me inuitā violari feceris: caſtitas mihi duplicabiṫ ad coronā. Faciūt ad idem allegata. ſ. ad oppoſitū dubij. Item beat⁹ Anſ. in de cōcep. virginali. Nec em̄ ipſi appetitus (quos apl̄s carnem vocat: q̄ cōcupiſcit aduerſus ſpm̄: ⁊ legem pcti que repugnat legi mētis) iuſti: vel iniuſti ſunt ꝑ ſe cōſiderandi. Nō em̄ iuſtū vel iniuſtum faciūt ſentientē: ſed iniuſtū tantū volūtate cum nō debet: cōſentientem. Dicit em̄ apl̄s nihil dānationis eſſe his qui ſunt in chriſto ieſu: qui nō ſm carnem ambulant: id eſt nō carnis volūtati cōſentiūt. Nā ſi ſentientē ſine cōſenſu iniuſtū facerent: ſequereṫ dānatio. Quare nō eos ſentire: ſed eis cōſentire pctm̄ eſt. Hec Anſ. ℂ Q Ratione ꝓbatur: Nullus motus qui ꝑ lib. ar. caueri nō pōt eſt pctm̄: ſed aliq̄ primi motus ſunt hmōi: igiṫ. Cōſequentia nota. Maior ꝓbata eſt in notabili. ⁊ etiā ex eo patet. Alioquin primi motus in beſtijs ac hoīb⁹ rōnis vſu carentib⁹ eſſent pctā: puta in infantib⁹: furioſis: dormientib⁹. Conſequens falſuz. Et probaṫ ꝯña: qꝛ nulla alia cauſa aſſignari pōt: cur nō in illis ſunt pctā: niſi qꝛ nō ꝓcedunt a li. ar. vere vel interpretatiue. Minor ꝓbaṫ: qꝛ multi ſunt primi motus: qui per voluntatem caueri aut ꝓhiberi nō poſſunt: vt in coniuge debitum reddente: in infirmis ſemin fluis oīmodis paſſionē ſuam horrentibus ⁊ nolentib⁹. Item in predicatorib⁹ ⁊ cōfeſſoribus materias lubricas audire aut imaginari cōpulſis: vnde nōnūq̄ obſceni ſurgūt motus. ⁊ ita in multis alijs. Itez quis ſtatim cū motus prim⁹ ſentiṫ poteſt ex charitate reſiſtere: ⁊ ad ei⁹ repreſſionem poſſetenus conari: ⁊ ita mereri ⁊ ꝑ cōſequens pōt primo motu non peccare. Tenet ꝯña: qꝛ circa idez obiectū non cōtingit ſimul mereri ⁊ peccare. Et antecedens eſt manifeſtū: ⁊ patet in btō paulo qui ter dn̄m rogauit vt auferreṫ ſtimulus carnis: nec tn̄ obtinuit: ſ3 ei dixit: ſufficit tibi gratia mea. Nec tamen hunc patiēdo peccauit: qui reſtitit quantū in eo fuit: ⁊ augmentū gratie meruit. Item nullus actus precedens actū volūtatis nō negligentis cohibere eſt pctm̄: vt dicit Ockā. q. iiij. li. ij. ſmat ū talis em̄ nullo modo eſt volūtarius. Sed primi mot⁹ frequenter precedunt actū volūtatis ⁊c. ergo tales ſic precedentes nō ſunt pctā. Itē quodlibet pctm̄ veniale ſeorſuz vitari poteſt: licet nō oīa ſimul ſm doc. cōiter. S3 aliqui motus primi vitari nō poſſunt: ergo aliqui non ſunt pctā venialia. Cōſequentia eſt in quarto ſcđe baroco. ⁊ añs oſtenſum eſt ⁊c. Ex hac cōcluſione ſequiṫ ꝙ nō ſolū primus motus in ſenſu: ſed naturalis cōdelectatio vel cōtriſtatio in appetitu intellectiuo (ſi poniṫ) non eſt pctm̄. Patet: qꝛ ſicut nec motus ſenſus: ita nec cōdelectatio vel cōtriſtatio naturalis eſt in p̄tate voluntatis. ℂ R Quarta ꝓpoſitio: Primorū motuū illi tamē imputanṫ ad veniale pctm̄: qui ſunt volūtarij per li. arbitriū verū vel interpretatiuū cōſenſum. Patet: qꝛ ſimpliciter inuoluntariū nō eſt pctm̄ ſm beatuz Aug. ⁊ ſanctū Bonauē. diſt. xlj. q. v. li. ij. Si tollaṫ liberuz arbitriū: nullo mō erit peccatū. Tolliṫ aūt reſpectu illi⁹ motus: qui nec ſimpliciter nec interpretatiue eſt voluntarius: igitur. ℂ Quinta ꝓpoſitio ⁊ reſponſiua ad dubiū: Carnalis tentatio fieri pōt ſine actuali pctō. Patet: qꝛ illa fit per primos motus. Hi aūt fieri poſſunt nō cōcurrente li. ar. vere vel interpretatiue: vt deductū eſt: ⁊ ꝑ ꝯñs ſine peccato. ℂ S Ad rationes ad partem negatiuā dubij inductas. Ad primā diciṫ negando minorē. Et ad beatū Aug. diciṫ: ꝙ cōcupiſcentia carnis aduerſus ſpm̄ non eſt ſine vitio: ſed poteſt eſſe ſine pctō: nec aliud vult btūs Aug. Ad ſecūdam diciṫ ad magiſtrū ꝙ in ſenſualitate quādoq̄ motus eſt peccatū. quādo ſc3 eſt volūtarius interpretatiue: vt dum caueri potuit. Quādoq̄ nō eſt pctm̄: qn̄ caueri nō potuit: vt patet ꝑ magiſtrū eadē di. in auto. ad oppoſitū dubij allegata: Quando ergo illecebra peccati in ſenſualitate cōcipiṫ: leuiſſimū eſt pctm̄ ſi nō vltra ꝓgrediṫ. Sed nō oportet ꝙ oīs motus ſit illecebra peccati: alioquin magiſter ſibiipſi cōtra diceret. Ad tertiā reſpōdet ſctūs Bonauē. ꝙ ſctūs Aug. loquitur de neceſſitate venialiū: nō quātū ad hoc veniale vel illud determinate: ſed gn̄aliter quantū ad venialia: qꝛ oīa ſimul caueri nō poſſunt: licet quodlibet ſeorſum: ſaltē pro toto tpe. Vel poteſt dici ſicut impoſſibile quādoq̄ dicitur qđ eſt valde difficile: ita ei⁹ oppoſitū neceſſariū aliquando diciṫ: ſc3 qđ vix eſt fugibile. ⁊ illo mō large loquiṫ de neceſſitate Aug. Similiter ꝙ apl̄s dicit: qđ nolo malū hoc ago. Dicit ſctūs Bonauen. ꝙ nolo ibi nō priuat oīmodā voluntatem: ſed voluntatem principaliter mouentē. Quia in illis motibus voluntas non ꝓuenit excitando: ſed motioni accedit nō reprimēdo: vel aliquādo cōſentiendo. Ad quartam de gloſa ſup illud: Septies in die cadit ⁊c. Reſpondet Bonauen. vbi ſupra. ꝙ in gloſa illa dicitur aliquis inuitus peccare: nō per priuationem voluntatis omnimodā: ſed ꝑ priuationem volūtatis plene ſiue cōplacentie. Et hoc quidem verum eſt: quis frequenter ſic inuiti peccam⁹: ⁊ diſplicet ꝙ ſic inordinate mouemur. Si tamen bene precauiſſemus: in hunc motū vel actū non incidiſſem⁹. De neceſſitate dicitur vt. ē. in ſolutione ꝓxima. Et tantū de hoc dubio ⁊ expoſitione huius ſexte petitionis. ℂ T Circa quam ita poterit orantis deuotio colligi. Pater noſter qui es in celis: ne nos inducas in tentationē. Nihil cōtra nos preualeant aduerſe p̄tātes: quarū etſi volūtas mala: p̄tās tn̄ vltra quantū tu dederis ad noſtri exercitiū: penit⁹ eſt adempta. Et qm̄ nō expedit oīno nō tentari: oramus vt tentatio ipſa quā nos ferre diſponis: ſit pctōꝝ noſtroꝝ purgatio. Sit noſtre infirmitatis certa cognitio: ac per hoc vera noſtri humiliatio. Sit per tui aſſiſtentem gratiā meritoꝝ ⁊ victorie cumulatio. Tu em̄ es fidelis ille dn̄s ⁊ pater: qui non permittis nos tentari ſupra q̄ poſſumus. Da ergo cum tentatione prouentum: vt poſſimus ſuſtinere. Non eſt in nobis pater clementiſſime: vnde tantis oppugnatoribus reſiſtamus. Unde laqueos tam multiplices ⁊ latentes deprehē

Ps. xc. damus ⁊ euadamus. Siquidem (propheta tuo teste) in-
uadit timor nocturnus afflictiōis carnis aduersus spiritū
repugnātis: aduersitatis quoq; tpalis nos vndiq; affligē-
tis. Nos siquidem afflictio est: nec modo afflictio: sed mul-
tomagis afflictionis timor a cōcepto boni ꝓposito deijce-
re collaborat. Appetit nos sagitta inanis glorie volans in
die ꝓsperitatis: aut ꝓfectus spūalis magis insidians spiri-
tualib⁹: victo timore nocturno. Leuiter quidē volat: sꝫ nō
leuiter vulnerat. Deniq; insidiat̄ nobis negociū perambu-
lans in tenebris: cupiditas ipsa ambitionis ⁊ diuitiarum
tenebrarū harum radix iniquitatis: cordiū excecatrix: ex re-
medijs morbos creans: generās ex medicina languorem.
Heu quātos hoc negociū ꝑambulans in tenebris trudi fe-
cit in tenebras exteriores: veste spolians nuptiali: ⁊ virtu-
tum exercitia fructu euacuat pietatis. Nec abest demoniū
meridianū: iniquitatē palliāns virtutū imagine: angelus
sathane se in lucis angelū transfigurans. Tu ergo clemen-
tissime pater qui nos orare monuisti pariter ⁊ docuisti: Ne
nos inducas in tentationē. Ad te sunt oculi nostri: fer auxi-
lium: vt latentes insidias cognoscere: vt hostiū feritatē vin-
cere valeam⁹. Circūdet nos scutū veritatis tue: quo ignea
tentationū tela tuto possim⁹ excipere. easq; refellere ⁊ extin-
guere. Doceat nos veritas tua cōtra nocturnū afflictionis
timorem. Ingerat oculis cordis nostri nunc peccata q̄ feci-
mus: his tentationū flagellis purganda. Nunc que merui-
mus eterna supplicia: in quorū cōparatione vt eas euada-
mus: vniuersa q̄ patimur delitias cōputemus. Nūc quoq;
celestia premia ad q̄ tendimus suggerat. Quoniā nō sunt
Ro. viij cōdigne passiones huius tpis ad futurā gloriā que reuela-
bitur in nobis. Nunc etiā ea que pro nobis ꝑtulit tuus vni-
genitus dñs noster christus: vt crebro cogitantes quāta su-
stinuit illa maiestas pro inutilib⁹ seruis: erubescam⁹ nō su-
stinere vel parua pro nobisipsis. ¶ V Doceat eadē tua
veritas cōtra vane glorie sagittam in die volantem: animā
nostrā semetipsam cognoscere: de se veritatem tenere ⁊ nō
facile laudantiū ora aduertat: nec altū sapiat: dum se intus
ad lucem veritatis solicita cōsideratione discutiet. Si em̄
Eccl. x. homo veritate ipsa illustrante ꝓpriā cōsideret conditionē
dicturus est sibi: Quid supbis terra ⁊ cinis. Si ꝓpriā atten-
dat corruptionē: fateatur necesse est: qm̄ nō est in eo bonū:
j. Corin- q̄ si forte aliquod habere videt̄: defendet illud apostoli re-
th. iiij. memoratū. Quid habes qd̄ nō accepisti. Et iterū. Qui se
ibidē. c. x existimat stare videat nec cadat. Sed et si fideliter cōputa-
bit: facile aduertet: q̄ nec cū decem milib⁹ possit occurrere
ei qui cum viginti milib⁹ venit ad se: qui oēs iusticias suas
tanq̄ pannū inueniet menstruate. Hec ipsa veritas tua do-
mine: a negocio perambulante in tenebris: tenebrosa hono-
ris diuitiarūq; cupiditate: suo circūdet nos scuto: nobisq;
dicat. Quid ꝓdest homini si vniuersum mundū lucret̄: ani-
me sue detrimentū faciat. Et item: Potentes potenter tor-
menta patient̄. Reducat in mentem: q̄ sit in ambitu friuo-
la cōsolatio: graue iudiciū: vsus breuis: finis ignot⁹. Quā-
q; sit necesse cū pereūte: ei adherentē perire. Postremo de-
moniū meridianū falsa veris fucans: ipsa tua veritas pro-
dat: que sola palliatā detegit falsitatem. Ipsa nos pater do-
ceat ꝓbare spūs si ex deo sint: reuelet paruulis que sapien-
tibus mūdi absconduntur: quo oia ꝓbemus: solum qd̄ ve-
re bonū est teneam⁹. Eliminet carnis prudentiā q̄ mors est
infundat prudentiā spūs: q̄ vita est ⁊ pax. Reformet nos
veritas tua in nouitate sensus nostri: vt ꝓbem⁹ q̄ sit volun-
tas tua deus bona beneplacens ⁊ perfecta: ⁊ nō sinat nos
plus sapere q̄ oportet: sed sapere ad sobrietatē: Quaten⁹
sic vndiq; scuto veritatis tam multiplicis circundati: oēs
astutias callidissimi inimici ⁊ agnoscere ⁊ ꝑte vincere va-
leamus. Oramus benignissime pater: scuto veritatis ad-
de ⁊ scutum patientie: quatenus spiritu pietatis preuenti:
mansueti ad oēs in patientia animas nostras possideam⁹
in presenti: ⁊ terrā viuentiū possidere mereamur in futuro
ab omnibus tentationibus perpetuo liberati.

¶ Lectio.lxxx.

Sed libera nos a malo.

¶ Ista est tertia ⁊ vltima pars scd̄e par-
tis principalis cōtinens septimā ⁊ vltimā pe-
titionem dñice orationis: qua petim⁹ libera-
tionem a malis minimis: scꝫ malis pene fm̄ diuisionem su-
pra lectiōe. lxxij. factā. Quāuis nōnulli hanc clausulā: pro-
eo q̄ eā Lucas nō ponit: dicūt esse vnā petitionē cū priore
Ne nos inducas in tentationē. Ut esset sensus: ne nos in-
ducas in tentationem: malo ad quod tentatio inducere ni-
titur cōsentiendo: sꝫ magis ab ipso malo liberādo. de quo
supra lectione. lxvj. habitū est. Et q̄ malū pene min⁹ est ma-
lum q̄ malū culpe: vt dicit Albertus. Et inter hec tria ma-
la: culpā: culpe occasionē ⁊ penā: minimū malū est malū
pene. Quippe qd̄ est ordinatiuū culpe. Ideo petitio illa a
nōnullis exponit̄ de malo pene ad bonū nō ꝓmouente in-
differenter tam pn̄ti q̄ futuro. Uñ christus celestis noster
magister sciens nos a primeua nr̄a origine cū pctīs cōcipi:
in pctīs generari: nostrāq; naturā in sui exordio in suis na-
turalib⁹ esse vulneratā: ⁊ donis gratuitis quib⁹ ornata fue-
rat: spoliatā: ⁊ vitiosis inclinationib⁹ fomitis ad mala pro-
nam: ac ꝑ hoc nos ad eterne dānationis penas addictos:
ꝓpter pcti originalis ⁊ additorū personaliū turpitudinē.
Nos etiā inhabiles ad virtutū exercitia eterne vite merito-
ria ꝓpter gratuitorū spoliationē. Pronos vo ad vitia: pro-
pter nature vulnerationem: ⁊ fomitis inclinationē: q̄q; ex
nostra potestate resurgere nō possum⁹: ex nostra arte ⁊ in-
dustria bona perdita recuperare nō valeam⁹: ex nostro stu-
dio ⁊ opera vulnera nostra ⁊ inclinationes malas nec cu-
rare: nec tollere sufficim⁹. Ne dānaremur ex peccatorū one-
re: Ne succūberemus ex donorū gratuitorū spoliatione: Ne
suffocaremur ex inflicto vulnere: ⁊ deprimeremur ex mala
inclinatione: docuit nos cōfugere ad medicinā spiritualē:
patrem misericordiarū deū oipotentem: ⁊ postulare deuo-
tius ab illo medico: vt liberet nos a malo. Hoc orare do-
cuit: q̄ nō ille (vt ceteri medici) placat̄ pecunia: sed oratio-
Math. viij. ne deuota fm̄ Chrys. sup illud Math. Ostende te sacer-
doti: ⁊ offer mun⁹ tuū. ¶ B Oram⁹ igitur christi institu-
ti documento: Sed libera nos a malo: tam presenti q̄ futu-
ro. Tanta siquidē ⁊ tot sunt mala miserie in vtroq; seculo:
vt nō immerito incessanter clamare cogamur: libera nos a
malo. Uñ Amb. in quodā sermone. Tantis malis inquit
hec vita repleta est: vt cōparatione ei⁹ mors remediū esse
putetur: nō pena. Nam ideo breuem illā fecit de⁹: vt mole-
stiam eius: que ꝓsperitate vinci vel tolli non poterat: tpis
Jac. iiij. exiguitate finiret̄. Dubia quidē est ait Aug. tractās illud:
Que em̄ est vita vestra. vapor ad modicū parens. Ceca est
erumnosa est: quā humores tumidant: dolores extenuant:
ardores exiccant: aera morbidant: esce inflant: ieiunia ma-
cerant: ioci soluūt: tristicie cōsumunt: solicitudo coarctat:
securitas hebetat: diuitie iactant: paupertas deijcit: iuuent⁹
extollit: senectus incuruat: infirmitas frangit: meror depri-
mit: ⁊ post hec oia mors interimit: ⁊ vniuersis gaudijs fi-
nem imponit. Ita vt cū esse desierit: nec fuisse putet̄. Hinc
Iob. xiiij. beatus Job de presentis status miserijs sic ait: Homo na-
tus de muliere breui viuens tpe repletur multis miserijs.
Qui quasi flos egredit̄ ⁊ cōteritur: ⁊ fugit velut vmbra: et
nunq̄ in eodem statu ꝑmanet. Sup quo beatus Greg. xi.
moraliū. c. xvij. Si subtiliter cōsideretur omne qd̄ hic agi-
tur: pena miserie est. Ipsi em̄ corruptioni carnis seruire ad
necessaria ⁊ cōcessa: miseria est: vt cōtra frigus vestimenta
cōtra famem alimenta: contra estum frigora requirantur.
q̄ multa cautela custodit̄ salus corporis: que custodita fa-
ciliter amittit̄: amissa cum graui labore reparat̄: ⁊ tamen
reparata semp in dubio est. Quid hoc aliud nisi mortalis
vite miseria est. Hoc idem deducit quoad extrinseca ami-
cos ⁊ inimicos dicens: Qd̄ amam⁹ amicos suspecti: ne of-
fendi valeant. formidamus inimicos: atq; securi de eis nō
sumus: vtiq; quos formidam⁹. Qd̄ plerūq; inimicis cōfi-
denter quasi amicis loquimur: ⁊ nunq̄ pura verba ꝓximo

rum: ⁊ multum nos fortasse diligentiū: quasi verba suscipi
mus inimicoꝝ. Et qui falli nunq̄ vel fallere volum⁹/caute
la nostra grauius erram⁹. Quid itaq; hoc ita/nisi humane
vite miseria est. Qḋ amissa celesti patria/repulsus hō de
lectatur exilio: grauat curis: ⁊ tamen cogitare dissimulat
q̄ graue sit: q: multa cogitant. Qḋ priuat⁹ est interno lu
mine: ⁊ tñ in hac vita diu vult ꝑpeti cecitatem suā. Quid h̄
aliud/nisi q̄ de pena nr̄a nata miseria est. Et q̄uis hic diu
stare desideret: ipso tñ cursu mortalis vite impellit/vt egre
diatur. Vñ: Quasi flos egredit ⁊ cōterit ⁊ fugit velut vm
bra: ⁊ nunq̄ in eodē statu ꝑmanet. ¶ E De hac etiā vite
presentis miseria loquit beat⁹ Aug. ser. xviij. de vbis euan
geliī. Quā breuis ⁊ laboriosa est vita pn̄s: in qua falsa vo
luptas: nulla gaudij securitas: timor torquens: cupiditas
auida: tristicia arida: vbi diu viuere nō est/nisi diu torqueri
⁊ tñ hanc vitā nemo vult finire. ⁊ cetera multa ibidem. In
numera sunt sctōꝝ scripta/hui⁹ vite miserias deflentia: que
quotidiana experientia declarat: ⁊ afflictione cōtinua sen
tire facit certius q̄ codices predicent. Quis deniq; si spe
cialius cōsideret penales miserias in nobis: quas primoꝝ
parentū culpa traduxit in posteros: annumerabit. Quarū
alique spūales sunt: alique corporales. Spirituales sunt q̄
se tenent ex parte potentiarū aie: que sunt memoria/intelle
ctus/volūtas. Quarū quelibet suis grauat miserijs. Me
moria quidē ineptitudine ⁊ labilitate. Intellect⁹ hebetudi
ne ⁊ cecitate. Volūtas ꝑnitate ad vina/ad scīpam recurua
tione. Ex quib⁹ oriunt in aia quātū ad memoriā/fede ima
gines/⁊ viliū obliuiones. Quantū ad intellectū ignoran
tia ⁊ errores. Quātū ad effectū/timores/tristicie ⁊ sollicitu
dines ⁊ similia. Similiter respectu virtutis sensitiue inte
rioris multiplicant miserie penales. Quantū ad appreh̄ē
siones: vt vanitas: vaga fatuitas. Quātū ad appetitū/vi
tiose inclinationes causate a fomite: ⁊ cetere male impssio
nes/ab inferiorib⁹ aut superiorib⁹ exorte: quib⁹ inflāmatur
appetitus sensitiu⁹ cōtra iudiciū rōnis ⁊ imperiū volunta
tis. Ex quib⁹ in hoie grauis illa pugna oritur: ⁊ implacabi
lis cōtrouersia: qua homo sibiipsi nō est cōsentane⁹ sed ad
uersus: qḋ magna est miseria. Sꝫ ⁊ corporales insup mul
tiplicant miserie/tam aiales q̄ naturales. Animales vt di
scrasie/ꝑuersiōes ⁊ defect⁹ sensitiuarū viriū/interioꝝ ⁊ ex
terioꝝ. Interioꝝ: vt species manie/melācholie/furie/phre
nesis. Exterioꝝ: vt organoꝝ indispositio: quales sunt ocu
loꝝ lippitudo/luscedo/cecitas/ aurīū surditas/ odoratus
⁊ gustus tarditas: tactus grossa terrestreitas. Naturales:
vt inumere egritudines: male cōplexiōes: naturaliū viriū
deordinationes: mōstruositates: ⁊ inexplicabiles cetere ca
lamitates: inquietudines ⁊ labores: que nō nisi quadā vi
cissitudine releuari possunt. Quid eñ hic (ait Bern. ser.
xij. de diuers) nisi labor ⁊ dolor ⁊ afflictio spūs. Sic eñ se
habent vniuersa sub sole: vt nihil sit in eis vere iocūdū: sed
ab vno semꝑ velit hō transire ad aliud: solaq; vicissitudine
releuet vtcūq;: ac si prosiliat ab aqua in ignem: ⁊ inde rur
sus in aquā: vtpote qui neutrū ferre possit. Comedere ap
petis: q: fames te crucias: vtrūq; labor est. Sed q: fames
grauior magis: comedere nescis esse laborē. Deniq; postq̄
fames depulsa fuerit: vide si non grauius ducis comedere
q̄ esurire. Sic ois laboris remediuꝫ/ alterius laboris ini
tium est. Hec ille. ¶ Hinc apl̄s. ij. Coꝛ. vij. Nullā requiem
habuit caro nostra: sed oēm tribulationē passi sum⁹: foris
pugne: intus/timores. Et iterū: Video aliā legem in mem
bris meis repugnātē legi mentis mee: ⁊ captiuantē me in
lege peccati q̄ est in membris meis. Infelix ego hō q̄s me
liberabit de corpore mortis hui⁹. Et ne velut desperat⁹ ex
clamasse videat: addit vñ liberatio sperāda sit/cū ait: Gra
tia dei ꝑ iesum christū dñm nostrū: quā vt nos accipere pos
sim⁹ in dono/ orādū est: Sꝫ libera nos a malo. ¶ D Nec
tamen sic petenda est liberatio ab his malis: vt oīno non
ꝑmaneat in hoc seculo: a quib⁹ nemo liber reperit. Quo
niam etiā deo dilecti ⁊ sancti ab his miserijs nō preseruant
sed nonnunq̄ magis ⁊ magis eis atterunt. Feliciter tñ vt

Ro. vij.

ex his cōmoniti/se infirmos ⁊ fragiles existiment: vt corā
deo se humilient: quaten⁹ sic ois eoꝝ deuotio ⁊ refugiū ad
deū cōuertatur. Habeant preclare virtutis patientie/con
stantie ⁊ fortitudinis ꝑfectionale exercitiū. Naꝫ virtus in
infirmitate ꝑficitur. ij. Coꝛ. xij. Atq; cōsiderent nihil aliud
esse hoc seculū/q̄ horroris ⁊ meroris locū: ⁊ miserabile exi
lium ad ꝑtranseundū hoibus cōstitutū. Atq; vt feruentius
querant/appetantq; celestē patriā: in qua abstergit de⁹ ab
oculis inmorantiū oēm lachrymā: vt in eis amplı⁹ neq; sit
luctus: neq; labor: nec mors: nec vllus dolor. De quo bea
tus Greg. xxiij. moral. Solent nōnulli viatores cū amena
fortassis prata cōspiciūt in itinere pergendi moras innecte
re: ⁊ arrepti itineris rectitudineꝫ declinare: eoꝝq; gressus
tardat pulchritudo itineris/dū delectat. Electis ergo suis
ad se dñs ꝑgentib⁹/hui⁹ mūdi iter asperū facit: ne dū q̄sq;
pn̄tis vite requie/quasi vie amenitate pascitur: magis euꝫ
diu pergere q̄ citius venire delectet: ne dum oblectat in
via: obliuiscat ei⁹ qḋ desiderat in patria. ¶ Scḋm hoc igi
tur nō oramus presenti oraculo liberari sic nos a malo: vt
dñs oēs istas tribulatiōes ⁊ penales miserias a nobis pe
nitus auferat: q: nec id cōditio nature nostre patit: nec sta
tus huius seculi exigit: nec id nobis esset ꝓficuū ⁊ saluta
re. Sed oramus harū penalitatū moderationē siue mitiga
tionem: ne ipis pressi ⁊ nimiū fatigati in maius malū/sciꝫ
culpe declinem⁹. Hoc nāq; solū malū habent penales mi
serie hui⁹ seculi: q̄ in malū deteri⁹ quādoq; precipitāt suos
possessores: a quo si ob nostrā orationē a patre celesti pre
seruemur: satis a malo qḋ pene iste inferūt: liberamur. etiā
si incessanter nos crucient ⁊ infestent. ¶ E Petim⁹ etiaꝫ
in hac petitione liberari a malo pene futuri seculi: que du
plex est. Purgatorij/⁊ eterne dānationis inferni: q̄ maloꝝ
oim finis est ⁊ cōsummatio: in se virtualiter includens oīa
mala: sicut beatitudo in se includit oia bona. Petim⁹ igit
secūdo liberari a malo pene purgatorij futuro: q: ignis il
le purgatorius: etsi nō sit etern⁹: miro tñ modo grauis est:
superans oēs hui⁹ vite penas: vt vult Augu. in ser. de igne
purgatorij. ⁊ habet. xxv. dist. qui in aliud. Libera igit nos
petimus tu pater eterne ab hoc malo tam penali. Qḋ si to
taliter nos ab igne ipso non eripis: q: in nobis pctā nostra
nō satis punim⁹: ⁊ fructū cōuersionis ⁊ pnie in hoc seculo
distulimus: eapropter tua iusticia exigente/oēm penā eua
dere nō valemus: saltem libera nos a parte: ⁊ miseratione
tua multa/ penā istam mitiges: ⁊ nō sm peccata nostra fa
cias nobis: neq; sm iniquitates nostras retribuas nobis.
Vel libera nos ab hoc malo: ꝑ inspirationē fructuose pnie
quatenus in hac vita penā pro pctis subeam⁹: ⁊ satisfactio
nem in aliud seculū nō differam⁹: qḋ si fecerimus: per mi
sericordiā dñi ab illo futuro malo liberamur: dicente Aug.
super ps. lxxxiij. Quia peccator cōuersus est ad puniendū
peccatū suum: cōuertar ⁊ ego ad liberandū illum. Vel libe
ra nos ab hoc malo purgatorij: per immissionem tribula
tionis ⁊ flagelli in vita presenti: ne pene subijciamur ignis
futuri. Sic orauit Aug. Dñe hic seca: hic vre: vt in eternum
parcas. Ista eñ patienter tolerata qualiacūq; fuerint: siue
īfirmitates: siue aduersitates: siue flagella alia: a malo isto
futuro purgatorij liberant ⁊ absoluunt. Siquidem miseri
cors est dñs: non puniens idem peccatum bis in idipsum.
Ideo qḋ punit in presenti: nō punit in futuro. ¶ Petim⁹
tertio liberari a malo pene dānationis eterne: nō vt ab illa
inflicta eruamur: q: ab illa nullus est exitus neq; reditus:
vt dicit Grego. Quisquis ad tolerandā mala inferni desce
derit: nequaq̄ vlterius ad lucem redibit: q: nequaq̄ vlte
rius misericordia parcentis liberat: quos in locis penali
bus iusticia iudicantis damnat. Petim⁹ igitur ab illo ma
lo liberari: hoc est ab illo malo preseruari: ne illo inuolua
mur. Et quia ab hoc malo non liberabimur nisi per dimis
sionem peccatorum criminalium in presenti: et quoniam
horum dimissionem orauimus in petitione sexta: Dimitti
te nobis debita nostra: ideo de huius expositionis vlte
riori prosecutione supersedeo. Nam sicut in petitione se

Apoca. xxi.

ix. moral ium.

pta petimus dimiti nobis omnia mala culpe: Ita per hęc
oramus nos liberari ab omni malo pene presentis et fu-
ture ſm moderationes in premissis expositionibus reci-
tatas. ℂ F Potest igitur mens deuota circa hanc peti-
tionez sic meditādo orare: Tu pater celestis benignissime:
sciens nos malis ꝛ periculis/tribulationibus ꝛ flagellis
presentibus subsistere nō posse: sed nec futura ex nobis ca-
uere: oramus Libera nos a malo afforis affligēte: intꝰ nos
ad malū culpe ꝓpellente: ꝛ ad bonū nō ꝓmouēte. Libera
nos a malis oībus que contra nos in hoc mūdo molif ini-
micus. Sic em̄ erit nobis fida ꝛ summa tutela: si tu nos li-
beraueris: si nobis deprecantibus ꝛ implorātibus opē tuā
pstiteris. Quis em̄ ei de seculo metus est: cui in seculo deꝰ
tutor est. Libera nos pater nihilominus ab oī malo intus
ex nobis orto: ab ignorātia sciendoꝝ: ab infirmitate agen-
doꝝ: a pusillanimitate obseruantie tuoꝝ mandatoꝝ: a tar-
ditate bonoꝝ: a pronitate maloꝝ: a rebellione viciū inferio-
rū: a vana solicitudine tēporaliū: a radicibꝰ pessimis vitio-
rū. Da domine pater omnipotens et misericors spiritū ti-
moris tui: vt eius magisterio cōfirmati mortiferū supbie tu-
morē: salutifera humilitatis cura ꝑmentes: pauperes spū
efficiamur: quatenus in humilitate cordis: ꝛ oimodo terre
nori cōtēptu pseuerātes: regnū celoꝝ nostrū esse sine fine
gaudeamus. Aufer a nobis dñe accidiaz spiritu fortitudi-
nis: qꝛ Beati qui esuriunt ꝛ sitiunt iusticiam: qm̄ ipsi satu-
rabuntur. Remoue iniquitatem carnis: luxuriosamqȝ pe-
tulantiā spū sapientie: qꝛ Bti pacifici: qm̄ filij dei vocabū-
tur. Repelle fedantē vētris ingluuiē spiritu intellectꝰ: qꝛ
Beati mūdo corde: qm̄ ipsi deū videbunt. Elimina auari-
ciam spū cōsilij: qꝛ Beati misericordes: qm̄ ipsi misericor-
diā consequenf. Extirpa inuidiā spiritu sciētie: qꝛ Beati q̄
lugent: qm̄ ipsi cōsolabunf. Exclude irā spū pietatis: quia
Bti mites: qm̄ ipsi possidebūt terrā. Ab his em̄ malis libe-
rati/celū libera mēte audebimꝰ poscere. Et a malis futuris
pessimis: ꝛ eternis sperabimꝰ magna fiducia pseruari. G

Amen. ℂ Hec est pars tertia ꝛ vltima ꝑncipalis
dominice orationis: eiusqȝ ꝯclusio q̄ opta-
tur orationis efficacia et exauditio in isto vnico verbulo
Amen hebraico. Est em̄ amen ſm beatum Aug. dictio nec
greca nec latina: sed hebraica: que sicut quedam alie dictio-
nes hebraice in libris interpretate nō sunt: quales sunt/alle-
luia/osanna/racha. Non quidem vt ait ipse secundo de do-
ctrina christiana: qꝛ illud fieri non potuit: sed propter san-
ctiorem autoritatē: vt seruaretur antiquitas. Et hoc quoad
illas duas dictiones amen/alleluia: Quoad alias autez ra-
cha et osanna/dicit: translatio fieri non potuit. Sunt enim
(ait) quedā verba ceterarū linguarum: que in vsum alteriꝰ
lingue per interpretationē trāsire nō possunt: Et hoc maxi-
me interiectionibus accidit: que potius motū animi signi-
ficant/ꝙ sententie concepte vllam particulam: et talia per-
hibent esse hec duo. Dicunt enim racha indignātis esse vo-
cem: osanna letantis. Hec Aug. ℂ Sumif autē hec dictio
amē tripliciter. Primo noialiter: ꝛ sic tantū valet sicut ve-
rax vel veritas. Hoc modo accipif in Apocalypsi cap. iij.
vbi dicif: Hec dicit amen/testis fidelis et verus. Amen. i.
veritas. ℂ Secūdo accipif verbaliter vt est verbū hebrai-
cū/valēs tantū. i. fiat: ꝛ ita capif cōiter in fine orationū: vbi
exprimit desideriū orātis: qꝛ optatiuū est respectu bonoꝝ
pcedentiū: vt optatio impletionis respectu omniū petitio-
rū. ℂ Tertio accipif aduerbialiter: ꝛ ita frequenter accipi-
tur in euangelio cū dicif: Amen dico vobis/valet tantū. i.
vere vel fideliter. Et est aduerbiū affirmādi. i. ita est vel ve-
rum est. ſm Amb. de cōse. dist. ij. reuera. in fine. Et dicit ma-
gister in Rationali: ꝙ vltimo modo accipif in ꝓposito: vt
scꝫ exprimat plus conclusionē affirmātis/ꝙ affectū optan-
tis. Et p illo videf sonare glo Math. vj. dicēs: Amē signi-
ficat in his oībus petitionibꝰ indubitāter tribui quod pe-
titur: si vltime conditionis pactū seruauerimus. Et Raba.
Per hoc quod dixit dñs/amen/significat indubitanter cō-
ferri a dño (his scꝫ qui rite postulant) q̄ cōditionis addite
pactū seruare nō negligāt: qua quidē est dimittere debito-
ribꝰ nostris. Et sic sensus est/cū dicif Amen. i. ita est vel ve-
rū est: ꝙ dñs nobis ꝯcedit qđ p orationē rogauimus. Et ex
hoc reddit Guil. in Rōnali rōnem/q̄re sacerdos dicit hic
Amen: ꝛ nō ppls vel astās clerꝰ/sicut in alijs orationibꝰ: qꝛ
ipe mediator est inter dñm ꝛ pplm: ꝛ ppli vota deo offert. Exo. xix.
Idcirco magis ꝯgruit vt ipe affirmet petita esse ꝯcessa ꝙ
pplus. Hoc quidē est mediatoris ꝓnunciare/si admissa sit
petitio quā porrigit. In alijs aūt petitionibꝰ vbi amē expri-
mit affectū optātis: cōgruit amē a pplo dici: qꝛ ab illo opta-
tur vt pstetur qđ mediāte sacerdote petif. Sēsus igif in il-
lis est: fiat nobis sicut p nobis orasti. ℂ H Ex eodem su-
mit rōnē cur sub silētio dicit amē/ipe sacerdos in pñti oro-
ne. Primo in signū/ꝙ dñs latere vult orantes ꝙ ab ipo ex-
auditi sunt: ne postmodū in orone tepescāt. Scđo: qꝛ si alte
pferret amē: q̄ affirmaf oronē eē exauditā: iudicari posset
psumptio ꝛ ostētatio sacerdotis. Istis tñ nō obstātibꝰ/pōt
hec dictio amē/etiā in ꝓposito accipi verbaliter: vt tantuꝫ
valet/id est fiat: vt ita sacerdos vltima petitiōe porrecta p
pplm tanꝙ infirmū/q̄ malum pene timet: ipe submisse di-
cat Amen corā deo: qui solus cōscius est secretoꝝ: ostēdēs
illi cōpassionis affectū: ꝛ optās eis dictā liberationē: ac si
dicat cum Apostolo: Voluntas cordis mei ꝛ obsecratio ad Roṁ. x.
deū est pro illis in salutem. Testimoniū em̄ perhibeo illis
ꝙ emulationē dei habent. Idcirco dico/Fiat: id est opto ꝙ
consequanf quod desiderāt. Et hec est sententia dñi Alber-
ti. ℂ I Circa hanc conclusionis dictionē ita mens con-
tēpletur. Amen: oro vt dicas tu pater celestis. Paruꝫ est em̄
ꝙ sacerdos dicit amē: id est fiat optando: nisi tu dicas amē/
fiat imperando. Magnū q̄ppe est ꝛ efficacissimū verbum
est: fiat: a te prolatū. Hoc verbo tu pater summe in princi-
pio/in verbo tuo ex te genito oīa creasti. Dixisti nāqȝ fiat:
et facta sunt. Hoc etiam verbo nos perditos reparasti: di-
cente illa intemerata reparatrice nostra ad angelum: Fiat
mihi ſm verbū tuū. quo verbo prolato: verbum tuū factū
est caro. Hoc denique verbo opus nostre redemptionis con-
summasti: dū in horto patrē deuotissime exorās: te paterne
voluntati pro nobis obtulisti/dicēs: Si nō pōt trāsire calix
iste nisi bibam illum: fiat voluntas tua. Eya igitur christe
verbū patris: amē patris: fiat patris: comple tu orationem
nostram. Dic fiat: Perfice verba tua p te instituta ꝛ dicta-
ta: ꝛ ori nostro cōmendata. Dic amen ꝛ fiat: sicut dixisti mu-
lieri chananee: Fiat tibi sicut vis. Et vt hoc audire digni ef-
ficiamur: prepara nos quēadmodū mulierculā hanc prepa-
rasti: Da fidem firmā: qua mereamur exaudiri. Perseuerā-
tiam fortem: qua nō contingat ab oratione fatigari. Chari-
tatem pfectā: qua nō pōt a te charitate summa repulsaz pa-
ti. Humilitatem verā: qua merearf releuari. Hec em̄ sunt q̄
in chananea attendimꝰ: quibꝰ dono tuo tibi placuit: ꝛ ple-
num sue petitionis effectū obtinuit. ℂ Huius mulieris ex-
emplū oēs considerent ple orantes. Hoc corrigant inertes
male orantes: qui dicunt Oramus ꝛ nō impetramus. Di-
scāt huius exemplo recte orare: vt cum ea mereanf petita
impetrare. Et quid fecit oratura hec mulier. Magnam cer-
te fidem tenuit: perseueranter orauit: repulsa importunius
obsecrabat. Siquidē clamauit: Miserere mei fili dauid: fi-
lia mea male vexaf a demonio: et nō respōdit ei dominus
verbum. Sed quid: a domino nō recessit: persistit in clamo-
re: procidit ad pedes eius dicens: Adiuua me dñe. Repul-
sa est dicente dño: Non est bonū sumere panem filiorum et
mittere canibꝰ. Non erubuit cani cōparata: nec velut iniu-
riam in animū reuocauit. Sed vocē exprobrantis exagge-
rans/dominum conatur vincere/dicens: Etiā domine.
Nam ꝛ catelli edunt de micis q̄ cadunt de mensa dominoꝝ
suorum. Ea propter audire meruit: O mulier/magna est fi-
des tua: fiat tibi sicut vis. Sic discamus instāter orare: im-
portune obsecrare: perseuerāter pulsare. Siquidem ꝛ ape-
rietur nobis. ℂ K Sed forsitā dicis ait Chrys. in homel.
Deprecatus sum semel ꝛ iterum/ter/quater/septies/deci-
es/vigesies/ꝛ nō exaudiuit me dominꝰ. Respōdet Chrys.

O stulta inuētio: ꝛ quid nūc quis nō es exauditus iam re-
cedis a dño: ꝛ differs petere. An non vides perseuerantiā
mulieris: que non ante cessauit/ꝙ quod quesiuit: inuenit.
Sunt multi qui labijs mugiunt: ꝛ corde non concipiunt.
Si tuipse dicta tua ꝛ preces ignoras: quomodo te exaudi-
et deus. Sed dicis: Inclinaui genua mea ꝛ oraui. Genua
tua inclinasti in terrā: ꝛ mens tua foris ꝑ diuersa discurrit.
Corpus quidem tuum in ecclesia est: sed cogitatio tua fo-
ris vagatur: Lingua tua orat: ꝛ mens pecunias numerat.
Oremus igitur fiducialiter ad patrem celestem: sicut hec
mulier orauit ad christum saluatorem: que non petiuit iaco
bum: nō rogauit iohannē: non accessit ad petrum: sed ma-
gna fiducia cucurrit ad dominū. Orem⁹ fideliter ad patrē
misericordiarū: largitorē beatitudinis: sicut hec mulier ora
uit christū datorē gratiarū: fontē totius consolationis. Nō
eñ iuit ad hoies seductores: nō secuta est vates fallaces: nō
quesiuit inanes ligaturas: nō quesiuit falsa ꝑsidia. Sed ve
nit ad dominū iesum christū omniū saluatorē. ¶ Oremus
et perseuerāter ad summū regē omniū: sicut hec mulier ora
uit ad inclyti regis dauid filium: que nō repercussa ad pri-
mū sonitū/ Nō sum missus nisi ad oues que perierāt dom⁹
israel. Nec territa ad secundū verbulū: Nō est bonū sumere
panē filioꝝ et dare canib⁹: Sed perseuerātia armata: iterū
atq͂ iterū irrupit in verba: miserere mei fili dauid: adiuua
me dñe: quousq͂ cōsolata pijssimi medici verbis/fiat tibi si
cut vis. Tanta et nos orationis instātia animemur: vt non
desistam⁹ petere/donec exeam⁹ ex defectibili mūdo: vt me
reamur liberari a malo: ꝛ audire oratiōis hui⁹ finē/Amē.i.
fiat vobis quod petistis. ¶ T Ut autē hocꝑm merea-
mur: pter ea q̄ supra dicta sunt: duo a nobis orātibus obser
uent: que beat⁹ Cyprianus ponit ꝓpe finē libelli de dñica
oratione. Primū/vt orem⁹ vigilanter: nō tm̄ voce: sꝫ magis
mente. Secūdū/vt oratio nostra nō sit nuda: sꝫ vestita bo-
no ope. De pmo dicit bea. Cyprian⁹: Quādo stam⁹ ad ora-
tione fratres dilectissimi/ vigilare ꝛ incūbere ad orationeꝫ
toto corde debem⁹. Cogitatio ois secularis ꝛ carnalis ab-
scedat: nec q̇cq͂ tunc animus ꝙ id solū cogitet qd̄ precatur.
Ideo ꝛ sacerdos ante orationē/ꝑfatione pmissa/parat fra-
trū mētes/dicēdo: Sursum corda: vt dum respōdet plebs/
Habem⁹ ad dñm: admoneat nihil aliud se ꝙ dñm cogita-
re debere. Claudat contra aduersariū pectus: ꝛ soli deo pa
teat: nec ad se hostē dei tpe oratiōis adire patiat. Obrepit
eñ frequēter ꝛ penetrat: ꝛ subtiliter fallēs/ꝑces nostras a
deo auocat: vt aliud habeamus in corde: aliud in voce: qñ
intētione sincera dñm debeat nō vocis sonus: sed anim⁹ et
sensus orare. Que autē segnicia est: alienari ꝛ capi ineptis
cogitationibus ꝛ ꝓfanis/ cū dñm deprecaris: qñ sit aliud
qd̄ magis debeas cogitare: ꝙ ꝗ cum deo loquaris. Et seq̄-
tur qd̄ etiā supra lectione.lxiij. allegatum est. Quō te a deo
audiri postulas: cū te ipse nō audias. Uis esse deū memorē
tui/cū rogas: cū tuipe memor tui nō sis. hoc est ab hoste in
totū nō cauere: hoc est qñ oras dñm/maiestatē dei negligē
tia orationis offendere: hoc est vigilare oculis ꝛ corde dor
mire: cū debeat christian⁹: ꝛ cū dormit oculis: corde vigila

Can.v.

re: sicut scriptū est: Ego dormio ꝛ cor meum vigilat. Qua-

Colos. iiij.

propter solicite ꝛ caute aplꝭs ammonet dicēs: Orationi in-
state vigilantes in ea. Docens scꝫ eos impetrare qd̄ postu
lant a deo posse: quos de⁹ videt in oratione vigilare. ¶ De
secūdo idem ait: Orātes aūt nō infructuosis: nec nudis ꝑ-
cibus ad deū veniamus. Inefficax petitio est/ cū precatur
deū sterilis oratio. Nam cū ois arbor nō faciēs fructū/exci
dat ꝛ in ignē mittat: vtiq͂ ꝛ sermo nō habēs fructū/ deū ꝓ
mereri nō pōt: q̄ nulla opatiōe fecūdus est. Et ideo scriptu

Tob. xij

ra diuina dicit. Bona est oratio cum ieiunio ꝛ elemosyna.
Nam q̄ in die iudicij pmiū ꝓ opibus ꝛ elemosynis reddi-
tur⁹ est: hodie quoq͂ ad orōnē cū opatione venienti benign⁹

Act.x.

auditor est. Sic corneli⁹ cēturio cū orauit meruit audiri: cui
angelus testimoniū reddidit dicēs. Corneli: orationes tue
et elemosyne ascenderūt in memoriā in conspectu dei. Cito
orationes ad deū ascēdunt quas ad deū merita nostri ope

Tobie xij. Esa. lviij.

ris imponūt. Sic et raphael angelus tobie orāti testis fuit
cū orōne cōmemorās op⁹ sepulture. Sic Esai. postꝗ̄ premi
sit: Dissolue colligationes impietatis. solue fasciculos de-
primētes ꝛc. Frāge esurienti panē tuū ꝛc. subdit. Tūc inuo-
cabis: et domin⁹ exaudiet. clamabis: et dicet/ecce adsum.
Adesse se repromittit: audire ꝛ ꝓtegere se eos dicit: qui in-
iusticie nodos de corde soluētes: ꝛ elemosynas circa dome
sticos dei ſm eius ꝑcepta/faciētes: dum audiunt qd̄ deus
ꝑcepit fieri: ipsiq͂ quoq͂ a deo merent̄ audiri. ¶ M Cir
ca petitionē vltimā mouet̄ hoc dubium. Utrū pscitus ex
audibiliter petere possit a dño: Sed libera nos ab eterne
dānationis malo. Pro huius dubij solutione/ notandū ꝗ
dupliciter q̇s dici pōt ꝑscitus. Similiter ꝛ ꝑdestinat⁹.i. vel
ſm presentē iusticiā: vel ſm eternā dei ꝓuidentiā seu presci
tionē. Prescitus ſm ꝑsentem iusticiā/dicit̄ ille: q̄ est in tali
statu in quo si decederet: eterne pene deputaret̄. Talis est
q̄libet viator existēs in pctō mortali. Nā quilibet talis si in
pctō mortali decederet: eterne dānationis sententia plecte
ret̄. Qualis eñ q̇sq͂ in termino vie inuenitur: taliter iudi-
catur. ad regnū: si amicus fuerit per gratiaꝫ: vel ad inferni
carcerē: si inimicus extiterit ꝑ mortalē culpā. Et hoc modo
multi ad eternam beatitudinē ꝑdestinati. ſm ꝑsentem iusti

Joh.x.

ciā sunt presciti. Cadunt eñ nōnūꝙ electi a gratia habitua
li ꝑ mortale peccatum. De quib⁹ dicit saluator. Alias oues
habeo: que nō sunt de hoc ouili: ꝛ illas opoꝛtet me adduce
re. Alias oues habuit ſm eternā ꝑdestinationem: que non
erāt de hoc ouili.i. de ecclesia ſm ꝑsentē iusticiā: quas ad-
duxit ad ouile ecclesie per fidē ꝛ gratiā: q̄ infideles isto tpe
erant et inter gētes numerate. Talis fuit olim dauid adul-
ter. talis paulus christi persecutor. ꝛ multi similes. Qui ꝙ-
uis ad eternā beatitudinē fuere preordinati: tamē ꝓ certo
tēpore in peccata mortalia sunt ꝓlapsi. Prescit⁹ ſm etern̄
dei scientiā/est ille: qui ſm ꝑordinationē et determinationeꝫ
diuine volūtatis ꝓpter pctā sua similiter ꝑuisa eterne sub-
iacebit dānationi. Talis est q̄libet ꝛ solus ille q̄ in pctō fina
naliter moritur. Quilibet enim talis: et solū talis eternali-
ter condēnatur. Isto modo multi presciti pro certo tēpore
sunt predestinati ſm presentem iusticiam. De talibus intel

j. Joh.ij.

ligi potest illud. Nūc antichristi multi facti sunt. Ex nobis
prodierunt: sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex no-
bis: permansissent vtiq͂ nobiscum. Glo. ex nobis prodie-
runt. id est ex nostra societate recesserunt. nostra societate
vtiq͂ fideli et gratiosa. Sed nō erant ex nobis ſm predesti
nationis gratiam. Talis fuit iudas scarioth: qui soꝛte ele-
ctionis tempore in apostolum fuit in gratia: ꝛ ita predesti-
natus ſm presentem iusticiam: finaliter tñ condēnādus ſm
eternā dei ꝑscientiā. ¶ N Per hec respōdet̄ ad dubiū: ꝗ
ꝑscitus ſm presentē iusticiā tm̄ exaudibiliter petere pōt a
dño: Sed libera nos a malo: q: nūꝙ dānabit̄: neq͂ ad tale
malū a deo est ꝑuisus: ꝙꝙ ꝓ certo tpe sit i tali statu: in quo
si decederet/dānaret̄: nō tñ in tali statu morief̄: sꝫ de pctis
suis ante exitū penitebit. Et q: se emēdādo vitā mutabit
dolens de pctō: ideo deus ꝑseruabit illū ab eterne dānatio
nis malo. Sic eñ dicit Amb. Si tu noueris mutare vitaꝫ:
de⁹ nouit mutare sentētiā. Et Hiere.xviij. Si penitētiā ege
rit gēs illa de pctō suo: agā ꝛ ego penitētiā sup malo qd̄ co
gitaui vt facerē ei. Nō quidem vt deus in se mutet̄ dū mu-
tat sententiā: aut dum spōdet de malo agere penitentiam:
sed quia malū nō infligit qd̄ cōminat⁹ est: ꝓpter emenda-
tionem hominū: sentētiā dicit̄ mutare: ꝛ agere penitētiam
de malo qd̄ locut⁹ est.i. qd̄ cōminat⁹ est. De prescito vo ſm
eternā dei ꝑscientiā/dicēdū est: ꝗ licet talis possit exaudi-
biliter orare/ Libera nos a malo: interim ꝗ est in statu illo
vie: q: pōt de pctis suis oib⁹ penitere: q: nemo in statu isto
est imobiliter obstinat⁹ in malo: nūꝙ tñ finaliter merebit̄
exaudiri. Nō ꝓpter ꝑsciētiā dei: q̄ neminē necessitat ad ma
lū: sed ꝓpter suā ꝑuersam volūtatem: in q̄ libere vsq͂ in vi
te sue finē ꝑmanebit. Qd̄ de⁹ ab eterno ꝑuidēs: mō nobis
ineffabili ifallibiliter illū malo eterne dānatiōis cruciādū
ꝑcognoscit: ꝛ tādē inuite ei⁹ termino iusticia exigēte/dāna

ctionis in eā sententiam pmulgabit. ¶ Hec de dominice oratiōnis expositiōe: etsi dispendioso collecta sint stilo: p materie tñ amplissima dignitate breui/inculto/rudiq3 digesta eloquio/sufficiant. Qua licet nō valui: volui tñ ꝛ optaui ꝓdesse auditorio. Qꝺ si plixitatis arguor: accipe breuissimā cōlusiā expositionē: materiā plurimā succincta verborum paucitate cōplexantē. ¶ O Pater noster: excelse in creatione: suauis in amore: diues i hereditate. Qui es in celis: speculū eternitatis: corona iocūditatis: thesaurus felicitatis. Sanctificet nomē tuū: vt sit nobis mel in ore: cithara in aure: iubilus in corde. Adueniat regnū tuū: iocundum sine perturbatione: tranquillū sine pmixtione: securū sine pditione. Fiat voluntas tua sicut in celo ꝛ in terra: vt que odis/odiam⁹: ꝛ q̄ diligis/diligamus: ꝛ que cōsulis ac pcipis/impleam⁹. Panē nostrū quotidianū da nobis hodie: panē materialē/doctrinalē/penitētialē/sacramētalē/spūalē/celestē et eternalē. Et dimitte nobis debita nr̄a: q̄ cōmisimus ɔtra te deū: cōtra nosipos: ꝛ ɔtra ꝓximū. Sicut ꝛ nos dimittim⁹ debitoribus nostris: iniuriā verborū scz verberū et rerū. Et ne nos inducas in tētationē: carnis/mūdi ꝛ diaboli. Sed libera nos a malo: p̄senti/p̄terito ꝛ futuro. Amē: fiat ꝛ indeficienter perseueret.

¶ Lectio. lxxx. A

Libera nos quesu-

mus dñe ab omnibus malis: p̄teritis: p̄sentibus et futuris: et intercedēte beata ꝛ gloriosa semper virgine dei genitrice maria: ꝛ beatis aplis tuis petro et paulo atq3 andrea cū oibus sanctis: da propitius pacē in diebus nostris: vt ope misericordie tue adiuti: et a peccato semꝑ simus liberi: et ab omni ꝑturbatione securi. ¶ Finita oratione dñica: in cui⁹ finali particula/populus tanq̄ infirmus petijt a malo liberari: cui sacerdos cōpatiēs dixit/Amen: desiderās dicti populi liberationē sm vnam: aut petitionis susceptionē affirmās sm aliā eius expositionē: addit oratio alia q̄ embolism⁹ siue superexcrescēs dicit sm Alexā. ꝛ magistrū in Rationali. Tū quia in ea nihil petit: qꝺ in superiorib⁹ petitionib⁹ petituz nō est: nec tñ hoc ipo superfluit: qr priores petitiones magis declarat/specificat ꝛ explanat: ꝛ p̄sertim tres vltimas: quib⁹ mali remotio flagitat. Tū qr petitionū repetitiōe petentiū desideriū magis excitat: ꝛ per hoc ad obtinendum effectū ampli⁹ disponit. Potest etiā dici excrescētia: qr longo tpe in pmitiua ecclesia nō dicebat. ¶ Et potest diuidi oratio hec in tres partes: qm̄ cōclusio ei⁹ scz/Per eundem dñm nostrum ꝛc. q̄ posset poni pars quarta: pncipiū est alteri⁹ partis pncipalis sm p̄habitā diuisionē. In prima petit liberatio a malo/pacis ꝛ trāquillitatis impeditiuo. In scđa recurrit ad intercessores sanctos: vt sint nobis impetrationis p̄sidio: ibi. Et intercedente. In tertia fit petitionis maior specificatio/ibi: vt ope misericordie. Et quia partes simul cōdepēdent: ideo simul expediant. ¶ B Quo ad primū dicit sacerdos: Libera nos quesumus: tu pater oipotēs: quia in te potētia est: qua potes nos ab omni aduersitate tueri: ꝛ malum cui subiacemus remouere: Libera nos Ab omnibus malis: ad bonū meritū nostrā infirmitatē nō pmouentib⁹: Preteritis. s. culpis quib⁹ te offendim⁹: vt he ꝑ cordis cōpunctione: oris cōfessionē: ꝛ operis satisfactionē deleantur. Presentibus: angustijs ꝛ tribulationibus a mundo insurgētibus: vt instantiā eoꝝ tua ꝓtectione vincere possimus. Et futuris/insidijs ꝛ laqueis ad culpā p̄cipitare conātib⁹: immo quibuslibet malis culpe ꝛ pene: vt ea tua munitione cauere valeamus. Sic em̄ olim ꝓpheta orauit in Ps. Libera deus isrl' ex oibus angustijs suis. Et. ij. Machab. j. oratū est. Cōcedat nobis salutem ꝛ redimat nos a malis. Sed cū nemo liberet ꝓprie ab aliquo nisi ipso afficiat/teneat aut inuoluat: quō petimus liberari a malo p̄terito: cū ipm nō sit: sz trāsierit: Aut quō a malo futuro: cum nec ipsum angit nec sit. Respōdetur q̄ q̄uis malum preteritū: puta peccatuz trāsiuit deliq̄q3 sm actū: manet tñ quātū ad reatū. Dū em̄ quis peccat contra deū: eo ipo quo peccat: ad penā obligat: que obligatio manet donec deus eā remittat. Petim⁹ igit liberari a peccato p̄terito: petendo vt obligatio illa p̄pena/quā per actum peccati p̄teritū incurrimus: extinguat. Petim⁹ aūt liberari a malo futuro. Liberari: id est preseruari/ne ip sum incidam⁹. Nullum em̄ malū futurū incurrimus: nisi qꝺ deus in nobis efficit: et hoc quātū ad malū pene positiuū: vel in qꝺ nos decadere ꝑmittit/quātū ad malū culpe. Sicut ꝺ: Amos. iij. Si est malū in ciuitate qꝺ ego nō feci. Feci efficiēdo vel ꝑmittēdo. Cū ergo ab vtroq3 malo a deo p̄seruamur. a malo pene ne illud suꝑ nos inducat: et a malo culpe: ne in istud cadere nos ꝑmittat: satis ꝑ ipm a futuro malo liberamur. Ita em̄ ait Aug. ij. li. cōfes. Gratie tue deputo: q̄ quedam peccata nō ꝑpetraui. Gratie tue deputo ꝛ misericordie tue: q̄ ꝑctā mea tanq̄ glaciē soluisti. Gratie tue deputo/q̄ queq3 nō feci mala. Hec Aug. ¶ C Rursus petimus hac oratione/pacis p̄sidiū. Et qm̄ hoc nostris meritis impetrare nō possumus: nec p̄sumim⁹: qr Nostre iusticie ante deuz [Esa. lxiiij.] tanq̄ pānus mēstruate. Idcirco ad hoc impetrandū recurrim⁹ in scđa huius orationis parte/ad sctōꝝ suorū suffragia: quos in curia regni sui nostros cōstituit mediatores sibi acceptissimos: quoꝝ p̄ces sua dilectio nō repellit. Cōfugimus aūt pmo ad beatissimā virginē celorū reginam: cui rex regū/pater celestis dimidiū regni sui dedit. Qꝺ significatū est in Hester regina: que cū ad placandū Asuerū regē accessisset: dixit ei rex: etiā si dimidiā partē regni mei petieris: dabit tibi. Sic pater celestis: cū habeat iusticiā ꝛ miserisericordiā tanq̄ potiora regni sui bona: iusticia sibi retenta/misericordiā matri virgini concessit. [Hester. v.] Petimus igit pacem intercedente beata ꝛ gl'iosa virgine maria. Intercedente: iuxta suū officiū vehemētia desiderij: feruore deuotionis: et puritate orationis; ostendens vt Bern. ait. patri filium quē genuit; filio vbera que suxit/ꝓ nobis interpellās. Beata: quia christum sanctū sanctorum in vtero suo baiulauit. Hinc beat⁹ vēter: ait mulier euāgelica dño: q̄ te portauit: et vbera que suxisti. [Luc. xi. Nomine marcilla] Uel beā in generationib⁹ celi ꝛ terre. Celi/quib⁹ genuit suū restauratorē. Terre/q̄bus genuit redēptorē. Ecce (inq̄t hec virgo) beatā me dicēt oēs generationes. Qꝺ verbū tractās btūs Ber. ait: Operabat salutē nostrā christus in medio terre: in vtero videlicet virginis: q̄ mirabili ꝓprietate terre mediū appellat. [Ser. ij. de pē.] Ad illā em̄ sicut ad medium: sicut ad arcā dei: sicut ad rerū causam: sicut ad negociū seculorū respiciūt: ꝛ qui in celo habitant: ꝛ q̄ in inferno: ꝛ q̄ nos p̄cesserūt: ꝛ nos q̄ sumus: ꝛ qui sequētur: et nati natoꝝ: ꝛ q̄ nascent ab illis. Illi q̄ sunt in celo/vt resarciant: ꝛ qui in inferno/vt eripiant: ꝛ q̄ precesserūt/vt ꝓphete fideles inueniant: qui sequūtur/vt glorificent. Et sequitur ad ꝓpositū: Eo beatā te dicēt oēs generatiōes genitrix dei: dña mūdi: regina celi. Oēs inquā ḡnationes. Sūt em̄ generatiōes celi et terre. Pater spiritūū (ait aplꝰs) Ex quo oīs paternitas in celo ꝛ in terra nominat. [Ephe. iij.] Ex hoc ergo beatā te dicēt oēs generationes: que oibus generationib⁹ vitā ꝛ gloriā genuisti. In te enim angeli leticiā: iusti gratiā: peccatores veniā inueniūt in eternū. Merito in te respiciunt oculi vniuerse creature: qr in te: et per te: et de te benigna manus oipotētis quicq̄d creauerat: recreauit. Hec Bern. Et gloriosa. que regis glorie est soliū: quē carne induit: in qua quasi in solio resedit. Uel gloriosa: qr in altissimis habitat: vbi ipsi ꝛ regine thronus posit⁹ est: in quo gloriose residet ad dexteram summi regis. Uel gloriosa: quia in corpore et anima gloriose est assumpta: et super omnes virtutes humanas et angelicas inestimabiliter sublimata. Semper. ante partum: in partu: et post partum. Uirgine. corpore et mente. Uirgine professione: virgine obseruatione. Dei genitrice. id est matre filij dei: et ideo communem filium cum deo patre habente. Luc. j. Quod ex te nascetur sanctū/vocabit fili⁹ dei. Maria. i. illuminātē celū et terrā. Ipa q̄dē fecit vt in celis oriret lumē indeficiēs: ꝛ in terris lumen in tenebris lucēs: ꝓpter qꝺ speciosior est sole; [Sap. vij.]

et sup oēm dispositionē stellarū/luci cōparata/inuenit̄ pri
or. ¶ D Sequit̄: Et beatis apl'is tuis. per te patrē ante
mūdi cōstitutionē electis: ⁊ per christum in tpe vocatis: vt
mūdo fidē tuā sanctā p̄dicarēt. Petro ⁊ paulo atq; ādrea.
Et ita hic ad pacē impetrādam quattuor p̄sone introducū
tur: que passioni dn̄i (cuius memoria in missa agit̄) magis
fuerūt configurate: in cuius virtute pax nobis est donata.
Prima virgo maria: cui⁹ animā ptransiuit doloris gladi⁹:
cū steterat iuxta filij sui crucem. Scd̄o petrus q̄ crucifixus
est corpore transuerso: ⁊ erectis sursum pedibus. Paulus
Gala. vj tertio q̄ et stigmata christi in corpore suo tulit. Quarto an
dreas: qui crucifixi amore/crucē qua passus est: tanq̄ ama
tam suā/vidēs alonge salutauit. Tres hi apostoli dūtaxat
nominant̄ tanq̄ testes pacis: pacē mundo p̄dicātes: quia
in ore duorū vel triū stat omne testimoniū. Nominant̄ aūt
isti tres singulariter preter rationes datas/ pp̄ter quasdaʒ
singulares eorum eminētias. Petr⁹ pp̄ter dignitatē prelas
tionis: qi summus ⁊ caput apostolorum fuit a dn̄o cōstitu
tus. Paulus propter priuilegiū predicationis: quia doctor
j. cor. xv fuit gentium a domino electus plus alijs laborans: sicut de
seipso testatur. Andreas pp̄ter feruens crucifixionis desi
derium. ¶ Uel fm̄ Albertū: quia petrū ad christū addu
xit: vt habetur Joh. j. Hinc ⁊ principis apostolorū aposto
lus fuit. Item quia benignissimus fuit ⁊ mitissim⁹. ob qd̄
de eo canitur: qd̄ de Hieremia scribitur. ij. Mach. xv. Hic
est fratrū amator: ⁊ populi dei isrl̄. Hic est qui multū orat p
populo: ⁊ p vniuersa sctā ciuitate dei. ¶ Uel nominant̄ hi
tres: qi in ipsis omnes alij sci repñsentant̄. Oēs em̄ sancti
vel sunt: aut fuerūt in statu cōiugali: ⁊ hi per beatū petruʒ
significant̄: q̄ vxorē habuit: filiā sanctā petronellā: ⁊ socrū
a dn̄o a febrib⁹ curatā. Aut fuerūt in statu viduali: s cōtinen
tie: qui p beatū andreā denotant̄. Hic em̄ fm̄ bt̄m Chrys.
vxore mortua in statu viduali credit̄ pmansisse: Aut fuerūt
in statu virginali: ⁊ hi per paulum figurant̄: qui virgo fu
it ⁊ permansit. Et fm̄ hoc subditur. Et cum omnibus san
ctis. in tribus apostolis generaliter nominatis. Et quoad
tertiam orationis huius partē/additur petitionis specifi
catio cum dicit̄: Da propitius pacem: ne populus in tanti
sacramenti cōmunione p insurgentia mala pturbet̄. Da pa
cē pectoris: vt cōscientie remorsum tollēs: ⁊ in vera charis
tate ⁊ amicitia nos tibi iūgens: tibi pfecte recōcilier. Da pa
cē tpis/in dieb⁹ nostris: vt ea p illius tpis miseria perfrua
mur: Et ab omni pturbatione exteriori te pacē donante vi
uamus. Nō em̄ nisi te donante eā habere possumus: qi non
est alius qui pugnet p nobis nisi tu de⁹ noster: celestis pa
ter. Omnis siquidē potestas tue potentie cōparata/infirmi
tas est: nō potētia: Ut ope misericordie tue adiuti: Miseri
cordiā tuā pater clemētissime imploram⁹: nō iusticiā q̄ no
stris demeritis magis tribulationē ⁊ aduersitatē rectitudi
nis zelo induceret q̄ pacē: Hoc em̄ exigūt nr̄a pctā. Poti⁹
nāq; puniri meruimus/q̄ tranqllitate foueri. Plus a tua
iusticia declināres meruim⁹: vt sup nos regnēt pacis emu
li ac tyrāni: q̄ pacis zelatores ⁊ beniuoli. Da igit̄ nobis ad
huc infirmis qbus nocet perturbatio pp̄itius pacem. Et a
peccato: volūtatis ⁊ actionis. Semper simus liberi: p pa
cē pectoris: deleto reatus nostri chirographo: Et ab omni
perturbatione securi/per pacē tēporis tumultu ⁊ inquietu
dine seculi mitigato: quo puenire mereamur ad pacē eter
nitatis: omnis mali suspitiōe penitus sublata. ¶ E Hec
aūt oratio dicit̄ sub silētio: quo fm̄ Inno. ⁊ Alexandrū si
gnificat̄ quies dn̄ice sepulture: quia in triduo mortis chri
stus fm̄ corpus in sepulcro quieuit: quieuerūt ⁊ mulieres
vnguēta p̄parātes die sabbati: vt habet̄ Luc. xxiij. Siluer
rūt fm̄ mandatū. fm̄ aiam vero descēdit ad inferos: vt for
Matth. tior superueniēs fortē spoliaret armatū. Tunc em̄ momordit
xij. ⁊ Lu infernū. Osee. xiij. Ero mors tua o mors: morsus tu⁹ ero in
ce. xj. ferne: cū totū infernū destruxit (Nō em̄ dānatos inimicos
Lu. xix. qui viuētes dixere: Nolumus hunc regnare sup nos: edu
xit) sed momordit partē abrumpēs: suos amicos liberans
a malis p̄teritis/p̄sentib⁹ ⁊ futuris: dans eis ppetuā pacē:

et eternā beatitudinem: in qua ab omni peccato/⁊ inquina
mento sunt liberi: ⁊ ab oi violentia et pturbatione securi.
Qd̄ et dn̄s phariseis predixit: Sanitates pficio hodie et Lu. xij.
cras: et tertia die cōsumor. Quasi di. fm̄ Inno. Prima die
mortis mee intrās infernū/auferā demoni tyrannidē suaʒ:
in crastino educā captiuitatē sanitati ⁊ libertati donataʒ:
dū portā paradisi eis aperiā: liberās eos a malis p̄teritis/
p̄sentibus et futuris. Dans eis pacē: in qua semp sint a pec
cato liberi: ⁊ ab omni pturbatione securi. Tertia die resur
gā cōsummat⁹. Hoc ergo ecclesia cōmemorās in isto silen
tio perit silīter a pturbatiōe liberari: ⁊ ppetua pace frui. Et
pp̄ter hoc in qbusdā ecclesijs in die parasceues profert̄ il
la oratio alta voce: quia eadē die: qua fuit mortu⁹ dn̄s: ad
inferna descēdit p patrib⁹ liberādis. ¶ Aduertendū etiā q̄
sacerdos dicēs hāc orationē: Libera nos q̄sum⁹ ⁊c. accipit
patenā/quā facta oblatione abscōderat. Ad cui⁹ significa
tionis manifestationē attēdēdū fm̄ Alex. de ales. q. xxxvij.
parte. iiij. q̄ patena dicit̄ a patendo: ⁊ signat cor latū ⁊ ala
tū charitate: fm̄ illud: Uiā mādatorū tuorū cucurri cū dila Ps. cxviij.
tasti/scʒ charitate cor meū. Et iterū: Latū mandatuʒ tuum
nimis. Sup hanc patenā: id est charitatis latitudinē/ sacri
ficiū iusticie debet offerri. vt holocaustū vere pingue fiat.
Hāc cordis latitudinem habebat dn̄s offerēdo seipsum p
nobis. j. Joh. iij. In hoc cognouimus charitatē dei qm̄ ille
animā suā p nobis posuit. Habebat ⁊ ipam petrus cū ait:
Et si oportuerit me mori tecū: non te negabo. Similiter et Matth. xxvj.
omnes discipuli dixerūt: pp̄ter qd̄ dn̄s intulit/dicēs: Spi
ritus quidē prompt⁹ est: caro aūt infirma. Sʒ latitudo cor
dis ab eis fugit: cū discipuli oēs ab eo fugerūt ⁊ latuerūt.
Et ideo post oblationē hostie mediante patena: p quā hos
stia altari p̄sentata est: sacerdos abscōdit sub corporali pate
nā: vel subdiaconus ab altari remotam/retro cōtinet in
sutā: per qd̄ discipulorū fuga vel latibulū signatur: qd̄ dn̄s
ipse p̄dixerat. Omnes vos scādalū patiemini in me in ista
nocte: Scriptū est em̄ Percutiā pastorem et dispergentur
oues gregis. Et ideo sacerdos dominice resurrectionis eu
logium annūciaturus/resumit patenā a diacono vel sub
diacono presentatam: quo significatur q̄ post resurrectio
nem apostoli ad dominū redierunt. Osculatur eam sacer
dos in signum charitatis quam habere debet ad oēs: et si
gnum crucis facit in facie cum ipsa/fm̄ dominū Albertum
in signum q̄ virtus cōmunionis in omnes deriuatur p vir
tutem charitatis. ¶ F Aliter mysticat Innocē. et magi
ster in Rationali: fm̄ quos subdiaconus/ diaconus et sa
cerdos/tam numero q̄ obsequio repñsentant tres illas mu
lieres marias: de quibus Matth. vlti. dicit et ceteri euan
geliste: q̄ venerunt cū aromatibus videre sepulcrū: ⁊ cor
pus dn̄i mortuum vnguentis optimis condiendo honora
re. He em̄ patenam mysticā presentarunt domino in obse
quium sepulture/dū (vt dictū est) emerunt aromata vt ve
niētes vngerēt iesuʒ. Subdiacon⁹ igit̄ (cū sacerdos pcedit
ad hāc orationē) patenā inuolutā tradit diacono: q̄ eā reci
piens detegit: ⁊ reuelatā sacerdoti porrigit: cui⁹ humeros
aut manū dexterā osculat̄: p qd̄ significat̄/q̄ mulieres ille
lato corde deū in sepulcro q̄sierūt: obseqa funeri exhibere
cupiētes. Nā valde mane vna sabbatoꝝ veniūt ad monu
mētū orto iā sole: vt dicit Marcus. Osculātes humerū/vl̄
manū dexterā sacerdotis: christū significātis: qi deside
bāt pticipes fieri laborū eius: ⁊ sortē retributionis eterne:
fm̄ illud Apostoli: Si cōmortui sum⁹ ⁊ cōuiuem⁹: Si sustis
nebimus et cōregnabimus. ij. ad Timoth. ij. Osculū em̄ si
gnū est vnitiuū mutuo se osculātiū. Sacerdos patenaʒ ac
cipiens traditā a subdiacono ⁊ diacono/significat q̄ chri
stus fidem/et charitatis latitudinem sanctarum mulieruʒ
acceptauit. Qd̄ vero sacerdos patenam de manu diaconi
recipit: eamq; osculatur: ⁊ cum ea signo crucis se signat:
innuit q̄ si per passionem filij: que p crucem significatur:
reconciliamur deo patri (que recōciliatio p osculū intelli
git̄) erim⁹ ⁊ heredes regni: cui⁹ nullus termin⁹ est: nec fi
nis: qd̄ per patene rotūditatē denotat̄. ¶ Uel vt Inno.

dicit: p hoc sacerdos ostendit/ q christus crucifixus et resur
gens statim/ desideriū mulierū impleuit. Nā occurrēs illis a
Matth. monumēto regredientib⁹ dixit eis: Auete: et p̄cidentes te
xxviii. nuerunt pedes eius: et adorauerūt eū. Quidā etiā cum pa
tene summitatē calicis/ et pedē eius tangunt: significantes
q iste femine sancte integro ac feruēti cordis affectu/ quasi
si totum dn̄i sepulcrum: quod p calicē representatur: ample
xate sunt. Proprium quippe amātiū est/ q non satiant̄ tac
tu dilecti in oībus corporis partib⁹: nisi et res dilecti cōtre
ctent. Quod ostēdit maria magdalena: que iuxta monumē
tum stās alijs recedētib⁹ nō recedebat/ donec dn̄m videre
mereret̄. ¶ Denique subdiaconus mapulā/ qua patenā ope
ruerat: non sup altaris palla: sed aliūde deponit: significās
q petrus monumentū intrans/ vidit sudariū nō cū linteā
minibus positū: sed separatū in vnum locū inuolutū. Dein
de deponitur corporale de calice: ad signandū q mulierib⁹
iesum querentibus sepulcrum patefactum est. Viderūt nā
q lapidem magnum valde reuolutum ab ostio monumen
ti/ ministerio angeli de celo descendentis. Os quidem cali
cis/ ostium significat monumenti. Sequitur: G

Per eundē dominum no-

strū iesum christum filiū tuum: qui tecū viuit et regnat in
vnitate spiritussancti de⁹. Per omnia secula seculoꝝ Amē.
¶ Hec est secūda pars partis tertie principalis totius ca
nonis: in qua post preparationē populi ad sacrā cōmunio
nē per orationē dn̄icam: eiusque embolismū: incipit sacratis
sima cōmunio ac dispensatio: qua ecclesia cōsequit̄ tāti my
sterij vtilitatē et fructū. Et subdiuidit̄ pars illa in tres par
tes. In prima aptatur sacramentū cōmunioni p eius diui
sionē. In secūda cōicaturi vniunt̄ per pacis imperationē/
ibi. Pax dn̄i sit etc. Tertio p̄cedit̄ ad ipam sumptionē/ ibi.
Dn̄e iesu xp̄e fili dei viui. ¶ Circa p̄mū/ q eucharistie sum
ptio nō tm̄ sacerdoti celebrāti: sed toti p̄ficit et fructificat ec
clesie: cui⁹ tres sunt partes seu stat⁹: vt statim dicet̄: ideo vt
singulis partib⁹ p̄desse ostēdat̄: ipm sacrm̄ in tres ptes diui
dit̄: sub hoꝝ platiōe verboꝝ: Per eundē dn̄m nostrū. Que
verba iā sunt cōclusio p̄cedētis orōnis: q tm̄ hic fit sacri di
uisio: q pertinet ad sacri cōionem et dispensationē: ideo ma
gis in eis sequentis initiū sumit̄ partis. Vnde ait: Per eū
dē dn̄m nostrū iesum christum: cuius sacrosanctū corpus et
sanguinē contrectamus venerabiliter in sacramēto statim
sumpturi: p quē vt p mediatorē et pontificē bona oīa adipi
Matth. scimur: et ab oībus malis liberamur: iāque per dn̄m nostrū/
xxviii. cui data est potestas in celo et in terra/ Jesum. i. saluatorem
Mat. i. nostrū. Venit enim vt saluū faceret pplm suū a peccatis eoꝝ.
ps. xliiii. Christū/ pre oīb⁹ suis cōsortib⁹ spūssancti oleo vnctū. Fi
lium tuū/ naturalē et vnigenitū: cui paterna vox perhibuit
Matth. testimoniū: Hic est filius meus dilectus: in quo mihi bene
iii. et xvii. cōplacui. Qui tecum viuit/ in eternitate indefectibiliter:
Et regnat imperiose et potēter: In vnitate. id est idētitate
essentiali Spūssancti/ tertie in diuinis psone: qui amor est
et nexus patris et filij: in quo amorose nectunt̄ vt in cōmu
ni producto/ sibi cōsubstātiali deo. Et nō p̄cludit sacerdos
hāc orationē p verbū Amē: sed exaltāta vocē dicit: Per oia
secula seculorū. i. oim tēporū successiones veras vel imagi
narias. i. eternaliter/ requirēs populi cōsensum in petitis:
vt dicit Alber. vt ipse populus: vel aliquis eius noīe dicat:
Amen. i. fiat nobis qd petisti. Sub his verbis (vt dictum
est) fit hostie fractio: ideo primo de causa/ et mō fractionis/
et ei⁹ significatiōe aliqd dicemus: deinde de ipsa fractione
cui⁹ fit et in quo fiat. ¶ D Causam fractionis duplicē as
signat dn̄s Alber. in de officio misse par. ij. Vna est signifi
cationis: altera necessitatis. Causa significationis vt par
tes ecclesie: p quibus offertur: figurent̄. Vnde visus eccle
sie habet/ q in tria frangat̄: quia pars corporis christi my
stici in celis triumphat: et pro illa sacramētū offert̄ ad lau
dē et gratiarū actionē: q illi iā beati sunt. Alia pars corpo
ris mystici in labore adhuc viuit: in fide cōuersans et meri
to in terris: et p illa sacramentum offertur in pignus redē

ptionis. Tertia pars in purgatorio afflicta purgat̄: et pro il
la sacramentū offert̄ in suppletionē pro afflictis. Isti sunt
tres panes/ quos nobis accōmodat amicus noster christ⁹:
vt ponamus ante illū qui de via venit: amicū: p̄mū scili
cet nostrū: qñ venit/ vel ad laudādum: vel ad p sua redem
ptione sacrificiū: aut p captiuis et afflictis supplicandum.
De via enim venit: quādo de negocio occupationis terreno
rū ad cultū dei se cōuertit. Necessitatis autē causa frangit̄:
quia integrū sine periculo p̄pter gutturis artitudinem a
multis nō sumeret̄. Hec Alber. in genere. De quib⁹ infra di
cetur latius in specie. ¶ De modo autē frangendi hoc p̄e
mitto: quoniā in modo frangendi et ceteris: que sequūtur:
nō idem modus p omnia in diuersis ecclesijs seruat̄: sed nō
nulla ex insolita cōsuetudine variant̄. Ideo in p̄cessu vsque
in finē huius operis modū hunc prosequar: qui in metro
poli nostra in insigni moguntinēsi ecclesia seruat̄: et in ei⁹
missalib⁹ cōtinetur. In hui⁹ enim p̄uincia/ alma nostra Tur
bingensis vniuersitas: in qua hec vtcūque collecta sunt: cōsti
tuta dinoscitur. Metropolitane enim ecclesie/ eiusque ceremo
nijs cetere ecclesie singule totius p̄uincie scd̄m canonicas pa
trum sanctiones/ cōformare se habēt. Vnde in concilio ge
rūdensi ita statutū est: vt habet̄ de conse. dist. ij. Institutio.
Institutio missarū sicut in metropolitana ecclesia agit̄: ita
in dei noīe/ in oībus p̄uincijs tā ipsius misse ordo psallen
di vel ministrandi cōsuetudo seruet̄. Sacerdos p̄cedēs ad
fractionē hostie/ ipam leuat de altari: sup patenā collocat:
et inde eā tollens super calicē p mediū frangit/ dicēs: Per
eundē dn̄m nostrū iesum christum. et partē: que in dextera
mansit: sup patenā ponit. Partē vero q in sinistra perman
sit manu: iterū p mediū frangit dicens: Qui tecū viuit et re
gnat in vnitate spūssancti deus. Qua diuisa/ partē quā si
nistra manu tenet: sup patenā ponit priori parti cōiungēs.
Alterā vero particulā in dextera manu remanentē/ tenet su
per calicē duobus digitis: pollice scz et indice: et erectus pa
rū exaltans vocem dicit: Per oīa secula seculorū. Eleuans
modicum calicem cū particula quam tenet manu dextera.
et accepto responso a circumstantib⁹ dicit: Pax domini etc.
¶ Hoꝝum quantuz ad aliqua magister in rationali ponit
rationem. Primo hostia leuatur de altari/ ad significandū
q christus fuit de terra ad crucem exaltatus: et mortem ibi
dē perpessus. Dehinc hostie frangēde patena supponit̄/ ad
significādū q christus ex latitudine charitatis: que p am
plitudinem patene significatur: sponte quaslibet passio
nes sustinuit/ p nullā aliā potentiā necessitat⁹: quas passio
nes fractio hostie representat. Inde hostia in manus acce
pta frangit̄: q christus cōficiēs hoc sacrm̄/ panē in manus
accepit et fregit: rursus frangit̄ in memoriā passionis dn̄i
ce. Dicit prosper de cōse. dis. ij. Dū frangit̄. Dū frangit̄ ho
stia: dū sanguis de calice in ora fideliū fundit̄: qd aliud q
dn̄ici corporis in cruce immolatio: eiusque sanguinis de late
re effusio designat̄. ¶ Et nota q aliud significat fractio: et
aliud partes in q̄s fit facte hostie diuisio. Nā fractio passio
nē dn̄i: partes eos p quib⁹ passus/ et quib⁹ sacrificiū illud
p̄ficit: representāt. Frangit̄ autē supra calicē p̄pter reuerē
tiā sacramēti: ne aliqua ei⁹ particula aliorsum p̄siliat. Sed
si qua ceciderit: in calice recipiat̄: et sic honorifice a celebrā
te sumat̄. Frangit̄ p̄terea supra calicē/ ad significandū q in
fractiōe/ hoc est in vulneratiōe corporis christi: sanguis q in
calice continet̄: p̄tinue fluxit de corpore. Hec de fractione.
¶ J Sz de partib⁹ fractiōis cōsiderādū/ q frāgit̄ in du
as medietates/ ad significādū duplicē p̄destinatoꝝ statuz:
quoꝝ vn⁹ est in eterna glīa. Ali⁹ adhuc in tpali miseria/ scz
presentis sc̄li atque ipi⁹ purgatorij: ideoque ista medietas ho
stie q nōdū beatos significat: subdiuidit̄ in duas particu
las: quaꝝ vna rep̄sentat eos q purgant̄ in purgatorio: Alia
rep̄sentat illos q in hoc sc̄lo adhuc viuūt. Parū medietatē
illa: q in manu dextera tenebat̄: et supra patenā indiuisa col
locabat̄: significat p̄destinatos/ q iā adepti sunt beatitudi
nē et tenēt rectitudinē: ac bona potiora p dexterā significa
ta: q̄b⁹ nulla admisceri pōt curuitas/ aduersitas vl afflictio

siue pene. Et qr illorũ stat⁹ stabilis ꝛ vniformis est: et vna beatitudine sine intermissione fruuntur: ideo eo hec medie tas manet indiuisa. Alia autẽ medietas manus sinistre/diuidit in duas partes ſm duplicẽ eorũ statũ quos representãt: qr illorũ; vt dictũ est: aliq iã mundũ exierũt: ꝛ in purgatorio puniũtur: aliqui adhuc in corpe degũt: ꝛ mũdi penalitatib⁹ affligunt. Harũ partiũ/ea q medietati hostie in patena ex prima diuisiõe collocate cõiungit: significat illos q sunt in purgatorio: qs respicit sinistra man⁹ dei. h est dei iusticia: ſm quã p pctis i hoc mũdo nõ satisfactis puniunt: ꝛ satispatiunt: vbi merẽdi remissionẽ pene amplius non est locus. Cõiungit autẽ poti particule que btõs significat: qr existẽtes in purgatorio certitudinẽ habent de sua btitudine cõsequenda infallibilẽ: ideo ei particule iungit: q beatitudine adepta/de eius certitudine inamissibili secure gloriant: cui ꝛ ipsi pari securitate cõiungent. Quia vero pdestinati in mundo existẽtes/egẽt meritis passionis christi: q illis adhuc viuentib⁹/eorũq actib⁹ põt suffragari ad meritũ: idcirco particula manus dextre: que viuentes in hoc seculo significat: calici immittit: ꝛ sanguini christi immiscet: ad significãdũ q hũc fructũ effusionis sanguinis christi cõsequi possunt. Tenet tñ duob⁹ digitis ante cõmixtionẽ/pollice scz ꝛ indice. Pollice vigor virtutis signat. Indice discretio mẽtis intelligitur. Datur igit p hoc intelligi q cum fidei vigore/ꝛ mẽtis discretione nos in mũdo viuẽtes intueri debem⁹/q sanguis christi p statu isto fruct⁹ multos si volum⁹ ferre põt. Hãc aũt particulã sacerdos tenẽs se erigit: et eleuata voce/Per oia secula seculorũ dicit. Primo se erigit: qr parat se cum dño ppetuã petere pacẽ. Et qr oẽ datũ optimũ: ꝛ oẽ donũ pfectũ desursum est descẽdens: Sursum se erigit/sperãs desup exaudiri. Eleuat et calicez de altari/ad ostẽdendũ q christ⁹ q per passionẽ (q p calicẽ designat) descẽdit ad inferos: p oipotentiã aũt patris: imo ppria potestate de tumulo a mortuis resurrexit. Pacem daturus discipulis eleuat vocẽ: vt pplus pacẽ desiderans/intelligat q sacerdos p pace petiturus est: dicit Amen id est nobis sic donet. ¶ Aliq aliter applicant significationẽ partiũ hostie/dicẽtes q hostia diuiditur in tres partes/ſm q sunt tres partes corporis xpi mystici: hoc est eccle ſm suas generalitatem accepte. Est eñ vna pars eccle q dicit militãs: ꝛ hec est numer⁹ fideliũ hic in mũdo pegrinantiũ: q videlicet exercet miliciã aduersus carnẽ mundũ ꝛ diabolũ. Alia est pars eccle q ſm aliq̃s dicit dormiẽs: scz numerus eoꝝ q in purgatorio puniunt. Et dr dormiẽs: qr nõdũ eternã btitudinẽ: ad quã pdestinati sunt: sunt cõsecuti. Nec tñ illi ibidẽ mereri possunt: ꝛ nec p demeritũ ab illa in eternum separabũtur. Tertia pars eccle dr triũphãs: ꝛ est numer⁹ btõrũ iã in celo gloriose triũphantiũ. Et dicit triũphãs: qr aduersus inimicos christi miliciã strenue exercuerũt: ꝛ finaliter victoriose triũpharũt. ¶ In signũ triplicis hui⁹ partis vniuersalis eccle: hostia in tres partes diuidit. Prima pars ſm illos q sanguini immittit: significat ecclesiã triũphantẽ: q iã inebriata est vino leticie: intuitione scz diuine essentie ac amore pfecto/siue fruitione eiusdẽ. quib⁹ dicit Cãtico. v. Inebriemini charissimi. Alie aũt due partes ecclesie significant reliquis duabus partib⁹ hostie extra calicẽ: quaꝝ maior supposita minori in patena/significat ecclesiã militantẽ: ꝛ minor inmixta supposite/significat ecclesiaz in purgatorio expectantẽ: illa eñ iuuit suffragiis militãtis eccle. Et p istis duab⁹ geminam⁹ pces agno/q est caput ecclesie: vt misereat nobis. Sz p tertia parte/ad cui⁹ locuz et requiẽ aspiram⁹: petimus vt idẽ agnus triplicis nature donet nobis pacẽ. Hinc ꝛ christus tria illa loca ecclesie ſm suã humanitatẽ: ſm quã est caput ecclesie: peragrauit. Primo locũ nře terre habitabilis. xxxiij. ãnis in iudea ꝛ hierlm cõuersando. Scdo limbũ in quo pres tenebant: ipsos ſm animas inde extrahẽdo. Tertio ꝛ finaliter: ascẽdens in celum captiuitatem quam post triumphũ coronauit: ad regnum patris indefectibile collocando. ¶ Et huic concordat canon de cõse. dis. ij. Triforme. et est Sergij pape ita sonans.

Jac. i.

Triforme est corpus dñi. Pars oblate in calicẽ missa/corpus christi qd iam resurrexit monstrat. Pars comesta/ambulãs adhuc sup terrã. Pars in altari vsq ad finẽ misse remanens/corpus in sepulcro: qr vsq ad finẽ seculi corpora sanctorũ in sepulcris erunt. Corp⁹ dñi vbiq in hoc accipit p corpore mystico. i. fidelib⁹ christo incorporatis. Uerum hoc vltimũ/scz reseruatio particule in fine misse hodie non seruat: vt dicit glo. Nã d. minuta fideliũ deuotione/ꝛ crescẽte circa altare indeuotione frequẽtantiũ. Etiã pter periculũ qd cõtingere posset in reseruatione: sumunt simul a sacerdote: ꝛ pars q significat triũphãtes: ꝛ pars q significat in sepulcris quiescẽtes: ac in purgatorio ipe felici liberationẽ expectãtes. Hec eadez est sententia magistri in. iiij. dis. xij. ponẽtis ca. sergij supra allegatum. ¶ Et Secũduz dñm Alber. Pars hostie q a sacerdote statim post diuisionez sumitur: significat partẽ ecclesie in celis triũphantẽ. Pars q in calicẽ mittit: significat partẽ eccle in terris militantẽ: in angustiis ꝛ penis laborantẽ. Pars reseruata/eos qui sunt in purgatorio. Unde ait Alber. Fractio hec a sergio papa instituta/a quo ꝛ ter cantandũ esse Agn⁹ dei/inter cõmunicandũ est statutũ. Sequit: In tres autẽ partes frangi institutũ est: qr corpus christi mysticum triforme est. Quedam eñ pars regnat cũ capite suo et triũphat in celo: et quedaz adhuc in laboribus militat in terris: quedã est in purgatorij penis. Instituit ergo Sergius papa/vt pars vna statim acciperet a sacerdote: quẽ ipse frequẽter notat perfectionem sanctitatis: qui loco christi stat in altari: que signat partem in celis iã triumphantẽ: q iã plane in christũ transiuit. Statuit etiaz vt secũda mitteret in calicẽ: quia calix signat hui⁹ vite passiones: que signat partẽ in laboribus et penis hui⁹ vite adhuc laborantẽ: et idem in calicem missam. Statuit etiam q tertia pars hostie maneret in finẽ in altari post omnia mysteria sumẽda: que signat eos qui in sepulcris sunt/ꝛ in purgatorio in fine cũ christo vniẽdos fore per ipsũ lẽ incorporationem. ¶ Non dissimilẽ sentẽtiaz ponit Inno. terti⁹: vt refert Alexã. licet verba discrepẽt. Corp⁹ inquit christi est vniuersalis eccla: caput scz cũ mẽbris. Unus eñ panis/ꝛ vnũ corp⁹ multi sum⁹: oẽs q de vno pane: ꝛ de vno calice participam⁹. Et inueniunt in isto corpore qsi tres partes ex quibus totũ corpus cõsistit. Una pars est ipsum caput christus: qui caput est ꝛ pars corporis. Et scda pars aie sanctorũ: que cũ christo regnãt. Hi scz christus ꝛ sanctorũ anime extra passionẽ sunt/qsi simul: sicut scriptũ est Math. xxiiij. Ubicũq fuerit corpus: illuc cõgregabunt ꝛ aquile. Predicte partes due seorsum extra calicẽ reseruant: quasi extra passionẽ: q per calicẽ designat. Christus eñ resurgẽs ex mortuis iã nõ morit. Roma. vi. Et qui cum ipso sunt: neq esuriẽt: neq sitient amplius. Neq cadit sup ipos sol: neq vllus estus/q prima abierũt. Apocal. vij. partim. et. xx. Tertia pars in calice ponit/signans eos qui adhuc in passione consistunt: donec ab hac vita migrãtes/ad suũ caput trãseãt: vbi nõ morient amplius: nec vlla tenus patiẽtur. Hic nõ fit mẽtio de parte in purgatorio existẽti: sed comprehẽdi põt in tertia parte: qr ꝛ ipsi adhuc in penis sunt: sicut hi qui peregrinantur in hoc mũdo. ¶ Modus Inno. pape cõmunior est: de quo ponunt hec metra: Frangit in partes tres hostia: prima beatos: Plene scda notat viuos: seruata sepultos. Uel ſm alios: Pars intincta vino p viuis sanctificet: Altera p sanctis: pars tertia p redimẽdis. Beatus Aug. innocentio concordat. vnde ait: In tribus partibus trinitas vna continetur. Una pars de sacris sumit ad laudẽ et gloriã dei p orabus sanctorum cum christo regnãtium. Altera pro illis qui in purgatorio sunt: Tertia pro viuentibus qui voluũtur in sanguine. i. pctõ. Et licet diuerse recitate sunt opiniones ꝛ sentẽtie de significatione partiũ fracte hostie: non tamen sunt aduerse. Nihil eñ prohibet idem plura mystice designare. ¶ L Uiso de fractionis ac partium significatione: videndum est de fractionis veritate: vbi duo occurrunt indaganda. Primum an ibi sit vera fractio: et cuius sit. hoc est: quid ibi frãgatur. Secũdũ an sub qualibet

i. Cor. x.

im sub qualibet fractionis particula totus xp̄s ɔtineaꝛ.
¶ Circa primū ponit magr in.iiij. quatuor opiniones.
Una est/ꝙ ibi nō est vera fractio: sed tm̄ apparēs: sicut
multa apparent in hoc sacro q̄ tn̄ ita nō sunt: sicut appa-
ret ꝙ accidētia sint in subiecto: ⁊ ita non est. Et si obijciꝛ
illud Amb. Nihil falsi putandū est in sacro veritatis: si-
cut sit in magoꝝ p̄stigijs: vbi delusione quadā falluntur
oculi: vt videaꝛ esse quod nō est. Ad qḋ dicūt/ꝙ nō fallit
nos visus nec falliꝛ: qḋ cōtingeret si crederetꝛ ita frāgi si-
cut videꝛ: nec illusio est: q: ad vtilitatē fidei: nō ad dece-
ptionē ita fit. Sicut ⁊ xp̄s ostendens se duob⁹ discipulis
in via specie peregrini. Nec in eo tn̄ talis forma erat: sed
oculi eoꝝ tenebanꝛ ne agnoscerent eū. Sꝫ hec oino nō
acceptaꝛ: q: ɔtrariaꝛ verbis xp̄i: Accepit panē grās agēs
fregit. Hec aūt falsa esse nō pnt: nisi diceretꝛ ꝙ p̄us fregit
⁊ postea bn̄dixit. Itē si nō esset vera fractio: nō esset ve-
ra masticatio: nec v̄a comestio: q̄ videnꝛ absurda. ¶ Itē
fundamentū in quo fundaꝛ falsuꝫ est. Nihil em̄ apparet
in hoc sacro qḋ nō vere ⁊ realiter est ibi. Un̄ dꝛ in legen-
da corporis xp̄i. Accidentia sine subiecto in eodem sacro
existūt: vt fides locū habeat/dū visibile inuisibiliter su-
mitur aliena specie occultatū. Sequiꝛ ad ppositū. Et sen
sus a deceptione imunes reddanꝛ: q̄ de accidentib⁹ iudi
cant sibi notis. Si aūt sensus indicarēt de aliquo accidē-
te puta fractione q̄ ibi nō esset: deciperenꝛ. ¶ Nec veruꝫ
est ꝙ multa apparent in sacro q̄ ibi non sunt. Nā quicq̇d
apparet/ibi est: licet multa ibi sint q̄ nō apparent: scilꝫ q̄
sola fide credūtur. Et qḋ addiꝛ ibi. apparent accidentia
esse in subiecto/falsum est: ibi apparent accidentia sensi
bilia: sed an sint in subiecto: an extra subiectū: hoc exce-
dit apphensionē sensus: hoc aūt solū apparet qḋ intuiti
ue cognosciꝛ. Et nihil tale a nobis sic cognosciꝛ (saltem
existentiū extra nos) nisi qḋ sensus intueꝛ. Accidētia aūt
esse in subiecto rōne inuestigamus. Un̄ ⁊ apud doctos/
dubiū est an accidētia materialia: qualitas scꝫ sensibilis
sint in quātitate tāq̄ in subiecto immediato: an in mate
ria imediate. Sūt em̄ de hoc vsq̄ hodie aduerse opinio
nes. Et ideo simplr vera est: vt sonat autoritas bti amb.
Nec valet qḋ adduciꝛ de xp̄o. Non em̄ decepti sunt ex vi
sione: q: qḋ viderūt/in veritate fuit: verū nō quicq̇d ibi
fuit visibile in xp̄o viderūt. Tenebanꝛ em̄ oculi eoꝝ ⁊c.
Non em̄ viderūt totā xp̄i faciē quātū ad oia accidentia q̄
in eo fuere. Et iō errabāt in iudicio rōnis/iudicātes non
esse xp̄m q̄ fuit xp̄s. ¶ Scḋa opinio fuit ꝙ ibi est vera fra
ctio: sed illa nō est in aliquo subiecto sicut nec cetera ac-
cidentia. Ipsa em̄ stant sine subiecto: ⁊ sicut ibi est calidi
tas: ⁊ tn̄ nihil calidū: ita est ibi vera fractio: sed nō est in
re aliqua: ppter qḋ nihil frangiꝛ: ⁊ sic licet hō frāgat: tn̄
nihil frangiꝛ. Sed hec opinio sīr stare nō pōt: q: sequiꝛ
aliq̇d frangi: ḡ aliq̇d frangitur. Semp em̄ actiuū infert
passiuū. ¶ Preterea fractio nō dicit aliq̇d realiter distin
ctū a frangente ⁊ frangibili: sed dicit frāgibile: ⁊ partes
eius p̄us cōtinuas postea distare: ḡ intelligi nō pōt sine
frangibili. ¶ M Tertia opinio fuit: ꝙ ibi est vera fra
ctio corporis xp̄i: licet corpus maneat integrū ⁊ incorru
ptibile. Sicut xp̄s dedit discipulis in cena corp⁹ suū pas-
sibile: ⁊ tn̄ nō est dentib⁹ discipuloꝝ passum: agēte d̄ vir
tute supnaturali: ḡ multo magis hoc fieri pōt eadē virtu
te in corpore impassibili. Assumunt p se autoritatē beati
Aug. ex sermone de v̄bis dn̄i: ⁊ habeꝛ de ɔse. dist. ij. Qui
manducāt. vbi inq̇t. Norūt fideles quēadmodū mandu-
cant carnē xp̄i: vnusquisq̄ accipit partē suā. Per partes
māducaꝛ: ⁊ manet integer totus. Per partes māducaꝛ
in sacro: ⁊ manet integer totus in celo: ⁊ manet integer
totus in corde tuo. Itē idem colligere nitunꝛ ex ɔfessio-
ne berengarij: vbi cōfessus est corpus xp̄i verū: nō soluꝫ
sacm̄: sed in veritate manib⁹ sacerdotū tractari: frangi: ⁊
fideliū dentibus atteri. Sed hec opinio sīr erronea est:
qm̄ cū corpus xp̄i sit aiatū ⁊ organicū: si frangeretꝛ ⁊ di-
uideretꝛ/corrūperetꝛ: qḋ est impossibile: cū sit gloriosum

⁊ impassibile. Preterea btūs Aug. in ser. de verbis euan
gelij. Nec qn̄ māducamus: partes de illo facim⁹. ¶ Pre
terea. Frequēter. s̄. dictū est tale corp⁹ xp̄i esse sub sacro:
q̄le est in sua existentia naturali. Cū igiꝛ in naturali sua
existentia post suā resurrectionē est imortale ⁊ incorru-
ptibile ac impassibile: ⁊ p hoc extra sacm̄: diuidi nō pōt:
q: illud repugnat impassibilitati: iō nec sic diuidi pōt in
sacro. ¶ Preterea: Id non diuidiꝛ ad diuisionē sacri: qḋ
sacro nō coextendiꝛ: sed corp⁹ xp̄i non coextendiꝛ sacro:
q: nō est pars vna corporis xp̄i sub parte sacri: ⁊ alia sub
alia: vt dictū est. s̄. lec. xliij. ⁊ diceꝛ statim. Quia ḡ non est
cōmensuratio partiū corpis xp̄i ad partes sacri siue ho-
stie: ideo nō sequiꝛ corpus xp̄i frangi ad fractionem ho-
stie. Sicut nec diuidiꝛ aia hoīs diuiso corpore: q: ip̄a cor
pori nō coextenditur: sed tota est in toto: ⁊ tota in q̄libet
corporis parte. ¶ Ideo est quarta opinio vera: quā ma
gister approbat ⁊ docet cōmuniter: ꝙ fractio illa ⁊ parti
tio nō est in subā corporis xp̄i: q: incorruptibile est: sꝫ in
ipsa forma panis sacramēti. i. in spēbus sacralib⁹: q̄ post
ɔsecratione sunt sine subiecto: q̄uis ante fuerāt in pane.
Et hoc sensu dicit aplus: Panis quē frangim⁹: q: forma
panis ibi frangiꝛ/⁊ in partes diuidiꝛ. Christus integer
manet ⁊ totus in singulis. vn̄ ⁊ Aug. vbi. s̄. de v̄bis euan
gelij. Quādo xp̄s māducaꝛ: vita manducaꝛ. Sed q̇s au
deat māducare dn̄m suū: ⁊ tn̄ veritas inuitās nos ad mā
ducandū ait: Qui māducat me viuit ppter me. Nec occi
diꝛ xp̄s vt manduceꝛ: nō deficit/viuit māducat⁹: q: surre
xit occisus. Nec qn̄ māducamus: partes de illo facimus:
⁊ quidē in sacro sic fit. ¶ N Ac p hoc ad rōnes opinio
nis tertie. Ad similitudinē corporis passibilis a discipu-
lis in cena māducati dꝛ: ꝙ in illa māducatione corp⁹ xp̄i
nō fuit diuisum nec fractū: sicut nec mō in sumptiōe sacri
⁊ sic nihil facit p eis: sed p veritate: ⁊ iō impertinenter ad
ducūt p se. Si em̄ hoc intēdunt ꝙ discipuli corp⁹ xp̄i tūc
passibile dentib⁹ diuidebāt: ⁊ tn̄ viuū pmanebat: falsum
implicat: q: nequaq̄ corp⁹ xp̄i dentib⁹ diuiserūt aut fre-
gerūt: imo implicat corp⁹ aliqḋ frāgi in eodē loco: ⁊ in-
tegrū pmanere. ¶ Ad autoritatē Augu. dicendū/ꝙ non
vult ꝙ vnusquisq̄ accipit partē suā corporis xp̄i: sꝫ par-
tem suā sacri. Un̄ statim p̄misit istis verbis: Nec qn̄ man
ducam⁹: partes de illo facim⁹: ⁊ quidē i sacro sic fit vt. s̄.
allegatū est: ⁊ cōtinuo subdit: Norunt fideles ⁊c. loquiꝛ
igitur de partib⁹ sacri nō corporis xp̄i. Un̄ ⁊ subdit. Per
partes māducaꝛ in sacro: ⁊ manet integer in celo. ¶ Ad
ɔfessionē berengarij dꝛ: ꝙ berengarius diaconus sancti
Mauricij andegauēsis incidit in heresim dicentium/ꝙ
post ɔsecratione panis ⁊ vini in altari/ nō est ibi verum
corp⁹ ⁊ sanguis xp̄i: sed tm̄ est ibi sacm̄. i. signum corpo
ris xp̄i significatiuū. De qua heresi supra tractatū est le-
ctione. xxxix. Et qm̄ in sua ɔfessione q̄ habeꝛ de ɔse. dist.
ij. Ego berengarius. illā heresim expresse dānat: asserēs
corp⁹ xp̄i nō solū tractari a sacerdote in sacro vel i signo
tm̄: sꝫ vere ⁊ realiter: suā ɔfessionē eccl̄ia recepit. ⁊ Nico
laus papa sub quo facta est: eā ad vrbes italie/germanie
⁊ gallie: ad quas puersi dogmatis sui fama peruenerat:
misit: licet in explicādo ⁊ detestādo errorē suū in verbis
excesserit: plus ad alterū extremū declinans in verbis q̄
oportuit. Unde veritatē illā ɔfitens/ꝙ in sacro altaris
nō solū signaꝛ: sed vere ⁊ realiter ɔtineꝛ corp⁹ xp̄i veruꝫ
⁊ naturale ⁊ manib⁹ sacerdotis tractaꝛ: addit. Frangiꝛ/
⁊ dentib⁹ fideliū atteriꝛ. Per q̄ verba satis quidē dānat
heresim suā: licet in vltimis v̄bis additis: scꝫ frangiꝛ/at
teritur/excesserit veritatē explicando. Sicut ⁊ illud ip̄o
prie dictū est/ꝙ dixit panē ⁊ vinū post ɔsecrationē verū
corp⁹ ⁊ sanguinē dn̄i nr̄i iesu xp̄i esse. Que orō de rigore
v̄boꝝ vera nō est: q: nunq̄ panis est corp⁹ xp̄i: sed ex pa
ne fit corp⁹ xp̄i: vt lec. xlix. latius est ostēsum. Sic em̄ fre-
quēter volētes errorem aliquem dānare: excessiue locuti
sunt: vt penit⁹ recederēt ab errore quasi declinare vide-
rētur in alterū extremū/errorē scꝫ sibi oppositum. Unde

F

Fm glosam ca.allegato/berengarius dicens corpus xpi
frangi: τ dentib⁹ atteri: intellexit p hoc corpus christi sub
fractis τ minutissimis sacri particulis veraciter contineri: τ
sub illis realiter τ verissime māducari. vnde addit glosa
Nisi sane intelligas verba berengarij: in maiorē incides
heresim q̄ ipse habuit. Ideo oia que scz fractionē τ attri
tionē sonant: ad spēs ipsas referas. Nā de xpi corpe par
tes nō facimus iuxta ca. Qui māducāt. c. Inuitat. dist. al
legata. Hec glosa. ¶ Si qrit/verū ɔcedendū sit q ibi est
vera māducatio corporis xpi: τ si sic/erit vera ei⁹ mastis
catio: τ sic diuisio τ fractio. Respondet: est vera mandu
catio corporis xpi: qr ei⁹ sumptio in os τ traiectio ad sto
machū. Sed nō digeritur: nec cōuertitur in substantiam
sumētis: nec h est de rōne māducatōis. Nec tñ est ibi ma
sticatio corporis xpi nec diuisio: vt satis lectiōe. xlv. ostē
sum est. Sed est ibi masticatio/fractio τ diuisio specierū
siue sacri/non ɔtenti. Nec illud de rōne est comestionis:
qr multa que comedūtur itegra glutiūtur. Nōnulla etiā
manducant q̄ nō digerūtur: sicut ea q̄ stomachus reijcit
per vomitū: sicut ea q̄ xps post resurrectionē comedit τc.
¶ O Ad scd̄am questionē: scz an sub qualibet fractio
nis particula totus xps cōtineatur: certa est respōsio/de
particulis post ɔsecrationē diuisis. Unde de talibus fm
catholicā veritatē rñdet/ q post ɔsecrationē panis sub
qualibet particula sacramenti diuisi est totus xps: sicut in
toto fuit prius q̄ fuerat diuisum. Patet autoritate beati
Hiero. in sermone dñice. v. post epiphaniā: τ habetur de
ɔse. dist. ij. Singuli. vbi ait. Singuli autē totū accipiunt
xpm dñm. in singulis portionibus totus est: nec p singu
los minuitur: sed integrū se singulis prebet. Item hila
rius papa/et habetur vbi s. Ubi pars. dicit: Ubi pars
est corpis xpi: est τ totū. Eadē ratio est in corpore dñi: q̄
in manna: qd in eius figura ɔcessit: de quo dr. Qui plus
collegerat/nō habuit amplius: neq qui minus parauez
rat/habuit minus. Non enī quātitas visibilis in hoc est
estimanda mysterio: sed virtus spūalis. De quo latius su
pra habitū est lec. xliij. per totuz. ¶ Sed vtrū sub qlibet
parte sacrāmēti indiuisi sit totus xps: recitant docto. san
ctus Tho. τ sanctus Bonauē. opiniones in scriptis dist.
x. quarti: τ clarius Alexan. par. iiij. q. xl. arti. v. Una est q
xps totus est sub tota hostia: non tñ sub qualibet hostie
parte totus. Sed hostia diuisa xpus totus remanet sub
qualibet parte. Ponūt exemplū de speculo: qr Augu. di
cit q sicut fracto speculo mltiplicant imagines: sic post
fractionē sacramēti quot sunt partes/toties est ibi xps
Constat aūt q ante fractionē speculi nō erat ibi nisi vna
imago. Qd aūt sub qualibet parte hostie diuise est tot⁹
xps τ nō indiuise: dicunt nō venire ex veritate hostie cō
uertende: sed ex partiū corporis xpi inseparabili vnione
Sicut enī ibi corpus xpi: ibi aīa ɔpter coniunctionez. Sic
cum vna pars hostie cōtineat vnam partem corporis xpi
inseparabiliter: cū illa pars non possit diuidi ab alijs: qr
corpus xpi incorruptibile est: trahit secum totū corpus.
Ratio qua mouētur est: qr nihil est ponendum in hoc sa
cramento/nisi qd necesse est: τ ratio cogit q post fractio
nē sit totum in qualibet partiū diuisarū hostie: quia non
pōt esse pars corporis xpi diuisa ab altera: sed ratio ante
fractionē nō probat nisi q totū corpus sit in tota hostia.
Soluūt etiam multas rōnes: τ autoritates Hiero. τ Hi
la. exponūt de portionib⁹ diuisis: quas dicūt partes actu
τ nō cōiunctis que sunt partes potētia. De quo satis dif
fuse tractat Alex. loco allegato. ¶ P Sed ista opinio
stare nō potest: qr signo partē hostie indiuise: gratia exē
pli/decimaz: in illa est aliquid corporis christi: vel nihil.
Si nihil: tunc nō est corpus xpi totum in tota hostia. qd
est ɔtra eos τ cōtra veritatē. Item qua rōne nihil corpo
ris christi esset in illa parte: eadem etiā nihil esset in alia
parte: τ ita nihil corporis xpi esset in aliqua parte hostie
τ per consequens nec in tota. Nihil enī pōt esse in toto:
q̄n sit in parte vel partibus. Si primū: vel ergo totū cor

pus christi est in illa decima: vel pars eius/puta decima
pars corporis xpi in decima parte hostie. Si primū: ha
betur ɔpositū cōtra opinionē. Si scd̄m: tunc erit ibi cō
mensuratiue seu circūscriptiue: qr pars vna corporis xpi
in vna parte hostie: τ alia in alia: qd est impossibile: quia
corpus xpi maius est hostia. Maius aūt nō potest circū
scribi a minori. ¶ Item: quero fracta hostia in partes/
aut pars corporis xpi q̄ prius replebat decimā partē ho
stie: adhuc replet: aut non. Si primū: tunc pōt sibi iungi
reliqua pars corporis xpi: nisi essent simul cōsiste q̄ prius
fuerūt extra se distincte. Si scd̄m: tūc migrat pars corpo
ris xpi de loco ad locuz: τ p diuisionē incipit esse vbi prius
nō fuit: τ desinit esse vbi prius fuit: que oia falsa sunt et
absurda. Non enī potest corpus xpi totū vel pars de no
uo esse alicubi sacramentaliter: nisi p cōuersionē alicui⁹
in ipsum: que nō fit nisi virtute verboz sacramentaliuz.
Nec facit ad ɔpositū exemplū speculi integri τ fracti: qr
nō est aliqua imago realiter in speculo: sed videt imago
verius res extra speculū per lineā reflexā a supficie spe
culi. Et multiplicatis superficiebus p fractionē speculi/
multiplicantur linee reflexe. Et p hoc repsentant rē ipaz
vnam in diuersis situbus. τ per hoc sensus decipit. Cor
pus aūt xpi vere τ realiter est in hostia: incipiens ibi esse
ad ɔlationē forme ɔsecratiōis: q̄ qr non ɔfertur denuo
fracto sacramēto non incipit esse de nouo vbi prius non
fuit. ¶ Q Idō illa opinione dimissa: est alia opinio ve
ra cōuer omniū doctoz/fm quā supra lec. xliij. dictū est/
q corpus xpi est totū in tota hostia: τ totum in qualibet
parte hostie/in qua fuit prius substātia panis: siue hostia
sit integra: siue diuisa. Nec p diuisionē aliqd mutat circa
inexistentiā corporis xpi. Non enī per fractionem incipit
esse de nouo vbi prius nō fuit: nec desinit eē vbi fuit: q̄diu
species manent in ea dispositione/in qua sub eis ɔn[...]
uata fuisset substantia panis/si facta nō fuisset cōuersio.
Unde sicut miraculose p diuinā potentiā totū corp⁹ xpi
sub tam parua hostia ɔcluditur: ita per eandē potentiaz
τ miraculose etiā in singulis partibus totum cōtinetur.
Et hoc est de intentione dñi Innocē. tertij/sic dicentis.
Reor salua fide maiestatis/q vbi est panis ɔsecrat⁹: to
tum in singulis partibus cōtinetur. Quod inde conijcio
qm̄ in quotcunq partes spēs diuidamus: in singulis est
totus xps. Totus in magno: totus in paruo: totus in inte
gro: totus in fracto: nō minor in parte q̄ in toto. Nec mi
reris/opus dei est hoc. Sic in diuersis locis pōt esse vn⁹
quare nō etiam in singulis partib⁹ pōt esse totus. Et ad
dit Innocētius pro ɔfirmatione rationū statim positaz
rum. Porro cum deus illam virtutez verbis contulit/vt
ad prolationē illoz corpus dñi incipiat esse sub specie sa
cramēti: nec illa verba ɔferantur in fractione: diligēter
attendāt τ ipsi respōdeant vnde corpus qd ante fractio
nē non erat in singulis partib⁹ totū: sed sub totali specie
totaliter existebat: post fractionē i singulas partes quo
dāmodo secedit: τ incipit esse sigillatim in singulis: qd
integraliter erat in integro. ¶ Sed forte ibi dicerēt vt tā
git Alexā. q post diuisionē nō est totū corpus xpi in sin
gulis portionibus p nouā cōuersionē: sed virtute cōuer
sionis prime facte hostia nō diuisa. Unde dicunt q hostia
est vna actu: plures potentia: τ virtus cōsecrationis ha
bet efficaciam in quātum est vna actu τ plures potentia.
Secūdum ergo q est vna actu ex ɔsecratione/accipit vir
tutem actualem: qua actualiter cōuertitur hostia totalis
in corpus totale xpi. Scd̄m autē q est plures potentia/
accipit virtutem potentionalem/qua partib⁹ hostie exi
stentibus pluribus actu: etiam actu est xps totus sub sin
gulis. Unde nō est ponenda causa ex parte fractionis:
qua corpus totale est sub partibus: nisi sicut causa sine
qua nō: qr scz partes q̄ erant potentia: sunt actu p ipsam
fractionez. Sed ex virtute diuina verbi habet panis/q
quocūq mō: τ quādocūq aliqd illius habet esse distin
ctum actu: sub ipso est totus xps. Sic ergo cū forma pa

nis est vna actu: sub illa forma totali est corp⁹ xp̄i actu: ita ꝙ nō actu sub partib⁹. Cum aūt forma illa effecta est plura actu: iā est actu christ⁹ i singulis partib⁹. Quia em̄ durāte specie panis, nūq̄ euacuat̄ a cōtēto: facta fractio ne aliquid cōtinet̄ sub portiōe fractionis: aliquid scʒ corporis christi. Et cū corp⁹ christi sit impartibile: relinquit̄ ꝙ corp⁹ totale continet̄. Unde ratione cōsecrationis et inseparabilitatis cōtenti a cōtinēte: ⁊ i diuisibilitatis corporis christi, necesse est ꝙ totū corp⁹ cōtineat̄ sub qualibet particula fractiōis. ¶ R Sed cōtra hāc solutionē stat ratio supra posita: q꞉ querit̄ q̄ pars corporis christi sit sub hac parte hostie nondū fracte: an decima pars corporis sub decima parte hostie: ⁊ quarta sub quarta: centesima sub centesima: ⁊ sequit̄ ꝙ ibi est corpus cōmensuratiue. ¶ Preterea: signo duas hostias: quarum vna sit decupla ad aliaʒ: tunc decima ps minoris erit centesima maioris. Quero tunc cur decima pars corporis xp̄i est in decima parte hostie maioris: cum tota illa ps decima corporis possit esse in centensima parte hostie: q꞉ est in decima minoris que est centesima minoris. An forte decima pars corporis est minor in maiori hostia ⁊ eadeʒ decima minor in minori: aut aliquid decime partis hostie maioris est vacuū a corpore: quoꝝ nullū dici pōt sine absurditate. ¶ Item cū panis sit totū homogeneū: nō est maior ratio quare vna ps panis cōuertat̄ in illā partem corporis, q̄ in aliā partē: imo quare magis in partē q̄ in totuʒ corpus: cū verba cōsecrationis simplr nominēt corpus: ⁊ nō partē corporis. ¶ Preterea illa distinctio de parte actuali ⁊ potentiali caret fundamēto: vt infra ꝓbabitur. Ideo dr̄ cum scđa opinione, ꝙ xp̄s est totus in tota hostia: totus in qualibet parte hostie: etiā integre ⁊ nō diuise, vi vnice cōuersionis a deo: ꝓlata vboꝝ forma, suo signo per ip̄m instituto efficaciter assistenti: manetq꞉ corpus totū sub singulis partibus forme seu specierū: siue cōiunctis: siue separatis. Nec tn̄ fracta hostia in partes, corpus diuidit̄ in partes: q꞉ nec manib⁹ tangi pōt: nec digitis frangi: nec oculis corporalibus videri: nec dentib⁹ atteri: nec aliquo sensu percipi: q꞉ nō habet modū existēdi corporis sub hostia: quis sit vere corpus sub hostia: sed modū quodāmodo spūs quātum ad coexistere indiuisibiliter alicui quāto ⁊ bm̄ locū extenso: bm̄ se scʒ quodlibet sui. de quo latius supra disputatū est. Et ratio quare sic dicere cōgruit: dicta est nūc: ⁊ in reprobatione opinionis opposite. ¶ S Sed circa hoc est dubiū, an cōcedi debet, ꝙ corpus xp̄i sit multotiens in sacro. Et videtur ꝙ sic: q꞉ si in qualibet parte: ⁊ cū multe sint partes: erit multotiens in hostia. ¶ In oppositū est: q꞉ cum sint partes infinite. Siquidē infinite sunt partes eiusdē proportionis distincte cōtinui quarū nulla est pars alterius igitur corpus xp̄i esset infinities sub qualibet hostia: qđ videtur incōueniens. Item vnius hostie est tm̄ vna ꝯsecratio: igit̄ videtur ꝙ tantū semel sit sub qualibet hostia vna. Itē si totū corpus est sub qualibet parte hostie: erit etiā sub parte punctuali. Sed infinita sunt pūcta etiam cuiuslibet partis extense: cū finita puncta nō faciūt extēsionē: igit̄ infinities erit sub hostia. ¶ Scđo dubitatur. Utrū partes hostie fracte sunt eedē vel diuerse. Non p͞mū: q꞉ cuiuslibet totius partes etiā cōiuncte sunt distincte: igit̄ multo magis diuise. Nec scđm: q꞉ diuersi accipiētes hm̄ōi particulas ideʒ recipiūt: nec vnus plus nec minus aut aliud q̄ alter: igitur sunt indistincte. ¶ Ad p͞mū respondet btūs Tho. in. iiij. dist. x. q. iij. ar. iij. ꝙ corp⁹ xp̄i quis ante diuisionē hostie sit totū sub qualibet parte hostie: nō est tn̄ pluries actu sub partib⁹ illis: sed tm̄ potentia. Ad cui⁹ intellectū p̄mittit ꝙ vnitas rei ꝯsequitur suū esse. Partes aūt alicui⁹ homogenei cōtinui ante diuisionē non habēt esse actu: sed potentia tantū: ⁊ ideo nulla illarū habet vnitatē ꝓpriam in actu. Un̄ actu nō est accipere earū numerū: sed potentia tantū: sed post diuisionē multiplicant̄ bm̄ actū. ¶ T Sed responsio hec videt̄ obscura: q꞉ etsi vnitas rei cōsequitur suuʒ esse: verius est suū esse: tn̄ partes homogenei ita habent esse actu cōiuncte in toto: sicut abinuicē separate. Si em̄ cōiuncte non essent actu (cū ex eis totū cōponit̄) sequit̄ ꝙ totū cōponitur ex nō ente: q꞉ quicq̄d est, actu est: ⁊ qđ actu nō est: simplr nō est. Quelibet ergo pars totius est actu: ⁊ habet esse ꝓprium distinctū ab esse cuiuslibet alterius partis. Prima em̄ medietas actu distincta est a secūda medietate: ⁊ p ꝯñs habet ꝓpriā vnitatem. Item due medietates sunt due res: ergo quelibet earū est vna. Nam ois dualitas cōponit̄ ex duabus vnitatibus. Preterea in partib⁹ est numerus: ergo etiā vnitas. Nam in toto sunt tres tertie: ergo vna, vna: ⁊ vna tertia. Si vero p ens actu intelligeretur ens totale separatū a quolibet alio: responsio ad dubiū tantū valet: ꝙ corpus ante diuisionem, nō est sub pluribus partib⁹ hostie actu diuisis. Qđ nihil aliud est dictu: q̄ ꝙ ante diuisionē nō sunt partes diuerse: qđ non satisfacit dubio. Cū em̄ esse p̄dicat̄ de quolibet qđ nō est nihil: ⁊ partes hostie indiuise nō sunt nihil: ⁊ p ꝯsequēs habēt verū esse: stat adhuc dubium: an simplr loquēdo: corpus xp̄i sit multotiens in hostia siue in sacramēto. iđ verior videt̄ respōsio Alex. vbi. s. ꝙ corpus xp̄i est semel in hostia: bm̄ ꝙ est totū in toto: ⁊ est ibi pluries bm̄ ꝙ ibi ꝯnnectur a singulis partib⁹. Si querit̄ sub quot partib⁹: ⁊ sub q̇bus cōtinetur corpus xp̄i totū. Respondet ipse: sub quot ⁊ q̇bus esset substantia panis si essent distincte ⁊ diuise. Unde sub minimis est: nō bm̄ quātitatē: sed bm̄ spēm. Qđ sic intelligo: nō sub minimis bm̄ quātitatem: quia nō sunt dabiles minime bm̄ quātitatem: q꞉ quecūq꞉ dantur: sunt vltra diuisibiles in minores: sed in minimis bm̄ speciē. Imaginant̄ em̄ quidā ꝙ quelibet forma specifica determinata est ad minimū qđ sic: vel saltē ad maximū qđ nō ꝓpter nimiā paruitatē. Unde si subiectū vltra divideret̄: desineret ip̄m informare forma. Signādo igit̄ illā partem: in qua pōt stare forma panis: ⁊ in nulla minore: illa erit minima bm̄ spēm: q꞉ in nulla minore saluari pōt species panis. Et ad rationē: ꝙ tunc infinities eēt sub hostia: q꞉ infinite sunt partes sincategorematice: cōceditur: q꞉ nō tot q̇n plures: nō aūt cathegorematice: q꞉ nulle partes cōtinui sunt infinite: q꞉ nulle sunt oēs partes ꝓportionabiles. Qđ addit̄ vnius hostie ⁊c. negetur ꝯsequētia: q꞉ per vnā consecrationē: quicq̄d est substantia panis in hostia que ꝯsecrat̄ siue totalis siue partialis cōuertitur in totū corpus xp̄i: ideo totiens est ibi totum corpus: quot sunt substātie totales ⁊ partiales cōuerse. ¶ V Ad tertiū: qđ querit an corpus xp̄i sit sub parte pūctuali. Dicit̄ breuiter: ꝙ pars punctualis. i. indiuisibilis, nulla est. Et si per possibile vel impossibile poneret̄ esse: ⁊ partes cōtinui indiuisibilis: si tunc teneretur opinio: ꝙ substantia panis non esset in puncto indiuisibili: eo ꝙ forma substantialis panis requirit certā extensionē in materia: tunc post ꝯsecrationē corpus xp̄i nō est in parte sacramenti punctuali. Si vero ponens puncta, cōsequēter poneret illa in materia ⁊ forma substantiali et in cōposito: ex his haberet cōsequēter dicere: ꝙ in quolibet puncto sacramenti esset totū corpus xp̄i: bm̄ regulam Alexandri supra positam: vbicūq꞉ fuit substātia panis ante ꝯsecrationē: ibi est totū corpus xp̄i post ꝯsecrationē. Nec est incōueniens si ponant̄ infinite partes substantie punctualis panis ante cōsecrationē: ꝙ infinities corpus xp̄i est sub speciebus panis post cōsecrationem. ¶ X De secūdo dubio dr̄ post Alex. q. xlij par. iiij. mēbro. iij. ꝙ sicut habet̄ a beato Augustino. Quicq̄d est indignū corpore xp̄i: cōueniens tn̄ hostie ꝯsecrate: conuenit ipsi speciei. Unde partialis diuisio ipsius hostie speciei tantū cōuenit: nō corpori xp̄i. Unde hec nō est vera: hec pars est ista. Diuisio em̄ in partes cōuenit specieb⁹: nō corpori xp̄i. Uerū tamē est ꝙ iste accipit idem qđ ille. Accipere em̄ bene cōuenire pōt corpori xp̄i. Est tn̄ verū particulariter nō vniuersaliter: quia non quicq̄d accipit

ille: accipit iste. Nam species quas ille accipit: non acci-
pit iste. Et ita ambe iste vere sunt: isti accipiūt idem: ⁊ isti
accipiūt non idem. Prima vera est de corpore xpi. Secū-
da est vera de spēbus seu sacramento. ¶ F Sed circa
hoc querit an illa ꝯcedenda sit: ꝙ eadem hostia est in h
altari ⁊ in illo. Ad qḋ breuiter respondem⁹: ꝙ hostia tri-
pliciter accipitur. Quādoq; pro pane ꝯuertendo in cor-
pus xpi: vt in pncipio ante canonis mediū: cū dr. Susci-
pe sancta trinitas hanc oblationē seu hostiam: vbi demō-
stratur panis ⁊ vinū in altari posita: q etsi nō offerūtur
in se: offerūtur tñ ꝫm illud in qḋ ꝯuertūtur. Scḋo acci-
pitur pro spēbus panis ⁊ vini: sic accipit cū dicit: hostia
frangitur vel diuidit: ⁊ ita idem est sacramentū ⁊ hostia
⁊ sic accipit in pōribus dictis. Sic etiā accipit cum dr.
Hostia ꝯsecrat: vt dicit Alex. q: ꝯsecratio ꝓprie loquen-
do respicit speciē ꝯtinentem: nō corpus contentum. Nil
eñ ꝯsecrationis corpori xpi additū est vel sanctificatio-
nis. Tertio modo accipit pro ꝯtento sub spēbus scꝫ cor-
pore xpi. Sic dicit aplš ad Ephe. v. Qui tradidit semet-
ipsum ꝓ nobis oblationē ⁊ hostiā deo in odorē suauita-
tis. ⁊ Ambro. ⁊ habet de ꝯse. dist. ij. in xpo. In christo ici-
su semel oblata est hostia ad salutem potens. Quid ergo
nos. Nōne ꝑ singulos dies offerimus: sed ad recordatio-
nē mortis eius: ⁊ vna est hostia: ⁊ non multe. Et ꝫm hoc
respondet: ꝙ pmis duobus modis alia est hostia in vno
altari: ⁊ alia in alio: q: alius panis ante consecrationē in
hoc ⁊ in illo. Similiter ⁊ alie species post consecrationē
Tertio modo est eadem hostia: quia idem christus vbiq;
offertur quocūq; loco mysterium illud rite celebratur.

¶ Lectio. lxxxi. A

Pax domini sit sem-

per vobiscum. ¶ Aptato eucharistie sacra-
mento ad sui participationē per hostie di-
uisionē: in hac parte cōicaturi vniuntur: ac
vnione ad fructuosam tanti sacramēti ꝑturbationē aptā-
tur ꝑ pacis impetrationē. Et diuidit in tres particulas.
In pma sacerdos cōicaturis pacē optat: ac particulam
quā manu tenet: sacramēto sanguinis in calicē locat. In
secūda vt optatio sua effectum sortiatur suppliciter orat.
In tertia orationem ipsam magis specificat ⁊ explanat.
Secūda ibi. Agnus dei. Tertia ibi. Dñe iesu xpe qui dixi-
sti apl̄is. ¶ Circa has partes aduertendū: ꝙ pax necessa-
ria est fideliū cordibus: vt fructuose eucharistiā partici-
pent. teste ꝓpheta. In pace factus est locus eius. Ipse
quoq; deus pacis ⁊ dilectiōis ab aplō denominat. Qm̄
ipse est pax nostra: qui fecit vtraq; vnū. Ipse deniq; mū-
dum ingrediēs per angelum pacē nūciauit. In terra pax
hoibus bone volūtatis. Cōuersat⁹ in terris: ⁊ ꝑplō pre-
dicans pacē habere docuit. Pacem inquit habere inter
vos. Mar. ix. ⁊ ad Ephe. ij. Veniens euāgelizauit pacem
vobis qui longe fuistis: ⁊ his qui ꝓpe. Mittens quoq;
apostolos ad ꝑdicandū pacē offerre hoibus demādauit
In quācunq; domū intraueritis pmū dicite. Pax huic
domui. Luce. x. Item ⁊ Math. x. Recedēs pacē eis reli-
quit. Johā. xiiij. Pacē meā inquit do vobis. Pacē relin-
quo vobis. Moriens pacē perditam reformauit: soluēs
inimicitias in carne sua. Ephe. ij. ⁊ ad Colos. j. In ipso pa-
cificauit oia: siue q in terra: siue q in celis ꝑ sanguinem
crucis eius. Resurgens pacē discipulis dedit: cū in eorū
stans medio eis ait. Pax vobis. Spiritūscm̄ post ascen-
sionē mittens pacē in eis ꝯfirmauit. Hinc hortat aplš.
Solliciti seruare vnitatē spūs in vinculo pacis. Nec mi-
rū: qm̄ tantū est pacis bonū: vt in reb⁹ terrenis atq; mor-
talibus nihil gratius soleat audiri: nihil desiderabilius
cōcupisci: nihil postremo possit melius inueniri: ⁊ sicut
nemo est q gaudere nolit: ita nemo est q pacem hr̄e nolit
Nā ⁊ pacis intētione gerūtur bella: ⁊ pacē constat belli
optabilem esse finē. ait Aug. xix. de ciui. dei. c. xj. ⁊ xij. Vn̄
⁊ finis noster pax est in vita eterna: aut vita eterna in pa-

ps. lxxv.
ij. Cor. xiij.
Ephe. ij.
Luce. ij.
Lu. vlt.
Eph. iiij

ce. Congrue igitur in pace locus preparatur ei qui est al-
pha ⁊ o: pncipiū ⁊ finis omniū xps dñs in hoc sacramē-
to vere realiterq; contentus. Quā vt habere possimus
nosq; illi coaptare: opere precium est noscere pacis descri-
ptionē eiusq; diuisionē. ¶ B Describit aūt a btō Au-
gu. xix. de ciui. dei. c. xiij. Pax est trāquillitas ordinis. i. de-
ta ⁊ suauis ꝯcordia: debitū ordinē seruās. Vbi eñ nō est
ordo: ibi ꝯfusio: ibi ꝯfusio: vbi pacis ꝑturbatio. Est aūt
ordo pariū dispariūq; rerū sua cuiq; loca distribuens di-
spositio. Et qm̄ inter malos ordo quidā est: licet peruer-
sus: est quedā pax maloꝝ que opponit paci bonoꝝ. Pax
aūt hoīs vera est ordinata hoīs ad deū in fide sub eter-
na lege obedientia. Et hec est pax hoīs ad deū. Ex q ori-
tur pax hoīs ad seipsum ⁊ ꝓximū. Est eñ pax hoīs ad se-
ipsum ordinata cognitionis actionisq; ꝯsensio: vt qḋ re-
cte rō dictat efficaciter volūtas imperet. Vn̄ sequit actio
ordinata. Pax ad ꝓximū est cū oi hoīe ordinata ꝯcordia:
vt scꝫ nulli noceat: ⁊ cū possit ꝓsit. Neq; esse pōt ordina-
ta rationis ⁊ actionis ꝯcordia: vbi nō stat ordinata sub
eterna lege obedientia. Quisq; ab hac lege declinat: et-
tat. Ita nec ordinate ꝓximo ꝯcordat: q ꝯtra legē pro-
prio fauet. Et ideo vt dicit Aug. vbi supra ca. xiiij. Ad hoc
tendere debet rōnalis aie intentio: vt vtile aliqd cogno-
scat: ⁊ ꝫm eam cognitionē vitam moresq; componat. Et
hac intentione debet nolle dolore molestari: nec deside-
rio perturbari: nec morte dissolui. Sed ne ipso studio co-
gnitionis ꝓpter humane mentis infirmitatē in pestē ali-
cuius erroris incurrat: op⁹ habet magisterio diuino cui
certius obtēperet: adiutorioq; vt liber incūbat. Et quia
qdiu sum⁹ in hoc mortali corpore: peregrinamur a dño:
ꝑ fidem ambulam⁹ nō ꝑ spēm: oēm pacem vel corporis
vel aie ad se vel ad ꝓximū referre habemus ad illā pacē
que est hoīs mortalis cū imortali deo: vt scꝫ sit nobis or-
dinata in fide sub eterna lege obedientia. Et q: duo pre-
cipue ꝑcepta: hoc est dilectionē dei ⁊ dilectionē proximi
docet magister deus: in quibus tria inuenit homo que
diligat: deum: seipsum: ⁊ proximum: atq; ille in se diligē-
do non errat: qui diligit deum: consequens est vt etiam
in ꝓximo diligēdo deū ꝯsulat: quē iubet sicut seipm dili-
gere. Sic q diligit: verā pacē seruat. Et q: dilectio dei ra-
tio est dilectiōis sui ⁊ ꝓximi: sequit ꝙ ois pax hoīs bona
(q ex dilectione pendet) in dilectione dei fundat. Hinc
ꝓpheta. Pax multa diligentibus legem tuā: ⁊ nō est illis
scandalū. ¶ C Nō hoc ignorauit antiqu⁹ ille pacis tur-
bator: diabolus: iō conat⁹ est hanc triplicē pacē auferre:
qḋ vt ꝑualeret: pmo qsiuit auferre pacē hoīs ad deū: dū
trāsgressionē pmis parentib⁹ ꝑsuasit: q ablata perit ea
q est ad seipsum: ⁊ q est ad ꝓximū. Dū eñ parens pmus
male suadēti ꝯsensit serpenti: dei ꝑceptū transgrediens:
iam bellū intra se sensit: ⁊ pudore ꝓprio ꝯfusus ad folia
(vocat⁹ a dño) ꝯfugit. Rupta ē etiā pax fratrū: dū alter
fratri inuidens ipm occidit. Induxit deniq; detestabili⁹
pacē triplicē periculosam ⁊ malā vere paci oppositā: scꝫ
pacē cū diabolo: pacē cū carne ⁊ corpore ꝓprio: pacē cum
mūdo ⁊ petōꝝ ꝯsortio. De pma dr. Cū fortis armatus cu-
stodit atriū suū: in pace sunt oia q possidet. De scḋa aplš
Qui ꝫm carnē sunt: q carnis sunt sapiūt. Sapere ꝫm car-
nē est carni ꝯsentire: ⁊ ita pacē cum carne hr̄e. De tertia
ait dauid. Zelaui sum sup iniquos pacē petōꝝ videns.
Hāc triplicē pacē nō venit saluator dare: sꝫ tollere vt ipe
testatur di. Nō veni mittere pacē in terrā: sed gladiū. i. se-
parationē. Et quātū ad pacē hui⁹ mūdi: q ē ꝯcordia pec-
catoꝝ in malo: veni separare hoiem aduersus prem suū:
⁊ filiā aduersus matrē suā. Qui eñ amat prem: aut ma-
trē: aut filiū: aut filiā plus q me: nō ē me dign⁹. Et quā-
tum ad pacē cū carne subdit. Et q nō accipit crucē suā et
sequit me: nō est me dign⁹. Crux ista afflictio est carnis:
vt dicit aplš. Qui aūt sunt xpi: carnē suā crucifixerūt cū
vitiis ⁊ ꝯcupiscentiis eius. Sed quātum ad pacē cū dia-
bolo ait. Nunc iudiciū est mūdi: Nūc pnceps hui⁹ mūdi

Gen. iij.
Luce. xj
Ro. viij.
ps. lxxij.
Mat. x.
Gal. v.
Joh. xij.

eÿcietur foras. Hanc pacẽ que dãnat venit xp̄s tollere: ꝛ
hanc pacẽ q̄ saluat/restituere. Pacẽ cum deo reparauit:
[Esa.lix.] peccã nobis relaxando: q̄ diuiserũt inter nos ꝛ deũ. Pacẽ
cum seipso reparauit gratiam largiendo: ꝑ quã roborat
voluntas ad vincendũ carnẽ legi mentis repugnantem.
[Ro.vij.] Unde ap̄ls cũ difficultatem vincendi carnẽ sentiens. ex-
clamasset. Infelix ego hõ: quis me liberabit de corpore
mortis huius. Statim se ꝯsolans. Respondit. Gratia dei
que est ꝑ iesum xp̄m. Pacem cũ ꝓximo docuit ꝑ suã mitis-
simã cõuersationẽ ad rectas iusticie actiones illuminan-
[Joh.viij] do. Unde ait. Ego sum lux mũdi: q̄ sequit me nõ ambu-
lat in tenebris. Ex his igitur patet pacis descriptio: et q̄-
dam pacis diuisio/scʒ ad deũ: seipm̄ ꝛ ꝓximũ. ¶ D Di-
uiditur ꝛ aliter pax in pacẽ spũalem ac internã pectoris:
ac pacem externã ꝛ terrenã tẽporis: ꝛ pacẽ supernã ꝛ ce-
lestem eternitatis. Que diuisio nõ multũ differt a priori.
Nam pax tẽporis requirit pacẽ cum ꝓximo. Pax interna
spiritualis aut pectoris exigit pacem cũ seipso. Pax cele-
stis ac eternitatis cõplectit pacẽ ꝑfectã cũ deo. Hec enim
[Phil.iiij] est de qua ap̄ls dicit. Pax dei q̄ exuperat oẽm sensum. Et
has pacis differentias tangit ꝓpheta in ps̄. lxxxiiij. Loq̄-
tur pacem in plebem suã: quãtum ad pacẽ tp̄is quã dat
deus plebi: dum sua est ꝑ voluntatis subiectionẽ. Et sup
scõs suos: quoad pacẽ eternitatis qua fruũtur sancti in
patria. Et i eos q̄ cõuertũtur ad cor: quoad spũalẽ. Que
libet harũ bona est ꝛ appetibilis: si tñ ad illã eternã que
nõ erit impũis: referat. Un̄ de tp̄ali pace q̄ minima est: lo-
quit btũs Augu. xix. de ciui. dei. c. xvij. Utitur celestis ci-
uitas in hac sua peregrinatiõe/pace terrena: ꝛ de rebus
ad mortalẽ hoim naturã ꝑtinentib⁹ humanarũ volunta-
tum cõpositionẽ: quãtũ salua pietate ac religione ꝯcedi-
tur: tuet atq̄ appetit. Eãq̄ terrenã pacẽ refert ad celestẽ
pacẽ: que vere ita pax est: vt rõnalis dũtaxat creature so-
la pax habenda ꝛ dicenda sit: ordinatissima scʒ ꝛ ꝯcordis-
sima societas fruendi deo ꝛ inuicẽ in deo. Quo cum ven-
tum fuerit: nõ erit vita mortalis: sed plane certeq̄ vitalis
nec corpus aiale qd̄ dũ corrũpit/aggrauat aiam: sed spi-
ritale sine vlla indigentia ex oi parte subditũ voluntati.
Hanc pacẽ dũ peregrinat in fide habet: atq̄ ex hac fide
iuste viuit: cũ ad illam pacem adipiscendã refert quicq̄d
bonarum actionũ gerit erga deum ꝛ ꝓximũ. Hec Augu.
¶ Hãc ḡ pacẽ triplicẽ optat sacerdos/tertiã hostie par-
ticulã sanguini imergendã (electos in tribulationibus
hui⁹ mũdi militantes significantem) in manu tenẽs ꝛ di-
cens. Pax dñi sit semꝑ vobiscũ. Pax ꝯscientie ꝛ pectoris
q̄ est a dei voluntate nõ diuidi: ꝛ ab his q̄ dei sunt vitios-
se nõ impediri. Pax tp̄alis tranq̄llitatis: q̄ est ab aduer-
sis nõ opprimi: ꝓsperis temperate frui ꝛ delectari. Pax
eternitatis q̄ est ab oi penalitate liberari: ꝛ summo bo-
no perpetuo satiari: sit semꝑ vobiscũ. Ut ꝑ primã ad tan-
te cõionis participationem digni iudicemini. Per scd̄am
ab ipsa participatiõe nõ impediamini. Ac ꝑ ipsam sacra-
menti participationẽ pacem tertiã ꝛ summã cõseq̄mini.
¶ E Uel ꝺm alios expositores: q̄ dicũt particulã san-
guini imergendã significare iam beatos: q̄ cellaʒ sponsi
vinariã ingressi/inebriant vino leticie in diuine essentie
visione/ac delitiosissima fruitõe. Dicit sacerdos fidelib⁹
adhuc in corpore pugnãtib⁹. Pax dñi sit semꝑ vobiscum
Pax pectoris: q̄ est ꝯcordare cũ morib⁹ ꝓbor: ꝛ litigare
cũ vitijs: vt sic sit cognitionis recte actionisq̄ iuste ꝯsen-
sio. Cognitio nãq̄ recta ꝛ bõa/mores ꝓbos approbat/ꝛ
vitia dãnat: q̄bus ꝯsentit volũtas/iusta eligẽdo/ꝛ ꝓro-
ba expugnãdo. Qua quidẽ pugna: hi q̄ ꝑ hostie partem
quã manu teneo designant: bti scʒ q̄ culmẽ glĩe tenẽt li-
berati/triũphi palmã tenent. Ibi eñ vt Aug. ait. c. xxvij.
lib. xix. de ciui. dei. In illa scʒ pace finali/sanata imortali-
tate ꝛ incorruptiõe/natura vitia non habebit: nec alicui
quippiã repugnabit. Nõ opus erit vt ratio vitijs (q̄ nul-
la erũt) imperet. Sed iperabit deus hoi: animus corpo-
ri. Tantaq̄ obediendi ibi erit suauitas ꝛ facilitas: quãta
viuendi regnãdiq̄ felicitas. Pax tẽporis: que est obedi-
enter viuere sub superioribus: nõ tyrãnice dominari in-
ferioribus quã beati feliciter transierũt. Pax eternitatis
vbi quietissima felicitas eterna: erit in singulis: eternũq̄
esse certũ erit. Et ideo pax btitudinis hui⁹: vel beatitudo
pacis hui⁹ que summũ bonũ erit: semꝑ sit vobiscũ. Hic q̄-
dem in spe/quoad hanc pacem tertiã: ꝛ ibi in ꝑceptione.
Sed quoad primã ꝛ scd̄am hic in iusta ꝛ ꝑseuerãti victo-
ria: qua ꝑuenire possitis ad beatã resurrectionẽ: quã no-
bis dñs resurgendo reparauit. Et ꝓpter h̄ sacerdos hec
dicẽs/vocẽ exaltat: vt nõ solũ ꝑ verba: sed etiã vocis so-
noritate resurrectiõis leticiã designet: atq̄ ad rep̄sentan-
dũ/ꝙ vna sabbator: qua xp̄s resurrexit: stans in medio
discipulor/voce clara dixit: Pax vobis. Et ꝓpter h̄ hec
dicẽs/tres cruces cum particula/quã manu tenet sacer-
dos: sup os calicis signat Et est hec nona ꝛ vltima cru-
cis signatio: q̄ ꝑtinet ad dñice resurrectionis cõmemora-
tionẽ: sicut superiores ad xp̄i passionẽ. Fiũt aũt tres cru-
ces/ad significãdũ ꝙ virt⁹ trinitatis aiam crucifixi: q̄ ꝑ
vinũ in calice designat: reduxit ad carnẽ/ne relinqueret
in inferno: neq̄ caro eius daretur videre corruptionem.
¶ Uel ꝺm Albertũ fiũt tres cruces ad significandũ tri-
plicẽ pacẽ q̄ dicta est: quã dñs ter post resurrectionẽ suis
discipulis nũciauit: vt habet Johan. xx. ꝛ xxi. ¶ Uel ad
significandũ ꝙ pax illa eternitatis q̄ ꝓncipaliter optat:
donat a tota trinitate in virtute passiõis crucifixi. ad quã
disponũt pax pectoris ꝛ pax tp̄is. ¶ Uel vt etiã vult In-
nocẽ. tres dies q̄bus quieuit dñs in sepulcro designant:
qd̄ ꝑ os calicis rep̄sentatur. ¶ Uel etiã ꝺm eundẽ/tres
mulieres cõmemorant/querẽtes die tertia crucifixũ ad
ostiũ monumẽti: quod ꝑ os calicis: vt dictũ est: designat
De quo diacon⁹ remouẽs corporale/significat ꝙ ange-
lus descendẽs de celo/lapidẽ remouit ab ostio monumẽ-
ti. ¶ F Uel posset breuius dici ꝺm sanctũ Tho. par. iij.
q. lxxxiij. ar. iij ꝙ ꝯsecratio hui⁹ sacramẽti: ꝛ acceptio hui⁹
sacrificij/ꝛ fructus ei⁹ ꝓcedit ex virtute crucis xp̄i. Et lõ
vbicũq̄ fit mẽtio de aliquo hor: sacerdos crucis signa-
tione vtit. Respondet aũt chorus aut minister in ꝑsona
circũstantiũ. Et cũ spiritu tuo. Qd̄ verbum originaliter
sumptũ est ex scd̄a ep̄la ad Timoth. c. vlti. vbi dicit Ap̄ls
Dñs noster iesus xp̄s sit cũ spũ tuo. Ita ꝛ hic respondet
chorus. Et cũ spiritu tuo: sit scʒ pax quã nobis nũciasti.
Hoc eñ piarũ ac religiosarũ mentiũ est/vt pacifice salu-
tantes/pie resalutẽt. Bona optãtib⁹/bona sibi reoptẽt.
Sit igit pax dñi cũ spũ tuo/o sacerdos: vt sis idoneus h̄
sacrosanctũ sacrificiũ ꝓ salute toti⁹ mũdi imolare: ꝛ nos
deo patri recõciliare: pacẽq̄ ꝯstituere inter deũ ꝛ hoies
petõres. Sit pax dñi/nõ cũ carne: sed cũ spũ. Pax inquã
tp̄is: ne cor tuũ aduersitatib⁹ distractũ nõ possit deuote
salubriterq̄ sacrificiũ pacis consumere. Sit cũ spũ tuo/
pax ꝯsciẽ ꝛ pectoris: q: si spũs tuus a dei volũtate discor-
dat: quõ placabiliter ꝓ nobis pacẽ quã optas ipetrabis
Sit pax cũ spũ tuo: vt te ꝓ nobis imolante/nihil sentias
in spũ de corpore fragili/quãtũ ad carnales ꝯcupiscẽti-
as: nihil de solicitudine seculi quãtũ ad superuacuas curas
mẽte ꝑtractes: sʒ attent⁹ totus assistas diuino huic myste-
rio: vt sereno ꝛ pacifico spũ filiũ offeras in ꝯspectu pris/
vt illi sit acceptũ sacrificiũ tuũ: ac p̄ces tuas exorabiles
efficiat ꝛ acceptas. Sic sit cũ spũ tuo pax: cũ offeres hãc
hostiã salutarẽ: quẽadmodũ fuit cũ spũ p̄riarche abrae:
q̄ imolaturus reliquit seruos cũ asino: solus cũ filio ad
imolationis locũ perrexit. Serui exteriores sunt solicitu-
dines ꝛ cure seculi/ꝛ necessitates hui⁹ vite. Asinus aial
pigrũ/indisciplinabile ꝛ oneriferũ põdus est corpis qd̄
aggrauat aiam. Puer isaac/spũs purus est. Patriarcha
typũ ꝑnotat sacerdotis. Ita ꝛ sacerdos ad imolationem
filij patris vnigeniti ꝓcedẽs: segregatus esse debet spũ:
vt postpositis seculi tumultib⁹ mortificet curã carnaliũ
delectationũ. Sic ḡ optat circũstans pp̄ls pacẽ spiritui
sacerdotis: quatenus pacis vinculo connexi ꝛ concordi

volūtate vniri: deū pacis qui ꝑ hostiam sanctā in medio
est: spūaliter/nō tm̄ sacramētaliter sumētes: simul ꝑduci
mereant ad pacis eterne ꝑpetuā felicitatē. ¶ Ministro igi
tur aut choro respondēte/Et cum spū tuo: sacerdos par
ticulam quā vsq; huc manu dextera tenet: mittit in cali
cem/simul dicens hanc orationem.

Hec sacrosancta commix

tio ⁊ cōsecratio corporis ⁊ sanguinis dn̄i nostri iesu xp̄i:
fiat nobis sumentib⁹ salus mētis ⁊ corporis: ⁊ ad vitam
eternā capescendam ꝑparatio salutaris. ¶ H Sacro
sancta cōmixtio. i. pre alijs sancta cōmixtio: ꝓpter ineffa
bilem sctitatem eoꝝ q̄ cōmiscent: q̄ sunt corpus xp̄i sup
excellenti diuinitati mō admirabili vniri: ꝓpter qd̄ a ꝓ
Ps. xv. pheta antonomasice dictū est sanctū. Nō dabis inq̄t san
ctū tuū videre corruptionē. sanctū s. corpus ⁊ sanguis il
le purissim⁹ ab oī inq̄namēto ⁊ imūdicia alien⁹: in cuius
effusione redēptus est mūdus. ¶ Sed statim incidit du
biū: quō dicūtur cōmisceri corpus ⁊ sanguis in calice: cū
tm̄ iā in calice nō fuit solus sanguis xp̄i: sed simul etiā cor
pus eius: ⁊ similr̄ sub spēbus panis nō est tm̄ caro xp̄i: sȝ
etiā sanguis. Rn̄det/q ꝑ hāc cōmixtionē nō incipit cor
pus xp̄i ēē in calice: nec sanguis sub panis specie: q: vt su
pra dictū est lect. xl. ꝓlata forma ↄsecrationis sup panē:
⁊ dehinc super vinū: vtrobiq; incipit esse verum corpus
xp̄i: ⁊ aīa deitati cōiuncta simul ⁊ sanguis ac cetera cor
pori xp̄i in naturali sua ↄsistētia inexistentia. Nō ergo in
hac cōmixtione corp⁹ xp̄i ⁊ sanguis cōmiscent q̄si duo se
ꝑata nūc vniant. Neq; est hic cōmixtio corporis ⁊ sangui
nis q̄si corp⁹ xp̄i ꝑ hanc cōmixtionē in sua sup̄ficie sangui
ne tingat: sicut aliud corpus sanguini aīalis īmissuȝ: aut
lana vl' spōgia sanguine tincta ⁊ colorata/ꝑ sanguis cō
tactū: q: vt̄ȝ supra lati⁹ dicta/sanguis xp̄i ī calice nō est mō
fluido tangēs latera calicis: sicut liquor aliq̄s ī vase tāgit
īmediate sup̄ficiē ↄcauā siue iteriorē vasis. Nō em̄ ibi est
extra venas corpis xp̄i: sȝ intra venas ⁊ corpus: sicut est in
corpe xp̄i extra sacm̄ in celo. Vn̄ sanguis ille vt in sacro
nullū corpus pōt humectare vel tingere: sed neq; ab ali
quo corpore tangi: sicut nec sanguis alicuius hoīs in ve
nis existens ⁊ nō separatus. Etiā q: sanguis xp̄i nō est in
sacro mō quātitatiuo ⁊ cōmēsurabili: qui requirit ad ta
ctū corporuȝ: ꝓpter qd̄ etiā si sanguis xp̄i esset sub spē
bus vini extra venas: nihilomin⁹ tangi non posset: sicut
nec corpus xp̄i sub spēbus panis aut vini tangi pōt: eo
q nō habent ibi localē sitū ad contactū corpoꝝ req̄sitū.
Est igit hic cōmixtio corporis ⁊ sanguinis nō sm̄ suas ve
ras ac reales essentias: sed sm̄ formas siue spēs sacramē
tales/sub q̄bus corpus ⁊ sanguis xp̄i veraciter continet
Hoc est dictu/q in īmissione particule in calicē nō fit cō
mixtio corporis ⁊ sanguinis xp̄i: q̄ sunt ⁊ manēt sub spē
bus sacr̄alibus oīmodis sicut an̄ imissionē. ¶ Fit aūt cō
mixtio: h̄ est ↄtactus ⁊ ↄiunctio accidētiū/q̄ fuerūt in pa
ne ⁊ vino ante ↄsecrationē: ⁊ accidentia sacri panis. s. co
lor/calor/pondus/quātitas/si ponat accidēs distinctuȝ
a suba: humectant ab hūore q̄ fuit ī vino: ⁊ ab alijs tāgū
tur: eisdē modis q̄b⁹ fieret/si adhuc inhererēt substātijs
panis ⁊ vini: si ↄsecratio factā nō fuisset. Fiūt em̄ eedē mu
tationes motus ⁊ cōtactus accidentiū facta cōuersione
substantiarū: q̄ fieret si nulla facta fuisset conuersio: ⁊ h̄
vt fides suū habeat meritū: dū humana ratio nullū de
cōuersione facta recipit experimentū. Quia ḡ specierum
sacramentaliū adinuicē fit cōmixtio: sub quibus verum
corpus xp̄i ⁊ sanguis ↄtinet: dr̄ hic fieri cōmixtio rerum
ↄtentarū. Multa em̄ que ad solas spēs ꝑtinēt: vsus lo
quēdi attribuit ↄtentis sub spēbus. sicut corp⁹ xp̄i/siue
xp̄s dr̄ videri: cū tm̄ solū sacm̄ videt sub quo latet xp̄us.
De quo supra lec. xlv. ¶ Et pari rōne hec cōmixtio dr̄ sa
crosancta/ꝓpter excellētissimā sanctitatē ↄtentoꝝ. Etiā
sic dr̄ ꝓpter spēs ipsas sacramētales: q̄ sacrosancte dicū
tur: nō ꝑ sctitatis grām sibi formaliter inherentē (sic em̄
sanctitas soli rōnali nature cōuenit) sed propter spālissi
mā diuinoꝝ applicationū significationē et ↄtinentiā re
rum sanctissimarū longe verius excellentiusq;/q̄ pars il
la tabernaculi ⁊ tēpli arcam federis ↄtinens in lege/san
cta sanctoꝝ dicebatur: tanto vtiq; verius/quāto veritas
vincit figurā ⁊ excedit. ¶ D Sequitur. Et cōsecratio.
Ita habet ordo romanus: nō q hac imissione sacm̄ cōsi
ciatur aut ↄsecretur: sed cōsecratio p̄us virtute formarū
sacramentaliū facta: nūc suū effectum sortiatur in aīa su
mentis. Ideo sequit. Fiat nobis sumentibus. Nobis scȝ
sacerdoti sumenti ⁊ in sacrificiū offerēti: ⁊ omnibus spi
ritualiter voto ⁊ desiderio in fide sumentibus per sacer
dotē: qui est velut os corporis xp̄i mystici: per qd̄ trahit
nutrimentū oībus membris totius corporis nutriendis
roborandis ⁊ spūaliter augmentandis. Sicut os mate
rialis corporis comedit: nō soluȝ ꝓ se: sed pro salute oīm
membroꝝ sumit cibum: qui per totū corpus diffundit: ⁊
membris singulis incorporatur vt saluet in sua subsistē
tia naturali. Sic sacerdos sumit sacramentū cuius virt⁹
transit in oīa ecclesie membra huius cibi spūaliter susce
ptiua. Et singulariter in eos q̄ misse intersunt officio: q̄
cibū hunc esuriunt: ⁊ voto ac desiderio sumūt. Hos nāq;
spiritualiter nutrit et cōfortat/grām in eis augmētando
⁊ virtutes: quo fortiores reddantur ad vitalium opera
tionū exercitium ⁊ cumulationem plurium meritoꝝ. Et
ideo petit sacerdos vt fiat sumentibus salus mentis et
corporis. Salus mentis per morbi fugationeȝ: quod fit
per venialium extinctionē peccatoꝝ: que hominē retar
dant: ipsumq; tepescere faciūt in exercitijs ⁊ orationib⁹
spiritualibus: profectu quoq; virtutum. Sit ⁊ salus mē
tis per conseruationeȝ vite spiritualis: que fit per gratie
augmentū: qua anima sustentat in vita spirituali/ne cō
tinua decidat per praua desideria ⁊ operatiōes noxias:
tandē q; vitam spiritualem penitus amittat. Sit ⁊ salus
corporis vt fomes peccatorum ⁊ inclinationes peruerse
carnis ac sensualitatis mitigentur: ne potenter insurgāt
contra iudiciū recte rationis: sed magis corpus fiat aptū
ac idoneum instrumentum anime ad exequendū virtuo
sas operationes: quas lex precipit: ⁊ ratio: que ad opti
ma deprecatur: consulit facienda: vt sic quilibet sumen
tium dicere possit cum propheta. Cor meum ⁊ caro mea
exultauerunt in deum viuum. Et iterum. Sitiuit in te ani
ma mea q̄ multipliciter tibi caro mea. ¶ Sequitur. Et
ad eternam vitam capescendā preparatio salutaris. Sit
tibi cōmixtio sacrosancta salutaris preparatio/ad sumē
dum sacramentum qua capere possimus vitam sempiter
nam: idest eternam beatitudinem. Ipsa enim sumptio
efficax est preparatio ad capescendam vitam eternā per
collationem gratie in presenti: que est dispositio necessi
tās ad introductionem in gloriam sm̄ legem dei statutā:
quia est pignus glorie: ⁊ arra percipiēde hereditatis fu
ture. Unde canit ecclesia. O sacrum cōuiuiū ⁊c. ⁊ future
glorie nobis pignus datur. De quo latius infra/dum de
fructibus huius cōmunionis tractabitur. ¶ I Et no
tādū q preter causas supra tactas cur fiat sacri fractio/⁊
vnius particule in calicēȝ missio: hui⁹ cōmixtionis etiam
alie rōnes assignātur. Vna est etiā innocentij dicēs. Cō
mixtio corporis ⁊ sanguinis significat vnionē corporis ⁊
aīe xp̄i: q̄ in resurrectione eiusdē denuo vnite sunt: ⁊ ideo
signū crucis ter ꝑducitur cum hostia sup calicem: quia
virtus trinitatis aīam crucifixi reducit ad carnē. ¶ Alia
fit hec cōmixtio ad denotandū huius sacramenti vnita
tem. Vnitatē dico nō indiuisibilitatis: quia diuersa sunt
signa abinuicem distincta/scilicet species panis et vini.
Diuersa sunt etiam primo signata/scȝ corpus ⁊ sanguis
xp̄i sm̄ vnitatem integritatis in significando: q: vnū illo
rū nō perfecte significat signatum sine alio. Siquidē si
gnatū est plena refectio aīe: q̄ fit ꝑ hoc sacm̄. Sed quia
neq; panis plene reficit corp⁹ sine potu: nec potus per
fecte sine pane vel cibo: sed ambo simul vnū constituūt

perfectū nutrimentū: sic ꝛ species panis ꝛ vini integrāt
vnū signū ꝑfecte repñsentās refectionē aie: ꝛ ꝑ cōsequēs
vnū sacramētū. de quo. s. lec. liiij. Ad h̄ aūt signādū: hec
signa adinuicē sua mixtione vniunt. Sed parū facit hec
ratio: ꝛ videt magis ad oppositū: q: in plena refectione
corꝑali nō simul ꝛ cōmixtim sumit cib⁹ ꝛ pot⁹: sed quod-
libet seorsum: ꝛ ideo plenitudo refectiōis magis ex eo si-
gnificat/ꝙ cōsecrat eucharistia ꝛ sumit sub duplici spe-
cie cibi et potus. cibi de patena vel manib⁹ quo sumunt
partes sicce: ꝛ potus quo sumit de calice sub specieb⁹ vi-
ni. Sufficiāt ergo rōnes alie hic et supra allegate.

Agnus dei qui tollis pec

cata mundi miserere nobis. Agnus dei q̇ tollis peccata
mūdi miserere nobis. Agnus dei qui tollis peccata mū-
di dona nobis pacē. ¶ L Hec est particula scđa: in
qua suppliciter oratur: vt pax per sacerdotē optata effe-
ctum in cōicaturis sortiatur. Quia em̄ pacē hāc sine pec
catoꝝ remissione nemo cōsequit: dei misericordia q̄ peccā
remittunt: suppliciter postulat: tanꝙ necessario preue-
niēs pacē perfectā que vltimo exprimit. Hō etiam ex eo
patet: q: christ⁹ saluator noster postꝙ post suam resurre
Joh. xx. ctionē aplis pacē restauratam nūcians/dixerat: Pax vo
bis. insufflauit: dans eis potestatē remittēdi peccā/dicēs:
Accipite spiritūsanctū. quoꝝ remiseritis peccā: remittunt
eis. Significās sine pctōꝝ remissione nō cōstare pacē pe
ctoris: qua amissa/nec erit pax tēporis: nec expectat pax
eternitatis. ¶ Petunt ergo in hac oratiōe tria ab agno
dei christo. duo paci preuia: q̄ sunt misericordia dei i pec-
cati remissione. Itē misericordia dei in grē largitione: et
tertio pax ipsa que est bonū finale oim desiderioꝝ imple
tiua. Ex illo patet diuisio huius oratiūcule ¶ Clamat er
go sacerdos cū populo ad mediatorē christum statim in
eucharistia sumendū. Agnus dei ꝛc. In qua oratiōe chri
stus vnicus patris filius tripliciter cōmendatur. Primo
de puritate innocētie naturalis: quia agnus dei. vñ Am-
bro. Si agnus: ergo innocens. Scđo de benignitate ve-
nie salutaris ibi: Qui tollis peccata mundi. benigne scꝫ
paterne ꝛ salubriter. Tertio de affectuositate misericor-
die liberalis/ibi: Miserere nobis. ¶ Quātū ad primuꝫ
christ⁹ dr agnus: nō f̄m rei ꝓprietatē: quia agnus verus
animal est fragile/stolidū/lacte matris idigēs: que chri
Col. ij. sto deo omnipotēti: in quo habitat plenitudo diuinitat:
ꝛ thesauri sapiētie ꝛ sciētie dei sunt abscōditi: minime no
scuntur cōpetere. Dicit igitur agnus f̄m metaphoram ꝛ
symbolice ac transsumptiue: sicut dr petra/leo/lapis an-
gularis/sol/pastor/ostiū: que oia dr/nō f̄m ꝓprietatem:
sed significatiue per similitudinē: hoc est ꝑ ista velut per
signa quedā significat. Sicut declarat beat⁹ Aug. super
Joh. dicēs: Petra non est: q: durus ꝛ sine sensu non est:
nec ostiū est: q: nō eū faber fecit: nec lapis angularis: q:
nō est a structore cōpositus: nec pastor est: q: custos oui
um quadrupedū nō est. Oia igitur ista ꝑ similitudinem
christo attribuunt. Dicit igitur agnus ꝑ similitudinē: ad
qđ signandū addit hic/dei/qui tollis ꝛc. que nō conue-
niūt agno vero reali. Dicit autē agnus (vt dicit Alex.) ab
agnon qđ grece sonat pium: eo ꝙ agnus animal pium
sit et mansuetum. Vel dicitur latine ab agnoscēdo/eo ꝙ
agnus in multo grege matrē suam solo balatu agnoscit.
Scđm hoc christus similitudinarie agnus dr/ꝓpter pie
tatē ad ignoscendū/ꝛ mansuetudinē ad patiendū. Pijssi
mus siquidē est ad ignoscēdū: qm̄ pro suis crucifixorib⁹
patrē exorauit dicēs: Ignosce illis pater: q: nesciunt q̇d
faciūt. Māsuetissimus fuit ad passionē: dū iuxta vaticī-
nium Esa. liij. quasi ouis ductus est ad occisionē: nō ape
riens os suum. Rursus agnus est ꝓpter ipsius simplici-
j. Pe. ij. tatem/innocentiā/ꝛ sincerā cognitionem. Simplex fuit
christus: quia peccatū non fecit: nec inuentus est dolus
in ore eius. Cognouit matrē suā in vita sibi tanꝙ agnel-
Luce. ij. lus matri obediēdo. Erat em̄ subditus illis: ioseph scꝫ et
matri. Cognouit eam in morte sua: eam discipulo: quem
diligebat: cōmendando: vnde pendens in cruce inquit
Joh. xix. ad discipulum. Ecce mater tua. Cognouit eam resurgēs
primo oim se sibi manifestādo: vt dicit Ambro. Cogno-
uit eam post spiritussancti missionē: eam ad eternā pacē
deducēdo: ꝛ ad suā dexterā collocādo/dicēs: Veni de li
bano: veni coronaberis. Cañ. iiij. ¶ L Oramus igi-
Apocal. v. tur: O agnus dei/qui preuisus es occidi ab origine mū-
xiij. di in eternitate. Ductus ad mortē quasi agnus mansue-
Hiere. xj tus ductus ad victimā. Mactatus in crucis ara/ obmu-
Esa. liij. tescens quasi ouis coram tondente. Qui tollis peccata
mundi/Autoritatiue per tuam potentiā: cui nihil potest
obsistere. Dispositiue per tuam ineffabilē sapientiā: qua
ab eterno disposuisti mundum redimere. Executiue per
tuā infinitam misericordiā/qua nasci dignatus es de vir
gine et mortē sponte suscipere. Miserere nobis/tuis fi-
delib⁹ per tuā potentiā auferēdo peccati maculā. Mise-
rere nobis errātibus/per tuā sapientiā reducēdo ad re-
ctitudinis normā. Miserere nobis indigētib⁹/tuam gra
tiā largiēdo per tuā misericordiā. ¶ Iteramus aūt hanc
orationē: vt ex perseuerātia orandi celerius exaudiamur
repetētes iterū. O agnus dei/qui sutisti matrē in diuer-
sorio: secutus eam fugientē in egyptū: ei⁹ balatū audiēs
te querētē in tēplo. Qui tollis peccata mundi / cōtracta
per originē ex primoꝝ parentū transgressione: per insti-
tutione baptismi sacramentoꝝ ianue: peccata cōtra te cō
missa/a praua nostra volūtate: mortalis scilꝫ ꝑ institutio
nē sacramēti penitētie/peccā nos impedientia/in feruida
dilectiōe/ex nostra fragilitate: q̄ sunt venialia/ ꝑ institu-
tionē sacrosancte eucharistie. Miserere nobis ad te con
fugiētib⁹/cōcedēdo pctōꝝ veniā: ꝑseruādo a lapsu ī pec
catoꝝ foueā: dādo in bono ꝑseuerātiā. ¶ Replicamus ꝛ
ter orātes/Agn⁹ dei Jesu bone/q̇ nos redemisti sangui-
ne tuo imaculato: q̇ victoriose resurrexisti de clauso mo-
numēto: q̇ vt lucerna lucens: gl̄osus resides in patris re-
gno. Qui tollis peccā mūdi/penas nostris pctis debitas
patiētissime exoluēdo: Patriarchas ꝛ ꝓphetas de man
sione penarū victoriosissime educēdo: Regnū celoꝝ no
stris pctis obseratū aperiēdo. Dona nobis pacē: vt sine
nocua ꝑturbatiōe ꝑtrāseam⁹ ꝯcessa nobis tēpora: vt pu-
ri ꝛ sereni in nostra ꝯsciētia/tandē securi tecū viuam⁹ in
celesti patria. ¶ Vel breuiter correspōdēter ad predictā
text⁹ cōtinuationē: Agnus dei innocēs/ q̇ tollis peccā mū
di ipsa sanguinis tui effusione delendo: miserere nobis:
peccati reatū simul ꝛ penā relaxādo. Agnus dei/patreꝫ
per obediētiā agnoscēs: q̇ tollis peccata mū di: ipsuꝫ pa-
tri recōciliādo: miserere nobis/gratiā sine qua regni ex-
teriores ꝓscribūtur largiēdo: Agnus dei/agnoscēs per-
ditū hominē: f̄m illud Joh. x. Agnosco oues meas: et co
gnoscūt me mee. Qui tollis peccata mūdi / a dānatione
perpetua redimēdo. Dona nobis pacē/ab oibus deside
ratā eternis bonis opulētā. ¶ M Instituit aūt Ser-
gius papa hāc orationē sicut ꝛ priorē: vt dū sacerdos ꝓ-
cedit ad immolandū ꝛ sumendū verū ꝛ naturale corpus
christi: vt ꝓficeamur nos huius immaculati agni carneꝫ
sumere in altaris sacramēto: qui se sponte pro nobis ob
tulit in crucis patibulo. Hinc ꝛ obsecramus vt nostri mi
sereatis in hoc sacramentali immolatione: qui prius mi-
sertus es nobis in personali tua in ara crucis oblatione
Et f̄m antiquā ecclesie obseruationē/ac primeuā institu
tionē/ter dicebatur miserere nobis: qđ et hodie dicitur
in ecclesia sancti Johannis in laudano/als lateranensi:
vt refert Albertus: ꝛ in capella pape: vt dicit Durādus
in rationali. ¶ Qđ et ter dicit f̄m Alber. vt auferatur a
nobis triplex malū: scꝫ perpetratū/qđ dolebamus com
missum: temptatum/qđ timebamus cōmittendum: ꝛ sub-
ordinatū ad meritū impediēdū. Vel f̄m alios / dr ter ꝓ-
pter triplicis peccati remotionē quam petimus: origina
lis/mortalis/venialis. Vel propter peccatum cogitatio
nis in mente: locutionis in ore: actionis in opere. Vel

ad designandū ꝙ ꝓpter tria venit ille agnus dei in mun
dū: scʒ vt nos liberaret ab onere culpe: vt nos quietaret
a miseria pene: vt nobis remoueret rōpheā a ianua vite.
¶ Postmodū ṁ irruētib⁹ variis ꝑsecutionib⁹/ ⁊ errori-
bus pestiferis in ecclīa inualescētib⁹/ ceperūt multe ec-
clesie particulares sine statuto ecclīe generalis aut sum
mi pontificis petere in vltimo agnus dei/ dona nobis pa
cē: vt sedatis nimiis tribulationib⁹/ pacifica ⁊ fideli gu-
bernatione fruerent̄. Et ita adhuc đr bis miserere nobis
ꝓpter duplex malū: culpe scʒ ⁊ pene: quo nō nisi ꝑ mise-
ricordiā agni dei liberamur. Vn̄ psalmista: Misericor-
dia tua ꝓueniet me. a pctō preseruando ne incidam⁹. Et
misericordia tua subsequet̄ me. a pena post cōmissum li-
berādo. ¶ N In missa pro defunctis non đr miserere
nobis: nec dona nobis pacē: cui⁹ rationē quidā assignāt
q: defuncti exierūt statuʒ meriti: eapropter neqꝫ possunt
mereri: neqꝫ demereri: neqꝫ per ꝓpriū meritū tunc elici-
tū a penis liberari. Neqꝫ optat̄ eis pax: q: de pace eterna
adipiscēda sunt securi: neqꝫ ab exteriorib⁹ mūdi ꝑsecutio
nib⁹ possunt turbari. Verū cū in missa sacrificiū offertur
ꝓ viuis ⁊ defunctis: ⁊ misericordia dei necessaria est de-
functis in purgatorio: etsi nō ad remissionē culpe: tm̄ ad
remissionē pene: licʒ illā per ꝓprium meritū assequi non
possunt: ideo nō videt̄ quinetiā ad eos apte referri pos-
sit miserere nobis/ ⁊ dona nobis pacē. Ideo Alexander
aliā assignat rationē: illā scilʒ q: in missa ꝓ defunctis spe
cialiter celebrat̄/ vt defunctis requies impetret̄: ideo đr
dona eis requiē: q: eis fruct⁹ misse specialiter applicatur
pro requie a penis impetrāda. ¶ Additur autē cōiter in
ecclesiis ad tertiū agnus/ sempiternā: ⁊ nō in primis duo
bus: ad designādū ꝙ eis requiē impetramus triplicis af
flictionis: scilʒ a pena ardoris: a corporalib⁹ tenebris: ab
afflictione expectatiōis ac dilationis ꝑpetue btitudinis:
afflictio aūt pene ardoris similiter ⁊ tenebrarū est tēpora-
lis: btitudo cuius expectatio sperata est animi afflictiua
est eterna: ⁊ iō in tertio agn⁹ additur sempiternā. ¶ Vel
etiā iō ter đr requiesc: q: optat̄ aīab⁹ triplex reqes. Una
ab afflictiōe pene: alia btificatiōis aīe: tertia glificatiōis
vtriusqꝫ. Et q: tertia sequit̄ pmā ⁊ scđam: tertiā vo nulla
alia sequit̄: iō in tertio addit̄ eternā. Prie due reqes si cū
ꝑcisione itelligunt̄ vt excludāt tertiā sunt tēporales: ter
tia sola eterna. ¶ Alie ecclīe attēdētes/ ꝙ de nulla trium
requierū cōtingit regredi ad inquietudinē: ⁊ ꝑ h̄ omnes
eterne: licʒ nō cū precisiōe ad ꝗdlibet agnus addūt eter-
nā. quasi diceret: Dona eis requiē eternā ab afflictiōe: vt
cesset eternaliter ois afflictio ardoris tenebrarum ⁊ dila
tiōis. Iterū dona eis requiē eternā/ ab omni miseria aīe
per collationē btitudinis. Iterū da eis requiē sempiter-
nā ꝑ collationē glīe ꝑpetue tollētis miseriā vtriusqꝫ: car
nis ⁊ aīe. Et hūc modū tenet ecclīa moguntinē. ¶ Sigri
tur q̄re magis đr agn⁹ dei/ ꝙ̄ iesu christe: vel aliꝗ alio mo
do. Rn̄det Alexāder/ ꝙ h̄ fit cōuenienter: tū ꝓpter vitatē
repn̄tationē q̄ in lege figurabat̄ in imolatione agni ty
pici. Tū ꝓpter vitatis ꝓnunciationē q̄ facta est ꝓphetī-
ce. Esa. xvi. Emitte agnū dn̄atorē de petra deserti ad mō-
tē filie sion. Tū ꝓpter veri agni ostēsionē digito ꝓcurso
ris dicētis: Ecce agn⁹ dei: ecce q̄ tollit pctā mundi. Quia
em̄ in h̄ sacro repn̄tat̄ imolatio veri agni: q̄ fuit ꝑ agnū
in lege figurata: sub noīe agni a ꝓphetis ꝓnūciata: sub
agni vocabulo a Iohāne demōstrata: cōuenienter ad hoꝝ
rememorationē ⁊ fidei testificationē dirigit̄ oro ad chri-
stū sub noīe agni: sub quo eū tripliciter nouimus figu
raliter/ ꝓphetice/ ⁊ manifeste exp̄ssum ac demonstratū.

Exo. xii.

Domine iesu christe qui di-

xisti apl̄is tuis: Pacē meā do vobis: pacē meā relinquo
vobis: ne respicias peccata mea: sed fidem ecclesie tue.
Eamqꝫ ſm voluntatem tuam pacificare ⁊ coadunare di
gneris. Qui viuis et regnas cum patre in vnitate spiri-
tussancti deus: Per omnia secula seculorum. Amen.

¶ D Hec est particula tertia in q̄ postq̄ sacerdos cū
populo: vt pacis optatio effectum sortiatur: orauit sup-
pliciter: nunc orationē ipsam pro pace factaʒ/ magis spe
cificat ⁊ explanat particulariter. Specificat em̄ effectus
⁊ finē propter quem pro pace orauit suppliciter. In qua
oratione beniuolētiā primo captat eius qui oratur: ex eo
ꝙ ipse est qui pacē suis tribuit. Secūdo ibi: Ne respicias
impedimentū exauditionis remouet. Tertio ibi: Eamqꝫ
ſm. petitionē suam fundit. ¶ Quoad primū dicitur: Do-
mine iesu christe/ saluator benignissime. Qui dixisti/ ex h̄
mundo per passionē migraturus: apostolis tuis/ a te vo
catis ad fidei cognitionē: a te missis ad fidei predicatio-
nem: pro te passis ad fidei corroborationē: Pacem meā
do vobis: pacem meā verā ⁊ saluificā: ne essent de illis q̄
loquuntur pacē cū proximo suo: mala autē in cordib⁹ eo
rum. Pacē relinquo vobis: vt in pace firmiter permane
rent: ne mūdi pressi miseriis territi declinarēt: aut illecti
blandiciis vt incrassati recalcitrarēt. Vel ſm Aug. super
Iohannē: Qui dixisti apostolis tuis: Pacem meā relin-
quo vobis/ ad patrem iturus: pacem meaʒ do vobis/ in
fine venturus. Pacē meā relinquo vobis in hoc seculo:
pacē meā do vobis in futuro seculo: pacē meā relinquo
vobis in qua manētes hostē potestis deuincere. Pacem
meā do vobis: vt perpetuo possitis sine hoste regnare:
Pacem meā relinquo vobis vt inuicē diligatis: Pacem
meā do vobis: vt nunq̄ dissentire possitis. ¶ Deinde im
pedimēta remouet: scʒ peccata ꝓpria/ dicens: Ne respici
as peccata mea. scʒ personalia: quibus offendi tuā altissi
mā maiestatē: quo indignus sum ad pacē ecclesie impe-
trandam: ad corpus tuū sacratissimū deo patri offerēdū
⁊ ad peccatores eidem recōciliandū. Sed fidem ecclesie
tue/ benignus respice: in qua eā tibi in spōsam (ꝓpheta
Ozea teste) desponsasti. Ozee. ii. In qua eā lauacro aq̄
in verbo vite: vt apostolus ait ad Ephesios. v. sanctifica
sti. In qua eam ne deficeret (vt Lucas ait. c. xxii) confir
masti: Ecclesie tue sponse tibi grate: sponse sine macula
⁊ crimine: sponse ſm sui partem vnā te amplexātē in pa-
tria beatifice. ¶ Sequitur petitio: Eamqꝫ ſm sui alterā
partē adhuc in valle lachrymarūʒ peregrinantē: varias
persecutiones ab infidelibus et hereticis sustinentē: in
tuo tamen semper auxilio respirantē. Pacificare/ ab infi
delibus perfidis. ⁊ coadunare/ in fidei et charitatis vin
culis. digneris/ tu domine iesu christe ſm tuam volunta
tem piissimā: ex qua in ipsa dignatus es carnem fragileʒ
assumere ſm tuam volūtatē amorosissimā: ex qua digna
tus es pro ipsa mortē tolerare ſm voluntatē tuā magni-
ficentissimā: qua dignatus es teipsum in cibum sub hac
sacramentali specie cōdonare: per eumqꝫ tanq̄ per viati
cum vt te in celum ascendentem sequi valeat roborare.
Addunt aliqui: Custodire a maculis et vitiis. Regere/
in prosperis et aduersis: sed ordo romanus non habet.
Quatenus in bonis pacificata: ⁊ in malis custodita: in
charitate coadunata: intus forisqꝫ a te recta/ tanti cōmu
nione edulii habeatur digna. Qui viuis potenter: et re-
gnas sapienter/ Cum patre tibi cōsubstantiali et coeter-
no/ In vnitate spiritussancti/ qui nexus est amorosus/
Deus: in essentia vnus: in personis trinus. Per omnia
secula seculorum eternaliter: Amen/ id est fiat. ¶ Et no
tandum ꝙ hec oratio non dicitur/ cum legitur officium
pro defunctis: Quia illi leges mundi transierunt: et re-
quiescunt cum signo fidei: et dormiunt in somno pacis.
Unde nec possunt ab infidelibus infestari: nec peccatis
amplius irritari: nec extolli in prosperis: nec frangi in
aduersis: quēadmodum nos qui adhuc mundi legibus
gubernamur. Ideoqꝫ non illi egent custodia et regimi-
ne: sed nec exteriori pace ab aduersarioꝝ impugnatiōe:
que in oratione presenti attētius postulam⁹. ¶ P Et
nota ꝙ sub hac oratiōe sacerdos osculatur altare vel ca
licē/ vel corpus dn̄i: vt dicit Albertus. Vel ſm ritū qua-
rundam ecclesiarū/ primo osculatur altare: secundo li-

bam: ꝛ tertio diaconum siue ministrum: aut loco tertij osculi imaginem vel tabulam sibi per ministrum porrectam. Ad cuius mysterij intellectum premitto, ꝙ in scriptura inuenitur sextuplex osculum: scꝫ

Osculum
- Unionis.
- Amoris.
- Reuerentie et honoris.
- Reconciliationis ꝛ pacis.
- Impie proditionis.
- Lasciuie ꝛ procacitatis.

¶ De primo dr Cant. j. Osculet me osculo oris sui. Ubi ad litterā loquit de vnione verbi cū natura humana. De scđo dr Gen. xxvij. Accede ad me ꝛ da mihi osculū fili mi: ait Isaac ad filiū suū iacob. De tertio scꝫ osculo reuerentie dr Luce. vij. Osculum mihi nō dedisti. Hec aūt ex quo intrauit, nō cessauit osculari pedes meos. De q̈rto osculo pacis. j. ad Thessal. vltimo. Salutate fratres omnes in osculo sancto. De quinto proditionis Matthei. xxvj. Quēcunqꝫ osculatus fuero: ipse est: tenete eum. dixit iudas dans signū turbis sue proditionis. De sexto lasciuie ꝛ pcacitatis dicit Prouerb. vij. de muliere vaga ꝛ iuuene vecordi: Apprehensum deosculatur iuuenē: ꝛ procaci vultu blanditur. Hic autē tantū de osculo vnionis, reconciliationis et pacis dicenda intelligantur. Hec nanqꝫ vnio pacis ꝛ charitatis esse debet mēbrorum ecclesie ad caput ꝛ adinuicē: Ideoqꝫ in principio nascentis ecclesie fideles se salutātes, sibi oscula impressere: qđ vsqꝫ hodie in quibusdā regionib⁹ approbat cōsuetudo. Hinc Paulus ait: Salutate vos in osculo sancto. vbi. s. ꝛ in vtraqꝫ epistola ad Corinth. vltimo. ¶ Q Est autē fm predicta pax triplex hominis: scꝫ ad deum: ad seipsum: ꝛ ad proximū. Pacem ad deū perdidimus, dum per peccatū longe a deo, ꝛ a regno celesti fuimus separati: vt Esaias loquitur: ac gehennali discordie ꝛ turbulentissime cōfusioni obnoxij tenebamur. Quā pacem dn̄s sua morte ꝛ sanguinis effusione restaurauit. ad Col. j. Cōplacuit per eū reconciliari omnia in ipso pacificās per sanguinē crucis eius siue que in terris: siue que in celis sunt. Qua christi mors, ꝛ passio in isto sacrificio representatur: ꝛ quantū ad fructū eius ꝛ effectuꝫ renouatur. Pacem ad seipsum vnusquisqꝫ amittit: dū repulsa gratia: ꝛ spiritu pacis per peccatū cōscientie sue simul perturbat. Quā gratiā et ꝑ gratiā pacē internā eucharistia: que in missa conficitur: digne sumpta restituit: q: ibi gratiaruꝫ autor: fons ꝛ originis plenitudo manducat: inde ꝛ nomē obtinuit, eucharistia. i. bona grā. Pacē ad proximū non habet quisquis ꝓximi bonis per inuidiā torquetur: aut iniuria leditur: nec illatā sibi iniuriā remittit: nec eius quam ipse irrogauit: veniā petit. Hec pax fidelibus restituit: dum fideles vnius panis ꝛ calicis participatione sibi in dn̄o vniunt. Uel si magis placet: pax illa hui⁹ sacramenti cōmunioni prerequirit: fm illud Matth. v. Si offers munus tuum ad altare: ꝛ ibi recordat⁹ fueris q: frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuū ante altare: ꝛ vade primo recōciliari fratri tuo: ꝛ tūc veniēs offeres munus tuū. Uerū etsi pax hec vel illa preexigit: tn̄ per sacramēti cōmunionē firmius stabilit. Un̄ de cōse. dist. ij. Hoc sacramentū dicit: Hoc est sacramentū pietatis. est signū vnitatis: vinculū charitatis. Qui vult viuere accedat et credat: ꝛ incorporet hūc cibū ꝛ potū. ¶ R Hāc itaqꝫ pacē cū sacerdos populo optauerat: dicens: Pax dn̄i sit semꝑ vobiscū. Interposito agnus dei, quo similiter hac pace pari a dn̄o deprecat, orās: miserere nobis peccata remittēdo: vt reparet pax interna. Iterū miserere nobis amissam charitatē restituēdo vt renouet pax eterna: Cōcludit: Dona nobis pacē: summā ꝛ principalē: q̄ est eterna. Et hec quasi expressius orādo subdit orationē: Dn̄e iesu christe qui dixisti ꝛc. In qua cōmemorās pacis autorem christū discipulis pacē dedisse: hācqꝫ ecclesie sue velut speciale signū sue familie ꝛ characterē reliquisse: suppliciter pro hac triplici pace deprecat expressius, verbo scꝫ ꝛ signo. Uerbo pro pace pectoris, cū dicit: Ne respicias peccata mea. Pro pace beatitudinis: q̄ est pax perfecta cū deo: cū subdit. Eāqꝫ fm voluntatē tuā pacificare. Pacis em̄ nomen seorsum positū pro principaliore pace (que est cū deo in beatitudine) cōgrue accipit. Pro pace temporis dum addit: Regere ꝛ coadunare digneris. Hec em̄ pax tēporis: quatenus bona est: ex diuino regimine ꝛ vnione corpoꝝ in christo rectore resultat. Signo dū osculum, pacis signuꝫ ter imprimit. Primo altari qđ christū significat: deinde libro qđ cōscientiam prenotat: fm illud Danielis. vij. Libri aperti sunt. Libri cōscientiarum: fm glo. ibidem. vij. Diacono vt similiter offerat populo: quo signo se ꝛ populū hanc pacē petere ꝛ desiderare manifestat. hoc ipsum populus per osculum approbat ꝛ prestatur. Osculādo enim exteriori signo manifestat se hanc triplicē pacem, ꝛ desiderare: ꝛ iam in ꝓposito habere: ꝛ vt roboret hoc pacis sacramēto toto corde cōcupiscere. Nā vnico osculo quo proximū, vel tabulam crucifixi imaginē cōtinentem de altari sumptā osculatur (osculatur imaginē dei) vel viuam vel in imagine pictā, pacē cū deo reformari: ꝛ velut renouata antiqua pactione in eum se cōsentire ostēdit. Cōscientie quoqꝫ sue pacē ꝑ ꝓpositi sancti renouationē seruare se significat. Neqꝫ eīn labia osculari possunt imaginē nisi sese primo osculetur. Cū proximo ꝙ: quē osculat: vel quo eandē imaginem osculat: cōcordiā per rancoris depositionē, passe iniurie remissionē, illate offense recōciliationē, ꝓfessione publica manifestat. Et qm̄ sacramentū illud nos sanctificādo vnit christo, nobis ꝛ ecclesie: ꝓpter qđ cōio dr. Ideo pro quadā preparatione cordis ad dignā eius tā sacramentalē, ꝙ spūalem participationē, osculū cōmunioni ꝑmittitur: quo prius nos deo nobis ꝛ proximo pacificari affectamus: fm ꝑdictū christi ꝑceptū: Si offers munus tuū ad alta. ꝛc. ¶ S Nec dubiū quin ad hui⁹ pacis cōsecutionē: quā hic cōmunio ꝑfecte tribuit devota osculatio: multū cōferat: ꝛ gratiā obtineat: sicut vniuersa alia que fm ecclesie ritū, ecclesie filij deuotione debita exequuntur. Et licet olim ꝛ hodie i plerisqꝫ locis, fideles sibi mutuo pacis osculū sibi a sacerdote per ministrū porrectuꝫ imprimāt: ne tn̄ sub specie boni, aliq̈d carnaliter diabolico afflatu subīret: honestiore cautela tabula christi imaginē aut sanctoꝝ reliquias cōtinēs, offert singulis osculāda. Un̄ manifestū est ꝙ q̈cunqꝫ hoc sanctū osculū spernit: se demōstrat esse separatū, alienūqꝫ tā ab ecclesia ꝙ a christo. ¶ Hoc tn̄ diligētius cauēdū: ne dū pacis signū ore ꝓferimus: a pace mētis lōge sit animus: ꝛ dum foris pacē simulamus: intus proditionis osculo dn̄m cū iuda tradamus. De quo beat⁹ Chrys. sup Mattheū: Osculū pacis porrigere tempore quo sacramenta celebrātur: in vsu ecclesie est: sed vereor ne plures ex vobis labijs tātum pacem faciant: cum tamen christus non ore: sed corde velit proximum salutari. De hoc pacis osculo mentio fit per Innocentium papam de cōsecratio. distin. ij. Pacem. vbi glosa reddit causam, cur in defunctorū officio, pacis osculum non datur: que supra tacta est. Similiter quare monachis nō datur: quia illi mundo mortui sunt: deo viuūt: vt dicitur. xvj. q. j. Placuit cōmuni. ¶ De hoc pacis osculo magister in rationali ait: Osculatur se populus recepto osculo a ministro sacerdotis: vt se cōiunctos esse profiteantur in vnitate fidei per christuꝫ in ara crucis immolatū: cuius immolationis memoria per sumptionem sacramenti: ad quam sacerdos accedit: celebratur. Aut vt gratuletur se gratiam per corporis christi immolationem: cuius memoria peragitur: maxime per mā ducationē hostie recepisse. ¶ Est ꝛ alia ratio hui⁹ osculationis. Pro quo aduertendū, ꝙ in primitiua ecclesia: cum adhuc magna erat fideliū deuotio, ꝓpter vicinitatē passionis christi: statuit Anaclet⁹ papa: vt singuli perfecta cōsecratiōe corpus christi mādicarēt: vt de cōsecra.

dist.j. Eps. ꝛ dist.ij. Peracta. Postꝙ vo tepescēte deuo-
tione/indictū fuit vt saltē singulis dieb⁹ dnicis cōicarēt.
Ad qđ Aug. hortatur vt in.c. quotidie. de cōse. dis.ij. Pro
cessu vo tēporis magis frigescēte charitate / sancitū est:
vt saltē ter in anno: in pascha: in pentecoste: ꝛ natali dñi
cōicarent: per papam Fabianū vt in ca. Et si nō frequen
tius. ea. dist. Extincto autē pene in fidelibus charitatis
feruore: in his nouissimis tēporib⁹ preceptū est in cōcilio
lateranensi/ꝙ ad minus semel in anno / quilibet fidelis
discretiōis annos habēs/scz in pascha cōmunicet: vt in
ca. Omnis. de peni. ꝛ remis. Porrexit igitur in primitiua
ecclesia sacerdos osculū pacis ministro ceteris impertiē
dū: vt ꝑ hoc significaret/ꝙ tunc cōicaturi oēm rancorē ꝛ
cordis amaritudinē cōtra quoscūqꝫ deberēt extinguere:
ꝛ se mutuo vinculo pacis vnire: qui mutuo ꝓponebant
christum pacis donatorē manducare. Hodie vo id in ca-
pella pape: ꝛ quibusdā ecclesijs osculum continuari cer
nitur: vt qui tunc sacramentū non participant sacramen
taliter: saltem in vna fide sacramenti se cōmunicare ostē-
dant spiritualiter. Tepiditati ergo nostre hoc inuentum
est remediū: vt ait Innocētius: vt omni die osculum da-
retur pacis pro mysterio vnitatis: Qđ cū sacerdos mini
stro porrigit populis offerendum/dicit: T

Pax tecum quaz osculo pacis signo repre
sento: sit qui a me osculū qua-
si pacis signū accipiat. Ad quā vocez respōdet minister:
Et cū spiritu tuo: sit pax christi vera. ¶ Sequentem ora
tionem quidam nō legunt: quidam vo eam legunt: ideo
eam exponere placuit. Dicit itaqꝫ rursus sacerdos:

Habete vinculuz pacis et
charitatis. Quia pax oritur ex vinculo charitatis: ꝛ acci-
pitur ab illo/ad Ephesios.iiij. Soliciti seruare vnitatez
spiritus in vinculo pacis.

Vt apti sitis Per pacem ꝛ
charitatem.

Sacrosanctis mysterijs
christi. Quia nemo his dignus esse potest: nisi per chari
tatem. vñ Cañ. v. Comedite amici ꝛ bibite: ꝛ inebriamini
charissimi. ¶ Rursus dicit ſm morem aliquorum:

Pax christi Qui hic sumitur ꝛ est autor pa
cis. ad Ephe.ij. Ipse est pax no
stra qui facit vtraqꝫ vnū/mediū inimicitie parietē soluēs
in carne sua: vt duos cōdat in semetipso populos: iudeo
rum scz ꝛ gētiliū/ambos recōcilians/ ꝛ faciens pacem.

Et ecclesie Sicut eius cui data est pax ꝑ chri
stum: qui veniens euangelizauit
pacem his qui longe/ꝛ his qui prope. Longe fuerūt gē
tiles idolatre. Prope iudei vnius dei cultores.

Abundet in cordibus ve
stris. Quia pax illa non temporis est tm̄: sed cordis. In
quo abundant/dum vsqꝫ ad inimicos se extendit: de faci
li quidem vsqꝫ ad amicū geritur. Sed vt ad inimicū pro-
fluat: necesse est vt in corde abundet. Ps. Fiat pax in vir
tute tua: ꝛ abundantia in turribus tuis. Vel abundet vt
vsqꝫ in finē in cordibus vestris perseueret: vt tunc veni-
at super vos pax super pacem: pax scz eternitatis sup pa
cem cordis. Vel abundet in cordibus vestris: vt vite in-
fluxum a spiritusancto recipere sint idonea. Sicut enim
spiritus humanus nō viuificat membra nisi fuerint vni-
ta: ita nec spiritussanctus viuificat ecclesie membra: nisi
in pace fuerint copulata: ſm beatum Aug. in de ciui. dei:
quem copule nexum/necesse est vt spiritussanctus ꝗ ne-
xus est patris ꝛ filij: retribuat. Ideo sequitur:

Per spiritūsanctū qui da-
tus est nobis. Unde apostolus ad Rom. v. Charitas dei
diffusa est in cordibus nostris/per spiritūsanctū qui da-
tus est nobis. vnde per columbā significatur: cuius est
osculum columbinum: que cum signo pacis ramo viren
tis oliue reuersa est ad arcam: hoc est ad ecclesiam.

¶ Lectio. lxxxij. A

Domine iesu christe
fili dei viui: qui ex volūtate patris/coope-
rante spiritusancto/per mortē tuā mundū
viuificasti: libera me per hoc sacrosanctum
corpus ꝛ sanguinē tuū ab oibus iniquitatib⁹ meis ꝛ vni-
uersis malis: ꝛ fac me tuis semꝑ obedire mandatis: et a
te nunqꝫ separari permittas. Qui cum deo patre in vni-
tate eiusdez spiritussancti viuis et regnas deus: Per ois
secula seculoꝝ. Amen. ¶ Hec est tertia pars principalis
participationis cōmunionis: in qua post aptationem sa-
cramēti ad suam participationē per sui diuisionē: postꝙ
cōmunicantiū vnionē per pacis triplicis impetrationē:
procedit sacerdos ad principalissime in sacro misse offi-
cio intentū: tremēdi videlz sacrificij sumptionē. Et quia
ipsa sumptio vita bonis est: mors malis: vt tactum est. s.
lec. vij. ꝛ viij. sacerdos in periculo grandi indigne sum-
ptionis se cōstitutū aduertens: nō immerito cōtremiscit
ne quod optimū est: ꝛ ad pariendū vite fructū institutū:
ex ꝓpria sui indispositione fiat sibi cibus ad mortē. Con
tremuit sanctissimus precursor dñi prius sanct⁹/ꝙ nat⁹/
tangere sanctū dei verticem. Cur nō cōtremisceret miser
peccator sumpturus eūdē suū ꝛ vniuersitatis iudicē/memo
ria tenēs aplice cōminatiōis tonitruū: Quicūqꝫ mandu
cauerit panē: ꝛ biberit calicē dñi indigne: re⁹ erit corpis
ꝛ sanguinis dñi: Qui em̄ mâducat ꝛ bibit indigne: iudi-
ciū sibi mâducat ꝛ bibit: nō dijudicās corp⁹ dñi. Et iuxta
eiusdē apli cōsiliuz: Probās semetipm: ꝛ nō inueniēs ex
se vñ tanto mysterio dign⁹ habeat: ad ipm deū pietatis ꝛ
misericordie fontē/se cōuertit: ꝛ ꝑter premissas oratiōes
generales/precib⁹ magis ꝓprie ad rem pertinentib⁹/sui
dignificationē a dño nititur impetrare: quatenus sibi et
ceteris pro quib⁹ sacrificat: ꝓficiat sacrosancta cōmunio
ad vitā: que ad salutez oim noscitur instituta. Premittit
igitur aliquas oratiōes cōmunioni: aliquas cōmunioni
interserit: aliquas cōmunioni subiūgit. Et ſm hoc pars
illa subdiuidit in tres partes. Scḋa/ibi: Corpus dñi no-
stri iesu christi. Tertia / ibi: Sanguis dñi nostri. Prima
pars diuidit in q̄tuor particulas ſm q̄tuor orōnes cō-
munioni ꝑmissas. In prima ꝓ sui iustificatione: vt digne
possit sumere: deuoti⁹ sumēdū implorat. In scḋa/ vt fru-
ctuosa fiat cōmunio exorat/ibi: Perceptio corpis et san-
guinis. In tertia/suā indignitatē recognoscēs simul ꝛ di
uinā omnipotētiā ꝓfunde se humiliat/ibi: Dñe non sum
dignus. In quarta sumpta fiducia ex spe diuini adiuto-
rij ad sumēdū augustissimū mysteriū (vt Dionysius lo-
quitur) se erigit: ipsumqꝫ sumēdo participat. ¶ Prima
oratio diuidit in partes q̄tuor. Primo satagit sacerdos
captare beniuolentiā christi per mortis et passionis sue
rememorationē. In scḋa petit a peccatis ꝛ vniuersis ma
lis liberationē/ibi: Libera me. In tertia petit sue volun
tatis plenā diuinis mādatis subiectionē/ibi: Et fac me.
In quarta petit sui cū christo perpetuā cōiunctionē/ibi:
Et a te nunqꝫ. Quibus addit solitā oratiōis cōclusionē/
ibi: Qui cū eodem. ¶ B Circa primū oculos cū intē
tione ad sacramentū dirigens/ad christū in specieb⁹ visi
bilibus vere ꝛ realiter presentē dicit. Dñe/dominator to
tius vniuersitatis: Jesu/saluator humani generis: Chri-
ste/vncte a patre plenitudine spūs pre cōsortib⁹ tuis: Fi
li dei viui/patris naturalis ꝛ cōsubstātialis / diuinā tibi
naturā eterna generatione cōicantis: Qui ex voluntate
patris/liberali ꝛ misericordissima: te ad nostrā redēptio
nem veniēte tēporis plenitudine mittentis: Cooperāte
spiritusancto/cuius sicut cum patre tecūqꝫ vna est essen
tia: ita ꝛ volūtas/atqꝫ operatio indiuisa. Quapropter ꝛ
tui sacratissimi corporis fabricatio in vtero virginali spe

1. cor. xj.

cialiter sibi appropriat: dicēte angelico paranympho ad virginē Luce. i. Spūssanct⁹ superueniet in te: ꝛ virt⁹ altissimi obūbrabit tibi. Et iterū ad sanctū Ioseph spōsum ei⁹: (Mat. i.) Qđ in ea natuꝫ est: de spiritusancto est. Per mortē/ quā patiēdo factus es obediēs patri vsq₃ ad mortē: mortē autem crucis probrosam et amaram. Phil. ij. Tuam/ in tua potestate positā. Solus q̄ppe potestatē habes ponendi animā tuā ꝛ resumēdi eā/ te dicēte: Nemo tollet a me animā meā: sed ego pono eā a meipso: ꝛ iterū sumā eū. Tu (Ioh. x.) (Ioh. iij.) (Io. xvij.) (i. Io. iij.) em̄ solus vite ꝛ mortis habes dominiū. Nā oīa dedit in manu tua pater. Deditq₃ potestatē omnis carnis tibi: vt des eis vitā eternā. Nā ꝛ nos serui tui/ tuo dono aīas nostras possum⁹ pro fratrib⁹ ponere. Nequaq̄ tñ nostre est facultatis eā iterū sumere. Mundū viuificasti/ spūaliter. Nā tu panis verus es (Ioh. vi.) qui descēdisti et dares vitā mūdo. Totus em̄ mūdus extra dei amicitiā positus ꝓpter peccatū primi nostri parētis vitā perdidit. Janua vite/ celoꝝ regno obserato/ ac decreti mortis chirographo obsignato: ita vt filio ade nullus pateret ingressus. Sed per mortē suam chirographū illud decreti qđ erat (Col. ij.) aduersum nos/ deleuit. Illudq₃ de medio tulit affigēs illud cruci: cōuiuificauit nos sibi: donans nobis oīa delicta. Mortē nāq₃ suā tota trinitas in satisfactionē pro oībus nostris delictis acceptauit: quā sic ex voluntate patris/ cooperāte spūsancto/ sustinuit. Sustinuit inquā voluntate patris/ ꝛ spūssancti/ atq₃ sua: q2 tota trinitas eū in mortē tradidit: eāq₃ ꝑ viuificatione totius mūdi acceptauit. Pater em̄ eū in carnē misit: filius se obtulit: spiritussanct⁹ q̄ amor est: oblationē cōcremādo acceptissimā (Heb. ix.) reddidit. Hic apl's: Christ⁹ per spiritūsanctū seipm obtulit deo patri hostiā immaculatā. Dicit aūt pater ipsuꝫ misisse ꝓpter autoritatē principij: a quo cetere ꝑsone originant. Filius dr̄ se obtulisse fm̄ assumptā humanitateꝫ: q̄ sibi soli in vnitatē ꝑsone est copulata. Spūssanctus dicit mortē illā acceptasse: ꝓpter benignitatē que sibi sicut cetera ad volūtatē pertinētia appropriant: q̄uis ꝛ hoc cōmune sit trinitati: sicut ꝛ ipsa volūtas: q̄ est principiū omniū operationū cōtingēter a deo ꝓcedentiū. ¶ C Sequitur: Libera me. Captata beniuolentia/ sequit petitio qua primo petit liberationē a malo/ dicēs: Libera me/ h sacrificiū offerētē: ꝛ oēs alios fideles ꝑ quib⁹ offert: vt (Io. viij.) oēs liberi efficiamur. Si em̄ tu fili/ nos liberaueris: vere liberi erimus. Per h sacrosanctū corpus ꝛ sanguineꝫ tuū: Sacrosanctū/ pre oībus sanctū: q2 per summū artificē spiritūsanctū sacratissime in virgine fabricatū: ac sacratissime ῾vbo dei copulatū: ꝛ tandē sacratissime in h sacramēto nobis donatū: ꝛ nūc a me indigno (tua sola pietate ꝛ misericordia ad sacerdotij gradū assumpto) sumendum. Ab oībus iniquitatib⁹ meis/ hoc est pctis: q̄ animā ad summe trinitatis imaginē factā/ maculāt ꝛ deturpāt. Et vniuersis malis/ corporis ꝛ aie presentib⁹ ꝛ futuris. Deinde petēs cōferri bona/ subdit: Et fac me/ meosq₃ ꝑ quib⁹ offero: tuis semꝑ obedire mādatis. In quo cōsistit (Mat. xix.) tota vie perfectio: ꝛ patrie beatitudo. Hic ait: Si vis ad vitā ingredi: serua mādata. In voluntatū q̄₃ vnione beatoꝝ cū deo tota cōsistit fruitio: que est essentialis beatitudo. Dicit aūt semꝑ obedire: hoc est/ nullo tēpore trāsgredi. Sunt em̄ mādata que semꝑ obligāt: ꝛ ꝓsemꝑ vt negatiua. Sunt mādata q̄ semꝑ quidē: nō aūt ꝓsemꝑ obligant ad faciendū qđ precipit: pro semꝑ autē obligāt ad nō transgrediēdū: qualia sunt ꝓcepta affirmatiua. Iterū (Iaco. ij.) semꝑ obedire. i. vniuersaliter oībus mādatis: ne in vno offendēs oīm reus efficiar: vt docet Iacob⁹. Demū orando petit in bono ꝑseuerantiā: q2 qui ꝑseuerauerit vsq₃ in (Mat. xxiiij.) finē: hic saluus erit. Vñ addit: Et a te nunq̄ separari permittas: neq₃ in hoc seculo ꝑ peccatū/ qđ separat a te deo (Mat. xxv.) neq₃ in futuro ꝑ horrendā reproboꝝ sententiā: Discedite a me maledicti in ignē eternū. Concludens adiungit: Qui ꝑ diuinā essentiā tuā: Cū eodē deo patre: a quo oīs paternitas in celo ꝛ in terra noiatur. In vnitate/ substātiali: Eiusdē spiritussancti/ charitatis nexus: Viuis/ vitā habēs in teipso: Et regnas/ in terris ꝛ in celo/ deus/ verus naturalis vnus ꝛ indiuisus. Per omnia secula seculoꝛuꝫ/ sine fine: Amē: vere ꝛ indescriptibiliter. ¶ D Circa primā partē huius orationis/ incidit dubiū. Utrū christus ex volūtate patris mundū viuificās ꝑ mortē suā sua potestate aīam suā posuit: an sua permissione mortē vulnerū violentia a iudeis inflictoꝝ illatā sustinuit. ¶ Ad h ꝓbabiliter dici pōt: q̄ christ⁹ in cruce sua potestate aīam posuit: preueniēdo mortē quā durissimi vulnerū cruciatus intulissent: vt sic euidētissime cōstaret/ nō nisi ꝓpria volūtate nos sua morte redemisse. Potest autē illud signis ostendi ꝛ scriptis. Signis: Nā ob hoc pilatus dum peteret dare corpus sepeliendū: mirabat si iam mortu⁹ esset: quasi illate pene licet letales fuerāt: nō tñ vitam in tam breui tēpore extorsissent. Sicut nec in latronib⁹ cuꝫ dño crucifixis: quoꝝ crura q2 dño mortuo/ vixerant: fra- (Ioh. xix.) cta sunt: vt eoꝝ mors accelerarer. Aliud signū: q2 cū clamore valido expirauit: qđ nō est hois morte naturali vi illata morientis: sed ei⁹ tm̄ qui ꝓpria potestate ꝛ volūtate aīam suā ponit. Hinc cēturio vidēs q2 sic clamās expirasset: ait: Uere hic hō filius dei erat. vbi glo. Ostēdit quare centurio miraf: q2 vidit eū sic expirasse. i. spm̄ emisisse: (Mat. xxvij.) (Marci xv.) nullus em̄ habet potestatē emittēdi spiritū/ nisi cōditor animarū. Et alia glo. Hiero. Infirmata etem̄ carne/ morꝭ virtus diuina inualuit: que dicit: Aperite mihi portas iusticie. Nos autē cū nulla aut īma voce morimur/ q̄ de terra sumus. Ille em̄ cū exaltata voce expirauit: qui de celo descēdit. Ex quib⁹ satis patet: q̄ nō violētia coact⁹: sed potestate functus mortē aduocauit. Patet idē autoritate scripture supra allegata: Nemo tollet aiam meā a me (Ioh. x.) sed ego ponā eā a meipso. Ad idē multe scripture cōcordant: vt illud: Oblat⁹ est/ q2 voluit: sed quecūq₃ voluit/ (Esa. liij.) fecit. Itē: Tradidit semetipsum ꝑ nobis. Et similia multa. (Ephe. v.) Oblatio autē/ ꝛ traditio facta est in effectu: dū aiam suā obtulit patri sacrificiū vespertinū. Hinc ꝓpheta: Uolūtarie sacrificabo tibi. Preterea volēs suspendit redundantiā beatitudinis portionis supioris/ ne redūdaret in corpus: quā nisi suspēdisset: corpus q2 gloriosuꝫ fuisset: nec mori nec ledi potuisset. Christ⁹ em̄ ab instāti sue cōceptionis fm̄ aie portionē supioreꝫ/ ꝑfecte beat⁹ fuit clare vidēdo diuinā essentiā/ eaq₃ ꝑfecte fruēdo. Vñ nisi ꝑ miraculū suspēsa fuisset beatitudo in pte supiori mentis: redūdasset in vires inferiores vsq₃ in corpus: ipm dotibus glorie ꝑficiēdo: claritate scꝫ impassibilitate/ agilitate/ et subtilitate. Et ita penitus pati nō potuisset: siue dotes illas deus imediate in corpe beati efficeret: siue ex ipa btitudine naturaliter redundarēt. Saltē fm legē statutā/ nō potest aia in corpore esse beata: ꝛ corpus nō esse gloriosum. Miraculū ergo suspēsionis glorie corpis in potestate fuit christi: qđ exhibēdo corpus suū reddidit passibile ꝛ mortale. Ipse ergo mortē aduocauit: q̄ miraculose gloriā/ mortē penitus excludētē/ suspēdit. Sed nūc est dubiū: Quō iudei eū occiderunt. Rñdet q̄ iudei primo volūtate eū crucifixerūt: etiā verbis et factis nihil omittentes per se ꝛ milites quantū in eis fuit: vt christus moreretur. Scđo/ vulnera ꝛ penas intulerunt ꝛ sanguineꝫ fuderunt: quibus stante miraculo suspēsionis glorie/ tādem mortu⁹ in cruce fuisset. Preuētio aūt qua dñs preuenit mortē: vt volūtarie seipsum ꝑ nobis offerret: non excusat iudeos ab homicidio quod fecerunt maliciose: vnde dñs: si nō preuenisset: moreretur. Sequitur:

Perceptio corporis tui

domine iesu christe: qđ indignus sumere propono: non mihi proueniat in iudicium et condemnationē: sed pro tua pietate profit mihi ad tutamentum mentis et corporis: et ad medelam percipiendam. Qui viuis et regnas deus: per omnia secula seculorum. Amen. (Aliȷ̄ hn̄t ꝑsumo.)

¶ E Postq̄ in priori oratione sacerdos orauit ꝑ sua

iustificatione: vt digne possit tanto mysterio participare
in illa orone petit ꝓ salute cõsequẽda ex sacramẽti perce
ptione: vñ dicit: Perceptio corpis tui dñe iesu chriſte/ qḋ
indignus/ ꝓpter plurima cõmissa pctã: ꝓpter q̄ deuotio
nis ac feruoris neglecta exercitia. Sumere ꝓpono aliter
presumo. Nõ vtiq̄ cõfidens in mea iusticia: sed de tua be
nignitate ac misericordia multa: qua linũ fumigãs nõ ex
tinguis: nec quassatũ calamũ cõfringis. Nõ mihi ꝓueni
at in iudiciũ ⁊ cõdemnationẽ: quas apl's cõminat oibus
indigne accedẽtibꝰ: corpus dñi nõ dijudicãtibꝰ: discretio
nis iudicio hunc cibũ ab alijs materialibꝰ ⁊ corporalibꝰ
cibis nõ discernẽtibꝰ/ per diligentẽ ⁊ preuiã suipsius ꝓ
bationẽ: ne mortui cibũ sumant vite. De qua dispositiõe
tam de necessario/ q̄ de cõgruo prerequisita: superius di
ctum est lectionibꝰ. vi. vij. viij. ⁊ .ix. ideo hic rescinditur.
Sed pro tua pietate ineffabili/ qua me sola tua bonitate
nullis meis meritis ad hũc gradum vocasti: ⁊ hactenus
sustinuisti: ⁊ misericorditer ad penitẽtiã expectasti. Pro
sit mihi ad tutamentũ mẽtis ⁊ corporis/ Hec sumptio tui
corporis ⁊ sanguinis: vt scꝫ preseruet in futurũ: ne men
te peccato cõsentiã. Aut per viã corporis ⁊ sensuũ mortẽ
anime intromittã: qua a te separatꝰ vtriusq̄ mortem/ ani
me ⁊ corporis tue offensionis demerito/ mortẽ peccatoꝝ
incidã pessimã ⁊ eternã. Sit mihi ad tutamentũ mentis/
ne tuã presentiã gratiosam: quã sumere festino: vnq̄ pec
catoꝝ sordibꝰ repellã: ⁊ corpis mẽbra tibi ꝯsecrata arma
peccati efficiam. Sed mente dulcedinẽ tuã degustãs: in
te semꝑ delecter: ⁊ corpore tibi famuliãs/ nulla lassitudi
ne fatiger. Et ad medelã corpis ⁊ aie ꝑcipiendã/ qḋ pre
stare velis o iesu chriſte. Qui viuis ⁊ regnas ⁊c. Sequit
oratio tertia sumptioni premittenda.

Domine nõ sum dignus

vt intres sub tectũ meũ: sed tm̃ dic vbo ⁊ sanabit aia mea.
¶ F In precedẽti oratione petiuit sacerdos/ vt man
ducatio dignissimi sacramẽti sibi nõ prouenlat ad iudiciũ
⁊ cõdemnationẽ: sed magis ad mentis corporisq̄ salutẽ:
Hic sciens summã sumẽdi dignitatẽ eius: scꝫ qui in altis
habitat: ⁊ tm̃ nõ alta: sed humilia respicit: ad quẽ nõ nisi
[Esa. lxvi] humilitate peruenit: ipso dicẽte per ꝓphetã: Super quẽ
requiescit spũs meus: nisi suꝑ humile ⁊ quietũ/ ⁊ tremẽ
[Jaco. iiij] tẽ sermones meos. Nimirũ supbis resistit: humilibꝰ autẽ
dat gratiã. Sequens quoq̄ consiliũ principis aplorum.
[j. Pet. v.] Humiliamini (inquit) sub potẽti manu dei: vt vos exal
tet in tẽpore visitationis. Et ad tam dignã sumptionem
exaltari mereat: seipsum humiliat: ⁊ omnipotẽti manui
vt saluet se subijciẽs/ orat: Dñe nõ sum dignus ⁊c. Ver
bũ hoc sumptũ est ex euãgelistis mattheo ⁊ luca referẽ
tibꝰ factũ centurionis hois gẽtilis: qui cũ magnus esset
seculari potẽtia/ vtputa romanoꝝ officialis ad custodiã
galilee in capharnaũ delegatꝰ: qui volẽs puero suo cor
poris sanitatẽ impetrare a dño: cuiꝰ miracula audierat:
ac per hoc potentiã crediderat: se humiliauit: ⁊ indignũ
dñi corporali ꝑsentia iudicauit. Vñ nũcijs suis ꝓ eo do
minũ interpellãtibꝰ: vt seruũ suũ sanare dignaret/ cum
dñs rñdisset: Ego veniã ⁊ curabo eũ. Statim ipso iter ar
ripiẽti/ ⁊ domui sue appropinquãti ꝑ amicos suos remã
dauit: vt Luc. c. vij. scribit: Dñe noli vexari. Nõ eñ sum di
gnus vt sub tectũ meũ intres: ꝓpter qḋ ⁊ meipsum non
sum dignũ arbitratꝰ vt venirẽ ad te: sed dic verbũ/ ⁊ sana
bit puer meus: Nã ⁊ ego sum hõ sub ꝑtãte ⁊c. Hinc sum
ptũ est vbũ illud: vt sacerdos christũ inuitaturus ⁊ sum
pturus ad sanãdũ animã suã: suam indignitatẽ recogno
scẽs: dicat magna fide pariter ⁊ humilitate: Dñe nõ sum
dignus vt intres sub tectũ meũ. Nõ sum dignus vt sumã
te in interiora mea/ multis peccatoꝝ sordibꝰ abominabi
liũ. Dicat voce: ⁊ humilia de se sentiat corde. Est eñ q̄ ne
[Eccli. xix] quiter se humiliat: ⁊ interiora eiꝰ plena sunt dolo. Tales
non exaltat dñs: q: humilẽ spiritu saluũ faciet: ⁊ oculos
suꝑboꝝ humiliabit. Ideo vt digne sumere dñm mereat

in hoc sacramẽtali cõuiuio: recũbat mente in nouissimo
loco: se oibus inferiorẽ recognoscẽs: ⁊ tãto cõuiuio indi
gnũ: vt tandẽ audire mereat: Amice/ ascẽde superius: et
tũc obtineat gloriã corã simul discũbentibꝰ. ¶ G Nec
difficile erit in veritate se indignũ recognoscere tanti mi
nisterij (al's mysterij) participatiõis: si maiores se/ diligẽ
ter cõsideret seipsos valde humiliãtes. Cõsideret inquã
iohannẽ baptistã: cuiꝰ supra habita est memoria: q ab an
gelo prenũciatus ĩ vtero sanctificatꝰ est: a pueritia extra
tumultũ hoim in heremo cõuersatꝰ: a christo suꝑ cũctos
mulierũ natos cõmendatus: nihilominus timuit bapti
zare dñm/ dicens: Ego a te debeo baptizari. Vñ de ipso
ait ecclesia: Baptista cõtremuit: ⁊ nõ audet tangere san
ctũ dei verticẽ: sed clamat cũ tremore/ dicẽs: Sanctifica
me saluator. Attẽdat mariã magdalenã: que tanto feruo
re christũ diligebat: vt nõ erubesceret inter epulas cõui
uantiũ lachrymosam se ingerere: pedes dñi lachrymis ir
rigare: ac capillis tergere: ꝓpter qḋ a dño audire meruit:
Dimissa sunt sibi peccata multa: qm̃ dilexit multum. ⁊
iterũ. Remittunt tibi peccata. Nec tm̃ post christi resurre
ctionẽ pedes ipsiꝰ tangere ꝑmissa est. Quid igit magnũ
si sacerdos q̄ testimoniũ de diligẽdo deũ nõ habuit: q̄ nõ
sibi remissa pctã a deo audiuit: q̄ ad fundẽdũ lachrymas
est aridus: in diligẽdo tepidus. in obsequio tardus: non
modo tacturus pedes dñi: sed totũ eiꝰ corpus comestu
rus: dicat cũ vilitatis sue recognitiõe: Dñe nõ sum dignꝰ
vt intres sub tectũ meũ. Ecce petrus: cui dñs totius gre
gis sui curã cõmittere dignatꝰ est: ad pisciũ capturã stu
puit: ⁊ indignũ se dñi presentia exclamauit/ dicens: Exi a
me dñe: q: hõ pctõr sum. Beatus q̄ marcus euãgelista:
qui pre ceteris christi resurrectionẽ ⁊ regnum spiritusan
cto inspirãte descripsit: se tm̃ indignũ tãto mysterio (al's
ministerio) sentiẽs/ pollicẽ abscidit: vt reprobꝰ sacerdo
tio haberet: timens tractare corpus dñi in altaris sacra
mẽto. Merito igitur sacerdos iohãne baptista impurior
magdalena amãdo tepidior: petro aplo dignitate inferi
or: euãgelista marco indoctior: dñicũ corpus sumpturꝰ/
dicat corde ⁊ ore: Dñe nõ sum dignus vt intres sub tectũ
meũ. Non (inquam) sum dignus ex mea iusticia: ex mea
preparatione: ex mea operatione: sciens a te dictũ: Cum [Lu. xvij.]
feceritis omnia que precepta sunt vobis/ dicite: quia inu
tiles serui sumus. Qḋ facere debuimus: fecimus. Et qui
nec feci q̄ facere debui: sed in multis tua sanctissima pre
cepta trãsgrediẽs violaui: quõ dignus esse potero: vt tu
dñe creator totiꝰ mundialis machine/ intres sub tectum
meũ: domũ cõsciẽtie mee: pctis obscurãtibꝰ tenebrosũ ⁊
virtutũ carẽtia ruinosũ: vbi tue mãsionis nõ est locus.
Nõ eñ delectaris habitare in tabernaculis pctõꝝ: sed in
tuis dilectoribꝰ/ patris bñplacita semꝑ operãtibus/ ver
bisq̄ tuis obediẽtibꝰ: talibꝰ eñ tui patrisq̄ aduentũ pol
liceri dignatꝰ es: ⁊ apud eos facere mãsionẽ. Itẽ: Qui te [Apocal. iij.]
pulsantẽ audiũt: tibi cordis sui portas aperiunt: ad hos
intrare/ ac cũ eis cenare ꝓmisisti. Sed q: heu talis non
sum: vere indignꝰ sum vt intres sub tectũ meũ. Sed quia
pctõres nõ spernis: cũ his eñ cũ in terra ambulares: vt
sanares: mãducasti. Nec ad te cõfugiẽtes repellis: sed et [Mat. xix.]
paruulos sinere ad te accedere ꝑcepisti: Me pctõrẽ: me
paruulũ: quia indignũ/ ne a facie tua ꝓijcias: sed tm̃ dic
vbo/ qui verbũ es patris coeternũ. Dic vbo virtutis tue:
quo dixisti paralytico: Surge ⁊ ambula: ⁊ cõtinuo surre
xit sanus ⁊ ambulauit. Ita dic vbo: ⁊ sanabit aia mea/ a
morbis spũalibꝰ vitioꝝ. Tuũ nãq̄ dicere/ facere est: dicẽ
te scriptura: Dixit/ ⁊ facta sunt oia. Sana me dñe (orauit [Hieremi. xvij.]
ꝓpheta) ⁊ sanabor. Sed dic verbo/ ⁊ sanabit aia mea ꝑ
te cibũ salutiferũ: q: cibꝰ es spũs/ nõ carnis: cibus mẽtis
nõ ventris. ¶ H Sed forte dicis: Nũquid suꝑ se exag
gerat iudiciũ: quo ꝓfitens se indignũ/ nihilominus acce
dit ad corpus dñi sumendũ: cũ apl's terribiliter clamet:
Qui mãducat panẽ hũc/ ⁊ calicẽ bibit indigne: iudicium
sibi mãducat. Aut ergo falso ꝓfitetur se indignum: ⁊ ita
professione

pfessione falsitatis vere indign⁹ reddit. Aut vere dicis: et
credit se indignū: ꝛ sic indigne manducat: perplexus ꝗ est
mãducãdo/cauadere nō potes iudiciū dñi. Sȝ absit vt cib⁹:
q̄ dat vitã eternã mūdo: in oēm euētū mortē afferat accessu
ro. Ad hui⁹ igit̄ replice solutionē/rememorãda sunt supra
lec. vij. et. viij. exarata. Refert em̄ nec idē est/eē idignū hac
refectiōe: ꝛ indigne eã sumere. Silr̄ iter refert eē indignū in
ocl'is suis: ꝛ eē indignū i oculis dei nos diligētis. De pmo
simplr̄ indign⁹ est: q̄ gr̄a dei caret: Nã q̄ gr̄a caret/ inimic⁹
dei est: mortu⁹ est: sȝ inimic⁹ nō est dign⁹ pane filiorū: ipo
dicente: Nō est bonū sumere panē filiorꝝ: ꝛ mittere canib⁹. (Matth. xv.)
Neq̄ mortu⁹ deo dign⁹ est pane vite: neq̄ cib⁹ est mortuo
rū: sȝ viuētiū. Pōt autē nō habēs grām ꝛ per hoc indign⁹/
sumere nō indigne: si post discussionē ac sufficiē⁹ pbationē
quã pcedere hanc sumptionē debere apl's docet: maneret
aliquod pctm̄ mortale nōdū dimissum: nec tn̄ a sumēte co
gnitū. Cū ergo nemo delictorū suorū pfectã habet cognitio
nem nec memoriã/dicēte pphet a: Delicta q̄s intelligit. Ab
occultis meis mūda me: ꝛ ab alienis parce seruo tuo. Hinc
q̄libet se indignū estimare habet/tanq̄ nesciēs se dignum:
et tamē de misericordia dei presumēs pōt nō indigne acce
dere: ita q̄ accedēdo nouū mortale nō cōmittat. Et p hoc
vtiliter ꝛ nō ficte orare: Dñe nō sum dign⁹ ꝛc. De scđo: Ne
mo filiorū captiuitatis ade ex suis dign⁹ est pane angelorꝝ:
de quo Bern. ser. v. de dedicatione ecclesie late disserit/di.
Nōnunq̄ de aīa mea cogitans: videor mihi in ea (fateor)
velut duo contraria inuenire. Si ipsam aīam put in se est:
et ex se est/intueor: nihil de ea verius sentire possum/q̄ ad
nihilū esse redactã: cū sit onerata pctis: obfusa tenebris: ir
retita illecebris: pruriēs cōcupiscētijs: obnoxia passionib⁹:
impleta illusionib⁹: prona semp ad malum: in vitiū oē pro
cliuis. Postremo toti⁹ confusionis ꝛ ignominie impleta.
Nimirū si ipse quoq̄ iusticie nr̄e oēs ad lumē vitatis inspe
cte/velut pannus menstruate inueniunt. Iniusticie deinde
ceps quales reputabunt. Si lumē qđ in nobis est: tenebre
sunt: ipe tenebre quãte erūt. Facile est cuiq̄ nostrum si sua
pleni⁹ vniuersa ꝛ sine dissimulatiōe vestiget ꝛ iudicet sine
acceptiōne psone: attestari p oīa aplice veritati: ꝛ libere p (Gal. vi.)
clamare: Qui se putat aliq̄d esse cū nihil sit: ipe se seducit. (Job. vij)
Quid est hō q magnificas eū/ait fidelis ꝛ deuota confes
sio: aut quid apponis erga eum cor tuum. Quid. Sine du
bio vanitati similis fact⁹ est hō. Ad nihilū redactus est hō:
Nihil est hō. Quō tn̄ penit⁹ nihil est: quē magnificat deus.
Quō nihil/erga quē appositū est cor diuinū. Et infra: Tã
q̄ nihil reputat homo in iudicio veritatis tue: sed non sic (Rome. iiij.)
in affectu pietatis tue. Nimirum vocas ea que non sunt: si
cut ea que sunt: et non sunt. ergo quia vocas ea que non
sunt: ꝛ sunt/quia vocas. Licet em̄ nō sint quãtū apud se:
apud te sunt vtiq̄: iuxta apl'um: Nō ex opib⁹: sȝ ex vocante. (Rom. iiij)
Sic nimirū sic cōsolaris in tua pietate/quēȝ in veritate tua
humiliasti: vt magnifice dilatet in tuis: q̄ merito angustia (ps. cxliij)
tur in suis. Siq̄dē vniuerse vie dñi misericordia ꝛ veritas:
requirētib⁹ testamētū tuū ꝛ testimonia tua. Testamentum
vtiq̄ pietatis ꝛ testimonia veritatis. Et sequit ad proposi
tū: Lege hō in corde tuo: lege intra teipm̄ de teipo testimo
nia veritatis: etiã hac cōi luce iudicabis in te indignū. Le
ge in corde dei testamētum qđ firmatū est in sanguine me
diatoris: ꝛ inuenies q̄ longe aliud spe possidere/q̄ re tene
re videris. Hec Bern. Sic ergo sacerdos cōsiderãs se fm̄
se: in corde suo verissime indignū se proclamabit. Sed attē
dens q̄d in corde dei/q̄ se magnificauit: redemit: dilexit: se
dignum sperare poterit: nō dignitate sua: sȝ illi⁹ dignatiōe.
Verūq̄ fit pphete verbum. Perditio tua ex te isrl̄: tm̄mō (Osee. xiij.)
in me auxiliū tuū. Deniq̄ btūs Job. c. xxv. ait: Nunq̄d iu
stificari pōt hō cōparat⁹ deo: aut apparere mūdus nat⁹ de
muliere. Ecce luna etiã nō splēdet: ꝛ stelle non sunt mūde
in cōspectu eius. Que exponēs btūs Grego. xvij. moral. c.
xxv. Nōnulli p donū spūs adiuti cōtra infirmitatē sue car
nis erigūtur: virtutib⁹ emicant: signorumq̄ miraculis co
ruscant: nullus tamē est q̄ sine culpa vitã trãseat: quousq̄

carnem corruptionis portat. Et sequitur: Nec scã ecclesia
p lunã signata/virtute ppria tot miraculis emicat: nisi hãc
supueniens gr̄e dona pfundãt. Nec singulorꝝ bene viuen
tiū stellarū noie designatorum/mētes a peccatorū maculis
mūde sunt: si remota pietate iudicent: q apud districti iu
dicis oculos/sua vnūquēq̄ corruptibilitas inquinat: nisi
hanc quotidie gr̄a parcens terget. Electorū quippe anim⁹
prodire ad libertatē iusticie nitit: sed adhuc cōpede infirmi
tatis tenet. Et culpas quidē subigere pfecte desiderat: sed
quousq̄ corruptione carnis astringit: eiusq̄ vinculis etiã
cū nō vult: ligat. Hinc itaq̄ colligat quãto pctōrum pon
dere pressi sunt: qui contra hec decertare negligunt: si ple
ne culpã nec illi superant: qui cōtra hãc viriliter pugnant.
Unde postq̄ dictū est: Ecce luna non splendet: ꝛ stelle nō
sunt mūde in cōspectu ei⁹: protinus addit: Quanto magis
homo putredo: ꝛ fili⁹ hōis vermis. Hec Grego. ¶ J Cō
siderãs itaq̄ sacerdos se esse creaturã: ꝛ vas luteum figuli:
eūq̄ q̄ in sacramēto oculis subiecto (quē ꝛ nūc sumpturus
est) cōtinet: esse creatorē ꝛ figulū: sese esse finitū et pene ni
hilū: illū vero simpliciter ifinitū: ꝛ omnib⁹ incōparabiliter
puriorē. Etiã si seraphica puritate arderet: verissime dicet:
Dñe non sum dign⁹ vt intres ꝛc. Rogatq̄ attenti⁹ quod se
quit. Sed tn̄ dic verbo ꝛ sanabit spirit⁹ me⁹. Tn̄ dic vbo:
hoc est/teipso: q̄ verbū es patri eterno coeternū: per quod
facta sunt omnia. Vel dic verbo virtutis tue/ queadmodū (Joh. v.)
dixisti paralytico: Surge tolle grabatū tuum: ꝛ ambula. ꝛ
cōtinuo surrexit ꝛ ambulauit. Sic dic verbo ꝛ sanabit spi
ritus me⁹ a morbis spūalib⁹ peccatorꝝ. Tuū nãq̄ dicere
facere est: Dixit/ꝛ facta sunt: ait ppheta regi⁹ vt supra. Ve
rum ad mūdiciã cordis/qua mēs digna fiat habitatio hui⁹
sacrificij salutaris: non sufficit hec dicere: sed et necesse est se
purgare: ꝛ posseten⁹ ad tãti regis susceptionē/mētis domi
ciliū adornare: fm̄ illud Eccle: Adorna thalamū tuū syon/
speculatrix anima: ꝛ suscipe regē christū. Quod quomodo
fieri habeat ppe pncipiū hui⁹ operis lectionib⁹. vij. viij. ix.
et alibi diffusi⁹ declarat: Preter quas adhuc addi possunt
manuductiōes figurales/ad bonã dispositionē cōmunicã
tiū informãtes: que lati⁹. s. lec. lv. tacta sunt: ibi requirant
tur. Possum⁹ ponere exēplariter vnã: ꝛ ad hui⁹ similitudi
nem cetere mysticētur. Inter ceteras figuras facis expressa
fuerat esus agni paschalis: de quo scribit Exo. xij. cū suo ri
tu. Vn̄ ait dñs moysi ꝛ aaron/ vt preciperēt populo de esu
paschalis agni. vn̄ ꝛ ait moyses: Sumēt de sanguine agni
ꝛ ponēt sup vtrūq̄ postē: ꝛ in supliminarib⁹ domorꝝ/ i qui
bus cōedent illū. Et edent carnes nocte illa assas igni: et
azymos panes cū lactucis agrestib⁹. Nō cōederis ex eo cru
dum quid: nec coctū aqua: sȝ assum tm̄ igni. Caput cū pe
dibus ei⁹ ꝛ intestinis vorabitis: nec remanebit quicq̄ ex eo
vsq̄ mane. Si quid residuū fuerit: igne cōburetis. Ubi et
addit: Sic aūt comedetis illū. Renes vestros accingetis.
Calciamēta habebitis in pedib⁹: tenētes baculos in mani
bus: ꝛ comedetis festinanter. Et infra: Oīs alienigena nō
comedet ex eo. Oīs aūt seru⁹ emptitius circūcidetur et sic
comedet. Aduena ꝛ mercēnari⁹ nō edent ex eo. In vna do
mo comedetis: nec efferetis de carnib⁹ eius foras. Nec os
illius cōfringetis. ¶ Et Hec exponēdo psequit beatus
Grego. in homel. sabbati in hebdo. paschali di. Hec oīa ma
gnã nobis edificationē pariunt: si fuerint mystica interpre
tatiōe discussa. Agn⁹ ille paschalis christ⁹ est fm̄ illud apl'i:
Pascha nr̄m xp̄s est: itaq̄ epulemur nō in fermēto veteri: (i. cor. v.)
neq̄ i fermēto malicie ꝛ neq̄cie: sȝ in azymis sinceritat ꝛ ve
ritat. Ab hui⁹ agni esu arcet alienigena. i. a fide extrane⁹: vl'
in fide hesitãs. Admittit seru⁹ emptus pcioso hui⁹ agni san
guine: dū tn̄ fuerit circūcisus: hoc est/a carne peti emūdat⁹
per verã cōtritionē ꝛ cōfessionē peccatorum. Precludit rur
sus aduena ꝛ mercennarius. Aduena. i. nouiter ad fidē cō
uersus: nondū potens capere altissima huius sacramenti:
et nec potens discernere corpus domini. Vel aduena noui
ter peccare desinēs: qui nec digni sunt cibuȝ istū suauissimū
degustare. Quod maxime attendere habent sacerdotes ss

li/quorum vita scādalosa est pplo. Vespere ebrij: vicio car-
nis/aut alteri⁹ pcti macula irretiti: mane supficiali cōfessio
ne premissa/currunt ad altare: agnū dei immaculatū deuo
raturi: deū inhonorātes: populum celebrādo scandalizan-
tes: ⁊ seipsos misere in laqueos perditionis precipitantes:
non attendentes/ꝙ ſm doctrinā diuini Dionysij de eccle-
siastica hierar. ca. iij. eos qui in penitētia sunt. i. nondū con-
gruā cōmissis pctis satisfactionē impleuerūt: ab hoc mini-
sterio arcēdi sunt: q̄ licet a contraria vita discesserint: non-
duȝ tn̄ imaginū ipsi⁹ habitu alti⁹ impresso caruere: ⁊ necdū
amore diuino atqȝ purissimo purgati sunt. Non illi de san-
guine agni postes liniūt: Nā tūc in vtroqȝ poste agni san-
guis ponit: qn̄ sacramētū passiōis illi⁹ cū ore ad redēptionē
sumit. Ad imitationē quoqȝ intēta mēte cogitatur. Nā qui
sic redēptiōis sacramentū accipit: vt imitari passionē illius
necdū velit: in vno poste sanguinē ponit. Qui tn̄ etiā in sup
liminaribus dom⁹ ponēdus est: que intētio cogitatiōis ad
imitationē passionis dn̄ice est dirigēda. Siquidē dom⁹ ha-
bitationis nostre mens est: in qua p cogitatiōes habitam⁹.
Intētio vo superliminare est: que cum in dn̄ica passione figi-
tur: superliminare agni sanguine tingit. Carnes autē agni
crude comedende nō sunt p malā fidē de sacramēto: nec co-
cte aqua per inanē philosophiā scīarie ⁊ curiose sapientie:
Sed asse tn̄ igne. i. affectu feruido spūssancti igne accen-
so. Caput cū pedib⁹ vorabitis/pfitendo diuinitatē in chri-

j. Cor. xj.

sto altissimā: que locū capitis tenet: ſm illud apli: Caput
christi de⁹. ⁊ ipsi⁹ terrenā humanitatem. Vi pedes calceati:

Job. j.

quorū corrigiam iohannes soluere se clamauit indignum.
Os nō confringetis ex eo violētia perscrutationis/et sup-
uacue inquisitionis. Totū qd̄ comedi nō pōt p intelligen-
tiā: igne spūssctī cōburetis p venerationē amorosam. Sed
sola redemptoris nostri percepta sacramēta/ad verā solen-
nitatē mētis nō sufficiunt: nisi eis et bona opa adiungant.
Quid em̄ prodest corp⁹ ⁊ sanguinē illi⁹ ore percipere (ait
Grego.) et eis peruersis morib⁹ cōtraire. Unde subditur:
Et azymos panes cū lactucis agrestib⁹. Panes azymos si-
ne fermēto comedit: q̄ recta opa sine corruptione vane glo
rie exercet: q̄ mandata misericordie sine admixtione pecca-
ti adhibet: ne peruerse diripiat: qd̄ quasi recte dispēsat. La-
ctuce vero agrestes valde amare sunt: cū quib⁹ sumēdus il
le est agnus. Amara. s. cōpūctione: qua nos p pctis nostris
affligimus: quatenus ipa amaritudo penitētie abstergat a
mētis stomacho peruerse humorē vite. Sȝ et intestina mā-
ducari debent: hoc est/verborū illi⁹ mystica ⁊ occulta man
data: que tunc voram⁹: cū verba vite cū auiditate sumim⁹.
In quo deuorationis verbo/q̄d aliud (ait Grego.) ꝙ pi-
gricie nostre torpor reprehendit: q̄ ei⁹ verba ac mysteria p
nosipos nō requirim⁹: et ab alijs audim⁹ inuiti. Nō rema-
nebit ex ipso aliq̄d vsqȝ mane: q: eius dicta sunt magna so-
licitudine discutiēda: quaten⁹ prius ꝙ dies resurrectionis
appareat: in hac presentis vite nocte oīno illi⁹ mādata intel
ligēda et operādo penetrent. ¶ L Sȝ q: valde est diffi-
cile/vt omne possit sacrū eloquiū intelligi: ⁊ omne ei⁹ my-
sterium penetrari: recte subiungit. Si q̄d aūt remāserit/igne
cōburetis: qd̄ tunc facim⁹: cū ea que de incarnatiōis ei⁹ my
sterio intelligere nō possumus: ptāti spūssctī humiliter re-
seruamus: vt nō superbe quis audeat vel cōtemnere vel denū
ciare/qd̄ nō intelligit: sed hoc igni tradit: cū spiritui sancto
reseruat. Sequit: Sic aūt comedetis: Renes vestros accin
getis p castitatē. Nā q̄ pascha comedit: corruptioni carnis
p vitia nulla subiaceat: voluptatē edomet: carnē luxuria re
stringat. Calceamēta habebitis in pedib⁹: exēpla preceden
tiū ac defunctorū patrū/opa nostra q̄b⁹ ad vitā currim⁹/in
struam⁹ ⁊ mortuorū vitā cōspiciētes/nostra vestigia a pcti
vulnere custodiamus. Tenētes baculos in manib⁹/. s. cte scȝ
spei: cōfidentes in protectione altissimi. Et comedetis festi-
nantes. i. cū auiditate ad patriā anhelantes. Nemo in hui⁹
vite itinere torpeat: ne in patria locum perdat. Nemo ad
appetenda studia morās innectat: sȝ cepta perficiat: ne mi-
nime liceat implere/quod inchoat: q: pascha. i. transit⁹ dn̄i

est. Est em̄ sacramentum illud viaticū: in cuius fortitudine
ambulatur in terrā pmissionis. Sic ergo manducaturus
sit dispositus: vt transire sit paratus: exire non formidet ab
hui⁹ exilij carcere: in quo detinet vt captiuus: sed amore ce-
lestis patrie aio anhelet ad gloriā celestis hierlm nobis cer
tissime repromissam. Sic suo modo alie huius sacramenti
figure mysticari possunt ad accēdendū affectū ad hui⁹ sa-
cramēti reuerentiā ⁊ honorē. Uerū hic aliqua tangunt: que
req̄runt de necessitate ad dignā sumptionē: q̄dā de ꝯgruo:
quorȝ discretionē supra lec. vij. viij. ⁊ ix. inuenies distinctā.

Panem celestem accipiaȝ

et nomen dn̄i inuocabo. ¶ M Post sui humiliationē
ac indignitatis recognitionē/sacerdos nō velut desperās:
sed spe diuini adiutorij/p subiunctā petitionē inuocat: q̄
hoc salut sacrm̄ in remediū ⁊ nutrimētū pctōrib⁹ cōuertere
se cupiētib⁹ disposuit: se erigēs ad sumēdū hostiā salutarē/
dicit hāc orōnē grā: Panē celestē accipiā. Panē celestē nō
factū de terre frumēto: sed de sanguine virgineo: nō pistuȝ
in fornace p ardorē ignis: sȝ coctū p feruoreȝ dilectionis in
ara crucis. Panē celestē reficiētē angelos in britudine. Pa-
nē de celo descēdentem: vt nutriat mentes pauperū suorū/
in hac miseria ad celos aspirantiū. Accipiā/sperās in boni-

Job. xiiij.

tate dn̄i: confidens in ipsius dignificatione: qui solus po-
test facere mundū de immūdo conceptū semine: et de lapi

Math. iij.

dibus filios suscitare abrae: q̄ paruulos in oculis suis ma-
gnificat: eos vlqȝ paruulos: q non in sua virtute cōfidunt
sed se totos in sui adiutoriū proficiunt. Nam et btūs Aug.
de cēturione (cui⁹ supra habita est mentio) loquitur. Dum
(inq̄t) se centurio tātū vilificaret: vt diceret se indignū chri-
stum sub tectū suū suscipere: confidentiā suā in christum ia-
ciens: vt salutē suo seruo prestare absens potuisset: christus
eum dignificauit: ⁊ sub tectū sui cordis introiuit: ipsum in
fide illuminās ⁊ inflāmans. Cur ita. vt latius crederet chri-
stū sanasse infirmos: mundasse leprosos quos nō vidit: ꝙ
iudei qui diuersa miracula ab ipso facta experimētaliter di
dicerūt. Accipiam et ego sacerdos a dn̄o adhuc in mundo
peregrin⁹/panē celestē: vt in ipius fortitudine ambulē vsqȝ
ad dei montē. Accipiā ego egrotus et infirmus panē celes-
tem/cor hois roborantē: vt a morbis cunctis merear pre-
seruari. Accipiā panē celestē ego famescēs et esuriēs: quem
qui gustauerit: nō esuriet in eternū. Accipiā ego inquietus
et anxi⁹ panē celestē: qui cor stabilitat: ⁊ turbidos fluct⁹ se-
dat. Accipiā claudus et debilis panē celestē: inuitatus a re
ge magno ad cenam: ad quā debiles et claudi sunt introdu
cti. Et nomen dn̄i inuocabo: cū christo cenā in pane isto ce
lesti faciēs: vt misericordiā mihi exhibeat nūc habitās in ce
lis: quēadmodū exhibuit secū cenantibus habitans in ter

Apoc. iij.

ris. Hoc ipsum em̄ vt faciat/querit: Ego (inq̄t) sto ad ostiū
foris pulsans: si quis audierit vocē meā: et aperuerit mihi
ianuam: intrabo ad illum ⁊ cenabo cū illo: et ipse mecum.
Cenabat christus apud petrū ⁊ iohannē et iacobū: vbi so-

Math. viij.

crus petri tenebat magnis febribus. Imperauit febri chri-
stus: et surrexit cōtinuo socrus ⁊ ministrabat eis. Inuoca-

Mar. j.

bo et ego nomē dn̄i sup me: vt christus cū quo ceno: immo

Lu. iiij.

quē manduco: pellat a me febres spirituales: cōpescat a me
ardorē innaturalem carnalium delectationū: fuget calorē
amoris mūdani: vt cor meū reformet ad calorem naturalē
amoris dei. Cōuiua fuit christus in hoc sacramēto cōtētus
apud matheū: murmurabat iusticia falsa phariseorum: vi

Math. ix.

dēs misericordie fontē cum pctōribus manducantē. Sed
cōfusa est vera dn̄i iusticia/dicēte: Nō veni vocare iustos:
sed pctōres. Inuocabo ⁊ ego nomen dn̄i: vt me pctōreȝ in

Lu. vij.

ter suos electos vocet: ⁊ patri reconciliet. Māducauit itē
cum simone phariseo christus: hic sub specie panis velat⁹:
et ecce mulier que erat in ciuitate peccatrix: attulit alaba-
strum vnguenti: et cepit lachrymis rigare pedes eius: ca-
pillisqȝ suis tergere ⁊ perungere. Iudicatus est a phariseo
dominus: quasi ignorans que et qualis esset mulier que
tangebat eum; quoniaȝ peccatrix erat. Sed cōtempto pha

riseo mulieri dominꝰ dixit: Mulier fides tua te saluā fecit.
Nihil ego cōtra dominū in sacramēto ad me peccatorē ve-
nientē infideliter murmurabo: sed nomen ipsius intra me
inuocabo: vt in fide qua panē celestē accipio: saluum me fa-
ciat nūc ⁊ in futuro. Intrauit christꝰ sub his speciebꝰ corpo- Luc. xix.
raliter cōtentus in domū zachei/eū videre cupiētis. Et ob
hoc arborē sycomorū ascedētis: murmurantibꝰ nōnullis ꝙ
ad hominē pctōrē diuertisset. Sed ait dñs zacheo: Quia
hodie huic domui salus facta est. Et ego de auctu dñi gau-
dens/nomenqꝫ eiꝰ inuocabo: vt fiat salus anime mee ꝑ ip-
sum: q̄ venit querere ⁊ saluū facere quod perierat. Cenauit
tandē exiēs ex hoc mūdo cū discipulis suis/qbꝰ ⁊ dixit: Dis- Lu. xxij.
pono vobis/sicut ⁊ disposuit mihi pater meꝰ regnū: cōmit-
tens vt sacramēti huiꝰ cōsecrationē ⁊ cōmunionē in sui me-
moriā frequētarēt di. Hoc quotienscūqꝫ feceritis in mei me-
moriā facietis. Nō me cū iuda traditore a discipulorꝫ cōsor- Math. xvj.
tio exeūte a dño separabo: sed nomen dñi inuocabo: vt hec
sacratissimi corporis sui māducatio sit mihi ad regnū suum
preparatio salutaris. ¶ N His itaqꝫ a sacerdote platis-
ficcas particulas duas i patena collocatas/ immediate vel
mediāte patena in manꝰ ad plationē statim premisse oratio-
nis/Panē celestē accipiā recepturis: inclinato paulisper cor-
pore/sacerdos subsistit: et omnes suas cogitatiōes quantū
possibile est vniendo/deuote se recolligit. Et sicut corpora-
les oculos ad species ⁊ formas sacramēti exteriores dirigit:
Sic oculos fidei interiores/ad dñm nostrū iesum christum
sub visibilibꝰ speciebꝰ cōtentū: eiusqꝫ sacratissima passionis
⁊ redēptionis nostre mysteria: cuiꝰ in hac sumptiōe memo-
ria principalissime recolit (vt dictū est lec. xxxvj.) cōuertat:
prout deuotio propria/⁊ sancti spiritus vnctio docuerit me-
ditando. Cuiꝰ exēplū aliquod ponere nō estimo omnino in-
utile. Poterit ergo sacerdos intra se nulla voce emissa cogi-
tādo dicere: Eya misericordissime dñe iesu christe: eterni pa-
tris vnigenite fili: vnꝰ cū eodē patre et spiritusancto verus
cōsubstātialis ⁊ naturalis deꝰ: q pro peccatorꝫ salute ex infi-
nita charitate tua carnē sumere: inter homines apparere: et
triginta tribꝰ annis grauiter laborare: et multipliciter fati-
gari dignatꝰ es: ⁊ tandē amarissima passiōe/p̄ciosissimi san-
guinis effusiōe/ac morte turpissima/nos a morte perpetua
peccatis ⁊ penis liberare. In cuiꝰ saluberrime passiōis me-
moriā/te presentē his speciebꝰ exhibere: teqꝫ cibū anime no-
stre ac pignꝰ salutis eterne tradere voluisti: Respice in hac
hora in me peccatorē indignū: purga ⁊ sanctifica me: vt te
deū meū creatorē ⁊ redemptorē merear digne sumere. Bre-
uius quidē vel longiꝰ put gratia ministrabit. Et more quo-
rundā pectꝰ tundēs/addat: Deꝰ ppitiꝰ esto mihi peccatori. Luce xviij.
Quo verbo publicanꝰ oculos ad celū leuare nō audēs/re-
missionē suorꝫ meruit peccatorꝫ. Dicēs aūt deꝰ/ intentionē
dirigat ad cōtentū in sacramēto christū: et latria cū adorās
cū magna reuerētia/deuotiōe/timore ⁊ charitate: mētisqꝫ af-
fectione ac desiderio/sacrosanctuꝫ dñi corpꝰ sub duabꝰ illis
particulis cōtentū: pro sua ac totiꝰ ecclesie salute sumat. Su-
mat aūt nō masticādo dentibꝰ: ꝓpter euitandū periculū/et
sacramēti irreuerentiā: ne forte aliqd sacramēti herēs denti-
bus/post incaute expuat: vel alijs cōmunibꝰ cibis misceat:
sed humectatis in ore speciebꝰ reuerēter glutiēdo traijciat.
Ipso vero in ore pro sua humectatione manēte/sic poterit
meditari. Ueni in animā serui tui deus meus ⁊ dñs meus:
meqꝫ tibi icorporare digneris: vt mihi mori: tibi soli merear
viuere. Hec aūt non dico quasi necessario sic fieri debeat ex
ecclesie ordinatione vel statuto: neqꝫ per hec contempla-
tionis ac deuotionis exercitia in prompto habētes infor-
mare presumens: sed pro quodam exemplo grosso pro ru-
dibus et nondum in spiritualibus deuotionibus assuetos
interserere curaui.

¶ Lectio. lxxxiiij. A

Umpto venerabili

sacramento sub speciebus panis de manibus
vel patena/sacerdos dicit:

Corpus domini nostri ie-

su christi custodiat animā meā in vitā eternā. ¶ Premissis
orationibꝰ cōmunionē precedentibꝰ/sequunt due inter cō-
municandū dici solite: Quarū prima respicit perceptionē
sacramēti panis: Alia pceptionē sacramēti sanguinis: ⁊ sm
hoc diuidit illa pars: Quia eñ primo sumit christꝰ sub spe-
ciebus panis: ideo premittit primo oratio specialis: et pro sa-
lute obtinēda ex perceptione dominici corporis. Scđo idē
sumit sub speciebꝰ vini: ideo premittit scđa oratio pro obti-
nenda salute ex perceptiōe sanguinis/ibi: Quid retribuaꝫ.
¶ Quoad pmū orat sacerdos: Corpꝰ dñi nostri ⁊c. Corpꝰ
dñi pro expiatiōe peccatorꝫ totiꝰ mūdi in ara crucis immo-
latum. Corpꝰ dñi ex dignatissima bonitate dei/pro viuifica-
tione mūdi sub sacramēto altaris xpi fidelibus ministratū.
Corpꝰ dñi nostri iesu christi/ a me ꝑ eterna beatitudine ca-
pescēda fideliter et sacramētaliter manducatū. Custodiat/
in vnitate fidei catholice: ne mysteria altissima huiꝰ veri cor-
poris christi cogitās ⁊ nō capiēs/ab vnitate corporis christi
mystici ꝑ infidelitatē recedā. Quēadmodū quidā ex christi
discipulis dū sacratissima quedā ⁊ ardua de corpore christi
ab ipso dei patris sapiētia increata audierūt: ab eiꝰ magiste-
rij doctrina retro abierūt/dicētes. Durꝰ est hic sermo. Quo- Ioh. vj.
modo pōt nobis hic dare carnē suā ad manducandū. Per
quod certe ab vnitate ecclesie se preciderunt: qꝛ in heresim
ex verbis saluatoris scādalizati prolapsi sunt: vt dicit beatꝰ
Aug. in expositione psā. Custodiat (inquaꝫ) rursus corpus
dñi manducatū/animā meā/ a prolapsu in peccatuꝫ: ne in
detestanda ingratitudine abeā de mensa dñi/inferendo cō-
tumeliā christo cum iuda proditore nequissimo. Custodiat
demū corpꝰ dñi nostri iesu christi a me sumptū: in vita ⁊ ro-
bore spirituali animā meaꝫ: vt cibatus et roboratꝰ hoc cibo
nobilissimo/ cōtinuo robustior ⁊ potentior fiam ad exercē-
duꝫ opera vite: vt quoqꝫ in me extinguat fames ⁊ sitis car-
naliū desideriorꝫ: et excitet cōcupiscētia gaudiorꝫ eternorū:
per p̄gustationeꝫ dulcedinis: que cōcedit corpꝰ illud digne
sumentibꝰ. Subdit ab aliquibꝰ: Et perducat animā meaꝫ.
Perducat potenter preseruando ab incursione malignorū
spirituū: qui exeūtes de hoc mūdo cōsueuerūt acrius infe-
stare. Animā meā in hora exitꝰ mei ex hoc scło. Animā meā/
cuius est cibꝰ spiritualis eā nutriens/roborans ⁊ cōfortās:
nō sm suam essentiā siue substātiā: sed sm dona spiritualia
⁊ gratiā: que donat anime in digna corporis christi mādu-
catione. In vitā eternā: hoc est/in eternā beatitudinē: quē-
admodū heliā panis ministratus ab angelo confortauit: in iij. Reg. xix.
cuiꝰ fortitudine ambulauit vsqꝫ ad montē dei. Quēadmo-
dum ⁊ panis qui de celo descēdit: perduxit populum israel
per desertū vsqꝫ ad terrā pmissionis. Ita oro o dñe/ vt hec
esca celestis sit meū verum viaticū ducēs me per desertum
huiꝰ seculi/ad supernā patriam fidelibus repromissam. B

Quid retribuaꝫ domino

pro omnibus que retribuit mihi. Calicē salutaris accipiaꝫ:
⁊ nomen dñi inuocabo. Laudans inuocabo dñm: ⁊ ab ini-
micis meis saluꝰ ero. ¶ Ista est scđa oratio que premittit
calicis sumptioni. Sicut eñ sacerdos volens suscipere cor-
pus domini sub panis specie/premisit orationē pro sua hu-
miliatione: recognoscendo suā indignitatem ad dignissimi
corporis perceptionē/dicens: Domine nō sum dignus ⁊c.
Ita procedens ad sumptionē sacratissimi sanguinis christi
sub speciebꝰ vini/pro sui humiliatione indignitatē suā ite-
rum recognoscit: fatendo se nihil habere ex proprijs: quod
domino possit ꝑ tanto beneficio prestito retribuere/dicēs:
Quid retribuaꝫ domino. Et diuidit in tres particulas. In
prima recognoscit sacerdos suaꝫ insufficientiā retribuendi
pro acceptorꝫ beneficiorꝫ collatione. In scđa ostendit grati-
tudinem in accipiendo domini beneficiū/ cuꝫ sui nominis
laude ⁊ inuocatione/ibi: Calicē salutaris. In tertia ostēdit
suā confidentiā quā habet ex virtute dati beneficij in nocē-
torum preseruatione/ibi: Et ab inimicis meis. ¶ Quoad

primũ dicit: Quid retribuã domino. quasi di. Quid ego ci
nis ⁊ puluis/plasma et figmentũ cõditoris/homo vilis et
fragilis/vacuus virtutib⁹/plen⁹ vitijs. Quid retribuam
mercedis et premij de meis virib⁹: de meis bonis: de meis
possessionib⁹/dño vniuersorum: cui⁹ est terra ⁊ plenitudo
eius: orbis terrarũ et vniuersi qui habitant in eo. Qui bo
norũ meorũ nõ indiget: qui diues est in omnes: q̃ nec diti
or ex per me sibi oblatis cõstituit: nec si omnia sibi subtra
hero: pauperior efficit. Immo vero cui sicut nihil subtrahi
põt (ipso dicẽte: Quia oia dedit pater in manu eius. Joh.
xvij) ita nec addi quicq̃ potest: qi in ei⁹ ditione cũcta sunt
posita. Hester. xiij. Pro oibus/beneficijs scz: quorũ nume
rus et immẽsitas modũ superat ⁊ sensum. Quis eñ cogita
re poterit trinitatis opa sup nos ab initio mũdi vsq̃ in finẽ:
vt videat q̃ solicita fuerit illa maiestas: cui administratio
pariter ⁊ gubernatio seculorũ incumbit: ne nos perderet
in eternum. Et potẽter quidẽ oia fecerat: ⁊ sapiẽter oia gu
bernabat: ⁊ vtrarũq̃ rerũ tã potẽtie q̃ sapiẽtie/signa mani
festissima tenebant in creatione ⁊ gubernatione machine
mundialis. Sed nec latere potuit bonitas: cum ois hec gu
bernatio ad hominis vtilitatem tendebat. Respice inquit
venerabilis hugo de arra aie. Respice vniuersum mundũ:
et cõsidera si aliq̃d sit in eo qd̃ tibi non seruiat. Ois natura
ad hunc finẽ cursum suũ dirigit: vt obsequijs tuis famule
tur: et vtilitati deseruiat: tuisq̃ oblectationib⁹ pariter ⁊ ne
cessitatibus ẽm affluentiam indeficientẽ occurrat. Hoc ce
lũ: hoc terra: hoc aer: hoc mare/cum his que in eis sunt vni
uersis/explere nõ cessant. Hoc circũitus tẽporũ annuis in
nouationibus ⁊ rediuiuis partubus antiqua innouans: di
lapsa reformans: cõsumpta restaurãs: pastu perpetuo sub
ministrat. Magna sunt hec q̃ domin⁹ tribuit sustentando
corpori: sed multo maiora impendit saluande anime q̃ pe
rierat. Qd̃ dedit mihi pater maius oib⁹ est. inq̃t. ⁊ hoc ipm
p me ac ceteris oib⁹ dedit. q̃d hoc. Seipsuz dedit. Neq̃ eñ
a se est fili⁹: sed a patre qui essentiaz infinitã oibus maiorẽ
dedit. Et quomõ se dedit: Audi Bern. in ser. ij. de penteco.
Uerbum dei (inq̃t) in sublimi cõstitutũ: vt ad nos descen
deret ppria benignitas inuitauit: misericordia traxit: ve
ritas qua se pmiserat venturũ cõpulit: puritas vteri virgi
nalis suscepit: salua ṽginis integritate potẽtia eduxit: obe
diẽtia in omnibus deduxit: patiẽtia armauit: charitas ver
bis ⁊ miraculis manifestauit: ac vitã suã p singulos etatũ
gradus/infantie/puericie/adolescẽtie/iuuẽtutis nobis de
dit. Adijciẽs mortem/resurrectionẽ/ascensionẽ/ac spũssan
cti missionẽ: vt sua cõceptio mũdet nostram: sua vita instru
at nostrã: mors sua destruat nostrã: resurrectio sua p̃cedat
nostrã: ascẽsio sua preparet nostrã: missus spiritus suus ad
iuuet infirmitatẽ nostrã. Ut quoq̃ hec omnia in perpetua
maneãt memoria: ⁊ in effectu atq̃ fructu noua: etiã seipsuz
in cibũ nobis tradidit in viuifico sacramẽto: quo oĩm pre
missorũ bonorũ recẽti efficacia aiam nutrit: reficit ⁊ impin
guat. Illa sunt bona ineffabilia: que vt breui verbo cuncta
cõcludam inquit Bern. Nihil meli⁹ inuenire poterat/ vn
de nos redimeret sapiẽtia dei/in omni sapientia sua. Nam
omnia tribuit trinitas bñdicta. Pater vt seruũ redimat: fi
lio non parcit. Filius seipsum libẽtissime tradidit: ⁊ ipse spi
rit⁹ postulat p nobis genitib⁹ inenarrabilib⁹. ¶ E Dis
omnibus cõdigne respõdere sacerdos nõ valẽs/ recte ait:
Quid retribuã dño pro oib⁹/scilicet bonis/que retribuit:
nedum oibus generaliter in his que p̃dicta sunt: sed ⁊ spe
cialiter mihi. Mihi inquã in mei sue creature benigna cõ
seruatione: in longanimi mee cõuersionis expectatione: in
boni propositi inspiratione: in sacramentorum suorũ ablu
tione: in eucharistie suauissima refectiõe. Retribuit inq̃t:
Retributio actus est eius qui ab alio beneficium aliquod
accipit: quod retribuendo per aliud recõpensat. Sed quid
ego tribui dño/ vt bona illa magnifica retribueret et mihi.
Si boni quid cogito sibi rependere: ab ipso immittitur co
gitatio: quia non sumus sufficientes aliquid cogitare a no

ij.cor.iij

bis/quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex deo est. Si bo
ni quid operatus sum vt sibi retribueretur: id recepi eo do
natore. Omne nãq̃ datũ optimũ: et omne donũ perfectum

Jaco.j.

desursum est/descendens a patre luminũ. Si sibi seruiẽdo/
mandata sua executus sum: nullũ pfectum sibi attuli/ipo
teste: Cũ feceritis quecũq̃ p̃cepta sunt vobis dicite: Inutti

Lu.xvij

les serui sum⁹. Et breuiter quecunq̃ bona obtuli/ab eo re
cepi: nõ ipse donaui. Quid habes quod non accepisti/ait

j.cor.iiij

apostolus. Quid igit dedi dño pro his que retribuit mihi:
Nihil pfecto ex me: nihil meũ reperi: nihil propriũ possedi.
Unũ est quod preter te habeo o dñe: scz pctm̃. Huius tu nõ
es autor: sed ego peccator. Tu mihi id nõ tribuisti: sed ego
sine te id perfeci. Sine te factũ est nihil. ait iohannes. Nihil
id est peccatũ: ẽm glo. bti Aug. Retribuisti igit mihi hec
et alia innumerabilia bona pro meis malis: p meis pctis.
Nihil erã/qd̃ ẽ malũ entis p̃uatio. Et me bonũ aliqd̃/ens
aliqd̃ fecit tua potẽtissima creatio. Peccaui i adã tui mãda
ti p̃uaricatore: et me redemisti in xp̃o perditorũ saluatore.
Peccaui in meip̃o ex peruersa mea volũtate: nec statim me
perdidisti ex tua benignitate. Peccaui/⁊ malum corã te fe
ci: et tu ignouisti/ac penitẽtiam inspirasti. Defeci: esuriui: ⁊
sitiui ex viriũ mearũ tenuitate: tu me pauisti ⁊ potasti pro
prio corpore ⁊ sacratissimo tuo sanguine. Ecce soli in me de
fectus inueniuntur: ⁊ nõ nisi bona excellẽtissima retribuũ
tur: bona ergo pro malis que meruimus/ tribuuntur: qs
pro malis punire poterat/bonis suis obruebat: nõ tamen
bona ista nostra mala meruerunt. Sed quomodo retribuũ
tur: aut cui merito/si non meo. Meis enim meritis nõ bo
na debent: sz pena. Certe merito dñi/mei qui prior dilexit
nos: et quia dilexit/male meritis nostris suo merito bona
cuncta cõpensauit. Sic retribuit. Iterum tribuit gratiam
pro gratia. Gratiam iustificationis gratis omnino tribuit/
qua mereri poteram⁹: et pro gratia qua iustificati sumus et
opera meritoria egimus/gratiam vberiorem/ qua crescere
m⁹/ roboraremur/ magnificaremur/retribuit. Quid igit.
Nunquid hos defectus meos iterabo/tanta recipiens bo
na. Absit. Impie ⁊ inique volũtatis est/mala p bonis retri
buere. Quid igitur retribuã: qui nil pprij nisi defectus ha
beo. Certe ne laqueis ingratitudinis irretiar: beneficium
a te gratis prestitũ/gratus recipiam: ⁊ ad dandũ beneficia
amplior a te prouocabo. Nam Cassio. teste: Spem de futu
ris beneficijs recipit: qui transacta beneficia recognoscit.
Inuitat ad magna: qui grataunter accipit modica. Accipiã
igitur beneficiũ domini magnũ cũ magna gratitudine: qd̃
accipiendũ instituit ex magna charitate. Hinc sequitur secũ
da pars presentis orationis. ¶ D Calicem salutaris ac
cipiam. Accipiam/sitibundus et ex defectu humoris gra
tie: et roris benedictionis diuine. Calicem/vt inde refocil
lationẽ capiam: ne ambulans iuxta fontem huius liquoris
saluberrimi/peream ex negligentia ⁊ desidia accedẽdi. Ac
cipiam ego aridus ad fructificandum calicem salutaris/ex
quo scaturit aqua: quam qui bibit/non sitiet in eternũ. Ac
cipiam ego immundus: ⁊ peccatorum sordibus maculat⁹:
calicem salutaris: vt in ipsius puritate feces peccatorũ ab
stergant: vnusq̃ eẽ merear eorũ/qui lauerũt stolas suas in
sanguine agni. Accipiã ego ambulaturus per viam gran
dẽ: que restat ad celestem patriã: calicez salutaris: ne in via
deficiam cũ filijs israel pficiscẽtibus ad terrã promissiõis:
quibus nisi aqua meritis moysi fuisset ministrata: de petra
deserti quã percussit: fiet miserabiliter perijssent. Accipiam
ego cecitate peccatorũ percussus/calicem salutaris: vt ocu
li rationis mee illustrentur: quẽadmodũ longino latus do
mini perforanti: sanguis de pectore dñi decurrens visum:
vt historie referũt: restituit oculorũ: ⁊ mentẽ ei⁹ fide vt chri
stũ dei filiũ crederet: illustrauit. Accipiã calicẽ salutaris: id
est christi sanguinẽ: quẽ discipulis suis in cena vltima mini
strauit/dicens: Bibite ex hoc oẽs: Hic est calix sanguinis
mei: sanguinis quẽ in cruce pendens largiter effudit: dum
vnus militum latus ei⁹ lãcea pforauit: ex quo cõtinuo san
guis ⁊ aqua exiuit. Sãguis quẽ in sua gl̃iosa resurrectione
p integritate nature sue mirifice reassumpsit. Sãguis quẽ

in memoriā sue passionis sumēdū nobis cōmendauit/ di-
cēs: Hec quotiēscūq; feceritis/in mei memoriā facietis. Sa-
lutaris: id est christi nostri saluatoris: q qz est nostre salutis
reparator τ autor: vere salutare nostrum appellat. Vñ Sy-
meon: Viderūt oculi mei salutare tuū. i. christū saluatorē.
Et Luc. iij. dicit: Videbit ois caro salutare dei. Salutaris
nāq; dicit: quasi salutē optās vel desiderās: qd de nemine
dici pōt sicut de christo: qui tm̄ nostrā salutē desiderauit: vt
pro ea passionē subijt: ac sanguinē pprīū fudit. ¶ Vel pōt
aliter exponi: Accipiā calicē salutaris: id est sanguinē salu-
taris intransitiue: id est sanguinē christi q est salutaris: qz sa-
lutē nostrā effecit: dū in cruce fusus nos deo patri recōcilia-
uit. ¶ E Sequit tertia pars. Et nomē dñi inuocabo: vt
sanguis ille salutaris in se/fiat mihi salutaris: me liberādo
a pctis: q p multis effusus est in remissionē pctōz. Nomen
dñi inuocabo/calicē salutaris accipiēs: vt veniat super me
sanguis ille sacratissim9 cū benedictione: quē sup se spargi
insani iudei postulabāt: Sāguis ei9 inquiūt/sup nos: τ su-
per filios nostros. ¶ Sequit: Laudans inuocabo dñm.
Laudās christū de tāta bñficētia exhibita: qua nedū hunc
sanguinē fudit: sed τ ipm in potū salutarē nobis dedit. Et
quis nisi ingratissim9 τ irreligiosus p tāto bñficio nō lau-
daret christū dñm. Seuerū dns seruū suū iudicat: q benefi-
cia eius suscipiēs/dñm nō extollit: aut se bñficijs indignū
indicat: beneficentiā dñi laudib9 nō agnoscēs. Laudās igi-
tur inuocabo dñm/sumēdo hoc magnificū beneficiū. Et
ab inimicis meis saluus ero: ex virtute dati beneficij. Ha-
bet eñ virtutē magnificā sanguis ille salutaris. Extinguit
quidē ardorē carnalis cōcupiscētie: remittit fomitem pcti:
cui9 est motus inordinatos excitare: τ p hoc valet cōtra ini-
micū intraneū/qui est ppria caro. Rursus inebriat mētem
sanguis ille potat9 celica dulcedine. recolligit vires anime:
et in christi vulnera potantē trāsmittit: vt illa cōtemplet: ex
quib9 tanq; fontibus vberrimis sanguis ille pfluxit: τ per
hoc valet cōtra inimicū extraneū: mundū videlicet q men-
tē dispergit p vana desideria: p caducos honores τ poten-
tatus: quib9 inherēs a christo sanguinē fundēte elongatur.
¶ Deinū accēdit cor τ inflāmat affectū: vt bñficio p amo-
rē τ dilectionē iungat: q nō nostris meritis: sed sua gratui-
ta volūtate sanguinē illū potabilē sub speciebus vini mini-
strauit: et per hoc valet cōtra inimicū pessimū/diabolū scz:
qui mentē ab amore christi reuocat/eāq; facit supbire: vt si-
cut ipe supbiendo a btitudine corruit: sic τ illa ab eadē per
superbiā separet. Sic igit laudans inuocabo dñm in sum-
ptione preclari huius calicis τ viuifici christi sanguinis: vt
saluus fiam ab oibus inimicis meis p dñi singularē ptectio-
nem: cuius nomē magnificū cū laudibus inuoco: et p virtu-
tem sanguinis dñi quem bibam: per quē facti sum9 propin-
qui dño: q ab eodē lōge distabam9/dicēte Aplo: Nunc au- *Eph. ij.*
tem in christo iesu vos qui aliqū eratis longe/facti estis p-
pe in sanguine christi. Dū autē sacerdos orationē hanc pro-
fert/dicēs: Calicē dñi accipiā: Calicē ipm detectū: facta pus
deuota inclinatione: tota cū deuotione reuerēter in manus
sumit: summa τ oi qua valet mētis puritate: semotis pere-
grinis cogitatibus: soli dñi sanguinis effusioni in cruce p
se τ toto genere humano facte intētus: ipm christi sangui-
nem pciosum sub vini specie latentē: fideliter et caute vna
cū particula sanguini cōmixta sumat. Hec aut similia ani-
mo meditādo: Refice dñe iesu aiam meā pfecta refectione
pciosissimi cibi τ potus: vt per eā ad pfectissimā illā regni
tui refectionē puenire merear: vbi te nō iam sub mysterioz
symbolis: sed clare facie ad faciem/τ videre τ frui merear
in eternū. Sumpto aūt calice caute vt nihil in eo pmaneat:
dicit orationem que sequitur: ff

Sanguis domini nostri

iesu christi custodiat aiam meam in vitam eternam Amen.
¶ Post orationes quas cōmunioni interseruit: sequūtur
alie orationes quas sumpte cōmunioni sub vtraq; specie
supaddit. Et diuidit in duo. Nā pmo facit orōnē sumptio-
nē sacramēti sub specieb9 vini specialiter respicientē. Secū-
do addit orationes sacrm̄ sub vtrisq; specieb9 sumptū ɔcer-
nentē/ibi: Corpus tuū dñe qd sumpsim9. ¶ Circa primū.
Sicut post sumptionē corporis/facta est oratio p salute im-
petrāda ex eiusdē corporis manducatione: ita post pota-
tionē sanguinis dñi/subiungit oratio p salute percipiēda:
ex eiusdem sanguinis sumptiōe. Unde dicit: Sanguis dñi:
qui est fons τ lauacrū nostre emundationis τ sanctificatio- *Ad titu3 iij.*
nis: vt dicit Paulus: Sāguis domini qui est preciū nostre
redēptionis ac reparationis: vt ait Petrus. Sanguis dñi *j. Petri ij.*
nunc a me potatus: vt calix bñdictionis: Custodiat: in vi-
te innocētia: τ cordis puritate: ne post ipius sumptionē re-
cedā a discipulatu christi: sanguinē istum purissimū p mor-
talia pctā inhonorās: sicut fecit iudas pditor: post hui9 cibi
refectionē: τ sanguinis potationē: a cōsortio christi discipu-
lorūq; ei9 se separās: quē sumpsit in mysterio: tradidit p vi- *Matth. xxvij.*
li precio: ipo infeliciter confitēte: Peccaui tradens sangui-
nē iustū. Custodiat ab illa pcussiōe τ plaga dñi: ne primogē-
nita mea/bona scz opera pterita p superuenientē malū extin-
guantur. Sicut olim sanguis figuralis agni paschalis im-
molati postib9 τ supliminarib9 domoz illi9 filios israel cu-
stodiuit ab angelo egyptioz pmogenita pcutiente. Dignū
rebellib9 iudiciū dño faciēte. Exo. xij. Custodiat in fortitu-
dine τ robore spūali: vt intrepidus aggrediar virtute hui9
sanguinis/ad pugnādū ɔtra vitia τ bestias ifernales: quē-
admodū olim elephātes: per ostensionē sanguinis excita-
bant ad cōgrediēdū formaliter in acie bella cōtra aduersa-
rios: vt legit. j. Machab. vj. Sequit: Animā meā: de hoc
lacu miserie τ tribulatiōis/ In vitā eternā: sicut patres scti
de limbo virtute hui9 sanguinis educti sunt in gaudiū sem-
piternū. Zach. teste. c. ix. Tu vero in sanguine testamēti tui
emisisti vinctos tuos de lacu in quo nō erat aqua/ɔsolatio-
nis videlicet salutaris. Perducat inquā τ custodiat me bi-
bentē in vitā eternā: iuxta pmissum saluatoris: Qui man- *Joh. vj.*
ducat meā carnē: et bibit meū sanguinē: habet vitā eternā.
In hāc eñ christus p hūc suū ppriū sanguinē semel introi- *Heb. ix.*
uit eterna redēptione inuenta: Et nobis fiduciā ad introeū-
dū p sanguinē eundē cōtulit: teste apostolo: Habētes itaq; *Heb. x.*
fratres fiduciā i introitū sctōz p sanguinē christi: Amē. G

Corp9 tuū domine quod

sumpsi: et sanguis quē potaui: adhereat viscerib9 meis: et
presta: vt in me non remaneat scelerū macula: quē sctā τ pu-
ra refecerunt sacramēta. Qui viuis et regnas de9 p oia scla
seculoz: Amen. ¶ Post orationem/cōmunionē sacramēti
sub specieb9 vini specialiter respicientē: orationes subdit cō-
munionē eiusdē sacramēti sub vtraq; specie cōcernentē. Et
subdiuidit pars illa in duas/sm duas orationes. In quaz
pma petit per sacramēti corporis τ sanguinis sumptionē/
ab oi peccati macula purgari: qua impediret ab ingressu
regni. In scda petit per eadē sibi remediū cōferri: quo adiu-
uet ad cōsecutionē gaudij sempiterni. Petit ergo in pma
remoueri mala. In scda cōcedi bona/ibi: Qd ore. ¶ Circa
primū dicit: Corpus tuū dñe: verū et naturale/qd sumpsi:
sub specieb9 panis. Et calix. i. sanguis tu9 verus τ pprius:
quē potaui: sub specieb9 vini de tua benignitate τ clemen-
tia. adhereat viscerib9 meis: nō corporalib9: que vie sunt su-
perfluitatū post digestionē relictarū: sed viscerib9 spūalib9:
que sunt volūtas τ intellect9: q vie sunt vite aie: cui9 spūa-
lis cib9 est opatio bona τ meritoria: affectio scta: τ cogita-
tio mūda. His eñ aia spūaliter nutritur τ vegetat. Sunt eñ
vie p quas intrat in aiam cibus ille sacramētalis/ corp9 scz
christi τ sanguis: qui cib9 sunt anime: nō corporis: vt dicit
Amb. Nā per intellectū intrant sm fidem τ cognitionem:
per voluntatem sm dilectionē τ deuotionem. His visceris
cib9/potentijs scilicet et viribus anime/petit sacerdos: vt
corpus et sanguis domini adhereāt: non sm substantiā vt
cibus corporalis adheret stomacho: sed adhereat p virtu-
tem et efficaciam: causando τ relinquendo in eis post sum-
ptionē spiritualem quandā leticiam τ iocunditatem: vt sic

flat ꝑgustatio illius diuine dulcedinis: que in patria deum
diligentibus est parata: qua cõfortatus in via ardẽtius ad
patriã aspirẽt: nec quasi desert⁹ deficiã aut oberrẽ. Adhereat
et meis visceribus aie: corp⁹ tuū o dñe qđ sumpsi: vt nõ per-
trãseat mentẽ celeriter: quẽadmodū quidã cibi corporales
liquidi transeuntes ꝑ stomachū: nihil nutrimẽti ⁊ liquoris
post se relinquẽtes. Sed adhereat morã faciẽs in aia: vt ci-
bus solidus ⁊ nutritiuus in stomacho: cõfortãs ⁊ corrobo-
rãs aiam in virtutib⁹ ⁊ donis spūalib⁹. Adhereat eisdẽ vi-
sceribus sanguis tuus ꝓciosissim⁹ quẽ potaui: non vt tor-
rens veloci impetu percurrẽs: ea que tangit vix superficiete-
nus humectãs: sed adhereat vt oleū effusum qđ vndiq͂ pe-
netrat: vestigium sue post se pinguedinis diuine dereliñ-
quẽs. Sic adhereat vt liquescere faciat aiam in eius amo-
re: ⁊ spūssancti pinguedinẽ/diuinãq͂ bonitatẽ diutius post
sumptionẽ ꝑcipere ⁊ sentire. Sequit: Et presta: q: nisi tu p̄-
stiteris: ex nobis id ꝑficere nõ possumus: vt in me: id est in
visceribus aie mee: nõ remaneat: in viribus sꝫ ⁊ potẽtijs:
post sumptionẽ ⁊ potationẽ istius medicinalis cibi ⁊ pot⁹
Ulla scelerū macula: deturpãs ⁊ deordinans aiam factam
ad superbenedicte trinitatis imaginẽ: ꝑ dona ⁊ bñficia spūa-
lia mirifice exornatã: q̄bus peccatū dum inest: animã p̄uat.
Et ꝑ hoc dicit ipam maculare: q: ornatū anime tollit: sicut
auferens colorẽ pulchrū ⁊ viuidū a facie hois: ipsam detur-
pare dicit: licet nihil deformans in faciẽ introducat. Pre-
sta igit (orat sacerdos:) vt nõ remaneat vlla scelerū macu-
la in aia: quãtū ad oẽs partes imaginis: neq͂ error in intel-
lectu ⁊ ratione: quo obscurat p̄ma pars imaginis: ne in pu-
ro et sincero lumine cõspicere possit alta ⁊ secreta hui⁹ sacra-
menti mysteria. Neq͂ remaneat aliqua culpa et dei offensa
in voluntate: que est alia pars imaginis: que similiter per
peccatū deordinat/ꝓ quãto ꝑ peccatū tollit donū charita-
tis ⁊ gratie: q̄ vestis est nuptialis: ꝑ cuius carentiã impedi-
tur: ne charitatiue ⁊ amorose vt debitū est: ferat in deū oim
creatorẽ: et huius sacramẽti autorẽ. Neq͂ remaneat aliqua
peccati macula in memoria: q̄ est tertia pars imaginis: pu-
ta obliuio beneficiorꝫ dei: per quã aia retardat: ne ex eorꝫ re-
cordatione assurgat in laudem dei ⁊ gratiarum actiones.
¶ D Uel aliter orat sacerdos vt nõ remaneat aliqua ma-
cula: id est peccati reat⁹ in anima/eiusq͂ potentijs: vt vide-
licet quietetur ab omni obligatione ad penam: que obliga-
tio dici potest macula: quia ipsa existente in anima/nequa-
q͂ admittit ad gaudia beatorum: etiam si charitate: ⁊ grã
adornet. Necesse quidẽ est omnẽ pcti penam: qua aia debi-
trix tenet: ante beatitudinis ingressum solutã fore: sicut di-

Matth. xviij.

xit christus: Nisi efficiamini sicut paruuli (qui nulli⁹ pene
sunt debitores: nec aliquib⁹ pctis obnoxij) non intrabitis
in regnū celorū. Uel (vt dñs Albertus exponit) nõ rema-
neat vlla peccati macula/talis et tãta: sicut dñs per Ezech.
cap. xxiij. dicit de exasperatrice domo israel q͂ amatores/sꝫ
demones prescindunt nasum et aures: ⁊ effodiunt oculos:
q: priuant animã visu luminis spiritualis: ⁊ discretione di-
uine bonitatis: ⁊ auditu verborū spiritussancti in allocutio-
ne cordis. Has autẽ maculas delet: ⁊ pulchritudinem repa-
rat huius sacramẽti cibus ⁊ potus spiritualis. Uñ beatus
Ambro. in ꝑsona sancte agnetis: Iam corpus (inq̄t) ei⁹ cor-
pori meo sociatū est: ⁊ sanguis ei⁹ ornauit genas meas. Sic
ergo nulla remaneat pcti macula. Quẽ scã et pura refece-
rūt sacramẽta. Pura/ꝑ priuationẽ ois cõtagionis ⁊ macu-
le pctõꝝ. Siquidẽ corp⁹ et sanguis christi/q̄ sunt res hui⁹
sacramẽti: formata sunt de purissimis sanguinibus marie:
immediata summi artificis spiritussancti operatione: qui
nihil nisi purū efficere põt. Sancta omniū virtutum et gra-
tiarū plenitudine: nedū in se: sed etiã causaliter quoad nos:

Joh. j.

q: nos scificat: ⁊ grã ac scitate replet: nam de plenitudine
eius omnes accepimus. Dicitur autẽ sacramẽta pluraliter:
licet sit vnū sacramentum vnitate integritatis et ordinis:
vt dictum est supra lec. liij. ꝓpter diuersitatẽ signorū/cõten-
torū/et significatorū. Signorum: quia signa sacramẽtalia/
species scilicet panis ⁊ vini: sub quib⁹ verū christi corpus
et sanguis verus cõtinet: sunt realiter diuersa. Siquidem
alie sunt species vini: ⁊ alie panis. Contentorū: quia corp⁹
christi aliud est ⁊ differẽs realiter a sanguine ei⁹: immo nec
alterū alterius pars est. Corpus eñ aiatum est ⁊ viuit: san-
guis neq͂ viuit formaliter per animam sibi inherentẽ: neq͂
est animatus. Ideo nec corp⁹ pars sanguinis: nec sanguis
est pars corporis: licet tñ vtrūq͂ sub vtrisq͂ specieb⁹ reali-
ter exñ diuersimode/cõtinet: vt dictum est supra lec. xlij. et
liij. Significatorū/que sunt corp⁹ christi mysticum: vt in ca.
cum marthe. de cele. mis. Qđ corpus mysticum ex multis
membris diuersorū statuū integratur: sicut corp⁹ christi ve-
rum ex multis mẽbris diuersorū officiorū cõpaginat. Se-
quit: ¶ J Refecerūt: nõ q̄dẽ viscera aie ẽm suas substã-
tias: nõ eñ corp⁹ sanguisq͂ christi sumpta in sacramẽto: vl-
tra trãsierūt ẽm suas substãtias q͂ species sacramẽtales in
quib⁹ cõtinent. Has aūt partes aie intellectualis: que in ꝓ-
posito viscera aie noiant: nõ attingūt: sꝫ in corpus intrant
species: qđ nutriūt ⁊ reficiunt: virtute anime vegetatiue/
nõ intellectiue: vt sic. Refecerūt igit hec anime viscera quã-
tū ad effectū ab eis causatum et derelictum ex digna eorꝫ
sumptione. Sic eñ refecerūt rationẽ et intellectum ipsum
in sinceritate cognitionis illuminando. Uoluntatẽ ꝑ amo-
rẽ et dilectionẽ inflammãdo. Memoriam ad passionis re-
memorationẽ excitando: ⁊ suauitatem quandã ⁊ leticiam
spiritualem in toto homine efficiendo. Cõcluditur oratio:
Qui viuis ⁊ regnas: qđ frequẽter expositū est. ¶ Z Fi-
nita hac oratione/sacerdos ad cornu altaris accedit/vt ca-
licem abluat: ac ablutionẽ calicis ⁊ digitorū sumat. Calicẽ
eñ ⁊ digitos lauat: ne humor aliq̄s in calice remanẽs: aut
panis particula aliqua digitis adherẽs: si qua foret: a digi-
tis ꝑ ablutionẽ in calicẽ descẽderet. Et sic simul cū ablutiõe
reuerẽter sumeret. Sumit aūt ablutionem post sacramẽti
sumptionẽ: q: vinū ratiõe sue humiditatis est ablutiuum:
ideo sumit ne alique reliq̄e in ore/vel via ad stomachū re-
maneant: qđ ꝑtinet ad reuerẽtiam sacramẽti. Unde de cele-
bratione missaꝝ. c. ex parte. dicit Inno. terti⁹: q͂ semꝑ sacer-
dos vino os perfundere debet postq͂ totū ꝑceperit eucha-
ristie sacrm: nisi cū eodẽ die aliã missam debuerit celebrare.
Ne si forte vinū ꝑfusionis acciperet: celebrationẽ aliã impe-
diret. Hec ibi. Et sibi rõne ꝑfundit digitos vino/qđ postea
sumit: q̄b⁹ christi sacramentum tetigit: vt scꝫ si aliqua casu
adhereat minutissima sacramẽti particula: ablutione huiõi
in calicẽ descendat ⁊ sumat. Sumpta ablutione adhuc di-
gitos lauant quidã in altari: quidã post officiū completū: q̄
est tertia lotio digitorum. Prima facta est in ꝑncipio mis-
se. Scđa in medio ante canonẽ. Tertia que fit post sacramẽ-
ti sumptionẽ/aut misse finem. Que tres lotiones ẽm magi-
strū in Rationali/fiunt ad designandū lotionẽ seu munda-
tionẽ cogitationis/locutionis ⁊ actiõis. Uel ad designan-
dã purgationẽ pcti originalis ⁊ actualis criminalis ⁊ ve-
nialis: siue pcti qđ agit ꝑ ignorãtiã/negligẽtiã ⁊ industriã:
siue ꝑ ignorantiã/infirmitatẽ ⁊ maliciã. Ad quorū pctõꝝ
expiationẽ offert sacrificium salutare. ¶ Fiunt hec etiam
in cornu altaris dextro ẽm eundẽ: q: hoc cornu ꝑplm iudai-
cū significat: de quo christus assumpsit naturã humanam:
quã ab omnib⁹ defectib⁹ ⁊ penalitatib⁹ fecit immunẽ in sua
gloriosa resurrectiõe. Sic sacerdos christū rep̄sentãs pur-
gat man⁹ q̄b⁹ corp⁹ dñi sub sacro cõtentū tractauit in dexte-
ro altaris cornu: vt sic corporis christi gloriã ex iudeorꝫ pro-
genie sumpti/per dextrum altaris designatorū representa-
ret. Fit etiã hec ablutio ẽm Inno. q: indignum esset q͂ ma-
nus que corpus incorruptibile tractauerunt: corruptibile
corpus tãgãt: nisi studiose lauent. Ablutionis aūt aqua de-
bet in locū mundū et honestum diffundi: vt altitudo sacra-
menti reuerentius honoretur. Z

Quod ore sumpsimus do

mine pura mẽte capiam⁹: et de munere tẽporali fiat nobis
remediū sempiternū Amẽ. ¶ Postq͂ sacerdos in ꝑceden-
ti oratione respiciente cõmunionem sub vtraq͂ specie/peti

uilt remoueri mala:in hac oratione ad idem postulat cōfer
ri bona. Petit em̄ vt mādu catio illa atq̄ potatio sacramen
talis corporis ⁊ sanguinis dn̄i spūalem inferat refectionē:⁊
salutem tandem sempiternā. Vñ ait: Qđ ore sumpsim⁹ sc3
corporis ⁊ sanguinis dn̄i sacr̄m nō vt corporalē cibū dētib⁹
tritū ac masticatū. Nec vt corporalē potū p guttur in ven
trem descendentē digestū: ⁊ in corp⁹ aīati cōuersum: quēad
modū quidā discipulorū retro abeūtiū christū intellexerūt
dum carnē suā manducandā: ⁊ sanguinē suū potandū sub
Joh. vi. eterne dānatiōis pena docēs astruebat dicēs: Amen amen
dico vobis: nisi mādu caueritis carnē filij hois: ⁊ biberitis
eius sanguinē: nō habebitis vitā in vobis. Qui manducat
meā carnē: ⁊ bibit meū sanguinē: habet vitā eternā. Nō in
illo intellectu carnali petit sacerdos corp⁹ dn̄i sumptū ⁊ san
guinē potatū nobis suffragari. Sz petit vt corp⁹ ⁊ sanguis
dn̄i sub corporalib⁹ specieb⁹ panis ⁊ vini esibilib⁹ ⁊ potabi
libus sacramētaliter sumpti: nobis spūaliter suffragentur.
Et dicit sacerdos sumpsim⁹ pluraliter: p hoc signans nō p
se tm̄ sacrificiū hoc obtulisse ⁊ sumpsisse: sz p toto corpore
christi mystico: cuius ipe pars est: ⁊ velut os hui⁹ corporis.
Sacr̄m igit inquit qđ sumpsim⁹ in psona eccl̄ie: ⁊ fideliū
totius sc3 cleri ⁊ ppli ore corporali mādu catione sacramē
tali: fac o Dn̄e: vt ipm capiam⁹ mente pura: ab om̄i sorde
⁊ inquinamēto pctōrū seqstrata a torpore ⁊ desidia tepido
rū plena fide amore ac deuotiōe feruidorū spūaliter ca
piam⁹ ad robur aīe ⁊ sustētamētū spūaliū actionū. Sequit
Et de munere: qđ ex tuo dono ⁊ benignissima largitate ac
cepim⁹ tpali: quātū ad spēs visibiles: ⁊ tpaliter mutabiles
fiat nobis: fidelib⁹ tpalib⁹ mysterijs subiectis. Remediū
cōtra morbos spūales: nos ad virtuosarū opationū exercitiū
roborās ⁊ cōfortans. Sempiternū. ne pro nr̄o euo morbis
⁊ pctis spūalib⁹ psternamur: sz ad bene operandū validi ⁊
robusti: in finē vite nostre vsq̄ psistam⁹: vtq̄ hoc viatico
munere ⁊ remedio tpali: in extremo exit⁹ nr̄i pcepto: ad ve
ram beatificāq̄ sempiternitatē pducamur: qr nutrit ⁊ ve
getat ad gratiā aīe vitā qua reddit digna ad vitam verā ⁊
Joh. vi. sempiternā. Vñ: Qui mādu cat hūc panē: viuet in eternū.
Amen. ⁋ M Quidā qr legēdo has orones calicē inuol
uūt: post ei⁹ ablutionem corporalis pallā sacculo imponūt:
qđ tn̄ ad ministros diaconū ⁊ subdiaconū ptinet si assunt
Et qr hui⁹ inuolutio mai⁹ tp̄s reqrit q̄ orationū premissarū
plātio: ne ab orōnib⁹ vacantes locū distractioni aliorsum
prestent: cōmemorāt incarnatiōis mysteriū di. Verbū caro
factū est ⁊c. Et rursus tāgentes digitis ablutis oculos: mi
raculū christi cōmemorāt quo cecū quendā illuminauit di
cens: Lutū fecit dn̄s ex sputo ⁊c. Desiderātes ⁊ ipi mente
illuminari sumptiōe hui⁹ sacramēti: sicut cecus ille illumi
natus est restituto visu corporali. Alij legūt canticū symeo
nis Nūc dimittis: qđ symeō senior cecinit dn̄m christū a vgi
ne matre pñtatū in vlnas suscepit: desiderantes hoc sibi in
vite hui⁹ termino cōtingere: qđ senior iste spūsletō plenus
in dicto cātico suppliciter postulabat. Addentes in fine ad
vginis honorē hunc diuinū cibū nobis generantem anti
phonā Benedicta filia tu a dn̄o: qr per te fructum vite cō
municauimus: prout quēq̄ sua deuotio trahit. Que licet
ecclesie ordinatiōe nō sint instituta: qr tamen in nullo sunt
ei⁹ ordinationi cōtraria: nec deuotiōis impeditiua: sed ma
gis pmotiua et pseruatiua a distractione noxia: iō nō sunt
simpliciter reprobanda. ⁋ Lectio. lxxxiiij. A

Circa hanc materiā sacratissime cōionis sacri eucharistie occur
rūt aliqua dubia: nō inutiliter vt reor pp̄e fi
nē hui⁹ opis ptractāda. Primū sumpto sacro
q̄d fit de spēb⁹ cōtinentib⁹: ⁊ corpore ⁊ sanguine christi con
tēto. Scđm de ritu cōicādi sub vtraq̄ spēcie. Tertiū de effe
ctu ⁊ fructu cōsequēte cōionē tā sacralez q̄ spūalē. Quartū
de pena indigne sumētiū. Quintū de frequētatiōe hui⁹ sa
cratissimi ministerij. Sextū de negligentijs q̄ cōtingunt in
huius officij celebratiōe. ⁋ Circa primū est dubiū duplex.
Primū: q̄diu manet christ⁹ corporaliter pn̄s sub spēb⁹. Se
cūdū cū desinit esse sub specieb⁹: vbi maneat: seu quo puē
niat. Quō de specieb⁹ q̄d fiat: quō nutriant dictū est. s. lec.
xlv. De pma parte dubij dimissa opiniōe illa tanq̄ phātā
stica: ⁊ nulli soliditatis fundamēto innixa: quā recitat Ri
char. de media villa in. iiij. dis. ix. q. ij. vbi dicit: q̄ aliqui ne
gant species in stomachū descēdere. Sz hi dicūt cōtra sen
sibilem experientiā. Alij dicūt q̄ emittunt p sudorē: nō p se
cessum. Questio tangit de cōse. dis. ij. tanta. in glo. Sz va
nitas sunt: cū em̄ cibus nō emittit p secessū: nisi primo sit
a forma ppria trāsmutat⁹: nō indignū videt q̄ aliq̄d impu
rū si in illis spēb⁹ fuit p secessū emittat. Nec illud quouis
mō cōcerneret corp⁹ christi. ⁋ Illis ergo tanq̄ improbabi
libus dimissis: de dicto dubio Alexā. de ales. par. iiij. q. liij.
recitat q̄nq̄ opiniones. Prima eorū q̄ dixerūt q̄ corp⁹ chri
sti nunq̄ intrat in ventrē: sed cū est in ore: tūc est sub specie
sed qn̄ glutit: tūc nō intrat in ventrē. Ad hoc allegat Aug.
dicens: Quādiu habes in ore tādiu est in te: ⁊ nō ducit in
secessum: sed rapit in excessum: sed speciē panis dicūt trāsi
re in ventrē. Sed hāc opinionē improbat dicens: Hoc pa
tet nihil esse: cū nihil nisi solus de⁹ possit intrare subam aīe.
Vñ corp⁹ christi aīam intrare nō pōt. Ideo ad Aug. dici po
test: q̄ intrante specie in ventrē: ⁊ corp⁹ christi intrat in ven
trem sicut in os vel pixidē. Intrare aūt in vētrē dupliciter
dicit: qr vel quātū ad subaz: vel quātū ad efficaciā. Primo
mō descēdit aliqđ corp⁹ in ventrē etiā si nō sit cibus. Scđo
mō dū aliq̄d efficit in ventrē: vt vnguentum aliqđ foris vē
tri applicatū. Sir aliq̄d intrare in animā cōtingit duplici
ter. Vel quantū ad substantiā: vel quātū ad cibandi effica
ciā. Primo mō intrat aīam solū qđ illabit aīe: sc3 solus de⁹.
Scđo mō etiā corp⁹ christi dicit intrare animā: qr ipam refi
cit sacraliter ⁊ spūaliter sumptū p gratiā: ⁊ illo mō corpus
christi nō intrat in ventrē: sed in mentez: sicut dicūt sci. Et
ad auto. Aug. dicit q̄ Aug. di. q̄diu est in ore a parte acci
pit totū. i. q̄diu est corporalr in hoie ipm sumente in sacro
substātialiter: tādiu est in mēte nō p subam: sz efficaciā. Vñ
nō vadit in secessum qđ certū est: qr pri⁹ spēs deficiunt a p
pria natura q̄ celebret emissio supfluitatū ciborū sumptorū
sed rapit in excessum effectiue faciēs animā sic rapi supra
se in deū p cognitionē ⁊ amorē. ⁋ B Alias recitat quat
tuor opiniones: ⁊ post ipm scđus Bonauē. quas oēs Alex.
aliquātulū siue quātū ad aliqua soluit. Prima est q̄ post
cōsecrationē vbicūq̄ manēt species salua earū natura. i. in
tali dispositiōe in qua possent efficere panē: si nō esset con
uersus: ibi manet corp⁹ christi: siue species intrent in ven
trem aīalis bruti: siue hois: siue custodiant in loco mūdo:
siue pijciant in locū immūdū. Virt⁹ em̄ cōsecratiōis respi
cit species illas: ideo nō desinit eas q̄diu sunt: qđ est dictu
Corp⁹ christi diuina vtute ⁊ maxima ei⁹ dignatione ex cōse
cratione hostie cepit esse sub specieb⁹ panis: nec illas defi
nit q̄diu manet in sua dispositiōe naturali in qua affecerūt
panē: eūq̄ afficerent si cōuersio facta nō esset. Sic em̄ cor
pus christi sub illis specieb⁹ esse cepit p cōsecratiōis vtutē:
hoc est p vtutē dei ad plationē vbor̄ cōsecrationis: quēad
modū suba panis sub illis prefuit: excepto q̄ corp⁹ christi il
lis nō afficit: nec est ibi fm dimēsiones pprias circūscripti
ue: sed totū in toto ⁊c. qr est ibi p cōuersionez panis in ipm
vt. s. habitū est. Et ideo q̄diu maneret panis si conuersus
nō esset: tamdiu manet verū corpus christi in quod cōuer
sus est panis. Interim ergo q̄ nō alterant species intātum
q̄ panē sub se nō cōseruarent: manet corpus christi vbicūq̄
fuerint. Dum vo intantū alterant q̄ desineret panis suba.
si vsq̄ tūc fuisset: desinit ⁊ sub eis esse corp⁹ christi. Vñ cōce
dūt illi: si mus vel porcus traijcit spēs in ventrē: etiā corp⁹
christi sub specieb⁹ descēdit: ⁊ manet donec manet forma
panis: nec tn̄ ex hoc corp⁹ christi polluit: aut digerit: seu in
partes discerpit: sicut nec in sumptiōe ei⁹ ab hoie: qr corp⁹
christi nec attingi pōt: qr est sub specieb⁹ nō dimensiue: nec
ledi aut inquinari: qr est gl̄iosum. Vtrū aūt mus debet dici
in casu q̄ manducet corpus christi: alia questio est: ⁊ videt

Alex. dicere q̄ nō mãducat corpus christi sacramentaliter: qđ verū est: nec ꝓprie carnaliter: q: nō attingit corpus: sed tm̄ species. Manducat tñ eo mō carnaliter: q: mãducat id sub quo veraciter cōtinet: de quo. s. cū ageret de fractione lec. lxx. ℭ E Scđa opinio dicit: q̄ corp⁹ christi sumptū ab hoīe: nō solū ibi manet quousq; in stomachū species traijciunt: q̄diu species manent in forma/quali possent cōseruasse substantiā panis: sed vltra manet/donec refectionis operatio cōpleat. Allegant ad hoc dictū Bede: ⁊ habet de cōse. dist. ij. Si q̄s. iij. vbi dicit: Si q̄s per ebrietatem ⁊ voracitatē eucharistiā euomuerit: q̄draginta dieb⁹ peniteat: ergo corpus christi pōt euomi. qđ vo euomit: in ventre ad tpa fuit: ⁊ nō statim sumptū desinit esse. ℭ Tertia opinio tenet: q̄ corp⁹ dñi traijcit/⁊ in ventrez vadit: sed manet tm̄ quousq; est in sumpto esse. i. q̄diu est in motu descensiōis ad stomachū: ⁊ receptū in stomachū/statim desinit esse sub illis specieb⁹ priusq̄ transmutent. mouet: q: si maneret in ventre vsq; ad cōpletā refectionem/ aut specierū plenā alterationem: deberet adorari in ventre sumentis: qđ nō dicitur. ℭ Quarta opinio est: q̄ ponit/ q̄ solū tamdiu manet corpus christi sub illis speciebus/q̄diu aliquo sensu percipiatur: visu scz vel gustu/vel etiā tactu. Cū aūt ipsa hostia sumit: ⁊ per guttur in ventrem traijcit corp⁹ christi ibi desinit esse: nec sub ipsa ampli⁹ cōtinet. Hui⁹ inic dicūt fuisse Hugo. li. j. de sacra. par. viij. ca. xiij. q̄ de hac materia ita scribit. Sed forsassis dicit tibi cogitatio tua: q̄d fiat de corpore christi: postq̄ sumptū fuerit ⁊ comestū. Et sequit: Audi ergo. Corporalez p̄ntiam christi queris. In celo quere: ibi christus est in dextera patris sedens: tecū ad temp⁹ esse voluit: q̄n aut q̄diu necessariū fuit. Exhibuit tibi ad tēp⁹ corporalem p̄ntiam suā: vt ꝑ illā te ad spūalez excitaret. Ideo corporaliter ad te venit: ⁊ exhibuit tibi ad tps corporalem presentiā suā: vt ꝑ illā spūalis inueniret que non auferret. Ita ꝑ carnem assumptā olim in mundū venit: ⁊ s̄m presentiam corporalē ad temp⁹ cū hoīb⁹ ꝯuersat⁹ est: vt eos ad spiritualē presentiā querendā ⁊ inueniendā excitaret. Postea cōpleta dispensatiōe s̄m corporalē p̄ntiam recessit: ⁊ s̄m spiritualem presentiā remansit. Vn̄ ait: Ecce ego vobiscū sum oīb⁹ diebus vsq; ad ꝯsummationē seculi. Sic ergo in sacramento suo tpaliter venit ad te: ⁊ est corporaliter tecū: vt tu per corporalē presentiā ad spiritualē querendā excitaris: et inueniendā adiuueris. Quādo in manib⁹ sacramētū tenes corporaliter tecū est: q̄n ore suscipis: corporaliter tecuz est: quādo mãducas ⁊ q̄n gustas: corporaliter tecū est. Deniq; in visu: in tactu: in sapore/corporaliter tecum est. Quādiu sensus corporaliter afficit. presentia ei⁹ corporalis nō auffertur. Postq̄ aūt sensus corporalis in ꝑceptione ei⁹ deficit: deinceps corporalis p̄ntia ei⁹ querēda nō est: sz spūalis retinenda. Dispensatio cōpleta est: ꝑfectū sacrm̄ intus manet christ⁹ de ore ad cor transit. Meli⁹ est tibi vt eat in mentem tuā/q̄ in ventrez tuū. Cibus iste aie nō corporis est: noli in ipso querere cōsuetudinem cibi corporalis. Venit ad te vt comedatur: nō vt cōsumat. Venit ad te vt gustet: nō vt incorporet. Ore comedit: stomacho nō digerit. ℭ D Augustin⁹ vocē de celo audiuit: q: hoc illi a terrenis dici aut responderi nō potuit. Cibus sum grandiū: cresce ⁊ mãducabis me: non vt me mutes in te/sicut cibū carnis tue: sed tu mutaberis in me. Itaq; prudenter discerne q̄d in sacramēto dei sensib⁹ exhibitū sit: q̄d spūi accōmodatū. Etiā vt forte/si post cōpletā ꝑceptionez aliq̄d iterato senseris: in hoc quoq; species ad ꝓprietatē sensui famulent: vt veritas similitudinis vbiq; cōseruet. Nam si in aliquo/quantū scz sensui exhibēdū est similitudo deficeret: illic ꝓculdubio sacramētum nō esset: sed res ipsa ꝑderet euidenti miraculo: qđ nō cōuenit q̄diu fides locū habet. Post hoc ergo si corporalē presentiā christi queris: in celo quere. Ibi quere: vbi ⁊ pri⁹ fuit q̄ ꝑ sacramentū suū corporaliter tecū esse inciperet: et vnde nō discessit q̄n ad te venit. Hec Hugo. Oēs ille quatuor opiniones (ait Alex.) in hoc cōsentiunt: q̄ tamdiu est corpus christi in illis specieb⁹: q̄diu est ratio sacramēti. In ratione aūt sacramenti alterant. Primi dicūt q̄ spēs panis consecrati tamdiu est sacramentū: q̄diu est species panis: cū virtus cōsecratiōis ipaz respiciat s̄m q̄ est ipius panis: ⁊ vbi manet q̄diu species ille sunt ordinabiles ad refectionem. Vn̄ dixerūt q̄ in ventrē vadit: ⁊ nunq̄ desinit ibi esse illa ꝓprietate salua. ℭ E Secūda opinio dicit/q̄ ratio sacramenti tamdiu saluat: q̄diu species habilis est ad mãducationē humanā. Ideo em̄ instituta est species vt sit sacramentū: ⁊ ad hoc ordinat. Habz aūt hoc q̄n est extra ⁊ in stomacho. ℭ Tertia opinio dicit: q̄ tādiu saluat ratio sacramenti/quousq; recipiat in vsum mãducationis: ⁊ q̄n mãducatio cōpleta est: tunc sacramentū nō est: sed fuit. Manducatio aūt cōpleta est q̄n descēdit in stomachū. ℭ Quarta opinio dicit/q̄ q: sacramentū est signū: ⁊ signū est qđ se offert sensib⁹: q̄ tamdiu species est sacramentū: q̄diu nata est sentiri ab aliquo sensu: et ideo cum deficit perceptio sensuū: deficit ratio sacramenti: ⁊ presentia corporalis christi. ℭ Et ꝑ hoc dicit Alex. q̄ prima opinio sit simpliciter vera: q: manētib⁹ specieb⁹ quocūq; deferunt: siue ad os muris/siue suis: vel ad aliū locū immundū/manet rō sacramenti: ⁊ sic nō desinit christus sub eis. ℭ Scđa opinio dicit Alex. quoad hoc vera est: q: dum species sunt in suo vero esse: et ordinabiles ad refectionē: nō desinit esse sacramentū. Sed q̄ ibi sit corpus christi quousq; sit cōpleta refectiōis operatio vel nō existentib⁹ specieb⁹: in vero esse suo ꝑmanet operatio refectiōis: nō videt verū nec verisimile. ℭ Tertia opinio vera est s̄m q̄ tunc dicit esse sumptio completa: q̄n speciebus cōsumptis christus transit in animā: s̄m aūt q̄ sumptio dicit cōpleta facta degustatione siue deglutitione/nō est vera. ℭ Quarta opinio vera est/si intelligat perceptio sensuū quantū ad aptitudinē. i. manentib⁹ specieb⁹ in ea dispositione in qua possent deprehēdi ab aliquo sensuū esse species panis. Et ad hunc sensum videntur tendere verba Hugonis/si bene intelligant: alioquin si actualem sensus ꝑceptionē intelligeret: species reseruate in pixide nō essent sacramentum/dum nullus sensus hoīs adest. Et sic intelligendo illa quarta opinio nō differret a prima. ℭ F Huic opinioni prime que est Alexandri: cōcordat sanctus Thomas et Richar. Duran. et cōmuniter moderniores doctores. Unde dicit sanctus Thomas in quarto scripto. q. ij. dist. ix. vbi querit: vtrum peccator manducet corpus christi sacramentaliter. ⁊ consequenter: Utrum creatura irrationalis sumat aliqualiter corp⁹ christi: puta mus vel porcus. Respondet in primo ar. Quidam dixerunt corpus christi s̄m rei veritatem a peccatoribus non sumi: quia q̄cito labijs peccatoris tangitur: desinit sub speciebus esse corpus christi. intantū dignitati sacramenti deferentes: q̄ derogabant veritati. Si em̄ vere corpus christi sub specieb⁹ erat per conuersionem panis ⁊ vini in substantiā corporis christi/speciebus manentibus: nō potest esse q̄ desinat ibi esse corpus christi: nisi per aliquā cōtrariam mutationem eius quod prius cōuertebatur in corpus christi. Et q: ibi nō manent nisi species: que ad vtrāq; naturā cōmuniter se habēt: sicut subiectū in naturalib⁹ mutationibus duabus formis quas successiue suscipit: Ideo q̄diu species nō mutentur: nullo mō desinit ibi esse corpus christi. Sicut nec in mutationibus formalib⁹/forma introducta desinit esse in subiecto: donec subiectuz ad formā aliam transmutet. Species aūt nō sic transmutant: nisi ab eo qđ transmutaret substantiam panis ⁊ vini/si ibi esset: quod solus tactus labiorum: vel diuisio que est per dentes: vel traiectio in ventrem nō faceret: sed sola digestio que est a calore naturali cōuertente cibum. Unde patet q̄ veritati sacramenti derogat q̄ dicit/q̄ ad solū tactum labioꝝ desinit esse corp⁹ christi a peccatore sumptū. Et ideo hac opinione de medio tanq̄ heretica sublata: eius contrariū ab omnib⁹ tenet. Ex eodē fundamento dicit in. iij. ar. ea. q. Dicendum q̄ verum corpus christi manet adhuc sub specieb⁹ a bruti ore acceptis: ⁊ in ventrem traiectis. Richar. similiter ea. dist. q. j. Corp⁹ christi verum sub specie realiter contentū sumitur: sed sic sumi

ptum corporaliter nō masticaꝛ: tamen nisi species tamdiu in ore masticenꝛ: ꝙ ꝑ digestionem ibi factā corrūpaꝛ in eis forma ꝓpria: sed descendat in ꝓpria forma in stomachū: corpus christi in stomachū descendit ꝑ descensum speciei sub qua cōtinetur ꝙdiu in ea speciei forma ꝓpria saluaꝛ. Sꝫ ꝑ virtutem mâducâtis nō vniꝛ mâducanti: sed ꝑ ip̄m mâducans vniꝛ sp̄ualiter christo capiti/ si digne manducat. Hec Richar. ¶ G Satis ꝯcordat Bonauē. excepto ꝙ videꝛ sibi derogare sacramēti dignitati: etiā pias aures abhorrere audire: ꝙ corp⁹ christi sit in ventre muris: aut in cloaca: ideo opinionē tenentē ꝙ corp⁹ christi nō descēdit in ventrē muris: sed sumptū a mure desinit esse: ꝛ substātia panis redit: tanꝙ̄ honestiorē prefert ꝛ rationabiliorē. Rationē addens: q: christus nō est sub sacramento nisi caten⁹ quo est ordinabile ad vsum humanū: scꝫ ad mâducationē: sed cum fuerit in ore vel ventre muris: nō est ordinabile ad vsuꝫ mâducationis humane: ꝛ sic desinit ibi esse sacramentū ꝛ corpus christi. Sed rōnē hanc soluit beatus Tho. ꝑ hoc. Primo: q: presupponit falsum. Cū eñ nō statim species cōuertuntur in aliud traiecte in ventrem: possunt adhuc de ventre extrahi a̅ialis: ꝛ in vsum venire homis. Scd̄o: q: ꝙuis aliq̄d ordineꝛ ad vsum aliquē: nō tñ oportet ꝙ esse deficiat quâdo quis eo vti nō pōt. ¶ Inter oēs has opiniōes opinio Alexādri: Thome: Richardi videꝛ verior ꝛ cōmunior. Et ſm illā/rn̄deꝛ ad rōnes aliarū opinionū. ¶ Ad rōnem scd̄e opi. qua adduciꝛ Beda de sacro/ qđ ꝑ vomitū est emissum/ diciꝛ: ꝙ argumentū illud est pro respōsione: q: arguit ꝙ sacramētū etiā nō solū intrat ventrem: sed etiā manet in ventre ad temp⁹. Si vō extendiꝛ ꝙ etiā manet post specierum alterationē ꝛc. nihil arguit argumentū. Vñ si eijcitur per vomitū/ ꝛ discerni possunt species panis ab alijs cibis simul emissis: ꝛ sumi pōt sine nausea ꝛ periculo vomit⁹ iterati: tunc debēt sumi sicut verū sacramentū: ne amplior fiat irreuerentia sacramēto ꝑ incinerationē scꝫ: si aūt sunt nauseales/ honorifice recondi debent cū alijs reliquijs. ¶ Ad illud tertie opi. de adoratione in ventre diciꝛ: ꝙ ante sumptionē a sumente est adorandū: post sumptionem gratiarū actionib⁹ est vacandū ꝓ beneficio accepto. Vbicūꝙ autē crediꝛ esse: siue in ventre suis: siue in ore viri vel mulieris: ibi est venerandū ꝛ adorandū intus in a̅ia: licet nō exterius in opere: maxime dum nō cōstat ꝙdiu sit in ventre. Et si replicareꝛ: Om̄e qđ intrat in os/ in ventrem vadit: ꝛ in secessum emittiꝛ: sed corp⁹ christi nō emittiꝛ in secessuꝫ: ergo nec intrat in ventrē. Diciꝛ ꝙ ꝑ idem ꝓbaretur/ ꝙ nō intraret in os: ꝛ sic a nullo sumereꝛ nec comedereꝛ: ꝯtra illud: Accipite ꝛ comedite. Item: Nisi manducaueritis carnē filij hois ꝛc. Ideo diciꝛ ꝙ dñs (Math. xv.) loquiꝛ de cibo corporali: q̄ accipiꝛ ad refectionē corporis: ille intrat in os ꝛ ventrē ꝛ ſm partē emittiꝛ in secessum. Corpus aūt christi licet sumatur in ventrem: nō tñ manet vsꝙ ad cōpletā digestionē ꝑ quā cibi sumpti (quantū ad ea q̄ impura fuerūt) in secessum mittanꝛ. q: prius species a sua naturali forma ꝛ ꝓprietatibus sub quib⁹ stare potuisset substātia panis: alteranꝛ. Et ſm hoc verū est verbū Amb. ii. de sacra. ꝛ poniꝛ de cōsecra. dist. ij. nō iste. vbi ait: Nō iste panis est qui vadit in corpus: sed panis vite eterne: qui a̅ie substātiā fulcit. Non eñ vadit in corp⁹ ꝑ conuersionē ei⁹ in subām alicui corporis. Sic quidē vadūt species ſm modū tactū. s̄. lec. xlv. sed fulcit substantiā a̅ie/ nō intrando ꝑ corporalē vnionē: sed per effectū: vt. s̄. dictū est. Hec de p̄ma parte dubij. ¶ H Ad secundā ei⁹ partem/ qua quesitū est: dū christi corp⁹ species relinq̄t: ip̄is videlꝫ alteratis/ vbi maneat: aut quo moueaꝛ. Diciꝛ primo: ꝙ desinentib⁹ specieb⁹/ nō desinit esse corpus christi. Siquidē g̃liosum est ꝛ incorruptibile: ſm illud ap̄li frequenter allegatū: Christus resurgens ex mortuis/ iā nō moriꝛ ꝛc. Nec ſm dicta in respōsione ad primā dubij partē manet i stomacho corruptis specieb⁹: q: iuxta statutā legē corpus dñi nullibi esse crediꝛ: nisi in celo manifeste ſm dimensiones ꝓprias/ ꝛ formā ꝓpriā ꝛ gloriosam. Et in sacramento velatū specieb⁹ sacramentalib⁹ ſm dimensiones panis ꝛ vini: hoc est/ in loco quo fuit substantia panis ꝛ vini: nō tamen dimensiue: sicut ibi fuit panis ꝛ vinū. Et dicitur ſm legem statutā: q: preter legem cōem/ posset se ꝑsonaliter ostendere alicui: vt dum occurrit petro querenti/ Dñe quo vadis. Sic ꝛ alijs nonnullis sanctis affuisse in extremis legiꝛ: vt scribit beāus Hiero. ad Paulā de trāsitu virginis g̃liose. Nec etiā dimittendo species moueꝛ ad alium locum: q: in nullo alio loco est nisi in celo. Non aūt euolat de loco specierū alteratarū ad celū: q: in celo mansit qñ sub sacramēto esse incepit. Incipiens eñ esse in sacramento/ nō deseruit celū: vt dictū est lec. xlvj. ꝓpe finem. Etiā ſm verbū Hugonis statim. s̄. allegatū. Ita corrupto sacramento nō redit ad celū. Non eñ redit ad celum in quo prius est: a quo nō recessit. Vbi ergo manet. Manet in celo/ vbi prius fuit anteꝙ̄ ad sacramentū venit: a quo nō recessit dū ad sacramentū venit. Vbi queso manet a̅ia rōnalis/ cū amputaꝛ manus hois. Nō corrūpiꝛ: q: ꝑpetua est. Nō manet in manu abscissa: q: a̅ia ſm ꝓpriā naturā/ nō pōt informare materias seu corpora discōtinuatas vel discontinuata. Nec pari rōne transit ad aliud corp⁹: Nec redit ad corpus cui⁹ manꝰ fuit pars: q: ab illo corpore non recessit. Vbi igitur manet. Manet in corpore in quo fuit ante abscissionē man⁹. Sic corp⁹ christi corrupto sacramēto/ manet in celo in quo fuit anteꝙ̄ corrūpereꝛ sacramentū ꝑ specierū alterationē. Et licet cōtradictoria verificenꝛ successiue de corpore christi: q: de presente specieb⁹ fit nō presens specieb⁹: non tñ hoc fit ꝑ mutationē aliquā acquisitiuā vel deꝑditiuā forme alicui⁹ corpori christi inherentis: sed ꝑ mutationē corruptiuā specierū. Sicut si manēte iohāne in loco suo immobili/ musca moueaꝛ capiti suo insidens: Johēs primo fuit cōtigu⁹ musce: scd̄o nō fuit cōtiguus musce sine mutatione iohannis: Nisi diceretꝛ ꝙ presentia localis esset accidens respectiuū in eo ꝙ presens est alicui: q̄ p̄ntia corrūpereꝛ ꝑ corruptionē specierū. Sed istā opinionem hactenus secuti nō sum⁹. Verum corpus christi ꝑ corruptionem specierū mutaꝛ localiter: q: deserit locū quē habuit: scꝫ locū cōtinentem species qui manet in specieb⁹ corruptis: sine tñ acquisitione noui loci. Sicut in cōsecratione mutatū est localiter acquirendo nouū locū sine deperditiōe loci prioris. Et ista mutatio localis nō est precise ex corruptione specierū: sed q: nō manet in loco specierū: qui locus manet specieb⁹ corruptis: ꝛ ista mutatio est ꝑ propriā mutationem localeꝫ corporis christi: quo mutari potuisset etiā manentib⁹ sacramētalib⁹ speciebus, sicut haberi potest ex lec. xlv. prius allegata. Cꝫ si hec ab oibus capi nō possunt: quasi agni reliquie ignis potestati ꝛ oipotentie sp̄ussancti tradanꝛ: ꝛ que intellectu capere nō possum⁹: simplici fide credamus: altiora nostrum intellectum excedentia ne queram⁹: ne velut scrutatores maiestatis opprimamur a gloria. Tantum de primo dubio.

¶ I Quantū ad secundū dubiū/ verum populus fidelis participaturus eucharistiam: teneatur eam sumere sub vtraꝙ specie. Et videtur ꝙ sic. Nam dñs sacramentū hoc instituens precepit post traditionē calicis: Hoc facite quotienscunꝙ biberitis in meā cōmemorationem. Item Johis vj. Nisi manducaueritis carnem filij hois: ꝛ biberitis eius sanguinem: nō habebitis vitā in vobis. Item hic fuit mos ꝛ ritus in eccl̄ia primitiua: vt patet ex ep̄la Pauli. vbi dicit Probet aūt seip̄m homo: ꝛ sic de pane illo edat: ꝛ de calice bibat. In oppositū est cōmunis ritus eccl̄ie romane. Olim questio illa poterat esse dubia: sed nunc post determinationem concilij Constantieñ. veritatem catholicā determinātis/ dicere cōmunionem sub vtraꝙ specie esse de necessitate salutis omni fideli: est heresis ibidem publice condemnata: ꝛ ideo superfluū est: immo nunc velle ad ꝓbationem opposite veritatis multū niti: cū omni humana ꝓbatione maior est eccl̄ie autoritas: in cui⁹ fidei obsequiū/ intellectū nostrū captiuare tenemur. Verū ad intellectū hui⁹ veritatis sicut ꝛ ceteroꝝ fide creditorū/ non inutile est: neꝙ presumptuosuꝫ aliqua disserere: vel verius ꝑ alios luculenter elaborata cōportare. Pro quoꝝ deductione suppono qđ ig

Math. xv.

Joh. vj.

j. Corin. xj.

Ibidem

principio huius collecture deductū est; videlicet φ circa sacramentoꝝ ministrationes: quedā sunt de necessitate sacramentoꝝ: ꝛ de iure diuino: sic φ nulla autoritate vel cōsuetudine oppositū induci possit. Quedā vero de necessitate precepti iuris humani ꝛ positiui: vt in proposito forma cōsecrationis certa a christo est pscripta: ꝛ materia certa ab eo determinata: panis scꝫ ꝛ vinū. Similiter ꝛ minister: puta sacerdos ordinatus. In quib⁹ ecclia nihil habet immutare: nec aliud cōsuetudo pōt inducere. Multa vero pro sacramēti reuerentia cōmisit dn̄s suis discipulis ꝛ eoꝝ successorib⁹ determinanda: q̄ pro diuersitate tpoꝝ ꝛ causarū circūstantiarūq mutationē accipiūt. Sicut φ ad temp⁹ ecclia pmo cōfecit in azymo pane: post causa emergente celebrauit in fermentato: ꝛ demū iterū in azymo: vt. s. lec. xxxiiij. ostensum est. Sic φ celebret in ecclia ꝛ altari ac vasis vestibusq cōsecratis ieiuno stomacho ꝛ cū ceteris cerimonijs ꝛ orationib⁹ ex eccle institutiōe ordinatū est. Que ex rōnabilib⁹ causis ecclia mutare posset in toto vel in parte: et mutata sub precepto tradere: sic φ tunc hō peccaret faciēdo illud in quo nunc meret. Videndū ergo est: vtrū cōio sub vtraq specie emanauerit a precepto diuino indispensabili: an nō. Si primū: certū est φ per nullā ecclesie cōstitutionem: aut contrariā consuetudinē (que magis corruptela foret) tolli posset. Si secūdū: tunc in dubiū nō venit: quin ex rōnabilibus causis mutari posset. ¶ L Est ergo circa hoc hec propositio: Cōmunicatio eucharistie sub vtraq specie a christo nō est precepta generaliter oibus fidelib⁹ indispensabiliter. Patet hec ppositio: qꝛ hoc preceptū vel colligeret ex institutione hui⁹ sacramenti: qꝛ sub duplici specie ipm instituit: Aut ex eius dispensatione qua suis discipulis dispensauit: Aut ex manifesto precepto qđ vel ante institutionem: aut in ipsa cena: aut post cenā dedit. Sed nullū horum dici potest. Ergo ppositio vera. Cōsequentia nota: ꝛ antecedens est sufficiens diuisio. Nam alius modus ab illis nō est dabilis. Minor pbat: Nō tertiū: qꝛ nullū tale preceptū legit dn̄s dedisse neq p se: neq p aplos. Nec primū aut secūdū quia licet sub vtraq specie instituit ꝛ dispensauit discipulis (quos iam in sacerdotes ordinauerat dn̄s) eucharistie sacramentū: ex illo tn̄ cōuinci nō pōt φ sic ab oibus sumi debere oibus demandauerit. Multa quippe in institutione eius: ꝛ in dispensatione qua discipulis suis sumendū tradidit: obseruauit: q̄ per hoc nec eis vniuersaliter nec oīns generaliter obseruari mādauit: vt ex deducendis apparebit: sicut ꝛ quedā discipulis ꝛ eoꝝ successorib⁹ specialiter: ꝛ nō oibus fidelib⁹ tradidit. Nā solos discipulos tūc presentes sacerdotes ordinauit dicens: Hoc facite ꝛc. de quo. s. lec. liij. Ipsi denique discipuli sacerdotes ꝛ eorum successores presbyteri: nō ex facto christi: sed mādato eccle ad sumendū sub vtraq specie sunt obligati. Soli eñ sacerdotes hodie in ecclia (saltem latina) corpus ꝛ sanguinē participāt sub distinctis specieb⁹. Nō tn̄ inducti ad rememorandum christi passionem: cui⁹ ipsi sunt ministri specialiter in ecclia deputati: sed ob preceptū eccle ipos ad hoc faciendū obligans. iuxta ca. cōperim⁹. de cōse. dis. ij. vbi dicit: Cōperim⁹ φ quidā sumpta tātūmodo corporis sacri portione a calice sacri cruoris abstineāt: qui proculdubio (qꝛ nescio qua docentur supstitione astringi) aut integra sacramēta pcipiāt aut ab integris arceant: qꝛ diuisio vni⁹ eiusdēq mysterij sine sacrilegio grādi nō potest puenire. Hic aūt canon fm glo. ꝛ doct. cōmuniter tm̄ sacerdotes respicit. Qđ ꝛ patet ex rubrica q̄ premittit que est hec: Corp⁹ christi sine ei⁹ sanguine sacerdos nō debet accipere. Vn̄ et sacerdotes vt eo expressius ꝛ distincti⁹ memoriā agant passiōis dn̄ice: pro cuius distinctiore memoria sub duab⁹ speciebus eucharistia instituta est: etiā cū ad offerendū ꝛ manducandū accedūt: varijs vtunt cerimonijs: in replicando cruces ante ꝛ post cōsecrationē: q̄ christū crucifixū representāt. Vtunt quoq sacratis vestib⁹: ad significandū quedā gesta et passa per christū: vt patet ex eorundē expositionib⁹ supra factis: que nō fiunt per laicos sacramentū sumentes de sacerdotū manibus. ¶ L Sic nec dn̄s aliqn̄ φ suis discipulis: quos sacerdotes ordinauit: legit sacramentū sub duplici specie porrexisse. Quō aūt deinceps: ꝛ quo ordine a fidelib⁹ sumendū foret: eisq ministrandū: vtrū sub vna vel sub duplici specie aplis reliquit ordinandū: sicut beat⁹ Aug. in c. liquido. de cōse. dis. ij. in simili dicit de ieiunio. Neq qꝛ dn̄s post cibos discipulis dedit: pptere a pransi aut cenati fideles ad illud sacramentū pcipiendū debent cōuenire. Et post modicum: Nam si ille hoc monuisset vt post cibos acciperet: credo φ illū morē nemo imutasset. Ideoq nō precepit quo deinceps ordine sumeret: vt aplis per quos dispositurus erat ecclias: seruaret hunc locū. Ita ꝛ in pposito dicit: φ christ⁹ distribuit discipulis suis sub vtraq specie corp⁹ ꝛ sanguinem: nō tn̄ ordinauit ꝛ precepit φ ipi ceteris quibuscunq sic ministrarent. Vn̄ nec de aliquo ipsoꝝ legit: φ hmōi cōmunionem sub duplici specie practicauerit quoad laicos: vel φ ipsis pceptū de sic cōicando sit traditū. Vn̄ Act. ij. legit de cōuersis ad fidē p aplos: Erāt aūt pseuerātes in doctrina aploꝝ: ꝛ cōicatione fractionis panis. In fractiōe dicitur panis fm glo. vt exponit magr̄ histo. in scholastica historia. i. eucharistie: vbi nulla fit mentio de sumptione calicis. Verūtamen aplus Paulus narrat corinthijs qualiter sub duplici specie christus hoc sacrm̄ instituit dicēs. Ego eñ accepi a dn̄o quod ꝛ tradidi vobis: qm̄ dn̄s Iesus in qua nocte tradebatur: accepit panem et gratias agens ꝛc. Et post: Silr ꝛ calicem postq̄ cenauit. Deinde qꝛ visus fuerat corinthijs sub duplici specie cōicare: quē ritū ipse nō interdixit: sed pmisit: cum in nullo erat cōtrari⁹ euangelio: ipos exhortando vt cōicent in memoriā passionis dn̄ice subiungit: Quotienscūq māducabitis panē hūc: ꝛ calicē bibetis mortē dn̄i annūciabitis donec veniat: scꝫ ad iudiciū: quasi di. Cū volueritis corp⁹ dn̄i māducare: ꝛ calicē dn̄i bibere: tunc facite in memoriā dn̄ice passionis: qꝛ sic christ⁹ in cena ministrans discipulis ipsos hortabat vt in memoriam sui hoc ipm qđ ipe fecerat: peragerent. Nec ex toto illo pcessu pauli elici pōt: φ de sumptione corporis ꝛ sanguinis sub duplici specie dn̄s dederit preceptū oibus sic māducādi ꝛ bibendi. Nec etiā trahi pōt φ ipemet paulus hoc preceperit: sed (vt dictū est) narrans factū christi in cena: hortat vt dū ipsi māducant ꝛ bibūt de morte ꝛ passione christi recordentur. Qđ si aplus ipse cōicationem corporis ꝛ sanguinis sub vtraq specie necessariā esse fidelib⁹ ad salutē ex pcepto reputasset: nō videt quin expressius hoc scripsisset tam corinthijs φ alijs fidelib⁹, quib⁹ suas trāsmisit eplas: ꝛ maxime romanis q̄ caput mūdi erant. Ipse tn̄ etsi ritū hūc obseruauit: nō qꝛ de pcepto debuit: sed qꝛ ex facto christi hūc obseruare potuit. Vn̄ ꝛ greci hūc ritū cōicandi ab aplo susceperunt: quē seruare dicunt his dieb⁹. ¶ M Et ita etiā dato φ ceteri apli ꝛ fideles in pmitiua ecclia cōicauerint sub vtraq specie: qđ tn̄ nō legit: sed neq cōstat hūc ritū fuisse totius eccle vniuersaliter: lꝫ legat in multis particularib⁹ ecclijs obseruat⁹: tn̄ tūc sic cōicabāt ppter christi factū: non ppter christi pceptū quasi ad hoc de necessitate salutis fuerint obligati. Nō eñ (vt dictū est) factū christi obligationē semp inducit ad silr faciēdū. sicut in multis est videre: Ipse multa opat⁹ est miracula: in quo eū imitari nec obligamur nec possum⁹. Silr opa supererogationis ꝛ pfectionis in gradu summo ꝛ pūctuali virtutis exercuit. In altissima paupertate: in virginali ꝛ clarissima castitate: in qdraginta dierū oimoda abstinentia ꝛ ieiunio vitā duxit. In pascha: Pascha cū discipulis māducauit: ꝛ post cenā discipulos cōicauit. Ad quorū aliorūq plurimoꝝ imitationem minime obligamur. Vnde ꝛ ait discipulis: Qui pōt capere capiat. Vnde ecclia ex rōnabilib⁹ causis aliquas horū statuere pōt. Silr ab hmōi obseruātijs cessare ꝛ potuit ꝛ debuit ex nouis causis ꝛ casib⁹. Sic in pmitiua ecclia oēs fideles vixerunt cōmuniter: vt habet Act. iiij. Multitu dinis credentiū erat cor vnum ꝛ anima vna. Nec quisq̄ eorum que possidebat: aliquid suum esse dicebat: sed erant illis omnia cōmunia. Nec possessiones habebant: sed habitas vendebant: offerē

tes ⁊ ponētes precia eoꝝ ante pedes apl'oꝝ. Nec tñ ex hoc facto primitiue eccl'ie/oēs fideles ad ſimīa obligant̄. Itē in primitiua eccl'ia ſacerdotes ⁊ leuite vxorib⁹ vtebant̄. Vñ ⁊ paulus in regula ep̄ali: Oportet epiſcopū irreprehenſibilem eſſe: vni⁹ vxoris virū ⁊c. filios habentem ſubditos. Et infra. Diacones ſint vni⁹ vxoris viri: q̄ filijs ſuis bñ preſint. In quo tñ nō ſolū noſtri tp̄is ep̄i/ſacerdotes/⁊ diaconi nō imitant̄: ſed nec licite pñt.

1. Timo. iij.

¶ N Et ita dato in nr̄o ꝓpoſito/ꝙ ritus ille cōīonis ſub vtraq; ſpecie fuerit in primitiua eccl'ia vniuerſaliter obſeruat⁹: qđ tñ ꝓbari nō pōt: eccl'ia tñ ad hoc obſeruandū nullaten⁹ fuiſſet aſtricta: ſ; laudabiliter ceſſare potuit ꝓpter diuerſa pericula: q̄ multiplicato fideliū numero/cōſurgerunt. Et ita ceſſaſſe credit̄: ⁊ vſus cōmunicandi ſub vna ſpecie panis ad laicos ⁊ ſacerdotes nō celebrantes introduct⁹. Et taliter hodie a cunctis fidelib⁹ obſeruat̄ ꝑ totā eccleſiā occidētalē: exceptis paucis ſciſmaticis: qui ſe ab hm̄ōi generali obſeruantia ſubtrahūt in periculū ⁊ dānationē ſuarū aīarū: maxime ſi bñ frequentant hm̄ōi cōīonem ſub vtraq; ſpecie tanq̄ neceſſariā ad ſalutē/contra gñales eccl'ie determinationes factas in nouiſſimis cōcilijs vniuerſalibus Cōſtantieñ. ⁊ Baſilieñ. Neq; vſus ille ſub vna ſpecie cōmunicādi nou⁹ eſt: ſed antiquus: ⁊ tanti tp̄is ꝙ ipſi⁹ initiū neq; eſt in memorijs hoīm: neq; in ſcriptis doctoꝝ: nec in annalib⁹ ſcribentiū reperit̄. Eapropter merito vt decens/vtilis/cōgruus/⁊ rōnabilis obſeruabitur: q: impiū eſt cogitare: ꝙ chriſt⁹ qui eccleſiā ſibi in ſponſam ſuo ꝓprio ſanguine copulauit: ꝑmiſerit eā pericaloſe erraſſe ꝑ tanta ſpacia tpoꝝ ⁊ annoꝝ.

¶ O Aſſignāt aūt doc. Alex. de ales. parte. iiij. q. liij. ſctūs Tho. Bonaueñ. ⁊ poſt eos Cancel. pariſ. Gerſon in tractatu ſuo: quē de hac materia in cōcilio Cōſtantieñ. ſcripſit: cauſas ꝙplurimas cur ſctā eccl'ia hunc ritū introduxit: ⁊ laudabiliter ꝯtinuat ⁊ cōtinuabit. Una vt enitet̄ periculū diſtillatiōis ⁊ effuſionis ſanguinis chriſti: qui nō niſi cū maxima cautela ⁊ prudentia eſt tractandus ꝓpter fluxibilitatē ſpecierū vini/ſub quib⁹ cōtinet̄: q̄ de facili poſſunt effundi: preſertim in tāta preſſura ⁊ multitudine cōmunicantiū: cū ad cōicandū ꝑſepe cōueniūt hoīes tremuli/barbati/infirmi/paruuli: qui ſatis ꝓuide ſanguinē ſumere non poſſunt: quin de facili peccatā ⁊ pericula grauia ſequerent̄.

¶ P Quantū aūt pctm̄: et ꝙ graue ſit ſtillatio vel effuſio ſanguinis chriſti ſatis declarat pn̄ia ſacerdoti iniūgenda: ꝑ cui⁹ negligentiā gutta ſanguinis cadit in terrā vel in palliā altaris. iuxta decre. pij pape: qđ ponit̄ de cōſe. diſ. ij. Si ꝑ negligentiā. Ubi ꝓcipit̄ ꝙ cū de ſanguine aliq̄d ſtillauerit ꝑ negligētiā ſacerdotis ſuper terrā/lingua labet̄: tabula radet̄: ⁊ raſura igne cōſumetur ⁊c. ⁊ vt infra dicit̄: ſacerdos quadraginta diebus peniteat: tot dieb⁹ ieiunādo: ⁊ a celebratione abſtinendo: vt dicit glo. Si ergo tali negligētia accidente/terra debet lambi/radi: ⁊ poſt raſurā in ignem ꝓijci ⁊ cōburi ⁊c. Nunquid pepla mulierū/ ⁊ barbe viroꝝ chriſti ſanguine mādidata/ignibus veniūt tradēda. Penitentiā denīq; talem laici nō ſine grauamine/murmure/⁊ cōtradictiōe ſuſciperent ⁊ ferrent. Rationabiliter igit̄ ⁊ caute ordinauit eccl'ia cōīonem ſub ſpecieb⁹ panis tñ percipi debere quoad laicos: ⁊ vt irreuerentia ⁊ periculū euitet̄: ⁊ ꝓpl's tam graui pn̄īe nō exponeret̄: maxime cū oēm fructū interiorē ꝯſequant̄ ex ſumptione corporis ⁊ ſanguinis ſub vna ſpecie/ſicut ſub duabus. Ex iſta etiā cōſtitutione pij pape vehementer cōiecturari pōt/ꝙ cōſuetudo cōmunicandi ſub vna ſpecie eſt vetuſtiſſima: ⁊ ab antiquo in eccl'ia obſeruata. Nam pius/decimus fuit papa poſt beatū petrū vt refert btūs Aug. in ep̄la ad generoſum: Et ſedit in cathedra petri circa annū centeſimū quinquageſimū tertiū. Qđ ſi ſuo tp̄e fuiſſet cōſuetudo cōmunicandi populū laicalem ſub vtraq; ſpecie: veriſimiliter ꝓuidiſſet de effuſione ſanguinis: que cōtingere poſſet in cōīone laicoꝝ: ſicut fecit de eccl'ie miniſtris: cū minus prouidi ſint laici in ſumptione/ꝙ eccleſie miniſtri. Itē; periculū fuiſſet in cōſeruatione ſpecierū vini ꝓ infirmis: pro quibus ſemper parata haberi debet euchariſtia; vt dicitur de cōſe. diſ. ij. preſbyter. De cui⁹ cauta cuſtodia habet̄ in ca. qui bene. ea. diſ. Periculū quidē in cōſeruando ne verterentur in acetū: ⁊ ita deſinerent eſſe ſacramentū. Ne cōgelarentur in hyeme. Ne bibiones et muſce generarent̄ in eſtate: aut al's ſpecies corrumperentur/quātūcunq; vas obſtrueretur: ⁊ ita aut redderentur ad ſumendum abominabiles aut ſi ſpecies vini corrumperent̄: daretur infirmo occaſio idolatrandi ⁊ ſumendi pro ſacramento/qđ nō eſſet ſacrm̄. Periculū deferendi qñq; etiā; in equis ad loca remotiora vbi cadere poſſet ſacerdos ſiue eques ſiue pedes. Itē quereretur in quo vaſe fieret tanti vini cōſecratio: qđ ſufficeret ꝓ decem aut viginti milib⁹ ꝑſonarū. Quō de his vaſis cōſecrandis/lauādis/tāgendis nihil ſtatuiſſet eccl'ia: q̄ tam ſolicite de altari/pallis/veſtib⁹ ſacerdotalib⁹/calice ⁊ ceteris ordinauit: ⁊ ꝓdictis periculis nō ſubueniſſet. Eſſet nihilominus ſumptuoſum in his regionib⁹: in quib⁹ vix inuenit̄ vinū pro celebratiōe: de lōginquo precio charo deportatū. Quō ergo nō de his oib⁹ diſpoſuiſſet eccl'ia. Dato ergo ꝙ in principio naſcentis eccl'ie cōīs fuiſſet ritus cōmunicare ſub vtraq; ſpecie: ꝓpter euaſione; tantoꝝ periculoꝝ rationabiliter ab illa cōīone laicoru; ſub vtraq; ſpecie ceſſaſſet.

¶ Q Alia cauſa ceſſationis ab hm̄ōi ritu: vt tollerentur errores qui ex cōīone ſub vtraq; ſpecie orti fuerunt: ⁊ oriri poterunt. Credere eñ poterat cōīs ppl's ex tali cōīone chriſtum nō eſſe totū verū ⁊ ꝑfectū hoīem ſub vna ſpecie: nec tantū eſſe ſub vna ſpecie/quantū ſub duab⁹: ſicut multi hereticorū de facto aſtruxerunt. Neſtorius eñ ſub ſpecie panis tm̄ corp⁹ chriſti eſſe dogmatizabat ſine ſanguine: ⁊ ſub ſpeciebus vini ſanguinem tm̄ ſine corpore/pro eo ꝙ in paraſceue corpus fuit ſeparatū a ſanguine. Que ratio nil arguit: cum talis ſit chriſtus in ſacramento: qualis eſt in ſua naturali cōſiſtentia. Et idem: Si ap'ls aliquis in paraſceue cōſecraſſet: ſub ſpecieb⁹ panis fuiſſet corpus ſine aīa ⁊ ſanguine: ꝓſertim poſt expirationē in cruce. Nūc aūt q: chriſt⁹ reſurgēs ex mortuis iā nō morit̄: ſi cōſecrat̄/vtrobiq; eſt viuus: ergo ſanguis vtrobiq; ⁊ corp⁹. Itē ad tollēdū errorē/ꝙ cōmunio ſub vtraq; ſpecie ſit laicis de ſalutis neceſſitate quem quidā deducere niſi ſunt ex verbis chriſti: Niſi manducaueritis carnem filij hominis: ⁊ biberitis eius ſanguinem: non habebitis vitam in vobis: vt in principio argutum eſt. Ex quibus elicere volunt/ꝙ ſit neceſſarium cuilibet homini ad vitam etiā ſacramentaliter cōmunicare ſub vtraq; ſpecie. Sic refertur de Pelagio/qui occaſione horum verborū paruulis ſtatim poſt baptiſmū corpus ⁊ ſanguinem ſub vtraq; ſpecie miniſtrauit: ꝙ et ſi ſpecie; panis deglutire non poterant: dixit ipſa; cum ſpeciebus vini eſſe permiſcendam: vt ita funderetur in ora puerorū. Et ſi forte tuſſis quiſpiam eieciſſet: dicebat id eſſe comburendū: innitens illi in Exodo: Si quid reſiduum fuerit: comburetis. Multi preterea vltra pelagianos errantes occaſione prefati textus (Iohis. vj.) non ſolum viuis ſub vtraq; ſpecie corpus ⁊ ſanguinem domini miniſtrabant: ſed etiā defunctis: vt refert Beda in quadam homel'. ſuper Mattheu;.

¶ R Ad horum ergo errorū extirpationem ⁊ ſimilium laudabiliter eccleſia ceſſauit a prefato modo cōmunicandi ſub vtraq; ſpecie/etiam ſi ad tempora cōtinuaſſet eandē. Sicut in ſimili quandoq; ceſſauit ad tempus conſecrare in azymo: propter errorem eorum qui dixerūt legalia cum euangelio eſſe obſeruanda: ⁊ neceſſariū eſſe in hoc chriſtianos iudaizare: quales fuerunt ebionite. Et vt hunc errorem tolleret: precepit tempore Leonis pape conſecrare in fermentato: ad oſtendendam libertatem euangelij: nō obſtante ꝙ chriſtus cōſecit in azymo: vt habitū eſt ſupra lec. xxxiij. Nec obſtat ꝙ in ep̄la quadā btūs Cypri. ait: Ad hoc conficit̄ euchariſtia/vt poſſit accipientib⁹ eſſe tutela: quos igit̄ tutos eſſe volum⁹ cōtra aduerſarios: munimēto dñice ſecuritatis armamus. Sed quō armam⁹: quō ꝓuocam⁹ in cōfeſſione fidei ſanguinem ſuū fundere: ſi eis militantib⁹ chriſti ſanguinem denegamus. Aut quomodo ad martyrij poculum idoneos facimus; ſi nō eos prius ad bibendū

in ecclesia dñi poculum admittamus. Et loquitur ille sanctus cōtra quosdā: qui simpliciter denegabant sacramentum eucharistie: in quo certe erant reprehensibiles: cū hoc sacramentū attinet cōtra tentationes ꝛ quelibet alia pericula. Uel loquit᷑ iuxta morē sue ecclesie: cui ipse presedit: in qua forte tpe suo particulariter viguit cōmunio sub vtraqꝫ specie: quā sub noīe calicis ꝛ sanguinis expssit: qꝛ sub illa specie fit manifestior representatio effusionis sanguinis christi: ex cuius memoria animat᷑ homo ad martyriū. Neqꝫ tamē illā cōmunionem sub vtraqꝫ specie simpliciter necessariaꝫ docuit, quasi esset de precepto christi. ¶ S Licet ergo in primitiua ecclesia illa cōio gñaliter in vsu fuisset: vbi nō erat tanta multitudo fideliū sicut modo: ꝛ sic poterat sumi sanguis sub specie vini: qđ periculū multiplicatis fidelibus ecclesia crebro est expta. Et qꝛ in pmitiua ecclesia pper passionis dñice vicinitatem, maior viguit charitas ꝛ deuotio: eapropter tunc cū magna reuerentia, deuotiōe ꝛ cautela accesserūt: ꝛ biberūt de sanguine christi ex calice: p cuius noīe etiā pprium sanguinē fundere sitiebāt: fm illud apli: Uobis datū est pro christo nō solū vt in eū credatis: sed etiā p illo patiamini. Cū vero in pcessu tpis charitas refriguit ꝛ tepuit in fidelibus: potuit ecclesia rōnabiliter subtrahere laicis calicem sanguinis christi: maxime cū nullū pfectū p hoc auferrat ecclesia a fidelibus: qm virtus ꝛ efficacia huius sacramenti nō dependet a speciebus illis visibilibus: nec vna: nec ambabus: sed a rebus cōtentis sub speciebus: q̄ ita sunt sub qualibet specie seorsum, sicut sub ambabus: nec plus sub ambabus q̄ sub vna. Efficacia etiā ꝛ pfectus proueniēs ex sumptione sacramenti sub vna specie tantus est: sicut ex sumptione sub vtraqꝫ. Sacerdos vero qui offert in psona totius ecclesie pro se ꝛ clericis ꝛ laicis: ꝛ manducat atqꝫ bibit: vt sic representatio pfecte refectionis expresse significet᷑ futura: p cuius adeptiōe sacrificat᷑ in via: et si qñqꝫ deficeret psonalis deuotio in sacerdote celebrante: nunq̄ tñ deficit deuotio sponse ecclesie: in cuius psona agit officiū. Caueri etiā possunt a sacerdote celebrante faciliter ceteri defectus supra notati. Sacerdos igit᷑ in cōficiendo ꝛ offerendo ac manducando hoc sacrm p oibus fidelibus in psona ecclesie, tenet ritū quem christus in cena in psona ppria exēplauit. Cui ex officio ꝛ ordine suscepto in ecclesia cōpetit hoc sacrificiū pficere: ipm consecratū pro salute oim in recōciliationē ꝛ remissionē peccatorū patri offerre: qđ neqꝫ laico: neqꝫ sacerdoti dū extra missaꝫ de manu alterius cōmunicat: cōcessuꝫ est. ¶ T Ex illo aūt errore, q̄ cōmunio sub vtraqꝫ specie esset de necessitate salutis: sequunt᷑ alij nō minus periculosi errores: vt recitat Gerson: scꝫ pmo, q̄ tanta esset dignitas laicorum circa sumptioneꝫ corporis christi, sicut sacerdotū. Scđo cum hoc semp fuit de necessitate salutis: vt dicit heresis illa, q̄ perierūt oēs ꝛ pereunt aliter sentientes facientes aut docētes. Oēs quoqꝫ generaliter tam clerici q̄ doctores ꝛ prelati: qui nō possetenus opposuerunt se tali cōsuetudini, vbis, scriptis, aut sententijs: ꝛ q̄ sacrā scripturā oēs illi puerterunt. Item q̄ ecclesia romana nō rite sentit de sacramentis: nec in hoc esset imitanda. Item q̄ cōcilia gñalia ꝛ spāliter Cōstantieñ. ꝛ Basilieñ. errauerūt in fide ꝛ bonis moribus. Et plures alij errores ac seditiones grauissimi. Nec valet si opponat᷑ q̄ saltem discretis ꝛ bene venientibus ratione, deberet sub vtraqꝫ specie dispensari: qꝛ nimis esset hoc in ecclesia seditiosuꝫ. Nullus q̄ppe vellet in ecclesia indiscretus: nullus incautus reputari. Essetqꝫ ħ aliquos de petō vel indiscretiōe infamare: qđ fieri nō debere, christus suo docuit exēplo: dum suo pditori iude corpus suū ꝛ sanguinē nō negauit: nec eum repulit, quē nouit indigne accipere: licꝫ sua indignitas occulta fuit. Nec per hoc oēs supradicti errores, seu eorum occasiones cauerent᷑. ¶ U Et p hoc ad rōnes in pncipio dubij motas. Ad pmā q̄ allegat illud apli: Hoc facite quotiēscūqꝫ ꝛc. iam solutū est: q̄ apls ibi recitat factū christi: nō imponit pceptū: sicut nec christus imposuit de cōione sub vtraqꝫ specie: sed ad passiōis memoriā cōmunicantes ꝛ cōficiētes hortabat᷑. Ad secūdā (Joh. vj. Nisi mäducaueritis ꝛc.)

Phil. i.

dicit᷑: q̄ in toto illo ca. dñs loquit᷑ de mäducatione ꝛ bibitiōe spūali, qꝛ nō distinguunt᷑: qꝛ q̄ mäducat spūaliter, bibit spūaliter: ꝛ ecōuerso: ꝛ nō carnali neqꝫ sacramentali: sicut carnaliter vba christi intelligentes, abierūt retrorsum. Uñ christus sua vba manētibus discipulis exponēs, dixit: Spiritus est q̄ viuificat: caro nō pdest quicq̄, scꝫ sine spū. Verba q̄ ego locutus sum vobis: spūs ꝛ vita sunt. Sic ꝛ sacramētalis cōio nō est simpliciter necessaria: sꝫ spūalis. de quo. s. lec. xxxvj. ꝛ infra lec. lxxvij. dicet᷑. Ad tertiā similiter rñsuꝫ est. Et si dī. Alex. loco alleg. dicit q̄ lꝫ sumptio: q̄ est in accipiendo sub vna specie, sufficiat: illa tñ q̄ est sub duabus speciebus maioris est meriti. Tum rōne augmētationis deuotionis: tū rōne fidei dilationis actualis: tū rōne sumptiōis cōpletioris. Potest dici, q̄ loquit᷑ cōparando sumptionē celebrantis qui officiū misse pficit: eucharistiā cōficit, offert, et sumit pro se ꝛ vniuersali ecclesia: in quo officio sub vtraqꝫ specie conficit, offert, ꝛ sumit: ad sumptionē quā vt a psona singulari sumitur sub vna specie de manu sacerdotis: Illa quippe est maioris meriti. Maius cm̄ est meritū celebrare q̄ solū sumere. Ibi cōcurrit maior deuotio pper orationes quas facit: ꝛ actus plures a dño ꝛ ecclesia ordinatos. Ibi etiā fides actualiter dilatat᷑ per vestes sacras, cerimonias, cruces, luminaria ꝛ cetera q̄ oia recte fidei attestant᷑: ꝛ ad multa actualiter cōsideranda ꝛ credenda excitant: qđ sumptio simplex nō facit. Ibi etiā est cōpleta sumptio: nō rōne rei cōtente: vt ipse ibidē declarat: sed rōne representationis tā passiōis dñice: q̄ facta est p sanguinis effusionem: q̄ pfecte refectiōis: q̄ nedū in cibo cōsistit tm̄ aut potu: sed simul in vtroqꝫ. Uñ ꝛ ipse recitat factū bene memorādū di. Quibusdā religiosis petentibus ꝛ instātibus vt sub vtraqꝫ specie sumerent sacrm, sacerdote quodā pio cātāte: Cum faceret hostie fractionē, cōcauū patene totū visum est repleri sanguine. Ad qđ obstupuerūt ipse ꝛ circūstātes. Sed cū cōiungeret partes hostie totū visum est reintrare: ꝛ sic petitioni ꝛ tentationi illorum fuit penitus satisfactū. Hec Alex. Ex quo patet q̄ mentis sue nō fuit loqui de cōione sub vtraqꝫ specie extra sumptionē celebrātis missam. Et tantū de illo dubio. ¶ Lectio. lxxxv. A.

Hunc de tertio du

bio. s. de effectu ꝛ fructu huius sacri, quos cōsequunt᷑ ipm sumētes. Et qm̄ duplices sunt hūc cibū sumētes: q̄dā digne: alij indigne. aliū illi: aliū isti cōsequunt᷑ effectū. Nā illi gratiā ꝛ gloriā: isti mortē consequunt᷑ ꝛ penā. Hinc canit᷑ in psa: Mors est malis: vita bonis: vide paris sumptionis q̄ sit dispar exitus. De quo btūs Bern. in ser. de sacramēto ait: In cena dñi de vno pane cōsecrato petrus et iudas accepit. Bonus in vitā: pessimus in penā. Bonus in bñficiū: pessimus in testimoniū. Bonus in salutē: pessimus in mortē. Hoc totū vsqꝫ huc cōplet᷑ in sacro altaris. Bonis quidē in bonū sumētibus: canibus vero nō sic. Canes sunt, q̄ irreuerēter accedūt: ꝛ ideo iudicati recedūt. Hoc in arca dei figuratuꝫ est: q̄ allophilos occidit: ꝛ israel saluauit. Et in mäna qđ bonis oīs delectamēti ꝛ suauitatis saporē: malis vero nauseā prestitit. Silr ꝛ in babylonico igne q̄ nouit pueros in fornace cōseruare: ꝛ ministros regis caminū incēdētes incēdere ꝛ cremare. Uñ Chrys. hom. x. Sicut corporalis cibus inuenerit ventrē aduersis humoribus occupatū: amplius ledit: magis nocet: ꝛ nullū pstat auxiliū: Ita ꝛ iste spūalis cibus: si aliquē reperit malignitate pollutū: magis eū pdet: nō sua natura: sed accipiētis vitio. Hec ille. Primo tn̄ de effectibus quos operat᷑ in digne sumentibus dicendū. Deinde dubio sequenti de his que sequunt᷑ in sumentibus irreuerēter ꝛ indigne. De fructibus tamen eius quos cōsequunt᷑ ex eius oblatione ꝛ sumptione, qui digne accedūt seu offerunt: cōiūq̄ magnitudine neminem puto mortalium differere plene posse. Nam cum nec folium cadit de arbore sine patre, sine causa, sine fructu: qꝛ sine diuine bonitatis, q̄ causa est oim influxu: Indubitabile apud fideles manet, q̄ opus dei pariter ꝛ munificentissimū

ter ꝛ munificentissimū ꝛ magnificentissimū : quo scʒ diui
na sapientia: nec mun⁹ maius: nec magnificenti⁹ dare pōt:
inestimabiles fructus salutis pariat in aīa sumentis bene
disposita ꝛ ordinata. Nam in hoc sacratissimo cibo digne
sumpto/corpus christi verū/mystico corpori suo in hoc sa
cramento signato/singulari vnione cōnectit. vñ ois beate
vite influxus in membra deriuat. Cōiungit christus ecclie
sponse sue spōsus: a quo suscipit pfectionis ornatū ſm mē
surā vniuscuiusq; membri: quousq; pueniat ad mensuram
plenitudinis christi. Laborauerūt plurimi doctores ꝛ sci
ex his q̄ spūssancti calam⁹ scripture sancte impinxit: fruct⁹
salutis colligere: scriptisq; tradere ad ecclie edificationē.
Ex eoꝝ itaq; quibusdā cōmendatis carpere aliqua deside
rans/nō fugientes spicas: quas ruth illa moabitis ad litte
ram fecisse legit: que videns ꝛ festinans interpretat. Absit
[Ruth. ij] vt hanc ingenij celeritatem mihi arrogem: sed q̄ illi clarissi
me de semine scripturarū messuerūt: ꝛ horreo ecclie obtu
lerunt: aliqua pie furari abbreuiādo transcribere sufficiat.
¶ B Sūt itaq; qui fructus hui⁹ sacramēti ad numeruʒ
duodenarū/ſm numerū fructuū ligni vite (de quo Apoc.
vlt.) reducere. Sic Rich. in suo. iiij. dist. ix. q. ij. metro lu
dens/insinuat. Inflāmat/memorat/sustentat/roborat/au
get Hostia spem: purgat/reficit/vitā dat ꝛ vnit: Cōfirmat
q; fidem: munit/fomitemq; remittit. ¶ Inflāmat charita
tem: memorat dñicā passionem: sustētat ad opationem bo
ni: roborat ad pseuerentiā ppositi sancti: auget spem: pur
gat veniale pctm̄: ꝛ q̄nq; mortale: reficit mādūcantē spūa
liter eterna cōsolatione: vitā dat gratie: vnit christo solide:
cōfirmat fidē sine errore: munit cōtra casum puenientez ex
ppria infirmitate: fomitēq; remittit ardorē scʒ carnalis cō
cupiscentie/cōtra demonis impulsum. Sunt q̄ sub eisdem
figura ꝛ numero: sed nō eodem mō/fruct⁹ eucharistie colli
gunt. Per oppositū enī ad dāna que fruct⁹ ligni mortis/ar
boris scʒ interdicte ex veteris ade culpa intulit: fructus li
gni vite (qd christus est) ordinant. Primi nāq; parentes p
esum pomi vetiti multas miserias toti humano generi at
tulerūt. Vñ congruū fuit: immo necessariū p esuʒ alterius
cibi salutaris ꝛ fructiferi/ab illatis miserijs idem gen⁹ ho
minū subleuari: ne ppetuo miserijs istis subactuʒ langue
sceret: ꝛ tandem pressum morbis totaliter deperiret. Mise
rie iste tres sunt in genere: scʒ vincula culpe: defectus gra
tie: plaga mortis ꝛ gehēne. Partite singule in quattuor fa
ciunt duodenarū numerū miseriarū a ligno mortis decer
ptarū. Vñ in miseria culpe sunt: demonis tētatio: fomitis
rebellio: cordis macula: creatoris offensa. In miseria defe
ctus grē/quadruplex inuenit languor: scʒ in cognitiōe nri
in dilectione primi: in sapore spūali: in cōsummatiōe boni
In tertia miseria/scʒ mortis plaga sunt: debitū mortis eter
ne: defluxus bone vite: exiliū mūdane miserie: incineratio
corporalis materie. Cōtra has miserias/fruct⁹ salubres/et
totidem remedia affert eucharistia digne sumpta. Nam cō
tra tres gñales miserias/affert remissionē culpe: augmen
tum grē: ꝛ collationē vite. Sic contra singulas duodecim
miserias/singulos fruct⁹ ꝛ vtilitates. Nā cōtra primā mise
riā: tentationē scʒ demonis/demonē fugat. Cōtra secūdā/
fomitē mitigat. Maculā cordis mūdat/cōtra tertiā. Con
tra quartā/irā dei placat. Cōtra medias quattuor miserias
illuminat intellectū: inflāmat affectū: mentē delectat: ꝛ ad
operandū roborat. Contra miserias quattuor vltimas/ab
eterna morte liberat: vitaʒ restaurat: ad patriam reuocat:
corp⁹ ad vitā resuscitat. Dimitto scripture cōcordantias ad
singula. ¶ C Sūt ꝛ alij q̄ fructus hui⁹ sacramēti digne
suscepti/reducūt ad numerū senariū: ſm ei⁹ sextuplicē de
nominationem: que sibi attribuunt: eo q̄ in sextuplici genere
bonoꝝ inuenit: pter innumerabiles grās/quarū est con
tentiuum. Dicit enī quandoq; gratia: quādoq; donū siue
munus: q̄nq; cibus: quandoq; cōmunio: quandoq; sacrifi
ciū: quādoq; sacramentū. Et ſm quodlibet nomen/innu
merabiles cōtinet ꝛ affert bona/fructus ꝛ gratias. De qui
bus dñs Alber. librū edidit perutilem/diffuse psequēs sin
gula. Sūt qui fruct⁹ eucharistie reducūt ad quattuor gene
rales: ſm q̄ est eduliū vegetans ad vitā eternā. Viaticum
cōfortans nos ad pficiendū hui⁹ exilij vitā. Pignus eterne
salutis: Et cōicatio ois sanctitatis. Et ſm hec effect⁹ ei⁹ assi
gnari possunt: vegetare: cōfortare: certificare: ꝛ perficere.
Quos similiter tangit Alber. in pncipio libelli prenotati.
Sunt qui innumerabiles fructus eucharistie reducunt ad
numerū ternariū: scʒ ad bonū oblatiōis sacrificij: bonū cō
municationis conuiuij: bonū refectionis viatici. Primum
quoad deū. Scdm quoad primū. Tertiū cuiuslibet quoad
seipm. Hanc sequit Cancel. parisien. in suo sup Magnifi
cat. trac. ix. exponens versuʒ: Esurientes imple. bonis. Va
rij sunt varioꝝ modi summā fructuū assignantiū: ſm nume
rum septenariū bonoꝝ/virtutū/btitudinū/ac petitionum
dñice orationis: q̄ oia psequi longū esset pariter ꝛ laborio
sum. ¶ D Ideo breuitati studens: pmo/fruct⁹ ipos bimē
bris: deinde mēbrū qdlibet subdiuidendo in ramusculos
fruct⁹ afferētes dulcissimos pcedā. Pro quo rememorādū/
q̄ sacrosctā eucharistia pncipaliter instituta est in sacrificiū
ꝛ in sacrm̄ seu cibum: ideo oēm fructū sacrificij omnēq; fru
ctū spūalis cibi influit atq; gignit. Pro intellectu pmi: quō
scʒ eucharistia nobis est instituta in sacrificiū: aduertendū
est/q̄ ſm beatū Aug. x. de ciui. dei. ca. iiij. Sacrificiū cult⁹
quidā est soli deo debitus/ſm q̄ scribit: Sacrificans dijs
eradicabit nisi dño soli. Siue (vt alij dicūt) est oblatio fa
cta deo in recognitionē supremi dñij. ꝛ redit in idem: si tñ
oblatio generaliter accipit pro omi actu interiori vel exte
riori facto ad honorem dei/tanq̄ supremi oim dñi. Est aūt
duplex sacrificiū: scʒ interius inuisibile: ꝛ exterius visibile.
Inuisibile sacrificiū/cor nrm̄. i. volūtas nra est/cum dona
dei ꝛ seipam deo vouit ꝛ reddit. Vñ ait: Huic scʒ deo serui
tutem (que latria grece dicit) siue in quibusdā sacramētis
siue in nobisipsis debem⁹. Per latriā sacrificiuʒ intelligit.
Vñ ꝛ subdit: Hui⁹ enī templū simul oēs ꝛ singuli templa
sum⁹: q: ꝛ oim cōcordiā: ꝛ singulos inhabitare dignat: nō
in omnib⁹ q̄ in singulis maior: qm̄ nec mole distendit: nec
participatione minuit. Cū ad illū sursum est: ei⁹ est altare
cor nostrū: eius vnigenito cū sacerdote placamur. Ei cruē
tas victimas cedim⁹: qn̄ vsq; ad sanguineʒ pro ei⁹ veritate
certam⁹. Ei suauissimū adolem⁹ incensum: cū in eius cōspe
ctu pio/sctōq; amore flagram⁹. Ei dona ei⁹ in nobis/nosq;
ipsos vouem⁹ ꝛ reddim⁹. Ei beneficioꝝ eius solennitatib⁹
festis/ꝛ diebus statutis dicamus: sacramusq; memoriā: nē
volumine tpoꝝ ingrata surrepat obliuio. Ei sacrificamus
hostiā humilitatis ꝛ laudis/in ara cordis/igne feruide cha
ritatis. Ad hunc videndū sicut videri poterit: eiq; cohere
dum: ab omi pctōꝝ ꝛ malarū cupiditatū labe mundamur:
ꝛ eius noie consecramur. Ipse enī fons nostre btitudinis:
ipse ois appetitionis est finis. Hunc eligentes vel potius
reeligentes/ad eū dilectione tendim⁹: vt pueniendo quie
scamus: ideo beati/q: illo fine pfecti. Bonū enī nostrū nul
lum est aliud/q̄ illi coherere. Et hoc quidē/scʒ coherere il
li volūtate ꝛ amore/est sacrificiū interius ꝛ inuisibile. Sa
crificiū aūt visibile/vt idem ca. v. eo. li. (ꝛ habet de cōse. dis.
ij. sacrificiū) dicit: est inuisibilis sacrificij sacramentū. i. sa
crum signū. Vñ omne opus qd agit vt sctā societate inhe
reamus deo: relatū scʒ ad illū finē boni/quo veraciter bea
ti esse possim⁹: sacrificiū est: dicit idem ca. vj. li. x. ¶ E In
diget aūt hō sacrificio pter tria: vt dicit btūs Tho. parte
iij. q. xxij. ar. ij. scʒ pro remissione pcti/per qd a deo auersus [Heb. v.]
fuerat. Vñ ait apls: Ois pōtifex ex hoib⁹ assumptus/p ho
minibus cōstituit in his q̄ sunt ad deū: vt offerat dona et
sacrificia pro pctis. Scdo vt hō in statu gratie cōseruet: et
semp deo adhereat in quo ei⁹ pax ꝛ salus cōsistit. Ad roma.
xij. Exhibeatis corpora vestra hostiaʒ sanctā/viuentē/deo
placentem. Tertio/vt spūs hois deo totaliter vniat: quan
tum vie status admittit. j. Pe. ij. Offerentes spirituales ho
stias acceptibiles deo. Et ſm hoc triplices fuerūt in testa. [Sacrificium triplex.]
veteri sacrificiū ꝛ oblationes: videlicet sacrificiū pro pec
catoꝝ expiatione: cui⁹ ritus describit Leui. iiij. Secunda

fuit hostia pacifica: que offerebatur tanq̄ petitio ꝓ benefi-
cio impetrando: vel tanq̄ gratiarū actio pro beneficio ac-
cepto: cui⁹ ritus describit̄ Leui. iij. Tertiū fuit holocaustū
qḋ ex deuotione pro ꝑfecta vnione hoīs cū deo offerebat̄:
qḋ etiā totū incendebat̄: vt habet̄ Leui. j. ad significandū
totū hoīem transformari ⁊ vniri debere deo. Un̄ holocau-
stum dicit̄ ab holon/qḋ est totū: ⁊ cauma qḋ est incendiū/
quasi totū incensuȝ: q̄uis. s̄. lec. lv. plures hostiarū differē-
tie sunt assignate. Oīa aūt illa sacrificia: q̄uis multa: fue-
runt tn̄ figure vnius veri ⁊ ꝑfecti sacrificij noue legis: scȝ
christi in ara crucis immolati. Un̄ orat eccl'ia: De⁹ qui lega-
lium differentias hostiarū/vnius sacrificij ꝑfectione sanci-
sti ⁊c. Illud v̄o qḋ est ꝑfectum ꝑ vnū vel pauca imperfecta
nō pōt sufficienter representari. Et ideo sicut ꝑfectio diui-
na vnica existens/in ꝑfectionib⁹ creaturarū varie ⁊ multi-
pliciter representat̄: sic decens fuit: vt sacrificiū nostrū ꝑfe-
ctissimū/ꝑ multa ⁊ varia sacrificia ante ⁊ in lege veteri re-
presentaret̄. De impꝑfectione sacrificioꝝ vete. le. s̄. dictū est
lec. xxj. ⁊ satis dictū reor/satis bene ad ꝓpositū. In hac er-
go vnica oblatione ⁊ ꝑfectissimo sacrificio christi in cruce
habem⁹ ꝑfecte quecūq; lex/vel nature: vel moysaica: vel fi-
gurabat: vel cōtulit impꝑfecte. Per hanc em̄ nostra pctā de-
leta sunt. Roma. iiij. Tradit⁹ est ꝓpter delicta nostra. Per
ipsam recepim⁹ gratiā nos saluantem. ad Heb. v. Consum-
matus scȝ in passione/factus est oibus obtemperantib⁹ si-
bi/causa salutis eterne. Per ipsam adipiscimur ꝑfectionē
glorie. ad Heb. x. Habem⁹ fiduciā per sanguinem christi in
introitū sanctoꝝ/vbi celestis est glīa. Et. j. Pet. iij. Deglu-
tiens mortem/vt vite eterne heredes efficeremur. De hoc
etiā loquit̄ Gerson cancel. sup Magnificat. Sacrificiū si-
cut ⁊ verbū abbreuiatū fecit dn̄s super terrā: Hostiā viuā/
vnicā/mundā/plenā bonis: plenā effectib⁹ oibus illis/ꝓ
quibus hostia legalis solebat offerri. Si deletionē pctōꝝ
petis: Ecce agn⁹ dei: ecce qui tollit pctā mundi. Si gratia-
rum actionē: gratias agit christ⁹ patri. Si maloꝝ euitatio-
nem/sanat ipse nos ⁊ liberat: q2 vere lāguores nostros ip̄e
tulit. Si bonoꝝ cōsecutionem celerem: interrogatus latro
docebit: qui ipe hui⁹ sacrificij vespertini audire meruit cuȝ
iuramento: Amen dico tibi: hodie mecū eris in paradiso.
Et sequit̄: In sacrificio corporis ⁊ sanguinis sui noua fe-
cit omnia: Paschalem agnū: manna deserti: paneȝ celi: tau-
ros: vitulos immolationis: hircū emissariū: passerem: tur-
tures ⁊ columbas: viuū ⁊ libamina: sal in omni sacrificio:
caudā cum capite: neq; mel: neq; fermentū. Deniq; quoti-
dianū bis sacrificiū: cū matutino vespertinū: quicquid in
his figuraliter significatur ⁊ mystice per hoc vnicū sacrifi-
cium impletū est: ⁊ nobis per ipsum confertur in veritate.

¶ F Quāuis autē semel oblatus est christus in aperta
carnis effigie: offertur nihilominus quotidie in altari: ve-
latus in panis viniq; specie. Non quidem quantū ad ea q̄
penam important: Nō em̄ christus quotidie vulnerat̄: pati-
tur ⁊ moritur: sed ex alijs duab⁹ causis eucharistie cōsecra-
tio ⁊ sumptio/sacrificiū dicitur ⁊ oblatio. Tum q2 illius sa-
crificij veri ⁊ immolationis sancte facte in cruce/represen-
tatiua est ⁊ memoriale. Tum q2 similiū effectuū operatiua
⁊ principiū causale. Solent aūt (ait btūs Aug. ad Simpli-
cianū) imagines illarū rerum nominib⁹ appellari/quarū
sunt imagines: sicut cum intuentes tabulā aut parieteȝ pi-
ctum/dicim⁹: Ille Cicero est: ille Salustius. Celebratio au-
tem huius sacrificij imago quedā est passiōis christi repre-
sentatiua/que est vera eius immolatio: ideo ⁊ ipsa immola-
tio nominat̄. De hoc quoq; beat⁹ Bern̄. in ser. de sacramē-
to altaris ita ait: Christus pro salute mūdi semel factus est
hostia salutaris: rei recōciliatio generalis. omnibus sacra-
mentis tam precedentib⁹ q̄ sequentibus virtutem dedit et
efficaciam: vt tanta ⁊ tali hostia sanctificarent̄ omnes libe-
rādi per ipsam. Unde legitur: Quia agnus occisus est ab
initio seculi. His videlicet qui fuerunt ab initio seculi: ita
vt per hoc q̄ dicitur ab initio/determines nō tempus oc-
cisionis: sed salutis. Prius em̄ morte eius profuit q̄ fuit:
prius promissio/ac demū exhibitio. Nec eius profectus in
passionis exhibitione terminatur: sed multo magis in po-
steros deriuat̄ memorata/q̄ profuit futura. Unde subdit
Bern̄. Benignissime iesu/nobilissime spōse tue dotalitiū
indulsisti: vt vel sic teneret columba tua memoriale dilecti
sui. De hoc habes supra lec. liij. Quib⁹ ⁊ addo sequentia:
Nam de huius memorialis excellētia subdit ibi. s̄. Bern̄.
tractans illud apl'i: Hoc facite in meā cōme. di. O summe
pia ⁊ suauis memoria/annunciare mortē dn̄i donec veniat.
Mors christi opus sine exēplo: humilitas sine modo: do-
num sine precio: gratia sine merito. Hanc ꝓpter nos subire
voluit qui peccata nostra sup lignū sustinuit: in cruce sua:
scȝ penā peccatorū cuius liuore sanati sum⁹. Quid facis o
homo ingrate. Adora deuotius: recole frequētius in sacra-
mento altaris/saluteȝ mūdi pro te passam: vitā pro te mor-
tuam: fortitudinem infirmatā. Sequit̄: Ceterū vt amplius
mouearis: immo vt magis incalescas in amorem tui redē-
ptoris: voluit christus vt iugiter coleretur ꝑ mysteriuȝ/qḋ
semel offerebat̄ in preciuȝ: ⁊ illa perennis victima viueret in
memoria: ⁊ presens esset semꝑ in gratia. Hec Bernardus.

¶ G Ecce quale nobis prouidit dn̄s sacrificiū: omnia sa-
crificia alia excellens: habens in se que in nullo alio sacrifi-
cio simul inueniuntur. Est em̄ (vt dicit Alber. li. ij. de sacra.
alta.) antiquitate veneratum: autoritate diuina sancitum:
iuramento cōfirmatū: ⁊ sua perfectione perpetuatū: in se
sanctissimū ⁊ oim sanctificatiuū. Veneratū antiquitate: q2
ab eo qui verus sacerdos erat dei summi sine patre: sine
matre: sine genealogia: assimilatus filio dei: vt dicitur ad
Heb. vij. ante oēm sacrificioꝝ institutionē prefignat̄. Auto-
ritate dei sancitū: q2 ab ip̄o deo patre collatū est hmōi sacri-
ficij sacerdotiū: vt habet̄ ad Heb. v. Christus nō semetip̄m
clarificauit vt pōtifex fieret: sed qui locut⁹ est ad eū. Tu es
sacerdos in eternū s̄m ordinem melchisedech. Iuramen-
to aūt confirmatū: sicut dicit̄ in ps̄. Iurauit dn̄s ⁊ nō peni-
tebit eum: tu es sa. in eter. Sua autē perfectione est perpe-
tuum: q2 propter perfectionem huius sacrificij omnia ve-
te. legis cuȝ lege ⁊ sacerdotio sunt abolita: vt istud in per-
petuū statuatur obseruandū. Unde ad Heb. vij. Hic auteȝ
eo q̄ maneat in eternū: sempiternū habet sacerdotiū: vn-
de ⁊ saluare in ꝑpetuum potest: accedens per seipsum ad
deum: semper viuens ad interpellandum pro nobis. Et de
abolitione ve. le. vt illud vnici sacrificij statuatur sacerdo-
tium: dicitur Heb. vij. Si ergo cōsummatio per sacerdotiū
leuiticum erat (populus em̄ sub ipso legem accepit) q's id
adhuc necessariū fuit s̄m ordinem melchisedech alium sur-
gere sacerdotem: ⁊ nō s̄m ordinem aaron dici. Translato
em̄ sacerdotio/necesse est vt ⁊ legis translatio fiat. Et sequi-
tur: Reprobatio quidem fit precedentis mandati: propter
infirmitatem eius ⁊ inutilitatem. Nihil em̄ ad perfectū ad-
duxit lex. Habet ⁊ pre omnib⁹ sacrificijs sanctitatem ⁊ san-
ctificationis operationem: q2 est in oibus significatum: q2
omnibus alijs refutatis/voluntati diuine acceptissimū: q2
valore excellentissimū: ⁊ q2 pro omnibus hominib⁹ redimē-
dis/ip̄m solum est oblatū: tot in se cōtinens gratias: quot
in oibus alijs poterant significari.

¶ H De huius sacri-
ficij acceptabilitate loquit̄ beat⁹ Aug. liij. de tri. ca. xiiij. q̄
quat tuor cōsiderantur in omni sacrificio: scȝ cui offeratur:
a quo offeratur: quid offeratur: ꝓ quibus offerat̄. Omni-
bus his respectibus sacrificium illud acceptabilissimū esse
cōuincitur. Offertur em̄ patri summo: Offertur a nostro
pontifice eiusdem patris vnigenito. Offertur christus in
humana natura corporis ⁊ sanguinis: Offertur pro oibus
mundis ⁊ mundandis. Quis tam misericors ⁊ pius sicut
pater celestis: misericordiarum pater summus. Offert aūt
filius. Quis tam iustus ⁊ sanctus sacerdos ⁊ pontifex si-
cut vnicus dei filius: qui non opus haberet per sacrificia
purgare sua peccata: nec originalia: nec ex humana addi-
ta vita. Talis em̄ decebat vt nobis esset pontifex/sanctus:
innocens/impollutus/segregatus a peccatoribus: ⁊ excel- Heb. vij
sior celis factus; q̄ non habet necessitatem quotidie queād

modum sacerdotes primo pro suis delictis hostias offerre deinde pro populi. ad Heb. vij. Talem habem⁹ pontificē qui cōsedit in dextera sedis magnitudinis in celis: sanctorum minister: ⁊ tabernaculi veri quod fixit deus ⁊ nō homo. Minister inquā sanctorum: quibus ministrat gratiā in terris ⁊ gloriā in celis. Huius magni pontificis ⁊ sacerdotis nostri pontifices ⁊ sacerdotes vicarij sunt: in quorū verbis ꝑnunciatis/ verbum increatū operaꝭ oblationem: ſm illud Esa. lxj. Uos aūt sacerdotes vocabimini: ministri dei nostri: diceꝭ vobis. Hoc eñ sacrificio sacerdos ex hominibus assumpt⁹/ ministeriuꝫ exhibet. Inuisibilis aūt et principalis adest sacerdos christus: qui panem ⁊ vinuꝫ in sui corporis ⁊ sanguinis substantiā conuertit. Hic ergo sacerdos patri cui offerꝭ: nō potest nō esse acceptus. Et ideo effectum huius sacrificij malicia sacerdotis ministerialis impedire ⁊ tollere nō potest. ¶ Sacrificiū denicꝫ ad mundandū ⁊ placandū sufficientissimū. Quid eñ tam mundū pro mundandis vitijs mortaliū: ꝙ sine vlla cōtagione carnalis cōcupiscentie caro nata in vtero ⁊ ex vtero virginali. Quid tam grate offerri ⁊ suscipi posset: ꝙ caro sacrificij nostri/ corpus effectuꝫ sacerdotis nostri. Idem ipse vnus verusqꝫ mediator per sacrificiū pacis reconcilians nos deo: ꝗ vnum cū illo maneret: cui offerebat. Unū in se faceret pro quibus offerebat: vnus ipse esset qui offerebat ⁊ qđ offerebat. Hec Augu. vbi. ſ. liij. de trini. Ex quib⁹ ⁊ hoc euidescit/ ꝙ ex parte eorꝫ pro quibus offertur similiter acceptū est: ꝗ etsi immundi sunt: tamen per hoc sacrificiū mundanꝭ ⁊ reconciliantur: ac acceptissimo offerenti vniunꝭ. Hoc est qđ idem Aug. dicit. x. de ciui. dei. ca. vj. Hoc est sacrificiū christianorꝫ: multi vnū corpus sum⁹ in christo: qđ etiā sacramento altaris fidelib⁹ noto frequentat ecclesia: vbi ei demōstratur/ ꝙ in ea oblatione quā offert: ipsa offeraꝭ. ¶ I Ecce quantum est sacrificium nostrū: nedum memoriale magni illius vnici ⁊ ꝑfectissimi sacrificij semel in cruce oblati: sed idipsum ⁊ semper idipsū. Memoriale dignissimū: sed nobis peregrinantib⁹ nimis necessariū: cum eñ nulli sperandū est salus: nisi qui dei charitate accensus/ christo conformatur. vt deducit aplꝯ. j. Cor. xiij. Illa aūt nullo in nobis fomento ita conseruari ⁊ augmentari poterit: quantū memoria dñice passionis: que merito sibi oēm nostrū amoreꝫ vendicat. Ad hāc eñ nos scriptura Eccī. xxix. hortaꝭ: Gratiam fideiussoris tui ne obliuiscaris: dedit eñ pro te animā suam. Pro te. i. pro hereditate regni celestis a te velut impignorata dñs fideiussit: ⁊ se totū ad soluendū in cruce debitum tuuꝫ dedit. Huius gratiā nō obliuiscaris: quin pro vicem reddendo diligas nedū lingua: sed opere ⁊ veritate. Hocipsum quasi deprecando petit Cañ. v. Aperi mihi inquit soror mea/ amica mea: quia caput meum plenum est rore: ⁊ cincinni mei guttis noctium. Aperi mihi/ me in mentem suscipiendo: in memoriā: in dilectionem: qꝛ caput meum/ sciꝫ diuinitas: iuxta illud: Caput christi deus/ plenum est rore misericordie/ ad remittendum peccatum. Et cincinni mei: id est humanitas diuinitatem velans: guttis id est effusione sudoris/ lachrymarum ⁊ sanguinis: ac amaritudine passionis/ ad redimendam hereditatem tuam: ꝑ satisfactione tuorum peccatorū impignoratam. Oportuit itaqꝫ omni tempore apud hoīes esse memoriale representatiuum passionis dominice: cuius tot figure in testa. veteri precessere. Ideo dominus vt apud fideles iugis ac immortalis vigeret passionis sue sacratissime memoria: hoc ineffabile sacramētum in perennem memoriam instituit: vt nō deficeret exhibere redemptionis signum salubre ⁊ efficax: quo salus tot laboribus acquisita influeret redemptis: cuius tot figure mystice date sunt redimēdis. De hoc memoriali Urbanus papa sic exclamat: O digna ⁊ nunꝙ terminanda memoria/ qua mortem nostram recolimus mortuā: nostrūqꝫ interitum vite obitu interisse: lignūqꝫ viuificum cruci affixum/ fructuꝫ nobis salutis ⁊ gratie attulisse. Hec est cōmemoratio gloriosa que fidelium animas replet gaudio salutari: ⁊ cum infusione leticie deuotionis lachrymas

j. Corin. xj.

subministrat. Hec ille. Ex quibus aliquātulū apparet fructus huius sacrificij vt est memoriale crucifixionis christi: qui est accedere ad amorem/ gratitudinem/ deuotionem/ compassionem. ¶ L Est etiam sacrificium illud similiū effectuum operatiuum: quos operatum est idipsum sacrificium in cruce: quosqꝫ operata sunt figuralia vete. testa. sacrificia in eius preuisa virtute. Ipsa autē vt tactū est: oblata sunt ad peccati expiationem: ad pacis stabilitatem: ad cordis cum deo vnionem: ad gratiarū actionem. Primum ad hostiam pro peccatis. Secundum ad hostiam pacificorum. Tertium ad holocaustum. Quartum si placet respiciat iuge sacrificium. Hos quidem effectus plenius operatur nostrum sacrificium: nedum in sumentibus ipsum: sed in his omnibus pro quibus offertur. Sumentibus quidē dupliciter proficit vt dicit beatus Thomas par. iij. q. lxxix. ar. vij. per modum sacramenti: ⁊ per modum sacrificij: qꝛ etsi pro omnibus: specialiter tamen pro sumentibus offertur. vnde dicꝭ in canone: Ut quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum filij tui corpus ⁊ sanguineꝫ sumpserimus: omni benedictione ⁊c. Sed alijs qui nō sumūt/ prodest per modum sacrificij inquantum pro salute eorum offertur. Unde ⁊ orat sacerdos: Memento dñe famulorū famularūqꝫ tuarū: ꝓ quib⁹ tibi offerim⁹: vel ꝗ tibi offerūt hoc sacrificiū laudis: pro se suisqꝫ oībus: ꝓ redēptione animarum suarum: pro spe salutis ⁊ incolumitatis sue ⁊c. Et vtrunqꝫ hunc modum proficiendi dñs exprimit Math. xxvj. Qui pro vobis: id est sumentibus: ⁊ pro multis alijs effundetur in remissionem peccatorꝫ. Hec Tho. ¶ L In primis sacramentum eucharistie/ velut sacrificium summo patri oblatum: nedum veniale: sed ⁊ mortale: non dico sumentium: sed omnium eorum pro quibus offertur: ⁊ quantum ad reatum culpe ⁊ pene: plus vel minus ſm dispositionem eorū pro quibus offertur: tollit. Unī vt dicit beat⁹ Tho. in. iiij. scripto dist. xij. q. v. ar. ij. Eucharistia inquantum est sacrificiuꝫ: habet effectum etiā in alijs pro quibus offertur: in quibus non preexigit vitam spiritualeꝫ in actu sed in potentia. Et ideo si eos dispositos inueniat: eis gratiam obtinet: virtute illius veri sacrificij/ a quo oīs gratia in non fluxit: ⁊ per consequens peccata mortalia in eis delet. nō sicut causa proxima: sed inquantū gratiā contritionis eis impetrat. Nec cōtra illud est qđ Aug. ad renatos dicit: Quis offerat corp⁹ christi nisi ꝓ his qui sunt mēbra christi. Intelligiꝭ eñ pro membris christi offerri: quādo offertur pro aliquibus vt fiant membra christi. Sic etiā inquantū est sacrificium: accipit rationeꝫ satisfactionis: ⁊ ſm hoc in parte vel in toto penam tollit. sicut ⁊ alie satisfactiones ſm mensuram pene debite ꝓ peccatis ⁊ deuotionis qua sacramētum offertur: ⁊ virtutis sacrificij his pro quib⁹ offertur ab offerente applicaꝭ: ⁊ ita nō semper virtute hui⁹ sacrificij tota pena tollitur: ⁊ ideo officiū illud offertur ꝓ viuis ⁊ defunctis. De quo late. ſ. dictū est lec. xxvj. ⁊ xxvij. Ubi ⁊ tractatum est quantū ⁊ quib⁹ valet misse celebratio quātū ad remotionem mali ⁊ collationem boni: tam ex opere operato/ ꝙ ex opere operante. ⁊ similiter lec. lvj. ⁊ pene per totā canonis expositionem. ¶ Denicꝫ quo vnꝙ sacrificio efficacius impetrari posset pax ⁊ oīe bonū: ipsaqꝫ cōseruari: ꝙ cum is offertur qui est pax nostra: qui fecit vtraqꝫ vnum. Et quo sacrificio ꝑfecta vnio anime nostre cum deo nobis cōcedi posset: ꝙ cum ille in holocaustū offertur: qui se totū obtulit pro nobis patri: se totū dedit humano generi: mediator dei ⁊ hoīm/ christus verus deus/ verus hō. Si denū agende sunt gratie deo patri: per quē acceptabilius/ ꝙ per filiū in quo sibi bene complacuit: fonteꝫ totius boni et oīm gratiarū. Et quid conor innumera numero cōprehendere. Quicquid christus saluator noster meruit se offerens in cruce pro omnib⁹ generaliter: tam in remotione mali/ ꝙ in collatione boni viatoribus/ purgandis/ beatis: hoc sacrificio applicaꝭ particulariter singulis. Unde orat ecclesia hoc sacrificium celebrans: vt omnes ipsum participantes omni benedictione celesti ⁊ gratia repleantur. Non alit

tem orat ecclesia pro aliquo qd huius sacrificii virtute cō/
ferri nō potest. Habet quippe spiritū sponsi sui: per quem
quid petat nouit. Hinc tam varia ordinauit officia pro ne/
cessitatibus diuersis: pro spiritualibus ac temporalib⁹ bo/
nis impetrandis/ ac malis remouendis: p defunctis ⁊ vi/
uis/ ⁊ viuorum statibus varijs: pro beatis ⁊ sanctis: etiam
nunc brauiū obtinentibus. ¶ Narrat beatus Grego. ca.
viii. lib. iiii. dialo. quomodo virtute hostie salutaris in mis/
se sacrificio oblate/ quotiens hoc agebat: captus quidam
⁊ ligatus/ corporalib⁹ vinculis soluebat. Et de alio quodā
varaca nomine: cui in maris fluctib⁹ laboranti ac deficien/
ti/ cibus corporalis per virtutem angelicā allatus est: dum
pro eo missa celebrabatur. Per que sic corporaliter exhibi
ta/ misericors dñs quid in anima operetur vt sacrificium:
voluit declarare. ¶ M Sed dicis ꝙ sacrificium illud vi/
uis proficiat: credo. ꝙq suffragetur defunctis adhuc pur/
gatorio igne detentis. s. late ostensum est: quomodo autē
ꝓficiat beatis/ nondum capio. ¶ Responsio ꝙ sacrificiū
illud proficiat beatis ex eo manifestū est: qr offertur pro
eis. Nam vna particula in quā frangitur: representat bea/
tos: vt dictum est lec. lxxx. Non aūt offertur pro aliquibus
quibus nō creditur ꝓficere. Quomodo aūt proficiat bea/
tis: de hoc dictum est. s. lec. lvi. ꝙ hostia salutaris nō offer
tur pro beatis p modū suffragii: nihilomin⁹ pro sctis offer/
tur vt gratiarū actio. Quippe cōgaudendo eis: eorūq fe/
licitati gratias deo referimus: solennem hostiam offeren/
tes: qui tanta eos glīa sublimauit. Hinc canit eccl'ia: Gau/
deamus omnes in dño diem festum celebrantes in honore
⁊c. Per quod non mediocriter gloria eoꝝ accidentalis au/
getur. ¶ Duplex quidem gaudiū sancti possident in bea/
titudine: essentiale scilicet ⁊ accidētale. Essentiale quod ha
bent de deo/ ⁊ perfectionib⁹ diuinis: qd excedit omē aliud
gaudiū: sicut ⁊ amor dei excedit amorem suū ꝓprium/ ⁊ om
creaturarū in sanctis. Illud inquā ſm probabiliorē docto/
rum opinionē/ nō augetur in beatis: sicut nec diuina per/
fectio/ de qua gaudent: eadē immutabiliter ꝑseuerat: ⁊ in
se ⁊ in beatoꝝ cognitione. Gaudiū vo accidentale: qd ha/
bent de quocunq bono sui/ ⁊ cuiuscunq creature: vsq ad
diem iudicii augeri potest: ſm ꝙ bonū creature potest au/
geri. Sic eīm crescet eoꝝ gaudium de gloria corporis: quā
cōsequentur in resurrectione. Sic ergo de omnib⁹ benefa/
ctis gloria eis accrescit. Nam ⁊ gaudiū est angelis dei sup
vno peccatore penitentiam agente. Sic etiam gaudent de
his que in honorem dei fiunt: ⁊ maxime de his in quibus
de eorū gloria deo gratias agimus. Gaudent etiam de ho
nore sibi impenso/ ⁊ eis debito: quoniam digni sunt. Hinc
sanctus gamaliel ad lucianū presbyterū: Isti maximo ho/
nore digni sunt venerari in terris: quos in celo rex regum
immensa cumulauit gloria. Vn̄ nihil dubiū esse puto beatū
gamalielem/ sanctos stephanū/ nicodemū ⁊ abibon de re
uelatione reliquiarū corpoꝝ ac honore in terris eis impen
so/ nouo accidentali exultasse tripudio. De quorū transla/
tione a loco humili ad honorabiliorē se fuisse sollicitū idē
gamaliel cōtestatur. Et sic intelligi potest illud qd de san/
cto leone papa ſm antiqua exemplaria orat eccl'ia: Annue
nobis dñe: vt anime famuli tui leonis hec prosit oblatio
⁊c. Sed constat sanctū leonē in gloria esse. Prosit ſm In/
no. vt a fidelib⁹ magis ac magis glificet in terris. Prosit
ergo ad glorie accidentalis augmentū: nō essentialis. Si/
mile aliquid legit de pluribus sanctis/ ꝙ cōplacuerunt si
bi in honoribus sibi debitis ab hominib⁹ impensis: sic de
sanctis iohanne ⁊ paulo recitat beatus Greg. ¶ N Se/
di. Si gloria ⁊ gaudium accidentale sanctoꝝ augetur ex cul
tu ⁊ honore quo festiuant ab hominib⁹ terrenis: cōsequēs
videtur ꝙ etiam tristentur ex blasphemiis maloꝝ/ eos in/
honorantibus in terris. Cōsequens falsum: cum beatitu/
do nullam secū compatiatur tristiciam. Consequens tamen
ex eo sequi videtur: qr sicut sibi cōplacent in bonis nostris:
ita eis displicent mala: ⁊ sicut bonū desideratum dum acci
dit/ infert gaudiū: ita malū oditum tristiciam: ſm beatum

Luc. xv.

Aug. xiiii. de ciuit. dei. Tristicia est dissensio anime ab his
rebus que nobis nolentibus accidunt. ¶ Dicitur breuiter
ꝙ qr tristicia ⁊ dolor repugnant beatitudini: quā deus cō/
seruat in beatis: nulle cause naturales generare possunt tri
sticiam in beati animo: nec dolorem. Non eīm deus vt cau
sa prima cōcurrit cum naturalibus causis generare poten
tibus in animo beati tristiciā vel dolorem. Sed qr gaudiū
accidentale non repugnat beatitudini ⁊ gaudio essentiali:
deus respectu illius nō suspendit causarū naturaliū actio/
n em. Multiplices fruct⁹ eucharistie: vt est sacrificiū: col/
ligi possunt particularius ex supradictis per totā canonis
expositionem. ¶ O Sed nunc aliquid superaddendū
est de fructibus eius: vt est cibus anime ⁊ sacramentū. Et
quidem de effectibus eius vt sacramentum est/ et anime ci
bus: sanctorum plurimi plurima tradiderunt: sed ex pluri
mis aliqua ad compendium reducendo/ attendo ꝙ effe/
ctus huius sacramenti considerari possunt:

ex eo
- ꝙ sumitur: qui est principiū vite.
- ꝙ est passionis christi memoriale.
- qr cibus ⁊ potus spiritualis anime.
- qr sacramentū sub panis ⁊ vini specie.
- quia antidotum medicinale
- qr datum peregrinantib⁹ in statu vie.

¶ Quecūq his attribuuntur: operatur eucharistia in su
mente. Quia eīm sumitur christus: qui est ois vie autor et
principiū: ideo sumentis animā viuificat: ⁊ peccata spūalis
vite cōtraria relaxat. Quia eucharistia est passionis memo
riale: ideo mentē inflāmat: ⁊ patientiā firmat. Quia cibus
est ⁊ potus spiritualis anime: ideo sumentem nutriendo
alterat. Et deperditū restaurat. Quia sacramentū sub pa/
nis ⁊ vini specie: que ex multis que ad vnū aliquod redi/
guntur: Ideo per vnionem christo intimat. Per cōmunio
nem proximo copulat. Quia antidotum medicinale: ideo
ab infirmitate sanat: ⁊ in sanitate cōseruat. Quia viaticum
in statu vie: ideo in itinere roborat: ⁊ ad beatitudinis ter/
minum subleuat ⁊ reportat. ¶ Ecce iterum duodecim fru
ctus ligni vite: quos parit celeste hoc edulium vt cibus est
⁊ sacramentum. Hi sunt

duodecim fructus ligni vite
- Viuificare
- Relaxare
- Inflammare
- Patientiam dare
- Nutrire
- Restaurare
- Vnire
- Copulare
- Sanare
- Conseruare
- Roborare
- Perducere

¶ De quibus singulis aliquid est dicendū. De primo di/
cit beatus Tho. par. iii. q. lxxix. ar. i. ꝙ effectus huius sacra
menti primo ⁊ principaliter cōsideratur ex eo: qr in hoc sa/
cramento continetur christus: qui sicut in mundū visibili/
ter veniens contulit mundo vitam gratie. ſm illud: Gra/
tia ⁊ veritas per iesum christū facta est. Ita in hominem sa
cramentaliter veniens/ vitam anime operatur: ſm illud:
Qui manducat me: ⁊ ipse viuet propter me. Vnde Cyril/
lus dicit: Viuificatiuū dei verbum veniens in carne/ fecit
ipsam viuificatiuā. Decebat eīm eum nostris quodāmodo
vniri corporibus per sanctā eius carnem/ ⁊ preciosum eius
sanguinē: que accipimus in benedictionem viuificatiuam
in pane ⁊ vino. Hinc iterū dñs ait: Si quis manducauerit
ex hoc pane/ viuet in eternū. Et in ps̄. Edent pauperes ⁊
saturabunt: ⁊ viuent corda eorū in seculum seculi. In ipso
eīm sunt vite nostre principia. Hinc dicit Ioh. vi. Ego sum
panis vite. Glo. qui pasco donec iungā pastos vite. Vnde
sequitur: Patres vestri manducauerunt manna in deserto
⁊ mortui sunt. Hic est panis de celo descendens: vt si quis
ex ipso manducauerit non morietur. Et sequitur: Si quis

Ioh. i.

Ioh. vi.

Ioh. vi. supra.

Ioh. vi.

manducauerit ex hoc pane: viuet in eternum. Et panis quem ego dabo: caro mea est pro mundi vita. Et multa ibidem in hanc sententiã. Siquidem dñs in omnib⁹ nobis cõdescendens: ꝛ nutrimentũ cibi spiritualis cõnaturaliter cibo naturali perficiens: vt magis hunc cibũ desideremus: posuit se in ipso: in quo est vita: sicut in patre/ a q̃ fluit ois vita: vt nos intus viuificet seipso: qui est vite nostre in gratia ꝛ gloria principium. Hinc vbi. s. Joh. vi. Sicut me misit viuens pater: ꝛ ego viuo propter patrem: ꝛ qui manducat me: ꝛ ipse viuet ꝑpter me. Sic ergo nobis hoc nutrimẽtum vite insuit vitam gratie: ꝛ beatis vitã glorie. Quod significatũ est Gen. ij. Lignum vite plantauit deus in medio paradisi. Quia dñs iesus christus in hoc sacramẽto viuifico/ oib⁹ se exhibet in medio ecclesie: qui nutriti ab ipso eandem qua ipse viuit: vitã ab eo percipiunt. Sic ergo cibus ille nutrit ex principijs vite: hoc est ex christo qui in eo continetur: in vitã diuinã. Unde beatus Aug. sup Johannem: Cum cibum ꝛ potũ ideo appetant homines vt non esuriant/ neq; sitiant: hoc veraciter nõ prestat nisi iste cib⁹ ꝛ potus/ qui eos a quib⁹ sumit: immortales ꝛ incorruptibiles facit/ in societate sctõꝝ: vbi pax erit ꝛ vnitas plena atq; perfecta. ¶ P De secundo effectu qui est relaxare peccata hic sequit ex primo: Nam q: viuificat etiã contraria vite remouet. Eiusdem naq; virtutis est inducere effectũ suũ: ꝛ expellere contrariũ: vt patet de calefaciente qd nedũ inducit calorem: sed etiã remouet contrariã frigiditatez. Est autem peccatũ omne contrariũ spirituali vite/ quã operatur hoc sacramentũ in suscipiente. Contrariũ dico simpliciter vel dispositiue. Mortale quidem simpliciter: q: vitã gratie tollit. Ueniale vo dispositiue: q: ad mortem disponit spiritualem: sicut infirmitas ad corporalẽ. Sacramentũ illud vtrũq; tollit. Tollit em̃ quantũ est de se omne mortale preteritum/ inexistens ꝛ futurũ. Pro cuius intellectu aduertẽdum ꝙ s̃m beatũ Tho. par. iij. q. lxxix. ar. iij. ꝙ virtus hui⁹ sacramenti potest ꝯsiderari dupliciter. Uno mõ s̃m se: ꝛ sic habet virtutem ad remittendũ queq; peccata ex passione christi: que est fons ꝛ causa remissionis pctõꝝ. Alio mõ potest cõparari ad eum qui recipit hoc sacramentũ: prout in eo inueniunt impedimenta percipiendi huius sacramenti effectũ. Quicũq; aũt habet cõscientiã peccati mortalis: habet in se impedimentũ percipiendi effectũ hui⁹ sacramenti. Tum q: nõ viuit spiritualiter: ꝛ ita non debet spũale nutrimentũ suscipere: qd nõ est nisi viuentis. Tum q: nõ potest vniri christo dum est in affectu peccandi mortaliter: qui est fons vite/ ꝛ remissor pctõꝝ. Et ideo vt dicit in lib. de ecclesiasticis dogmatib⁹: Si mens in affectu peccandi est: grauatur magis eucharistie pceptiõe: ꝙ purificet. Unde hoc sacramentũ in eo qui ipm recipit in cõscientia peccati mortalis: ꝛ per cõsequens indigne: nõ operat remissionez peccati ꝑpter voluntariũ recipientis impedimentũ. Potest tamen sacramentũ hoc nihilomin⁹ operari remissionem peccati mortalis: preterin quidem quantũ ad quasdã eius reliquias culpe ꝛ pene. Culpe sunt dispositio mala relicta ex pctõ: pronitas scz ad recidiuũ: aut habitus vitiosus: quos remittit eucharistia digne sumpta: vt infra dicet. Reliqas etiã pene nõ tamen semꝑ totalis: sed maioris vel minoris s̃m diuersam dispositionem sumentis: scz s̃m modũ feruoris ꝛ deuotionis. Sacramentũ em̃ illud vt sacramentum ꝛ cibus/ est principaliter institutũ vt spũale nutrimentũ per vnionẽ ad christũ ꝛ ad membra ei⁹: ꝛ nõ ꝑncipaliter ad satisfaciendũ. Quia aũt vnio fit ꝑ charitatem: ex cui⁹ feruore quis cõsequit remissionẽ: nõ solũ culpe: sed etiã pene: hinc est ꝙ homo ꝑ quandã concomitantiã ad principalẽ effectũ consequit remissionem pene. Un̄ vt dicit Alexã. par. iiij. q. xl. remittit pena frequenter in susceptione hui⁹ sacramẽti: sed hoc magis ex dispositione suscipiẽtis: q: vt habet Exo. xij. Agnus paschalis comedi debet cũ lactucis agrestib⁹. i. in amaritudine doloris ꝑ pctis ꝑpetratis/ ꝛ cõpassionis mortis christi: ex quib⁹ meret remissionẽ pene. Auget aũt hanc cõtritionem charitatis feruor: quem augmentat susceptio sacramenti. Quid aũt remittat sacramentum illud inquantum est sacrificiũ: dictũ est. s. ¶ Q Operat etiã sacramentuz illud remissionem pctĩ mortalis inexistentis in suscipiente nõ aũt in cõscientia. Remittit em̃ mortale cui⁹ nõ habem⁹ cõscientiã neq; affectũ. s̃m illud. ps. Ab occultis meis mũda me. Similiter pctm̃ displicens ꝑ attritionem/ nondũ ꝑ cõtritionem ꝑfectã in suscipiente deuote remittit pro quãto attritio ꝑficitur. Un̄ beatus Tho. Forte em̃ primo non fuit sufficienter cõtritus: sed deuote et reuerenter accedis cõsequit ꝑ hoc sacramentũ gratiã charitatis: qua cõtritionem ꝑficiet ꝛ remissionem pctĩ. ¶ Q Operatur ꝛ remissionez peccati mortalis futuri/ pro quãto robur tribuit ad scelera deuitanda ꝛ mortalia cauẽda: vt vult Inno. Unde premittit oratio. Panez nostrũ supsubstãtialem da nobis hodie: ꝛ statim adiungim⁹: Dimitte nobis debita nostra: ꝛ ne nos inducas in tentationẽ: sed libera ꝛc. Quia ꝑ panez istũ liberamur a malis preteritis/ p̄ntib⁹ ꝛ futuris. Augmẽto em̃ gratie qd prestat hoc sacramentũ: roborat homo cõtra ꝑnitatem ad malũ: ꝛ reddit cautus circa negligentiam siue ignorantiã: quib⁹ existentib⁹ labitur in peccatũ mortale. Unde dicit pctm̃ deleri: q: delentur ꝑmouentia ad mortale. Etiã q: in cõsummatione in bono oia mala ꝑfecte delentur: q: ꝛ reliquie maloꝝ/ ꝛ reatus. Cum ergo cõsummatio hec habeat virtute hui⁹ sacramenti: nõ incongrue dicit omne pctm̃ hoc sacramẽto deleri. Eo em̃ est ꝑfecta deletio quo est in bono cõsummatio. De hoc effectu hui⁹ sacramenti dicit beatus Bern̄. in quodaz sermo. Sacr̃m illud duo operat in nobis: vt videlicet ꝛ sensum minuat: ꝛ in grauioribus pctis tollat oino cõsensum. Si quis vestrũ nõ tam sepe mõ: nec tam acerbos sentit motus iracũdie/ luxurie/ inuidie/ aut ceteroruz hmõi: gratias agat corpori ꝛ sanguini dñi: qm̃ virtus operat in eo sacramenti. Et s̃m illud intelligi debent dicta sanctoꝝ: vt cum orat eccl̃ia. Sit hoc sacramentũ ablutio scelerũ. Similiter Iulius papa in ca. Cum omne. de cõse. dist. ij. dicit. Cũ oẽ crimen atq; pctm̃ oblatis deo sacrificijs deleat: quid de cetero pro delictoꝝ expiatione deo dabit: qñ in ipsa sacrificij oblatione errat. Ecce plane dicit ꝙ oẽ crimen ꝛ oẽ peccatũ hoc sacrificio deletur. Item Hila. xiij. de tri. Hec accepta atq; exhausta/ faciunt vt ꝛ nos in christo: ꝛ christ⁹ in nobis sit. Item Dam̄. Corpus christi ois lesionis est vnctio: ois sordis est purgatio. ꝛ sic ꝙ scz mortalia delent modis dictis: nõ ꝙ primo insint in cõscientia: ꝛ ꝑ sumptionẽ hui⁹ sacramenti deleant: sed vel q: primo imꝑfecte cõtrita: aut ignorata: aut ꝑ huius virtutem sacramenti cauta. ꝛ sic vt dictũ est/ remissa: q: nõ admissa. Uerũ due prime autoritates loquunt de eucharistia vt est sacrificiũ: nõ vt sacramentũ: vt satis patet intuenti. ¶ R Et si q̃s d. Sacramentũ illud est signũ passiõis christi sicut ꝛ baptism⁹: ꝛ ita expresse signat sicut baptism⁹. Si ergo baptism⁹ virtute passiõis christi delet oia mortalia: immo simpliciter oia pctã/ originale scz ꝛ actuale: multo magis hoc videt facere hoc sacr̃m: maxime q: in hoc sacramento realiter cõtinet ip̄e christus passus: autor gratie ꝛ indultor pctõꝝ: qd de baptismo nõ cocedit. ¶ Respondet Alex. ꝙ licet vtrũq; sacr̃m significet passionẽ christi: tñ differenter: q: baptism⁹ primo passionẽ: hoc sacr̃m passum signat. Panis em̃ ꝛ vinũ significãt primo christũ: q̃ fuit ex purissimis guttis sanguinis beate virginis s̃m carnẽ genitus. Un̄ oblatio ista in altari representat christuz oblatũ in ara crucis. Sz sacr̃m baptismi significat primo ablutionez qua fuit hõ purgat⁹ ꝟtute passiõis christi. Illa em̃ ablutio aque representat ablutionẽ q̃ fiebat in effusione sanguinis de qua Johes. Lauit nos a pctis nostris in sanguine suo. Itẽ immersio in baptismate significat imersionẽ christi in morti s̃m illud: Quicũq; baptizati sum⁹ in christo iesu: in morte ipsius baptizati sumus. Glo. in similitudine mortis ipsius: vt sicut christus semel mortu⁹ est carne ꝛ semꝑ viuit ita ꝛ nos mortui malo: semꝑ viuimus per baptismũ bono. Sacr̃m vo eucharistie significat christũ passum. Nã sacr̃m eucharistie consistit in facto esse. Sacr̃m baptismi in fieri

Apoc. i.
Ro. vi.

tm̄:scȝ in ablutiōe. Sic christ⁹ est pmanēs. Passio vo transiuit sicut res successiua. Vn̄ expressius baptism⁹ signat passionē christi: q̄ immediatius fuit causa salutis ⁊ remissiōis pctōꝝ. Eucharistia vo expressius signauit christū: qui fuit causa salutis ⁊ remissionis pctōꝝ p passionē. Et ex illa representatione magis cōgruebat/ꝙ baptismo daret̄ efficacia plena purgandi: q̄ sacramēto eucharistie. Vel aliter dicitur ꝙ baptism⁹ est spūalis regeneratio: q̄ est mutatio de non esse spūali/ad esse spirituale: ⁊ datur p modū ablutionis: que signat ablutionem aie. Et quantū ad vtrūq̄ couenienter accedit ad baptisma: qui habet cōsciētiā mortalis peccati: vt regeneret̄ ⁊ lauetur. Sed eucharistie sacramentum datur p modū spūalis nutritionis: qd̄ nō cōpetit mortuo in peccatis: ⁊ ita nō est similis ratio. Vltima tm̄ ⁊ principalis ratio diuersitatis est institutio diuina: que ad diuersas significationes ⁊ efficacias instituit hec duo sacramenta. ¶ S Et si dicitur: Per sacramentū eucharistie cōfert̄ grana gratū faciens: ⁊ quelibet talis sufficiens est causa remissionis cuiuscūq̄ peccati mortalis. q̄libet eñ̄ gratia gratūfaciens iustificat: ⁊ repugnat om̄i mortali. Sm̄ illud Roma. iiȷ̄. Justificati gratis p gratiā ipsius: ergo eucharistia in sumente delet oia pctā mortalia. Respondet̄ ꝙ licet ois gratia hmōi sit sufficiens causa remittendi pctm̄ mortale: nō tamē semp remittit: q: nō semp actu remittit: q: nō semper mortale in subiecto inuenit qd̄ remittat. Datur eñ̄ aliquando habenti prius gratiā: vt magis habeat: vt dicitur Matth. xxv. Habenti dabit̄ ⁊ abūdabit: iustificare eñ̄ impium/est prime gratie: nō gratie supaddite. Nunc aūt per eucharistiā non datur prima gratia regulariter: nisi in casu supradicto: sed gratia supaddita iam viuenti p gratiam: q: est cibus viuentiū nō mortuoꝝ. Nec hoc est in preiudiciuȝ nobilitatis hui⁹ sacramenti: sed magis attestat̄ eius excellentie: q: cibus est tam excellens ⁊ nobilis/ꝙ nō debet dari canib⁹: sed tantū filiis. Nā qui canis est: indigne sumit ⁊ in iudiciū: ⁊ est reus corporis ⁊ sanguinis dñi. Et iō illi nō adq̄rit̄ grā ex sumptione sed pena. Hec de remissione mortaliū virtute hui⁹ sacramenti. ¶ T De venialib⁹ aūt peccatis/ꝙ illa remittit satis ostendit magr̄ in quarto. dis. xiȷ̄. ca. vlti. allegans ad hoc Amb. Si quotiens effunditur sanguis christi: in remissionē pctōꝝ effundit̄: debeo semp accipere: qui semp pecco: debeo semp habere medicinā. Et idē dicit li. de sacris: ꝙ iste cibus quotidian⁹ sumit̄ in remediū quotidiane infirmitat̄. Quotidiane infirmitates sunt peccata venialia. Itē Aug. Iterat̄ quotidie hec oblatio: licet christus semel sit passus: q: quotidie peccamus pctis sine quib⁹ mortalis infirmitas viuere nō pōt: Et q: quotidie labimur: quotidie christus mystice immolat̄ pro nobis. Dedit eñ̄ nobis hoc sacrm̄ salutis: vt q: nos quotidie peccamus: ⁊ ille iam mori nō pōt: per hoc sacrm̄ remissionem cōsequamur. Ad idem dicit Innocenti⁹. Venialia delet: ⁊ cauet mortalia. Rōnem assignat beat⁹ Tho. in. iiiȷ̄. scrip. dist. xiȷ̄. q. v. ar. i. Quia virtute hui⁹ sacramenti/fit quedā trāsformatio hois ad christū p amoris vnionē: ⁊ hic est pprius eius effectus: ⁊ q: ex feruore charitatis peccata venialia dimittunt̄ ppter hoc ꝙ dicto feruori cōtariant̄: licet nō charitati: ideo ex cōsequenti virtute hui⁹ sacramenti/venialia dimittunt̄. Et pōt esse tant⁹ feruor deuotionis: ꝙ oia venialia dimittunt̄: preterita scȝ ⁊ p̄sentia. Preterita quidē semper dimitti: ⁊ pōt tant⁹ esse feruor/ꝙ actu nō peccat venialiter: q̄uis hoc diu durare nō possit ppter difficultatem vitandi peccata venialia. Nec est incōueniens ꝙ homo p certa hora sit absq̄ om̄i pctō etiā veniali. Nam ꝙ Iohes ait: Si dixerim⁹ ꝙ pctm̄ nō habemus ipsi nos seducim⁹: q: nō vult dicere ꝙ p nulla hora hō possit esse sine veniali: sed ꝙ sancti ⁊ iusti non ducunt vitam istam sine venialu quin sepe ⁊ frequenter peccent venialiter. Non tm̄ semp delet venialia: que actu cōmittunt̄: sed sm̄ mensurā deuotionis: q: deletio venialiū nō est pprim⁹ effectus eius: sed quasi consequens aliū: scȝ feruorē charitatis. Pōt eñ̄ quis habens in se aliquā delectationē in aliqua deordinatione veniali: puta in delectatione carnali vxoris sue: vel cibo aliquo delicato: aut verbo iocoso citra transgressionē precepti: nō indigne sumere eucharistiā: ⁊ tamen tali sumptione illud peccatum veniale quo actu delectat̄: aut delectari pponit: nō deletur: cum illud velle sic delectari sit realiter ipsum peccatum veniale. Pōt aūt virtute sacramenti crescere deuotio intantū/ꝙ mutat illud velle: ⁊ magis eligit gaudere in deo/⁊ sacro sumpto: q̄ in verbo iocoso vxore vel cibo delicato. Et tunc ppter feruorem deuotionis: queȝ sumptū induxit sacramentum: dimittitur hmōi veniale. Patet ergo ꝙ per hoc sacramentū nō semp omnia venialia dimittunt̄. Immo nōnunq̄ venialia impediunt aliquem effectū hui⁹ sacramenti/scȝ refectionem spūalem actualis dulcedinis. Hec eñ̄ impedit̄ si aliq̄s accedit ad hoc sacrm̄ per pctā venialia mente distract⁹: nō tamen impediūt augmentū gratie habitualis siue charitatis. Hec Tho. par. iiȷ̄. q. lxxix. ar. viiȷ̄. Pctā tm̄ venialia preterita nō impediunt: sed delentur per hui⁹ sacramenti susceptioneȝ. Cum eñ̄ hec delent̄ per opus charitatis ordinatū ad eoꝝ deletionē: vel a deo acceptatū ad hmōi deletionē operatore nihil de venialib⁹ peccatis cogitante: multo magis hec delet susceptio eucharistie. Vn̄ sctūs Bonauē. in suo. iiiȷ̄. di. xxi. q. ii. Credendū est inquit/ꝙ aliquo nihil de peccatis suis cogitante: sed tantū passionē christi recolente in sacramēto eucharistie pctā venialia vel oia vel aliqua remittantur p gratiā sic adiutā: scȝ sumptione sacramenti. Et oia illa siue sacramenta vt eucharistia ⁊ vnctio ⁊ baptism⁹: siue sacramentalia / vt aspersio aque: epalis bn̄dictio: cōtritio: misericordie exhibitio: orationis dñice deuota oratio: faciunt ad deletionem: nō per propriā naturā: sed per ea que gratiam gratū facientem ad hunc actum adiuuant ⁊ vigorant. ¶ V Si queris quō adiuuant. Respōdet: dicendū ꝙ in talibus plurimū est humiliatio ⁊ deuotio: que est actus gratia informatus repugnans ipsi veniali pctō: qd̄ feruorem charitatis ⁊ deuotionis quantū est de se/diminuit. Vel ea ratione qua est in eis penalitas: que repugnat inordinate delectationi. Vel pute illa pena iūcta est ordini gratie. Tenendū igitur est ꝙ etsi venialia delent̄ p pniaȝ: possunt tm̄ p grām taliter adiutā deleri. Nec obest illud magrī dis. xvi. iiiȷ̄. c. vlt. dicētis: ꝙ ad remissionē venialiū sufficit oratio dñica cū ieiunio ⁊ elemosynis: sic tm̄ vt precedat cōtritio: q: magr̄ nō determinat ꝑ se modū delendi veniale: sed modū perfecte satisfaciendi. Nemo autem perfecte satisfacit nisi in corde doleat: quantūcunq̄ se exterius puniat: et hoc dico vel in generali: vel in speciali. Venialia aūt nō solum per vim penitentie: sed etiam aliīs modis deleri possunt: vt tactum est. Hec Bonauen. ¶ Quid autem in veniali transeunte actu deleat̄: an reatus culpe: an reatus pene: alterius inq̄sitiōis opus est. Potest tamen dici ꝙ omnino reatus culpe deletur: et reatus pene in toto vel in parte. ¶ X Tertius effectus est inflammare seu accēdere mentem in eo quod est dominice passionis memoriale. Sup omnia quippe ad dei amorem accendit dominice passionis/tanq̄ summi nobis exhibiti memoria beneficiȷ̄. Nam vt hanc in nobis accenderet dilectionem: dominus ⁊ carnem sumere: ⁊ mortem subire dignatus est. De quo beatus Augustinus in de cathecizandis rudibus ait. Que maior causa est aduentus domini: nisi vt ostenderet deus dilectionem suam in nobis: cōmendans eam vehementer. Quia cum adhuc inimici essemus christ⁹ p nobis mortu⁹ est. Et sequit̄: Maxime ppter hoc christ⁹ aduenit: vt cognoscat homo quantū eū diligat de⁹. Et ideo cognosceret: vt in ei⁹ dilectionē quo prior dilectus est: inardesceret. Et btūs Greg. ii. moral. h. cviiȷ̄. Mediator inquit dei ⁊ hoim posset nobis etiā nō moriēdo succurrere: subuenire tm̄ moriendo hoib⁹ voluit: q: nos videlȝ minus amasset: nisi ⁊ vulnera nr̄a susciperet. Nec vim nobis sue dilectiōis ostēderet: nisi hoc qd̄ a nobis tolleret ad tp̄s ipse sustineret. Et btūs Ber. Sufficeret inq̄t ad redēptionē orbis vna preciosissimi sanguinis christi gutta: sȝ data est copia: vt virtus diligētis in būficiȷ̄ redundātia claresceret.

Ad corin. epl̄a. i. cap̄. xi.

De cōse. dist. ii. si quotiēs.

ea. dis. c. vtrū sub figura.

Ibidem ca. q̄d sit sanguis.

i. Ioh. i.

¶ Fuit aūt hec diuine charitatis ostēsio nobis valde necessaria: vt per hoc ad dilectionē dei accēderemur. Cū em̄ dn̄s decreuit nullū beatificare nisi dilectione adhereret christo redēptori: teste apostolo quē diligebat iesus. Qui non diligit: manet in in morte. Et paulo. Si linguis hoīm loquar ⁊c. charitatē nō habuero: nihil mihi pdest. Per nullū autē alium modū/ita volūtas nostra ad dei amorē allici potuit et accēdi: sicut p ostēsionē tante sue dilectionis preuie: nullis nostris pcedentibus meritis debite. De quo btūs Aug. xiij. de tri. c. x. late ⁊ pulchre loquit. Quid em̄ alt/tam necessariū fuit ad erigēdā spem nostrā mētesq; mortalium cōditione ipsi⁹ mortalitatis abiectas: ab immortalitatis desperatione liberādas: q̄ vt demonstraret nobis quāti nos pēderet deus: quātūq; diligeret. Quid vero hui⁹ rei tāto iudicio isto manifesti⁹ atq; preclari⁹: q̄ vt dei filius imutabiliter bonus/in se manens quod erat: ⁊ a nobis pro nobis accipiens quod nō erat: preter sue nature detrimentū/nostrum dignatus est inire consortium. Prius sine vllo malo suo merito/mala nostra perferret: Ac suam credētib⁹ quantum diligeret nos deus. Et quod desperabamus/iam sperantibus: dona in nos sua sine vllis bonis meritis nostris: īmmo precedentibus ⁊ malis nostris meritis in debita largitate conferret. Et idem de cathe. ru. postq̄ dixerat hanc maiorē causam esse aduent⁹ dn̄i: vt ostenderet de⁹ dilectionē suā nobis: causam hui⁹ ostensionis subinfert. Hoc autē inquit ideo: quia finis precepti ⁊ plenitudo legis charitas est: vt ⁊ nos inuicē diligamus: ⁊ ip̄m deū qui prior dilexit nos: ⁊ filio suo vnigenito nō pepercit: sed pro nobis tradidit illū: si amare pigebat: saltem redamare nō pigeat. Nulla est em̄ ad amorē maior inuitatio: q̄ preuenire amādo. Et nimis durus est animus: qui dilectionē etsi non libeat impēdere: nolit ⁊ repēdere. Et si etiā superiores velint se ab inferioribus diligi: quāto amore inardescet inferior: cū a superiore se diligi senserit. Ibi em̄ gratior amor est: vbi nō estuat indigētie siccitate: sed vbertate beneficētie pfluit. Quid autē superius deo iudicāte. Et quid desperatius hoie peccāte. Huius ergo passionis: huius inestimabilis dilectionis memoriale perpetuū ac nobilissimū dedit nobis dn̄s corpus suū ⁊ sanguinē in sacramentū cibi ⁊ potus: in quo non minus nobis beneficium ostendit: q̄ in ip̄a sua passione memorāda. Quis nō stupet. quis nō miret tā incōprehēsibilē dilectionem: Cui non satis fuit seipsum nobis impēdere in redemptionis preciū: nisi etiam se daret in cibū: in memoriale perpetuū. Memoriale inquā nō minus re ipsa memorāda. Sed ad ip̄m: vt nō deficeret in nobis vicarij amoris incendium: vt vel sic a summo celo egressio eius ad nos in hoc sacramēto: ⁊ occursus eius vsq; ad summū ei⁹: nos secū traducēdo ad celestia nō inuenirent inter hui⁹ sacramenti dignos perceptores qui se abscondernet a calore eius. ¶ V Hunc fructū sequitur quartus: data scilicet patiētia. In eo siquidē q̄ sacramētum illud memoriale est patientie dn̄i: summā nobis in sua passione patientiā exēplātis: nos ad tante exēplū patientie instruit ⁊ confortat. Patiētie vtiq; nobis valde necessarie. teste ap̄lo. Patiētia vobis necessaria est: vt voluntatē dei faciētes/reportetis promissionē. i. vitam pmissam sm̄ glo. Nimirū: q: in patientia vestra possidebitis aīas vestras ait saluator. Hinc Petrus ad clarissimū patiētie exemplū nos dirigēs ait. Hec est gratia apud deum/scz vt patiamini. Glo. In hoc enim vocati estis. Quia christus passus est p nobis: vobis relinquens exēplū vt sequamini vestigia eius: Qui peccatū non fecit: nec inuentus est dolus in ore eius. Qui cū malediceretur: nō maledicebat: cum pateret nō cōminabatur. Tradebat autē iudicanti se iniuste: Qui pctā nostra ipse ptulit in corpore suo sup lignū: vt pctis mortui: iustitie viuamus: cui⁹ liuore sanati estis. Eratis em̄ sicut oues errātes: sz cōuersi estis nūc ad pastorē et episcopū animarū vestrarū. Pastorē illū qui posuit animā suā p ouibus suis. Magnū patiētie exēplū: qd̄ rememoratū sufficit oēs impatiētie nr̄e motus sedare. Quis em̄ tā iustus: quis tā delicat⁹: vt p impatientiā refugiat aut remurmuret p pctis pprijs pati: cū dominū suū: caput suū/tanta passum recogitat pro pctis ipsi suo dn̄o alienis. Pudeat inquit Bern. sub spinato capite mēbrum fieri delicatum. Hinc ⁊ ap̄lus paulus patientiam in nobis plantare satagēs: ad idē christi exēplū in nr̄o sacramēto cōtēti ⁊ significati mittit: ad Heb. xij. ita docens. Deponētes omne pondus/⁊ circūstans nos peccatū/p patiētiā curramus ad ppositū nobis certamē: aspiciētes in autorē fidei et cōsummatorē iesum: qui pposito sibi gaudio/sustinuit crucem: confusiōe cōtempta: atq; in dextera sedis dei sedet. Que ponēs btūs Aug. in glo. ibidē. Omnia inquit terrena bona cōtēpsit christus: vt in illis nō quereret felicitas. Oīa terrena mala sustinuit: vt in his non timeret infelicitas. Natus em̄ de matre: que q̄uis a viro intacta cōceperit: semp intacta pmanserit: fabro tn̄ despōsata fuit: in quo et oīs carnalis nobilitatis tumorē extinxit. Natus est etiam in ciuitate bethleem: que inter omnes iudee ciuitates erat exigua. Noluit igit quisq̄ de terrene ciuitatis sublimitate gloriari. Pauper etiā fact⁹ est/cuius sunt omnia: ne de terrenis diuitijs quisq̄ extolleret. Noluit rex ab hoībus fieri: qui humilitatis viam ostēderat miseris. Esuriuit qui oēs pascit. Sitiuit qui est fons sitientiū. Fatigatus ex itinere/qui viā fecit nobis in celū. Obmutuit ⁊ obsurduit/per quē mutus locutus est: ⁊ surdus audiuit. Vinctus est qui infirmitatū vincula soluit. Mortuus est qui mortuum suscitauit. Amore itaq; ei⁹ similia pati amur: tūc em̄ lex impledit: cū non cupiditate rerū tēporaliū: sed charitate illi⁹ qui precepit fiunt quecūq; pcepit. Hec Aug. Et quidē flagella euadere non possumus si filij esse volumus. Quem em̄ diligit deus: castigat: flagellat autē oēm filium quē recipit. Que tractans Aug. Omnē filiū etiam ait vnicum sine pctō. Et subdit. Exceptus es a passione flagellorum: exceptus es a numero filiorū. Vnicus ille de patris substantia natus: equalis patri in forma dei: verbū quo facta sunt omnia: non habebat vbi flagellaretur. Ad hoc autē carne indutus est: vt sine flagello nō esset. Qui flagellat vnicum sine peccato: relinquit adoptatū qui est cum peccato. Vnicus sine peccato: non tamē sine flagello exemplū nobis pposuit in passionibus suis. Non ergo turbari debemus cum aliquis sanctus grauia ⁊ indigna perpetitur: si obliti non sumus que pertulerit iustus iustorum: sanctusq; sanctorū. Ecce nihil ita in nobis patientiā gignit: sicut memoria patientissime passionis dn̄ice nobis in exemplū p̄monstrate. Manifestum est eucharistia eiusdē passionis memoriale efficacissimū: patiētiā virtute ppria ⁊ memorialis signi efficatia/opari: in his qui digne suscipiūt ⁊ deuote.

f. Joh. iij — j. Cor. xiij. — Heb. x. — Luc. xxj. — j. Pet. ij. — Heb. xij.

¶ Lectio. lxxxvj. A

Primus aliquid de

fructib⁹ eucharistie considerate in ordine ad christum in ea vere contentum: eiusq; passionē/cuius est memoriale a christo institutum. Dicamus breuiter de reliquis supra noiatis eius fructib⁹ sm̄ alias eucharistie considerationes. Ergo Quintus fructus est q̄ nutriendo alterat: cibatū videlicet cōuertendo in cibū. Et hic sequit eucharistie sumptionē: inquātū est cibus ⁊ pot⁹ aīe spūalis. Hinc q̄ cibus est nutrit suscipientē. Spūaliter quidē spm̄: sicut corporaliter cibus carnis corpus. Longe tamē aliter ⁊ excelletius cibat ⁊ nutrit cib⁹ ille animā. Cibat em̄ virtute celesti excellēter vincens cibatū: ⁊ ip̄m cōuertens in se cibū. Neq; est cibus ille terrenus: sed celestis: celesti v̄tute nutriēs: nobilior oi virtute humana. Vnde dicit. Non moyses dedit vobis panem de celo: sz pater meus dat vobis panē de celo verū. Et iterū. Hic est panis qui de celo descēdit. Hec celesti: īmmo supercelesti ⁊ diuina virtute vincit cibatum/se scz digne suscipientē: ⁊ cōuertit in seipsum. Cui⁹ rationē Albertus li. ij. de offi. misse reddit di. Hui⁹ ratio est: Quia cibus carnis a corpore nr̄o accipit cibādi potestatē: scz ab aīa cibatiua seu nutritiua: q̄ ipsam alterat ⁊ cōuertit in corporis cibati similitudinē. Et

Heb. xij. — Joh. vj.

quia corpus cibatum corruptibile est ⁊ dissolubile:ideo ci
bus in ipo corpore corrūpitur ⁊ dissoluitur:⁊ vtrūq; cib⁹ ⁊
corpus ad putredinē rediguntur. Hoc autē corpus diuinuz:
si in nos mutaretur:nihil nobis pficeret:sed nobiscū periret.
Qm̄ autē virtus eius nostrā vincit infirmitatē:⁊ nos in se
cōmutat:oportet q̄ nostra infirmitas in suā transeat diui
nā virtutem:⁊ sic firmamur ⁊ perire non possumus ab ip
so firmati in eternū. Hinc beatus Aug. refert ad se dictū li
bro. vij. cōfes. suarū. Cibus sum grandiū:cresce ⁊ māduca
bis me:nō tu me in te mutabis sicut cibum carnis tue: sed

[Joh. xij.] tu mutaberis in me. Cui nō dissonat illud saluatoris. Oia
traham ad meipm̄. Sicut em̄ in vnam personaz assumpsit
naturā humanā:nō consumēs eā in seipo:sed vnitatē perso
ne traxit: vt in ipso esse diuinū perciperet:sic conuertit nos
ad se:nō consumēdo:sed vt esse suum diuinū in sui sumptio

[Cant. j.] ne perciperem⁹. Sic orat sponsa. Trahe me post te: vt in es
se tuo ⁊ virtute feliciter sim:que mihi displiceo in meipsa.

[Gal. ij.] Huius cibi virtutem sensit apl'us cū dixit. Viuo aūt iā non
ego: viuit vo in me christus. Hec ergo est cōuersio alterans
manducantē qui cōuertitur in christū quem manducat: q
virtutem accipit a christo manducato: per quā iam non vi
uit sm̄ carnē:sed viuit sm̄ christū. Hac em̄ sumptione incor
poratur sumens christo. de qua incorporatione loquitur apo

[j. Cor. xij.] stolus. Vos estis corpus christi/⁊ membrū de membro. id
est membra estis spiritualia christi de membro capite qd̄ est
christus: qui vobis influit hanc virtutē:que vos in ipm̄ cō
uertit vt membra eius efficiamini. Nullus inuenitur illapsus
intimior in corporalibus:q̄ vt cibus conuertatur in ciba
tum. Manet em̄ iam nō in se:sed in cibato. Viuit vita eius
non sua. Sic in sumptiōe huius cibi fit cōuersio:⁊ illapsus
intimus:quo cibus christus illabitur anime sumentis:ip
samq; conuertit in se: vt anima non sibi viuat sed christo.
Hoc est qd̄ christus ipse ait Qui manducat meā carnem:⁊

[Joh. vj.] bibit meum sanguinem: in me manet ⁊ ego in illo. Hāc cō
uersionem anime in christum/figurat ipsa conuersio panis
in christi carnē:sed ordine cōuerso. Sicut ⁊ nutritio corpo
ralis spiritualez representat/conuerso ordine:cū ibi cibus
in cibatū: hic cibatus cōuertitur in cibum. Nā in cōsecratiōe
eucharistie/fit transformatio seu conuersio panis in essen
tia sua remanētibus accidentibus. In sumptione dū mēs
in deum transformatur:remanet quidem essentia mentis:
que est aīa:sed accidentia noua succedūt:non phantastica:
inania:mundana:sed deiformia. Et ideo sicut de hominib⁹
voluptuosis ⁊ brutalib⁹ concludit phia apud Boetium. q
deformantur in bestias: Ita de sapientibus elicit: q̄ transfor
mantur in deū. Vere sapiētes sunt hunc cibum māducantes:
saporem eius pcipiūt. Sicut ergo primi belue sunt:aut pe
cora in effigie humana: Ita de secundis dici potest q̄ sunt
dij sub humana specie transformati. ℂ B Sextus fru
ctus est deperditi restauratio:qui et ipse sequitur sumptio
nē eucharistie vt est cibus a nobis manducatus. Vita spiri
tualis anime suo modo/sicut corporalis conseruatur in ca
lido ⁊ humido debite cōmensuratis. Vita dico scḋe: q̄ con
sistit in actione: puenitq; a vita prima. Sicut enim nō per
ditur vita essentialis aīe:quia incorruptibilis:ita nec restau
ratur. Vicem calidi tenet charitas:intelligēdo sub noie cha
ritatis ei⁹ feruorē in agendo. Vicē humidi quasi passiuaz:
accipimus affectionē bonā volūtatis. Vita em̄ anime chri
stiane vita amoris est. Amor tuus vita tua:loquitur ad ani
mā suā Hugo. Amorē intellige non cuiuscūq;:sed dei. Naz

[Luc. x.] amor aduersus:qui libido dicitur siue cupiditas:non vita:sz
mors dicēdus est. Diliges dn̄z deū tuū ex toto corde tuo iu
bet deus. Subiūgit huius amoris effectū. ⁊ viues. Crescē
te vero libidine siue cupiditate/minuitur ⁊ obtunditur act⁹
et feruor charitatis etiam si habitus pmaneat. Item minui
tur feruor ille charitatis et tepescit per longā inediam: si
cut corporis vires euanescūt per longā abstinentiam/ dū
cibo non reficitur. Illo autē salutari eucharistie cibo fit de
perditi huius restauratio. Nam de eo dicitur in cantico virgi
nis. Esurientes impleuit bonis:per que reuertuntur pristi
ne vires⁹ et homo reuertitur ad statum debitū et vigorē. Nā
digne sumptus illuminat intellectū:affectū inflāmat:men
tē delectat:⁊ totū hoiem ad bene operandū pmouet ⁊ re

[ps. xxxiij] format. Hinc reg.⁹ ppheta Accedite ad eum ⁊ illuminami
ni. Auget em̄ fidem corporalis presentie christi in digne su
mente: dum hoc fideliter credit: ad quod ratio naturalis
non pertingit. Hinc dicitur Esa. vij. Butyrū et mel mandu
cabit omnis homo q̄ relictus fuerit in medio terre: vt sciat
reprobare malū et eligere bonū. Mel diuinitatē:butyrum
humanitatem christi significat:que qui manducat:scientiā
acquirit reprobandi malum/⁊ eligendi bonū. Hoc quoad
primū. De secūdo dicit Dam. Caro christi est tanq̄ carbo
ignitus:cuius est inflāmare ⁊ calefacere. Quisnā ad amo
rem non excitatur:dum tanq̄ eduliū suum/christum qui ex
ineffabili charitate se pro nobis in ara crucis obtulit:⁊ in ci
bum se nobis tribuit cum deuotione sumit. Sicut ergo ad
presentiā carbonis igniti expellitur frigus:et corpus calet:
sic ad presentiam christi fugatur frigiditas et tepor anime:
et igne diuini amoris ipsa inflammatur. De tertio dicitur in
Ps. statim allegato: Gustate ⁊ videte:qm̄ suauis est dn̄s.
Et ecclesia canit de h̄ sacramēto: O q̄ suauis est dn̄e spūs
tuus:qui vt dulcedinē tuam in filios demonstrares: pane
suauissimo de celo prestito/esurientes reples bonis:fastidio
sos diuites dimittis inanes. Ea propter figurat⁹ est in man
na: vt supra habitū est. Unde et de eo verius dicitur id qd̄

[Sap. xvj.] de manna ad litterā scriptū est: Angelorū esca nutriuisti po
pulū tuū:⁊ paratū panem de celo prestitisti illis sine labo
re:omne delectamentū in se habentē:⁊ ois saporis suauita
tem. Substantiam em̄ tuam quā in filios habes: ostende
bas:⁊ deseruiens vniuscuiusq; voluntati/ad quod quisq;
volebat:cōuertebatur. Glo. Manna significat panem qui
de celo descēdit:⁊ dat vitā mundo/qui ait: Panis quē ego
dedero:caro mea est p mundi vita. Cruciantur reprobi spiri
tuali fame:⁊ satiantur electi celesti pane. Illi diuersis labo
ribus preparantur ad penam:isti diuina ope quotidie nu
triuntur ad vitā. Sua ergo delectatiōe cibus ille celestis
restaurat virtutē operādi. Nā delectatio in ope ɔseruat ope
rantē qd̄ fuit quartū. ℂ C Sequentes duos fruct⁹: vnio
nis scz et cōmunionis/parit hoc celeste eduliū considera
tū/vt sacrm̄:nā vt dicit Aug. sup iohannē: Dn̄s noster ie
sus christus corpus ⁊ sanguinem suū in eis reb⁹ cōmenda
uit:q̄ ad vnū aliqd redigunt. Ex multis nāq; granis vnus
panis cōficitur:et ex multis racemis vinuz cōfluit. Ad hoc
igitur sub specie panis ⁊ vini dn̄s sacrm̄ instituit: vt vnionē
hoim cū deo significaret p panē ⁊ vinū:q̄ ex multis in vnū
collecti sunt. Unde ⁊ sacrm̄ vnitatis dr̄:nō tm̄ q: vnionem
hāc significat:sed etiā q: eā efficit. Tribuit em̄ suscipientib⁹
charitatē:aut prehabitā augmentat:que vinculū est huius

[Col. iij.] vnionis et perfectionis. Unde ⁊ charitas dicitur quasi cha
ra vnitas. Est ergo sacramētū illud/sacrm̄ charitatis:quia
maxima charitate est exhibitū:in qua charitate dixit Pro
uer. viij. Delitie mee esse cū filijs hoim. Ac p hoc est sacrm̄
vnitatis siue vnionis. Voluit em̄ christus (vt dicit Aug.)
vt homo participans huic cene in deum ascēderet:et incor
poratus sibi efficeretur:particepsq; sue diuinitatis ⁊ huma
nitatis: sicut verbum patris in carne descenderat: ⁊ factus
est omniū particeps:que vere sunt nostre humanitatis. Et
hoc ipsum fuit maxime charitatis. Hic aūt ascensus in ver
bum patris p incorporationē/directe fit p sacramēti istius

[j. Cor. x.] participationē. Unde ⁊ apl'us: Un⁹ panis/et vnuz corpus
multi sum⁹:omnes qui de vno pane/et de vno calice parti

[Joh. j.] cipam⁹. Et glo. sup illud: Et verbū caro factum est: ⁊ habi
tauit in nobis. dicit: Ut secure credātur hoies nasci ex deo,
Hoc enim prim fit:qui non ex sanguinibus:nec ex volun
te carnis:nec ex voluntate viri: sed ex deo nati sunt. Sub
dit deum nasci ex homine. Ex hac susceptione infirmitatis:
qua verbum nostram infirmitatem assumpsit: sanatur no
stra infirmitas vt possumus dij vel filij dei fieri. Et hoc
est: Et verbum caro factum est: et habitauit in nobis. ac
si dicat: Quod superius fuerat: inferius descenderat: quid

mirū ſi quod inferi⁹ erat:in id qđ ſupius eſt:aſcēdit.Ex hoc
ergo charitate vniente deū cū hoīe:ꝛ cum deo hoīem/dici-
tur ſacramentū charitatis ꝛ vnitatis.Et ideo nō niſi in cha-
ritate eccleſiaſtice vnitatis cena hec ſumēda eſt. Qđ egre-
gie ſignatū eſt Exo.xxv.et Leuit.xxiiij.vbi dicit̄:ꝙ panes
ꝓpoſitionis qui in menſa ſingulis ſabbatis ponebant̄:ca-
lidi coram dño ꝓponebant̄.Hoc ſignāte ſpūſancto/ꝙ pa-
nis ſacramēti noui:qui in menſa altaris cunctis fidelibus
ꝓponit̄ ſumēdus:in calore charitatis debeat ſumi. In mē-
ſa altaris eccleſie:de quo ſolo licet cōmunionē accipere:q2
extra eccleſiā panis cōmunionis ad ſalutē nō inuenit̄.ſicut
dicit̄ in pſ̄.lxxxiij. Paſſer inuenit ſibi domū:ꝛ turtur nidū
vbi reponat pullos ſuos: Altaria tua dñe virtutū rex me⁹
et deus meus.Beati qui habitant in domo tua dñe. Que
exponit Alber.nō penitus diſſormiter ad gloſam. Paſſer
mobilis ſecularib⁹ negocijs cōtinue motū fidelē ſignificat
laicū.Turtur autē caſtus/gemens ꝓ cantu/clericū ſignifi-
cat/caſtitatis ꝛ mūdicie officijs mancipatum/ꝓ ſuis ꝛ alio-
rū peccatis gementē. Hi pullos quos nutriūt carnales fi-
lios vel ſpūales:nō niſi ad altare eccleſie portant:pane ſa-
cramēti nutriēdos:ſciētes ꝙ beati ſunt q̄ habitāt in domo
domini:que eſt eccl̄ia.Alij aūt miſeri ꝛ abiecti cōuenticula
faciūt hereticorū.Solū eīm:vt dictū eſt:in charitate eccle-
ſiaſtice vnitatis accipi debet hoc ſacramentū:nō apud ſciſ-
maticos vel hereticos.Hinc in Pſ̄.de aſcendētibus ad pa-
ſchalis agni celebratione dicit̄:Hieruſalem que edificatur
vt ciuitas:cui⁹ participatio eius in idipm̄: Illuc eīm aſcen-
derūt trib⁹ tribus dñi teſtimoniū iſrl̄:ad cōfitendū noī dñi
Eccl̄ia eīm ꝑ hierl̄m viſionē pacis deſignat̄:q̄ vt ciuitas.i.ci-
uiū vnitas edificat̄. Hui⁹ eccl̄ie ꝑticipatio eſt in idipm̄ vni-
tatis eccleſie ſacramētū:q2 eccleſia vnica corpus chriſti tā
myſticū/ꝙ verū ex multis membris cōpoſitū/ſub ſpecieb⁹
panis ꝛ vini contentū ꝛ ſignatū repreſentat:quoniā ꝛ ipſa
fidelium eccleſia ex multis membris vna cōſtat:diuerſis q̄-
dem officijs:ſed in vnitate fidei ꝛ charitatis ſacramentoꝝ
ac ſpūs adunatis:vt tangit Apl̄us.j. Cor.xij.et Eph.iiij.
Ubi annumerationi diuerſorū ſtatuū eccleſie.ſ.apoſtoloꝝ/
euāgeliſtarū/paſtorū/doctorū/ꝑmiſit.Unū corpus et vn⁹
ſpūs:ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtre.Unus
dñs:vna fides:vnū baptiſma.Unus deus ꝛ pater omniū:
qui ſuꝑ oēs:et per omnia: et in oībus nobis. Hanc vnionē
corporis ac mēbrorū cū capite chriſto:ſacramentū hoc et ſi-
gnificat et efficit.Hinc eīm in primitiua eccl̄ia dum fideles
oēs diebus ſingulis euchariſtiā participarūt:Erat multi-
tudinis credētiū cor vnū ꝛ aīa vna. Act.iiij. ¶ D Alter
celeſtis edulij fruct⁹:vt ſacramētū ꝯſiderati in ordine oct-
auus/eſt cōmunio.Nā oīm ore fideliū ſacramētū hoc cōmu-
nio vocitat̄.A grecis etiā doctorib⁹ ſcrā ſynaxeos:que ſan-
ctā cōionē ſignificat: appellatur. Hoc enim facit in nobis
cōionē oīs boni ꝛ gratie.Nā per ipſum cōicamus fonti oīs
gratie:angelorū glorie:ſctōrū meritis:paſſionibus myſtici
corporis.Siquidem oīa facit cōmunia/diuina pariter ꝛ hu-
mana.Cōmunicamus in hoc ſacramento fonti omnis gra-
tie:quia communicamus chriſto ſic vt ipſe ſit in nobis:et
nos in ipo: vt omnia ſua inſinuat nobis.Hic fons eſt cuius

Prouer. v.

aque foris deriuantur:ac in plateis diuidūtur.In hoc fon-
te multe ſunt vene iugibus gratiarum aquis manantes:
quos pater in hoc ſacramento foras in cōmunione eccleſie
tam triumphantis ꝙ militantis precipit deriuari:vt relega-
ta inuidia priuate poſſeſſionis/gratiarū que ſunt in filio ꝑ

Iob.j.

quem Ueritas ꝛ gratia facta eſt:omnes in cōmunione par-
ticipes bonorū eius fiant:ꝛ in plateis late participationis
bonū filij oēs participent.Hic fons de quo myſtice ſcribit̄

Heſter j.

in libro Heſter:Fons paruus creuit in fluuiū maximū: et
in aquas plurimas redundauit Paruus enim fons dicit̄
chriſtus in hoc ſacramento:non ariditate et fluxus gratia-
rū paruitate:ſed humilitate: que quanto profundior: tan-
to plures continet aquas gratiarum.Hic fons licet multis
effuſionibus redundet in donis/virtutibus ꝛ ſacramētis:
tamen ſe in vnum colligens in ſacramento cōionis/creuit
in fluuium maximum. Ex iſto vno fluens totum/ quod in
alijs fluit diuiſim. Hic redundat in aquas plurimas oīs
generis gratiarū. Hic enim eſt fons vite fluens ea que vi-
tam perficiunt.Nā Qui bibit ex hac aqua:fiet in eos fons
ſaliens in vitam eternam. Ioh.iiij.¶ E In iſto fonte/q̄
in fluuium maximum creſcit:cōmoditates fluuiorꝫ ſunt.
Nam ſordida lauat:arida rigat:que apud nos ſunt:nauib⁹
deportat:vt vbi rara ſunt:magno cōmutentur precio.Et ea
que alibi abundant:ꝛ apud nos deficiunt:reuehit:vt defe-
ctus noſtri ex illis ſuppleantur. Omnia hec facit chriſtus
in hoc ſacramento.Nam gratia ſanguinis ſui lauat ſordes
peccatorum:vt ſupra dictū eſt:Dilexit eīm nos ꝛ lauit nos

Apoc.j.

a peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Qui certiſſime operat̄
in hoc ſacramēto.Rigat arida noſtra. Exiuit enim de late-
re chriſti in hoc ſacramento ſumpti aqua expiās et rigans
omnia noſtra: vt plante diuine in nobis conualeſcant. De
hoc fonte accipi poteſt illud:Fons de domo domini egre-

Iohel. iij.

dietur:et irrigabit torrentem ſpinarum.Quod exponens
Alber.loco frequenter allegato.Dom⁹ domini/hoc eſt dei-
tatis habitaculum:eſt corpus domini a quo fons fluxus
violentiſſimi egreditur:et irrigat totum torrentem vanita-
tis mundi:hoc eſt locum per quem vanitas mundi cōſue-
uit ante decurrere ad ſpinas peccatorum nutriendas. de
quo clamat Aug.O torrens vanitatis:quouſq; non ſicca-
beris:quouſq; inundaberis. Hoc autem fluxu dominice
gratie exiccatis ſpinis/modo rigatur cor ſumētis ad fecun-
ditatē frugum iuſticie et aromatum omnium virtutū.Eue-
hit etiam hic torrens gratiarum apud nos abundantiam:
vt vbi deficiūt/magno ꝓcio commutētur: que ſunt paupe-
ris ſpiritus gemitus pro peccatis/fletus/ieiuniuꝫ/afflictio-
nes et caſtigationes corporis:que apud nos abundant: et
in celis deficiunt:ſed ibi commutantur:quia ibi nobis ma-
gna bonorum precia tribuuntur. Nauis autem hec portans:
dominicū corpus eſt:cui per hoc ſacramentum incorpora-
mur.Hodie aſcendens in celum nobis locum preparat: vt

Ioh.xiiij.

iterum veniens accipiat nos ad ſeipſum in celum:vbi mer-
cedes ſuas nobis dabit:pro temporalibus eterna:pro mi-
ſeria beatitudinem:pro paupertate diuitias:pro laborib⁹
caſtigationibus et afflictionibus gaudium ꝛ requiem ſine
fine.Hinc Eccleſiaſtes.xj.Mitte panē tuū ſuper tranſeun-
tes aquas:ꝛ poſt multa tempora inuenies eum:quia fluxu
longo aque iſte redeunt:ꝛ incomparabiles diuitias repor-
tant.Hoc enim agit fluxus gratie:que fluit a chriſto:q̄ dat
gratiā vnde mereri poſſumus.Et iterū reuehit meritū in
deum:vt ſuperabundanti premio meritum noſtrum com-
mutet.Hoc quidē facit/dū per huius ſacramenti ſumptio-
nē/meritū noſtrum ſuo merito coniungit:ꝛ ita ad patrem
vehit.Nullum eīm foret noſtrum meritum:ſi non per chriſti
meritum fieret premio dignū.Et per hoc que in nobis de-
ficiunt:et in celis abundant/gaudiū ſcilicet cordis: ſpirit⁹
conſolationē ac dulcedinem guſtus diuinorum reportat.
Unde in laudem eccleſie/ Prouer.vlt.dicitur. Facta eſt
quaſi nauis inſtitoris:delonge portans panem ſuū. Eccle-
ſia enim ſacra eſt nauis inſtitoris/que gubernatione ſan-
cti ſpiritus mens noſtra in celum nauigat: ꝛ deinde panis
nos in dulcedine delectantis refectionē reportat. ¶ Has
ergo quattuor vtiliſſimas cōmutationes operat̄ in nobis
fons miſericordie chriſtus:cum ei in ſacramēto cōmunica-
mur.Sordes noſtre lauant̄ ꝛ defluūt.Arida noſtra rigan-
tur:ꝛ fecunda fiūt.Labores nrī ad ipm̄ referunt̄:q̄ ſua me-
rita ꝓmio dignos efficiūt.Delicie celeſtes nobis aduehū-
tur:q̄ oīa nrā in dulcedinē vertūt.Hinc dicit ſaluator:Qui

Ioh.vij.

credit in me:flumina de ventre ei⁹ fluent aque viue. Hoc
autē dixit de ſpiritu quē accepturi erant in ipm̄ credentes.
Qđ ſi ſpiritusſctūs in hoc ſacro quo filius ſumit̄: nō reci-
pit̄:vbi q̄ſo accipiet̄.Nec eīm a filio ſpūs ſeparari pōt.Et ſi
ſpūs accipit̄:oīm bonoꝝ cōis ſequit̄.Un̄ ſummarie in ſum-
ptiōe digna hui⁹ ſacramēti:particeps fit aīa ſumentis oīm
bonoꝝ meritoꝝ chriſti:q̄ nobis meruit ſua paſſiōe i cruce:
cui⁹ ꝓpter h̄ nobis datū eſt i eiuſdē paſſiōis efficaciſſimū

memoriale. Hec ergo est prima cõmunio/qua fonti gratiarū in sacramēto fecūdissimo cōicamus. ℂ F Prestat ⁊ nobis hoc sacramentū cōionē glorie angelorū: ꝑ quanto per hui⁹ sacramēti perceptionē ruina angeloꝝ restaurat. Ministeriū quoq₃ angeloꝝ debitū effectū sortitur. Unde gl'ia auget in angelis: ⁊ iterū in nos redūdat. Ruina em̄ angeloꝝ nō reparat nisi ex his qui incorporant christo: sicut ipse dixit: Nemo ascēdit in celū: nisi q̄ descēdit de celo: fili⁹ hois qui est in celo. Nemo ergo ascēdit in celū: nisi mēbrum filij hois ipi incorporatū. Siquidē nō ascendit filius hois diuisus a mēbris: sed totus ascēdit cū oībus suis membris sibi incorporatis: vt dicit glosa ibidem. Incorporamur aūt christo per dignā hui⁹ sacramēti sumptionē: vt frequenter dictū est: ⁊ ita per hui⁹ sacramēti ꝑceptionē ruina angelica reparatur. Et per idē sui ministerij effectus sequit. Sunt em̄ vt ait apl'us: oēs administratorij spūs in ministeriū missi ꝑpter eos qui hereditatē capiūt salutis. Cū ergo ꝑ hoc sacramētū christo incorporati celos ascēdimus: vbi est filius hois sedēs ad dexterā patris: ad finē suū ꝑuenit angelorum̄ ministeriū. Nō autē modicū glorie habent de impletione sui effect⁹ custodie: cum de eis scriptū est: Gaudiū erit corā angelis dei super vno pctōre penitentiā agente. Et ecōtra Esa. xxxiij. Angeli pacis amare flebunt. i. ad modū flentium se habēt: q2 desiderāt/vt christo sibi ad custodiā cōmissi incorporent: ⁊ sic redeant/ac sic veniāt ad cōmunionē glorie angelorū. Hinc et hinc ministerio gaudētes assistunt: vt dicit btūs Grego. cap. viii. lib. iiij. dial. et allegat de ꝯse. dist. ij. cap. q̄d sit sanguis. Quis (ait) fideliū habere dubiū possit in ipa imolationis hora ad sacerdotis vocē celos aperiri: In illo iesu christi mysterio angelorum choros adesse: summis ima sociari: terrena celestib⁹ iungi: vnūq₃ ex visibilib⁹ et inuisibilibus fieri. ℂ G Cōmunionē quoq₃ oim sanctorū hoc sacro cōsequimur: vt q̄d deficit in singulis: ex cōmuni abundantia sctōrū oim suppleat. Per hoc em̄ participamus virtutes patriarcharū: illuminationes ꝓphetarū: iusticias legislatoꝝ: preconia christi preconū: dignitatē apostolorū: victorias martyrū: sanctitatē cōfessorū: religionem monachorū: puritatem anachoritarū: doctrinas doctorum: mundiciā virginū: lucrū viduarū: elemosynas curā domesticā gerentiū: splendorē innocētiū: ⁊ oīa merita sctōrū. Hec em̄ oīa a christo in corpus ei⁹ mysticū fluxerunt: ⁊ in efficacia corporis ei⁹ ⁊ sanguinis cōsistunt: et de quolibet in quēlibet ꝑ charitatē spūs christi referunt et redundant. Unde apl'us. Gratias agētes deo ⁊ patri: qui dignos nos fecit in partē sortis sctōrū in lumine: q̄ eripuit nos de potestate tenebrarū: et transtulit in regnū filij dilectionis sue. Per cōmunionē em̄ christi/sortē omnis gratie cōmunicamus cum oībus sctis in lumine. i. in noticia dei: ̄m glo. vel in lumine. i. in operib⁹ luminosis. de quib⁹ dicit: Sic luceat lux vestra corā hoībus ⁊c. Et lucerne ardētes in manib⁹ vestris. Translati in regnū dilectionis filij/q̄d est regnū oim sctōꝝ: per hoc q̄ corpori ⁊ sanguini eius cōmunicamus: quia vnitas membrorum suorū ad cor ⁊ caput: et vna participatio spūs christi in oībus membris eis naturalib⁹ signat et causat totius corporis mystici cōmunionē et sctispiritus cōmunicationē. Et sic sors gratie ⁊ glorie vniuscuiusq₃ sancti cōmunicat alijs: vt spiritualiter impleatur in nobis: q̄d de ecclesia primitiua dictū est. Gratia magna erat in oīb⁹ eis: neq₃ enim quisq̄ egens fuit inter eos. Quotquot em̄ erāt possessiones agrorū aut domorū vendebant: ⁊ ponebant precia eorum ante pedes apl'orum. Diuidebat autem vnicuiq₃ prout cuiq₃ opus erat. Sic em̄ ad vniuscuiusq₃ necessitatē ⁊ idoneitatē diuidit spūsctūs: spirit⁹ scilicet corporis christi bona sctōrum: vt oēs abundēt: ⁊ nullus egēs inueniat. Unde: Hec oīa (inquit apostolus) operat vn⁹ atq₃ idē spiritus: diuidens singulis prout vult. Que tamē diuisio singulis facta per spiritum: nō tantum singulis proficit: sed singulorum bona ad communē vtilitatem corporis (quod est ecclesia ad quam donata sunt) proficit. Unde ibidem dicit apostolus. Unicuiq₃ datur manifestatio spiritus/ad vtilitatē/scilicet ecclesie. Nam et sequitur. Sicut enim corpus vnum est: ⁊ membra habet multa: omnia autē membra corporis cum sint multa; vnū tamē corpus sunt: ita ⁊ christus. Etenim in vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus: ⁊ omnes in vno spiritu potati sumus. Et subdit: Sed deus temperauit corpus ei cui deerat abundantiorem tribuēdo honorē: vt nō sit scisma in corpore: sed in idipm ꝓ se inuicē solicita sint mēbra. Ubi glo. btī Ambro. Ostēdit ꝑ similitudinē humani corporis vnitatē corporis christi. i. ecclesie habere varietatem officiorū: et diuersitatē hanc non tollere vnitatē: sicut humani corporis vnitas non in singularitate consistit: sed in multis membris: vt sibi prestent q̄d debēt. De hac vnitate ac bonorū communione gaudebat ꝓpheta cum dicebat: Particeps ego sum oim timētium te: et custodientiū mandata tua. vbi Cassio. Ita prophete portio est dn̄s vt particeps sit nō vnius: sed omniū ecclesiarum; tanta virtus vnitatis: vt cū particeps sit christi humiliter: dicit particeps famulorū: quod est ⁊ christi esse participē. In hoc ergo sacramēto: q2 christi participes efficimur: quē sumim⁹ omniū famulorū christi: omniū scilicet sctōrum participationem sortimur. Ex christo enim capite fluit gratia in membra: et ex vno membro redundat in aliud propter vnā sui corporis cōmunionē. Sicut em̄ in vno corpore naturali/vnum membrū spiritū et sanguinē influit in aliud: ita multo magis in spiritualibus membris et corporis mystici/vnū membrū spiritus cōmunionē trāsmittit in aliud. Hec est cōmunio sanctorū: de qua dicit in symbolo: Credo in spiritūsctm̄: sanctorū cōmunionē. Quia sicut ̄m naturā vni⁹ corporis vn⁹ est spūs: ita vni⁹ corporis christi vnus est spiritussanctus: qui in totū corpus vehit vitā et virtutē: et omnia que sunt membris ꝓpria/facit esse cōmunia. Unde et dictum est de primitiuis ecclesie membris. Multitudinis credentiū erat cor vnū et anima vna. Nec quisq̄ eorum que possidebat: aliquid suum esse dicebat: sed erant omnia illis cōmunia. ℂ H Sic et participatio dn̄ici corporis cōmunicationē tribuit in passionib⁹ mystici corporis christi. Unde et apl'us: Si quid patit vnū membrū: cōpatiunt oīa membra. Ideo passio vni⁹ membri ꝑ cōmunionē redūdat in alia ꝑ misericordiā et miseratiōes: q̄bus fluūt in mēbra deficiētia/cōpassiones cordis/cōsolationes oris/subuētiones facultatū in elemosynis: et supportationes infirmitatū in adiutorijs diuersis. Cōpatiendo em̄ assimilamur capiti hui⁹ corporis: q̄d ex cōpassione quam habuit ad nos/multis se dedit passionib⁹: vt nobis ꝑ effectū subueniret. Cui si cōpatimur: ⁊ cōglorificabimur. vn̄: Sicut christus ꝓ nobis aiam suā posuit: ita ⁊ nos debem⁹ ꝓ fratrib⁹ aias ponere. Quādiu em̄ christus patit in mēbris: nos oportet cōpati: si tn̄ corporis volum⁹ esse mēbra (ad Ro. xij.) necessitatib⁹ sctōꝝ comunicātes. Hoc est em̄ cōmunicare necessitatib⁹ mēbroꝝ xp̄i: suscipere eoꝝ necessitatē corde ꝑ cōpassionē: gaudēdo cū gaudētib⁹: flēdo cū flētib⁹/sicut plus scietis. Multa ad idē docet hortaturq₃ scriptura. Hāc aūt cōmiserationē vnde veri⁹ accipere possumus: nisi in hoc sacramēto/vbi illum sumim⁹ in memoria ineffabilis misericordie: qua nr̄e ꝑditioni cōpatiēs/se totū impēdit nobis in acerrimis dolorib⁹: q̄bus nostrā miseriā subleuauit. Sic ergo in hoc sacro cū oībus bonis cōmunicationē sortimur: in quo oēs thesauri sapiētie et scientie dei sunt absconditi. In quo et principiū oīs meriti oim sctōrū. Hec cōmunitas thesaur⁹ ille est: qui iuxta euangeliū abscōdit⁹ est in agro dn̄ici corporis: quē qui inuenit/abscōdit: ⁊ pre gaudio illius vadit ⁊ vendit omnia que habet: ⁊ emit agrū istū. Hic est thesaurus sapiētie: de qua philo Sap. vij. Uenerūt mihi oīa bona pariter cū illa: et innumerabilis honestas per manus illius. Infinit⁹ em̄ est thesaurus hoīb⁹: quo qui vsi sunt: participes facti sunt amicitie dei. ℂ I Facit etiā (ait Albertus) hec sacri participatio verissimā humanorū et diuinorū cōmunionem. Per hanc em̄ deus cū oībus bonis suis est in hoīe: et hō in deo. De⁹ em̄ qui est oīa in oībus: in hac cōmunione suā altitudinē ad nos inclinat: et nostram humilitatem

Job. iij. — Heb. j. — Luc. xv. — Colos. j. — Matth. v. — Luc. xij. — Act. iiij. — j. cor. xij. — Ps. cxviij. — Act. iiij. — j. cor. xij. — Roma. viij. — j. Joh. iij. — Col. ij. — Matth. xiij.

Act.ii. tem in se exaltat. Hinc de oībus crēdētib⁹ dicit: Erāt pseuerātes in doctrina apostolorū: ꝛ cōmunicatione fractionis panis et oratiōe: q꞉ cōmunicatio fractionis panis/oim bonorū diuinorū ꝛ humanorū conferebat cōmunicationem. Propter que ꝛ filia recte et vere ab oib⁹ sacri hui⁹ participatio comunio noiat. ¶ I Sunt preterea duo huius sacri fructus inquātū est antidotū ꝛ medicina aie: qui sunt sanare ab infirmitate: ꝛ cōseruare in sanitate. Operatur ꝗppe hoc sacrm in hoie ipm cōmunicando sumente/sanitatem ab infirmitate preseruando: causam infirmitatis expellendo: ꝛ sanitatē perditā reparando. Hec est medicina de qua Eccl. xxxviii. Altissim⁹ de terra creauit medicinā: ꝛ vir prudēs nō abhorrebit illam. De terra em̄ illa bndicta dn̄ici corporis/creauit nobis dn̄s medicinā grē/preseruantē nos ab oī pcti infirmitate. Uir ergo prudēs/qui de futuris habet prouidentiā: ꝙ scz sine hac medicina nō preseruatur hō ab hac infirmitate: nō abhorret eā: q꞉ licet sit apud imperitos horribile sumere humanā carnē ꝛ humanū sanguinē: tm̄ in hoc sacro medicina est supra modū amplectēda. Sunt em̄ infirmitates septem capitales ex malo fomitis semine: nisi

Iob.v. preueniant pullulantes. de ꝗb⁹ accipit illud: In sex tribulationib⁹ liberabit te: ꝛ in septima nō tanget te malū. Sūt em̄ sex que causant ab infirmitate corporis ꝛ mētis. A corpore quidē gula/luxuria/auaricia. Ab aīa tria/sm ꝙ est in corpore corrupto: scz ira ex sanguinis accēsione: accidia ex corporis ponderositate: inuidia ex cordis prauitate: q꞉ scz timet ne alteri⁹ psperitate ipse impediat. Septimū vo scz supbia causat ex sola spirit⁹ altitudine: in qua nos nō tanget malū: q꞉ ab his nos corpus christi indigne sumptū preseruat. Si em̄ sumentes corpus dn̄i/ipm (sm apli ꝯsilium) dijudicantes/discretionis iudicio discernim⁹: ꝗs est quem

i. Corin. xi. in sacramēto sumim⁹: q꞉ christus p̄ris fili⁹ pro nr̄a salute hō fact⁹: mortēqꝫ eius annūciam⁹: considerando ꝗd p nobis egerit: ꝗd ve passus sit: quēadmodū nobis in exemplū imitationis mortu⁹ sit: nedum in cruce ponēs animā suā: sed etiā toto vite mortalis tpe: mūdo/pctō/ ꝛ vniuersis vitijs. Sicqꝫ deuote manducauerim⁹/masticantes christi humilitatē: qua seipsum humiliauit formā serui accipiēs: fact⁹ obediens patri vsqꝫ ad mortē: mortē autē crucis: humilē quoqꝫ ei⁹ ingressum in hunc mundū/atqꝫ progressum: non tāget nos malum supbie. ¶ Si meditati fuerim⁹ christi charitatē: qua se totū nobis in hoc corporis ꝛ sanguinis sui sacro in pignus eterne salutis promisse donat: nō tanget nos malū inuidie. ¶ Si ruminauerim⁹ quēadmodū impiger fuerit ad labores oia faciēdo ꝛ sustinēdo que ad nostrā salutē pfecere. Pertransijt benefaciēdo ꝛ sanādo oēs oppressos

Act.x. a diabolo: vt ait Petr⁹. Nō tāget nos malū accidie. ¶ Si ei⁹ mansuetudinē ꝛ patientiā cogitauerim⁹: quibus exprobrationes/irrisiones/blasphemias/crucem ꝛ flagella sustinuit: velut agn⁹ ductus ad victimā nō aperiens os suū. Et

i. Pet.ii. petro teste: Cū malediceretur/nō maledicebat: cum pateretur/nō cōminabat. Nō tanget nos malū ire. ¶ Si aduerterim⁹ ꝙ liberaliter se/ ꝛ sua nobis impēdit: carnē in cibum: sanguinem in potū: animā in preciū: daturus diuinitatem suam in premiū: sicut canit ecclesia: Se nascēs dedit sociū: cōuescēs in edulīū: se moriens in precium: se regnās dat in premiū. Nō tanget nos malū auaricie. ¶ Si in mentem reducim⁹ vite ei⁹ sobrietatē/ieiunia/parsimoniā: nō tanget nos malū gule. ¶ Si puritatem (qua de virgine nasci voluit) gaudijs mūdi ac carnis voluptati passiōis amaritudinē opposuit: liberabimur a malo luxurie. Hec signata sunt Tobie. vi. vbi Raphael qui medicina dei interpretatur: ait tobie iuniori: Cordis ei⁹ particulā si sup carbones ponas: fum⁹ ei⁹ extricat omne gen⁹ demoniorū. Omne demoniorū genus in his septē vitijs ꝗbus presunt: accipit. Hec est illa optima particula inter oia sacramēta/que nobis saluatorē exhibuit: ideo posita super carbones igniti cordis/statim fumat in affectu ad deū: ꝛ omnem vim inimici expellit a nobis. Fel autē valet ad vngēdos oculos/ in quibus est albugo: ꝛ sanabuntur. Fel enim sua amaritudine passionē christi significat: de qua in Threnis dicit cap. iii. Recordare paupertatis et transgressionis mee/absinthij et fellis. Hec fellea amaritudo patientie christi extergit albuginem spissam: quā nobis ante oculos vanitas mundi posuit: vt nō videam⁹ lumē celi: q꞉ christi amaritudo reducit oculos nostros a vanitate mundi: que oculos nr̄os obtexit: ad veritatē contēplandā. Sic ergo cib⁹ iste in nobis operat sanitatē/causas infirmitatū eradicādo: ꝛ per hoc ab infirmitate preseruando. Cōtractā etiā infirmitatē per pctm̄ qd̄ incidim⁹: sanat: eisdē modis ꝗbus pctm̄ tollit: de quo supra dictū est. Nec mirū cū in hoc sacramēto sumit medicus ipse:

Luc.xix. Math.xi. qui venit querere ꝛ saluū facere qd̄ perierat. Qui oēs laborātes vocat/dicēs: Uenite ad me oēs qui laboratis ꝛ onerati estis: et ego reficiam vos. Mico em̄ modo studuit (ait Albert⁹) quō nobis gratiānos sanantē prepararet: ꝛ inuenit sacramētum quo ipse medicus/ipse ꝛ medicina semper haberet. Misit itaqꝫ verbum suū in hoc sacramēto: ꝛ sanauit eos: ꝛ eripuit eos de interitionib⁹ eorū: vt dicit in psalmo. cvi. ¶ L Conseruat etiam sanitatē recuperatā ac restitutam eisdem modis quibus preseruat. Hinc in psal. dicit: Dominus regit me: ꝛ nihil mihi deerit in loco pascue ibi me collocauit. Locus pascue/locus refectionis est: quo ab inedia in bono corporis robore cōseruat pascendi: cōfortanturqꝫ vires per cibum cōuenientē. De qua confortatiōe in sequenti fructu superest dicendū: de hoc exponit Albertus illud ps. Collocauit illic: hoc est in terra fructifera esurientes et sitientes: et constituerunt ciuitatem habitationis: et seminauerunt agros: et plantauerunt vineas: ꝛ fecerunt fructum natiuitatis. Ps. cvi. Esurientes sunt cibum corporis christi desiderantes: et sitientes sunt qui desiderāt sanguinē christi: hi constituerunt se in hoc loco/vbi est habitatio ciuitatis dei: hoc est in eccl̄ia: ꝛ ibi semine iustitie seminauerūt agros ab augendo dictos: in quibus crescit frumentum panis corporis christi: et plantauerunt vineas: in quibus crescit potus sanguinis christi: et in his fecerunt fructum dulcissimum gratie sacramenti: quo cibamur: qui dicitur fructus natiuitatis: quia ex eisdem et corporaliter et spiritualiter nascimur et nutrimur. Gratia enim christi nascimur: et gratia christi in sacramento nutrimur: ac eadē gratia nutriti conseruamur: ne iterum defluamus in corruptionem peccati: qua anima nostra in malis contabescat et abominetur omnem escam salutarem/appropinquans vsqꝫ ad portas mortis. ¶ Z Supersunt vltimi duo fructus quos in nobis parit salutaris eucharistie cibus: quia nostrum viaticum est: hinc enim roborat viatorem in itinere: et ad terminum beatitudinis subleuat et pducit. ¶ Roborat quidem sm illud: Et panis cor hominis confirmat.

Ps. ciii. Hoc pane angelorum in figura confortatus helias/ dum

iii. Reg. xix. in fortitudine cibi illius totum desertum transijt: ꝛ ambulauit vsqꝫ ad montem dei oreb: quod mensa interpretatur: in quo deo coniunctus est. Mensa hec societas est eterne glorie. Panis igitur corporis christi confortat nos in vita bona quadraginta diebus et quadraginta noctibus/ obseruantia scilicet preceptorum decalogi sm perfectionem euangelicam: vsqꝫ ad montem dei oreb/ vsqꝫ ad mensam dei: et conuiuas patrie ad quam cum sedebimus satiabimur: sm illud. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Et sm

Ps. xvi. beatum Ambro. Dominici corporis figura precessit: quando deus in deserto patribus manna pluit: quia sicut ille panis populum per desertum ad terram promissionis duxit. ita hec celestis esca fideles huius seculi desertum transeuntes in celum sursum trahit. Proptec quod recte viaticum appellatur: quia in vita nos reficit: et ad patriam vsqꝫ perducit. Corroborat etiam contra aduersariorum impugnationem: Unde Psalmo. xxii. Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos qui tribulant me. quod de mensa dominici corporis et sanguinis exponit glosa. Eo ipso enim quo gratiam augmentat: et omnes virtutes perficit: arma tribuit omnes aduersarios debellandi. Quem enim timebit qui domino vniuersorum: in cuius ditione cuncta

posita sunt: qui fortē armatū fortior vicit: per hunc cibū in-
corporatus est. Hic est panis subcinericius hierobaal: q̄ des-
cēdens in castra madian/tabernacula eius terre funditus
coequauit. Iudic. vij. Panis subcinericius hierobaal hu-
manitas christi est/ in cinere nostre mortalitatis coctus:
q̄ iudiciū habet. sic quippe interpretatur hierobaal. Est em̄

Act. x.

cōstitutus a patre iudex viuorū et mortuorū. Hic descendēs
in castra madiā iniquitatis et cōtradictionis: oīa subuertit
et terre coequauit: dū deuote sumpt⁹ sedē iniquitatis sub-
uertit in aīa prius diabolo subiugata: et eū expellens thro-
nū suum ibidē collocans: ipsam ab oī aduersariorū detectio-
ne liberat et conseruat. ¶ M Nunc fructus finalis seq̄-
tur: qui est pductio ad terminū btitudinis: q̄ est vita eter-

Job. vi.

na. Cōfert em̄ cibus ille immortalitatē: fm̄ illud: Qui mā-
ducat meā carnē: et bibit meū sanguinē: habet vitā eternā.
Et ego resuscitabo eū in nouissimo die. Et in hoc dissimili-
tudinē habet iste cib⁹ ad cibū corporalē. Cib⁹ em̄ corporalis
nō nutrit nisi mortaliter et corruptibiliter. j. Cor. vj. Esca vē-
tri: et venter escis: de⁹ aūt hunc et has destruet. Iste aūt cib⁹
radix est imortalitatis: q2 in eo q̄ cū sumit: principiū est vite
ppetue. Vn̄ Job. vj. Nō sicut manducauerūt patres vestri
māna in deserto et mortui sunt. Qui manducat hūc panem
viuet in eternū. De quo i figura dixit moyses Deut. xxix. ad
filios israel: Adduxit vos quadraginta annis per desertū:
nō sunt attrita vestimēta vestra: nec calciamēta pedū vestro-
rum vetustate cōsumpta sunt. Panē nō comedistis: vinū et
sicerā non bibistis: vt sciretis q2 ipse est dn̄s deus vester: et
venistis ad hūc locū. Ac si dicat fm̄ Alber. p desertū huius
mortalis vite quadraginta annis/qui est numer⁹ penitētie:
adducit vos dn̄s ad immortalitatē ppetue vite: ita q̄ virtu-
tum vestimēta nō sunt vetustate peccati cōtrita: et calciamē-
ta que sunt duorū pedū anime munimenta: q2 fides munit
intellectū: et charitas munit affectum: non sunt aliqua ve-
tustate vanitatis vel frigiditatis cordis consumpta. Et hoc
ideo: q2 panē mūdane refectionis nō comedistis: nec vinū et
sicerā inebriantia: in quib⁹ est luxuria: bibistis: et tn̄ dn̄s sue
immortalitatis alimonia adduxit vos per sui cibum māna
supercelestē ad hunc locū solidū promissionis: qui moueri
nō pōt/eterne scz immortalitatis. Sic ergo cib⁹ ille cibat ce-
lesti virtute pncipijs vite et immortalitatis radice. Hinc re-
cte dicit̄ cib⁹ iste/arra sponse/pign⁹ future glorie. Dederat
olim dn̄s anime rationali pignora sue dilectiōis pulchras
arras sue despōsationis: celū et terrā ad ei⁹ obsequiū simul
et solatiū: vt late psequit̄ venerabilis Hugo de scō victo.
in libello de arra anime. Cōtempserūt has arras plurimi:
atq3 eis omnia viluerūt. Dedit ad extremū seipsum pariter
in arrā et preciū: dū in hoc sacro cōuiuio iuxta canticū eccle-
sie/future glorie nobis pign⁹ dat̄. de quo beatus Bern̄. in
ser. de sacramēto ait: alloquēs ecclesiā et quālibet animā fi-
delē. Gratulare inq̄t spōsa: gaude incōparabiliter: presiden-
tez habes et rectorē spōsum in presentis exilij militia: pign⁹
habes: arraz tenes: quib⁹ feliciter sponso vniaris in patria.
Gloriosa et amabilis sponsa/in terra spōsum habes in sacra-
mēto: in celis habitura eū sine velamēto. Hic et ibi veritas:
sed hic palliata: ibi manifesta. Hic vtiq3 spōsum habet eccle-
sia suo ordine: hic quasi dulce preludium/et iocūda dispēsa-
tio: ibi nuptiale cōuiuiū et beata fiet cōiunctio: cum fide ad
speciē: de mēse ad mēsem: de sabbato ad sabbatuz: de calore
panū ad eternalis caloris cōuiuiū trāsibim⁹. Et infra: Cib⁹
ille nō est ventris: sed mētis: nō est dat⁹ ad ruinas hui⁹ vite
que vapor est ad modicū parēs: sed ad eternaz vitā anime
cōferendā. Iste est panis angelorū qui nescit putrescere: nō
vadit in secessum: sed tēdit in excelsum: illuc reducit homi-
nem vnde traxit imaginē. ¶ Ecce patēt vel breuiter duode-
cim fruct⁹ ligni vite. Siquidē cōsiderādo eucharistiā in or-
dine ad christū in ea cōtentū/sic viuificat animam et relaxat
peccata. In eo vero q̄ est memoriale passionis christi: infla-
mat mentē: et patientiā prestat. Inquantū est cib⁹: nutrit et
restaurat: q2 sacramentū vnit et copulat: q2 antidotū medici-
nale/sanat ab infirmitate: et in sanitate cōseruat. Quia via-
ticū: roborat viatorē: et perducit ad terminū beatitudinis.
¶ Quos sub alijs verbis ita beat⁹ Bern̄. assignat dicens.
Eucharistia medicina est egrotis: peregrinantib⁹ dieta: de-
biles cōfortat: valētes delectat: languorē sanat: suauitatē ser-
uat. Fit homo mansuetior ad correptionē: patiētior ad labo-
rem: ardētior ad amorē: sagacior ad cautelā: ad obediendū
promptior: ad gratiarū actiones deuotior. ¶ Et licet plura
de hui⁹ sacramēti fructib⁹ dicta sunt: nequaq̄ tn̄ velut tāto
sacramēto digna vel sufficientia estimāda sunt. Excedit em̄
eius dignitas simul et vtilitas/omnē humanā estimationē.
Hinc Bern̄. fz supra allegata. Potes ne estimare quale vel
quantū est hoc sanctū sanctorū/et sacramentū sacramentorū:
amor amorū: dulcedo omniū dulcedinū. Hec sunt vera festa
paschalia: hec sunt gaudia et fercula vitalia iustorū: hec sunt
spirituales delitie sanctorū: hic bibunt̄ in loco vberi torren-
tes lactis: pluuia mellis: liquor balsami celestis. Hic efficit̄
vna caro spōsa cū sponso/sancta anima cū christo. Experiē-
tia horū et similiū spirit⁹ et vita est: nec animalis homo horū
sensu fruit̄ vel accessu. Amissi spōsi/viri timorati et religiosi
gustauerūt et plenissime que dicim⁹ sunt experti. Hec bern̄.
¶ N Sed circa hec queri pōt quomodo hos fruct⁹ efficit
corp⁹ christi in hoc sacramēto sumptū. ¶ Pro responsione
rememorādū est quod. s. lec. iiij. habet̄: q̄ tripliciter aliq̄d
dicit̄ fieri vel effici ab alio: scz operatiōe et virtute naturali:
quo modo calor fit ab igne. Scđo modo non ex ei⁹ virtute:
sed ex ei⁹ merito: quo modo dicim⁹ q̄ premiuz in beatis est
ex operib⁹ meritorijs precedentib⁹. Tertio modo est ex ali-
qua virtute occulta assistēte. Sic sacramēta operari dicunt̄.
¶ Ad propositū: Corp⁹ christi in sacramēto cib⁹ est nō cor-
poris sed mētis. Nō vtiq3 fm̄ sui substātiā nutriēs ac cibās
animā: quēadmodū cib⁹ corporalis fm̄ substantiaz cibat et
nutrit corp⁹: q2 anima fm̄ sui substantiā/additionē nō reci-
pit. hinc fm̄ sui substantiā corp⁹ christi nec cibat: nec restau-
rat: nec roborat animā: nec vnit̄ anime tāq̄ forma. Ideoq3
nec per suā essentiā inflāmat animā: sicut calor ignē. nec fm̄
suam substantiā illuminat sicut lumē aerē: nec sic viuificat
sicut anima corp⁹. Cū etiā fm̄ se sit res creata: per suā natu-
ram propriā non liberat a morte: nec ad patriā reuocat: aut
peccatū expellit nec resuscitat. Nec breuiter aliquis pdicto-
rum effectuū causaliter effectiue pcedit ex naturali virtute
illius corporis. Restat ergo vt fiat vel ipsius merito: vel vir-
tute occulta. Merito aūt eius nō fit vt principaliter merē-
tis: q2 mereri est nature intellectualis et rationalis: corpus
aūt christi acceptū pro altera parte cōpositi substantialis:
quod ex vi cōsecrationis est in sacramento altaris: nō est na-
tura intellectualis aut ratiōalis: sed est pars talis nature ex
ipso et anima rationali composite. Unde mereri est ipsius
anime nō corporis: licet anima per corp⁹ hoc est per opera-
tiones et passiones corporales volūtarie exhibitas vel pas-
sas mereat̄. Etiā fructus hi nō proueniūt precise et adequa-
te ex merito sumentiū: q2 sic nō prouenirēt ex applicatione
sacramēti seu vsu eius: et plus sacramentū sanctificaretur a
sumentib⁹/q̄ sumentes a sacramēto: qm̄ sumentiū merito
ipsi per hoc sacramētum sanctificarent̄. Relinquit̄ ergo q̄
diuina virtute et volūtate: que ex suo beneplacito/hos fru-
ctus efficit in digne hoc corpus sumente. Unde sicut in ba-
ptismate superfusioni aque seu immersioni aut ablutioni
exteriori: que fit per aquā/cū certe verborū forme platione/
et baptizantis intētione: adest virtus omnipotēis dei/ad
efficiendū interiorē vel spiritualē ablutionē a peccatis. Sic
refectioni corporali et exteriori que fit per sumptionē huius
venerabilis sacramēti: adest virtus diuina ad perficiendā
internā et spiritualē refectionē/quā exterior significat: et ce-
teros fructus numeratos: et hoc in subiecto disposito: hoc
est in viuente vita gratie: q2 cibari et refici nō est mortuorū.
Statuit itaq3 deus q̄ ad dignā huius sacramenti sumptio-
nem/hos fruct⁹ efficere vult in anima huiusmodi viuētis.
¶ O Sed di. quomodo tūc dicit saluator: Caro mea ve-
re est cibus: et sanguis meus vere est potus. Si nō ipsa nec
ipse hos refectionis effectus operatur. Respondet̄ q̄ vere

ibi assertiue

ibi assertiue ponitur: vt sit sensus. Caro mea vere: idest indubitanter est cib⁹ reficiens seu refectiuus. Et sanguis meus vere. i. indubitāter est potus: potans vel inebriās spiritualiter: licꝫ nō sua natura: sed virtute diuina. Sicut aqua baptismalis vere est aqua regenerans: ꝛ vnda purificans: nō sua natura: sed virtute diuina: cui accedens elementū ꝛ verbū efficitur sacramentū. i. sacrationis seu sanctificationis instrumentū. Et quid mirum si deus omnipotēs ꝛ misericors ad sumptionē huius sacramēti corporis: cui inseparabiliter vnita est excellētissima deitas: fruct⁹ ꝛ dona multiplicet in sumentib⁹: cū ꝛ rebus longe inferiorib⁹ in gradu entitatis assistat ad effectuū mirabilium ꝓductionē. Si em̄ vestis beati iohānis euāgeliste hoc obtinuit: vt per tactū manuū aristoboli tūc incredulis tres mortuos suscitaret: quid de hoc corpore/ qđ vestimentū est deitatis/ pia fides suggerit sentiēdū. Si petri apl̄i bacul⁹ ex suo contactu beatū maternū a morte suscitauit: diuina assistēte virtute: q̇d mirū si attactu hui⁹ corporis diuinissimi/ virtus assistēs diuina hos fruct⁹ ꝛ his maiora faciat. Sic argui potest de sudariꝭ ꝛ semicinctiꝭ pauli: de quib⁹ in actib⁹ aplōꝝ đr: ꝙ delata ꝛ posita super infirmos curabanᷓ: ꝛ sup demoniacos/ spū s imūdi eijciebanᷓ. Si igiᷓ christus tantas virtutes contulit sanctorꝫ suoꝝ ossib⁹ aridis/ capillis coꝝ aut pulverib⁹/ sepulcris ꝛ vestib⁹: vt coꝝ attactu fugarenᷓ demones ab obsessis corporib⁹: sanarenᷓ corpora diuersis morbis ꝛ lāguoribus: quō nō incōparabiliter multo maiores carni sue ꝓprie sibi suppositaliter vnite: ꝛ iā vita glorie fulgēti: q̄ et pro nostra omniūꝗ salute passa est: virtutes tribueret. [Act. xix.]

Ampli⁹ si fimbria vestimēti sui hoc ꝓstitit vt eius tactu emorroissa sanarenᷓ a sanguinis ꝓfluuio. Quid dubiū carni sue quā induit: qua inuentus est vt hō: maiora tribuit. [Mat. ix.]

Itē si lignū vite in medio paradisi hac virtute preditum esse voluit: vt vitā corporalē vtētib⁹ fructu eius perpetuaret: quō nō potius carni ꝛ sanguini suo ħ tribuit: vt perpetuare posset in digne vtētib⁹ vitā aiarū. Demū si hāc virtutē dedit vbbis quorundā exorcistarū: vt eis arceanᷓ ꝛ ligentur demones: quomodo verbum per qđ facta sunt oia: carnē suā/ quā pro animarū salute assumpsit: nō oibus ꝓfatis virtutib⁹/ glorie ꝛ magnificētie sue cōgruētib⁹ ꝛ animarū saluti expedientib⁹ insigniuit. Reuera/ voluit: decuit: ꝛ fecit sue carni has maioresꝗ virtutes tribuere: quā de purissimis virginis sanguinibus formauit: quā suo naturali filio in vnitatē suppositi copulauit: in qua a morte triūphauit: q̄ diaboli potestatē supauit ꝛ abstulit: quā sup oēs angelicas ꝟtutes ad dexterā suā collocauit. Cui vnite aie christi sanctissime eandē iudicādi potestatem viuos ꝛ mortuos tribuit et donauit.

Ex quibus ꝛ hoc sequiᷓ: ꝙ licet sacramētū hoc spūaliter tm̄ sumptū effectus ꝓdictos operetur: multo tn̄ plenius ꝛ ꝑfectius hoc facit in sumētib⁹ etiā sacramētaliter hoc est simul sacramētaliter ꝛ spūaliter: vt ex solutiōe alterius dubij deduceᷓ. Et tantū de fructib⁹ hui⁹ viuifici sacramēti.

P Sed adhuc q̇s diceret: Si hos fruct⁹ operaᷓ hoc sacramētū in digne sumēti: quicūꝗ hos fructus nō experiunᷓ nec sentiūt: sed cū pauci hos fructus sentiāt: etiā coꝝ qui sine mortalis peccati cōsciētia/ post debitā sui ipsoꝝ ꝓbationē accedūt: sequereᷓ ꝙ tales indigne sumerent: qđ durum nimis foret: ꝛ a comunione plurimos reuocaret. Ad hoc respondetur/ ꝙ plurimi ex dictis fructib⁹ licꝫ in digne sumente oriuntur: minime tn̄ experimētaliter cognoscūtur. Hi sunt oēs fructus gratiā ꝛ charitatē eiusꝗ augmentū inseparabiliter comitantes: sicut mentē viuificare: peccata relaxare: nutrire augmentando: vnire christo: copulare per cōmunionē proximo ꝛc. Sicut enim charitas et cetere virtutes infuse a nobis experimentaliter cognosci nō possunt: nec intuitiue videri: vt tradūt doc. dist. xvij. primi: q: oēm actū quē ꝓducere possumus quantum ad genus actus mediante habitu infuso: ꝓducere possumus ex habitu acquisito: siue ex volūtatis libertate: licet non quoad circūstantiam meriti: q̄ nisi ꝑ reuelationē in hac nostra peregrinatione euidenter sciri non pōt. Nescit em̄ hō an odio vel amore dign⁹ sit: qđ nedū de supposito hois verū est: sed etiā de actu ei⁹ virtuoso. Simillimi em̄ sunt effectus ꝓcedentes ex habitib⁹ infusis ꝛ acq̇sitis: in tantū ꝙ habitus infusos esse ponendos nulla ratio euidens cōuincit: sed sola fides dei ꝛ eccl̄ie autoritas verissima eos nobis credendos ꝓdit. Deniꝗ inflāmatio affectus per deuotionē ꝛ spūalis dulcedinis sentimentuꝫ: delectatio quoꝗ in spūalibus: atꝗ operādi ꝓmptitudo sensibilis: et si frequēter sequūtur charitatē: tn̄ nō inseparabiliter ei iūguntur. Nōnūꝗ etiā in charitate maiori/ minor sentitur deuotio: ꝛ in minori/ maior. Nihil deniꝗ ꝓhibet: qnꝗ etiā vbi nulla est charitas ꝛ gratia: deuotionē ꝛ dulcedinē sentiri etiā vsꝗ ad lachrymaruꝫ effusionem: sicut est videre in nōnullis petōribus ex verbo dei vsꝗ ad lachrymas cōpunctis: q̄ tn̄ nondū exposuerūt pctā in q̇bus voluntate tenentur cauere: ꝛ ab eis recedere: q̄ deuotio seu dulcedinis sentimentū esse pōt a deo paruulos sic ad se attrahere volente: qnꝗ ab habitu acquisito: qnꝗ a complexione: qnꝗ a spiritu maligno: vt sic a debitis operib⁹ retrahat: vt huiusmodi delectationē spūalem finaliter querere doceat: vt dum eā subtrahit in desperationē mittat: ꝓpterꝗ alias causas plurimas. Quapropter admonet scriptura ꝓbare spūs si ex deo sunt.

Q Primi fruct⁹: q̄ insepabiliter ꝯsequūtur charitatē ꝛ eius augmentū: illi infallibiliter ꝯcomitanᷓ dignā hui⁹ sacramenti cōmunionem sed hi: vt dictum est: sentiri non possunt. Hi enim consequūtur ex opere operato: nō ex opere operantis: dūꝫ tn̄ nō assit obex vel impedimentū. Hoc em̄ ꝓpriū est sacramentis no. le. gratiā infundere: aut infusaꝫ augmentare obice remoto: alioq̇n quō essent signa grē efficacia atꝗ certa. Cetera ꝟo q̄ noie deuotionis generaliter sumpto intelligo: qnꝗ dantur digne sumentibus: qnꝗ digne sumentibus subtrahūtur: imo nōnunꝗ indignis prestanᷓ. Unde Johan. cancella. in de mystica theologia practice cōsideratione. vi. ait loquēs de cōtemplationis ac deuotionis gratia. Sunt filij infideles ꝛ alieni: sunt serui nequā: quos aliquādo cibari sustinet pater celestis ex adipe frumēti: ꝛ de petra melle saturari: quēadmodū apud aliquos ex ꝓncipibus videre est: q̄ condēnandis paulo post ad mortē/ mittūe aliquotiēs in carcerē de preciosis mēse sue reliquijs. Nāꝗ has grās reperire est apud maledictiōis reprobationisꝗ filios: vel in augmentum sue dānationis/ ꝑ abusu ingratissimo doni dei: vel ad alioꝝ eruditionem: vel ꝑ qualicūꝗ laboꝝ suoꝝ velut floꝝ vel inutiliū ꝓmio trāsitorio. Pro tali numismate tales mercēs. dicit ꝓuerbiū vulgare. Fornicari tm̄modo q̄sierunt in donis dei ꝑ improbā delectationē vel ꝓsumptionem. Quid igitur. Desideriū coꝝ affert eis deus: sed irat⁹. audiūt illud euāgelij. Tolle qđ tuū est ꝛ vade. Difficillimū igiᷓ est cognoscere: vn̄ ꝛ ad q̇d hmōi deuotio ac dulcedinis sentimentū ꝯcediᷓ. Daᷓ deniꝗ qnꝗ digne suscipientibus atꝗ supērogaᷓ a liberalissima dei clemētia. Qnꝗ in bonū sumentiū ab eadē clemēti volūtate subtrahiᷓ: sꝫ nō ad insipientiā coꝝ. [I. Jo. iiij.] [Math. xx.]

R Hui⁹ aūt dispēsatiōis mie dei: qua etiā electis hmōi grām subtrahit: dictus cancel. vbi supra aliq̄s colligit causas. Prima ꝓpter humiliationē. vn̄ ait. Fit ħ qnꝗ ꝛ sepius/ ad humiliationē vt retundaᷓ supbia: vel q̄ ꝓfuit: vel vt ne subrepat: ꝓuideaᷓ. Propterea testaᷓ btūs Bern. vere nihil esse efficaci⁹ ad grāꝫ hāc vel inueniēdā/ vel retinendā/ vel recupandā: ꝙ si semper inueniaris nō altū sapere: sed sapere ad sobrietatem Deniꝗ btūs est vir q̄ semꝑ est pauidus: ꝛ sup custodiam suā stat.

Scđo: fit hoc aliq̄n ad desideriū vehemētius ignlendum: quēadmodum ignis flatu compressus erūpit ardentior: ꝛ vt discamus grandia granditer querere. [Prover. xxviij.]

Fit ħ tertio: vt ab hoie sua fragilitas ꝛ abyssus miseriarum ꝓfundius ac clarius sentiatur: quatenus vilescat

ipse sibi: recogitans qualis ex se sit: ⁊ qualis ex dei munere esse possit. ¶ Quarto: sit hoc aliqñ ad inducendū viscera misericordie ⁊ pietatis sup alioꝝ desolatione: quibus hec ꝯsolatio vel non ꝯcedit: vel ꝯcessa subtrahitur. ¶ Fit hoc q̇nto ad satisfaciendū interim ꝑ se vel alijs ꝑ dolorem sensibilem/ ex tali carentia derelictū: quēadmodū humanitas xp̄i derelicta est: ⁊ torrenti penalitatū tota imersa: quaten⁹ ita satisfaceret ꝑ pctis nō suis sed alienis. ¶ Fit sexto: ne quis idoneus in doctrina alios iuuare: aut in re aliqua velit assidue sic ociari sibi. sic inter amplexus rachelis herere/ qꝫ negociū charitatis spernat: ⁊ lye fecūdationi nequaq̄ inuigilet. ¶ Fit septimo: vt hō ꝑ multa tentatus discat ex his q̄ patit obedientiam: ceterasq̄ virtutes: quaten⁹ eas postmodū edoceat efficaci⁹. ¶ Fit octauo: ne deserat hō ꝑ ꝯtemplationis sue superogationē/ obligationē debite actionis. ¶ Fit nono ad punitionē venialiū pctōꝝ: tanq̄ si pater indulgentissimus vel auertat interim faciē a filio lasciuiore: vel tristiorem ostendat: quaten⁹ exinde studiosior sit in oī modestie custodia. Et ne minima negligēs paulatim decidat. ¶ Fit hoc decimo: vt cognoscat illud apli. Nō est volētis neqꝫ currentis: scꝫ ꝑ industriā ꝓpriā: sed dei miserētis. ¶ Fit hoc vndecimo/ ad purgationem maris spūalis magni ⁊ spaciosi: qđ ex nimia quiete solet sordes cōtrahere: sicut ⁊ materiale: quas exagitatio cōmorioqꝫ depellit. ¶ Fit hoc duodecimo/ vt innotescat si gratis aīa timet deuꝫ: si parata est scꝫ obseq̄ ꝓprijs expensis doloꝝ ⁊ tribulationū: quēadmodū si stipendia cōsolationū ⁊ suauitatū ab imperatore suo reciperet: ꝯtra illos qui orationē suā vel effundere nolūt: vel inefficacē credunt: nisi cōsolationū sentimenta meruerint: quasi nō fingeret vnq̄ deus laborē in ꝑcepto. ¶ Fit terciodecimo/ quaten⁹ ablactet hō: ne semꝑ putrescat aut fornicetur in donis dei: eapropter se diligens: his adherens: his sese oblectans: aut ne p̄emiū hoc temporale recipiat: illo futuro cariturus. ¶ Fit hoc quartodecimo/ vt dissimulet venire tanq̄ hospes ad animam: ne grauetur expensis sicut dauid ad filium. Sed q̇bus expensis. Lachrymis pijs/ gemitib⁹/ ieiunijs vigilijs/ ⁊ ceteris corpora grauātibus. Quia aīa iunior non posset sustinere ebrietatem spūs: si iugiter introduceret eam in cellā vinariā suā. Propterea clauem gerit/ nūc claudens/ nūc aperiens. ¶ Fit hoc q̇ntodecimo/ vt prouocet te deus sicut aquila pullos suos ad volandū: ⁊ mater filium ad ambulandum. Deserit eñ mater filiū suū aliquādo hac industria: vt desertus clamet: vtqꝫ regrediens cautior: sit adherere sibi. Cautior etiam ne cadat prospicere: ⁊ quesitam matrem letior: suscipiat in ucētam: blandirias ⁊ oscula suauius addat. ¶ Fit demū sextodecimo ad exercendū patientiam: que ꝑfectū opus habet: nā que est acerbior tribulatio: que materia patientie copiosior: apud animā que a pregustatione deliciarū paradisi relabitur ⁊ corruit ad dolores inferni ad similitudinē vmbre mortis/ ad erumnas hui⁹ seculi. ¶ S Sumitur hinc coniectura quāte sumira esset amaritudinis separatio perpetua. Hec cancel. Qui licet in genere loquitur de dulcedine ꝯtemplationis: habet tñ in ꝓposito locum. Quia sicut aliquādo ꝯtemplatiuo concedit huius consolationis experientia: quādoqꝫ subtrahitur: Sic digne sumenti eucharistiam quādoqꝫ gustus diuine dulcedinis creditur (alš conceditur) quādoqꝫ negatur ex causis p̄narratis/ ⁊ dispositione sumentis. Igitur pro ea obtinenda impigriter laborandū est orone ⁊ cordis purificatione: ita vt accedens paratus sit ea humiliter vti cum gratiarū actiōe si detur: paratus nihilomin⁹ ea carere bono animo si nō detur: recogitans assidue/ q: non in sentimento huius dulcedinis: sed in charitate est regnuꝫ dei. Patet ḡ responsio ad dubiū/ qꝫ neqꝫ indigne: neqꝫ inutiliter sumūt alš dispositi: qui hmōi cōsolationis dulcedinem nō sentiūt: nec ꝓpter hoc/ ab eius cōmunione se studeant cohibere.

¶ Lectio. lxxxvij.

Ro. ix.

Dicto de hui⁹ sacramenti fructu/ dicendū est quoad dubium quartū/ de indigne sumentiū pena ⁊ periculo. Verū intellecta pcti grauitate/ grauitas pene cōñci pōt: qm̄ scriptū est. Pro mēsura pcti erit ⁊ plagarū modus. ⁊ Apoca. xviij. Quātū glorificauit se: ⁊ in delitijs fuit: tantū date illi tormētū ⁊ luctū. ⁊ Hiere. l. Iuxta oīa q̄ fecit: facite illi. Iob quoqꝫ. xx. Iuxta multitudinē adinuentionū suarū: sic ⁊ sustinebit. Igit videndū est de grauitate pcti indigne sumptiōis. Verū que digna sumptio: q̄ ve indigna: late. s. ostensum est lec. vi. et vij. Unde loquor nūc de his q̄ celebrando: aut sumēdo hoc sacrm̄/ nouo mortali pctō se onerant: de q̇bus aplus ait. Qui mādu cat ⁊ bibit indigne: iudiciū sibi mānducat ⁊ bi. nō dijudicās corpus dn̄i. Iudiciū māducāt dānatiōis idest ꝫm glo. sua māducatione se dignos dānatione efficiūt. Nō qr malū est qđ accipiūt. Accipiūt etiā indigne accedentes verū corpus xp̄i ⁊ sanguinē dum sacra dentib⁹ ꝑmūt: licet sine fructu. Sicut Greg. iiij. dial. ait. Est q̇dē inquit/ in pctōribus ⁊ indigne sumentibus vera xp̄i caro ⁊ verus sanguis ꝫm essentiā nō salubri efficiētia. Ad idē Aug. lib. v. de vnico baptis. Quia aliq̇s nō ad salutē: non ideo min⁹ est corp⁹ ⁊ sanguis qđ accipit. Bonū est ergo qđ accipiūt: sed bonū factū est eis malū: dū male accipiunt bonū. vt ait Aug. in de vbis euāgeliū. Sicut ecōuerso/ factū est bonū aplo cū bene accipit malū: scꝫ dum stimulus sathane patiēter portat. sic ad Rom. viij. Inquit. Scimus qm̄ diligentib⁹ deū/ oīa cooperātur in bonum: his q̄ ꝫm ꝓpositū vocati sunt sci. Ubi glo. Prosunt eñ mala q̄ fideles ꝑferūt: vel ad emendanda: vel demenda pctā: vel ad exercendā ꝓbandāqꝫ iusticiā: vel ad demonstrandaꝫ hui⁹ vite miseriā. Quia eñ mors carnis de pctō ꝑmi hoīs originaliter venit: tñ bon⁹ eius vsus gloriosissimos martyres fecit. ⁊ Nico. de ly. sup eundē locū. Istis/ scꝫ scīs ꝫm ꝓpositū/ idest ꝫm ꝑdestinationē etiam pctā in bonū ꝓueniūt: q: fortiores ⁊ cautiores resurgunt. Et etiā in gloria ad bonū eoꝝ facit pctōꝝ memoria: sicut cicatrices ad gloriā militis q̄ finaliter in bello triūphauit. Sicut ḡ mala bonis cooperant in bonū: ita scā obsunt malis: non q: res illa mala sit: sed qr malus male accipit qđ bonū est. Qđ in arca dn̄i q̄ alophilos occidit: ⁊ israel saluauit. Et in māna qđ bonis oīs delectamenti ⁊ suauitatis saporē: malis aūt nauseā ꝑstitit: figuratuꝫ est. Hinc Chryso. homel. x. Sacrificiū hoc inquit/ cib⁹ spūalis est: sicut corporalis cib⁹ dum ventrē inuenerit aduersis humorib⁹ occupatū: amplius ledit: magis nocet: ⁊ nullū prestat auxiliū: Ita ⁊ iste spūalis cib⁹/ si aliquē reperit in aliqualitate pollutū: magis eū ꝑdet nō sui natura: sꝫ accipiētis vitio. Sumūt ḡ indigne accedētes iudiciū dānatiōis magne: dānationis ꝓfunde: ꝫm pcti huius grauitatem. ¶ B Possum⁹ aūt grauitatē hui⁹ pcti indigni accessus intelligere ex culparū pōdere/ q̇bus cōparat. Cōparatur aūt indigne sumptionis culpa pctō ꝓditiōis iude: iudeoꝝ ingratitudini ⁊ blasphemie: ⁊ effusioni preciosi sanguinis de xp̄i corpore. Quoad primū/ q̄ indigne sumit: xp̄m cū iuda ꝓdit. de quo be. Hiero. in ep̄la quadam ait/ loquēs spāliter ad sacerdotes. Quid tibi cū feminis q̄ in altari cū deo fabularis. dic sacerdos: dic clerice: dic qsquis fueris q̄ sacra sumis: q̄liter cū eisdē labijs filium dei oscularis: q̇bus oscular⁹ es labia meretricis. O iuda filiū hoīs osculo tradis. Et simile est de his q̄ in alijs peccatis supbie: inuidie: auaricie: infidelitatis: ⁊ ceteris fornicatione nō minorib⁹ accedūt. Itē btūs Aug. Nō min⁹ peccāt q̄ tradūt xp̄m pctōrib⁹ mēbris: q̄ q̄ xp̄m tradiderūt crucifigentib⁹ iudeis. Trajiciūt eñ hi xp̄m in pcti locū: q̄ est in ptāte demoniū/ sicut iudas tradidit ip̄m manibus iniq̇s iudeorū. Et btūs Remigius sup illud Mat. xxvj. Ve illi ꝑ quē fili⁹ hoīs tradet. Ve inq̇t tradētibus xp̄m ad crucifigendū. Sed ⁊ ve cū maligna ꝯsciētia sub

Deute. xxv.

i. Cor. xi

ii. Cor. xii.

sacramēto sumētibus illum. Pl’ enī nō tradūt iudeis ad
crucifigendū: tradunt tñ ipm mēbris inimici ad sumēdū
Glosa quoq3 Bede. In sempiternū ve hoi illi q ad mē/
sam dñi indigne accedit. Ille enī in exēplū iude filiū ho/
minis tradit: nō iudeis quidē petōrib⁹: tñ petōrib⁹/mem
bris scilz suis: q dñici corporis sacrm accipere temerarie
psumūt. Illi dñm vendunt q eius timore τ amore neglec/
to/terrena/caduca: imo τ criminosa p eo diligere/τ cu
rare nō metuūt. Hec Beda. Tales aūt sunt quicūq3 indi
gne celebrāt vel accedūt. Simile in glosa Luce. xxij. Exē
plo iude filiū hoīs tradit: q illud inuiolabile dñici corpo
ris sacramentū violare psumit. Ad idē btūs Bern. Qui
sm carnē viuunt ait: τ post carnalia euagant: catena vi/
tiorum cōpediti cū pditore venenū accipiunt: τ spūalis su/
spendij laqueū incurrūt grauissime dānandi. Tum mul
tiplici reatu. Tum p sacramēti ↄtemptu. An nō discerne
ret inter glebas/q discernit īter stellas. Examinabit cer
te argentū: q ipm quoq3 aurū pbauit τ reprobauit. Hec
ille. ¶ C Et recte cōparat pditori iude/q indigne sa/
cramentū sumit: qm sicut signū manifestū pacis τ amici
tie est osculū: ita spūalis vnionis τ diuine dilectiōis/pa
nis iste est sacrm. Qm vn⁹ panis/τ vnū corpus multi su
mus: oēs q de vno pane/τ de vno calice participamus.
Sicut g iudas signū extrinsecū pacis/osculū ferebat: qd
in pectore nō habebat: τ ipso signo inimicū τ traditorē
tegebat: Ita qui indigne accedūt: foris sacrm charitatis
maxime signū sumūt: τ intus p peccādi volūtatē inimici
τ ↄtemptores sunt. Cur enī q petā deserere nolūt: sacra
m sui pniciē sumūt: nisi vel vt p hypocrisim se foris sctōs
simulent: nec tñ intus esse volūt. Volunt reputari sacer
dotes deuoti: volūt iudicari xpiani veri/probi/honesti/
bonis similes: esse tñ nolūt. Hinc tant⁹ strepitus τ obla
tratio dū indignis phibet accessus. Currūt/pmittunt/
minātur: τ si nō: aliter in alienis parochijs furtiue accipi
unt: mentiūtur se esse absolutos a sentētijs/a censuris/
a penis. Ut qd tanta instantia mortē sibi pcurant: nisi q2
videri volūt/qd esse nolūt. Si enī vellent esse amici xpi:
eijcerēt ↄcubinas: redderēt: male qsita: deponerēt odia:
repellerēt vitia: vitā emendarēt: τ recōciliati deo ecclie
τ primo/cōionem humiliter a suis sacerdotib⁹ peterēt:
τ salubrius obtinerēt. Aut forte tpale lucrū qrunt: qstū
existimāt pietatē: τ isti manifestius cū iuda dñm nedum
osculant: sed etiā p pecunia scelestissime vendūt: longe
peiores simoniacis. Nā isti vendūt aut mercant spūalia:
illi pēm τ dñm spiritū in questū auaricie ponūt. Hinc
p hieremiā dñs causat. Quid est q dilect⁹ meus ī domo
mea facit scelera multa. Nunqd carnes sancte auferēt a
te malicias tuas in qbus gloriata es. Hi penas iude exci
piunt: cui assimilant in crimine. Iudas q scītatē simula
bat: τ auariciā occultabat: pciū sanguinis retulit: τ su
spendio seipm interemit: sicq3 scīōm fama reb⁹ τ vita pa
riter puauit. Ita indigne sumentes mysteriū vnitatis: et
nō tenentes vinculū pacis: nō accipiūt mysteriū p se: s3
ↄtra se: ait Aug. in de sacris fideliū. Qd etiam experiētia
declarat: nā sepe in diffamiā: sepe in paupertatē: sepe in
vite abbreuiationē/iusto dei iudicio incidūt. Inde enī li
tes: inde infirmitates: pestilētie τ mortes: vt satis osten
dit aplūs. j. Cor. xj. τ hoc est qd dr Eccli. j. Ne sis incredu/
lus timori dñi: τ ne accesseris ad illum duplici corde. Ne
fueris hypocrita in ↄspectu hoim: et non scādalizeris in
labijs tuis. Attēde in illis ne forte cadas: τ adducas aie
tue ↄfusionē: τ reuelet deus absconsa tua: τ in medio sy
nagoge elidat te. Qm accessisti maligne ad dñm: τ cor
tuū plenū est dolo τ fallacia. ¶ D Scdo: idigna sum
ptio hui⁹ sacri cōparat igratitudini τ blasphemie iudeo
rū. Iudei nāq3 magna τ multiplicia dona a dño accepe/
rūt: sed ingrati nimis ante aduētū xpi sepius p idolatriā
verū deū deseruerūt. Adueniēte vo xpo: quē summis pa
tres expectauerūt desiderijs: maioris reddiderūt vicem
ingratitudinis: duz multiplicia eis exhibita beneficia in

sup mar. ca. xiiij. — *in ser. de sacro.* — *j. Cor. x.* — *De abijciēdis cōcubinis.* — *Hiere. xj*

infirmorum curationibus/ac veritatis doctrinationibus
diuinitatis opa nō sibi: sed demonibus attribuerūt: sup/
addentes blasphemias in vbis τ factis irridēdo/ↄspuē
do/collaphizando/flagellādo/ad vltimū morte turpis/
sima ↄdēnando. Nō aliter desipit q in sacro xpm idigne
accipit. Ingratissimus enī est q maxima dona nō ponde
rat: sed vilipēdit. Nullū vnq̄ tantū ↄsecuti sunt iudei be/
neficiū: quantū in sacro quotidiano nostri cibi pstitit no
bis dñs: vt patet trāscurrēdo p singula. Nā vt alia taceā:
panē angelorum dedit illis: māna scilz in deserto: qbus pa
uit illos quadraginta annis. Sed dignior est panis quē
nobis in sacro dns pparauit. Hic est vere panis angelo/
rū. Non ab angelis factus: sed angelorum factor/btitudo/
gaudiū τ totū eorum bonū. Un de hoc pane veri⁹ dicit. Pa
nē angelorum māducauit homo. Qd exponēs btūs Bern.
in fine sermonis de sacramēto/inqt. O stupēda dei mise
ratio: verbū carnē: de⁹ cinerē: figulus lutū: vita morticī/
nū induit: vt iumēta manducarēt panē angelorum. Homi
nes iumēta erāt: sicut ait propheta. Homo cū in honore
esset nō intellexit: cōparatus est iumētis insipientib⁹: et
similis factus est illis. Ea propter cibus supcelestis mu/
tauit se in pabulū pecoris. Panis enī angelorum factus est
fenū. Unicus patris/fili⁹ hominis. Verbū quippe caro
factū est. Et iuxta pphetā Omnis caro fenū. Comedūt
ergo angeli verbū de deo natū: comedūt homines vbū
caro factū. Nullū hmōi beneficium excogitari potuit: nec
mai⁹ aliquod dari. Vere itaq3 ingratissimus est: qui hoc
beneficiū vilipendit: τ indigna sumptione blasphemat:
nō vbo: sed detestabili⁹ opere τ facto. Hinc p pphetam
malachiā dñs improperat sacerdotib⁹: τ in eis oībus in
digne sumētib⁹: ait enī Malach. c. j. Si pr vester ego sum
vbi est honor me⁹. Et si dñs ego sum: vbi est timor me⁹.
ad vos o sacerdotes dicit dñs exercituū: q despicitis no/
men meū: τ dicitis: in q despeximus nomē tuū. Offertis
sup altare meū panē pollutū: τ dicitis in q polluimus te.
Glo. Corripit sermo diuin⁹ epos τ ministros ecclie ne/
gligētes: τ oēs q in xpo baptizati/xpi noīe censent: cur
nomē eius despiciāt: qbus aperit cām offense: q2 panem
pollutū offerūt. Polluit enī panē. i. corp⁹ xpi q indign⁹
accedit ad altare τ mēsam dñi: si nō scelerata voce: scele/
rato tñ ope despicit. Et sequit. Dū sacra violant: ipe cui⁹
est sacrm violat. ¶ E Videam⁹ nūc si nō aliqd ampli⁹
faciūt illi q iudei. Iudei faciē in quā angeli pspicere de/
siderāt: sputis immūdis fedauerūt. Sed hi ingratissimi
nedū faciē: sed totū corp⁹ dñicū oīs polluti īmundicijs
inuoluūt: τ in latrinā fedissimā facinorose ↄsciē traijciūt
Quid min⁹ ingratissimis iudeis rogo faciūt: nisi q hi sci
enter: illi iudei egerūt ignorāter. hi spūaliter polluūt: illi
corporaliter fedauerūt. Cōstat dñm spūalem magis abo
minari īmūdiciā/q corporalē: τ iō nō īmerito in iudiciū
cadūt iudeorum: sm aplm. Iudiciū sibi māducant τ bibūt
Quale iudiciū. Desertiōis certe τ excecatōis. Deserūtur
enī amplius a grā: τ iō magis obdurant. Per lumen co/
gnitionis: τ iō pfundius excecant. Qd recte in māna si
gnificatū est: nā a calore solis liqfiebat: τ a calore ignis
obdurauit. Exo. xvj. Ita cib⁹ salutaris q p calorē amoris
diuini solis ↄtinue liquefieri debuit p effectū. i. resoluere
animū in deū: p calorē ignis cōcupiscentie indurat. i. cor
indurat p desertionē. ad qd sequit excecatio: sm illud ps
Supcecidit ignis τ nō viderūt solē. Ignis haud dubiū/
qn ↄcupiscentie: τ nō viderūt solē iusticie. ¶ F Cōpa/
ratur tertio petm indigne sumptiōis petō crucifigentiū
Crucifixores quippe innocentē dñm: q spōte se obtulit
pro salute oīm ipsi maliciose occiderūt ad pprium inte/
ritum. Et sanguinē quē dñs fusurus erat ex charitate ni
mia/in pciū redēptiōis: ipsi effuderūt p inuidiā in penam
sue dānationis. Ita τ indigne cōicantes passionis xpi et
mortis sue memoriale: qd ipse vt medicinā salutarē/pec
catorum expiationē/nimio amore reliquerat: ac frequētare
pceperat: quātū ad seipsos frustrant/τ euacuāt: nō dili

Ps. lxx/vij. — *Ps. ci.* — *Esa. xl.* — *j. Pe. j.* — *Ps. lvij*

gentes nec passionis mysteria: virtutes ꝛ exempla reme
morando imitãtes: sed ↄtẽnentes in ꝑniciem suã sumũt.
Hinc plane apl's inq̃t. Quicũq; mãducauerit panez ꝛ bi
berit calicez dñi indigne: reus erit corporis ꝛ sanguinis
dñi. Glo. interli. Mortis xp̃i penas dabit: vel de bonis
male sumptis maculas trahit. Clamãt hi sanguis ei⁹ sup
nos. Uere sup se. i. ↄtra se sanguinẽ xp̃i aduocant: q̃ eius
dẽ sanguinis p̃ciosa mysteria polluto cordi infundunt.
De iudeis crucifixorib⁹ dr. j. Cor. ij. Si regẽ glie cogno
uissent: cũ vtiq; nõ crucifixissent. Hi aũt q̃ xp̃m in fide
recte intelligant: ip̃m tñ indigna sumptione crucifigere
nõ erubescũt. Uñ nec illud benignitatis verbum audire
merent. Pater ignosce illis: q: nesciũt q̃d faciũt. De his

Ps. lviij

ꝑ ꝓpheram dñs cõqueritur: Sup dolorẽ vulnerũ meoꝝ
addiderũt: q: de die in diẽ irreuerentiã irreuerẽtie sup ad
dũt. Uñ ꝛ recte de eis dici põt verbũ illud lamentantis
patriarche iacob ex ꝑsona patris. Fera pessima deuora
uit filiũ meũ. Gen. xxxvij. Nõ mãducant: sed deuorant
dum sine discretiõe/sine reuerentia/sine amore ꝛ sine sa
pore velut canes rabidi degluriũt. ¶ Sed q̃ pena cruci

Act. xij.

fixores dñi secuta est. Siquidez herodes ꝛ pilatus mala
morte interierũt. Ille nãq; ꝑcussus a dño cõsumptus a
vermib⁹ expirauit. Iste vo referentib⁹ historijs/seip̃m
interemit. Quãti deniq; iudeoꝝ impij dati sunt p sepul

Esa. liij.

tura: ꝛ diuites p morte sua/ſm esaie vaticiniũ: Joseph⁹
late describit de iudaico bello. Sic ꝛ indigne sumẽtiũ pe
nas apl's exp̃mit. Ideo inquit inter vos dormiũt multi:
morte scz subitanea ꝑcussi: vt dicit lyra. Ita eñi frequẽter
puniti fuerant in p̃mitiua ecclesia: q̃ si hodie nõ videm⁹
tam frequẽter accidere: nihil inde gaudendũ: sed multo
magis timendũ: ne temporales penas dñs retrahat: vt
eternis acrius puniat. vñ. ij. Machab. vj. dr. Multo tpe
nõ sinere pctõrib⁹ ex sñia agere: sed statim vltiones ad
hibere/magni beneficij indiciũ est: vt nõ eos: cũ dies iu
dicij aduenerit: in plenitudine pctõꝝ puniat. ¶ G Et

Ps. lxviij

quantũ ad oia hec/p pheta nõ optando: sed ꝓpherãdo
ait. Fiat mẽsa coꝝ corã ipsis in laqueũ ꝛc. Coꝝ/quoꝝ co
rũ. Coꝝ certe q̃ dederũt in escã dñi fel: in eucharistia ſm
glo. ꝛ in siti sua dñm potauerũt aceto. Sitiuit in cruce. si
tit adhuc nostrã iusticiã/cõuersionẽ/amorẽ/salutez. Uñ
ꝛ cõuiuiũ ꝛ refectionẽ nobis preparauit: cibũ dans sua
uissimũ ꝓpriȷ corporis: potũ ois languoris sanatiuũ sui
p̃ciosi sanguinis. Sz indigne sumẽtes miscẽt cibo vel fra
terne amaritudinis ac vitioꝝ: ꝛ acetũ frigidi teporis ob
stupescere faciẽs dentes meditationũ sanctarũ. ¶ Con
tra quos/penas ꝛ maledictiones duodecim indigne su
mentiũ prenũciando enumerat ꝑ suũ ꝓphetã q̃ sequunt
eos: nisi ꝑ dignã penitentiã resipiscant: ↄformiter ad nu
merũ duodecim fructuũ/q̃ cõsequũtur dignã sacri sum
ptionẽ. Qui sunt pctõꝝ illaqueatio: dãnationis prepara
tio: scandali suscitatio: mentis excecatio: tentatiõis imer
sio: ire dei ꝓuocatio: vite p̃sentis abbreuiatio: gratuitoꝝ
spoliatio: pctõꝝ cumulatio: in pctis obstinatio: ꝑpetua
desertio: finalis ab electis separatio. Hec oia suo ordine
ꝓpheta ꝓsequit/postq̃ in ꝑsona dñi cõtra aduersarios
lamentat⁹ est. Dederũt in escã meã fel: ꝛ in siti mea pota
uerũt me aceto. Retributionẽ quã ex hoc meruerũt sub
iungit. Fiat mẽsa coꝝ corã ipsis i laqueũ/scz pcti: quoad
p̃mũ. Et in retributiones/scz dãnationis quoad scdm.
Et in scandalũ/quo impingentes irruãt in pctm̃: quoad
tertiũ. Obscurent oculi coꝝ ne videãt/scz verũ solẽ illu
minantẽ ad viã vite: quoad quartũ. Et dorsum coꝝ semp
incurua/pondere videlz tentationũ: quoad q̃ntũ. Effun
de sup eos irã tuã: ꝛ furor ire tue cõprehendat eos: ad ac
cipiendũ de eis vindictã: quoad sextũ. Fiat habitatio eo
rũ deserta/ꝑ vite p̃sent ablationẽ: morteq; subitã: quoad
septimũ. Et in tabernaculis coꝝ nõ sit q̃ inhabitet. i. tem
plo ꝛ regio palatio inhabitet deuoto interio affectu per
gratuitoꝝ spoliationẽ: quoad octauũ. Et sequit. Appo
ne iniq̃tatem sup iniquitatem coꝝ: vt pctm̃ indigne sum

ptionis suo pondere trahat ad aliud: ad aggregandũ cu
mulũ pctõꝝ. quoad nonũ. Et nõ intrent in iusticiã tuam
relinquẽdo suam: sic q̃ maneant obstinati in sua iusticia
apparente/que est maxima iniusticia: ex cõione iustos se
ostendũt: q̃uis p eã: q: indigne accedũt: magis in pctis
obfirment: ꝛ portas vere iusticie sibi claudũt: quoad de
cimũ. Deleantur de libro viuentiũ/ꝑ coꝝ perpetuã deser
tionẽ in pctis: quoad vndecimũ. Et cũ iustis nõ scriban
tur/ꝑ coꝝ perpetuã separationẽ a iustis ad vitã eternaz
p̃destinatis: in finali ouiũ ꝛ hedoꝝ separatione: quoad
duodecimũ. ¶ Ex his aliquatenus põt cõijci pctm̃ indi
gne sumptionis per pctõꝝ grauitatẽ ad que cõparatur.
¶ H Sed si queris an pctã ad q̃ cõparat sint simplici
ter grauiora: vel eque grauia: grã exẽpli. Utrũ pctm̃ tra
ditionis iude simplr sit grauius indigna sumptione: vel
ecõuerso. ¶ Pro cui⁹ solutione aduertendũ post sanctũ
Tho. par. iij. q. viij. ar. v. Pctm̃ vnũ potest dici graue seu
grauius: vel ex obiecto: vel ex circũstantia. Prima graui
tas dr: grauitas pcti ex genere siue per se. Scda dr: graui
tas pcti ꝑ accidens siue ex circũstantia. Loquẽdo de gra
uitate pcti ex genere/hic est ordo grauitatis pctõꝝ: quia
oẽ pctm̃ aut cõmittitur in deũ: aut in creaturã/siue ꝓxi
mũ. Nũc g̃ ex parte obiecti/oia pctã in deũ cõmissa gra
uiora sunt pctis cõmissis i creaturã. Pctã cõmissa in deũ
sunt duplicia: q: aut cõmittuntur in naturã diuinã/vt in
fidelitas/blasphemia/odiũ dei in se/idolatria/ ꝛ similia
ꝛ illa sunt simplr maxima pctã ex parte obiecti. Aut com
mittũtur in humanitatẽ xp̃i. Et hoc duplr: aut in huma
nitatem xp̃i manifestã: vt crucifixio christi: eius flagella
tio ꝛc. Aut tectam specie sacrali: vt indigna sumptio: vel
celebratio ↄtra ordinẽ institutũ. Pctã g̃ cõmissa in huma
nitatem christi manifestam: vt visibilis ambulauit in ter
ris: sunt grauiora/q̃ ea q̃ cõmittũtur in sacro latentem.
¶ Patet g̃ q̃ simplr/ꝛ quãtum ad genus pcti/grauius
est hoc pctm̃ indigne sumptionis oĩ pctõ cõmisso in pro
ximũ: vt grauí⁹ homicidio/spoliatione/adulterio/sacri
legio/incestu/traditiõe ꝑsone/ciuitatis ꝛc. Sed pctã cõ
missa in deitatẽ silr ꝛ in humanitatẽ xp̃i aperte ꝛ manife
ste sunt grauiora. ¶ Ex circũstantia vo pctm̃ est graui⁹
altero ex parte ipsius peccãtis: vt q: ex ignorantia/vl' in
firmitate/aut certa malicia. Ex ↄtemptu vel ex surreptio
ne: ex magna vel modica libidine: ꝛ ita de alijs circũstan
tijs. Et ſm h põt pctm̃ in ꝓximũ vt latrociniũ eẽ graui⁹:
q̃ indigna sumptio: vt si nõ sit ex temeritate: sed timore
ↄfusionis aut pene. Sic etiam stat q̃ indigna sumptio sit
magis pctm̃/q̃ infidelitas: aut blasphemia: vt qu ex ma
iori ↄtẽptu/ꝛ infidelitas nõ sit ꝑtinax: sed ↄtingit ex aliq̃
deceptione. Et ita p3 respõsio ad quesitũ. Et tantũ de il
lo dubio q̃rto. ¶ I De dubio q̃nto tangẽte frequen
tationẽ hui⁹ sacri: videlz vtrũ expedit frequẽter cõicare.
Et vt spẽlius querat: põt esse dubiũ/vtrũ existenti in sta
tu in quo põt laudabiliter celebrare vel cõicare. in q̃ etiã
põt laudabiliter abstinere: meli⁹ sit abstinere q̃ accede
re vel celebrare. ¶ Et arguit p̃mo q̃ neutrũ sit alio me
lius. Nã dicit Aug. lib. de eccle. dogmatibus: ꝛ habetur
de ↄse. dist. ij. Quotidie. Quotidie eucharistie cõionẽ ac
cipere: nec laudo: nec vitupero. Sequit. Si dixerit quis
piã nõ quotidie accipiendũ eucharistiam: alius affirmat
quotidie. faciat vnusquisq; qd ſm fidẽ suã pie credit faci
endũ. Neq; eñi litigauerũt inter se: aut quisq̃ coꝝ se alte
ri preposuit zacheus/ꝛ ille cẽturio: cũ alter coꝝ gaudẽs
in domũ suã suscepit dñm. Alter dixit. O dñe nõ sum di
gnus vt intres sub tectũ meũ. Ambo saluatorẽ honorifi
cantes: q̃uis non vno modo. Ambo pctis miseri: ambo
misericordiã ↄsecuti. Ad hoc valet q̃ manna ſm ꝓpriã vo
luntatẽ in ore cuiuscũq; sapiebat. Ex hac autoritate colli
gitur q̃ neutrũ alteri prefertur in casu posito: accedere
scz ꝛ abstinere. ¶ Preterea multi sanctoꝝ spiritũ dei ha
bentiũ refugerunt sacerdotiũ: ne cogerent celebrare: vt
beatus marcus euãgelista; q̃ sibi pollicem amputasse dr:

vt sacerdotio reprobus inueniretur: vt dicit Diero. in ꝓ
logo sup marcū. similr beatus Franciscus: btūs Bene/
dictus/⁊ plerieq; alij ad sacerdotiū ꝓmoueri recusabāt.
Quidā etiā vocari humiliter paruerunt/officiū sacerdo
tale amplectētes: ⁊ hostiā sacratissimā quotidie offeren/
tes. Nā ⁊ btūs Cassio.narniensis eps: q̄ quotidianū deo
sacrificiū offerre ↄsueuerat: seq; in lachrymis inter ipsa
sacrificioꝝ arcana mactabat: mandatū dñi suscepit dicen
tis. Operare qḋ operaris: nō cesset pes tuus: non cesset
man⁹ tua: natali aplo͡ꝝ venies ad me: ⁊ retribuā tibi mer
cedem tuā. Qui post septē annos ipso aploꝝ natalicio:
cum missarū solēnia ꝑegisset: e corpore exiuit: vt testatur
beat⁹ Greg. iiij. dial. ca. vlti. Sancti aūt in vtroq; credun
tur placuisse deo/⁊ nō errasse: neq; in virtutib⁹ dispares
fuisse: vt dicit Chrysost. In sanctis ait/fuere pares virtu
tes: dissimiles pugne: glōse victorie: iō videt vtrūq; eq̄
fore cōmendabile. ¶ L Deinde arguit ꝙ meli⁹ sit ꝓ
pter accedentis humilitatē ⁊ sacri reuerentiā ⁊ dignita/
tem abstinere q̄ accedere. Veritas respondere dꝫ figu/
re: ģ sicut agnus paschalis nō debuit nisi semel in anno
imolari: ģ nō debet verus agnus xp̄s in sacro/nisi semel
in anno imolari ⁊ sumi. ¶ Itē sicut baptism⁹ qui signifi
cat mortē dñi (vt. s. dictū est) nō nisi semel accipit in vi/
ta: ita ⁊ eucharistia qua similr mors dñi sm apostolū an
nūciatur: nō nisi semel accipienda est in vita eadē rōne.
¶ Preterea in mādcatione spūali nullū est periculum
in sacrali aūt periculū est: nisi hō sit bene parat⁹. Sꝫ via
securior est eligenda: ģ raro est cōicandū sacraliter: ⁊ fre
quēter spūaliter: ⁊ ꝑ ↄsequēs frequēter abstinere est me
lius/q̄ frequēter accedere. ¶ Preterea. Qui accedit cō
siderat effectū ⁊ fructū sacri: ⁊ ita cōmodū ꝓpriuꝫ. Qui
vo nō accedit: attendit gl̄iam dei: ⁊ dignitatē maiestatis
eius. Sed magis bonū est ↄsiderare ⁊ querere gl̄iā dei:
q̄ cōmodū ꝓprium: ģ ⁊c. Cōsequētia nota cū maiore. Et
minor ꝓbatur: q: accedere modo dicto/ꝓcedit ex amore
ↄcupiscentie. abstinere rōne ꝑfata ꝓcedit ex amore ami/
citie: nunc aūt ꝑfectior ⁊ excellentior est amor dei amici/
tie/q̄ amor dei ↄcupiscentie: ģ ⁊ actus procedens ex illo
amore amicitie/est ꝑfectior actu ꝓcedente ex amore ↄcu
piscentie. Siquidē nobilioꝝ vtutū nobiliores sunt act⁹
amor aūt amicitie ad charitatē ꝑtinet: amor ↄcupiscētie
ad spem. ¶ Qḋ aūt melius sit accedere/arguit. Primo
q: quotidie est accedendū ⁊ ita nullo die abstinendum.
Añs est bti Amb. lib. v. de sacra. Panis iste quotidianus
est: accipe q̄tidie qḋ quotidie tibi ꝓsit. Sic viue: vt quo
tidie merearis accipere. de ↄse. dist. ij. Non iste. Preterea
semꝑ est accedendū: igit nō abstinendū. Cōsequētia no/
ta. Añs est bti Amb. ⁊ habet de ↄse. dist. ij. Si quotiens/
cūq;. Si quotienscūq; effundit sanguis xp̄i: in remissio/
nē pctōꝝ effundit: debeo merito semꝑ accipere: q̄ semꝑ
pecco: semꝑ accipere debeo medicinā. ¶ Item Calixtus
papa de ↄse. dist. ij. Peracta. dicit. Peracta ↄsecratione/
oēs cōicent q̄ noluerint ecclasticis carere liminib⁹. Sic
eñ apli statuerūt: ⁊ scā romana tenet ecclia. ¶ Itē Hi/
larius eadē dist. Si nō. ait: Si nō sunt tanta pctā vt excōi
cetur q̄s. i. vt dignus sit excōicatione (nā oē mortale est
dignū excōicatiōe) nō debet se a medicina corporis ⁊ san
guinis dñi separare. His autoritatib⁹ vel ꝑcipit vel ↄsu/
litur fidelibus quotidie cōicare: sed ꝑceptū sitr ⁊ ↄsiliuꝫ
est de meliori: ģ meli⁹ est accedere q̄ abstinere. ¶ Preter
ea quāto hō frequētius accedit: tanto magis dignificat
⁊ deo approximat: sꝫ melius est dignificari ⁊ deo appro/
ximare: ģ. Añs patet: q: ꝑ vnū dignū accessum accedens
dignificat ⁊ deo vnitur: ac gratia auget: ģ quāto frequē
tius id agit: tāto magis dignificat ⁊ deo appropinquat.
Quia cū frequētatione mysterij/crescit nostre salutis ef
fectus: vt dr in collecta. ¶ Preterea ex accessu multiplex
ꝓuenit cōmodū ⁊ accedenti ⁊ alijs ecclie mēbris. Ex ab/
stinentia aūt a bono opere nullū ꝓuenit cōmoduꝫ: licet
si ꝑceptum nō fuerit: nulluꝫ sequat pctm̄. Sed meli⁹ est

id quo cōmodum ꝓcurat sibi ⁊ ecclie: q̄ quo illa negli/
gūtur. Ad hoc facit parabola de seruo inutili/q̄ talentū
sibi traditū abscondit in sudario. Autoritas aūt celebrā/
di ꝓ viuis ⁊ mortuis talentū est magnū/sacerdoti cōm/
missum ad ꝑfectū totius ecclie: ideo abscōdendo illud:
⁊ nō offerendo ad vtilitatem viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ/videtur
incurrere sugillationē serui negligentis talentū sibi cō/
missum abscōdentis. Ad hoc facit illud Bede in quodaꝫ
trac. ꝙ sacerdos nō legitime impedit⁹ celebrare omittēs
quātū in eo est/priuat sanctā trinitatē laude ⁊ gl̄ia: ange
los leticia: pctōres venia: iustos subsidio ⁊ gratia: i pur/
gatorio existētes refrigerio: eccliam spāli xp̄i beneficio:
⁊ seipm medicina ⁊ remedio. ¶ L Pro solutione hu/
ius dubij/aduertendū ꝙ vt patet ex forma dubij: dubiū
nō loquit de indignis ⁊ indispositis: q̄ indigna sumptio
ne incurrunt maledictiōes superiore lectione recitatas.
His eñ etsi nō sit bonū accedere: maluꝫ tñ est simplr ab
stinere. Cōtra illos loqtur btūs Bern. in ser de festo pa
sche cui⁹ ꝑncipium est. Vicit leo. Dep̄hensi estis inter an
gustias ꝑuaricatores: nō q: ꝑuaricatores estis: sed q: ꝑsi
stitis in ꝑuaricatione: addentes ꝑuaricationē: aut peni/
tus impenitentes: aut tepide penitentes. Nec periculo/
sa fugientes: vel post miserā experientiā incentiua pctī.
Irretiuit vos inimicus: ꝑplexis: vt ait (Iob. xl.) scriptu/
ra: neruis testiculoꝝ. Si hac ↄscientia xp̄i sacra refugitis
nihil vobis cōe cum xp̄o: nō habetis vitā in vobis. Ipm
audite dicentē. Nisi manducaueritis carnem filij hoīs: ⁊
biberitis eius sanguinē: nō habebitis vitā in vobis. Si
indigne suscipitis: iudiciū vobis mādcatis: sanctū cor/
pus dñi nō dijudicātes. Redite ģ preuaricatores ad cor:
⁊ in toto corde q̄rite dñm: ⁊ odite malū: penitentes non
verbo tantū ⁊ lingua: sꝫ spū ⁊ veritate. Hec Bern. Neq;
attendūt isti quātum sibiipsis nocēt abstinēdo a cōione
⁊ celebratiōe: si fuerint sacerdotes/dicētes sibiipsis: me/
lius est corpus xp̄i nō sumere: missam nō celebrare/q̄ in
digne accedere: qḋ vtiq; verū est. Melius. i. min⁹ malū.
Nā dicit scriptura. Non est bonū sumere panē filiorum ⁊ *Math. xv.*
mittere canib⁹. Sed hec scientes nō erubescūt miseri cē
canes impudētissimi: q̄ vocati sunt in partem filioꝝ dei.
Nec timēt esse vasa mortis facta in interitū: ⁊ receptacu/
la imundicie: q̄ esse deberent locus ⁊ hospitiū: atq; vasa
mūda vite ⁊ grē: imo fontis ⁊ vite gl̄ie. O quāta eos ma
nent tormenta q̄ dño hospitiū negāt: si maiora sodomis
preparata sunt his: q̄ xp̄i seruos non recipiūt. Si q̄ mini
mū xp̄i discipulū hospitio nō colligūt: audituri sunt. Di/ *Eiusdeꝫ xxv.*
scedite a me maledicti in ignē eternū: q: hospes fui ⁊ nō
collegistis me. Quid audituri sunt q̄ xp̄m in ꝓpria veni
entē: cum sint sui: sub a ⁊ officio nō recipiunt. Sodomite *Geñ. xix.*
q̄ angelos veniētes nō collegerūt: igne ⁊ sulphure pu/
niti sunt. Haud dubiū/q̄ dñm angeloꝝ pulsantem ad fo
res cordis: vt cenet cū eis: suscipere cōtemnūt: vt suis li/
bidinibus vacēt: qn mittendi sint in stagnū ardentē sul/
phureū: nunq̄ inde liberādi. De his ģ dubiū nostrū non
q̄rit. Sed de illis q̄ sibi bene sunt ↄscij: quoꝝ quidā acce/
dūt: quidā ex reuerētia sacri abstinēt. Non tñ de illis qui
aliquo debito rōne officij religionis aut beneficij tenen
tur cōicare vel celebrare. Hi eñ nō sunt in statu in q̄ ꝑsit
laudabiliter abstinere. Siquidē oīs debens non soluēs
debitum cū potest: non soluēdo peccat. ¶ M Vnde
consequēter aduertendum/ꝙ colligendo que doctores
scribunt de varia sumptione hui⁹ sacramenti: potest di/
stingui quadruplex manducatio huius sacramenti: scꝫ.

Manducatio {
- Pure corporalis.
- Sacramentalis tm̄.
- Spiritualis tm̄.
- Sacralis ⁊ spūalis simul.

¶ Manducatio corporalis tm̄/est comestio specierū sa
cramentalium: vt cibi corporalis/nullo habito respectu
ad rōnē sacri. quo modo mādcat sacrm̄ animal brutum
mus vel porcus: nō potens cognoscere rōnē sacramēti.

Hoc etiã modo sumit fidelis vel infidelis: dũ species il/
las accipit vt aliũ corporis cibum: nihil cogitans de sa/
cramento. Est tñ ⁊ alius modus corporalē intelligendi
māducationē siue carnalē quō iudei intellexerũt verba
xp̄i. de quo supra dictũ est lec. xxxvj. ¶ Manducatio sa/
cramētalis tñ est actualis susceptio sacri cũ intentiōe su/
mendi vt sacr̄m: sine fide formata charitate. Dicit̃ em̄ cũ
intentiōe sumēdi vt sacr̄m. i. vt alicui⁹ rei significatiuum
vel ɔtentiuũ. Requirit̃ em̄ intentio sumendi sacr̄m ſm fi
dē sacri: q̄ fides sit in ipso sumente vel in alio. In ipso/vt
in fideli credente in sacro cōtineri xp̄m. Uel in alio: vt in
heretico: seu infideli volenti tñ sumere eodē modo quo
fideles sumũt: ad eũdem scʒ effectũ. Ut exempli causa: si
talis sumeret hostiā ɔsecratā cogitans ⁊ intendēs: volo
sumere ad eundem effectũ ad quē christiani: fiat qđ fieri
pōt: licet nō crederet aliquid sacrum ɔtineri sub hostia.
Ille quidē sic sumēs sumeret sacramētaliter: quia nō vt
aliũ cibum corporalē: nec spũaliter: ḡ sacr̄aliter: alioq̄n
oporteret ponere q̄ntum mēbrũ. Hec est intētio Alex. i.
par. iiij. q. xliij. mēbro. iiij. Qđ em̄ intētio sumēdi vt sacr̄m
requirat̃ ad sumptionē sacr̄aliter: declarat per simile de
adulto. si ab alio lauaret̃ in aqua ꝓferente formā bapti/
zandi: ipse tñ nō intenderet baptizari: sed simplr̄ lauari:
velut in alia aqua: nō lauaret̃ sacr̄aliter: nec baptizaret̃.
Si vō intenderet baptizari siue lauari vt christiani intē
dũt: dicens sibi. Uolo hoc fieri circa me eodem mō quo
christiani credũt: licet nō crederet lotionē illā esse alicu/
ius efficacie: vere baptizaret̃. Ex illo patet ꝙ aliud est
manducare sacr̄m: ⁊ manducare sacr̄aliter: q: mus ⁊ infi
delis manducat sacr̄m: sumēs species panis sicut alium
cibũ: ⁊ tñ nō sacr̄aliter. ¶ Mãducatio spũalis tñ est fi/
de formata in xp̄m actu vel habitu credendo ei vt capiti
mēbrũ incorporari: sine actuali specierũ sacr̄alium sum/
ptione. Dicit̃ fide formata: ꝓpter angelos: q̄ nō mandu
cant spũaliter hoc sacr̄m: licet xp̄o fruantur in gloria: q:
nō habent fidē: sed visionē clarã. idē est de btis. Dicitur
credendo actu: ꝓpter adultos in xp̄m credentes. Dicit̃
habitu: ꝓpter paruulos baptizatos: q̄ habent fidē infu
sam. similr̄ ⁊ charitatem. De hoc latius vide. s̄. lec. xxxvj.
Dicitur sine actuali ⁊c. ad excludendũ manducationem
sacramētalem. ¶ Manducatio sacramentalis ⁊ spũalis
simul/est actualis sumptio sacramenti cum fide forma/
ta charitate/sumente sumpto incorporante. Et ptʒ decla
ratio ex p̄cedentib⁹. ¶ N Consequēter suppono cum
magro lib. iiij. sniarũ dist. j. ⁊ doctoribus ibidē scribenti/
bus: ꝙ sacramēta no. le. virtute operis operati cōferunt
gratiã: ita ꝙ nō requirit̃ bonus motus interior q̄ merca
tur gratiã: sed sufficit ꝙ suscipiēs nō ponat obicem. Si/
cut in sacris ⁊ in sacrificijs vete. test. nō cōferebatur grã
ex hoc solo: ꝙ suscipiēs sacro vtebat̃ nō ponēs obicē: sed
tñ ɔferebatur ex virtute boni mot⁹ interioris tanq̄ me/
riti. vt dicit Sco. in scrip. iiij. dist. j. q. v. qđ dictũ sic intelli
go: ꝙ suscipiēs sacr̄m nō solũ ɔsequit̃ gratiã tantã: quã/
tam meret̃ bonus mot⁹ interior quo suscipiēs cōuertitur
in deũ: siue de cōdigno: siue de congruo. Sed vltra hoc
ɔsequit̃ gratiã: vel grẽ augmentũ ex sacri efficacia: quam
operat̃ in nō ponēte obicē: nō rōne actualis deuotōis vl̃
dispositiōis: qđ ē ꝓpriũ sacris no. le. alioq̄n frustra susci/
peret̃ sacr̄m vbi de suscipiendo nō obligat p̄ceptum. Nil
em̄ adderet ꝑsonalis dispositio merito qđ haberet̃ etiaʒ
sine sacro. Et hoc est qđ dicit bea. Augu. ⁊ allegat magr̄
vbi. s̄. volens aperire differentiã inter sacr̄a vete. testa. ⁊
sacr̄a no. le. Illa inq̄t ꝓmittebant tñ ⁊ significabãt: hec
aũt dant salutē. Si aũt sacr̄a no. le. nō darent gratiã/nisi
quãtum exigit accipientis dispositio: nō aliter darent sa/
lutem/q̄ sacr̄a vete. testa. In quoꝝ vsu etiã iudei ipsis ex
deuotione/⁊ p̄cepti diuini obedientia vtentes: gratiam
acceperũt: quantũ eoꝝ preparatio exigebat: sed q: nō ac
ceperũt ex efficacia sacramētoꝝ: dicunt̃ nō dare: sʒ signi/
ficare ⁊ ꝓmittere salutē. Nec certe no. le. sacr̄a darent sa/
lutem. Nunc aũt dant salutē: q: post meritũ dispositiōis
vtentiũ/ex efficacia quã sortiuntur ex institutione xp̄i/et
merito passionis eius/conferũt gratiam qua saluamur.
Hinc ait Gerson in trac. de pollutionib⁹ nocturnis. Ce/
lebratio habet efficaciã magnã virtute operis operati: ꝓ
pter quã nō tantũdem valet volũtas sola celebrandi: si/
cut par volũtas actu celebrans. Addit itaq; opus hoc ex
terius aliq̄d bonitatis ad bonitatem volũtatis: propter
meritũ passionis christi: ideo dici solet opus p̄uilegiatũ.
¶ O His p̄missis/respondeo ad dubiũ ꝑ tres ꝓposi/
tiones. Prima: Utrũq; scʒ accedere ad eucharistie sacra
mentalē cōionem: ⁊ ab eadē abstinere/in casu dubij pōt
esse meritoriũ ⁊ laudabile. Probatur ꝓ p̄ma parte: q: q̄
digne accedit vt ponit casus dubij: accedendo meretur
fructus eius percipere: vt deductũ est. s̄. lec. lxxv. Item ꝑ
dignã sumptionē meretur sumēs vitã eternam ſm illud.
Qui mãducat me: ⁊ ipse viuet ꝓpter me. ¶ Scđa pars
ꝓbatur: q: pōt aliquis ad sumptionē sufficienter dispoſi
tus (puta nō existens in mortali) attendere sacri dignita
tem ⁊ tremēdã excellentiã: suãq; fragilitatē ⁊ ex humili/
tate ꝓpter sacramēti reuerentiã abstinere: se reputando
indignũ. Et ille actus quo elicit velle abstinere/est act⁹
ꝓcedēs a virtute fidei ⁊ humilitatis: ordinabilis in deũ:
q: dei magnificatiu⁹: ⁊ ꝑ ɔñs pōt esse meritorius. Ad h̄
est autoritas Aug. supra allegata: vbi dicit de zacheo ⁊ cē
turione: ambo saluatorem honorificantes: honorificare
aũt saluatorē est meritorium. ¶ Scđa ꝓpositio. In casu
dubij/quo scʒ pōt quis laudabiliter abstinere ⁊ laudabi
liter accedere: fructuosius est melius ⁊ laudabilius ac/
cedere sumendo eucharistiã sacramētaliter ⁊ spũaliter:
q̄ abstinendo a sumptione sacramētali/sumere tñ spiri/
tualiter. Probat̃ multipliciter. p̄mo: q: maiorē fructũ cō
sequit̃ p̄mus q̄ secũdus: ergo. Cōsequētia nota. Antece
dēs ꝓbat̃. Quia oēm fructũ quē ɔsequit̃ secũdus: ɔseq̄/
tur ⁊ p̄mus: qm̄ ambo manducant spũaliter: ⁊ pono ꝙ
sint eque dispositi: ⁊ vltra hoc ɔsequit̃ fructũ/quem dat
sumptio sacramēti ex opere operato: quē nō ɔsequit̃ nō
sumens sacramētaliter: vt patet ex notabili vltimo. Pre/
terea: q: accedere ꝓcedit a nobiliore virtute q̄ abstinere
ḡ est actus nobilior. Tenet ɔsequētia: q: quãto virt⁹ per/
fectior: tanto actus eius nobilior. Antecedēs patet: quia
actus accedendi ꝓcedit a charitate ⁊ dilectione hui⁹ sa/
cramenti: ⁊ in eo ɔtenti: sed actus abstinendi elicitus: h̄
est velle abstinere: ꝓcedit a timore: sed ꝑfectior est virt⁹
charitatis ⁊ dilectionis/q̄ timoris. Preterea: actus acce
dendi ꝓcedit ex pluribus virtutibus: vel saltem cōpatit̃
secum plures virtutes: q̄ actus abstinendi: ḡ est melior.
Antecedēs ꝓbatur. Quia accedens nō minus se humili
at/q̄ abstinens: ⁊ vltra hoc habet virtutē diuine confidē/
tie. Nam quis ɔsiderans excellentissimã magnitudinem
hui⁹ sacramēti: ex quo mouet̃ motu reuerentie. Cōside/
rãs etiam suã imperfectionē/ex quo mouet̃ motu ꝓfunde
humilitatis. Cōsiderãs deniq; periculũ in indigno acces
su: ⁊ ꝑ h̄ mouet̃ motu timoris: ac sic abstinet iudicãs se
minus dignũ tali cibo supcelesti. Alius vero eadē ɔside/
rans/eisdē virtutũ motibus mouet̃: ⁊ vltra hoc confide
rans ineffabilem dei bonitatē/misericordiã/ dilectionē:
qua nobis in hoc sacro seip̄m in cibũ dedit: volens vt eo
vteremur: ⁊ ꝑ hoc mouetur motu ɔfidentie in diuinã mi
sericordiã: nihil in se aut in suis meritis: sʒ in sola dei mi/
sericordia ɔfidens: ⁊ desiderat deo vniri: qđ dilectionis
est: habet virtutes oēs quas habet abstinens: ⁊ vltra cō
fidentiã: q̄ valde deo placet: ad quã frequēter adhortat⁹
est dicens: ɔfide fili ⁊c. Item nō vti sacramēto cũ potest
⁊ ꝓficit vtenti/est quidã gradus ingratitudinis: ex op/
posito vti beneficio: qđ est quedã recognitio beneficiati
gradus est gratitudinis: ergo p̄ter virtutes p̄dictas/sum
ptio sacramēti ꝓcedit etiam ex gratitudine. Faciunt ad
idem rōnes supra pro illa parte adducte. ¶ P Tertia
ꝓpositio est. Etsi nō peccent; imprudēter tñ agũt ⁊ stulte

te: q̄ dispositi abstinēt a sacramētali cōmunione. Primū
ꝙ non peccent: patet ex ꝓpositione ꝑma. Qđ impruden
ter agunt ⁊ stulte abstinendo: ꝓbaṫ post Gers. sup ma
gnificat trac. ix. Nam imprudenter agit quoad ceteros.
Stulte quoad se. Nā ꝑ hoc sacrificiū datur gloria deo in
altissimis: Et in terra pax hoībus bone voluntatis. Ipm
letificat angelos: liberat in purgatorio detentos: vt eoꝝ
pena breuior sit ⁊ leuior. Viatoribus impetrat nūc ꝯuer
sionē ad gratiā: nūc cōseruationē in gratia: nunc contra
mūdi pericula firmamentū: nūc angeloꝝ custodiā: ⁊ re-
frenationē tentationū. Tanta aūt bona negligere impru
dentie: ne dicam impietatis. Stulte agūt quoad se: tum
q: se magnis ⁊ multis bonis ꝑuant: q̄ consequerētur ex
opere operato. Tum q: stultus est timor ille: vel reuerē-
tia minus prudens q̄ ad dñm se vocantē ⁊ inuitantē non
accedit: sed procrastinat: ⁊ coruina voce dicit/cras cras.
Unde sepe venit illud Nasonis: Qui non est hodie: cras
minus aptus erit. Deniqꝫ talibus q̄ nolūt accedere: nisi
sint actualiter deuoti ⁊ feruidi: cōtingit similr agere q̄si
frigidis nolentibus igni appropinquare/nisi ꝑus calidi
sint: ⁊ in firmis nolentib' ꝯsulere medicū/nisi prius sa-
ni sint. qđ q̄ stultū sit: nemo est q̄ ignorat. ¶ Et si q̄s di-
cat vacationē a celebratione ideo fieri: vt ipsa postea re-
uerentius ⁊ deuotius quāto rarius fiat. Respōdet can-
cellarius Gerson loco tractatus de celebrationib' alle-
gato. Fatemur inquit posse sic euenire. Sed ex aduerso
cōtingere pōt ꝙ talis subtractio remouebit habitum ad
bonū: cuius effectus ſm pħm est delectare. Signū inq̄t
acquisiti habitus/est in opere delectari. ij. Eth. Subdit:
Distraheris hodie/parū deuotus es: paruꝫ recollectus
plurimū tentatus a carne/mūdo/demone. Credo equi-
dem: sed agnoueris ꝙ nō dormiūt q̄ te ꝑsequūtur. cras
fidem erūt aduersantes tibi hostes: neqꝫ deuotioni insi
diantes/quales sunt hodie. Quocirca nō irrōnabiliter

Eccle. ix.

ꝯsuluit sapiens. quodcūqꝫ pōt manus tua instāter opera-
re. Nescis eīm qm̄ tale tēpus ad laudabiliter celebrandū
tibi ꝯcedeṫ: quale mō habes. Et si vtrūqꝫ habeas: vtrūqꝫ
melius est. Esto ꝙ fueris in hac vel illa die defectuosus:
cur nouū defectū in nō celebrando superinducis. Sed fri-
gidus sum dicis aut tepidus. Sepe sustinuit initiuꝫ cele
brationis hoīem parū deuotū ⁊ frigidum: quē in fine di
mittit calidū ⁊ feruidū. Corp' xp̄i ignis est spūalis: acce
de fiducialiter ad hūc ignē: calesces facilius. ¶ Audia-

in q̄dam homelia

mus Amb. orantē. Graue est ꝙ ad mēsam tuā mūdo cor
de/⁊ innocētib' manib' nō venimus: sed grauī' est/si q:
peccā metuimus: sacrificiū non reddim'. Et subdit. Licet
igitur ꝓ obedientia assistere: ⁊ ꝓ indulgētia petere: pro
officio ministrare: pro remedio imolare: ⁊ ꝓ ppl'o obse-
crare. ¶ Preterea aut sic timēs celebrare abstinet: q: cō
fidens de industria sua/sperat se alio in tempore magis
aptū futurū: aut q: maiorē dei grām se preparantē expe-
ctat. Si pmū: stulta est ꝑsumptio. Neqꝫ eīm toto tpe vite
sue quātūlibet in longū ꝓtracte: quis sua industria di-
gnū se reddere pōt tanta cōione autoris oīm/boni infi-
niti. ¶ Q Vn̄ ⁊ hoc oī accedere volenti ignorandum
nō est: ꝙ ꝑcipue ex diuino munere: ⁊ nō ex nostra indu-
stria seu preparatiōe reddimur digni participatōe sacri.
Hoc cogitatū ⁊ masticatū humiliabit nos vehemēter: et
ꝓfecto humilitas sola est q̄ disponit ꝓ digna tāti hospi-
tis in aīe cenaculo susceptiōe. Si scđm: fatua est hec expe
ctatio a dño: q̄ semꝑ sublato impedimēto/presto est: nec
nouit tarda molimina spūssctī grā: vt ait Amb. Nec ab-
breuiata est man' dñi: vt saluare nō possit: neqꝫ aggraua
ta auris eius vt non exaudiat. Esa. lix. Stat pulsans ad
ostiū: petit introitū vt cenet tecū: tantū aperi ianuā cor-
dis: remoue mortalis pcti grē repagula: fac qđ in te est
ſm modū. s. lec. vij. ⁊ viij expositū: ⁊ secure suscipe xp̄m
⁊ in ꝓmissionū eius veritate: nō ī tua vanitate fidēs/vo
lūtarie sibi sacrifica. Immūda es o aīa: accede inq̄t can
cellarius: mūdanda/ad fontē puritatis incōtaminabilē.
Esuris: accede pascenda ad panē viuificū ⁊ indefectibi-
lem: esurientē bonis implentē. Egrotas: erit hoc efficacis-
simū tue inualitudinis medicamentū. Fluxum pateris:
nec sanari poteris a medicis tuis. s. exercitijs: tāge plena
fide cū emorroissa fimbriā vestimēti iesu: sacrosanctā. s. ho
stiā vt restringaris. Si ꝑcussum te sentis a serpentib' per
uersarū tentationū: q̄d restat nisi vt serpentē xp̄m eneū
sine veneno eleuatū inspicias. Si dicis cū ꝓpheta. Qm̄
vnica ⁊ pauper sum ego: particeps esto hui' sacrosancti
mysterij: habebis xp̄m comitē fidū: ⁊ hospitē ditissimum
Cecā te forsassis debilem ⁊ claudā cōquereris: memine
ris qm̄ tales ad cenā magni regis inuitanṫ: ⁊ intrare cō-
pellūtur. Lubrica sum inquis ⁊ instabilis: sed hic panis
ꝯfirmat cor. Tristis es ⁊ anxia: sed ẟ vinū hoīem interio
rem letificat. Inquietant te ⁊ turbant plurima: adhere
ei qui turbidos fluctus sedat: q̄ est pax nostra. Insup q̄

Joh. xvi

ait. In mūdo presurā: ī me pace habebiṫ. Peregrinaris
a dño: sed in fortitudine cibi illi' ambulabis vsqꝫ ad mō-
tem dei. Nō ergo formidandū: sed in dño sperandum: et
ipse enutriet ⁊ non ꝯfundet. Nō in multitudine virtutis
sue: ⁊ sua preparatiōe seu ꝓpria deuotione: sed in se defi
ciendū: in solo dño ꝯfidendū. Euenit nōnunq̄ vt turba
tiones/pugne deordinationes ⁊ feditates inferius sen-
sualiter agitate: succrescere faciāt superi' meritū nostrū:
sicut econtra magna vtrobiqꝫ serenitas/supbie ventū oīa
funditus euertentē/repente q̄nqꝫ inducit (als indicat.)
¶ R Sed diceres. Si tantus est fruct' frequētis sum
ptionis: tūc nō solū quotidie: sed etiā eodē die frequen-
tius esset sumendū: sicut eodē die frequēter orandum: ⁊
meritorie est operandū. Cōsequēs est ꝯtra illud decretū
Alex. pape de ꝯse. dist. ij. sufficit. Rńdetur ſm Alexan. de
ales parte. iiij q. lij. mēbro. iij. ꝙ pluries vno die sumere
eucharistiā extra casus in iure expressos: in q̄bus scꝫ licet
pluries vna die celebrare: nō est ꝯcessum ꝓpter plures
rōnes/q̄ sunt: defectus debite reuerentie: presumptio di
gnitatis ꝓprie: ⁊ insufficientia gratitudinis reddende.
¶ Ad dignā sumptionē dñici corporis/requiriṫ medita
tio excellentie tanti sacri: vt sic mens exciteṫ ad sumēdū
cū reuerentia ⁊ deuotiōe. Requiriṫ etiā ꝯsideratio pro-
prie indignitatis: vt excitetur anim' ad sumēdū cū timo
re. Requiriṫ quoqꝫ rememoratio aut estimatio bñficētie
dei: q̄ magna ⁊ multiplex apparet in bñficio hui' sacri:
vt exciteṫ hō ad sumendū cū grārūactione. Hec aūt diffi
culter digne exhibenṫ pluries vna die: vñ tandē in ꝯsue
tudinē veniret sine hac preparatiōe sumere: ⁊ ꝑ hoc mi-
nus reuerenter. Preterea sacrm̄ illud sumiṫ in memoriā
mortis xp̄i ſm apłm. Uno ergo die nō nisi semel sumēdū

j. Cor. xj

est sine necessitate: sicut xp̄s tantū semel mortu' est. His
de causis dr̄ in decreto supra allegato. Sufficit sacerdo-
ti vnā missam in die vna celebrare: q: xp̄us semel passus
est: ⁊ totū mundū redemit. Nō modica res est vnam mis-
sam facere: ⁊ valde felix est q̄ vnam digne celebrare pōt.
Quidā tñ ꝓ defunctis vnā faciunt: alterā de die si neces-
se fuerit. Qui vo ꝓ pecunijs vel adulationib' secularium
vna die ꝑsumūt plures facere missas: nō existimo euade
re dānationē. Hec ibi. ¶ Sūt aūt casus in q̄bus licet plu-
res missas vna die celebrare: quattuor quos ponūt sum-
miste. Prim' in die natiuitatis dñi: vt habeṫ de cele. mis.
ꝯsuluisti. licet tres missas cantare. Secūdus q̄ statim su-
pra posit' est. Terti' ꝓpter necessitatē ꝑegrinoꝝ infirmo
rū: aut forte nuptiarū. Quart' dū ꝓpter raritatē sacer-
dotū/vel paupratē ecclesiarū vni sacerdoti plures eccle
sie cōmendanṫ. In illis vltimis trib' casibus/vltra du-
as celebrare nō licet: vt in glo. c. sufficit. allegati. Quoti
ens aūt sacerdos voluerit scđam missam celebrare: in pri
ma ablutionē sumere nō debet: vt ieiun' veniat ad scđam
vt habeṫ de cele. mis. ex parte. ¶ S Per hoc ad rōnes
in ꝑncipio motas. Ad primā de centurione ⁊ zacheo dr̄:
ꝙ bt̄us Aug vnicuiqꝫ dū aliq̄s est sine pcti mortalis ꝯscia:
nō obligatus celebrare ex officio: nec aliter impeditus:

habet vtrūq; in sua potestate licenter facere ꝛ laudabili
ter:accedere videlicet aut abstinere: vt dixit ꝑpositio pri
ma. Nec vnū alteri vniuersaliter ꝛ in omni casu ꝑferēdū
Unde quotidie celebrare respectu cuiuscūq; nō est gene
raliter laudandū vel reprehendendū: q: datur casus in
quo illud: ꝛ alius casus in quo aliud est ꝑferendū. Stat
em̄ aliquē nō esse quotidie dispositū etiā sine sui culpa:
stat aliū nihil habere impedimenti. Scd̄o laudabile est
quotidie accedere: nō sic pͥmo. Uū ꝙ simpl'r sit laudabi-
lius accedere: ꝯcludit cū addit. Sic viue vt semꝑ mereas
ris accedere. Et in de verbis dn̄i. Iste panis quotidian⁹
est: accipe quotidie vt quotidie tibi ꝓsit. ¶ Ad secundā
de sanctis patribus abstinētibus: rn̄det cancellarius di-
cens. Facta quorūdam venerāda magis sunt pia interp̄
tatione: ꝙ̄ in exemplū agendi trahenda. Deniq; diuersa
sunt dona ꝛ vocationes in diuersis ꝑut spūssanctus vo
luerit. Uaria em̄ operatus est dn̄s in sanctis suis: in qui-
bus semꝑ ꝛ vbiq; est mirabilis/ad cōmendationē diuer
sarū virtutū. Un̄ in pͥmis de q̄bus arguit: cōmendatur
humilitas: in altero deuotionis ac charitatis feruor: nec
oibus oia data sunt. Et qd̄ addit: ꝙ sancti nō fuerint dis
pares virtutib⁹: nō est simpl'r verū: qm̄ alter altero san-
ctior: sicut in mānsōib⁹ alter est altero sublimior. Chrys.
ṽo loquit de paritate virtutū/quātū ad genus virtutis
ad salutē necessarie. Sic enim pares fuerūt ꝑpter carū
cōnexionē: nō aūt quantū ad virtutis intensionē. ¶ Ad
illas que arguūt ꝙ melius sit abstinere ꝛc. Ad pͥmā de
agno paschali d: ꝭm Alex. ꝙ sacrm̄ hoc fuit plurib⁹ figu
ris ꝑfiguratū diuersis respectibus: quarū figurarū aliq̄
fuerūt frequēter iterate: alie semel tm̄ vel rarius exhibe
te. Agnus paschalis figura est huius sacri inquātum est
memoriale passionis: ꝛ ita pͥncipaliter passionis xp̄i: ꝛ ex
ꝯsequēti eucharistie. Christus aūt semel tm̄ imolat⁹ est
in cruce: ergo agnus tm̄ semel in anno edebat. Manna
ṽo fuit figura hui⁹ sacri in rōne cibi: ideo diebus singu-
lis manducabāt. ¶ Ad aliud de baptismo/d: ꝙ baptis-
mus est figura mortis xp̄i: inquātum in baptismo mori-
mur pc̄tō/ꝑsertim originali. Hoc aūt nō contingit nisi se
mel: q: pc̄tm̄ originale dimissū nō redit. Eucharistia est
memoria passionis vt nostri refectiua in donis virtutib⁹
ꝛ gratiis: q̄ refectio iterat. Item baptism⁹ characterē im
primit: ideo iterari non debet: secus de sacro eucharistie.
¶ Ad tertiū d: ꝙ ois preparatio interior requisita ad di
gne spūaliter cōmunicandū: sufficit ad digne sacramēta
liter sumendū: ꝛ ideo est equa securitas. Nā q̄libet nō di
gnus spūali mādicatione/est in periculo mortis eterne
quia in mortali: qd̄ maximū est periculū: in quo quisq̄s
nō fuerit: sine periculo māducat sacramētaliter. Disposi
tio autem exterior/vt ieiuniū nature: ꝛ similia satis certa
sunt: ꝛ ita sine periculo caueri possunt. ¶ T Ad aliud
iam patuit ex ꝓbatione secūde ꝑpositiōis: ꝙ accedēs nō
tm̄ comodū suū querit: sed magis gloriā ꝛ reuerentiam
dei. Nā accedēdo rep̄sentat summā dei charitatē: qua ꝓ
nobis passus est in cruce/ꝭm illud. Hoc facite in meā cō
memorationē. Rep̄sentat infinitā ei⁹ potentiā: qua xp̄s
deus ꝛ hō tam mirabiliter nobiscū esse voluit in tantilla
sacramēti specie. Rep̄sentat infinitā dei bonitatē: qua se
sic in refectionē aīe dare voluit nobis indignis cibū vi-
te. Representat ineffabilē eius sapiam: vt eo ordine nos
repararet quo cecideramus a statu innocētie. vn̄ Inno.
Panē angelorū māducauit hō: quaten⁹ vn̄ mors oriebat
inde vita resurgeret. Dictū est quippe de illo. Quacūq;
die comederis: morte morieris. Dicit autē de isto. Si q̄s
māducauerit ex hoc pane: viuet in eternū. vn̄ ꝭm Inno.
magis redundat in gl'am dei accessus: ꝙ̄ abstinentia ab
eodē. Un̄ patet ꝙ q̄ digne accedit: nō tm̄ ex amore cōcu-
piscentie: sed magis ex amore amicitie accedit. Ad illis q̄
arguūt ꝓ parte opposita: si intelligūtur de acceptationi
bus digne/sunt ꝓ scd̄a ꝑpositione: si aūt loquūtur ge-
neraliter: dicendū ꝙ autoritas inducta intelligatur cete

ris paribus/cessante impedimēto ꝛ de consilio: non de
necessitate p̄cepti. ¶ Ad illa de cōmodis ꝛ vtilitatibus
que sequūtur accessum: d: ꝙ etsi cōmēdabile est ꝙ hmōi
cōmoda ꝛ fruct⁹ acquirant accedēti: ꝛ aliis non: tn̄ est in
p̄cepto: ꝛ ideo sine pc̄tō possunt omitti. Non enim tene-
mur oia impendere deo nobis ꝛ ꝓximo que possumus:
sed illa dūtaxat ad que p̄cepta nos obligant. Parabola
etiā de talento loquitur de his qui in officiū acceperunt
bona dn̄i vt ea dispēsarēt. Si quis ex officio celebrare te
netur: ꝛ nō celebrat: incurrit sugillationē serui nequā.
¶ Ad autoritatē Be. d: ꝙ merito mouere debet exhor-
tando sacerdotes ad frequēter celebrandū: qd̄ qui nō fa
ciūt p̄uant ꝛc. nō aliquid auferendo: sed nō impendēdo
qd̄ impendere possent. Et hoc extra casum necessitatis/
aut p̄cepti non inducit peccatū: licet exhibitio magnum
habeat meritū. ¶ V Sed circa hoc querit/vtrum sa-
cerdos possit a celebratione hui⁹ mysterij perpetuo ces-
sare ex reuerentia sine mortali pc̄tō. Ad hoc videt dicere
Alex. parte. iiij. q. li. mēbro. ij. ꝙ sic. Unde ait. Estimo tn̄
si quis sacerdos nō habēs curam animarū: nec officium:
nec beneficiū ꝑpter qd̄ haberet necesse celebrare: ꝛ ob
reuerentiā sacramēti et timorē sue indignitatis/cessaret
semper: nisi iniūgeretur sibi cōtrariū a superiore: ꝙ non
peccaret mortaliter. Et satis ꝯcordat scd̄s Bonauen. in
iiij. dist. xij. q. iiij. dicens: ꝙ sacerdos si nō viuit de altari:
sed in sua libertate manet: nō tenetur magis ꝙ̄ alius hō:
nisi de bono ꝛ equo. Et notentur singule clausule quas
ponit Alexan. ¶ Beatus ṽo Thomas illud dictū repu
tat irrationabile. vnde ait parte. iij. q. lxxxij. ar. x. ꝛ in. iiij.
dist. xiij. q. ij. ar. j. Unusquisq; tenetur vti gratia sibi data
cum fuerit opportunū. ꝭm illud. ij. Cor. vj. Hortamur ne
in vacuū gratiam dei recipiatis. Opportunitas autē of-
ferendi non solum attenditur ad fideles christi: quibus
oportet sacramenta ministrare: sed pͥncipaliter per cōpa
rationē ad deum: cui in cōsecratione huius sacramēti sa-
crificium offertur. Unde sacerdoti etiam si nō habet cu-
ram animarū: nō licet oino a celebratione cessare. Facit
ad idem illud Grego. Dum crescūt dona: etiam ratiōes
crescunt donorū. ꝛ. j. Pet. iiij. Unusquisq; sicut accepit
gratiam: in alterutrum illam administrantes. Reus er-
go erit negligētie: si cui data est potestas nobilissima: il-
la non vtatur ad honorem dei/ꝛ salutem suam ꝛ aliorū
viuorū ꝛ mortuorū. Sed saltē videtur ꝙ celebrare tenea
tur in precipuis festis: ꝛ maxime in illis diebus: quibus
fideles cōmunicare cōsueuerunt. Grauī⁹ autem peccāt
qui nō ex reuerentia sacramēti: sed sua lasciuia/aut secu-
larium negociorū cura/omittūt: quibus dici potest illud
ij. Mach. iiij. ꝙ iam nō circa altaris officiū dediti erant:
sed cōtempto templo: ꝛ sacrificijs neglectis/festinarūt
participes fieri palestre: ꝛ patrios honores nihil haben
tes/grecas glorias optimas arbitrabantur. ¶ Et licet
opinio beati Thome videatur probabilis: ratio tamen
sua ex verbis apostoli sumpta/non videt sufficere: Tum
quia apl's in verbis suis nō videtur imponere p̄ceptum.
Dicit em̄. Fratres hortamur. Exhortatio autem non insi
nuat p̄ceptum. Tum quia sic ꝓbaretur ꝙ teneretur quis-
libet sacerdos quotidie cessante legitimo impedimento
celebrare: vt nullo die gratiam dei in vacuū proferretur
accepisse. ¶ X De cōmunione laicorū: imo generaliter
fidelium rationis vsum habentiū dicitur ꝭm Alexan. ꝙ
nō tenentur nisi ex mandato ecclesie semel in anno. ꝭm
c. omnis. de pe. ꝛ re. Et in articulo mortis. de quo Inno.
Necessario quippe sumendus est agnus: vt a vastatore
protegamur: nec exire possumus de egypto: nisi celebrā
do phase paschalem agnum edamus. Uerba ṽo christi/ Joh. vj.
que in preceptum sonare videntur. Nisi manducaueri-
tis ꝛc. intelliguntur de manducatione spirituali: vt. s. di-
ctum est. Unde nō habent efficaciam precepti quoad sa-
cramentalem sumptionem: sicut habent illa. Nisi quis Joh. iij.
renatus fuerit ex aqua et spiritu: non poterit introire in

regnum dei. Nam christus priora sua verba declarando
Joh. vj. dicit: Caro nō prodest quicq̄: scz sine spiritu. Verba que
ego locutus sum vobis: spiritus et vita sunt. Et tantum
de illo dubio. ¶ Lectio.lxxxviij. A

Nunc de sexto du-

bio/scz de negligentijs circa cōsecratio
nē et misse officiū cōtingētibus: que qm̄
innumere sunt. Errare em̄ et deuiare in-
finitis modis ꝯtingit ſm illud Diony. de
diuinis nominib⁹.c.iiij. Bonū est ex causa integra: malū
autē omnifariā. Et.ij. Ethi.c.vij. Dirigere contingit vno
modo: deuiare infinitis: ideo de oībus defectib⁹ regula
dari nō pōt. Possunt tm̄ directiōes circa aliquos cōtingē
tes defect⁹ dari: ex quib⁹ in alijs a simili directoriū pōt su
mi. Ubi aūt nec ille sufficiūt: recurrēdū est ad superiorū
cōsultationes. Et qm̄ in diuersis superiorib⁹ lectionib⁹/de
varijs particularib⁹ defectib⁹ tractatū est: idcirco ad illa
remittā: ne idē sepius scriptū fastidio sit lectori. ¶ Pos-
sunt aūt defect⁹ cōtingere circa substātialia sacramenti:
puta circa materiā: aut formā: circa ministrū: aut ei⁹ intē-
tionē. Possunt etiā scdo cōtingere circa cerimonialia: q̄
nō sunt de necessitate sacramēti: vt sunt locus/tēpus/ve
stes/vasa/luminaria/oratiōes tā ante missam/ꝙ in mis-
sa. Tertio circa sacramēti reuerētiā: vt si fundatur calix:
vel gutta sanguinis dn̄i stillauerit &c. Quarto circa mini
strū celebrātē/aut sumentē: vt si memoraꝫ se nō ieiunū:
excōicatū: nō rite ordinatū: nō baptizatū: aut si ante finē
misse deficiat &c. Singula breuiter perstringā ſm docto
rū sentētias. ¶ B Quoad primū: si fuerit defect⁹ in
materia necessario requisita: que est panis et vinū aqua
mixtū. De pane nō de facili deprehēdi pōt an sit tritice⁹:
an de spelta vel alio grano: nec ibi necesse est nō ꝓcede-
re: maxime q: nō est certū de pane triticeo/an sit necessa
rius cōsecrationi: ita ꝙ in solo triticeo fiat cōsecratio: de
quo. s̄. lec. xxxv. lati⁹ disputatū est. ¶ De vino vō cōtin-
gere pōt: ꝙ ex ministri negligentia loco vini ali⁹ liquor:
vt aqua pura: aut oleū calici infusum sit: quod ne fiat sa-
cerdos primo ministrū gustare faciat dū calicez ꝑparat:
qui vasa vinaria et aquaria offert. Ipse quoq̄ odorando
experiatur vini odorem in calice/si sanum habet olfactū
quod maxime faciēdum consulo/dū calix preparatus et
infusus offertur per diaconū. Prospiciat etiam in calicē
dum primo positurus est eum in medio altaris: an sit in-
fusus an vacuus: ne procedat calice vacuo: et dum cōse-
crare voluerit: aut sumere vacuū inueniat calicem. Si ta
men per quācunq̄ negligentiā vel ministri vel sacerdo-
tis vinū in calice nō fuerit: sed alius liquor. Si id depre-
henderit ante consecrationē calicis: effuso tali liquore:
de nouo imponat vinum et aquā: et procedat ad calicis
consecrationē/nihil repetens de prius lectis. Si vō post
sumptionē seu in sumendo perceperit vinū non fuisse: fa
ciat vt. s̄. dictum est lectione. x. Idem si calicem vacuum
inuenerit. Primū est de mente sancti Thome parte.iij.q.
lxxxiij. ¶ Circa secūdum: scz dum post sumptionē corpo
ris christi sub speciebus panis aut vini perceperit: alium
tradit modū: sed qui supradictus est sufficiat. Si vō de-
prehēderit aquam nō fuisse admixtā ante cōsecrationem
calicis: statim dum apprehēderit/apponat et ꝓcedat. Si
vō post cōsecrationē sanguinis deprehēderit: nullo mo-
do debet aquā vino iam cōsecrato miscere: q: sequeretur
corruptio sacramēti in aliqua parte: vt. s̄. habitū est lec.
xxxv. sed ꝓcedat sine admixtione aque. Nō em̄ admixtio
aque est de necessitate ꝯsecrationis: sed cōsecrātis: vt ibi
patet. Cōcordat Tho. vbi. s̄. in sol. quarte rōnis. Videā-
tur plura de qualitate vini cōsecrādi lec. xxxv. Laudabi
lis deniq̄ est cōsuetudo quarundā ecclesiarū: q ad misse
officiū ordināt vinū rubeū: vt sic de vini veritate/ et gu-
stus certificetur et visus. ¶ C Si defectus cōtingeret
circa ministrū scz sacerdotē qui necessarius est ꝯsecratio
ni: aut quia nō est sacerdos: puta quia vel nō baptizatus
aut nō rite ordinatus: vel quia deficit ante officij ꝑfectio
nē. Si primū: hoc quidē difficile cōstare poterit: nisi ꝑ re
uelationē aut certam relationē. Si tm̄ sibi cōstiterit legiti
me/dū in officio misse fuerit: cum totū officiū irritū sit et
inane: nullūq̄ ibi cōficiatur sacramētū: cessare debet in
quacūq̄ parte fuerit. Neq̄ si ante sumptionē cōstiterit:
sumere debet vt sacramētū: alioqn idolatriā cōmitteret.
A qua prius ꝙ cōstiterit: et ipm̄ et populū ab idolatria in-
uincibilis ignorātia excusat: vt habeꝫ de presby. nō bap.
aplicam. Et cōditio habitualis q inesse debet: de quo. s̄.
lec.l. ¶ Si autē sacerdos morte vel graui infirmitate de
fecerit ante cōsecrationē panis: nō oportet vt per alium
suppleaꝫ: nisi in ecclesijs cōuentualib⁹: vel quādo suffi-
ciūt facultates ecclesie ad plures sacerdotes nutriēdos:
vt in.c. illud diuini. vij.q.j. Si vō deficeret incepta conse
cratione: puta cōsecrato corpore ante cōsecrationem san
guinis: vel etiā cōsecrato vtroq̄: debet misse celebritas
per aliū expleri. hec Tho. Et h̄ verū si haberi pōt sacer-
dos ieiunus. Nam pransus explere non pōt: vt dicit glo.
vij.q.j. nihil. vbi casus ille ponitur in textu. Sed vbi inci
piet supplens: dicitur in sum. cōfes. ꝙ ibi sequēs incipiat
vbi prior dimisit: ꝙ si nescitur: debet a capite incipere. Et
sic etiā patet ꝙ licet nō sit necessariū deficiēte sacerdote
ante cōsecrationē/missam suppleri: potest tm̄ suppleri. et
ad hoc est.c. allega. vij.q.j. illud diuini. Scdm Alber. vō
lib.ij. de missa prope finē: Si sacerdos ante canonem in
missa deficiat: tunc pro certo alius sacerdos debet reinci
pere: et totū rite peragere: quia ea que ante canonem in
missa fiūt: nō sunt de sacramēti cōfectione: sed potius de
populi instructione. ¶ Si autē in canone deficiat factis
aliquib⁹ signis sup hostias oblatas/ante tm̄ trāssubstan
tiationē: videꝫ mihi ait Alb. ꝙ alius sacerdos nō ab ini-
tio debeat missam incipere: sed potius vbi ille dimisit: de
bet qđ omissum est: supplere. Et hoc ꝓpter duas causas.
Prima ex parte sacramēti: quia q̄uis ex illis signis sub-
stantia panis et vini nō trāssubstantieꝫ: tm̄ ipsa materia
ex verbis et signis recipit sanctitatē: ex qua efficiꝫ magis
idonea ꝙ in corpus christi trāssubstātieꝫ. Et hoc nō est
repetendū super illam hostiā: ne iniuria fiat virtuti ver-
borū: que tanq̄ nihil haberētur: quādo iterū verba eadē
super eandē hostiā iterarētur: tanq̄ priora verba a prio-
re sacerdote dicta/nullā virtutē habuissent. Scda causa
est ex parte populi: q: pplꝰ ex hoc minus vba et signa ca
nonis appreciaretur: si videret ea tam facile repeti: quasi
prius dicta viderētur annullata. Licz etiam signa illa nō
transsubstātiarent: tm̄ passio christi nunq̄ irrita debet re-
putari. ¶ Si autem sacerdos in ipsa prolatione verborū
que sunt forma sacramēti: deficiat/verbis iam in parte ꝓ
nunciatis: saluo inquit iudicio sententie maiorū: ꝙ illa
hostia pro reliquijs in altari cōseruaretur: et missa alia ce
lebraretur. Sed hic Inno. in.c. ꝑsbyter. de sacra. non ite.
dicit: ꝙ i hoc casu alius sacerdos debet incipere ibi: Qui
pridie. Dicit em̄: ꝙ si q̄s inter ꝯficiēdū eucharistie sacrm̄
dū est in vbis illis: h̄ est corp⁹ meū/deficiat: ali⁹ incipiat
a capite. s. ibi/Qui ꝑdie. Et idē dicim⁹ si dubitareꝫ/ vtrū
prim⁹ sacerdos cōpleuerit vba ꝯsecratiōis: vt etiā tūc in-
cipiaꝫ ibi/Qui pridie: q: non intelligiꝫ iteratū: qđ ambi
gitur esse factū: vt d̄r de presby. nō bap. veniēs. ¶ Sequi
tur in Alberto. Si autē deficit qn̄ iam corpus cōsecratuz
est: et nō calix: vel etiā si vsq̄ in finem misse de preparan
do calicem cū vino oblitus fuerit: vel aliqua de causa ne
glexit. Iam ab antiquo consiliū est doctorū: ꝙ hostia cor
poris/si sumpta nō est: in corporali mūdo reponaꝫ: et ca
lix rite prepareꝫ: et ab illo loco/Simili modo postq̄ &c.
canon super calicē peragatur: quia tūc nō iteratur: eo ꝙ
nihil anteriorū dictū est super calicez: et tunc in fine misse
corpus et sanguis accipiantur. ¶ Si autē sacerdos pro
nunciando verba forme calicis/deficiat ante ꝑfectionē:
tunc dicendū videtur sicut de hostia/ꝙ in vase mūdo cū

reliquiis seruetur: ꝛ cum alio vino calix vite preparetur.
Et ab illo loco: Simili modo postq̃. ab alio sacerdote sa
cramentũ sanguinis cũ missa perficiatur. hec Albertus.
¶ Uidetur tamen saluo meliori iudicio/ ꝙ cautius age-
retur/ in casu quo panis ꝛ vinũ cuꝫ reliquiis ponendum
esset: ſm dicta dñi Alberti. ſi tunc a sacerdote supplente/
post sumptionẽ corporis et sanguinis quos ipse cõsecra
uit: ante ablutionẽ sumeretur: sic non cum reliquiis pu-
tresceret. ¶ D Circa intentionẽ necessario requisitã
possunt similiter defectus aliqui cõtingere. Nam qualeꝫ
sacerdos habere debet intentioneꝫ: dictum est. ſ. lec. vi.
¶ Queritur ergo quid si particula aliqua inuenta fue-
rit in altari: quã sacerdos tẽpore cõsecrationis nõ aduer
tit: similiter de guttulis foris / calicis pedi vel lateribus
adherẽtibus. ¶ Respõdetur ſm Albertuꝫ/ ꝙ ea que in
altari remanserãt: aut foris calici adherẽt: que sacerdos
nõ intendit cõsecrare: cõsecrata nõ sunt. quia intentio sa
cerdotis lata supra materiã cõsecrandam/ necessaria est:
vt patuit lec. vi. Unde debet sacerdos intentioneꝫ suam
dirigere ad hostias: que sunt in prospectu super pallam
corporalis: ꝛ ad vinum quod est in calice: ꝛ nõ extra: nec
ad alia. Et sic certus erit ꝙ si casus premissus occurrit ꝙ
reliqua cõsecrata nõ sunt. Unde nonunq̃ hostie in pixi
de/ ꝛ vinũ in vasculis manent in altari per totam missaꝫ:
nõ tamen per hoc cõsecrantur: licꝫ cautius sit ea ab alta
ris mensa remouere. ¶ E Sed quid si quis appone
ret plures particulas pro populo cõicando cõsecrãdas.
Et in ipsa cõsecratione platis verbis formalibꝰ/ tũc nõ
recordet particularũ appositarũ: ꝛ intentionem dirigit
actualiter tm̃ ad eã particulã/ quã manu tenet. nunquid
relique sunt cõsecrate. Respõdeo salua saniore sentẽtia/
sub distinctione: q: aut habet intentionẽ virtualẽ ad cõse
crandũ oẽs: hoc est: aut duꝫ posuit particulas intẽdebat
actualiter eas cõsecrare: ꝛ ex illa intẽtione ꝓcessit in offi
cio: ꝛ in cõsecrãdo particulã quam manu tenebat: nõ ha
buit intentionẽ actualem illã solam: quã manu tenebat:
cũ exclusione omniũ aliarũ cõsecrandi. Dico ꝙ oẽs sunt
cõsecrate: sufficit eñ virtualis intentio/ dũ nõ interuene
rit cõtraria actualis. Sicut eñ volẽs cõsecrare vnã solã
particulã: ꝛ in vbis cõsecrationis distrahitur vt tũc non
actualiter intẽdat: nihilominus ꝓpter virtualẽ intentio
nẽ vere cõsecrat. Si aũt in cõsecratione vnius particule/
oẽs alias actualiter per intẽtionẽ excluderet/ intendens
illã solã cõsecrare: haud dubiũ q̃n alie nõ sunt cõsecrate.
¶ F Sed diceres: quid si certũ numerũ cõsecrare in-
tendit: puta decẽ: ꝛ facta consecratione inuenit vndecim
particulas: que harũ nõ est cõsecrata. Põt dici: licꝫ in nu
mero errauerit/ putãs decẽ que sunt vndecim: nõ tamen
errat in intẽtione que est ad cõsecrãdũ oẽs illas numera
tas/ siue in loco cõsecrãdarum particularũ positas: ideo
oẽs esse cõsecratas. Nullus eñ ita intẽdit cõsecrare nu
meratas/ ꝙ si plures essent vel pauciores vellet eas nõ
cõsecrare. Qꝺ si aliq̃s expsse ꝛ distincte intẽderet precise
decẽ cõsecrare cũ exclusione paucioꝝ vel pluriũ: puto ꝙ
tunc nullã cõsecraret. Ratio: q: ad cõsecrãdũ requiritur
intẽtio sup determinatã materiã: quã distincte cognoscit
ꝛ põt discernere ab aliis: sed cũ sint ibi vndecim partice
le simul posite: nec decẽ discernit ab vndecim: sed habet
cõfusam intentionẽ decẽ cõsecrãdi ex illis vndecim: ꝛ nõ
discernit quas decẽ: nõ habet intẽtionẽ sufficientẽ ad con
secrandũ requisitã. Sicut si ꝓpositis mille particulis/ ex
illis intẽderet cõsecrare decẽ tm̃ confuse: nec discerneret
quas decẽ: nullã cõsecraret. ¶ Idcirco cõsiderẽtur due
cautele. Prima si plures particule sunt cõsecrãde/ pona
tur maior particula cũ minoribꝰ: vt dum cõsecrare volue
rit simul offerãtur oculis hec ꝛ ille. sic nõ obliuiscet mi
noꝝ. qꝺ etiã ꝓpter signa cõuenit ita fieri: vt sic oẽs simul
signent. Scđa cautela: ꝙ p̃sbyter intentioneꝫ suã nunq̃
dirigat ad numerũ determinatũ/ particularũ intẽdendo
tot vel tot cõsecrare: sed ad multitudinẽ particularũ po-
sitarum cuiuslibet sint numeri: ꝛ forte bonuꝫ esset nume
rum ignorare: ꝛ sic liberabitur celebrans a dubiis ꝛ scru
pulis. ¶ G Nunc de defectibus cõtingentibus circa
cerimonialia: hoc est circa exteriora ab ecclesia ordinata
loca/ tẽpora/ vestes/ vasa/ orationes/ gestꝰ/ ministros ꝛc.
que nõ sunt de necessitate cõsecrationis: quia eis nõ ser-
uatis nihilominus vere consecrat sacerdos: si habuerit
materiã debitam/ ꝛ intentionẽ conficiendi: licꝫ grauiter
peccet pretermittẽs aliquod hoꝝ: ꝛ quãdoq̃ incidat ex-
cõicationẽ: quãdoq̃ irregularitatẽ ꝓpter constitutionem
ecclesie: de quibꝰ ordinate supra dictũ est lec. vii. ꝛ sequẽ-
tibus: ideo superfluũ foret hic repetere. Tñ in oĩbus ta-
libꝰ/ si aliquid neglectũ fuerit: ꝓcedendũ est: q: ꝑ hmõi
negligentiã sacrificii perfectio nõ impedit: penitentiã tñ
agere debet ex cuius negligẽtia defectus noscitur conti-
gisse. Nõ tñ omnis omissio dũmodo temeraria nõ fuerit:
ꝛ sine cõtemptu inducit culpã: Sicut etiã si ante fractio-
nẽ sacramẽti aut in fractione: sacramẽtũ aut pars eiꝰ olla
beret in calicẽ ꝓpter frigus manuũ sacerdotis/ vel aliã
causam: quo minus postea posset seruare ritum ecclesie:
nõ est ꝓpter hoc necessariũ aliquid iterare. Hec eñ respi
ciũt corpus christi mysticũ: ideo in sacrificio veri corpis
christi nihil variat. ¶ H Consequẽter de negligentiis
redundantibꝰ ad irreuerentiã sacramẽti: vt si aranea vel
musca ceciderit in calicẽ: aut venenũ dep̃hẽdat̃ immis-
sum: aut si sanguis effusus fuerit in terrã: vel sup altare
in toto vel in parte: aut hostia in terrã ceciderit: aut eam
perdiderit: aut mus comederit: aut in reseruatorio quo
custoditur ꝓpter infirmos cõputruit. ¶ De primo dicit
sanctꝰ Tho. vbi. ſ. in solutione tertii argumẽti. Si musca
vel aranea in calicẽ ante cõsecrationẽ ceciderit: aut etiaꝫ
venenũ dep̃hẽsum fuerit imissum/ debet effundi: ꝛ ab-
luto calice denuo aliud vinũ poni cõsecrãdũ. Si vo ali-
quod hoꝝ post cõsecrationẽ acciderit: debet animal cau-
te capi: ꝛ diligẽter lauari ꝛ cõburi: ꝛ ablutio cũ cineribꝰ
in sacrariũ mitti. Qꝺ si venenũ ibi dep̃hẽderit imissuꝫ/
nullo modo debet sumere: nec aliis dare: ne calix vite ver
tatur in mortẽ: sed debet diligenter in aliquo vasculo ad
hoc apto cũ reliquiis ꝯseruari. Et ne sacramẽtũ maneat
imperfectũ: debet aliud vinũ apponere ĩ calicẽ: ꝛ denuo
resumere a cõsecratione sanguinis ꝛ sacrificiũ perficere.
hec Tho. Nihil eñ abominabile sumi debet occasiõe hu
ius sacri: vt notat glo. Ber. in. c. si ꝑ negligentiã. de cõse.
dis. ii. ¶ I Si vo sanguis fusus fuerit: aut de calice stil
lauerit: sic disposuit decretũ Pii pape i cano. statim alle
gato vbi dr: Si ꝑ negligẽtiã aliquid de sanguine stillaue-
rit in tabula q̃ terre adheret. Glo. de sanguine. i. de sacra
mẽto. Sanguis eñ est in corpe christi/ ꝛ in venis eius: a
quo separari nõ põt: nec fluẽdo stillare: vt. ſ. dictum est
lec. liii. Sed si stille sacramẽti fluxerit: in q̃libet stilla seu
gutta est totus christꝰ: ꝛ totus sanguis in corpore cũ ani
ma vnita deitati. Sequit̃. Lingua lambet̃: ꝛ radet̃ tabu
la. Si vo nõ fuerit tabula vt nõ cõculcet̃: locus tñ radat̃
ꝛ igne cõsumat̃: ꝛ cinis intra altare cõdatur: ꝛ sacerdos
quadraginta diebus peniteat. Glo. Hec penitẽtia erit vt
tot diebus ieiunet ꝛ tot diebꝰ abstineat/ a sacroꝝ cõione.
Sequitur: Si super altare stillauerit calix: sorbeat minis-
ter stillam: et tribus diebus peniteat. Si super linteum
altaris: ꝛ ad aliud linteum peruenerit: quatuor diebus
peniteat. Si vsq̃ ad tertiũ: nouẽ diebꝰ peniteat: si vsq̃ ad
quartũ: viginti diebus peniteat. Et linteamina que teti-
git stilla: tribus vicibus minister abluat calice supposi-
to/ ꝛ aqua ablutionis sumatur: ꝛ iuxta altare recõdatur
Hec pius papa. ¶ Addit Thomas: Quidã autẽ vlteriꝰ
partem illam linteaminũ incidunt: et cõburunt: ꝛ cine-
res in altari vel in sacrario reponũt. Si aũt hostia in ter
ram ceciderit: puto ꝛ terrã radendam fore: ꝛ vt. ſ. rasura
incineret̃ ꝛ in sacrario ponat̃. Secus si sup pallã altaris
aut pannũ mũdũ ceciderit: si tñ inuẽta fuerit. Si vo inuẽ
ta nõ fuerit: aut mus comederit dicit ca. Qui non bene

de cõsecra. dist. ij. Qui nõ bene custodierit sacrificium: et mus vel aliud aliqḋ animal comederit: quadraginta diebus peniteat. Qui autẽ ꝑdiderit illud in eccl'ia: aut pars eius ceciderit ꝛ nõ inuẽta fuerit: triginta dies peniteat. Addit Tho. Eadẽ penitẽtia videt̃ dignus sacerdos ꝑ cuius negligentiã hostie cõsecrate putrescũt. ℭ L De vomitu vo eucharistie habetur eadẽ dist. Si qs. ij. ex penitẽtiali bede. Si qs per ebrietatẽ vel voracitatẽ eucharistiã euomuerit. xl. diebus peniteat si laicus est. Clerici vo vel monachi/presbyteri vel diaconi. lxx. diebus peniteant. epi. xc. Si vo causa infirmitatis euomuerint: septẽ diebus peniteant. Et debet vomitus cremari: ꝛ cineres iuxta altare recondi: vt. s. dicit Pisanus in sum. Verũ de his penitẽtijs dicit sanct' Tho. pẽsatis tñ cõditionib' negocij ꝛ persone/potest minui: vel addi ad penitentiã predictam. Sed dũ infirmitas est in causa dicit glo. in. c. Si quis. alleg. ꝙ hoc ad cautelam positũ est: vel q2 non debuit sumere cũ esset infirmus: ꝛ ita fuit in culpa: vel quia nõ debuit statim sumere cibũ vulgarẽ: alr̃ infirmitas excusat. Et addit beatus Tho. Hoc tñ obseruandum est ꝙ vbicũq3 spẽs integre inueniunt̃: sunt reuerẽter obseruãde/vel etiã sumẽde: q2 manẽtib' specieb'/manet ibi corpus christi: vt. s. lec. lxxxiiij. ℭ L Demũ si negligẽtia acciderit ex parte ministri: de his partim. s. dictuʒ est: vt in his q̃ sunt de necessitate sacramẽti: vel respiciũt reuerentiã sacramẽti. Quib' duo casus addẽdi sunt. Unus si sacerdos celebrãs recordat̃ se aliqḋ comedisse ꝛ nõ esse ieiunũ: aut excõicatũ: vel irregularẽ: aut mortale cõmisisse: qḋ nondũ cõfessus est. Dicit beat' Tho. si hec post cõsecrationẽ recordat̃: debet ꝓcedere ac perficere sacrificiũ ꝛ sumere sacramẽtũ. Debet tñ penitere cũ ꝓposito cõfitẽdi ꝛ satisfaciẽdi: ꝛ sic nõ indigne: sʒ fructuose sumit sacramẽtũ. Eadẽ ratio est si meminerit se excõicationi cuiuscũq3 subiacere. Debet eñ assumere propositũ humiliter absolutionẽ petẽdi: ꝛ sic ꝑ inuisibilẽ põtificẽ christuʒ absolutionẽ cõsequit̃. Si vo ante cõsecrationẽ alicuius predictoꝝ sit memor: tuti' reputaret̃ maxime in casu mãducationis ꝛ excõicationis/ꝙ missam inceptã desereret: nisi graue scandalum timeretur. Hec Tho. ℭ Alter casus: Quid si sacerdos non recolit se oĩa dixisse q̃ in missa: vel ex ordine institutionis christi: vel eccl'ie dicenda sunt. Rñdet sanct' Tho. vbi. s. ꝙ nõ debet ex hoc sacerdos mẽte perturbari. Nõ eñ qui multa dicit: recolit oĩm que dixerat: nisi forte in dicẽdo apprehenderit sub rõne iam dicti idest apprehẽderit se dicere: sic eñ aliqḋ efficit̃ memorabile. Un̄ si quis attente cogitat illud qḋ dicit: nõ tñ cogitat se dicere illud: non multũ recolit postea se dixisse. Si tñ sacerdoti ꝓbabiliter cõstat se aliqua omisisse: si quidẽ nõ sunt de necessitate sacramẽti: nõ estimo inq̃t/ꝙ ꝓpter hoc debeat resumere immutãdo ordinẽ sacrificij: sed vlterius ꝓcedere. Si vo certificetur se omisisse aliquid eorũ que sunt de necessitate sacramẽti: scʒ formas cõsecrationis: idem faciendũ est: qḋ dictum est de defectu materie: vt scʒ resumatur a forma cõsecrationis: ꝛ cetera ꝑ ordinẽ reiterent̃: ne mutet̃ ordo sacrificij. hec S. Tho. Uel põt seruari ordo qui. s. lec. x. tactus est ẜm opinionẽ Scoti. Hoc autẽ fieri potest cũ minori scandalo. Et tantũ de illis defectib' ꝛ negligẽtijs: ex quib' prudens lector informari potest quid agendum in alijs hic nõ positis/nõ penitus dissimilibus. Et hec de dubijs textualibus supra motis.

ℭ Lectio. lxxxix. A

Post sacramẽti sumptionẽ ꝛ ablutionẽ predictas/sequit̃ cantus: qui cũ quodã iubilo/ꝛ leticia canitur: qui cõmunio d̃r. Olim (vt dñs Alb. dicit) antiphona dicebat̃. i. circularis sonus: q2 sicut introitus: ita ꝛ cõmunio supra ps̃. iterabat̃ in signũ leticie ꝛ gaudij sp̃ualis suscepti dei intra viscera: ꝛ ideo cũ leticia cantabant illum cantũ vnus ad aliũ/quasi nũcians q̃liter de' susceptus sit ab eo. iuxta illud ꝓphеticũ: In voce exultationis ꝛ cõfessionis/sonus epulãtis. qḋ etiã signatuʒ est Luce. xv. vbi cũ pater occideret vituluʒ saginatum: fecit choꝝ ꝛ symphoniã/in signũ leticie: q2 dulcedine diuine pinguedinis infusa sunt cõicantiũ intima. Hinc iteruʒ in ps̃. d2: Sicut adipe ꝛ pinguedine repleat̃ aĩa mea. in refectione scʒ sacramẽtali: ꝛ labijs exultationis laudabit os meũ: in cantu scʒ leticie post cõmunionẽ. Cui cõsonat et illud: In omni ore quasi mel indulcabit̃ memoria eius: ꝛ vt musica in cõuiuio vini. Ipse direct' est diuinit' in penitẽtia gẽtis: ꝛ tulit abominationes impietatis. Qḋ etsi ad litterã dictũ est de iosia rege iuda: verius tñ est de iesu christo rege regũ: qui ꝓ nobis agere penitẽtiã missus est a summo patre: qui ꝛ tulit abominatiões ĩpietatis totius humani generis: cui' memoria ĩ hoc sacrificio digne sumẽtib' melle dulcior est atq3 fauo. Modo aũt cantus iste non iterat̃: excepto officio ꝓ defunctis: in q̃ mos ille adhuc obseruat̃: ne ex ꝓlixitate populo tediũ generetur. Et ideo nũc cõmunio: ꝛ nõ antiphona noĩat̃. Dicit̃ enim antiphona/q̃si cõtra psalmũ sonans: vel q2 pars vna ab vno choro: pars altera ab alio choro canit̃. Ab anti qḋ est cõtra/ꝛ phonos sonus: q̃si vox reciproca ꝑ choros alternatim sonãs: ẜm papiã. Significat etiã cãtus ille ẜm Inno. ꝛ Alex. gaudiũ aploꝝ: qḋ habuerunt de christi resurrectiõe: iuxta illud Ioh. xx. Gauisi sunt discipuli viso dño. Qḋ aũt reciprocatio cãtabat̃/insinuat ꝙ resurrectionis gaudiũ discipuli sibi mutuo nũciabãt. Un̄ duo discipuli veniẽtes de emaus/cũ inuenissent vndecim cõgregatos/ꝛ eos q̃ cũ ipsis erãt dicẽtes: Surrexit dñs vere: ꝛ apparuit simoni petro: ꝛ ipsi narrauerũt q̃ gesta erãt in via: ꝛ quõ cognouerũt eũ in fractione panis. ℭ Sed Albert' hãc rationẽ mysticã reprobat dicẽs: Hoc ego nõ puto esse verũ: q2 nec nomẽ h̃ ostẽdit quo cãtus ille cõio vocat̃: q2 in gaudio ꝛ sensu infuse dulcedinis in cõicãdo cantat̃. Et q2 nulla in plerisq3 missis in cãtu isto de resurrectione mentio habet̃. Verũ tñ ꝙ antiqui quidã monachi hoc tradiderũt. Huius aliã nõ puto esse causam: nisi q2 meli' aliqḋ tradere nescierũt. Hec Alb. ℭ B Sed admirari vix sufficio/cur tantarũ vir litterarũ hmõi mysticationes ꝑ totã canonis expositionẽ velut spernendo derideat: cũ tñ a viris peritissimis ꝛ oim sciarum genere doctissimis (Innocẽtiũ loquor prius lothariũ: ꝛ Alexã. de ales) expositiões hmõi fideliter tractentur: ex quoꝝ fontib'/ꝛ ipse Alber. ꝛ posteri pene quicq̃d scripserũt hauserãt. Qḋ si illi a monachis antiq̃s receperũt: tanto magis amplectẽdũ puto. Hi eñ antiq̃ monachi anachorite ꝛ cenobite egyptij: etsi vita vt colũbe simplices fuerũt: tñ sp̃ussancti illuminatiõe prudẽtissimi extiterũt: contra q̃s nec vniuerse antiqui serpẽtis doli ꝛ vsurie cõualescere potuerũt. Quoꝝ vitã ꝛ doctrinã mirat̃ magnus ille Hiero. mirat̃ atq3 Cassianus scholasticus: q̃ ipsoꝝ dogmata ꝛ collationes stilo egregio/ꝛ sensu ꝓfundissimo descripsit: ad quoꝝ capiẽdũ intelligẽtiã vix humanũ sufficit ingeniũ. ℭ Nec arguit ꝙ in ipso cõionis cantu/non semꝑ sit mẽtio de resurrectione dñica: q2 sicut christ' dñs vbis docuit ꝛ factis: ꝛ nõnunq3 aliud vbis: aliud factis: ita in misse officio aliud vbis/ꝛ aliud gestib' corpis ꝛ factis designat̃. Un̄ vt visum est: q2 officiũ misse in memoriã christi celebrat̃: presertim passionis/resurrectionis et ascẽsionis. Nã ꝛ in canone orat sacerdos: Hãc igit̃ oblationẽ/quã tibi offerim' in memoriã passiõis/resurrectionis ꝛ ascẽsionis dñi nostri iesu christi ꝛc. Ipsa dñi passio resurrectio/ascẽsio ꝛ cetera ad humani generis salutem acta: nõ modo vbis: sed gestu ꝛ signis representant̃. Qḋ irridere/est catholicã simplicitatẽ: immo ꝓfundissimam mysterioꝝ abditã intelligentiã despicere. Uariantur autẽ hic cõmunionis cantus ẜm diuersitatẽ tempoꝝ ꝛ festoꝝ/correspõdenter ad totius misse officiũ ordinatum.

Ps̃. xli. — Ps̃. lxij. — Eccl'i. xlix. — Lu. vlti.

Dominus vobiscũ. Et cũ

spiritu tuo. Oremus. ¶ C. Post hāc sequitur secūda pars huius tertie ⁊ vltime partis misse: In qua fit humi lis supplicatio in ꝓlatione orationū siue collectarū: que postcōiones dicunt: ⁊ patet ratio nominis vel cōplende eo ꝙ per eas cōpletur ⁊ finit misse officiū. Cantata nāq; cōione/ex qua sacerdos spūale gaudiū populi spūaliter secū sacrosanctā eucharistiā cōicantis cocipit: ipse letus ⁊ hilaris ad populū se cōuertit: ipsum salutās ⁊ dicens: Dñs vobiscū. ⁊ supplēdū est: fm Alber. ⁊ maneat in eter nū visceribꝰ scꝫ vestris infusus: sicut dr Joh. xvij. Tu in me pater: ⁊ ego in eis: vt sint in vnum cōsummati. Sic et christꝰ fidelibꝰ spiritūsanctū a patre dādū ꝓmisit in eter nū: vñ ait: Et aliū paraclitū dabit vobis: vt maneat vo biscū in eternū. Et respōdet populus: vel vicē populi te nēs: Et cū spiritu tuo. optans vt ⁊ in spiritu sacerdotis maneat christꝰ: quē pro oībus accepit: sciens ꝙ parū va let sacramētū corꝑaliter accipere: nisi remaneat in pene tralibꝰ cordis ⁊ intima spūs deuotiōe. Spūalis em cibꝰ in spiritu: ⁊ nō in corpore est cōseruādus. Spūs nāq; est deus: ⁊ eos qui adorāt eum: in spiritu ⁊ veritate oportet adorare. Joh. iiij. ¶ Deinde sacerdos redit ad dextrum cornu altaris: ⁊ eleuatis manibꝰ/ad orationē ppl'm ꝓuo cans: ⁊ dicēs: Oremus: vltimā misse orationē exequitur multiplicās eā fm numerū collectarū in ꝑncipio misse: ⁊ secretarū ante canonis prefationē premissarū: fm Inno. Fiūt aūt he oratiōes post cōionē in fine misse/ad si gnificandū fm eundē/ꝙ ita nobis necessaria est subse quēs oratio sicut ꝑcedēs: q: sine intermissione orandum est. Oportet semꝑ orare ⁊ nō deficere. Luce. xviij. Petit aūt in his orationibꝰ eleuatis manibꝰ cōionis ꝑfectionē: vt eā ab alto dñs misericorditer largiat. Que duplex est Vna grē in via: alia glīe in patria. Operat em refectiōis gratiā in via in ꝑsenti/ad cōsequēdā gloriā in beatitudi ne celesti: vt sicut nūc sub specie panis ⁊ vini abscondite accipit: ita in patria in beatitudine ⁊ clara diuinitatis vi sione perficiat: vt sic verū fiat qđ dicit ps. Gratiā ⁊ glo riā dabit dñs. Hoc aūt facile attēdit in oībus postcōioni bus: que per totū annū legunt: si diligēter inspiciuntur. Nō etiā frequēter exprimit in ipsa verboꝝ significatiōe: sicut hic. Perficiāt in nobis dñe tua sacramēta qđ ꝯtinēt vt qđ nūc in spe gerimꝰ: rerū vitate capiamꝰ. ¶ D Di cturus aūt hanc orationē/redit ad dextrū cornu altaris: ad significādū (fm Inno. ⁊ magistrū in rōnali) ꝙ in fi ne mūdi christi ꝑdicatio reditura est ad iudeos: q̄ ꝑ dex trū cornu significant. Tūc em iuxta. c. x. Esa. ꝓpheciā ad dñm ꝯuertent: ⁊ reliquie israel salue fiēt: vt allegat aplꝰ ad Rom. ix. Finita aūt orōne/redit ad mediū altaris: vt ipsā cōcludat ꝑ illud additū: Per dñm nostrū iesū chri stū ⁊c. iā frequenter expositū. Quia sicut dextrū altaris representat ppl'm iudaicū: ⁊ sinistrū ppl'm gētilē: ita me diū altaris repñsentat christū: ⁊ christi fidē in qua vterq; populus cōnectit ⁊ vnit. ¶ Jte christꝰ ipse est q̄ vtrūq; populū inducit ⁊ illuminat ad petēdū: ideo recte in alta ris medio oratio ipsa ꝑ christū mediatorē cōcludit ⁊ fini tur. Post cuiꝰ finē/iterū sacerdos se cōuertit ad populū/ ipsum salutādo/dicēs: Dñs vobiscū/fm Alber. optās vt recedētes a tēplo nō recedāt a dño: sed vt satagāt quate nus dñs semꝑ cū eis in oībus agendis maneat: ⁊ nunq̄ ab eis recedat: qđ ⁊ facit si nos cū eo mētis deuotiōe ma neamus. Rñdet autē ꝓ populo chorus vel minister: Et cū spū tuo: optās vt ⁊ ipse sacerdos post missam nō car nalibꝰ: sed spūalibꝰ operibꝰ intēdat. Et vt dñs q̄ spūalia opera per apl'm suū suggerit dicētē: Spiritu ambulate: ⁊ desideria carnis nō ꝑficietis ⁊c. Et sic mutua salutatio ne cōionē indicātes/missa claudit ⁊ finit. ¶ E Scđm magistrū in rationali/he vltime salutatiōes representāt ꝙ christꝰ post resurrectionē bis discipulos suos legit sa lutasse/dicens eis: Pax vobis. Vñ prima salutatio ante postcōionē/significat illā benedictionē: quā christꝰ ascē surus in celū legit dedisse discipulis suis: nā vt Lucas vl

Jo. xiiij.

Psal. lxxxiij.

Gal. v.

ti. cōmemorat: Eduxit eos foras in bethaniā: ⁊ eleuatis manibus/bñdixit eis. Vltima salutatio vitā eternā signi ficat: quā christus ascēdens ingressus est: quia cū ab eis recessit: vt cōsequenter scribit lucas: ferebatur in celum. ¶ Et nota ꝙ septies sacerdos salutat populū: quatenꝰ exclusis septē vitijs capitalibꝰ/suscipiat gratiā septifor mē sanctispiritus: ⁊ quinq; vicibꝰ se vertit ad populū. an te primā collectam: ante euangeliū salutē lateraliter: ante offertoriū: ante postcōionem/⁊ post eandē: qđ fm Alex. representat quinq; apparitiōes: quibꝰ in die resurrectio nis se manifestauit mulieribus ⁊ discipulis. primo marie magdalene: scđo ceteris mulieribꝰ/dū de sepulcro redi rent in hierusalē: tertio petro: q̄rto duobꝰ discipulis eūti bus in emaus: q̄nto vndecim discipulis simul ꝯgregat.

Ite missa est.

¶ F Hec est tertia par ticula partis tertie/tertie partis principalis misse: q̄ est vltima: in qua concluditur missa. Cōcluditur aūt missa tripliciter: qñq; per Ite mis sa est: qñq; per Bñdicamus dño: qñq; per Requiescant in pace. Primo modo cōcludit in festis ⁊ solēnitatibꝰ: in quibꝰ in matutinis dr Te deū laudamus. ⁊ in missa Glo ria in excelsis. ⁊ cetera leticie cantica. In his cōcluditur per Ite missa est. quasi dicat diaconꝰ ad populū versus: vel sacerdos dū sine diacono celebrat. Ite/hoc est redi te ad ꝓpria: q: missa. i. oblata est hostia deo salutaris pro vestra ⁊ totius humani generis salute cōsequēda: Licet autē. s. lec. xv. distincta est quadruplex misse acceptio: tn̄ in ꝓposito due sufficiūt. Vna qua missa accipit pro ipsa hostia sacra: de quo venerabilis Hugo lib. ij. de sacramē tis parte. viij. c. xiiij. ait: Ipsa hostia sacra missa vocari po test: q: trāsmissa est/primū scꝫ a patre nobis: vt nobiscū esset: postea a nobis patri: vt apud patrē ꝓ nobis inter cederet. Primū a patre nobis per incarnationē: postea patri a nobis ꝑ passionē. Modo in sacro per passionis eiusdē cōmemorationē: primū a patre nobis ꝑ sanctifica tionē: qua nobiscū esse incipit: postea patri a nobis ꝑ ob lationē: qua ꝓ nobis intercedit. Alio modo accipit missa pro officio misse vel toto vel parte. ⁊ etiā sic dr missa q̄si trāsmissa: vel trāsmissio fm eundē Hugonē. Quia popu lus fidelis ꝑ ministeriū sacerdotis: q̄ fungit vice media toris inter deū ⁊ hoīes: ꝑces/supplicatiōes/vota ⁊ obla tiones trāsmittit altissimo. ¶ Scđm primā igit acceptio nē clamat diaconus Ite/missa est hostia christus media tor. Ite post ipsum/hoc est sequimini ipsū: fm illud apli ad Eph. v. Estote imitatores dei sicut filij charissimi: ⁊ am bulate in dilectiōe sicut ⁊ christꝰ dilexit nos: ⁊ tradidit se metipsū ꝓ nobis oblationē et hostiā deo in odorē sua uitatis. Nō em est in hoc mūdo standū: sed ad patriam ꝑ bona opera/festinandū. Currite ait idem aplꝰ: vt cōpre hendatis. j. Cor. ix. Ite ergo de virtute in virtutē: vt tan dem videat deus deoꝝ in sion: in specula altissima perē nis glorie. Missa em est hostia/per quā fracta sunt tar tara: celi ianua reserata: ⁊ via ad celū est patefacta. Mis sa ad dexterā patris/speciebꝰ sacramentalibꝰ iam cōsum ptis: vt ibi nos patri in se offerat: ibi nos incorporatos si bi societ: ⁊ locū nobis paret. Joh. xiiij. Vado parare vo bis locū. ¶ Scđm alterā misse acceptionē: Ite ad ꝓpria pro vestra ⁊ fratrū corporali necessitate ꝓcurāda. Redi te: q: misse officiū ⁊ preces ꝓ vobis fundēde sunt finite. Ite/q: missa est vestra oratio ac deuotio eternis illata se dibꝰ: angeloꝝ ministerio sanctoꝝ: qui ob christi reueren tiā misse sacrificio astiterūt: ob quā vestrā deuotionē/et orōnē celestis pater gressus vestros salubriter dirigit in viā moꝝ tutissimā ⁊ virtutū. ¶ G Duo aūt sunt q̄ fm beatū Aug. nos duobꝰ motibus ire cōpellunt. xix. de ciui tate dei. c. xix. videlꝫ charitas vitatis: ⁊ necessitas chari tatis. Charitas vitatis abiecta solicitudine rei familiaris facit nos recedere a ꝓprijs: ⁊ ad tēplū dei festinare: fm illud Esa. ij. Ibunt populi multi ⁊ dicent: Venite: ascen damus ad mōtē dñi: ⁊ ad domū dei iacob: ⁊ docebit nos

vias suas: et ambulabimus in semitis eius etc. Sequitur. Domus iacob/venite et ambulem⁹ in lumine dei nostri. Necessitas charitatis nos redire ad ꝓpria: et ad curā rei familiaris cōpellit. In hac em̄ necessitate ordo charitatis: quo nos primo: et post proximū ſm gradum sue con iunctionis/per effectū operis/et exhibitionē necessariorū/diligere oportet. Et ideo vt illa paremus: que tali exhibeant⁹ necessitati: solicitari oportet et laborare. Istud ire ad deum/et redire/figuratū est et signatum Gen. xxij. vbi seruis suis dixit abraam patriarcha: Expectate hic cū asino: ego et puer illuc vsq; properantes/postq̄ adorauerimus: reuertemur ad vos. Serui domus et cure familiaris huiusq; necessitatis ministri/sunt solicitudines cogitationes et labores: quales acquirant̄ misere huius vite amminicula. Asinus autē asininū sensum signat huius animalis corporis. Hec autē familia relinquēda est: qn̄ itur ad tēplum: ad missaꝫ: ad deū. Post adorationem autē et sacrificiū: quod cū puero .i. puro spū faciendū est: permittit̄ ad familiā reuersio: quia ad ꝓpria redire oportet ꝓpter vite huius multiplicem necessitatē. Hinc ergo diaconus dicit: Ite missa est. quasi di. nunc licentiam habetis abeundi missa finita: cui interesse tenebamini a principio vsq; ad finē/iuxta canonicas sanctiones: quib⁹ precipitur ne quis ante sacerdotalē benedictionē: que continuo sequit̄: egredi presumat: put .s. lec. xxix. habituꝫ est. ¶ H Dicit̄ autē Ite missa est/in dieb⁹ festis et officijs solēnib⁹: q: his dieb⁹ ppl̄s in magno numero cōfluit: q: interesse officio principali tenet̄: qui diu a ꝓprijs abesse nō possunt: vt .s. tactū est. Nec ꝓpter secularia negocia: quib⁹ alligati sunt: cōtēplationi insistere multo tempore valēt: ideo tūc redire eis ad ꝓpria cōcedit̄: immo redire iubent̄ ꝓpter charitatis necessitatē. Etiā his dieb⁹ licentia redeūdi ad ꝓpria cōceditur: vt dona dei ad corporis refectionē/cū gratiarū actione percipiāt: ac de eisdē indigentibus impertiant̄. vn̄ Neemie. viij. Ite comedite pinguia: et bibite mulsum .i. vinū melle dulcoratū. vn̄ et grece hydromel vocat̄ ſm glo. Et mittite ptes his q̄ nō preparauerūt sibi: q: sanct⁹ dies dn̄i est. vbi glo. Cū in festis dieb⁹ post orationē/lectionē et psalmoꝝ studia completa carnē reficimus: pauperū et peregrinoꝝ meminisse debemus. Preterea dicit Alex. habita refectione spūali: q̄ insinuatur cū dr̄/missa est: vt diuina bonitas euidentius appareat: indicit̄ populo: vt ad ꝓpria redeat ad refectionē corporalē: vt sic ſm hoiem vtrūq; reficiat̄: et deo ampliores gratiarū referat actiōes. Hoc aūt magis cōuenit diebus festis: in quib⁹ diligēti⁹ diuinis est laudib⁹ insistēdū. In alijs quib⁹ dicti cantus leticie non dicunt̄: vt in dieb⁹ ieiunioꝝ et ferialib⁹ nō festiuis claudit̄ missa p Benedicam⁹ dn̄o: p q̄ verba inuitat̄ popul⁹ ad gratias agenduꝫ pro perfecto misse mysterio. Ac si dicat̄ illud Deut. xxxij. Date magnificētiā: id est magnificas gratias/deo: q: dei pfecta sunt opera: qr cōsecratione et communione corporis et sanguinis dn̄i/officiū totū misse ē cōpletū. ¶ I Et q: in his dieb⁹ popul⁹ vt frequēter misse non interest: sicut nec tenet̄: sed religiosi cōueniūt: quib⁹ nō statim cōgruit ad secularia negocia se cōuertere: sed i dei laudib⁹ semp pmanere: ſm Inno. idcirco neq; eis licētia redeūdi per Ite missa est. intimat̄. Sed p benedicam⁹ dn̄o: quod est cōis horaꝝ cōclusio: etiā missa terminat̄. Cū aūt ite missa est/dicit celebrās aut diacon⁹/vertit se ad populū cui loquit̄. Dū vo benedicam⁹ dn̄o dicit: non se ad populū: sed ad orientē vertit: q: tūc nō loquit̄ distincte ad populum: sed secū populo hortat̄ ad gratias referendū vero orientī/a quo oēs illuminant̄. Rn̄det autē chorus ꝓ populo ad vtrāq; ꝯclusionē/Deo grās/scꝫ referamus oēs de misse pfectione: et sacrosancti corpis et sanguinis dn̄i/ ei cōione. Ne dicat̄ nobis vel alicui nostrū: Nō est inuēt⁹ qui rediret et daret gloriam deo. Vel facit illud adinstar aploꝝ: q̄ post ascēsionē dn̄i/ad ꝓpria reuertētes/deo gratiarū actiōes psoluerūt. vn̄ dr̄: Hi oēs erāt perseuerātes

Lu. xvij

Actuū .j.

vnanimiter in oratione. De gratiarū actione dictum est lec. xvij. et. xviij. ¶ In missis p defunctis pro cōclusione dr̄: Requiescāt i pace: vt finis hui⁹ misse rn̄deat pncipio: in quo eis eterna reqēs postulat̄. Et q: totū illud officiū singulariter ordinat̄ ꝓ requie defunctis īpetranda: ideo eis pax et requies petit̄ in misse pncipio/in medio/et in fine. Et hic rn̄det ꝓ pplo chorus vel minister Amē .i. fiat: per h̄ ꝓfitēs se fide rectā tenere de hui⁹ misse et oronū in ipsa fusarū efficacia. Et i h̄ terminat̄ missa. ¶ L Missa vo finita/ppl̄s bn̄dicit̄: sicut in fine officioꝝ fieri debere ex cōcilio agathēsi pcipit̄: vt de cōse. dis. v. cōuenit. Itē ex cōcilio aurelianēsi: vt habet̄ de cōse. dist. j. cū ad celebrādas. dr̄: Cū ad celebrādas missas in dei noīe cōuenit̄: ppl̄s nō ante discedat: q̄ misse solēnitas cōpleat̄. Et vbi eps̄ nō fuerit: benedictionē a sacerdote accipiat. Verum vbi adest eps̄: sacerdos nō sine mādato aut permissione epi̅ benedicit: vt in .c. deniq;. xxj. dist. vbi dr̄: Nullus sacerdos maiore suo nō innuēte/cuiuslibet rei benedictionē dare nitatur: vel saltē maiore suo: idest epo̅ nō permittēte. Nā eoipso q̄ permittit eis missam celebrare: per cōsequēs oia permittit sine quib⁹ missa esse nō potest: scꝫ esse perfecta. Bn̄dictio aūt ad misse perfectionē ptinet: vt in .c. missas. de cōse. dis. j. Dicit glo. in .c. ecce ego. xcv. dis. Solennē tn̄ benedictionē etiā absente epo̅ dare nō pōt: illa em̄ soli epo̅ reseruat̄. xxvi. q. vj. ministrare. Sed q̄ est solēnis bn̄dictio. Glo. ibidē dicit bn̄dictionē solēnē q̄ fit p talia verba: Sit nomen dn̄i bn̄dictū. Sed glo. in .c. cū ad celebrandū. de cōse. dist. j. dicit: Dicit̄ solēnis bn̄dictio: q̄ ante misse cōsummationē a solis pōtificib⁹ celebrat̄. inhibet̄ scꝫ sacerdotib⁹. Hāc esse puto/quā eps̄ premissa exhortatiōe diaconi. Humiliate vos ad benedictionē: post sacramēti fractionē ex pontificali legit cui subiungit. Et pax eius sit semper vobiscū. Sequitur agnus dei. Tn̄ nō videtur q̄ illa verba: Sit nomen dn̄i benedictū/reddāt benedictionē solennē: cū cōmunis vsus habet: q̄ etiā sacerdotes hec bn̄dicendo pferāt. ¶ L Sacerdos igitur missa cōsummata/bn̄dicit populū: vt q̄ missarū solēnijs interfuit: licētiatusq; est redire ad ꝓpria/sine spūali munere nō abscedat: ac recedēs ab infestationib⁹ malis preseruet̄: dicēs ſm morē quarundaꝫ ecclesiarū: Celesti bn̄dictione benedicat et custodiat vos diuina maiestas et vna deitas: pater et filius et spūssanctus. Habet autē hec benedictio originē ex veteri testamēto. Legitur em̄ q̄ iacob moritur⁹ primū filios suos bn̄dixit: singulos scꝫ bn̄dictionib⁹ ꝓprijs. Silr̄ de moyse et aaron legit̄: q̄ expletis hostijs et holocaustis/intrauerūt tabernaculū testimonij: deinceps et bn̄dixerunt populū. Sic et salomon expletis sacrificijs bn̄dixit populo. Maius aūt exēpluꝫ habemus in christo saluatore nostro: qui simul rex fuit et sacerdos: hic ascēsurus in celū primū discipulis bn̄dixit. Luce vlti. Eleuatis manib⁹ benedixit eis: Et factum est dū benediceret illis: recessit ab eis et ferebat̄ in celū. Vn̄ et mos inoleuit apud viros religiosos: q̄ cū abinuicē separantur: benedictionē sibi mutuo impertiantur: vel saltem minor a maiore: frater a patre benedictionem postulat. Sic et sacerdos tanq̄ maior/pplo redeūti ad ꝓpria bn̄dicit. Naꝫ et apostolus ait: Sine vlla autē cōtradictione/quod minus est/a maiore benedicitur. ¶ M Hec etiā benedictio ſm Inno. missionē spūssancti significat: quē misit dn̄s apl̄is in die pētecostes. Fit em̄ hec benedictio per verbū oris/et signū crucis: q: illa missio p sonuꝫ aeris/et linguā ignis innotuit. ſm q̄ legit̄ Actuū .ij. Factus est repēte de celo sonus etc. Et apparuerūt apl̄is dispertite lingue tanq̄ ignis. Et licꝫ spūssanctus specialiter sit missus: q: tn̄ indiuisa sunt opa trinitatis: missionē illā tota trinitas fuit operata: ideoq; benedictionē illā sacerdos facit in noīe trinitatis patris et filij et spūssancti. hec Inno. ¶ Formā aūt bn̄dictionis vt Alexā. ait/legio expressit autoritas/dicente per moysen dn̄o: Inuocabitis nomen meū super filios israel; et ego dn̄s benedicā eis.

Nota

Benedictio solennis

gen. xlix

Leui. ix.

iij. Reg. viij.

ad Heb. vij.

Numeri. vi. vbi innuit ꝙ homo nō benedicit/nisi ministe rialiter: dn̄s autē autoritatiue. Ideoq̄ sacerdos in ppo sito optatiue loquit̄: optans vt dn̄s bn̄dicat ꝛ custodiat eū inuocatione omniū triū personarū: sicut ꝛ pp̄heta in ps̄. optans benedictionē a dn̄o/personarū trinitatem significat: ter deum nominādo/dicens: Benedicat nos deus/deus noster: benedicat nos deus. ¶ Fit ꝙ cum si gno crucis: quia totum bonū spūale qd̄ rationali crea ture cōceditur: ex merito christi crucifixi donatur. vnde de cōsecra. dis. v. Nūquid. dicitur: Nūquid nō omnia cha rismata (alibi chrismata) sacerdotalis mysterij crucis fi gura perficiunt̄. Nunquid baptismatis vnda: nisi cruce sanctificat̄/peccata relaxat. Et vt cetera p̄tereamus: si ne crucis signaculo/q̄s sacerdotij gradū ascēdit. Et Ra banus de institutione clericoꝝ. ꝛ allegat̄ de cōse. dis. iiij. c. postea. Signat̄ baptizādus signaculo sancte crucis tā in corde/q̄ in fronte: vt ab eo tēpore apostata diabolus in vase suo pristino/sue interēptionis cognoscens signa culū: iam deinceps illic sciat se esse alienū. Magna igit̄ virtus crucis est: qua tantus terret̄ inimicus. Hinc canit ecclesia: Ecce signum crucis: fugite partes aduerse: vicit leo de tribu iuda: radix iesse. ¶ N Vtitur autē sacer dos his v̄bis benedicēdo: Bn̄dicat ꝛ custodiat ꝛc. Be nedicat purgādo a peccatis ꝛ vitijs. Hoc eni donum est bn̄dictionis dei s̄m illud: Quis scit si conuertat̄ ꝛ igno scat: videlꝫ deꝰ: ꝛ relinquat post se bn̄dictionē. Rursus bn̄dicat vos replēdo vos virtutibꝰ ꝛ spūalibꝰ donis. qd̄ etiā ad dn̄i benedictionē pertinet. s̄m illud ps̄. Benedi ctionē dabit legislator: ibūt de virtute in virtutē. Addit: Custodiat corda: scꝫ/ꝛ intelligētias vestras: vt in christi amore p̄maneatis. Talē custodiā petiuit apl̄s Philippē sibus ad eosdē/dicēs: Et pax dei q̄ exuperat oēm sensuꝫ: custodiat corda vestra/ꝛ intelligētias in christo iesu. Cu stodiat ꝛ p ministeriū angeloꝝ. iuxta psalmiste verbum: Angelis suis mādauit de te: vt custodiāt te in oībus vijs tuis. Subdit: Uos q̄ scꝫ diuino misse officio interfuistis ex charitate ad diuinū officiū inuitati: ꝛ nunc ad curā rei familiaris accedētes necessitate vite impulsi: Ne inimico rum iacula mūdi/carnis/ꝛ diaboli in peccata vos deijci ant ꝛ p̄sternāt. Custodiat vos diuina maiestas: quā tre mūt impia tartara: coliteq̄ abyssus vltima: que est pater ingenitꝰ: cuius est bn̄dicere ex sui omnipotētia: filiꝰ vni genitus/cuius est bn̄dicere ex sui ineffabili sapiētia: spi ritus sanctꝰ/cuius est bn̄dicere ex sua bonitate infinita et clemētia. ¶ O Huic indiuidue trinitati humiliter se inclināns data bn̄dictione: hāc finalem offert orationē/a qua ipsam postulabat benedictionē/dicēs: Placeat tibi sancta trinitas h̄ obsequiū seruitutis mee: ꝛ presta: vt sa crificiū/qd̄ oculis tue maiestatis ego indignus obtuli: sit tibi acceptabile: mihiq̄ ꝛ oībus pro quibꝰ illud obtu li: sit te miserāte/p̄pitiabile: Per christū dn̄m nostrum. ¶ In qua oratiōe sacerdos velut in quodā cōpendio/ petitiones priores recolligit: humiliter petēs p se aliisq̄ oībus/pro quibꝰ sacrificiū illud obtulit exaudiri. Et tan gunt̄ quattuor hāc oblationē cōcernētia. s. dignitas eiꝰ cui sacrificiū illud dedicat̄: ꝛ h̄ in p̄ncipio orōnis. Ordo siue potestas sacerdotis/a quo illud sacrificiū cōsecrat̄: ibi: Hoc obsequiū seruitutis mee. Tertio humilitas offe rētis quo vt placitū sit deprecat̄: ibi: Ego indignus ob tuli. Quarto ordinata charitas eiꝰ: de qua vt sibi ꝛ oibꝰ p̄fit applicat̄. Quoad primū dr̄: Placeat tibi sancta tri nitas. O sancta scꝫ ex te per essentiā: nō per participatio nē ꝛ adiacentiā: quō rationales ꝛ intellectuales quedā creature in se fragiles: ꝛ ex se deficiētes: ex te: ꝛ p te sunt sanctificate. Trinitas personarū/scꝫ in vna indiuidua ꝛ singularissima essentia personarū diuinarū: que sunt pa ter ꝛ filiꝰ ꝛ spūs sanctꝰ. Trinitas vna/ꝛ vnitas trina. Una in simplicissima impartibili essentia. Trina in p̄prietatū relatiuarū: ꝛ ypostases cōstituētiū: reali/nō tamē essentia li differētia. Placeat: h̄ est gratū tibi sit ꝛ acceptū p mul tiplici obtinēdo bn̄ficio: qꝛ nisi tu id acceptaueris ex tua benignitate ꝛ eiꝰ dignitate ad hmōi effectꝰ fructusq̄ cau sandos: ex mea iusticia ꝛ bonitate acceptū esse nō pote rit. Placeat tibi h̄ obsequiū seruitutis mee: o pater oīpo tēs/qd̄ tibi iure equissimo nūc impēdo: qꝛ tu dn̄s es vni uersoꝝ: a quo p̄fluit: nedū oīs seruitꝰ: sed ꝛ oīs potētia ꝛ ad seruiendū valitudo. Placeat tibi o fili patris sapiē tia: h̄ seruitutis mee obsequiū: qd̄ iuxta tuā institutionē tibi vt persoluerē demādasti: dū dixisti ad discipulos: et in illis eoꝝ successoribꝰ. Hec quotiēscūq̄ feceritis/in mei memoriā facietis. Placeat tibi o sancte spūs h̄ obsequiū seruitutis mee: qd̄ nūc exhibeo: tua fauēte clemētissima bonitate: ꝛ ad te refero vt ad autorē principalem. Obse quiū inquā mee seruitutis/mei gradus sacerdotalis: ra tione cuiꝰ debitor effectꝰ sum: vt sacrificiū hoc ministeria liter cōficerē: ꝛ cōsecrarē sub te solo ꝛ vero p̄ncipali au tore. Et presta/tu beata p essentiā ꝛ sancta trinitas pie ꝛ misericorditer: Ut sacrificiū illud veri corporis ꝛ sacratissi mi sanguinis dn̄i nostri iesu christi: qd̄ tu pater ab eterno immolādū preordinasti: ꝛ tu fili in tēpore vt offerret̄ in stituisti: et tu sancte spūs plenitudine oīs sanctitatis ex pleuisti: Et qd̄ ego indignus ex meis meritis ꝛ iusticia/ dignificatꝰ vtinā ex tua clemētia: obtuli cū timore ꝛ reue rētia: cū deuotione vtinā ꝛ diligētia: Oculis tue maiesta tis. Oculis quibꝰ oīa nuda sunt ꝛ aperta. Oculis eiꝰ ma iestatis: que in altis habitat: ꝛ humilia nihilominus re spicit: ꝛ alta superbie nostre figmēta alonge cognoscit: maiestatis magne potestatis: cuius plena est oīs terra. Immo q̄ mēsa ē pugillo aquas: ꝛ celos palmo pōdera uit: que appēdit tribꝰ digitis molē terre: ꝛ librauit in pō dere montes: ꝛ colles in statera. Esa. xl. Sit tibi accepta bile. non tn̄ s̄m se equaliter tibi displicere nō potest: cū corpus sit ꝛ sanguis nostri saluatoris. Sed etiā vt a me tibi offertur ad donoꝝ tuoꝝ impetrationem. Mihiq̄ sa cerdoti offerēti: ꝛ oībus christifidelibꝰ viuis ꝛ defunctis pro quibꝰ illud obtuli: primo pro me: deinde pro alijs: vt charitatis ordo que a se incipit seruetur. Sit hoc oblatū sacrificiū. te tota superbenedicta trinitate miserāte: idest misericorditer cōcedente: p̄pitiabile/pro diluendis pec catis: pro redimēdis penis: ꝛ cōferēdis spūalibꝰ donis. Per christū dn̄m nostrū. Amē. fiat. ¶ P Hec orat sa cerdos finito sacrificio. Et ego gabriel byel ex spira/oim sacerdotū vltimus/finita hac laboriosa expositiōis col lectura: tibi o trinitas substantialis semper et bn̄dicta/hu mili corde p̄stratus solotenus corpore/gratias ago: cu ius ductu p maris p̄fundissimi p̄cellosas difficultates/ portum attigi laboris terminū atq̄ finē: Supplici corde orans: vt me quem in huius sacrificij ministroꝝ numero esse voluisti: velis esse ꝛ merito. Talē quoq̄ sanctissime huius oblationis ministrū me facito: qualem describūt sanctoꝝ tuoꝝ dogmata in hoc collectorio cōportata. Et ratibꝰ simul veniā prebēs: sincerissime veritatis tue in telligētia/mentē meā omniūq̄ legentiū illumines pari ter ꝛ accendas. Eos autem qui hec legere dignabūtur: exoratos esse volo: vt que ad catholicā doctrinā accōmo da in hoc notauerint opere: nō mihi sed deo: his quoq̄ quoꝝ scripta congessi: asscribant. Ex meis eni: que nulla sunt vel minima: nihil aut parū posui: sed que ab alijs di gesta repperi: vt potui scripsi. Magnā huius totius vo luminis partē ex lectura viri ingenij quondā acerrimi/ famosissimi magistri Eggelingi de brūsvvig/sacre theo logie licentiati/vita pariter ꝛ doctrina prefulgidi/ad cle rum moguntinū pronūciata/declarata et exposita pene exemplariter transcripsi. Sicubi v̄o erratum est: neq̄ il li: nec ceteris: sed mee imputetur ignorantie: qui nedum inuenire: sed nec inuenta ordinare cōportare me idoneū recognosco: quoꝝ plurium atq̄ orthodoxorum desidero cor rectorem. Si qui v̄o huic collectorio titulum preponere maluerint: obtestor: et in christi visceribus cohortor: vt hūc/nō aliū anteponāt. ¶ Expositio sacri canonis misse

Ps. lxvi. — Iobe. ii. — Psal. lxxxiii. — ad phil. iiii. — Heb. iiii. — Psal. cxxxvi.

ex lectura quōdam clarissimi viri magistri Eggelingi de brūswig/sacre theologie licētiati collecta/paucis omissis/nonnullis additis vel mutatis. ¶ Hunc vo dignissimū virum atq; doctissimum/nunc de medio sublatum: meq; peccatorem legentium orationibus recommēdo: qui etsi nō alij: mihi tamen vtcūq; in hoc labore meo ꝓficere volui: licz minus valui. Absit autem vt mihi honorem quātulūcunq; arrogem. Nec; immemor sum illius Hieronymiani super Malachiā: Si quis doctus & eruditus lege domini/potest alios erudire: nō debet sue assignare prudentie/ingenioq; quod possidet. Sed gratias agat primū domino qui cuncta largitur: deinde sacerdotibus et ministris: a quibus doctus est. Si enī nō egerit gratias: sed scientiam vendicauerit sibi: in penuria maledicetur. Qd si intelligēs largitorem deum: & agens his gratias per quos a deo erudit⁹ est: humiliauerit se: & in horreum dei intulerit cibos: hoc est scripturarum alimēta in ecclesijs populis ministrauerit: aperietur super eū cataracte celi: effundetur pluuia spiritualis: & mandabit nubibus suis vt pluant super eum: & abundantia rerum omnium perfruetur. hec Hiero. Quā collectori simul et lectori per sui gustus dulcissimam prelibationem in presenti: & fruitionem plenissimam in futuro/prestare dignetur omnipotens & misericordissimus pater/cū vnigenito filio suo/& spirituSancto/deus vnus eternus & viuus. Per omnia secula seculorum. Amen.

¶ Gabrielis byel in theologica facultate licētiati ꝙ optime meriti/sacre canonis misse tam litteralis/ꝙ mystica expositio/industria & impēsis probi viri Johānis cleyn alemāni/chalcographi atq; bibliopole in famatissimo Lugdunen. emporio impressa: optatū sortita est finem Anno domini Millesimo quingētesimo et quartodecimo mense octobris.

Inditionariū in hoc opere contentorū

Magistri Gasparis hasla: chij ad lectorem.

Cum iuxta Plinij vetustissimū (vt vulgo fertur) adagium/maxime quid grauitatis in se habere dicitur: si vetusta nouitati: nouū autoritati: abolitū nitori: obscura luci ꝛ cetera. quis studeat in patulum vsq̃ pferre: Illa compluscula q̃ noster vir omniū peritoꝝ Gabriel biel facile doctissimus cōsiderans: non solū vetera prodiens: noua illuminans: grauia leuitati ꝛ laniori intellectione cōmendans: verū etiam ꝛ obscurioribꝰ illis ex philosophica et theologica doctrina excerptis/indicem seu inuentariū (vt ita dicā) curiose apponens: quo minori labore/omni cura semota/quicquid in hoc suo opere cōtinetur: lector quis modica saltem diligentia adhibita inuenire potest.

¶ De littera A

Abolitio vide in lex.

¶ Absoluere: cōfessio/vide in potestas ecclesiastica/ꝛ in eucharistia.

¶ Accidens. Omne accidens absolutū p diuiná potentiá esse pōt: pduci ꝛ cōseruari sine subiecto: tam substantiali q̃ accidentali. lectione. xliiij. E

Utrum accidens possit stare sine subiecto: ꝛ si sic: quomodo saluatur diffinitio accidentis.

Item tunc posset esse substantia sine accidente.

Item respectus sine fundamento ꝛ termino.

Item homo sine qualitate ꝛ figura. lec. xliiij. G. H. J.

An accidēs possit esse subiectū alterꝰ accidentis. lec. xliiij. L

Actus virtuosus vel viciosus in quo subiectaꝛ. lec. xlviij. O

¶ Actio passio creare

Nulla trāsmutatio acquisitiua potest fieri a causa naturali sine subiecto p̄supposito. lec. xlv. D. Secus s̄m Occā: q: licet creatura nō possit creare: potest tamen annihilare. Sed cōmunior opinio habet q̃ omnis virtus creata presupponit subiectū in omni actione sua tam deperditiua q̃ acquisitiua.

Actio corporalis ꝛ actio spūalis quid est. lec. xlv. Zz.

An ad actionem ꝛ passionem requiraꝛ q̃ quodlibet eorū sit extensiue magnum ꝛ in loco circūscriptiue paulisper distans ab agente aut passo. lec. xlv. Q R

Omnis christi actio nostra est instructio: quomodo intelligitur lec. lxxij. Z. lec. lxx. Z. xlviij. F. lxxxiij. Z

Actio aliqua dicitur iusta vel iniusta dupliciter. lec. lxxij. J

Quicquid deus in creatura misericorditer agit: dignationis est ꝛ nō debiti: nec ideo agit aliquid: q: bonum: sed ideo bonū q: a deo volitum. lec. xxiij. E

¶ Actus meritorius.

In actu meritorio aliqua cōsiderātur que se tenent ex parte dei aliqua ex parte nostra. Et quomō omnis actio meritoria nostra dici potest ꝛ esse dei: ꝛ a nobis deo reddi. Ibidem que requiruntur ad actum meritorium. lec. xxix. Z

Nō minus est opus meritoriū/si est satisfactoriū. lec. xxviij. G

¶ Adorare/adoratio cultus dei.

Adorationis tres sunt species: scz latria/dulia/ꝛ hyperdulia. Et quid est singulū eorum. lec. xlix. F

Latria quid est: quotuplex est: latria interior quid est. Quid est colere deum. Quō deꝰ colitur fide/spe ꝛ charitate: siue latria interiori/multū pulchre habetur. F. G. Quid est deum adorare actu interiori.

Latria exterior quid est. Et q̃ signa latrie exterioris sunt equiuoca. Quō latria q̃nq̃ sumitur pro habitu ꝛ virtute. lec. xlix. D

Dulia quid est: Quot modis accipitur. Que sunt cause ob quas hoies quandoq̃ dulia adoranꝛ. lec. xlix. J. Zz. Z

Dulia cōmunissime sumpta extenditur ad latriam. Z

Tamen signa dulie siue adorationis exterioris sint equiuoca: aliqua tamen soli deo reseruanda sunt: ꝛ q̃ sunt illa: ꝛ ob quā causam. lec. xlix. Zz.

Nō sunt diuerse rōnes adorādi in deo: q̃uis nomen adorationis multiplicetur: ꝛ q̃nq̃ cōmunicaꝛ creature: q̃nq̃ vo nō: sz soli deo s̄m speciem appropriatur. lec. xlix. M

Licet vna sit adorationis ratio in deo: infinita scz bonitas ꝛ maiestas dei: multiplex tn̄ ratio debiti est in creatura. lec. xlix. N

Dulia vt soli creature debetur: diuiditur in hyperduliā ꝛ duliam minorem. Quid est hyperdulia. Cui debetur. ꝛ similiter dulia minor. lec. xlix. Q.

Adoratio analogice attribuitur deo et creature animate vel inanimate rationali ꝛ irrationali ex certa ratione. Et s̄m hoc nomen latria/dulia/hyperdulia solēt aliter ꝛ aliter notificari. Et quomodo. lec. xlix. P

Habitudo rei inanimate aut insensibilis ad naturá intellectualem adorabilem: multiplex est. lec. xlix. Q

An creature rationales ꝛ res insensibiles vtpute imagines sanctorum: crux xp̄i: ꝛ similia sint adorande ꝛ qualiter. lec. xlix. P. Q

Imagines quomodo ꝛ ad quē sensum dicuntur adorari ea specie adorationis qua adoraꝛ prototypus: scz analogice. Itē quō eodē actu adoraꝛ imago ꝛ id cuiꝰ est imago. lec. xlix. Q. R. S

De imaginū adoratiōe ratione representationis. lec. xlix. Q. R. vsq̃ in finem lec. per totum.

Contra illos qui plus sanctitatis credūt esse in imagine tali vel tali: in loco tali vel tali ꝛc̄. ꝛ ob hoc aliter ꝛ aliter h̄ vel ibi adorant. lec. xlix. V. X

Ibidem de miraculorum ratione et diuersitate: cur fiant coram tali vel tali imagine vetusta vel pulchra ꝛc̄.

De adoratione rerum ratione specialis vnionis ad naturam rationalem adorabilem. lec. l. per totum.

Sanctorum reliquie quō sunt adorande dulia adoratione exteriori ꝛ interiori. lec. l. A. Ibidē quid est sanctoꝝ reliquias dulia adorare exteriori vel interiori multū pulchre. Et quō est ibi idē actus exterior cū latria: sed nō interior. De armis triūphalibꝰ/vestibꝰ/sepulcris ꝛc̄. De preputio christi: de eius sanguine in terris forte derelicto. De lancea clauis ꝛc̄. B. De cruce xp̄i. C. De humanitate xp̄i recitanꝛ opiniones quō sit adorāda. D. E

Ueritas ostenditur premisso q̃ refert loqui de homine christo/ꝛ humana natura christi. Similiter de adoratiōe hominis xp̄i ꝛ humanitatis christi. F

Ponuntur quattuor propositiones respōsales ad dubiū: scz q̃ christus adorandus est latria proprie dicta: humanitas christi in se ɔsiderata dulia maiore: ɔsiderata vt diuinitati vnita: latria cōiter dicta. G. H. Ubi i fine ponitur p̄dictaꝝ opinionū ɔcordia.

¶ Agnus/Christus dicitur agnus multiplici ratiōe. lec. lxxxj. Zz

¶ Alleluia: Quare interpres in transferendo non mutauit nomen alleluia. lec. lxxix. G

¶ Altare debet esse lapideum/cōsecratum/integrū/ nō enormiter fractū ꝛc̄. lec. xiij. Zz. L. De hoc plura vide ibi. Itē quō altare violatur. Quando est denuo consecrandū. De altari ligneo in ecclesia lateranēsi. Unde dicitur altare. Quis exhibuit primū altaris ritū. Itē altare debet esse tectū duabꝰ palliis ꝛ corporali ɔsecratis: nō de serico: sz lino formatis: ꝛ q̄d hoc significat. M

Item debet esse lumine fulgidum et splendidum ibidem. Uide amplius in eucharistia.

¶ Amen accipitur multis modis. lec. lxxix. G

Qualis dictio. Quare iterpretes nō mutauerūt in aliá linguá.

¶ Anniuersarius. Suffragia pro defunctis.

Anniuersarius quomodo potest licite institui vt euitetur simonia: vide in simonia: vide etiam in applicatio.

Ecclesia quare orat pro defunctis. lec. lvj. A

Ibi quare dicuntur dormientes ipsi defuncti ꝛc̄. C

Quare ecclesia orat in genere pro defunctis: cum tamen multi non indigeant suffragijs. F

Utrum viuorum suffragia defunctis prosint. lec. lvj. G. Recitatur error quorundá ibidem. Improbaꝛ error multipliciter. H. Respōdeꝛ ad autoritates tenētium partem negatiuam. J. Zz

Ibi quomodo opera viuorum possunt dici esse ipsorum defunctorum. Soluuntur rationes hereticorum. L

Ostenditur etiam quomodo anime in purgatorio quantū ad aliquid sunt in termino: ꝛ quantum ad aliquid non.

Quibus defunctis prosunt viuorum ꝛ ecclesie suffragia. M

Suffragia ecclie nō psunt btis: sed cōstitutis i purgatorio. M

An prosint damnatis. N

Ibi an omnibus damnatis vel aliquibus tm̄.

Et ad quid ꝓsunt dãnatis recitant opiniões primo ppositini. P Cantoris parisiensis ⁊ stephani cantuarieñ. Q. Guilhelmi altisiodori. R. Sancti thome ⁊ alioꝝ cõmuniter. S

Ibidem an in aliquo sensu concedi possint suffragia viuorũ ꝓdesse damnatis: scilꝫ de venialibus hic nõ dimissis: aut de mortalium hic quoad culpam dimissorum pena. Item de machabeis: de traiano: de sancto machario seu capite per euꝫ inuẽto. An illi fuerint dãnati et suffragio viuorum liberati. V

Quomodo damnatorum pene augeri possunt non minui. X

Datur modus saluandi ꝙ suffragia viuorum prosint dãnatis: et improbatur. Y

Quibus suffragijs anime defunctorum iuuari possint. Ponũtur quattuor modi generales: et ostenditur ꝙ suffragia viuorum dupliciter possunt prodesse defunctis. lec. lvij. A

Que opera magis proficiunt defunctis.

Suffragia habent effectum vel ex genere operis: vel ex dispositione operantis. B. Ibi suffragiorum quedaꝫ valent ex opere operante tm̃: ex opere operato tm̃: ex vtroqꝫ simul. Ibi de horis canonicis. Oratione dominica. Elemosynarum largitione. An aliquid valeant ex opere operato. B

Ad dubium respondet multis propositionibus. C. D. E. F. G

Ad defunctorum liberationem excellit eucharistie oblatio: inter omnia alia genera suffragiorum. lectione. lvij. C. D. quod late ostenditur: quia in ea omnes rationes suffragandi cõcurrunt: scilicet charitatis cõmunio: intentionis directio: meritũ et pia supplicatio. C. D. Exemplis etiam ostenditur. E

Utrũ ad liberationem aie p suffragia ecclesie: ⁊ preсertim per oblationem eucharistie: idem et tantũdem valeat missa a quocũqꝫ sacerdote bono vel malo celebrata. lectione. lvij. E. Ibidem: si idem sit legere de domina pro defunctis: vel de sancto: aut requiem ad liberationem anime a pena. F

Ad oblationem eucharistie pro defunctis reducũtur cerei, thura, oleum, et cetera ad diuinum cultum pertinentia. Et quid innuunt talia facta dum fiunt a viuis pro mortuis. lec. lvij. F

Orationes, ieiunia et elemosyne quomodo ꝓsunt defunctis. lectione. lvij. G

Utrum indulgentie per modum suffragij valeant defunctis. lectione. lvij. H. I. Kt. Et quomodo dicuntur valere per modũ suffragij. Ad quem sensum. L. Ubi etiam respondetur ad dubium: ⁊ soluũtur rationes pro opposita opinione adducte. H. ⁊ nondum solute. M. N

Quomodo respondendũ est ad illã autoritatem: Quodcũqꝫ ligaueris super terrã ⁊c̃. Et quomodo potestas pape se extẽdit ad purgatoriũ. N. Quomodo defendit papa a negligentia: si eius potestas respicit purgatorium: ꝙ ipsum prorsus non euacuat: ⁊ animas per indulgentias modo suffragij nõ liberat. O

Cur indulgentie nũc temporum crebrescunt: et olim latuerunt: ibidem.

Cur fiunt suffragia et exequie in ecclesia magnis sumptibus et laboribus: cum omnia per indulgentias facile tolli possint.

Cur deniqꝫ pro pueris: et ad quid sacrificium offert altaris. P

Et an exequie sint omittende habitis indulgentijs. Q. An magis proficit animabus liberari per opera satisfactionis, ꝙ̃ per indulgentias. R

Ad quid suffragia valent defunctis: respondetur per aliquot propositiones, ꝙ non valent ad status mutationeꝫ: nec ad nouorum meritorum comparationem: sed ad beatitudinis accelerationem: ad pene remissionem: ad accidentalis gaudij augmentationem. lec. lvij. S

Suffragiũ vni aie impensum quomodo valet omnibꝰ. Et qñqꝫ plus alijs, ꝙ̃ illi pro quo specialiter fit. lec. lvij. T

Suffragiorum valor ex duobus attendi potest: scilicet ex radice charitatis: et intentionis applicatione. lectione. lvij. T. Itẽ lec. lviij. A

Quorũ suffragia prosunt defunctis: ibi de multiplici differentia suffragia facientiũ: cũ ausamẽto et doctrina volentiũ suffragia pro se fienda ordinare. lec. lvij. V. X.

Utrum ordinans aliquid in testamẽto: si id postea negligatur: nihilominus fructum consequatur. lect. lviij. Respondetur per aliquas propositiones notabiles: ex quibus clare sumi potest: quando omissio suffragiorum priuat fructu: et quando nõ. Ibi multe doctrine de testamentorum editione: ne priuet testator fructu suffragiorum et legatorum. Quomodo testator fideliter debet testari: Ausamẽta cõmũdẽ. A. B. C. D ⁊c.

Suffragia pro defunctis.

Utrum magis prosit statuere anniuersaria vel elemosynas perpetuas: ꝙ̃ si semel vna vice omnia pauperibus vel celebrantibus impendunt. lec. lviij. G. H

Utrum suffragia pro defunctis facta, tantum valeant facienti: quantum valerent si intentionem suam ad alium non dirigeret. lectione. lviij. I. Respondetur per quinqꝫ propositiones. Kt. L. de premio essentiali. De premio vero accidentali et pene remissione. M. N. O. Late ostenditur ad quid tale opus factum pro defuncto valeat actori, scilicet ad remissionem pene: ad augmẽtum gratie: ad perseuerantiam in bono: ad primam gratiam impetrandam.

Annihilatio, desitio. Annihilare quid est: ⁊ quot modis sumitur annihilare. lect. xli. A. B. C. Ibi quotupliciter res dicit transire in non esse. A. Annihilatio quid cognotat. E.

Desitio rei fit quãdoqꝫ a causa naturali: quandoqꝫ a causa supernaturali. lec. xli. B. De pane si annihiletur in conuersione vel non: vide eucharistia: et lec. xli. F

An creatura possit annihilare: ⁊ an requirit in o. ml actione sua subiectum presuppositum. lec. xli. H. I

Antistes vnde dicitur ⁊ de eius officio: et pro quo episcopo sacerdos in canone orare debet. Et ꝙ nomen exprimi debet in canone. lec. xxiij. S. T.

Appetere. Aliquid dicitur appetibile multiplici ratione. lectione. xlviij. D. F

Applicatio fructus misse ⁊ sacrificij.

Utrum applicatio fructus et virtutis sacrificij sub . celebrantis potestati. lec. xxvj. B. per totam lec.

Sacerdos offerens sacrificium in persona ecclesie, potest eius fructum aliquibus specialiter applicare. Et quomodo sacerdos super hoc habet ius assignandi cui voluerit. lec. xxvj. B. C. Non ex merito vel personali sanctitate sed ex officio. ibidẽ. D. Non est enim solum organum et ecclesie instrumentũ: sed minister ⁊ dispensator. D. E Hec omnia late determinantur.

Utrum sacerdos pro libito suo possit applicare et distribuere bonũ misse qđ debet virtute sacrificij. lec. xxvj. Ueritatis opinionibus respondetur sub distinctione. G

Missa dupliciter valet: ex opere operato: et ex opere operante. lec. xxvj. G

Offerens sacrificium misse duplex est: mediatus scilicet et immediatus. lec. xxvj. H

Missa põt alicui applicari tripliciter: specialissime, generalissime, ⁊ specialiter. lec. xxvj. Kt. L. P. Q. R. S. T. V. X.

An ecclesia possit arcere sacerdotem ne appli[illegible] sacrificiuꝫ pro excommunicatis. Et quomodo suffragia ecclesie valeant excõmunicatis. lec. xxvj. Kt. L

Applicatio misse cui in quo gradu fieri debet: cũ solutione multarum rationũ et cõparationum hincinde. lect. xxvj. P. Q. R. Doctrina generalis pro consciẽtie quietatione, quomodo fieri debet applicatio. S. Quo ordine fieri possit applicatio specialis. T. V. X. Ibi de intentione quã habere debet sacerdos in huiusmodi applicationis ordine. X

Applicationem specialem misse sacerdos omittere non debet. lec. xxvj. S

Utrũ applicationem virtutis sacrificij impediat malicia vel suspensio celebrãtis ministri. lec. xxvij. Est respõsio negatiua si alis rite ministrat: breuis ⁊ optima responsio. lec. lxxij. E

An sacerdos hereticus porrigens preces p congregatione suoꝝ cõplicũ, possit sic specialiter applicãdo eis ꝓficere. lect. xxvij. A. B. Ubi exponit dictũ Grego. Cũ is qui displicet ad intercedendum mittitur ⁊c.

Cur ecclia plerosqꝫ sacerdotes ꝓhibet celebrare: si eoꝝ malicia applicationẽ virtutis sacrificij, seu fructũ misse non impedit. Et q̃ ꝓhibent. Quomõ deniqꝫ mẽbrũ mortuũ influere põt viuis. lec. xxvij. D. E. Ibi q̃ est differẽtia inter participationem in fluxu vite membroꝝ corporis mystici ⁊ naturalis. E. F. Item

quomodo sacerdos suspēsus aut excōicatus pōt esse nuncius eccl'ie: cū eū eccl'ia nō mittat: sz ab officij executiōe p̄hibeat. G
Quomodo licet alicui ordinare vt missa specialiter pro se celebretur: cū quilibet tenetur diligere p̄ximū sicut seipsuz: late determinatur lec. xxvij. D. vsq; in finē: cum solutione multarum rationū: que videntur in oppositū sonare: ⁊ opinionū recitatione. Responsio in littera. S
Obligatus celebrare p duob⁹ obligationib⁹ distinctis: nō satisfacit celebrādo vnā p ambobus. lec. xxvij. O
Meritum misse est finitū. Et. Nō equiualens passioni christi in cruce exhibite. lec. xxvij. L
Obligatus ad celebrandū missam specialiter p vno: nō satisfacit si adiungit alios in eodē gradu. lec. xxvij. O. P
Anniuersaria quomodo possunt licite institui: ⁊ misse priores superuenientib⁹ sine iactura priorū applicari in collegijs ⁊c. vbi daẛ notabilis doctrina. lec. xxvij. Q. R.
Utile est alicui volenti saluari p se missas specialiter p̄curare. lec. xxvij. R. Idē habeẛ lec. xxv. F. G. Pro viuis et defunctis et seipso cū ceteris limitationib⁹ et cōditionibus.
Manet sacerdoti pro alijs celebrāti ius suū saluū ad beatitudinē: que correspondet actioni personali meritorie quoad premium essentiale: non obstāte applicatione facta p alienis delictis tollēdis pro alio. lec. xxviij. G
Sacerdos quantūcūq; applicet sacrificiū suum pro satisfactione peccatorum suorum vel alterius: nō minuit sibi per hoc p̄mium essentiale: tametsi opus illud sit satisfactorium p alio et alteri applicatum. lec. xxviij. G
Sacerdos recipiens temporalia cum obligatione ad rependendum spiritualia caute videat quid liceat: deceat: aut prosit: vel expediat: ne temporū successu ex oneris grauitate omissis suffragijs: bñfactores defraudenẛ iustis obsequijs. lect. xxviij. O
Utrum tantūdem valeat missa mali sacerdotis sicut boni. lect. lvij. E. breuiter ⁊ succincte respōdetur. An ad liberationē anime a pena tantūdem valeat missa boni sacerdotis sicut mali ⁊ econtra. lectione. lvij. E
An idem sit legere p defuncto requiem: vel missam de domina: aut sancto aliquo. lec. lvij. F
Archos quid significat. lec. xxxiiij. P
Ascensio dñi quare celebratur decem diebus. In quos celos: ⁊ q̄ gloriose ascendit. lec. liiij. D
Assimilatio hominis cum deo triplex. lec. lxiiij. O
Attentio vide in oratio: Orare.

Attributa diuina deus.

Deus attribuiẛ deo vero/homini/diabolo ⁊ imagini seu simulacro: sed differenter. lec. xxix. M
Attributa diuina: Eternitas/veritas/vita quomodo appropriantur personis ⁊ quibus. Et quomodo per ea innuitur totā trinitatem operari in hoc sacramēto: attamē per appropriationem operationes que fiūt circa hoc sacramentū de singulis p̄sonis dicūtur. Et quomodo. lec. xxix. N
Nihil qd̄ est in deo cōmunicaẛ creature: nisi solum s̄m nomē. Et hoc s̄m rationē generalē: nō specificam. lec. xlix. M
Attributa in deo nullatenus distinguunẛ a diuina essentia. Probatur autoritate ⁊ dicto beati Augustini. lec. xlix. M
Non plures misericordie: sz vna misericordia est in deo. lec. lix. B
Deo soli vere et proprie conuenit esse. lec. lxv. A. Uide latius in nomen dei.

De littera B

Beatitudo

Nemo potest consequi beatitudinez cum obligatione ad penā quātūcūq; sit a peccatis absolutus. lec. xxvij. R.
An pertineat ad beatitudinem essentialem vel accidentalē beatorū videre orationes viatorum in terris: ⁊ alia que apud homines hic eguntur. lec. xxxi. Q. R.
Quomodo beatitudo cum sit vna omnium et impartibilis: perditẛ per partes. An illa partialitas sit referēda ad visionis actū: an ad obiectum visum. lec. lix. C. D
Beatitudinis commendatio ⁊ notificatio gaudiosa. lec. lxvij. F
Utrum anime ante extremū iudiciū vere sint beate. lec. lxvij. I
Arguitur ꝙ nō. Respōdetur affirmatiue. K. L. M. N. O. ⁊c.
Beatitudo tam vie q̄ patrie sumitur multipliciter. lec. lxvij. N
Beatorum gaudium est duplex: essentiale ⁊ accidentale. Et qd̄ illorū augeri potest. lec. lxxxv. M. Ibi de quo gaudent beati. Et an tristentur de malo. M. N.
Bellū ingressuri prius debent deo recōciliari penitētia et cōfessione ⁊c. lec. lxxv. D
Benedictio: vide in expositio misse in fine.
Bonum quanto communius tanto diuinius: quomodo intelligitur. lec. xxviij. L
Ordo bonorū fratris quis est s̄m maius ⁊ minus. lec. lxxiiij. P
Quando p̄pter maius bonū acquirendū negligendum est minus bonū: ita de malo. lec. lxxiiij. O. P. Q

De littera C

Calix simul ⁊ patena debet esse aureus/argenteus/vel stanne⁹: nō ligneus: sed neq; lapideus: licet dñi sepulcrum ⁊ lapidem suprapositum representent: nec oportet signans ⁊ signatū in materia conuenire. Ibi quomodo respōdetur ad autoritates patrum sonantes in oppositum. lec. xiij. N. Nomen calix tripliciter accipitur. lec. lij. B
Canon. De canone quis est: eius diuisiōe/expositione ⁊c. vide in misse seu canonis expositio.
Caput. Capitis conditiones quot et que sunt. lec. xxiij. L. vide in ecclesia
Character quid est: ꝙ est inauferibilis: nec repugnat pctō mortali: nec potest per peccatum quodcunq; corrumpi. lec. ij. A
Charitas fraterna. Charitas quod bonum ⁊ quale/cui/⁊ quali iuste prefertur. lec. lxxiiij. P. Q
Catholica veritas quid est. lec. xxij. C
Castitas. Castitatis magna cōmendatio/ vtilitas et necessitas: lec. xij. E
Causare. Causa. Aliquid dicitur fieri ab alio tripliciter: scz naturali potestate: meritoria actione: et assistente virtute. lect. iiij. F. G. H. Item lec. lxxxvi. N. vide amplius in facere.
Causa est ad cuius esse sequitur aliud: dupliciter intelligitur. lectione. xlvij. V
Causa sine qua non: ⁊ causa naturalis q̄d est. lectione. xlvij. V
Actus meritorij quō sunt causa future beatitudinis: ⁊ generaliter sacramenta effectus gratuiti. lec. xlvij. V. X
Celebrare celebratio: vide in eucharistia. Uide ⁊ in missa.
Celū quid est: ⁊ ꝙ multiplex est celū. lec. lxv. D
Celū dicūtur viri sc̄i et apostoli. Et quare hoc. Quomodo deniq; in huiōi celis sp̄ualibus inhabitat trinitas tota. lec. lxv. F. G. Et quid operanẛ tres persone in homine celesti: cuz eū per gratiā inhabitant: ibidem. G

Certitudo Dubium

Certitudo triplex: Et qualis sufficit ⁊ requiritur in actione morali non culpabili. lectione. viij. B. C. D. Et quēadmodū certitudo moralis compatitur quandam vacillationem et animi hesitationem. F
Certitudo se esse in gratia: aut liberatum a peccatis: vnde colligi potest. Et qualis certitudo. lec. viij. E. F
Dubiū p̄babile ⁊ nō p̄babile quō differūt. Et quo illorū stātē cōmittit se homo discrimini pcti mortalis. lec. viij. G
Bonarū mentiū est formidare culpā: vbi culpa non est: quomō intelligitur. lec. viij. H
In moralib⁹ ⁊ dubijs tutior via est eligenda. lec. ix. A
Cibus. De cibis delicatis an sint a deo petendi. Late de ciborū lauta p̄paratione an sit mala: vel nō. Si aliq̄ excusenẛ sic delicate viuētes vel non. lec. lxx. C. D. Quibus hoc plus liceat: ⁊ ob quā causam. E. F. G
Clauis scientie et clauis potestatis quid est: in quo fundantur. lect. i. D
Clementia virtus quid est: quorum est esse clemētes. lec. xx. G

Clericus

Clericus potest vltra ea que ad proprium statum pertinēt: pro pia releuatione egentium et pauperum bona temporalia colligere et retinere. lec. xxviij. I
Clericus beneficiatus infirmitate grauatus an excusetur nihil prorsus faciendo pro beneficio: sed dūtaxat viuens de prouētibus beneficialibus. Et quando tenetur prouidere per aliū.

lectione.xxviij.M
Clericus sufficienter dotatus nō potest nouas obligationes/ꝛ noua suffragia ꝑsoluenda assumere prioribꝰ incōpassibiles: cō mitteret ēm fraudem.lec.xxviij.N
Clerici volentes ecclesias suas per assumptionem temporaliū et nouorum onerum grauare/notent regulam Cancell.parisi. lectione.xxviij.O
Clerici in beneficijs plurales/quando possunt excusari: et qñ nō. Itē ex qua radice nō possunt excusari. Quā multa mala cō mittūt plurales clerici. Inuectiua cōtra eosdē/q̄ se tuent be neficio dispēsationis.ꝛ similia multa q̄ respiciūt pluralitatem beneficioꝝ.lec.xxviij. P.Q.R.S. Ibidē quando dispensatio papalis valet: ꝛ quando nō. Et ad que se extendit in plurali tate beneficiorū.Q.R.S.
Coactio. An mali sint ad bonū ꝛ ad diuine legis obseruantiā cogendi.lec.lxxv.I.K.
Cognitio/noticia.
Cognitio matutina/et vespertina quomodo differunt.
Itē in verbo/in genere ꝓprio.lec.xxxi.et quorū sunt ille cogni tiones.E.F.G.ꝛc.
Cur non ponitur cognitio meridiana media inter vespertinā et matutinā.lectione.xxxi.G. De differētia illarū trium.H
Cognitio dei cognoscentis omnia intuitiue potest dici meridia na.lec.xxxi.I
Qua cognitione sancti cognoscunt et vidēt orationes nostras mentales aut vocales.lec.xxxi.K.
Sicut in angelis ponit cognitio multiplex: ita ꝛ in animabus beatis eedē ponuntur.lec.xxxi.I
Angelus siue beatus vtrū cognoscat naturaliter et intuitiue co gitatiōes nostras: recitatis opinionibꝰ/cōcluditur ꝙ sic.lect. xxxi.K.L.qđ late explicat ꝛ determinat vsq; in finē lectiōis.
An sit in potestate diaboli videre cogitationes nostras: et quo modo impedit: ꝛ per quem ne videat.lec.xxxi.L
Solus deus quomodo dicitur scrutator cordiū: si admittit lo cutio angelorum.lec.xxxi.L
Improbatur opinio Grego.de ari.de locutione et cognitione angeloꝝ.lec.xxxi.M.N.ꝛc.
Angelus custos hōis an videat secreta sui cordis.lec.xxxi.O
Angelus quomodo loquitur angelo: ꝛ quomodo videt vl' au dit angelum loquentem.lec.xxxi.O.Et an possit alteri celare suam cogitationem.ibidem.Et idem tractatur de locutione ꝛ visione animarum beatarum.ibidem.
An cognoscēs verbū/cognoscat oia in verbo.lec.xxxi.R
Cognitio dei sine obliuione. lec.lvi.B
Item Quomodo deus dicitur habere vultum super nos: nos cognoscendo ad penam vel gratiā.lec.lv.B. Ibidē plura de intuitiua dei cognitione oīm que sunt/fuerunt/aut erunt.
Confessio
Confessio premittenda est eucharistie sumptioni peccatoꝝ mor talium: secus de venialibus. Et quare hoc.lec.vij.E.F.prefer tim habita copia confessoris. Sed quid si confessor haberi nō potest: an liceat et quādo/celebrare vel cōicare.ibidem.
Confessio generalis ad quid valet.lec.xv.I
An liceat confitenti detegere coram confessore personam cum qua peccauit.lec.lxxiiij.Z
Cōsecrare.ꝯsecratio: vide in eucharistie cōsecratio. Sūptio ꝛc.
Contraria opposita. Que contraria inferunt cōtradictoria an qualitates contrarie vel propositiones.lec.xlvi.I
Qualitates contrarie an possint esse in eodē subiecto adequa to.H.I.K.
Priuatiue opposita an possint dici de eodem. Et quando pre dicata priuatiue opposita inferant contradictoria.lec.xlvi.L. Ibi de multiplici acceptione terminoꝝ priuatiuoꝝ.L.M.
Conuersio/vide in eucharistia.
Correctio: Correptio fraterna.
De fraterna correctione et eius ordine.lec.lxxiiij.per totum.
Utrum correctio fraterna sit precepti.lec.lxxiiij.B
Quando obligat: et quando non.ibidem.B.C.ibidem.D qñ correctio est viciosa.
Correctio delinquentis est duplex.lec.lxxiiij.A.
Omissio correctionis fraterne potest fieri cum merito: aut cum peccato.lec.lxxiiij.F
Ad correctionem fraternā que requirunt ex parte corripientis. lec.lxxiiij.C.D.Que ex parte peccātis.E
Fraterna correptio cui est in preceptū.lec.lxxiiij.G
Quis debet fraterne corrigi et pro quali peccato. lec.lxxiiij.H. An inferior superiorem teneatur fraterne corripere. An corre ctione potestatiua.I. An querendi sint qui indigeant corre ctione.K.
Pro quo peccato debet quis ex precepto fraterne charitatis corrigi.lectione.lxxiiij. L. An pro peccato occulto vel publi co.ibidem.
Cōtingit aliquē corripere quadrupliciter.lec.lxxiiij.D
De modo ꝛ ordine correctionis fraterne.lec.lxxiiij. M.ꝛc late habetur et recitantur opiniones. Finis correctionis fraterne quis est.lec.lxxiiij.O
Casus nouem in q̄bus nō oportet seruare ordinē fraterne corre ctionis a christo designatū.lec.lxxiiij.R.S.T.ꝛc.
Quādo potest prelatus mādare suo subdito: vt reuelet sua vel alterius forefacta secreta que aliqualiter sunt manifestata.lec. lxxiiij.R.S.T.V.vide late de examinatione prelatoꝝ in visi tationibꝰ religiosorum.ibidem.
In correctione fraterna quattuor sunt obseruanda.lec.lxxiiij.X
Preceptum correptionis fraterne quomodo intelligendum est. lec.lxxiiij.X
Epilogus et summarium de modo et ordine correptionis fra terne.lec.lxxiiij.Y
In fratris correptione ad quid assumuntur testes.lec.lxxiiij.Z
De correctione potestatiua seculari et ecc'iastica quoad fratris correctionem.lec.lxxv.per totum.
Utrum correctio criminum pertineat ad potestatem secularē: vel solum ad ecclesiasticam. Probatur primū ꝙ solū ad eccle siasticam pertineat potestatem.lec.lxxv.A
Sed ꝙ etiam pertineat ad potestatem secularē: late probatur ratione et autoritate.B. Primum ratione originis potestatis. B.Ex parte finis regiminis.C.D.E.Ex parte persone princi pantis.F.G.Soluuntur rationes priores.K.L. Probatio quarta exēplis extenditur.L.
In correctione potestatiua criminum et diuine legis transgres sorum que sunt obseruanda.M.N.Soluūtur rationes tenen tes ꝙ correctio potestatiua criminū nō pertineat etiā ad pote statem secularem.O.vsq; in finem lec.
Ad ecclesiam ꝑtinet duplex correctio: scʒ in foro penitentie ꝛ cō tentioso. Quoq; eiusdē pcī correctio spectare pōt ad diuersas potestates.lec.lxxv.O. Ibidem ꝙ oia peccata quoad forum penitentialem spectant ad ecclesiasticā potestatem. Nō autem ad forum cōtentiosum nisi in casu. Item ibidem.V
Spiritualia quomodo ꝑtinent ad potestatē secularem quantū ad defensionē.lec.lxxv. P.sed non quoad ordinationē. Item etiam quātū ad repugnātiū oppressionē.ibidē.Quomodo fi dei defensio ad omnes pertinet.
Crimen ecclesiasticum multis modis dicitur ecclesiasticum vel seculare. Et quomodo ſm diuersam acceptionem/crimen ec clesiasticum quandoq; pertinet vel non pertinet ad potesta tem secularem.lec.lxxv.Q. Plura vide ibidem pro solutione rationum in oppositum.
Corpus. Pars integralis corporis.
Corpus in quod conuertitur panis q̄d est/late recitat ſm opi niones de pluralitate formarum.lec.xlij.A.ꝛc.per totā lectio nē.Respondetur.H.I.
Corpus accipitur tripliciter ſm Gregorium de ari.lec.xlij. C.
Corpus vt est pars altera essentialis compositi: sumitur dupli citer.lec.xlij.D.
Corpus vt est pars compositi organizata: sumitur dupliciter. lec.xlij.D
Caro/Os accipiuntur dupliciter.lec.xlij.K. Ubi etiam habet an sint eiusdē rationis in viuo et mortuo: ibidem.S.Et quid connotant. Itē.lec.xliij.H
Corporale/Materiale. Aliquid dicitur corporalis res seu ma terialis tripliciter.lec.xliij.F

opere contentorum

Creare: vide in actio passio.
Credere: vide in fides.
Crux: Crucis christi laudes explicant. lec. xx. E
Cruces in canone misse facte ante vel post consecrationem q̄d representant. lec. liiij. G
Cultus dei: vide in adoratio/adorare.
Custodia angelica. Angelice custodie effectus per christi mediationē perficit: et eorū lapsus reparatur. lec. xviij. F

¶ De littera D

Desitio: vide in annihilatio.
Deus: Attributa diuina: vide in attributa diuina.
Deuotio. Deuotionis gratia cur sepe subtrahitur iustis a deo. lec. lxxxvj. R
Differentia contrahens. Quelibet res seipsa est hec: et non indiuiduatur p quantitatē que est seipsa hec. Alia vero per quantitatem. lec. xliij. F
Diligere deum et proximum quid est. In quo consistit dilectio dei et proximi. Quando quis diligit proximum sicut seipsuz. lectione. xxvij. S
Dispensatio papalis q̄n valet: ⁊ quādo non. Ad quem se extendit potestas dispensandi. lectione. xxviij. Q. R. S.
Diuitie. Utrum licitum sit a deo diuitias petere. Diuitie an sint bone vel male. Que faciunt diuitias malas. lec. lxx. O. P ⁊c. Quare diuitie in aliquibus condēnantur: ⁊ ob quas causas. ibidem. R. S. Diuitie quomodo sunt contemnēde. Et q̄d est diuitijs renunciare: et eas relinquere. ibidē. T. Habent ibidem expositiones quarundam autoritatum de contemptu diuitiarum. T
Doctor/Scriptura. Dictis doctorum quando standum est: et quando non. lectione. xij. Z.
Dubium: vide in certitudo.

¶ De littera E

Ecclesia. Caput ecclesie.

Ecclesia est multiplex: et multipliciter accipitur nomen ecclesia. lec. xxij. C. D. E. F. G. Ibi de ecclesia triūphāte/militāte/vniuersali/particulari/vera/representatiua/christiana ⁊c.
Ecclesia cur et quomodo dicitur sancta. lec. xxij. H. I. Allegant multe et presertim nouem rationes sanctitatis. H. I. Z. Z.
Ecclesia cur dicitur catholica: et ibi de vniuersitate ecclesie. lectione. xxij. M. N.
Esse soli deo vere et proprie conuenit: et nulli creature mutabili. lectione. lxv. A
Eucharistia/de requisitis ad dignam eucharistie cōsecrationē: sumptionem ⁊c.
Ecclesie ordinata adunatio ad caput christum: et q̄ per ordinē omnia reducuntur ad vnum. lectione. xxiij. A. B.
Ecclesia toto orbe terrarum diffusa est: et ex omnibus gentibus collecta. lec. xxiij. F
Extra ecclesiam existentes: et quibus fides nunq̄ est predicata: an excusentur de fide ignota ignorantia inuincibili: ita vt saluari possint sine fide eis predicata. lec. xxiij. F. G.
Ecclesie caput christus est: et similiter papa eius vicarius: sed multum differenter. lect. xxiij. L. M. N. Ibi que sunt capitis conditiones. L
Ecclesia mortuo papa/non est acephala: sed nec eo viuente mōstruosa et biceps: habet enim vnum solum principale caput. lectione. xxiij. O
Ecclesia romana quomodo et quare dicitur habere principatū respectu aliarum ecclesiarum. lec. xxiij. Z
Ecclesia fundata dicitur supra petram: et que est hec petra an christus vel petrus. lec. xxiij. D. E.
Ecclesia adornatur et roboratur ex diuersitate officiorum et ministrorum in ea existentium. lec. xxvj. E
Ecclesia determinando articulum fidei/nihil noui addit fidei veritati: sed quod erat verū: declarat esse verū. lect. xij. Z. Z.
Ecclesia determinādo articulū nouū cui innititur. ibidē. M
Ecclesie multiplex acceptio. lec. lxxv. V. X
Ecclesia triumphans/militans/dormiens/quid est. lec. lxxx. I
Ecclesia quandoq̄ laudabiliter aliqua potest instituere contra morem primitiue ecclesie ex certa ratione. lectione. lxxxiij. vsq̄ in finem.
Eucharistia. De requisitis ad dignam eucharistie consecrationem: sumptionem ⁊c. Potestas ecclesiastica: consecrandi: ordinis: iurisditionis ⁊c.
Ordini sacerdotali que conueniunt respectu corporis christi veri et mystici. lec. j. B. Ibidem quid est corpus christi verūz et mysticum. Plura ibidem vide de potestate ordinis sacerdotalis respectu corporis christi.
Potestas ecclesiastica quid est diffinitiue cum singularū clausularum explicatione. In quo fundatur: an in charactere: an in gratia gratūfaciente. lec. j. C
Potestas sextuplex data discipulis a christo pro se et eorum successoribus. lec. j. D
Potestas consecrationis quid est. lec. j. D
Potestas administrationis sacramentorū: que et potestas clauis dicitur: quid est. lec. j. D
Potestas clauis duplex est. lec. j. D. Ibidem quid est potestas clauis et scientie.
Potestas administrationis sacramentorum et consecrationis/quando fuit promissa aut data discipulis. Et quomodo sunt potestates ordinis sacerdotalis. An distinctis verbis et actibus pariter et temporibus conferantur. An sit vna et eadem potestas vel an sint distincte. Et quomodo. lec. j. E.
Potestates ordinis sacerdotalis: consecrationis scz et clauis: sunt equales in omnib⁹ sacerdotibus rite ordinatis: et inauferibiles. lec. ij. A
Potestas cōficiendi ⁊ ligandi fundant in charactere indelebilē ⁊ nō in gratia gratūfaciente. Ideo errāt dicentes sacerdotē in mortali pctō existentē nō cōficere: nec absoluere posse. lec. ij. B
Gratia necessaria est ad dignam potestatis ordinis executionē: sed non ad susceptionem: nec ad executionem potestatis ordinis. lec. ij. C. D. E. F
Quomodo ⁊ quare christus collaturus potestatē ordinis premisit: Accipite spiritumsanctum ⁊c̄. lec. ij. D
Ligat⁹ peccato mortali quomodo pōt aliūz soluere. lec. ij. D. E. Ibi de duplici ligatione: reali scz ⁊ precepti. F
Exercens actum sui ordinis siue quoad executionem: siue quoad susceptionem per peccatum mortale. lec. ij. F. G
Quare dn̄s noluit impedire potestatē ordinis: siue quoad executionē: siue quoad susceptionē per pctm̄ mortale. lec. ij. F. G
De potestate ordinis plura vide lec. ij. per totum.
Potestas dispositionis ministrorum ecclesie quoad determinationem iurisditionis ecclesiastice quid est. cui ⁊ quando collata est a christo. lec. iij. A
Jurisditio quid est: in quo consistit. lec. iij. A
Potestas iurisditionis in quo consistit in sua plenitudine. Et quomodo requiritur ad absolutionez peccatoris/ministrans materiā potestati ordinis. An episcopus vel curatus possit absoluere alienos sibi nō subiectos. lec. iij. A
Potestas iurisditionis est duplex. lec. iij. A
Potestas iurisditionis in foro anime interiori non est potestas ordinis: nec confertur in ordinis susceptione: fundatur tamen in potestate ordinis sacerdotalis. Et mutuo sibi coherent potestas ordinis/ et iurisditionis quantum ad forum anime. lectione. iij. B
Sacerdotes simplices an possint se mutuo absoluere in casib⁹ nō reseruatis: cum alter non videatur in alterum habere iurisditionem. lec. iij. C. D. E. Ibi que opinio est tutior ⁊ magis tenēda/late disputatur. D
Consensus tacitus p̄latorum quomodo censetur dare iurisditionē sacerdotibus ad absoluendū se mutuo sine licentia expressa prelati. lec. iij. D
Quomodo consuetudo quandoq̄ dat iurisditionem. lec. iij. D
Quia ad exercitiū seu executionē iurisditionis in foro anime requiritur duplicis materie subiectio: scz pctōris ⁊ peccati: ideo sacerdos nō potest subditū suū ab omni peccato absoluere sine autoritate superioris. lec. iij. E
Potestatis clauium et sacramenti penitentie materia est peccatum et peccator. peccator materia remota: sed peccatum propinqua. lec. iij. E

Inditionarium in hoc

In reseruationib⁹ casuū/aut cōcessionibus/potestas clauium nec restringitur:nec extēditur:ſ3 illimitabilis manet in sua radice:dūtaxat autem vsus illius potestatis/materie sublatione impeditur.lectione.iij.E

Potestas clauiū ⁊ potestas cōsecratiōis multū differēter se habent:quantū ad earum exercicium.lec.iij.F

Potestas predicandi quid est.quando ⁊ quibus est a dn̄o collata. lec.iij.G

Potestas ꝑdicandi an sit potestas ordinis.Et an solū sit diaconoꝝ.Et quomodo daſ eis potestas ꝑdicandi.lec.iij.G

Ad potestatē cōsecrationis eucharistie plura requirunſ:tam ex parte ministri:ꝙ ex parte sacramenti.lec.j.A.B

Potestas coerciue correctiōis quid est.quomodo exerceri pōt:et in quos.lec.iij.D

Potestas accipiendi vite necessaria vbi est a christo tradita.Et que fundātur in hac potestate.lec.iij.D

Potestas cōsecrandi corpus dn̄i/nobilissima est operatio inter oīa concessa ecclesie militanti.lec.iiij.B

Potestas ꝯsecrandi cū sit oim potestatū dignissima:quare non est solis summis pōtificibus reseruata.lec.v.A

Potestas cōsecrādi quare est oībus sacerdotib⁹ cōicata.Et quale cōmodum venit ex frequēti celebratione.lec.v.A

Ecclesia quare plura officia:⁊ actus plures solēnes solis episcopis reseruauit.lec.v.A

Potestas consecrandi cū magnā afferat ecclie ex sua frequentatione vtilitatē:quare nō est etiam laicis iustis et deuotis data. lectione.v.B

Potestas consecrādi quare nō est data omni homini: sicut potestas baptizandi.lec.v.C.D.Item cum cōicare sit oim hoim: quare nō etiā consecrare est oībus cōcessum.ibidē.D

Cū iustus ⁊ sanctus laicus sit dignior peccatore sacerdote:⁊ potestas cōsecrandi est potestas dignitatis:quare nō est concessa laicis sanctis ⁊ iustis.lec.v.E

Potestas consecrādi cōsequitur dignitatē autoritatis nō meriti.Et sicut datur bonis in bonū:ita malis suo abusu in perniciē et exitiū perpetuū.lec.v.E.Itē.lec.xxj.A

Ad consecrationē ex parte ministri requiritur facultas sermonis:ideo mutus aut elinguis cōsecrare nō potest:tametsi si mutus gestus/signa ⁊ cetera perficeret:⁊ alius verba cōsecrationis ꝓferret.lec.vj.A.B

Simile est si mutus puerū in fontē mergeret:⁊ mancus verba baptizationis ꝓferret:tūc eñ nihil fit.ibidē.A.B

An plures possunt eandem hostiam consecrare: cum simul proferunt cōsecrationis verba: vel nō.Qȝ si alter alterum preuenit:quid tunc dicēdum ⁊c.lec.vj.A.B

Ibi qualis debet esse intentio sic cōcelebrantiū episcopo de cōsecrationis actu ⁊ tempore.

Ad cōsecrationē ex parte ministri necessario requirif intētio.Et qualis intētio requirif ⁊ sufficit.Et quare requirif intētio consecrātis.Insuper q̄d debet intēdere sacerdos ꝯsecrare volens.Itē intētio cui⁹ esse debet vt obiecti.lec.vj.C.D.E.ꝑ totā lecf.

Hereticꝰ habita intētione recta:etsi fide careat: pōt ceteris paribus ꝯficere. Nō eñ requirif fides ministri: sed sufficit ⁊ requirif fides ecclesie:ceteris paribus.lec.vj.D.E.

Intentio generalis faciendi,quod ecclesia facit:sufficit ad consecrationē:ceteris paribus.lec.vj.E

Ad necessitatem sacramēti:siue ad potestatē consecrandi/necessario requiruntur ex parte ministri potestas ordinis: facultas sermonis:integritas intentionis: de quibus in sex primis lectionibus diffuse habetur.

Ad ordinate ꝯsecrādū plura requirūtur ex parte ministri:q̄ sunt impedimentoꝝ multipliciū pene ⁊ culpe remotio: ⁊ conuenientium appositio. De quibus omnibus in. lec.vij.⁊ deinceps diffuse habetur.

Celebrans in mortali peccato peccat mortaliter. lec.vij. Et ſm aliquos duplici peccato mortali.E

Sumens eucharistiam in mortali peccato/ peccat mortaliter. lectione.vij.E

Celebrare volēs/⁊ sciēs se habere peccatū mortale nondū ꝯfessum:nō tñ habēs opportunitatē confitendi; quomō se habebit in celebrando vel communicādo vt vitet scandalum publicorum.lectione.vij.E.

Celebrare volens digne an sicut teneſ prius confiteri mortalia habito cōfessore:ita teneatur ad confessionē venialiū.lecf.vij. E.F.Ostendiſ ꝙ venialium neq̄ cōtritio: neq̄ confessio necessaria est ad dignā celebrationē.ibidem.

In eucharistie sumptione aut consecratione quomō contingit nouū vitari peccatum.lec.viij.per totā.

Quantā et qualem oportet:⁊ sufficit ꝑmittere cōscientie examinationē.ibidem.A

An necessariū sit se esse certū:⁊ quali certitudine (vt nouū peccatū euitet) ꝙ nō habet peccatū per totā lectionem.

Item an requiratur ad dignā eucharistie sumptionē/ꝙ sumēs sit in gratia.E

Refert esse indignum eucharistie sumptioni:et indigne eam sumere.lec.lxxxij.D

Inter dignum et indignum accessum ad eucharistie sumptionē datur mediū.lec.viij.E

Accedens nesciēter ad eucharistiā in mortali/ꝑcula diligenti conscientie examinatione/q̄d cōsequitur.lec.viij.E

Qualis cōsciētie trepidatio ⁊ dubietas de nō sufficiēti ꝑparatione repellere pōt hoiez a digna sacri sumptiōe.lec.viij.G.D

Preparatio est duplex. Una ſm sufficiētiā;alia ſm veritatē ad eucharistie sumptionē.lec.viij.G

Utrū ppl̄us volens cōmunicare/teneatur sacramētū sub vtraq̄ specie sumere. lec.lxxxiij. I. K.⁊c. Et an cōmunicare sub vtraq̄ specie sit ꝑceptum a christo.ibidem.

Pene canonis impediētes dignā eucharistie sumptionē vel celebrationē/que ⁊ quot sunt.lec.ix.per totū.Ibidē qñ ⁊ qualis ignorantia huiusmodi penarū excusat accedentē.A

Ad eucharistie dignā sumptionē requirif ieiuniū nature: secus tñ de infirmis.Item de sacerdote q̄ casu ⁊ ex negligentia aquā ꝓ vino cōsecrato in altari sumpsit ⁊c.lec.x.A.B.C

An liceat post cibū sumptum sine dormitione media celebrare: aut post potū sumptū post matutinas de sero lectas/mane cōmunicare vel celebrare.lec.x.B.Ibidē de reliquijs ciboꝝ dentibus adherentibus:et similibus/an impediant cum deglutiuntur:a communione.

Quando et in quos/quibus casibus licitum est non ieiunū cōmunicare.lec.x.C.D.E.

Preceptū ecclesie de sumendo eucharistiā ieiuno stomacho/est minus strictū:ꝙ sit ꝑceptū christi ⁊ ecclesie simul datū sacerdoti de non diuidēdo sacramētū:dimissa sumptiōe sub specie vini:ideo minus preceptum in casu cedit maiori.lec.x. D.sine ꝑplexitate ministri.

Sacerdos cum sumpsit aquam pro vino:quomodo agere debet cum id perceperit ne sacramentum diuidat:⁊ populū scādalizet.lec.x.C.D.E

Usus cōmunicādi sub vna specie vetustissim⁹ est. Et quare sic introductus est vsus talis.lec.lxxxiij.N.O

Corporalis immūdicia q̄ et qualis:et qñ impedit dignā eucharistie sumptionē vel celebrationē.lec.x.F. vsq̄ in finē:vbi latē habeſ an lepra;an pollutio: aut fluxus menstruorū: et similia impediant ſm mentē diuersorū doctorū. Itē de pollutiōe nocturna diffuse tractatur ſm mentē diuersorum doctorū: et traditur finaliter regula ⁊ doctrina moralis in littera.O. Quando et q̄ pollutio impedit.N.De cōmixtione coniugatorum:an impediat cōmunionē.De fornicationis peccato subito perpetrato ab eo qui est vere contritus an impediat.N

Digna sacerdotis celebratio certas req̄rit vestes bn̄dictas:quarū vsum ecclesia recepit partim ex veteri:⁊ partim ex nouo testamēto.he vestes sex sunt numero.de ratione earūdē. Itē q̄d significant per allegoriam per totam lec.xj.

Uestimentorū sacerdotaliū significatio vt conuenit christo capiti per allegoriam.lec.xj.C.vsq̄ in finem.⁊ primo quomodo representant ea que christus ꝓ nobis passus est. Dehinc allegorice virtutes capitis ostendunt.Quid vero per tropologiā significēt ꝓut ꝯueniunt mēbris christi: explicaſ lec.xij.ꝑ totā.

Secundū hanc eñ representant vestes virtutū quibus anime sumētis ⁊ celebrantis debet intus spūaliter ornari.he sunt sic

deo ꝛ fortitudo ꝑ amictū. Sobrietas ꝛ vite mundicia per albam. Castitas mentis et corporis per zonam. Humilis obediētia per stolam: Uigilantia contra accidiam per manipulum. Charitas gemina per planetam representatur. Hec late explicantur lectione. xij.

Mensa sacramentalis cena magna est et nuptiale conuiuium. lectione. xij. A

Sacerdos nō in ꝑsona sua tm̄: sed totius ppl̄i circūstantis celebrat: ipsiq̄ȝ populi sibi suo modo cōcelebrant. lec. xij. A

Senarius numerus vestiuȝ sacerdotalium quid significat per tropologiam. lec. xij. A

Feminalia quare nō cōputantur modo in no. le. inter vestes sacerdotales sicut in lege ve. lec. xij. D

Digne celebrationi p̄mittende sunt hore canonice: et quedam orationes: de quo late lec. xiij. A. B

Item de p̄paramentis premittendis precibus et collectis ac cōfessione publica. ibidem. G

De loco triplici consecrationis. remoto/qui est ecclesia cōsecrata: propinquo qui est altare lapideum consecratum ꝛ integrū aut ligneum et mobile necessitatis tempore: et ꝓprio qui est calix aureus/argenteus vel stāneus. Simile est de patena. lect. xiij. D. vsq̄ȝ in finem.

Celebratio missarum quare debet fieri in loco consecrato: ꝛ nō alio. lectione. xiij. J

Altare sup quo celebrādū est: quare debet eē lapideū/consecratū/integrū: nō enormiter fractum. lec. xiij. K. L. M.

Cū figura debeat respōdere figurato: quare altaria non struūtur modo de ea materia de qua fiebāt in lege ve. Itē de altari ligneo in eccl'ia lateranēn. lec. xiij. K

Celebratio fieri debet sup duab' pallis ꝛ corporali cōsecratis: non tinctis: nec de serico: sed lino factis: p̄sente lumine. Ibidē de significatione oīm illoꝝ ꝛ qualificatione. lec. xiij. M

Potestas ꝛ dignitas duplex in eccl'ia reperit̄: ꝛ de officio ac necessitate cuiuslibet. De ꝑcellētia deniq̄ȝ potestatis ꝛ dignitatis ecclesiastice sup secularē. lec. xxiij. P. Q

Eucharistie institutio qn̄ facta est: recitat̄ error grecoꝝ ꝛ improbat̄. Dehinc veritas ostēdit̄. Ubi etiā determinat̄ de fermēto et azymo in quo posset fieri cōsecratio. lec. xxxiij. ꝑ totum.

Eucharistie cōsecratio fit in azymo: licet de facto posset fieri in fermēto. Christus consecrauit in azymo. Et vn̄ ille ritus peruenit ad romanos. lec. xxxiij. E. F. Item quare ecclesia romana nō indifferenter conficit in vtroq̄ȝ/scȝ fermento ꝛ azymo: sicut conficit in vino albo ꝛ rubeo. G

¶ Consecrationis materia.

Eucharistie seu consecrationis materia est panis ꝛ vinum. lec. xxxv. B. An pasta sit materia apta ꝯsecrationis. B. An omnis panis s̄m substātiam sit materia apta. C. D. E. F. G. An sacerdos posset consecrare panē quantūcunq̄ȝ magnum. Et an panis quantūcunq̄ȝ magnus sit materia consecrationis. H. Materia consecrationis calicis seu sanguinis/est vinum vitis. J. An in agresta: in vino pomorum: an vuarum: in aceto: in musto/posset fieri consecratio. J. An solum vinum sine aque admixtione sit materia cōsecrationis sanguinis. An necessaria de necessitate sacramenti vel ministri requirit̄ aque admixtio. K. L. M. N. Utrum aqua vino admixta conuertat̄ in sanguineȝ christi. O. P. An oporteat aquā prius naturaliter conuerti in vinū/priusq̄ conuertatur in sanguinem. ibidem.

Quantū aque imponendū est calici. P. Rationes mystice appositionis aque cū vino. Q. Sed quid fiet de aqua si in instāti consecrationis nondum conuersa est in vinum. Item dum aqua post consecrationem/vel ab accidentibus: vel a deo conuertitur in species vini: an sub illis speciebus etiam incipiat esse sanguis christi sicuti sub consecratis. An sicut aqua nō benedicta/admixta benedicte censetur benedicta: ita hic dum vinū nō consecratū admiscetur consecrato: fit ex hoc consecratū. R. Item an sumens calicem in quo adhuc est substantia aque: per hoc soluat ieiuniū. Qualis debet esse aqua apponēda: an sufficit admisceri in dolio. S

Eucharistie consecratio quare fit sub distinctis speciebus: Et quare in parasceue non fit consecratio. lec. liij. X

Quare dominus instituit hoc sacramentū sub materia panis ꝛ vini/plures ponunt̄ congruitates lec. xxxv. T. U. Ibidē quare occulte tradidit corpus suū sub specie panis ꝛ vini. U. Itē lec. liij. D. E. F. G. H. J

Qua forma verborū christus consecrauit. An aliquo signo sensibili. An sola virtute diuina. lec. xxxvj. C. D. et recitatis opinionibus respondetur. D. E.

Māducatio corporis dn̄i sp̄ualis multipliciter itelligit̄: ꝛ quō extēditur ad patres veteris test. ꝛ ad pueros. Et q̄ multiplici ratione dicitur spiritualis. lec. xxxvj. H. J. K. L. M.

Māducare christum spiritualiter vt etiam conuenit paruulis: quid est. lec. xxxvj. M. N

Utrū iudas fuit vnus ex sumētibus sacramētum corporis christi: recitantur opiniones pro et contra: ꝛ respondetur ad questionem lec. xxxvj. A. B. C. D. E

An eucharistia danda sit vel subtrahenda occulto peccatori. lectione. xxxvij. D. E.

An dominus iude eucharistiam dedit in bonum vel in malum. lec. xxxvij. E

Utrum christus dedit discipulis corpus mortale vel immortale. lec. xxxvij. F. G. H

Utrum christus sumpsit corpus suū ꝛ sanguinem in cena: ac deinde ap'lis tradidit. lec. xxxvij. J

An christus seipsum sumpsit in cena sacramētaliter vel spiritualiter. lec. xxxv. L

¶ Consecrationis forma.

Consecrationis sacramenti eucharistie forma q̄ est. Et quō refert loqui de forma eucharistie: et de forma consecrationis sacramenti: ꝛ q̄ hoc singulare est in hoc sacramento: et quare. lectione. xxxviij. B. C.

Ibidem que est forma eucharistie: ꝛ an habeat aliquā formam. B. C. Que ꝛ quot verba sunt de necessitate forme cōsecrationis panis: ꝛ que de necessitate ministri. F. H. Nō vacat a mysterio q̄ quinq̄ȝ sunt verba consecrationis. F. Differentia forme eucharistie a formis alioꝝ sacramentoꝝ. G. Que sit forma cōsecrationis: ostendit̄ ratione ꝛ autoritate. G. H. An illa forma: Hoc est corpus meum: ad cōsecrandum sufficiat: pretermissis verbis precedentibus et sequentibus in canone: recitant̄ opi. doctoꝝ: ꝛ respondet̄ ad dubiū. J. K. An aliq̄ forme mutatio: ꝛ que impedit consecrationis effectum. L. De mutatione s̄m substantiam. M. De mutatione s̄m quantitatem. N. O.

De mutatione s̄m qualitatem. s̄m vbi. Q. Summarium. R.

¶ De forma cōsecrationis sanguinis.

Utrum ad perfectionē forme cōsecrationis sanguinis/pertineāt omnia verba ab eo loco: Simili modo. vsq̄ȝ ad illum: Unde ꝛ memores. lectione. liij. A. B. C.

De forme veritate. D. Et quale tempus important (est et effundetur) ibidem.

Utrum ille due forme consecrationis sese expectent mutuo quātum ad eorum efficaciam. lectione. liij. E.

In quo precise consistit effectus forme consecrationis sanguinis. lectione. liij. F

An in sanguinem in terra derelictum (ex suppositione) conuertatur hodie vinum calicis. Item an de carne p̄putij. Et quid si in triduo quis celebrasset: an vinū cōuersum fuisset tūc in illuȝ sanguinē sparsum in terram. lec. liij. F. H.

¶ De cōtentis sub speciebus vini

De cōtentis sub specieb' vini cōsecrati: de cōtentoꝝ ordine sub specieb' panis ꝛ vini. Quid est ibi ꝑ se: quid ꝑ cōcomitātiā: ꝓpinquā aut remotā. An idē sit sub specieb' vini: nō plus vel minus quod est: ꝛ q̄ sit sub speciebus panis. Et quis est ille ordo: an ꝑis nature vel p̄suppositionis. lec. liij. G

An vinū vel ali' liquor infusum calici cōsecrato cōsecret̄ ꝛ in sanguinē christi ꝯuertat̄: cū ad ꝯsecratū nō ꝯsecratū q̄d infundit̄. Et an tāgat sanguinē christi. An christi sanguis fluat in calice extra venas corporis. lec. liij. G. H. Ibi quomodo accidentia derelicta dicuntur afficere causaliter.

Quomodo sanguis datur nobis in potum: si nō est fluidus extra venas. lec. liij. J

Deitas fuit vnita suppositaliter carni ꝛ aie/non sanguini: ꝛ m̄

est sub speciebꝰ vini pˀ cōcomitantiam. Et quō.lec.liij.Zz.L.
Quomodo eucharistie sacramētū dicit vnū. Qua vnitate.lec.
liij.M.Et quō doctꝰ Grego.ea noiat sacra pluraliter.ibidē.
Eucharistia quomodo ⁊ quare dicit mysterium fidei. Et qua-
re nō mysterium charitatis.lec.liij.P

¶ Forme consecrationis panis efficacia

De cōsecrationis panis forme efficacia. Et quid sub specie pa-
nis facta cōsecratione continet.lec.xxxix.per totum.
Sub sacramento eucharistie est verum christi corpus. Hec pro
positio explanat ſm decem predicamenta.

¶ Quantum ad predicamentum substantie.

Utrum sub sacramēto sit verum ⁊ substantiale corpus christi.
lec.xxxix.per totum.
Qua substantiali mutatione incipit corpꝰ christi esse sub sacra
mēto. An p cōuersionē alicuius in ipsum: An sine cōuersione
incipiat esse corpus christi cū pane/manentibus substantia et
accidentibus: vel accidentibus tm̄.lec.xl.per totū.⁊ recitatis
opinionibus.A.respōdetur ad questionē.B.⁊c. Qȳ substan
tia panis nō manet: sed realiter in substantiā corporis christi
cōuertitur: transsubstantiatur seu cōmutatur.
Conuersio q̇d est. Que et quot cōnotat ſm scotum.lec.xl.C.D.
Quid in q̇d conuerti pōt. An quodlibet creatū in quodlibet.
An in deū aliq̇d pōt couerti. Unū in aliud cōuerti quid est. An
sit vnū fieri aliud.D. Autoritates que vident sonare in oppo-
sitū soluūtur.E.Conuersio est multiplex.G
Qua specie conuersionis panis conuertitur in corpus christi.
lec.xl.F.G.H
Transsubstantiatio quid est definitiue ſm scotum.G.Respon
sio ad questionem/ꝙ cōuersio panis dicitur trāssubstātiatio.
H. An virtus creata habet trāssubstātiare in sua potestate: vel
solus deꝰ.H.ſm scotum. An sit de rōne transsubstantiationis
esse presens accidētibus. Et an substātia panis possit trāssub
stātiari in corpus christi vt in celo ſm sco.H.J
Successio q̇d dicit ſm Scotū.lec.xl.C.ſm Ockam.Zz.
Transsubstantiatio ſm ockam q̇d est.lec.xl.Zz.Ad transsubstā
tiationē quid requirit.ibidē. An substātia panis possit trāssub-
stātiari in corpus christi vt in celo ſm ockam.
Conuersio panis que dicit transsubstātiatio: quomodo dicitur
transsubstātiatio: cū tamē (vt videt) eius terminus formalis
nō est substātia: sed vbi: presentia scz corporis christi.lec.xl.mo
uetur dubium.L.⁊ respondet.N.O.P
In transsubstantiatione panis in corpus christi/concurrūt due
mutationes ⁊ vna successio.lec.xl.N. Ibidem an vna possit ab
alia separari vel non.
Transsubstātiatio ſm sco.duo connotat: ſm ockā vero tria.et q̄
sunt illa.lec.xl.O. Ibidē quotupliciter potest fieri trāssubstā-
tiatio ſm hunc vel illum doc.
Transsubstātiationis terminus formalis q̄s est. an vbi acq̄sitū
vel substātia cōseruata: aut succedēs.lec.xl.P
Ubi est terminus formalis mutationis localis: sed nō transsub
stātiationis.ibidem.
Conseruari ad desitionem alterius q̄d est.lec.xl.P. An id in q̄
sit cōuersio oporteat esse in loco cōuersi adequate ⁊ p̄cise. An
definitiue vel circūscriptiue.lec.xl.Q
Transsubstantiationis possibilitas ostenditur multipliciter:
vbi etiā diuina potentia circa rerū mutationem multipliciter
explicatur.lec.xl.R.S.
An panis cō uertatur in solū corpus christi: an etiā in corpus et
sanguinem: aut deitatem. Et an de facto panis conuertat in
animam ⁊ sanguinem.lec.xl.T. Respondetur per multas pro
positiones.V.X
Trāssubstātiatio et cōuersio sumitur dupliciter.lec.xl.T.
Terminus formalis cōuersionis dupliciter accipit.lec.xl.T.
Tot possunt in eucharistie cōsecratione poni cōuersiones: quot
incipiūt esse de nouo sub speciebꝰ panis.lec.xl.V
Quō aliq̇d dicit esse sub speciebꝰ panis vi cōuersionis aut p cō
comitantiā. Ad quē intellectū. Et q̇d est ibi vi cōuersionis tm̄.
Quid p cōcomitantiā. Et an p quolibet tēpore/eadē sint pre-
sentia facta cōsecratione panis.lec.xl.X.Y
Qualis mutatio est panis desitio. An annihilatio vel corru-
ptio.lec.xli.A.respondetur.E.F. De annihilatione latius vide
annihilatio.
Cur ad tam difficilē intellectū limitauit ecclia articulū de eucha
ristie sacro.lec.xli.G. Ibi p̄mū recitant opiniones: ⁊ p̄sertim
rationes sci Tho.et improbant. Respōdet vero ad dubium.
J. Ibidē verū ecclesia determinādo illū articulū/fecit de non
vero/verū. Aut an solum qȳ verū fuit: declarauit verū.Zz.L.
Ibi an ecclesia per suā determinationem/faciat nouum arti-
culum fidei.L.M
Quid intelligitur per corpus in quod conuertitur panis: late
tractatur lec.xlij.per totum.
Scd̄m diuersitatē opinionū de pluralitate formarū: respōdetur
ad quesitū ſm opi.de paucitate formarū gaudentē.H.J
An cōuersio panis in corpus christi/fiat in instāti: aut successi-
ue.lec.xlij.L. Quomodo et quādo operatur virtus diuina ad
successiuā verborū plationem.L.M
An totus christꝰ fiat p̄ns in altari facta cōsecratione.lec.xlij.N.
Respōdet quoad oēm totalitatē q̄ pōt eē in christo: ⁊ ſm verā
ꝙ naturā/multū pulchre.P.Q.R.S.T.Et ibidē q̇d est esse
ibi p cōcomitātiā q̇d vi ꝯuersiōis.P.Itē dupliciter aliq̇d dicit
esse sub eucharistia p cōcomitantiā.R.Quid ho est sub sacra-
mēto respiciēs humanitatē christi: late habet.S.T.V.De par
tibꝰ essentialibꝰ ⁊ accidētalibꝰ corporis ⁊ aie. Itē de sanguine
⁊c̄. Sūmarie r̄ndet de cōtētis sub sacro.T.V.multū pulchre
et succincte. Itē an sub qualibet particula fractionis totꝰ chri-
stus cōtineat.lec.lxxx.O.⁊c. Siue hostia diuidat: siue nō; sed
maneat integra post consecrationem.

¶ De respicientibus corpus christi quantū
ad predicamentum quantitatis.

Utrū corpus xp̄i sit sub sacro altaris quātū/⁊ extēsum: late di-
sputat p̄torē lec.xliij.⁊ recitatis opi.cōcludit cū ockam: ꝙ nō
est ibi circūscriptiue: sz definitiue. huiꝰ possibilitas late osten-
dit lec.xliij.Et ꝙ multa in hoc sacro sunt supra naturā ⁊ intelli
gētiā nostrā.D. Recitatis diuersis opinionibꝰ.E.F.G.H.Et
ipsis improbatis a scoto.J.Zz. Ponunt rōnes ockā ꝯtra sco-
tū.L.M. Opinio ockā recitat.N.ſm eam respōdet.O.P.
Quō saluari pōt partiū organicat distinctio/⁊ ordo in corpo
re christi: cū nō est in sacro quātū ⁊ circūscriptiue: sz solū defini
tiue.P.Quō saluatur figura partiū: cū nō est ibi quantū.Q.
In quo dissonāt: ⁊ quomō possunt concordari ille opiniones
scoti ⁊ ockam.Q.R.⁊ aliorū.

¶ De respicientibus corpus christi/quantum
ad predicamentum relationis.

Accidētia siue species sacramēti eucharistie in quo subiectant.
An manēt eedē ante ⁊ post cōsecrationē.lec.xliiij.A.B.Cum
autē non sunt in substātia panis aut vini: aut aeris circumstā-
tis: nec corporis christi: an sint in aliquo subiecto accidentali:
puta in quantitate. Recitat opinio.C. Improbat per scotū.
D. Respōdet ſm ockam.E. Soluūtur rationes alterius opi-
nionis.F.G
An de facto in sacro altaris omnia accidētia stāt nude sine sub-
iecto: recitant opiniōes: ⁊ ſm eas diuersimode respōdet lec.
xliiij.Zz.L. Ibi an accidēs vnum possit esse subiectū alterius
accidentis de predicamento qualitatis.
Utrū oēs qualitates substātie panis ⁊ vini inherētes ante cōse
crationē: maneāt facta cōsecratione.lec.xliiij.M
Utrū oēs qualitates corporis xp̄i: imo oia accidentia absoluta
corpori christi in celo inherētia: quoꝝ rōnibꝰ formalibꝰ modus
existēdi sub sacro definitiuꝰ nō repugnat: inhereāt corpori chri
sti vt in sacro.lec.xliiij.N.O. De hoc.ē.lec.xlij.per totum.
Utrū in hoc sacro ꝯtraria sint simul in eodē loco vel subiecto/
puta humiditas ⁊ siccitas panis ⁊ vini.lec.xliiij.O
De p̄dicamēto actionis ⁊ passionis: put respiciūt vel christū in
sacro: vel q̄litates corporis christi: aut sacramētaliuꝫ specierū.
De actionibus ⁊ passionibꝰ accidentiū tam sacramēti ꝙ corpo-
ris christi.per totam lec.xlv.
Utrū accidēs possit eē p̄ncipiū generādē substātie. Et verū ille
qualitates sacramētales nūc habēt eādem actionē extra subie
ctū quā habere poterāt i subiecto. Et similiter de trāsmutatione
passiua circa species sacramētales; an nūc fieri possit ab agēte

naturali in eas: sicut dū erāt in subiecto. Recitatis opiniōib⁹
A. respondet fm ockā. B. C. Et fm alexādrū. D. Jtē an spēs
pñt videri/tangi/odorari/calefacere/humefacere ꝛc. Mus
scam incidētem in calicē occidere: inebriare ꝛc. D. E.

De transmutatione passiua circa spēs/nota aliquas regulas bo
nas lec. xlv. F. G

Que transmutatio passiua specierum facit corpus desinere eē:
et que non. lec. xlv. F

Que trāsmutatio passiua circa species fit a solo deo miraculo
se: que a creatura. Et an oēs passiue trāsmutationes nūc aut fi
ant circa spēs facta consecratione: q̄ prius fieri potuissent. Et a
quo agēte. An nouo miraculo. lec. xlviij. G. H

Productio substātie noue ad spēꝝ desitionē/a quo fit: puta dū
species desinerēt informare panem: si esset ibi panis substātia.
Et an fit fm materiā ꝛ formā: vel fm alterū tm̄. lec. xlv. J. K.
Jbi an ꝑoꝛ materia vel forma reproducat: q̄ fuit ipsi⁹ panis/
ante cōuersionē. Aliter ꝛ aliter respondet fm Sco. ꝛ ockā de
trāsmutatione passiua specierū quoad substātiam.

An nutriatur sumēs eucharistie species. Et a quo. vnde produ
cit substātia in alēdo cōuertēda ꝑ nutritionē. An sacrm̄ nutri
at. lec. xlv. L. Et quomō sacerdos sumēdo spēs sacrales/ non
soluit ieiuniū: licet nutriat. M. Jbi ad quē intellectū dicūtur
species sacramentales nutrire.

De trāsmutatiōe passiua accidētium sensibiliū eucharistie que
fuerūt in pane: aut eis successerūt.

Per quē fit mutatio specieꝝ ad locū. Respōdet fm duas opi
niones de motu lec. xlv. N. Ad quātitatē. O. Ad qualitatē acq̄
sitiuā et deperditiuā ibidē dicit fm varietatē opinionum.

De actiōe ꝛ passione corporis xp̄i/ꝛ accidētiū ei⁹: q̄ sibi ꝑmo cō
petūt vt in sacramēto: dato ꝙ nullibi esset nisi in sacramento.

An oculus christi seipm̄ videat in sacramēto. Et an aliqua ope
ratione careat spūali prout est in sacramēto. Aliter ꝛ aliter respō
detur fm Sco. P. ꝛ ockam. Q. lec. xlv.

Ois operatio spūalis puta intellectus ꝛ voluntatis/pōt ꝑmo
inesse christo vt in eucharistia. lec. xlv. P

Quādiu manet christus sub speciebus sacramentalib⁹: ꝛ cū de
finit esse/quo peruenit. lec. lxxxiij. A. B. ꝛc. Recitantur diuer
se docꝝ opiniones.

Oēm actionē tā corporalē ꝙ spūalem: quā pōt habere corpus
christi si esset in loco circūscriptiue: pōt etiā habere cū nō est in
loco circūscriptiue: sed definitiue: passio equaliter dispositio
fm ockā: secus fm Sco. lec. xlv. Q. R.

Utrū/ꝛ in quo sensu cōcedi pōt ꝙ corp⁹ christi vt in sacro videa
tur corporali oculo. lec. xlv. T. V. Jbi ostēdit ꝙ aliq̄d quadru
pliciter cōtingit videri visione sensitiua. T. V. De visiōe intel
lectuali corporis xp̄i sub eucharistia. An possit videri ab intel
lectu separato ꝛ nō separato. A bono ꝛ malo angelo. A btō ꝛ
nō btō. An diabolus prohibeat videre ꝑsentiā corporis christi
sub eucharistia: ꝛ quō. X. Y. An angeli ꝛ btī in celo videāt exi
stētiam corporis christi sub eucharistia in verbo. Z. An intelle
ctus coniunctus viatoris/possit videre corpus christi sub eu
charistia: aliter ꝛ aliter dicēdū fm Sco. ꝛ ockā. Z. ibidem.

An alique trāsmutatiōes corporales passiue/ possint naturali
ter fieri circa corpus in eucharistia: vt ꝙ percutiatur ledatur
ꝛc. Et quid si adhuc ibi esset mortale: vt in cena dñi: an aliqd
agens naturale possit in ipsum agere. Aliter respondet Sco
tus. aliter ockam. lec. xlv. Z

¶ De respicientib⁹ corpus christi in sacramēto:
ꝛ in genere: quantū ad ꝑdicamentum vbi.

Utrū corpus christi simul possit esse in diuersis locis circūscri
ptiue. Et idē querit de quolibet alio corpore. lec. xlvi. per to
tū. Recitat opinio cū suis motiuis/ꝙ non. B. Respōsio vera
ꝙ sic cū suis rationibus ꝛ ꝓbationib⁹: q2 nō includit contradi
ctionē: ideo nō est a diuina potētia negandū. C. D. E

Quid cōcedendū: ꝛ quid negādū est de corpore christi in diuer
sis locis existēte. Et de quolibet alio corpore fm sco. ibidē. F.
fm ockā. G. Respōdet ad rōnes oppositas. H. Ad incōueniē
tia inducta. J. K. L. vbi late habet de terminis ꝑuatiuis/ꝛ eo
rū multiplici acceptiōe: ꝛ q̄n ꝯcedūtur de eodē: q̄n ꝑdicata pri
uatiua inferūt cōtradictoria: vel nō inferūt. L. M. ꝛc.

Utrum desinētibus speciebus/dicatur corpus christi localiter
moueri. lec. lxxxiij. D

Utrū corpus christi localiter mutet/dū vi cōsecrationis incipit
esse sub specieb⁹ panis. recitat opinio ꝛ improbat. Q. Et ostē
ditur veritas. R. S. lec. xlvi. Et si est ibi mutatio: quale sortit
nomen. S. An debeat dici mutatio localis. Quid est mutatio
localis. ibidem. S. Ad idem lectione. lxxxiij. D.

Utrum corpus christi in hora consecrationis descendat per me
dium localiter ad species sacramenti altaris. lec. xlvij. C. Cum
aūt corpus christi ante cōsecrationē est in celo: quō pōt venire
ad locum specierum: ꝛ nō moueri per mediū. B. C. late osten
ditur et declaratur. Existentia corporis christi sub sacramento
nō necessario presupponit fm Sco. eius existentiā sub modo
naturali: immo posset post incarnationem desinere esse modo
naturali: et tm̄ manere in eucharistia. C. Potuisset quoqꝫ eu
charistiā instituisse ante sui incarnationem cuꝫ eadem efficaciā
signi ꝛ signati: sed tunc in consecratione corpus christi incepis
set esse a nouo. D. E. F.

Utrū corp⁹ christi in hora ꝯsecratiōis descēdat localiter de celis
ꝑ media ad spēs sacrales iuxta vbū Grego. in lib. dial. Et quō
tpe ꝯsecrationis dicant celi aperiri tripliciter. lec. xlvij. G

Utrū corpus christi motis specieb⁹/localiter moueat ꝛ ꝑ quē.
an ꝑ sacerdotē: vel v̄tute diuina: Aliter respōdet fm Sco. lec.
xlvij. H. J. Aliter fm ockā. K. Aia christi pōt corp⁹ suū moue
re in celo organice: sꝫ in sacro nō organice. K. L. Summarie
hec epilogant fm vtrosqꝫ doctores. L.

¶ Consecrationis forme efficacia.

Utrū verba ꝯsecrationis formā integrātia habeāt aliquā virtu
tē effectiuā naturalē vel supnaturalē respectu ꝑsentie corporis
christi. lec. xlvij. recitant opiniones doctorū ꝛ motiua eorūdē.
Jn quo deniqꝫ cōcordāt. M. N. O. quoꝝ dicta breuiter impro
bant. P. Q. Et respōdet ad q̄stionē. R. Si vo oia illa fiūt vir
tute diuina assistēte/quō verba dicant cōsecratiua: ꝛ quō cor
pus christi fit ꝑsens spēb⁹ panis ex vi verboꝝ. Ad quē deniqꝫ
sensum dr sacerdos ꝯsecrare. R. S. Qō cōsecratio fiat diuina
virtute nō insistēte: sꝫ assistēte: deducit exēplis miraculoꝝ xp̄i.
T. Verba ꝯsecrationis dicant cause sine qua nō/trāssubstātia
tionis. Et quare sic dicant cause sine qua non. V. Quomodo
pactū fecit deus cum ecclesia in no. testa. Jn veteri cū patrib⁹
X. Quomodo sacramēta causant qd significāt per virtutē assi
stentē non insistētem diuinā. X. Y

¶ De forme consecrationis veritate et conuenientia.

Et q̄d demōstrat ꝑ (hoc) Quale tēpus iportat (est) A. B. lec.
xlviij. Opinio Jnno. ꝙ termini forme cōsecrationis accipiant
materialiter. B. improbat opinio. Et soluūtur nihilomin⁹ ra
tiones. D. E. Jnducit alia opinio. F. ꝙ verba sumātur signifi
catiue. Quid aūt tūc demōstrēt (hoc) ꝛ (est) recitant opinio
nes multe. Rich. de scō vic. ꝛ Richar. de media villa/ꝛ alioꝝ
G. H. Opinio alexā. de ales/ꝛ altisiodorēsis. J. Opinio scti
Tho. Egidij/Bonauē. K. Cōparant opiniones adinuicē. L.
M. Ostēdit maior difficultas de copula est. N. Circa qd reci
tant opiniones Sco. ꝛ ockā. O. Positio et mens collectoris
gabrielis. P. Q

Quid demōstrat (hoc) Est/quale tp̄s significat: ꝛ quātum spa
ciū tp̄is fm mentē gabrielis. lec. xlviij. R. S. Finalis respōsio
breuis ꝛ clara q̄d significat hec ꝓpositio: Hoc est corp⁹ meū:
Hoc est corpus meū: an sit cōsecratiua inquātū vera vel falsa: si
gnificatiua vel nō significatiua: aut vt a deo instituta. Et quā
intētione ꝓferri debet a sacerdote celebrāte. lec. xlviij. S

¶ Consecrationis forme congruentia.

Pulchre ostenditur consecrationis forme congruentia. Qōqꝫ
oia illa quatuor verba apte ꝛ cōgrue sunt posita: nec superflua:
nec diminuta: qd late ostendit quoad singula verba in eo po
sita lec. xlviij. T. V. X. Y

Conuersionis panis ꝛ vini in corpus ꝛ sanguinem dñi apta ex
pressio seu locutio.

Cōuersio panis ꝛ vini in corpus ꝛ sanguinē dñi a diuersis scrip
diuersimode exprimit lec. xlix. A. Ueritas tenēda circa cōuer
sionē ꝑmittit ꝛ summatim epilogat. B. Dehinc ondit q̄ ꝓpo
sitiōes in hac materia/circa panis cōuersionem sint ꝓprie/aut

improprie: admittēde/vel respuēde: aut exponēde. B.C.D.E

Diuinissimi sacramēti eucharistie adoratio.

Quo cultu: quave adoratione diuinissimū sacramētum est venerandū τ adorandū: vide latius Adoratio: adorare: de hoc habes lec. xlix. F. vsq; in finē lec. de adoratione in genere τ eius speciebus. Responsionez ad dubiū de adoratione eucharistie: lec. l. Z. Ibi multū bene quō latria interiore christus adorandus est in eucharistie ostēsione: fide scz spe τ charitate. Quō adorādus est latria exteriore. M. vbi late habet de gestu corporis in eleuatione eucharistie: de capitis nudatione: genuū flexione: pectoris tunsione: manuū eleuatione τc. Reprehensio hec: negligēter tēpore eleuationis omitentiū. N. Ibidem de meditatione quam formabit sacerdos eleuando et ostēdendo populo eucharistiam.

Diuinissimi sacramenti visio.

Quare ecclesia instituit eucharistiā in alta eleuari debere: vt ab oibus videat. An petō peccet vidēdo eucharistiā: sicut peccat eā manducando. q si non: que est ratio diuersitatis/ q peccat māducās in petō: τ nō sic videns in petō. lec. l. O

Quid de tangente eucharistiā in petō siue sit laicus siue ordinatus. P. De oza tangente arcā calcitrantibus bobus. Idem de bethsamitis vidētib' arcā reductā: τ pcussis plaga magna. Q

Quid de vidētib' hostiā nō cōsecratā eleuari quasi cōsecratam. An sufficiat illis habitualis adoratio ad euitandū idolatriā. Et qlis intētio debet esse in adorāte/dū hostia eleuat. lec. l. R

Quid de adorāte diabolū trāsfigurantem se in angelum lucis nescienter. ibidem. R.S

Quid agēdū si in loco hostie appareat species aliena: puta carnis/cruoris/pueri τc. lec. li. A. Ibi de multiplicib' apparitionib' q multis facte fuere de corpore christi τ eucharistia. Quare fiūt τ ad quid. An ibi sub illa effigie christus vere contineatur: τ quō. A.B.C. Ibi quomō saluant hmōi apparitiones a fictione falsa τ mēdacio. C.D. recitant varie opiniones hincinde. D.E.F.G.H.I. Sed qd agendū dum tales apparitiones fiūt sine reuelatione diuina de corporis christi psentia. Kt. Et quid si sacerdos ante cōsecrationē reperiret in altari carnē pueri: aut sanguinē in calice: debet ne māducare: aut abstinendo inter reliquias recludere. L

Eucharistie prefiguratio multiplex.

De sacri eucharistie pfiguratione: τ de figurarū rōne τ 9gruentia: numero τ sufficiētia: ordine τ excellētia. lec. lv. E.F.G. τc.

Eucharistia quid est. lec. xlv. F

Hore canonice.

Hore canonice ad quid institute sunt. Quo tēpore diei sunt legende. Et quēadmodū deputate sunt illis horis quib' dnica passio incepta/cōtinuata/et consummata est. vbi sententiosissime ostenditur qd dominus qualibet hora: τ vbi: τ a quo passus est. lec. xiii. A.B.C.D.

Hore canonice ex causa rōnabili pñt preueniri. Et matutine sequētis diei nocte legi stante rōnabili causa. lec. xiii. E. Ibidez quō ante finē naturalis diei sunt terminande.

Legēs horas canonicas extra tempus legitimū/ad qd diriget suam intentionem. lec. xiii. F

Que hore canonice legende sunt ante missam. Ibi de diuerso more celebrantium: vel ante tertias: vel ante sextas: aut ante nonas. lec. xiii. F

Hore canonice an aliqd valeāt ex ope operato. Sicut oratio dnica seclusa dispositiōe orātis. lec. lvii. B

Hore canonice quō sunt dicende: qualis in eis requiritur attentio vel intellect'. lec. lxii. Kt. Ibi de distractione in horis canonicis/quādo est petm: τ quādo nō. L. vide latius de oratione et lectione/eadē lec. M.N.O. τc.

Hostie seu eucharistie fractio

Causa fractionis hostie post cōsecrationē multiplex est: ibi multa dicunt de fractiōis/ac partium significatione. lec. lxxx. H. I. Kt. Ibi etiā de modo fractiōis. De veritate fractionis ibidez L. Et recitant opiniones quattuor. veritas determinat. respōdet ad rationes in oppositū: τ saluat dictū berēgarii. N. Itez an sub qualibet particula fractionis totus christus cōtineat O. Itē an sub qualibet parte sacramenti indiuisi τ nō fracti sit totus christus: recitantur opiniones. O.P. τc.

Utrū sit verū dicere q in sumptione eucharistie est vera mādicatio. lec. lxxx. N

Utrū corpus christi multotiēs: an solū semel sit sub vna hostia cōsecrata. lec. lxxx. S.T.

Utrum corpus christi sit sub parte pūctuali. lec. lxxx. V

Utrum sumētes particulas in cōmunione: accipiant idē vel diuersa. lec. lxxx. X

Utrū eadem hostia sit in diuersis altaribus. lec. lxxx. y

Utrū partes hostie fracte sunt eedem vel diuerse. lec. lxxx. S.X

Eucharistiā indigne sumentiū pena/peccatum/τ periculū. De pena τ periculo indigne sumētiū eucharistiā. lec. lxxxvii. A. τc.

Peccatū indigne sumentiū eucharistiā cōparat petō pditiōis iude. lec. lxxxvii. B. Quare hoc. C. Cōparat scōo ingratitudini τ blasphemie iudeorū. D. Immo indigne sumētes aliquid amplius faciūt q iudei. E. Comparat petō crucifigētium. F. Duodecim mala pphēta enumerat cōsequētia indignā sumptionem. lec. lxxxvi. G

De grauitate peccati idigne cōmunicantiū: τ vnde colligit grauitas peccati. lec. lxxxvii. H

Eucharistie frequentatio.

Utrū expedit frequēter cōicare. Et an eligibilius sit nō abstinere/q abstinere a cōione ceteris parib'. lec. lxxxvii. I. Arguit p et contra. Kt. Respōdet ad dubiū p tres ppositiones. O.P. Q. τc. Respōdet ad rationes in oppositū. S.T.

Eucharistie manducatio quadruplex: scz pure corporalis. lec. lxxxvii. M. sacramētalis tm: spiritualis tm: sacramētalis τ spiritualis simul. ibidem.

Inuectiua cōtra segnes τ effeminatos/qui sine causa a celebratione abstinēt: τ de pena/q cōtra eos manet. lec. lxxxvii. Z

Quare nō licet vno die pluries extra celebrationem deblā cōmunicare. lec. lxxxvii. R

In quib' casib' licet pluries vno die celebrare. lec. lxxxvii. R

Utrū licet sacerdoti vel laico pro perpetuo a celebratione vel cōmunione cessare. lec. lxxxvii. V.X

Eucharistie institutio

Eucharistie institutionis tempus facte a christo/sm veritatem cōtra grecos: vide in lec. xxxiii. B.C. τc.

Eucharistia an possit confici in fermentato: an in azymo. in quo christus confecit: vide in lec. xxxiii. B.C. τc.

Eucharistie materia. lec. xxxv. de hoc lati' in titulo: De requisitis ad sacrā cōionem sub verbo Cōsecrationis materia.

Eucharistie forma: τ eucharistie cōsecrationis forma/vide late lec. xxxviii. τ in titulo et requisitis ad sacrā cōionē sub verbo consecrationis eucharistie forma.

Sub eucharistie sacramento qd cōtinet. An totus christus sm naturā diuinā et humanā quoad omnes partes integrales et essentiales τc. lec. xlii. P. Q.R.S. τc. Respōdetur per multas propositiones.

Sub eucharistie sacro aliqd est vi cōuersionis: et aliqd p cōcomitantiā: τ hoc duplicē: τ que sunt illa. Quid deniq; est eē ibi vi cōuersionis τ p cōcomitantiā. lec. xlii. P.Q. R. τc.

Sub eucharistie sacro qd cōtinet: τ qliter ex parte humanitatis christi. lec. xlii. S.T.V. vbi late habet de oib' partib' integralib' τ ornatib' τ accidētib' τc. Itē de sanguine christi. Summarie respōdet de contētis sub eucharistia. L.V

Potuisset de' eucharistiā instituisse ante christi incarnationem cū eadē efficacia signi τ signati. lec. xlvii. D

An populus cōmunicatur' teneat ex pcepto christi vel ecclesie cōmunicare sub vtraq; specie. lec. lxxxiii. I. Kt.

In sacramēto eucharistie aliqua a solo christo: aliqua ab ecclia sunt immediate instituta. lec. lxxxiii. Kt. L

An apostolus mandauerit corinth. cōmunionē sub vtraq; specie an solū pmisit. lec. lxxxiii. L.V

Usus cōmunicandi sub vna specie quare introductus est: τ ob que pericula vitanda. lec. lxxxiii. O. P. Q.

Dato q ritus cōmunionis sub vtraq; specie fuerit in primitiua ecclesia: quod tamē non legitur: ex hoc nō inducit pceptū sic cōmunicādi. Nō eēi omnis actio christi est a nobis imitanda. lec. lxxxiii. L. M. N. P. S.

Rius cõicandi sub vna specie/nõ est nouus:sed vetustissimus. lec.lxxxiiij.N. Et potuit rõnabiliter ab eccl'ia sic institui/nõ obstante forte cõsuetudine in oppositum primitiue ecclesie. S
Quare sacerdos celebrans communicat sub vtra q̃ specie: nõ sic laicus.lec.lxxxiiij.S

¶ Fructus sumptionis eucharistie

Alium fructũ boni:alium mali cõsequuntur ex eucharistie sumptione.lec.lxxxv.A
Fruct⁹ eucharistie licet sint ineffabiles:attamẽ a diuersis diuersimode colliguntur.lec.lxxxv.B.C. ſm aliũ ⁊ aliũ respectum.
Eucharistia instituta est in sacrificiũ ⁊ in sacrm̃.lec.lxxxv.D
Fructus sacrificij altaris: vt est memoriale crucifixionis christi qui sunt.lec.lxxxv.D.I. Quoq̃ similiũ effectuũ est operatiuũ:quo operatũ est idipsum sacrificiũ in cruce ⁊ oia figuralia. L
Eucharistie sacramentũ/vt sacrificiũ patri oblatũ:pctã delet: et que peccata: vnit deo:pacem affert.lec.lxxxv.L.
Eucharistie sacramentũ vt sacrificium/quomodo prodest beatis.lec.lxxxv.M.
Eucharistie fructus vt est cibus aie ⁊ sacrm̃:duodecim sunt: de quibus ex ordine dicitur lec.lxxxv. O.⁊ sequentib⁹ lectionib⁹.
Eucharistia cõsiderata in ordine ad xp̃m in ea cõtentũ:primo aias viuificat.lec.lxxxv.O. Relaxat scd̃o pctã venialia ⁊ mortalia: preterita/ presentia/⁊ futura. P.Q.R.S.⁊c. late ostenditur quõ relaxet pctã:differenter a baptismo. De relaxatiõe venialium.T.V.An oia venialia remittat.Et qualiter veniale peccatũ dicitur eucharistie sacramentũ remittere.ibidem.
Eucharistia cõsiderata vt memoriale dñice passionis/ mentem inflammat.lec.lxxxv.X. Dat patientiam.y.⁊ vt sic habet duos fructus.
Eucharistia considerata vt cibus ⁊ potus spiritualis anime nutriendo alterat cibatum conuertendo in cibum.lect.lxxxvj.A. Deperditum restaurat.B
Eucharistia cõsiderata vt sacramentum panis ⁊ vini/ vnit deo transformando hoiem in deum.lec.lxxxvj.C
Dat cõionem oim bonoꝝ ⁊ sanctoꝝ. D. Hinc dicitur sacramentũ vnionis ⁊ cõionis cui⁹ratio explicatur.E.F.G.H.
Eucharistie sacramentũ operatur in nobis cõionem totius meriti christi.lec.lxxxvj.D.E.glorie angeloꝝ.F. totius boni sanctorum.G. In passionib⁹ mystici corporis.H.Facit etiam participationem humanoꝝ ⁊ diuinoꝝ.ibidem.H.
In eucharistie sacr̃o fons oĩs gratie sumitur:qui in sumente quatuor operatur:ſm quattuor cõmoditates fluuioꝝ. lec.lxxxvj.E.
Eucharistia vt est antidotũ ⁊ medicina aie: sanat ab infirmitate causam amouendo:⁊ sanitatem restituendo.lec.lxxxvj.I.Cõseruat sanitatem recuperatam.K.
Eucharistia vt est viaticũ roborat viatorem in itinere.lec.lxxxvj L.perducit viatorem ad terminum.M
Eucharistia quõ dicitur hos fructus efficere in sumente spiritum:sed etiam corpus dñi.lec.lxxxvj.N.
Quõ deniq̃ verũ est qd̃ dicit saluator: Caro mea vere est cibus ⁊c. Et sanguis meus vere est potus: si hi fructus efficiuntur virtute diuina.O.
Vtrũ indigne sumant eucharistiã: q̃ prefatos eucharistie fruct⁹ nõ experiuntur in se: nec sentiũt dulcedinẽ suauitatis ad christũ post pceptionẽ eucharistie.lec.lxxxvj. P.Q. Et quare illa deuotio qñq̃ subtrahitur homini a deo:qñq̃ ex alia causa. R
Carentia sentiendi dulcedinis cuiusdã in perceptione eucharistie nõ est signum digne vel indigne sumptionis. Nec est causa abstinendi.lec.lxxxvj.S

¶ Excommunicatio.

Quõ ⁊ qñ licet pro excõicatis orare. Ibidem qñ possunt eleuare suffragia ecclesie.lec.xxvj.K.L.M
Excõicatus põt plus mereri humiliter abstinendo ab exteriori participatione sacramentoꝝ:q̃ se ingerendo.lec.xxvj.N
Excõicatio est in detrimentũ anime etiã eius qui humiliter fert eam.lec.xxvj.N
Excõicatio vt talis/pena iusticie nõ excludit a gloria: sed pctm̃ pro quo fertur excommunicatio.lec.xxvj. N
Nec semper est excõmunicat⁹ a deo qui est excõmunicatus a prelato.ibidem.O
Quã temperate ⁊ parce vti debet prelatus gladio excõicatiõis vt habeat rõnem nõ vindicte:sed medicine.lec.xxvj.O
Cõtra eos qui hoc gladio vtuntur ad causas pfanas.lec.xxvj.O
Quõ intelligendũ est/q̃ quidã dicũt excõicationẽ ligare corp⁹ non animã.lec.xxvj.M.N.
Vide plura in pena canonis.

¶ Expositio misse seu canonis

Missa est duplex:priuata ⁊ publica: ⁊ quãdo licet hanc vel illã celebrare: Ante diem: aut in nocte. vbi explicãtur diuersa tempora ⁊c.lec.xiiij.A.B.C
Missam an licet celebrare sine assistẽtia duoꝝ/in presentia vni⁹ tm̃. Et quõ intelligendi sunt canones: qui videntur dicere q̃ nõ licet celebrare nisi in presentia duoꝝ.lec.xiiij.D
Missa quo loco celebranda est. vide in altari. Itẽ in calix. Ibi de pallis ⁊ corporali ⁊ similib⁹. Sub titulo/que requiruntur ad dignã vel absolutam consecrationem.
Misse pars principalis:Canon/secreta/actio/sacrificiũ dicitur Et quare hoc.lec.xv.C.D.E.F.G
Canon a quibus vel a quo institutus est.lec.xv.C
Missam primaz quis ⁊ vbi celebrauit:⁊ quarũ orationum fuit huiõi missa.lec.xv.C
Canon quare dicitur secretũ:⁊ quare actio.lec.xv.D.E.F.
Miraculũ de subita cõuersione panis in corp⁹ dñi/dum canon publice ⁊ pfane a pastoribus decantaretur.lec.xv.E
Canon q̃re est sub silẽtio legẽdus ex patrũ institutiõe.lec.xv.E.
Canon recte dicitur sacrificiũ:q: in misse officio offertur sacrificiũ summũ oĩa vete.testa. sacrificia eminenter cõtinens.lec.xv.G
Missa vnde dicitur: ⁊ quomodo missa multipliciter solet diuidi.lec.xv.G.H
Missam p̃cedunt/cõfessio publica ⁊ generalis. I. Altaris osculatio. K. Et thurificatio. L. Ibi de eoꝝ significatiõib⁹. lec.xv.
Expositio hui⁹ autoritatis: Stetit angelus dñi iuxta aram templi/habens thuribulũ aureũ in manu sua.lec.xv.L
Prime partis misse:que respicit populi illuminationẽ: sunt decem particule: scz Introitus/Kyrie eleison/gloria in excelsis/ collecta/epistola/grad.alleluia/euangelium/symbolũ/ offerenda:quarum significatio mystica breuiter explanatur. lec. xvj.A. Inueniuntur eñ decem: que necessaria sunt ad suscipiendum christum in sacramento: que etiam fuere necessaria ad suscipiendũ christum in carnem.ibidem.
Pars scd̃a misse/respiciens cõsecrandorũ oblationem: a diuersis diuersimode incipitur ⁊ partitur.lec.xvj.B
Iterata populi salutatio p Dñs vobiscũ. Et de verbo oremus/ qd̃ offertorio premittitur:⁊ dehinc sequitur oratio : quid hoc significat.lec.xvj.B
Offertoriũ vnde dicitur.lec.xvj.B. Quare cantatur. Et vnde sumptus est ritus canendi.
In tertia parte misse sacerdos se preparat primo incenso.ibi de eius significatione ⁊ preparatione. A. Scd̃o iterata manuũ lotione. Ibidẽ quare illa fit:qd̃ significat: vbi fieri debet:cũ reprehensione illoꝝ q̃ eã recipiũt post sctũs. Et quõ differt a p̃ma lotione. B. Tertio oratione ⁊ orõnis suffragio. lec. xvij.C.
Sacerdos quomõ petit in missa sacrificij acceptationem/benedictionem ⁊ cõsecrationẽ: cũ tamen de ratione sacrificij sit semper esse acceptum dño.lec.xvij.D
De oratione sacerdotis ad populũ cum petendo orationum suffragia inquit: Orate pro me fratres ⁊c. ⁊ rñsione diuersa circũstantis populi.lec.xvij.E.
In misse officio diuersi ritus obseruantur ⁊ tolerantur. Et quare hoc permittitur.lec.xvij.E
Secreta que in missa legitur: quare sic dicitur: ⁊ quare secrete leguntur. Item q̃ prime secrete non premittitur orem⁹. Quid per secretã significatur ⁊c.lec.xvij.F
Prefatio ⁊ eius salutatio ad populũ : populi quoq̃ responsio. Eiusdez excitatio ad dirigendũ corda in deum : ⁊ quadruplex cordis eleuatio.lec.xvij.G.H.I
Populi excitatio ad dicendũ gratias deo: cum expositiõe Gratias aga. dño deo nostro ⁊c. Et qualiter ac pro quo gratie sunt agende.lec.xvij.I.K.
Expositio textus de prefatione: Vere dignũ ⁊ iustum est equũ

ꝛ salutare: cū magna sacri eucharistie (veluti oim sacrificioꝝ eminentissimo) exaltatione ꝛ laudatione. lec. xviij. A. B. C

Expositio/ Nos tibi semper ꝛ vbiqꝫ gratias agere. cum sequentibus: cū pulchra explicatione: quēadmodū sēp ꝛ vbiqꝫ deo sunt gratie agende. lec. xviij. D

Expositio/ Per quem maiestatem tuā laudant angeli ꝛc. vsqꝫ in finem. lec. xviij. E. vsqꝫ in finem lec. vbi late explicat/ quemadmodū diuina maiestas magis in hoc altaris sacrificio: ꝙ in vlla re mundi manifestatur. G

Expositio/ Laudant angeli: adorant dominationes: tremūt potestates. Et quid per illa nomina significetur. Quomō deniqꝫ cōmune est angeloꝝ laudare deū: sumendo nomen angelus p omni spiritu celesti in genere. lec. xviij. H. J. K. Ibi de officio singulorum angelorum/ scilicet dominationum ꝛ potestatum sm Dionysium.

Expositio/ Celi celorūqꝫ virtutes ac beata seraphin. vsqꝫ ad sanctus. lec. xviij. L. M

Expositio hymni angelici Sctūs/ sctūs/ sctūs ꝛc. eiꝰ diuisio. lec. xix. A. Et quō triplex acceptio: siue significatio noīs sctūs/ verissime cōuenit essentie diuine. Quare dicit ter sctūs: ꝛ semel dūs deus. B. C. D. De noīe sabaoth: ꝛ quō dūs deꝰ dicitur deꝰ sabaoth. D. Pleni sunt celi ꝛ terra/ exponit. E. Osanna in excelsis. F. Alia eiusdem hymni expositio. G. H. J

Quare canoni premittit imago passionis christi. Quare incipit a littera T. Quare ante canonem sacerdos osculatur librū. Et de aliis ritibus qui premittuntur diuersimode a diuersis. lect. xix. K. L. Ibidem de duplici pictura que ab aliquibus canoni premittitur. L

Canonis diuisio: ꝛ expositio illius textus Te igit clementiss. pater ꝛc. vsqꝫ ibi: Uti accepta ꝛc. per totam lec.

Canon quare incipit a littera T. ibi T littera qd significat ꝛ representat: vnde sumpta est. lec. xx. B

Expositio canonis ab illo loco: Uti accepta. vsqꝫ ibi: In pmis per totā lec. xxi. Ibidem de bñdictione ꝛ acceptatiōe munerū. Item de effectu sacrificioꝝ legis ve. Cur offerenda dicunt dona/ munera/ sacrificia. Quid important illa noia. Quid demonstrat pnomen hoc. B. C. D. E. ꝛ sm hoc littera multipliciter exponitur. F. G. Item quare dicitur in plurali: Hec dona/ hec munera. H. Quid significant tres cruces quas facit sacerdos/ dicendo: hec bona ꝛc. K. L. M

Expositio canonis ab illo loco: In primis q̄ ꝛc. vsqꝫ/ quā pacificare. lec. xxij. p totū. ibi de ordine offerendi. Itē p quibꝰ offert/ generaliter/ specialiter/ fraternaliter/ singulariter. A. B

Expositio canonis ab illo loco: Quā pacificare vsqꝫ ibi: Et oībus orthodoxis. lec. xxiij. p totū. Ibi de oratione que fit in canone pro papa: pro rege: pro antistite.

Expositio canonis ab illo loco: Et oibꝰ orthodoxis/ vsqꝫ Memento. lec. xxiiij. per totum.

Expositio canonis: Memento dñe famuloꝝ famularūqꝫ tuaꝝ. lec. xxv. p totū. Quare dicit famulorū famularūqꝫ: ꝛ nō viroꝝ ꝛ mulierū. C. Et qualiter in hoc loco orare debet p quibusdā singulariter quoꝝ nomina mente recitare potest. C. D

Missa dupliciter valet. ex opere operato: ꝛ ex opere operante. lectione. xxvi. G

Offerens sacrificium misse duplex est: scz mediatus ꝛ immediatus. lec. xxvi. H

Ratione meriti ecclesie missa potest vno tempore plus valere ꝙ alio. lec. xxvi. H. J

Utrum missa celebrata pro pluribꝰ minꝰ valeat cuilibet plurīū: ꝙ si p paucis aut p vno solo celebret. lec. xxvij. H. vsqꝫ in finē lec. Recitatis opinionibus/ respondetur ad questionem.

Expositio canonis ab illo loco: Et omniū circūstantiū: vsqꝫ Cōmunicantes. lec. xxix. per totum.

Missam audire fructuosum est. Et qn ꝛ ad quā fideles tenent misse auditionem. Preceptū de auditione misse specificat preceptum dilectionis dei. lec. xxix. A. B. Contra gyrouagos/ ꝛ in ecclia tpe diuinoꝝ ambulantes hincinde: ꝛ in ecclia vel cemiterio placitantes. C. Quomodo missa debet audiri. ibidem.

Qualis dispositio requiritur in audientibꝰ missam vt gratiam sacramenti percipiant. lec. xxix. D

Missam audiens populus: quomodo dicitur offerre sacrificiū laudis cum sacerdote. lect. xxix. E. F. Ibidem. G. pro quibus missam offert populus circumstans.

Expositio textus: Coicantes ꝛ memoriā venerātes. vbi late tractatur in quibus cum sanctis cōmunicamus. lec. xxx. A

De collectis in fine misse legēdis: ꝛ ritibꝰ ac gestibꝰ cerimonialibus sacerdotis. lec. lxxxix. C. D. Ibi de eorundē significatiōe.

De septē salutationibꝰ sacerdotis: ꝛ qnqꝫ cōuersionibꝰ ad populum in missa. lec. lxxxix. E. Et quid hoc representat.

De multiplici cōclusiōe misse per Ite. Bñdicamꝰ. Requiescāt. lec. lxxxix. F. Et quando sic vel sic cōcluditur: exponunt he cōclusiones ibidem.

Cur Ite missa est dicit in festis. Benedicamꝰ dño in ferijs. lect. lxxxix. H. J. Ibidem de responsione chori aut ministri.

De bñdictione sacerdotis: mō/ forma ꝛc. lec. lxxxix. cū expositione singuloꝝ verboꝝ benedictiōis. K. L. Item quid significat illa benedictio: vnde sumpta est. L. M. N

Expositio orōnis: Placeat tibi scta trinitas. lec. lxxxix. O

Expositio canonis ab illo loco: In primis q̄ tibi offerimꝰ. vsqꝫ Hanc igitur. lec. xxxi.

Expositio canonis ab illo loco: Hanc igit: vsqꝫ Qui pridie. vbi innuit quō oēs ordines suis officijs cōcurrunt in sacrificio misse. Petiturqꝫ acceptari sacrificiū: nō ex parte sacrificij: sed ministri. B. Item de ritu quem tenet sacerdos in horum verborum prolatione. N. O. P

Expositio horum verboꝝ: Qui pridie ꝙ pateretur. lec. xxxiij.

Expositio horū verboꝝ: Accepit panē in sctās ꝛ venerabiles manus suas. lec. xxxv. De tersione digitoꝝ ꝛ aliis que p sacerdotē ante cōsecrationem cōmuniter fiunt: vide in fine lec. iij.

Expositio textꝰ: Et eleuatis oculis. vsqꝫ Hoc est enī corpꝰ meū. lec. xxxvi. Et quō aliqua habent in canone: q̄ nullus euangelistarum de christo scripsit: puta de oculoꝝ leuatione. A. Quare christus leuauit oculos ad patrem suum. B

Expositio verboꝝ/ Hoc est enī corpus meū. vbi late tractat de forma cōsecrationis. Que verba sint de integritate forme ꝛc. lec. xxxviij. per totum.

Expositio textus: Simili mō postꝙ cenatū est. vsqꝫ ad finem cōsecratiōis calicis. lec. lij. p totū. ꝛ partim lec. liij. Annectunt rōnes de singulis terminis ibi positis in textu. Ibi quō forma cōsecrationis calicis est forma certa/ cōgrua/ sufficiēs ꝛ perfecta. lec. lij. M. N. O. P. Plura alia iuxta litterā notantur ibi: ꝛ remittuntur ad predicta.

Expositio textus: Un ꝛ memores. vsqꝫ ibi: Supra q̄ ppitio: vbi etiam habetur quare fit in canone memoria passionis/ resurrectionis ꝛ ascēsionis christi: vbi etiam ponit ratio eoꝝ que sacerdos facit in altari. lec. liiij.

Expositio textꝰ: Supra q̄ ppitio ꝛc. vsqꝫ ad memoriā mortuorū lec. lv. Cur plus sacrificia abel melchisedech ꝛ abrae cōmemorantur in canone/ ꝙ alioꝝ. Et cur potius de lege nature/ ꝙ de lege moysaica sumunt hec sacrificia. ibidē. O. P. De gestibꝰ sacerdotis legentis hanc orationē: Supplices te rogamꝰ ꝛc. Et de crucibꝰ que fiunt/ ac osculo altaris. T. Manuum cōpositione ꝛc. T. U

Expositio textus: Memēto etiā dñe ꝛc. vsqꝫ Nobis quoqꝫ. lec. lvi. Ibi docet ꝙ memoria habēda in missa debet esse breuis: ꝛ quare. lec. lvi. D

Expositio textus: Nobis quoqꝫ peccātibꝰ. vsqꝫ Per christū dñm nostrū. lec. lix. Ibi cur fit secūda sctōꝝ cōmemoratio. E. Quis fuit ille iohānes de quo fit memoratio. F. Cur repetit stephanus. ibidem. Quare nō fit noiatim memoria beati iohānis baptiste in canone. J

Expositio textꝰ: Per christū dñm nostrū/ vsqꝫ Pater noster. lec. lx. Expositio mysterioꝝ in gestibꝰ/ signis ꝛ ritibus sacerdotis ab illo loco: Nobis aūt. vsqꝫ Pater noster. M. N. ꝛc.

Expositio ꝛ cōtinuatio textus: Oremus preceptis salutaribus ꝛc. vsqꝫ Pater noster. lec. lxi.

Expō orōnis dñice: Pater noster. lect. lxiiij. J. Qui es in celis. lec. lxv. Sctificet nomen tu. lec. lxvi. Adueniat regnū tuū. lectione. lxvij. de septuplici regno diuersimode exponitur. Fiat voluntas tua. lectione. lxviij. Sicut in celo ꝛ in terra. lec. lxix.

I. Panem nostrum quotidianum.lec.lxx.ꝛ.lxxi.exponitur multipliciter de multiplici pane:ꝛ presertim lec.lxxi.Et dimitte nobis debita nostra.leck.lxxij.diffuse exponitur. Sicut ꝛ nos dimittimus debitoribꝰ nostris.lec.lxxiij.Et ne nos inducas.lec.lxxvij.latiꝰ exponitꝫ lec.lxxviij.Sꝫ libera nos a malo.lec.lxxix.
Expositio orationis Libera nos q̃sumus dñe.exponitꝫ lec.lxxx.cum rõnibus multis/quare tres apli presertim ibi nominentur:cum ceteris ritibus ꝛ mysticationibus horum que tunc cũ legitur:fiunt/vsqꝫ Pax dñi.
Expositio Pax dñi sit semper vobiscũ.lec.lxxxi.Et de gestis ac crucis signationibꝰ:quas facit sacerdos hanc orationem dicendo.De responsione chori ꝛc.D.E.F
Expositio orationis:Hec sacrosancta cõmixtio ꝛ cõsecratio.lec.lxxxi.G.ꝛc.Ibi quomõ ꝛ qualis dicitꝫ fieri cõmixtio ꝛ cõsecratio.Et que cõmiscentur.G.H
Expositio Agnus dei.lec.lxxxi.Li.L.Quis hanc orationẽ instituit M.Cur in missa defunctoꝝ nõ dicitur Miserere nobis sed Dona eis requiem.N
Expositio oratiõis/Dñe iesu christe qui dixisti.lec.lxxxi.O.Ibi de osculo pacis quod datur in missa.P.Q.R
Exponuntur ibidẽ alie orationes/scꝫ Pax tecũ.Habete ꝛc.T
Expositio orationis:Dñe iesu christe fili dei viui.leck.lxxxij.B.Item Perceptio dñe.E.cũ sequentibꝰ orationibus
Expositio orationis/Corpus dñi nostri iesu christi.leck.lxxxiij.vsqꝫ Quod ore sumpsimus:inclusiue.
De cantu finali misse qui cõio siue antiphona dicitꝫ: ꝛ q̃d significat.Item de salutatione populi ꝛc.lec.lxxxix.A.B.C.ꝛc.

De littera F

Facere quod in se est : quid est.lec.lix.P
Aliquid dicitur effici ab aliquo tripliciter.leck.lxxxvi.N.Item lec.iiij.Vide latius in causare.
Fama.Fame quõ ꝛ quãdo parcendũ est: ꝛ an sit preferenda bonis exterioribꝰ corporis aut rerũ.lec.lxxiiij.P.Q.Emendatio fratris que est bonũ cõscientie:an sit preferenda bone fame si vtraqꝫ simul stare non possunt.lec.lxxiiij.Q.R.
Fame custodia vtilis est ꝑpter multa.lec.lxxiiij.Y
Festum:Festiuitates quare currunt a vespera ad vesperam.lectione.xxxiiij.H.I

Fides/credere

Fidei necessitas ꝛ vtilitas in genere ꝛ presertim fidei implicite.fidei duo sunt principalia obiecta.Item fides fundamentum est edificij spiritualis ꝛ anime vita: ꝛ multa similia.lec.xij.B.C.De fidei cõmendatione vtilitate ꝛ necessitate dicuntꝫ.Item ꝙ fides vniuersalis ecclesie:seu fides implicita valet cõtra oẽs scrupulos ꝛ dubitationes in fide.ibidem.Item ꝙ quandoqꝫ non tam est meritorium credere:ꝙ velle credere.E
Puer aut adultus existens extra ecclesiam/cui nunq̃ est fides predicata:an sit de numero saluandoꝝ.sic de habitãtibus in insulis maritimis.lec.xxiij.F.G
Fides quare dicitꝫ catholica ꝛ apostolica.lec.xxiij.B.C.
Fides quomõ est in apostolis veluti in radicibus firmis fundata.lec.xxiij.C
Fidei plurimũ cõtulerunt miracula.lec.xli.M.N
Fides nõ nascitur ex intellectu credibiliũ : sed intellectꝰ ex fide:fidelis credendo quomõ debet ingeniũ suum captiuare in obsequium christi.lec.xlj.M.N
Fidei veritas ꝑpter scandalũ nõ est omittenda.lec.xli.M
Noticia articuloꝝ fidei quomõ dicitur crescere per temporũ incrementa.lec.xli.L
Figura legalis:Vide in iudaizare.
Forma.An in eodem composito sit vna vel plures forme.Et a qua totum recipit denominationẽ.lec.xlij.B.E.F.Quod est maius inconueniens:materiam stare nude sine forma substantiali:vel sine forma specifica.lec.xlij.H.Eadem materia in diuersis locis potest habere diuersas formas si replicatur ad diuersa vbi.lec.xlvi.O
Frangere/fractio:quere in hostie fractio.
Fructus misse : quere in missa.In applicatio fructus misse.In misse expositio.Item in fructus sumptionis eucharistie.
Fundamentum multiplex:ꝛ quõ differenter christus ꝛ apostoli dicuntur fundamentum ecclesie.lec.xxiiij.D.E.F.Et quomodo solus christus dicitur vere ꝛ verum ecclesie fundamentũ principale: apostoli vo secundarium.F.G.Ad quem deniqꝫ sensum apostoli quandoqꝫ negantur esse fundamentum.G.H.Quomodo deniqꝫ pre ceteris apostolis petrus dicitꝫ ecclesie ꝛ fidei fundamentum ꝛ petra.H

De littera G

Gaudium beatorum essentiale ꝛ accidentale: de eorũ augmentatione.lec.lxxxv.M.Ibi si beati gaudeant de honore eis in terra impenso: ꝛ cultu eis exhibito.An etiam e regione tristentur de malo.M.N

De littera I

Ieiunium.De ieiunio requisito ad eucharistie sumptionem;vide de eucharistie sumptione.
Ieiunium nature ꝛ ecclesie quomodo differunt.lec.x.A
Dici principiũ tpe ieiunij quando habet initium.lec.x.B.
Ignorantia est multiplex.Et que illaꝝ excuset vel aggrauet peccatum a toto vel tanto.lec.vij.D
Impossibile:necessariũ/quid est vtrũqꝫ.quomodo interdũ accipitur.lec.lxxviij.S
Indulgentia.De indulgentijs:vide in suffragia ꝑ defunctis.
Iniuria:iniurie remissio.Iniuriam dimittere:vide in peccatum ꝛ in diligere.
Intentio est multiplex:actualis/habitualis ꝛ virtualis.Et que illarum sufficit ꝛ requiritur in actu sacramentali.lec.vi.F.G.
Iudaizare figura legalis.Quomõ stat aliquem facere ea q̃ iudei fm legem fecerant:ꝛ tamen nullatenꝰ iudaizare.Et quõ figure legales cessauerũt sub ratione figure.Et possunt manere sub alia ratione.lec.xxxiij.O.P
Iurisditio:vide in potestas ecclesiastica.

De littera L

Latria:vide in adorare.Ibi etiam de speciebus cultus dei/ꝛ de latria multiplici.
Laus/honor quomodo differunt.lec.xviij.G
Honoris ꝛ reuerentie exhibitio in quibꝰ cõsistit.lec.viij.L.
Lex/abolitio/abolere.Lex positiua quõ aboletur ex tolerantia prelatoꝝ sine reclamatiõe/ꝛ nõ obseruãtiũ correctiõe.lec.iij.E
Lex quõ venit interpretanda fm intentionẽ legislatoris.Et vnde illa colligitur.lec.lxxiij.O
Ligare/ligatio.Ligatio realis seu corporalis et ꝑcepti quõ differunt.lec.ij.D.E.F
Locus.Motus localis.
Potest deus facere ꝙ corpus quod nunc est hic : sit ꝛ alibi sine transitu per remedium.lec.xlvij.B
Aliquid mouetur localiter:aut est mobile vel ꝑ se ꝛ primo.alio modo per accidens.lec.xlvij.H
Res corporea.Item res spũalis ꝛ deꝰ quõ aliter ꝛ aliter dicuntꝫ esse in loco.lec.lxv.B.Itẽ quõ deꝰ dicitꝫ esse vbiqꝫ:in oĩbꝰ rebꝰ superiꝰ/inferiꝰ ꝛc.C.Itẽ ꝑ essentiã/pñtiã/potẽtiã/D.Cũ deꝰ sit vbiqꝫ:quare cõiter in scripturis dicitꝫ esse in celis.lec.lxv.D

Locus/Situs

De hoc plura vide in eucharistia de predicamento vbi ꝑ totum
Per diuinã potentiã duo corpora pñt esse in eodẽ loco.Et plures partes eiusdẽ corporis eidẽ loco coexsistere.lec.xliij.B.C
Quõ saluari potest in corpore christi qđ est in sacramento definitiue:partiũ organicarũ distinctio:qualificatio ꝛ ab inuicem realis nõ localis distinctio.lec.xliij.P
Idem est locus subiecti ꝛ accidentis:substãtie ꝛ accidentis: patet ex diffinitione loci.lec.xliij.B
Utrum idẽ corpus possit esse in diuersis locis/late tractatꝫ lec.xlvi.ꝑ totũ.Item q̃d attribuendũ sit:ꝛ q̃d nõ/corpori replicato ad diuersa vbi fm Sco.F.fm Ocham.G.P
Sicut idem corpus põt esse in diuersis locis : ita plura possunt esse in eodẽ loco penetratiue.Et similiter plura possunt esse loca vnius per diuinã potentiam.lec.xlvi.H
Termini loci quomõ/ꝛ si sunt cõtrarij.lec.xlvi.H
Qualitates contrarie an possint esse in eodem subiecto ꝛ loco.lec.xlvi.I.L
Esse vbiqꝫ quõ est propriũ diuine potentie solum.lec.xlvi.H
An priuatiue opposita; aut etiam qualitates contrarie

possint dici de replicato corpore ad diuersa vbi. lec. xlvi. I. Et De priuatiuis. L. Et nota ibi mirabiles ꝓpositiones que verificantur de replicatis ad diuersa vbi: sm̃ aliã ⁊ aliã acceptionem terminorum priuatiuoꝝ. L. M. N

Cũ corpus replicat̃ ad diuersa / quõ hoc intelligit̃: vel eũ vadit de loco ad locum. Aut quomõ fit ista replicatio. lec. xlvi. N

Eadem materia replicata potest habere in diuersis vbi diuersas formas. lec. xlvi. O

Nullã implicat contradictionem idem corpus esse in diuersis locis circũscriptiue. lec. xlvi. P

Non oportet oĩa absoluta q̃ insunt alicui in vno loco: inesse eidem in pluribꝰ locis si ad ea replicatur. lec. xlvi. P.

Propter replicationem alicuius corporis ad diuersa vbi / non sequitur agens naturale agere per distantiam improportionatam. lec. xlvi. P.

Locutio angelorum / vide in cognitio.

¶ De littera M

Manducare / Comedere: quere in hostie seu eucharistie manducatio.

Manducare quid dicit. lec. lxxx. N

Maria. Marie multiplex preconizatio: q: plena gr̃a: q: infecalamitatis asilũ: q: sinus misericordie: q: stella maria: ⁊ cetera plurima. lec. xxxij. A. B. C. D. E. F. Item lec. lxxix. C

Meditatio

Meditationes circa prologum orationis dñice. lec. lxv. I.

Meditatio circa Adueniat reg. tuũ. lec. lxvij. S

Meditatio circa clausulam: Fiat voluntas tua. lec. lxix. D. Sicut in celo ⁊ in terra. Q

Meditatio circa clausulã: Panem nostrũ quoti. lec. lxxi. L

Meditatio circa clausulã: Et dimitte nobis debita nostra ⁊c. lec. lxxvi. D

Meditatio circa clausulam: Et ne nos inducas in tentationem. lectione. lxxviij. T

Meditatio circa clausulam: Sed libera nos a malo. lec. lxxix. F

Meditatio circa Amen. lec. lxxix. I. K.

Meditatio ante sumptionem eucharistie. lectione lxxxij. N. Et similiter tempore sumptionis.

Meritorium / Meritum

Quomodo opera nostra: cum sint temporalia: possunt esse meritoria premij eterni. lec. lix. K. L

Opera nostra cõsiderantur dupliciter. L. Ad rationem meriti duo cõcurrunt. Actus meritorius quid est. M. Meritum est duplex: scꝫ congrui ⁊ condigni. N. Ibidem ad meritum condigni que requiruntur. In quo consistit ⁊ fundatur condignitas operis ⁊ operantis ad premium. Meritum congrui quid est. Responsio ad questiõ O. P. Q. R. Facere qd̃ in se est q̃d est. P. Quomodo deus est debitor hois sua voluntate: nõ rei necessitate. Promissio dei quid est. Et an potest fallere vel mutari. S. An aliquis possit mereri primã gratiã de cõdigno. Ad meritum condigni que requiruntur. T

An aliquis possit immediate alteri mereri beatitudinem. lectione. lxvij. D

Vide amplius in actus meritorius.

Miraculũ. Cur fiunt miracula nõnunq̃ in loco determinato. Corã determinata imagine: ⁊ nõ sic passim vbiq. lec. xlix. Y

Mysterium. Diuina mysteria secrete sunt tractanda. lectione xvij. F

Motus primi. Motus primus sensualitatis quid est. lectione lxxviij. N

Motus primus quando est vitiosus: ⁊ quando non. quando peccatũ mortale vel veniale: ⁊ quando nõ. lec. lxxviij. P. Q. R

Mundus. Miseria. De miserijs huius vite mundialis late habetur lec. lxxix. A. B. C

Mutatio accipitur multipliciter. lec. xl. F

¶ De littera N.

Necessarium / vide in impossibile.

¶ Negligentie que contingunt in missis.

De negligentijs cõmissis in materia. lectione. lxxxviij. B. Quid si deprehenderetur panis non esse triticeus. B. Quid si loco vini alius liquor calici infusus esset. B. Ibidem si aqua non fuisset admixta. B. Quid si sacerdos cognosceret se non baptizatum: aut non legitime ordinatum. C. Quid si sacerdos morte vel aliqua infirmitate deficeret. C. Quid si particula aliqua in altari inueniretur quam celebrans ignorauit. Simile de guttulis foris calici adherentibus. D. Quid si sacerdos volens consecrare plures particulas: in prolatione verborum consecrationis / non cogitaret nisi tantum de particula maiore: quam manu teneret. E. Quid si certum numerum cõsecrare intenderet: ⁊ facta consecratione inueniret plures vel pauciores. F. De cautelis habendis a consecrante plures particulas. F. De defectibus contingentibus circa cerimonialia: puta vestes / locum / tempus / ignem / vasa / orationes / ⁊ similia. G. Quid si sanguis effunderetur aut stillaret: aut panem mus comederet. I. Si aranea in calicem caderet: aut perderetur particula vel putresceret. D. I. Quid si sacerdos recordaretur se aliquid comedisse: aut se excõmunicatum esse vel irregularem: aut in peccato mortali non confesso. L

Noticia: vide in cognitio.

¶ De littera O

Obliuisci / recordari dei. Quomodo deus dicitur aliquorũ recordari vel obliuisci: scire vel ignorare aliqua. lect. xxiij. A. B. Item lec. iv. ⁊. lvi. B

Offerre / Oblatio

Utrum populus teneatur offerre in missa: allegantur diuersa iura ⁊ doctorũ opiniones: tandem respondetur per quattuor propositiones. Prima est de oblatione interiori: que est necessaria. Secunda de oblatione exteriori que est meritoria / deo grata ⁊ fructuosa. Tertia quibꝰ diebꝰ oblatio est precepta. Quarta q̃ etiam aliis diebus in casu est debita. lec. xvi. D. E. F. G.

Offerenda sunt domino tria. lec. xvi. C

Exterior siue exteriorum oblatio facta domino quid significat. lectione. xvi. F

In oblatione exterioris substantie / pauperum conditio nõ est peior cõditione diuitum. lec. xvi. F

Parochiani tenentur suo curato offerre ⁊ prouidere in temporalibus. Attamen de hmõi populi oblatione ⁊ prouisione nõ debet luxuriari aut superbire: sed sustentari. lec. xvi. G. H.

Oblatio exterior que fieri debet deo / plures habebit conditiones. lec. xvi. I. K.

Oblationis exterioris finis duplex est: scꝫ recognitio diuini dominij / ⁊ sustentatio ecclesie ministri. lec. xvi. K

Inuectio contra offerentes domino viliora / reseruatis melioribus. lec. xvi. K.

Doctrina generalis que sunt domino offerenda. Et quomodo in oblationibus deo vel sanctis fiendis superstitio est cauenda. lectione. xvi. L

Oblatio sacerdotis debet fieri pro omnibus orthodoxis. Scismatici enim ⁊ heretici excluduntur a fructu sacrificij misse. lectione. xxiiij. A

Oratio / Orare

Oratio fieri debet humiliter ⁊ suppliciter. lec. xx. I. ⁊ per iesum christum dñm nostrum. ibidem.

Cur sacerdos oraturus deum in missa dicit: Memento domine. cum tamen deum nulla seu nullius rei capiat obliuio. lectione. xxv. A.

Uult deus quandoq; orari: ⁊ ad aliorum petitionem cõferre aliquid / als nõ daturus. lec. xxv. E. F

Orandum est pro bonis corporalibus / spiritualibus ⁊ eternis: sed multum differenter ⁊ ordine quodã. lec. xxix. D. I

Cum virtus in infirmitate perficit̃: quomodo oramus deum in missa pro sanitate. lec. xxix. K

Alio fine orandus est deus: alio fine homo. lec. xxxi. A. Ibi dicitur quare ⁊ ad quid oramus sanctos. lec. xxx. ⁊. xxxi.

Orator secularis / ⁊ orator spiritualis multum differenter agũt in suis officijs. lec. xxxi. A. B

Orandus est deus: qualiter ⁊ quomodo. lec. xxxi. A. B. C. D

Oramus sanctos tanq̃ mediatores coram deo propter multas rationes. lec. xxxi. D

De oratione: vide sanctorum inuocatio.

Orationes quando non expedit esse longas: ne populo nau

ſcam preſſent.lec.lvj.D

Oratio aliqua poteſt dici priuilegiata: vel q: a chriſto inſtituta: vel q: ab eccleſia ordinata.lec.lvij.B.D

Orationes pctõꝝ an ⁊ quomõ exaudiuntur a deo.lec.lix.B

Orationis quidditas ⁊ definitio. Et quomodo a diuerſis diuerſimode definitur.lec.lxj.G

Oratio cuius potentie eſt actus.lec.lxj.D

Oratio ad quem eſt dirigenda.lec.lxj.D.J

Oratio cuius virtutis eſt actus.lec.lxj.J

Orationis multe ſunt ſpecies. Et quot ⁊ que ſunt ille. lectione lxj.K.L.M.⁊c.

Ad orationem plura requiruntur.lec.lxj.M.

In oratione que ſunt a deo petenda ſimpliciter.que ſub conditione.lec.lxj.N

Orare quibus conuenit perſonis.lec.lxj.O.An perſonis diuinis ⁊ chriſto P.An ſpirituiſancto.Q. An beatis animabus et angelis ſanctis.R. An omnibus viatoribus bonis et malis. S.An damnatis.T

De orationis qualitate quantum ad vocem/locum/tempus/geſtum.lec.lxij.per totum.

Oratio an debeat eſſe vocalis: ⁊ ꝙ oratio eſt multiplex.lectione lxij.A.B

Oratio mentalis/vocalis/mixta/quid eſt.lec.lxij.A.

Oratio publica ⁊ priuata.lec.lxij.A. De orationis publice ⁊ cantus vocalis vtilitate.C

Quando vtendũ eſt oratione vocali in priuato ⁊ quãdo nõ.D.

Oratio priuata ac ſingularis quandoqꝫ et quare fit corde tm̃: quandoqꝫ voce ⁊ corde.lec.lxij.C.D

Oratio in quo loco fieri debet: ⁊ quare magis conuenit orare in eccleſijs.lec.lxij.E.F

De orationis diuturnitate ⁊ continuatione. ⁊ quomodo verum eſt ꝙ oportet ſemper orare.lect.lxij.G. Ibi de multiplici orationis continuitate.

De corporis geſtibus in oratione. Et quare verſi ad orientem oramus.lec.lxij.H. Ibi quid ſignificat pectoris tunſio: manuũ extenſio: genuflexio ⁊c.

De attentione in oratione habenda. Et ꝙ triplex eſt attentio. Una que fertur in voces ⁊ verba. Alia in verborũ ſignificata. Alia nec ad hec nec illa.lectione.lxij. J. Qualis vo attentio requiratur in oratione: patet ex propoſitionib⁹ multis de actuali attentione. K. de habituali ⁊ virtuali. N.⁊c.

Orationis effectus multiplex.lec.lxij.J

De diſtractione in orõne qñ eſt pctm̃: ⁊ quando non.lec.lxij.L. Et qualis diſtractio exigit orationis repetitionem. ibidem.N

Utrum liceat inter orandũ meditationes celeſtium: ſed tamen impertinentiũ admittere. Et quid agendũ ſi talia inter orandum occurrunt.lec.lxij.M

Ad orationem vt ſit exaudibilis duo requiruntur.lec.lxxix.L.⁊ lec.xvj.⁊.xvij.E

Utrum quilibet viator fidelis poſſit exaudibiliter orare hanc clauſulam orationis dñice: Adueniat regnum tuũ.lec.lxvij.D

Oratio/Orare

Interruptio orationis quando ⁊ qualis eſt peccatum. Et in quo caſu licitum eſt orationem interrumpere. Ibi de tarde venientibus ad horas/vbi incipiunt orationes ſuas.lec.lxij.M

Expeditior eſt attentio in oratione ad ſenſum litteralem.lectione.lxij.N

Affectus quib⁹ oratio reddit exaudibilis tres ſunt.lec.lxij.O

Cur verbis vtimur in oratione.lec.lxij.O

Quõ pſalmi nullã petitionem cõtinentes: aut petitioni nõ correſpondentes/noſtris orationib⁹ cõmiſcentur.lec.lxij.O.P

De quintuplici meditatione q̃ precedere debet orationem exaudibilem.lectione.lxij.Q

De orationis efficacia quantũ ad impetrationem. lec.lxiij.ꝑ totũ.

Orationũ alia eſt meritoria ⁊ nõ impetratoria. Aliud denique eſt orationem eſſe meritoriã: aliud impetratoriã.lec.lxiij.A

Ad orationem eſſe impetratoriam quattuor requiruntur conditiones.lec.lxiij.A.B

Oratio impetratoria fieri debet pie: vt autem pie fiat: quinqꝫ requiruntur conditiones: que includũt omnia requiſita ad orationem ex parte orantis vt ſit impetratoria.lec.lxiij. C.D.E.F

Orans in peccato mortali quando peccat mortaliter: et quando non peccat.lec.lxiij.D.E

Petens pie nõ omittet debita media ad acquirendũ aliquid ordinata. Ibi de petitione filioꝝ zebedei.lec.lxiij.F

Orans petet perſeueranter. Et quid eſt perſeueranter petere et orare.lec.lxiij.D

Orans petet ea q̃ ſunt ad ſalutem. Et qui ſic petunt.lec.lxiij.J

Oratio impetratoria fieri debet pro ſe. Sepe eñ quis non auditur pro alio orans.lec.lxiij.K

Oratio quare ſemper eſt impetratoria omnium que petuntur ſi fiat pie perſeueranter ad ſalutem pro ſe.lec.lxiij.K. Et ꝙ ſic petentem ſemper exaudit ad vtilitatem: licet nõ ad volũtatem ⁊ ſic intelligitur ꝙ talis oratio ſemper exauditur.ibidem.L

Martyres clamantes ad deũ in ſuis penis: quomodo dicũtur exauditi: cũ tamen in penis fuerũt derelicti a deo.lec.lxiij.L.

Oratio meritoria quomodo ſe habet ad orationem impetratoriam.lectione.lxiij.M

Ut ſic oratio ſit ſimul impetratoria et meritoria que requiruntur.lectione.lxiij.M

Orationem eſſe impetratoriam non coexigit gratiam: ſecus ſi debet eſſe meritoria.lec.lxiij.M

Orationis vtilitas ⁊ fructus multiplex pariter ⁊ neceſſitas.lectione.lxiij.N.O

Orationis dominice excellentia ꝓpter eius dignitatem. In quo conſiſtit talis dignitas.lec.lxiiij.A. breuitatem.B. Quare dominica oratio tante breuitatis eſt.C. Fecunditatem ⁊ ſententiarum ponderoſitatem.D

Quomodo oratio dñica omnia petenda ⁊ omnes precationes hincinde in ſcripturis cõtentas in ſe claudit ⁊ cõtinet. D.E.F. Et ꝙ preter contenta in ea/nihil licet petere.D

Utrum ſolis verbis in oratione dominica contentis vtendum ſit tempore orationis.lec.lxiiij.G H. Item.T

Orationem dominicam quis inſtituit legi ante communionem ⁊ quare.lec.lxiiij.J

Orationis dominice diuiſio.lec.lxiiij. J. Eius exordium ad q̃d ponitur: ⁊ quomodo differt ab exordijs noſtrarum orationum ⁊ vete.teſtamenti.J.K

Nomen pater in oratione dominica/quomodo accipitur notionaliter vel eſſentialiter. Quomodo denique deus multiplici ratione dicitur Pater noſter.lec.lxiiij.L.M

Quare orationes noſtre diriguntur ſpeciali noĩe nunc ad hanc nunc ad illam perſonam.lec.lxiiij.N

Cum oratio noſtra dirigitur ad totam trinitatem: quare nõ ponitur in oratiõe dominica deus/loco pater: vt dicatur deus noſter.lec.lxiiij.N.O

Quid importat noſter in oratiõe dominica. Cur denique Noſter ⁊ non meus.lec.lxiiij. P.Q.R.S.T.U

Orandum eſt nunc ſingulariter: nunc pluraliter ſm diuerſos ſtatus orantium.lec.lxiiij.T

Oratio chriſti quõ eſt noſtra inſtructio. Et in genere/ad quem ſenſum chriſti actio eſt noſtra inſtructio.lec.lxiiij.T

Quare chriſtus in oratione dominica potius voluit nos dicere Qui es in celis.q̃ qui es vbique.lec.lxv.E

Multiplex ordo petitionũ orationis dñice: ⁊ multiplex aſſignatio eorũdem.lec.lxvj.B.C.D. Aug. vo applicat ſeptem petitiones donis ſeptem ⁊ beatitudinibus.E.

Lucas quare ponit quinque petitiones orationis dñice: Mattheus vo ſeptem.lec.lxvj.F

Ordo/ordinatio. Ordo in omnibus diuinis operibus in celo ⁊ in terra reperitur.lec.xxiij.B

Ordinate confert deus ea que largitur per aliorum orationes: non collaturus alias.lec.xxv.E

Orthodoxus vñ dicit: ⁊ quis dicitur orthodoxus. Et quõ pro orthodoxis ſolum ſecluſis hereticis ⁊ ſciſmaticis. q̃ chriſto capiti nõ adherent: ſacrificium miſſe fructuoſe offert.lec.xxiij.A

Oſanna q̃d ſignificat: vñ dr̃: de ei⁹ interp̃tatiõe.lec.xix.F. Quare interpres illeſuꝫ tenuit ⁊ immutatũ nomen oſanna. lec.lxx.G

Oſculum. De vtilitate oſculi imaginis crucifixi.lec.xx.C

Oſculũ multiplex reperit in ſcriptura.lec.lxxxj.P. Ibidem de

osculo pacis quod datur in missa: diffuse habetur. P.Q.&c.

¶ De littera P

Patientia. Patientie precepta quomodo sunt intelligenda. lectione.lxxiij.M.N

Pactum. Deus fecit pactum in veteri lege cum patribus: in noua cum ecclesia. lectione.xlvij.X

Panis multiplex reperit in scripturis. lec.lxx.A.B. Quid venit nomine panis. Et cur in oratione non petimus nisi panem dari nobis B. Panis substantialis/ supersubstantialis/ superfluus quis est. lectione.lxx.D

Panis christus in scripturis nominatur multiplici ratione et tropo. lectione.lxxi.A

Papa/Papatus

Papa vnde dicitur: vnde sumptū est nomen. Nūc cōuenit soli summo pōtifici: olim oībus episcopis cōpetebat. lec.xxiij.G. D. Item q papa est caput fideliū & ecclesie. lec.xxiij.I

Papatus petri excellentia & officij dignitate & virtutū multitudine prestabat. lec.xxiij.Z.t. Ibi de qlitate successoꝝ in papatu.

Papa etsi quādoq vt homo peccatoꝝ deuiat: nō tn̄ ex hoc capitis dignitatem amittit: nisi in heresim labat. lec.xxiij.L

Papa quō differēter a christo dicit caput eccłie. lec.xxiij.M.N

Pape nomen debet in canone exprimi. Et quare pro papa oratur in canone. lec.xxiij.O

Pascha sumitur multipliciter. lec.xxxiiij.Z.t

Quō mulieres dicunt in die pasche fm̄ Inno. vnguēta parasse Ibi de tpe preparationis vnguentoꝝ. lec.xxxiiij.L.M

Passio christi

Passio dn̄i multū notabiliter summat: & sententiose cōportat correspondenter ad septē horas canonicas. lec.xiij.A.B.C.D

Passio dn̄i qualiter representat in misse officio pverba/gestus/ vestes/&c. & cruces varias ante & post cōsecrationē a sacerdote fieri solitas/ad christi passionē representandā. lec.xxi.Z.t.L.

Traditus est christus a patre ex dono: a iuda pro munere: a iudeis in sacrificium. Ibi de multiplici christi traditione: & multiplici traditionis fine. lec.xxi.L

Crucifixio christi triplex. lec.xxi.M

Christus in passione sua nō partem sanguinis: sed totum abundantissime pro peccatoribus effudit: pro omnibus sufficienter: sed non efficienter. Et quot vulnera pertulit in passione christus. lec.liij.R.S

Ibidē quotiens in passiōe sanguinē fudit. Multipliciter fuit pfiguratū sanguinē chri fundendū esse in remissionē pctoꝝ.T

Passionis christi memoria quare fit ab ecclesia. lec.liij.Y

Passio christi que bona contulit nobis. lec.liiij.B.C. Quomō aperuit & clausit portam regni.E

Utrum christus sua potestate in cruce mortē aduocauit: vel an christi mortem violentia vulnerū effecit. Et quō iudei dicunt occidisse christū/si sua potestate animā a se posuit. lec.lxxxij.D

Patena vnde dicit: quid significat &c. lec.lxxx.E

Pater deus multiplici ratione dicit pater noster. lec.xx.F. Itē lec.lxiij.M. In expositione orationis dn̄ice Pater accipitur multis modis: notionaliter & essentialiter. Essentialiter multipliciter sumitur. lec.lxiij.M.N. Item lec.xx.D

Pax: Pacis commendatio/vtilitas/necessitas/descriptio/diuisio. lec.lxxxi.A.B

Pax bona/pax mala quid est. lec.lxxxi.B. Ibi pax ad deū/ad seipsum/ad proximū quid est. Et quomodo diabolus hanc pacem turbare studuit. Christus vo restaurauit. B.E

Pax interna/externa/superna quid est. lec.lxxxi.D

Pax hominis ad deū/ad proximū/ad seipsum. lec.lxxxi.Q

Peccatum: peccati seu iniurie remissio.

Aliquis dicitur esse in peccato multipliciter. lec.vij.D

Peccatum veniale quomodo opponitur feruori charitatis: licet non repugnet eidem. lec.vij.G

Peccatum & vitium differunt. lec.lxxviij.O

De peccati grauitate: vnde attendit grauitas peccati: & quomō vnum dicitur esse grauius alio. lec.lxxxvij.D

Quomodo peccata dicuntur debita nostra. lec.lxxij.D.E

Item quomodo peccata dicuntur nostra.F

Peccatum mortale quomodo infert eternam penam a solo deo infligendam. lec.lxxij.G

Contra excusantes se in peccatis: & attribuentes ea fato/veneri &c. lec.lxxij.F

Quomodo potest aliquis petere dimitti sibi peccatum ne puniatur: cum hoc sit contrarium iusticie dei. lec.lxxij.D

Ibidem an liceat petere a deo pene vel remissionem vel omnimodam dimissionem. An de communi lege aliquis inueniatur in hac vita sine peccato. Et an omnium hominum sit petere: Dimitte nobis debita nostra. presertim cum aliquis nō est sibi cōscius peccati. lec.lxxij.Z.t.Z

Peccatum originale an dicitur peccatum nostrum seu debitum nostrum. Et quomodo contrahitur. Quomodo deniq & vbi paruuli pro eo puniuntur. lec.lxxij M.N

Cum peccatū dimittere sit solius dei: quomodo dicimus in oratione dominica: Sicut & nos dimitti. &c. lec.lxxiij.C

In peccati dimissione: siue in peccato tria considerant. lec.lxxiij C. Et quod illorum dimittere est solius dei. quod hominis lesi &c. D.E.

Ad dimittendum fratri peccanti in aliquem/plura mouere possunt. lec.lxxiij.F

Iniuriam passus ab aliquo/quando & qualiter est necessario remittenda & dimittenda: habetur per aliquot ppositiones lec. lxxiij.G.D. &c. multum diffuse.

Peccatum dicitur occultum tripliciter. lec.lxxiiij Z

Ibidem peccatum dicitur publicum multis modis.

Pena. Pena canonis: Excommunicatio.

Pena canonis qd est. lec.ix.A. Quot sunt pene canonis & que/ per totam istam lectionē. Ibidem quomodo cōtrahunt & tolluntur. Item quomodo differunt. B. vsq in finem lectionis.

Infamis & infamatus quomō differunt. lec.ix.B.C

Excommunicatio quid est & quotuplex. lec.ix.E

An celebrans in loco interdicto: in calice non idoneo: sine igne & lumine nullo presente/incurrat penam canonis: & qualem. lectione.xiiij.E.F

Pena damni/pena sensus in quo consistit. lec.lvi.S

Pena venialium peccatorum hic non dimissorum. Aut mortalium quoad culpam remissorum: an semper & ppetuo maneat in damnato in inferno. lec.lvi.S

Pena infernalis. Infernales pene quoad omnes corporis sensus & omnes anime potentias late recitantur. lec.xxxiij.D.E

Anime in purgatorio a quibus affligantur: an a demonibus. lectione.lvi.D

An habeant refrigeriū cōsolationis. Et vnde siue a quo E. Ibi de luce earundem & tenebris quibus premuntur.

Petra sup quā ecclesia fundata est: quis est. lec.xxiiij.E

Pietas/latria/theosebia. lec.xviij.I

Pollutio nocturna: vide in eucharistia: & de requisitis ad dignā celebrationem.

Potestas. Potestas ecclesiastica: vide in titulo eucharistie consecratio.

Predicator. Quō quidā predicantes multum excedunt nō allegando quicq: aut nimium allegando. lec.lxxvij.R

Predestinatio: prescientia: predestinatorum numerus nō augetur nec minuitur: q2 est eterna predestinatio. Quomō ergo sacerdos petit in canone associari numero electoꝝ. lec.xxxiij.F

Predestinatus aut prescitus dicitur aliquis dupliciter. lectione lxxix.M

Utrum prescitus possit vere orare & dicere: Libera nos a malo gehenne. lec.lxxix.M.N

Prescientia: vide in predestinatio.

Propositio

Christus an possit dici filius trinitatis: et quomō. lec.xx.E

Christus est filius verbi: aut spiritussancti/an sit concedenda: lectione.xx.E

Ad inferna descendit christus: christus iacuit in sepulcro: in pplo: christus descendit ad inferna. Uerbum fuit christus heri et hodie &c. An & quomodo sint concedende et similes. lectione xliij.N.O

Christus quod semel assumpsit nunq dimisit. quomodo conceditur. lectione.xlij.Q

Corpus christi est in sacramento quantū. Corpus christi quātū/ est in sacramento quomodo differunt. lec. xliij. P
Propositio mentalis quando est: ⁊ quando est vera ꝓpositio: quando dicitur vera. Quando ad prolationem vocalis propositionis formatur correspondenter sua mentalis. lectione xlviij. O. P. Q
Multa ibi de veritate ꝓpositionū vocalium ⁊ suarū mentaliū Ibi quanto tempore vti possumus pro tempore presenti copula presentis temporis. Q
Hoc est corpus meū: quando ⁊ qualiter est vera. lectione. xlviij. per totum.
De ꝓpositiōib⁹ quibus exprimit̄ cōuersio panis in corp⁹ christi. Que vere/que falfe. vide lec. xlix. iuxta principium. A. B. C
De veritate ꝓpositionū de presenti: preterito aut futuro/ de inesse aut possibili. lec. xlix. B
Predicatio nominū essentialiū ⁊ notionalium in diuinis fit differenter. lec. xx. D

De littera Q
Quantum/Quantitas.

Quomodo saluari potest corp⁹ christi gloriosuȝ/ ⁊ forma speciosum/esse sub parua hostia nō circūscriptiue/sed definitiue. lec. xliij. per totū. Possibilitas ostenditur ex diuina potentia pulchris medijs. A. B. que maior est/ꝙ nostra intelligentia. C
An quantitas sit accidens inherens rei quante. recitantur opiniones lec. xliij. E. F. G. H. ⁊c.
Positio ſm differentiam quantitatis: vbi ⁊ situs ſm Sco. quid lectione. xliij. G. Et de earum separabilitate ſm Sco. ibidem. ſm Ockam P
Quid est de ratione quanti quantitate molis. lec. xliij. N. P

De littera R

Regnum est multiplex: ⁊ ſm hoc de quolibet exponi ⁊ intelligi potest oratio dñica/cum dicitur: Adueniat regnum tuū. lec. lxvij. B. C ⁊c.
Reliquie sanctoꝝ: an ossa ⁊ pulueres sctōꝝ: que reliquie dicunt̄ vnꝗ fuerint partes sanctoꝝ. lec. xlij. F
Respectus an potest a solo deo causari ⁊ cōseruari sine fundamento ⁊ termino. lec. xliiij. I
Rogare/rogatio quid est. Et ꝙ rogatio non est oratio optatiua: sed inclinatiua. lec. xx. H

De littera S

Sacerdos: precellentia status sacerdotalis
Status ⁊ officiū clericale quāte sit precellentie dignitatis ⁊ nobilitatis: quod nec virgini marie: nec angelis concessum fuit. lec. liij. A. B
Sacerdotes ꝓpter sui precellentiā/varijs nominib⁹ nominant̄ in scripturis: vtputa reges/angeli/dij/sacerdotes/clerici/seniores/presbyteri ⁊c. lec. liij. C. D
Sacerdotū ⁊ clericorū est habere vitā omni virtute decorā: hoc eñ clamant oia insignia clericalia. lec. liij. D
Sacerdotis vel sacerdotij euangelici preeminentia/ sup sacerdotem legis moysaice. lec. liij. E
Sacerdotum est cōsiderare suā dignitatem ⁊ humilitatem. Nō eñ humano merito: sed diuine voluntatis beneplacito in sortem dñi vocati sunt. lec. iiij. E
Sacerdos quid efficit in misse officio potestate propria. Quid virtute diuina assistente. lec. iiij. F. G. H
Sacerdos dicitur cōficere ⁊ cōsecrare corpus dñi. ad quem sensum: ⁊ qua virtute assistente. lec. iiij. H
Sacramentū. Sacramentoꝝ cōmendatio ⁊c. Solus christus sacramenta instituit: ⁊ soli christo conuenit essentialia sacramentorum immutare. Solus deniꝗ christus dare potest certitudinem ⁊ efficaciam sacramentis. lec. xiiij. E
Sacramenta noue legis gratiā cōferunt: nec requiritur bonus motus interior: secus si de sacramentis veteris legis: lectione lxxvij. N
Sacri eucharistie multiplex cōmendatio/laus/ ⁊ vtilitas ex illo vbo pfationis: Uere dignū ⁊ iustū est ⁊c. lec. xviij. A. B. C.

Sacrificium

Sacrificia legis ve. ipfecta fuerūt: q2 nec deo accepta: nec abstulerūt pctā; nec cōtulerūt gr̄e dona. lec. xxj. B. C. Et nota ibidē pulchram distinctioneȝ attendendoꝝ circa ve. le. sacrificia: ſm que possunt dici grata vel nō grata: iustificate vel nō iustificate iusticia morali vel gratuita. Et ſm hoc possunt ꝯcordari multe autoritates scripture. B. C: D. E
Sacrificium quid est. lec. xxij. A. Iteȝ lec. lxxxv. D. Et est duplex ibidem. visibile ⁊ inuisibile.
Sacrificio indiget homo propter tria. lec. lxxxv. E
In vnico sacrificio crucis/ est perfectio oim sacrificiorum figuralium. lec. lxxxv. E
Eucharistie sumptio quare dicitur sacrificium ⁊ oblatio. lectione. lxxxv. F
Sacrificij altaris multiplex precellentia vltra oīa alia sacrificia lec. lxxxv. G. De eius acceptabilitate H. I. Ibi de eius fructu vt est memoriale crucifixionis christi. I. Et ꝙ est similium effectuum operatiuum vt in cruce. K.
Salutatio sacerdotis: vide in expositione misse in fine.
Sanguis an sit animat⁹ vel aiabilis. lec. xxj. H. Ibidem ꝙ corpus nō est sanguis. Itē lec. liij. K. De sanguinis christi abundanti effusione ⁊ oimoda ꝓ oib⁹ sufficiēter: sed nō efficiēter. Et numero vulnerū ei⁹. vide in passio christi. ⁊ lec. liij. R. S

Sanctus/Sanctitas.

Sanctus vnde dicit̄: quot modis accipit̄. Quid significat. lec. xix. A. B. Ad idem lec. lxvj. M
Sanctitas an dicat ꝑfectionem simpliciter. Et quomō ac etiā ratione cuius est in tribus ꝑsonis diuinis. lec. xix. C
Sanctificat̄ aliquid dupliciter. Et quō a nobis de⁹ dicit̄ sanctificari. Sanctitas vie ⁊ patrie quid est. lec. lxvj. H. I. K
Qō nomen dei a nobis sanctificandū est: cū multa ponunt̄ nomina dei. lec. lxvj. O. Ibidem quō in nobis sanctificat̄ nomē creatoris/redemptoris/iesus/deus/christus.
Que sanctitas in nobis esse debet vt nomen dei a nobis sanctificetur. lec. lxvj. M
Sanctorum veneratio: Inuocatio.
Sanctoꝝ memoriam habet ecclesia: ⁊ quare. Quō deniꝗ sancti inuocandi sunt. lec. xxx. B
Utrum sancti in patria orent pro nobis existentib⁹ in via: recitatis opinionib⁹ hereticoꝝ ⁊ eorum motiuis ꝙ nō lec. xxx. C. D. Cōcluditur ꝙ sic E. Et ꝓbatur multipliciter ꝙ orent ꝓ nobis merito prece siue voto/ex autoritate vtriusꝗ testamenti. Ex veteri E. ex nouo F. Probat̄ ratione G. H. facto I. Respondet̄ ad rationes hereticorum. K. L. M ⁊c. Ostendit̄ deum dare gratiam ⁊ gloriā ad preces sanctoꝝ/alis non daturus K. Et licet omnia possit seipo efficere: vult tamen creaturā ex sua bonitate infinita cōcausare. ibideȝ. Item ꝙ sancti nobis subueniāt merito ⁊ precibus L. M. Item quomodo sancti orant pro nobis mentaliter. Et coꝝ oratio est nobis/non ipsis meritoria: licet sint in termino. M
Sanctos inuocare est deum honorare: ⁊ magnificū ac benignū predicare. lec. xxx. N
Cum de⁹ ꝓ suā eternā ꝓuidentiā ⁊ oia nouit: ⁊ immutabiliter facienda disposuit: ad qd valent ꝓces sctōꝝ ⁊ oōnes: quib⁹ nec deū informare: nec a statuto ordine pñt flectere. lec. xxxj.
Sctōs quare oramus. lec. xxxj. D. Ad idem lec. xxx. B.
Quō sancti in celis vident vel cognoscūt oratiōes viatoꝝ in terris. Ibi de multiplici cognitione angeloꝝ ⁊ sctōꝝ vespertina ⁊ matutina. In verbo in genere ꝓprio. lec. xxxj. E. vsꝗ in finem lec. respondet̄ ad questionē Q. R. Ubi etiā tractat̄ an pertineat ad eoꝝ beatitudinem scire ⁊ videre orationes nostras.
Sanctoꝝ memoria cur habetur ante cōsecrationem eucharistie lectione. xxxj. S
Sanctoꝝ memoria ⁊ solemnitas quō differunt. lec. xxxj. S
In canone cur fit memoria apostolorū ⁊ martyrū: ⁊ nō cōfessoꝝ nec patrum vete. testa. lec. xxxij. G. H
Sanctoꝝ apostolorū ⁊ quorundā martyrū in canone contentorum laudes. lec. xxxij. I ⁊c.
Quolibet die anni multa millia sanctoꝝ suā haberent festiuitatem/si singuli festiuari deberent. lec. xxxij. H
In canone duodecim martyres recitantur: ⁊ cur illi ⁊ non alij. lectione. xxxij. K.
Ante cōsecrationem sanctorū auxilium: post consecrationem vo

eorundez cõsortiũ in canone petitur. Et quare sic. lec. xxxij. M
Diuersi sancti pro diuersis necessitatib⁹ sunt inuocandi. Et magna in eorum cultu/veneratione ꝛ inuocatione differentia habenda est. lec. xxxij. N. O. P
Ibi quomõ aliqui sancti dati sunt patroni ꝓuincijs certis: certis ꝑsonis. Quidã certis beneficijs impetrãdis. Quõq; plus vno loco ꝛ tpe ꝙ alio exaudire volunt: ꝛ similia multa. O. P. Q
In omni ordinato sanctoꝝ cultu diuinã colim⁹ potentiã/sapientiam ꝛ bonitatem. Et ſm hoc triplex est sanctorũ cultus/quo deum in sanctis suis laudamus. lec. xxxij. R
In sanctoꝝ cultu discreto: ꝛ in eoꝝ discreta imploratione nunc hunc/nullũ illũ: iam pro illo: iam pro alio inuocando: qualis discretio ꝛ varietas seruanda est. lec. xxxij. S. T. V. X
Discretus sanctorum cultus multos viatoribus affert fructus. lectione. xxxij. X
Reprehendit indiscretus sanctoꝝ cultus: ꝛ error multiplex indiscrete colentiũ eosdem. lec. xxxij. Y. Z. ꝛc.
Sanctorum cultus indiscretus est seu indiscrete fit quadrupliciter. lec. xxxij. Y. Z
Scrupulus quid est. lec. viij. F
Doctrina salubris contra scrupulosos. lec. viij. H. Item lec. x. N

Simonia

Quomodo dantes ꝛ recipientes temporalia vt rependant spiritualia: excusantur a prauitate simoniaca. lec. xxviij. p totum.
Simonia quid est descriptiue. lec. xxviij. A
Impendens spiritualia ꝛ recipiens temporalia/potest habere intuitum quadruplicem. Et quis illorum est simoniacus. lectione. xxviij. B
Ibi de rectificatione intentionis vt euitet simonia. B. C. D. E
Simoniaca prauitas quando est heresis. Et quomodo ac quãdo differunt simoniacus ꝛ hereticus. lec. xxviij. B
Munus quo incurrit simonia triplex. lec. xxviij. A
Spirituale aut spirituali annexũ cuius emptione incurritur simonia multipliciter dicitur. lec. xxviij. A
Simonia mentalis quid est: an punit ab ecclia. lec. xxviij. A
Ad quem sensum potest concedi hoc dictũ: Sacerdos celebrat pro pecunia. Et qualis erit rectificatio intentiõis. lectione. xxviij. C. D. E
Potest quis celebrare ꝓpter pecunias als nõ celebratur⁹ absq; hoc ꝙ incurrat simoniam. lec. xxviij. E
Sacerdos habens alĩs vnde sustentet: potest se obligare ad ministeriũ spirituale: ꝛ loco eius tẽporalia licite recipere sine simonia. lec. xxviij F. H. I. Et licet per hoc faciat cõditionẽ suã viliorem in eo ꝙ satisfacit pro alio ꝛ nõ pro delictis ꝓprijs: nõ tamen diminuit sibi premiũ essentiale. G
Dans tpalia ad institutionem alicui⁹ beneficij ecclesiastici ꝛc. licite põt certas cõditiones apponere obligatiuas. lec. xxviij. L Et licet recipienti tpalia sic sese obligare ad onera soluenda.
Dans elemosynam seu fundans elemosyne erogationem/licite põt apponere obligationem orandi pro se ꝛ suis. lec. xxviij. L Et hec elemosyna transit ad successores cum onere.
Quãdo ꝛ in quibus casib⁹ nõ tenet recipiens tpale beneficium ſm strictã iusticiã implere volũtatem beneficiũ aut elemosynã cõferentis. ita ꝙ cesset obligatio. lec. xxviij. M. N
Situs: vide in locus ꝛ in eucharistia de predicamento vbi.
Solicitudo multiplex. Et quomõ licitũ est pro temporalib⁹ solicitudinem habere. lec. lxx. L. M
Spiritussanctus dupliciter dicit dari homini ad ecclesie vtilitatem: ꝛ ad personalem sanctificationem. lec. ij. C
Status: statuum diuersitas: ꝛ officiorum varietas ecclesiam ornat. lec. xxvj. C
Successio: vide in eucharistia.
Suffragia pro defunctis: vide in anniuersarius.

De littera T

Tentare

De multis laqueis tentationum. lec. lxxvij. A
Tentare quid est descriptiue. Quib⁹ attribuit tentare in scriptura. B C. Finis tentationis quis est dei ꝛ diaboli. C. Tentatio sumitur in bono quandoq; sepe tamen in malo. D
Tentationum species quot sunt: ꝛ que. lec. lxxvij. E
Tentatio interior ꝛ exterior quid est. An omnis tentatio oriatur a demone. lec. lxxvij. E
Tentatio sumpta a modo tentandi reduci potest ad duos modos. lec. lxxvij. F. Quis illoꝝ modorũ difficilius vincitur. G
Tentatio fit tripliciter: ꝛ quomodo hec genera tentationũ presigurata sunt in primi hois lapsu. lec. lxxvij. H
Que tentatio difficilius vincit a carne vel ab hoste. lec. lxxvij. I
Tentationum fraudes septem. lec. lxxvij. K. L. M. N
In omnibus vitijs est quedam imago ꝛ species vmbratica virtutis. lec. lxxvij. M
Tentationis cessationem et pacem multa mala sequuntur. lectione. lxxvij. N
Tentationũ modi speciales plures sunt. lec. lxxvij. O
Tentatio volentis ingredi religionem. lec. lxxvij. P. Ibidez de instabilitate existentis in religione.
Tentatio insistentium studio. lec. lxxvij. Q
Tentatio cõfessoꝝ. lec. lxxvij. R
Tentatio predicantium. lec. lxxvij. R
Tentationum remedia. lec. lxxvij. S. T. V
Tentationum vtilitas. lec. lxxviij. A. B
An tentatio sit a nobis appetenda. lec. lxxviij. D
An sit appetenda propter aliud E. Soluuntur rationes in oppositum. F
Differunt tentari ꝛ in tentationem induci. lec. lxxviij. B
Cum oramus: Ne nos indu. quid petimus. lec. lxxviij. B. C
Quomodo ꝛ ad quem sensum dicitur deus nos inducere in tentationem. lec. lxxviij. C
Cur tam callide insidiat diabolus homini eum multifariã multis modis tentando. lec. lxxviij. G
Utrum diabolus aliqua tentatione victus ab aliquo ꝑdat tentandi potestatem. lec. lxxviij. D
Utrum homo viator ex libertate sue voluntatis sine speciali dei gratia/omnes possit tentationes diabolicas vincere. lectione lxxviij. K. L
Tentationi resistere: ꝛ tentationem vincere/differunt. lectione lxxviij. K
Utruz omnis tentatio carnis sit peccatũ. lec. lxxviij. M. N. ꝛc. Responsio habetur P. Q. ꝛc
Terminus. Termini priuatiui dupliciter accipiũtur. Et ſm hoc vel inferunt vel nõ inferunt cõtradictoria: p. edicantur vel nõ predicantur de eodem. lec. xlvj. L. M
Terminus pater quandoq; sumitur essentialiter: quandoq; notionaliter. lec. xx. D
Testamentum dicitur quãdoq; lex noua: quandoq; ꝓmissio regni celestis. Et quõ nouum testamentũ roboratum est in morte christi. lec. liij. N. O. Ibi quomõ dicitur eternũ ꝛ nouum ibi te ostenditur. Et de precellẽtia noui testamenti ad vetus. Et quare nouum testa. roboratum est in sanguine.
De testamentoꝝ editione ꝛ expeditione pariter ꝛ valore ꝛc. Vide in suffragia pro defunctis. Item quõ se habere debet testator vt fideliter testetur. De insipientia magna testantiũ. Auisamenta testari volentiũ. lec. lviij. A. B. ꝛc. vsq; G.
Testamentarius. Testamẽtarioꝝ negligentia plurimũ reprehẽditur: qꝛ multũ est damnosa. lec. xxv. C
Transsubstantiatio: vide in eucharistia.

De littera V

Verbum dei quid est. lec. lxx. G. Multiplex verbi dei et sacre scripture commendatio et vtilitas: licet a multis negligatur. ibidem. G. H. I
Uestes sacerdotum: vide in eucharistia.

Uidere/visibilis/visio.

An res existens in loco definitiue possit oculo corporali videri. lec. xliij. F. Item lec. xlv. R. S. T. V
Aliquid dicit videri oculo corporis quadrupliciter. lec. xlv. T. V. De visione multa dicunt ibidem S. T. V
An substantia aliqua ꝑ se videri possit. Et quõ videt accñs. lec. xlv. V
De visione corporis christi sub eucharistia. An possit videri oculo corporali vel intellectuali ab angelis bonis ꝛ malis ꝛc. X. Vide etiã in eucharistia de actiõe ꝛ passiõe corporis christi ꝛc.
Uisio sepe extendit ad fidem ꝓpter eius certitudinẽ ꝛ infallibi